BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
12
16 H
8

Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu
12-16-H-8

73'2.13

GYNÆCIORVM SIVE DE MVLIERVM TVM COMMVNIBVS, TVM GRAVIDARVM, PARIENTIVM, ET PVERperarum AFFECTIBVS & MORBIS, LIBRI

GRÆCORVM, ARABVM, LATINORVM VETERVM ET RECENTIVM QVOTQVOT EXTANT, partim nunc primùm editi, partim verò denuò recogniti, emendati, neceſſarijs IMAGINIBVS exornati, & optimorum Scriptorum autoritatibus illuſtrati,

Opera & ſtudio ISRAELIS SPACHII MED. D. & Profeſs. Argentinenſis.

AVTORVM CATALOGVM POST PRÆfationem inuenire licet.

Additi ſunt etiam INDICES Capitum, Rerum ac Verborum in his memorabilium locupletiſſimi & fideliſſimi.

M. D.  *XCVII.*

Cum Priuilegio S. CAESAREAE Maieſtatis.

ARGENTINAE,

Sumptibus LAZARI ZETZNERI.

12-16-H-8

LECTORI BENEVOLO

Τὸ ὑγιαίνειν

ISRAEL SPACHIVS MEDICVS.

SCRIBITVR de Heraclito Epheſio Philoſopho, quòd is ad omnium hominum occurſum fleuerit. Dolebat ſiquidem ille, quòd nihil ſaui eſſet, nihil in humane non caducum, fluxum, & deceptibile. Præterquam enim quòd vita humana breuis ſit, adeò vt Theophraſtus Philoſophus moriens naturam accuſaſſe perhibeatur, quòd ceruis & cornicibus vitam diuturnam, quorum id nihil intereſſet; hominibus verò, quorum maximè interfuiſſet, tam exiguam vitam dediſſet: omnis generis calamitatibus ac miſeriis ſubiecta, ac tota plena laboru & ærumnarum eſt, quam eandem mors ipſa excipit. Ita profectò, vt is demum vitam æqua lance penſitet, qui ſemper fragilitatis humanæ memor ſit. Quænam enim quaſo vitæ pars incommodis & moleſtiis vacat? nonne in primo ipſo ortus veſtibulo infans plorat, & à dolore vitam auſpicatur? nec ab vlla quidem moleſtia immunis eſt, dum omnium incommodorum anguſtiis obſidetur atque circumuallatur, vel rerum neceſſariarum penuria, vel frigore, vel calore, vel plaga aliqua, quum tamen nondum fari, nec doloru ſui cauſas explicare, ſed ſolo vagitu atque eiulatu angoris mæſtitiaq́; ſignum dari poſſit. Et vt eleganter ille canit:

Diog. Laërt. lib. 9. in vita ipſius. Sabellicus lib. 5. cap. 2.
Laërtius lib. 5. in eius vita.
Cicero lib. 3. Tuſc. quæſt.
Plinius lib. 7. cap. 7.
Plato in Axiocho.
Lucretius lib. 6.

Tum porrò puer, vt ſæuis proiectus ab vndis
Nauita, nudus humi iacet infans, indigus omni
Vitali auxilio: cum primùm in luminis oras
Nixibus ex aluo matris natura profudit:
Vagituque locum lugubri complet: vt æquum eſt,
Cui tantum in vita reſtet tranſire malorum.

Et quid multis opus eſt? Totus homo ab ipſo ortu morbus eſt. Dum educatur, inutilis eſt, & alienum auxilium implorat. Dum increſcit, improbus & demens eſt, inſtitutione puerili indigens. Dum in vigore ætatis conſtitutus eſt, audax eſt. Dum ætate decreſcit, miſerabilis eſt, vbi labores ſuos imprudenter recolit & iactat. Ex maternis enim vteri inquinamentis, talis prodit. In ſordibus quippe generamur, in tenebris confouemur, in doloribus parturimur, ante exitum miſeras oneramus matres, in exitu more vipereo laceramus, mirum quod ipſi non laceramur: primã vocem ploratus edimus, meritò quidem, vtpote vallem plorationis ingreſſi, vt nobis illud Sancti Iob ex omni parte poſſit aptari: Homo natus de muliere breui viuens tempore multis repletur miſeriis. Longum eſſet ea recenſere, quæ probati autores commemorant de humana vitæ conditionibus, dum eius deſcribunt miſeriam. Et inter alias mâximè

Hippocr. in epiſt. ad Damager. ante fin.
Bernhardus in Sermoo.

—— quis poſſet carmine morbos
Innumeros, quibus eſt obnoxia vita, referre?
Quot febres, quot languores, quot vbique dolores
A capite ad plantas? humanum corpus vt extra,
Sic intus patitur: per ſingula membra venenum
Infudit natura homini. caput, & manus, & pes,
Et latus, & ſtomachus grauiter torquentur & aures
Atque oculi & fauces, renes, quid cætera dicam?

Mare. Palingenius in Zod. vitæ Virg. ſeu lib. 6.

Νοῦσοι δ' ἀνθρώποισιν ἐφ' ἡμέρῃ, ἠδ' ἐπὶ νυκτὶ
Αὐτόματοι φοιτῶσι, κακὰ θνητοῖς φέρουσαι
Σιγῇ. ——

Heſiodus ἔργ. κ. ἡμέρ. α.

Nocte dieque homines miſeros inuadere nunquam
Exangues ceſſant morbi, mala multa ferentes,
Et tacitè adueniunt. —— *Vnde & quidam in iſta prorumpit verba:*
Optima quæque dies miſeris mortalibus æui

Virgil. 3. Georg.

Prima fugit, ſubeunt morbi, triſtisque ſenectus.

Licet autem morborum, qui vtrunq; ſimiliter ſexum humani generis inuadunt atque affligunt,
Plinius lib.7. cap.15. *tam infinita ſit multitudo, vt Pherecydes Syrius copia ſerpentium ex corpore eius erumpente ex-*
pirauerit: quibuſdam perpetua febris fuerit, vt C. Mæcenati: eidem triennio ſupremo nullo hora
momento ſomnus contigerit: Antipater Sidonius Poeta omnibus annis vno die tantum natali
Plutarchus Sympoſ.8. quæſt 9. *correptus febri fuerit, & eo conſumptus ſatis longa ſenecta: quidam cùm diu laboraſſet vrina dif-*
ficultate, tandem culmum hordeaceum geniculatum excreuerit: & adoleſcens ephebus cum mul-
to ſemine eiecerit beſtiolam aſperam, multis pedibus celeriter ambulantem: vt nihil addatur, de
nouorũ morborum ac inauditorum aliorũ prouentu propè quotidiano. Nam vt Diogenianus octa-
ui apud Plutarchum ſympoſij conuiua ait: Aliqui naturam parere morbos nouos aquè ac monſtra
autumant. Licet autem, inquam, infinita ſit quaſi morborum multitudo: inter eos tamen nume-
ro bene, quin nimiùm multi, exitu pertimeſcendi, ſymptomatum ſæuitie horrendi, curatu diffici-
les ſunt inprimis ij qui peculiariter muliebrem ſexum inuadunt & excruciant. Sic enim prodi-
tum eſt ab Hippocrate, viro, vt illum Macrobius vocat, qui tàm fallere, quàm falli neſcit, plurima
eſſe morborum genera, quæ mulieres conflictare ſoleant, varia item eſſe, quæ in earum vteris gi-
gni præter naturam conſueuerint, vti molæ, ichores, humiditates albæ, tum & ventus atque aqua
ſæpenumero vtero concludi ſolent. Gignuntur item multiplicia in vteri tumorum & vlcerum
genera, ſcirrhi, phlegmona, cancri, & huius generis innumera alia. Quotidiana etiam experien-
Hippocr. lib.1. de morb. muliebr. §.87. *tia fides docet, monſtroſos quandoque partus in vtero, materiæ vel loci vitio contineri. Sunt au-*
tem porrò mulierum affectus periculoſi admodum, & plerunque acuti & graues, quoſque adeò
non facilè quiſque intelligat: eò quòd cùm mulieres affliguntur morbo, interdum tamen ſe ægrota-
re neſciunt, priuſquam ſeniores effectæ, morbos qui menſtruorum ratione proueniunt experta
fuerint. Tum verò & neceſſitas & temporis diuturnitas, eis morborum cauſam declarat. Atque
adeò interdum dum non intelligunt, quanam ex cauſa ægrotent, immedicabiles morbi euadunt,
priuſquam Medicus ab ægrotante rectè morbi cauſam ediſcat. Eos enim etſi cognoſcant, enuncia-
re pudet, turpeq; ſibi eſſe ob imperitiam & inſcitiam reputant. Simul etiam Medici falluntur, cùm
morbi cauſam non exactè inueſtigant, ſed tanquam viriles curent, vnde multa ab huiuſmodi af-
fectionibus conſumuntur. Quare confeſtim exactè morborum cauſa perueſtiganda eſt. Multùm
enim muliebres morbi & viriles curatione diſcrepant. Quæ omni procul moto dubio morborum
muliebrium dignotionis & curationum difficultas, ſummũ Medicinæ dictatorem Hippocratem im-
pulit, vt de hiſce quoque morbis copioſius libris aliquot ageret. Quantum autem in curatione ho-
Lib. de nat. muliebr. ad init. *rum morborum ſitum ſit, his verbis piè admodum monet, cùm inquit: Oportet autem eum, qui de*
natura muliebri & morbis probè tractare volet, primùm quidem à diuino numine initium ſu-
mere, poſtea tum mulierum naturas diſcernere, tum ætates & anni tempeſtates, locaq; vbicunque
fuerint. Et certè vti periculoſa atque curatu difficiles, ſic etiam frequentes ſunt mulierum ægri-
tudines. Quoties namque præter naturæ curſum conſuetum, vel nimiùm, vel deprauatè, vel o-
mnino non fluunt purgationes mulieribus illæ, quæ à Lunari circuitu nuncupantur menſtruæ?
quæ ritè ſi ſuccedant, multis commodis ipſam beant mulierem: ſin minus, in pericula adducunt vt
ineuitabilia, ita metuenda valde. Quoties accidit, vt fœmina vel non, vel infœliciter concipiant;
aut etiam aliâs feliciter cõceptum fœtum retinere haud queant, ſed ante legitimũ tempus, quo in
lucem edi deberet, eiiciant: vnde ſæpè ipſis maritis minus gratæ & odioſæ readuntur. Quàm di-
Ioan.16. *ros & immanes inter pariendum patiuntur dolores, quorum etiam Saluator noſter in Euangelio*
meminit? Quoties iam contigit, vt in partu de vita periclitarentur & mater & fœtus? quem-
admodum & hoc, vt vana & irrita ſpes de vero conceptu eſſet, & loco huius geſtaretur ac tan-
dem prorumperet informis ac inanima caro, vel etiam monſtro ſimilis? & annon ſæpè fieri vide-
mus, vt matre exiſtente ſana lateat in alueo materno mortuus, quandoque etiam iam putrefa-
ctus puellus? Quare vel retardantes ac ſubſidentes menſes euocare, aut abundantes ac immode-
ratè exeuntes coercere aut ſupprimere, ſterilitatem abolere & fœcunditatem importare fœmi-
nis, fœtum ſeruare incolumem ad illud vſque tempus, quo partus ritè ſecundum naturæ leges ce-
lebrari poſſit, monſtroſis & præter naturam conceptibus ſuccurrere, & falſi ac ſimulati fœtus ve-
riq; geſtationem diſtinguere, in mediis nixibus vel acerbiſſimos illos dolores lenire ac minuere,
vel partum in via reſiſtentem propellere, fœtum tum viuum, tum mortuum artificioſè ab vte-
ro extrahere, quin imò abdomine ac vtero ſecto fœtum mortuum & ſæpè ſemiputridum fruſtil-
latim eximere, aut etiam viuum adhuc abſque vel matris vel fœtus vita periculo, ita quidem vt
poſt ſe-

poſt feliciter coalito vulnere non ſaltem ſpes de nouo conceptu habeatur, ſed omnino matri fœcunditas ſeu concipiendi facultas poſt ſectionem non adimatur. Hac inquam huiusq́; generis ſimilia alia præſtare non tantùm ipſis Medicis glorioſum atque vtile (ſunt quippe iſta diuina quaſi opera, & non niſi Altiſſimi, qui Medicum creauit, manu ac nutu reguntur ac fiunt) mulieribus ac fœmineo inprimis ſexui conſolabile ac ſalutare, verumetiam toti generi humano ad indiuidui propagationem commodiorem, & ſpeciei conſeruationem diuturniorem maximè neceſſarium nihilq́; conducens magis. Quibus de cauſis excellentes quidam ac nobiles in arte Medica Viri, de hac artis parte circa affectus mulierum curandos præclara admodum ingenij ſui monumenta reliquerunt, ac diuerſis temporibus in publicum ediderunt. Quæ poſtmodum annis abhinc aliquot elapſis, quatuor Tomis diſtincta Baſileæ imprimenda dedit præſtantiſſimus Medicus, & ibidem Anatomicarum & Botanicarum rerum Profeſſor doctiſſimus ac celeberrimus Dn. CASPARUS BAUHINUS, *ſub Gynæciorum nomine. Nunc autem cùm eorundem deſiderarentur exemplaria: tàm precibus aliorum, quàm etiam vtilitate communi adductus & permotus honeſtus Reipubl. Argentinenſis ciuis, Bibliopola integerrimus* LAZARUS ZETZNERUS, *nullis parcere voluit ſumptibus ac impenſis, quin hæc eadem denuò & quidem in vnum volumen coacta prelo committerentur, atque ſic rurſum lucem aſpicerent: vt qui aliâs etiam plurima optimorum autorum opera in omni facultatum ac ſcientiarum genere in commodum totius rei literariæ hactenus imprimi curauerit, &* DEO *dante atque vitam concedente, curabit etiam in poſterum. In hacce autem editione quid præſtitum ſit, facilè innoteſcet ei, qui vtrumque exemplar inter ſe contulerit. Sic enim non tantùm vt quàm emendatiſſimè hæc haberentur, curauimus: ſed etiam, vbi ita videbatur, & ordinis rationem, & plurimorum optimorum autorum loca & autoritatem (ſaluo tamen ſemper textu ipſius Scriptoris) in margine indicauimus & adiecimus breuiſſimis. Acceſſit inſuper nunquam antehac editus vtiliſſimus Commentarius de Morbis muliebribus, in duos diſtinctus libros,* MARTINI AKAKIAE *Medici Regij & Profeſſoris Pariſienſis doctiſſimi. De cuius, vt & aliorum operis ac laboribus iudicare, vti temerarium fortè cuipiam videri poſſit: ita prædicare multa, minimè neceſſarium, cùm res ipſa manifeſtè ſatis loquatur. Et, vt Plautus in Pœnulo loquitur, inuendibili merci oporteat vltrò emptorem adducere, proba merx facilè emptorem reperiat. Interea benignus atque æquus Lector, optimi huius viri, ante nominati, Lazari Zetzneri conatibus faueat: & ſi quid etiam à me in hac editione præſtitum ſit, beneuolè arripiat: alia à me accepturus, ſi & hæc grata acceptaq́; fuerint. Scriptum vigeſima octaua Iunij, qua die anno poſt natum Chriſtum 1098. Chriſtiani, præter humanam opinionem, Saracenos memorabili prælio vicerunt, ad Antiochiam. Anno partus ſalutiferi.* M D X C V I I.

INDEX AVTORVM, QVI IN HOC VOLVMINE CONTINENTVR.

FELICIS PLATERI de Mulierum partibus generationi dicatis Tabulæ iconibus illuſtratæ, ſtructuram vſumque explicantes.

Additis Obſeruationibus & Curationibus aliquot harum partium affectuum.

MOSCHIONIS Medici Græci recentioris, de Paſſionibus mulierum liber Græcus, CONRADI GESNERI opera emendatus, & per CASPARVM VVOLPHIVM Tigurinum in lucem editus. fol. 1

CLEOPATRAE, MOSCHIONIS, PRISCIANI, & INCERTI cuiuſdam Muliebrium libri, ſuperfluis ac repetitis omnibus reciſis, in vnam Harmoniam redacti. per CASPARVM VVOLPH. Medicum Tigurinum. fol. 1

TROTVLAE, ſiue potius EROTIS Medici liberti Iuliæ liber: qui etiam ad ornatum pertinentia quædam, & alia varia continet. 42

NICOLAI ROCHEI Galli, de Morbis mulierum curandis liber, partim ex veterum Græcorum, Latinorum, & Arabum monumentis, partim experientia propria confectus. 61

LVDOVICI BONACIOLI Ferrarienſis, Eneas Muliebris: qua multa variaque de conceptione, vteri geſtatione, abortu, partu, obſtetricatu, puerperio, nutricum & infantium cura, aliaque huiuſmodi copioſè & eruditè diſſeruntur. Alia etiam quædam obiter phyſica, medica, & philologa, id eſt, iucunda cognitu continentur. 109

IACOBI SYLVII Galli, de Menſibus muliebrib. Liber: in quo etiam obiter diuerſi fœminei affectus explicantur, & curantur: quibus adiicitur de Generatione hominis, ſiue de fœcunditatis & ſterilitatis cauſis libellus. 148

IOANNIS RVFFI, Chirorgi Tigurini, de Conceptu & generatione hominis, & iis quæ circa hęc potiſsimùm conſiderantur. Lib. 6. 166

HIERONYMI MERCVRIALIS de Morbis Muliebribus Libri IV. fol. 209

IOAN. BAPTISTAE MONTANI de Affectibus vterinis libellus: cum eiuſdem X. Conſiliis Muliebribus. 303

VICTORIS TRINCAVELLII Conſilia muliebria tria. 330

ALBERTI BOTTONI de Morbis muliebribus Liber. 338

IOAN. LE BON Therapia puerperarum. 394

AMBROSII PARAEI de Hominis generatione, IACOBI GVELLEMEAV Chirurgi Pariſienſis opera Latinitate donatus, Liber. 403

ALBVCASIS Arabis quæ de Morbis Muliebribus ſcripſit Capita, cum inſtrumentis Chirurgicis ad id neceſſariis. 442

FRANCISCI ROVSSETI de partu Cæſareo Liber, CASPARI BAVHINI Med. Baſil. opera è Gallico conuerſus. 448

LITHOPAEDII Senonenſis (vt D. IOAN. ALBOSIVS deſcripſit) Icon, cuius hiſtoria & Exercitatio problematica de iſtius indurationis cauſis in extremo Commentariorum Cordęi in Hippocr. περὶ γυναικείων habetur. 479

CASP. BAVHINI Libellus variarum hiſtoriarum, ea quæ in lib. de Partu Cæſareo tractantur comprobantium, inter quas Corporis ſine Hepate & Liene: item Inteſtini citra mortem inciſi, cum Valuula in Colo Inteſtino, Anno 1579. primò obſeruata, continetur hiſtoria. 480

MAVRICII CORDAEI Rhemi, Commentarij in librum priorem Hippocratis Coi de Muliebribus. 492

MARTINI AKAKIAE Galli, de Morbis muliebribus Libri II. nunc primùm in lucem editi. 745

LVDOVICI MERCATI Hiſpani, Gynæciorum Libri IV. 803

ELEN-

ELENCHVS
CAPITVM, CONSILIORVM, SECTIONVM,&c. QVAE IN TOTO HOC VOLVMINE CONTINENTVR abſolutiſſimus.

Præmiſſa ſunt Felicis Plateri Archiatri Baſil. de Mulierum partib. generationi dicatis, Icones, Tabulæ, ſtructuram vſumq́, harum methodicè deſcribentes.

Item Obſeruationes & curationes aliquot affectuum partibus hiſce accidentium.

LIBER MOSCHIONIS, PRISCIANI ET CLEOPATRAE, DIVISVS EST in duas partes: nimirum in priorem & poſteriorem.

Prior pars continet Cap. 24.

De Matrice ſiue Vtero, Cap. 1. — fol. 1
De Virginibus, cap. 2. — 2
De ſterilitate, cap. 3. — 2
De conceptione, cap. 4. — 2
De Ciſſa, cap. 5. — 5
De abortu, cap. 6. — 6
De Mola Matricis, cap. 7. — 7
De Grauidis 8. — 8
De Obſtetrice 9. — 8
De Partu 10. — 9
De partu difficili 11. — ibid.
De iuuando Partu difficili 12. — 10
De his qui non poſſunt duci manibus 13. — 12
De Secundinis 14. — 13
De partu medicamentis facilitando 15. — 14
De fœtu mortuo expellendo 16. — 14
De iis quæ poſt partum facienda ſunt 17. — ibid
De Nutrice 18. — 15
De Mamillis poſt partum affectis 19. — ibid.
De Infante & quomodo tractandus 20. — 16
De faſciando infante 21. — 17
De vmbilico infantis 22. — ibid.
De cibando infante 23. — ibid.
De iis quæ Infantibus accidunt 24. — 18

Pars poſterior habet cap. 37.

De valetudinibus Mulierum communib. — fol. 19
De valetudinib. mulierum quæ per ſtricturam fiunt 1. — 19
De retentione menſtruorum: vel quoties cum dolore guttatim purgantur 2. — 20
De feruore Matricis 3. — 23
De Satyriaſi 4. — 23
De Matricis inclinatione ſiue motu 5. — 24
De Matricis in inguem infuſione 6. — 24
De matricis ad ſuperiora motu, ſiue de ſuffocatione ab vtero vel ſuppreſſione vuluæ 7. — 24
De inflatione & tenſione matricis 8. — 26
De Tumore Matricis 9. — 27
De Phlegmone Matricis 10. — 28
De collectione Matricis 11. — 28
De condylomatibus Matricis 12. — 29
De Rhagadiis in Matricis orificio 13. — 29
De duritie Matricis 14. — ibid.
De Atretis ſiue Mulieribus clauſis 15. — 30
De organo Mulierum 16. — 31
De Clauis Matricis 17. — 31
De Symptomate Turpitudinis 18. — ibid.
De dolore Matricis 19. — ibid.
De valetudinib. Mulierum quæ per fluxum fiunt, & primò de Hæmorrhagia ſiue ſanguinis fluxu à Matrice 20. — 32
Ad Hæmorrhoides in collo ſiue orificio Matricis 21. — 33
De Matrice humoroſa 22. — 34
De Matricis hydrope 23. — 35
De Matricis frigiditate 24. — ibid.
De lumbricis Matricis 25. — ibid.
De Gonorrhœa Mulierum 26. — ibid.
De punctione & pruritu Matricis 27. — ibid.
De Paralyſi Matricis 28. — 36
De Matricis laſſitudine 29. — 36
De caſu Matricis ſeu eius procidentia 30. — ibid.
De Vulneratione Matricis 31. — fol. 37
De vlceribus Matricis 32. — 38
De curatione Cancri Matricis 33. — 38
De fiſtulis Matricis 34. — 39
De variis peſſariis Matrici ſeruientib. 35. — 39
De Mamillarum affectibus 36. — 40
De parergis quibuſdam 37. — 40

EROTIS SIVE TROTVLÆ MVLIEBRIUM liber, continet capita 63.

De retentione menſtruorum. Cap. 1. — fol. 43
De paucitate menſtruorum 2. — 43
De nimio fluxu menſtruorum 3. — 43
De ſuffocatione Matricis 4. — 44
De deſcenſu Matricis 5. — 45
De motu Matricis ex ſuo loco, quæ tamen non eleuatur neque deprimitur 6. — 45
de nimia caliditate Matricis 7. — 45
de Apoſtemate matricis 8. — 45
de Vlceribus Matricis 9. — 46
de Pruritu vuluæ 10. — 46
de Impedimento conceptionis, & de his quæ faciunt ad impregnationem: & quæ eandem impediunt 11. — 46
de Formatione ſeminis concepti 12. — 4[illegible]
de Situ fœtus in vtero matris 13. — 47
de Signis impregnationis 14. — 47
de Regimine prægnantium 15. — 48
de Regimine parturientium 16. — 48
de Difficultate partus 17. — ibid.
de Regimine infantis 18. — 49
de Electione Nutricis 19. — 49
De his quæ mulieribus ſæpe poſt partum accidunt 20. — 50
de Mala complexione calida & frigida Matricis 21. — 51
de Dolore Matricis 22. — 51
de Fluxu Matricis 23. — ibid.
de Carne in Matrice exorta 24. — 52
de Tuſſi acerrima puerorum 25. — 52
de Sudore fœtido 26. — ibid.
de Dolore oculorum 27. — ibid.
de Tela oculorum 28. — 52
de Maculis oculorum 29. — ibid.
de Exitu Matricis propter diſproportionem virgæ virilis 30. — 52
de Inflatione vuluæ 31. — ibid.
de Ruptura vuluæ 32. — ibid.
de Dolore vuluæ 33. — 53
de Mulieribus mingentib. in lecto 34. — 53
de Modo coarctandi Matricem, vt etiam corrupta videatur virgo 35. — ibid.
de Craſſis mulieribus & gracilibus 36. — ibid.
de Retentione ſecundinæ 37. — ibid.
de Oborſu 38. — 53
de Exitu ani 39. — 54
de Dolore iliorum 40. — 54
de Stranguria 41. — 54
de Lapide 42. — 54
de Dyſenteria 43. — 54
de Pediculis naſcentib. in pectine, & ſub aſellis, & circa oculos 44. — 54
de Scabie coxarum & aliarum partium 45. — 54
de Cancro 46 — 55
de Cancro naſi 47. — 55
de Formicationibus & ſyronibus 48. — 55
de Inflatione pedum 49. — 55
de Inflatione virgæ virilis & teſticulorum 50. — 55
de Puſtulis paruis puerorum 51. — 55
de Fœtore oris 52. — 55

de Caſu vuluæ 53. 55
de Verme manuum & pedum 54. 55
de Surditate aurium 55. 56
de Glandulis 56. 56
de Hæmorrhoidibus 57. 56
de Dolore dentium 58. 56
de Fiſtula 59. 56
de Scabie manuum 60. 56
de Ornatu faciei, & partium eius: & ad dealbandam, item de ornatu capillorum 61. 56
Pro conſeruatione corporis humani ab aliquot infirmitatibus aqua mirabilis effectus 62. 60
Puluis ad conſeruationem viſus 63. 60

NICOLAI ROCHEI DE MORBIS
Muliebribus curandis Liber, continet capita 32.

De mulierum meatibus ſeminariis 1. 61
de Menſibus ſiue menſtrua purgatione 2. 63
de Menſium mora ſiu ſuppreſſione cauſa 3. 64
Nimia mulierũ expurgatio, hæmorragiaq́ue locellorum & muliebre profluuium 4 70
Hyſterica ſiue vteri ſuffocatio 5. 74
Procidentia vteri 6. 77
de Mola 7. 79
Inflatio vteri quam Græci ἐμπνευμάτωσιν dicunt 8. 81
Inflammatio locellorum 9. 82
Abſceſſus 10. 84
Ruptio vteri apoſtemate quæ facienda 11. 84
Exulceratio locellorum 12. 85
Abſceſſus vteri pituitoſus ſiue œdema 13. 86
Sſirrhus & ſcleroma vteri 14. 87
Cancer vteri 15. 88
Rhagades, condylomata, & hæmorrhoides vuluæ 16. 89
Mulierum clauſura locorum, φίμωσις 17. 90
Hiatus oſtij vteri 18. 90
Contorſiones peruerſionesq́ue vuluarum 19. 90
de Sterilitate 20. 90
Conceptio, fœtus generatio, impregnatio 21. 96
de Abortu 22. 101
Grauidis quæ conueniant vel non 23. 101
Pica, malacia & faſtidij curatio 24. 102
Victus conueniens grauidis contra abortum, & aliâs 25. 103
Contra pedum tumores prægnantium 26. 103
Difficultas partus 27. 103
Pariendi ratio 28. 104
Partus inanitia 29. 105
Secundæ retentio 30. 107
Puerperæ cura 31. 108
Monſtra 32. 108

LVDOVICI BONACIOLI ENNEAS
muliebris, continet cap. 9.

De vteri partiumq́ue eius confectione, Cap. 1. fol. 109
Quonam vſu in abſentibus etiamnum Venus citetur.
Quid, quale, vndeq́ue prolificum ſemen.
Vnde menſtrua, quot annos mulieres, quotq́ue mares nati hæc emittere incipiant deſinántve.
Quibus virginitas deprehendatur.
Qua poſitura concumbendum.
Quibus præſidiis violatis ſuccurratur.
Qua digeſtione fœtus procreetur 2. 113
Quo tempore anima corpori infundatur.
A quo creetur.
Immortalis ne, & an vna omnibus ſit.
Cur nouæ indies animæ creentur.
Quonam modo ad concumbentium libidinem momentis ſingulis, & qua cœli parte procreetur quave in corpus deſcendat, qua etiamnum corporis parte ingrediatur.
Quò pacto animæ conueniat, modò in terras deſcendere, modò aſcendere. Curq́ue ſi cœleſtes ſunt, inuitè à terris diſcedunt.
Cur defunctorum animæ non redeunt. Et nunquid corpora noſtra quicquam agant.
Quo tempore infans in vtero moueri, quo ſentire incipiat, quo vſu enutriatur increſcatq́ue 3. 123
Conceptionis indicia, nec non maris fœmineiq́ue partus 4. 129
Quæ vtero grauibus aſſidant.
Eorum medicina.
De ſuperfœtatione pulchea 5. 131
Prognoſtica cauſaq́ue effluxionum & abortuum.
Earundem etiamnum numeroſitas vno abortu.
Molæ indices & cauſa, ac ipſius a partu interſtinctio.
Horum omnium affectuum remedia 6. 133
Procrastinatis improceritatisq́ue partuum cauſa, & de mira quorundam proceritate.
Puerperij in vtero poſitura.
Tres vuluæ poteſtates.
Quonam vtero grauis properante partu ſex rerum non naturalium regimine, quibusq́ue præſidiis parturitionem facilem reddentibus vti queat 7. 136
Quo menſium numero, quo ordine, quid interim obſtetrice agente partus edatur.
Quibus præſidiis partum acceleremus, quibusq́ue ſecundas & emortuum fœtum pellamus.
Quo demum pacto enixus puer pelluendus vinciendusq́ue ſit.
Cuius lacte primum lactandus: qualis nutrix eligenda.
Cur ſeptimo Sole, communi vſu nomina imponantur.
Quo tempore dentiat, & remedia 8. 138
Prolis cauſa.
Tum cum parentib. tum cum aliis, ſimilitudinis.
Numeroſitas vno enixu partuum, atque eiuſdem cauſa.
Ac præterea ſuperuacaneorum deficientiumq́ue partium.
Demum partus prodigioſi nonnulli 9. 145

IACOBI SYLVII DE MENSIB.
Mulierum & hominia generatione Commentarius.

Suppreſſorum menſium curatio à copia ſanguinis fol. 152
de Menſium redundantia 154
de Fluxu muliebri & albis menſibus 157
de Vteri ſuffocatione & peruerſione 158
de Vteri præcipitatione 161
Iacobi Syluij de Hominis generatione, ſiue fœcunditatis & ſterilitatis cauſis, libellus. fol. 163

IACOBI RVFFI DE CONCEPTV
& generatione hominis, &c. Libri 6.

Liber primus conſtat ex capitib. 6. tractatque de generatione hominis.

De genitali ſemine, quid ſit, vnde & quomodo naſcatur 1. 167
de Mixtura vtriuſque ſexus ſeminis, eiuſq́ue ſubſtantia & forma 2. 168
de tribus Tunicis quib. fœtus in vtero munitur & tegitur 3. 168
de tribus facultatibus corpus diſpenſantibus, & ipſo ſpiritu 4. 168
de Veræ partium generatione, & incremento fœtus, pro ratione dierum ac temporum 5. 170
de Nutrimento fœtus in vtero quibus alimentis alatur, quando in infantem exereſcat 6. 171

Liber ſecundus de Matrice & eius partib. necnon de conditione infantis in vtero, & grauidarum cura & officio, habet cap 6.

Quàm neceſſarium ſit, matricis anatomen huic operi inſerere 1. fol. 171.
de Matricis ſubſtantia, forma, qualitatibus & partibus annexis 2. 172
Quanta vtilitatis ſit exactam huius tractationis tenere notitiam 3. 172
De conditione infantis in vtero, & grauidarum cura & officio 4. 172
Quomodo ſe infans in vtero, quinto, ſexto, ſeptimo & octauo menſe habeat, nec non de diſcrimine ſexus & formarum 5. 173
De præceptis quibuſdam prægnantib. vſque ad partus horam ad varios caſus admodum neceſſariis 6. 173

Liber tertius de Partu, & parturientium infantiumq́ue omniſaria cura. Capita habet 6.

De legitimo partus tempore & forma, & parturientium doloribus 1. 174
de Obſtetricum officio, & apta ſedilis forma 2. 175
de Naturalibus quibuſdam præceptis & medicaminibus partus moram & difficultatem alleuantibus 3. 176
Quomodo ſecundæ moram facientes ad facilem exitum promouendæ ſunt 4. 176
de Cura puerperæ & infantis recens nati 5. 177
Quomodo & quibus inſtrumentis impediti & mortui infantes producendi 6 177

Liber

Liber quartus de Varietatibus non naturalis partus, & earundem cura. Cap.15.

De prima forma non naturalis partus, & quomodo ei ſubueniendum 1. 180
Secunda contra naturam partus forma qua, & quomodo iuuanda 2. 180
Tertia non naturalis partus forma qua, & quomodo iuuanda 3. 181
de Quarta non naturalis partus forma, & eius cura 4. 181
de Quinta contra naturam partus forma, & eius cura 5. 181
de Sexta forma & eius auxilio 6. 182
de Forma ſeptima & quomodo iuuanda 7. 182
de Forma octaua eiuſque cura 8. 182
de Forma nona & eius cura 9. 183
de Forma decima eiuſque cura 10. 183
de Forma vndecima eiuſque cura 11. 183
de Forma duodecima atque eius cura 12. 184
de Forma decimatertia, ac eius cura 13. 184
de Forma decimaquarta eiuſque cura 14. 184
de vltima non naturalis partus forma ac eius cura 15. 185

Liber quintus de Mola aliiſque falſis vteri tumorib. ſimulque de abortibus, &c. continet Cap.6.

De mola cæteriſque falsò creditis conceptibus 1. 185
de Cura molæ & aliorum falſorum tumorum vteri 2. 186
de Imperfectis infantib. nec non monſtroſis, & prodigioſis partubus 3. 187
de Abortus cauſis & ſignis, nec non de abortientium omnifaria cura 4. 189
de Signis conceptus 5. 191
An homines ex dæmonibus & rurſum dæmones ex hominibus infantes concipere poſſint 6. 192

Liber ſextus de Sterilitatis cauſis diuerſis &c. habet Capita 11.

De ſterilitate virorum & fœminarum, eiuſque cauſis & ſignis 1. 194
de Cura ſterilitatis à phlegmone profecta 2. 195
de Cura ſterilitatis a biliosis matricis humiditatibus oborta 3. 196
de Cura ſterilitatis, ſi à matricis ſanguineis humorib. ſuperfluis proueniat 4. 197
de Cura ſterilitatis, ex melancholico humore nata 5. 197
de Cura ſterilitatis, a nimia caliditate, ſiccitate, humiditate, & frigiditate profecta 6. 198
de Generalibus quibuſdam præceptis, virorum & fœminarum ſterilitati curandæ inſeruientibus 7. 198
de Suffocatione Matricis, eiuſque cauſa, ſignis & cura 8. 200
de Præcipitatione Matricis, eiuſque cauſis & cura 9. 201
de Superfluitatib. menſtruorum, & eorundem cura 10. 202
de Retentione menſtruorum cauſis & cura 11. 205

HIERONYMI MERCVRIALIS DE morbis Muliebrib. Lib.4.

Primus liber continet Capita 4.

De inſtrumentis ad conceptum, & eiuſdem nutritionem neceſſariis: deinde qui & quot ſint muliebres morbi 1. 209
de Sterilitate 2. 210
de Mola 3. 219
de Grauidarum cura 4. 223

Secundus liber, de Morbis qui circa partum contingunt, habet Capita 4.

De Abortu partúve, qui non fit tempore debito 1. 225
de Partu vitioſo 2. 230
de Partu difficili 3. 233
de Secundæ eductione 4. 237

Liber tertius, de vitiis quæ circa nutritionem contingunt, habet Cap.7.

De defectu lactis 1. 238
de Lactis abundantia 2. 244
de Mutatione lactis ſecundum qualitatem 3. 247
de Lactis fluiditate 4. 248
de Grumefactione & caſeatione lactis 5. 248
de Mammarum inflammatione 6. 252
de Magnitudine mammarum 7. 254

Liber quartus, de vitiis quæ ſtatum vniuerſi vteri reſpiciunt, continet Capita 22.

De vitiis menſtruorum in defectu 1. 256
de Fluxu menſtruorum immodico 2. 266
de Fluxu menſtruorum hæmorrhoidali 3. 270
de Menſtruorum ſtillicidio 4. 271
de Gonorrhœa 5. 272
de Fluore Muliebri 6. 277
de Morbis vteri ac ſolutione vnitatis 7. 280
de Pruritu Matricis 8. 281
de Mala vteri temperie 9. 282
de Furore vterino 10. 283
de Morbis qui fiunt in compoſitione ipſius vteri: & primò de lapide vel ſanguine grumoſo in vtero contento 11. 285
de Lumbricis vteri 12. 285
de Nympha & cauda 13. 286
de Vteri clauſura 14. 286
de Morbis vteri in magnitudine 15. 288
de Flatu vteri 16. 288
de Hydrope vteri 17. 289
de Vteri inflammatione 18. 290
de Scyrrho vteri 19. 293
de Cancro Vteri 20. 294
de Morbis in ſitu 21. 294
de Vteri reſocatione 22. 298

IOANNIS BAPTISTÆ MONTANI de Vterinis affectibus Liber. fol.303.

Conſilia de Affectibus muliebribus eiuſdem Auctoris.

De Sterilitate, Conſilium primum. fol.323
Ad ſuſtentationem partus conſilium ſecundum. 324
de Menſib. diminutis cum febre, conſilium 3. 324
de Suppreſſione menſium, & hyſtericis affectionib. pro nobiliſſima puella Helena à Sauran Germana 4. 325
de Suppreſſione menſium, cum grauitate capitis, pro magnifica muliere 5. 326
de Suppreſſione menſtruorum, pro coniuge nobiliſſima Seruatij à Teuffenbach ex Styria. Anno Chriſti 1549. menſe Nouembre 10. Gratonis Veronæ dictatum, conſ 6. 326
de Menſtruis albis pro eadem Matrona. Datum cum reuerſus eſſet Patauium, conſil. 7. 327
de Fluxu menſium alborum cum ventriculi imbecillitate, pro Matrona Veroneſi, conſ. 8. 328
de Suffocatione ab vtero, cum aliis ſymptomatibus, Conſilium 9. 328
Ad ſcirrhum matricis, pro puella virgine obſeruatio, 1547. conſil. 10. 329

VICTORIS TRINCAVELLII Conſilia 3. muliebria.

Pro muliere quæ filios alere non poterat, Conſilium primum. fol.330
Primò menſium ſuppreſſio, poſtea immodica earundem eruptio, muliebre item profluuium, hæmorrhoidum vehemens dolor, facies decolor, tumidi pedes, conſil.2. 331
Lectio pro muliere quadam laborante aliquando fluxu rubeorum menſtruorum, aliquando verò alborum infeſtantium cum vehementibus & infeſtiſſimis dolorib. conſ 3. 334

ALBERTINI BOTTONI LIBER de Morbis muliebrib. continet Capita 73.

Quibus affectibus vterus ſubiiciatur, Cap.1. fol.338
de Neceſſitate & origine propoſitorum malorum 2. 339
de Suppreſſione menſtruorum 3. 341
de Nomine ſuppreſſionis menſtruorum 4. 342
de Eſſentia ſuppreſſorum menſtruorum 5. 342
Menſtruum eſſe incrementum ſecundæ coctionis 6. 343
Menſtruum excrementum eſſe quantitate & qualitate peccans 7. 343
Sanguinem menſtruum peccare occulta qualitate 8. 344
Sanguinem menſtruum muliebre excrementum ratione copiæ & qualitatis 9. 344
Qui ſanguis menſtruus praua & occulta qualitate peccet 10. 344
Qualis ſit prauitas menſtrui ſanguinis 11. 346
de Sanguine menſtruo in muliere prægnante & lactante 12. 346
Improbatio modernorum circa ſanguinem menſtruum 13. 347
de Cauſis generationis menſtruorum in fœminis, non autem in viris 14. 348
Quo tempore menſtrua fluere incipiant 15. 348
Quo tempore deſinant fluere menſtrua 16. 349
De periodis repetitæ purgationis 17. 349
Quot dieb. duret hæc purgatio ſanguinis menſtrui 18. 349
In qua menſura fluat ſanguis menſtruus 19. 350

de Loco euacuationis ſanguinis menſtrui 20. 350
de Cauſis ſuppreſſionis menſtruorum 21. 350
de Cauſis externis menſtrua ſupprimentibus 22. 352
de Differentiis ſuppreſſionis menſtruorum 23. 352
de Signis ſuppreſſorum menſtruorum 24. 353
de Signis differentiarum ſuppreſſorum menſtruorum 25. 353
de Indicationibus neceſſariis ad curationem ſuppreſſorum menſtruorum 26. 356
de Prognoſticis ſuppreſſorum menſtruorum 27. 356
de Materiis auxiliorum neceſſariis, in curatione ſuppreſſorum menſtruorum 28. 357
de Materiis Chirurgicis, & recta earum adminiſtratione in ſuppreſſis menſtruis 29. 358
de Cucurbitulis 30. 361
de Cucurbitulis non ſcarificatis 31. 360
de Ligaturis & frictionibus 32. 360
de Hirudinibus 33. 360
de Cauteriis 34. 361
de Pharmacia in menſtruis ſuppreſſis 35. 362
de Præparantibus 36. 364
de Vacuantibus 37. 365
de Localibus 38. 365
de Præfocatione matricis 39. 368
de Cauſis efficientibus præfocationem matricis 40. 370
Semen & ſanguinem menſtruum quantitate & qualitate peccare 41. 370
de Differentiis præfocationis vteri 42. 373
de Signis præfocationis vteri 43. 373
de Curatione præfocationis vteri 44. 374
de Materiis auxiliorum 45. 374
de Pharmacia 46. 375
de Profluuio menſium 47. 376
de Cauſis efficientibus profluuium menſium 48. 377
de Differentiis profluuij menſium 49. 378
de Signis profluuij menſium 50. 378
de Indicationibus 51. 379
de Auxiliorum materiis 52. 380
de Muliebri profluuio 53. 381
de Victus ratione 54. 384
de Stillicidio menſium 55. 384
de Curatione ſtillicidij menſium 56. 384
de Muliebri profluuio 57. 355
de Differentiis profluuij muliebris 58. 387
de Signis profluuij muliebris 59. 387
de Curatione profluuij muliebris 60. 387
de Prognoſtico profluuij muliebris 61. 388
de Materiis auxiliorum 62. 388
de Pharmacia 63. 388
de Gonorrhœa 64. 389
de Differentiis gonorrhœa 65. 390
de Signis gonorrhœa 66. 391
de Indicationibus 67. 391
de Materiis auxiliorum 68. 391
de Procidentia vteri 69. 392
de Differentiis prolapſi vteri 70. 393
de Signis prolapſi vteri 71. 393
de Indicationibus 72. 393
de Auxiliorum materiis 73. 394

IOANNIS LE BON THERAPIA Puerperarum, continet Capita 4.

Grauida vt regenda 1. 394
Vt regendæ parturientes 2. 398
Vt regenda puerpera 3. 399
Balneorum ratio pro puerperis 4. 401

AMBROSII PARÆI DE HOMINIS generatione Liber, continet Cap. 67.

Quas ob cauſas natura cum partium genitalium vſu maximam voluptatem coniunctam eſſe voluerit 1. 403
Quæ qualitate ſit ſemen è quo mas, qua id è quo fœmina gignitur 2. 404
Quid cauſa ſit cur in brutorum genere fœmina grauida, marem quouſque pepererint, nec appetunt nec admittunt, contrà quàm fit in mulieribus grauidis 3. 404
Quæ in coitu ad generationem obſeruanda ſint 4. 405
Quibus ſignis concepiſſe mulierem intelligere liceat 5. 405
Vterum ſtatim contrahi excepto & concepto ſemine 6. 405
de Generatione vmbilici 7. 406
de Vaſis vmbilicalibus 8. 406
de Seminum in Vtero ebullitione ſeu fermentatione, & trium ampullar, ſeu trium principum viſcerũ concretione 9. 406
de Tertia velut ampulla in qua cerebrum caputque conformatur 10. 407
de Anima 11. 407
de Naturalibus excrementis in genere: deque iis in ſpecie quæ fœtus in vtero conclauſus excludere ſolet 12. 409
Quo enixu fœtus in lucem prodeat, deque enixus ſeu conatus illius cauſis 13. 410
de Situ infantis in vtero 14. 410
Quod legitimum & naturale, quodque contra naturam ſit naſcendi tempus 15. 411
Inſtantis partus ſigna 16. 411
Edito fœtu quid ſtatim agendum 17. 412
Quæ ſit ratio accelerandarum à partu ſecundarum 18. 413
Quæ fœtui per os exhibenda ſint, antequam papillæ admoueatur 19. 413
Quòd matres fœtum nutrire debent 20. 413
de Nutricum delectu 21. 414
Quæ nutrix diæta vti debet 22. 415
Quæ ſit ratio parandæ puerulis pulticulæ 23. 415
de Ablactandis pueris 24. 416
Quibus ſignis cognoſcere liceat viuàtne an mortuus ſit qui in vtero latet infans 25. 416
de Fœtus tum viui tum mortui chirurgica ab vtero extractione 26. 417
Quæ cura mulieri ſtatim atque pepererit ſit adhibenda 27. 419
Quæ cura puerperæ mammis adhibenda ſit 28. 420
Quæ ſint difficilis & laborioſi partus cauſa 29. 421
Quæ ſint abortionis cauſa 30. 421
Quib. artibus fœtũ in vtero matre mortua iuuare liceat 31. 422
de Superfœtatione 32. 422
de Mola 33. 423
Quibus ſignis molæ geſtationem à veri fœtus geſtatione liceat diſtinguere 34. 424
Quæ curatio ad molam ſit adhibenda 35. 425
de Tumoribus in pancrea & meſenterio toto 36. 426
de Virili ſterilitate 37. 427
de Muliebri ſterilitate 38. 427
Intemperati vteri ſigna 39. 428
de Vteri procidentia & peruerſione 40. 428
Procidentiæ vteri curatio 41. 429
de Membrana hymen dicta 42. 430
Memorabilis de membrana Hymen dicta, hiſtoria 43. 431
de Strangulatu vteri 44. 431
Imminentis ſtrangulatus vterini ſigna 45. 432
Quibus ſignis intelligere licet, mortua ſit nec ne mulier in vteri ſtrangulatu 46. 432
Quibus ſignis, menſibúſne ſuppreſſis, an à ſemine corrupto vterus ſtrangulatus ſit, cognoſcere liceat 47. 432
de Vteri ſtrangulatu 48. 433
de Mulierum menſibus 49. 434
Quæ ſint menſtrualis fluxus cauſa 50. 435
de Cauſis ſuppreſſorum menſium 51. 435
Quæ accidentia ad ſuppreſſos menſes ſequantur 52. 435
de Ciendis menſibus 53. 436
Quæ ſint ſigna menſtrualis fluoris appetentis 54. 436
Quæ ad profluuia menſiũ immodica ſequantur accidentia 55. 437
de Siſtendo menſium fluxu immodico 56. 437
de Topicis ad menſium fluxum immodicum 57. 437
de Fluxu muliebri 58. 437
de Cauſis fluxus muliebris 59. 438
Cura fluoris muliebris 60. 438
de Ceruicis vteri hæmorrhoidibus 61. 439
de Verrucarum ceruicis vteri curatione 62. 439
de Rhagadibus & condylomatibus 63. 440
de Vteri pruritu 64. 440
de Craſſi inteſtini, quod mulieribus excidit, relaxatione 65. 441
de Vmbilici relaxati tumore puerili 66. 441
de Dolore qui ex dentitione pueris oboritur 67. 441

GRAVISSIMORVM ALIQVOT AFfectuum muliebrium curandi ratio, ex Albucaſis medendi methodo Lib 2. deſumpta.

De inciſion. [illegible]ginis & carne eminentis ex vuluis mulierum Cap 71. fol. 442
de Curatione alratica 72. 442
de Cura hæmorrhoidarum & thelil, & bethor rubea, quæ accidunt

cidunt in vulnis mulierum 73. 442
de Perforatione exitura quæ accidit in matrice 74. 443
Ad docendum obſtetrices qualiter medicentur embryonib. viuis, quando egrediuntur ſecundùm formam non naturalem 75. 443
de Extractione fœtus mortui 76. 444
Forma vertiginis qua aperitur matrix 77. 445
de Extractione ſecundinæ 78. 447

FRANCISCI ROVSSETI GALLI de Partu Cæſareo Tractatus.

Sectio prima continet Cap. 6.

Partus Cæſarei definitio 1. 448
de Vſu ac neceſſitate partus Cæſarei 2. 448
Quæ cauſæ difficiliorũ partus naturalis ad huius ſectionis Cæſareæ neceſſitatem nos impellant 3. 449
Triplex argumentorum genus quibus ſectio hæc confirmatur 4. 449
Prima huius ſectionis probatio per hiſtorias. 449
Hiſtoriæ ex fide dignorum relatu 5. 449
Hiſtoria ab ipſomet autore viſa & notata 6. 450

Sectio ſecunda Cap. 11.

Altera huius operationis probatio, quæ rationib. abſoluitur 1. 452
de Muſculis epigaſtrij, tanquam de eo quod primùm inciditur: & primùm de vulnere eiuſque magnitudine 2. 452
de Hæmorrhagia, quæ ex ſectione muſculorum abdominis contingere ſolet 3. 452
de Loco quo ſanguis, ſectis abdominis muſculis fluere debet 4. 453
de Peritonæo altera parte quæ incidenda eſt. 453
de Eiuſdem ſectione, & vulneris amplitudine 5. 453
Spaſmum in Peritonæi ſectione non eſſe metuendum 6. 453
de Hernia quæ poſt inciſum peritonæum, remanere conſueuit 7. 453
de Vtero tertia parte quæ inciditur 8. 454
Vtero inciſo Hæmorrhagiam non eſſe magnam 9. 454
de Loco, in quo ſanguis, ſecto vtero, colligi debet 10. 454
Spaſmum, licet vterus incidatur, non eſſe metuendum 11. 451

Sectio tertia Cap habet 9

Tertium genus argumentorum ab authoritatib. deſumptum, ad ſectionis noſtræ comprobationem 1. 455
de Muſculis epigaſtrij ex authoritate hiſtorica 2. 455
de Peritonæi ſectione authoritates 3. 456
de Vteri ſectione authoritates 4. 455
Vteri inciſi, cum calculoſi veſica inciſa comparatio 5. 456
Diſcurſus de extractione calculi per hypogaſtrium 6. 457
Exempla hiſtoriæ ad comprobationem nouæ huius ſectionis veſicalis ſententia 7. 458
Reſponſio ad obiectiones quæ fieri poſſunt contra ſectionem, quæ fit in hypogaſtrio, in parte ipſius veſicæ membranoſa 8. 461
Exemplum alterum ſectionem hanc comprobans 9. 461

Sectio quarta continet Cap. 7

Tertia huius ſectionis probatio quæ hiſtoriis & caſib. qui huic parti accidère longè difficilioribus, quàm ſit Cæſarea noſtra ſectio perficitur: idque authoritatibus cùm hac de re hactenus nemo ſcripſerit deficientibus 1. 461
Claſſis prima ternas continens hiſtorias 2. 462
Claſſis altera continens hiſtorias quatuor de abdomine cauterio actuali aperto 3. 462
Claſſis tertia ſex hiſtorias de vtero putrefacto, abſque tamen interneſione continens 4. 463
Claſſis quarta, hiſtorias ſex de vtero abſque vitæ periculo ablato continens 5. 465
Claſſis quinta binas continens hiſtorias de vtero, abſque tamen morte, ſponte elapſo 6. 467
Præcedentium hiſtoriarum epilogus. 468

Sectio quinta habet Cap. 4.

Prædictorum magis plebeia & vulgares probationes 1. 468
Altera etiam vulgaris probatio 2. 467
De quibuſdam ſymptomatib. quæ dici poſſunt periculosè huic ſectioni accidere poſſe 3. 467
Dolorem qui ex inciſione vteri contingit ſpaſmum cauſare non poſſe: & quod vterus eò loci, vbi ſectio fit, parum ſenſibilis ſit 4. 467

Sectio ſexta habet Cap 9.

Fœcunditatem poſt ſectionem Cæſaream remanere probatur 1. 470
Cicatricem quæ poſt vulnus vteri inciſi coalitum remanet, fœcunditatem non impedire 2. 470
Alter probandi modus, quo fœcunditatem cicatrice non impedire oſtenditur argumento à forti ad debile quod conſiſtit in aſſertione noui paradoxi, quod tamen verum eſſe, & experientia & rationibus medicis comprobatum 3. 471
de Peſſarij huius inuentione, & diuerſitate 4. 471
Paradoxum quo oſtenditur, etiamſi mulieres peſſarium in vtero corpore ferant, nihilominus tamen ipſas & concipere, & vtero ad præfinitum tempus geſtare 5. 472
Confirmatio prædictorum, quæ rationib. aliquot, contraria ſoluentibus argumenta, abſoluitur 6. 473
Corollario alia inſtantia, quæ contra oris vteri in mulierib. grauidis apertionem adferri poteſt, ſoluitur 7. 473
Peſſarium non impedire, quin apte ſemen & recipiatur & vtero recte adhæreat 8. 475
Solutio aliarum obiectionum & probatio, huius peſſarij vſum, nonnunquam eſſe; licet aſſertio hæc qua ſtatuitur mulierem peſſarium geſtando nihilominus concipere poſſe, obſeruatio noua ſit 9. 475
Ad Chirurgos breuis exhortatio de ſectione Cæſarea, quomodo quáve ratione adminiſtranda ſit; eiuſdem. 476
Extractio Lithopædij Senonenſis ex matris vtero. 479

APPENDIX VARIAS ET NOVAS historias continens, quibus ea quæ in præcedenti tractatu continentur, comprobantur. fol. 480

A Caſp. Bauhino addita.

Exempla aliquot τῆς ὑστεροτομοτοκίας comprobantia 480
Veſicæ ſectionem non eſſe lethalem hiſtoriis quinque comprobatur 483
Exemplum vteri cum fœtu putrefacti. 484
Exempla 16. vteri, vel ex procidentia, vel gangræna, vel aliter vitiati, totius citra valetudinem exſecti. 485
de Peſſariis. 487
de Superfœtatione. 488
Inteſtini citra mortem vulnerati hiſtoria. 489
Valuula in inteſtino colo, Anno 1579. à Bauhino reperta. 490
Corpus ſine hepate & liene inuentum. 491

MAVRICII CORDÆI IN PRIMVM librum Hippocratis de Muliebrib. Commentarij 7.

Commentarius 1. 492
Commentarius 2. 540
Commentarius 3. 586
Commentarius 4. 609
Commentarius 5. 642
Commentarius 6. 660
Commentarius 7. 696

MARTINI AKAKIÆ MEDICI REgij de Morbis muliebrib. Libri 2.

Primus liber continet Cap. 24.

De Menſium ſuppreſſione 1. 746
de Profuſioribus menſibus 2. 754
de Menſibus qualitate peccantibus 3. 756
de Menſibus melancholicis 4. 756
de Fluxu muliebri, ac primùm de albo 5. 757
de Fluxu rubeo 6. 759
de Fluxu ſanioſo, & qui ad illum referũtur, & de fuluo 7. 760
de Hyſterica ſuffocatione 8. 760
de Vteri aberratione 9. 762
de Procidentia vteri 10. 763
de Agglutinatione, mutuo contactu, & complicatione vteri 11. 764
de Rebus contra naturam in vtero contentis, & primùm de columella 12. 765
de Vteri inflammatione 13. 765
de Eryſipelate vteri 14. 766
de Puſtulis in vtero & œdemate 15. 766
de Flatu in vtero 16. 767
de Hydrope vteri 17. 767
de Cancro vteri & mammarum 19. 769
de Lapide & topho in vtero concreſcente 20. 770
de Aſcaridibus vteri 21. 770
de Menſibus ſuppuratis & ſuppurato vteri 22. 771
de Vlceribus vteri 23. 772
de Mola vteri 24. 772

Liber 2 continet Cap. 17.

De Hominis procreatione & natura ſeminis 1. 773

de Conceptione & eius impedimentis 2. 777
de Diæta grauidarum 3. 781
de Symptomatis grauidarum, præcipuè verò de abortu 4. 782
de Superfœtatione 5. 784
de Partu 6. 784
de Officio obſtetricis 7. 787
de Secundis cunctantibus 8. 789
de Curatura puerperæ 9. 790
de Symptomatis puerperarum 10. 790
Quo tempore mamma danda ſit puero 11. 791
de Dolore puerperarum 12. 792
de Difficultate partus 13. 792
de Monſtroſo gemino & mortuo partu 14. 793
de Geminis 14. 794
de Fœtu mortuo & corrupto abigendo 15. 795
de Sterilitate tum mulierum tum etiam virorum 16. 797
De iis quibus venter inflatur per Venerem 17. 801

LVDOVICI MERCATI DE COMmunibus mulierum affectibus Libri 4.

Primus liber habet Cap. 17.

De Sexus differentia 1. 803
de Affectionibus vtrique ſexuum communibus, & cuique proprijs 2. 805
de Affectionibus quæ fœminis omnibus ſunt communes, ac de aliis quæ cuique fœminarum ſorti peculiares exiſtunt 3. 808
de Menſtrua purgatione 4. 809
de Fœminis quibus menſes nunquam fluxerunt 5. 814
de his quæ clauſa habent genitalia & vterum 6. 817
de Menſtruis per locum non naturalem erumpentibus 7. 819
de Menſtruis ſuperfluis 8. 820
de Menſtruorum ſuppreſſione 9. 830
de Menſtruis diminutis ac de menſtruorum ſtillicidio 10. 842
de Menſtruis difficillimis, & cum grauiſſimis accidentibus 11. 845
de Menſtruis quæ debitum tempus anteuerterint 12. 884
de Menſtruis quæ debitum tempus remorantur 13. 850
de Menſtruis corruptis 14. 852
de Albis vteri purgamentis 15. 854
de Menſtruorum cum morbis implexu & prouidentia 16. 864
de Duris & cancroſis mammarum tumoribus 17. 867

Libri ſecundi ſunt Cap. 28.

De vteri natura ac de morbis, quibus affici poteſt 1. 880
de Hyſtericis affectionibus in genere 2. 882.
de Vteri ſtrangulatione 3. 886
de Virginum & viduarum melancholia 4. 896
de Varietate epilepſia ex vtero 5. 901
de Febre alba & de virginum obſtructionibus 6. 908
de Vehementi pulſatione quæ in arteriis iuxta dorſum, in pleriſque fœminis reperitur 7. 917
de Variis ventriculi accidentibus ex vtero 8. 921
de Variis & grauiſſimis totius corporis & capitis doloribus ex vtero 9. 923
de Pruritu & furore vteri ac de ſymptomate turpitudinis 10. 925
de Vteri procidentia 11. 929
de Auerſione ſeu recurſu vteri ad varias partes 12. 932
de Vteri imbecillitate 13. 934
de Variis vteri doloribus 14. 937
de Vteri hydrope 15. 941
de Vteri inflatione 16. 943
de Vteri inflammatione 17. 946
de Scirrhoſo vteri tumore 18. 951
de Vteri cancro 19. 955
de Vteri vlceribus 10. 957
de Vteri rhagadiis 21. 961
de Vteri condylomate 22. 962
de Vteri ac pudendi verrucis, thymiis & ficis 23. 963
de Scabris vteri ac pudendi puſtulis 24. 964
de Vteri fiſtulis 25. 965
de Vteri hæmorrhoidibus 16. 967
de Vteri calculo 27. 969
de Vteri vermibus 28. 970

Libri tertij Cap. ſunt 22.

De Sterilitate in genere 1. 971
de Fœminæ ſterilitate per collationem ad virum 2. 973
de Sterilitate morboſa 3. 978
de Sterilitate quæ fit ad tempus 4. 991
de Virorum ſterilitate 5. 994
de Conceptu 6. 998
de Monſtroſo conceptu 7. 1005
de Vteri mola 8. 1012
de Falſa grauidatione 9. 1916
de Picaceo prægnantium appetitu 10. 1018
de Prægnantium inappetentia 11. 1019
de Prægnantibus quæ cibum euomunt 12. 1019
de Ventris dolore in prægnantibus 13. 1020
de Cordis ſaltu ac de ſyncope in prægnantibus 14. 1021
de Prægnantium tuſſi 15. 1021
de Aluo ſuppreſſa, aut nimis citata in prægnantibus 16. 1022
de Inflatis prægnantium cruribus 17. 1023
de Sanguinis profuſione à prægnantium vteris 18. 1023
de Mammis prægnantium gracilibus, aut lacte turgentibus 19. 1026
de Prægnantibus, quibus aqua ab vtero prodit 20. 1027
de Prægnantium moderamine & cuſtodia 21. 1028
de Prægnantibus morbo acuto correptis 22. 1030

Libri quarti Cap. ſunt 19.

De Partu 1. 1036
de Abortu 2. 1046
de Partu naturali, ac de difficili, & laborioſo 3. 1050
de Secunda retenta 4. 1057
de Fœtu mortuo 5. 1060
de Mola poſt partum in vtero relicta 6. 1062
de his quæ à partu accidunt, ac primò de enixæ prouidentia 7. 1063
de Torminibus à partu 8. 1064
de Immodico ſanguinis fluxu poſt partum 9. 1065
de Diminuto ſanguinis fluxu poſt partum 10. 1066
de Recta curandi methodo adſeruanda in his affectionibus quæ enixis ſuperueniunt 11. 1068
de Vteri inflammatione & vlceribus à partu relictis 12 1074
de Rugis quæ poſt partum in ventre ſuperſunt 13. 1075
de Virginali adſtrictione à partu comparanda 14. 1075
de Nutrice eligenda ac moderanda 15. 1075
de Lactis defectu 16 1076
de Lactis redundantia 17. 1078
de Lactis vitioſi emendatione 18. 1079
de Lactis concretione 19. 1079

FELI-

FELICIS PLATERI
ARCHIATRI BASIL.

De Mulierum partibus generationi dicatis.

ICONES, vnà cum explicationibus, ipſarum delineationem accuratè oſtendentes.

TABVLÆ, ſtructuram vſumq; harum methodicè deſcribentes. Quibus quoq; quo pacto oſſa mulieris à viri oſſibus hiſce ſedib. varient, breuiter adiectæ fuerunt.

OBSERVATIONES & curationes aliquot affectuum partibus hiſce accidentium.

Partim ex opere ipſius Anatomico prius excuſo, partim ex obſeruationum libro nondum edito, deprompta.

FIGVRA I.

Venter mulieris adapertus, & ab inteſtinis, relicto tamen meſenterio, rectoq; inteſtino, inanitus. Vteri & veſicæ ſitum potiſſimum oſtendens: vtero nulla ex parte moto, membranisq; pinguibus adhuc obuoluto.



A,B,C,D Peritonæi anterioris ſedis reflexi interior ſuperficies.
E,E Meſenterij pars, cuius beneficio inteſtina tenuia dorſo connexa fuerant.
F,F Membranæ meſenterij geminæ, inuicem diuulſæ.
G,G Cum vaſorum & glandularũ ſerie in ipſis.
H,H Meſenterij portio, cui coli inteſtini dextra pars commiſſa fuerat.
I Meſenterij pars, quę coli inteſtini initium continebat.
K Rectum inteſtinum inibi vbi colon deſinit præſectum.
L Vteri fundi anterior ſedes, à qua nihil auulſum eſt.
M Teſtis dexter mulieris.
N Teſtis ſiniſter mulieris.
O,O Peritonæi portio; in dextra ſede vterum ipſiusque vaſa cum dextro teſte dorſo nectens.
P Eadem membrana illic craſſeſcens adeò, vt muſculum vteri eſſe aliqui arbitrati ſint.
Q Peritonæi portio in ſiniſtra ſede vterum cum teſte ſiniſtro & vaſis ſuſpendens.
R,S Ceruicis vteri anterioris ſedis amplitudo, peritonæi membrana adhuc obducta, atque in ſe collapſa rugoſaque.
T Veſica euſq; detracta, vt poſterior ipſius facies, quæ vterum reſpicit, pateat.
V Vmbilicus à peritonæo liberatus, & vnà cum vaſis fœtui peculiaribus hic deorſum reflexus.
X Vena vmbilicalis hic ab vmbilico præſecta.
Y Vrachos à veſica vmbilicum petens.
Z, & Arteriæ vmbilicales vtrinque.

FIGVRA II.

Venter idem quem prima figura oſtendebat: in quo reſecatis nonnullis membranis, oßiúq; pubis portione execta, vterus cum vaſis ſeminariis, veſicaq; cum vreteribus melius in conſpicuum veniunt.

Mamillæ item corpus, illius cute ablata hic patet.



A Venæ mamillarum, humerariæ propagines.
B Venæ mamillarum, axillaris venæ rami.
C Mamillæ corpus præcipuom.
D,D Glandulæ, adepsque, corpori mamillæ præcipuo adſtrata.
E,F,G,H Peritonęum ſuprà infraq; reflexum.
I,K Vaſa ſub oſſe pectoria deſcendentia.
L,M Iecoris gibba L, caoaque M ſedes.
N Veoæ vmbilicalis portio, è cauo iecoris prodiens.
O Venæ portæ caudex cum vaſis ipſi attenſis præſectus.
P,Q Vena caua, P & magna arteria Q.
R Arteriæ venam portę comitaotis radices.
S Venæ ſiniſtri renis tunicam adeuntis principiom.
T,V Emulgentia vaſa, renibos vtrioque oblata.
X Venæ dextri renis tunicam petentia exortus.
Y,Z Renis dextri ſiniſtrique anterior ſedes.
a,a,b Vreter dexter, ad bomilios *a*, à portione, quæ iuxta *b* veſicæ adhuc adhæret, abſectus.
c Vreter ſiniſter, ſub vaſis ſeminariis in progreſſu occoltatus mox iuxta α veſicæ ioſertus.
d,d,e Vena ſeminalis dextrum teſtem, *d,d*, & ſiniſtrom *e* adiens.
f Arteriarum ſeminalium exortus.
g,h Progreſſus vtrioq; harum arteriarũ.

Vteri ipſiosq́ue vaſorum characteres *c,e,f,g,h,i*, idem quod in 4. figura, vbi repetuntur, ſignificant.

m Rectum inteſtinum à colo abſectum.
α,β Veſicæ fundum, cui vreter ſiniſter, venaq́oe ab vteri ceruice ducta, ioxta α ioſeritur.
γ,δ Ceruix veſicæ, iuxta δ pudendo ioſerta.
χ Vteri ceruicis pars ſupra pudendum.
ι Carunculæ cuticolares pudendi, in quorum medio rima, vtrioque verò colles apparent.
ζ Arteriæ meſeoterij humilioris radix.
ο Vena ſurſum ad abdomeo à crure delata.

FIGVRA III.

VTERVS cum illi adnatis vaſis, membranis & veſica è corpore reſectus: ceruice ipſius vt interiora paterent euerſa, veſicaq́; ſectione ob eandem cauſam aperta.

FIGVRA IV.

VTERVS cum ipſius vaſis, à nexu membranarum liber.

FIGVRA V.

VTERVS idem: cuius fundum diſſectum apertumq́; ceruice adhuc occluſa eſt: rima verò pudendi admodum dilatata exiſtit.

III.







III.

- A Fundum vteri.
- B,B Ceruix vteri, extrorſum conuoluta.
- C,D Humilior vteri fundi pars, penis glãdis inſtar in ceruicem ipſius protuberans, foramine trãſuerſo peruia.
- E,E Membrana vterum vaſaq́ue ipſius connectens.
- F Teſtis ſiniſter mulieris.
- G Seminalis vena & arteria.
- H Vteri fundum petens pars horum vaſorum.
- I Teſtes accedens pars altera illorum vaſorum. In horum medio vas deferens cernitur.
- K Tunica teſtis cum implexu vaſorũ.
- L Veſicæ cauitas.
- M Orificia vrinariorum meatuum, in veſicam pertinentia.
- N Vrinariorum meatuum fruſtula dependentia.

IV.

- a Seminale vas dextrum ex vena & arteria conflatum.
- b Peritonæo diſtributus ramus vaſis illius.
- c Vteri fundum, cũ illi affixa ceruicê.
- d Ceruicem vteri implicantia vaſa.
- e Fundi vteri ramus, à vaſe ſeminali productus.
- f Vas deferens ſemen.
- g Ramus ſeminalis vaſis, vas hoc ambiens.
- h,h Teſtes vtrinque mulieris.
- i,i Vas lumbrici inſtar ad vterum deductum.
- * Pudendum, in quod hoc vas vtrinque deſinit.

V.

- A,B Sinus fundi vteri.
- C,D Sutura ſinum dictum nõnihil diſtinguens.
- E,E Subſtantiæ fundi vteri craſsities.
- F Protuberantia vteri in ſinus medio.
- G Orificium fundi vteri.
- H,H Tunica fundi vteri à peritonæo.
- I,I,I,I Membranarum vterum alligantium portio.
- K,K Ceruicis vteri initium.
- L Veſicæ ceruix vteri ceruici inſerta.
- M Proceſſus clithoris in ſummitate pudendi, iuxta cuius apicis infimam ſedem foramen rotundum, meatum vrinæ ab L in pudendum deſinentem ſignificat.
- N Hymen virginum, pudendiq́ue inæqualitas, ſub quibus foramen pudendi in rima mulieris occurrit.

FIGVRÆ IV. quatuor Tabellæ.

I. Vterum grauidum aliquouſque ſectione apertum, vt fœtus domicilium pateret, oſtendit.

II. Faſciculum ſeu domicilium fœtus integrum adhuc, ab vtero exemptum proponit.

III. Inuolucrum domicilij huius exterius ab interiore fœtum adhuc includente abſtractum patefacit.

IV. Idem quod tertia denotat, & interius inuolucrum diuiſum, fœtumq́; ab ipſo diductum demonſtrat.



A, B, C, D	Vteri diſſecti portiones in exteriora euerſæ.
E	Caro exteriori inuolucro adnata, cui vaſa vteri intexuntur.
F, F	Exterior fœtus inuolocrum, cum iis quæ amplectitur vtero adhuc incluſum.
G	Ceruicis vteri pars per ſectionem reliqua.
H	Vaſa ceruicem vteri amplexantia.
K, K	Exterius inuolucrum, integrum adhuc, cum iis quæ comprehendit vtero exemptum.
I, I, I	Csrnea moles illi adnata.
L, L, L	Exterius inuolucrum adapertum ab interiore detractum, cum carne exteriori illius ſuperficiei connata.
M	Interior externi inuolucri ſoperficies.
N	Vas vmbilicale.
O, O	Interius fœtus inuolucrum, adhuc integrum, fœtum continens, vaſiſque implexum.
P	Externa exterioris inuolucri ſedes.
Q	Interna exterioris inuolucri ſuperficies.
R	Caro externæ illius ſedi sdhærens.
S	Vaſorum ſeries, quæ ab vteri vaſis pronats, & per carneam exterioris inuolucri portionem digeſta, exterius inuolucrum implicant.
T	Collectio horum vaſorum in vnum vss, è qoo chorda vmbilicalis efficitur.
V, V	Interioris inuolucri ſedes exterior.
X, X	Interioris inuolucri ſuperficies interior.
Y	Vss vmbilicale, ab interiori inoolucro in fœtus vmbilicum productum.
Z	Fœtus vti in vtero iacet complicstus.

FELI-

FEL. PLATERI DE MVLIER. PARTIB. GENERAT. DICATIS.

¶De Vtero et Mamillis Tabulæ.

Partes *generationi dicatæ in muliere ſunt*
- Vterus, *in quo ſemen concipitur, fœtus formatur, augetur, & nutritur, demumq́ vbi maturus eſt excluditur.*
- Mamillæ, *quibus infans in lucem editus aliquandiu nutritur & ſuſtentatur.*

¶De Vtero.

Vterus *in Ventre locatur, vt commodius in fœtus augmento diſtendi poßit, humilioriq́ ipſius ſede, ne organa naturalia impediat. Qui ſitus & ad ſeminis ſuſceptionem, & fœtus excluſionem commodus quoque erat. In hoc notantur, tum quæ*
- Conſtituunt *ipſum partes duæ: nempe*
  - Ceruix, *ſeu collum, pars ipſius longior ab exterioribus ad fundum vteri vſque ducta. Cuius rurſum pars*
    - Exterior, *apparens, eſt* Pudendum.
    - Interior, *abſtruſa, eſt* Sinvs.
  - Fundum *vteri, Vide* Fvndvm.
- Adnaſcuntur *illi, Vide* Adnata.

¶De Pvdendo.

Pudendum, *Cunnum, ceruicis vterí os, vel facies, aut larua potius: vnde Germani* Butz *vocant. Anteriori pubis oßiū regioni innititur. In quo occurrunt*
- Colles, *ſeu monticuli, qui in ambitu rimæ impreſſæ, malarum inſtar, propter pinguedinem ſubſtratam protuberant, parteq́ ſuperiori crinibus in maturis ornantur fœminis: quæ omnia vt rima melius lateret, abſtruſaq́ eſſet, ſunt condita.* fig. 2. per ſe apparet.
- Rima, *ſciſſura cutis in longum, veluti vallis inter dictos monticulos, vel conſinens, vel deducta deſcens. Quæ longior eſt foramine, quod penem admittit, idq́ ne cutis pars tam, ſi illius ſectio anguſta fuiſſet, cùm cutis durior, non ita vt foramen interius ampliari poßit, impediret. Hæc* fig. 2. per ſe patet.
  - Carunculas *vtrinque in lateribus νύμφαι dictas adnatas habet, in elatiori ſede rimæ contiguas quæ* fig. 2. i.
    - Cuticulares *ſunt, fungoſæ, & plus minúsve propendent.*
    - Labiorum *inſtar, vt rima melius occludatur, fungoſa ipſorum ſubſtantia efficiunt, & præter hoc, canalis cuiuſdam inſtar, præſertim dum mulier inclinans ſe nonnihil mingit, vrinam, ne reliquum corpus commaculet, dirigit.*
  - Proceſſum *paruum, Clithorida dictum, ſeu Tentiginem, elatiori ſede, in medio, vbi carunculæ conueniunt, in pinguiore pubis parte occultatum, leuiterque tantum prominentem, producit. Qui* fig. 5. m.
    - Peni *paruo, qualem cuniculi habēt (licet interdum valde excreſcat) admodum ſimilis, tum ex ortu à pubis oſſe, tū*
      - Corpore, *quod duplex quoque, neruoſum, fungoſum, ſanguine plenum, vt penis habet, muſculosq́ & venas illi adhærentes.*
      - Forma, *quum in glandem quoq́ deſinat, pellicula ſeu præputio obtectā.*
    - Pruritum *in his locis eximium efficit, & fortè carunculas, quibus pellicula vtrinque iungitur, ne dependeant, ſuſtentat.*

a a

De Sinv Vteri.

- **Sinvs**, *κόλπος, Canalis eſt, à pudendo ſurſum ad Vteri fundum in peritonæi cauitatem inter Veſicam & rectum inteſtinum, cum quibus peluim dictam ſupra os ſacrum ſitam, occupat, ductus. Huius notatur*
  - Connexus, *cum partibus vicinis, quibus certis in locis, vt firmius hæreret, non tamen vndique vbi eas tangit, vt nihilominus diſtendi poſſet, adnectitur. Sic vt*
    - Viſceribus
      - Recto *inteſtino, cui toto ductu incumbit, ipſiusque latitudinem vix dum excedit, illiq́ fibroſis nexibus cohæret, & iuxta pudendum penitus ferè, vt ægre ſeparari poßit, continuatur,* fig. 2. m.
      - Veſicæ: *cuius fundo citra nexum ſubijcitur, ceruicique illius, cuius latitudinem Vteri hic ſinus vincit, ea ſede qua ipſam tangit, quoque fibris adhæret.* fig 2. α, β, γ.
    - Membranæ, *Peritonæo, cui anteriori ſede, vbi ceruicem veſicæ vtrinque exuperat, atque in lateribus, interuentu tunicarum & vaſorum ipſius, laxè admodum quoque copulatur.* fig. 1. R S. fig 5. I, I.
  - Conformatio, *qua Neruens & albus eſt, mollis, & humidus, tū vt ſenſilis eſſet, & nonnihil amplìari poſſet, durior tamen in ſenibus & cū diu attritus eſt fit. Hic*
    - Amplitudinem, *coli, cuius vagina eſt, conuenientem habet, vti & longitudinem, à pudendo ad pubis elatiorem ſedem vſque deſinentem, idq́ cum diſtentus & extenſus eſt, nam collapſus anguſtior & conuolutus breuior fit. Parturientibus verò admodum increſcit, atque diſtenditur.* fig 5. à k ad m.
    - Figura, *collum vrinalis refert, intusq́ læuis eſt, niſi quatenus collapſus corrugatur, &*
      - Anfractus *duos tenuioris fricationis cauſa, vbi inferiori pubis oßium commiſſuræ ſedi proximus eſt, obtinuit, quorum alter*
        - Anterior, *Scrobiculos refert palati, & nonnunquam caruncularum inſtar prominet.*
        - Inferior, *Foramen cæcum repræſentat, in ambitu rugoſum.*
      - Foraminib. *duobus peruius eſt, quorum aliud, quod*
        - Coli *admittendo paratum, anterius eſt, atq́ Exterius orificium Vteri dicitur. Quod in virginibus Hymene mēbrana ex parte occluſum eſt,* fig 5. n. *Quæ*
          - Occupat *imam tantùm huius foraminis anum ſpectantis ſedem, adeò vt non alùs purgationibus obſtet, cum ſuperiori loco, ac ſi perforata eſſet, pateat.*
          - Foraminis *huius amplitudinem, ante congreſſum muliebrem, nonnihil occludit, & ſimul pudendi latera, ligamenti longi æ & præputij inſtar, colligit.*
        - Vrinam *emittit, ſuperius eſt, ad cuius latera, Membranæ in finem hunc, vt regurgitationem materiæ alicuius in veſicæ ceruicem impedirent, propendent.* fig. 2. A. fig. 5. ab L ad n.

De Fvn-

¶De Fvndo Vteri.

Fvndvm vteri, ſeu potius Vterus verè dictus, Matrix, Domicilium eſt, in quo fit conceptus, ceruicis ipſius elatiſſimæ ſedi continuatus. Cuius notatur

- **Situs**, quo ſupra os pubis, vel peluim, quæ ipſius ceruicem continet, inter veſicam & rectum inteſtinum collocatus eſt (magno humanæ fragilitatis, hominem tam abiecto loco naſci, indicio.) Prægnantibus autem, vtero creſcente, ſenſim ad ſuperiora extenditur, & ſub omento (niſi illud ſurſum conuolutum ſit) & anteriori peritonæi ſede, gracilibus inteſtinis incũbit, ilia quoque cum impensè tumet, opplens, & in medio ferè, interdum in dextrum, vel ſiniſtrum latus magis deuolutus, ventrem turgidum in grauidis reddens. Ea itaque ſede
  - **Citra** connexum liberiorq́; maiori ſua parte, vt deorſum, auiditate concipiendi illicitus, vel odorũ ſuauitate, vt putãt, allectus, ferri, ſurſumq́; rurſum remeare poſſet,
    - **Adiacet** tantùm ſede ipſius
      - **Anteriore**, Veſicæ cui ſuccũbit, fi.2.β.
      - **Poſteriore**, recto inteſtino, cui incumbit. fi.2.m.
      - **Interueniente** nonnunquam omenti portione pingui. quæ fortè ſterilitatis illius, cuius Hippocr. à pinguedine circa vterum collectæ profectæ, meminit, cauſa exiſtit.
    - **Liber** ab omnibus partibus ſede ſuperiori, ne quid illum, qui aliàs facile ſubſidet, ad inferiora deprimeret, maximè in conceptu ſurſum ferri prohiberet. fi. 2. c.
  - **Connexus** in lateribus tantùm vtrinque, Membranis & vaſis ad vterum pertinentibus (nullis alijs muſculis, vti aliqui voluerunt, ſuſpenſus) ne facilè ſubſideat, retinetur. Quibus tamen laxatis, vterus in pudendum decidit, atque aliquando extra hoc quoque, inuerſa ipſius ceruice, deorſum admodum, magna turpitudine & moleſtia, dependet. fi. I. O P. fi.3. E E.
- **Conformatio**, qua
  - **Subſtantia** ipſius
    - **Neruea**, denſa & compacta eſt. fi.5.E. Quæ tamen eo tempore quo mulier ad conceptionem habilis & apta fit, calore inſito adaucta, carnea, venoſa, mollisq́; admodum euadit, & non ſecus, ac in canibus fœminis, nouem ferè dierum ſpatio conceptum appetentibus, vterum & pudendum quoque intumeſcere videmus, excreſcit, totoq́; tempore, quo mulier vterum geſtat, adaugetur, & poſt partum rurſum ad priſtinam neruoſitatem, ſoliditatemq́; redit. Quæ tamen, ſi vel natura, vel ætate, adeò præualeant, vterusq́; ſic induratus ſit, vt eam quam diximus mollitiem & carnoſitatem adipiſci nequeat, ſterilitati huic, in qua mulier ſana alioquin, vel multorum annorum interpoſito ſpatio, vel nullo etiam tempore concipit & parit, præcipuam occaſionem præbere, obſeruatio hæc pulcherrima oſtendit.
    - **Tunica** integitur triplo tenuiore quam ipſius corpus exiſtit: quæ à peritonæi portionibus vtrinque lateribus vteri adnatis duplicatisque, vtrinque vtero obducitur, eumq́ue, vt dictum, nonnihil retinet. fi 5. H H.
  - **Figura**, Vide FIGVRA.

FIGVRA *vteri cucurbitulam, præſertim ſi compreſſa nonnihil eſſet, exprimit. Huius*

- Magnitudo *variat: nam*
  - Extra *conceptum, paruus eſt, craſſus, tres vel quatuor ferè digitos tranſuerſos longus, & totidem ſuperiori ſede latus, inferiori verò ſede nonnihil anguſtatus.* fig 2. 4. C.
  - In *conceptu admodum, vti dictum, increſcit, & dum vterum mulier geſtat, pro fœtus quantitate, in omnes dimenſiones adaugetur.* fig. 6. A B C D.
- Superficies
  - Exterior *ſede*
    - Elatiori, *quæ latior eſt, & ventris cauitatem attingit, Tuberibus vtrinque in lateribus eminet, quæ* fig. 2. iuxta humilius f.
      - Cornua *dicuntur vteri, cùm vituli cornua modò erumpentia referant.*
      - Admittunt *vaſa ſeminaria, hic inſertionem manifeſtam ſatis molientia.*
    - Humiliori, *quæ contractus nõ nihil ſinũ ceruicis ipſius reſpicit. In cuius*
      - Ambitu *illi continuatur, vt via quæ ab vtero extrorſum fertur clauſa eſſet.* fig. 3. in ambitu C D.
      - Medio *in ipſum aliquouſque citra connexum protuberat, & rectà pudendum aſpicit. Atque illic*
        - Glandis *penis ſimilitudine rotundus eſt, craſſuſque, & oblongus nonnihil.* fig 3. C D.
        - Foramine *tranſuerſo peruius eſt, quod Orificium interius vteri vocant. Hoc* fig. 3. inter C D.
          - In *conceptu ſe aperiens, glandiq́; colis applicans, ſemen ſugit.*
          - Latius *illic vbi pudendum intuetur, indeq́; ſenſim per craſſam vteri ſubſtãtiam ad ipſius interiora anguſtatur, ne facilè, ſi ſemen concipit, rurſum elabatur, eſtq́ue in iis, quæ pepererunt rugoſum. Hoc induratum, vel calloſum factum, ſi obſtruatur, aut humiditate nimia ex frequenti coitu, vel fluore muliebri nimium laxetur, ſterilitatem quoque in ſanis alioquin mulieribus, efficit.*
  - Interior, *Sinum in medio excauatum poſſidet, qui* fig. 5. A B.
    - Semine *in conceptu adimpletur, & dum ex eo fœtus procreatur, ſenſim vnà cum illo augetur, atque ampliatur: vteri interim ſubſtantia minimè attenuata, ſed ſimul quoque cum illis excreſcente.*
    - Anguſtus *& collapſus, atque ad formam vteri, ſuperius latus, inferius arctior exiſtit. Nec membrana aliqua, vt vaſa noua illius commodius in conceptu accreſcerent, ſuccinctus, tomento tamen, veluti carneo, inunctus, & Sutura quadam leuiſſima, in longum per medium ipſius ducta, notatus.* fig 5. O.

De Ad-

¶De Adnatis Vtero.

Adnata vtero ſunt
- Extrinſecus, *Partes, quæ intermedio membranarum duplicatarum à peritonæo productarum, quæ has ſimul cum vtero copulant, illi adnaſcuntur. E quibus*
  - Conferunt *illi*
    - Materiam
      - Semen
        - Vasa Spermatica.
        - Testes.
      - Sanguinem *& ſpiritum* Venae & Arteriae.
    - Senſum *illum exquiſitum,* Nervi.
  - Suſpendit *ipſum* Vas Lumbricosum.
- Intrinſecus *quædam tantùm, quando concepit, de nouo genita, quæ ſimul quoque in partu omnia rurſum prodeunt. Hæc ſunt*
  - Domicilium Foetus.
  - Foetus.

¶De Vasis Spermaticis.

Vasa ſpermatica mulieris ſunt
- Venæ *& Arteriæ Spermaticæ, quæ materiam ſeminis aduehũt, & fortè eandem quoque immutant, quorum*
  - Exortus *idem qui in viris: pronaſcitur enim*
    - Vena *dextra à cauæ venæ caudice: ſiniſtra verò ab emulgente ſiniſtra.* fig. 2. d. e.
    - Arteria *tàm dextra quàm ſiniſtra, vtrinque ab arteriæ magnæ caudice.* fig. 2. g.h ſuperius.
  - Ductus, *ab eo qui in viris fit, variat. Nam vtrinque vena & arteria, ſimul commixta, vel ſeiunctâ nonnunquam, portionem ipſarum vaſi ſemen deferenti transmittunt, illudq́ue multis ramis ambiunt.* fig. 2. 4. g. *reliquam, per membranam, quæ vtero adnaſcitur, vtero ablegant.* fig. 2. 4. e.
- Vas *deferens ſemen elaboratum vtero, quod* fig. 2. 4. f.
  - Prodit *ab angulis vtrinque vteri ſeu cornibus: eſtq́; neruëum & candidum à principio.*
  - Ductu *lateſcens, & capreolorum modo ſe criſpans, admodum latum, carneumq́ue, ac nonnihil complicatum in fine fit: in cuius medio inſigne foramen exiſtit, quod venæ arteriæq́; ſpermaticæ ambiunt.*

¶De Testibus.

Testes *mulieris ad ſeminis aliquam fortè quoque elaborationem, vi ſua, licet à vaſe deferente diſtent, & materiam ſeminis minimè admittant, aliquid conferunt: vel potius ad humectationem & diuaricationem vaſorum, quibus adiacent, à quibus & ſi ramulos accipiunt, vti credibile eſt, quod tamen negat Fall. iiſdem quoque nutriuntur. Hi* fig. 2. 4. hh.
- In *lateribus vtrinque paulò elatius quàm vterus exiſtit, quamdiu is fœtu nondum turget, locati ſunt, membranæq́; vterum nectentis duplicatæ innati exiſtunt.*
- Glandulas *omnino quoque reliquas meſenterij & omenti referunt, tunicisque, tum interiori propria, tum exteriori; illi à membrana vteri deducta inueſtiuntur, & aqueum humorem in veſicis continent, quo vaſa hæc ne areſcant, irrigant.*

¶De Venis et Arteriis Vteri.

- Venae & *arteriæ vteri aliæ ſunt*
  - Appacentioces, *per membranas variè excurrentes,*
    - Implicant *vteri vtrinque*
      - Fundum: *quæ à ſuperioribus vaſis ſpermaticis deſcendentes, per vteri tunicam & ſubſtantiam variè diſpenſantur, & in grauidis vel menſtruoſis magis conſpicuæ ſunt.* fig. 2. 4. e
      - Ceruicem: *quæ in lateribus, à vaſis circa os pubis ductis, per vteri ſinum diſtribuuntur, & quibuſdam ramis, per vteri tunicam ſubſtantiamq́; deductis, cum aliis ramis, qui vteri fundum implicant, commiſcentur.* fig. 4. *d.*
    - Nutrimentum *cum calore vitali vtero ſuggerunt: & ſimul, ſed eo tantùm tempore, quo fœmina ad concipiendum habilis, ætatem conuenientem habet, copioſiorem quàm vterus requirebat, quo fœtus aleretur, ſanguinem ſubminiſtrant, atque vt is ſi conceptio fieret ſtatim præſto eſſet, continuò circa vterum, etiam ante conceptum coacervatur. Qui dein toto tempore quo mulier grauida eſt, retentus, fœtui & pabulum & vitam confert, atque poſtea eo in lucem edito, quàm diu mulier lactat quoque abſumitur. Reliquo verò tempore, tanquam ſuperuacaneus, quicquid ſingulis menſibus collectum eſt, in menſtruis purgationibus, vnà cum aliis recrementis, ſi quæ in ſanguine redundant, huc à natura protruſis, per oſcula in vteri ceruicem deſinentia, quatuor vel quinque dierum ſpatio expurgatur.*
  - Exiguæ *in Pudendum ipſiusq́; colliculos feruntur: quæ ab enarratis vaſis vteri, atque iis quæ iuxta os ſacrum procedunt, huc deducuntur.*

¶De Nervis Vteri.

- Nervi *vteri exiles ſunt, ſed copioſi, quorum alij.* fig. 4. *d.* & 6. H
  - Ceruicem *illius potiſſimum, cùm illic pruritus eſſe debeat, adeunt, qui ab illis quoque qui circa os ſacrum ſunt, prodeunt.*
  - Fundum *quoque petunt, à ſextæ coniugationis ramis, huc quoque deſinentibus, deſumti.*

¶De Vase Lvmbricoso.

- Vas *lumbricoſum dictum* fig. 2. 4. i, i.
  - Prodit *ab vteri lateribus vtrinque. Quod ſurſum ad inguina delatum, peritonæum & tendines illius loci, eo modo quo in viris vaſa ſeminaria ſolent, perforat, & verſus pubem delatum, admodum cauum, in pinguedinem illic, qua nonnihil quoque infarcitur, vtrinque deſinit, nullibi clitorem, vt Columbus putat, attingens. Iuxta hoc herniam quoque in mulieribus fieri exiſtimat Fallop.*
  - Nerueum, *cauum, rubrum, lumbrici inſtar exiſtit, carneoque tomento refertum eſt, atque vbi è peritonæi cauitate excidit, muſculum Cremaſterem illi adnexum continet.*

¶De Do-

¶De Domicilio Foetus.

- **Domicilium**, *fœtus vnum, ſi vnus, plura, ſi plures fœtus ſint. Quod vtero contentum, vniuerſum fœtum amplexatur & ſuſtinet. Hoc quia cum fœtu, vel ſtatim poſt hunc excluditur, veluti ſecundus partus, Secunda, vel Secundina δεύτερον dicitur. Loculus.* Büſchele. *German. Atque*
  - Conſtituitur *Inuolucris duobus membraneis, orbicularibus, ſed paulò lõgioribus, inuicem vndique obductis. Quorũ*
    - Exterius, *craßius, vtero proximum, Chorion, quaſi fœtus ſedes dicitur, quod* fig. 6. F, F, K, K, L, L, P Q.
      - Connectitur *vteri internæ ſuperficiei, vna tantum in ſede, per carnem quandam: reliqua ſede à connexu liberum.*
      - Vaſa *fœtus, quem ſuſtinet, continet: cùm noua vaſa in ipſo genita, vteri vaſorum orificiis copulet.*
    - Interius *tenuißimum, fœtui vicinum, Amnios, à candore, vel Amniculum, induſium, dicitur. Hoc* fig. 6. O O. V V. X X.
      - Connectitur *tantum vna in parte, Chordæ ipſam pertranſeūtis beneficio, tum inuolucro externo, tum fœtui.*
      - Vrinam *fœtus, huc per vrachon profuſam, continet, & à fœtu ſecernit. Quæ in brutis in priuata veſica hic colligitur.*
  - Adnata *habet*
    - Carnem *quandam amplam, orbicularem, lienis ſubſtantiæ inſtar nigricantem, Placentam dictam, quæ* fig. 6. E, I I I, L, R.
      - Connectitur *Externi inuolucri ſuperficiei exterius, parte tãtùm poſteriori, nunc dextra, nunc ſiniſtra, vel vtriſque, ſi geminus ſit fœtus. Vtero verò tantùm vaſorum beneficio cohæret.*
      - Vaſa *vteri in hanc carnem exterioris inuolucri ſe aperientia colligit, firmat & munit, ſimulque ſanguinem ipſorum nonnihil viſcerum carnoſorum, lienis præſertim, cui ſimile, modo, elaborat, fœtuiq́ue aptum reddit. Hoc in cornutis beſtiis præſtant cotyledones.*
    - Vaſa, *quæ ſimul membrana quadam copulata, Chordã formant, oblongam, nodiſque quibuſdam inæqualem, ad fœtus vmbilicum pertingentem. Hæc ſunt* fig. 6. N Y.
      - Vena, *& Arteriæ ab vtero ad fœtum deſinentes, quibus à matre alimentum & vitam ſumit. Quæ*
        - Exoriuntur *frequentes in carnea dicta placenta, & vaſorum vteri oſculis illic continuantur. A' quibus, fœtu maturo, vt pediculi fructuum maturorum ab arbore, citra læſionem, abſcedunt, tuncq́ue fœtus cum inuolucris ab vteri connexu liber, in partu excluditur.*
        - Colliguntur *in hoc inuolucro ſenſim in vnam venam, & vnam arteriam: quæ ſtatim interius inuolucrũ permeantia, cui ſoboles quoque communicant, ſimul vincta, ad vmbilicum fœtus tendunt.*
      - Meatus *Vrachos, qui à fœtus vmbilico prodiens, vaſiſq́ue dictis attenſus, in ſpatium, quòd duo inuolucra efficiunt, delatus, apertusque, fœtus vrinam illuc effundit.*

¶De Foetv.

Foetvs, *Embryo, in interiori inuolucro, plerunq; capite deorſum, aliquando ad latus, rarius ſurſum ſpectante, vt ſic minori impedimento in partu exiret, ſitus: vaſis vmbilicalis intermedio tantum inuolucris & vtero adhærens: humore quodam ex ſudore ipſius collecto ambitur, craſsiori'q; ipſius portione veluti glutine inungitur. Hic*

- Conformatione, *poſtquam ex tribus primis bullis & rudimētis, formam manifeſtam aſſumpſit, Sphæricus eſt: ſic enim melius retinetur, oblongior tamen paulò, vt in partu clauſtra anguſta melius penetrare poſsit. Cuius rei cauſa, corporis illius ſedes,* fig.6.z.
  - Poſterior, *dorſo curuato, & capite pectori mento incumbenti, rotunda fit.*
  - Anterior, *quæ poſteriore ſede curuata, caua erat, extremitatibus eò reductis oppletur. Quæ ita diſponuntur, vt rotunditatem quoque acquirat. Sic*
    - Brachia *pectori admouentur, & manus dextra ſub dextera aure, ceruici expanſa, ſiniſtra verò ſupra ſiniſtram mammam, & faciem ſemiextenſa eſt.*
    - Pedes *ſurſum attracti ventri iuxta applicantur, vt pes dexter, calce nates, latiore verò parte reflexa, pudenda occultet. Siniſter verò pes humerum dextrum tangat.*
- Adnata *habet vas vmbilicale, vmbilico ipſius inſertum, tribus vaſis conſtitutū. E quib.*
  - Admittit *duo, vt*
    - Venam, *quæ* fig.1.x
      - Ducitur, *ab vmbilico ſimplex, in medio, anteriori peritonæi ſede nexa, ſurſum ad hepar: cuius ramam ſubiens ſubſtātiamq; perforans, venæ portæ ramis, beſurcata prius, iungitur.*
      - Sanguinem *maternum, cùm fœtus cibum non per os ſumat, ad hepar illius deducit, vt magis illic elaboratus, ipſius naturæ ſe accommodet, ipſumq; deinde enutriat & augeat.*
    - Arteriā, *quæ* fig.1.z
      - Ducitur *ab vmbilico, bipartita in duas, & peritonæo nexa, vtrinque deorſum ad veſicæ latera, atque inde profundius ſe immergens, arteriæ magnæ propaginibus iuxta os ſacrum vtrinque continuatur.*
      - Sanguinem *ſpirituoſum maternum, cùm non reſpiret fœtus, illius arteriis maioribus, quibus commodius primum iūgi potuit, infundit, eoque, iam prius in matre perfecto, & in carnea placenta amplius elaborato, arterias ipſius, vt viueret, adimplet.*
  - Emittit *Vrachum, qui* fig.1.y
    - Prodit *ex elatiori ipſius veſicæ fundi ſede, & ſurſum, peritonæi medio adnexus, ad vmbilicum vergit.*
    - Vrinam *fœtus ex ipſius veſica, cùm per penem occluſum, & corpori exactè applicatum adhuc, non potuerit, in receptaculum dictum deducit. Quæ poſtea in partu primum erumpēs, vterum ad faciliorem partum humectat. Reliqua verò excrementa bilioſiora in inteſtinis ipſius coaceruata, fœtus mox, cum eiulatu ferè, vbi primum natus eſt, cacat.*

¶De ma-

DE MAMILLIS.

MAMILLAE *duæ, in Thoracis anteriore ſede ſeu pectore, ſecus ac in pleriſq; aliis beſtiis, cum hic locus in homine vtinon impeditus, ſit ad lactandum mulieribus muneribus vſuris commodiſſimus fuerit, & in viris illis ſitu quoq; reſpondere debuerit, merito collocatæ fuerunt: vbi in pectoris longitudinis medio, brachij muſculo primo loco innituntur. Quorum notatur*

- Structura & vſus. *Quibus ratione ſexus variant. Nam in*
  - Fœminis *virginibus anteſquam conceptui aptæ ſunt imperfectæ adhuc, vt in maribus, cum papillæ tantum appareãt, exiſtunt. In nubilib. verò & maturis primùm erũpunt, ſenſimq; excreſcunt, nec dum, niſi extremo marcore, aut ſenio, remanentibus tamen ſemper papillis oblitterantur. Harum*
    - Vſus *eſt, vt Lac, eo tempore, quo mulier peperit, tam diu, quandiu infans ad ſui nutritionem eo opus habebat, continuò procrearent, illiq; ſubminiſtrarent. Cum enim is, qui in vtero adhuc exiſtens, ſanguine materno alebatur, in lucem editus, ſolidiore cibo ſtatim vti nondum potuerit, lacte, quem è matris vberibus ſugit, qui ad ſanguinis naturam proprius adhuc accedit, illiq; magis familiaris exiſtit, commodius enutritur. Præter quem vſum, mamillæ quoque partes ſubiectas, etiam in vetulis, calefaciunt: atque, cùm bene formatæ adhuc ſunt, ex contactu voluptatem adferunt.*
    - Structura *obſeruatur in ipſarum.* fig 2.
      - Figura, *Quæ rotundæ ſunt, & ſemiglobes, plus minúſve pommulos, pectoriq; affixos, decenter inuicem diſtantes, in virginibus & iuuenculis præſertim referunt. Magis verò in obæſis & grauidis turgent. In mammoſis verò, pondere deorſum tractæ, & in vetulis flaceſcentes, oblongæ fiunt, atque circa radicem tenuiores quàm in imo exiſtentes dependent, vel ſurſum vt aſtrictæ conuoluuntur.*
      - Compoſitione ex partib. variis: *Nam*
        - Extrinſecus. *Cute obducuntur, quæ in*
          - Medio *ſeu centro Papillam educit, quæ*
            - Vſum *habet, vt cùm infans mamillam integram ore capere non poſſet, hunc illius canaliculum prominẽtem labiis apprehendere, atque per illius foramen lac ſugere commodius poſſit.*
            - Conformatione,
              - Neruea *fungoſáque, & glandis penis ſubſtantiæ nonnihil affinis exiſtit: vnde & ſubſidere & veluti diffluere, rurſumque erigi & rigere, & cum ſit ſummè ſenſilis, egregiè titillari, & cõtactu, & infantis ore poteſt.*
              - Prominet *leuiter in virginibus, atque fragæ inſtar inæqualis nonnihil rubet, in lactantibus magis eminet liuetque, in vetulis oblonga nigricat.*
          - Ambitu *papillæ, Circulo quodam obſcuratur: palleſcente in virginibus, fuſco in grauidis & lactantibus, nigro in vetulis, & cum flaceſcunt mamillæ, rugoſo. Quem cõnexus cutis cum ſubiectis corporibus in hoc loco talem efficit.*
        - Intrinſecus *ſuccinguntur* MEMBRANA.
  - MARIBVS.
- VASA.

- MEMBRANA *generalis baſim mamillarum muſculis ſubſtratis nectit, & fibras per ipſorum ſubſtãtiam mittit. Inter quam & cutem, mamillarum corpus conſtituunt*
  - Glandulæ: *quarum vna maior ſub papilla collocata eſt, in eiuſq; ambitu reliquæ paruæ iacentes, muſculis thoracis adhærent,* fig. 2. C. *Hæ*
    - Vaſis *intextæ, ſanguinem in lac conuertunt.*
    - Duræ *ſunt in iuuenculis: in grauidis lacte oppletæ magis tument: vetulis flacceſcunt, & diffluunt.*
  - Adeps *multus, glandulis & mamillarum vaſis circumfuſus, æqualitatem efficiens, & calore eas fouens. Quo augeſcente, mammarum tanta fit moles.* fig. 2. D, D.

- MARIBVS *imperfectæ ſunt mamillæ, cùm lac minimè procreent, vnde nec glandulas obtinuerunt, ſed componuntur tantùm ex*
  - Papillis, *quæ in illis eodem in loco quo in fœminis extuberant. Atque*
    - Forma *illis quoque nonnihil, fungoſaq; ſubſtantia, niſi quod perforatæ minime ſunt, conueniunt.*
    - Vſum *tandem, quem in non lactantibus mulieribus, aut virginibus, præſtant: nimirum quod exquiſitiſsimo ſenſu præditæ, ad titillationem plurimum faciant, atque propter conſenſum, ex contactu papillarum in mulieribus, nonnihil quoque afficiuntur. Licet & centrum quoddam in pectore, quod aliâs nullibi perforatur, exiſtant, & terminus quidem, in quem venarum & neruorum, huc pertingẽtium, fines deſinant, in eoq; velati copulentur.*
  - Cute *cum ſubiecta Pinguedine: quæ in obeſis, in ambitu papillarum quoque copioſior, quam ferè alibi in pectore, collecta, prominentes etiam mamillas, atque in admodum pinguibus, etiam nonnihil, ſparſim tamen, dependentes, efficit.*

- VASA *mamillarum ſunt* ——
  - Venę *mamillas nutrientes, atque in lactantibus lactis materiam deferentes: quæ illis communicantur partim*
    - Extrinſecus, *à cutaneis dictis venis, ab axillaris & humiliariæ ramis profectis, & in pectoris cutem mamillaſq; digeſtis, liuidoq; & obſcureſcente colore in grauidis & lactantibus conſpicuis.* fig. 2. A, B.
    - Intrinſecus *circa radicem ipſarum, à vena ſub oſſe pectoris repente, & ramis coſtarum interualla & pectoris latum muſculum, ſæpè etiam ſternum ipſum, perforante, hucq; comite Arteria penetrante, deriuatæ.* fig. 2. I. K.
  - Nerui, *qui tum in cutem mamillarum, vt in aliam thoracis cũtem excurrant. inter quos tamen craſsior neruus è quinto ferè coſtarum interuallo papillam adit, illiq; exquiſitiſsimum illum ſenſum in vtroq; ſexu communicat.*

FELICIS

FEL. PLATERI DE OSSIBVS MVLIERVM: QVÆ RATIONE VTERI ET mamillarum à viri oſsibus nonnihil variant.

Oſſa mulierum, ratione vteri & mamillarum, hiſce ſedibus diverſam quoque à viri oſſib. conſtitutionem acceperunt. Veluti cauſa

- **Vteri**
  - **Infima** ventris oſſea ſedes, coxendice & ſacro oſſe circumſcripta, quæ in viris inteſtinum rectum tantum, veſicæq́ collum continet, in mulierib. verò præter hæc vterum ſimul complectitur, vt ſe illis accommodaret, & ne cavitas quæ in hac ſede efformatur ſua anguſtia fœtus tranſitum, quẽ in partu per hanc viam elabi neceſſe eſt, impediret. Eam ob cauſam
    - **Ilij** oſſium amplitudo, extrorſum vtrinque magis in muliere quàm viro educitur, vt vterus fœtu gravidus, in ventre propendens, vtrinque his oſſium latitudinibus tanquam fulcris inniteretur, & veluti in ephippio cui hæc ſtructura oſſium ſimilis eſt, reſideret.
    - **Pubis oſſium**
      - **Proceſſus** duo humiliores cavitatem dictam, anteriore ſede vtrinque ambientes, extrorſum magis quàm in viris vt amplior eſſet, facilioris partus cauſa, educuntur.
      - **Commiſſura** anterior, cartilagine multò copioſiore quàm in viris opplets, nec tam longam, vt in illis, coniunctionis lineam ſortita: vt ſic in partu, ob nexum hunc laxum, oſſa hæc fœtus impetui nonnihil cedere poſſint, non tamen, vt nugantur multi, diſlocari.
  - **Vicina** vtrinque oſſa huic infimæ ſedi, ob illius diverſam ſtructuram nonnihil quoq́ variant: veluti
    - **Dorſi** pars contigua, ſupra lumbos poſita retrorſum magis inflexa in muliere quàm viro exiſtit: vt cùm vterum geſtat anteriore ſede hoc pondere gravata, oppoſitam habeat poſteriore ſede corporis molem, quibus ita oppoſitis, corpus in æquilibrio quodam conſiſteret: quo nomine & mulieres gravidæ, ſi magnum vterum ferunt, corporis ſuperiora retrorſum, cùm incedunt, inclinant.
    - **Femoris** oſſa, ob coxæ amplitudinem magis ab invicem ſuperiore ſede in mulieribus diſtant: ob quas cauſas mulieres vna adhuc lumbos magis vtrinque prominentes & femora craſſiora poſſident.
- **Mamillarum**
  - **Situs,**
    - **Thorax**, vt mamillis aptam pararet ſedem, anteriore ſede nonnihil depreſſus, nec ita, vt in viris, in altum elevatus eſt.
    - **Coſtarum** cartilagines, quæ viris ad extremum vſque ſenium cartilaginoſæ manent: puellis vbi mamillæ primum excreverint, oſſeæ in ambitu nonnihil fiunt, vt ſic mamillarum molem quæ ipſis incumbit, melius ſuſtinerent, nec ab illis introrſum premerentur, & thoraci incommodarent.
  - **Vaſorum**, Pectoris os foramine pertuſum, per quod venæ ab iis quæ ſub pectoris oſſe repunt, extrorſum ad mamillas vtrinque feruntur.

FELICIS PLATERI OBSERVATIONES ET CVRATIONES ALIQVOT AFFECTVVM PARtibus mulieris generationi dicatis accidentium.

Vbi in pleriſque quæ vtero accidere ſolent, functionum læſionibus & morbis, adiectis mammarum quoque aliquibus, cauſa aliqoa vel curatio rara vel vtilis proponitur. Ex authoris libro obſeruationum nondum edito deprompta.

QVARE MVLIER DEFINITVM TEMPVS, QVOVSQVE ad concipiendum & procreandum apta eſt; Vir verò nullum habeat?

IN humano ſexu, & mas & fœmina, ad procreationem tunc apti & maturi ſunt, cùm ſemen maturum profundere incipiunt: quod aliis citiùs, circa ætatis annum duodecimum; (nam eâ ætate & mares & fœminas procreaſſe, hiſtoriæ teſtantur) aliis tardiùs, circa annum decimum quintum accidit. Licet enim non conſuetum ſit, tam maturè, mares præſertim, matrimonij vinculo aſtringere, hoc tamen, non quòd adhuc ad generandom inepti ſint, ſed aliis de cauſis accidit: cùm, ſi maturè quoque, iuuenes adhuc admodum, copulentur, liberos etiam generare experientia oſtendat. Verùm tempus, quo ad generandum non ampliùs idunei ſunt, non vtriſque æquè contingit. Cùm fœminæ definitus terminus, à quadrageſimo ad quinquageſimum vſque ætatis annum circumſeriptus conſtitutus ſit: quo & ſuas menſtruas, quamdiu ſanæ ſunt, nec grauidæ, nec lactant, purgationes habent, eoque termino finito illis deſtituuntur, nec ampliùs pariunt. Mares verò, quamdiu ſani ſunt, toto vitæ tempore, ad proereationem aptitudinem & habilitatem in ſe habẽt. Quod vt multa exempla demonſtrant: ſic parentis & proaui, tanquam propinquiora, adducere ſatis erit E quibus genitor meus, poſt ſeptuageſimum ſecundum ætatis annum nuuas nuptias contrahens, liberos ſex, & pustremam filiam anno ætatis octogeſimo procreauit. Cuius auum, poſt centeſimum vitæ annnm, filium adhuc genuiſſe, & donec ille nuptias celebraret vixiſſe, non ſulùm illum narrantem, verùm & ab aliis plurimis, qui illum nouerant, ſæpe audiui. Cæterùm cauſam huius Diuinæ ordinationis, viro nullum terminum, mulieri verò certum definiente, idque à mundi primurdio, (cùm & tunc mulieres ſenes, procreare miraculoſum, non naturale fuerit: ſicuti exemplo Saræ, vxoris Abrahæ demõſtratur) eſſe exiſtimamus; ne humanum genus nimium excreſceret, prouidẽtiâ Dei, quæ certum numerum eorum qui naſci debuerunt prædeſtinaoit, hæcque etiam per naturales cauſas dirigit, factum eſſe, cùm, ſi mulier ad extremam ætatem vſque procrearet, in infinitum, quod nec terræ totius amplitudo alere poſſet, humanum genus excreſceret: proin non, vt reliqua animalia, ſemper, neque tam numeroſam ſobolem in vno partu, vt illa, quæ infinitam ſæpe, vt piſces, procreant; ſed ſimplicem plerumque, rarius geminam, rariſſimè frequentiurem generant. Atque in humano genere ſæpiſsimè ſteriles omnino fœminæ inueniuntur; in animalibus verò paucisſima: quæ quotieſcunque coeunt ferè concipiunt; mulier verò coitu frequentiore vtens, etſi fœcunda ſit, rarius tamen concipit. Dein & cùm mulier non ſolùm ſemen, vti vir, in primo conceptu; ſed & poſtmodum ad fœtus augmentum ſanguinem, & ad geniti enutritionem lac, tantâ copiâ & menſurâ conferat, (vnde etiam quæ pariunt, præſertim frequenter, & quæ lactãt, citius quàm quæ ſteriles ſunt ſeneſcunt) in ſenio iam exhauſtæ, ſufficere minimè potuerunt: & proin, ne penitus conſumerentur, hæc meta illis commoda hac quoque ratione, vbi ſubſiſterent, fuit poſita. Ad quam vir, qui, ſi modò moderatè à teneris Venere vtatur, (quod, ſi ſenes adhuc procreare debent, neceſſe eſt) ſemen tantum in procreatione confert; & proin diutius, & quamdiu ſemen in illo gignitur, aptus ad generationem eſt, minimè attrictus eſt. Atqoe ea ratione eleganter à Deo quoq; prouiſum, vt vir, qui nunc militiâ, nunc aliis diſtractus, cum ſua coniuge non ſemper permanere poteſt; vel cum ea, quia ſterilis, non generat; etiam ſenex, vel primas nuptias, vel ſecundas aut plures contrahens, ad generationem adhuc, niſi defectus alij obſtent, idoneus exiſtat.

CONCEPTIONIS ET GRAVIDAE MVLIERIS ſigna ad duodecimum vſq; menſem, nullo fœtu præſente, apparentia.

VIDVA quædam, poſtquam maritus peſte ſublatus è viuis diſceſsiſſet, indicia conceptionis ſenſit, menſtruorum nimirum primùm ſuppreſsionem, mox ventris tumorem, & mammillarũ incrementum, tandem etiam commotionem in interioribus ventris, quam illa, quæ priùs ſexies pepererar, non ab alio quàm ex fœtus commotione fieri, certò ſibi perſuadebat: ita vt exacto decimo à mariti obitu menſe partui ſe accingeret, & nihil aliud quàm pariendi tempus exſpectaret. Verùm cum etiam vndecimus, & duodecimus quoq; à mariti deceſſu menſis præteriiſſent, omneſq; eam grauidam, vt & ipſa quoque eſſe exiſtimabat, pro certo haberent, cœperunt molti de ipſa, ac ſi aliud interea furtè commiſiſſet, malè ſuſpicari; alij verò, qui eam probam eſſe mulierem ſciebant, vti & illamet, de conceptu dubitare. Quibus ſic ſe habentibus, illa exacto menſe duodecimo, menſibus ſenſim rurſum floentibus, ſubſidente & euaneſcente paulatim ventris mole, & mammillarum tumore, ad priſtinam redut integritatem: nec molam, nec aliud quidquam, niſi purum ſanguinem profudit.

CON-

CONGRESSVS SINE VOLVPTATIS SENSV.

NOBILIS quidam vxoris ſuæ hunc caſum mihi aliquando pateſecit, quod cum eam puellam iuuenem, iam ante multos annos duxiſſet, & cum ea venereū actum decenter, toto matrimonij tempore peregiſſet, ab eo tempore illam ad eum actum ne tantillum quidem cōmoueri, fateriq; ſe inde nihil penitus voluptatis aut titillationis vnqnā percepiſſe, nec magis ſentire, quam alioquin ab externo cutis contactu alibi ſentire ſoleat: & quod illum admittat, in ipſius ſaltē gratiam fieri. In eodem ſtatu adhuc eam permanere, licet fruſtra multa tentarit remedia, & ſterilem eſſe, denuo mihi ipſius amita retulit.

Eodem & ſimili penitus accidente generoſam Dominam laborare, multis quoque iam annis, conqueſtus eſt mihi ipſius Dominus & maritus. Quod à primo concubitus actu ad hunc vſque diem ex congreſſu nihil penitus afficiatur, aut iucunditatē aliquam ſentiat, cùm tamen ipſæ viduus non minus quàm in primo matrimonio actum hunc perfectè exerceat: ipſámque fateri, quod cùm virgo ad quadrageſimnm vſque annum permanſiſſet (tunc enim primum illi nupſerat) nunquam vllum ſtimnlum, aut per nocturnas imaginationes, aut alio modo, ſenſerit, aut toto virginitatis tempore, appetitu aliquo fœmineo affecta fuerit. Sed & mirum, vtramque fœminam, ſi modo tales nominandæ ſunt, maritum ſuum, ſupra modum diligete & maritis quoqne in ſedanda libidine aliquomodo, hoc concubitu imperfecto ſatisfieri.

STERILITATIS CVRA.

COMITISSA quædam primo matrimonij anno filiam peperit: poſtea annis penè dnodecim ſterilis permanſit. Conſilio præſtantiſsimorum Medicorum, multiſque remediis & thermis vſa, cùm nihil proficerent, curam deinceps omittere ſibi propoſuerat. Interea ego à Comite marito ipſius, filiæ ægrotantis cauſâ accerſitus, cùm inter alia colloquia mihi coniugis hunc defectum, qnód non conciperet, & vterinis morbis diuexaretur, nec menſes decenter & ordine fluerent, exponeret: egóque illi de peſſariis, aliiſque ad hoc accommodatis remediis mentionem facerem, placeretque conſilium, vt curam illius ſuſciperem rogauit.

Poſtquam itaque à menſibus repurgata fuit, primùm fœces hac ratione expurgatæ ſunt: ℞. cathol. ℥.j. diſſolu. in aquis meliſſ. & cichor. capiat.

Altero die vena brachij aperta fuit, ſanguineque moderatè detracto, mox ouum ſorbile bibit, prandiumque ad horam vnam diſtulit.

Tertio, quarto, quinto & ſexto, diebus continuis, præparante hoc ſyrupo vſa fuit: ℞. radic. aperit temperat. in vino albo ana ℥ j. radic. rubiæ ℥.s. artemiſ. matricar. nepet. pulegij vtriuſque, fumar. ſumm. lupul. ana M.j. cicer rubr. P.j. flor. bugloſſ. vtriuſque, anthos, leucoij, ana P.j. ſeminum ſeſel. ſileris mont. fœnic. ana ʒ.j.s. paſſul. ℥ ij. fiat decoct. & in col. adde ſacch. q.ſ. aromat. ʒ.iij. cinam. & ʒ j. ſantali citr. fiat apozem. pro quatuor vicibus.

Septimo, denuo purgata fuit: ℞. pil. aggreg ℈.ij. aurear. ℈ s cum vino maluat. fiat pill. 9.

Octauo, vt vires recolligeret, ſumſit hunc bolum: ℞. conſer. roſmar. ʒ.j raſ. ebor. ℈.j. moſci gr. ij. miſc.

Hiſce peractis, deinceps alternis diebus hoc electuario vſa eſt, bolum illius ſumendo: ℞. conſ. ſatyrion. conſer. rad. eryng. ana ℥ j piſtac. pinear. mund. conſ. flor. roſmar. ana ℥.j. corticum citri cond. zingib. cond. ana ℥.s. ſ. eruc. bulbi ana ʒ j.s. raſ. ebor. ʒ ij. coag. lepor. raſ. cornu capræ, priapi tauri pulu. ana ʒ. j. pulu diamb. diamoſc. ana ʒ.s. cinamo. garyophyl. maccris, nucis moſc. ana ℈.ij. cum ſyrup. conſ. zingib. fiat electuar.

Interim topica matricalia adhibuimus remedia. Peſſaria duo primùm, quæ duabus noctibus in ſinu vteri retineret: ℞. ſpec. tripheræ magn. ſine opio, ſpec. benedict. ana ℥.j. agar. craſſo modo triti ℥ j. ſ. nigell. Rom. ʒ.ij. cum ſuc. mercur. fiat paſta: implcantur duo ſacculi, & vtatur.

Cùm inſtaret ſeptimana, quâ menſes fluere debebant, venam ſaphenam aperire iuſſi, & vt menſes ſic exſpectaret.

Abſolutâ purgatione menſtruâ, curam denuo aggreſſus ſum. Inſeſsionem talem illi præſcripſi: ℞. radic. althææ an. M.ij. rad. valer. enul. rubiæ maior. ana M.j herb. maioran. artemiſ. nepet. chamædr. chamæpyth. fol laur. vincæ peruincæ puleg. orig. ana M j. flor. chamom. melil. ſambuci ana P.ij. ſemin. lini, fœnogræci ana ℥.j. ſ. carui ℥.s. bulliant in aqua, add. lixiu menſur. ij. vini menſ j. ſedeat in hoc balneo noctu cubitum itura per horam vnam, ventremq́ue inſeriotem ad vmbilicum vſque immergat calidè.

Dein egreſſa, & abſterſa pannis calidis, in ſellam perforatam ſedeat, in eaque fumum ſequentem per quartam horæ partem imo ventre excipiat. ℞. troch. galliæ & alipt. moſc. ana ʒ.s. ſtyrac. calamit. ladan. benz. ana ʒ. iij. ligni aloes, ſantali citr. ana ℈. iiij. gr. pæon. ʒ.s. moſc. ambr. ana ℈.s. cum laricea fiat troch. pro fumo, pond. ʒ. ij. imponatur vnus carbonibus.

Surgens è ſella, & in lectum decumbens, inungat regionem ſub vmbilico, ſequenti vnguento: ℞. ol. nard. muſcellini ana ℥.iij. ping. gallinæ, anſer. ana ℥ j. fol. ligni aloes, zingib. zedoar. ana ʒ. ij macei nucis moſc. garyoph. ana ʒ. iij. flor roſmar. ſtœch. ſquænant. ana ʒ. s. caſtor. ʒ. j. moſci, ciuctræ ana gr. vj fiat vnguent. inungatur, & poſtea dormiat.

Hunc proceſſum balnei, ſuffitus & inunctionis, eo modo per dies ſeptem continuet. Verùm duobus poſtremis diebus, poſtquam hiſce vſa eſt, & in lectum ſe componit, peſſarium in ſinum vteri immittat, totaque nocte retineat: ℞. maſtic. ʒ. j. s. ſtyrac. liquid. ℈. iiij. fol. meliſſ. ſicc. ℈. ij. nucis cupr. ℈. ij ſpicænard. garyoph. ana ʒ. j. s. cicer. rubr. ʒ. s. vitell. ouor. crud. q. ſ. fiant duo peſſaria.

Poſt vſum poſtremi peſſarij, eâ nocte corpus membraneum craſſum, latum & fibroſum reiecit: quod, quia inde mirè leuatam ſe ſentiebat, multis annis geſtaſſe, & pondus & grauamen inde ſenſiſſe, prædicabat. Iuſsi ab vſu omnium medicamentorum abſtinere, donec tempus menſium præteriret. Quod cùm

aduenilſet, nec menſes fluerent, ſtatim ſe grauidam ſuſpicabatur. Iuſsi emplaſtrum ſequens in pectinis regione noctu geſtare. ℞. maſſæ emplaſt. pro matrice ℥.j. de maſtic ℥.s. hypociſt. acac. ana ʒ.j. roſarum rubr. ʒ.s ſantal. omnium ana ℈.j. ſtyrac. calamit. benz. troch. galliæ & alipt. moſc. ana ʒ j. malaxentur ol. muſcell. fiat emplaſt.

Ex nauſea, vomitu, & menſium retentione, grauidam eſſe qooque opinatus ſum. Nec me opioio fefellit: nam mox veoter & mamillæ intumeſcentia illud comprobabant, donec filia nata id confirmauit. Quæ cura laudem non paruam apud magnates mihi peperit.

STERILITATIS CVRA ALIA.

QVIA aliquoties cura ſterilitatis feliciter mihi ſucceſſerat. Quidam ſenex, vltimus ſuæ familiæ, & ſine liberis, vxorem iuueoculam, quam duxerat ante aliquot annos, quæ nunquam adhuc conceperat, conſilij cauſâ ad me adduxit. Quam cùm de ſingulis interrogarem circumſtantiis, fluori muliebri aqueo pituitoſu obnoxiam, & menſes non decenter & cum difficultate aliqua fluere deprehendi. Quæ vitia illa à marito ſeoe, & qui illâ abutebatur, ſe adeptam exiſtimabat: cùm priùs (vti aiebat) incolumis fuiſſet. Quare, etſi ego mariti cauſâ conceptionem oon fieri crederem, tamen in omnem euentum hoc illi conſilium dedi.

Vt primo menſe corpus euacuaret: ſumendo ab initio, quæ alui prima oboia excrementa educerent: dein veoam ſecaodo: mox humores diebus aliquot præparando, indeque rurſum exporgaodo. Vt ſic, corpore à recrementis mundo, remedia vtero accommodata rectius operari poſſent.

Quibus peractis, vt electuario ſequenti alterois diebus manè vteretur, iuſſi, quod ℞. conſ. anthos, cort. citri cond. ana ℥.ij. zingib. cond. conſ. maioran. ana ℥.j. diaſatyr. conſ. rad. eryng ana ℥.s pulu. diamb. diamoſc. ana ʒ j.s. raſ. ebor ʒ ſ. priapi cerui, matricis lepor. coaguli lepor. ſtincorum ana ℈.j. ſ. eruc. aniſ. cinam. nucis moſc. thuris, ana ʒ.s. ſpicæ oard. ℈ j. moſci gr. v. cum ſyr. de ſtœchade fiat elect. capiat magnit. nucis moſc.

Altero menſe, tranſactis menſibus, vt de ſyrupo longo purgante, ad id parato, doo cochlearia ſumeret, corpusque ſic denuo purgaretur, ſuaſi.

Quo ſemel facto, ſequenti die poſt cœnam leuem, horis exactis duabus, in balneo ſequenti per ſemihoræ ſpacium, antequam noctu lectum intrat, ſedeat: ℞. rad. valer. rubiæ mai. ana ℥.j. radic. cyperi ℥.s. herbarum, calament. puleg. meliſſ. nepet. beton. maioran. orig ana м j. artemiſiæ ſabin. ana м.s. ſeminum, dauci, rutæ, ſeſel. ana ʒ.ij ſquænant. ʒ.j. fiat decoctio in aqua pluu. pro inſeſsione.

Egreſſa è balneo, in ſella perforata ſedens, & puluere ſuper carbones ardentes iniecto, ſumom, qui inde exſurgit, ad quadrantem horæ excipiat: ℞. galliæ, alipt. moſc. benzoin. ana ʒ.ij. maſtic. ſtorac. ana ʒ j. ligni aloes, ſantali citr. ana ʒ.s. fiat puluis. Vtatur ʒ.ij. pro vna vice.

Hoc peracto, veotris inferiora hoc vnguento perungat: ℞. ol. muſcell. ℥ j. s. ol. cheirini ℥.j. pulo. diamoſc. diambr. ana ʒ.s. ſtorac. liquidæ ʒ j. zibetæ. ℈ s. ceræ albæ parum, fiat vngueotum: poſt cuios vſum in lectum calefactum ſe componat, & dormiat.

Hac ratione & inſeſsione, ſuffitu & inunctione, diebus adhuc tribus ſequentibus vtatur: poſtremis tamen duobus, hiſce abſolutis, poſtquam lectum ingreſſa erit, peſſarium vteri ſinui indat, totaque nocte geſtet. Quod ſic parabitur: ℞. ſtoracis calam. maſtic. ana ʒ.iij. myrrhæ, thuris, ana ʒ.j. garyophill. cinam. nucis cupreſ. ſol. meliſſ ana ʒ s. ligni aloes ℈ j. coaguli lepor. & illius matric. præpar. ana ʒ.s. fiat pulois: incorporetur ſtyrac. liquid. ʒ.ij zibetæ. ʒ.s. mithryd. q ſ pro peſſariis ſormandis.

Hiſce abſolutis, quod reliquum temporis ad menſium teiopus vſque ſupereſt, quieſcat, & mariti thorum repetat: ſumendo tamen de electuario prædicto tertiâ nocte cubitum itura, nucis moſc. quantitatē.

Quòd ſi deio meoſtruis ſuperuenientibus ipſorum purgatio peracta ſit, rurſum tertio hoe menſe, ſicuti ſecundo factum, primùm ſyr. magiſtralem ſumendo, inde balnea, ſuffitus, inuoctiones, peſſaria adhibendo; curam eodem penitus modo, vti priùs factum, repatat.

Idque quoque quarto menſe, ſi denuo menſibus redeuntibus illam non concepiſſe certum ſit, nihil in priori ordine immutando: niſi quòd poſt ſyrupi longi vſom, altero die, antequam ad balnei vſum redeat, peſſario ex Mercuriali contuſâ facto, & indito, eâ nocte vterum ab excrementis repurget, & deio tertio die ad Topicorum remediorum, vti priùs factitatum, vſom accedat.

Quòd ſi (Deo fortunante) menſibus ſubſiſtentibus illam coocepiſſe ſuſpicio eſſet, tune conceptus retineatur primis menſibus emplaſtro de maſtice, ſupra vteri regionem noctu applicato, eoque conceptum retinere ſtudeat. Quæ niſi iuuerint, penes maritum cauſam, quòd non ſuecedat, eſſe, ætas ipſius, inprimis verò quòd & in priori matrimonio nullos procreârit liberos, & quòd morbis atque epilepſiæ quoque obnoxius ſit comprobare videntur.

FOETVS IN PARTV MORTVVS, QVINQVE menſibus viuente matre retentus.

SARTORIS vxor, annorum circiter triginta, quæ quater priùs pepererat, quintò grauida facta, exactis decem menſibos, cùm iam pariendi tempus inſtaret, atque in ipſo labore fœtus quandam conuolutionem, leuesque aliquot pariendi conatus ſeotiret, tandem iis omnibus ceſſantibus, fœtum mortuum, vti poſtea apparuit, antequam exſpiraret, adhuc quinque menſes retinoit. Quo tempore, cùm an grauida eſſet, ex eo quòd ſupra vteri geſtationis tempus tamdiu ſuperſtes maneret ioulier; nec grauiora pateretur accideotia, in quæſtionem veniret, & de mola, aliòve aliquo tumore inter obſtetrices conſultaretur: tandem conſilio meo habito, (licet eam viuam non viderim) de fœtu mortuo proounciaui, & ad fœtum propellendum pilolas, vt per vices aſſumeret ʒ.s. pondere, ſequentes præſcripſi: ℞. myrrhæ elect. ʒ.j. ſem. melantij. lupinor. rad. rubiæ tinct. ana ʒ.s. croci, aloes, borac. ana ℈.j. cum ſyrup. de artemiſ. fiat pi-

fiat pilul.maſſa. Harum vſu menſes primùm promoti fuerunt: quibus fluentibus adeò leoata fuit, vt tribus inde ſeptimanis cibum ſine faſtidio ſumeret, ambularet, & in publicum quoque ſine moleſti prodiret. Poſtmodum denuò rogatus, peſſarium ſubdere tale iuſsi: ℞. agar. ℨ.ij. rad.azari ℨ.j. myrrhæ ℨ iij. ſuc.mercurialis ℥ j.s. mellis ℥.j.s. decoq. ſuccus cum melle ad ſpiſsitudinem conuenieotem, puluere q; permiſceantur, ſacculusque pro peſſario impleatur. Quod cùm vnam ſaltem noctem retinuiſſet, mox chorda vmbilicalis propendere cœpit: quæ tamen, cùm putris eſſet, tandem amiſſa fuit. Verùm cùm nullos ſequeretur abortus, nullusque eſſet omnino fœtum excludendi conatus, vt is promoueretur, mulier quædam ventrem illi variis modis aliquoties compreſsit, deorſumque impulit. Vnde fluor vterinus, per quem putris, alba fœtidiſſimaque materia ex vtero profluebat, exurtus eſt. Quo octo ſeptimanarum ſpacio perſeuerante, accedente interim febre, corpus adeò contabuit, vt nihil in ea carnuſi ferè amplius, præter ventrem, tranſuerſim admodum tumentem & durum, appareret. dooec viginti ſeptimaoarũ ſpacio, ſopra decimum menſem, quo vterum geſtauit, tempore exacto, exſpiraret. Rugatus vt corpus aperirem: primo ventris iotuitu, veſicas geminas liuidas in latere vmbilici, vbi tumor durus inæqualis adhuc tranſuerſim eminebat, deprehendi. Quibus leui negotio, cùm tenuiſſimæ eſſent, diſruptis, ſtatim vertebræ ipſius fœtus, vnà cum ſcapulis & coſtis, oboia erant. Tranſuerſim enim collucatus, & ſupious dorſo inflexo, & in orbem conuolotus iacebat, & verſus exteriora prominebat. Qui exemtus diductusque adeò putris erat, vt præter eutem & oſſa, quæ tamen leui negotio diſſoluebantur, & quòd fæmellus erat, nihil aliàs liceret, vel fœtor immenſus ſineret, eognoſcere. Hoc ſaltem manifeſtum erat, tranſuerſum illius ſitum atque eximiam magnitudinem, quam lõgitudo illius & capitis amplitudo, prolixis admodum capillis conſtans, declarabant, impedimento fuiſſe, quò minùs in parto prodire putuerit: ſicque retentum viginti ſeptimanarum ſpacio computruiſſe, & ſimul vicinas partes vndique infeciſſe. Cùm vniuerſus vterus, vnà com inuolucris & omenti portione aliqua, muſculisque epigaſtrij illius loci, deſiderarentur, totaque illa regio pure, fœtore & nigredine infecta eſſet, & ad extimam vſque cutem, vbi veſicæ apparuerant liueſcẽtes, corrupta. Quo in loco ſi fortè ſectio ante extremam illam viſcerum corruptionem facta fuiſſet, fœtum eximi, matre ſuperſtite manente, potuiſſe, quæ ſequitur hiſtoria comprobabit.

PARTVS A MVLIERE EXEMTVS MATRE ſuperſtite.

CONCVBINA ſacerdotis cuiuſdam in pago quodam, tertiò grauida, per octidoum pariendi conatus, cum maximis vteri cruciatibos perſenſit, neque tamen peperit: ſed tempore illo exacto, ceſſantibus conatibus, cùm diu poſtea ægra permanſiſſet, tandem in ventre illius, pauló ſupra vmbilicum, veſica quædam, nucis iuglandis magnitudine, erupit: quæ cùm illi maximos dolores per triduum cauſaret, ipſa admodum rogante, à muliere quadam ſubulà pertuſa & diſrupta fuit. Quà adapertà, admodomque propter ventris tumorem dilatata, faſciculus fœtum continens apparuit: qui poſtquam à chirurgo, approbantibus ſingulis, parte aliqua diſſectus eſſet, fœtus cubitus prominens in conſpectum ſe dedit. Quem cùm ſorfice arripuiſſet, integrum fœtum, ſed ſemiputridom, per foramen è veſiea, vti dictum, diſſecta ſactum extraxit: nihil tunc grauius paſſa matre, niſi quòd animo, dum fœtus extraheretur, parumper defecerat. Dein alio adhibito chirurgo, cerea candela accenſa, & ſuramini aliquo vſque indita, poſtea etiam manib. in abdominis cauitateo per idem forameo, immiſsis, án ne quid reſtaret diligenter explor ruot: & cùm nihil ſupereſſe deprehendiſſent, vulnus emplaſtris ligaturisque curando, trium ſeptimanarum ſpatio iotegrè conſolidarunt: mulierque à partu rectè & decenter, vti aliàs fieri ſolet, purgata, ab anno 1583. quo hæc ſacta ſunt, ad anni 1584. diem 24. Auguſti, quo extincta primùm eſt, vixit; miſerè tamen afflicta, quòd ventrem faſciis inuolutum & ſuſpenſum, ab eo tempore quo hæc acciderũt, geſtare deioceps eoacta fuerit.

SVPERFOETATIO, VIVI ET MORTVI FOETVS.

SVTORIS coniunx grauida, dum ineunte loce in caua vinaria occupata verſatur, ex improoiſo ab ea erupit fœtos: quem adhærentem adhuc maoibus, tamdiu donec obſtetrix adueniens eum exciperet, retinuit. Hic autem immaturus adhoc, vix mediæ, vti oportebat, longitudinis, & mortuus; ſed rectè interim formatus & integer, fœminei ſexus apparebat. Quem obſtetrix nondum medium terminum maturitatis compleuiſſe coniecturabatur: etſi mater, ex ſupputatione, ſeſe vteri geſtationis tempus integrum abſoluiſſe crederet. Quod dubium, nouus pariendi conatus ſuperueniens, ſecundusque partus, poeri, & perfecti & ſuperuiuentis, ſub veſperam eàdem die in lucem editi, diſſoluit. Quo partu & ſecundinam prioris fœtus nondom abſoloti, & poſterioris integri, ſimul deiecit.

Eàdem ratione, hoc eodem anno 1586. in noſtra vrbe accidiſſe, mulieremque fœtum quoque immaturum, ſed corruptum; & viuum genuiſſe eàdem die, obſtetrix mihi fidedigna narrauit.

VITVLI SCELETON, ET VITVLVM VIVVM vacca eodem tempore enixa eſt.

VACCA quædam, cùm parere vellet, minimeque id ſuecederet, retento partu de nooo concepit, & poſtmodum vno partu vitulũ viuum, atq; oſſa pleraq; prioris, qoæ poſt conſumtionem ipſius, atq; inuolocrorũ, remanſerant, enixa eſt: quæ adhuc spud generoſam quandam dominam aſſeruaotur.

EMBRYO HYDROPICVS.

EMBRYONEM maſculum immaturum, per abortum quarto vel quinto menſe reiectum hydropicum, in vtero matris iam factum eſſe deprehendi: cuius cùm interiora examinarem, totius corporis cutis, & capitis quoque piloſa pars, aqua ſubter cutem tumebat; Atq; è veſicæ ipſius fundo meatus amplus vrachi inſtar in cauam veoam ſub renibus vniuerſam ſeroſo ſanguine refertam deſinebat.

SECVNDINA RETENTA, VTEROQVE adnexa.

MVLIER nobilis Galla, quæ iam multoties pepererat, cùm ante annum in partu, ob ſecundinam retẽtam, ab hora quarta matutina, ad octauam veſpertinam, qua primùm, vſa priùs iniectionibus, ſternutatoriis, ſuffitibus, ſecundinam eiecit, vix euaſiſſet; anno 88. Martij 25. denoo, cùm manè fœtum in partu excluderet, ob ſecuodinam ſubſiſtentem, in periculum venit: propendente interim chorda vmbilicali. Fruſtra autem variis remediis tentatis, magnaque ſanguinis grumoſi cootiouò effluente copia, vires adeò collapſæ ſunt, vt ſequẽti die circa horam quartam veſpertinam extingueretur. Sectione facta, vterus ſpiſſos & amplus (qualem poerperis per octiduum permanere, indeque ſenſim ſe recolligere, & ad priſtinam paruitatem redire, in ſectionibus aliquot puerperarum ſupplicio affectarum obſeruaoi) in hac quoque inuentus eſt. Quo in longum ipſiusque ceruice diſſectis, ſecundinã, tum circa vteri orificij, quod amplum admodum erat, initium, adhæſiſſe; tum per carneam placentam vteri interiori ſubſtantię adeò adcreuiſſe, vt ægrè manibus auelleretur, & tracta laceraretur, viſa fuit: cui adhuc amnios tunica chordaque vmbilicalis adhærebant. Præter quæ & corpus quoddam, parẽchymate craſſo & ſubliuido conſtans, hepatis ſubſtantiæ coctę ſimillimum, propria inuolutum tunica, illic quoq; citra connexum iacuiſſe obſeruauimus. Ex quibus, quòd nondum perfectè maturo fœtu mater ad partum edendum ab obſtetrice ſollicitata fuerit, cauſam fuiſſe vt ſecundina hæſerit, coniecimus. Cùm, niſi maturo penitus fœtu, oſculis vaſorum tunc ſponte citra laborem ſecedentibus ab inuicem, ſi fœtus vi maiore propellatur, oſcula modò dicta citra dilacerationem diuelli vix queant: vnde poſtea tanta ſanguiois profuſio, quæ matrem è medio tollit, ſequitur. Cauſamqoe hanc potiùs, quàm ſecundinæ retentionem, accedente nonnunquam etiam vteri inflammatione, ob dolores illos in ſolotione illa violenta accidentes, quare puerpera tam ſubitò extinguatur, exiſtimamos eſſe: cùm illa retenta, vt nec fœtus mortuos, ſicuti exemplo prioris, tam diu matre ſuperſtite ſubſiſtentis, demonſtrauimos; hoc tam citò minimè poſſet efficere. In quo quàm ſæpe peccetur ab obſtetricibus, vt ſe expediãt citiùs quàm par erat, grauidam, poſtquam aliqua tantùm præludia partus ſenſerit, ad laborandum (vt vocant) per conatus, impellentibus, in opere noſtro practico expoſuimus.

MENSTRVAS PVRGATIONES MVLIEREM TANtùm ferè ex animalium genere habere.

MENSTRVA, hunc fluxum, quòd ſingulis mẽſibus fluat, vocant: & ad illios nominis imitationem Itali, Meſtruo: Germani, Zeit/ i. Tempus; vt & Itali, Il tempo; quód certo tẽpore: vel Monatzeit/ qoód menſtruo tempore inuadat, vocant. Flores, *Fleurs* Galli: & Germani quoque Blum/ atque ſi tunc floreſceret mulier, appellant: iucundo nomine, quod alioqoin in mulieribus dedecos eſſe cenſetur, opprobrium hoc ipſorum tegentes. Qua de cauſa & Ruſtici, Roſarium, Roſenkrantz/ hanc porgationem nominaot: atqoe Itali, Marcheſe, magnifico nomine appellaot. Hunc autem menſtruum fluxom in fœmineo ſexu animalium, ſola mulier ferè patitur: cùm in ea ſanguis copioſior, qoàm pro proprij corporis nutritione neceſſe erat, vt, cùm nullum defioitum concipiendi tempus habeat, præſtò pro fœtus nutrimento ſemper adſit, naſci debuit; & proin, oe copia ſua læderet, ſingulis menſibus, quamdiu non concipit, expurgatur. Cætera verò animalia, qoia non ſemper, ſed ſemel ferè taotùm in anno calent, hac prouiſione non opus habuerunt, nec ſanguis, donec tempus illud, quo ad cooceptum idonea fiunt, adſit, in ipſis adeò aogetur: qui &, cùm ferè ſemper concipiant, ad fœtus ſuſtentationem tunc quoque retentus, non expurgatur. Niſi fortè magna cura, vt tunc animalia non congrediantur, impediatur: tunc enim aliqua quoque ſanguinis portiooem per hæc loca reddidiſſe, in ſimia obſeruaui. Quod & in canibus fœminis, ſi à maribus arcerentur, accidere, in canicula paruola, qoam domi habeo, deprehendi: quæ cùm, quoties calet, ne congrediatur & concipiat, & in partu (vti in minimis iſtis caniculis, qualis illa eſt, fieri ſolet) moriatur, ioclusa retineatur, è podendo tumido tunc ſanguinem, ſed parua quantitate, cùm & ipſa parua ſit, reddens, ſtratum, cui incumbit, per dies aliquot commaculat. Quòd vero hoc in reliquis canibus, vti & cæteris animalibus, rariùs contingat, cauſa, vti dictum, quòd quotieſcunque calent, ſanguiſque ille redundat, marem qoęrentes & admittentes concipiant, vnde ſanguis ille ad fœtus enotritionem mox retinetur, exiſtit. Ex quo & mulierem tantùm eo tempore, quo menſtruus ſanguis collectus fluxurus eſt, ad conceptionem aptam exiſtere colligo; & quòd rariùs ob id, quàm cætera animalia, concipiat, quòd tunc à virorum conſortio maximè abſtinere ſoleant, cauſam quoque vnam, cùm prioribus in conceptu explicatis, eſſe exiſtimo.

SINE MENSTRVIS VIRAGINES DVAE.

BENE habita, formoſa & ſanguinea mulier, lithotomi cuiuſdam, nullis vnquam mẽſtruis laborauit: nec incommodum vllum inde paſſa eſt. Sterilis tamen in bino matrimonio ad dies vitæ permanſit.

Aliam noui, quæ cùm virgo eſſet, menſtruis decenter purgata fuit; oupta verò iam multis annis illis deſtituitur: bene habita interim & ſana nihilominus.

LACTANTIBVS MENSES INTERDVM SISTI; aliâs minimè.

MVLIERES aliquæ, quæ aliqooties pepererant, mihi ſaſſæ ſunt, ſe, cùm poerum infantem lactaſſent, caruiſſe menſtruis: ſi puellam, miꝰimè. Nec priùs illis, quæ maſculum lactaſſent, donec de nouo concepiſſent, menſes apparuiſſe.

MENSIVM SVPPRESSORVM IN CACHECTICA puella Curatio.

PAllida puella, gibboſa, de cardialgia, tumore pedum, pulſu arteriarum & defectu meoſium conquerebatur.

Pilulis ſequentibus per vices meo conſilio vſa eſt: ℞. rhab. el. aloës ana ʒ.j. troch. de eupat. dialsecæ ana ℈.s. gummi ammon. diſſ. in aceto ℈.j. pulu. lumbric. vſtor. ℈.j. diagrid. præp. ʒ.s. cum ſuc. ireos fiat maſſa: capiat ʒ.s. tertio die.

Tabulas quoque præſcripſi. ℞. conſ. fl. cich. capill. ven. ana ʒ.s. cineris pellic. & inteſt. gallinæ, raſ. eboris ana ℈.j. coralli ʒ.s. ſpec. arom. roſ. diagal. troch. de cappar. ana ℈.j. ſacchari diſſ. in aq. abſint. & eichor. fiant Tab. capiat vnam die ſequenti poſt pill. vſum, continuando.

Senſim appetitus colorque viuus redierunt, & menſes fluxernt.

MENSIVM SVPPRESSORVM IN MVLIERE CVM Cachexia & dolore capitis, Curatio.

MVlier iuueocula nobilis, primis annis nuptiarum, menſium ſuppreſsione laborauit: pallida, facie inflatâ, dolor perpetuus capitis, imbeeillis, & cibum faſtidiens: diu medicamẽtis vſa, meliùs nonnihil habens, præſertim poſt thermarum Cellenſium vſum, rurſum cœpit graoiter laborare: adducta huc 8. Nouemb.

Primùm præſcripſi pilulas: ℞. pill. aggreg. ℈.j. aurearum ℈. s. cum aq. cioam. ſumſit, & vebementer fuit purgata.

11. Nouemb. cœpit vti hoc electuario: ℞. cooſ. fl. eichorij, capill. ven. beton. ana ʒ.iij. pellic. inteſt. & ventric. gallinæ ʒ.s. diarrh. abb. ℈.j. cum ſyr. cooſ. cort. citri fiat elect.

Conſtipata erat, itaque 13. Nouemb. præſcripſi: ℞. pill. de hiera ſimp. maſticin. ana ℈.j. cum aq. fœnie. fiant pill.

Poſtea vſuales præſcripſi pilulas: ℞ aloës ℈.ij. agar. rhab. ana ℈.j. gummi ammon. diſſ. io ſue. ireos ʒ s. rad. gent. ʒ.s. zing. ſpicæ ana ℈.j. cum ſyr. de rad. fiat maſſula: capiat ʒ.s. tertio ſemper die.

Vtatur quoque vnguento hoc io regione lienis & hepatis: ℞. ol. amyg am. de cappar. ana ℥.j.s. ſue. apij, aceti albi ana ℥.j. coq. ad ſuccorum conſumt. adde gummi ammon. diſſ. in aceto ℥.s. rad. azari, ſpicæ, ſ. viticis ana ʒ.s. ceræ q. ſ. fiat vng.

Ægrè ſumebat pilulas; idcirco cùm paucas ſumeret, & noo operareotur, additi ad ʒ. s. huios maſſæ aggreg. ℈.s. & deiecit.

22. Nouemb. quia faſtidiebat pilulas, ordinaui tabulas: ℞. troch. de rhab. de eupat. rhab. ana ʒ.s. ſpicæ ℈.s. ſp. dialaccæ, diarrhod. ana ℈.j. ſacch. diſſ. in aquis abſint. gent. & roſ. an. ℥.iij. fiant tab. ad ʒ.j.s. capiat, ſuperbibendo aquas ſequentes: ℞. aq. abſinth. ℥.ij. meliſſ. ℥.j. eentaur. gent. ana ℥.j.s. miſce, capiat ℥.j.s. cum pauco vino.

24. Nouemb. iuſsi ſumere pilulas: ℞. pill. aggreg. ℈.j. ſumat ſequenti die. Continuabat poſtea tabulas.

28. Nou. ℞. chalyb. ſubtil. limati ℥.s. rad. rhapont. ʒ.iij. fol. abſint. maior. ana ʒ.ij. ſpicæ ʒ.s. galangæ ʒ.j. fiat puluis: ligetur in nodulo pro menſ. j. vini: bibat manè alternis diebos.

Item: ℞. ciner. pellic. ventric. & inteſt gallinæ ℥.s. coralli ʒ.ij. raſ. eboris ʒ.j.s. ſp. arom. roſ. diagal. ana ʒ.j. conſ. fl. cichorij ℥.j. conſ. roſ. maior. ana ℥. s. cum ſyr. de rad. fiat elect. vtatur cùm non vtitur tabulis, eo manè.

1. Decemb. quia vinum chalybeatum admodum forte erat, & vomitum mouerat, & orichalcum redolebat, iuſsi addito vino magis diluere. Poſtea bibit, & retinuit, atque incepit bene colorari, & cum appetitu edere: remittebatque capitis dolor.

Iuſsi tabulis alternatim cum vino vti. Et 5. Decemb. ſuperuenerant menſes, quibus antea toto anni ſpacio caruerat. Sed quia parcè fluebant, iuſsi ſequenti die nihilominus pergere in vſu vini & tabularum ſucceſsiuè.

Purgata fuit 9. Decemb. ℞. ſyr. roſ. ſol. cum inf. ſenæ & rhab. ℥.j. & ʒ. ij. eum aq. abſint. & cinam. bibat.

14. Dec. quia vinum chalybeatum faſtidire incipiebat, aliud dedi: ℞. rad. aperit. cort. tamaricis ana ℥.s. herb. abſint. chamæ pyth. chamædr. thymi ana ʒ.j.s. epith. fl. cord. ana ʒ.j. ſ. aniſi. petroſ. coſcutæ ana ʒ.s. ſenæ mund. ℥ j.s. agar. ℥.s. zing. ʒ.j. rhab. el. ʒ.iij. myrob. citr. ʒ.ij. cinam. ʒ.j. conquaſſ. pro oodulo in vino, bulliant parum in duplici vaſe: capiat ſucceſsiuè.

21 Meliùs habuit vini illius vſu, & tabularum, nam priùs rurſus recruduerat malum.

24. Decemb. cùm iam inciperet conualeſcere, & abitum pararet, loco vini paraui ſaqoentem infuſionem: ℞. rad. azari, ireos ana ʒ.ij. gent. ʒ.j. abſint. ʒ.ij. ſummit. centaur. fol. maior. ana ʒ.j. ſem. fœnic. ʒ.j. petroſ. cuſcutæ ana ʒ. s. ſenæ ℥.j. agar. rhab. ana ʒ.iij. turbit. ʒ.ij. zing. ſpicæ ana ʒ.s. cinam. ʒ.j fiat puluis tenoiſsimus. Infundat de illo cocbl. j. in cyatbo vini, ſtet per noctem io loco calido; craſtina die coletur, & bibat: idque ad minimum ſemel in ſeptimana, plus minùsve pulueris ſumendo pro infuſione, prout operatio fit: ne ſi ſimul infundantur, vinum corrumperetur.

13. & 19. Febr. cùm ad me ſcriberet, vinum non ſatis operari, iuſsi totum puloerem ſumere, & addere ſenæ ℥.j. agar. ʒ.ij. cort. ſamb. ℥.s. zing. ʒ.j. turbith ʒ.ij. & ſimul infundere. Quo vino diu vſa, poſtea bene habuit. Interea alternis diebus ſumſit tab. vel tertio die; interdum eonſeruam, ſuperbibendo ſemper, aq. endiu. eeotaur. gent. ana ℥.s. com pauco vino.

Iuſsi pedes lauare decocto ſalu. artemiſ. ſabinæ & fl.chamom.& ſuffitum admittere, menſiũ tempore. Venam ſapbenam ineunte vere aperuit, quod valde profuit.

Comedat carnes iuniorum animalium, lucios, percas piſces, capita mutonis, pedes vituli. Ooa ſorbilia, niſi poſtea eructent, tunc ab illis abſtineat. Caueat à ſalſis, arom. oimium. Vitet varietatem ciborum. Item lac, crudas herbas, caſeum, Rad.eich. coctas cum aceto edat: item cappares & ſructus ſiceos, vt pruna, poma, pyra. Voas penſiles. Caueat à ſaccharatis & mellitis. In fine menſæ ſumat conf.ſœnic.carnes cyton.cond. Vinum bibat antiquũ dilutum, vel vetus & nooum inuicem permixta. Somnus ſit moderatus. Exercitium cibum præcedat."

Menſe Aprilis reuerſa, ſana erat. Verùm qoia Cellenſes thermæ illi aliâs profuerant, easque appeteret, illarum vſum meoſe Maio concesſi. Sed mutato conſilio acidas aqoas bibit; & viuit, & valet.

FLVORIS VTERINI CVRA.

PLerunque eo tempore, quo menſtrua ſanguinis purgatio deſinit, fluor vterinus muliebris, in illis quæ huic malo obnoxiæ ſunt, ſuccedere ſolet. Ob quam cauſam alba vocarunt menſtrua. Hoc fluore mulier mediæ ætatis laborans diuturno & copioſo, ſitibunda, pallida, qoæ ſæpe priùs pepererat, ſic curata eſt. Rec.pill.aſſaiereth, ſœtid.ana ℈.j.cum ſuc.artemiſ.fiant pill quinqoe.

Rec.pulu arom.roſ.ʒ.j. raſ.eboris, cornu cerui ana ℈ j cort.citri ſicci ʒ.s. diamarg cal ʒ.s. galang. cyperi ana ℈ j cineris ſpongiæ combuſtæ, & lotæ aquâ pecul. roſ. ʒ.s. ſacch.℥ j. fiat puluis, capiat cochl.j. mane ante ingreſſum balnei.

Balneum tale ordioaoi: Rec.rad.biſtort.lapath.ana ℔ j gallarum, malicorij ana M.ij. fl.chamom. melil.roſ. herb.abſint.ana M j. alum.℥ ij ſalis ℥ j. tartari P j. fiat decoct. pro inſeſsione in baloeo. Vtatur indies horâ vnâ: dorſum vertendo ad ſornacem in hypocauſto calido. Fuit pulcrè ſanata.

FLVOR VTERINVS COPIOSVS.

SEx menſium ſpatio menſes mulieri cuidam non fluxerant: tumor ventris aderat, laſsitudo corporis. Præſcripſi balneum, & inunctionem: & cùm non ſuccederet, peſſos tres tribus noctibus ſuppoſui, fluxitq; magna ſeroſi humoris copia ex vtero, vt totum lectum commadeſacerer, & ſubſedit tumor ventris, menſesque redierunt. Qoibus peſsibus ego etiam poſtea in floore vterino alio vſos ſum, ad expurgationem illuuiei, quorum hæc eſt deſcriptio: Rec.fellis vaccæ ℥ j. rad.azari, agar.cinam.an.ʒ j. ſuc mercurialis ℥.j.coq.cum melle pauco, reliquisq; permiſtis, fiat inſtar vnguenti ad ſacculos implendos.

VTERI ET VESICAE CERVICVM VLCERA CVRATA.

SCripſit ad me nobilis matrona, conſilium petens, ſe ſequentibus accidentibus iam moltis annis moleſtari. Sentire ſe io vteri ſinu, & podice dolores, dies noctesque; grauiùs tamen affligentes hyemis tempore, quàm æſtatis, ſrigore enim illos vehementer exacerbari. Poſt vſom peſſariorum, ex conſilio Medici inditorum, effluxiſſe pus albom & ſubuiride. His intellectis, cùm de vlcere vteri vel veſicæ ceruicis dubitarem, eoque nomine ad quædam interrogata reſponderi mihi cuperem: reſcripſit, ſe congreſſum mariti ægrè interdum perferre; pus tantùm ferè cùm peſſario vteretur profluxiſſe, rariùs ſponte ante mictionem; punctiones acutas in pube, ardoresq; vehementes circa podendum & anum ſe experiri, com conatu deiiciendi maximo, & ſtupore circa inferiores illas ſedes, doloreq; in lumborum regione.

Suſpicatos itaque excoriationem quandam, aut inflammationem, vel abſceſſum in ceruice vteri vel veſicæ, vel in vtriſq; locis eſſe. Inſeſsionem ſequentem præſcripſi, in qua indies horam vnam, & præſertim cùm dolor vrgeret, ſederet: Rec.rad.althææ, lil. ana M j. herb.eqoiſeti, plantag. an. M.ij. ſol.lauri, artemiſ.ana M j.fl.chamom.melil.ana P.j. ſ.lini ℥ j. ſ.anethi ℥.s. fiat decoct. pro inſeſsione.

Iniectione dein per ſyringam in ſinom vteri ſequenti vti iuſsi: Rec. reſinæ laric. ʒ.ij. vitell.oui nom.j. mucil. ſ.cyton.℥ j. diſſ.cum ſero lactis & aq.plantag.ana ℥.vj.pro iniectione.

In veſicam interdum quoque vt infunderet docui, troch. albos Rhazis, ſubtiliſſ. tritos, & diſſ.cum lacte caprino.

Atque vt peſſarium, ex vnguento pompholygos formatum, aliqoando noctu impoſitum contineret.

Et vt ſyrupum ſequẽtem alternis diebus ad ℥.ij.s.manè ſumeret: Rec.rad.conſol ℥ j.s. ſol.lauri, plantag. millefol.ana M.j. omnia arida conquaſſ. decoq. in vini menſ j. s. addendo mellis ℔.j. donec ad mediam conſiſtentiam ſyrupi redigatur.

Hæc remedia cùm illi tranſmiſiſſem, vſomque docuiſſem, illa veris appropinquante tunc tempore, mutato conſilio thermas Piperinas adiit: quibus dum vſa fuit, meliùs habuit. Verùm domum reuerſa, denuo iiſdem doloribus, vt priùs conflictari cœpit, tuocque primùm remediorum, quæ interea ſeruauerat, vſum aggreſſa eſt: eoque ad menſis ſpatium continoato, (ſicuti hæc omnia diligenter ad me poſtea transſcripſit) eùm vna nocte intolerabiles mingendi conatus ſenſiſſet, abſceſſus in ipſius ceruicis veſicę introitu diſruptus, per triduom pus cruore permixtum profudit. Deinde ceſſantibus & pure & dolore, aliquot menſibus nolla graoia ampliùs illis in locis ſenſit incommoda. Verùm temporis ſpatio elapſo, rurſum præcedenti mingendi ardore, ruptoque abſceſſu per bidoom ſanguis & pos excreuit. Idqoe tertiò bieonij ſpatio factum eſt. Quo peracto, quemadmodum tunc rurſum per literas mihi ſignificauit, cœperunt continui dolores illam in ipſo vrinario meatu vrgere, quales in abſceſſu dum pus generatur fieri ſolent, cum pruritu, ardore & punctione illios loci, accedente horrore, ſubſequenteqoe febrili calore.

Quibus intellectis, cùm de ſolo vlcere ceruicis veſicæ, qood, curato iam eo quod in vteri ceruice fuerat, reſtabat, certus iam eſſem; illudque accedente nouâ inflammatione, eaque in abſceſſum conuerſa, eoque rupto interdum recrudeſcere cognoſcerem:

Primùm, vt abſceſſus, cuius tunc manifeſta, cùm hæc mihi ſcriberet, indicia aderant, aperiretur, & dolor ſedaretur; inſeſsionem ſequentem præſcripſi: Rec. rad.alth. lil. bryon. conſol. ana M.j. herb.maloæ,

pariet.

pariet.beton.ana M.ij.flor.chamom.melil.ana P.j. ſem.lini,ſœnogr.ana ℥.j. furf. P j. decoqu.adde lactis menſ.j.ſedeat frequenter in ea.

Applicationem dein talem præſcripſi: ℞. vitell. ouor. num.ij. mell.℥.j. s.laric.℥. s. miſc. addendo ol. roſ.cremoris lactis ana ℥.j.appl.cum petia ſupra vrinarium meatum,noctu.

Abſceſſu apertu, & à pure repurgato, vt dolor ſedetur, & ne noua accedat inflammatio, & poſt eam abſceſſus,ſicuti iam quartò accidit; ſed vt vlcus ſanetur; vt ſequentibus vteretur,edocui.

Puluere primùm hoc, ad dolorem ſedandom, curandumque vlcus: ℞. trocb. alkekengi ſine opio, rec.præpar.℥.j.rad.conſul.alth. ana ʒ.j s gummi trag.ʒ.s.hyoſc.ʒ.j. ſacch.candi ℥ j.s.fiat puluis tenuiſſ. capiat ʒ ij cum lacte caprino, noctu cubitum itura: continuatis aliquot noctibus, poſtea alternis, taodem bis in ſeptimana.

Dein iniiciatur in veſicam per dies aliquot ſerum lactis caprini, in quo rad.coоſol.decocta fuerit: addito pauco melle,& troch.albis rhazis cum opio,quamdiu dolor perſiſtit, eoque remittente,ſine eo.

Tuncque ſequenti vtatur: ℞. radic. biſtort. ℥.j.s.radic.conſol.℥.ij. herb.agrimon. plantag.equiſ. ana M.j conquaſſ.& in aq.ferrata decoq.& ſero lactis pro iniectione,inijciantur.

Decoctuio boc etiam ad exulcerata illa loca ſananda præſcripſi, cùm & ceruix vteri læſa adhuc nonnibil eſſe videretur, ſicuti in vtriſque locis hæc vlcera tandem concurrere, & ſæpe pertuſo interſtitio vteri in vnum vlcus deſinere, cuius cauſâ excrementa alui & vrina per eandem viam confuſa reddebantur, obſeruaui: ℞. ſol.lauri, plantag agrim. ana M.j. decoqu. in menſ.j.s. vini, & mellis quar.j. ad conſumt.tertiæ partis: bibat aliquot matutinis: eoque abſoluto nouum paret repetatque. Hæc illi plurimum profuiſſe,iamque diu bene valere illam,ex ipſius iam tertiò ad me datis cognoui literis.

VTERI ET VESICAE CERVICIS, CVM ADHAERENTE recto inteſtino,in partu dilaceratio.

IN partu violento fœtu extincto, cuidam mulieri vteri & veſicæ ceruix adeò læſa ſunt, vt excrementa confuſa ſtercoris & vrinæ inuicem redderentur; & obſtetrix intromiſſum digitum in podicē,eundem per pudendum exſereret. Quod malum iam exactis aliquibus ſeptimanis patitur,& taotum doloribus circa illas partes & crura diuexatur. Quam adhuc elapſo iam ſeſqoiaono viuere audio.

VESICAE CERVICIS ALIA RVPTVRA in partu.

EX partu difficili & primo,cuidam iuuenculæ ruſticæ orificium veſicæ adeò ſciſſum eſt,vt longa illic & hiante rima,veſica aperta cerneretur: ſicuti ipſe bis iotuitus ſum,& ſtylo adhibito ſic ſe habere deprehendi. Ob quam læſiooem, vrina continuò illi inuoluntariè profluit,& vicinas partes erodit atque inflammat; oiſi adhibitis emplaſticis,lactis cremore & mucilaginibus partes haſce præmuniat.

ORIFICII CERVICIS VTERI COALITI PENITVS in muliere qua pepererat,hiſtoria rara & inaudita.

NOBILIS mulier, in primo anno matrimonij grauida facta, cùm inſtaret partus tempus,& conatus pariendi ſentiret, mox illis denuo ceſſantibus, poſt dies quatuordecim primùm, cum magno labore & difficultate, infantem maturum grandem maſculũ,ſed mortuum,enixa eſt; & poſtea maximos cruciatus circa orificium ceruicis vteri perſeoſit, nec poſt puerperiũ mariti congreſſum ferre amplius potuit, ſed ſtatim ſi quid ille tentare vellet, ſanguinem profundebat: nec meoſtrua ampliùs poſtea habuit, atq; ab eo tempore diuerſis accidentibus diuexata fuit toto biennio; licet nihilominus circumiret,cibum caperet,& bene colorata eſſet. Tandem verò doloribus euicta,corporeq; admodum attenuata,Medicorum operam vndiq; perquirebat. Symptomata hæc erant: ſub veſperam,circa horam tertiam à meridie,aliàs pauló ſeriùs, dolores intolerabiles ventris & lumborum ſentiebat: venter rugitum edebat: vterus durus & tumens tunc ex contactu deprehendebatur: ipſa corpus mirum in modum torquendo,& hinc inde iaciendo, ſpinam ventre ſurſum eleuato coruando, & clamoribus, ac ſi conuulſiooibus laboraret,ſeſe gerebat; quæ ad madium noctis vſque perſeuerabant: tandem obdormiens,maneque rurſum excitata,cibum capiens, nihil mali ad conſuetam paroxyſmi horam vſque ſentiebat. Multis remediis fruſtra tentatis, accerſitus Medicus, cathetere immiſſo in veſicã, an calculo laboraret,voluit explorare: ſed cùm nihil inueniret, eam reliquit. Tandem ad me Baſileam aduecta eſt: & cùm illa hoc vnicè continuò peteret,vt ſecaretur,non patère aditum ad vterum; idque ego,quia peſſaria obſtetrix intrudere non potuerat, ſuſpicarer, carnoſitatem aliqnam fortè illic natam, ceruicis vteri orificiom inſpiciens, obſeruaui illic penitus coaluiſſe,cum omnibus locis pertẽtatis,nullibi ſtylum intrudere potuerim. Cauſam itaque manifeſtam deprehendens totius mali, eam mox expoſui: nec mirum eſſe, retento ſanguine & ſemioe tam ſæuia accidẽtia ſuperueniſſe: nec ſanationis vllam ſpem eſſe,niſi vteri hoc orificium,qood integrum erat,rurſum aperiretur, docui. Et cùm adhibito lithotomo & chirurgo de ſectione eſſet quæſtio,illa eam nolebat admittere. Quamobrem cauterio indolẽte meo adhibito,eſcaram ioduxi: qua ſublata,ductus aliquouſque patebat; nondum tamen in ceruicem vteri pertingebat. Itaque adhibita turunda,ex rad.gentianæ,viam dilatare tentabamus. Verùm dum hæc aguntor,illa cruciatibus conſuetis continuò diuexata,accedente febre graui,exſpirauit. Et cùm eam aperirem, totum abdomen aqua cruenta nigra fœtidiſsima repletum,ſanguinis corrupti inſtar,inueni: qui & inteſtinis adhærens, ac ſi cocto ſanguine certis locis obducta eſſent,apparebant. Ceruix vteri ſpiſsiſsima ac veluti cartilaginoſa,quæ tranſuerſi digiti craſsitie coaluerat. Vterus alioquio integer; ſed maximus,totusque vti & ceruix, ſanguine putrido & fœtido refertus. Hoc autem 22. Septemb. Anno 1594. cootigit.

EXCRESCENTIA IN PVDENDO.

IN matrona quadam clythoris in ſummitate pudendi breui tempore adeò excreuit, vt in carnoſitatem ſpongioſam, cute intectam, veniſque obſitam, colli anſerini craſsitiem & longitudinem adęquantem, degenerauerit: quæ circa radicem in pudendo attenuata, indeque ampliata, dependet. Hoc auferre cùm ſtuderemus, filoq́; in materia erodente imbuto circumdaremus, tanta ſuborta eſt inflāmatio, vt ab incepto deſiſtendum fuerit, ipſaq́; dolore permota, iam multis annis manualem operationem detrectet.

VTERI PROLAPSVS QVOMODO FIAT.

VTerus poſt partum mulieri cuidam prociderat, & poſt menſes aliquot illum reponere ampliùs nequibat. Inſpexi illam: prominebat ſpythamatis lōgitudine, ceruix inuerſa, craſſa, albida, tranſuerſis rugis rubris notata: tumebat admodum, nam vterum intra ſe cōtinebat: cuius infimâ ſede prominebat orificium illius cruentum, tumidum, ſupra quod vterus in illius ceruice contētus facilè tangebatur; cùm ille prodire è ſuâ ceruice & inuerti, vti ceruix, ſicut putarunt, nullo modo poſsit. Implebat autē ſaccus ille propendens circa exortum adeò pudendum, vt vrinarius meatus non poſſet conſpici.

Aliam quoque inſpiciens, eodem modo factam procidentiam illius ſimiliter vidi. Niſi quòd tam procul minimè prodibat, & preſsione facilè reponebatur.

Mulieres quoque quæ hoc vitio laborant, cùm grauidæ ſunt, eo minimè laborare, nec tunc vterum ampliùs prodire, toultoties cognoui.

MOLAE EXCRETIONES.

MOlas aliquot reiectas vidi, immenſæ magnitudinis, partim carnis atræ, partim craſſarum membranarum ſpeciem referentes. Ex quarum forma vulgus multa ſibi, ac ſi caput, aut alia pars corporis, vel aliquod animal eſſet, vel repræſentaret, imaginari ſolet.

FISTVLOSVM REIECTVM EX VTERO.

COmitis cuiuſdam vxor, vt ſuperiùs in cura illius oſtenſum fuit, cùm multis annis non conciperet, conſilio meo vſa, poſt varia remedia tentata, cùm peſſaria ſupponeret, membranoſum corpus craſſum, amplum, fiſtuloſum, multis appendicibus oboatum, per vterum eiecit: ab eoq́; tempore mox concepit peperitq́ue.

STELLA MEMBRANOSA PER VTERVM REDDITA.

SCulteti in Heluetiæ pago coniunx, ſterilis mulier, peſſariis quoque me iubente immiſsis, ſimile corpus membraneum, ſed in medio orbiculare, & in ambitu in radios craſsiores aliquot, ſtellæ alicuius inſtar, diuiſum: quorum ſinguli in multos ramos diſſeminabantur, ſtellam arboreſcentem maritimam, qualem Rondeletius depingit, egoq́ue ſæpe Monſpeſſuli vidi, ad amuſsim referens, ex vtero ſine omni dolore vno conatu deiecit.

MAMMARVM TVMORIS DVRI, CVM DOLORE ET inflammatione, Curatio.

IN vtraq; mamma ſenex quædam vidua dolorem ſummum patiebatur. Erant autem duræ, liuidę, ita vt cancrū metuerem. Ex contactu dolor augebatur: aderat pectoris anguſtia, cita reſpiratio cū febricula.

Iuſsi inungere ol. roſ. cum album. oui & aceto roſ. inuicem agitatis, addito pauco bolo rubro.

Poſt dies quinque, cùm inſpicerem, adhuc duræ erant: itaque ſequens cataplaſma paratu facile, quia pauper erat, continuò geſtare, & indies bis renouare iuſsi: ℞. farinæ hord. fabar. f. fœnogr. ana ℔.ij. coq. in vino & aqua, addito butyro, miſce, fiat catapl.

Vedit poſt aliquot dies ſana, gratias mihi agens.

MAMILLARVM INFLAMMATIONIS IN ABſceſſum deſinentis Cura.

PVerpera, cùm lactare inciperet infantem, ſenſit immenſum cruciatum in mamilla dextra, cum rubore & duro tumore renitente in ambitu papillæ: aderatq́ue febris. Mox cognoſcere potui inflammationē eſſe: abundabat enim lacte mamilla; quod tamen cū non prodiret, infans ſugere diu nō potuit.

Iuſsi primùm inungere 1. Septemb. hoc vnguento: ℞. mucil. ſem. pſilij ℥.s. boli arm. ʒ ij. ol. roſ. aceti roſ. ana ʒ.ij. miſc. fiat inunctio.

3. Sept. cataplaſma applicui ex farina hordei, lacte & ol. roſ.

5. Addidi huic catapl. ol. cham. lil. farinæ, f. lini & fœnogr. portionem: quia ſuppurabatur.

6. Sept. dolor augebatur, & febris, pure genito: applicui aliud cataplaſma: ℞. farinæ hord. fabar. ana ℔.j. f. lini, fœnogr. ana ℔.s. fl. cham. ℔.j. rad. lil. & ireos recent. ana ℥.s. coq. & contuſ. addendo ol. cham. ℥.ij. croci ℈ j fiat catapl.

7. Sept. reiteretur catapl. addendo ficuum num. x. farinæ oryzæ ℥.j. caulium maluarum coctarum & contuſ. vnà cum lardo.

8. Apparebat abſceſſus acutus, pure ex contactu refugiente. Iuſsi fermentum cum pulpa ceparum coctarum applicare.

9. Sept. ſponte ruptus eſt abſceſſus, puris magnâ copiâ profluente ad dies binos: poſtea lac per octiduum magnâ copiâ effluxit. Impoſui turundam cum terebint. & melle: tandem pauco immiſſo balſamo integra ſanata eſt.

ΜΟΣΧΙΩΝΟΣ ΠΕΡΙ ΓΥΝΑΙΚΕΙΩΝ ΠΑΘΩΝ

ΒΙΒΛΙ'ΟΝ.

1. Κεφάλαιον α. Τί ἐστι μαῖα;

ΓΥΝΗ πάντων τῶν γυναικείων πραγμάτων δεδιδαγμένη, ἀλλὰ μὴν καὶ τῆς ἰατρικῆς γυμνασίας ἔμπειρος: ἥ τις δύναται ἁπασῶν τὰς ἀρρωστίας λυσιτελῶς θεραπεύειν οὕτως, ὅπως μὴ εἴη ταραχώδης. μήτε λάλος, μήτε φιλάργυρος: ἀλλὰ σοφὴ, καὶ σώφρων, καὶ σιωπηρὰ, καὶ εὐγνώμων, καὶ φιλόπονος: ἥ τις τῇ ἰδίᾳ φροντίδι τὰς γυναῖκας κυβερνήσει. Verbo Latina habet in Harmon. Gynæc. cap. 1. par. pr.

2. β. Ἡ μήτρα πόσοις ὀνόμασι καλεῖται;

Ἀρχαιοδῶς ἐπὶ τρισὶν ὀνόμασιν εἰρημένη ἐστί. πρῶτον μὲν ἀπ᾽ αὐτῆς ἐπεὶ αἱ γυναῖκες διὰ τῆς ἰδίας τόκου μητέρες γίγνονται, μήτρα. Παρὰ δὲ τοῖς Ἕλλησιν ὑστέρα προσαγορεύεται, τουτέστιν ἐσχατωτέρα: ἥ τις Μήτρα. ἐσχάτη πάντων τῶν ἐντέρων τέτακται. ἢ ὅτι εἰς ἕνδεκα ἔτη κεκοσμωμένη παρὰ τὰς παρθένους, καὶ μετὰ τὰς Ὑστέρα. ἀναλήψεις τῆς ἡλικίας. τῇ ἰδίᾳ διαθέσει τόκον ταῖς γυναιξὶ παρέχει. Καὶ παρὰ τοῖς Ἕλλησι δελφὺς Δελφύς. εἴρηται, ὅτι περ ἀδελφοὺς ποιεῖ, καὶ πάντες ἐκ μιᾶς γεννῶνται.

3. γ. Ποῦ κεῖται ἡ μήτρα;

Ἀναμεταξὺ τῶν δύο κοτυλῶν ἐνδότερον, ὑφ᾽ ἑαυτῆς ἔχουσα τὸν κόσμον καὶ τὴν [a] κοίτην, ὑπέρθεν δὲ τὴν [b] φύσιν.

a κοίτην videtur nominare τὴν ἕδραν, & b φύσιν, vel φυσιν, τὴν κύστιν.

4. δ. Ὁποία ἐστὶν ἡ μήτρα;

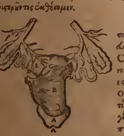
Νευρώδης, καὶ ἐξυφασμένη ταῖς σαρξὶν: ἀλλὰ μὴν καὶ νεύροις καὶ φλεψί.

5. ε. Πόσους χιτῶνας ἔχει ἡ μήτρα;

Ἐκ δύο δηλαδὴ χιτώνων συνίσταται. ὁ εἷς ἔξωθεν λειότερος ἐστι, καὶ λευκὸς, καὶ σκληρὸς, καὶ νευρώδης. ἔσωθεν δὲ ἄλλος τραχὺς, ἐρυθρὸς, μαλακὸς, σαρκώδης. ἐφ᾽ οἷς πράγμασι τὰ πάντα κατέχονται, ὅπως ἐγκολλυνθῶσι τοῦ τῆς μήτρας χιτῶνος ἐκλεπτότατα τῶν ὑμένων καὶ νεύρων.

6. ϛ. Ποίᾳ θέσει ἐσχημάτισται ἡ μήτρα;

Πρῶτον μὲν καθάπερ πεπτωμένη ἐστὶν ἡ ἰατρικὴ κολοκύνθη. Ἀλλ᾽ ὅπως ἕκαστα αὐτῆς τὰ μέρη διαγινώσκεσθαι καὶ εὐχερῶς νοεῖσθαι δυνηθῶσι, τὰς αὐτῆς γωνίας ἑκάστοις μέρεσι τὰ ἕκαστα γράμματα ἀντιστρέφοντες ἐκθήσομεν.



Ὅπου τοίνυν ἐστὶ τὸ πρῶτον τεθειμένον A. τὸ στόμα λέγεται, ὅπερ ἐστὶ Στόμα. περὶ τοῦ τόκου σαρκῶδες καὶ μαλακόν: μετὰ δὲ τὸν τόκον, τυλῶδες καὶ εὐρυχωρότερον. Ἔνθα δέ ἐστι τὸ B. ὁ τράχηλος λέγεται. ὅπου ἐστὶ τὸ Τράχηλος. C. ὁ αὐχὴν λέγεται. Ἡ πᾶσα δὲ αὐτῶν συνδρομὴ χορεῖον λέγεται. Ἐκεῖ- Αὐχήν. Χορεῖον. νο δὲ ὃ μετὰ τὸ στενώτερον ἐν στρογγυλότητι πλατύνεσθαι ἄρχεται, ὅπου ἐστὶ τὸ D. ὁ ὦμος λέγεται. Ἔνθα δέ ἐστι τὸ E. τὰ πλάγια λέγονται. Ὦμος. Ὅπου δὲ ἡ στρογγυλότης συγκέκλεισται (συγκεκλεῖσθαι) καὶ ἔστιν ἐκεῖ Πλάγια. τὸ F. βάθος προσαγορεύεται. Ὅπου δέ ἐστι τὸ G. βάσις λέγεται μέ- Βάθος. γιστη. Πᾶσα δὲ ἡ κενότης ἐκείνη ἐν τῷ μέσῳ ὅπου ἐστὶν ἡ γαστὴρ, κόλ- Βάσις. πος λέγεται. Κόλπος.

7. ζ. Ποῦ τίθεται κεῖται τὸ στόμα τῆς μήτρας;

Ἐν τῷ μέσῳ κόλπῳ τῆς γυναικὸς. καὶ αὐτὸς ὁ κόλπος ὑμενώδης, νευρώδης, καὶ μείζονι ἐντέρῳ ὅμοιον ἐστιν, ἔνδον δὲ εὐρυχωρότερον, καὶ ἔξωθεν στενώτερόν ἐστιν: ἐν ᾧ ὁ συνουσιασμὸς τῶν ἀνδρῶν καὶ ἡ ἀφροδισίου χρήσις ἀποτελεῖται. τῇ κοινῇ διαλέκτῳ προσαγορεύουσι [a]

a Deest vocabulum, Latinus interpres habet, quem fictum vulgus cunnum appellat.

8. η. Τὸ στόμα ἀπίστευτον ὁποῖον ἐστιν;

Οὐχ ἅπασιν ἴσως, κατὰ τὴν διαφορὰν τῆς δυνάμεως. ὅμως μέντοι. * * Deest.

9. θ. Ποῖόν ἐστιν αὐτὸ τὸ στόμα τῆς μήτρας;

Παρὰ τὰς παρθένους μὲν, αἱ ἐκ τῆς παρθενίας οὐκ οὖσαι, (περὶ τοῦ τόκου σαρκῶδες καὶ μαλακόν:) παρὰ δὲ τὰς γυναῖκας, αἵτινες ἤδη τετόκασι (τυλῶδες καὶ εὐρυχωρότερον.)

10. ι. Ὅπως μεγέθει εἰσὶ ἐγκεκλεισμένοι;

Καθὼς ἔξωθέν ἐστι τὸ ἔσχατον μέρος τοῦ ὠτός.

11. ια. Οἱ ὄρχεις τῶν γυναικῶν ποῦ εἰσὶ τεθειμένοι;

Πλησίον τοῦ αὐχένος, ἐξ ἑκατέρου γε μέρους ἕκαστοι τεθειμένοι. καί εἰσι στρογγύλοι εἰς ὅσον δήποτε, πρὸς ἰσίδιας βάσεις πλατύτεροι καὶ ἰσχνότεροι, καὶ ἐκτεταμένοι ἐκ τοῦ κρυπτικοῦ πόρου, ἐξ οὗ αἱ γυναῖκες τὸ

a

σπέρμα ἐκπέμπουσι: καὶ εἰσὶ παρῳκισμένοι εἰς τὰ πλησία πλάγια τῆς μήτρας: καὶ ἐπὶ τὰ ἄρθρα ἕκαστοι ἐξερχόμενοι, πρὸς τὸν τῆς κύστεως τράχηλον συνάπτονται.

12. ιβ. Περὶ τῆς καθάρσεως τῶν γυναικῶν.

Harm Gynæc. par. poster. cap.1. * Poëticum est, τροφή. Η κάθαρσις τοῦ συλληφθέντος ἐμβρύου ἔνδον τῆς γαστρὸς τὸ * ὄχημα, καὶ τοῦ τόκου αἱ ὑπηρεσίαι. καὶ τὸ αἷμα φυσικῶς διὰ τῆς μήτρας φέρεται. οἵτινες συνεχῶς ἀποπληρωθέντες, ἐπὶ τριάκοντα ἡμέρας παρατρέχει.

13. ιγ. Πόθεν ἄρχεται ἡ κάθαρσις;

Εκ τούτου, ὅτι ὑπὲρ περισσὸν τὸ αἷμα τοῦ σώματος εἰς ταυτὸ ἀθροίζεται (ἀνὰ μῆνα) καὶ προτρέπεται: καὶ τὸ σῶμα καθαίρεται. Αλλὰ μὴν καὶ ἔμμηνον εἴρηται.

14. ιδ. Πότε ἄρχεσθαι συμβαίνει;

Η πρώτη κάθαρσις συνεχῶς μὲν τῷ τεσσαρεσκαιδεκάτῳ ἐνιαυτῷ τὴν ἀρχὴν δέχεται. τισὶ μὲν
* ἀπὸ δὲ τεσσα-ράκ. (θᾶττον, ἄλλαις δὲ) βραδύτερον, ὅμως ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἔτι εἰς τὸν * τεσσαρακοστὸν ἐνιαυτὸν ἀφικνεῖται: ἔτι μετὰ τὸν πεντηκοστὸν ἐπιμένει.

15. ιε. Οπόσῳ (χρόνῳ) αἵματι καθαίρονται αἱ γυναῖκες;

Ου πᾶσαι ἐπίσης, ἀλλὰ κατὰ τὴν φύσιν ἑαυτῶν διαφέρουσι, καὶ κατὰ τὰς ἡλικίας. ὅμως ὡς ἐπιτοπλεῖστον περὶ δύο μηνῶν (πρὸς δύο ἡμίνας) καθαίρονται.

16. ιϛ. Οποῖαι εἰσὶν αἱ πλείστην κάθαρσιν πάσχουσαι;

Αἵτινες ἀργαὶ βιοῦσι, καὶ σαρκώδεις εἰσὶ, καὶ οὐδὲν πράττουσι, πλείονι αἵματι καθαίρονται. αἵτινες δὲ ἐπὶ ταῖς καθημεριναῖς πράξεσι γυμνάζονται ἔν τινι ἔργῳ ὀλίγῳ αἵματι καθαίρονται.

17. ιζ. Οποίῳ μέτρῳ καθαίρονται;

* ἢ μετ' ὀργίαν. Οὐκ ἀεὶ ὀλίγῳ, ἀλλ' [a] ἀπὸ τοῦ ὀλίγου ἄρχεται ἡ κάθαρσις, καὶ ἀπὸ τὸ ὀλίγου τελευτᾷ. τῇ γὰρ ἡλικίᾳ φειδομένη, καὶ ὁσάκις ἐπαύξησιν δέχεται τοῦ σώματος, * καὶ μετὰ ταῦτα μὲν (τότε) εἰ πρὸς τὴν γυμνασίαν ἡ γλευὴ ἐπέρχεται, ὅμως ἀναγκαῖον ἐστὶν, ἵνα ἐπ' ὀλίγῳ καθαρθῇ. ἄλλοις δὲ ῥοῖς, (πληρεῖς) ἵνα ἄλλαις ἐπὶ πλείστῃ ζωῇ μετενεχθῶσιν.

a magno ἀπὸ πολλοῦ.

18. ιη. Πόσαις ἡμέραις αἱ γυναῖκες καθαίρονται;

Οὐ πᾶσαι ἐπίσης: ἀλλὰ τινὲς μὲν πλείοσι, τινὲς δὲ ὀλίγαις ἡμέραις. ὅμως αἱ πολλαὶ ἢ ἐπὶ τρισὶν ἡμέραις, ἢ ἐπὶ τέσσαρσι καθαίρονται.

19. ιθ. Ποῖαι εἰσὶν αἱ κατὰ φύσιν μὴ καθαιρόμεναι;

Δηλονότι αἱ κόραι, καὶ αἱ γραῖδες, καὶ ἐκεῖναι αἵτινες συνεχῶς μεγαλοφωνοῦσι: καὶ αἵτινες βαρεῖ νοσήματι κάμνουσιν, καὶ ἐκεῖναι αἵτινες ἐν γαστρὶ ἔχουσι. αἱ μὲν γὰρ κόραι οὔπω καθαίρονται. αἱ δὲ γραῖδες
* ἢ κεκμήκασι. τὸ αἷμα αὐτῶν. ἤδη οὐ δύνανται. ἔτι φωνῇ γυμναζομέναις, τῇ γυμνασίᾳ τοῦ * αἵματος (τὸ περιττὸν) καταναλίσκεται. Αἱ δὲ μακρὰν ἀρρωστίαν (πάθουσαι) ὅλον τὸ αἷμα πρὸς ἐπανάληψιν καταναλίσκουσι. Αἱ δὲ ἐν τῇ γαστρὶ ἔχουσαι ἔμβρυα τρέφουσιν ἐξ αὐτοῦ τοῦ αἵματος.

20. κ. Πῶς δοκιμάζομεν ποίας μὴ καθαρθῆναι κατὰ φύσιν.

Εξ αὐτοῦ ὅτι εἰς ὁλόκληρον οὕτως αἰσθάνονται.

21. κα. Ποίοις σημείοις νοοῦμεν τὴν πρώτην κάθαρσιν ἐληλυθέναι;

Τελείως μὲν ἀπὸ τοῦ τεσσαρεσκαιδεκάτου ἔτους. καὶ σὺν μαστοὺς ἔχουσι πεφυσημένους. ἀλλὰ μὴν καὶ βάρους ἐπὶ τὴν κτένα σκότινι κνησμονῇ αἰσθάνονται. Αλλαις δὲ, αἵτινες ἤδη συνεχῶς κεκαθαρμέναι εἰσὶ, σὺν ἐπερχομένῃ τῇ τῆς καθάρσεως ὡρισμένῃ ἡμέρᾳ ἀποτελοῦνται ὀδύναι: βαρύτητος ἐν τοῖς νεφροῖς, ἐνίοτε καὶ ὀδύνης αἰσθάνονται: συνεχῶς ἐξανιστανται, καὶ τὸ πᾶν σῶμα (αὐταῖς) ἐκτανύεται.
* ὑγρῶν. * ἐπὶ τὸ πολὺ. ἐρυθρὸς δὲ ἐν ταῖς γνάθοις ἔχουσαι οὐ μόνιμον, ἀλλὰ μετεξύτινων * ὄρων ἐνδείκνυνται, ἐνίοτε καὶ ἀνορεξίαν πάσχουσι καὶ ναυτίαν. * Επωφελῶς (δὲ) ταῖς γυναιξὶν ἡ κάθαρσις συντρέχει, (ἡ) διὰ τὴν μέλλουσαν σύλληψιν. προπαρασκευάζει γὰρ εὔχρηστον τόπον, ἐν ᾧ τὸ σπέρμα καταπεσὸν δυνηθῇ ἡ αἰτῶν ὑγιᾶ δέξασθαι. καὶ ἥτι ταχέως αὐταὶς γηράσουσι ποιεῖ. καὶ ὑπέρ τοῦ κοινοῦ τόκου τυχὸν κινδυνεύειν. καὶ
κοινοῦ. * forte αὐτοῖς. L interpres habet anus. πάντας * αἵτινες καθαίρονται, ὑγιειναί εἰσιν. Υγιεινοτάτη ἐστὶ καὶ διηνεκὴς παρθενία, εὐδρόπης γὰρ ἄρρενα ὁ συνεχὴς συνουσιασμὸς κακῶς διαδεγμένος ἐστὶν. ἀλλὰ μὴν καὶ αἱ γυναῖκες ἐνοχλοῦνται.

22. κβ. Εὡς πότε αἱ κόραι παρθένοι ἀνυποφάλουσιν;

Harm.Gynæc. par.pr.cap.2. Επὶ τοσοῦτον, ἕως ἂν αἱ καθάρσεις [a] ἐπερχόμεναι κατὰ φύσιν, συνουσιάζειν δυνηθῶσι, καὶ ἡ μήτρα τὰς ἰδίας ὑπηρεσίας παριστάναι καὶ ἀναπληρῶσαι.

a Recti pro genitiuis abſolutis.

23. κγ. Οποῖαι εἰσὶν ἐπιτήδειαι πρὸς σύλληψιν;

Harm.Gynæc. par.pr.cap.4. Εκεῖναι αἵτινες εὐτάκτως τῇ ἰδίᾳ ἡμέρᾳ καθαίρονται, καθαρῷ δηλονότι καὶ ἀκεραίῳ αἵματι: καὶ τὸ στόμα τῆς μήτρας ὀρθὸν καὶ πλησιέστερον ἔχουσι, καὶ πᾶν τὸ σῶμα (οὐ) πάνυ σκληρὸν, καὶ σφόδρα εὔπεπτον, σὺν ἀκεραιότητι ψυχῆς καὶ ἱλαρότητι.

24. κδ. Ποῖός ἐστιν ἐπιτήδειος καιρὸς τῆς γυναικὸς πρὸς σύλληψιν;

Μετὰ τὸν τῆς καθάρσεως χρόνον, ὑποεισερχομένης αὐτῇ ἐπιθυμίας συνουσιασμοῦ, αὕτως ὡς μή τι πλεισσῶς τῆς τροφῆς πλεονεξίαν σχῇ τὸ σῶμα, μή τι φειδωμένως καὶ μετὰ τὴν θεραπείαν τοῦ σώματος. οὕτως
* ἢ ἐπὶ σύλληψιν, μὴ μήτρᾳ, &c. τοίνυν μιχθήτω. ὑγιεινοτάτη γὰρ ἔσται ἡ σύλληψις, * μὴ ὅτι τῷ μεγέθει τοῦ σώματος, τῷ καμάτῳ καὶ τῇ

δεινότητι

διμινότητι φέρεται ἡ ὑπηρεσία πλέονι, καὶ κατ᾽ ἐπίτασιν ὑπὲρ τὸ δέον. ἐπιμελεῖ γὰρ τῶν ζώων συνάφεια φυσικῷ λόγῳ, καὶ ἀναγκαίως ἀποτελεῖται.

25. κε. Ποῖα ἐστὶ τὰ σημεῖα τῆς συλλήψεως;

Ὁσάκις εἰς τὸ πλῆθος τῆς συναφείας φερόμενος (τῇ γυναικὶ) ὑπεισέρχεται, καὶ αὐτὴ τὸ στόμα τῆς μήτρας συνάγει καὶ [a] συγκλείειν αἰσθάνηται. οὐδὲν δὲ τῶν * ὑπολοίπων τοῦ σπέρματος τῆς γυναικὸς (τῆς μήτρας τὸ [b] στόμα) καθυγραίνει, ἢ σφόδρα ὀλίγον (ἐν ταῦθα) ὑπομένει. * ὑπόλοιπον.

a Hæc verba melius paſſiuè ponerentur, ſicut Latinus interpres habet. b molicus ſinum, Latinus interpres.

26. κϛ. Ἡ συλλαβοῦσα τὸ ἔμβρυον πῶς ἄρρεν ἢ θῆλυ δύναται γνῶναι;

Οἱ ἀρχαῖοι μὲν ἄρρενα ὑπέχοντο εἶναι, εἰ ταχέως, καὶ γυμναστικῶς ἐν τῇ γαστρὶ κινεῖται: ἀλλὰ μὲν καὶ αὐτὴ ἡ ἐγκυμονοῦσα εὐχρους ἔῃ, καὶ τὸν δεξιὸν μαζὸν μείζονα ἔχῃ. Τὸ δὲ θῆλυ καὶ βραδέως καὶ νωθρῶς κινεῖσθαι ἄρχεται: καὶ αὐτὴ ἡ ἐγκυμονοῦσα γυνὴ κακόχρους ἐστὶ καὶ ἄρρωστος, καὶ ἐν τῷ ἀριστερῷ μαστῷ οἴδημα ἔχει. ἡμεῖς δὲ ταῦτα ἑωρακότες ὅμοι * εἶναι εἰσόμεθα.

* fortè ὅμως οὐ δεῖ ἀλη[θῆ] εἶναι. Harm. Gynæc. par. pr. cap. 5.

27. κζ. Τί ἐστι κίσσα;

Ὄρεξις τῆς * συνηθεστάτης τροφῆς καιρῷ τινὶ ταῖς ἐγκυμονούσαις γυναιξὶ συμβαίνει. * σὺν ἰσότητι χρόνου, καὶ πλεονεξίᾳ τῶν χυμῶν καὶ ναυτίᾳ.

* Lege, ἀσυνή[θους], ſicut eſt Latino interprete. * ἀνισότητι, in æqualitate.

28. κη. Πόθεν ὠνόμασται κίσσα;

Κατὰ μέν τινας ἀπ᾽ αὐτοῦ διότι ποικιλίαν ταῖς ἐγκυμονούσαις γυναιξὶν εἰσφέρει. Κατὰ δέ τινας ἐξ αὐτοῦ τοῦ ὀρνέου, οὗ ὄνομα καὶ ἡ φωνὴ καὶ τὰ πτερὰ ποικίλα ἐστί. Τινὲς δὲ πρὸς τὸν κισσὸν αὐτοῦ τοῦ βότρυος εἰρήκασιν, ὥσπερ ἐπεὶ δ᾽ ἂν κρατήσει πολυσχηματίστως καὶ ποικίλως περιπλέκεται.

29. κθ. Πῶς * τῷ μηνὶ συντρέχει ταῖς ἐγκυμονούσαις ἡ κίσσα; * ποίῳ.

Συνεχῶς ἀπὸ τοῦ δευτέρου μηνός, ποτὲ δὲ ἢ ταχύτερον ἢ βραδύτερον συντρέχει.

30. λ. Ἐπὶ πόσον ἐπιμένει ἡ κίσσα;

Ἐνίοτε ἕως εἰς αὐτὸν τὸν τόκον. Ἁπάσαις τισὶν ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχούσαις συντρέχει ἡ κίσσα: οὐχ ἁπάσαις (δὲ ἐπιμένει,) ἀλλ᾽ αἷς χυμὸς πλεονάζει.

31. λα. Πῶς διαιτητέον τὴν κίσσαν ἔχουσαν; *

* Deeſt hoc caput, & in Græco noſtro, & in manuſcripto Latin. quoque, poteſt autem expleri ex Aetio, Tetrab. 4. ſerm. 4 cap. 10.

32. λβ. Τίνα αὐτῇ παρέξομεν;

* Προσθετέον μιᾶς ἡμέρας ἀποχήν. εἰ δὲ οὐ δύνηθῇ ἐπὶ τοσοῦτον, καὶ φειδομένως τραφῇ, συναλειφομένη ἐπὶ πολλαῖς ἡμέραις: οὕτως ἵνα πρῶτον ὕδωρ πίνῃ, ἔπειτα δὲ οἶνον: ξυράν δὲ καὶ ἐπιχειτικὰς λάβῃ τροφάς, καὶ ἐκ τῶν συλτικῶν * ἐγκαθισμάτων, ἀλλὰ καὶ διακινῆσαι κελευέτω, καὶ εἰ δυνατὸν ψυχεσθαι.

* fortè προσθετέον. Latin. interponẽda, malim imperãda. * ἐπιθεμάτων.

33. λγ. Ποίῳ τρόπῳ τὰς ἐγκυμονούσας τῷ ἑβδόμῳ μηνὶ διαιτητέον;

* Λείπει.

34. λδ. Ἐν τῷ ὀγδόῳ μηνὶ ὁ ποῖος διαιτητέος;

Σὺν ἁπάσῃ μνήμῃ καὶ ἐπιμελείᾳ συνανασταφῶσι. τούτῳ γὰρ τῷ μηνὶ ἐπὶ πλέον βαρύνονται. διὰ ἣν αἰτίαν πάσης τῆς σφοδροτάτης διακινήσεως χαλινοῦς εἶδει. ἀλλὰ καὶ τροφὴν φειδομένως δοῦναι: καὶ αὐτὴν τὴν γαστέρα εἰ τῷ βάρει πλέον κρέμαται, φασκίαις ἐπιμελῶς ἐσφιγμένην περιέχεσθαι: ἀλλὰ μὴν καὶ κηρωτῇ σὺν ἐλαίῳ προσφάτῳ ἢ μυρσίνῳ γεγονυίᾳ τὸ δέρμα τῆς γαστρὸς ἐπιχρίσαι, ὅπως στρεωθῇ, ἵνα μὴ ὅτε τίκτειν ἄρξηται τῇ ἐπιτεταμένῃ τάσει ῥαγῇ.

Harm. Gynæc. par. pr. cap. 8.

35. λε. Ἐν τῷ ἐννάτῳ μηνὶ τίνα δεῖ ποιεῖν;

[a] Ἐν τῷ ἐννάτῳ μηνί, ἐπὶ * ταύταις δὲ χαυνοτέρως * ὑπὸ τῆς μήτρας, καὶ τὰ ἀνώτερα μέρη, τοῦ μαθεῖν ἐπὶ πλέον διαδεῖν. ἵνα πλησιάζοντος τοῦ τόκου πρὸς τοὺς κατωτέρους τόπους ἐκλαβῶσιν, ὅπως ἐκεῖσε τὸ ἔμβρυον δυνηθῇ ταχύτερον ἐξελθεῖν. ἀλλὰ μὴν καὶ τοῖς αὐτοῖς τόποις χαλαστικὸν προπαρασκευάζειν (χρή) ἐγκαθισμάτιον. ἀλλὰ μὴν καὶ βαλανείῳ χρῆσθαι, καὶ ποτοῖς οἵτινες ἐκ στέατων χηνείων καὶ μυελοῦ ἐλαφείου συνίστανται. ἀλλὰ καὶ τοῦ δακτύλου ἐπαλειφομένου τὸ στόμα τῆς μήτρας μετρίως ἀνοίγειν, καθάπερ αἱ ἐγκυμονοῦσαι γυναῖκες χρῆσθαι ὀφείλουσι. Πλὴν εἰ γνώσεσθαι δυνατὸν μὴ ἀναγκασθῇ ἡ μήτρα * ἐκείνη ἐξελαστικῶν χρῆσιν ὑποφέρειν, ἡ ὀφείλουσα δὲ σχῆμα καὶ ἥσυχος εἶναι, ὅπως τὸ ἔμβρυον διακατέχειν δυνηθῇ ταύτῃ τῇ χρήσει. τῇ γὰρ αὐτῆς κινήσει καὶ προπετείᾳ ῥηγνύμενον τὸ χορίον, τὸν χυμὸν ἐκχέει, ὥσπερ διὰ τὸ ὀλισθηρὸν τοῦ ἐμβρύου παρὰ τῆς φύσεως [b] ἐξέρχεται.

* fortè τούτο. * malim τὰ ἄλλα. * φαρμάκων malim pro ἐκείνη.

36. λϛ. Τί ἐστι χορίον;

Τμῆμα ἐστὶ σώματος, ὅπερ τὸ ἔμβρυον καὶ τὰ σὺν αὐτῷ ὄντα κατέχει, * (περὶ) τὸ βάθος τῆς μήτρας ἐγκολλῶν. λέγεται δὲ καὶ ἀγγεῖον, καὶ δεύτερον, καὶ ἔσχατον: καὶ ὅτι πρότερον ῥήγνυται.

Harm. Gynæc. par. pr. cap. 14. * vel κατά.

37. λζ. Πόθεν ὠνόμασται χορίον;

Ἐξ αὐτοῦ ὅτι τῇ ἰδίᾳ εὐρυχωρίᾳ ὑπομένει. (ἢ) καθάπερ ἄλλοι λέγουσιν, ὅτι ἐκ πολλῶν πραγμάτων συνεστάθη, καθάπερ ὁ πᾶς χορὸς ἐκ πολλῶν ᾀδόντων.

38. λη. Πόθεν ὠνόμασται ἀγγεῖον;

Ὅτι ἐν αὐτῷ ἔνδον ἐστὶ τὸ ἔμβρυον, καὶ εἰς τὸ (καὶ ὡς εἰς) ἀγγεῖον ἐναποστρέφεται.

39. λθ. Ἀλλὰ μὴν καὶ τὰ δεύτερα ἵνα τί ὠνομάσθη;

Ἐξ αὐτοῦ ὅτι τὸ ἔμβρυον πίπτει (πρότερον,) καὶ οὕτως ἐκεῖνα τὰ δεύτερα ἐξέρχεται καὶ γὰρ ἡ ἐκεῖθεν ἐγκύμων λέγεται, ἔτι πρότερον μιχθήσεται.

40. μ. Ἐκ πόσων πραγμάτων συνίσταται τὸ χορίον;

Ἐκ νεύρων, βλεφῶν, ἀρτηριῶν καὶ σαρκῶν. ἔστι δὲ τῷ χρώματι πορφυροῦν, ἐν ὁμοιώματι θύλακος.

41. μα. Ἐκ ποίων πραγμάτων συνίσταται τοῦ ἐμβρύου ὁ ὀμφαλός;

Ἐκ πέντε πραγμάτων: δύο βλεφῶν καὶ δύο ἀρτηριῶν: δι' ὧν τὰ θρεπτικὰ τοῦ αἵματος τῷ ἐμβρύῳ
* κενεὼν. Latin. interpr. Lucia, Lucius. ἐξυπηρετοῦνται. Ὅπου δέ ἐστι * κενεὼν λέγεται; ἐπειδὴ τὸ τοῦ ἐμβρύου κενεῶνα εἰς τὸ χορίον μεταπέμπει. διὰ τοῦτο πάντως ὁ ὀμφαλὸς ἐμβρύου ἐν τῇ μήτρᾳ κατέχεται.

42. μβ. Τί ἐστι ὁ ὑμήν;

Χιτὼν περιέξ ὅλου τοῦ σώματος ἐγκεκολλημένος, ὅπερ συνεχέστερον [b] ἔνδον ἐνίοτε καταναλίσκεται, ὅπως μὴ κατὰ πᾶν τὸ σῶμα εὑρεθῇ.

a mammios, an anniosꝰ b foris.

43. μγ. Ποῖα ἐστὶ σημεῖα τοῖς αὐτῆς ἐκτρώσεσι συμβαίνοντα;

Harm. Gynæc. par. pr. cap. 6. Διότι περὶ τοῦ νομικοῦ καιροῦ τοῦ τικτεῖν, ἐξαπίνης παραλόγως οἱ μαστοὶ ἰσχνότεροι γίγνονται: ἀλλὰ μὴν καὶ ψύξις καὶ βαρύτης ἐν τοῖς νεφροῖς, χυμός τε ποικίλος ἐκχέεται, καὶ εἰς τέλος, θρόμβος.
* fortè ἴσω. παντελῶς φλεγμώδης χρῆσθαι παρὰ μέν τινας οὐ πᾶσαν ἰατρικὴν, * οἷους δήποτε παρὰ τῆς φύσεως ἄρξηται ὑγιαίνειν, ὀφείλει: οὐκ ἀποκτείνῃ. [a] Ἄλλοι δὲ θέλουσι χρῆσθαι τῶν ἐκτρώσεων, ἀλλ' ὑπὸ περὶ
* fortè, Εἰ μὴ κονδύλωμα, ἤ τι ἀπό… ἐμποδ. &c. τὰς μοιχαλίδας, ὑπὸ διὰ κέρδος. * Εἰ οὐδὲν κονδύλωμα ἤ τι ἐμπόδιον εἰς τὸ στόμα τῆς μήτρας ἡ γυνὴ ἔχῃ, καὶ οὕτως συλλάβῃ, ἄμεινόν ἐστιν ἐκ τρώματι ἀφανίζειν ὅπερ συνέλαβεν. αἵτινες (ἐκεῖναι γὰρ) ἡνίκα αἱ ἡμέραι τοῦ τόκου ἔλθωσι, μετὰ τῆς ἐξόδου τοῦ ἐμβρύου ἀποθνήσκουσι. κίνδυνον δὲ τῇ γυναικὶ τῇ τικούσῃ συμβαίνειν ἀναγκαῖόν ἐστι.

a Aliqui nullis remedijs vtendum cenſent, ne perimetur fœtus: ſed rem naturæ permittendam.

44. μδ. Ποῖα ἐστὶ σημεῖα τοῦ πλησίον τόκου;

Harm. Gynæc. par. pr. cap. 10. Εἰ ἑβδόμῳ ἢ ἐνάτῳ ἢ δεκάτῳ μηνὶ συνδράμῃ τῇ ἐγκυμονούσῃ ὀδύνη τῶν νεφρῶν, σὺν αἰσθήσει ζέσεως καὶ ὀδύνη τῶν βουβώνων καὶ τῆς ὀσφύος. ἀλλὰ μὴν καὶ αὐτῆς τῆς μήτρας καὶ τοῦ ἐνδοτέρου μέρους ἡ κάθοδος, (σὺν) τοῦ στόματος αἴσθησις καὶ ὑγρασία. * ἡνίκα δὲ ἤδη τὰ παραπλήσια, τὰ αἰωτέρα μέρη, ἰσχνότερα
* ἡνίκα δὲ τὰ μᾶλλον πλάγια. γίνονται, καὶ ἐκτείνονται οἱ τόποι ἐπὶ τοῦ κτενὸς καὶ βουβῶνος: καὶ συνεχῶς τοῦ οὔρου προθυμία εἴη: καὶ ἐμβληθέντος τοῦ δακτύλου εἰς τὸ στόμα (τῆς μήτρας) εἰς μέγεθος ᾠοῦ διερχέσκεται (τὸ χορίον:) καὶ χυμὸς ἐκφέρει πρῶτον λεῖος, μετ' ὀλίγον (δὲ) παχὺς καὶ αἱματώδης.

45. με. Πῶς διαχωρίσεις τὴν ὀδύνην, ἢ ἐν ζέσεως τυγχάνει, ἀπὸ τῆς ἐν τοῦ παρόντος τόκου συντυχούσης;

Καὶ ὅτι τῆς ζέσεως ἡ ὀδύνη μετὰ κλάσματος καὶ ξηρότητος εἰς τὸ στόμιον διερχέσκεται.

46. μϛ. Τίνα ἐστὶ τὰ συμπαραληφθέντα, τὰ διὰ τὸν τόκον ὄντα ἀναγκαῖα;

Harm. Gynæc. par. pr. cap 9. Δηλαδὴ ἔλαιον θερμὸν, πυρίαι, καὶ σπόγγοι μαλακοί, ἔρια καθαρά, δεσμοὶ ἐπαυχένιοι, καὶ ἀναλη-
* περίβασιν. πτικαὶ ὀσφρήσεις: καὶ ὁ μαιευτικὸς δίφρος, ὡς καθέδρα: κρεμβάτια * δύο, καὶ τόπος ἐπιτήδειος τοῦ τόκου.

47. μζ. Ποῖός ἐστιν ὁ μαιευτικὸς δίφρος;

Καθάπερ ἐστὶν ἡ καθέδρα τοῦ κουρέως, ἐν ᾧ καθίζει οὕτως, ἵνα ἔχῃ ὑπὸ [a] τὴν φύσιν ὁμοίωμα σελήνης τρώγλην τετμημένην, ὅπως ἐκεῖσε τὸ ἔμβρυον πεσεῖν δυνηθῇ.

a Latinus, ſub ſexu.

48. μη. Διὰ τί κρεββάτια δύο ὀφείλουσι;

Ὁ εἷς μὲν ὁ ὢν σκληρῶς ἐστρωμένος, ἐν ᾧ τὴν ἐγκυμονοῦσαν κοιτάσαι ὀφείλομεν. πολλάκις γὰρ καὶ κειμέναι τίκτουσιν. Ἐν ἐκείνῳ δὲ τῷ μαλακῶς ὄντι ἐστρωμένῳ, μετὰ τὸν κάματον τοῦ λοχεύεσθαι κοιτάσομεν.

49. μθ. Πῶς τὴν * τικτοῦσαν καθιδρῦσαι ὀφείλομεν;

Harm. Gynæc. par pr. cap. 10. Ῥίπτοντες αὐτὴν ὑπτίαν ἐν τῷ κραββάτῳ τῷ σκληρὰν τὴν στρωμνὴν ἔχοντι, * συνδεδιπλωμένων [a] (δὲ)
* πίπτουσαν potius. ἐκεῖσε τῶν ποδῶν καὶ ἀνεῳγμένων, ἡνίκα τὸ χορίον εἰς μέγεθος ᾠοῦ εἰς τὸ στόμα τῆς μήτρας διερχόμενον,
* fortè ... μένων. εἰς τὸν δίφρον αὐτὴν ἐπαίρομεν. Εἰ δὲ οὕτως ἂν ᾖ κεκμηκυῖα: ὅπως ἐκεῖ τικτεῖν (μὴ δυνηθῇ) τικτεῖν ὀφείλει ἐν τῷ κραββάτῳ. ἔνθα δὲ δίφρος μαιευτικὸς [b] οὐκ ἔστι, μὴ τυχὼν τῆς γυναικὸς, ἀπομηρῶσαι δεινῶς
* τέκη. ὀφείλει, ὅπως ἐκεῖσε * τέξῃ.

a L. conduplicatis illi pedibus & apertis. b οὐκ ἔστιν ὅδε, ἐπὶ τῆς γυναικὸς μηρῶν καθέζεσθαι ὀφείλει.

50. ν. Περὶ τοῦ εἰς δίφρον τὴν τικτοῦσαν καθιδρῦσαι τί δεῖ ποιεῖν;

* fortè, αἰσίων vel ἐρίων αὐτοφυῶν. Πάσας τὰς ὠδῖνας ἐκείνας πᾶσι τοῖς θερμαντικοῖς πυριάζειν, ἐξ ἐλαίου δὲ θερμοῦ καὶ οἷς * ἤπειρον [a] αὐτοῦ σὺν τόπους ἐμβρέχειν. περιπατεῖν δὲ αὐτὰς καὶ καταντλῆσαι, τροφάς τε λαμβάνειν ἡ ἀρχαιότης ἐκέλευσε. ἡμεῖς δὲ οὐχ οὕτως ἐπιτρέπομεν ταῦτα γίνεσθαι. ὅτι ὁ περίπατος τὸ ἔμβρυον σχεδὸν
* τιθασεύειν pu. ſitum. ἔξω * πιθανῶς ἀπωθεῖ, καὶ τὴν μήτραν ἐκτινάσσει. τὸ δὲ κατάντλημα καὶ τὴν δύναμιν μειοῖ, καὶ
* συμφθείρεσθαι, corrſipuntur. τὴν πέψιν τοῦ σώματος τῆς γυναικὸς καταψύχει. αἱ δὲ τροφαὶ αἱ ἐν τῇ ψύξει διδόμεναι, * συμφθείρουσι καὶ οὐ τρέφουσι.

a L. ſuccis lege ſuccidis lanis: alibi χυμοῖς vertit ſuccis.

51. να. Ὑπηρέτριαι πόσαι τῇ μαίᾳ πόσαι ὀφείλουσιν εἶναι;

Harm. Gynæc. par. pr. cap. 9. Τρεῖς ἔστωσαν ἐξ ἀνάγκης, ἐξ ὧν αἱ δύο εἰς τὰ δεξιὰ καὶ τὰ ἀριστερὰ πλάγια στῆναι ὀφείλουσιν, ἐφ' αἷς ἐπανακομβῆσαι ὀφείλει (ἡ τίκτουσα.) Ἡ δὲ τρίτη ἀπὸ τοῦ νώτου αὐτὴν κρατήσει, ὅπως συντρεχουσῶν τῶν ὠδίνων
* περιτρέψουσι. μὴ ἑαυτὴν εἰς τὸ πλάγιον καταπλίνῃ, περιτρέπουσα (fortè * περιτρέψουσι δὲ) αὐτὴν ἵνα ἰσχυρῶς ὑποφέρῃ.

52. νβ. Η μαῖα πῶς ὀφείλει καθίσαι;

Δηλαδὴ ἀνδρικῶς ἐζωσμένη, (καὶ) εἰ ἐν τῷ κραβάτῳ ὁ τόκος γίνηται, ὀλίγον εἰς χαμηλότερον δίφρον) ἡ μαῖα καθίσει, οὕτως ὅπως εὐμαρῶς τὰς χεῖρας βαλεῖν δυνηθῇ. εἰ δὲ καθεζομένη ἐν τῷ δίφρῳ ἡ τίκτουσα ἐστὶ, κατώτερον ἡ μαῖα καθήσει ἐν χθαμαλωτέρῳ δηλονότι δίφρῳ, ὅπως δυνηθῇ ἐκ τῶν ἀνωτέρων μερῶν διὰ χειρῶν τὸ ἔμβρυον κατενεγκεῖν, καὶ εἰς ὅσον δήποτε τῶν ἀνεῳγμένων τῶν ἰδίων ποδῶν, [illegible] πλέον τὰ πρηνότερα εἶναι αὐτῇ, μὴ ἐμποδίσῃ (καὶ) τὸ ἴδιον πρόσωπον ὄπισθεν ἀποστρέψῃ, μὴ φανεῖσα, εἰ αἰδῶς αὐτὴν καταπλείσῃ. ὅμως πρῶτον πάντων τῶν δεσμῶν, καὶ τῶν τριχῶν λυθέντων, ὅπερ διὰ τὴν χάλασιν γίνεσθαι εἴωθη, τῷ δακτύλῳ τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς ἐλαίῳ θερμῷ ἐπαλειφόμενον τὸ στόμα τῆς μήτρας περισπαλεύουσα* ἀνοίξει, ὅπως τὸ χορίον ἐκεῖσε πεσεῖν δυνηθῇ. Πάσαις δὲ (περὶ) τὴν τίκτουσαν ῥήμασιν ὀφείλουσι* πράξαι, καὶ αἰτῆσαι αὐτὴν ὅπως μὴ κράξῃ, ἀλλὰ πάντας στεναγμοὺς καὶ πνεύματα ἐκ βάθους ἐκπέμψῃ, ὅπως τὸν τόκον ἀπωθήσῃ, μάλιστα δὲ ἡνίκα αἱ ὀδύναι συμβαίνουσιν. Αἱ δὲ ἄλλαι γυναῖκες αἱ ὄπισθεν αὐτὴν κατέχουσαι κελεύειν, ἵνα σὺν ῥάκει τὰς χεῖρας αὐτῆς κρατήσωσι, μή πως τῇ βίᾳ αὐτοῦ ἔξω ἀποκλεισθῇ. * Εἰ δὲ τὸ θυλάκιον ἐπὶ πολὺ ἐν κόλπῳ ἢ διερρωγὸς, τοῖς ὄνυξιν αὐτὸ ῥηγνύναι: καὶ ἐμβληθέντων κατ' ὀλίγον τῶν δακτύλων, πλέον ἐπανοίγειν. ἐπιτηρητέον (δὲ) ἐστὶ, μὴ τοῖς δακτύλοις πλέον ἐπανοίγῃ, ἵνα μὴ ἐξαίφνης τὸ ἔμβρυον πέσῃ. * εἰ δὲ [a] μή γε, εἰς αὔξησιν οὕτως τὸ στόμα διαφυλάττειν, ἕως αὐτὴ ἡ κεφαλὴ καὶ ὁ αὐχὴν τοῦ ἐμβρύου αὐτοῦ στεναγμοῦ ἐξέλθῃ. Φυσικῶν γὰρ τὸ στόμα ἀνοιγομένων ἐνιστοδυομένων καὶ [b] τῶν μηρῶν, αὐτῇ (τότε) καταλαβεῖν ὀφείλει ἡ μαῖα, καὶ ἄσκυλτον ἐξαγαγεῖν, ὧδε κἀκεῖσε. (βιάζεσθαι δὲ δεῖ, conari oportet) * ὑπολαμβάνειν, ἡνίκα ἑαυτὴν (καθ' ἑαυτὴν) ἡ μήτρα ἀνοιχθῇ, μὴ βιάζειν (δὲ) ἡνίκα ἑαυτὴν ἀποκλείσῃ, μὴ τῇ ζέσει, ἢ τῇ τοῦ αἵματος ῥύσει [c] ἡ αὐτοῦ τῆς μήτρας ἡ ἀγωγὴ εἰσδύῃ. Αἱ δὲ ἐκ πλαγίου ὑπηρέτριαι, αὐτοῦ στεναγμοῦ, τῶν χειρῶν ἐφηπλωμένων, κάτω τὴν νηδὺν κατάξουσιν. Ἡνίκα δὲ τὸ ἔμβρυον ἐξελθεῖν ἄρξηται ταῖς χερσὶ λινὸν ἐχούσαις ἡ μαῖα αὐτὸ ἀποδέξεται, ὡς ἰλεωτάτως καὶ εὐμενέστατα, ἵνα μετὰ τῶν ἰδίων ὑγρῶν πέσῃ.

* περισπαλεύουσα potius.
* πραγματεύεσθαι satagere.
* id est, τὸ χορίον.
* διὰ.
* forte ὑπολαμβάνειν.

a Latin. addit: ne quassatio capiti & ceruici infantis adducatur. b ἰχώρων inergentibus humoribus per ipsum. c ἡ τῆς μήτρας ἀγωγὴ εἰσδύῃ, id est, matrix ipsa retrocedat & adducatur.

53. νγ. Ει τι δ' αὖ (τῶν ἐλαττόνων) ἐναπομένῃ, τί ποιητέον;

Εἰ ἔτι τὸ σῶμα ἀνέωκται, δεξιῶς ἡ μαῖα τὴν ἀριστερὰν χεῖρα βαλεῖ, καὶ ὁποῖα μέρη αὐτοῦ εὕρῃ κρατησάτω. καὶ εἰ μὲν ἀπὸ τοῦ βάθους ἄπεισι, κατάγῃ: καὶ * ὠφέλιμος ταῖς ἰδίαις βίαις καὶ αὐτὴ ἡ τίκτουσα. Εἰ μέν τοι ἀπὸ τῆς μήτρας κατέχεται, πραέως ὧδε κἀκεῖσε μεταφέρῃ εἰ μὴ αὐτὸ ἐπὶ τὸν διασπῇ. ἡ μήτρα οὕτως ἀποκλείσῃ. Εἰ δὲ βραδύνῃ, τὸ ἔμβρυον ἄλλῃ γυναικὶ παραδώσει, καὶ αὐτὴ τὸν ὀμφαλὸν ἀποκόψει. Εἰ δὲ κεκλεισμένον εἴη τὸ στόμα, ἔπως μήτε τὴν χεῖρα εἰσπέμπειν, μήτε αὐτὸ ἐξελθεῖν δυνηθῇ, χρήσθω πᾶσι τοῖς χυλοῖς καὶ ἐγχυματισμοῖς, οἷς πρὸς ζέσιν τῆς μήτρας χρῆσθαι εἰώθαμεν. ταύτῃ γὰρ τῇ ἐπιμελείᾳ, χαλαρὰ γεγονυῖα ἡ πᾶσα ἐπίσχεσιν, εἴτι δὲ αὐτὸ ἐκεῖ ἐναπομενῇ οὕτως πίπτει.

* ὠφελείτω.

54. νδ. Τινα ἐστὶν ἅ τινα περὶ τὴν διαφορότητα τῶν ἀρχαίων οἱ ἀρχαῖοι παρήγγειλαν;

Πταρμικὰ, καὶ κλίμακας ἀνηρτημένας, καὶ πόματα δὲ ἐδίδοσαν, ἅτινα ἐκβάλλειν δυνηθῶσιν. ἀλλὰ μὴν καὶ ὑποκαπνίσματα ὑπέθεσαν. ἔτι δὲ καὶ πεσσοὺς, οἷς τὸ αἷμα ἐκβάλλειν δύναιντο. ἀλλὰ καὶ βαρήσεις αὐτὸ τὸ θυλάκιον ἐνδεσμοῦσιν. ἅπερ ἡμεῖς πάντα [a] διεδοκιμάκαμεν. εἰ μέν τοι ζέσεις αὐτῆς τοῖς μέρεσι ποιεῖν δύνανται, καὶ * περόντα αὐτοῦ ὑπερθέσεως τοῦ αἵματος ῥύσιν.

* παρέχουσι.

a reprobauimus ἀποδεδοκιμάκαμεν.

55 νε. Πῶς διάγειν δεῖ μετὰ τὸν τοκετὸν τὴν λεχώ;

Σπόγγοις αὐτῶν τῶν τόπων ἐκμαχθέντων, ῥιφήτω ἐν τῇ κλίνῃ, ἐν σκοτεινῷ κοιτῶνι, ὀλίγον ἀνεῳγμένων τῶν ποδῶν, ὅπως εἴ τι δι' αὐτὸ ἐξ αὐτοῦ ἔξω ἐξελθεῖν ἄρξηται, μὴ ἐμποδισθῇ ἀλλὰ μὴν καὶ αὐτοὶ οἱ τόποι πάνυ σκεπασθήτωσαν, οὕτως ὅπως συνεχῶς ἐκεῖσε ἀλλαχθῇ. ἀλλὰ μὴν ἐρίοις καθαροῖς καὶ τὴν κτένα, καὶ αὐτὴν τὴν γαστέρα σκεπασθῆναι δεῖ. Καὶ εἰ μὲν αὐτοῦ στεναγμοῦ ὁ τόκος γέγονεν, ἐλαίῳ προσφάτῳ σὺν ὀλίγῳ οἴνῳ μεμιγμένῳ αὐτὰ τὰ μέρη ἐμβρέχειν. Εἰ δὲ κοπώδης ὁ τόκος προῆλθεν, ἐλαίῳ γλυκεῖ καὶ θερμῷ ταῦτα πάντα ποιεῖν. ἔπειτα ἐπὶ δυσὶν ἡμέραις αὐτὴν ἀπὸ τῆς τροφῆς ἀπέχειν. τῇ δὲ τρίτῃ ἡμέρᾳ διὰ τῶν θερμῶν ἐγκαθισμάτων καὶ ἐπαλοιφῆς θεραπεύειν. ἀλλὰ μὴν καὶ ὕδατι θερμῷ πυριάσεις τε πρόσωπον. ἁπλᾶς δὲ τροφὰς, τουτέστιν ἄρτον καὶ ὕδωρ, ἢ προσφάγια καὶ ῥοφητὰ δώσειν: καὶ κελεύσεις αὐτὴν ἀνακλίνεσθαι, καὶ ὕδωρ θερμὸν δοῦναι. Τῇ δὲ ἑβδόμῃ ἡμέρᾳ μηδεμιᾶς συμβαινούσης αἰτίας, βαλανείῳ χρῆσθαι, καὶ ποικίλῃ τροφῇ, καὶ οἴνῳ ὀλίγῳ * ὑδαρεστέρων συγκεκραμένῳ.

* ὕδατι.

56. νς. Πῶς γινώσκομεν μετὰ τὸν τόκον ἱκανῶς τὴν κάθαρσιν συνδεδραμηκέναι;

Διότι [a] πρῶτον μὲν τὸ αἷμα (videtur addendum καθαρὸν καὶ πολὺ:) δεύτερον τρυγῶδες καὶ ἔλαττον ἔσχατως πυῶδες. sic n. legit. L. interpres.

a eo quòd primò sanguis vberrimus fuit. secundò feculentus & paucus: nouiſſimè purulentus.

57. νζ. Εἰ δὲ ἐν τῇ ἀρμαῖς καὶ πόνοις συνεχέστερον ἐν τῷ τοκῷ τις ῥάγματα συμβαίνουσι, τί δεῖ τοιαύτας τὰ ποιεῖν ὀφείλομεν;

Μετὰ τινας ἡμέρας τῆς τίκτουσης χηρωτὰς ἐπιθήσομεν, αἳ σκευάζονται κηρῷ καὶ ἐλαίῳ ῥοδίνῳ, λιθαργύρῳ καὶ ψιμμυθίῳ, καὶ συμπλήρωσει στρογγύλη: καὶ αὐτὴν φασκιοῦμεν.

a ruptiones ῥήγματα.

Harm.Gynæc. par.pr.cap.19.

58. νη. Τίς ἐστιν ἐπιμέλεια ἡ παραγγελομένη τῶν μαστῶν μετὰ τὸ τίκτειν τοῦ γάλακτος ἐπιρρέοντος σὺν πόνῳ καὶ βαρείᾳ ὀδύνῃ, ἀλλὰ μὴν καὶ ζέσει;

Ἐπιθεῖναι ὀφείλομεν πρῶτον τὰ μετρίως ἐπέχειν δυνάμενα, τουτέστι σπόγγους μαλακοὺς ἐν ὀξυκράτῳ βεβρεγμένους: ἢ ἄρτον ἐν ὀξυκράτῳ βεβρεγμένον, καὶ σὺν ταῖς παλάμαις ἀνατρίβειν.

59. νθ. Περὶ ἐπισχέσεως τοῦ γάλακτος.

* an ſtrychnū. Εἰ δὲ τὸ γάλα ἐπέχειν ἐθέλοιεν, βοτάνην, ψύλλιον καὶ κορίανδρον χλωρὸν, καὶ * σταφυλὴν ὄμφακος λελεασμένην, ῥάκεσιν ἢ κηρωτῇ προσμιγνύεις.

60. ξ. Περὶ ζέσεως τῶν μαστῶν.

Εἰ δὲ ζέσις ἐπαυξηθῇ τῶν μαστῶν, παρεκτέον ἐστὶ τὰ χαλᾶν αὐτοὺς δυνάμενα: πυρία δηλαδὴ ἐλαίου θερμοῦ, ἢ ὕδατος θερμοῦ, καὶ [a] χυλῶν κατάπλασμα. ἀλλὰ μὴν καὶ ἔμπλαστρον ἐκ τῶν σπερμάτων, καὶ ἐν τῇ μειώσει κηρωτήν.

a ſuccorum cataplaſma: fortè diachylon.

61. ξα. Εἰ δὲ ὀλίγον αὐτὸ θηλάσαι δυνηθῇ, τί ποιητέον;

Καθάπερ ἀνωτέρω εἰρήκαμεν, πάντων καλῶς χρῶ τῶν πραγμάτων.

62. ξβ. Εἰ δὲ μὴ θηλάσει, πῶς αὐ τῇ τεκούσῃ τὸ γάλα ἐπισχετέον;

Λίθον τοίνυν πυρίτην καλῶς λελειωμένον μίξομεν κηρωτῇ, καὶ κατ' ὀλίγον σφικτότερον τῇ χειρὶ
* φασκιοῦ. αὐτοὺς τοὺς μαστοὺς * φασκιοῦν ἀρχόμεθα. φεύγομεν δὲ ἐκεῖνα ἅπερ ἡ ἀρχαιότης ἐκτίθεικε: τουτέστιν ὑδράλμην, κύμινον, καὶ στρόβιλος, καὶ συμπλήρωσιν χισλοῦ, καὶ κισσόν. ἅπερ πάντα τῇ ἰδίᾳ δριμύτητι τὴν ὁρμὴν τῆς ζέσεως διπλῆν ποιῆσαι δυνήσονται. τοῖς γὰρ χαλαστικοῖς πράγμασι τὸ οἴδημα τῶν μαστῶν καλῶς [a] δέχεται.

a paſſiuè pro tractatur.

63. ξγ. Ἐκ ποίων σημείων δοκιμάζομεν τὸ νήπιον ἐπιτήδειον εἶναι πρὸς τὸ ἀνατραφῆναι;

Harm.Gynæc. par.pr.cap.20.

Ἐξ αὐτοῦ ὅτι ἐκείνη, ἥτις ἐκεῖνο ἐν τῇ γαστρὶ εἶχε, πάντας τοὺς μῆνας γέγονεν ὑγιής: καὶ τῷ ζωτικῷ μηνὶ ἐστὶ γεγεννημένον: καὶ αὐτὸ τὸ νήπιον παντελῶς εἴη ὁλόκληρον, καὶ πάντας σὺν πόρους καὶ τὰς ἐξόδους ἀνεῳγμένας ἔχῃ, καὶ φωνὴν στερεὰν * εὐθέως ὅτι ἐκπέμψῃ, μάλιστα ἡνίκα προσνενυγμένον εἴη, ἢ μαλακῶν τοῖν δακτύλοιν θλίβειν φωνὴν ἐκπέμψῃ. Ταῦτα πάντα τῆς ὁλοκλήρου αἰσθήσεως εἰσὶ μαρτύρια, καὶ πεπληρωμένῳ χρόνῳ γεννηθὲν τὸ νήπιον δεικνύει.

* εὐθέως ὅταν τίχθη μάλιστα, &c.

64. ξδ. Τίνι μᾶλλον ζωτικὰ γίνονται;

Μάλιστα μὲν δεκαταῖα καὶ ἐνναταῖα. δευτέρα δὲ τάξει ἑβδομαῖα. ὅθεν δυσχερῶς ἡνίκα ἐκφεύξαι εἰώθασι τὰ ἐν ἑβδόμῳ (ὀγδόῳ) μηνὶ γινόμενα.

65. ξε. Πότε καὶ πῶς τὸν ὀμφαλὸν ἀποτέμνειν ὀφείλει ὀρθῶς;

Harm.Gynæc. par pr cap.10.

* φιζῶ in datiuo.

Ἡνίκα βραχὺ τὸ νήπιον ἡσυχάσῃ ἐν τῇ γῇ, ἀπὸ τῆς γαστρὸς τεσσάρων δακτύλων μήκοθεν, σμίλῃ ἢ μαχαίρᾳ ὀξυλάτῃ τμητέον μήτε ὑπερθέσει τῶν ἀρχαίων συναινοῦν, οἱ ξυλίνῳ, ἢ ὑελίνῳ ἢ καλάμῳ ὀξυλάτῳ, ἢ * φλοῦ ἄρτου ἔτεμνον. Ἔπειτα ἡνίκα ἀποτέμῃς, τὸ αἷμα, ὅπερ ἐν αὐτῷ ἀπομείνῃ, πιχθὲν ἀναξηρανθῇς, καὶ ἐρίῳ κεκλωσμένῳ ἢ μίτῳ δήσειν, μὴ τῇ ἐπακολούθῳ διαρροίᾳ τοῦ αἵματος τὸ νήπιον κινδυνεύσῃ. ἀλλὰ τῇ αὐτῇ ὥρᾳ ἐν ᾗ ἐγεννήθη ἐκ τῶν ἑκατέρων μερῶν: δεσμευθήτω, καὶ οὕτως ἐν τῷ μέσῳ τμητέον: [a] μή πως καὶ τὸ τικτὲν τὴν ἀπόρροιαν τοῦ αἵματος οὐχ ὑποφέρῃ.

a ὑπόστασα. ne & ipſa quæ parit fluxum ſanguinis patiatur.

66. ξς. Διὰ τί αὐτὸ τὸ νήπιον ἐπιπάσσεται ἢ λούεται;

Harm.Gynæc. par.pr.cap.20.

Οἱ μὲν ἀρχαῖοι οἴνῳ σὺν ὑδράλμῃ αὐτὸ ἀπέλουον. τινὲς δὲ κικίδιον ξηρῶν, ἢ μύρτων ἐπέπασσον. ἡμεῖς δὲ ἐπιμελῶς ἁλὶ λελειωμένῳ καὶ ἀφρονίτρῳ ἐπιπάσσομεν. τὰ γὰρ προειρημένα ἤδη τῇ ἰδίᾳ ὀσμῇ αὐτὸ πταρνίζειν καὶ μὴ δεῖ πολὺ σφιχθῆναι. τῇ γὰρ τοιαύτῃ συσφίγξει κακεχετεῖ.

67. ξζ. Πῶς τὸ ἐπιπάσσειν μετὰ τοῦ νηπίου ἐπιπάσσομεν ἐπιμελῶς;

Εἰ δὲ πολὺ μαλακὸν ἐστι τὸ νήπιον, προσμεμιγμένῳ [a] μέλιτι, ἢ ἐλαίῳ, ἢ χυλῷ τήλεως, οὕτως αὐτὸ ἐπιπάσσειν ἢ ἐπιχρίειν καθ' ὅλον τὸ σῶμα δεῖ, ὡς μήτε τῷ στόματι, μήτε τοῖς ὀφθαλμοῖς τι ἐξ αὐτῶν ἐμπίσῃ. ἐκ τούτου αὐτὸ ἀπολύειν, καὶ ὕδατι θερμῷ καταντλεῖν. δακτύλων δὲ ἐν τοῖν ῥισὶν ἢ τῷ στόματι ἐμβληθέντων, πάντα καθαρθῆναι (χρή.) καὶ ἔλαιον ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς τοῦ νηπίου ἐπιχεῖν· ἐκεῖθεν τὸν μικρὸν δάκτυλον εἰς τὴν ἕδραν τοῦ νηπίου ἐμβάλλειν, καὶ τὸ ῥύπος ἆραι δεῖ: καὶ τὸν ὀμφαλὸν ἐρίῳ δεδεμένον ἐν μέσῳ αὐτῷ ἀποτίθειν, καὶ ῥάκος ἐλαίῳ ἐμβεβαμμένον περισκεπάζειν.

a ſale, non placet.

68. ξη. Πῶς τὸ νήπιον φασκιωτέον;

Harm.Gynæc. par.pr cap.21.

* Υπό.

* Ἐπιτιθέντα αὐτοῦ τοῖς ἰδίοις μηροῖς ἐξ ἐρίου φασκίαν καθαρὰν καὶ πλατεῖαν, καὶ ἱκανῶς μακρὰν, εἰς τὰ ἕκαστα μέρη ἐνειλύειν, οὕτως ἵνα ἐκείνους σὺν τόπους τοὺς ὄντας ἰσχνοὺς συσφίγξῃ, καὶ πρότερον χαυνότερον περιειληθῇ ἔπειτα ἐξηλιγμένων τῶν χειρῶν ταῖς πλευραῖς, καὶ πόκους τοῦ ἐρίου ἐπιτιθέτωσαν, μή πως αὐτῇ

τῇ * σφί-

τῇ * σχέσει τῶν ὀστῶν θλασθῇ, πλατυτέραν φασκίαν ὅλον τὸ σῶμα αὐτοῦ * φασκιόνειν. ἀλλὰ μὴν καὶ τὴν κεφαλὴν ῥάκει ἐρίῳ καθαρωτάτῳ σκεπάζειν. * πίεσει. * φασκιοῦν.

69. ξθ. Ποῦ τὸ νήπιον κεῖσθαι δεῖ;

Εν τόπῳ δηλαδὴ μετρίως θερμῷ, οὕτως ὡς μηδὲν ἐκεῖ ὀσμῆς εἶναι. μήτε σφόδρα ἢ φωτεινός. ἡ δὲ στρωμνὴ τῆς κοίτης αὐτοῦ οὕτως ὅσω ἐστρωμένη, μαλακὴ, ἀλλὰ μὴ σφόδρα: ἵνα μὴ πολὺ κοίμενον τὴν ῥάχιν τὸ νήπιον, ἢ τὸν τράχηλον διαστρέψῃ. οὕτως μετρίως μαλακῶς καθιδρυμένης καὶ τῆς κεφαλῆς τὸ νήπιον κεῖσθαι δεῖ.

70. ο. Πότε τῷ νηπίῳ τὴν τροφὴν δίδοσθαι δεῖ;

Ηνίκα μετὰ τὴν πᾶσαν κίνησιν τὴν εἰς αὐτὸ γεγονυῖαν περὶ τῆς διαθέσεως, τουτέστι μετὰ ὀκτὼ ἢ δέκα ὥραν. Harm.Gynæc. par.pr. cap.23.

71. οα. Οποίαν πρώτην τροφὴν τὸ νήπιον λαμβάνειν ὀφείλει;

Τοιαύτην τροφὴν λαμβανέτω, δυναμένην καὶ τὸν στόμαχον αὐτοῦ καὶ τὴν γαστέρα καθᾶραι, καὶ αὐτὸ τρέφειν, τουτέστι * μέλι ὀλίγον καθεψημένον. εἰ γὰρ ὠμὸν εἴη, καὶ αὐστηρόν ἐστι καὶ φυσῶδες. εἰ δὲ πλέον εἴη ἑφθὸν, ἐπέχει. * μέλι.

72. οβ. Πῶς τὸ μέλι δίδοσθαι τῷ νηπίῳ;

Τῷ ἰδίῳ δακτύλῳ ἡ τροφὸς αὐτοῦ τὸ στόμα ἐπιχρίειν, ἢ μελίκρατον χλιαρὸν ἐπιστάζειν. καὶ οὕτως ἐπὶ τὸ γάλα προσφέρειν ὀφείλει.

73. ογ. Εἰ τὸ μητρικὸν γάλα δοθῆναι δεῖ, ἢ ξένον, μετὰ τὸν τόκον τῷ νηπίῳ;

Τὸ μητρικὸν γάλα οὐκ ἔστιν εὔχρηστον, ἀλλὰ τὸ ξένον. ἐπεὶ τὸ μητρικὸν ἐκ τοῦ κόπου τοῦ τόκου, καὶ τῆς καθάρσεως κακόν ἐστι, καὶ παχὺ, καὶ ἄπεπτον.

74. οδ. Ποῖον δέ ἐστι τὸ καλὸν γάλα;

Δηλονότι τὸ μετρίως λευκὸν, μήτε ὑποπέλιδνον, μήτε ὅμοιον γύψῳ, μήτε ὑποχλωρῶδες: ἀλλὰ μετρίως πεπυρωμένον, ὅπως * βασταζόμενον λειότατος κατὰ πλατυνθῇ, μήτε * εἰχεθῇ. ἡ δὲ λοιπὴ διαφορὰ τῆς οὐσίας δηλαδὴ καὶ τοῦ χρώματος, κακὸν γάλα δεικνύει. * συστραφόμενον ἢ ῥυπαρόν. * ὑποχυθῇ.

75. οε. Πότερον τὸ μητρικὸν γάλα καὶ βέλτιον τὸ νήπιον, ὃ τὸ τῆς τροφοῦ;

Φιλικώτερον μὲν παρὰ τῆς μητρὸς τραφῆναι δύναται, ὅπως μετὰ τὸν τόκον ὑγιὴς εἶναι δυνηθῇ ἄμεινον μὲν οὖν παρὰ τῆς τροφοῦ τρέφεσθαι. ἡ γὰρ μία τροφὴ ἐπὶ ἱκανῶς τοῖς δυσὶ ζώοιν ἐξυπηρετεῖται.

a mammæ

76. ος. Οποία ἐστὶ τοίνυν ἐπιτήδειος τροφὸς πρὸς τὸ τρέφειν τὸ νήπιον;

Η ἡβάσκουσα, [a] καὶ ἡ δὶς ἢ τρὶς τετοκυῖα, ἀλλὰ μὴν καὶ τοῦ ἰδίου σώματος καλὴ τὸ χρῶμα εἴη, καὶ τὸν θώρακα πλατὺν ἔχῃ: [b] τὰς δὲ μαστοὺς σπιλώδεις, σμικρὸν ὀλίγον, καὶ μήτε πολὺ * μεγάλων κοιλότητα ἔχῃ, μήτε πάλιν ἀραιοὺς καὶ βραχεῖς. ἀλλὰ καὶ τῇ ψυχῇ συνετὴ, καὶ ὁλοκλήρῳ διαθέσει φιλεῖν τὸ παιδίον δυνηθῇ: καὶ μή τις οὔποτ' ὀργίζεται, ἀλλ' εἰ καὶ δυνατόν ἐστιν Ελλην καὶ καθαρά. Harm.Gynæc. par.pr. cap.18. * μεγάλας κοιλότητας.

a Lat. text. non habet. b Aegineta 1.2. Mammæ ſint magnæ, papillæ neque coniunctæ, neque auerſæ. μήτε μεμυκυῖαι, μήτε ἀπεστραμμέναι.

77. οζ. Οποίως διαιτᾶσθαι ἡ τροφός;

Κοινῶς, καθὼς πάντες οἱ ἄνθρωποι, ὅπως ὑγιεινὴ εἶναι δυνηθῇ. Γυμνάζεσθαι τοίνυν, τὸ σῶμα ἀνακτᾶν, καὶ τροφὴν ἱκανῶς λαμβάνειν (αὐτὴν δεῖ.) καὶ ἀεὶ τὴν μέθην καὶ τὴν ἀπεψίαν ἀποτρέπειν. καὶ πάσας μὲν τὰς διακινήσεις, ἰδικῶς τυχὸν (ἰδικῶς δὲ) τὰ ἀνώτερα μέρη, καὶ τὰς χεῖρας ὅτι μάλιστα γυμνάζειν, ὅπως πλέον τὸ γάλα καὶ πεπεμμένον τοῖς μαστοῖς ἐπιρρέῃ. καὶ εἰ γίνεσθαι δυνατόν ἐστι, εἰς τὸν ἴδιον ἄνδρα καθόλου μὴ προσπελάσῃ, μήπως τῇ ἀφροδισίῳ χρήσει τὴν κάθαρσιν ἀναμνησθῇ, ἧς ἐπερχομένης τὸ γάλα ἐξαφανίζεται, καὶ ἀποσβέννυται. Ταῖν δὲ πρώταιν ἡμέραιν ἀνθ' ὧν θηλάζειν ἄρχεται, ἁπλᾶς τροφὰς λαμβανέτω, καὶ ὕδωρ πινέτω, μὴ στερεὸν τὸ γάλα τῷ ἀρτιγενεῖ νηπίῳ σὺν δυσχερείᾳ διὰ τοῦ στενοῦ λάρυγγος κατέλθῃ. καὶ καθάπερ τὸ βρέφος παρερχομένων τῶν ἡμερῶν καὶ μειζόνων στερεῦται, οὕτως καὶ στερεὰν τροφὰν λαμβάνειν ἄρξηται αὐτή. κονδίτον πρῶτον πινέτω, καὶ τότε τοίνυν οἶνον προσμίξει, ὅτι πρῶτον ἤδη νήπιον ἄνευ βλάβης ταύτην τὴν πέψιν ὑποφέρει.

78. οη. Πῶς λέγεις ἐν τῇ ἀρχῇ τὸ νήπιον ταράττεσθαι;

Δηλαδὴ ἐὰν ἡ τροφὸς αὐτοῦ οἶνον πολὺν πίνει, ἡνίκα ὅλην σὺν μείζονα τὴν ἰδίαν μητέρα πίνουσα οὐκ ἐκ καλῶν ληφθεῖν. Καὶ γὰρ ἡνίκα ἐν τῇ γαστρὶ ἔμεινε, πρὸς τὴν προσφερομένην πέψιν ἡ μήτηρ αὐτοῦ τὰς ὑπὸ χρείας ἔκοπτα, καὶ οὕτως αὐτῷ πεπεμμένον τὸ γαλακτῶδες εἰσέβαλλε. νυνὶ δὲ ἐκ τῆς ἰδίας οὐσίας κεχωρισμένον τὸ νήπιον, μὴ ἰσχύον πρὸς τὰς προσφορὰς τὰς δυσχερεστάτως πεπτομένας. Καθάπερ γὰρ καὶ * τὸ μῆλον, ἕως οὗ ἐν τῇ μήτρᾳ τοῦ δένδρου εἶναι δυνηθῇ, τὰς συμβαινούσας ὑφίσταται ζάλας. ἡνίκα δὲ κεχωρισμένον ἢ ἀπὸ τοῦ δένδρου καὶ ἀπὸ τῆς ἰδίας οὐσίας μόνον εἴη τεθειμένον, πρόδηλον ὅτι ὀλίγου αἰτίου πεσόντος ἐνοχλεῖται καὶ καχεκτεῖ. * Ομηρον.

79. οθ. Ποῖα εἰσὶ τὰ χρησιμώτατα τοῦ γίνεσθαι ὥστε ἄφθονον τὸ γάλα;

Η (καθ' αὐτὸν οἱ) ἐν τῷ ὄλμῳ τέρψις γινέσθω, ἢ σὺν ἄλλοις τὴν χεῖρα βάλλοι * ἀλειφὴν καὶ ἀλευρον πιεῖν, κλίνην στρῶσαι, καὶ ὕδωρ βαστάσαι. * fortè ἀλφιτον;

80. π. Τί ποιητέον εἰ τῇ τροφῷ τὸ γάλα ἐπιλείπει;

Ετέρας τροφοῦ γάλα λαμβανέτω, ἢ ἐὰν οὐκ εἴη ἄλλη, αὐτὴ τῇ θηλαζούσῃ τῇ ἁρμονίᾳ συνδεδέσθω.

81. πα. Τίνι ποιήσει αἰτίᾳ ὥστε τὸ γάλα ἐξαφανίζεται;

* λείπει.

82. πβ. Τίνα παρέχουσιν οἱ ἀρχαῖοι, ἵνα τὸ γάλα μὴ ἐπιλείπῃ ταῖς τρεφούσαις;

* χελιδόνων. Nihil tale de veſpertilione vel ex eo ſeme aijs, ab alio quoquam traditū repeſio.

ᵃ Κελεύουσι τοὺς μαστοὺς πάντων τῶν ζώων ἐσθίειν, τῶν τετοκυιῶν τῶν νεῶν κεκαυμένων, ἢ * τῶν νυκτερίδων τὴν φέρουσαν σὺν οἴνῳ πίνειν διδόασιν, ἢ σὺν ὕδατι λελυμένη τοὺς μαστοὺς αὐτῶν ἐπιχρίουσιν. ἅπερ ἡμεῖς πάντα ἀποδοκιμάζομεν. εἰ μέν τοι τῇ ἀκεραιότητι ταύτῃ ἐξαφανίζεται ὁ στόμαχος, καὶ τὰς τροφὰς διαφθείρειν ἄρχεται. ἔπειτα ἔλαττον τρέφοντα τὸ σῶμα, πλυνήτιον τὸ γάλα ποιοῦσι. (Melius fortè, ἔλαττον τρεφόμενον τὸ σῶμα πλυνήτιον τὸ γάλα ποιεῖ. ſed ſenſus idem eſt.)

ᵃ Lat. tex. addit: Si lapſum eſt, cibis & potionibus competentibus confortetur.

Nota. Sauonarola tamen, ne maiores, quam decorum ſit, mamillæ fiant excreſcantur: vtitur inunctione ex oleo veſpertilionum Tract. 6. ſuæ pract. cap. 12. Rubr. 6.

83. πγ. Τί ποιητέον ἐκείναις αἳ ὑπὲρ τὸ πλῆθος τὸ γάλα, ὃ ποιοῦν αὐτὸ ἔχουσι;

Ἰσχυροτάτοις γυμνασίοις καὶ καμάτῳ ᵃ χρῆσθαι ὀφείλουσιν, ἵνα τὴν πλεονεξίαν τοῦ γάλακτος μειώσωσιν. Εἰ δὲ πυκνόν ἐστι σφόδρα, τροφὰς λαμβανέτωσαν, αἵ τινες ὀλίγον τρέφειν δύνανται, οὕτως ὅπως ξηραὶ μὴ ὦσιν. ὕδωρ τοίνυν πινέτωσαν, καὶ καθ' ἡμέραν τῷ βαλανείῳ χρήσθωσαν.

ᵃ interpres addit, & ſtypticis rebus, cibum digeſtibilem.

84. πδ. Διὰ ποίαν αἰτίαν ταῖς θρεπτικαῖς καὶ ἀλυπεῖς τροφὰς τὴν τροφὸν λαμβάνειν οὐκ ἔξεστι δεῖ;

* Λείπει.

85. πε. Πῶς τοίνυν διαιτητέα ἐστὶν ὅπως τὸ γάλα ἐφθαρμένον ἔχει;

Καλοῦ χυλοῦ (καὶ εὐπέπτους) τροφὰς λαμβανέτω. ἀλλὰ μὴν καὶ τὰ ὑποχόνδρια ἐπισκεψάτω, μὴ

* καί.

ἴσως οὐ πέπτωσιν. ἢ τῷ ἀνδρὶ χρήσθωσαν (lege, καὶ τῷ ἀνδρὶ μὴ χρήσθωσαν.) * ἢ πόματά τινα λαμβανέτωσαν, δι' ὧν ἐπανορθωτικαὶ ὦσιν, ὅπως τοίνυν καὶ τὸ γάλα καλὸν εἶναι ἄρξηται.

86. πϛ. Πῶς αὐτὰς θεραπεύσεις τὸ γάλα ὑδαρὲς ἐχούσας;

* ἀραιῶς.

* Ἀραιῶς μὲν λουέσθωσαν, καὶ οἶνον πινέτωσαν. συνεχῶς τροφὴν λαμβανέτωσαν, ἀλλὰ μὴν καὶ πολὺ στερεὰν καὶ τρέφουσαν. καθάπερ εἰσὶ τὰ σκληρὰ προσφάγια. ὠὰ τοίνυν ἑψητὰ ἢ τηγανιστά, (καὶ κρέα) χοίρεια καὶ αἴγεια χρήσθωσαν.

87. πζ. Ποσάκις τὸ νήπιον ἐν ἡμέρᾳ λουτέον;

Harm. Gynæc. par. pr. cap. 20.

Ἅπαξ μὲν λουτέον: καὶ εἰ ἀνάγκη τις συμβαίνῃ, καὶ δὶς ἐν τῇ ἡμέρᾳ λουτέον. τὸ γὰρ συνεχὲς βαλανεῖον, πικρὸν τὸ σῶμα ἀποτελεῖ.

88. πη. Ἐν ποίῳ τόπῳ λουτέον τὸ νήπιον;

Ἐν σκοτεινῷ καὶ εὐκράτως θερμῷ λουτέον τὸ νήπιον, καὶ οὐκ ἐν ψυχρῷ ἢ ἱκανῶς θερμῷ.

89. πθ. Πῶς ᵃ φασκιωτέον τὸ νήπιον (μετὰ τὸ βαλανεῖον;)

Harm. Gynæc. par. pr. cap. 21.

Καθέζειν ὀφείλει ἡ μαῖα, καὶ τῶν γονάτων ἐζευγμένων ἐν τοῖς ἰδίοις μηροῖν βεβλημένῳ ῥάκει τὸ νήπιον λαμβάνειν. καὶ ἀφαιρεθέντων τῶν φασκιῶν ἐλαίῳ χλιαρῷ ἀλείφειν. καὶ ἐν λεκάνῃ μεγάλῃ ὕδωρ θερμὸν καὶ διαυγὲν καὶ αὐτὸ ὁρμῆς βληθὲν συγκεράσαι. κἀκεῖθεν τῇ ἰδίᾳ ἀριστερᾷ χειρὶ ὑπὸ τὴν δεξιὰν μασχάλην τὸ νήπιον κρατεῖν οὕτως, ἵνα ὁ θώραξ αὐτοῦ ἐπὶ τὸν ἀγκῶνα αὐτῆς κεῖσεται. ἔπειτα ἐν τῷ ὕδα-

* καταβρέχουσα.

τι * καταβρέχουσα ὁμαλῶς, πυελάζειν πρῶτον τὸ νῶτον: ἔπειτα ὕπτιον ἀνεστραμμένον καὶ πάντα τὰ μέρη καταπλεῖν, ἵνα τοὺς πάντας ῥύπους τοὺς ἐν τῷ τραχήλῳ ὄντας καὶ τῇ μασχάλῃ ἐπιμελῶς ἀπομαχθῶσι, καὶ τοῦ δακτύλου ἐμβληθέντος ἐν τῷ στόματι τοῦ νηπίου τοὺς σιέλους αὐτοῦ ἀπομάττειν, καὶ λείως τὴν γλῶτταν, καὶ τὰ οὖλα ἀνατρίβειν. ἔπειτα πρᾳεία τῇ χειρὶ ἐπὶ τὸν κτένα ἀποθλίβειν, πῶς ἀναμνησθῇ τὴν ὑπηρεσίαν. Ἀλλ' οὖν καὶ ἤδη τὸ σῶμα αὐτοῦ εἰς ὅσον θερμανθὲν, ἱκανῶς ἀπολούσαι, καὶ ἀνακουφίσαι, καὶ ἐν χλιαρῷ ὕδατι πάλιν αὐτὸ καθιέναι, ὅπως τὴν χρῆσιν τοῦ ψυχροῦ ἐθίζειν τὸ νήπιον δυνηθῇ.

ᵃ melius interpres: Quomodo diſponendum eſt lauacrum?

90. ϟ. Διὰ ποίαν αἰτίαν μετὰ τὸ βαλανεῖον τὸ νήπιον τῶν πελμάτων ἀνεστραμμένον τὴν κεφαλὴν κάτω κρεμαστέον;

* fortè, σχηματικὰ βάθη.

Καὶ γὰρ διὰ τοῦτο, ἵνα αὐτοῦ * τὰ βάθη αἱ (καὶ) πᾶσαι ζεύξεις ἐκτανθῶσι. τῆς ῥάχεως τοίνυν τόπον δῆλον ἀναληφθέντα, (τρυχωρία δὲ χειρεστάτῃ περιπλέκεν) καὶ μήτι τοῖς ἰδίοις πράγμασιν ἐμπλέξαι δυνηθῇ.

91. ϟα. Ὁποίως τὰ νήπια ἀλείφειν χρή;

Harm. Gynæc. par. pr. cap. 20.

* fortè ὅσα.

Πρῶτον μὲν εἰς τοὺς ὀδόντας τιθεμένους. ἔπειτα τοίνυν ὑπτίους, τοῖς ἰδίοις μηροῖς πλῶτον ὑποτιθέντος ῥάκη, οὕτως ἐνίοτε * ὅσις ἐπιλείψει ὅλον καὶ ἐκτεῖναι, ἀλλὰ μὴν καὶ κατακάμπτειν. ὁμοίως τοὺς πόδας, καὶ τὰ ἕκαστα μέρη οὕτω σχηματίσαι, ἵνα ἅπερ συγκεκυλωμένα εἶναι ὀφείλωσιν, ἀποθλίβειν, καὶ τὰ ἴσχνα δὲ ὄντα συνεπέχειν, τὰ ἐξέχοντα κατενεγκεῖν. Τοὺς ὀφθαλμοὺς τοίνυν αὐτοὺς τοῖς ἰδίοις δακτύλοις ὁμαλῶς ἀνατρίβειν. Τὴν δὲ κεφαλὴν αὐτοῦ στρογγύλην ποιῆσαι. τὰ δὲ καυκαλοειδῆ τοίνυν τῶν γονάτων ὀστᾶ κινεῖν. ἔπειτα ὅλον τὸ σῶμα συνεκτεῖναι καὶ καθιέναι. καὶ ὅλα τὰ μέρη τῆς ἰδίας ὑπηρεσίας ἀνακαινίζειν.

92. ϟβ. Διὰ ποίαν αἰτίαν οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ νηπίου ἐλαίῳ ἐμβρέχονται;

Harm. Gynæc. par. pr. cap. 20.

Διὰ τοῦτο, ἵνα οἱ χιτῶνες οἱ στερεοὶ ὄντες μαλαχθῶσι καὶ ἀπομαχθῶσιν, ὅπως ὁλόκληρον τὸ ὀπτικὸν ἔχειν δυνηθῶσι.

93. ϟγ. Διὰ ποίαν αἰτίαν κελεύεται τοῦ νηπίου μετὰ τὸ βαλανεῖον τὰ ὦτα καὶ τὰς ῥῖνας ἀνακαθαίρεσθαι;

* καταψυχθῶσι.

Μὴ τυχὼν ἐναπομείνῃ χυμὸς εἰς τὰ ὦτα αὐτοῦ: καὶ ἰσχνὸν ἐπὶ τὸ νήπιον οἱ πόροι * καταψυχρανθῶσι, καὶ καχεκτήσωσι.

94. ϟδ. Μεθ' ὁπόσον δεῖ τοῦ βαλανείου πρὸς τὸν μαστὸν προσπελάζειν τὸ νήπιον;

[a] Μετ' ὀλίγον δὲ ἡ πᾶσα ταραχὴ τοῦ βαλανείου παυθήσεται. ὅτι δὲ πρότερον λάβῃ, διαφθείρεται, καὶ οὐ τρέφει. ἐπεὶ γὰρ ἡ αὐτὴ τροφὸς ἐὰν οὐ πέψῃ τὸ βαλανεῖον, καὶ οὕτως τὸ γάλα δίδωσι. κακεκτήσει τὸ νήπιον. ἄμεινον τοίνυν ἐστὶν εἰ βαλανεῖον πέψῃ, καὶ ἀναξήρανθέντων πρότερον τῶν μαστῶν, οὕτως τὸ νήπιον πλησιασθῇ. Harm. Gynæc. par. pr. cap. 23.

a post modicum autem donec omnis turbo. Malim, paulò post, quam omnis turbatio lauacri, &c.

95. ϟε. Πῶς τοίνυν τῷ μαστῷ παραθεῖναι ἀσφαλῶς;

Ταῖς χερσὶ λαμβάνειν τὸ νήπιον, καὶ εἰς οἱονδήποτε πλάγιον ἐπιτεθῆναι (δεῖ:) καὶ πρὸς τοὺς ἑκατέρους μαστοὺς ἀναστρέφειν: ἵνα πῶς τὴν δεξιὰν χεῖρα πρὸς τὴν ἀριστερὰν τὸ νήπιον ἐλευθέραν ἔχῃ, καὶ ἐκ τῶν ἀμφοτέρων μαστῶν λαμβανέτω. ἔπειτα τὸ στόμαλη αὐτοῦ ἐπιτεθέντων * ῥόγα κρατείτω, καὶ ὥσπερ λαθραίως ἀποθλίψῃ, μὴ σὺν καμάτῳ τὸ νήπιον * ὠφελῇ ἄρξασθαι. * ῥῶγα. * forte ἀφάλῃ.

96. ϟϛ. Ἀπὸ τοῦ ὕπνου τὴν τροφὴν τὸ παιδίον δεῖ;

Περιπατεῖν δεῖ αὐτὴν ὀλίγον. τοὺς μαστοὺς τοίνυν ἀνατρίβειν, ὅπως τὸ γάλα ὅπερ ὁ ὕπνος ἐπέσχε, διαλυθῇ: καὶ οὕτως τὸ νήπιον πλησιάζειν. Harm. Gynæc. par. pr. cap. 18.

97. ϟζ. Ποσάκις (τῆς ἡμέρας) τὸ νήπιον θηλάσει ἀσφαλῶς;

Συνεχέστερον μὲν, ἐπειδὴ ἅπαξ ὅπερ αὐτῷ ἀρκέσει λαβεῖν οὐ δύναται. Κοπιᾷ γὰρ συνεχέστερον θηλάζων, καὶ ἐκ τοῦ καλοῦ γάλακτος ταχέως ἐμπιπλᾶται. ὡρισμένος ἐστὶν ὁ τρόπος. ἀλλ' ἡνίκα * ἤδη πάντως θέλει αὐτὸ λαμβάνειν, οὕτως ἵνα πρὸ τοῦ βαλανείου, ἢ εἰς αὐτὸ τὸ βαλανεῖον ὕστερον λάβοι τὸν μαστόν. Harm. Gynæc. par. pr. cap. 23. * ἐθέλῃ.

98. ϟη. Τί δὲ πάσχει τὸ νήπιον ὁ πρὸ τοῦ βαλανείου, ἢ ἐν αὐτῷ τῷ βαλανείῳ τὸν μαστὸν λαμβάνουσι;

Δεῖ (συμβαίνει) αὐτὸ πολλοῖς καὶ ποικίλοις νοσήμασι κατέχεσθαι.

99. ϟθ. Ποίοις σημείοις νοοῦμεν τὸ νήπιον τὴν τροφὴν λαμβάνειν ἀσφαλῶς;

Τηνικαῦτα μὲν, ἡνίκα τὰ ὑποχόνδρια αὐτοῦ κοῖλα ὦσιν. ἀλλὰ μὴν καὶ ποσοῦτος καιρὸς παρῆλθεν, ὡς καὶ τὴν τροφὴν λαμβάνειν ἠδυνήθη. τὸ στόμα τοίνυν ἀνοίξει, καὶ τὰ χείλη συνεχῶς κινήσει. καὶ ἡνίκα διακινῇς τὸ δάκτυλον εἰς τὰ χείλη αὐτῇ πλησιάσουσι, καὶ αὐτὸ θηλάσεις τινὶ κλαυθμυρισμῷ. (Forte, καὶ ἡνίκα διακινῇς τὸν δάκτυλον εἰς τὰ χείλη αὐτοῦ, πλησιάσει αὐτὰ καὶ θηλάσει σύν τινι κλαυθμυρισμῷ.)

100. ρ. Πῶς δὲ γνώσομεν ἐφ' αἷς αἰτίαις κλαυθμυρίζει τὸ νήπιον, (ἤγουν) ἢ διὰ τὰς τροφάς;

Τὴν φασκίαν κυρίως ἐπισκοποῦμεν μὴ ἐσφιγμένη (εἴη) ἢ μὴ * κειμένον τὸν πόδα ἢ τὴν χεῖρα διαστρέψῃ: ἢ ἔκ τινος νενυγμένον εἴη: ἢ τῇ πλειοσύνῃ τῆς τροφῆς καὶ τοῦ γάλακτος κλαυθμυρίζει. ἐπισκοπεῖν δὲ μὴ τοῖς πολλοῖς σκεπάσμασι βεβαρημένον εἴη, ἢ μὴ ὀλίγον αὐτὸ ἐστι ἐπισκεπ: ἢ σφοδρῷ ἡλίῳ διακαιόμενον. Εἰ γὰρ ἔκ τινος νενυγμένον εἴη, ἐξαπίνης κλαυθμυρίζειν ἄρξηται. Τὰ σκεπάσματα δὲ τοίνυν πλεῖστα ἢ ὀλίγα ἐκ τῆς θεωρίας δοκιμάζονται, καὶ τῆς ἁφῆς. ἢ γὰρ ψυχρὸν (τὸ τοῦ νηπίου σῶμα) εἶναι ὀφείλει, ἢ πολὺ θερμόν. οὐδὲ πλειοσύνῃ τῆς τροφῆς θλίβεται ἢ τοῦ γάλακτος, ὥδε κακῶς αὐτὸ ῥίπτει καὶ πεπλησμένα τὰ περικάρδια ἔχει. εἰ δὲ ἐκαυματώθη * ἐξ αὐτοῦ, σὺν τῷ ἄσθματι ἐρυθραίνεται. εἰ δὲ συντείνει, ἀνωμαλία ἐστὶ, καὶ γάλα λαβεῖν οὐ δυνήσεται, καὶ ἰσχνότερον ἀποπλεσθήσεται. ἐκ τῶν προκειμένων τοίνυν σημείων ταῦτα αὐτοῦ φανεροῦνται. καὶ ἰαθῆναι δύναται. * κειμένων. * ἐκ τοῦ ἡλίου.

101. ρα. Τί ποιήσομεν ἐν ᾧ τὸ γάλα πιεῖν συνεχέστερον κλαυθμυρίζει;

Παραδοτέον ἐστὶ τῇ τροφῷ, ἤ τις αὐτὸ τῶν μειζόνων ψόφων ἢ ἤχων τινὶ καὶ κολακείᾳ πραΰνει: καὶ οὐδέποτε αὐτὸ τινὶ αἰτίᾳ πλήσει. * πρὸς γὰρ πάντας τοὺς κλαυθμοὺς αὐτοῦ γάλα αὐτῷ διδόναι ὀφείλομεν, οὐκ ἀεὶ, οὔτ' εὐθέως, ἀλλά τινα βραδυτῆτα ποιεῖν: εἰ μέντοι πρὸς τὴν τροφὴν τούτῳ κλαυθμυρισμῷ γυμνασθῶσι καὶ [a] ἐπικλύζουσι, καὶ αὕτη ἡ ἔφοδος, αὐτὸς ὁ πόρος [b] (καὶ τοῦτο τὸ ἐφόδιον) ὁ τὸ γάλα δεχόμενον εὐρυχωρότερος γίγνεται. (Forte, αὕτη ἡ ἔφοδος ἵνα ὁ πόρος ὁ τὸ γάλα δεχόμενος εὐρυχωρότερος γένηται. * Πρὸς δέ.

a puer quo diutius expectarit, eò auidius postea & maiore impetu suget, vnde meatus papillæ fiet amplior.
b parenthesis videtur abundare, & ex diuersa lectione forte in textum irrepsisse.

102. ρβ. Ποῖον ἀποκοιμηθῇ τὸ νήπιον, ποῦ θετέον ἐστίν;

Ἐν τῷ σπαργάνῳ * τροφῷ ἐστρωμένον, ἢ εἰς τὸν κράβατον, ἀπὸ τοῦ προσώπου ἐσκεπασμένον, ἵνα μήτε τῇ σφοδρότητι τοῦ φωτὸς, μήτε τοῦ ἀέρος βλαβῇ, ἢ στρέψῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς, οἵτινες ἔτι μαλακοί εἰσι. * τροφῷ, forte abundat.

103. ργ. Ὀπίσω φασκιώσομεν τὸ νήπιον;

Πρὸ τῆς τροφῆς, οὕτως ὡς οὐδέποτε μετὰ τροφὴν λαμβανομένην * συμφαρήσεται ἢ μέσοι. * forte συμφορῶν ἐστιν ἐμέσαι.

104. ρδ. Πῶς καὶ ἐν ποίᾳ κοίτῃ βαστακτέον τὸ νήπιον;

Ἡ [a] κοῦνα κρεμαστὴ εἴη οὕτως, ὡς ἐπιπλέον κούφως κινεῖν ἄρξηται. ἢ δῆλον μονόκυλον δύο ἀσκύλτων ποδῶν ἐστηριγμένων ὧδε κακεῖσε διασείειν. ἡνίκα γὰρ ἐν ταῖς κούναις εἶναι ἄρξηται, τῶν χειρῶν τῆς τροφοῦ κατεχόμενον, ὡς περιπατεῖν μάθῃ. μετὰ δὲ ἐνιαυτὸν καὶ δίφρῳ καὶ ὀχήματι καλῶς βαστάζεται.

a cunæ vel pensiles sint. vel pedibus spondisve suis infra supráque ita fabricatis, vt facillimè in vtrunque latus moueantur.

105. ρε. Μετὰ πόσας ἡμέρας ὁ τοῦ νεαροῦ ὀμφαλὸς πίπτει ἀφή;

Μετὰ τρεῖς ἢ τέσσαρας ἡμέρας, ἕως δὲ οὐ διαμένει τῷ ξηρίῳ τοῦ κεκαυμένου μολίβδου καλῶς θεραπεύεται.

106. ρϛ. Πῶς μετὰ ἀσφαλείας τὸν ὀμφαλὸν χαρακτηρίζομεν;

Βῶλλον μολίβδινον πρὸς ὁμοίωσιν ª μηλιαρισίου ποιήσαντες ἐπιτίθεμεν, ὅπως δυνηθῇ αὐτὸν τῷ ἰδίῳ βάρει ᵇ κατάκυκλον ποιεῖν.

a δηναρίου. denarij. b κοιλόκυκλον, concauum.

107. ρζ. Πόσῳ χρόνῳ φασκιωτέον τὸ νήπιον;

Harm. Gynæc. par. pr. cap. 21. * ζῶσιν.

Παρὰ μέν τισιν ἐπὶ ἡμέρας μ. παρὰ δὲ ἄλλοις ἐπὶ ἡμέρας ξ. παρ᾽ ἡμῖν δὲ ἕως οὗ τῷ ὁλοκλήρῳ ἰδίῳ σώματι τὸ νήπιον ἐμπηχθῇ καὶ στερεωθῇ. ὅπερ * συνεχέστερον συμβαίνειν εἴωθε τοῖς καλῷ χρώματι οὖσι γεγυμνημένοις: καὶ βραδύτερον τοῖς ἐπ᾽ ἀρρωστίᾳ. (οὐχ) ὁμοῦ (δὲ) πάσας τὰς φασκίας λύομεν, ἀλλὰ μερικῶς κατ᾽ ὀλίγον. εἰ γὰρ καὶ ὁμοῦ τὸ πᾶν σῶμα γυμνώσομεν, τῇ κενότητι πιεσθὲν καὶ καχεκτεῖ.

108. ρη. Ποῖα μέρη πρῶτον λύομεν τοῦ νηπίου;

Τὰς χεῖρας. ἀλλὰ μὴν καὶ παρερχομένων τινῶν ἡμερῶν καὶ τοὺς πόδας. καὶ γὰρ ἐξ αὐτῶν τῶν χειρῶν πρῶτον τὴν δεξιὰν ἐκβάλλομεν, ἵνα μετὰ τὸ λυθῆναι τῇ ἰδίᾳ κινήσει γυμνασθήτω. καὶ μετὰ ταῦτα τὴν ἀριστερὰν αὐτοῦ χεῖρα ἐκβαλοῦμεν.

* λύεσθαι.

δεῖ 109. ρθ. Πότε πρῶτον ἐν τῷ βαλανείῳ τὸ νήπιον * λύεσθαι ὀφείλει;

Ἡνίκα μετὰ τὴν λύσιν πασῶν τῶν φασκιῶν μᾶλλον στερεωθῇ ἡ διάθεσις.

110. ρι. Ὁπότε καὶ πῶς πρὸς τὸ καθίσαι ὀρθῶς προσεθιζόμενόν ἐστι τὸ βρέφος;

* καθ᾽ ἑαυτό. * τὸ πρῶτον.

Ἡνίκα περιπατήσει καὶ πρὸς τὸ καθέζεσθαι * ἑαυτὸ συνεχέστερον ἐξανιστᾷ οὕτως ὡς πέριξ σπαργάνοις αὐτὸ κατασκεπάσῃς καὶ ἐνειλίσσῃς, ὅπως διακρατεῖν ἑαυτὸ δυνηθῇ, οὕτως ἵνα μὴ ἐπιπολὺ * πρότερον καθίσῃ.

111. ρια. Πῶς διδακτέον τὸ βρέφος περιπατεῖν;

Μεταξὺ τῶν ª ποσάρων *, ἀπορριφθὲν τῶν ἐνώπιον αὐτοῦ τινῶν πραγμάτων, εἰς ἃ ἐπελθεῖν ἐπιθυμήσει, καὶ γυμνασθήτω.

a forte addendum μηνῶν.

112. ριβ. Πῶς πρὸς τὸ περιπατεῖν διδακτέον τὸ νήπιον;

* ἐντιθέσθω.

Ἡνίκα ὅλον τὸν ἐνιαυτὸν πληρώσει. ἅπας τοίνυν στῆναι δυνηθῇ, ἀνορθωτέον πρῶτον εἰς τὸ τοῖχον, ἢ ἐν δίφρῳ ἐν ᾧ πόδας τροχοὺς ἔχῃ, ἢ * τιθέσθω ἵνα τῷ ὀλισθήματι αὐτοῦ ἐθίσει βήματα ποιεῖν καὶ περιπατεῖν.

113. ριγ. Πότε τὸ βρέφος ἀπὸ τοῦ γάλακτος ἐξαγαγεῖν ὀφείλομεν;

Harm. Gynæc. par. pr. cap. 22.

Μετὰ ἐνιαυτὸν καὶ μῆνας ἕξ, ἢ πληρωθέντων τῶν δύο ἐνιαυτῶν, (ὅτι) τοῖς ὀδοῦσιν ἤδη πλειοτέροις στερεοῖς ἐστιν. οἵτινες δυνήσονται ὅλην τὴν στερεὰν τροφὴν (οὐ μόνον) διαιρεῖν, ἀλλὰ καὶ ἐπιμελῶς αὐτὴν κατεσθίειν.

114. ριδ. Ὁποίᾳ διδαχῇ τὸ βρέφος ἀπὸ τοῦ γάλακτος χωρίζομεν;

* πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν.

Πρὸ * ὀλίγας ἡμέρας ἀρξαμένους κατ᾽ ὀλίγον τὰς τροφὰς προστιθέναι, καὶ ἀραιῶς πρὸς τὸν μαστὸν πλησιάζειν (δεῖ,) καὶ οὕτως διόλου ἐσχάτως τὸ γάλα ἀπαρνήσασθαι. Ἐκεῖνοι δὲ εἰ τὰ ὄντα πικρὰ τοῖς μαστοῖς ἐπιχρίειν εἰώθασιν, ἡμῖν οὐκ ἀρέσκουσι.

115. ριε. Ποίαν πρῶτον τροφὴν τῷ βρέφει διδόναι ὀφείλομεν;

Ψυχίας εἰς μελίκρατον ἢ εἰς κονδῖτον, ἢ ἐν γάλακτι βεβρεγμένας, ἢ χυλὸν χόνδρου, ἢ προσφάγια πυροῦ.

116. ρις. Ποῖον δὲ πόμα δίδομεν;

Ἐνίοτε οἶνον, ὕδωρ πολλάκις, εἰς ἀγγεῖον ὑέλινον εἰς ὁμοιότητα ª ῥογὸς πεπλασμένον καὶ τετρημένον, ὅπερ οἱ ἀρχαῖοι ᵇ σταφυλίδα προσηγόρευσαν, ἢ πελζύναρον.

a papillæ, Lat. text. ῥογὸς, id eſt, acini. vnde & σταφυλίδα vocant. noſtri ein mammele, quaſi mammulam. ſed melius hic papillam interpretatus, vt & in vltimo capite. b Lat. text. vt alida.

117. ριζ. Πότε τὸ νήπιον ἄρχεται ὀδοντοφυεῖν;

Harm. Gynæc. par. pr. cap. 24.

Πρῶτον μὲν ἀπὸ τοῦ ἑβδόμου μηνὸς φύειν ἄρχονται (οἱ ὀδόντες:) ἀλλ᾽ οὐ πᾶσιν ἐπίσης.

118. ριη. Ποῖα ἐστὶ σημεῖα ὅτε τὸ νήπιον ὀδοντοφυεῖν ἄρχεται;

Εἰς τὰ οὖλα αὐτοῦ κνησμονὴ ἔσται, ζέσις δὲ ἐκ τῶν σιαγόνων, καὶ ἐν τῷ τραχήλῳ τῶν νεύρων ὀδύνη: ὅθεν συνεχέστερον αἱματώδης χυμὸς διὰ τοῦ στόματος ἢ ἐκ τῶν ὤτων ἐξελθεῖν εἴωθε.

119. ριθ. Ποίοις πράγμασι χρηστέον, ἵνα μετὰ ὀλίγης ὀδύνης καὶ σπασμοῦ τοὺς ὀδόντας ἐκβάλλωσι τὰ νήπια;

Ἀπὸ τοῦ πέμπτου μηνὸς (μετ᾽) ἐλαίου γλυκέος. καὶ στέατος προσφάτου ἀλεκτορίδος, (καὶ ἐγκεφάλου) τῶν λαγωῶν τὰ οὖλα αὐτῶν συνεχέστερον ἀνατρίβειν. ὑστέρως δὲ μετρίως ἀφεψημένῳ μέλιτι ἐπιχρίεσθαι. Ἡνίκα δὲ ἡ ζέσις δυνῶν, πυρίαις καὶ καταπλάσμασι χρᾶσθαι, οὕτως ἵνα ἡ τροφὸς αὐτοῦ οἶνον μὴ πινέτω, καὶ τροφὴν ὀλίγην λαμβανέτω.

120. ρκ. Πρὸς ζέσιν τῶν φαρύγγων τῶν νηπίων ποίοις πράγμασι χρώμεθα;

* forte, μέλιτι ἀφεψημένῳ καλῶς.

Δηλαδὴ πᾶσι τοῖς χαλᾶν δυναμένοις: ἅπερ εἰσὶ, μέλι ὀλίγον ἀφεψημένον, μελίκρατον, καὶ χυλὸς πτισάνης, καὶ τὰ τούτοις ὅμοια ª ἅπερ μὲν τοῦ στόματος καὶ τῆς γλώσσης ἑλκώσεις κουφοτατά ἐστιν. ὅμως συνεχέστερον * μέλιτος ἅπαξ καλῶς ἐπιχρισθῇ, σὺν τῇ καλιᾷ τῶν χελιδόνων λελειωμένῃ, καὶ ὀλιγοστοῦ ἑψήματος μεμιγμένου, καὶ εἰσάγεται τοῖς φάρυγξι. Εἰ δὲ ἐπαυξήσει σὺν ξηρότητι, καταπλάσμασι χρώμεθα. Εἰ δὲ σὺν πλεονεξίᾳ τῶν χυμῶν αὐξήσει, ἐκείνοις τοῖς πράγμασι χρώμεθα τοῖς δυναμένοις ἐπέχειν: τουτέστι λέπια ῥοῶν, καὶ φακὰς λελειωμένας σὺν μέλιτι ἐπιτίθεμεν. Τὰ δὲ ἔνδον ὄντα ἕλκη διὰ τῆς αὐ-

τῆς αἰθερίας θεραπεύομεν, ἢ ἄνθει ῥόδου * τοσοῦτον μόνον, ἢ μετὰ * κυπρέως χρώμεθα. καθάπερ γε εἴς τινα τῶν ῥευμάτων ἤδη τεθείκαμεν. καὶ τῷ διὰ μόρων, καὶ τῷ διὰ κωδίων, καὶ χυλῷ τοίνυν ἀρνογλώσσου σὺν μέλιτι ἀφεψημένῳ. * τοῦ αὐτοῦ. * κυπέρεως, vel κύπρου

a ſequentia huius capitis, Latina tranſlatio non habet.

121. ρκα. Πρὸς ἐκπυρηνωμένα ἐξανθήματα καὶ φλυκτίδας τῶν νηπίων τί δεῖ ποιεῖν;

Πυρίας ὕδατος θερμοῦ, καὶ ἐπαλοιφὰς ἐλαίου ἔνθα ὀλίγος κηρὸς λελυμένος ἐστὶ (ποιεῖν χρή.) Εἰ δὲ ἐξανθήματα (καὶ) φλυκτίδες σὺν ὑγροῖς ἕλκεσιν ἐξέλθοιεν, χρώμεθα ἐκείνοις τοῖς ἐπέχειν καὶ ἀναξηραίνειν δυναμένοις. μετὰ δὲ τὸ βαλανεῖον περιχέοντες ὕδωρ θερμὸν, ἐν ᾧ εἰσὶν ἀφεψημένα ῥόδα, σχῖνος, ἀγριοσυκάμινα, μύρτη, καὶ ῥόας λέπια. Τοῖς καταπλάσμασι τοίνυν προσμίγνυμεν φύλλα ἀρνογλώσσου, ἐντύβων, ἀνδράχνης, σταφυλῆς ὀμφακίνης. ἐπιχρίομεν τοίνυν ἐλαίῳ ῥοδίνῳ ἢ μυρτίνῳ σὺν ψιμμυθίῳ καὶ λιθαργύρῳ, καὶ στυπτηρίᾳ σχιστῇ.

122. ρκβ. Ἡνίκα ὦτα καὶ πόρος ψόφεῖ (πρὸς μὴ ὀδόντας) εἴ τινες ἀπὸ χυμῶν συμβαίνουσι τοῖς θεραπεύουσι;

Δηλαδὴ μελίκρατον σὺν ὀλίγῳ μέλιτι ἀφεψημένον συνεχῶς τῷ νηπίῳ δώσομεν.

123. ρκγ. Πρὸς βηχίον αὐτοῖς τί δώσομεν;

Ἔκλειγμα δηλαδὴ ὅπερ συνίσταται, a ἢ διάρροιαν γαστρὸς ἰδικῶς ὁμῶς ἔχοντος, καθάπερ ἐστὶ τῆς μήτρας ἀποπνιγμὸς, καὶ αἵματος ῥύσις. ἔξεστι ταῦτα γενικῶς ἐκείνοις τοῖς προειρημένοις συγγράφειν ὀφείλουσι.

a Videntur hic quædam deeſſe: & quæ ſequuntur ad nouam pertinere tractationem de morbis muliebribus, cuius itidem initium deſit.

124. * ρκδ. Ποῖά εἰσι τὰ νοσήματα τῶν γυναικῶν, ἃ διὰ τὴν στέρησιν γίνεσθαι οἴδασιν; H.Gyn.per. poſt.ab init. Lat. tráſlatio hic habet titulum nouũ. De valetudinibus mulierum.

Ἐπίσχεσις ἐμμηνίων, ζέσις τῆς μήτρας, τάσις, οἴδημα, * σκλήρωσις, καὶ τῆς μήτρας ἀποπνιγμός. * σκλήρωσις.

125. ρκε. Ποῖά εἰσι τὰ διὰ τὴν ῥύσιν τοῦ σώματος ἀποθεραπευόμενα;

Εἴ τις στραγγοειδῶς καθαίρεται. οὐδὲ * νῦν τρέχει. καὶ πρὸς τούτοις τί διαφέρει, εἴ τις καθόλου οὐ καθαίρεται, ἐξ ἐκείνης τῆς μὴ καθαιρομένης διὰ ἐπίσχεσιν τῶν ἐμμηνίων, ὅτι αὗται αἱ αἰτίαι ἀρρωστίαν δείκνυσι. μὴ * καθαίρειν καὶ κατὰ φύσιν συντρέχειν εἴωθε. Et eſt Harmoniæ Gynæciorum pars poſterior.

126. ρκϛ. Περὶ ἐπισχέσεως τῶν ἐμμηνίων, ἢ ὁπόταν στραγγοειδῶς καὶ σὺν ὀδύνῃ καθαίρονται;

Πολλαί εἰσιν αἱ αἰτίαι, αἵ τινες μὴ καθαίρεσθαι τὰς γυναῖκας ποιοῦσιν. Ἀλλὰ πρῶτον μέν εἰσί τινες αἱ οὐδεμίαν ἀρρωστίαν ἔχουσαι, φυσικῶς οὐ καθαίρονται. Αἱ δὲ τῇ ἡλικίᾳ ἐμποδιζόμεναι, τουτέστιν αἱ γραῖαι καὶ αἱ κόραι. Ἄλλαι δὲ γυμνασίᾳ φωνῆς, τοῦ αἵματος τὴν κάθαρσιν καταναλίσκουσι, τουτέστιν αἱ ᾄδουσαι καὶ ἀνδρικὸν σῶμα ἔχουσαι. ὅλον γὰρ τὸ αἷμα τῆς καθάρσεως τοῖς γυμνασίοις καταναλίσκουσι, καὶ εἰς τὸ σῶμα μεταπέμπουσι, καὶ οὐδὲν ἀπομένει ἵνα ἡ μήτρα διὰ τὴν κάθαρσιν λάβῃ καὶ διατηρήσῃ, καὶ πληρωθέντος τοῦ μέλους τὴν κάθαρσιν αἰτιᾶται. * fortè συντρέχει. * μὴ καθαίρεσθαι. Har. Gyn. par. poſt. cap. 2.

Ἄλλαι δέ εἰσιν αἱ ἀρρωστίᾳ τινὶ τῶν μερῶν, ἢ ὅλου τοῦ σώματος οὐ καθαίρονται, ὅλου μὲν τοῦ σώματος ὡς αἱ λεπταὶ καὶ συντηκτικαί. καὶ αἱ πολὺ πιμελώδεις ἢ παχεῖαι: τῶν δὲ * μορίων, ἐμποδίζονται, ὡς ὅτε τὸ στόμα τῆς μήτρας ἐνίοτε κεκλεισμένον, ἢ τυλῶδες χαῦνον, ἢ συμβαῖνον ἕλκος μώλωπας ἄγειν. Ταύτας τοίνυν τὰς προειρημένας αἰτίας καταλαμβάνομεν τούτοις τοῖς σημείοις. Εἰ γὰρ φυσικῶς καθόλου μὴ καθαίρεται ἡ γυνὴ, ὑγιὴς, καὶ αὐτὴ τινὸς μομφῆς τοῦ σώματος καὶ τῆς μήτρας ζῶσα, αὕτη οὐ δέεται οὐδ᾽ ἔτι κεκαθαρμένη. Αἱ δὲ τῇ ἡλικίᾳ μὴ * καθαιρούσαι; αἱ γραῖαι, καὶ αἱ κόραι, ἡνίκα ἐπιρωσθῶσι τὰ ἴδια ἔτη ἁπλῶς, ὁμολογεῖν δύνανται. * τὴν ἀρρωστίαν ὅλου τοῦ σώματος τοῦ ἰδίου, καὶ παρὰ τοῖς ἰατροῖς ὁρῶνται. Εἰ δὲ ἡ μήτρα σχοίη τοπικὸν ἐμποδισμὸν, παρὰ τῆς μαίας ἐπισκοπήσεις ἡνίκα διέλθεται. ὅτι ἐκείνη ἡ κάθαρσις, ἤ τις αἰεὶ ἦν, ἐξ αὐτοῦ τοῦ νοσήματος συμβαίνει μὴ καθαίρεσθαι. Ἐκείνας τοίνυν, αἵ τινες φυσικῶς, ἢ τῇ ἡλικίᾳ μὴ καθαίρονται, παντελῶς οὐ θεραπεύειν, μή πως κατὰ τὴν φύσιν ποιήσωμεν ἐναντίον. Καὶ οὔτε ἐκείνην ἡ γυμνασίοις ᾠδῇ οὐ καθαίρεται. Ἐκείναις δὲ αἱ σὺν ἀρρωστήματι οὐ καθαίρονται, ἁρμοδίως τὴν ἐπιμέλειαν τῶν παθῶν αὐτῶν παρέχομεν. εἰ γὰρ ὁ ὑμὴν κεκλεισμένος εἴη, τὸ στόμα ἀνοίξομεν. εἰ δέ τις ἐκεῖ αἰτία ἄλλη εἴη, ἢ σβεσθεῖσα ἀρθήσεται. τὴν διαστροφὴν τοίνυν διορθωσόμεθα. ἡ ζέσις λυθήσεται, εἰς ὅσον δυνατὸν κατισχέσθω. Τὰς δὲ κεκμηκυίας καὶ λεπτὰς, * ἀναβαίνεις. τὰς δὲ πολὺ πιμελώδεις καὶ παχείας ἀπολεπτυνεῖς. Τούτων πάντων τῶν προειρημένων τὰ νοσήματα καὶ τὰ σημεῖα καὶ τὰς θεραπείας ἐν τοῖς ἐπακολούθοις ἰδικῶς τεθειμένα εὑρήσεις, ὅθεν θεραπεύειν δυνήσῃ. * τίνων. * καθαιρεῖσθαι. * αἱ δὲ ἀρρωστίαν. * fortè ἀναστήσεις, recreabis.

Καὶ ὅπερ πρῶτόν ἐστιν, * ἐπίσχεσις τῶν ἐμμηνίων ἀπὸ ταύτης ἀρχὴν λαμβάνομεν. * ἡ σφίγξις τοίνυν καὶ ἡ ζέσις ἐν τῇ μήτρᾳ γινομένη, ἐνίοτε ἐπέχονται τὰ ἔμμηνα. ἐνίοτε σὺν ὀδύνῃ (στραγγοειδῶς) φέρονται. σημεῖα δὲ συμβαίνουσι. τάσις καὶ ὀδύνη ὀσφύων, καὶ ἐπὶ τῶν κτένα, καὶ ἐν τῷ βουβῶνι. τῆς κεφαλῆς τοίνυν ὀδύνη, καὶ τοῦ αὐχένος, καὶ αἱ βάσεις τῶν ὀφθαλμῶν συνεσταλμέναι εἰσὶ συνεχέστερον: καὶ ἀνορεξία αὐτῆς συμβαίνει, [illegible] ὤτων, ζέσις σὺν ἐρυθρῷ τοῦ χαρακτῆρος, τῶν μαστῶν τοίνυν τὴν φλεγμονὴν, καὶ τῶν μερῶν δὲ τῶν γυναικείων ξηρότης. ἅπερ πάντα συντρέχουσι ταῖς ἡμέραις τῆς καθάρσεως. οὕτως δὲ μετὰ τῶν προειρημένων σημείων, τῇ γυναικὶ ἐλθεῖν ἄρξηται: καὶ ὀδύναι συντρέχουσιν.. ἀνακλιντέα οὖν ἐν τῷ κοιτῶνι μετρίως θερμῷ καὶ φωτεινῷ, ἐστρωμένῃ δηλαδὴ μαλακῶς. σκεπαστέα στρωμναῖς καιναῖς καὶ τε- * ἐπίσχεσις ἐμμηνίων. * nominatiuũ pro genitiuis abſolutis.

χωδέστι. οὕτως ἐπὶ δύο ἡμέρας μηδὲν λάβοι. σὺν δὲ τούτοις ἐκείνους εἰς οὓς ὀδύνην καὶ τάσιν καὶ βαρύτητα ἔχουσι, πάσαις πυρίαις ἢ ῥάκεσι θερμοῖς πυριαθήτωσαν. καὶ γὰρ καὶ κύστις ἔλαιον θερμὸν ἔχουσα καὶ μὴ πλήρης, καλῶς τοῖς μέρεσιν αὐτῆς ἐπιτίθεται, μετὰ δὲ τὴν πυρίαν ῥάκεσι καθαροῖς ἐλαίῳ βραχεῖσι καὶ ἐκθλιβεῖσιν ὅλους σὺν τόπους σκεπάσωσι. καταπλάσμασι τοίνυν μελίκρατον ἑψημένον καταπλάσωμεν, καὶ ἐρχομένης τῆς τρίτης ἡμέρας ἐλαίῳ ἁπλῷ ἐπαλειφομένην, καὶ ὕδατι θερμῷ πυριαθεῖσαν, τροφὴν θερμὴν καὶ ἁπλῆν δώσομεν. Ἡνίκα δὲ αἱ προρρηθεῖσαι αἰτίαι αὐξήσωσι, καὶ ὀδύνη εἴη πλέον, τῇ δευτέρᾳ ἢ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ φλεβοτομίᾳ μᾶλλον αὐτὴν θεραπεύσομεν· καὶ ἡνίκα ἑαυτὴν ἡ γυνὴ μετὰ τὴν φλεβοτομίαν ἀνακτήσηται σὺν ἐλαίῳ γλυκεῖ καὶ ὕδατι θερμῷ, ἢ ἀναληπτικοῖς σπέρμασι λίνου, τήλεως καὶ ῥαφανίων, οὕτως ὡς ὅταν ἐκεῖσε ἐγκαθίσῃ τοῖς αὐτοῖς χυλοῖς, τοῖς ἐνδοτέροις μέρεσι καταλάβωσι. καὶ ἡνίκα τὸ ἐγκάθισμα πέψῃ, πυριαθεῖσα καὶ ἐπαλειφθεῖσα ποιήσεις τροφὴν ἁπλῆν λάβοι, τουτέστιν ὠὰ ῥυφητά, ἄρτον καὶ ὕδωρ, καὶ προσφάγια μαλακά, καὶ ὕδωρ θερμὸν πινέτω, καὶ μετὰ τὴν θάλψιν κοιμηθήτω. ὅπως ἐξ αὐτοῦ ἐπὶ πολύ, ἕως εἰς τὴν μείωσιν τῆς ἀρρωστίας καθ' ἡμέραν θεραπευθῇ, ἢ αἱ δυνάμεις αὐτῆς ἐπιτρέψοιεν, ἡμέραν εἰς ἡμέραν τροφὴν λαμβανέτω. τῇ δὲ τρίτῃ ἡμέρᾳ μετὰ τὴν φλεβοτομίαν, ἐπιθεῖναι σικυίαν ὀφείλομεν, ἐν τῇ ἐπισημασίᾳ μὲν τῆς ὀδύνης, καὶ εἰς τὴν ἀκμὴν δὲ τοῦ νοσήματος εἰς ἄφεσιν μὲν τῆς ὀδύνης, μετὰ κατασχάσεως αὐτὴν ἐπιπληρώσωμεν, ἐπὶ τὸν κτένα δηλαδὴ καὶ τοῖς ὑποχονδρίοις. ἐπιμενούσης δὲ ἔτι τῆς ὀδύνης, τοῖς αὐτοῖς τόποις βδέλλας καλῶς ἐπιτίθεμεν. εἰ δὲ ὀλίγον αἷμα ἐξήνεγκαν, σικυίας ἐκεῖσε τίθεμεν, καὶ οὕτως τὸ αἷμα καταπαύομεν. τοῖς δὲ τραύμασι τῶν βδελλῶν κηρωτὴν ἐπιτίθεμεν· καὶ εἰ χρεία εἴη, πάλιν τοῖς προειρημένοις πράγμασι καταπλάττομεν, καὶ σπόγγοις ἔν τισι τῶν χυλῶν βεβαμμένοις αὐτοὺς τοὺς τόπους πυριάζομεν. καὶ γὰρ ἔλαιον γλυκὺ καὶ θερμὸν πλῆρες τὸ ὀξύβαφον ἐπιβάλλομεν. Χρώμεθα τοίνυν πεσσοῖς ἁπλοῖς, ἐξ ὧν ὅπερ ἐξ ἐλαίου γλυκέος καὶ θερμοῦ συνίσταται, ὅπως ἐμβεβαμμένον ἐκεῖσε τὸ ἔριον τεθῇ. ἐνίοτε δὲ τήλεως καὶ μαλάχης αὐτῷ προσμιγνύομεν, μετὰ ταῦτα δὲ τούτους τοὺς παρηγορικοὺς πεσσούς, ἀλλὰ μὴν ταύτῃ τῇ διδασκαλίᾳ

* σκευάζομεν.

* σκευάζονται. τὴν λινὴν ἐπιμελῶς λελεφωμένην ἑψεῖσθαι, ἵνα τοίνυν πολὺ τὸ τοῦ λινοσπέρμου δέξηται· καὶ ῥίζας ἀλθαίας τῆς πόας, ἔπειτα ἐπιβληθέντος τοῦ ὕδατος ἀφεψηθῇ. ἡνίκα δὲ παχὺς γενόμενος εἴη ὁ χυλός, στέαρ χηνὸς ἢ ἀλεκτορίδων ἐκεῖσε βληθὲν καὶ ἀναβληθὲν μετὰ πτερῶν ἀναδευθῶσι, καὶ οὕτως ὁ χυλὸς προσμιχθήτω. ἀλλὰ σὺν τῷ μεγίστῳ χυλῷ καὶ φοίνικος λιπαροὺς κλάδους ἑψήσαι, οὕτως ὡς ὅταν ὑγροὶ γένωνται, ἀφαιρεθέντες τούτων οἱ φλοιοί, ὥσπερ ἐκτὸς ἔχουσι, * λεωθείτω· καὶ οὕτως τοῖς χυλοῖς μιχθήτωσαν. καὶ μελίλωτον δὲ καλῶς κεκομμένον καὶ σεσησμένον συνεχέστερον ἐκεῖσε προσμιγνύομεν, ἢ ῥάκος δεδεμένον ἀφεψοῦμεν. καὶ οὕτως τοὺς φοίνικας ἐκεῖ ἐκζέομεν· καὶ τοὺς ἀκρέμονας αὐτῶν ἐκεῖσε συγκόπτομεν. Ταύτῃ τοίνυν τῇ ἐπιμελείᾳ, ἡνίκα τὸ νόσημα εἰς τὸ βέλτιον προκόψῃ, ἀλλὰ μὴν καὶ ἐν ὀχήματι καθίζομεν αὐτάς, καὶ διακινεῖν κελεύομεν. γεγονυίας δὲ τῆς ἐλαττώσεως, ἡ κάθαρσις ἑαυτὴν δεικνύειν εἴωθε. μετὰ δὲ τὸ παρεληλυθὸς ἀπίνακτα ἐστὶ τῷ βαλανείῳ καὶ τῇ ποικίλῃ τροφῇ, διακινήσει * δέ, γυμνασίοις καὶ ἀνατρίψεσι, πρῶτον ὅλου τοῦ σώματος, δεύτερον τοίνυν καὶ αὐτῆς τῆς μήτρας, ἥτις ὀφείλει γενέσθαι ταύτῃ τῇ διδασκαλίᾳ, ὅπως ὁ πύελον εἰς τὸ ἐγκαθίσματα καθίσει, ἢ ἐν βαλανείῳ κατέλθῃ, ἐκεῖσε τὴν γυναῖκα μετὰ σπόγγου ἢ ἐρίου ἀπὸ τοῦ ὀμφαλοῦ εἰς τοὺς κάτω τόπους τῆς μήτρας αὐτῆς * ἐνοχλήσεως ἀναλείψουσιν οὕτως, ὅπως καθ' ἡμέραν τῆς αὐτῆς ἀνατρίψεως αὔξησιν ποιήσωσι. μετὰ δὲ ἐγκαθίσματα, * τοῦ βαλανείου, * κηρωτὴν * καὶ ἐξ ἐλαίου σικυωνίου, ἢ ἀναψυχικὴ γίνεται, αὐτὰ τὰ μέρη ἐπιχρίσουσι, καὶ ἔνδον εἰς τὸ στόμα * ἐπιθήσει. ἡνίκα δὲ πλέον προκόψῃ, καὶ ἐκ τῶν ἔξωθεν πεσσῶν χρῆσθαι δυνάμεθα· ἃ * τινα δέχονται κηρόν, τερεβινθίνην, στέαρ ταύρειον, μυελὸν ἐλάφου, καὶ κύπρινον ἔλαιον. καὶ μάλαγμα τὸ διὰ χυλῶν λελυμένον, ποιήσεις πεσσὸν ἄριστον. καὶ ἄκοπον τὸ διὰ σαμψύχου καλῶς τίθεται. καὶ ἐσχάτως * λίβανον τὸ μεῖζον. οὕτως μέν τοι, ὡς εἰ ταῦτα ἐλάττονα κάθαρσιν * ἐξ ὁλοκλήρου ποιήσαιεν, ἐσχάτως, ἐξ ἐλαίου ἐν αὐτοῖς τοῖς ἀγγείοις ποιήσεις. ἢ ὅπερ ἐστὶν ἀληθέστερον τῷ καπνῷ θεραπεύσομεν.

* λεωτάτωσαν.

ἐν ῥάκει in linteolo.

* τι.

* ἀβαλανείου.

* forte, κηρωτή,

* ἐξ ἐλαίου.

* ᾱ.

* ἐπιθήσουσι.

* οἵ τινες

* Libanum.

* forte, τῆς ὁλοκλήρου.

127. ρκζ. Περὶ ζέσεως τῆς μήτρας.

Harm. Gynæc. par pr. cap. 3.

Τὴν τῆς μήτρας ζέσιν πολλαὶ αἰτίαι ποιοῦσιν. ἐνίοτε γὰρ ἀποψύχειν αὐτὴν τὴν ψύξιν. ἐνίοτε εἰς δύνην σὺν προπετεῖ καμάτῳ ἢ συνεχεῖ ἐκτρώσει γίνεται, ἢ εἰ ἐξ ἀπείρου μαίας κακῶς εἴη μαιευθεῖσα. καὶ ἡ πᾶσα αὐτῆς μήτρα ἐν ζέσει· ἢ τινα τῶν μερῶν αὐτῆς. ὁσάκις δὲ πᾶσα ἡ μήτρα εἴη ἐν ζέσει, ὀδύνη αὐτῇ συντρέχει σὺν σκληρίᾳ καὶ ξηρότητι καὶ ζέσει. βαρύτης τοίνυν τῶν ὀσφύων καὶ τῶν αὐτῆς γειτνιαζόντων μερῶν καὶ τῶν βουβώνων. ἀλλὰ καί τινα ἐμφράξιν τοῦ στόματος, καὶ νύγματα ἑαυτῆς αἰσθάνεται τοῦ στόματος, τοίνυν τῶν βουβώνων ψύξις συμβαίνει. ὁ σφυγμὸς δὲ πυκνὸς καὶ μικρὸς εὑρίσκεται. ὁ στόμαχος κεκακωμένος, ἐνίοτε σὺν θλίψει τοῦ θώρακος. καὶ ἡνίκα εἰς τὸ χεῖρον μετέλθοι λυγμὸς αὐτῇ συντρέχει, καὶ ὀδύνη τοῦ αὐχένος, καὶ τῆς κεφαλῆς, καὶ τῶν ὀφθαλμῶν, καὶ μάλιστα (κατὰ) τὰς ῥίζας. καὶ γὰρ τὸ οὖρον συνεχέστερον συντρέχει, καὶ ὁ κόπρος ἐμποδίζεται. καὶ αὐτοὶ οἱ τόποι μεγάλοι γίνονται, καὶ ἐκπυροῦνται, σὺν ὀξέσι πυρετοῖς καὶ παρακρουσμῷ τῆς διανοίας καὶ σπασμῷ. Ὁσάκις δὲ τὸ στόμα αὐτῆς ἀνέῳκται, τὸν δάκτυλον ἡ μαῖα εἰσβάλλει, εὑρίσκει τῷ κεκλεισμένῳ καταλαβεῖν. συμβαίνει δὲ ἵνα βουβῶν αὐτῇ γεννηθῇ, καὶ ἐπὶ τὸν

κτένα

κτῖνα πᾶσι ἔχῃ. Ὁσάκις δὲ ἐν τῷ τραχήλῳ τῆς μήτρας εἰς τὴν διακόσμησιν, καὶ εἰς τὸ στόμα αὐτῆς οἴδημα σὺν ζέσει εὑρίσκεται, οὕτως ἡ γαστὴρ τῆς γυναικὸς συναίσθησιν ἔχῃ τῆς ὀδύνης, καὶ ἐμποδισθῇ πρὸς τὸ περιπατεῖν: ἐπίσχεσις τοίνυν τοῦ οὔρου, ἢ τοῦ κόπρου, ἢ τῶν ἑκατέρων γε πραγμάτων γίγνοιτο. εἰ μέν τοι ἐνίοτε τὸ μέρος, ὅπου τὸ κῶλον λεῖται, καὶ ἐνίοτε αὐτὸ τὸ ἀνώτερον, ᾧ δηλονὶ ἐπίκειται ἡ κύστις. ἐνίοτε γὰρ ὁ τράχηλος αὐτῆς τῇ διακοσμήσει, καὶ ἐκεῖθεν τοῦ περιπατεῖν ἐμποδίζονται. ἀλλ' ἐν ταῖς βάσεσιν αὐτῆς, αἵτινες δακτύλιον λέγονται, σχοίη ἐντεῦθεν ἔξωθεν ὀδύνη, καὶ οἴδημα ἔσται, καὶ ὁ κόπρος ἐμποδισθῇ. Εἰ δὲ ἐν ταῖς πλευραῖς σχοίη, καὶ ἐκεῖ μὲν φλεγμονὴν εὑρήσεις, καὶ ὀδύνην, εἰ δὲ ἐν τῷ βάθει τῆς μήτρας, ἀδιάλειπτος ἐστιν ἡ ὀδύνη, καὶ ἡ τάσις καὶ βάρος ἐν αὐτῷ τῷ ὀμφαλῷ ἔσται. καὶ γὰρ συνεχέστερον αὐτῷ τὸ στόμα ἀνεσπασμένον ἔσται, καὶ ἔνδον ἐπὶ τὸ ἀνώτερον ἀνάγεται, ἵνα παρὰ ταῖς μαίαις ἀσύνοπτος, οὐδεμία αἰτία τῆς μήτρας λέγεται εἶναι. ἅπασα δὲ ἡ μήτρα ἐν ζέσει τίθεται. εἰς ταῦτα δὲ τὰ μέρη αὐτῆς τὰ προειρημένα συμβαίνουσι: καὶ πάντων τῶν πλησιαζόντων μερῶν σύντασις ἀποτελεῖται. αὐτῆς τοίνυν τῆς γαστρὸς τὸ δέρμα ἐν πλείονι οἰδήματι παραδίδοται, καὶ ἐνίοτε συμβαίνει, ὅπως τῆς μήτρας τὴν αἰτίαν μὴ * ἐχούσης, αὐτὸ μόνον τὸ δέρμα παχύ, διὰ τὴν αἰτίαν διαχωρίσαι οὐκ ἠδυνήθην: εἰ μέν τοι μιᾷ ἐπιμελείᾳ καὶ ἑκάτερα τὰ πράγματα, θεραπεύονται. ὅσον δὲ πρὸς τὴν θεραπείαν μετῆλθεν, αὐταὶ εἶναι δυνήσονται ἀναγκαῖαι, ἃς τετύχαμεν ὄπισθεν. * ἐκεῖναι αἳ τὰ ἔμμηνα οὐκ ἔρχονται, ἢ σὺν ὀδύνῃ καθαίρονται. Καὶ ταύτας τοίνυν κελεύομεν ἀνακλινθῆναι ἐν κοιτῶνι μετρίως φωτεινῷ καὶ θερμῷ, ἡσυχίαν ἔχειν, καὶ οὕτως ὡς ἐπὶ δυσὶν ἡμέραις τροφὴν μὴ * λαμβανέτω. χερσὶ τοίνυν θερμαῖς τὰ ἄκρα αὐτῶν διακαταπιθέτωσαν, καὶ ἐρίοις σκεπασθήτωσαν. ἀλλὰ μὴν καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, εἰ ἡ ζέσις ἐπαυξηθῇ, φλεβοτομητέον. καὶ πρὸς τὰ ἐγκαθίσματα καθιδρυνθῆναι. Καταπλάσματα τοίνυν ἐκ τῶν σπερμάτων προσθετέα. εἰ δὲ ἐπιμένῃ ἡ ζέσις, φλέβα ἐξ αὐτοῦ τοῦ τραχήλου κατασχάσομεν, * καὶ ταῖς βδέλλαις χρησόμεθα. σπόγγοις τοίνυν ἐν τοῖς ζέουσι χυλοῖς ἐμβεβαμμένοις καὶ * ἐκθλιβοῦσι πυελάζομεν. καὶ τῇ προειρημένῃ κηρωτῇ, καὶ τοῖς πεσσοῖς χρώμεθα. καὶ συνδεδραμηκυίας πλήρους ἐλαττώσεως, βαλανείῳ καὶ ποικίλῃ τροφῇ σὺν πόσει οἴνου ταύτας ἀναλαμβάνομεν. εἰ δὲ καὶ οἱ πυρετοὶ ταύτῃ τῇ ζέσει εἰσὶ συνεζευγμένοι, τούτους τοίνυν τῇ ἁρμοζούσῃ ἐπιμελείᾳ ἀνορθοῦμεν, καθάπερ ἐν τῷ ὑπομνήματι τῶν πυρετῶν εὑρήσεις ἐκτεθειμένον. Ἀποδοκιμάζομεν δὲ πάντα ἅπερ ἡ ἀρχαιότης κατὰ ὑπόληψιν ὥσπερ εἰς ζέσιν ἔθεσαν, τουτέστι χυλὸν σταφυλῆς ὄμφακος, ἢ ἔλαιον ῥόδινον, ἢ πηγάνου μεμιγμένα σὺν ἐρίοις εἰσυπηροῖς ἐπιτιθεμένοις. * ῥάκη τοίνυν σὺν φύλλοις σελίνου λελειωμένα. ταῦτα (γὰρ) τῇ ἰδίᾳ δριμύτητι καὶ τὴν ζέσιν διπλασιάζουσι καὶ τρέφουσι.

* ἐχούσης.
* ἐκείναις, illis.
* λαμβανέτωσαν.
* ἤ.
* ἐκθλίβουσι.
* ἄρτι, panē.

128. ρκη. Περὶ σατυριάσεως.

Σατυρίασις καὶ τῶν ἀρρένων καὶ τῶν θηλειῶν κοινὸν πάθος ἐστίν, * ὅπερ συνεχέστερον * τοῖς ἀνθρώποις συμβαίνει. ἐκεῖθεν τὸ ὄνομα ἡ σατυρίασις εἴληφεν; ὅπερ οἱ ἀρχαῖοι μῦθοι * ἀκρατῶς πρὸς ἀφροδίσια γεγράφασι. Τῶν δὲ γυναικῶν σατυρίασίς ἐστι κνησμονὴ τῶν αἰδοίων μερῶν σὺν ὀδύνῃ, οὕτως ἀνυποφερόντως τὰς ἰδίας χεῖρας, ἐκεῖσε βάλλουσι σὺν ἀπρεπεῖ ἀνδρῶν ἐφέσει, ἀποβάλλουσαι δηλονότι πάσης αἰδοῦς τὴν εὐλάβειαν. εἰ μέν τοι τοίνυν παρὰ τῆς μήτρας τὸ πάθος τοῦτο συμβαίνει, τὴν εὐλάβειαν αὐτῆς αἴρουσι. καὶ ὅπως μὴ καταισχυνθῶσι, καὶ εἰς ὅσον ἂν ἐπιτροπὴν αὐτὰς ποιήσουσι. Θεραπείαν δὲ τὴν αὐτὴν παρέχομεν, ἣν ἐν τῇ ἐπισχέσει καὶ ζέσει τῆς μήτρας διετυπώσαμεν.

Harm. Gynæc. par pr cap. 4.
* ἔρως.
* αἰδοῖα.
* ἀκρατεῖς πρὸς ἀφροδίσια ἀναγεγράφασι.

129. ρκθ. Περὶ ἀποπνίξεως τῆς μήτρας.

Ἡ τῆς μήτρας ἀπόπνιξις παρ' Ἕλλησι πνιγμὸς λέγεται. ἐξ αὐτῆς * ἣν αἱ γυναῖκες * παραπηγαῖς ὀνόμασιν ἐκλήθησαν. τοῦτο δέ ἐστιν ἐπίσχεσις τοῦ πνεύματος σὺν πάσῃ ἠρεμίᾳ τῆς μήτρας δηλονότι πρὸς τὸν θώρακα ἀνερχομένης. Καὶ ταῖς γυναιξὶ γίγνεται ἀπόπνιξις οὕτως ὡς ἂν τεθνηκυίας πεσεῖν. Γίνεται δὲ αὐτὴ ἡ νόσος ἐν τῇ συνεχεῖ ἐκτρώσει ἢ ἀώρῳ τόκῳ: ἀλλὰ μὴν καὶ χηρείᾳ μακρᾷ, ἐπισχέσει τε τῶν ἐμμήνων, καὶ φλεγμονῇ τῆς μήτρας. Σημεῖα δὲ ταύτης συμβαίνουσι ταῦτα: ὅτι ἀνερχομένη ἄνω πρὸς τὸν θώρακα ἡ μήτρα ἐγκεῖται καὶ πᾶσαν τὴν αἴσθησιν μετὰ ἀφωνίας ἀποβάλλουσι. τῶν ὀδόντων δὲ τοίνυν πηγνυμένων τρίζουσι. καὶ ἐνίοτε αὐταῖς αἱ χεῖρες καὶ οἱ πόδες φλεγμαίνουσιν. Ἐνίοτε εἰς τὸ ὄπισθεν κεῖται καὶ τὰ ὑποχόνδρια αὐταῖς οἰδίσκονται καὶ αὐτὸς ὁ θώραξ ἐπηρμένος γίνεται μέγας. αἱ φλέβες τοίνυν αἱ ἐν τῷ μετώπῳ οὖσαι, ὀγκωδέστεραι ὁρῶνται. ἱδρὼς τοίνυν ψυχρὸς ἐπὶ τὸ πρόσωπον καὶ τὸν αὐχένα ἐνστάζει. σφυγμὸς δὲ οὐδεὶς εὑρίσκεται, ἢ σφόδρα βραχύτατος. Καὶ ἐνίοτε ταχύτερον εἰς ἑαυτὰς ἐπανέρχονται καὶ ἐξανίστανται, καὶ ἅπερ ἐπαχενίσασιν(?). ἐνίοτε δὲ οὐκ ἴσασιν. Ἀλγοῦσι τοίνυν τὴν κεφαλήν τε καὶ αὐχένα. ἐνίοτε καὶ ἀνοηταίνουσι. Αὕτη ἡ νόσος διὰ τὴν ἀφωνίαν ὁμοία ἐστὶ σεληνιασμῷ καὶ ἀποπληξίᾳ, αἵτινες τῷ ὀλισθήματι σιωπῶσι τῷ ληθαργικῷ, ἀλλὰ μὴν καὶ καταπληκτικῷ. Ἀφορίζονται δὲ ἀπ' αὐτῶν, ἐξ αὐτοῦ διότι παρὰ τὰς σεληνιαζούσας καὶ ἀποπληκτικάς, καὶ αἵτινες ὡς ἕλμινθας ἔχουσι, τῆς μήτρας οὐδέ τις αἰτία συνδεδράμηκε. καὶ ἡ αὐτὴ μήτρα ἐν τῷ ἰδίῳ τόπῳ εὑρεθήσεται, παρ' ἐκείνας δὲ τὰς * τῶν ἰκτέρου πασχούσας. καὶ ἐν ζέσει ἡ μήτρα. καὶ ἡνίκα ἄνω ἀνέλθῃ, τηνικαῦτα πίπτουσι, καὶ ἐξ αὐτοῦ λέγονται συμπίπτειν, εἰς τὴν πλὴν (τὸ πλέος) μετὰ τὸν σπασμὸν σιελὸν πλέον ἐκπέμπουσι, καὶ σφυγμὸν

Harm. Gynæc. par. pr. cap. 7.
* ἣν.
* παραπνίγεις.

* αὗται.
* ὑστερικαί.
* ὑστερικῶν.
* ὑστερικαί.
* ὑστερικῶν.

μείζονα ἔχουσι, καὶ ἡνίκα εἰς ἑαυτὰς ἐπανέλθωσιν, ἥπερ τοῦ ὀδύνης αἰσθάνονται. Αἱ τοίνυν ἀποπληκτικαὶ, καὶ αὗται μείζονα σφυγμὸν ἔχουσι * πότε εἰ ἐκφλύζωσι, παραλυτικαὶ γίνονται. αἱ * ἱκτερικαὶ δὲ, ἢ μακρὸν ἢ βραχὺν καὶ πυκνόν. Αἱ δὲ ληθαργικαὶ καὶ καταληπτικαὶ, ἀπὸ τῶν * ἀναληπτικῶν χωρίζονται. ὅτι αἱ μετὰ πυρετῶν εἰσιν. αἱ δὲ * ἱκτερικαὶ, ἄπυροι. ἐκεῖναι δὲ αἵτινες ἕλμινθας ἔχουσι, καὶ ἐν τοῖς ἐντέροις νύξεων αἰσθάνονται, καὶ σφυγμὸν τῶν ἑλμίνθων ἔχουσι, καὶ τὴν μήτραν ὑγιεινήν. Καὶ αὕτη τοῖς ὁμοίοις νοσήμασιν ἡ διαχώρισις τῶν * ἱκτερικῶν. Ὁ πνιγμὸς δὲ ἐστὶ πάθος, ὅπερ δὲ ἐπιχύσεως συμβαίνει, καὶ ἐνίοτε χρονίας. διὰ τοῦτο οὕτως καὶ τὰς θεραπείας διετυπώσαμεν, ἵνα ὁσάκις πρῶτον συμβαίνει, τοῖς παρηγορικοῖς βοηθηθείη: καὶ ἡνίκα ἀποστῇ, καὶ τῷ συνεχεῖ ἐπιπροσπασμῷ ἡ διάθεσις εἴη χρονία, διὰ τῶν μετασυγκριτικῶν θεραπευθήσεται. Ὅτε τοίνυν ἡ γυνὴ πέσῃ εἰς ἀρρώστημα, καθιδρυέσθω ἐν κοιτῶνι θερμῷ καὶ λαμπρῷ, οὕτως ἵνα τὰς στρωμνὰς πρὸς τὴν κεφαλὴν ὑψηλοτέρας ἔχῃ, ὥσπερ ὀρθῶς καθεζομένη. ἀλλὰ τὴν αὐτὴν ὀρθῶν ὄντων τῶν χειρῶν καὶ τῶν ποδῶν, τῇ αὐτῇ μὲν ἀρρωστίᾳ στραβῶσαι εἰώθασι, τὸ νῦν αὐτῆς συνεχέστερον ἀλλοιῶσαι, καὶ οὕτως αὐτὴν ἐξανιστάναι, ὡς ἐπὶ τοῖς μέσοις μέρεσι ἐπὶ πάσης θερμασίας μεταγάγῃς: καὶ ταῖς χερσὶ θερμαῖς ὅλα τὰ ἄκρα κελεύσῃς διακρατεῖν. ἔπειτα ἐρίῳ ἐν ὕδατι θερμῷ βεβαμμένῳ τὸ πρόσωπον αὐτῆς πυριάζειν. Εἰ δὲ ἐπιπολὺ ἡ ἀφωνία ἐκείνη ἐπιμένῃ, καλῶς ἐπωφελήσεις καὶ σικυῶν κούφων ἐπὶ τῷ κτενὶ καὶ τοῖς βουβῶσιν ἐπιτιθεμένων. ἐρίοις τοίνυν καθαροῖς * ὅλα τὰ ἄκρα ἐσκεπασμένα: ἀνοίγοντες ὅσον νῦν τὸ στόμα αὐτῆς ὕδωρ θερμὸν ἐνστάζομεν. ἔπειτα καὶ μελίκρατον προσβαλεῖν. καὶ ἐν κρεμαστῷ κραβάτῳ αὐτὴν κατασείειν. Ἡνίκα δὲ εἰς ἑαυτὴν ἐπανέλθῃ, εἰ οὐδεμία χαύνωσις αὐτῇ εἴη, ἡ πρὸς ὀλίγον δίδοται τροφή. * καὶ ἐμποδισθῇ, δεόντως φλεβοτομεῖν. καὶ ἐγχυματισμοῖς ἐξ ἐλαίου, καὶ ἐγκαθίσμασι χυλῶν θεραπευτέα. καὶ ἐπαλειφομένη τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ τροφὴν ἁπλῆν λαμβανέτω. καὶ ἕως οὗ * ἐκκλίνει ἡ ἄλλη ἡμέρα τρεφέσθω τοῖς καθημερινοῖς. ὅμως καταπλάσμασι καὶ τῇ πυρίᾳ θεραπευθεῖσα, σὺν τῇ ἐπιθέσει τῶν προειρημένων. γινομένης δὲ τῆς ἐγκλίσεως κηρωταῖς καὶ μαλάγμασιν ἁπλοῖς χρώμεθα. Βαλανείῳ τοίνυν καὶ ποικίλῃ τροφῇ, καὶ καλῷ οἴνῳ ἀναλαμβάνομεν. Εἰ δὲ συνεχέστερον συμβήσονται αἱ διαθέσεις, καὶ τὸ νόσημα χρόνιον εἴη, τοῖς προειρημένοις μεθοδεύμασι χρώμεθα: βοηθήμασι, καὶ τοῖς ἁρμοδίοις γυμνασίοις. Τροφαῖς τοίνυν κατὰ τὴν περίοδον τεταγμέναις, μετέπειτα δὲ τὰ μετασυγκριτικὰ προσετίθεμεν: ἅ τινα συνίστανται ἐξ ἁλικοῦ δρώπακος, καὶ * τῶν συγκριτικῶν σικυῶν, περιπλήσεως, ἀνατρίψεως τῶν μερῶν, ἐπιπασμάτων δριμυτάτων ἐγκαθισμάτων καὶ σιναπισμῶν. εἰ δὲ ταῦτα ἧττον ὠφελήσωσιν, ὕστατον καὶ ἐλλέβορον δώσομεν, κατατέμνοντες δηλαδὴ συνεχῶς τῶν ῥιζῶν τὴν ἐπανάληψιν. ἔπειτα τοῖς πικροῖς χρῶ, ἀλλὰ μὴν καὶ ὕδασι θερμοῖς. ὧν τινων πάντων τῶν προειρημένων ἡ χρῆσις ἁρμόζουσα ἐν τῷ πνιγματικῷ εἴδει τῆς μήτρας ἐστὶ διατετυπωμένη. Τῶν δὲ παλαιῶν ἰατρῶν τὴν πλάνην, οἵτινες πάντα τὰ δυσώδη εἴδη ταῖς ῥισὶν ἐπιτιθέασιν, ἀναιροῦμεν, τουτέστι τρίχας κεκαυμένας, καὶ ὄσφρησιν τῶν λύχνων. καστόριον τοίνυν καὶ ῥητίνην ἐν ταῖς ῥισὶν ἐπίχριον, καὶ πάντων τῶν εἰδῶν ἐπίχριον τὰ κάκοσμα, καὶ ἄνω ἐκράτουν. καὶ πρὸς τὴν μήτραν, εὐώδεις μύρους ποτοὺς, σὺν νάρδῳ καὶ σύριγγί τινες * οἵτινες διὰ τοῦτο τιθέασιν, ἵνα ἐκεῖνα τὰ κάκοσμα ἡ μήτρα φεύξῃ, καὶ πρὸς ταῦτα τὰ εὔοσμα κατέλθῃ. Τινὲς δὲ ποικίλους ψόφους, καὶ κυμβάλων καὶ τυμπάνων ἦχον παρεῖχον, τινὲς * τὸ ἀκόλουθον πταρμικὸν ἐμπλησον τὴν κεφαλὴν, καὶ ταῖς ῥισὶ δριμύτατον ὄξος ἐμβρέχοντες τὰ ἀκέραια, ἅπερ καταλιπεῖν τεθελήκαμεν: ταῖς ματαίοις ῥήμασι, καὶ μηδὲν προκόπτουσι. Βαρὺ τοίνυν καὶ τὴν ἀνάγνωσιν αὐτῶν ἐμοὶ ἔδοξεν εἶναι, ἤπερ τι ἐξ αὐτῶν γράφειν.

* Recti pro gentius absolutis.
* forte, εἰ δὲ ἐμποδισθῇ.
* μετασυγκριτικῶν
* ἄνω.
* forte, τινὲς δὲ τῷ ἀκολούθῳ πταρμικῷ ἐνεπίμπλων. aliqui frequenti ptarmico concutiebant caput.

130. ρλ. Περὶ τῆς πτώσεως τῆς μήτρας.

* forte, ἄνωθεν οἴδημα, & postea σκληρῶδες.

Ἡ τῆς μήτρας πτῶσις συμβαίνει ἐν αἰσθήσει * οἴδημα ὑπὸ τὸν ὀμφαλὸν ἐστὶν ὅτι τοῦτο σκληρῶδες. ὀδύνης τοίνυν τῆς γαστρὸς καὶ τοῦ κόλπου συναισθήσονται, δηλαδὴ τοῦ ἥπατος καὶ τοῦ στομάχου. τὸ οὖρον ἐμποδίζεται. καὶ ἀχρυπνίαι ἐμπεπόλωνται, καὶ νύγματα συντρέχουσι. Συνεχέστερον δὲ δεχομένης τῆς καθάρσεως, ταῦτα συνδραμεῖν εἴωθεν: ὅτι καὶ τὸν δάκτυλον ἡ μαῖα εἰσβάλλῃ εἰς τὸ στόμα, ἀνεῳγμένον αὐτὸ εὑρίσκει. τὴν αἰτίαν δὲ θεραπείας παρέχομεν, ἣν πρὸς τὴν ζέσιν τῆς μήτρας τεθείκαμεν.

131. ρλα. Περὶ οἰδήματος τῆς μήτρας.

* ἀναπομφόλυγος.
* καὶ ἐπιζέσει, vel καὶ τῇ ζέσει.
* παραμυθήσῃ.

Τὸ τῆς μήτρας οἴδημα συμβαίνει ἀπὸ ψύξεως ἢ ἐκτρώσεως, ἢ ἐκ δυσχεροῦς τόκου, ἢ θρόμβου αἵματος εἰς τὸ στόμα * ἐναπομένης, ὀγκοῦται ἡ μήτρα, οὕτως ὡς καὶ τὴν γαστέρα οἰδίσκεσθαι. τὸ δὲ οἴδημα τῇ θλίψει τῶν δακτύλων ἀφίσταται, καὶ ὀξέως ἑαυτὴν συστέλλει, οὕτως ὡς εἴ τις τῇ χειρὶ αὐτὰ τὰ μέρη πατάξει, καθάπερ τύμπανον ἠχήσει. καὶ γὰρ ἐνίοτε μετὰ νυγμάτων καὶ σφοδρᾶς ἐμπνευματώσεως ὧδε κἀκεῖσε διατρέχει. ποῖον αὐτὸ τὸ οἴδημα ἐπιμένει. ἐνίοτε ἔθ' ὅτι ἑαυτὸ δεικνύει, καὶ ἐπαναίρεται ἑαυτῷ τὸ οἴδημα. θεραπείαν δὲ τούτου ταύτην παρέχομεν, ἅπερ ἐν τῇ ἐπιχύσει καὶ * ἐπιζέσει τῆς μήτρας συνεχέστερον ἐδιδάξαμεν. ὅμως οὕτως ὅπως ἡ μαῖα ἐπιμελῶς τὸν θρόμβον ἐρευνήσῃ καὶ ἄνω σκυλμοῦ παραλύσῃ * ἡνίκα δὲ εἴη χρονία εἴη ἡ διάθεσις, τοῦτο τὸ οἴδημα διὰ τῶν μετασυγκριτικῶν πραγμάτων, ὡς ἐν τῇ ἀποπνίξει τῆς μήτρας εἰρήκαμεν, χρώμεθα θεραπεύοντες. ἔπειτα ἐπίθεμα, τὸ διὰ σύκων λεγόμενον, ἢ τὸ διὰ σπερμάτων, ἢ τὸ πολυάρχιον, ἢ τὸ διὰ δαφνίδων ἐπιτίθεμεν. ἐγκαθισματίζομεν δὲ

μεν δὲ αὐτὰς ἐν ὕδατι ἐν ᾧ ἀφέψομεν, σταφυλῖνον, δαῦκον κρητικὸν, καὶ γλήχωνα. ἀπαρελδίως, καὶ ἀρτεμισίαν ἐκεῖσε προσμίγνυμεν, καὶ πρασίε δεσμίδα, ὑσσώπε καὶ δάφνης. ταῦτα πάντα ὅτε ἑψηθῶσιν, ἐξ αὐτῶν ἐγκάθισμα ποιῦμεν. πεσσὺς τοίνυν ὁμοίως (ἐκ) τῶν προειρημένων πραγμάτων σκευάζομεν, δηλονότι οἵτινες δέχονται, πύγανον, νίτρον, γλήχωνα, χολὴν ταυρείαν, οὕτως ὡς ταῦτα πάντα ἑνωθῶσι. καὶ οὕτως πεσσὸν ποιήσομεν. ἔστι δὲ καὶ ἄλλος πεσσὸς, ὅστις δέχεται, ἰσχάδων ἐπιμε[illegible] ὡς λελειωμένων, οὕτως ὡς τὸ σπέρμα αὐτῶν μὴ φανείη * γο. α. * κυμίνε γο. β. ἀφρονίτρε * γο. α. ὅλοι δὲ εἰδερμύτα τοι πεσσοὶ ὅτε εἰς τὸ ἔριον ὦσιν ἐμβεβρεγμένοι, εἰς ἔλαιον, ἢ γάλα ὀφείλουσιν ἐμβάπτεσθαι, καὶ οὕτως ἐπιτίθεσθαι. Σικύας τοίνυν μετασυγκριτικὰς αὐτοῖς τοῖς μέρεσι καλῶς ἐπιτίθεμεν, καὶ ὧδε κἀκεῖσε ἕλκοντες βιαίως εἰσάγομεν. ὕδασι τοίνυν θερμοῖς χρᾶσθαι, ἐσχάτως δὲ καὶ ἐν τοῖς ψυχροῖς καθίναι ἐπιτρέπομεν.

* 3. i.
* 3. ij ſ.
* Lat. text. non habet.

132. ρλβ. Περὶ φλεγμονῆς τῆς μήτρας.

Ηνίκα ἡ μήτρα ἐν τῇ φλεγμονῇ ἐστι, ταῦτα τα σημεῖα συμβαίνουσι. * σκληρία ὑπὸ τὸν ὀμφαλὸν σύν τινι ἐμπνεύματωσει, οὕτως ἡνίκα τῷ δακτύλῳ θλίψεται, ἀποστῇ, καὶ μετ᾽ ὀλίγον πάλιν ἑαυτὴν ἑνώσει. τὸ δὲ δέρμα τῆς γαστρὸς, τὸ ἴδιον χρῶμα οὐκ ἔχει καὶ τοῖς δακτύλοις προσενεχθεῖσιν ἐκδιώκεται. Αλλα μὴν καὶ ἐν τούτῳ τῷ πάθει παρέχομεν. ἄπυρ εἰς τὸ οἴδημα τῆς μήτρας ὅσι τεθημένα, καὶ μετὰ τὸν ἐγκολπισμὸν ἐλαίῳ ἁπλῷ. ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ ἐλαίου τοῦ κυπρίνου καὶ τοῦ ἰρίνου ἐγκολπίζομεν.

Harm. Gynæc. par. poſt. c. 132.
* σκληρία, duritia.

133. ρλγ. Περὶ σκληρίας τῆς μήτρας.

Παρερχομένης τῆς ζέσεως, σκλήρωσις τῆς μήτρας ἀποτελεῖται. καὶ γὰρ ἐνίοτε μέρος τὸ. σημεῖα δὲ ταῦτα ἔχει, ἔξωθέν τις σκλήρωσις A. μεγίστη. εὑρίσκεται δὲ οὕτως. ὡς ἡνίκα τῶν δακτύλων εἴη γυμνασίως θλιβέντα, ὀδύνης τινὸς ἡ γυνὴ αἰσθάνεται. ὡς ἔτι αὐξήσει ἡ αὐτὴ σκλήρωσις B. ἥτις ἡλίται. ὀδύνην πρὸς τοὺς νεφροὺς καὶ τὸν βουβῶνα, καὶ βάρος ἐπὶ τὸν κτένα αἰσθανθήσεται. Ει δὲ ἐπὶ τῷ τραχήλῳ τῆς μήτρας εἴη σκλήρωσις, ἔξωθεν εἰς τὸ στόμα τῆς μήτρας, ἐκεῖ σκλήρωσις, καὶ ἀνεῳγμένον στόμα εὑρίσκεται, οὕτως ὡς τοῖς νύγμασι καὶ ταῖς ὀδύναις τὴν χρῆσιν τοῦ ἀνδρὸς ἡ γυνὴ μὴ ὑποστῇ. καὶ γὰρ θερμότης ὁρᾶται. καὶ ἡ θερμασία ἐκείνη οὐδ᾽ ὅλως αἰσθανθήσεται, οὔτε τοῦ σώματος αἴσθησιν ἔχει. θεραπείαν δὲ * ταύτην ἔχει, ἥτις ἐν τῇ ἐποχήσει τῆς μήτρας τεθημένη ἐστὶ, ταύτην ποιήσομεν.

Harm Gynæc. par. poſt. c 14.
Lat. tranſlatio nihil habet ab A. ad B.
* abundat

134. * ρλδ. Περὶ ὀδύνης τῆς μήτρας.

Η ὀδύνη δὲ τῆς μήτρας μετὰ τὸν τόκον ταῦτα τὰ σημεῖα ἔχει. ἡνίκα ἑαυτὴν ἡ μήτρα εἰς τὴν στόμαχον πτήσει, σφόδρα γίνεται ὀδύνη, καὶ τὸ σῶμα λιποθυμεῖ, ἔσθ᾽ ὅτε τοίνυν καὶ ἀποπνίγεσθαι, ὥσπερ ἐν τῷ κωματώδει νοσήματι δοκεῖ εἶναι. διαφέρει δὲ ὅμως ἐν τῇ ξυμφορᾷ ἐξ αὐτοῦ, ὅτι οὔτε οἱ ὀφθαλμοὶ στρέφονται, οὔτε ἀφρὸς ἀπορρέει, οὔτε τὰ νεῦρα ἀφέλκονται, ὅμως κάρωσις ἐν αὐταῖς εἶναι δοκεῖ. ἐφ᾽ αἷς δὲ ὁμοίως πυκνῶς στροφούμεναι διηνεκὲς ἔνθα πίπτουσιν. ἐὰν (οὖν) ἐκ τῆς ἀδυναμίας ἐστὶν ἡ ὀδύνη, αἷμα ἀφαιρεθὲν ὠφελεῖ. εἰ δὲ * βραχὺς ἐστι, σικύαι προσπεπηγμέναι ὦσιν ἐν τοῖς βουβῶσιν. εἰ δὲ ἐπιπολὺ κεῖται ἡ * κεῖσεται ἄνωθεν. ἐπιτιθέναι δεῖ ταῖς ῥισὶν αὐτῆς κεκαυμένον ἔριον, βεβαμμένον καὶ ῥυπῶδες, ἢ ἄλλο ὅτι δύναται δυσώδους ὀσφρήσεως εἶναι. καὶ τὴν αὐτὴν ὕδωρ ψυχρὸν περιχεθὲν ὠφελεῖ. ἢ πήγανον λελειωμένον σὺν μέλιτι ἢ κυπρίνῳ ἐλαίῳ, ἢ οἱῳδήποτε ἄλλῳ θερμὸν, καταπλασμάτων φυσικῶν γλήχωνος ἐπιτιθέναι, μεταξὺ τούτων ἀνατρίβειν τὰς κοτύλας καὶ τὸ σῶμα αὐτῆς. ἔπειτα ἡνίκα πρὸς ἑαυτὴν ἐπανέλθῃ, περιχεῖσθαι οἶνον ὅλῳ τῷ σώματι. ἡ τοίνυν ἡ πόσις αὕτη. οὐκ ἀφίησιν ἐνθερμον τοῦ σώματος, ἀλλὰ μὴν καὶ σιναπισμὸν ἐπὶ τὴν γαστέρα ἐπιθήσεις. Τῇ δὲ τρίτῃ ἡμέρᾳ, ἢ τῇ τετάρτῃ ἐπιθετέον ἕως ἂν καὶ τὸ σῶμα ἐρυθρὸν εἴη, ἐὰν ἡ σκλήρωσις ἐπιμένῃ. Μαλάττειν μετρίως δοκεῖ σέλινον ἐν γάλακτι λελυμένον, ἔπειτα λελειωμένον, καὶ πρότερον τῷ αὐτῷ γάλακτι ἀφεψημένον σὺν κηρῷ λευκῷ καὶ μυελῷ ἐλαφείῳ, σὺν ἰρίνῳ ἐλαίῳ ἢ ἀξουγγίῳ ταυρείῳ σὺν ῥοδίῳ μεμιγμένον. δοτέα τοίνυν ἡ πόσις καστορίου, ἢ κυπέρεως ποσοῦτον. εἰ δὲ ἡ μήτρα ἐξελκωθῇ, κηρωτὴ ἐκ τῶν ῥόδων * γίνηται, καὶ ἀξουγγίου ὑὸς προσφάτου, καὶ ᾠοῦ τὸ λευκὸν μιγνύσθω, καὶ οὕτως ἐπιτιθέσθω, ἢ τὸ λευκὸν τῶν ᾠῶν σὺν ῥοδίνῳ μεμιγμένον. ἐπίβαλον ξηρίον ἐκ ῥόδων μεμιγμένον. ἢ ὑποκάπνισμα τῆς μήτρας γινέσθω ἐκ θείου ἀπύρου, (ὃ) ὠφελεῖ ἄρον τὴν ὀδύνην. ἢ ἐὰν ἡ κάθαρσις τῆς γυναικὸς βλάπτει, κολοκύνθης ξηρᾶς ὠφελεῖ κεκαυμένης τὸ ξηρίον, ἐν τοῖς βουβῶσιν, ἢ ὑπὸ τοῖς μαστοῖς ἐπιτεθὲν ὠφελεῖ. * ἡ δὲ ἡ κάθαρσίς ἐστι, προσφερέσθωσαν φάρμακα τὰ προτρέποντα τὸ αἷμα, κόστον, γλήχων, ἵνα λευκὰ * ἐπίπλιον, καλαμίνθη, θύμβρον, καὶ ὕσσωπον. τροφὰς δὲ ἐπιτηδείας λαμβανέτω, πράσον, πήγανον, κύμινον, κρόμμυα, νάπυ, καὶ πᾶν δριμὺ λάχανον. εἰ δὲ τὸ αἷμα ἐκ τῶν ἐνδοτέρων μερῶν ἐκραγῆναι ἄνωθεν, ἢ ἐκ τῶν ῥινῶν ἐκραγῇ, κεκαυμένην κολοκύνθαν τοῖς βουβῶσιν ἐπιθετέον ἐπὶ τρεῖς ἢ τέσσαρας μῆνας. τριάκοντα δὲ ἡμερῶν παρελθουσῶν, τηνικαῦτα εἰδέναι τὸ πάθος ὑγιαίνει. Ει δὲ οὐκ ἑαυτὸ τὸ αἷμα ἐνδείξηται, εἰ δ᾽ ἐκ τῆς αἰτίας ὀδύνην τῆς κεφαλῆς ἐξανίστασθαι. τηνικαῦτα ἐκ τῶν βραχιόνων αἷμα ἀφαιρετέον: καὶ οὕτως δεῖ αὐτὴν θεραπεύσεις.

In Lat. tranſlatione caput hoc non extat.
* βραχεῖα.
* forte, κεῖσθαι.
* γινέσθω.
* ἄν δὲ.
* forte ἐπιπλέον in λευκά.

135. ρλε. Περὶ νόσου τοῦ ψευδοκυήσεως μύλης.

Harm. Gynæc. par. pr. cap. 7.

Σκήρωσίς τῆς μήτρας ἐστὶν ἐκ τῆς παρελθούσης ζέσεως, δι' ἣν ὅλη ἡ γαστὴρ ἐκτεταμένη ἐστὶν οὕτως, ὥστε ἐγκυμονούσαις δοκεῖν εἶναι. ἐνίοτε μὲν καί τι ἐν τῇ μήτρᾳ γεννηθὲν, πλέον ἡ σὰρξ ἐπαυξῇ, ὅθεν ἡ μαῖα εἰσβαλοῦσα τὸν δάκτυλον ἐν τῷ στόματι, ἢ ἐν τῷ * σκληρώματι, τοῦτο αὐτὸ εὑρίσκεται. ἐνίοτε δὲ πᾶσα ἡ μήτρα ταύτην νόσημα πάσχει, ὡς ἡ γαστὴρ πᾶσα σκληρώσει λίθου ἐπαυξήσῃ, καὶ τὸ ὑπόλοιπον σῶμα σὺν κακῷ χρώματι καὶ ἀνορεξίᾳ κατέχεται. Εἴρηται δὲ μύλος παρὰ τὸ βάρος, καὶ διότι βραδέως κινεῖται. ἀφορίζομεν δὲ τὴν ἔχουσαν μύλον ἀπὸ τῆς ἐγκυμονούσης γυναικὸς. εἰ μὲν τῇ ἀρχῇ τῶν ἀμφοτέρων, καὶ τὰ ἔμμηνα οὐ συνδράμωσι, καὶ τοὺς μαστοὺς πεφυσημένους ἔχωσι, καὶ ἀνορεξίαν πάσχωσι καὶ βάρος ἐν τοῖς νεφροῖς ἑαυτῶν αἰσθάνονται, καὶ ἡ γαστὴρ καθ' ἡμέραν αὐξήσει * ἐξ ἐκείνης δὲ τῶν ἐχούσης τὸν μύλον * ἐκ τούτου ὅτι καθ' ἡμέραν νύγματα καὶ ὀδύνας αἰσθάνεται, καὶ παρερχομένου τοῦ χρόνου αὐτὴν τὴν κίνησιν τοῦ ἐμβρύου οὐκ ἔχει, ὥσπερ αἱ ἐγκυμονοῦσαι γυναῖκες ἀπὸ τοῦ τετάρτου μηνὸς αἰσθάνεσθαι ἄρχονται. παρεληλυθότος δὲ τοῦ δεκάτου μηνὸς τὸ πᾶν σῶμα αὐτῶν τῇ * τήξει καταναλίσκεται, καὶ ἡ γαστὴρ καὶ τὰ μέρη τῶν μηρῶν καθόλου αὐξάνουσιν ὡς ὑδρωπικὸν τὸ νόσημα τῆς γυναικὸς δοκεῖν εἶναι. ἀλλ' οὖν καὶ αὕτη ἡ ὑδρωπικὴ (νόσος) διαχωρίζεται ἀπ' ἐκείνης τῆς τὸν μύλον ἐχούσης, ὅτι ἡ γαστὴρ πατασσομένη ἦχον ἀποδώσει, καὶ τοῖς δακτύλοις θλιβομένη εἰς ὅσον δήποτε ἀφίσταται. τοῦτο δὲ τὸ νόσημα οἱ πλεῖστοι ἀνίατον εἶναι εἰρήκασι, τινὲς δὲ παραυτίκα ἀρχόμενον δύνασθαι ἰαθῆναι. ἡμεῖς δὲ καθάπερ τὸ χρόνιον νόσημα, οὕτως καὶ τὸν μύλον θεραπεύομεν, ὥσπερ προχειριζόμενοι τῶν παρηγορικῶν, σὺν πυρίᾳ καὶ καταπλάσμασι, καὶ καταιονήσει, πυρίαις τε, καὶ ἐγχυματισμοῖς καὶ πεσσοῖς μαλακτικοῖς τοῖς ἁπλοῖς, ὡς τῷ διαχυλῶν, ἢ τῷ Μνασέου. ἔπειτα εἰς τὰ μετασυγκριτικὰ ἡμᾶς ἀναστρέφομεν: πρῶτον τῇ ἀναληπτικῇ περιόδῳ ἀναλαμβάνοντες, ἔπειτα τὰ μετασυγκριτικὰ προσβάλλομεν: καθάπερ (εἰσὶν) οἱ δρώπακες, καὶ αἱ προθέσεις τῶν ἐπιπασμάτων, ἀνατελβη πιχαρὺ ἰσχυρά, σιναπισμοὺς, καὶ μαλάγματα. τουτέστι τὸ διὰ σπέρματος, ἢ τὸ πολυάρχιον, ἢ τὸ διὰ δαφνίδων, καὶ τῶν * ἀφύσων, πυρίαι. ἐγκαθίσματα ἔτι μετασυγκριτικὰ, τούτοις καλῶς χρώμεθα. τουτέστιν ὕδωρ ἐν ᾧ εἰσὶν ἀφεψημένα δαφνίδων δέσμα, ὕσσωπον, ἡδύοσμον, πράσιον. πεσσοὶ δὲ δεχόμενοι βούτυρον. χηνὸς ὕσσωπον, στέαρ χῆνος, μυελὸν ἐλάφου, ἢ τὸν ἐγκέφαλον αὐτοῦ. μέλι τινὲς καὶ ἰσχάδος λελειωμένας μάλα λεπτῶς, * ἔλαιον παλαιὸν, οὕτως εἰς ὕδωρ θερμὸν βάλλομεν, καὶ ἐγχεῖσθαι κελεύομεν. ἢ ἐξ αὐτοῦ τοῦ ὕδατος ἐγκαθίσματα ποιοῦμεν. χρονίζοντος δὲ τοῦ νοσήματος, ἢ ἐλλέβορον δώσομεν. ἀλλὰ μὴν καὶ * θυμιάματα ὑποκαπνίσομεν. ἅπερ οἱ ἀρχαῖοι ὑποκαπνίζειν, ἐσκευασμένα ἐκ κρόκου καὶ στύρακος, καὶ σμύρνης, καὶ ῥητίνης. καὶ ἀρτεμισίας. εἰς ἃ ἀφεψιάσαι γλήχω, καὶ ἔλαιον, καὶ πρὸς τὴν πυρίαν αὐτῶν αἰτίας καθιδρύομεν: καὶ ἐν ὕδατι ἀφεψοῦμεν κάρδαμον. Ταῦτα πάντα δεδοκιμάκαμεν, ἐπειδὴ πλείστας ὠφελεῖν δύναται.

* πραχήλῳ collo.
* νεφρ.
* τούτο.
* τήξει, macie.
* Legendū forte, & aphysis, fomentis.
* Interpres addit: aut cyprinum, aut sampsuchinum.
* θυμιάματα.

136. ρλς. Περὶ αἱμορραγίας τῆς μήτρας

Harm. Gynæc. pr. post ca. 20.

Η τῆς μήτρας αἱμορραγία συμβαίνει ἐκ δυσχερεστάτου τόκου, ἢ ἐκ τρώσεως, ἢ ἐξελκώσεως, ὡς ἢ ὁπωσοῦν τῇ * ῥίζῃ τῶν βλεφάρων πλέον αἷμα ἐπὶ τοὺς γυναικείους τόπους ἐκχέεται. Παρέπεται δὲ * τῷ κάμνοντι χαυνώσις, τοῦ σώματος, ἰσχνότης, ὠχρὸν τὸ σῶμα, ἀνορεξία. ἔστι δὲ κινδυνῶδες τὸ νόσημα: εἰ μέν τι ἡνίκα μετὰ μεγάλης δυσχερείας ἐπέχεται καὶ ξηραίνεται. ὅμως ἐνίοτε τὸ αἷμα διαρρεῖ. Πᾶσαι δὲ αὗται ἡνίκα θεραπευθῆναι ἄρχονται ὀφείλουσι κεῖσθαι ἐν κοιτῶνι σμικρῷ καὶ κοιτῶνι * ἢ ἐν τῇ κλίνῃ δηλαδὴ * τοῦ ἀρρώστου τὰ πλευτάτα τῶν ποδῶν ὑψηλότερα ἔχειν σὺν πάσῃ ἡσυχίᾳ τοῦ σώματος καὶ ἀναπαύσει: (πᾶσα γὰρ κίνησις ῥύσιν προτρέπει) οὕτως ἵνα τοὺς πόδας ἐσταμμένους ἔχῃ, καὶ οὕτως κείσθω. μετὰ σπόγγων τινῶν μεγάλων ἐν ὕδατι ψυχρῷ βεβρεγμένων, ἢ ἐν ὀξυκράτῳ, αὐτὰ τὰ μέρη ἐμβρέχεσθαι, τουτέστιν ἡ κύστις, καὶ οἱ νεφροὶ, καὶ ὁ βουβὼν, οὕτως ὡς συνεχέστερον ἐναλλαχθήτωσαν. ἵνα μὴ τὸ σῶμα θερμῆς ὥρας οὔσης θερμανθῇ, * ἀλλὰ πάντα ἐν ἐπιχέσει διακρατηθήτω, καὶ μετὰ φασκιῶν δεσμευθήτω τὰ αὐτὰ, ἢ ἐν ὕδατι ψυχρῷ ὑποβάλλειν. τὸ πρόσωπον τινὲς ἐκ προσφάτου ὕδατος καταντληθῇ, καὶ πᾶν τὸ σῶμα αὐτῆς ῥιπίζειν μετὰ ῥιπιδίων. ἀλλὰ καὶ τὴν κεφαλὴν αὐτῆς ἐλαίῳ ψυχρῷ καὶ σπανικῷ ἐπαλείφομεν καὶ ἐκ διασήματος ὄξος ῥοφεῖν δίδομεν. καὶ ἐγκαθισμοὺς τινὲς σὺν ὀξυκράτῳ ψυχρῷ ποιοῦμεν: ἢ σὺν ὕδατι, ἐν ᾧ εἰσὶν ἀφεψημένα, μύρτα, σχῖνος, ἀγριοσυκομορέα, * λέπος ῥοῶν καὶ κρομμύων, καὶ ἄσφαλτον: ἡνίκα ταῦτα ζεσθῶσι καὶ καταψυχρανθῶσιν, (καὶ) οὕτως ἐκεῖσε ἡ γυνὴ ἐγκαθισάτω. εἰ δὲ * ἐθέλεις διὰ τὴν τοῦ σώματος κίνησιν, ἢ τῇ διαρρείᾳ ἐναντία ἐστὶ, τοῖς ἐγκαθίσμασι χρῆσθαι δυνηθῇ, αὐτό τι τὸ ὕδωρ εἰσπέμπειν, ἢ χυλὸν ἀρνογλώσσου, ἢ βάτου, ἢ κυτίνων, ἢ σταφυλῆς ὄμφακος, ἢ φυλλίου τῆς ῥόας, εἰς πεσσὸν ἐπιτιθέναι. * Επιμενούσης δὲ τῆς νόσου ὑποκυστίδα καὶ ἀκακίαν καὶ σέλινον σὺν ὄξει λυθέντα, καὶ ἐπιμελῶς λειωθέντα, δυνήσῃ ἐν ἐρίῳ, ὥσπερ πεσσὸν ἐπιθεῖναι) ἐφ' οἷς πράγμασιν ἐξ ὄμφακος οἴνου προσθήσεις. καὶ ἔριον μαλακὸν ἐν ὄξει ἐμβεβαμμένον καλῶς τῷ στόματι τῆς μήτρας ἐπιτιθέναι, ὅπως ῥέων τὸ αἷμα δέξηται, μή πως πηγνύμενον ἐκεῖ αὐτὰ τὰ μέρη κατακαύσῃ. συνεχέστερον δὲ τὸ ἔριον αὐτὸ ἀλλακτέον. σικύαι δὲ ἑλκτικαὶ σὺν πολλῷ πυρὶ αὐτοῖς τοῖς μέρεσιν ἔξω ἐπιτιθῶσιν, οὕτως ὡς ἐκεῖ ἐναπομένουσι * ἄρθωσιν. ἐπίθεμα τινὲς ὅπερ διὰ φοινίκων συνίσταται.

* ῥίζει ruptione.
* τῇ καμνούσῃ.
* Interpres addit: & mediocriter refrigerato & firmo.
* τὴν ἀρρώστου.
* ἄνευ δὲ τούτου.
* Coria mali granati. ceparum quidem coria non probarem adhibere.
* Lat. non habet.
* Parenthesis inclusa, interpres præterijt.

στεται, καὶ μήλων κυδωνίων ἐπιμιχθέντων, καὶ στυπτηρίας σχιστῆς, κηκίδος καὶ ἀλόης, ἐπιτιθέσθω καὶ ἀκακίας καὶ ὀμφακίου, καὶ ταῦτα σὺν ἐλαίῳ καὶ κηρωτῇ ἑνωθῶσιν. ἢ ἐκ τῶν βοτανῶν τὰ ἐπιθέματα ταῦτα ἐξ ἀνδράχνης μελαίνης, ἢ φύλλων βοταίνης, καὶ σταφυλῆς ὄμφακος, καὶ ἀρνογλώσσου καὶ ..., λειωθέντα ὄξει ἀναμιγέντα, ἢ καὶ μετὰ φοινίκων ἐν ὄξει ἀφεψημένων. χρώμεθα δὲ καὶ * γυμναστικοῖς πιεστοῖς, ὧν ἔχει κηκῖδα καὶ μάννα λιβάνου, καὶ χαλκῖτιν, καὶ γῆν ἀστέρα, ὡς χυλῷ τινι τῶν προειρημένων βοτανῶν τὰ ξηρὰ ἀναμιχθῶσιν ἢ εἰς σποδιὰν σπόγγῳ κεκαυμένῳ, ὃς ταύτῃ τῇ παραδόσει κατακαίεται. πρότερον καινὸν πίσσῃ ὑγρᾷ καθηγνισμένον ἐν * κύθρῳ καινῷ βαλεῖς, καὶ ἐάσεις, ἕως ἂν κατακαῇ, ὡς ξηρὸν δύνασθαι ψήχεσθαι, καὶ κοχλιάριον πλῆρες εἰς τὸν προειρημένον χυλὸν ἐπιμίξεις, ἢ σὺν τῷ λευκῷ τοῦ ὠοῦ λεώσεις. Ἀλλὰ ἐὰν ἴσως τῇ συνεχείᾳ τοῦ αἵματος καί τις ἐκεῖ φανείη, ἡ ἕλκωσις εἴη γεγενημένη, σφόδρα φοβεῖσθαι ὀφείλομεν, καὶ ἐκ τῶν προχείρων τῶν δυσεντερικῶν θεραπεύομεν. Καὶ εἴ τις ἀρτίως κινδυνεύει, κατ' ὀλίγον θεραπεύεσθαι ἀεὶ ὀφείλει, ὅπως διαφύγοι τῇ τοῦ πάθους ἐκείνου ἡ τροφὰς σταλτικάς, τουτέστιν ὀρίζαν, φακῆν, γῦριν σὺν ὄξει ἀφεψημένην καὶ ἐλαίῳ σπανῷ ὀτυμεισὴν. δώσομεν τοίνυν καὶ ἐντύβια, καὶ θρίδακας καυλόν, καὶ ὠὰ ξηρά. ἐκ δὲ τῶν πτηνῶν ἡ περιστεραί, ἢ πέρδικα, ἢ γέρανον σὺν ὀξυκράτῳ, καὶ καρπὸν μυρτης, σὺν ἐλαίῳ σπανῷ ἑψηθῶσι. καὶ ἐσχάτως οἶνον δίδομεν. καὶ εἰς ἐκλελειμμένην ὑγείαν καταστήσωσι, βραδύτερον δοθῆναι.

* ἢ γυμναστικοῖς πιεσοῖς ...

* χύτρᾳ καινῇ.

Orizma. malim oryzam.

137. ρλζ. Περὶ ῥοώδους αἵματος τῆς γυναικός.

Αὕτη ἡ νόσος τῆς γυναικὸς τῇ τῶν χυμῶν πλεονεξίᾳ συμβαίνει. ἐκ πολλοῦ, ἤπερ ἐκ τῆς μήτρας ἐκχέεται. οὕτως τὸ ἑκατέρων ὡς ποικίλῳ χρώματι, ἢ καὶ αὐτὴ ἡ γυνὴ ἡ πάσχουσα ἐκ τοῦ τῆς μήτρας σώματος, κακὸν χρῶμα ἔχει. καὶ ἀνορεξίαν ποιεῖ. καὶ ἡνίκα περιπατεῖν ἄρξηται, ἐγκύπτει: καὶ οἴδημα τῶν ποδῶν ἔχει. διορίζεται δὲ ἡ νόσος αὕτη ἐκ τούτων τῶν σημείων. ὅτι ὀδύνη συμβαίνει, * καὶ διάπυρον ἔχουσι. καὶ ἐκεῖναι αἵτινες σὺν ὀδύνῃ, ἐπειδὴ καὶ ἕλκος ἔχουσι. Τὸ δὲ ἕλκος βλάπτει σὺν δὲ τῇ ζέσει ἐστὶ ῥυπαρόν, ἐπειδὴ καθαρόν. ἐκλύει τοίνυν ἡ διάρροια ἥτις ἄνευ ἕλκους καὶ ὀδύνης ἐστίν, ὅπως μόνος ὁ χυμὸς φέρεται διὰ τῶν προειρημένων ἁπάντων βοηθημάτων θεραπευθῆναι δύναται, ἅπερ ἐν τῇ ἐξαιματώσει τῆς μήτρας τεθείκαμεν. εἰ θελήσει τις τοίνυν ἁπλᾶς δοῦναι ποτές, οὐ κωλύομεν, ὥς ἐστιν ἡ πιτυία τοῦ λαγωοῦ, ἢ μόσχου, ἢ ἀρνός, ἢ ἐλάφου ἐὰν εὑρεθῇ. ἢ ἐκ ῥοῶν, οἶνον καὶ λέπια ῥοῶν, ἢ φλοιὸν στροβίλων. ταῦτα πάντα κεκομμένα καὶ λελειωμένα, καὶ ἐκ τούτου τοῦ ξηρίου διδόναι ποτὸν * ζ΄ δύο. ἄμεινον δὲ εἰ φοίνικες, καὶ μῆλα τὰ κυδώνια ἀφεψηθῶσι, καὶ ἐν αὐτῷ τῷ ὕδατι τὸ ξηρίον βάλλεις: καὶ οὕτως πίνειν παραδοίης. ὁσάκις δὲ σὺν ὀδύνῃ εἴη ἡ διάρροια, ἐγκολπισμά ἐστι, χυλὸς πτισάνης ἢ πλιοσαίης, καὶ πάντων τῶν θερμαινόντων καὶ χαλώντων χρηστόν ἐστι καταπλάσμασι καὶ θερμαῖς καὶ καλαῖς τροφαῖς. ἐκ τούτων γὰρ τῶν πραγμάτων καὶ ἐν τῇ ζέσει τὸ γεννηθὲν ἕλκος θεραπεύεται. εἰ δὲ ῥερυπωμένον εἴη, ὅπερ δοκιμάζεται ἡνίκα ἐκκριθῇ τρυγώδης χυμὸς ἢ καθαρός, ἐκείνοις χρώμεθα τοῖς εἴδεσιν, οἷς ἐν δυσεντερίᾳ, (πρὸς) καθαρὰ ἢ ῥυπαρὰ ἕλκη. πρῶτον μὲν ἡνίκα ἀρχώμεθα περὶ ἑλκῶν τῶν ἐν τῇ μήτρᾳ γινομένων ἀναγινώσκειν, ἐκεῖ πλήρη τὴν θεραπείαν εὑρήσεις. Ἡνίκα δὲ χρονία ἡ διάθεσις, περισσοτέραν ἐπιμέλειαν παρέχομεν. ἵνα τὰς δυνάμεις ἡ γυνὴ ἀναλαβεῖν δυνηθῇ, καὶ τὸν πρότερον χυλὸν τοῦ σώματος ἀναλαμβάνειν, καὶ ἐκ πάντων τῶν μετασυγκριτικῶν τὴν ὀλεθρίαν διάρροιαν ἐκδιῶξαι, καὶ εὐρωστίαν ἀνακτήσασθαι.

Harm. Gynæc. par. post. c. 20.

Lat. text. omisit.

138. ρλη. Περὶ διαθέσεως σπέρματος τῶν γυναικῶν ἣν οἱ Ἕλληνες γονόρροιαν καλοῦσι.

Ἐν τούτῳ τῷ νοσήματι σπέρμα ἐκ διαστήματος ταῖς γυναιξὶν ἐκχέεται, ἄνευ τινὸς ἐφέσεως, οὕτως ὡς σὺν * ὠχρώματι (καὶ) χαυνότητι τὸ σῶμα αὐτῶν τακῇ. τούτῳ δὲ τῷ νοσήματι, ὡς διάρροια συμβαίνει, καὶ σπέρμα ἐκχέει. καὶ πάντα τὰ ἐπέχειν δυναμένων παρεχόμενά εἰσιν. Ἀλλὰ μὴν καὶ λάμνα μολιβδίνα τοῖς νεφροῖς αὐτῶν ἐπιθεῖναι, καὶ οὕτως φασκιωθήτω. καὶ στρωμναῖς βραχείαις καὶ θερμναῖς σκεπάσμασι σκεπασθήτω, ὡς τῶν τῶν * ἀνθρώπων χαρακτῆρα μὴ θεᾶσθαι, μήτε τῶν μερῶν τῶν ἀφροδισίας μῦθος σὺν αὐταῖς μιγνύσθω. ἐν δὲ τῷ διαλείμματι τῶν μετασυγκριτικῶν πραγμάτων στερισκόμεναι ὦσιν, ἂν ἄλλων αἱ θεραπεῖαι καὶ οἱ πόνοι οἱ συνεχέστερον διετυπώθησαν.

Harm. Gynæc. par. post. c. 26.

* ἀχροίᾳ χρώματι.

* ἀνδρῶν.

139. ρλθ. Περὶ χαυνώσεως τῆς μήτρας.

* Αἱ γυναῖκες αἱ χαύνας ἔχουσαι μήτρας, ἔμμηνα πλειστόπερα καὶ συνεχέστερον ἐν τῷ μηνὶ συμβαίνει, σὺν ἀνορεξίᾳ δὲ ὡς πολλάκις: καὶ τὸ σπέρμα τοῦ ἀνδρὸς κατέχουσιν, ἀλλ' ἔξω ἐκπέμπουσι: καὶ ἔκτρωσις συμβαίνει. καὶ πρὸς τὸν νόμιμον χρόνον τὸ ἔμβρυον βαστάζειν οὐ δύνανται. οὕτως δὲ ἐστὶν ἡ ἀπόκλεισις τοῦ σπέρματος, * ὥσπερ τοῦτο ὅτι ἐν τῇ κοινωνίᾳ τοῦ ἀνδρὸς πρὸς τὴν σύλληψιν ἡ μήτρα δέξηται * τοῦτο μετὰ τὴν πρώτην ἢ τὴν δευτέραν ἢ τὴν τρίτην ἡμέραν ἔξω ἐκπέμψῃ. ἡ δὲ ἔκτρωσις, ὅταν τῶν δύο ἢ τριῶν μηνῶν ἤδη πεπληρωμένων, ἀλλ' ἄνευ ψυχῆς καὶ ἰσχνὸν τὸ ἔμβρυον ἀποπέμψῃ. Ὁ δὲ ἄωρος τόκος ἐστίν, ὁσάκις πρὸ τοῦ νομίμου (χρόνου) ὅμως ἤδη πλησιαζούσης ἡμέρας ἀτελὲς ἐκκέχυται τὸ ἔμβρυον. Πρὸ τοῦτο οὖν τὸ νόσημα καλῶς ταύτην μεταφέρομεν τὴν θεραπείαν, ἣν εἰς τὴν ἐξαιμάτωσιν τῆς μήτρας καὶ εἰς τὴν διάρροιαν ἐξεθέμεθα. ταύτῃ γὰρ καὶ διάρροια. χρονία συμβαίνει.

Harm. Gynæc. par. post. c. 19.

* ταῖς γυναιξίν.

* ὅτι

* hic τοῦτο abundat.

140. ρμ. Περὶ παραλύσεως τῆς μήτρας.

Ὁσάκις ἡ μήτρα παράλυσιν πάσχει, τὸ στόμα αὐτῆς σὺν ψύξει θερμασθὲν καὶ λελυμένον γίγνεται,

Harm. Gynæc. par. post. c. 28.

(καὶ) ἀναίσθητον τὴν φύσιν ἔχει, οὔτε τῶν δακτύλων τῆς μαίας αἰσθάνεται. αὕτη δὲ ἡ γυνὴ τὴν χρῆσιν τὴν ἀφροδισίων μισεῖ καὶ φεύγει. καὶ εἰ ἀναγκασθῇ, οὐ συλλαμβάνει διὰ τοῦτο καὶ πρὸς τὸ περιπατεῖν ἐμποδίζεται. καὶ αὐτὰ τοίνυν τὰ ἔμμηνα ἢ ἐπέχονται, ἢ ἀτάκτως ἐκκρίνονται. θεραπεύονται δὲ καθάπερ αἱ διὰ [illegible] κενῶνται, καὶ συνοδυνῶνται καθαιρόμεναι.

* στροφῶν.

141. ρμα. Περὶ * ἀνατάσεως τῶν ἐγκλίσεων τῆς μήτρας.

Harm. Gynæc. par. post. c. 5.
* φθάνει
* εἰς τὴν [illegible] τείνεται.
* τοῖς [illegible].

Αὐχὴν καὶ τὸ στόμα εἰς τέσσαρα μέρη κατακλίνονται, καὶ στρέφονται ἐνίοτε, καὶ εἰς τὰ ἀνώτερα μέρη * φθάνει. κατανοεῖται δὲ τῷ δακτύλῳ τῆς μαίας καὶ σημείοις τισίν. εἰ γὰρ εἰς τὸ πλευρὸν ἑαυτὴν κατακλινεῖ, αἱ τῆς ὀπῆς * καθέλκεται, καὶ ἐν τῷ σώματι ψύξεις αἰσθάνεται, καὶ εἰς τὸ περιπατεῖν ἐμποδίζεται. εἰ δὲ ἐν * τῇ προστέρᾳ γινομένη ἐστὶν ἡ κατάκλισις, καὶ τάσιν ἐπὶ τῆς κύστεως αἰσθάνεται καὶ τὸ οὖρον ἐμποδίζεται. εἰ δὲ κατὰ τὸ ὄπισθεν κατακλίνει ἑαυτήν, τὴν κόπρον σὺν ἐκπνευματώσει αἰσθάνεται ἐξελθεῖν, καὶ σὺν μεγίστῃ δυσχερείᾳ ἡ γυνὴ διαχωρεῖ, καὶ μάλιστα ἐὰν εἰς τὸ δακτύλιον γένηται ἡ κατάκλισις. ἀλλὰ ταῦτα πάντα τὰ σημεῖα εὑρεθῆναι εἰώθασι, καὶ διὰ τοῦτο οὕτως καὶ ταύτην θεράπευε, ὡς τὸ ὄπισθεν εἰρήκαμεν.

142. ρμβ. Περὶ στειρώσεως τῆς μήτρας.

Harm. Gynæc. par. pr. cap. 3.
* ἄγε.

Ἡ στείρωσις, κοινὸν πάθος ἐστὶ καὶ ἄρρεσι καὶ θηλείαις. ἐκ πλειόνων δὲ αἰτιῶν συμβαίνειν εἴωθεν. * ὥσπερ δὲ καθόλου αἱ γυναῖκες μὴ συλλαμβάνουσιν, ἢ ἡνίκα συλλάβωσιν οὐ κατέχουσιν: ἢ οὐκ ἀμελεῖ τὸν νόμιμον χρόνον ὑποφέρειν δυνηθῇ, ἵνα εἰς ὁλόκληρον τὸ ἔμβρυον τεχθῇ. αὕτη τοίνυν ἡ στείρωσις ἀποτελεῖται εἰς τὸ ἄρρεν ἢ τὸ θῆλυ, εἴ τι νόσημα ἐν τῷ σώματι ἔχουσι πάντων τῶν μερῶν ἐκείνων τῶν ἀναγκαίων ὄντων τῇ συλλήψει. διὰ τοῦ ἀνδρὸς τοίνυν ἡ σύλληψις ἐμποδίζεται, ἡνίκα τὸ πᾶν σῶμα σχῇ ἐν τῷ παρεληλυθότι, δηλαδή, χρονίαν τινὰ ἀρρωστίαν * τῶν σωμάτων, κακεῖ τὸ σπέρμα αὐτοῦ λεπτόν ἐστιν, ἢ ἐξ ὕδατος ὅμως, ἢ σφοδρᾶς ψύξεως, ἢ πλέον παρὰ τὸ καθῆκον τῇ θερμότητι ἐστὶ διεφθαρμένον, ἢ τῇ ἰδίᾳ ἀσελγείᾳ τῇ συνεχεστέρᾳ ἀφροδισίᾳ, μεθ' ὧν καὶ (ἰσχύος) ἄνευ ἰδίων τῶν μερῶν, ἢ ὁ ἀνὴρ ἐμποδίζειν εἴωθεν, ὁσάκις ἐξωγκωμένος ἐστίν, ἢ παραλελυμένος, τουτέστιν ἐν τῷ πλαγίῳ τοὺς ὑμένας ἔχουσι, δι' οὗ τὸ σπέρμα ἐκπέμπουσιν. ὁμοία δὲ * στείρωσις εὑρίσκεται διὰ γυναικείου πάθους. εἰ γὰρ εἰσὶ λεπταὶ καὶ τεταμέναι καὶ φθισικαί, ἢ * κατεσκληκυῖαι: ἢ παρὰ φύσιν πολὺ παχεῖαι καὶ πιμελώδεις, ἢ ὀργίλαι καὶ θυμώδεις. οἷς μέρεσι δὲ γυναῖκες ἐμποδίζονται, ὁσάκις ἢ * καθαίρονται, ἢ τὸ στόμα τῆς μήτρας ἐγκεκλεισμένον ἔχωσιν, ἢ ἐστραμμένον, ἢ ὑμενῶδες, ἢ τινι πράγματι αἰτιώμενον, ἢ δῆλον τύλωσιν, ἢ σκλήρωσιν, ἢ ἕλκος ἐκεῖ ἔχωσιν, ἢ ἐν τῇ κοινωνίᾳ τοῦ ἀνδρὸς τὸ σπέρμα οὐκ ἀποβάλωσι, καὶ ἐντεῦθεν εἰσὶ στεῖραι καὶ * ἄγαμοι. θεραπεύονται δὲ ἕκαστα τὰ προειρημένα ταῖς ἰδίαις ἐπιμελείαις οὕτω, ὡς κεκμηκὼς ὁ ἀνὴρ τοῖς γυμνασίοις καὶ τῇ ἀλοιφῇ καὶ τῇ ποικίλῃ τροφῇ ἀναλαμβανέσθω. εἰ δέ τι χρόνιον νόσημα ἐμποδίζει, πρῶτον θεραπευθήτω, καὶ οὕτως ἀναληφθήτω. τοὺς δὲ ἐκτεμνομένους καθάπερ ἐν τῷ χειρουργικῷ περιέχεται θεραπευτέον. ὁμοίως τοίνυν ἡ γυνὴ ἀναληφθήτω, καὶ θεραπευθήτω. εἰ δὲ ὑπό τινος αἰτίας τὸ * σῶμα ἐγκεκλεισμένον ἐστί, ἢ ἐὰν ὁ ὑμὴν κεκλεισμένος, ἀνεῳγμένος ἐστίν: ἐὰν τὸ ἕλκος ἔχει, διάφορος αὕτη θεραπεία. ἡ τύλωσις δὲ καὶ ἡ σκληρία, μαλακτέα. ἐκτὸς δὲ τούτων τῶν αἰτιῶν οὐδεμία, ἄλλη τις αἰτία, εὑρεθῇ ἂν ἡ ποιοῦσα στείρωσιν, ἢ τὴν σύλληψιν ἀποβάλλουσα.

* τῶν σωμάτων abundat, in singulari legendum τοῦ σώματος.
* στείρωσις.
* κατεσκληκυῖαι.
* μη.
* forte, ἄτεκνοι.
* στόμα.

143. ρμγ. Περὶ δυσχεροῦς καὶ κοπώδους τόκου.

Harm. Gynæc. par pr. cap. 11.

Πολλαί εἰσιν αἰτίαι ἐφ' αἷς ὁ κοπώδης καὶ δυσχερὴς τόκος ἀποτελεῖται. μία τοίνυν αἰτία παρ' αὐτῆς τῆς τικτούσης. ἄλλη δὲ παρὰ τοῦ τικτομένου ἐμβρύου. τινὲς δὲ καὶ τρίτην αἰτίαν προσάγουσιν. ἢ ἐκ τῶν ἐκτὸς συμβαίνειν εἴωθε. παρ' ἄλλοις δὲ καὶ τετάρτη ἐξαριθμεῖται μικτὴ λεγομένη. ἥτις ἐκ πάντων τῶν προειρημένων μίγνυται.

144. ρμδ. Πῶς λέγουσι ἐξ αὐτῆς τῆς τικτούσης τὸν δυσχερῆ τόκον συμβαίνειν;

Οἷον ἐὰν ὀργίλη ᾖ, ἢ ἐντρεπτική, ἢ δειλή, ἢ πρωτοτόκος. καὶ ὅλῳ τοίνυν τῷ σώματι, ἢ πολὺ ἰσχνή, ἢ σφόδρα πιμελώδης, ἢ μυώδης, ἢ ἄρρωστον σῶμα ἔχουσα, ἐμποδίζεται. τοῖς δὲ μέρεσιν ἴσως * μὴ ἡ αὐτὴ μήτρα ἐν ζέσει εἴη ἢ τισὶ κονδυλώμασιν ἐμποδισθῇ, ἢ τὸ στόμα αὐτῆς στενώτατον ᾖ, ἢ ἐκ μέρους κεκλεισμένον, ἢ ἐν τῷ πλησιάζειν τις αἱμορραγία καὶ ἄθροισις εἴη, ἢ ἐν τῇ κύστει λίθος, ἢ ἐν τῷ κώλῳ τῶν κόπρων ἐπίσχεσις εἴη. ἐκ τούτων γὰρ πασῶν τῶν αἰτιῶν ἡ ἔξοδος τοῦ ἐμβρύου δυσχεραίνεται.

145. ρμε. Πῶς λέγουσι διὰ τοῦ τικτομένου ἐμβρύου τὴν τοῦ τόκου δυσχέρειαν συμβαίνειν;

Δηλαδὴ ὅταν φυσικῶς μεγίστη κεφαλή, ἢ ὅλον τὸ σῶμα τῆς γαστρὸς μεῖζον, * ἢ ἡ δῆλον, ὅτι ὑδρωπικόν ἐστιν, ἢ κυρτόν, ἢ ἀσθενές, ἢ πεφυσημένον, ἢ ἀποτεθνημένον, ἢ τῇ θέσει παρὰ τὴν φύσιν ὄν.

146. ρμς. Πόσοις καὶ ποίοις σχήμασι τὰ ἔμβρυα γεννῶνται.

Γενικὰ μὲν τέσσαρά εἰσι γένη, κατὰ κεφαλήν, κατὰ πόδας, ἢ πλάγιον κείμενον, ἢ διπλωμένον. ἰδικὰ δὲ σχήματα πλείονα εὑρίσκονται. ἐκεῖνο γὰρ τὸ κατὰ κεφαλὴν φερόμενον, ἐνίοτε μὲν τὴν κεφαλὴν εἰς τὸ στόμα τῆς μήτρας ἔχει, τὸ δὲ λοιπὸν σῶμα ἐστραμμένον κατὰ κεφαλὴν κατερχόμενον, ὡς πρότερον μὲν ἢ ἐν τῷ στόματι, ἢ ὄπισθεν τὴν κεφαλὴν ἐμπήξῃ. ἢ πλαγίως ἑαυτὸ ἀπορρίπτει. καὶ ἐνίοτε ἀπὸ ἐπιχύσεως. ἐνίοτε τοίνυν τὴν μίαν χεῖρα ἔξω * ἐπαναδίδει, τὸ λοιπὸν μέρος ἔνδον ἐζευγμένον τῶν ποδῶν εὑρεθήσεται. ἢ καὶ αὐτὴν ἐξαιτούμενον. ἄλλο δὲ σχῆμα ὅπερ κατὰ πόδας ἐνίοτε κατέρχεται, οὕτως ὡς ἀνά-

* proiicit. ἐκτείνει.

θετον

θεται τὸ στόμα τῆς μήτρας τοὺς πόδας σχῇ ὀρθοὺς, τὰς δὲ χεῖρας ἐζευγμένας τοῖς πλαγίοις. ἐνίοτε ἐν τῷ προτέρῳ μέρει, ἢ ὄπισθεν ἀπὸ τοῦ στόματος τοὺς πόδας ἐμπήξῃ. ὅπερ καὶ αὐτὸ ἐνίοτε σὺν ἐπισχέσει, ἐπὶ δ' αὖ ἐπισχέσεως γενέσθαι εἴωθε. καὶ ποτὲ μὲν τὸν ἕνα πόδα, ἢ τοὺς * ἑκατέρους γε ἔξω ἐκπέμπει, τῶν χειρῶν δηλονότι ἐπὶ τὴν κεφαλὴν συνεστραμμένων. καὶ * ποτὲ δὲ διῃρημένοις τοῖς ποσὶ, * τῶν μερῶν τῆς μήτρας κεχωρισμένους ἐμπηγνύει. ἐνίοτε διπλωθὲν τῶν ποδῶν μετὰ τῶν γονάτων, ἐξελθεῖν ἀναγκασθήσεται. ἐνίοτε οὕτως διπλωμένων, ὡς καθεζομένῳ ὁμοίως τὰ τραύματα ἔξωθεν δείξῃ: ἢ ἐναντίως, οὕτως διπλωμένων, ὡς τὰ πέλματα τῇ κεφαλῇ ἐζευγμένα εἰς τὸ στόμα τῆς μήτρας εὑρήσεις. Τὸ δὲ πλαγίως κείμενον, ἐνίοτε ἐν τῷ πλαγίῳ, ποτὲ ὕπτιον, ποτὲ εἰς τοὺς ὀδόντας εὑρεθήσεται. οὕτως τοίνυν διεδιπλωμένων * ἐσκυλμένων, τεθειμένων εἶναι δύναται.

* melius, ἀμφοτέρους.
* L. interp. nō habet.
* τοῖς μέρεσι.
* ἢ εἰς πρόσωπον.

147. ρμζ. Ἐκ * τούτων τοίνυν τῶν ἀφηγημένων σχημάτων, * ἅπερ εἰσὶν ἐναντιώματα, καὶ κατὰ φύσιν: καὶ τὰ ἐναντία, καὶ παρὰ τὴν φύσιν;

* ποσάρων.
* ποῖα.
* εὐθεῖα.

Ὁσάκις κατὰ κεφαλὴν φέρεται, οὕτως ὡς εἰς τὸ στόμα τῆς μήτρας * εὐθέως ἡ κεφαλὴ αὐτοῦ εὑρεθήσεται, * τὰς χεῖρας δηλονότι ταῖς πλευραῖς ἐζευγμένας.

accuſatiui pro genitiuis abſolutis.

148. ρμη. Πῶς δὲ πλασματικότερον τὸ καλοῦ σχήματος ἐπὶ προφερόμενον ἔμβρυον;

Ὁσάκις τῶν ποδῶν ἐζευγμένων κατέρχεται, καὶ εἰς τὸ στόμα τῆς μήτρας τεθειμένων, τῶν χειρῶν, δηλαδὴ ταῖς πλευραῖς ἐπιδοθείσαις, * (οὐδέποτε αὐτὸ ἡ μαῖα κατέξῃ. ἀλλ' ἡνίκα κατελθεῖν ἄρξηται, εἰσβαλλέσθω τὴν χεῖρα. τὰς χεῖρας αὐτοῦ κρατησάτω, καὶ αὐτὰς καταγάγοι, μήπως τὰς χεῖρας * ἀνεώξῃ, καὶ αὐταὶ ἐκεῖ ἀπομείνωσιν.) ἀλλ' ἐκ τῶν δύο σχημάτων ἀμφότερον ἐστὶ τὸ κατὰ κεφαλῆς κατερχόμενον. ἡνίκα γὰρ ἀγωνίζειν ἄρξηται, οὐδὲν ῥύπος ἐστί.

Latinis interpres omiſit, inclula parentheſi.
* ἀνέλκῃ.

149. ρμθ. Πῶς λέγουσιν ἐκ τῶν ἐκτὸς συμβαινόντων αἰτίων δυσχερέστερον τόκον γίνεσθαι;

Συνεχέστερον γὰρ ἢ τῇ πάνυ ψύξει τοῦ ἀέρος, ἢ ὀλίγον * πλέον θερμασίᾳ, ἢ δηλονότι ἡνίκα ἅπερ τῆς τικτούσης εἰσὶν ἀναγκαῖα, οὐ πάρεστι.

* πλέον.

150. ρν. Πῶς λέγουσι διὰ τὸ * φύλακος ἐμποδίζεσθαι τὸν τόκον;

* χείω.

Ὅτι βραδύτερον ὑπὸ τοῦ βάθους ἀναλύεται (τῆς μήτρας) ἢ δῆλον οὕτως στερεωμένος ἐστὶν, ὡς δυσχερῶς ἐκχεθῆναι). ἢ δηλαδὴ οὕτως λεπτός ἐστιν, ἵνα πρὸ τοῦ καιροῦ * ὁ τόκος λελυμένος ἢ καὶ πρότερον τὸν χυμὸν ἐκεῖνον ἐκχέῃ, ὅνπερ διὰ τὸ ὀλίσθημα τοῦ παιδίου προαποτετρεπισμένων ἔχει.

* τοῦ τόκου.

151. ρνα. Πῶς λέγουσι κατ' ἄλλον τρόπον, ὥσπερ ἐκ πασῶν τῶν αἰτιῶν γίγνονται τὸν τόκον ἐμποδίζεσθαι;

Διότι περ νοσερὸν καὶ χαῦνον ἐστὶ τὸ ἔμβρυον, καὶ διὰ τοῦτο οὐ βοηθεῖ τῇ ἀνάρξῃ τῆς τικτούσης. ἢ δῆλον τεθνηκὼς, ἢ μικρὰν κεφαλὴν ἔχει, καὶ διὰ τοῦτο τὸ στόμα ἐκτανθῆναι οὐ δύναται ὑπὸ παρὰ τῆς μαίας εὐχερῶς καταλαμβάνεται. καὶ * αὐτὰ τὰ αἴτια ἃ ἐγὼ Μοσχίων καὶ οἱ λοιποὶ ἀρχηγοὶ τεθελήκασι ποιῆσαι τοῦ δυσχερεστέρου τόκου. * Σωρανὸς δὲ ἄλλας προστίθεται αἰτίας. βούλεται γὰρ ἐπικυρῶσαι, ἢ ἐξ ἐπισχέσεως ἐμποδισθῆναι τὸν τόκον, ἢ * συσφιχθέντων, καὶ ξηρανθέντων αὐτῶν τῶν μερῶν. (ἢ) ἐκ διαῤῥοίας τοῦ πλεονάζοντος χυμοῦ, * ἢ διαῤῥοίας αἵματος * ἀναληφθεισῶν τῶν δυνάμεων τῆς τικτούσης, ἢ (ἐξ) ἐκείνων τῶν πραγμάτων οἷς τὸ στόμα τῆς μήτρας συγκλείεσθαι εἴωθεν, καθάπερ τοῖς μώλωψιν, ἢ ταῖς κλείσεσιν, ἢ ταῖς θρύψεσιν, εἴ τι αἱμορραγίαις, καὶ τούτοις τοῖς πλείοσιν ὁμοίως. ἢ τοίνυν τῷ θανάτῳ τοῦ ἐμβρύου, ἢ * ἐσκυλμένον παρὰ φύσιν τεθειμένῳ, ἢ τῇ πλεονεξίᾳ τῶν μερῶν, τῆς γαστρὸς, τῶν χειρῶν, ἢ τῶν ποδῶν ἔχῃ. ἢ (ὅτι) αὐτὰ τὰ ἔμβρυα, πόσα ῥᾳ ἢ πέντε εἰσίν.

Καὶ ταῦτα ἐστι τὰ αἴτια.
* Σωρανός.
* ὄντων.
διὰ διαῤῥοίας.
* ἀναλωθεισῶν, vel ἀναλωθεισῶν.
* ἐς πλάγιον.

152. * ρνβ. Ποίας τοίνυν ἐπιμελείας μανθάνουσιν αἵτινες, ἃ μετὰ βραδυτῆτος καὶ σὺν δυσχερείᾳ τίκτουσι;

Harm. Gynæc. par. pr. cap. 12. Vide Aetium lib. 16. cap. 22. forte.
* εἰσγουσι.

Εἰσί τινες αἵτινες διὰ ἐπίσχεσιν καὶ * στένωσιν ξηροτέρους, ἀλλὰ μὲν καὶ ζῶσι (ἐμποδίζον), εἴτε ἀπὸ σφοδρᾶς ψύξεως τὴν πάχυσιν, ἢ (διὰ) σκλήρωσιν τοῦ σώματος τοῦ ἐμβρύου, ἢ τῆς μήτρας βραχύτητα, ἡνίκα ἐπὶ μακρὸν χρόνον τὴν σύλληψιν δέξῃ): εἴτε παχύτητα τοῦ σώματος, ἢ φόβον, ἢ ὀργιλότητα. *

* interpres addit, vel colli matricis curuedine vel torſione. Hæc omnia ſupradicta chalaſtica diligentia relaxari ſolent.

153. ρνγ. * Περὶ γυναικὸς δυστοκούσης καὶ μὴ δυναμένης ταχέως γεννῆσαι.

* Ὅσον χλιάζει δίδου ῥοφῆσαι καὶ ἀνωδύνως παραχρῆμα γεννᾷ. ἢ ἐκ ῥαφανίδων ποιήσας στέφανον, στέφον τὴν ὠδίνουσαν, καὶ παραχρῆμα τέξεται. εὐθέως δὲ ἅρπασον τὸν στέφανον ἐκ τῆς κεφαλῆς αὐτῆς, ἵνα μὴ βλάψῃ. ἢ περιστερᾶς κόπρον καπνισον αὐτὴν, καὶ εὐθέως τέξεται. ἢ ᾠὰ δύο σὺν πηγάνῳ καὶ ἀνίσῳ καὶ κυμίνῳ λεάνας, πάντα ὁμοῦ σὺν οἴνῳ λευκῷ δίδου πιεῖν ἀπυρέτοις: ἐὰν δὲ πυρέσσωσι, μετὰ ὑδρομέλιτος, ἢ καυλίον ἀνήθου ποίησον στέφανον, καὶ ὡς ἀνωτέρω εἴρηται, στεφάνωσον τὴν κεφαλὴν αὐτῆς. ἢ λαβὼν ὁ ἀνὴρ τῆς τικτούσης, λαγωὸν ζῶντα καὶ κρύψας ὑπὸ τὸν κόλπον αὐτοῦ, εἰσελθὼν περιέλθῃ τὴν κλίνην ἅπαξ, καὶ ταχέως φύγῃ ἔξω, ἵνα μὴ καὶ τὰ ἔντερα αὐτῆς ἐκβάλλῃ.

Caput hoc 153. & ſequētia omnia in tranſlatu Latino nō habentur: ſed pro ijs alia ſolia in quarto (vt loquūtur) 14. de obſtetricatu, & de varijs paſſionib. vteri curandis.

154. ρνδ. Περὶ γυναικὸς ἀμβλωσκούσης.

Ταῖς δὲ ὠμοτοκούσαις καὶ μὴ τελεσφορούσαις τὰ ἔμβρυα δίδου πιεῖν ἀρτεμισίας δραχμὴν, ἢ τοικεράπαιη. λεάνας σὺν οἴνῳ εὐώδει.

155. ρνε. Πρὸς τεθνεκὸς βρέφος, ἵνα αὐτὸ καταβάλλῃς;

Πράσου δεσμὴν καὶ πηγάνου δεσμὴν ἀφεψήσας σὺν οἴνῳ εὐώδει, δίδου πιεῖν τρίτον. Ἄλλο. Τὰ νεκρὰ ἔμβρυα ἐκβάλλει χολὴ προβάτου θυμιωμένη.

156. ρνϛ. Πρὸς τὸ μὴ ἐκβάλλειν τὸ βρέφος.

Γυνὴ ἔχουσα ἐν γαστρὶ οὐκ ἀποβαλεῖται, ἐὰν λαβὼν βάτου ῥίζαν, καὶ βαλὼν αὐτὴν εἰς πανίον, δήσῃς εἰς βραχίονα αὐτῆς: ἔσται ἄφθορος ἕως οὗ τέξεται. Ἄλλο. Γυνὴ οὐκ ἀποβαλεῖται τὸ ἔμβρυον, ἐὰν λαβὼν * ζοχλὴν βοταίαν μετ' οἴνου δώσῃς αὐτῇ πιεῖν.

*Vide an vocabulum sit Arabicum, zucha fortè, vel fucham. * λακτύκας

157. ρνζ. Πρὸς τὸ γάλα τῆς γυναικὸς [illegible].

Τῆλιν ζέσας καὶ λειώσας αὐτὴν, τοῖς μασθοῖς (ἐπίπλαττε) ἢ μελάνθιον μετὰ ἑψήματος πότιζε. γο. ἢ σήσαμον μετὰ γλυκέως ἐν βαλανείῳ πότιζε, ἢ κανναβόκοκκον λειώσας μετ' οἴνου ἀκράτου πότιζε. ἢ πίτυρα. μετὰ ῥίζης μαράθρου ἀπὸ λουτροῦ μετὰ οἴνου πότιζε, τὸ καθέψημα αὐτῶν.

158. ρνη. Περὶ τοῦ σβέσαι γάλα γυναικός.

*fortè, λιποῦσι-σαι. Γυναικὸς γάλα * ἀπὸ φρύξεις οὕτως: Φάβα ἄλεσον καὶ ἔλαιον ἀναμίξας, κατάπλασσε τοὺς μασθοὺς αὐτῆς.

159. ρνθ. Πρὸς τὸ μὴ αὐξάνειν γυναικὸς μασθούς.

Κωνείου σπέρμα φρύξας καὶ λειώσας κατάπλασσε ἡμέραις ζ.

160. ρξ. Περὶ γυναικὸς ἀτέκνου ἵνα συλλήψεται.

Γυνὴ ἄτεκνος ἢ μὴ τίκτουσα ποιήσασα, συλλήψεται οὕτως. Ποιήσεις, ταύτην τὴν σκευασίαν. Κηροῦ Τυῤῥηνικοῦ γο. γ. ἀφρονίτρου γο. α. Τύλεως γο. α. 𐅵. τὸ δὲ ἀφρόνιτρον καὶ τὴν. τῆλιν λείαν μίσγε τοῖς συνθέτοις. ἢ * σατύρου σπέρματος γο. δ. χολῆς δόρκου τὸ ὑγρόν.

* σατυρίου.

*His notis inclusa moralis sententia nescio quomodo huc irrepsit: qua sublata è medio reliqua coniungenda videtur, sic: χολῆς δόρκου τὸ ὑγρὸν (μιγνύσθω) χολὴν αἰγείαν, &c. * χρῶσθαι. * fortè, σινδόνα. * τοῖς πόδεσι, vel τῶν ποδῶν. * mulier fortè est quæ misit, vt hæc nō sint Moschionis.

* Ἄνθρωπε γλῶσσαν πιοῦσαν, κοιλίαν δάμαζον, τὸν οἶνον φύγε, καὶ φαῦλε κόσμον καὶ ψυχῆς ὡς γέρων. * Χολὴν αἰγείαν, καὶ θὲς εἰς τὸν ὀμφαλὸν τῆς γυναικὸς ἐπὶ ἡμέρας ζ. καὶ συγγινέσθω τῷ ἀνδρὶ σπλεῦνος αἴξυνος, καὶ θαυμάσεις. Ἡ ἀλώπεκος κόπριον λειώσας, καὶ μίξας μετὰ ῥοδίνου ἐλαίου ἢ αἰγείου, ἄλειφε τὸ αἰδοῖον τῆς γυναικός, ὡσαύτως καὶ τοῦ ἀνδρός, καὶ συλλήψεται. Ἡ πιτύαν λαγωοῦ ἀνάλυσον εἰς ῥάκος ἐν ᾧ τὸ παιδίον γυμνωθὲν ἐτυλίχθη. (καὶ) ἡ γυνὴ λαβοῦσα αὐτὸ ὑποτιθέσθω ἑαυτῇ, καὶ ἀνδροκοιτείτω. Ἕτερον πρὸς τοῦτό ἐστι διὰ πεσσοῦ καθαρτικοῦ, * χρῶ δὲ αὐτῷ οὕτως ἡμέραις θ. μὴ πλησιαζούσα τῷ ἀνδρί, ἀλλὰ διαμενέτω οὕτως. Καὶ εἰ μὲν θέλεις ἄρρεν ποιῆσαι, τοῖς ἄρεως ἡμέραις: εἰ δὲ θῆλυ, ἀφροδίτης. καὶ τότε ἀπὸ τῆς καθάρσεως συγγινέσθω τῷ ἀνδρί. ἡ δὲ * χρῆσις ἐστὶ τοῦ πεσσοῦ τοιαύτη. ὀποῦ μήκωνος, στυπτηρίας σχιστῆς, κρόκου ἀνὰ γο. δ. μελανθίου γο. β. πετρελαίου γο. 𐅵. μύρου σχοίνου τὸ ἀρκοῦν. γλυκείας γο. α. 𐅵. καὶ μέλιτος Ἀττικοῦ τὸ ἀρκοῦν. Παρατιθέσθω δὲ ὁ πεσσός, εἰς τοὺς * πόδας τῆς ὑστέρας. Ἔπεμψε δὲ καὶ κυρία Ἰουλία Ἀγριππίνη τὴν χρῆσιν, ἥτις μέχρι τοῦ δεῦρο μὴ κύουσα, ἔχει τὸν ποθεινότατον υἱὸν Διογενιανὸν ἐκ τοῦ φαρμάκου τούτου. καὶ σοι δὲ κυρία ἐξαιρέτως ἔπεμψα τὴν γραφὴν * ἀσφαλισαμένη πρὸς τὸ μὴ διαπιστεῖν * πρὸς σέ.

161. ρξα. Πρὸς τὸ γυναῖκα μηδ' ὅλως συλλαβέσθαι.

*περὶ σοῦ. *Quare apud Aetium lib. 16. cap. 17.

* Ἡ γυνὴ οὐ συλλήψεται οὕτως ποιήσασα: Τὸ ὀστοῦν τοῦ ἐλάφου ὃ περιέχει εἰς τὴν καρδίαν, βάλον καὶ ξέσον ἐξ αὐτοῦ, καὶ δὸς πιεῖν τῇ γυναικί, καὶ οὐ τέξεται. ἢ ὑοσκυάμου σπέρμα τρίψας μετὰ γάλακτος ἱππείου, ἔμβαλε εἰς δέρμα ἐλάφου. καὶ ἐπίδησον τὸν βραχίονα αὐτῆς, καὶ θαυμάσεις. εἰ δὲ βούλει πειρᾶσαι, αὐτὸ περίαψαι ὄρνιθι καθ' ἑκάστην λικτύσῃ, καὶ οὐ μὴ τέξεται: ἢ χύτρᾳ ζεούσῃ, καὶ οὐ μὴ ζέσει: ἢ ῥεούσῃ, καὶ οὐ μὴ ῥεύσει. Ἡδύοσμος περὶ τοῦ πλησιάζειν παρατιθέμενος, ἢ προστιθέμενος. Ἡ ἀλόης δραχμὴ μία. κηρέως δραχμὴ μία, ἢ τοι κεράτια ιη. πάνακος δραχμὴ μία. ταῦτα ὕδατι λειώσας, καὶ ποιήσας * κολλύρια ἐπιμήκη, πρόσθες τῷ γυναικείῳ αἰδοίῳ. παραχρῆμα γὰρ ἐκβάλλει τὸν γόνον ἔξω. Ἡ λεύκης τοῦ δένδρου τῆς ῥίζης γο. α. λειώσας σὺν ἡμικοτύλῃ ὕδατος πάρεχε ἐξ ἀφέδρου, καὶ οὐκέτι κύει.

*κολλύρια.

162. ρξβ. Πρὸς τὸ γνῶναι γυναῖκα εἰ γόνιμός ἐστιν, ἢ οὔ.

Ῥητίνην θυμίασον ἤγουν ὑποκάπνισον, ἢ λίβανον, ἢ στύρακα, ἢ τοι θυμίαμα ἢ ἄσφαλτον ὑπόθες ὑποκάτω αὐτῆς ἀσφαλισάμενος πανταχόθεν, ἵνα μὴ ἐξέρχηται τὸ κάπνισμα καὶ εἰ μὲν ἐκ τοῦ στόματος αὐτῆς ἐξέρχεται ἡ ὀσμὴ τοῦ καπνίσματος καὶ ἐρεύγεται, ἐπίγνωθι ὅτι γόνιμός ἐστιν. ἐὰν δὲ οὐκ ἐρεύγηται, οὐδὲ ὀσμὴν ἀναπέμπει διὰ τοῦ στόματος, γνῶθι ὅτι στεῖρα ἐστίν. ἀπεκλείσθη γὰρ αὐτῆς ἡ μήτρα, καὶ * σχῆμα *

*fortè, καὶ οὐκ ἀνέφξεν τὸ σπέρμα ἐν γαστρὶ αὐτῆς.

Καρπὸν ἐν γαστρὶ αὐτῆς. Ἡ λαβὼν ἀγγεῖα ὀστράκινα, καὶ σημειωσάμενος αὐτὰ ἀκριβῶς, βάλε εἰς αὐτὰ κριθὴν ἢ ὄροβον. καὶ οὐρείτωσαν ὅ, τι ἀνὴρ εἰς τὸ ἓν καὶ ἡ γυνὴ εἰς τὸ ἕτερον. καὶ θὲς αὐτὰ εἰς τόπον ἐν ᾧ ἐστι κατάψυχρον, ὥστε ἄχρι ἑπτὰ ἡμερῶν, μηδ' ὅλως παραλαμβάνεσθαι. τῇ δὲ ἑβδόμῃ βάλον αὐτὰ καὶ ἴδε. καὶ ἐὰν βλαστήσωσι τὰ ἀμφότερα, γόνιμοί εἰσι. εἰ δὲ ἓν ἐξ αὐτῶν οὐ βλαστήσῃ, ἐκεῖνος ἐστείρωται.

163. ρξγ. Περὶ τοῦ γνῶναι πότερον ἄρρεν ἢ θῆλυ τέξεται.

Λαβὼν ποτήριον ὕδατος γεμισθὲν, καὶ ἐκθλίψας ἐκ τοῦ μασθοῦ τῆς γυναικὸς γάλα, δύο ἢ τρεῖς βρεχθεὶς, ἐπίσταξον τὸ ποτήριον ἐν τῷ ὕδατι: καὶ εἰ μὲν στῇ ἄνω γάλα καὶ ἐπιπλέει, ἄρρεν τίκτει: εἰ δὲ διαλυθῇ καὶ βυθίσει κάτω, θῆλυ τέξεται. Ἡ κάθισον αὐτὴν ἐπὶ τὸ ἔδαφος (ἐπὶ) σκίμποδα, καὶ ἀπομακρυνθεὶς ἀπ' αὐτῆς ὀλίγον κάλεσον αὐτὴν ἐλθεῖν πρός σε: ἀνισταμένη δὲ αὐτὴ ἐὰν τὸν δεξιὸν πόδα προτείνῃ ἄρρεν ἔχει, εἰ δὲ τὸν ἀριστερὸν, θῆλυ. Ἢ βλέπε τοὺς μασθοὺς αὐτῆς, ἤγουν τὰς ῥώγας: καὶ εἰ μὲν ὀρθαί εἰσιν, ἄρρεν ἔχει, εἰ δὲ κάτω νεύουσι, θῆλυ συνέλαβε. Ἢ πρόσεχε. καὶ εἰ μὲν οἱ μασθοὶ εἰσὶν εὔχροοι, ἄρρεν ἔχει: εἰ δὲ δύσχροοι, θῆλυ συνέλαβε.

ΤΕΛΟΣ.

ΙΑΜΑΤΑ

ΙΑΜΑΤΑ ΑΤΤΑ ΑΝΩΝΥΜΟΥ ΤΙΝΟΣ, Ἃ ΜΕΤᾺ ΤῊΝ ΤΟΥ ΜΟΣΧΙΩΝΟΣ βίβλον γεγραμμένα εὑρήκαμεν.

REMEDIA QVÆDAM AVTORIS INCERTI, quæ poſt Moſchionis librum ſcripta reperimus.

α. Πρὸς ἄψιν κεφαλῆς, τουτέστιν ἀλωπεκίαν ἢ ὀφίασιν.

Ἡ ἀλωπεκία καὶ ἡ ὀφίασις κοινή ἐστι, καὶ κοινὴν θεραπείαν δεῖ προσφέρειν. κέκληται δὲ ἡ ὀφίασις, ἐπειδὴ τῷ σχήματι τοῦ χρώματος τοῦ ὄφεώς ἐστιν. ἡ δὲ ἀλωπεκία, ἐπειδὴ τῆς ἀλώπεκος ὅμοιόν τι χρῶμα. * Τοῦτο δέ τι πάθος συνεχῶς καταλαμβάνεται γίνεσθαι ἀπὸ κακίστων χυμῶν τῶν ἐν τῇ κεφαλῇ. Παρὰ Ῥωμαίοις δὲ ἄψις ὀνομάζεται, ὅθεν καὶ τὸ εἶδος τοῦ κακοῦ καὶ τὸ χρῶμα αὐτοῦ, ἐν τῷ δέρματι τῆς κεφαλῆς ἐνδείκνυται, λευκὸν γὰρ ὑπάρχον σημαίνει, ὅτι ἐστὶν ἀπὸ φλέγματος, ὑπομέλαν δὲ, ὅτι ἀπὸ μελαγχολικοῦ χυμοῦ. ὠχρὸν δὲ ἀπὸ ξανθοῦ καὶ χολώδους χυμοῦ γίνεται.

Alia ſunt quæ Paulus & Aetius habeant. Ὀνόματα. * Area.

Ἔξεστι πρῶτον κενῶσαι τὴν κακοχυμίαν ἐκ τῆς ἀλόης καὶ κολοκυνθίδος, δεχόμενον ταῦτα. ἀλόης LL. γ. κολοκυνθίδος LL. δ. σκαμμωνίας γο. η. ἀψινθίου χυλοῦ LL. δ. σὺν χυλῷ κράμβης ποιήσεις καταπότια, καὶ δώσεις κατὰ τὴν δύναμιν καὶ ἡλικίαν ὅπως πέψει. Εἰ δὲ μελαγχολικὸς χυμὸς εἴη, ἐλλέβορον μέλανα αὐτῷ προσμιγνύεις: εἰ δὲ χολώδης εἴη, σκαμμωνίαν προσμιγνύεις. Καθαίρει δὲ ὅλον τὸ σῶμα. καὶ τῇ κεφαλῇ προσθήσεις κάθαρσιν. ἔπειτα τοῖς τοπικοῖς βοηθήμασι μετέλθῃς. καὶ τῶν διαφορητικῶν καὶ λεπτυνόντων, καὶ ἕλκειν τὸ αἷμα δυναμένων οἷον θαψία. ἄριστον γὰρ ἐστι βοήθημα. ξύσαι οὖν δεῖ τὴν κεφαλὴν καὶ ἀνατρῖψαι. κατανοητέον δὲ * ὅτι ἐκ μικρᾶς τρίψεως ἐρυθρὰ γίνεται ἡ κεφαλὴ, ταχέως ὑγιαίνει. εἰ δὲ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, δυσχερῶς ὑγιαίνει. ἐπισκοπεῖν οὖν χρὴ μετὰ τοῦ προσφέρειν τὴν θεραπείαν, μὴ ὑπερβαλλόντων ποιῆσαι τὴν θερμασίαν ἐν τῷ τῆς κεφαλῆς δέρματι ὑπὲρ τὸ δέον. φανερὸν γάρ ἐστι τοῦτο τὸ ξανθὸν χρῶμα φαίνεσθαι ἐπὶ αὐτοὺς ποιοῦντα. εἰ γὰρ κινδυνῶδές ἐστι τὸ δέρμα αὐτοῦ πολλάκις περιθάλπειν, μετρικώτερον, ἵνα τῶν βελτιόνων χρώμεθα φαρμάκων, ἀναλύσωμέν τι τὴν δύναμιν αὐτοῦ, τῇ κηρωτῇ προσμιγνύντες στέαρ.* ἀνοίγειν δὲ ταῦτα ἐν θερμῷ οἰκήματι. ποιοῦντω τι βοηθήματι αὐτοῦ ποτὲ ἔξεστι χρῆσθαι, εἰς ἥλιον, ἢ εἰς βαλανεῖον. τοιαῦται τι ἰατρεῖαι συμφέρουσιν ἐπὶ τοῖς τοιούτοις πάθεσιν, ὁποῖα εἰσὶν εὐφόρβιον, θαψία, καὶ σίνηπι, ἀψίνθιον, λιμνηστὴρ, ἀδάρκη, βερνικάριον, καὶ οἱ ἀμφότεροι ἐλλέβοροι, εὐζώμου σπέρμα, δαφνέλαιον, ἀλκυόνιά τε ἀμφότερα κεκαυμένα, ῥίζης καλάμου δέρματα κεκαυμένα. Ταύταις οὖν ταῖς ἰσχυροτέραις ἰατρείαις ὑγρὰ κηρωτὴ προσμιγνύσθω. ἐπὶ τοὺς ἀρρώστους δὲ τόπους ἐκχυθῶσιν ἐλαίῳ δαφνίνῳ ἤ τινι ἀπὸ πίσσης. Τὰ μόνιμα δὲ πάθη, καὶ τὰ δυσπάθητα καὶ ἀδυσχερῶς αἰσθανόμενα, μετὰ ἰσχυροτάτων φαρμάκων θεραπεύσεις. τοῖς δὲ εὐχερῶς ἰωμένοις τὴν ἀσθενεστέρων θεραπείαν προσφέρεις.

* forte, ὅτι. * αἰόνει.

β. Πρὸς ἀπόρρευσιν τριχῶν.

Ἀποῤῥυῆναι τρίχας ποιεῖ ἡ ἀραιότης τοῦ δέρματος ἐν τῇ κεφαλῇ, καὶ πόθεν ἀναφύεται τὸ αἴτιον οὐ δέδεκται. σκοπὸς δὲ τῆς ὑγείας αὐτῶν ἐστὶν ἡ θεραπεία, ἕλκειν ἅμα καὶ σφίγγειν τὸ χαῦνον δέρμα διά τινων φαρμάκων: ὁποῖα εἰσὶ λάδανον καὶ χοινέλαιον. ταῦτα καθ' αὑτὰ ποιοῦσιν, ἑλκτικὴν καὶ συνεκτικὴν ἔχοντα ἀμφότερα δύναμιν. προσθεῖναι οὖν εὐχερέστερον φάρμακον τῆς ῥεύσεως θριξί, μεμιγμένον λάδανον μετὰ χοινελαίου. ἐξυρισμένης δὲ τῆς κεφαλῆς, τι μελῶδες ἔχον προσφέρειν. Πολλὴ δὲ ὑπάρχουσα ἡ μανότης τοῦ δέρματος, εὐχερέστερον εἶναι οἴομαι μιγνύναι χοινέλαιον εἰς τὸ λάδανον. ἔπειτα εἰ πάρεστι νάρδινον ἐπὶ ταῖς ψυχραῖς ἡλικίαις τῷ θερμῷ καιρῷ καὶ περὶ τῆς θεραπείας ἀναλελυμένῃ ἀλείμματα προσφέρειν τῇ κεφαλῇ. Ἐξ ἀρρωστίας δὲ συμβαίνειν εἴωθε πίπτειν τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς. χρεία δὲ αὐτοῖς διαίτης ἀνακτώσης, (καὶ) αὐτὸ τῆς οἱασοῦν ἰατρείας πλείως ὑγιαίνειν (συμβαίνει.) Ἔστι δὲ ὅτι αὐτὸ τινος ἀρρωστίας πίπτουσιν αἱ τρίχες. χρώμεθα οὖν τοῖς τε προειρημένοις, καὶ * κυφοξυλέαν μὲν καύσας, τὰς ἀνθέρακας αὐτῆς μετὰ κηρωτῆς μιγνύεις, καὶ χρήσῃ: τοῦτο αὔξει καὶ πυκνοῖ τὰς τρίχας. ὅτι δὲ ἤδη τὰ πεσοῦσι, μελανθίου κεκαυμένου χρῶ μετὰ ὕδατος. ἐπιθήσεις τι τοῦτο ὅπου ἂν βουληθῇς γίνεσθαι τὰς τρίχας μάλιστα δὲ ἐν τοῖς βλεφάροις ἐπὶ ταῖς ὀφρύσιν ἐὰν μὴ ὦσι, συκῆς φύλλα κεκαυμένα καὶ λελειωμένα ἐπιτιθέμενα μετὰ ἐλαίου ποιεῖ φυῆναι τρίχας. ἐπί τι τοῦ σώματος καὶ τῆς κεφαλῆς τὰς φθειρούσας τρίχας * ὡσαύτως λόγος εἰς τὸ αὐτό. * Τοσαῦται δέ εἰσιν αἱ διαφοραὶ αἳ φθείρουσι καὶ ἐκτίλλουσι καὶ γυμνοῦσι τὸ δέρμα, καὶ παρ' Ἕλλησι ψίλωθρα λέγεται, ὅπως μὴ παντελῶς φανῶσιν. ἀλλὰ τοῦτο μὲν τὸ

Vide Aetium lib.6.c.56. Sambucum Aetius. * forte ὁ αὐτός. * Pſilothra varia.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EM.

αἴτιον εἰς τὴν ἀλοιφὴν ἔχοντας τρίχας. τὰ λοιπὰ δὲ ἐκ τούτων σκευάζονται, ἵνα γυμνὰ διαμένωσιν. ἀλλὰ μέν τοι λεπτύνουσι τὰς τρίχας, ἀλλὰ δὲ τραχύνουσι, λεπτὰς δὲ φαίνεσθαι ἢ ἀνακηνίσαι ποιεῖ. ἡ τε κατασπλακτὴ τοῦ σάπωνος εὔχρηστός ἐστι, καὶ τὸ ἀρσενικόν, σανδαράχη, ἄσβεστος ζῶσα, * τὰ ἰσχυρὰ δηλαδή. Ταῦτα οὖν τὰ φθείροντα ἐν ταῖς ἀσθενεστέραις μιγνύμενα πλείω ποιεῖ. ῥυπτικὴν ἔχει δύναμιν. * τούτων δὲ τὰ μέτρια ἐστὶ κριθῆς κυάμου καὶ ὀρόβου ἄλευρον, ἀφρόνιτρον, καὶ νίτρον. ποιεῖ δὲ τὰς τραχείας καὶ μακρὰς καὶ σκληρὰς τρίχας λεπτύνει. ὀστρέων ὀστᾶ, κιστήρεις μὴ κεκαυμένων κηρύκων καὶ πορφυρῶν, ἢ τὰ ἄλλα τῶν ὀστρέων καὶ κοχλιῶν κεκαυμένα ὀστᾶ σηπιῶν, καὶ μὴ κεκαυμένα ἀλκυόνια, ἀμφότεροι ἐλλέβοροι ῥίζαι τε τῆς βρυωνίας. Θέλων δὲ τοῦτο εὐῶδες ποιῆσαι, μιγνύεις λώτινον μᾶλλον τῶν ῥόδων, ἄμωμον, σχοίνου ἄνθος, σχοίνου ἀγρίου σπέρμα λειώσας μετὰ ἐλαίου ἀνατρίψεις, καὶ πίπτουσιν αἱ τρίχες. καὶ μέλι σὺν ἑφθὲν, δρώπαξ ἐν ὁποίῳ δ᾽ ἂν τόπῳ θελήσεις· καὶ οὐκέτι φύονται. καὶ γυμνὸν σφόδρα ποιεῖ τὸν τόπον ἄσβεστος ζῶσα μέρος ἕν. καὶ βάλε ἔνθα μολιβδίνῳ, καὶ ὕδωρ ἐπίβαλλε, ἢ πιτυΐνης χυλὸν, καὶ μολιβδίνῳ δοίδυκι λειώσας, ἕως ἂν γένηται μέλαν, καὶ θερμάνας ἐπιχρίσεις. ὡσαύτως ἄλλο ὀρίγανον, ἢ κύαμον ξηρὸν κεκαθαρμένον, ἢ πιτυΐνην ἕψε ἐν ὕδατι, καὶ ταύτης τῷ χυλῷ χρῶ, καὶ ἀνθ᾽ ὕδατος προσμιγνύεις, ἀρσενικὸν καὶ ἄσβεστον, καὶ ἕψε ψιλώθρα κατὰ τὸ εἰωθός. καὶ μετὰ τοῦτο προσμιγνύεις σμύρνης γο. α. κιστήρεως κεκαυμένης γο. β´. ὀποβαλσάμου κοχλιάρια δύο, καὶ χρῶ.

γ. Πρὸς πολιάς.

Vide Aetium lib.6.c.57.

Ἵνα μὴ φυῇ πολιὰ θρὶξ ἆρον ἀγριοκολοκυνθίδα, καὶ τρύπησον αὐτὴν, καὶ τὸ ἐντὸς αὐτῆς καθαρίσας ἐπιμελῶς, καὶ οὕτως πληρώσας αὐτὴν ἐξ ἐλαίου δαφνίνου καὶ προσμιγνύεις ὑοσκύαμον, ἀρσενικόν, καὶ μὴ λειώσας, ἀλλ᾽ ἐάσετω οὕτως ἡμέραν μίαν, καὶ ἀλείψεις ἐξ αὐτοῦ ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ. τοῦτο ποιεῖ τοῖς παισὶν ὡραίαν καὶ πυκνὴν τρίχα. ἐκ τῆς καρύας δὲ τῶν φλοιῶν κεκαυμένον καὶ λελειωμένον μετὰ οἴνου ἐπιχρίσας * φύλλα δένδρου ὅπερ καλλιτρίχια καλεῖται, μετὰ χαμαιμήλου κέδρους κεκαυμένα ὅτι μετὰ ἐλαίου ἐπιχρίσας, ξανθὰς ποιεῖ τὰς τρίχας. Θέρμων φλοιὰ βεβρεγμένα ἐν ἐλαίῳ ἡμέρας θ. ἢ ι. μετὰ τούτου ἐπιχρίεται ὅπερ ἄνω προειρημένον ἐστὶν εἰς βαλανεῖον. οὕτως καὶ τοῦ αὐτοῦ δένδρου σὺν τοῦ φλοιοῦ τὸ ἀφέψημα.

Loti arboris ramentorum decoctum Aetio fuluos reddit capillos.

δ. Μέλανας δὲ τρίχας ποιεῖ.

Τὸ ἀφέψημα τῆς βεβρεγμένης κηκῖδος, καὶ τοῦ χαλκάνθου, καὶ τῆς σηπίας. ταῦτα ποιεῖ ἀκμάζειν καὶ αὔξειν τὰς τρίχας ἐκτὸς πάσης ἀμφιβολίας. ἐπιχρίεται καὶ ἐκ κληματίδος δάκρυον μετὰ ἐλαίου. καὶ χλωραὶ κληματίδες κεκαυμέναι, ἱδρῶτος τοῦ χυμοῦ αὐτῶν χρῶ κατὰ τῶν λοιπῶν σεσημειωμένων.

ε. Πρὸς τοὺς τῆς κεφαλῆς φθεῖρας.

Γεννῶνται πολλάκις ἐν τῇ κεφαλῇ φθεῖρες, ἠθροισμένου ἐξαίφνης πλήθους πολλοῦ ἐν τῷ βάθει τοῦ δέρματος ἐκ τοῦ πλεονεκτοῦντος χυμοῦ, καὶ μετρίας θέρμης ἐξανισταμένης. χρὴ οὖν προσφέρειν ἐκ τῶν θερμαινόντων φαρμάκων, καὶ ἐκ τῆς ῥύψεως καὶ ἑλκύσεως διαίτης. ὁποῖα εἰσί, κεδρία. αὕτη καθ᾽ αὐτὴν τοὺς φθεῖρας ἀποκλείνει. καὶ τὰς κόνιδας, καὶ τοῦ κισσοῦ τὸ δάκρυον. οὗ καὶ χυλὸς ὁμοίως ποιεῖ. σταφίδος ἀγρίας μέρη δύο. σανδαράχη καὶ νίτρου μέρος ἕν, σὺν ὄξει καὶ ἐλαίῳ ἐπάλειφε τὴν κεφαλήν. λαπάθου ῥίζας μετὰ ἐλαίου ἐλλέβορον λευκόν. σταφὶς ἀγρία καὶ νίτρον ἴσῳ σταθμῷ ἐν τῷ βαλανείῳ μετὰ ἐλαίου ἐπιχρίσεις. ὕδατι θαλαττίῳ ἢ ὑδράλμῃ θερμοτάτῃ μετὰ ὄξους πυριάσεις.

ς. Πρὸς * ἰχῶρας καὶ φλυκταίνας.

* ἀχῶρας. Vide Aeginetã lib.3. c.2. circa finem.& Aetiũ lib.6 cap.68. * κηρίον.

Τούτους δὲ τοὺς καλουμένους ἰχῶρας ἐν τῷ τῆς κεφαλῆς λέγομεν δέρματι συνιστάναι, λεπτὰς οὖν σφόδρα τρύπας ἔχοντας, ἐξ ὧν ἀπορρεῖ ὁ ἰχὼρ ἐν τῷ δέρματι, ὅθεν καὶ ἰχῶρες ὀνομάζονται, ὁ χυμὸς δὲ ὁ ἐκεῖθεν ἀπορρέων, βλεννώδης ἐστὶ μετρίως. ὅμοιον δέ ἐστιν αὐτοῖς τὸ πάθος ὅπερ καλεῖται * χαιρίας, τρώγλας δὲ ἔχει μείζονας, ὁ περιέχων δὲ χυμὸς, ὅμοιός ἐστι πυκνώσει μέλιτος. σκοπεῖν οὖν χρὴ ἵνα ἐκκενωθῶσιν οἱ χυμοὶ οἱ ἐν αὐτοῖς τοῖς τόποις ὄντες, καὶ ἐπιρρέοντες κωλυθήσονται. Κενώσεις (τοίνυν) τὴν κεφαλὴν καὶ ὅλον τὸ σῶμα, καθὼς εἰς τὰ περὶ ἀλωπεκίας ἐλέχθη. βραχυτάτου δὲ ὄντος τοῦ πάθους. τοιαῦτα προσοίσεις βοηθήματα, τὰ λεπτύνοντα καὶ τέμνοντα τοὺς παχεῖς χυμούς. τινὲς δὲ ἐκεῖνα προσετίθεασι τὰ ἐκ τῶν ῥυπτόντων φαρμάκων. ὅτι δὲ αὐτὸ ἐπιρροῆς ἐστὶ τὸ σῶμα τῶν ὄντων στυπτικῆς δυνάμεως οἷον μυρσίνη, σίδια, φλοιὸς βάτου. τινὲς δὲ αἰσθησαντες ἐπαυξάνουσι τὰ βοηθήματα τῶν θλιβόντων τὰ ἐπιρρέοντα, καὶ τέμνοντα καὶ τονοῦντα. μιγνύασι δὲ ταῖς αὐτῶν δυνάμεσι σεῦτλον κεκαυμένον, κιμωλία. τινὰ δὲ τῶν ὄντων ἰσχυρᾶς δυνάμεως ὅπως κενῶσαι δυνηθῶσιν αὐτάρκως τοὺς παχεῖς καὶ γλίσχρους χυμούς, ἐξ ὧν τὰ αἴτια ἐγεννήθησαν, καὶ ἐὰν δεινῶς ὦσι λελυμένα, ὁποῖα εἰσὶ χαλκῖτις, σίδια, σεῦτλον κεκαυμένον, σανδαράχη, ἄσβεστος ζῶσα. τὸ ὄξος δὲ ἐπωφελέστατον ἐν παντὶ καιρῷ τοὺς ἰχῶρας ἀπολεπτύνει πάνυ καὶ τέμνει καὶ ἀποκρούει. ἰσχυρὸν δὲ δριμὺ εἶναι τὸ ὄξος, ἵνα μηδεμίαν ἔχῃ οἴνου ποιότητα. τούτῳ τι προσμίξεις ἅλας. καὶ τῇ δευτέρᾳ ἡμέρᾳ ὑγιαίνουσιν οἱ ἰχῶρες αὐτάρκης δέ ἐστιν αὕτη ἡ θεραπεία. τὰ ἀσθενέστερα δὲ, καὶ μάλιστα ἐὰν κατώδυνα εἰσί. κιμωλία δὲ τούτοις ἐπωφελής ἐστι, καὶ κεραμικὴ σαμία γῆ, ἢ πομφόλυξ, σπονδύλιον, λιθάργυρον, μηδὲν δὲ τούτων ἐνεργησάντων, τὸ διαχάρτου ξηρὸν ἐπιθήσεις, βεβρεγμένον μετὰ δριμυτάτου ὄξους. εἰ δὲ

ἁρμό-

ἁρμόδιόν τι γένηται, λιθάργυρον προσθήσεις. ἐὰν βία ἐστίν, ἄλλο ποσῶν μετὰ ὄξους μιγνύεις, μὴ ἐφ-ελκομένης τοῦ διαχάρτου, τηνικαῦτα καύσεις χαρτίον, καὶ τὸν σποδὸν αὐτοῦ σὺν ὄξει χρῶ. τούτου δὲ χρεία ἐστὶ τοῖς * κυροσάρκοις οὖσι, τουτέστι τοῖς σκληρὰς σάρκας ἔχουσι, καὶ μὴ τρυφερὰς καὶ μαλακάς. ἡνίκα (φλογώδεις καὶ θερμότεραι ὀδύναι ἐξανίσταν), πρόδηλόν ἐστι τὸ παρηγορηθῆναι αὐτὰ πρὸ τοῦ * πεμφῆναι καὶ μαλάξαι, ἐκτὸς τινὸς διαλήξεως, ὁποῖα εἰσὶ τὰ τῇ δακτυλίῳ ἕδρᾳ ἀνήκοντα. * σκληροσάρκοις. * forte, πεφλῶσαι.

ζ. Περὶ ψώρας καὶ ἰχῶρας, καὶ σκληρίας τοὺς ἐν τῇ κεφαλῇ.

Γεννῶνται ἐν τῇ κεφαλῇ ψῶραι, καὶ οὕτως δεῖ θεραπεύειν. πήγανον καὶ συμπήγελαν λειώσας μετὰ μέλιτος ἐπιχρίεις προεκνιτρώσας τὴν κεφαλήν. ἢ θεῖον ἄπυρον καὶ ἀγριοσταφίδα λειώσας μετὰ πίσσης ὑγρᾶς μίγνυε καὶ ἐπίχριε. Πρὸς βραχέας δὲ καὶ πυκνωμένους καὶ ἐρυθροὺς ἰχῶρας ἐν τῇ κεφαλῇ ὁμοίους κώνωπος, ἐξ ὧν αἷμα ἐκρυεῖ. ξυρήσεις τὴν κεφαλήν, καὶ λινόσπερμον λελειωμένον μετὰ μέλιτος κατάπλασμα ἐπιθήσεις. κογχύλια κεκαυμένα καὶ λελειωμένα μεθ' ὕδατος, κατάπλασμα ἐπιθήσεις. Γίνεται δὲ καὶ ἕλκος ἄλλο ἐν τῇ κεφαλῇ, ὅπερ σκληρία καλεῖται. θεραπεύσεις δὲ αὐτὸ ἐκ τῶν θελοτῶν τὰς κεφαλὰς κεκαυμένας μετὰ βολβοῦ ἑφθοῦ καὶ ὄξους χρῶ.

ΤΕΛΟΣ.

AD LECTOREM.

CVM egregius Baſilienſis Typographus, Thomas Guarinus Belga, celeberrimi illius & optimè de bonis literis meriti, felicis memoriæ Typographi Michaelis Iſingrinij gener, manuſcriptum codicem Latinum Moſchionis cuiuſdam de Gynæcijs inſpiciendum miſiſſet: iamq; ego prius Moſchionis librum eiuſdem argumenti Græcè manuſcriptum haberem, in quo multa mihi deprauata & corrupta videbantur, volui eos conferre, non quidem vſquequaque: ſed quantum ad Græci codicis noſtri emendationem, vel declarationem conducturum videretur. Itaque conferendo has obiter breues annotatiunculas confeci: quædam enim alia cum ipſo Græco exemplari his ſignis () incluſa ex Latina tranſlatione, ſi quid lucis fortè adferrent, addita hic de induſtria omiſi. Quod ſi verò aliquis Latinam huius verſionem fortè deſideraret, is pleraque omnia, paucis omnino exceptis, in Harmonia Gynæciorũ, quam Caſparus Vuolphius, partim ex hoc ipſo Latino tamen, pártim verò etiam ex alijs quibuſdam concinnauit, addito cuiq; titulo autoris proprij nomine, facilè tranſlata reperiet.

In Moschionis Medici de affectibvs mvliebribvs librvm graecvm Conradi Gesneri Annotationes.

Cap. κ. ἢ ὅτι εἰς ἕνδεκα ἔτη κεκενωμένη.) Latina tranſl. habet aut quia annis XIV. vacua ſit apud virgines, & nouiſſimè poſt mutationem ætatis effectus ſuos, per partus mulieribus repræſentet.

Cap. γ. Lat. tranſl ſic habet. Vbi nam iacet vulua? Inter duas coxas, inter veſicam & longaonem: ſubiacet enim veſica & longaoni.

Cap. δ. Lat. tranſl habet. Quot tunicis conſtat matrix? Duabus, vna foris, lenior & alba: intus aſpera, durior, & neruoſa, rubea, mollis & pulpoſa.

Cap. ς. quod in Lat. tranſl. eſt primum caput. χορίον, I. calla. πλάγια, I. latera, ὅπου δὲ ἐστὶ τὸ η, I. intus verò vbi eſt g.

Caput, quod octauum eſſe debebat, deeſt in Græco noſtro. Lat. tranſl. ſic hab. Quid eſt muliebre ſignum? Cuius foris labia Græcè pterygomata (vel pterygia,) Latinè pinnacula dicta ſunt, & à ſuperiori parte deſcendunt in medium, al. enim aura.

Cap. η. Lat tranſl. habet, Quantũ ergo pinnaculum reſedit, & retro eſt orificiũ matricis? Non omnibus quidem æqualiter, ſed ſecundum differentiã ætatis & naturæ quinq; vel ſex digitis.

Melius, nõ deuirginatæ. *Cap. θ. L tranſl hab. Quale ergo eſt orificiũ matricis? Apud virgines quæ * deuirginatæ ſunt, pulpoſum & molle: mulieribus autem quæ iam pepererunt ſpacioſum & calloſiſſimum.*

Caput ι. in Lat. non eſt.

Cap. ια. Lat tranſl. diuidit in quatuor ſic. Teſticuli mulierum vbi ſunt poſiti? prope ceruicem matricis, ex vtraq; parte. Poſitione verò quales ſunt? Rotundi, & minores & molliores quàm maſculi. Meatus quibus mulieres ſemen excludunt vbi ſunt? Iuxta matricis latera poſiti. Quæ ſunt orificia matricis? Orificia matricis per teſticulos exeuntia ad veſicæ collũ iunguntur. per teſticulos dicit: vbi Moſchioni ἐπὶ τὰ ἄρθρα, & orificia pro poris ſpermatis poſita videtur.

Cap. ιβ. in L. etiam ineptè habetur. ὄχημα, geſtatio.

Cap. ιδ. in L. Duo ſunt capita. Poſterius, ſic: Quando ceſſat? Alijs quadrageſimo anno, alijs quadrageſimoquinto.

Cap. ιη. in Lat. deeſt.

Cap. ιθ. αἱ ἢ μακρὰν ἀρρως.) L. Illæ (Illarum) verò quæ graui aut longa ægritudine laborant, vniuerſus ſanguis labore conſumitur corporis (non bene tranſtulit.)

Cap. κδ. μὴ ὅτι τῷ μεγάλῳ τοῦ σώμ. L. interpretatio hic nouũ caput facit. Quid eſt cõceptus? Ingenti corporis labore & tormento perfertur. ſucceſſioni autem plus quàm neceſſarius: vnde & retentio perſeuerat animalis verò ad aliud cum naturali ratione & neceſſitate efficitur.

Cap. κς. non eſt in Lat.

Cap. λ. Lat. ſic. Quamdiu ciſſa perſeuerat? Alijs vſq; ad ipſum partum. Omnibus ergo in vtero habentibus occurrit ciſſa, his qui abundant humoribus.

Cap. λγ. Lat. ſic. Quomodo ſeptimo menſe agenda ſunt? præ omnibus patienter & quietè, ne nimia geſtatione iam pecus perfectum foras excutiatur, ſiquidem & ſeptimani naſci poſſunt. neq; ergo exercitijs partes illas fricari, neq; pectoralibus faſcijs mãmas conſtringere decet. Laxamento enim indigent, vt lacte impleri poſſint: ne de ſtrictura ipſa male accipiantur.

Cap. λε. Πλὴν εἰ χρεία ἐστὶ, δυνατὸν, μὴ ἀναγκασθῆ.) Lat. tranſl. hab. Grauidæ mulieres viti non debent viris, ſi fieri poteſt, vt non agitentur: ne matrix ipſa ex agitationis vſu ſine tormento ſui ſuſtinere non poſſit. Maximè (autem) in nouiſſimis diebus debent ab hoc vſu in omnibus abſtinere, ne (ſicut diximus) motus eius hac importunitate rumpat chorion, (χορίον) & humor effundatur, qui propter lapſum (lubricitatem) infantis à natura prouiſus eſt.

Cap. λη. Lat. ſic. Vnde dictum eſt ἀγγεῖον, hoc eſt, vaſculum? Quia infantes ibi includuntur: in quo ſic voluuntur ſicut pila marina.

Cap. ς. τὸν ἢ μαστοὺς πελιδνούς.) Lat. tranſl. habet, ipſasq; mãmas neq; nimiùm laxas & rugoſas habeat, neq; iterum valde tenſas papillas: neq; multum graciles, neq; valde breues: & quæ non

Latina cõparatio magis placet quã Græca. *multas cauernas habet: neq; iterum paruas & breues.*

** Cap. οη. καθάπερ γὰρ καὶ τὸ μῆλον, ἕως οὗ.) Lat tranſl. Sicut enim ramuſculi dum adhuc in eadem*

arbore

arbore conſiſtunt, vnde nati ſunt, ſuſtinent tempeſtates & ventos: ſeparati verò ab autore, & inſerti in alia non præualent ſuſtinere, quouſque radicem infigant.

*Cap. οθ. Lat.tranſl. ſic hab. Quæ ſunt exercitia quæ facere poſſunt infantes? Imprimis ad * pilam ludant, vt altius manus extendant. hæc exercitia vtilia ſunt infantibus.*

** ὄλμῳ, fortè pilam verit.*

Cap. πα. τῶν πτερνδόνων, & b.) Lat.tranſl. habet. Veſpertiliones etiam combuſtas, & noctuas, & cinerem cum vino bibere dabant.

Cap. πδ. Lat. tranſl. Nam & nutrici cibos ſalſos accipere non permittimus: quoniam paruulum corrumpunt: & lac & vires infantis minuunt.

Cap. ρκγ. Lat.tranſl. ſic habet. Ad tuſſiculam verò eorum quid dabimus? Semen lini, amygdalas, ſuccum liquiritiæ: & tragagantha vtemur & electuarijs.

Addit L.tranſ. etiam hæc ad hoc caput, quæ in Græco non ſunt.

*Quæ eſt valitudo quæ apud infantes ſyriaſis appellatur? Cerebri eſt feruor cũ meningis, ita vt occipitium infantis concauum fiat, cum igneis & * frequentiſſimis febribus.*

** continuis.*

*Si verò venter infantis ſolutus fuerit: quid faciemus? Si adhuc latet omnia quæ ſtringere poſſint nutrici damus. epithema quod eſt de palmulis vel lenticula inducimus. Si verò plurimis diebus non fuerit aſſellata, mulſam & olea quæ ventrem mouere poſſint, etiam * mammæ damus.*

** nutrici.*

*Hactenus de * catapocyanis tractauimus: & quoniam omniũ valetudinum ſpeciales curas nõ habent, quas vel maximè obſtetrices noſſe conuenit: placuit vt ad Gynacia triacontadas conferamus. non enim plena omnium cauſarum cura inſinuari poteſt.*

** Sic etiam in prologo. al. cataperocianis. Græcè forſan erat, περὶ τῶν τόκων. hoc eſt, de iis quæ ad partũ ſpectãt: περὶ τῶν τοκετῶν.*

Cap. ρκε. L trãſl ſic h. Quæ ſunt q̃ p fluxũ? Sanguinis ipſius fluxus & gonorrhæa. Hoc magis pbo.

Cap. eodem Πρὸς τούτοις τί διαφέρει.) *Nouũ hoc caput eſſe debebat: quod L. trãſl. (vt nos legimus) ſic habet. Quid differt ea quæ in totũ non purgatur, ab illa quæ retentionẽ menſtruorũ habet? quia hæc res valetudinem oſtendit: non purgari autem, etiam ſecundum naturam occurrere ſolet.*

Cap. ρκε. ἄλλαι δὲ γυμνασίᾳ φωνῆς.) Lat tranſl ſimpliciter γυμνασίᾳ hab id eſt, exercitatione: nihil de voce aut cantu.

Cap. ρκζ. ἀλλ' ἐν τοῖς βάσεσιν αὐτῆς, αἳ λέγονται δακτύλιον.) Lat. trãſl. ſic. Sed ſi capacitas eius quæ ſinus dicitur, habuerit cauſam, hinc à foris dolor, inflatio & tumor inuenitur ſi enim pars eius ipſa, quæ in priore eſt, dolor & inflatio, & vrina retinetur ſi verò poſterior pars, in renibus eſt dolor & tumor & ſtercora impediuntur.

Et inferius, ὁμοίως σκεπαζέσθωσαν.) L. trãſl. addit. Vti etiã ex oleo dulci, vel ex ſuccis, encathiſmis.

Cap. ρκθ. αὕτη ἡ νόσος διὰ τὴν ἀφωνίαν.) Lat. tranſl Huic valetudini propter ſilentium ſimiles ſunt caduca, apoplectica, & quæ de lumbricis iacent: lethargica etiam & cataleptica.

Et inferius καὶ ἐξ αὐτοῦ λέγονται συμπίπτουσαι.) Lat. tranſl. & ex eo quod caduca in fine poſt ſpaſmum ſaliuas plurimas emiſerunt.

Et mox, ἡ πάθος ὁ σφυγμὸς αἰσθάνονται.) Lat. tranſl. paralytica fiunt. icterica (hyſterica) autem aut nullum, aut breuem & ſpiſſum (pulſum habent.)

De Moſchione autore quædam & eius ſtylo obſeruata, &c.

Moſchionem potius quàm Miſchionem nominandum puto. nam & Moſchus viri nomẽ eſt, & extãt Moſchi Syracuſani poëtæ quædam. fit aũt à Moſcho diminutiuũ μοσχίων, vt à μωρὸς μωρίων: etſi μόσχος & μίσχος in quadam ſignificatione pro ſynonymis habeãtur. In tranſlatione ſcribitur Muſchion. Videtur autem interpretis Latini vel Iudæi alicuius nomen eſſe, qui è Græco hunc Latinum fecit: non aũt Græci autoris, vt ex præfatione apparet, quam in Latino Moſchione inuenimus, nuncque in Gynæciorum Harmonia cum alijs poſita eſt. In ea enim ſe Gynæciorum librum Græcum autore non nominato tranſtuliſſe ait. Et certè nomen ipſum Iudaicum eſt.

Recentiorem eſſe conſtat, ex ſtylo & vocabulis quibus vtitur.

Veterum quadã placita aliquoties cõuellit, vt de ſecundis promouendis, de cohibendo lacte, &c.

Loca quædam habet pudicis auribus parum cõuenientia: & remedia quædam ſuperſtitioſa aut parum probata. Sed hæc compenſantur multo maiore aliorum vtilium numero.

Fœtida quomodo non probat in ſuffocatione vteri? in capite vero de vteri dolore, cùm vterus ad ſtomachum aſcendit (à partu) eadem probat: quaſi non idem planè morbus ſit.

Cùm alia paſſim rara & notatu digna docet, tum ea quæ ſcribit de vmbilici ſectione abſque ferro, de lotione & inſperſione infantiũ, de lacte augendo, de feruore vteri, de ſuffocatione eiuſdem, &c.

Deſiderantur quædam, quæ ex Aëtio ſupplere licebit.

Obſeruata quædam ordine literarum.

Αἰσθάνομαι verbum accuſatiuo iungit, cùm genitiuum poſtulet: hoc aliâs mutaui, aliâs reliqui.

Actiua pro paſſiuis ſubinde vſurpat.

Ἀραιῶς pro *ἀραιῶς ponit, id eſt, rarò, imitatione Latinorum.*

Ἄρθρον *cap.* ια. *pudendum accipio. Vetus interpres teſticulos vertit.*

Γυμναστικὸν, *ſtrenuum & validum ei ſignificat.*

Δεύτερα, vide χορίον.

Δῆλον *pro* δηλονότι, *videlicet, certè.*

Εἰ μέν τι, *pro* καὶ γὰρ, *vel* γὰρ ἐπειδή. *ſiquidem, enim.*

Εἴ τι δ' αὖ, *ſi quid.*

Ζεύξεις, *articuli, cap. 90.*

Θύλαξ, Θυλάκιον. *vide* χορίον.

Καταψυχραίνειν *pro* καταψύχειν, *(ad analogiam verbi* θερμαίνειν*) cap. 136. & alibi.*

Climaces quales olim trahendis ſecundis in vſu fuerint, quærendum.

Κύνα, *cuna, cap. 104.*

Latina tum vocabula, tum phraſes non rarò habet.

Μαζὸς, *mamilla. Latinus interpres didam vertit alicubi.*

Nominatiui pro genitiuis abſolutis, cap. 126.

Ὅπως *cum indicatiuo: vt* κελεύουσιν ὅπως ἐσθίουσι, *pro* ἐσθίειν.

Πανίον *cap. 55. linteum pannus.*

Ποιημαλικὸν ὕδωρ τὰς μήτρας, *locus videtur corruptus cap. 129. codex noſter Lat. manuſcriptus, legi hic non poteſt.*

Πολὺ, *pro valde.*

Πράττειν, *pro* ποιεῖν.

Προσφάγια πυρῶν, *cap. 115. an ſorbitiones è tritico? nam cap. 55.* προσφάγια *inter ſimplices cibos numerat, & cap. 86. & 126. Lat. interpres vertit pultes.*

Inſtrumentũ ſimile ῥαγὶ, *quod noſtri mãmulam vocant, à ſugendi vſu quẽ infantib' præbet, nominatur ab eo cap. 116. cap. verò vltimo* ῥὸξ *(*ῥὰξ *melius, vel* ῥῶξ*) papillã ei ſignificare videtur.*

Ῥητία ἐστὶ, *pro* ἔρητος, *Latiniſmus eſt, vt ita dicam.*

Ῥίπτειν *pro eo quod eſt ponere ſimpliciter.*

Ῥυτὰ, *vide* Ὠά.

Σταφυλὴ ὄμφαξ, *vel* ὀμφακίτης. *pro vua acerba. cap. 136. & alibi, inter. Lat. vertit vuam lupinam, quæ fortè ſtrychnus eſt.*

Συναφία, *coitus.*

Συντρέχειν, *pro* συμβαίνειν, *paſſim.*

Terminationes quæ ex nominum & verborum inflexione naſcuntur, ſæpe ad vulgarem ſui ſeculi vſum detorſit.

Τοίνυν *ſæpe abundat vel pro etiam ponitur.* Τροφὸς ἡ, *Mamma, Lat. interp. eſt vox Germanica, nutricem ſignificans.*

Φύσηι *pro* κύσις: *cap. 3.*

Φύσις *pro pudendo, cap. 47. Lat. interpres ſexum vertit.*

Χαύνωσις, *interpres vertit laßitudo. & cap. 139.* χαύνας μήτρας, *laſſas matrices. melius laxitudo, vel relaxatio, & laxas.*

Χορίον τὸ, θύλαξ ὁ, θυλάκιον τὸ, δεύτερα τὰ, *ſynonyma ſunt pro ſecundis. ſed aliter cap. 6. accipit.*

Χρᾶσθαι *verbum pro* χρῆσθαι *ponit: & conſtruit cum accuſatiuo, ſæpe cum genitiuo: ego in datiuos mutaui: ad rectam veterum Græcorum conſuetudinem.*

Ὠὰ ἑκζεστὰ, *oua elixa: &* ῥυτὰ *cap. 126.*

Interpres Latinus vetus.

Mammam ponit pro nutrice, didam pro mamma (fortè à Græco τίτθη *quod eſt nutrix.* τιτθὸς *verò, &* τιτθίον, *mamma,* μαζὸς*) membranũ τὸ, pro membrana. Frigdor ὁ, pro frigiditas, ferura, pro feruor. Diuexum, pro* πλάγιον *Natica, pro nates.*

Quædam eiuſmodi in hoc libro occurrunt, vt ex lingua Latina ab aliquo Græca lingua non ſatis perito tranſlata in Græcam videri poßint. cap. 133 vbi Græcè θερμότης *, id eſt, caliditas legitur: in tranſlatione eſt callus: & quidem melius vt videtur. Cap. 138.* παρεχόμενά ἐστι, *adhibenda ſunt: &* λάμνα *lamina:* ῥητία ἐστὶ, *pro* ἔρητος.

F I N I S.

HARMO.

HARMONIA GYNAECIORVM,

SIVE

DE MORBIS MVLIEBRIBVS Liber: ex PRISCIANO, CLEOPATRA, MOSCHIONE, libro Matricis dicto, & THEODORO PRISCIANO collectus.

Prologus PRISCIANI & CLEOPATRAE in librum eius priorem.

VTILE prævidi vobis ſcribere de paßionibus matricis: ſuperuenientibus enim plurimus & diuerſis ſapius paßionibus matrice, ex quibus aliqua periculoſa & inſanabiles fiunt, propter confeßionem turpitudinis: alia verò ſanabiles, ob mediocritatem ægritudinis. Quapropter ratio pandat, quæ verecundia celat: ſignis vniuſcuiuſque repræſentatis, curas ſubyciam.

Prologus CLEOPATRAE in librum eius poſteriorem.

DESIDERANTI tibi, filia chariſſima, & habere volenti contrarium curationis mulierum, facere laborani. Et eligens duos præclariſſimos libros, Theodoten & Methycum, magno ac diligenti ſtudio ex Græco in Latinum tranſtuli, quia huiuſmodi ſunt in memoriam* durare. Memineris autem, me tibi ſæpius præcepiſſe, & iuſiurandum à te exegiſſe, vt nulli tam glorioſam rem facilè crediderit. Nunc ergo ſi eam perdideris, tua culpa queraris.* Cupiditas verò hominum non habens certam fidem. Pattar, ô Theodota, dici medicina Reginarum, Cleopatra ſoror Arſenoës, quæ remedia medicinalia, quibus ſæpè vſa ſum, & vtique experta, conſcripſi, & populo tradidi, & vt poſteritas mea, beneficio huius artis apud fœminas duret: ante omnia, quæ mulieribus accidere ſolent, indicandum eſſe credidi.*

* Debent, fortè.
* duratura, fortè.

PRAEFATIO MOSCHIONIS IN GYNAECIA, QVAM IN LATINO tantùm Codice reperimus, ab Interprete poſitam: nam autor Græcus innominatus, nihil præfatus eſt.

CVM frequentiùs nobis in mulieribus cauſis Obſtetrix fuiſſet neceſſaria, nullásque inuenimus ſtudioſas, quæ literas Græcas attigiſſent, & cùm Gynæcia in Latinitatem tranſlata omnes deſiderarent: ego verò Moſchion, qui iam Iudæorum quadam, quomodocunque tranſtuliſſem (veritate rationis potiùs nixus, quàm instructa oratione, vel diligentiùs polita vſus) ſicuti in ophthalmicis, chirurgumenis, Philatio, theorematicis legiſti:

placuit & quòd Gynacia in Latinum verteremus ſermonem, iamq́; maximam partem Triacontadis integro tenore ad verbum tranſtulerim. Sed cùm vidiſſem grande corpus futurum, & quòd muliebres animos citò præ magnitudine laſſare poſſet, placuit Methodicorum breuitatem ſequi, vt omnia dicerem, neque tamen grande corpus efficerem, ſed omnia breuiſſimè complecterer, idq́; ſimplicibus & muliebribus aliquando verbis, vt mulieres lectionis imperitæ, vel ab aliis ſibi lecta facilè conſequantur.

THEODORI PRISCIANI ARCHIATRI AD SALVIANAM PRAEFATIO, IN librum tertium, qui inſcribitur GYNAECIA.

INTELLEXISSE *te non minus nobis arbitror, Saluiana, artis meæ dulcę miniſterium, omnem mei operis efficaciam, in quo immemor non ſum Præfationis meæ, quòd duobus libris pares cauſas propoſui, phænomenon euporiſton officium, logico diſputationem: ſed non abeſt ab vtroque Gynaciorum viſitatio. Et quia hæc ratio medendi indiget diligentia, ſolitaneum libellum conficiam, de mulierum cura, in qua & remotum à publico ſpectaculo elongaui: & ego quidem te ſcientia iuuabo: tu verò, cui communis competit ſexus, & ſecretum facilè inuenit, tuam ſcientiam cum fiducia exerce, ſedulò Gynacio præpoſita, meo tractatu, tua diligentia.*

HARMO-

HARMONIAE GYNAECIORVM
Pars Prior.

DE MATRICE SIVE VTERO.
CAPVT I.

Ex Moſchionis cap. II. Prioribus.

1 *Matrix quot nominibus vocatur?*

TRIBVS. Primò dicta eſt matrix, ab eo quòd mulieres partu ſuo matres efficiantur. Deinde Græcis ὑστέρα appellata eſt, hoc eſt nouiſsima: aut, quod nouiſsima omnibus inteſtinis iacet: aut, quòd annis * quatuordecim vacua ſit apud virgines, & nouiſsimè poſt mutationem ætatis, effectus ſuos per partus mulieribus repræſentet. Demũ verò & ἀδελφὺς dicta eſt, quòd fratres efficiat omnes qui ex vna naſcuntur. * In Græco ἕνδεκα, id eſt, vndecim.

2 *Vbi verò iacet Vulua?*

Inter duas coxas, interveſicam & longaonem. Subiacet verò veſicæ, & longaoni incumbit.

3 *Quid eſt naturale Matrici? (.i. quæ eius ſubſtantia?)*

Magis neruoſa eſt, conſtat arteriis, venis, pulpis & neruis.

4 *Quot tunicis conſtat Matrix?*

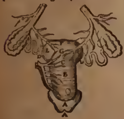
Duabus. Vna, foris lenior & alba, intus aſpera: altera, durior & neruoſa, rubra, mollis & pulpoſa.

5 *Vbi iacet orificium Matricis?*

In medio ſinu mulieris, qui ipſe ſinus membranis & neruis conſtans, maiori inteſtino ſimilis eſt. Intus autem eſt ſpatioſiſsimus, foris verò coniunctus, in quo coitus virorum & vſus Veneris efficitur, quẽ ſinum vulgus cunnum appellat.

6 *Quali compoſitione figurata eſt Matrix.*

Principaliter ſicut cucurbita medicinalis: cuius ſingulæ partes, vt cognoſcantur, & facillimè intelligi poſsint, in ſingulis partibus eius, ſingulæ literæ ſcriptæ & appoſitæ ſunt.



Vbi igitur eſt A poſitum, orificium dicitur, quod eſt ante partum pulpoſum & molle: poſt partum verò calloſum, & ſpatioſum: vbi ergo eſt B, collum dicitur: ubi eſt C, ceruix dicitur. Omnis autem horum concurſus chorium dicitur: vbi verò in rotunditate dilatari incipiunt, & eſt ibi D, humeri dicuntur: vbi autem E, latera dicuntur: vbi verò rotunditas cõcluditur, & ibi eſt F, fundus omnino nominatur. Intus verò, vbi eſt G, baſis grãdis dicitur, omniſq; inanitas illa, quæ eſt in medio ventris, ſinus appellatur.

7 * *Quid eſt muliebre ſignum?* * Forſè Quod.

Cuius foris labia Græcè πτερυγώματα. Latinè pinnacula dicta ſunt, & à ſuperiori parte deſcendunt in medium, arcent verò auram.

8 *Quantum igitur pinnaculum reſedit, & retro eſt orificium matricis?*

Non omnibus quidem æqualiter, ſed ſecundum differentiam ætatis & naturæ, quinq; vel ſex digitis.

9 *Quale ergo eſt orificium matricis?*

Apud virgines, quæ nondum deuirginatæ ſunt, pulpoſum * & molle: mulieribus autem, quæ iam pepererunt, ſpatioſum & calloſiſsimum eſt. * Carnoſum cap nõdes.

10 *Teſticuli mulierum vbi ſunt poſiti?*

Prope ceruicem matricis, ex vtraq; parte.

11 *Poſitione verò quales ſunt?*

Rotundi & minores & molliores, quàm maſculi.

12 *Meatus, quibus mulieres ſemen excludunt, vbi ſunt?*

Iuxta matricis latera poſiti.

13 *Quæ ſunt orificia matricis?*

Orificia matricis per teſticulos exeuntia, ad veſicæ collum iunguntur.

 A

DE VIRGINIBVS.
CAPVT II.

1 *Quandiu puella virgines eſſe debent? ex lib. Matricis, & Moſchione. cap. 22.*

TAnto qoidem tempore, donec, purgatiooe ſuperueniente, cum viro coire poſsit, natura & matrix officia adimplere & repræſentare videantur.

Saluberrima autem eſt perpetua virginitas.* Scientes enim maſculum, ex frequenti coitu mala ſolent accipere, & ſic mulieres vexantur.

* *In Græco,* ...

2 *Ad violatam, vt non cognoſcatur. Priſcian.*

Alumen ſciſſum, gallam & omphacinum cum vino amineo tere, & fac periclyſma. *Item:* Cum ſucco paſtinacæ, & fac ad magnitudinē orobi, & apponator per vnam horam antè quàm coeat.

3 *Virginum probatio. ex lib. Matricis.*

Lapatium tritum carbonibus impone, & ſuffumiga. ſi ſe comminxerit, virgo eſt. *Item:* Rumicis flores carbooibus impone, & ſuffumiga: ſi virgo eſt, non palleſcet. B

DE STERILITATE.
CAPVT III.

Ex Moſchione. cap. 142. & Cleop. priore.

STerilitas, matricis commune vitium, viris & mulieribus, & de pluribus cauſis venire ſolet. Nam aot in totum mulieres non accipiunt, aut cùm ceperint, non retinent, aut non nutriunt, nec ad legitimū tempus perferre poſſunt, ſed ante quàm integer ſit infans, perit. Hæc ergo ſterilitas efficitur, cùm aot maſculus, aut fœmina aliquam valetudinē corporis habent, aut* partium illarum cōceptui neceſſariarū.

Per viruio ergo conceptus impeditur, cùm omne corpus habet* intus cauſam, præcedente ſcilicet aliqua valetudine chronica, & inde eius ſemen tenue eſt, & aquatum, & aut valde frigidum, aot iuſto calidius, aut corruptum, aut * luxuria ſua, frequenti vſu venereo eneruatus ſit, & ſine viribus. Partibus autem vir impediri ſolet, quoties * hypoſpadias vel parathocus eſt, hoc eſt, in latere membranam habet, qua ſemen emittat.

Apod mulieres etiam ſimillima vitia ſterilitatis inueniuntur: aut eoim ipſæ in cauſa corpus * habent ſiccum, vt* ſint tenues, & macilentæ * & phthiſicæ, vel econtrà multum pingues, & groſſæ, vel iracundæ & furioſæ. Partibus autem mulieres impediuntur, quoties nō purgantur, aut orificium matricis obductum habent, aut contortum, aot membrana, aut aliqua re aliena clauſum, aut certè calloſitatem, aut duritiem, aut vulnus habent, aut in communicatione viri ſemen non emittunt, & inde ſteriles ſunt, & eunuchæ. C

* *Cleop. aut partes illæ cōceptui neceſſariæ impediuntur.*
* *In cauſa.*
* *Cleop. aut luxuria ſua frequē tius veneris, cū inebriatus ſit*
* *In Græc.* ...
(* *Totum.*)
* *Quæ ſunt.*
* *Vel.*

Corantur autem ſingulæ res prædictæ, competenti ſibi diligentia: ita vt vir fatigatus, & exercitijs, & vnctionibus, & varijs cibis reſumatur.

Si verò aliqoa valetudo chronica impediat, aotè curetur, & ſic reſumetur. Hypoſpadias antè, ſicot in Chirurgumenis habes, curandus eſt. Similiter & mulier reſumenda & curanda. Si verò aliqua re aliena orificium matricis clauſum fuerit, tollendum eſt, & ſi membrana clauſum eſt, aperiendom.

Si verò vulnus intus habet, pro differētia eius curandum. Callus verò & durities malaxanda eſt. Præter enim has cauſas, nulla alia inueniri poteſt, quæ ſterilitatem faciat, & conceptum deneget.

1 *Ad eam, quæ priùs fœcunda fuit, & ſterilis facta eſt. Priſcianus.*

Folia mali granati ſicca & tere, & cum melle fac peſſum quatuor digitorum, & poſt purgationem impone tribus diebus, vt non tollatur, & poſt tertium diem tollatur, & vuam paſſam com granulis ſuis, & fac peſſarium, vt ſuprà dictum eſt, & quando coagulata ſtillauerint, cognoſcat virum.

2 *Vt ſterilis mulier concipiat. Cleop. libro 1. & 2.*

Si menſtrua non deſint, coagulum leporis io vino vir eius bibat, & ſtatim ea vtatur. Mulier verò abſtineat ſe ab aceto, & acrimonijs, & rebus ſalſis, oec lauetur diebus ſeptem. D

Item aliud.

Rutæ viridis ſuccū io lana collige, & poſt coitum viri ſtatim ſibi ſubijciat, tamen nō aqua ſublauetur.

Ad idem.

Herbam arthemiſiam tritam cum myrrha in lana collige, pōſt mixtum ſibi ſubijeiat, ita vt nec ſublauetur, & concipiet.

DE CONCEPTIONE.
CAPVT IIII.

Ex Theodoro Priſciano.

ALiquæ mulieres, quæ voto poſteritatis longo tempore deſideratæ afficiuntur, medicas accerſiuere, quas effectus elaboratæ conceptionis peritas ac felices exhibuit. Noſtræ itaq;, Saluiana, profeſsionis communis hoc magis eſt tibi neceſſarium miniſteriom, quæ ex tuis officijs ſedulis, in his maius experimentum habes, quantum aot gratiæ, aut gloriæ accreſcat aut medicæ promittenti, aut ſuſceptæ concipieoti. Vnde licet inſcia non ſis hoius curæ conceptionem procurantis: attamen diſpoſita tibi, conſideratis omnibus, ordinaui. Circa eam, quę curanda erit, priùs inquirendum eſt, nec vbi orificium matricis aut inclinatum ſit, aut cooclusum: vnde aut modicis purgationibus aperientibus expeditur.

A ditur: aut eo tempore purgationis, internorum dolore nimio, conquaſſetur. Quòd ſi fortè ita res habet,
phlebotomãda erit de talo quàm maximè: quò ad inferiora vicinior materia prouocetur. Sic deinde ad
ordinationẽ curæ aduertendum nobis erit, quę concluſum priùs moderatè orificium patefaciet: vt pur-
gatione ſolenni inoffensè diſpoſita, & deſiccari & calefieri matrix poſsit: his enim rebus ita diſpoſitis,
conceptionis vota faciliùs ſubſeqoentur, Si, phlebotomo adhibito, nec dum tempus ſua ſecreta cogno-
uerit, tunc oleo dulci, vel anethino, vel rutato inguina fouenda erunt, & pręterea lana in eodem oleo ca-
lido infuſa contegantur: tunc cataplaſmatibus chalaſticis calefacienda: ex quorũ aqua decocta frequen-
ter vapores adbibemus. Nam & fumigia, vaporatis partibus, ſupponi conuenit, ex ſuprà dictis herbis,
lapide gagate adiuncto. Si his omnibus rectè adhibitis, naturalis circa purgationem ordo permanſerit,
matricis orificium mediocriter relaxato. Nam adiutorijs conceptiones procurantibus imminendũ eſt,
& continuò, cum ſe purgatio inoffensè peregerit, ex diaclilôn peſſos, vel liuiano cum nardino, vel roſeo
oleo reſolutos, ordinabo. Priùs encolpiſmo vti cõueniet, & poſt matricis delauationem, ex eodem me-
dicamento ſpiſsiore, peſſarium adhibere. Hæc continuis diebus xxx. adhibenda ſunt, vſq; in diem ven-
turum alterius purgationis, quibus tranſactis, liuiano nitrum conuenit commiſceri, quod adhibendum
eſt poſt encolpiſmum, ex ſubiectis ſpeciebus diſponendum, cardamum, dictamnum, arthemiſia, ireos,
rutæ ſemen: umnia tunſa & cribrellata, oleo dolci & puriori miſcenda ſunt, vt ex his ante peſſarium, fo-
B mentum adhiberi poſsit. Commodiùs interea fiat, ſi huic ſumento recentes porcinos adipes, aut anſe-
rinos admiſceamus: poſt quod continuò peſſario tali vti expedit.

Ficus pingues in aqua decoctas & tritas melle miſceamus, & hoc peſſariũ ſupponamus: deſuper ve-
rò liuianum ſuperimponi conuenit. Deinde interiectis nitri glebam accipimus, & in modum balani col-
lyrium factum molli lana contegimus, quod ſuperillinitum liuiano inijciemus: nullo enim remedio me-
liori innoxio aut corrigi matrix poterit, aut purgari, quàm huius nitri ſuppoſitione. Poſtquam verò hæc
adhibita fuerint, quæ ſufficere arbitror ad omnia corrigenda, quæ impedimento conceptui eſſe poſsint,
iam vti conueniet his duobus ſequentibus peſſarijs aromaticis conceptionem maturantibus. Fit autem
prius hoc modo.

Cera alba, adeps gallinaceus, terebinthina & nardinum oleum, his omnibus ex æquo ſolutis, coagu-
lum leporis admiſcemus, & hoc poſt encolpiſmum ſupponimus. Aliud verò omnibus experimentatum
vſibus, ſequens hoc eſt.

Caſsia, folium, ſpica indica, amomũ, in vncijs ſingulis, omnia cribrellata cum ſtaphylino ant nardino
oleo, accepto coagulo leporis, admiſcemus, & hoc peſſario ordine adhibito, ritè erit maturãda cõceptio.

Iam nunc & ſuperiorum peſſariorum conuenit ſubiungere compoſitionem.

Peſſarium diachilôn contra omnes concluſiones vtiliſsimum, & probatum.

C Lini ſemen, alihæa, fœnum græcum, omnia æquis ponderibus in vas nouum immittimus, vbi oleum
dulce & aquam æqua menſura adijcimus, vt ſemina pertegantur, quæ cùm molli vapore coqui & bullire
cœperint, vndatio vel ſpuma, quæ ſupernatauerit, colligitur, cui anſerinos adipes, vel gallinaceos & cæ-
tera iungimus, vt peſſario moderamentum faciamus. Sic nos diachylôn peſſarium conficimus. Quod
ſolutius ſi fuerit temperatum, vnguentum magnum chalaſticum, vel paregoricum faciet.

Liuianũ verò ſic faciemus: Cera punica vnc. iiij. maſtiche Chia vnc. ij. ſtyrax vnc j. adeps anſerinus
vnc. iij butyrum vnc. iij. medulla ceruina ℥ iiij. nardinum oleum vnc. iiij hæc omnia ſecundum conſue-
tudinem tunſa, ſoluta miſcebimus, vt peſſarium fiat. Hæc eſt ordinatio curæ omnibus mulieribus con-
cipere cupientibus adhibenda, quam breuiter contexuimus. Sunt etiam alia plurima ab alijs varijs con-
iecturis compoſita, quæ cauſticis adhibita, forſitan poſsint purgationem ſanguinis extorquere. At ego
blandis magis, quàm cauſticis cõceptionis cauſa procurandas purgationes ſuadere volui. Commodius
eſt enim ſic impendere officium medicinæ, vt cum ſuſcepta cauſa curari cœperit, alia non curetur.

Sunt & alia duo genera peſſariorũ, quibus magiſter meus & purgationem inoffensè procurare ſe fre-
quentiùs teſtaretur, & conceptionis officia perfeciſſe, quæ ſic conficiebat:

Opobalſami vnc. j peucedani vnc j s. ariſtolochiæ vnc. j. myrrhæ & croci ana vncia s. medullæ cerui-
næ. adipis anſerini ana vnc j s Seorſim quæ tundẽda ſunt cribrellantur, & ſolutis ex more miſcentur, vt
D peſſarium fiat. Hoc, primu peſſario exempto, mox tempore ſecretorum poſt balnea ſupponendum eſt,
quod duabus horis continendum erit, Poſt verò, detracto peſſario, hac ſequenti confectione ſuam ſpon-
vir illinire debet, & continuò mulieri miſcendus eſt. Linimentum hoc ſequens eſt:

Opobalſamum vnc. j. opopanacis vnc j thus maſculum vnc. ij. cinamomum vnc j s. myrrha vnc. j.
coſtum vnc. s. crocum drag. vj. caſsia drag j. Hæc ſimiliter contrita oleo irino commiſcentur, vt paulo
pinguius fiat. Cùm verò vtendi tempus aduenerit, poſt purgationes, balnea, & peſſarij prioris vſum,
vtèris neceſſariè linimento.

1 Quæ ſunt aptæ ad concipiendum? ex lib. Matt. & Moſchione.
cap. 23 24. 25.

Hæ aptæ eſſe poſſunt, quæ ordinabiliter die ſuo purgantur, limpido ſcilicet, & moderato ſanguine, &
quæ orificium matricis rectum & proximius habent, corpusq; omne neq; nimis durum, neq; valde di-
gellum, cum integritate & animi & hilaritate.

2 Quod eſt aptiſsimum tempus mulieri coitus ad concipien-
dum? ex Moſchione, & lib. Matt.

In declinatione purgationis, ſubiacente deſiderio coitus, ita vt neq; abundantia cibi plenum habeat
corpus, neq; parcitate inane, & poſt porgationem corporis commiſceantur ambo ſimul: ſaluberrimus
eſt enim conceptus tunc.

3 Quid eſt conceptus? Moſch. A

Ingentis corporis labore & tormento perfertur:ſucceſsioni aotem plus quàm neceſſarius, vnde & retentio perſeuerat: aoimal verò aliud, cum naturali ratione & neceſsitate, efficitur.

4 Quæ ſunt ſigna conceptus? Moſch.

Quoties in fine coitus horror quidam mulieri occurrit, ipſumq́ orificium vuluæ conduci & concludi ſentitur, oullumq́ reliquum ſeminis ſinum mulieris humectat, & valde modicum remanet.

5 Vt intelligas ſi mulier concipere poſſit. ex lib. Mat.

De galbano ſibi collyrium ſuppone, & ſi vertex capitis eius æſtuauerit, poteſt.

Vtrum etiam mulier fœcunda ſit, necne, lege apud Moſchionem in exemplari Græco caput 161.

6 Vt cognoſcas ſi ſua an viri culpa ſit, ſi non concipiat. Priſcianus.

* *ſeriò, magna.* Vaſa fictilia duo * in agri via, intus hordeo poſito, ibi facies eos vrinare, & pones in loco frigido per dies ſeptem, & cuius hordeum non germinauerit, eius culpa eſt.

7 Vt cognoſcas an conceptus factus? Priſcia.

* *candidum.* Si collum * calidum, & dorſum frigidum habuerit, concepit: ſi verò æquale corpus, non. B

8 Vt cognoſcas vtrum maſculum an fœminam pregnans in vtero habeat. Priſcianus.

Apium cum radice capiti eius appone, ipſa ignorante, & ſi prius maſculum nominauerit dum loquitur, maſculum: ſi fœminam, fœminam pariet.

Item fac eam ſtare iunctis pedibus & ſi pedem dextrum primitus mouerit ad ambulandum, maſculũ: ſi ſiniſtrum, fœminam habet, Vide caput Græcum Moſchionis 152 & 26.

9 Vt fœminam concipiat, ex Priſciano.

Vuluam leporis ſiccam tere, & ambo bibant, & coeant.

10 Peſſarium ad curam conceptionis & menſtruorum, & ſi matrix ex partu concuſſa fuerit. Ex lib. Matricu.

R. butyri obol vj hyſſopi obol. iij. myrrhæ obol. ij. medullæ ceruinæ obol. j. adipis gallinæ obol. iij terebynthinæ obol. iij ceræ punicæ obol. vj. aloes hepatici obol. iij caſsiæ fiſtulæ obol j olei roſati obol. ij. mellis quantum ſufficit, coque in vaſe fictili nouo, & vtere. Hoc vſa eſt Fabiana Priſcilla cum omnes Archiatri in ea defeciſſent.

11 Peſſarium aliud ad concipiendum, ex Priſcia.

Picolam & ceram ana, cum oleo ſolue & vtere. C

12 Peſſarium ad conceptionem mirificum & experimentatum. ex Moſchione.

R. ſpicæ nardi, coſti, folij, myrrhæ ana ʒ ij amomi ʒ iij. medullæ ceruinę, adipis anſerini ana ʒ. viij. ceræ punicæ ʒ iij. olei nardini obol. j. olei roſati ʒ. iiij. commiſce & vtere, ſed iſtud non fit, niſi nimia fuerit infrigidatio.

13 Peſſarium conceptorium ad tumorem, & calloſitatem & duritiem matricis. Cleop priore.

R. ceruſſæ, medullæ ceruinæ, ceræ punicæ, butyri, olei glaucini, & nardini obol. j. reſinæ maſtichinæ, terebinthinæ, thuris maſculi, & ſpumæ argenti æquis ponderibus, vt ſuprà miſce, primò ſiccæ tamen ſint contuſæ, probatiſsimum eſt.

14 Peſſarium conceptorium aliud eiuſdem, & Moſch.

Libani, habet Moſch. R. ſtyracis calamitæ, maſtiches, * ladani, folij ſarcocollæ, caſsiæ, ſpicæ, croci, coaguli leporis, dactylorum, adipis taurini, ana ʒ. iiij.

15 Vt mulier concipiat quæ diu fluxu menſtruorum laborauerit. ex Cleop priore, & Moſch.

Myrtum viridem & ſuccum eius lana inuolue, & poſt coitum ſtatim inijce, ſed aqua ſe non abluat, & concipiet. *Item.* Herbæ arthemiſiæ ſuccum cum myrto trita, commiſce & in lana collige, deinde ſtatim pôſt coitum ſubige, & concipiet: ſed vide ne ſe abluat, quia tunc omnia quæ demonſtrantur, maximè ad perfectum veniunt, ſi in menſtruorum tempore peſſarizatum fuerint. D

16 Peſſarium valde vtile ad conceptum, ex Cleop priore, & Moſchione.

R. fel taurinum, oleo lanam inuolues, & appones pridie ad orificium matricis poſt menſtrua: quod nocte tollat, & cum viro coëat, & ſtatim concipiet.

17 Item peſſarium aliud ad idem. ex lib. Mat & Moſch.

R. opobalſami, peucedani, ariſtolochiæ ana ʒ j. (Cleopat. ʒ. ij) adipis anſerini ʒ. iij. myrrhæ, coccognidij, medullæ ceruinæ, ana ʒ ij. opopanacis ʒ. j. & oleum roſatum, terendo commiſce, & ſuppone, & per duas horas contineat, & poſtea aufer, & ſtatim cum viro concumbat, & citò concipiet.

18 Conceptorium aliud, ex eiſdem.

* *al. taurinum.* R. fel * caprinum, & cyminum, confice cum oleo ſycionio, & oleo roſato.

19 Aliud eorundem.

Centaureæ ramoſculos contere in oleo roſato, & ſuppone.

A *20 Peſſarium Anathonis Philoſophi ad conceptionem, ex ijſdem autoribus.*

R. medullæ ceruinæ, ceræ punicæ, diachylonis, olei liliacei, olei nardini, ſucci hyſſopi, axungiæ porcinæ, adipis paſſerini, butyri ana obol. j. reſinæ terebinthinæ obol. iiij. commiſce & vtere.

21 Vt mulier concipiat etiamſi nunquam conceperit, ex Moſchione.

Capra cùm peperit, antequam hædus ſuus ſurrexerit, & lac ſugere incipiat, mulge, & ex eo fac caſeolum, & in ſiniſtro brachio in linteolo ligatum ſuſpendito, vt iugiter illum portet mulier: Sed cùm in balneum ire voluerit, domi illum innodatum relinquat, reliquis horis omnibus ſecum habeat. *Cleopatra ſanguini menſtruum ſiſtere affirmat.*

22 Peſſarium conceptorium ex Moſch.

R. adipis anſerini obol. iiij. croci, myrrhæ, adipis gallinæ, maſtiches, olei cyprini, ceræ punicæ, medullæ ceruinæ, ſucci hyſſopi, reſinæ terebinthinæ, adipis vrſi, adipis leænæ ana obol. ij hæc omnia in vapore decoqui facito, & inde fœminæ ſupponi, & concumbat.

23 Aliud eiuſdem.

B R. medullæ ceruinę, reſinæ terebinthinę, ſtyracis, maſtiches, ſucci hyſſopi, adipis anſerini, butyri, mellis, ceræ punicæ, ſucci fœnogræci, olei ſuſini ana obol. j. nardi obol. iiij.

24 Orienus conceptorium ex Cleop. priore, & Moſch.

Lunam nouam die Veneris & die Iouis obſeruare debent ambo, & die Iouis lauari debet mulier, & calidè poſt balnea ſedeat ad encathiſma, huic inſidens parum, & vtens triduo.

25 Vt mulier non concipiat. ex Cleop. priore & poſteriore lib.

Laſeris optimi quantũ magnitudo eſt oliuę, cum duobus cyathis vini ieiuna bibat, per ſingulos menſes in diebus purgationis eius, per dies duos, & non concipiet.

Ad idem.

Cùm ſcierit ante horam vnam, quàm cum viro cõmiſceatur, tollat cædriam & myrrham pariter mixtam, & inde infrà corpus perungat.

Aliud.

Cùm peperit mulier eadem hora antequam aliquid ſumat, aut ſanguis eius purgetur, tolle carbones viuos, & extingue eos in ſanguine ſuo, ibi ter dicens: Extinguo conceptionem mulieris huius (& nomina eam) ab omni coitu virili, * ex hac die, vel ex hac hora qua ipſa voluerit, ſaluis eius menſtruis, ita vt *Magica.* ** al. ab hac.*
C rectè ſuis temporibus purgetur: & ſtatim carbones in pyxide pone quantum volueris, & claude. Deinde ipſam pyxidem in linteo inuolue, & diligenter liga & ſigna, & abſconde eam, vt non aperiatur, ita vt nec ſol nec luna eam videat. Quòd ſi voluerit aliquando vt concipiat, aperiat ipſam pyxidem, & eiectum carbonem ſoli vel lunæ oſtendat, & ſtatim concipiet. *Aliud* Quatuor faſciculos ad fœminam, quæ concipere non vult, de ſalice, mitte in aquam coquere ad tertiam partẽ, & da ei bibere per dies quinq; calicem plenum, & vltrà filios non concipiet.

Vt mulier non concipiat. Priſc.

Nitrum in modum ciceris, & in ſinum matricis poſt concubitum mittas.

26 Ad eas quæ dolorem matricis patiuntur, quando cum viro dormiunt. Priſcianus. Cleop. 2.

Si hæc paſsio perſeuerauerit, cholericæ fient. Vultus autem earum altas habent venas & libidinoſas, natura tumeſcit plus intus quàm foris, palpebræ oculorum patent, quando concumbunt. Per ſomnum facies ignea, pòſt pallida. Curabis autem ſic: Lac mulieris quæ maſculum lactat & roſeum mitte, & calefac, & pone peſſarium in ore matricis.

Item galbanum cum roſeo ſimul tere.

Item.

D Oui aſsi vitellum cum myrtæ modico & roſeo, in peſſario appone.

DE CISSA PRAEGNANTIVM. CAPVT V.

1 Quid eſt ciſſa? Moſchion. cap. 27. & ſeqq.

Appetitio inconſueti cibi, tempore quodam mulieribus occurrens, cum inæqualitate temporis, & abundantia humoris & nauſea.

2 Vnde dicta eſt ciſſa? Ibid.

Apud quoſdam quod tædium graue mulieribus afferat: apud alios verò, à ciſſo. i. hedera, quæ quicquid tenuerit, multum fortiter amplectitur, & varietatem * ſinus babebit. ** ſinus, fortè.*

3 Quoto menſe ciſſa pragnantibus occurrit? Ibid.

Frequentiùs ſecundo menſe incipit: cuidam citiùs, cuidam tardius occurrit.

4 Quandiu ciſſa perſeuerat? Ibid.

Alijs uſque ad ipſum partum. Omnibus ergo in vtero habentibus occurrit ciſſa, his qui abundant humoribus.

5 Qua eis adhibere debemus? Idem.

Si fieri poteſt, interponenda eſt vnius diei abſtinentia: ſi non poteſt, interim vel parcitas cibi ſit cum

perunctione plurimorum dierum,ita vt prius aquam bibant,poſtea vinum,ſiccoſq; conſtrictionis acci- A
piant cibos,cum epithematibus ſtalticis,geſtari iubeantur,& ſi fieri poteſt,voce & lectione vtantur.

DE ABORTV. CAPVT VI.

1 *Quæ ſunt ſigna futuri abortus? ex lib. Mat. & Moſch. cap. 43.*

EO quòd ante legitimum tempus pariendi,ſubitò & ſine ratione mammillæ macriores fiunt,frigiditas & grauedo in renibus : humor varius effunditur, & in fine thrombus videbitur. Oportet verò has rebus aborſorijs vti. Nam aliæ nolunt rebus aborſorijs vti, Illæ autem boc cupiunt, quæ infames & adulteræ fuerint propter lucra. Sed ſi condylomata, vel alia aliqua impedimenta in orificio matricis habuerit mulier, & ſi concepit, melius eſt aborſorijs exterminare quod conceptum eſt, quoniam cùm dies pariendi venerit,periculum mortis mater infanſq; ſubibunt.

2 *De aborſu. Theodori Priſciani Gynæciorum.*

Abortiuum dare nulli fas eſt : vt enim Hippocrates atteſtatur, tam duri reatus conſcientia, medicorũ innocens officium non decet maculari. Sed quando matricis vitio, aut ætatis propriæ frequenter par- B tus euenire fœminæ periclitentur, expedit prægnantibus in vitæ diſcrimine conſtitutis, vnius partus ſæpe iactura, ſalutem mercari certiſsimam: ſicut arboribus areſcentium ramorum accommodatur ſalutaris abſciſsio: & naues preſſæ onere,cùm graui tempeſtate iactantur,ſolum habent ex damno remediũ. Modum breuiter huic loco annectendum continuò deſignabo. Si ergo neceſsitatibus vrgentibus aut ętatis immaturę,aut vitiorum ſuperiùs comprehenſorum, fœtus molliter ſubtrahendus erit,ſic conſentio faciendum,vt cataplaſmatibus chalaſticis arthemiſiæ ſuccũ aut tunſæ pulueres miſceamus: dictamni quoq; ſimiliter. Sic ariſtolochiæ,ſic rutæ ſeminis Sic & fumentis ex ſuprà dictarum ſpecierum decoctione factis vti conueniet : & quæ ſcripta ſunt in cura conceptionis, ad ſanguinem innoxiè prouocandum. His verò ſequentibus remedijs, duris forſan corporibus minus obfuerit vti, quæ vi ſanguinem extorquent, ſimul etiam venientes fœtus pertraxêre. Succum rutæ viridis potui dedêre ad neophyta excludenda. Hanc eandem rutam viridem,cum nucibus rancidis,& cum melle dedêre,aſſeuerantes pro peſſariu ſupponendam. Interea etiam myrrham, & arthemiſiam, & violæ ſemen ex æquo cum ſucco menthæ putui ſimiliter poſt balneas dari debere aſſeuerant. Et lupinorum puluerem,& violæ ſemen ex æquo cum ſemine menthæ tentauêre. Et trochiſcos cum decoctione dictamni aut arthemiſia dederint. Alij panacis radicem,myrrham,aloen,æqualia cum ſucco menthę dedère. Alij collyrium ſuppoſitorium facientes. ſic ſe hæc innoxiè extorſiſſe teſtati ſunt: myrrhæ,abſynthij.ireos radicis,panacis ſingulas vncias.& gummi vncias duas, in ſucco fœnogræci omoia infuſa commiſcentes, collyria, vel balanos fecêre, & poſt balnea ſuppoſuerunt. Nam dictamnum cum vino tritum poſt balnea potui dabant : & conti- C nuò penè iam maturas animas excludebant. Nam & ouillum fel, & mali granati ſuccum dedêre æquè violentũ. Sic fel taurinum cum nitro combuſto, puluere * hyſſopi, ceroto miſcuêre, & pro peſſario ſuppoſuêre. Item hyſſopum, cerotum,nitrum, cyminum ſingulas vncias, cum lacte mulieris, peſſarium imponendum tentauêre. Nam & noſtro peſſo vtebantur, ſolas pingues ficus tunſas, balanum vel collyria ſupponentes. Quibus nos etiam nitri ſpeciem admiſcuimus : ſed innoxiè ex hoc purgatio procuratur. Aliud,inquiunt, excluſorium violentum. Myrrha, helleborum, fel taurinum, ex hoc peſſum ſuppoſuerunt. *Item aliud.* Myrrhę ℥.j.ficuum pinguium tritarum ℔.j.galbani ℥ j.aphronitri ℥ iij. omnia trita commiſcebant,cùm vſus exegiſſet cum melle peſſos temperabant. His itaq; & ſternutamenta adhibuerunt, ex helleboro,ſtruthio,caſtoreo,tum membris omnibus exagitatis,fœtus facilè extorqueri potuiſſe. Coacti etiam aliorum ſcripta exegimus,illicita quidem, nec adeò ſub illis neceſsitatibus ſalutaria, ſi vel importunis menſibus ingerantur. Frequenter ita rebus geſtis,vi & vapore adhibitarum ſpecierum,hęmorrhagiæ prouenerunt, per quas exulcerationes, penè incurabiles curſus læſas fœminas occupauerunt. Ad hæc,quibus valemus tandem adiutorijs ſalubribus obuiamus.

* oſſypi.

3 *Ad aborſum proficiendum, & menſtrua prouocanda peſſarium, quod & mortuum pecus poteſt foras detrahere. ex Cleopatra lib. priore, & poſteriore.* D

Lactiridis ℈.j.& s.cum ſucco porri virginis conteres,& facies peſſarium duorum digitorum,& ſub.jcies,pecus citò educit. *Item.*

Citri folia coques in aqua,bene inde ſomenta vuluam intus, & partum educet,etſi mortuus ſit. *Aliud.*

Helleborum nigrum, pyrethrum, & opopanacum ſimul miſce, & ſuppone : & ſtatim abortum faciet. *Aliud.*

Aſphaltum,laſer,fel taurinum,piperis grana 150.& * rutam ęquis ponderibus,da in potione,& ſtatim abortum faciet. *Item.*

* *rutæ ſuccum ferit.*

Caſtorei prunis impoſiti fumus,naribus applicatus,attrahatur. *Item.*

Cyminum tritum cum aqua mulſa,da vt bibat. *Item aliud.*

Pulegium ſine fumo,aut recens tritum cum vioo,da bibere. *Item.*

Dictamni ℥ iij cum mulſa, da bibere.

Et myrrhæ,opij.ana obol j & s. rutæ viridis faſciculum j. ſed myrrham ante opium teres, & rutam ſimiliter in vini ſext j.vſq; ad tertiam decoques, ſed cum iceperit feruere, immittas myrrbam, opium & oleum,& ſimul decoques,& bibat ieiuna. *Item:*

Fici ſolia

A Fici folia tenera coques in aqua, dein, cùm bene coxeris, & odorem ſecerit, ipſam miſcebis aquam, & colabis, & cyathum vnum dabis ieiunis bibere.

4 De ſuffumigijs ad idem.

Suffumigia etiam neceſſaria, vt quæ omnes reliquias purgant. Hoc autem valde bonum eſt:

Sulphur viuum, * butyrum, reſinam frixam, ariſtolochiam longam & ſandaracham ana pari ponde- *Bitumen.*
re, contere & fac paſtillos, & exiccans, repone, & cùm fuerit neceſſe, ponito cacabum, & carbones viuos,
in * ſcario puſillo, aut in teſta, & hoc medicamento ſoppoſito, & aptato ibi emboto, fac mulierem ſuper- *eſcharie.*
ſedere diuaricatam, & veſtimentis totam bene circumtege, ibi ſuffumigetur, & purgabitur. *Item:*

Lapidem * gethen ſimili modo fac, hoc purgat menſtrua ceſſantibus. *Aliud:* *gagaten, fortè.*

Capillos à tonſore detonſos collige, fac ſimili modo, ſed vide * ne aliqui domeſtici ibi ſint. Nam inci- *Aliàs, vide aliquius domeſtici*
pient illi venter dolere, & menſtrua prouocabuntur. *capillus ibi ſit.*

Ad abortum faciendum, vide cap. 153 in Græco exemplari.

5 Abortus ne fiat & impediatur. ex lib. Mat.

Ex laſsitudine matricis, abundantia menſtruorum accidit, vt freqnenter in menſe veniant: cum faſtidio viri, & ita vt ſemen viri recipiant ſæpe, nec contineant, aborſus occurrit, & ante legitimum tempus pecus reijciunt. Aborſum autem ſecundo vel tertio menſe iam formatum, ſed ſine anima & gracile. Sicut in ſanguinatione matricis & fluxu ordinauimus, agatur. Hæc enim paſsio ex fluxu naſcitur.

B

6 Ad retinendum ſemen & partum. ex Cleopat. 1. & 2.

Si quæ mulier conceptum ferre non poteſt, vel ſi ipſum ſemen viri foras reijciat: hæc videbuntur ſigna. Ex ipſa vulua humor maximus & groſſus decurrit. Impeditur enim ab humoribus, & propterea non poteſt ſemen cõtinere, ſed effundit illod, & hac de cauſa plurimi maſculi accuſantur, quaſi idoneum ſemen eis non dederint, cùm hoc mulieris vitio maximè fiat, nam humor defluens auertit ſemen, & ideo confirmari non poteſt. Curatio autem talis eſſe debet:

Lotium equinum & * virile commiſce æquali menſura in vino, deinde lapides molares candentes in *al. viride*
eam mitte, & mulier ſuperſedeat, ita vt veſtibus ſit bene vndiquaq; circumtecta, ne vapor ille exeat, vt totum calorem intus recipiat, & cùm pauxillum refrigerari cœpit, ita vt manus pati poſsit, inde ſeipſam vt fuerat tecta, foueat, ne ventum ſentiat, & cùm tepida eſſe cœperit, recipiat ſe calidè in lecto, & rebus maximè glutinoſis cibetur. *Item:*

Lotium * equinom collige, & caleſacto vel ab igne, vel à lapidibus vt ſuprà, ſeipſam foueat, dum be- *al. equæ.*
ne tota calefiat, & expurgetur. Hoc facto, collige lotium in cacabum æreum, & adijce vinum quantum volueris, & lapides candentes impone, & ſuperſedeat mulier, quæ veſtibus bene circumcluſa, foueatur,
quandiu * vapor exierit. ** donec ſolutio*
Ad aborſum imdediendum, lege cap 155. iu Moſchionis exemplari Græco. *ſequatur.*

G

7 Vt conceptum perferat. ex Cleop. 2.

Hirci pellem combure, & tere, vt leuis puluis ſit, & inde puluere corpus ſubliniat. *Item:*

Gallinæ pellem ventriculi interiorem cum ſtercore in linteolo de licio liget, & ſecum portet, vt non aquam tangat, cùm autem parit, tollat à ſe, ne non poſsit parere, & periclitetur.

DE MOLA MATRICIS.
CAPVT VII.

Ex Moſchione, cap. 135. Cleopat. 1. & lib. Mat.

VAletudo quæ mola appellatur, duritia matricis eſt, quæ ex præcedenti feruore fit, quæ in tantum ventrem extendit, vt mulieri in vtero habenti ſimilis videatur, aliquando de vulnere in matrice poſito, mala caro excreſcit, & immiſſo digito obſtetrix in orificio, vel in collo velut callum inueniet. Aliquàdo omnis matrix malam valetudinem patitur, & videtur vt omnis duritia lapidea excreſcat, & reliquũ corpus cum malo colore & faſtidio extenuetur. Nam inde dicta eſt mola à grauedine, & quòd tardè moueatur. Separamus autem molam habentes à grauida muliere. Siquidem in principio ambabus menſtrua uon occurrunt, ſed & mamnas inflatas habent, & faſtidium patiuntur, & graoedinem re-
D num, & venter eis quotidie creſcit: quòd illa quæ molam habet quotidie punctiones & dolores ſentit, & accedente tempore menſium, motum infantis non habet, quem grauidæ mulieres à quarto menſe ſentire incipiunt. Tranſactis verò x. menſibus, omne corpus earum macie conſumitur, venterq; & interfeminia in tantum excreſcunt, vt hydropicas ſe putent. Sed ab hydropica ſeparatur illa, quæ molam habet, per hoc, quòd cùm venter manu percuſſus fuerit, uullom ſonitum reddat. Apud hydropicas autem & venter percuſſus ſonum dabit, & digitis impreſſus aliquantulum recedet. Hanc autem valetudinem plurimi inſanabilem dixerunt: alij mox incipientem, poſſe ſanari. Nos verò curabilem dicimus, & ſicut chronicas ægritudines, ita & molam curamus: vt præcedentibus paragoricis, cum fomento & cataplaſmatis, ſcarificatione, vaporatiunibus, & enchymatiſmis, & peſſarijs malacticis, ſimplicibus etiam malagmatibus, ſicut eſt diachylôn vel Mnaſea. Inde ad metaſyncritica nos conuertamus. Primò analeptico cy-
clo reſumentes, deinde met. ſyncritica ſubiungimus, ſicuti dropacem & epipaſmata, fricationem vali- *fortè, aphyſi*
dam, ſinapiſmum & malagmata, hoc eſt, diaſpermatôn, polyarrhiôn, & diadaphnidôn, & * caphiſen fon *fomentis.*
tis. Encathiſmatibus quoque metaſyncriticis bene vtemur, hoc eſt, aqua in qua decoctæ ſint baccæ lau- *Cleop. caprinum*
ri, f ſces hyſſopi, mentha, marrubium. Peſſarium autem quod accipiat butyrum, ſuccum hyſſopi, adipem *χιμαίρας, id eſt, capella.*
* anſerinum, medullam ceruinam, & * cerebrum eius. Mel etiam & ficus tunſas minutiſsimè, & oleum ** Moſch. & lib.*
vetus, aut cyprinum, aut ſampſuchinum. Dein ad aquas calidas eas mittimus, & natare in mari iobe- *Mat. habēt ve.*

mus, (&) ex ipſa aqua encathiſma facimus. Perſeuerante valetudine, etiam helleborum damus. Illa autem thymiamata, quæ antiqui * ſupponebant, confecta ex croco, ſtyrace, myrrha, & reſina non apponimus, Arthemiſiam etiam decoquebant, & pulegium, & oleum & eas ad vapores copulabant: Dabant etiam conditum, in quo decoctum erat cardamomum. Hęc omnia reprobamus, ſiquidem plurimùm ſunt contraria, & nihil prodeſſe poſſunt. A

* Lib. Mat. apponet. G. æca contrarium ſenſum habent.

DE GRAVIDIS.
CAPVT VIII.

1 Quomodo grauida, præſertim circa ſeptimum menſem, agere debeant mulieres? Ex Moſchione, cap. 34. & 35. & lib. Mat.

PRAE omnibus quæ conceperunt ſint patiẽtes & quietæ, ne nimia geſtatione, pecus iam perfectum excutiatur: ſiquidem & ſeptimani naſci poſſunt. Neque ergo exercitijs partes illas fricari, neque pectoralibus faſcijs mammas conſtringere decet. Laxamento enim indigeot, vt lacte impleri poſsint, nec ab ipſa ſtrictura indignentur. B

2 Octauo menſe quomodo ſe gerent? Ibid.

Cum omni ſolicitudine & diligentia agant: in iſto enim menſe plorimùm grauantur. Quare omnes nimietates geſtationis intercidimus, tranquillitatem indicimus, & cibos etiam parciùs accipiant, ventremq́ue ipſum, ſi cum pondere pendet, faſcijs diligenter conſtrictum ſuſpendant. Ceruto etiam ex oleo viridi vel myrtino cutim ventris linire vt ſolidetur conuenit, ne cùm parere cœperint, tenſione & conatibus rumpatur.

3 Cùm octauus menſis tranſierit, quid faciendum nono? Ibid.

Interiores partes latiùs obuoluere, ſuperiores verò perſtringere, vt proximè ante partum inferiora loca dilatentur, & pecus ad inferiora deponatur, vt infantis exitus celeriùs poſsit haberi. Locus etiam ipſe cum laxamento præparare coooeoit, encathiſmatibus & lauacro vti & peſſarijs, quæ ex adipibus anſerinis, & medulla ceruina conſtant: Digito etiam peruncto orificio matricis admoueatur, vt poſsit leniter & ſine quaſſatione aperiri. Grauidæ mulieres omnes vti non debent viris, ſi fieri poteſt, vt non agitentur, ne matrix ipſius agitationis vſum non ſuſtinens, abortiat. Maximè in nouiſsimis diebus debent ab hoc vſu omnino abſtinere, ne ſicut diximus, motus eius hac importunitate rumpat chorium, & C
humor effundatur, qui propter lapſum infantis à natura prouiſus eſt.

DE OBSTETRICE.
CAPVT IX.

1 In quot vel quas partes diuidere oportet vniuerſam muliebrem traditionem? ex Moſchione.

IN duas: Vnam quæ de obſtetrice tractat: Alteram quæ de omnibus oſtetrici occurrentibus conſtat. Hanc ipſam iterum diuidimus in cauſas ſecundum naturam occurrentes & præter naturam. Obſtetricalis verò ratio, hoc à muliebri differt, quod pars ab vniuerſo. Obſtetricalis eoim pars eſt, muliebris verò totum.

2 Quæ eſt aptiſsima, quæ obſtetrix fieri poſsit? cap. 1.

Principaliter quæ literas nouit, & habet ingenium, præſentem memoriam, & eſt ſtudioſa, munda vniuerſo etiam corpore, integra, fortis & laborioſa.

3 Quæ eſt obſtetrix?

Muliebrium cauſarum docta, & medicinali exercitatione perita. D

* Obſtetrix.

*4 Quæ eſt melior * medicina?*

Quæ exercitata eſt medicinalibus actionibus, cum prooidentia, iuſtiſsima & communis, & quod vrget prouidens, horum diligentiam habere, coniungereq́ue pro re & adunare puſsit, & per partes diuidere, & accidentia mitigare propter inſeqnutionem cauſæ. Non iracunda, nec turbulenta, cumpatiens, ſobria, pudica, arguta, quieta, prudens, nec auara.

5 Quid eſt obſtetricalis ſella? cap. 47.

Sicuti eſt ſella tonſoria, in qua ſedetur, ita vt habeat ſub ſexu ſimilitudine lunæ foramen præciſum, vt illuc infans cadere poſsit.

6 Quæ præparanda ſunt, quæ propter partum ſunt neceſſaria? cap. 46.

Scilicet ex oleo calido vapurationes, ſpongia mollis, lana munda, faſciæ, ceruicalia, & reſumptiui odores, & ſi fuerit obſtetricalis ſella vt cathedra, lecti duo, & locus aptiſsimus partui neceſſarius.

7 Miniſtra cum obſtetrice quot ſunt neceſſaria? cap. 51.

Tres. Ex quibus duæ dextra leuaq́ue ad latera ſtare debent, inter quas incumbere poſsit. Tertia verò dorſum eius teoeat, vt occurreotibus doloribus non ſe in latus declioet, hortando eam vt fortiter ſuſtineat.

DE

A
DE PARTV. CAPVT X.

1 Quibus menſibus rectè & vitales naſcuntur? Ex lib. Mat. & Moſch.

NONO & decimo maximè ſecundum ordinem, & ſeptimo etiam, vnde difficulter aliqua euadere ſulet, quæ viij. menſe pariat.

2 Quæ ſunt ſigna proximi partus? ex lib. Mat. & Moſch. cap. 44.

SI ſeptimo, vel nono, vel etiam decimo menſe grauedo vteri, & ex renum conſenſu feruor & dolor in clunibus, lumbis, & inguinibus erit, ipſius etiam matricis ad inferiores partes deſcenſus, cum orificij apertione & humectatione. Cùm verò iam proximat, ſuperiores partes graciliores fiunt, & extenduntur loca ſuper pectinem & inguina, & frequentis vrinæ deſiderium naſcitur. Immiſſoque digito ad magnitudinem oui in orificio inuenitur: humor verò qui effertur primò lentus poſtmodum plurimus, & ſanguineus.

3 Quomodo ſeparatur dolor qui de feruore venit ab eo qui de præſenti partu occurrit? ex Moſchione. cap. 45.

Eo quòd de feruore dolor cum clauſura & ſiccitate in orificio inuenitur.

B
4 Antequam ad ſellam parturientes collocemus, quid facere oportet? ex Moſch. cap. 50.

Omnes dolores illas omnibus calefactionibus vaporare, oleo calido & ſuccidis lanis loca ipſa irrigare, eas deambulare, & lauare & cibos accipere antiqui iubebant. Nos verò non permittimus hoc fieri, quia ambulatio ipſa infantem propè foris poſitum, reprimit, & matricem quaſſat: lauacrum verò vires minuit, & digeſtionem corporis mulieris infrigidat. Quibus autem cibus in frigore datur, corrumpitur, & non nutrit eas.

5 Quomodo oportet parturientem collocare? ex Moſch. cap. 49.

Iactantes eam ſupinam in lecto, qui duris eſt ſtratus, conduplicatis illi pedibus, & apertis. Cumque ad magnitudinem oui in orificio matricis (chorium) inuenerimus, ad ſellam eam leuamus. Nam ſi ita fuerit laſſa, vt in lecto parere debeat, ibi pariat. Si verò ſella obſtetricalis non eſt intus fortis, in mulieris femoribus ſedere debet, vt illic pariat.

6 Obſtetrix autem quomodo, aut vbi ſedere debet? ex Moſch. cap. 52.

Viriliter cincta ſit, & ſi in lecto partus efficiatur, habeat modicè inferiùs obſtetrix ſedile, in quo ſedeat, vt ita facillimè manus mittere poſsit. Si verò ſedens in ſella paritura eſt, & inferiùs obſtetrix
C humiliori ſella, vt poſsit ex ſuperioribus partibus infantes adducere, & aliquantulum apertis pedibus ſuis, plus tamen humiliori loco, vt eam non impediant, faciem ſuam auerſam auertat, ne pariens præ verecundia ſe concludat. Ante omnia tamen ligamentis omnibus, & capillis ſolutis, quod propter laxamentum ſolet fieri. Digito autem ſiniſtro oleo calido peruncto, orificium matricis circumagendo aperiat, vt chorium illuc cadere poſsit. Omnis circa parturientem ſatagere debet, & petere eam vt non clamet, ſed omnem ſpiritum ad inferiores partes exponat, maximè cùm dolor occurret. * Alias quæ retrò *Vide Græca* eam continent, iube vt cum linteo manus eius foris excludant. Si verò folliculus diu non fuerit ruptus, vnguibus eum rumpere & immiſsis paulatim digitis, plus adaperire. Obſeruandum eſt ne infans ſubitò ſimul cadat, ne quaſſatio capiti & ceruici infantis adducatur. Naturaliter verò orificium aperitur aliquando, mergentibus humoribus peripſum. Tunc apprehendere debet obſtetrix, & in diuerſum adducere huc atque illuc. Illo tempore, quando ſe matrix aperit, conari oportet, & quando ſe concludit, non conetur, ne feruore aut ſanguinis fluxu, ipſius matricis adductio emergat. A lateribus verò miniſtræ ſine quaſſatione, manibus apertis, deorſum deducant. Cum verò exire fœtus cœperit, manibus pannum habentibus eum ſuſcipiat obſtetrix, & obſtetricaliter quam leniſsimè, vt vnà cum ſecundis procidat.

7 Quando aut quomodo oportet vmbilicum præcidere, ex Moſchione, cap. 65. & lib. Matricis.

D Cùm modicè infans in terra requieuerit, à ventre eius digitis quatuor ſcalpello aut cultro acutiſsimo præcidendus eſt. Nec ſuperſtitionibus antiquorum conſentiendum eſt, qui lino, aut vitro, vel canna acuta, aut cortice panis ſecabânt. Cum verò præcideris, ſanguinem qui in eo remanſit coagulatum exiccabis, & lana torta vel licio ligabis, ne ſubſequenti fluxu ſanguinis infans periclitetur. Sed eadem hora qua natus eſt, ex vtraque parte ligandus eſt, & ſic in mediu præcidendus, ne & ipſa quæ parit fluxum ſanguinis patiatur.

DE PARTV DIFFICILI.
CAPVT XI.

1 Quot ſunt modi vel cauſæ, quibus laborioſus & difficilis partus efficitur? Moſchionis, cap. 143. & ſeqq.

PLurimi duas cauſas eſſe dixerunt. Vnam apud eam quæ parit: alteram apud eum qui naſcitur. Alij verò tertiam cauſam addunt, quæ extrinſecus venire aſſueuit. Apud alios etiam quarta cauſa emergit, quæ ex omnibus prædictis cauſis miſcetur.

2 Quomodo dicunt per eam quæ parit, difficultatem partus emergere? Ibid. A

Primò ſi iracunda ſit, aut multùm timida, & verecũda, vel primariola, corpore etiam vniuerſo vel partibus impediatur. Vniuerſo aut ſi multum gracilis, vel valde pinguis vel muſculoſa, vel imbecille habens * corpus. Partibus autem, ſi imbecillis matrix & in feruore ſit, aut aliquibus condylomatibus impeditur, vel orificium eius in anguſtu conductum eſt, vel contortum, vel ex parte concluſum, vel in vicinitate hæmorrhoides, vel collectiones, vel in veſica lapis ſit, & in longaone ſtercorum retentio. His enim omnibus cauſis exitus infanti denegatur.

id eſt, corpore gracili.

3 Quomodo dicunt per infantem, qui naſci habet, difficillimum partum fieri?

Si naturaliter grande caput habet, vel omne corpus, vel tres manus, vel certè hydropicus ſit, vel gibboſus, vel languidus, vel inflatus, vel mortuus, aut poſitione corporis contra naturam inuenjatur.

4 Quæ ſunt verò ſchemata infantium naſcentium? vel quot ſchematibus infans naſcatur? ex Moſch. & lib. Mat.

Generaliter ſunt quatuor modi. In capite, in pedibus, in obliquum iacens, aut conduplicatus. Specialiter verò ſchemata plurima inueniuntur. Ille enim qui in caput fertur, aliquando rectum quidem caput in orificium matricis habet, reliquum verò corpus contortum. Aliquando in capite quidem deſcendens * aut in priore ab orificio, aut retrorſum caput infigit, aut in * diuexum ſe proijcit. Aliquando verò cum ſtrictura hæc ſchemata fiunt, aliquando ſine ſtrictura. Aliquando etiam vnam manum foras proijcit, vel vtraſque, ita vt intus iunctis exiſtat. Aliquando ita deſcendit, vt directum orificiu matricis pedes habeat compoſitos, & corpus habeat rectum, manibusque lateribus iunctis. Aliquando in priorem partem, vel retrorſum ab orificio pedes infigit, quod & ipſum aliquando cum ſtrictura fieri ſolet, aliquando ſine ſtrictura. Aliquando vnum pedem vel vtroſque foras emittit, manibus ſcilicet ſupra caput contortis. Aliquando diuiſos pedes partibus matricis infigit: aliquando etiam duplicatis pedibus in genua exire conatur Aliquando ita conduplicatur, vt ſedenti ſimilis naticas foras oſtendat. Vel cuntra ita conduplicatur, vt plantas capiti in orificio matricis iunctas inuenias. B

** lib. Mat. & non in.*
** obliquum.*

Qui verò in * diuexum iacent, aliquando in latere, aliquando ſopini, aliquando ad dentes inueniuntur, ſic etiam duplicatus, & in diuexum poſitus eſſe poteſt.

al. in obliquum.

5 Ex quatuor ſchematibus prædictis quæ ſunt exoptabilia, & ſecundum naturam, & quæ aduerſa & contra naturam?
Ex iiſdem.

Quoties in caput feruntur, ita vt in orificium matricis directum caput eius inueniatur, manibus ſcilicet lateribus & femoribus iunctis. Proximum verò bono ſchemati eſt, quoties & in pedibus deſcendit iunctis, & orificio matricis oppoſitis, manibus ſcilicet lateribus porrectis. Et ex vtriſque ſchematibus melius eſt, quod in capite deſcendat. Cum enim labi foras cœperint, nullus metus remanet, ne manus ibi ſeparatæ remaneant, cum infantem adducere cœperis. C

6 Quomodo dicis de extrinſecus venientibus cauſis difficultatem partus emergere? Moſch.

Frequentius à frigido nimio aere, aut paulo plus calido, aut certè cùm ea, quæ parienti ſunt neceſſaria, non adſunt.

7 Quomodo per folliculum dicis impediri partum?

Cùm tardius à fundo matricis reſoluitur, aut certè ita ſolidum eſt, vt difficillimè rumpatur, aut econtrà ita tenue, vt ante tempus ſoluatur, & antè humorem illum effundat, qui propter lapſus infantis à natura præparatus eſt.

8 Quomodo dicis per eum modum, qui ex omnibus cauſis miſcetur, partum impediri?

Si languidus vel laſſus eſt infans, & inde non adiuuat parturientis conatum, vel certè mortuus eſt, & paruum caput habet, & inde orificium matricis extendere non poſsit, nec ab obſtetrice facilè apprehendi. Et hæ ſunt cauſæ, quas Moſchion & cæteri voluerunt facere difficultatem partus. Soranus verò noſter alias ſubiecit cauſas, vult enim aut ſtrictura impediri partus, conſtrictis & ſiccatis partibus ipſis, aut fluxu & abundantia * humoris, vel fluxu ſanguinis, conſumptis viribus parturientis, vel illis rebus quibus orificium matricis concludi ſolet, ſicuti cicatricibus clauſis, vel collectionibus, vel hæmorrhoidibus, vel pluribus his ſimilibus vel etiam morte infantis, vel in diuexum contra naturam poſito, vel numeroſitate partuum, vt ſi vel tres manus, vel pedes habeat, vel ipſi infantes quatuor vel quinque concepti ſunt. D

al. ſudoris.

DE IVVANDO PARTV DIFFICILI.
CAPVT XII.

1 Quæ ergo diligentia obſtetricanda ſunt illæ, quæ tardè & cum difficultate pariunt? ex Moſch cap. 152.

SI aliqua ſtrictura vel anguſtia, ſiccitate vel feruore impediuntur, ſiue hoc inimicum frigus attulit ſiue duritia corporis infantis, ſiue matricis breuitas, cùm temporaneum conceptum receperit, ſiue pinguedine corporis, ſeu metu vel ira parturientis, vel colli matricis curuedine, vel torſione. hæc omnia ſuprà dicta chalaſtica diligentia relaxari ſolent.

Debemus eis quæ difficilè pariunt, ita ſubuenire. Primò frequentius oleum dulce & calidũ cathiſandum

A dum eſt, vel ſuccus ſeminis lini, vel fœnograeci, maluarum etiam decoctarum. Aliquando etiam ouis crudis illuc admixtis: Sic effici poteſt vt etiam ſtricturæ relaxentur, & omnis anguſtia ſpatium accipiat, & infans, qui ad exitum impeditur præparato lapſo, facillimè exire poſſit. Nam propterea de pollinibus ex melle cataplaſmamus omnem vicinitatem ſupra pectinem & renes. Encathiſmate etiá vtimur, vel ſpongijs in eadem aqua tinctis vaporamus, & ſacculis calidis eaſdem partes contingimus. Nam aliquando & leui motu vehiculi eas geſtari permittimus. Siquidem hanc geſtationem antiqui * exercitus agitabant, vt ad ſuperiores partes lecti eas ligarent & colliderent. Alij verò ad ſcalas ligabant, & ſic pendere iubebant. Alij infinitum deambulare & ſalire cogebant, alij ſcalas etiam aſcendere. Alij autem manibus ſub axillis miſſis, à terra ſubleuabant & diutiùs exagitabant. Sed hæc omnia nos reprobamus. Prædictis enim rebus grauiter quaſſatur matrix, & in maiorem feruorem ire ſolet. Idcirco vtendum eſt prædictis omnibus vaporationibus, & metuentem quidem hortari debemus ſecuramque facere, quòd non periclitetur. Eam verò quæ nunquam peperit, & dolores neſcit, docere debes, vt cùm dolores occurrerint, ſpiritum retinendo, ad inferiores partes gemitus impellat: ſubnaſcentibus autem doloribus reſumamus pane feruenti vel toſtato, cucumere, pepone, & madenti gleba. Si verò ea antecedenti ægritudine laſſa ad partum venerit, occurrente etiam laxamento, ſimplici cibo reſumimus. Pinguiſſimam autem in lecto in genua & ad dentes collocamus, vt pinguedine qua matrix premitur, liberetur. Orificium verò ipſum matricis, digito oleo vel aceto tincto circundamus, & ſi curſus ſuerit, corrigimus. Si quod verò impedi-
B mentum ibi inuenerimus, chirurgia tollimus vel minuimus. Si verò lapis in collo veſicæ poſitus vrinam deneget, eum retrò in veſicam cathetere repellimus, & ſic vrinam tollimus: vel iniectione clyſteris, ſtercora de longaone deducimus. Folliculum verò non ruptum antè digito preſſo formantes locum phlebotomo ſollicitè diuidimus. Omnibuſque, poſt hæc, prædictis encathiſmatibus vtimur. Hæc ergo prima eſt diligentia, quæ difficultatem partus maturare poteſt.

2 Si autem præter naturam poſitus fuerit infans, quid obſtetrix facere debet? ex Moſchione.

Vtique in primo eum ſecundum naturam componat, ſcilicet parturiens competenter in lecto collocanda eſt, vt altum habeat corpus, & paulo durior ſit ſtratus, & ſi in priorem partem ab orificio matricis pecus infixum eſt, ſupina eſt collocanda. In genua etiam & ad dentes, ſi retrò ab orificio matricis infans eſt. Si in ſiniſtrum, in dextrum ſe conuertat. Si verò hæc ſchemata infantem corrigere non poſſint, tunc diligenter vnguibus inciſis & oleo illinitis, & in vnum conductis digitis, ſiniſtra manus orificio vuluæ immitti debebit, illo ſcilicet tempore, quo ſe matrix naturaliter aperit, & apprehenſo pectore ad competentem locum corrigere: Si verò valdè infixum eſt, prius eum à loco importuno euellere oportet.

Sed antequam ſchemata illa ponamus, quæ contra naturam ſunt, meliùs faciemus, ſi ea quæ ſunt exoptabilia & ſecundum naturam, ipſa primò ponamus.

C Partus primus. Hic eſt ſecundum naturam primus, melior ab omnibus partubus. Siquidem cùm labi cœperit, nullus metus ſubeſt, ne manus extendat, & ibi remaneat, & hic eſt ſecundum naturam. Secundus partus. Ita cùm occurrere cœperit, ſolicita debet eſſe obſtetrix, vt cùm ad manus peruenerit, teneat, & ſic eum adducat.

*3 Si in * diuexum iacet, quid faciendum?* * *obliquum.*

Immiſſa manu obſtetrix eum componat, & ſi caput proximum inuenit, ipſum teneat, & adducat.

4 Si ambæ manus foras ei venerint, quid facere debet obſtetrix? ex Moſch. & lib. Mat.

Duobus humeris eius, manus ſuas ex vtraq; parte infigens, retrorſum eùm reuocet, ſicuti ſuperius dixi, manibus ad latera compoſitis, & apprehenſo capite, paulatim & leuiter foras eum adducat.

Si infans caput interiùs habuerit, & ſi duas manus eijcit, oportet obſtetricẽ, prius immiſſa manu ſua, caput ad orificium corrigere, & comprehenſis manibus infantis, conari decet, ne caput eius orificium vuluæ obturet, ſed facillimè omne corpus infantis exire poſsit, quò priores manus exierant.

5 Quoties manum emittit, quid faciendum?

D Principaliter videtur, vt nunquam eum teneat obſtetrix & adducat. Plus enim, relicto intus capite, orificium matricis obturatur. Nam & in ipſo conatu, exarticulare manum infans poterit & amittere, vt cum de vtero euaſerit, culpa obſtetricis, vitioſus efficiatur. Melius ergo facit, ſi humerum infixis digitis eum retrorſum remoueat, & intus capacitatem vuluæ poſitum, ita componat, vt manus eius erectas lateribus iungat, & apprehenſo capite foras conari incipiat.

6 Si in pedibus deſcendens, in aliquam partem vulua reliquum corpus inclinauerit, quid facere debet? Ex lib. Mat. & Moſchione.

Sicuti ſuperius diximus, obſtetrix immiſſa manu, eum componat, & ſic adducat.

7 Si vnum pedem foras habuerit?

Etiam modò videat, ne vnquam obſtetrix teneat & conetur, ne reliquo corpore infantis plus matrix claudatur, ſed prius infixis digitis ad inguen infantis, ſurſum eum renocet, & poſt, immiſſa manu, pedem alterum * colligat, & ſi fieri poteſt manus eius lateribus iungat, & apprehenſis pedibus foras adducere conetur. *al. corrigat.*

8 Si verò ambos pedes eiecerit, quid faciemus?

Duabus manibus ſuis obſtetrix in inguinibus infixis, ſurſum eum repellat, & compoſitum ſicut dixi, foras eijciat.

al.diuerſis.

*9 Si * diuiſis pedibus duabus partibus vuluæ plantas infigat, quid faciemus?* A

Immiſſa manu obſtetrix eos iungat,& ad orificium matricis eos componat & ſic adducat.

10 Si genua hic oſtenderit,& ſic exire conatus fuerit,quid faciemus?

forte,vel.

Retrorſum repellendus eſt,& correptis manibus * & pedibus adducendus.

11 Si verò in naticas ſederit?

* vel.

*Obſtetrix manum infigat,& retrò infantem repellat,& correptis manibus & * pedibus,extrà adducat.*

12 Si grande caput habuerit vt exire non poſſit?ex lib. Matt.

Intrinſecus repellendus eſt, & vnctionibus vncto orificio, immiſſa manu obſtetrix eum adducat, tenens caput eius,adiuuante etiam conatu ſuo parturiente.

13 Si caput contortum habuerit?ex lib.Matt.

Obſtetrix immiſſa manu eum corrigat, & humeris comprehenſum leniter adducat, ne matrix ipſa quaſſetur.

*14 Quoties fuerit duplicatus,quid faciemus? * Moſch.*

Scias volo, duobus modis pecus in vulua duplicari: quoties enim naticas eius in orificio vuluæ inuenimus, ex interiori parte fiet duplicatio. Quoties autem caput & plantæ in orificio inueniuntur ex B ſuperiori parte,ſecunda eſt duplicatio,& poteſt obſtetrix ita corrigere, vt * plantis reuocatis ſurſum,caput hîc teneat,& ſic infantem foras adducat.

Lib. Mat. habet et plantas in orificium recta, adducat.

15 Si in diuexum iaceat,aut ſupinus,vel in dentes,quid facere oportet? Ex lib.Mat.

Præcipimus vt in vulua diſplicitus,& apprehenſo capite,adducatur.

16 Si plures vno fuerint & ſimul ſe ad orificium contulerint,quid & quomodo agendum?ex Moſch. & lib.Matt.

Si plures vno fuerint, ſi duo aut tres vel quatuor, ſicuti frequentius diximus, in ſinum vuluæ omnes ſunt repellendi,& ſic ſigillatim eijciendi.

17 Qualiter fœtus in vtero ſit conuertendus?ex lib.Matt.& Moſch.

Si ſupinus vel ad dentes eſt,leniter obſtetrix,immiſsis digitis, in latus eum conuertat, & accepto ſpaciu, vt vel ſi vnam manum obſtetrix immittere poſsit, eum facilimè ad integrum ſchema componat, & quaſcunq; partes orificio propiores habuerit, eaſdem teneat & ſic adducat; ita tamen vt maximè caput infantis quærat, & ipſum teneat & foris adducat. Siquidem melior ab omnibus deſcenſus per caput inuenitur. Sed ſi pedes fuerint proximiores,ipſos teneat,& ſic adducat.

Hæc autem omnia leniter ab obſtetrice, & ſine quaſſatione facienda ſunt, ita ut frequenter oleum calidum,vel prædictos ſuccos fœnogræci, ſeminis lini, & maluæ decoctum locis illis infundat. Hac enim diligentia, & lapſum infantibus præparat, & ſani euadere poſſunt, & quæ parit, ſine vexatione & ſine quaſſatione ſeruatur. Plures enim infantes poſt difficillimum partum euaſiſſe cognouimus, & viuere vidimus. C

18 Quæ ſunt verò periculoſa ſymptomata,quæ nos terrere poſſunt, vt periculum prædicemus?

Si febres inſunt,vel maximè acutæ,neruoſitas omnis patitur, taliſq; feruor præcedit, vt & gangræna ibi efficiatur,plurimũ ſudent,pulſus etiam minutus ſit,aut in totum nõ appareat, & deliriũ ſubſequatur.

DE HIS QVI NON POSSVNT DVCI manibus.*ex Moſch.*

CAPVT XIII.

SVnt qui nullo modo manibus adduci poſſunt, & aut magnitudine corporis ſui reſiſtunt, aut morte, aut in tanta ſtrictura arctati ſunt,vt in totum euelli non poſsint.Quid tum facere oportet?

Embriulcia adhibere vel embriotomiam: ſiquidem iam pecus mortuum eſt, & debemus miſeræ parturienti ſubuenire,maximè cùm ſic periculoſa iuxta eam ſymptomata inueniantur.

1 Quomodo ergo embriotomiam facere debemus? D

In aliquantulum duro ſtratu ſupina iaceat, eaq; laboret, & curuatis illoc pedibus eius & patefactis, ſpondis etiam lecti plantis eius infixis ſcapulis eius aut miniſtris, vel faſcia ad reclinatorium religatis,ia qui facturus eſt,in contra paulo inferiùs ſedere debebit, & apprehendens curuedinem embriulci, & tepefactos infrà digitos abſcondere,quibus perunctis,& in vnum conductis cum eadẽ curuedine embriulci,in orificiũ matricis manũ ſiniſtrã intus inijcere,& tentare locũ,& quærere locũ, in quem eum figat.

Si verò in capite partus deſcendat, aptiores inueniuntur oculi, occipitium,& os. Si verò pecus in latus eſt,in inguinibus,& inter coxas infigi poteſt. ſi per pedes deſcendat, ſuper pectinem bene infigitur: Vel ſi ex prædictis locis nullum inuenire poterit, vbicunq; vulnerato loco, embriulcum infigat, & erecta manu,foras embriulcum miniſtro tradat,& eodem modo etiam alterum immiſſum,alij parti infigat, quẽ & ipſum miniſtro tradat.Ita autem ęqualiter infixi eſſe debent,vt cùm conari cœperit, ęqualiter adducere poſsit. Dein miniſtro iube vt leuiter conari incipiat, ita vt cum matricem viderit ad inferiorem partem,& tunc & ipſa conetur. Quoties verò matrix in ſurſum aſcenderit, non conetur. Ipſe verò digitus index ceroto inunctus, orificium matricis circumagat, & illud aperiat & ſtricturam ſoluat, & quicquid ibi corrigendum eſt, corrigat: frequentius tamen oleo calido & ſuccis loca ipſa irrigans. Cùm verò competenter infans ſequutus in aliquantulum foras exierit, ſuperioribus partibus iterum embriulcos infigat,& hoc tandiu faciat,quandiu omne corpus infantis foras eijciat.

Si autem

A Si autem illæ partes, quæ foras emiſſæ ſunt: nec embriulcos admittere poſſunt, nec reliquum corpus exire permittant, aut certa aliqua pars infantis multùm grandis ſit, aut ipſum pecus mortuum eſt, vt nec exagitari nec exire poſſit, ad embriotomiam ipſam neceſſitate eſt veniendum, vt per partes conciſum corpus infantis, ſic auferatur.

2 Quomodo verò apprehendimus mortuum eſſe infantem?

Ex eo quòd frigidus eſt, & non mouetur, nec pulſus habet.

3 Quomodo pecus incidere debemus?

Principaliter partes, quę foras ſunt, ſi reuocari intus nullo modo poſſint, quomodo erit, ſic etiam præcidi poteſt, & paulatim ad èductionem deduci. Quod ſi non regi poſſit, neque embriulcis adduci, quærendum eſt, ne fortè hydrocephalia ſit, hoc eſt, aquam in cute capitis habeat: & ipſum caput prius prægrande in occipitium, effuſo verò humore, vaſtitas capitis ſuccumbat. Si autem natura grande eſt ipſum caput, prius manu conſtringēdum eſt. Mollities enim adhuc oſſium facilè celeriter exire poteſt. Si non, etiam ferramento in occipitio aperiendum eſt: ſic enim effuſo cerebro, breuiari caput poteſt. Si autem in diuexum iacet, & humeros lateribus vuluæ infixerit, & adhuc ſuperuixerit, etiam iugulo eius ferramentum infigere poſſumus, vt effuſo abundanti ſanguine, corpus pecoris attenuari poſſit. Nam hac ratione etiā venas ipſius aperimus, ſi hydrops ſit, vt humores effundat, aut vt inteſtina eius adducere poſſimus: manus etiam ac pedes, ſicut retrorſum dixi, etiā intus ab articulis præcidimus. Si verò magnitudine ſua,
B caput in interiore parte vuluæ abſconſum eſt, à gutture præciſum corpus dextra manu adducimus.

4 Si verò duplicatum pecus ſic remanſerit, quid faciemus?

Præcidimus & tollimus, dummodo omnes præciſas partes in tabula componamus, & vniuerſa membra conſideremus, ne quid ibi remanſerit.

5 Poſt Embriotomiam quid obſtetrix facere debet?

Vtique poſt tantam quaſſationem partium, prædictis ſuccis & oleo calido hæc omnia irrigare, & paragonizare. Si verò fluxus ſanguinis plurimus fuerit, rebus competentibus conſtringere & ſiccare.

DE SECVNDINIS. CAPVT XIIII.

1 Secundinæ vnde dicuntur? ex Moſch. cap. 36. & ſeqq.

AB eo, quòd prius infans cadens in terram, ſic etiam illæ exeunt. Nam inde & prægnans dicitur, quòd priores naſcuntur, & priores rumpantur.

2 Quid eſt chorium?

Membrana ſine orificio, quæ infantem, & quæ cum ipſo ſunt, continet, fundo matricis inhærens: dicitur & vaſculum, & ſecundina, & nouiſsimum, eò quòd prior rumpitur.

3 Vnde dictum eſt Angiòn.

Ἀγγεῖον, hoc eſt vaſculum: Ideò vaſculum, quia infantes ibi includuntur, in quo ſic voluuntur, ſicut pi-
C la in arena.

4 Ex quibus rebus conſtat chorium?

Ex neruis, venis & pulpis. Eſt autem colore purpureo, ſimilitudine folliculi.

5 Ex quot & quibus conſtat vmbilicus?

Ex quinque: duabus venis & duabus arterijs, per quas nutrimenta ſanguinis infanti ſubminiſtrantur. Quinta autem eſt * Lucialis dicta, quæ infantes in chorium locium tranſmiſit. Hoc ergo vmbilico, infans in matrice detinetur. *In Græco, [illegible].*

6 Quid eſt amnios?

Membrana vniuerſo corpori infantis adhærens, quod frequentius aliquando foris cōſumitur, & non per omne corpus inuenitur.

7 Si ſecundinæ ibi remanſerint, quid faciemus? ex Moſch. cap. 53. & lib. Mat.

Cùm infans in manus obſtetricis ceciderit, ſi ad vmbilicum adhuc cohæret, obſtetrix debebit etiam attentare leuiter hac & illac adducens, an per ipſum vmbilicū infantis poſſit foras adduci, adiuuante conatibus ſuis & ipſa parturiente, idq; fiat, quando fundo non adhærent & orificium patet. Neque verò in directum conetur, vt ne matrix ſimul adducatur. Si verò tarditas ipſa morā habuerit, præciſo vmbilico, ſeparandus eſt infans, eumq; alia mulier accipiat, & reliquum ipſa teneat, & cùm ſe matrix aperiat, ducen-
D dum, cùm autem recludit, non conandum. Sed ſi ruptum vel præciſum ſtatim intus ſe abſconderit, orificio matricis patēte, perunctam manum ſtatim obſtetrix immittere debebit, & ſi iam ad fundum matricis receſſerint, etſi obuolutæ ſunt & natant, quacunq; parte apprehenſis tollere debet. Si verò adhuc ad fundū matricis tenentur, reſolutis ibi digitis & apprehenſis ſecundinis, tentare hac & illac, & adducens perſuadeat auferre. Illæ verò quæ imperitia in directum conantur, frequenter & ipſam matricem adducunt. Sed ſi ne ſic ſubſequutæ ſunt aut orificium matricis ſtatim ſe clauſerit, vt neq; manus immitti, neq; ipſæ exire poſſint, & feruor fuerit ſubſequutus, ibi eiſdem dimiſsis, omnibus ſuccis, & encathiſmate, & cataplaſmatibus & vaporationibus, quibus ad feruorem vti ſolemus, vtendum eſt. Hac enim diligētia, omni ſtrictura laxata, frequentius quicquid ibi remanſerit & alienum eſt, foras emittitur, & ſua ſponte cadit.

8 Ad ſecundinas remorantes & menſtrua. ex lib. Mat.

℞. lupinorum, abſynthij, elaterij ana obol j. ſagapeni, myrrhæ ana ℈. xij. rutæ ſimiliter tunde & cerne, & cum felle taurino collige, & ſuper vmbilicum impone.

9 Quæ ſunt, quæ propter retentionem ſecundinarūm antiqui adhibebant? ex lib. Mat. & Moſch. cap. 54.

Sternutamenta, & à ſcala ſuſpenſiones, & potiones dabant, quæ eas eijcere poſſent, & fumos ſuffie-

bant, & peſſos ſanguinem educentes ſubijciebant. Quin etiam pondera ad ipſum ſolliculum ligabant. A Quæ omnia nos reprobamus, ſiquidem feruorem partibus ipſis facere poſſunt, & præſentem ſine dilatione ſanguinis fluxum.

10 *Vt ſecundinæ citò ſequantur. ex lib. Mat.*

Granum ariſtolochiæ rotundæ in femur liga.

DE PARTV MEDICAMENTIS FACILitando. CAPVT XV.

1 *Ad partum iuuandum.*

POlypodij radicem tere, & ſuper pedem pone, inchoante dolore, etiam mortuum pecus eijcit.

Aliud.

Agroſtis ſemen, quod adhuc in ipſa herba ſit, & lanam de medio frontis arietis collige, & ſimul repone, & cùm opus fuerit, circa renes aut lumbos habeat, ſed dum peperit ſolue, ne vulua ſequatur.

2 *Vt citò mulier pariat. ex lib Mat.*

Granum ariſtolochiæ rotundæ in femur liga.

DE FOETV MORTVO EXPELLENDO. CAPVT XVI. B

1 *Peſſarium quod mortuum pecus poteſt foras detrahere. ex Cleop lib priore.*

LAtiridis ℈.j. & s. cum ſucco porri virginis conteres, & facies peſſarium duorum digiturum, & ſubijcies, pecus educit citò. *Item:*

Citri folia coques in aqua, & bene inde ſomenta vuluā intus, & partum educet, etiāſi mortuus ſit. Ad mortuum fœtum expellendum medicamenta, vide in exemplari Græco, cap 14.

DE IIS QVAE POST PARTVM FAcienda ſunt. CAPVT XVII.

1 *Puerpera quomodo à partu tractanda? ex Moſch cap. 55. 56 57.*

IVbemus & ſpongia longa ipſam extergi: iactanda eſt in lectum, in obſcuro cubiculo modicè patentibus pedibus, vt quicquid ex ea foras exire cœperit, non impediatur, pannis luca ipſa contegantur, ita vt frequenter mutentur. Sed & lanis mundis oportet & ventrem & pectinem contegere: & ſi ſine quaſſatione partus effectus eſt, oleo viridi cum modico vino admixto ipſam partem irrigari. Si verò laburioſus partus præceſſerit, oleo dulci & calido ipſa loca calefacere. Deinde biduo eas à cibo abſtinere. Tertio verò die, encathiſmate calido & perunctione curata, & aqua calida faciem eius fomentabis. Cibabis autem eam ſimplici cibo, hoc eſt pane & aqua calida, & pultibus, & ouis ſurbilibus. Aquam calidam ad bibendam dabis. Septima autem die nullis occurrentibus querelis lauacro vti, & varios cibos, & vinum modicum aqua temperatum dabis eis. C

2 *Quomodo cognoſcis poſt partum ſufficientem purgationem occurriſſe?*

Eò quòd ſanguis vberrimus fuit primò: ſecundò fæculentus & paucus, nouiſſimè purulentus.

3 *Si de conatu & tenſione frequentius in partu ruptiones occurrerint, his quid facere debemus?*

Poſt aliquantos dies partus, cerotaria imponimus, quæ conficiuntur ſic. Cera, oleum roſaceum, ſpuma argenti, ceruſſa, alumen rotundum, & in faſciam pauló ſtrictius faciamus.

4 *Si ex partu contingat ſanguinis fluxus? Priſcian.*

Arion Baſilicum incende, & tere & cum aceto inuolue, & impone in peſſario. *Item:*

Lapatij ſucco intinctum peſſarium appone.

5 *Si ex partu natura plagata fuerit? Priſcian.*

al. lino. Teſticulos tauri ſolue cum aqua, & ſicca, & cum oleo liquefacto, * lineo in panno cum modico croco impone. D

6 *Si matrix ex partu vlcerata ſit? Priſcian.*

Olei ℈.iiij. & butyrum vetus miſce, & fac peſſarium, & ſuppone.

7 *Si matrix ex partu concuſſa fuerit? ex lib. Mat.*

R. butyri obol.v. œſypi obol.iiij. myrrhæ obol.ij. medullæ ceruinæ obol.ij. adipis gallinæ obol iij terebinthinæ obol.iij. ceræ punicæ obol.vj. aloes hepatici obol.iij. caſſiæ ſyringos obol.j. olei roſati obol. ij. mellis quantum ſufficit, coque in vaſe fictili nouo, & vtere, hoc vſa eſt Fabiana Priſcilla, cùm omnes Archiatri in ea defeciſſent.

8 *Signa caloris matricis poſt partum ex lib. Mat. & Cleopatra priore.*

Videntur ſigna ſuffocationis matricis, & cura eadem eſſe.
** lib. Mat. de loc.*

Cùm ſe Matrix ad ſtomachum fecerit, vehemens naſcitur dolor, corpusq́; affligitur. Interdum etiam, vt in comitiali morbo, exanimata videtur, ſed hoc diſtat, quòd nec oculi vertuntur, nec ſpumant, nec nerui contrahuntur, ſopor tantum in eis eſſe videtur. Quibus crebro hoc accidit, & * calor ſupra vires fuerit, ſanguis emiſſus prodeſt: ſi paruus ſit calor cucurbitæ affigendæ ſunt inguinibus. Si verò diu tacere aut iacere conſueuerit, oportet naribus fœtorem ex vſtis apponere, & aqua frigida perfundere, aut ex ruta trita cum melle vel oleo cyprino, aut cataplaſma naturalibus pubetenus apponatur. Inter hoc, corpus & coxæ perfricentur, & ſynapiſmum lene ſuper ventrem pone, 3. vel 4. die intermiſſo, ne corpus rubeat. Si duritia permanſerit, * ſolutio in lacte diſcocto, deinde contrito cum alba cera, & medulla ceruina, cyprino oleo, & ſeuo taurino, vel caprino, cum roſa mixto. In potione dandum eſt anethum. Si verò vulua exulcerata fuerit, tunc ex roſa, ſcilla, axungia recenti, & albumine oui peſſarium fiat, & apponatur: Vel

albumen

A albumen oui cùm aceto adiecto roſeo, vel roſæ puluere, aut ſuffumigium fiat matrici ex ſulphure, & tolles dolorem. Quòd ſi purgatio mulieri defuerit, cucurbitulæ, cute inciſa, inguinibus vel ſub mammis appoſitæ iuuant. Si verò magna conſtipatio fuerit, ſubijciendum eſt coſtum, pulegium, & violæ albæ: amplius nepitha, ſaturea, hyſſopus. In cibo verò accipiat porrum, rutam, cyminum, cepe, & ſynapi, vel omnia acria olera. Si verò ſanguis qoi ex inferioribus erumpere ſolet, naribus eruperit, inciſis * clunibus cucurbitæ apponantur, & ſi per tres vel quatuor menſes, trigeſimoque die repetierit, ſcias te hoc vitium ſanaſſe. Si verò ſe ſanguis non oſtenderit, ſcias ei capitis dolorem futurum, tunc ſi ex brachio ſanguinem tollas, ſanabis eam. *al. inguinibus.*

DE NVTRICE. CAPVT XVIII.

1 Quæ nam ad nutriendum apta eſt? Moſch. cap. 76. & ſeqq. lib. Mat.

ADoleſcenta, quę pulchro etiam ſui corporis ſit colore, & iam bis pepererit, & pectus latum habeat, ipſasque mammas neque nimium laxas & rugoſas, neq; interim valdè tenſas papillas, neque multum graciles, neque valdè breues, & quæ non multas cauernas habet: neque iterum parua & breuis, animoſa, & quæ cum integro affectu puerum amare poſſit, & quæ nunquam iraſcatur, ſi fieri poteſt, grata & munda ſit.

2 Qua vita agenda eſt nutrix?

B Communiter ſicut omnes homines vt ſana eſſe poſſit. Exerceri ergo debet lauacro, vel perunctione corpus reficere, cibumq; ſufficienter ſumere, ſemperque ebrioſitatem & indigeſtionem vitare.

3 Quæ ſunt exercitia, quæ manibus nutricis fieri poſſunt?

Exercere ſe debet nutrix in aliquo opere, præſertim partibus ſupernis, vt lac plurimum & digeſtum habere valeat, & ſi fieri poteſt, ad virum ſuum non accedat, ne per vſum venereum purgatio ſe commoueat, qua ſuperueniente copioſitas lactis exterminetur aut extinguatur. Primis verò diebus quibus lactare incipit, ſimplicē cibum & leuem accipiat, & aquam bibat, ne ſolidum lac mox natis infantibus, cum difficultate per anguſtos gutturis meatus, deſcendat. Et cùm paruuli accedentibus diebus & menſibus ſolidantur, & fortiores fiunt, iam etiam ſolidiorem, & fortiorem cibum capere nutrix incipiat. Poſtea verò vinum, ſic vt & conditum ſubiungat. Et ſi ita per ordinem actum fuerit, vt docuimus, infans ſine læſione, & ſine indignatione ſaluos cuſtodiri poteſt. Nam ſi nutrix ebrietati deſeruiat, infans infirmabitur. Cùm tot menſibus mater ſua, his & alijs rebus cuſtodita, ſanum conſeruauerit. * Infans nanque ſeparatus à matre non præualet hæc & his ſimilia ſuſtinere. Sicut enim ramuſculi, dum adhuc in eadem arbore conſiſtūt, vnde nati ſunt, ſuſtinent tempeſtates & ventos, ſeparati verò ab arbore ioſerti in alia, non præualent ſuſtinere, quouſq; radicem infigant. *Vide Græca, hic enim quædam deſiderantur.*

4 Quid eſt faciendum ſi nutricis lac fuerit exterminatum?

Si hoc contigerit, alterius mammillas accipiant: vel ſi non ſit alia, illi cuius lac exterminatum eſt, com-
C petenti diligentiā prouocandum eſt. * & ſi lapſum eſt, cibis & potionibus competentibus confortetur. ** & ad moderationem reducendam.*
Secundum autoritatem etiam antiquorum, vbera omnium pecorum manducata, ſicut veſpertilionum etiam combuſtorum cineres, & noctuæ cum vino bibere dabant, vel cum aqua ſoluta, inānis illinebant. Quæ nos omnia reprobamus: importunitas enim hæc ſtomachum exterminat, & cibum corrumpit.

Illis verò quę plus quàm debēt lac habent, fortiorib. exercitijs, & laboribus & ſtypticis reb. minuatur.

Si verò ſpiſſum eſt, accipiat cibum digeſtibilem, & qui modicè nutrire poſſit, neque ſiccus ſit, aquam bibat & quotidiano lauacro vtatur. Nam & nutrici cibos ſalſos accipere non permittimus, quoniam paruulum corrumpunt, & lac & vires infantis minuunt. Nutrix verò cibos bonos & ſuccos, qui facilè digerantur, accipiat. Potiones, quæ ſtomachum cuſtodire valeant, & lac augere, bibat.

Illam verò quæ aquoſum lac habet, rariùs oportet lauare, & vinum bibat, & cibum accipiat ſolidum, ſicuti ſunt pultes duræ, oua elixa, frixa, & porcina caprināve carne vtantur.

5 A ſomno expergefactam, quid facere oportet nutricem? Moſch cap. 96.

Deambulare modicè, māmas fricare, vt lac quod ſomnus conſtrinxit, ſoluatur. & ſic infans applicetur.

DE MAMMILLIS POST PARTVM affectis. CAPVT XIX.

D *1 Si poſt partum ad mammillas lac confluat, cum tenſione & grauedine, dolore & feruore, quid tu apponere debemus? ex lib. Mat. & Moſch cap. 58. & ſeqq.*

PRimò quidem quæ leniter conſtringere poſſunt, hoc eſt, ſpongias molles poſca madidas, vel panem in poſca infuſum, & cum palmulis tritis. Si verò lac ſtringere velis, herba * policaria, & coriandrum viride, & vua lupina trita in ceroto admixta, mammillis impone. *al. pſyllum.*

2 Ad feruorem mammillarum quid facere debemus? ex Cleop. 1. lib. Mat. & Moſch.

Mammillis adhibenda ſunt, ea quæ relaxare poſſunt, fomentatio ſcilicet olei, vel aquæ calidæ, & ſuccorum. Cataplaſma etiam pones de ſeminibus, & in declinatione cerotum induces, & omnino adhibeantur quæ in ſanguinatione matricis & fluxu ordinata ſunt.

3 Si puerpera ipſa lactat quid faciendum?

Omnia ritè vt prædictum eſt.

4 Si verò alia lactauerit, tius quæ peperit lac, quomodo ſtringimus?

Lapidem pyritem bene tritum ceroto admiſcemus, & vtimur, & paulatim ſtrictas mammas ipſas faſciare iubemus, fugientes ſcilicet ea, quæ antiqui exponebant, hoc eſt, aquam ſalſam, cyminum, & ſtrubi-

los,& alumen ſciſſum, & hederam, quæ omnia acredine ſua,impetum feruoris duplicare poſſunt: rebus A
verò chalaſticis tumorem mammarum ſedare valet.

5 De mammillis poſt partum dolentibus.cap.1 Theodori Priſciani de Gyna. ys.

Mammillas cum tenſione tumentes vel dolentes, quod poſt partum, quàm maximè mulieribus euenire conſueuit,quas ex eo etiam grauis dolor inquietat, hoc ordine curare debemus. Per initia mediocriter perſtringentibus vti conueniet,id eſt, ſpongia molli infuſa in poſca,quæ leui anadeſmi continenda erit.Sic etiam dactyli cum pane in poſca infuſi & contriti,ſæpe par beneficium præſtitère Si verò certa ratione lac prohibendum erit,cataplaſmati ſuperiori admiſcendum eſt,aut alumen ſciſſum,aut herbæ policaris ſemen,aut coriandrum,aut portulaca. Nam & vnguenta ex ſulis earum ſuccis frequenter adhibuimus,penna molliori loca tractantes. Si indignatio illa his minime potuerit prohiberi, & lactis aggregatio maximum feruorem locis incuſſerit, tunc cataplaſmatibus chalaſticis conueniet imminere, vt eſt panis in melicrato infuſus cum oleo dulci contritus. Similiter etiam de ſeminibus tam lini quàm fœnogræci, vel hordei aliquando ſingulis,aliquando commixtis cum adipibus ſæpe porcinis recentibus in melicrato temperatis. Si autem pondus cataplaſmatis tolerare non potuerint,cum ſpongijs vaporandæ ſunt ex aqua viſci lini ſeminis & fœnogræci : & impoſitis continuo lanis in oleo dulci calido infuſis, ſouendæ erunt. B

Si ſaniem fortè collegerit , iam ſuis temporibus & proprijs adiutorijs matura aperienda erunt , vt ſub vna digeſtione poſſint curari. Si verò minimè percurari poſſint,tranſacto igitur impetu,vel indignatione mammarum,ſimplex cerotarium adhibendum eſt vſque in plenam ſanitatem. Sanè ſi per eadem facta nutrire minimè decreuerit, vnc cerotario ſupradicto, puluerem inularis lapidis cuotuſi admiſcebis, & deſuper ligabis,lactis impetum prohibiturus.

Quod ſi lactandi arripuerit voluntatem,tunc ligatura laxata, fomẽta chalaſtica adhibenda erunt, quæ lactis non prohibeant copiam miniſtrari:ſed magis præcuntibus fomentis,& vaporationibus dictis,cypero,uuo & croco in vnum tritis,mammillas vnguento adiuuabis.Item alij cyminum cum aqua tritum, alij verò fabæ pollinibus,& vua paſſa trita miſcuère,& ex his cataplaſmandu lactis adauxère fœcunditatem: Sic ſeſamo trito cum oxymelle cataplaſmata confecerunt: his omnibus lactis fœcundum officium procuratum eſt. Si nimium interea lactis pondus duritiem fecerit, folijs apiorum,vel menthæ,vel caulium,cum pane tritis & melicrato,illam duritiem reſoluimus. Ergo per initia omnibus mediocriter ſtypticis obuiandum eſt: per augmenta vel impetus, chalaſticis & paregoricis . Et licet omnibus hac lege deſeruiendum ſit,attamen mammillarum mollium intuitu,omnia moderatiùs fœminis adhibenda ſunt.

6 Ad lac augendum. ex Priſciano.

Lumbricorum viuorum ℈.j. tere,& cum mellis cyathis ij bibat vt non cognoſcat. *Item:* C
Lac vaccinum bibat.Aqua ſalſa calida vel marina fomenta,& pòſt vino calido.
Ad lac augendum,vide cap 156.in Moſch.Græco.Ad lac minuendum,vide ibid.cap.157.

DE INFANTE ET QVOMODO tractandus. CAPVT XX.

1 Ex quibus probabis infantem aptum eſſe ad nutriendum? ex Moſch.cap.63 lib.Mat.

EX hoc,quod illa,quæ illum in vtero habuerit, omnibus menſibus ſana fuerit. Vitali etiam menſe ſi ſit ſanus natus ipſe paruulus. Si omnibus partibus fuerit integer,omnes poros patentes habeat,vocemque ſolidam ſtatim vt cadit emittat. hæc omnia integræ ſanitatis ſunt teſtimonia, & pleno tempore natum infantem oſtendunt.

2 Quoties in die lauandus infans eſt?ex Moſch.cap 87.& lib Mat.

** lib Mat capitis eius noces.*

Semel: Neceſſitate verò aliqua occurrente,bis:frequens verò lauacrum * flaccidum corpus facit.

3 In quali loco lauandus? cap.88.

In obſcuro & temperatè calido.

4 Quibus rebus infantis ſuperficiem lauari oportet aut aſpergi? ex Moſch.cap.66 & 67. D

Antiqui vino cum aqua ſalſa abluebant. Alij verò lotium puerile & puluerem gallarum vel myrtæ aſpergebant. Nos autem ſalem tritum & aphronitrum aſpergimus, prædictę enim res, odore ſuo infantem feriunt,nec tutum eſt infantem nimium aſtringi:inde enim deteriùs habent. Si verò multum mollis eſt infans admixto * ſale,vel oleo,vel ſucco fœnogræci, aſperge, aut line per totum corpus, ita vt neque oculis,neque ori ex his aliquid incidat. Deinde cùm ſiccatur corpus, aqua frigida eum abluere , & aqua calida ipſum lauare debes. Digitis verò in naribus,vel ore immiſsis,omnia purgare,& oleum oculis infantis infundere. Deinde minimum digitum in ano infantis immiſſum, * mecunium tollat,& vmbilicum lana ligata immediatè ſui præcidere,& linteolo oleo intincto contegere.

al. melle.

In Græco ſumer.

5 Propter quam cauſam oculi infantium oleo irrigantur? cap.92.

Vt tunicæ quibus conſtant emolliantur,extergantur,vt integrum viſum habere poſsint.

6 Quare iubentur matres poſt lauacrum infantum,auriculas & nares exiccare? cap.93.

Ne remanente ibi humore,graciles aurium pori perfrigeſcant,& malè accipiantur.

7 Quomodo oportet infantes vngere? cap.91.

Primò ad dentes poſitos, deinde etiam ſupinos femorib.ſuis antè ſuppoſito linteolo, ita vt aliquando ſingulatim

A ſingulatim manus inngat. Aliqnando vtraſque inngat,& extendere etiam iunat. Similiter etiam pedes, ſingulaſque partes corporis formare: & quæ concaua eſſe debent, premantur: quæ verò gracilia, conſtringantur,& quæ extantia,adducantur. Oculorum etiam ipſorum folliculos frequenter fricare, caput verò diligenter rotundum facere,patellas etiam in genubus mouere, deinde omne corpus extendere & remittere,& vniuerſas partes ſuis officijs commemorare (ſui officij admonere.)

DE FASCIANDO INFANTE.
CAPVT XXI.

*1 * Quomodo faſciandus eſt infans poſt lauacrum? Moſch. cap.67. & ſeqq.& cap.89. Vide etiam cap.102.cum ſeqq.* Fortè. Quomodo diſponendum eſt lauacrum.

SEdere debet nutrix, & genubus iunctis femorib. ſuis in linteolo infantem accipere,& ſublatis faſcijs oleo tepido vngere:& ſic pelui grandi aqua calida limpida,& ſine odore miſſa tẽperata Deinde manum ſiniſtram ſub axillam infantis ſiniſtram tenere,ita vt pectus ſupra cubitum iaceat. Deinde in aquam poſitum leniter fomẽtare. Primò dorſum,deinde ſupinum conuerſum,& partes ipſas fonere,ita vt omnes ſordes,quæ in collo ſunt,& concaua loca, ſicuti ſunt axillæ & inguina diligenter extergantur. Immiſſoq; digito intra os,ſaliuas omnes tollere & leoiter gingiuas & linguam cõfricare. Deinde leni manu
B ſuper pectinem premere,vt vrinæ officium cõmemoret. Sed cùm viderit corpus eius aliquãtulum calefactũ,ſufficienter obruiſſe,lanare,& in tepida aqua deponere, vt ad vſum frigidæ aſſueſcere poſſit infans.

2 Quomodo oportet infantem faſciare?

Superpoſita femoribus eius faſcia munda, & lata ſufficienterque looga è lana, vt ſingulas per partes voluere valeat,ita vt omnia loca, quæ ſunt gracilia,conſtringantur,& antè laxiùs circũm cingantur. Deinde coniunctis gennbns, & talis lana interponatur, ne ita coniunctis aliquid de membranulis caſſetur. Caput pannis aut lanis mundis contegatur.

3 Vbi oportet & quomodo infantem iacere?

In locis mediocriter calidis,ita vt nihil oleat,& nec valdè ſit lucidus locus, ſtratumque eius ſit concauum,oec valde molle,ne multum iacendo, ſpina infantis aut collum contorqueat. In mediocri mollitie collocatum etiam caput infantis iacere debet.

4 Quanto tempore faſciandus eſt infans? Moſch. cap.107.

Apud quoſdam dieb. quadraginta: apud alios LX. Apud nos quãdiu in integro ſui corporis infans coagulctur & ſolidetur: quòd ſi citiùs ſoluatur, euenire ſolent ei languores, dum ſano corpore ſunt nati. Tardius verò ſolui debet qui imbecillis eſt. Semel omnis faſcia,& noo delapſos ſoluimus, ſed per partes pau
C latim. Si verò ſemel ſoluerimus eos,& corpus mũdauerimus,nouitate ipſa percutitur,& male accipitur.

DE VMBILICO INFANTIS.
CAPVT XXII. *ex Moſch. cap.105.& 106.*

1 Poſt quot dies vmbilicus infantũ cadere ſolet?

POſt tres vel quatuor. Vulnuſque quod remanet, plumbi puluere bene curetur.

2 Quomodo concauitates vmbilici formantur?

Fruſtum plũbi ad ſimilitudinem denarij factum apponimus,quod poſſit põdere ſuo cõcauum facere.

DE CIBANDO INFANTE.
CAPVT XXIII.

1 Quando oportet infantem cibum accipere primum? ex Moſch. cap.70.& ſeqq.& lib. Mat.

CVM poſt omnem * commotionem qnietus fuerit effectus, hoc eſt, poſt * nonam vel decimam horam,talem cibum primum accipiat, qni ſtomachnm & ventrem purgare poſſit, & eum nutrire, ſicut eſt mel modicè decoctum. Si enim crudum fuerit,& auſterum eſt & inflat: ſi verò paulo plus
D fuerit coctum,conſtringit. al. commutationem. al. oſtauam.

2 Quomodo mel ei dandum eſt?

Nutrix debet os eius illinire,& mulſam tepidam inſtillare,& ſic ſecunda die lac offerre.

3 Cuius lac accipere debet infans?

Maternnm lac dare oportet: aut extraneum,non maternum, ſiquidem adhuc ex labore partus,& turbatione & purgatione lac eius malum eſt,& * craſſum & indigeſtibile. al. pingue.

4 Quod eſt verò lac bonum?

Bonum lac eſt mediocriter candidum,nec ſubliuidnm,nec gypſo ſimile, nec ſubacidum, ſed moderatè coagulatum,& ſtillatim in vngue,leniter dilatetur, nec ſe citò diffuodat. Reliquæ autem differentiæ malum lac oſtendunt.

5 Maternóne lacte nutriendus eſt infans, an nutricũ? Moſch.

Amabilius quidem poteſt à matre nutriri, verùm matrona vt poſt partum ſana eſſe poſſit, melius à ontrice poteſt nutriri. Vnum enim lac maturum ſufficienter duobus infantibus miniſtratur.

6 Poſt quod ſpacium lauacri ad mammillam applicandi ſunt? ex Moſch. cap.94.& ſeqq.

Poſt modicum,donec omnis turbo lauacri digeratur, quicquid enim prius accipitur, corrumpitur & non nutrit. Nam & ipſa nutrix, ſi non digeſſerit balneum, & exiccatis antea mammis infantem applicet, malè habebit infans.

7 Quomodo lactari debet? A

Manibus acceptum infantem aliquantulum in latus ponere, & ad vtraſque mammillas conuertere, vt modò dextram manum infans, modò ſiniſtram liberam habeat, & de ambabus mammis accipiat. Deinde ori eius appoſitam papillam teneat, & quaſi latenter lac exprimat, ne cum labore infans didam ſugere incipiat.

8 Quoties in die infans lactari debet? ex lib. Mat. & Moſch.

Frequenter in die lactandus eſt, modò ex ſiniſtra modo ex dextra mammilla, quoniam ſemel, quod ei ſufficiat, accipere non poteſt. Laſſatur enim diutiùs lactando, aut de bono lacte cito ſatiatur. Non ergo determinandus eſt modus, ſed cum viſus fuerit velle, oportet eum accipere. Ita tamen vt ante lauacrum,

al. cor. nec in lauacro vnquam accipiat didam, ne lædatur * corpus eius. Qui enim ante lauacrum vel in lauacro lactantur, ſcias eos varijs & multis languoribus detineri.

9 Quibus ſignis intelligere poſſumus, infantem debere cibum accipere?

Eo quòd præcordia eius concaua ſunt, vel etiam tantum tempus tranſiuit, vt cibum accipere debeat,

fortè, lacte. os etiam aperiat, & labia frequentius moueat, & cùm in * antè intinctum digitum labijs eorum applicuerimus, ſugant cum quodam ploratu.

10 Quomodo verò apprehendimus an propter cibum ploret, an non? ex Moſch cap. 100 Vide cap. 101 Moſch. B

Faſciam principaliter inſpiciamus, ne ſtricta ſit, ne iacens pedem aut manum contorſerit, aut aliqua re puncturam ſenſerit, aut de abũdantia cibi aut lactis plorent, inſpice: & ne à plurimis coopertorijs grauatus, aut ne paruitate eorum perfrixerit, aut nimio ſole æſtuauerit. Si verò aliqua re pũctus eſt ſubito plorare incipit: ſi coopertoria plurima vel parua, id viſu probatur & tactu, aut enim frigidus eſſe debet, aut multum calidus. Si autem abundantia lactis vel cibi premitur, huc atq; illuc ſe proijcit, & plena præcordia habet. Si æſtuauerit, cum anhelitu rubet: ſi verò aliqua cauſa inæqualitatis eſt, & ille languet, & lac accipere non vult, & macrior effectus eſt. Ex prædictis ergo ſignis, omnes ploratus eius ſeparari poſſunt.

11 Quomodo infantem à lacte deducere debemus? Moſch cap 113.

Puſt annum & ſex menſes, aut ſuppleto biennio, dentibus iam abundantibus & firmis, quòd poſſint non tantum cibum diuidere, ſed etiam diligenter eum manducare.

12 Quem cibum primum infanti dare debemus? 114.

Panoſum, hoc eſt micas in mulſa vel in condito vel in lacte infuſas, vel ſuccum alicæ vel pultes.

13 Deinde bibere quid ei dabimus? 115.

Aliquando aquam, aliquando vinum, aliquãtiſper per vaſculum vitreum ad imaginem papillę formatum & pertuſum, quod ruſticitas * Vtala appellat. Ante paucos verò dies, paulatim cibum offerre conuenit, & rarò ad didas applicare, & nouiſſimè ex toto lac negare, & quæ amara ſunt mammillis illinire.

μεθυλίδα τὸ καὶ ζωμαζεῖον.

14 Quando geſtandus eſt? ex lib. Mat. C

Ante cibum geſtandus eſt: nunquam ſtatim poſt, vt nun quod accepit rumpatur aut reijciatur.

15 Quæ ſunt exercitia quæ facere poſſunt infantes? Moſch.

Inprimis ad pilam ludant, vt altius manus extendant. Hæc exercitia vtilia ſunt infantibus.

DE IIS QVAE INFANTIBVS ACCIDVNT. CAPVT XXIIII.

1 Quando incipit infans dentes habere? ex Moſch. cap. 117. & ſeqq.

NON omnes æqualiter. Plurimis verò à quinto menſe naſci incipiunt.

2 Quæ ſunt ſigna quæ infantes oſtendunt dentire?

al. aures. Gingiuarum prurigo, & feruor maxillarum & in ceruice neruorum dolor. Vnde frequentius ſanguinolentus humor per os aut * nares exire ſulet.

3 Quibus vtendum eſt rebus tunc infantibus, vt non laborioſè & cum tormento dentes eyciant?

A quinto menſe oleo dulci, & adipibus gallinaceis, & cerebellis leporis, gingioas frequentius fricare. Nouiſſimè mediocriter decocto melle illinire. Cùm verò feruor emerſerit, vaporatione & cataplaſinatibus vti, ita vt nutrix eius vinum non accipiat & parcius cibos ſumat. D

4 Ad feruorem faucium quibus vtendum eſt?

Plura in Græco, cap. 120. Omnibus quæ relaxare poſſunt, ſicuti mel modicè coctum, & ex eo mulſam & ſuccum ptiſanæ, & cætera his ſimilia.

5 Ad pruriginem corporis eorum, quid faciendum eſt?

Vaporationem lauacri calidi, & perunctione olei, cum quo modica cera ſoluta eſt.

6 Si verò exanthemata & puſtulæ cum humectis vulneribus exierint, quid faciemus?

Vtimur illis quæ conſtringere & ſiccare poſſunt. Poſt lauacrum autem perfundentes aqua calida, in

agrioſycamina. qua decocta eſt roſa, lentiſcus, * celſa agreſtis, myrtus & coria mali granati. Cataplaſinatibus autem miſce folia plantaginis, intyborum, portulacæ & vuæ lupinæ. Illinimus oleo roſaceo vel myrtino, cum ceruſſa, ſpuma argenti & alumine.

7 Sonitum verò narium & oris ſtrepitum, quod frequentius de humoribus occurrit, quomodo ſanamus?

Mulſam ex modico melle cocto factam, frequentius infantibus damus.

8 Ad

A *8 Ad tuſſiculam verò eorum quid dabimus?*

Semen lini, amygdalas, ſuccum liquiritiæ, & tragagantha, vtimur & electuarijs.

9 Quæ eſt valetudo quę apud infantes Syriaſis appellatur?

Cerebri eſt feruor cum meningis, ita vt occipitium infantis concauum fiat, cum igneis & frequentiſſimis febribus.

10 Si verò venter infantu ſolutus fuerit, quid faciemus?

Si adhuc lactet, omnia quæ ſtringere poſſunt nutrici damus. Epithema quod eſt de palmulis & lenticula inducimus.

Si verò plurimis diebus non fuerit aſſellatus, mulſam & olera, quæ ventrem mouere poſsint, etiam nutrici demus.

HARMONIAE GYNAECIOrum Pars poſterior.

B DE VALETVDINIBVS MVLIERVM communibus.

HACTENVS de Catapocianis tractauimus, & quoniam omnium valetudinum ſpeciales curas non habent, quas vel maximè obſtetrices noſſe conuenit, placuit vt ad Gynæcia triacontados conferamus: inde verò plana omnium cauſarum cura inſinuari poteſt.

Quæ ſunt ergo valetudines mulierum, quæ per ſtricturam fieri ſolent?
Ex Moſch. cap. 124.

Retentio menſtruorum, feruor matricis, tenſio, inflatio, tumor, duritia, & vuluæ præfocatio.

Quæ ſunt quæ per fluxum? cap. 125.

Sanguinis ipſius fluxus & gomorrhæa. Quoniam ergo, quia omnes earum valetudines aut per ſtricturam fiunt, aut per fluxum, illæ priores curandæ ſunt, quæ per ſtricturam occurrũt, hoc eſt, menſtruorum retentio, inflatio & tumor, calloſitas orificij, & clauſura vuluæ, & præfocatio, quoniam metaſyncritica Græci dicunt, placuit ab ipſis principium ſumere.

C DE VALETVDINIBVS MVLIERVM quæ per ſtricturam fiunt.

CAPVT I.

DE MENSTRVA PVRGATIONE IN GENEre. ex Moſch. cap. 12. & ſeqq. IX.

1 Purgatio mulierum quid eſt?

PVrgatio (eſt) conceptę pecudis intra vterum geſtatio, (nutritio) & officium (miniſter, obſequium) partus, qui naturaliter per matricem fertur, (&) frequentius xxx. diebus expletis occurrit. *In græco ὄχημα. Vide Græca.*

2 Vnde dicta eſt purgatio?

Ab eo dicta eſt, quod ſuper abundantem ſanguinem corporis menſe vno collectum excludet, & inde corpus limpidum (faciat) nam ideò & menſtrua dicta ſunt.

3 Quando incipit primò occurrere purgatio?

Quædam initium habent à xiiij anno quædam citiùs, quædam tardiùs.

D *4 Quando ceſſat?*

Cuidam in anno quadrageſimo, cuidam in quadrageſimoquinto.

5 Quando ſanguine mulieres purgantur?

Non omnes æqualiter. Differunt enim ſecundum naturam & ætatem, vt plurimum tamen ad duas heminas purgantur.

6 Quæ eſt vita quę plurimum purgationem facit?

Quæ * vagæ ſunt & delicatæ, & nihil agentes, plurimo ſanguine purgantur. *al. otioſæ.*

7 Semper ne æquali ſanguine menſtruo purgantur?

Non ſemper modico, ſed à magno incipit purgatio & in modico finitur: nam & ætate parcè & quoties ſuum incrementnm accipit corpus, & poſt vacuam vitam ſi ad exercitationem mulier accedat, neceſſe eſt vt modicè purgetur: alijs temporibus verò pro diuerſo genere viuendi, purgationis etiam modus variat.

8 Quot diebus mulieres purgantur?

Non æqualiter omnes, pleræq; tribus, aut quatuor, aliæ pluribus, aliæ paucioribus.

9 Quænam ſecundum naturam non purgantur?

Puellæ ſcilicet & anus, & illæ quæ voce cantant, & quæ graui ægritudine laborant, & quæ in vtero

habent. Puellæ enim ideò non purgantur, quia adhuc infantulæ ſunt: Anus, quia iam virtus & calor de- A
fecerunt: Quæ autem voce exercentur, ab exercitatione ſua ſanguis earum conſumitur. Illis verò quæ
graui aut longa ægritudine laborant, vniuerſos ſanguis cum virtute corporis, labore conſumitur. Quæ
autem in vtero habent, infantes nutriunt ex ſanguine.

16 Quid differt ea quæ in totum non purgatur, ab illa quæ retentionem menſtruorum habet?

Quòd hæc res valetudinem oſtendit, non purgari autem etiam ſecundum naturam occurrere ſolet.

11 Quomodo probamus aliquas ſecundum naturam non purgari?

Ex eo quod ad impetum ſanguinis moleſtias ſuſtinent.

12 Quibus ſignis intelligimus primæ purgationis tempus adeſſe?

Purgatio primò venire à xiiij. anno incipit, alijs prius, alijs poſtea, & mammas inflatas habent, pōdus
ſuper pectinem cum quadam prurigine ſentiunt. Aliæ verò quæ iam frequenter purgatæ ſunt, adue-
niente die, purgationis conſtituto, pigræ efficiuntur, granedinem habent in renibus, aliquando & dolo-
rem ſentiunt ibi, & frequentius oſcitant, & omne corpus extendunt, ruboremq́; in buccis habent non
perſeuerantem, ſed inter aliquas horas ſe oſtendentem: aliquando & faſtidium patiuntur, & nauſe-
ant. Vniuerſaliter mulieribus purgatio occurrit, ſi fortè futurus eſt conceptus, & vtiliter præparat locū, B
in quo ſemen hærere, & conglutinari poſsit. Sanitas autem earum gloria eſt, & ſi quid citò eas ſeneſcere
facit, & in ſuperuacuo partu fortè periclitantium: anus, quæ purgantur, ſanæ ſunt.

Vide Græca. cap 21.

DE RETENTIONE MENSTRVORVM: VEL quoties cum dolore & guttatim purgantur.

Ex Moſch. cap. 126.

CAPVT II.

MVltæ ſunt cauſæ quæ non purgari mulieres faciunt. Nam quædam primò ſunt, quæ nullam vale-
tudinem habentes, naturaliter non purgantur: aliæ ætate impediuntur, ſicut anus & puellæ, aliæ
exercitatione ſanguinem purgationis conſumunt, nihilq́; eſt, quòd matrix propter purgationem
accipiat, & ſeruet, & inexpleto menſe purgationem repræſentet: aliæ verò ſunt, quæ valetudine aliqua,
aut vniuerſali corporis aut partium non purgantur: vniuerſo corpore, vt ſunt tenues & ſynlhecticæ, vel
contra multum pingues, & craſſæ. Partibus verò impediuntur, vt quæ orificium matricis aliquando re-
clusum habent, aut calloſum, aut præcedente vulnere cicatrice induratum. Omnes ergo has prædictas C
cauſas apprehendimus his ſcilicet ſignis. Si enim naturaliter in totum non purgetur, quæ ſana ſit, & ſine
aliqua querela corporis & matricis viuat, hæc certè nunquam fuerit purganda. Quæ verò nō purgantur
anus & puella, interrogatæ à Medico ſi fuerint, annos ſuos ſimpliciter confiteri poſſunt. Valetudinariæ
verò, (quæ ſint) vniuerſi corporis à Medicis videntur. Si verò matrix habuerit locaturæ impedimentū,
ab obſtetrice infeſta cauſa inuenitur, & quod illa purgatio, quæ ſemper fuerat, morbi impedimento iam
non contingat. Non purgatas naturaliter non oportet curare, ne contra naturam faciamus, ſed neq; illis
quæ aut exercitijs, aut cantilena non purgantur: At illis quæ propter aliquem morbum non purgantur,
competentem diligentiam paſsionibus earum adhibemus. Si verò membrana fuerit clauſum orificium,
aperiemus. ſi verò aliqua res aliena ibi fuerit inuenta, tollimus, calloſitatem malaxamus, feruorem ſolui-
mus, cicatricem in quantum poſſumus extenuamus, fatigatas & tenues reſumimus, multùm pingues &
groſſas tenuamus. Harum omniū prædictarum valetudinum, & ſigna & curas in ſequentibus ſpecialiter
inuenies, vnde curare poſsis, & quoniam prima eſt retentio menſtruorum, ab ea initium ſumimus.

Strictura ergo & feruore in matrice poſito, aliquādo retinentur menſtrua, aliquando cum dolore gut-
tatim feruntur. Signa tibi occurrunt hæc. Grauedo cum tenſione & dolore lumborum, & ſupra pectinē
& inguen, capitis etiam & ceruicis, cui & baſes oculorum * conſentiunt, frequentius & anorexia eis oc-
currit, ſonitus aurium, feruor, cum rubore vultus, mammillarum etiam inflatio, partiumq́; muliebrium D
ſiccitas, quæ omnia occurrunt diebus ſcilicet purgationis. Itaq; cum prædictis ſignis mulier iactari cœ-
perit, & dolores occurrerint, iactanda eſt in cubiculo mediocriter calido, & lucido, ſtrato ſcilicet molli,
& cooperienda ſtramentis nouis & floccoſis, ita vt biduo nihil accipiat. Loca verò illa, quæ dolent, &
tenſionem & grauedinem habent, omnibus vaporationibus, aut linteolis calidam (aquam) habentibus,
vel ſaccellis vaporentur. Nam & veſicæ oleum calidum habentes ſemiplenæ benè partibus ipſis appo-
nuntur: poſt vaporationes autem lanis mundis oleo calido intinctis & expreſsis, vniuerſa loca conte-
gantur. Cataplaſmatibus etiam ex pollinibus in mulſa coctis cataplaſmamus, & occurrente tertia die,
oleo ſimplici perungimus, & aqua calida fomenta faciemus, cibum calidum & ſimplicem damus. Cùm
verò prædictæ querelæ creuerint, & dolor fuerit vaſtus, ſecunda vel tertia die phleboromamus, &
cùm mulier poſt phlebotomiam refecta fuerit, in encathiſma eam ponemus, quòd conſtet ex oleo dul-
ci, & aqua calida, aut ex ſucco ſeminis lini, fœnogræci, & radicis blethæ, ita vt cùm illuc inſederit,
ſuccis illis & interiores partes fomententur. Et cùm encathiſma digeſſerit, peruncta & fomentata,
facies vt cibum ſimplicem accipiat. * Tertia die poſt phlebotomiam, ſubiungere etiam debemus cu-
curbitas, in aſcenſione quidem doloris lenes, in ſtatu autem valetudinis (&) in remiſsione cum
ſcarificatione eas applicamus, ſuper pectinem ſcilicet & præcordia. Perſeuerante autem etiam
adhuc valetudine, etiam ſanguiſugas venæ imponimus. Quod ſi parum ſanguinis tulerint, cu-
curbitas illuc ponimus, & ſic modum ſanguinis ſupplemus. Poſt vſum verò ſanguiſugarum, ce-
rotum * imponimus, & ſi neceſſe fuerit, iterum cum prædictis rebus cataplaſmamus, ex ſpongijs in

In Græco, [illegible].

Cura.

In Græco plura, vbi quæ ad victus rationē ſpecialem enumerantur.

** In Græco, locis vbi ſanguiſugæ appoſita erant.*

A * aqua ſuccorum tinctis, loca ipſa vaporamus. Nam & oleum dulce & calidum ad plenum hoc (acetabulum, in Græco) inijcimus. Vtimur & peſſarijs ſimplicibus, ex quibus primum eſt, quod ex oleo dulci & calido conſtat, ita vt intincta illic lana apponatur, aliquando & ſuccum fœnogræci & maloarum ei admiſcemus, poſſumus & paregorica peſſaria etiam hac diſciplina conficere: vt fœnogræcum diligenter obducatur, tantundem ſeminis lini accipiat, & radices altheæ vel bis maluæ, deinde ſupermiſſa aqua decoquatur. Cum verò pinguis factus fuerit ſuccus, adipes anſerini vel gallinacei illic miſſi & ſoluti, cũ penna deſuper tollatur, & ſic ſuccis admiſceatur. Poſſunt deinde cum his ſuccis & * palmulæ pingues coqui, ita, vt cùm madefacta fuerint, ſublati cortices, quos à foris habent, terantur, & ſic ſuccis admiſceantur. Nam & melilotum benè tunſum & cribrellatũ frequentiùs illic admiſcemus, aut in linteolo ligatum decoquimus, & ſic palmulas ibi elixamus, & * cilium ipſarum conterimus. Hac ergo diligentia valetudine in melius proficiente, etiam ſella vel boſterna eas geſtari iubemus. Facta verò declinatione, purgatio ſe oſtendere ſolet, poſt cuius tranſitum, reſeruanda eſt lauacro, vario cibo, geſtatione, exercitijs, & fricatione, primò totius corporis, ſecundò & ipſius matricis, quæ fieri debet hac diſciplina: vt cum ad encathiſma mulier ſederit, vel in balneo deſcenderit, in ſolium, ibi mulieres ſpongijs vel penicillis ab vmbilico ad inferiora loca ſine quaſſatione defricentur, ita vt quotidie incrementum fricationis ipſius faciant, & poſt encathiſma vel balneum, cerotaria quæ de oleo liliaceo vel ſampſuchino fuerint, partes ipſas illiniant, (& in orificium imponãt) * Cum verò plus cauſa proceſſerit, & exterioribus peſſarijs vti poſſumus, quæ accipiant ceram, terebinthinam, adipes taurinos, medullam ceruinam, & oleum cyprinum. Nam & malagma diachylôn ſolutum, facit peſſarium optimũ, & acopon diaſampſuchon bene apponitur, & nouiſsimè liuianum maius, ita tamen vt ſi hæc minus purgationem redintegrauerint, oleis embaſin eis faciemus, aut quod eſt verius & certius * cydo curemus.

* in aliquibus ſuccis.
In Græco palmæ ſurculis pingues.
ſurculos.
B Ex Græco.
* In Græco, τῷ κατίῳ.

Ad prouocanda menſtrua. ex lib. Matricis.

Educere qui menſtrua volunt, ante tres vel ante quatuor dies venæ incidendæ ſunt ad tibias, aut de ambubus talis, aut poſt vnum diem de alio tollas. Item his tenues dabis cibos. Nam quinq; vel ſex dies curationes incipe, poſtea ſuffortiris euaeuationem, aut da caſtoreum cum pulegio, aut calamento bibere, euacuant verò fortiter. Educit autem menſtrua bene pulegium, aut calamentum, id eſt, mentaſtrum coctum in mulſa, & poſt tritum & ſiccatum, & ſic pulegium detur in mulſa. Calamentum autem fortiter eſt operatiuum, harum autem tempus * vſus eſt poſt balneum in ſabanis, ſic enim data potio plus operatur. Dictamnũ & ſabina ſimiliter datur: vtiliter ad hoc datur piera, quæ recipit aloes ℥. too. & alias ſpecies ana ℥. vj Deducit autem menſtrua & ampelopraſon, quando frigidis & pinguibus detinetur humoribus. Quando autem ex plenitudine excludontur menſtrua, centaurij maioris & minoris radices apponantur, & malabatrum Aegypti. Quando autem glutinoſi & pingues humores conſtringunt, petroſelinum, apium, allium, ſmyrnis & ſtorax potata vel appoſita proſunt, & raphanos commeſtus, & adiantum, & amonium. Aſcenſiones autem menſtruis hæc conueniunt, aqua vbi coquitur ſambuci folium, & arthemiſia, & dictamnum, laurus & * coriza.

* rationam, in ſeruo.
C
* conyza.

Cataplaſma autem ad ſecundinas, & menſtrua cienda ex arthemiſia adhibetur,

Collyrium autem hoc fac, quod probatum eſt, ſine periculo educit menſtrua: Ter aut quater bulliat ſabina cum vino, pecus corrumpit, & mortuum educit, & centaurij maioris ſuccus, & radix idem operantur, & calamenthi ſuccus appoſitus.

Ad menſtrua prouocanda. ex priore lib. Cleopat.

Sic (vbi) oportet, menſtrua prouocabis, ſi ſuis temporibus compoſitiones dederis, quæ demonſtrantur, & dederis ab his diebus quibus ſolita erat purgari. Neq; vtile ſemper potiones dari, ſed ſubiectiones fieri, aut per calefactiones aut per cataplaſmata, vt remiſsionem corporis habeat, quo facilius medicaminis uirtutes proficiant. Itaq; ſi menſtrua prouocare volueris, puſillum nitri floris, & farinę mundę aliquid, & oleum violaceum ſuppone ori matricis, quia humores omnes ſuperfluos educit. *Item* Pulegium ſine ſumu vel recens tritum, myrrham, & piper conterens, bene commiſce, & ſubige in peſſarium, & ſubijce.

De Potionibus menſes prouocantibus.

1 *Potio probata ad ſanguinem prouocandum. ex Cleop. 1.*

D ℞. herbæ bethonicæ, polygoni ℥. vj aquæ cyathos ij. vini dulcis ℈. j. commiſce cum polline hordei & bethonicæ, & da bibere ieiunis, continuò ſentient beneficium. Sed his diebus quibus ſolita eſt purgari, dabis ita, vt ex balneo eam calefacias aut cataplaſmate, vt remiſsionem corpus habeat, & faciliùs medicamenti virtus proficiat. Foris verò nitri modicum, & farinę mundæ aliquantulum, ex oleo tranſmarino ſubijce, & ſuperpune, celeriùs humorem & ſanguinem detrahes.

Potio ad conſuetudinem prouocandam. ex Priſc.

℞. myrrhæ ℈. j piperis grana xl. ſtaphidis agriæ ℈. j. da in vino poſt balneum, citò ſubuenit. ℞. caſtorei ℈. j piperis grana xv. vini cochlearia tria, ſimul tere cum pulegio, & bibat. ℞. menthæ ſiccæ ℈. ij. & myrrhæ ℈. j.

Potiones aliæ. ex Moſch. & Cleop. 1.

Cyminum tritum cum mulſa da ad bibendum. Violæ ſemẽ & myrrham pari pondere commiſce cum vino, & in potu datu, & vt valdius operetur, adde piperis grana quinq; aut vij. aut ix.

Ad idem potio optima.

℞. piperis nigri ℈. j. abſynthij tantundem, da in aqua, vt bibat.

Vt mulier purgetur potio. ex lib. Mat.

Baccas lauri xxxvj. cum vino tera, & bibat. *Item.* Staphidem agriam in aqua decoque, & ius bibat.

Potio alia.ex Cleop.1. A

Herbæ arthemiſiæ radices impari numero teres, adiecto vino veteri, & dabis ei bibere, faciliter expurgat.

De Peſſarijs menſes prouocantibus.

2 *Peſſarium menſes prouocans.ex Cleop.1.*

Helleborum nigrum & myrrham pari pondere commiſce, addens pauxillum vnguenti, vt lenia fiant, & feniculi modicum, poſtea fac inde pillulas in modom noclei oliuæ, & ſuppone.

Peſſarium hæmagogum ex Cleop.1. & Moſch.

R myrrhæ, aloes ana ʒ j. ſeminis violæ ʒ.j. croci ʒ.ij. caſtorei obol.ij. butyrum & oleum nardinū, omnia ſimul tere, & cum oleo * nardino temperentur.

Moſch. habet cū nardo.

Peſſarium aliud ad idem, menſtrua prouocans Moſch. Cleop.1.

R. butyrum, reſinam, terebinthinam, & oleum roſatum, ana æquis ponderibus, commiſce, & vtere.

Peſſarium ad ſanguinem prouocandum. Cleop.1. Moſch.

R. caricarum pinguium ʒ. * v. myrrhæ ʒ.vj galbani.ʒ. * ij aphronitri, obol.iij. mellis obol.ij. tere, & cū * vino miſce.

** Moſc. obol vj.*
** Moſch obol.ij.*
** Moſch. in vnū.*

Peſſarium ſanguinem & menſes euocans. Cleop.1.

R cedriæ ℈ j. laſeris ℈.iij. contere, & mel decoctum adijce, quod in modum auellanæ cum oleo nardino, vel lana collectum, ſubijce, quia ſtatim ſanguinem prouocat. B

Peſſarium aliud ad idem. Cleop.1.

R. floris æris ʒ.j. ſalis ℈ j. & s. ſimul contere, deinde olei * ſycionij aliquantum admiſce vt ſpiſſum ſit, & ſubijce.

Cleopat olei ſucc. cini legit.

Peſſarium menſtrua venire compellens. Cleop.1.

Herbam arthemiſiam cum ſucco fœnogręci decoctam ſimul teres, & lana illinies, & ſubijcies, & menſtrua venire compellit.

Suppoſitorium ad ſanguinem, & menſtrua prouocanda. Cleop 1. & 2.

Acaciam nigram lana modicè inuolue, & ori vuluæ impone, & accepto inunctorio, vt tegatur, mox prouocabis ſanguinem.

Peſſarium ad fluxum ſanguinis prouocandum. Moſch Cleop.

R. ireos illyricæ quantum voles, & tundes, & puluerem facies, cum lacte humano miſcebis, & tepidū ſuppones, experimentatum eſt.

Peſſarium aliud ad menſtrua prouocanda. lib. Mat.

R. croci obol.s. galbani obol.s. ſtoracis obol.s. in lana ſubige Item, ex ſucco abſynthij inijce peſſariū.

Peſſarium adhibendum, quæ non legitimè purgatur. Moſch. & Cleop.

R. opopanacis, rutæ viridis, myrrhæ trogloditicæ ana obol j. ſeparatim terantur, & pòſt in vnum miſceantur, quibus admiſce mellis limpidi quantum ſufficit & ſuppone. C

Cleop. cum vino colligantur.

Aliud ad menſtrua prouocanda eiuſdem.

R. ſulphuris viui, opopanacis, caſtorei, rutæ viridis, foliorū, olei cyprini, terebinthinæ, & butyri ana obol.j. nitri rubei obol ij. * ceræ obol.vj. medullæ ceruinæ obol j cū oleo veteri cōmiſce quantū ſufficit.

Cleop. ceræ obol. iij.

Peſſarium aliud menſes mouens. Cleop.1.

Herbam arthemiſiam coctam cum farina hordei ſubijcies, menſtrua deduces.

Peſſarium ad conſuetudinem prouocandam. Priſc.

Centaurium tere cum folijs in aqua, & fac pillulam, & impone ori matricis. Item rutam, & nigellam, & myrrham antè cum vino bibat.

Relaxatorium peſſarium, quod adhibeatur poſt ſecundum grauidum. Cleop.1. Moſch.

R. ceræ obol.ij. & s. adipis anſerini, taurini, olei roſati, ana obol.ij. terebinthinæ obol.j. s. ceroti œſypi, butyri, medullæ ceruinæ ana obol j. tere, & vtere. Poſt hæc reparata virtute, purgari oportet antidoto Theodoreto, & interiectis quindecim diebus picram accipiat. Poſt triduum verò adhibeant quæ menſtrua prouocent, & reuerſo tempore conſueto, ſic operare. D

Peſſarium aliud quod etiam ſtercus detrahit. Moſch.

R. elaterij ℈ j. ſcammonij ℈.s. cum ſucco porri virginis, contere & fac peſſarium, & ſubijce. *Aliud* R. myrrhę ʒ.j. ſalis indici ℈ j. tere omnia, deinde oleū liliaceū quod ſufficit admiſce, vt ſpiſſum ſit & ſubijce.

Peſſarium mirificum & experimentatum. Cleop.1.

R. ſpicæ nardi, coſti, folij, myrrhæ ana obol ij amomi ʒ iiij. medullæ ceruinæ, adipis, anſerini, ana ʒ. viij ceræ punicæ ʒ.iiij olei nardini ʒ.ix. olei roſacei ʒ iiij. commiſce, & vtere.

3 *De ſuffumigijs menſes mouentibus.*

Suffumigia quæ menſes mouent, quære in titulo, de medicamentis partum & fœtum ducentibus & abortum facientibus.

4 *Ad idem euaporatio. Cleop.1. Moſch.*

Altheam coque, exinde ſuperſedere & mulierem facito ad vaporem, menſtrua educit: hæc radix decocta in vino bibatur, difficultatem vrinæ ſoluit.

Ad menſtrua cienda. lib. Mat.

R. lupini, abſynthij, elaterij. ana obol j. ſagapeni, myrrhæ ana ʒ.xij. rutæ, ſimiliter tunde, & cerne, & cū felle taurino collige, & ſuper vmbilicum impone.

DE FER-

A DE FERVORE MATRICIS.

Ex Moſch.cap.128.

CAPVT III.

MAtricis feruor multis de cauſis fit. Aliquando enim ex nimia perfrictione emergit, aliquando ex intempeſtiuo labore, vel frequenti aborſu naſcitur, vel ſi ab imperita obſtetrice malè fuerit mulier obſtetricata, & aliquando omnis matrix eſt in feruore, aliquando partes eius. Quoties ergo omnis patitur, dolor eius occurrit cum duritia, & feruore, & ſiccitate, grauedo etiam lumborũ, totiusq; vicinitatis, & inguinum. Nam aliquando horripilationes, & punctiones ſentiunt: torpor etiam in inguinibus cum frigore occurrit eis, & pulſus minor, & ſpiſſus, ſtomachi conſenſus, aliquando cum preſſura pectoris. Cùm verò cauſa in peius ierit, & ſingultus ei occurrit, & dolor ceruicis, & occipitij, & oculorũ, vel maximè radicum. Nam & vrinæ frequentiùs & ſtercora impediuntur, ipſaq; loca grauiora ſunt, & extenduntur cum acutis febribus & deliratione, & ſpaſmo. Quoties autem orificium eius patitur, digito obſtetrix immiſſo, clauſuram eius apprehendat, & cum dolore contingat, quando & inguina eius naſcuntur, & ſupra pectinem tenſionem habent. Quoties autem collum matricis eſt in cauſa, poſt orificiũ vuluæ tumor cum feruore inuenitur, ita vt pes mulieris, qui huic tumori proximus eſt, conſenſum habeat *Signa.*

B doloris, & impediatur ad ambulandum. Retentio etiam vrinarum & ſtercorum, vel vtrarumq; rerũ fiat. Siquidem aliquando pars eius patitur, quæ longaoni ſuperiacet, & aliquando omne collum eſt in cauſa, & inde ambæ res impediuntur. Sed ſi capacitas eius, quæ ſinus dicitur, habuerit cauſam, hinc à foris dolor, inflatio, & tumor inuenitur. Si verò pars eius quæ in priore eſt, dolor, & inflatio, & vrina retinetur. Si verò poſterior pars, in renibus eſt dolor, & tumor, & ſtercora impediuntur. Si verò in lateribus, tumorem inuenies, & dolorem. Fundo verò matricis in cauſa poſito, & dolor, & tẽſio, & grauedo in ipſo vmbilico ſunt. Nam frequentius & ipſum orificium rugoſum eſt. & intus infuſum conducitur, vt obſtetricibus conductis nulla cauſa matricis eſſe dicatur. Vniuerſa ergo vulua in feruore poſita, æquè iam partium eius ſigna prædicta occurrunt, & omnium vicinarum partium ſenſus efficitur. Ipſius ventris cutis plus in tumore tenditur. Sed aliquando contingit, vt matrice cauſam non habente, ipſæ cutes patiantur, quam (ob) rem ſeparare nolui, ſiquidem vna diligentia, vtręq; res curantur. Quantum ergo ad curá pertinet, ipſa eſſe poteſt, quàm ordinauimus retrò, illis quibus menſtrua non veniunt, vel cum dolore purgantur, & has verò iubemus iacere in cubiculo mediocriter calido & lucido, ſilentiumq; habere, ita vt biduu cibum non accipiant. Manibus etiam calidis extrema earum cõtineantur, & lanis contegantor, vti etiam ex oleo dulci vel ex ſuccis encathiſmis. Similiter etiam & hæ tertia die, ſi feruor excreuerit, phlebotomandæ ſunt & ad encathiſmata collocandæ: Cataplaſmata etiam de ſeminibus ſunt apponenda. Si *Curatio.*

C verò perſeuerauerit feruor, benè loca etiam ipſa ſcarificamus, vel ſanguiſugis vtimur Spongijs etiá feruentibus ſuccis intinctis & expreſsis vaporamus, & prædicto ceroto, & peſſarijs vtimur Et occurrente plena declinatione, & lauacro, & vario cibo cũ potione vini eas reſumemus Si etiam febres huic feruori fuerint adiunctæ, etiá eas competenti diligentia emendamus, ſicut in cõmentario febrium inueniri poſſunt. Reprobamus aũt omnia, quæ antiquitas vana ſuſpicione quaſi ad feruorem ponebat, ſicuti ſuccum vuæ lupinę, vel uleum roſatum, vel rutę mixtum, & cum lanis ſuccidis appoſitum, panem etiam cum folijs apij contritum: hæc verò omnia acredine ſua, & feruorem duplicant, & periculũ laboranti nutriunt.

*Ad matricis feruorem, vel duritiem, vel dedignationem, aut vulnera curatu * difficilia Cleop.1.Moſch.*

Matrix quæ feruorem habet, aut duritiem, vel dedignationẽ, aut vulnera, quæ * difficilia ſunt ad purgandum, ſic curare incipies Encolpiſmum conficies ſic: R. ſeminis lini, fœnogræci, & altheæ manipulos ſingulos, carieas v. coques ad ſpiſsitudinẽ, donec fiat ſuccus, cui ſucco admiſces ſuccum ptiſanæ, & veteris per triduum, Intermiſſo * triduo, conficies peſſarium, quod duritiem, feruurem, & tumorem, & conſtipatiunem tollat. Conficitur autem ſic: R. adipem gallinaceũ, & porcinum, adipem anſerinum, medullam ceruinam, ceram albam, ceram puniceam, thus maſculum, maſtiches, oleum lentiſcinum, * oleum commune, ceruſſam & butyrum, hoc totum æquali pondere miſces, & conficies peſſarium, & ſubijcies. *Moſch habet, ad purgandum facilia. * facilia. Moſc. biduo. Moſc. habet vel oleum.*

D *Peſſarium ad feruorem matricis. Cleop.1 Moſch.*

Althea decocta, & adeps anſerinus, & vitulinus, reſina & terebinthina modicè addantur, quod appoſitum, plurimum prodeſt, etiam vteri præfocationi valde vtile. *Item.* Altheam coque, exinde ſuperſedere mulierem facito ad vaporem. *Item*, tolle radices, quas homines in vſu habent, & diligenter panno inducens, naturæ impone, & ſanabitur. Inuenies verò in eu panniculo vermes, & miraberis.

*Peſſarium ad nimium feruorem matricis, & ad cocturam, quæ ſemper naſcitur inter * renes. Cleop. priore. Moſch.*

R. croci * ℈.j. ceræ punicæ obol.j. & s. adipis anſerini, œſypi, medullæ ceruinæ ana obol. * ij. mellis ℥.j. gelamina ouorum * ij. olei roſati quod ſufficit, confice & vtere. *Moſch. inter inguina. * Moſchion. drag.j. * Moſch. obol.j. * gleræ ouorum drag.ij.*

Peſſarium de nouem ſpeciebus, quod facit ad feruorem, & vulnera matricis recentia. Cleop.1. Moſch.

R ceræ tyrrhenicæ, reſinæ terebinthinæ, adipis anſerini, butyri ana obol.ij. medullæ ceruinæ, mellis, olei roſati, œſypi, adipis taurini, ana obol ij.

DE SATYRIASI. CAPVT IV.

Ex Moſchione. cap 128.

SAtyriaſis eſt commune vitium viris & mulieribus, ſed frequentius viris occurrit. Inde à Satyris nomen accepit, quod ſabuloſa antiquitas procliues in Venerem ſcripſit. Mulierum autem ſatyriaſis

** ſiabili.*
** quæ forſè hæc.*

eſt, partium pudendarum prurign cum dolore, ita vt impatienter manus ſuas illuc mittant, cum * inſatiabili virorum deſiderio, amiſſa ſcilicet omnis pudoris verecundia. Siquidem enim res * quæ matricis conſenſum habeat, & verecundiam eis confundat & tollat, & aliquantulum eas delirare faciat. Curam autem earum eandem adhibemus, quam in ſtrictura matricis & in feruore poſuimus. A

DE MATRICIS INCLINATIONE ſiue motu. CAPVT V.

Ex Cleop. priore. Moſchione cap. 141. & lib. Mat.

** Cleop. & frigidationem in corpore ſentit.*
** Moſ. ſtercora & ventoſitas nō exiunt.*
** Cleop. hæc omnia retro in mola diximus, vel ſicut in motione matricis curantur.*

MAtricis collum & orificium in quatuor partes inclinatur & torquetur, antè & retrò, ſurſum & iuſum. Si ad inferiores partes (inclinet) apprehenditur, & digitu obſtetricis, & alijs quibuſdam ſignis: Si autem in latus ſe inclinauerit, pes eius qui contrà eſt contrahitur, tenſionem, & torporem, & * frigus ſeutit, & ad ambulandum impeditur: Si verò in priora & ſurſum facta eſt inclinatio, tenſionem ſupra pectinē ſentiet, & vrina impeditur Si verò rectò ſe plus iuſum (&) retrò inclinauerit, ſtercora cum * ventoſitate exeūt, & cum ingenti difficultate mulier ſedet, vel maximè ſi ad anum facta fuerit inclinatio. Sunt & hæc vniuerſa ſigna ſtricturæ, ſcilicet, collo matricis in feruore poſito, aut duritiem habente, & ideo ſic & has * curamus, ſicuti & illam valetudinem retrò curauimus. B

DE MATRICIS IN INGVEN INfuſione. CAPVT VI.

Ex Priſc. & Cleop priore.

Priſc. dimiſſa nare.

SI in inguen matrix infuſa fuerit, in veſica magni dolores fient, vnde vrina concluditur, & eſt formicatio tibiarum, cuius curatio talis eſſe debet. Ad * nares quidem bene olentia adhibeas, vt eſt myrrha (.i. vnguenta fragrantia) & omnia ſuauiſsimi odoris quæ inueneris Ad matricem verò apponea malè olentes ſuffumigationes, vſq; dum reſtituatur.

DE MATRICIS AD SVPERIORA MOTV, ſiue de ſuffocatióne ab vtero, vel ſuppreſsione vuluæ. CAPVT VII.

Ex Cleop. priore. Priſc.

Priſc in ipſa.
Cleop. ad os.

QVando matrix mota fuerit, dolor & ſymptomata valida aderunt, & ſi citius non occurritur, vulnera fient in * locis eius, & quando ſub hypochoodrijs poſita fuerit, ſuffocationem facit, ex qua dolor ſuperuenit ad cor * fortiſsimus, & vomitus ſubſequitur, aliquando etiam ſaliua uelut acetum, & os aqua adimpletur, & tibiæ frigidæ fiunt, caput & lingua formicant & vox deficit. Curatio talis eſt. C

Subtus matricem lana ponenda eſt, in panno inuolura albo, balſamo intincta, aut oleo amaracino, aut alio qualicunq; bene olenti Ad nares etiam offerimus aſphaltum, quod melius erit, ſi molle fuerit. Vomitum autem capræ nigræ cornu, aut ribijs ceruiois, aut pennis in aceto infuſis, mouebis. Offeres etiā naribus quæ ſternutationem moueant, & cùm ſolutum fuerit os & lingua ad loquendum, bibant caſtoreum cum vino, & vnctos digitos oleo naribus offer. Lana autem prædicta ſuppoſita maneat quouſque ſanetur, quoniam ſi tuleris, reuertitur paſsio. Debet verò imponi ſemel & iterum.

De præfocatione matricu. ex Moſchione. cap. 129. Cleop 1. & lib. Matricis.

Græcum exempl. φλεγμονὴ omnes tres latini habent inflationem.
Moſch. torquentur.
Cleop. grauior thorax.

Vuluæ præfocatio quæ à Græcis hiſterice pnix dicta eſt, ab eo quòd mulieres præfocet, nomen accepit. Eſt autem retentio ſpiritus cum omni ſilentio. Ea fit quoties matrix ad pectus aſcendens mulierem præfocat, ita vt quaſi mortua iaceat Eſticitur autem hæc valetudo, ex frequenti aborſu, vel crudo partu, viduitate etiam longa, menſtruorum retentione, & inflatione * matricis Signa autem occurrunt hæc, quod aſcendente ſurſum ad pectus marrice, patientes cadant, omnemq; ſenſum amittunt cum ſilentio, dentibus etiam fixis ſtrident, & aliquando eis manus & pedes * vrgentur. Aliquando in rectum iacent, præcordia inflantur, thorax & ipſum pectus * grandius fit, venæ etiam quę in fronte ſunt tumidiores videntur, ſudor frigidus per faciem & ceruicem deſtillat, pulſus aut nullus inuenitur, aut valde breuiſsimus, & aliquando citius ad ſe redeunt, & ſurgunt, & quæ paſſæ ſunt ſciunt, aliquando neſciunt, dolent & D capite & ceruice, aliquando & delirant Aliquandn propter ſilentium ſimiles ſunt caducis & apoplecticis, & lethargicis, & catalepticia, & quæ lumbricos habent: ſed in hoc ſeparantur, quod apud caducas, & apoplecticas, & quæ lumbricos habent, matricis nullę querelæ præceſsiſſent, & ipſa matrix ſuo loco inueniatur. Apud illas autem quæ hyſteticen pniga patiūtur, & in feruore ſit matrix, & cum ſurſum aſcenderit, tunc cadant, & ex eo, quòd caducæ in fine poſt ſpaſmum ſaliuas plurimas emittant, & pulſum maiorem habeant, & ſi euaſerint, paralyticæ fiunt. Hyſtericæ autem, aut nullum, aut breuem, aut ſpiſſum pulſum habent. Lethargicæ autem & catalepticæ ſeparantur, quod ſemper cum febribus ſunt, hyſtericæ autem nunquam. Illæ vero quæ lumbricis laborant, & in inteſtinis punctiones ſentiunt, & pulſus lumbricorum habent, & matricem ſanam: & hæc eſt à ſimilibus ſibi valetudinibus hyſtericarum ſeparatio.

Curatio.

Eſt autem præfocatio paſsio quæ per ſtricturam occurrir, & aliquando fit acuta, aliquando chronica, ac propterea curam eius ordinabimus, vt quoties primò occurrent, paragoricè guberoeotur, & cùm receſſerit. & frequenti interpolatione effecta fuerit chronica, metaſyncreticè curentur.

Cùm ergo mulier ceciderit in ægritudinē, collocanda eſt in cubiculo calido & lucido, ità vt ſtramenta altiora fiant ad caput, & quaſi erecta ſedeat, & porrectis manibus, & pedibus eius, quæ de valetudine torqueri ſolet, mentum eius frequentius moueatur, & voce excitetur, & medianis partibus vniuerſas calefactiones admoueas, manibusq; calidis vniuerſa extrema eius iubeas cōtineri. Dein penicillo aqua

calida

A calida tincto faciem eius vapora. Si verò diutius taciturnitas * illa permanſerit, bene vteris & cucurbitis ſuper pectiné & inguen appoſitis, lanis etiá mundis vniuerſa extrema cõteges, & parefacto aliquantulum ore eius aquá calidam inſtilla. Deinde & mulſam ſubiungere, & in penſili lecto eam exagirare. Cùm verò ad ſe redierit, ſi nulla laſsitudo eius fuerit, vel ſi antè * mudicè cibata fuerit, ſtatim phlebotomanda eſt. Poſt phlebotomiam enchymatiſmis ex oleo, & encathiſmate ſuccorum curanda, & peruncta tertia die, cibum ſimplicem accipiat, & vſque ad declinationem alrernis diebus nurriatur. Quotidie tamen cataplaſmatis & fomentis curata, cum appoſitione prædictorum peſſariorum. Facta vero declinarione cerotarijs & * malagmate ſimplici vtimur, lauacro etiam & vario cibo, & uino * generoſo reſumimus. Si verò frequẽtiùs occurrendo, effecta fuerit valetudo chronica, interpolatione prædictis vtimur auxilijs, & competentibus exercitijs, & varia geſtatione reſumimus, cibis eriam ſecundum periodum ordinatis. Pòſt verò & metaſyncritica ſubiuogimus, quæ conſtant ex ſalſa dropace, & metaſyncriricis cucurbitis, paropteſi, fricatione partium, epipaſmatis acerrimis, encathiſmate, & ſinapiſmo: Er ſi hæc minus profuerint, nouiſsimè & helleborum damus, præcedente ſcilicet frequenti reiectiooe, deinde peregrinari terra mariq; eas iubemus, vti etiam aquis calidis, quarum omnium vſus * matricis eſt ordinatus. Veterum autem medieorum errores, qui vniuerſas res putridas & grauiter olentes naribus applicabant, vt capillos combuſtos, & nidorem lucernarum: Caſtoreo etiam nares & aures illinibant, omnibus rebus malè
B olentibus vſu vtebantur, & ad matricem inferiùs bene olentia peſſaria ex nardo & ſtorace, quæ antiqui apponebant, vt illa malè olentia matrix ſugeret, & ad hæc quæ boni odoris erant, deſcenderet. Alij verò varios ſtrepitus cymbalarum & timpanurum ſonos adhibebant. Alij frequenti ptarnico concutiebant caput, & naribus acetũ acre infundebãt, plurimasq; res faciebant importuniſsimas, quas prætermitrere volui, ne rebus vanis, & nihil profecturis onerare potius lectorẽ viſus eſſem, quàm veri aliquid ſcribere.

lib. Mat eius.
Moſchion: vel ſi ante medicũ datus cibus impedierit.
lib Mat. & malo granatu ſimplicibus.
** lib. Mat. ſubtile.*
Græca aliter habent.
Græc ἐν τῷ ... μαγμᾶ.

De præfocatione matricis. ex Theod. Priſciano, capite ſecundo libri Gynæciorum.

Sunt variæ diuerſæ cauſæ matrices frequenrius attenrantes, quę ſub duabus pręcipuè principslibus paſsionibus conſtrictionis, vel relaxationis, etiam partiliter ſub certis accidentibus, alias cauſas efficiũt. Hæc ergo ſub definita lege profeſsionis quæ conſtricta ſunr ſuluo: reſolnta verò quibus quàm maximè defectus & laſsitudo ſociatur, ſtypticis, & mediocriter frigidis ſtringo. Quibus fortè repentina commotio matricis innaſcitur, hę muſculorum omnium contractiune, & totius corporis dolure nimis quatiuntur: & hæ ſæpe per interceptum vocis officium ſub horrore caſus, veluti paralyſeos mentiuntur imaginem: quam paſsionem Græci hyſtericen pnigam appellant. Quo tempore ad illa duo præſidia principalia, omnis concluſionis neceſsitatibus ſubuenientia, recurrimus: phlebotomi præſens beneficium, & ventris purgationem: ſpecialia verò fumenta olei dulcis calidi, & aquarum chalaſticarum, & cataplaſmata de ſeminibus, vr dyachylôn, cerotaria ſimplicia ex ſalibus temperata & medullis, peſſaria ex melle &
C butyro & liuiano, cæteraq; quorum confectionem in * prędictis adiunxi. Encolpiſmi verò ex ſuccis, aut ptiſanæ, aut fœnogræci, aur olei dulcis. Articuli his & calefaciendi ſunt, & molliùs conſtriogendi, veroſis quoq; admotis inguinibus, vel ſemoribus recurſus vel inclinationes matricis recorrigimus, fumigijs bene olentibus ad inferiora naturalia prouocamus, odoribus enim inſuauibus repercutitur. Minoratis verò ſuprà dictis accidentibus, plena quoq; declinatione manifeſta, cunuenit iam exercitijs aptis ſexui commoueri, & aeris vel locorum mutatione iuuari. His cibi humaniores, his iam lauacra concedenda. Vini attamen ſemper ſub moderatione procurandæ ſunt.

Cap de conceptione.

De Suppreſsione vuluæ. ex Cleop 2.

Frequenter eius lingua tenetur, vr non facilè loqui poſsit, & anguſtiam patiuntur.

℞ opobalſami modicum & * citrinorum ℈ v. galbani, piperis gra. x. picis liquidæ modicum, ſed prius galbanum in aceto acerrimo infunde, & pòſt omnia miſce, & rempera in vino, vt molle ſit, & repone, & cum neceſſe fuerit, in carbonem pune, & odorem ſuſcipiat.

*forte * Cytinorum.*

Suffumigia ad matricis ſuffocationem. Priſc.

Si ſuffocata ex vtero deſecerit, & ad periculum mortis deuenerit, vt per os potionem accipere non poſsit, fumigationibus ſuccurre.

Rutam viridem frica & offer. *Item.*

D Sulphur cum aceto naribus offer, & appone. *Item.*

Aſphaltum in carbone pone, & nares ſuffumiga. *Item.*

Aſphaltum & caſtoreum impone carbonibus, & ſuffumiga.

Fumigium ad præfocationem matricis, quatenus & lingua ſoluatur & excitetur. Cleop. 1.

℞ peucedani ℥. vj. galbani, caſtorei ans ℈. xij. piperis gra. xj. opobalſami modicum, galbanum in aceto optimo infunde, & cætera: tunde, & commiſce bene, vt molleſcant, & in pixidem conde, & ex carbonibus ſuppoſitum, naribus applica, vt euigilet.

Potio ad matricis ſuffocationem. Priſc.

Semen vrticæ tere, & da cum vino vel melicrato, mox iuuat.

Peſſaria ad matricis ſuffocationem.

Rutam cum melle bono tempera, & line os matricis. *Item.* Lenticulá infunde in vino & tempera pòſt, & melle calefacto collige, & appone, mirificum eſt.

Peſſarium ad idem valde vtile. Cleop. 1. Moſch.

Althea decocta, & adeps anſerinus, & vitulinus, reſina & terebinthina modicè addantur, quòd appoſitum plurimum prodeſt.

Peſſarium ad motam matricem. Priſc. A

R.ceræ thyrrenicæ, medullæ ceruinæ ana ℈.vij.terebinthinæ, adipis anſerini ana ℈ iij. opij ubolos ij. cum oleu cyprino vtere in peſſario.

Sternutatio ad idem. Priſc.

R hellehori albi,& caſtorei ℈ j.tere & offer naribus.

Ad eas quibus aphonia eſt facta de ſuffocatione matricis Priſc.

Picem in mollem lanam inuolue,& peſſario impone.

Ad eas quæ in pectine habent dolorem, quaſi veſpam mordentem. Priſc.

Apium tempera cum caſtoreo & adipe anſeris,& peſſario impone.

DE INFLATIONE ET TENSIONE matricis.

CAPVT VIII.

Ex Theod. Priſciano.

INflationem vel tenſionem, ſi longo tempore matrix ægra conceperit, omnibus ſuperioribus chalaſticis aptis conſtrictionibus imminebo, ſuperaddens cataplaſmatibus ficus tunſas, abſynthij puluerem, vel eius decoctionem: epithemata amyntica ex puluere lauri baccarum, pyretri caſtorei, nitri,& B
cæterarum ſimilium cerotario commixtarũ. Expedit frequenter polyarrhio vti. Encathiſmata verò vel vapores ex decoctionibus ſtaphylini, dauci, pulegij, vel cæteris ſimiliter diureticis procurabo. Inflationibus diu permanentibus, arthemiſiam miſceo, aut marrubium aut hyſſopum, aut baccas lauri, aliquando caſsiam & celticam, ex quibus etiam peſſaria conficienda erunt, nam & ruta viridis trita cum melle peſſario ſemper vtor temperato. Superaddo nitrum vel aphronitrum, pulegium, ficus pingues purgatas & contuſas, cuminũ, ſed earum ſenſum mordacem, calidum lactis temperabo commixtione. Si duritiem verò contraxerit, quàm alibi mylen appellauimus: hanc primò ſicut contra inflationem ordinando adiutorijs chalaſticis contexuimus, imminendo ſoluere laboro. Omnibus itaque ſupradictis conſtrictionum accidentibus minoratis, iam conuenit ex paruo leues attentare geſtationes: & ſub certa declinatione paſsionis appetere iam lauacra, cibos humectiores præſumere: & poſt reſumptionem corporis aneticis temporibus, omnes ex ordine cyclicas diſponere curationes, inguinibus adhibendo, has ſemper ſuſcitabunt,& iam ad lauacrorum frigidorum conſuetudinem reuertentur.

De tenſione & inflatione matricis. ex lib. Matricis. Cleopat.1 & Moſch.cap 130.

Tenſioni & inflationi matricis occurrere ſolent inflatio & tenſio ſub vmbilico aliquantulum dura, & C
dolor etiam ventris & renũ cum ſenſu capitis & ſtomachi. Vrina enim impeditur,& vigiliæ ſubſequuntur punctionesq́; concurrunt: frequentiùs autem imminente purgatione hæc occurrere ſolent. Quando etiam digitum obſtetrix immittit, orificium patens inuenitur. Curam autem eandem adhibemus, quam ad feruorem matricis adhibuimus.

De matricis inflatione, ex ijſdem Moſch.cap.131.

Matrix inflatur, adeò vt venter impleatur de frigore, vel aborſu, vel laborioſo partu, vel thrombo ſanguinis in orificio remanente: quæ inflatio, ſi digitis prematur, cedit, & ſtatim ſeſe iterum recolligit, & ſi
Signa. quis manu partes ipſas percuſſerit, vt tympanum ſonant. Aliquando etiam cum punctionibus & torſione ventus ipſe hac & illac decurrit,& quaſi foras exire quærit,& aliquibus inflatio perſeuerat interdum, & ſeſe oſtendit & iterum ſe tollit.

Cura. Curam autem eandem adhibemus, quam in ſtrictura & feruore frequentiùs inſinuauimus: ita tamen vt obſtetrix thrombum diligenter quærat, & ſine quaſſatione educat. Cùm verò chronica effecta fuerit
diaſycôn. hæc inflatio, metaſyncriticis quæ in præfocatione vuluæ poſuimus, vtimur. Poſt quorum vſum, epithema diaphenicôn dicitur vtimur, vel quod ex ſeminibus cõficitur, vel poliarrhiõn vel diadaphnidon im-
ſtaphidem fortè. ponimus. Encathiſma etiam malagmatibus ſimile adhibemus. * ſtaphylinum, daucum creticum, & pulegium. Cauſa perſeuerante, & arthemiſiam illuc miſcemus & marrubium, & faſces hyſſopi, laurum & D
baccas eius, ita vt hæc omnia fuerint decocta, inde encathiſma facias. Peſſaria verò ſimilia rebus prædictis componimus, ſcilicet, quę accipiunt rutam,& nitrum,& pulegium,& fel taurinum, ita vt hæc omnia melle colligantur,& peſſarium faciãt. Eſt etiam aliod peſſarium commodum, quod recipit ficus diligen-
drag.1.Cleop.& lib.Mat. tiſsimè tritas, ita vt ſemen non appareat ʒ j cymini ʒ.j. aphronitri * ʒ.ij s. Vniuerſa autem acerrima peſſaria cùm lana fuerint inducta, in oleo vel in lacte debent intingi, & ſic apponi. Cucurbitas etiam metaſyncriticas partibus illis benè apponimus, & hac atq́; illac trahentes violenter adducimus Aquis etiam calidis vtimur: nouiſsimè autem in frigidam deſcendere permittimus.

Ad inflationes & dolores matricis ex lib. Mat.

Encathiſmata iuuant,& decoctio arthemiſiæ vtriuſq́;, lauri, ireos, caſsiæ, radicis centaurij maioris, foliorum ſiccorum violæ,& maximè in diuturnis maluæ, meliloti, foliorum ſiccorum lilij cum fœnogræci obtriſena,& lini ſemine. Suffumigationes quoq́; expediunt ex agni ſemine, caſsia bdellio, lybano, ſmyrno. Apponantur autem ei iunci radices coctæ in mulſa,& malaxatæ cum adipe porcino, & terebinthina, & fœnogræci ſuccus, cum botyro recenti, lilij radices aſſæ cum oleo roſato & flores eius cum ceroto, & medulla,& axungia & œſypo & malis granatis.

Si matricis fuerit inflatio vel duritia, peſſarium chalaſticum adhibe, quod ſic conficitur. ex Moſchione.

R. cedriæ obol.j. adipis faſiani, butyri ana obol.ij. medullæ ceruinæ, terebinthinæ ana obol iij. ceræ obol.vij. olei nardini obol.ij. olei liliacei obol.vj. axungiæ porci obol.iij. adipis anſerini obol.j & s. ſoloes

ſpecies

A ſpecies admiſcens oleum, & temperato medicamine curabis, & miraberis. Cleopatra autem lib. priore idem aliter deſcribit, vt R. cedriæ obol. j. adipis ſaſiani, butyri ana obol. ij. olei liliacei obol. vj. adipis porcini, & anſerini obol. j. & s. ſolues ſpecies, & admiſcebis oleum, & temperato medicamioe curabis, & miraberis effectum.

Ad inflationes & apoſtemata matricis. ex Priſciano.

Butyrum cum roſeo optimo aduna, & in molli peſſario appone. Suffumiga ſic:

Et cæram tyrrhenicam, vel ſemen apij carbonibus appone.

Ad ventoſitatem matricis. ex Priſciano.

Præcedunt ſigna hæc: Dolor matricis, renum, inguinis ſtentioæ, concidit enim in ventrem, & clauſa dolorem concitat. Myrrham in vino nigro coctam, id eſt temperatam bibat. *Item.*

R. medullæ ceruinæ ℈. j. tere & miſce oui aſsi vitellum, & iterum tere, & miſce cum roſeo ad craſsitudinem mellis, & peſſario appone.

DE TVMORE MATRICIS. CAPVT IX.

Ex Moſch. cap. 132. Cleop. priore & lib. Mat.

MAtrix eiim intumuerit, duritia ſub vmbilico cum quadam inflatione oceurrit, ita vt ſi cum digito prematur, cedat. & poſtmodum iterum ſe recolligat. Cutis ventris colorem ſuum non * habet, & digitis adducta ſequitur. Et in hac paſsiooe ea adhibentur, quæ in inflatione matricis poſita ſunt,
B vt poſt encolpiſmum, * olei ſimplicis, etiam de oleo cyprino vel irino encolpizemus.

Græcus habet. περὶ φλεγμονῆς.
Moſch. negationem non habet. alij duo habent.
** Cleop. & oleũ cyprinum encolpizamus.*

De tumore vuluæ. ex Cleop. 1. & poſteriori libro.

Si mulieris loci doluerint, aut vulua per coitum punctiones ſenſerit, ſciant ſibi vuluam in tumore eſſe, magis tamen in interiore parte quàm foris, huius rei ſignum eſt tale: oculorum anguli dolebunt & facies ignea pluſquam pallida, & hoc vitium erubeſcunt medico fateri. Curatio talis eſt. Mulieris lac quæ maſculum peperit, cum oleo roſato æqualiter miſce, & calefac, de hinc fac peſſarium de lana molli, & ex eo maceratum, induc uſq; ad caput vuluæ.

Signa.
Curatio.

Item aliud.

Galbani modicum contunde, & cum oleo roſato commiſce, & fac vt ſuprà.

De tumore aut alio vitio in matrice. Cleop. 1. & 2.

Tumor autem vel aliquod vitium in matrice ſi fuerit, vel creſcere cœperit, mammillæ tument, & duriores ſolito * fiunt, color adeſt ſubliuidus, & ſi nõ curentur, ad finem male fiunt, id eſt, diſrumpitur paſſio matricis, & fit decurſus foras, & ſic dolor paulatim ſedatur, * vnde ſine filijs quædam earum ſunt, & tactum duriſsimum circa matricem habent, & ructant frequenter. Præterea, quando ſine cibo ſunt, odorantur aliqua, & graue ſubructant, à viro tangi nolunt, & putant ſe plenas eſſe * medicina. Curatio eis talis eſt adhibenda.

Signa.
aliàs, & ſublimida.
aliàs, inde grauida ſine filijs eſſiciuntur.
aliàs omittitur hac dictio.

C Cupreſſo ex aqua, & oleo, & modico melle matricem fomẽta, & tunc poſt fomentationem, vino myrrhato, tenſis pedibus, fomenta, & ſubiunge adipem anſerinum Et lib. 2. ſic habet.

Curatio.

Succo cum * modica receote vtere, & peſſarium prædictum humoroſæ matrici ſubijce, quia ad omnia eius vitia facit.

De tumore vuluæ abſq; vulnere. ex Cleop 1. & 2.

Si quando ergo volua ſine vulnere intumuerit, hac compoſitione vteris: R picis ſiccæ, * terebinthinę, adipis anſerini, & porcini recentis ana ℈. iij. ſolue ad igneio, & admiſce * olei * ℥ j. & acetum, donec omnia liqueſcant: ſed loca prius caleſacias cum ſpongia ex aqua calida, in qua fœnogręcum decoxeris, & ſic hoc medicamentum in peſſario ſuppone.

terebint ſcrup. iij. olei ſcrup. j.

Item aliud.

R. ceræ albæ * ℈ iij. medullæ ceruinæ ℈. iij. adipis anſerini vel porcini * obol. vj. (croci ℈ x. ex Cleop. lib. priore) oui cocti teſtam bene tere, & vitellum eius decoctum contere cum oleo roſato ant ſycionio, & coque & commiſce pariter omnia, & vtere.

alibi ſcrup j.
aliàs, ſcrup. ij.

Peſſarium malacticum quod facit ad duritiem & tumorem vuluæ. Ibid.

Papauer viride cum ſuo fructu tundes diligenter, deinde exprimes ſuccum vſq; ad vnam heminam,
D & admiſcebis paſsi cretici ℥. j. & s. aut ſapæ bonæ duplum, & coque vſq; ad medietatem, deinde exprimes cum linteolo, & facies vt habeas paratum myrrhæ ℈. vj. cymini, galbani ana ℈ iij. hęc trita & cribellata addes decoctioni, * deinde addes adipem anſerinum, medullam ceruinam & oleum poſt ſecundam decoctionem. Poſtq; ſucco paſſum admiſcebis. Deinde ſi fortè medicamen durum fuerit factum, iterum de eodem ſucco adijcito, & cùm bene temperatum fuerit, repones in vaſe * bono fictili, & aquam prius infunde, ſed melius in pyxide cornea ſeruabitur, & cùm volueris vti, cum oleo roſato temperabis.

ad ſpiſsitudinẽ.
aliàs, nouo.

Fortius peſſarium ad tumorem & impetum vuluæ, quod Eraſiſtratus fecit, quo vtebatur regina & laudabatur magnificè. Ibid.

Papauer viride cum * fructu ſuo ſume, vt ſuperius diximus, tunſum in dila lignea, & exprime ſuccum vſq; ad * ſext. j. deinde adijcito paſsi boni ſext j. & immitte etiam vinum, dein excoque ad tertiam, & per linteum cola, & quod humoris expreſſeris, repone: deinde tere galbani * ℈. ij hoc diligenter trito, adijce opij ℥. j. hoc iterum tere, & decoctioni adde, & iterum decoque, poſtq; in ſole tere, vbi ſiccando ſucci plurimum recipiat, donec ceroti fiat craſsitudo. Cùm autem vti volueris, ex eo cum oleo roſaceo diſtempera, & peſſarium illine, & ſubijce, quia omnes impetus tollit, & cumulat, & ſomnum facit. Eſt enim optimum, quia ego expertus ſum.

aliàs ſrutice.
aliàs ſext. ij.
aliàs ſcrup. iij.

Peſſarium aliud ad idem & acrius. Ibidem.

Herba ſtrigous, id eſt, vua lupina recens in marmore tunſa, vt lenis fiat, * adde aliquid polentæ,

** quamcunq; polentam.*

& butyri quod ſufficit, oleumque roſaceum, hæc ſimul mixta peſſarium inde illine. A

Peſſarium ad tumorem & impetum vuluæ. ex Cleop. 1. & 2.

Sic peſſarium meum confice, quo ego ſæpe vſa & experta ſum, & Arſenoes ſoror mea. fit autem ſic;
ſtrup. j. R. ceræ * ℈. vj, olei roſ. obol. j. croci ℈ j. hyſſopi ℈. iij, caſsiæ, cinamomi, nardi, farinæ fœnogræci tenuiſſimæ, & myrrhæ ana ℈ j. meliloti cocti ℈. vj. bene tere, & ceram cum oleo roſatu liquefac, & ſuſtine do-
al. frigeat. nec * ſtringat ſe, & ſic in eodem mortario miſce, & iterum partim tere cum butyro, hyſſopo, medulla ceruina & adipe quod ſufficit: cùm vti volueris peſſario induc, & ſubijce, & loca ipſa illine.

Si vulua intumuerit, ac veſica quæſtio fuerit, vel ſi menſtrua defecerint, ſic curabis, phthyſicu, iliaſis, & omnibus doloribus intrinſecis prodeſt hoc medicamentum. ex Cleopat 1. & 2.

R. floris æris acetabulum j. in linteolo liga, & adipem totum in circuitu illine, ad ignem coque, donec
aliàs, conſumatur. * combuſtus fuerit totus adeps, deinde cum ipſo linteo in mortario tunde, & adde nucleorum perſicorum, & amygdalarũ vſtarum ʒ. j. galbani * ℈. iij. * anethi ſeminis acetabulum j. ſtoracis ℈. vj. opij ℈ j. & s. omnia tere, & cum vino bono miſce, & fac inde catapotia: cataputia ad menſtrua da ℈ j. ieiunis ante cœnam per partes commiſce vino bono. dum ita tamen, vt ſcrupularia ſint ſingula.

Peſſarium ad eas quæ tumorem habent & vrinam non faciunt. Priſc. B

R. andragiuis ʒ. iiij. adipis anſerini ʒ. iiij. miſce in lana, & ſuppone.

Peſſarium ad tumorem & inclinationem matricu. ex Moſchione.

R. croci, œſypi ana ʒ. ij. medullæ ceruinæ ʒ. iij. reſinæ terebinthinæ ʒ. s. adipis anſerini, gelaminis ouorum elixi ʒ. j. oleum irinum & roſeum æquis ponderibus commiſce, & vtere.

DE PHLEGMONE MATRICIS. CAPVT X.

Ex Cleopat. priore & Priſc.

PEr phlegmonem matricis fiunt febres acutæ, eleuatio ventris & duritia, dolor renum, & ſtomachi anatrope, nauſea phlegmatica, aut quaſi acetum, aut cholerica, vrinæ detentio. ſtrictio ventris, faſtidium, ſitis, aſpera lingua, & nigra quaſi atramento tincta, dolor ceruicis, & inguinum, & tempora ſaliunt, oculi dolent, extremi digiti, & vngues. & ſi depoſitus fuerit digitus in naturam ipſius, ſentitur magnus calor, ſiccitas, duritia & ſtrictura oris matricis. Curatio talis eſt.

Curatio. Butyrum & medullam ceruinam æquo pondere in vino miſce, & vtatur. *Item* ad eas quæ tumorem ha-
** andrachnem, id eſt, portulacã. Priſcianus habet andraginis drag. iiij. adipis anſerini drag. iiij. miſce.* bent & vrinã facere non poſſunt, aut * draginẽ, & adipem anſerũ æquè miſce, & lana iuuolue, & appone. *Item* peſſarium ad idem & omnem tumorem matricis. Axungiam ſcrophæ virginis, quæ non peperit, cum melle aduna, & in peſſario vtatur, & poſt balneum hoc faciat. *Item* ad eas quæ antè & retrò patiuntur, & in coxa, & per totum ventrem, neq; ſurgunt, neq; dormire poſſunt. Butyri ʒ iij. medullæ ceruinæ C ℈. iij. ceræ, commiſce & vtere.

Ad apoſtemata matricis & inflationes. Priſc.

Butyrum cum roſeo optimo aduna, & in molli peſſario appone, ſuffumiga ſic: Ceram tyrrhenicam, vel ſemen apij càrbonibus appone.

DE COLLECTIONE IN MATRICE. CAPVT XI.

Ex Moſch. & Cleopat priore.

Signa. EX præcedente nimio feruore, aliquando in pinnaculis ipſis, aliquando in ſinu mulieris, aliquando in orificio matricis, vel intus in ipſa matrice collectiones emergunt cum febribus, vigilijs, dolore, horrore, & cum horrore punctiones, & grauedines pro locis in quibus emerſerit collectio, & nec vrina, nec ſtercora impediuntur. Pedes etiam cum corpore difficillimè mouentur: nam & aliquãdo magnitudine collectionis, tumor ſupra pectinem inuenitur digito obſtetricis. Illæ verò quę in alto ſunt, minus quidem doloris habent. & digito apprehendi nõ poſſunt, frequentiùs tamen organo patefacto, mu-
Curatio. lierum oculis videntur, & ſudores in fronte & in ceruice calidi & abundantes occurrunt. Omnes ergo collectiones, quæ hinc in proximo emergunt, ita vt in ſinu mulieris, aut in pinnaculis inueniuntur. cùm fuerint maturæ, aperiendæ ſunt. Si verò valde tenuatæ ſunt, circumcidantur. Si ſoliditatem habeant, quę conglutinari poſsit, ſimpliciter diuidantur. Poteſt illa etiam quæ in orificio matricis inuenitur, longo D phlebotomo pungi. Poſt apertionem verò earum exiccato humore, linteolis in poſca intinctis contegantur. Omnis ſinus muliebris, ſpongia molli & noua poſca madefacta benè ſuppletur, vt linteoli qui ſecus ſunt poſiti illic contineantur, & non cadant. Sanè ſi volueris etiam à foris alteram ſpongiam poſca madefactam contra ſe opponere, melius facies. Tertia verò die, ſublatis omnibus medicaminibus, poteris apponere quibus vulnera curantur. Si verò feruores vulneris ibi inueneris, ſpongia ſublata, lanis in oleo calido & dulci intinctis ſinum complebis, foris etiam ijſdem lanis omnia conteges. Cùm verò ſordidum fuerit vulnus, melle deſpumato tetrapharmaco incocto benè vulnera purganus. Quibus purgatis, ſi cõcaua fuerint, reſumptione corporis, & cephalico benè complebis. Æqualia verò vulnera, linteolis vino madefactis, ad cicatricem rapies. In collectione autem quæ in orificio matricis fuerit, ſolicitus eſſe debebis, ne plus caro excreſcens, aut ipſa cicatrix eam claudat. Signum autem inductę cicatricis eſt, quod & ipſa loca ſunt alba, & ſine dolore, nulluſq; horror ibi inuenitur. Si verò interiores partes matricis in alto collectiones habuerint, neq; digito obſtetricis apprehendantur, neq; organo patefacto mulieris oculis videri poſsint. & hac de cauſa ſectionem per chirurgiam nõ admittant. Efficiendum eſt, vt cataplaſmatis calidis iugiter & vaporationibus omnibus ſpongiarum, & encharíſmate, peſſariorum etiam chalaſticorum, & malagmatum ſimplicium, ſicut eſt diachylon * illæ collectiones, quæ in alto ſunt, &

maturentur

A maturentur & rumpantur. Sed ſi * prædictarum rerum vſu, feruor quidem receſſerit, & dolor minutus ſit, collectio tamen non fuerit rupta, cataplaſmatis illis, quæ de ſeminibus fieri ſolent, pollines ſcilicet hordei adhibere debemus, & orobi, & cuminum, ficumq́ decoctam & tritam & terebinthinam & * nimincam cataplaſmatis benè ſupermittimus. Encathiſmata etiam ex aqua faciemus: in quibus hæc decocta ſint. Laurus, pulegium, marrubium, arthemiſia * ſatureia, centaurea, & mentha. Accelerare verò debemus, & maturitatem & ruptionem collectionis illius, ne diutius ibi in alto remanens humor, maximà partem matricis conſumat. Vtimur etiã peſſarijs, quæ maturent & rumpant, ſicuti eſt quod recipit.

& mnaſſe. Cleop.
** Cleop. Si ſupra dictarum vſum feruor non ſenſerit, & dolor no minuitur, vtemur, etc. Moſch ſcopa regia.*

R. adipis anſerini, ficum diligenter tritam ana obol. ij. reſinæ, terebinthinæ ana obol. j. rutæ ʒ. iij iris illyricæ obol. j. nitri ʒ. ij. ita vt cùm peſſarium in lana fuerit inductum, in cyprinum vel irinum oleum tingatur, & ſic apponatur. Cleopatra ſic conficit.

R. adipis anſerini obol. terebinthinæ obol. j. rutæ ʒ. iij. ireos obol. ij. nitri ʒ. ij. fiat vt ſuprà. Eſt & aliud peſſarium exterius, quod recipit butyrum, ſuccum hyſſopi, adipes anſerinos & gallinaceos. Nam & nitrum cum vua paſſa exoſſata & ficum, ad rumpendam collectionem bene facit. Competenter etiam melinem diaphoreticam benè imponimus. Solent autem hæ collectiones aliquando intus ipſam vuluam rumpere, ita vt humor per partes muliebres foris excludatur, aliquando inteſtina rumpunt, vt humor per longaonem cum ſtercoribus exeat: aliquando in veſica, vt cum vrina ſanies feratur. Si verò in præ-
B dicta parte humor remanſerit, per cutem ventris exitum quærit. Quoties verò in matrice rumpitur, per ferramentum illud quod metrenchyta dicitur, vniuerſa medicamina poſſumus infundere. Si vero ad inteſtina ruperit, elyſtere per longaonem medicamina accipiat. Si verò in veſica, per catetherem. Si verò collectio caput foras fecerit, cataplaſmatis maturetur & ſcalpello diuiſa, faciliimè curari poteſt.

DE CONDYLOMATIBVS MATRICIS. CAPVT XII.

Ex Moſch.

FRequentiùs in partu rugæ, quæ in orificio matricis ſunt, accepta ſoliditate condylomata faciunt, quę etiam ipſa, cùm in feruore fuerint, paragorizanda ſunt, dehinc commalaxanda, nouiſsimè chirurgia tollenda, ſic enim facillimè cicatricem recipere poſſunt.

DE RHAGADIIS IN MATRICIS ORIFICIO. CAPVT XIII.

Ad Rhagadia in matricis orificio. ex Cleop 1. Moſch.

C EX partu difficili, vel ex nimia * purgatione, rhagadia in orificio matricis emergere ſolent. Quæ ſi recentia ſint, & ſine feruore, rebus * chalaſticis paragorizari debent. Si verò iam etiam calluſum eſt, primò callus commalaxandus, & ſic ferro ſublatus, facillimè ſanari poſſunt.

Cleop labore. Moſch. ſtaticis

Ad eadem. Priſcianus.

R. coronam ſpinæ, gallam & omphacium, tere & vnge rhagadia adipe anſerino, vt adhæreat puluis, & ſuper aſperge, facit & ad condylomata.

DE DVRITIE MATRICIS. CAPVT XIIII.

Ex Moſch. cap. 133.

PRæcedente feruore & neglecto, duritia matricis efficitur. Nam aliquando vniuerſa dureſcit, aliquando pars eius. Signa autem hæc ſunt. * Contra ſe furis duritia, reuolutus dolor ad renes & inguina, & grauedo ſuper pectinem ſentitur. Si verò in collo matricis fuerit duritia, à foris quidem nullus inuenitur tumor. Cùm aut obſtetrix in orificium matricis miſerit digitum, ibi duritiem & patens orificium inueniet, ita vt cum punctionibus & doloribus vſum viri mulier ſuſtineat. Nam hæc cauſa à callo in hoc ſeparatur, quòd callus in totum nihil ſentiat, ne corporis ſenſus habeat. Cura autem quæ in ſtrictura matricis poſita eſt, ipſam huc transferemus.

Signa.
** Veru ſunt in Græco.*
Curatio.

Peſſarium aromaticum ad duritiam matricis. Cleop priore Moſch.

D R. reſinæ, * terebinthinæ ʒ. ij ceræ punicæ ʒ viij. œſypi, butyri, croci, medullæ ceruinæ ana ʒ. iiij. olei * roſati ʒ iij. axungiæ porcinæ, ſpicæ nardi, pollini fœnogræci, & meliloti ana ʒ j. caſsiæ coſti ana ʒ. ij. * ceræ thyrrenicæ ʒ. xx. hyſſopi, maſtiches, adipis vitulini & anſerini ana ʒ. viij. mellis quantum ſufficit.

** Cleop diſtinguit: Moſch verò non.*
** Cleop. olei obolos iiij.*

Peſſarium malaſticum. Moſch. Cleop. 1.

R. ceræ thyrrenicæ obol. * iiij. adipis anſerini, œſypi ana ʒ viij. medullæ ceruinæ, croci ana ʒ. iiij. reſinę terebinthinæ ʒ. ij. mellis * cotylam j. olei roſati quod ſufficit.

** Sequentibus Cleop. caret.*
Cleop. drag. xx.
Cleop. quod ſufficit.

Peſſarium malacticum ad duritias & dolores. lib. Mat.

R. lini ſeminis, fœnogræci ana obol. j cum melle & paſſo vtere.

Peſſarium malacticum ad duritiam matricis. Moſch.

R. ceræ punicæ obol. j. adipis anſerini, medullæ ceruinæ obol. & s. œſypi ʒ. iiij.

Peſſarium malacticum quod facit ad duritiam & tumorem vuluæ. Cleop. 1. & poſteriore.

Papauer viride cum ſuo * fructu tundes diligenter, deinde exprimes ſuccum vſq; ad vnam heminam, & miſce paſſi * cretici ſext. j. aut ſapæ bonæ duplum, & coque vſq; ad medietatem, deinde exprimes cum linteolo, & facies vt habeat paratum myrrhę * ʒ vj. cymini & galbani ana ℈. iij. hęc trita & cribrellata addes decoctioni, deinde adipem anſerinũ, medullam ceruinam, & oleum quantum tibi videtur, mellis & œſypi acetabulum j. poſt ſecundam decoctionem addes. Poſtq; ſucco paſſum admiſce. Deinde ſi fortè

ſuo frutice.
** paſſi cretici drag. j. s.*
** alias ſcrup. vj.*

Hæc in poſteriori libro non habentur.

medicamentum durum fuerit factum, iterum de prædicto ſucco adijce & cùm bene temperatum fuerit, repones in vaſe nouo fictili, ſed prius aqua infuſa, ſed melius in pyxide cornea ſeruabitur, & cùm volueris vti, cum oleo roſato temperabis. A

Peſſarium chalaſticum ad matricis duritiam & inflationem.

ex Moſch. & Cleop. 1.

Moſch. axungia obol. iij. () hæc in Cleop. lib. deſiderantur.

R. cedriæ obol. adipis faſiani butyri ana obol. ij. olei liliacei obol. vj. adipis * porcini & anſerini ana obol. j. & s. (medullæ ceruinæ, terebinthinæ ana obol. iij ceræ obol. vij. olei nardini obol. ij.) ſolues ſpecies & admiſcebis oleum, & temperato medicamine curabis, & miraberis effectum.

Peſſarium ad matricem emolliendam ex Moſch.

R. medullam ceruinam, adipis anſerini, nardi, ceræ punicæ, adipis gallinacei, olei cyprini, ana obol j.

DE ATRETIS SIVE MVLIERIbus clauſsis.

CAPVT XV.

Ex Moſch.

QVæ clauſæ naſcuntur, & appellantur ἄτρηται, tribus modis naſcuntur clauſæ mulieres vel efficiuntur: aut enim pinnaculis his ſibi cohærentibus clauduntur, aut ipſis quidem patentibus in medio ſinu muliebri pulpa vel membrana innaſcitur: aut etiam in his ſinu patente, orificiū matricis clauditur, ita vt mulieres aliquando ad vnum officiū impediantur, aliquando ad duo, aliquando ad tria. Quoties ergo foris pinnacula ſibi cohærent, ad tria officia mulieres impediuntur, ad vſum virorum, ad purgationem, & ad cóceptum. Si veró pinnaculis patentibus, in medio ſinu muliebri fuerit clauſura, ad duo officia impediuntur, ad communicationem viri, & ad conceptum: ſiquidem (vt) menſtrua liquari poſſint, per cauernam qua etiam vrina concluditur. Quoties autem orificium matricis fuerit clauſum, ad officia duo impediuntur,* ſiquidem nec purgari nec concipere poſſunt, viri vero vſum ſine impedimento ſuſtinent. Si verò impedimentum illud, quod orificium non eſt pertuſum, ſic etiam purgatio fieri poteſt, conceptus tamen negatur. Si veró cauerna illa contra * officium matricis eſt poſita, poteſt etiam conceptus fieri, partus tamē in toto denegatur. Apprehenduntur tamen hæc omnia organo, patefactis mulieribus, vt & viſu videantur, & tactu probari poſsint. Si vero nunquam ibi in ipſis partibus vulneratio præceſſerit, cum hac valetudine natæ ſunt mulieres: ſi veró præceſſerit, ſic ibi prædictæ partes cohærere potuerunt, & cicatrice ſolidatæ ſunt. Si veró in pinnaculis fuerit clauſura, viſu videbitur: Si veró in medio eſt pulpa, vel membrana, poſt pinnacula, immiſsis digitis, in medio natura amittitur, ſeparantur autē cum pulpa, aut membrana preſſa & mollior ſit, & cedat. Nam & ipſa mulier relaxatione ſua inſtruere non poterit, ad quæ officia impediantur, ita tamen vt orificium clauſum non poſsit vel organo videri. Siquidem ſi cauernam modicam habuerit, & purgatio qualiſcunq; fieri poteſt, & conceptus, ſed cùm pariendi tempus (inſtat) tunc periculum mulier impinget, cùm exitus denegatur infanti, & propterea curioſiùs inſpicienda eſt & curanda. B C

Abundat (vt)

** Poſſunt etiam per venas, quæ in matricis collum deſinūt purgari mulieres, teſte Galeno.*

** fortè, orificiū.*

Signa.

Curatio.

Ex omnibus autem differentijs quas prædiximus, facilè curari poſſunt, quæ in pinnaculis clauſuram habent, vel membrana clauſa eſt. Siquidem duriſsimæ pulpæ cum ingenti difficultate præcidantur, & moleſtè ſanguinent, & ſi non ſolicitè fuerint curatæ, citó renaſci poſſunt. Membrana autem & facillimè tollitur, & ſanguinationis meatum non habet, nec aliquando renaſci poteſt. Cùm ergo curari cœperint, componendæ ſunt ſupinæ, pedibus patentibus, & ſi in pinnaculis inuenta fuerit cauſa extenſis, ſcalpello medietas diuidenda eſt vſq; ad inanitatem: Si verò in medio ſinu impedimentum fuerit inuentū, ſi cauerna eſt membrana illa infixis anciſtris rumpenda eſt, & tollenda. Si autem pulpæ fuerint inuentæ, in gyrum præcidendæ ſunt ferramento illo, quo polypos tollimus, & ita ſolicitè ſecandæ, ne aut veſicæ collum, aut longaonem tangamus, ne incipiat turpiter aut ſtercus, aut vrina exire. Si autem in orificio fuerit clauſura, & ſine cauerna fuerit, phlebotomo medietatē ſolicite diuidimus, & infixo anciſtro extendentes, in rigoſthomo præcidimus. Si autem occurrente purgatione intus ſanguis remanſerit, ſiquidem clauſum orificium nihil foras emittat, poſt ſectionem thrombos illos purgationis, qui intus remanſerint, ſi fieri poteſt, ſtatim etiam illos tollere debemus. Si veró impedimentum aliquando occurrerit, altera die bené eos excludimus. Poſt ſectiones veró qua diligentia vulnera curanda ſunt, retrò frequentius ordinatum eſt, ita vt cùm ad cicatricem rapi cœperint, priapiſmo medicamine, quod ad cicatrices facit, illinimus vſq; ad plenam ſanitatē: non exinde recedat, ne iterum ſibi partes cohærere incipiant. Solent autem & melicerides & atheromata, & ſteatomata in ipſis partib. naſci & quaſi prædictas clauſuras facere, quæ ipſa omnia apprehenſa ſimili modo curari poſſunt. Siquidem vbicunq; fuerint natæ vel inuentæ, vna diſciplina tolluntur, quam in chirurgia Cenis expreſsiùs habes ordinatā. D

De clauſo orificio matricis ex Moſch.

Clauditur orificium matricis aliquando feruore, aliquando cicatrice, pręcedente ſcilicet vulnere, aliquando duriſsimo callo, ob quam clauſuram mulieres neq; ſemen recipere poſſunt, aut ſi viris naturaliter vſæ fuerint, conceptum infantem parere non poſſunt. Organo ergo patefacto mulieris, videri poteſt cauſa, & digitis apprehendi. Quoties autem in feruore eſt, & ruborem habet inflatum, tunc oportet omnibus paragoricis vti, quæ in feruore matricis poſita ſunt. Recedente veró feruore, callum in medio diuidimus, & ex vtraq; parte initio tenente latiùs præcidimus, ne naturalibus cicatrix curata, iterum orificium claudat.

De Atretis Theod. Priſciani in Gynecijs capite 4.

Contingit interea certa & ſpecialis hæc paſsio fœminarū: vt aut naturaliter aliquando clauſæ naſcantur, aut vulneribus præeuntibus, cicatrice interueniente, clauſæ fiant: vt præſeotis indignationis inter-

nentu

A uentu penitùs concludantur. Quæ ergo cauſæ præſentis indignationis obductæ fuerint, omnibus chalaſticis adiutorijs ex lege ſoluendæ erunt. Sed ſi ex vulneris obducta cicatrice, aut neſcio qua illa peregrina naſcendi lege clauſæ fuerint, quod tamen aut digitis aut oculorum fide poſsit probari, tunc à chirurgicis conſiderata menſura reſecandæ erunt: adhibita tamen ratione, vt hæc patefactio linteolis, aut alijs adiutorijs patefacientibus diutiùs diſterminetur, ne obductæ in ſe identidem ſciſſuræ recentiores, occaſionem claudendi protinus ſortiantur.

De carne ſuperflua in matricis orificio. Moſch.

Et Phyloſenus affirmat, de orificio matricis carnem quandam emergere, & in tantum excreſcere, vt expleto orificio, & collo matricis, aliquando & foras hæc cadat. Et hæc quoque tribus digitis in initio apprehenſa, ferramento radicitus tolli poteſt. Vulnus (deinde) pari diligentia eſt curandum. *Philoxenus forte.*

Ad concluſionem matricis. ex Moſch. & Cleop. 1.

R. ſpicæ indicæ, adipis gallinacei ana ʒ iij. & .s. adipis anſerini, axungiæ porci, adipis taurini, medullæ ceruinæ, olei nardini ana ʒ. iij. ſucci hyſſopi ʒ. iij. & .s. ceræ punicæ * ʒ. iij. commiſce, & vtere. *Cleop. drag. ij. & .s.*

Ad matricem clauſam. ex Priſciano.

Bdellium tere, & appone, aut ſuffomiga.

DE ORGANO MVLIERVM.

B *Ex Moſchione.*

CAPVT XVI.

Qua diſciplina organum mulieris aperiendum eſt?

SCIO me retrò ad inſpiciendam valetudinem mulierum frequentiùs organi mẽtionem feciſſe, quod Græci * raſdyatha vocant. Et quoniam niſi inſinuata fuerit diſciplina, quatenus hoc ipſum fieri poſſit, occurrente neceſsitate, obſtetrices facere non audent. Idcirco placuit nobis, vt etiam hoc Gynæcijs adderemus, vt ex rebus huic corpori neceſſarijs, nihil prætermiſiſſe videamur. Itaque ſupinam iactantes eam, qui inſpici habes, faſciam longam accipies, & medijs partibus eius, duobus laqueis ipſis manibus mulieris miſsis, medietatem, quæ intra eſt, * ceruici eius trajcies. Deinde reliqua faſcia ſub axillis miſſa, ad manus alligabis, vt patefacti pedes eius, ventri cohæreant. Deinde accepto organo, & * vncato priapis, quem Græci thalaſton dicunt, in aliquantum ad prunas calefacere, vinum ſine quaſſatione priapis inijcere, ſuo ſcilicet axe poſito. Iube etiam miniſtro, vt ad aperiendum organum axem torquere incipiat, vt paulatim partes ipſæ aperiantur. Cùm verò plus ſuſum tollere organum nolueris, miniſtro iube, non iterum axem torqueat, * quò organum iterum claudi poſſit: ita tamen dum adhuc patet, ſic auferatur, ne vniuerſa clauſura aliquas teneat, & nocere incipiat.

ãn Catoptron. *vici eius.* *al. quò organũ iterum claudere poſſimus.*

C

DE CLAVIS MATRICIS.

CAPVT XVII.

Ex Moſch.

VT in pinnaculis, & in ſinu muliebri, & in orificio, vel in collo matricis claui naſcuntur, ſic ſunt ſine affecti loci dolore: aliquando ruſi, aliquando albi, facillimè autem hi foris viſu deprehenduntur. Intus verò aperto organo videri poſſunt, & hi ſarco collabo apprehenſi, benè præciduntur & curantur. Interiores autem qui tolli non poſſunt, medicaminibus cominalaxari debent.

DE SYMPTOMATE TVRPITVDINIS.

CAPVT XVIII.

Ex Moſch.

QVAM Græci * num vocant, turpitudinis ſymptoma eſt grande nimis. Nam aſſuerant quædam pulpam ipſam erigere, ſimiliter vt in viris, & quaſi vſum coitus quærere. In cura autem ſic facies. Supinam iactam mulierem, pedibus clauſis, & in initio quud foras eſſe plus videbitur, tenere oportet, & ſcalpello præcidere, deinde curare vulnus competenti diligentia. *nymphotomia.*

D

DE DOLORE MATRICIS.

CAPVT XIX.

1 *De dolore matricis ob abſtinentiam viri. Priſc.*

COntingit ſæpe viduis, virginibus & quarum viri diutiùs abſunt nauſea, ſaliua quaſi aceto os plenum, tibiæ frigent, & quæ in matricis ſuffocatione contingunt, patiuntur. Vnde prior & eadem cura adhibenda eſt, quam in ſuffocatione diximus, cætera, vt in Gynæcijs Cleopatræ de pruritu legitur, adhibeantur.

2 *Ad eas quæ dolorem patiuntur quando cum viro dormiunt. Priſc.*

Si hæc paſſio perſeuerauerit, cholericæ fient: vultus autem earum altas venas habent & libidinoſas, natura tumeſcit plus intus quàm foris, palpebræ oculorum patent quando cõcumbunt. Curabis autem ſic. Lac mulieris, quæ maſculum lactat, & roſeum miſce, & calefac, & pone peſſariũ in ore matricis. *Item:*

Galbanum cum roſeo ſimul tere. *Item:*

Oui aſsi vitellum cum myrrhæ modico, & roſeo in peſſario impone.

3 *Ad eas quæ in pectine habent dolorem quaſi veſpam mordentem. Priſc.*

Adipem tempera cum ſtacte, & adipem anſeris, & peſſario impone.

4 *Peſſarium ad magnum dolorem matricis, & ſcabiem, probatiſsimum. Cleop.1.& Moſch.* A

• R. thuris maſculi,maſtiches,ceruſſæ,galbani ana ʒ.iij. ceræ puuicæ ʒ.ix.pompholyges ʒ.viij.hæc omnia tere ſine pompholyge,& cum modico vini albi commiſce,poſtea mitte pompholygen,& ſolue ceram,& olei liliacei obol.j.admiſce,& vtere.

5 *De dolore matricis caput proprium habet exemplar Græcum, in Latino deſideratur.1.numero.134.*

DE VALETVDINIBVS MVLIERVM quæ per fluxum fiunt, & primò

DE HAEMORRHAGIA, SIVE SANguinis fluxu à matrice.

CAPVT XX.

Ex Theod. Priſciano cap.7.Gynæciorum.

FRequenter, ita rebus circa abortum faciendum geſtis, vi & vapore adhibitarum ſpecierum,hæmorrhagiæ prouenerunt, per quas exulcerationes penè incurabiles curſus,læſas fœminas uccupauerũt. B
Ad hæc,quibus valemus tandem adiutorijs ſalubrib.obuiamus. Hæmorrhagiæ matricis,licet etiam ex alijs fieri ſoleant,attamen quia omnes ſub vna lege curandæ ſunt,ſubiectis earum cauſis, adiunctis omnibus vt arbitror, ſub conſtrictione paſſionibus prætactis, ad reſoluta ac ſub effuſione laboraotia deſcendemus: quæ quàm maximè ſæpe chronicarum more cauſarum difficiles liberatu ſunt. Vaporibus conſtringendæ ſunt,ex decoctione ſpecierum omnium ſtypticarum, quas etiam nunc ſubiungo: myrti viridis flos,mali granati cortices,& arboris pini cortices,& ſiliquarum folia,vel baccæ lentiſci. Similiter roſa ſicca,galla,ros ſyriacum,&c. & encolpiſmis imminere conuenit ex croco,hypociſthide,acacia,omphacio,lapide hæmatite,lemnia ſphragitide,omnib tunſis, & mixtis decoctionibus ſuprà dictarum ſpecierum,aut ſuccis polygonij,vel arnogloſsi temperatis: pòſt verò ſpongia infuſa in poſca ſuppoſita, muniendæ erunt, inguinibus verò lanas infuſas ſuccis ſupradictis impones. Expedit interea omnibus ſuperioribus locis, vſque ad mammillas cucurbitas ſtalticas imponere: ſic etiam inter ſcapulas diu perſeueraturas,ſed molliter detrahendas. Epithemata verò omnia ſtaltica,quæ dyſentericis ordinaui,imponenda ſunt,quàm maximè ex dactylis thebaicis in vino vel aceto decoctis,ex cerotario,commixtis ſpeciebus quoque,quas noſti competenter poſſe conſtringere.

De fluxu ſanguinis à matrice ex Moſchione,cap.136. & lib. Mat. & Cleop.priore. C

Ex difficillimo partu,vel ex aborſu,vel ex vulnere io matrice poſito, aut quoquo modo ruptione venarum,ſulet plurimus ſanguis per loca muliebria effundi. Subſequitur autem laboranti laſsitudo corporis,& tenuitas,fœdus * color,& faſtidium. Eſt autem periculoſa valetudo, ſiquidē cum ingeoti difficultate ſtringitur & ſiccatur. Aliquando tamen non de matrice, ſed de ipſo ſinu mulieris, ſanguis occurrit. Oportet autem eas cùm curari cœperint,iacere in cubiculo breui & obſcuro, & mediocriter refrigerato, & firmo.Inferiores pedes altiores capite habeant,cum omni ſilētio & quiete corporis.Omnis verò motus fluxum prouocat,ita vt pedes cōtortos ſupra inuicem habeant, & * ſpongijs magnis in aqua frigida vel poſca intinctis,partibus ipſis applicare,hoc eſt,pectori, renibus, & ad inguina,ita vt frequētiùs etiam mutentur,oe temperie corporis caleſiant.Extrema etiam vniuerſa ſtrictiùs tenere,& faſcijs ligare oportet,aut aqoa frigida ſubmittere faciem,etiam de aqua recenti * fomentare, omneq́ue corpus eius ventilare flabellis. Quin & caput eius oleo frigido & * ſpanno perungimus,& per interualla acetum ſorbendum damus.Encathiſma & ex * aqua in qua decocta ſint myrta,leotiſci,celſa ågreſtis,coria mali granati, * & eius frondes,& bitumen,ita vt cùm hæc ebullierint,refrigeſcant,& ſic ibi mulier ſedeat.Si verò propter motum,qui fluxui contrarius eſt,encathiſinatis vti non poteris, ipſam aquam intus infunde,vel ſuccum plātaginis,aut rubi,aut intyborum,aut vuæ lupinæ,vel policariæ herbæ,in peſſarium impone. Perſeuerante valetudine hypociſthides, & acaciam, & opium in aceto ſoluta, & dilīgēter trita in lana alba in peſſarium impone,quibus rebus & omphacium interdum admiſcemus. Nam & penicillus mollis aceto tinctus bene orificio matricis apponitur, vt fluentem ſanguinem ſuſcipiat, ne coagulando ibi, partes ipſas vrat, frequentiùs autem penicillus ipſe mutandus eſt. Cucurbitæ etiam ſtalticæ cum abundanti igne partibus ipſis à foris bene apponuntur,ita vt ibi diu remaneant,& leuiter tollantur.Epithema etiam quod è Thebaicis palmulis conſtat,aut malis cydonijs,ſupermiſſo alumine ſciſſo, galla,aloe,hypociſthide & acacia,& omphacio, ita vt hæc omnia ceroto ex oleo roſato, vel myrtino, & lentiſcino facto, colligantur.aut de herbis his epithemata fiant,hoc eſt,portulaca nigra, * herba policaria,intybo,vua lupina, & de plantagine ibi ſit, * aut cum polenta & aceto miſceantur,aut cum palmulis in aceto decoctis vtantur. Vtimur etiam * exercitationibus, peſſarijs quæ habent gallam,mannam * thuris, & chalcitidem, & terram aſteram, ita vt ſucco aliquo prædictarum herbarum pulueres immiſceantur, vel cineres illuc ſpongiæ combuſtæ adhibe,quæ hac diſciplioa comboritur. Spongia noua * pice liquida madefacta,in cacabo nouo pones, & argilla cooperta illinies, & in furno mittes tamdiu, quoad areſcat, vt puluerem facere poſsis. Ex hoc cochlearium plenum cum prædictis ſuccis immittes, * aut cum albumine oui * penſas. Sed ſi forſitan aſsiduitate ſanguinis aut vſtio ibidem emerſerit, aut vulnus fuerit factum, non valde timeamus. Siquidem trochiſcis illis, de quibus dyſentericos curamus, etiam has ſanare poſſumus, dum ea quibus periclitantur euadere poſſunt, & ſic paulatim curari. Semper autem cibos ſtalticos damus, hoc eſt, * orizima, leaticula, polenta in aceto decocta, & oleo hiſpano condita. D

Pallidus in Græco.
Curatio.
* *Cleop. linteolum.*
* *lib.Mat.recenti aſpergant, foriè, repenè, & fomētentur.*
* *ασανικῷ Infrà. hiſpanico,*
* *Cleop ex poſca frigida facimus,& ex aqua, &c.*
* *Cleop.vel.*
* *Cleop. ſtringunt.*
* *Græc ita vt.*
* *Videtur abundare.*
* *Cleop,thus maſculum.*
Cleop. pinguedine.
Cleop.habet &.
* *λινώδη.*
* *In Græco.ὀρύζινον, lib. Mat. orizam Cleop.*

Dabimus

A Dabimus etiam & intybum, lactucas, & oua * hapala. Ex volatilibus etiam paluinbes, atagenam, ita vt poſca, & baccis myrtæ, & oleo hiſpano coquantur, & nouiſſimè autem vinum damus, & ad integrum confirmatam tardiùs lauari permittimus.

* in Græco. ἑφθά. Cleop. in ſartagine frixa.

De fluxu ſanguinu mulierum (vbi alij humores ſimul erumpant, vt quaſi alborum menſium fluxus videatur). ex Moſchion. cap. 137. lib. Matricu. Cleop. 1.

Hæc valetudo ex abundantia humoris occurrit diuturni temporis, quæ ex matrice effunditur, ita vt varij coloris ſit mulier quæ patitur, & fœdum colorem habeat, & maciem corporis & faſtidiū inſerat: & cum ambulare cœperit, infletur, & tumorem in pedibus habeat. Differt autem à ſe hæc valetudo in hoc, quod fluxus eius eſt aliquando cum dolore, aliquādo ſine dolore, & qui cum dolore eſt, occurrit aliquando cum vulnere, aliquando ſine vulnere, aliquando ſordidus, quandoq; limpidus. Ille ergo fluxus qui ſine dolore & vulnere eſt, vt ſolus humor feratur, prædictis omnibus auxilijs curari poteſt, quæ in ſanguinatione matricis poſuimus. * Sanè ſi voluerit aliquis etiam ſimplices potiones dare, non vetamus, & iuuant, ſicut eſt coagulum leporis, vel vitulinum, vel agninum, vel ceruinum, ſi fuerit inuētum, vel * vinacia cum baccis myrtæ, vel gallas, aut corticem pini. hæc omnia tūdat & terat, & ex puluere horum * ℈.ij. in potione det cum aqua vbi mala cydonia cocta fuerint. Melius tamen facit, ſi palmulas & mala cydo-
B nia decoquat, & in ipſam aquam puluerem mittat, & ſic bibere tradat. Quoties autem cum * dolore fuerit fluxus, encolpizanda eſt cum ſucco * ſalicis vel ptiſanæ, & omnibus feruentib. & laxatorijs vtendum cataplaſmatis, & calidis & boni ſucci cibis. Nam his rebus & in feruore poſitum vulnus curatur. Si verò ſordidum fuerit vulnus, quòd probatur, quando cum fæculento humore excluditur, vel limpido, illis vtemur, quibus in dyſenteria ſordida & limpida vulnera curantur. In priore tamen cùm cœperimus de vulneribus in matrice poſitis tractare, ibi plenam curam eorum inuenies. Cùm verò chronicus fuerit affectus, * cyclica diligentia miſera mulier reſumi poteſt, & priſtinum ſuccum corporis accipere, & omnibus rebus metaſyncriticis pernicioſum fluxum ſiccare, & bonam valetudinem recipere.

Signa.

* Cleop. habet. Mane ſi ſimplices potiones dantur, iuuant, vt coagulum, &c.

* vel vinum è malis punicis.

* lib. Mat. habet ſcrup. ij.

Cleop. calore.

Cleop. alicæ lib. Mat.

* κυκλικῇ.

Peſſarium ad profluuium ſang. lib. Mat.

℞. acaciæ, coralli, amyli, mannæ thuris, croci, gallæ, aloes, aluminis ſciſſi, maſtiches ana ʒ.iiij. vtere cum albumine oui.

Ad profluxum ſanguinis. Cleop. 2.

Lini ſemen vſtum, & ſeſamum ana, contere & manducet mane vel ſerò cum caſeo caprino.

Ad profluuium mulieru matricu. lib. Mat.

Mammillas ſibi de licio aut corrigio caprino liga.

Ad effuſionem ſanguinis matricis. Priſc.

C Grana vuæ ſicca, & da cum vino, aut folia viridis maluæ cum vino.

Potio ad menſtrua conſtringenda. Cleop. 1. Moſch.

Sunt aliquæ mulieres, quæ volunt menſtrua ſua differre. Piper album contuſum, & fœnumgræcum * æquali pondere, tere vt puluerem facias, & miſce in conditum, & da in balneo, cùm ipſa in balneo ſederit, die inter diem intermiſſa.

Cleop. drag. j.

Aliud menſtrua ſtringens. Cleop. Moſch.

Capra cùm peperit, antequam hœdus eius ſurrexerit, & lac ſugere incipiat, mulge, & ex eo fac caſeolum, & in ſiniſtro brachio in linteo ligatum ſuſpendito, vt iugiter illum portet mulier, menſtrua ſtringit. Sed cùm in balneo ire voluerit, tunc domi illum innodatum dimittat & reponat, reliquis verò horis omnibus ſecum habeat.

Peſſarium ſtegnoticum ad fluxum. Cleop. 1. Moſch.

Thus maſculum, & amidum, quod de tritico infuſo conficitur, & cymini albi ana obol. j. tunde & cribella, * albi guttam ammoniaci tere obol. j. poſtea commiſcens vtere, & miraberis. *Item:* Lycium ſuper carbones pones in vaſe, & mulier deſuper ſedeat, vt fumum in matricem recipiat, expertum eſt.

Cleop. alibi.

Peſſarium ad ſanguinis fluxum, qui ex partu contingit. Priſc.

* Arion baſilicum incende, & tere, & cum aceto inuolue, & impone in peſſario. *Item:* Lapatij ſucco intinctum peſſarium appone.

Aridum fortaſſis. Corion baſilicon in lib. Galeno inſcripto de Gynæcys.

D

AD HAEMORRHOIDES IN COLLO vel orificio matricis.

CAPVT XXI.

Ex lib. 1. Cleop. & Moſch.

HAemorrhoides quidem rarò in mulieris ſinu inueniuntur, ſed frequentiùs in collo matricis, & eius orificio naſci ſulent. Signa autem occurrunt mulieribus, quæ eas habent, hæc: Sanguis plurimus rarò quidem ordinabiliter, frequentiùs tamen ſine ordine fertur, pallorq; eas tenet cum laſſitudine corporis, aliquando tenſio & grauedo, & rarò apprehendi poſſunt. Siquidem verò nos abundantiam ſanguinis cohibere velimus & ſiccare, omnibus illis auxilijs, quæ in ſanguinationis matricis cura, & in fluxu muliebri poſuimus, vtemur. Differunt autem inter ſe hæmorrhoides naturaliter, quòd quædam ſunt ſimplices & humidæ, quæ ſcilicet, & molles, & lenes ſunt, & magnitudine * breues. Aliæ verò ſunt duriſsimæ, & doloroſæ, & dolore omnem vicinitatem percutientes, & magnitudine grandes ſunt, & aſperæ. quæ & propter difficultatem ſymptomatum, difficillimè curari poſſunt, & quia in alto ſunt, & non videntur. Illæ verò, quæ ſimplices & breues, cum leuitate inueniuntur, & facillimè curantur. Antiqui ergo, quibus tollere eas placebat, aut chalaſtico eas illinibant, aut lino conſtringebant, aut baſes

Signa.

Cleop. habet ſebrn.

Caraiq.

earum ſcarificantes, ſic puluerem apponebant, vt paulatim emortuæ ibi caderent. Quæ omnia nos re- A
probamus, quód feruor exinde nimius emergat, & ex conſenſu vicinitatis periculum naſci poſsit. Nos ergo in acceſsione, ſi dolor nimius fuerit, ea quæ ad feruorem matricis apponi iuſsimus, etiam nunc apponimus. Dolore verò recedente, ſi plurimus ſanguis fluxerit, ea quæ conſtringere poſſunt, & encathiſmata ſtaltica adhibemus, ipſaſque hæmorrhoides puluere qui accipit gummi de prunellis, coria mali granati, & gallas, & ſphragitida tangimus: vel acaciam & hypociſthidem vino ſuluentes illinimus. Dialimmate verò ſuperoeniente, reſumptis aotè viribus laborantis, cùm integrum ſuccum corporis acceperit: pridie quàm ad chirurgiam accedat, modicum cibum accipere debebit, & competēti ſchemate collocata, ſicut frequenter inſinuaoimus in initio: vel ſarcolabo hæmorrhoides tenuantur, ita vt aliquantum extenſis ex ſcalpello, prius radices earum ſcarificet, & in aliquantum artifex ſarcolabum conuertat, qua cùm ſit omnis retentus in aliquantū ſanguis, ne plurimus, poſteaquam tolluotur, effundatur. Dein curam adhibe, quam in receoti vulnere frequentiùs habeo ordinatam. Poſt ſectionē autem earum, puluerē imponat, vt & reliquiæ, qnæ ſunt, tollantur, & ſanguis cohiberi poſſit. Nobis autem ille non placet qoo antiqui vtebantur: ſiquidē acerbam virtutem pulueris feruor ſubſequitur, vnde duplicari fluxus ſanguinis poſſet: vel ad tempus (ſi) fuerit retentus, iterum cùm venerit fluxus ſanguinis, cohiberi poſſit.

Ad hæmorrhoides in ore matricis. ex Priſc.

Coronam ſpinæ tere, & ſuper aſperge. *Item:* B
Balauſtiæ folia & mala cydonia ſicca tere, & ſuper aſperge.

DE MATRICE HVMOROSA.

CAPVT XXII.

Ex Cleop. 1. & 2.

Curatio. QVANDO autem in matrice humores multi ſunt, oculi dolent, caput calidum habent vel languidum, & vertiginem patiuntur, curatio harum hæc eſt:

Adipem aoſerinum, & butyrum cum aniſo trito & cribrellato miſce, & in lana vel linteo tenero ſuppone. Hoc purgat omnia vitia matricis.

1 De humoribus à matrice ad vuluam fluentibus. ex Cleop priore & poſteriore.

Quibuſcunq; matricis humor ad vuluam reſpondet, harum corpus frigidum eſt, nec poſſunt aliquomodo maſculi coitum gratum habere. * frigidum verò intrinſecus habent corpus, vſque in extremas partes. Curatio hæc eſſe debet. *firmum alibi.*

Pini * arboris corticem & gallas pari pondere tere ſimul, inde corpus ſuum aſpergant omni die, denique coque lentiſcum & myrtum in vini rubri hexagio vno, & fomentetur veſpertinis horis, vt poſsit calefieri, & protinos ſe in veſtimentis recipiat: Sed ſi cum viro coire voluerit, medicamento, * vnde ſe expurget, non vtatur. Item aliud ad malos humores matricis & ventris abſcindendos. Ferri æruginem cum aceto tritam peſſario inijce. C

Lini alibi. ** alibi non ſe expurgat.*

2 Ad rheumaticam matricem. Priſcian.

Fit effuſio matricis aliquando alba & aquoſa, vel rubea, & ſanguinea, & nigra ſine dolore, aliquando cum dolore. Curabis autem ſic. Papauer com vino nigro bibat, & teſtam oui cum vino nigro tere, & appone. *Item:* Capræ fimum tere, & appone cum libano. *Item:*
Acaciam tere cum acri aceto, & appone in lana.

3 Ad matricem plenam humoribus. Priſc.

Vlceribus minutis implentur extrema oculorum, ſanguinea ſunt, febris aſſidua & acuta. Cyperum & rutam com vino albo temperato, ieiuna bibat ad cotylam j. non plus.

4 Ad curſum mulierum. ex lib. Matricis.

Folia fici ſex cum vioo nigro bibat.

Ad fluxum humoris matricis & vitia. Cleop. 2.

Ligni myrti cinis vel puluis: ſi verò ſuccus cum vino fuerit potatus, prodeſt. Deinde æruginem tere cum aceto, & ſubijce in peſſario.

Ad humores malos & libidinem. Ibid. D

Radices quæ in vſu habentur tere, & panno induc, & naturæ appone, & ſanabitur. Inoeoies verò vermiculos, vt mireris.

Peſſarium deſiccatorium ad rheumatizantem vuluam & omnem ſcabiem. ex Moſch.

R. ſtybeos ʒ. ij. plantaginis ſuccum adhibebis, & pones aduerſum alborem oui, & vtêris. ex ſtybea & thure facto puluere, de ſocco plantaginis conſperges, & ſiccetur: quando volueris vti, teres cum albore oui, & vtêris.

Aliàs ſic. ex Cleop. & Moſch.

R. ſtybeos lapidis ʒ. ij. thuris maſculi ʒ. iij. ſuccum plantaginis cum albore oui miſce.

Aliud ad rheumatizantem matricem & vuluam. Moſch.

R. thuris, maſtiches, geſaſte ana ʒ. iij. ceræ tyrrhenicæ, pompholygos ana obol. j. iſta omnia tundes, & cribrellabis præter pompholygen, & poſt pompholygen tritum miſcebis, & facies cerotum, & mittes olei ſuſioi obol. j. olei myrtini ʒ. j.

De fluxu rheumatis, ex Theod. Priſciano.

Si fluxus perſeuerant ſanguinis, vel humoris cholera variátem moleſtiam fecerit, quem nos ῥοῦν appellamus, omnibus ſuperioribus imminendo conſtringendus erit, vel ſiccandus. Si quis verò etiam potionibus

A nibus curare velit, habet has potiones ſimiliter à nobis ordinatas. In his autem quæ ſanguinem vomuerint, aut dyſenteriæ vitio laborarint, ſi humaniùs res profecerit, vt veluti in chronicis mos fuerat, aliquando commoueantur, aliquando ſub blanda dimiſsione releuentur, quo tempore cycli nobis iam omnia ordo intendendus erit, & arripiendus vomitus, prius frequentiùs adhibendo, quam maximè poſt radicum acceptionem, exercitijs paulatim imminendum eſt, aeris mutationibus appetendis locis: Iiſdem pſilotron, paroptesin, dropaces, ſynapiſmon appono: quibus omnibus perſeuerando, vim magnam rheumatis magnis valeamus adiutorijs ſuperare. Si ſanguineus & cum dolore fluxus fuerit, etiam phlebotomo eas expedit releuare, omnibus bis ſupradictis ſtypticis imminendo.

DE MATRICIS HYDROPE.

CAPVT XXIII.

Ad matricem hydropicam. Priſc.

Signa hia ſunt hæc. Nares mucoſæ, oculi ægri, loca & corpus calidum. Cyminum, vuam paſſam, ſed modicum ſtacten, quod miſcens & peſſario apponea. *Item:*
Rubi radices coque & bibat ieiuna.

DE MATRICIS FRIGIDITATE.

B

CAPVT XXIIII.

Ad matricem frigidam. Priſc.

Si matrix frigida ſit, dolet, & ſanguinem profert, & frigidus ſudor ſuperuenit.
R. terebinthinæ ℥.ij. mellis, adipis anſerini ℥.iiij. miſce, & vtere. *Item:*
Arthemiſiam, & adipem anſerinum, cum oleo roſato miſce & impone.

DE LVMBRICIS MATRICIS.

CAPVT XXV.

Ex Priſc. & Cleop. 1. & 2.

Si vuluæ brachia doluerint, ſcias hanc lumbricos rotundos habere, qui frequenter in ipſa vulua per inteſtina decurrunt: harum ergo prurit natura, & venter, & corpus, humor circa naturam, vt putent ſe rheumaticas factas, ſudor ſpiſſus eſt, & venter earum importunus. * Iris illyricæ radices tere, & rubi radices tunſæ & cribrellatæ, cum mali granati ſucco commixtæ, & ex eo maceratum peſſarium ſuppone, antea verò ex ipſo ſucco fomentabia. *Aliud:* *alibi Plini.*
De ſucco hederæ fomentetur, poſtquam vrinam fecerit.

C

DE GONORRHOEA MVLIERVM.

CAPVT XXVI.

Ex Theod. Priſciano.

Aliquando etiam ſpermatis ſpontanei & importuni fluxu fœminæ fatigantur, quod & Græci gonorrhœam appellant. Hæc quæ in viris hoc vitio laborantibus ordinauimus, etiam fœminis conuenit adhiberi.

De eadem. ex Moſch. cap. 138. & lib Matricu.

In hac valetudine quam Græci gonorrhœam appellant, ſemen per interualla mulieribus ſine aliqua viri cupiditate effunditur, ita, vt cum pallore & laſsitudine corpus earum tabeſcat. Eſt autem valetudo, quæ per fluxum occurrit, & fit ſemper chronica: Idcirco omnia, quæ conſtringere poſſunt, adhibenda ſunt. Nam & lamina plumbea renibus earum apponatur, & ita faſcientur, & ſtramentis * paucis & æſtiuis cooperiantur, ita vt ſpecioſos vultus hominum non videant. Nec de partibus venereis fabulæ cum ipſis miſceantur. In dialimmate vero metaſyncriticis ſolidandæ ſunt. Quorum omnium curationes habeo frequenter ordinatas. *Moſch. paruis.*

DE PVNCTIONE ET PRVRITV matricis.

D

CAPVT XXVII.

Cleop.

Si mulieri viduæ vel puellæ virgini dolor aliquis circa corpus compunctionem ac pruritum faciat, vt videatur virum concupiſcere, his periculum eſt, ne vitium incurationis incurrant. Vidua autem ipſa manum inijciat, & leuius habebit. Virgini autem ſuccurrendum eſt ſic: Fac illi ſimilitudinem virgæ naturalis de cera, & nitro, & cardamomo, ſecundum ætatis eius magnitudinem, ſed hæc diligenter tere & ſubijce, vt mulle fiat, & ſit illic quaudiu pati poterit, & carebit vitio. *Item:*
Fæces vini commixtas cum vino ſuaui decoque, & tepefacto, exinde ea foueatur, & ſanabitur. *Item:*
Herbam hellebori fac cum vino ſuaui decoquere, & tepefacto, exinde ea foueatur, quam herbam ſuis, [illegible] * lucerti dicũt: deinde corticem de ſpina tinctum in puluerem redige, & ſuper ipſum locum aſperge. *forsà lacerti.*
[illegible]em: Aqua marina tepefacta eam fouebis. *Item:*
N[illegible]rum coctum cum * lotio, in quo adijcies lapides ardentes, & exinde ſouebis. *Item:* *lycio, alibi.*
[illegible]umentum vetus decuquea in aqua, & exinde molier ſe foueat.

Ad pruritum matricis. ex lib Mat.

[illegible] r m[illegible]t pruritum matricis acaciæ ſuccus, aut lentiſci, aut mali granati, & violæ folia, aut mala granata [illegible]ate appoſita, & ariſtolochiæ ſuccus, & aliqua ſtyptica, ſi ex eis fiat encathiſma, Sic fomentati[illegible] g[illegible]læ, aut pſidiæ, aut lentiſci decoctionis.

DE PARALYSI MATRICIS. [A]

CAPVT XXVIII.

Ex Moſch.cap.140.lib.Mat.& Cleop.1.

QVoties matrix paralyſin patitur, orificium eius cum frigore pannoſum & ſolidum fit,& ſine ſenſu, vt obſtetricis digitũ non ſentiat,ipſaq; mulier vſus venereos odit & fugit, & ſi * coacta fuerit,non concipit. Præterea ad deambulandum impeditur:menſtrua etiam aut retinentur,aut non ordinabiliter occurrunt. Cnrantur autem ſicut illæ quæ cum ſtrictura laborant,aut quæ cum dolore purgãtur.

[*Margin: Cleop. coacta tamen ab vltimo concipit.*]

DE MATRICIS LASSITVDINE*.

[*Margin: * laxitate [illegible] χαυνότητος.*]

CAPVT XXIX.

Ex Moſch.cap.139.Cleop.1.& libro Matricis.

MVlieribus * laſſam matricem habẽtibus,menſtrua abundanter & frequenter in menſe oecurrunt cum faſtidio viri,ita vt ſæpius ſemen retentum,foras excludatur, & aborſus occurrat, & ad legitimum tempus pecus non perſerant. Eſt autem excluſio ſeminis, vt id quod in communicatioe viri ad conceptum matrix aeeeperat, id poſt primum, aut ſecundum, aut tertium diem foras excludat: aborſum autem ſecundo,vel tertio menſe,etiam ſormatum,ſed ſine anima & gracile pecus emittat. Crudus autem partus eſt quoties ante legitimum tempus, ant iam proximè ante legitimum diem, imperfectus effonditur inſans. [B] Ad hanc valetudinem, benè hanc transſerimus curam , quam in ſanguinatione matricis & in fluxu ordinauimus.Hæc * verò & per fluxum occurrit,& chronica eſt.

[*Margin: * laxam.* — ** anim.*]

DE CASV MATRICIS SEV EIVS procidentia.

CAPVT XXX.

Ex Moſchione.

MAtrieis caſus fit , cùm inſantem mortuum embriulcis adducimus , vel obſtetrices imperitæ cùm ſecundinas indirectum adducere conantur,vel aliquo ictu cùm ibi mulieres percutiuntur,ob hęc cadere ſolet: [*Signa.*] Aut relaxatis membranis illis,quibus ex omni parte continetur,& aliquando partes, aliquando omnis effunditur. Si verò orificium eius tantummodo cadit, cum dolore eſt : ſi verò tunica quæ intns eſt cadit,rugoſum corpus ſine dolore inuenitur. Si verò omnis matrix conuerſa effuſa eſt, ad ſimilitudinem oui,in muliebri ſinu inuenitur. Si autem omnis non conuerſa eſt,magnitudo quidem maior eſt,ita vt integrum ſchema matricis ſeruet : & ſanguinolenta quidem cum integro ſenſu, quoties ruptis crinibus qui eam continent,effunditur. Pallida verò & propè ſine ſenſu,quoties de paralyſi neruorum cadit. [*Curatio.*] Oportet ergo ſupinam iacere mulierem apertis pedibus, & ſi modò ceciderit, & adhuc ſanguinolenta eſt,& ſine ſeruore.aqua frigida vel poſca diligenter lotam, digitis vel ſpongia rotunda retrorſum eam repellere,& loco ſuo reuocare. [C] Dehinc lanis vel ſpõgia poſca madefacta, * fœtum muliebrem implere,& competenter ligare, pedem etiam ſupra pedem obuoluere, & ceruicali renibus ſuppoſito,altiores partes ipſas ſaſciare,vel inferiores partes grabati ſulcire,vel altiores renes mnlier habeat. Deinde cibum ſimplicem dare. Si verò iterum ceciderit ſine feruore,primò * initianda eſt mulier, vt exinanitis ſtercoribus,ſic matrix reuocetur. Deinde ſtatim encathiſma adhibendum eſt,aut ex poſca frigida,aut ex aqua in qua decocta ſint lentiſcus, myrtus, celſa agreſtis, coria mali granati & roſa. Poſt quod encathiſma,illineda eſt matrix acacia vino ſoluta, vel * ſolio marino trito,& gallarum puluere, & geraſtam ſicut ſuperiùs dixi,cum vino illinenda & ſic reuocanda, ita vt & lanæ & ſpongiæ eodem humore madeſactæ, ſinum mulieris compleant. Si verò hic diu remanendo pallida fuerit * poſita, ita vt exteriùs doleat, aqua quidem calida vel cum oleo dulci ſomentanda eſt, vel ſocco fœnogræci, ſeminis lini, & maluarum, & ſic reuocanda. Aut ſi grandis fuerit ſeruor,phlebotomanda eſt mulier, & omnibus rebus chalaſticis ſicut paralyſis curanda eſt. Cùm autem ſrequentiùs reuocata ceciderit, & effecta fuerit chronica, benè tunc reoocauerimus,etiam ſtalticas cucurbitas lumbis & vertebris imponimus. Epithemata etiam diaphenicôn,vel diatheonôn emplaſtrum inducimns,deinde cibo curamus:primò analeptico reſumentes, dehinc & metaſyneritica coniungimus, in quo etiam metaſyncritica peſſaria apponimus, quæ conſtant ex nitro,vua paſſa & ficu infuſa. Si verò frequenti caſu alienata fuerit,vt nigreſcat,viẽris medicamentis, [D] quibus cancrum tollere conſueuimus, vel ferro nigredinem ipſam alienatam & mortuam præcidimus. Si verò omnis matrix fuerit nigra totum præcidimus. Nee mirum videatur & incredibile,quia dixi pręcidimns, ſiquidem antea paulatim valetudine alienatur & moritur : ſic eam tollimus, * aſſerunt , quòd frequenti caſu eſt vulnerata , aut in ſinu muliebri cohærere ſolet, aut in pinnaculis ipſis eonglutinari. Quam rem ſapere & difficile & moleſtum . Nobis autem placet ſic eam dimittere , ſiquidem mulieres plurimas diutiùs vixiſſe antiquitas affirmat.

[*Margin: Sinum fortè.* — *al. euacuanda.* — *al. effecta.*]

Si matrix exierit & tardauerit, foris & vlcerata ſit,hoc peſſario curatur. Priſc.

[*al. roſacei.*] R. ceræ tyrrhenicæ ʒ. viij. medullæ vitulinæ ℈. xvj. opij, eroci ana ℈. j. * roſei ciathum j. peſſario impone.

Peſſarium ad declinationem & tumorem. Moſch.

R. croci,œſypi ana ʒ ij.medullæ ceruinæ ʒ.iij reſinæ terebinthinæ ʒ.s.adipis anſerini,gelamina ouorum elixa ʒ.j.oleum irinum & roſeum æquis ponderibus commiſce,& vtere.

Peſſarium ad idem.& ad durities matricis. Moſch.

R. ceræ punicæ obol.j.adipis anſerini,medullæ ceruinæ obol j.& s.œſypi ʒ.iiij.

DE

A

DE VVLNERATIONE MATRICIS.

CAPVT XXXI.

Ex Moſch. Cleop. 1. & lib. Matricis.

HAec valetudo aut de vulneribus in matrice poſitis fit, aut difficili partu, aut cùm pecus adducitur, vel inciditur, matrix ſcilicet vulnerari ſulet. aliquando in acredine medicaminum inuritur. Subſequuntur autem hæc ſigna: * Dolor partis illius vbi vulnus eſt poſitum, humor etiam fertur odore & colore varius: & aliquando plurimus, aliquando modicus, ſcilicet propter differentiam vulneri. Si verò in feruore fuerit vulnus, * dolor grandis efficitur, vel maximè ſi in orificio vel in collo matricis vulnus fuerit poſitum, feruor, & tenſio, & pulſus ibi ſentitur, humor autem modicus, & ſanguinolentus, & fæculentus fertur. Si verò ſordidum fuerit effectum, dolor quidem aliquantulum minuitur, humor autem liuidus, & quaſi cum raſuris, & purulentus abundans fertur. Si verò & cancerari cœperit, odor putridus ibi naſcitur, quem ſuſtinere non poſſis, frequentiùs etiam ſanguinatio fit, ſanies nigra fertur, dolor capitis & ceruicis cum conſenſu oculorum & * inguinum, febres * acutæ, tabes corporis, ita vt illa quæ laxare poſſunt malè accipiant, & ea quæ cunſtringant vtiliter apponantur. Cùm verò * limpidum vulnns fuerit effectum, & dolor & * tumor minuuntur, odorque malus recedit, ipſaque ſanies limpida & coagulata erit. Cùm verò cœperis his vulneribus curam adhibere. In feruore (quidem) poſi-

B tum vulnus ita curabis, ſicuti babes curam matricis in feruore poſitæ. Ad ſordidum autem vulnus, ſuccum ptiſanæ cum abundanti melle frequenter encolpizas, & tetrapharmacum in oleum liliaceum ſolutum apponis, vel mulſa in aqua, vbi decoctum eſt fœnogræcum, & tritici ſurſures excoriatus, bene & lenticula ex eadem mulſa encolpizas. Si verò diutius ſordidum remanſerit vulnus, benè illuc ad mulſam & marrubium admiſces. Nam & orobi pollines, & ireos illyricæ cum melle bene appones, & à ſuris de pollinibus orobi cataplaſma in orificium imponis. Cùm verò vulnus cancerauerit, ſi lucus ipſe hic in proximo fuerit poſitus, vniuerſa medicamina, quibus ad cancrum vtimur, illuc benè apponis. Si verò intus fuerit nimium canceratio, difficilis & periculoſa cum effectu eſt. Non enim poſſumus ad locum medicamen apponere, & cùm inijcere quærimus, etiam ſanas partes vexamus. Quare oportet nos intus quidem leuioribus vti medicamentis, foris verò * calidis cataplaſmatis ex plurimo melle & modico oleo, & fœnogræco elixato & cum palmulis terere, & admixto modico vino vel aceto, tepidum cataplaſma imponere, vel in orificio frequentiùs vtaris. Intùs autem ſuccos herbarum, plantaginis & zonzur, vuæ lupinæ & intyborum, vel ſolos ipſus, vel cum vino modicu admixto vel aceto, & ſic inijce. Si verò nimietas cancri * affuerit, coria mali granati cum folijs roſæ, & turionibus oliuæ & oleaſtri, cupreſſi, etiam melia & mala cydonia in vino coquimus, & ſic aut ſolum encolpizamus, aut ipſi humori admiſcemus alumen ſciſſum, vel acaciam, vel lycium indicum, vel hypociſthiden. Melius autem faciemus, ſi

C ex ipſu humore & encath ſina adhibeamus. Releuata verò in aliquantulum cauſa, poſſumus & diacardon cum aquata poſca inijcere, vel antheram ibi ſoluere, & omnibus vti iniectionibus, quas in dyſenteria habes poſitas. Sanata verò canceratione, quod vſu probari poteſt, iuxta proxima loca ſi omnis ægritudu ceciderit, ex eo quód & dolor minuitur & feruor receſſerit, febres etiam trâquillitatæ ſunt, conuertere debebis (curam) ad vniuerſa, quæ feruorem laxare poſſunt, cibiſque humidioribus vti, in remiſſione ſcilicet febrium aut doloris. Cùm verò limpidum fuerit vulnus, iam poſſumus & varios cibos & vinum dare, & lauacro vti. Vniuerſo reſumpto corpore, poterit vulnus ad cicatricem peruenire. Quu tempore benè vtimur humectatione illa vini, in qua decucta ſint roſæ folia, & cydonia mala, & meſpilla, vel ſorba, vel lenticulæ, ita vt ſuperiùs dixi, ex ipſis rebus encathiſinate vtantur. In peſſario verò diamnrôn bene apponitur, aut diacadmia vel dialadanôn oleo competenti ſuluta, quæ medicamenta, etiam foras ad vmbilicum, & inferiùs neceſſariò inducimus, ſicuti cataplaſmata, vel his quæ à ſuris ſunt impuſita. Altitudinem ſic poterit penetrare, & emplaſtrorum virtus à foris inductorum, & intus poſita vulnera ad cicatricem (peruenire) quoniam cum inueterata fuerint vulnera, vel non competenter fuerint curata, cancrum in matrice facere ſolent. Idcirco curam huius ſubiungemus.

Peſſarium de ix. rebus, quod facit ad vulnera matricis recentia & feruorem. ex Moſch. & Cleopatra priore.

R. ceræ tyrrhenicæ, reſinæ terebinthinæ, adipis anſerini, butyri ana obol. j. mellis, medullæ ceruinæ,

D olei roſati, œſypi, adipis taurini ana obol. ij. miſce.

Peſſarium ad vulnera matricis, & omnes eius infirmitates, & dolores. Moſch.

R. ſeui taurini, æruginis campanæ, reſinæ, oſtreæ vſtæ & in puluerem redactæ ana obol. j. adipis anſerini ℥. ij. ſucci mali granati quantum ſufficit, de his omnibus peſſarium conficies, & vtêris.

Peſſarium ad omnia vulnera, & calefactiones, & tumorem, & dolorem matricis. Cleopat. 1. Moſch.

R. ceræ punicæ, butyri ſine ſale ana ℥. x. œſipi, ſeui ceruini ana ℥. viij. adipis anſerini ℥ iiij. olei roſati quud ſufficit miſce: facit verò & ad dulorem lumborum, & ad tumores, & omnes infirmitates.

*Peſſarium deſiccatorium ad * vulnera rheumatizantia, & ad omnia vulnera, & ad omnem ſcabiem. Cleop. priore & Moſch.*

R. ſtybeos ℥. ij. thuris maſculi ℥. ij. plantaginis ſuccum accipies & appones, de ſtybea & thure ſacto puluere ſucco plantaginis cõſperges, & ſiccetur, quando volueris vti, teres cum albumine oui & vtêris.

Peſſarium magnum ad vulnerationem, & ad omnem ſcabiem nimium probabile. Moſch.

R. thuris maſculi, maſtiches, ceruſſæ, galbani ana * ℥. iiij. ceræ punicæ obol. j. pompholygos * ℥. viij.

Signa.
* *Cleop. 1. dolor capitis fit, vbi vulnus eſt.*
feruor.
* *Cleop. ceruicis.*
lib. Mat. legit vnguium.
* *lib. Mat. habet fœtor oris.*
* *lib. Mat. lapidem.*
* *humor lib. Mat.*
Curatio.
Cleop. tepidis.
Moſch. excreuerit.
* *Moſch. ad vulnam rheumatizantem.*
Cleop. drag. iij.
* *Cleop. drag. ix.*

hæc omnia tere ſine pompholyge, & cum modico vino albo commiſce & tere, poſtea mitte pompholy- A gen, & ſoluens ceram & olei liliacei obol j. immittes, & vteris.

DE VLCERIBVS MATRICIS.

CAPVT XXXII.

Ex Priſciano.

R. adipem porcinum, & in molli lana ſuppone. *Item:*

R. oui teſtam, & ſeſeleon cum roſaceo miſce, & impone.

Ad vlcera matricis à peſſarijs, menſes aut abortum cientibus. Theod Priſc.

Si vlcerata ex his matrix fuerit, quibus vlceribus internis putredo frequentiùs ſociatur, aduertes ex egeſtionibus, quatenus debeas cauſæ ſuccurrere, adhibendo diachartum, Athenen trochiſco ex auri pigmento, calce viua, ſandaracha & charta combuſta, & cæteris ſimilibus ita confecto & temperato ex ſuccis omnium ſpecierum in capite de hæmorrhagia ſupradictarum.

Ad vlcera matricis ex partu. Priſc.

R. olei ℈.iiij & butyrum vetus, miſce & fac peſſarium & ſuppone.

Ad matricem quæ exierit, & tardauerit foris, & vlcerata ſit. Priſc.

R. ceræ tyrrhenicæ ʒ.viij medullæ vitulinę ℈ xvj opij, croci, ana ℈ j roſei cyathum j peſſario impone. B

Ad vlcera in corpore (matricis) à prurigine. Cleop. 2.

Fæces vini cum vino ſuaui coque, & eo tepido foue. *Item:*

Nitrum coctum tere cum lycio, & immitte lapidem ardentem, & inde foue. *Item:*

Frumentum vetus coque in aqua, & inde foue.

Ad vlcera & vitia vuluæ ſordida vel putrida. Cleop 2.

R. arſenici obol. j. chartæ combuſtæ obol j. & s elaterij obol j lathyridis obol. j ſulphuris viui obol. j. teres & illines, aut in peſſario ſubijcies bis in die & nocte, & curaſti eam. *Item:*

Styracem contere cum oleo roſato, & in peſſario ſubijce. *Item:*

Cyminum, & nitrum, & œſypum ana contere, & paſſi modicum mitte, vt ſit mellis craſsitudo, & in peſſario ſubijce.

Ad tumorem vlceris & inflationem, & ſi vrinam non fecerint. Cleop 2.

R apij ſeminis obol. j anethi obol ij. piperis longi obol. j. caſtorei obol. iij opij obol. vj. tere, & cum melle confice, & in peſſario ſubijce. Dein ſi opus fuerit, da ad magnitudinem auellanæ cum aqua calida, ieiuna bibat, vel ſerò poſt interuallum cœnæ, vel iuxta virtutem, ſi febrient, ſine periculo dabis.

Potio ad idem. R. tragacanthæ aut myrrhæ ℈. iij. cum aquæ cyathis iij tere, & ex eo da mane ieiunæ C quandiu oportuerit. *Aliud:*

R petroſelini cribrellati ℈ v. cum calidæ cyathis tribus, da cum aqua mulſa.

DE CVRATIONE CANCRI MATRICIS.

CAPVT XXXIII.

Ex Moſchione & lib. Matricis.

Signa cancri. CAncro in matrice poſito, aliquando cum vulnere eſt, aliquando ſine vulnere, & cum punctionibus dolor occurrit omnem vicinitatem pulſans, ita vt ad renes & ad vertebras, & ad vmbilicum dolor perueniat, & cùm * ambulare voluerint, tunc maximè contingit vniuerſi corporis inæqualitas cũ horripilatione, dolor capitis (adeſt) & neruorum cum oculorũ baſibus, ſudores frigidi, animi defectio, languor & difficilis reſpiratio, ſomnus modicus, & cibi faſtidium. Si verò vulnus habuerit, & humor putridus & fæculentus fertur frequentiùs, & ad tactum duritia quædam ibi inuenitur. Habet autem hæc valetudo acceſsiones, & dialimmata, vt quoties in acceſsione eſt, cibus quem acceperit, aut corrumpatur, aut in totum reijciatur, ventrem etiam ſolutum faciat, tuſsicula quoque ſicca occurrat. *Curatio.* Cùm verò dialimmata ſunt, id eſt cum leuiantur prædicta omnia, aut ex parte cedunt, aut tranquillantur. Quoties ergo in acceſsione inuenitur, rebus paragoricis curandus eſt, ita vt ſi cum abundantis humoris affluxu D fuerit, ſtalticæ res apponantur: ſi cum feruore chalaſticæ: ſolicitè tamen omnia hæc facienda ſunt, ſiquidem omnibus rebus, quæ apponuntur citò in peius prouocari conſueuit. Quare ergo ſi cum fluxu fuerit, benè oleum roſatum tepidum inijcitur, vel herbæ canicularis, aut plantaginis aut iptyborum ſuccus, ita vt aut ſoli ſucci inijciantur, aut admixto modico vino, in quo decocta ſint ruſæ folia, & melilotus & crocus, * quibus intincta peſſaria apponi poſſunt. Si verò feruor fuerit, & illa ſigna acceſsionis occurrerint, oleum dulce, ſed non valde calidum, inijciendum eſt, aut ſimplex cum modico melle apponendum peſſario, quod etiam aliquando adipes recentes anſerinos vel gallinaceos accipiat, & ſic apponatur, quin & fomento, & encathiſmate, & vaporationibus, & cataplaſmate à foris bene vtimur. Cibus ipſius cum palmulis teratur. Cùm verò dialimma venerit, analeptico cibo primò reſumenda eſt. Dehinc & paulatim latenter metaſyncritica ſubiungenda ſunt: ita enim omnes ex nimietate exceſſus huic valetudini ſunt contrarij, vel maximè tamen cibi indigeſtio, quæ hanc valetudinem ad periculum applicare conſueuit. Hac verò diligentia, & ſi mulier in totum curari non poterit, vel non grauiſsimis doloribus torquetur, & ſine tormento diutius viuere poteſt. Multi autem cùm temporibus ſeruire non nouerint, & rebus acerrimis in ipſa acceſsione vtantur, aſſeuerant quod nullis medicaminibus hæc valetudo conſentit, cùm imperitia eorum, quicquid appoſitum fuerat reprobari videatur.

Moſch. anhelare.

Mat. liber, quæ etiam in peſſario apponi poſſunt.

Ad eadem. Priſcian. & Cleopat. 1.

Si quæ cancrum in matrice habuerit, fit dolor in ventre & ſede, vt putet ſe ſpinam, vel lignum habere in ventre, aliquando fit effuſio ſanguinis cum vrina.

* Vitem

A * Vitem ſyluaticam, & alumen ſciſſum, & nitrum in ligno tere, & cataplaſma impone, facit ad omnem paſſionem, & vlcera, & carcinomata mulierum tam in matrice, quàm in toto corpore. *Cretam ſiliatticam. Priſc.*
Præterea impone ſuccum ſolani cum adipe anſerino æquali menſura, & vtatur in peſſario. *Item:* Raphanum tere cum melle, & appone, & vtere hiera & myrrha.

DE FISTVLIS MATRICIS. CAPVT XXXIIII.

Ex Moſch.

SVbſequitur cancri curationem ſchema de fiſtulis in matrice poſitis, quod transferre nolui, ſiquidem obſtetricibus ſuperuacuè hæc inſinuauerimus, cùm & peritiſſimos Medicos ad inſpiciendum & curandum hæ fiſtulæ turbare poſſint.

DE VARIIS PESSARIIS MATRICI ſeruientibus. CAPVT XXXV.

HActenus de his ſatis dixiſſe videor. Nunc quem ad modum peſſaria fiunt, quæ etiam vocabula ha-
B beant, quàsve differentias & ad quam rem proſint, demonſtrabo. Primum peſſarium quod dicitur * colops, quod & tyridon dicitur, quaſi collyrium medicinale, ſed longius atque plenius nimirum trium vel quatuor digitorum, maximè ad eas, quæ aborſum facere feſtinant, & intrinſecus loca attingere poſſint. Deinde aliud peſſarium eſt, quod vocatur * ſplendonis, quod ex lana fit, & in latitudinem modicam deducitur, lateribus ſcilicet collectis, & fit denſus. Dehinc in medicamento linitur parte vtraque, & cum ſubiectum fuerit, ſupplicatur, ita vt caput eius foras dependeat, quò facilius auferri poſsit. Balanum, quod & ſcyanus Aegyptius dicitur, aliud peſſariorum genus eſt, aliuæ * maioris magnitudinem habens, & de quocunque medicamento illiniatur, in lana inuoluitur, quæ & ipſa quoque vnctionis remedio tacta, in ſe inuoluta pariter, ſubijciatur: ad dolorem vuluæ, aliquando etiam ſinguli medicamento, quod ad vitium vniuſcuiuſque rei oportebit, illinitur. Scyanus qui dicitur, ſiccus inijcitur, & facit ad ſiccitatem quæ conceptui reſiſtit: formatur autem eodem modo vt balanus, minor quidem, ſed eadem ratione: aliquando ſiccus ſubijcitur antè vt dixi ad os vuluæ. Aliud verò croceus dicitur, hoc ita lana molli colligendum eſt, vt capacitatem vuluæ ſupplere poſſit, & prodeſt eis, quæ ab oppreſsione vuluæ vexantur. Aliquando etiam huiuſmodi mulieres lanam ſibi ſubijciunt, quoties maſculum in concubitu ſuſcipere volunt, & ſæpe nocet, ſi caput vuluæ à lana ſtipatum prematur. Quo facto, vulua ſine vulnere intumeſcit, cuius remedium capite de * tumore vuluæ ſuprascriptum eſt. Nunc etiam neceſſariò adiungimus peſſariorum compoſitiones, quæ ad diuerſas valetudines facere poſſunt, & ab antiquis diligen-
C ter ſcripta ſunt.

Col. pro aliis. al. ſplendonitis. al minoris. ex Moſ. h. 120.

Peſſarium ad infrigidationem matricis, & quæ ſub vmbilico dolet, purgat, relaxat, & menſtrua deducit ſine dolore, & facit ad eas quæ non purgantur, ad conceptum. ex Moſch. & Cleop priore.

R. ſpicæ nardi ℥.x. * facis gallici ℥.ij. aluminis iudaici ℥.ij. xylobalſami ℥.iiij. Calami aromatici * ℥. vij. croci ℥ j. libani, iris Illyricæ, ana * ℥.iiij. coſti, bdellij ana ℥.ij. (℥.iiij. myrrhæ trogloditicæ ℥.ij. terebinthinæ ℥.xv. (xvj.) ſtaphis agriæ heminam j. mellis tantundem, confice ſimul & vtere.

*Cleop fæcis gallicæ. * Cleop. vij. * Cleop. al. drag. v.*

Peſſarium conceptorium, ad tumorem & calloſitatem matricis, & ad duritias matricis. ex priore lib. Cleop. & Moſch.

R. ceruſſæ, medullæ ceruinæ, ceræ punicæ, butyri, olei glaucini, & nardini ana ℥.j. (℥.ij) reſinæ, terebinthinæ, maſtiches, thuris maſculi, ſpumæ argenti, æquis ponderib. vt ſuprà ſcripta ſunt, quæ ſicca ſunt tundes, & cribrellabis, & ſolues ſupradictas ſpecies, & vteris, permagnum eſt & probatiſsimum.

Peſſarium ad omnia vulnera, & calefactiones, & tumorem, & dolorem matricis. ex priore lib. Cleop. & Moſchione. Facit etiam ad dolorem lumborum, & ad tumores, & omnes infirmitates.

D

R. ceræ punicæ, butyri ſine ſale ana ℥.x. œſypi, ſeui ceruini ana ℥.viij. adipis anſerini ℥ iiij. olei roſati quantum ſufficit.

Peſſarium ad eas, quæ tumorem habent in matrice, aut pars eius euulſa eſt, aut vexata de ſtrictura, aut de feruore laborant, aut quæ non purgantur. Ex Moſchione.

R. adipis gallinacei, adipis anſerini, adipis taurini deſuper renes, adipis porcini recentis, medullæ ceruinæ, ceræ punicæ, olei glaucini, olei irini, olei cyprini, olei nardini, ſucci hyſſopi aoa obol.iij. reſinæ terebinthinæ, reſinæ frixæ ana obol.j.

Peſſarium aliud chalaſticum, ſi dolor fuerit in matrice, aut impedimentum ad ambulandum. ex priore lib. Cleop. & Moſch.

R. ouorum gelamina elixata * ij. croci ℥.iiij. hyſſopi, farinæ tritici ℥ iiij. medullæ ceruinæ obol.ij. ceræ ponicæ obol.ij. &.s. adipis anſerini, terebinthinæ ana obol.j. Medullam, & ceram, & adipes coques: ſpecies verò tunſas & in puluerem redactas, cum gelamine ouorum miſces, & illud qood coctum eſt tepidum immiſcebis, & vteris.

** Moſchion. drag. y.*

Peſſarium ad matricis motionem,& apoſtema,& ignem ſacrum.& febres,& apoſtaſim, & caligines,& punctiones doloris mirè iuuat.ex Cleop.lib. priore.& Priſciano. A

R. ceræ,medullæ ceruinæ aoa ʒ.vij.terebinthinæ,adipis anſerini,ana ʒ.iiij.olei cyprini obol.ij vtatur in peſſario.

Item ad pectinis dolorem,& dorſi,& ventris,& frontis,& quæ ſtare non poſſunt. Priſc.

Adipem anſerinum & myrobalanum cum vino mellino tere,& in linteo appone.

Peſſarium ad omnes matricis doloees,& infirmitates,& vulnera ex Moſch. & Cleop.1.

* Cleop.ceruini. R ſerui * taurini,æruginis campanæ, eeſinæ, oſtreæ vitulatæ,& in puluerem redactæ ana obol.j adipis anſerini ʒ.ij.ſucci de malis granati quantum ſufficit.De his omnibus peſſarium conficies,& vteris.

Peſſarium aromaticum ad eas quæ difficile impragnantur,& ad duritiem & conſtrictionem matricis.ex Cleop.lib.1. & Moſchione.

* Taurini. R. adipis * anſeeini,olei veteris,ceræ punicæ,olei naedini,terebinthinæ, medullæ ceruioæ,ſucci hyſſopi,butyri ana obol.j.ſolue hæc omnia lento igne,& appone thuris maſculi in mortario triti obol.j.ſpumæ argeoti,ceruſſæ ana obol.j per ſe in alio mortario trita,poſtea commiſce omnia & vtere. B

Peſſacium paeagorizatinum,hoc eſt,quod mitigat omnes dolores & omnes inflationes. ex lib priore Cleop & Moſchiono.

R. fœnogræci,ſucci ſeminis lini,olei dulcis ana obol,j. coque ſuccum & oleum ad conſumptionem ſucci, deinde adde ceræ ponicæ obol j. depone ab igne vt frigeſcat, & appone adipis paſſerini obol j. (Moſchion.adipis de paſta)gelet,& vtere (Moſch.cola,& vtere.)

Peſſarium relaxatorium. ex Moſch.

R. adipis paſſerini, axungiæ, adipis anſerini, ceeæ punicæ ana obol j. olei cyprini obol. iij. miſce ſimul,& vtere.

Peſſarium malaſticum.ex Cleop.1.& Moſchione.

R. ceræ thyrrenicæ obol.iiij (ʒ.ix.) adipis anſerini, œſypi ana ʒ.viij. medullæ ceruinæ, ceoci ana ʒ. iiij.reſinæ terebinthinæ ʒ ij.mellis cotylam vnam(quantum ſufficit) olei roſati quantum ſufficit miſce.

Peſſarium malacticum ad duritiem,& ad declinationem matricis. Moſch.

R. ceeæ punicæ obol.j.adipis anſerini,medullæ ceruinæ obol j.& s.œſypi ʒ.iij.miſce.

Peſſarium Libianos Cleop.1.Moſch.

R. ſtyracis,maſtiches,adipis gallinacei, medullæ ceruinæ, olei cyprini ana obol.j. ceeæ tyrrhenicæ obol.ij.miſce. C

Peſſarium quod duritiem, ferrorem, tumocem & conſtipationem tollat. ex Cleop.1.& Moſchione.

R. adipis gallinæ, porci,medullæ ceruinæ,ceræ albæ & punicæ, thuris maſculi, maſtiches,olei lentiſcini,olei commuois,ceruſſæ,butyri ana partes æquales,hæc omnia compones & peſſarizabis.

Peſſarium celaxatorium.ex Cleop.1.Moſch.

R ceræ obol.ij. & s.adipis anſerini,taurini, olei roſati ana obol.ij. terebinthinæ obol.j. & s.ceroti, œſypi,butyri,medullæ ceruinæ ana obol.j.tere & vtere.

Peſſarium chalaſticum ad duritiem & inflationem matricis ſic conficies. ex lib.Cleopatræ priore.& Moſch.

R. cedriæ obol.j. adipis faſiani, butyri ana obol.ij.olei liliacei. obol.vj. axungiæ poeci obol iij adipis anſerini obol j & s.medullæ ceruinæ, terebinthinæ aoa obol.iij. ceræ obol.vij. olei nardini obol.ij. ſolues ſpecies & admiſcebis oleum, & temperato medicamine curabis, & miraberis effectum. Primò encolpiſmum parabis,& ſic curabis de iſto medicamine.

* hoc. R. ſucci fœnogræci, ſucci ſeminis lini, ſucci ptiſanæ ſingulos calices minores, & mellis merum j & * ſic peetriduum facies,& ſic medicamen adhibebis vt nullum ſit impedimentum.

Peſſarium aeomaticum ad duritiem matricis. Cleop.1. D

R. eeſinæ teeebinthinæ ʒ.ij.ceræ puniceæ ʒ.viij œſypi, butyei,croci, medullæ ceruinæ ʒ.iiij olei obol. iiij.adipis poecini,ſpicæ nardi,pollinis fœnogræci & meliloti ʒ j.caſsiæ,coſti ʒ.ij,

Ad eas quæ antè & cetrò patiuntur,etiam in coxa.& per totum ventrem, neque ſurgunt,neque dormire poſſunt.

R. butyri ʒ.iij·medullæ ceruinæ ℈ iij.tere,commiſce,& vtere.

DE MAMMILLARVM AFFECTIBVS.

CAPVT XXXVI.

Ad mammillarum dolorem,vel ſi doluerint ad partum.ex Cleop.lib.2. & lib.Matricis.

OVorum,vnde pulli excluduntur,teſtam, & ouorum coctorum vitella tria tempera diligentee,& aliquantulum olei roſati,& ceræ quantum ſufficit,& fac cerotum & in linteo inductum impone.

Item: Ceram & adipem porcellæ virginis eecentem ſimul teee, & olei eoſati quantum ſufficit, & in linteo inductum impone. *Item:*

Fœnogræcum ex aqua decoctum,& appone.

Ad tumo-

A *Ad tumorem & dolorem mammillarum. ex Cleopat. 2.*

Ammoniacum tritum cum aqua frigida, mammillis illine, & ſuperpones folia lactucæ aut cauliculi, ſtatim iuuat. *Aliud:*

Folia perſici tunde, & impone, aut fœnogræcum coctum tere, & vt cataplaſma impone.

Ad tumorem mammillarum. ex Priſciano.

Ceram cum oleo coque donec ſoluatur, & ſic tere & ſimul cum cera ſolue, & cataplaſma impone.

Ad cancrum mammillarum. ex lib. Mat.

Pulegium tritum in lana ei ſuppone.

Ad duritiem & vlcera mammillarum, & ſi vermes habeant. ex lib. Mat.

Ariſtolochiam rotundam cum melle impone, vel ſuccum radicis eius illinito. *Item:*

Symphoniacæ folia cum axungia tere & impone. *Item:*

Quinque folia tere, cum axungia impone. *Item:* Cerotum ad idem.

R. ceruſſæ obol. j. adipis anſerini obol. ij miſce, & in linteolo impone.

Ad vbera vlcerata. ex Priſciano.

Portulacam tere cum oleo roſaceo, & in linteo impone.

B *Ad duritiem vberum, & inflationem, & carcinomata, & omnem paßionem. Priſc.*

Caulem viridem tere, & cataplaſma fac. Succum autem eius ſpiſſum illinas.

Ad vlcera & cancrum, hoc eſt, diathesin.

Folia hederæ coque fortiter, & ex apozemate fomenta.

Vt virgini mammillæ non creſcant. ex lib. Mat.

Ceram cum oleo lentiſcino ſolue & ſuperliga. Policariæ ſemen & cicutæ ſemen miſce. In aqua papauer decoctum ſit, & in linteo inductum ſuperpone, & liga per dies tres, quarto verò die ſolue ex aqua frigida.

Vt puellæ vbera non creſcant, nec pueri teſticuli. ex Priſciano.

Herbam meliſſam tere, & emplaſtrum fac, & impone. *Item:*

Semen papaueris coque, & in aqua pluuiali tere, & in linteo impone diebus tribus & faſcias. *Item.*

Ex cinere cataplaſma tribus diebus.

DE PARERGIS QVIBVSDAM.

CAPVT XXXVII.

C *Ad vitia quæ iuxta anum naſcuntur. Cleop. 2.*

R. ceruſſæ obol. ij. medullæ ℈. ij. ad prunam ſolue, & in ſpuma argenti pari pondere tempera, & miſce, & adde vini & olei quantum ſufficit. *Item:*

Oeſypum cum roſaceo tere, & vtere.

Ad condylomata quæ in ano naſcuntur. ex Cleop. 2.

Marrubium combure & aſperge, vel roſam ſiccam cum vini quartario, vt ſit ſicut mel, tere, & poſt miſce & lentiſci aliquantulum in vaſe nouo coque cum roſa in vini ſex. j. ad mellis ſpiſſitudinem, & ſi vis cum micis panis, & in linteo impone.

Ad dyſenteriam. ex lib. Mat.

Rore radices palo ligneo effoſſas excoria, & cortices in vino nouo coque, & da ieiunæ per triduum.

Potio ad ſomnum. ex Cleop. 2.

A[illegible] j ſeminis ℈. ij. opij ℈. j. in vino dulci da bibere, donec vadat dormitum. *Item:*

Iuſquiami ℈. iij mandragoræ ℈ s. & vini vel aquæ ſext. da maximam potionem ℈. j. & s. mediam verò cum ℈. s.

Si aſſellare non poterit. ex Cleop.

Mellis cochlearia quinque, & pauca ſalis grana in pultario coque, donec fiat nigrum & ſpiſſum, & fac

D collyria, & in anum mitte. *Item:*

Stercoris ſoricis grana viij. vel xxj. & aluminis modicum cum melle tere, & lanam in eo macera, & in anum ſubijce: aut ſpiſſum ſit, collyria ſingula fac, & ſubijce.

Ad vrinæ difficultatem. ex Moſch. & Cleop. 1.

Althææ radix in vino decocta ſi bibatur, vrinæ difficultatem ſoluet.

Potio ad ſomnum. ex Cleop. priore.

R castorei mundi ℈ iij. opij ℈. j. s. hæc ſimul in mortario trita cum melle commiſce quouſque malagma fiat, poſt conde. Vnde dabis pillulas in modum fabæ minoris in hemina dulcis vini, doloribus maximè prodeſt, facit etiam ſomnum grauiſſimum tandiu donec eadem hora perueniat, qua illud medicamentum acceperint, & ſic à dolore liberantur.

Vt candida fiant manus & collum. Priſc.

Farinæ orobi obol. ij. nitri ℈ iiij. ptiſanæ obol j tere, & cum aqua laua.

Parergon etiam hoc, cuius titulus eſt, Ad inciſionem faciendam. ex Cleop. libro priore.

R. ſymphoniacæ radices, fella de tribus pullis, ireos, aloen hepaticum, maſtichem & parietariam, hæc puluerizata & cum melle confice, & panno inductum fronti ſuperliga.

F I N I S.

A

EROTIS MEDICI LIBERTI IVLIAE.

Quem aliqui TROTVLAM *ineptè nominant,* MVLIEBRIVM LIBER, longè quàm ante hac emendatior.

HOC libro, fœminei ſexus morbi & paſſiones ante & poſt partum, cum reliquis partui item inſeruientibus: ac ſimul infantium & puerorum à partu cura, nutricis delectus, ac reliqua huiuſmodi: & affectiones quædam vtrique ſexui contingentes, experimenta denique variarum ægritudinum, cum quibuſdam medicamentis decorationi corporis inſeruientia, edocentur. B

Prologus, qui eſt de natura muliebri, & menſium fluxu.

CVM auctor vniuerſitatis DEVS, in prima mundi conſtitutione, rerum naturas ſingulas,
iuxta genus ſuum diſtingueret, naturam humanam ſupra cæteras creaturas ſingulari dignitate condidit. Huic enim, ſupra aliorum animalium conditionem, rationis & intellectus
libertatem dedit. Propterea volens eius generationem perpetuò ſubſiſtere, in ſexu diſpari, maſculum & fœminam creauit, vt eorum fœcunda propagatione nunquam deſineret emergere futura ſoboles. Quorum quidem complexiones grata quadam commixtione, contemperans,
naturam maſculi calidam & ſiccam, fœmellæ verò frigidam & humidam conſtituit: quò cuiuſque alterius complexionis exceſſus, mutua qualitatum contrariarum repugnantia coerceretur. adeò, vt viri conſtitutio calida & ſicca, mulieris frigiditatem & humiditatem: & econtrà, huius natura frigida & humida,
illius complexionem calidam & ſiccam reiuulceret. Similiter vt maſculus qualitate fortiori dignus, in
mulierem tanquam in agrum ſemen effunderet, & mulier qualitate debiliore prædita, tanquam viri officio ſubdita, ſemen effuſum in gremium natura ſuſciperet. Quoniam ergo mulieres natura ſunt viris debiliores, hinc eſt quòd in eis ſæpius abundant ægritudines, maximè circa membra operi naturæ debita:
quæ cùm in loco ſecretiuri accidant, ipſæ propter verecundiam, & conditionis fragilitatem, non audent
anguſtias ſuarum ægritudinum medico reuelare. Quapropter ego, miſeranda illarum calamitate, præ- C
ſertim cuiuſdam matronæ inſtigatione, compulſus, incœpi diligentius contemplari de ægritudinibus,
quibus fœmininus ſexus ſæpiſſimè moleſtatur. Cùm itaque in mulieribus non tantus abundet calor,
qui prauos & ſuperfluos, qui in eis quotidie congregantur, ſufficiat conſumere humores: nec tantum laborem valeat earum debilitas tolerare, vt per ſudorem poſsit ad exteriora illos natura expellere, ſicut in
viris: ideo ipſa natura, propter defectum caloris, eis præcipuam quandam purgationem deſtinauit, ſcilicet menſtrua, quæ vulgus flores appellat. Nam ſicut arbores non producunt ſine floribus, ſic mulierea
ſine proprijs floribus, conceptionis officio defraudantur. Hæc autem purgatin contingit mulieribus,
ſicut de nocte viris pollutio. Semper enim natura grauata quibuſdam humoribus, ſiue in viris, ſiue in
mulieribus, iugum ſuum nititur deponere, & laborem minuere. Solet præterea huiuſmodi purgariu mulieribus contingere circa decimumtertium, vel quartumdecimum annum, vel paulo citiùs, vel paulo
tardiùs, ſecundum quod in eis magis, vel minùs abundat caliditas vel frigiditas. Durat autem vſque ad
quinquageſimum annum, ſi eſt macra: quandoque vſque ad 60. aut 65 ſi eſt humida in mediocriter pinguibus vſque ad 45. Si autem debito tempore & ordine contigerit talis purgatio, exonerat ſe compe-
tenter natura à ſuperfluis humoribus. Si verò menſtrua plus vel minùs exierint, quàm debent, plures ægritudines inde emergunt. Quoniam inde minoratur appetitus tam cibi quam potus. Quandoque fit D
vomitus & quandoque appetunt terram, carbones, cretam, & ſimilia. Quandoque ex eadem cauſa dolor ſentitur circa collum, dorſum, & in capite. Quandoque adeſt febris acuta, cordis morſus, hydrops,
vel dyſenteria. Hæc autem contiugunt, vel quia tempore longo deficiunt menſtrua, vel quia prorſus
non habent: vnde non ſolùm hydrops, vel dyſenteria, vel morſus cordis accidunt, ſed & aliæ peiures ægritudines. Aliquando enim accidit diarrhœa, propter nimiam frigiditatem matricis: vel quia venæ eius
ſunt multùm graciles, vt in extenuatis mulieribus: quia tunc humores ſpiſſi & ſuperflui non habent liberos meatus, per quos poſſint erumpere: vel quia humores ſunt ſpiſſi & viſcoſi, ideo propter conglutinationem, eorum exitus impeditur: vel quia delicioſè comedunt, vel quia ex aliquo labore multum ſudant, ſicut teſtatur Galenus. Mulier quæ ſe non exercet multùm, neceſſe eſt quòd abundet in multis
menſtruis, ad hoc vt ſana exiſtat. Aliquando mulieribus deficiunt menſtrua, quia in corpore earum coagulatus eſt ſanguis: vel quia ſanguis per alia loca emittitur, vt per os, aut per nares, per ſputum, aut hæmorrhoides. Aliquando deficiunt menſtrua ex nimio dolore, vel ira, vel motu, vel timore. Si autem diu
ceſſauerint, ſuſpicationem grauis ægritudinis futuræ arguunt. Nam vrina earum vertitur in ruborem,
vel in culurem loturæ carnis recentis: quandoque in viriditatem, vel humiditatem, aut
in colorem, qualis eſt color graminis, facies earum
mutatur.

A

DE RETENTIONE MENSTRVORVM.

CAPVT I.

SI igitur deficiunt menſtrua, & mulier ſit corpore extenuata, tunc phlebotometur ei vena quæ eſt ſub cauilla pedis interius, quæ dicitur Saphena, primo die de vno pede, ſequenti die de altero: & extrahatur ſanguis ſecundum quod virtus expoſtulauerit. Quia in omni ægritudine generaliter cauendum & reſpiciendum eſt, vt non nimis debilitetur ægrotans. Refert enim Galenus de quadam muliere, cui defecerant menſtrua per nouem menſes, & in toto corpore conſtricta fuerat & extenuata, cui etiam penitus defecerat comedendi appetitus: vnde ipſe extrahebat ei ſanguinem de prædicta vena per tres dies, de vno pede primo die lib. j. ſecundo die lib. j. de altero pede, tertio die de primo pede iterum ℥. viij. & ita in breui ſpacio rediјt color & calor viuificus, cum debita totius corporis habitudine. Cùm autem venter fuerit conſtipatus, ſicuti frequentiſsimè reſtrictis menſtruis accidit, tunc accipe pilulas de quadã medicina competenti, & acue eas prout ipſum acumen poterit ſuſtinere: & ei tribue. Poſtea phlebotometur de Saphena. Deinde balneetur: & poſt balneum bibat de calamẽto, vel de nepeta, vel mentha coctis cum melle: ita tamen, vt ſeptem partes ſint aqoæ, & nouem mellis. Et ſæpe balneum eſt intrandum. Et poſt balneum bibat de diateſſaron, cum decoctione mellis & aquæ. Conferunt etiam omnia diuretica, vt fœniculum, ſpica, apium, cyminum, ami, caros, petroſelinum, & ſimilia. Hæ omnes herbę, vel ſingu-
B læ, [illegible] vino coctæ, vel cum melle, & potatæ conferunt. Galenus ſic docet. Artemiſia trita cum vino, vel in eo cocta & potata multum confert. In balneo non modicum iuuat, ſi bibatur nepeta, vel in ipſo balneo coquatur: vel viridis trita ligetur ſuper ventrem, vel ſub vmbilico, vel ſuper vmbilicum. Vel decoquatur in olla, & mulier ſupponat ſellam perforatam, & deſuper ſedeat cooperta vndiq;. & per calamũ, vel embotum fumus exeat: vt is introceptus penetret ad matricem. Valet etiam artemiſia cum his herbis ad-[illegible], thapſia, ſeſeli, ſaluia, origano, cymino, ami, ſauina, meliſſa, pulegio, anetho, betonica, aniſo, ſature[illegible], leuiſtico: quæ omnes, vel quædam ex eis decoquantur in aqua: & impleatur ſacculus vnus lana minuti[illegible]mè carpinata, vt ſit in modum puluinaris: & intingatur in illa aqua, & calidus ventri apponatur: & hoc fiat frequenter. Item puluis optimus ad prouocanda menſtrua: ℞. flammulæ, cicutæ, caſtorei, artemiſiæ, betonicæ, myrrhæ, centaureæ, ſaluiæ ana, fiat puluis, & detur ʒ. j. cum aqua decoctionis ſauinæ, & myrrhę, & in balneo bibat, & detur vna vice ℈ j. Si matrix indurùerit, adeo vt illis adiutorijs non poſsint edu[illegible] menſtrua: ℞. fel tauri, aut aliud fel, & puluerem nitri, & cum ſucco apij vel hyſſopi miſceantur: & intingatur ibi lana carpinata: & pòſt prematur vt ſit dura, rigida, & longa, vt in vuluam poſsit immitti: & intromittatur. Aut fiat aliud peſſarium in modum virgæ virilis: & ſit concauum, ibiq; imponatur medicina, & iniјciatur.

DE PAVCITATE MENSTRVORVM.

C

CAPVT II.

MVlieres autem quædam ſunt, quę cùm veniunt ad tempus menſtruorũ, nulla, vel modica habent. Quibus ſic ſubuenias: Accipe radices ſalicis rubeas, de quibus ligantur dolia, & bene ab exteriori cortice munda, & piſta: & eas piſtatas cum vino vel aqua decoquendo diſtempera, & mane de iſta coctione da ad potandum hauſtum tepidum Si verò grauius laborat, tunc dabis ei cibum iſtiuſmodi factum Rubiam maiorem, & maluam teras, & cum farina hordei, & albumine ouorum miſce: & inde fac criſpellas. Valent etiã huiuſmodi herbæ ſuffumigatæ ad prouocanda menſtrua. Vel ad idem accipe verbenam, rutam & piſta fortiter, & coque cum larido: & da patienti ad comedendum. Poſtea radicem ſalicis ſubtilis, & radicem rubiæ maioris tere, & da ſuccum patienti cum vino. Mulieres item ſi pauca habẽt menſtrua, & cum dolore ea emittant, ℞. betonicæ, pulegij, centonicæ (ſantonici) artemiſia ana M. j. decoquantur in aqua vel in vino vſq; ad conſumptionem duarum partium. Poſtea fiat colatura per pannum, & bibatur cum ſucco ſumiterræ. Si verò diu defecerint menſtrua, ℞. reupontici ʒ. ij. artemiſiæ ſiccæ, piperis, ana ʒ j. & fiat inde puluis: de quo bibat mane & ſerò per tres dies, & cooperiat ſe ita vt ſudet. Item ℞. menthæ, pulegij, rutę ana M. j. ſalis gemmæ ʒ. iiij. plantę caulis rubei M. v. & tria capita porri. Hæc omnia coquantur ſimul in olla rudi: & bibat in balneo. Aliud, ℞. radicem ireos, leuiſticum. herbam nepitam,
D colloquintidam, fœniculum, rutam: coqoantur in vino, & illud vinum potui detur. Vel decoquantur in vino ſauina, apium, fœniculum, petroſelinum, leuiſticum, nepita: & bibatur. Item ℞. tanacetum, triſoliũ, artemiſiam: frixa cum butyro, & pone ſuper vmbilicum. Medicus quidam in regione Franciæ ſic fecit: ℞. [illegible]nziber, folia lauri, & ſauinam: trita ſimul in olla rudi ponantur ſuper carbones viuos in ſede perforata, & deſuper ſedeat mulier, & fumum recipiat per inferiora. & ſic menſtrua redibunt, ſit ter, vel quater, vel pluries. Mulier autem quæ huiuſmodi ſomenta frequentat, vuluam ſoam ab intra inongat vnguentis frigidis ne nimis calefiat. Valet etiam ad prędicta fumigatio de cymino, fœniculo, anetho, calamento, mentha, vrtica, omnibus ſimul commixtis, vel ſimplicibos. Valet ad idem ſcarificatio, & ſimiliter coitus. Nocet autem minotio facta in manu. Comedat, ſi ſit ſine febre, porros, cepas, piper, allia, cyminum, piſcee ſquamoſos: & vinum forte bibat, ſi ſit ſine dolore capitis, & ſine defectione neruorum, & ſine febre: quia in omni febre nocet vinum.

DE NIMIO FLVXV MENSTRVORVM.

CAPVT III.

SVnt & aliæ mulieres prædictis cõtrariæ: quæ habent menſtrua inordinatè fluentia: quibus hoc modo ſuccurras. Accipe ſoleas veteres, & pulueriza: & folia lauri fac decoqui: & his decoctis, fiat ſoffumigiũ. Vel accipe cineres calidos & miſce cũ vino rubeo calido, & cõfice in modũ paſtę & malaxa, &

inde accipe ad modum cunei mediocris, & inoolutum panno lineo nouo impone, adhuc tepidum. Vel A accipe ſaluiam,& camphoram:piſta fortiter,& fac ſcripellas (ſcriblitas) cum vino, & coque ſuper tegula: & da patienti ad conſtringenda menſtrua. Poſtea accipe ſemen vrticæ, & cornu cerui, & da patienti puluerem inde factum,ad bibendum cum vino. Reſtringit etiam hoc aliud remedium,quod ſic fit: Accipe cornu cerui puluerizatum cum cinere vrticæ mortuæ,& diſtempera cum aqua pluuiali: & da bibere, non omittendo prædictum ſuffumigium,quod confortat matrices frigidas. Confortantur etiam iſto fumigio: ℞.ſpicæ nardi, carioph. nucis moſcatæ ana puluerizata proijciantur ſuper prunas. Valent & cæteræ purgationes quas diximus. Abundant quoq; menſtrua præter naturam. Quod contingit, quia venę matricis ſunt amplæ & apertæ. Vel quia quandoq; crepantur:& fluit inde ſanguis in multa quantitate:& apparet ſanguis fluens rubeus, & clarus. Quia ex multitudine cibi & potus generatus eſt ſanguis multus, qui cùm non poſsit intra vaſa contineri, prorumpit extrà. Vel contingit quandoq; propter nimiam ſanguinis calefactionem,ex cholera redundante ex felle,quæ facit ſanguinē ebullire:adeo vt non poſsit in venis contineri. Vel quia phlegma ſalſum admiſcetur ſanguini, & ipſum attenuat,& à venis facit prorumpere extrà. Si ſanguis,qui egreditur,ſit citrinus, aut vergat ad citrinitatem,ex cholera contingit: Si ad albedinem, ex phlegmate: Si ad ruborem, ex ſanguine. Huiuſmodi ægritudines emergunt propter humores interius corruptos,quam corruptionem natura dedignatur ſuſtinere. Quandoq; cõtingit propter diabroſim:ex qua ſæpiſsime ſequitur mors. His de cauſis mulier diſcoloratur, & macreſcit: & ſi diu B durauerit,in hydropem de facili conuertitur. Hepatis enim ſubſtantia infrigidatur propter ſubtractionē ſanguinis, per quem deberent membra in ſuo calore naturali conſeruari. Vel quandoq; accidit propter defectum caliditatis ſuccoſitatem digerere nequeuntis,& debito modo humores commutare nō valentis. Si ergo ſanguis eſt in cauſa,minuendus eſt de mano, vel brachio, vt ſanguis ſurſum prouocetur. Sumendum eſt etiam aliquod leue catharticum. Si cholera ſit in cauſa, quæ à felle redundat, detur triſera Sarracenica, & roſata nouella cum ſucco violarum, & ſcariolæ. Si contingat ex abundantia phlegmatis & choleræ nigræ, detur aliqua hierarum cum aqua calida,vel vino ſecundum alios,& bibat. Poſt purgationem verò apponenda ſunt quædam conſtrictiua exterius & interius, quæ conſtringant. Potet ergo aquam in qua coctæ ſint cortices mali granati, pſidiæ, flores roſarum rubearum, gallæ, nux muſcata, folia quercus, bedegar, rubus, agrimonia, plantago. Hæc omnia immixta,vel ſimplicia iuuant. Poſt cibum, vel inter cibaria detur eis puluis lapidis hæmatitis cum aqua pluuiali diſtemperatus ad potandum: vel puluis coralli, & gummi balauſtiæ, ſeminis myrti portulacæ, boli armeni: & puluis de cornu cerui, plantaginis,centinodij,ſanguinis draconis,ſpodij,ſeminis citoniorum. Comedat gallinas coctas in pane, piſces recentes in aceto coctos, panem hordeaceum. Bibat ptiſanam de hordeo factam, in qua primitùs coquatur radix plãtaginis,& bulliat cum ptiſana,& melius erit. Poſtea bulliat in aqua marina donec crepet, C & corrugetur: & apponatur acetum, & coletur per pannum, & detur ad potandum, Bibat etiam vinum rubeum cum aqua marina lymphatum. Ponatur quoq; ventoſæ ignitæ inter mammillas, quæ ſanguinem ſuperius trahant. Inijciatur ſuccus plantaginis per peſſarium. Valet etiam ſuccus ſemperuiuæ, ſi cum vino bibatur albo. Similiter ſuccus perſicariæ valet ſuper ventrem linitus. Item accipe duo fruſta laridi lata cum ſale,& deſuper aſpergatur ſuccus coriandri cum ſemine eius,& puluis abſynthij,& vnum fruſtum ligetur ſuper vmbilicũ,& alterum ſuper renes Fiant etiã duo emplaſtra de abſynthio cum axungia,& ligentur ſuper renes & ventrem: quibus ſi addantur folia myrti trita, melius erit. *Aliud.* Accipe teſtas nucis maioris,& fac puluerem,& da in potu cum aqua marina. Poſtea fac emplaſtrum de ſtercoribus ouium, vel cati cum axungia, & ſuperponatur ventri & renibus. Vel fac puluerem de teſtis ouorum, & da in potu per tres dies cum aqua tepida, quantum poteris leuare cum duobus digitis.

DE SVFFOCATIONE MATRICIS.

CAPVT IIII.

QVandoq; ſuffocatur matrix: quandoq; videlicet ſurſum tollitur, vnde prouenit ſubuerſio ſtomachi, & appetitus debilitatio ex debilitate cordis. Quandoq; patiuntur ſyncopen, & ita euaneſcit pulſus, quòd penitus non ſentitur, ex eadem cauſa. Quandoq; mulier contrahitur, ita quòd caput D iungitur genibus,& viſu caret,& vocis officium amittit,naſus diſtorquetur, labia contrahuntur, & dentes

lib 6. de loc. aff. cap. 5.

ſtringit,& pectus ſurſum præter ſolitum eleuatur. Galenos refert de quadã muliere, quę ita patiebatur, & amiſerat pulſum & vocem,& erat quaſi defuncta: quia exterius nullum ſignũ vitæ apparebat: ſed tamen circa cor natura adhuc parum caloris retinuerat. Vnde quidam iudicabant eam mortuam. Galenus verò lanam bene carpinatam naribus & ori eius appoſuit, cuius motu eam viuam recognouit. Contingit autem hoc mulieribus,quia ſperma nimium corruptum abundat in eis, & in venenoſam naturam conuertitur. Et præcipuè accidit illis, quæ viris non vtuntur, maximè viduis, quæ antea conſueuerunt vti carnali commercio. Virginibus etiam ſolet euenire, quæ ad annos nubiles peruenerunt, & viris vti non poſſunt: cùm in eis maximè abundet ſperma, quod per maſculum natura vellet educere. Ex hoc autem ſemine ſuperabundante & corrupto, quædam fumoſitas frigida diſſoluitur, & aſcendit ad partes quaſdam, quæ à vulgo Collaterales dicuntur: quia cordi & pulmoni ſunt vicinæ, & cæteris inſtrumentis vocalibus, vnde ſolet fieri impedimentum vocis. Huiuſmodi morbus ſolet etiam principaliter oriri ex defectu menſtruorum. Ideo cùm deficiant menſtrua,& ſemen ſuperabundet, tanto moleſtior & prolixior eſt ægritudo, maximè quando partes occupat altiores. Summum igitur remedium eſt, vt manus & pedes mulieris moderatè fricentur cum oleo laurino, & naribus applicentur ea quæ ſunt grauis odoris, vt galbanum, opopanacum, caſtoreum, pix, lana combuſta, pannus lineus combuſtus,& pellis combuſta,& aſſa fœtida. Sed tamē oleis & vnguentis, quæ ſunt odoris aromatici, debent vuluæ earum inungi intus & extrà: qualia ſunt oleum muſcellinũ,& oleum nardinum, ſed ſuper omnia melior eſt inunctio

facta

A ... cum zibeto. Hæc enim menſtrua attrahunt & prouocant. Præterea apponantur ventoſæ in inguine, & pectine. Itē in ſero accipiat diacyminū cum ſucco apij, vel nepitæ, vel cū ſyrupo de calamento. Vel recipe caſtorei, piperis albi, coſti, mēthæ. apij ana ℥.j terantur, & diſtēperentur cum vino albo vel dulci, & d. ſerò ℥.iij. Iuſtianus medicus contra hunc morbū præcepit cyminū deſiccari, & in potu dari ℥ j. vel cochlearia duo. Præcepit etiam vulpis priapū, vel capreoli accipi, & inde fieri puluerē, & per peſſarium inijci. Ad idem multùm valet radix leuiſtici cocta & trita cum axungia, & ligata ſuper vmbilicum.

DE DESCENSV MATRICIS.
CAPVT V.

SI contingat poſt partum matricem nimis de loco ſuo deſcendere inferiùs, calefiat auena prios homectata, & ſaccellata apponatur. Mouetur autem quandoq; matrix de loco ſuo, & quandoq; deſcendit, & quandoq; per vuluam egreditur foras. Et hoc contingit propter neruorum remollitionem, & frigidorum humorum abundantiam. Huiuſmodi verò remollitio & infrigidatio contingit ex aere frigido per orificia matricis ſubintrante, vt quando mulier detecta ſe directè oppoſuerit aeri frigido. Vel ſi ſuper lapidem frigidum diu ſedeat. Quandoq; contingit ex balneo aquæ frigidæ, quia per hoc debilitatur matrix, ideo exit de loco ſuo. Interdum etiam contingit per conatum pariendi. Si deſcendit, & non exit
B foras, apponenda ſunt naribus aromatica. vt balſamus, muſcus, ambra, ſpica, ſtorax, & ſimilia. Sed inferius fumigetur rebus fœtentibus, vt eſt pannus lineus combuſtus, & ſimilia. Fomentetur vmbilicus, lana vino & oleo infuſa. Si verò matrix exierit, diſtemperentur aromatica cum ſucco abſynthij: & ex eis inungatur venter cum penna. Poſtea recipe rutæ, caſtorei, artemiſiæ ana partes æquales, & decoquátur in vino vſq; ad conſumptionem duarum partium: deinde da in potu. Saccelletur venter & vmbilicus de frumento cocto. Poſtea matrix egreſſa manu appoſita reſtituatur vſq; ad locum ſuum concuſſa. Poſtea mulier intret aquam, in qua cocta ſint balauſtia, roſæ, cortices mali granati, gallæ, ſumach, myrtilli, glandes, folia & cortices quercos & nuces cupreſsi, & lenticula. Deinde fiat ſtupha, quæ multum valet, quia Galenus præcepit eis facere ſtupham de buxo poſito in olla ſuper carbones viuos: & mulier ſedeat deſuper cooperta, & fumum intra ſe recipiat. Diæta ſit frigida & ſtyptica ſine cymino, pipere, & ſine omni acumine. De fructibus comedat coctana, meſpila, ſorba mala acria, & ſimilia. Bibat vinum temperatum ſtypticitate participans. Experimentum probatiſsimū ad matricem egreſſam. ℞. polueris de corde cerui, foliorum lauri ana ℥ j. myrrhæ ℈.j. diſtemperentur trita cum vino & dentur potanda: & ſic matrix reuertetur in ſuum locum.

DE MOTV MATRICIS EX SVO LOCO, QVAE tamen non eleuatur, neq; deprimitur.
C
CAPVT VI.

ALiquando mouetur matrix de loco ſuo, non tamen ſurſum eleuatur verſus ſpiritualia, nec per orificium egreditur foras, neq; deſcendit. Cuius ſignum eſt, quòd mulier ſentit dolorem in ſiniſtro latere, menſtruorum retentionem, diſtorſionem membrorum, difficultatem mingendi, tortiones & rugitus ventris. Accipe ergo econtrà apium, & fœnumgræcum, & trita cum vino da putui. *Aliud.* ℞. agaricum, ſemen plantaginis atq; ſatureiæ: pulueriza, & da in potu cum vino, vel in melle cocto. Ad hoc vt vulua nō moueatur de loco ſuo, & vt nulla duritia moleſtetur. ℞. medullæ cerui, adipis anſerini, ceræ rubeæ, butyri ana ℥.ij. quibus addendo fœnumgræcum, ſemen lini: coquantur in aqua ad lentum ignem vſq; ad plenam decoctionē, & inijciatur per peſſarium. Iſtud enim eſt vtile contra plures morbos oris matricis.

DE NIMIA CALLIDITATE MATRICIS.
CAPVT VII.

COntingit quandoq; matricem diſtemperari in caliditate, ita quòd maximus ardor & calor ibi ſentiatur. Cura hoc modo: ℞ opij ℈.j. adipis anſeris ℈ j. ceræ, mellis ana ℈.iij. olei ℥ j. albumina duorū ouorum, & lac mulieris: commiſceantur, & inijciantur per peſſarium.

DE APOSTEMATE MATRICIS.
CAPVT VIII.

D QVandoq; naſcuntur in matrice inflationes & apoſtemata diuerſi coloris. Si à felle exiens cholera cauſa eſt apoſtematis, tunc febrem habet & cancrum. Si à frigidis humoribus cauſa fuerit, tumidum & durum eſt apoſtema, & ſentit mulier in coxis, anchis, & tibijs grauedinem cum multo dolore. Aliquando naſcūtur ibi apoſtemata ex ventoſitate, vel ictu, vel alijs læſionibus, vel ex eo, quod nōnunquā menſtrua deficiūt. Si naſcuntur in exteriori, vel anteriori parte matricis, dolor ſentitur circa vuluā, & inde naſcitur ſtrāguria. Si apoſtema fuerit interius in orificio matricis, dolor ſentitur circa vmbilicum & renes. Si in parte poſteriori, dolor ſentitur in dorſo ſub coſtis, & venter conſtipatur. Si de ſanguine, vel cholera rubea ſit natū apoſtema, febris adeſt continua, vel acuta ſitis, & dolor nimius. Si ergo ſit de calida cauſa, expedit vt vngantur muliebria, & trahatur ſanguis à vena quæ cadit ſub pede (ſicut aſſerit Galenus) non de manu. Quia nocuum eſſet in paſsionibus matricis ſurſum trahere ſanguinē: auferrentur enim menſtrua, propterea ab inferiori parte trahatur ſanguis iuxta virtutē patientis Et ſi fortis fuerit mulier vt poſsit ſuſtinere, bis in die minuatur Poſtea accipiat in potu aquam eorum quæ mitigant caliditatem, vt eſt ſuccus morellę, plantaginis, ſemperuiuę, hyoſcyami, caſsilaginis, mandragorę, & ſimilium. Fiat etiam emplaſtrum quod mitiget dolorem & confortet virtutē. vt de ſucco portulacæ, ſemperuiuæ pſidiæ, plantaginis, ſcariolæ, & oleo roſato. Poſtea apponantur maturatiua, vt ſemen lini cum butyro, malua, & fœnugræcum, cocta cum adipe anſeris, vel gallinæ, albumen oui, melilotū. De his ſimpli-

bus, vel compoſitis fit peſſarium. Item dicit Galenus, quòd multum prodeſt ſedere in aqua, vbi cocta A ſit ſpica. Paulus docet fieri peſſarium ad duritiem matricis, & inuerſione eiuſdem, & inflationem, & ventoſitatem à corpore eijciendam. ℞. medullæ vituli, adipis caponis, meliloti, taxunis ana ad pondus xij. denariorum, medullæ cornu cerui ℈. iij. adipis anſeris, gallinæ ana ʒ. ij mellis ʒ. ij. œſypi, hyſſopi, ceroti ad pondus vij. denariorum. Omnia terantur, & commiſceantur, & diſtemperentur cum lacte mulieris, & oleo roſaceo, & inijciatur per peſſarium, & fiat inde emplaſtrum. Si frigidum ſit, & generatum ex groſsis humoribus: ℞. fœnumgræcum, melilotum, ſemen lini, & rutam: coquantor in aqua, & de ſubſtantia fiat emplaſtrum, & ſuccus peſſarizetur. Sæpe vtatur balneis & emplaſtris. Diæta ſit ſubtilis, vt groſsities humorum attenuetur. Et ſi ad ſaniem volueris apoſtema ducere, apponatur maturatiua, & cutem rumpentia, vt ſanies effluat. ſicut ſemen lini, fœnumgræcum, farina hordei cocta ſimul cum farina tritici, vel fabæ cum fimo columbarum ſylueſtrium coctæ. Si autem apoſtema crepuerit, & ſanies inde effluxerit in veſicam, bibat lac caprinum, vel aſininum: & fiat peſſarium de ptiſana & melle, & inijciatur in matricem.

DE VLCERIBVS MATRICIS.

CAPVT IX.

VLceratur qoandoq; matrix de acumine medicinæ, vel materiæ. Quandoque ex aborſu, quod cognoſcitur per ſaniem egredientem, & dolorem, & punctionem matricis. Si vulnera ſint ex ſanie, B vel corroſione venæ, ſanies vergit aliquantolum in nigredinem cum fœtore horribili. Primò ergo debent apponi mundificatiua ſaniei, & dolorem mitigantia, vt eſt ſuccus morellę, & plantaginis, cum oleo roſaceo, & albumine oui, cum lacte mulieris, & cum ſucco protulacæ, vel lactucæ, quæ ſint frigidæ naturæ. Diæta ſit frigida. Balneetur in aqua vbi cocta ſint, roſæ, myrtus, fœnogræcum, pſidia, lenticula, galla, balauſtia, & ſimilia. Si verò venæ putrefactæ ſint, detur ſanguis draconis, vel myrrha, vel bolua, vel thus, vel ariſtolochia longa, & de his ſimplicibus, aut compoſitis fiat clyſter, vel peſſarium. Nec minus valet acacia, cum lino per peſſarium iniecta.

DE PRVRITV VVLVAE.

CAPVT X.

PRuritus vuluæ ſi fuerit, accipe camphoram, lithargyrum, baccas lauri, & albomen oui, & fiat peſſarium vel clyſter. Galenus dicit, quòd puluis fœnogræci cum ſanguine anſeris valet ad duritiem matricis, ſicut teſtatur Hippocrates.

DE IMPEDIMENTO CONCEPTIONIS, ET DE his quæ faciunt ad impprægnationem: & quæ eandem impediunt.

CAPVT XI. C

QVædam mulieres ſunt inutilea ad concipiendum: vel quia nimis tenues ſunt & macræ, vel quia ſunt nimis pingues, in quibus caro circumuoluta orificio matricis, conſtringit eam, nec permittit ſemen viri in ipſam intrare. Quædam habent matricem ita lenem & lubricam, quòd ſemen receptum nequeat in ea retineri. Quod contingit quandoq; vitio viri, qui habet ſemen nimis tenue, quod infuſum matrici, liquiditate ſua foras labitur. Quidam etiam viri teſticulos habent valde frigidos, ſiccos: illi raró, aut nonquam generant: quia ſemen eorum eſt inutile generationi. Manifeſtum eſt igitur quòd conceptio impeditur tam vitio viri, quàm mulieris Si vitio mulieris, hoc dupliciter contingit: vel ex nimia matricia caliditate, vel humiditate. Matrix enim quandoq; ſua lenitate præter naturam ſperma iniectum retinere non poteſt. Et quandoq; præ nimia ſui humiditate ſperma ſuffocat. Et quandoq, ex nimia caliditate matricis ſemen comburente, nequit concipere. Si ergo præ nimia caliditate & ſiccitate matricis mulier non poſsit concipere, hæc erunt ſigna. Labia vuluæ apparent vlcerata, & tanquam Boreali vento excoriata cum maculis rubeis: adeſt & ſitis aſsidua, & caſus capillorum Hæc ergo cùm videris, & mulier 30. annos habuerit, incurabilem iudicabimus. Si autem fuerit iuuencula, neq; paſsio diuturna, ſic ei ſubuenias: Accipe maluam, atremiſiam, & in aqua decoque, & cum tali decoctione ter vel quater ſumiges patientem: inter quas fumigationes, ſuppoſitoria: & etiam peſſaria vuluæ cum oleo muſcellino, & D modico moſco facies, vt matrix conſortetur. Sed in die ſeptimo poſt purgationem, vel fumigationé factam, accipe de trifera magna ad modum glandis, & inuolue in bombace, & inde ſuppoſitorium facies vuluæ, vt beneficio talis ſuppoſitorij, & tot fumigationibus recipiat aliquam confurtationem, lenitatē, & ſanguinem. In ſequenti verò die eam facies cum viro coire. Eadem quoq; cura ſequenti ſeptimana, ſi expediat, vtaris, faciendo ſuffumigationes prędictas, & alia, vt diximus, beneficia adhibendo. Hoc facies quouſq; prædicta ſymptomata remittantur: & eam bis, vel ter faciea coire in hebdomada, quia ſic citius poterit impprægnari. Si verò præ nimia humiditate matrieis concipere non poſsit, hæc erunt ſigna: Oculos habebit lacrymoſos aſsiduè. Cùm enim matrix cerebro per neruos alligata ſit, neceſſe eſt vt cerebrū matrici compatiatur: vnde ſi matrix nimiā in ſe habet humiditaté, ex ea cerebrum impletur, quæ ad oculos redundans, eos inuoluntariè cogit emittere lacrymas. Et quòd cerebrū matrici compatiatur, ſignum eſt alienatio mentis ex menſtruorum retentione. Purgetur ergo inprimis cum Theodorico eruptio. Tumq; tres vel quioq; pilulas de eodem Theodorico vel Paulino præcipimus fieri etiam in bombace, ne diſſoluantur, inuolui, & qoantū prudenter poſsibile per pudenda intromitti. Si vero matrix nō bene purgata fuerit, in alio die eodem modo peſſarium de trifera cum modico muſco ei facies. Et hoc tandiu continuabis, donec à ſuperfluitate humiditaté euacuatam cognoueria. Et poſtea accipe parū de muſco

cum

A cum oleo muſcatellino, vel alio odorifero: quod iterum per vuluam intromittatur. Et ſi bene purgata fuerit, ſentiet odorem in ore: vnde ſi quis eam oſcularetur, crederet eam muſcum in ore tenere. Item ſi ſitim propter hanc purgationẽ habuerit, ſcias eam bene purgatam eſſe: quare ita purgata frequenter coëat, & concipiet. Quòd ſi vitio viri impediatur cóceptio, fit hoc aut defectu ſpiritus ſperma impellentis, aut defectu ſpermaticæ humiditatis, aut defectu caloris. Si ex defectu caloris, ſignum eſt quod non appetit coitum. Vnde oportet talibus renes inungere cum arrogon. Vel accipe ſemen erucæ, & euphorbium, & in pulverem ſubtilem redige, & cum oleu muſcatellino & pulegino miſceas, & inde renes inungas. Si autem fiat defectu ſpirituum, ſignum eſt, quia appetit, ſed non erigitur virga. Cui ſuccurrimus cum vnguento multorum ſpirituum generatiuo. Si verò defectu ſpermatis, ſignum quia cum coit, nihil aut parum ſeminis emittit. Huic ſubuenimus cum augmentantibus, & generantibus ſpermata, vt ſunt cepæ, paſtinacæ domeſticæ, & ſimilia. Si mulier fuerit ſterilis, aut vir, hoc modo percipies. Accipe duas ollas, & in vtranq; pone cantabrum, & in vnam earum cum cantabro infundas de vrina viri, & in alteram de vrina mulieris: & ſic ollæ permittantur per nouem vel decem dies. Et ſi ſterilitas ſit vitio mulieris, inuenio vermes multos, & cantabrum fœtidum in eius olla, & econtrà habebis indicia ſimilia ex altera vrina, ſi ſterilitas ſit vitio viri. Si verò in neutra vrina talia ſigna videris, neuter erit in cauſa ſterilitatis: ideo tũc puterunt medicinæ beneficio adiuuari vt concipiant. Vnde ſi volunt concipere maſculum, vir accipiat
B matricem & vuluam leporis, & faciat exiccari, & pulverizatum diſtemperet cum vino, & bibat. Similiter mulier faciat de teſticulis leporis, & in fine menſtruorum iaceat, cum viro ſuo, & tunc maſculum concipiet. Aliud remediũ eſt. Accipiantur hepar & teſticuli parui porci, quem ſolum ſcropha edidit, & ſiccentur: fiat inde puluis, & detur in potum maſculo vel mulieri nõ potentibus generare, & concipient. Item ſi mulier vult imprægnari, accipiat teſticulos verris vel apri, & faciat deſiccari, & in pulverem redigi, de quo mulier eum vino bibat poſt purgationem menſtruorum: deinde coeat cum viro, & concipiet. Nota, dicit Galenus, quòd mulieres, quæ habent vuluas anguſtas, & matrices ſtrictas, non debent viris vti, ne concipientes moriantur. Sed cùm non omnes illæ poſsint abſtinere, indigent noſtro auxilio. Ideo ſi illarum quædam ob periculum mortis non auderet concipere, illa ſecum carne nuda ferat matricem capræ, quæ nunquam habuit fœtum. Inuenitur lapis quidam dictus gagates, qui geſtatus in collo, vel etiã guſtatus, prohibet conceptionem. Item accipe muſtellam maſculum, & auferantur ei teſticuli, & relinquatur viuus: hos teſticulos ferat ſecum mulier in ſinu ſuo, & liget eos in pelle anſerina, vel in alia pelle, & non concipiet. Si autem læſa fuerit in partu, & præ timore mortis non vult amplius concipere, ponat in ſecundina tot grana cataputiæ, vel hordei, quot annis vult ſterilis permanere. Et ſi in perpetuum vult ſterilis permanere, plenam manum imponat.

C
DE FORMATIONE SEMINIS CONCEPTI.
CAPVT XII.

PRimo menſe fit purgatio ſanguinis: ſecundo fit expreſsio ſanguinis & corporis: tertio, vngulas & capillos producit: quarto, motum, & ideo nauſeant mulieres: quinto accipit fœtus ſimilitudinem patris vel matris: ſexto, neruorum conſtrictionem: ſeptimo, oſſa & neruos confirmat: octauo, mouet natura, & infans rerum beneficio repletur: nono, à tenebris procedit in lucem.

DE SITV FOETVS IN VTERO MATRIS.
CAPVT XIII.

REfert Galenus, quòd ita ligatur fœtus in matrice, ſicut fructus in arbore: qui cum procedit à flore, *ſuper aph.1.ſect.* tenerrimus eſt, & ex qualibet occaſione corruit: ſed cùm adultus fuerit, & aliquantulum maturior, *4.* & firmatus adhæſerit arbori, non de leui occaſione corruet. Cum autem totaliter maturior fuerit, per ſe, & non alia occaſione decidet. Sic cum primò educitur infans ex ſemine concepto, tenera & non firma ſunt eius ligamenta quibus alligatur matrici, & ideo de leui emittitur per aborſum. Vnde mulier propter tuſsim, diarrhœam, vel diſenteriam, vel motum nimium, vel iram vel minutionem ſanguinis poteſt fœtũ amittere. Cùm verò infuſa eſt anima in puero, pauló firmius adhæret, neq; citó labitur. Sed
D cum puer maturauerit, naturæ officio citó educitur. Vnde Hippocrates dicit, quod ſi mulier indigeat *4 aph.1.* purgatione, uel minutione, hæc non facias ante quartum menſem: ſed in quinto vel ſexto poteſt purgari, vel minui, ſi neceſſe fuerit: ſed tamen moderatè cum cholagogo, vel apozemate, cum cautela prout virtus patientis poterit pati: vltra verò & ante hoc tempus, periculoſa erit euacuatio. Maturato tandem tempore partus puer mouet ſe vehementiùs, & nititur ad egreſſum: cum ipſius temporis natura vuluã aperiri facit: vt fœtus inueniat ſui exitus libertatem; & ita fœtus de cubili ſuo, ſcilicet de ſecundina naturæ vigore expellitur.

DE SIGNIS IMPRAEGNATIONIS.
CAPVT XIIII.

AD cognoſcendum vtrum mulier geſtet maſculum vel fœminam, accipe aquam de fonte, & mulier extrahat duas vel tres guttas ſanguinis, vel lactis de dextro latere, & infundantur in aquam: & ſi fundum petant, maſculum gerit: ſi ſupernatent, fœminam. Vnde dixit Hippocrates, mulier quæ *5. Aph.42. Auic. lib.3. F. 21. Tr.1.cap.13.* maſçulum gerit bene colorata eſt, & dextram mamillam habet groſsiorem: ſi pallida eſt, gerit fœminam, & ſiniſtram mamillam habet groſſiorem.

DE REGIMINE PRAEGNANTIVM. A
CAPVT XV.

MVlier quando incipit imprægnari, cauendum eſt ne nominetur coram ipſa quod non poſsit ha-
beri. quia ſi poſtulauerit, & non detur ei, dat occaſionem abortiendi. Quod ſi appeteret argillam,
vel cretam, vel carbones, dentur ei fabæ coctæ cum zuccharo. Inſtante autem tempore partus ſę-
pe balneanda eſt mulier: & inungatur venter eius cum oleo oliuarum, vel cum oleo violarum: & come-
dat cibos leues, & digeſtibiles. Si verò pedes eius tumuerint, inungantur cum oleo roſaceo, & aceto. Et
poſt cætera cibaria comedat volatilia, cydonia, mala granata. Et ſi venter eius ventoſitate diſtendatur,
accipe ſeminis apij, ameos menthæ ana ʒ.iij maſtiches, caryophyllorum, cardamomi, radicis rubiæ ma-
ioris ana ʒ iij. caſtorei, zedoariæ, ireos ana ʒ.ij zuc ʒ.v. fiat puluis ſubtiliſsimus, & conficiatur cum mel-
le: & dentur ei ℈.iij. cum vino, hoc enim materiæ aufert ventoſitatem, & aborſum prohibet, ſi prout de-
cet recipiatur.

DE REGIMINE PARTVRIENTIVM.
CAPVT XVI.

TEmpore partus imminente, paret ſe mulier, vt mos eſt: obſtetrix ſimiliter. Fiat quoq; cum magna
cautela ſternutatio, conſtrictis naribus & ore: vt maxima pars virtutis ſpirituum tendat ad matri- B
cem. Deinde detur ei decoctio fœnigræci, muſcilago lini, & pſyllij, vel parum theriacæ, vel diateſ-
ſaron cum decoctione artemiſiæ in vino. Item de galbano cum aſſa fœtida, & myrrha, vel ruta fiant tro-
chiſci, & inde fiat fumigium ad nares. Super omnia caueat ſibi à frigore. Et non fiat ſuffumigatio aroma-
tica ad nares, ſed ad orificium matricis tutius poteſt opponi: quia matrix ſequitur odorifera, & fugit fœ-
tida. Ad hoc valent ſpecies odoriferæ, vt muſcus, ambra, lignum aloes, & ſimilia pro diuitibus: item &
herbæ odoriferæ, vt mentha, pulegium, calamentum, origanum, & ſimilia pro pauperibus. Notandum
quòd ſunt quædam phyſica remedia, quorum virtus eſt nubis obſcura, quæ ab obſtetricibus facta pro-
feruntur. Teneat ergo patiens magnetem in manu dextra, & confert. Item raſuram eboris bibat. Item
corallus in collo ſuſpenſus prodeſt. Similiter album illud quod inuenitur in ſtercore accipitris, datum
in potu confert. Item in ventre hirundinis, ſiue in nido inuenitur lapis primogeniti, cuius lotura ad idem
valet, & ad alia multa.

DE DIFFICVLTATE PARTVS.
CAPVT XVII.

SVnt autem quædam mulieres ita anguſtioſæ in officio partus, vt vix, vel nunquá ſe expediant: quod
ex diuerſis cauſis ſolet prouenire. Quandoq; enim calor extraneus ſoperuenit circa interiora: vnde C
ipſę nimis anguſtiantur in partu. Quandoq; nimis paruus eſt exitus matricis. vel quia nimis pinguis
eſt mulier: vel quia fœtus eſt mortuus, non iuuans naturam in ſuo motu. Et hoc multum contingit mu-
lieri iuueni parienti in hyeme: cùm naturaliter habeat orificium matricis ſtrictum, quod propter frigidi-
tatem temporis & aeris plus conſtringitur. Quandoq; ab ipſa muliere calor totus exhalat, vnde ſine vi-
ribus relinquitur, ideo deficit in expediendo ſe à partu. Primò ergo ſi acciderit difficultas partus, ante
omnia recurrendum eſt ad Deum: Deinde ad inferiora deſcendendo expedit mulieri difficilè parienti
balneari in aqua, vbi coctæ ſint maluæ, fœnogræcum, ſemen lini, & hordeum. Inungantur latera, venter,
coxæ, & ilia cum oleo violarum, vel roſarum. Fricetur fortiter, & detur ei in potu oxyzaecara, & pulue-
re menthæ, & abſynthij ʒ j. Prouocetur ſternutatio cum puluere thuris, naribus impoſito, vel cum pul-
uere candidi piperis, vel euphorbij. Ducatur mulier lento paſſu per domum. Et qui aſsiſtunt, non reſpi-
ciant eam in vultum: quia mulieres ſolent inde verecundari in partu, & poſt partum. Si autem puer non
egrediatur eo ordine quo debet, vt ſi prius tibiæ, vel brachia exeant, adſit obſtetrix cum parua & ſuaui
manu humectata in decoctione ſeminis lini, & fœnogræci, reponendo puerum in locum ſuum, ordine
recto. Si verò puer ſit mortuus, accipe rutam, artemiſiam, abſynthium, piper nigrum: & hæc tria da in
vino, vel aqua vbi cocti ſunt lupini. Vel teratur ſatureia, & ligetur ſuper ventrem: & exibit fœtus ſiue vi-
uus, ſiue mortuus. Idem facit verbena potata cum vino, vel aqua, vel aceto Vel accipiatur aqua ſalſa, vel
roſata, & lac aſinæ ana, & detur ad potandum. Vel accipiatur butyrum cum melle, & vino, & detur ad bi-
bendum. Quòd ſi adhuc tardetur partus, vel ſi fœtus mortuus ſit in ea, & non liberetur: accipe rutam, D
artemiſiam, opopanacum, abſynthium cum modico oleo, & pauco zucc. terantur, & ponantur ſuper in-
guina, vel ſuper vmbilicum: & melius valet. Item cingatur mulier de ſpolio ſerpentis, de quo ſerpens
exiuit. Idem operatur lapis Aetites ligatus ad femur. Vel alligetur radix cucurbitæ renibus eius, & aufe-
ratur quam citò fœtus exierit, ne matrix exeat poſt egreſſum pueri. Præterea difficulter parturientibus
ſubueniendum eſt hoc modo. Paretur balneum, & intromittatur mulier: & poſt exitum fiat fumigium
de ſpica, & ſimilibus aromatibus, ad confortandum, & aperiendum. Fiant etiam ſternutatoria de helle-
boro albo in puluerem bene redacto. Dixit enim Copho: conquaſſentur membra, & rumpantur coty le-
dones, & ſic fœtus egredietur. Item his quæ multum laborant pariendo fœtum mortuum, ſic ſuccurren-
dum eſt. Ponatur patiens in linteamine, & tendatur à quatuor fortibus hominibus per quatuor angu-
los, capite patientis aliquantulum eleuato huc & illuc, ab oppoſitis angulis fortiter trahatur linteamen,
& ſtatim pariet, Deo fauente. Si autem ſecundina intus remanſerit, properandum eſt vt exeat. Prouo-
cetur ergo ſternutatio ore clauſo, & naribus. Aut fiat lixiuium de cinere facto de fraxino, cui admiſcen-
do pulueris ſeminis maluæ ʒ.j. detur ei ad bibendum: & ſtatim vomet. Vel detur ipſe puluis de ſemine
maluæ cum aqua calida: & ſi vomat, bonum eſt. Et ſuffumigetur ſubtus oculis de oſsibus piſcium ſalſo-
rum, vel de vngula caballina, vel ſtercore cati, vel agni: iſta enim ſecundinam educunt. Valet etiam de-

coquere

A coquere ſemen lini in aqua calida,& dare ad bibendum. Idem facit bdellium cum vino. Si verò ſanguis non exierit poſt ſecundinam, fiant ea quæ dicta ſunt ad menſtrua prouocanda. Quòd ſi contingat difficultas partus ex conſtrictione orificij matricis, cuius cura grauior eſt inter omnes, ideo tale ſubiūgimus conſilium: Prouideat ſibi mulier in tribus vltimis menſibus in diæta, ita vt vtatur lenibus cibis & digeſtibilibus, vt per ea membra dilatentur: qualia ſunt vitella ouorum, carnes,& iuſcula pullorum,& minorum auium, ſcilicet perdicum, phaſianorum, & piſcium ſquamoſorum cum bono condimento. Fiatq; ei balneum ſæpius de aqua dulci, in qua ſi apponantur herbæ mollificatiuæ, ſicut maturæ,& huiuſmodi: & melius erit. Sed fugiat balneum aereum,& ſtupham. Et cùm de balneo exierit, inungatur vnguentis calidis, vt oleo laurino, & oleo de ſemine lini,& axungia anſeris, vel anatis, vel gallinæ. & hæc inunctio fiat ab vmbilico inferiùs cum prædictis vnguentis calidis.

DE REGIMINE INFANTIS.

CAPVT XVIII.

INfantis aures premendæ ſunt ſtatim: & hoc multotiens eſt faciendum. Poſtea obſeruandum ne lac ſubintret aures, aut nares, cùm ablactatur. Et ligetur vmbilicus tribus digitis à ventre menſuratis. Quia ſecundum retentionem vmbilici erit virga virilis maior, vel minor. Et vt rectius loquatur, vnge

B palatum cum melle,& nares cum aqua calida: Et factis vnctionibus, ſemper mundificetur, & muſcilagines ſemper emungantur & emundentur. Puer præterea ſæpe eſt fricandus, & quælibet eius membra in vnaquaq; parte faſcia ſunt retinenda, & iungenda: & rectificanda ſunt eius membra, caput videlicet, frons, nares, venter,& renes temperentur, ne multa ex eis exeat vnctuoſitas, vel humiditas. Quòd ſi aliquid iſtorum appareat, diutius à ſulita faſciatione cogatur abſtinere, & diutius dormiat. Poſtea verò in aqua calida balneetur, & ad ſuam conſuetudinem reducatur: & ſi opus ſit, de medicinis ſoporiferis parum detur, vt dormiat. Cutis eius æqualiter eſt mouenda: quod etiam conſueuit fieri poſt mamillarum ſuſceptionem. In principio natiuitatis oculi cooperiendi ſunt: & ſummopere cauendum eſt ne ſit in loco lucido. Ante ipſum ſint diuerſæ picturæ, panni diuerſi coloris, margaritæ. Coram eu cantilenis, & facilibus utendum vocibus, nec aſperis vocibus cantandum, neq; raucis, ſicut bombardis. Poſtquam hora loquendi appropinquarit, nutrix eius linguam frequenter cum melle & butyru vngat. Et hoc maximè faciendum eſt, cum loquela tardatur. Ante eum frequenter eſt loquendum,& facilia verba proferenda. Cum vero tempus natiuitatis dentium venerit, gingiuæ ſingulis diebus cum butyru & axungia gallinæ ſæpe fricandæ ſunt,& aqua hurdei liniendæ. gula & ſpondilia inungenda. Quòd ſi venter eius laxabitur, ſuperponatur emplaſtrum quod fit ex cymino & aceto: & admiſceatur zuccarum, gummi arabicum, bolus armenus, & ſimilia. Cùm tempus aduenerit in quo comedere incipiet, dandi ſunt infanti

C magdaleones ad modũ glandis facti de zuccaro,& ſimilia, ac lacte, quos poſsint in manu tenere, & cum eis ludere & de eis ſugere. & aliquid tranſglutire. Caro, quæ eſt in pectore gallinarum & phaſianorum, & perdicum, eſt ei tribuenda. Et poſtquam bene capere cœperit, mamillarum ſubſtantiam maturè incipiens, eas in nocte ſugere permittas. ita & in die ordinatè ducendus eſt, bene obſeruando ne tempore calido à lacte remoueatur. Si vnum membrum pueri ſit maius alio, ad bunam habitudinem ſic poteſt reduci, ſi talis diſpoſitio fuerit recens, quia inueterata, nullo modo reducitur. Fomentetur ergo primò cum decoctione brancæ vrſinæ, radicis altheæ, foliorum apij, petroſelini,& marathri, diutius bulliendo in aqua, & membrum patientis ponatur ſuper vas, & cooperiatur panno lineo, vt ſudet. Poſtea chamæmelum & althea incoquâtur, & in illa viſcoſitate malaxetur cera, & totum membrum inde cooperiatur. Poſtea ligetur faſcia linei ſtricte,& ita membram patientis ſudet per noctem unam: manè verò fricetur, vt ſpiritus excitentur,& fluant ad locum doloroſum. Quo facto, fricetur ſtatim cum dialthea ita compoſita, vt ſint duæ partes dialtheę,& tertia de oleo laurino: commiſceantur,& vngatur membrum prędicto modo ter vel quater in die. Tunc quoq; accipe diaceraſeos, ceroneum, oxycroceum, & adinuicem puluerizentur. Deinde decoquantur althea, & puluis ille malaxetur cum illa viſcoſitate, quouſq; bene adhæreat: & membrum totum patientis cooperiatur,& faſcia ligetur. Et ſic fomentando, & emplaſtra ponendo poterit alleuiari. Quibus factis iniungatur requies & otiũ,& vtatur calida, & humida diæta, optimo vino,& mediocriter rubeo, quod bibat quouſq; curetur. Inſuper & balneo aquæ dulcis utatur.

D

DE ELECTIONE NVTRICIS.

CAPVT XIX.

IVuenem oportet eſſe nutricem, clarum colorem cum albedine & rubore permixtum habentem, quæ non ſit partui vicina, neque multum à partu remota. Non ſit maculoſa: nec infirmas, neque nimis groſſas habeat mammillas: pectus groſſum & amplum: pinguis ſit mediocriter. non comedat ſalſa, nec acuta, nec ſtyptica, nec porrus aut cepas. neq; cæteras ſpecies quæ admiſcentur cibarijs pro ſapore, vt piper, allium, erucam: & præcipuè vitet allium, ſolicitudinem: ac ſibi à menſtruorum prouocatione caueat. Et ſi lac minuatur, pultes de farina fabarum, & ſimiliter riſi, & de pane ſimilæ cum lacte & zuccaro facto dentur ei ad ſorbendum: quibus augmentetur lac, in quarum decoctione parum de ſemine fœniculi admiſceatur. Si autem lac eius fuerit groſſum, nutrimentũ ipſius ſubtiliandum erit, & ita etiam cogatur laborare. Cui inſuper dandus eſt ſyrupus acetoſus, & vinum ſubtile. Si verò lac eius fuerit ſubtile, nutrimenta ſint groſſa & fortia,& ſomnis vtatur longioribus. Quòd ſi venter pueri ſolutus ſit, detur nutrici quæ conſtipant.

DE HIS QVAE MVLIERIBVS SAEPE poſt partum accidunt. A

CAPVT XX.

ACcidit molieribus ſæpe dolor poſt partum. Matrix tunc tanquam fera ſylueſtris, propter ſubitam
euacuationem quaſi vagando huc & illuc declinat. Vnde vehemens efficitur dolor. Accipe ergo
cimas ſambuci, & tere: ac ſucco extracto, cum farina hordei, & albumine oui diſtempera & inde
fac ſcripellas cum ſanguine ad comedendum: & vinum calidum in quo cyminum bullierit da ad biben-
dum. Vel ſi poſt partum matrix doleat, Accipe ſtoracis, calamenthæ, thuris, ſemen apij ana ʒ.j. ſemen ra-
cemorum nigrorum ʒ.ij. ponantur ſuper carbones viuos, & ſuffumigetur: quia multum confert. Sunt
quædam quæ ex grauitate partus incidunt in rupturam pudendorum. Vnde ℞. radicem conſolidæ ma-
ioris exiccatam, cyminum, & cinamomum: fiat puluis, & inijcistur in vuluam, & conſolidabitur. Item
quibuſdam mulieribus in pariendo male accidit, propter defectum aſsiſtentium. Sunt enim quædam,
quibus vulua & anus fiunt vnum foramen, & idem curſus: inde iſtis exit matrix, & indureſcit. Quibus
in reponendo ſic ſubuenimus: Matrici vinum calidum apponimus, in quo bullierit butyrum: & diligen-
ter ſomentamus, quouſque matrix efficiatur mollis, & tunc ſuauiter eam reponimus. Poſtmodum ru- B
pturam intra anum & vuluam tribus locis vel quatuor ſuimus cum filo de ſerico: poſtea pannum lineum
vuluæ imponimus ad quantitatem vuluæ. Deinde pice liquida linimus: hoc enim facit matricem retra-
hi, propter ſui fœtorem. Demum ſanamus rupturam cum puluere facto de conſolida maiori, & minori,
& cymino Huiuſmodi autem puluis ſuper ſpergendus eſt. & collocetur mulier in lecto, ita vt pedes al-
tiores ſint, & ibi omnes operationes ſuas per octo vel nouem dies faciat: & quantum neceſſe fuerit,
manducet: ibi egerat, & omnia aſſueta faciat. Hanc præterea oportet abſtinere à balneo, vſque quo vi-
derit quòd balneum ſuſtinere poſsit. Debet quoque abſtinere ab omnibus quæ tuſsim faciunt, & ab
indigeſtibilibus. Ad prædictum igitur periculum euitandum, eis in partu diligentiſsimè ſic proui-
dendum eſt: Præparetur pannus in modum pilæ oblongæ, & ponatur in ano, ad hoc vt in quoli-
bet conatu eijciendi puerum, illud firmiter ano imprimatur, ne fiat huiuſmodi continuitatis ſolutio.
Sunt quædam, quibus poſt partum retinetur ſecundina. Ad illius expulſionem accipimus ſuccum
porri, & diſtemperamus cum oleo pulegino, vel muſcatellino. Vel damus ſuccum boraginis ad potan-
dum, & ſtatim educitur: quia fortaſſe vomet, & ex conatu vomendi educitur: quia ſuccus ille vim ha-
bet talem, qua ſufficit ad eius expolſionem. Sunt quædam, quibus muliebria ventum ſuſcipiunt,
qui incluſus dolorem & tumorem facit. Iſtas ſomentamus cum decoctione ſinapis, vel cepæ. Quibus
quandoque partes illæ pruriunt, quas ſcalpendo excoriant: vnde quandoque oriuntur puſtulæ, quæ
maximam inferunt læſionem. Ideo partes illas vngamus cum vnguento, quod valet contra vſturas ex
igne vel aqua calida factas. Vnde ad huiuſmodi excoriationes. ℞. pomum vnum, bolum armenum, ma- C
ſtichen, libanum, oleum, vinum calidum, ceram, & ſepum. Et conficiamus ſic: Pomum mundatum ab
interioribus & exterioribus corticibus, tritum ponimus ad ignem in olla cum oleo, cera, & ſepo: & cum
bullierit, maſtichem & olibanum pulueri zata imponimus. Poſtea facimus colari per pannum. Notan-
dum quòd ſi aliquis propter vſturam hoc vnguento vnctus fuerit, loco inuncto folium hederæ coctum
in vino vel aceto, vel gladioli folium debet ſuperponere: hoc enim remedium eſt honeſtũ. Idem ventus
per vuluam ingreſſus, vt ſupra diximus, & receptus in dextram partem vel ſiniſtram matricis, tantam
generat ventoſitatem, quòd quaſi ruptæ vel iliacæ appareant. Vnde communiter TROTVLA vocata
fuit, quaſi magiſtra operis. Cùm enim quædam puella debens incîdi propter huiuſmodi ventoſitatem,
quaſi ex ruptura laboraſſet: cùm eam vidiſſet Trotula, admirata fuit quamplurimum. Fecit ergo eam ve-
nire in domum ſuam, vt in ſecreto cognoſceret cauſam ægritudinis. Qua cognita, quòd non eſſet dolor
ex ruptura, vel inflatione matricis, ſed ex ventoſitate: fecit hoc modo ei fieri balneum, in quo coqueban-
tur malua & parietaria: & eam intromiſit: ac eas partes frequenter & ſatis planè tractauit mollificando:
& dio fecit eam in balneo cõmorari: & poſt exitum à balneo faciebat ei emplaſtrum de ſucco tapſi bar-
bati, & rapiſtri, & farina hordei: & totum illud ad ipſam ventoſitatem conſumendam calidum appoſuit:
& iterum balneo prædicto inſiſtere fecit, & ſic curata remanſit. Quibuſdam poſt partum accidit immo- D
deratus fluxus ſanguinis. Quibus ſubueniendo extrahimus ſuccum artemiſiæ, ſaluiæ, pulegij, perſica-
riæ, & aliarum herbarum huiuſmodi: & facimus criſpellas, damus ad comedendum: & collocamus eas
frequenter ad balnea: & hoc modo reſtringendo ſanguinem eis ſubuenimus. Vel aliter. Accipe argil-
lam, & diſtempera cum aceto: & fiat emplaſtrum ad hepar in dextro latere. Etſi fluxerit ſanguis per na-
res, de hoc emplaſtro ponimus ſupra frontem & tempora, ex tranſuerſo tempora & frontem at-
tingendo. Et nota, quòd fluxus per nares non fit, niſi quando peperit filium. Sunt & aliæ quæ labo-
rant exitu matricis poſt partum. Quibus bene ſuccurrendo: ℞. artemiſiam, pulicariam, iuniperum, cam-
phoram, abſynthium: decoquantur in aqua, & fiat balneum, in quo ſedeat uſque ad mamillas. Poſtea
ſuauiter ponatur ad lectum: & iaceat ſuſpenſa pedibus, vt matrix conuertatur in locum ſuum. Intro-
miſſaq́; matrice: ℞. pulnerem pulegij: galangæ, ſpicæ nardi, nucis muſcatæ, caryophyllatæ: miſce, &
diſtempera cum oleo muſcellino, vel pulegino. Et accipe pannum lineum veterem, rarum, & ſubtilem,
& intus liga hos polueres, formando ad modum pilæ. Et matrice intromiſſa, os vuluæ cum dicta pila
obſtrue, vt matrix iterum nõ exeat: & pilam ibi cum faſcia ſuperliga, vt non poſsit exire: & facias tranſire
retrò vſq; ad renes & intra ilia, & ibi ligetur. Sed antequam ibi ligetur, fiat tale emplaſtrum ſuper renes.
℞. naſturtij, baccharum lauri, thuris, cinnamomi, ana q. ſ. omnibus pulueri zatis, & ad ignem calefactis
diſtemperatisq́; cum melle fiat emplaſtrum, qood adhuc calidum ſuper renes ponatur, ligando faſcia,

A cum qua ligata eſt pila vulgæ, firmando emplaſtrum & pilam fortiter, vt moueant. Et ipſa iaceat ſupina
per nouem dies & amplius, ſi fuerit neceſſe. Neq; ſe moueat, niſi cauſa magnæ neceſsitatis. Et da ei talem
diætam, vt per decem dies non eat ad ſellam, vel ad vrinam faciendam ſæpe. Item in exitu vuluæ poſt
partum imponimus plumaceolum, comprimendo vt non exeat, niſi cùm mingit. Tertio vero die faci-
mus balneum: & in poſterioribus facimus inſufflari frequentes pulueres ne tumeſcant ℞. zinziber, py-
rethri, cinnamomi ana: fiat puluis. Ad hæmorrhoides innatas vitio partos. ℞. abſynthium, abrotanum,
caſsiam ligneam, corticem caſsiæ fiſtulæ: coquantur fortiter in vino: & inde fiat balneum. Et cùm exie-
rit de balneo, accipe puluerem aloes: confice cum oleo muſcelllino, vel pulegino, & intinge bombacem,
& ſuppone. Quibuſdam accidit dolor mamillarum ex lacte: Accipe argillam, diſtemperetur in aceto, &
fiat emplaſtrum: dolorem ſedat, & lac conſtringit: ſed prius locum aqua calida fomentabis. Item nota
quód dolor, qui accidit in mamillis puellarum, de facili tranſit. Quoniam hæc paſsio menſtruis erum-
pentibus ſanatur, quód in quibuſdam puellis morbo caduco laborantibus fit ex ſuffocatione matricis,
compreſsis ſpiritualibus. Contra apoſtema autem mamillarum fac emplaſtrum de malua, viſco, abſyn-
thio, artemiſia, & cum axungia diſtemperetur. Et cum caput apparuerit, contere nucleos, & appone: & ſi
non rumpitur, cum phlebotomo aperiatur: & exprime parum in principio, ne ex ſubita euacuatione
fiat peius. Et tunc impone licinium ſingulis diebus bis vel ter illinitum vitello oui, aut & melius vn-
B guento facto ex butyro Maij, vitello oui, & terebinthina: quod eſt mirabile, & benignum. Quód ſi locus
ille fuerit fiſtulatus, cum cura hac poterimus ſubuenire. ℞. radicem mundatam ellebori nigri, & intin-
ctam oleo, vel melle impone, & puluerem de lappa combuſta ſuperaſperge: id enim omnem fiſtulam
inundat & mortificat, dummodu inter oſſa non fuerit. Ideoq; ibi debet puni, quouſq; mortificetur, &
deſiccetur. [Po]ſtea vulnus curetur.

DE MALA COMPLEXIONE CALIDA, & frigida matricis.

CAPVT XXI.

VT igitur à nobis de curatione mulierum compendioſa fiat traditio, notandum eſt, quòd quædam
mulieres ſunt calidæ, quædam frigidæ. Ad quod tale fiat experimentum. Licinium cum oleo pu-
legino, vel laurino, vel alio oleo calido inungamus: & illud in quantitate parui digiti vuluæ intro-
mittamus de nocte, quando vadit dormitum: & ligetur cum filo forti circa crura. Quód ſi intus attra-
ctum fuerit, datum eſt nobis indicium, quód laborat frigiditate. Si veró expulſum fuerit, ſcimus eam la-
borare caliditate. Sed in vtraque cauſa ſubueniendum eſt hoc modo. Si de cauſa laborat calida, ſuppo-
C natur ſuffumigium de herbis frigidis in hunc modum. Quoniam contraria contrarijs curantur. Pona-
mus igitur maluas, violas, & roſas in aqua, & iſtarum decoctione fumigemus. Si veró frigiditate laborat,
quód melius eſt, de pulegio, folijs lauri, & perſicaria mulieri faciamus fumigium, ſimiliter peſſarium: &
ſic abundantia humorum mondificata, habilis erit ad concipiendum. Poſtea faciamus fumigium fœmi-
nia, quod miro modo confortat. ℞. caryophil. ſpicæ nardi, ſtoracis, calaminthæ, nucis muſcatæ, & po-
nantur in teſta oui ſuper carbones viuos paucos, & paretur ſella perforata, vt totus fumus ad interiorá
redundet.

DE DOLORE MATRICIS.

CAPVT XXII.

AD dolorem matricis prouenientem ex duritie ipſius: Accipe ſaxifragiam, cretam marinam, caules
veteres, artemiſiam, maluam, radicem aſparagi: omnes herbas coque in aqua fortiter, & fac in his
ſedere patientem vſque ad mamillas. Et cum exierit, piſta maluam, artemiſiam, camphoram, & eas
piſtoratas in olla calefacias: & informa magdaleones cum pauco oleo laurino, vel pulegino: & ſuppo-
ne. Contingit & dolor matricis ex aborſu, vel ante tempus ex retentione menſtruorum. Quód fit ſæpius
ex frigiditate, ratò autem ex caliditate. Si ex frigiditate, ſignum eſt dolor & punctura ſiniſtri lateris. Tunc
accipe pulegium, origanum, nepetam, lauri frondes, vel grana, & maluas, in aqua bene fac bullire: & in-
D de patientem fomenta. Poſtea accipe caryophyllos, ſpicam nardi, nucem muſcatá, galangam: & fiat ſuffu
migatio, & per embotum fumum recipiat. Deinde triferam magnam, vel potionem S. Pauli in modum
auellenæ, ſuppone cum bombace. Si autem ex calore fit, tunc vſu Veneris matrix deſiccatur, & caleſit.
Signum huius eſt, quod dolor nimius circa partes illas eſt. Ideo accipe maluam, herbam violarum, flo-
res roſarum, radices iunci: coquantur fortiter in aqua, & in eis fomentetur patiens, & eidem trifera Sara-
cenica omni die ſuppunatur.

DE FLVXV MATRICIS.

CAPVT XXIII.

SVnt quædam molieres, quæ fluxum patiuntur matricis inſtar ſpermatis, vt ſunt quædam vetulæ
fluxum ſanioſum emittentes. Quibus prouocando menſtrua ſubueniendum eſt, cùm ſunt ſteriles.
Sunt & aliæ ſteriles, ſimili modo ſaniem educentes. Hoc itaq; eſt in cóſueto tempore eis aduenien-
te. Cum enim eis méſtrua negantur, loco menſtruorũ, propter earum frigiditatem ſaniem emittunt, ac ſi
ab hepate fluxus deſcenderet. Quibus ſic ſubueniendũ eſt. Faciamus eis fumigium ex vino vel aqua, in
qua coctæ ſint herbę calidæ, quales ponemus infrá de ſtranguria & lapide. Poſtea diſtemperemus triferá cap. 41. & 42.
magná in oleo pulegino vel muſcellino, & in panno lineo, vel lana ſuccida, vel bombace inuoluamus, &
vuluæ imponamus. Sunt & aliæ iuuenes, quæ eodem modo laborant, propter defectum menſtruorum,
ſed iſtæ liberantur menſtruis prouocatis. Et notandũ qoód quędam mulieres calidæ, ſteriles factæ ſunt,

nec laborant huiuſmodi fluxu,ſed ſiccæ tanquam viri permanent. Sunt item quædam quæ fluxum ſanio- A ſum habent ſimul cum menſtruis. Quas facimus ſedere ſuper maſſam erucæ agreſtis coctæ in vino,panno lineo interpoſito: dommodo ſit calida. Ad idem recipe pulegium puluerizatum, & in ſacculo ponatur,qui in tantum longus & latus fiat,vt vtraq; pudibonda ligari poſsiot,quem patiens ferre debet ſuper vuluam ad fluxuum prohibitionem. Et priuſquam ligetur, debet ad ignem calefieri, vt confortetur tam anus,quàm vulua.

DE CARNE IN MATRICE exorta.

CAPVT XXIIII.

SVnt qoædam mulieres quibus fruſta carnis pendent in matrice. Et nota, quòd hoc eis contingit ex ſpermate intus retento, & infuſcato: quia poſt coitum ſe mu odificant. Has igitur ſemper cum decoctiooe calida herbarum fomentamus.

DE TVSSI ACERRIMA puerorum.

CAPVT XXV.

PAſsioni puerorum, quæ eſt quaſi tuſsis acerrima ſic ſubuenimus. Accipe hyſſopum, ſerpillum, & B in vino decoque, & da ad bibendum. Vel graoa iuniperi diſtemperamus cum vino, & damus ad bibendum.

DE SVDORE FOETIDO.

CAPVT XXVI.

SVnt quidam,qoi habent ſudorem fœtidum vltra modum. Iſtis facimus pannum in vino intinctum in quo bullierint folia myrtilli,vel ipſa herba,vel ipſi myrtilli.

DE DOLORE OCVLORVM.

CAPVT XXVII.

COntra dolorem oculorum accipe maluam, herbam violariam, ſummitates rubi, roſas ſiccas, verbenam,ſilerem montanum: & oculos inde ſomeota io ſero,& ſac emplaſtrũ de eiſdem herbis cum albumine oui,& ſuperpone.

DE TELA OCVLORVM.

CAPVT XXVIII.

SI tela ſit in oculo, accipe concham marinam, & olibanum, ana æqoalibus partibus: combure, & os C ſepiæ oon combuſtũ pulueriza:& oculis impone bis vel ter in hebdomada. Si de phlegmate fuerit, accipe polium montaoũ, polegium,folia laori,origanum,carui: & inde oculos foměta. Vnguentum ad idem: Accipe aloes hepatici duas partes,olibani, gypſi,ana de his doobus quantum de aloe hepatico pulueriza ſubtiliter,& conſice cum axungia recenti,& locum inonge.

DE MACVLIS OCVLORVM.

CAPVT XXIX.

AD maculas oculorum, quæ remanent poſt ruborem, ℞. carnis marinæ ℥.ij, libani, oſsis ſepiæ ana ℥.v. carnem marinam, & olibanum in puluerem redige, & os ſepiæ ſubtiliter rade: fiat puluis, & oculis imponatur. Si patiens eſſet puer, diſtemperetur cũ aqua roſacea,& oculis immittatur. Vnde quæ oculis præcipuè valent, his verſibus habes:

Fœniculum,verbena,roſa,chelidonia,ruta:
Ex hu fiet aqua,qua lumina reddit acuta.

DE EXITV MATRICIS PROPTER diſproportionem virgæ virilis. D

CAPVT XXX.

SVnt & aliæ molieres quibus matricem contingit exire alia de cauſa: vt ſuot illæ,quę non poſſunt pati virgam virilem propter ſui longitudinem,vel magnitudinem,coactæ tamen patiuntur:ſed matrix poſtea exit de loco, & indureſcit. Quibus ſubuenimus, vt dictum eſt ſuprà Ca.20. Vel accipe pannum, & intingatur oleo calido, & pulegino, vel muſcellino, & imprimatur, vel illinatur, vel imponatur vuluæ. & ligetur quouſque matrix calefacta receſſerit per ſe. Sed caoeat ab omnibus qoæ tuſsim inducere poſſunt.

DE INFLATIONE VVLVAE.

CAPVT XXXI.

VVloa mulieris quandoq; inflatur ex coitu. Tunc ſedeat in aqua decoctionis maluæ, altheæ, & pulegij,& liberabitur. Vel accipe pulegium, pulicariam,folia lauri: bulliant in aqua,in qua ſedeat mulier: deinde fiat ex prædictis ſuffumigatio.

DE RVPTVRA VVLVAE.

CAPVT XXXII.

AD rupturam inferiorum partium poſt partum, accipe radicem conſolidæ maioris: deſicca eam bene, & pulueriza: & puluerem cymini ſubtilem, & cinnamomi etiam in vuluam inijce: & conſolidabitur.

A

DE DOLORE VVLVAE.

CAPVT XXXIII.

AD dolorem vuluæ poſt partum, accipe rutam, artemiſiam, camphorá: piſta benę, & cum oleo muſcellino vel pulegino conficiantur & madefacta in olla inuoluantur panno, & ſuperponantur.

DE MVLIERIBVS MINGENTIBVS in lecto.

CAPVT XXXIIII.

MVlieres quædam ſunt, quæ nocte in lecto, velint nolint mingunt: quoniam meatus naturales paralyſim patiuntur. Has igitur cum herbis calidis fomentamus.

DE MODO COARCTANDI MATRICEM, vt etiam corrupta appareat virgo.

CAPVT XXXV.

B NIſi de reſtrictione amplitudinis vuluæ propter honeſtã cauſam liceret tractare, nullam de ea mentionem faceremus: ſed cum per hãc impediatur aliqoando conceptio, neceſſe eſt tali impedimento ſic ſubuenire: ℞ ſanguinis draconis, boli armeni, corticis mali granati, aluminis, maſtiches, gallarum ana ℥ j vel ℥.ij. vel quantum vis ſingulorum, & in puluerẽ redige: & omnia ſimul in aqua calefacta conficianrur. & de hac confectione pone in foramen tranſiens in matricem. Vel, ℞ gallarum, ſomach, plantaginis, conſolidæ maioris, aluminis, cimoliæ, chamelææ ana ℥.j. decoquantur in aqoa pluuiali: & cum iſta decoctione fumententur pudibunda.

DE CRASSIS MVLIERIBVS & gracilibus.

CAPVT XXXVI.

SVnt qoædam mulieres, quibus non committitur carnale commercium: tum quia voto, tum quia religione tenentur, tum quia viduæ ſunt. Nam quibuſdam mulieribus non licet ad ſecunda voia tranſire: quæ cùm voluntatem habeant coëundi, & non coëunt, ideo incurrunt graoem ægritudinem. Illis igitur fiat tale remedium: Accipe bombacem, & oleum muſcellinom, vel puleginum, & inunge, & vuluæ impone. Qoód ſi tale oleom non haberes, accipe triferam magnam, & cum modico vino calido reſoloe, & cum bombace vel lana ſoccida voluæ impooe. Hoc enim bene caſtigat & refrænat luxuriam,
C dolorem eius & prurigioem ſedans. Nota quod in hoc caſu nullum peſſarium eſt adminiſtrandum, ne matrix longa abſtineotia reſtricta lædatur: quoniam os matricis vuluæ coniungitur vt ori labia: niſi fiat conceptio: tunc enim retrahitur matrix. Alia enim eſt cura, qua reddimus matricem aptam ad cõcipiendum. Sed quoniam quędam ſunt craſſæ quaſi hydropicę, & quædam graciles: tam illæ quàm aliæ ineptæ ſunt ad concipiendum Vtriſq; ergo diuerſo modo ſobueniẽdum eſt. Vnde ſi fuerit phlegmatica & craſſa, faciamos ei balneum de aqua marina & ſalſa. Ad moderationem tamen aqoæ imponimus iuniperũ, nepetam, pulegium, laureolam, abſynthium, artemiſiam, hyſſopum, huiuſmodiq; herbas calidas. In hoc balneo faciat moram, quouſq; ſatis ſudet. Poſtea recipiatur cautè in lectum, & bene cooperiatur. Et ſi aliquando cibum petierit, detur ei in principio roſara nouella Detur etiam cibus bonus, calidus, ſani nutrimenti, & vinum optimum modicum ſumptum. Sic ter vel quater in die fac ei balneum, & in craſtino die ſimiliter. Tertio verò die fiat fumigium optimum, & odoriferum, quod ſoprà diximus. Hanc etiam curá viris frigidis facimus. Sed loco fumigij damus etiam confortatiua calida. Si verò ſit craſſa, & quaſi hydropica, diſtemperamus ſtercus vaccinum cum vino optimo, & inde illinimus eam: quæ ſic linita intret ſtupham uſq; ad collum, quæ ſtupha multum calidiratis habeat ab igne facto ex ſambuco, & ebulo: & in ea cooperta multum ſudorem emittat, & in ſtupha moretur, donec quaſi aliquantulum per inferiora ſe purget. Et erit quaſi viride illud quod exibit. Quæ poſtquam ſatis ſudauerit, abluat ſe cum aqua prioris balnei, & ſic cautè intret in lectum. Et hoc fiat bis, vel ter vel quater in hebdomada, & ſatis gracilis in-
D uenietur. Iſtam cibabis, & bonum quoq; & oduriferum vinum potet. Viros etiam craſſos hac cura reddimus graciles. Curamus etiam aliter viros craſſos multum ieiunando & balneando. Similiter & faciendo eis ſepulchrũ iuxta littus maris in arena, modo dicto illinimus eos & cùm calor eſt fortiſsimus, tanquam poſitos in ſepulchro, ſuffundimus arena calida, & inibi facimus multùm & copioſè ſudare: & poſtea cum aqua prioris balnei optimè lauamus.

DE RETENTIONE SECVNDINAE.

CAPVT XXXVII.

AD difficilem partum, & edueendam ſecundinam, Accipe radicem petroſelini, folia porrorum, & extrahe ſuccum, & admiſce pauco oleo, & da bibere patienti: & miſce acetum in vuluam, & liberabitur.

DE ABORSV. CAPVT XXXVIII.

COntra aborſum aſſuetum fieri quibuſdam mulieribus in ſeptimo menſe, vel nono, Accipe oleum, ceram, puluerem thuris & maſtiches: miſce, & inde vngatur mulier aotè & retrò in hebdumada bis vel ter: quia multum confortat matricem & cotyledones.

DE EXITV ANI. CAPVT XXXIX. A

ANi exitus eſt motbus communis,tam vitis quàm mulieribus; & facit ſanguinem fluete. In reſtrin-
gendo igitur ſanguinem,& anum reponẽdo, ſubuenimus hoc modo: Primò fomentamus patien-
tem cum decoctione vini, in qno bullierit abſynthium: & cum hac decoctione bene fomentetur
anus, & liniatur per totum cum atramento encauſto ad teſtringendum. Poſtea cineres de ſalice, & eius
radice, & * ariſta alicuius piſcis ſalſi facti, ſuperaſpetgantur, & reponatur anus cum panno lineo. Et hoc
fiat tribus diebus bis in die, & ſaluabitur. Sunt & alij, quibus non exit anus, tamen maximum dolorem
patiuntur: & illis taliter ſubueniendum eſt: Puluerizetut aloë hepatica, & cum vino calido diſtempere-
tur: & cùm adhuc eſt tepidum,intingatur in eo linum, vel lana, vel cotum,& ano imponatur: id enim do-
lorem mitigat,& inflationem ani aufert.

DE DOLORE ILIORVM.
CAPVT XL.

DOlor iliorum quibuſdam accidit: quibus ſic ſubuenire ſolemus. Solanum decoquimus in aqua cũ
cinere, & loco dolenti apponimus. Ad idem valet ſeſaminum crudum decoctum cum ſemine, &
loco dolenti applicatnm. B

DE STRANGVRIA. CAPVT XLI.

STranguriam patiuntur tam vir, quàm mulieres. Viris autem ſuccurrimus decoquendo naſturtiom
aquaticum: facimus cataplaſma,& decoquendo naſturtium aquaticum: facimus cataplaſma,& pecti-
ni ſuperponimus: & in eius decoctione iubemns ſedere patientem. Mulieribus verò eadem paſſio-
ne laborantibus,facimus ſuffumigium ex mentaſtro,nepita,& pulegio. Item tam viris,quàm mulieribus
facimus ſtupham,in qua bullierint iuniperus,nepita,pulicaria,mentaſtrum,folia lauri,pulegium,abſyn-
thium,& artemiſia: & in balneo damus benedictam ſimplicem: & ſic liberabitur patiens: niſi fiat impe-
dimentum per lapidem confitmatum eijciendo arenulas,& ſe putgando pet urinam.

DE LAPIDE. CAPVT XLII.

SI autem lapis adeſſet,decoquimus ſaxifragiam cum radice graminis in aqua ad conſumptionem me-
dietatis: de qua decoctione damus lapidoſis ad potandum. Et ſi vinum appetunt, concedimus eis
ipſum lymphare cum huiuſmodi aqua. Et hoc facimus bis vel ter in die, continuando per quatuor
vel quinq; dies. Quòd ſi tunc non minxetit,erit ſignũ lapidis confirmati. Tunc ergo ſi fuerit in collo ve-
ſicæ accipe maluam, cretanum, cauliculum agreſtem, ſaxifragiam, parietariam, naſturtium aquaticum,
ameos, & ſemen vrticæ: & decoque iſta in liquore, cuius tertia pars ſit vinum, & tertia oleum, & quarta C
aqoa marina,vel ſalſa. Cum hac ergo decoctione fomentetur patiens bene,maximè circa partes illas,ap-
ponendo herbas. Hac cura fuit quidam liberatus habens lapidem in veſica, quem poſt longam fomen-
tationem fecit fugendo extrahi per foramen factum circa peritonæon,& fecit inungi virgam,& maximè
caput virgæ cum uleo laurino,vel vnguento aureo.

DE DYSENTERIA. CAPVT XLIII.

FIt dyſenteria quandoq; ex cholera, quandoq; ex phlegmate. Cura igitur dyſenteriæ phlegmaticæ
eſt,vt primò ſuffumigemus cum thymo, epithymo, vel colophonia: poſtea fomentemus cum eruca
agreſti. Contra dyſenteriam verò ex cholera, ℞. flores roſarum rubearum, decoquantur in aqua plu-
uiali: in qua decoctione intingatur cotum,ſeu bombax,& ano imponatur.

DE PEDICVLIS NASCENTIBVS
in pectine, & ſub aſellis, & circa
oculos.
CAPVT XLIIII.

AD pediculos qui in pectine,& ſub aſellis naſcuntur, diſtemperamus cineres cum oleo inungentes
illa loca. Contra pediculos verò generales circa ocnlos facimus vnguentum ſatis valens ad expul- D
ſionem eorum,& ruborem oculorum,& ad mitigationem doloris eorum. ℞. Aloes ℥.j. ceruſæ,oli-
bani ana ℥.v. laridi quod ſufficiat, larido minutim contrito, cætera pulnerizata imponantur, & fiat
vnguentum.

DE SCABIE COXARVM, ET
aliarum partium.
CAPVT XLV.

AD hanc infectionem cutis valet tale vnguentum: ℞. Radicem enulæ,aceti,argenti viui, olei ana ad
placitum,cum axungia ſic conficiendo: Radix enulæ mundetur,& incidatur minutim: & poſtquã
ſatis decocta fuerit in aceto, teratur in mortario cum axungia: poſtea argentum viuum ponatur
cum oleo & cum aceto, in quo cocta ſit enula, diſtemperetur. Valet hoc vnguentum illis, qui per pruri-
tum ſe ſcalpendo excoriant. Notandum tamen,quòd ſi quis hoc vnguento ſe vnxerit,
aquam frigidam in ote teneat,ne dentes lædantur ab
argento viuo,quod circumqua-
que fluit.

A

DE CANCRO. CAPVT XLVI.

CAncrum vbicunque ſit in corpore, mundamus, & puluerem factum de cymino, & viridi ære ſuperaſpergimus, vt decet. Poſtea locum infirmum deſiccatum inungimus hoc vnguento: ℞. Olibanum, maſtichen, ceram, oleum, picem Græcam, galbanum, aloen, abſynthium, artemiſiam, parietariam, rutam, ſaluiam. Conficiantur ſic: Terantur herbæ, & infundatur oleum, & miſceatur ſuper ignem: & cùm fuerit in ſupremo calidum, oleum coletur, & iterum igne apponatur hoc vnguentum. Signum autem decoctionis eſt, cùm gutta ſuper marmor poſita reſederit, & indurauerit. Et nota, quod loco cancroſo folia hederæ ſylueſtris ſatis valent, in vino decocta, & ſuperpoſita.

DE CANCRO NASI. CAPVT XLVII.

AD Cancrum naſi: ℞. Pallam marinam, ſaluiam, colophoniam, hermodactylos, atramentum, id eſt, terram Campaniæ, omnia æqualiter: & pulueriza. Sed antequam puluerem iſtum ponas, ablue locum cum vino calido, in quo coctum ſit abſynthium: poſtea pone deſuper puluerem prædictum.

DE FORMICATIONIBVS ET SYronibus. CAPVT XLVIII.

B AD Formicationes & ſyrones vbicunque ſint in corpore, maximè in facie, & in fronte, frumentum diſtemperamus cum vino, puluere libani appoſito: & ad modum emplaſtri loco apponimos.

DE INFLATIONE PEDVM. CAPVT XLIX.

COntingit aliquando pedes inflari ex dolore matricis: tunc accipe tribulos marinos, & coque in aqua marina vel ſalſa, & fumiga ſæpe pedes: & poſt fumigium cum ſomentum erit tepidum, lauabis pedes.

DE INFLATIONE VIRGAE VIRILIS, & Teſticulorum. CAPVT L.

SVnt quidam qui in virga virili patiuntur inflationem, ſub præputio ſuramina multa cum excoriatione: quibus ſic ſubuenimus: Maluam in aqua bullimus, & bullitam exprimimus, vt nihil aquæ remaneat, poſtea piſtamus cum ſanguine calido, vel butyro ſine ſale, vel oleo, & igni apponimus, ac calidum ſuper folns caulium, & ſuper pannum lineum poſitum, membrum virile circundamus. Et hoc tale ſit remedium ad inflationem tollēdam Deinde præputio euerſo, cum aqua calida lauamus collum præputij vlceroſum, & puluerem de pice Græca, & carie lignorum, vel vermium, & roſarum, & de radice tapſi barbati, & myrtilli ſuperaſpergimus. Quòd ſi deeſſet myrtillus, alia quatuor ſufficiuot. Et hoc ſic fiat C bis vel ter ſingulis diebus, donec ſanetur. Ad teſticulos verò inflatos fiat talis fomentatio: Accipe maluā, abſynthiom, verbenam, biſmaluam, caſſilaginem, artemiſiam, & caules: hæc omnia coquantur in vioo forti, vel veteri, & inde fomentabis bis vel ter in die: & eas herbas piſta, & miſce cum melle, & bulliant: & hoc totum cum vino ſuperpone.

DE PVSTVLIS PARVIS PVERORVM. CAPVT LI.

QVando puſtulæ naſcuntur pueris paruæ, tunc illæ cum ſale trito ſolui debent, & cum faſcia ligari, vt reſoluantur: quibus pueris nec vnctuoſa, neque dulcia dari debent. Si verò in corpore pueri anthrax apparuerit, detur nutrici aqua hordei, & quandoque ſcarificetur. Similiter & ipſa neque dulcia, neque ſalſa comedat. Quo caſu lac nutricis hoc modo debet cognoſci: Si gutta vna diſtillata ſuper vnguem, nec nimis ſubtile, nec oimis liquidum, nec nimis groſſum, nec nimis coagulatum apparuerit, habens bonum odorem, & puram dulcedinem. Salſom autem lac, aut malè redoleos, infantis nutrimento non eſt conueniens.

DE FOETORE ORIS. CAPVT LII.

AD fœtorem oris vitio ſtomachi, ſummitates myrtæ terantur & coquantur in vino vſque ad medietatem: & ſtomacho mundato tale vinum propinetur.

D

DE CASV VVVLAE. CAPVT LIII.

HIs qui caſum vuulæ patiuntur, ſic ſubuenimus. Puluerem zingiberis, pyrethri, & cinnamomi decoquimus in vino, & facimus gargarizare, & puluerem horum calidum vuulæ apponimus.

DE VERME MANVVM ET PEDVM. CAPVT LIIII.

AD eiiciendum vermen de manibus & pedibus, ſcilicet ſyronem. Accipe laterem calefactum, & aliquod vas plenum aqua: & poſtea ſuper laterem candētem ponatur ſemen iuſquiami: & patiens teneat pedes ſuper fumum, & videbis vermes quaſi pilos in aquam cadentes. Item ad idem: Accipe paleam auenæ, & combure in cineres: poſtea apponatur aqua calida quantum patiens poterit ſuſtinere, & in ea teneat pedes quouſque infrigidentur: puſtea coletur, ita quod nihil aquæ remaneat, & ſtringātur bene cineres, vt aqua exeat, & ſeparetur paulatim, & inuenies vermes inſtar fili (per fumum iuſquiami) expulſos. Sic ſimiliter cadunt ſyrones manuum. Nota, quòd ſi locus corrodatur à vermibus: accipe paleam, & incinera, & poſtea ponatur io aquam calidam: & in illam aquam, quantum calidam ſuſtinere poterit, collocet patiens membrum, & exibunt vermes, poſtea curetur locus, vt aliud vulnus.

DE SVRDITATE AVRIVM. A

CAPVT LV.

AD ſurditatem aurium accipe pinguedinem anguillarum recentium, quæ apparet poſt decoctionem illarum, & ſuccum caprifolij, & barbæ Iouis, & ouorum formicarum plenam palmam: tere, & cola: & hæc omnia ſimul cum oleo miſceantur, & decoquantur. Poſt decoctionem admiſceatur ei acetum, vt magis ſit penetratiuum, vel vinum quod ſufficit, & auri ſanæ infunde: & obturetur auris infirma, & ſuper ſanam iaceat partem: & manè caueat ne vento appropinqoet. Et fac illum per aliquantulum tempus ſuper aorem ſanam iacere: & iterum ſuper infirmam.

DE GLANDVLIS. CAPVT LVI.

AD glandulas artemiſia calefacta, ſimul trita & ſuperpoſita, glandulas diſſoluit. Quæ etiam in vino trita, & in melle cocta, glandulas faciei ſuperpoſita mollificat, maturat, & attenuat.

DE HAEMORRHOIDIBVS. CAPVT LVII.

AD hæmorrhoides innatas vitio partus accipe abſynthium, abrotanum, caſsiam ligneam, caſsiam fiſtulam: coquantur fortiter in vino, & facias mulierem ibi balneari: & cùm exierit de balneo, accipe puluerem aloes, confectum cum oleo muſcellino, vel pulegino: & intinge bombacem, & ſuperpone. Aliter, Accipe ſotulares veteres, & pineam herbam, & coquatur ea in vino, & inibi fac ſedere eam, B quàm diu pati poterit: & cùm exierit de fomento, accipe alumen album puluerizatum, & ſuppone. hoc enim ita conſolidat, vt reddat violatam plus quàm virginem.

DE DOLORE DENTIVM.

CAPVT LVIII.

AD dolorem dentium, & eos confortandos, ſi moti fuerint: ℞. Salis armoniaci ʒ.xj. coſti ʒ.xiiij. melon, piperis ʒ.iiij folij ʒ ij. confice ſic: Sal & furfur in ollam dimitte, donec carboneſcant. & cùm infrigidatum fuerit, cum cæteris ſpeciebus tere, & in puluerem ſubtiliſſimum redige, & inde dentes & loca vlceroſa frica. Item aliud, & eſt pimpinella, vel ſuccus eius: dentes enim optimè dealbat. Similiter herba eius trita, & appoſita tumorem gingiuarum emeodat.

DE FISTVLA. CAPVT LIX.

EXperimentum probatum ad Fiſtulam: Accipe foliorum caulis rubei, & ſeminis eiuſdem, radicis rubiæ maioris ana partes æquales: terantur, & in vino optimo decoquantur vſq; ad tres partes, fiat colatura, & addito melle coquatur ad ſpiſſitudinē: dentur quotidie doo cochlearia manè & ſerò patienti. Nota, quòd ſi fiſtula fuerit in aliquo loco, cuius canalis penetret ad ocolos, vt iuxta naſum, incurabilis eſt, quia nec inciſionem, nec aliquam medicinam ibi adminiſtrare poſſumus, propter teneram ſubſtantiam oculorum. Qudam tamen teſtantur, quòd talis fiſtula poſſit curari per ſolam agrimoniā, ex multo C vſu habitam, ſiue in potu, ſiue in puluere. Ad idem valet filipendula, & grana in fine radicis eius iouenta.

DE SCABIE MANVVM.

CAPVT LX.

AD ſcabiem manuum ſanandam accipe lapatium acutum, & fumum terræ, confice in modum vnguenti cum axungia porcina, & butyro facto in Maio, quo inunge manus.

DE ORNATV FACIEI, ET PARTIVM E'IVS: adqúe faciem dealbandam: item de ornatu capillorum.

CAPVT LXI.

RAdicem accipe draconteæ, & munda, & radicem iari, ana, tere in mortario cum axungia, & diſtempera cum aqua calida, & cola per pannum, & poſtea bene moueas, & ſic ſtet per noctem: & in manè aquam ſuauiter remoue, aliam infundendo aquam: ad cuius linimenti confectionem optima eſſet aqua diſtillationis florum caprifolij. & hoc reiterando cootinua per 5 dies, ad reprimēdam malitiam eorum, quæ poſſent inferre faciei læſionem Sexta verò die, abiecta aqua expone, vt deſiccetur. Poſtea accipe prædictæ confectionis ℥.ij. ceruſæ ℥.j. camphoræ ℥.v. boracis, gummi Arabici ana ʒ j. Diſſoluatur borax in aqua roſacea, fricando inter manus: & poſtea diſtemperentur hæc omnia cum aqua roſacea. De D quo faciem dealbando, accipe ad quantitatem fabæ, & diſtempera cum pauca aqua frigida inter manus fricando, & cum ambabus manibus faciem illinias, prius facie lota cum aqua & ſapone: deinde cum aqua frigida aſpergatur, & panous ſubtilis ſuperponatur, ſiue manè, ſiue ſerò hoc fiat: & talis decoratio faciei per 3. vel 4. dies durat. Vnguentum ad faciem dealbandam: ℞. Ceruſæ optimæ ℥ ij. teratur, poſtea cribelletur per pannum, & quod in panno remanebit, abiiciatur: & aqua pluuialis admiſceatur, & coquatur vſque ad conſumptionem aquæ. quod poteſt cognoſci, quaodo videbimus id coctum ferè eſſe deſiccatum: tunc infrigidetur, & huic infrigidato & deſiccato addatur aqoa roſarum: & iterum bulliat, quouſque fiat durum & ſpiſſum, ita quòd iode poſſint formari pilulæ minutæ. & cùm volueris inungi, accipe pilulam vnā, & liquefiat in manu cum aqua, & inde fricetur facies benè, vt deſiccetur: deinde cum aqua pura abluatur, & hoc durabit per 8. dies. Secundò ad faciem rubificandam, accipe radicem viticellæ, & munda, & incide minutim, & deſicca. Poſtea pulo eriza, & diſtempera cum aqua roſacea, & cum bombace, vel panno lineo ſubtiliſſimo illinendo inducit ruborem faciei. Mulieri autem ſatis albæ, ſi rubore careat, facimus colorem rubeum, vt ſobmentita vel palliata ſpecie albedinis color rubeus, quaſi naturalis appareat. Item ad rugas faciei vetularum: Accipe ſpatulam, id eſt gladiolum, & ſuccum extrahe, & cum illo ſucco in ſero faciem inunge, & in manè erit cutis eleuata, & rumpetur. Quam rupturā curamus cum prædicto vngueoto, in quo radix lilij recipitur, & puluere cutim extraheodo, quæ poſt rupturā lota ſatis

A apparet ſubtilis. Item ad lentigines faciei, quæ ſuot ex accidenti: Accipe radicem draconthe æ, & in pul-
uerem redige, & oſſa ſepiæ, & libanum, & de omnibus iſtis fac puluerem, & cum pauca aqua miſce, & in-
de manus illinias fricando in manè cum aqua roſata, vel aqua furfuris, vel cum mica panis fricando, do-
nec remoueas. Aliud: Pone in acerrimo aceto oua ſeptem integra, & tandiu dimitte ibi, donec exterior
teſta in modum interioris pelliculæ molleſcat, & cum eis admiſce pulueris ſynapis ℥.iiij. & ſimul tere, &
inde faciem inunge frequenter. Item ad tollendos rubores faciei, ſanguiſugas, quæ variæ ſuot, apponi-
mus in calamo, loco prius loto cum vino, cui debent adhærere ſcilicet circa nares & aures ex vtraq; par-
te: aut ventoſas ponimus ſuper ſcapulas. Item ad venas, quæ apparent in facie, vel in naſo: Accipe de ſa-
pone partes quatuor, & quartam partem de pipere, & puluerizata apponimus loco, & prędicto modo cu
ramus. Item ad aſperitatem faciei ex Sole vel vento, & ad eam dealbandam & clarificandam: Accipe ſe-
pum ceruinum, bulliat in aqua, deinde in aliam aquam coletur, & colatum diu manib. malaxetur, & tunc
adde puluerem cryſtalli & vermis. Nota ſingulare vnguentum valens ad Solis aduſtionem, & quamlibet
fiſſuram, maximè ex vento, & contra puſtulas faciei ex aere: ſimiliter contra maculas, & excoriationes fa
ciei, quo vtuntur mulieres Salernitanæ: ℞. Radicis lilij ℥.j. ceruſæ ℥ ij. maſtiches, olibani ana ℥ v. cápho-
ræ ʒ.j. axungiæ ℥ j. aquæ roſatæ, q.ſ. Conficiantur ſic: Radix lilij mundata decoquatur in aqua, & hæc ex-
tracta bene teratur: axungia verò liquefiat ad ignem, & bene colata, & à ſale mundata: ſimul hæc duo di-
B ſtemperentur prius, addendo ceruſam in aqua roſacea diſſolutam: deinde reliqua ſecundum artem pul-
uerizata, & fiat vnguentum. Hoc igitur vnguento ſoleot prædictæ mulieres ſe ad ignem inungere, in ſe-
ro, vt in mane à prædictis, ſcilicet à Solis aduſtione, & fiſſuris, & puſtulis, & huiuſmodi, tam per aerem
quàm per Solis ardorem, illæſæ de die permaneant. Id enim eleuat cutem, & pulchrè colorat. Neq; ma-
nè lotionibus, vel aliquibus aliis eſt opus ad remouendum à facie: quoniam non derogat colori quoquo
modo Valet etiam ad repreſsionem puſtularum in leproſis, & ſatis mundificatiuum eſt. Quoniam hu-
iuſmodi ornatus mulieribus in frequenti vſu eſt quia ſi fuerint deformes, paleat eas. Ideò notandum,
quando ſe voluerint ornare, primò abluant faciem cum ſapone gallico, & cum aqua calida, & cum cola-
tura furfuris: & hoc fiat in balneo: poſtea inungant faciem prius deſiccatam cum oleo de tartaro, conti-
nuando per ſeptem noctes, & totidem dies, vel etiam per quindecim, ſi vultus multum fuerit pannoſus,
& lentiginoſus. Et quando verecundantur inungere faciem de die, tunc ſolent ſe inungere de nocte, &
manè lauare cum aqua tepida, in qua reſuluta fuerit pinguedo amidi ad mitigationem. Volens ergo mu-
lier faciem ſuam decorare, vadat ad balneum, & intret ſtupham, ibique faciem inungat cum oleo tartari-
no, & ſic inuncta ſudet optimè, poſtea lauet faciem, vt patet ex ſupradictis. Et ſi voluerit tollere pilos in
facie, tunc poſt balneum faciem ſuam bene deſiccatam cum panno illiniat huc pſilothro. ℞. Colopho-
niam & ceram, & in vaſe fictili reſolue: & his reſolutis addatur parua gutta galbani, & diu coquantur, mo
C uendo cum ſpatula. Deinde accipe maſtichen, olibanum, gummi Arabicum, & cæteris commiſceantur.
hoc facto, ab igne deponatur. & cùm fuerit tepidum, faciem ſuam liniat, ſed non tangat ſupereilia. Dimit
tat per horam, donec ſit infrigidatum, poſtea remoueat illud: ſubtiliat enim cutem, & pulcram reddit fa-
ciem, & pilos remouet, & nmnem ſpurcitiam reddit coloratam & lucidam. Item ad pannum remouen-
dum poſt partum, illinias faciem cepa, vel ſquilla, & inde cutis eleuabitur. eleuata autem cute, ſepum bir-
cinum reeens faciei ſuperpone, & poſtea eleuatam cutem remoueas. Aliud ad pannum faciei remouen-
dum: Accipe tartarum de vino albo fortiſſimum, & cum vrina pueri madefactum ſtupis inuolue, & cum
panno lineu per noctem ſub cinere calido dimitte: manè verò proiicias pannum, & tartarum tere, & di-
ſtempera eum melle & vnge faciem, vt ſuprà diximus. Item ad cutem in facie ſubtiliandam: Accipe dra-
conteam, vel maluam tere, vel bryoniam, piſta fortiter, & poſtea miſce cum melle albo, & fac bullire per
duas horas, & in fine decoctionis adiunge puluerem, camphoræ, boracis, ſalis gemmæ, cum ſpatula diu
mouendo, & vſui reſerua, & vtere facie lota in aqua tepida, vel ſulſure, ter in hebdomada, & in die Domi
nica de hoc vnguento inunge: ℞. Camphoram, radicem lilij in aqua elixam, & axungiam porcinam re-
centem, hæc omnia eonfice cum aqua roſacea, & vtere. Item ad vermes faciei delendos, qui depilant.
Accipe lapathi acuti, libani, draeonteæ, oſſis ſepiæ, ana partes æquales: fac puluerem. & ter in hebdoma-
da frica, prius tamen facie bene lota in aqua furfuris, & in die ſabbati faciem bene laua cum albumine o-
D ui, & amido, & per vnam horam in facie remaneat: prius laua cum aqua recenti, & illine eam. Item ad ſer-
piginem faciei: Accipe lapatium paruum, id eſt acutum, piſta fortiter, & frica locum patientem diu: po-
ſtea accipe furfur, & infunde in aqua bullienti, & inde laua locum patientem, & poſtea deſiccetur, & fiat
tale vnguentum. ℞. Enulam campanam bene inciſam, & in aceto diu decoque: poſtea piſta fortiter, &
immiſce puluerem libani, maſtiches, lithargyrij, aloes, auripigmenti, eymini, argenti viui extincti cum
ſaliua ana ʒ.iij. oſsis ſepiæ ℥ j. ſaponis & axungiæ ana q.ſ. Confice cum aceto, in quo cocta ſit radix enu-
læ. Mulieres Salernitanæ ponunt radicem viticellæ, id eſt, bryoniæ in melle, & cum tali melle inungunt
faciem ſuam, & miro modo rubeſcit. Aliter mulieres ornant facies & labia ſua, accipientes mel deſpuma-
tum, cui addunt parum bryoniæ, ſeu viticellæ, cucumeris agreſtis, & parum aquæ roſaceæ. Hæc omnia
vſque ad medietatem bulliant: quo vnguento inunguntur labia in nocte, & manè lauentur cum aqua ca-
lida: conſolidat enim cutem labiorum, & eam ſubtiliat, & reddit tenerrimam, & ab omni vlcerationa
præſeruat: & ſi vlcerationes in eis fiant, ſanat. Si verò mulier voluerit ſe colorare, tunc optimè fricet la-
bia cum cortice radicis arboris nucum, & ſuper dentes & gingiuas habeat bombacem, & intingat in co-
lore compoſito, & cum tali bombace inungat labia & gingiuas interius. Color autem compoſitus ſic
fiat: Accipe herbam marinam, de qua Sarraceni tingunt pelles in colore viridi. hæc bulliat in vaſe fi-
ctili nouo cum albumine vſque ad tertiam partem: colaturæ addatur breſilium fruſtatim inciſum, &
iterum bulliat, & iterum dimittatur infrigidari. Et cùm tempus fuerit, apponatur puluis aluminis,
& tunc in ampulla aurea vel vitrea ponatur, & vſui reſeruetur. Hoc igitur modo tingunt mulieres

Sarracenæ facies ſuas, quibus vnctis deſiccatis, ponunt ad dealbandam faciem aliquid prædictorum, vt A
cerotum, vel aliquid aliud, & apparet color pulcerrimus admixtus rubori & albedini. Item ad guttam o-
ris lauamus os cum vino tepido, dentés benè fricando: & hoc in mane, & idem facimus in ſero: poſtea
oleum roſatum circundamus per noctem, & liberabitur in breui. Item ad dentes nigros & malè colora-
tos: Accipe cortices nucum maiorum benè mundatos ab interiori cortice, qui eſt viridis, & fricamus ter
in die dentes: & cum bene fuerint fricati, alluimus os cum oleo calido, & cum ſale admixto, ſi placet. Si-
militer dentes ſic dealbantur: Accipe marmor album combuſtum, & oſſa dactylorum cõbuſta, & vitrum
album, & tegulam rubeam, ſal, pumicem: & de his omnibus fac puluerem, in quo lana ſuccida inuoluta,
in panno lineo ſubtili dentes interius & exterius frica. Aliud ad idem, quod dentes emundat, & albiſsi-
mos reddit: Patiens poſt prandium os lauet vino optimo: deinde bene exiccare debet, & abſtergere cum
panno albo nouo: poſtea maſticet quotidie fœniculum, vel leuiſticum, vel petroſelinum, quod melius
eſt maſticare, quia bonum reddit odorem & bene gingiuas emundat, & dentes facit albiſsimos. Puluis
item ad dentes nigros dealbandos, & confirmandas gingiuas corroſas, vel comeſtas, & ad os malè olens
optimè facit: ℞. Cinnamomi, caryophyllorum, ſpicæ nardi, maſtiches, thuris, frumenti, abſynthij, pe-
dum cancrorum, oſsium dactylorum & oliuarũ ana partes æquales, terantur omnia, & in puluerem ſub-
tilem redigantur, & inde loca fricentur. Ad idem: ℞. Pumicis vſti, ſalis, ana ℥.x. cinoamomi, antoſali, an-
tiſolij ana ℥.ij. * micellis q.ſ. pumicem, & ſal cum ſufficienti melle commiſce, & in patella rudi ſuper car- B
bones pone, donec incendantur, & aliæ ſpecies in puluerem redigantur, & cùm opus ſuerit, dentes inde
fricentur. Linimentum ad manus dealbandas, & leuigandas: Aſphodeli decoquantur in aqua vſque ad
conſumptionem aquæ, & bene mouendo tartarum admiſce, & poſtea duo oua: & fiat linimentum, quo
manus fricabis. Item ad fœtorem oris. Nota, ſi mulier habeat os fœndum, cauſa putredinis gingiuarum,
illi ſic ſubueniendum eſt: Accipe calcem viuam, ſulphur viuum, & auripigmentum de calce & ſulphure,
& puluerem cucurbitæ combuſtæ, & piperis. Et habeas peciam vnam ſcarletæ, vel alicuius panni rubei,
eamq́; minutim incidas, quanto plus poteris, & adde prædictis. Tunc habeas acetum fortiſsimum, & po
nas in alio vaſe fictili, & aliquantulum dimitte bullire: & poſtea pone auripigmentum, deinde ſulphur,
poſtea puluerem cucurbitæ & piperis per interualla, ad vltimum ponas peciam panni, & remoueas ab i-
gne: & tunc remoueas ab olla, & ponas ſuper tabulas diuiſim per paſtilla ad Solem, & dimittas ſiccari: de
his autẽ ſiccatis fiat puluis, & ponatur ſuper gingiuas cancroſas & putridas: eis tamen prius ablutis cum
aceto tepido, in quo bullierit radix tapſi barbati. Putredine conſumpta, deſuper ſpargatur puluis cinna-
momi, & roſarum rubearum. Ego autem vidi quandam Sarracenam cum hac medicina multas liberare,
quę accipiebat parum de foliis lauri, parum de muſco, & iubebat mulieres tenere ſub lingua, ne percipe-
retur ab eis grauis anhelitus. Id ego quoque laudo, vt mulier teneat hoc medicamen ſub lingua die & no C
cte, & maximè quãdo debet coire cum alio. Si autem fœtor oris fuerit cauſa ſtomachi, vel inteſtinorum,
ſic curetur: Fiat puluis dè meliori aloe quod inueniri poterit, & diſtemperetur in modum ſyrupi cum ſuc
co abſynthij, de quo accipiat quotidie, Sole oriente, quatuor cochlearia: quib. acceptis, accipiat totidem
de melle, & ſanabitur. Item ad remouendas labiorum fiſſuras, debent ipſa perungi cum oleo roſato, vel
ſemine lini decocto in ciclamine concauato, & etiam ex ſemine ſaxifragiæ, cum ſucco centaureæ, vel a-
riſtolochiæ rotundæ trito, linianrur. Ad idem valet ſoccus abſynthij. Contra fiſſuras autem labiorum,
propter nimios amplexus, & oſculationes amantium, valet inunctio facta de muſcilagine ſeminis pſylli,
vel vnguento de lilio. Si verò tales fiſſuræ fierent ex vento, vel aere, & ſimilib. cauſis, tunc liniantur labia
cum melle, & poſtea ſuperaſpergatur puluis colophonię. Vel accipe nucem magnam, & decoquatur ſub
cinere calido, & nucleus teratur, & fiſſuris apponatur, admixto oleo tartarino, & ſanabitur. Item ad labio
rum groſsitiem fiat eorum attenuatio cum vnctione mellis, aut aqua, in qua bullierit radix draconteæ,
ireos, vel ſcrophularia, vel etiam amidum, in mulſa diſſolutum, & puluis marmoris, & puluis pumici aſsi,
& oſsis ſepiæ, miſceantur, & vngatur locus, mixto puluere algithiræ (id eſt draganthi) cũ maſtiche ſicca-
tæ. De his ergo bene ſiccatis fiat puluis, & ponatur ſuper gingiuas cancroſas & putridas, prius bene ablu
tas cum aceto tepido, in quo bullierit radix tapſi barbati. Putredine autem conſumpta, habeat puluerem
cinnamomi, & roſarum, & deſuper aſpergat. Item ad ſubitam inflationem faciei ſufficit ſola aquæ calidæ D
ſuffumigatio. Similiter ad inflationem eiuſdem, & oculorũ, accipiatur axungia recens, & cum ſenecione
teratur, & ſuperponatur. Et hæc de ornatu faciei & eius partium ſufficiant. Vnguentum ad capillos au-
reos faciendos: ℞. medianum corticem ſambuci, flores geniſtæ, crocum, vitella ouorum. hæc coquãtur
in aqua, & quod ſupernatauerit, colligatur, & inde capilli inungantur. Item ad capillos candidos facien-
dos: Apes quàm plures in olla noua include, & ita incẽde, & cum oleo tere, & inde caput vnge. Ad idem
valet agrimonia trita cum lacte caprino. Item vt capilli creſcãt vbi vis: Accipe panem hordeaceum cum
cruſta, & ſale, & adipe vrſino: tere, ſed prius combure panem hordeaceum, & ex tali mixtura vnge locũ,
& creſcent capilli. Item vt capilli fiant flaui: ℞. corticem nucis exteriorem, & corticem interiorem ipſius
arboris: & coque in aqua, & cum ipſa aqua alumen diſtempera, & gallas: & cum iſtis diſtemperatis caput
prius lotum linias, folia ſuperponendo, & cum faſcia ligando per duos dies poteris ſic colorare. Et pe-
ctina caput, vt quod capillis adhæret, tanquam ſuperfluum recedat. Poſtea appone tincturam, quæ fit de
croco orientali, ſandalis, alcanna, cuius maior erit pars diſtemperata cum decoctione breſilij, & ſic rema
neat per tres dies, & quarta die abluatur cum aqua calida, & nunquam de facili remouebitur. Vel accipe
radicem chelidoniæ, agrimoniæ, & raſuram buxi, & ſuperliga ſtramen auenæ: deinde cineres auenæ, vel
vitis, & fac lixiuium, & caput laua. Vel recipe radicem chelidoniæ, & rubeæ maioris, ana partes æqua-
les, tere, & cum oleo in quo diligenter cyminum, raſura buxi, chelidonia, & parum croci ſunt cocta, di-
ſtempera: & caput vnge, & vnctum maneat die ac nocte, & laua cum lixiuio facto de cinere caulis & pa-
leæ hordei. Item fæcem vini albi coque ad ſpiſſitudinem ceroti cum melle, & vnge capillos. Si vis eos
habere

A habere flauos, prius præd[illegible]cto modo parentur, vt inueniantur habiles ad tincturam. Poſtea gallæ cum
oleo ponantur in teſtam, & comburantur, deinde puluerizentur, & imponantur aceto, in quu poſitum
ſit atramentum, quod fit in Gallia, & ſimul diſtemperentur. Item ad idem: Puluerem galangæ cum ſucco
nucis miſce, & fac bullire, & inde fiat inunctio ad tincturam capillorum. Item flores myrtl.æ, & gallitrici
coquantur in aceto, & vngatur caput. ſed caueat à vino forti, & à nimis forti lixiuio, quia capillus cor-
rumpit, & corrodit. Item ad capillos criſpandos: Teratur radix ebuli cum oleo, & inde caput vngatur, &
cum foliis eiuſdem ſuperligetur caput. Item vt capilli fiant ſpiſsi: Accipe agrimoniam, & corticem vlmi,
radicem verbenæ, radicem ſalicis, abrotonum, ſemen lini combuſtum & puluerizatum, radicem cannæ.
hæc omnia decoque, cum lacte caprino, vel aqua, & ablue inde locum prius raſum. Item ſtipites, & radi-
ces caulium puluerizentur, & cum eis admiſceatur raſura buxi, vel * eboris puluerizata, & ex iſtis pul- *ebeni.*
ueribus fiat lixiuium, quod facit capillos aureos. Item ad capillos longos faciendos, teratur radix altheæ
cum axungia porcina, & diu bulliant in vino: poſtea apponatur cyminum bene tritum, & maſtix, & vitel
la ouorum, bene cocta, parum ſimul miſcendo: & poſtquam cocta fuerint, fiat colatura per pannum li-
neum, & dimittatur donec infrigidetur, deinde pinguedo ſupernatans accipiatur, & inde caput bene ab-
lutum vngatur. Item ad ſyrones capillos rodentes: ℞. Flores myrtæ, geniſtæ, gallitrici: coquantur in ace-
to vſque ad aceti conſumptionem, & inde extrema capillorum aſſidue fricentur. Hoc idem remouet fiſ-
ſuram capitis ex eo bene abluti. Item lupini amari puluerizentur, & in aceto bulliant, & inde capilli fri-
B centur intra manus: hoc enim ſyrones expellit & occidit. Cùm autem ſingulare ſtudium ſit mulieribus
ornare capillos, & poſt ornatum capillorum ornare faciem (cuius ornatus ſi fuerit pulcer, deformes pa-
leat mulieres pro illarum explenda voluntate recurre ad proximè narrata. Quòd ſi mulier velit habere
longos capillos, & nigros, accipiat lacertam viridem, & remotis capite, & cauda decoque in oleo com-
muni. & tali oleo inungat caput. reddit enim capillos longos, & nigros. Experimentum Sarracenicum
ad denigrandos capillos: Accipe corticem mali granati, maximè dulcis: teratur, & bulliat in aceto, vel a-
qua, coletur: & huic colaturæ addatur puluis gallarum, & aluminis in multa quantitate, vt fiat ſpiſſum in
modum pultis, & hoc tali quaſi quadam paſta capillos inuoluat. poſtea furfur diſtemperetur cum oleo,
& ponatur ſuper ignem in aliquo vaſe, quouſque furfur totum fiat ignitum, hoc tale aſpergat radicitùs ſu
per caput, poſtea madefiat, & iterom caput in eadem colatura prædicta inuoluat, & dimittat per noctem,
vt melius inungatur, poſtea abluatur, & erit totum nigrum. Ad idem: Si mulier multos & nigros capil-
los habere velit, accipe pomum coluquintidę. abiectis carnibus, oleo lauri impleatur, addito ſemine iuſ-
quiami, & modico auripigmenti, & adiungantur ſæpe cineres. Si verò molles & lenes, & ſubtiles habere
voluerit, abluat eos ſæpe cum aqua calida, in qua ſit puluis nitri & orobi. Sed vt mulier ſuauiſſima, & pla
niſſima fiat, & ſine pilis à capite vſque inferius, in primis eat ad balnea: & ſi non conſueuerit, fiat ei ſtu-
pha hoc modo: Accipe tegulas & lapides candentes, & eis in ſtupha poſitis, ſedeat mulier in ea. Vel ali-
ter: Accipe tegulas calidas, vel capillos nigros calidos, & ponas in ſtupham, vel foueam factam in terra:
C tunc ſuperinfundatur aqua calida, vt fumus reſoluatur, & ſuperſedeat mulier bene circundata pannis, vt
ſudet. Cumque bene ſudauerit intret aquam calidam, & abluat ſe optimè, & ſic exeat à balneo, & abſter-
gat ſe bene cum panno lineo. Poſtea inungat ſe totam hoc pſilothro: ℞. calcem viuam bene cribrellatam
& de ea pone in vaſe figuli ℥. iiij. & decoque in modum pultis: poſtea accipe auripigmenti ℥ j & iterum
coque, & proba cum penna an ſit ſatis coctum: caue autem ne nimis coquatur, & ne nimis ſuper cutem
moretur, quia maximum faceret ardorem. Sed ſi ex pſilothro accidat cutem vri, accipe populeum cum
oleo roſaceo, vel violarum, vel cum ſucco ſemperuiuæ, diſtempera applicando, donec ſedetur calor, po-
ſtea inongatur vnguento albo, donec ceſſauerit ardor. Aliud depilatorium. Calx viua, & auripigmētum
in ſacculo lineo poſita bulliant, donec decocta ſint: hanc decoctionem probabis vt ſuperiorem. Si autem
depilatorium ſit nimis ſpiſſum, appone aquam recentem vt rarefiat, & attenuetur. Nota quòd puluis e-
iùs deſiccatus valet ad carnes malas corrodendas, & etiam ad capillos reparandos in capitibus tineoſo-
rum. Sed prius cum oleo vel melle capita inungantur, deinde puluis ſuperaſpergatur Item vt fiat perpe-
tua ablatio capillorum: ℞. oua formicarum, auripigmentum rubeum, & gummi hederæ, cum aceto: mi-
ſce, & inde locum depilandum fricabis. Vnguentum pro nobilibus quod pilos remouet, cutim ſubtiliat,
& maculas aufert: ℞. ſuccum foliorum cucumeris agreſtis, & lac amygdalarum. his in vaſe poſitis admi-
ſce calcem viuam, & auripigmentum, ſubtiliter puluerizata: poſtea galbanum contuſum diſtemperatum
D cum modico vino per diem & noctem, & cum ipſo decoque. quo bene decocto remoueas ſubſtantiam
galbani, & addas parum olei, vel vini, & argenti viui. facta decoctione, remoueas ab igne, & puluerem i-
ſtarum ſpecierum appone: ℞. maſtiches, olibani, cinnamomi, nucis muſcatæ, caryophyllatæ: omnium i-
ſtorum ana partes æquales. Iſtud vnguentum ſuauiter redolet, & lene eſt ad mitigandum. Hoc pſilothro
nobiles Salernitanæ vti conſueuerunt. Cùm mulier ſe totam hoc pſilothro inunxerit, ſedeat in ſtupha
multum calida: nec fricet ſe, quoniam excoriarentur membra eius: ſed cùm parum ſteterit, tentabit pi-
los euellere à pectine · ſi verò leuiter non cadant, aquam calidam faciat ſuper ſe infundi, & abluat ſe to-
tam, trahendo palmam ſuauiter. ſi enim cum impetu fricaret, cùm cutis ſit tenera ex pſilothro, citò exco-
riatur. Hoc facto intret aquam tepidam, & benè abluatur, deinde exeat: & tunc accipiat furfur diſtempe-
ratum cum aqua calida, & poſtea colet, & ſuper ſe fundat. Iſtud carnem mundificat, & lenit. Deinde la-
uet ſe aqua tepida, & ſtet parum, vt cutis aliquantulum deſiccetur. Poſtea accipiat alcannam cum albu-
minibus ouorum, & inungat omnia membra. hoc enim carnem lenit: & ſi qua fuerit vſtura ex pſilothro,
hanc remouet, & lucidam reddit, & ſuauem. & ſic vncta ſtet parum, & tandem cum aqua calida abluat ſe,
& poſtremò panno lineo albiſſimo inuoluta vadat ad lectum. Poſt exitum quoque balnei ornet capillos
ſuos, & in primis abluat eos cum tali lixiuio: ℞. cineres vitis combuſtæ, nodos paleæ hordei, & lignom
liquiritiæ, vt melius liniant, & panem porcinum, paleam & panem porcinum bulliant in aqua, de pane,

palea & cinere repleatur olla, habens in fundo duo foramina, vel tria parua. aqua in qua panis porci & pa- A
lea prius decocta ſint, ſuperducta fundatur in olla, vt per foramina coletur. Tali lixiuio mulier abluat caput ſuum: poſt ablutionem dimittat ſiccari per ſe, vnde capilli flaui & lucidi fiunt. Cùm autem pectinauerit ſe, habeat hunc puluerem. ℞. Roſas ſiceas, caryophyll. nucem muſcatam, cardamomum, galâgam. Hæc omnia puluerizata diſtemperẽtur cum aqua roſarum, & tali aqua aſpergat capillos, & pectinet illos pectine eadem aqua intincto, vt melius redoleant: & faſciculos faciat, & prædictũ puluerem ſuperaſpergat, & miro modo redolebunt. Nobiles, tam viri quàm mulieres, ferant muſcum in capillis ſuis, aut caryophyllos, aut ytrunque: cautè tamen, ne ab aliquo videatur: peplum etiam cum quo caput ligatur, ponatur cum caryophyllata, & muſco, & nuee muſcata, & aliis redolentibus.

PRO CONSERVATIONE CORPORIS HVMANI ab aliquod infirmitatibus, aqua mirabilis effectus.

CAPVT LXII.

Recipe aquæ vitæ de vino meliore diſtillatæ ℔.iiij. ſalis vſti ℔.ij. ſulphuris mortui ℔ ij. tartari albi ℥.iiij. de carbonibus ligni auellanæ ℥.iiij ſalis petræ ℥.iij. Hæc omnia terantur & cribrellentur, & miſceantur inuicem: & ſuperinfunde aquam vitæ ſupradictæ: & ponatur totum ad diſtillandum.

Operatio eiuſmodi diſtillationum. B

Diſtillatio prima attrahit virtutes omnium ſpirituum, vt nullum animal venenoſum poterit appropinquare ei. In ea conſeruantur carnes, piſces, ſicut in balſamo. Facit etiam recedere omnes lentigines, necnon & omnes maculas faciei, ipſamque clarificat. Expellit etiam omnem ſcabiem corporis: mundificat quoque omnes lacrymas oculorum.

Secunda diſtillatio expellit apoſtemata, & ſuperfluitates corporis. Dentes inualidos expellit, & ſanat Expellit etiam inflaturam hepatis.

Tertia diſtillatio expellit omnes maculas, & omnem lepram. Anhelitum fœtidum, & omne phlegma ſtomachi purgat, vt puta cibum indigeſtum.

Quarta diſtillatio expellit ſanguinem coagulatum in corpore, ſimiliter & ſanguinem refrigeratum.

Quinta diſtillatio expellit morbum caducum à corpore humano.

Sexta diſtillatio expellit omnes languores & infirmitates ex parte guttæ accidentes.

Septima diſtillatio expellit podagram.

Octaua diſtillatio præualet balſamo, quòd bene referues.

Nona diſtillatio valet, & reſeruat hepar, ſi aurum in ea ſoluatur.

Decima diſtillatio. Si vna gutta iſtius aquæ ponatur in ſcyphum, in quo ſit vinum, & quòd ſcyphus ſit deauratus: inuenitur ibi ſpuma natans ſupra vinum, quud eſt purum aurum. Et omne illud quod tingitur cum eo, eſt aurum pulcrum. C

Notandum tamen, quòd poſt quálibet diſtillationẽ, fæces debent teri, & cribrellari, ſicut in principio.

Aqua alia, ſeu Balſamum ad idem fermè.

℞. terpentinæ tribus vicibus diſtillatæ, vltimò coniunctim ℔ j ligni aloes ſimiliter tribus vicibus diſtillati ℔.j. ambræ crudæ ℔ j muſcatæ tritæ ſuper lapidem ad modum liquidi vnguenti, cum eiſdem, ſuperaddito oleo, vt fiat vnum corpus. Et diſtilla nouem vicibus. Balſamum hoc conſerua: quoniam ipſum eſt perfectum, & ſuſtinet: Primò, omne iudicium ignis & aquæ: ſecundò, manum penetrat: tertiò, vngendo faciem iuuentutem conſeruat: quartò, omnem inciſionem conſolidat: quintò oculos mirè purificat: ſextò, vngendo cum ea totum corpus, nunquam putreſcere ferunt, nec vermes ipſum aſcendere.

Hermes Philoſophus poſuit. & ego feci, & probaui, & eſt veriſſimum.

Aqua alia, per quam Medicus mirabilia facit, & quaſi Propheta reputabitur.

℞. limaturam auri, æris, ferri, plumbi, chalybis, auri, ſpumæ argenteæ & aureæ, ſtoracis, ſecundum diuitias & paupertates patientis. Ponantur primò in vrina pueri virginis primo die: ſecundo die in vino albo calido: tertio die in ſucco fœniculi: quarto die in albumine oui: quinto die in lacte mulieris lactentis puerum: ſexto die in vino rubeo: ſeptimo, in ſeptem albumina ouorum. Et hoc totum ponatur in capellam ad lentum ignem & quod diſtillauerit, ſerua in vaſe aureo, vel argenteo.

De laude aquæ huius eſt ſilendum, quia emi non poteſt: virtus enim eius palliat leproſos. Lepram enim puram ſanat, & deſtruit, omnem maculam delet, conſeruat iuuentutem, uculum pulcrum facit. Super omnia taceo de ſecreto huius aquæ, quia timeo, ne habentes ſuperbia extollantur. D

PVLVIS AD CONSERVATIONEM VISVS.

CAPVT LXIII.

Recipe betonicæ, rutæ, chelidoniæ, ſaxifragiæ, leuiſtici, pulegij, aniſi, cinnamomi, euphraſiæ ana M.j. cardamomi, zingiberis, fœniculi, petroſelini, hyſſopi, origani, ſileris montani ana ʒ.j. galangæ ℥.j. zuccari ℥ j. Ex iſtis fiat puluis, & cum cibo continuè ſumatur: & viſus recuperatur & ſeruatur.

Puluis prædictus ordinatus eſt per Magiſtrum Geraldum: cuius probam ſenex expertus eſt, qui annis duodecim vſus fuit ſpecillis vitreis, ita quòd groſſas literas ſine ipſis videre nõ poterat: ſed poſtquam vſus eſt hoc ipſo puluere, ſola vna quadrageſima liberatus eſt: in tantùm quòd toto tempore vitę ſuæ vidit, & legit literas minutiſsimas.

Ad viſum item.

℞. tutiæ præparatæ ʒ.j. maſtiches ʒ.v. charabe ℈ j. camphoræ ℈.v. vitrioli albi ℈ ij. Fiat puluis omninò ſubtilis, vt alcohol ponatur in quartam partẽ aquæ roſatæ optimè diſtillatę ad Solem tribus aut quatuor diebus, ſerua in vitro bene obturato: & mane j. vel ij. guttas in hirquos oculorum impone.

FINIS.

A

NICOLAI ROCHEI MEDICI DE MORBIS MVLIERVM CVRANDIS LIBER,

partim ex veterum Græcorum, Latinorum, & Arabum monumentis, partim experientia propria confectus.

Multò nunc quàm antehac emendatior, quòd ad Orthographum ſimul & ſententias, collatis per multis, quos citat, Autorum locis.

B

NICOLAVS ROCHEVS LECTORI BENEVOLO S. D.

EN Lector Candide, libellus de Mulierum morbis, quem partim ex Græcorum Arabumq́; monumentis decerpſi, partim ex ea quam experientia didici arte medica, deſcripſi, in vnoquoque capite ordinem obſeruaui, quem probatiorem indicaui, incipiendo ſcilicet à definitione, cauſas, notas, prædictiones, auxilia, & tandem curandi rectam rationem proſequutus ſum Hunc dicaui nomini Dominæ meæ Catharinæ Ambaſianæ, ne acephalos in lucem prodiret: quanquam liber de Semine genitali, & meatuum, membrorumq́; ſeminariorum morbis iſtum præcedere debeat. Tertium tenet ordinem libellus de Natorum & educatione & eorum morbis. Quartus liber Capillorum affectus, ipſorumq́; infectiones amplectitur. In quinto narrantur Cerebri neruorumq́; pathemata: hos quatuor propediem prælo mandandos curabo, modò bono gratoq́; animo hunc ſuſcipias. Vale feliciter.

DE MVLIERVM MEATIBVS SEMINARIIS.

CAPVT I.

C

DE fœminarum genitalibus membris, ac ipſorum morbis deſcribere par eſt. Venæ igitur humoris, quem prolificum plerique Medici prædicant, eandem fermè in fœmella, quam in viris originem habent, ac flexuoſis orbibus in teſticulos deriuant, inde ad vuluæ oſtium tendunt, vnde ſemen tanta voluptate prorumpit, quod vanum atque inutile philoſophorum princeps Ariſtoteles aſſeuerat, cui & Arabs Auerroes ſubſcribit. Verùtamen (fateor) ex renibus, ſpina, coxis, lumbis, venæ ac arteriæ multæ, quæ ſparſim funduntur in fibras per vuluam tenuiſſimas, tendunt, ex quibus genitalis humor, craſſus, albus, oui albori ſimilis intus colligitur (vt bilis quotidie in ſtomacho) ad conceptum neceſſarius: quod in ouis contigit, in quibus quod caodidum eſt ac luteum à fœmina prodit, ſemine maris tantum conſtituente: ex ea materia mēbra quæ ſpermatica vocamus generantur, at ex menſibus rubentia, qualis caro eſt nutrienti ſimilis, fiunt. Ariſtoteles de piſcib. hæc refert. Quo autem rupto, fœtus veluti nucleus conſtat, qui primum nullum accipit cibum, ſed oui humore iam hauſto increſcunt, pòſt nutriuntur aquis dulcibus fluuiorum, vſque dum ſatis augeantur. Idem author: An id verum, non dicitur, alimentum omne eſſe extrinſecus, ſed protinus vt in plantarum ſeminibus ineſt aliquid tale primùm quod lacteum vocatur, ſic in animalium materia excrementum conſtitutionis alimentum eſt, incrementum verò fœtui per vmbilicum contingit, eodem quo plantas modo per radices, atque etiam animalibus ipſis, vbi abſoluta iam ſunt, ex eo (quod continetur) alimento idem accidit. At quod fœminis in Venere prorumpit, non per ſaltus exit ſicut virile: quoniam inutile eſt & vitiato ſimile, omnino differens ab eo, quod intra vuluam ſine libidine quandoque reſtagnat. Ex vtriſque itaque maris & fœminæ fœtus membra figurantur, ac ſpiritalis vita producitur: verum ex virili ſemine principalia membra, ex fœmineo cætera ignobiliora conſtituuntur, ex puriori veluti materia, ſicut & ſpiritalis vigor. Maris enim ſemen in medio genitalis fœminei alboris colligitur, vt generandi poteſtatem in materiam vniuerſam diffundat, ex Galeni ſententia, atque ita membra formantur menſtrui ſanguinis non indiga, donec exhauſta materia, maiori corpus indigeat nutrimento, quod ex vmbilico poſtea quæritur A conceptu enim ad ſeptimum vſque diem ſeminis prolifici fluxiones ſimplices apparēt, quo tempore & vmbilicus incboari & ſecundæ videntur. Decimo die cordis bulla tumet, ſpiritu intus ebulliente, & calore extrinſecus exiccante, ſecundarum materia firmatur. quoniam & planta, & cortex, eodem generantur tempore. Poſt eos dies cætera membra deſcribuntur, nec vno tempore principalia generantur membra, quoniam diuerſæ ſunt naturæ. Cor enim primùm progeneratur, exinde reliqua deſcribuntur membra, poſtremò replentur pictoris imitatione, circiter diem 30. maſculina figurantur membra ex Hippocrate. Alij tamen (inter quos Ariſtoteles) mari 40. diem ſtatutum pronunciant, fœminæ trium menſium vel poſt: quoniam figura in humido poſt abortum non permanet, ſed ſtatim diſſoluitur. Mas ſi in

Alex. Benedictus lib. 20. cap. 23.

Ariſtot. lib. 6. de hiſt. anim. cap 3.

D

aquam frigidam diffunditur, cogitur conſiſtitque in membranula, qua rupta, fœtus ipſe apparet magnitudine formicæ maiuſculæ, & membra iam inde diſcreta tum cætera omnia, tum genitalia conſtant, & oculi (vt in cæteris animantibus) prægrandes.

Teſtes fœminarum.

Alex. Bened. Melanthon lib. de Anima.

Teſtes in fœminis ab vtraqoe parte reſimi ſunt, leporinis ſimiles, ex quibus (vt alij arbitrantur) meatus alij ad vuluæ cauum exeunt generationi apti, quæ ſententia reſectione ipſa facilè oſtenditur. Habet & mulier (inquit Melanthon opinione Galeni) teſticulos ſitos iuxta cornua matricis vtrinque, minores virilibus & frigidiores, ſed tamen ſemen quoddam generantes, quod eſt quidem tenuius virili & ſubaquoſum, ſed tamen in procreatione fœtus miſcetur virili ſemini, eique velut alimentum eſt, vt augeat virile ſemen, & fœtus ex vtroque procreetur. Nam vtrunque ſemen & actiuè & paſſiuè ſe habet, in generatione fœtus, multum in vtroque ſpirituum ineſt, ſed virile quum ſit calidius & minus rarum, magis ſe actiuè habet. Quum autem mulieris teſticuli ſint extra matricem, & tamen ab ipſis muliebre ſemen in matricem tranſmitti oporteat, vt iungatur virili, ſciendum eſt. vt in viris vaſa ſpermatica vehunt ſeminis materiam ad teſtes, deinde teſtes tranſmittunt per quaſdam ambages in paraſtatas, ita propemodum fit in mulieribus. Nam vaſa ſpermatica materiam ſeminis muliebris vndique ex corpore muliebri attrahunt, deinde teſtes excipiunt, exceptum & coctum tranſmittunt in paraſtatas, quæ ſunt vaſa amplectentia matricem, quæ quum à teſticulis recedunt, incipiunt fieri paulo latiora, donec ingrediuntur matri- B
cem. Per hos ramos (quia in concubitu aperiuntur propter motum) illabitur muliebre ſemen in cauum matricis. Differunt autem viriles paraſtatæ à muliebribus, quia viriles per longas ambages perueniunt ad virgam, ſed in muliere amplectuntur matricem non longo ductu.

De mulierum locis.

[illegible]o.11.cap 37. Vterus in fœminis (inquit Plinius) loci vocatur, in reliquis animalibus vulua.

Gal.lib.defin. Loci ex duabus venis, totidemque arterijs conſtant.

Alex.Bened. Oſtium vuluæ in muliere ac in cæteris animalibus naturam, atque os genitale vocari vidimus. In medio tunicula vtrinque apparens nympha (νύμφη) & cletoris (κλειτορὶς) dicitur: ea intus natura ita cuſtoditur, vt in maribus glans præputij tergore, vt hoc primo munimentu aer arceatur. Interior pars ceruix vocatur, in cuius medio ferè neruoſa exilitas eſt, venulis diſperſa tenuibus virginitatis teſtimonium affert. Eugion vel hymen vocatur, primo enim coitu ſcinditur. Naturalia interdum adeo compacta ſunt à natura, vt chirurgi opera indigeant. Partem interiorem matricem locoſque appellamus, qui deſiderio coitus ſæpe deſcendunt in ijs, quæ acetabula κοτυληδόνες ſunt, vocantur, quibus per vmbilicum fœtus augetur. Vulua nullam vim immutandi ſeminis, ſed conſeruatricem tantùm poſſidet. Locorum oſtium internum natura glanduloſum eſt ad glandis virilis ſimilitudinem mucronatum, foras in ceruicem prominens ſuo turbine. In ceruis triplex oſtium eſt, ob eam cauſam grauidæ (quia dolent) coitum refugiunt, mulieres vero adamant, vnde & quandoque ſuperfœtant. C

Vuluę acetabula non omnia perfecta animalia poſſident, ſed cornigera & vna parte dentata, dum partum gerunt: ex vtraque parte dentatis lepus, mus, veſpertilio habent acetabula. Sus vuluam leuem habet, & conceptus vuluæ non acetabulis adhæret. Semen itaque trahi à locis vteri, atq; ob eam rem multa generari, pro numero locorum & acetabulorum: ſæpe enim eodem in loco vteri gemini conſiſtunt.

Acetabulis vuluæ ex ſecūdis robuſtior adhæret ea parte, qua confuſa quædam fibrarū multitudo eſt.

Vmbilici orificia acetabulorum orificijs reſpondent, vnde ali dicimus.

Aſperitas enim vtrinque fibrarum orificiorumque tenacitatem facit, vt in parietibus fieri ſolet. Scalpunt enim prius, vt cementum ſuper inductum magis hæreat aſperitati.

Vmbilicus cum inuolucro, hoc eſt ſecundis, functus officio, ab acetabulis abſcedit, veluti pomi pediculus iam maturi à ramo ſponte cadentis Ex ijs acetabulis à partu menſtrua profluunt: ſimilis in marib. materia eſt, quæ in ſemen genitale per concoctionem vertitur. Locorum oſtium in conceptu aperitur, & exinde clauditur, nec amplius recluditur, niſi mulier ſuperfœtet, vel fluxionibus laboret, vel ſi menſes fluant: os id adeo occluſum eſt, vt aer ſubire nequeat. Loci ipſi poſituram habent inter ſpinæ imæ partem, quam os ſacrum vocamus, ſupra veſicam, contra mediam poſiti aluum, inde paulum ad dexteriorem coxam conuertuntur, poſtea ſuper rectum inteſtinum progreſſi, ilijs feminibuſque latera ſua anne- D
ctuot, rectam cum veſica continuatamque ceruicem habent, quem canalem vocant, qui ceruici veſicæ ſuppoſitus, carnoſos cartilaginoſuſque admodum eſt: is in prægnante contrahitur.

Alex. Bened. ex Celſo.lib 4. cap.1. Vulua in virgine exigua eſt, in muliere (niſi vbi grauida eſt) non multo maior, quàm manu comprehendi poſſit. Ea cordi, arterijs, neruis, cerebro, ſpinæque medullæ committitur, præcordijs item, mammis, renibus, ventri, ilijs, coxis, pubi, quæ omnia in vuluæ ſtrangulationibus percipiuntur: quibus anima ſubducitur, vertigines ſentiunt, capillos in vertice vel occipitio conuelli arbitrantur, lumbos prętereа, femora, inguina & ſtomachum dolent, quædam obmuteſcunt, aliquibus mentes ſoluuntur. Ilijs præſertim adalligatur neruulis quibuſdam retortis, qui grauidis protenduntur. Nulla vena de maiore recta via ad vuluam pertinet, de aorta verò multæ frequenteſq; veniunt. Eius materia neruoſa eſt, rugoſa, pelliculoſa, pollicaris craſſitudinis, quæ ad conceptus magnitudinem extendi poſſit. Qui eo tempore acetabula vuluæ inquirunt ad magnum vulgi deſiderium, digna fruſtratione fruſtrantur: videri enim minimè poſſunt, nec primo conceptus tempore, cùm inuolucra (quæ ſecundas vocant) robuſtiùs vuluæ adhærent. tum enim euidentius membrana valentior per vmbilici radices acetabulis (quę κοτυληδόνας Græci vocant) committitur, quales in polyporum ſirrhis videmus, qui ſuctu cùm aliquid capiunt, continent. Hæc accreſcente fœtu conſpicua ſunt, cum vtero cauo autem ad fœtum cōuerſa ex Ariſtotele. In ipſo inuolucro ex ſecundis quædam carnoſa extantia fibris referta minimis acetabulis affixa, quæ ſanguinem & ſpiri-

A ... veluti radicum fibræ exugunt, digeruntque per venas, & ad vmbilicum vſque defertur ſanguis ſpiritusq́ue, per quem alimentum haurit fœtus.

Matrix ὑστέρα partes duas habet, receptaculum factum vt fœtum continere poſſit, idque vocatur ὑστέρα. Altera pars eſt anguſtior, quæ eſt aditus longiuſculus, ideoque collum matricis dicitur. Et quoniam receptaculum amplius eſt, qua parte verſus collum tendit, ſunt addita cornua, vt quaſi lunæ creſcentis figuram referat. Nam hæc cornua ſunt ligamenta, quæ matricem alligant coxis. Eſt & matrix intus vndique conſperſa tanquam punctis. Sunt autem hæc puncta orificia venarum vndique tendentium ad matricem, & hæc orificia vocantur ideo κοτυληδόνες, quia vt amplecti poſſint fibras, quibus fœtum in vtero & retinent & alunt, ſunt ſimiles extremis polypi pedibus, qui appellantur cotyledones, propter cauam figuram & aptam ad prehendendum. Triplex vtilitas eſt cotyledonum. Sunt enim canales, per quos ſanguis menſtruus effluit: ſuppeditant etiam ſanguinem puriorem alendæ matrici & alendo fœtui, & figura ſua fibras apprehendunt, vt retineri in vtero fœtus poſſit. Oriri autem cotyledones alij putant à vaſis ſeminarijs, Galenus etiam à caua vena: aliquæ haud dubiè rami ſunt venarum, quæ à mamillis ad vterum tendunt: attrahunt enim mamillæ partem aliquam ſanguinis ex vtero, quæ mutatur in lac, quemadmodum Hippocrates ait, lac menſtruo fraternum eſſe. Gemini matrici ſinus ſunt ab vtraque laterum parte (in quorum dextro maſculinum, in ſiniſtra fœmininum concipi volunt) geminis in mare teſtibus

Melanth. lib. de Anima.

B reſpondentes, in vacca veluti cornua plurimùm diſcreta ſunt.

Lib 2 Epid. sect. 3 propè fin & Gal lib. 14 de vſu part. cap 8.

Fœmininæ vulua ſcroti conuerſi ſimilitudinem refert, extrinſecus neruoſa, intrinſecus autem carnoſior, & eſt receptaculum fœtus. Muliebris pudendi ſinus pilis decoratus, Græcum nomen ἐφήβαιον obtinet. At quæ ſinum ambiunt alæ vocantur. Inter has autem caruncula, quæ bifariam excreuit Græcorum lingua νυμφὴ, noſtra colliculum appellare licet, quem quòd multo promineat, Aegyptij in virginibus excidere conſueuerunt. Porrò in ipſius naturalis collo muſculus eſt, quo vrinam cum lubet retinemus, anulus à figura, ab officio fibula vocatus eſt. Venæ in partem eius interiorem plurimùm aperiũtur, per quas ſanguis expurgatur, qui grauidis retinetur, ceditque in alimentum fœtus & formationem. Nam à venis quæ ſecundas implicant binæ aliæ prodeuntes venæ, ab arterijs indidem ſitis binæ arteriæ, & à neruis vna neruus mutuo in vnum congreſſu, meatum quendam ab anatomicis Græcis οὐραχὸν appellatum abſolu... qui infantis vmbilico inſeritur ex quo & enaſcitur & ſuſpenſus eſt, vel alueus eſt fœtus, locus cui poſt ſuppeditat nutrimentum.

DE MENSIBVS, SIVE MENSTRVA PVRgatione. CAPVT II.

C MEnſtrua quum plurimùm lunæ motu ſingulis menſibus profluunt, quo profluuio virginibus vox mutatur, vt in maribus primo coitu, mammæ inde tumeſcunt. Hæc non niſi ſemen inconcoctum ab Ariſtotele appellantur, ex partibus quæ ſupra infraque renes ſunt, & à lumbis, minimis venis prodeunt ad vuluæ acetabula, quibus fœtus in vtero alitur (vt dictum eſt) vel à puerperio iuxta naturalium ora: ex venis quoque duabus ſecundum os pubis iuxta vrinæ exitum erumpunt. Ex ea parte & fœminarum non prolificum ſemen in coitu (vt dictum eſt) effunditur, tanto in pleriſque impetu, vt maſculorum more longius exiliat, diuerſæ quidem naturæ ab eo, quod in vuluæ cauo prolificũ reſtagnat. Menſtrua contingunt mulieri, vt ſanitatem tueantur. Retenta enim in conceptione fœtui fomentum miniſtrant: facti quidem ad conceptionem & lactis generationem. Alterum (inquit Galenus) noſtræ generationis principium, ſanguis menſtruus videlicet, humidum natura eſt. Galenus in comment j. lib. aph. ſententia 14. Qui creſcunt, &c.

Alex. Bened.

Lib. 4. de gener. anim. cap. 5.

Gal. lib 2. de ſem. cap. 5.

Pleriſque ſane puellis anno 14. menſium expurgatio primum incipit, paucis admodum ante annum tertium & decimum, aut duodecimum muliebria proueniunt: plurimis verò poſt annum decimũquartum tandem prorumpunt. Tempus autem vnicuique purgationi ſtatum non eſt: pleriſq; etenim per biduum aut triduum, maximæ verò parti quinque dierum ſpatio menſes excernuntur, aliæ vſque ad ſeptimum: paucæ raræque ſunt, quæ ad duodecimum vſque diem huic profluuio iugiter obnoxiæ expurgantur. Siſtuntur autem huiuſmodi muliebres deniq; expurgationes, partim quidem anno ætatis ſuæ quin-

Aegineta lib. 3. cap. 60.

D quageſimo, partim verò, quanquam ea rara ſit auis, non ante annum ſexageſimum, nonnullis à ſeptimo ſtatim ætatis, (vt ita dicam) luſtro, & potiſſimè bene curata cute, ac præpinguibus deſinere atque omnino ceſſare menſes cœperunt. Quando igitur lentè ægreque ea purgatio procedit, circa protheſmiam certum menſtruorum terminum laua, potiunatoq; vel ſiſanno, aut porro capitato, cum pipere & ruta in hunc ipſum decoctis, reliquus potus ex paſſo fiat cretico: bibens autem huius potionis ea a ſectione oppreſſa cotylam, deambulando commouebit menſtrua. Manducet verò loligines, ſepias, polypodas, & quæcunque id genus ſunt: nam ſanguinem turbandi proliciendique potentiam habent.

De menſium facultate. Ex Plinio.

Plin. lib 28. cap. 7.

Iam primùm abigi grandines turbineſque, contra fulgura ipſa in menſe connudata: ſic auerti violentiam cœli: in nauigando quidem tempeſtates, etiam ſine menſtruis. Ex ipſis verò menſibus monſtrificis alias, dira & infanda vaticinantur e quibus dixiſſe non pudeat, ſi in defectu lunæ ſolisve congruat vis illa, irremediabilem fieri. Non ſegnius & ſilente luna, * coitus ſuos maribus exitiales eſſe atq; peſtiferos. Purpuram quoque ab his eo tempore pollui: tanto vim eſſe maiorem. Quocũque autem alio menſtruo, ſi nudatæ ſegetẽ ambiant, erucas ac vermiculos ſcarabeoſque ac noxia alia decidere. Metrodorus Sceptius in Cappadocia inuentum prodit, ob multitudinem cantharidum illas ire per media arua, retectis ſuper clunes veſtibus. Alibi ſeruatur, vt nudis pedibus eant, capillo cinctuque diſſoluto. Cauendum verò ne id oriente ſole faciant, ſementem enim areſcere. Item nouellam vitem eius tactu in perpetuum lædi, rutam & ederas res medicatiſſimas illico mori. Sed præter illa certum eſt, tactis aluearijs apes fugere,

** Aliàs, coitus eſt tum.*

linaque, quum coquantur, nigreſcere, aciem in cultris tonſorum hebeteſcere: æs contactum graue virus A
accipere & æruginem, magis ſi decreſcente luna id accidat: equas, ſi ſint grauidæ, tactas abortum pati.
Quin & aſpectu omnino, quanuis procul viſas, ſi purgatio illa poſt virginitatem prima ſit, aut in virginea
ætate ſpontanea. Nam bitumen in Iudæa naſcens, ſola hac vi ſuperari, filo veſtis contactæ, docuimus. Ne
igne quidem vincuntur, quo cuncta: cinisque etiam ille, ſi quis aſpergat eum lauãdis veſtibus, purpuras
mutat, florem coloribus adimit, ne ipſis quidem fœminis malo ſuo inter ſe immunibus. Abortum facit
illitus, aut ſi omnino prægnans ſupergrediatur. Quæ Lais & Elephantis inter ſe contraria prodidère de
abortiuis, carbone è radice braſſicæ vel myrti, vel tamaricis in eo ſanguine extincto: item aſinas non con
cipere tot annis, quot grana hordei contacta ederint: quæq; alia nuncupauère monſtrifica, aut inter ipſas
ſe pugnantia, quum hæc fœcunditatem fieri iiſdem modis, quibus illa ſterilitatem pronunciaret, melius
eſt nun credere. Bythus Dyrrhachinus hebetato aſpectu ſpecula recipere nitorem tradit, iiſdem auerſa
rurſus contuentibus, omnem talem vim reſolui, ſi mullum piſcem habeant ſecum.

Multi verò ineſſe etiam remedia tanto malo aiunt: podagras illini, ſtromas & parotidas, panos, ſacros
ignes, furunculos, epiphoras, tractatu earum mulierum leoiri. Lais & Salpe canum rabioſorum morſus,
& tertianas quartanasque febres, menſtruo in lana arietis nigri, argenteo brachiali incluſo.

Diothemus Thebanus, veſtis omninu ita infectæ portiuncula ac vel licio brachiali inſerta. Sotira ob-
ſtetrix, tertianis quartanisque efficaciſſimum dixit, plantas ægri ſubterlini, multoque efficacius ab ipſa B
muliere, & ignoranti.

Sic & comitiales excitari, morbosque ſanari. Icetidas medicus quartanas coitu finiri, incipientibus
duntaxat menſtruis, ſpopondit. Inter omnes verò conuenit, ſi aqua potusque formidetur à morſu canis,
id eſt, menſtruo tincta. ſuppoſita tantum calici lacinia * tali, ſtatim metum eum diſcuti, videlicet præualēte ſympathia illa Græ-
corum, cùm rabiem canum eius ſanguinis guſtatu incipere diximus. Cinere eo iumentorum omnium
vlcera ſanari certum eſt, addita caminorum farina & cera: maculas autem e veſte eas nun niſi eiuſdem v-
rina elui. Cinerem per ſe roſaceo miſtum, fœminarum præcipuè capitis ſedare dolores, illitum fronti: a-
ſperrimamque vim profluuij eius eſſe primis annis virginitate reſoluta. Id quoque conuenit, quo nihil
equidem libentius crediderim, tactis omnino menſtruo poſtibus, irritas fieri magorum artes, generis va
niſsimi, vt æſtimare licet. Hæc Plinius.

Solum animal menſtruale mulier eſt, & nihil verò facilè reperitur mulierum profluuio magis mon-
ſtrificum. Aceſcunt ſuperuentu muſta, ſterileſcunt tactæ fruges, moriuntur inſita, exuruntur hortorum
germina, & fructus arborum, quibos inſedère, decidũt. Speculorum fulgor aſpectu ipſo hebetatur, acies
ferri præſtringitur, eborisque nitor, aluei apum emoriuntur, æs etiam ac ferrum rubigo protinus corri-
pit, odorque dirus aera. Et in rabiem aguntur guſtato eo canes, atque inſanabili veneno morſus infici- C
tur. Quin & bituminum ſequax alioquin & lenta natura, in lacu Iudææ (qoi vocatur Aſphaltites) certo
tempore anni ſupernatans, nequit ſibi auelli, ad omnem contactum adhærens, præterquam filo quod
tale virus infecerit. Etiam formicis, animali minimo, ineſſe ſenſum eius ferunt: abiicique guſtatas fruges,
nec poſtea repeti. Et hoc tale tantumque, omnibus tricenis diebus malum in muliere exiſtit, & trimeſtri
ſpatio largius. Quibuſdam verò ſæpius menſe, ſicut aliquibus ounquam: ſed tales non gignunt, quando
hæc eſt generando homini materia, ſemine è maribus coaguli modo hoc in ſeſe glomerante: quod dein-
de tempore ipſo animatur, corporaturque. Ergo cum grauidis fluxit, iaualidi aut non vitales partus e-
Lib 7. cap. 15. duntur, aut ſanioſi, vt autor eſt Nigidius. Hæc omnia Plinius.

DE MENSIVM MORA SEV SVP-pressione, cauſſæ.

CAPVT III.

Aegineta lib. 3. cap. 61. QVæ ſingulis quibusque menſibus mulieres repetit purgatio, ſupprimitur quandoque vniuerſo
quidem corpore incommoda valetudine affecto, interdum verò locellis modo earundem priuata
ægritudine vexatis, propter loci illius frigiditatem, aut plagam, aut diſteroperantiam oborta, vel
acquiſititiam afflictionem, vt plurimùm verò ex abortionibus, & propter principem aliquam corporis D
partem, propria paſſione afflictam, verbi cauſa, iecur, aut ventriculum, aut pectus quem Græci θώρακα di-
cunt, aut aliquid huiuſmodi, quæ in diuturno accidunt morbo.

Gal. lib. 3. de ſympt. cauſis. cap. 4. Neque menſium ſuppreſsionem, neque prauas expulſiones, omnium qoæ ex vtero profluere ſolent,
difficile fuerit inuenire, ſi ſimiles tibi ſcopos propoſueris. Etenim nonnunquam vteri ipſius corpus, ſi ſo
lidum fuerit aut durum, cauſa eſt cur menſes ſupprimantur: detinentur etiam nonnũquam ob materiam
ipſam, quum vel craſſum fuerit excrementum, vel viſcoſum, ſupprimuntur etiam nonnunquam, licet v-
tile fuerit excrementum, obſtructis ob huiuſmodi humores vaſis, quæ ad vterum deſcendunt. Præter-
ea vniuerſi corporis occaſione, mulier interdum nihil expurgat, interdum plus iuſto, interdum minus,
nonnunquam etiam deprauatum. Nihil omnino excernit, ob multas exercitationes, & victum tenuem,
& quum ad alias partes repunt humores. Minus excernit, eaſdem ob cauſas, ſed remiſſiores quam pro
naturali conſuetudine. Plus autem ob diuturnum otium, & victum opiparum. Cæterum deprauatæ
per vterum fluxiones (nominatur verò quicquid huiuſmodi eſt fluxus muliebris) fiunt expurgato per
hanc partem vniuerſo corpore. Atque talem ſemper refert ſpeciem id quod excernitur, quale eſt id
quod in animante redundat: quippe rubrum excrementum ſanguinis ſaniem declarat, album pituitam,
pallidum bilem amaram. Præter iam dicta, eſt aliud ex vtero deprauatum profluuium, ob affectum ali-
quem ipſum infeſtantem eueniens. Inſuper menſes interdum ſupprimuntur, nun ob ſanguinis penu-
riam, quam vel multa exercitatio (vt dictum eſt) vel tenuis victus induxit, neque ob affectum in vtero
conſiſtentem, ſed propter robuſtas vires, ſanguine ad alias partes irruente. Etenim neminem latet, quod
nonnun-

A nonnnnquam ant maior menſium copia fluit quàm antea, aut minor, aut omnino nihil fluit: aut prauum eſt quod aſſluit, ob proprios vteri motbos, ſiue ipſius cornua, ſiue ceruix, ſiue totum ſpacium afficiatur, atque ſub hac diuiſione ſteriles quoque comprehendi poſſunt.

Menſtrua poſſunt fieri pauciora, vel quia venæ ferentes ad vterum menſtruam purgationem comprimuntur, vel obſtruuntur ob craſſitudinem ſanguinis vel ſrigiditatem, & robur ipſorum quæ ſunt in vtero vaſorum, adeo, vt quod influit non admittant.

Gal. comm. Aph. 7 ſect. 5.

Mulieribus quibuſdam menſes ſupprimuntur, vel naturaliter, vel præter naturam. Si naturaliter, hinc colligere licebit, quòd mulier nulla inde moleſtia vel totius corporis, vel vteri afficiatur. Aetatis itaque rationem iam deſcripſimus. Steriles etiam mulieres, in vtero habentes & ſaltatrices naturaliter non purgantur. Nam quicquid in eis recrementi eſt, nimia exercitationis vehementia abſumitur, & vt ſummatim dicam, mulieres calidioris temperaturæ, validisque exercitijs vtentes & agreſtes, parum aut nihil per menſtrua purgantur Nonnunquam autem præter naturam menſes nimia vel pinguedine, vel gracilitate ſupprimi ſolent. Pingues enim exanguiores reliquis ſunt, minimasque venulas habent: quique illis ineſt pauciſſimus ſanguis, ferè in pinguedinem tranſit. Graciliores verò ob diuturnum aliqnem morbum extenuatæ, nihil prorſus ſuperuacui ſanguinis continent. Præterea menſes non defluunt, quibus ſanguis vel craſſus, vel lentus, vel per alia loca delatus fuerit: ſicuti per nares, aut ſedem: alijs etiam quòd
B è thorace ſanguinem eiectauerint, aliis quòd è diſſecta vena vltimam ſanguinis inanitionem tolerauerint, menſes ſuppreſsi ſunt: ſed & reliqua excretionum genera idem effecerunt, vt ſudoris multitudo, aſſidui vumitus, alui profluuia, ac puſtularum omne genus, quæ in cute effloreſcunt. Sic præter has omnes cauſas menſes ſupprimuntur ob acutos maximosque morbos, & ob alimenta quæ vel paucitate, vel multitudine ſua excelſerint. A paucu enim alimento paululum quidpiam confeſtim expirat, à multo verò meatus obſtruuntur, & excretio intercipitur: ſæpe etiam in ore vteri calli obtorti, aut carnis excreſcentiæ, aut pinguedinis copia purgationem menſtruam impediunt. Quibuſdam etiam cicatrices vlcerum quæ in vtero præceſſerunt, vaſornm ora à quibus ſanguis in vterum ferebatur, obſtruxerunt. Nonnullis poſt abortum vteri ore exulcerato, ac deinceps ad cicatricem ducto, obſtructio ac compactio ſuperuenit, quæ ſanguinis per vterum excretionem auſert: curæ quoque pertinaces, formidoque immodica, & ingens mœror menſes iutercipiunt, frigida deniq; aut alia vteri intemperies menſes remoratut.

Fuch ſius lib. 3. de med. morb. cap. 53. ex Paulo lib. 3 cap. 61, & Aetio. Tetrab. 4. ſerm. 4. cap. 51.

Notæ.

Accidentia quæ ob aſtricta menſtrua inſeſtare ſolent, nunc enarrare aggredior, ſnmpto initio ab his quæ ab Hippocrate in aphoriſmis ſcripta ſunt, præcipuè verò quum dicit: Si mulier neq; prægnans, neque puerpera lac habet, menſtrua eius defecerunt. At nullo in mammis apparente lacte, menſtrua ſuppreſſa hiſce notis deprehenduntur. Grauitas totum corpus moleſtat, item faſtidium quoque, vt nulla ſit eibi cupiditas, horror inæqualis: quòd ſi citra horrorem, inæqualitas aliqua fuerit, atque faſtidium, cupi-
C atque mulier quædam aliena, iube vt obſtetrix vteri ceruicem tangat. Nam ſi citra dnritiem clauſa inueniatur, eam prægnantem eſſe coniicies. Nonnullæ preterea cibum euomunt, ac tertam, aut extinctos carbones, aut alia quædam huiuſcemodi edũt. Si verò clauſum fuerit os ceruicis vteri, ac duritiem qnoqne habeat, affectum aliquem in vtero eſſe portendit. Oportet itaque ſpeculari obſtetricem ad quam partem vel declinet, vel retrahatur: nam in ea parte affectam vteri ſedem eſſe coniiciendum eſt. Atque in quibuſdam fœminis, eius partis dolor cum grauitate nonnihil ſignificare poteſt: quin etiam in coxâ dolor tranſit, ac crns ipſum, quod è regione eſt, per inceſſum claudicat. Quod ſi longioti tempore ſupprimantur menſtrua, nullamque Medicus mulieri vacuationem promoueat, tumor aliquis prꝑter naturam in ilibus interdum exoritur, oſtendens nimirum ex internis partibus quampiam eſſe inflammatam. Nonnullis panns in extrema ilium parte excitatur: veluti viris quoque eodem in loco nonnunquam oriri ſolet, qni vbi ſuppuratus aliquádo ſuerit, longo temporis ſpatio vix finitur. Huiuſmodi accidentia ſnppreſſa menſtrua ſequi eonſueuerunt, ac præterea lumborum, & colli, & ſincipitis dolor, qui etiam oculorum fundamenta inſeſtat: item ſebres ardentes, & vrinæ nigricantes, cum rubra quadam ſanie, perinde ac ſi aqnæ, ex qua nuper mactatæ carnes ablutæ fuerunt, ſuligiuem quis immiſcuiſſet, quibuſdam vrina, aut difficulter redditur, aut omniuo ſupprimitur. Quum ergo horum aliquid in muliere conſpexeris, vterum veluti radicem ipſorum coniicere oportet. Quòd ſi per alium quempiam corporis locum ſanguis eſſluxerit, ant inflammatio, ant eryſipelas excitatur, an menſtrua purgentur interrogare debes: ſiquidem ni-
D hil horum accidere ſolet integrè purgatis.

Gal. lib. 6. de locis aff. cap. 5. ante fin.

Frigidioris autem temperaturæ fœminas ex iis potiſſimùm dignoſcemus, qnòd ſomnolentiores, ad omnemque motum ſegniores ſunt, ac colore candidiores, ſeu plumbeæ, vrina aquoſa, pituitam quoque iugiter excreant, & interdum etiam pituitoſos hnmores euomuut.

Fuchſius, vbi ſupra.

Calidioris autem temperaturæ notæ, iam eommemoratis prorſus contrariæ ſunt.

Prædictiones.

Mulieri ſanguinem euomenti, menſtruis erumpentibus, ſolutio fit. *5. Aph. 32.*

Menſtruis deficientibus ſanguis ex naribns fluens, bonum. *5. Aph. 33.*

Mulieri menſes decolores, necpet idem ſemper tẽpus venientes, purgationẽ indicant eſſe neceſſariã. *5. Aph. 36.*

Si mulier neque grauida eſt, neque peperit, lac habet, huic menſtrua deſecerunt. *5. Aph. 39.*

Si menſtrua plura fiant, accidunt morbi, & ſi non fiant, ex vtero morbi contingunt. *5. Aph. 57.*

Menſtruorum retentio ſequentes morbos gignit, conceptum impedit, corpus calefacit, venas implet atque diſtendit, veſicam premit, vriuam prohibet, dolorem lumborum & ſuffocationem excitat, coxendicem moleſtat, interdum putreſcit & ſuppurat.

Hippoc. lib. de Fœtu. §. 7.

Dictis addunt Arabes deliria, comitiales, locorum ſtrangulationem, eorundem abſceſſus, corpotis grauitatem, inappetentiam, concoctricis facultatis debilitatem, nauſeam, ructus, tuſſes, anhelationes,

aquas cutem ſubeuntes febres, morbos articulares, animi anguſtias, capitis & radicis oculorum dolores, oletulorum exitum inhibet. A

Aegineta lib. 3. cap. 61. Suppreſſa muliebris purgatio multarum & diuturnarum ægritudinum cauſa fieri conſueuit.

Vrina lactis modo alba & denſa, aut obſcura, liuensque, menſium ſuppreſſorum, aut locellorum affectorum argumento eſt.

Vrina albeſcens, ruffeſcénsve, cum ſquamoſis reſolutionibus nigricátibus eadem arguit, modò menſium ſuppreſſorum reliquæ adſint notæ.

Nutricatus conueniens ſuppreſſis menſibus.

Fuchſius. Si à frigidis ac craſsis humorib. menſes ſupprimuntur, cibos calidos & extenuantes exhibebimos.

Vinum etiam fuluum, odoratum, & antiquum, vt bibant, præcipiemus. Exercitia quoque, & alia, quæ corpus caleſacere, craſſosque ac lentos humores incidere & extenuare poſſunt, præſcribemus.

Fuchſius. Cæterùm calidiores & plurimum exiccatæ mulieres curantur, ſi quàm maximè humectentur vberiore humidioreque cibo & potu, quales ſunt, qni è carnibus agni, hœdi, è piſcibus teneras carnes habentibus, auibus altilibus, & ſimilibus parantur.

Vino vtendum caodido, non admodum antiquo & diluto: balneis item dulcium aquarum, & vt in paucis rem contraham, victus ratiooe ea vtendum, quæ hecticis adhibetur.

Aegineta. Alimenta porró congruunt bellè ioſtructa, riteque diſpoſita, & humida olera, ac dulciora cuocta. Piſces ſaxatiles, aues teneriores & lactis potatio, confectiooes ex melle, quæ μελιτόπηκτα Græcè dicuntur. B

Vinum tenue, colore candido, non admodum vetus.

Non probantur carnes, oeque legumina, excepta ptiſana.

Vbi autem præfioitum purgationis tempus pro foribus iam conſtiterit, deſquamatos piſces marinos, & ceu dictum eſt, molliores, quæ μαλάκια vocantur, & quæ cutis modo integuntur teſta, vnde illis Græcè oomen ὀστρακόδερμα eſt inditum, necnon porra capitata, cum ruta ac pipere elixa ſnmant, ius qnoque eorundem bibant.

Regulæ curandi menſes ſuppreſſos.

Quibus ex corporis ariditate menſes ſuppreſſi ſont, denegabis ea, quæ calefaciendo ſiccant.

Aperientibus medicamentis leuioribus io curæ aggreſſu vtendum, ſubinde ſenſim exhibenda ſunt, quæ validius aperiunt.

** 5. Aph. 28. lib. 28. de regi. & diſp. Galen. comm. Aphor. 35. ſect. 5. Aegineta.* * Hippocratis ſententia eſt, calefactione ex aromatis muliebria educi.

Hæc emplaſtri modo vmbilico admoueri debere aſſerit Haly.

Intentio ſanationis in ipſis eſt, ora quidem aperire vaſorum, qnæ pertingunt ad vterum, ſanguinem verò extenuare.

Sectio venæ. C

Quum igitur ob aliquam interaneorum primariam affectionem abſcinditur aut remoratur muliebris purgatio, nihil neque præſtaotius, neque vtilius, quàm membri ſtatim peculiari vitio mederi, atque poſt hæc vuluam ſui muneris admonere per potiones. At vbi nihil horum quidem adfuerit, perſpicuum eſt per ſe, & non per conſenſum matricem affici. Si itaque neque ætas, neque habitudo corporis, neque aliud id genus prohibuerint, ſanguis per venam detrahendus eſt, non ante tamen præſcriptum menſium diem. Progreſſu verò temporis adiiciantur dies decem.

Aegineta & Galeni tempore fiebat. Fuchſius. Auferatur verò oon plus duabus libris cum dimidia, neque etiam mious vna, ſine venam ſecabimus.

Quòd ſi febris pariter infeſtarit, in primis ſtatim diebus febris ſanguinem detrahere oportet.

Si plenitudine laborauerit mnlier, & nihil aliud prohibeat, à ſanguinis miſſione curandi ratio inchoanda erit.

Secanda verò vena malleoli aut poplitis, idque non ante ſtatum menſium tempus.

Gal. lib. de ratione cur. per ſang. miſſ. Quæ ex cubito fiunt euacuationes, purgationes menſtruas comprimunt, ſanguinemque ad ſuperiores corporis partes retrahunt.

Quæ verò fiunt ex cruribus, tantùm abeſt vt retrahant, vt etiam menſes promoueant, ac vbi id facere volueris, tempus conſueti mulieris circuitus tribus quatuórve dieb. anteuertas, aut vena inciſa, aut ſcarificatis talis cruris vnius pauculum euacuato: deinde poſtero die ſimiliter facito in crure altero, vt tamen etiam iſtis diebus, in quibus vacuas, & ante eos quatuor aut quinque extennantem victum procures. D

Potiones.

Galen. in 5. Aphor. 26. Gal. lib. de Curandi rat. per ſang. miſſ. Epotandæ medicinæ, qnæ incidunt, & humorum craſsitudinem extenuāt, quale eſt qood ex calamento fit, quo nos aſsidoè vtimur, ſæpius enim ciere ſulent tardantes menſium purgationes. Mnlierib. menſes abundè prouocant & nepita & pulegium. Exhibebis ea in melicrato cocta, ſed antea contuſa, atida, cribroque ſubtili diſcreta, ac rurſum trita, vſque dum pollinem tenuitate referant: ita denique melicrato inſperge. Porrò connenientiſſimū potui tempus eſt à balneo inuolutis adhuc linteo. Atque hæc quidem medicamenta mitia ſunt. Valentiora ſunt ſauina & dictamnum, cæterùm vſus antedictis ſimilis.

Aegineta. Auſpicáte iam ſtata muliebrium hora, adimat quidem compedes, & potetur myrrhæ obolus, aut fabæ quantitas, aut caſtorium ex paſſo, vel melicrato, artemiſiæue decoctum: aut ſaluię poſt balneum ex paſſo & abſynthio. Vinum verò abſynthite ad omnem curationem propinetur. Verùm ſi validiora vehementioraque res ipſa poſtulat rèmedia, hæc fuerit eorundem materia: Iris Illyrica (quam vulgò Rumani Gladiolum dicunt) pota cum vino, cyperi radix, Græcè cyperis nuncupata, ari radix, & caſia, rotundi odorati iunci (quem Græci σχοῖνον dicunt) flos, nardus, heleniique radicis decoctum, & myrrhæ fabuli Græci magnitudo, com paſſo io dimidiato cyatho poſcæ, & dictamni elixationis cyathi duo, & gutta ammoniaca, & ſagapenum. Cæterùm quæ nimia anxietate ſtomachi torquentur, opopanacis exiguum in pilulas redactum,

A redactum,& in cocto melle irrigatum,& eliquatũ. Conſueta quædam nobis ſemina mulicbria ciere nata
ſunt. Cæterùm inferiora & minoris efficaciæ ſunt fœniculum, cyminum, apium,daucus Creticus, ſeſeli,
aniſum,ciceres,& cercides,& omnia quæ ad mingendum cient.
Potui dentur radices circa tertium ordinem aperientes,ex vino albo aut decocto quopiam menſes
ciẽte,verbi gratia:radices apij,graminis,fœniculi,oreoſelini,aſparagi, rubiæ paſsiuæ,pẽtaphyllon,ruſci.
Artemiſia,nepeta,calàmentum,ſcolopendrion,ſemen ruſci,acorum,abſynthiũ,perpenſa, radix iridis,
lupini,ſemina apij,oreoſelini ſatiui & Macedonici,origanum,mentaſtrum,meum,valeriana,ſiler monta-
num,ammi,ſeſeli,cyminum,dictamnum,caſia,enula,ſatureia,abrotanum,allium,ſmyrniom.
Fortiora prędicti ſunt ruta,gitti,ſynapi,caſtorium,veratrum atrum,colocynthis,ſtaphiſagria,myrrha,
ammoniacum, fel tauri, ſuccus cucumeris ſylueſtris, fel gallioæ, opopanax, piper, pyrethrum, papauer
luteum,aſphodelus.

Quæ menſes cient ſimplicia.ex Plinio.

Apij & oreoſelini ſemen lib.20.cap.11. Cyminum Æthiopicum, ſiue regium lib.20. Gith lib.20.cap.17.
Sinapi ſatiuum lib.20.cap.22. Marrubium lib.20.cap.22. Hippomarathri ſemẽ & radix lib.22.cap.23 Lilij
radices in vino decoctæ lib.21.cap.19. Ceotuincapita herba lib.22.cap.8. Oleum ſampſuchinũ,ſiue Ama-
racinum lib.22.cap.22. Anthemis,ſioe chamæmelon pota lib.22.cap.21. Bulbi rad,pota lib 22.cap.22 Sion
B latus apio, in aqua naſcens lib.22. cap.22. Lupini ſylueſtres lib 22. cap.25. Cortex rad.lauri lib.23 cap.8.
Chamædrys,quæ & triſſago lib.24.cap.15. Ampelopraſon,ibid. Stachys,ibid. Chryſoeomes radix lib.21.
cap.20. Thymum vtrunq; lib.21.cap.21. Anemone cum ptiſana ſumta, aut vellere appoſita lib.11. cap.23.
Elichryſum, ſiue chryſanthemũ è vino pota lib.21. cap.25. Eatis lib 21.cap.27. Vrtica cum ſale lib.22.cap.
13. Caucalis lib.22 cap.22. Chondrilla habet proximam terræ maſtichen tuberculo fabæ, quæ appoſita
fœminarum mẽſes trahere dicitur lib 22.cap.22. Laſer è ſilphio fœminis datur in vino; & lanis mollibus
admouetur vuluę ad menſes ciendos lib.22.cap.23. Hordeum murinũ,ſiue herba Phœnicia trita,ex vino
pota,præclarè ciet menſes lib.22.cap.25. Phacos ſylueſtris lib.22.cap.25 Cicercula,ibid. Vitis nigra lib.23:
cap.1. Fici ſuccus lacteus appoſitus cũ luteo oui,aut potus cum amylo lib.23 cap 7. Caprificus pota in en-
ſes ciet cum luteo oui,ibid. Baccæ lauri appoſitæ tritæ,vel potæ lib.23.cap 8. Cupreſsi ramenta pota lib.
24.cap.5. Styrax potus lib.24.cap.6. Viticis ſemen lib.24.cap.9. Ederæ corymbi appoſiti lib.24.cap.10.
Arundo Indica Syriacaq; admota lib.24.cap 11. Erythrodani,ſiue Rubiæ radix & ſemẽ lib.24 cap 11. Roſ-
marini ſemẽ,ibidẽ. Peoniæ radix lib.26.cap 15 Radix callę lib.27.cap.8 Onopordon lib.27.cap.12 Smyr-
ni folia & radix lib.27.cap.13 Tlaſpi alterum genus,ibid Impubium poerorum vrina ſi decoquatur ad di-
midias partes cum porro capitato nouo fictili, vaporatio ea menſes fœminarũ ciet lib.29.cap.6. Fel tau-
rinum lana ſuccida appoſitum lib.28.cap.14. Olympias Thebana addidit hyſſopum & nitrum, ibidem.
C Teſtes Caſtorij duabus drachmis ex aqua cum pulegio poti lib.32.cap.3.

Potiones compoſitæ.

Radicum acori,iridis,oreoſelini,aſparagi ana ℥ j. ſeminum apij.fœniculi,aniſi,dauci,ammi,vrticæ ana
℥ j.calaminthæ,abſynthij ana ʒ ß. origani,abrotoni,artemiſiæ, pulegij,aſari ana M.j hyſſopi M.j.s. Bul-
liant ſingula in aqua iuſtæ quantitatis, quoad tertia pars abſumpta fuerit, dein excolentur, & ſaccharo
ſufficienti adhibito,adijciantur ſerapia ex calamintha,& hyſſopo,& ex marrubio ana ℥.j.s. miſce,fiat po-
tio pro terna portione propinanda à cubili ieiunæ.
Caſtorei ʒ.j. mentaſtri in puluerem redacti ʒ.s. Vini antiqui, aut mulſæ ℥.iij miſce, & à balneo calidũ
propinato: Potio Serapionis Medici danda mulieri, cui ſuppreſsi ſunt menſes, hæſitaturq; an vtero ge-
rat: ſi prægnans eſt,fœtui vires calefaciendo præbet,alioqui menſes ciet,locellos aperiendo.
Caſtorij,aniſi,ſeminis apij ana ʒ.j trita ſecerniculo traiice,& ex vino potui dato,Potio Galeni menſes
deducit fœminis, ciet vrinam, & omnino admiranda cooſectio eſt hydropicis, hepaticis & nephriticis:
Aloes ʒ. * maſtiches ℥.j croci. ℥.j. nardi Indicæ ℥ j. cinamomi ℥.j. carpobalſami ℥. aſari ℥ j. tundito,& an-
guſtiſsimo cribro excernito,atq; aridum,vt ne tranſpiret ſeruato, & cum vino potui dato cochlear vnũ.
Menſes porrò puluis iſte valentius ducit,artemiſiæ decocto dilutus.

Si ex pituita comprimuntur menſes,potiones.

Chamæpityos,chamædryos,origani,ſaluiæ,roſmarini, ſiſymbrij,calamenti,mentaſtri,thymi ana M.j.
D radic. ruſci,aſparagi,apij,oreoſelini,raphani ſylueſtris,rubiæ & valerianæ ana ℥ j.s. ſeminis iuniperi ℥ iij.
ſeminis vrticæ,dauci Cretici,ammeos,aniſi,fœniculi,coſti ana ℥.s. phaſeolorum rubeorũ,cicerum arie-
tinorum p.j. terantur parum,& decoquantur,& ex decocto colo ſecreto cum ſacchari libris tribus confi-
ce ſerapium,qui aromatizetur cum cinnamomo electo & caſia, probè coquendum curato. Portio exhi-
bitionis eſto ſeſquidrachmæ,cum ℥.iij. decocti ſequentis quolibet manè, ieiuno ore ventriculi. Phaſeo-
lorum rubrorum,cicerum rubrorum ana p.s ſeminis iuniperi ℥ j.s. radicum valerianæ,radicum ruſci,ra-
phani ſylueſtris,aſparagi,apij,& oreoſelini ana ℥.s. chamædryos recentis M.j. dauci,ammeos,aniſi,fœni-
culi ana ℥.ij. radicum rubiæ ℥.j. conterito paululum,& coquantur.
Oxymelitis compoſiti ℥.iij. ſerapij ex artemiſia ℥.ij liquoris ſtillatitij artemiſiæ,quinq; radicum com-
monium,aperientium calidarum,vel bipinnellæ,aut betonicę,vel florum ſambuci,aut apij ana ℥.iij. lim-
pidum facito. Omnia ſimul miſta pro triplici portione,poteris aromatis cõdire,puta cinnamomo aut ca-
ſia. Diebus octo ante menſium naturale profluuium,hanc curandi rationem aggreditor.

Si ex flaua bile.

Artemiſiæ ʒ.ij. adianti,oxalidis,intybi erratici,ſcolopendrij, betonicæ,eupatorij,apiaſtri, mercurialis
ana ʒ.j quatuor ſeminum, vulgò refrigerantium dictorum maiorum, ſeminis vticis,ſeminis hauciæ, ſe-
minis peonię,ſemioum aſparagi,ſeminum abrotoni,intybi erratici,baſilici,& litoſpermatis ana ℥.s. radi-
cum valerianæ,ruſci,aſparagi,oreoſelini & apij ana ℥.ij. iuniperi,fœnugræci ana ℥.j.s. cyperi,ſpicę nardi

ana ℥.ij.s.cicerum rubrorum,phaſeolorum ana par j.trita parum omnia in aqua coquantur,confice ſera- A
pium cum tribus ſacchari libris, quod odoratiorem cinnamomo electo facies. Huius ſumito ſeſquiun-
ciam,quam immiſce liquorum ſtillatitiorum intybi erratici,cichorij & abſynthij ana ℥ j. ſimili eſto pon-
deris quælibet portio, perſeuerando ad menſium debitum tempus vſq;, vel quo ad alteratum fluxuiq;
vicinum percipias humorem nocentem. Serapij aceto ſi ſimplicis ℥ j. oxymelitis ſimplicis ℥.s. liquoris
ſtillatitij,intybi,cichorij,& abſynthij ana ℥ j.miſce.

Si ex atra bile,potiones.

Scolopendrij,adianti,chamedryos,origani, calamenti, artemiſiæ, ſtœchadis, eopatorij. florum geni-
ſtæ,boraginis,bugloſſæ, & violarum,vniuſcuiuſq; M.s.radicum aſparagi. fœniculi, apij & capparum ana
℥ j. thymi in fine decoctionis ioiecti ℥ j. prædictis potes addere glycyrrhizæ, vuarum paſſarum ana ℥.s.
coquantur,& ex decocto colo traiecto cócinna ſerapium cum ſacchari libris iij. & aceti ℥ iiij.quod odo-
ratius ſit cinnamomo ſibi miſto, cuius portio eſto ℥ j.s. cum liquorum ſtillatitiorum fumariæ, bugloſsi,
& artemiſiæ ana ℥ j.detur à cubili & veſpere,quotidie ad humoris ſolutionem vſq;. *Vel*

Oxymelitis ℥ ij.ſerapij acetoſi ex radicibus ℥.j.liquorũ ſtillatitiorũ,florũ ſambuci,pimpinellæ & aſpa
ragi ana ℥ ij.ſunto duæ portiones,quibus clarificatis nonnihil cinnamomi commodè addere potes.

Purgationes humorum per aluum. B

Galen in 5. Aphor. 36. Et quidem porgatio totius corporis, quando craſsi euacuantur homores,tales ſanat diſpoſitiones.Si
verò decolores ſcriptum ſit,multò magis purgatio ſanabit,ita ſe habentes mulieres. Neq; enim propter
humorem pituitoſum tantummodo,ſed & propter melancholicum & bilioſum menſes fiunt decolores.
Gal. lib. de Curat. per ſang. miſſ. Datur ſuppreſsionis menſium tempore medicamentum,quod propriè amarum dicitur,centum habena
drachmas,mixtis aliorum medicaminum cuiuſcũq; ſex. Optimum eſt vbi cinnamomum acceperit,poſt
diem ſeptimum, ſiue octauum, purgatione cum hiera vtendum. Hiera quidem ex colocynthide purga-
bimus duarum drachmarum pondus in melicrati cyathis ſex potui præbentes. Quòd ſi febris pariter
Hiera picra. infeſtet,hiera qoidem vtendi locus non eſt Hiera picra,eclegma diaphœnicon,eclegma Indum.

Catapotia ex agarico,ex benedicta,fœtida.

Subductio pituita.

Medullæ caſsiæ fiſtularis extractæ cum decocto chamædryos,glycyrrhizę,caſſuthæ,vuarum paſſarũ,
polypodij qoerni, & adianti ℥.j. eclegmatis Indi ʒ.iij. ſerapii de radicibus cum aceto ℥ j.miſceto, dato
ieiunæ à cubili. *Vel*

Agarici ℥.s.zingiberis ℈.ij.ſalis gemmæ ℈.s.diluantur ſero caprillo addita oxymelitis ſcillitici ℥.j.im-
mergantur ſimul horis duodecim,& compreſſum,coloq; traiectum ius potui à cubili ieiunæ dato.

Catapotia fœtida voranda oοctu exhibeto.

Turpeti ʒ j zingiberis ʒ s. ſalis gemmæ gr. vj. ſacchari candidiſsimi ℥.ij. omnia leuigato, & cum ſero C
caprillo aut iure pulli,vel iure cicerum arietinorum propinato.

Roſarum rub.zingiberis,cinnamomi an.ʒ.ij.ſantalorũ alb.& rub.ana ʒ.j. hermodactylorum ʒ.iij.tur-
peti ʒ iiij diacrydij ʒ.ij.s.maſtiches ℈.j. ſachari ℔.j.quod ſoluatur io liquore ſtillatitio artemiſiæ,confi-
ce quadras poodere ℥.s.:dato vnam ieiunæ à cubili.

Bilis flaua purgatio.

Medullæ caſiæ fiſtularis decocto communi extractæ,aut mannæ ℥ j.eclegmatis ex ſucco roſarum ʒ.j.
s.confectionis hamech ʒ j.ſerapij violacei ℥.j.potui dato.

Rhabarbari electi ʒ ij ſpicæ nardi gr.vj.aut cinnamomi tantundem.Vino optimo dilue,& horis xij in
ſero caprillo immerge, ſubinde valenter traijciendo comprime. Colamento adde mannæ, aut medullæ
caſiæ fiſtularis cribro ſecretæ ℥.j. ſerapij violacei ℥.j.

Propinato demum ea quæ bilem per ſedem educere valent,quæ te edocebunt alij Medici.

Bilis atræ eductio.

Adianti,florum vtriuſq; bugloſsi & violarum,lupi ſalictarij.ſtœchadis, chamædryos ana. M.s.polypo-
dij ʒ iij glycyrrhizæ,vuarum paſſarum ana ℥.s.terantur paululum,& coquantur in aqua ſufficienti,in fi-
ne decoctionis adde epithymi ℥.s. & cum hoc decocto, cribro extrahatur medullæ caſsiæ fiſtularis, aut
mannæ ℥.s.confectionis hamech ʒ.j.s,diaphœnicon ʒ.ij.ſerapij violacei ℥.j.detur à cubili.

Cortices myrobalanorum Indorum ℥.s.luteorum ʒ ij. diluantur horis duodecim in ſero caprillo, co- D
lo valenter deinde traijce, colamento adde medullæ caſiæ fiſtularis, aut maonæ ℥.j. epithymi friati ℈.ij.
zingiberis grana vj.mellis roſacei ℥ j.fiat potio,detur,&c.

Globuli Indi vorandi ſunt.

Balnea & inseſſus Si ex pituita.

A ſuccorum ſubductione balnea ſunto ex chamæmelo, artemiſia, mentaſtro, & aliis, quæ in decocto
pituitam profligante memorata ſunt. *Vel*

Sabinæ herbæ,origani,calamenti,apiaſtri,pulegij,métaſtri,ſertulæ cápanæ,chamæmeli ana M.ij.che-
lidonij,peucedani,praſij,abſynthij ana M.j. foliorũ lauri,lauendulæ,mercurialis, roſmarini,ocymi, florũ
ſambuci,ana M.ij.artemiſiæ M.vj.radicis valerianæ libras ij. conterantur paulũ omnia ſimul, dempta ar-
temiſia,quæ ſeorſum in ſacculo includatur, deinde omnia ſimul coquantur. Ex his rebus ſacculus vnus
impleatur,ſuper quẽ in balneo ſedeat molier,& ſuper ſemur ſacculũ artemiſiæ calidũ teneat,& bis in die
ieiuna balneum intret,& pro arbitrio in eodẽ ſtet. Cubile ſubinde petat,& vnguento vngatur,qood in-
ter ſequentia vnguenta offendes. *Si ex flaua bile.*

Subducto humore bilioſo,tertio die tale confice balneum,quod accipit.

Altheæ cum radice M.vj. artemiſiæ M.iij.florum ſambuci, foliorum ſalicis,foliorũ violarum,polytri-
chi ana

A chi[illegible] valerianæ ſeſquilibram, fœnigræci ℔.ij. ſeminis lini ℔.j. s.terantur parũ,artemiſia ſeorſum re[illegible] in ſacculo.Ex alijs impleatur ſacculus vnus, & coquantur omnia ſimul, artemiſiæ ſacculum in b[illegible]neo ſuper ſemur teneat,altero ſacculo inſideat,dein petat cubile: tuncq́; pubes & os ſacrum inungantur vnguento quod deſcribemus Si ex atra bile,balneum eſto tale,quale ex pituita.

Vnguenta Si ex pituita.

A balneo in lecto hoc vnguento vngatur antè & retrò. Olei lilini,olei amygdal dulcium,medullæ cruris vituli ana ℥ j.mucoris altheæ, fœnigræci & ſeminis lini ana ʒ.s ceræ parum.Poſt inunctionem bibat pulueres,& edat confectiones deſcribendas.

Si ex bile flaua.

Olei amygdal.dulcium ℥ j. s.medullæ cruris vituli ʒ.j. butyri recentis, pinguedinis gallinæ, mucoris fœnigræci,& ſeminis lini ana ʒ.s.ceræ parũ,concinnato vnguentũ, quo os ſacrum & pecten inungatur.

Ex atra bile.

Vngatur vnguento,quo pituitoſæ inungendæ ſunt.Poſt quartũ diem à purgatione,dropace vnguento circa pectinem,lumbos ac ſemora ægrotans illiniatur. Olea quibus inungi debet mulier, cuius menſes ſuppreſsi ſunt: Oleum lilinum,rutaceum,ſpicatum,oleꝛ.n ex ſabina herba.

B *Pulueres,eclegmata,& paſtilli. Si a pituita.*

Inunctione peracta exhibeto cochlear pulueris ſequentis ex vino decoctionis pituitam profligantis. Cinnamomi electi reiecto cortice exteriori, corticis caſiæ fiſtularis ana ʒ ij. caſiæ ʒ.j.s.croci ℈.ij ariſtolochiæ rotundæ, perpenſæ,calami odorati,corticis radicum capparum,coſti,dictamni,rad.tormentillæ, r[illegible] iridis,eryngij,laccæ ana ℈.ij.chamæpithyos, chamedryos,foliorum lauri,origani, polij, zingiberis, calamẽti,thymi,ſeminis ſinyroij,ſeminum rutæ ſylueſtris,dauci,naſturtij & hyſſopi,carpeſiorum, nigellæ,ammis, aniſi,marathri, baccarum lauri, ſagapeni ana ʒ.s. ſacchari quod pondere omnia æquet, friato &[illegible] ere vt dictum eſt. *Vel*

Accipe pulueris prædicti dempto ſaccharo ʒ.s. ſacchari candidi liquati in decocto menſes ciente ℔.s. [illegible]nge quadras,quarum pondus eſto ℥ s. detur vna poſt inunctionem, dein bibat decocti menſes pro[illegible] ℥ ij

Paſt[illegible] ex myrrha, triphera magna ſine opio proſunt Accipe fructus ſabinæ ʒ.j s. rutæ ſiccæ ʒ ij.s.ſeminis rutæ agreſtis ℈.ij. laſerpicij, ammoniaci, rubiæ paſsiuæ ana ʒ.s. confice ex his ſimul friatis globulos ſerapio ex artemiſia exceptos, exhibeto ægrotæ ʒ ij. ex vino decocti menſes cientis, à balneo, aut à ſuffitu,vel ab euaporatione. *Vel*

C Cinnamomi, ſucci Cyrenaici, fructuum ſabinæ,piperis nigri ana ʒ.ij.myrrhæ,caſtorij ana ʒ.s.excipe melle ſaſficienti, in eclegma exhibeto ʒ.ij ex vino decocti menſes proritantis, à ſuffitu, aut balneo, vel ab æſtuatione.

Si ex flaua bile.

A balneo dato cochlear ſequentis pulueris com ʒ ij. decocti menſes ſuppreſſos ob flauã bilẽ cientis. Corticis caſsiæ fiſtularis,cyperi ana ʒ.j.s.radices tormentillæ,radices peonię,cinnamomi reiecto ſuperiori cortice ana ʒ ij.croci,ſeminis bauciæ ſylueſtris,ſeminis peoniæ ana ʒ j.ſeminis viticis, ſeminum apij,ocimi,oreoſelini,mercurialis,aſparagi & milij ſolis ana ʒ.s.adianti, polytrichi, chamemæli, betonicæ,eupatorij.ſpicæ nardi,ſchœnanthi,lupi ſalictarij,ſeminis endiuiæ ana ℈ j.ſacchari ad pondus omniũ, leuigato & miſceto.

Reiecto ſaccharo,ex puluere prędicto pange rotulas aut quadras,in quibus concinnãdis pro ʒ.j.friamentorum adde ſacchari(quod in decocto bilioſos iuuante liquetur)libram vnam.

Si ex atra bile.

Ex his quæ atram arcent bilem pulueres & placentas confice.

His peractis ſaphena vena aperienda eſt,hinc ad ligaturas veniendum eſt.

Ligatura.

D Probatur item inferiorum corporis partium arctior eum ligaminibus ad treis vel quatuor dies conſtrictio:auſpicáte verò iam ſtata muliebrium hora,adimat quidem compedes,ſed potetur myrrhæ obolus,& propinentur reliquæ portiones menſes cientes. *Aeginet.*

Fotus,euaporationes & ſuffitus.

Abrotoni,anethi,artemiſiæ, chamæmeli,callitrichi, apiaſtri mercurialis, florum ſambuci ana м.j. fœnigræci,ſeminis lini ana lib.s.ex his contritis & in vino coctis in vapnrario aut ſolio,balnei loco vaporetur mulier.Huius loco talem facito ſuffitum.Seminis viticis ʒ.j.s anethi м j. carei,coſti ana ℥ j. terantur parum,& per infundibulum fumum mulier in locellos veſtibus tecta ſedensq́; recipiat. *A bile.*

A pituita.

Para æſtuarium ex pharmacis quibus confectum eſt balneum.

* Amoni galbani ana ʒ.iij.ſucci cyrenaici ʒ.j s. frangantur parum, & in carbones inijciantur, ſuffianturq́; locelli.fumus tamen non pertingat ad nares. *Ammoniaci forte.*

Suffitibus etiam ex ſtyrace,galbano,thure,bdellio,radice ariſtolochiæ, artemiſia, nigella, caryophyllis,cinnamomo & ſimilibus paratis vtendum erit.Fouendus quoq; vterus odoratis fomentis,maiorana, ſerpyllo,calamintha, chamemælo, ſertula campana, pulegio, artemiſia,radice iridis, & ſimilibus in olla decoctis,quam operculo perforatn operire oportet,arundinemq́;,aut alium canalem foramini inſertum vndiq; circumlinere,vt deinde ſedens mulier excepto canali foueatur. *Fuchſius*

Proderit etiam vt mulier huic decocto vſq; ad vmbilicum inſideat,& inde peſſos ſibi admoueat.

Cucurbitulæ. A

Neq; inutile erit cruribus cucurbitulas affigere.

Iniectiones.

Fuchſius. Metrenchytes, Gallicè *Vne ſeude.* Arabicè argalia.

Metrenchytis etiam vtendum, in quem vſum vtero infundimus olea calida, irinum, liliaceum, laurinum, &c In ſinum porrò ipſum infundatur ſuſinum, aut amaracinum.

Succi mercurialis & abſynthij, artemiſiæ ana ℥ vj. poteris addere ʒ.ij. puluerem vl. vim ciendi menſes habentium, & inijcere in locellos.

Peſſi & Proſthera.

pexa vel pectinata. Eſt autem peſſulus lana * pectita, & quodcunq; aliud teres, digiti humani ſpeciem præferens, in quo medicamenta ſuſtinentur. Peſſus ergo apponatur ex medicamento è nouem rebus conſtante, & ob id *Aegineta.* [illegible] nomen obtinente, aut olibanius.

Aegineta. Proſtheta præterea (ſunt autem ea medicamenta quæ molliore lana excepta, mulierum naturalibus ſubijciuntur & coudiuntur, barbari naſtalia vocant) quæ menſes ciendi munus ſubeunt: ex his conſtãt, myrrha, abſynthio, aut lupinorum elixatione eliquata, ſeu rutæ ſucco contrita, bdellioq; non abſimiliter. Styrax item & ſylueſtris ulex gummi, ſucc[o]ue rutæ compari modu, vel ariſtolochia longa in collyrij, B hoc eſt, glandis formam affabrè facta, & concinnata. Conſimili præterea eodemq; modo centaurij grandioris radix aut veratri, aut liquor ſcammoniæ, & colocynthidos medulla per ſe, & artemiſia cataplaſmatis modo illita, cùm ruta, galbanumq; facto inde ſuffitu & fotu. Quæ vtiq; ipſa & fœtum etiam conceptũ vtero elidere, atq; eijcere naturæ ſuæ aptitudine poſſunt. Peſsis etiam in vterum demiſsis, neceſsitate ſic exigente vtendum, ex quorum numero hic eſt, qui ℞ Trypheræ magnæ citra opium ʒ j. farinæ erui, nigellæ, rubiæ tinctorum, artemiſiæ, pulegij ana ℈.j. s. ſucci rutæ ℥ ij. miſce, fiat peſſus, qui cum lana, vel œſypo ſupponatur. *Vel* Myrrhæ, bdellij, ſtyracis ana ʒ.j. calaminthæ, abrutoni, abſynthij ana ʒ.j.s. radicis acori, radicis rubiæ tinctorum ana ʒ j. ſeminis nigellæ, rutæ, aridæ, baccarum lauri ana ℈.ij. ſabinæ ℈.j. caſtorij ℈ s. redigantur ſingula in puluerem, & cum melle, aut triphera, aut mithridati antidoto quod ſatis eſt, formentur peſsi.

Si menſes ſupprimantur ex pituita, valentioribus peſsis ciendi ſunt, vt theriacæ electæ ʒ. s. caſtorij, ammoniaci ana ʒ j. miſce, & coto in mercurialis ſucco immerſo excipe. *Vel*, Nigellæ, ſtaphiſagriȩ, centaurij minoris ana. ʒ j veratri candidi, vitri friati, ſalis gemmæ, piperis nigri, diacrydij ana ℈.j. aloes, ladani, galbani, terebinthinæ, ſtyracis ana ʒ.j s. ambaris ℈.s. omnia cum piſtello calido miſceantur, demum in panno lineo cum mercurialis ſucco immerſo, include. *Vel*,

Theriacæ, mithridati aut opopanacis ℥ j. caſtorij, ammoniaci ana ʒ j. ſucco mercurialis excipe in C peſſulos.

Si ex flaua bile.

Ex cuiuslibet pharmaci ſequentis friamentis, peſſulos conficere potes, aut ipſorum ſucco. Mercurialis, artemiſiæ, ſampſuchi, abſynthij, chamædryos, chamæpityos ſucco. Pulueres ſunto ex nitro, amomo, myrrha, ariſtolochia rotũda, calamo odorato, caryophyllis, maiorana Eclegma ex ſucco roſarũ cum ſaccharo in canulam immittitur, vt peſsi ſolidam formam recipiat, & peſſus filo appenſus & in locellos immiſſus, filo ſemori alligatur. Ex radicibus oleo tinctis concinnantur peſsi. Verbi cauſſa: Ex radicibus rubiæ paſsiuæ, phlomi, vtriuſq; maluæ, iridis, apij acori.

Olea ſunto, ex lilin, ex caſtorio, ex ſucco cyrenaico, & ex coſto. Pulueres quibus peſſuli aſpergendi ſunt, ex ſucco cyrenaico, coſto, caſtoriu, euphorbio, myrrha, turpeto, ſcammonio, veratro candido, ſabina herba, nigella, & galbano.

NIMIA MVLIEBRIS EXPVRGATIO, HAEMORrhagiaq; locellorum, & muliebre profluuium.

CAPVT IIII.

Paulus Aegineta lib. 3. cap. 60. Fuchſius lib. 3. de med. morb cap. 54. DIſtillatio (quam [illegible] Græci nuncupant) eſt muliebrium locellorum fluxus, vniuerſi corporis expurgati. Redundare menſes in mulieribus dicimus, quando vltra conſuetum tempus purga- D tionis magna copia effluxerint. Tempus autem vnicuiq; purgationi ſtatum & ordinatum non eſt: multis enim ad duas treſve dies, haud paucis uſq; ad quintum profluit, alijs etiam ad ſeptimum vſq;, rarò ad duudecimum purgatæ ſunt.

Aegineta. CAVSAE hæmorrhagiæ, & fluxus muliebrium locellorum. Cæterum immodicè & plus iuſto expurgantur nun rarò mulieres, interdum quidem menſibus auctis, atq; cumulatius quàm par ſit, impetuq; procedentibus, interdum verò iniuſtæ & integræ ætatis nouæ nuptȩ partub. Nonnullæ magna quidem ex parte ſua quoq; ſponte ceſſant. Continuè verò in [illegible] fortiter ſanguinis fit profluuium, ita quidẽ vt plerunq; inferat periculum cauſæ fluxus muliebrium locellorum.

Aegineta. Eiuſcemodi vero ideam ac ſpeciem præfert id quod euacuatur, cuiuſmodi eſt humor, qui in corpore redundat: aliud rubrum quidem inſtar ſaniei, aquuſiue humoris, quem ἰχῶρα Græci vocant: alterum verò candidum à pituita prouenìens, aliud autem pallidum luridumq;, aliud pirrocholon, id eſt, amaræ bilis inſtar. Nonnunquam aqueum, deniq; ſanguinem eijciunt, quemadmodum in phlebotomia aufertur atq. procedit. Animaduertere interim accuratiſsimè oportet, ne qua anabroſis, id eſt, eroſio in locellis enata conſtiterit, fit ob fracta, aut aperta vaſa, vel magna vel parua.

Fuchſius. Gal in 5. aph 57. Poſsibile eſt ſi ora vaſorũ quæ pertingunt ad vterũ vltra modum aperiantur, & ſi ſanguis vel calidior, vel tenuior fiat, & totum corpus propter malum habitum aliquẽ aggrauetur ſanguine, & ſi modum naturæ conuenientẽ ſua multitudine nõ exceſſerit, quare ipſum expellit ad venas quæ in vtero ſunt, vt in fluctionibus accidit, aliàs ad aliam partem immodicas fieri menſtruorum euacuationes.

Redun-

A Redondantibus humiditatibus ex venis opplentur locelli, quæ ex alijs ſæpe membris in ipſos deferuntur, quos humores natura per vuluam eijcit: nam duæ venæ magnæ, caua ſcilicet & porta, in venulas tenuiſsimas plurimasq; diſperſæ, locellos intrant, à quibus nonnunquam diuturni ſucci diſtillationis mo lo, interdũ rubri, quandoq; pallidi, ſæpe etiá albi, aquoſiq; interdũ defluunt. Quorũ cauſa eſt, locellorum, iecinoriſue, aut alicuius alterius membri, vel concoctricis eorundẽ facultatis imbecillitas. *Opinio Arabũ.*

Cauſæ externæ ſunt, percuſsio, caſus, vulnus, curſus, ſaltus, cibi ſanguinẽ extenuantes, vel ipſum acutiorem vel ardentiorem facientes. Verbi cauſſa, aromata calida, vini albi, clari potus. *Arabes.*

Cauſæ internæ ſunt locorum calor exuberans, ſanguinis redundantia, facultas expultrix valens, retentrice imbecilla. *Nota.*

Notanda autem ac deprehendenda fluxus ſpecies eſt. ex perpetuo locorũ madore, diſsidentibus colore humoribus. Laborans autem plærunq; ſolet palleſcere, cibũ auerſari, & inediam ſuſtinere, in deambulationibus quoq; ſpiritus difficultatẽ ſentire, oculos inſuper habere tumeſcentes, interdum quidem cum dolore, interdum verò citra dolorem, & id quidem vel cum exulceratione, vel abſq; exulceratione, ſiue vulua inflammante: ſordidè, ſiue purè. *Aegineta de muliebri profluuio.*

Amplioribus vaſis ruptis aut apertis conſertim ſanguis profluit, minoribus verò apertis, ſenſim, nec magna copia promanat. Ab eroſione ſi accidit, tum non ſolùm paulatim, verùm etiam cum maximo dolore effluit. Porrò quum immodicè promanant menſes, color fœdus conſequitur, pedes molli tumore B attolluntur, corporis robur proſternitur, vitiatur ciborum tum appetitus tum concoctio. *Fuchſius.*

Præſagia.

Si menſtrua plura fiant, accidunt morbi: & ſi non fiant, ex vtero morbi contingunt. Mulieri menſes decolores, nec per idem ſemper tempus venientes, purgationem indicant eſſe neceſſariam. Menſium fluor redundans iuuenibus moleſtiſsimus, ſenioribus aũt ut plurimùm mortalis. Si longo tempore fluxerint menſes, tandem aquas cutem ſubeuntes inducunt, & animam ſubinde agere cogunt. *5. Aph. 57.* *5. Aph. 39.*

In fluxu muliebri ſi conuulſio & animi defectus aduenerit, malum. *5. Aph. 56.*

Non confeſtim ſanguinis impetum localibus remedijs reprimere conandum: nam multa ſequentur incommoda, nempe hydrops, neruorum, aut oris ventriculi, aut capitis pathemata. *Fuchſius.*

Victus.

Chondrus lotus è poſca, aut oriza, aut alica, cibi loco ſunt adhibenda. Vino ita habentes abſtinere expedit. Cibis & potionibus auſteris & aſtringentibus vtendum. Aſsis autem potius quàm elixis veſcatur ægra, carnibus potiſsimum, quibus ſuapte natura deſiccandi facultas ineſt, vt auium montanarum, & agreſtium animalium: motu verò abſtinendum, & pro eo aſtringenti potione vtendum. Lac in quo extincti ſint lapides fluuiales candentes, aut ferrum ignitum, potui detur. Oryza, chondrus, portulaca eſitantur: rubi item ſurculi cum carnium iure decocti, braſsicæ probè coctæ, lens paluſtris ex aceto cocta. *Aegineta, Fuchſius.*

C Singulare præſidium in ſequenti ferculo eſſe aſſerit Gaynerius.

Accipe folia plantaginis, & flores phlomi, terito: his adde nonnihil radicis ſymphyti probè coctæ, & ſecerniculo traiectæ, parum item caſei recentis pinguitudine referti, & pinguedinis renum caprarũ aut arietis momentum, dein paſtæ non fermentatæ cum luteis ouorum piſtatę, aut farinę tenuiſsimæ ſupradicta immiſce, & rapiolas ſeu formulas certas confice, easq; in iure carnium coquito, & ægrotæ exhibeto. Aſsis carnibus veſcatur potiùs quàm elixis, quæ infartiatur rhoe, fructu oxyacanthæ, & alijs vim ſanguinem arcendi fluentem habentibus. Nocẽt aromata, maximè crocus. Si ob vires ficulneas vinum potui dare cogaris, eſto nigreſcens, vtcunq; aſtringens, craſſum, aqua cæleſti, aut aqua in qua ferrũ candens extinctum fuerit, aut puteali aqua dilutum: quiete fruatur. Somno indulgeat, gaudio non afficiatur nimio. Venerem fugiat. Aer eſto temperatus, fructus maturi non aſtringentes & calidi nocent. Potus nimius crapulaq; obſunt. *Libro de affectibus matricis cap. 16.*

Curandi ratio.

In defectu verò & interualli ſpatio (habet enim circuitum nonnunquam) ſedulò vtendum fuerit geſtationibus præſtantibus, diuerſiq; generis deambulationibus, vociferationibus, vnctionibus, cucurbitulis, dropace vnguento, aut leuigationibus, frictionibus, vnguentis depilatorijs, quæ pſilothra dicũtur, ſmegmate, ſinapiſmis, vomitibus cum radiculis prouocatis, curatione recreandis defectibus reſtituenD disq; uiribus facta, lauacris, viniq; omniſaria educatione & alimento. *Aegineta de muliebri profluuio.*

In menſium profluuio ni[illegible]io, neq; balneis, neq; calefactionibus vtendum. Menſium fluor ex repletione, aut ex matricis humorũ abundantia factus, non eſt aſtringendus, præſertim ſi colore tingatur aſſueto mulier, niſi ipſius vires proſternantur. *Fuchſius.*

Sanguinis miſsio è vena.

In rubro fluore primũ, ſi ætas & alia permiſerint, ad ſanguinis miſsionem vertimur. Ablationem verò ſicut in ijs qui ſanguinem excreant, partiri oportet, vt paulatim prolixiori tempore auerſio fiat. Secanda verò ſi erit in cubito vena, aperiatur vena axillaris.

Potus.

Hydromeli auſterum, aut omphacomeli. Propinandum inſuper in poſca balauſtiũ, hypociſthidis, ſiue acaciæ cremor, aut lycium, aut Samius aſter, aut omphax aridus, aut rheum quod rha quidam nuncupant, aut lentis in Italico vaſe fictili crematæ cinis, aut ſeſamum in poſca maceratum ad mollitiem uſq; & teneritatem manducandum. * Ea quoq; quæ vrinam cient porrigito. è quorum numero habetur aqua in qua elixa ſint aſarum & apiũ. Ad hæc portulaca etiam manſa, atq; ſuccus eiuſdẽ herbæ potus, ad hunc modum affectis ſubuenit. Balauſtium item rubiq; cum fructus tum flos, & ea quæ inter quercum & corticem ſuum interiacet pars trunci membranoſa, & id quod ſub exteriore glandis cortice contine- *Aegineta de muliebri profluuio. lib 3. cap. 26.* **Cap. 63. ad fluorem muliebrẽ.*

** Hippuris herba ſimpliciter.* tur. * Hippuris potiſsimè (quæ conus ex cauda equina eſt) rubentem fluxum pota ex aqua aut vino, ſiſtit: aut hypo ciſthis, fructuſq; lentiſci frictus & in vino potus, Samius aſter, Lemnium ſigillum: coagulum leporinum, aut hœdinum, aut agninum, aut vitulinum, aut ceruinum: gigarta, id eſt, * acini myrta, *vinacea.* omphax aridus, piceæ cortex, acacia, corallium, lycium, galla, polygonum, ſymphytum vtrunq;, hæmatites, calyces glandium, plantago, oxyacantha. A

Cornu ceruinum cum acacia & tragacanthæ lachryma maceratum potui dato his quibus ex locellis humor defluit, ieiunis.

Spica item nardi dicta, lapis gypſeus, cornu ceruinum vſtum & roſacea lotum, roſæ rubeæ, rhus coriarius, nymphεæ ſemen & flos: hæc ſunto, quorum in pollinem tenuiſsimũ redactorum drachmam ex vino dabis potui. Præterea hypociſthiden, ſuccinum, lachrymam arabicam, achilleę ſuccum concretum, glebam armeniacam, flores & ſemina cotoneorum, ſidium, balauſtium, malicorium, vniones, mumiam, myrtorum fructus libanum, iunci rotundi odorati florem, cinerem teſtarum ouorum, friato, potui ex vino dato: friamenti picis naualis vncia cum ſucco plantaginis bibitur. Fimi caprilli drachma aqua cœleſti macerata commodè bibitur.

Rubigo ex Dioſcoride. Stercoris item aſinini pari pondere. Succus porri potus. Ferri * & ſi ſterilitatem inducat pota, menſiũ tamen fluorem compeſcit ſubdita.

Paulus Aegineta. Si albus ſit fluor, medicamenta quoq; craſſos & pituitoſos humores extenuantia, vrinamq; ducentia bibantur vt aſarum, fœniculum, apium, &c. B

Simplicia ex Plinio.

Pulegium ex melle & aceto mẽſes ſiſtit lib. 20. c. 14. Xenocrates tradit rem miram, ſi vera eſt, menſtrua contineri vno die ſi vnum granũ coriandri biberint fœminæ, biduo ſi duo: & totidem diebus, quot grana ſumpſerint lib. 20. c. 20

** quæ extenuãt, es pr mouent potius quam ſiſtũt.* Hippocrates menſtrua ſiſti cibo bliti putat lib. 20. c. 22. Violæ albæ & luteæ * extenuant menſtrua lib. 21. c. 19 Nardum gallicum menſtrua ſiſtit lib. 21. c. 20. Leucanthemum impoſitum lib. 21. c. 22.

Eliochryſi folia trium obolorum pondere in uino albo lib 21. c. 25.

Centumcapita herba mulierum menſibus ſiue abundant, ſiue ſubſidant lib. 22 c. 8. Fex aceti lib 23 c. 2. Foliorum olearum ſuccus exprimitur tuſis, affuſo vino & aqua cœleſti, ſiccatuſq; in paſtillos digeritur. Siſtit menſes, in lana admotus vuluæ lib. 23. c. 3. Palma quæ fert myrobalanum in vino auſtero lib 23 c. 5. Balauſtium, cytini floſculos lib. 23. c. 6. Ramenta ligni loti (quam fabam Græcam nuncupant) decoc[illegible] in vino lib. 24. c. 2. Gallæ crematæ & aceto ſalſo extinctę, fotu lib. 24. c. 4. Vlmi folia, cortex & rami illita lib. 24. c. 8. Spina Arabica lib. 24. c. 12. Rhamnus candidior in lacte bibitur lib. 24. c. 14.

** Biſtorta noſtra vt Geſnerus interpretatur.* Dracunculus * ſi ferro non attingatur lib. 24. c 16. Menſes nimios ſiſtit achillea impoſita, & decoctum eius inſidentibus lib. 26. c. 15. Idea herba lib. 27. c. 11 Leucographis lib. 27. c. 11. Medij radix drachmis duabus cum melle ecligmate per aliquot dies ſumpto lib. 27. c. 12. Succidana lana impoſita ſubditaq; lib. 29. cap. 2. Ouorum lutea cocta, & ex vino pota lib. 29. cap. 3. C

Ferri rubigo impoſita velleribus lib. 34. cap. 15. Miſy lib. 34. cap. 12.

Synopis quæ magis cæteris rubet, pota denarii pondere, fœminarum profluuia ſiſtit lib 35. cap. 7.

Potiones compoſitæ & ſerapia.

Serapium roſaceum. S. myrtinum. Serapium mirabile & certum quo frequenter menſium fluorem ſiſti coegimus: Accipe fimi aſinini ſuccum quantum vis, & ex eo arte, & igne ſaccharoq; ſerapium conſice, propinabis ipſum myrtino ſerapio & aquæ plantaginis miſtum ad cubile.

Labri Veneris ſuccus aut friamentum datum in ouo ſorbili.

Si ex eroſione, aut vlcere profluant menſes, ſumito lapilli hæmatitis, achilleæ ſucci cõcreti, quem ſanguinem draconis vocant, ſuccini, corallij, balauſtiorum, glebæ armeniacæ. terræ lemniæ, ſeminis portulacæ partes æquas, trita omnia ſecerniculo traijce, potui dato ℥ j. cum ſucco, aut liquore ſtillatitio myrtorum aut plantaginis.

Si ex acuitate ſanguinis aut aliorum humorum menſtrua defluant, auxiliabuntur ſerapia ex cotoneis S myrtinum S. roſaceum.

Paſtilli ex ſuccino. Paſtilli ex oxyacantha Paſt. ex terra lemnia. D

Purgantia per aluum.

Fuchſius. Fluore albo infeſtante in principio quidem reſiſtendum non eſt, vt aliena è corpore excernantur, *Si ex pituita.* neq; præter rationem erit, ſi quod pituitam purgat medicamentum adhibeas.

Accipe polypodij querni, aniſi, fœniculi, epithymi ana ℥. s. coquantur, in decocto macera horis decem corticis myrobalanorum, deinde cepulorum tritæ ʒ j. colo traijce & adde pulueris diaturpen ʒ j potui dato à cubili ieiunæ.

Eclegma aut rotula diacartami eadem efficit.

Si ex bile flaua, eclegma ex ſucco roſarum, medulla caſsiæ fiſtularis, rhabarbarum, myrobalani lutei accommodantur.

Globuli vorandi, [illegible].

Globuli ex bdellio maiores & minores ex monumentis Meſuæ Arabis, cuius portio eſto ʒ. j aut ſeſquidrachmæ.

Fuchſius. Accipe terræ lemniæ, glebæ armeniæ, thuris, maſtiches, gallarum an. ℈. ij. ſucci achilleæ concreti, hæmatitis ana ℈. j. cornu cerui vſti ʒ j hypociſthidis, acaciæ, corallij rubei ana ʒ. s. balauſtij, roſarum rubrarum ana ℈. ij. ſuccini ℈ j. cum ſerapio myrtino formẽtur catapotia de quibus ʒ j. aut ʒ. j. s. propinabimus.

Mumiæ, thuris, maſtiches, cornu ceruini vſti & loti ana ʒ j. coaguli leporini, aut hœdini ℈. ij. excipiantur in

A tur in globulos ſucco polygoni, quorum portio eſto ʒ j. Vorentur à cubili & ad cubile, prædictis potes addere nonnihil caphuræ.

Conſtrictiones.

Primum igitur atq; præcipuum eſt vt membra ab alis & pube conſtringantur, & extrema. *Aegineta.*

Cucurbitulæ.

Cucurbitulæ inanes ſpatioſæ plerunq; ſub mammis aeglutinatæ, tantum vt deſideres in contraria reuellunt. *Aegineta.*

Mulieri ſi velis menſtrua cohibere, cucurbitulam quàm maximam ad mammas appone Gal. in commentario inquit melius nō ad ipſas mammas, ſed ſub ipſis partibus inferioribus firmare cucurbitulam, vbi maximæ ſunt hæ quæ ad ipſas venæ de ſubter veniunt. *5. Aph. 50.*

Encathiſmata, ſiue inſeſſus.

Encathiſma inſuper hoc, his qui ſanguinis menſium eruptiones patiuntur, apprimè conducit. Oxyſchœni, quod eſt, iunci acuti vel marini, capitum myrti, foliorum rhamni, roſarum, virgultorum rubi tantundem coquantur in aqua, qua inſidentibus muliebria loca fœminis vtiliter fouentur. *Aliud.* *Aegineta. lib. 3. cap 62.*

Sumantur corticis mali punici dulcis, radicis myrti, corticis cupreſsi, ſingulorum medimni tres, gallæ medimnus vnus, aquæ quantum ſatis eſt.

B Hippuris, leotiſci, foliorum mori, foliorum pirorum, prunellorum, ſorborum, meſpilorum, ſymphiti, corticum internorum quercus, roſarum, labri Veneris ana M. ij pſidij, biſtortæ, gallarum fructuum, myrti ana lib. j. radicis vlmi, radicum filicis, meſpilorum, & ſorborum, calicis glandium ana ℔. ij ex his omnibus confractis & decoctis in aqua cœleſti in ciſterna capta, ſeu in aqua in officina fabri ferrarij hauſta, quantum ſit ſatis, fiat inſeſſus, in quo inſideat mulier mane ieiuna & ſerò ſaltem horam vnam.

Suffitus.

Si inſeſsibus ſuffitus præferat, per infundibulum fumum recipiat in locellos, pannis tecta ſedens in ſede perforata.

Accipe colophoniæ ℥. s ſpodij, glebæ armeniacæ, papaueris nigri, hyoſcyami ana ʒ. ij. parum trita in carbones ardentes inijciantur.

Eadem facito ex blatta bizantina, & ex ſymphyto, fiant etiam ſuffitus ex corijs, quæ è domo eijciunt ſartores calceorum, coriariorum, & ex gallis & ex vinaceis, dein præbe ex ecligmatis nonnihil. Si ex pituita menſium fluxus, fiat ſuffitus ex ladano, maſtiche, galla, mentha, galbulis cypreſsi, ſampſucho, &c.

Eclegmata, & placenta, rotulæq;.

Conſeruæ roſarum antiquæ ℥ j. diacitonit, ſiue ſpeciebus ſacchari conditi ℥. iiij. vel diacodion cōcinnati per quadras tantundem, corallij rubei tenuiſsimè triti ℈ iiij. margaritarum, ſpodij, lap. hæmatitis, mumiæ ana ʒ. s condiantur omnia ſimul ſaccharo ſufficienti, & ſerapio ex malis cotoneis, quibus pote- *Ex Arabibus.*
C ris addere momentum ex bracteis auri, confice eclegma, detur ex eo manè & veſpere pro qualibet portione, quod caſtaneæ craſsitudinem æquet, per duas horas ante cibi ſumptionem, ſuperbibatq; vini meri cyathum. *Vel*

Sumantur radices vtriuſq; ſymphyti, coquantur, & piſtillo tundantur, cribroq; traijciantur. Eadem facito ex plantaginis radice. Ex traiectis radicibus ſume ℥. ij. radicis plantag. ℥ j. s. ſachari ℔. j. ſoluatur ſaccharum aqua cæleſti ex ciſterna, aut liquore ſtillatitio plantaginis, in ea fricato hæmatitem quouſque rubeſcat, ſubinde lento igne ſenſim coquantur, addendo radices: concoctione probè facta, decocto perfrigerato immiſce frumentorum ſucci achilleæ concreti, acaciæ, rhois obſoniorum, terræ lemniæ, ſuccini, cornu ceruini vſti & loti ana ʒ j margaritarum. ℈. iiij corallij rub. ʒ. j. s. ſpodij. lap hæmatitis, ſeminis apij ana ℈. ij. concinna eclegma ſolidum ſectum in rotulas aut in quadras, vel ſi mauis eclegma confice non ſolidum, ex quo mane à cubili dato ℥ s deinde bibat vini meri cyathum.

Hæc quidem exhibenda cenſeo mulieribus, quæ ſumere ea renuunt quæ palato grata non ſunt.

Si ex pituita, exhibeto theriacam magnā, dialibani: vel dato cochlear eclegmatis ſequentis, ſi proſtratæ ſint vires: Accipe conſeruæ roſarum antiquæ ℥ j. dialibani ℥. ij. corallij rub. ʒ j. margaritarum ʒ. s. cymini & interdiu aceto macerati ʒ j s. mentæ ſiccæ ℈. iiij libani ℈. ij ſpicæ Indicæ ℈. j. fiat miſtura deaurata, detur craſsitudo caſtaneæ à cubili.
D

Epithemata & cataplaſmata.

Foris autem egregiè ſubueniunt epithemata, quæ aſtringendi & ſtipticandi naturam habent, & ex dactylis palmæ cotoneisq; cataplaſmata, quæ malicoria continent, aut priuobalanij, aut rubi virgulta, aut folia leotiſci, balauſtium, acacia, hypocyſthis, gallæ parum, alumen. Sed omnium maximè illud, taurinū glutinum, quam taurocollam dicunt, tantiſper dum eliqueſcat, & diſſoluatur, poſca maceratur, deinde in linteolum pannúmue alium robuſtum emplaſtri more impingitur, & illinitur lumbis affectæ. *Vel*, Accipe ſucci ſymphyti, ſuccorum plantaginis, pentaphylli, quinqueneruiæ ana, aceti parum, pannos duos in talibus ſuccis unà miſtis immerge, quorum alter ab vmbilico ad pubem, alter oſsi ſacro imponatur.

Fruſta linteoli aceto electo dilue, & vtriq; mammæ admoue, ſubinde pubi & oſsi ſacro aliquod vnguentorum impone.

Vnguenta.

Accipe Olei myrtini ℥. iiij. olei maſtichini, ſucci plantaginis ana ℥ ij. maſtiches friatæ ʒ. ij. rhus coriarij, hypociſthidis, myrti fructus, terræ lemniæ, glebæ Armeniacæ ana ʒ. ij. s. ſpodij ana ʒ j. hordei vſti ℥. s. ceræ quantum ſit ſatis pro concionando vnguento, quo iounguntur etrum & os ſacrum. Vnguentum Comitiſſæ accommodatiſsimū eſt, quod etiam inceptum abortum inhibet, & calore viribus deſtitutos renes refrigerat robur addendo.

Emplaſtra. A

Aegineta. Efficaciter quoq; ac ſtrenuè admodum ad hoc faciunt emplaſtra etiam, quæ glutinandi vim retinent, verbi cauſſa: Compoſitio Iceſij, Iceſios appellata, emplaſtrum Atticum, Melinum, Indicum, atq; id genus cætera. *Vel,* Accipe acaciæ, hypociſthidis, ſidij, terræ lemniæ, paſtillorum ex ſuccino, colophoniæ ana ℥.s. leuigato omnia, & liquore ſtillatitio plantaginis excipito in emplaſtrum, quod bipartitum pubi & oſsi ſacro imponatur. *Vel,* Maſtiches, libani, mumiæ, ſucci achilleæ concreti ana ℥.j. friato, dein oui albugine mentæq; ſucco & artemiſiæ excipito, & emplaſtri modo vtrinq; admoueto. *Vel,* Accipe herbæ pulicaris ſeminis vſti, aluminis, arrillorum immaturorum, glebę Armeniacæ, ſucci concreti achilleæ, radicis ſymphyti, ſidij, balauſtiorum partes æqoales terito, cribroq; ſecernito, & in emplaſtrum oui albore excipito, dein oſsi ſacro pubiq; imponito.

Anus noſtrates fuliginem aut calcem friatam ſumunt, & oleo myrtino ouiq; albore excipiunt in emplaſtrum, pauco aceto addito, & prædictis duobus imponunt locis, ſicq; menſes ſupprimunt, fœtumq; ne aborſu pereat ſeruant.

Peſſi.

Aegineta. Peſsi quoq; vtiliter, vel plura alioqui vellera locis ipſis apponuntur ex vino & oleo, ſiue roſaceo, ſiue melino, ſiue myrtino leuigata. Peſſuli præterea (ſic enim [illegible] interpretor) qui naturalibus fœminarum admouentur, muliebrium ſanguinis eruptiones compeſcũt, ex hypociſthidis ſucco concinnati, aut B acacia cum manna aceto eliquata. Poſt hæc opis plurimum, & admiratione dignum confert auxilium in eiuſmodi profuſione, ſpongia vino aot liqoida pice irrigata & appoſita, vel deuſtę ipſins cinis cum aceto poſcâue applicatus. Pari etiam modo corticis ſuberis (qui Græcè [illegible] appellatur) Italico vaſe teſtaceo combuſti cinis. Ad ſanguinis porrò eruptiones peſsis vtitor, gallæ interaneum tritum, & thus irrigatum aqua apponito, aut cytinos, aut dulcia mala punica cõſimiliter applicato, aut ſeminalem leuigatam. Cæterùm compoſitionem ad eandem rem peridoneam ita contexere conuenit: Accipe aluminis ſciſsilis, medullæ gallarũ, ſucci acaciæ, mannę. ſingulorum ℨ.iiij. ouorũ aſſatorum putamina quatuor arida friantur, atq; eliqueſcant in cremore plantaginis, atq; tum miſceantur. Cùm autem vſus atq; res ipſa monet & exigit, peſſu laneo excipiantur, & intingantur etiam in roſaceum, atq; admoueantur.

Fuchſius. Accipe thuris, balauſtiorum, gallarum ana ℨ.j. gummi Arabici, acaciæ, ſuccini, corno ceruini vſti ana ℨ.ij. glebæ Armeniacæ ℈.ij. ſingula redigantur in pollinem tenuiſsimum, & lana roſaceo intincta excepta, in mulieris pudendum immittantur.

Accipe tripheræ, micletæ, athanaſiæ ana ℥.j. hypoeiſthidis, acaciæ, glebæ Armeniſcæ, ſucci achilleæ concreti, radicum ſymphyti maioris, plantaginis, gallarum, ſidiæ ana ℨ.j. trita omnia in peſſulos digerãtur ex coto, & immittantur ſucco aſtringentium excepta. *Vel.*

Colophoniæ, caphuræ, ſcoriæ ferri præparatæ, hoc eſt, in pollinem tenuiſsimum redactæ, & in aceto & roſacea interdiu maceratæ, & coctæ vſq; ad aceti & aquæ abſumptionem ana quantum vis, ſucco ſolani excipe, & in peſſulos digere. *Vel* C

Cornu ceruini vſti, acaciæ, hypociſthidis, glebæ Armeniſcæ, momiæ, maſtiches, gypſi, partes æquas excipe ſeuu caprillo, & concinna peſſulos. Ex pharmacis item, quibus emplaſtra concinnata ſunt, potes peſſulos condere. Ex magnæ ranæ cinere peſſulos facias exceptos aceto, aut fimi aſinini ſucco.

Metrenchyta.

Aegineta. ** Polygoni.* Iam verò & per metrenchyten inſtrumentum ad eam rem factum locellis ſuccum plantaginis, aut ſereos, aut * ſeminalis, aut ſtrychni, aut perdicij, aut pſyllij, aut hypociſthidis, aut acaciæ infundito, atque hæc eadem per lanam, aut digitum, aut malam organum, calamumue in longitudinem formatum, uſque ad os vteri indantur, inſeranturq;. Et Andronis denique paſtillus cum metrenchyte infuſus cum prædictorum ſucco aliquo, aut vino aſtringente, efficax & præſentaneum eſt remedium.

Portanda.

** Corneolum.* Ægra portet aſsiduè iaſpidem, * cornelium lapillum, ſapphirum, pilos dextrę auris aſini, magnę ranæ cinerem lineo panno inuolutum, hirundinem friatam in dextra manu.

HISTERICA, SIVE VTERI SVFFOCATIO. D

CAPVT V.

Aegineta. SVffocatio, [illegible], ſpirationis ob vterum ablatio, ſtrangulatio vteri, ſoffocatio matricis. Strangulatus vteri, in ſuperiorem partem aſcenſus vuluę eſt, in ſocietatem afflictionis principes corporis partes ducentis, veluti carotidas, cor panniculos cerebri, quos Græci [illegible] appellant.

Cauſa.

Gal. lib. 6. de Locis aff. cap. 5. Conuenit inter omnes Medicos bunc affectum magna ex parte viduis euenire, idq; maximè, ſi antea probè purgarentur, ac parerent, atq; virorũ concubitu gauderent. Quibus rebus omnibus priuatæ, quid probabilius excogitare qois poſſet, quàm quod ob retẽta mẽſtrua, vel ſemẽ cohibitũ huiuſmodi mulieres vteri diſpoſitionibus cruciẽtur: ſiue eas apnœas (id eſt nõ ſpirationes) ſiue ſuffocationes quis vocauerit, ſiue etiã * fortuna cõtractiones ſint mẽbris. Idq; fortaſsis magis à ſemine contingere poteſt, vtpotè magnam vim obtinente: vt eſt enim mulieribus humidius, ita etiam frigidius, proinde ipſum excerni oportet, pręſertim ſi naturaliter multo ſemine exuberat mulier Id verò viris quoq; euenire ſolet, quippe non parua eſt horum differẽtia. Igitur vteri peruerſiones eo quem diximus modo, ad ſuppreſſa ſequuntur menſtrua, eas tamen ob hoc, accidentium, quę in animalis corpore apparent, cauſas eſſe nequaquam putandũ eſt: quippe quæ communem habent cauſam plenitudinem à ſuppreſſa mẽſtruorum purgatione ſuenien-

A ne euenientem, quæ vero citra peruerſionem, aut menſtruorum retentionem viduas moleſtant noxæ, hæ ob retentum ſemen euenire putantur.

Retenta menſtrua & ſemen cohibitum, flatuoſam quandam refrigerationem in vtero excitant, quæ ſubinde cordi & cerebro communicantur, contingit etiam refrigerato vtero, quo tempore menſtruæ purgationes effluunt, vel ob difficilem quempiam abortum, vel vbi quis ſanguinis eruptionem ab vtero repentè ſiſtere properauerit. *Aetius.*

Nota.

Ego verò (inquit Galenus) multas vidi mulieres hyſtericas, alias quidem ſine ſenſu immobiles iacere cum obſcuro paruoq; pulſu, adeò vt in quibuſdam ne percipi quidem pulſus poſſet: alias ſentientes quidem, & moueri potentes, abſq; integra ratione, ſed tamen animi defectione, & difficili ſpiratione laborantes: alias etiã crura & brachia cõtrahentes. Ex quibus coniecturã feci, multas eſſe vteri affectuũ differentias, vel pro cauſæ efficientis magnitudine, vel pro ſpecierũ quarundã varietate inter ſe differẽtes. *Lib. 6. de Locis aff.*

Quod autem ad hos affectus excitandos retentum ſemen maiorem, menſtruũ verò minorẽ vim obtineat, facilè intelligitur ab his mulieribus, quibus cũ non ſint viduæ purgationes ſupprimũtur: quamuis enim pluribus infeſtentur accidentibus, ſpiratione tamen nõ priuantur, neq; animi defectione, neq. alijs quoq; accidentibus laborare videntur. Præterea ex eo quòd ſunt viduæ quædam, quæ licet æquè vt ante, aut paulo minus purgantur, nihilominus ſimilibus corripiuntur accidentibus. Quippe medicæ quæ eas exquiſitè tetigerunt, fatentur circa vterũ notas quaſdã apparere. Nã ceruix eius inclinata videtur, interdũ quidẽ veluti ſurſum retractus ſit totus vterus, interdũ verò veluti ad latus trahatur, nõ veluti animal errabundum alias ad alium locum diſcurrit in mulieribus vterus, ſed ab extenſione retrahitur. *Gal. ibid.*

Accidit autem languentibus, imminente quidem iam paroxyſmo tarditas mentis, ſegnities, infirmitas crurum, pallor vultus, ſpecies lumioũ percraſſa, inſtante verò iam ſtrangulatione in ſomnum delatio, quã [illegible] vocant, dementia, catalepſis ſenſuum ſedis cum mutitate, crurum contractio, deinde incipiunt rubefieri genæ, & vultus vniuerſus plenus fit. Relaxationis verò tempore promanat quædam è muliebribus locellis humiditas ad tactum, & borborygmus, hoc eſt, ventris ſtrepitus, & progreditur aliquid in inteſtinũ, & ipſa quoq; vulua paulatim flacceſcit, & langueſcit, tum deniq; ad ſe redeunt, ſenſumq; recipiunt. Mouetur porro morbus ille quodam circuitu, quemadmodum & morbus comitialis, fracta ſcilicet vulua, vel ſeminaria, vel alia quapiam materia, aut materia in eadem marcida & putrefacta.

Arteriæ motu reſpirationeq; priuata mulier, manum vtero admouet, vt vaporum aſcenſum inhibeat, curua manet, aſtantium voces audit, quanquam reſpondere non poſsit: colore, ſenſu, motuq; orba mortem gelidam præfert. Comitiali correpta ſpumans os habet, contrà vteri ſtrangulatu affecta; nõ priuatur
C tamen omni ſpiratione vt in attonito. Præter dicta præſucationem vteri præcedunt cordis tremor, capitis dolor, ſeipſam alloquitur mulier, aliquando ſitit, vultus, oculi & labra quandoq; rubore ſuffunduntur, oculis conniuet, nec ipſos aperire poteſt: præſentit item aliquid aſcendere à pube per aluum & vmbilicum vſq. ad os ventriculi & ſtomachum, deinde dentibus ſtridet, ſtringit maxillas, quandoq; manus, brachia & tibias mouet, animam demum egiſſe putares. Si ex ſemine corrupto ſcitur, quoniam à longo tempore nõ futuit, quamuis paſsim icta fuerit Cupidinis ſagittis, aut virgo eſt ferre iugum apta, vel mulier in delitijs ocioſeq; viuens, quæ Cereri, temulentoq; Deo indulget, ſubrijs Nymphis reiectis, atq; ſibi deeſt, in quod eijciat tenera brachia collum. Huic obnoxia morbo, eorum, quæ in morbi tempore audiuit, memor eſt, contrà in comitiali.

Præſagia.

Plures quidem relatæ & priſtinæ ſalubritati reſtitutæ ſunt, nonnullæ verò in ipſo paroxyſmo vitam in mortem ſubitò commutàrunt: pulſibus quidem crebreſcentibus, ac denſatis, inordinatimq; diffuſis, deinde & aſphixia (id eſt, nulla venarum pulſatione) ſequuta, exiguo verò humore ſuperficiẽ irrorante, reſpirationem autem primùm quidem ad nihilum redigente & obſcurante, poſtea verò omninò amputante. Cæterùm hic languor hyeme atq; autumno ingruit iuuenibus procliuis ad libidinem, ſterilibus, & potiſsime ſi propter medicationem infœcundæ fuerint, & alijs refrigeratis. *Aetius Tetrab. 4. ſerm. 4. cap. 68.*

D Igitur prima ſpecies (hoc eſt, in qua immobiles ſine ſenſu iacent: cum obſcuro paruoq; pulſu) cuius Heraclides Ponticus in ſuo Commentario mentionem fecit, multã exhibet de ortu ſuo ambiguitatem. Ait enim ſub hac ſpecie, neq; pulſum, neq; ſpirationem mulieris deprehendi poſſe: atq; ob id duntaxat non videri mortuam, quòd exiguum in medijs corporis partibus calorẽ haberet: ac aſtantes quoq; Medicos quęſiuiſſe ait, an nondum ſit mortua. Rurſus nonnulli Heraclide poſteriores credentes ſeruari aliquid ſpirationis, quamuis ipſa non appareat, carptæ lanæ flocculos coram naribus ſuſpendi iubent, vt exacte deprehendatur, num ſpiritus aliquis inter ſpirandũ tum intrò, tum foras rurſum deferatur. Sunt qui poculum aquę plenum, ori ventriculi imponere pręcipiunt, quippe immotũ omninò ſeruari humorem, aiunt, ſi tota perierit ſpiratio. Itaq; ſi omnes ita affectæ mulieres interijſſent, ſimplex eſſet quæſtio: quũ verò nonnullæ ſeruatæ videantur, geminã oriri quæſtionẽ neceſſe eſt, inueſtigantibus nobis, tum diſpoſitionem ob quam ſpirationis munus deperditur, tum vel magis, quomodo viuere poſsint, quę nihil omnino ſpirant. Quippe in confeſſo eſt, & ſpirationẽ à vita, & vitã à ſpiratione ſeparari nõ poſſe, adeò vt viuentem non ſpirare, & ſpirantem non viuere ſit impoſsibile. Atq; hæc quæſtio, quanquã ſuperiore difficilior videtur, non eſt tamen perinde difficilis: quippe facilè ſuſtinebitur, ſi latebris incluſa animalia conſideres, nulla apparente in ipſis ſpirationis nota. Huc enim cognito, perſpectisq; animalibus, vtpotè frigidis, atq; in eo demonſtrato, quod maximus reſpirationis vſus eſt, vt intimus calor & refrigeratione & ventilatione ſeruetur: haud ita difficile fuerit perpendere exiguũ illum calorem in ipſis derelictũ, arteriarum cordisq; officio conſeruari, quę actio à quibuſdam Medicis tranſpiratio, veluti ea, quæ à thoracis pulmonisq; officio prodit: reſpiratio vocatur. Itaq; pereunte ob vteri affectum ſpiratione, quoniã *Gal. lib. 6. de loc. aff. 5.*

vniuerſum corpus refrigeratur, id enim manifeſtè videtur, fieri poteſt, vt nulla prodeat ab ore ſpiratio, quamuis ea, quæ in arterijs fit, nequaquam intercipiatur. Verùm poteſt adeò eſſe exigua, vt ſenſum omninò effugiat. A

Si ex ſemine corrupto fiat, & ſpuma ex ore defluat, imminet exitium, demum vteri ſtrangulatus qualis qualis ſit, exitio eſt, niſi auxilium præbeatur. Quæ locellorum præfocatione corripiuntur ſi futuerint, facilè vtero gerentes efficiuntur.

Victus.

Fuchſius lib. 3. de med. morb. cap. 56.

Cibo interea & potu paucis admodum cõtenta ſit mulier, totaq; victus ratio exiccatoria ſit, & hæc ad acceſsiones proficiũt. Si malum diuturnum fuerit, nõ parum etiam recta victus ratio opitulabitur. nempe deambulationes matutinæ, geſtationesq; vel in curru, vel naui, vel iumento. A geſtationis motu vociferatiu & lectio clara, modulata, cõcinna vtilis eſt. Vnctio præterea frictio & exercitatio ex cõgruis interuallis repetita, eiſdem conueniet: balneum aquę dulcis rariùs, & nun niſi ſordium abſtergendarũ gratia adhibendum: balneis verò naturalibus vti optimũ eſt. Inclamet aũt quiſpiam illis altiure horrendaq; vociferatione, atq; appellet & accerſet: Si virgo ſit nubat, & futuat.

Aegineta.

Vinum nequaquam potui dato, quoniam aqua ipſis eſt accommodatior, nec carnes concoctu edat difficiles, neq; his veſcatur, quæ ſemen augent genitale.

Curandi ratio.

Auicen. fen. 21. 3. Tract. 4. cap. 18.

Vtendum cenſeo clyſtere, ſanguinis miſsione, conſtrictione extremorũ membrorũ, frictione, odoramentis aluũ cientibus, cucurbitulis, glandibus, cataplaſmatis, ſternutamentis, vomitibus, potionibus, inſeſsibus, peſsis, dropaciſmis, rubrificationibus, acopis, exercitationibus, vociferatione & lauacris. B

Clyſter & glandes, ſuppoſitoria vocant.

Aegineta.

Acceſſione protracta, & ea quæ peditus agunt, ſunt vtilia, cuiuſmodi ſunt ſacculi dactylio, id eſt, ſedi appoſiti: exempli gratia Cyminum, nitrum, cum melle, & ſtercus cum latione prolicere ac ſubducere, oe torqueant in accumulatione ſua.

Venæ ſectio.

Aegineta.

Cæterùm ad vniuerſi corporis inſtaurationem à detractione ſanguinis auſpicandum, præcipuè ſi menſtruæ purgationes detineantur. Inprimis ſecanda eſt vena axillaris, ſubinde ſaphena, modo viſcidi humores hunc in urbum non excitarint. Si ex ſemine corrupto, caue ne venam tangas.

Potus.

Aegineta.

E caſtorio potione vtamur, quandoq; quidem cum decoctione artemiſiæ, interdum verò cum aqua mulſa. In quibuſdam enim expedit illud, atq; vnicum ad exactam & numeris omnibus abſolutam curationem ſatis eſt. Bibat decoctum, aut ius calamenti, aut mentaſtri, vel rutę, aut viticis. Dandum eſt caſtorij ʒ.j ſingulis diebus vt dictum eſt, vel cum vino tenui. C

Humores noxia ſubducentia.

Poſt ſeptimũ autem diem purgandum, quæ è colocynthide contexta ſit hiera. Poſt ſanguinis miſsionem ad expurgationem cum hiera proficiſcere: deinde ex aloe confectam picram porrigito ʒ.j. cũ aquæ mulſæ cyathis ſex.

Cataputia ex agarico voranda ſunt.

Eclegmata, pulueres, & confectiones aliæ.

Diamarthæ, diacymini, diatrium pepereon potui dentur cum radicum aperientium decocto, vel ſaccharo, excepta digerantur in rotulas aut quadras, vel eclegmata confice.

Conſtrictiones frictionesq;.

Quocirca in paroxyſmis extremas corporis partes vincire oportet, & tota crura fricare, atq; vniuerſum etiam corpus, perinde atq; eos, qui animo defecerunt, reducere & reſocillare. Alta voce vocetur, pedes manusq; doloroſè fricentur, tibiæ & genu cum ſuniculis, & aliquando coxæ ſuper genu ſtrictiſsimè vinciantur. Cum aceto item & ſale extrema aſperè fricentur.

Odoranda.

Aegineta.

Grauè olentia odoramenta olfactanda naribus admouere: verbi cauſa, ellychnium extinctum, caſtorium, picem liquidam, cedriam, vellera & lintea combuſta: quidam verò amida quoq; adhibuerunt è lotio veteri, ſiue oletulo. D

Accipe caſtorij, galbani in aceto ſolutorũ ana ℥.s. ſulphuris ℥.j. miſce, & naribus ſumum recipiat mulier. Par ſuffitus fiat ex aſa fœtida, ſagapeno, ammoniaco. Animalium plumæ in carbones iniectæ ad ſuffitum pertinent, præſertim perdicis, capillorum hominis, canis & hirci capillorum, corium quodlibet, vngulæ brutorum, & quodcunq; cornu.

Suffitus, linimenta, & per metrenchyten iniectiones.

Aegineta.

Atqui in vterum odoratiſsima fragrantiſsimaq; vnguenta infuſa, detrahere vuluam naturę aptitudine poſſunt: veluti amaracinum, malabathrinum, ſpicaceum, irinũ. Hæc etiam obſtetrix digitis capiens vſq; ad os vteri immittat, leniter ac multum defricans, vt eo irritamento craſſus humor excernatur.

Ægra pannis tecta, cauendo ne fumus nares ipſius attingat, odoratiſsimis ſuffiatur: verbi gratia, ladano, alipta moſchata, gallia moſchata, cinnamomo, caryophillis, xyloaloe, calamo odorato, caſia, lauendula, libano. *Vel*

Fuchſius.

Accipe moſchi ℈ j. galliæ moſchatæ ʒ.j olei lilini ℥.ij. miſce in mortario, hoc linimento vngat manus obſtetrix, & leniter os vteri fricet, & ipſius interanea, tũc enim corruptus exibit humor, & proſpera fruetur valetudine mulier. *Vel*

Accipe paſtillorum galliæ, & aliptæ moſchatę ana ʒ.j ſtyracis ʒ.iij. caryophyll. maceris ana ʒ j agallochi ℈.ij. cinnamomi, foliorũ lauri ana ʒ.ij. ladani ʒ.ij.s. redactis ſingulis in pollinem tenuiſsimũ cum ſtacte, ſtyracem

A ĉte,ſtyracem liquidam appellant,fiant trochiſci, inijciendi in carbones pro ſuffitu recipiendo per infundibulum.

Rubificationes & cataplaſmata.

Sinapi pedibus cataplaſmatis inſtar imponatur. Nec inutiliter ſinapiſmi & dropaciſmi ex euphorbio, pyrethro,pipere & ſinapi confecti applicantur. *Aegineta.*

Sternutatio.

Porrò quæ ſternutationem prolicinnt,adhibenda ſunt è caſtorio videlicet & ſtruthio (condiſi barbari vocant)lunsriâue,&pipere temperata. *Aegineta.*

Vomitio.

Mali verò elapſo acumine atque inſultu,ad vomendũ cogito:omnes enim vomitus leuat,ſed eas præſertim,quæ à cibo infeſtantur. *Aegineta.*

Encathiſma.

Neq; inutile erit,ſi inſeſsiones ex decocto baccarum lauri.foliorumq;, pulegij,calaminthæ,artemiſię, marrubij,ſabinæ,altbeæ,chamæmeli,ſerpilli,iridis,ariſtolochiæ & fœnugræci parentur. *Fuchſius.*

Aſpergines.

B Inſeſsionum tempore cerebri curam non omittemus,ſed roſaceo & aceto caput irrigabimus.

Peſſi.

Poſt ſeptimumdiem inſeſsionibus & peſsis mollientibus ex adipe anſerino,ſtyrace,maſtiche,ammoniaco,& ſimilibus cõfectis vti licebit. Vterusq; etiam ijs,quæ calefaciendi ſtatumq; educendi vim obtinent,ſofficiendus.Menſes ſuppreſsi ſi vteri præfocationem genuerint,curato vt menſes ciere poſsis. *Aegineta.*

PROCIDENTIA VTERI. CAPVT VI.

PRocidere vterum dicimus,quando ita euertitur,vt exterius emineat: neq; enim vterus, vt imperiti ſuſpicantur, à ſois ſolutis propaginibns totus decũbit: nam ſi ita procideret, reſtaurari minimè poſſet. Quòd ſi progreſſu temporis id quod procidit putrefiat, auferendũ eſt ipſnm citra omnem futuri periculi ſuſpicionem: totam etenim vuluã ablatam fuiſſe memorant putrefactã, & ſuperſtitem manſiſſe mulierem Si igitur prolapſa pars diuturnitate temporis propter incuriam putruerit, ob aſsiduamq; vrinæ irrigationem & ſordem inhærentem exulcerata fuerit, amputandum aut vtendum quod inutile fuerit,nullius metu periculi erit. *Fuchſius. lib.3. de med. mor.cap 57. Aetius Tetrab. 4 ſerm.4.cap. 76 Aegineta lib.3.cap.72.*

Cauſa.

Procidit ſanè fœminis vulua rariùs,ſed plures ob caoſas, aut enim ex alto delabetur, & in coxendices quaſi radices agit,ruptis membranulis,quæ inteſtinũ continent, aut vterũ vicinis partibus connectunt, C aut propter ſecundæ muliebres locellos ambientis ſibiq; adnatæ extractionẽ, quemadmodũ in difficili partu contingit,aut ob inertẽ & imperitã fœtus extractionẽ, aut propter ſterilitatẽ,aut propter plagã vel ictum, aut immenſi ponderis eleuationẽ, aut ob animales affectiones, puta amiſsionẽ liberorũ, triſtem ſcytalem,aduerſumq; aliquod nunciũ, aut hoſtiũ inſultũ, aut ob nauigationẽ periculoſam, aut aliquã id genus aliã cauſam,omni eo quod concretũ eſt ſoluto,collapſa vulua, aut propter paralyſim,& imbecillitatem partium,quemadmodũ in ſeneſcentibus & deficientibus frequenter accidit.Procidit ſępe ob humoris plurimi ac tenacis defluxũ, partiumq; frequentiã laxatis ac ſolutis appendicibus, procidir autem ſecundum os eius maximè. Nonnulli verò vniuerſum vterũ procidere affirmant, quod ſanè ineptũ eſt, ne dicam abſurdum. Quo enim pacto reducta in ſuam ſedem collocaretur. *Aegineta.*

Fit etiam ob curſum velocem, aut ob inſeſsionem rei frigidæ; aut ob diuturnã moram in aqua frigida, aut ob gelidæ potum,vel ob toſsim vehemẽtem,vel propter ſternutationem; aut vociferationem demũ ob menſium ſuppreſsionem,nonnunquam etiam ob tenaſmum.

Notæ.

Signa ſatis manifeſta ſunt, & cauſarum diuerſitas facilè de ægrotantis, aut aſsidentiũ ſermonibns cognoſcetur. Notæ internæ ſunt,ſi ſine locellorum ſtrangulatu vterus aſcendere exiſtimetur,comite dolore ab vmbilico ad os vſq; ventriculi, tactuq; rotundum qnicquam deprehenditur, putat interdum ægra ſe manu prehenſam; ſereq; tunc ſuffocata iacet, non ſine gemitu. Adſunt vertigo; capitis dolor, nauſea, D ructus;præſertim ſi flatus huius morbi ſit parens. *Arabes.*

Vbi vterus procidit,grauedo tumorq; percipitur, quòd ſi vir hanc futuendi gratia aggrediatur,genitali ſemini ad locellos interiores nullum patebit iter, & hæc accidunt ſi ad ſuperna repat vterus: ſin autem vterus ad ima deſcendat, dolent renes & pecten. In pectine rotundum quid tumens graueq; tactu percipitur. Inteſtinum nempe rectum ſæpiſsime veſicaq; ita comprimuntur,vt neq; lotium, neq; oletulum quoquo modo exire poſsit.

Quòd ſi lotinm emiſerint, albeſcens & denſum erit, in cuius ſedimẽto hypoſtaſis reſidebit liuens aut nigricans,arteriæ item motus erit mollis paruusq; & inæqualis.

Si ob neruorum, tendonum, aut ligaminum reſolutionem is morbus euenerit, vel ob putreſactionẽ, procidet vterus inſenſibiliter indoloroſeq; vt plurimum, putris humor vbertim ex locellis defluet. *Auic.21. tertij.*

Sciſcitari deniq; oportet,an mulier pituitoſa deſidioſaq; diutius ſteterit,& ſi recentibus fructibns aut piſcibus aſsiduè veſcatur,ſiq; inter concumbendum locelli humiditate ſcaturiant.

Accidentia porrò procidentis vteri ſunt, autore Auicẽna,pectinis, & oſsis ſacri vertebrarumq; dolor validus, quandoq; febris adeſt, ſupprimuntur & vrina & oletulum. Adſunt item conuulſio, tremor, timorq; inſolitus. Si nihil rotundi in pectine percipiatur his quæ vteri procidentia laborant, totum vterum procidiſſe ſignat.

Prædictiones. A

In principio facilè repoſitioni paret,& rectè locatus perſeuerat,præſertim ſi ætas nó impedierit. Nam in prouectioribus vterus quidem reponitur,ſed rurſus qualibet leui cauſa relabitur. Si ſurſum eleuetur, aut ad latera tendat vterus,facilè curatur: ſi extra os vuluæ exierit,vix curabitur. Si à lõgo tempore prociderit vterus,nuuquam releuabitur. Si ex corruptis ſuccis aut putreſactis ipſam connectentibus procidat vterus,curæ nulla danda eſt opera.

Victus.

Fuchſius. Toto curatiouis tempore mulier motum, & ea quæ ſternutamenta excitant, euitet: vt autem naribus odoratiſsima ſunt adhibenda,ſic vterus ab infernis fœtidis rebus ſuffiendus eſt.

Vrina & ſtercoribus vacuatis,ęgram ſupinam figurare oportet,vt coxas habeat ſublimiores,poplites flexos, cruribus inuicem dilatatis ac diuaricatis, tuncq; foueatur locus fomentis aptis. Extrinſecus autem pubem ſpongia in poſca expreſſa operiemus. Mulier iacebit extenſis adaptatiſq; inuicem cruribus, vt alterum alteri incumbat: tutius tamen erit pedes ſimul vinciri,faſciam vſq; ad genua deducendo, deinde cucurbitæ infigeudæ ſunt,&c.

Clyſteres.

Aegineta. Oportet itaq; in huiuſmodi curatione ſtercus ante omnia clyſtere euacuantes, & lotinm excernẽtes, B
quo vndiq; ab omni anxietate libera ſit vulua,laborantem ſupino corpore componere,in altum protendentes coxendices & denſtos poplites,cum diuaricatis cruribus,dein accipito ſyſtremma.

Venter leniendus,ne ſi cum difficultate ſit egerendum,ſimul vterus procidat: obſeruandum tamẽ,ne niminm venter ſubducatur: exoluitur enim, relaxanturq; propinquæ partes, & vteri loca procidunt. Si ex flatu vterus procidat,inijcito clyſterẽ qui flatus diſcutiat, cui nõnihil eclegmatis benedictæ addatur.

Vena ſectio.

Si adſit plethora,ſanguiniſq; detractioue egeat ægra,modò duntaxat ad ſuperna aut ad ilia repat vterus,tunc oppoſiti pedis ſaphena ſecanda eſt: porrò ſi ad iuſerna deſcendit vterus, axillaris aperieuda eſt.

Syſtremma ex lana conuoluta.

Aegineta. Qnum ſita fuerit ægra diuaricatis (vt dixi) cruribus,accipito ſyſtremma ex lana,forma & craſsitudine ſinui muliebri reſpõdens, ſyndoneq; illud circumuoluito,& in cremorem acaciæ intingito, aut hypocyſthiden vino in hunc vſum immergito, ſubijcitoq; vuluæ,& abſq; violentia omne id quod procidit ſurſum torqueto,dum ſolidus & integer in ſinu tumor excitetur,& vterus in proprium reponatur locum.

Obſtetrix item præcipitatum vterum manu oleo maſtichino intincta,iu proprium reponat locum.

Cucurbitula. C

Aegineta. Ex Arab. Repoſito vtero, muliereq; decubante, ita vt crus alterum alteri incumbat, poſt hæc cucurbitulæ ſunt adglutinandæ,cum flamma plurima vmbilico,& vtriſq; ilijs ſeu lumbis, Quòd ſi repat vterus in latus,lateri oppoſito affigenda eſt cucurbitula magna ſine ſcarificatione,cum extremorum eiuſdem lateris ligaturis dolorem inferentibus, ſicq; quieſcat ægra. Mammarum radicibus iu vteri procideutia admouere cucurbitulam proderit.

Olfacienda.

Aegineta. Cum cucurbitulis odoramenta item offereuda ſunt perodora.

Pulueres,inſeſſus & fotus.

Aegineta. Cæterum tertio die lana ſinui impoſita, mulier in vinum atrum & auſterum deſcendat aliquautulum tepefactum,ſiue in decoctione myrti,aut rotundi iunci odorati,rubi,malicorij. Poſt hęc auteu impoſita lana tollatur,& altera imponatur eodem madefacta medicamento.

Fuchſius. Prolapſam vteri partem oleo tepido, vel butyro,vel maluæ,altheæ,fœnigræci,ſeminis lini,aut ſimiliũ decocto fouentes,cõuolutam lanam præparabimus, vt diximus in ſyſtremmate. Decocto foliorum lauri,mentaſtri,abrotoni,artemiſię & ſimilium ſomentatione calefiat vterus,ſubinde obſtetrix gallinæ adipe manus inungat: vterus autem ſeminis cotoneorum mucilagine inunctus tali inſpergatur polline, ℞. acacię ℥.ij myrti fructus,balauſtiorum,roſarum rub.ana ʒ.j s.friato. Vtero in propria ſede repoſito ægra ſequenti decocto inſideat. ℞.roſarum rub.myrti fructuum,rhoi coriarij,foliorum meſpilorum,& cornorum,corticis querni glandium, origani,ſaluiæ,rutæ, ſymphyti graudioris ana M.j. confracta in aqua cæleſti coquantur,& in decocto per horam mulier inſideat. D

Cataplaſmata.

Foris cataplaſmata inſpergentur circa epigaſtrium, diaphœnicon ſcilicet ex farina hordei,aut lente & corticibus mali granati,cum oxymelite,atq; hæc denuo fiant vſq; ad exactam curationem.

Cerata & emplaſtra.

Fuchſius. Cerata etiam ex maſtiche, agallocho,ladano, thure, iunco odorato, acoro, nuce moſchata, lachryma arabica,tragacantha,& eiuſmodi medicamentis parata conueniunt. *Vel*

℞.Thuris,maſtiches,opopanacis,terebiuthinæ,galbani,ſagapeni,reſinę pini,ſtactes, colophoniæ ana ʒ.ij, ceræ luteæ ʒ.iij. concinna ceratum, quod corio extenſum rotundo ſuper femora à muliere deferatur. *Vel*

℞.Galbani ʒ.s.gallinæ moſchatæ ʒ.j.caryophyllorum ʒ.s.confice ceratum vtiliſsimum. *Vel*

℞.Ladani ſordis expertis ℥.j.s.thnris,maſtiches ana ℥.s.agallochi, caryophyll.ſpicæ nardi & celticæ, ambaris ana ʒ.j.moſchi ʒ.s.confice ex omnibus oleo ex ſpica exceptis emplaſtris rotundum,quod panno lineo admotum noctu & interdiu aſsiduè deportetur.

Vnguenta,

A

Vnguenta.

Inunctiones in pube fiant ex oleo lilino compoſito. *Vel,*

Accipe olei nucum ℥.iij.ſeminis oxylapathi ℥.j. thuris, maſtiches, cornu ceruini vſti, ſtrobilorum vſtorum ana ʒ.ij. cera excipe in vnguentum, quo inungatur pubes. *Vel,*

℞. olei ex lilio ℥.s.mellis ℥.ij.pulueris cymini ℥ j.parum omnia ſimul feruere ſinito, & hoc linimento illine pubem calidè, præſertim ſi ob flatus procidat vterus.

Suffitus.

Suffiatur vterus tauri aut bouis fimo, colophonia, maſtiche, laſerpitio, dictamno in aceto decocto, hypocyſthide.

℞. Acaciæ, oſsis ſepiæ, balauſtiorum, gallarum, nucum cypreſsi, fructuum aut foliorum myrti ana ℥.s. maſtiches, libani ana ʒ.iij.laſerpitij ℥ j.ex his contritis cochlear in carbones ignitos inijciatur, & per infundibulum fumus vterum intret mulieris ita veſtibus tectæ, quòd vapor ad nares quoquo modo peruenire non poſsit, ſubinde vterus aliquo ex præſcriptis fotu foueatur.

Peſſus.

℞. Aſæ fœtidæ ℥ j.maſtiches ʒ.ij.ſeminis myrti, thuris, gallarum, galbulorum cupreſsi ana ʒ.j. s.oleo myrthino excipe, & peſſulum confice.

B

Potus.

Si vterus ad latus repat, ore ventricoli ieiuno potui detur ex mero vino calido cochlear friamenti ſequentis. ℞. florum & baccarum lauri, cornu ceruini vſti ana ʒ.ij fructuum myrti ℈.ij.leuigato. *Vel,*

Accipe ariſtolochiæ rotundæ ʒ.ij.dato ex vino.

Si vterus ad exteriora procidat, à balneo aut ab inſeſſu propinato potionem ſequentem. ℞. Rutæ, artemiſiæ ana M.s.terenda trita ſimul feruere parum ſinito in vino, adde nonnihil confectionis Mithridatis, potui dato.

DE MOLA. CAPVT VII.

MOla, *μύλη*, vteri indnratus eſt tumor, interdum quidem iuxta locellorum oſtium, quandoqne verò per vniuerſam eorundem molem apparens, ad tactum ferè lapidoſus, Gallis, *Vngamis*. *Aegineta.*

In mulieribus molæ in vtero geſtatio: Ita verò appellant informem carnem. *Gal. lib.14. meth.med.c.13.*

In mulieris vnius vtero, quas appellarunt molas, ea eſt caro informis, inanima, ferri ictum & aciem reſpuens: mouetur, ſiſtitque menſes vt partus, aliâs letalis, aliâs vna ſeneſcens, aliquando aluo citatiore excidens. Simile quiddam & viris in ventre gignitur, quod vocant ſcirrhon, ſicut Oppio Capitoni prætorio viro. *Plinius lib.7. cap.15. Scirrhus in viris.*

C

Sunt porrò qni molam aſſerant carnem eſſe informem in ipſis locellorum tunicis conſiſtentem, & quod abortione editur, quemadmodum fœtus, quæ embrya dicunt. *Aegineta.*

Cauſa.

Molas gigni potant, vbi mulier non ex mare, verùm ex ſemetipſa tantum conceperit, ideo nec animari, quia non ſit ex duobus: altricemque habere per ſe vitam illam, quæ ſatis, arboribusque contingat. *Plinius lib.10. cap.64.*

Fit à ſeminis muliebris, & plurimi ſanguinis menſtrui in vtero retentione & affluxu, quem calor immodicus cogit, ac in carnis formam tranſmutat. *Notæ.*

A locellorum mola lapidoſus tumor cum diuulſione contractioneque ſuperiacentium particularum & hypochondriorum, & gracilentia, palloreque, & cibi horrore, menſium retentione, & mammarum tumore, tanquam ſuſpicionem conceptionis in quibuſdam ab initio ſtatim inducunt, poſtea verò tempore diſcernuntur: molam enim punctionis ſenſum inferens dolor ſubſequitur, nec in ea motus vllus, ſicut in conceptione percipitur. Nonnullæ verò aquæ intercutis ſuſpicionem præferunt. Cæterum hoc ex tumoris duritia dignoſcẽdum, nec ſicut in hydrope manus aut digitorum impulſui cedat, & ex eo quòd ſonitus non redditur dum digitis pulſatur, tympani modo. *Aegineta.*

Mola & imprægnatio conueniunt, quod in vtraque ſupprimuntur menſes, tumeſcit aluus moueturque, mammæ tumeſcunt, vertigo & oculorum hebetudo ſequitur, cordis tremor adeſt, nauſea & cibi inappetentia cum ſuccorum variorum vomitione, cutis defœdatur ei, quæ mola correpta eſt, palpebræ molleſcunt, oculi cauantur, pupillæ graciléſcunt, toruos habet oculos. *Ex Arab.*

D

Vix tandem ab vtero gerente diſtinguitur, quæ mola laborat, diſcrimina tamen ſeqnentia te certiorem reddent. Menſibus debitum ordinem ſeruantibus vtero gerens ſit mulier, aliquando mola laborans etiam. Intra trimeſtre mouetur mola in locellis, contrà fœtus in locellis vtero gerentis.

Mola citiſsimè tumeſcit aluus, fœtus dextrorſum ſiniſtrorſumque mouetur: contrà mola niſi comprimatur, aut mulieris motu excitetur, non mouetur.

In mola durior tactu aluus percipitur, quã in fœtus geſtatione. Prægnans agilior eſt, quàm molã gerẽs.

Quanquam in mola aluus tumeſcat, non tamen ſemper mammæ tumeſcunt: molliores enim & graciliores efficiuntur, quàm in vtero gerente. Aequaliter molleſcunt maxillæ, manus, pedesque in mola, contrà in prægnante.

Vtero gerens parit ſaltem in vndecimo menſe, mola verò laborans ſæpe in 14. etiam interdum in 4. anno aut quinto, &c. In hydrope, pedes tumeſcunt, contrà in mola.

Molæ motus eſt ab alto ad infernum.

Præſagia.

Mola in qnibuſdam re vera in hyderum tranſit ob iocinoris refrigerationem. *Aegineta.*

Nonnunquam verò incurabilis magna ex parte morbus naſcitur, quibuſdam ſanè ſanguis quoque effertur.

Mola omnis & pauci & multi temporis vix curatur. A
Hnmoroſa difficiliùs curatur quàm flatuoſa, porrò carnoſa difficillimè.
Molæ ſymptomata colicæ paria eſſe putantur.
Mola innumeros aberrare medicos coegit.

Victus.

Aegineta. Primum omnium alimenta boni ſucci offerenda, ac vini potione vtẽdum moderata: mulier motu non vtarur vehementi, is enim fluxionem commouet: ſed geſtationibus & deambulationibus, pedes etiam decumbendo elatiores habeat.

Communis igitur decubitus ipſis in domo minimè ampla & opaca conſert, & modice refrigerante circa lectum immobilem: ſublimiora ſint quæ pedes earum in quiete fulciunt: efficax quippe ad prouocandum omnem fluxum motio.

Sex rerum non naturalium temperies eſto caleſaciens & humectans.

Regulæ curandi.

Aegineta. Tnmoribus quidem duritiiſque ea ratione, qua in ſcirrhis vteri ſcleromatiſque medebimur: ſed aquoſas parenchyſes, per ea quæ de hyderia dicemus.

Eruptiones itèm ſanguinis vuluæ, perinde atque fluxionea ſanguinis alias, fluxumque curabimus. B

Corpore vacuato cataplaſmata, fomenta, inſeſſiones, peſſi, vnguenta, & cerata quæ relaxandi vires habent, adhibenda, & ea quæ fœtum mortuum & ſecundas trahunt Humor concoquendus perinde atque in menſtruorum ſuppreſsione ex pituita dictum eſt: euacuandus item.

Venæ ſectio.

Principio in plenitudine vena cubiti incidenda.

Purgatio per aluum.

Sanguine miſſo fiat purgatio per catapotia fœtida.

Potus.

Accipe, hyperici, ſabinæ, mentaſtri, vtriuſque calaminthæ, ſmyrnij, artemiſiæ, rubiæ paſsiuæ, pulegij ana M.s. aniſi, fœniculi, ſcœnanthi, ſeminis dauci & oreoſelini, calami odorati, galangæ ana ʒ j. acori, raphani Gallici ana ℥.j. aceti ℥.iij. mellis lib.j. fiat decoctio, cuius portio ℥.iiij. detur cum ʒ.ij. paſtillorum ſequentium.

℞. Cinnamomi, myrrhæ ana ʒ j. & ℈.j.s. rutæ, ſabinæ, calamenti, pulegij ſiccatorum, radicis rubiæ, ſagapeni, opopanacis ana ʒ.s. cardamomi, ſeminis iuniperi, mentaſtri ana ℈.ij. confice ex his friatis paſtillos pond. ʒ.ij.

Inſeſſus & balneæ.

Accipe altheæ radicis folia, caulis & florum M.iij. maluæ, brancæ vrſinæ, perdicij, chamæmeli, ſertulæ campanæ ana M.j. fœnigræci & ſeminis lini ana lib j. confracta coquantur, & decocto inſideat ægra, tenendo ſacculum ſuper * plenum his quæ decocta fuère. C

Vnguenta, cerata & emplaſtra.

A balneo os ſacrum & pubes hoc vnguento inungantur, quod ℞. ol amygdal. dulcium ℥.j.s. olei lilini, adipis gallinæ, mucilaginis ſeminia lini & fœnogræci ana ℥.s. ceræ albæ parum, confice vnguentum. Cerata quæ vires relaxandi habent adhibenda, qualia ſunt quæ ex althea, malua, chamæmelo, meliloto, fœnogræco, ſemine lini & ſimilibus parantur. Conueniet in hunc vſum vnguentum dialtheæ, aut emplaſtrum de meliloto, diachylon ſimplex admouere.

Vel hoc.

Fuchſius lib. 3. de med. morb. cap. 58. ℞. Olei amygdal. dulc. ʒ. iij. liliacei ʒ.ij.s. pinguedinis anſeris, & gallinæ ana ʒ.j.s. mucoſitatis ſeminia lini, fœnogræci ana ʒ.j. ammoniaci, bdellij ana ʒ.ij. radicis altheæ, ſeminum nigellæ, dauci ana ℈.ij. ceræ quod ſatis eſt, fiat vnguentum, gummi diſſolutis prius in vino.

Inunctiones itẽ & emplaſtra fiant ex oleo rutaceo, oleo benedicto, oleo ex caſtor. & alijs oleis calidis.

Vtile erit vnguentum Agrippæ, ſi flatibus vterus ſit inſarctus.

Confectiones.

Accipe diacumini, diagalangæ, diacinnamomi ana ʒ.s. diambaris ℈.j. dialaccæ ℈ s. cinnamomi electi, hyperici, calami odorati, perpenſæ, radicis acori, ſeminis aniſi ana ℈ j ſeminis rutæ, zingiberis, artemiſiæ, marrubij, dictamni, ſaluiæ ana ℈.s. ſacchari ʒ.vj. ſoluatur ſaccharum artemiſiæ & hyperici ſucco, fiat confectio in morſulis ponderantibus ʒ.ij. aut tres, detur morſellus quotidie à cubili. D

Poſt inunctionem rotulam ſequentis confectionis comedat, deinde bibat momentum vini in quo dilutum ſit aſarum. ℞. Cinnamomi ʒ.j caſiæ, ariſtolochiæ rotundæ, corticis caſiæ fiſtularis ana ℈.iiij. aſari, laccæ, rutæ ſylneſtris, ſeminis ſabinæ, croci ana ℈.j. ſacchari ℥.iij. liquetur ſaccharum roſinarini ſucco, & rotulas concinna pond ʒ.ij.

Peſſi.

Peſſi quoque ſubijciendi ex butyro, adipe porcino, medulla ceruina, paſſulis, caricis, ſeminibus lini & fœnigræci confecti.

Accipe rad. aſari, acori, rubiæ tinctorum ana ℥.ij. ſeminum rutæ, nigellæ ana ʒ.s. maioranæ, nucis myriſticæ, caryophyl. baccarum lauri ana ℥ j. ſabinæ ℈.j caſtorei, euphorbij ana ℈. s. redigantur ſingula in puluerem tenuiſſimum, & cum terebinthina reſina formentur peſsi. *Vel*, ℞. Aſphalti, nitri, caſtorij, centaurij grandioris, dictamni, veratri candidi, galbani, gentianæ, opopanacis, ſabinæ, ſagapeni, ſcammonij ana ʒ.s. omnia friata porri ſucco excipiantur, & in peciam raram indantur, digerantur in peſſos, qui immiſsi filo cruribus ſuſpendantur.

Suffitus.

A *Suffitus.*

Suffiatur vterus vngula equi aut aſini, & omnia tandem fiant quę in menſib. ſuppreſsis deſcripta ſunt. Mirificè etiam confert vti balneis naturalibus, potiſsimum ſi malum diuturnum fuerit.

INFLATIO VTERI QVAM GRAECI ἐμπνευμάτωσιν dicunt. CAPVT VIII.

Cauſa.

INflatur vterus frigiditate, aut corruptione, aut incommodo partu oſtiolo conniuente, ſanguine quoque in exiguos globulos concreto, in eodem cunei modo obſtructo, quandoque ſanè in concauitate loculamenti ſinuoſi flatibus relictis, nonnunquam verò in laxationibus totius corporis vuluæ.

Aſsidua comeſtio ciborum qui flatus gignunt, vt raporum, caſtanearum, panis ſiliginei, &c.

Nota.

Hanc comitatur tumor pectinis, atque ventris circa vmbilicum hypogaſtrij appellati, cum duritia & dolore punctuoſo, vſque ad ſeptum tranſuerſum, & ſtomachum, & inguen pertingente ac tranſeunte: & ad digitorum pulſationem ſonitus tympani inſtar editur. A tympanite diſcrimen habet, quod ægrotæ hoc flatu correptæ non ita ſiti premuntur, neque corporis ſupernæ partes ſenſim liquantur, vt in tympa- Aegineta.
B nite aquarum cutem ſubeuntium genere.

Adſunt ructus, & flatus per os exeunt, qui has leuant.

Prædictiones.

Flatus in cauo locellorum ſinu contentus faciliùs diſcuti digerique poteſt, quàm ille qui in angulis ipſorum conſiſtit.

At qui locellurum villis & ſubſtantiæ hæret difficillimè curatur.

Nutricatus.

Quæ flatus gignunt cibaria vitanda, comedenda autem ſunt quæ flatus diſcutiunt.

Clyſteres.

Clyſteres conficito ex his quæ flatus diſcutiunt, cum hiera picra, Gal.

Vena ſectio.

Medendum itaque, primò quidem detractione ſanguinis, ſi nihil impedimento ſit.

Purgatio per aluum.

Inueterata autem affectione picra purgandum atque hiera. Aegineta.

Hieram Archigenis exhibeto cum decocto eorum quæ flatus diſcutiunt.

C *Irrigationes & epithemata.*

Mox circa paroxyſmos inedia & irrigationibus, ex oleo rutaceo factis medendum. Epithemata præterea quæ emolliendi potentia regnant, puta polyarchium & diaſpermaton & diadaphnidon, applicanda ſunt. *Vel,* Filtrum nouum ferueat in aqua cum cineribus, & aniſo & marathro, & calidum imponatur pubi & oſsi ſacro, ſudorem prouocando. Aegineta

Decoctiones ſunto ex perdicio, ruta, abſynthio, artemiſia, hedera terreſtri, abrotono, nepeta, folijs viticis, origano, calamento, pulegio, ſampſucho, thymo, ſerpyllo, ex quibus etiam potiones propinabis.

Inſeſſus.

Lucathiſmatis medendum ex decocto rutæ, pulegij, artemiſiæ. caſiæ, & id genus alijs. Fiant etiam inſeſſus ex herbis calefacientibus & ſiccantibus, & ſeminibus flatus diſcutientibus. Aegineta.

Cataplaſmata.

Cataplaſmatis item vtendum, quæ ex ſeminibus, apio, cymino, fœniculo, aniſo, ammi, hordeacea farina conficiuntur.

Cucurbitulæ.

Cucurbitulis quoque leuibus inanibusque, & inciſa cute ſcalpello vtere. Cucurbitulæ (inquit Auic.) Aegineta.
D ignitæ ſine ſcarificatione matricis regioni admouendæ ſunt.

Obſtetricis munus.

Cæterum obſtetrix digitum antea illitum inſerens, incumbentem ſanguinem in fruſtula conglobatum ſi aſſequatur, auferat clementer ipſum reſoluens, deinde rurſus cataplaſmatis modo imponenda ficus, nitrum, & abſynthium. Aegineta.

Per metrenchyten inijcienda.

Origani, foliorum viticis, rutæ ana M. s. carei, aniſi, ameos ana ℥. s. coquito in olei & vini ana lib. j. ferueat vſque ad conſumptionem vini, in colamento ſolue hieræ picræ ℥. s. & inijce. Hiera Archigenis pari modo inijcienda eſt.

Peſſuli.

Peſſuli denique ex ruta, & melle nitroque formentur, cum primis autem ille accommodatus eſt, qui faberrimè è ficuum pinguium concuſſarum ʒ j. cymini ʒ. ij. ſpumæ nitri ʒ j. concinnatur, ſed propter acrimoniam in lacte prius macerentur. Aegineta.

Peſſuli poſtremò cuncti, qui emolliendi virtutem habent, ad eam prouinciam ſunt perquàm idonei.

Accipe bdellij ℥ j s. xylobalſami, carpobalſami, coſti ana ʒ j. origani, cymini ana ʒ. s. confice peſſulos cum oleo nardino & rutaceo, qui nocte integra in locellis perſiſtant.

Placenta, morſuli, & eclegmata.

Vtilia ſunt dianiſon, diacymini, hiera Logadij, diacalaminthę, diaſpermaton, diamarthæ, diacucurmæ

Detur ʒ. j. eclegmatum aut placentarum prædictarum ieiunæ ex decocto radicum aperientium & ſe- A
minum flatus diſcutientium.

℞. Specierum diacucurmæ, ſpecierum diacyminini ana ʒ. ij. ſacchari albi lib. s. liquetur ſaccharum ſucco rutæ limpidiori, & in morſulos digerito, à baloeo exhibeatur vnus morſulus cum vino tenui meraciſſimo, in quo dilutum ſit aſarum.

Potus.

Accipe malorum perſicorum nucleos viginti, piſtillo tunde cum ouorum duobus luteis, quibus adde galangæ, cinnamomi, piperis longi, ziogiberis, caryophyll. croci, nucis myriſticæ ana obolum vnum, adde demum ſaccharum & vinum tenue meraciſſimum, ſeruere paulum omnia ſinito, & calidum mulieri prupinato.

Inunctiones.

Inungendus eſt aluus oleis, flatus diſcutientibus, puta oleo liliaceo & rutaceo.

Emplaſtra.

Accipe bdellij, guttæ ammoniacæ ana ℥. j. ſeminis viticis, centaurij, abrotoni, origani, calamenti, caſiæ, ameos ana ℈. ij. terebinthinæ quantum ſit ſatis, ſiant duo emplaſtra, quorum alterum admoueatur oſsi ſacro, alterum pobi. B

Suffitus.

Suffiatur ladano. myrrha, gallia moſchata, & euphorbio.

INFLAMMATIO LOCELLORVM.

CAPVT IX.

Cauſæ.

Aegineta. PHlegmone vteri è pluribus ſanè cauſis originem trahit. E plaga namque, ictóve, ac menſium ſuppreſsione: à frigore item & inflatione, neque minus etiam abortione, pariter & ex partu, propter malam fœturam Cignitur item vlceratione, concubitu metas rationis excedente, ſellæ nimis duræ inſeſsione, longiſſima intentiſſimaque deambulatione, ſæpe & tranſpiratione ob ſrigus prohibita. Ex ſanguine demum, pituita, bilis flaua & atra gigni poteſt.

Notæ.

Galen. libro Definit. Aegineta. Inflammatio in vulua eſt, quæ ſit cum dolore ventris inguinumque, in qua cum febribus accidit ſincipitis dolor, & oculorum cruciatus. Abſceſſus autem in vulua eſt, quum dolor inteſus eſt, pulſus ſiunt, cruciatus ad inguina vſque & lumbos pertendit, febres accedunt. Comitatur autem locellorum inflammationem, pubis & lumborum dolor, febris acuta, dolor capitis & radicis oculorum & ceruicis, volæq; C ſeu iuncturarum manunm & digitorum, necnon colli conuulſio, & inclinatio in contraria, affectionesq; ſtomachi, quæ per conſenſum exuſcitantur, oſculi matricis ſuffocatio, pulſus parui & denſi. Et ſi quidem obſcurior fuerit inflammatio, haud validè ſanè, aut crudeli dolore vuluam afficit: ſin verò ſtrenuè & fortiter inflammetur, tum & ipſa quoque ab omni parte quanta eſt, pulſatoriè dolet: tota quidem inflammata, per totam pariter ipſam, parte verò modo inflammatione affecta, iuxta hanc potiſsimùm ſignificatur. Poſteriore quippe ipſius particula phlegmone infeſtata, dolor circa lũbos excruciat, ſcybalum, hoc eſt, ſtercus ſpecie oleti canini, in anguſtum redacto, atque oppreſſo recto inteſtino, moratur. Partibus verò prioribus inflammatis, dolor circa pectinem, vrinæque ſtillicidium, aut lotij difficultas oritur, ſtricta atque in arctum redacta veſica. Si autem latus locellorum inflammatione tentetur, non tam bubones intenduotur, quàm crura etiam aggrauantur. Quòd ſi poſterior vteri pars inflammetur, partes vmbilico circumiacentes dolore potiſsimùm cum tumore moleve infeſtantur. Vbi autem circa oſculum inflammatio uccuparit, graui langnentes ſecundum omnem ventris partem vmbilico ſinitimam, quam epigaſtrium Græcè appellant, dolore afficiuntur, digitoque immiſſo atque impreſſo durè ac grauiter ſubſidet oſtiolum, atque ſuccumbit. Si ex ſanguine lingua nigreſcit, ſequitur delirium, vrina rubens, aut ſubru-
Arabes. bens eſt cum liuore, arteriæ motus magnus, plenus & vndoſus, oculi citrij mali corticem colore reſe- D
runt cum aliqua rubedine, venæ omnes tument.

Prima igitur inflammationis differentia, ſecundum quam hanc quidem humidam, hanc verò ſiccam. Humidam quidem, quæ ex calida fluxione membrum occupante contingit: ſiccam verò, quandu nullo humore influente calor naturalis efferueſcit, hoc antem vſque ad aliquid quidem veluti febris eſt membri, &c. Nam fluente ſanguine altera, flaua bile altera, ambobosque ſimul humuribus alia tertia. Et quidem in earum ſingulis vel iam putruit id quod influxit, aut in membro conſtrictum putreſcit, & vel craſſum eſt, vel tenue, & vel optimum, vel acre. Vide cætera lib. 2 Artis curatiuæ ad Glauconem, cap. t.

Omnino eius fluxus, qui inflammationem efficit, vel flauæ bilis eſt, vel atræ, vel pituitæ. Significat verò verbum inflammari, velut ſi peruri, ſuccendi, ignirique proditum ſit. Si ex pituita inflammatio, pituitoſi ſucci notæ adſunt. Si ex bili atra aut flaua, propriis notis deprehendes.

Prædictiones.

Auicenna. Apoſtemata vteri ex quacunque oriantur materia difficilimè curâtur, ſi in imo locellorum cauore ant profundo abſceſſus ſit, aut inflammatio, vt plurimum nunquam curatur. Acutorum morborum albo lo-
Arabes. cellorum abſceſſus, aut inflammatio depingẽda eſt: diebus etenim decretoriis iudicatur. Omnis inflammatio, aut abſceſſus, aut reſoluitur, aut per halitum diſiicitur, aut in ſcirrhum tranſit, quod ſit, ſi tumor diſcutiatur, ſymptomataque quieſcant, inflammationis aut abſceſſus reſolutionem propediem futuram ſignant: quod ſi in pus deſinat inflammatio, dolor pulſatilis, & cætera ſymptomata ſenſim augebuntur.
2. Prædiction. num 46. Cæterùm ſi pus exierit leue, album, æquale, ac boni odoris, bonum: ſin autem varium in colore fuerit, & diuerſum in ſubſtantia cum tetro odore, animam aget propediem ægra. Pus optimum eſt, ſi candidum, leueque,

A leueque,& quam minimè fœtidum eſt,maximè verò contrarium huic deterrimum eſt. Ex inflammatione & abſceſſu gignuntur ſæpe ſcirrhus,cancer,rimæ vteri. In inflammatione aut abſceſſu locellorum, ſi percipias ſudorem gelidum, vocis amputationem, animi deliquium, ſcito morituram actutum ægram. Maior inflammatio minore deterior. Vrinæ aut alui fluor in inflammatione bonus eſt.

Victus.

Cibi quoque commendatur abſtinentia per vniuerſum triduum, medendum verò chondro ex meli- *Aegineta.*
erato,aut pane,aut ouorum ſorbitione tertio die. In declinatione porrò vteri victus ratio principio quidem teouis,facta autem morbi relaxatione pauca.Aegram in domicilio obſcuro,& moderatè tepido col- *Fuchſius lib. 3. de med. morb. cap. 59.*
locabimus, quietem imperantes, ac crura eius ab omni motione prohibentes, deinde artus & extrema fricabimus.In cibo qui quantitate modicus ſit,vtatur ægra ptiſanæ cremore,& ouis ſorbilibus. Potus ſit decoctum cinnamomi,aut hordei. Veſcatur iure pulli,atriplice,malua,cremore hordei & cicutæ.

Vena ſectio.

Poſt abſtinentiam triduanam,ſecta vena cubiti,ſanguis (niſi quid impediat) detrahendus eſt. In prin- *Aegineta.*
cipio itaque curationem aggreſsi, ſi neque ætas, neque habitus corporis, neq; anni tempus obſtiterint, neque inflammatio poſt abortum, aut immenſam ſanguinis euacuationem ſuperuenerit, venam popli- *Fuchſius.*
tis ſecabimus ex Galeni decreto,qui in libro de Curandi ratione per venæ ſectionem, inflammationem vteri à venis in crure ſectis iuuari ſcribit. Incipiendum à venæ axillaris inciſione,poſtridie ambæ ſaphe- *Arabes.*
B næ ſecandæ ſunt,aut altera ipſarum.

Serapia & potus.

Serapium violaceum, zulapia conficiantur ex refrigerantium herbarum decocto, aut liquore ipſarum ſtillantio.

Purgatio.

Per aluum ſubducendus humor, qui morbum genuit,caſia fiſtulari, dactylis Indicis (quos thamarindos vocant) maona,fructuum cordialium decocto,&c.

Fotus.

In curatione itaque ante omnia quidem irrigatione ex œnelæo, ſiue œnorhodino ſemitenus, & circa *Aegineta.*
ilia,ſeu lumbos vtendum,per obſtructiunes è lana pura abſque illigatione confectas.

Cataplaſmata.

Quinto autem die cataplaſma imponatur ex polline, ſemine lini, fœnogræco, mulſo maceratis com- *Aegineta.*
poſitum:capita quoque papauerum decocta ſorbeantur,& ex oleo eadem applicentur. Si autem inflammatio eryſipelatoſa exiſtens,calefactiones moleſte ferat, illisque magis irritetur, ſertulam campanam in paſſo elixans,atque conterens, adiicito ouorum coctorum putamina cum roſaceo, aut melino, aut croceo,cataplaſmatisque modo applicato,aut palmularum dactylos vino temperato coquens, cum tenuiſ-
C ſimo farinæ polline leuigato,& cum quopiam vnguine,factoque cataplaſmate impone.

Cerata, emplaſtra, & inunctiones.

In inflammationis aut abſceſſus aggreſſu emplaſtra epigaſtrio & vmbilico admoueantur, confecta ex *Arabes.*
roſis,lentibus reiecto cortice,balauſtiis,plātagine,mucoſitate herbæ pulicaris,ſolano,labro Veneris,ſedo,ramento cucurbitæ ſatiuæ,ſantalis,fructibus aſtringentibus,quæ omnia aut ſimilia excipiantur hordeacea farina,& oleo roſaceo,oleo myrthino,ouique albumine.In vigore inflammationis,aut poſt ſeptimum diem acopa aſtringentibus miſceantur, puta,lini ſeminis pollen,& fœnigræci,farina volatilis,chamæmelum & ipſius oleum,roſaceū,violaceum,& ouorum lutea. Vel tunc impone emplaſtrū Haly,quod

℞. farinæ hordei & fabarum,maluæ, violarum ana ℥.s. caphuræ ʒ.s. diluantur omnia, & macerentur liquore ſtillititio,aut ſucco corianni & labri Veneris,confice emplaſtrum,addita cera. Dolore ſedato pubi & pectini impone emplaſtrum ſequens.

℞. Chamæmeli,ſertulæ campanæ,radices altheæ,ſeminis lini,fœnigræci ana ℥ j caricarum pinguium octo numero, dactylus ſex, friantur terenda, & ouorum luteis quinque excipiantur, quibus adde violarum decoctum cum roſaceo,concinna emplaſtrum,quod ſedabit dolores,molliendo maturandoque.

Malo remittente cerota nardina, aut cyprina inſerenda adglutinanda eſt. Cæterùm aduerſus arden- *Aegineta.*
D tiores inflammationes, emplaſtrum διὰ χυλῶν in diplomate vaſe cum roſacei liquefactione commiſce cremorem plantaginis,aut ſereos,aut cichorij aut intybi,vel ſi mauis ſequente vtere, conſtante adipe anſerino ſuillove recente,pondo ʒ.iij.cerota roſacea,aut ſuſina pondo ℥.ij. ouorum aſſatorum lecythis pondo ℥ j.croco pondo ʒ j.myrrha pondo trioboli,opij obolis duobus, vel opij loco capillis papauerum decocto. In declinationibus matricis, quas ἀπεσκληκυίας vocant, ſecundum paroxyſmos quidem perinde atque inflammationibus medelis ſuccurrendum. Verùm in quietis tempore & remiſſionibus morbi vehementioribus mollificatiuis, ſed ioueteratis, cum his quæ aſſimilandi virtutem obtinent: foris autem duritia exiſtente, malagmatis vtendum, puta eo quod è ſertula campana conficitur, διὰ μελιλώτου appellatur, nec non malagmate Mnaſei,Iceſio,nigro Serapionis,aut pyrino.

Inſeſſus.

Cæterùm per omnem medicationem encathiſmatis quoque ex decoctione fœnugręci aut ſeminis lini,maluæ,artemiſiæ,& oleo concinnatis vtendum: atque in his,quæ hoc non ſuſtinent,ex calida aqua eiuſdem qualitatis roſaceo infuſo fiant. At vbi inflammatio declinare cœperit,ad ea veniemus,quæ quadantenus remittendi diſcutiendique vires habent, ægrotam igitur in fœnugræci, altheæ, ſeminis lini, maluæ,interdum artemiſiæ,marrubij & ſaluiæ decoctæ vſque ad lumbos ſedere iubebimus.

Dilutiones per metrenchyten.

Cæterùm ſi ægra nodum ſoluerit herculeum, iniice decoctum ſequens in locellos in morbi aggreſſu,

Accipe roſarum rub. lentium cortice reiecto, plantaginis, labri Veneris, ſolani, endiuiæ ana M.j. coquito ad tertias, & cum metrenchyto in locellos proiice huius decocti ℥ vj. tepidè. *Vel*, ℞ decocti gallarum, balauſtiorum, lentium cortice exutarum, rhus coriarij. roſarum & ſeminis myrti ℥. vj. iniice cum metrenchyte. Virginem porrò inſidere facito decocto dictorum & dicendorum, quæ cum metrenchyte in corruptæ vterũ immittenda ſunt. Secundo demũ aut tertio die addes chamæmelũ, ſemen lini & fœnigræci. A

In morbi vigore ſume maluæ, altheæ, chamæmeli, ſertulæ campanæ, fœnogræci, ſeminis lini ana M.j. caricas 20. coquantur, decoctum in vterum iniice, vel ex ipſo fiant encathiſmata, aut cataplaſmata.

In vteri inflammatione ℞. ſampſuchi, aut ſiſymbrij ℥ iiij. olei liliacei, aut de enula ℥. ij. iniice. *Vel*, ℞. liquoris ſtillatitij ſiſymbrij, aut ſampſuchi ℥. iij. pinguedinis gallinæ, aut anſeris ℥. j ſtactes, galbani ana ʒ j. olei liliacei ℥ j miſta iniice. *Vel*, ℞. liquoris ſtillatitij ſampſuchi ℥. iij. medullæ cruris vituli, pinguedinis gallinæ ana ℥ j. ſtactes ℥. s. ladani ʒ. iij. liquantur vnà, & iniiciantur.

Peſſi.

* ὑσσωπ. Aegineta. Peſſi præterea enchymatiſmique ſumendi ſunt, ex * hyſſopo nempe & butyro, medullaque ceruina, necnon adipe anſerino, & vnguento ſuſino, & cera Tyrrhenica. In his quæ caliditatem ferre nequeunt, aureus etiam quem vocant peſſulus conuenit, & ennea pharmacum. Sed quæ ne hæc quidem ſuſtinere poſſunt, his ex ouo & roſaceo, adipeque anſerino, ſeu gallinaceo conficiantur. Quòd ſi vehementiſſimus ac nimius infeſtet dolor, ſucci papaueris lentis quantitatem, cum lacte muliebri, & ſucco fœnigræci, ad ſubiiciendum in vellere peſſuli modò porrige. Porrò ad eas, quibus durina ac ſcirrhus coniunctus eſt inflammationi, medicamentum roſaceo diſſoluens, vel modo iam dicto ſubiice, vel infunde. *Vel*, ℞. ladani ℥. s. ſtyracis, galbani ana ʒ. j. pinguedinis anſeris ʒ. ij. fiat peſſus. B

Vnguenta.

Vngantur hypogaſtrium & os ſacrum oleo chamæmelino, roſaceo, violaceo.

Epithemata.

Primis morbi diebus tale pubi & oſſi ſacro imponendum eſt epithema: ℞ ſucci plantaginis, ſucci ſolani ana ℔ s. aceti ℥ j. ſanguinis draconis, glebæ Armeniæ ana ℥. s. miſce, prædictis addere potes oleum roſaceum, ſuccum labri Veneris, ſedi, intybi: quibus calidis diluere potes pecias, & eas madefactas dictis locis imponere.

Vomitio.

Arabes. In incremento, vomitus ciendus eſt.

ABSCESSVS. CAPVT X.

ABſceſſus dicitur foris impetentia. De abſceſsibus vide Gal. lib. 2. Artis cur. ad Glauc. Abſceſſus eſt mutatio corporis ex inflammatione in materiam purulentam.

Nota.

Aegineta. Poſtquam inflammatio matricis maturuit, inque abſceſſum tranſit exitque, intendi ſigna, quæ memorauimus videas, ad hæc indicia quanquam inconſtanter cum horrore proferunt ſeſe, principio quidem intenſis cum doloribus, poſtremò verò ad ſuppurationem perducto apoſtemate, impetus aliquantulum remittitur. Cæterùm in eo quo diſrumpitur tempore, cruciatus ſæpenumero acriores ſtimulosè, & quaſi eum aculeis incidere videntur, caloresque vehementiores moleſtant, atque nonnunquam quidem vrina ſupprimitur, interdum verò oletum, facto iuxta affectam vteri partem impedimento: aliquando verò tumor circa pubem apparet, & tanquam exundationis ſenſus, cùm abſceſſus grandior fuerit. In obuiis verò quaſique ad manus locis, dioptriſmo inſtrumento, aut digitorũ attactu deprehenditur, vnde etiam dolores acerbiores infeſtare ob neruoſum ipſius os conſueuerunt. Quod ſi igitur id, quod in fundo, atque ſecundum ſinum dolore magis vacat, & digitorum attactu tumor minimè ſuccumbit, oſtiolum verò matricis gracilius videtur, ei quæ ſtatim aut paulò antè inducta eſt ſuppuratio, cataplaſmatis ſequentibus vtitor. C

Prædictiones.

Prognoſtica lege libro 3. criſium Gal. cap. 9. & 24 prædictionum lib. ſenteotia 34. Qui tenuem erudamque, &c.

Victus. D

Victus eſto, vti earum, quæ vteri inflammatione laborant.

Cataplaſma.

Aegineta. Cataplaſmatis ex fœnogræco, ſemine lini, hordeacea aut triticea farina, admixtis interim ipſis ficubus elixis, opitulandum aliquando etiam columbæ ſtercore.

Inſeſſus.

Aegineta. Encathiſmatis præterea, vti in inflammatione, iugiter vtendum.

Peſſi.

* ὑσσωπ. Peſſuli item quum ita ſe res languentis habet, ex reſina terebynthina, myrrha, * hyſſopo, atque butyro concinnari laudantur.

RVPTO VTERI APOSTEMATE QVAE facienda. CAPVT XI.

DVm pus conficitur, dolores ac febres accidunt magis, quàm iam confecto 2. Aphor. 47. Hippocr. Si pus (inquit Galenus) ex ſanguine ortum habet, qui ſeminalem, vt quiſpiam dixerit, habet tranſmutationem: nam mala ſimpliciter cum putrefactione fit olida, ſicuti quæ ſimpliciter optima eſt ipſa nutritio partium animalis: at quæ pus generat medium inter has obtinet locum, neque à ſolo calore

extra

A extra naturam,neque à ſolo ſecundum materiam facta. Mixtus enim quodammodo ex vtriſque eſt calor inflammationis. Fit autem dolor extenta ſimul, ac calefacta præter naturam inflammata particula. Febres verò ſequuntur,principio calefacto, & hæc ambo contingunt ex quadam veluti ebullitione ſanguinis,qui vbi ex toto exuſtus fuerit, reſiduum eius fit pus, quemadmodum ex lignorum exuſtione cinis: atque ideo tempore illo dolores ſedantur, ac febres, præſertim quum pus fuerit excretum, vtpote iam conſumpta materia,extincta autem ignea caliditate. Perlege Commentarium Galeni in 2.Prædict.Hippocr.ſententia 46. Pus optimum,&c.

Potus.

Rupto porrò abſceſſu.ſiquidem pus in veſicam deferatur, quod ſcitur ex pure vrinæ miſto, lactis potationibus vtendum,cucumerisque ſemen potaodum. Potanda item ſunt decoctum hordei,& quatuor ſeminum refrigerantium communium maiorum mucilago,ſerapiumque violaceum. *Aegineta.*

Clyſteres.

Si in inteſtinum rectum pus confringatur,lentium corticumque malorum punicorum elixatione colluendum. *Vel,* ℞.decocti hordei ℔ j.duo lutea ouorum,olei roſacei ℥.iij. mellis roſacei ℥.j fiat clyſter.

Per metrenchyten iniicienda in vterum.

At ſi apoſtema ſinum verſus,quem Græci κόλπον nuncupant,ruptum defluat,ſiquidem pus immiſtum, purumque exiſtat, roſaceum infundito,aut amygdali cortice exuti atque dealbati oleum, aut tetrapharB macum regale,recens denique butyrum,ſerum caprillum melli roſaceo miſtum iniiciantur. *Vel,* ℞.hyſſopi,abſynthij ana M.j.vini albi,lactis ana ℔ j.mellis roſacei ℥.iiij.coquito ad tertias,& decocti ℥ vj.iniicito. Sed vbi ſanies aquoſa ſiue ſanguis, quem Græci ἰχῶρα dicunt,eruperit,quemadmodum ex vlcere paſcendo repeote noma,maiorem tunc conſtringendi vim immittendum enema habeat,expedit: id autem fiet,ſi ex myrtis,palmularũ dactylis,lenticulaq; componatur. *Vel,* ℞.Arnogloſſi,ſolani ana M.j.coquantur,cuius decocti ſume ℥ iiij.lactis ℥ ij albuginem vnius oui,rudiculæ motu miſceantur & iniiciantur.

Quomodo manu medendum, ſi abſceſſus non ſponte rumpatur.

Quum autem in muliebrium locellorum ore natum apoſtema fuerit, neque illud confringatur, poſtquam extenuaueris circumiacentia puri corpora,ad puris excretionem chirurgica manu vtamur.

EXVLCERATIO LOCELLORVM.

Capvt XII.

Cauſa.

Exulceratur ſubinde vulua mulierum, vel ob difficultatem partus, vel embryulciam, vel corruptionem fœtus,vel ex medicamentis acribus,vel ex fluxu,vel ex ruptis denique abſceſſibus. Cauſæ vlcerum,quæ in vulua ſerpunt,interdum abſceſſus, nonnunquam etiam peſſus, id eſt,caſus vel callus corruptus,tabidúsve,aliquando in vulua durities aut varix. *Aegineta.* *Gal.lib.Definit.*

C *Nota.*

Si in promptu quidem & expedita fuerit exulceratio, per dioptriſmum deprehenditur: at ſi ex profunditate, ab excrementis, liquidum namque excernitur & diuerſum: inflammato quidem vlcere exiguum,ſanguinolentum,aut feculentum cum ingenti dolore. Si ſordidius fuerit vlcus, & ichores, cum minore negotio atque labore: at ſi depaſcendo ſerpat,teterrimi odoris fluxum emittit atrumque,nec ſine doloribus vehementioribus,aliisque, quæ inflammationem ſubeſſe inſinuant, indiciis eſt. Irritatio ſequitur ad laxantia medicamenta, contrariis lenitur. Mundo autem exiſtente, humor exiguns,leuis & æqualis,inſipidus,craſſus,albicaos,cum facilitate quadam promanat. *Aegineta.*

Per metrenchyten iniicienda.

Inflammato quidem vlcere, eis quæ ſuperiùs ad inflammationem conducere docuimus, remediis vtendum. Quum ſordidum fuerit,ptiſanæ cremore,adiecto melle,colluendum,ſiue tetrapharmaco cum ſuſino,ſiue mulſo,in quo elixa ſint fœnugræcum,aut malua,aut furfures,aut lens denique pelle detracta. Cæterùm quo exactius ad viuum,vt aiunt,expurgetur,etiam marrubium, aut erúum, ſiue mel, admiſta erui farina,aut iri,aut alumine rotundo,vel non abſimile quiddam immitte. *Aegineta.*

Si noma fuerit cum inflammatione, immittendus ſuccus plantaginis, ſtrychoi, polygoni, ſereos, priD mitùs quidem per ſe, deinde verò cum vino auſtero, ſiue aceto. Noma verò citra inflammationem vrgente,immittenda ſunt efficaciora: exempli gratia,decoctum malicorij, roſarum, * thaliæ,cupreſsi,malorum cotoneorum,rubi,myrtorum, lentiſci arboris virgultorum,rhu, quo vtuntur Coriarij, è vino ſtipante: poſtremò verò aluminis quoque & acaciæ,lycij, hypociſthidisque elixatio. Porrò ex iiſdem decoctionibus inſeſſus etiam conſtituatur. Quòd ſi nihil proficiatur, primò quidem compoſitionem è charta cum poſca primùm immitte,deinde cum aceto,aut antheram, aut chalcitim, aut atramẽtum ſutorium cum iiſdem liquoribus,& ea quæ dyſentericis quoque congruunt. ** ſurculorum oleæ.*

In exulcerationes vteri principio immittenda ſunt, quæ vlcus mundant, & abſtergũt, deinde exiccantia: & demum quæ carnem deperditam recuperant, deterguntque vlcera locellorum. Vtile erit hydromeli iniectum cum iridis,abſynthij & mellis decocto,aut agrimoniæ: vel mel roſaceum cum hordei decocto. Quòd ſi vlcus in locellorum profundo inſideat,cum putrefactione aut corruptione,accipe vini albi ℔.s.aluminis vſti,viridis æris ana ʒ.s. macerentur tribus horis ante iniectionem, in incremento. Decoctum balauſtiorum,ſidij,gallarum,aluminis & agrimoniæ iniiciatur. Si vlcus comitetur venarum eroſio, Aſclepiadis ſuccus concretus, myrrha,thus,gleba Armenia, crocus & ariſtolochia frientur,& liquore ſtillatitio plantaginis,& roſacea diluta immittantur.

Sarcotica immittenda.

Accipe lactis vaccini ℥.vj.thuris,aloes,myrrhæ,glebæ Armeniæ,ſarcocollæ,corticis cannæ vſti,cioe-

ris cucurbitæ vſtæ ana ℥.s.friato tereoda,huius ſemuncia ramenti lacti prædicto immiſce, & iniice tepidè quotidie à cubili,& ad cubile. Tandem ſi pus multum defluat, ter aut quater interdiu iniice ſequentem confectionem,quæ accipit ceruſſæ,lithargyri,ſanguinia ʒ.glebæ Armeniacæ,lachrymæ Arabicæ ana ℥.j.fracta in olei roſacei ℥.vj.& lactis ℔.iij. fiat ebullitio ad tertias,cuius colo traiecti ℥.vj.iniice io locellos,prædictis addere potes ceræ luteæ ℥.ij. A

Vnguenta.

Accipe lithargyri, ceruſſæ, ſarcocollæ ana ℥.s. excipiantur ſufficienti quantitate roſacei olei & ceræ. Quòd ſi vlcus ſordidum fuerit, addes nonnihil rubiginis æris. Iiſdem porrò ipſis extrinſecus quoq; cataplaſmatis modo vlcera illinito, quæ in ſordido vlcere dicta ſunt à Chirurgis, mulſo tuſis & maceratis. Mundato vlcere, Accipe tutiæ ablutæ partes duas,cadmiæ argenti, ſarcocollæ ana partem vnam,in pollinem tenuiſſimam redacta,excipe in vnguentum,addita pauca cera.

Peſſi.

Peculiarius proximum ſordido vlceri opitulatur medicamentum: Crocus optimus leuigatur lacte muliebri,deinde cerata roſacea excipitur cum adipe anſerino,floccoque illinitur. Exquiſitius autem fuerit,ioduſtriumque magis,atque ad ingentes dolores competens illud: capita papaueris in paſſo diluto irrigantur per triduum, mox decoquuntur vſque ad ſubactionem, deinde teruntur ſoliorum roſarum ʒ.v.croci ʒ.iij. adinixta capita papaueris elixatione,poſtea macerans,perfundito cum roſaceo,ceræque ʒ.ij.& illiniens roſaceo in peſſo ſubiice. B Confert verò & id,quod ex ouis croeoque ac roſaceo,adipe anſerino,medullaque ceruina contexitur. Necnon Aegyptia ſine rubigine ad vteri vlcera mirificè conducit. Noma verò vbi fuerit cum inflammatione quidem panis tepida maceratus,& tritus,ex hydromelite, oleo,althea,fœnogræco,palmularumq; dactylis pinguibus,cataplaſmatis modo illinendus eſt.

Emplaſtra.

Aegineta. Expurgato vlcere foris epigaſtrio atque coxendicibus, emplaſtrum nullam cicatricem inducens imponendum. Quemadmodum enio cataplaſmatum,ita & emplaſtrorum potentia per abditos & obſcuros transfertur meatus.

Vena ſectio.

Arabes. In vlcerum locellorum principio mittatur ſanguis ex vena axillari, pereodie autem ex ſaphena, iudicio oculati medici.

Nutricatus.

Aegineta. Alimenti porrò perexiguum miniſtrato, expurgato verò iam vlcere,lauare crebrius, alere item, & vinum præbere,quo incarnatio fiat ocyus,expedit.

Prædictiones.

Quanto altiùs in locellis inſederit vlcus, præſertim ſi vteri ſubſtantiæ hæreat,tanto exitialius. Si id quod ex vlcere profluit ſpiſſum eſt,bono eſt,maximè ſi tunc leuetur æger. C

Virus,& ſuccorum crudorum redundans fluxus,ſordidi vlceris ac putridi iodicio eſt. Facilius curatur in puellis,& ætate florentibus,qoàm in ſenio confectis. Si huiuſmodi vlcos probè curatum oon fuerit,vt plorimum in aquas cutem ſubeuntes deſinit.

ABSCESSVS VTERI PITVITOSVS,

οἴδημα, œdema.

CAPVT XIII.

Cauſa.

AEgræ victus ſoit pituitoſus,puta, eſitauit froctus recentes, piſceſqoe, & reliquos cibos pituitam gignentes,&c.

Notæ.

Tumet epigaſtrium com pooderoſitate & pauco dolore,temperies corporis pituitoſa eſt,cum oſcitatione aſſidua & pandiculatione,anni temperies & victus pituitoſus, ætas item,&c. accidẽtium remiſſio.

Curandi ratio.

Victus eſto qui pituitam exterminet,& arceat. Potiooes & pharmaca exhibeantur,quę pituitam profligandi vim habeant. D Non vtaris repellentibus neque refrigerantibus,quoniam ex ipſis ſcirrhoſus redderetur abſceſſus:ſed digerentibus incidentibuſque,& euacuantibus pituitam,craſſuſque ſuccos. Emplaſtra calida concinneotur ex diſſoluentibus & concoquentibus diſijcieotibuſque.

Inijcienda cum metrenchyte.

Immitte decoctum ſertulæ campanæ,chamæmeli,ſabinæ,origani, artemiſiæ,fœoigræci, ſeminis lini, cui immiſce axungiam gallinæ,anatis & coturnicis,oleumque lilinum & nardinum,& inijce.

In principio primis,hoc eſt,in morbi aggreſſu: Accipe lycij,thuris,aloes, cyperi,acaciæ,croci,ammoniaci ana ℥.s,quæ omnia braſſicæ ſucco diluta cum pauco aceto inijce.

Si abſceſſus reſoluendus ſit, in vigore & inclinatione ſequentia inijce. Aluminis, ſulphuris, myrrhæ ſalis ana ʒ.s.roſacei ℥.iij pauco aceto excepta inijce. Si abſceſſus maturus ſit neque diſrumpatur,ſeminis lini,& ficuum decocto macera fimum columbinum & fermentum,& inijce.

Emplaſtra.

Radices lilij,cepas aſſas, limaces,fermentum & ſemen lini piſtello tunde,& axungia butyroque conſice emplaſtrum,quod epigaſtrio imponatur.

Si in oſculo aut colliculo ſuerit talis abſceſſus,mano ſecetur. Rupto abſceſſu detergentibus prædictis vtere,quibus addes oonnihil ſucci apij. Demum (vt diximus) ſarcotica admouere debes.

SCIR-

A

SCIRRHVS ET SCLEROMA VTERI.

CAPVT XIIII.

SCirrhus duritics eſt vix ſentiens,ſcirrhum nominamus tumorem durum, qui ſine dolore eſt,non tamen omnino ſine ſenſu. *Vel*, Scirrhus exquiſitus eſt tumor præter naturam,ſenſu priuatus duriusque:non exquiſitus vero non omnino inſenſibilis eſt,difficulter tamen omnino ſentitur. *Vel*, Scirrhus tumor corporis cum duritie & grauitate,& mouendi difficultate cum inſenſibilitate. *Gal. lib. 2. de morbis curandis cap. 2. Gal. lib. 14 de morbis curandis cap. 6.*

Cauſa Scirrhi.

Fit autem ex humore lento & craſſo ſcirrhus inſolubiliter induratis partibus infixo : interdum itaque iam à principio congregatur paulatim & augetur, crebriùs verò medicorum imperitia paratur, quum vehementer eryſipelata, & inflammationes aſtringunt,& infrigidant. Si quis igitur medicamenta vehementer diſſolutiua induratis corporibus adhibuerit,quæ manifeſtam faciant ſcirrhi diminutionem,breui tempore non ſperauerit perfectam curationem. *Gal. lib. 2. art. cur. ad Glauc. cap 4. Gal. lib. defin. Gal. art. curat. ad Glauc. lib. 2*

Obdureſcit vterus quandoque ſane de repente nulla perſpicua occaſione,plerunque verò ex inflammatione quæ præceſſit,& ſoluta non eſt,neque diſsipata,neque in abſceſſum permutata. *Aegineta.*

SCLEROMA conforme eſt ſcirrho,circa vuluæ ceruicem magna ex parte conſiſtens,tumorem qui-
B dem habens eodem pacto,ſed minùs durum,cum dolore mediocri. *Aegineta.*

Nota.

Comitatur autem hæc declinatio ad contraria & oppoſita. tumor ad magnitudinem morbi fortiter, cum crurum grauedine,& difficili motu,non crurum modo,ſed vniuerſi corporis,deſidiaque ad exequenda opera. Accidit cum non rectè tractatis.malus corporis habitus aquoſus. *Aegineta.*

Vena ſectio.

Principio igitur in huiuſmodi curatione ſanguis ſecta vena auferendus eſt. *Aegineta.*

Humorum noxij ſubductio.

Eligenda purgatio cũ Archigenis hiera:Si verò corpori robur non deſit,etiã helleboriſmus probatur. *Aegineta.*

Cataplaſmata,malagmata,& emplaſtra.

Si quis medicamenta vehementer diſſolutiua induratis corporibus adhibuerit, quæ manifeſtam faciant ſcirrhi diminutionem, breui tempore non ſperauerit perfectam curationem. Nam verè ignorat quòd reſiduum paſſionis hoc curationis modo incurabile redditur, tenuiori enim ex eo diſſoluto humore,reſiduum exiccatum lapidis duritiem aſſequitur. Non igitur curandæ ſunt partes induratæ medicamento immodicè ſiccante, ſed cum eo quod calorem habeat tepidum, humiditatem verò nec multam, nec omnino minimam. Quod enim ſuperfluum humorem habet,nihil omnino diſſoluit:quod verò mi-
C nimum,pluſquam oportet exiccat. Oportet autem induratum corpus à medicamento quod auxilio futurum ſit,ſimile quid pati his quæ ſub ſole funduntur. Vocantur autem mollificantia huiuſmodi medicamenta,de quibus amplius diximus in quinto tractatu libri, qui de ſimplicium medicamentorum viribus inſcribitur. Exempla quoque (vt dictum eſt) ex ſimplicibus ſunt omnes medullæ atque adipes,ex medullis primas partes obtinet ceruina, deinde vitulina, ex adipibus autem, adeps anſeris in volucrum genere, leonis vero in pedeſtrium cæteris præſtat : at verò qui ex gallina ſumitur, anſerinum, & qui ex pardo,leoninum ſequitur,ac deinde vrſinum atque taurinum: at qui ex capris accipitur & craſſior & ſiccior prædictis eſt, idque magis ſi ab hirco accipiatur, Hæc Galenus in 2. lib. artis curatiuæ ad Glauconem. Vide ibi hiſtoriam curæ Cercyllij pueri,cap 4.

Cataplaſmata ex ſicubus aridis, hyſſopo, nitro & abſynthio : Malagmata, nempe polyarchion, & diaſpermaton,& diadaphnidon. *Aegineta, lib.3.cap.68.*

Ceratum quod ſequitur,epigaſtrio,aut loco tumenti,modò non adſit cancer,imponatur.

Accipe maceratarum ficuum immaturarum coctarum ℥ j.s.adipis ſuillæ,œſypi ana ℥ j.picis naualis,ceræ luteæ ana ʒ.x olei liliace: ℥.s.diachylon ℥.ij.liquantur ſimul,quibus adde radicis iridis friatæ ʒ.iij.cinerum corticis ſalicis ʒ ij.concinna ceroturu, quod exteoſum panno bombycino, aut corio imponatur.

Vnguenta.

D Locus durus hoc inungatur vnguine. Accipe olei chamæmelini ℥.iij.olei ſpicati ℥.j s. medullæ crurium vituli ℥ j.ceræ quantum ſit ſatis, adde radicis iridis tuſæ ℥.j. *Vel*,

℞. olei liliacei, olei ſambucini, adipis cuniculi & coturnicis, medullæ coxarum vaccæ & cerui, olei amygdalarum dulcium, butyri ana ℥ j. conficiatur vnguentum, quo internæ & externæ locellorum partes inungantur.

Cucurbitula.

Cucurbitula imponatur poſt purgationem cum ſcarificatione.

Inſeſſus.

Encathiſmata facta ex elixatione ficuum iſchadum,artemiſiæ,pulegij & altheæ vtilia ſunt. *Vel*, *Aegineta.*

Accipe chamæmeli,ſertulæ campanę ana M.j.s.altheæ cum rad. M.iij.fœnigręci,ſeminis lini ana lib.j. terantur & coquantur,decocto inſideat ægra.

Cum metrenchyte immittenda.

Decoctum fœnigræci,ſeminis lini, cum oleo anethino & ſambucino,& chamæmelino & lilino,inijce in locellos. *Vel*,

Accipe olei liliacei,olei chamæmeli ana ℥.ij. adipis anatis,medullæ cruris vituli aut cerui ℥.ij. bdellij in vino liquati ʒ.ij.luteum oui aſſati,quibus adde poſcam,quantum ſit ſatis,inijce ℥.vj.tepidè. *Vel*,

℞. thuris ammoniaci ana ʒ.j.maſtiches,caſtorij,ſtactes,adipis anatis,olei chamæmelini ana ʒ.ij.gummi melle ſoluantur & poſca,& omnia liquata & tuſa inijciantur.

Peßi. A

Peſſuli compooantur è reſina terebinthina, galbano, myrrha, iri, hyſſopo, dropace.

Peſſulus vim habens molliendi. Accipe ceræ ponticæ, vnguenti nardini ana ℥ iij. irini, gl[illegible]ucini, cyprini, ſingulorum ℥. ij. adipis agnini, & anſerini, botyri, byſſopi, medullæ ceruioæ, reſinæ terebinthinæ ana ℥ iij. confice peſſulos. *Vel,*

Aegineta. ℞. polij ʒ. ij. myrrhæ ʒ. iiij. cum vino Mendeſio conterens, irinoq́ue immergens ad ſubijciendum exhibe. *Vel,*

Ceræ Tyrrhenicæ, adipis vitulini, reſinæ terebinthinæ, medullæ ceruinæ, mellis Attici, olei veteris æquas portiones miſce. Sequens peſſus metaſyncriticus eſt, & ad inflationes valet.

℞. Voæ paſſæ candidæ demptis acinis ℥. iij. ſoliorum rutæ viridis ℥. ij. aquæ marinæ ℥. j. s. cymini ℥. iiij. mellis quantum ſatis eſt, illiniens autem peſſum immerge oleo cyprino, atque ſubijce.

Cæterum aureus peſſulus atque libanius, nec non enneapharmacum accommodata ſunt huic effectioni: verum peculiarius, qui Titianus dicitur.

CANCER VTERI. CAPVT XV.

Aegineta. EX cancris quæ in mulierum locellis oboriuntur, partim quidem cum exulceratione, partim verò ſine vlcere proueniunt. B

Cauſa.

Gal. lib. de mor bor. diff. cap 12. Ab atra bile oritur cancer: etiam ex ſcirrho gignitur.

Nota.

Aegineta. Quocirca quæ citra exulcerationem emergunt, in his vtique tumor circa hyſteræ oſtium durus, varius, tumens, culore feculentus, rubicundulusq́ue deprehenditur, interdum verò etiam ſubliuidus. & pergraui dolore tentantur ſecundum inguina, quæ Græci bubonas appellant, & epigaſtrium, ſumenq́ue & lumbus: ſtomachanturq́ue & exacerbantur manuum attrectationibus & vario magis medicamento. At ſi cum vlcere cancer eſt, præter dolores & duritias, tumoresq́ue, exeſa ac aſpera ſpeculantur vlcera, magna quidem ex parte ſordida, ponderoſa, & albicantia: quòd ſi labores humore concreto torgidos habeant, & quæ oculis vſurpantur, pura, ſeculéta, lurida, rubentia & cruenta apparent, continuè inde ichor tenuis, aquuſus, ater, aut pus tetri graueolentisq́ue odoris excernitur: nonnunquam verò etiam ſanguis profluit, cæteraq́ue indicia, quæ in ſermone de vtero inflammato eoumerata ſunt.

Prædictiones.

Aegineta. Hic ſanè morbus immedicabilis eſt, ceu alibi ipſe quoque aſſerit Hippocrates.

6. Aph. 36. Cancros occultos umnes melius eſt non curare: curati enim citò pereuot, non curati verò lõgius perdurant. Galenus in gloſſemate inquit: Occultos cancros dixit, vel eos qui ſunt ſine vlceratione, vel abſconditos, hoc eſt, non apparentes, quod rurſus idem ſignificat ac ſi diceretur, qui in profundo corporis ſunt. Sed & curare duplex eſt. Vnum quidem omnia agere, vt particula patiens ad ſalutem perducatur. Alterum autem eam adhibere prouidentiam quæ paſſioni congruat, hoc eſt, ipſam mollire ac mitiorem facere, & tum præcipuè, quum adeſt exulceratio. Tunc enim eſt neceſſarium, vt ſi non aliud agamus, ſaltem ſaniem abluamus, humido aliquo vtentes, non quocunque, ſed vel per experientiam, vel per indicationem inuento, quod neque putreſacere, oeque irritare partem patientem ſit natura aptum. Ab hac igitur curatione, neque abſiſtere conuenit, neque illi qui ſunt ſine vlceratione cancri indigent ea: aliam verò quæ fit per ſectionem, vel vſtionem (quæ ſola ſunt remedia cancrorum) conſulit vt in cancris occultis non adhibeamus. Quòd igitur illi, qui ſunt in partibus penitioribus, talia remedia non deſiderant, etiam experientia docet. Equidem ſcio omnes qui huiuſmodi cancros curare tentarunt, magis illos irritaſſe, & breui homines interemiſſe. Nam & qui cancrum in palato conſtitutum, & in ſede, & in ſinu abſcondito muliebri, vel vſſeruot, vel ſecuerunt, non potuerunt vlcera ad cicatricem perducere, & homines in cura afflictos ac maceratos vſque ad mortem colliquarũt, qui ſi nullam curationem adhibuiſſent, longiori tempore vitam cum minori moleſtia tranſegiſſent. Tales igitur cancros nullo modo curare tentemus. Ex eis verò qui in ſumma parte corporis hærent, illos tantummodo quos poſſumus vnà cum radicibus ipſis, vt quiſpiam dixerit, reſecare. Neque enim malum eſt, veluti radices quaſdam cancri, nominare eas quæ plenæ ſunt ſanguine melancholico venas, & vſque ad loca circunſtantia diſtenduntur. Multi enim magnæ autoritatis Medici, neque hos manus opera curari permittunt, ſed illos tantum qui exulcerati, ſimulq́ue laborantes moleſtant, adeo vt ipſi vltro manu curari deſiderent, & ſimul ſunt io talibus partibus ſiti, quas poſſumus vnà cum radicibus reſecare & exurere. Quidam neque hos amoliri permittunt, ſed omnino abſiſtendum conſulunt à remedijs potentibus in omni natura cancri. C D

Quód verò Hippocrates nunquam conſuluiſſet curare potenter cancros, in partibus corporis penitioribus cooditos, ex ipſa paſſionis natura licet coniectari, ſed & eos qui in ſumma parte corporis hærent abſque vlcere incertum eſt, quantum ex verbis aphoriſmi conijci poteſt.

Eum autem ſcripſeruot Artemidori & Dioſcoridis ſectatores, vſq; ad ea verba: Non curare melius eſt.

Victus.

Aegineta. Alimenta porrò ritè beneq́ue diſpoſita, & inculpati ſucci, ſunt exhibenda: verbi cauſa, paucíſsimum aquoſum, fugiẽtes acriores cibos omnes, & cibi ſatietatem: promptíſsimè namque ipſis cibaria corrumpuntur. Quæ item bilem atram gignunt fugienda ſunt. Potiones purgationesq́ue propinentur, quibus atra bilis profligari arceriq́ue poſsit.

Smaragdus, ſapphiruſque ſi potentur iuoabont. Gamari ſi eſitantur proderunt.

Sanguinis miſsio è vena.

Vtile erit venam humeralem aut ſaluatellam incidere.

Enca-

A *Encathiſma.*

Inacendo eſt ipſorum mulierum dolor inſeſſibus quidem ex fœnogræco maluaque paratis, atque id genus cataplaſmatis. *Aeg. neta.*

Potus.

Theriaca ex vino albo potui detur, paſtilli item ex viperis.

Cataplaſmata & cerata.

Cæterum valde conſolantur in exacerbationibus malua, aut althea in mulſo ſubacta, colliquataque cum pauco roſaceo, & in ſuper cataplaſmatis adglutinata: nec non compoſitio ex ficubus aridis, & ſertulis campanis, ruta, thure, napique herba accuratè cum oleo contuſa. Lenit item cataplaſma ex palmarum dactylis in paſſo decoctis, adiectis ouorum putaminibus, atque farina, aut ex papauere cum coriamno, aut ſeminali, aut ſereos. Hæc quidem in ipſo cruciatus tempore. Poſt hæc verò abſtergatur cerotà ex roſaceo, aut myrtino, aut anethino, aut melino cum palmulis in paſſo elixis. Peculiariter verò huic negotio quadrat cataplaſma ex * fece officinarum fabrilium, quæ aſſiduè leuigatur, ceratoque roſaceo excipitur, tantiſper dum cruciatum leniendum emplaſtro idoneam induat. Hæc quidem extrinſecus adhibentur. *Aeg. neta.* * *ſedimento.*

Vnguenta.

℞. ſucci granorum ſolani veſicarij ℥ iiij. olei roſacei ℥ vij. ceræ citrinæ ℥ vj. liquentur vnà in mortario plumbeo, addendo triamento ſequentium pharmacorum. ℞. ceruſſæ lotæ ℥.ij plumbi vſti & loti, tutiæ præparatæ ana ℥ j.s thuris ℥ s. æris vſti, antimonij, bi'..., rad chelidonij, ſanguinis drac. cadmiæ argenti, pulueris vermium terreſtrium ana ʒ.ij ita tundantur in mortario quoad vnguinis ſpiſſitudinem induerint, quo inunge cancri locum internum. *Vel,*

B

℞. lithargyri & ceruſſæ partes æquas, & cum roſaceo in mortario tam diu tunde quoad vnguenti formam ſuſceperint, eoque inunge partes cancri proximas, aut ipſum inunge cancrum. Ex dictis vnguentis poteſ conficere iniectiones, quas per metrenchyten iniicies.

Ex lithargyro, oleo roſaceo & aceto, confice vnguentum, pro cancro vlcerato.

Intrinſecus per metren. hyten adhibenda.

Internus verò mitigat locos oleum. Vbi autem exulcerati fuerint, lac quoque muliebre infuſum tepidusque plantaginis cremor leniunt. Si ſanguinolenti fuerint, ſuccus ſeminalis herbæ cum pauco thure commulcet. Omnium verò efficaciſsimè operatur, aduerſus etiam ſedis affectiones, illud, quod accipit ſpumæ argenti Italicæ lotæ ℥ vj thuris maſculi, * hyſſopi, adipis porcelli recentis, butyri recentis, ceræ thyrrenicæ, ſingulorum ℥ ij. roſacei ℥.iiij. ſpumam argenti contritam, in cremore ſereos liquefactis reliquis iniice. *Aeginета.* * *œſypi,*

Vt non vlceretur cancer, & ſi vlceratus fuerit, ne vicinas depaſcatur partes. ℞. ſucci ſolani purioris limpidiorisque, aut ipſius liquoris ſtillatitij ℥.vj. tutiæ præparatæ, plumbi vſti ana ʒ j. caphuræ ℈.j. moueantur cum piſtillo in mortario diutiſſimè, & iniiciatur in locellos.

C

Ad vlceratum cancrum expertiſſimum. ℞. herbæ Roberti, phlomi, ſcabioſæ, caprifolij anethi, oletuli humani æquas partes, vrantur, quorum cineris ʒ iij. excipiantur ℥.vj. liquoris ſtillatitij ſolani, & ducantur piſtillo in mortariu, & iniiciantur.

RHAGADES, CONDYLOMATA ET hæmorrhoides vuluæ. CAPVT XVI.

Circa fœminarum naturalium oſtium, rimæ (quas Græci ῥαγάδας vocant) proueniunt, aut ſciſſuræ. *Gal. lib. definit.*

Condylomata tubercula ſunt ex inflammatione naſcentia. *Vel,* ſunt rimæ inueteratæ in callum tranſeuntes. *Aeginета.* *Gal lib. defin.*

Hæmorrhois eſt * eneruatio vaſorum quæ ſedem ambiunt, aut protegunt. * *αἱμόῤῥοια, dilatatio.*

Cauſæ.

Rhagades quandoque ex laborioſo partu & violento proueniunt. *Aeginета.*

Notæ.

Rhagades primùm quidem recentibus etiam dum ex puerperio doloribus deliteſcentes fallunt, poſtea verò paulatim ſenſu percipiuntur, nonnunquam mano etiam admota deprehenduntur, interdum vero & in congreſſu venereo, dum ex attritu polluuntur cruore, arguuntur. Præterea & ſinu adaperto deprehenduntur: rupturæ nanque in corona oſtij oculis patent. Hæmorrhoides præterea in mulierum naturalium oſtio ſiue ceruice exurgunt: quæ quidem partibus dioptriſmo tentatis, ex eo deprehenduntur: quia in paroxyſmis quidem ſanguinolentum, ſubrubrum, dolorificum quiddam eximiè apparet. In relaxationibus verò fluxus dolore vacans, ſubliuidus & ſtranguloſus. *Aeginета.*

D

Peſſi & epithemata.

In rhagadis ſanè chirurgia, erodendi mordendique virtute prædita medicamina abhorrenda: mitioribus vero & ſimplicibus epithematis atque peſſis vtendum. Peraccommodatum porrò habetur eiſdem ſciſsionibus tetrapharmacum diſſolutum, quòd ſi callufis labris fuerint rimæ, compoſitione ex charta cum roſaceo vtendum. Quum autem vehementiam eius laborans non tolerat, irin Illyricam reſina terebinthina excipiens imponito. Vlcuſculis verò pereuntibus euaneſcentibusque, magno cum emolumento adhibetur medicamentum è cadmia, aut eorum aliquid, quod ad ſedis affectus placandos & perſanandos eſt compoſitum, & ob id hedricum appellatum, cuiuſmodi eſt ea, quæ ex ſpuma argenti contexitur confectio. *Aeginета,*

Poſtquam autem eiuſmodi diuiſiones inueteratæ in callum (quem cōdyloma dicunt) tranſeunt, conſimilibus atque eiuſdem planè facultatis medicaminibus vti expedit. Callus emollientibus quidem diſcutiendus, & in cicatricem redigenda ſunt condylomata. *Aeginета.*

In hæmorrhoidibus curandis, ſi opus eſt & fieri poteſt, in remiſsione exectione vtitor, Mydio apprehendens: ſin minus medicamẽtis ipſas aſtringito: nunc quidem aridis mali corijs, adiecta galla, aut quopiam eiuſmodi applicatis: nõc verò his quæ in ſanguinis vteri profluuio poſita ſunt adhibitis, quæ etiam diarrhœis & hæmorrhoidibus vteri congruent: quæ quidem inde maximè diſcernuntur, quòd non in menſtruo expurgationis tempore ſolùm, ſed aliàs etiam ſubinde per interualla cruore manant. A

MVLIEBRIVM CLAVSVRA LOCORVM, φιμὸς, φίμωσις. CAPVT XVII.

Aegineta. FIt anguſta quædam interdum circa muliebrium locorum os præcluſio, quam φιμὸν appellant.

Cauſa.

Aegineta. Id fit aut propter exulcerationem quæ præceſsit, aut doratam inflammatiooem.

Inſeſſus & cataplaſmata.

Aegineta. Medendum igitur eſt encathiſmatis mollificantibus, quæ cooſtituuotur ex hydrelæo & fœnigræci elixanone. Cataplaſmata conſimiliter ſunt applicanda.

Peſsi.

Aegineta. Peſsi item qui emolliendi vim habent adhibendi. Diſcutit præterea eiuſmodi nexum etiam peſſulus ex * hyſſopo, nitro, reſinaq́ terebiothina contexrus.
** aſypo,*

Suffitus. B

Aegineta. Quòd ſi inueterauerit id malum, ſuffimentis vaporibusque aromatum vtendum.

Fotus & lotiones.

Conniuentes porrò & clauſas mulierum vuluas aperire conuenit, fragrantibus lauando, & fouendo confectionibus ex malua & ſemine lini, fœnigræci, & oleo, interdum etiam melle. Vehementioribus item artemiſia, videlicet, * monyza & nepita & pulegio, & anthemide (quam chamomillam vulgò vocant) ad hæc reſina quoque terebinthina, nitro, cucumere ſylueſtri, elateriu, caſsia, oropiſſa.

HIATVS OSTII VTERI. CAPVT XVIII.

QVibus oſtium vteri hiat, his diæta quidem & fotus, & medicamenta aridiora, & conſtringentia, cytini malorum punicorum, & rotundus iuncus odoratus. & rubi radices, & myrta, & breuiter quæcunque io humidiore vulua expediunt, accommodatiſsima cenſentur. Ad vuluam adſtriogẽdam: ℞. rad. ſymphyti, aluminis, balauſtiæ, myrrhæ, libsni, maſtiches, colophoniæ, glebæ Armeniacæ, galbulorum cypreſsi, cornu ceruini vſti ana quantum volueris, in pollinem tenuiſſimum friato, potui detur ex vino adſtringente ʒ.ij. ex reliquo decocto adſtringente miſto calidè foueantur locelli. *Vel*, Ex dictorũ decocto fiat epithema. Vel ſi mauis lana aut coto excipere, confice peſſos, qui ad cubile indãtur. Foueantur etiam locelli decocto ex vino & aceto, maſtiches, lachrymæ Arabicæ, pilularum cypreſſi, gallarum, aluminis ſaccharini ana ℥.j. Vel confice peſſos, aut ſuffitus, &c. Aluminis, myrrhę, agallochi, pilorum leporis, tenuiſsimè inciſorum, rutę, baccarum lauri, doronici, pilularum cypreſsi ana ℥ s. ſtyracis ʒ ij. ambaris ʒ.j. moſchi ℈.s friato, & oleo myrtino excipe io peſſos: vel frangito, & cum infundibulo vterus ſuffiatur. C

CONTORSIONES PERVERSIONES'QVE vuluarum. CAPVT XIX.

FOmentationibus, qoas pyrias dicunt, dirigito & corrigito, & quæ vim habent emolliendi cathetis.

DE STERILITATE. CAPVT XX.

Cauſa.

Galen. lib. definit. CAuſa ſterilitatis duplex, vna à viro, altera à fœmina prodit. Ab hac, vel propter humiditatem nimiam, aut pinguedinem vuluæ: à mari aotem quando ipſe eſt ſpado factus, & teſticulis caret, vel alio quoois pacto ægritudine detentus. Quæcunque frigidos & ſpiſſos vteros habent, non concipiunt Et quæcunque præhumidos vteros habent, non concipiunt: extinguitur enim in eis genitura. Et quæcunque ſiccos magis & adorentes: nam ex defectu alimenti corrumpitur ſemen. Quæcunque verò ex vtriſque mediam habent temperaturam, hæ fœcundæ ſunt.
5. Aph. 62.

Galen ibi in comm. Benè temperati vteri ad conceptionem ſunt idonei: malè autem temperati, ſi parum à bonitate recedunt, difficulter concipiunt: ſi verò nimium mulieres ſteriles fiunt, ita quòd ſimul datur intelligi, vnde viri ſint ſteriles: ſed hoc multos latet. Qui verò ea, quæ dicta ſunt diligentius conſiderat, primum quidem ſciet, quam ob cauſam, & quinam viri omninò ſteriles ſunt: Secũdo loco, poſt hoc de viris quidem; ac mulieribus booam habentibus temperaturam, quod ſemper geoerabont, etiam ſi cum malam habentibus coeant. De habentibus autem malam temperaturam, quòd cum ſolis his, qui contrariam habent coeuntes, gignent. Prius autem dicetur de mulieribus ſterilibus, quarum vterus ſtatim ab ioitio eſt malè temperatus: exuperante ſcilicet vel vna duarum qualitatum, vel duabus, quemadmodum in Commentariis de Temperaturis determinauimus. Vbi igitur frigiditas immodica exuberat, adeò qoòd vterus ſpiſſior efficiatur, anguſta quidem ſunt ſupra modum ora vaſorum, quæ ad ipſum pertingunt, mulieres verò ſteriles, quum ſecundæ non poſsint adnaſci ad ora vaſorum, neque ſi hoc fiat aliquando, poſſit benè nutriri conceptus: vel eoim nullo modo fiunt hiſce mulieribus purgatiooes, vel omninò paucæ, & hæ ipſæ vitioſæ, ſolo tenuiore, atq; aquoſiore ſanguine perlabente. Sed & hæc quoq; ora facilè obſtruootur, & propter natiuam anguſtiam, & quoniam magna ex parte hæ mulieres humorem aggregãt pituitoſum, ſiquidem & corpus totum vt plurimum eſt vteris ſimile. Contingit & maris ſemen in talibus vteris refrigerari, niſi ſit natura calidiſsimum. De prima itaqoe frigida temperatura Hippocrates fecit mentionem, ioquiens: Quæcuoque frigidos & ſpiſſos vteros habent: Non per Iouem volens ſimul coniungere D

in ipſis

A in ipſis cum frigiditate denſitatem, veluti ſi ſiccitatem aut humiditatem addidiſſet. Harum enim neutra
ſemper conſequitur frigiditatem, & prætcrea ipſi, modò vna, modò altera adiungitur. Denſitas verò ex
neceſsitate valde frigidos vteros comitatur, ob quã cauſam poſſunt concipere, vt diximus, quare ita ſer-
monem totum huius aphoriſmi audiemus. Quæcunq; frigidos vteros habent, non concipient, propter
ſubſtantiæ ipſorum ſpiſsitudinem. Cur verò ſpiſsitudo aduerſetur cõceptioni, dicere prætermiſit, vt no-
bis potentibus intelligere. Et quæcunque vteros nimia humidos habent, non concipient: extinguitur
enim genitura, quemadmodum in terra paluſtri cerealia ſemina. Et quæcunq; ſiccos ſiue adurentes ha-
bent vteros, propter defectum alimenti non concipient. nam in ſiccis vteris tale quid accidit, quale vbi
aut arenæ, aut argilloſæ terræ, aut petroſæ mandantur ſemina. In habentibus antem immodicam calidi-
tatem, quale vbi valde calidæ terræ ſemina committuntur, quemadmodũ in æſtibus ſub eane contingit.
Sic quidem quatuor qualitatũ Hippocrates meminit, ſingularum ſeorſum ſacultatẽ exponens, vt ſi quã-
do inuicem miſceantur, manifeſta ſit earum commiſtio. Poſt hæc autem inquit: Quæcũq; verò ex vtriſq;
modicè temperatæ ſunt, fœcunditatem habent, ex vtriſq; autem nõ qualitatibus ſcilicet (ſunt enim qua-
tuor) ſed quæ ſunt ſecundum ipſas oppoſitionibus. Vna quidem eſt bona temperatura, miſtis modicè
inuicẽ calido ac frigido: altera verò, humido ac ſicco: & fieri poteſt, vt ſit aliquis vterus ſecundum vnam
quidem oppoſitionem, bene temperatus: ſecundum alteram, malè. Sed vt mulier concipiat, poteſt al-
tera efficere temperatura. Mulierem verò eſſe fœcundam ſine ambabus bonis temperaturis eſt im-
B poſsibile.

Hippocrates quidem, ſicuti totum ſermonẽ anteriorem de mulieribus ſcripſit, ſic & nuper dictum de
his, quas habent vteri temperaturis, non tamen etiam addidit de viris ſermonem, vel quia promptum
nobis ſit ex his, quæ dicta ſunt, eaſdem intẽperaturas ad ſemen transferre, vel quia diſtulit ad ſequentia,
ſed poſtea oblitus eſt. Licet nobis ad viros tranſcendentibus dicere, quòd propter temperaturæ frigidi-
tatem non bene ſemẽ concoquitur, atq; ideo ſi mediocris quidem ſit intemperatura, in ipſo indiget vte-
ro calido ſufficiẽter. Si verò immodica ſit, eſt omnino ſterile, vel propter humiditatem, rurſus neq; con-
coquitur, & hoc etiam indiget, ſi modica ſit intemperatura vtero calidiori, ac ſicciori: ſi verò immodica
ſterile eſt, eodem modo & propter excedentem calorem ſemen fit toſto ſimile. Ob ſiccitatem verò vbi
primùm excidit, neq; extendi poteſt, quòd maximè fit neceſſarium, ſi mulier debeat cõcipere. Oſtenſum
eſt enim in ſermone de ſemine, quòd niſi per vteri capacitatem parte plurima ſemen extendatur, mulie-
rem non concipere.

Sterilitas aut viri, aut mulieris ratione accidit. A viro eſt, quum ſemen eius vel feruidum, & veluti tor- *Hactenus Gale-*
refactum: vel frigidum, tenue, aquoſum, languidum, quale decrepitorum eſt: vel craſsius quàm oportet, *nus.*
emittitur: vel quòd viri ſemiſpadones ſint, penemq; breuiſsimum habeant, vt in vuluæ receſſum ſemen *Fuchſius lib.3.*
iaculari nequeant. Quod etiam interdum nimia obeſitate contingit: obeſi enim tam ventricoſi euadunt, *de med. mor.*
C vt ſemen ad profundiores vteri partes iaculari non poſsint. Mulier verò ſua ipſius ratione non concipit, *cap. 63. ex Aetij*
quòd vterum habeat vel calidum & igneũ, vel frigidum & humidum, vel ſquallentem & aridum. Hippo- *Tetrab. 4 ſerm.*
crates: Quæcunq; frig. &c. Cęterùm craſſæ admodũ & obeſæ haud concipiunt Hippocrate a: Quæcunq; *4. cap. 26.*
præter naturam non concipiunt vtero, ijs omentum os vteri comprimit, & priuſquam extenuentur, nõ
concipiunt. Graciles deniq; & macilentæ nõ concipiunt: aut ſi concipiunt, abortiunt, eodem Hippocra- *5. Aph. 46.*
te teſte. Quæcunq; præter naturam tenues exiſtentes vtero gerunt, abortiunt ſecundo menſe, priuſquã *5. Aph. 44.*
craſſeſcant. Quædam etiam non concipiunt, eò quòd vterus earum debilis eſt, vel anguſtus, vel breuis,
aut quòd vaſa eius obſtructa clauſaq; ſint, aut cicatricis ſuperuentu excœcata, aut quòd vteri ceruix in
obliquum ducatur, aut quòd os eius vel nimis anguſtum, vel nimis amplum ſit.

Cauſæ internæ ſterilitatis fiunt, aut teſtium vitio, aut colis, aut alicuius membri organi, vt oris ventri-
culi, renum, iocinoris, &c. Teſtium vitio fit, quum peculiari eorũ calore ſemen vritur: vel ita in teſtibus
concretum eſt, quod ineptum prorſus generationi redditur. Teſtium item abſceſſus, vel ſimile quippiã
ſterilitatem gignit: vlcus etiam factum in calculi renum, aut veſicæ extractione: colis item longitudo,
aut breuitas, foraminis obliquitas, penis mollities, conuulſióue aut vlcus, &c. Venarum poſt aures inci-
ſio. Ætas etiam ſterilitatis eſt cauſa: nam (autore Ariſtotele lib. 4. de Partibus animal.) viri poſt 70 annos
nullum genitale ſemen generationi aptum emittunt. Mulieres poſt 50 annũ ſteriles omninò ſunt, quan-
D quam & viris & mulieribus (vt vidimus) aliquando contrarium accidat. Hermaphroditæ non vtero ge-
rentes efficiuntur.

Cauſæ externæ viris mulieribusq; cõmunes ſunt, aer plus quàm par ſit aut calidus, aut frigidus, exer-
citiũ, quies, ſomnus, vigilia, animi accidentia, mœror, gaudium, coitus ſuperfluus, inanitio, repletio, aquę
frigidæ potus non conſuetus, frigidorum aut calidorum vſus nimius, ebrietas. Quædam peculiari tem-
peratura ſterilitatem faciunt, aut geſtata, aut ore ſumpta: verbi cauſa, caphura, ſquama ferri, vermes no-
ctu lucentes. Teſtium item illinitiones ex validè refrigerantibus, vti hyoſcyamo, opio, &c. Alicuius etiã
anus, aut præſtigiatricis ſorte. Amore coniugum vehementiſsimo ſæpenumero impeditur conceptio.

Nota.

Signa quibus diuerſitas cauſarum diſcernitur hęc ſunt: Calidius ſiquidem temperamentum viri faci- *Fuchſius.*
lè deprehenditur ex pilorũ copia, potiſsimùm verò nigrorum in partibus genitalibus, & omnibus quæ
circumſtant, ſuprà quidem vſq; ad media ſemora. Petulca etiam eſt hæc temperatura, & ad libidinẽ pro- *Fuchſius ex Ae-*
na: ſtatim verò ſatiatur. Vteri caliditas ex reliqui corporis caliditate cognoſcitur, quodq; pauca mẽſtrua, *gineta lib. 3.*
& cum dolore deferuntur, vt genitalia interdum mulieris exulcerentur, ſed & quæ educuntur, nigriora *cap. 74.*
ſunt. Hanc etiam temperaturã inſignis ſalacitas, & totius corporis ſiccitas ſequitur. Tactu calor depre-
henditur, & in ſeminis emiſsione, calidũ ſentit mulier. Teſtium temperatura calida coitum ſummè de-
ſiderat, coire incipit ab adoleſcentia, vel ſaltem Venere ſtimulatur.

Frigidius temperamentum monſtrant partes compoſitæ teſtibus glabræ. Neq. etiam hoc tempera- A mento præditi ad libidinem proni ſunt. Viri frigiditatem arguunt ſemen genitale frigidum ſentiunt tardeq; exit pauca cum voluptate, nulla coitus appetentia, in mulierum cœtu rubore ſuffunditur, arteriæ motus tardus, lotium colore remiſſum, coles vix tumet, aut erigitur.

Aegineta. Frigidiores igitur vteros propriè arguit menſium retentio, victus ratio gelidioris potentiæ, & craſſi ſucci: quoniam ſtuporem induit cùm circa ſumen, ſeu pectinem, tum lumbos, tum etiam crura. At quædam ſunt ad ſummum perfrigeratæ, neq. in Venerem admodum procliues feruntur, ne appetunt.

Fuchſius. Humiditatis verò vitio fœcunditatem fruſtrari indicat, ſi in coitu humore admodum perfundantur, & ſi ijs fuerint tenuia copioſaq; menſtrua, pili molles, Venus ſupita, quæ ſi cooceperint, in incremento fœtus aborſum patiuntur.

Arabes. Siccitas vteri contrarijs planè deprehenditur notis: paucus etenim menſium fluxus, os ſiccum labra ſciſſa, coitum appetunt vti ſicca terra rorem, facilè iraſcitur, corpore tenuis eſt, in actu venereo fere nihil ſeminis emittit.

Fœminis ſatisfacere non poſſunt viri, qui natura timidi actus exercent muliebres, voceq; feminas referunt, pudenda pilis nudata ſunt, barba exiles paucißimoſq; alit pilos, huiuſmodi quum gelidam teſtium habeant temperaturam, nunquam generationi inſeruient. Is etiam ſterilis cenſendus eſt, qui cum pluribus mulieribus aut puellis coit, nullus tamē ex eius concubitu ortus eſt fœtus. Mulier item ſterilis B dicenda eſt, cuius craſſa vox eſt piliq; multi & duri rigidiq; pubem obſepiunt, myſtacē mentumq; barba circundat quæ etiam plurimorum virorum amplexus experta eſt, nec vtero geſsit.

Locellorum vitiu ſobole priuatur, ſi callus, aut carnis excreſcentia, aut tuberculum, aut acrochordon, aut pinguitudo nimia, aut reſolutio, aut conuulſio, aut vlcus, aut aliquid id genus vtero inſideat.

Quibus os vteri hiat, aut clauditur plus quàm par ſit, aut meatus ſeminarij in obliquū tendunt (nam talia viſu tactûue deprehendes) ſteriles, aut difficulter gignentes efficiontur. Suppreſsione menſiū, ſi id mali acciderit, mulieris querimoniam noſces. Si ſortilegio contigerit, aliqui cacodæmonum famulis has remittunt, vel quod ſanctius iſtiusq. eſt, Chriſtū inuoca, ac precare nodum hunc vt ſoluat. Plato inquit hoc eſſe maximum opus obſtetricum, ſcire coniūgere inuicem corpora apta ad conceptionem, & ſimul poſſe diſcernere, qui viri ſint infœcundi, & quæ mulieres ſteriles immodicæ, nam intemperaturę horum ſunt cauſæ. Mudicæ verò ſi ſunt, & contrarijs coniunguntur, tunc concipient mulieres: ſi verò ſimilibus, non concipient. Neq; enim fieri poteſt, vt frigidum ſemē in vtero frigidiore ſit fertile, neq; ſiccum in ſicciore, & aliorum vtrunq; eodem modo: ſed indiget ſemen quidem frigidius vtero tanto calidiore, qoãto ipſum deficit ab optima temperatura, & humidius ſicciore, & in alijs eodem modo. Cognitio autē omnium immodicarum vteri intemperaturarum eſt, qoam pauló antea dixit Hippocrates in ſuffitu, qui per aromata fit: frigiditas enim ſpiſsitudinis ratione non permittit vſq; ad os & nares ferri aromatum exha- C lationem: eodem modo & ſiccitas. Humiditas verò, ſicuti ab ipſo dicta eſt, extinguit genitură, ſic & aromatum qualitatem: reliqua eſt vehemens caliditas, ſiquidem ea ratione quod vincit aromatum facultatem, alterat atq; corrumpit, ac propterea non permittit ipſa feruantia ſui naturā ſynceram circa os & nares referri De hiſce autem naturis ex ſuffitu aromatum ſufficiens cognitio pręſtabitur Si verò nō poteſt hæc ſufficienter haberi, ex alijs indicijs nobis erit talis natura inueſtiganda, hoc ipſum cognoſcentibus, quòd rara admodū eſt huiuſcemodi temperatura in mulieribus. Siquidem fœmina eſt mare fridior, vnde ob hoc ea quam facit Hippocrates ex aromatū ſuffitu dignotio in ſterilibus mulieribus vtiliſsima eſt, vel quia omnis immodica intemperatura iſti ſubijcitur, vel quia rariſsimè vna ipſam ſubterfugit in mulieribus illis, quæ tenues apparent, & nigræ & hircæ, ita quod ex his ſignis percipitur earum immodica intemperatura ſine ſuffitu aromatum.

Gal. com aph. 62. ſect. 5. Pronubabarum officium.

5. Aph. 50. Ariſtot. lib 2. de gener. anim. cap. 5. in ſ. edit. Le.

Prædictiones.

Neq; craſsi pingueſq; progignendis pueris ſatis ſunt idonei, tū quòd inepti ſunt pudendis, tum quòd eiuſmodi pauculum genitalis ſeminis emittunt. Neq; ſanè admodum macilenti ſupraq; modum extenuati, procreandis liberis prouinciæ ſufficiunt. *5 Aph. 46.* Quæcunq; pręter naturam craſſæ non concipiunt vtero, his omentum os vteri comprimit, & prius quàm extenuentur, non concipiunt.

5. Aph. 59. Gal. in Commentarijs. Si mulier non concipit, ſcire autem velis, an coocepturа ſit, pannis circumtectam deſubter ſuffias, & ſi D odor videatur per corpus ire ad nares & os, ſcito quòd ipſa non ex ſeipſa ſterilis eſt. Verbum, ſuffias, materiam indicat quæ naturā habet, vt ſuffiri poſsit, thus videlicet & myrrham, & quæcunq. alia talia, quæ calidam habent temperaturam, & ſunt ſatis odorata. *5. Aph. 62.* Quæcunq; frigidos & ſpiſſos vteros habent, non concipiunt: & quæcunq; præhumidos vteros habent, non concipiunt: extinguitur enim in eis genitura. Et quæcunq; ſiccos & magis adurentes: nam ex defectu alimenti corrumpitur ſemen. Quæcunq. verò ex vtriſq; mediocrem habent temperaturam, hæ fœcundæ ſunt.

5. Aph. 63. Similiter autē & in maribus: Aut enim propter corporis raritatem ſpiritus extrà fertur, vt ſemen non tranſmittatur ad os, vel propter ſpiſsitudinem humor nō exit foras, vel propter frigiditatem non concaleſcit, ita vt ad hunc colligatur locum, vel propter caliditatē hoc idem accidit. Galenus in Commentario damnat hunc Aphoriſmū, aſſeritq; non eſſe Hippocratis. Quibus ſecundum aures ſecantur venæ, cocūt quidem, ac emittūt: ſed paolum quid, & minimè fœcundum. Semen generationi aptum ſit album, ſplendidum, globoſum, florum ſambuci modo odorum, quod in aquam iniectum, fundum petat.

Hipp. lib de Genit. §. 3. Ariſt. 3. lib. & 7. de Part. animal & 7. de Gener. animal. Et Auic. 21. tertij.

Coti flocco in peſſum excipe melle friamentū ariſtolochię, & ad cubile immitte in locellis, ſi oris ſputum dulceſcat, fœcūda iudicatur, aliàs ſterilis eſt. Mulieris lotio aſpergatur malua viridis, aut lactuca: pari mudo fiat ex viri lotio, & cuius malua arida fuerit, hunc vel hanc ſterilem dicito. *Vel*, Vterq; habeat vas furfure plenum, in quo nouem diebus ipſum furfur utriuſq; lotio diluatur, & in cuius vaſe vermes affuerint ſimiliter putato. *Auicenna.* Similiter fit ex fabis aut hordeo. Mulier quæ vtero gerens ſæpè fit, minùs ægrotat quàm

A quàm ſterilis, corpus tamen valentius habet ſterilis vtero gerente, nec ita citò ſenio conficitur, quanquã innumeris obnoxia vtplurimum ſit morbis.

Si à menſium fluore madeant locelli, ſemen iniectum tanquam per lubricum iter à locellis labitur.

Victus.

Sine itaq; diſcrimine vtriq; ſexui tam mari, quàm fœminę congruit, corpus vniuerſum in media & inculpata temperie conſeruare, & ſine omni exceſſu in ſymmetria laborum, ciborum, lauacrorum, atq; reliquorum omnium Hoc quippe maximum neutiquam deſpicere, vt præpinguem ſibi comparet habitudinem. Conferũt opis plurimùm ita affectis cũcta quæ calefaciendi paululumq; inflandi vim obtinent. *Aegineta.*

Vinum itaq; calidæ naturæ cum modo, & ne quid nimis accipito. Et ex oleribus erucam & naſturtiũ ſylueſtre, quod eryſimon Græcè nominant, & herbam geminalem, & id genus alia. Ruta verò & nepita manibus pedibusq; (quouis alio) ſunt fugienda. Quum autem prupter malos humores & cacochymiã quandam impeditur conceptio, eoſdem expurgare, aut vtili victus ratione temperare expedit: priuatim vero mulieribus competit, vuluam magna induſtria conſultuq; aggredi, & abſq; vllo impedimento moliri euacuationem. Proforibus igitur iam exiſtente purgatione, eſculentorum, quantacunq; fieri poteſt mediocritate curato: & quippiam eorum, quæ ad purgationem ſtimulant, ac prouocant, ſteriles ſumere nequaquam detrectent: cuius farinę ſunt cùm olera odurata, tum quæ acrimoniam præferunt, puta, ſcan-

B dix, b. tis. fœniculum, apium, ſmyrnium. Cæteram prauam vuluæ temperaturam emendato, & in viam, vt ita dicam, reducito.

Calidioribus mulierum locellis ſuccurrito, rebus mediocriter humectãtibus & perfrigerantibus: cuius generis ſunt olera, lactucæ, maluæ, blitũ, cucurbita ſatiua, cucumis & pepon, atriplex, portulaca, atq; id genus eſculenta. Si propter humiditatem muliebriũ locellorum infœcundæ partum nõ concipiant, victus ratio accommodata eſt aridior, pariter & labores frictionesq; inferiarum partium, ſimul & vomitiones, ariditasq; & frugalitas cibi.

Hyſteram aridiorem curato hordeaceo nutricatu, vino præterea mediocri, neq; admodum peruetero. Si quis cum craſsioribus humoribus mordax humor infeſtet, amicum præſidium eſt, victus rationem exquiſitiorem & commodiorem diſpicere. Pituitoſos humores laboribus euacuare expedit. Quando autem emendatio, menſibus commodè & ſuauiter progredientibus, perſpicua conſpicitur, tum ceſſante purgatione in Venerem congredi expedit. Medendum flatui ac peditui vteri, primùm quidem prætenuem, neceſsitatiq; vix ſufficientem præſcribendo diætam. Coitus poſtremò qui fit à tergo, plurimum vtilitatis ad partus conceptionem conferre videtur.

Sterilitatem mulierum aiunt emendari hyenæ oculo cum glycyrrhiza & anetho ſumpto in cibo, pro- *Plin. lib. 28. cap. 8.*

C miſſo in triduum conceptu. Conceptus adiuuari vaccini lactis potu aiunt: Sterilitatem ob partus vexationem fieri, certum eſt: Hanc emendari Olympias Thebana affirmat felle Taurino, & adipe ſerpentum, & erugine, addito melle medicatis locis ante coitum. *Idẽ lib. 28. cap. 19.*

Thelygoni potu fœminã concipi narrant: Arſenogonon ab ea ſemine oleæ, nec alio, diſtat: huius potu mares generari perhibentur, ſi credimus. Sunt qui florem cratæogoni bibentes mulieres intra quadrageſimum diem concipere tradant. Tradunt facilius concipere eas, quæ odorentur amomi, quod & cuminum Æthiopicum & regium dicitur, per coitum. *Idẽ lib. 28. cap. 15.* *Idẽ lib. 27. cap. 8.* *Idem lib. 20. cap. 15.*

Si vterus frigidior, huius rei gratia potare expedit caſtoriũ, & fragrantia ſemina, & cyminum, & aniſum, & pulegij comam, & iuniperorum baccas, ſeu fructum, vnicuiq; interim pipere commiſto. Oportet præterea in pharmaco, ſi humor mordax cum pituita infeſtet, epithymum, euphorbium, piperis ſemen, dauci ſemen & petroſelini, omnia inquam contrita & macerata pond. ij. ʒ. potui dare. Hoc per ventrem etiam pulcherrimè deducit, vuluamq; calefacit, quemadmodum ſæpe iam numero menſes diſſoluit & rupit his, quæ non erant purgatæ. *Aegineta.*

Vbi flatus ac peditus in vtero mulieris contenta, conceptioni obſtaculo ſunt, conducunt cyminum, anethum, & apij ſemen, rutæq; & aniſi, & eſculenta multa potui exhibita.

Si pituita ſterilitatis parens eſt.

D ℞ Rubiæ paſsiuæ ℥. ij rad ruſci, aſparagi, graminis, cyperi ana ℥. j. artemiſiæ, ſabinæ, apiaſtri, mentæ, callitrichi, adianti, ſcolopendrij, ſampſuchi, origani, calamẽti, rad. phu ana м. s. ſeminis ſeſeleos ʒ. vj aniſi, carei, fœniculi, ammeos, ſpicæ nardi ana ʒ ij xylubalſami, carpobalſami ana ʒ. j glycyrrhizæ, vuarum paſſarũ aña ℥. j florũ roſmarini & ſtichadis Arabici ana ℥. s. ramenti eboris, calami odorati, ſantal. rub ana ʒ. s. terantur parum, & coquantur, ex decocto confice ſerapium cum ſacchari candidi ℔. iij & aceti ℥ iij. quod udorum reddatur cinnamomo probo, & caſia, moſchiq; granis iiij Sume dicti ſerapij ſeſquiunciã, decocti cicerum arietinorum, aut liquoris ſtillatitij artemiſiæ, bipinnellæ, & florum ſambuci ana ℥ j. miſceto, exhibeto quotidie à cubili ieiunæ quoad pituita attenuata ſit. Serapia officinis communia ſunt, hyemis præſertim tempore, oxymeli ſcilliticum & diureticum, ſerapia ex abſynthio, ſerapium ex radicibus acetoſum, ſerapium ex artemiſia.

℞. Oxymelitis ſcillitici ſerapij ex radicibus acetoſi, ſerapij ex artemiſia ana ℥. j. s. decocti, * bipinnellę, radicis fœniculi & artemiſiæ ℥. iij. immiſce. Sunto tres portiones à cubili potui dandæ, quælibet portio eſto ℥. iij. s. * Pimpin[ellæ]

Si bilis flauã.

℞. Serapij acetoſi ſimplicis, aut oxyſacchari ſimplicis ℥. ij. ſerapij ex lactuca ſylueſtri (quam endiuiam vocant) ℥. j. decocti vtriuſq; cichorij, lupi ſalictarij, & bugloſsi ſatiui ana ℥ ij. miſce, bina * eſto portio. * Doſis pro duabus vicibus.

Serapia quibus profligatur bilis potui dato: verbi cauſa, zulapium roſaceum, violaceũmue, ſerapium acetoſum ſimplex, oxyſaccharũ ſimplex, ſerapium ex lactuca ſylueſtri. ℞. Florum vtriuſq; bugloſsi, ro-

ſarum rub. ana ᴍ.ſ. violarum, lactucarum, foliorum papaueris candidi, vtriuſq; intybi [illegible] ᴍ j. ſem[illegible] A
lactucæ ſatiuę & ſylueſtris ana ℥.ſ. quatuor ſeminum communium refrigerantium maiorum ana ʒ.ſ. fiat decoctio, quæ colo traiecta, vt palato arrideat, dulcis efficiatur ſacchari ℔.ij. aceti albi ℥.[illegible] vini granati ℔.j ſ. cum citrinis ſantalis aromatizando: ſicq; confice ſerapiũ, quo vtere cũ decocto bilem profligante.

Si atra bilis conceptionem impediat.

℞. Serapij ex radicibus acetoſi ℥.ij. ſerapij ex fumaria ℥.j. decocti bugloſsi vtriuſq;, aſ[illegible] & artemiſiæ ana ℥.ij. bina eſto portio, quibus addere poteris nõnihil cinnamomi. *Vel*, vt volunt Arabes, ℞. Liquoris ſtillatitij bugloſsi vtriuſq;, pimpinellæ, fumarię, ſcolopendrij & artemiſiæ ana ℥.iij. ſacchari albi ℥.i[illegible] aceti ℥ j. addito cinnamomo confice zulapium pro bina portione. *Vel* ℞. Calamenti, origani, ſtœchadis, eupatorij, florum vtriuſq; bugloſsi, querculæ, artemiſiæ ana ᴍ.ſ. ſcolopendrij ᴍ j. corticum geneſtæ & fraxini mediani ana ᴍ.ſ. vuarũ paſſarum ℥.j. fiat decoctio, in fine decoctionis adde epithymi ℥ j & cum ſacchari ℔.j. & mellis ℔.ſ. & aceti paſſulati ℥.ij. cõfice ſerapium cinnamomo conditum, cuius qualibet portio eſto ſeſquiuncia cum decocto eorum, quæ bilem arcent atram.

Potiones purgantes.

Si pituita, ℞. Medullæ caſiæ fiſtularis ℥ j. quæ ſecerniculo traiecta ſit decocto chamædryos, caſſuthæ, hyſſopi, ſtichadis, artemiſię, aniſi, glycyrrhizę, & vuarum paſſarum, cui addantur diaphœnicon ʒ iij ſerapij ex radicibus ſine aceto ℥ j. fiat potio Addere prędictis potes eclegmatis Ind ʒ j. agarici ele[illegible] ʒ.ij zingiberis ℈ j. ſalis gemmæ gr. vj. Macera agaricum, zingiber & ſalem in ſero caprillo, addita ℥ j mellis roſacei horis duodecim. deinde fortis fiat expreſsio, cui adde caſiam fiſtularem, & eclegma.* B

* *videtur aliquid deſiderari.*

Si bilis flaua.

℞. Medullæ caſsiæ fiſtularis, ſeu mannæ ℥.j excipiatur decocto adianti, florum bugloſsi, violarũ, prunorum & tamarindorũ, adde eclegmatis ex roſarum ſucco, vel confectionis ex rore ſyriaco ℥ ij ſ. ſyrupi viol. ℥ ſ. confice potionem. Loco eclegmatis roſarum potes addere rhabarbari immerſi in ſero caprillo cum vini albi momento ʒ ij ſpicæ nardi grana ſex, immerſio eſto ſex horarum.

Ab atra bile.

℞. Adianti, florum vtriuſq; bugloſsi & viol. chamedryos, ſcolopendrij ana ᴍ.ſ. vuarum paſſarum ℥ ſ. coquantur in fine decoctionis, adde epithymi ℥.ſ. colamento ſolue medullæ caſsiæ fiſtularis aut mannæ ℥.ſ. confectionis hamech ʒ.ij. ſerapij violacei ℥.j.

Catapotia. Si pituita.

Aegineta. Si craſſus humor mordaxq; ſobolem arceat, familiare atq; amicum præſidium eſt, maximè ex aloe contexta picra.

Si viribus valeat mulier. ℞. globulorum fœtidorũ ʒ j. ſcammonij grana ij. excipe in glóbulos, qui erui magnitudinem æquant ſerapijs pituitam deſtruentibus. *Vel* C

℞. hieræ picræ Gal. ʒ.j ſ. benedictæ ʒ.ij. ſcammonij, interioris farcti colocynthidis ana ℈.ſ. digere in globulos excipiendo ſerapijs pituitam attenuantibus, detur incœnatæ ad cubile.

Si bilis flaua.

Catapotia aggregatiua, globuli ex rhabarbaro.

Si bilis atra.

Pilulæ ex lapide cyaneo, quem lazulum vocant.

Catharcticus bolus buccellatus, & eclegmata aluum ſubducentia.

Si pituita, diaphœnicõ, eclegma indicũ, eclegma diacnici, hoc eſt, cartami, hieralogodion, hiera rufini.

℞. diaphœnicon, vel eclegmatis indici ℥.ſ. ſacchari electi quantũ ſit ſatis, cõfice buccellatũ quod auri bracteis tegatur. ℞. Roſarũ, cinnamomi, zingiberis ana ʒ j ſantalorũ alborũ & rub. ana ʒ ſ. hermodactylorũ ʒ.j.ſ. ſcammonij, rad. tripolij elect. ana ʒ.ij maſtiches ℈ j. ſacchari candidi ℔.ſ. liquetur ſaccharũ artemiſiæ limpidiore ſucco, & buccellatos purgantes ℥ ſ. ponderantes confice, exhibeto aliquando vnum à cubili. Ex dictis pharmacis friatis nonnihil cum cicerũ arietinorũ decocto, aut vino calido potui dare potes. Delphini friati, quod puluerem ſenæ vocant ʒ.ij ſ, cum vino, aut cicerum decocto dato. D

Si bilis flaua.

℞. eclegmatis ex roſ. ſucco, aut confectionis de manna ʒ.iij.ſ. ſacchari quantum ſit ſatis, buccellatum confice catharticum auro bracteato velatum.

Si vitellina bilis, confectio ex palmulis, quam *diaphœnicon* vocant, eclegma indicum.

Si atra bilis. ℞. confectionis hamech ʒ.ſ. ſacch. q. ſ. confice buccellam purgantem.

Venæ ſectio.

Si ſanguis redundans ſterilitatẽ inducat, ex duabus ſaphenis ad pedis malleolos multus detrahendus eſt ſanguis, at ſi bilis flaua paucus. nam bilis flauæ frenum ſanguis eſt.

Balnea, inſeſſus & fotus.

Aegineta. Expedit perfrigeratis cùm alia quædam faciendo, tum pyrijs omnibus, tum ijs quæ è vaporibus fiunt calefactionibus reuocare calorem. Ipſarum verò vuluarum fotus, partim quidem vapores ſedentibus in ſede conſtituũt, partim verò calida aqua alluendo fiunt, in qua elixa ſunt ſaluia, artemiſia, ruta cyperum, pulegium, acorum, & quæ bonum emittunt odoris fluxum ſemina.

Aegineta. Si propter humiditatẽ muliebrium locellorum, ex re vſuq; haud mediocriter ſanè fuerit, ipſam quoq; vuluam medicaminibus acerbis tueri, è quorum numero habetur lentiſci elixatio, & myrtorum & roſarum, & rhu, præterea mali punici floris, & rubi ſurculorum tenellorum atq; gallæ. Hyſteram contrà ariditatem, lauacris curato. Si ex craſsiori humore mordaciq; poſt purgationem ex picra, ſero lactis vuluam eluere amicum præſidium eſt.

Si pituita.

A *Si pituita.*

Purgata pituita.ſi præſtet vi[illegible]s mulier,lauacris naturalibus lauetur,à cuius egreſſu Mithridatis cõfectionis ʒ.j.potui detur, talibus balneis lauetur diebus decem aut quindecim. Balneorum naturalium loco,tale lauacrum coofice,quod: ℞.artemiſiæ,betonicæ, chamædryos,chamæpityos,chelidonij,callitrichi,foliorum lauri,maluæ,maioranæ,apiaſtri,origani,ocymi,pulegij,roriſmarini,zingiberis,ſabinæ, vtriuſq; ſtœchadis,vitis albæ,hyperici,hyſſopi,chamæmeli,ſertulæ campanæ ana M.ij. carei, cymini, ſileris montani,aniſi,ſeminis anethi ana ℥ iij.ſeminis lini,fœnigræci ana ℥,ij.rad.ſymphyti,rad valerianę, rad.petroſelini ana ℔.j. ex his confractis fiat decoctio, & ex pharmacis decoctis ſacculus impleatur,cui in balneo mulier inſideat,lauetur mulier bis in die,à cubili ſcilicet & ad cubile,diebus decem ſaltem,renouando pharmaca & decoctionem.

Si bilis flaua.

℞.Maluæ vtriuſq; cum radicibus ana. M.iij. foliorum violarum, ſalicis, vitis vuas albas ferentis, roſarum, nympheæ ana M.ij . foliorum malorum cotoneorum M.iij . foliorum vlmi M.j . fœnigræci ℔.j. coquenda curato:decocto tepido inſideat mulier ieiuna,& ad cubile,diſcooperto ſolio cauendo ſudorem. Ex decocti herbis ſacculus repleatur,cui inſidest mulier.Ex dictis herbis euapotatoriũ cooſtitui poteſt.

Si atra bilis.

B Chamæmeli,ſertulæ campanę,chamædryos,chamæpityos,hyſſopi,foliorum lauri,lauendulæ ana M. ij.artemiſiæ M iiij.altheæ cum rad. M.s.ſeminis lini,fœnigræcj ana ℔ j rad.valerianæ ℔.j.s.conterantur, & in ſacculum iodantur,coquantur,decocto lauetur,& ſacculo inſideat mulier.

Si ex ſola ſiccitate.

Arietum plura capita in vaſe æneo, quoaduſq; caro ab oſsibus ſponte ſeparetur, decoquenda curato, quibus decoctis adde, vt coquantur, foliorum vitis, ſalicis, violarum, chamæmeli, meliloti ana M.ij. altheæ cum rad. M.s. fœnigræci, ſeminis lini ana ℔.ij. rad. valerianæ ℔.j.s. In tali decocto ſæpiſsimè mulier balneetur.

Eclegmata Si pituita.

A balneo Mithridatij ʒ j ex vino detur. ℞.Trypheræ magnæ ſine opio, pliris cum moſcho, diambaris , diaſatyrij ana ʒ.s. ramenti eboris , ſeminis mercurialis ana ℈.ij. coaguli leporini & matricis eiuſdem ana ʒ.s.ſeſeleos ℈ s.ſacchari albi ℔.s.ſaccharum ſolue liquore ſtillatitio apiaſtri,quumq; ſaccharũ probè coctum fuerit, adde conſeruæ corticum mali citrij ℥.j. conſeruæ florum roriſmarini ℥ s. & id in quadras digere pond.℥ ij.s.dato à balneo vnam.

Si bilis flaua.

Purgato humore noxio hora ante cibi ſumptionem exhibeatur mulieri quadrarum ſequentium vna.

C ℞.Friamenti trium ſantalorum ʒ.ij. ramenti eboris, viſci querni,friamenti pudendi tauri , vuluæ leporis ana ʒ.ij.ſacchari candidiſsimi ℔.s.ſaccharũ roſaceâ liquetur,& inde quadrę conficiantur pond.ʒ.iij. *Vel,*

℞.Conſeruæ roſarum ℥.j conſeruæ florum nympheæ,& florum vtriuſq; bugloſsi ana ʒ.iij.diarhodon ex abbate,conſ.trium ſantalorum,coofectionis manus Chriſti cum perlis ana ʒ j.s fragmentorum lapillorum communium, qui in precio ab officinis habeotur, ℈ ij ſeminis mercurialis ʒ j.s. ramenti eboris, viſci querni,friamenti pudendorum tauri,matricis leporis ana ℈.ij.confice confectionem,quam ſerapio adianti exceptam auro tege,dato cochlear ante prandium & tantundem ante cœnam,& etiam à balneó.

Si ex ſanguine.

Poſtquam lota fuerit mulier in aqua, in qua coriarij coria parant, quæ huic negotio accommodatiſsima eſt,ſumat quadram aut oribiculum eclegmatis,quod:

℞.Cinnamomi , ſeminis mercurialis, roſarum rub.ramenti eboris, margaritarum ana ʒ j. corallij rub. fragmentorum lapillorum precioſorum communium ana ℈.ij. omnium ſantalorum ʒ.s.ſacchari ℔ s. liquetur ſaccharum aqua, in qua extinctum ſit aurum aut chalybs cum ℥ j. conſeruæ roſ. confice quadras aut orbiculos pond.ʒ.iij. Vel ante cibum quemlibet ſumat eclegmatis ſequentis cochlear:

℞ conſeruæ roſ antiquæ ℥.j.conſeruæ florum vtriuſq; bugloſsi ana ʒ.ij,trium ſantalorum, diarhodon

D abbatis ana ℥.ij.prædictorum puluerum ʒ.iij.panoos auri xij.miſceantur cum ſerapio viol.

Si atra bilis.

A balneo exhibeto mulieri melancholicæ orbiculum aut quadram vnam eclegmatis ſequentis:

℞ eclegmatis ex gemmis ʒ.ij.ſeminis mercurialis,ramenti eboris ana ʒ j.pudendi tauri,coaguli leporini & eiuſdem matricis ana ℈.ij. ſachari ℔.s. ſaccharum liquore ſtillatitio liquetur, adde conſeruæ bugloſsi ℥ j.miſce,adde etiam cinnamomi friati ʒ.j.digere in quadras aut orbiculos.

Si ex ſola ſiccitate.

A balneo quadram eclegmatis ſequentis dato:

℞.ſpecierum diarhod.abbatis ʒ.ij.ſeminis mercurialis, raſuræ eboris ana ℈ ij. matricis leporis ʒ.ij.ſeminis coti,tragacanthes,gummi an. ʒ.s.ſacchari io liquore ſtillatitio,bugloſsi ſoluti ℔.s. cooſeruæ florũ vtriuſq; bugloſsi ana ʒ.ij.digere arte & igne in quadras pond.ʒ.iij.

Peſſi. Si pituita.

℞.Artemiſiæ,ſabinæ,maioranæ,dictamni,abſynthij ana ʒ.s.aniſi,ammeos, rutæ,corticis thuris ana ℈. j.interioris farcti colocynthidis ℈.ij.in tenuiſsimũ pollinem redacta ſucco mercurialis aut chamædryos excipe & in raro panno indatur : noctuq; in locellos immitte : quotidie recentem peſſum indere potes, quoad redundantes ſucci exhauſti fuerint,quibus ſiccatis talem intromitte peſſum,ne ruſus ad vterum defluat pituita.

℞. Acaciæ,balauſtiorum,calycũ glandium,ſcoriæ ſerri,lycij,mentæ,corticis arboris ex qua deſumitur maſtiches, corticis libani, ſeminis roſ. rhus coriarij,ſructus ſpicę ana ... friato,& labri Veneris aut oxalidis,aut milleſolij ſucco excipe,& in peſſos redige,qui cõtinuè aliquot diebus ſunt deſerendi: prædictis tartari ſriamentum addere putes,cui vis mira doctorum teſtimunio ineſt,etiam ſi ore ſumatur. A

Si ex bile flaua.

℞.Medullæ cruris vituli,cerebri cerui,butyri vaccini,adipis caprarũ, ſeminis mercurialis ana ℥.s.acacię,bypociſthidis,ſaltal,rub.ſtactes,cornu cerui vſti ana ʒ.ij.oleo roſaceo & lanę floccis in peſſos excipe.

Si ex ſanguine.

℞.moſchi grana ſex, ſantal.moſchell. roſarum rub.ana ʒ.s. olei: roſarum ℥.j.s. diu in mortario piſtillo ducantur,& cotum teretis modo formatum his illinatur & indatur.

Si ex atra bile.

Peſsi fiant ex coſto friato,oleo roſaceo, fœnigræco, anatis adipe, ſemine aſparagi, anſeris adipe, oleo violaceo,moſcho,&c.

Si ex ariditate ſola.

℞.Medullæ cruris vaccini,adipis gallinæ ana ℥ s.ſtactes ʒ ij. cum lana cõfice peſſos,quibus potes addere olei amygdal.dulcium ℥.iiij & immittere aut inijcere.

Inijcienda per metrenchyten.Si ex bili flaua. B

℞.rerum in peſſo pro cholericis deſcriptarum ℥.j . aquæ roſarum , & olei roſacci ℥.iij . miſceantur & iniJciaotur.

Suffitus.Si ex pituita.

℞.pilularum cypreſsi,maſtiches,thuris,ladani,myrrhæ,chalbanes, baccarũ lauri, bdellij, ſtyracis,ſtactes ana ℈.ij ambaris ʒ.s.frangantur,& his miſtis ad cubile per infundibulum mulier ſuffiatur. *Vel*

℞ ladani puri ℥ j.ſtyracis ℥.s.caryophyllorũ agallochi,ſabinæ ſiccæ ana ʒ.j s. ambaris ʒ.s.moſchi grana iiij . cum piſtillo calido fiant paſtilli , ex quibus vnus in prunas ardentes iniectus , per infundibulum ſuffiatur mulier.

Si diues ſit.

℞,ſtyracis gabalitæ ℥ s.agallochi,ambaris ana ʒ.ij balſami ʒ j.moſchi ℈.j. digere in paſtillos, & ſuffiatur mulier,orbiculo vno in carbones candentes iniecto. *Vel*

R.roſarum rub thuris,maſtiches, myrrhæ,ſanguinis draconis,glebæ armeniacæ, fructuum myrti ana ʒ.ij.ſtyracis ℥ j.ladani ℥.s.ambaris,moſchi, agallochi,caryophyllorũ,balſami, ſpicæ nardi ana ʒ.s.terantur in pollinem tenuiſsimum terenda , & cum piſtillo calido digere in paſtillos , quorũ vno in carbones iniecto ſuffiatur ſterilis,poſt ſuffitũ roſacea,in qua maceratũ ſit moſchum, os vteri illine,ſubinde coeat.

Vel

℞.agallochi,cinnamomi ana ʒ j.s caryophyllorum,cyperi,zingiberis,nucis moſchatæ ana ʒ.j.rad.biſtortæ,gallarum , aluminis rochæ ana ℥.ij. moſchi ℈.s. confringantur, & inde fiat ſuffitus. Sagzenea ſine opio Auicennæ,aut Serapionis accõmodatur,ſi ex ea fiat ſuffitus. Alipta itẽ moſchata. Gallia moſchata. C

Si ex bile.

℞ omnium ſantalorum ana j.roſarum rub. florum nympheæ & violarum ana ℥.j ſtyracis ℈.ij.ambaris ℈.j terantur,& roſacea excepta in paſtillos,digerantur pro ſuffitu.

Emplaſtra & cataplaſmata.

Extra balneum aſsiduè deferat hoc emplaſtrum pubi adnotũ , quod recipit emplaſtri ceronei ℥.ij. ladani puri ℥.j s.galliæ moſchatæ,aliptæ moſchatæ ana ℥.s. excipiantur omnia oleo nardino, & inde concinnetur emplaſtrum rotundum. *Vel*

℞.ladani puri ℥ j.thuris,maſtiches ana ʒ.ij.ſpicæ nardi,caryophyllorũ, ambaris ana grana xv. cera excipiantur ſufficienti & oleo nardino in emplaſtrum, quod extenſum in panno ſerico rub. epigaſtrio imponatur: locellos enim confortat,& eos conceptui parat.

** forſè, impoſito ſupra pectinẽ.*

Cataplaſmate mederi expedit harum rerum quæ bonum emittunt odoris fluxum * vnicuiq; pectinẽ. Conducit non minus polyarchion epytbema.

Frictio porrò pectinis atq; coxendicum, nulli alij medicamento bonitatis honore & vtilitate cedit. D

CONCEPTIO, FOETVS GENERATIO, imprægnatio.

CAPVT XXI.

COnceptio eſt attracti à locellis ſeminis commiſtio, in ſanguinis menſtrui puriori parte, in quam locellorum calor natiuus ita agit, quòd viuificato ſeminis genitalis calore, demum fœtus generatio ſequitur.

Fœtus generatio, eſt virilis ſeminis cum mẽſtruo ſanguine tam diuturna actio, quoad materia illa formam recipiat humanam.

Ita auidè iniectum ſemen vterus retinet, vt os ipſius internũ ita aſtringatur, quòd nec minimum quidem ſeminis aut ſanguinis menſtrui exire poteſt.

Sex primis diebus lactis ſimilitudinem ſemen vtero detentum refert, nouem diebus ſequentibos in ſanguinem vertitur.

Duodecim alijs diebus caro efficitur. Decem tandem & octo diebus reliquis, membra omnia formantur.

Aegidij verſus.

Sex in lacte dies, tres ſunt in ſanguine terni.

A *Bis ſeni carnem, ter ſeni membra figurant.* Vel,
*Inie*ct*um ſemen ſex primis certè diebus*
Eſt quaſi lac, reliquiſq́; nouem fit ſanguis, & inde
Solidat duodena dies bis nouenaq́; deinum
Effigiat, tempuſq́; ſequens producit ad ortum.

Formato fœtu (inquit Auicenna) duplicato tempore mouetur, & ſubinde duplicato tempore motus, fœtus ad ortum venit.

Auicenna l. [illegible] de Animalibus, imprægnationis tempus in ſeptem ęquales partes diuidit: Prima quarum formationi, duæ motui, & quatuor aliæ partui correſpondent. Tempus enim motus contra tempus informationis prorſus condiſtinctum ei duplum fit, verbi gratia: Si in 30. die fœtus formatus ſit, eo duplicato 60. continuè, cui ſi triginta addideris 90. habebis, quibus 90. diebus tres perficiuntur menſes: & tunc fœtus moueri incipit, deinde duplicato motus tempore, quod 60 conſtat diebus, ſeorſum à formationis tempore ſi ſumas, dies 120. erunt, qui menſes quatuor conſtituunt: & his præcedentibus additis, fœtus ad ortum veniet. Ex quibus ſequitur in 30. die formatus in 7. menſe naſci, pari modo de alijs dicendum. Ex dictis ſequitur naturalem partum decimo aut vndecimo menſe ſæpe fieri poſſe.

Aſtrologi moram fœtus in vtero aliter ſcrutati ſunt, autore Ptolemæo in centiloquij propoſitione 51.
B Locus (inquit) lunæ in natiuitate ipſius gradus aſcendentis eſt hora caſus ſpermatis, & locus lunæ in hora in qua cecidit ſemen eſt gradus aſcendentis in hora natiuitatis: & quia tẽpus incluſum inter aſcendentem natiuitatis, & lunæ, caſus ſeminis, horam & locum lunæ, hora natiuitatis variationem quandam recipit iij. in vtero moras fœtus diſtinctas inuenerunt prędictis temporib. menſuratas, maiorem ſcilicet, mediam & minorem. Maior ſiquidem dierum 288. exiſtit, qui menſes nouem, & dies 18 conſtituunt. Media dierum 173. exiſtit, quibus perficiuntur menſes nouem, & dies 3 Minor dierum eſt 258. menſes 8. & dies 18. perficientium. Cognita hora infuſionis ſeminis genitalis in vtero, natiuitatis hora cognoſcitur.

Aſtrologorum ſomnijs ne ſis pluſquam par ſit intentus. nam eorũ ſententia ſequeretur ſeptimi, octaui & vndecimi menſis partum præter naturam exiſtere: ſicque natum non viuere, quoniam talis partus fit influxu ſupercœleſti obuiante, qui (vt notum eſt) tanquam vniuerſale agens plus in cauſatum, quàm in particularia agentia influit. Octauo menſe natus aliquando vixit autore Ariſtot. lib. hiſtoriarum animalium. *Lib. 7. cap. 4.* Fœtus formationes peculiares ita partiuntur Aſtrologi. Quanquam Saturno totum tribuant imperium ſecundum materiæ diuerſam diſpoſitionem, planetas tamen ad talem actionem cuncurrere affirmant, nam (vt dictum eſt) in conceptione materia ſimul adimatur, conſtanſque fiat oportet, talis operatio Saturno tribuitur, cuius eſt ſiccitate & frigiditate materiam cogere, coactamq́ue conſtantem facere, hocq́ue ita protenditur, quoaduſque à locellorum calore, ſeminis genitalis calor valens in generationis agat materiam. 2. operatio Ioui attribuitur, cuius eſt mediáte ſpiritu hominem viuificare. 3. Marti, cuius
C caliditate & ſiccitate membrorum vires roborantur, præſertim materiam illam firmat, qua tria membra principalia gignũtur in ſecunda, & hæc operatio 7. diebus definit. Subinde ſol influit in illam materiam, vt fœtus ad locum conceptionis materiam illam talem ac tantam attrahat, quátum ſatis ſit ad principum membrorum augmentationem, & inde animam recipere valeat, quod in triduo perficitur.

Veneri operationem quintam adſcribunt, cuius eſt, externa membra formare, quæ lunę influxu variè diſponuntur, & hęc operatio dieb. nouem perficitur. 6. Mercurius proinde oculos, aures, nares, & vocis inſtrumenta procreandi facultatem miniſtrat: tuncq́ue caput & in ipſo capite contenta finguntur, & ſenſus inſtrumenta recto ſituantur ordine, caput ab humeris ſeparatur, & hæc omnia dies expetunt duodecim. 7. Luna quæ humidis præeſt, talem influit facultatem, vt ad conceptionis locum humiditas tanta trahi poſsit, quòd membra omnia formam debitam recipiant, huius operatione fœtus completur. Hæc diffuſius ſcripta offendes in aſtrologorum libris.

A caſu ſeminis in vterum, vſque ad fœtus ortum, planetæ in hunc ab aſtrologis aliter influere dicuntur, quum quilibet peculiari dominetur menſi, quemadmodum & plantis. Primùm menſem Saturno tribuunt, & ſeriatim reliquis planetis menſes ſequentes dicant. Saturnus enim frigore & humore peculiari materiam cogendo conſtantem facit, naturamq́ue tribuit vegetatiuam. Concreta coactaque materia à Ioue, cuius eſt viuificare omnes ſpiritus, formandi membra vigorem recipit, & hoc ſecundo menſe. Tertius Marti, qui tria principalia membra ſuo calore formando, caput à cæteris ſeparat membris,
D brachia quoque & crura formando, ab inuicem diuidit quum in ipſis adhuc nullus (vt volunt phyſici) exiſtat vitalis ſpiritus.

Spiritus vitalis à Sole in cor defluit, cor autem alijs membris vitæ ſpiritum miniſtrat, ſicq́; fœtus mouetur ſentitq́ue. In quinto menſe Veneris virtute membrorum externorum lineamenta quædam perficiuntur ac formantur, puta, nares, os, virorum mulierúmve pudenda, pedum manuumq́ue & digitorum ſecretio. Sextus menſis Mercurio dicatus eſt, qui facultatem habet fabricandi vocis inſtrumenta, ſupercilia & oculos, augendiq́ue capillos & vngues. Septimo Luna præeſt, quæ innata humiditate corporis fœtus vacua replet loca, tuncq́ue perfectus eſt fœtus. 8. menſi dominatur Saturnus, qui hoc menſe natos interimit fœtus: nam quidam planetæ ſecundum ambas qualitates vitam amicabiliter largiuntur, vt Venus & Iupiter. Quidam ſecundum vnam tantum, vt Luna, Mars. Et quidam vtraque qualitate vitæ contradicunt, vt Saturnus. Si tamen fœtus natura fortis valentiſque virtutis fuerit, matre etiam viribus valente (autore Ariſtot. hiſtor. animalium lib. 8) in octauo natus viuet. *Lib. 7. de hiſt. anim. cap. 4.* Nono menſi Iupiter præeſt iterum, qui vtraque qualitate vitæ amicus, fœtum viuificat, ipſiuſq́ue vitæ principia fouendo, vitalem auget ſpiritum, quamobrem partus ille laudatiſſimus cenſetur. Mars decimo dominatur vna qualitate amicus vitæ: natus igitur in hoc menſe puer interdum viuit. Sol vndecimo præeſt, vitam oato influit, ſicque in ipſo natus viuit.

Si ad duodecimũ menſem pueri natiuitas protendatur (quanquam rara ſit auis, nec vnquã vidi, neq; A
legi) viuet puer, cum tunc Venus vitæ amica dominium reſumpſerit.

Cēſorinus de die natali cap. 12. ex Pythag.

Docere cupio quid Pythagoras de numero dierum ad partus pertinentium ſenſerit. Primum genera-
liter eſſe partus omnino duos dixit: alterum minorem, quem vocant ſeptimeſtrem, qui ducenteſimo &
decimo die poſt conceptionẽ exeat ab vtero: alterum maiorem decimeſtrem, qui edatur die 274. Quo-
rum prior ac minor ſenario maximè cõtinetur numero. Nam quod ex ſemine conceptum eſt, ſex (ut ait)
primis diebus humor eſt lacteus: deinde proximis octo ſanguineus. Qui octo quum ad primos ſex ac-
ceſſerunt, faciunt primam ſymphoniam, diateſſaron. Tertio gradu nouem dies accedu[nt, ia]m carnem fa-
cientes. Hi cum ſex illis primis collati, ſeſcuplam faciunt rationem, & ſecundam ſymphoniam diapente,
tum deinceps ſequentibus duodecim diebus fit corpus iam formatum. Horum quoque ad eoſdem ſex
collatio tertiam diapaſon reddit ſymphoniã duplici ratione ſubiectam. Ii quatuor numeri 6. 8. 9. 12. con-
iuncti faciunt dies trigintaquinq;. Nec immeritò ſenarius fundamentum gignendi eſt. Nam eum [illegible]
Græci, nos autem perfectum vocamus: quòd eius partes 3 ſexta & tertia & dimidia, id eſt vnus, duo, & 3.
eundem ipſum perficiunt: Sed vt initia ſeminis & lacteum illud conceptionis fundamentum, quod eſt
quinq; & triginta dierum, ſexies ductum, cum ad diem 210. peruenerint, maturum procreatur. Alter au-
tem ille partus qui maior eſt, maiore numero continetur, ſeptenario ſcilicet, quo tota humana finitur:
& vt Solon ſcribit, & Iudæi in dierum omnium numeris ſequũtur, & Hetruſcorum libri Rituales vide- B
tur indicare Hippocrates quoq; alijq; medici in corporum valetudinibus non aliud oſtendunt. nam ſe-
ptimum quemq; diem criſimon obſeruant. Itaq; vt alterius partus origo in ſex eſt diebus, poſt quos ſe-
men in ſanguinem vertitur, ita huius in ſeptem. & vt ibi quinq; & triginta diebus infans membratur, ita
hic proportio eſt diebus ferè 40. Quare in Græcia dies habent quadrageſimos inſignes: nanq; prægnās
ante diem 40. non procedit in fanum, & poſt partum 40. diebus pleræq; fœtæ grauiores ſunt, nec ſan-
guinem interdum continent, & paruuli fermè per hos dies morbidi ſine riſu nec ſine periculo ſunt, ob
quam cauſam cum is dies præterijt, diem feſtũ ſolent agitare, quod tempus appellant [illegible]. Ii igitur
dies 40 per 7. illos initiales multiplicati fiunt 280. id eſt, hebdomades 40. Sed quoniã vltimæ illius heb-
domadis primo die editur partus, ſex dies decedunt, & 274 obſeruantur. Qui numerus dierum ad tetra-
gonum illum Chaldæorũ conſpectum ſubtiliter congruit. Nam quum ſigniferum orbem diebus 365. &
aliquot horis ſol circumeat, quarta neceſſe eſt parte dempta, id eſt, diebus 72. aliquotq; horis 3. quadras
reliquis diebus 274 non plenis percurrat, vſq; dum perueniat ad id loci, vnde conceptionis initiũ qua-
dratus aſpiciat. Vnde autem mens humana dies iſtos commutationis ſpeculari, & arcana naturæ rimari
potuerit, nemo miretur.

** Huc.*
** medicorum.*
** [illegible], electio [illegible], id eſt, abortus.*

* Hæc enim frequens * medicatorum experientia peruenit: Qui quum multos animaduerterent ſe-
men non retinere conceptum, compertum habuerunt, id quod intra ſex dies ſeptimue dies eijciebatur, C
eſſe lacteum, & vocari [illegible]: quod poſtea autem, ſanguinem, * idq; [illegible] appellatur. Qui verò ambo
partus videntur * paribus dierum numeris contineri. Pythagoras imp[a]rem laudat, tamē à ſecta non diſ-
crepat. Duos enim impares 209. dicit expleri, ad quorum conſummationem aliquid ex ſequentibus ac-
cedere, quod tamen diem ſolidum non afferat, cuius exemplũ videmus tam in anni quàm menſis ſpatio,
ſeruaſſe numerũ, quum & anni imparem dierum 365. numerũ aliquanto cumulauerit, & menſi lunari ad
dies vnde triginta aliquid addiderit. Nec verò incredibile eſt ad noſtros natales muſicam pertinere.

Galen. lib. Definit.

Non eſt pars parentis fœtus ipſe. Nam hoc pereũte neceſſe eſſet illum quoq; emori: vel edito, functio-
num offenſam capere, tanquam deficiēte aliqua parte ſuo corpore priuata. Nutritur fœtus in locis com-
prehenſus & inuolutus atq; coactus, nutrimentum nunquam per os, ſed per vmbilicum capit. Quidam

An fœtus ſit animal.

autem animal. alij autem minimè dixerunt. Qui animal eſſe dixerunt, ex motu ipſo ita eſſe coniectarunt:
nam mouetur fœtus, & delectari videtur, quum mater gaudio afficitur: eademq; affecta, contrahitur tri-
ſtitia, & cogitur vt animal ſenſibile. Hæc enim ſenſibilitas cui alteri eſt, quàm animali? Alij autem nō ani-
mal eſſe dixerunt: nutriri verò & augeri volunt vt ſtirpes, aut arbores, neq; aut motum voluntarium, aut
inuoluntarium habere, quemadmodum animalia. Non enim ſuapte voluntate mouetur, ſed vt arbores
& plantæ. His autem motus cauſa ſanguinis expers eſt: fœtibus autem ibi contenta humiditas & lapſus,
atq; figura vuluæ. Quum enim plena eſt, rotundæ inſtar pilæ agglubatur, rotunda quidem ad omnē mo- D
tum nata & idonea, ſtare neſciens. Aſclepiades autem neq; animal, neq; non animal eſſe fœtum in vtero
matris declarat, ſed dormientibus ac ſopitis ſimile. Quemadmodum hi ſenſus habent, ſed nō vtuntur, ſic
qui in vtero ſunt. Gignitur quidē maſculus ſecundũ aliquos, quum id, quod ex dextra quidē parte auul-
ſum ſemen eſt, deſcendit in vuluã aut locos: fœmina verò quum id, quod à ſiniſtra. Alij aũt dixerunt pro-
pter propriam ſeminis commiſtionē, vel propter caliditatem, aut frigiditatem gigni. Calidius enim ſe-
men marem progignit, frigidius fœminam. Gemelli & tergemini, ſecundum aliquos, propter cal[idum ſe]-
men in locos contractum, atq; ibidem deciſum. ſic enim gemellos & tergeminos fieri [p]utant. Alij aut[em]
comprehenſiones cauſantur. nos verò dicimus, quod ſi deciſum ſperma defluxerit in locos binos, tunc
gemellos: ſi in 3 tunc tergeminos naſci. Sed qui ſeptimo menſe nati ſunt fœtus, viuũt, octauo nequaquã.

** par eſt & coniunct.*
** i. impar.*

Octo, numerus * recens eſt coniunctus, non autem iudicatorius, Septem numerus, * ſuperfluus, & non
coniunctus, ſed iudicatorius.

Cauſa conceptionis.

Gal. lib. Definit.
5. Aph. 40. Gal. ibid.

Cauſæ conceptionis ſunt, moderata locorum caliditas, necnon recens menſtruorum purgatio, & ap-
petitus libidinis: quum enim hæc concurrunt, ſemen continetur. Fœtus, mares quidem in dextris, fœ-
minæ verò in ſiniſtris magis. Quod propter temperaturam, quæ ſtatim ab initio calidior exiſtit, fœtus
maſculus generatur, in Cōmentarijs de ſemine eſt demonſtratũ: calidior verò temperatura fœtibus ad-
uenit non minimè ob locũ, qui eſt dextra vteri pars. Hîc autem ipſe calidior exiſtit, propter hepatis vici-
nitatem,

A nitatem. Confert autem aliquid ad conceptus caliditatem & muliebre ſemen, profuſum quidem ex pro-
prijs teſticulis per utrunque corniculum, pars vna in dextrum vteri ſinum, pars altera in ſiniſtrum: diſ-
ſimiles autem ambæ, vt & hoc ipſum oſtendimus. Siquidem ſeroſior eſt atque frigidior, quæ in ſini-
ſtro teſticulo continetur, & iuxta hoc conceptus in læua parte vteri conſtitutus, non abſque ratione eſ-
ſet frigidior.

Nota.

Si mulieri ceſſent purgationes, neq; febris, neq; rigor ſuperueniant, & faſtidia incidant, iudica ipſam *5. Aph. 61.*
in vtero habere. A conceptu decimo die, dolores capitis, oculorum vertigines, tenebræq;, faſtidium in *Plin. lib. 7. cap. 6.*
cibis, redundantia ſtomachi, indices ſunt hominis inchoati. Melior color marem ferẽti, & facilior partus,
motus in vtero 40. die. Contraria omnia in altero ſexu: ingeſtabile onus, crurum & inguinum leuis tu-
mor. Primus autem 90. die motus. Sed pluriminũm languoris in vtroque ſexu, capillum germinante par-
tu, & in plenilunio, quod tempus editos quoq; infantes præcipuè infeſtat, adeoq; inceſſus, atq; omne
quicquid dici poteſt in grauida, refert: vt ſalſioribus cibis vſæ, carentem vnguiculis partum edant. Fœ- *Aegineta.*
minas vtero gerentes eiuſmodi magna ex parte caſus affligunt: corporis ferè totius redundantiarũ mo-
les, iugis vomitus, ſputatio, eruſiones ſtomachi, & horror deniq; cibi.

Si in coitu vterus ſugendo, glandem valenter traxerit, vir mulierq; ſimul ſemen emiſerint, nec mulier
quomodo viri ſemen abiecerit, ſed intra locellorum aliquem ſinum detinuerit, indica hanc vtero gerere,
B proinde ſi pigra ſemiſopitaq; ſit mulier, dolorem item ſi ſentiat inter vmbilicum & femur, paruoq; hor-
rore afficiatur, hæc vtero gerit. Procedente tempore coire renuit, vel non ita libenter rem colit venereã.
à coitu paucum ſentit in epigaſtrio dolorem, neq; ſemen emittit, menſes ſtatuto tempore non defluunt,
adeſt vertigo, & viſus hebetudo, palpitatio, ac tremor cordis, pica vomitio, nonnunquam color mutatur,
panni & lentigines in vultu, & aliæ cutis defœdationes ſequuntur, palpebræ molleſcunt, oculi concaui,
pupillæ attenuantur. coniunctiua oculi augetur, quamobrẽ atrocibus oculis cernere dicuntur: dorſum
quandoq; & ilia dolore afficiuntur, prædicta ſymptomata mulieres ad quartum uſq; menſem torquent,
ſubinde ſenſim minuuntur. Si velis noſcere an conceperit mulier, quum dormitura eſt, ei aquam mul- *5. Aph. 41.*
ſam potandam da: & ſi alui tormina patietur, concepit: ſi minus, non concepit. Tormina fiunt quidem, & *Gal. in comm.*
propter mordacitatem, fiunt autem & propter ſpiritum flatuoſum, qui facilem non habet exitum, quæ
etiam tormina fieri nunc eſt arbitrandum in mulieribus, quæ conceperunt, propter eam, quę fit ex vtero
anguſtationem. Dat autem aquam mulſam mulieri dormituræ, crudam videlicet, quoniam qualitas fla-
tuoſa, ſi noſcere volumus, eſt neceſſaria, volens & quieſcere ſimul, & plenam eſſe cibis mulierem. Hæc
enim ambo conferent ad torminum generationem.

Miſce igitur ℥ ij. mellis aquæ portioni aquę cœleſtis, & potui dato: tunc enim ſi matrix fœtu plena, in- *Auicenna.*
teſtina compreſſa tenet, dolore pungente mulieris aluus afficitur.

C Vt certò ſcias an vterũ gerat, an maſculum, aut fœminam conceperit, ſumito vrinam mulieris colle-
ctam in vaſe mundo obturato, ne aer ſubintret triduum. deinde panno lineo mũdo hanc traijce: & ſiqui-
dem in panno inſecta quædam pediculorum quantitate appareant, concepit, quòd ſi inſecta rubeſcant,
maſculũ: ſi albeſcant, fœminam. Acus polita madeat noctu in mulieris lotio in æneo vaſe quod ſi macu-
lis varijsq; coloribus tingatur acus, * peperit mulier maſculum ſi maculæ rubeſcent. quòd ſi vtero non ** concepit.*
gerat, acus nigra æruginoſaq; eſt.

Mola & fœtus geſtatio talibus diſcernuntur notis: Menſibus ordinatè fluentibus conceptio fit, mola
non ita. Mola ante menſem tertium mouetur, in conceptione nunquam. In mola ſtatim aluus tumeſcit,
contrà in vtero gerentibus. Fœtus ſæpiſsimè à loco in locum mouetur. at mola ſine compreſsione, aut
mulieris motu, non mouetur, aut rarò. Manus compreſsione violenta mouetur mola, deinde ad propriã
tendit ſedem: ſed fœtus ex tali compreſsione aliquando mouetur, & aliquando non. Aluus durior eſt in
mola, quàm in fœtus geſtatione. Velocior eſt vtero gerens, quàm mola vexata. Et ſi aluus in mola tume-
ſcat, mãmæ tamen gracileſcunt, molleſcuntq;, contra in prægnante. Mola aliquando in vtero manet vſq;
ad annum quartum, at vtero gerens parit ſaltem in vndecimo.

Nota conceptionis ex lotio.

D Sunt qui negant de vteri geſtatione certi quicquam ex lotio cognoſci. At Auicenna tradit, vrinam in
imprę̨gnationis principio citrinã eſſe, ac ſubalbeſcentẽ, in cuius medio flocci quaſi coti reſidere videan-
tur. Vrinam puram limpidamq;, ac ſubtilem, in cuius ſummo nubes perſiſtit, cum atomis aſcendentibus
& deſcendentibus, vtero gerere mulierẽ ſcribit Auicenna ſignificare. Refert item quòd moto vaſe ſi tur-
betur vrina, imprę̨gnationis finem notat: contrà, principium. In fine conceptionis rubor ibi apparet, vbi
primùm albedo inerat. Alij afferunt vrinam vtero gerentium tribus primis menſibus ſanguinis colorem
referre, & in ſe quaſi quaſdam nebulas, & ſedimentum album habere. Cæterùm in quarto menſe, & de-
inceps, viridis ac cerei eſſe coloris cum liuenti ſedimento.

Nota ex pulſu.

Prægnantis pulſus arteriæ in principio validus ac magnus erit; autore Conſtantino: ſed circa finem
*pariens ac ſpiſſus tactu percipitur.

Nota ſexus.

Si mulier maſculum gerat, coloratior eſt, ac moderati vultus, læta quoq;, agilis, velox, ſine ciborum, vt
plurimùm, faſtidio, & reliqua vtero gerentiũ minima adſunt, ſi ſtans ambulare velit primò dextrum pe-
dem mouet, oculus quoq; eius dexter lætus magis, ac motus eſt velocioris ſiniſtro: aluus rotunda eſt,
mamma dextra tumidior, cuius papilla boni eſt coloris, à qua lac defluit. Si in Sole lac dictæ papillæ ſpe-
culo aut rei bene politæ imponatur, rotundum cernitur margaritarũ aut argenti viui modo. quòd ſi inij-

eiatur lac ipſum in aquam, aut in ipſius mulieris vrinam, fundum petet: grauedo pondusq́; ſentitur A
à muliere in latere dextro, in quo & ſæpiſsimè mouetur. Cuntraria accidunt, ſi mulier fœminam vte-
ro gerat.

Auicen. 213. 2. c. de Cauſis gemi norum. Nati venam vmbilicalem inſpice, quot enim rugæ ſeu nodi in ea fuerint, tot iterum fœtus mulier cō-
cipiet: & ſi nulla, nullum. Quòd ſi rugarum vna ab alia diſtans multū fuerit, inter illos fœtus naſcituros
longa erit temporis intercapedo: ſi vicioæ ſint, citò vteru geret. Rugæ item nigræ, aut rubræ maſculos,
albæ fœminas arguunt.

Prædictiones.

4 Aphor. 1. Vtero gerentes ſunt medicandæ, ſi materia turget, quarto menſe, & vſq; ad ſeptimum, ſed has minus.
Gal. ibid. Iuniora autem & ſeniora vereri oportet. Ad vteros fœtuum connexus eandem habent proportionem,
quam fructus ad plantas. Hi ſiquidem in prima generatione debilioribus capitulis continentur, & ideo
facilè decidūt, quando vehementior ventus ipſus cancuſſerit: poſt hac aucti difficilem habent à plantis
diſſolutionem: ſicuti rurſus quum perfecti ſunt, ſponte ſua ſine vi extrinſeca decidunt. Eodem modo &
conceptus, in primo quidem tempore ſeminis iniectionis, ſi aliquando ſaltare cuntigerit mulierē, aut in
lubrico cadere, ſiue quouis alio modo, vel ſecundum animam, vel ſecundum corpus moueri vehemen
tius, facillime diſrumpuntur: ſic quando & iam perfecti ſunt. Tempore verò intermedio firmiorem ha
bent coalitum, quare mulier vtero gerens poteſt fortiores motus ſuſtinere, ſine fœtus uffenſione. Quæ B
omnia Hippocrates noſcēs, rectè inquit: Vtero gerentes ſunt medicandæ, ſi materia turget, quarto men-
ſe vſq; ad ſeptimum, quud eſt in medio tempore fœtationis, quum fœtus vtero firmiter alligatur. Nun ta-
men omnes quæ hoc tempore indigent purgatione, permittit purgari: ſed ſi materia turget, inquit, hoc
eſt, cogat accelerare, tractum enim vocabulum ab animalibus ad coitum concitatis, quum ſuperabun-
dantes humores mouentur, & per totum corpus deferuntur, nōdum in aliqua parte firmati, tunc ad eos
expellendos natura incitatur, & aliquo indiget manum porrigente, & hunc humorum motum ad aluum
deducente, &c.

Soranus, Hippocrates lib. de fœtu. Certo tempore mulier concipit, aut incipiente ſanguine, aut deficiente. Saltus in primis ſeptē diebus
perimit ſemen in locellis, & eijcit. Infans niſi latum locū habeat, quo nutriatur, agitetur, creſcat, macilen-
tum fieri neceſſe eſt, vtpotè qui ſatis amplum locū ad incrementū non habeat. Eadem ratio eſt, cur mo-
do parui modo magni naſcantur infantes. Semper ferè ſani & integri ex mutilis generantur. Quemad-
modum cucumeres & arbores, & alia quædam germina, ſi comprimantur, & in anguſtis creuerint locis,
partim mutilæ, partim tortuoſæ proueniunt. Ita & fœtus in vtero, iuxta ea quæ matri contingūt, vel mu-
Hippoc. lib. de Natura pueri. §. 5. tilatur, vel non rectè creſcit. Mulier quum concepit, ſemen extra locellos nō exilit. Fœmina quū conce-
perit, menſes non defluunt, ſiquidem fœtus ſanus futurus eſt, præter quàm puſillum quibuſdam primo
menſe Mulierem vtero gerentem capi ab aliquo morbo acutu, letale eſt. In huc enim duplex eſt pericu- C
5. Aph. 30. Galenus. lum: vnum quidem propter febrem ipſam fœtum occidentem: alterum verò quòd ex longo interuallo
cibum dantes ex alimenti defectu fœtum deſtruemus: ſi verò vt ſeruemus hunc, non verebimur crebrò
cibum exhibere, febres continuas victu intempeſtiuo augentes, mulierem grauidam occidemus. Sic &
ſi abſq; febre aliquis alius morbus acutus fiat, veluti morbus comitialis, morbus attonitus, cōuulſio, di-
5. Aph. 31. ſtentio, prupter magnitudinē morbi & acutiem impoſsibile eſt laborantē euadere. Mulier vtero gerens
Galenus. ſanguine miſſo è vena abortit, & magis ſi fœtus ſit maior. Ex defectu alimenti fœtus deſtruitur, non mo-
dò miſſo ſanguine è vena, ſed etiam ex longiori inedia. Non abſq. ratione autem & maior fœtus magis
deſtruitur, miſſo ſanguine ex vena mulieris, quia plurimo indiget alimēto. Mulieri vtero gerenti ſi aluus
5. Aph. 34. plurimum profluat, periculum eſt ne abortiat. Mulieri vtero gerenti ſi mamillæ graciles repentè fiant,
5. Aph. 37. abortit. Hic pariter aphoriſmus ex illorum numero eſt, quos diximus defectum alimenti fœtui ſignifica-
Galenus. re. Communes enim quædam venæ ſunt mammis ac vteris, quæ vbi paruum habuerint ſanguinis, graci-
les quidem mammas oſtendunt, inedia verò nonnunquā fœtum perimunt, nonnunquā verò ad excre-
tionem excitant, illam ob cauſam, quam ipſe in libro de Natura fœtus per hæc verba explicat: Alimentū
atq; auctio à matre veniens, non adhuc eſt ſufficiens infanti, quando decem menſes præterierint, & fœ-
tus auctus fuerit: trahit enim à ſanguine ad ſe id quod dulciſsimū, ſimul autem & lactis parte aliqua frui-
tur. Vbi verò hęc illi rariora fuerint, & iam infans molem corporis habet, plus cibi requirens quàm illud, D
quod adeſt, calcitrat, & membranas diſrumpit. Liquet igitur, quòd & ante decem menſes fœtus eſt indi-
5. Aph. 38. gens alimento, & calcitrans, & membranas diſrumpens initium partus matri affert. Mulieri vtero geren-
ti ſi altera mamma gracilis fiat, geminos habenti alterū abortit: & ſiquidem mamma dextra gracilis fiat,
5. Aph. 43. marem: ſi verò ſiniſtra, fœminam. Mulier ſi marem cōcepit, bene colorata eſt: ſi verò fœminam, malè co-
Galenus. lorata. Vt ad ſeipſam muliere collata videlicet, non autem ad alterā dictum eſt ab Hippocrate indicium,
quod ex bono colore ac malo ſumitur. Nam quæ fœminam cōcepit, minus ſeipſa colorata apparet, quo
niam frigidior eſt fœmina mare: nunquā verò talem concepiſſet, niſi viri ſemen vel vterus mulieris [illegible] gi-
dior eo tempore fuiſſet, in quo concepit: quare quod dicitur, ex eorum numero eſt, quæ ſæpius eueniūt.
Contingit enim ita omnia rectè agere mulierem poſt tempus conceptionis, quòd bene colorata fiet. Li-
quet autem, & quod alia ſigna ſunt marem eſſe conceptum, ſicut ipſius cōceptus plorimæ ac validæ mo-
tiones, quę neq; ipſæ ſigna perpetua ſunt. Contingit enim aliquando, licet ſit rarū, quòd concepta fœmi-
na ſit mare robuſtior, & multis ac validis motibus moueatur: & aliquādo mas ſit debilior fœmina, ac pau
5. Aph. 43. cioribus debilioribusq; motibus cieatur. Si mulieri grauidæ in vtero ſit eryſipelas, lethale. Quæcunque
5. Aph. 44. præter naturā tenues exiſtentes vtero gerunt, abortiūt ſecundo menſe, priuſquā craſſeſcant. Quæcunq;
5. Aph. 45. mediocriter corpora habentes abortiūt ſecundo aut tertio menſe ſine occaſione manifeſta, his acetabu-
Galenus. la vteri plena mucoris ſunt, & non poſſunt ex pondere fœtum continere, ſed diſrumpuntur. Sine mani-
feſta occaſione ait, febre vehemente, & alui fluxu, vel profluuio ſanguinis, vel eryſipelate in ipſo vtero
conſtituto,

A conſtituto, vel ſaltu grauidæ mulieris vehementiore, vel clamore, vel ira, vel timore, vel victu parciore,
vel tali aliquo actu, ſeu paſsione. Fit enim veriſimile in his eſſe plena mucore ora vaſorũ venientiũ ad vte
rum, ex quibus ſecundæ patent: quę ora acetabula nominauit, non ſicuti quidã arbitrantur adnatas ipſis
carnes adenuſas. Nam vti ipſe inquit in 1. de Paſsionibus muliebr. Si acetabula plena fuerint pituita, mẽſ
ſtrua fiũt pauciora. & Praxagoras in 1. de Naturalib. Acetabula autem ſunt ora venarum & arteriarũ, quæ
ferunt ad vterum. Quæ vtero gerunt, his vteri os comprimitur. Maximum hoc eſt, mulieris quæ conce- 5. Aph. 51.
pit indicium, ſi obſtetrix prurierit immiſſu digito os vterorum tangere. Statim enim quum ſemen intra Galenus.
ſeipſos acceperint, totum ſui interius contrahunt ſpaciũ, & claudunt os. Videtur aũt & propter durum
tumorem & inflammationem os vteri comprimi. Diſtinguitur autem ab eo, qui in grauidis ex duritie
vteri. Mulieri vtero gerenti, ſi lac multum è mammis effluat, fœtum imbecillem ſignificat: ſi verò mãmæ 5. Aph. 52.
ſolidæ fuerint, fœtum ſignificant ſaniorem. Quæ corrupturæ ſunt fœtus, bis mammæ extenuantur. Si
verò rurſus duræ fiant, dolor aut mammas, aut coxas, aut oculos, aut genua infeſtabit, & non corrum-
pent. Vide Commentarios Galeni. Quæcunq; vtero gerentes è febribus corripiuntur, & furtiter cale- 5. Aph. 55.
fiunt ſine occaſione manifeſta, difficulter pariunt, & cum periculo, aut abortum facientes periclitantur.
Accidit quibuſdam grauidis, in quibus vitioſi humores priuſquam conceperint, ſunt aceruati, non- Galenus.
nunquam à febribus vehementibus corripi, ita quòd ex neceſsitate abortiant. Nonnunquã verò medio-
B cribus, ſed hæ quũ num purgentur ſufficienter, aliquid ſupereſt reliquiarũ humorum in corpore vitio-
ſorum, ex quibus febres ab initio ſunt cõſtitutæ, vtpotè nõ putentibus Medicis mulieri grauidæ aliquod
forte auxilium adhibere, neq; exquiſita victus ratione in ipſis vti. Ob hanc igitur cauſam febris in ipſis
frequenter reuertitur, & magna temporis parte grauiter ſe habent. Nõ ſine ratione igitur fœtus aliquan-
do nequit obſiſtere, ſed ex febre, & vitio humorum corrumpitur, nonnunquã verò perdurat quidẽ vſq;
ad tempus * partus: ſed quum & ipſe valetudinarius ſit, vt qui longo tempure laborauerit, & quum ma- * fœtus parien-
trem habeat imbecillem, non ſine periculo patitur. Nam ad bonum partum, duorum corporum vigore di.
eſt opus, & grauidæ mulieris, & infantis.
Si mulieri vtero gerenti purgationes eant, impoſsibile eſt fœtum eſſe ſanum. Mulieri vteru gerenti, ſi 5. Aph. 60.
te[n]tiu ſuperuenerit, facit abortũ. Circa inteſtinũ quod rectum nominator tentio fit, eandem habẽs cau- 7. Aph. 27.
ſam ac diſpoſitionẽ, quam in * difficultatibus inteſtinorũ ſuſcipit aliquod ex his, quæ ſuperiùs iacent in- Galenus.
teſtinis. Hæc aũt paſsio nomen accepit, vt inquiunt, ab illa, quæ fit in ea tentione, ob quam quum cacare * dyſenteriꝭ.
vehementer appetant, continuè exurgunt. Ob talem igitur tentionem atq; moleſtiã, & totum aliud cor-
pos laborat, ſed præ cęteris vterus, qui cognatus eſt recto inteſtinu. Nihil autem mirum, ſi propter vehe-
mentes atq; frequentes exurrectiunes ac tentiones, conceptus * abortitur, quando & ex alijs omnibus * aboritur.
C furtibus motibus atq. doloribus mulieres grauidæ ſolent abortire.
Infans in vtero ſic cõtinetur. Summa pars clunibus continuatur, genua oculis ſunt appoſita: unde &
concaui exeunt, & genæ dicuotur.

DE ABORTV. CAPVT XXII.

Vide etiam in ſeq. cap quædam abortum facientia.

SI hyems auſtralis & pluuioſa, & ſerena fuerit, ver autem ſiccum & aquiloniũ, mulieres quibus partus 3. Aph. 13.
ad ver ineſt, ex quacunq; occaſione abortiũt. Quæ verò parient, imbecilles & morbidos infantes pa-
riunt: qoare vel ſtatim intereunt, vel tenues & valetudinarij viuunt. Corpora ſiquidem humida, ac Galenus.
mollia & laxa facta, hyeme ſerena ad intimas ſui partes aeris ambientis frigiditatem facilè admittunt. Ita
quod quicunq; infantes longo tempore calori ſunt aſſueti, percuſsi vehementer à frigore, nõ abſq; cauſa,
hi qoidem iam mortui in ipſo vtero ſunt, hi verò in ipſo partu morientur. Qui verò viui in lucẽ eduntur,
non ferentes ſubitam ad contrariũ tranſmutatioẽ, vel breui poſt tempore moriuntur, vel exiles atq; in-
ſalubres creati, vix in vita perdurant.
Aborſus triplex eſt cauſa, aut moles nimia, aot pondus aliquod, aut morſus. Moles, vbi amplius diſtẽ- Gal. lib. 3. de Na
di vterus non tolerat: pondus, quũ ſupra vires eius ſit, quod continet. Morſus, vbi vel humores qui prius tur. facult. cap.
in membranis cootinebantur, his ruptis in ipſum vterum ſunt effuſi, vel etiam totus partus corruptus & 12.
D putris, ac in noxiam ſaniem diſſolutus, vteri tunicam eius occaſione irritat, ac mordet.

Simplicia abortum facientia, ex Plinio.

Elaterium grauidis abortum facit, Plin lib. 20. cap. 2. Olympias Thebana, maluas abortiuas eſſe cum
adipe anſeris, Plin. lib. 20 cap. 21 Cypern fœtas fœminas quidẽ abortus facere non dubitat Apollodorus
lib. 21 cap. 18 Polio abortum fieri poto, lib. 21. cap 20. Portentũ eſt, qood tradunt cedri ſucco abortiuũ fie-
ri in Venere, antè perfuſa virilitate, lib. 24. cap. 5. Tantũ ineſt ſemini dracunculi virus, vt ulfactum graui-
dis abortum inferat, lib. 24. cap 16. Prægnans ſi edat onoſma, aut ſupergrediatur, aburtum facere dicitur,
lib 27. cap 12. Viperam mulier prægnans ſi tranſcenderit, abortum faciet, lib. 30. cap. 13. Si caſtoreum fi-
brũmve ſupergrediatur grauida, abortum facere dicitur, & perielitari partus ſi ſuperferatur, lib 32. cap.
10. Si prægnans radicem cyclamini tranſgrediatur, abortum fieri tradunt, lib 25 cap. 9. Neutra filica dan-
da fœminis, quoniam grauidis abortum, cæteris ſterilitatem facit. Plin. lib. 87. cap. 9.

GRAVIDIS QVAE CONVE-
niant, vel non.

CAPVT XXIII.

Nutricatus quo alenda ſunt grauidæ.

VTantur grauidæ à varijs ſymptumatis ſe præſeruandi cauſa præſenti commoditatẽ, in ambulatio- Paulus lib. 1.
nibus, alimentisq. haud nunium ſuauibus, vino giluo & odorato, inprimis aũt quinquenni, cæte- cap 2.

rũm potationi perpetuò non niſi mediocri indulgeant. Quippe hæc omnia tum ſuperfluitatũ ſaburram, A
tum crebram quoque vomitionem non dico compeſcere, ſed arcere etiam conſueuerunt. Atqui medicamentorũ in eadem affectione prouinciã pulcrè ſubeont, ſanguinalis herbæ, quæ πολύγονον Græcè vocatur, in aqua elixæ decoctũ potum: pariter & anethũ, radixq; pontica proſunt. Hæc indiſcriminatim tam antè, quàm à cibo, cùm prima, tum ſecunda menſa ſumi vtiliter poſſunt.

Aerem vtero gerens colat temperatum, pauco tribus primis menſibus vtatur exercitio, ſomno indulgeat modeſta, aluus ſit probè cita.

Clyſter.

Sio aluus aſtricta ſit, inijce clyſterem pulli iure, medulla caſsiarum ſaccharo & oleo concinnatum.

Purgatio.

A quarto menſe vſq; ad ſeptimum ſi materia turgeat, autore Hippocrate, medicamento non violento purgetur, verbi cauſa, caſsiæ fiſtularis medulla pulli decocto macerata, aut manna. Vel ex his addito ſaccharo & auro buccellatum catharcticum conficere potes.

Vena ſectio.

Quanquam Hippocr[illegible] Galenusq; dixerint, abortum pati mulieres vtero gerentes, ſi ſanguinem è vena miſerint: paſsim t[illegible]n video Medicos quarto, quinto & ſexto menſe axillarem venam, interdum medianam, & quam ſaluatellam vocant, audaciſsimè incidentes his quibus opus eſt: nec propterea perit fœtus. B

Cataplaſmata & emplaſtra.

Aegineta lib. 1. cap. 1. Forinſecus autem præcordijs œnanthem, ſylueſtris punicæ florem, balauſtium, cytiſi (aliàs cytinum) ac ſmyrnij comam, fœniculiq; ſemen cataplaſmatis modo applicare expedit. Neq; vel tantillum intereſt vtrunq; miſceas, cum palmulisne, an vino veteri, modò loco prædicto imponas. Oſtioli præterea ventriculi lancinationibus (quos καρδιωγμοὺς Græci nuncupant) aquæ calidæ potio, deambulationes tranquillæ, præcordiorumq;, quód è molliori lana cõficitur, * ſceparnon, ſæpenumerò ſuccurrunt. Si ex debilitate renum & ligaminum abortum metuas, poſt inunctiones ceratum iſtud deferat, quod ℞. Maſtiches ℥ s. ladani ʒ. iij. ceræ citrinæ ʒ. ij biſtortæ, galbulorũ cypreſsi, hypocyſthidis, acaciæ, ſanguinis drac. terræ lemniæ, roſarum rub. glebæ Armeniacæ ana ʒ. j. s. concinna ceratum oleo myrtino & terebinthina exceptum, corio imponatur.

** ſcepaſma id eſt, tegumentũ.*

Cæterùm ſi renes viribus ex frigore deſtituantur, loco prædicti cerati ſequens admoue. ℞. Maſtiches ʒ. vj ladani ʒ. iij. s. ceræ citrinæ, colophoniæ, picis naualis, ſtyracis ana ʒ j. s. galbulorum cypreſsi, menthæ, galangæ. galliæ moſchatæ, thuris, galbanes, gummi, myrrhæ ana ℥. j. s. fiat coratũ, addendo vbi opus eſt terebinthinæ, quantum ſit ſatis.

PICAE SEV MALACIAE ET FASTIdij curatio.

C

CAPVT XXIIII.

Faſtidioſas & ab edulijs appetitus auerſione laborantes, diuerſi generis dapibus veſci, amylo arido, hoc eſt, placentis, aut alijs nonnullis ex tritico eſculentis, genioq; liberiùs indulgere hortando reſtitues. Peculiariter verò & magnificè hæc grauidis conferunt, quę telluris glebã deglutire geſtiunt, quemadmodũ in malacia, quàm Græci κίτταν, id eſt, picam indigetant: quæ circa tertium à conceptu menſem ideo plerunq; ingruit, quod nequeat tum partus ob imbecillitatem, omne quod à locellis nutrimẽti cauſa recipitur, neq; conficere, neq; conſumere ſuperuacanea, ob eam cauſam, ac varia in ſtomacho retrimenta (quibus [illegible] Græcè nomen eſt inditum) veluti ſtrues congeruntur, vnde tam diuerſarũ, tanquam portentoſarũ rerum naſcitur prægnantibus appetitus: Verbi gratia, carbonum extinctorum, cretæ cimolię, & id genus innumerorum fermè: ex qua ratione nomenclaturam hanc id malum inuenit, ob picturatã illam ſcilicet eius auis varietatẽ, vel quod iſtiuſmodi affectus illam ſubinde auem impetat. Eſcæ porrò deſideriũ, exercitationes, & longiuſculæ peregrè profectiones reſtituunt. Quòd ſi quæ citra laborem in ocio degere aſſueuerit, hæc ſubitas motiones grauida haud commodè ſubierit. Prodeſt præterea cibum abhorrentibus nonnunquam acria quædam, præſertim ſinapi, deguſtare.

Gal. lib. 1. de ſym pto. cauſis. cap. 7. Prauas qualitates appetunt, quibus ventriculi tunicæ prauo aliquo excremento ſunt imbutæ. Atque D
conſueuit huiuſmodi affectus mulieres vitioſis humoribus refertas infeſtare, idq; quum vtero geſtant: vocatur pathos ipſum citta (id eſt, pica, ſiue malacia.) Appetunt autem maximè per hunc affectũ & acida & acerba, nonnunquã acria quoq; Interdum vel cimoliam terram, vel teſtas, vel extinctos carbones, aut alios huiuſmodi cibos abſurdos. Atq; complores earum huiuſmodi vitio laborant vſq; ad ſecundũ, ad tertium menſem. In quarto verò quieſcũt partim quòd vomitione vitiati humores expurgantur, partim quòd concoquuntur, vtpote exiguũ cibi tum ſumente muliere ob faſtidium, partim etiã quòd multitudo vacuatione ſit imminuta. Quippe primis duobus menſibus fœtus paucum ad ſe ſanguinem attrahit, eo quòd parũ adhuc auctus ſit, adeò vt ne fœtus quidẽ nominari tum debeat, ſed * cyema potius (id eſt, conceptus.) Vbi verò iam increuit, tum plurimo indiget alimento, atq; tum nõ id quod optimũ eſt è venis allicit: verumetiã quia maiorem alimenti copiã requirit, aliquid vitioſi ſimul attrahit. Ita fit, vt vniuerſum corpus & plethoricon (id eſt, plenum) eſſe deſinat, & minori humorũ vitio crucietur. At fœtus ipſe excremẽta quæ ab attracto redundãt alimento, ad duas reponit membranas. Quò fit vt ipſe quoq; & maiori humorũ vitio, & maiori intemperie infeſtetur, quandoquidẽ à vitioſo ſanguine alimentũ ſumit: niſi grauida mulier reſiduo, quo vterũ gerit tẽpore, optimis vtatur cibis. Malacia viris etiam nonnunquã accidit, quando ipſis quoq; vitiati humores ad ventriculi oſculum defluũt. Huiuſmodi ſymptomata circa alimenti appetentiã euenire ſolent. Fit faſtidium eadem, qua pica, ratione, læſo ore ventriculi in mu-

** κύημα.*

lieribus

A lieribus grauidis. Contingit autem propter vitioſos humores totum corpus occupantes tale aliquid accidere: verùm hoc cum horrore & febre patiuntur, & his diſtinguuntur à grauidis. Hæc Gal. in commentario 61. ſententiæ, quintæ ſectionis: Si mulieri ceſſent purgationes, neq; febris, &c.

Vnguenta.

Ventriculi in malacia ante prandium hoc inungito vnguine, pannum calidum ſuperponendo: ℞. olei ſpicati ℥ j. maſtichini, olei ex cotoneis ana ℥. s. friamentorum curallij rubei, caryophyllurum, mentæ ſiccæ, calami odorati, galliæ muſchatæ ana ʒ. s. cera excipiantur in * vnguentum. Si diſcutere cupis flatus, ilia & aluum inunge uleo lilino compoſito. Si renes ex calore debiles fuerint: ℞. olei myrthini ℥ j s. olei ruſacei, olei maſtiches ſucci plantaginis aut ſedi ana ℥. s. friamenti glebæ armeniacæ, terræ lemniæ, hurdei vſti, ſantalorum rub. acaciæ, fructuum myrti, hypociſthidis, fructus oxyacaothæ ana ʒ. s. cera excipiantur in vnguentum, addito pauco aceto. * vngentum.

Eclegmata & pulueres.

Diamargariton vtraque confectio. ℞. conſeruæ roſ. conſeruæ vtriuſqoe bugloſsi ana ℥. s. diamargariton ℥ iiij margaritarum ʒ. ij fragmentorum lapillorum precioſorum communium ʒ. j. corallij rub. ℈. ij. trita ſubtiliſſimè miſce, & cum ſerapio roſaceo addito auro fiat confectio, dato cochlear.

Si adſint flatus.

℞. Cinnamomi electi ℥. j. caryophyll. nucis moſchatæ, cardamomi aoa ʒ ij. zingiberis ℥. s. piperis ʒ. j.
B croci ʒ s. friato, & friamento ſaccharo miſto vtitor cum cochleari.

VICTVS CONVENIENS GRAVIDIS contra abortum, & aliàs.

CAPVT XXV.

ARnaldus Nouaoillanus hanc vini confectionem pro fœtu retinendo in vtero deſcripſit. ℞. Zingiberis, caryophyl. ana ʒ j. ſpicæ, piperis albi ana ʒ s. galangæ, aniſi, carei ana ʒ. ij fiat vinum aromaticum addito ſaccharo, quod diluatur aqua decoctiunis vuarum paſſarum aut glycyrrhizæ.

Caueat vtero gerens à labore, exercitio vehementi, ſaltu, tuſsi, coitu, balneo, frigore externo, ira, triſtitia, timure. vomitione forti, rebus acutis & amaris, vt ſunt cappares & oliuæ acerbæ, ab his quæ menſes cient, & abortum faciunt.

Si aliquid tamen ardenter deſideret, id non eſt prorſus denegandum, & ſi non conueniat.

Cibi booi ſucci exhibeantur, vinum propinetur odoratum, maturum, non album, ſed parum tendens ad fuſcum.

Vtatur fructibus maturis aſtringentibus, cuiuſmodi ſunt cotonea & pira, mala punica, nuces ponticæ toſtæ, caſtaneæ, limonium pomum, malum aureum, quod arangiam vocant Galli.

C Vitet porrum, allium, cepas, ſinapi, cicera arietina, petroſelinum.

Deferat precioſos lapillos, verbi gratia, ſapphirum, hyacinthum, corallium, * corneliam, adamantem, * turſeciam, &c. * Cornaelum. * Turciam, vel, Turceſiam.

CONTRA PEDVM TVMORES PRAEGNANTIVM.

CAPVT XXVI.

ADuerſus pedum tumores, præſentiſsima cum vtilitate, ſolaſtrum, quam aothyllidem vocant, io aceto maceratum & braſſicæ latioris folia, nec non & creta cimolia ex aceto illita, alumen pariter ex aceto, adhibentur. Proſunt item mala medica ſiue citrea, in aqua lauandis pedibus elixa. *Aegineta.*

Braſsicas in æquali vini & aceti quantitate coquito, & eo pedes tumentes foueto, aut emplaſtri modo imponito, vel cimoliam fabrorum ferrariorum aqua macerato, addito pauco aceto, & illinito. Vel roſaceo, aceto & cimolia ſimul confuſis pedes illine. *Arabes.*

Papyrus aceto ſoluta imponatur. Dracontij folia etiam admota vtilia ſunt. Vel foueantur pedes decocto ramenti corou ceruı aceto & vino macerati.

DIFFICVLTAS PARTVS, δυστοκία.

CAPVT XXVII.

D *Cauſæ.*

PArtuum difficultates tribus modis eueniunt, in prægnante, in fœtu, & in exterioribus. In prægnante, quum iraſcitur, zelotypia laborat, vel moleſtijs, vel alio affectu. Si meatum plus iuſto anguſtiorem habet, aut pioguiorem, tum primum parit, aut minimè amplam habet vuluam cõparatiooe partus. In pariente, quando abortum parit, aut gemellos, aut monſtruoſom quippiam: extrinſecus hyeme, aut æſtate ſopra modum vehementi torrentive, pariendi difficultas naſcitur, vel culpa parentis, vel culpa fœtus, vel chorij vitio (eſt autem chorion inuolucrum, quo partus in vulua parentis inuoluitur) vel per ea quæ foris accidunt parientis quidem culpa, aut propter craſſitiem & pinguedinem; aut ob arctam & exiguam matricem vniuerſam, aut ſi dolorum imperita ſit, aut timidiuſcula, aut ob animum puſillum; aut inflammationem matricem occupantem, aut aliud membrum, aut quocunque alio morbo affectam, aut ſuapte natura valetudinariam, vel viribus deſtitutam, extrudere fœtum non valentem; sùt ante legitimúm parturitionis punctum parientem. Item ſi os ceruicis vteri obliquum fuerit, aut eidem caro aliqua ob vlcus quod præceſſit adnata ſit. Vel quia puella citiùs quam par ſit parit, aut non conſueoit vtero gerere, vel quia annoſa anùsve eſt: nam annis confectæ difficillimè pariunt. *Gal. lib. defin. medic.* *Aegineta, lib. 3. cap. 76.* *Arabes.*

Culpa veró fœtus, vel quum ſupra modum ingens eſt, aut nimium puſillus, & nec magnopere ponderoſus, aut ampliſſimi capitis, aot monſtrum: verbi cauſa, biceps, aut mortuus: aut viuens quidem, ſed imbecillis, neque potens in lucem progredi; aut quòd complures partus ſortita ſit: quinque ooque ſimul *Aegineta.*

à quadam in lucem editos aſſerit Herophilus: aut quod non naturaliter diſpoſitus ſit fœtus, neque ad A

Partus figura. exitum quadrans corporis figura. Eſt enimuerò naturale fœtus in lucem edendi ſchema: primum quidem & præcipuum embryi ſchema in caput, manib. in femora diſpoſitis, porrectis & extenſis, & ne paululum quidem perperam declinans, ſed rectà os verſum caput porrigens Secunda verò fœtus forma, rectà in pedes, ne tantillum quidem ab eo tramite declinans, probatur. Præter hæc duo, omnia cætera in lucem edendi partus, præter naturam, ne monſtroſa dicam, exiſtunt ſchemata: vt ſi caput in dextram aut ſiniſtram vteri partem inclinat, vel ſi altera, aut vtraque manus exeritur, cruraque interius à ſe inuicem diducuntur: aut ſi fœtus altero pede prodit, altero interius retento: aut ſi duplicatus alicui vteri parti innititur. Vitio autem membranæ chorij puerperij difficultas ſit, vel quum non auellitur propter craſſitiem, vel quum, antequam conueniat, auellitur, ob tenuitatem & macilentiam: humore ſiquidem qui in vtero collectus fuit, vacuato, ægerrimè delabetur embryon propter ariditatem. Si quæ extrinſecus occurſant, in cauſa ægræ parturitionis ſunt, ſiue frigore condenſante, ſiue calore immodico diſijciente potentiam, aut alio quopiam euentu incurſante: cauſæ externæ ex parientis & aſsiſtentium ſermonibus cognoſcuntur.

Nota.

Debilitas quoque parientis, veluti etiam pinguedo, ex habitu corporis deprehenditur. Ex morbis etiam præcedentib. facilè in imbecillitatis cognitionem veniemus. Fœtus imbecillitas ex debili ac tarda motione cognoſcitur, qui ſi mortuus fuerit, à motu prorſus ceſſat, ventris frigiditas adeſt, atque dolor iuxta vmbilicum grauis, ſpiritus exhalatur fœtidus, faciei color prauus. Magnitudo fœtus ex parentum corporis conſtitutione, ac ventris parientis mole conijcitur. Craſsities ſecundę inde colligi poteſt, quod prædictorum ſignorum nullum adſit, & parturiens robuſta, facilisque fœtus motus ſit. B

Fuchſius ex Philonio.
Valeſci de Tharanta in practica. lib. cap. 20.

Præſagia.

Cap. 21. Vide prædictiones in capite de conceptione fœtus pręſcriptas Mulier poſt annum quintum & vigeſimum primo concipiens, difficulter pariet. Pinguis mulier ſicut difficile concipit, ita & ęgerrime parit. Si dolor ventris imas partes tentat. cum parientis virium robore, & nulla adſit anhelandi difficultas, in muliere temperaturæ & ætatis mediocris, bono eſt. Si dolor ad ilia & os ſacrum tendit, difficillimè pariet.

5. Aphor. 35. Mulieri quæ vterinis moleſtatur, aut difficulter parit, ſuperueniens ſternutatio, bonum.

Quæcunque vtero gerentes à febribus corripiuntur, &c.

Vide in capite de conceptione. Mulieres quæ in nauibus pariunt, mutos edunt Primiparæ, & quæ rariùs pariunt, plurimùm in partu & puerperio laborant: quæ verò crebrius pariunt, minus. Oſcitatio in enixu lethalis eſt. Plin. lib. 7. cap. 6.

PARIENDI RATIO. CAPVT XXVIII. C

Aegineta. OBeſam mulierem in lectulo pronam, hoc eſt, in caput propendentem, & vultu in terram deiecto figurare oportet, flectentem inclinantemve genua ad femora, quo vterus ad abdomen tendens, è directo oris ſit Digitis verò pinguedinibus, verbi gratia, butyro, oleo, axungia anatis, gallinæ & ſimilium, delinire os oportet, & ſenſim dilatare. Quòd ſi igitur aſtrictioni aut denſitati quaſiq; cuneationi difficultatis pariendi culpa imputatur, laxatione primitus ſuccurrito, infundens iugiter oleum dulce, & calidum, & elixationem fœnigræci, aut maluæ, aut ſeminis lini, aut etiam oua, laboris mitigandi gratia. Deinde pubem cum epigaſtrio & lumbis cataplaſmatis modo illinito cum ſemine lini, aut melicrato, aut hydrelæu, encathiſmatis præterea conſimilibus. Inſuper laxationes balneis aquarum dulcium moliri oportet, præterquam ſi febris, aut alia quæpiam prohibeat ocaſio: mouereque parientem lectica ſellave, in aere temperatè calido. Nonnulli verò concuſſionibus vehementibus ac violentis vtuntur, & ſternutamenta adhibent. Animo pauido exiſtentem, quaſique detrectantem hortari & animare decet. Inexpertam doloris partus admonere expedit, vt conſtanter ſpiritum contineat, & validiore niſu conceptionem ad os vteri protrudat. Porrò ſenſom non tentantibus odoramentis animo deficiens recuperanda & re-

Syncope. creanda eſt. refocillata verò mediocriter nutrienda eſt alimento haud multo, &c.

Quod ſi inflammatio, aut alius quiſpiam morbus vterum infeſtarit, huic etiam ex proprijs capitibus ſuccurrendum, ac proſpiciendum erit. Vbi infans prægmagnus fuerit, ea adhibenda quæ dilatare & laxare os vteri poſſunt. Vbi autem præter naturam conformatum embryon eſt, ſchematiſmũ naturalem reddito: nunc quidem impellendo, nunc verò adducendo, nunc flectendo, nunc verò dirigendo. Et ſiquidem manum prætendit, aut pedem, membrum apprehenſum arripere minimè oportet: magis namque obtruitur, aut debilitatis artubus impotens euadit, aut etiam frangitur interdum. Sed digitos ad humerum aut coxendicem fœtus trahendo, denuò prominentem infantulum in locum ſuum reducito. Porrò ſi cum oris vteri * compreſſione, totius infantis indecora fuerit figura, rurſum ab ore vteri in ſuperiora quamprimùm eundem attollito: deinde comprehenſum denuò in os ipſum dirigito. Si autem gemini aut terni, pluresve fuerint, ac ceruicem vteri obſederint, reliquos propellere ad fundum vteri oportet & eum qui magis paratus videbitur, prius educere, verùm cuncta paulatim, & * abſque partus ruptura facito, oleo perfundens locos. Oportunum porrò tempus ad collocandum in ſella eſt, vbi matricis oſtium apertum digito ſe offert, ac pars eius prominet. D

** ſphenoſi, id eſt, obſtructione vel impactione.*
** abſque offenſione facito. Cornarius: ſenſim, ac leniter, citra compreſſionem.*

Porrò ſi fœtus tunica, ſeu ſecunda craſſior fuerit, ac ſolidior quàm vt rumpi poſsit, diſſecãda erit. Quibus autem humor in tunicis contentus, ante congruum tempus effluxerit, ita aut loca exaruerint, ouorum albuminibus cum maluæ aut fœnigræci decocto excolato, aut ptiſanæ cremore tepido perfundemus. Verùm ſi non procedat, quòd infans mortuus ſit, aut caput nimis magnum, vel etiam aliam ob cauſam ad fœtus extractionem ſeu ſectionem, quam Græci * ἐμβρυουλκίαν appellant, veniendum eſt.

Fuchſius. Aegin. lib. 6. Aetius lib. 16.
** de qua Tetrab 4 ſerm. 4. cap. 23.*

PARTVS

A PARTVS IVVANTIA. Ex Plinio.

CAPVT XXIX.

PArtus putant ſemine cucumeris ſylueſtris iuuari, ſi in arietis lana alligatum inſcientis lumbis fuerit,
ita vt protinus ab ea eximatur & rapiatur extra domum ipſam, lib. 20. cap. 1. Bulbi hortenſes partum
accelerant cum ſapa, aut paſſo ſumpti, lib. 20. cap. 9. Secundos partus ciet apij ſemen, lib. 20. cap. 11.
Seſeleos folia vtilia ſunt, vt quæ partus adiuuent etiam qoadrupedum, lib. 24. cap. 5. Suffitu allij ſecun-
dos partus euocari exiſtimauit Hippocrates, libro 20. cap. 6. Cunilagu mollis, montana, ſerpillo ſimilis,
purgat à partu mulieres lib. 20. cap. 16. Dalion herbarius parturientibus ex aniſo cataplaſmata impoſuit
cum opio, lib. 20. cap. 17. Parere qooque facilius aniſum olfactantes Pythagoras docet, & ſtatim à partu
dandum potui * polenta aſperſa, ibidem. Conſtat parturientes folijs maluarum ſubſtratis celerius ſolui, * inſperſum potus polentæ inſtar.
protinus à partu reuocanda, ne vulua ſequatur. Dant & ſuccum maluæ bibendum, parturientibus ieiu-
nis, in vino decocta hemina, lib. 20. cap. 21. Caulis & folia œnanthes herbæ cum melle ac vino nigro po-
ta, facilitatem pariendi præſt[illegible]nt, ſecundasq́; purgant, libro 21. cap. 24. Sonchi ſuccus trium cyathorum
menſura, in vino albo & oleo calefactus, adiuuat partus, ita vt à partu ambulent grauidæ, lib. 22. cap. 22.
Palma ſuffitu partus extrahit, lib. 23. cap. 5. Sunt qui celeritati partus multum conferre putent, radice lau-
B ri acetabuli menſura pota in aqua, efficacios recentem, quàm aridam, lib. 23. cap. 8. Laurus Alexandrina
ſiue Idæa partus celeres facit, radice pota trium denariorum pondere, in vini dulcis cyathis tribus, ſecun
[illegible] iam pellit. Ibidem. Galbanum bibitur & in difficili partu fabæ magnitudine in vini cyatho, vuluaſ-
[illegible] conuerſas corrigit, lib. 20. cap. 5. Chamædaphne partus difficiles ciet in lana appoſita, lib. 24. cap. 15.
C[illegible]ro in limite abiecto, herbæ intus extantes decerptæ adalligatæque grauidis, partus accelerant, lib.
24. cap. 19. Diucles difficile parientibus ſemen fœnigræci dedit acetabuli menſura tritum in nouem cya-
this ſapæ, ad tertias partes bibere, vt qui biberint in calida lauarentur. Et in balneo ſudantibus dimi-
dium ex relicto iterum dedit, mox à balneo reliquum, pro ſummo auxilio, lib. 24. cap. 19. Betonicæ drag-
ma bibitur in vini cyathis tribus contra omnia vuluarum vitia, aut qoæ à partu fiunt ſecundas moran-
tes, vel partus emortuos, radices panacis appoſitæ extrahunt. Polemonia pota ex vino ſecundas pellit.
Centaurij maioris radix deraſa & appuſita extrahit partus emortuos. Præcipua dictamno vis eſt, partus
emortuos vel tranſuerſos eijcit: bibitur ex aqua foliorum obolo, adeò ad hæc efficax, vt ne in cubiculum
quidem prægnantium inferatur: nec potu tantum, ſed & illitu & ſuffitu valet. Pluribus autem modis &
ariſtolochia prodeſt: nam & menſes & ſecundas ciet, & emortuos partus extrahit, myrrha & pipere ad-
ditis, pota vel ſubdita. Secundas pota ciſſanthemos pellit. Mandragoræ ſuccus appoſitus menſes ciet, &
emortuos partus. Daucum & menſes & ſecundas potum facillimè pellit. Emortua ſcammonium pellit,
C potum vel appoſitum. Radix è geranio peculiariter ſecundis inflammationibusque vuluarum conue-
nit. Arteiniſiæ radix pota in tãtum purgat, vt partus enectos extrahat. Menſes & ſecundas ciet ramorum
artemiſiæ decoctum inſidentibus. Item foliorum pota dragma: Ad eadem omnia proſunt vel impoſita
ventri imo cum farina hordeacea. Anthyllides duæ vuluis vtiliſsimæ, torminibusq́; & ſecundarum mo-
re, in vino potæ. Radix verbenacæ pota ex aqua, ad omnia in partu, aut ex partu mala, præſtantiſsima eſt.
Partus accelerat ſcordotis pota, dragma ſucci in aqua mulſa cyathis quatuor. Dictamni folia præclarè
dantur ex aqua: conſtat vnius oboli pondere, vel ſi mortui ſint in vtero infantes, protinus reddi ſine ve-
xatione puerperæ. Similiter prodeſt pſeododictamnum, ſed tardius. Cyclaminos adalligata. Ciſſanthe-
mos pota. Item betonicæ farina ex aqua mulſa. Plinius, libro 26. cap. 15. Anagyri, quam aliqui acopon vo-
cant, folia difficulter parientibus adalligantur, ita vt à partu ſtatim auferantur, quòd ſi emortuus hæreat,
& ſecundæ menſesque morentur, dragmæ pondere bibantur in paſſo folia, lib 27. cap. 4 Paſtilli ex peri-
clymeno, reſoluti dati in vini albi cyathis tribus, partum iuuant, ſecundasque pellunt, libro 27. cap. 12.
Smyrnij radix partus adiuuat, & ſecundas pellit, lib. 27. cap. 13. Axungia è ſue quæ non peperit ſyncera,
partus in abortum vergentes nutrit, collyrij modo ſublita, lib. 28. cap. 9. Tradunt ceruas cum ſenſerint ſe
grauidas lapillum deuorare: quem in excrementis repertum, aut in vulua (nam & ibi inuenitur) cuſto-
dire partus adalligatum. Inueniuntur & oſsicula in corde & vulua perquam vtilia grauidis parturienti-
busque, lib. 28 cap 19. Tota oua adiuuant partũ, cum ruta & anetho & cymino pota ex vino, lib. 29. cap. 3.
D Partus euocat mẽbrana è canum ſecundis, ſi terram non attigerit. Cinis herinaceorum cum oleo perun-
ctorum cuſtodit partus contra abortus. Faciliùs enituntur, quæ fimum anſerinũ cum aquæ cyathis duo-
bus ſorbuere, aut ex vtriculo muſtelino per genitale effluentes aquas. Vermes terreni grauidis ſecundas
pellunt in paſſo poti. Inueniuntur & in gramine vermiculi, qui adalligati collo, continent partum, detra-
huntur autem ſub partu, aliàs eniti non patiuntur. Cauendum etiam ne in terram ponantur. Cochleæ in
c[illegible]o ſumptæ accelerant partum. Amphisbæna viua in pixide, etiam ſi mortua ſit, atque aſſeruata, partus
faciles præſtat. Anguium ſenectus adalligata lumbis, faciliores partus facit, protinus à puerperio remo-
uenda. Dant & in vino bibendã cum thure: aliter ſumpta, abortum facit Baculus quo angui rana excuſſa
ſit, parturientes adiuuat. Lapis aetites in aquilę repertus nido, cuſtodit partus contra omnes * partuum * al. abortiuum.
inſidias. Penna vulturina ſubiecta pedibus, adiuuat parturientes. Ouum corui grauidis cauendum con-
ſtat, quoniã tranſgreſſus abortus aſperos facit, lib. 30. cap 14. Cancri fluuiatiles ſi partus ſtrangulетur, poti
ex aqua auxiliãtur. Eoſdem recentes vel aridos bibunt ad partus continẽdos. Hippocrates ad purgatio-
nes mortuosque partus vtitur illis cum quinis lapathi radicibus, cum ruta & fuligine tritis, & in mulſo
datis potui. Ad ſecundas vti caſtoreo prodeſt, cum panace in quatuor cyathis vini. Mirum & quod de tor
pedine inuenio: ſi capiatur, cùm luna in Libra fuerit, triduoque aſſeruetur ſub diuo, faciles partus facere,
poſtea quoties inferatur adiuuare. Et paſtinacæ radius adalligatus vmbilico exiſtimatur idem facere,
ſi viue[illegible]ti ablatus ſit, ipſaque denuò in mare dimiſſa, Plin. lib. 32. cap. 10. Crudus braſſicæ caulis ſi edatur,

partus quoque emortuos pellit,lib.20.cap.9. Cichorium mulierum purgationibus quidem decoctum in aqua adeò prodeſt,vt emortuos partus trahat,lib.20.cap 8. Ruta fœminarum etiam purgationes,ſecundasq́ue,etiam emortuos partus,vt Hippocrati videtur,ex vino dulci nigro pota pellit,lib.20.cap 13 Menſtrum potum fœminas purgat à partu,ſed partus necat,lib.20.cap.14. Pulegium ſecundas & defunctos partus eijcit, lib.20.cap.12. Siſymbrium non edendum grauidis. niſi mortuo conceptu, libro 20. cap 22. quippe impoſitum etiam eijcit. Si emortui ſint in vtero partus, thymi decoctum in aqua ad tertias prodeſt,lib 21.cap.21 Anthemis pellit mortuos partus,lib.22.cap 21 Silphij folia ad expurgandas vuluas pellendosq́ue emortuos partus decoquuntur in vino albo odorato, vt bibitur mẽſura acetabuli à balneis, lib.22.cap.23 Noſtri herbarij partus emortuos ſaluia appoſita extrahunt,lib.22.cap.25. Vino cognata res ſapa eſt, muſto decocto donec tertia pars ſuperſit: ex albo hoc melius: ſecundas, partusq́ue emortuos trahit cum bulbis potum, lib.32.cap.2. Galbanum abortus non exeuntes trahit appoſitu vel ſuffitu,lib. 24.cap.5. Chamæpitis mortuos partus,ex aceto cocta potaq́ue,eijcere protinus dicitur, libro 24. cap.6. Herba ſabina partus emortuns appoſita extrahit & ſuffitu,libro 24.cap 11. Aron partus omnium animalium extrahit,lib.24 cap.16. Leporis iecur illitum cum croco & porri ſucco, vellere appoſitum, abortus mortuos expellit,lib.28.cap.19. Si mortuus partus ſentiatur, equi lien ex aqua dulci potus eijcit, lib.28. cap.19. Succida lana compoſita ſubditaq́ue mortuos partus euocat,lib.29.cap.9. A

Ex monumentis Arabum. B

Eligatur obſtetrix habens digitos protenſos gracilesq́ue, quibus oleo lilino illitis io debitum ſchema fœtus exitui paratus reponatur. Vtero gerens aliquot dieb. ante partũ crebriori exercitio vtatur, aliquando gradus deſcendat aſcendatq́ue, ſaltationes ante cœnam colat, deinde ieiuna tali luatur encathiſmate.

Inſeſſus.

℞. Altheæ cum rad. M.vj. maluæ, chamæmeli, ſertulæ campanæ, apij ana M iiij. foliorum lauri, lauẽdulæ ana M.ij. ſem. lini, fœnigręci ana ℔.ij coquantur, quotidie dimidia hora huic decocto inſideat mulier.

Vnguentum.

A balneo aut inſeſſu epigaſtrium & os ſacrum tali inungito vnguento: ℞. Olei amygdal. dulc. ℥.j pinguedinis gallinæ, olei lilini, mucoris altheæ ana ℥.s. cera alba excipiantur in vnguentum.

Potus.

Ab inunctione duo ouorum lutea ſpeciebus aromaticis ſequentibus conſperſa calidè potui dentur. Suot item qui vinum aromaticum partui proximis propinant.

Species aromaticæ.

℞. Cinnamomi ℥.s. caſiæ, aut croci, corticis caſſiæ fiſtularis ana ʒ j. ſabinæ, betonicæ, adianti, dictamni, fœnigræci, baccarum lauri, menthæ ana ʒ.s. oſsis ex corde cerui ℈. s. ſacchari ℥.s. in pollioem omnia reducito.

Eclegma. C

℞ Pharmacorum in ſpeciebus deſcriptorum & friatorum ʒ j. ſacchari ℔.s. ſaccharum artemiſiæ, apiaſtri ſucco, aut liquore ſtillatitio liquetur, & inde quadras pond. ℥. s. confice, dato quotidie quadram ieiunæ, ſubinde decocti præſcripti, aut vini aromatici cyathum dimidiatum propinato.

In hora parturitionis quid faciendum.

Aer parientis eſto calidus & humidus, pira domo (ſi quæ fuerint) abiiciantur Lapillos precioſos portet, quibus vis ineſt iuuandi parientes, puta Aetites ſiniſtro lateri adalligatus, Magnes in ſiniſtra manu detentus. Sortilegæ cacodæmonibus deuotæ ablegentur. Partum accelerant doloremq́ue mitigant laſpis, ſmaragdus, corallium, ſtyrax tritus & lana ſubactus, & peſsi modo immiſſus, cor gallinæ adhuc ipſa palpitante impoſitum, radix ocymi ſimul cum penna hirundinis, radix cyclamini, artemiſia, dracuntium genibus alligatum, penna ſiniſtra aquilæ, ſeu tota ala, aut penna vulturis parituræ pedibus impoſita, vnguis milui ſub laborantis interula portata. Ex roſtro porcino ſertum capiti imponitur. Quum dolores vehementiſsimos cum graui pubis poodere paritura crudeliter ſenſerit, retentum ſpiritum ſæpe inferiùs deprimat.

Cataplaſmata & emplaſtra.

Auicenna. Pedes cum contrito polypodio emplaſtrandi ſunt, venter totus artemiſia emplaſtrandus. Farctum internum colocynthidis ſucco rutę, & momento myrrhæ exceptum toti aluo emplaſtri modo imponatur. D

Per metrenchyten inycienda.

Chorio rupto ſæpe humores, qui partum ad exitum iuuant, defluunt, partu in locellis ſiccis remanente, tuuc iniice decoctum ſequens: ℞ Altheæ cum rad. M ij artemiſiæ M.j. fœnigræci, ſeminis lini ana ℥. iij. decem ficus ſiccas, coquantur, decocti ℥.iiij. adde olei lilini ℥.ij. moſchi gr.j.

Potus.

Potui dato colamentum aquæ, in qua hirundinis nidus maceratus ſit, verbenacam cum aqua frigida, adiantum cum vino, aut ſyrupo roſaceo, mentham, betonicam, chamæmelum cum aqua & melle, ramentum nucleorum dactylorum, fimum anſeris, falconis, aut accipitris cum dulci vino. *Vel*, ℞. Corticis caſsiæ fiſtularum ʒ.j. aut ij. pulueris dictamni, cum ſeminis lini decocto, quibus nonnihil cinnamomi ſemper adde. Medicamentum verò quod in vniuerſum omnes difficulter parientes iuuat, eſt hoc: ℞. cinnamomi electi ʒ.ij. myrrhæ, caſiæ ana ℈.j. ſuccini albi ʒ.j.s. vnà friato, de quo friamento in potu cum vino aromatico potui dato ʒ.j.

Catapotia & orbiculi.

Globulos ſequeotes ex eorum quæ partus accelerant decocto potui dabis ʒ.ij. ℞. Sabinæ ʒ.ij. rutæ ℈ iiij.

A ℈.iij.rutæ ſyluestris ʒ j.laſerpitij. ammoniaci,rubiæ paſſiuæ ana ℈.ij.rutæ ſucco excepto digere in catapotia. *Vel*, ℞. Ariſtolochiæ longæ,piperis,myrrhæ,æquas partes,rutæ ſucco,excipe in orbiculos.

Eclegmata.

℞. Myrrhæ, caſtorij, ſtyracis ana ℥.s. cinnamomi & ſabinæ ana ʒ ij. melle deſpumato excipiantur, & cochlear vouin cum ſeminis lini & iuniperi decocto ex vino calidè dato. Sternutameota proſunt.

SECVNDAE RETENTIO.

CAPVT XXX.

SEconda,ſiue chorion,eſt membrana totum ſœtum iouoluens,venis & arteriis contexta, duas habẽs tunicas,vel,vt alij volunt,tres,matricis venis arteriiſque cohærens,per venas etenim illas ſanguinẽ, quo ſœtus alitur,attrahit, per venam vmbilicalem ipſum adminiſtrando, per arterias item vmbilicales ad cor ſœtus reſrigerandum aerem tranſmittit. Mediante enim radice,& qui ab ea oriuntur villis capillaribus.planta ſolo connectitur,à quo alimentum per ipſos villos ſibi trahit, pari ratione fœtus per venulas in ſecunda ſparſas & arterias,quibus locellis hæret,ſuctu ſibi alimẽtum ſœtus capit.Eſt & ſecunda membranula à filio Albohali Arabe biles dictus. Item ab vmbilicali vena ac vaſe qoodã,per quod ſibi ſœtus vrinam mandat,ortum trahit,quod plicas (rugatæ veſtis figura) plurimas habẽs,ac anfractus,in qui-B bus vrina fœtus ad ipſum miſſa reconditur,ab vmbilico infra,fœtum ipſum totum inuoluit.Eſt & membrana tertia tenuiſsima,quæ ſœtui proximior protſus ipſum circundat,& intra ſe vniuerſum ſœtus ſudorem receptum ſeruat Prima igitur membrana & extima humores in locellis collectos à cõceptione, qui neque auctioni,neq; nutritioni ſœtus,ne ſœtui noceant, arcet,ſed inter locellos & hanc membranam ad partum vſque ſeruantur.& hæc ſecũda,ſiue churion dicatur, quæ natura aut obſtetricis digitis hora partus diſrumpitur. Secunda membrana biles dicitur,qua ab vmbilico partes fœtus interiores teguntur,rugoſa eſt,cauitates receptulaque habens,quibus detinetur humor erudens & aſper: verbi cauſa, lotium, ſudor.quandiu enim ſœtus in matris vtero eſt,vrinam emittit, per venam ab vmbilico pertingentem dictam membranam,& non per vrinæ meatus aſſuetos,ſiue naturales. Tertia membrana vniuerſum ſœtum tegit,& vrinam in bile membrana contentam,ne puſioni noceat,arcet,mollior quàm ſecunda membrana [illegible],ne detrimentum ſœtui inſerat:hanc obſtetrices poeri armaturam,Auicenna abgas,vocant.

Gal. lib.1. de Sem.cap.7.

Arabes.

Encharius. Rodio de partu hom.cap.1.

Secundam extrahendi modus.

Porro ſœtu excuſſo frequenter accidit, vt ſecunda in vtero firmiter adhæreſcat, quod vbi euenit,tum interdum os vteri apertum,interdum clauſum reperitur,ſecundinaq; ipſa nonnunquam vteri fundo adhuc coniuncta,nonnunquam ſeiuncta eſt. Si itaq; os vteri diductum fuerit,& ſecunda,quæ inibi relicta eſt,alicui parti vteri orbiculatim ac pilæ modo conuoluta inhæſerit,ſacilè educitur,manu ſiquidem ſini-C ſtra calida pinguique illita in ſundum demiſſa,ſecundam ſubalbentem extrahere oportet. Si autem fundo vteri ſit connexa,demiſſa ſimili modo manu calida,& pingui inuncta apprehenſam ſecundam trahemus,non tamen in rectum,ne vterus procidat, neq; violenter admodum, ſed leniter ac placidè primum in obliquom diducemus, huc atque illuc circumagentes: deinde paulò validius attrahemus, hoc enim pacto obſequuntur,& à connexu ſoluuntur. Quod ſi vuloæ os clauſum fuerit, perfuſionibus vtemur,& ſiniſtræ manus digitis leniter aperire,& paulatim dilatare conabimur. Quòd ſi non ſucceſſerit, mulieris pubi ſomenta,perfuſiones,vnguentaque emollientia & relaxantia adhibere conuenit. Si robuſta fuerit, eo tempore etiam ſternutamenta ex caſtorio,pipere & ſimilibus confecta naribus admouẽda ſunt. Hinc eſt quod Hippocrates 5 Aphor.49.ſic ſcriptum reliquerit: Vt ſecunda procidat,ſternutatoria apponito, & nares & os apprehendito.

Fuchſius lib 3. de med.morb. cap.64.

Eclegmata quæ cerebrum & cor confortant exhibeto:verbi cauſa,diamargariton,dianthu,pliris cum moſcho,potio moſchata.

Encathiſmata.

Inſeſſus ſunto ex ſoliis & ſurculis allij:aut ex chamæmelo & chamæacte. Linimenta,inunctiones, & portanda. Vide in capite de Difficultate partus. Os vteri illinitur croco & leporis coagula. Inungatur vterus oleo lilino,aut * ſambucino calido. Aegra cingatur ſenecta anguium. Coxæ adalligabis artemi-D ſiam aut abſynthium tritum.

Cap.27.

* ſambacino per a.in antepenultima.

Potiones.

Potiones deniq; aliquæ earum,quæ menſes prouocant propinandæ. Quæ quidem omnia primo,aut altero die peragenda ſunt. Vide potiones ſcriptas in capite de Difficili partu,& de Suppreſsis menſib.

Cap.27. & cap.3.

Bibendæ item decoctiones roſarum recentium, allij,artemiſiæ, ſaſeolotum rub.praſsij, altheæ, pulegij,dauei,mentaſtri,petroſelini,polytrichi, mercurialis,tubiæ qua tingitur,dictamni,artemiſiæ, polytrichi,petroſelini,marrubij mercurialis,abſynthij, pulegij,verbenæ,porri,rutæ, hyperici. Ad ſecundas, & partus emortoos extrahendum,ex Haly Abbate. ℞. Sabinæ,ariſtolochiæ, perpenſæ,acori partes æquas, [illegible]ta melle excipito,portio eſto j.ʒ.ij.ex lupinorum,mentaſtri & ſabinæ decocto. *Vel*,

Lib.8.pract. cap.27.

℞ Opopanacis,galbani,fellis bouis ana ʒ.ij.caſtorij ʒ j detur potui cum maratri & ſabinæ decocto.

Vir ſi colem iuniperi lachryma inungat,& coeat, exibit ſtatim fœtos & ſecunda. ℞ Sabioæ, lupinorum ana ʒ.j. myrrhæ opopanacis ana ʒ s. caſtorij ℈.s. in tenoiſſimum pollinem redacta potui dato cum braſsicæ & pulegij decocto.

Haly.

Suffitus.

Præterea ſuffitu vtẽdum,decoctis in olla artemiſia,iride,ſabina, pulegio,calamintha,& ſimilibus,olla ſellæ ſuppoſita,cui mulier veſtimentis vndiquaque circumſepta inſideat. Quia verò grauitate odoris & caput replet, & ſtomachum euertit, odoramenta iogiter ſuffigienda ſunt, quæ poſſint his malis aduerſari,& ſecundam ſubducere. Ad quos vſus excellunt cardamomum, bdellium,cum ſabina, thus, ſtyrax,

Fuchſius.

Auicenna. ladanum, agallochum, & huiuſinodi. *Vel,* Suffiatur ægra vngulis equi, aſinæ, capræ, ſtercore bouis, equi, columbarum fimo & aquilæ, porri ſemine, allio, picea, veratro candido, nigella, ariſtolochia longa. *Vel,* Rutam, praſium, & abrotonum, trita paruin dilue oleo lilino, ſerueant paululum, & mulier pannis tecta vaporetur. A

Peßi.

Peſſos concinnato ex allio, aſphalto, laſere, balſamo, ſtercore accipitris, galbano, gentiana, ſagapeno, ſcaminonio, bryonia, iride, nitro, dictamno, excipiendo ſucco artemiſiæ. ℞. Ariſtolochiæ vtriuſque, ſabinæ, naſturtij partes æquas, trita in pollinem bouis felle excipe in peſſos. At ſi ſecunda non obediat, dilaceranda non eſt: haud multis enim poſtea diebus putrefacta, & in ſaniem ſoluta excidet.

PVERPERAE CVRA. CAPVT XXXI.

SI peperit maſculum, 30 diebus lecto iacet: ſi fœminam, 40. Nonnullæ tamen ſtatim à partu reſurgũt. Cuius enim crudelis partus eſt, & cubilis exitus tardus, inprimis tenuem victum huic exhibere oportet. Symptomata à partu mulierem torquent, quæ proueniũt è ſanguinis ſuppreſſione, aut ipſius fluxu nimio, aut adſunt vlcera ex ligamentis ruptis. Ex ſanguine retento ſequuntur vertigines, animi deliquia, febres, & tandem omnes morbi, qui ſuppreſſos comitantur menſes. Si prædicta puerperam torquent, tunc ſtatim à partu ſaphena vena ſecanda eſt, modò vires adſint minimè ficulneæ. Sãguinis fluxus B ſiſtendus, vti dictum eſt, in menſium nimio fluxu: febres profligandę his, quæ de ſebribus libro peculiari dicentur. Dolores ſedãdi ſunt acopis, anodynis, cataplaſmatibus inunctionibus. Danda etiam potui tryphera magna cum opio ex vino. Si crudeliſſimo tentetur affectu, ſequentis eclegmatis ℥ s. aut ʒ. j potui dato cum artemiſiæ decocto ex vino calido. nam ſtatim dolorem ſedat: ℞. Piperis longi, ſeminis herbæ Apollinaris candidæ ana ℥ v. opij Thebaici, croci ana ʒ. ij. s. pyrethri, caſtorij ana ʒ. s. ammeos, baccarum lauri, cymini, fol. rutæ ſic. calamenti ana ʒ. j. s. margarit. hyacinthi ana ʒ. s. moſchi electi ℈. s. excipiantur melle deſpumato in eclegma, & ſeruetur ſex menſibus antequam quicquam detur.

MONSTRA. CAPVT XXXII.

Galen. libro definit. MOnſtra, vt aliquibus placet, fiunt propter inclinationem vuluæ. ſemen enim effuſum inæqualiter, mõſtra facit: ſic & plumbum calefactum, poſteaquam inæqualiter fuſum eſt, inæqualia facit ſimulacra. Monſtra autem defecta fiunt, quædam magnitudine, vt quæ magno ſunt capite prædita: alia paruitate, vt quæ parua habent capita: nonnulla abundantia, vt quæ ſex digitos in altera manu habent.

Marcel. Virgil. in Dioſc. lib. 4. cap 142. in lauro Alexandrina. Vidimus aliquando (inquit Marcellus) ex Gallia in Italiam aduectum hominis in natura Monſtrum, quod per vrbes ad ſpectaculum quæſtus cauſa à plerifque circumſerebatur. Id puer nondum plenæ pubertatis erat, cui ab interiore parte inter imum pectus & vmbilicum eiuſdem ſexus paulò minus quàm integer alius pendebat homo, alterius illius & integri, ex quo pendebat, tertia ferè pars, caput illi tantùm C & ſuperiores humerorum partes deerant, quæ veluti inſitione quadam in integro illo latentes, tam apta quo diximus loco coaluerant, vt ſine labore, vitæque tædio, duo ſimul paulominus quàm tota corpora in vno homine viuerent. Brachia incepta illi tantùm videbantur, reliquum vndique integrum corpus erat, quod ad alterius ſenſus neceſſitateſque omnes etiam moueretur. hactenus Marcellus. Hoc ego etiam vidi in Pandocheo quodam in oppido Caſtauarienſi Pictonum, quum tertium decimum ætatis annum agerem, anno à Chriſto nato, aut paſſo 1516.

Octauo die Februarij, anno Domini 1541. in caſtro diui Amandi Alliferi in ſolo Borbonico, ex iuuencula quadam mihi notiſſima natum eſt monſtrum, hominis effigiem à capite ad vmbilicum vſque referens, ab vmbilico infra, crurum pedumque, ac digitorum pedis loco ſubſtituta erat cauda ſirenum modo, pyramidali figura, in latum tamen pedis magnitudine deſinebat. Tinctum fuit hoc monſtrum Chriſtianorum lauacro, horamque à partu duntaxat vixit.

Alex. Bened. in Anatome. Vidimus (inquit Alexander) mulierem ſine brachiis natam, pedes pro manibus, ad nendi ſuendique artem habuiſſe. Eandem nos quoque vidimus in caſtro Amandino Alliſero, anno Chriſti 1540. nentem, ſuentem, pedibus (manuum vice) cyathum vini apprehendentem, & cultello panem ſcindentem, & bellantium more pedibus arreptis baculis tympanum bellicum pulſantem.

Plin. lib. 6. cap. 30. Ferunt ab orientis parte intima gentes eſſe ſine naribus, æquali totius oris planicie: alias ſuperiore labro orbas: alias ſine linguis: pars etiam ore concreto & naribus carens, vno tantùm foramine ſpirat, potumque calamis auenæ trahit, & grana eiuſdem auenæ ſpontè prouenientis ad veſcendum. Quibuſdam pro ſermone nutus, motuſque membrorum eſſe. Quibuſdam ante Ptolemæum Lathyrum Regem Aegypti ignotus fuit vſus ignium. Quidam & Pygmæorum gentes prodiderunt ante paludes, ex quibus Nilus oritur, Nomades cynocephalorum lacte viuentes, Olabi, Syrbotæ, qui octonum cubitorum eſſe dicuntur. Cynamolgi caninis capitibus. D

Plin. lib. 7. cap. 1. Iam in facie vultuque noſtro, quum ſint decem, aut paulò plura membra, nullas duas in tot millibus hominum indiſcretas effigies exiſtere, quod ars nulla in paucis numero præſtet affectando.

Iuxta eos, qui ſunt ad Septentrionem verſi, haud procul ab ipſo Aquilonis exortu, ſpecuque eius dicto, quem locum Geſclitron appellant, produntur Arimaſpi, vno oculo in fronte media inſignes, quibus aſſiduè bellum eſſe circa metalla cum Gryphis, ferarum volucri genere, quale vulgò traditur, eruente ex euniculis aurum, mira cupiditate, & feris cuſtodientibus, & Arimaſpis rapientibus, multi, ſed maximè illuſtres Herodotus & Ariſteas Proconneſius ſcribunt. Vide cætera apud Plinium lib. 7. cap. 2. Perlege librum cui titulus eſt, Omnium gentium mores, &c.

FINIS.

LVD.

A

LVD. BONACIOLI ENNEAS MVLIEBRIS,

AD *LVCRETIAM Ferrariæ Duciſſam.*

Nunc primùm ex vetuſto exemplari à mendis innumeris integritati & ordini reſtituta.

De Vteri partiumq; eius conſectione.

CAPVT I.

B MVNDVM in abſoluti orbis ſpeciem conglobatum, æterno ac irrequieto ambitu inenarrabili celeritate, atque incredibili concentus ſuauitate circumactum (quem vocula alia cælati argumento vetuſtiſſimi cœlum appellauêre) iure ſapientiores plusquam ſatis admirari, nemo quiſquam ibit inficias. Animantium autem in eodem natura, nullius propè partis contemplatione inferior cẽſetur. At omnium admirationem nouiſsima hominum compago, ſtructuraque inſigniter præcellit. Qoos cùm ſummo illi Opifici omniumque optimo Conditori indiuiduorum immortalitate impartire minimè placuerit, eoſdem tamen (generis miſertus humani) ſucceſsione quadam propagationeque ſpeciei æternitate donauit. Idipſum verò ſimilium procreatione humana fragilitas, auidaq; nunquam deſinere mortalitas (virilibus à Saturno cœli patris iamiam abſciſsis, in mareq; proiectis) maribus fœmellas ineuntibus aſſecuta eſt. Vt verò mulierum vterus, ex quo tam mirãda humani generis machina faberrimè ortum traxit, in ſupremam omnium admirationem animum non agat, fieri qui poteſt? Enimuerò natura rerum parente, ſexuum diſcrimine, alterum ab altero, quoad eius fieri quid interſtinguente. alter maris, fœminæ alter, nomenclaturam ſibi vendicat. Quandoquidem quæ animal gignere queunt, aut in ſe ipſa prolificam genituram, (qua ingeſta animalia conſtituãtur) mittere operæprecium ſit, fœminam quod in ſe, marem quod in alterũm profundit, antiquitas proculdubiò nuncupauit. Qió fit, vt rationis quidem diſcrimen ita exultet. At cũm & fa-
C cultate & munere quodam hæc, præter id, diſtinguantur: accommodato autem ad omnem officij functionem inſtrumento opus ſit, corporiſque partes facultatibus, earum inſtrumenta, accommodentur: ad prolis quoque procreationem & initium, partes aliquas eſſe accommodatas, easque inter ſeſe, quib. à fœmina mas differat, diſſentientes oportet. Nam & ſi de animali toto, mas aut fœmina dicatur, attamen non quauis ſui parte potentiaque, quin certa quadã virtute & parte, idem mas fœminàve cenſetur. Eiuſmodi verò partes, fœminæ quidem vteri & vuluæ, mari colei coleſq; ſunt. Quæ in humano ſanè genere formæ inter ſe longo interſtitio abſcedunt. Colis namque à vulua tantùm abeſt, vt eidem nihil contrarium magis eſſe videatur. Etenim contrà quàm colis planè formata eſt. Siquidem caua hæc, pubi ſubdita, ille foris propenſus ac prominens exiſtit Cæterùm homines aſsiduè (haud perpetuò) ſuos ſibi ſeruaſſe ſexus dilucidè liquet. Contrà nonnunquam conuariare ex fœminiſque in mares mutari (tametſi rarenter) neque dubitatum, neque fabuloſum eſt Probatiſsimorum namq; conſenſu mouemur. Proindeque puerilium hæc deliramentorum commenta eſſe (quanquam nihil adeò mirum aliud, quàm hæc placuiſſe Diis conſpicio) neutiquam exiſtimanda ſunt. In annalibus ſiquidem, Licinio Craſſo, Caſsio Longino Coſs. Caſini puerum ex virgine ſub parentibus effectum, in deſertamque aruſpicum iuſſu inſulam delatum, digniſsimos autores lectitaſſe compertum. Atqui Licinius Mutianus Argis viſum à ſe Ariſtontem, coi Areſtuſæ nomen prius fuiſſet, nupſiſſe etiamnom, mox & barbam & virilitatem ſuperueniſſe, vxoremq; fauſtè (vt fas eſt credere) duxiſſe, prodidir. Eiuſdem ſortis & Smyrnæ puerum ſeſe nouiſſé re-
D feri. Quin etiam illod ſatis mirari non queo, quod Plinios in Africa in marem commutatum, qui pridie fœmella fuerat, nuptiarum die, Lucium Coſsitium Tiſdritanum ciuem vidiſſe ſe affirmat. Eſſent & fabuloſa quoque nonnulla hac de re, quæ veluti expedientia præfari nos oportere, quiſpiam exiſtimabit, etiamnum ſi fide careant, quandoquidem admirationem impleant, multumque etiam quod vero ſuperſit cnnfiteri cogant: ſed ea conſultò atq; ex induſtria prætermittimus, tum ne in fronte polita, modum excedere videantur: tum etiam quia haud cuncta (quanqoam maxima qoidem, & ſi rara, circa hæc exiſtunt) miracula inſtituti noſtri deſcribere fuit. Quibus omiſsis, tanquam longo poſtliminio ad muliebria, quæ hominis inchoandi (cuius rationem aſsignaturi ſumus) dumicilia ſuot, genitalia reuertamur. quæ ideò prætulimus, quia iis commemoratis, non vteri tantùm, ſed & conceptionis pariter dignitas ac claritudo adſtruetur: quorum nobis partes partiumq; nomina, non vulgari modò, verùm & vetuſtis, & poſtea inuentis omni cura perquiſitis, cauſaq; ac rerum ratione ſimul eruta nunc tractabuntur. Nam eorum reſectionibus adiotegruin perpenſis, eo perduci videbimor, vt ſpectatæ illius procreationis cauſas & modum, ac denique quicquid de hac ipſa, quam quærimus re, edoctum nobis deprehenſumque ſit, in medium nos auſpicatius promulgaturos arbitremur. Principiò autem concinna ſerie, contemplatione hac nobis pars illa, quam pudendam appellant, tractanda ſeſe ingerit, offertqoe: qoæ non vel à valua porta; vel à volendu, eò quòd inſatiabiliter coitum velit, atq; deſideret (vt vulgus retur) quãtum mea fert opi-

Colis propriè haſta & ſuſtis ipſius membri.

Fœminas in mares mutari, & contrà.

Plin. lib. 7. cap. 4.

A. Gellius lib. 9. cap. 4.

Auſonius Epigram. 72.

Vulua

nio, vulua vocanda eſt. ſi eam paulò altius (vt perpenſio hæc barbarorum offenſam deprecetur) rerum A
luce repetita pandendam duximus: quando nihil quidem mihi vnquam potius fuerit, quàm vt huiuſce
obſcœnæ rei & ſingulas partes, & Latina illarum quæque nomina aperirem, quarum, vt aiunt, apud Græ
cos voculæ & tolerabiliùs ſe habent, & acceptæ iam vſu ſunt: at obſoletiora fœdioraque apud nos omni
fermè Medicorum volumine famineque verba inſolentiùs iactitantur, ne verecundiùs quidem loquen-
tium aſſuetudine quapiam commendata. Quò fit, vt explanatio hæc, & pudorem ſimul, & artis præce-
pta ſeruantibus, difficilis euadat. Neq; tamen ea res à ſcribẽdo me deterrere debuit, quandoquidem hoc
Os genitale. mihi curæ fuerit, vt vel omnia, quæ frugi accepi, comprehenderem. Porro muliebrem naturam, genitale
muliebre, os genitale, partem hanc pudendam nuncupari vidimus, cui carnis tuberculum hiulcum bifi-
dumq; puberibus maturitatis indicio, pube intectum honeſtatumq; prominet: in cuius medio tunicu-
ἀκροποσθία. lam vtrinq; adeſſe luce clarius eſt (hæc ipſa & Nympha & Cletoris vocitatur) qua equidem vulua intus,
Penis. ita vt in maribus pars penis, quæ glans dicitur, præputij tergore tuetur ac cuſtoditur. Quamuis Ariſto-
Lib 1. de hiſt. anim. cap 13. teles cutem eam, quam modò præputiũ diximus (etenim eo vocamento Iuuenali in Iudæos occentãte:

Satȳ. 14. *Nec diſtare putant humana carne ſuillam,*
Qua pater abſtinuit: mox & præputia ponunt.

nulla, vt reor, verborum nouitate, cognominaſſe fas fuerit) nomine vacare, totum quod ex ea cute glan-
deque cõſtat, præputium appellitans Theodoro interprete crediderit. Quòd ideò primum aures percu- B
Plinius. lit, in erroriſq; ſuſpicionem animum pepulit: quoniam Plinium totius latinitatis parẽtem, eam membri
partem nominitantem principia genitaliũ, non præputia appellitaſſe conſtat, iis verbis: Lino vel papyro
principia genitalium, femur medium, ad cohibenda vrinæ profluuia, quãdo ei quippe qui breuitati ſum-
mopere indulſerit, præcipua peculiariq; vſu vocula, id cùm facillimum, tum etiam, vt exiſtimo, elegãtiſ-
Hipp. lib 6. Aphor. 19. ſimum admodum fuiſſet. Dein quia Hippocrates ſententiarum verbis in Latinum ſermonem eodem au
tore verſis ſcribitur: Quum præciſum os eſt, & cartilago, aut genæ particula tenuis, aut præputium, nec
augeri, neq; coaleſcere poteſt. Qua de re, tametſi apud Graios vocabulo ea pellicula careat, quid ni apud
Latinos æquè vacare haud ſatis conſtat? In hac quoque parte verenda atque femoribus Veneris ſedem
poni in aperto eſt: pudendæ namq; partis attrectatione, vehemẽtem excitari libidinem quem latet? Hęc
Fœminarum cadauera prona, virorum ſupina in aquis fluitant. adeò aſpectu horrenda obſcœnaq; viſu cenſetur, vti defunctarum etiam fœminarum cadauera (earun-
dem alioquin pudori parcente natura) prona fluitent, quando virorum contrà ſupina, quippe quorũ na-
tura prona haud pudeat. Cui ſanè rei phyſicam (me iudice) rationem oppidò quàm ſuffragari patrocina
riq; clariſſimè dilucet. Nam mulierib. ventris alueum intercapedinemq; amplam, atue vaſtiorem admo-
dum, cùm ob viſcera, tum etiam ob grandiorem fœtum (ſi quando eas vtero graues fieri obtigerit) conti
nendum, prouidam conceſſiſſe naturam, vel re ipſa quiſq; (modò ne mente captus) compertum habere
poteſt: qui quum aqua per muliebre potiſſimùm genitale ingrediẽte, expleatur, turget, extuberat, ac de- C
niq; ad ſummum faſtigiatur. Et ob eam rem ſupinam partem, prona impendio grauiorem effectam, ſuopte
ingenio ſuoq; nutu, perinde ac ſi in lancibus æquato examine penderet, deorſum trahi, pręſertimq; præ-
ponderantibus ſubinde mammis eòdem decumbentibus, iure ubſeruatum eſt. Contrà, viris ampliore
ſpaciuſitate caueaq; neutiquam indigis, anguſtus perexiguusque venter eſt, qui etiamnum aqua ſupra
modum oppletus, & in certiorem faſtum erigat, & ſpinæ coxendicumque oſſibus (iis quidem validiſſi-
mis) minus proculdubiò liberet: quandoquidem nec prominens extet, neque mammillæ, quæ iis tan-
tillæ ſunt, ponderis quicquam penitùs afferant. Ex quo euenit, vti eorundem cadauera ſupina (vtpotè
quæ reſupina parte inſigni tantiſper pondere præſtent) præpote naturæ vi vrgente, fluitent.

Nympha. Mulierum verò ori genitali nympham vtrinq; admotam, rerum naturam eò progenuiſſe, quò primo
hoc munimento aera, ac cætera quæque extrà officere valentia, arceantur, credi par eſt. hæc itaque exti-
ma, ac omnium prima pars vniuerſæ plebis conſenſu ita diſpoſita eſt. Nobis autem intima penitioraque
diligentius admodum ſcrutantibus, ceruicis os aliquantò præſtantius, intra cletorem muliebri genitali
annexũ obiter occurrit: ſubinde ceruix ipſa, ceu pars finitima, quæ vuluæ canalis, & ab Ariſtotele etiam
matrix dicitur. Ab intimo qua vterus deſinit ore prolifico maris ſemini acceſſum præbens, aduſque mu-
liebrem naturam recto tramite protenſa ceruicula hæc inchoat effertur que. Verùm ob ſui conſtrictio-
nem in nonnullis mulieribus ad dexterum, in nonnullis ad læuum magis collabitur. At quoniam humi- D
di excrementi ſuo genitali ſexus vterque exitum ſubminiſtrandum habet, huic veſicæ foramine directo
peruius meatulus neruoſus cartilaginoſusque parte ſupera annectitur: quæ lotij à renib. ad veſicam per
venas, quas vreteres Græci, vrinarios meatus Latini cognominant, delati fiſtula, intra muliebrem natu-
Mulierum vrina cur cum ſtrepitu excernatur. ram ſita, nympha fatiſcente viſitur. hinc muliercularum lotium occurſante impetuque colliſa clerotide,
tunica magis quàm virorum inter mingendum perſtrepit. Etenim iter idem eſſe humidis excrementis
& menſtruis, vt fœmellæ omnes propè dixerim ſciolæ exiſtimant, quemadmodum lotio ac ſeminali re-
cremento, quadantenus in maribus minimè opinandum eſt.

Iis ſiquidem foramina duo, quorum alterum ad teſtes, alterum ad veſicam tendat, intra eandem ſemi-
tam conuia eſſe deprehenduntur. Sed veſicæ fiſtulæ foramen humidis recrementis, menſibus verò vteri
ceruix illi contermina in mulieribus, egreſſum ſuppeditat: longitudo cuius palma communi vſu conſu-
mitur: palmam hercule quatuor digitorũ ſpacium intelligi volo, vt ex Vitruuio architecto tertiu: Homo
ex ſex pedibus, cubitus ex ſex palmis & digitis vigintiquatuor, quæ ſanè magis minùſve ſecundum cor-
poris molem corrumpitur, atq; protrahitur. Amplitudo verò, quæ colem caplat, carnoſa admodum, car-
tilaginea, vt partus tempore fatiſcat, dilatetur plurimùm, atq; contrahatur, modicè obdura, ne tranſmu-
tationibus iis, paſsioni cuipiam obnoxia (quod alioquin facilè contingeret) euadat: proindeque vt con-
cubitus tempore genituram excipiens, tantiſper opportunè attollatur. Quandoquidem immodica mol
litie, partibus quibuſdam eleuatis, alteris conccidentibus, anfractus ſinuoſq; prolifici ſeminis ſitum ad
vuluæ

A vuluæ grandiorem ſinum tranſitum prohibentes, molitum iri cognitum ſit. Quòd ſi non celerrimè hauſtum fuerit, longiurem in ceruice moram trahens, ſpiritu gignitiuo ocyſsimè halante, genituraque tempore ſuo prorſus priuata, haudquaquam cuncipi poſſe ecquis dubitat? Incommoda ferè tondem immodica duricie acciderent. Huic ſphærica cauitas, irrugoſa eſt, vt penis ſub ingreſſu tentigine, oblectamenti cauſa, afficiatur: in cuius confinio neruoſa exilitas colligationibus, venulisque tenuibus ex adiacentib. particulis exortis diſperſa contextáve, minutiſsimis maculis interſtincta, inuenitur: quæ integræ virginitatis teſtimonium affert, hanc eugion, vel hymena vocitant, è qua coitu primo ſciſſa, cruorem emanare apertiſsimè conſtat. *Hymen.* Quæ tamen membranula non minus perinde atque cancellus quidam vuluæ oſtio obtenditur, quod poſt ceruicem mox ordinatur. Porrò nonnullæ ſubdolæ fallaciuſæque ſunt, quæ viciatæ genitalia ex pulicaria, pulegio, agno caſto, æquis portionibus, diſcocta aqua foueant: deinú contritum ex vino auſtero alumen, in lana naturæ ſublibient. *Virginitatem corruptam corrigentia.* Atque ita præſentaneis iis medicaminibus, poſt multos concubitus eas partes ſurrugantes, adeò callidè exilitates illas effingunt, vt inuiciatę rudioribus admodum appareant. Vteri itaque os (internum illud oſtium, qua loci deſinunt, & ceruix inchoatur intelligo) eatenus neruoſum exiſtit, quo excellentiori ſenſu coitus tempore ſummè oblectetur: *Vteri os.* modica duritudine affectum (ſimul atq; vterus ſeminis iaculationem intra ſe ſuſceperit, vniuerſum alueum contrahere, atque os ipſum ſigillare opus eſt) vt ob immodicam duritudinem vuluæ os haudquaquam

B conniueat, planè conſtat. Quin etiam immudica mollitia partibus aliis ſuper alias concidentibus in vterum oportuna genituræ ſubitio iaculatioque inhiberetur. Glandoſum inſuper eſt inſtar glandis penis mucronatum, foras in ceruicem inæquabili ſua turbinata facie, ad modum oris catuli recens editi prominens. Cæterùm vuluæ oſt. j atq; ceruicis creandæ ſoboli, nimia ſagina plurimùm obeſſe apertum eſt. Nam pinguedine iis, quæ ſupra modum vberes & impendio curatiures habitioresque ſunt, vuluæ os comprimitur, atque ſtipatur, quod Hippocrates ita prodidit: Quæ præter naturam craſſæ concipere nequeunt. iis vteri os ab omento comprimitur, itaque impleri donec extenuentur oon poſſunt. *Lib. 5. Aph. 46.* Quorum Poeta non ignarus de equino genere ita cecinit: *Virgilius.*

> *Sæpe etiam curſu quatiunt & ſole fatigant,*
> *Cùm grauiter tonſis gemit area frugibus & cùm*
> *Surgentem ad Zephyrum paleæ iactantur inanes.*
> *Hoc faciunt nimio ne luxu obtuſior vſus*
> *Sit genitali aruo, & ſulcos oblimet inertes:*
> *Sed rapiat ſitiens Venerem, interiusq; recondat.*

Licet alias quoq; cauſas, quibus idipſum inhiberi queat, quas etiamnum obſeruatio cumulatè deprehendit eſſe non ambigam, quas ſecuturus ſermo attinget. Deinceps verò vterus curioſius introſpiciendus eſt: *Vteri appellationes variæ.*

C quem nominibus aliis, vtriculum, vuluam, mulierúmve locos, ac matricem, meliorum conſenſu appellare liceat. Quod ſic Columella prodidit: Nam & octies anno pullos educat, ſi eſt bona matrix & item: Igitur cui placebit ſequi noſtra præcepta, conſideret oportet, primum quàm multas, ſecundum cuiuſmodi parare debeat matrices. rurſum: Sint ergo matrices robuſti corporis, quadratæ, pectoroſæ, magnis capitibus. *Plin. lib. 11. cap. 37. Matrix.* Quibus per matricem, fœminam, quæ fœtus gratia teneatur, nó vterum ſignificaſſe videtur. neutiquam tamen Columellam nomen id eam habere ſignificationem pernegaſſe exiſtimãdum, vtpotè à probatiſsimo autore Macrobio conceſſum. At pro toto partem poſuiſſe credẽdum, quod frequenter ab autorib factum fuiſſe reperies. Vter etiamnum pro vtero apud Ceciliũ legitur: *Nunc vter creſcit, non poteſt celari.* *Vter.* Sed de iis vocabulis hactenus. De re ipſa ita differendũ: oſsium quorundam prius digeſtione atq; poſitura conciſim commemoratis. Porrò ima ſpina (quam caudam appellitant) in coxarum uſſe deſinit, quod tranſuerſum longeque valẽtiſsimum, vuluam, veſicam, ſubrectum inteſtinum (quod longaonem, plerique aluum vocitant) tuetur: *Ima ſpina. Subrectum inteſtinum.* ab exteriore parte gibbum, ad ſpinam verò reſupinatum, à lateribus, id eſt, in ipſis coxis, ſinus orbiculatos obtinet, à quibus os (quod pectinem Latini, os ſacrum iuniores, me iudice, cognominant) ſuboritur: *Os ſacrum.* quod ſuper inteſtina, ſub pube tranſuerſum ventrem cõformat, in viris rectius, in fœminis in exteriora magis (quo ſecius partui impedimento ſit) recuruatum conſpicitur. Vteri itaque poſitura inter imam ſpinam & ſumen vltra veſicam, infra mediam aluum habetur. *Vteri poſitura.* Ab vmbilico enim paululúmve ſuprà ad ſuæ ceruicis initium vſq; extẽditur. Quare infra aluum ſitus. Tum

D à parte priore veſica eidem iuncta, præſertim verſus ceruicem: quandoquidè vuluæ amplitudo veſicam (tametſi hominis proportione, quàm cæterorum animalium amplior ſit) ſupereminet, qua parte ab eadem minimè tegitur, lateraliter coxarum oſsibus recuruatis, poſticè ima ſpina, ſubrecto intercedẽte inteſtino, circuitur: quod, ne facilè, homine iam inchoato, cùm intumuerit duriori materiei innixus, oblæderetur, veluti ſtramentum eſt, ſuper quod (ſpinæ, ilibus, * femoribusque validioribus vinclis annexum) ** fœminibusque.* non ad exteriorem magis ſiniſterioremve coxendicem conuerſum progredi, plerique rentur: at diligentiores, paulum ad dexteriorem coxam conuerti ſcriptitaſſe in apertu eſt. Quam illi regionem (vtpotè ad exercendam Venerem commodiorem) primam rerum cauſam ſummumque Deorum Iouem delegaſſe æſtimandum. Quin etiam vulua arteriis cordi: iecinori venis: cerebro dorſalique medullæ neruis: præcordijs item mammis, renibus, ventri, coxendicibus, pubi, cunctis iis vna committitur. Hæc in virgine admodum exigua viſitur. *Vteri quantitas & natura.* In euirginatis autem mulieribúsve, atq; viciatis (niſi vbi vterum gerunt) non multò maior quàm manu comprehendi queat. Verùm quantitas hæc ambigua indiſcretaque, ætate, temperatura, venereorum vſu, muliebrium profluuio, fœtura, & adhuc fœtuum vnà conceptorum oumero, corporis proceritate conuariaotibus, cenſetur. Atqui neruaceæ materia perſimili, pelliculoſa, quippe quæ ad puerperij vnius vel plurium magnitudinem extendi poſſet, verrucoſa cauitate, pollicari craſsitudine, conſtat. *Vteri membrana.* Locos etiamnum partibus duabus, extera ſcilicet membrana (iis operimento) obducta, atque interna tunica contineri, cuique vel ignaro obuium cognituque facile eſt. Tunicæ huic villi per *Vteri fibra.*

longum porrecti, quos medicæ rei Profeſſores longitudinales vocitant, inſunt: qui admodum pauci exi A
ſtunt, eó quód illis viri dũtaxat genituram, facillimum quidem attrahere, irripereq; neceſſum erat. Sunt
& villi per tranſuerſa ducti, tranſuerſales appellati, quos ſanè in hac ipſa redundare operæprecium fuit,
quandoquidem iis ipſis & iam rapta genitura detentum itura foret, ſimul & fœtus toto temporis tractu
à conceptione ad partum vſque. Quin etiam & illi in latum deductos (qui latitudinales nominitentur)
ineſſe liquet: quibus partus fœtura abſoluenda eſt. Etenim excretiua expulſoriaq; vis illis inſidens tan-
tiſper exercetur. Et ob eam rem ſi vterus duas eas partes complexus, in vniuerſum ſpectetur, quadran-
gularem orbiculatam figuram præ ſe feret: amplitudo cuius ad ceruicem cuanguſtatur, qua ſui parte ima
canalis effertur: ob id cucurbitæ vtrinque paulum depreſſæ ſarctè ſpecié repræſentant. At extima mem-
branula exempta, internam tunicam obſeruanter multoque vigilantius deliberare libet: cui ſinus Gemi
ni, alter dextra, læua parte alter, leuiter diſcreti ſunt, ad vnam vtriſque communem ceruicem coeuntes,
quo planicies quædam intus, ſemitæ perquàm ſimilis, ſeparat. Ij in animalibus cæteris, foras animal e-
dentibus, papillarum numero reſpondent: hinc antiqui vterum, matrices, perinde ac ſi duæ forent, ap-
pellauêre. In ſinu autem quolibet exigui tres ſcrobes, tum in medio vnus, rugoſitatibus duntaxat qui-
Vteri cellulæ. buſdam interſtincti, quę cellulæ à recentioribus cognominantur, triſtiùs confoſsi comparent. Vnaquæ-
Puerperij numerus. que inſuper foſſula, decem rugoſitates: ſeptuaginta conſurgent hinc puerperia, totidem ſimul concipi
poſſe plerique autumant. Nulla de caua ſeu ventrem habente (quam chilim vocant) recto viæ itinere ad B
Venæ vteri. vuluam vena obrepit: de aorta veró (quam corrupto vocabulo adhortam nominant) cóplures frequen-
aorti. tesque pertendunt. Cæterùm extrinſecus canalis parte ſuperna, qua vulua præfinitur, & ceruix inchoa-
Vteri teſtes. tur, vtrinque teſtis conſpicuæ magnitudinis cohæreſcit, vnus dextro, alter læuo lateri æqua ſorte credi-
tus, non minores multó iis, qui virorum ſunt, duriures tamen. Materia iis glandoſa eſt. Non etiam perfe-
ctè ſphærici, at ſicuti ſphæra ex vtraq; parte leuiter compreſſa extant, à marium teſtibus diſſidentes, eó,
quia intus matricis ceruici hærent. ex aduerſo maribus foris propenſi demiſſique geruntur, ij in conce-
ὄσχεον Scortum. ceptaculum vnum (quod ſcortum ſcrotumve noſtri, oſcheon Græci, imperitiores plerique perparam di-
dimum vocitant) conie ctos gerunt. Illæ duobus diſtinctis inuolucris obductos habẽt, quos ſolerti ſſima
rerum natura eo procreauit, vt ſalivalem quendam ſuccum, qui mulierib. oblectamini eſſet, molirentur.
Vteri cornua. ſupra hos deinceps binæ antennæ, lateri dextro vna, altera læuo admota, perinde atq; additamenta duo,
tenduntur, quæ matricis cornua nuncupant, propterea quód cornua duo ſuis proceſſibus dilucidè effi-
giare videntur. Etenim qua parte vtero annectuntur, pleniora ſunt atque craſſiora: tum ad ilia coxendi-
ceſque procedentia, minuuntur ac attenuantur. Quæ etiam dum venerea exercentur, vt ceruix & loci,
prolificæ genituræ helluones, inſigni tantiſper amplitudine ad eandem vorandam dehiſcant, protinus
Vaſa ſpermatica. ab initio extenduntur. Poſtremó ſeminarij pori fœmellis omnibus ad hunc modum digerendi ſunt. Ve-
nales gemini meatus de aorta vena, flexuoſis orbibus ad teſtes pertẽdunt, alij totidem à renibus eôdem C
deueniunt, ſed ij ſanguinolenti, illos quos mittit aorta exangues comparent. Qui omnes circùm duos
iam dictos teſtes progreſſi, ſeſe flectũt, mox cornua ſubeunt, ſubinde paſſim in tenuiſſimas fibras ſindun
tur, fruſtranturque: quarum pars maior, ramorum ſerie ſparſa, ad vterum deueniunt, ſubſtantiam pene-
Κοτυληδών. Acetabulum. trant, vti oribus earum acetabula efficiantur, quæ Græci cotylidones appellitant, quibos partus per vm-
Semen fœmineum. bilici radices (vt infrà monſtrabimus) vtero valentiſſimè committitur. E quib. genitalis quidam ſuccus,
craſſus, albus, oui candido liquori quàm ſimillimus, ad conceptum neceſſarius omnem plerunque citra
libidinem, partim in dextrum vulue ſioum, partim in læuum profuſus intus colligitur: nec minus ex eiſ-
dem menſtruæ purgationes prodeunt. Ex iis quidem rubentia membra, qualis caro eſt, ex illo vero, ma-
riſque genitura, ſolidiora, quę ſpermatica nuncupantur, conſtruuntur. Pars altera vuluæ internũ oſtium
adeunt: vnde inutile virus, ac viciato ſimile, quem ſuprà ſalivalem ſuccum vocabamus, incredibili (vt fa
ma eſt) voluptate exiliendo, ac per ſaltus haud ſecus quàm virile, prorumpit, tanto in pleriſq; impetu, vt
marium more longius proſiliat. Adeó quód intra vuluam omni quandoque voluptate intercepta, reſta-
gnat, magno naturæ abſcedens interſtitio. Hoc vtile, & ad prolis creationem neceſſarium Galenus, illud
inexpediens atq; irritum Philoſophorum princeps Ariſtoteles, cui Cordubenſis annuit Auerroes, aſſe-
uerat. Mox è tenuiſſimis his fibris, cùm per vterum, tum per vteri oſtiolum paſſim confuſis, geminę alte-
ra dextrorſum, altera ſiniſtrorſum, venæ repullulát, quæ internam abdominis membranulam (quam pe- D
ritoneum Græci, mirach Barbari nominant) ſubeuntes ad mammas, ſingula ad ſingulam ſeſe attollunt,
Obiectio. menſtruum ſanguinem concoctione in lac vertendum iis ſuggerentes. Cur autem vuluas mulieres om-
Cur vterus mulieribus intra corpus ſit: teſtes viris extra. nes intus gerant, viri contrà coleos foris, ſortè ambiges. Cauſa eſt, quoniá cùm quod gignitur, vtero con
tineatur, idque cuſtodiam, operimentum & inſignem concoctionem deſideret, quibus interior locus a-
ptiſsimus cenſetur, exterior veró corporis locus & algidus, & cuique offenſioni expoſitus, atque ob-
R. noxius magnopere extet, hinc vteri non modó mulieribus, verùm & animalibus omnibus intus ſunt.
Teſtes extrà in propatulo viris habentur: an propterea, vt rei venereæ impetum magis ſuſtinerent, mi-
nuſque proni fierent? an quia cùm iis quoque genitale ſemen perficere, atq; foras profundere opus fue-
rit, meatui per quem excernitur, perquàm proximi ſint oportet, quò minùs longiori itinere gignitiua ab-
oleatur, oblitereturque, ac prorſus irrita reddatur? At quoniam vt frigentes & gelidi retrahi, ac remittere
genituram queant, haud fieri poteſt. hinc operimento indigos cuteum velamen contegit. Eæ à nobis ho-
rum cauſæ aſsignatæ ſint, omiſſis quæ præter hæc ab Ariſtotele in ambiguitate iſta altius exordiẽdo ex-
cutienda reſponderentur. Non enim omnia Philoſophiæ penetralia in propoſito nobis eſt, in præſentia-
rum explicare. Sed peroportunè penis prius quam vterus nobis contemplandus protinus ab initio oc-
curriſſet, ne tanquam nimium curioſi aliena prius quàm noſtra exquiſiuiſſemus. Attamen quia nun niſi
de mulieribus (vtpotè quibus celebrãda generatio deſtinetur) inſtituti noſtri tractare fuerat: idcirco in
hunc vſque locum de ipſo verba facere diſtulimus. Cuius equidem reſectionem recenſere, conſultó'ne
verborum

A verbo[illegible]tate atque obſcœnitate caſtis ac pudicis aurib. execrabilis videretur) prætermiſimus. Et vt cætera reticeamus, hoc tamen vnum minimè prætereundum, ſilentioque inuoluendum duximus, ipſum quoque expediens atque neceſſarium ad auſpicaciorem generationem fore. Atque ob id quum plura homini ad vitam etiamnum neceſſaria membra inſint, hoc nihilominus ſolùm vſque eò huic gignendi vis inoleuit, membri nomenclaturam obtinuit, adeò quod quum abſolutè dicatur, membrum virile intelligi volumus, hoc ob fœcunditatem ei antiquitas iure tribuit. Vnde haud immeritò Priapo hortorum curam aſsignauère: quandoquidem horti (irrigui præſertim) cæteris agris perpetuò fœcundiores fertilioresque exiſtant. Qui ergo vuluę refectiones ac pleraque cognitu ſpectatiſsima diximus: idem quid in ipſo homine ad ſufficiendam prolem inſit, ceu in notitiam noſtram venit, ſubticebimus? quid ni? minimè. Quin omnem, quando ita decretum ſit, minorem gratiæ quàm ſcientiæ procreationis reſpectum habere, licet faſtidij periculum vrgeat, operam inſumemus. In quibus quidem fides tantùm autores appellet. Quanquam & nos ipſi proprij iudicij conſenſu ita eligere laborauerimus, potiusque rerum curæ, peritiorum more, quàm copiæ inſtiterimus. Magnus tamen hic profectò, ac longis anfractibus ambiguitatibusque fœtus in tempore nos locus inuitaret. Principio ex mulieribus, ex viriſque: cur nonnulli prorſus improles exiſtant, adeò vt priuatim quædam corporum diſſociatio & inter ſe ſterilis compareat: mox vbi ſeiuges cum aliis iunxère, & qui modicè quoque tum viri tum fœminæ conſtent, quamuis cum malè temperatis ſocientur aſſiduè gignant? & cur qui immodicè accommodetur, cùm obuerſis duntaxat coeuntibus ſobolem præſtent, alioquin minimè: cur etiamnum pleriſque iuuenta ſterilis: cur aliis quibuſdam ſemel in vita gignere detur? deinum ſterilitatis difficilisve conceptionis cùm cauſæ & indicia, tum potiſsimùm præſentiſsima præſidia commemoranda forent, ni id in eo volumine, quod de ægrotationibus à vertice ad vſque pedes per ætates accidentibus (quippe cuius locus ille ſit, edere quum iam cœperimus) conſtituimus munus ordinatius cohibiliusque aſſequi nobis reliquerimus. Atque quadantenus procedente famine obiter quoad opus fuerit, pertingemus. Illud quoque admonuiſſe perquàm neceſſarium mihi videor. Neutiquam ſingulis mulierum, vel etiam enixarum puerperarumque languoribus, quemadmodum aptè occurratur, inſtruere curæ fuiſſe, quo ſecius ob inſcriptionem admodum feſtiuiorem, gallinacei, vt aiunt, lactis hauſtum in opuſculo ſperare poſſe fortaſsis tibi tute ſuadeas. At prægnantium non vndique, quinimò quàtum res ipſa popoſcit à partu omnibus pene intactis (vtpote quæ alienis implicanda locis haudquaquam ſint) valetudinis auxilia, pariterque perquàm multa prorſus omittens, contraxi, ac ceu breuiario collegi. Qua in re ego nempe, non quæ vulgo populatimque agreſtis quiſque mouerit, ſed quædam (haud omnia veritus, ne admodum quàm externa, aut fortè inefficabilia fidem derogent) paulò obſuletiora nouitate in præſidiis præualente, ex locupletioribus impendiò ſolitiore diligentia hæc ſecuti paſsim excerpſi huc pertinet illa Hippocratis admonitio. Quæ longo tempore aſſueta ſunt etiam, ſi deteriora ſint, minus infeſtare ſolent, quàm quæ non ſunt aſſueta. Igitur ad inſueta quoque mutaſſe conueniat, inquit. At proculdubiò, quæ quotidie in vſu ſunt, prodeſſe quum opus eſt, æquè quàm nocere deſinunt. Maximum autem in iiſdem naturæ reſtat opus: quandoquidem prouentus tantùm adhuc quaſdamque ſummas tractare in animo ſit. Ne verò ſingulis, medica ſingula ſerie digeſta rebus contexeremus, iuſta præmonuit ratio. quoniam ad alios medendi deſideria pertinerent, longis vtriuſque dilationibus, ſi admiſcuiſſemus futuris, idque facillimè affuturum ambigi potuiſſet, nec tibi auguſtiſsimæ Duciſſæ, nec illis ad amuſsim ſatisfactum. At quo minus omnib. horum omnium ignari expertesque videamur, poſt hæc prima annuente cauſa, ſecundante, aſpirante, ſuis quæque partibus conſtabunt, poteruntque a volentibus iis, illa conferri, iungique. Sed iam cœleſtibus hinc auibus, ac felici afflatu, conceptionis reliqua inſtituto congruentia aggrediamur, à confeſsiſque, hoc eſt geniturìs & menſibus, vt obiter rebus præcipuis honos in primis habeatur, exordiamur.

2. Aphor. 50.

1 *Quónam vſu in abſentibus etiamnum Venus citetur.*
2 *Quid, quale, vndeque, prolificum ſemen.*
3 *Vnde menſtrua, quot annos mulieres, quotque mares nati hæc emittere incipiant, deſinántve.*
6 *Quibus virginitas deprehendatur.*
4 *Qua poſitura concumbendum.*
D 5 *Quibus præſidiis violatis ſuccurratur.*
7 *Qua digeſtione fœtus procreetur.*

Capvt III.

Nvnc de hominis generatione diſſerendum eſt. Quónam igitur pacto gignatur, quo etiam primò mouente, & quali materia id efficiatur procedendo explicare conabimur. Generationis namque (quippe cuius gratia ſint) marem & fœminam, vt retulimus, illa potiſſimùm principia quis ſtatuerit. Marem, vt quod motus ac generationis originem magna ex parte obtineat: fœminam, vt quòd materiæ. Hercule cum hac illum ad generationis officium iungi, idque ambobus commune eſſe in confeſſo eſt. Quam rem ita ſe habere præcipuè credes: ſi quid, quale, quemadmodum vndeque genitale ſemen fiat, intellexeris. Atqui quónam etiam tempore modoque ex mare ac fœmina prodeat, neutiquam latere oportet. Enimuero quòd pars ea de fœmina mareque ſecernatur, & in iis, atque ex iis ſecretio hæc fiat, ac ideo marem & fœminam generationis principia conferre, perſpicuum eſt.

Mas. Fœmina.

Quæ quidem ſecretio, vtrorumque coitu, in quo ſexuum permiſcentur confunduntúrque virtutes, planè abſoluitur, tanta tamque admirabili vtriuſque plerunque voluptate, vt etiam ſolo rei concupitæ conſpectu vir mulierque (voluptatis qua olim geſtirent memores) mirum in modum in Venerem agantur. Hæc autem à natura ita inſtituta ſunt, ne humanum genus periret. Namque ſi propter id, quòd mulieres vterum gerentes grauantur, parturientes perdolent, puerperij ſolicitudine enutrientes occupantur, ini-

1. Voluptas in Venere.

tum abhorrerent, genus profectò hoc terris ocyſſimè adimeretur. Ab anima autem hæc ipſa prodire ne- A
Accedunt 4. ad concubitum. mo diffitetur. Et ob id quatuor in cócubitu neceſſaria fore aſſeuerant: imaginariam cupidinem, affluentiorem ſuccum, ſpiritalem ſubſtãtiam, ac flatuoſam materiam. Primum à iecinore: à cerebro potiſſimùm
atque corpore toto ſecundum: tertium à corde, a calore humidum in flatum demutante, ad genitaliaque
dirigente, quartum prodire nunnulli tradunt. Quocirca cupedia ex deprehenſo rei concupitæ ac delectabilis ſimulacro concitata (quod inchoans primum eſt) protuberat vehementerq; gliſcit: demum inanem ſpongioſitatem, quæ in medio glandis colis comparet, cupidinis ſpiritus confeſtim ſubit: deinceps
verò vis alia, quæ huic obtemperat, genitalis ſeminis materiam deſcindens, ad ſeminarios meatus (peculiari titulatu excitatos) expellit: quó quum tetenderit, humoris portio calorifica cauſa fumigans, in flatũ
vertitur, quo genitalia extenduntur, virorum ſanè intumeſcunt, rigeſcuntque, fœminarum verò fatiſcũt,
atque extuberant. At mulierum minus quàm virorum genitalia afficiuntur multo enim flatu exiſtente,
penis perinde ac ſi eſſet oſſeus obdureſcit, quæ omnia etiamnum inuiſis abſentibusque euenire luce cla-
II. rius eſt. Seminis verò (cuius ſanè cognitio tùm ad plura loca, tum vel præcipuè ad hunc pertinet) materia, vltimi atque vtilis alimenti excrementum eſt. quum enim ex digeſto vlteriusque modo quodam concocto ſanguine pars quæque alatur, illud quidem ex eo quod membris apponitur, vnitur, atque prorſus
aſsimilatur genitura eſſe nequit: at quod ex eo iis membris ſuperfluit, quod vltimum in membra digeritur: expediens tamen, quandoquidem ſubſtantifici roralis ſucci ſuperuacaneum ſit, quod in membro- B
rum ſubſtantiam (tametſi aptiſsimum foret) demutatum non ſit, ob eam rem quod particulæ nullæ eo
indigæ extent, quippe quæ redundantem alimenti quantitatem hauſerint: id inquam iis opiparè altis,
quod ſupereſt cuncoctum recrementum, ſemen appellamus, quod à ſanguine nihilominus ſecernitur.
Incoctum verò aut vi emiſſum, quopiam venerea re ſupra modum abutente, cruentum admodum iam
huic prodiit, vt plerunque nos ipſi, ac præſertim dum hæc ſcriberemus & vidimus, & recurauimus. Ob
id corporis ſuperuacaneum alimentum eſſe planè conſtat, craſſum glutinoſumque generationi neceſſarium, quod ſolidiorum membrorum materia efficitur. Illud tamen primum de genitura maximę quæſtionis, ac penè incertæ quiſpiam dubitauerit. Craſſa albaque de homine prodit, mox refrigerata humens ad aquæ tum ſpeciem, tum colorem redditur. Etenim ea vel aqua, vel terra, vel vtriſque conſtat.
Porrò terra, aut aquæ terræque mixta, probabili ratione eſſe nequit: quandoquidem algore propè tota dixerim in humorem & aquam reſoluatur, atque à veritate eminus aquam duntaxat eſſe putaueris,
maximo argumento, quód aqua calore minimè craſſeſcit, frigore promptè congelaſcit. Ex aduerſo, ſeminale recrementum, è calido loco craſſum proficiſcitur, refrigeratum humeſcit. Verùm quoniam &
quæ ſpiritu aquaque conſtant, ceu ſpuma, non modó quæ præſumimus, & craſſantur & albeſcunt, quod
in pleriſque concuſſu attrituque, veluti oleo & id genus multis, conſpicere licet: ſemen quod neque aqua tantùm, neque terra aquæ terræq; mixtum extitit craſſeſcere nemo quiſquam miretur. Nam & ſpiſ- C
ſum & albore ſuffuſum, interno calore multum ſpiritus calidi continens exeritur: at egreſſum extempló calore euaneſcente, aereque inalgeſcente, humidum aereumq; euadit, quippe quum aqua, etſi quid
parùm terrenæ portionis obtinet, aere nihilo ſecius algidiore introcluſo remaneat. Igitur quatenus ſpiritus & aquæ commune eſt, inſtar eorum, quibus aeris plurimum immiſcetur, calore & albedinem dilucidè aperit, & craſſitiem contrahit: contrà algore, tepore ipſa halante, humeſcit ac liqueſcit. Neutiquam
congelaſcit aere incongelabili contento. Proindeq; huius geminas eſſe partes, diligentiores concordes
conceſſerunt: vna ſpirituoſa eſt, altera craſſa & tenax. Quæ ſanè (vtpote quę alimentaria ſit) ab ea potiſsimum parte, quæ alimoniæ principium exiſtat, quale iecur eſt, præcipueque ab caua eius vena (quippe
quæ materiæ illius inſignem atq; impendio maiorem copiam obtineat) proficiſcitur: quæ ſi aliquam ob
cauſam in ea defuerit. ex alijs, quæ abſcedunt, partibus trahitur, indicio eſt, emiſsionis rarditas. Ex corde
Oculi. quidem per arterias, ex iecinore per venas, ex cerebro (quãquam vberius) per venas arteriaſque, ſed ex
oculorum ſede potiſſimum, quæ omnium capitis locorũ maximè ſeminalis exiſtit: quod hinc diſcas licebit, quum per venereum coitum ipſa dũtaxat imminuetur, ac rei venereæ immodico vſu ocelli apertè languеant ſubſideantque, quando nondum cæterarum partium vires flaccent. Ex ijs, inquam, omnib. ad ſeminarios meatus, & ad coleos tandem defertur, in quibus diuinam illam generandi vim ſuſcipit. Etenim
vitalis geniture ſpiritus à corde deciſus teſtium virtute gignitiuus fit, ex quib. in viris ad colis fiſtulam, D
in mulieribus ad vuluæ ſinus ſuprà explicatos illa delabitur. Plurimà corporis proportione homo emittit. At qui natura humidiores, nec admodum carnoſi, candidiores etiamnum quàm fuſci, vberiorem reddunt. Illud quoq; æquè perpetuum eſt, protinus à coitu hominum virus, genituramq; omnibus albam
Herodotus, in Thalia; ſiue lib. 3. eſſe. Nec audiendus Herodotus, qui Aethiopes genituram atro colore promere, prodiderit: quandoquidem genitale ſemen album & craſſum (ſi integrum ſit) egrediatur. At tenue nigrumque totum foris efficitur: nunquam id gelu concreſcit, imò admodũ extenuatur, atq; (vti modò diximus) aquæ cùm ſubſtantiam, tum etiam colorem contrahit, calore contrà coit craſſeſcitque. Et quod de vtero iam aliquandiu in
Ariſtot. lib. 3. de hiſt. anim. cap. vlt. eo immoratum defluxerit, id craſsius prodit. Cuius in aqua rectà ratione experimento fœcunditas ita
Fœcundi ſeminis probatio. probatur. Quod enim infœcundum eſt, quàm ocyſsimè diffuſum per ſumma innatat atque exoleſcit, fœcundum in imum deſcendit, delabitur atque ſubſidit. Quocirca cùm & maribus & fœmellis duplex ha-
Semen duplex vtriq; ſexus. beatur: ſaliualem ſuccum vnum appellant, inutile atque improle, ad oblectamen duntaxat à natura molitum, quod in viris eodem propè dixerim itinere, quo & fœcundum progreditur: in fœminis vteri ceruicem per tenuiſsimas fibras adit, quod quum emittunt, mira voluptate afficiuntur, quod non perpetuò
in prolifici emiſsione ſed plerunque euenit: hinc complures & vidimus & audiuimus, quæ omnem citra libidinis voluptatem oblectationemque conceperunt. Alterum ſemen Galenus cognominat tale,
quale anteà diximus, quod ad vuluæ ſinus deuenit. Sed quonam viris mulieribusque ætatis ſuæ anno
hæc accidant exponendum eſt. Mares primùm parte plurima anno ſuæ ætatis bis ſeptimo peracto, ge-

A nitale ſemen ferre ſimul & pubeſcere incipiunt, non ſecùs profectò quàm ſtirpes ſemen laturæ. pri-
mum florentes, qoos hirquitallos iure vocitauére. Vox etiam per tempus id io aſperiorem inæquabilio-
remq́ ſunum (quanquam nondum grauant) demutari perpenditur, neq; enim acuta, neq; tota æquabi-
lis, ſed incontenns & aſperis fidibus (qood caprire denominant) perquam ſimilis exiſtit, idq́ ijs qui ve-
nerea exercere incipiunt potiſsimùm incidit, ijs oanq; in virilem ſonum vox tranſit. Mamillæ etiamnum
eo tempore exurgunt, & genitale nõ modò magnitudine, verùm & ſpecie proficit. Fœminis inſuper per
id tempus genitura, & qui menſes vocantur magna ex parte erumpunt. Vox in grauiorem mutatur. De-
niq; quũ acutioris vocis quàm mares ſint, tum natu minores acutius elidant, vt puellæ quàm pueri acu-
tius, ac prætcrea, quàm viri, & mulierea quoq; viris acutius, perpetuò ſequitur. Eodẽ tempore ijs mam- *Ne mamillæ ex-creſcant.*
mæ protinua extuberant: quas vbi perpetim ſtare deſideraueris, leporini grana nouem fimi propinabis.
Coagulum eundem præſtat vſum. Eaſdem fœminæ ſuis ſanguine circumlitas minus creſcere autumant.
Si etiamnum per id tempos (vt plerunq; fit) doleant, aſinini lactia potu efficaciſsimè mulcentur. Ouo-
rum perdicis putaminum cinia cadmiæ mixtus & ceræ ſtantes mammas ſeruat. Perdicisq́; ter ouo cir-
cundatas (ridiculo quo nullum reperiri poſsit maios) plerique nequicquam inclinari putant. Squatinæ
illitæ creſcere mammas non patiuntur. Cicuta à virginitate illita eoſdẽ præſtat effectus. Vtriſq; infœcun-
dum nempe ſemen ad annum vſq; ter ſeptimũ eſſe proditum eſt, mox prolificum exiſtere. At exigua im-
B perfectaq́; iuniores gignunt. Simul atq; ter ſeptimũ annum adimpleuerint, oportuna ijs generatio eſt:
quanquã natu minores (tametſi parturitione uehementius laborent) facilius concipiũt. Non increſcere
etiã poſt tertium partũ tradunt. In Indiæ gente fœminas ſeptimo ætatis anno peperiſſe, & itẽ alias quin-
quennes cõcepiſſe lectitaſſe meminimus. Sed in Italia eo quẽ diximus anno parte plurima & concipiũt *III.*
& menſtruæ purgationes prodeunt, quæ ſanè ex partibus quæ ſupra infraq́; renes, ex lũbis etiamnũ per
minimas deductas venas ad vuluæ acetabula permeãt: Ex venis quoq; duabus ſecundũ os pubis iuxta
vrinæ exitũ, ac parte ea qua improlis fœminarũ genitura mittitur, erũpunt. Duabus nanq; venis, maiore
atq; aorta fiſsis, tenuiũ multitudo venarũ in vterũ deſinit, quibus vberiore alimonia expletis, naturaq́;
præ ſua frigiditate concoctricis facultatis indiga, eam concoquere copiã nequit, ob id in venis excremẽ-
tum fiat, quud per tenuiſsimas venas exundando ſuperet, neceſſe eſt. Idipſum verò ex venis, quippe quę
ob ſui tenuitatem atq; anguſtiam, exuperantiam cootincre non valeant, in vterum transfunditur: itaque
affectus hic veloti mariſcę, aut alia quævis ſanguinis profuſio eueniet. Paucis menſibus ſingulis, vno in- *Menſtruum in-crementum.*
termiſſo, plurimis menſtrua mouentur. Cum ijs etiam quibus breui temporis tractu (hoc eſt biduo aut *Ariſtot. lib. 7. de*
triduo) profluunt facilius: quibus in longum prutrahitur difficiliùs agitur, quippe quę tantiſper grauiter *hiſt. anim. cap.*
laborent, alijs nanq; vniuerſim, alijs paulatim, cunctimq́; perpurgatiu hæc fit. Attamen omnibus æquè, *a.*
quandiu virus defluxerit, corpus grauatur, ſanguine, tum ob diutinã in vuluę riuulis labem, ſatia ſuperq́;
noxio, tum ob integri menſis affluentem exaggerationã, vberè ſupraq́; modum excreto. Hinc vtero gra-
C ues, tametſi ad vtriculum, nihilo ſecius quam in illis menſes permeent delabanturq́;, quia tamen nec vi-
ciatus admodum coinquinatusq́;, nec cumulatus: at ſenſim & in horas pedepreſsim (quo fœtui alimen-
to ſit) ſecernitur, torqueri cruciariq́; natura non patitur. Inter omoes verò conuenit, aſperrimam eius
profluuij primis annis virginitatis reſoluta vim eſſe. Compluribus etiã coitus cupidine, qua vel iuueni-
lis ætatis ratione, vel quia luogo tẽporis ſpatiu Venere abſtinuerint, tenentur, ſæpe ter menſe donec cõ-
ceperint, menſtrua citantur, vteri deſcenduot, quo peracto aſcendũt, & ſuo ſitu conſtituuntur. Concipe-
re autem mulieribus à muliebriũ profluuio auſpicatius ſuapte natura contingit. Quę verò ijs carent, ſte-
riles propemodu degunt. Verùm fieri nil prohibet, vt etiam citra eorum profluuiũ nonnullæ concipiãt,
quibus tantum humoris colligitur, quantum ijs quæ purgentur intus reſtare aſſolet: licet ijs non tanta
copia, vt & foras proluere queant, adſit. Sunt etiamnum, quæ dum menſes prorumpũt (poſtea concipe-
re nequeuntes) conceptioni obnoxiæ ſint: vtpote quibus vulua cõtinuò à purgatione adobruta concre-
taq́; perſtet. Nec deſunt quibua etiam vtero grauibus vſq; in poſtremum diem menſtrua prodeant, quæ
& paruã & minùs vitalem & imbecillam, atq; valetudinariã procul dubio prolem edunt: quando quidem
puriore eorum parte puerperium ali, nemo quiſquam inficiatur. Etenim cùm duæ horum partes ſint al- *Menſtruus ſan-*
tera quæ expediens cenſetur, eo potiſsimùm, quo mulier vterum gerit tempore, quæ in partus altionẽ, *guis, & eius vi-*
partim abſumitur, partim ad mammas pro lactis generatione tendit: pars altera, inutile (eo quo anteà di- *rus.*
D ximus modo erumpens) excrementum eſt. quo nil facilè monſtrificũ (vti ad noxiam rea medicatiſsima
transferatur) magia reperitur: quandoquidem illius ſuperuentu multa aceſcant, fruges contactæ ſterile-
ſcant. nouella vitis in perpetuum lædatur, ruta, hedera inſitaq́; illico emoriatur: hortorum germina exu- *Plinius & Soli-*
rantur: fructus arburum, quibus inſedere, decidant: floribus coloa adimatur: & quod nos ipſi diligenter *nus Polyh. cap.*
obſeruauimus ad prodigiurum miraculũ accedens, rubri fuci, quo mulieres propè omnes vtuntur, exi- *4.*
mia claritudo, à fœmina in mẽſtruis, vaſe in quo aſſeruatur tacto cominus, perturbatur. Quinimò ab ea-
dem lapideo, in quo conditum iturus eſt vaſe, quum penè deferuere cœperit, vix contacto turbidiorem
admodum prodire, nullumq́; in poſterum claritudini locum fore, quotidiano experimento compertum
habemus. Speculorum fulgor aſpectu ipſo hebetetur. Ferri acies, vti in tonſorum cultris, eboriſq́; nitor
præſtringatur. Apum aluei (ijs namq; tactis has fugere certum eſt) intereant. Æa etiamnũ ac ferrum ru-
bigo & graua odoris virus cõtactu prorſus corripiat, ac eò magis, ſi decreſcente luna id acciderit. Æraq́;
dirus odor protinus corrumpat. Atqui in rabiem eo libato canes agãtur, inſanabiliq́; veneno morſus in-
figatur. Proinde aqua potuq́; à canis morſu formidato (vt aſſolet) tali lacinia menſtruo tincta, calici tan-
tum ſuppoſita, eum metum (illa Cirǽcorũ ſympathia pręualente) inter omnes confeſtim diſcuti conue- *Συμπάθεια*
nit: cuius etiam tanquã exitialiſsimi formicis minimo animali ſenſum ineſſe ferunt. Fila quoq; contactæ
feſtia ne igne quidem, qoo cuncta, vinci, vina concoquantur nigreſcere. Bitumen in Iudæa naſcens vna
hac vi vltrò ſuperari. At quanquã dę hac violenti multa diximus, alia non minus ex ipſia menſibus dira

& infanda priſci vaticinantur. E quibus commemoraſſe non pudeat, in lunæ ſoliſue deliquio ea vi con- A
gruente, irremediabilé fieri. Nec ſegnius & ſilente luna fœmineos maribus exitiales atq; peſtiferos coi-
tus eſſe. Purpuras ab ijs eo tempore pollui. Et ne ipſæ profectò fœmellæ ſuo malo immunes euadant, ab-
ortum illiti menſes, aut omnino prægnante ſupergrediente, cient. Equæ vterum gerentes tactæ, quin
& aſpectu prorſus quamuis procul viſæ, ſi purgatio illa à virginitate prima ſit, in virgineáue ætate ſpon-
tina, abortum ocyſsimè perpetiuntur. Aſinas etiamnum tot annis non concipere, quot contacta hordei
Quæ in ſanguine menſtruo remedia.
grana mulieribus adederint, prodidêre. Attamen & tanto malo remedia ineſſe pleriq; aiunt, quæ hoc lo-
co recenſuiſſe venia fuerit. Podagras, ſtrumas, parotidas, panos, ſacros ignes, furunculosq;, & epipho-
ras illini earum mulierum tractatu, leniri, compertum eſt. Rabioſorum canum morſus, & tertianas, quar-
tanasq; febres, menſtruo in nigri arietis lana, argenteo brachiali incluſo, aut veſtis omnino ita infectæ
portiuncula acu vel licio brachiali inſerta, diſcuti. Demum tertianis & quartanis ægri plantas ſublini,
multoq; efficaciùs ab ipſa muliere etiam ignoranti, efficacisſimum eſſe. Quartanas coitu, incipientibus
** fortè ciminorum.*
duntaxat menſibus finiri nonnulli ſpopondêre. Quorum cinere iumentorum omnium addita * cami-
norum farina ceraq; vlcera ſanari in confeſſo eſt. Ea etiamnum roſaceo mixta fronti illita capitis, fœmi-
narum præcipuè, dolores interſedare. Et quod dictu admodum mirum eſt: Mulieribus in menſe connu-
datis, iam primum grandines turbinesq; contra fulgura abigi, ſicq; cœli violentiam auerti, autumant.
Menſtruo non ſilente luna, nudatis ſegetem ambientibus erucas, ac vermiculos ſcarabeosq;, & noxia
quæque arceri atque decidere. Proindeq; ob cantharidum numeroſitatem, eas retectis ſuper clunes ve- B
ſtibus per media arua ire, in Cappadocia inuentum. Alibi nudis pedibus capillo cinctuq; diſſoluto ſer-
uatum. Cauendum verò ne id ſole oriente (ſemente alioquin areſcente) moliantur. Id quoque conue-
nit, quo nil equidem libentius crediderim, tactis menſtruo poſtibus, irritas magorum artes (vanisſimi
Quo tēpore mēſes incipiant.
vt æſtimare licet generis) factitatum iri. Cæterum nullo perpetuo circuitu menſtrua deſcribuntur. Qui-
buſdam enim ſæpius menſe, quibuſdam nonnisi tricenis diebus, alijs trimeſtri ſpatio, ſicut aliquibus
nunquam fiunt. Attamen menſe (veluti decreto exonerandæ mulieris veſtigali) decreſcente [illegible] recta
ratione) aſsiduè vtero nulla vi ſeminis prorſus occupato) moueri tendunt. Mulierum nanque corpora,
continente aere frigidiore effecto inalgeſcunt magis, menſium autem coitus ob lunæ defectum, [illegible]gi-
diores eſſe ecquis dubitat? Itaque vt menſium fines quam media frigidiores euadant fit. Igitur poſtea-
quam alimentum in ſanguinem mutatum eſt, menſes eo quem modo diximus circuitu moueri conten-
Menſtrua alba.
dunt. At ſi illud haud concoctum ſit, ſenſim aliquid ſubinde ſecernitur. Quamobrem [illegible] menſes
vocitantur, paruis adhuc & puellulis proueniunt. Porrò vterque hic recrementorum ſece[illegible] n mo-
dicè fit, integra ſeruat corpora. vtpote quæ ab excrementis exquiſitius perpurgentur, quæ ijs, vt ægro-
tent, cauſæ efficiuntur. Sed ſi vel non fiat, vel immodicè fiat, grauior apprimè iactura euenit: aut enim
5. Aph. 57.
ægrotationes ſuperueniunt, aut emarceſcit extenuatq; corpus, Hippocrate tradente: Si menſtrua im-
Quādiu prolificū ſemen maris.
modicè fiunt, morbi accidunt: & ſi non fiunt, morbi matricarij accidunt. Ad ſexageſimum ſanè mares
plurimi gignunt, quem ſi exceſſerint, ad ſeptuageſimum vſq; procedunt. Et iam apud quoſdam aduſque C
annos ſeptuaginta, & ſeptuaginta & quinq; (quanquam ignobiles) vulgaris reperitur generatio. Alios,
perpaucos tamen, & non niſi valentisſimos, annos octoginta natos ſobolem procreaſſe repertum eſt.
Plinius lib. 7. cap. 14
Quin etiam Maſiniſſam regem poſt octoginta ſex annos filium quem Metymathnum appellauerit: Ca-
Mulieres quādiu fœcundæ.
tonem Cenſorium octogeſimo exacto è clientis ſui filia Salonij, generaſſe clarum eſt. Mulieres verò ad
quadrageſimum quintum magna ex parte fœtificant: at paulo ætate progredientes eff[illegible]e degunt. & ſi
nonnullæ annos ſexaginta natæ, validiores tamen, pepererint. Inuentam nihilominus mulierem, cuius
primò genitus vltimo genitum, quadraginta annorum ſpacio excelſerit proditum eſt. Quare quum æta-
tum diſcrimina ad ſobolem congignendā nonnihil (vt retulimus) conducere aperta ratione conſtiterit,
nihil tamè quicquam adeò conducibile aliud, quam vterum ad modicum redactum modum, corrogata
5. Aph. 61.
Hippocratis ſententia, in hunc modum præſcripta, liquidò perſpectū habebis. Mulieres quæ præhumi-
dos habent vteros concipere nequeunt: quæ etiam frigidos ſpiſſosq; habent nō concipiunt. fœtus enim
extinguitur: nec non ſicci & admodum calidi concipere non poſſunt, genitale enim ſemen corrumpitur
ob inopiam alimenti. Quæ autem ex vtriſq; modicè temperatos obtinent vteros, eæ valent fœcundi-
tate. Ob has quippe cauſas nonnullæ partus haud vnquam perferūt, quales ſi quando medicina & cura
(quæ multiformis eſſe quit) vicère, fœminam ferè gignere eas compertum eſt. Pleriſq; ſemel in vita mu- D
nus hoc conceſſum eſt: quę ſi, cùm parere deſierint, leporis conceptum vteru exemptum manderint, re-
ſtibilem fœcunditatem afferre tradunt.

Conceptum accelerantia.
Conceptus accelerant vaccinum lac potum: aut quini ſepteniue vermes terreni epoti: cochleæ cum
croco impoſitæ: fimum accipitris in mulſo potum: & à purgatione fel caprinum inſperſum, & per[illegible]s
Plinius lib. 30. cap. 15.
oua ſi ea ſorbeantur. Setæ ex cauda mulæ ſi vincti inter ſe in coitu colligantur, inuitas concipere co[illegible]
in Arcadia vinum quod fœcunditatè fœminis importet fieri dicitor. At, quod admodum ſpectatius eſt,
Vt mas gignatur.
ſi leporum vuluæ in cibis ſumantur, mares concipi putant. hoc & teſticulis eorum & coagulo profici.

Atq; ſi vituli carnem cum ariſtolochia naſſatam circa cōceptum manderint, mares parituras promit-
tunt. Sterilitatem ob partus vexationem fieri certum eſt: hanc ſelle taurino, ad peſerpentium, ærugine,
Generatio quomodo fiat.
addito melle, medicatis locis ante coitus, emendari putant. Ijs ita prælibatis paulò altiùs redorſi, [illegible]am
bene miroq; deinceps ordine generationē, ipſa rerum natura reddiderit, curioſius intelligendum. Pro-
lem ſanè paraturos puellæ non modò ætatem vterumq;, vt paulò antè ſanximus: ſed & Veneris ap[illegible]e-
tentiam & corporis poſituram ante omnia intueri oportet, quando ſingula hæc magnas, neque ignobi-
Conceptum iuuantia.
les, neq; dubias hac in re interpretationes habeant. Ob id viri potentem, viroſamq; ſibi quemq; parare
operæprecium eſt: cui equidem (ſi fortaſſe in coitu pinguiorem ſegnioremq; nouerit) xiphij ſuperior
ex vino radix potui vtiliter datur, & item quam cremnon agrion nuncupant, ternis obolis aut drachmæ

pondere

A pondere. Orminos agrios cum polenta contritus, orchisq; herbæ, ſerapiæ ac radix maior, ſeu, vt aliqui
perhibent, tenuior, in aqua dragmis duabus pota, atque ſatyrion eundem præſtant vſum. Erithrocuco-
nis radix manu retenta, concitatricem vim habere plerique putant, ac magis adeò in vino auſtero bibita
dragma. Tithymalli etiamnum ramorum medullam habentes ad Venerem agi pronioresq; fieri pro-
dunt. Prodigioſa admodum autores, alioquin graues, non minus circa hoc tradidêre: ſeptuageno coitu
cuiuſdam herbæ (cuius vocamentum ſpeciemq; negauerint) contactu libidinem durare aſſeuerantes.
Cochlearum fluuiatilium carnes ſale aſſeruatæ ex vino epotæ: erythini quinque commanducati Vene-
rem ſtimulant. Iecur ranæ dryupetes & calamytæ in pellicula gruis: crocodylli maxillæ dens brachio,
vel hyppocampus, vel rubetæ nerui, dextro lacerto, ſingula hæc ad alligata mirè concitant. Hyenæ ge-
nitale ad ſexus ſuos in melle ſumptum, etiamſi viri mulieris coitum oderint. Roſtrum ſcinci & pedes in
vino albo poti efficaciſsimè veneris cupiditatem accendunt. Vtique cum ſatyri & erucæ ſemine ſingu-
lis dragmis omnium, ac piperis duabus admixtis, ita vt paſtilli ſingularum dragmarum bibantur, per ſe
laterum carnes ubolis binis cum myrrha & pipere pari modo potæ, efficaciores ad idem creduntur. Coi-
tus ſtimulat fel caprinum illitum: medullæ ſuum hauſtæ, ſeuum aſininum, anſeris maſculi adipe permix-
to illitum, equi à coitu virus. Teſticuli equini aridi, vt potioni inſeri poſsint. Dexter aſini teſtis in vino
potus proportione, adalligatúrue brachial: eiuſdem à coitu ſpuma roſaceo panno collecta & argento in-
B cluſa, vt tradunt. Salpæ genitale in oleum feruens ſepties vrinare iobent, eoq. pertinentes partes perun-
gi, alij cinerem ex eodem bibi: vel tauri à coitu urinam, lutoq. ipſo pubem illini: Veſpertilionis ſangui-
nem flucco collectum capitiq; ſuppoſitum, mulierum libidinem mouere: aut anſeris linguam, in cibo
potuue ſumptam prodidêre. Horum hercules ad propudia prubosàmue molliciem viros ad immodi-
cam aut certè obſcœnam Venerem mulieres pleraque procitare, vetuſtiores extra omnem furtunæ
aleam promiſere. His ita peractis mas & fœmina concumbant, in cuncubitu fœmina capite paulùlum IV.
demiſſo, coxendices clunesq; elatiuſculas habeat, feminibus laté pateſcentibus: & reliqua ſecundum *Quæ circa concubitum obſeruanda.*
naturam fiant, donec vir tandem genitale ſemen ante vuluæ oſtium emittit, cui ſpiritacea ſubſtantia
(quem gignitiuum appellant ſpiritum) permiſcetur atque coofunditur, quæ inquam nihilo ſecius at-
que humiditas expellatur oportet: tanto ſeminis humiditatem peruincens: quanto ocyus egeritur ef-
ferturq; longius: nihil enim procul ſine ſpiritali violentia proijci poteſt: fœmina eodem tempore omni
plerunque ſine libidine per vuluæ acetabula genituram (quam fœcundam diximus) in vterum demit-
teore: quandoquidem ſine maris ac fœminæ emiſsione concipi impoſsibile ſit, ſine voluptate veró fœ-
mellæ fieri quidem poteſt, ſi locos turgeat, & vulua propiùs oſtium deſcendat: Quanuis magna ex parte
ſic accidat, vt vtrorumque oblectamento id agatur. Maris autem profuſio non intus (vt quidem opi-
nantur) fit (os enim vteri anguſtum eſt) ſed ante oſtiulum, quo & fœmina ſuccum illum nihil ad conce-
ptum conferentem ſecernit: in quibus quidem excretionibus pari fermè voluptate mas ac fœmina af-
C fici ſolent. Viri autem fœcundum ſemen ibidem profuſum, intus ab vtero (ſi quidem calidus, & modi-
cè temperatus ſit, ſi oris labra tactu aſperiuſcula & hærentia, ſi etiamnum tenuiora ſint: Quandoquidem *Conceptus ſigna.*
ad conceptionem ita ſeſe commodè habeant) auidiſsimè rapitur. Indicio eſt quod locus qui modò ma-
debat, reſiccatus mox perſentiatur. Quòd etiam quàm prucaciter inhiat, hinc diſcas licebit, quando *Auerroes. 2. Coll. 10.*
puella ſolo balnei ingreſſu vtero graui inuenta ſit, ſemine quod à viro prius in aquam defluxerat ſitien-
te vulua hauſto. Cæterum per id tempus virginitatis nodo nexuque dilaniato, cruentus (à menſtruo *De eugio rupto curá.*
ſanguine eo diſsidens, quod viuidi hic coccioi coloris eſt, ac eo duntaxat, quo penis vteri ceruicem
aſperiuſculè violentiusq; ſubit momento parcè proruinpens, è diuerſo menſibus decolorationibus
turbalentioribusq;, vberius ac longiore temporis tractu delabeotibus) ſuccus integræ virginitatis in-
dicium, interſtillat. Ceruicula intumeſcit ijsq; plurimum dolet, eóq; magis, eugio grandiore mentula
vi defracto, atq; oſtiolo iuſto plus paſſo laxatoq; fiunt hæc. Porrò tumores & dolores, roſarum myrtil- V.
lorumq;, ac maluæ, & pulegij decoctum inſidentibus commodè demulcet: aut defrutum roſaceo addi-
to. Subinde omphacio ex olea adhuc alba nun ex druppa (ita vocatur priuſquam cibo matura ſit) vtpo-
te quod deterius eſt, expreſſu, ceruicis oſtium ac verenda perungenda ſunt. Omphacium hoc ab illo
colos interſtinguit, quoniam hoc viride eſt, illud quo autores vti ſæpius iubent, candidum hinc multo-
rum imperitia, atque ægrorum iactura non parua, eo primò omnes ferè abutuntur. Dolore interſedato,
D vbi res ipſa vrgeret, cerata in lana arundinis internodio oportunæ idoneæq; craſsitudinis obducta, co-
alitum diſiunctarum partium molientia ferruminantiaq;, quuad occalluerint imponantur: hæc inuiola- VI.
tæ coitum perpeſſæ præſentiſsima præſidia cenſentur: quam ſi ante concobitum, tanquam nimium cu- *Virginitas quomodo noſcenda.*
rioſi internoſcere velimus, qoo minus vafræ omniumq; malitioſiſsimæ mulieres, quippe quæ ſingula
talia altu ad integrum plerunq; cōminiſcantur, nos falſos habeant, id nobis virginitatis argumentū fue-
rit. Quòd perlucidum ijs ac tenue lotium, ſubſtrepitu perinde atq; acutiſsimo (quoniã per anguſta exi-
tus datur) ſibilo vt fiſtula impendio deductiore emicans longius admodum excutitur. Quin & edoctæ
obſtetricis contuitu hymē (ſi caſta ſit) facilè decernitur. Cruoris quoq; delectus (quos pauló antè mō-
ſtrauimus) indicio ſunt. Gagates etiamnum ſuffitus odoris ſpiramento fauces naresq; non attingente:
& potus ſi præſentē mictum non cieat (muliere alioquin ſuffitū perſentiente, cominusq; potu mingen-
te) virginitatem eximiè deprehendit. Quo modo & corruptarum pudicitiam magnetem obdormientis
capiti ſuppoſitam, pudicam ad mariti complexū quam mox compellentem, adultera è thoro præ nimio
ſimulachrorum pauore excidente, planè aperire autumant. Quamubrē ſummo ſtudio vterus, qui conci-
piat, vel natura vel arte præparandus eſt: quod ſi ne concipiat facere libuerit, contrà agendū eſt. Nam ſi *Viter lubricus, vt ſemē illabatur.*
labra læuia craſſaq; ſint haudquaquam commodè vſum præſtant. Ob id oonnullæ pridie, quàm concu-
boerint, vt ſemen delabatur, vuluæ ceruicē oleo iuniperino, aut ex ceruſſa thureue excipientes, oleo ce-
raq; adiectis illinere aſſolēt. Araneus phalágij nomine eſt, lanugioosus, grádiſsimo capite, quo diſſecto in

tùs vermiculi duo inueniri dicuntur, qui mulieribus ante ſolis ortum ceruina pelle illigati, ne concip[illegible]at A
VII. mirè præſtare creduntur: vis ea annua eſt, quam ſolam ex omni atocio dixiſſe fas ſit, quoniam aliquarũ
** Si Plin et aliis genitalibus credimus.* fœcunditas liberis plena, tali * venia indiga eſt. Sed ſimul ac genitura intra ſe vterus traxerit, vniuerſum
alueum, ſe ſupra ſemina duo colligens, ac vndiq; ea comprehendens ita contrahit, vt nulla penitus, ſiue
multum ſiue parũ ſeminis iaculatũ fuerit, vacuitas relinquatur, atq; adeò os ſigillat obſepitq;, vti etiam-
num deductiſsimi corporis acies neutiquam ingredi queat, quod Hippocrates (quem ceu alterã rebus
5. Aph. 51. humanis lucem Deus dediſſe videtur) ita prodidit: Quæ vterum gerunt ijs vulua ſe comprimit: Apud
me hercules tractatu ipſo antiquitatis admiratio creſcit, quantoq; maior dicenda harũ rerum copia ſug-
geritur reſtatq;, tantn magis priſcorũ in inueniendo curam, in tradendo benignitatem adorare venera-
riq; ſubit. Nec dubiè ſuperata hoc pacto etiam rerũ ipſius naturę munificentia (modò hæc humani dun-
taxat operis inuentio eſſet) facile videri poſſet. Nunc verò aut eam ipſam denrũ fuiſſe, aut certè homine
etiamnum inueniente, diuinam, eandemq; omniũ propè dixerim parentem, & hæc ita fabricaſſe, & mon
ſtraſſe oſtendiſſeq; nullo vitæ miraculo maiore (ſi verum fateri volumus) credi par eſt: quando alia via
Formatio fœtus. ad hæc adeò exquiſitè peruestiganda nulla relinquatur. Æternum quæſo deorum ſit munus iſtud. Quũ
autem ſeminalia recrementa in vtero conſtiterint, atq; intra ſeptenas horas ſui poſt iactum in effuſionẽ
relapſa neutiquam fuerint (quibus calor tantam talemq; habens motionẽ & actionem ineſt, quanta mo-
dice ad quamuis corporis partem accommodetur, quòd ſi rem quæ fit vel excedat vel deficiat, aut dete- B
riorem, aut læſam & mancã, ſimiliter ijs quæ foris igne ad cibum aliũmue vſum coquuntur, efficiet: at in
ijs caloris motum nos ipſi moderamur, in illis gignentis natura accommodat) mox in vitam hæſiſſe, au-
tores illuſtres pronunciarunt: proindeq; maris ſemen in genitalis fœminei alboris medio propemodum
glomeratur. Ambo hæc ſpiritu gignitiuo vteroq; iam concreto calfiũt: quò fit vt craſſeſcant ſpiſſenturq;,
atq; craſſa & glutinoſa calfiunt, ſpiritum flatuoſum adgenerent oportet: quo ſanè flatu commixtæ geni-
turæ turgent atq; intumeſcunt, minutiſsimæ inſuper hectæ ſpiritu repletæ, aſſurgũt, exinde ex pluribus
ijs iunctis, vna fit cauitas, vberem ſpiritus quantitatem comprehendens. Qui nempe ſpiritus intus re-
cluſus refrigerationem quæritans ad ſui cuſtodiam, ſibi in ſeminum medio, eotundem partes ſcindendo
peruium iter parat, vt ſpirante feruido, algidus eodem ad feruorem contemperandum ſubingrediatur:
quo ſpirituũ ingreſſu egreſſoq;, atq; vi ſpiritum poteſtate, vitalem, animalẽ, naturalem ad proportionata
Vtriuſq; ſeminis genitalis commixtio neceſſaria. loca formatiua mouente, ſemina apprimè ſpumeſcunt. Doorum genitaliom ſeminum commixtio expe-
diens ac neceſſaria quidem fuerit, tum quo mulieris recrementũ virili genituræ conueniens alimentum
fieret (etenim virilis craſſa calidaq; temperaturæ eſt, contrà fœminea tenuis & frigida: ob id cr[illegible]ſsitie vi-
rilis extendi dilatariq;, quemadmodum opus eſſe nequiret, & calore ſimul inchoandi puerperij materiã
abſumeret) tum etiam, vt operimento partui eſſent (nanque virile ſemen ad vteri augmenta cornibus
perſimilia non deuenit, nec per totum alueum ſpargitur: quare fœmineum, quo ea loca repleantur atq; C
vt ex ijs vnà cógeſtis geminis operimenta efficientur, neceſſarium cenſetur. Itaq; coactis iam partibus
ijs, & in vtero inſinuatis diuq; contentis, extera parte terrena reſicceſcente, circum membranula perin-
de atq; in decoquendo pane, obducitur) tum quia neceſſum erat (nam & caleſcentis frigeſcentiſve rei
extrema ſucceſcere operæpretium eſt) tum etiamnum alicuius gratia. Nam & ſemen inconſtans, cuius
partes diſijciant, quippe quod vuidum riguumq; ſit, continente ſiſtenteq; indigum fuit: cæterò trium
principatũ habentium membrorũ cordis, cerebri, iecoris, bullulæ molles ac exiles, vteri duritudine ob-
læderentur: & ſpiritus gignitiui poteſtate alioquin vitales, animales, naturales ocyſsimè halarent abſce-
derentq;, ni ſpiſsiori membrano obducto tuerentur atq; cuſtodirentur: quod equidem membranũ, cum
vtero per aſpredines, quas anteà foſſulas diximus, & ijs potiſsimùm partibus, quæ cornua appellantur,
cómittatur, contenta ſemina eidẽ anuectit: in quo tamen meatulus ea parte, qua vmbilicus creatũ iturus
eſt, ad ſpiritus euentationẽ (quam antea commemorauimus) exiſtit: hæc autem in medio expiratio fit à
formatrice vi ſic iubente, quanquá enim ſpiritum hunc (vtpote leuẽ & calidum) ſurſum atq; ad circun-
ferentiam potiùs ſuapte natura ſuoq; nutu ferri par ſit, ad medium tamen, atq; quocunq; vis illa prope
Cordis, iecoris, et cerebri formatio. duxerit, diuina imperauerit, cuius eſt inſtrumentum, dirigitur. Ad medium autem eatenus propellitur,
quatenus cordis locũ præparet, quo loco ſpiritu intus deferoente, & calore extrinſecus exiccante, cor-
dis bulla tumet, vitali ſpiritu (quo cómodius afformatiua vis cor ipſum ac membra cętera condere que- D
ant) referta. Mediá nanq; ſedem in animali, nó ſecùs quàm rex in regno cor obtinere ius faſq; eſt. Dein-
ceps verò bullulę geminę, ſuperna parte pro cerebro vna, dextrorſum pro iecinore altera, primę ad tem-
pus cohærentes extuberant: quæ nihilominus ſpiritu (ſuperna animali, naturali altera) replentur: in hac
iecur, in illa cerebrum, ſpiritaceis ijs ſubſtãtijs patrocinantibus procreatum itutum eſt: quæ procedente
tempnre à cordis bulla, quæ prima fuit, & interſtitio, & ſpecie, & magnitudine abſcedunt. Neq; quempiã
ex ſolis ijs membra illa gigni arbitrari oportet: quandoquidem prima puriore tenuioreq; alimenti parte
cordis materia expleatur, craſsiore pinguioreq; ea, quæ iecinoris, pituitoſiore, atq; crudiore, algidioreue
ea quæ cerebri. Nec dum tamen membra hæc generantur, ſed bullæ duntaxat præparantur. Quæ ſanè
vnà cum ijs quæ in membrano continentur (quem totũ embryonem eſſe contenderim) enutriri incre-
Nutritio fœtus. mentumq; recipere neceſſe eſt. Ob id per vuluæ acetabula ctuẽtus ſuccus reſudans atq; reſtillans alucũ
ſubiens, membranũ circum ambit, quẽ ſimul cum refrigerante ſpiritu per meatulũ, quem gignitiuus ſpi-
ritus ſibi afformauerat, intra panniculũ à geniturls attrahitur, quo perfectè & ad integrũ concocto, par-
tes quas modò diximus aluntur augenturq;. Enimuerò embryo per tempus id adeò exiguus perſtat, vti
minimo indigeat nutrimentn: atqui nec adhuc illi (quippe qui vmbilico eidẽ vberiore alimonia indigus
nectatur) mẽbrano cómittitur. Mox tribus ijs (quas nuper cómemorauimus bullis) tris prætenues ad-
Macrobius lib. 1. in ſomn. Scip. modũ obductæ mẽbranulæ, cuiq; vna, procreãtur. Porrò cuncta hæc à cóceptu ſexto ſeptimóve die ab-
ſoluũtur. Quæ cùm à phyſicis, ab Hipp. quoq; (qui tá fallere quàm falli nó vult) experimẽto certo accu-
ratiſsimè

A ratiſsimè deprehenſa ſunt. Qui libro de puerulinatura, mulieris ſemine nō effuſo ſaltibus eius iuſſu concitæ atq; plus æquo quaſſatę, ſeptimo die eiectum tali ſolliculo receptaculoq;, quale in ouo ab extima teſta clauditur conceptui ſuffeciſſe aſſeruit, quo tempore vmbilicus inchoatum iri videtur. Nam membranum id cum obduruerit, ſecundā appellitat, cuius exiles duæ tuniculæ ſunt. Ex ſeminalibus verò recrementis intra haſce tuniculas venæ arteriæq; procreantur, quarum ora exteram tuniculam penetrantia, ſummaq; illius cute patentia diſſeminata, vuluæ venarum arteriarumq. oris (quæ acetabula nominitabamus) arterijs arterijs, & venis venis, æquis vtrinq; numeris miro ordine reſpondentibus, admouentur atq. adiguntur. O rem inclytæ vocis, ò rem magnopere mirandam! Tot in illorum ſeminalium recrementorū tunicula venæ, tot deniq; arterię concreantur, quot præciſè in matris vtero iamdiu præfuerant: eadem etiamnū ſerie, eadem prorſus digeſtione ſeruata: proh Iupiter, nec viſu facilis nec dictu affabilis. Deinceps & venæ, & arterię, hæ ſecundæ exilitatibus dictis irretiuntur atq; inuoluuntur. Subinde non pulſantibus venis ſimiliq; modo arterijs in vnum coeuntibus venæ duæ, totidem q; arteriæ de ijs repullulant, quas cuticulare putamē ambit, ex quibus qui vmbilicus vocitatur conſtat. Etenim vena- *Vmbilicus.*
rum ac arteriarū imbecillitas tutelam operimentumq. deſiderat. Hæ quaſi radices quibus alimoniā exhauriat partus, vterū contingunt, & ob eam rem antè principalia membra, quando principia hęc iam abſoluta vberiori alimentu indiga euadunt, quod per vmbilicū ab vulua rapiendū erat, deſcribantur opor-
B tet. Porrò cùm potentia quidem, & imperfectum animal fœtus exiſtat, aliunde alimentū recipiat operæprecciū eſt. Quamobrē vtero & parente (vt terra plantæ) ad ſanguinem menſtruū illi cibum hauriendū, donec perficiatur, & iam ſit animal potentia greſsibile, vtitur. Præter ſecundā, geminæ quibus obuolui- *Membrana fœtum inuoluentes.*
tur fœtus, membranæ extant, quæ maioris minoríſve ratione differunt. Prima partum circunquaq; immediatè ambiens, Auicius, Amniū, Aurelia, Abcas, Abigasue, Sela, Alicas, Cōceptus armatura, nūcupatur. Secunda ab vmbilico infrà embryon circumiēs, Alanthoides, Biles, Aſcari, Secca, Inuolucrū, appellitatur. Amnij quidem functionē humorem exudantem è puerperio coaceruare, & vſq; in diem partus conſeruare eſſe vnanimiter aiunt: quamobrem non modu partum à ſecunda duriore (qua tenellus proculdubio ubleǽderetur) incolumem ac cuiuſuis læſionis immunē tuetur, verùm & eas humiditates colligens, tum vt puerperium ijs ſuperantes atq; ſuſpendatur, ne grauior ab acetabulis cōtineri nequeat: tum etiam iū quia partus tempore, membranis diruptis, vteri ceruicem lubricam ac ductilem & facilè dilatabilem reddant, maximo pręſidio eſt. Commodum fermè idem ab alanthoide recipimus, ob eam, quam intra ſe recondit vrinalem partus aquoſitatem, quæ in ipſam per meatulum (quem vrachum appellant) in mediu vmbilico conſtitutum à veſicæ imo deriuatum, diffunditur. Quanquā veſica propriam ad mictionem fiſtulam obtinet, nō tamen niſi edito puerperio illa officio hoc perfungitur: At ad vmbdicū lotium deueniēs vracho alanthoidem ſubit, ibiq; ob eas quas modò diximus vtilitates aſſeruatur. Humor autem inter has duas cruentus admodum dilutiorq. à mulieribus proſerū vocitatur. Cæterùm geminæ
C eæ membranulæ infantem ambientes, interior tenuiſsima & molliſsima, & exterior (quæ propriè cho- *χορίον.*
rion à Græcis dicitur) à nobis confuſa vocula etiam ſecundæ nominantur, quoniā & hyſteras eas Græci *ὑστέρα.*
appellent, quanquā & vulua ipſa numero ſingulari ab ijs hyſtera quoq; nūcupatur. Nullum ſiccis excre- *Secundæ.*
mentis per pus, id puerperiū conceptaculum adeptum eſt: propterea quòd eius alimonia nō ad ventriculum inteſtinaq;, hæc vbi ipſa recrementa ſecernuntur, ſed ad iecur per vmbilicales venas (quippe quę ventriculi prima concoctione haudquaquam indigeat) ad iecur inquam, in quo humida fiunt excrementa deriuatur.

De geminis itaq; his venis alimentum deſerentibus, quum paululum proceſſerint, mox poſt vmbili- *Venæ vmbilicales.*
cum coeuntibus unà, in iecinoris creandi concauum dependent, quippe cui bilis vaſculum alimoniæ expurgamentum inhæreſcat, ſatiùs menſtruum ſanguinem perpurgari, priuſquam per membra diſtribuatur, cenſente natura. At arteriæ duæ, non ad cor ob ſpacij longitudinem, ſed ad arteriam magnam, *Arteriæ vmbilicales.*
ſecundum ſpinam coextenſam ex corde primùm deſcribendam, ſuper veſicæ partes procedentes, deueniunt, atq. ductilibus colligationibus connectuntur: per eaſdem embryonis cor euentatur, & ab vtero cum ſpiritu, tum etiamnum puriorem ſubtilioremq; cruorem haurit. Omnia deinceps à principalibus ... enda lineamentis, primum membra poſt ſex ſeptemve ante dictos dies, duorum trium quatuórve dierum ſpacio deſcribuntur.

D Subinde quatuor, octo intercedentium ve poſt prędictos dierū tractu lineatione peracta, cruenta meſeraica per vmbilicū hauſta fœtum totum permeat, atq; ad membrorū ſabricam propiùs accedens, prædi... nitur, quæ quoq; & per id tempus lineationes replet. Mox nouem aut quindecim aut intermediorum dierum ſequentium ſpacio, ſanguineus ſuccus in carnem conuertitur, quo etiam tempore membra & colores & mollitiem duritiemq; adipiſcuntur, perinde ac ſi pictoris officio dum condit creatq; natura perfungeretur. Etenim vbi primum lineis animantem pictor effinxerit, mox coloribus varijs pro partium natura accommodatis illinit ac perficit. Sed quum in cōceptu omnes corporis partes potentia inſint, primum omniū (vtpote principium maximè promtū) cor ſanguine per geminas antea dictas arte- *Cor.*
rias ab vtero hauſto actu ſecernitur, cui ſanè ſpiritus gignitiuus, vnà & generatiua afformatrixq; vis, veluti propriæ ſedi protinus ab initio inſidere, in quo etiam primùm vitalis ſpiritus progeneratur. Quippe quod ternus, maximū dextro in latere, minimū in læuo (quem aurem ſiniſtram, imperitiores Graij ora vocitant) mediū cauitate inter vtrinq; media primo maiori venæ, medio aortæ annexo, ſinulos neruulis etiam ſuffertos contineat. Homini animaliū vni paulò à mamillarū diſterminatione ad læuam, parte ſui ampliore, qua corporis ſuperiora ſpectat (radix ob patulicantes vtrinq; pinnas dicta) propè dixerim pupillam, inclinat: at extrema, qua in acutū ſeſe colligit, in mucronemq; plana exit parte, infra mamillam in priora eminens ac palpitans vergere tactu exploratur ac patet. hoc vt priùs viſcus efformatur naſcentibus, ita nouiſsimè emoritur. Quis enim cor birſutū quibuſdam fuiſſe antequā cerneretur credide-

A ſuperiora breuioraq́; oſſa: cubitos, inferiora longioraq́;: manuum oſſa, quæ cum multa, quippe quorum
numerus penè incertus, tum etiam minuta ſint, oblonga tamen omnia triangula, ſtructura quadam inter
ſeſe connectuntur. Oſſa coxendicum. pectinem, fœmina, patellas, cartilaginoſa ac mollia oſſa. Gemina
tibiæ cuiuſque oſſa. Talorum oſſa, calcium, pedum, quæ iјs quæ manibus inſunt reſpondent. Subinde
cartilagines, operimenta, colligationes, atq; hæc ex ſemine.

Ex ſanguine menſtruo carneæ partes conſtruuntur. Veluti pulmo natura inanibus fiſtulis cauus fun- *Sanguineæ partes.*
goſusq́;, in binas vngulæ bubulæ modu fibras diductus, venæ maioris ſingulis ſuis fiſtulis riuulus exci- *Pulmo.*
piens, proindeq́; ſanguinis plurimũ continens. Nec audiendi ſunt, qui cruenti ſucci (eorum quos diſſe-
ctis animalibus detraxerint, quorum vniuerſus cominus ſanguis effluxerit, conſpectu decepti) pulmo-
nes vacuos eſſe & ſanxère & prædicarunt. Lien, quem ſplenẽ Graij appellauêre, haud cinctu vt iecur, at *Lien.*
inteſtino innexus, à concauo ventriculum aſſequitur, à gibbo verò durſo adalligatur, venæ vni maiori
iunctus. Cuius magnitudine loci riſusq́; intemperantiam factum iri phyſici propè omnes aſſeuerant. Ex *Cur magno ſpleni loci riſusq́; intemperantia tribuatur: paruo, triſtitia.*
aduerſo, iјs qui vel eo carent, vel quàm breuiſsimo per naturam vtuntur, riſum adimi, quotidiano vſu
compertum eſt. Sed quam ob cauſam ſibi magnitudine loci intemperantiam, paruitate exemptionem
aſciuerit, nec dum ab iјs ſatis explicatum. Nos verò quantũ ingenioli facultas ſuggeſſerit dicemus, quod
quum lien proprium atræ bilis conceptaculum ſit, hinc vaſtitate ſucci illius riſui aduerſantis impendio
B maiorem, quàm iecur gignere ſuppetat, copiam deſideret oportet. Vnde & vniuerſam atram bilem, &
purioris ſanguinis adhuc pro ſui altione neceſſariam oportunamq́; portionem attrahet. Ob id cruen-
tum ſuccum perſpicaciorem lucidioremq́; iuco aptiſsimum reddi par eſt. Contrà breuitate, non etiam
quantum atribilarij ſucci iecur aggenerat, ſuſcipit, & ob eam rem ſanguis impurior admodum, turbu-
lentior nigribiloſiorq́; magis, in immanem triſtitudinem agens relinquitur. Nam & huiuſcemodi acci- *6. Aph. 23.*
dentia atri fellis vitio fieri Hippocrate vel maximè dilucet: Si mœſtitia aut metus longo tempore tenet,
atra bilis in vicio eſt. Laborantibus nempe curſorum veluti peculiare, curſus impedimentum inuritur.
Quo etiamnum per vulnus exempto animal viuere autumant. Renes duo bubulis ſimiles, perinde at- *Renes.*
que ex multis renibus compacti, in adipe merſi vrinatiq́;, ſummis lumbis ſubimis coxis adhærentes, ab
ea qua coxis hæreſcunt parte, reſimi. ab alia verò glubuli, ventres, cauaq́; & iј habentes, ad quæ tam qui
ex caua vena, quàm qui ex arteria meatuli minimè pertinent: at eo loci pertendentes in renum corpuſcu-
la abſumuntur obliteranturq́;. Cuius rei apertiſsimum argumentum fuerit, quod iј ſanguine carent. Eo-
rum dexter ſuperiorem ſibi locum vendicat, & latior ſicciorq́; minus pinguitudine obducitur. Lingua
& glotta & gloſſa recta ratione nuncupata, carne ſoluta, rata, fungoſa conſtans, imbricatæ aſperitatis,
quæ aut lata, aut anguſta, aut mediocris omnium expeditiſsima atq; explanatiſsima eſt, hæc in animan-
tibus cæteris ſemper abſoluta, in homine duntaxat vſq; eo venis conſtricta, vt eas intercidi neceſſum
C ſit, alioquin vſui loquendi inepta: ſaporum intellectum ſui præcipuè primore parte, & ſingulorum præ-
terea, quæ caro ſentire queat, ſua quauis obtinet. Tonſillæ: quod vero inter eas vltimo palato dependet
columella, ſiue vua dicitur. At verius quidem cùm immodicè humectata intumeſcit inflammaturq́; vuæ *Vua.*
nomine vocitatur. Gingiuæ oris multifida compago. Gula cibum potumq́; deuorandi fiſtula. Fauces il- *Gingiua. Gula.*
lius ſummũ. Stomachus poſtremũ. Venter infimo ſtomacho annexus inferiore ſui parte anguſtior: hinc *Fauces.*
eo oppleto, ciboq́; ob anguſtiam ſuppreſſo (quod iјs quorum ſpatioſa laxitas eum ad inferiora tranſmit- *Stomachus.*
tit obtingere nequit) homines facile vomunt. Ab hoc ventriculo lactes, per quas flexuoſiſsimis orbibus *Ventriculus.*
edulia delabũtur. Nec ab re fuerit hoc loco admonuiſſe ex lactibus, hoc eſt, gracilioribus inteſtinis, imo *Inteſtina.*
ventriculi paulum in dexteriorem partem conuerſo, in ſummumq́; inteſtinum coartato ac annexo, eam
iuncturam pyloron Graios appellitaſſe, noſtri portonarium, quoniam portæ modo in inferiores partes, *πυλωρὸς.*
ea quæ excreturi ſumus, emittit. Nonnulli etiamnum (falſò tamen) duodenum pyloron ad duodecim *Duodenum.*
digitorum menſuram hunc ſe produxiſſe rati, quando nihilo ſecius pyloros, ſola iunctura duorum ſit. At
quod ſequitur inteſtinum ecphiſis, hoc eſt propago ſiue duodenũ appellatum eſt: cui equidem & men-
ſura hæc quadrat, & vocamentum ſibi iure conuenit. Ieiunum verò eſt. quod ilam, hilam, ſeu duplici l, *Ieiunum.*
hillam, hiramue, & pleriq; hillum nominitant: Illæ verò plurali numero, vel hyllæ, hylæúe, à quibus ad
aluum capaciora inteſtina, in cæteris ſunt quas in homine atq; oue lactes diximus, non ilia, vt ex Plinio
plurimi perperam legunt. Ieiuni autem nomine duodenum & ieiunum interdum comprehenſa ſunt,
D vti apud Macrobium ieiunum omnium inteſtinorum principium habere exaratum eſt. Et alij ex proba- *Lib. 1. in Somn. Scip.*
tiſsimis lactes in tria duntaxat diducunt, pyloron, ieiunum & tenue. quod eſſe nequit, ni ieiuni vocabu-
lo vtrunq; intelligamus, nec iniuria id factitatum cenſendum, quandoquidem duo illa quoad ſubſtanti-
tiam idem ſint, inde tantummodo diſsidentia, quòd pars primora haud implicita eſt, quæ ecphyſis, ſiue
duodenum, vel propago cognominatur, pars altera implicita, non tamen vt tenuius inteſtinũ eſt, hæcq́;
peculiari vocula ieiunum dicitur. Tertium ex lactibus inteſtinum tenue vocatur, ab imperitioribus *Ileum.*
ilion, morbusq́; illius iliacus. Quum tamen ileos à diligentioribus appellitetur, & qui hunc perpetiun-
tur ileoſi. Iliacus veròilioſusue is intelligitur, qui lagopono, hoc eſt, ilium dolore vexatur. Sunt autem *Iliacus.*
ilia & quæ à Græcis lagona & ceneona nuncupantur, partes vmbilico in latus vtrunque ſubditæ, inter *Ilia.*
quæ ſumen ſeu abdomen pubesq́; intercluditur. Igitur ilia inter coxas, & puben ſumenve, imo ventre
extant. Quanquam & arteriæ inter veſicam & aluum & ad imam pubem tendentes, ilia etiamnum di-
cantur. Neque abditum in obſcuroq́; eſt ilium dolorem chordapſon Dioclem Caryſtium appellaſſe:
quando tamẽ & chordapſos & chordios, is qui colicus à noſtris dicitur, exiſtat, quem nihilominus Dio-
cles ileon commutatis nomẽclaturis nominauerit. Vnde & colicus à colo, quod ſanè inteſtinum laxius *Colon.*
atq; ile ſingulari numero vocatum, cœcoq́; commiſſum eſſe conſtat. Sunt tamen qui Plinium falſo le-
gendum putent. In homine hillæ infima parte ſimul à Græcis vocatur colo[illegible] adeò quòd apud grauiſsi-
mum autorẽ hillę vocamento numero plurali, & tenue & craſſum inteſtin[illegible] ſignificetur: quandoquidem

l

hillæ (vt antè diximus) nec in homine nec in oue, ſed in cæteris tantũ ex Plinij ſententia cõpareant. Ex A
quo id planè euenit, vt brauiſsimo ſpacio ſibijpſi cõtradicat. Verba autem Plinij ſunt: In homine ile infi-
ma parte ſimile ſuillo à Græcis appellatur colun, quæ ſingula numero ſingulari, nõ etiã plurali aptiſsimè
Rectum. reſpondent. Eſt præterea ſubrectum inteſtinum, quod vocula alia Latini aluũ, recentiores longanonem,
Septũ tranſuerſum. vel longaonem (vt retulimus) vocitant. Inteſtinum diſſeptum, ſeu ſeptum tranſuerſum, præcordia, cin-
ctumue quod ventrem & cætera inteſtina ab extis ſecernit. Inteſtinũ medium, quod Graij meſenteriun
Meſenterium. dicunt, cui venulis quàm plurimis ſufferto lactes inuoluũtur, vt à duro ſpinæ contactu muniti orea ma-
Lactes. giſq; ſeptos reddat. Nihil tamẽ adeò mirũ aliud mihi eſt, quàm nonnullis, qui inter præcipuos & haben-
tur, & ſunt, idipſum lactes appellare placuiſſe: quamuis nõ me lateat, alios lactes loca ſub vmbilico in la-
Sat. 2. teribus pubetenus delicata, adeò vt plagã ferre nequeàt: alios pinguia inteſtina, vt Perſius, vnctos lactes
hinc dixerit: quoſdam membranas, quibus intar ſe inteſtina cohæreſcunt, nuncupaſſe. Minor lingua exi-
Epiglottis. guàve, quam nouo vocamento quidam ſublinguium dixère, hæc duabus interpoſita fiſtulis (vtpotè cu-
Aſpera arteria. ius opera gemina) interiorem ad pulmones atq; cor pertinentem, aſperam arteriam nominatam, carne
cartilagineq; conſtantem, ſpiritu ac voce illam meante in epulando circumquaq; operit, quò minus ſi
Gula. potus eduliaq; in alienum deerrauerint tramitem, torqueant: aliam verò exteriorem (cui certè gulæ vo-
camentum fuerit) neruo carneq; conditam, quum ſpiritus tantùm aut vox commeat, ne intempeſtiua
Veſica. alui reſtagnatio interſtrepat, per vices adoperit. Veſica infra aluum a priore parte membrana conſtat, ci-
catrice haud ſolideſcẽte icta. Porrò ex ijs pleraq; cùm ex ſanguine, tum etiam ex ſeminalibus genituris, B
quippe quæ promiſcua indiſcretaq; membra ſint, congignuntur.

Ex recrementis orta partes. Ex recrementis pili, vngues, & id genus reliqua conficiũtur. Etenim cruentus ſuccus in fœtus ventrẽ
Caro. transfuſus, algore cõſiſtens in carnẽ mutatur: quo fit vt ab igne caro reſoluatur. At quæ terrena admodũ
oriuntur parũ humoris caloriſq; nacta. Hæc dum refrigeſcũt, humore vnà cũ calore halante, durã terre-
Vngues. namq; ſummã indipiſcuntur: veluti vngues quamobrẽ igni hæc molliuntur. Nerui & oſſa & id genus re-
Nerui. liqua, humore ſicceſcente conſiũt, quocirca oſſa ab igne reſolui nequeũt. Neruus inſuper, cartilago, col-
Oſſa. ligationes, operimenta, ſicca ductiliaq; ſunt. Os ſiccũ & fragile, caro mollis. Omnium aũt oſsium, quę in
corpore ſunt, pleraq; caua atq; medulloſa ſunt, nõnulla minimè. Concretis tamẽ oſsibus vniuarſis, ac ſi-
Cornei. ne medullis (quanquã rari admodum ſunt) prodigioſa virũ elatione, corneos nuncupatos, quoſdam vi-
Plinius lib. 7. cap. 19. xiſſe, apud dignißimos autores lectitaſſe meminimus. Cæterùm cutis reſicceſcente carne, quomodo in
Cutis. polentis cruſtola (quam vetulã vocitãt) efficitur. Nec ſolùm propter extremũ eius generatio euenit, ſed
etiamnũ quod lentitudo reſideat, quũ euaporari nõ poſsit. lentũ enim hoc pinguius exiſtit, vnde pingue
ſub cutis operimento viſitur, quaſi cutis ex eiuſmodi lentitate conſiſtat, pingue enim lentitatis nõ obti-
net. At vt in vniuerſum dixerim, omnia hæc partim neceſſariò, partim alicuius gratia talia exinde facta
molitaq; eſſe aſſerendum eſt.

Deinceps verò nouem dierũ ſpacio ſuperior moles per generationẽ digeritur, atq; diſtinguitur, infe-
rior tempore procedente incrementũ recipit. Primùm proinde caput ab humeris diducitur, & brachia, C
& cubiti à lateribus, & ab inuicẽ crura diſijciuntur. Colligationes articulorũ iuncturis cõmittuntur. Os,
nares eminentiores, quas ſubdolæ irriſioni noui mores dicauère, aures proprijs foraminibus carnè ex-
tuberant. Ocelli pars corporis precioſiſsima, & qui lucis viſu vitã à leto interſtinguãt, ſincero ſucco pię-
grandes replentur, quos vbi naſcentibus nigros peroptaueris, ſoricẽ prægnanti mandendũ dabis. Frons
triſtitiæ, hilaritatis, clementiæ, ſeueritatis in eius aſſenſu index. Supercilia & pariter & alternè vibrantia,
quæ nihilominus nobis (quanquã per id tempus glabra adhuc) eatenus ſupercilia appellare liceat, qua-
tenus eo loci ſuperciliorũ pubes breui admodum naſcitura eſt. Genæ oculorum munimenta: hinc ho-
minibus nictationes. Cilia extremi ſuperiorũ genarum ambitus. Malæ infra oculos, pudoris ſedes: quã-
doquidem inibi vel maximè ſuffuſus rubor præmõſtretur: has genas etiamnum antiqui vocauère. Buc-
cæ infra eas hilaritates riſumq; penitus pandentes. Rictus, labra, mentumq; membratim, ſingula ſine fi-
ne diſterminantur, in apertoq; effigiata prodeunt. Mox collum, humeri, iugulus, ſcapulæ, pectus in quo
mammæ, alæ, latera, ſpina, dorſa, venter, hypochondria, ſubcartigilagiave. lumbi: vmbilicus, abdomen,
aqualiculus, colago, ilia, coxæ, nates, conſpicua protinus viſuntur. Genitalia manifeſtantur membra, fe-
mora, crura, ſurę: poſtremò manus pedeſq; ac extrema quæq; in lucem prodeunt, quum prius deliteſce-
rent. Attamẽ quibuſdam adhuc per tempus id triſtiùs membra hæc prorſus interſtincta comparent, quæ D
Formationis tempus. non minus dierum quatuor tractu apertiſsimè comprehenduntur. Quocirca medios quoſdam ex ſupe-
rioribus numeros colligentes, quadraginta & quinq; dierum numerus (puerperij afformationis longiſ-
ſimus terminus ſecundum Medicorũ decreta exurgit.) Nam ſolibus ſex ſpumificationi, quatuor linea-
tioni, octo lineationis repletioni, quatuor & decem carnificationi, decem & tribus afformationi attri-
butis, quadragintaquinq; dierum numerus conflat. Minimus verò numerus triginta dierum ſpaciũ eſt.
Quoniam ſoles ſex ſpumificationis, duo lineationis, quatuor lineationis repletionis, nouem carnifica-
tionis, totidemq; afformationis, nec pauciores eſſe queant, ſunt. At de mare puerperio loquuti, ita termi-
ni omnium fermè conſenſu diſpoſiti ſint. Quando alioquin de fœmella ſentiendum ſit, quippe quæ lon-
gioribus (vt inter omnes conuenit) temporum impendijs abſoluatur. decem namque dierum ſpacium
(quanquam & maturiùs plerunq; veluti quinum dierum tractu fabricari illuſtres autores obſeruauère)
vltra maris ſpacia, ad ſui afformationem exigit, atq; expoſtulat. Cuius etiamnum per tempus id figura
poſt abortum in humido haudquaquam permanet. Sed ilicò ocyſsimeq; planè diſſoluitur. Contrà mas
eo quo diximus tempore, ſi in aquam frigidam diffunditur, in membranula cogitur, conſiſtitq;, qua di-
rupta partus ipſe maiuſculæ formicæ magnitudinem præ ſe ferens viſitur: & membra iam inde diſcreta
tum cætera omnia, tum genitalia conſtant. Quare quũ fœtus in vtero formatur, fœmina mare longè tar-
dius perfectionem quarumcunq; partium adepta eſt. Atqui ſæpius vndecimum menſem contrà quàm

A mas protrahi proditum eſt. Sed quum in lucem prodierit, fœmina ocyus quàm mas (vtpotè quæ defectio quædam ſit, quandoquidem fœmineus ſexus quaſi naturalis læſio, ac detrimentū exiſtimandus eſt) & accreſcit, & ætate floret, ac viget, demumq; ſeneſcit. Sunt enim fœminæ ſuaptè natura ſuoq; nutu debiliores, veietiores ac deniq; algidiores. Fœmina. Intus igitur prę ſuo algore ſeriùs diſcernuntur: quoniam diſcretio hæc concoctio eſt: calor autem eſt, qui apprimè concoquit, & quod calidius eſt, id concoctu nimirū facilius extat. At foris ob ſui languorem debilitatémve ocyſsimè ad ætatis vigorem & ſenectam deueniunt. Etenim minora omnia, vt etiamnum in artis operibus, ſic in naturæ, citiùs optatum finem attingunt. Cæterùm qoò nihil inſtituto operi deſit, noſcentes tantùm meminerint, partuum ſancitas ab antiquis, quorum ſemper cura fertilior, induſtria felicior, afformationes à nobis interim dici. Nec eos deterreat interturbetq;, quod Straton Peripateticus, & Diocles Caryſtius de hac ipſa re alio quam aſſeruimus modo ſenſerint. Quippe quum cōcepti corporis fabricam per ſeptenos dies (ad Platonicam ſeptenarij maieſtatem alludentes) hac obſeruatione diſpenſent: vt hebdomade prima, geniturıs iotra inchoādi hominis monetam locatis, genitiuū humori folliculum artifex oatura primū circundet. Secunda crebras extimam conceptabuli ſuperficiem cruoris guttas paſsim geſtare putāt. Tertia hebdomade deforis introrſum verti eas, demergiq;. Quarta humorem ipſum ita coagulari, vt inter carnem & ſanguinē liquida adhuc ſoliditate concretioneq; conueniat. Quinta (partu menſe ſeptimo maturaturo) in humoris B ſubſtantiam humanam, magnitudine quidem apis (ita tamen, vt in illa breuitate & vniuerſa membra, & deſignata totius corporis liniamenta conſiſtant) figuram integrè cunfiogi. At ſi nono à conceptu menſe abſolutio futura ſit: ſiquidem fœmina fabricatum itur, ſexta hebdomade membra diuidi, ſin maſculus ſeptima, arbitrantur.

Ergo hercule ij neq; productiſsimum à nobis præfixum afformationis terminum, quem quadraginta & quinq; diebus, quatuor plerunq; adiectis, nimirum conſtare propoſuimus, quibus ſeptimam hebdomadem planè conſtare aſſurgereq;, cuiq; liquet Neq; breuiſsimum (quanquam quinta hebdomas ab ijs minimus terminus tradatur) peſſundant, interimūntve: quandoquidem haud perpetuò profligata hebdomade afformari contenderint. Sed & quum iam media eſſe ceperit, idipſum cumulatiſsimè factitatum iri, neq; inficiantur, neq; perquam exigua nictatiune abnuant. Ex quo euenit, vt trigeſimo quoq; ſole hominem fingi rerum natura, vel ſecundum horum monita aptiſsimè patiatur. At miror equidem eos non modò credidiſſe, in vtero fœmellam paulò ocyus mare effingi: verùm etiam prodidiſſe, quod quamuis vanum, nec ſine contactiooe proferendum exiſtimauerim, ne in hiſce quiſq; anxiè ambigat, attingere tamen quicquid tanti viri in doctrina nun ſpreuerint, quàm horum omnium ignorationis ſuſpicione ſubire, maluimus. Porrò quæ hoius figmenti origo fuerit, & quibus initijs hæc in illis opinio vſq; adeò exoleuerit, exarſeritq;, penitus quemq; præterire reor, præſertium illuſtrium priſcorum Peripateticorumq; principium rationibus (quas quodamtenus retulimus) contrarium prorſus commonſtrabimus. C Quorum decreta poſtquam in ſumma (vt fas eſt) autoritate, & eſſe & haberi cœpêre, illorum maſculi ſeptima hebdomade fabrice, fœminę verò ſexta, perinde atq; puerilium deliramentorū commenta confeſtim peſſum ière abſoluereq;. Nec dum tamen, quoties quinta hebdomade iſta membrorum deſignatiu fingitur, menſe ſeptimo: quoties vero ſexta vel ſeptima, nono menſe partum maturari ſatis conſtare in apertoq; eſſe volumus: quod ſanè munus quum membratim hiſtoria decurret nobis ſcrutandū penſiculandumq; reliquimos.

1 *Quo tempore anima corpori infundatur.*
2 *A quo cree ur.*
3 *Immortaliſne, & an vna omnibus ſit*
4 *Cur noua iudies animia creentur.*
5 *Quónam modo ad concumbentium lib* … *ntiū ſingulis, & qua cœli parte procreetur, quáve in corpus deſcendat, qua etiamnu* … *e ingrediatur.*
6 *Quo pacto anima conueniat, modò i* … *dere, modò aſcendere. Curq́; ſi cœleſtes ſunt, in nitè à terris diſcedunt.*
7 *Cur defunctorum animæ non redeunt. Et nunquid in corpora noſtra quicquam agant*
D 8 *Quo tempore infans in vtero moueri, quo ſentire incipiat, quo vſu enutriatur in*

CAPVT III.

SED iam cœleſtibus hinc auſpicijs, ad cœleſte illud, quo boc ipſum ſumus, qu… ipſi ſumus, an fortè verius dixerim, quod ipſi propriè ſumus, feliciter accedamus. Id autem rationalis ex diuino intellectu cōſiſtens anima eſt, cuius profectò originē de cœlo manare apud eos, qui vera nonerint, indubitatæ eſſe ſententiæ perſpicuū eſt. *Animæ origo.* Proinde huic ſolam eam dum corpore vtitur perfectam beatamq; eſſe ſapientiam conſtat, vt natalis ſui principia penitiſsimaq; exordia ac prima reſpiciens, nec ſe quæritans extrà, vnde orta ſit, de quo tam vbere prodierit fonte prorſus recognoſcat. Hinc ea Delphici oraculi ad beatitudinē quo itinere perueniret cōſulenti ſanctiſsima vox: Cognoſce teipſum. Quo quid præſtātius, *Noſſe ſeipſum.* quid felicius, quid deniq; animulæ hoc in teterrimo carcere beatius eſſe queat, non facilè qois expreſſerit: quandoquidem hoc ipſo duntaxat, quadam quaſi humanorum fuga ſolis ſeſe diuinis inſerat, ſula hęc, tanquam nihil ſit aliud intueatur, ac quoad licuerit, incognoſcat. Teneras cupiditates non reprimat modò, at penitùs obliuiſcatur, ſucceſſere nec ſciat, nec queat: ac demùm ita ſe ſupernæ & diuinæ menti ſociet, vti perpetuū cum ea, imitando, fœdos conſtantiſsimè aſſeruet. Quas nempe ſolas deferati, & ab omni huiuſce mundi aſpergioe preſſę, pureq; deterſi animi virtutes (vtpotè quę non plūbo inhærentes ſtatuas, nec areſcentibus triūphos laureis, at ſtabiliora qoædā impendioq; viridiora atq; cultiora præmiorum genera oemine diffitente deſiderent) beatū facere quē præterit? Quomodo & alia quempiam via

(modò nè vana admodũ auri adulatione nactũ) nomenclaturá hanc ex æquo adipiſci, fieri quî poteſt? Is A
ſanè in cœlum in eorumq; cœtũ, qui iam vixerint, & corpore laxati ſplendidiſsimo candore elucentem
Galaxiá incolant, latiſsimá cuiuis iure optimo viam præparari, ratio in medio cõſtituta eſtiictim ſuadet.
ſiquidẽ animæ quibus incubuiſſent virtutibus poſt corpus euectæ, quũ nec corporea, puro virtutũ fragrantiſsimoq; fomite penitus irrigatæ, eluuie onerentur, atq; ſordeſcerent: nec cœleſtem, quá perpetim
reſpectu cogitationibusq;, dũ vel adhuc corporibus tenerentur penè poſſederant, vnquá deſcenderant,
ſanſtiſsimè reportantur. Hinc profectæ, huc quod ne dum reliquerant habitaculũ repoſcentes, facile re-

Quo tẽpore anima corpori infundatur.

uertuntur. Inde in corpora labuntur, ijs illo, quæ promerentur redditio eſt. O terq; quaterq; beatæ! Cæterùm quo tempore hæc corpori infundatur, variæ opiniones extitère. Nos eam ſequemur, quam verá
magis eſſe arbitramur. Itaq; poſtquá in mulieris vtero ipſa ſeminalia recrementa, & quod à viri corpore
antè defluxerat, afformatriceq; vim ſecũ ab viri anima traxerat, & quod à muliere, à cuius anima ad æquè
vim eandem hauſerat, per has ipſas vires diebus circiter quinq; & quadraginta, ſic ſunt affecta, vt ſex primis diebus lac euaſerint, mox tribus ab ijs lineata: ſequentibus ſex cõtinuò ſanguis: duodecim alijs caro
informis. Bis nonè reliquis figurata. Quibus tamẽ plerunq; adduntur ſubtrahunturq; ſoles. Tunc anima
rationalis à ſublimi Deo creatur, creataq; infunditur. Exindeq; corpus in omnibus officiorũ functionibus ſuis, anima hac gubernatur, ac regitur. Nec obſtat quod ante completá hanc afformationẽ fœtus animę functionibus, tum quia alebatur augebaturq;, tum quia pręſentiſcebat, perfrui viſus eſt. Quandoqui-

II. Anima creatio à Deo.

dem operationes hæ, quæ ante cæterorũ membrorũ concreationẽ, animæ cuiuſpiá cordi inſidentis eſſe B
videbantur, non ab anima quapiá, at à formatrice vi, ſpirituq; gignitiuo prodierint. Sed qualis nam obſecro iſthæc animæ creatio? an à Deo, qui omnium, quæq; ſunt, quæq; eſſe videntur, & princeps, & prima
origo & eſt, & vocitatur ſine medio: an fortaſsis vt Plotinus, & Proculus, alijq; Platonicorũ nonnulli ab

Origenes. Auguſtinus.

angelo concreari arbitrandũ. Nubis herclè Dionyſiũ Areopagitam, Origenẽ, & Aureliũ Auguſtinũ præcellentes Platonicos animá à Deo procreari ratos, ea nimirũ ratione fretos magis ſequi libuit. Q[illegible]n
anima ex nihilo fit, nõ enim quũ ſimplex ſit, ex rebus vllis prius exiſtẽtibus procul poſitis, deinde in vnũ
coactis generari quiuit: hoc ſiquidẽ ex pluribus partibus componi, nũ partibus carere apertiſsimè [illegible]ſſet
fateri. Neq; ex materiæ viſceri fomiteq;, prius informi, ſubinde afformato, quippe quæ ſupra materiá ſit,
eruitur: quare ex nihilo fieri annuere cogimur. At poſt nihilum è veſtigio ipſum ſimplex & abſolutũ eſſe
ſequitur, quod eſſe Dei propriũ eſt cunctis triboere. Quandoquidẽ quod naturæ alicuius particeps euadit, eam ipſam naturam abſolutá producere nequeat: quia quod tale aliquid ſecondũ participationẽ exiſtit, id quod abſolutè tale eſt, ſequi operæpreciũ eſt: imò etiá ſit per illud, quicquid ipſum eſt: quia ſi hoc
illud gigneret, certè quod eſt poſterius, & rem ſeipſo priorẽ, & ſui ipſius cauſam, quin[illegible]no & ſeipſum cõcrearet. Quoniam autem quantũ ad eſſendi naturá attinet, quicquid ſub Deo eſt ipſius eſſe particeps &

Obiectio.

creditur, & eſt: ſequitur vt res nulla Deo ſubiecta, ipſum eſſe producere valeat. Quo fit, vt anima à Deo,
non etiá ab Angelo procreetur. Sed forſitan adhuc quiſpiá ambiget, animá à Deo, inquiens, ceu opifice
primo, primi etiamnũ Platonici creari conſenſerunt: proindeq; Angelum huiuſce inſtrumentũ creationis eſſe concedunt. Etenim opinio hæc ideo abſurda cenſetur, quoniam inſtrumento natura hæc ineſt, C
vt ipſum ab alio motum, moueat aliud, ſubiectum aliquod afficiat, formaq; principalis agentis per temporis interuallum in ſubiectum traducat: at creatio neq; ſubiectum exigit, neq; motu, neq; temporum
impendijs abſoluitur. Rurſus quum inter nihil & ipſum eſſe infinitam (tum quia in nihilo nulla ad eſſe
ipſum proportio eſt, tum quia hac maior diſtantia vlla aut excogitari nequit) diſtantiam eſſe conſpicuom ſit: quam ſanè & proportione & fine car[illegible] vna ea vis, quæ nullam ad alias vires proportionẽ
obtineat, quæq; fine careat, tranſcendere po[illegible]nis profectò opus immenſam expoſcere virtutem conſtare putandum eſt. Quid autem. [illegible] ad id exequendum, vim (quę in Deo immenſa eſt) in Angelo (cuius natura terminata ſit) p[illegible]ari, exinde verò opus illud, quòd ad immẽſam
ſpectat virtutem, peragi? Quare à ſummo fine [illegible]mula Deo & procreatũ itura eſt, & procreatum
itur. Hinc barbarum quendam Dinantem, Ma[illegible]idere licebit, qui Dei portiones quaſdam, ani[illegible]mas noſtras vel Deum ipſum eſſe crediderint. [illegible]idem neq; Deus poſsit, aut in multas diſcerpi
[illegible]mas, ſumma ac ſimplicíſsima vnitate diuidi [illegible]queunte, aot plurium animarũ materiam fieri, ne ani-

III. Anima immortalis.

[illegible]or euadat, neve ſubiecti vicem primus actus gerat. Deinceps verò non ab re fuerit, an ea ipſa
[illegible] addubitare. Animá certè mortis neutiquam capacem eſſe teſtimonio ſit, quoniá ex D
[illegible] mouetur, ſemper mouetur: quod autẽ ſemper mouetur, immortale eſt: anima igitur mortis expers [illegible]det. Ad apud eum animæ immortalitas, qui eam ex ſe moueri non refellerit, hac
ratiocinatione conſtare poterit: cui quidem Platonicorum pariter atq; Stoicorum aſſenſio accedit. E diuerſu Ariſtotelis ſententia eſt, qui adeò non acqoieſcit, vt animam non ſolùm ex ſe haud moueri, ſed ne
moueri quidem penitus aſſerere, & rationibus mõſtrare conetur, contra quas Platonis ſectatores, inceptum quo tam validá pręceptoris finitionẽ ſauciare tentauerat, ſubruentes ſeſe accinxerint. Etenim metam mei immemorem, aut ita animatum, quo vel Ariſtoteli ex ingenio meo penitus reſiſtere, vel Platoni
adeſſe putem, nemo quiſquam arbitretur: interim tamen noſtra, ſectæ vtriuſq; ad id communem rationem afferre, intereſt. Animam per intellectum totam, in naturam ſuam totam, quando quærit, inuenit
conſideratq; ſeipſam, per voluntatem in eandem ſeſe affectando, ſeſe amando, remeare inclaret. Quin
etiam & per intellectũ in intelligendi actum, quum ſe intelligere deprehendit per voluntatem in voluntatis actum, volente ſe quicquam velle, reuoluitur: quod autem ita in ſe per operationem conuertitur, &
per eſſentiam reflecti (quando non minus cuiuſpiam ſubſtantia ab corporis eluuieq; operatio immunis
habeatur) quid prohibet? Quo verò cuiuſuis rei conuerſio ſit, illinc & perfectio: igitur quæ in ſe vertitur
anima, ex ſe eſt. Ex ſe, inquam, triplici pręcipuè ratione. Secundum formam primò, quia per aliam formá
non formatur: alioquin non ad ſe, ſed ad illam recurreret. Secundum fundamentum deinde, quia non

ſuſtinetur

A ſuſtinetur ab alio: non enim innititur alteri forma ea, quę ſibimet innititur, quando ad ſe ipſam admititur. Poſtremò ſecundum ſimplicitatẽ, quia ex partibus haud conſtat. Nam quo pacto ea partium ſuperficie forma explicatur, quæ in ſuum centrum penitus replicatur. quod autem ita per ſe eſt, ſemper eſſe quis hiſcat? quandoquidem quod eſſe deſinit: aut quia à formatrice cauſa derelictum, aut à fundamento deſertom, aut in partes diſſolotum ideò deſinit. Id verò quod in ſe ipſum reuoluitur, refluitq́;: quia ſui forma, à formatrice cauſa non relinquitur, quia in ſe ipſo manet: à fundamento nunquam deſeritur, quia indiuiduum in partes haudquaquam diſſolui poteſt.

An præterea vna omnibus hominibus, an multiplex ſit, dubitationem non mediocrem habet. Multiplex profectò hominis rationalis anima in multis corporibus ſit, quod ex hominũ opinionibos affectibusq́; contradictorijs liquidò compertum eſſe poteſt. Etenim tanto cõtradictoria inuicem magis quàm contraria aduerſantur, quanto inter eſſe, atq; non eſſe, quàm inter eſſe tale atq; tale, pugnantia maior extat. Et ob eam rem, ſi in ſubiectũ idem contraria congredi nequeant, longè minus contredictoria id poſſe exiſtimandum. Hinc vſu euenit, vt noſtrum quiſq; in ſe ipſo planè experiatur, mentẽ ſuam haud vnquã rem vnam vnà affirmare prorſus, atq; negare, velle penitus ac nolle. At in diuerſis hominibus eidem rei ſimul aſſentiri, & diſſentiri, velle & nolle gaudere ſimul & dolere, obuiũ atq; inuentu facillimũ eſt, quare non eadem anima hîc & ibi, quando & nun mens eadem. Cęterùm ſi vna eſſet, quoties eandem rem duo *An vna omnibus anima.* *Obiectio.*

B intelligerent, toties abſurda ſequerentur. Eſto enim quod phantaſia tua aurum excogitet, mea quoq; aurum: percontabimur, an vnam in vtriſq; noſtrũm ſpeciem, vnamq́; auri intelligentiam capiat: an ſpecies geminas, geminasq́; intelligentias: an potius ſpeciem vnam, intelligentias binas: an è diuerſo ſeſe res habeat. Diuiſionis pars prima ea ratione refellitur: quoniã mente eodem intelligẽdi apud te, nunc & apud me, aorũ concipiente, deſineret quidem, ea vna mens pariter apud me aurũ conſiderare, quum primum id ipſum apud te deprehendere deſierit, cuius contrariũ in confeſſo eſt. Accedit ad hæc, quod momento eodem, vna illa mens, vna ſpecie, vnoq́; intelligẽdi actu, de auro vno, adeò ſecum ipſe diſſentit, vti apud me aurum, & ſpernendum dijudicet & aſpernetur: in te verò precioſum adiudicet & affectet. Tanta in iudicijs & affectibus ab vno, quatenus vnum eſt, principio prodire repugnantia nequit.

Quamobrem cùm neq; intelligentiæ neq; ſpeciei, longè minus ſimulacrorum diuerſitate, vtpotè quę in intelligentijs prius, priuſq; in ſpeciebus quàm in iudicijs & affectibus differentiã pareret, euariatio conſiſtet ob id cùm illæ deſierint, & has ipſas deeſſe, ecquis ibit inficias? Confugies ad hoc, vt à duobus illis ſimulacris, vnam quidem in mente ſpeciem proficiſci, atq; hanc eatenus geminas ad diſcrepantes terminos intelligentias directas parere annuas tibiq́; cõfingas. At quis adeò mentis expers dixerit imaginum variantiã ſpeciebus, quàm intelligentijs propiorẽ (quippe quæ illis cinima ſit) intelligentias quidem differentes, ſpecies vero minimè diuerſas moliri? Nec defuêre, qui à geminis auri ſimulacris, gemi-

C nas quoq; mentis ſpecies tribui aſſerere audeant. Quod ideò aures percellit, quoniã ſi ſimulacrorũ conuariatio tantam, quæ in ſpeciebus diuerſitatẽ parere ſuppetat, vim obtinet, quando tamen hæc diuerſis ſubſtantijs hæſerint, quantò magis è ſpecierũ differentia, differentiarũ intelligentias, quippe quæ eidem mentis eſſentiæ cohæreãt, proficiſci concedi par eſt. Quin etiamnũ ſciſcitantibus nobis reſponſuri ſunt, an alterutra ſpecies ſeorſum ab altera, intelligentiam gignere queat, nècne? Si nequit mens rem quampiam, ni illius imagines in ipſa geminẽtur, cernere, minimè compos erit, quarum proculdubiò altera ſuperflua cenſenda eſt. Si poteſt vtraq;, actum ſuum exereet, geminiq́; à geminis ſpeciebus intelligendi actus concreabuntur, non igitur à geminis vnus. Non etiam defunctos arbitror, qui à binis imaginibus binas auri intelligibiles formas, exindeq́; binas intelligentias fieri confiteantur. At nos percontabimur, an ſe ipſis ſpecies eæ abſcedant (quod fieri nequit, alioquin eas ſpecie diſcrepare fateantur, neceſſe eſſe) an per ſubiectũ in quo ſunt (Minimè gentium, quandoquidem vnicum eſſe contendant) an per aliquid peregrinum haudqoaquã nihil enim aliud hoc eſſe poſſet, quàm vel ad auri imagines, vel ad ipſam auri rationem, aſpectus. Profectò attinente ad auri rationem aſpectu, vtpotè quæ vna ſit, non diſtabunt: minus multo ad auri ſimulacra reſpectu: ſiquidem eatenus forma intelligentiæ conferre, quatenus ſimulacrorum aſpectu abſoluitur, inter omnes conuenit. Age imagines formæ illæ reſpiciant, aſpectuq́; diſſentiant, aut aſpectibus aſpectus adijciendi ſunt, atq; de poſterioribus ęquè ac de prioribus litigandum: aut certè in geminis, mentes geminare operæpreciũ eſt. Diutius fortaſsis quàm decuerit cum ijs de mente

D diſſeruimus, qui mente ſe priuant, quando eam ab humana mente ſegregant, quę nihilominus vſq; adeò illi familiaris extitit vt neq; nos mentem ſine mente adſciſcere valeamus, neq; illi mentem ſine mente reſpuere. Porrò ijs non Mauros ſolùm, qui vnam omniũ animam crediderint: verùm etiamnũ Auerroicam mentẽ confutaſſe multiplicem in multis commonſtrantes arbitramur. Talis quanquam ex ſua (per quam vna eſt) ſpecie non euadit. At ex Deo animarum corporumq́; conciliatore, non quia in corpore diuiſa, non quia ex materia vti corpus conſtet, nõ quia ex corpore ortũ traxerit, vnde igitur? Niſi quia diuina voluntate corporis comes ſit: quandoquidem Deus ſimul initium (haud tamen principium) idem vtriſq; præbeat, ob id neq; naturã eandem, neq; exitum ſimilem. At initiũ, vt antea diximus idem, & ob eam rem numerum eundem tradidit. quo fit, vt animę affectus ad corporis naturam (quia initium comi- VI.
tatur corporis) augeantur. Verùm cur nouæ quotidie animæ à Deo creantur? Númne constructo mundo cunctas ſimul animas, quemadmodum cunctos in mũdi exordio procreauit Angelos cteare quiuiſſet? Id ita effectũ, quia alioqnin Deom agere dedecebat, cenſemus? Nam ſi diu à corporũ vinclis (quippe quæ ingenuè quanto precioſior ſit vita ſoluta, quàm corporeæ indigeſtæq́; moli iuncta iudicaſſent) ſolutæ vixiſſent: corpora neutiquã (quatenus intellectuales ſunt) vnquã ingredi voluiſſent. Neq; enim Deus vel Angelus liberam animæ voluntatem cogere volũt: neq; ſecus quàm perſuaſione mens mouetur. Quũ igitur non ſimul, ſed per ſucceſsiones atq; viciſsitudines corpora in terris eius nutu generetur, hinc Deus in dies animas parit. Quinimò id ipſum rationi etiamnum conſonat. vt ſicut ſpherarũ animi, *Cur noua anima quotidie creantur.*

A ſeu Angeli per temporum moras ante ſphæras proprias cõcreati haud extitêre: ſic quoq; nec animæ noſtræ ante propria vehicula. Quamobrem & ſi cum corpore non deſinant, cum corpore ſaltem incipiunt. Adde quod Deus perpetuò Angelos illuminat. quare ſicut ſuperiores furmare mentes nunquam deſinit, ita infimas mentes creare haud ceſſat: perpetuam illic formationem molitur, hîc aſsiduam creationẽ. Decet immenſam Dei potentiam; decet inquam ita ſeſe potentem, continuè aliquid ex nihilo procreando, mentium oculis oſtendere, vt perpetuò hoc effectu infinitá eius potentiam clarius luciduſq; agnoſcant, eam in cœlis venerentur, in terris, vt ita loquar, creantem admirentur.

V. Obiectio.

Deniq; quum animæ multę ſint, corporibuſq; incipiant, ſcrupulus reſtat, quonam pacto Deo ad concumbentiũ libidinem, mnmentis ſingulis, ſingulas animas procreare conueniat. Minimè malum concubitus (vtpotè qui ad bonum ſuopte ingenio inſtitutus ſit) ſed moderationis in concumbentium animis defectus, malum cenſetur: ex quo generationẽ proficiſci, ecquis excors crederet? At ex corporis cõcubitu omnium conſenſu generationem fieri dilucidè cunſtat: cui generationi ſublimis Deus nnn ad coeuntium libidinem, ſed præſcriptam prouidentiæ legem, quæ & numerũ & tempora concumbentiũ ab rerum initio videt, in æuo animas diſtribuit.

Qua cœli parte animæ procreātur, & deſcendunt, & rurſus aſcendunt.

Qua inſuper cœli parte (quippe quæ à Deo cœlicolæ ſint) animulæ eæ procreantur? Furor profectò, furor eſt, in ijs quæ cùm indiuiſibilia, atq; materiæ prorſus immunia ſint (qualis rationalis anima cenſenda eſt) nullo ſitu clauduntur, ſitum quærere. Nam ſicut vbicũq; Sul fulget, ibi & radij mittuntur: ſic vbicunq; Deus adeſt, animus mittitur, atq; recreatur. At quânam cœli parte in corpus deſcendit? B Porro quum Deus extra locum, loco omni adſit, atq; inſuper anima minimè loco claudatur, momẽtoq; creetur, & adſit, neq; eam propriè deſcendere dicendum eſt, neq; qua parte deſcendat percontandum. Sed nobis tantiſper vna cum priſcis confabulari liceat. Igitur ſi Platonicis credimus, Cancro præcipuè deſcendere, viciſsimq; per Capricurnum Cancro oppoſitum aſcendere arbitrandum. Atq; ob id illam hominũ, hanc Deorum ædem appellitant. Nam ter quaternis vniuerſo elementis diducto, tertioq; eorundem quaternario ordine præpoſtero (terram vltimam conſtituente) ad nos conuerſo, atq; cæteris in medium redactis, in terram, tam ima quàm ſumma poſtremitate deſinente, Martia ſphęra ignis, aer Iouis, Saturni aqua, cœlum vero (quod & aplanes vocitetur) terra habeatur operæprecium eſt. in qua Eliſios puris animis deputatos fore campos, antiquitas poſteris intelligendum reliquit.

à maris.

Lac cur primũ alimentum natis.

Hinc Pythagoras primùm naſcentibus lactis alitum offerri ratus eſt, quòd primus eis motus à lácteo orbe in huiuſce vitę inferna delabentibus inchoet. Hic Zodiacum Cancro Capricornoq; tropicis ſignis interſectus ambiendo complectitur. Quo ſanè Cancer lacteuſq; ſeſe contingunt, anima deſcendens tereti (quæ ſola diuina eſt) in conum defluẽdo, forma, producitur haud ſecus quàm à puncto linea ſuboritur: ex puncto enim ſuo, quod eſt monas, in diadem, quæ prima ſit detractio, pertendit. Ob id nimirum eſſentiam hanc & indiuiduam & diuidua Thimæus nõ iniuria expreſsit. Quoniam ſi diuinæ eius naturæ ſimplicitas cogitetur, diuiſionis cuiuſuis ignara reperietur: ſin per corporis membra diffuſa, diuiſionis obnoxia deprehenditur. C Nec equidem de nihilo, aut de vana adulatione veniebat (vt mea fert opinio) quòd priſci deſcenſuræ animę, ac trepidanti, nouam ebrietatem, ebrietatiſq; comitem obliuionem, in regione quæ inter Cancrum & Leonem extat (ſydereo illo Liberi patris cratere illic locato, in fluente ſylua, indicante) obrepere ſabuloſè cõfinxerint: quando Theologi quoq; animam, quum ad corpus prima ſui perductione trahitur, ingruentem ſibi hylem nouumq; materialis alluuionis potum (nõ quidem puriſsima parte, quæ nectar Deorúmue potus eſſe fertur, ſed turbidiore, quam animarum potum lethæumq; fluuium veteres vocitauêre delibutam) illic primum periclitari, diuinarumq; rerum, quarum quum in cœlo erat conſcia, illic primùm obliuiſci, proculdubiò ſuſpicati ſint. Atque ideò quum à ſimplici indiuiduoq; naturæ fonte, per ædem hanc ad terrenum corpus, caducam regionem, mortalitatiſq; ſedem (quæ vita vulgò exiſtimatur) detruditur, eam mori, quod non extingui, ſed ad tempus obrui intelligi volunt. Quum verò anima morte ſurſum accerſita abſoluitur, atque ad veras naturæ diuitias, ad propriamq; libertatem per Capricornum reuertitur, vitæ non niſi à ſapientibus deprehenſæ, cæteris eam mortem falsõ opinantibus, fauſtè reſtitui. Ex quo iure euenit, vt hanc Deorum hominum ædem illam, cognominent. Eaſdem Solis etiamnum portas Phyſici eatenus nuncupârunt, quatenus in vtraque ſolſtitio occurſante, Solis vlterior acceſsio Inhibetur, per quas profectò de cœln in terras meare. & de terris rurſum in cœlum remeare (vt retulimus) animulæ facilè creduntur. Attamen falluntur, qui hîc ſecundum D ſitum, aſcenſum, deſcenſúmve intelligunt: at quoniam Luna Cancri domina generationi proxima eſt: Saturnus contrà, Capricorni dominus remotiſsimus: hinc per Cancrum, id eſt, lunarem vegetalem ſenſualemq; inſtinctum, animas deſcendere opinantur: per Capricornum verò, hoc eſt, per Saturnum, intellectualemq; inſtitutum aſcendere aiunt. Etenim Saturnum priſci mentem, qua ſola ſuperiors perũtur, nuncuparunt. Accedit ad hæc, quòd Capricorno Saturnoq; arida vis eſt, qua dum ſpiritus ad intima contrahunt, atq; colligunt, ad contemplandum aſsiduè prouocant, ac illiciunt. Contrà Lunaris humor ſpargit atq; dilatat, & animulas circa ſenſilia diſtrahit. Iis itaq; rationibus per Capricornũ animas aſcendere, per Cancrum deſcendere non immeritò autumant.

Qua corporis parte anima ingrediatur.

Inſuper quũ corpori infundatur, qua illius parte ingreditur? Dei iuſſu hęc ipſa in medium cordis punctum (quod eſt corporis centrum) ſano intellectu primùm infunditur. Exinde per vniuerſa corporis membra, calore, ſpiritacea ſubſtantia, ſuccis ſeſe diffundit. Quòd ſi ægrotatione media hęc ſoluantur, extemplò ſe, vt ita dixerim, colligit, atq; vnde primùm effluxerat, in cor refluit. Cordis calore, quod proprium illius vehiculum cenſetur, obliteratio, cor ipſum tandem deſerit: non ſecus quàm oculu clauſo Solis lumen, quod illi influxerat, integrum effluit, quod non etiam euaneſcit, aboleturq;: ſed ſuum perpetuò Solem ſequitur.

Quomodo animæ conueniens ſit modò in cor-

Quo autẽ pacto animo ſempiterno conueniens ſit, vt modò deſcendat in corpus, modò ab illo abſcedat, aſcendatq;: & quorſum ludus hic in tribuenda corpori vita, & auferenda? Vitam corpori impartit, eiq;

A tit,eiq́ue includitur,vt ſingula incognoſcat,vt ſingulares formę cùm vniuerſalibus concilientur,vt cùm
radius diuious,tum etiam eius formulæ in Deum reflectantur, vt anima ſit beatior, vt inferiores animæ
vires ad effectum progrediaotur,vt mundus ornetur,vt ſublimis Deus colatur. Eidem vitam aufert,ne
diutiùs à melioribus, propter viliorum operum miniſteria, muneribus vacet. Atqui vt ſtellæ ad ſibi à
Deo iniunctam officij functionem explendam, oculis noſtris modò moriuntur, modò occidunt: ſpiri-
tus quoque non parum multi, nouis aſſiduè corporibus fabricatis, oculis noſtris modò ſeſe obiiciunt,
modò ſeſe ſubtrahunt. ſic hominum animæ,aliàs in corporibus apparent,aliàs deliteſcunt,in cœlosq́ue
cœleſtes euolant.

pus deſcendere, modò aſcendere.

Sed cur ſi cœleſtes ſunt à terris pariter atque corporibus iam inuitæ diſcedunt? Primùm non omnes
inuitæ,ſed plurimæ ſpontè ac libētiſſimè decedunt: ob id apud Getas Thraciæ populos puerperia luge-
bantur,natiq́ue deflebantur: funera ex aduerſo,veluti ſacra,luſu cantuq́ue celebrabantur: noſcentes &
ipſos eam vitæ conditionem eſſe,vt mori plerunq; etiam optimi portus ſit. Subticeo Philoſophos reli-
gioſos,milites,& alios complures: ſubticeo Chriſtianorum primitias: ſubticeo quòd non vniuerſi mori-
entes lugent: lugent autem naſcentes omnes,& quaſi inuiti à lachrymis terrenum hoc iter tanquam exi-
lium infeliciter auſpicantur. Demum in iis qui mortem formidant,horrentq́ue,non tota,vt ita dicam,a-
nima expaueſcit. ſiquidem pars ea,quæ abſcedendo in melius pergit,non modò ſemel,haud fortè inuita
B in vita decedit, verùm & quotidie ſpontè diſcedit: vnde Philoſophis neutiquam terribilis mors, quini-
mò familiaris,atq; illis domeſtica eſt. neque qualis poſt obitum puri animi habitus futurus ſit, eos latet,
quando talem fermè quotidie in ſummo contemplationis faſtigio experiantur. Quid enim aliud per
Philoſophiam agunt, niſi quòd animam ab corporis affectu rationemque à ſenſibus ingenuè ſeuocant.
Quod totum, vt Platoni placuit, mortis meditatio eſt: quandoquidem mors animæ a corpore liberatio
ſit,hinc præmiis futuræ conditionis perfectè ad integrumque auſpicatis, adeò ab interitus metu eorum
cogitatio abeſt, vt ad moriendi deſiderium promiſſæ beatitudinis, cœleſtisque habitaculi maieſtate vl-
tro ardentiſſimè animentur. At ea animæ pars, quæ corpori duntaxat alendo atque tuendo tributa eſt,
inuita abit. Quoniam abeundo naturali quodam officiu vacat,atque amicum ſuum deſerit. Adde quòd
plurimi cruciatum,qui in diſceſſu ſentitur magis,quàm diſceſſum metuunt. Nonnulli ſuis operibus vi-
ſionem non meruiſſe diuinam putant, ac propterea pœnam & mœſtitiam vaticinantur & timent. Pleri-
que huiuſce vitæ blandimenta,quibus prutinus abinitio (cupiditatum dulces inſidias ſub rationis iugo
minimè domantes) irretiuntur,ægrè relinquunt, ac ideo in diſceſſu dolent. Ex quo factum itur, vt ani-
mas,quas in ſe pronas corporis vſus corporeæq́ue peſtes effecerint,atque in pecudes quodammodo ex
hominibus reformauerint, pariter & corporis abſolutionem perhorreſcere, & quum neceſſe fuerit, non
niſi indignatas cum gemitu pelli ſub vmbras credi par ſit.

Cur animæ inuitæ à corporibus diſcedunt.

Mors.

C Cur non redeunt animæ? Redeunt ſanè quàm plurimæ,ſi priſcis fidem adhibere cogamur. Argumen
to ſunt,Gabinus, qui quum ceruice Sexti Pompeij iuſſu inciſa, vixq́ue cohærente tota die in littore exa-
nimis iacuerit,occiduo iam profligato tempore, atque in ſupremam tēpeſtatem declinante,Pompeium,
ex carisve aliquèm ad ſe ab inferis remiſſum, nonnullaque renunciare iuſſum accedere, gemitu preci-
busq́ue exaggerata multitudine petiit. Ex amicis plerique venêre,multa is nunciauit,veritatis indicium
reliquit,quod peractis mandatis prutinus expiraturus eſſet.idq́ue ita vt retulit, euenit. Corfidius natu
maior ſeclosa,quæ inter mortuos aut viderat, aut audiuerat, applofis manibus concinuit. ſeq́ue à fratre
iampridem extincto,quo in luco aurum nullo conſcio defodiſſet demonſtratum veniſſe,& alia pleraque
retulit.Mox expirauit,aurum vbi dixerat repertum eſt. Vnus è vigioti viris agros diuidentibus Capuæ
feretro elatus,pedibus domum incolumis remeauit. Simile quid Aquini obtigiſſe proditur.Romæ quo-
que Corfidios materteræ conſors funere locatus reuixit. Auiola Conſularis in rogo vitæ reſtitutus fuit,
flammaq́ue præualente rediuiuus crematus. Identidem Lucio Lamiæ prætorio viro accidiſſe fertur,
Nam & Celium Tuberonem prætura perfunctum à rogo relatum fuiſſe fama eſt. Proindeq́ue iis atque
innumeris aliis exemplis animas remeare antiquitas (fortè falſi conſcia) ſibi perſuaſerit. Adeò enim ad-
hæc attonita vetuſtas fuit, vt incredibilia etiamnum dictu affirmaret. Platonici ſub aliis quidem figuris
eas redire putant. Sed re vera quid opus eſt veteranum & emeritum militem ad pugnam redire? ne-
que ſecundum naturam reditus eſt, quoniam omnes redirent, quòd ſi contra naturam, ſtultum eſt re-
D ditum quærere.

VII. Cur non redeunt mortui. Plin. lib. 7. cap. 52.

Nunquid in corpora noſtra quicquam animæ defunctorum agant? Nihil profectò rationem phanta-
ſiamq́ue noſtram cogitationibus,viſionibus,ſignis quotidie eas commouere inhibet: nos autem plerun
que vnde veniant ignorare, non vnquam idipſum incognoſcere ſolemus. Indicio eſt Arabs Auenzoar,
qui à Medico nuper defuncto, per ſomnum, optimum oculo ſuo ægrotanti præſidium accepiſſe exara-
uit Plato eorum animas,qui occiſi ſunt,interſectores hoſtiliter inſequi prodidit. Hioc fortè contingit,vt
occiſi hominis vulnus,iacente etiamnum cadauere, in eum qui vulnerauerat, ſi modò ille cominus vul-
nus ipſum inſpexerit, ſanguinem rurſus eiiciat, quod quidem Iudices vſque in hodiernum diem obſer-
uauêre. Idq́ue exemplo duorum familiarium firmatur,qui cum Megeram aduentaſſent,alterq́ue ad cau-
ponem, ad hoſpitem alter diuertiſſet, huic in ſomnis ille (quippe cui interitus à caupone pararetur) vt
ſubueniret,eum orare viſus eſt. Qui primo nempe ſomno perterritus,ſurrexit: dein quum ſe collegiſſet,
idq́ue viſum hectæ faciendum duxiſſet,recubuit. Tum dormienti illi idem rogare viſus eſt,vt quoniam
ſibi viuo non ſubueniſſet, ſuam ſaltem mortem haud inultam pateretur. Seq́ue à caupone interfectum,
iſo plauſtrum coniectum, atque deſuper ſtercus iniectum denunciauit, vtq́ue manè ad portam adeſſet,
priuſquam plauſtrum ex oppido exiret, petiit. Hic eo ſomno commonitus, manè bubulco ad portam
præſtò affuit,ac ex eo quid in plauſtro eſſet, quæſiuit.Ille perterritus fugam arripuit,mortuus erutus eſt,
caupo re patefacta,pœnas dedit.

An defunctorū animæ quicquam in corporibus viuentib. agant.

Interfecti cur ſanguinem profundant praeſente interfectore.

Val. Max. lib. 1. cap. 7. in fin. Cic lib. 1. de diuinat. ex Chryſippo.

Geminæ ſomni portæ.

Ob hęc nimirum geminas ſomniis portas, ex ebore falſis, è cornu veris deputatas eſſe vetuſtas ádſtru A
xit: Nam vbi quiete ſomnóve ab corporis functionibus paululum liberè introſpicientis animæ aciem
interiectum, nexuque colligantis naturæ obductum velamen ad verum vſque vel ſeipſa, vel alia quauis
anima duce, quadantenus admiſerit, de cornu exiſtimandum eſt: quippe cui ſors ea ſit, vt tenuatum vi-
ſui quaque verſum peruium ſeſe obiectat. At vbi identidem obtutum quam mox repulerit, eburneum
cenſetur: quando & huic ita corpus natura denſatum ſit, vti quantumlibet attenuatum nullo viſu ad vlte

Val. Max. lib. 1. cap. 7.
Cic. lib. 1. de diuinat.
An animi quieſcentis aliqua præſcita ſint, & qua ratione fiat.

riora tendente penetretur. Neque ab re eſt, quód Simonides, quum ignotum quendam humauiſſet, ha-
beretque in animo nauem conſcendere, ne id faceret ab eo, quem humi dederat, moneri viſus eſt, alio-
quin naufragio periturum: rediit Simonides, cæteri naufragio interempti fuêre. Magnus hic diuerſiſq;
refertus documentis locus obiter inuitaret, vtrum ne aliqua quieſcentis animi præſcita ſint, quaque ra-
tione fiant, an fortuita (vt perquàm multa) res ſit? Et hercule ſi exemplis agatur, illic & paria fient. At
quanquam id vnum à vino & à cibis proxima, atque in dormitione irrita eſſe viſa propè couenire palàm
ſit, cæterorum fortaſſis cõtrariam eſſe rationem, non eam inficias. Quandoquidem & per ſomni quietem
& aliam quamuis à corpore alienationem ſenſibus ſopitis, phantaſmatumque nubib. expulſis, animum
aut ſuapte natura ſuique ſpeculatione (quod Platonici facilè dabunt) aut Dæmonum præſignatione,
aut ſuperiorum corporum impreſsione, aut diuinę virtutis Angelorum miniſterio illuminatione (quod
recẽtiores Theologi indubiè aſſeuerabunt) pleraque, futura quaſi tunc illa in ſupernis numinibus præ- B

Aelianus lib. 9. de var. hiſt.
Cicero lib. 1. Tuſc. quæſt.

ſcripta oculata fide intueantur, vaticinari vel ex iis apertiſsimè inclaret. Tum quia Socrates à falſis in iu-
dicium accuſatoribus tractus, futuram iudicibus primó pœnitentiam prędixerit, accuſatoribus ruinam,
ciuitati ſeditionem. Exindeque ſuæ internecionis diem à numine per quietem mõſtratum præſignaue-
rit. Tum etiam quia Theramenes in carcerem coniectus, venenumque abſorbens, Critiæ ſibi aduerſario
citimam mortem vaticinatus fuerit, quæ vt renunciauerat, euenit. Quidam etiamnum Rodius nouiſsi-
mam vitam agens, ſex æquales nominitauit, atq; qui eorum primus, qui ſecundus, & qui deinceps vitam

Petrarcha.

obiturus eſſet, prænunciauit. Item Eudemio Cyprio graui admodum morbo laboranti in quiete, egre-
gium facie iuuenem viſum auſpicantemq; eum breui reualiturum, paucisque diebus tyrannum Pheræ
Theſſaliæ oppidi Alexandrum aboliturum, atque Eudemium ipſum quinquennio póſt domum reditu-
rum, pauló póſt conualuiſſe illum, Tyrannum interemptum fuiſſe, Eudemium peracto quinquennio

Val. Max. lib. 1. cap. 8.
Plutar. in vita Alexand.
Strabo lib. 15.
Cic. lib. de diuinat.

mortem obiiſſe, proindeque eius animam in patriam remeaſſe Ariſtot. prodidit. Sed & Calanus Indus
iamiam ſpiritum emiſſurus ocyſsimam Alexandro regi necem auguratus eſt. Pherecides quoque Syrus
Epheſis diem obediens ſuam, contra Magnaſeos victoriam vaticinatus eſt. Mille denique id genus vati-
ciniorum ſunt, quæ iis quidni miraculo eſſe poſſunt, quibus intellectum (vtpote corpori repugnantem)
vltró corporalia, ſponteque ſua diſpicere abditum eſt. Etenim intellectus tunc ſincerè diſcernit claretq;
maximè, vndeque ſibi futurorum agnitionem aſciuerit, neque difficile, neque impoſſibile arbitrandum. C

Sabellicus lib. 5. Cau. 2. ex Laertij lib. 1.
Laertius lib. 4. cap. 2.
Fulg. lib. 4 ca. 3.

Quam veró mens ipſa corpori aduerſetur, Xenocratis, Origeniſq; teſtimonio, qui ſibi quo libidinis in-
cendia penitus extinguerent, virilia exuſſerint, cuique palàm fiet. Necnon & priſcorum ſacerdotum Ma
gnæ matri Saturnóve conſecratorum, horum illi ſeſe caſtrabant, ij ſe excarnificabant. Cæterum nónne
& Chriſtianorum primitię, adeó iis impendio maiora horribiliaque factitarunt, vti mundum nihil mira-
tum aliud magis conſtet? Mitto in præſentia tanquam aliunde petendum explorandumque, quod egre-
dientes animas, genij dæmonesque (quos ſibi protinus ab electionis vſu, mores eligendo, interim vitæ
duces elegerint) ad communem omnium iudicem cunctas ducunt. Sentẽtia lata priores abeunt dæmo-
nes. Malasque malus violentusque dæmon trahit: bonas autem omnipotens & immenſus Iupiter lætè
atque tranquillè perducit: eæ apud cælicolas cælites perrenni gaudio tenentur, illę apud inferos, vtpote
quæ Lethæum fluuium, Phlegethontem, Acherontem, Cocytum, Stygem, Vulturem immortale iecur
tondentem, Tantalum, Ixionem, Siſyphum, Phlegyam (quæ omnia illic fabuloſa perſuaſio eſſe credidit)
in ſemetipſis olim periclitatæ ſint, irreuocabili quadam lege torquentur cruciunturque. Nec enim Plato-
nicis hoc loco, eas aut proprium oberrare cadauer, aut noui corporis non humani tantummodo, ſed &
ferini quoque, electo, moribus quos in animali libenter exercuerint congruo genere, habitaculum am-
bire: omniaque tandiu perpeti malle, quandiu cœlum (quod vel ignorando, vel diſsimulando deſerue-
rint) ingenuæ euadant, arbitrandum eſt. Quanquam & hæc ipſa myſtico quodam ſenſu ſanctæ fidei dog D
mata effictim adoleant. Deinceps veró de motus tempore infantis differendum eſt.

IIX. Quo tẽpore infans mouetur.

Mari quidem fœmellæq; promiſcuum hoc atque indiſcretum eſt: vt ſi afformationis tempori, eius du
plum adiiciatur, ex eis exurgente tempore, motus competes euadent, verbi gratia. Triginta dierum ſpa-
cio afformatus (vt de vno quod exemplo ſuffecerit ediſſeramus) iis ſexaginta adiectis, nonaginta (tres
conſtituentes menſes) ſoles conſurgent, hoc ipſo mouebitur tempore: & ſic variis pro afformationis va-
rietate temporum impendiis motus compos fiet. Partuum motionum tempora, vel imperitis, facili atq;
indubitato modo ita monſtrata ſint. Verùm quia intelligentib. plerunque, quibuſdam comprehẽdendis
rebus (quippe quas ratio non ſatis attingat) non minus priſcorum autoritates, quàm eorundem debilis
vanaque ratiocinatio, conferunt. Maximum hinc enarrationis noſtræ patrocinium urdiemur, quód Hip
pocrates quoque, quum libro de pueri natura, puerulum dierum triginta tractu, fœmellam quadraginta
& duobus confingi & pronunciauerit & ſanxerit: huic quidem quartum ſui motus menſem, illi veró ter-
tium præſignauit. Vnde ter triginta replicata tertium afflare menſem: ter autẽ duo & quadraginta, quar-
tum paulóve plus, neminem (modó ne excors) præterit: quæ ſingula noſtræ illi computationi (imó ve-
ró peritiorum) magnoperè quadrant. Nam etſi fabricationis temporis triplicitati puerperij motionem
attribuimus, non tamen in ipſis (quod dixi) temporum articulis: at aſſiduè paucis póſt diebus (quibus
ſeriùs) interdum antè (quibus præcox) id ipſum euenire contenderim. Quod apud Hippocratem ita eſ-
ſe haud dubiè in confeſſo eſt. Attamen nihil in iis certi affirmare, nec meam ego in pleriſq; eorum fidem
obſtrin-

A obſtringere auſim. Quin potiùs ad autores (qui de dubiis rogentur omnibus, modo ne tanto maiore eo-
rum diligentia, vel cura vetuſtiore, eos ſequi faſtidio ſit) relegabo: quandoquidem & mares circa qua-
drageſimum ſolem, fœminas circiter nonageſimum moueri, cumplures diligentiſsimè exploratum ha-
buère. Nemo etiamnum id paruum ac modicum exiſtimauerit, autorum alioquin eruditiſsimum Macro
bium Hippocratem ſeptimo menſe naſcituris, ſeptuaginta dierum ſpacio motum fieri annuentem citaſ-
ſe. Halyabas autor grauiſsimus partum & ſexageſimo & ſeptuageſimo octuageſimoq́; ſole, duplato dun
taxat fabricationis tempore, ſeſe vibraſſe teſtimonio eſt. Verùm autem (vt ingenuè fateamur) cuiuſque
motionis tempus, opus ingens occultumq́ue diuinitatis non extimo, vt pleraque pubetenus tactu vi-
ſuve, ſed fœmineu internoque prænoſci poteſt: proindeq́ue quaſdam adhuc ſummas tractauimus, plura
mox & diſtinctiùs. Nunc enim quadam autorum omnium mixtura monita exhibentur, quoniam huiuſ- *Quo tempore*
ce rei interpretationem mens egreſſa, legentium animos per omnes receſſus, omniaq́ue latibula veluti *fœtus in vtero*
manuducere feſtinat. An eodem quo diximus tempore duntaxat perſentiſcat. Antea ſanè quàm mouere *ſentiat.*
(quanquam triſtius atque ſenſu hebeti admodum obtuſoque) infantem præſenſiſſe (credibile nempe)
proditum eſt: ob id quòd actio hæc incertioris partium dearticulationis, certioris illa indiga ſit: hæc in- *Quomodo fœtus*
ualidius robur, validius illa exigit. Infans per vmbilici annexum (vt antea retulimus) & alitur & auge- *in vtero nutria-*
tur. Etenim vmbilicum, quem in putamine contentæ venæ complent, quaſi radicem in vtero obtinet *tur increſcatq́;.*
huc ipſu ſanguineum, vtpote de quo vitam aptiſsimè mutuetur, alimētum haurit. Nam vmbilicales ve-
B næ vndique laterum tenduntur, fiſſæque per minutiſſimas fibras vſquequaq; per vterum ſparguntur, ac
paſſim diſſeminantur, & quà eæ deſinunt acetabula inchoantur, in quæ, veluti in mammas, ſanguinea a-
limonia à natura puerperio reponitur, quæ dum colligitur, ſenſimq́ue ex multis cōſiſtit, acetabuli quaſi
corporis puſtulæ turgent. Quare quandiu infans minor perſtiterit, nec vberiorem admodum alimenta-
rij ſanguinis copiam ſugere quiuerit, conſpicua maioraq́ue viſuntur: at eo auctu conſidunt atque exo-
leſcunt. Ad exitum proficiſcente longè minora (adeò vt obtutus aciem planè effugerint) ſubinde red-
duntur. Quo tandem perfecto poſtremò, antiquitate, cui nihil ſcire negatum, omniaq́ue figmentis vela-
re licuit, commento Saturni laneo vinculo per annum alligati, ad diemq́ue ſibi feſtum ſoluti præmonen
te obliterantur abolenturq́ue. Cæterùm per id tempus nono peractu menſe, partuq́ue magnopere au-
cto, & fabrica propemodum concepti corporis abſoluta, ad alendum & increſcēdum, eidem permanans
ab vtero cibus minimè ſuppetit. Accedit ad hæc quòd quum ſui impatiens effluendo ſit, alieni appetens
hauriendo efficiatur oportet. Quare de cruento alimento, quod dulciſsimum ſit, trahit, pariter atque de
lacte puſillum exhaurit, donec in lucem edatur.

Conceptionis indicia, necnon Maris fœmineiq́; partus.

CAPVT III.

C INCHOATI hominis indices & notæ (quanquam fallaciſsimæ, & quibus minus credendum ſit,
quandoquidem complures ac propè dixerim omnes, omnem citra grauiditatem, mēſtruis recremen-
tis ſuppreſsis, eoenire queant) expunendæ ſunt. Etenim hæc multiformi contemplantium ingenia
ambage torſerunt. quando fieri poſsit (imò quotidie confiat) vt menſtruę purgationes, ob venarum eaſ-
dem ad vterum perferentium concretionem interſeptionemq́ue, & item ob cruoris craſſamentum frigi-
ditatémve, incertiores admodum ſecernantur, aut earum vacuatio prorſus intercipiatur: Quibus alio
decumbentibus, eadem fermè quæ & mulieribus vterum gerentibus accidere, ecquis ni mente admo-
dum captus diffiteatur? Attamen quæ nobis genitalia ſemina cōcepta fore (tametſi haud perpetua fide)
indicia ſuadere valent, breuibus à capite orſi perſtringemus. Igitur ſi noſſe libuerit an hurda ſit, diligenti
adhibito examine, cuncta hæc ſcrutabere. Si à conceptu decimo ſole aut maturius aut ſerius, prout ma-
gis minùsve ex ſuperuacua materia tentatur, capitis dolores inquieſq́ue infeſtent. Si exinde caliginoſa
vertigine & tenebris oculorum acies hebetetur. Si pupillæ minuuntur. Si candicans particula amplior
fiat. Si flaueſcat, atque ſi eiuſdem venulæ cruore turgeant. Si concauētur ocelli. Si palpebræ molliantur,
& ob hæc eius aſpectus grauior atq; ingratus magis reddatur. Si inunctis medicamine oculis (prærroga-
tiua ſanè fœcunditatis) ſaliua inficiatur. Si pannus (vt vocant recentiores) ruſæque lenticulæ earum fa-
ciem deforment. Si inter oculorum angulos, & nares venæ ſitæ conſpicuæ magis compareant Si ſub lin-
D gua vena vireſcat. Si ceruix calidior, tergum algidius. Si colli venæ arteriæq́; extēdantur & turgeant ma
gis, ac euidentiùs percuſſu ipſo attollantur. Si pectoris venæ nigricent ac tandem virides glaucæq́; red-
dantur. Si mammæ obdureſcant, extuberent, perdoleant. Si papillarum colur in ruburem demutetur. Si
merum aut quæ libuerit algida res epota in mammas recto tramite (algore ſuo illa comitante) interea
permeare videatur dum ſorbetur. Denique ſi in edulijs faſtidium. Atque ſi malicia prehendat, ea fit vbi
quicquam guſtare improbè appetant, aut enormium appetitus varij aſſurgant, citoq́ue commutetur:
quod picare quidam à pica aue denominant. Si eſcæ cupido claudatur. Si ventriculi redundantia & ſuc-
corum pariter atque cibariorum vomitiones acciderint. Si acidè ructet. Si temeto infeſtetur: quippe
quæ quum biberit langueat atque flacceſcat. Si cordis pulſus perturbet. Si ocyſſimè lætetur ocyſsimeq́;
triſtetur Si alunm ac potiſſimum vmbilicum tormina fatigent. Si renum coxendicumq́ue grauitas ve-
xet. Si ilia pleniora compareant: quod equidem ijs quæ graciliores ſunt euidentius accidit. Si inguina
perſentiſcat, ea conceptus argumentum eſſe poſſe quem latet? Si concombentes mas & fœmina vnà ge-
nituras emiſerint: quæ ſi in ſeptimum diem intus permanſerint, conceptum iam eſſe certum eſt. Si pera-
cta re exterarum partium algor ſuperuenerit. Si vir colem vterum ſuxiſſe ſenſerit Si à coitu mox locus
reſicceſcat, mulieribusq́; naturæ labia tenuiora efficiantur. Si coitum abhorruerit, aut ſi ardentius concu
pierit. Si vteri os ad obtutum arctiſſimè conniuerit: Hippocrate tradente, Quæ vterum gerunt ijs vulua *5. Aphor. 51.*
ſe comprimit. Enimuero mulieris vtero grauis vel pręcipuum indicium eſt, quoties obſtetrix perſpicaci

intelligentia ſalutarem digitum ſubmittens, vuluæ os pertingens concretum, obſeptum ac denique ſigil A
latum nouerit. At quom hae oris arctatione & vteri moles quæpiam præter naturam indicari poſſit, eius
rei diſcretionem ſcabricie internoſcas. Nam per grauiditatem, tenerum & molle extat, & modum naturę
modicum obſeruat. Quibus verò inflammatio duritudine ſua id infeſtauerit, duriuſculum perſentitur.
5. Aphor. 54. Quod Hippocr. hac perpenſione prodidit. Quib. vteri os durum eſt, ijs compreſſum id eſſe neceſſe eſt. Si
** cauitatem internam.* vulua vniuerſum * alueum, donec ad ſeptimũ menſem ventum ſit, contraxerit. Si inglomerata ſeſe extu
lerit. Si poſt initum alui tergoriſq́; pulſatilis dolor prehẽderit. Si menſes per aſſuetos circuitus ſubſtite-
rint. Quoniam ex venis, quæ intus in vteri alueo ſunt, ſecundæ in volucrum dependeat, & ob eam rem
nihil prorſus per eas in muliebrem ſinum excerni queat. Vnde ſecundum naturam haudquaquam infe-
rius aguntur, at in vbera tranſeunt, concoctioneq́; lateſcunt: Cuius nota exiguo quodam & araneæ pro-
pemndum ſpecie in mammis viſitur. Quòd ſi muliebrium quicquam eliciatur, tantillum quidem fuerit,
ac ex ceruicis venulis prorumpet. Si igitur eſculẽta faſtidiat mulier muliebrib ſuppreſſis denegatiſque,
5. Aphor. 61. hominem inchoaſſe arbitratum iri fas eſt. Quod Hippocrates ita ſanxit: Si mulieri mẽſtruæ purgationes
non prodeunt, nec horror aut febris ſoperuenit, & faſtidia accidũt, grauidam eſſe arbitrare. Si etiamnum
dolores, tumores, extuberationesq́ue carnis in cruribus inciderint. Si corpus vniuerſum grauetur, mol-
leſcat, effœminetur, palleſcatque. Si pulſus protinus ab initio fortis & magnus, procedẽte tempore par-
uus & velox perſtet. Quin etiam ex humidis recrementis grauiditatis indicia exploratum itura ſunt. Vt B
ſi eorum meatulus arctior fiat, vnde difficilius emittantur. Si vrina ſubalbida, clara, nubiloſo rore ſuper-
natante, ac ſtellati lapidis colorem præ ſe ferente, atomiſq́; in ea ipſa aſcendentibus deſcendentibusque,
fuerit. Etenim initium conceptionis id præmonſtrat. Si à conceptu primo menſe, ima ſui parte candican
tia corpuſcula, ad farinæ craſſioris ſpeciem ſubſideant, quæ commota carminati xyli cotonive effigiem
referant. Si accedente adhuc tempore flaua, dein rubra puoiceâve, poſtremò atra (nubecula parte ſuper-
na rubore ſuffuſ:) euadat. Si quocunque tempore ſubſideotia tenuis diſiecta carminato goſſypio per-
quam ſimilis in ea ipſa congeritur. Sed & hominem inchoatum eſſe experimeoto quoque, mulſo poto,
5. Aphor. 41. apertiſsimè perpenditur, Hippocrate exarante: Si noſſe libuerit, an mulier grauida ſit, mulſum ei biben-
dum dabis, quum itura cubitum eſt: pòſt deinde ſi venter torquetur, grauida eſt: ſin minùs, non eſt. Por-
rò flatuuſo ſpiritu intus in inteſtinorum anfractibus incluſo luctante nullo exitu, mordicãteque, aluum
** neget.* torqueri quis * hiſcat? Igitur non ab re fuerit, ſi mulieri crudum mulſum, quum itura cubitum eſt, ſor-
ptui dederis: quandoquidem eo ilia prægrandi proculdubio mole faſtigientur: hinc vtero grauem ob an
guſtiam, quam genituris infra afformandi hominis monetam locatis vterus conuehit, permorderi cen-
ſendum. Et item quo melius id aſſequamur, vt tantiſper interquieſcat mulier moliendum, pariter atque
edulijs expleatur (quippe quæ ita magis torqueri aſſoleant) præcipiendum eſt.

Aromatum ſuffitus. Cæterum aromatum ſuffitus, quem nonnulli hac in re in ſui patrocimum afferre contendunt, tantum C
abeſt ab conceptus indicijs, vti ab eiſdem nihil alienum magis eſſe queat. Nun enim grauiditatem at ſte-
5. Aphor. 59. rilitatem commonſtrare Hippocrates edocuit: Si mulier ooo concipit & ſcire placet an cõcipere poſsit,
veſte obuolotam ſuffies infrà. Nam ſi odor trãſmitti per os ad nares videatur, noo eſſe ſua culpa ſterilem
cognoſces. Etenim ſi halitum odnriſque ſpiramentum incenſarum materierum (quæ impendio fragran
tiores odoratioresq́ue ſint) ad os & nares tranſmiſſum mulier planè perſentiſcat, neutiquam ſterilis cen-
ſenda eſt. Verùm & mulierem fortaſſis non concepiſſe agnuſcas hoc ipſo ſuffitu licebit, non tamen ſupe-
riùs proditæ perpenſioni aptè congruit. Quandoquidem ſolis ijs ſubeuntes ſuffitionis odores minimè
afferantur, quibus vteri oſtium interſeptum occœcatumq́; exiſtit. Quale ſobolis creationi nequaquam
** Allium Ariſtolochias.* accommodatum cenſetur. Nec abſimile de * allio, * ariſtolochiæque ſcobe ſuppoſita iudicium feren-
dum eſt. Lotium alij triduo vitreo vaſculo apprimè obſepto in vmbra aſſeruari volunt. Exinde perpur-
gato linteo ſubcolari. Quòd ſi minutiſſima animalia pediculis ſimilia in eo offenderis, conceptum planè
præmonſtrant: quæ ſi rufa extiterint, marem: candicantia, fœminam indicant. Simili modo & acum æ-
reo maluuio matulave vrinæ collectæ per noctem infundunt, quæ ſimul atq́; pernoctauerit, ſi minutiſ-
ſimas notulas (orbiculorum inſtar) puniceas contraxerit, mulier grauida eſt: ſin ærugo inceſſerit, mini-
me. Verùm ijs ego ſæpius experimentis egregia hercle fruſtratione vſus (vel quia indiligenter exercue-
rim, vel fortè quia res ita ſeſe habet) irrita fallacioſaq́; comperi. Quæ & alia pleraq́; quanquam in vniuer D
ſum omnibus horis hominis vita crediderit (nec credere ſenſerit) viritim tamen ſapientiſſimi cuiuſque
fides planè reſpuit. Rurſum cardui ſuccus epotus ſi reijciatur, inchoati hominis index eſt: ſin minus, non
Sexus concepti ſigna maſculini vel fœminini. eſt. Atqui quòd intus geratur non ſolum præſcire oportet, ſed an mas, an fœmina fuerit partus exquiſitè
explorandum eſt. Quamobrem neminem lateat, marem ferenti dextri oculi celeritudinem, viuidumq́;
colorem ineſſe. Cui etiamnum mamma dextra impendio maior, obdurior, eiuſque papilla ocyus quàm
læuæ à colore euariat. Eidem lac præcox, quod ab vbere mulctum vitreo vmboni iniectum, ſoliq́ue per
horam expoſitum in orbiculom inſtar margaritæ fulgore micantis conglobatur: quod inſuper in eiuſ-
dem mulieris, à qua mulctra facta eſt, lotio fuſo partem imam recto viæ itinere petit, ſal illi adiectus neu-
tiquam colliquatur. Quio & aſsiduè quæ marem gerunt faciliùs exigunt, & coloratiores, dextra potiſſi-
5. Aphor. 42. mum mala, ſunt, minuſq́; pallent: Quod Hippocrates tradidlt, Mulier ſi marem gerit probè collorata eſt,
ſi fœminam, decolor eſt. Mares præterea partus magna ex parte circiter quadrageſimum diem motus
5. Aphor. 48. præpotes ſunt, plus atq́; in vtero motus, validiusq́; dextro potius latere inferunt: idq́; ab Hippocrate Ita
ſancitũ eſt, Fœtus qoi mares ſunt parte vteri dextra continẽtur: qui fœminæ, magis ſiniſtra. Longè enim
mas à fœminæ natura calore diſſidet. Quocirca hæc & tanta, contra quam in fœmineo fœtu accidere, ne-
minem admirari licet. Purgationes etiamnum ad tempus quoddam (ſcilicet quadraginta dierum) acce-
dunt. Vter mucronatus ad vmbilici ſedem prominet. Nec minùs profectò admiratiooe dignum eſt, mu-
lierem itione perpetuò dextrum pedem præferre, ac exurgentẽ manui dextræ potiùs quam læuæ inniti.

A Dexter pulſus eidem plenior. Contraria omnia in altero ſexu. Primus fœminæ, parte plurima, nonage-
ſimo die motus, latere læuo, ingeſtabile onus, crurum & ſanguinum lenis tumor. Pallidiures ſunt fœmi-
nam geſtantes, auidiùs appetunt, atque minus re iam præſente (quam copierint) frui queunt: protinus
enim faſtidiunt, quod modò vehementer appetebant. Muliebria trigeſimo die prodeunt. Qua ſanè re-
putatione fœmineæ ſurtis miſereri protinus ſubit. Cæterum * ariſtolochiæ puluiſculus ex melle confe- *Ariſtolochia.*
ctus, lanaque obuolutus per tempus vulnæ impoſitus, mari aut fœminæ inchoatæ argumento eſſe po-
teſt. Nam ſi ſaliuam edulcauerit, mas proculdubio conceptus eſt: Si in amarorem allecter, fœmella. Indè
& pleroſque exiſtimare video nihil non de hac ipſa re herbarum vi cognoſci poſſe. Sed plurimarum e-
tiam calcatarum vires eſſe incognitas, ob eam rem quod eas agreſtes literarumque ignari, quippe qui ſo-
li inter illas viuant, experiuntur. Accedit ratio inuentionis anceps: quandoquidem in repertis alia caſus,
alia vitæ pleraque vtilia (vt verè dixerim) Deus ipſe inueniat. Quinetiam ad maris fœmellæque genera-
tionem prænoſcendam, an nouella ſeneſcens ve, an florens & vigens ætas fuerit, nouiſſe non parum in-
tereſt: quandoquidem hæ mares: illæ maxima ex parte fœminas procreent. Quippe in quarum altera ca-
lor nondum perfectus ſit, in altera verò deficiat. Humidiora etiamnum effœminatioraq́; corpora, nec-
non ſeminalia excrementa humentia magis ſpiſſa, fœminas potius gignunt. Flatus inſuper ad huius vel *Ventorum*
illius inchoationem plurimum conferre compertum habetur, ſiquidem ijs aquilonijs magis quàm au- *flatus.*
ſtris mares gigni, non in genere humano ſolùm, verum & in pecoribus luce clarius eſt. Quamobrem o-
B raculum illud magnopere cuſtodiendum, qui mares concipi auent, eóſ ſpectent. Nec recens ſubtrahe-
mus exemplum. Quod pecorum paſtores qui mares concipi volunt, in hunc (vt ſic in eundem ineant)
eatenus paſcunt. Quinimò obſeruatum certè experimentoque obuium eſt, fœminas conceptas eſſe ſi à
coitu in Aphricum, vtpote qui ex aduerſo Aquilonis ab occaſu brumali ſit, pecus ſeſe circũ egerit. Quod
equidem in vſus humanæ conceptionis vertiſſe nequicquam pudendum. Id quoque ipſum caſu reper-
tum, quis dubitet? verum ſi quis illa fortè ab homine excogitari potuiſſe crediderit, ingratè Deorum mu
nera prorſus intelligit. Nec profectò perpetua indicia hæc extiterint. Ideoq́; hæc Hippocratem & Gale-
num literarum ſubtilitatibus peritos, non admodum illuſtraſſe: ac demum non ab alijs hominum rece-
pta fuiſſe, atque per memoriam tranſiſſe, æquè ac nihil in vita mirandum eſt, vſque adeo fides iſtis faſq́;
omne defuit. Etenim interdum (quanquam rarenter) fieri quit, vt fœmina valentior mare concepta,
dextro latere crebriùs & vehementiùs: contrà mas imbecillior morbidiorque, ſiniſtro rariùs & langui-
diùs commoueatur. Sed enim hæc & id genus reliqua, vt eo diſſentiunt, quod magna ex parte, & magis
minúsve accidit, ſic retulimus. Enimuero mulierum interna hęc hominum nec indagare intereſt: neque
ſolers humanæ mentis, artificioſaque coniectatio, ad eam rem proximè accedit. Idq́; non niſi numen po
tis eſt vis vlla tenere. Furor eſt empiricos quoſdam (adeo ij ad eius ſcientiæ rabiem, non auiditatem mo-
dò, ſeſe gerere) ita tum conceptus, tum concepti maris fœmellæue certitudinem animo agitaſſe, vt rem
C ſic ſeſe habere non vaga & artifici coniectura ſolùm, ſed perpetua, & quaſi * vnde certi eſſent, potiti ſint. ** certiſſimi eſſent.*
Futurum puerperium præuidentes, certo certius temeritudine (quod ſolus Deus nouit) prodere auſe-
rint. Quæ nempe vbi vera forent, quantum adeò tandem tales diſtare dum viuant videri poſſent? At hęc
quidem & id genus reliqua, cuiuſque arbitrio æſtimanda relinquantur. Res nihilo ſecius de qua plura
ſcriptiteotur, prædictionum peritia digna (vt inter autores conuenit) cenſetur, vel eo ipſo, quo deſide-
ratiſsima medicinæ partium plurimum in toto terrarum orbe plurimiſque ſeculis eualuerit. Atque vt
hoc quoque ſuggeſſerit rerum rationi compertæ experimentorum (ad quę vel maximè etiamnum quiſ-
que iuſtè caligat) notitias miſcuit: ita hominum ſenſibus duplici vinculo poſſeſsis in tantum faſtigij ad-
oleuit, vt hodieque etiam in magna tum medicorum, tum cæterarum gẽtium parte præoaleat. Quoniam
quum humanæ menti euenta quæque rerum præſcire perpetuò placuerit: nihil tamen adeo cupitum a-
liud, quàm futuros partus (quippe qui omnium gratiſſimi, nullo non auido venturam de hac ipſa re ſor-
tem ſciendi) prænouiſſe conſtat. Inde ei maximam autoritatem parti fuiſſe nemo miretur: quandoqui-
dem ſola partium humanæ mentis imperioſiſsima de futurorum præcioſiſsimis ac præcipuis mortales
certiores reddere. perinde ac ſi è cœlo ea veriſsimè peti credidiſſent, blandiſsimè ſpoponderit. Nos ve-
ro hæc etiam auditu faſtidimus, proindeque haſce præſagitionum leuiſsimas vanitates ſæpius quidem
præſentis capitis parte vbicunque cauſæ locuſque poſcebant (quantum nobis licuit) coarguimus, pau-
D ciſque & nunc deteximus. Tanta de indicijs, caſtigatiùs, quàm ſe copia ſuggerebat.

1 *Quæ vtero grauibus accidant.*
2 *Eorum medicina.*
3 *De ſuperfœtatione pulcra.*

CAPVT V.

HActenus indiciorum conceptus hiſtoriam (relicta penè cauſarum indagine) digeſſimus. Nunc re-
liqua concinnà ſerie prægnantium memorabilia expiſcari operæprecium eſt: ſi prius eorum fer-
mè omnium quæ antea prodidimus in vniuerſum cauſam nacti, muliebrium ſuppreſsionem pro- *Cur quædam,*
poſuerimus. Paucis contingit, vt meliùs habeant quum vterum gerunt: fit enim vt magis valeant, quan- *ſed perpauca,*
do corpus vitioſis ijs ſuccis oppletum fuerit, quos partus ad ſui altiunem exhauriat, parentemque ex- *melius habeant*
quiſitius perpurget. Compluribus contrà, vt ægriùs magna ex parte degant, euenit: Cuius rei cauſam a- *grauida.*
liquam vel ad vitam referre poſſumus. Quæ enim mulieres ocioſam ac ſellulariam vitam degunt, excre-
menta non parum multa ſibi contrahont, quo fit vt triſtius vterum geſtent. At contrà quibus gentibus
molieres labores ſuſcipere aſſueſcunt, quomodo agricolæ faciunt, ijs ſanè neutiquam difficulter vterus
geſtatur: quippe quibus recrementa labor abſumat. Sed vel maxima horum cauſa eſt, quòd mulieri plu-
rima purgatio euenit, quæ quum vteri geſtatiooe deſierit, apprimè vexat atque magnoperè interturbat,

Quandoquidem vel non grauidas (niſi menſtruæ purgationes prodeant) ægrotationes etiamnum cor- A
5. Aphor. 57. ripiant, vti Hippocrates monuit: Si mulieri mēſtrua immodicè fiunt, morbi accidunt: & ſi non fiunt, mor
bi matricarij accidunt. Hinc cordis ſaltum, animæ defectiones, vertigines, ventriculi dolores, nauſea, vo-
mitionesque plurimas, vtero gerentes præbendere conſpicuum eſt, & præcipuè quib. purgationes con
ſtiterint (quippe quæ corporis proportione mulieri plurimæ ſint) nec dum ad vbera tranſierint, ob eam
rem quòd ab initio vt etiam paulò pòſt, aut nihil quicquam, aut tantillum quid in puerperij alimoniam
abſumatur. Quocirca cruentum virus à corporis in quo continetur natura alienum, neque nutu ſuo a-
lens, intra venas retentum ad iecur atque ventriculum tandem (ea moliendo incommoda) ſerpit. Hinc
Pica ſeu malacia cauſa & remedia. ventriculi redundationes ciet: hinc etiamnum ſecundum eiuſdem labem, quibuſdam carbones, pleriſq;
terram, & id genus reliqua fœda & abominatu digna (vt nos ipſi ſæpius vidimus) mandere in mentem
venit, atque deſiderio inſolita quædam guſtatu horrenda guſtandi properè mouentur. hanc Latini mu-
11. liercularum molliciem, malaciam vocitauère. Quibus ventriculi cum appropriatis mundificatione, ſic-
uti polypodio ſiccato, efficaciſſimè ſuccurritur. Subinde appetitus acidis rectificetur: ac poſt cibum py-
ris, cydonijs, malis punicis, auellanis aſsis, ciceribus aſsis, veſcantur. Sinapi etiam vti prodeſt, quando &
nocuum ſuccum abſcindat, & appetitum cieat. Vinum ex aqua mellis & aqua zucchari bibant. Cataplaſ-
mate corticum citri, meliſſæ, calami odorati, ex oleo nardino maſtichinoq; ventriculo admoto rectè me-
Faſtidium. demur. Plurimum itaque languoris iis ineſt. At in vtroq; ſexu capillum germinante puerperio, & in ple- B
Ariſtot. lib. 7. nilunio (quod tempus editos quoque infantes vel maximè vexat) faſtidiunt, tædioque fatiſcunt. Iis a-
de hiſt. anim. ptiſsima ſunt, quæ auſtera, quæ acida, quæque contacta modico ſale ſunt. item panis ſine fermento, om-
cap. 4. nis auis, omnis venatio: atque vtraque aſſa magis quàm elixa, quicquid ex cæteris ſumitur, macrum po-
tius quàm pingue. Ex pomis morum, ſorbum, pyrum fragile, cotoneum, punicum, palmulæ, nuclei pi-
nei, oleæ albæ ex dura muria, eædem aceto intinctæ, vel nigræ quæ in arbore optimè permaturuerint,
vel quæ in paſſo defrutóve aſſeruatæ fuerint. Temetum auſterum (quanquam aſperum) item reſinatum,
ac tandem cibi, potionesque vel frigidæ vel feruentes. Etſi autem aliquæ principio magis laborent, aliæ
pòſt, quum iam partus increuerit: omnes ad æquè menſe quarto octauoque maximè infeſtantur. Quòd
ſi vel quarto vel octauo fœtus perierit, ipſæ quoque vnà aſsiduè intereunt, periclitanturque. Adhuc e-
tiamnum earum ventriculus plerunque flatuoſo ſpiritu laborat, pedes extuberant atque inflammantur.
Quibus profectò affectibus medentur cochleæ ſi fieri poteſt Africanæ in cibo ſumptæ: coquuntur inta-
ctæ ex aqua, dein ex prunis torreutur, tunc ex vino & garo eduntur, impari ſanè numero ſtomachi do-
Ventriculi redundatio. lori ſuccurrunt. Viuæ etiamnum cochleæ & aceto deuoratæ proſunt. Ventriculi autem redundationi
rectè malaginate ex folijs vitis, caſtoreo, cotoneis, dactylis immaturis, calamo odorato, ſpica, temeto a-
Cibus ſi reijciatur. romatico adiecto, medemur. At quum exiſtimamus præcordiorum vitium eſſe, ſi cibus minimè conti-
netur: certè quibus hoc accidit ſtomacho laborare dicuntur. Horum præcordijs venter oſsifragi areſa- C
ctus infricatur. Si in manu quoque teneatur dum cibus ſumitur magnopere prodeſt. Nec ab re ſit com-
poſitionem operi conuenientem deſcribere, quæ ſua vi ſtomachi faſtidium & marcorem mirè ac celer-
rimè detergat. In muſto ex vuis albis congio cydonia quinque non porgata, totidemque mala punica
conijciuntur. Cui additur ſorborum ſextarius, roris ſyriaci ſextarius, croci Siculi ſemiuncia. Sic vſque
ad mellis craſsitudinem coquatur Inde in die lingula ſumitur. Fit etiam efficaciſsima potio compoſitio-
ne ita ſcripta: Apij ſeminis aridi drachmæ ſex Petroſelini Macedonici, ſpicæ nardi, myrrhæ, opij, ſchæni,
piperis longi, ſingulorum ʒ iiij. piperis albi ʒ. v. Hæc vnà cum melle Græco deſpumato quod ſatis ſit te-
Dolor ex flatu. runtur. Ieiuno in potione mulſi mixti ex aqua calida ʒ ij. vtiliter dantur. Si flatuoſo ſpiritu dolor vehe-
Cordis ſaltus. mens citetur, ſemina, fœniculi, apij, aniſi, cyminum & id genus reliqua adijcienda ſunt. Cordis ſaltui ca-
lida aqua vberè pota opitulamur. Aceris radix cum vino tuſa, iis quas linquit animus aut mens, & alie-
nantur, quibusque vertigines fiunt efficaciſsimè prodeſt. Cochleæ ſingulæ cum ſua teſta tritæ ex paſsi
cyathis ternis calefacta potione per dies nouem dantur. In eadem curatione plerique per dies quinque
dant in eodem modo paſsi, primo die cochleam vnam, ſequenti die duas, tertio tres, quarto duas, quinto
Crura inflammata vel potiùs inflata. vnam: ſic ſuſpiria tolluntur. Inflammatis verò pedibus cataplaſma ex cicerum, fabarum, oroborum fari-
nis ſuccoque caulium confectum, præſidium non mediocre affert. Victus ratio tenuis ſit: quæq; bonam
concoctionem & moliuntur & accelerant, propinentur. Sæpe nimirum eaſdem vrinæ difficultas ad po- D
Vrinæ difficultas. ſtremum, puerperio veſicæ ceruicem comprimente, fatigat. Aduerſum quam millefolium tritum ex ace-
Vrinæ diſtillatio & incontinentia. to bibitur. Plerunque eiuſdem deſtillatio atque incontinentia affligit: Cui vngulæ apri vel ſuis cinis po-
tioni inſpergere opitulatur, leporis cerebrum ex vino potui datur, eiuſdem teſticuli toſti eduntur: anſe-
rum trium linguæ in cibo ſumuntur. Enimuero rerum omnium parens nullum ad hoc tantum, vt paſce-
Naturæ laus. retur aut alia ſatiaret, animal naſci voluit: Quin ſalutares & viſceribus (quippe quas ſurdis etiamnum
** vberrim.* rebus * vberè inſeruerit) * artes inſeruit. Cochleæ Africanæ cum carne ſua comburuntur cinisque ea-
** facultates.* rum ex vino bibitur. Eiſdem nonnonquam magno incommodo aluus ſupprimitur, quare tunc fel lupi
Alui ſuppreſſio. cum elaterio vmbilico illinitur: Cydonia in melle ſeruata cruda à ieiunis mandūtur. Lac caprinum cum
ſale & melle potum prodeſt. Pruna ieiunis edantur. Porri capitati biſcocti per ſe in cibo ſumantur. Lens
non percucta ſorbeatur. Myrobalanus, quod eſt caryotæ genus naſcens in Aegypto, vino auſtero tritus
& potus aluum citat, mororum maturorū ſuccus potui detur, armoniacum potioni addatur. Vlmi cor-
cis tunſi denarij pondus in hemina aquæ frigidæ etiam purgat. Hirundinis fimus melle adiecto ſuperpo
ſitus. Et item ſalicis ſuccus ex vino mulſo potatus. Thalaſſomeli ſine ſtomachi noxa iucundiſſimè pur-
gat & odore gratum, & ſapore. Quod ſic fieri debet: aquæ marinæ & aquæ cœleſtis eadem menſura, &
mel eiuſdem portionis permiſcentur. Item panis fermentatus, magisque ſi hordeaceus, minutæ aues, co
chleæ, oſtrea, & omnes ferè conchulæ, maximeque earum ius, ſaxatiles, & omnes teneri piſces, aues quæ
natant, caro pinguis vel iurulenta elixave, crudum mel, mulſum, temetum dulce, ſalſumve: atq; tandem
omnia

A omnia tenera, tepida, dulcia, pinguia, elixa, iurulenta, ſalſa, diluta, aluum molliunt. Porrò quoniam frequenter grauidis accidit, vt propter languores (quos ante retulimus) varia plebis commenta experirentur, eos curare neſcientis, qui paucißimis etiam horis repelli poſſint, mihi oportunum viſum fuit, paucula hæc valetudinis auxilia colligere. Quibuſdam etiamnum grauidis congeniti pili defluunt, pauciores que redduntur. Contrà qua parte pilos haud habere ſolebant, ea magis accipiunt, pilorum materia à ſuperis ad ima inguinum calore retracta. Cæterùm vtero graues ſuperfœtare neque fabuloſum neque nouum eſt. Quoniam omnium maximè animalium, mulier & æqua grauidæ initum nouère. Cætera (vt pote quorum natura more leporis ſuperfœtare recuſet) vbi grauida extiterint, mares contemnunt. Verum equam haud vnquam ſuperfœtaſſe cognitum eſt. At mulieri, tametſi in Italia rarum ſit, interdum vt ſuperfœtet euenit. Ob id qui longioribus temporum impendijs poſt concepti ſunt (altero iam pridem concepto) * nihilo quicquam proficii queunt: ſed dolorem, quo & ipſi, & primus partus intereat præmaturiùs, concinnant. Olim vt vnde tredecim, ſuperfœtata puerperia, corruptione peracta, ederentur incidit. At verò ſi à primo conceptu ſecundus proximè * molitus ſit, paululumq; temporis inter eos intercеſſerit, quod ſuperfœtarit (quaſi gemini naſci videantur) abſolui edique poteſt. Quomodo & Herculem, & Iphiclum concreatus eſſe fabulantur. Sed & id etiamnum ex adultera quadam quæ alterum marito, alterum adultero perſimilem peperit, compertum eſt. Et item Proconneſia ancilla eiuſdem dici con
B cubitu alterum domino, alterũ procuratori eius perquam ſimilem egeſsit. Inſuper quum geminos quædam ferret, tertium ſuperfœtauit, quumq; iuſtum pariendi tempus inſtaret, primos vitales edidit, ſecundum qui obiter diem ſuum obierat, menſe quinto eliſit. Altera quum primum inuitalem manſe ſeptimo peperiſſet, mox geminos iuſto menſium numero vitæ cõpotes enixa eſt. Et adhuc alia iuſto partu vnum, alterum quinque menſium emiſit. Compluribus etiam id eueniſſe liquet, vt ſi octauo menſe concubuerint, partus mucore oppletus exierit. Lac prætérea omnem circa mulctram ſuctũmve ijs (vbi illius vberior copia congeritur) è mammillis effluit. Lactis autem copia facilè colligitur, ſi communes vteri vberumque venulæ admodum expleantur. Admodum ſanè opplentur, ſi * puerperium lactis tantillum atque puſillum abſumpſerit: id nempe eiuſdem imbecillitatis vel præcipuum indicium eſt, quorum Hippocrates non ignarus in hũc modum ſanxit: Mulieri grauidæ ſi lac effluit è mammis, fœtum imbecillum eſſe ſignificat: At ſi mammæ ſint firmæ ac ſolidæ, fœtum validiorem eſſe ſignificatur. Quapropter nec adeò lacte refertas eſſe, vt ſua ſponte egrediatur: quomodo nec ita ſolutas præ ſanguinis inopia vt flacceant, ſed attrectanti ſolidiuſculas comparare, & mediam conditionem ſeruare oportet. Quocirca & ob ſimilem cauſam, ſi muliebria affatim eruperint, tum ſubinde menſtruam circuitionem obſeruauerint, vt partus rectè valeat fieri minimè poteſt. Quandoquidem is dilutiore cruentioreque ex corpore toto in vuluam delata materia ad ſui altionem vtatur oportet, quod Hippocrates prodidit: Si mulieri grauidæ menſtruæ purgationes prodeunt, fieri non poteſt, vt fœtus bene valeat. Qui nihilominus acuto morbo,
C quo perſæpe vterum gerentes capiuntur, perimitur, tum quia ægrotatio fœtum interimit, & item quia alimonia diutius denegata (alimenti inopia) is perditur. Idcirco Hippocrates nos admonet: Mulieri grauidæ capi ab aliquo morbo acuto letale eſt, gemino alioquin periculo allato imminente. Et item quia per grauiditatem validiora ſubſidia haud quaquam adhibere, aut oppidò victus ratione extenuare medicæ rei profeſsis liceat. Quam ob cauſam & ægrotationes increſcant, inualeſcantq; neceſſum eſt. Proinde partus meritò interdum non perdurat, ſed amittitur, interdum verò dum in lucem prodeat, obſeruatur. At morbidus tantiſper (vtpute diutulè perpeſſus) grauidaque muliere flaccida, languida, ac deniq; vieta, non ſine periculo enititur.

Ego ſanè poſtremò ijs vnum id incredibile dictu adijciendum duxi: quòd Martia Romanarum princeps vtero grauis claro fulmine (quippe cui ea natura ſit, vt dolia intactis operimentis exhauriat, aurum intus ſacculis haudquaquam ambuſtis, ſignoque cæræ nec confuſo, liquet) icta exanimato partu incolumis ipſa vllum citra aliud incommodum vixit.

Pilorum defluuium, aut incrementum inſolitum.
Superfœtatio.
III.
Ariſt. lib. 7. hiſt. anim. ca. 4. Plinius lib. 7. ca. 11. & lib. 10. cap. 63.
** nihil quicquam proficere*
** ſecutus.*
De lacte grauidarum.
** id eſt, fœtus.*
5. Aphor. 52.
Menſes grauidarum.
5. Aphor. 60.
5. Aphor. 30.
Fœtus fulminatus, matre illæſa.
Plin. lib. 2. cap. 51.

1 *Prognoſtica cauſaq; effluxionum & abortuum.*
2 *Eorundem etiamnum numeroſitas vna abortu.*
3 *Malæ indices & cauſa, ac ipſius à partu interſtinctio.*
D 4 *Horum omnium affectuum remedia.*

CAPVT VI.

MVlieres quippe vtero gerentes corruptiones interdum perpeſſas eſſe, in medicorum monumentis (vtpote quibus talia conſectari curæ fuerit) cumulatißimè extat. Effluxiones quæ intra diem ſeptimũ corruptiones incidunt, tantiſper enim genituræ inſtar lactis elabuntur. Aborſus quæ primis menſibus conceptu exorſo fiunt. Abortus quæ prope pariendi eueniunt tempus, cognominant. Quanquam has quidem (grandiore iam fœtu) eiectiones, vnde eiectitię vuluæ, illas verò quæ intra quadrageſimum à conceptu diem contingunt abortus, illuſtriores appellitare aſſueuerint. Hinc apud medicæ rei profeſſos voculæ hæ plerunq; confunduntur. Effluxionum prognoſticon cenſetur: ſi oris vuluæ labra læuia extiterint: proximè enim ſeminale excrementum delabi ac effluere præmonſtrat. Quod ſolertes peritioresque mulieres * inigunt, labris liquida pice illitis, fœtore nanque vterus reſiliens attollitur, quo fit vt oſtiolum coerceatur ſugilleturque. Poſt deinde libano, abſinthio, ceruſa, ex oliuæ oleo illinunt, quæ ariditate eiuſdem obturationem commolliunt, idem occœcant interſepiuntque. Eiſdem propemodum cauſis genituræ abiguntur, quibus abortus accitur, cuius equidem validißimum vberũ præceps deductio index, vt Hippocrates ſtatuit: Si mulieri vtero graui, mammæ ſubitò extenuantur, abortus ſequitur. Nam vuluæ vberumque venulæ nonnullæ (quas antè retulimus) communes exiſtẽt, quæ quoties cruoris tantillum obtinent, graciliores mammulas exhibent: quamobrem alimoniæ abſentia

Corruptiones.
Effluxiones.
Ariſt. lib. 7. de hiſt. anim. ca. 3. & lib. 3. de gener. anim. ca. 9.
Aborſus.
Abortus vel eiectiones.
** id eſt, introrſum agunt.*
5. Aphor. 37.

atq; indigentia,nonnunquam partu enecto,interdum eo ſuperſtite, ſed palpitante, ac denique membra- A
nulas interſcindente (quippe cui alimentum neutiquam ſuppetat) atq; tandem ſuppetijs omnibus pror
ſus deſtituto,infeliciter infelix mulier aboritur. At quemadmodum extenuatis mammulis infans perdi-
5.Aphor.35. tum itur: ſic & ſi perditum iturus eſt,gracilitudo proculdubio eaſdem prehendit, Hippocrate mnnente:
Quæ abortum facturæ ſunt, ijs mammæ extenuantur: ſed ſi denuò dureſcát,dolor in inamm̄is fatigabit,
aut in coxis,aut in oculis,aut in genibus,itaque non facient abortum. Quod autem in prnpenſionis cal-
ce proditum eſt,huiuſmodi exiſtit: vt ita duriuſcula vbera ſanguinis affluentiam, & vbertatem, quomo-
do gracilentæ mammulæ inopiam indicet. Quncirca citra laſſiunem,puerperium ad iuſtum partum ſer-
5.Aphor.48. uabitur opperieturque. Quòd ſi geminos ferat marem & fœminam,pone Hippocratis ſanctum · Fœtus
qui mares ſunt,parte vteri dextera continentur, qni fœminæ læua potiùs : dextra mamma gracilis effe-
5.Aphor.38. cta,marem: læua,fœmellam, immaturè abiectum iri portendit,idque Hippncrates tradidit in hunc mo-
dum : Mulieri grauidæ geminis, ſi altera mamma extenuetur, alterum amittit. Si dextra mamma exte-
Quo tempore abortus frequen tior. nuata eſt,marem,ſi ſiniſtra,fœminam amittit. Ex tempeſtatibus inſuper indicia eleganter trahimus. Et-
enim ſi auſtrini flatus,pluuiæque hyemen occuparint: ver autem algidum aridumque extiterit, grauidæ
3.Aphor.12. quibus tunc adeſt partus,abortu periclitantur. Qund Hippocrates noſcens: Si hyems auſtralis (inquit)
Cauſa. & tepida fuerit, ver ſqualidum aquilentumque, mulieres quarum partus iuxta ver properant, abortum
ex qualibet cauſa facient : quæ autem pepererint, imbecilles ac morbidos edent infantes, ita vt aut ſta-
tim pereant,aut tenues atque valetudinarij degant,& reliqua. B

Cauſas inſuper,quæ maturiùs abortum validè procitare queant,eũdem (ſi præceſſerint) futurum in-
dicare,ecquis inficiatur? Etenim ſi mulier ſaltibus inhumanius iactitetur,deſultetq; immodicè,ac potiſ-
ſimùm ſi reſiliat,poneq; ſaltet,aut vt libuerit corpore ſine ratione & modo moueatur, ſi immaniter & va
ſtè clamet,ſi obiraſcatur,atq; ſupra modum excádeſcat, ſi perterreatur ac compaueſcat, ſi parciùs cibum
** extenuetur.* abliguriat,ſi * accidatur ac præcipuè venter.ſi in balneo calidæ aquæ frigidæue moram traxerit Si con-
cubuerit (quædam nanque ſub abortum conceperunt, atq; alterum abegerunt, alterum continuerunt)
** exterraneoſq; exterreri.* conſentaneum aboriri mulierem, * extericineoſq; exereri cuiq; vel ignaro videri poteſt. Atq; exterra-
neæ à medicis eæ cauſæ nuncupantur, quæ quum penè innumeræ extent, hæc quæ nec viſu facilis, nec
Plin.lib.7.ca.7. dictu eff.bilis vlli, minimè prætermittenda cenſetur : Quòd odoris ſpiramento a lucernarum extinctu,
alióve ſimili odore abortiuus partus enitatur. Cuius rei aurea ac maieſtatis plena Plinij ſecũdi verba hoc
loco peropportunè afferre haud veritus ſum: quandoquidem an C. Plinius,an potiùs Hieronymus (adeò
Chriſtianæ fidei quadrant) ea ipſa exarauerit,hiſcam. Quibus ſanè non parum multa pauciſſimis felicíſ-
ſima illa ſua & inimitabili feſtinatione comprehendit Miſeret atq; etiam pudet exiſtimãtem quàm ſit fri
uola animalium ſuperbiſſimi origo,quum plerunq; abortus cauſa fiat odor à lucernarum extinctu. His
principijs naſcuntur tyranni,carnifex ijs animus. Tu qui corporis viribus fidis : tu qui fortunæ munera
amplexaris, & te ne alumnum quidem eius exiſtimas ſed partum : tu cuius ſemper in victoria mens, tu
qui te Deum credis aliquo ſucceſſu,tumẽs,tanti perire potuiſti,atque etiam hodie minoris potes,quan- C
tulu ſerpentis ictus dente? Aut etiam,vt Anacreon poeta, acino vuæ paſſæ: vt Fabius ſenator prætor in
Sternutatio à coitu. lactis hauſtu vno pilo ſtrangulatus. Is demum profectò vitam æqua lance penſitabit, qui ſemper fragili-
tatis humanæ memor fuerit. hactenus Plinius. Atqui à coitu ſi ſternuerit mulier,abortiuum eſt. Et item
5 Aphor.31. ſanguis ex vena miſſus. Hippocrates,mulier prægnans,inquit,ſanguine miſſo ex vena abortum facit, &
Phlebotomia. magis ſi fœtus auctior eſt. Tantiſper enim vberiore alimonia indigus ſanguine hauſto perdi par eſt. Nec
ſolum ſanguine miſſo,verùm & per diuturniores inedias,& itẽ per immndicas vacuationes aboriri con-
ſpicuum eſt: & ijs potiſſimùm in non oportuno tempore celebratis,quemadmodum in ipſis conceptio-
nis primordijs,ac rurſus quum iam partus perfectionem attigerit,propterea quod vuluę partus,perinde
atque ſtirpib. pediculati fructus,connecti dilucet. Etenim ij ita iunguntur,vt prima ſui generatione,inua
lidioribus admodom nexibus,quomodo rurſum ſimulac abſoluti fuerint, vieti & languidi ſuaq; vi deci-
dui,inhæreſcunt,& ob id quantulis ſpirantiom aurarum flabris paſſi,facillimè excidunt. Pari omnino v-
ſu,puerperium & primis & vltimis menſibus,triſtiùs vtero hæret: hinc vacuatione inſolita facilè proruit.
5.Aphor.1. Quod Hippocrates exquiſitè internoſcens: Mulierem (inquit) vtero gerentem purgabis medicamento,
ſi materia turget quarto ineoſe, & ad ſeptimum vſque : ſed eas minus : à recentiore autem & ab auctiore
cauebis. Nam intermedio tempore firmioribus coitibus & inſeparabilibus fermè complexibus, & fœ- D
tus vtero, & ſtirpibus fructus alligantur annectunturque. Quocirca validiores vacuationes pariter atq;
commotiones vtero grauis citra partus oblæſionem ſuſtinere quit : quanquam nec omnes per id tem-
5.Aphor.34. pus vacuationis egentes arte perpurgari decet: ſed ſi materia turgeat: quippe quibus perinde atq; ſpon-
Aluus fluens ſiſtenda,ne fiat abortus. tinis vacuationibus grauidas abortu periclitari vbertim conſtet, commonete Hippocrate: Mulieri præ-
gnanti ſi aluus nimium fluxit,periculum faciendi abortum imminet. Proinde quibus aluus reſoluta eſt,
ne abortio ſequatur,ſuccurrendum eſt. Sed cùm alia tum illa quoque ventri ſiſtendo dantur. Cancri flu-
uiales triti ex aqua bibuntur. Satiui ciceris ſuccus in caprino lacte potatur. Ocimum tritum ventri illi-
nitur,alica,vel milium,vel panicum, in lacte caprino decocta more ſorbitionis (& magis ſi hæc antè fri-
cta ſunt) in die ſumuntur : itemque ex ijſdem pulticula. Vetus panis nauticus tunſus & iterum coctus
(ac magis ſi ex ſiligine vel ſimila,ſineque fermento ſit) & aqua rectè bibitur. In aqua fabæ cortices ad ter
tias decoctæ proſunt. Lens ex aqua cœleſti decocta ſorbetur. Quin & lenticula cui beta vel plantago ad-
iecta ſit,magiſq; etiamnũ ſi illa priùs fricta eſt,vtiliter manditur. Vinum reſinatum aſperùmve,item me-
racum,acetum merum,mulſumve quod inferbuerit. Item præ frigida aqua dura,hoc eſt,quæ ſeriùs pu-
tret: ideoq; pluuia potiſſimum efficaciſſimè medentur. Mala ſylueſtria eduntur Aqua in qua pruna agre-
ſtia cocta ſint,bibitur. Sylueſtrium prunorum baccæ, vel ex radice cortices in vino auſtero decoquũn-
tur,vt pars tertia decidat,idq; vinum bibitur merum. Cyathus vnus in die mororum ſatiuorum ſucci bi-
bitur.

A bitur. Item pyra immatura,ſorba,mala cydonia & punica,oleæ albæ, vel permaturæ palmulæ, & myrta
manducantur:myrtiq́; ſeminis ſuccus ſorbetur. Merula,palumbus ferus ex poſca coctus,grus,omnes a-
ues,qoæ currunt magis quàm volent,lepus,iecur ex ijs quæ ſeuum habent,maximeque bubulum ac ſe-
uum ipſum,caſeus qui vetuſtate vehemẽtior ſit,in cibo datur.Item oua dura magisq́; ſi aſſa ſint. Colum-
binus fimus cum melle ventri illinitur. Anatum maſculorum ſanguis bibitur. Flores vel cincinni de a-
uellana in furno ſiccati atq; attriti ex vino propinantur. Iuniperi baccæ tritæ ex vino nigro, hoc eſt, ex
nigris vuis expreſſo potantur.Flos hederæ tribus digitis ſumtus in vino auſtero bis in die bibitur. Bac-
cæ agrifulij ex vino eodem potantur.Ruborum in quibus mora naſcũtur cauliculi ex vino auſtero deco-
quuntur,& in cibo dantur. Cochlearum quæ viuæ crematæ ſint cinis potioni ex eodem temeto inſper-
gitur.Plantago ex aceto cocta editur.Gallinaceum iecur aſſum in cibo vtiliter ſumitur.Vrticę ſemen to- *Teneſmus.*
ſtum pane collingitur. Quare nequaquam mirabile videri debet,vt ob ſortes vacuationes partus amit-
tatur:quandoquidem ob furtem ac perpetem tendorem (quippe quo & crebra ſed irrita deſidẽdi volun
tas citetur, & corpus totum ac potiſſimum vterus, vt qui ſub recto inteſtino adnectitur, circa quod ten-
tio accidit,affatim fatigetur) grauidæ mulieris abortio ſequatur. Quod Hippocr. planè nouit inquiens: *7. Aphor. 27.*
Si mulieri vterum gerenti tentio acciderit, abortus ſequitur. Ad hoc vitium lac bubulum potui datur.
Ius piſcium marinorum in patina deeoctorũ cum lactucis ſorbetur,aut pane collingitur: olos diſcoctum
B cum ſale editur. Aquam marinam pleriqoe per ſe dant,ſed raphanos ſupernandi iubent ex mulſo aceto,
vt vomatur.Pulticulam ſiliginis ſalſam ſine oleo edendam dabis.Emplaſtrum id (quod tetrapharmacon
Græci vocitant) ventri illinitur. Liquatum alumen lana circundatum apponitur. Eadem ferè ex inferio-
re parte indita,quæ torminum aoxilia ſunt,ſuggeruntur. Alternis diebus aqua,alternis lene & auſterum
vinum bibendum eſt.Potio verò quæq; egelida ac frigida eſſe debet. Verum ſi nec moliamur vacuatio-
nes, neque teneſinus acciderit, ſed nocui priuſquam conciperet ſucci collecti fuerint, quibus validiore
prehendente ſebri prægnans abſumatur,aboriri compertum eſt,Hippocrate exarante: Quæ vterum ge- *7. Aphor. 55.*
rentes à ſebribus capiuntur valdeq́; extenoantur ſine cauſa manifeſta, eæ difficulter pariunt & cum pe-
riculo,aut aborium facientes periclitantur. Quomodo etiamnum ſuprà commemorauit: Mulieri graui- *5. Aphor. 30.*
dæ capi ab aliquo morbo acuto letale eſt. At cum acuta ſebri iugiter citra inflammationem partus interi-
matur:quanto cauſatius ſi qua inflammatio,ignisve ſacer (& vterum præcipue) infeſtet, is amiſſum itu-
rus eſt. Cuius rei non ignarus Hippocrates: Si mulieris prægnantis (inquit) vterum ignis ſacer infeſtat, *5. Aphor. 43.*
letale eſt. Cui terreni vermes ex aceto illinuntur. Allij cinis ex oleo & garn illinitur, rutaque ex aceto &
oleo,lens ex aqua marina decucta imponitur. Amurca nigræ oliuæ infundatur. Herba ſabina tuſa, quæ
habet ſolia quaſi copreſſus,cum melle illinitur. Oua tocta trita cum oleo imponentur,& betæ fulijs co-
operiuntur.Ouorum trium candidum cum amyli pari menſura contritum imponitur. Anſeris adipe vl-
tium perungatur. Viperæ caput aridum combuſtum ex aceto ſuperlinitur. Spongia ex aceto impona-
C tur,vrſinus aut ſuillus adeps adijtiatur.Fimus vitulinus bubulúsve,ramenta ceruioæ pellis diſcocta,pu-
nice ex areto trita imponantur. Cæterum vt poerperium quibuslibet alimoniam abſumentibus cauſis
aboriatur,dilucet.Quo fit vt ſi malè habita ſtrigoſaq; & inuber mulier vtero grauis recreationem inſtau-
rationemq́ue requirat,cùm ſanguis qui in fœtus alimoniam cedebat,ad grauidæ mulieris altionem reci-
piatur,neceſſariò inquam fit,ob inſignem cibatus inopiam, vt partus (dum interea mulier gliſcit) abor-
tiuus abigatur,Hippocrate ſcriptitante. Quæ præter naturam tenues vterum gerunt, abortum ſaciunt, *5. Aphor. 44.*
donec craſſeſcant. At ſi nulla ex ijs cauſis abortum concitet,qui nihilominus conſequatur,alias quas in- *Cauſæ internæ*
teraneas medici appellant (tametſi ex ſuperioribus nonnullæ huiuſcemodi eſſe queaot) cauſas exquire- *abortus.*
re opus eſt. Et quidem mucorulenta conceptaculorum ora ad vuluam pertendentia,ex quibus ſeeundæ *Mucus in ace-*
inuolucrum dependet (quæ acetabula cognominauimus) haberi conſentaneum videri poterit,Hippo- *tabulis.*
crate monente: Mulieres quæ mediocriter eorpulentæ abortum faciunt ſecundo menſe, aot tertio ſine *5. Aphor. 45.*
cauſa manifeſta, ijs acetabula vteri plena mucoris ſunt,ita ne fœtum cõtinere poſſint,ſed præ ſuo ponde-
re prærumpat elabaturq́; partus neceſſe eſt. Aut etiamnum flatuoſo ſpiritu humiditateve genituram fo- *Flatus.*
ras propellẽte: Quibus eclegma de margarins vtiliter datur. Cancri fluuiales, ex gallinaceo iure poti. Et
item lepuſculorum prægnantium coagulum epotum mirè prodeſt. Stellatus lapillus aurco anulo ioclu-
ſus, ita vt carnem contingat vtiliter portatur; vrſinàve vngula collo. Cinis herioaceorum cum oleo per-
D unctarum partus contra abortus cuſtodit. In gramine vermicoli inuenti collo adalligati: ſub partum au- *Amuleta &*
tem (aliàs eniti non paterentur) detrahi oportet: ac ne in tellure ponantur (vt aiunt) cauendum. Lapis *alia remedia*
aetites in aquilæ repertus nido partus contra omnes abortuum inſidias cuſtodit. Mulieri prægnanti à *contra abortus.*
pectore hyenæ caru;& pili ſeptem,& genitale à ceruice,ſi alligentur,dorcadis pelle collu ſuſpẽſ.. Synce-
ra è ſue,quæ non pepererit axungia,in abortum vergentes collyrij modo ſubdita nutrit. Ibicum cineres
cum anſeris adipe & irino,perunctis,ſi conceptus ſit partus,continere ferunt: item hyſtricum cinerẽ po-
tum. Cancros eriamnum recentes vel aridos bibunt. Ad hoc tradunt ceruas,cùm ſenſerint ſe grauidas,
lapillum deuorare,quem in excrementis repertum,aut in vulua (nam & ibi inoenitur) adalligatũ partus
cuſtodire. At quæ in corde & vulua oſsicula,grauidis & parturientib. perquam vtilia inueniũtur * recto
ſubinde ſpinæ emplaſtrum admouetur, quod ex ijs conſtet: olei roſacei, myrtini, maſtichinive, ſingulorũ
vncia, hædi coaguli drag eboris ſcobis, corno caprini, cæræ, ſingulorum geminis dragmis: confice. Bo-
lus armenia item ex oleo roſaceo vel myrtino vel maſtichino illita prodeſt. Aut fortaſsis mala tempera-
tura calida abſumente, aut frigida congelante, aot ſecũdæ inuolucro interſciſſo, vel alia quauis caoſa par-
tu perempto, veluti fera (ſed mox plura de hac, cùm membratim hiſtoria decurret dicemus) è quibus e-
dax atque acrius virus mordicans in vterum transfuſum, abortum inuehat. Quòd ſi enectus partus, pari- *Fœtum mortuũ*
ter atq; ſecunda exitum neglexerint, ſalis ammoniaci dragma, aut dictamni, ex aqua rectè bibitur, aut e- *vel ſecundinam*
tiam boracis mineralis dragma ex vino albo geoeroſo odorato vtiliter ſorptui datur: aut aſinina vngula *educentia.*

Partus abortiui quam numeroſi ſæpe. Numeroſitas cōceptuum cauſa abortuum. 150 partus minimi digiti magnitudine. Quæ tranſgreſſa abortum faciant.

ſuffitur, quæ adeò partum maturat, vt vel abortus euocet. Nec aliter adhibetur, quoniam viuentem puerulum necat. At de ijs infrà capite penultimo vberiùs dicemus. A Numeroſitas coceptuum præterea abortum ciet: cuius rei mira quædam referre duximus. Nam quandam duodecim, alteram duodeuigintiquatuor, ſeptuaginta alteram (omnibus efformatis) abortiuos abegiſſe fabuloſum non eſt. At quod penitus incredibile cenſebitur (quanuis medicæ rei profeſſus non ignobilis prodiderit) nobilis quædam mulier vnà centum & quinquaginta efformatos vitæ compotes ſecundis obuolutos præmaturè abortu egeſsit: quæ cùm vermiculos peperiſſe arbitraretur, medicum accerſitum iri iuſsit, quo præſente diruptis ſecundis magnitudine minimi digiti (compluribus motum habentibus) centum & quinquaginta partus connumerati ſunt. Sed & in Italia ſeptem, & aliam tres (quod aſſiduè accidit) quam etiamnū nos ipſi nouimus, abegiſſe certum eſt. Sed quod iam in prodigioſam miraculorum admirationem acceſſit, viperam mulier prægnans ſi tranſcenderit, abortionem ſequi produnt. Item amphisbænam, mortuam duntaxat. Nam viuam habentes in pyxide impunes tranſire, etiamſi mortua ſit. Et quo magis miremur, ſi non aſſeruatam grauida tranſcenderit, innoxiam fieri, ſi protinus aſſeruatá tranſcendat. Ouum etiamnum corui grauidis cauendum conſtat, quoniam tranſgreſſus abortus aſperos molitur. Simili modo caſtoreum (caſtorem fontem: locus eſt apud Plin. lib. 32. cap. 10.) fibrūmve grauida ſupergrediente abortum facere dicitur: periclitariq́ partus, ſi ſuperferatur.

III. Mola. Aliud etiam incommodum haud verendum minùs (vtpote quod abortiones creat) quod mula à no- B ſtris, à Græcis myle vocitatur, infeliciſſimas fœmellas interdum (in Italia frequentiſſimum) vexat, quaſi non ſat ſiteas grauiſsimo ac penè intolerabili parturiendi labore corripi, adeò naturæ in eorum corpore molam gignere placuit, ne quid vſquam mali eſſet, quod in muliere non eſſet. Enimuero mulieri cuidam cùm concubuiſſet, accidit, vt ſe concepiſſe arbitraretur, quandoquidem & ventris moles interim excreſceret faſtigiareturque, & reliqua ex ratione omnia reſponderent. At pariendi tempore iam inſtante, nec eam peperiſſe, neque vteri molem decreuiſſe, ſed ad quatuor vſque annos in hunc modum perſeueraſſe proditum eſt. Quæ poſtremò inteſtinorum difficultate correpta, eoq́ modo periclitata, demum carnem (quam molam nominauimus) enixa eſt. Quin & malum, id tota vita plerunque edurat, adeo vt & conſeneſcat & commoriatur. Quæ ſanè diutius retenta, prodierit, obdureſcit admodum (cuius duritudinis, cruditas cauſa cenſenda eſt) ita vt ferri acie (vti ego ipſe ſæpius vidi) vix tranſigi queat. Porrò vitij huius bifariam cauſam proponunt. Nam cruentæ materiæ affluentiam, & muliebrem genituram abſq́ viri ſemine, quæ vel ſomnio vel concubitu proruperit, peritiores (caloris vteri debilitate hæc ipſa comitante) cauſam ſanxêre. Etenim natura de vita certante, & perficere finemq́ generationi apponere neque unte, incommodum id ſuboritur. Quamobrem cum neq́ omnino alienam, neq́ prorſus perfectam naturam ſortiatur, tota vita, aut ſaltem longis temporum impendijs aſſeruari, ecquid prohibet? At cur mulier vi-

Obiectio. tio huic ſola omnium animalium obnoxia eſt? An quoniam muliebria huic concoquere non potenti af- C fluentiora ſint? Quapropter cùm ſucco difficili concoctu conceptus conſtiterit, tunc mola gignitur. Idq́ in mulieribus aut ſolis aut maximè fit: & ad nuuenarium interdum accedit numerum in nonnullis. Quo

Quomodo mola diſtinguatur à grauiditate. fit vt mulier vniuerſa fermè grauiditatis indicia, perinde ac ſi prægnaos foret, præ ſe ferat. Attamen duo hæc ita interſtinguenda ſunt: quoniam mola vel non mouetur, niſi vtero manibus depreſſo: vel ſi (vt plerique rentur) meatulis quibuſdam (quos habeat) ob ſpiritum in ea ipſa genitum, hiantibus, ad ſanguinis ſuctum, quo incrementum recipit, nutu ſuo, ſuaq́ lege permouetur, rarenter tamen & triſtiùs id accidit. Contrà partus, & ſuapte natura citra compreſsionem, & ſæpiùs & validiùs dimouetur: & ſurſum & dextrorſum ſiniſtrorſumque plerūque ventrem prupellit: qui nimirum in vtero graui mollior, in molam geſtante obdurior eſt. In hac manus pedesq́ molliores, & curpus totum extenuatum cōſumptumque magis, & imbecillior virtus, & iuſti partus tempus aſsiduè pertranſit. Contrà in grauiditate rem ſeſe habere, quotidianu experimento inclaruit. Cui equidem incommodo galbani ſcru. geminos ex lacte caprino diſſolutos ſorbere prodeſt. Galbano, coloquintide, myrrha, ex rutæ ſucco, abdomen rectè illinitur. Obſtetrix digitum ex populeonis emplaſtro illitum, vuluæ intromittat, eiusq́ oſtium adaperire quoad poteſt conetur. Subinde ex galbano, veratro albo, coſto, myrrha, vtiliter infrà ſuffitur. Boracis mineralis dragma ex ſauinę aqua ſorptui rectè datur. Croci etiamnum dragma pota proderit. Cæterum modeſtiores præſentanea penè quæque præſidia, quæ emortuos puerulos atque ſecundas cieant, excutiant, ex- D trudantque, noxæ huic præſtantiſsima fure, haud iêre inficias. Quorum nos infrà (quantum licuit) commeminimus. Proindeque contemplatio hæc ad ipſorum remediorum naturas peroportunè nos protinus auferret, ni & alia quoque non pauca ſcitu per quàm iucunda præproperè interpellarent: quibus oppidò quam obſequendum duximus.

1. *Proceritatis improceritatiſq́ partuum cauſa, & de mira quorundam proceritate.*
2. *Puerperij in vtero poſitura.*
3. *Tres vuluæ poteſtates.*
4. *Quonam vtero grauis properante partu ſex rerum non naturalium regimine, quibusq́ præſidijs parturitionem facilem reddentibus vti queat.*

Capvt VII.

QVoſdam præſtanti corporis magnitudine partus, alios pumiliones, nōnullos proceritate inſignes, improcera corporis facie alios, obeſos pleroſque, alios graciles: quoſdá inter hos omnes medios, pro locorum capedine, recrementorum ſeminalium quantitate, alimentariæ materiæ inopia, vbertate affluentiàve, gigni compertum eſt. Etenim ſi vteri ſpacioſitas anguſta fuerit non amplum ſed anguſtum, quod in ea procreatur eſſe neceſſum eſt. Inſtar fructuum, qui quanquam ſua vi ſuapteque natura grandiores

A grandiores adoleſcant, in arguto arctioreque vaſculo in ſuæ generationis primordio coacti ac coerciti,
excreſcere vltra vaſculi limites (eo impediente) neutiquam poſſunt. Planeq; præpotibus hominum in-
uentis, prodigioſis naturæ viribus abrogatis (cui nihilo ſecius imperari audacis eſt credere) exoleſcũt.
Identidem & de inchoati hominis magnitudine facilè eſt cuique arbitrari. Quo fit vt nani pomilive di-
generes admodum in lucem prodeant. Subticeo pygmæos ad extremos Indiæ fines, ternos lõgitudine *Scholiaſtes in 3.*
dodrantes non excedentes. Hos etiamnum à gruibus infeſtari Homerus prodidit. Quos fama eſt ſagit- *Iliador.*
tis armatos arietum caprarumq; dorſis inſidentes, verno tempore ad mare vniuerſo agmine deſcẽdere, *Plin lib.7.ca.2.*
& oua, tum pullos quoq; earum conſumere, ternis eam expeditionem menſibus perficere. Alioquin fie-
ri, vt futuris gregibus reſiſtere nequeant. Contrà ſi vuluæ alueus vaſtior extiterit, modò parẽtes vberio-
res genituras ſuggeſſerint, ac deinceps alimentaria muliebria tantiſper affluentiora affatim ſuppetãt, ma-
iuſculum proculdubio puerperium efficietur. Sin cauea intereapedoq́ue medium obtinuerit, medios
quoque infantes (modo cætera reſpondeant) gigni, credi par eſt. Hinc breuiores quoſdam patrib. partus
euaſuros diſcas licebit: æquiualentes nonnullos, lõgitudine magis euectos proceriorésve alios. Tametſi
rari admodum (ſeminum vbertatem exuſtione conſumente) eam ætate noſtra fortunam indepti ſint.
Quandoquidem & Homerus vates ille iam ante annorum prope duo millia & ſexcentos, minora morta-
lium corpora quàm priſca vſq; in id tempus conqueri non ceſſauerit. Nonnullos tamen patrib. maiores
extitiſſe creditur. Quemadmodum olim ille fuerat, cuius corpus (terræmotu in Creta rupto mõte) ſtans *Plinius lib 7.*
B quadraginta & ſex cubitorum inuentum eſt. Et adhuc Oreſtis corpus (oraculi refoſſum iuſſu) ſeptem cu- *cap.16.*
bitorum fuiſſe traditur. Sub diuo etiamnum Claudio, Gabbara proceriſſimus homo, nouem pedum & *Solinus Polyh.*
totidem vnciarum ex Arabia aduectus viſus eſt. Et ſub diuo Auguſto Puſonius & Secundilla duo ij, pri- *cap.5.*
ori ſemipede addito extitère: Quantos eorum parentes fuiſſe nuſquam proditum eſt. Nec ab re id quo-
que admonuiſſe hoc in loco eſſe quis putauerit. Aethiopas octona cubita longitudine aſſiduè excedere.
In Indiæ locis quibus vmbræ haud iactantur, ad cubitorum quinûm & binorum palmorum proceritatẽ
hominum corpora adereſcere. Pleroſque alijs eiuſdem partib. quinûm cubitorum longitudine euectos
tradunt, eoſque non expuere, non capitis, non dentium, oculorúmve (ſed & aliarum corporis partium
paucies ac rarenter, tam moderato ſolis vapore) vllo dolore affici. Illic eorum philoſophi (quo magis mi-
remur) quos Gymnoſophiſtas nuncupant, ab exortu ad occaſum immobilib. oculis ſolem contuentes,
alternisque pedibus feruentibus arenis inſiſtentes, perſtant. Illic maxima gignuntur animalia. Canes cæ-
teris grandiores indicio ſunt. Eo loci arbores tantæ proceritatis ſunt, quo ſagittis ſuperari nequeant. Sub
vna ibi ficu equitum turmas condi. Arundinum ibi ſingula internodia alueo nauigabili idoneo, ternos
interdum homines conuehere, illuſtriores prodidère. Quantacunq; tamen cuiuſque à veſtigio ad verti-
cem proceritas fuerit, eam ſparſis expaſsisq; manib. inter longiſsimos digitos eſſe obſeruatum eſt, natu-
ra in homine orbem vndiq; effingente effigianteq; vnde meritò microcoſmus dici queat. Quantuslibet
C etiam vnuſquiſque ſit; in trimatu ſuo dimidiam ſtaturæ menſuram obtinuiſſe, haud cuipiam ignotũ eſt.
At quæuis quantitas cuique in vtero fuerit, in ſemet conglobatus homuncio ſic geſtatur, vt naſum inter *II.*
genua, ſuper hæc palmas, ſuper has ocellos, aures extra genua habeat. Cui caput primum ſurſum, facie ad *Fœtus in vtero*
ſpinam (matris) verſa, tergore ad ſumen eſt. At cum increuerit exitumq; appetat, deorſum reclinatur. E- *ſitus.*
greſſus huius gratia, rerum parens, (quippe qui in caput cõmodiùs ederetur) ſic ſituandum in vtero du-
xit. Cui ſanè vuluæ cum tres natura vires indiderit. Primam qua genitale viri hauriat, quam attractiuam *III.*
cognominant: ſecundam qua contineat, quam retentricem appellãt: tertiam qua partum ſecernit, quam *Vuluæ tres po-*
expultricem nominant. Altera alteri quam oportunè & miro quodam ordine cedere viſitur. Nam quum *teſtates.*
attractiua ſuo perfuncta eſt munere acquieſcit, atq; retentiua functionem implet ſuam: quæ circiter no- *Gal.lib.3. de*
uem menſium tractum maturè (rebus decenter geſtis) finitur, quòd ſi incõmodum circa fœtum, eiúsve *nat.fa.cap.3.*
inuolucrum aceiderit, per id temporis ſpacium haudquaquam opperietur: ſed ocyus vti opus fuerit ab
illo deſiſtit officio, ac expultricem vim (vtpote quæ antea ocioſa fuerit) vt proprio fungatur munere e-
uocat excitatque. In quo plurimum naturæ ſagacitatem atq; induſtriam admirari conuenit. Quòd ſi nul-
lum inciderit vitium, tantiſper donec ad nouem menſes, vel circà, ventum ſit, interquieſcit. Exinde exur-
git, proindeque vteri os dehiſcit, quo tempore vt paulo antea diximus, partus iam grandæuus palpitans,
vt in lucem prodeat, inferius ducitur. Quamobrẽ properante partu viginti dierum tractu, eiuſdem diffi- *IV.*
D cultas, quam plurimæ cauſæ moliri queunt, ſic emendanda cenſetur. Principiò mulier admonenda eſt, vt *Partus quomo-*
ædificio perlucido aerem calidiuſculum habente habitet, in delicijs lætamq; vitam degat. Somnus vigi- *do facilior fiat.*
lia longior ſit; pinguibus carnibus, paſſulis, caricis, caryotis, mollientibus oleribus, veſcatur. Vina neque
generoſa admodum, neque dilutiora, alba, prædulcia potui dentur. Carnium iura pinguia ſorbere vtile
eſt. Geſtationes etiamnum naui vel in portu, vel in flumine, vel in alto mari (vtpote quæ vehementiores
ſint) aut vehiculo quæ acriores, aut equis, vſui ſint. Ac ſeſe mulier alioquio pila ambulationeve (quæ qui-
dem ſi non vtique plana commodior euadet, quandoquidem aſcenſus deſcenſusque quadam varietate
corpus longè magis quatiat) curſu præterea, exerceat. huius quippe exercitationis, rectæ magis quam *C. Celſus lib.1.*
flexuoſæ, & ſub diuo in vmbra (non apricis locis) quam parietes aut viridaria iactent, finis, citra fatiga- *cap.2.*
tionem laſſitudo ſtatuenda eſt. Concubitu per tempus id aſsiduè vtatur. Eadem ratione partus difficul- *Eclegma ad dif-*
tatem mulcet eclegma: quod habet dactylorum vncias treis, mucilaginis ſeminis lini, mucilaginis ſemi- *ficilem partum.*
nis cotoneutum, ſingulorum ſemiunciam: Seminis pæoniæ, cinamomi, ſingulorum dragmam: Caſiæ li-
gneæ, croci, ſingulorum ſemidragmam: Pulueris peucedani obolum, oſsis de corde cerui grana ſex: ijs
contritis zucchari albiſſimi ex aqua ſauinæ diſſoluti, quantum ſatis eſt ad ea molliẽda atque cogenda ad-
ijciatur. Potu eadem lenitur, qui ex ijs conſtet: florum chamæmeli, melilotique, foliorum maluarum ac- *Fotus.*
bis maluæ & violarum, ſingulorum manipulus: Seminum lini, ſeminum cotoneorum, fœnigræci, ſingu-
lorum vncia: radicum liliorum alborum manipuli bini. Hæc quum ex aqua ad tertias deferboerint, exin-

m 3

Linimentum. *Balneum, &c.* ** Eclegma nimirum & balneum, vel fotus ac linimentum: ita vt vnius ex his quoudie vſus ſit.*

A de abdomen ac ſpina vnà vtiliter ea aqua fouentur. Deinceps adipis anatis, olei liliorum alborum, olei ſeſamini ſingulorum vocia, mucilaginis ſeminis cotoneorum, mucilaginis ſeminum lini, mucilaginis ſeminum altheæ, mucilaginis fœnigræci, ſingulorum ſemiuncia, ex cera alba rectè illinitur. Balneo vti fortaſſis non parum prodeſt, quod conſultò prætermittimus. Caninum etiamnum lac epotum efficaciſsimè maturat. At tria * illa quæ nos ipſi quotidiano experimento præcipua præſidia obſeruauimus, iugiter diebus ſingulis ad partus vſque diem vſui ſint, quanquam facilior enixus cenſetur, ſiquidem tam grauidæ mulieris corpus quàm pueri validius extiterit.

1 *Quo menſium numero, quo ordine, quid interim obſtetrice agente partus edatur.*
2 *Quibus præſidijs partum acceleremus, quibusq́; ſecundas, & emortuum fœtum pellamus*
3 *Quo demum pacto enixus puer proluendus, vinciendusq́; ſit.*
4 *Cuius lacte primum lactandus: qualisq́; nutrix eligenda.*
5 *Cur ſeptimo ſole, communi vſu nomina imponantur.*
6 *Quo tempore dentiat, & remedia.*

CAPVT VIII.

INſigne inter eximia naturæ miracula, & cui aliud vllum neutiquam comparari, ac nihil æquè conferri poſsit, illud vnum ſupra modum emicare creditur: quod cum nouem menſium tractu vteri os arctiſſimè obſepſerit ac ſigillauerit: exinde partu perfecto ſuopte ingenio non modo idem vuluæ oſtium adaperiat, verum & pectinis oſsis ſpectatiſsimam (ſua vi reluctantis reſilientiſque) côſerratam futuram, vt ita dixerim, non ſine perpeſſæ mulieris grandi incommodo, adeo * obiugat, vt infans citra noxam ingenuè edi queat, edito mox ſeiunctas (pectinarum coituras) oras reuinciat. Aliud etiamnû mirabile vuluæ artificiû extat quod in ipſo enixu, imum ſui propius ori (quoad potis eſt) partum foras abigens, ſubnixè accedit. Vnà autem & cum eo operi huic patrocinantes continuè partes, quæ veluti latera ſunt, fœtum premunt ac circumexpellunt. B

** abiungat.*

Vteri prolapſus, & remedia. *Gal lib 9 de nat. fa. cap. 3.*

Quamobrem pleriſque mulierum, ob violentam preſſuram (vulua excretiua vi immodicè perfuncta) coacti vteri excedere. Simile vtique ei quod in palæſtris palæſtritis euenit: cùm enim alios euertere ſubmittereq́; totis viribus ſtudent, immodicè innixi ſimul cum ijs proſternuntur. Vuluas autem procidentes potu, vel ſuffitu, vel ſubiectu, ariſtolochia, maximeq́; tenuis, inhibet. Necnon cupreſsi, coſti, ſpicæ celticæ & nardi, myrrhæ, roſarum, baccarum myrti, balauſtiorum, calycum glandium, ſorborum, meſpilorum, æquis portionib. tuſorum, ex vino nigro auſtero decoctum, inſidentibus maximè prodeſſe compertum eſt. Mox ſiccatæ vuluæ, gagatis, thuris, balauſtij, gallæ, antimonij, acaciæ, aluminis, baccarum cupreſsi, pari pondere, ſubtiliter attritorum puluerem, apprimè obſipat. Demum manibus dexteritate eam inge, munimentisq́; coerce. Ex quibus quoque & ſuffimenti, pari vſu non inutile ad vuluas præclarè cohibendas, genus habetur. Vuluas etiam procidentes, butyrum infuſum, ſiſtere tradût. Fimi è mare boue ſuffitio reprimit. Arieria vellera ſuffitu eundem vſum præſtant. Sed quonam menſium numero recluſiones haſce natura moliatur, peritiores etiamnû ambigere dilucet. C

Ariſt lib. 7 de hiſt. anim ca 4. *Plinius lib. 7. cap. 5.* *Gellius lib. 3. noct. attic. cap. 16.* *Macrob. lib. 1. in ſomn. Scip.* *Senarij vis.*

Ob id cùm cæteris quidem animantibus, & pariendi & partus ſuos egerendi tempus ſtatutum ſit: mulieri vni incertum ac multiplex datum eſſe conſpicuum eſt. Quo fit vt homo toto anno, & incerto ſpacio enitatur. Alius nanque menſe ſeptimo, alius octauo, alius nono editur atqui ante ſeptimum, haud vnquam vitalis eſt. Qui enim ſeptimo menſe abigitur, primus hic (quanquam morbidior) vitalis exit, non niſi pridie poſterove plenilunij die, aut interlunio conceptus. Hanc profectò primam humani partus perfectionem, quaſi quidam maturitatis arbiter (vſq; eo fœcundus extitit) ſenarius numerus abſoluit. Etenim ratio ſub aſciti ſenarij numeri multiplicationem procedens, ſeptem etiamnum menſes (fœtationi alioquin frequentiorem nouem menſium, certo nihilo ſecius numerorum modulamine vſum natura conſtituête) obſoletiùs vſurpari pepulit Nam duos numerorum omnium primos cubos à pari octonarium, ab impari vicenum ſeptenum, & hunc marem, illum verò fœminam, quam breuiſſimè abſolutiſsimeque antiquitatem expreſsiſſe inclaret. Coeuntibus ijs quinque & triginta cûtexi aperta ratione conſtat, hicque ſexies multiplicata, decem & ducentos (qui dierum numerus ſeptenum proculdubio menſem claudat) concreare & io confeſſo & luce clarius eſt. D

Septenarius.

Qui equidem ſeptenarius numerus, quantæ religionis, quantæque potentiæ apud priſcos fuerit, ipſi viderint. Huic virginitatis opinio (vtpote qui duplicatus nullum ex ſeſe, qui intra denarium primum numerorum limitem coarctetur, numerum pareret) vſque adeo * exoleuit, vti Pallas quoque vocitaretur: quia perinde atque Minerua vno duntaxat parente nata, ſolius monadis fœtu proceſſiſſe perhiberetur. Mitto celebratiſſimam illam triplicem huius contexionem: qua ſanè alium nullum numerum tam varia maieſtate eſſe fœcundum conſpicuum eſt. Mitto mundanæ animæ ex hoc ipſo primam generationem, ac cætera quæque, quæ ſanctionis noſtræ modum oppidò quàm excederent. At quia tractatus noſter quicquam ſemel ingreſſus non facilè ſine culpa aliò digrederetur, hinc ad partum à quo digreſſi ſumus redeamus: quem imbecilliorê, atq; admodum * quàm effœtum, per id tempus extrudi in aperto eſt. Quocirca faſcijs alligatur, atque cunabulis & * lana ijs obuoluitur. Cui interdum intiſsi aut aurium aut narium meatuli gignuntur At accreſcenti puerperio, & digeſtè dearticulantur & concinnè ſuam formam recipiunt. Sed & ploroſque ſeptimo menſe natos, & vixiſſe & adoleuiſſe compertum eſt. Quin etiam & menſe octauo (translatirium) in Aegypto vitæ compotea gigni traditum eſt: atque alijs quibuſdam ſolis, vbi mulieres fœcundiotes validioreſque extiterint. At Italiæ locis haud quaquam ſuperſtites ſunt. Itaque non ſolum menſe octauo nati haud viuunt: ſed etiam ipſis intermortuis, periculum non mediocre, quæ pariunt, ſubeunt. Nec deſunt qui huiuſce rei cauſam in immodicum Saturni algorem ſiccoremque inaniſsimo commento referant: quando tamen qui à Saturno Saturnij nuncupantur, & optimè degant plerique, & maximè valeant. Nos Hercules cum

** inoleuit.* ** tanquam.* ** laneis.*

A les cum Gal. lunæ circuitibus penè ſeptenis, ſeptenis menſibus peractis, nihil quicquam inde puerperio defuturum exiſtimamus, quippe quod ſarctè per id tempus cuncta aſſecutum ſit: ob id in lucem prodire toris viribus periclitari, quæ vbi materia deficiente ſuperſint, ſepteno menſe, fœtetur neceſſe eſt. At vbi materia & vires æqua ſurte ſeſe contexuerint, opperietur, iuſtoque partu enitetur. Ex aduerſo vbi materia redundans, viribus victis ac fl ccidis compareat, ſepteno ortum menſe pertentat, octauo tenue ac morbidum, ita vt ſtatim pereat extrudatur, operæprecium eſt. Quo parente incommodo vexata plerunque ad immanem mortem, immaniter compellitur. Vnde fit vt ſi quis vitæ compos euadat, non octauo menſe natus æſtimatur, quamuis iam quidem & in Italia tales partus vitales fuiſſe pleriq; prodiderint. At nono menſe, in caput, exquiſitè parente perpurgata naturaliſsimus fit partus. Qui vero diuturniores naſci, quàm nono mẽſe (vtpote decimo, vndecimo, duodecimo, tertiodecimo, quartodecimoq́;) peruicaciter aſſeuerant, me iudice plurimùm hallucinãtur. Etenim conceptus initium mulieres plerunq; delitеſcit, ac præterit: vt ſi cùm antè vterus (vt ſæpius accidit) intumuerit faſtigiatusq́; fuerit: poſt deinde concubuerint & conceperint, id ſanè ſui conceptus initium (vtpote quod ſimilia indicia attulerit) conſtantiſsimè ſpreta, repudiata, calcataq́; aliorum quorumcunq; reputatione arbitrantur atque rentur. Attamen ad decimi vndecimiq́; menſis initia vſq; nonnunq̃ (tametſi rarenter) ventum eſſe, for aſsis nec rationi diſſonat, neq; priſcorum opinionibus ingruere videbitur. Quinimò (ſi ipſis credimus) id ipſum B fateamur oportet, quandoquidem ſpatia hæc ipſi ita digeſſerint, vt afformationis tempori duplo adiecto moueatur (vt antea monuimus.) Quo nimirũ duplatu, cum duobus ijs primis ſpacijs, aut motus tẽpore triplicato, primo illi afformationis tempori iuncto, quod eſt primũ afformationis tempus, ſeptuplare iuſtum pariendi tempus conſit. Verbi gratia: Triginta diebus afformatus, ſexaginta dierum ſpacium (illi duplum) additum, nonaginta dierum numerũ implet. Quo dierum numero puerperiũ mouebitur. Cui ſi centum & viginti dierum tempus (ſexaginta dierum tractui duplum) adijciatur, menſium ſeptem numerus, quo partus tempore in lucem edetur, exurget. Vel ſic. ſi triginta afformationis diebus ſt .tutis ſexaginta dierum (quippe quod motionis tempus ſit) numerus triplicetur, centum octoginta dierum numerus cõſtabitur. Cui triginta primis ſolibus annumeratis ducenti & decem dies aſſurgent, qui ſeptem duntaxat menſes conſtituunt.

Ariſtot. lib. 7. de hiſt. anim. cap. 4.

At ſi computationẽ breuius aſſequi velis, primũ afformationis tempus ſeptuplato, iidem enim menſes proueniunt, vt cuiq; liquet. Quibus nempe diligenti examine reputationibus exactis, partus qui triginta dierum tractu afformatur, ſeptimo menſe. Qui trigintaquinq;, octauo, quinq; noni menſis diebus adiectis. Qui verò quadraginta dierum numero afformabitur, menſe nono & decimi decem ſolibus peractis. Qui quadraginta & quinq;, (maximus ac productiſsimus afformationis terminus, & ob id nemò diuturnior alter naſci poteſt) decimo quidem menſe & adhuc vndecimi diebus quindecim elapſis, eniti par eſt. Qui verò intercidentibus dierum numeris ſui formationem ſarctè aſſecutus eſt, intercidentibus C pari vſu menſibus in lucem prodibit. Quo fit vt alij in menſiũ initio, alij occidente menſe, in medio alij. Alij initio, fini nonnulli propiùs. Alij interdiu, noctu alij, vt afformatio nõ vnum ſed varios, nec illos quidem perpetes (quandoquidẽ haud ſemper dierũ numero completo ac iugiter die alterata, initiata, dimidiataq́;) fines obtinuerit, naſcantur. Hinc profecto tanta naſcentium (quæ non minus ſuperiori reputationi reſpondeat) temporũ diuerſitas contigit. Sunt qui adeo certã parturitionis tempeſtatem ita monſtraſſe arbitrentur, vt inani delibuti adorea, priſcos etiamnum aculeis cæcutientes ipſi tangere (in quo ſummum recentiorũ opus diu fuit) * auſerint: ceu verò nun alij huiuſce doctrinæ veri cultores extarent, quando tamen autores rei huic diuerſis in locis varia obſeruãdo mox in ijſdem diuerſa prodendo (raró vnius ſententia cum aliu congruente) difficultatem non vulgarem addiderint. Quorũ ſanè (vt mihi perſuaſum habeo) languida flaccidaq́; autoritas facta eſt, ac paulatim in ſterilitatem (eualentes gnaros conſulentibus) maieſtas prorſus emarcuit. Accedit quid ni confeſſa temporũ motus obſcuritas, nunc præueniente nec paucis diebus (quorundam præſagio) nunc poſtueniente. Primum igitur omniom dierum ipſorum puerperij quietis, ſubindeq́; motionis numerus, vnde fœtificandi termini * certiſſant, propè inexplicabilis eſt. Ariſtotele circiter quadragenum diem motum augurante, Hippocrate illicet interdũ fabricæ tempus triplicante, nonnunquam duplicante. Ita fit, vt ferè certa horum omnium tempora tradi non poſsint. Ex quo illud proculdubio euenit, vt nos ipſi ijs commentationibus hucuſq; addubitare nõ D ceſſauerimus: idq́; nõ nobis tantum accidere putandum. Nam & alios quoq; circa hæc ſagaciores reputatio aſsiduè feſellit. Porrò cœleſtem fœturæ præſagitionem imperitię noſtræ ſpes ardua immenſaq́; miſceri poſſe, attamen prægrandi doctrinæ emolumento contemplanda. Prius nihilominus temporũ motus difficultas, quàm eius ſcientiæ periti, ſubtiliter iſta (vt par erat) conſectati, pro naturæ hominum nouitatis auidæ more, arctiùs excubantiusq́; adaperuêre, cõtemplationi ſubijcienda eſt: quò exinde lætior è motu mens diſcedat, & facta prædiſcat, quæ futura agreſtes literarumq́; expertes prænoſci poſſe minimè norint. Verã igitur rei creperæ ſecum naturæ argumentũ * aſſerentẽ interpretationẽ, & tum Hippocratis nunquam ſatis laudati, tum Galeni obſeruationẽ nobis ſequi magis libuit: quandoquidem bos vniuerſa hæc ſtatis temporibus obtingere prædixiſſe haud incognitum habeam. Id protinus in hac contemplatione interuenit, conceptæ ſpei ordinẽ interturbare viſum. Ariſtotelem * homunculi motu quadragenũ diem præſignaſſe: quippe qui paucis momentis quàm abſolutus ſit adeò validũ robur ſibi continuò vendicet, ſitq́; & fabricæ & motionis iuge tempus. Mirũ nempe dictu, vt qui modo informis, indigeſtaq́; moles præeſſet, mox iam breui tẽporis curriculo præmoueatur. Hoc qui non meminerit, trifariã ſeſe fœtum vibrare concipi poſſe, miretur. Aut enim ſuapte natura nullo vibratiunculas perparuulo ſq; ictus (vtpote admodum quàm abditos) ſenſu, ratione duntaxat attingente, immouetur, quam nimirum naturæ penetralia rimantis perquiſitionẽ eſſe quis inficietur? Quo equidem modo Ariſtotelem ſanxiſſe conſtat. Etenim ecquis adeo malè animatus autorem alioquin grauiſsimũ, vix conceptum abſolutumq́;

* auſi ſint.

* certiores eſſent.

* Afferentem.

* id eſt, fœtus in vtero.

partum,non niſi leniſsimo ſe dimoueri motu,deliteſcere opinetur? Immouetur profectò,quoniam ei & A
motrix animula pariteratq; vis inſita ſit.Is demũ ob id quòd vieta fœmella calidior,& humectinr,minùs
(quæ certæ quantum præſidij,quantúmve patrocinij præmaturiori motui afferant,argumentis præter-
quam nuda autoritate deprehenditur)mas iure cenſetur. Aut vſq; adeò exiliendi vigorem indeptus eſt,
vti & emoueatur,& cum materno & intimo, tum etiã alieno externaneoq; ſenſu ſaltiunculæ apertiſsimè
concernãtur, quales profectò Hippocratem puerperio afformationis tempus ter repetentẽ aſciuiſſe pla-
nè credimus. Quæ res quanquam ſenſilis,iccirco ad medicum ſpectans. quia tamen nihil ad fœtificatio-
nis vaticinationem proficit,ideo omittenda.Inde ſectæ illius (quàm paulò antè prętexuimus) orſi ſecta-
tores fundamẽta (quantum mea fert opiuo) iecẽre. Eo,ni fallor,quod ab Hippocrate proditur,partum à
cõceptu tertio menſe, qui primò fabricatus eſt,dimoueri quarto,paulóve tardius vbi quadrageno ſecũ-
do die abſolutus fuerit decepti. Quanuis nullibi apud ipſum ex hoc ipſo motus tempore partũ augurari
* *computo.* liceat,quoniã hunc quidem, terno deno menſe,illum verò nono, prælato dietum motus * comptu,com
eo qui ad fœturam attinet,ab eodem autore epidemiatum volumine ſancito collato,natũ iri fateri coge-
retur: Ipſo uihilò ſecius,triceno quino die afformatũ,menſe ſepteuo,quadrageno,quino,nono,in lucem
ernmpere monente. Quapropter hæc vel ratione contra tam ſpectatos viros (quo ſecius vetuſtatis artiũ
parentis reuerentiã admodum quàm inſolenter verberemus) veri conſcios excepiſſe, venia ſit. Aut po-
ſtremò inter vtrunq; motus intelligitur, non quo abditus prorſus deliteſcat, non quo extimus tactus,
alienusq; viſus planè incoguoſcat: at quo fœta duntaxat (vtpote quæ molliter icitur) diligenti animad- B
uerſione adhibita, non adhuc cæteris motione externis fœnerata, perſentiſcat. Quomodo Hippocrates
quoſdam ſeptuageno,nonageno pleroſq;,partus præmouiſſe,cuiq; commemoraſſe liquet. Neq; eatenus
fabricæ ſpacium triplicaſſe opinandum,quatenus nonagenũm dierum tractus,tricenos ter comprehen-
dat: quandoquidem idenridem de ſeptuagenũm ſpacio concinna verbotum ſerie perhibuiſſe annuere
operæprecium eſſet. Aſt quis illi ſubtriplum (quod afformationis tempus ſtatueretur) vicenũm trium
ſolium,& dieculæ partis tertiæ tractum non nouit? Ecquis deniq; in vetuſtiſsimi medici decretis,puer-
perium tam anguſto dierum lapſu fabricatum iri vnquam lectitauit? Quo fit,vt & qui nonageno ſole,eo
quem modo prædiximus, vibratur, quadrageno quino affirmari: & qui ſeptuageno, triceno quino, ſar-
ctè præmonſtretur. Vnde fabricationis tractum eo autore duplari ad ſaltiunculas motiunculasq; explo-
lib.3.Theor. cap.34. randas prænoſcendasq; in propatulo eſt. Quod equidem Halyabas oppidò quàm liquidò expreſsit. Ita-
que cuius triceno fabrica ad integrum perfecta eſt, ijs ſexagena ad maturiorem aſcitus motionem præ-
ſciri poteſt: cuius verò triceno quino,ſeptuageno. At deinceps vnuſquiſq; motum frabricaturæ tempo-
re bis repetito haud dubiè auſpicatur. Quo ſubinde triplato (quod eſt primum formaturæ tempus, ſex-
cuplare) cum Hippocrate, Galeno, Halyabate fœturam conſtanter pręſagire valemus. Qnare non ineptè
Macrobius. Macrobius, locuples autor, in vtero futuri partus diſcretionem Hippocratem dignoſci ſanxiſſe, contra
quam recentiores medicæ rei profeſsi ſenſerint, citauit. Quippe qni eo dierum numero,quo conceptus
præmouetur,ter multiplicato (vt ſi nonageno ſolè,norio mẽſe: ſi ſeptuageno,ſepteno) partum foras ex- C
cerui multò vigilantiùs obſeruauerit. Idq; principiò in hac reputatione præcellere (quod inter omnes
conuenit) perpetuò quiſq; nouerit. Non in ipſis temporũ articulis: at plerunq; præpropera,interdũ prę-
poſtera fœtificatione, hæc ipſa pro cuiuſq; natura, vi alimentoq; euenire, magno argumento, quoniam
mas fœminaq; diſcrimine illo proculdubio diſſentiunt, quòd eodem naſcituri menſe protinus ab initio
mas, fini propius fœmella penè extruditur, quandoquidem hæc tardiùs, ille maturiùs, (vt retulimus)
matureſcat: hic robore viget,illa ſuopte ingenio vieta languidaq; flaccet. Quas ob res marem ociùs, fœ-
mellam ſeriùs edi par eſt. Nec te remordeat, Halyabatem poſt triplicitatẽ, partum elidi exoraſſe: quoniã
de partu fœmella excidua intelligendũ eſt,alioquin autorem ſibijpſi aduerſaturũ: quandoquidem naſci-
turam ſeptimo menſe puellulam, triceno quino die fabricatã,antea prndiderit,quam non poſt,quinimò
intra ternam temporis motu (quippe quod ſeptuageuũm dietum tractu præfiniatur) multiplicationem
fœtari nemo quiſquã eat inficias. Ex quo euenit vt illud magnoperè cuſtndiendum ſit præcocibus ma-
ribus poſt ternam repetitionem, menſiſq; inirio propiorem ſerotinis fœmellis citra eandem, finiq; quã
citimum (ſeriùs formaturam nactis) ortum fieri. Idq; à diligentioribus obſeruatum euelatumq; exci-
pias. Portò marem qui triceno ſole afformatũ iturus eſt, & fœminam quæ triceno quino (ſiquidem lon-
* *computo.* gioribus temporum impendijs ad munus id vt monuimus explendum indiga ſit) hoc ipſo * comptu ob- D
ſeruato,ſepteno mẽſe ſuboriri, hancq; ſeptuageuo ſole, illum ſexageno motu potiri certum eſt. Octono
menſe in lucem prodituris, mari quidẽ ſeptuageno die motio, fœmellæ octogeno: huic quadrageno fa-
brica, illi triceno quino, peroportunè conceditur. At menſe nono naſcituri, mas quadrageno, fœmina
quadrageno quino fabricatũ itura eſt: hanc nonageno, illum octogeno ad motũ vires excipere obſerua-
tum. Ob id Galeno partũ quadrageno afformatũ, octogeno præmotũ, haud eſſe ſuperſtitẽ enunciante.
Nõ de mare, quippe qui nono mẽſe vitæ compos exeritur: at de fœmella quæ octauo menſe, proindeq;
morbida ac minimè victura extruditur, prodidiſſe exiſtimandũ. Demũ marẽ,qui quadrageno quino af-
formatus viſitur,nonageno vibratus,deno fœtari menſe (allata reputatione) perſpicuum habetur. Quo
naſciturã fœmellam menſe, centeno ſole præmoueri, quinquageno fabricã moliri operæpreciũ fore, in
aperto eſt. Simili quoq; modo partus interſitis diebus & afformanonẽ aſſequi poſſe,& eandẽ pro cuiuſq;
natura tum motiunis, tum fœtificationis rationem ſortiri non negauerim, quibus & fabricandi & na-
ſcendi ſtata nec rationis incõpertæ tempora eſſe palàm eſt. Etenim ij naturæ non ignotam legem, etiam
Dubium. ſi nec dum commemoratam obtinent ſubenntq;. Sed quo nam pacto mas fœminaq; varijs fabricati, va-
rijſq; moti temporibus, eodem nihilominus menſe in lucẽ erumpant, dubitationẽ habet. Ijs verò, qui ex-
actiſsimè eorum quæ retulimus meminerint, nulla penitus ambiguitas, nullaq; mẽtis diſtractio. Nam &
ſi menſe eodem connaſcantur, diſpari tamen ſorte, quando hæc quidem fini, ille verò initio propius: quã

certè

A certè ortus varietatem, priores antedictæ haud dubiè pepererunt. Hi termini ſunt, in quos fœturæ tem-
pora (exterricineis non etiã ignota) periti ex amuſsim digeſſère. Et quanquã varia in huc vitę pro cuiuſ-
libet animi ſententia: Attamẽ quicquã noua inquiſitione perdiſci, veterũ inuentis omnino calcatis, opi-
nari cæcæ ſubtilitatis eſt. Nec quiſpiam miretur in partuum quoq; interpretatione eò ſcientiam profe-
ciſſe, vti ventura etiamnum finito die præcinant, quando ijs lõgè peritiore, * ventuq; magis ardua (de ** inuentuq;*
quibus obſeruationes prodiderint) exquirere ſemper curæ fuerit. Quæ tamen haud æquè in priſcorum
diligentiæ admiratione animum agunt, atq; ea herbarũ quadrupedum pabulo prorſus intactarũ, ſeclu-
ſa, quæ inuia montium culmina, abditas ſolitudines, omnesq; terrę fibras ſcrutati, ad ſalutis vſus verten-
tes inuenère, quæq; eoſdem nimirũ Deorum numero addidère. Cæterum ſcrupuloſiùs hæc quàm inſti-
tuto fortaſsis operi conueniat, tractaui, quæ non minus, tametſi ex priſcis pręcerpta (vt rerum naturæ li-
buit) alijs certa, alijs dubia, alijs approbanda, pleriſq; damnanda facile exiſtimemus. Nos verò ea ratio-
ne haud perterriti ſopitiq;, cætera quæ in ijs memoratu digna extant eominus ad hæc gnauiter exeque-
mur. Igitur quacunq; hora vterus puerperio iam grandeſcẽti vberem (vtpote qui emunctus ſit) * alitũ *Tempus partus.*
haud ſuppeditare quit: quũ etiamnum tempore hauſtus à parente aer (affluenti euentatione indigo) mi- ** alimonia m.*
nimè ſuppetit, & acetabula quæ primò conſpicua fuère, ſubindeq; minora redacta abolentur, atq; ex to-
to obliterantur, partus aliunde tum alimoniam, tum euentationẽ quæritans, ad exitum ſeſe conuertit &
B parat. Hoc ipſo tempore mulieribus vehementiſsimi labores, & multas quidẽ in partes, in alterutrũ ſe- *Ariſtot. lib. 7.*
mor plurimis, alijs in lumbos, quæ vix pariunt: quibuſdam in imum ventrem, quæ facilius, incumbunt: *de hiſt. anim.*
Iſq; putiſsimum, quæ ſtabiles & ſellulariæ, & quibus nõ bona latera ſunt: quibus etiam ſpiritus retinen *cap 9.*
di facultas aut nullo modo aut triſtiùs ſuppetit, incidunt. Quos cũm primum mulier pręſenſerit, dictam- *11.*
ni folia ex aqua præclare dantur, vnius oboli pondere. Si etiamnũ emortui in vtero infantes fuerint, ſine
puerperæ vexatione protinus reddi conſtat. Simili modo Pſeudodictamnum, ſed tardiùs prodeſt. Cy-
claminos adalligata, ciſanthemos epota: item betonicæ ſcobes ex aqua mulſa eundem præſtant vſum.
Omnia proinde hæc, atq; ſcordotis ſucci drag. in aquę mulſæ cyathis quatuor partus accelerant. Cinna-
momi etiã & caſtorei, myrrhæ, ſtyracis, ſauinæ, ſingulorũ ſcrupulus ex melle vtiliter lingitur: à linctu ho-
ra, buracis mineralis ex albo temeto odorato dragma rectè ſurbetur. Ex ſorptu (ni partus eijciatur) ge-
minis horis croci dragmæ binæ ex mero albo cõmodè bibuntur. Abdomẽ * artanitæ ſucco illinire mirè ** cyclamini.*
prodeſt. Aſparagi radix femori alligatur. Quæ omnia, ne ſanguis immodicè effluat partu enixo abijciẽda
ſunt. Quin & ex electis capillus illigatus celeritatem facit. Partus etiamnũ acceleraſſe (ceu verò id verũ *Ridendum.*
eſſet atq; nõ fabuloſum) produnt, ſi vir ex quo quæq; cõceperit, cincto ſuo ſoluto fœminã cinxerit, dein
ſoluerit, precatione adiecta ſe vinxiſſe, eandem & ſoluturũ, atq; abierit. O rem (vt reor, nec hallucinari
puto) ſpectatiſsimã riſu, vix enim talia magorũ commenta ſeriò complecti contingit. Nec ſecius diffici-
C les partus confeſtim ſolui autumant, quopiã tectum, in quo ſit grauida, lapide miſsilive, ex ijs quæ ſin-
gulis ictibus tria animalia, hominẽ, aprum, vrſum interfecerint, tranſmittente: Quid ni vitæ remedia in
millium millibus annorũ non reperta demonſtraſſe irridere eſt? Identidem velitarẽ ab hominis corpore
euulſam haſtã (modò terrã non attigerit) illatam probabilius moliri: Adipe ex hyenæ lumbis ſuffiri diſ-
ficulter parientes, & quàm mox parere. Quomodo & eiuſdem læuum pedem parturienti ſuperlatũ fu-
nebre exiſtimant. Ex aduerſo, dextro illato, perquã facilè ocyſsimeq; eniti. Idem & ijs ex illius ſpina oſſa
ſalutaria cenſentur. Chamæleontis lingua adalligata, puerperij pericula tollit. Eundem quoq; parturien-
tibus circa domũ ſalutarem aiunt: Sin domibus inferatur, pernicioſiſsimũ prodidère. Carnes lupi ediſſe
parituris prodeſſe ferunt: aut ſi parere incipientibus, qui adederit, iuxta ſit: contrà, eundem ſuperuenire
exitioſum. Lacte ſuis poto cum mulſo, mulierum fœturæ adiuuantur: atq; fimi è mare boue ſuffimento,
Membrana è canum ſecundis (ſi tellurem nõ pertigerit) partus euocat. Quæ anſerinũ fimum cum aquæ
cyathis duobus ſorbuère, aut ex vtriculo muſtelino per genitale effluentes aquas, facilius eniti credun-
tur, guſtatu quidem turpe probroſumq;, effectu verò perquam vtile. Cochleæ in cibo ſumptæ accelerãt
partum. Amphisbæna vel mortua idem pręſtat. Anguiũ ſenectus lumbis ſuperilligata, protinus à puer-
perio remouẽda. Dant & in vino bibendam cum thure, alioquin ſumpta abortũ ciet. Baculus quo angui
rana excuſſa ſit, parturientes adiuuat: atq; penna vulturina pedibus ſubiecta. Item ſiluri ſuffitu, præcipuè
Africi, faciliores partus fieri dicuntur. Mirum & quod de torpedine inuenimus: ſi capiatur cùm luna in
D Libra fuerit, triduoq; aſſeruetur ſub diuo, faciles partus facere, poſtea quoties inferatur auxiliari. Et pa-
ſtinacæ radius adalligatus vmbilico, ſi viuenti ablatus ſit, ipſaq; denuò in mare dimiſſa, idem moliri exi-
ſtimatur. Vbi etiamnum partus ſtrangulet, cancri ex hyſſupo poti, præclarè adiuuant. Deinceps ijs au-
tem omnibus aut quibuſdam (vt cuiq; libitum fuerit) ita molitis, perſpicacis ingenij, ſpectatę intelligen-
tiæ atq; expertæ peritiæ obſtetrix aduocetur, cui non mox mulierem exurgere, in ſedève collocare cura *Obſtetrix.*
ſit: at prius vteri oſtiolum, quod equidem cunctim dehiſcit, pertingat, ſenſimq; premendo minimũ digi- *Gal lib 3. de*
tum inigat, ſubinde iam (paulatim tamẽ) magis ac magis os dilatet: quod ſatiſcere perpendens, * empla- *nat fac cap 3.*
ſtro de mucilaginibus ſuprà præſcripto capite ſeptimo vteri ceruicẽ (vt lubrica reddatur ac ductilis ma- ** linimento.*
gis, quo facilius partus exiliat) vberrimè illinat. Quam vbi induratã comperiat, bubulum fel, roſaceo ad
mixto inijciendum eſt, vellere foris cum reſina terebinthina impoſito, eximiè adaperiente. Quibus ad
eiuſdem tranſitũ hiantibus, grauidam attollere, in ſedeq; collocare confeſtim iubeat: atq; vt promptè in-
fantẽ expellere tentet, eidẽ blãdis verbis perſuadeat. Eſt autẽ munus id, quod ex ſe ipſa parturiens adij-
cit, non vuluæ (quandoquidem antea illius iam meminerimus) ſed muſculorum ventris, quos & ad ex-
cremẽta ſecernenda nobis cooperari inclaruit. Plerunq; verò diluta pallidiuſculaq; fanies ſi fœmina na- *Prænotio ſexus*
tum itura eſt: cruẽta, ſi mas, pręfluit. Cęterũ maris ac fœmellę partus diſcrimine illo interſtingũtur: Quo- *in fœtu prodeun-*
niam huius partus tardior, dolores etiã continui ac perpetes, ſed obtuſiores: illius celerior ſimul & faci- *te.*
lior, ac acriores & longè moleſtiores dolores. Equidẽ per tẽpus id reſpiratio pariter atq; oſcitatio arceã.

**fœtũ enititur.* ** at ellebori albi.*
tur. etenim quæ oſcitauêre, reſpirauêreq́; difficiliùs enituntur. Quòd ſi interes dum * vi retinere nititur A
coſcta reſpirationem eruperit, difficillimè qnidem: * At veratri albi puluiſculo naribus iniecto, ore naribusq́; apprehenſis, ſternuere cogatur. iuxta Hippocratis ſanctum: Mulieri qnàm vitia vteri infeſtant, aut
5. Aph. 35. *Suffitus.*
quę difficulter parit, ſi ſternutamentũ ſuperuenerit, bono eſt. Sed ſi ob hęc infans minimè edatur, paſtillo infrà ſuffies. habet hîc myrrhæ ſeminnciá: Cinnamomi, galbani, caſtorei, ſingulorũ ſemidragmá: opopanacis dragmá: veratri nigri dragmas geminas: ex vaccino felle confice. Attamẽ ſuffitu non niſi vrgente neceſsitate (ne obuius partus ſuffocetur, quod plerunq; quibuſdam eueniſſe nos ipſi vidimus) vtaris. Primùm aũt squa illa ſubter cuté (quàm antea cõmemorauimus) fuſa, pnerperij motione membranulis
Partus legitimus.
interſciſsis, effluit. Mox vetus ritu quidem naturæ in caput gigni mos eſt, quomodo pedibus efferri, brachijs quoq; ad coſtas & ad femora diſtentis, vtero inuerſo, ſecundisq́; interns euoluentibns, foras in lucẽ
Plinius lib. 7. cap. 8. Ariſtot. lib. 4. de gener. anim. cap 9.
venit. In pedes ſanè naſcentẽ procedere (quod æquo argumẽto Agrippas, quaſi ægri partus, antiqnitas appellsuerit) atq; in slias penè innnmeras figuras, contra naturã eſt: propterea quod partẽ ab vmbilico ſuprà, puerperia impẽdió maioré inferiore obtineát: maiora aũt plus ponderis habẽt. Itaq; veluti in tru-
Fœtus viui; vel mortui dignotio.
tina pendẽtes eò vergunt qnó trahuntur. At quacũq; figura proceſſerit, an quod effuſum eſt, victurũ ſit: an in vtero præmortuũ ſpirans tantũmodo naſcatur, ſeptimã horam diſcernere diligentiores tradidêre. quandoquidé vltra hunc horarũ tractũ, quæ præmortua ſecernuntur aeris halitũ ferre nentiquá valeant. quem vbi quis vltra ſeptenas horas ſuperſtes ſuſtinuerit, ad uitá (alter ni fortè, qualis perfectum etiam- B
num, quis caſus excipiat) creatus intelligitur. Quemadmodũ & ſine ſpiritus hauſtu vltra eaſdem horas, ſine eſculentis vltra totidẽ ſoles (quibus accipiendis, & reddẽdis membra adiacentibus adſcitisq́; meatibus ſibi obſeqnuntur) maxima ex parte vitæ haud potiri obſeruantiſsimũ eſt, maxima ex parte adiecimns, quoniam nõ perpetuò id euenit. Ná quo magis sc magis admiremur, non modò homini ante diem
Obſtetricis officium.
ſeptenum letalis inedia non eſt verùm, & vltra vndecimum pleroſq; duraſſe certum eſt. Porrò fœtu vitæ obnoxio, ſi ſecundę quoq; exciderint, vellere vmbilicus à ventre quatuor digitis citra doloré alligandus
** id eſt, curcuma.*
eſt, ac ſuccida lana ex oleo calido imponenda, ſuperiusq́; præcidendus: cui * venæ citrinæ, ſanguis draconis, ſarcocolla, cyminum, vſnea, myrrha, psri pondere contrita, ſuperimpoſita vtiliter medentur. Quà verò deligatus eſt, cohæreſcit, ac pars iugis penitus decidit. Sed ſi copula amentumq́; diſſoluatur, puerperio ſanguine sffatim effuſo protinus emoritur: quandoquidé infantem etiamnũ inter naſcendũ morté obijſſe ſæpius intueri liceat: quippe cui imbecillo, antequam vmbilicus deuinciatur, ſanguis ſit plerunq; in vmbilicũ circaq; ſuffuſus. Quanquam peritiores nonnnllæ obſtetrices cruentũ ſuccũ intrò de vmbilico reprimũt, quo diligentiſsimè peracto, infans qui modo exáguis exanimatusq́; è vita excidebat, mox
Mirandum.
rediuiuatur, recreatur, vitæq́; reſtituitur. Verũ & intercepto inter naſcendũ halitu (æquè quam ſanguinis profuſione) inſpiranté ac præmortuum infantem edi, columbarumq́; pulli roſtro (qnoad quiuerit) pueri ano immiſſo, quo moriendo intus ſpiritus relinquatur, in illiusq́; vitá hæreat commuteturq́; mor- C
te, ſtatim liberari inter omnes conuenit: Mirabili ante cuncta contemplatione. Quaſi omniũ parens præ-
Secunda educẽda.
ſtantiſsima illa animæ auxilia ex anima alis eſſe voluerit. At ſi quando acciderit ſecũdas haud continuò cũ partu exijſſe, dum intus ipſæ, foris ſũt infans extet: vincto vmbilico, ſuprà diſſecetur, atq; parte relicta
Sic etiam obſtetrices in Germania obſeruant. *Sternutamentũ.*
ſecundæ amento femori (ne introcedant) vinciantur. Demum ſecundas morátes præſidijs ijs, quibus & fœtum ac potiſsimum * ſternutamento, remedio quidem præſentiſsimo, quàm citiſsimè fieri quit, exerere extrudereq́; oportet. Cuius Hippocrates non ignarus inquit: Si ſecnnda procidit, ſternutatorio appoſito nares & os apprehendimns. Sednlis itẽ ſuffitionibus liberaliùs admotis, enixá ab incõmodo hoc
5. Aph. 49.
aſſerere nõ dubitamus. Quinetiá & panacis ſemẽ è vino potũ, appoſitumq́; cũ melle. pariter atq; eius radices appoſitæ, & ſecũdas extrahũt, & vuluas commodè perpurgát. Polemonia ex vino epota, ſecundas
Dictamnum.
pellit. Cẽtaurij maioris radix deraſa & appoſita, ſecũdas & mortuos partus deijcit. At præcipua dictáno vis eſt, vt etiá tranſuerſos (nõ modò emortuos) partus & ſecũdas eijciat, & ne in prægnantiũ quidẽ cubiculũ inferendũ, quippe quod abortũ cieat: bibitur ex aqua foliorũ obolus. Nec potu tantũ, ſed & illitu, & ſuffitu valet. Quo præcipuo, dũ hæc ederemus, cuiuſdá mulieris ſecundá tribus diebus poſt abortũ mo-
** Maluæ.*
ratam, tandem diuino annuente numine, pepulimus. * Molochis & ariſtolochia, myrrha & pipere additis pota ſubditàve, & ſecũdas & intermortuos fœtus ciet. Ciſſanthemos epota ſecundas pellit. Mandra-
** Cantharides fortè: niſi quis Anthyllides malit. Sũt enim hoc nomine herbæ ſpecies duæ: à quibus tamè ſecũdas educi nõdum legimus.*
goræ ſuccus appoſitus, daucnm potum, vſum præſtant eundem. Scammoniũ potum vel appoſitũ. Eryſi- D
mon cortice ex aqua pota emortua & ſecũdas ciet. Item radix è geranio peculiariter ſuccurrit. Artemiſiæ radix epota partus enectos & ſecũdas extrahit. Eaſdẽ ramorũ decoctũ inſidentibus ciet. Item & foliorũ dragma pota. * Cantillides duæ in vino epotæ ſecundarũ moræ vtiliſsimæ ſunt. Haud ſecns leporis coagulũ ſecundas expellit, modo pridiana caueátur balnea: illitũ quoq; cum croco & porri ſucco vellere appoſitũ, pręmortuos abortus. Eaſdẽ equinus lien ex aqua dulci epotus eijcit: itẽ vngulę ſuffitu, aut fimum aridum. Membrana caprarũ in aqua partu edito Inueterata potuq́; ſumpta in vino, ſecundas pellit, atq;
Ad partus mortuos & purgationes.
terreni vermes in paſſo poti. Succida lans impoſita ſubditaq; mortuos partus euocat. Vngulæ aſininæ ſuffitæ partũ maturant, vt vel sbortus euocetur, nec aliter adhibetur: quoniá viuentem partum ocyſsimè internecat. Cancris ad purgationes mortuosq́; partus cum quinis lapathi radicibus cum ruta, & fuligine, tritis & in mulſo potui datis Hippocratem vti proditum eſt. Deniq; verbenacæ radix ex aqua pota, ad omnia in partu aut ex partu mala præſtantiſsime cenſetur. Item & betonicæ dragma in vino cyathis
Ad vteri duritiem.
tribus, contra omnia vuluarum vitia, quæ à partu fiunt rectè bibitur. At quoniam in immodicas à psrtu duritudines, infeſtiſsimosq́; dolores vteri aguntur, lupi adeps illitus, eos emollit, eorũ dolores iecur diſcutit. Aſininum ſeunm inueteratum, in vellere appoſitnm, vuluarum duriciá mollit. Vitulinum etiá fel, ſi in purgationibns fuerit ſub coitu aſperſum. Caprarum fel, callnm vteri, inſperſum. Duritias & collectiones, adeps anſerinus, aut cygni mollit. Nos pręſentanea Inuenimus, ſquinanti decoctũ croco adiecto ſorbere. œſypiq́; ceratum, oleum liliorum remollitũ abdomini, à tergoq́; coxendicibus calfactum appo-
nere

A nere. Pleriq; verò nō hoc ſane modo victura genitrice oriuntur, at iam enectæ parentis cęſo (vnde cæſones dicuntur) vtero gignuntur. Sicut Scipio Africanus, itidem & Manlius natus eſt. Infans verò, quē inter tot animaliū genera natura nudum & in nuda tellure ad vagitus natali die abiecerit, mox quum exierit, nec antea, nempe quam egrediatur (tametſi cum difficulter foris caput, corpus totum intus fuerit) ab hoc lucis rudimento vocem emittit, flet, atq; vagitat, manus in os quam primū ferit: quippe quia ſupplicijs (ob hanc duntaxat culpam, quia natus ſit) vitam infeliciter infelicem auſpicetur. Sed quod mirū eſt, & ætate noſtra nunquam uiſum, editum infantem protinus in vterum reuerſum, inter oſtenta enumeratum nōnulli (nec ignobiles) prodidêre. Exinde recrementū (quod papauerculum vocitant) plus quam pro partus magnitudine, colore cruentū, atq; admodū atrum piceūmve deijcit: quamobrem quia valde tenellus eſt, muria pauci ſalis, cui admixta ſint coſtus, ſumach, fœnumgræcum, origanum, eundem, præter os & naſum, circumluere diligentiores iuſſêre. Demum lauatrix manu dextra, læuo brachio eius pectori adacto, eum prehendat, tepida aqua ęſtate, hyeme calida, meraciore generoſóve temeto, ouorumq; vitellis binis adiectis, à proluuie, quacunq;, nares digitis vnguibus exciſis, perpurgando, anum minimo digito adaperiendo exquiſitè pelluat. Quod plerunq; bis aut ter in die (æſtu potiſsimū) facere conducit atq; expedit. Deinceps verò læuigato linteolo madidū infantem deſiccet, ſingula membra leuibus preſſuris afformet ac excultiùs effigiet. Veſicam, vt lotij egreſſus facilior ſit, deprimat: Leuibus pannis extēſus, brachijs ad coſtas porrectis, obuoluatur. Inſtitisq;, capitio capite operto peruinciatur. In ipſius nares

Plinius lib. 7. cap. 9.
Exciſi ex vtero.
Infans natus fiet, manus in os inſerit.
Infans in vterū reuerſus.
III.
Infans recēs nat9 quomodo tractandus.

B oleum conijciatur. Deniq; capite eleuato ſuper latus, quò melius pituitoſa materia ex capite expurgetur, cunabulo ſuauiter ſemicirculari motu quaſſo, ſuccentante quapiā, obdormiat: mellis per diem (primum ſcilicet) ſuctu contentus, nec niſi flenti propinetur. Demū vſq; quò parentis temperatura priſtinæ naturæ reſtituatur, eundem nutrix infrà eligenda, interdiu bis aut ter lactet. Tantiſper enim puerperæ lac in pumicis modum coit, quod coloſtrum appellatur, ac propterea infantes qui hoc lactauerint coloſtrati: ſed ijs nutricis potius lac exhibere conuenit, quando matris exitioſum ſit. Subinde maternum lac potiùs ſugat: quippe quod alimoniæ, qua dum in vtero infans erat, alebatur, perquam ſimile exiſtat: muliebria nanq; in vbera delata concoctione lacteſcunt, & ob id eidē vel maximè conueniens: quod etiamnum quotidiano experimento compertū eſt, propterea quod maternis mamillis puerperij ori admotis, allicíatur, ac deniq; quæq; eidem officerent, arceantur. Etenim à partu purgationibusq;, lactis copia excitatur, adeò vt pleriſq; non modo de papillis, ſed & paſsim per vbera, aliquibus etiā per alas, effluat: in poſterum quoq; quoties nec concoquatur neq; exeat, ſed redundet ſupra modum ſuccus globuli obdureſcunt intumeſcuntq;. Quas murinū fimum aqua pluuia dilutum, reficit. Eaſdem à partu adeps anſeris cum roſaceo & araneo cuſtodit. Mammis puerperio vexatis, ouidum adipem vtilem eſſe inuentum eſt. Anſerino adipe mammis perunctis dolores mulceri exiſtimant. At vbi lactis putreſcentis vbertate atq; affluentia mammillæ rubore ſuffuſæ obduruerint inflaminenturq;: quod die tertio omnibus maxima ex

IV.
Coloſtrum.
Maternum lac præfertur.
Ad mammillas.
Ad mammillas inflammatas.

C parte obuenit. Muricum, vel purpuræ teſtarum cinis cum melle efficaciter ſanat. Atq; aduerſum eas quę eam fortunam inciderint, pleriq; medici ſe medicos non inueniunt. Ego certè ſcio (pace ac venia dicere liceat) rarò quampiam, quæ ſe illis crediďiſſet, huic peſti ereptam. Verum ita nos eius curationē ijs quæ infrà perſcripta ſunt intra quartum diem expediuimus, abrotoni, mentæ, apij, ſingulorum manipulus: pſyllij, acaciæ, gallarum, omnium vncia: cymini ſemiuncia: radicum altheæ manipuli bini: caſtorei ſemiuncia: ſeminum lini vnciæ tres: radicum braſsicæ rubræ viſtarum dragmæ tredecim: cancrorum fluuiatilium exuſtorū totidem: hæc quō in aqua mentæ quod ſufficit ſubferbuerint, donec pars tertia deceſſerit, mammæ ſæpius foueantur. Mox à fomento emplaſtro tali illinantur, acaciæ vnc. tres: cyclamini vncia vna: mucilaginis ſeminum lini, mucilaginis pſyllij, ſingularum vncia vna, ex ſucco apij quod ſufficit, emplaſtrum molle confice, ſubinde tempore procedente, ſandaracha, myrrhaq;, adijciendæ ſunt, ſandaracha præponderante: quæ ſi mammas obdurent, foru florū maluarum, ac radicum altheæ ex aqua fontium, ad tertias decoctarum præſtanter ſuccurritur: Hercules à partu ob dictas cauſas duriciā ijs accidere in confeſſo eſt. Quandoquidem vbera tota fungoſa extent, adeò vt ſi caſu aliquo pilum mulier poculo hauſerit: dolor in mammis (quod malum pilare vocitant) nimirum moueatur, neq; aptiùs ſedatur, donec vel ſponte, vel mulctra preſſus pilus egrediatur. Cancri etiamnom fluuiatiles illiti, vel marini pilos in mamma, vel muricum caroes appoſitæ tollunt. Sed quoniam natura nō ita fert, vt ſuccus idem pluribus

Experimentum.
Fomentum.
Emplaſtrum.
Pilare malum.

D vnà locis erumpere poſsit, hinc quandiu è mammis lac emanauerit, magna ex parte menſtruę purgationes aſtringūtur, aſsiduè dixerim, haud perpetuò, quando & iam quibuſdam lactantibus (vt nos ipſi nouimus) muliebria proruperint. Lac autem donec mulier conceperit aſſeruari, tum autem deſinere atq; aboleri, tam in homine quàm in quadrupedū viuiparo genere inclaret. Quanquā fœminis partum alentibus ſi ex eodem viro rurſus conceperint, lac minimè corrumpi, Nigidius autor eſt. At ſi quid (vtpote quia lac integrum non ſit, aut quia parens vieta, languida, aut nobilis admodumq; delicioſa ſit) matrem puerulum lactare inbibuerit, nutrix eligenda eſt, cuius ætas inter vigintiquinq; & trigintaquinq; annos: ſit viuidi coloris, fortis ac robuſti colli, pectoroſa, muſculoſa, duræ ac multæ carnis, non obeſa, non gracilis. cuius etiam mammæ ſolidę ac firmę ſint, mediam magnitudinē modicamq; duritudinem obtinentes, quibus lac plurimum ſit, odoratum, candidum, perdulce, æquabile, neq; admodum craſſum, neq; tenue: cuius ſuper vitreum vmbonem rectè probatio fit, ſi neq; prorſus fluet neq; vmbone reclinato omnino conſtet: aut ſi in vaſculo illius portio emulgeatur, myrrhæ tantillo adiecto, ſero pariter atq; caſeo pars æqua detur. Probatiſsimum etiam ſi in vngue hæreat, nec defluat, atq; quod à partu quadraginta & quinq;, ſexagintàue ſolibus abſceſſerit. Si mare iuſto partu illa pepererit, neq; abortiri aſſueta. Si laudatorū morū extiterit, quę nec ocyſsimè animæ paſsionibus afficiatur, neq; penitùs obtuſi ſenſus aut ſtolida ſit, (quæ lactare prohibent.) Quæ nihilominus admonenda eſt, ne concūbat: vt probaris cibarijs veſcatur: vt quaq; vice ante lactationē partui mellis pauxillū ex pauco viuo lingēdū tribuat: itē vt lactis gc.

Quādiu lactāt, ſiſtūtur purgationes.
Lac corrumpitur poſt conceptionem.
Nutrix eligēda.
Lactis probatio.

quàm mulgeat,vt mámulæ preſsione puerperij ſuctioné iuuet,ne fortè vehementi ſuctu,& gulæ inſtru- A
menta oblædantur,& malarũ oſſa luxentur,quod ſæpius cõtingit:vt ſingulis lactationibus,non vberem
Ad lactis defectum. lactis copiá,ſed parcá exhibeat. Quod ſi defuerit remedia adhibenda ſunt.Nam ſuillũ lac potũ, deficien-
tia puerperarum vbera mirè replet . Aſininus lien inueteratus ex aqua illitus mammia abundantiá præ-
ſtat.Terreni vermes cum mulſo poti lac deuocát: atqı perdicis oua ſorptui data mulieribus, Glauciſcus
è iure ſumptus, & Smarides cum ptiſana ſumptæ, vel cum fœniculo decoctæ, lactis copiá faciunt. Item
cancri cum lapatho & apio in iure cocti vbertatem præſtát.Ijs itaqı obſeruatis,puerulus & bene habebit
Ad vmbilicum infantis. & cõmodè lactabit. Quo tempore lacteas & albidas deiectiones egerit. At cum vmbilici exeſa vellere
pars ceciderit,quod poſt trea aut quatuor dies iugiter accidit,cochlearum cinis vtiliter imponitur. Oſſa
Comitialis puerorum. etiam ex vngulis vituli,aut plumbũ cremata eundé præſtent vſum. Cõuulſione pleriqı ac præcipuè cor-
pulentiſsimi habitiſsimiqı,& lacte copioſiore craſsioreqı veſcentes,atqı aſtrictas aluos habentes(quip-
V. pe qui ſacietate vexentur,& recrementis ſcateſcant) ac potiſsimũ plenilunio,corripi aſſolent.Quo mor-
bo omnes fermè ante ſeptimũ ſolem pereunt:ob id die ſeptimo (ijs ſuperſtitibus) tanquam eorum ſalu-
ti magis credamus,nomina imponuntur. Proinde iecur aſioi panace modica admixta,in os inſtillatum á
e omitialibus morbis & alijs quadraginta iugiter diebus factitatũ , puerperia tuetur. Cerebrũ capræ per
annulũ aureum traiectũ , priuſquá lac detur infantibus, cõtra comitiales cæterosqı infantiũ morbos in-
Riſus. ſtillatur. Cæterum præcox illis riſus atqı celerrimus, lachrymæue ante quadrageſimũ ſolem maxima ex B
Lachryma. parte haudquaquam conceduntur,quanquá die eodem quo ſatus eſſet,Zoroaſtrem vnum riſiſſe lectita-
Plinius lib 7. cap 16.& 19. Solinus Polyh ca. 4. Auguſtinus lib.21.de ciuit. Dei.cap.14. uimus,ſicuti & Craſſum,Craſsi in Parthis interempti auum,ob idqı Agelaſtrũ appellatum,nunquá riſiſ-
ſe ferunt,quomodo & plurimos nunquam fleſſe:alioa quoqı multos,quod mirum ſit,maximæ ſapientiæ
autores,veluti Socratem,Diogenem cynicum.Heraclitum eodem ſeoiper vultu nec aut hilari magis aut
turbato(qoales apathes Græci cognominant) extitiſſe. Qui ſanè animi tenor in rigorem quendam natu-
ræqı duram atqı inflexibilem toruitatem ſummopere exit,humanos etiamnũ affectus proculdubio adi-
mit.At quoquo modo res ſe habeat, ſi ante quadrageſimũ diem riſus eruperit,ominoſum id atqı timoris
plenũ vulgo iudicatur. Cuius temporis partem plurimá obdormiont. Etenim homioi aoimaliũ vni per
aliquot menſes ſomno confeſtim genito premi ſopiriqı datũ eſt , ſubinde iam longior indies inſomnia.
Inſomnia. Somniare etiamnum eos cominus compertum eſt.Nam & pauore expergiſcuntur & ſuctum imitantur,
pleroſqı verò nunquam, quibus exitiale contra ſomniorũ aſſuetudinem indiciom fuiſſe multorũ exem-
Palpitatio cerebri. plis veteres inuenère. Inſuper recens natia vertex adeo mollis eſt,vt cerebrũ palpitare perpendatur,qui
ſane ſerius duratur. Qoinimo Zoroaſtri ita palpitaſſe,vt impoſitá manum valentiſsimè repelleret,futuræ
VI. ſcientiæ præſagio,cõſtat. Pueris primores ſeptimo menſe dentes gignũtur,priuſqı ijs ſuperiores.illis in-
Dentitio. feriores,at omnibus ferè prius parte ſupera,haud dubium eſt.Ex quibua qui primus ceciderit,vt terram
Plinius lib.11. cap.37. nõ attingat,in armillam incluſus,in hrachioqı aſaiduè habitus,muliebriũ locorum dolores efficaciſsimè C
Plinius lib.28. cap 4. prohibet. Septimo eoſdem anno decidere, ac alios ſuffici dilucet. Quoſdá & cum dentibus(tametſi ra-
renter)naſci,ſicut Marcum Curtiũ(qui ob id Dentatus cognominatus eſt)& Cn.Papirium Carbonem
Idem lib.7.cap. 16. præclaros viros , inclaret. Id quidem in viris mali fuiſſe auſpicij antiquitas negauit. At in mulieribus ea
res infauſti ominis atqı inauſpicati exempli regum temporibus extitit,quando Valeriá ita uatam ciuita-
ti Seſſ.piæ,ea tempeſtate florenriſsimæ,in quam deportata fuit,aruſpicum reſponſo vaticinante,veridi-
co exitio fuiſſe , digniſsimi autores ſcriptitauerint . Aliqui etiamnũ dentium vice oſſe continuo ſuperna
Dentium numerus. oris parte gignuntur,ſicuti Pruſiæ regis Bithynorũ filium fuiſſe tradont. Sed ex dentibus quaterni primi
quia ſecát * temnici á Græcis nominantur,ij exinde quatuor caninis dentibus ex omni parte cingu ntur.
τομεῖς. Vltra quos vtrinqı ferè maxillares ſeu molares quaterni ſunt , præterquá in ijs,in quibua tres vltimi, qui
ſeró gigni ſolent, nõ increuerunt, horũ vtrinqı bini caninis proximiores,columellares vocitátur. Quare
viceni omnes erũt. Ex quibus primores ſingulia radicibus maxillares vtiqı geminis,quidem etiam num
ternis quaternisue nitũtor. Atqı ex radice eadé in pueris nouus(altero deciſo) dens ſubit, qui multo ſe-
pius prioré expellit. Interdũ veró aut ſuprà aut infrà eum ſeſe oſtendit. Sed non deſunt,quibus tricenos
binos viris dentes attribuère, fœminis numerũ minorem (excepta turdulorũ gente) placuerit. Quibua
Ad facilitandá dentitionem. nõ plures fuère,lõgiore vita promitti ſpatia putát. Quiboa aũt in hoc primo dentitionis rudimento,im-
patientiſsimis difficulter naſcũtur,ija qui dentes,qui primi cadũt,alligati facilem(efficacius ſi terram nó D
attigère) dentitioné præſtant. Lacte caprino,aut leporino cerebello adipeqı gallinaceo,gingiuæ perfri-
centur,cerebrũ pecudis in vino potui detur. Dentiũ delphini cinia ex melle gingiuis illinitur. Eius quo-
que dente gingiuæ tanguntur. Canicolæ dentes eundem habent effectũ Infantibus tamen nihil butyro
vtilius per ſe & cum melle, priuatim & in dentitione , & ad gingiuas , & ad oria vlcera . Dens quoqı lupi
adalligatus infantium pauores(quos etiam lapis ſtellatus arceat) dentientiqı morbos prohibet, quod &
lupina pellis præſtat . Cinis caninorũ dentium cum melle pueros tardè dentientes adiuuat . In cochlea-
rum corniculis arenaceę durities inueniuntur,eæ dentitioné adalligatę facilem reddunt. Cerebrũ vipe-
ræ pelliculę illigatum. Ad idem & ſerpentiũ grandiſsimi dentes valent. Bouis capiti lapillum ineſſe pro-
dunt,quem ab eo expui ſi necem timeat, inopinatia tamen, capite præciſo exemptũ adalligatumqı, den-
titioni mirè prodeſſe : eiuſdem cerebrũ ad eundé vſum alligari iubent. Limaciaqı lapillum oſciculũmue
in dorſo offenſum. Dehiſcentibus gingiuis,caput & collum oleo ex aqua calida ablutu fricentur. Oleum
inſuper in aures guttatim rectè inſtillatur. Subinde ireoa radix commaſticata dolores ac vlcera inhibet.
Morbi ex dentitione & remedia. Os melle & ſale collutum eoſdem mirè arcet. Deniqı liquiritiæ ſuccus in ore contineatur. Plurimis hoc
tempore pueruli morbis obnoxij ſunt, qui cùm vexantur non vno genere ſæuiunt, ſed & febri, conuul-
3. Aph.24. & ſeqq. ſione & alui fluore,& id genus reliquis morbis,quoa Hippocrates internoſcés inquit:Per ætates hæc ac-
cidunt paruis & recens natia puerulis,vlcera oris,vomitus inſomnia,pauores,inflammationes vmbilici,
humores aurũ. Quos impauidos proculdubio aſinina pellis iniecta facit. Paulò ætate progredientibua,
quum

A quum dentire incipiunt gingiuarum prurigines, febres, conuulſiones, alui fluores longi, maximè quum caninos edũt, & ijs potiſsimũ pueris qui corpulentiſsimi ſunt, & aluos habent aſtrictas, ij leporis coagulo illito vbere, mirè ſiſtuntur: caprinum quoq; fimum inquietos infantes panno adalligatum, maximeq́; puellas cohibet. Adultioribus iam tonſillæ, vertebræ in occipitio, ſiue luxatio in partẽ interiorẽ, anbelationes, calculi, lumbrici teretes, aſcarides, verrucæ, ſatyriæ, ſtrumæ, & reliqoi abſceſſus, ſed præcipuè quę enumeraui Plurimi verò affectus puerilis ætatis iudicãtur, aut intra quadrageſimũ diem, aut intra ſeptimum menſem, aut intra ſeptimum annum, aut quum ad pubertatem itur. Qui autem perdurarint, nec ſolui potuerint pubeſcenti, aut fœminæ quum erumpunt menſtrua, ij conſeneſcere aſſolent Quibus ſingulis affectibus proprijs medicaminibus paſsim ab autoribus deſcriptis proculdubio medemur. Sed & nobis quoq; de omnibus ijs ac cæteris toto vitæ lapſo ab vnguiculis cunabulisq; miſerrimo animalium homini euenientibus, ſeorſum fuſiore vberioreq; tractatu poſt hæc ſumma cura ediſſerendũ eſt. Quanquam medicinæ tot, contra tot mala generis humani excogitatæ, ſubinde quoq; nouitatibus uictæ ſuccumbunt. Summæ hominum infœlicitatis indiciũ. Vni hercule animantiũ protinus ab initio luctus datus eſt vni lacrymæ, vagitus: vni ſponte ac ſine doctrina nõ aliud quàm flere didiciſſe: vni flenti mox nato, cæteris imperaturo, manibus pedibusq; deuinctis iacere: vni alienis opibus velari: vni innumeros & nouos quotidie, omni æuo priore incognitos, cęcos ſentire morbos: vni tot periculorũ generibus quati, tot metibos torqueri, tot curis exterminari. vni toties (vt nulli frequentiùs ſit votum) mortẽ mœſtè in- *N. Hominis miſeria.*

B uocare: vni fragiliſsima vita: vni nocturnæ quietis æſtimatione, dimidio (quippe cùm æqua, morti ſimilis pars exigatur, aut pœnæ niſi quies contigerit) vitæ ſuæ ſpacio viuere. Quáuis ex omnibus bonis quæ homini tribuit, nihil eidem melius vitæ breuitate ac tempeſtiua morte. in qua certè id optimũ, quod illa ſibi quiſq; conſciſcere quiuerit, natura præſtiterit. Quapropter hoc primum quiſq; in ſui remedijs animi celebret: quandoquidem naturæ munus (boni quantulũ dari videatur illi) incertũ ac fragile nimirũ ſit, malignum etiamnũ & breue cui largiſsimè obtigit. Sed quid quod bona malis (etiã pari numero) paria haudquaquam ſunt. Nec immenſa lætitia vllo minimo mœrore penſanda eſt. Quamobrem ſi verum facere iudicium, ac omni fortunæ ambitione repudiata, ſincerè, rectè, iuſteq; decernere velimus, Mortaliũ nemo felix eſt. Quibus iure eorũ decreta comprobentur, qui non naſci, aut quam ocyſsimè aboleri, optimum cenſuêre. Heu vana & imprudens mortalium diligentia! Heu dementia! Heo inquam ſumma mortalium dementia, exiſtimantium, ad ſuperbiam, luxuriam, ambitionem, auaritiam, immenſam viuendi cupidinem, gulam, ſuperſtitionem, ſepulturæ curam, rerum libidinẽ, rabiem, ſæuitudinem, ac deniq; ad hominum mala ſeſe genitos eſſe! O ſtolidam infelicitatem! ô vanam mortalitatẽ, & ad ſemetipſam ſeducendam, (quippe quum mortalium nemo omnibus horis ſapiat) procacem atq; nimium pronam! ô vtinam falſa, futilia, atq; irrita hæc & non à vate dicta ſæcula noſtra iudicent!

C

1 *Prolis cauſa.*
2 *Tum cum parentibus, tum cum alijs, ſimilitudinis.*
3 *Numeroſitas vno enixu partuum, atq; eiuſdem cauſa.*
4 *Ac præterea ſupernacanearum deficientiumq; partium.*
5 *Demum partus prodigioſi nonnulli.*

CAPVT IX.

SED quam ob cauſam mares & fœminæ edantur, & alij parentibus mares maribus, fœminis fœminę: alij è diuerſo, matri mares, fœminę patri, deniq; maioribus ſuis alij, alij ſuorum nemini, idq; tum corpore toto, tum partibus ſingulis, ſimiles gignantur, diligentiores diligentiſsimè exquiſiuère. Quorũ omnium cauſas, non minore nos diligentia explicare conabimur. Quoniam verò neq; omnibus id genus accidentibus puerperij furmæ obnoxia natura repugnat, neq; omnibus acquieſcit vt facilè ſecerni queat, quæ ex ijs ab ſe abdicet ac velut profana ab ipſo ſacræ conceptionis veſtibulo eliminet, quæue etiamnũ ſæpe ac libenter admittat, diuiſionũ gradibus, contemplandũ perpendendumq; erit. Inde orſi, quod maris genitura vim, quæ in eo ſunt membra, quoad ſubſtantiam procreandi primùm obtinet: deinceps verò accidentibus eiſdem affecta: ſubinde, quia mas maiorum ſuorum ſugillationem ſeruauerat, ſeminale recrementũ, qualia illis fuêre membra, generare quit. Demum quia ab homine deciſum, homi-

D nis fabricationis compos euadet. Pari vſu & de fœmellæ prolifico ſemine diſſerendum. Horum hercule, primum à ſemine, qua maris eſt: ſecundũ ab eodem, quà huiuſcemodi membrorũ lineationum effigiem ac accidentia talia præ ſe ferentis: tertium vt proſapię huius: quartum vt talis ſpeciei, quia humanæ, proficiſcitur. Nec tamẽ talia pro barum (quas genituræ motus appellare liceat) virtutũ duntaxat arbitrio, at ſecundum horum motum leges, ſubiectæ materiæ affectionibus reſpondentibus, gigni arbitrandũ Quo fit vt ſi maris genitura, fœminæ geniturá viribus ſuperauerit, materia non reluctante, marem patri ex toto ſimilem gigni indubitatum ſit. Hinc pleriq; eorum quæ in patre ſunt, ſignorũ, vt næuorum, verrucarum, cicatricumq; & id genus reliquorum, In eadem prope dixerim parte geruli eduntur. Quin etiam ex mancis truncisve, manci ac trunci, vt, verbi cauſa, ex claudis claudi, cœci ex cœcis, eadem ratione prodeunt. Contrà ſi fœminæ prulificum ſemen, annoente moremq; gerente materia, maris geniturá ſubegerit, fœmella matri perſimilis in lucem veniet. Quòd ſi maris ſemen ſuperetur, baud ſanè plurimum; & parte altera materiæ diſpoſitio ad maris membrorũ ſubſtantificam formã pariter atq; accidentalẽ ſuſcipiendá procliuis magis impendioq; obſequibilis ſit, puerperiũ patris & ſexũ & effigiẽ præ ſe ferens gigni operæpreciũ eſt, quandoquidẽ dno illa etſi imbecilla longè plus quàm ſola matris genitura, ad hoc cooperẽtur Sin fœmineo ſemini id acciderit, cõtrariũ cõtingit. Si verò maris genituræ motus, quà maris eſt, ſuccubuerit, quà verò mas talia accidẽtia obtinet, ſupèrauerit, fœmella patris effigiem repræſentans generabitur. Quòd ſi neq; adhuc, quà taliter affecti, ſed quà proſapiæ huiuſce, quæ auo ſimilis ſit, redde-

Mas gignitur patri ſimilis.

Fœmella gignitur matri ſimilis.

Fœmella patri ſimilis gignitur.

Fœmella auo ſimilis paterno:

Fœmella neutri parentũ ſimilis. Mas auo paterno ſimilis.

tur. Deniq; ſi etiamnum, nõ vt proſapiæ huius, ſed quà hominis, nec fœminæ ſeminale recrementũ dua- A
bus (primam excipio) reliquis viribus vicerit, nec patri neq; matri, neq; maiorum ſuorum alicui, at ho-
mini duntaxat nata aſsimulabitur. Fieri etiam quit vt ſeminis motus, quatenus maris, ac huiuſce proſa-
piæ eſt, dominetur, at quatenus hominis, horum accidentium, huius figuræ imaginisq;, neutiquam ſupe-
ret. Quocirca (modò ne fœminæ in ijs motus vicerit) creati maris ſimilitudo in auos degenerabit. Iam
enim tale quiddã vel tertia prole poſt rediuiuens regeneratũ eſt. vt cum quidã ſuo in brachio notã habe-
ret, nõ hanc filius, ſed nepos, ea præciſe corporis parte nigriciem quandam habens, prodijt. Quòd ſi neq;

Mas matri ſimilis.

in auos degeneret, in hominẽ ſaltem, ſiquidem, quà hominis motus ſeminis, nec alioquin ſuperarit. Pari
modo vel fœminis euenit, eiſdẽ prorſus cõbinationibus obſeruatis. Aut enim ſeminalis recremẽti, qua-
tenus fœminæ eſt, poteſtas ſubdominatur, in cæteris verò dominatur, quapropter mas matri ſimilis ge-

Mas auo materno ſimilis. Niceus.

neratũ iturus eſt. Aut neq; quà talibus affectæ, ſed quatenus huiuſce progeniei. Vnde auorũ matris ſimi-
litudinẽ adeptus mox orietur, indicio eſt. Niceus nobilis poeta, qui adulterio Æthiopis nata matre nil à
cæteris colore diſsidente Æthiopẽ auũ regenerauit. At nõ niſi quà hominis genituræ motus ſuperat, nec
viri parte altera genituræ vis, in ſui auorũm ve ſuorũ effigiẽ decubit, & ob eam rẽ mas, hominis ſpeciẽ na-
ctus prodibit. Hinc itaq; mulieres quaſdã ſibi ſimiles partus perpetuò parere, quaſdã viro, quaſdam aut

Mas neutri parentum ſimilis.

ſuis, aut viri auis, quaſdã eorũ nulli, quaſdã fœminã patri, marẽ ſibi, accipias licebit. Quinimo præter hæc,
ſimilitudinũ quoq; reputationem in mentem eſſe (vtpote in qua multa fortuita pollere credantur) me- B
moria rerum, quæ viſæ auditæúe fuêre, imaginibus ſub conceptu hauſtis, compertum experimento ha-
bemus. Vnde vtriuſlibet maris ſcilicet ac fœmellæ ſubitò animo trãſuolans uagaq; excogitatio, ſimilitu-

Plinius lib. 7. cap. 12. Valer. Max. lib. 9. cap. 15.

dines effingere aut miſcere (nec ab re) exiſtimandũ. Ac proptereà plures humano generi, quàm cæteris
omnibus animalibus ſimilitudinũ differentias accidere par eſt. Quandoquidem cogitationũ velocitas,
animi celeritas, necnõ ingenij varietas, multiformes multiſq; modis notas nimirũ imprimere, confiteri
neceſſum ſit: quod nõ minus quotidiano vſu id obſeruantibus, ac præterita ſæcula intuentibus inclaruit,
Artemonis plebeij argumento, vſq; adeò regi Antiocho iam necato ſimilis, vt Laodice regia cotuũx per
eum commendationis, ac regni ſucceſsionis munus eleganter peregerit. Non deſunt etiamnũ. Vibius è
plebe & Publicius ſeruitute liberatus, qui Pompeio (probum illud os, illumq; eximiæ frontis honorem,
elegantiã præferentes) indiſcreta propemodũ ſpecie perſimiles extitêre. Qualis quoq; cauſa, prius eius
parenti Menogenis coqui ſui, tum in reliquis, tum etiam in oculorũ vicio eidẽ ſimillimo cognomẽ indi-
dit. Quæ & Scipioni Serapionis, à Serapione victimarij negociatoris ſeruo nomẽ impoſuit. Rurſum Su-

III. Gemini, ter gemini & plures partus.

ræ proconſ. non modò integerrimam indolem, verum & loquendi rictum, linguæ contractionẽ, ſermo-
niſq; tumultũ ac feſtinationem, incredibile dictu in Sicilia piſcator quidam retulit. Cæterum ijs quoq;
omnibus cauſis, & in geminis parentum ſimilitudines effinguntur. Ex geminis nanq; alterum patri, al-
terum matri, & hos quidem ambos patri, hos verò matri, hos eorum nemini, ſimiles fore conſpicuũ eſt. C

Plinius lib. 7. cap. 3. A. Gellius lib. 10. cap. 2.

Plurimis nanq; locis, & maxima ex parte, mulieres ſingulos ſingulæ, duóſve pariunt. At ſulis nõnullis vt
in Ægypto, vbi fœtifer Nilus potus, idipſum ſuapte natura impertit, & geminos & ter geminus, & bis bi-
nos naſci, & plerũq; plures certũ eſt. Vt etiã Fauſta è plebe, mares duos, fœminas totidẽ enixa eſt. Sed &
quinq; iãq; hoc pluribus eueniſſe, exploratũ eſt, quàdoquidẽ mulier quædã viginti puerperia partubus
quatuor, quinos partubus ſingulis enixa, ediderit: atq; eorũ maior pars enutriri & adoleſcere quit. Aliã
inſuper duodecim partubus, ſexaginta infantes peperiſſe inuentũ eſt. Diuo Auguſto imperãte, eius quæ-
dam ancillam in agro Laurẽte quinq; pueros (qui pauculos vixerint dies) in lucẽ emiſit. Et in Pelopon-
neſo binos quater alterã enixam, maiorem partem ex omni eius vixiſſe enixu, proditũ eſt. Pari vſu & in
Ægypto ſeptenos vno vtero ſimul genitos eſſe. Equidem cũcta hæc vbertate atq; affluentia ſeminalium
excrementorũ accidere, neminẽ latet. Quomodo enim hominis cuiuſq; perficiendi, tum ad maius, tum
etiam ad minus certa magnitudo extet, quos quidem terminos, vt vel maior vel minor euadat, neutiquã
ſupergredi poſsit: ſic & ſeminalis genituræ haud indefinita eſt materia, ex qua conſiſtat, quippe qui non
ex quantalibet gigni queat. Qui igitur homines plus excremẽti, quàm ſatis ſit ad vnius homũculi fabri-
cam ſecreuerint, ijs vt ex eo toto vnus dũtaxat formetur homo fieri nequit. Sed tot numero, quot in illis
genituris debitæ magnitudinis perſcribi poſſunt, generari operæpreciũ eſt: quandoquidẽ nec maris nec

Gemini alterutri parentum ſimiles.

fœminæ genitura, plus quicquã minúſue, quàm à natura ſancitum ſit conſtituere valeat. Et ob eam rem, D
ſi aliquando tantum materiei mas & fœmina emiſerint, quantũ pro duobus ſuppetat. vincente quidem
prorſus vi patris, geminos patri perſimiles procreatũ iri conſtat. Contrà vincente matris motu. Sin par-
tim maris poteſtas ſuperet, partim ſuperetur, alterum patri, matri alterũ ſimilem gigni, nemo quiſquam

Gemini plerũq; breuis vitæ.

inficiatur. At ijs vnum id adijciendum duxi: Quod geminis editis rarenter aut puerperæ aut puerperio,
præterquã alteri vitam eſſe, diligentiores prodidêre, ſin vtriuſq; ſexus gemini enixi ſint, rariorem vtriq;

IV. Cauſa partiũ ſuperuacanearũ.

ſalutem. Inter paucos etiam ſi alter mas, alter fœmina fuerit, ambos ſeruari viſum eſt. Pari omnino mo-
do, ſi vberem & pro tribus quatuórve, ac ſic deinceps materiã parentes ſuggeſſerint, iudicandũ. Similis
fermè, immò eadem ſuperuacanearum agnoſcentiumq; partiũ, quæ & geminorum generationis, cauſa
cenſenda eſt. Nam ſi materiæ plus quàm pro ipſius natura partis (vtpote quũ ſingulæ ſibi proportiona-
tam materiæ partẽ vendicent) quãdo non ex partibus ſingulis ſingulæ condantur partes, acceſſerit: ſic
proculdubio eueniet, vt vel pars iuſto maior euadat, verbi gratia, digitus, aut manus, aut viſcus aliquod,
aut aliud ex cæteris membris, aut profectò cõceptu fiſſo, partes eiuſmodi plures exurgent. Quòd ſi iterũ
plus quàm pro partium plurium natura materiæ ſubminiſtretur, plures geminari partes opus eſt. Hinc
nonnullos geminato capite, cruribuſq; geminatis, corpore ferè toto geminato, pleroſq; in lucẽ prodijſ-
ſe, haud fabuloſum eſt. Siquidem ſemel duos tergoribus iunctos imò potius tergore vno, pro duobus
perfungentes fuiſſe traditum ſit. Qui etiamnũ viginti annorum tractu, moribus plurimũ differentes, vi-
xerint. Quorũ alter, quum mortẽ obierit, alter tandiu ſuperſtes fuit, donec iam emortui germani corru-
ptione,

A ptione, putrilagineve ac graueolentia, deceſſerit. Quomodo & Ægyptijs portentú, binis in aduerſa ca-
pitis parte ocellis hominem, ijsq́; non cernentem, enurrire placuit. Quibus ſimili modo gemina habere *Hermaphroditi.*
genitalia datú eſt.ijs redundans pro huiuſce partis natura materia ſubminiſtrata eſt. Quod ſi paterni ſe-
minis motus partim ſuperarit partim ſubdominetur, hermaphroditos, olim androgynos vocitatos, ſe-
xus vtriuſq́;,inter ſeſe vicibus coeuntes,mamma dextra virili, muliebri læua, generari neminé præterit,
modò ne rationis prorſus expers fuerit. Sin alterutrius vis dominetur,aut procerú genitale vnú, aut ge-
mina,& hoc quidem agnatú irritum ſubinde per alimentú delitescens, illud veró ratum, redduntur. De
ijs enim perinde ac de toto ſentiẽdum eſt. Nihil enim intereſt de toto,an de partibus & de extimis an de
intimis diſſeramus, quibus mutationes atq́; detrimenta accidere haud vnquam vllus dubitauerit hiſce-
ritq́;: quando & in ijs,in cæteris quoq́; animalibus,hęc nimirum explorata ſint. At quoniam ſeminaliuim *Cauſa partium*
excrementorum nonnunquam non modò pro vnius vel alterius partis natura: ſed aut minus, aut nihil *deficientium.*
prorſus ſuppeditatum ſuggeſtumq́; ſit, ob id, ſicuti excedente materia partium exceſſus, ita deficiente,
defectus fit: hinc ex integris, trunci gigni contingit, quomodo materia pro vnius partis natura, quæ ta-
men in parte minimè exiſtat,ſubminiſtrata,ex truncis integri procreãtur. Quá igitur ob cauſam,alij plu-
ribus quàm iuſtum ſit digitis,alij paucioribus: eodemq́; modo in cæteris partibus,quæ aut excedant,aut
deficiant. Quare etiamnum duplici genitali nonnulli, altero maris, altero fœminæ gignantur, qui mon- *V.*
B ſtroſi partus nuncupentur,iam affatim dictum eſſe putamus. Sed de quibuſdá prodigioſis enixibus (qui *Partus prodi-*
non minus eueniant) quicquá adijeiendum cenſuimus: in quibus pleraq́; ſane quàm multis incredibilia *gioſi.*
viſum iri haud ambigimus. At rerum naturæ vim atq́; maieſtatem in omnibus momentis (quopiam par-
tes eius ac non vniuerſam animo complectente) aperta fide carere certo certius eſt,hinc complura neu-
tiquam fieri poſſe, priuſquam facta ſint,adiudicantur Quæ tametſi fide careant, admirationé tamen im-
plent,coguntq́; confiteri multum eſſe: quòd verò ſuperſit,nihil nõ naturæ vi effici poſſe exiſtimantibus.
Adeuq́; ad hæc attonita antiquitas extitit, vt dictu quoq́; penè incredibilia affirmaret. Quaſdam enim *Fera partus mu-*
regionibus nonnullis Meridionalibus, animal viuens (quod feram cognominant, frequentiſsimum in *lierum.*
Hiſpania vitium) genuiſſe mulieres compertú habetur. Quód,ſi dum editur,terram parietésve caſu ali-
quo inauſpicatum animal id tetigerit,puerperę mortem veridico auſpicio,auſpicari extra omnem fortu-
næ aleam autumant. Quocirca priuſquá enitatur,loci illius in quo prægnás parturire debet.parietes or-
namentis protegunt,tapeta & id genus reliqua pedibus,ſubſternunt. Deinú Alcippem (dictu mirabile) *Plinius lib. 7.*
elephantum peperiſſe,antiquitas prodidit. Deniq́; mulierem & * ſerpentem etiamnum edere poſſe. An- *cap 3.*
cillæ cuiuſdam, quæ inter initia Marſici belli ſerpentem pepererit, indubitatum exemplum eſt, qualem *Elephas.* *Serpens.*
in Vmbria extitiſſe Lucanus eleganter præcinit: *Lucanus.*

——*Matremq́, ſuus conterruit infans.*

C Hippocentaurum quoq́; in Theſſalia è muliere natum, nataliq́; die interemptum complures nouiſſe.
Claudius Cæſar exarare nõ dubitauit,cui rei argumento eſt Plinius ſecundus, vir alioquin ſummæ fidei
ſummæq́; autoritatis, qui ſe eiuſdem Claudij principatu ex Ægypto illi, in melle Hippocentaurum alla-
tum vidiſſe teſtatur. Iis itaq́; cõplêſſe iam iam miracula ſui natura poterat. Sed quanto plura reſtant, tan-
to quoq́; mirabiliora cognitu. Non enim ab ijs longè abeſt, quibuſdam Indorum feras viris ineuntibus *Semiferi partus.*
mixtos ac ſemiſeros prodire partus. Sicuti alios caninis capitibus homines,ferarú pellibus velatos, vn-
guibus armatus,& venatum aucupioq́; veſci.& pro voce latratú edere. Alios ſine voce,ſtridoris horren-
di,hirtis corporibus, oculis glaucis, dentibus caninis naſci. Alios cauda villoſa,velocitatis eximię. Alios
(quos Syrictas vocitant) narium loco foramina tantum præferentes,anguium modo loripedes eſſe. Si-
ne ore alios, corpore vniuerſo hirtos, frondium lanugine amiciri, halitu duntaxat odoriſq́; ſpiramento
naribus tracto, nullo cibo nullòve alio potu, vitam degere, atq́; grauiore pauló odore, haud difficulter
quam mox exanimari. Oritas etiamnú alium nullum quàm piſciú (quos vnguibus diſſectos ſole torre- *Plinius lib. 7.*
ant,atq́; ita panem ex ijs moliantur) * alitum abligurire: Sauromatas perpetua naturę lege,tertio die ali- *cap. 2.*
moniam noſcere. At cui planè non miraculo erit,cùm primum in notitiam venerit, quoſdá quos Arima- ** alimentum.*
ſpos nominitant, vnico in fronte media oculo inſignes eſſe, aut quorúdam oculos humeris,quippe qui-
bus ceruix minimè ſit,inſidere? Nec profectò minus mirum eſt, alios in montis Imai cõualle ſylueſtres,
pone crura plantis auerſis,quàm pernicíſsimos homines,cú feris paſsim vagantes, nec alio cœlo ſpiran-
D tes, viuere. Quoſdamq́; auerſis plantis octonos in ſingulis pedibus digitos obtinere (nemo id paruú ac *Parentheſis eſt*
modicú obiter æxiſtimauerit) ſingulis cruribus alios. Troglodytis qui & ipſi equis perniciores ſunt citi- *obſcura.*
mos,eximiæ ad ſaltú pernicitatis,in maiore æſtu reſupinos iacere,ac ſeſe pedú vnde Sciapodes,hoc eſt,
vmbripedes appellentur, vmbra protegere. Alios auribus ampliſsimis vberrimè totos contegi. Porrò
quis non viſos Ophiogenes ſerpentum ictus leuare,manuq́; corpori impoſita venena exerere? Aut alijs *Plinius lib 28.*
quibuſdá exitiale ſerpentibus, illius odore eas penitus ſopientibus.ingenitú virus, vnquá crederet? Id- *cap. 3.*
ipſum incredibile fortaſſe,& in Italia Marſis quoq́; naturalé eam vim ineſſe deprebenderit Quomodo & *Strabo lib. 13.*
in Africa effaſcinantium,quorum laudatione probata confeſtim intereant,infantes emoriantur,arbores
areſcant, familias quaſdá extare in confeſſo eſt. Et in Triballis Illyrijsq́; alios geminas in ſingulis oculis
pupillas gerentes,viſu quos diutiùs, iratis præcipuè oculis,intuerentur,interimétes. Et in Scythia eiuſ-
dem generis fœminas Bithias vocitatas, & in Ponto Thibiorum genus ſolo halitu peſtilens funebreq́;.
Aliosq́; eiuſdé naturæ cõplures,in altero binam pupillá oculo, in altero equi effigié natura nactos fuiſſe
eruditione ſpectati prodidère. atq́; haud abſimiles in Æthiopia, alios ſudore tabem cõtactis corporibus
continuó afferre. Hæc innumeraq́; talia ex hominú genere ludibria miracula nobis perquam ingenioſa
natura molita eſt. Cæterú ſingula quæ in dies,aut prope horas factitat (quádo pręſertim nulli loqui,quá
in magno fertilitatis gaudio tam variè ludenti rerú naturæ pingere,facilius eſſe queat) ecquis enumera-
re potis euadet? Et ne tot hominum ritus,tot gentium ſermones,tantam loquendi varietatem,vti exter-

nus etiamnũ alieno hominis penè vice haud ſit,tot indiſcretas effigies,commemorem: illud tamen quo A
magis miremur iu hoc ipſo conſummati operis faſtigio,non omittendum duco. Quòd Scytharũ gentes
& qnidem plures,humanis veſcentes corporibus,ideoq; Anthropophagos nuncupatos (dictu ſanè par-
uum,at æſtimatione immenſum) & in medio terrarũ orbe Cyclopas & Leſtrygonas hnius monſtri gen-
tes,extitiſſe: hominemq; trans Alpes earum gentium more (quod pauló à mandendo abſcedere vel ma-
ximè conſtat) immolari ſolitum,antiquitas nobis credendum reliquerit. Et * hirpias quoq; iam pridem
haud procul vrbe Roma ſuper ambuſtam lignorum ſtruem ambulantes nõ peruri. Nec ſecus in admira-
tionem agit, quod Pyrrhi regis dextri pedis pollicem loculo in templũ condirum, cum reliquo corpore
cremari nequiuiſſe. cuius etiã tactu lienoſis planè mederetur. Adeo naturæ quorundá corpori partes ad
aliqua mirabiles naſci placuiſſe,autores illuſtres retulêre: mille deniq; prodigiorũ,quibus cùm vniuerſa
tellus,tum vel maxime India Æthiopumq; tractus ſcatent. Talium eſt inter quæ cùm laſciuientem natu-
ram , gentes quoq; ad eius detegendam potentiam poſuiſſe , in priſcæ autoritatis fide crebró fuerit : ſe-
queus tameu ætas (quippe quòd mentes ſumnoperè perculerit, quandoquidem ijs qui pleraq; ab an-
tiquis prodita,aut exquirẽdi cura ſegniore , aut deſidia rerum internecione memoriæ indicta nouerint,
haud facilè obuia ſint) ijs elaborata maximè ex parte exautoranda,repudianda. ac deniq; ſublinenda eſ-
ſe cenſuit, Horum nimirum copiam proferre nnnc poſſem , ni ſingula perſequi & longum, multiſq; for-
taſſe tædio eſſet,& neceſſariæ terminationis tempus nos admoneret. Igitur paucula hæc,quæ de ijs no-
bis ex vetuſtioribus,quibus nihil intentatũ,nihil quod non cognitu obuium poſteris eſſe vellent occul- B
tatum,edocta deprehenſaq; ſunt,inuictiſsima Duciſſa perlegere ne pigeat.

IACOBI SYLVII DE MENSIBVS MVLIERVM, ET HOMINIS GENERATIONE.

Lib. 9 methodi. Generationis principia.
Lib. 1. ſanitatis tuendæ.
Lib. gener. cap. 1. Ariſt. ſect. 4. probl. 22.
Sang. menſtruus vnde.
Lib. gen. 2. cap. 4 Aph. 39. lib. 5.
Actu nutriens alimentum.

EXCREMENTVM animalibus viuiparis aut inutile eſt, idemq; humidum ac ſiccum, &
quod addit Galenus vaporoſum: aut vtile, etiam triplex cum Galeno, ſanguis menſtruus,
fœmininum ſemeu, & maſculinum : tria hæc duo generationis ipſorum primordia, potiùs
quàm tantùm duplex cum Ariſtotele ſanguinem menſtruũ & ſemen fœmininum rem vná
affirmaute. Eſt verò tam ſemẽ vtrunq; quàm menſtruus ſanguis excrementũ vtile & beni-
gnum alimenti vltimi partiũ,illud ſpermaticarum, hic ſanguinearũ. Semen nanq;, & ſemiualis ipſa ſan-
guinis portio omni ex parte corporis ſecretio eſt. Vene item & arteriȩ alimento expletæ,quod reliquum
eſt præ frigiditate incoctũ in vterũ transfundunt , quo modo mariſca quædam, aut alia ſanguinis profu- C
ſio Huc pertinet quod ſcribit Galenus, commnne eſſe omnibns animalis partibus humures aliquos ge-
nerãtibus vtiles aut ſibijpſis,aut partibus alijs,aut generationi,aut fœtus nutritioni,vt humores ipſi ſint
quædã velut ſuperfluitates partiũ ipſos generantiũ . Quanrum enim alimenti ab ipſis alterati fuerit nu-
trito corpori exquiſitè aſsimilatũ, eſt nutriens actu alimentũ: ſuperfluũ verò derelictũ,humor eſt partis
naturæ ſimilis,in oſsibus quidem ros albus cauernis cõtenrus, in hepate ſanguis,in pulmonis carne hu-
mor ſpumeus,in articulis glutinoſus,in teſtibus & paraſtatis ſemen in mammarũ adenibus lac,in lingua

Sang. mẽſtruus an ſecundæ coctionis excremẽtum.
Auicenna. Practici.

ſaliua. Quanquã poſsis ex eodem loco ſanguinẽ menſtruũ, vt reliquũ omnem, hepatis & ſecundæ in eo
coctionis excrementũ eſſe,non tertiæ (quæ in ſingulis partibus alendis obitnr) colligere. Id quod Aui-
cennæ & ſectatoribus eius (Prãcticos vulgus vocat) placuiſſe video: & ob id mẽſes eſſe rubros, cùm albi
eſſe deberent (inquiunt) ſi partiũ alimenti eſſent excremenrũ. Nam hæ, puta pulmones, cor, hepar, lien,
renes,& eadem ratione cæteræ ijſdem autoribus,natura ſunt albæ,& ex ſpermate productæ: quorũ ſen-
tentiam verbis Galeni lib. de fœtus formatione facilè conuinces.

Argumentũ libri. Cur ſola mulieres menſtruis laborent.
Fœmina mare frigidior.
Lib. 3. hiſt. cap. 19.
** forte cæteraq;.*
Soli mulieri mẽſes dant Practici.
Lib. 6. hiſt. cap. 20.
Ibid. cap. 18.
Tẽpus quo fluere ſolent.
Lib. 7. hiſt. cap. 1.

Menſtrui ſanguinis originẽ abundè explicauimus : nunc dicendũ nobis eſt , cur id fœminarũ potiùs,
quàm marium eſt excrementũ: & in fœmineo genere,cur mulierũ maximè: deinde quando, & quandiu
mulieribus excernitur, & quibus largiùs,quibus parciùs, quibus item rubra ſint menſtrua,& quibus al- D
ba. Poſtremò quænam mulieribus ex menſtrua purgatione integra,vtilitas accidit. Fœmina in omni ge-
nere rerũ cum ſit (vt Hippocrati placet) frigidior mare in animalibus, ob id plus appetit, minus coquit,
parciorem triplicis ſubſtantiæ diſsipationem ſuſtinet,ob corporis totius denſitatem,ex frigido corporis
habitu naturali & acquiſititio productam. Præter victum enim largiorẽ crudioremq;, vitam quoq; agit
ſedentariam magis , præſertim ipſa mulier : hinc fit vt fœminis quàm maribns ſanguis ſit non modò ni-
grior & craſsior,ſed etiá largior,ſi æquæui ſint & æquè ſani,* cæteriq; adſint paria. Quin & fœmininis ipſis
plus eſt ſanguinis parte interna,minus parte corporis ſumma continetur. Sed omnium fœminarũ maxi-
mè mulier ſanguine abundat: &,quæ menſtrua appellamus,plurima fieri in mulieribus ſolent, quòd vi-
ctu,quàm cæteræ fœminȩ,vtantur nõ largiore modò,ſed humidiore & excrementoſiore: prȩterea otio-
ſa ſit præter cætera. Poſtremò nihil aut minimum eius excrementi iu corporis munimenta abſumit: cùm
animalia cætera hoc materiæ ſuperuacuũ vertant in corporis alimentum, & quædam item in corticem,
alia in ſquamam,alia in penuarũ frequentiam. Et terreſtria animal parientia in pilos,& corpulentiam, &
vrinas multas & craſſas hanc vacantẽ materiam transferant. Ob id hæc purgatio mulieribus inter fœmi-
nas plurima euenit,equabus miuor: & vaccis menſes quoq; fiũt,vt equabus,ſed minus,& canibus men-
ſtrua ſeptem diebus mouentur . Fit & cæteris animalibus viuiparis hæc menſtruorũ purgatio , ſed nulli
æquè (vt dixi) ac mulieri . huic autem circa annum ætatis decimumquartum , quæ menſtrua vocantur

(quod

A (quod eſt ſanguis quaſi recens occiſi animalis) erũpunt plurimis, cùm vbera ad duos digitos prominẽt, & vox in grauiorem mutatur: quo tempore ad vſum veneris maximè incitantur. ſunt enim per id ætatis nubiles. Quibuſdam tamen etiam 12 & 11. anno proueniunt: ſed hæ ſunt vitæ breuioris, vt quibus erumpunt tardius, viuunt diutiùs. Quid, quòd puellam annorum nouem vtero geſtaſſe viſam ſcribit Sauonarola, & à ſe viſam aliam Iuãnes Capella ſenior, medicus Franciſci Regis vndequaq; doctiſsimus mihi coràm affirmauit? Poſtqoam igitur excrementoſus hic ſanguis collectus eſt, menſtrua moueri incipiunt: at ſi concoctum id non eſt, crudum aliquid paulatim ſecernitur, quamobrem quę alba vocantur menſtrua, paruis adhuc & admodum puellis proueniunt, & magis ſi cibo vtãtur humidiore & crudiore. Hæc autẽ alba incrementũ corporis impediunt, & puellam extenuant, ſi frequenter & immodicè mouentur. Deſinunt autem menſtrua plurimis circa annum qoadrageſimum, quod tempus quę exceſſerunt, menſtrua ad ſexageſimũ ſeruantur, quo tempore etiam nõnullę pepererũt, ſed vltra hoc tempus nulla poteſt menſtruam purgationem protrahere. Nam principium & finis mulieribus prolis recipiendæ & maribus prębendæ, eſt menſtruorum & ſeminis emiſsio. Sed neq; cùm incipiunt ſtatim prolifica ſunt, neq; cùm deſinunt, & iam pauciora & infirmiora ſunt. Conceptus tamen mulieribus à profluuio menſtruorũ ſua natura contingit: & quæ his carent, ſteriles magna ex parte exiguntur. Verum fieri poteſt, vt aliquæ etiam ſine horum profluuio concipiant, videlicet quibus tantum humoris colligitur, quantum his quæ purgantur reſtare ſolet, quanquã non tanta copia, vt & foras poſsint profluere. Nonnullæ, etiam dum profluunt
B menſes, concipiunt, poſtea autem concipere nequeunt, quibus vulua ſtatim à purgatione comprimitur. Qua in loco rectè adiectum eſt, Magna ex parte. Nam & virgines, quibus nondũ menſes fluxerũt, compreſſa concipere poſſunt: & quæ pepererunt, ſiue lactarunt ſiue non, concipere poſſunt, priuſquã menſtrua purgatio repetat: paucis tamẽ id accidit. Sed hæc ad rem propoſitã parum pertinent. Deſinũt quoque menſtrua ante hos annos ſæpe ex morbo aut acuto, aut longo, mœrore, timore, victu parciore, laboribus auctioribus: citiſsimè in pinguibus corporibus ceſſant, nec prius tamẽ anno triceſimoquinto, nec ſeriùs quinquageſimo. Raró enim ſexageſimũ annum purgationes menſtruæ attingunt. Ad tempus verò nõ omnino ſiſtũtur lactantibus, & vtero gerentibus, nõ tamẽ omnibus. Nam plurimis nutricibus etiã ordinatas purgationes fluxiſſe vidimus, & multis vtero gerẽtibus ambabus tamẽ multi ſanguinis & natura, & ex victu pleniore. Quid, quòd mihi viſæ quę ad totum tempus fœtũ non ſerebant, niſi præter has purgationes, vena quoq; cubiti ſecta ſanguinẽ minuerẽt, à cuius copia animũ linqui, & ſuffocari ſe pronunciarent? Abſurdũ igitur nihil eſt à conceptu menſtrua effluere (nam etiã poſt conceptũ aliquandiu prodeũt, quanquã parcè, nec ſemper) ſed morbidũ id eſt, qoamobrẽ paucis & raró accidit. Quæ aũt magna ex parte fiũt, ea maxime ſecundũ naturã ſunt. Adde, quòd quibus prægnãtibus menſtrua vſq; ad poſtremũ gerendi tẽpus eueniũt, hæ parua pariunt & nõ vitalia, aut infirma. Et quandiu lac emanat, quamuis purgationes magna ex parte nõ fiant, quibuſdã tamen lactantibus fiunt. Quæ præterea purgationes
C quibuſdã accidunt mulieribus cùm conceperunt ferè ſunt ordinatæ, & per tempus quoddã accedunt, vt triginta dierum, maximè ſi concepta fœmina eſt, quadraginta ſi mas. A partu etiam purgationes eodem dierũ numero ſequi volunt, non æquè tamen exacte, per dies ſcilicet triginta ſi fœmina, per quadraginta ſi mas editus in lucẽ eſt. Menſtrua enim nullo circuitu certo deſcribuntur, tendunt tamẽ moueri decreſcente menſe & luna, idq; ratione recta. Corpora enim animaliũ frigidiora ſunt, dum aer continens talis euadit, menſium aũt coitus & fines frigidi ſunt propter lunæ defectũ. Medicorum tamen vulgus, per ſingulas lunæ quadraturas purgari mulieres volunt: iuniores quidẽ per primã, ſeniores per poſtremã, ætate medias per alias, idq; frequentiùs & promptiùs tum à natura, tum à medico menſes mouente obſeruatũ prædicant, hoc etiam carmine additu:

Luna vetus vetulas, iuuenes noua luna repurgat.

Quòd igitur hunc ſanguinẽ mulieres ferè ſingulis mẽſibus, ſi ſanæ ſunt excernũt, menſes & mẽſtruas purgationes appellarunt: vt Græci ἐμμήνια καὶ καταμήνια. Et tempora etiam vocat vulgus, quòd ferè ſtatis temporibus prodeunt, alij etiam malam ſeptimanam, quòd effluxiones vocatæ ſeptem numero dies fieri ſolent. Sunt qui flores vocant, & alba menſtrua, albos flores: quoniam (inquiunt) vt flos fructum antecedit, ſic mulieres antè nunquam concipiunt, quàm menſes fluxerint, vt affirmant Practici propè omnes. Quanquam cõcipere etiam ante menſtruam purgationem ante ex Ariſtotele probauimus cum ſan-
D guis ipſe qui vacuatus eſt, conceptus per ſe non faciat, ſed per accidens: quia vaſorum ora iam ſunt aperta, neq; ſanguis adeſt largior, qui ſemen copia ſtrangulet, quæ duo ſi adſint, ſine hac purgatione concipi poteſt. Nec tantùm, nec ſemper, ſemel ſingulis menſibus fiunt hæ purgationes, ſed quibuſdam frequentiùs, alijs rariùs. Multis enim ex deſiderio coitus (quod ætas iuuenilis, aut longa veneris abſtinentia excitat) menſtrua ſępe ter in menſe citantur. Adhęc paucis menſtrua ſingulis menſibus mouentur, ſed vno intermiſſo plurimis. Quandiu & ad quot vſq; annos menſes mulieri fluent, diximus: per quot autẽ dies ſingulis purgationibus fluere ſolent, dicendum eſt.

Quibus vniuerſim & breui tempore, hoc eſt, biduo profluunt, feliciores ſunt, quàm quibus paulatim, & in longum tempus protrahitur hæc purgatio, ſeptẽ numero diebus fieri conſueta: laborant enim omnes, & corpus habent graue, quãdiu affluit humor. Multis etiã ſtrangulatio fit ab vtero, quibus eruptioni propinqoa ſunt menſtrua, donec erumpant, his tamen tantùm ſtrangulatio hæc contingit, quæ per venas & arterias à vaſis ſpermaticis ortas, in vteri fundum, ſed etiam latera, orificijs deſinentes purgantur: vt poſt audies in generatione huius ſtrangulationis. Virginibus enim, & his quæ à conceptu purgãtur, ſi ſanus eſt fœtus, fluũt menſes per venas & arterias in vteri collum à vaſis crurum reflexas ſerè aũt fluunt à tribus diebus vſq; ad ſeptimũ. Fluunt menſes largiùs & frequentiùs, & contrà parciùs & rariùs multis mulieribus, nõ tamẽ minùs inde ſanis, quàm quibus medio quantitatis & minori modo fluũt. Quę enim venas habent latas, & hepar multum ſanguinem generans (quale ferè eſt magnum, & ideo voracibus fa-

Lib. 1. gener. cap. 20.
Menſtrua & 12. anno.
Lib. 2. gener. cap. 4.
Alba menſtrua, quib.
Ibid. & lib. 1 gener. cap. 20
Quado menſtrua deſinunt.
Lib. 7. hiſt. cap 5.
Lib. 7. hiſt. cap 2.
Conceptio.
Hoc negat Aetius ex Ruſo lib. 16. cap. 54.
Quare ante tempus menſtrua deſinant.
Aetius lib. 16. cap. 4.
Nutricibus & vtero gerentibus fluere poſſunt menſes.
Lib. 1 gener. cap 19. in fine.
Lib. 7 hiſt cap. 2
Lib. 7. hiſt. cap. 11.
Lib. 7. hiſt. cap. 3.
Lib. gener. 2. cap 4 & lib. 7. hiſt. cap. 2.
Menſes lunam ſequuntur.
Menſes, ſeu menſtrua purgationes quare.
Tempora.
Ariſt. lib 7. hiſt. cap. 3.
Flores.
Lib. 7 hiſt. cap. 2. & 3.
Ibidem.
Per quot dies fluant menſes.
Lib. 7. hiſt. cap. 2. & 3.
Quibus ſtrangulatio ab vtero accidat.
Mẽſes largiores & contrà, quibus.

miliare)hę ſi alimentum & multum,& frequens,& plenios nutriens ingerant,& vita adſit otioſa,& ſomnus longior, aer pluuius,auſtrinus, & mox à cibo balneū aut frictio quātitate mediocris, menſes habent largiores & frequētiores,præſertim ſi iuuenes ſunt & fuſcæ,debiles,aut veneri aſſuetæ, aut cauſæ adſint aliæ,ſed paucæ aut imbecillę purgationem menſium immodicam facere conſuetæ,vt cibus humidus,& aer,& alia pòſt dicenda:niſi craſſus,lentus ſit ſanguis, aut per alias partes vacuatus.nares, ſedem,gulam, aſperam arteriam,ſectam venam, aut alia larga fiat vacuatio,per ſudorem, alui fluorem, puris vomicam, puſtulas omnes in cute efflureſcentes: aut febris acuta,aut longa ſuperuenerit. Corpulentis autem mulieribus multum menſtrui in corporis alimentum tranſit, & in coitu candidæ natura plus euaporant quàm fuſcæ. parciores igitur his menſes fiunt, præcipuè ſi accedat euacuatio ex victu parciore, parum nutriente, vacuatione quauis,labore,cura, mœrore. Corpulentas appellare videtur, quas Aetius omnino viriles ſcribit,fuſcas,compactas, neruis robuſtas. venoſas, lumbis & natibus amplioribus pectore & humeris latioribus,& piloſis. Quæ item natura ſunt obeſæ admodum,quia venas habent anguſtas,in his etiam paucum ſanguinem,& qui ferè in adipem abſumitur,ob id omnium rariſsimè concipiunt,& ſi cōcipiunt, fœtus graciles & admodum imbecillos pariunt: igitur & menſes paucos, vt graciles ex morbo longo,victu tenui,laboribus,intemperie calida: cōtrà graciles natura, ſed victu impinguante ſaginatæ, & benè carnoſæ largiores profundunt. Nec ſolum quantitate diuerſa eſt menſium purgatio ratione alimenti & ætatis,ſed genere. Nam iuuenibus ſanies tantùm loturæ carnium recens mactatarū ſimilis & ea largior fluit: hoc eſt, ſanguis incoctus, aut qoia concoctus nondum eſt, aut quia in ſerum degenerauit. Senibus autem craſſus,niger,paocus,& qui facilè vel in corpore concreſcit: ętas media & firma medium tenet. Adhæc purgatio menſtrua ad ætatis vſq; vigorem augetur, florente iam ætate æqualis perſeuerat, vel parum aucta aut diminuta: ætate iam declinante paulatim minuitur,donec omnino deſinat. A B

Aetius lib.16. cap 52.
Lib.7.cap.5.
Lib.16.cap.52.
Lib.2. hiſt. cap. 19.
Aetius lib.16. cap.4.
Sang. menſtrui differentia in qualitate.

An igitur largiùs aut parciùs fluant menſes mulieri,ex ipſius ętate,habitu,vitæ conditione,alimentorum quantitate,& qualitate, victuq; reliquo & morbis, alijſq; affectibus coniectabis. Vere autem, vt in pubertate largiùs fluere videntur, ob ſanguinis in corpore tunc redundantiā, viriū robur,& cœprū tunc fieri humorum motum: æſtate etiam, vt ætate florente largi ſæpe menſes fluunt, ob ipſius acrimoniam & tenuitatem (iuuentus enim ætatum,vt æſtas anni partium eſt biliosiſsima.) Quæ igitur mulieres pro ſanguinis menſtrui multitudine purgantur tempeſtiuè,hæ cęteris ſunt ſaniores,fœcundiores,caſtiores, & veneris minùs appetentes: cùm verò ſiſtuntur,aut parciùs fluunt,ægrotāt,ſalaces ſunt & infœcundæ: aut ſi generēt,imbecillos,aut morbidos gignūt: ſi immodicè fluant,alij fiunt affectus, de quibus poſtea. Seruat enim corpora integra menſtruorū etiam alborū ſeceſſus cùm modicè ſit (ſuus autē cuiq; modus eſt) quia corpus ab excrementis vindicatur, quæ ipſi ſunt ægrotandi cauſæ: ſed ſi non fit,aut immodicè fit,damnum euenit: aut enim morbi oriūtur, aut corpus emarceſcit & extenuatur. A quibus autem cauſis immodicè fiat, vel non fiat, poſtea dicetur. Nunc ſcire operæprecium eſt, mulierem immodicè ſanguinis aut profuſioni, aut retentioni obnoxiam, cæteris ſanguinis morbis minùs infeſtari quàm viros. Paucis itē mulieribus ſunt varices,aut mariſcæ, aut ſanguinis è naribus profuſio, & quod eorū acciderit detrimentū,in mēſtrua decumbit. Nam hæc ob id parciora fiunt, quemadmodū ſi ſanguis per alium vacuetur meatū,vel naturæ ſponte,vt per vomitum,ſputum,ſedem,meatum urinarium, vel ſecta à medico vena,vel à foris corpori violenter occurſantibos diuiſa. Qui verò morbi menſtruam purgationē immodice factam præter extenuationem ſequantur: pòſt dicetur: qui verò ſuppreſſam, nūc dicantur. Sunt autem ferè hi grauitas corporis totius,os vteri à duro tumore clauſum,& inde oris ipſius dolor grauis,qui in coxam lateris affecti tranſit, vnde & crus ipſum claudicat. Si autē diutiùs ſuppreſsi ſunt,nec corpus à medico eſt vacuatum, tumor præter naturam in ilibus interdum exoritur, oſtendens internam partem aliquam inflammatam: nonnullis autem phyma in extrema ilium parte oritur, vti & viris eadem in parte,qui ſuppuratus aliquando longo tempore vix ſanatur. C

Menſium varia quantitas vnde ſumenda.
Hip lib. de nat. h.& aph.
Aetius.
Lib.1.gener. cap.4.
Qui morbi ſuppreſſos menſes ſequantur.
Tumor in ilibus.
Phyma.

Vterina ſuffocatio & peruerſio. Dolor vehemens vteri,imi ventris,lumborum,colli,ſincipitis,oculorum quoq; radices infeſtans,& palpebras & reliquum capitis,ſpinæ,corporis aggrauans. Febres ardētes & vrinæ nigricantes cum rubra quadam ſanie, ſimiles loturæ carnium recens mactatarum, cui fuliginē miſcueris. Vrinæ etiā & ſtercus quibuſdam ſupprimuntur, aut ægriùs exeunt. Sanguis per alium locum uacuatus, phlegmune, aut eryſipelas alicuius partis: quorum malorū nullum integrè purgatis accidere ſolet. Suppreſsis menſibus à vaſorū hos vtero inferre conſuetorū obſtructione vel compreſsione, diſpoſitio naſcitur in vtero ſimilis phlegmonæ, aut eryſipelati,aut ſcirrho,aut cancro, quibus totū corpus cōpatitur. Nam hepatis & aliorum viſcerum tumores fiunt ſimiles,regurgitāte in hæc ſanguine illo: & hydropes,cordis palpitatio,& ſyncope,ſitis vehemens,deiecta appetentia,nauſea,ſingultus,ructus,coctio imbecilla,& ſæpe deprauata,quomodo grauidis (ob id multæ grauidas ſe falſò putant) tuſsis,dyſpnœa, phthiſis,epilepſia,paralyſis,apoplexia, cephalalgia, mœror ſine cauſa manifeſta, & ſi diu & multum ſint ſuppreſsi menſes mania, & melancholia vulgò dæmoniaca putata,ſcotoma,arthritis interdū, vel ſaltem podagra ex aph. Mulier podagra non laborat niſi menſtrua defecerint. Color fœdus & liuidus faciei & corporis reliqui,impetigines totius,furunculi multi,horripilatio & horror inæqualis,inquietudo etiā ſine febre,febres ardentes,& cætera ex lib.6.cap.6.de l.affec. paulò antè ſcripta: & præter hæc Veneris inſatiata cupiditas,titillatis à ſanguine retento & putrēte partibus ad vterū pertineotibus,ſterilitas ob ſanguinis,ſeminis, atq; adeò vteri corruptionē, ſæpe etiam mors hîc ſuccedens. Hæc ſymptomara ſæpe accidunt præcipuè otioſis,& benè nutritis,& quæ coitus & pariendi conſuetudinem omiſerunt: quorum cùm vel adeſt vel imminet aliquod, menſes moue, aut venam ſeca,ſed præſtiterit horum precautionem, vel curationem fuſiùs deſcribere: quam in rem non mediocriter pertinet præooſſe ſuppreſsionis huius tum cauſas omnes,tum ſigna. Menſium ſuppreſsio aut naturalis eſt,vt à cōceptu,à partu ſi lactat mulier, à ſenectute: aut præter naturā,cui nunc incumbimus. Huius autem cauſæ continentes,& proximæ ſunt, D

Vteri ſuffocatio quæ incommoda pariat.
5.Aph.57.
Aetius lib.16. cap.52.
6.Aph.29.
Suppreſſionis menſium præter naturā cauſæ.
Lib. 6. ſymptomatum.

ſanguinis

A ſanguinis ipſius quantitas vel qualitas, viarum per quas vacuandus eſt anguſtia vel obſtructio, faculta-
tis vaſorum expultricis imbecillitas vel retentricis robur. Quæ verò mulieres nulla ex ſuppreſsis men- *Aetius lib. 16.*
ſibus moleſtia huiuſmodi, vel totius corporis, vel vteri, vel aliarum, quas nunc dixi partium, afficiuntur, *cap 52.*
his etiam natura ſterilibus, menſtrua purgatione omnino carere, naturale eſt. Sanguinis menſtrui quan-
titas auctior & parcior, ex æquo menſes retinet: illa quòd præ copia vijs hæret, easq; obſtruit: hæc quòd
inopia nihil vrget, neque vim expultricem ſolicitat, tutior multo, & minus inſalubris quàm prior. Porrò *Sanguis paucus*
ſanguis parcior fit ab alimento pauco, aut multo quidem, ſed parum nutriente: magis ſi acceſſerint fre- *vnde.*
quens medi..., labor plurimus, aer calidus, ſudor largus, vel alia vacuatio, præſertim ſanguinis per nares,
hæmorrhoidas, vel alium meatum: ira, mœror, vigilia, & cætera corpus ſiccantia & inanientia ſiue per ſe,
ſiue etiam per accidens, vt cùm facultas hepatis ſanguifica eſt imbecilla, etiam ſi multum & plenius mu-
lieris alimentum ſumatur, paucum tamen ſanguinem purgationi menſtruæ permittit: nec minus eum
in mammas lacte implendas auertitur, aut in ſanguinis fontes per immodicum timorem, aut in corpu-
lentæ mulieris corpus nutriendum abſumitur, vt antè diximus. Quapropter & febres omnes mẽſtruam *Febres menſes*
purgationem per ſe ſiſtunt, præcipue calidiores & ſicciores: per accidens verò, id eſt, ſanguinis à calore *ſiſtunt.*
tenuationem, interdum promouent. Nec febres ſolæ, ſed morbi omnes tam acuti, quàm diuturni men- *Morbi omnes*
ſtruæ purgationi materiam adimunt, humores vrendo, vel cogendo, & quòd per illos corpus antè nihil, *menſium mate-*
aut malè nutritur: ob id alimentum vltimi alimenti benignum ac vtile, non ſecernit, vti nec per mœro- *riam adimunt.*
B rem longum, magnum timorem. Sanguinis copia ex alimentis multùm nutrientibus, & his multis, ac *Sanguinis copia*
frequentibus, in natura inculpata & multi ſanguinis, præſertim ſi accedát cauſæ reliquis prædictis etiam *vnde.*
contrariæ, otium, aer temperatus, ſudor nullus, aut paucus, nullaq; alia vacuatio ſenſibilis vel inſenſibi-
lis. His verò ſanguis multus menſtruæ purgationi eſt ſemper accommodatiſsimus: præterquam dum
multitudine obſtruit, aut craſſitie, aut lentore. quæ qualitates illi accidunt ex cibis craſsis & glutinoſis
(quorum catalogum docuimus in victu incraſſante & impinguáte) cauſis omnibus multum refrigeran-
tibus & ſiccantibus per ſe, aut caloris validi interuentu, vt in febribus. Viæ per quas vacuantur menſes, *Viæ per quas*
ſunt vaſa in vteri, vel colli eius capacitatem orificijs ſuis (cotyledonas vocant) deſinẽtia, & vteri collum. *vacuantur men-*
Has autem obſtruit promptè ſanguis, vt dixi largior, craſsior, glutinoſior, quod ſæpe poſt abortum acci- *ſes.*
dit: niſi & abortionem potius faciat ſanguis huiuſmodi cotyledonibus infartus. Anguſtiores autem red- *Viæ menſium an-*
dunt vteri corpus ſolidum, durum, denſum à natura, vel acquiſititio affectu, & vitioſa vaſorum à natura *guſtiores vnde.*
conformatio, & colli vteri contortiones. horum omnium ſiccitas, carnis obeſitas, partium vicinarum tu-
mor aliquis præter naturam comprimens, & meatus capacitatem intercipiens. Acquiſititius vteri den-
ſati affectus à potu immodico & intempeſtiuo frigidæ, & eſu fructuum crudorum & immaturorum &
valenter ſiccantibus & aſtringentibus, præcipuè ſuffitis, aut vtero ſæpe metrenchyta iniectis. Idem effi-
ciunt ſed tardiùs victus ratio ſicca, & aſtringens tam calida quàm frigida: omnium celerrimè frigus ve-
C hemens, diu parturiendo in aere frigido, ventoſo, receptum in vterum etiam dum fœtus grandiores e-
duntur. Collum vteri obſtruunt calli, hyperſarcoſes, membranæ ipſi à prima conformatione innatæ, a- *Vteri collum*
deps multus. Cicatrices autem vlceribus vteri aut vulneribus (vt quæ à paulo per ceruicem vteri, lapſis *obſtruentia.*
in eum mulieribus aliquando accidunt) inductæ, ora vaſorum omnino claudunt: ob id menſes abolent,
ac ſterilitatem acceſſunt, nec curari vlla ratione poſſunt.

Cum facultatis omnis robur in partis ipſius probo ſit temperamento ſita, eiuſdem imbecillitas in tem- *Vaſorum expul-*
peramento malo ſeu intemperie, ſed inſigniore quauis collocanda venit. Vaſorum ergo vteri expultrix *trix facultas vn-*
facultas imbecillior eſt, ab inſigni aliqua intemperie recenti, quæ & relatu mulieris, & tactu partium, & *de imbecilla.*
ſignis vteri calidi, frigidi, humidi, ſicci, in ſterilitate dicendis, patent. Tametſi vaſa illa paulo humidiora,
promouendis menſibus commoda nonnihil videntur, vt ſicciora paulo retentricem firmant magis, non
vaſorum tantum, ſed aliarum quoque partium. Hæc verò facultas mala aut non expellit, aut deprauatè
expellit, ad loca ſcilicet alia, vt nares, ventriculum, hæmorrhoidas. Hæc autem menſium ſuppreſsio ab
vtero profecta intelligitur, non quæ ab inſigni venarum hepatis obſtructione aliquando accidit. Duas
tantum cauſas priores ſuppreſsionis menſium, tanquam frequentiores Gal. recenſet in Aphor. Dum ora *5. Aphor. 36.*
vaſorum ad vterum pertingentium aperire, & ſanguinem extenuare ſcribit ſcopos eſſe ſanandæ ſuppreſ
ſionis menſium.

D Suppreſſos intempeſtiuè menſes, quanquam mulier ipſa abundè poſſit docére, quòd videlicet con- *Signa menſium*
ſuetum his tempus aliquandiu præterierit, tamen ſignis quoq; plurimis deprehendere potes. Primum *ſuppreſſorum.*
ſymptomatis illis quæ plurima diximus menſes ſuppreſſos conſequi conſueuiſſe, & præterea iſtis.

Lac in mammis mulieris nec grauidæ nec puerperæ: quod etiam mammæ dureſcentes oſtendunt. *5 Aphor. 19.*
Nulla aut paucíſsima menſium excretio tempore conſueto: & antè id tempus per biduum, aut triduum, *Alia ſigna ſup-*
poſt id verò diutius ſymptomata prædicta exacerbantur. Menſibus quoque ſuppreſsis mulier ab his, *preſſorum men-*
quia non tranſpirant, putrentibus & acribus titillata, Venerem magis appetit. A cuius autem humoris *ſium.*
cum ſanguine miſti copia, craſsitie, lentore, menſes ſiſtantur, ſigna require ſingulorum in Simiotice:
præter quæ, cauſas frigidas ſolas, ſed magis cum materia pituitoſa oſtendunt. Frigus ad fundum vteri ab
ipſa perceptum, & ſtupor, tardus menſium, & eorum albicantium deſcenſus. Venus nec appetitur, nec
delectat, & in ea præcipuè pituitoſæ ſaliuæ largior affluxus eſt, viro ipſi copia, & ſæpe ob putredinem a-
crimonia moleſtus, quæ & melancholico ſucco ſunt communia, præter pituitę affluxum. Contraria, me-
lancholiam, & bilem flauam vſtione craſſatá (nam tenuis ciet, non ſiſtit) oſtendunt, & præter veneris ap-
petentiam, & magnam in ea voluptatem, ſeminis quoque celeris excretio eſt: & labra ſicca, & ſæpe ſciſſa,
& menſium fluor cum morſu, & roſione. Sanguis quoq; dum priùs fluebat, aut ſecta nunc vena, exce- *Hipp. lib. de mu-*
ptus linteo, aut arena, vmbra ſiccatus, colore albido pituitam, flauo bilem, fuſco melancholicum ſangui- *lieribus.*
nem ſignificat: & panno exceptus mox per ipſum ſpargitur, ſi tenuis eſt, & aquoſus. De quibus eſt apho- *5. Aphor. 36.*

riſmus, Mulieri menſes decolores, neque per idem ſemper tempus venientes, purgationem indicant eſ- A
Menſes decolores vnde. ſe neceſſariam. Decolores autem ſunt à pituita, & bile vtraque. à pituita autem craſſa, & humore melan-
cholico tardiùs conſueto, à pituita tenui, & bile flaua, citiùs fluunt. Virginibus autem annum decimum-
quartum attingentibus, ſi mammæ pruriant, pectem, lumbi, caput doleant, bilis aut pituitæ vomitus ad-
eſt, leuioribus decoctis purgationem iam inſtantem maturabis. Si menſtrua plura fiant, accidunt morbi:
& ſi non fiant ex vtero morbi contingunt. Mulieri ſanguinem vomenti menſtruis ſuperuenientibus ſo-
lutio. Menſtruis deficientibus ſanguinis fluxus è naribus, bonum. Quin ex quauis alia parte tunc fluere,
aut ſponte naturæ, aut opera medici, ſalubre eſt.

Suppreſſorum menſium curatio à copia ſanguinis.

MOrbos ex repletione curat vacuario. Menſium ſuppreſſio affectus eſt repletionis, vacuatione igi-
tur eſt curandus eius materiæ quæ repletionem facit. Ea autem ſanguis eſt, aut purior ſed largior:
aut craſſior & glutinoſior, iſque vel ſua ſubſtantia, vel miſta ei craſſa & lenta alia materia pituitoſa,
Victus idoneus ſuppreſſis menſibus. vel etiam melancholica. Quæ cauſa ſuppreſſorum menſium, quia eſt frequentiſſima, ob id prima, & fu-
ſiùs à nobis expugnanda eſt, victu præcipuè contrario ipſi cauſæ: tenui ſcilicet, ſi à multo ſanguine ſup-
primantur, tenuante, ſi à craſſo, incidente & tergente, ſi à lento: prætereà medicamentis humorem hunc
Venæ ſectio. vitioſum apparantibus & expellentibus (de quib. mox dicetur) aut potiùs ante hæc phlebotome, ſi vi- B
res & ætas conſentiant. Secabitur autem vena malleoli, aut poplitis, vt totius plenitudinem minuamus,
Lib.16.cap.59. & ſanguinem vterum verſus trahamus. Quòd ſi copia ſanguinis eſt largiſſima, vt in plethoricis mulieri-
bus, periculumq́; eſt, ne is affatim deorſum tractus venas vteri vehementius impleat & infarciat, venam
brachij dextri internã ſecuiſſe prius cum Aetio, & Practicis ratio eſt (qua, opinor, cauſa in pituitoſa mu-
liere vomitum conſulit Aetius lib 16.cap.55.) quanquam hæc alioqui ſecta menſes ſupprimat. Si multus
tantùm ad vterum vaſa obſtruit, ſectis tibiæ venis ad crura deriuatus obſtruere deſinit. Vtranque autem
venam malleoli, aut poplitis ſecuiſſe, & die primo paucum ſanguinem ob virtutem copia oppreſſam va-
cuaſſe, ſecundo largiorem ipſa iam exonerata, quamuis ob fibrarum cruris vtriuſque vaſorum cum vtro-
que vtero communionem ſit rationabile, tamen dextri cruris ſecuiſſe ſuffecerit, ne tot phlebotomis æ-
gram fatigemus: multò minus cum Gordonio vtranque iecorariam ſecueris, deinde vtriuſque malleoli
Scarificatio. venam. Quod ſi venæ ſectionem ægra mollis, & formidoloſa metuat, aut eam ferre nequeat, aut vacua-
Cucurbitula. tioni iuſtæ ſit impar, malleolos, aut poplites leuiter ſcarifica: aut ſi ne id quidem licet, ſuras, coxas, lum-
bos & cucurbitulam affige, & vacua pro ſcopis vacuationum: niſi quòd ſanguis ex venis tibiarum, quàm
Frictio. brachiorum miſſus menſura eadem, vires magis deijcere putatur. Si neque huiuſmodi remedia ſit latu-
ra, fricabis aſperiùs, & duriùs, & diutiùs partes ſupernas in plethora, deinde infernas: citra plethoram
has ſolas, & vinculis dolorificis ſæpe repetitis, ſanguinem ad vteri venas præcipitabis. Si frictiones has C
Fotus. ferre nolit, foue dictas partes aqua calente, cui aromaticæ res incoctæ fuerint, de quibus poſtea. An ve-
Lunæ quadraturæ. rò lunæ quadraturas cum medicorum vulgo, in ſanguine mulieribus mittendo obſeruaſſe ſit ex vſu: vt
Mittendi ſanguinis ſcopus. prima ſcilicet ac ſecunda iunioribus, tertia & quarta ſenioribus mittatur, experiendum tibi relinquo, ni-
Quando non mitter. dus ſanguis. ſi omnibus cum Ariſtotele luna decreſcente ſecare malis, aut potiùs biduo aut triduo ante tempus flu-
xionis cuique mulieri conſuetum, quando menſes non his ſolùm, ſed alijs quoq; remedijs mouere ten-
tandum eſt. Cùm autem primus mittendi ſanguinis ſcopus ſit, vt ipſius redundantia corrigatur, ſi is eſt
paucus, vel natura vel victu tenui: vel quia fluxit multus per hæmorrhoidas, aut alium quemuis mea-
tum, aut etiam vulnus: vel quia inſignis aliqua præceſsit vacuatio per aluum, vomitum, vrinas, ſudo-
res: venam in ſuppreſſis menſibus ne ſeca, cùm nullum ab his ſymptoma inſigne impendeat, quomodo
nec in multis virginibus, nutricibus, multùm laborantibus, cùm victu parco & immodico ſiccatis, vt v-
teri vulneribus inductas cicatrices habentibus. Quibus omnibus non ſanguinis miſsione ſolùm in ſup-
preſsis menſibus abſtinendum eſt, ſed neque menſes ipſi remedijs alijs mox ſcribendis ſunt ſolicitandi,
Menſes mouentia medicamenta. ceu nulla ex his noxa impendente. Vbi his communibus auxilijs adiuta natura, ac prætereà purganti-
bus, ſi his eſt locus, nihil tamen mouet, proprijs vtendum eſt, quæ eſſentiæ tenuitate, & calore ſangui-
nem magis fluxilem reddant, & ora venarum in vterum, & eius collum deſinentia aperiant, expultri-
cemq́ue vaſorum vim ad opus ſuum nonnihil excitent, ac ſubſtantiæ quadam proprietate vtero fami- D
liaria ſint. In quorum vſu mitiora primùm ſunt experiunda, quia affectus non vrget, quibus victus me-
diocria ſunt miſcenda, vel etiam ſola, & per ſe tentanda: quæ ſi non ſufficiant, valentiorum aliquid ad-
dendum eſt: quibus ſolis vtendum erit, cùm affectus eſt maximus, aut inualida fuerint cætera omnia:
ſed in eorum claſſe moderatiora quoque deliges, ne febres excitent, aut vlcerent ventriculum, ſi ſuman-
tur, aut vterum, ſi balano, peſſo, clyſtere vterino immittantur, vel ſuffiantur. Tutius autem vmbilico,
Menſes mouentia clementer. pubi, ilibus eadem admouentur. Porrò menſes mouent clementer, radix graminis, radix & ſemen ruſci,
aſparagi, pentaphylli, adiantum vtrunque, phyllitis, cichorij, ac intybi, & rumicis genus omne, papauer
rhæas, eupatorium, braſſica, malua, lactuca agreſtis, hyperici folia, flores, ſemina, ex his oleum. Semen o-
robi, lupini, phaſeoli præcipuè rubri, cicer rubrum, lens. Ficus paſſæ, amygdalæ amaræ, uuum anatis.
Quæ mediocriter ciens menſes. Mediocriter, radix, folia, flores, ſemina raphani, raphanidis, myrrhidis, erucæ, naſturtij, ſij, gallitrichi, oci-
mi, chelidonij, meliſſophylli, agni, pæoniæ vtriuſque allij, cæpæ, porri, cherophylli, apij, petroſelini, ane-
thi, aniſi, ameos, cari, dauci, fœniculi, libiſtici, ſileris, ſeſeleos, ſaxifragiæ, betonicæ, peucedani, mei, leu-
coiorum, capparis, critbmum, gingidium. Radix ireos, rubiæ, ariſtolochiæ omnis præſertim rotundæ,
gentianæ, enulæ, aſphodeli, eryngij, centaurij vtriuſque Dioſcor. pſeudodictamnus, agaricus, cortex ra-
dicis mori. Abſinthium, abrotonum, arthemiſia, parthenium, mentha, calaminthe, polium, origanum, pu
legium, phu, aſarum, ſatureia, thymus, hyſſopus ſerpillum, maiorana, roſmarinus, ſaluia, ſmyrnium, ſta-
chys, coniza, ſcordium, hypericum, heliotropium, marrubium, chamædrys, chamæpitys, panax, mercu-
rialis,

A rialis,anemone,vrtica,thlaſpi,lunaria,ruta ſicca, præſertim agreſtis, ſabina, flores ſambuci, chamæmeli, caryophylla,ſtœchas,crocus.

Semina prædictorum multorum præcipuè, & lithoſpermi,lolij, melanthij, cumini. Baccæ iuniperi, lauri,hederæ corymbi. Aromatica,iuncus odoratus,calamus aromaticus, amomum, cinamomum, cardamomum, caſſia, xylobalſamum, agallochum, ſpica nardi, coſtus, cyperus, aſarum, zingiber, galanga, ſchœnu anthos,nux moſcata,caryophyllum, piper,cubebe. Moſcus,ambra, caſtorium, vnguis odoratus,œſypus in lana ſuppoſitus, bitumen,ſales,nitra,ſulphur,alumen ſciſſile,ſandaracha,gagates lapis. Aloe,& ex ipſa hieræ logadæ Rufiæ. Terebinthina,myrrha ad fabæ magnitudinem,& ex hac trochiſci,ſtyrax,centaurium, bdellium opopanax,ammoniacum,ſagapenum galbanum: horum ſingula ad ʒ.j propinat Aetius. Opos cyrenaicus,& parthicus , & ad erui quantitatem potus, idem. V ſeentiſsimè menſes cient,bryonia elleborus vterque, pyrethrum, cyclamini radix, cucumer agreſtis, & ex eius fructu elaterium,turbith,ſtaphis agria, ſinapi, ſiliquaſtrum,colocynthis,thymelæa,tithymalorum genera, lac ficuum,ſcammonium,euphorbium,canthandes,fella. Et ex horum multis compoſita,mithridatium,theriaca, tryphera magna ſiue opio, diacalaminthe , diatriôn pipereôn , ſyrupus hyſſopi , diacalaminthes, artemiſiæ.

Lib 17. cap. 55.
Quæ valentiſſimè menſes mouent.

Tempus.

Dies igitur tres, quatuor, plures, ante tempus purgationis conſuetum, vbi communia auxilia priùs
B ſcripta non mouerunt menſes. hæc per ſe, cùm alijs tenuioribus ſi craſſiora , craſſioribus ſi tenuiora, frigidioribus ſi calidiora, mitioribus ſi valentiora, trita molliùs craſsiùs , in corpus recipiuntur, vel admouentur. Recipiuntur per os per collum vteri ℥ ij. ſucci raphani, ſylueſtris, extracti cum vino infuſionis aſari,ſumptæ menſes mirè mouent. Et trochiſci galliæ moſchatæ trochiſci myrrhæ, aut rubiæ, cotulæ fœtidæ, ſagapeni. Per os puluere per ſe cum liquore vires ad vterum ferente, pilulis, electario, trochiſcis, apozemate, ſyrupo : tuncque quantum eorum vehementiæ in via ad vterum longiore fractum iri præſumimus,antè eſt addendum. Per vteri collum,glande, peſſo, metrenchyta, ſuffitu. Nam ſuffitus aromatum muliebria ducit. aphor. 28. libro 5 Hæc verò nocte non dimittenda in vtero, aut ipſius collo,ne phlegmonem,aut febrem excitent,aut vlcerent : ob id glandes, & peſſos ligari filo valente volunt, vt tempeſtiuè retrahi poſſint , niſi ſint moderata, tunc enim nocte tuta tenenda, & aliquoties iteranda. Glandes fiunt his liquore aliquo coactis in glandis formam,& impoſitis . Quin & mercurialis,& aliæ ſimiles herbæ tritæ , in glandis formam coactæ , imponi collo vteri poſſunt . tutiùs autem linteo raró inuolutæ,ligatæ, ſic vt cùm libet, retrahi poſsint , imponuntur & radices multæ in balani formam conciſæ immitti poſſunt, vel peſsi qui ferè digitos ſex longus ſit,ſub craſsitie digitali, filo quoque ligandus : neuter in virgine vtendus , multò minus per metrenchytam illi infundendus eſt. Ex radice igitur rubiæ, tapſi,inulæ,altheæ,iridis,apij, enulæ, fœniculi, & alijs craſſioribus purgatis, ſuperficie deraſa,vel in di-
C ctam magnitudinem circunciſa, deinde illita oleo liliorum, iaſmini, coſtino, euphorbij,vel ſimili: vel oleo cui & vino res menſtruæ ſint incoctæ ad vini conſumptionem, cui puluis horum inſpergatur, deinde filo ligatæ.collo vteri immittantur. Poſſunt radices hæ ante ſub cineribus coquendo molliri : coctæ item teri poſſunt,& alijs miſceri in peſſi formam.Poſſunt radices hæ & peſſi alij ex lana,vel bombace ad digiti formam inuoluta, loco olei illini ſucco herbarum menſtruarum, aut felle aliquo,aut terebinthina: aut muccagine ſeminis altheæ, aut melle, & deinde inſpergi puluere aliquo menſes ciente. Fieri poteſt ex melle cocto & pulueribus, quomodo balani Hedricæ. Poſſunt fieri ex ſtyrace, ladano, ſagapeno , ligno aloes vt ſæpe fiunt. Valentiores ſunt ex galbano,ammoniaco, bdellio & ſimilibus piſtillo calido in mortario calido emollitis,in digiti formam coactis, cui formæ puluis ſcammonij inſpergatur, panno tenui & raro tegatur,ligetur,hora vna teneatur. Ante ſumptionem mouentium menſes, & peſſus, balneo & ſuffitu,& pedibus aquæ calidæ impoſitis , ſanguinem deorſum trahe, & ora vaſorum aperi , & corpus totum. Metrenchyta infundere vtero potes ſucci artemiſiæ, vel matricariæ , vel ſimilis, vel herbarum menſtruarum decocti vncias ſex cum pulueris melanthij , vel alterius drachmis tribus . Admouentur fotus,inſeſſus,balneæ,ſacculi, ſuffitus,olea,vnguenta,cerata, cataplaſmata, emplaſtra, ex materia prædicta conſtantia, poſt totius vacuationem, & materiæ præparationem, ex ſumptis incidentibus, tenuantibus,tergentibus, & menſes cientibus auxilijs : quæ etiam in vſu, & mox ab vſu horum auxiliorum ſumi poſſunt vtiliter. Admoueantur verò hæc manè præſertim ante cibum,diebus circiter octo ante tem-
D pus purgationis expectatum. Mox igitur à balneo,aut inſeſſu, aut potius in his,ſumat tripheræ magnæ ſine opio ʒ.j. cum vino albo tenui, calente, vel cochlear vnum pulueris diacalaminthes, diatrion pipereôn cum vino ventriculo vacuo bis in die : hora circiter vna in balneo , aut inſeſſu ſedeat mulier ſuper ſacculum prædictis medicamentis fartum, & ſacculo artemiſia pleno fricet muliebria , & crura interna: & peſſum etiam tum contineat : pòſt lecto tradatur,vngat imum ventrem, & lumbos vnguento ex prædictis compoſito.

Modus.
Cautio.
Glandium confectio.
Balneum & ſuffitus.
Aetius lib. 6. cap. 15.
Fotus, inſeſſus, olea, &c.

Inſeſſus.

Inſeſſus in decoctum rerum prædictarum,vel eo decocto fotus, aut ſuffitus per infundibulum in vteri collum receptus, circum probè tecta muliere, ne vapor in caput elatus, capitis faciat grauitatem : aut odore tetro, vt caſtorei,galbani,opi Parthici,offendat : id quod etiam per internum corpus ferri prohibet aqua frigida,vel poſca ore retenta.

Raſis ex Serapione.

Ardorem in muliebribus,& vteri collo,aut etiam vtero ex horum acrium vſu excitatum mitigabis butyro recenti inſulſo, & oleo roſato, aut cerato Galeni refrigerante . Si verò ſuppreſſis menſibus conceptus eſt ſuſpectus, accipe caſtorij, ſeminis ami,apij ana ʒ j. trita creta, cum vino diluto pota ſi grauida es, fœtum calefaciet ac roborabit nulla omnino noxa, ſi non concepiſti,menſes mouebit. Facienda etiam quædam ſunt, vt menſes moueas præter ligaturas dolorificas tibiarum ad articulos, phlebotomen, cucurbitulas: ſternutamenta enim mouere potes naſturtio, ſinapi,ſtruthio,pipere,elleboro. Ad hæc iuuat

Sternutamenta.

Equitatio aut vectatio durior menſes mouens.

equitatio durior, aut alia vectatio ſuccuſſatoria. Si omnibus his auxilijs menſes non fluant, idem opus A repete, etiam tertiò, ſi opus, diebus circiter octo ante tempus purgationis conſuetum.

Si pituita, aut ſuccus melancholicus, vel alius craſsitie, lentore, copia ſanguinem remoratur, is humor paratus expulſioni purgetur, vena ſecetur, deinde ſumantur, admoueantur cætera, vti abundè diximus. Vitentur omnia pituitam, vel humorem melancholicum gignentia: ſumantur etiam cum alimentis, tenuantia, & incidentia, menſes mouere ſolita. His verò auxilijs non modo ſuppreſſos, ſed multo facilius parciores aut rariores menſes promouebis, atque etiam fœtum mortuum, & quæ à partu vacuari ſolent, ſi pigra ceſſent, deturbabis: & mulierum morbos omnes frigidos, humidos ſanabis: adhibita tamen cautione, ne vſu multo calidorum huiuſmodi & ſiccorum, præſertim vehementium, febres incendas. Nam qua ratione ex ſuffitu aromatum impendentem capitis granitatem vites, antè dixi: quæ ſi improuiſa tibi ex calido ipſorum, vt febrium vapore contigerit, ſacculus ex chamæmelo, betonica, milio calfactus, capiti ſuperdatus, eam digerendo ſanabit. Hæc menſes à ſanguinis copia ſuppreſſos, aut etiam ipſius ſubſtantia craſſiore aut glutinoſiore, curant.

Aliæ ſuppreſſorum menſium cauſa.
Aetius lib. 16. cap. 58.

Si ſupprimantur ab oris vteri clauſionem, aut duritiem, à phlegmone, vel alio affectu, is curandus remedijs ipſi idoneis, priuſquam auxilia menſes monentia tentes: alioqui vteri phlegmonem, attracto ad ipſum ſanguine nouo, geminares. Si collum vteri obturent calli, aut carnis excreſcentiæ, aut membrana ipſi collo, vel colli orificio ſtatim à principio innata, illa tollantur, hæc pertundatur. Si à calida & ſicca totius intemperie menſium materia eſt abſumpta, vt concipiẽdo fit, mulier etiamſi parciùs purgabitur, B victu frigido humido vtatur. Si obeſitas menſes ſupprimit, victu tenui & attenuante emacietur, & medicamentis etiam valenter purgantibus vtatur: ſæpe enim ſola medicamenti purgantis potio, etiam alijs menſes euocare ſuffecit. His quoque, vt pituitoſis, medicamenta menſtrua ſumantur, ac admoueantur potentiora. nam imbecilliorum vim contemnunt.

Biliofi menſes euocantur.
Pituita.
Aqua.

Biliosos quoque menſes euocat Aetius ex vtero, ſupponendo elaterium cum carica pingui, aut cyclaminum cum vino. pituitam, anemones fotus cum iride & melle, aut lolij prius torrefactis farina cum modico pipere & melle, aut colocynthis cum carica: aquas porrum cum melle. Quibus per vterum non purgaris, ſanguis per alium meatum excernitur (quamuis hæ rectè valent, vt quibus ob alimenti penuriam, aut diſsipationem per labores immodicos ceſſant) tamen vt concipiant, ab eo meatu repellatur ſanguis, & ſimul ad vterum trahatur, ne in partem principem irruat eamq́; obruat.

Menſes diu & ſtillatim fluẽtes.
Aetius lib. 16. cap. 65.
Cauſa.

Et quando menſes non ſupprimuntur in totum, ſed diu & ſtillatim fluunt, idq́; indolenter, ſępius cum dolore vteri partium grauiſsimo, affectus ſtranguriæ in veſica ſimilis, vt iſchuriam refert menſium ſuppreſsio, & dyſſuriam difficilis menſium euocatio. Cauſas verò habet eaſdem, ſed imbecilliores, aut parciores, quàm ſuppreſſio menſium: ob id curationem poſtulat eandem, remiſſa tamen auxiliorum vehementia. Vbi tamen dolor tam vehemens vterum infeſtat, peſsi menſtrui, & quæ in id ſumenda priùs diximus acria, tenuia, in præſens vitentur: vni ſedando dolori magna cura, præcipuoq́ue ſtudio vacetur, per anodyna ſemoribus & muliebribus admouenda ex lana, ſpongia, veſica, inſeſſu, cataplaſmate: me- C trenchyta etiam infundenda ex ſeminibus lini, fœnigræci, althea, malua, ſenecione, oleo, butyro, œſypo, pauca ruta & arthemiſia adiectis.

Clyſteres.
Venæ ſectio.
Cucurbitulæ.
Hirudines.

Clyſteribus quoque in ſedem infuſis ſimilibus, ſed largioribus. Et ſi vires conſtant, vena cubiti interna ſecetur. Si malum eſt contumax, pectini, & inguinibus tres aut quatuor cucurbitulas, primùm leues, deinde ſi morbus perſiſtit, cum ſcarificatu affigit Aetius, vacuatq́; moderatè, aut earum loco hirudines iiſdem partibus applicat, poſt quas epithemata, dropaciſmos, phænigmos, id eſt, rubrificantia, vt materiam ad vicina deriuet, ſed id cum præmeditatione faciendum cenſeo, & corpore multùm iam inanito.

De menſium redundantia.

Menſium immoderatorum obſeruatio.

MEnſes immoderati non ſolùm dierum numero, vt ſi continenter fluant vltra dies quatuor, quinq́; ſex, ſeptem conſuetos mulieri, ſunt æſtimandi, ſed potiùs vacuati ſanguinis quantitate tibi obſeruanda ex mulieris plenitudine, ætate, natura conſuetudine, habitu, viribus, tolerãtia, colore. Nam ſi talia & tanta vacuentur, qualia & quanta vacuari oportet, confert, & leuiter ferũt mulieres: nec antè eſt cohibendus hic fluor, quàm vires collabi incipiant, & color viuidus perdatur, ſymptomataq́; eius alia leuiora impendeant, ne grauiora expectes. D

5. Aphor. 58.
Lib 6 de loc. aff. cap. 5. & Practici.
Auicenna.

Si nanque menſtrua plura fiant, accidunt morbi, ſcilicet appetentia proſtrata, coctio omnis imbecilla, virium omnium deiectio, totius refrigeratio, decoloratio, emaciatio, ex morbo ſenium, ſterilitas, pedum inflatio, hydrops, bilis feruor, febres biliofæ, hecticæ, cachexia, lipothymia, ſyncope, mors ſenibus repentina, iunioribus tandem ſuperuenientes. Adhęc cùm ſanguis tenuior iterum apparet: initiò enim à quouis meatu exeat, cum hîc nondum latiùs pateat, tenuis eſt, illo patente amplius craſſior, contracto rurſus, & ad naturalem habitum redeunte, & etiam ſiccato tenuis effluit.

Menſtruæ purgationis immodicæ cauſæ.
Sanguis largior vnde.
Qualitas.
Quæ ſanguinẽ tenuem efficiũt.

Purgationis menſtruæ immoderatioris vt parcioris, & ſuppreſsioris, tres cauſæ continẽtes ſtatuuntur. Sanguinis quantitas vel qualitas, vel vtraque: viarum per quas fit vacuatio, laxitas: facultas vaſorum retentrix imbecilla, expultrix robuſta: quæ à cauſis externis & etiam internis, ſed remotioribus, impelluntur, & ferè excitantur. Sanguis enim largior, à victu pleniore ſanguinem præſertim largum generãte, vita otioſa, libera, & tranquilla, aere pluuio, auſtrino, aut verno, vt in ſuppreſsis menſibus dictum eſt, à quibus etiam hæc redundantia ſæpe naſcitur. Qualitas autem ferè in tenuitate eſt vel ſanguinis ipſius, vel miſtorum illi ſeroſorum, bilioſorum, pituitoſorum excrementorum. Sanguinis verò ſubſtantiam tenuiorem efficit vſus alimentorum temperatorum, vel his propinquorum, ſed tenuiorum: vt vini medij, vitellorum oui, piſcium ſaxatilium, auium monticolarum, & in dumis viuentium. Seroſus autem euadit vſu largo vini albi, & aquæ, & pomatij & pyrarij veterati, & vreticorum: bilioſus ex calidis, ſiccis, ſumendis, admouendis, educendis, faciendis. Pituitoſus & aquoſus & crudus, ex vſu largiore aquæ, pomatij,

pyratij

A pyratij recentis: fructuum, olerum, piſcium recentium & alimentorum frigidorum, præhumidorum, de
quibus abunde in Diætetice ſcripſimus.

Viarum purgationi menſtruæ deſtinatarum laxitas mihi intelligenda hic eſt omnia vaſorum apertio, *Viarum laxitas.*
non ſola quæ in diapedeſi eſt tunicæ ipſorum raritas, ſanguine tenuato accedente. Porrò vaſa aperiun-
tur anaſtomoſi, diuiſione. Anaſtomoſis, id eſt, orificiorum apertio, fit à facultatis vaſorum retentricis im *Lib. 5. method. med. cap. 2.*
becillitate, vel ſanguinis ad os ipſorum impetu ruentis quantitate vel qualitate acri, ob ſalſam pituitam, *Anaſtomoſis.*
vel bilem alterutram, & aloe largiùs ſumpta, & coitu immodico, & pudẽdo virili enormiore, vt medico-
rum vulgo placet. Quanquam hæc ora ſæpe latiùs patent, vel ſtatim à prima conformatione, vel ob vte-
ri ſubſtantiam laxiorem, aut calidam intemperiem, vel ob vſum menſes valenter mouentium, vt pauló
pòſt diſces. Diuiduntur vaſa vulneratione, cuntuſione, ruptione, eroſione. Quorum vnumquodque à *Vaſorum diuiſio fit 4. modis.*
quot, & quibus cauſis fiat, indidem, ſi libet, repete. Vaſa autem ad vterum pertinentia raró vulnerantur,
niſi ab imperita manu obſtetricis, aut chirurgi fœtum mortuum extrahentis. Contunduntur ſæpe per-
cuſſione, & caſu. Rumpuntur à copia ſanguinis, aut facti ex eo feruente vaporis, & cùm onus aliquod gra *Aetius lib. 16. ca. 66. & Paul. lib 3. cap. 62.*
uius leuare conãtur: à fœtu quoque grandiore, partu improſpero & difficili, ac etiam aborſu, & præ-
ceps periculum interdum affert. Eroduntur denique à ſucco aliquo vitioſo & mordaci, vt ſanguine cor-
rupto, vel miſtis alijs humoribus acribus & mordacibus, vt pituita ſalſa & nitroſa, bile alterutra, præſer-
B tim putredine & aduſtione iam maligniore: vt interim omittam qualitatem humorum etiam veneno-
ſam. Putreſcunt autem hi humores vel in vaſis ipſis, vel in vteri corpore, vt per tumores in eo præter na- *Humorum putredo.*
turam, quibus ruptis vlceratur & vterus, & ſæpe vaſorum in ipſum pertinentium & orificiorum tunicæ.
Quinque verò cauſas caloris auctioris (à quo ſanguis feruẽt, & ſæpe, vt humores alij, corrumpitur) libro
primo de differentijs febrium, & libro de cauſis morborum Galenus abundè expreſſit: ſufficiatque in
rem præſentem noſſe ſanguinem, & varia excrementa per nares, vomitum, deiectionem, hæmorrhoi-
das, vrinas, ſudores, cutis vitia, pſoram, lepram, impetiginem, furunculos, & huiuſmodi vacuari ſolita,
nunc ſi in vaſis pigra ceſſant & putrent, menſes immodicos commouere, non quantitate ſola, ſed etiam
qualitate acri per putredinem quæſita. Idem ſymptoma non leuiter excitant motus corporis & animi: *Motus corporis & animi.*
dum ſanguinem mouent, maximè ſi deorſum moueant: vt ira, gaudium, curſus, ſaltus, tripudia, præcipuè
ſi acceſſerint quæ deorſum euocent: vt lotio calida tibiarum, vincula earundem ac frictiones, & ſumpta
admotaq; ue cætera menſes vehementiùs mouentia: quorum vſui immodico, aut intempeſtiuo ferè ſuc-
cedit largius hoc menſium profluuium. Expultrix facultas vaſorum corporis totius robuſta, quatenus *Vaſorum facultas.*
hoc excremento corpus vniuerſum purgat, bono eſt, quatenus impetum ſiſtere nequit, & ſuccum etiam
vtilem partibus nutriendis expellit, malo eſt: ob id aſtringi fluxio tunc debet, cùm vires deijciuntur. Re-
tentrix eorundem facultas imbecilla, ab intemperie natiua, aut acquiſititia inſigni curatu difficilis. Quæ
immodicè per vterum vacuantur, ſequitur fœdus color corporis, pedum mollis tumor, virium corporis *Signa menſtruorum ſuperfluorum lib 6. loc. aff. cap. 5.*
C proſtratio, appetentia cibi, & coctio vitiata, & cætera ſymptomata omnem ſanguinis immodicam pro-
fuſionem per hæmorrhoidas, vel alium meatum ſequi ſolita: vt hydrops, conuulſio. Plethoram, aut ſo-
lius ſanguinis copiam, præter totius & vaſorum tumorem, oſtendunt præcedens victus ratio ſanguinea *Aph. 3. lib. 5.*
& ſanguinis in corpore redundantis ſigna alia, nobis in Simiotice fuſiùs ſcripta, vti & bilis alterutrius, & *Signa cauſarũ.*
pituitæ cuiuſuis.

Apertum vas declarant vulnera, contuſiones, & quæ præceſſerunt ruptionis cauſæ. Eroſio autem ma- *Eroſio.*
li eſt ſucci omnino ſoboles, vt pituitæ ſalſæ, bilis alterutrius præſertim malignioris, & magis retorridæ:
quibus calor, graueolentia, pus, & morſus, ac roſionis ſenſus cumes ferè adeſt in particula ſentiente: &
gingiuæ, ac labra præſertim ſuperiora findi ſolent à vaporibus inde aſcendentibus. Ora immodicè paten
tia natura, cum vteri corpore calido & laxo ferè coeunt: ſi acquiſititius eſt horum hiatus, aloe & ſimiliter
calefacientia, ſiccantia ſæpe ſont ſumpta, & admota, quę menſes violentiùs eliciant. Si à fundo vteri fluit
ſanguis, nigricat magis, quam ſi à partib. ori ipſius vicinis. Et ſi magn[illegible] vas, aut parua plurima aperian-
tur, affatim erumpit ſanguis: ſi imbecilla eſt retentrix facultas guttat[illegible], ſed continenter diſtillat, vti & ab
eroſione paulatim fluit, & cum maximo dolore. Si per eclipſin ſolis aut lunæ fluant menſes, ſiſti non poſ- *Prognoſtica.*
ſunt Apuleio Platonico, neque ſi iam diu fluxerunt, quia vaſ[illegible]rum ora occalluerunt, id quod ſæpe accidit
propter mulierum verecundiam, maximè ſi cacochymæ, aut po[illegible]ùs cachectæ fuerint, ac etiam vetulæ &
D excrementoſæ: niſi ſæpe purgentur, & victu euchymo ſucci malignitatem emendent.

Fluor menſium criticus, aut corpus plethoricum expurgans, non ſiſtendus donec ſit quantitate præ-
ter naturam: id quod mulier decolor, & ſe ipſa imbecil[illegible] declarat, & ſanguis iam vt initio tenuior, vt an
tè diximus. Vbi mulier decolor & imbecillior euadit, o[illegible] largum ſanguinis profluuium, primum ſi vires *Curatio.*
adhuc valẽt, venam cubiti dextri, & cum vulgo etiam ſiniſtri internam ſecabis, paucumq; ſanguinem va-
cuabis, ſi multi ſanguinis eſt mulier, aut ſi vitioſus ſuccus eſt ſanguini miſtus, quem etiam poſtea purga-
bis medicamento idoneo, ſed aſtringẽte: vt bilem flauam, fumaria, tamar Indis, rhabarbaro modicè aſſo; *Lib. 16. cap. 66.*
myrobalanis citreis etiam parum aſſatis: pituitam verò cepulis. Quos humores ſanguinem ex tenuitate
fluxilem magis reddentes, [illegible] vom[illegible] mulier, purgantibus vomitorijs vacuare præſtiterit. His reme- *5. Aphor. 59. & lib 1. ad Glauc.*
[illegible] m & cacochymiam vacuabis, & ſanguinis impetum in contraria reuelles, præſertim ſi *Lib. 16 cap. 56.*
[illegible] ia [illegible]cabis, & vinculis d[illegible] ficis ligabis, ab axillis (addit Aetius & inguinibus) exorſus, & cu *Sauonarola.*
[illegible] las ſub mammis maximas affixeris, vel leues tantùm, vel etiam quorundam ſententia cum ſcarifi *Lib. 16. cap. 68.*
catu. Illas Aetius dorſo, & ſub axillis affigit in fluxu rubro. Si deniq; apertis vaſis aſtringẽtia, emplaſtica,
& ſi opus eſt, cauſtica adhibet maximè alimenta, ſed etiam medicamẽta quæ communia ſunt omnis hæ-
morrhagiæ auxilia, poſt vacuationem ſanguinis ſi redundat, aut pituitæ liquidioris aut bilis tenuioris mi
ſtæ ſanguini. Aer igitur ſit temperatus, aut tepidus, ſi ab aquoſiore pituita ſanguis eſt tenuior aut fluen-
tior, cæteraq; victus ratio ſit modicè calida, ſed ſicca, craſſa, & glutinoſa cibaria cum modico cinamomo;

mentha,vino craſſo,Pontico vtatur. Si pallida aut flaua bilis tenuem reddit ſanguinem,aer cum ſumen- A
dis al-js ſit frigidus. Phlebotómes & ſcarificatioois loco,quidam purgatione,& per cucurbitulas reuul-
Sumenda. ſione,& alterantibus frigidis.ſunt conteoti. Ambabus autem cauſis (quæ ſunt frequentiſsimæ) vtiliter
ſumentur poſt idoneam totius vacuationé lac ignito chalybe,aut lapide vſtulatum, deinde coctum cum
farina tritici,bordei,fabarum,orizæ,amyli: lens excorticata,cum aceto bis cocta,braſſica bis cocta,panis
hordeaceus,mica panis poſca madefacta,oryza cum poſca,far lotum, pyra, cydonia, meſpila, ſorba, cor-
na,oxalis,portulaca,cymæ rubiiuri incoctæ: aſſa vtenda,ſed farta plantagine,portulaca,omphacio, vua,
Vitanda. thus,aut oxyachante. Vitandum eſt vinum præſertim tenue & generoſum, & maximè bilioſo ſanguine.
Nam craſſum ignito auro aliquoties vſtulatum,& aqua pluuia ferrata dilutum, in pituitoſo ſumitur, idq;
magis cum vires ſunt imbecillæ. In vtroque poſca tepida pota,& cum pane ipſa madente ſalubris. Cibus
Aetius lib.16. cap.60. & potus ſit parcior: imò,ſi vires ferre poſſint vnius aut alterius diei ieiunium imperandum, præſertim
pituitoſo. Nam inedia picrocholis eſt adoerſiſsima, ob facultatis coctricis imbecillitatem in ventriculo
& hepate, quæ viſcera etiam admotis ſunt roboranda aſtringentibus: & ille,in pituitoſo profluuio calen
Gal.lib. Meth. tibus modicè,hoc in bilioſo refrigerantibus. Ventriculi ſiquidem intemperies frigida, pituitæ, hepatis
Alia vitanda. & venarum calida,bilis ferè eſt cauſa. Vitentur etiam aromata,& maximè crocus,cæteraque calida tam
actu quàm poteſtate,menſes præſertim & vrinas mouentia: quæ in pituitoſis menſibus malè quidam im
Sauonarola. perant,ob rationem in admouendis mox ſcribendam. Coitus, & reliquus vehemens animi & corporis B
motus, præcipuè deſcenſus ſcalarum, & ſaltus, & tripudium, quòd ſanguinem non modò mouent, ſed
In pituitoſo ſanguine ſumenda, & facienda. deorſum magis mouent. In pituitoſo tamen ſanguine parum calentia ſumantur.& partes ſupernæ exer-
ceantur, & totius frictio etiam multa fiat & ſudor moueatur,etiam bilioſo ſaluber,niſi mala alia afferrent
quæ ſudorem promouent,ſumnus diuturnior & profundior vtrique eſt ſaluber. Omnia in ſputo ſangui-
nis,& hæmorrhoidum fluxu immodico ſumi neceſſaria etiam huic immodicæ purgationi menſtruæ, &
Medicamenta ſimplicia. fluxui muliebri rubro ſunt ſalubria. Medicamenta autem partim ſumenda, & immittenda vtero,partim
admouenda imo ventri,lumbis,mammis,tum aſtringentia: & ea vel frigida,vel parum calentia,tum em-
plaſtica ſunt vſu celebriora. Dipſacus, plantago omnis cum ſemine portulaca, ſemperuiuum,ſideritis,
ſtratiotes,polygonum mas ſolanum,hippuris,lentiſci,myrti, pyri,pruoi,vlmi,quercus,rubi,canisrubi fo
lia,& ex his vt radicibus & fructibus ſequentibus ſuccus. Radix nympheæ.ſymphyti maioris recens,aut
ſiccata,ſpodium Arabum,ſantala,malicorium, balauſtium, & roſa & eius ſemen, flos cydoniorum & cy-
donia,pyra acerba vel auſtera,dactyli,& ſimiles fructus. Nux cypreſſi,galla immatura,glans & eius caly-
culus,rhus, ribes, oxyachanta, myrta,vua omphax,ſemen vuarum,ceratia, papauer etiam nigrum, hyo-
ſcyamus,coriandrum ſiccum,acacia, hypociſthis, opium,lycium,ſapa,etiam vuæ acerbæ, ladanum, ace-
Lib.6.cap 68. tum etiam inſeſsibus miſcet Aetius. Thus,maſtiche,tragacátha etiam aſſa,gummi Arabicum,ſuccinum,
Lib.16. cap.68. caphura, aridam myrrham ſupponit & propinat Aetius in fluxu muliebri rubro. Cornu cerui vſtum & C
lotum,oſſa pedum veruecinorum vſta,lepuſculus vſtus, ſtercus aſini ſiccatum collo vteri inditum, coa-
gulum hædi,vel leporis, vel cerui,vel vituli ʒ iij.cum decocto cydoniorum ſumptum,ſanguis draconis,
bolus Armena,ſphragis Lemnia,piſſaſphaltum,id eſt,mumia,lapis hæmatites,corallius margaritæ,con-
Auicenna. chulæ à S Iacobo exportari ſolitæ vſtæ, tritæ, potæ cum decoctu aſtringente: antimonium, pompho-
lyx, alumen quoque etiam ſciſsile, gypſum,chalcitis chalcanthum, auripigmentum, charta vſta, vbi pu-
Quæ ſubſtantia proprietate menſes ſiſtunt. tredo vterum obſidet. Alia etiam calidiora,ſubſtantiæ tamen proprietate menſes etiam diuturnos ſiſte-
re plurimis ſunt probata: vt ʒ.j.ſpicæ Indicæ, vel ſeminis pæoniæ grana rubra duodecim, vel ſulphuris,
vel corticis ouorum vſti,vel picis nanium,vel ſtercoris aſini, vel cineris ſtercoris caprarum cum vino v-
Aetius lib.16. cap.66. ſtulato: vel aqua plantaginis,aut pluuia tribus matutinis à ieiuna muliere ſumpta Puluis dipſaci cum o-
uo ſorbili ſumptus,ſuccus porri potus à ieiuna,vel ſcoriæ ferri tenuiſsimè tritæ, aceto & aqua roſarū ho-
ris 24 maceratæ igni ſiccatæ,ſcrupula duo ſterilibus tantū n danda, quia fœcundis ſteriles facit. Vnguis
odoratus ſuper ſe ſuffitus,& coriorum ſegmenta cum gallis ſuffita per infundibulum,aut ſedem perfora-
Sauonarola. tam. Sabinam autem,& calaminthen,& enulam cum Sauonarola ne ſume,niſi pauca frigidis multis mi-
Compoſita ſumenda. ſta. Ex his quoque medicamentis ſimplicibus compoſita tam ſumenda à ieiuna, & hora ſomni ſine cœ-
na.vt condita,ſæpe,ſyrupi,electaria ſolida,& mollia,apozemata,catapotia,trochiſci,pulueres, quàm ad-
mouenda,vel vtero immittenda,olea.vnguēta, cerata,emplaſtra,cataplaſmata,balnea, fomenta,ſuffitus, D
peſsi,glandes. Sic ieiunis dantur ſyrupi roſarum,granatorum,cydoniorum,myrtinus cum aqua planta-
ginis aut pluuia,aut fontana aliquoties vſtulata, conſerua roſarum antiqua,diacodium,diacydonium ſi-
Catapotia Meſuæ. ne ſpeciebus ſaccharatum, & quæ alia earundem virium leges in libro Meſuæ de Antidotis: qualia ſuot
eiuſdem catapotia de bdellio triplicia,& Philonij Perſici ℈ j.cum vino,trochiſci oxyachátæ,ſigilli Lem-
nij,& vulgaris electri,ſpodij,coralli ſumpti cum vino vſtulato, vel vino granatorum, vel aqua decoctio-
nis alicoius prædictorum aſtringentium, aut ex his diſtillata, cui hæmatites confricetur donec rubeat:
omnem enim hæmorrhagiam ſiſtit,vti & eius puluis molliſsimus. prædictis inſperſus. Potes ex ijſdem
opiati medicamenti formam & conſiſtentiam fingere,& electarij ſolidi & catapotiorū,vt hæc horis dua-
Ex libro experimentorum Galeno tributo citans. bus ante cibum & cœnam ſumantur. Muccago quoque ex gummi Arabico & tragacantho cum aqua
plantaginis extracta ad ℥ iiij. cum pari menſura ſucci plantaginis miſta, & partim cum ſaccharo roſato
pota, partim vtero temperata per metrenchyten, remedium vter affectibus omnium præſtantiſsimum.
iniecta præter cætera efficax à plurimis eſt perſæpe probata. Vidimus quatuor diebus è vulua proflue-
Galen. lib. 5. Meth & lib.6. Simpl in arnogloſſo: & Aetius lib.16,cap. 60. re ſanguinem, nec potuiſſe vllo remedio ſiſti, præterquam ſucco plantaginis ad cyathum vnum iniecto
tandem die quarto. Et porrò id medicamentum,ad ea quæ ex eroſione excitantur ſanguinis profluuia
vtiliſſimum. Rhei Pontici decoctum,aut ipſum tritum & potioni inſperſum, vel coralli ʒ.ij. vel lori ra-
menta aut ipſorum decoctum,poſt Galenum commendat Aetius: & ſpongiam pice liquida irrigatam,in
olla vſtam,tritam,potam,& vtero iniectam: & vinum dulce in cortice mali granati coctum, colatū.inie-
ctum,lac

A ctum, lac aſinæ in paſcuis nutritæ, cremor chondri, aut ptiſſanæ, ſyrupus roſarum ſiccarum, oleum roſaceum, iniecta per ſe vel inuicem miſta, præſertim cùm fluor cum dolore eſt. Vnguentum Comitiſſæ vulgó dictum, ſolùm lumbis & pectini admotum, ſæpe menſes ſiſtit, poſtquam totius eſt habita ratio: vt etiam cœptum fieri aborſum cohibere ſufficiat. Fuligo vel raſura fundi cacabi, vel gypſum vſtum cum oleo myrteo, vel albuminibus, vel ſucco vrticę (quàm Græcam vocát) vel muccagine ſeminis pſyllij cum ſucco verbaſci extracta, pauco aceto, & pilis leporis adiectis, ſalubriter quoq; admoueri imo ventri prædicat vulgus medicorum, & mammis chelidonium tritum, aut pannos aceto acri merſos. Qua vero ratione ex iiſdem peſsi, glandes, ſuffitus, fotus, inſeſſus fiant, ex ſuppreſsis menſibus repete: quanquã huic affectui hæc quatenus calent actu ſuſpecta ſunt, & vitanda potiùs, quàm vtenda. Nam calidum vſu crebro ſanguinis profluuium affert, & refrigerata ſunt calfacienda, præterquam quibus ſanguis fluit, aut fluxurus eſt. Hæc igitur aut remiſsè tepida ſint, aut frigida, ſi adhibebuntur, & ex aqua aut pluuia, aut fabrorum, aut alia aliquoties vſtulata. Inſidebit autem hora vna ieiuna, & ſub cœnam. Tibias quoque frigidæ ad femora vſque impoſuiſſe multas iuuit, præſertim carnoſas: multo magis ſi aqua ſit qualiter prædixi, & cui aſtringentia ſint incocta. Eadem merſus pannus lumbis, pectini, feminibus, muliebribus identidem appoſitus.

Vnguentum Comitiſſæ.
5. Aphor. 16.
5. Aphor. 19.

Si ab eroſo vteri vaſe immoderatius fluunt menſes, ſecta priùs vena, tergeantur vlcera hydromelite, B & aloe in vterum iniecta. Deinde inijciantur aſtringentia primùm clementiora, vt galla vſta aceto extincta, trochiſci prædicti, & ſi opus eſt, chalciti vel chalcantho: ſed eorum vi per hydromeli, & aſtringentium decoctum remiſſa. Si veró ſanguis aut humores ei miſti, priùs per alios meatus, vt nares, hæmorrhoidas, vrinas, ſudores, cutis puſtulas vacuari ſoliti, nunc in corpore retenti & redundantes violentiùs per vterum ruunt, ſecta priùs vena, & ſi cacochymia quoque adeſt, facta purgatione, ad conſuetos vacuationi meatus ſanguinis impetum reuelle, impoſitis quæ ſanguinem naribus, aut venis hæmorrhoidibus effundunt: niſi quód hæ ſunt verendæ, quia deorſum ferunt, quomodo vretica. Hydrotica autem ſanguinem commouent, & ad fluxum præparant. Si à retentricis vaſorum imbecillitate, eam robora vſu eorum quæ intemperiem imbecillitatis autorem corrigunt. Sanguinem ſupprimentia non pauca remedia ſcripta ſunt in hæmorrhagia per nares, ex pulmone, aut thorace per vrinas, per ſedem in dyſenteria.

Ab eroſo vteri vaſe fluunt menſes.
Gal. lib. 5. Meth.
A retentricis imbecillitate.
Lib. 6. ſymptom. & lib. 6. loc. aff. cap. 5.

De fluxu muliebri & albis menſibus.

Fluxus muliebris.
Aetius lib. 16. cap. 67.

EST præterea fluxus muliebris dictus, id eſt, diuturna & nonnullis continua, alijs per interualla ſuperueniens per vterum diſtillatio, ferè indolens, vlcerato autem iam vtero, dolorifica, alioqui vtero haudquaquam affecto, ſed expurgata per ipſum, vt interdum per renes vniuerſi corporis redundantia. Diuerſus hic eſt à menſtrua purgatione, quòd in hac ſanguis ferè ſincerus per dies paucos quantus eſt vacuãdus erumpit: in fluxu autem iſto corruptus ſanguis nunc ruber, eſtque ipſius ſanguinis ſanies, C nunc albus, cremori ptiſſanæ ſimilis, à ſanguine pituitoſo excolatus, qualis eſt ſæpius. Nam is fluxus potiſsimùm accidit mulieri laxis carnibus & pituitoſæ (vnde albos flores vulgus vocat) nunc à bile amara palleſcit, ſæpe à ſeroſo excremento liquidus & aquoſus eſt. Is igitur vbi exquiſitè eſt coloratus, humorem redundantem colore facilè prodit. Si obſcurè eſt tinctus, linteo excipiatur, ſiccetur, aqua pura lauetur, color maculæ in linteo relictus humorem peccantem indicat, vt in menſtruis diximus ex Hippocrate. Quod ſi purus ſanguis fuerit, qualis ex diſſecta vel rupta vena profluit, obſerua diligenter an ſit vteri eroſio in ceruice ipſius potiùs, quàm alia eius parte magna ex parte adueniens: hęcque per ſaniem, & tactum digiti cognoſcitur, quæ alibi eſt, per ſaniem tantùm. Falſum veró eſt, menſes a venis colli vteri fluere, hunc veró fluxum à venis ad fundum vteri, cùm per vtraſque ambo fieri poſsint. Albus hîc fluxus fit ab imbecilla coctione ventriculi, & corporis totius: ex mœrore, vel vſu pituitoſorum ciborum. Flauus, ab intemperie calida hepatis, & venarum etiam vteri. Inferre ſolet hic fluxus imbecillitatem, decolorationem, proſtratam appetentiam, emaciationem, implacatum mœrorem, pedum tumorem, os vteri aperit & relaxat, & vterum vſque ad muliebre pudendum ſæpe præcipitat. Idem ſi florenti ætati ruber, declinanti albus contigerit, facilè curatur, quia talis his ætatibus eſt familiaris, aliàs ægrius ſanatur. Nulla mulieris moleſtia affluit frequenter, niſi quód viris, & ſibi, hoc pudendorum madore, perpetuó diſplicet. Non raró autem ex putredine in corpore, aut vtero, vel eſt miſta bile flaua, aut ſeroſo excremen D to acrimoniam acquirit, & partes vteri vrit, & vlcerat, & tandem doloris impatientia & atrophia enecat. Eſt poſtremó etiam ob aliquem vteri affectum aliud ex vtero deprauatum profluuium. Vtrunque conceptum impedit: quia ſemen vel corrumpit, vel lubricando elabi compellit. Illud autem muliebre profluuium, intacto vtero, ſed adhibitis vniuerſo corpori remedijs, ſanauimus victu ſcilicet tenui & ſiccante, & vacuatione totius, per phlebotomen, & purgationem. In fluxu enim muliebri rubro ſanguinem primùm mitte, ſecta cubiti dextra vena Interna: vel cum Aetio frontis, aut narium, aut ſcapularum, partitaque vacuatione, paulatim, ſed diutiùs reuelle, præſertim cùm hæc fluxus differentia in iuuentutem frequentiùs incidat, auxilia reuulſoria cætera in menſibus ſuperfluis dicta, adhibet. Antequam totius vacuationem, ſi repellentibus topicis materiam regeris in hepar quidem, hydropen, aut phlegmonem: in neruos veró aut caput, aut ventriculum, harum partium affectus prauos excitat. Poſt ipſam veró, repellentia remedia in menſibus immodaratis ſcripta ſume, admoue pectini, coxis, lumbis, immitte vtero, vel ſaltem vteri collo, peſsis, metrenchyta. Sic mulierem colloca in lecto non plomaceo, vt corpus vteri ſit ſublimius, crura inulcem complicanda, & vterum verſus flectenda. Victus ſit multum tenuis & ſiccans, atq; aſtringens: bibat aquam ferratam per ſe, aut cum ſyrupo cydoniorum, granatorum, ſi vires multum imbecillæ, paucum vinum craſſum, auſterum, edat pyra auſtera, pruna, & cætera in fluxu menſtruo imperata. Si veró à pituita, vel bile, vel ſero ſanguinis fiat hîc fluxus, purgetur aliquoties medicamentis phlegmagogis, cholagogis, hydragogis, quiſque ſcilicet humor ſibi familiaribus. Vel ſi purgari nolit,

Differentiæ fluxus muliebris.
Lib. 6. loc. affec.
Lib. 6. loc. affec. cap. 5.
Sauonarolæ lapſus.
Cauſa albi fluxus.
Signa.
Lib. 6 ſymptom.
Curatio lib. 6. loc. affec. cap. 5.
Cura fluxus muliebris rubei.
Fluxus muliebris à pituita curatio.

alienorum exeretioni per vterum tempus aliquod permitte, & interim victu vtere tenui & ſiccâte, qualis etiam poſt purgationes neceſſarius eſt: calidus in pituitoſo fluxu, frigidus aut temperatus in bilioſo. Reliqoiæ per cutim digerantur frictione, exercitatione per geſtationem, vocem, ambulationem. Aetius: aquæ, ſalſæ, aluminoſæ, vel potius ſulphuroſæ, bituminoſæ balneo, ſuffitu ex decocto in aqua pluuia, aut fabrorum, aut ferrata, herbarum calentium & aromaticarum magis io pituitoſo, minùs in bilioſo floxu: iniectis balneo lapidibus ignitis, pòſt in lecto iterum ſudet, repetatur ſæpe. Corpns item illine oleo cui incoxeris enulam, pyrethrum, piper, ſchœnanthum in pituitoſo: chamæmelum, melilotum in bilioſo. Ventriculum, hepar, cerebrum robora ſumptis, & admotis his quæ ipſorum intemperiem, vel calidam in bilioſo, vel frigidam in pituitoſo fluxu emendent, quorum ille hepati, hìc ventriculo & cerebro ferè acceptus refertur. Vtatur etiam diebus aliquot corno cerui vſto cum acacia, & diatragacantho ex vino. Loti ramenta idem pollent Galeno, & decoctum corticis eiuſdem Aetio, & eidem ipſi, corallij, vel ſemi- A

In vterum inijcienda. onm vuæ ʒ. j. cum vino nigro, & leporis hædive coagulum ad erui quantitatem poſca dilutum. In vterum autem inijciantur quæ humores putredine, vel miſtabile acres, aut etiam frigiditate inſigni vnitatem diuellentes mulceant, tergeant, abluant: vt lac quoduis etiam amylo in cocto incraſſatū, hydromeli, cremor alicæ, orizæ, fœnigræci ſuccus: additis primùm quæ parum aſtringant, vt thure, manoa thuris, aloe lota, abſinthio pontico: & in pituitoſo etiam myrrba pauca, præſertim, ſi vlcerum vteri putrium eſt ſuſpitio. Aut ſi valenter aſtringentia, vt acacis, hypociſthis, galla, balauſtium, malicorium addere vis, parua portione miſceantur alijs multis, & largioribus. Miſceri etiam poteſt oleum roſaceum, leotiſcinum, B

Acetum nocet Lib de rat. vic. acut. Comment. Gal. 3. text. 39. maſtichinum, œnanthinnm. Acetum vtero, & neruoſis partibns, Hippocrate teſte, noxium, cùm Aetio lib. 16. cap. 69. non miſcuerim: ſed potiùs vinum nigrum, auſterum. Nec tetrapharmacum roſaceo dilutum cum eodem iniecerim, vbi quæ effluunt perquam fœtida ſunt. Nam putredinem illa ſignificant, & fnrſan cum vlcere: quorum vtrique tetrapharmacum ex calidis humidis miſtum eſt aduerſiſſimum, ſi

Sumantur. Galeno, & veritati credimus. Sumantur cremor alicæ, aut tritici, aut hordei, aut lac cum mica panis, vel amylo coctione craſſatum: & hæc noo liquida, ſed corpulenta magis, niſi pituita ſit craſſior: qualis quæ ſcirrhos albos facere conſueuit, & qualis eſt ferè albumini oui conſiſtentia, colore, viribus ſimilis: quàm ob id albumineam appello. Galenus cum Praxagora vitream vocanit, quòd vitro ſimilis ſit, non perpetuò, ſed cùm fuſum eſt, quando eſt cauſticum: cùm pituita hæc ſit omnium quę in corpore ſunt etiam calido, frigidiſſima. Carnibus vtantur auium montanarum, & animalium agreſtium, & alijs ſiccaotibus aſſis magis, quàm elixis.

De vteri ſuffocatione, & peruerſione.

Vterina ſuffocatio vnde. ΥΣτερικὴ πνῖξις, id eſt, vterina ſuffocatio, ſeu ἄπνοια, id eſt, ſpirationis ablatio ab vtero eeu radice proueniens, ob ſeminis, vel menſium retentionem, & corruptionem. Addunt Practici vteri abſceſſum, & putrentes in vtero albos, & alios prauos humores, & ab his fumos & flatulentos vapores, hanc excitare. Dum enim mulier præcipuè iuuenis, & ſalax, & carnoſa, & probè nutrita, multiqoe ſanguinis & ſeminis, vel monialis eſt, vel ſponte ſua continens, vel marito parum mulieroſo nopta, vel marito multum ſalaci vidna, veneris appetitu tentatur, irritata viri alicuius conſpectu, colloquio impudico, oſculo, mammarum aut muliebrium contactu, etiam per ſomnium repræſentatis ſemen in vterum emittit largum, quod vel in molam abit (de qua poſtea) vel ibi aut circa teſtes corruptum, vapores quoſdam venenoſos in cor & cerebrum emittit: à quibus ſymptomata excitantur ſæuiſſima, vt in morſis à eane rabido, vel animali venenoſo. Qualis putredo, ſi ſuppreſsis menſibus aduenit, partes illas principes viroſo vapore ſimiliter afficiet, vt in epilepſijs quibuſdam accidit. Sed ad hanc noxam vniuerſu corpori per vapores huiuſmodi inferendam, ſeminis quàm menſium vis eſt multò maior. C

Suffocatio ab vtero quib potiſsimù accidat. Ob id viduis vel ſolis, vel magna ex parte accidit hæc affectio, præſertim quæ dum nuptæ erant, probè purgabantur, virorum concubitu vti gaudebant, liberos pariebant: nunc his priuatæ, menſes vel ſemen corrumpunt, præſertim ſi naturaliter multo ſemine abundant, & vitioſis humoribns ſuapte natura plenæ ſunt, & in otio educatæ, & libidini multæ indulſcrunt, nunc derepente continere cœperunt. Adhæc viduis quibuſdam quantum priùs, aut paulò minus purgatis, hæc ſuffocatio vaporoſa accidit, nuptis menſes ſuppreſſos habentibus non admodum accidit. Vnde manifeſtum eſt ſemen retentum vitia- D

Semen retëtum & vitiatum. tumque quàm menſes ſuppreſſos & corruptos maiorem vim habere ad hoc ſymptoma in corporibus af ficiidoneis excitandum per vaporem: per vteri verò inclinationem, errorem, extenſionem, peruerſio-

Veri peruerſionis & retractionis cauſæ. nem, contrà. In hac enim vterus vel ſurſum, vel ad latera quæuis retrahitur, ob vaſorum ad ipſum peruenientium plenitudinem, & ſuſpenſiooem. Repleta enim vaſa, vt cætera omnia mollia io latum & profundum extenduntur, ſed breuiora finnt: ob id ad originem ſuam venam cauam, & arteriam magnam magis retrahuntur, dum ſanguine menſtruo replentur, ad vterum quidem per vaſa ipſi connexa tendente, ſed ingredi prohibito aut quia craſsior eſt, quàm vt per ora vaſorum poſsit peoetrare, aut quia ora illa ſunt clauſa, aut propter etism cauſam in ſuppreſsis menſibus conſcriptam. Igitur in vaſis cumulatus ſanguis ea extendit: vaſa antem per tenſionem & repletionem breuiata, vterum ad ſe retrahunt, idque vel æqualiter, tonc vterus rectà ſurſum, ventriculum, & diaphragma verſus aſcendere videtur: vel inæqualiter, tunc antè, vel retrò, vel in dextrum, vel ſiniſtrum, ad parteɱ ſcilicet vehementius trahentem inclinat vterus. Hæc autem vteri retractio ſurſum, vt reſpirationem crebram magis efficere poſsit, quemadmodum cibo, potu, aliàve materia plenior ventriculus, & fœtu grandiore diſtentus iam vterus, & aſcite, aut tympania tumens venter totus: tamen nullum horum reſpirationem repentè tollere poteſt, nec hyſterica alia ſymptomata excitare vterus, præſertim cum perexiguum id ſit, quod aſcendere videtur, ac multò infrà ventriculi fundum, tantùm abeſt, vt diaphragma attingat: quamuis etiam fauces, & partes cæteras, à diſtracto vtero, vel elato vapore dolentes, vterum aſcendere falsò dicant mulieres: & quæ-

A & quædam, ceu bolo quodam gulam obſtruente, ſe ſtrágulari. Vteri igitur peruerſiones ſuppreſſus menſes ſequuntur, ob plenitudinem vaſa, & per hæc vterum retrahentem.

Quæ veró noxæ viduas citra vteri peruerſionem, aut menſium ſuppreſsionem moleſtare ſolent, ob retentum ſemen magis euenire putantur. Cęterùm pro quantitatis & qualitatis tum menſtruorum, tum ſeminis ratione, aliàs aliæ ſymptomatum ſpecies oriri ſolent. Si enim cauſa noxia eſt frigida, vniuerſum corpus adeó refrigerat, vt reſpiratio, & pulſus arteriarum ſenſu deprehendi nequeant. Si craſſa eſt, vel acris, conuulſionem excitat: ſi melancholica, mœrorem: animi vero deliquia ob acceſsionum vehementiam, & maximas refrigerationes, & oris ventriculi vitia. Quid, quód morbus hic flatuoſa refrigeratio putatur? quód ſemen in vterum effuſum refrigeretur, cerebroq́. & cordi frigiditatem, vbi impertitum eſt, prædicta inferant ſymptomata: hyeme & autumno magis, vel vtero per tempus purgationis menſtruæ, aut per difficilem abortum refrigerato, vel cùm ſanguinis menſtrui eruptio derepente ſuppreſſa eſt. Iuuenes autem maximè, & ſalaces, & ſteriles præſertim per medicamenta redditæ, huic malo ſunt obnoxiæ. Ex quibus perſpicuum eſt, vterum primarió affectum, ſympatheia ſtomachum, cor, hepar, cerebrum afficere. Addit Aetius ſæpe ventriculi repletionem vteru affectum hunc communicare, interdum hepatis, lienisve cauſa retrahi vaſa, quibus vterus ſuſpenditur. *Lib. 17. cap. 70.*

Impendentem ab vtero ſuffocationem oſtendunt ſymptomata eadem quæ præſentem, ſed leuiora: vt *Signa & ſymptomata ex Gal. lib. 6. loc. affec. cap. 5 & Præſic.*
B reſpiratio, & pulſus difficilis, cordis palpitatio. Dolor capitis ſæpe cum rubore labiorum, faciei, & oculorum, qui etiam interdum ſic clauduntur, vt aperiri nequeant, interdum triſtis eſt aſpectus, interdum ſcotoma, & vertigo, à vapore putri in cerebrum elato & ſpiritum viſorium, & ſæpe animalem reliquum perturbante: vnde & delirium leue nunc apprehẽſionis, nunc ratiocinationis, nunc vtriuſque, per quod ſecum dicenda tacenda loquitur. interdum ſtupida, & velut attonita ſtupet. Carus abſolutus, ſurda eſt ac muta, vt altè vocanti non reſpondeat. Interdum audit, & intelligit, ſed reſpondere nequit. Præſentit aliquando mulier quidpiam ab imo ventre etiam multù n dolente ad os ventriculi aſcendere. Vterus multis dolet, ac tumet, & hæ erigi non poſſunt, ſed curuatæ in ventrem cubant indolentiùs, manu ventri affixa, vteri quem putant aſcenſum prohibere conantur. Sitis interdum, à putri menſium aut ſpermatis vapore ſurſum elato. Crura cæteris partibus imbecilliora labant, quia à cerebro & corde longiùs abſunt, & parti primarió affectæ ſunt propinquiora. Corpus fit pigrum ad actiones, & omnes motus voluntarios, decolor, & pallidum, aut flauum. Quę omnia augentur iam ſuffocata muliere, vt contractis antrorſum cruribus in ſpinam ſæpe cadat, mortuæque fit ſimilis: nam pleriſque ſenſus omnis & motus perit, & pulſus tam eſt paruus & obſcurus, vt non ſentiatur. Non tamen mortuæ ſunt omnes, quamuis reſpiratio à vita inſeparabilis actio, nulla nobis appareat admouentibus ori, & naribus ſpeculum terſum *Signa vitam ſignificantes.* bene, ac perpolitum, quód expirationis vapor craſſus in reſpirante velut obnubit, & maculat, nota vitæ
C certiſsima, vel carptæ & pexæ lanæ flocculos, aut pẽnam molliſſimam, quæ motu reſpirationem eius teſtentur. modo aſsidentium expiratio hæc mouens tibi non imponat, vt cyathus aqua plenus ori ventriculi impoſitus. Calorem enim habent exiguum in medijs partibus corporis relictum, cuius beneficio ſeruantur. Hic autem calor internus, quia paucus reſpiratione thoracis, pulmonis actione ad ſui cuſtodiam, id eſt refrigerationem, ventilationem, nutritionem, non admodum eget: quomodo neque in animalibus frigidis hyeme latentibus, ſed tranſpiratione cordis & arteriarum actione ſeruata abundè ſouetur: vt per hunc vita exiſtat, nulla reſpiratione per os apparente. Hæc enim propter affectum corpus vniuerſum refrigeratum, aut perit omnino, aut tam exigua eſt, vt ſeorſum omnem fugiat. Plurimæ tamen non ſolùm mortuæ videntur, ſed

Ollis dura quies oculos, & ferreus vrget
Somnus, in æternum clauduntur lumina noctem.

vt ait Poeta: tamen quædam triduo mortuis ſimiles reuixerũt, ob id ante triduum non ſepeliantur. Cùm autem clementior eſt huiuſmodi ſuffocatio (multæ enim ſunt eius differentiæ, pro cauſæ efficientis differentia, & magnitudine) omnia hæc ſymptomata ſunt mitiora: quin & horum quædam deſinunt, & noua quædam accedunt. Quædam enim ſentiunt & mouentur, & integrè ratiocinantur, ſed animi defectione & reſpiratione laborant: aliæ mouentur quidem, ſed inuitæ, & epilepticorum more brachia & crura contrahunt, dentibus ſtrident, conuulſis temporalibus muſculis, neruorumque diſtentione vexan-
D tur. Aliæ ſummo caro, hoc eſt, ſopore profundiſsimo præhenduntur. Cauſis veró mali huius ſolutis cor- *Signa cauſarum ſoluturum.* pus firmari, malæ rubere, maxillæ aperiri, oculi attolli incipiunt, & pleriſque humor aliquis ex vtero effluit, quibuſdam etiam craſſum: plurimumque ſemen cum labore & voluptate, quali per coitum foras excernitur, titillatis præſertim obſtetricum digito in vteri collum cum odoratis & relaxantibus immiſſo: inteſtina immurmurant, vterus paulatim laxatur: poſtremó ægra mulier exurgit, intelligit, ſentit, mouetur. Si ſuppreſsis menſibus, vel odore iucundo attractus, vel flatibus turgens, aut odore infrà tetro & *Vteri aſcenſus Gamerius in præcipitatione.* ingrato impulſus, ſurſum aſcendit vterus, idque multùm, ſymptomata ſunt ſuffocationis proxima, ſuſpirium, vertigo, ſcotoma, capitis dolor, cibi faſtidium, nauſea, ructus, inteſtinorum crepitus, præſertim ſi flatus eſt cauſa. Grauitas quoque & compreſsio, tanquam à rotundo aliquo corpore, ſupra vmbilicum ſentitur.

Si in latus peruertitur anticum, poſticum, dextrum, ſiniſtrum, grauantur, dolent, tument vel ilia, vel *Peruerſio vteri. Idem. Ibid.* pecten & veſica, vel inteſtinum rectum, quorſum ſcilicet vterus vergit. Tuncque os vteri ſæpe adeò peruertitur, vt ſi coeat mulier, ſperma vterum ingredi nequeat, quia os vteri recto ſitu collum vteri non excipit, quod digito obſtetrix facilè deprehendit. A ſemine retento & corrupto malum hoc fieri cognoſces, ſi ſymptomata hæc ſint tum grauia, tum repentina magis, hoc eſt, ſi repentè dyſpnœa, & mox apnœa *Signa cauſarum.* præhendant, crura ſurſum contrahat, aliquid ab vtero ad ventriculi os attolli præſentiat. Adhæc ſi mulier eſt viroſa, ſed iam diu continens: aut virgo quidem, ſed veneris appetens, & corpulenta, multi ſan-

guinis, victus ratiotie calida humida, flatulenta vtens, idq́ue in otio, & cum veneris irritamentis, ac cætera priùs dicta concurrant, & menſes non ſint ſuppreſſi. A

Quando à menſibus retentis.

A menſibus autem retentis eſſe hoc ſymptoma cognoſces, quando ſunt leuiora, menſes præter conſuetudinem ſuppreſsi, perſeuerante victus ratione omnino eadem, mammæ tumentes lacte ex ſanguine in ipſas regurgitante, corpus totum graue, oculorum, colli & partium aliarum dolores. Licet raró à menſibus retentis & corruptis hyſterica hæc ſymptomata fiant, præſertim inſignia. Si autem menſes hi ſint melancholici, mœror & timor præpollent: ſi pituitoſi, corporis pigrities, albedo, multum ſputum, ſymptomata minùs vehementia: ſi billioſi, vehementiſsima, & motos promptior.

Vterina ſuffocatio quare ſimilis epilepſiæ, lethargo. *Epileptica mulier.* *Apoplectica.* *Lethargica.* *Suffocata ab vtero.*

Suffocatio ab vtero ſimilis epilepſiæ, & apoplexiæ, & lethargo: quia hi quatuor affectus repentè præhendunt: ſed epileptica mulier raró recordatur eorum quæ illi acciderunt, non audit, non intelligit, habet ferè, præſertim cum valens eſt epilepſia, ſpumam in ore: menſes non habet ſuppreſſos, & coitu crebro offenditur: nihil ab vtero ad os ventriculi tolli præſentit, ſed indidem, vel alijs partibus ad cerebrum, ſi per conſenſum eſt, & alia habet ſigna epilepſiæ propria: apoplectica ſine reſpiratione eſt, ſi fortis eſt apoplexia, & ſine reliquo motu, & ſenſu, & gemitu: lethargica ſemper cum febre eſt lenta, vna tantùm capitis parte dolet, in qua ſcilicet tumor eſt: pulſu eſt magno: vndoſo, præſocata raro & conuulſorio: ſuffucata autem ab vtero ſæpe vocantes audit, & reſpondet, quando malum ſcilicet mitius eſt, quando & recordatur, & ſæpe aliquid retinet ſpirationis, ac febri caret, niſi vteri phlegmone ſymptomatibus proprijs manifeſta affuerit, & cætera ſigna his contraria ferè habet. Præter hæc, ſuppreſſi menſes, aut excerni ſolitum, vel incitatum ſemen, retentum eſt: eſtq́ne in ea crebró ſpaſmus, lipothymia, imó & syncope. B

Quæ ſigna mortem prænunciant.

Suffocatæ ab vtero multæ in acceſſione vehementi & longa moriuntur, in contraria euadunt. An veró viuant notis antè ſcriptis deprehendes. Morituram veró ſpuma in ore, & longa & multis ac magnis & diuturnis ſymptomatibus dictis, maligna acceſſio prænunciat, contraria reualituram. Suffocatio vterina ſeminalis eſt tanto acutior, & periculoſior quàm menſtrua, quantò ſemen prolificum eſt tenuius, ac in generatione actuoſius, & efficacius ipſo ſanguine menſtruo.

Prognoſtica. *Virorum ſymptomata ex ſemine retento.* *Gal lib. 6. loc. aff. cap. 5.*

Suffocatæ ab vtero ſi coeant, promptè concipiunt. Quæ viris accidunt ſymptomata ex retento ſemine & corrupto, rariora ſunt, & multó mitiora, quam mulieri: quod illi labore corruptionis magnam partem diſſipant. Grauidæ licet diu menſes ſupprimâtur, tamen ſymptomata hæc nunquam aut raró aduehunt: quod horum parte puriore fœtus in vtero nutritur, reliquum craſsius in vaſis vterum pertinentibus ad ſecundarum in partu expulſionem ſeruatur integrum, aut non ita corruptum niſi aliunde, vt ex febre, magna putredinis occaſio acceſſerit. Suffocatio à pituita putri grâdæuis, & menſium ac ſeminis annos egreſsis, vt ſexagenarijs, ſeptuagenarijs, eſt familiaris: & iuuenibus victu prauo, vt potu largo & intempeſtiuo aqnæ, vini: eſu fructuum crodorum vtentibus in hiſq́ue vel in capitis dolorem duorum, trium, aut quatuor dierum, vel cynanchen, vel peripneumoniam, vel ſpinæ, vel genu tumorem, magna ex parte degenerat.

Curatio ſuffocationis vteri. *Situs.*

Suffocatio ab vtero, quia ſymptoma eſt grane & periculoſum, ei, etiá neglecta in præſens cauſa ipſius, eſt ſuccurrêdum. Mulier igitur ſpina recta collocetur, vt faciliùs ſpiret, laquei pectoris & ventris ſoluantur, voce alta nomen eius ad aures inclametur, pili temporum conuellâtur, manus & pedes primùm ſurſum, póſt in medio & imo vinculis dolorificis vinciantur, & ſimul pannis aſperis, ob id dolorificis, & calore valentiùs reuellêtibus fricentur aſperiùs, etiam cum ſale & aceto acerrimo: plantis illinę oleum laurinum, aut nardinum. C

Frictio. Illitus. *Cucurbitula.*

Cucurbitula leuis pectini, inguini, internæ coxæ, ſuræ affigatur, & poſt acceſſionem, internæ coxæ cum ſcarificatu. Si antem in latus alterum inclinet vterus, oppoſito inguini, & femini etiam leuis applicetur.

Suffitus.

Suffiatur per infundibulum vterus, caſsia, cinamono, amomo, calamo aromatico, xylaloe, pipere, caryophyllis, ladano, opo Cyrenaico, (Benioin vocant) thymo, lauêdula, calaminthe, arthemiſia, pulegio, ambra, moſcho, alipta moſchata, gallia moſchata, & ſimiliter ſuaueolentibus aromatis, quæ vterum deorſum alliciant, mulieri diligenter circumtectæ, ne horum ſuaueolêtia nares attingat, fœdis odoribus (vt mox audies) ſuffiendas.

Iniectio.

In ſedem, & potiùs in vterum metrenchyta immitte decoctom calaminthes, arthemiſiæ, & ſimilium flatus diſcutientium, & vaporem à ſemine venenoſum: balanum, aot peſſum ex ladano, zingibere, theriaca, mithridatio, gallia moſchata & ſimilibus, collo vteri immitte, ſi corrupta eſt: ſi autem virgo eſt, ſedi aut potius collo veſicæ, vt vires eorum vtero inter hæc duo conſiſtenti tradantur: aut ſi nubilis eſt nec monialis, nubat. Nam omnia hæc remedia vincit mariti concubitus, quod propè vnicum eſt perfugium, ſi grauida (vt ſæpe fit) ſuffocetur ab vtero: huic enim, vt cæteris, remediom id & præſentiſſimnm eſt, & tutiſſimum: reliquis enim abortionis metu, cum præmeditatione multa vtendum eſt. D

Obſtetrici quid faciendum.

Obſtetrix quoque indicem, & medium digitum oleo nardino, moſchatellino, de ſpica lilij compoſito, maioranæ, & cæteris odoratis illitum, aſpergat dictorum aromatum puluere, vel hoc prius cum his oleis probè permiſto in vnguenti conſiſtentiam, inunctum digitum in collum vteri penitiſſimè immittat, ſi corrupta eſt, ac fricando titillet id collum, & vteri os & partes vicinas: & foueat manu pannis ex decocto præcedenti calentibus, vt ſemen corruptum, vel alius humor venenoſus malorum cauſa, effluat. quo vacuato vterus deſcendat, & à ſuffocatione mox mulier reualeſcat.

Gauerius. *Sumenda.*

Moſchi ſcrupuli duo, galliæ moſchatæ ʒ j. cum oleo liliorum miſta, collo vteri efficaciter illinuntur. Sumat ſi fieri poteſt cum mulſa, vino, aceto ſcyllite, aniſum, ariſtolochiam, artemiſiam, aſarum, agaricum, betonicam, crocum, dictamnum, pæoniæ ſemina quindecim rubra aut nigra (quod eſt quorundam ſecretum remedium) pulegium, rubiam, amygdalas amaras, ipſarum oleum, cyminum, & ſi qua poteſt ſumere ex odorandis.

Suffitus.

Os apertum & nares, ſuffiantur odore tetro galbani, ſagapeni, ammoniaci, caſtorij, opi Parthici, (aſam fœtidam vocant) vnguis odorati, (blattam Byzantiam appellant) bituminis puri, candelarum ſepacearum recens extioctarum, pennarum perdicis præcipuè, aut vulturis, aliarumq́ue auium, pilorum hominis, canis, hirci, pannorum, filtrorum, corij veteris, vngularum, cornuum, & ſimiliter fœtentium dum vtuntur, & mox, ſed parum diu, claudantur, quo vaporis vterum, ſua fœtitate triſtatum

deſcen-

A deſcendere cogat, & ſpiritum animalem & vitalem velut ſopitum expergefaciat, à quo vterus deturba-
tur,& vapor venenoſus reſoluitur,ac per expultricem excernitur. Galbani aceto diſſoluti,caſtorij ana ℥.
s.ſulphuris ℥.j.miſtis,nares magno ſucceſſu ſuffiuntur Ganeriu. Sternutamentum moue immiſſo in na- *Sternutamenta.*
res puluere tenuiſſimo piperis,ſinapi,caſtorij,ſtruthij,ellebori. Vomitum immiſſa faucibus penna citaſ- *Vomitus.*
ſe multis ſ lubre fuit. ac poſtremò ſinciput vtere oleo de ſpica feruente, vel alio cerebrum roborante, ſi
cætera vincantur. Cerebrum,cor,os ventriculi roborantur ſumptis & admotis cuiuſq; remedijs, modò
non ſint ſuaueolentia: ſyncopes remedia vſurpentur,vt vinum paucum,quod tamen in præcautione fu-
giendum eſt,vt mox audies. Faciem aqua roſarum,vel poſca aſperge.

Cauebis autem ne ſuffocatio aut fiat,aut repetat, ſi cauſam eius prohibebis, aut ſuſtuleris ſeminis ſci- *Præcautio*
licet aut menſium ex retentione corruptionem. Nubat igitur, aut ſi non libet ac non licet, victu quoti-
diano ſumantur frigida,vt lactucæ,portulaca,piſces,aqua, acetum,panis hordaceus,& ſimilia. Culcitra
folijs ſalicis, vitis,nympheæ plena incubetur. Semen gigni prohibent,& genitum cohibent, diacymi- *Quæ ſemen gigni prohibent.*
num,diatriôn pipereôn,diacalaminthes. Semen agni,rutæ,menthaſtri,calaminthes: aut ſiccarum ipſa-
rum puluis ſumptus. & recentes hæ lumbis ſubſtratæ, ſiccando ſemen abſumunt. in viris tamen prom- *Semen abſumunt.*
ptiùs,quàm mulieribus. Sic vſus frequens laconici, aut balnei aquarum medicamentoſarum. Vitanda
eſt ad libidinem incitatio ex veneris apprehenſione, impudico ſermone,virorum formoſorum aſpectu, *Vitanda. Victus.*
vino generoſo, carnium præſertim calidiorum aut craſsiorum eſu largiore, ex cæteris ſemen vel augen-
B tibus vel promouentibus, & ſanguinem augentibus vel craſſantibus vtatur ſemen conſumentibus aut
ſupprimentibus,quæ in gonorrhœa fuſiùs declarantur. Victus in vtraq; cauſa ſit tenuis & tenuans,non
autem melancholicus & craſſus. Sed in ſemine corrupto venam ne ſeca,in ſuppreſſis menſibus ſeca,vt
in horum prouocatione ſcripſimus. Graueolentia odoret,bene olentia muliebribus admoueat. Vomi-
tum in vtraque cauſa cur probat Auic.non video, quòd per ipſum tractis ad os ventriculi & cor materijs *Auicenna.*
potribus,ſyncope & ſuffocatio augeatur. Intus & foris vtere tenuantibus,quæ materiam,& vapores ve-
nenoſos minuant,aut foras diſſipent,aut ſaltem deorſum reuellant Si craſſa erit materia & lenta,acetum
ſcyllites,oxymeli ſcyllites,ſyrup.de radicibus artemiſiæ,& ſimilia,eam tenuent,incidant,tergeant.

De vteri præcipitatione.

VTeri procidentia eſt,cùm ipſius fundum, aut latus aliquod in collum, aliquando foras egreditur. *Præcipitatio matricis.*
Sunt qui etiam aſcenſum vteri,vt dixi,præfocantẽ,& eiuſdem in latus aliquod peruerſionem,præ- *Ganerius.*
cipitationis nomine comprehendant. Sed hoc æquius Auic.Sauonarola, & alij multi,quàm illud.
Cauſa mali huius continens eſt membranarum, quæ vterum vicinis partibus connectunt, abruptio, vel
laxatio. Abrumpunt hæc ligamenta putredo,& vehemens tenſio ex violento motu, qualis eſt vocifera-
tio,tuſsis violenta,ſternutamentum vehemens ac frequens, partus cum violentia citus, cohibitio anhe-
C litus in partu difficili.aborſu, pellendis ſecundis,aluo pigra,teneſmo,dyſuria, & cæteri motus, in quibus
diaphragma, & muſculi octo epigaſtrij vterum compreſſu deturbant, vt pondere, ſuppreſſorum men-
ſium copia, fœtus grauis, vtraque ratione aquarum in aſcite prouentus, vt in tympania etiam flatuum,
obſtetricis manus violenta in extrahendo partu, & muliebribus. Ceſpitatio, lubricatio, curſus velox,
chorea ſaltatoria, ſaltus ab alto in crura præſertim diducta, aut lapſus ſimilis, grauis ponderis leuatio,
percuſſio. Ligamenta vteri laxantur, aut humore multo, præſertim pituitoſo (vterus enim velut quæ- *Ligamenta vnde laxentur.*
dam mulieri eſt cloaca) imbuta,aut partu crebro,vel alia ex cauſa,vt ætatis declinantis imbecillitate ex-
oluta,aut paralyſi ex diuturna ſeſsione ſuper lapidem, aut ſtatione in aqua frigida, aut eius crebro potu,
aut aliorum frigidorum contactu multo,ex mœrore item ac metu vehementi & repentino,& cauſis alijs
in paralyſi declaratis. Ad latus anticum,poſticum,dextrum, ſiniſtrum peruertitur, non modò ex vaſo- *Vterina peruerſio.*
rum eius lateris plenitudine; ſed ex ligamentorum eiuſdem lateris tumore aliquo præter naturam, vel
oppoſitorum laxatione,paralyſi,putredine magnas phlegmonas, aut vlcera putria ſequente. Peruerſio *Lib 6.de loc. aff.cap.5.*
item hæc,vt ſæpe,ſurſum accidit ex ſeminis virilis appetitu quodam Principiò ſanguis plurimus erum- *Signa & ſymptomata.*
pit,deinde dolor magnus partium quibus connectitur,ilium,lumborum,oſsis ſacri,hypogaſtrij puden-
di ſubſequitur, in quo grauitas & tumor oui forma, ſed magnitudine varia, pro affectus vteri, colli eius *Aetius.*
amplitudine,viſui & tactui apparet. Stercus & vrina ſæpe ſupprimuntur, à tumore vteri rectum inteſti-
D num,& veſicæ collum comprimente. Febris interdum comitatur,interdum conuulſio ex partis frigore.
Grauitas ceu glomeris fili in pudendo muliebri ſentitur. Si ligamenta vteri humore multo imbuta laxa-
taque ſint, indolenter excidit, præceſsit victus ratio humidior,vt eſus largior fructuum, piſcium recen-
tium,vita otioſa: & pudendum humore multo ſemper madet: præcipuè in coitu. Si ligamenta putria *Prognoſtica*
ſint,ſanies putris & virulenta ſimul effluit.Recens vteri procidentia ſi reponatur,ætas ſit adoleſcens aut *Auicenna.*
florens,hæret & permanet,ægrè tamen ſi veterauit(quando nec dolet,nec conuelli periclitatur)reponi
quidem poteſt,ſed mox leui ex cauſa relabitur,præſertim ætate iam prouectiore. Quantum vteri corpo- *Vterus putris.*
ris putre iudicaris,excidendum eſt audenter,cùm ſuperuixerit mulier cui probè totus putris exciſus fu-
erat. Si ob ligamentorum putredinem procidit vterus, inſanabilis eſt. Plethoricam mulierem ſecta ve- *Curatio.*
na cubiti interna,cacochymam purgatione vincenti humori idonea, ſed blanda, ne materias ad vterum
deturbent,vacuabis.& aluum,ſi dura eſt,clyſtere molli ſubduces:ſi flatibus diſtenditur,diſcutiente: vri-
nam quoque, niſi ſub id tempus multa ſatis eſt reddita, fiſtula vrinaria euocabis, ne inteſtini, & veſicæ
(inter quæ ſitus vteri eſt naturalis) renitens tumor,vterum ob loci anguſtiam reponi prohibeat,aut iam
repoſitum rurſus comprimendo præcipitet. Mulierem deinde ſupinam collocet obſtetrix, natibus & *Situs.*
cruribus elatioribus, ac diductis, mox vteri partem prolapſam foueat, aliquandiu tepente vel oleo, vel
butyro,vel adipe gallinæ,vel maluæ,altheæ,ſeminis lini,fœnigræci decocto vbi pars hæc emollita vide- *Fotus.*
bitur,aſtringentium,& aluminis decocto ex vino auſtero foueri poteſt: deinde oleo cydonino,aut myr-

Illitus. tino illitam, inſperge puluere gallæ, balauſtij, malicorij, glandis, nucis, cypreſſi, roſarum, rubrarum, ma- A
ſtich[illegible], acaciæ, hypociſthidos: aut illi ne his puluéribus oleo aliquo aſtringente exceptis, poſtremo ſen-
ſim ac molliter reponat, vel elatis, diductis, & ſuccuſsis cruribus, & clunibus, vt in calculo vrinam ſup-
primente docet Galenus: vel manu gracili oleu maſtichino, vel alio præſertim aſtringente & graueolen-
te inuncta: vel peſſo prælungo ex lana linteo puro & tenui inuoluta, quæ prædictis aſtringentibus cir-
cumliueris: peſſu ſuperda lanam, vel ſpongiam, vel linteum, vel ſtupam vino auſtero cui adſtringentia
priora ſint incocta tepente imbutam: pectini quoque eadem ex vino ſimili, aut poſca calente imponat:
Cucurbitula. ilibus item, vmbilico, aut ſub mammis cucurbitulas leues cum multa flamma affigat. ſunt qui lumbis
quoque, & è regione vmbilici affigi velint. Tunc quoque digitis in os altius immiſsis vomitum irritet,
Vincula. vt ſurſum reuellat vterum. Quam rem etiam iuuant vincula ad brachiorum articulos dolorifica, & his
multò magis odores iucundi, ambra, moſchus, gallia moſchata, alipta moſchata, naribus continenter ad
moti: fœdi verò & tetri muliebribus, ob id taurino vel bubulo ſtercore vterum efficaciter per infundi-
Suffitus. bulum ſuffies, & ammoniaco, ſagapeno, galbano, opo Parthico (quam aſam fœtidam vocant) per ſe, aut
vrina fœtente ſolutis, mulier tamen ſit circuntecta, ne hic vapor fœdus nares attingat. Ex iiſdem, & ſimi-
Vnguentum libus vnguenta, cerata, emplaſtra internis coxis admoueri poſſunt, ex terebinthina, ladano puro, maſti-
che, ſpica, caryophyllis, ambra griſea, moſcho bono, & ſimiliter odoris emplaſtrum rotundum noo te-
ctum, vmbilico, & lumbis: è regione vmbilici, lana ſuccida aceto incocta ventri impuſita, vel ſacculus ex B
menthaſtro ſuper tegulam ignitam aſſato, & vino auſtero pauco interim, ſi opus eſt, affuſo. Quæ omnia
tibi ſunt diligenter facienda, donec vterum loco ſuo reſtitutum, ſymptomata omnino placata teſtentur,
tuncque crura inuicem crucis obliquæ forma complicabit. Hac corporis figura ad dies nouem, decem,
in ſumma quiete maneat, topicis remedijs aliquoties interim mutatis, & cauſas procidentiæ omnes di-
Victus ratio. ctas diligenter vitet. Victus ratio ſit calida, ſicca, tenuis, vinum odoratum, tenue, cibus euchymus. Aluus
ne pigra ſit aut dura, nec etiam lubrica, quòd illa vterum per ſe, aut cohibitam reſpirationem præcipitet,
hæc membranas vterum colligantes relaxet. Lentes excorticatæ cum aſtringentibus coctæ ſumantur:
cornu cerui vſti, foliorum lauri ſiccorum, myrtorum ana ʒ j cum vino auſtero ſumptam, vterum ſtatim
reuocare in ſuam ſedem multi ſcribunt. Allium etiam tritum, aqua ſolutum, ſotu vterum repellit: & vrti-
Adeps coturnicis. ca recens trita, emplaſtro ventri impoſita vterum retrahit. Althea cum oleo & adipe coturnicis cocta,
huic vteri affectui, & vlceri, & pruritui, & omni tumori, cæteris denique affectibus vtiliſsimum præſi-
dium putatur. Cinis teſtæ oui ex qua pullus eſt excluſus vtero inſperſus, pice ſuperlita, loco ſuo reddit.

Prolapſi vteri remedia qualia. In remedijs prolapſi vteri aſtringentia ſint omnia calida cum frigidis ub temperiem neruoſam partis
frigidæ, ſic tamen vt interdum calida præpolleant, interdum frigida, pro varijs indicationibus. Si autem
Vterus iam diu prolapſus. vterus iamdiu prolapſus refrixerit, ante repoſitionem calfaciendus eſt ſotu, ex decocto foliorum lauri,
abrotoni, arthemiſiæ & ſimilium. Si intumuerit, nec ob id facilè reponi queat, antè eſt eodem decocto, C
vel betæ & cumini ſoueodus, adiecto ſale tenuiſsimo: & vbi iam detumuerit, reſoluta tumeſaciente ma-
teria, vt priùs loco proprio reſtituēdus eſt. Aceto, oxymelite, poſca vterum cum Aetio ne attingas, quòd
acetum vtero, vt cæteris partibus neruoſis frigiditate & acrimonia mordaci ſit noxium. Hippocrati, ta-
men oxym[illegible]ite, oxyſachara ſumptis, potes materiam craſſam tenuare, lentam incidere, & tergere. Ven-
trem imum mulieris ita locatæ, vino auſtero, cui rubus, myrtus, lentiſcus, malicorium, & ſimiliter aſtrin-
Libro Rat. vict. acutorum. gentia ſint incocta, ſouere ex lana, ſpongia, aut linteis expreſsis mallem, quàm inſeſſu cum Aetio & Pra-
Fotus ventris imi potior inſeſſu. cticis: quod motus corporis ad inſidendum neceſſarius, & ipſa inſideotis figura, vtero rurſus præcipi-
tando momentum adſerat.

Si vterus ob humoris lentorem mox relabitur, hunc vrina fœtente, aut lixiuio clementi terge, adie-
Relapſus vteri curatur. cto, ſi opus eſt, nitro, & ſi lentor eſt contumax, etiam fecis vini vſtæ portione exigua, deinde cætera vt
prius perfice. Si ad latus aliquod præcipitetur vterus, tēſis eius lateris ex plenitudine venis, aut ex phleg
Venæ ſectio. mone membranis colligantibus, venam malleoli oppoſiti lateris ſecabis, & parti oppuſitæ cucurbitu-
Cucurbitula. lam lenem affiges, in eamque decubitum imperabis. Folia porri torrefacta, oleo nucum aſperſa, parti ap-
plica in quam vergit vterus, & locum ſuum repetet. Si iam diu totus vterus inter coxas prociderit, nec
Haly. reponi, nec hærere repoſitus poſsit: ſi vires valent ſecuiſſe, quomodo & putrefactum præſtiterit, aut de
ligaſſe, aut exuſsiſſe: quando ſic prolapſus ob incuriam putreſcere, aut ob cootinuam vrinæ & ſtercoris D
illuuiem vlcerari conſueuit, vt interim noxas cæteras à contactu frigidorum, à compreſſu & contuſione,
& cauſis alijs externis, omittam. Si ex recenti percuſsione, aut caſu ab alto excidit vterus, ſeca internam
cubiti venam, vt fluxionem io vterum impendentem reuellas. Si humore multo laxata ſunt vteri vincu-
Prolapſus vteri à cauſa procatarctica. la, qui ferè eſt pituitoſus, appara expulſioni decocto arthemiſiæ, ireos, enulæ, chamæpityos, chamæ-
Aetius. dryos, & ſimilium cum aqua pluuia aut ferrata, deinde vacuetur agarico. Si à feminis virilis appetitu tu-
multuatur vterus, nubat. Si non poteſt, ſemeo muliebre extingue remedijs in gonorrhœa, pollutio-
ne nocturna, & coitu immodico ſcriptis. Si collum vteri peruerſum eſt, dirigitur
digito obſtetricis, vel peſſo ex mollientibus &
odoratis facto.

***

DE HO-

A

DE HOMINIS GENERATIONE, SIVE FOECVNDITATIS ET STERILITATIS cauſis, IACOBI SYLVII *Medici libellus.*

Hip. & Gal. lib. de nat. hom.
Fœcũditatis aut ſterilitatis in vi re cauſæ plures.

VIR temperatus in moliere temperata fœcundiſsimus eſt, in intemperata quauis etiam fœcundus, ſed minus quàm intemperatas in muliere intemperiem contrariam ſortita: quód hîc ex ſeminibus contrarijs ſeſe temperantibus mediocritas quædã fiat, illic tantũ ad mediocritatẽ progreſſus quidã efficitur. Vir item ab anno duodecimo ad ſeptuageſimũ generat, in fœmina ab anno decimoquarto ad quinquageſimum. Si qui ante hos annos, aut pòſt generát, in fœminis iunioribus aut ſenioribus, rari ſunt hi, & corpore benè habito, vt virides crudiq; ſenes etiá nonageſimo anno generare viſi ſunt, & pueri anno nono, ſed id, vt dixi, & rarũ eſt, & fœtus producũt magna ex parte imbecillos. vt antè probauimus in menſtruæ purgationis ratione. Nunc mihi dicendũ eſſet quo ordine, & qua ſucceſsione partes in nobis formẽtur, quæ ſcilicet umnium primæ, & quando, quotoq; die abſoluantur, & quæ cũ quibus, & quæ poſt quas: ſed id ex Hippocratis &
B Galeni libro de fœtus formatione legi malo, quapropter hac de re plura hîc dicenda nó putaui. Generationẽ impediunt, vel omnino in ſterilibus vel diu in infœcundis, affectus præter naturã nunc viri, nunc mulieris, nunc vtriuſq;: & hi vel in ſeminẽ vtriuſq;, vel in ſanguine mẽſtruo, vel in partibus genitiuis, aut eis ad generationẽ neceſſarió cõmonicantibus. Viri enim ſemen multo calidius, quàm generationi ſit ex vſu, & velut torrefactũ, aut frigidius & tanquam glaciatũ, aut humidius, tenuius, aquoſius, fluidius, ob id ſtatim ex vteru effluens, quale ſenũ, & valde puerorũ, ac nimis puellarũ, & ebrioſorũ, & helluonũ, & pituitoſorum: aut craſsius & ſiccius eſt infœcundũ: niſi mulieris ſemini aut temperato, aut contrariam intemperiem ſortito, vt calidum frigido, aut contrà, humidum ſicco, aut contrà, commiſceatur, & contemperetur. Multus item adoleſcentis coitus ſemen reliquis ætatibus imbecillum, aut corruptum efficit, ob vaſorum ſpermaticorum iam inde cœptam imbecillitatem. Coitus quoq; cum puella nimis puſilla, proprietate quadam ſemen corrumpit, vti & morbi cerebri, cordis, ventriculi, hepatis, lienis, renum, vaſorũ ſpermaticorũ & teſtium. Porro ſemen viri prolificum eſſe oportet album, glutinoſum, grandinis modo globoſum, ſplendidum, in aquá ſubſidens, odore florom palmæ aut ſambuci, & muſcis in id delapſis expetitum, & vſu iucundum. Sit præterea moderatum: nam parcius, generationi non ſufficit, largius ægrè concipitur, & malè à pauco muliebri per initia nutritur. Hæ autem in qualitate & quantitate ſeminis differentiæ, à temperatura, aut affectibus alijs, vel corporis totius vel partium principum, maximè teſtium
C pendent. A ſingulis enim partibus, præcipuè autem à principibus, ſemen decidi initió cùm de hoc, & menſtruo ſanguine egimus, abundè probauimus. Teſtes veró cum ſemẽ percoquát, & ornatu vltimo excolant, pro ſua quoq; tẽperatura, quoad eius fieri poteſt, afficiant neceſſe eſt, hoc eſt, calidi calidius, frigidi frigidius, humidi humidius, ſicci ſiccius ipſum reddant. Ipſi præterea calidi ſicci, & frigidi ſicci paucũ: calidi humidi multũ, & prolificum: frigidi humidi ita non ita multũ. & id aquoſum, crudũ, & raró prolificum, niſi in calido vtero & ſiccu. Infœcundi præterea ſunt teſtes phlegmone, aut tumore alio præter naturá magno, & diuturno obſeſsi, obdurati, inſigniter vlcerati, vulnerati, cõuulſi, ita ventrẽ adhuc cõditi, præcipuè ambo (quod multis adeſt, ac ferè primis coitibus deſcendũt) reſoluti, & omnium maximè ob hernias, vel cauſas alias exſecti ambo: nã altero manẽte, fœcunditas perſeuerat. Exciſio etiá calculi imperata, vaſis ſperma deferẽtibus (paraſtatas vocát medici) violatis, aut etiá ſpermaticis, infœcũdos ſæpe fecit. Venæ quoq; & arteriæ Iuueniles dictę, poſt aures ſitæ, ſi vulnere, aut ab imperito chirurgo tranſuerſę ſecẽtur, quia teſtes cerebri cõmunione priuát, vt ab eo nec ſpiritũ animalẽ, nec ſeminalem portionẽ recipere poſsint, ſterilitatẽ afferunt. Penis quoq; affectus non pauci, viros reddunt infœcundos, vt dum hic eſt breuior vel natura, vel ætate, vel corporis totius pręſertim imi corpulentia, & obeſitate: vel eſt pręſectus, vel frigore inſigni, vel putredine corruptus: quoniá is ſemẽ in penitiorẽ vteri ſinum iaculari nõ poteſt, vti nec idẽ ob ligamẽti breuitatẽ natiuá vel acquiſititiá obliquior, & cõtortus: tamen quendá cui pe-
D nis rigidus infra tres digitos erat, & aliũ cui ex cancro inciſus erat breuiſsimus, genuiſſe ſcribit Sauonarola, ob valentẽ vteri attractionẽ, & reliqui penis iaculationẽ. Dãnatur & penis lõgior ab omnibus, vt infœcũdus, quód (inquiũt) in via tam lõga ſemẽ antè refrigeratur, quàm in vterũ recipiatur. Sed ratio hęc frigere quoq; mihi videtur, præſertim cùm in pene calido ſit, quẽ collũ vteri calidũ vndiq; communit: æqualis autẽ longè collo vteri fuerit ad generandũ commodior. Ratione meliori damnatur ſeminis via obſtructa, vel anguſtior natura, aut affectu acquiſito, vt partium vicinarũ tumore hunc meatũ comprimente. Mulier quoq; infœcunda eſt, propter eoſdem affectus præter naturam, tum ſeminis ſui, tum teſticulorũ in vltimis cornibus ſitorũ: ſi videlicet id ſemẽ eſt calidius, frigidius, humidius, ſiccius, ob ſimilem corporis totius, & præcipuè partiũ principũ, & Inter has maximè teſticulorũ intemperaturá, & affectus alios nuper in virorum teſtibus abundè explicatos. Sic virago, id eſt, mulier barbata, audax, vegeta, virilis, voce graui, infœcunda eſt, quia calor multus ſanguinẽ diſsipat. Nec minùs infœcundam faciunt mulierem menſtrui ſanguinis quãtitas, qualitas, vacuationis tempus: adhęc vteri & vaſorum ad ipſum pertinentium affectus propè innumerabiles.

Menſes ſiquidem immodicè effuſi, non ſolũ in præſens infœcundá mulierẽ reddunt, ſed hydropẽ, & atrophiam pariunt. pauci autem, alimentũ ſufficiens ſemini, & embryo ac fœtui non ſuppeditant, multó minus nulli adhuc ſi apparuerint, aut iam diu ſuppreſsi ſint, propter vaſorũ menſtrualiũ denſitatem, obſtructionẽ, occupationẽ à cicatrice vulnerib. inducta, vel cauſam aliá in mẽſibus ſuppreſsis dictá. Quód ſi hi fluát quidẽ moderatè, ſed impuri, corruptiores, bilioſi, pituitoſi, melancholici, ſeroſi, aut nõ notriút,

Quæ generationem impediunt.
Seminis virilis differentiæ.
Auicenna. Valeſcus.
Semen viri prolificum.
Ariſtot. lib. 3 de Hiſt. anim. cap. vlt.
Teſtes ſemen perficiunt.
Infœcũdi teſtes.
In altero teſte ſanum fœcũditas.
Venæ iuueniles.
Penis affectus infœcundos faciunt.
Penis breuior.
Sauonarola.
Penis longior in viſus eſt.
Ariſtot. lib. 1. de animalib. cap. 19.
Mulier infœcunda vnde.
Virago quare infœcunda.
Menſes immodici, & contra.

Tempus opportunũ concepitui. aut malè, & prauo ſucco nutriunt ſemen, embryon, fœtum. Haud ita pridem verò menſes qualitate bonos, quantitate mediocres fluxiſſe, conceptui aptiſsimũ eſt tempus, vt iam diu antè fluxiſſe ineptiſsimũ, niſi ſi inſtat hic fluxus, quem tamé facilè conceptum ſemen ſiſtat. Si enim tunc fluant, vnà & ſemen præcipitant. *Meretrix rarò cõcipit.* Meretrix, ſi ſæpè cum diuerſis coit, rarò cõcipit, quia attritu multo partes fiunt calloſæ, & lubricæ, vaſa ſpermatica infirma fiunt: ſperma non emittunt, quia ſine multa voluptate cum ignotis coeunt. *Affectus vteri ſterilitatis autores.* Vteri affectus pręter naturam ſterilitatis autores, ferè ſunt intemperies octo ſolæ, aut (quod frequentiùs eſt) cum materia, ſanguine, pituita, bile vtraq;, ſero, flatu, ſemine corrupto: & ea vel in ſpatio eius contenta. vnde mola vteri, aſcites, & tympania, ſuffocatio, peruerſio, procidentia, fluor, calculus: vel in corpus eius recepta, vnde tumores præter naturá fiunt, phlegmone, eryſipelas, herpes, ſcirroma miliaceũ, œdema, cancer, & is oon vlceratus vel vlceratus, abſceſſus vterq;, vlcera ſordida, depaſcentia, ſcabioſa, puſtulæ, pruritus, phimoſis, priapiſmus, ſatyriaſis, paralyſis, obſtructio à materia multa, craſſa, lenta. Quorum plurimi etiam vteri vaſis tum ſpermaticis tum menſtruis, cornibus, vinculis, ori, & collo cõmunes ſunt. His verò duobus & muliebribus ferè peculiares thymi, myrmeciæ, verrucæ, condylomata, rhagades, hęmorrhoides, nympha, os vteri imperforatũ, adhęc anguſtia, amplitudo, obliquitas. Intemperaturæ enim hæ omnes ſeu natiuæ, ſeu ex victo prauo, aut morbo acquiſitæ, dum inſignes ſunt, vteri facultatem, qua A

5. Aph 52. ſemen trahit, concipit, & retinet, fouet, infirmam faciunt aut proſternunt. Ob id rectè dicebat Hippoc. Quæ vteros habent frigidos & denſos, calidos, humidos, ſiccos, non concipiunt. Nam frigidi homidi extingunt, & ſtrangulant ſemen, calidi ſicci penuria alimenti corrũpunt. Cætera eo loco Galenus docet, & paulò antè. Quæ præter naturá craſſæ nõ concipiunt vtero, ijs omentum os vteri comprimit, nec concipiunt priuſquá extenuentur. Sic qu[illegible]us vteri corpus excarne eſt atq; gracilius, quia etiam frigidius, non concipiunt priuſquam [illegible] adant. *Vterus humidior.* Porro vteri humidioris impuritas, nõ modò ſemen ſuffocat humoris copia & corrumpit ſed [illegible] lubricat, & retẽtricem vim vteri proſternit: ſi verò mulier aut vir mediocriter ſint carnoſi, & obeſi, [illegible]el macri, poſſunt concipere, ſi cętera conſentiant. *Tumores præter naturam vteri.* Tumores præter naturam præcipuè in tunica v[illegible]eri p[illegible]pria, & in ipſius capacitatem vergentes, quia ſpatium ſemini eximũt, ac embryo & fœtoi generationem, [illegible] nõ inchoari, ſaltem perfici proh.bent, vti & vteri breuitas & anguſtia. Vteri verò vlcera, quantumuis blando attactu ſeminis offenſa, id protinus expellunt, vt ventriculus, inteſtina alimentum, veſica vrinam, dum in his vlcus ineſt. B

Vteri os anguſtius. Vteri verò anguſtũ os, & collum obliquius, vt in peruerſione dixi, aut obſtructũ caruncula, membrana, adipe, callo, verruca: aut compreſſum ab omento largiore, tumore præter naturam in ipſis, aut recto inteſtino, collo veſicæ, ſemẽ in vterum recipi prohibet: multò magis os vteri, aut colli vteri non perforatum. *Vteri os latius.* Latius autem os vteri aut natura, aut partu difficili, aut coitu vario, vt in quibuſdam meretricibus aut cauſa alia, aut quia ob labra ipſius calloſa & dura, poſt acceptum ſemen vuiri non poteſt, conceptum prohibet: quia ſemen mox delabitur, vt his quæ mox à coitu ſurgunt, ſaltant, vehementiùs exercentur, tuſsiunt, ſternutát: niſi etiá priùs vitalis in eo ſpiritus exhalauerit. Nam quæ vtero gerunt, ijs vteri os cõprimitur, & arctè adeò cogitur, vt ne aciculæ quidem pateat. Hæc igitur vitia vteri ſimilaria, organica, communia, generationem impediunt, quia ſemen vtrunq;, & menſtruũ ſanguinem in ipſum recipi prohibent, aut receptum corrumpunt, vel mox remittunt, ac expellunt. C

Signa fœcundæ mulieris & cõtrá. Si velis ſtire an mulier non grauida ſit conceptura, pannis circumtectá ſubter ſuffias myrrha, ſtyrace, & ſimilibus aromatis, quorum ſi odor ad os, & nares peruenit, ex ſe non eſt ſterilis. lib 5. Aph. 59. Peſſo ex Ariſtolochia cum melle impoſito in ceruicem vteri, ſi ſaliua dulceſcat, fœcunda eſt. Spica allij veſpere collo vteri impoſita, ſi manè allij odorẽ naribus, aut ſaporem ore ſentit, fœcunda eſt. Hæc ſigna oſteodũt tantũ mulierem nõ eſſe ſterilem ab obſtructis vteri orificijs, quanqoá ob aliá cauſam ſterilis eſſe poſsit. Crocus ſaliua ſolutus, aut collyriũ magno oculi angulo impoſitũ, naribus odorem, ori ſaporem ſuum ſi repræſentat, fœcunda eſt: quia venas & arterias iuueniles ad aures à cerebro, ad inferiora vias eſſe apertas ſignificant. *Sterilitatis cauſa cõmunes maris & fœminæ.* Cõmunes maris & fœminæ affectus generationẽ impedientes quidẽ dicti ſunt, intemperies corporis totius, partium principiũ, & maximè genitaliũ ſolæ, & cum materia, tumores præter naturam, ſolutio continui. Præter hos etiam coitus coitui ſuccedens, & coactus alterutrius, vel vtriuſq. concubitus, vt in his qui inuiti, & ſine amore iunguntur, inanis eſt, ac ſterilis: vt voluntarius & iucondus, eſt fœcundus, niſi amor nimis ardens adſit. *Coitus inanis.* Semen diu retentum in vtero priuſquam concipiat, & vndiq; à toto vtero comprehendatur, vel diu à viro retentũ priuſquam emittatur, quia ſpiritus ab eo reſoluitur, & à frigiditate corrumpitur. *Valeſcus Sauanarola.* Semen viri, & mulieris tempore diuerſo emiſſum, cùm ſimul tempore ad conceptum emitti oportere pleriq; contendant: ob id quidam oleo liliorum muliebria illinunt ante coitum, vt ſemen mulieris celerent, aut teſtes ſibi leniter ligant, vt ſuum morentur, donec mulier ſuum ſentiat fluxurũ. Quanquá plurimæ id ſe ſentire negent, & tamen concipiũt. Ea igitur cauſa fuerit vana, niſi fortè vir multò antè emittat, vt iam ſpiritus exhalarit adueniente muliebri. Quamuis enim ſemen, vt ſanguis, lac, extra ſua cõceptacula promptè corrumpatur Galeno, nõ tamen repentè: quin & ſemen in vtero dum eſt, extra ſua cooceptacula fortaſſe omnino non fuerit, ſed ab vtero mirè expetatur, Galen, lib. loc. affect. D

Dubitatio. Sed mirari ſubit eos qui virile ſemen ante muliebre emiſſum ſcribunt infœcundũ, effuſum autem à viris in balneum, deinde à mulieribus poſt virorum egreſſum in eodem lauantibus nulla veneris apprehenſione, tamen in vteros fuiſſe attractum, & eas concepiſſe: cùm credibile non ſit mulieres ſuum vnquam emiſiſſe ſine veneris apprehenſione. Hæc verò figmenta potiùs fuerint mulierũ impudicos concubitus, hoc prætextu celare conantium. Quæ ſi recipiũtur, quid mulieri abſente diu marito, viduæ, virgini, monnali non liceat? *Generationem etiam hæc impediunt.* Penis viri inæqualis collo vteri, hoc eſt, longior, breuior, amplior, gracilior. Aetas maris annis duodecim, fœminæ quatuordecim minor, & illius annis ſexagiuta, huius quinquaginta maior, rarò eſt fœcũda, aut malè fœcũda, vt initio de menſiũ & ſeminis natura probauimus. *Gal. initio ſanit. tuenda.* Obeſitas alterutrius, & magis vtriuſq;, quia genitiuæ partes ob aqualiculum pinguem propenſo ſequipede extantem, coire nequeunt,

A nequeunt, & ſanguis in ijs, præſertim natura admodum craſsis, paucus, & is in adipem abſumptus, ſemẽ
& ſanguinem menſtruũ, duo noſtræ generationis primordia, gignit parciora: ob idq; hi venerem parum
appetunt, & raró coeunt. Quæ præterea cauſæ aliæ vtriuſq; communes ſtatuuntur, remotiores ſunt, vt *Aliæ cauſæ ſteri-*
aer calidior, peſtilens, labor multus, victus tenuior, balneum ieiunis immodicum, gonorrhœa venus im- *litatis, ſed remo-*
modica, gaudium ſubitum, iracundia, vigiliæ longæ, & reliqua omnis vacuatio, quia ſanguinem ſeminis, *tiores.*
& menſium materiã vacuat, aut ſpiritus calidus, primaria naturæ ad generationem faciendã inſtrumen-
ta, diſsipat. vt contrà, aer frigidior, otium longum, ebrioſitas, & victus quotidie ſplendidus, potus largior
aquæ frigidæ, eſus largior fructuum præſertim viridium, balneum aluminoſum, paſtus, aut eius & vene-
ris inſolens abſtinentia, mœror, metus vehemẽs, longus, ſomnus immodicus, corpus reddunt frigidius,
excremẽtis plenum, & cruditatibus, ob caloris & ſpirituum penuria fruſtratã coctionem. Ob id calidio-
res priùs infœcundi, tranſitu ad aerem frigidiorem & reliquas ſalubres cauſas refrigerãtes, fœcundi eua-
ſerunt. frigidi contrà. Cæteri ad proportionem. quam vim non occultæ aeris proprietati, aut corporum
cœleſtium in aerem vel animalia influxui, genitiuarum virium cum quibuſdam, ſed manifeſtæ huic qua-
litatum mutationi acceptam refero, vti & ſterilitatem ex opio, hyoſciamo, cicuta, mandragora. & ſimili- *Sterilitatem af-*
bus narcoticis: quæ viri teſtibus aliquãdiu illita, aut peſſo muliebribus indita: æquius caphura, ſquama *ferunt.*
ferri, vermes noctu lucentes ſumpti, tota ſua ſubſtãtia ſteriles facere creduntur, vt faſcinatio, incantatio,
B ſortilegiũ, dæmonis alicuius ope malefica, ſi ſub quibuſdã horoſcopis nati, dæmonibus imperãt, vt Pto- *Ptolomæus.*
lemæo viſum eſt quarta parte quadripartiti cap. 3. Quanquã & caphura frigiditate, & ſquama ferri calore
& ſiccitate, ſteriles facere poſſunt, vti omnia quæ ſeminis materiam abſumunt, ac diſsipant: aut congela-
tum, & velut glaciatũ excerni prohibent, & ſi excernatur, quia extincto ſpiritu & calore velut exanimatũ
eſt, prolificum fuerit nunquam. Vir ſi vxorem cum priore marito fœcundam implere non poſsit: aut mu-
lier, ſi ex marito cum priore uxore fœcundo nõ concipit, quanquam ſterilis ab omnibus vterq; iudica-
tur, tamen iudicium poteſt eſſe falſum: fieri enim poteſt, vt priùs iuncti temperati fuerint, aut contrario
præditi temperamento, ob id fœcundi: nũc uerò iungantur cum corpore ſimiliter intemperato, & ob id
non generant. Certiora hæc pleriq; iudicant. Vir meiat ſæpe ſuper virentẽ maluam aut lactucam, & mu- *Sterilitatis iudi-*
lier ſuper aliam, cuius herba ſiccabitur, ſterilis eſt. Vir dies circiter nouem, aut plures, permeiat furfurem *cia.*
vaſe captum, & mulier alium, in cuius furfure vermes citiùs naſcuntur, ſterilis eſt. Frumentum, vel hor-
deum, vel fabæ exceptæ vaſe à viro permeantur totidem diebus, aut ſeptẽ diebus viri vrina macerentur,
& alia ſemina à muliere ſimiliter, cuius ſemina germinabunt, generare poteſt Hæc tamen Auicennæ pa-
rum probantur. Semen viri aut mulieris aquæ innatans, eſt infœcundũ. Cauſarum huiuſmodi plurima-
rum ſigna aut ſenſibus ſunt perſpicua, aut ex notis temperamenti totius, vel partium principum, aut ho-
hominis illius relatu cognoſci poſſunt: vt ſeminis vtriuſq; & menſiũ temperatura, & qualitates reliquæ,
C & quantitas, & tempus excretionis. Adhæc teſtium amborum, & vteri, & penis affectus plurimi ſunt no-
tiſsimi: quorundã tamen notæ nunc à nobis ſcribentur, aliorũ tota ſimul natura & curatio, vel antè præ-
ſcripta eſt, vel poſt abſolutam generationis rationem explicabitur. Teſtes viri calidiores oſtendũt in ve- *Gal. in arte me-*
nerem iam inde ab adoleſcentia propenſio, cum ſubito penis rigore ſubita ſeminis (quod etiã calidius, *dica, & alibi.*
acrius, & mordax ſentit ipſe, & mulier) excretio, fœcunditas, præcipuè maſculorum generatrix, calor in
his tactu perceptus: offenſio à calidis prompta, modico frigore iuuantur genitiuæ partes, & his proximę
ad vmbilicum vſq;, & media femora: pilis plurimis celerrimè veſtiuntur, flauis aut nigris citó, præſertim
ſi humido & ſicco ſint temperati aut non adeò reſiccati. Si calidiores, & ſicciores, ſimul præter dicta ſi-
gna, ſemen quoq; craſsius eſt. Si calidiores & humidiores venerem minùs prædictis appetũt, & vſu eius
immodico minus læduntur: abſtinentia verò veneris læduntur: ſi multò calidiores ſint ac humidiores,
ſemen habent largius, ſed partes genitiuas minus hirſutas. Frigidiorum teſtium ſigna ſunt contraria. Si
frigidiores & humidiores, verecundus eſt inter mulieres, penis illi tardè & raró arrigitur, venerem tardè
exercere incipit, nec ea delectatur: ſemen tenue, aquoſum tardè in coitu excernitur, frigidum à muliere
ſentitur, infœcundũ vel omnino, vel fœminas gignit: partes genitiuæ & his vicinæ, aut glabræ, aut pilos
tardè emittunt, & eos tenues. Frigidiorum ſicciorum ſigna ſunt eadem, ſed ſemen parcius, & craſsius.

Hæc teſtium viriliũ temperaturę ſigna, ad muliebres teſtes & vteros quadantenus transferri poſſunt:
ex quorum natura ſeminis vtriuſq; vires maximè pendent. Vterum enim calidiorem præter reliqui cor-
D poris, præſertim imi calidioris, notas, vt audaciã, iracundiam, ſitim inexpletã, ad omnia promptitudinẽ,
&c. pulſum celerem, vrinam flauã, &c. declarant, menſtrua pauca, craſſa, calida, flaua, aut ex aduſtione ni-
gricantia, cum dolore, & morſu frequenter vlceratæ prodeuntia, inordinata Salacitas inexpleta, celeris
excretio ſeminis, quod etiã calidius, & titillans magis ipſa ſentit excernendo: pili in pectine, & cruribus
citó nati, multi, craſsi, flaui, nigri Frigidiorem, corpus reliquum, præſertim imum frigidum, vt lumborũ,
& natium, & imi ventris anguſtia, & ſtupor, præcedens victus refrigerans & pituitoſus: menſes ob craſ-
ſitiem à frigore concretam ſuppreſsi, aut rari, tardi, crudi, albi, aut albicantes, non rubri: interdum fluxi-
les, & aquoſi à liquidiore pituita veneris odium, ſpermatis pauci & frigidi excretio tarda, & voluptatis
expers: os vteri contractum: pili in pube & cruribus tardi, rari, exiles, pallidi aut albicantes. Frigidiorem *Frigidior & ſic-*
& humidiorem, corpus reliquum molle, & tactu frigidum, alſioſum, fluxus muliebris, aut ſaltẽ perpetua *cior.*
vuluæ humiditas in coitu plurima, viro etiam moleſta, ſemen aquoſum continere nequit. Menſes multi,
fluxiles, aquoſi. Vteri facultas retentrix ob humiditatẽ imbecilla: ob id fœtu paulum grandeſcente facilè
abortiunt, vt Hippocrates ait in aphoriſ. Frigidiorem, & ſicciorẽ menſes pauci, rari, craſsi, ſemen paucũ,
coitus appetentia quàm proximè maior, collum vteri & vtriuſq; os etiam in coitu ſiccum & ob ſiccitatẽ
à frigiditate auctam rhagadibus obnoxium.

Mulier puerpera ſanior quidẽ eſt, ſed imbecilla & citò ſeneſcit, ſterilis contrà eſt valetudinaria, vegeta *Prognoſtica.*
diu & florens. Si mulier poſt menſtruam purgationem humida manet, in vtero lubricat ſemen. Quę vte- *Auic. cap. de ſi-* *gnis ſterilitatis.*

5. Aph. 72. 5. Aph. 63. ros habent calidos, frigidos, humidos, ſiccos, nõ concipiunt, vt dictũ eſt, niſi ex cõtrario ſemine. Nec qui A
viri ſemen habent calidum, frigidum, humidum, ſiccum generant: niſi in cõtrario vteri temperatura. Sterilitas ex occęcatis cicatrice orificijs vaſorum in vtero, vteri paruitate, penis breuitate, longitudine, inſanabilis: ex lapide execto curatu difficilis, niſi roborantibus penè emendetur. Os vteri durum, calloſum, compreſſum, quia claudi exactè nequit, conceptum impedit, aut ſi clauſo eo conceptus fit, partum, quia dilatari nequit, ſupprimit. Durum autem fit, aut à tumore præter naturã, vt dixi ex Hippocrate, Quibus os vteri durum eſt, &c. aut à frigore ex mora longa in aqua frigida, aut ſeſsione longa ſuper lapidem: aut à cicatrice poſt continuitatem ſolutam: à partu difficili, vel à defloratione puellę iunioris, à balano penis enormiore. Quę duos aut tres menſes à venere abſtinent, cõcipiendo aptiores euadunt, & viri aliquandiu continentes generando.

DE CONCEPTV ET GENERATIONE HOMINIS, ET IIS QVAE CIRCA HÆC POTISSIMVM CONSIDERANTUR, Libri ſex, congeſti opera IACOBI RVEFF Chirurgi Tigurini. B

DE CONSILIO ET RATIONE OPERIS ad Lectorem, Præfatio.

CONSIDERANTI mihi, Lector humaniſsime, iniqua multorum de bonis quorundam inſtitutis iudicia, qui nihil non, niſi quod ipſi fecerint, liuido mordere dente ſolent, fermè contigit vt his quoq; præſentis libri laboribus abſtinuiſſem. Sed magis publicæ neceſsitatis cura ductus, quam liuidis illorũ moribus impeditus, hos ſubire tandẽ non detrectaui. Neq; enim par viſum eſt propter paucorũ rigorẽ & calumnias omittere, quæ publicè multis multũ profutura videbãtur eſſe. Licet verò tanto præſentis materiæ oneri ſuſtinẽdo impares humeros eſſe fatear, conandũ tamẽ imbecillioti, cùm nemo robuſtior ſuccederet, fuit aliquid. Talis enim tãq; neceſſaria hæc exiſtit materia, vt de hac tractare ſummè etiã fuerit neceſſariũ. Sed quia hãc de Generatione hominis & quæ circa hãc conſiderãtur, tractationẽ, à multis alienã quaſi profeſsionẽ præteriri, ab alijs quorũ propriũ erat hæc pertractare negligi, à nõnullis etiã contẽni videmus: nos perpẽſa ſumma huius tractationis neceſsitate, propter infinita quæ vidimus hactenus ex huius profeſsionis ignorãtia, enata incõmoda, nõ potuimus quin propter publicũ bonũ tandẽ daremus aliquid. Aliorũ hæc dare fuerat, quia tamẽ multi ſibi parcũt, multi circa alia minus forte vtilia deſudãt, plures aũt rebus alijs ſpeculãdo, legendo & agẽdo incũbunt, horũ verò nihil dãt, noluimus nos harũ præceptionũ indigos ea quã cõſecuti ſumus cognitione fruſtrari diutius. Prodidêre quidẽ de his nõ pauca Veteres, quæ aut temporũ infortunio perierũt, aut ſermonũ, quo ſcripta ſunt, ſqualore contẽpta iacẽt. Prodidêre recẽtiores nõ pauci, quorũ alij tãta obſcuritate, vt nequeãt intelligi: alij tãta breuitate, vt nil ſolidũ ex his imperitiores queãt aſſequi: alij tã prolixis libris, vt vix queãt perlegi. Qui verò melius, illi etiã fortè breuius: licet nullus horũ ſua laude fraudandus ſit. Mediũ ergo nobis ſequi placuit, ne vel breuitate nimia rẽ tenebris inuolueremus, aut nimis effuſa tractatione ambages faceremus, legẽtiq; induceremus tædium. Præſentis aũt inſtituti nõ eſt, tantã ad paucula præcepta tractationẽ reſtringere, vel ex tã copioſa materia vnã aliquã tractare particulã: ſed pro contẽplando totius humanæ naturæ opificio, rẽ ipſam ex fundamẽtis petere, & à primis eius materiæ ordiri principijs. Tradẽdi enim meliorẽ fingere quam ipſa natura ſequitur ordinẽ, nemo poterit. Quotquot enim ab hoc in tradẽdis declinauêre rebus, plus tenebrarũ quam lucis ſuis affudere traditionibus. De ſemine itaq; & eius natura primũ dicemus, nec nõ de cõceptu, mirabiliq; eius in vtero alteratione & incremẽto, vt hinc vel leuiter rẽ cõſiderantibus, primæua illa Dei Opt. Max. ex nihilo cõditoris omniũ, adhuc eodẽ modo procedẽs ſtupori ſit omnipotẽtia. Cui proximũ eſt organi quoq;, in quo eiuſce generatio fit, mentionẽ facere, matricis inquã, & quomodo ſe in illa fœtus vſq; ad partus horã habeat, pro agnoſcẽda ſumma illa Dei in creatione hominis bonitate, ſapiẽtia, moderatiõe & potẽtia ineffabili. Inde et ordo naturæ poſtulat partũ ipſum, varios̃q; huius caſus ac formas, nec nõ abortus, molas, informes ſpecies, mõſtraq; cũ cauſis ſterilitatis et fœcũditatis varijsq; ſobolis parentũq; remedijs perſequi, ad cognoſcendũ mirabilia Dei opa, gratiã infinitã, miſericordiã ſtupendã, cũ ſacroſanctis ipſius iudicijs omnẽ hominũ captũ ſuperãtibus. Quæ quidẽ tractatione nõ omnia quæ circa hanc dici poſſent, proſeq, ſed potiſsima tantũ cõplecti voluimus: quibus omnes ad celebrandũ Deũ & excolẽda humanitatis officia, propriæ originis ratione habita, et doctiores peritioreſq; in hac profeſsione ad pfectiora danda excitarẽtur. C D

Cæterùm, etſi publicæ neceſsitatis commodiq; ſtudioſi, vulgata noſtra lingua hunc tractatũ publicare voluerimus, noluimus tamẽ te quoq;, humaniſsime Lector, huius linguæ deſiderio magis detentũ, hoc fraudare opuſculo. Ve enim nõ cauillandi, nõ detrahendi, nec alios qui de his priores tradidêre ſua gloria fraudandi, imo nec priuatæ quidem æſtimationis, ſed publicæ tantũ vtilitatis gratia, hoc opus inſtituimus: ita de te nobis viciſsim promittimus, nõ maligno te hæc à nobis ſuſcepturum animo, ſed moderato iudicio, ea quæ aliorũ ſunt, ad communia præcepta relaturum: quæ verò noſtra, noſtræ experientiæ monumenta agnituru, publicæq; vtilitatis ſtudioſo cupidè ſuſcepturum animo. Nos noſtram, vt debemus, publico (vti nobis promittimus) commodo liberamus fidem: tu verò quantum in te eſt, hæc diligenter inſpice, perlege, fruere, Vale.

LIBER

A

Liber Primus.

DE GENERATIONE hominis.

De genitali ſemine, quid ſit, vnde & quomodo naſcatur.

CAPVT I.

PROCREATIONEM naturalem hominis, talem omnino obſeruamus, qualem omnis gene-
ris ſtirpium generatiōe animaduertimus. Vt enim illæ ex ſemine ſui quæq; generis telluri
cõmiſſo, germinãt, augentur, & ad perfectam ſuæ naturæ formam naturaliter excreſcũt: ita
homo quoq; rationalis creatura, ſui corporis ratione, ex viri genitura in vterũ fœminę, tan-
quam agrũ, proiecta, naturaliter ſuũ trahit principiũ. Ea ipſa autem genitura, quam ſperma
ſiue ſemen dicimus, ſua origine atq; natura, ſuperfluus tantùm humor eſt, reſiduum inquam alimenti, &
ſuperfluum tertiæ in corpore concoctionis, per abſtruſa organa ex potiſsimis corporis membris ad par-
B tes genitales deductum, generationi inſeruiens.

Oritur autem ex omnium alimentorũ hominis nutritioni inſeruientium reſiduis, eorundẽ naturali in
tertiá vſq; concoctionẽ alteratione facta: ex cuius concocti alimẽti ſuperfluo, ſuo modo hoc recollectũ,
pro ætatis & naturæ conſtitutione, generari compertũ eſt. Fit enim cuiuſq; ſibi in animantis alimentum
conuerſi, vſq; ad ſeminis generationẽ triplex cõcoctio, ſequẽte nihilominus ea quę omniũ concoctionũ
eſt puriſsima. Alimenta nanq; per manducationẽ ad ventriculũ demiſſu, mox quod ſyncerũ alimentum
reliquis deſtinatur partibus (excremẽto ſicco per inteſtina ad aluũ depulſo) per venas meſeraicas exu-
gẽtes raptũ ad vnã veluti portã, ex innumeris canalibus corriuatũ, iecinori infertur. Vbi ad prioris in vẽ-
triculo cõcoctionis ratiooẽ, altera mox etiã in hepate ad ipſum deriuati alimẽti fit cõcoctio: & ſeparatis
ſuperfluis, vtraq; bile ſcilicet, & humore aquoſo à vaſis emulgẽtibus attracto, vt colatus per renes, inde
per vreteres meatus in veſicã defluat, reſiduũ per cõcoctionẽ hãc hepatis defęcatũ, ſanguis inquã ad cor,
velut ad vitalẽ adminiſtrationẽ trãſmittitur. In corde rurſum tertia ſemel ſumpti alimẽti fit cõcoctio. Illic
enim ſanguis vitali aſſumpto ſpiritu, per ſingula corporis mẽbra diffuſus, rurſus quod in ſe ſuperfluũ eſt
per latẽtes poros excernit. Tandẽ hic ſpiritus per vaſa ſpermatica, venæ cauæ ramos, deriuatũ ſanguinẽ,
amplius illic concoctũ, in ſpermatis naturã cõuertit, minimorũ ad hoc vaſorũ criſpatis reuolutionibus
& glaodulosa teſtiũ & quas paraſtatas vocãt ſubſtãtia, cõducentibus. Sic elaboratus in hepate ſanguis, &
in vitalem ſpiritũ magna ex parte conuerſus, mox per aórtã arteriã eiuſq; ramos ad omnia reliqua totius
C corporis membra deriuatur. Inde verò quarto loco (vt hoc præter inſtitutũ ſubijciamus) aſsimilatio fit,
vegetante & cõfirmaote hoc ſucco vitã qui vltimo omniũ puriſsimus cum vitali ſpiritu remanſit, expul-
ſo rurſum in ſudore per poros, ſi quid impuri vel relictum vel obortum fuerit.

Cæterùm vt planior nobis huius generationis & originis ratio conſtet, eandem ſtirpium quoq; & ſi- *Similis ratio ſe-*
quæ cum ſtirpibus ſub eandem rationem cadunt, originem eſſe, ſubiecta breui demonſtratione declara- *minum in ſtirpi-*
bimus. Itaq; quemadmodum in cuiuſcunq; generis ſeminibus, granum ipſum terræ commiſſum, om- *bus.*
nium ſequentium alterationũ alimentũ, & quaſi primum ſubiectum exiſtit, vnde in ſimilem ſui naturã
germinat, augetur & excreſcit: ita ſumptus cibus in humano corpore primam variæ cõcoctioni præbet
materiam. Et vt illic certiſsimam diſcretionem puri ab impuro, & reſidoi à ſuperfluo obſeruamus, ita
hic naturalem inutilis ab vtili ſeparationem certis ſuis gradibus animaduertimus. Primò enim ſemen
terræ commiſſum, mox eius humore tumidum, pellicula ſua qua concluſum erat ſeſe exuit, ſurſumq;
germinando illam, quaſi ſiccum excrementum, inanem proijcit, grano interim, vt ad incrementum ten-
dat, progerminante. Ineremento deinde ad nudatam vſq; flore frugem tendente, altera depuratio florem
in eminentia rami natum deijcit: denudatam autem flore frugis ſpem, velut hoc quod purum & vtile ex
altera purgatione remanſit, conſeruat. Exinde fruge iam ad iuſtam quantitatem enata, tertia alteratio fo-
lia, velut huius gradus ſuperfluum, deijcit, fructum verò iam toties excoctum, ad vtilitatem alimenti ho-
D minum data maturitate, deſtinat. Iam verò & fructum ipſum latens in eo ſemen vel rumpit, vel putrefa-
ciendo excutit, terræq; commiſſum, rurſum in ſuæ naturæ proprietatem feſtinat, non in ſe quod eſt ma-
nens, ſed ad ſui primitiui vnde enatum eſt ſimilitudinem tendens; vt omnino verum in eo eſſe conſtet,
Naturam ſimilia ſibi generare. Quiduis enim eius vnde enatum eſt formam & ſimilitudinem naturali-
ter appetit: vnde non è piro mala, vt nec è malo pira, niſi inſitionis & plantationis ratiooe ſecus fiat, ge-
nerari videas. Quare idem in hominũ generatione, quod eſt in ſtirpium ortu, agnoſcendum relinquitur,
vt quoniam ex vno ſemine membris bene diſtincta corpora generari videmus, ex diſtinctis quoq; cor-
poris partibus illud oriri credamus. Vnde, quid & quàm bene dicant, ipſi viderint, qui genitale ſemẽ tan- *An ex cerebro*
tùm ex cerebro generari aſſeuerant, cùm & coococtionum rationi & corporũ conſtitutioni minùs hoc *genitale ſemẽ.*
ſit conſentaneum. Certum quidem eſt, aliquam huius nec paruam etiam partem à cerebro deriuari, po-
tiſsimam autem ex totius corporis potiſsimis partibus colligi. Si enim ex vna aut altera tãtùm parte hoc
generari dicamus, illud ipſum non fallaci ratione conſequi nemo non videbit, eaſdem tantùm partes ite-
rum generari oportere. Rectè itaq; dicimus, præter eam quã & à cerebro trahit originem, ex toto quoq;
corpore eiuſq; partibus potiſsimis generari, effectu ipſo cauſam docente, maximè cum mẽbra diſtincta
& ad iuſtam corporis formam perfectè abſoluta in prognatis videamus. Habemus pro nobis cõtra alio-
rum opiniones ipſum quoq; Hipp. omnium medicorum facile principem: qui & ipſe genituram ex toto
colligi corpore aſſeuerat, & ita quidem, vt conſtitutioni generantis, geoẽratum quoq; reſpondeat, ex in-

firmo inquam ſemine, infirmo, ex valida verò genitura, valido nato homine. Quibus accedit quod & in libris quoq; nõ rarò eas, quæ & parentibus ægritudines vel vitioſæ corporis notæ inſunt, obſeruamus, quæ geniture vitio in ipſos tranſiſſe omnino credimus. His itaq; certò conſtitutis de genitalis ſeminis origine atq; materia hæc præmiſiſſe ſufficiat. A

De mixtura vtriuſq; ſexus ſeminis, eiuſq; ſubſtantia & forma.

CAPVT II.

POſtquam sũt vterus, quod genitale fœminei ſexus membrum eſt, viri genituram conceperit, ſuum quoq; ſemen illi admiſcet, ita vt ex ambobus vtriuſq; ſexus ſeminibus vna mixtura fiat. Circa hãc autem proximam fœtus materiam, non omnibus idem eſt iudicium. Ariſtoteles enim fœminæ menſtruum, præparatam dicit eſſe totius fœtus, licet crudam materiam, quæ informetur intromiſſo in hanc virili ſemine in vitalem ſpiritũ verſo, qui artificis inſtar hanc diſtinguat, & fabri inſtar rude ferrum malleo ſuper incudem complanantis, formet. Galenus autem ambo in matrice confuſa ſemina primam fœtus perhibet eſſe materiam, & ita quidem, vt ſine debita horum mixtura nihil neq; concipiatur neq; generetur. Licet verò par horum confuſio fiat, tamen nõ eandem eorum eſſe qualitatem, non eſt dubium. Calore enim & ſpiſsitudine viri genitura muliebre ſemẽ ſuperat, quod præ illo magis humidum & frigidum, ideoq; & aquoſum magis eſſe, vel temperamenti ratione conſtat. Nihilominus tamen, licet in tantùm qualitate differant, muliebre ſemen viri geniture par in fœtu conſtituendo præbet auxilium, ita vt vtriuſq; virtute ſimul ipſa inter ſe ſemina mutuò coaleſcant. B

Menſtruus ſanguis quid. Porrò cum ſanguis menſtruus geniture muliebris materia ſit, (vt huius etiam nõ minus quàm virilis geniture origo conſtet,) tenendum eſt, menſtruum aliud non eſſe, naturali ratione habita, quàm tertiæ concoctionis excrementum, ſingulis menſibus collectum expurgatumq;, à menſe lunari menſtrua purgatione dicta. Quæuis enim fœmina eius quæ purgationem hanc ferre poteſt ætatis, valetudine modò corporis bene cõſtituta, naturaliter ſingulis menſibus ab hoc ſuperfluo purgari debet. Et ea ipſa de cauſa expurgationẽ hanc Germani florem vocant, quod quemadmodum arbores quæ flores non emittunt, vel ſenio vel naturæ vitio, non fructificant: ita etiam quæuis fœmina, hoc flore, hac inquam purgatione ſuo tempore deſtituta, naturaliter neq; cõcipere neq; generare poſsit, ſterili viro ſimilis, eadem generandi facultate, aut aliquo vitio, aut propter complexionem nimis humidam & frigidam, exhauſto calore naturali, deſtituto.

Mixtis itaq; ambobus ſeminibus & in vterum receptis, mox tenui quadam tunicula ex calore matricis generata concluduntur, & ad formam oui tenuiſsima pellicula concluſi coagulantur.

De tribus tunicis quibus fœtus in vtero munitur & tegitur.

CAPVT III.

Prima fœtus tunica Chorion. GEnerato primùm poſt conceptionẽ loculo, concluſus in illo ſe vitalis ſpiritus exerit, & munimenta concepto fœtui generantur. Et primùm quidem ex extrema ſeminis ſuperficie, propter muliebris geniture humiditatem aquoſiorem, tenuis membrana generatur, quæ propter humidiorem qualitatem latius extenditur, pellucida primum, poſt partum autem in faſciculum concluſa, chorion vel ſecundæ dicta. Ex huius autẽ humiditate ſuperflua, generantur & aliæ duæ tunicæ, quæ à ſuperfluis fœtum muniũt, veluti à menſtruis poſt conceptum retentis, necnon alijs quoq; ſuperfluitatibus, quæ neq; alimento neq; incremento fœtus ſeruiunt, ſed officiunt magis: nihilominus tamen in matrice intra ſecundas vſq; ad pariendi tempus retinentur, quando aut ſponte ruptura facta, aut obſtetricis ope ſoluta, diffluunt. C

2. Allantoides. Secunda itaq; tunica Arabicè Biles, Græcis allantoides dicta conuexis fœtus partibus adiacens, ab vmbilico omnia inferiora concludit, rugoſa & ſinuoſa admodum, ſinuoſæ veſti non abſimilis, in quam vrina, ſudores, & ſi qui alij acriores humores à maturo ferè iam fœtu profluunt, deſtillant, & ad pariendi tempus vſq; detinentur. Maturiores enim iam infantes nõ per vreteres ad pudẽda, ſed meatibus quibuſdam per vmbilicum extra ſeptũ hoc vrinam excernunt. Ab hac ergo & humoribus alijs fœtus illa tunica munitur, ne horum acrimonia afficiatur, aut impuritatis aliquid ſibi contrahat.

3. Amnea. Tertia tunica, totum fœtum interius ambiens vndiq; complectitur, & ab humoribus & aſperioribus exterioribus tunicis tenerum fœtum defendit, mollicula & tenuis admodum, eoq; à Græcis amnœa, quaſi ad agni mollitiẽ accedens, nuncupata. Quibuſdã verò Armatura cõceptus, Arabicè abgas dicitur. D

De tribus facultatibus corpus diſpenſantibus, & ipſo ſpiritu.

CAPVT IIII.

MIxta iam & concluſa vtraq; viri & fœminæ genitura, mox vis ſiue facultas, animæ inquam potentia eſſentialiter ei ad ſuas in corpore actiones peragendas attributa, ſe exerit, & triplici ferè modo conuenienter operari incipit.

1. Facultas Naturalis. Prima facultas naturalis eſt, facultatum aliarum fomes & baſis, animalibus ſimul & plantis cõmunis. Hæc mox à tempore generationis vſq; ad perfectionem eius quod generatũ eſt operatur, augmentando inquam & nutriendu. Locum autẽ in hepate obtinet, vnde deinceps per venas in totum corpus ſp r tur. Eius verò operatio prima fronte duplex eſſe deprehenditur. Alteratrix inquam, quam immutatiuã nonnulli dicunt, quę generatim primùm ſeminis ſubſtantiam immutat, & ex eo quod ante fuerat in ſubſtantiam ſingularũ partium vt ſingillatim fiat quælibet, conuertit: particulatim verò ex mixtis qualitatibus & elementaribus facultatibus in eam ſubſtantiam rurſum intendens, per calidum & humidũ molliorem ſubſtantiã efficit, qualis in animalibus eſt, caro, in plantis verò flores & medulla: per calidum & ſiccum in animalibus cor, in plantis radices: per frigidum & humidum in animalibus pilos, in plantis folia: per frigidum & ſiccum autẽ in animalibus neruos & oſſa, in plantis verò cortices & ligna, operatur.

Formatrix

A Formatrix deinde, quam Informatiuam vocant alij, quæ eam quæ alteratur materiã effingit ad eius ſimilitudinem, vnde ſuam traxit uriginẽ partibus ſuo primitiuo ſimilibus ſingillatim diſpoſitis. Hac ipſa partes quæ cauæ eſſe debẽt, veluti inteſtina, venæ, arteriæ & ſimilia, cauæ fiũt; quæ verò ſolidæ, ſolidæ itidẽ. Et breuibus, hæc omnia ſingillatim vel minutiſsima quæq; format, & cuiuſuis particulæ ſuperficiẽ perficit, ita vt nihil otioſum, nihil etiam ſuperfluum exiſtat.

Formatrix.

His autem principalibus facultatibus ad naturalẽ vim in perficiendo animali pertinẽtibus, alię quoq; auxiliares vel famulantes potius inſuper accedunt. Generatrix inquam vel generatiua, in longitudine, latitudinem & profunditatem ipſum generatum diducens. Auctrix etiam, quę per nutritionem auget, & ad iuſtum augmentum vſq; perficit. Nec nõ & Nutrix, quæ fœtui in vtero iam inde à concepto ſemine ſeruit, fouetq; vt tot ac tantis animalis partibus conſtituendis ſufficiat. Vltimæ autem huic aliæ quoq; auxiliares facultates quatuor accedere perhibentur. Attractrix, quam appetitiuã dixêre quidã, quę conueniens nutrimentũ ſingulis partibus ſua vi ceu inſtrumento attrahit, veluti pro carnis nutrimento ſubſtantiam ſanguinis, pro cerebri verò alimento ſubſtantiam phlegmaticã, & ſimiliter in alijs calida & ſicca facultate ſua operans. Coctrix vel alteratrix calida & humida vi operans, alimenti ſubſtantiam immutat, & diuerſæ naturæ alimenta in vnam veluti maſſam redigit. Retentrix vel retentiua, quæ porũ nutrimentum retinet (vnde id excoctum ſingulis membris aſsimilatur atq; vnitur) frigidi & ſicci ope vſa. B Expultrix vel expulſiua, quæ ſuperflua, neq; quantitati neq; qualitati partium conuenientia, ideoq; partibus nullatenus aſsimilanda, humidi & frigidi ope, neceſſariò expellit.

Facultates auxiliares vel famulantes.

Secunda facultas quæ in humano ſemine principaliter operatur, Vitalis dicitur, & ſuum in corde locum habet. Ea autem cor viuificat, à quo per arterias annexas vitalis ſpiritus ad omnia membra, naturali facultate diſpoſita, viuificanda, cor atq; arterias dilatandu & conſtringendo procedit. Dilatando inquã, quia quæ cordi motiua vis ineſt, ipſius cordis motũ à medio ipſius in omnes extremitates dilatat. Conſtringendo autem, quia eadem vis cordis motum ab omnibus extremitatibus rurſum ad medium ipſius colligit & cõſtringit. Vtrunq; verò horum pulmonis beneficio fieri videmus, qui follis inſtar aerem cordi per arteriam attrahit: is ab eodem rurſum ad alias corporis partes per arterias trãſmittitur. Item continuo motu pectus mouet, neruis & lacertis motis primitus. Summè ergo neceſſarius hic eſt, tum propter naturalis caloris circa cor mitigationem, qui ex aere frigido temperandi gratia nimium calorem attrahitur, maximè cùm tanti caloris ipſum cor eſſe cõſtet, vt niſi ex aere frigidum per pulmonẽ ſibi ſubinde temperamentũ attraheret, in ſe mox ſuffocatum periret. tum etiam propter vitalis ſpiritus nutrimentum, ex cuius temperamento animalis generatur ſpiritus, cuius in cerebru ſedẽ eſſe mox dicemus: vnde omnes nerui originem trahentes, per ſpinã dorſi deſcendunt, & in corpus hinc inde diuiduntur, nec nõ & à primitiuo ſuo animali ſpiritu, ope vitalis ſpiritus conſeruantur. Idem tamen ille per anhelitum attractus pulmonis miniſterio aer, & in vitalem ſpiritum tranſiens, multis quoq; modis non rara C obſeruatione corrumpitur, cerebri inquã diſpoſitione mala, infectione hepatis, affectione cordis, perforatione pulmonis & ſimilibus, exterius quoq; accedente nimia aeris corruptione: de quibus in præſenti plura dicere, & præter inſtitutum & præter vtilitatem aliquam ſingularem foret.

II. Facultas Vitalis.

Tertia facultas Animalis eſt, quæ regina veluti ſupremũ locum occupat, ſedemq; in cerebro obtinet. Ea verò triplex certò deprehenditur. Prima enim huius virtus Ordinatrix eſt, quæ totum cerebrum diſponit, & ſola ſuo ordine occupat. In priori enim huius parte Imaginationem, in media Rationem, in poſteriori vero collocat Memoriam. Quod enim in prima cellula phantaſia concepit, mox id ad Rationis domiciliũ velut iudicandũ tranſmittit: & quod hic iudicio decerptũ, Memoriæ ad conſeruandũ & in effecta dirigendum relegat. Altera Senſitiua eſt, quàm licet variam pro ſenſuum ratione ſciamus, hoc tamen fieri modò teneamus. Spiritus animalis (cui modò in cerebro locum eſſe diximus) procedens ab interioribus cerebri cellulis, mediantibus neruis quibuſdam ſubtiliſsimis, ſenſus format, & ſua virtute horum neruorum miniſterio, ad oculos viſum, ad nares olfactum, ad aures auditũ, ad palatum verò guſtum dirigit, quos ex ſenſibus capitis tãtùm numerari videmus. Tertia motiua, in cerebro generata: cui mouere proprium dicitur. Sicut enim ſpiritus animalis diſponit & dirigit ordines ac proprietates ſenſuum, vti prædictum: ita eiuſdem beneficio motus quoq; diriguntur, quibus ſp[illegible]uum virtutes dilatentur, & ad alia quoq; membra dimittantur,

III. Facultas Animalis.

D Cæterùm ad omnium harum facultatum parfectionẽ, neceſſario ſpiritus exigitur, cuius beneficio & motu cõtinuo tàm ſenſus quàm virtutes impellantur, vt actiones ſuas peragant. Hunc autem dicũt [illegible]tilem quandã aeream eſſe ſubſtantiam, quæ corporis virtutes continuè ad ſuas peragendas actiones excitet. Et reuera, hic Spiritus ſubtile quoddã corpus eſt, caloris vi generatũ, propter ſanguinem in hepate ſcaturientem, per anhelitum & arterias attractus, indeq; per venas ad omnia membra diffuſus, corpora viuificans, promouẽdo motui, mediantibus neruis & muſculis, inſeruiẽs. His autem primo ad hepar dirigitur hoc modo: Calore exiſtente in ſanguine, ebullitio quædam fit in hepate, vnde fumus quidam vel vapor prodit, qui mox per venas hepatis depuratus in ſubtilẽ quandã aeream mutatur ſubſtantiã, & Spiritus Naturalis dicitur, qui ſanguinẽ ſubtiliat, & inde ad ſingula mẽbra dimittitur. Inde, ab hepate inquã, idem ille ſpiritus per venas quaſdam ad cor tranſmittitur, vbi motu partium cordis & agitatione mutua magis purus fit, & in naturam magis ſubtilem conuertitur, & Vitalis ſpiritus eſſe incipit, eò quod à corde per arterias ad totius corporis membra ſe diffundit, & naturalis ſpiritus virtutem auget & adiuuat. Rurſum autem & à corde idem ille ſpiritus ſurſum per arterias ad cerebri cellulas penetrans, ibidẽ plus elaboratur, & in eſſentiam Animalis ſpiritus, qui omnium eſt puriſsimus, tranſmutatur, vnde mox rurſum per ſenſuum organa ad confirmandos illos aliquatenus dimittitur. Licet ergo idem ille vnus ſit ſpiritus, tamen propter diuerſa in dioerſis partibus officia, aliter atq; aliter intelligitur, vt in hepate Naturalis, in corde Vitalis, in cerebro verò Animalis dicatur.

Spiritus quid ſit.

Quomodo generetur ſpiritus Naturalis.

Quomodo Vitalis.

Quomodo Animalis.

P

Spiritus an ſit Anima.

Cæterum hunc Spiritum nō credendum eſt eſſe Animam illam immortalem homini à Deo infuſam, A ſed tantùm inſtrumētum & vehiculum eiuſdem Nam hoc ſpiritu mediante tantùm, anima corpori coniungitur: neq; tamē etiam ſine huius miniſterio perfecta animæ in corpore exercitatio eſt: id quod multis rationibus probare facile eſſet, niſi aliàs iſthæc de Facultatibus & Spiritu tractatio in longum ſat nimis excreuiſſet.

De vera partium generatione, & incremento fœtus pro ratione dierum ac temporum.

Capvt V.

Poſtquam matrix recipiendo genitali ſemini naturaliter propria (magneti ferrum, & electro crines ac plumas attrahenti, ſimilis) genitale ſemē receperit, & calore ſuo in coaguli vel oui formam ambo ſemina concluſerit, à primo ſtatim die vſq; ad ſextum vel ſeptimum plurimæ & ſubtiliſsimæ fibræ oriuntur, calidu motu natæ, in quibus mox hepar cum potiſsimis organis ſuis naturali virtute generatur. Vitalis enim ſpiritus per ſua organa ad conceptum ſemen dimiſſus, potiſsima membra intra decimū diem format atq; diſtinguit, intromiſſus inquam per venas quaſdam ſecundinæ, quibus matrix eſt affixa, quibus ſanguis importatur, & ex quibus vmbilicus generatur, vt ex tertio capite conſtat. Eodem verò tempore in concretu ſemine tria alba minuta puncta concreto lacti nō diſsimilia, loco hepatis, cordis & cerebri oriuntur. B

Mox etiam vena per vmbilicū directa craſsiorem ſanguinem in ſemine confuſum, alimento idoneū, attrahit, vnde biſurca vena generatur.

Hepatis generatio.

In altero eius venæ ramo ſanguis colligitur, ex quo primum hepar generatur, eo modo quo ſuprà de facultate naturali dictum eſt. Vnde facile conſtat hepar coagulatum & concretū tantùm eſſe ſanguinem, maſſam inquam quandam ſangineā: nec non etiam videre licet quā multas & varias in expulſiua & attractiua virtute venas ſibi habeat accōmodas. In altero verò ramo generantur texturę illæ vel telæ venarum, cum dilatatione aliarum venarum, nec non ventriculi, ſplenis & inteſtinorū in infima ventris parte. Hinc mox omnes venæ tanquam rami ad vnum recolligūtur truncum in ſuperiori hepatis textura ad venam cauam. Is truncus mox ramos venarum ad conſtituendū diaphragma dimittit, & nonpaucos in ſuperiorem partem ſpinæ dorſi ſupra diaphragma ſitam, nec non & inferiorem vſque ad femora dirigit.

Cordis generatio.

Deinde cor cū venis ſuis ab vmbilico in ſemē extentis, vitali virtute generatur, ad ſpinā dorſi directis. Iſtæ vero venæ calidiſsimū & ſubtiliſsimum ſanguinē attrahunt, ex quo cur generatur in membrana cordis vel pericardio, natura carnoſum & craſſum pro calidi membri ratione neceſſaria. Vena caua autem extendens ſe & penetrens interiorem concauitatē dextri in corde lateris, ſanguinem pro cordis alimento eò deriuat. Ex eodem etiam eius venæ ramo in eadem cordis parte, alia quædam vena ſuboritur,

Vena immota vel tranquilla.

immota quibuſdam vel tranquilla dicta, eò quòd pro aliarū cordis venarū pulſantiū ratione non pulſet, C ſed tranquilla deliteſcat, in hoc ordinata, vt excuctum in corde ſanguinem ad pulmonem dimittat, binis arteriarum inſtar (vnde vena arterioſa dicitur) circundata tunicis. Cæterùm in concauitate ſiniſtræ in

Aorta.

corde partis, maxima vena pulſatilis Aurta dicta oritur, vitalem ſpiritum per ſanguinē cordis in omnes venas pulſatiles corporis diffundens. Vt enim caua origo eſt omnium venarum per quas corpus totum ſanguinis nutrimentum attrahit: ita ab Aorta deriuantur omnes venæ pulſatiles, per totum corpus ſpiritum vitalem vndiquaq; diffundentes. Cur enim fons & origo vitalis caloris eſt, ſine qoo nullum nec animal neq; membrum fuueri poſſet.

Arteria venoſa.

Sub modò dicta magna Aorta in concauitate ſiniſtra cordis, alia adhuc vena, arteria venoſa dicta, oritur. Ea etiamſi verè pulſatilis vena ſit, & vitalem ſpiritū dirigit, vnicā tantùm tamen tunicam habet pro ſanguinearum venarum more Ideo verò illa condita eſt, vt frigidum aerem à pulmone ad cor refrigerādi gratia deriuet, & nimium calorem temperet.

Pulmonis generatio.

Quia verò ex vtraq; cōcauitate cordis venæ prorumpunt & pulmoni inſeruntur, ex his pulmo quoq; formatur. Vena enim è dextra concauitate cordis procedens, ſanguinem prodocit ſubtiliſsimum, qui diſperſis hinc inde fibris in carnem pulmonis mutatur. A magna verò vena cordis & hepatis, caua inquam & aorta generatur totum pectus, nec non ſucceſsiuè etiam cum brachijs crura.

Cerebri generatio.

Intra prædictum tempus generatur etiā ſuprema & potiſsima huius ſtructuræ pars, cerebrum inquā, D in tertia huius maſſæ pellicula. Repleta enim tota ſeminis maſſa animali ſpiritu, contrahit is magnam genitalis humoris partem, & in concauitatē quandam, in qua cerebrū formetur, concludit. Externè autem operculo quodam circumquaq; tegitur, quod calore toſtum & ſiccatum, in os redigitur & Cranion fit.

Sic autem formatur cerebrum, vt vitalium ſpirituū omniū naturas concipere, retinere & mutare poſſit, vnde etiam & rationis & omnium ſenſuum initia proueniant. Vt enim ex hepate venæ, ex corde ve-

Neruorū origo.

rò arteriæ ſuam trahunt originē: ita etiam à cerebro nerui, molhoris & lenioris naturæ exiſtentes, oriuntur, non venarum more concaui, ſed ſolidi. Illi autem prima & potiſsima omnium ſenſuum inſtrumenta ſunt, per quæ omnes ſenſuum motus propter vitalem ſpiritū ritè fiunt. Poſt neruos ex cerebro etiā me-

Medulla ſpinæ dorſi.

dulla ſpinæ dorſi generatur, nō abſimilis à cerebro naturæ, vt vix medulla dici poſsit, tum quòd nullā ad medullam ſimilitudinem habet, tum quòd nec ſubſtantia illam refert. Medulla enim ſuperfluū quoddam eſt alimenti membrorū ex ſanguine ortum, ad humectanda & vegetanda corporis oſſa deſtinatum: cerebrum autem & medulla ſpinæ dorſi ex ſemine ſuam trahūt originē, non pro alendis aut vegetandis alijs deputata membris, ſed ut per ſe priuatas corporis partes conſtituant, propter ſenſuum motum & vſum, vt inde omnes alij nerui ſua initia ſumant. Ex medulla enim ſpinæ dorſi plures nerui oriuntur, ex quibus corpus ſenſum & motum habeat, ſicut ex facultate vitali & animali bono diſcrimine conſtat, vt in ſuperioribus capitibus declaratum eſt.

A Porro hîc notandum eſt, ex ipſo ſemine generari cartilagines, oſſa, tunicas venarũ hepatis, & arteriarũ cordis, cerebrum cum neruis, rurſum tunicas & panniculos tum alios tum tegumẽta fœtus. Ex proprio verò fœtus ſanguine generatur ipſa caro, & ſi quæ carnoſa ſunt, velut cor, hepar & pulmo. Deinde verò omnia hæc ſimul vegetantur ſanguine menſtruo per vmbilici venulas attracto, quæ ex venarum orificijs in matricem directæ obſeruantur. Quæ omnia diſtinctæ ab ipſo cõceptu vſq; ad decimumoctauum diem primi menſis fiunt, quo tempore ſemen dicitur. Deinceps verò fœtus & dici & eſſe incipit, quod veteres quidam his etiam carminibus complexi ſunt:

Partes ſpermaticæ et ſanguineæ.

Sex in lacte dies, ter ſunt in ſanguine trini.
Biſſeni carnem, terſeni membra figurant.

Et aliter.

Iniectum ſemen, ſex primis certe diebus
Eſt quaſi lac: reliquuq; nouem fit ſanguis: at inde
Conſolidat duodena dies: bis nona deinceps
Effigiat: tempuſq; ſeqnens producit ad ortum

De nutrimento fœtus in vtero, quibus alimentis alatur, quando in infantem excreſcat.

B
CAPVT VI.

DVm in vtero fœtus eſt, attracto per vmbilicum fouetur ſanguine, quo fit vt poſt conceptum menſtrua mulieribus fluere deſinant. Fœtus enim tum appetere in vltumq; ſanguinis attrahere incipit. Sanguis autem mox à conceptu triplici diſcrimine diſcernitur. Primam & puriſsimã eius partem fœtus pro alimento attrahit. Secundam minus puram & tenuem ſurſum matrix per venas quaſdam ad vbera propellit, vbi in lac trãſit, quo iam natus nutriatur infans: eoq; fit vt meatus quidam à matrice ſurſum ad vbera tendant, vt ſequenti libro in demõſtratione patebit anatomica. Tertia & impuriſsima ſanguinis pars in matrice remanet, & cum ſecundina in partu & poſt partũ effluit. Inde eſt quod Hippocrates multum affinitatis inter lac & menſtrua eſſe dicat, cùm illud ex his fieri contingat. Galenus etiam huius rei gratia eleganter monet, infantem plus ex matre quàm à patre habere, eo quòd primũ ſemina menſtruis augeantur, mox his in vtero nutriatur fœtus, rurſus natus alatur lacte: & quemadmodum quæuis ſtirpes plus ex terra quàm parẽte planta habent, ita infantes plus ex genitrice. Hinc etiam fieri ait, quòd tanto plus matribus tribuatur, quanto plura ipſæ dederint.

Sang. mẽſtruus poſt conceptũ ſiſtitur: & tripliciter diſtribuitur.

Infantes plus ex matre, quàm à patre habent.

Cæterùm formatus iam & perfectus in vtero infans, primo menſe vrinam per vmbilici meatus emittet: poſtremo aũt menſe, occluſo eo ductu per pudenda, vt ſupra in 3. cap. de tribus pãniculis eſt demonſtratum. Per anum autem dum in vtero eſt nihil excernit, quia per os nullum adhuc alimentum attraxit.
C Poſt 45. diem Hippocrate monente vitam incipit, & cum hac animam diuinitus infuſam, multorum iudicio, ita vt tum ſentire incipiat. Ab eoq; tempore non fœtus porrò, ſed infans & dici & eſſe incipit.

Vitæ infantis tempus.

Licet verò hoc tempore ſentire poſsit, motu tamen caret, vtpote tener adhuc admodum. De motus autem tempore ſcitè Hippocrates ſic monet, Si duplo accipias à conceptu dies, motũ deprehendes. Motus autem numerus triplicatus, indicabit diem partus. Exempli gratia. Si 45. diebus formatus fuerit infans, 90. die ſe mouebit, qui dies mediũ tempus eſt latentis in vtero: nono verò mẽſe prodibit & ad partum feſtinabit, quanquam puellæ decimo demum menſe plerunq; naſcantur. Et hæc de formatione, incremento & perfectione pro ratione dierum & temporum.

Motus tempus.

Liber Secundus.

DE MATRICE ET EIVS PARTIBVS: NEC non de conditione infantis in vtero, & grauidarum cura & officio.

Quàm neceſſarium ſit, matricis anatomen huic operi inſerere.

D
CAPVT I.

ETIAMSI pro materiæ & operis ratione, huius capitis tractatio facile omitti poſſet, circumſtantiæ tamẽ (quia de prægnantibus res eſt) hanc nõ immeritò poſtulare videntur. In quauis enim re, obiecta plurimũ docere, ſenſuſq; ad percipiendam rei certitudinem plurimùm excitare, rudioreſq; ex his plura poſſe aſſequi, nemo eſt qui neſciat. Vt enim cęcus, quia luminis orbus eſt, nihil artificioſum dabit: ita nec obſtetrix harum ignara præceptionũ in dubijs caſibus ſe expedire poterit. Quomodo ſolabitur hæc alias quæ propter ignorantiã ipſa formidoloſior extiterit? quomodo infanti opẽ feret, quæ nec partus ſigna nec prolis conditionẽ & ſitum nouerit? quomodo parturienti, cui commoda præcepta ignorantiæ cauſa dare non poſsit? Non ibi conſilium, nõ ibi auxilium. Ergo quemadmodum in ſpeculo quæuis obſeruantur, ita in hac tractatione ſummè neceſſaria præcepta percipiuntur, quæ huic percipiuntur, quæ huic negotio & curæ cum primis ſeruiunt.

Ea cauſa moti, aliquot ex celeberrimi doctiſsimiq; Medici FELICIS PLATERI *Anatome fœminei corporis figuras cum matrice & alijs vteri partibus huic Tomo præfigere voluimus, vt his ceu ſpeculo quotquot prægnantibus inſeruiunt vtantur vtiliter: quas ab initio huius primi tomi reperies.*

De Matricis ſubſtantia, forma qualitatibus, & partibus annexis. A

CAPVT II.

Matrix. *Matricis forma.* *Receptaculum.*

MAtrix membrum fœmineo ſexui proprium, conditum eſt à natura ſeminis receptaculum, in quo conceptū retineatur, vſq; dum ad iuſtam corporis formam excreuerit. Forma huius quadātenus quadrata, ſimul tandem rotunda eſt, veſicæ non abſimilis. Partes huius duæ ſunt. Prior, receptaculū, concauitas ſiue ſinus, cuius ſubſtantia neruoſa, ex neruis, ligamentis & carne mixta confuſis, vnius tunicæ, ſenſo exiguo prædita, arcto meatu conſtricta, naturalis humoris recipiendi, alterandi & diuidendi appetens. Ea pars matrix dicitur vel genitale membrum, in quo ſemen concipitur & formatur. Huius meatus & porta poſt conceprū tam arctè conſtringitur, vt hanc ne acus quidem ſine periculo penetrare poſsit, quod certiſsimum conceprus ſignum eſt. Non recluditur etiā hic meatus, niſi in conceptu, coitu, *Collum vel ceruix.* partu & menſtruis purgationibus. Poſterior, ceruix ſiue collum dicirur, lacertoſa, quaſi cartilaginea carne conſtans, nō ſine pinguedine tamen, ſuperius rugam habens, & per ſe ſatis ſenſibilis exiſtens. Ea pars pudenda dicunrur, in quorum apice duo labra ſunt, præputia dicta, quibus vterus & pudenda teguntur, & contra ſubeuntem communiontur aerem. Circa fundum huius partis ſub oſſe ſacro veſicæ collum & *Hymen.* vrinę meatus cernitur, quibus & colon ſubeſt. In media parte colli matricis panniculus virginalis eſt, tenuiſsimo reticulo non abſimilis, multis cōtextus fibris, cuius corruptio, virginitatis eſt diminutio. Hunc B *Cornua ſiue ligamenta.* alij eugion, centonem & hymena vocant. Porrò in hac eadem parte à dextra & ſiniſtra duo cornua prominent, ligamenta matricis dicta, quibus & firmatur & ab vtraq; parte ſpinę dorſi affixa hęret. Ligamen- *Teſticuli.* tis illis & teſticuli, ſua narura minores & duriores quàm virorum, annexi ſunt Vtraq; autem hæc albis & tenuibus neruis, vaſis inquam ſeminalibus, cincta ſunt, ex arterijs compacta. His itidem venulæ ex vena caua ductę affixæ ſunt, per varios ramos in matricem diffuſæ, ad vegetandom fœrum in vtero, & menſes *Renes.* ſuo tempore reddendos Renes ligamentis quibuſdam pone ſpinam dorſi vtero appendent, calidi & ſicci temperamenti, per quos omnis ex venis in veſicam deferenda attrahitur colaturq; aqooſa humiditas. *Mamma.* Mammæ, frigidæ & humidæ qualitatis, venis & arterijs intertextæ, ſpongiæ non abſimiles, molli carne pulmonis inſtar conſtantes, ſanguinem dealbandi & in lac cōuertendi vim habent. Vt enim hepar attractum chylum in ſanguinem, ita mammæ ſanguinem ipſum in lac tranſmutāt. A mammis porro in matricem doæ venæ deſcendūt, quæ ſanguinem illinc in lac mutandū hauriunt. Quo fit vt nato infante, menſtrua ſtatim his meatibus aſcendant, & in lac tranſire incipiant, nec nō mulierum tumeſcant & indurentur vbera, donec lactando papillæ laxatæ ſint.

Qualitates matricis. Quia non parum matricis qualitates cognouiſſe iuuat, eas breuiter his notis obſeruare poteris. Calidam in ijs, quibus pulſus velox, ſitis frequens, vrina colore intenſa, amor Veneris, delectatio cita, ſperma copioſum, pili criſpantes, menſtrua ad colorem ſubflauum declinantia, tertinmq; diem non excedentia. C Frigidam, quihus pulſus tardus, ſitis rara, vrina tenuis & alba, nullus amor Veneris, ſemē paucum, delectatio nulla, ignauia ſocors, pilorum paucitas, menſtrua ac[illegible] bedinem declinātia. Siccam, quibus pulſus durus, vrina tenuis, tenuis. labia ſicca, delectatio pauca, menſtrua rara. Humidam, quibus pulſus mollis, vrina ſpiſſa, labia lubrica, delectatio nulla. Et boc modo ſimplices qualitates cognoſcuntur. De compoſitis vel mixtis aliud eſt iudicium.

Quanta vtilitatis ſit exactam huius tractationis tenere notitiam.

CAPVT III.

DIligenter Lectorem hîc monitū eſſe velim, probè æſtimare quantæ vtilitatis ſit axactam huins tractationis tenuiſſe notitiā. Quid enim ſanitati omnibusq; humani corporis partibus, & tuendis & reſtiruendis, hac nontia magis accommodum? Quid animos formabit melius, qoàm tam eximiæ ſtructuræ cunſideraſſe finem? Quid iucundum atq; decorum magis quàm propriæ naturæ corporisq;, quod vſq; inculumus, tam artificioſam tenuiſſe formaturā? Partium etiam harum proportio cōſiderata, ſobrietatis iubebit eſſe memores, ne plus æquo repletis illis, debita concoctio perfici nequeat. Cùm primum enim prima concoctio naturaliter nō procedit, mox etiam omnes fallunt aliæ: quo fit, vt corruptis humoribus infectoq; ſanguine repleatur corpus, maximisq; detur morbis occaſio. Genitaliū item membrorum & vaſorum ſeminalium abſtruſa & tortuoſa conditio ſitusq;, quid aliud quàm temperantiæ documenta præbent? vt ea propagando homano generi tanùm, releuandisq; corporibus & tuendæ ſanitati ſeruiant. Nec dubium, ea ipſa cauſa naturaliter quoq; humani generis viribus derogatum eſſe, porroq; derogari plurimum, propter immoderarum harum partium vſum. Quid quod diligenter perpenſa harum rerum ſtructura, & mirabili naturæ in perficiendo homine artificio, noſtri quoq; nunquam non admonemur officij? vt quantum in nobis eſt diligenter conſeruemus, quæ tanto negono vix dum narura produxit: & charitatis memores, non in ea mutuo ſæuiamus, quæ natura communi parente procreata poſsidemus corpora, eadem vnius corporis variorum membrorum compage perpenſa, quam in vno corpore natura qoàm optimè finxit & ſociali lege conſtrinxit. Et quod ſummum eſt, & tam artificioſa noſtri corporis ſtructura profundiſsimam Dei ſapientiam, bonitatemq; ſtupendam, nec non propriæ conditionis finem, illius inquam gloriam noſtramq; ſalntem agnoſcere, & ſumma gratitudine tanto cōditori nunquam non reſpondere, monemur ac diſcimus.

De Conditione infantis in vtero, & grauidarum cura & officio.

CAPVT IIII.

Infans quando dicatur.

COnceptum ſemen vſq; ad 45. diem in iuſti inſantis formam mutatur, & tunc quorundam doctorum iudicio vitam accipit, eoq; nō fœtus porrò, ſed infans dici debet, licet motu ob mirè teneram coodirionē adhuc careat. Teoero enim tūc arborū flori ſimillimus eſt, qui quauis aura pluuiaq; facile

A deijcitur: eaq; de cauſa ſumma cautione opus eſt, ne quid periculi grauidis aliquo modo contingat, vel metu repentino, terriculamentis, incendijs, fulgure, fulminibus, monſtruoſis hominũ beſtiarumq. aſpectibus, gaudio, dolore, mœroreq; nimio: vel nimio exercitio motuq; currendi, ſaltandi, equitandi: vel repletione ex cibo potuq;: vel ne correptæ morbo aliquo, acutioribus vtantur medicaminibus imperitorum vſæ medicorum conſilio. Rurſum ne malis vetularum, veneficarum & ſcortnrum vtantur artibus, quarum & tollendarum & puniendarum cura inprimis magiſtratibus, vtpote plebis patribus, debebat eſſe propria. Quot enim virgines, quot item viduæ his implicitæ artibus ſcelerata dedêre infanticidia? Sed è multis pauca commemorabo, quibus longo admodum tempore peſtes illæ per totum orbem liberrimè vſæ ſunt, reliqua reliquis æſtimanda relinquam, ſaltem maleficis harum artibus proditis aliquãtulum. Cùm primum compreſſæ aliquam in ſe mutationem fieri animaduerterint, veluti appetitus varios, cibi potusq; ſoliti faſtidium, vomitus cõtinuos, nauſeas matutinas, paſsiones cordis, deliquia, dentium dolores: ſtatim malis inſtructæ artibus arctiſsimè ſe præcingendo prima experimenta faciunt, vt fœtum in vtero conceptum extinguant. Sed cùm nullam inde opem ſenſerint, maiora tentant, dæmonis inſtinctu maleficam aliquam accedentes vetulam, his morbis curandis egregiè inſtructam, & lunga experientia famoſam, rogantes de menſtruorum retentorũ cura, petentes hæc ciendi medicamen & conſilium: ea enim retenta parere dolures in præcordijs & femoribus, multosq; ciere vomitus. Malefica rei
B non ignara vetula, pharmaca iubet à pharmacopolis petere, nec non aliunde quaſdam herbas colligere, monendo, vt his in vino vtantur, alijs ſuſſiantur, alias calceis imponant, alijs quotidie mane & veſperi aqua decoctis pedes & crura abluant: de nonnullis etiam decoctis mane & veſperi bibant. Sed cùm neq; hæc cura prodeſt, venas in vtroq; pede aperire monet, quo facto, ſtatim perit quod in vtero cnnceptum fuerat. Hæc obſeruantibus interdum patribus & matribusfamilias, nec non etiam quibuſdam alijs, & quod res eſt certò conijcientibus, mox tormina ventris, dolores pectoris & capitis prætexunt, & quod res eſt diſsimulant. Redeuntibus vero menſtruis quando ſe fœtu norunt eſſe liberas, alijs quoq; eaſdem artes communicant, vt eo plura infanticidia fiant. Nonnullæ autem obſtetrices etiam, nec non chirurgi & imperitiores medici, interdum plus nimium creduli tale quid magno malo conſulunt. Sed omnia hęc & obſeruare & præoccupare ſancti magiſtratus intereſt. Iam verò ad rem redeamus.

Cura grauidarum.

Infanticidia quibus procreatur modis.

Poſt tertium & quartum à cõceptu menſem mouere ſe in vtero infans, & aliquantulum explicare incipit, arctumq; ſuom domiciliũ in latius diducere, quo fit vt turgere vterus, & in longũ, latum & profundum diduci incipiat. Sub partus autem tempus facie verſus genua propendet, vtraq; crura attrahit, ambas ſuper genua manus abijcit, naribus in medio poſitis, in globi modum cõuolutus, anteriori parte tergum matris reſpiciens, poſteriorem verò ventri matris obuertens. Et licet quidam Anatomici diuerſum ſentiant, nos tamen non rara experientia ita deprehendimus.

Motus infantis in vtero.

C

Quomodo ſe infans in vtero, quinto, ſexto, ſeptimo & octauo menſe habeat, nec non de diſcrimine ſexus & formarum.

CAPVT V.

POſt tertium & quartum menſem infans in vtero vberiori alimẽto vtitur, eoq; vegetatur magis magiſq;, donec pariendi tempus aduenerit. Sciendum autem quando ſexto menſe natus fuerit, vitam naturaliter retinere non poſſe, eò quòd (licet diſtinctè formatus) nondum tamen iuſtæ perfectionis ſit. Si verò ſeptimo menſe naſcatur, viuet facillimè, quia tum ſatis perfectus exiſtit. Quòd verò octauo menſe nati rariſsime viuere poſſunt, cùm qui ſeptimo naſcantur plerunq; in viuis maneant, non ſine ratione fit. Septimo enim menſe ſemper mouetur infans ad partũ, quo tempore ſi tantarũ virium fuerit, ad partũ prodit: ſi non, in vtero remanet, donec ſatis inualuerit, per duos inquam mẽſes reliquos. Poſt eum motum menſis ſeptimi ſi non exeat, in alium ſe vteri locum transmouet, adeoq; eo motu debilitatur, vt ſi ſequenti octauo menſe ad partũ procedat, viuere propter eum motum omnino nequeat. Neq; enim ſola hac, ſed duplici motione infans ad mortem debilitatur. Primò, quando poſt motum ſeptimi menſis octauo menſe naſcitur, vti modò diximus. Deinde, quia (pro aſtrorum ratione) ſeptimus quiſq; menſis noxium & damnoſum cuiq; fœtui motũ parit, Sole inquã eo tempore ſemper in oppoſito ſigno ſtante: &, quòd octauus menſis Saturno proprius ſit, hoſti omnium quæ vitam accipiunt.

Cur ſeptimo menſe natus infans poſſit viuere.

Duo lethiferi motus infantium.

D Sciendũ item maſculos in dextro matricis concipi latere ex vberiori ſemine, ex dextro viri teſticulo prodeũte; fœmellas aũt in ſiniſtro, ex ſiniſtri teſticuli ſemine. Dextrũ enim latus propter hepar calidius eſt, ſiniſtrũ verò frigidius. Principaliter aũt vberior ſeminis caliditas maſculis progenerandis cauſa eſt.

Diſcrimẽ ſexus.

Quod etiam pueri parentibus ſuis interdum ſimilitudine formę reſpondent, idem virtute ſeminis fit, vt cuius ſemen virtute plurimum ſuperat, infans ei magis forma reſpondeat. Sed & hic aſtrorum motus aliquid poſſe creditur, vt quando ſemen ſub bonis planetarum concipitur aſpectibus, egregiam hoc formam: quando verò malis, tetram viciſsim conciliet. Et hæc quidem hactenus.

Similitudo formæ cum parentibus.

De præceptis quibuſdam, prægnantibus vſq, ad partus horam ad varios caſus admodum neceſſarijs.

CAPVT VI.

DEinceps ſalutaria & neceſſaria aliquot prægnantibus præcepta dabimus, quibus inſtructæ certò ſciant, quomodo ſe à conceptu ad partum vſq; gerant, ne quid illis periculi eueniat, aut præceptorum negligentia difficilem ſibi partum faciant.

Ante omnia hilari ſint animo, luctu & curis ne conficiantur, gaudijs mediocribus dent operam. Hæc enim & infantem exhilarant, & facultates fœtus omnes excitant & in membris eius confirmant, vt ex. 3. cap. conſtat.

Deinde omni motu vehementi ac laboribus difficilibus abſtineant, & modico vtantur exercitio, ſu- A
bitò nou exiliant aut aſſurgaut: non currant etiam, neq; ſaltitent, nec equitent, neq; ſe comprimant aut
coarctent, aut onus aliquod maius ſubleuent. Somnus quidem illis apprime conuenit.

Rurſum, frigidiores & aſperiores ventos, æſtus magnos, iram, animi perturbationes, terrores, Venerē
nimiam, & omnem edendi & bibendi intemperantiam caueant.

Victus grauidarũ frugalis & mediocris ſit, crudioribus & craſsis cibis, qui facile concoqui nequeunt,
abſtineant: puta, lentibus, ſabis, milio, carne bubula, ſalſa, & frixa, frugibus, lacte, caſeo & ſimilibus. Vtan-
tur autem gallinarum pullis, ouis, pulmentis varijs, auibus, ouilla & vitulina carne. Proderit interdum &
cinamomo & myriſtica nuce cum ſaccaro vti. Pro potu vinum album mediocre ſeruiat.

Primis qoatuor à conceptu menſibus (Hippocrate monente) venas nõ aperiant, cucurbitulis & ſca-
rificatione abſtineát, catapotia nulla ſine periti medici conſilio ſumant. Eo enim tẽpore fœtus ligamen-
ta adhuc admodum mollia & debilia ſunt, eoq; facile fœtus deſtruitur, & alimentum illi ſubtrahitur.

Qnod ſi contigerit prægnantium aluum duram fieri, ſpinachiá non pauco butyro conditam, lactucas
etiam aqna mollitas, cum ſale, vino & aceto ſumant. Quæ ſi aluum non laxauerint, ſuppoſitorijs vtantur
ex melle & vitello, vel ſapone Veneto confectis. Si verò tanta cõſtipatio fuerit vt nec illa cura profutura
ſit, conſilio periti medici potione ex decoctione ſoliorum ſenæ vnà cum caſsia nouiter extracta vtatur,
quàm medicus pro conſtipationis ratione ſemper aut plus aut minus præbere poterit.

Quod ſi cum grauibus ſymptomatis conceperint, & poſt conceptũ vſq; ſyncopã paſſæ fuerint, biben- B
da erit aqua acetoſæ & roſarum calefacta, mixta cinamomo & tabulis quibus Manus Chriſti nomen eſt,
vel Diamargariton. Vel aqua roſarũ & bugloſſæ cum pauco cinamomo, caryophyllis & croco tritis per-
mixta, in panno aliquoties complicato ea aqua merſo tanquam epithema pectori erit imponenda.

Quod ſi ante tempus pariturę videntur, veluti menſe ſeptimo aut alio immaturo tempore, & iam pa-
riendi dolores ſenſerint, cõcitatos, vel propter nimium aliquod exercitium, vel propter alui duræ com-
preſsionem, vel propter febrim aut morbum alium aliquem: ſuper prunas ex thure ſuffitum excipiant.
Hoc enim feciſſe, & matrici & infanti non parum addit virium. Deinde anteriora abluant alumine, gallis
& cõſolida maiore in aqua plnuiali, vino & aceto decoctis. Quod ſi propter ſyncopam infirmiores futu-
ræ ſint, Diamargariton vel manus Chriſti ſumant, eo quo prius modo diximus.

Quod ſi cibi nauſea illis obrepſerit, vel cibum ſumptum concoquere nequeant, hoc Syrupo vtantur:
℞. Syrupi malorum granatorum ℥ j.ſ. Muſci, Ligni aloes ana ℈.j. Cinamomi ℈.ſ. Miſce cum Aquæ ace-
toſæ ℥.iij. Fiat hauſtus Syrupũ hunc quotidie ieiunæ bibant bene calidum. Pro confortatione ventricu-
li etiam vtantur hiſce tabulis: ℞. Confectionem Diambra mane & veſperi, ſumptoq; cibo itidem. Impo-
nant etiam ori ventriculi ſequens emplaſtrum: ℞. Maſtiches, Cinamomi, Roſarum rubearum, Saluiæ,
Menthæ, Balauſtij ana ʒ ſ Olei de Cytonijs, Terebinthinæ q ſ. Fiat emplaſtrum, de quo ſume q. ſ. ad illi-
nendam alutam, latitudine & forma ſcuti, quod tegatur ſerico. Vel hoc vnguento vtantur: ℞. Maſtiches, C
Menthæ, Thuris albi, æqualia pondera. Trita ſingula oleo miſceant cõmuni, & os ventriculi perungant.

Quod ſi per vteri gerendi tempus menſtrua ſenſerint, lac dulce in quo chalybs extinctus ſit parabunt,
ex eo bibent, comedent, pulmenta & offulas coquent. Sudare etiam his vſæ rebus poterunt: ℞. Plantagi-
nis maioris, Inulæ campanæ, Pentaphylli, Stercoris columbini, Culmorum fabaceorum & auenæ, an. M.
j. Omnia in aqua ſimul decoquantur, & ſudores euocentur inſidendo.

Sunt etiam nonnullæ quæ raro iuſto tempore, ſed nimis cito & ante tempus pariant: eæ dum grauidæ
ſunt, balnea pro pedibus & cruribus ſibi parent, in quibus quotidie vna ante cœnam hora, & tribus poſt
cœnam horis rurſum vna deſideant, & ſatis calefactæ crura calidis pannis abſtergant. Balnea autem talia
erunt: ℞. Saxifragiæ, Chamæmeli, Salis, Anethi, ana M. j. Vti etiam hoc electuario mane & cubitum ituræ
poterunt: ℞. Electuarium lætificans, cum been albo & rubeo tritis mixtum. Inprimis verò hoc (quod
multa experientia cognitum eſt) valde proderit: ℞. pelliculas ex ventriculo gallinarum extractas, bis
tritas, aliquot diebus mane vnius floreni pondere cum vino ieiunæ ſumant. Et hæc quidem generalia
pręcepta ſunt, multis aptata caſibus, vt ſingulis certò conſtet quomodo ſe à conceptu vſq; ad partus ho-
ram gerere debeant, quorum notitia non tam vtilis, quàm vſus neceſſarius exiſtit.

D

Liber Tertius.

DE PARTV, ET PARTVRIENTIVM infantiumq; omnifaria cura.

De legitimo partus tempore & forma, & parturientium doloribus.

CAPVT I.

INSTANTE iam nono menſe, infantis alimentum in vtero deficere incipit, propter in-
fantis ad quam excreuit magnitudinem. Iam enim magnus multo alimento indiget: quod
quia ſufficiens per venulas & vmbilicum porrò attrahere nequit, magno impetu in vtero
mouetur, adeò vt ligamenta, venulas cum tunicis quibus inuolutus eſt, ſecundinam in-
quam, cum duabus reliquis tunicis, de quibus ſuprà dictum eſt, perrumpat, & pro huius
figuræ ratione ſe ad partum expediat.

Hac

A





B

Hae indicatione obſtetrices & aliæ quæ interdom prægnantibos adſunt mulieres veros partus dolores obſeruent: qui reipſa nihil aliud quàm perfecti iam infantis impetus ſunt, qoibus impelluntur & rotantur, deorſumq; ad inferiora exeundi gratia contendunt. Ruptis enim ex impetu membranis & recluſa matrice, humores diffluere incipiunt, quibos liberatus iam infans mox aerem ſentit, & huius vitæ cupidus, exitum matricis verſus voluitur, capite orificio matricis obuerſo. Et hæc legitimi & maximè naturalis partus forma eſt, ſi caput primum ad exitum ducatur, deductis ad latera manibus & ſuper coxas applicatis, vti præſens adiecta figura oſtendit. Non naturalis autem partus dicitur, ſi harum conditionum aliqua defuerit. Corabit itaque obſtetrix, vt maturè ad quemuis partum excipiendum, ſpto ſedili, cultro, ſpongia, vinculis, calidoque ex lilijs oleo, quo & parturientis vterum & manus ſuas commodè perungat, inſtructa ſit. *Partus dolores quid.*

De obſtetricum officio & apta ſedilis forma. CAPVT II.

C QVod autem ipſo partus tempore obſtetricum officiom ſit, & quomodo ſctio ipſa procedat, deinceps dabimus. Primò tempus nôrit, & veros dolores obſeruet, prægnantem etiam verbis conſoletur, nec non confirmet, & ad obſequendom hortetur slacriter. Reliquas ſimul præſentes cohortetur itidem inprimis ad pias fundendas ad Deum preces, deinde ad facienda ſimul ſua vt poſſunt officia. Quo facto ad ſedile prægnantem dedocat, quod tali forma inſtructum eſſe debet:

Sedile ipſum ſemicycli forma ſit, quatuor ſuffultum pedibus, fulcro à tergo aliquantulom retrórſom deducto, panno nigro ſubtus ad terram vſq; propendente obductũ, ea ratione, vt tecta ſit parturiens, reliquæq; interdum, ſi neceſſe fuerit, mulieres vbiq; manus admoouere poſsint. Sedes ipſa pannis munita & obducta ſit, ne lædatur enitẽs mulier, aot infans alicubi propter dolores & motus matris ſorte impingẽs.

Poſtquam autem in ſedili iam enixura prægnsns conſederit, obſtetrix vnam aliquam à tergo mulierem illi adhibeat, quæ prægnantem comiter vtroque brachio complexam teneat, & ſi opus ſit, feruentibus doloribus & nitente prægnante, vterum eius vtraque manu comprimat, deorſumque aliquantulum infantem compellat. Alias verò duas à lateribus ſiſtat, qoæ nitentem & verbis hortentur & sd opem quamcunq; paratæ adſint.

Hoc facto, obſtetrix ipſs prona aſsideat, & manus ſuas vterumque parturientis, oleo liliorum alborum, amygdalarum dulcium & adipe gallinæ mixto perungat. Hoc enim feciſſe, multum ijs prodeſt quæ obeſiores ſunt & quarum pudenda arctiora, quibus item os matricis ſiccum, & quæ primo iam parturiunt. His & slbumen oui miſcuiſſe contulerit.

D Poſtremò omnibus hiſce ad hunc modum præparatis, prægnantem ad enitendum cohortari incipiat, manosq; vt debet comiter operi admoueat, digitis inquirẽdo infantis ſitum, eiq; dum dolores ſunt commodè viam laxando, collumq; matricis vbi opus eſt cautè diſtendendo, & ſi quà infans cõſtiterit aut impeditus fuerit, digitis percommodè ex obliquo in directum deducẽdo, & ad facilem partum promoouendo. Prodeuntem infantem aptè excipiat, ſtatimq; vmbilicum relicta quatuor digitorum circiter longitudine, reſecet, duploq; filo acriter cõſtringat, quàm proximè ad ventrem infantis fieri poterit. Quo facto, diligentem ſecundinæ rationem habeat, hanc mouest & ad exitum ſollicitet, matrice adhuc diducta & aperta, aotequam reſtricta deouo connioeat. Vt autem in reſecando vmbilico diligens cora adhibeatur, tuniculas omnes vno nomine Secundas dictas, diſtinctè figura ab initio huius tomi poſita ſpectandas dare voluimus, quomodo in vtero cohæreant, & ſeſe mutuo trahant. Secundina enim trium tunicarum panniculus eſt, totum inuoloens fœtum, venis & arterijs matrici affixus, per quas ſanguinem pro outrimento fœtus attrahit, & attractum per vmbilicum ad infantem dimittit. *Reſecatio vmbilici.*

Reſecto vmbilico lotoque iofante, ſiccus iam eius vmbilicus puluere ex bolo armenia, ſanguine draconis & myrrhs confecto inſpergi debet, pannoque complicato impoſito comprimi. Hoc enim & ſanguinis fluxui & alijs medetur caſibus. Vtendum etiam hoc puluere conuoluto iam vmbilico, & reiectus ligamentis. Sic enim & probè ſanatur & formatur egregiè.

De naturalibus quibuſdam præceptis, & medicaminibus partus moram & difficultatem alleuantibus. A

Capvt III.

QVoniam de partus impedimentis releuandis hic erit tractatio, notandum ante omnia partum im-
pediri dupliciter, naturaliter & non naturaliter. Quando non naturaliter impediri contigerit, pro-
cedendum erit iuxta præcepta ſequenti quarto libro tradita. Quando autem naturaliter, præce-
ptis hoc capite traditis erit vtendum. Ante omnia tam perita rei exiſtat obſtetrix, vt quantum in ipſa eſt,
omnia partus impedimenta commodè declinet. Quod ſi autem partum impediri ſiccitate aut anguſtia
colli matricis contigerit, ex elleboro aut pipere trito parturientis naribus inſpirandum aliquantulum.
Comprimendum item eius os, detinendus ſpiritus, prouocandumque ſternutamentum, quò ſpiritus
deorſum compulſus infantem ad inferiora detrudat. Quò & hæc ſequentia ſimiliter faciunt. Burſa pa-
ſtoris arida trita, in vino aut iuſculo cicerum ſumpta, valde proderit. Item pars mellis vnius coclearis
menſura cum dupla aqua calida ſumpta. Lac quoque mulieris alterius cum artemiſiæ coma mixtum, &
calidum vmbilico impoſitum. Nec non oleum laurinum in aqua calida aut iuſculo cicerum ſumptum.
Grana etiam piperis duo ſumpta & partum & ſecundas impellunt. Noſtrum quo nos potiſſimum impe-
dito partu & deficientibus doloribus vtimur medicamen hoc eſt: ℞. Trociſcorum de myrrha ʒ j. Croci
gr.x. Cinamomi ℈ j. Miſce cum aquæ Artemiſiæ vel Pulegij ℥.ij. Et fiat hauſtus vnus. Hauſtum hunc
prægnans calidum ſumat, quo ſumpto ad lectum vnius circiter horæ ſpacio redeat, donec vim huius ex- B
perta de nouo excitatis doloribus ſurgens ad labores redeat. Si verò nec hoc profuturum ſit, infans au-
tem præmiſſo capite ad partum impeditus adhuc hæreat, mox harum pilularum ſeptem pręb endæ, qui-
bus ſumptis rurſus aliquantulum quieſcat: ℞ Gumi Bdellij, Myrrhæ, Seminis ſauinæ, Styracis liquidæ,
id eſt ſtactes, Caſtorei, Agarici, an. ℈.s. Diagridij grana vj. Miſce cum medulla caſsiæ extracta q. ſ. & for-
mentur pilulæ ad modum cicerum. Duo hæc pharmaca ocytocia omnibus ferè peritioribus medicis
probantur & in vſu ſunt. Peſſario etiam vti licebit, quod longitudine & craſſitudine digiti ex lana pura
conficies, ſericoque obduces, quod ſucco rutæ in quo ſcammonium diſſolutum ſit intinctum, ritè adhi-
bere poteris. Sunt quæ lapidem aquilinum vel iaſpidem à ſiniſtra coxa appendant. Hæc ſi fruſtra tenta-
ta fuerint, eundo ſe aliquantulum prægnans exerceat, deinde hoc encathiſmo vtatur, balneo inquam ſu-
pra ventrem vſque aſcendente: ℞. Althææ herbæ & radicis, M. vj Maluæ, Chamæmeli, Meliloti, Apij,
cuiuſque M. iiij. Seminis lini, Fœnogræci ana ℔.ij. Foliorum lauri, Lauendulæ ana M. ij. Omnia hæc a-
qua bulliant, in quam prægnans inſideat, aut ſpongias ea calida tinctas ventri & tergo imponat aliquo-
ties. Quo ſufficienter facto, calidis pannis foueatur, & ad lectum deducta hoc vnguento vngatur: ℞. A-
mygdalarum dulcium, Pinguedinis gallinæ, Olei de lilijs, Muſcilaginis althææ ana ℥.s. Miſce cum cera
q. ſ. & fiat vnguentum. Proderunt hæc & ad ſecundas expellendas, vt ſequenti capite docebimus. Hoc
facto, offulam ex duorum ouorum vitellis cum vino veteri decoctam, his ſpeciebus mixtis, præbebis:
℞. Cinamomi ℥.s. Corticum Caſsiæ ʒ.ij. (vel potius eò amplius cinamomi loco caſsiæ, quam prorſus
inutilem ſeplaſiarij hodie oſtendunt.) Croci ℈.s. Sauinæ, Betonicæ, Capillorum Veneris, Dictamni, C
Fœnogræci, Baccarum lauri, Menthæ ana ʒ.j. Os de corde cerui, Margaritarum præparat. Miſce cum
ſaccharo, & fiat puluis craſsiuſculus. Quod ſi ante infantem ſecundina prodeat, exitumque infantis im-
pediat, reſecanda ea fuerit, vmbilicus verò ligandus, & peſſarium ſubſcriptum collo matricis inferen-
dum: ℞. Biſmaluæ cum radicibus M. ij. Artemiſiæ M. j. Rutæ ℥ j. s. Fœnugræci, Seminis lini ana ℥. j. Fi-
cus numero x. Miſce & cum aqua q. ſ. decoctio fiat, cui percolatæ addantur hæc: Olei liliorum, Olei lini,
vtriuſque ℥. ij. Muſci granum j. In hac decoctione madefactum peſſarium collo matricis inſeratur. Ele-
ctuario etiam huc mox vtatur: ℞. Myrrhæ, Caſtorei, Calami aromat. an. ʒ. ij. Cinamomi ʒ. j. Croci ℈. s.
Macis, Sauinæ, ana ℈ j. Mellis deſpumati ℔. s. Electuarium confice cum aqua meliſſæ & artemiſiæ, in
quibus decocta ſint Fœnogræci, Seminis lini, Granorum iuniperi, ana cochleare vnum. Porrò cùm ex
impedimentis talibus debilitata fuerit parturiens, pro confortatione illi in iuſculu ſpecies Lætificantis,
vel Manus Chriſti perlati, aut Diamargariton præbendum.

Quomodo ſecundæ moram facientes ad facilem exitum promouendæ ſunt.

Capvt IIII.

SEcundæ nato iam infante multis modis impediri poſſunt. Primo propter debilitatem matricis quæ
ex impetu infantis & frequenti eius motu cõtingit: item propter partus difficultatem, nec non pro- D
pter continuam matricis diſtenſionem & reſtrictionem, quibus adeò debilitatur, vt ſua virtute (ſicu-
ti alioqui natura ſolet,) ſecundas expellere nequeat. Deinde ſi ſecundæ matrici intus affixæ hæreant,
quod propter copiam humoris ſuperflui in vtero detenti ſæpe fit, propter quam matrici his humoribus
infeſtatæ ſecundæ facilè agglutinantur. Hæ non aliter, quàm inſerta obſtetricis manu erunt reuellendæ.
Tertio, ſi nato infante ſtatim omnes quæ in matrice ſunt aquæ diffluant, quibus deſtitutæ ſecundæ ſic-
cantur, nec non matrix etiam & collum eius propter eam ſiccitatem aſperiora fiunt. Aquæ enim illæ &
infanti & ſecundis lubricam viam præbere debebant: quare his elapſis, vterus oleis & ſuccis intus & ex-
tra perungendus erit. Quarto, quando os matricis propter partus dolores intumeſcit, vt plerunque fit,
niſi prouida cura hoc mali declinetur. Quinto, quando in primo partu os matricis nimis adhuc eſt reſtri-
ctum. Eandem ob cauſam, quando obeſiores fuerint fœminæ, infantem & ſecundas enitũtur difficilius.
Quando itaq; moram aliquantulum quacunq; de cauſa fecerint, omnem obſtetrix impendet operam vt
has ad exitum ſolicitet. Ea enim retentio ſuffocationem parit, & mala plurima generat. Cùm primum e-
nim longius illic detenta fuerit, mox contabeſcere & fœtere incipit, vnde dirus fœtor ſurſum ad ventri-
culum, cor, hepar & diaphragma, & per conſequens ad cerebrum aſcendit, vnde mox dolores capitis,
præcor-

A præcordiorum, imminutio ſpiritus, deliquia plurima & ſudores frigidi proueniunt, ita vt periculum mortis, nec non apoplexia & epilepſia vſque timenda ſint. Non enim non poteſt ſine malo maximo matrix in corpore contabeſcere. Dum verò retentæ fuerint, omni ea mora cibo & potu conuenienti mulieres reficiendæ ſunt, iiſque addendum robur, offulis inquam cum ſolis ouorum vitellis & vino veteri cum ſaccharo decoctis, croco & cinamomo conſperſis. Vel iuſculis ex caponibus aut gallinis, itidem cinamomo & croco conditis. Suffitus deinde fient ſuper prunas in vterum recipiendi, ex croco non trito, caſtoreo, myrrha & cinamomo, de ſingulis vnius aut alterius fabæ pondere. Sit autem infra pannis obducta prægnans, vt fumus ad matricem tantùm pertingat. Hoc tam diu fiat, donec ſuffitus ex ſpeciebus illis defecerit. Deinde ex elleboro aut ſternutatorio puluere aliquantulum naribus eius inſpirandum, comprimendum os, detinendus halitus, & ſternutamentum, vti ſuprà dictum, eſt prouocandum. Si verò neque hæc impulerint, Caſsiam (vel cinamomum potius) pondere nucis, crocum & cinamomum duarum fabarum magnitudine, trita in iuſculo rubeorum cicerum ebibenda porriges. At hoc non ſuccedente, hauſtum ſuprà cap. 3. deſcriptum calidum illi præbe, poſt quem ſumptum, cum quieuerit aliquátulum, nonnihil ex elleboro & opopanace, pura lana inuolutum, collo matricis inſeratur: & ſine dubio ſecundis breui liberabitur. Tantæ enim hoc virtutis eſt, vt mortuos etiam infantes cum ſecundis efficaciter expellat. In hoc caſu vnguento Baſilico matricem deungere pro expellendis

B ſecundis itidem non parum proderit Horum ſi nullum eas expulerit, tantumq; periculi fuerit vt de vita parturientis deſperandum ſit, conſentientibus marito vel cognatis, pilulæ ſequẽtis deſcriptionis ſeptem præbeantur, quibus ſumptis lecto decumbat, donec harum virtus nouos dolures concitàrit & ſecundas expellere cœperit. Nam & hæ tantæ virtutis ſunt, vt mortuum infantem & ſecundas etiam ſimul expellere poſsint. Nihil tamen hic temere ſine periti medici conſilio fiat. ℞. Caſtorei, Myrrhæ, Styracis liquidæ ana ℈.j Corticis caſsiæ, (vel cinamomi potius,) Ariſtolochiæ rotundæ Lugduoo miſſæ, ana ℈.s Agarici ʒ.s. Diagridij grana vj. Croci, Sileris montani, Sauinæ ana gr. iij. Opij Thebaici, Aſſæ fœtidæ ana granum j. Miſce cum Caſſia extracta q.ſ. & formentur pilulæ admodum cicerum, & ex his ſeptem præbeantur cum aqua pulegij vel artemiſiæ. Emplaſtrum etiam illud, ſi opus fuerit, vmbilico imponatur, hoc modo parandum: ℞. Colocynthidis decocti in aqua partem vnam, & tantundem ſucci rutæ, quibus miſcebis myrrham, ſemen lini, fœnogræcum, hordei farinam, cuiuſque cochlearium, decoquantur omnia ſimul: emplaſtrum autem ex his confectum toto ventri ab vmbilico ad pudenda vſque imponatur. Probatum quidem aliquando hoc eſt, ſed tamen illo non temerè ſine periti medici conſilio erit vtendum. Et hæc quidem de ſecundis educendis dicta ſunt.

De cura Puerperæ & Infantis recens nati. CAPVT V.

C LIberata infante & ſecundis puerpera, obſtetrix ſpongiam puram calida merſam ſumat, ipſamque in ſedili adhuc deſidentem leniter vbi opus eſt abluat, & ſi quid de matrice propendeat, oleis calidis roſarum, violarum vel chamæmeli deungat, & calidis pannis fotum in ſuum locum dirigat. Quo facto ad lectum deducatur, vbi locus ſatis temperatus ſit, illic ſupina recumbat, crura exporrigat, & quantum ſatis eſt diſiungat, reliqua corporis parte tam erecta, vt ſedenti magis quàm iacenti ſimilis ſit, quò ſi quid reſtat ſuperflui, commodius diffluat. Quod ſi primis diebus nimis citò fluxus illi ceſſarint, vt ſæpè fit, puluis ex elleboro aut pipere naribus ſingulis diebus ſemel aut iterum erit inſpirandus, pro impellendo fluxu, pro vt videbitur requirere neceſſitas. Quod ſi fluxus abundauerit, eoque puerpera infirmior facta fuerit, multum quieſcat, & ſiccioribus cibis vtatur, gallinis puta & caponibus elixatis & aſſatis, nec non quibuſuis in ſartagine toſtis. Liquidioribus cibis omnibus abſtineat: his enim fluxus abundantior fieret. Vtatur & confectione Diatriaſandali, ea enim & confortat & reſtringit, buccella vna aliquoties ſumpta. Vel ſi placet ſequenti puluere aut tragemate vtatur cum pane ſupra prunas toſto & vino dulci madefacto: ℞. Specierum Dianthos, Diapliris, Diamargariton, Diacaryophylon, Diagalangæ, Diatriaſandalon, ana ʒ.s. Diamuſci, Diambræ ana ℈.s. Sacchari q.ſ. Miſce, & fiat puluis ſiue tragema, & ſeruetur in ſcatula.

Infantem autem iam lotum & faſcijs inuolutum antequam vel vbera ſugat vel aliquem cibum ſumat, matri in lecto decumbenti à ſiniſtro latere cor prope adhibendum eſſe primo tempore multi dicunt. Na-

D turaliter enim (vt perſuaſi ſunt) omnes ab infante morbos matrem attrahere, & ſine ſuiipſius nocumento per fluxum vteri quicquid mali attraxerit rurſum excernere. Præſeruare enim hoc infantem per totam vitam à morbo comitiali & lepra. Singulis dum cibo & lacte diebus abſtinet vna hoc hora fieri volunt. Eo ipſo autem tempore ſæpius infanti in os inſerendi ſunt coralli rubei præparati ſaccharu & butyro recente mixti, quia & hij infantem à prædictis morbis vſque præſeruant. Suſpendantur etiam à collo eius & brachijs coralli rubei & grana Pæoniæ, confortant enim, nec non hilarem ac vegetem faciunt. Et hæc de prima puerperæ & infantis poſt partum cura.

Quomodo & quibus inſtrumentis impediti & mortui infantes producendi.

CAPVT VI.

QVandoquidem matricis partes duæ ſunt, quarum vtraque neruis, rugoſa carne & obeſiori ſpiſſitudine conſtat (vti ſupra capite 3. monuimus) ſciendum eſt, interiorem eius partem, cuius porta inſenſibilis quaſi & anguſtiſsima eſt, nec vnquam niſi in coitu, menſtruis & partu aperitur, tantam dilatationem admittere poſſe, vt producendo infanti facile ſufficiat, ſine omni & prolis & matris nocumento, ſi naturalis partus extiterit. Hanc autem viam quando infans per ſe (vti alias natura ſolet) neque inuenire, neque aperire propter reſtrictionem interioris portæ, & propter clauſtra eius impedita, valuerit, tunc obſtetrix perunctis manibus digitos inſerat, eamque anguſtiam quàm commodiſsime poterit

in latitudinem tantùm diducat,in longitudinem verò nequaquam,ne ligamenta matricis rumpantur, & A
incurabilis morbus præcipitatio matricis ſequatur, eius inquam inuerſio, cum exitu & eminentia colli
matricis.Itaque obſtetrix in dilatãdo interiorem partem antrorſum moueat, vt caput infantis quod pro-
ximum eſt inde ſe exerat,& in exteriorem partem, collum inqoam matricis, prodeat. Nam modò dicta
dilatatio interioris partis neque matri neque proli quicquam incommodare poterit, vtpote quam & na-
tura ipſa in facili partu ſponte diducit, & poſt partum reſtringit iterum. Quod ſi autem propter angu-
ſtiam alterius partis colli ſcilicet,infans prodire nequeat, ſed capite illic, reliqua verò corporis parte ad-
huc in interiori receptaculo hęreat(quod tamen vbi rectè proceditur raró cõtingit)tonc ſciendum,ex-
teriorem portam,genitalia inquam,magis diduci & dilatari poſſe,omnesque partus difficultates facilius
perpeti quàm receptaculum interius , eoque obſtetrix rurſum pro rei qualitate eam quoque portam di-
ducat latius,vt totus ad partum infans prodeat.

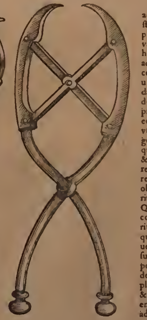
Quod ſi prædicta hæc nihil auxilij dederint, ita vt ſubinde immotus adhuc infans hæreat, omnesque
partus dolores ceſſauerint, rurſum ad lectum deducenda erit parturiens, & ſequentibus iuuanda medi-
caminibus,quæ talia ſunt vt & mortuos infantes,retentas ſecundas, abortus quoque & molas expellere
poſsint. Ante omnia,cùm primum ad lectum deducta fuerit,ſequentem hanc potionem ſatis calidam ſu
mat,eaq; ſumpta omni alio cibo abſtineat,& vnius aut alterius horæ ſpacio trãquilla quieſcat,donec hu-
ius vim & efficaciam egregiè perſenſerit: ℞. Ficus inciſas vij. Fœnogræci, Seminis artemiſiæ, Rutæ, ana
ʒ.ij. Aquæ polegij & Artemiſiæ ana ʒ.vj. Fiat decoctio ad mediam partem,coletur,& colaturæ addantur. B
Trochiſcorum de myrrha ʒ.j. Croci grana iij. Sacchari q.ſ. Fiat hauſtus vnus,& aromatizetur cum cina-
momo q.ſ. Poſt prædictum quietis tempus rurſus ad partus labores deduci poterit,vbi Suffimenta fient
trochiſcis ex his ſpeciebus paulatim ſupra prunas iniectis,ita vt omnis fumus ad ſolam tãtùm matricem
perueniat: ℞. Caſtorei, Sulphuris, Galbani, Opopanacis, Stercoris columbini, Aſſæ fœtidæ ana ʒ.s. Mi-
ſce cum ſucco Rutæ & fiant trochiſci ad formam nucis auellanæ His fumigia facere proderit.

Quod ſi nihil inde opis comparuerit,Emplaſtro hoc ventri impoſito vti poterit: ℞. Galbani ℥ j.s. Co-
locynthidis ſine granis ʒ.ij. Succorum rutæ, Artemiſiæ, Ceræ nouæ q.ſ. Fiat emplaſtrum. Decocto hoc
pannus liniatur latitudine ventris formatus,vt ab vmbilico ad pudenda vſque & vtrinqo e ad latera per-
tingat: qoo d vnius aut alterius,ſi ita opus ſit,horæ ſpacio retineat. Vel Peſſarium digiti magnitudine &
longitudine ex lana confectum & ſerico obductum,ſequenti decoctione madefactũ,collo matricis inſe-
rendum & duabos illic horis relinqoendum: ℞. Ariſtolochiæ rotundæ è Gallia aduectæ, Sauinæ, Colo-
cynthidis ſine granis, Staphiſagriæ, Ellebori nigri ana ʒ s. His tritis fiat peſſarium cum ſucco rutæ q.ſ.

Speculum matricis.



Apertorium.



Cæterum poſt omnia hæc
adhibita, in primis verò ſi ob-
ſtetrix rite dilatatis matricis C
partib.viam facere infanti non
valuerit, omnino inſtrumeota
his vſibos accommoda, erunt
adhibenda.Quando autem ne-
ceſsitas horum vſum poſtula-
uerit, prius verbis confirmao-
da erit miſera parturiens, dein-
de expedienda inſtrumenta, &
preces piæ ad Deum fundẽdæ:
eoque facto ita ſedili inſideat,
vt anum quantum poteſt ter-
go ſedilis obuertat , crura verò
quàm maximè poteſt attrahat,
& quàm latè poteſt , opem fe-
rentibus aſtãtibus mulieribus
reliquis, diducat, vt commodè
obſtetrix quod inſtrumentis e- D
rit agendum , exequi valeat.
Quod ſi alia ratio placuerit, &
commodior obſtetrici viſa fue-
rit,ad lectum ipſam deducat,in
quo, capite aliquãtulum retro-
uerſo , ſublimius verò natibus
ſurrectis , cruribusq; qoantum
poteſt attractis,decubat. Tum
deuncto alterutro quod ex his
placuerit inſtrumento, operari
& progredi incipiat. Vtraque
enim hæc deinceps deſcripta,
ad aperiendum, dilatandum &
educendum præparata ſunt.
Alterum ex inſtrumẽtis illis,
aperto-

A ſpertorium inquam, vnctum & compreſſum obſtetrix leniter per collum matricis ad portam interiorem dirigat: quo ſufficienter facto, vtraq; manu apertorium infrà comprimat, donec quantum ſufficit os matricis diduxerit. Vel ſi placet altero inſtrumento, Speculo inquam matricis, eodem modo vtatur, vti de apertorio modò dictū eſt. In hoc autem vertebram toties circumuolui oportet, donec ſufficere propter dilatationem intellexeris. Eo autem modo diducto matricis orificio, obſtetrix manibus infantem leniter apprehendat, & ſi poſsibile eſt cum ſecundis educat. Vterum deinde parturientis abluat & perungat, partu liberatam ad lectum deducat, atque aromatibus, nec non cibo potuque conuenienti quantum poteſt reficiat, vti ſuprà cap 3. monuimus.

Hoc progreſſu etiam vtendum erit cum omnibus mortuis infantibus & molis, nec non ſecūdis quoque vbi nimium impeditæ fuerint, quando neceſſitas ipſa talem operationem & curam poſtulauerit.

Si fiat autem vt mortuus infans propter magnitudinem ſuam prædicto modo educi nequeat, vel ſecundæ manibus prehendi & educi non poſſint, curandum tunc vt ſequentibus inſtrumentis quicquid id fuerit, ſine matris nocumento, comprehendatur, & prudenti cura educatur.

Altero igitur ex ſequentibus inſtrumentis, roſtro inquam, emortuum infantem comprehendat, comprehenſum dextra manu trahat, ſiniſtra verò portas vtraſque, antrorſum repellat, ne ligamenta rumpantur & præcipitatio matricis ſequatur. In hoc caſu, ſi poſtulauerit neceſsitas, huic inſtrumento forcipem qua dentes eruuntur adhibeas, vel depictam hic forcipem longam & terſam, qua ita vtatur commodè, vt
B ſi poſſibile ſit, id quod protrahendum eſt, educat faciliter. Quod ſi contigerit etiam inflationem aliquam; vel concretum in præputijs matricis ſub cute apparere ſanguinem, ex partus laboribus & difficultate obortum, venulis aut fibris ruptis propter dilatationem, vt fit, nimiam, vel interius tumor aliquis ſanguineus enatus fuerit, quibus & infans & ſecundæ ante partum multum impediri ſolent. eum tumorem, ſiue ante ſiue poſt partum apparuerit, obſtetrix, vbi materia tenuior & maturior viſa fuerit, puro cultello incidat, concretum ſanguinem exprimat, & inflationem deprimat, quæ commaculata ſunt abſtergat, infantemque ſi nondum natus fuerit vt poterit producat. Peſſarium deinde ſæpe inſerat, oleo roſarum deungat, & quotidie donec ſanata fuerit obliget. Eo enim modo & nos non ſemel in his caſibus progreſsi ſumus.

Roſtrum anatis.



Forceps longa & terſa.



C

D

 A

Liber Quartus.

DE VARIETATIBVS NON NATVralis partus,& earundem curis.

PRÆFATIO.

Quandoquidem partus, qui contra naturam ſe exhibent, multi ſunt & in iis caſus varij, de his ſequenti libro dicemus, quomodo inquam, & quot modis contra naturam fiant, nec non qua opera & arte curandi ſinguli, eo fine tantùm, vt pericula eiuſmodi partus agnoſcantur citius, & quantum fieri poteſt præcaueantur diligentius.

De prima forma non naturalis partus, & quomodo ei ſubueniendum.

CAPVT I. B



SAEPE contingit hac adſcripta forma infantē ad partum venire, præmiſſis inquam pedibus manibusque deorſum ad femora deductis. Eo caſu autem curabit obſtetrix, vt oleo conuenientibusque linimentis inſtructa ſit, exitumq; infantis vngendo & demulcendo tantum iuuet, ne retro feratur, ſed vti cœpit ita rectè pergat. Inprimis autem operam dabit, vt vtraque infantis brachia deorſum porrecta, apprehendat, firmiterq; teneat, nec retrorſum reducere permittat, ſed hoc ipſo modo ad partū prodire compellat. Quod ſi autem infans hac forma prorumpēs, & propter magnitudinem ſuam & deducta per latera brachia, matricis anguſtia ita coarctetur, vt totus ad partum prorumpere nequeat, tum vterus parturientis cum infante oleis perungendus erit, & elleborum parturienti pro impellendo partu naribus inſpirādum, necnon vterus eius vtraque manu comprimendus leniter, ne ſurſum vergat, ſed vt oportet deorſum tendat, donec totus in lucem prodeat. C

Secunda contra naturam partus forma qua, & quomodo iuuanda.

CAPVT II.



COntingit rurſum in pedes aliquando partum procidere, manibus tamen non penes latera ad femora, vt in ſuperiori forma, exporrectis, ſed ſupra caput ſurrectis. Quod vbi fit, obſtetrix nullo modo talem partum excipiet, niſi admodum paruus & gracilis infans, & diductum admodum matricis extiterit orificium, vt facilis exitus ſine matris & infantis nocumento omnino ſperandus ſit: nec tamen eum prius excipiet, quin ante vterum & infantem diligenter perungat. Multo autem conſultius erit & vtriſque ſalutarius, partum in vterum repellere, & ad legitimam formam conuertere, quod hoc modo fieri poterit. Supina in lectu reclinabit ſe parturiens, capite retro demiſſo, ſublimioribus natibus: quo facto, obſtetrix ventrem ipſius præcordia verſus mediocriter ſtringet, vt in vterum infantem ipſum repellat, & alia forma prodeundi occaſionem miniſtret. D Ante omnia autem curabit vt faciem infantis tergo matris obuertat, deinde infantis nates & crura vmbilicum matris verſus eleuet, vt ad legitimum partum acceleret. Tutius experimentum in hoc caſu non eſt, vtpote in omnibus contra naturam venientibus partubus, vtiliſsimum.

A

Tertia non naturalis partus forma, quæ & quomodo iuuanda.

CAPVT III.



QVod ſi vno tantum pede infantem prodire contigerit, brachijs quidem circa latera demiſsis, retrouerſo autem vt figura habet pede altero, parturienti omnino non inſtandum, ſed ad lectum deducenda vel aliàs reclinanda erit, eoq; quo ante modo docuimus procedendum, ope aliarum quæ illi adiumenti gratia adſunt mulierum, remittendo inquam altero quoque pede in vterum. Quo facto, aliquoties ſe in lecto volutabit parturiens, capite demiſſior, natibus verò ſublimior recumbens, donec aliquantulum conuerſus infans eſſe deprehenditur, tunc ad labores reducenda & omni qua fieri poteſt ope iuuanda. Ea volutatio in omnibus ſimilibus partubus fieri poterit, vbi inepto modo infans apparuerit. Interim vbi opus erit, potionibus quoque & alijs medicaminibus ſuprà poſitis erit reficienda & ad partum impellenda. Quod ſi autem in hoc
B
caſu contigerit retrouerſum illum pedem volutatione illa matris, aut alia obſtetricis opera, directe ad partum exeri, ſtatim curabit obſtetrix vt comprehenſis brachijs, aliàs circa latera deductis, infantem quam poteſt producat commodè, eu quo in prima forma modo docuimus.

De quarta non naturalis partus forma, & eius cura.

CAPVT IIII.



EVenit interdum tranſuerſu modo apparere infantem & in latus procidere, quod vbi fit, parturiens neque vrgenda neque hoc modo expetendus infans. Sic enim infantem naſci poſſe ſine conuerſione aliqua, & natura & res ipſa impoſsibile eſſe oſtendunt.
C
Quocirca dabit operam obſtetrix, vt ad legitimam naturalis partus formam infantem reuocet, ſubmouendo inquam nates, & ad exitum dirigendo caput. Si hac non ſucceſſerit, volutando ſæpius quid poſſit tentet, donec ad legitimam formam conuerſus fuerit.

De quinta contra naturam partus forma, & eius cura.

CAPVT V.



QVod ſi diſtortis pedibus atque brachijs ad partum properare infantem contingat, obſtetrix parturienti non inſtet, ſed à
D
ſedili ad lectum deducat, vbi illius vterum prædicta ſæpe forma recumbentis retrouerſus comprimat, vel aliquoties volutari iubeat, donec ad commodiorem formam infans coouerſos fuerit. Si nihil hoc profuturum videbitur, obſtetrix vtrunque pedem in vnum coniungat, manus verò circa latera ſi vſquam poteſt deducat, & tutiſſimo quo poterit modo ad partum dirigat. Tutiſsima tamen via fuerit, infantem in vterum conuerti & illic ad legitimam formam componi.



De ſexta forma, & eius auxilio. A

Capvt VI.

QVod ſi vtroque genu in partum infans prociderit, manibus circa femora demiſſis, obſtetrix dextra inſerta vtrunque genu ſurſum verſus impellat, donec pedes prorumpere contigerit, ibi tum ſiniſtra pedes prehendat, dextra verò manibus circa latera retentis, infantem ad exitum ſolicitet. Hoc ſi non ſatis tutum fore videbitur, ad lectum deducenda erit parturiens, vbi ſuprà dicto modo reclinata, tandiu ſe volutabit, donec ad meliorem partus formam infans conuerſus fuerit.

B



De forma ſeptima, & quomodo iuuanda.

Capvt VII.

VBi verò altera manu tantùm ad partum infans properauerit, altero brachio circa latera deducto, pedibusque rite in vterum exporrectis, eum obſtetrix nequaquam excipiet, neque ad partum vlterius procedere permittet, ſed parturientem ad lectum deducat, vbi anu altius & capite demiſsius recumbere poſsit. Ibi tum venter eius retrò leniter ſtringendus vt infans in vterum recidat. Ipſa etiam obſtetrix ſi opus ſit, neque ſponte infans reciderit, inſerta manu humeros eius reprimat, eminens verò brachium ad latus reducat, vt naturali forma in vtero diſponatur, & ad facilem partum poſsit prorumpere. C



De forma octaua, eiusq; cura.

Capvt VIII.

MVltum periculoſus eſt hic partus inter eos qui ſe contra naturam offerunt, cuius formam hic deſcriptam vides: dabit ergo operam obſtetrix, vt ſumma cura adhibita totum hunc partum in vterum reuocet. Manus itaque primum cum parturientis vtero perungat oleo, quia laboribus hic non paucis opus. Deinde ſi poterit inſerta manu altera iuxta infantis brachia, humeros eius ita impellat vt totus in vterum recidat. Rurſum verò ne ad eandem partus formam recurrat, inſerta manu relapſi infantis brachia ad latera D deducat, eoque modo ad naturalem formam redigat. Si hac non ſucceſſerit, ad lectum deducenda parturiens, vbi poſt quietem habitam, eo modo vti prios tradidimus, eſt procedendum. Hoc ſi fruſtra fiat, neque ad aliam formam mutatus ſit, ad ſedile redocenda, vterus verò eius mulierum aſtantium opera vndiquaque & deorſom comprimendus, obſtetrix autem peruncta matrice & vtriſque obuijs brachijs, illa in vnum quantum poteſt coniungat, & eo modo prorumpentem partum excipiat. Minus in hoc partu periculi erit, ſi nihil in ſuo officio obſtetrix remiſsior, infans autem in partu gracilior extiterit.

De forma

A



B

De forma nona, & eius cura.

CAPVT IX.

QVod ſi nstibus ad partum primo infans prociderit, obſtetrix vncta & inſerta manu anum infantis ſubleuet, & caput ad exitum vertat. Feſtinandum in hoc caſu non eſt, ne in deteriorem aliquam formam recidat. Neque etiam poſsibile ſic infantem naſci poſſe ſine ſummo matris infantisque detrimento. Itaque ſi inuerti inſerta manu non poſſit, ad lectum deducenda parturiens, vbi ſi infirmior fuerit conuenientibus reficienda eſt cibis, & iam ſæpe dicto procedendum modo, donec commodioris partus forma venerit.



C

De forma decima, eiusq́; cura.

CAPVT X.

FIt interdum vt Inflexa ceruice ſe partus exhibeat, pronis ad partum humeris, retrouerſo autem capite ſurrectisque pedibus ac manibus. Eo caſu obſtetrix retro ſubmouebit infantis humeros, vt capite primum comparere poſsit. Facile enim hoc fieri poterit, quia ſummotis aliquantum humeris, caput orificio matricis per ſe proximum fiet. Quod ſi aliter tentanda res fuerit, ad lectum deducenda reclinandaque erit parturiens, & præceptis ſuprà traditis vtendum.



D

De forma vndecima, eiusq́; cura.

CAPVT XI.

QVando manibus & pedibus ſimul ad partum inclinat infans, cauendum ne quid ob hanc difficultatem & informem ſpeciem periculi accidat. Obſtetrix itaque hoc agat vt ſubmouendis infantis occupata pedibus, caput apprehendat, & quantum poteſt ad exitum primo dirigat. Submouenda & brachia ſunt, niſi ſponte ſe ad latera deduxerint. Hac ſi non ſucceſſerit, priori conuerſionis modo eſt vtendum.



De forma duodecima, atque eius cura. A

Capvt XII.

COntra priorem formam interdum fit, vt in pectus aliquando
partus procidat, retro manibus pedibusq́ue coniectis & auer-
ſis. Omniũ periculoſiſſimus hic habetur, quapropter his præ-
ceptis hoc caſu diligenter intendendum. Primo manus ſuas & par-
turientis vterum perungat obſtetrix, quo facto inſerta manu brachia
infantis requirat, eaq́ue prehenſa, donec & caput apprehenderit fir-
miter teneat, omni cura in hoc adhibita vt caput ad exitum primo
reuocet. Deinde brachia infantis ſubmouebit, & ad latera diriget:
hoc enim facto, & citius partus prorumpet & minus erit periculi.
Poſtremo, ſi neutro horum infans educi poterit, tutiſſimum erit, par-
turientem ad lectum deducere, & iam ſæpe dicto modo procedere,
ſi fortè ad commodam partus formam ea mora ſe iofans accõmodet.

B



De forma decimatertia, & eius cura.

Capvt XIII.

QVæ in ſimplici partu ratio eſt, eadem quoque in gemino & tri-
no eſſe obſeruatur. Vt enim ſimplex partus vnam tantùm ve-
rè naturalem formam, plures verò non naturales habet: ita ge-
minus quoque. Itaq; quando contigerit naturali forma partum com
parere geminum præmiſſis ad exitum capitibus, curabit obſtetrix vt
alterum ex his, qui clauſtris commodius obuerſari videbitur, legiti-
mè excipiat: alterum autem, dum prior prodit, non dimittat, ne in v- C
terum relapſus io aliam formam tranſeat, ſed nato altero confeſtim
& illum vt debet excipiat. Partus hic ſine periculo leuior erit, quia
prior infaos viam poſteriori tam facit planam vt ſine omni difficul-
tate prodeat. Curandum item vt in gemino hoc partu Secuodæ ad
exitum maturè ſolicitentur, ne vterus infantibus liberatus mox con
cidat, illasq́ue illic retentas magno malo detineat.



De forma decimaquarta, & eius cura.

Capvt XIIII.

NOn naturalis gemini partus & hæc forioa eſt, quam hac figura
ſpectandam proponimus, obuerſis ſcilicet ori matricis vtriuſ- D
que infantis pedibus. Periculoſus ſatis eiuſmodi partus eſt, ſed
prudentia obſtetricis corrigendus. Vterum itaque parturientis per-
ungat, vt eò leuior partui via ſit: qoo facto, curabit vt alterius infan-
tis brachia comprehendat, & ad latera deducta firmiter teneat, ca-
putq́ue ad exitum leniter ſolicitet. Eo nato, mox altero prehenſo,
procedat ſimiliter. Quod ſi neutrius brachia apprehendere potue-
rit, ita vt felicis partus bona ſpes non ſit, ad priorem formam recur-
rendum, ſi forte ea quæ in lecto fit opera & conuerſiooe citios iofan-
tes io lucem ædi poſſiot.

De vltima

A *De vltima non naturalis partus forma, & eius cura.*

CAPVT XV.



ALia non naturalis gemini partus forma eſt, quam hîc ſpectare licet, altero inquam infante in caput, altero verò in pedes demiſſo, quæ quidem ex naturali & non naturali partus genere compoſita eſt. Vbi vero duos ſe hoc modo infantes oſtendere contigerit, obſtetrix priorem in naturalem formam verſum primò educat, alterum verò in pedes demiſſum ſubmouebit, & ſi fieri poſsit, reuocabit in vterum, vt idem ille ad naturalis partus formam diſponatur etiam. Quod ſi autem in meliorem formam conuerti nequeat, manibus eius confeſtim apprehenſis ad exitum ſolicitandus erit. Tutius tamen foret hunc ad naturalem conuerti formam, in quod obſtetrix vngendo, dirigendo, ſubmouendo, voluendo & conuertendo diligenti incumbet opera, ne forte ex tali non naturalis partus forma offendatur vterus, & inflationibus tumeſcant præputia, vnde ſine periculo partus non prodeat, aut impediatur diutius. Quę quidem pericula omnia, prouida cura aut declinari aut ad minimū aliquatenus corrigi poſſunt.

B

Liber Quintus.

DE MOLA ALIISQVE FALSIS VTERI tumoribus, ſimulq́; de abortibus & monſtris diuerſis, nec non de conceptus ſignis varijs.

De Mola, cæteriſq́; falsò creditis conceptibus.

CAPVT I.

C QVOTQVOT vnquam de mola ſcripſerunt, hanc imprægnationem eſſe falſam dixerunt, quæ ſi quando ad partum veniat, informis carnis fruſti ſimilitudine prodeat. Hanc nonnulli à molon, quod rotundum Græcis ſonare dicunt, eo quod ipſius quoq; forma rotunda ſit, vel à Perſico moli vocabulo, quod illis informe quiddam vel rudem maſſam ſignificat, dictam volunt. Vel potius, vt doctiores quidam ſcribūt, quoniam induratus tumor ad tactum ferè lapidoſus, molæ lapidis inſtar, in vtero ſentiatur, ſiue toto, ſiue oſtiolo tantùm: vnde motus difficultas mulieribus hoc malo occupatis, tāquam graui pondere preſſis, accedit: nam & Græci mylen, id eſt, molam appellant. Hanc autem informem maſſam Auerroes & Paulus Aegineta ex debilitate vtriuſque, virilis inquam & fœminei ſeminis, generari perhibent: vel ex bonorum ſeminum corruptione, quæ circa primum conceptus tempus contingat. Alij verò hanc ex menſtruorum generari copia dicunt, quia propter magnum matricis calorem interdum coagulentur, & in informem carnis maſſam redigantur. Qui verò penitius rerum ęſtimantur naturas, hanc copioſiori muliebri ſemini tribuunt, in libidinoſioribus potiſſimum fœminis, quæ ex ſiccioribus natura maritis minus concipientes ſeminis, matricis appetitu copioſius ſuum ipſarum ſemen cieant, quod menſtruis auctum matricis calore coaguletur, & propter defectum virilis ſeminis legitimi opificis, in talem maſſam concreſcat. Non enim ſine virili ſemine quicquam generari poteſt, vt nec ex fœmineo ſolo quicquam. Muliebre enim ſemen in vtero conceptum virile concludit tantùm, vnde tunicæ quæ in ſecundas poſtea tranſeunt, ex illo ſolummodo generari

D poſſunt. Et vt in ouo, ita hic quoque res habere cernitur. Vt enim ex albumine & vitello per ſe nihil generari poteſt niſi galli ſemen inſperſum ſit, licet multo maior horum præ hoc ſemine exiſtat copia: ita ex muliebri quoque ſolo nihil, niſi virile ſemen acceſſerit. Quod ſi autem hoc paucius, mulieris verò copioſius fuerit, tunc menſtruis aucta molam generare ſolent, quam quædam quinto, ſexto aut ſeptimo demum anno, quædam nunquam eniti poſſunt.

Multæ præterea aliæ quoque falſæ & vitioſæ conceptiones ſunt, ex quibus non tantùm molæ, ſed aliæ quædam informes etiam figuræ, mancæ & mutilæ ex defectu vtriuſque ſeminis itidem generari ſolent. Fit etiam vt vitio ſeminis noxia quædam in matrice cum infantibus generentur animalia aut animalium formæ: taceo alienas formas ex brutis, vti non ſemel factum, conceptas. Sæpius etiam obſeruamus quaſdam quaſi imprægnatas turgere, & tamen infantem nunquam eniti: eò quod tantopere liquida vtraque ſimul concepta ſemina fuerint, vt ex defectu caloris matricis coagulari nequiuerint: vnde fit vt ex tam diuerſis concluſis humoribus poſtea ſequatur hydrops.

Molæ autem generatio præ omnibus alijs tumoribus certa quædam quibus agnoſcatur habet indicia. Et primo quidem quoad corporis conſtitutionem; molam gerenti tabeſcunt & molleſcunt membra, torpor quidam ineſt, turgent cum oculis labia, pallidior eſt facies, durior tactu venter tumidus, punctiones & tormina ventris plurima, retinentur menſes; oculorum vertigo & caligatio moleſtat, pulſus cordis continuus, membrorum tremor, cibi nauſea, vomitus frequens & copioſus, maculæ in facie fre-

Mola quid ſit.

Vnde naſcatur mola.

Signa molæ.

quentiores,pupillæ oculorum eminentes,aſpectus toruus. Quia autem ex his ſignis vero etiam conceptui multa ſunt communia, certum hic diſcrimen eſt conſtituendum. Tot igitur modis molam à vero conceptu differre tenendum. A

Primò,vbi menſtrua comparuerint,mola in vtero generari nequit,quia ex retentis menſtruis & debiliori virili ſemine naſcitur tantum.

2. Quando ante tertium menſem poſt conceptum magna in vtero motio contigerit, molæ indicium eſt.Tam citus enim motus in vero conceptu eſſe nequit.

3. In molæ generatione vterus tumet citius ac magis.

4. Alia quoque infantis,alia vero molæ motus forma eſt. Infans enim ex latere in latus mouetur,mola non item.

5. Mola manu compreſſa,ſtatim loco cedit,ſed mox in eundem remota manu locum recurrit. Infans autem vt non cedit,ſic neque recurrit.

6. In molæ conceptu multò durior prægnantib.venter exiſtit,quam ijs quæ infantem geſtauerint.

7. Multo tardior eſt,magisq; torpida,quæ molam quàm quæ infantem conceperit.

8. Vbera in molæ conceptu non tam tumeſcunt ac dureſcunt,quàm in conceptu infantis.

9. Membra in molæ generatione tabeſcunt & molleſcunt,quod in infantis conceptu non fit.

10. Infantis partus vltra vndecimum menſem ad ſummum differri nequit, molæ autem partus aliquando in quintum aut ſextum annum,interdum etiam ad finem vſque vitæ. B

Diſcrimen molæ ab aliis vteri tumoribus. Conſtituto tam certo inter molam & verum conceptum diſcrimine, rurſum eadem ab alijs quoque falſis vteri diſcernenda eſt tumoribus. Fit enim vt multæ etiam tumeſcant, aut propter concluſum in vtero aerem vnde tympanitis:aut propter diuerſorum humorum retentorum copiam, vnde hydrops oritur. Quæ autem ex concluſo tumeſcunt aere,tumore ac duritie vteri eas ſuperant,quæ ex retẽtis turgent humoribus.Tympanitis etiam interdum cõcidit,recedit,& de loco mouetur in locum,nec ſine dolorib. ſentitur: hydrops autem,id eſt,retenti humores,raro mouentur,ſed continuo ventris ſonitu perſtrepũt. Inter hos ipſos autem tumores & molam ſuum quoq; diſcrimen eſt. Nam in geſtatione molæ multo durior exiſtit venter,quàm in iſtis tumoribus. In hydrope tumeſcunt crura,in mola verò minuuntur ac tabeſcunt.In tympanitide durior eſt venter tympani inſtar reſonãs,in mola verò non item. Et hac ratione ſimilium horum tumorum diſcrimina obſeruari poſſunt,& quàm difficulter curari queant,intelligi.

De cura molæ & aliorum falſorum tumorum vteri. Capvt II.

IN cura molæ diæta ante omnia talis inſtituenda eſt, vt tota ad calidum & humidum declinet. Vbi etiam miſsione ſanguinis opus fore videbitur, malleoli vena aperiatur. Inde expurganda erit materia ea ratione quam deinceps in Retentione menſtruorum traditam videbis. His præmiſſis ea quæ internè purgant & curant,adhiberi quoque externæ curæ poſſunt. Inprimis autem encathiſmo vtendum,in quo quæ molam geſtauerit ſingulis diebus mane & veſperi vacuo ventriculo deſubtus ad vmbilicum vſq; inſideat. Balneum autem hoc ſic erit parandum: ℞. Biſmaluæ cum radicibus M.vj.maluæ, brancæ vrſinæ, (aut quoniam ea caret regio noſtra, herbæ violarum) parietariæ, chamæmeli, meliloti ana M.ij. fœnugræci,ſeminis lini ana ℔.ij. Contritis his quæ conterenda ſunt,ſacco omnia concludantur,& in aqua cui ægra inſidebit,bulliant.Eum etiam ſaccum bene calidum pudendis & lumbis imponere perutile fuerit. Poſt balneum hoc calidis foueatur pannis, & lecto decumbens, hoc circa pudenda & lumbos vnguento vngatur. ℞. Olei amygdalarum dulcium ℥.j.s. de lilijs, pinguedinis gallinæ, muſcilaginis, ſeminis lini,fœnugræci ana ℥.s.ceræ albæ q.ſ Miſce & fiat vnguentum. Electuario etiam ſequente,magnitudine auellanæ nucis ſingulis diebus mane & veſperi vtetur: C

Encathiſmus. *Vnguentum.* *Electuarium.*

℞. Cinamomi ʒ.ij. corticis ariſtolochiæ longæ, caſsiæ fiſtulæ, (vel eius loco potius cinamomi pondus augeatur) ana ʒ.j.aſari,laccæ, ſeminis rutæ,fructus ſylueſtris ſauinæ,croci ana ʒ.s.ſacchari ℔.s.ſaccharum diſſoluatur ſucco vel aqua roſmarini. Confectio in murſellis fiat. Electuarium hac alia quoque ratione illi præberi poterit, in offula inquam ex vino veteri & duorum ouorum vitellis cum ſaccharo decocta,inſperſa conueniente huius Electuarij doſi.

Pilulæ. Pilulæ etiam ſequentes mirè efficaces ſunt,ex quibus ſumat ʒ s.vel ʒ j.

℞. Nigellæ Romanæ,ariſtolochiæ rotundæ,dictamni cretici,ſeminis naſturtij,ſylueſtris fructus ſauinæ,ſerapini,ſeminis rutæ,ammoniaci thymiamatis,tubeæ tinctorum,myrrhæ,caſturei ana ʒ.j. Fiant pilulæ cum ſucco ſylueſtris raphani & melle,q.ſ.doſis ſit ʒ.j.vel ʒ.ij. D

His factis ſuppoſitoria quoque matrici inſerenda, quæ molam impellant, & ex interiori receptaculo matricis in exterius prouocent.Erunt autem eiuſmodi: ℞. Aſphalti, boracis, caſtorei, centaureæ maioris,dictamni,ellebori albi,galbani,gentianæ, opopanacis,ſauinæ,ſerapini, ſcammonij ana ʒ.s. croci ℈ j. Trita omnia excipe ſucco porri,& fiat ſuppoſitorium. Vti licebit interdum etiam trochiſcis de myrrha, de quibus 3.cap.lib,3.dictum eſt. Nam & molam pellunt,& facilem exitum faciunt.

Cæterum in tumoribus qui ex concluſo aere & retentis contingunt humoribus,diæta ita inſtituenda eſt,vt tota ad calidum & ſiccum declinet. Purgationes etiam & phlebotomiæ fieri poterunt pro qualitatum copia. Quibus præmiſſis,encathiſmus præſcripta forma parari poterit,additis inſuper ſequentibus:

℞. Calaminthæ,rutæ,pulegij,foliorum lauri,abſinthij ſicci,aniſi,marathri,cymini,æqua portione ſingula. Similia quoque eiuſdem naturæ ſimi plura poterunt, pro tumoribus minuendis ac reprimendis. Pars etiam modò dictarum herbarum ſacculo inſerenda,& dum balneo inſidet,lumbis imponenda erit. Poſt balneum ex confectione hac nucis auellanæ magnitudine,in vino albo veteri ſumat,in quo aſarum prius infuſum ſit,quod ſic fit:

℞. Specierum diacurcumæ,diacymini an.ʒ.iij. ſacchari albi ℔.ſ. ſaccharum diſſoluatur in aqua rutæ,

& fiat

A & fiat confectio in tabulis vel morſellis. Vel ſi placet, potionem hanc calidam ſic confectam poſt balneũ præbere poteris: ℞. Perſicorum oncleos x x. nouiter excorticatos, quibus cum duorum ouorum vitellis contuſis & mixtis addes puluerem ſobſcriptũ: ℞. Galangæ, cinamomi, piperis longi, ziogiberis, caryophyllorum, croci, nucis moſchatæ ana ʒ.s. fiat puluis. Horum omnium decoctio fiat cum viou optimo. Colentur, & colaturæ addatur ſaccharum, fiatq́; potio clara. Vel, quod magis placet, ſimplicium materia in decoctione maneat, & ſimul omnia calido potu ſumantur. Multum proſunt in boc caſu etiam ſpecies hieræ picræ in potu aliquo vel pilulis ſumptæ.

Quando autem ex retentis diuerſis humoribus tumor extiterit, tum materia talibus remedijs expurganda erit, qualibus in retentione menſtruorum & ad vrioam mouendam vti conſueuimus, cuiuſmodi hoc eſt ℞. Semina apij, aniſi, fœniculi, petroſelioi, cardamomi & folia rutæ. Singula æquali pondere trita, cum vino dulci bibantur. Probaotur etiam hîc confectio diagalaoge & electuarium de baccis lauri: nec non olea rutæ, hyoſcyami & liliorum alborum, cum Trochiſcis de agarico.

Emplaſtrum etiam tale confici ventriq́; tumido imponi poterit: ℞. Seminis rutæ, naſturtij, cumini, centaureæ minoris, maioranæ, aniſi, mentaſtri ana M.j. Incidantur & conquaſſentur omnia, fiatq́; cum vino emplaſtrum.

De imperfectis infantibus, nec non monſtroſis & prodigioſis partubus.

B

CAPVT III.

MVltiſariam rerum experientia temporũq́; teſtimonio fieri vidimus, mõſtra multa & imperfectos aut variè figuratos infantes naſci. Id autem cum primia Dei iudicijs eſt adſcribendum, deinde verò & ſeminis vitium, vnde hæc enata, agnoſcendum, vtpote quod aut nimium abundans, aut nimis paucum, aut corruptũ extiterit. Harum autem formarũ deinceps aliquot deſcriptiones dabimus, nõ vt omnis comprehendamus, ſed vt ex paucis aliquam iudiciorum dei per varia contra naturam monſtra veluti prognoſtica, cognitionem proponamus. & quantum referat ſemini vitium ineſſe videamus.

Natos infantes tales vidimus, defectu membrorum mutilos, manibus inquam aut pedibus carentes, iuſta alioqui & perfecta totius corporis forma: quod imperfecto ſemini tribuendum dicimus.

Natus eſt qui brachijs io vniuerſum careret, reliqua corporis forma rectiſsimè habens. Pedes huius manuum quoq; officio fungi vidimus, arripiendo, ſecando, ori ioſerendo, nec non etiam alea & chartis ludendo. Quod alter quidem ore & mento præſtare potuit.

Natus eſt etiam quidam & ad perfectam viri ſtaturam excreuit, capite & humeris tantùm geminus, ita vt caput alterum ante alterũ retrò eſſet, mira inter ſe ſimilitudine. Barbis etiam & oculis ſeſe referebant mutuo. Idem erat cibi appetitus, fames eadem, vox ſimillima, idem excernendi vtriſq; capitibus erat deſiderium. Anoum excedebat trigeſimum, quando hunc videre contigit.

Natus eſt etiã & in virum excreuit, qui caput aliud vmbilico exſereret, quod pro more alterius quoq;
C cibum caperet.

Scaſhuſiæ Heluetiorum anno 1543. infantes duo nati ſunt, coniuncto altero latere, capitibus duobus, brachijs quatuor, totidemq́; pedibus, vmbilico vno, fœminei ſexus vterq;. Ex his alter mortuus in lucẽ prodijt, alter verò viuus prodiens, continuo expirauit. His per omnia ſimiles alij quoq; anno 1553. in Einſidlen nati ſunt.

Nati ſunt etiam gemini pectoribus ſibi affixis, & mutuo obuerſis faciebus, vno vmbilici cõſtricti vinculo: alij rurſum, tergoribus annexis, ſingillatim vmbilici vinculis propendeotibus. Vtraq; autem harũ formarum diſtinctis membris viſa eſt. nullo deficiens, nullo etiam ſuperans.

Nati ſuot etiam quidam abundantibus membrorum partibus, vt alij membris noo ritè formatis: alter quidem ſingulis pedibus manibusq́; digitos habens duodecim, alter, retrouerſis manibus & in obliquũ tranſuerſis pedibus, rectè aliàs habentes.

Fit etiam interdum, vt aliquando duo vel tres, vel plures infantes etiã vno tempore in matrice concipiantur, & ſuo tempore, ſimul etiã, puta, alter poſt alterum in lucem prodeant, aliquando verò non vno tempore omnes, ſed dilato menſe vno aut altero. Quorum prius ex copia & efficacia vtriuſq; ſeminis fieri tenendum eſt. alterum autem ex diuerſi temporis conceptu (quem ſuperfœtationem vocant) id quod aliquando fieri facile natura patitur.

D Anno 1519. Tiguri Hermaphroditus vel androgynos natus eſt, ſupra vmbilicum egregiè formatus, ſed circa vmbilicum rubeam carnis maſſam habens, ſub qua membrum muliebre, & infra hoc, loco conuenienti, virile quoq;.

Anno 1503. in Haſsia infans quidam fœminei ſexus bene diſtinctis membris natus eſt, niſi quod auribus, oculis & naribus in vniuerſum careret, & in facie ſolùm os haberet.

Anno 1529 in quodam Hercyniæ ſyluæ ſuperioris pago infans natus eſt, & in iuſtæ ſtaturæ virum excreuit, vniuerſa corporis figura mas rectè habens, niſi quod vbera haberet, & ex ipſius pectore corpus alterios propenderet, ſine capite & humeris, brachiorum informem figuram protendens, manibus plus ad pedum quàm manuum formam accedentibus.

Anoo 1552. in Anglia non procul ab Oxooia informis quidã partus natus eſt, capitibus duobus, brachijs quatuor, manibus totidẽ, ventre vno, mẽbro muliebri, ſede vna. Ex vna parte pedes tranſuerſi duo erant, ex altero vnus tãtùm, rite exporrectus. forma duorũ pedũ, digitos habens decẽ. Horũ alter diebus quindecim, alter verò vno ſuperuixit. Lachrymarũt hoc tempore raro. Alter ex his lætus admodũ, alter verò ſomniculoſus & triſtis extitit. Viginti digitos tranſuerſus erat longitudo & latitudo ipſorum.

Quòd ſi de cauſa eiuſmodi conceptuũ & partuum quæratur, quales hactenus multos vidimus, ſciendum ante omnia hęc ſine Dei Opt. Max. prouidentia nõ fieri, ſed pro puniendis & admonendis homini-

bus hæc ſæpe iuſto iudicio permitti. Nimium quoq; libidinis ſtudium in cauſam trahimus, quo fit vt humana ſemina admodum debilia & imperfecta fiant, vnde debilem quoq; & imperfectũ fœtũ ſequi neceſſe eſt. Seminis enim defectu præcedente, cóſequens eſt fœtus quoq; defectum conſequi: & contrà: ſi ſuperfluum ſemen fuerit, ex ſuperfluo ſuperflua generari facile colligitur. A

Quod ſi quando duo infantes in vtero concreuerint, aliquando fit hoc ex liquido & corrupto ſemine: aliquando verò terroribus alijſq; aduerſis caſibus, quibus fit vt gemelli in vtero iam antè cócepti, collidantur, ruptiſq; ſeminibus concreſcant aliquatenus. Vt enim pinguedo lactis, concreta licet, facili tamẽ aliquo motu turbatur & corrumpitur, & arborũ flores quouis vento & imbre deijciuntur citius: ita concepta quoq; ſemina facili caſu vt diffloant corrumpi poſſunt, vt diffluendo aut omnino miſceantur, aut ſaltem aliquatenus concreſcant, vnde informem aliquem partum ſequi neceſſe eſt, quem primus autor Deus ſic formari ad pœnam & admonitionem hominum permittit.

Generantur etiam plurimi ſciſsis labijs ad formam leporini oris, aut in vna, aut vtraq; labiorũ parte, eoq; malo ſuccreſcunt, quod ex terroribus aut ſobitaneis aſpectibus leporũ, porcorũ aut aliarum pecudum fieri tenendum eſt, ſubito hoc terrore conceptũ ſemen afficiente. Ex appetitu rurſum & terroribus multi naſcuntur qui varias maculas & figuras corpori impreſſas habeant, puta, cirinium, murinm, variorum colorum, racemorum, flammarum, fructuum, rerumq; aliarũ. Quæ quia quotidiana & crebra ſunt, noluimus ea ſingulari figura complecti.

Nati; dubij ſexus.

Contingit etiam generari quoſdã & aliquouſq; adoleſcere, de quibus inſpicienti non conſtet cuiuſnã ſexus ſint. Imperitiores, illos vtriuſq; ſexus eſſe autumant, ſed longè falluntur. Fit enim caſu aliquo, vt ex terroribus ſubitis etiam circa hæc membra ſemen aliquid vitij contrahat. Exempli gratia. Contigit nobis talem offerri infantem, de quo non ſatis conſtaret cuiuſnam ſexus eſſet. Prominebant quidem teſticuli, membrum præterea nullum. Infra teſticulos ruptura erat, vnde vrina efflueret. Sed quia propter virgæ prominentis defectũ (nec enim tota aberat, ſed intro conuerſa ad modò dictã rupturã deflectebat) hanc natura vrinæ viam dediſſet, non pro fœmella nec androgyno, ſed pro maſculo hunc haberi & baptizari placuit. Fatebatur aũt mater ſe ex viſo quodam adeo territam, vt hinc infanti hoc contractum eſſe conijceret. Cæterùm quia quæ talia ſunt intellectu magis quàm oculis percipiuntur, nec huic peculiarem figuram effingere voluimus Sed nunc ad figuras redeamus. B

Anno 1547. Cracouiæ mirabile ſane monſtrum natum eſt, quod & tridno vixit. Caput erat humanæ formæ non abſimile, niſi quod flammeſcerent oculi, naſus verò longus & aduncus tibiæ inſtar exiſteret. In membrorum iuncturis, ad vlnas, cubitos & genua, canina eminebant capita, manus pedeſq; anſerinis pedibus ſimiles, oculi ſupra vmbilicũ duo. Cauda pecuina à tergo, hamum extremitate referens. Sexu erat maſculus. Informis aũt huius monſtri cauſas ſoli Deo tranſcribimus, & tamen pro noſtræ rationis captu Sodomiæ quoq; peccatum hoc monſtro deteſtatum colligimus.

Quod ex brutis tam variæ naſcuntur formæ, minus mirum eſt, cùm Plinius ideo in Africa tam varias animalium tradat haberi formas, quòd ex diuerſis animalibus congreſſus & conceptus fiant. C

In Saxonia circa initia prædicationis Lutheri, natũ m onſtrũ bouinis pedibus quatuor, oculis, ore naſoq; vitulum referens, ſupra caput carnẽ rubeam forma tonſuræ ſacerdotalis habens, à tergo forma cucullæ monachieæ dependente. Vndiq; verò fiſſuris plenum videbatur eſſe.

Ante annos aliquot in ditione Vverdenberga moſtrum fœminei ſexus natum eſt, capitibus duobus, brachijs quatuor, pectore & ventre vno, pedibus duobus.

Natus eſt etiã alicubi infans maſculini ſexus capite elephãtis. Et eodẽ tempore androgynos quiſpiã.

Arimini ſine oculis & naſo puer natus eſt In agro Piceno, infans ſine pedibus atq; manibus.

In Veienti agro puer natus eſt vnimanus & biceps. Fruſinone autẽ alius, biceps & brachijs duobus.

Theani Sidicini infans natus eſt manib. quatuor, pedibuſq; totidẽ, capite & vẽtre vno, binoq; mẽbro fœmineo. Priuerni autem puella quædã ſine brachijs nata, reliqua corporis parte rectiſsimè conſtituta.

Amiterni puer natus brachio vno, pedibus tribus. Ibidem & alter quiſpiam, pedibus tribus, reliqua corporis forma rectè habens.

Romæ puella quædam quatuor nata pedibus. Nurſiæ autem puer quidam bene formatus, ſed aperto ventre, ita vt nudum inteſtinũ conſpiceretur, circa nates verò ſolidus, qui mox emiſſa voce expirauit.

Venafri puer natus tribus manibus totidemq; pedibus. Vulſinijs gemelli nati, tergis ſibi affixi, capitibus duobus, brachijs quatuor, totidemq; pedibus, vterq; ſexus fœminei. D

Anno 1512. Rauennæ monſtrũ natum eſt, quod habebat cornu in capite, alas duas, brachia nulla, pedem vnum vt auis rapax, oculum in genu, ſexum vtrunq;, in medio pectore ypſilon & crucis effigiem. Hoc aliqui ſic interpretati ſunt. Cornu portendere ſuperbiam: alas, leuitatem & inconſtantiã: carentiam brachiorum, defectum bonorum operum: pedem rapacem, rapinam, vſuram & auaritiam omnimodam: oculum in genu, ſolum ad res terrenas reſpectũ: ſexum vtrunq;, Sodomiam. Propter hæc autem peccata Italiam ſic eo tempore bellicis contritionibus affligi. Y verò virtutis & † ſignum eſſe ſalutis: quare ſi vitijs his relictis, ad virtutes & ad Chriſti crucem, id eſt, vnicum eius recurrant meritum, reſpirationem & pacem denuo inuenturos eſſe. Fiebant autem hæc Lodouico Gallorum rege ſub Iulio 2. pontifice Italiam vaſtantè.

Rabi Moſes in Aphoriſmis particula 23. ſic ſcribit. In Sicilia accidit Eclipſis ſolis magna, & illo anno mulieres filios deformes ac bicipites peperêre plurimos.

Coitus cum brutis.

Quæritur hîc, Vtrum bruta cócipere poſsint ab hominibus, vel etiam viciſsim homines à brutis. Hoc autem fieri poſſe tribus affirmamus rationibus. Primo, naturali appetitu. Secundo, prouocatione naturæ ex delectatione. Tertio, virtute attractiua matricis, quæ in brutis & hominibus ſimilis eſt. Exempla in promptu ſunt. Plutarchus enim in Parallelis minoribus hæc habet: Ariſton Ariſtonymus Epheſius filius

A lius Demonſtrati, cùm odiſſet mulieres, cũ aſina rem habuit, quæ tempore reuoluto puellam formoſiſſi-
mam peperit, Onoſcelin nomine: autor Ariſt. ſecundo Paradoxorũ. Et iterum, Fuluius Stellus mulieres
cùm haberet odio, cũ equa coiuit, quæ menſibus geſtationis euolutis puellam forma egregiam peperit;
quàm ille Eponam (forte Hipponam) nominauit. Eſt autem huius nominis dea quæ curam equorũ ge-
rit, vt ſcribit Ageſilaus lib. 3. rerum Italicarum. Rurſum ex Fuluio quodam & equa Hippopuella nata fer-
tur, vt apud Plutarchum legimus.

Quemadmodum verò natura in homine ſe alterare poteſt, ita in brutis quoq; fieri experientia docet.
Nam in Heluetijs equa à tauro ſubacta, exacto tempore pullum peperit, equinis tantùm pedibus, forma
verò, crinibus & cauda vaccæ ſimilem. In Gallia verò equa à ceruo ſubacta, pullum peperit, poſteriori
parte ceruæ ſimilem, quem nullus alius equus curſu æquare potuit, ipſumq; Lodouicus rex à poſſeſſore
dono accepit.

De abortus cauſis & ſignis, nec non de abortientium omnifaria cura.

CAPVT IV.

ABortiri mulieres, id eſt, immaturũ parere fœtum, internis & externis de cauſis contingere tenendũ *Cauſa abortus duplex.*
eſt. Internæ, aut ex ipſo fœtu, aut ex ipſa matrice conſiderantur. Si ex ipſo fœtu contingat, propter *Interna.*
cotyledones fit nimiũ infirmas, quarũ infirmitate fit vt acetabula hæc citò rumpantur, & abortus
B ſequatur. Rurſum ſi tunicæ quoq; quibus infans in vtero inuoluitur propter debilitatẽ rumpantur, retẽ-
tiq; & concluſi humores diffluant, quo fluxu lubrica matrix fit & infirmatur, fœtuſq; humido nutrimẽto
deſtitutus, deficit: nec nõ etiã ſi humiditates virulentę profluant & expulſiuã vim matricis ſtimulent. Eſt
quando ex parte matricis interna de cauſa abortus cõtingit: id fit, quãdo debilis eſt mulier, & tabeſcens
fœtui alimentũ ſubtrahit, vt neq; augmentũ, neq; generandis membris materiã habet ſufficientẽ. Porrò
etiã ex parte matricis abortui cauſam præbent, patula amplitudo orificij matricis, nimiaq; eiuſdẽ humi-
ditas, & mala qualitatũ temperatura, ventoſitas itẽ in matrice cõcluſa, & eiuſdẽ vlcera & apoſtemata: nec
nõ aliæ etiã ægritudines, vt ſunt, fluxus ſanguinis nimius, fluxus ventris immoderatus, teneſmus, tuſſis,
ſternutatio aſsidua, & quæcunq; corpus nimiũ concutiunt: imò & ægritudo acuta quælibet, quę mulie-
ris corpus ita afficit, vt fœtus nutrimenta diſsipet. Externę aũt cauſæ quę extrinſecus accidunt & abortũ *Externa cauſa.*
promouent, itidẽ multæ ſunt: qualia ſunt, cadere, currere, ſaltare, equitare, immodicè exerceri & percuti.
Rerũ etiã quæ extra corpus ſunt inconueniens & applicatio & vſus, veluti aeris aut nimiũ frigidi aut ca-
lidi. Frigiditas enim ingens fœtũ perimit. Caliditas aũt nimia aerem fœtui intercipit, & in vtero ſuffocat.
Hoc & calidiores thermæ pariunt, ſi primis poſt conceptũ menſibus ijs mulieres vtantur. Tetri etiã fœ-
tores abortũ prouocant, veluti lampadũ & candelarũ recens extinctarũ, teſte Ariſtotele. Inconueniens
quoq; cibi potuſq; ratio: veluti appetitu impellente, ſale, carbonibus, luto aut ſimilibus veſci, quibus aut
C mali humores, aut noxia cõciliatur ſiccitas. Eſuries quoq; magna fœtui plurimùm nocet: repletio aũt ni-
mia cuius vijs alimenti obſtructis, ſuffocat. Exercitiũ porro immodicũ, labores nimij, ſomnus immode-
ratus, torpor continuus, vigilia quoq; intempeſtiua & immodica. Alia item accidentia, qualia ſunt, furor
ſubitus, ira grandis, timor ingens, mœror nimius, gaudium improuiſum, appetitus iners, deſiderium re-
rum non parabilium, coitus nimius, libido inſatiabilis. Et hæc de cauſis.

Signa autem futuri abortus, ſiue internis ſiue externis de cauſis proueniant, duplicia ſunt. Primo ante *Signa abortus.*
conceptum prognoſtica quædam ſunt earum quæ abortiri ſolent, veluti, humiditas ſuperflua, pinguedo
repentina & inſolita, vt ſi contra ſuam ipſarum naturã repente pingueſcant quæ ſemper macro graciliq;
corpore eſſe conſueuerunt. Vel quæ circa renes & lumbos vſq; dolent, vel in alios periculoſos morbos
ſubitò incidunt. Deinde poſt conceptum his notis de abortu ſecuturo certiſsimus eſto, quando mamil-
las primo turgidas & induratas repente molleſcere obſeruaueris, ſi nimij fluxus contigerint, continuaq;
menſtrua fluxerint. Porrò etiam ſi horrores, frigora & dolores capitis cum oculorũ vertigine prægnan-
tem repente corripuerint. Quæ omnia prognoſtica mox ſecuturi abortus exiſtunt.

Fœtum autem iam in vtero mortuũ eſſe, hinc conſtare poteſt, cùm eius in vtero motus nullus perci- *Quomodo mor-*
pitur amplius, cùm prægnantis concidunt oculi, quando color in fuſcam mutatur albedinẽ, cùm tormi- *tuus fœtus ob-*
na magna circa vmbilicum & lumbos accidunt, quò fit, vt propter emortuum fœtum inferiores partes *ſeruandus.*
comprimantur, nec non ſtranguria & teneſmos accidant. Rurſum, quando aures, labia, nariumq; extre-
D mitas pallido frigore rigent, & tumeſcit facies. Venter quoq; licet non concidat, molleſcit tamen, ita vt
in altero latere recumbentis duram quandã maſſam tactu poſsis percipere. Anhelitus ſi fœteat, certum
indicium eſt iam quoq; cœpiſſe putrefieri.

Reſtat cauſis & ſignis cognitis, curam quoq; nouiſſe, & certam abortus vel declinandi vel corrigendi *De cura abor-*
rationem. Et primo quidem ad declinãdum abortus periculum etiam ante conceptũ certa ratione opus *tuum.*
eſt. Si enim propter debilitatem mulier abortiri conſueuerit, ante conceptum cibo potuq; conuenienti *Ante conceptũ.*
conſortabitur, vt pinguiuſculo corpore melius habeat. Si amplitudo orificij matricis in cauſa fuerit, cõ-
uenienti medicina adhibita erit coarctandum, & ſuperflui humores ritè euacuandi. Si autem concluſa
in matrice ventoſitas cauſa eſſe deprehendatur, ea ſuprà dicto modo, vbi de mola actum, minuenda atq;
diſsipanda. Deinde, licet iam mulier conceperit, adhuc tamẽ abortus declinari certa cura poterit. Et pri- *Poſt conceptũ.*
mo quidem, temperatum aerem, quæ concepit, inhabitet, exercitium corporis tribus potiſsimum pri-
mis menſibus modicum ſit, ne nimio exercitio debilia adhuc fœtus ligamenta rumpantur. Somnus non *Venter quomo-*
ſit nimius. Ventrem non durum ſed modicè laxatum habeat: ſi autem durior fuerit, clyſtere ex caſsia ex- *do laxandus.*
tracta, ſaccharo & oleo communi confecto, interdum ſoluatur. Periculi hoc nihil habet, nec vt imperito-
rum eſt iudicium, mors clyſteribus acceleratur, ſed induratæ alui functio reuocatur. Si qui tamẽ illis ad-
huc abhorrent, alijs rebus ventrem laxantibus vti poterunt, caſsia inquam extracta, vel manna in iuſcu-

lo ſumpta, vel ad formam electuarij vel boli deautati parata. Inprimis verò hic cauendum, ne tribus aut A quatuor primis geſtationis menſibus validiora medicamina prægnantibus deotur, ne debilia adhuc ligamenta fœtum remittant. Vbi venæ ſectione opus fuerit, altera mediarum in brachijs aperienda. Hoc aũt non amplius quàm ſemel faciendũ, ne alimentũ fœtui diminutione ſanguinis, ſubtrahatur. Sed medio geſtationis euoluto tempore hoc feciſſe erit tutius. Poſt conceptum etiam ab omni ira imprægnatæ ſibi temperent, nimio gaudio abſtineant, terrores & pauores caueant, & quęcunq; animum ſubito commouere poſſuot. Nimio item coitu inprimis tribus priuribos, tenero adhuc fœtu, menſibus abſtineant. Gemmas & precioſos lapides geſtare perutile eſt, vt ſapphirũ, hyacynthũ, coralliũ. corneolam, adamantem, turcheſiũ. Cibus potusq; tempetatus ſit: acuta, vt porrũ, cepe, allium, ſinapi, & his ſimilia, vitentur omnia, & cum his quæcunq; menſes prouoeant, quæq; aluum adſtringunt. Quicquid cibi appetunt, eo potientur omnino: appetitu enim explendo prohibere, abortum parit præſentiſsimũ. Ideoq; curandum ne coram prægnantibus ſermo fiat de cibis non parabilibus, vel ſi ſponte appetitu alieno ducantur, ab illo deſiderio ratione commoda quauis, quantum fieri poteſt, retrahantur.

Vetriculus quomodo confortandus.

Deinde quia fit vt in prægnantibus ſæpe corrupta materia plurima ſit, quæ ſi in ventriculum defluat, appetitum corrumpat, & nauſeam vomitumq; inducat. indeq; exhalans, ſurſum ad caput tetros vapores ſummittat, vnde vertigo cum alijs plurimis cerebri ægritudinibus conſequitur: ad cora autem ſi vergant, deliquia & ſyncopen generant: ſi ad crura deſcendant, plurimũ illa tumeſcere faciant. Ideo ad tot B tantaq; declinanda pericula de ventriculi confortatione ante omnia curá babere oportet. Inprimis autẽ hoc vnguentum proderit: ℞. Olei ſpicæ odoriferæ ℥ j Olei maſtiches, Olei de cydonijs an. ℥.s. Margaritarum, Corallorũ rubeorum præparat. Mentæ nobilis, Calami aromatici, Galliæ muſcatæ an ʒ.s. Muſci granũ j. Cerę albę q.ſ. Miſce & fiat linimentũ forma liquida. Hoc vnguento ſingulis diebus ante prandiũ ventriculus perungendus erit, calido foměto impoſito. Quo facto, Diamargariton ſemper ſumendũ, vel ſequens Electuariũ hoc modo paratũ: ℞. Cõſeruæ roſarũ, Borraginis, Bugloſſæ an. ℥.s. Specierũ diamargariton ʒ.ij. Coralli præparati, Margaritarũ pręparat. an. ℈.s. Pulueris de gẽmis ʒ.s Miſce omnia, & cum

Vētoſitates quomodo diſſipadæ.

ſyrupo roſarũ fiat electuariũ, quod puri auri folio deauretur. Quia etiá propter vẽtoſitates tribus primis menſibus abortus fiunt plurimi, imprægnatarũ cibus his ſpeciebus vſq; erit condiendus. ℞. Cinamomi, Nucis muſcatæ, Cardamomi ana ℥.s Zingiberis ʒ.vj. Piperis lungi ʒ j. Croci ℈ s. Ex his puluis fiet, quo in omnib cibis vti licebit. Vbi aũt augeri cœperit vẽtoſitas, vtendũ erit cõfectus diagalãgæ, diatrionpipereon, diacyminũ, & ſimilib. Ventrẽ aũt & ilia oleo liliorũ proderit perungere. Cęterũ pro reprimẽdis vaporibus in caput exhalantib. ſemper poſt ſumptũ cibum fruges ſtypticæ ſumendæ ſunt, puta, pira, cydonia, meſpila, coriandrũ ſaccharatũ vel diacydonion, quod præ omnib. Auicennæ probatur. Salſamenta itẽ aceto, aqua in qua aurũ ſit extinctũ, cum cibo ſumpta, probantur plurimũ. Salubrius etiá fuerit aſſatis quàm elixis veſci carnib. & piſcibus, aromatibus nõ mediocriter conditis Vinũ clarũ ſit, ſalubre, & dilutum modicè. In ſecunda menſa auellanã ſaccharo opertã ſumere vtile eſt Pro cruriũ aũt inflatione remo- C uenda caules braſsicę vel flores chamæmeli vino & aceto decoqoãtur, & ſuper his fomentatio fiat. Quidam lutũ albũ aqua ferrata miſcent, pauco inſperſo aceto, & fomẽta eiuſmodi, cruribus imponũt. Quod

Lumborum & renum cura.

ſi aũt propter renum & lumborum ægritudines abortus timendos ſit, magna accedente inflammatione, quæ ex vrina obſeruari poteſt, hoc vnguento lumbi deungendi ſunt.

℞. Oleum myrtinum, roſarum, Maſtichinũ an. ℥.j.s. ſucci plantaginis maioris, barbę Ionis vel ſemperuiuæ an. ℥ s. boli Armeniæ, hordei cremati, terræ ſigillatæ, ſandali rubei, roſarum rubearũ, ſucci acaciæ, mirobalanorũ, hypociſthidos ana. ʒ.s. Terenda terantur, & cum aceto, cera alba & terebinthina q.ſ. miſceantur, & fiat vnguentum. Huius vnguenti vſus ſi aliquot diebus præceſſerit, ſequens emplaſtrum poſtea renibus atq; lumbis erit imponeodum.

℞. Maſtiches ℥ s. ladani ʒ.iij. ceræ citrinæ ʒ.ij. biſtortæ, nucum cupreſsi, myrobalanorum, hypoeiſthidos, acaciæ, terræ ſigillatæ, roſarũ rubearum, buli Armeniæ an ʒ j s Adde his aliquantulum olei myrtillorum vel terebinthioæ, & fiat cerotum, quod ſuper corium extendi queat.

Frigiditas quomodo auertẽda.

Quod ſi ex frigida cauſa abortus ſecuturus videbitur, vnguento hoc abſtinendum, & ſequenti emplaſtro erit vtendũ: ℞ Maſtiches ʒ.vj. ladani ʒ.iiij.s. ceræ citrioę, colophoniæ, picis naualis, ſtyracis calamitæ an. ʒ j.s. nucum cupreſsi, menthæ, biſtortæ, galliæ moſchatæ, thuris, galbani, gummi Arabici, myrrhæ D an ʒ.j s. Cum terebinthina emplaſtrũ fiat. Sub hoc ſi pruritũ mulier ſenſerit, aliquot diebus tolli, deinde verò reponi debet, ueq; iu totum omitti, quia renes & lumbi hoc confirmantur plurimum.

Quomodo aluus reſtringenda.

Quod ſi nimium ſoluta prægnantis aluus fuerit, reſtringenda erit electuario ſic confecto: ℞ Diamarinaton, (id eſt, ceraſorum acidorum eonditorũ,) diacydoniten, elect. de cornis, conſeruæ roſarũ ana. ℥ j. capitum glandiũ, terræ ſigillatę ana ʒ j. Miſce cum ſyrupo de granatis, & fiat electuarium in forma liquida, hoc mane & veſperi & ante cibum ſumptum, probatur plurimũ. Laudantur hîc Hippocrati cancri ex riuis & fluminibus collecti. Omnes item cibi aqua ferrata cocti, vel ſucco acaciæ temperati. Vinũ quoq; ea aqua dilutum. Cibus non tenuis & humidus, ſed ſiccus & craſſus. Dactyli, id eſt, palmæ fructus, cum iure coquantur. Si hæc aluom non aſtrinxerint, clyſteribus aſtrictiuis vti conueniet.

Teneſmus.

Quod ſi teneſmo laborauerit, ita vt abortus timendus ſit, omnia ea vſurpanda de quibus ſuprà dictũ, quibus aluus laxari poſsit, nec non clyſteres & ſuppoſitoria quoq;. Diæta etiam ſecundum tum præſcriptam formam erit inſtituenda.

Cacochymia.

Si noxijs humoribus imprægnata abũdauerit, vnde plures ſequi morbi poſsint, veluti tertiana, quartana & ſynocha, quæ propter diminutionem alimenti, Hippocrate monente, facilè abortum pariunt, vel paroxyſmi grandes ſint, cum magnis capitis doloribus æſtuq; nimio, tunc contra æſtum ſic occurrendũ: ℞. Aquæ roſarum, betonicæ, ſaluiæ, aceti, ſolani an. ℥.j. omnium ſandalorum ana ʒ s. boli Armeniæ ℈.j. terræ ſigillatæ, croci ana ℈.s. Miſce cũ albumine oui & fiat epithemũ ſuper tempora. Vti licebit etiá con-

ſurtationis

A fortationis loco diatriaſandali,cōſeruls,roſarum,borraginis & bugloſſæ. Quod ſi matricē quoq; inflammari contigerit, lumbrici terendi ſunt, ex quibus mixto aceto, ſucco rutæ & oleo communi, fiat epithema. Vel emplaſtrum de ſandalo vel coctum album erit imponendum.

Quod ſi ſecundo aut tertio geſtationis menſe propter abundantes,humores phlegmaticos alba menſtrua fluere incipiant,quibus cotyledones afficiuntur, & orificiom matricis fit lubricum,ideoq; mulierē abortū facturā timendū ſit,omnino procedendū eo modo vt de Ventoſitate diſcutienda ſuprà diximus.

Præterea tamen & alia experimenta probantur. Oſsiculum,qood ſaltum(aſtragalum) leporis vocāt, geſtandum, & ex illo quotidie ieiono adhuc ventriculo bibendum. Lapis item ſtellatus,auro vel argento ira incluſus,vt nudom corpus queat contingere. Geſtaot oonnullæ vnguem ex vrſi pede. Cinis etiam ex erinaceo combuſto collectus & oleo ſubactus, vnguentū præbet huic affectioni valde accōmodum. Sub oleribus vermiculi inueniūtur, qui ſi viui à collo mulieris ſuſpendantur, nunquam abortum faciet, neq; ante tempus pariet,vt quidam polliceri audent, penes quos rei fides eſto. Tantam enim vim partū impediendi habere aiunt,vt niſi remoueātur,prægnans eniti nequeat, Quare in tempore ſemper eſſe remouendos. Lapis aetites probatur etiam contra abortus & partus præproperos, qui rurſus partū nimis tardum quoq; promouere fertur. *Varia experimēta abortum prohibentia.*

Sunt porrò & alia quædam externa,quæ extrinſecus accidūt,& tamen naturali cauſa mulieribus etiā abortum conciliant, veluti ſi prægnans calcet ſerpentem, viperam, oui coruum, (vt quidam ſcribunt,) B uel mortuom amphisbænam. Hoc quidam & caſtoreo in ſinu geſtato tribuunt. *Abortū facientia.*

Quod ſi contigerit poſt conceptum fluere menſtrua,continuo reſtringenda non ſunt, niſi horom diffluxu infirmior fiat mulier. Si mediocriter fluxerint, permittendum boc, quia multam viſcoſitatem & confuſos humores,& abundantem ſanguinem retentum in vtero portendūt Si largius, mediocriter reſtringendi erunt,acacia, hypociſthide & ſemine lini aqua decoctis, per encathiſmum adhibitis. Si crura tumuerint, quod plerunq; tribus prioribus menſibus contingit, hepatis & ventriculi ratio habenda eſt, vt ſuperfluis alleuentur humoribus,cibiq; diuerſæ præbeantur qualitatis. Si hepar prægnantibus indureſcat,difficile eſt hoc corrigere,quia, Galeno teſte,in hoc affectu ferendis validioribus medicaminibus ſunt impares. Quapropter leuiſsima quæq; illis erunt adhibenda. *Menſtruorū fluxum ſedantia.* *Crurum tumor.* *Hepatis duricies.*

Quoniam verò fit vt fœtus mortui tardius aliqoādo,interdum verò nunquam in lucem edantur,ficut & ſecundæ,maxima mulieribus pericula ſimul & ægritudines,ſyncopas & deliquia plurima,fieri tenendum eſt, æſtiuo inprimis tēpore,propter diros ex putreſcente fœtu vapores ſurſum halantes,& cor cum cerebro adeò infeſtantes,vt ſæpius mentis compotes porrò nō ſint. Itaq; omnis adhibenda cura,vt mortui fœtus maturè expellantur,miſeræq; fœminę tantis liberentur periculis,quod quomodo fiat,in ſuperioribus libris prolixa tractatione docuimus. *Fœtus mortui.*

De ſignis conceptus. CAPVT V.

C VErum mulierum conceptum licet cognoſcere ſit difficile, tamen multis ſignis coniectari licet, & argumentis quibuſdam experientia cōfirmatis aſſequi. Certum ſignum creditur,ſi mulier decimo aut proximiore poſt concubitum die propter humores alba aut rubea menſtrua ſenſerit. Retentio quoq; menſium pro ſigno habetur,fallit tamen,quia prēter conceptum quoq; contingit ſæpius. Omiſſo ergo hoc, alias perſequemur notas, & veri conceptus prognoſtica ex ipſius mulieris petita corpore,ſingulis membris examinatis,initioq; primum à capite facto.

Capitis dolores,vertigo & oculorum caligatio, ſi ſimul concurrant,conceptum portendunt. Pupillæ oculorum minuuntur. Oculi tument, & in fuſcum colorem tranſeunt. Venulæ oculorum rubeſcunt & tumeſcunt ſanguine. Oculi multum concidunt. Palpebræ remiſſæ fiunt. Varij colores conſpiciuntur in oculis, & in ſpeculo obſeruantur. In facie rubeæ ſuboriuntur puſtulæ. Venulæ intra naſum & oculos ſitæ tument ſanguine,& cernuntur clarius. Vena ſub lingua ſubuiridis fit. Ceruix eſt calida,ſpina dorſi frigida. Venæ & arteriæ turgidæ ſunt,pulſus obſeruantur faciliùs. Venæ in pectore ſitæ,primo nigreſcunt, poſtea flaueſcunt aut coloris cœrulei fiunt. Vbera tumeſcunt,& cum doloribus indureſcunt. Papillæ rubeſcunt. Si frigida bibatur,frigus ſentitur in vberibus. Faſtidium cibi potusq; obrepit. Varij ſuboriuntur appetitus, Naturalis appetitus fit deſtructio. Vomitus continuus, ventriculi debilitas. Ructus acerbi & inertes Faſtidium vini. Pulſus cordis inordinatus. Gaudia cita, poſthæc dolores ſubiti. Tormina circa vmbilicum. Lumborum ægritudo. Infima pars ventris affecta tumoribus. Inferiores compunctiones in D corpore. Poſt concubitū ſeptem diebus retenta genitura. Poſt coitum frigos & horror exteriorū membrorum. Vis attractiua matricis augetur. Matrix ſiccatur ſtatim. Magna in coitu delectatio, poſt conceptum autem Veneris faſtidium. Reſtringitur matrix. Sed quia alijs quoq; de cauſis fit hoc, certo diſcrimine obſeruari poteſt quando conceptum portendet. Tum enim gracilis eſt & mollis : ſi autem alia de cauſa reſtricta ſit,veluti nimio calore aut tumore,tunc exiſtit durior. Genitalia mulieris vſq; ad ſeptimū menſem corrugantur. Vterus rotundus fit & tumeſcit. Circa conceptus initium ſentiuntur dolores ventris & dorſi,quaſi pulſatiles. Retinentur menſtrua, venæ enim, vnde ea effluunt, per acetabula ſanguinē alendo per vmbilicum fœtui deferūt: & partim ſurſum ad vbera ea materia hauritur, vbi in lac mutatur. Sicautem & Hip. admonet,dicens. Quando retinentur menſtrua,nec febres aut paroxyſmi conſequuntur, & ſimul faſtidium cibi obrepit, omnino tenendum eſt mulierem eſſe grauidam. Intumeſcunt cum doloribus crura. Corpus debilitatur, & palleſcit facies. Pulſus primo acriter, mox ſentitur leniter. Alui excrementa difficilius,propter compreſſa inteſtina,excernuntur. Vrina alba eſt,ſupernatante nubecula, multiq; in vrina obſeruantur vt in radijs ſolis atomi, inprimis verò quando primo menſe ad fundū multa eiuſmodi ſubſidunt, motoq; in quo ſunt vaſe, lanæ inſtar diducantur. Poſterioribus menſibus vrina rubea aut flaua,tandem verò nigra fit,ſupernatante rubea nubecula.

Hippocrates melle aqua mixto conceptum experiri docet, vt ſi hoc ſumpto mulier lecto decumbens ventris tormina ſenſerit, conceperit: ſi verò non, nondum imprægnata ſit. Quod per ſuffimenta quidam hoc experiri volunt, parum ad rem facit. Hippocrates enim, nõ conceptus, ſed ſterilitatis & fœcunditatis notas ſic obſeruari docet. Qui autem ſuffumigijs pro conceptu indagando aliquid tribuunt, ſuffitũ ex re ſuppoſita ne ad nares penetret detineri dicunt. Talem coniecturã etiam ex ſuppoſito allio & ariſtolochia adhibita ſumi volunt. Sed quàm probabili ratione, ipſi viderint. Certius erit experimentũ, vrinam mulieris triduo in vitro cõcluſam obſtruere, quo tẽpore exacto per ſindonẽ puram deſtilletur, & ſi concepit, minuta animalcula pediculorũ inſtar comparebũt: hæc ſi rubea ſint, maſculũ, ſi alba, fœmellã conceptã eſſe portendere dicunt. Pro certo & hoc quidam afferunt. Si vrinæ mulieris pelui ænea contentæ nocte vna acus terſa imponatur, craſtino, ſi mulier cõceperit, ea acus rubeis erit variegata maculis: ſi nõ, nigra erit & æruginoſa. Succũ cardui ſi ſumat mulier, ſumptumq; euomuerit, certũ conceptus ſignũ eſſe creditur. Et hæc de promiſcuis conceptus ſignis. Vtrum aũt maſculus an fœmella concepta ſit, ſignis his obſeruari traditur. Si maſculus: Oculus dexter mouetur crebrius, & colore natiuo ſiniſtro oculo habet melius. Dextra mammilla præ ſiniſtra torget & indureſcit: papillarum color mutatur citiùs. Lac naſcitur citiùs, & ſi emulgeatur, radijsq; ſolis in vitro opponatur, coaleſcit in claram maſſulam, margaritæ pellucidæ non abſimilem. Si lac prægnantis vrinæ ipſius inſpergatur, continuo ad fundum concidit: ſi ſal adhibeatur, non diffluit. Dextra gena rubicundior eſt, totusq; faciei color, Hippocrate monente, habet melius. Minus torporis ſentitur. Primus motus plerũq; die ſexageſimo in dextro latere ſentitur acrior. Nam ſic & Hippocrates de ſitu docens admonet, in dextro latere maſcolos, in ſiniſtro verò recumbere fœmellas, cò quod maiori calore maſculi opus habeant, quem ab hepate in eodem latere ſito attrahant.

Concepti ſexus internotio.

Si circa quadrageſimum diem poſt conceptum menſtrua fluant. Venter circa vmbilicũ fit acutior, Iter ingreſſuræ mulieri pes dexter præponitur, & in aſſurgendo dextra ſe citiùs quàm ſiniſtra ſuffulcit & ſubleuat. Pulſus in dextra magis velox quàm in ſiniſtra. Si verò fœmellas conceperint, omnia his diuerſa fiunt, & hæc plerunq; ſigna obſeruantur. Primus motus 90. die vt plurimũ fit poſt conceptum. Motus fit in ſiniſtro latere. Geſtantur fœmellæ magnis doloribus. Tumeſcunt crura & membra genitalia. Color eſt pallidior. Appetitus vehementior. Faſtidiũ è diuerſo celerius. Circa diem 30. poſt conceptũ fluont menſtrua. Si puluis ariſtolochiæ cũ melle ſubigatur, & hoc ipſo lombi cum genitalibus peruogantur, ſexum conceptũ obſeruare creditur eſſe facile: vt ſi prægnantis ſputũ dulce fuerit, maſculũ. ſi amarũ, fœmellam geſtet. Aetas quoq; mulierum non parũ refert. Quæ enim iuniores ſunt fœminæ, citius maſculos generant: quæ verò ſeniores, citius fœmellas, propter caloris defectum in matrice, ex ætate contractum. Puellæ etiã magis generantur humidioribus & frigidioribus natura parẽtibus, ex ſemine plus ſatis humido, frigido & liquido. An autem infans in vtero rectè valeat, certis ſignis obſeruari poteſt. Si ſana ſit ſoboles, mamillæ, Hippocrate teſte, duriores ſunt. Si ſana nõ ſit, aquoſum lac ſponte de vberibus promanat. Rurſum, ſi vterum geſtantibus ſæpius menſtrua fluant, Plinio teſte, non ſanũ & viuacem, ſed infirmũ portendunt infantem. Porrò, obeſiores fœminæ infirmiores plerunq; geſtant liberos. Si hydrops prægnantem corripiat, eiusq; nares, aures & labia rubeſcant, mortuam in vtero ſobolem portendunt.

Gemini. Si geminos geſtet mulier, ex quibus alter maſculus ſit, de fœmella magnum eſt periculum, Ariſtotele teſte, quia impari alimẽto vegetantur in vtero. Minus periculi eſt ſi fœmellæ ſint. Nam ſub Maximiliano Imperatore quædam tres puellas vno partu enixa eſt, quæ omnes ad iuſtos peruènere annos. Si ante vel circa purgationem menſtruam concipiat, infecti & venenati geniture humores miſcentur, ex quibus leproſos vt plurimum generari compertum eſt. (Alioqui conceptum non fieri niſi incipientibus aut deſinentibus menſibus doctiores tradunt.)

Superfœtatio. Si ſemel concipiat mulier, & poſt tempus aliquod concipiat iterum, poſterior in vtero genitura ægrè viuet. Ariſtoteles enim perhibet quandã vno partu geminos puellos viuos enixam, poſt quintũ menſem adhuc aliom, ſed iam ante in vtero mortuom. Si poſt nonum menſem prodeat infans, plerunq; infirmus & debilis exiſtit. Si virgo iuuencula concipiat ante primos flores, ſubolem egregiam & perfectam generat. His omnibus præmiſsis, & hoc tenendum, quod de futura ſobole obſtetrices obſeruare ſolent, an in-quam deinceps plures liberos mulier enixura ſit. Quot enim nodos in vmbilico infantis recens nati obſeruauerint, tot adhuc deinceps maſculos generari dicunt. Et hæc de conceptus ſignis, omiſsis multis quæ perhibentur alijs, dixiſſe ſufficiat.

An homines ex dæmonibus, & rurſum dæmones ex hominibus infantes concipere poſsint.

CAPVT VI.

DÆmonis impoſturas infinitas eſſe, nemini dubiũ eſt: inter quas & illud habet, vt (ſacra ſcriptura teſte) in angelum lucis quoq; ſe transformare, & hominũ etiam figuras aſſumere, &, iuſto permittente Deo, referre poſsit, id quod varia rerum teſtatur experientia. Quare hoc in quæſtionem vocare minimè opus erit,

An verò cum hominibus rem habere: inprimis verò, an mulieres imprægnare poſsit, quæſtione non indiget. Coire poſſe, permittente Deo, forma hominum ſumptã, nemo negat. Nam & Diuus Auguſtinus idem teſtatur, dicens, Conſtantẽ eſſe famã ex eorũ quibus hæc contigerunt teſtimonio petitã, eſſe ſpiritus quoſdam dæmones & ſyluanos, qui mulieres aliquoties ſolicitauerint & compreſſerint. Id autem veteribus non modò probatum, ſed apud nos etiam multis exemplis eſt compertũ. Superioribus enim annis ſcortum quoddam noctu à dæmone forma hominis compreſſum, confeſtim in ægritudinẽ maximam incidit, ita vt breui vterus & genitalia ipſius tabe vel gangræna abſumpta ſint, & nullo prohibente medicamine, ilia quoq; & inguina eius exciderint. Erat & cuiuſdã lanij ſeruus, qui iter faciens & de libidine cogitans, mox obuium dæmonẽ egregia mulieris forma habuit, cum qua, ignarus ſe cum dæmone

rem

A rem habere, concubuit. Sed mox pudenda eius inflammata, cita tabe exulcerata ſunt. Solet autem hæc Deus iuſtus pro puniendis ſceleribus & admonendis hominibus iuſto iudicio permittere.

Negat hunc actum Caſsianus, dicens, impoſsibile eſſe ſpirituale͂ creatura͂ cum hominibus rem habere poſſe, neq; hoc credi debere: quoniam, ſi actus præcedat, aliqoando & effectu͂ ſequi neceſſe eſt, id eſt, generari aliquid, quod tamen nulla conſtet experientia. Rurſum, ſi hic actus poſsibilis dæmonibus eſſet, citius illos in ſe mutuo conuerti, quàm cum hominibus co͂miſceri. Ergo quod res eſt, pro ſumma dæmonis impoſtura & peruerſa perſuaſione hominu͂ hæc habenda ſunt, eatenus, vt non credamus, dæmones, mulieres nec imprægnare, neq; viciſsim dęmones mulieru͂ forma ſumpta à viris imprægnari poſſe. Nam ſine humano ſemine homine͂ vnqua͂ natum eſſe (exceptn vnico vnius Dei æterno filiu Ieſu Chriſto domino & ſaluatore noſtro vnico, ex ſpiritu ſancto concepto, & ex Maria ſemper virgine nato) ſimpliciter vti rem veriſsima͂ affirmamus. Quare quod de Merlino quoda͂ refertur ex dæmone nato, no͂ aliter quàm nomini ipſius reſpondentem noſtra vulgata lingua fabulam, recipimus. Huius hiſtoria͂ qui cognoſcere cupiet, in Vincentij hiſtorialis Speculi lib.21.cap.30. prolixè inueniet. Naturę quidem lege ſimilia ſimilibus generari certu͂ eſt, ergo ex dæmone homo naſci no͂ potuit. Neq; vnquam tantùm dæmonibus permiſiſſe Deu͂ Opt. Max. cognooimus, vt illi liberos ex hominibus procreare, & ſua͂ quaſi ſobolem in homine ad Dei ſimilitudinem condito, poſſent co͂ſtituere. Cæterùm ſi ſaga & venefica huius mater extitit,

B non puduit hanc in dæmonis gratiam tantum proferre mendaciu͂, ad peroertendos falſa opinione hac multoru͂ animos. Concubuiſſe poteſt, at non hominem ex illo concepiſſe. Si no͂ concubuit, tamen præſtigijs vterum illius inflare potuit, vt ſe ex illo grauidam eſſe potauerit. Exacto etia͂ tanto tempore, qua͂to vterom geſtare ſolent mulieres, dolores quoq; in vtero graues concitare, & aliunde ſublatum infantem doloſè ſupponere: tumores etiam illos ventoſitate aliqua concitatos, continuò ſoluere & reprimere potuit. Nam & tale quiddam noſtroru͂ quoq; temporu͂ experientia conſtat. Conſtantiæ enim formoſa quædam coiuſdam ciuis famula, Magdalena nomine, à dæioone compreſſa, poſtquam in carcerem coniecta illi (piorum verbi Dei miniſtrorum co͂ſilio diuinis mota rationibus) per pœnitentiam valedixiſſet, tantos in vtero ex eo tempore cruciatus ſenſit, vt in ſingulas ferè horas infante͂ ſibi enitendum eſſe crederet. Sed ſæpius adhibitis obſtetricibus, clauos ferreos, ligna, vitra confracta, crines, ſtuppam, lapides, oſſa, ferrum, & huiuſmodi per matricem excreuit innumera, quæ nimirum malus ille dæmon ſubdolè & malitioſe ſuppoſuit & importauit omnia.

Aliss quaſdam huic quæſtioni inſeruientes hiſtorias idem Vincentius naturalis ſpeculi. lib.3.cap.26. & 27. citat: Quendam inquam iuuenem ſub crepuſculum in mari lauantem, crinibus mulierem apprehendiſſe, quàm domom perducta͂ vxorem ſibi duxerit, filiumq; ex ipſa ſuſceperit. Ipſa verò vſq; ne verbum qoidem loquente, maritu͂ aliorum inſtinctu qui ſpectrum ipſam eſſe dicerent, ſimulata pueri ex ipſa

C ſoſcepti mactatione, niſi ſuam referret origine͂, illam loqui compuliſſe. Illam verò triſtia prolocuta͂ euanuiſſe, adultumq; puerum honc in mari lauantem merſiſſe etiam: ipſum verò nullibi ad littus maris deinceps inuentum eſſe expoſitum. Itaque non verum fuiſſe hominem hunc, licet furma veri hominis natus & educatus fuerit. Phantaſticam autem mulierem hanc Succubum dæmonem fuiſſe, crediđiſſe multos. Non abſimile eſt quod prædicto loco affert, Colonię inquam Agrippioę in palatio qoodam ad Rheni littus multos primates quodam tempore conſediſſe, qui dum fortè in aquas deſpicerent, vidiſſe militem quendam parua nauicula vectum, nauiculam cygno prænatante, argentea collo iniecta catena, trahente, dimiſſo cum nauicula cygno in littus exilijſſe, ibidem vxorem duxiſſe, multosq; ex illa liberos procreaſſe. Aliquot autem annis exactis renatante vacua nauicula, & prænatante vt prius cygno, eundem in nauiculam ſe denuo recepiſſe, neminiq; porrò apparuiſſe, liberos autem illius illic ad multam ætatem aduixiſſe. Hunc autem incubum dæmonem fuiſſe crediderunt multi, qui viri forma tot annis fœminæ cohabitans, tantis vſus præſtigijs, ſimulatos vteri tumores, ſimulatosq; partus ſuppoſitis aliunde furto ſublatis infantibus ædiderit.

Quod autem multi hac perſuaſione laborant, dæmonem ſuccubum ex viro poſſe genituram concipere, & mox mutatum in incubum, eandem genituram in vterum mulieris proijcere, & ex ea hominem generare, vt eſt falſiſsimum, ita nullam prorſus fidem mereri debet. Nam & religioni & naturæ repugnat

D plurimum. Si enim hoc poſsibile eſſet, quot ferarum mo͂ſtris humanum genus tanto tempore, ſeminum permutatione per dæmones in brutis & hominibus facta, infeſtatum eſſe à tanto humani generis hoſte vidiſſemus? Quare rectè de his Conciliator in libro de Medicina, differentia 25. dicens, Sciendum teſticulos viri generatiuæ virtutis eſſe principes, non ſolos tamen, quia ex his ſolis generandi non fit principium, neq; per ſe ſoli generationem poſſunt perficere. Primum enim ex corde principium eſt, propter vitalem in ipſo virtutem repoſitam, ita vt nil viuum ſine eius virtutis adminiculo generari poſsit. Nam vitali virtute & naturali calore teſticolorum virtus tandem conſtat. Quare dæmonem vt ſuccubum ex hominibus concipere, & in homines vt incubum conceptum ſemen proijcere & hominem generare poſſe, noo fabuloſum modò dictu, ſed impium etiam creditu dicimus.

An autem infantes furandi, transferendi, ſupponendi & permutandi dęmon poteſtatem habeat, multa quæſtione non indiget. Quod enim interdum tale quid fit, non illius poteſtate, ſed Dei Opt. Max permiſſu propter hominum peccata fieri tenendum eſt, inprimis quando impij parentes, nulla religioſa liberorum cura habita, illos non dei benedictione muniunt, ſed dæmonis maledictione obruunt. Omnes ergo, quia Dei ſunt infantes, illos religioſè tractare & Deo conſecrare, non dæmoniacis maledictionibus obijcere, addiſcant.

Liber Sextus.

DE STERILITATIS CAVSIS DIVERSIS, & de præcipuis matricis ægritudinibus, omniumq; horum curis varijs.

De ſterilitate virorum & fœminarum, eiusq; cauſis & ſignis.

CAPVT I.

STERILITATEM, de qua in præſentiarũ dicere inſtituimus, nõ modò pariendi in mu-
lieribus, ſed in viris quoq; generandi & ſemen fœcundũ emittendi, corrigibili aliqua de
cauſa contractã impotentiã & difficultatẽ dicimus. Hanc Ariſtoteles obeſioribus viris &
fœminis inprimis tribuit, propter genitaliũ membrorũ malã proportioẽ & indiſpoſitam
habitudinẽ, vtpote in quibus ſemen prouocetur remotius, & vitalis ſpiritus in illo cõclu-
ſus propter eam moram euaneſcat citius. Cæterùm non modò ea corporis habitudo, ſed inſuper multæ B
aliæ quoq; eius difficultatis exiſtunt cauſæ. Cùm enim videamus ſæpe coniuges coniunctos non gene-
rare, disiunctos autem generare vtroſq;: & econtrà, eos qui coniũcti generant, diſiunctos, fœcundos nõ
eſſe, aliquid certè cauſæ ſubeſſe oportet. Quare de his quæ notiora ſunt in medium afferre, non inutile
fore exiſtimamus: externæ enim & internæ quæ hic concurrunt cauſæ multæ ſunt.

Vt autẽ in multis externis habet ſua adiumenta fœcunditas, velut in diæta conuenienti, temperatura
aeris conſueta, thermis natura calidioribus, quales ſunt Heueticæ & Valleſianæ, cùm aquis Empſiacis:
ita ſterilitas quoq; & generandi difficultas plurimũ ex illis opis habent, veluti ex inconuenienti diæta,
aſſueti aeris permutatione, & glacialis aquę potu & balneis. Deinde ex habitudine genitaliũ membrorũ
ſterilitas quoq; æſtimari poteſt. fit enim vt his nõ paucæ ægritudines accidant, propter quas non modò
ſteriles & generandi impotentes, ſed & coniugibus cohabitare inepti cõiuges fiãt. Quo loco reſtrictio
orificij matricis plurimum incommodat, qua fit, vt nõ modò retenti menſes generationẽ impediant, ſed
inſuper alia quoq; plurima mala pariant. Rurſum, cùm genitalia mẽbra per ſe aut nimis patula aut reſtri-
cta ſunt, eoq; neq; conceptui neq; generationi conueniunt. Retentio menſtruorũ idẽ facit, quæ matricẽ
multum infeſtat, & ſemen in vterum proiectum propter copiam malorum humorum ſuffocat. Ex mu-
lieribus quoq; quæ plus nimium viragines, & ex viris qui plus ſatis effœminati ſunt, generationi minus
idonei ſunt. Hæ enim purgationibus menſtruis & humoribus nutritiuis in vniuerſum ferè carent: illi C
autem nimis frigidi & humidi generatiua virtute præditum ſemen proijcere nequeunt. Huc pertinet &
attractiua matricis virtus debilior, & eiuſdem permutatio celerior. Nam attractiua & expulſiua matricis
virtus aut robuſtior aut debilior, ex æquo difficultatem generandi pariunt. Matricis quoq; ægritudines,
tumores, inflãmationes, vlcera, apoſtemata, acetabula rupta, menſes copioſi aut retenti, & quæ his ſunt
ſimilia, eidem difficultati multã cauſam præbent. Venas quoq; poſt aures ſitas (vtpote quæ viam ſpiriti-
bus præbent, quos ſemini cerebrũ communicat) reſectas, Hippocrate monẽte, multi eidem cauſam eſſe
dicunt. Veſicæ inciſionem idem parere affirmant, quæ tamen per ſe lethalis exiſtit. Multa etiã ſunt quæ
ſumpta propriè ſterilitatẽ inducant, veluti camphora, cicuta, & his ſimiles herbę & radices alię, omniaq;
quæ cerebrum, renes & teſticulos, vtpote principalia generationis membra offendunt.

Huc etiã multa alia quoq; pertinẽt, veluti nimia repletio, inanitio, exercitia immudica, caliditas reſol-
uẽs, frigiditas mortificãs. Peculiarẽ etiam quibuſdã aquis ſterilitatẽ inducẽdi vim Theophraſtus tribuit.

Primatũ inter cauſas complexionũ ferè diuerſitas obtinet, quando coniuges iuſta qualitatũ tempe-
ratura careant. Vbi autem vel aliquantulum mixtæ fuerint, facilius generare poterũt. Multa quoq; ætas
per ſe in viris & fœminis generationẽ propter humorũ defectum impedit, licet ſeptuagenarios & octo-
genarios non paucos generaſſe adhuc compertũ ſit. Poſtremo magna etiam ſterilitatis cauſa eſt, quę per
veneficarum præſtigia contingit. Hæc de notioribus ſterilitatis cauſis dixiſſe ſufficiat.

Signa aũt quibus hæc imprægnandi difficultas obſeruari poteſt, exiſtunt plurima. Prima ex genitaliũ D
membrorum conſtitutione & habitudine ſumenda ſunt, veluti ſi aliquo vitio laborent, nimis patula aut
reſtricta ſint, generationi agnoſcãtur minus eſſe idonea. Semen quoq; ſi nimis calidum & frigidum exi-
ſtat, quod ipſum ex vrinæ non modo colore, ſed ſubſtantia quoq; eiuſdem obſeruari poſſe aiunt. Ex ha-
bitu & colore corporis de ſterilitate & fœcunditate multi etiã iudicant, vt quæ pallidiores ſunt fœminæ,
humidiores quoq; credantur eſſe. Si humidiores, ergo & retinendo & fouendo ſemini minus pares. Pe-
culiare quorundam experimentũ hoc eſt. Hordeo vrinam cuiuſpiã, de cuius ſterilitate aut fœcunditate
inquiſituri ſunt, affundunt. Hoc intra decimum diem ſi germinet, pro fœcunditatis nota: ſi nõ germinet,
pro ſterilitatis certo argumento agnoſcũt. Alij autem ſiliquis vel furfuri vrinam affundentes, ſterilitatis
notam ex eo obſeruãt, ſi vermes in eo generari videant. Hippoc. ſuffimentis hoc indagare monet, vt ſuf-
fitu inferius adhibito, ſuperius per olfactum (inferius pannis obſtructa muliere) obſeruato, fœcundita-
tis nota credatur eſſe, eo quod genitalia membra reſtricta non ſint: ſi non deprehendatur, reſtrictę matri-
cis adeoq; ſterilitatis ſatis certa nota exiſtat. Linimentis oculorum nonnulli idem deprehendi poſſe vo-
lunt, vt ſi linimenta colorũ quorundam oculis inſperſa ſputum non alterent, certa conſtipationis adeoq;
ſterilitatis ſigna ſint, eo quod ſemini confinia membra oculi exiſtant, vtpote propter cuius emiſſionem
immodicam ijdem citò concidant. Habent & ſua nonnullæ vetulæ ſigna quibus in vtro coniugũ maior

ſterilitas

A ſterilitas exiſtat, obſeruent. Maluæ enim manipulos duos ſeorſim poſitos, alterum alterius coniogis vri-
na perfundunt, alterumq́ alterius ſimiliter, prioremq́ qui exaruerit, ſterilitatis in eo cuius vrina perfu-
ſus eſt, teſtem eſſe perhibent. Eadem & per fabas & hordeum experimenta ſumunt, vt cuius pars citius
germinat, in eo plus fœcunditatis eſſe credsnt.

Notandum porrò hic qnoq́ eſt, mnlieres fœcnndas & liberis generandis idoneas, citius qnidem præ
ſterilibus habitu corporis ſeneſcere, mscreſcere & debiliores fieri, ſenectam tamen multò ſnniorē ijs quę
nnnquam generarunt, nanciſci, vtpote in quibus retentorum variorum humorum copia peius aliquid
pepererit, & ſanitatem corporis bene conſtitutam infeſtandi maiorem occaſionem dederit.

De cura ſterilitatis à phlegmate profecta. CAPVT II.

COgnitis iam cauſis & ſignis difficultatis concipiendi in mulieribus, imprægnandi in viris, & ge-
nerandi in vtriſq́, conſequens eſt nunc de horum quoq́ cura dicere. Et primum quidem ſi ex hu-
mido & frigido phlegmate ea difficultas contracta fuerit, ante omnia ſuperflus ea materia ſequenti
ſyrupo præparanda & digerenda erit.

℞. Radicum rubeæ maioris ℥.ij. ruſci, aſparagi, graminis, cyperi ana ℥.j. artemiſiæ, ſaninæ, nepetæ, me-
liſſæ, balſamitæ, mentæ, ſcolopendriæ, capillorum Veneris, gallitrici, ſamſuci, origani, calamenti monta-
B ni pulegij, radicum Valerianæ ana M.s. ſeminis ſeſeleos ʒ.vj aniſi, carui, marathri, ameos, ſpicæ nardi ana
ʒ.ij xylobalſami, carpobalſami ana ʒ.j, liquiritiæ, paſſularum an ℥.j. florum anthos, ſtœchados Arabicæ
an. ℥.s. raſuræ eboris, calami aromatici, ſantali rubei ana ʒ.s. Conquaſſentur hæc omnia, & fiat decoctio
cum aqua fontana, q.ſ. & aceti ℥.iij. & ſacchari ℔.iij. colentur vſq́ ad medietatē, & colaturæ addantur ci-
namomi ʒ.j. muſci grana iiij. De hoc ſyrupo aromatizato ſingulis diebus mane ℥.iij. bene cslidas bibere
oportet. Vel ſyrupum hunc magis diſſoluere in aqua ſambuci, pimpinellæ & artemiſiæ, de ſingulis vncia
vna ſumpta, & tres vncias mane bene calidas bibere licet: Vel alium ſyrupum hac forma parare poteris:
℞. Artemiſiæ, ſauinæ, mentæ, origani, calamenti, hyſſopi, pimpinellæ, chamædryos, polytrichi, florum
ſambuci, ſtichados ana M.j, aniſi, marathri, ameos, carui, ſeminis anethi, ſeſeleos an. ℥.s. radicis aſparagi;
ruſci, rubeæ maioris ana ℔.s. cicerum rub. pugillum j ſpicæ celticæ, ſpicæ nardi, cyperi, ſquinanthi, cala-
mi aromatici ana ʒ.ij. Miſce, & fiat decoctio in aqua fontana, cum melle & ſaccharo ana ℔.j.s. & aroma-
tizetur per colaturam cum cinamomo & muſco, vt eſt prædictum. De hoc ſyrupo tres hauſtus tribos
diebus continuis bene calidi mane ſumendi ſic parari poterunt: ℞. Oxymelitis ſquillitici, ſyrupi de ra-
dicibus acetoſi, ſyrupi de artemiſia ana ℥ j.s. aquarum pimpinellę, fœniculi, artemiſię ana ℥.iij. Ex mixtu-
ra horum tres hauſtus fiant.

Deinde materia hac per prædictos ſyrupos ſufficienter ad purgationem emollita, ſi validioris naturæ
vel complexionis mulier hanc difficultatem paſſa extiterit, haſce etiam pilulas ſumere poterit: ℞. Pilula-
C rum fœtidarum ℈ ij. ſpecierum diacaſtorei ℈.j. diagridij gran.ij. Fiant cum ſyrupo de artemiſia vel melle
pilulæ xj. Quod ſi autem pilularum vſum hortuerit, pro pilulis hsc potione vtatur: ℞. Diacaſsiæ ℥.s. ele-
ctuarij diaphœnicon, electuarij Indi sna ʒ ij Syrupi de radicibus ſine sceto ʒ.j Miſce cum aqnæ artemi-
ſiæ vel meliſſæ ℥ ij. & fiat hauſtus.

Vel aliter ℞. Electuarij diaphœnicon, elect. Indi, diacaſsiæ ana ʒ.j. agarici electi ʒ.ij. zingiberis ℈.j. ſalis
gemmæ grana vj. Infundantur omnia in aquam lactis caprarum & mellis roſati ℥.j. eaq́; duodecim horis
infuſa exprimantur, & prædictis mixta electuarijs in potum redigantur. Si verò electuarium ſiccum ma-
gis adlubuerit, tres boli ſicci tali forma cōfiant: ℞. Elect. diaphœnicon, elect. Indi, diacaſsiæ ana ʒ.ij. ſac-
chari albi q.ſ. & fiant tres boli deaurati. Si nec hoc placuerit, hanc in fabulis confectionē præparare pote-
ris: ℞. Roſarum rubearum, cinamomi, zingiberis ana ʒ.j. ſantali albi & rubei ana ʒ.s. hermodactylorum,
eſulæ ana ʒ.j.s. diagridij, turbith an ʒ ij. maſtiches ℈.j. ſacchari albi ℔.s. Diſſoluantur omnia hæc cū ſuc-
co vel aqua artemiſiæ, & aliquot infuſa horis exprimantur, & confectio in morſellis vel tabulis fiat. Doſis
ſit ℥.s. vel ʒ.s.v. Vel ſi placet, de modò dictis pulueribus ſumes, & ſaccharo albo trito æquali pōdere mi-
ſcebis, & trageā conficies, de qua ʒ.j.s. ſingulis mane in iuſculo cicerū bene calidā præbebis. Quidā ſolia
ſenæ trita ʒ.ij.s. ad hanc formā præbent. Cæterùm ſolutiua huiuſmodi, peritorū medicorū conſilio pro
eorū qualitatibus quibus bæc tribuuntur, ſunt temperanda. Expurgata iam ſufficienter prædictis medi-
D caminibus eiuſmodi materia, proximū erit, vt vſus thermarū ſeqnatur, ex quibus quoties mulier aſcen-
derit, de theriaca communi vel mithridatio ʒ.j. in aqua srtemiſiæ ſumat. Vel ſi magis placet, de ſequenti
confectione ſumat aliquantulū: ℞. Specierū, trypheræ magnæ ſine opio, diapliris, diambræ, diamuſci;
diaſatyrij ana ʒ s. raſurę eboris, ſeminis mercurialis ana ℈.ij. coaguli leporis, & matricis eius ana ʒ.s. ſiſe-
leos ℈.s. ſacchari albi ℔.s Diſſoluantur cū aqua meliſſæ, & his ritè coctis addantur, conſeruæ corticū ci-
tri ℥.j. & conſeruæ anthos ℥.s. fiat confectio craſsiuſcula in morſellis. Primaria aūt eius dom thermis vti-
tur cura ſit, vt certa & cōuenienti diæta, frugaliq́; victu vtatur, cuius præſcriptio à perito medico ſemper
petenda erit. Quod ſi sutem eiuſmodi thermas mulier habere nequeat, balneū illi ex ſeqnentibus herbis
in aqua coctis parari poterit: ℞ Artemiſiæ, betonicæ, chamæpityos, chamedryos, chelidoniæ, gallitrici,
foliorū lauri, maluæ, smaraci, meliſſæ, nepetæ, origani, ozymi, pulegij, roſmarini, ſauinæ, meliloti, hyperi-
ci, hyſſopi, chamæmali, ana M.j. carui, cumini, ſileris montani, aniſi, anethi ana ℥.iij. ſeminis lini, fœnugrę-
ci an ℥.ij. radicū conſolidæ maioris, valerianæ, petroſelini an. ℔.j. ſulphuris ℥.j s. ſalis ℥ ij. aluminis ℥ j.
Mixta omnia ſacco cōcludantur, & in aqua bulliant. Quarto aūt die de nouo ſemper balneū hoc erit in-
ſtaurandum. Hoc balneū quoties reliquerit, de theriaca cōmuni vel Mithridatio vt prædictū eſt, ſumat,
lecto decūbat. & ſi qua poteſt, ſudorē pronocet. Vel confectione præſcripta ęodē modo mane & veſperi
vtatur. Vbi sutem hoc balneo vti parum commodum fore videbitur, ſelectæ quædam ex prædictis her-
bæ colligi, & ex his fomenta poterunt fieri. Cæterùm quando omnia hæc phlegmsticum humorem ſuf-

ficienter expurgare non potuerint,peſſarium hoc modo paratum,ſingulis noctibus illi adhibere prode- A
rit quo tandiu vtatur.donec phlegmaticis humoribus ſuperfluis ſe liberatam eſſe ſenſerit: ℞. Artemiſię,
ſauinæ, maioranæ, dictamni, abſinthij ana ʒ.s. aniſi, ameos, rutæ, corticum thuris ana ℈.j. pulpæ colo-
cynthid.℈ ij.Fiat puluis,& ſubigatur cum ſucco mercurialis vel chamædryos.fiatq́ peſſarium.Porrò in-
ter omnia medicamina matricem aſtringendi vix aliod magis quàm ſequens illud probari putamus:
℞. Acaciæ,balauſtiorum,capitum glandium,ſcoriæ ferri,menthę,lilij.corticis lentiſci,id eſt,arboris ma-
ſtiches,corticis olibani,antheræ,ſumach,tartari,ſpicę ana ʒ.s.Miſce & fiat puluis,ex quo cum ſucco ace-
toſæ vel virgæ paſtoris ſeu millefolij fiant peſſaria. Quoniam verò aliquando fit vt propter nimis frigi-
dum & humidum phlegma, matrix ſemen non modo retinere nequeat, ſed etiam diro fœtore offendat,
tuuc ſequenti medicamine eſt vtendum: ℞. Gallæ,nucis moſchatæ ana ʒ iij.caryophyllorum ʒ j muſci
℈.s. Terantur, & cum vini rubei ℔.j. diſſoloantur. His cùm mulier vti voluerit, bene calidis genitalia
membra abluat, pannosq́ immerſos impouat, inprimis autem hoc cubitum itura faciat.Quod ſi magis
efficax matricem aſtringendi medicamen placuerit,hoc ipſo vti licebit:

℞.Radicis conſolidæ maioris,aluminis,balauſtij,myrrhæ,olibani,maſticbes,colophoniæ,boli Arme-
uiæ,gallarum cupreſsi,cornu cerui vſti an.ʒ.j.s. Terantur omnia,& in puluerem redigantur,cuius dimi-
dia pars vel totum bulliat in vino rubeo auſtero,mixto aceto modico.Ea decoctione bene calida mulier
genitalia abluat. Puluerem etiam ſiccum ijs inſpergere poterit, pannumq́ aliquoties complicatū eade- B
coctione madefactum imponere. Quòd ſi hoc quoq́ nihil aut parum præſtiterit, ſequenti inſuper peſſa-
rio ad hunc modum parato vtendum erit:

℞. Aluminis ſciſsilis,myrrhæ,ligni aloes, pilorum leporis inciſorum, rutæ, baccarum lauri, doronici,
Nucum cupreſsi ana ℥.s. ſtoracis calamitæ ʒ.ij. ambræ ℈ j. s. moſchi ℈.s. gallarum, maſtiches, aluminis
ſaccharini,ana ʒ.ij.Mixta iu puluerem redigantur,& cum oleo myrtillorum fiat peſſarium.

De cura ſterilitatis,a biliosis matricis humiditatibus oborta.

Capvt III.

QVando à cholera imprægnandi difficultas fuerit,ante omnia conueniens diæta inſtituenda erit,&
mediocris vſus omnium eorum quæ hominum vitæ neceſſario inſeruiunt, puta, ſomni, vigiliæ,
motus, quietis, cibi,potus, aeris & ſimiliū,vt ad frigidum & humidum declinent omnia. Deinde
poſt aliquandiu tentatum harum rerum conuenientem vſum, venæ malleoli vtriuſq́ pedis aperiendæ
erunt, inprimis verò quando ſanguine mulier abundauerit & hilarior viſa fuerit. Nimium tamen ſan-
guinem non mittat,quoniam ſanguis,vt vulgò dicunt,frenum eſt cholerę.Poſt venę ſectionem ſequen-
te ſyrupo cholerici humores erunt præparandi:

℞ Syruporum acetoſæ ſimplicis, oxyſacchari ſimplicis, endiuiæ ana ℥ j. aquarum cichorij, lupulorū,
bugloſsi ana ℥.ij Miſce cum ſandalo citrino, cinamomo & macis q.ſ & vt potus aromatizetur. De potu C
hoc ſingulis diebus mane vacuo adhuc ventriculo, & tribus ante cœnam horis, aut quotieſcūq́ hoc ne-
ceſſarium ſore videbitur, certam illi portionem propinabis Vel ſi placet,pro potu hoc decoctionē hanc
potes illi præbere ſatis calidam: ℞ Florum bugluſsi,borraginis,roſarum rubearum ana M.s.violarum,la-
ctucæ, ſoliorum papaueris albi, endiuiæ, ſcariolæ ana M.j ſeminis endiuiæ, lactucæ ana ℥ s qoatuor ſe-
minum frigidorum ʒ.vj.Miſce,& fiat decoctio in aqua funtana q.ſ vel cum vini granatorum ℥ j s & ace-
ti ℥ iij.Addatur ſacchari ℔ ij & aromatizetur cum ſantali citrini,cinamomi & ambræ an.℈.j. Vtatur hoc
ſyrupo mane & veſperi doſi vnciarum trium.

Iam ſuperflua materia humorum cholericorum ad purgationem præparata, ſequenti hauſtu erit ex-
purganda: ℞ Caſsiæ nouiter extractæ, vel mannæ electæ ℥. j. temperentur decoctione ſequenti:
℞. Capillorum Veneris, florum bugloſsi, violarum, prunorum, tamarindarum, electuarij de ſucco ro-
ſarum ana ʒ.ij. Miſce cum prædictæ decoctionis ℥.iij. & fiat hauſtus vuus. Vel ℞. Rhabarbari electi ʒ.
ij. Spicæ nardi grana vj. infundantur in lac caprinum cum vino alho pauco, & x. horis infuſione facta
exprimantur. Eius autem colaturæ ℞. ℥. iij. & ſyrupi de roſis Perſicis ℥. j. s & ex mixtis illis fiat hau-
ſtus vnus,

Si potus hic non adlubeſcit,bolum illi ſequentem & ſic conſectum præbebis: ℞ Electuarij de ſuc-
co roſarum, diamannæ ana ʒ iij. ſacchari albi q. ſ. bolus deaoratus in tres partes diuiſus fiat. Quod ſi au- D
tem citrina vel vitellina cholera hanc difficultatem matrici pepererit, ſequentibus ſolutiuis mixtis erit
vtendum, certo pondere pro periti medici conſilio ſumpto, ex electuario diaphœniconis, electuario
Indi, pilulis de rhabarbaro, & aggregatiuis. Expurgatis deinde ſufficienter ſuperfluis homoribus, ma-
trieis natura & habitudo rurſum ſequenti erit confirmanda medicamine: ℞. Specierum diatria ſan-
dali ʒ.ij. raſuræ eboris, viſci quercini, pulueris genitalis tauri, matricis leporis ana ʒ.ij. ſacchari albi ℔.
s. Diſſoloantur cum aqua roſarum, & conſectio in morſellis fiat.Vel aliter. ℞. Conſeruæ roſarum ℥.s.
borraginis, florum nenuſaris, bugluſsi ana ʒ. iij. ſpecierum, diarhodon abbatis, diatria ſantali, aro-
matici roſati ana ℈ j. margaritarum, pulueris geminæ, raſuræ eboris, viſci quercini ana ℈.s. Species
omnes hæ diſſoluantur cum ſyrupo roſarum quantum ſufficit, & fiat mixtura & electuarium deau-
ratum.

Citrini vel vitellina Cholera quomodo purganda.

His omnibus rite expeditis, ſequenti balueo lauet,quod hoc modo paretur: ℞. Vtriuſq́ maluæ cū
radicibus,matris violarum,roſarum rubearum,nenuſaris,ſoliorum cotoni ana M.j.fœnogræci ℔.s. ſalis
communis,aluminis rochę ana ʒ.ij.Incidantur herbæ omnes minutatim,& ſacco cōcluſa in aqua,in qua
mulieri inſidendom eſt, bulliant. Hoius balnei vſus ſingulis annis per tres aut quatuor continuas heb-
domadas eſſe poterit.E balneo autem quotieſcunq́ exiuerit,pondus auellanæ nucis de electuario con-
fortatioo præſcripto ſumere debet.

Suffitum

A Suffitum etiam hunc interdum à balneo pro vtero faciat: ℞. Santalorum omnium ana ʒ.j.s. ſtyracis
calamitę ℈.ij. ambræ grana vj. roſarũ rubearum, florũ nenufaris, violarũ an. ʒ.j. Conquaſſentur cum aqua
roſarũ, & trochiſci fiant. Vnguento item Galeni vel ſandalino lumbos & matricẽ aliquoties perungere
non inutile erit Peſſarijs etiam ſic paratis noctu vti poterit: ℞. Medullæ cruris vituli, cerebri cerui, bu-
tyri vaccini, adipis caprinæ, ſeminis mercurialis ana ℥.s. acaciæ, hypociſthidos, ſantali rubei, ſtyracis li-
quidæ, cornu cerui vſti ana ʒ.s. Incorporentur cum oleo roſarum & lana pura, fiantq; peſſaria.

De cura ſterilitatu, ſi à matricu ſanguineu humoribus ſuperfluu proueniat.

CAPVT IV.

QVoniam verò non ex phlegmate modò & cholera abondantibus ſterilitas inducitur, ſed ex nimio
ſanguine quoq; contrahitur, eidemq; interdum reliqui humores etiam nimij vel corrupti miſcen-
tur, primum per vrinæ iudicia diſpiciendum erit, quis nam ex illis homoribus abundet. Si ſangui-
nem ſolum abundare deprehenderis, tunc talis erit inſtituenda diæta, quæ ſanguinẽ minuat, & modicũ
illi alimentũ miniſtret. Si humorem cholericũ ineſſe ſenſeris, diætam ad frigidiorẽ modum inſtitues. Si
phlegma in eo abundauerit, ad ſiccum diætæ temperaturam diriges Sic enim fiet, vt ad conuenientem
purgationem ea ſuperfluitas cuiuſcunq; tandem humoris fuerit, ſenſim pręparari poſsit. Quia verò ſan-
B guinem prædictis humoribus permixtum, ab iiſdem purgandi ratio vulgò nota nõ eſt, ea à peritioribus
eſt petenda medicis: nos quod ad ſanguineorum humurum minuendam copiam pertinet, hîc proſe-
quemur tantùm.

Quando itaq; in mulieribus ſanguinis abundantiam conceptũ impedire conſtat, primum venæ mal-
leoli in vtroq; pede aperiantur, & iuſta ſanguinis imminutio fiat. Quo facto balneũ ex talibus herbis erit
præparandum, quæ ad frigidum omnes declinent. Poſt balneũ autem his tabulis vti debet mulier: ℞. ci-
namomi, ſeminis mercurialis, roſarũ rubearum, limaturę eboris, margaritarũ pręparat ana ʒ j. coralli ru-
bei præparati, pulueris de gemmis ana ℈.ij. ſantalorũ omnium ʒ.s. ſacchari ℔.s. Diſſoluatur ſaccharum
in aqua roſarũ, & decoquantur omnia vſq; ad conſumptiunẽ aquæ roſarũ: quo facto, addatur conſeruæ
roſarum ℥.j. mixtiſq; omnibus vt decet tabulæ deauratæ fiãt. Electuarium etiam huic vſui valde accom-
modum, de quo ante cibum nucis auellanę pondere ſemper ſumat, hoc modo pręparari poterit: ℞. Con-
ſeruæ roſarũ ℥.j. bugloſsi, borraginis ana ʒ.ij. ſpecierũ diatria ſantali, diarhodon abbatis ana ʒ.iij. Miſce-
antur ſpecies hę cum ſyrupo roſarũ, & incorporentur omnia ſimul, & deauretur cũ folijs auri q.ſ. & fiat
electuarium Fumentari etiam vtile erit ſuper ſequentium ſpecierũ decoctione in aqua pluuiali facta, vel
in qua chalybs extinctus ſit: ℞. roſar. rubearũ, gallarũ, ſumach, ſem. plantag maioris cum folijs, cõſolidæ
maioris ana M.s. terræ ſigillatæ, boli Armeniæ, aluminis rochæ ana ℥.s. Ex præſcriptis ſpeciebus puluis
C quoq; fieri & in prædicta aqua bullire poterit, qua merſus cõplicatus aliquoties pannus, lumbis & geni-
talibus bene calidus imponi debet. Emplaſtrũ quoq; ſequẽs prędicto modo calidũ ſimiliter imponi po-
terit: ℞. Muſci grana vj. ſantali citrini, roſarũ rubearũ an. ʒ s. olei roſarum ℥.j.s. Miſce & fiat emplaſtrum:

De cura ſterilitatu, ex melancholico humore nata.

CAPVT V.

SI melancholicus humor abundans ſterilitatis cauſa fuerit, diæta ante omnia ad calidum & humidom
declinans erit inſtituenda. Frons quoq; exporrigenda, & quantũ fieri poteſt indulgendum gaudijs,
omittendi verò mœrores, & fugienda omnis triſtitia. Tũ ſequente ſyrupo ſuperfluus humor ad pur-
gationẽ præparandus & emolliendus erit: ℞. Syrupi acetoſi de radicibus ℥.ij. fumi terræ ℥ j. aquarũ ſco-
lopendriæ & artemiſię ana ℥.ij. Miſceãtur hęc & aromatizentur cũ cinamomo, & fiat ſyrupus clarus. Vel
aliter ℞. Aquarũ bogluſſæ, pimpinellæ, fumi terrę, artemiſiæ, ſcolopendriæ ana ℥.iij. aceti ℥ j ſacchari al-
bi ℥ iiij. Hæc cum cinamomo aromatizata, Iuleb fiant, cuius doſis ſit ℥.iiij. Vel aliter: ℞. Calaminthæ, ori-
gani, ſtichadis, eupatorij. florum borraginis, artemiſię bugloſsi, chamædryos ana M.s. ſcolopendriæ M.j.
corticũ geniſtæ, fraxini ana M.s. paſſularũ ℥ j. Miſce & fiat decoctio cũ epithymi ℥ j. ſacchari ℔ j. mellis
deſpumati ℔.s. aceti ℥.ij Aromatizetur decoctio hæc cũ cinamomo. Doſis ſit cum prædictis aquis ℥ j s.
Præparata ad purgationẽ his ſyrupis & emollita materia, cõſequens eſt eandẽ hoc medicamento expel-
D lere: ℞. Caſsiæ nouiter extractæ, mãnæ ana ℥.s. Diſſoluantur hæc ſequenti decoctione: ℞. Capillorũ Ve-
neris florũ borraginis, bugloſsi, violarũ, chamædryos, linguæ ceruinæ ana M.s paſſularũ ℥ s. Miſce & fiat
decoctio in aqua, cui adde cinamomi ʒ.j. caſsiæ extractæ, mannæ. confect. hamech an. ʒ ij. ſyrupi violarũ
℥.j. Miſceantur omnia, & fiat medicamentũ ſolutiuũ, cuius doſis ſit ℥.j.s Vel aliter: ℞. Confectionis ha-
mech ʒ iij, s. ſacchari q.ſ. & fiat deauratus bolus trifariã diuiſus. Pilulis Lazuli etiã vti licebit, quarũ doſis
ſit ʒ j. Expurgata materia ſuperflua, proximũ eſt cõuenientibus & ad rem pertinentibus vti balneis, quę
hoc modo paranda erunt: ℞ Chamæmali, meliloti, chamædryos, chamæpithyos, hyſſopi, folior. lauri, la-
uendulæ an. M.ij. artemiſiæ M.iiij. maloaoiſci cum radicibus M.v. ſeminis lini, fœnugræci an. ℔.j radicũ
valerianæ ℔. s. Omnia hæc incidantur, & concluſa ſacco bulliant, cui mulier deinde inſideat. Poſt bal-
neum autem, vel ſingulis diebus mane & veſperi, certam particulam de ſequenti confectione comedat:

℞. Specierũ de lapidibus pretioſis ʒ.ij. ſeminis mercurialis, limaturę eboris ana ʒ j. pudendi tauri, co-
aguli leporis cum matrice ana ℈.ij ſacchari albi ℔.s. diſſolue cum aqua bugloſsi, & adde conſeruarũ bu-
gloſsi ℥ s. borraginis ʒ.iij cinamomi ʒ.j. Puluериſanda pulverizentur, & eo confectio in morſellis fiat. Quod
ſi autem pręſcripti balnei vſus accommodus nõ fuerit, fomenta tamen ex pręſcriptis ſpeciebus fieri po-
terunt, ſemper adhibito pręcedenti hoc electuario.

Cęterùm poſt balneum vel fomentationes, his quoq; peſſarijs vti noctu & quouis alio conuenienti
tempore. non erit inutile:

℞. Coſtum puluerizatum & cum oleo roſarum & bombyce, peſſarium confice. Vel cum fœnugræco A
& adipe anatis. Vel cum ſeminibus aſparagi & adipe anſeris. Vel cum oleo violarum, muſco & ſeminibus prædictis.

De cura ſterilitatis,à nimia caliditate,ſiccitate,humiditate,
& frigiditate profectæ.

CAPVT VI.

INter alia concipiendi & generandi impedimenta,nõ minima cauſa eſt,nimia matricis ſiccitas. Ea aũt
cauſa obſeruata rerum omniũ vſus ad humidiorem temperaturã dirigendus eſt, ita tamen, ne corpus
per hæc debilitetur,ſed confirmetur.Itaque his tabulis frequentius vti perutile erit: ℞. Sacchari albi
℔.j s.amyli ℥.iij.ſaccharum diſſoluatur cum aqua roſarũ, mixtuq; amylo fiat decoctio cum amygdalorũ
dulciũ ℥ iij.& oleo pauco, fiantq; morſelli. Mirè vtile eſt etiam lac caprinũ recens mulgendo extractum
cum melle aut ſaccharo mixto bibere Balneũ quoq; hoc mirè conueniet: ℞. Capita veruecum,quæ bulliant in aheno aqua pleno euſq; donec ab oſsibus caro reſoluatur penitus: quo facto,inſuper ℞.foliorũ
vitis muſcatellæ,ſalicis,violarũ,chamæmali,meliloti ana M.ij.maluæuiſci cum radicibus M.vj fœnugręci,ſeminis lini ana ℔.ij. radicum valerianæ ℔.j.s. Miſce omnia,& ex ſufficienter bullitis fiat balneũ.Poterit autẽ & encathiſmi vice inſtrui,vt vel in illo mulier inſideat,aut vt fomenta ex eo faciat. Poſt balneũ
autem vel fomenta de hac confectione proximis ante cibum horis buccellam ſumere licet: ℞. Specierũ B
diarhodon abbatis ʒ ij. ſeminis mercurialis,raſuræ eboris ana ℈.ij. matricis leporis ʒ.ij.ſeminis bombacis,tragacãthæ,gummi Arabici ana ʒ s.ſacchari albi ℔.s.in aqua bugloſsi diſſoluti,conſeruarũ bugloſsi,
borraginis ana ℥.j Miſce & fiat deaurata confectio Inprimis verò opus erit matricem humectare, quod
partim fiet per fomenta inferius in concluſo ſedili adhibita, partim autem per peſſaria ſic præparanda:
℞.Medullæ cruris vaccæ,adipis gallinæ ana ℥.s.ſtyracis liquidæ ʒ.ij. Poſſunt inſuper addi,olei amygdalorum dulcium ℥ iij.fiantq; cum lana peſſaria.

Quod ſi autem propter nimiam caliditatem cõceptus impediatur,vt aut corpus complexionis nimis
calidæ,aut genitalia ipſa infeſtata ſint, tunc ante omnia conuenienti venarum inciſione facta,malleoli in
ſiniſtro,& hepaticæ in dextro pede,hic calor minuendus erit. Deinde etiam purgationibus quantũ ſatis
eſt,erit vtendum,quibus tamen pro præparandis calidis humoribus, hæc potio erit præmittenda:

℞.Herbarum plantaginis maioris,endiuiæ, capillorum Veneris,polypodij, fumi terræ ana M.s roſar.
rubearum, florũ violarum, bugloſsi, nenufaris,borraginis ana P.j paſſularũ ℥ s. Mixta omnia cum aqua
fontana q.ſ.ad medietatem vſq; decoquantur, colentur,& colaturæ addatur ſacchari albi q.ſ. & aromatizetur cum cinamomi,raſuræ eboris,corollorũ rubeorum præparatorũ,ſantali rubei ana ʒ.s. Ex prędicta
decoctione ſumantur ℥.iij.& miſceantur cum rhabarbari electi puluerizati ℈.ij ſerapij de epithymo ℥.s.
caſsię nouiter extractę ʒ j s.vel mannę ʒ j Vel aliter: ℞.Elect.de ſucco roſ. ʒ.iij. caſsię nouiter extractę. C
diaſenę an. ʒ ij Miſce cum prędictę decoctionis vel aquę endiuię ℥ j s fiat potus. Vel aliter: ℞. Syrupi de
roſis perſicis ℥.j. Syrupi de floribus perſici ℥ s trochiſcorum de agarico ʒ.j. caſsię nouiter extractę ʒ ij.
aquarũ bugloſſę & borraginis ana ℥ j Miſce & fiat hauſtus vnus Peſſaria quoq; parari & ſupponi poterunt,cum ſucco mandragorę,maſtyche,myrrha,camphora & gũmi Arabico pręparata Si verò caliditas
nõ excedat,ſed temperatior fuerit tũc emplaſtris vmbilico & pudendis impoſitis,quod abundat,adhuc
imminuendũ erit,veluti vnguento ſantalino forma liquida & craſſa decocto. Breuibus,eo modo procedi poteſt, vt ſuprà de cholera vel bile & ſanguine præſcripſimus. At ſi frigiditas & humiditas genitalia
mẽbra nimis infeſtauerint, eorũ ſuperfluitas primum ad purgationẽ emollienda & præparanda erit, per
remedia ad calidũ & ſiccũ declinantia,pro ſequentis ſyrupi præſcripto. ℞ Herbarũ artemiſiæ,betonicæ,
meliſſæ,pulegij, maioranæ ana M.j. radicũ enulæ cãpanæ, cyperi, ſatyrij,apij,fœniculi, ſiſeri an ʒ.ij ſem.
aniſi,amomi,liquiritiæ,rubeæ,tinctorũ,paſtinacæ, ſileris montani, cumini ana ʒ.j paſſularum ℥ j. aquæ
fontanæ q ſ.ſacchari vel mellis deſpumati q.ſ.Miſceantur omnia, & poſt colaturã aromatizẽtur cinamomo,& oxymel ſquilliticũ adijciatur.Doſis huius ſunt ℥.iij. Vel aliter: ℞ elect Indi ℥ j. cathartici imperialis ℥.s.aquarũ bugloſsi & borraginis ana ℥ j.Miſce & fiat hauſtus. Vel diſſolue cum prędictæ decoctionis
℥.iij & fiat itidem hauſtus vnus. Pilularũ fœtidarũ & ex rhabarbaro confectarũ itidem hìc vſus eſſe poteſt.Sufficienter purgatione facta,pilulis hoc modo paratis ʒ j.ſumpta,cubitum ituræ vtantur: ℞. Ligni
aloes,xylobalſami,ſileris montani, aſari,maſtiches,nucis moſchatæ, ſeminis aniſi,fœniculi ana ʒ j ſpicæ D
nardi,calami aromatici,galbani an. ʒ s.myrobalanorũ chebulorum, belliricorũ an.ʒ. vj.aloes ℥.j Miſce
cum ſyrupo de roſis Perſicis, & fiat maſſa pilularũ, quarum doſis ſit ʒ.j. Breuibus,eo modo procedi poteſt,vt ſuprà in cura phlegmatis monuimus.

De generalibus quibuſdam præceptis,virorum & fœminarum ſterilitati curandæ inſeruientibus.

CAPVT VII.

VIrorum & fœminarũ ſterilitatis curæ magna pars in vſo rerũ externarũ ſita eſt, quæ tamen ita moderatum eſſe iubemus,ne corpus ad obeſiorem habitudinẽ propellat,quia & pinguedo plurimum
fœcunditati officit. Horrida macies etiam multo in hac cauſa vitio carere nequit. Quare in vtriſq;
his,alimentis temperatioribus,quibus minus inflandi natura inſit,erit vtendum. Vino modico,cibo aũt
frugali & tẽperato. Principaliter verò mulieres complexionẽ & habitudinẽ matricis obſeruent,& menſibus ſuis cautè intendãt,ne his fluentibus,aut purgatæ iam,victu vtãtur incõuenienti,ſed talibus fruantur potiſsimũ,quibus expulſiuã vim ineſſe conſtat,qualia ſunt,apium,petroſelinũ,fœniculũ,pimpinella
vulgò Germanis dicta,cũ ſimilibus herbis & eiuſdẽ naturæ radicibus. Cæterũm vt ad omnẽ caſum bene
inſtructæ quælibet eſſe poſsint,contrariam cuiuis corruptæ matricis complexioni dabimus antidotum.

Et primum

A Et primum quidem quàdo matrix nimia frigiditate infeſtata fuerit, menſiũ fit retentio, ex male diſpoſita cibi potuſq; ratione contracta, vnde dolores circa lumbos, renes, genitalia, per tergum reliquaq; corporis membra ſentiuntur continui, frigoraq; ſubinde infeſtant horrida. His aũt ſic habentibus ſeruiunt quæcunq; calidioris naturæ exiſtunt, inprimis verò thermæ ſulphure abundantes, quales Heluetiorum præcipuè exiſtunt Badenſes dictæ Syrupo aũt vel potione pro præparatione expurgandæ huius materiæ, primum vti perutile erit huiuſmodi: ℞. Syrupi de artemiſia ℥.j. oxymelitis cõmpoſiti ℥.s. aquarum artemiſiæ & meliſſæ, an ℥.j. Miſcendo fiat hauſtus vnus. Pro expurgatione autem hoc potu vtendum: ℞. Benedictæ laxatiuę, caſsiæ nouiter extractæ, an. ʒ.iij aquarum pulegij & artemiſiæ ℥.j.s. miſcendo fiat hauſtus vnus. Diacaſtoreum etiam ad hunc vſum probatur. Omnes quoq; cibi earum aromatibus quæ calefaciendi naturam habent, cõdiendi ſunt, puta pipere, zingibere & ſimilibus Breuibus, eo modo procedendum vt ſuprà in curanda ſterilitate phlegmatica docuimus.

Deinde, ſi nimia caliditate & ſiccitate matrix infeſtata fuerit, fluent ſæpius menſes, acuti tamen, ita vt pudenda quoq; afficiãtur & exulcerentur ſæpius. In hoc caſu, & diæta, & medicamina, omniumq; externarum rerum vſus ad frigidum & humidum reuocandus erit, vt & ſuprà dictum in cura ſterilitatis ex bilis abundantia.

Quia verò & à concluſa ventoſitate ſæpe conceptus impeditur, cibo potuq; non inflante ſed vento-
B ſitatem diſsipante, erit vtendum, eoq; procedendũ ordine vt ſuprà de mola ventoſa curanda docuimus. Et hæc de ijs quæ ſterilitatem rectificant, ſufficienter dicta ſint:

Nunc quæ fœcunditatem promouent & inducunt, in hac tractatione omittenda non ſunt. Multa hîc Adminicula fœcunditatis.
eximiè vtilia à veteribus & recentioribus ſunt prodita medicis, quorum quæ delectiſsima ſunt, colligere, & in medium afferre, non ſine multorum fructu, perutile eſſe duximus.

Suffimenta primùm prunæ iniecta, & ad matricem directa plurimis hęc placent: ℞. Nucum cupreſsi, Suffitus.
nucis muſcatæ, maſtiches, Thuris, ladani, myrrhę, galbani, bdellij, baccarum lauri. an ʒ j. ſtyracis calamitæ, ſtyracis liquidi, an. ℈.ij caryophyllorũ, carui an. ʒ s. ambræ gran ij. croci ℈.j muſci gran. v. Miſceantur omnia hæc cum oleo ſpicæ odoriferę, fiantq; trochiſci, quibus mane adhuc ieiunæ & veſperi cubitũ ituræ mulieres ſuffiantur. Hinc & peſſaria commoda confici quoq; poterunt.

Vnguento etiam ſequenti genitalia perungere proderit: ℞. Styracis calamitæ ʒ j. croci, maſtiches, ladani, myrrhę, an. ʒ j. Miſce cum oleo ſpicę, roſarũ & cera alba q.ſ. Et fiat linimentũ. Proſunt in hoc caſu & leporum aſſata cerebra. Nonnulli autem vtuntur adipe anatum, anſerum, gallinarum, ceruorum & ſimilibus, quibus præſcriptas miſcent ſpecies, & trochiſcos faciunt ſuffitui faciendo idoneos.

Suffumigijs etiam ſequentibus præſcripto modo vti licebit: ℞. Ladani puri ℥.j ſtyracis calamitæ, olibani, an. ʒ j. ligni aloes, ſauinæ ſiccæ, an. ʒ.j.s. ambræ gr. iij. muſci gr. vj. Miſceantur & terantur omnia, & fiant piſtillo calido trochiſci, ex quibus ſupra prunas iniectis per embotum ſuffumigatio fiat. Ex maſſa
C borum & peſſaria confici poterunt.

Vel aliter ℞. Ladani ʒ.j. ſtyracis calamitæ ℥.s. caryophyllorũ, ligni aloes, roſ. rub. an. ʒ.ij. ambræ ℈.s. muſci gr. vj. Terantur omnia hæc, & trochiſci prædicto modo fiant. Nonnulli horũ etiam aqua roſarum diſſolui poterunt, eaq; os matricis ablui. Hinc & peſſaria parari poſſunt. Aliud mirè vtile: ℞. Roſ. rub. ℥.s. thuris, maſtiches, myrrhæ, ſang. draconis, boli Armeniæ, myrtillorũ, an. ʒ.ij. ſtyracis calamitæ ℥.j. ladani ʒ s. ambræ, muſci, ligni aloes, caryophyllorum, balſami artificialis, ſpicæ nardi an. ℈.ſ. Terenda terantur, & prædicto modo trochiſci fiant, quorum per embotum ʒ.j ſuffiatur.

Veteribus quibuſdam pro vero quaſi receptum erat, mulieres quæ radicibus ariſtolochiæ cum aſſata vitulina carne ſæpius veſcerentur, certo ferè maſculam ſobolem concipere poſſe.

Sed ex recentioribus plures talia peſſaria ſeptimo die poſt menſium diffluxum pro conceptu rectificando ſuppunere admonent.

℞. Radicis gentianæ, croci, myrtillorum, aloes, an. ʒ ij. olei lini q.ſ. Et fiat peſſariũ, cuius vſum paucis diebus conceptum ſequi perhibent Galenus aũt caſtoreum recens & piper quoduis xij. granorum hordei pondere ſumptum, ſucco pulegij mixta, In vino cretico vel maluatico bibere conſulit. Idem ille matricem leporis ſiccatam & tritam in vino maluatico ſumptam, probari quibuſdam refert. Sed recentioribus nonnullis medicis præſcripta ſuffumigia plurimũ probari certum eſt. Horum etiam dum mentionē
D facimus, nihil nobis cum Vetularũ quarundam præſtigijs, & dęmoniacis circa hanc rem artibus rei eſſe, omnibus notum eſſe cupimus. Sed hactenus de ijs quibus externè ſterilitas auerti, & fœcunditas iuuari poteſt, dixiſſe ſufficiat.

Reſtat & de ijs paucula dicere quæ internè adhiberi poſſunt. Quia enim cõiugum fœcunditas, Veneris faſtidio, & imprægnandi impotentia, ſeminumq; infirmitate, vel naturę vitio, vel malarũ artium præſtigijs contracta, plurimũ impediri poteſt, omnia hæc quomodo corrigenda ſint ſequentiũ medicamentorum præſcriptis formulis exponemus.

Puluis autem huic rei accommodus primum talis fiat: ℞. Teſticulorum vulpis, caſtorei, matricis leporis aridæ, an. ʒ.ij. zingiberis ℥.s. galangæ, piperis longi, an. ʒ.ij. ſacchari pro pondere omnium. Miſce & fiat puluis, de quo plenum cochleare vnum ſingulis diebus mane & veſperi cum vino maluatico ſumendum.

Electuarium etiam multum probatum, viris fœminiſq; perutile, ſingulis diebus mane ieiunis veſperiq; cubitum ituris pondere auellanæ nucis ſumendum, hoc modo erit parandum:

℞. Teſticulorum vulpis mundatorum ℥.vj. cicerum rubeorum, menthæ, ſatureiæ, erucæ ſylueſtris, radicis acori, paſtinacæ ſylueſtris, radicis gladioli, meliſſæ, naſturcij, ozimi, pulegij, vrticę, fœniculi, an. ℥.ij. Omnia bene mundentur, & in ouino lacte decocta quàm optimè piſtentur, & ad præparationem huius electuarij conſeruentur. Deinde

℞. Ex cerebris columbarũ, gallinarum, gallorum, paſſerum, anatũ, faſianorum, teſticulorum tauri, hirci A ſalacis, gallorũ, aprorum, ana ℥.iij. Similiter ouino lacte decoquantur, & decocta, modico butyro recenti cum duorum ouorum vitellis ſubigantur, & in patellis ſucceſsiuè aſſentur. Quo facto: ℞. Amygdalarum dulcium, nucum auellanæ, nucleorum commuoiũ, nucum pinearum, omnium mundatarũ & aliquantulum aſſatarum, an. ℥.j. medullæ nucis Indicæ, dactylorum pinguium, ana ℥.j.s. Omnia hæc incidantur, & vltima contritione conterantur. Tandem ℞. Priapi tauri ſicci, ſeminis erucæ an. ℥.s. ſeminum aniſi, bauciæ, aſparagi, fraxini, appij, petroſelini, raphaoi, an. ʒ.ij. piperis longi, zingiberis, ana ʒ.iij. radicum ſatyrij vtriuſq;, ana. ℥.s. caudæ ſcincorũ ʒ v. caudæ lacerti ʒ j.s. Terantur omnia hæc in puluerem ſubtiliſsimũ, Pręparatis autem omnibus, electuarium confice cum ſacchari ℔.vj. de paſta prędictorum ℔.ij. ſumptis: vel cum mellis deſpumati ℔.iiij. & prædictæ paſtæ ℔.ij.s.

Vnguentum in eundem vſum quo genitalia & lumbi perungi poſsint, tale parari poterit: ℞. Olei de ouis formicarum, caſtorei, vulpini, coſtini, galaogæ, ſambuci, ana ℥. s. petrolei, olei ſpicæ odoriferæ, an. ʒ.ij. radicum piperis, pyretri, euphorbij, caſtorei, an. ʒ.s. Seminis erucæ, cepæ, ana ʒ.j. Mixta omnia cum cera alba & adipe gallinarum q. ſ. decoque, & vnguentum ex illis confice. Aqua ad eundem vſom talis fiat:

℞. Ouorum formicarũ ℥.v. nucis indicæ, ſcinci tranſmarini, caudæ lacerti, amygdalarum dulcium, pinearũ, ſeminis erucæ, ana ℥.j. vrticæ, radicis ſatyrij vtriuſq;, bermodactylorũ, piperis longi & nigri, ana B ℥.ij. muſci ℈ j vini optimi albi, vini ſublimati ana menſ j. Miſceantur & infundantur hæc omnia, & xiiij. diebus ad ſolem expoſita deſtillentur. Hac aqua ſi vti volueris, ℞. ℥ s. cũ electuario Diaſatyrion ℥ j. mixtaq;, maoe & veſperi bibito bene calida Probantur & hæ pillulæ veſperi ſumptæ: ℞. Seminis erucæ, raphani, petroſelini, vrticæ, ſatureiæ, ana ʒ j teſticulorũ vulpis, priapi tauri, ana ʒ.ij. caudæ ſcincorum, lacertorum ana ʒ j. cerebrorum paſſerum, anatum, gallorum, columbarũ, ana ʒ.s piperis, galangæ, piperis longi, ana ʒ j s. radicum ſatyrij vtriuſq; ℥ s. Euphorbij, caſtorei, ana ℈.j. Terantur omnia in puluerẽ, ſubigantur cum melle, fiantq; pillulæ quarum doſis ſit ʒ.ij. vel ʒ.j.

Electuarium aliud ad idem mane & veſperi quantitate nucis caſtaneæ ſumendum, hoc modo parabitur: ℞. Radicum ſatyrij ℔.s. dactylorum ℥.iij. menthę, zingiberis conditi, iuiubarũ, ana ℥.iij. Miſceantur omnia, lacte ouino decoquantur, & ſolito more piſtentur. Quo facto deinde. ℞. teſticolorum gallorum, verris vel tauri, hirci ſalacis. Eadem hęc lacte ouino decoquantur, modico butyro recenti & duorũ ouorũ vitellis ſubigantur, & ſucceſsiuè in patella aſſentur. Poſt quæ ℞. Mellis deſpumati ℔.ij s. ſacchari tabarzeth q. ſ. Coquantur hęc omnia ſucceſsiuè, & beoe coctis ſequentes miſceantur pulueres:

℞. Pudendi tauri, hirci, ſeminis erucę, ana ℥.j.s. galangę, zedoarię, ana ℥.j. cinamomi zingiberis, piperis longi, Seminis fraxini, ana ʒ vj. Seminis mercurialis, ſeminis maluę, ana ℥.s. medullę nucis Indicę, pioearum mundatarum, amygdalorum dulcium, ana ℥.j. Omnia hęc in puluerem redigantur, & pręſcriptę decoctioni miſceantur, fiatq; electuarium. Iam & hęc de intrò recipiendis ſterilitatis medicaminibus ſuffi- C cienter dicta ſint.

De ſuffocatione matricis, eiusq; cauſa, ſignis & cura.

Capvt VIII.

REſtat de potiſsimis matricis ægritudinibus, quæ ſterilitatem inducendi, cõceptumq; & generationem prohibendi vim præſentiſsimã habent, deinceps pauca quoq; dicere, quales inprimis ſunt, matricis ſuffucatio & præcipitatio, menſiumq; fluxus nimius, eoruodemq; retentio. Sed de prima primò dicendum erit.

Suffocationem matricis, non naturalem, ſed ventoſis varijsq; vaporibus corrupta materia natis, coactum ipſius matricis aſcenſum verſus diaphragma dicimus, quo fit vt pulmone arterijsq; cordis compreſsis, aeris meatus intercludantur, pulmoq; debita & ſolita dilatatione prohibeatur. Hac ipſa aũt ægritudine, anhelitus rareſcit, cerebrũ infeſtatur, cor cõſtringitur, pulmo cõprimitur, ſeoſus motusq; ceſſant, intercipiuntur ſpiritus, negant officiũ membra corporis, vnde fit vt ſyncopæ eueniãt, deliquia repẽtina obruãt, & nonnunquã vita corde ſuffocato ſpolient: à quo effectu nomẽ hoc Latinis accepiſſe creditur.

Cauſæ. Cauſas huius niſi præter naturam detentos meoſes, corruptúmve ſemen, vel alios in matrice deprauatos humores concluſos in ventoſitatem diſſolutos, eoq; matricem ſurſum impellentes, alias dicere D non poſſumus,

Signa. Signa eius ægritudinis doplicia ſunt, præſentis quidem ex præſenti paroxyſmo: futuri aũt, ex futuri *Præſentis paroxyſmi ſigna.* paroxyſmi petita notis. Præſentis autem ægritudinis per præſentem paroxyſmum notæ, ſigna hæc ſunt: Anhelitus mulierũ rarus, pulſus arteriarũ paucus, manus illarum ventri ſupra vmbilicũ pro deprimenda ſurſum tendente matrice cõtinuè affixæ, curua habitudo corporis, color pallidus, reſponſum nullum, intellectus ſine voce viuidus, motus corporis nullus, ſimilitudo mortis præſentiſsimæ.

Prognoſtica de vita ſuperſtite. An verò vita in tali ægritudine præſentis paroxyſmi, adhuc in corpore ſuperſit, his experimentis licebit aſſequi. Plumæ vel lana pura eius quę paroxyſmũ pſtitur ori imponantur, quę ſi diſflentur aut ſaltem moueantur, vitam adhuc ineſſe certũ erit. Certios autem erit, vitrum aqua plenũ pectori eius imponere, reliqua enim adhuc vita, pectus dilatari neceſſe eſt, & aquæ motũ conſequi. Vel, ſpeculum purũ politũq; ori naribusq; eius imponendũ, & præſenti adhuc vita ſpeculum propter calidum halitum inſici videbis: quod experimentum ex omnibus videtur eſſe probatiſsimũ. Perhibent autem quidam, quandam tribus continuis diebus noctibusq; hoc paroxyſmo laboraſſe, mortuamq; creditam poſt tantum tempus tandem ad ſe rediſſe. Nos vno naturali die, horis inquam 24. contiguis, idem in quibuſdam mulieribus propter ſuffocationem matricis, eueniſſe vidimus.

Futuri paroxyſmi ſigna. Futurum autem paroxyſmum ſigna hæc præcedunt, ſcilicet, dolores capitis, oculorũ vertigo, pulſus cordis

A cordis continui, anhelitus difficiles, rationis propter vapores ſpiritibus mixtos perturbatio, membrorum omnium debilitas, ſudores frigidi, dolor in vtero continuus. Omnia autem hæc retenti & concluſi in matrice mali humores pariunt, partim proxima, partim verò remota, vt cerebrum aliaque infeſtantes corporis membra, intercludendo vitalem à corde profectum calorem, donec omnes ſenſus ſimul & vires ſuffocent atque perimant.

Cura præſentis paroxyſmi in ſuffocatione matricis.

Cæterum in cura præſentis ex ægritudine paroxyſmi, primum ſalem aceto miſcebis, & membrorum extremitates ex mixtura fricabis, pedum inquam ſoleas, & manuum palmas, brachiorumq́; pulſus. Deinde ligamentis circa pectinem, coxas & poplites adſtrictis, ventoſas ſine ſcarificatione iuxta adhibebis. Poſtea quæcunque tetri fœtoris ſunt incenſa naribus eius applicabis, veluti caſtoreum, aſſam fœtidam, plumas, crines, corium, corou, vngulas, & quæ his ſunt ſimilia. Hæc enim animalem ſpiritum ſopitum, impellunt & commouent, qui mox tanto fœtore impulſus, per neruos & organa ad cerebrum feſtinans, motiuam virtutem in eo excitat. Hic autem tanto fœtoris impetu motus, ad cor cum animali ſpiritu ſe recipit, vbi vtrique ſimul retentam ſopitamq́ue vitalem virtutem in eo reparant. Omnes tandem coniuncti, matrici ad diaphragma aſcendenti ſe opponunt, eiosque vim expulſiuam ſtimulant, vt expulſis qui in ea ſunt corruptis humoribus, matrix ſe demittat, & ſuperiorib. vitalibus organis locum patulum præbeat. In hoc caſu merda caballi auena nutriti vino optimo decocta, bene calida pota, multum probatur Diacaſtorei quuque ʒ.s. in iuſculo ex gallina decocta, ſumpta. Vnguentum etiam quo genitalia eius *Vnguentum.*
B quæ hanc ſyncopen patitur interius perungi poſſiot, tale præparari poteſt: ℞. Muſci ℈ j. Galliæ muſcatæ ʒ.j. Olei liliorum ℥.ij. Miſce & fiat vnguentum. Suffumigia quoque ex quibus ſuffitus ad nares dimittatur ſic parata proderunt: ℞. Caſtorei, Galbani in acetu ſoluti ana ℥.s. Sulphuris ℥.j. Aſſæ fœtidæ ʒ.j. Si ſuffumigia vel trochiſcos parare volueris, cum oleo de caſtoreo conficies. Si autem cum aceto vti volueris, lanam puram aceto in quo hi pulueres diſſuluti ſint, merſam, naribus eius inſeres vel applicabis exterius. *Suffumigia.*

Quod ſi autem ægritudo hæc vel à retentis menſibus, vel corrupto ſemine prouenerit, curari eo modo poterit quem ſequentibus capitibus exponemus. Quod ſi ex nimia frigiditate huius ægritudinis cauſa extiterit, cunſultiſsimum erit puſt debitam expurgationem factam thermis calidioribus vti, quales in primis Helueticæ exiſtunt, certa diæta lauandique ratione à perito medico præſcripta. Quia enim multo ſulphure & nonnullo ea aqua conſtat alumine, facilius reſoluit, frigiditatem diſpellit, matricem calefacit, reliquaq́ue muliebria membra coofortat.

De Præcipitatione matricis, eiusq́; cauſis & cura. CAPVT IX.

Præcipitatio matricis quid ſit.

MAtricis præcipitatio eſt ipſius matricis à ſuo naturali loco in alium quempiam locum diſceſſus & digreſsio, vel per genitale membrum progreſſus & eminentia. Contingit hæc, aut propter caſum, percuſsionem vel aliam læſionem vehementem aliquam, aut propter concluſam in ea ventoſita-
C tem vel humores corruptos, aut propter humiditatem nimiam ligamenta ipſius putrefaciētem, vel propter abortus & partus difficultatem obſtetricumq́; negligentiam, vel violentam ſecundarum extractionem, qua fit vt ipſius ligamenta rumpantur, & ad exitum matrix præcipitetur. Variè hæc dimotio fit, in latus inquam dextrum aut ſiniſtrum, aut inferius, & in anteriorem poſterioremq́; corporis partem.

Externæ cauſæ.

Cauſæ autem huius ægritudinis licet ex præmiſsis his facilè æſtimentur, adhuc tamen in externas & internas diuidi poſſunt. Externæ ſunt, caſus, percuſsio, læſio, magni ponderis eleuatio, curſus velox, ſaltatio, equitatio intempeſtiua, exercitium omne nimium, & quæ his ſunt ſimilia. Item, ſuper terram gelidam vel pauimentum frigidum diuturna ſeſsio, in frigida aqua mora longiur, frigidę potus nimius & frequentior. Impetuoſa quoque infantis proruptio, partus difficilis, obſtetricum importunitas, ſecundarum violenta extractio, tuſsis frequens, clamor ingens, ſternutatio vehemens, teneſmus conſtringens: quæ omnia præcipitandæ matrici facilè adminicula præbent. Internæ ſunt, menſtruorum longa retentio, quorum pondere matrix degrauata, ruptis ſæpe ligamentis in præceps deſcendit: coocluſi humores, ventoſitas impellens illamq́ue ſuo loco dimouens. Ipſa quoque matricis nimia humiditas, ligameota putrefaciens, & ad exitum ea tabe impellens. *Internæ cauſæ.*

Cauſis non abſimilia huius ægritudinis ſigna ſunt. Externarum cauſarum ſigna quæcunque hanc ægritudinem patitur facilè referet. Interna verò ſe pro ratione dimotionis matricis habent. Si enim ſine
D præfocatione ſurſum diaphragma verſus vergat, dolores & grauedines ſupra vmbilicum ſentire, maſſam rotundam globi inſtar in ventre tangere, & cita ſuſpiria ſingultusq́; quaſi inteſtina eius velociter manu compreſſa ſint, in muliere obſeruare licebit, vertigine oculorum, capitis doloribus, cibi faſtidio & eructationibus frequentibus præcedentibus & concomitantibus: ioterdum & ſonitu ventris audito, maximè cum à concluſa ventoſitate ea dimotio orta fuerit. Ad inferiora autem ſi ſe præcipitem dederit, tunc dolores plurimi circa renes, lumbos & pudenda erunt, maſſaq́ue rotunda in collo matricis tactu obſeruabitur, qua veſica & rectum inteſtinum ita comprimuntur, vt & vrinam & excrementa difficile ſit excernere: vrina quoque alba & ſpiſſa erit, lurida in fundo vel nigra collecta fæce: pulſus ferè nullus, mollis, tenuis, craſſus & inordinatus. Quod ſi matricis humiditate nimia, ligamenta eius putrefacta ſint, ita vt ea cauſa ad exitum ipſa præcipitata ſit, hoc nullo dolore fieri teneodum eſt: cùm autem ita habet, fœtida putridaq́ue tabes continuè è matrice profluit. Difficultate partus ſi contigerit, per pudenda quidem in vniuerſum ſe non exeret, ſed laboribus maioribusq́ue exercitijs impulſa procurret, & inter labia compreſſa magnos dolores mouebit. Omnes autem hæ ægritudinis huius conditiones diligenter obſeruandæ ſunt, vt eo commodior in cura adhibenda progreſſus fiat.

Cura.

Supereſt iam de cura quoque, quantum cognoſcere & ex alijs vtiliter colligere licuit, admonere diligētius. Quod ſi ſurſum matrix ſioe præfocatione dimota fuerit, faciliter in ſuum locū, embotis, fomentis,

rebusque alijs repellendi vim habentibus, reduci poterit, vt ex tractatione ſuperioris capitis de ſuffoca- A
tione matricis luculenter patuit. In latus verò dextrum ſi conceſſerit, ex oppoſito latere ventoſæ ſine ſca
rificatione apponendæ ſunt. Ligaturę quoque ex panno aliquoties complicato fiant, inſerto faſciculo ex
talibus rebus medici alicuius dictamine compoſito, quæ matricem impellendi vim habeant. Ea ligatu-
ris incluſa, ei in quod matrix dimota eſt lateri alligentur, & ſuper ea hanc infirmitatem paſſa mulier de-
cumbat, eiusque repellendę periculum faciat. Ea autem erunt, meliſſa, chamæmala, artemiſia, melilotus,
ruta, & quæ his ſunt ſimilia. De ſequenti autem puluere vacuo adhuc ventriculo ſingulis diebus manè
cochlear vnum plenum cum vino bene calidum ſumere debet: ℞. Florum & baccarum lauri, cornu cer-
ui vſti an. ʒ.ij. myrtillorum ℈.ij. ariſtolochiæ rotundæ ʒ.j. Miſce & fiat puluis. Vel aliter: ℞. Nucleorum
perſicorum num. 12. Diſſolue cum vitellis ouorum trium. Deinde ℞. Cinamomi, baccarum lauri, ariſto-
lochiæ rotundæ an. ʒ.j. dictamni ʒ.s. nucis muſcatæ ℈.j. croci ℈.s. Miſce cum vino & ſaccharo q.ſ. offa au
tem hinc decoquatur, quam vacuo adhuc ventriculo bene calidam mulier comedat. Mirè enim reſtitu-
endæ matrici ſeruit, eiusq́; dolores mitigat. Quod ſi autem deorſum præcipitata ſit & per pudenda pro-
mineat, primum clyſtere conuenienter alui excrementa prouocanda, exonerandaque veſica ſimiliter,
vterus autem balneo ſequenti emolliendus, vt facilior matrici regreſſus fiat. ℞. Artemiſiæ, chamæmeli,
maluæ vtriuſque cum radicibus, fœnogręci, baccarum lauri ana M.j. Miſce, & fiat balneum. Balneo quo-
tieſcunque exierit, matrix calidis foueatur pannis, & viſcoſitate ex granis cydoniorum aqua acaciæ mol
litis confecta perungatur, vt lubrica ſit in recurſu. Aſperſo deinde ſequenti puluere, calido panno ſota in B
vterum remittatur: ℞. Succi acaciæ ʒ.ij. myrtillorum, balauſtiorum, roſarum rubearum ana ʒ.j s. Miſce
& fiat puluis. In cura autem huius ægritudinis, mulier ſupina decumbat, natibus mediocriter ſurrectis,
vt præcipitata matrix eo commodius in vterum repellatur. Reducta illa, exporrectis cruribus iaceat, vi-
trum autem amplum vel ventoſæ plures iacentis ventri adſtringantur, & quæcunque boni iucundiq́ue
odoris ſunt, veluti ambra & ſimilia, naribus eius adhibeantur, vt percepti odoris ſuauitate matrix ſur-
ſum trahatur. Iacenti etiam ſuffitum facies, qui ſolum ad matricem eius, ad nares verò nequaquam per-
ueniat. ℞. Succi acaciæ, oſſis ſepiæ, balauſtiurum, radicum biſtortæ, gallarum, nucum cupreſſi, myrtil-
lorum vel foliorum eius ana ℥.s. maſtiches, olibani ana ʒ.iij. aſſæ fœtidæ ℥.j. Miſce, & fiat puluis. Poſt ſuf-
fitum hunc matrix ſpongijs calidis ſequenti decoctione merſis & ſucceſſiuè applicatis fouenda erit:
℞. Myrtillorum M.j roſarum rubearum, glandium, balauſtiorum, acaciæ ana M.s. Miſce & fiat decoctio
cum vino rubeo vſque ad partem tertiam. Poſtea hoc peſſario vti proderit: ℞. Aſſæ fœtidæ ℥.j. maſti-
ches ʒ.ij. myrtillorum, thuris, gallarum, nucum cupreſſi ana ʒ.j s. Miſce cum oleo myrtillino, & fiat peſ-
ſarium ex pura lana, longitudine & craſſitudine vnius digiti, ſerico obductum. Experimentum etiam
valde vtile hoc probatur. Allium contuſum in aqua ita diſſolue vt nihil ſpiſſitudinis reliquum ſit, ea a-
qua prominens matrix lauetur, ſequentiq́ue conſperſa poloere in vterum remittatur: ℞. Pinearum com
Quomodo reti-nenda matrix repulſa in vte-rum. buſtarum, cornu cerui vſti, thuris, maſtiches ana ʒ j. Miſce & fiat puluis. Reducta iam in vterum matrice C
& in locum ſuum repoſita, ventoſis vtendum, & quæcunque ipſam trahendi retentiuam vim habent.
Pro certo experimento quidam hoc agnoſcunt: vrticas bene contuſas emplaſtri vice ventri imponere,
neque citò inde dimouere, ſic enim matricem & retrahi, & reductam vſque retineri.

Sed vt in vterum reducta maneat, neque ſtatim in præceps iterum ruat, ſequentibus præceptis confir
Balneum. mari debet. Primo, toto die poſt reſtitutionem matricis mulier ſupina recumbat. Poſtridie verò balneo
his herbis cocto circiter horæ vnius ſpacio inſideat: ℞. Roſarum rubearum, Myrtillorum, Seminis ſu-
mach, Foliorum meſpili, Sorbellorum, Corticum quercus, Glandium, Origani, Saluiæ, Rutæ, Conſoli-
dæ maioris, ana M.j. Miſceantur & conquaſſentur omnia, & in aqua pluuiali vel in qua ferrum candens
Puluis. extinctum ſit, decoctio vel balneum fiat. Balneo egreſſa hunc puluerem vino bullitum bene calidum bi-
bat: ℞. Rutæ, artemiſiæ ana M.s. caſtorei ʒ.ij. Miſce & fiat puluis. Tunc ℞. Vini albi optimi q.ſ. cola, &
colaturæ adde mithridatis ʒ.ij. Et fiat potus calidus. Poſtea genitalia nouem continuis diebus fomen-
Emplaſtrum. tanda, iuxtaque vtendum peſſarijs. Decimo autem die emplaſtrum ſequens ſuper corium album didu-
ctum infimæ ventris parti imponendum, continuèque aliquot ſeptimanis illic relinquendum. Cerotum
autem vel emplaſtrum ſic fiat: ℞. Thuris, maſtiches, opoponacis, terebinthinæ, galbani, ſerapini, reſinæ
pinus, ſtyracis liquidæ, colophomiæ ana ʒ.ij. ceræ citrinæ ʒ.iij. Miſce & fiat cerotum. Vel aliter: ℞. Gal-
bani ʒ.s. galliæ muſcatæ ʒ.j. caryophyllorum ʒ s. reſinæ pini & colophomiæ q.ſ. Miſce & fiat cerotum. D
Prætermus hic de induſtria nec ſine magna cauſa, quiddam quod ſolis doctioribus & peritioribus in
hac cura notum eſt, quod ab illis quotieſcunque opus fuerit, peti poterit. Notabis porrò, quod quando
prædicta ægritudo à frigiditate, viſcoſitate, ventoſitate vel nimia matricis humiditate orta fuerit, eo mo-
do omnino procedi debere quem ſuprà de mola ventoſa & aquoſa, tympaniti inquam & hydrope diffe-
rentes, præſcripſimus.

De ſuperfluitatibus menſtruorum, & eorundem cura. CAPVT X.

QVemadmodum præter naturam menſes retineri poſſunt, ita præter naturam quoque fluere ni-
mium: & vt ex retentis, ita ex abundantibus quoque ægritudines muliebribus, Hippocrate mo-
nente, poſſunt conciliari plurimæ. Vt autem naturalis menſium fluxus, quem menſtruam purga-
Fluxus mẽſium non naturalis. tionem aliàs dicimus, in mulieribus bene corpore & ætate diſpoſitis naturaliter lunatione quauis flue-
re debet, à tertio inquam aut quarto poſt nouilunium die ad octauum vſque circiter: (licet & hic multa
ſint diſcrimina ætatum, complexionum & habitudinis corporum) ita non naturalem fluxum dicimus, ſi
modo dictum tempus exceſſerit. Hunc autem dupliciter cuntingere, id eſt, externis & internis de cauſis
euenire videmus.

Externæ cauſæ. Extrinſecæ cauſæ hæ ſunt, veluti ſi venula aliqua rumpatur in orificio aut collo matricis propter ni-
mium

A mium aliquod exercitium vel læſionem ſubeuntem,puta ſubleuatinnem nimiam,percuſſionem,caſum,
impetum aut exulcerationem. Ex abortu quoque partuq; difficili & matricis vlceribus tale quid poteſt
contrahi. Contingit tamen aliquando tales fluxus in prægnantibus obſeruari ſingulis menſibus,quibus
tamen neque debiliores fiant,neque vllum infanti alimentum ſubtrahant. Intrinſecæ cauſæ aut ex natu-
ra ipſa aut ſanguine æſtimantur. Ex natura,cum ea robuſtior ſanguinem expellit,debilior autem,retine-
re nequit. Ex ſanguine ipſo,cùm aut nimium calidus & acutus,aut nimium frigidus & tenuis exiſtit:rur-
ſum quando otio nimioque cibo & potu,nimia ſanguini alimenta præbentur.

Signa autem certa occurrunt, quibus an externa vel interna de cauſa proueniant, certò deprehendi *Signa cauſarum.*
poſsit. Si externa de cauſa,veluti ex vena rupta, propter nimium aliquod exercitium, læſionem aut ca-
ſum contigerit,ſanguinis color primo rubens,mox verò niger & luridus erit. Si ſtatim diffluat,natiuo co
lore apparebit:retentus autem aliquandiu in matrice,tetru craſſoq; colore prodibit: ſi diutius illic man-
ſerit,tutus ſanioſus erit. Si autem propter vlcera matricis ſanguis fluxerit,primum clarus & tenuis,mox
verò ſine omni dolore ſanioſus erit. Si naturæ virtus robuſtior expellat,tam ſine dolore fiet,vt corpus e-
tiam alleuetur inſuper, eò quod natura non plus excernit niſi quod in qualitate aut quantitate abundat.
Si propter defectum retentiuæ virtutis contigerit, guttatim, paulatim & inordinate ſine intermiſſiooe
fluet,ea verò quæ hunc fluxum patitur pallida,macilenta, membriſque penitus diſſoluta fiet,ipſe autem
ſanguis natiuum colorem retinet, diffluenſque non vrit, mordet aut doloribus infeſtat. Huius autem
B cauſæ fluxus mulieribus vt plurimum aonum iam 50.ſuperantibus accidit, quando menſes ipſarum re-
cedunt in vniuerſum. Iunioribus cum accidit, ex vehementibus paroxyſmis tertianæ, quartanæ & ce-
phaleæ plerunq; contingit. Hæc enim natiuam virtutem diſsipant,talemque fluxum faciliter inducunt.
Si à caliditate aut acrimonia ſanguinis prouenit, ipſe fluxus orificium matricis mordet, vrit, inflammat
& corrodit. Hunc fluxum patiens,ſitim patitur maximam,labiaq; eius fiſſuris infeſtantur,ex acutiſsimis
& calidiſsimis ſanguinis vaporibus ſurſum halantibus,enatis. In papillis mamillarum dolores ſentiun-
tur maximi prupter earum cum matrice affinitatem. Sanguis croceus & niger eſt,nec copioſè fluit,licet
impellatur vehementiùs. Si propter ſubtilitatem & tenuitatem ſanguinis oriatur, ſanguis ipſe purus &
clarus eſt,fluxus verò modicus. Si mixtus calor fuerit, in matrice aliiſque notis obſeruabitur facile: ſi
mixtum frigus,obſeruabitur itidem. Si propter liquiditatem fluidus extiterit, cauſa huius eſt malè diſ-
poſita habitudo corporis,& concoctionum debilitas, ex abundantia multarum humiditatum & vento-
ſitatum in matrice concluſarum contracta. Quod ſi autem de humore fluxum impellente certam cupis
tenere notitiam,pannum lineum leuiter ſanguini menſtruo intinctum reſpice. Huius color ſi ad rubedi-
nem deflectat,à ſanguine:ſi ad citrinitatem,à bile:ſi ad albedinam à phlegmate: ſi verò ad nigrum,à me-
lancholia,fluxus cauſam eſſe ſcias.

Notabis porrò, vbi fluxus tolerabilis extiterit, qui corpus non emaciet nec debilitet, ſed alleuet agi-
C liuſque reddat,virtute naturali hunc impelli,hoc tantum quod in ſanguine nimium eſt excernente, eo-
que fluxum hunc reſtringi non debere. Si verò contrarium fiat, omnino reſtringendus eſt, ne ad febres
bilioſas & cholericas propellat,eò quòd euacuato ſanguine bilis dominatur & exultat, & freno ſuo libe-
rata,indomita moleſtat. Sanguis enim,vt vulgò dicitur,choleræ frenum exiſtit. Quia verò etiam natura-
lis calor ſanguine nutritur atque ſouetur,eo diffluente, neceſſarium eſt caloris quoque defectum ſequi,
eoque omnia membra frigeſcere,totum corpus debilitari,appetitum vniuerſum tolli,concoctiones im-
pediri,tabem & hydropem,nec non alios quoque miſerrimos morbos tandem conſequi.

Quia verò non ſufficit ægritudinis tantùm diuerſitates nouiſſe, niſi & de conuenienti cura repellendi *Cura.*
conſtet,deinceps de cura quoq; horũ,quæ delectiſsima videtur eſſe,pauca ex multis,afferemus. Quem-
admodum autem internæ & externæ horum fluxuum cauſæ ſunt,ita etiam interna & externa cura erit.

Et primum quidem, ſi externa aliqua de cauſa fluxus contigerit, ante omnia diæta omniumq; rerum
externarum vſus ad frigidum & ſiccum pro minuendo ſanguine inſtituendus erit. Multum itaque pro-
derit lacte vel aqua,in qua chalybs extinctus ſit,omnes conuenientes cibos decoquere,& caulibus cum
lentibus aut fabis decoctis veſci. Vel ſi placet,talis decoctio qua reliqui deinceps cibi decoquentur,pri-
mum parari poterit: ℞. Foliorum plãtaginis,florum verbaſci cum folijs an. M.j. radicum ſymphyti,id eſt,
conſolidæ maioris ℥ j. Miſce,& cum aqua vel lacte ferro extincto decoque,cola & exprime. Ex hac de-
D coctione omnes alij cibi parari poterunt, veluti amygdala, lentes, fabæ, milium,oryza, amylum & ſimi-
lia. Ex carnibus aſſatæ præ elixis proderunt. Embammata quoque ex ſucco de ribes,acetoſæ & berberis
parari,reliquiſque cibis miſceri poterunt. Aromatibus, omnibuſque quæ calidioris naturæ ſunt, inpri-
mis verò croco abſtineat. Vinum rubeum craſſum bibat,aqua chalybeata lymphatum. In eo vino aurum
quoque ſæpius extingui proderit. Exercitium nullum ſit,quies vero altiſsima. Sumno multo vtatur, Ve-
nere in vniuerſum,vti præſentiſſimo veneno abſtineat. Conſtipata ex diutino fluxu aluus, modico cly-
ſtere laxari poterit. Fluxum autem, niſi debilitatem aliquam induxerit, nullo modo reſtringes, ne natu-
ræ ſuperflua ſponte excernenti te malo molimine opponas. Cæterùm quando neceſſitas poſtulauerit,
tum demum fluxum hũc adſtringere proderit. Primum autem hoc puluere vtêris,de quo ʒ.j. cum aqua
in qua aurum extinctum ſit,vna doſi ebibendum dabis. Puluis autem ſic parabitur: ℞. Terræ ſigillatæ,
carabe, ſucci acaciæ ana ʒ.s. hypociſthidos,cornu cerui loti & vſti, coaguli hœdi vel leporis ana ʒ.ij. co-
rallij rubei præparati & triti ʒ.j. gummi Arabici, coſti, ſanguinis draconis,boli Armeniæ præparatæ ana
ʒ.j.s. conſolidæ maioris, florum cydoniorum, corticum granatorum ana ʒ.j. margaritarum præparata-
rum ℈.j. mumiæ ʒ.s. myrtillorum,olibani ana ʒ j. lapides hæmatitæ,radicum nenupharia ana ʒ.j.s. Mi-
ſce omnia, & fiat puluis. Sequentem etiam hunc puluerem in ouo comedendum non inutiliter dabis:
℞. Boli Armeniæ præparatæ,terræ ſigillatæ,ſandali rubei,antheræ an. ℈.j.s. corticum granatorum, capi-
tum glandium,nucis muſcatæ ana ʒ. s. Miſce & fiat puluis. Vel electuario hoc mane & veſperi vtatur;

℞. Antidoti Athanaſiæ,micletæ an.℥.j.conſeruę roſarum veteris ℥ j.s.corticum granatorom,capitũ glan A
dium,nucis muſcatæ,corallij rubei & præparati an.℈.j.s. margarit.præparat.℈.s terræ ſigillatæ ʒ.s. ſan-
guinis draconis,boli Armeniæ præparatę,lapidis hæmatitæ an ℈.j.Miſce cum ſyrupo granatorum q.ſ.&
fiat electuariũ.Adde ſi opus ſit philonij perſici ʒ.j. Contra ſitim autem aqus chalybeata ſyrupo cydonio-
rum & granatorum,& ſucco de ribes & acetoſæ ſimplicis mixta,pro potu erit præparanda.Quia verò in
reſtringendo hoc fluxu vt plurimum compoſitis veteres medici non ſine laude vti conſueuerunt, dein-
ceps ex his quoq; nonnulla afferemus. Electuarium ante omnia parabis,de quo ℥.s ſingulis dieb.mane
vacuo adhuc ventriculo mulieri hunc fluxum patienti in vino rubeo chalybeato diſſulutam præbebis:
℞. Rad.conſolidæ maioris & plantaginis q ſ.Hæc bene cocta piſtentur,& per pannũ equinis ſetis conſe-
ctum colentur,deinde ℞.Paſtæ conſolidæ ℥.ij.s.rad.plantaginis ℥ j.s.ſacchari ℔.j.Saccharũ in aqua plu-
uiali vel ferrata diſſulue, vel in aqua plantaginis in qua hæmatites lapis ad rubedinem vſq; diſſolutus ſit
ſubige,mixtaq; omnia paruo lentoq; igni decoque, decoctis autem & infrigidatis parumper ſubſcriptas
ſpecies adiice: ℞. Sãguinis draconis,ſucci acaciæ,ſeminis ſumach,terræ ſigillatæ,carabe,cornu cerui vſti
& loti ana ʒ.j.margarit.præparat.℈.iiij.corallij rubei præparati ʒ j s.ſpodij,lapidis hæmatitæ,ſemin.apij
ana ℈.ij.Trita miſce,& in forma ſolida electuarium in buccellas diuidendum confice. Vel aliud electua-
rium hoc modo præpara. ℞. Conſeruæ roſ antiquæ ℥ j.diacydoniũ cum ſaccharo ſine ſpecieb ℥ iij.dia-
rhodon ſpecierum abbatis,corallıorum rubeorum præparatorum & tritorum ℈.iiij. margarit. præparat.
ʒ.j.trochiſcorum de carabe,de terra ſigillata ana ℈.ij.ſpodij lapidis hæmatitæ,mumiæ an.ʒ s.Miſce cum B
ſyrupo granatorum,& fiat electuarium deauratum,de quo ſingulis dieb.mane & veſperi portio nucis ca
ſtaneæ quantitate ſumatur,& è vino rubeo chalybeato diſſuluta bibatur. Pilulas etiam ſequẽtes ſingulis
dieb.ieiuno adhuc ventriculo ſeptem ſemper vna doſi acceptis,ſumere licebit: ℞. Mumiæ,thuris,maſti-
ches,cornu cerui vſti & loti an.ʒ.s.coaguli leporis vel hœdi ℈ iiij. Miſce cum aqua plãtaginis in qua diſ-
ſolutum ſit gummi Arabicum,& formentur pilulæ ad modum cicerum.Laudat in hoc caſu Meſue etiam
pilulas de bdellio maiores & minores doſi ʒ.j.ſumẽdas.Proſunt tamen & hæ ſequentes pilulæ.℞. Terræ
ſigillatæ,boli Armeniæ præparatæ, gallarum,ſanguinis draconis,coaguli hœdi ana ʒ.j. camphoræ ℈ ij.
Miſce & cum ſyrupo myrtino pilulæ fiant,quarum doſis ſit ʒ.j.Non minos iam externæ quoq; curę foris
adhibendæ quàm internæ hactenus pertractatæ ratio habẽda eſt.Multa enim ſunt quæ externè adhibita
mirè fluxib.his curandis inſeruiant. Primum autem encathiſinus talis eſt parandus: ℞. Caudæ equinæ,
foliorum mori,pirorum,prunellorum,ſorborum,meſpilorũ,corticum interiorum quercus, roſarum ru-
bearum,virgæ paſtoris an. м.ij.gallarum,myrtillorum an.℔.j.meſpilorum, ſorborum,cſpitum glãdium
an.℔.ij.Miſce,& ex omnib.aqua ferro extincta decoctis encathiſmus fiat.Si encathiſino hoc vti commo
dum non ſit, ſuffitum talem per embotum recipiendum præparabis: ℞. Colophoniæ ℥.s.ſpodij,boli Ar
meniæ,Blattæ Byzanthinę,papaueris nigri,hyoſcyami an.ʒ ij.Miſce & fiat puluis craſſus.Vel hoc valde
probato experimento vtendum: ℞. Corticum piceæ tritorũ à coriariis,qui ad opus ſuum iis iam vſi fue- C
rint ℔.j gallarum partes ſeu nucleos interiores:racemos vel ſcapos vuarum aridos: hęc ſimul mixta bul
liant in aqua chalybeata,illudque fomentum per embotum mulier in matricem dirigat:eoque facto,pro
conſortatione ex præſcripto electuario buccellam comedat.Mirè probatur etiam vnguentum Comitiſ-
ſæ,quod quia myropolis notum,non fuit opus huc adſcribere.Id autem ſi comparari non poſsit,vnguen
to ſequenti ſic parato vti licebit vtiliter: ℞. Olei myrtillorum ℥ iiij.ſucci plantaginis maioris ana ℥.ij.
pulueris maſtiches ʒ ij.ſeminis ſumach,ſucci acacię,hypociſthidos,myrtillorum,terræ ſigillatæ,boli Ar
meniæ ana ʒ ij.s.ſpodij,hordei vſti,roſarum rubearum ana ʒ j.Miſce cum cera q.ſ.& fiat vnguentum. E-
pithema quoque vtile tale fiat: ℞. Succi conſolidæ maioris, plãtaginis vtriuſque, pentaphylli ana partes
æquales,aceti parum.Miſce omnia,iiſq; madeſacta linteamina ventri & lumbis imponito Vel aliud hac
forma parabis: ℞. Succi acaciæ,hypociſthidos,pſidiæ,terræ ſig llatæ,trochiſcorum de carabe,colopho-
miæ ana ℥.s. Miſce & fiat puluis, quem cum ſucco plantaginis ſubactum cataplaſmatis modo ante & re-
trò adhibebis.Emplaſtrum quoque non inotile tale fiat: ℞. Pulueris cornu cerui vſti,chartæ combuſtæ,
ſquamæ ferri ana ℥.j. capitum glandium ℥.ij. Miſce & fiat puluis, qui cum albumine oui, pauco aceto &
aqua plantaginis ſubactus,fiat emplaſtrum. Aliud quoddam huc modo parabitur: ℞. Maſtiches, oliba-
ni,mumiæ,ſanguinis draconis ana ℥.j pſyllij vſti,aluminis, radicum ſymphyti,pſidiæ,balauſtiorum ana
partes æquales omnium pulueriſatorum ℥.s.lumbricorum tritorum,thuris ana ʒ.ij. Miſce,& cum albu-
mine oui, pauco aceto & aqua plantaginis fiat emplaſtrum. Aliud emplaſtrum epithematis modo vten D
dum,rurſum ſic fiat: ℞. Succum plantaginis aceto mixtum, in ea mixtura corium vaccinum liquefacito,
deinde coquito, pannumque aliquoties complicatum ei decoctioni mergito, & vt epithema pro more
imponito.Quod ſi omnibus his fruſtra vſus fueris,tandem his peſſariis,miram aſtringendi vim habenti-
bus,vti poteris: ℞. Trypheræ magnæ,micletæ,athanaſiæ ana ℥ j hypociſthidos,ſucci acaciæ, boli Arme
niæ,ſanguinis draconis,radicum conſolidæ maioris,arnogloſſi,gallarum, pſidiæ ana ʒ.j. Miſceantur &
incorporentur omnia cnm ſucco plantaginis & rutæ,fiantque peſſaria Vel aliter: ℞. Gallarum imma-
turarum combuſtarum, aceto extinctarum ʒ.ij.gummi Arabici ʒ.s. ſanguinis draconis, pulueris radi-
cum ſymphyti,ſumach,maſtiches,capitum glandium, hypociſthidos, acaciæ,cornu cerui vſti,colopho-
miæ,myrrhæ,ſcoriæ ferri ans ʒ.j.camphoræ ℈.j. Miſce & incorpora omnia ſimul cum ſuccis ſanguina-
riæ,ſemperuiuæ,ſolani, vermicularis & plantaginis q ſ fiatq; peſſarium Vel aliter: ℞. Cineris teſtarum
ouorum combuſtarum, teſtarum de cancris, ſanguinis draconis, boli Armeniæ, ſtercoris bouini ſicci a-
na ʒ.ij. Marchaſitæ argenti vel auri diligentiſsimè triti ʒ.j. pilorum hircorum,leporum,bombacis, om-
nium combuſtorum,ana ʒ.s. Miſce cum ſucco rutæ & plantaginis q.ſ. & fiat peſſarium.

Si fluxus à caliditate ſanguinis ſit, quomodo curandus.

Quod ſi autem nimia ſanguinis caliditas fluxum impulerit,magnamque ſitim pepererit, diæta ad fri-
gidum & ſiccum declinanda erit, vſuſque rerum externarum omnium talis inſtituendus eſt qui corpus
confirmet

A confirmet & vegetet. Potus eſto, aqua chalybeata, ſyrupo granatorum mixta. Electuarium autem tale primum parari poterit, de quo mane & veſperi & poſt cibum ſumptum buccellam quantitate nucis caſtaneæ comedat: ℞. Conſeruæ roſarum antiquæ ℥.j. diaolibani ℥.ij. corallij rubei & præparati ʒ j margarit. præparat. ℈ j ſeminis cumini in aceto per diem infuſi ʒ.j.s. menthæ ſiccæ ℈.iiij. olibani ℈.ij. maſtiches, nucis cupreſſi, radicis biſtortæ, ana ʒ.s. ſpicæ indicæ ℈.j. Terenda terantur, omnia cum ſyrupo de granatis q.ſ. ſubacta fiant electuarium deauratum.

Pilulis ſequentibus etiam vtendum erit quinque ex illis mane, vel tribus ante cœnam horis dracbmæ pondere ſumptis:

℞. Thuris, maſtiches, mumiæ, aluminis, cornu cerui vſti & loti, nucum cupreſsi, coaguli leporis vel hœdi. ana ʒ.j gummi arabici ʒ.j. Miſce & cum ſucco cardui Mariæ fiat maſſa pilularum.

Laudantur hic & pilulæ de bdellio cum ſucco porri præparatæ.

Emplaſtrum hoc, vel ſolida, vel liquida forma vnguenti modo paratum, multam ante & retro perungendo mulierem vim habebit:

℞. Olei maſtiches ℥.ij. myrtini, ſucci menthæ, roſarum rubearum, ana ℥.j. pulueris maſtiches ℥.ij. nucum cupreſſi, mumiæ, biſtortę, olibani, myrtillorum, roſarum rubearum, ana ʒ ij. gypſi vſti, aluminis, gallarum, capitum glandium, ana ʒ j. boli Armeniæ, terræ ſigillatæ, ana ʒ.s. Ceræ albæ q.ſ. Miſce & fiat emplaſtrum. Hoc vnguento vncta ſequens cerotum ante retroq; impoſitum vſq; geſtare poterit:

B ℞. Maſtiches ℥ j.s. ladani, olibani, ana ʒ.ij. gallarum, nucum cupreſsi, biſtortæ, mumiæ, ana ʒ.j. myrrhæ, galbani, terræ ſigillatæ, ana ℈.ij.

Miſce cum oleo maſtichino & cera q. ſ. fiatque cerotum, quod ſupra corium album linitum ante retroque mulieri fluxum patienti imponatur. Pruſunt in hoc caſu thermæ, non ſulphureæ, ſed cupro & alumine conſtantes.

Quod ſi autem ex ſola frigiditate ſanguinis fluxus ortus fuerit, tum eo omnino modo procedendum vt ſuprà in curanda ſterilitate phlegmatica præſcripſimus.

De retentionis menſtruorum cauſis & cura. CAPVT VI.

QVia verò de nimijs menſium fluxibus eorundemque cura priori capite docuimus, proximum eſt de retentione ipſorum aliquantulum quoque verba facere. Inde enim plurimæ ægritudines contrahuntur, ſi contra naturam detineantur, nec ſingulis lunationibus in mulieribus ætate & habitudine corporis bene diſpoſitis tanto fluxu quanto oportebat, alleuentur. Hanc autem externis & internis de cauſis contingere tenendum eſt.

Externæ cauſæ ſunt, aer nimis calidus, frigidus & ſiccus, cibi nimis calidi & ſtyptici, quibus humores *Cauſa externæ.* aduruntur, corpus exiccatur & concoctiones impediuntur: cibi itē nimis frigidi, propter frigus nimium reliquos corporis humores congelantes, & reſtringendo ab exitu prohibentes. Ad has cauſas & hæ per-
C tinent: vigilia nimia, ieiunium immodicum, intempeſtiua & ſubitanea quæuis corporis commotio, velut ira grandis, furor ſubitus, mœſtitia grauis, luctus ingens, ſolicitudo nimia, labor magnus, morbi maiores quiuis, paroxyſmi acuti, febris quartana, cephalæa, hectica pinguedo nimia, fluxus ſanguinis narium vel membri alicuius alterius, vlcera & apoſtemata grandia.

Internæ cauſæ ſunt, partim ex humoris vitio, partim verò ſine humoris vitio contractæ. Sine humo- *Interna.* ris vitio cauſæ ſunt, nimia caliditas, frigiditas & ſiccitas. Biliosis enim propter caliditatem nimiam humores exiccantur, eoq; menſtrua retinentur. Melancholicis autem propter nimiam frigiditatem & ſiccitatem idem contingit. Quando autem ſine humoris vitio contingunt, qualitates in cauſam trahere oportet, licetque certis ſignis obſeruare ex quanam qualitate, ruſumque an ex ſimplici vel compoſita profecta ſint. Si ex frigiditate & ſiccitate, menſes fluent paucisſimi, color erit pallidus, deſiderium Veneris nullum, vrina tenuis, alba & ſine debita in fundo ſubſiſtentia. Si ex caliditate & ſiccitate, menſtrua erunt paucula, color eorum rubicundior. Veneris appetitus maior, vrina tenuis, rubicunda, ſubſiſtentia in fundo eius ferè nulla. Vt plurimum autem humoris vitio iſthæc retentio contingit, puta phlegmatis, choleræ & melancholiæ, ſanguinis verò nequaquam, quia illi propter dominantes humores reliquos in ſanguine retinentur tantùm.

Signa autem communia quibus obſeruatur humoris vitio retentionem hanc contractam eſſe, hæc *Signa.*
D ſunt, dolores inquam ab vmbilico ad pudenda vſque maximi, & circa renes, lumbos & coxas continui, capitis verò plurimi, nec non ſudores frigidi: oculorum ægritudines propter ipſorum cum matrice affinitatem multæ, palpebrarum triſtis grauitas, color pallidus, mœrores multi, frequens faſtidium cibi, appetitus inertes, membrorum debilitas, & grauedo totius corporis. Sed pro humorum qualitate hic quoque maxima obſeruantur diſcrimina, vti ſequenti tractatione manifeſtum fiet.

Si à phlegmate cauſa ſit, mulieres palleſcunt, oculi liueſcunt, ſupercilia tument, frigus in fundo matri- *Cura.* cis ſentitur, craſſi & fœtidi humores interdum diffluunt, albi menſes ſtillant, vrina pallida, lactea, ſpiſſa craſſaque in fundo obſeruatur ſubſiſtentia. Vbi autem hæc cauſa obſeruata fuerit, primum diæta ad calidum & ſiccum dirigenda erit: deinde frigida iſthæc materia ſequenti ſyrupo ad purgationem erit emollienda & præparanda: ℞. Chamæpityos, chamædryos, origani, roſmarini, pulegij, ſaluiæ, ſiſymbrij, calamenti, mentaſtri, origani, thymi, ana M.j. foliorum ſenæ ℥.j. radicum ruſci, aſparagi, apij, petroſelini, raphani ſylueſtris, rubeæ maioris, valerianæ, ana ℥.j.s. granorum iuniperi ℥.iij. agarici ʒ.ij. ſeminis vrticæ, dauci, ameos, aniſi, maratri, coſti, an. ℥.s.

Miſceantur & conquaſſentur omnia, atque decoquantur in aquę fontanæ ℔.iij. ad medietatem colentur, & colaturæ addatur ſacchari q.ſ. aromatizetur cum cinamomi ʒ.ij. & fiat ſyrupus, cuius doſis ſit ℥.iij. Vel aliud digeſtiuum tale fiat:

℞. Oximelitis compoſiti ℥.iij. ſyrupi de artemiſia ℥.ij. aquarum artemiſiæ & meliſſæ, ana ℥.iiij.s. aro- A

Potio. matizetur cum cinamomi ʒ.j. Fiat potio tribus hauſtibus ſumenda. Præparata ad purgationem hoc modo materia, tum ſequenti potione erit expurganda:

℞. Caſsiæ bene pinguis & extractæ cum decoctione chamædryos ℥ j. cuſcutæ, liqoiritiæ, polypodij, paſſularum, capillorum Veneris ana M.s. caſsiæ extractæ, electuarij Indi, ana ʒ.iij. ſyrupi de radicibus ſine aceto ℥.j. Miſce & cum iuſculo cicerum rubeorum fiat potos, coius doſis ſit ℥.ij.

Pilulæ. Si pro potu pilulæ magis adlibuerint, his erit vtendum: ℞. Maſſarum pilularum fœtidarum, aggregatiuarum, ana ʒ.s. diagridij gr.iij.

Miſce cum ſyrupo de artemiſia, fiantque pilulæ, quarum vna vice IX. erunt ſumendæ.

Puluis. Vel puluis hic in iuſculo cicerum vel aqua lactis ſumendus, ſic parabitur: ℞. Turbit electi ʒ.j. vel ℈.iiij. zingiberis ʒ.s. ſalis gemmæ gr.vj. croci gran.ij. cinamomi gr iij. ſacchari ʒ ij. Miſce & fiat puluis. Vel potione ſequenti vtendum: ℞. Benedictæ laxatiuæ, electuarij Indi, an.ʒ.ij. diacaſsiæ ʒ.iij. miſce cum aqua meliſſæ & artemiſiæ q.ſ. Et fiat hauſtus.

Morſelli. Vel morſelli purgantes tales fiant: ℞. Roſ.rub. zingiberis, cinamomi, an.ʒ.ij. ſandali albi & rubei, an.ʒ.j. hermodactylorum, eſulæ, ana ʒ.iij. turbit ʒ. iiij. diagridij ʒ.ij. maſtiches ℈.j. ſacchari albi ℔.j. Diſſoluantur omnia hæc in aqua artemiſiæ, & fiat confectio in morſellis, cuius doſis ſit ʒ.iiij.

Infuſio. Vel infuſione ſequenti vtendum: ℞. Agarici ℥.s. zingiberis ℈.ij. ſalis gemmæ ℈ s. infundantur in aquæ artemiſiæ ℥.iij. adde oxymelitis ſquillitici ℥.j. Infundantur omnia hæc horis XII. deinde colentur, exprimantur & aromatizentur cum cinamomo & ſaccharo q.ſ. fiatq; potus. B

Balneum. Expurgata iam ſufficienter ſuperflua materia, proximum eſt vt tale balneum cui expurgata inſideat, præparetur: ℞. Sauinæ, calamenti, origani, meliſſæ, matricariæ, mentaſtri, pulegij, meliloti, chamæmali, an. M.ij. chelidoniæ, peucedani, praſsij, abſinthij, ana M.j. foliorum lauri, lauendulę, mercurialis, roſmarini, ozimi, florum ſambuci, ana M.iij. althææ cum radicibus M.iiij. artemiſię M.vj, radicum valerianę ℔.ij. Omnia hæc excepta artemiſia conquaſſentur, & ſacco concluſa in aqua bulliant, fiatque balneum.

Vnguentum. Balneo egreſſa lecto decumbat, & ſequenti vnguento infra vmbilicum & circa lumbos vngatur:

℞. Olei liliorum, amygdalorum dulcium, medullę cruris vituli, an.℥.j. muſcilaginis althææ, fœnogræci, ſeminis lini, ana ℥ j. ceræ q.ſ. Miſce trita, & fiat vnguentum.

Puluis. Hoc facto, de ſequēti puluere cochleare vnum plenum cum iuſta prioris decoctionis parte ſumptum, bene calidum ebibat: & deinde lecto decumbens quieſcat:

℞. Cinamomi electi, corticum caſsiæ fiſtulæ, ana ℥.s. caſsiæ ligneæ ʒ.iij. cro ʒ.j.s. ariſtolochiæ rotundæ, aſari, calami aromatici, corticum radicum capparis, coſti, dictamni, radicis tormentillæ, eryngij, laccæ, ana ℈.iiij. chamæpityos, foliorum lauri, origani, pulegij, zingiberis, calamenti, thymi, ſeminum leuiſtici, rutæ agreſtis, dauci, naſturtij agreſtis, hyſſopi, cubebarum, nigellæ, ameos, aniſi, marathri, baccarum lauri, ſerapini, ana ʒ.s. ſacchari ad pondus omnium. Miſce & fiat puluis. Si puluerem hunc hoc modo ſumere faſtidierit, confectio in morſellis, de quibus ſemper poſt balneum comedat, hoc modo fiat. ℞. Prę- C
dicti pulueris ſine ſaccharo ℥.j. ſacchari verò albi ℔.s. Diſſoluatur ſaccharum in decoctione priori vel aqua artemiſiæ q.ſ. & confectio in morſellis fiat.

Probantur in hac cauſa à phlegmate profecta omnes calidiores thermæ multo ſulphure conſtantes, quales ſunt Badenſes noſtræ.

Quod ſi autem præſcripto balneo vti mulier non potuerit, iiij. M. ex prædictis ſpeciebus collectis ſumat, cum vino optimo decoquat, & fumum illarum per embotum recipiat.

Si & hoc ferendo impar fuerit, tameo ſequenti ſuffitu ſuffiatur:

℞. Amomi, galbani, ana ʒ.iij. aſſæ fœtidæ, caſtorei, Spodij, ana ʒ.j.

Miſce & fiat puluis, de quo vna vice ʒ j. prunæ iniecta ſuffitus in matricem tantùm recipiendus fiat.

Poſt ſuffitum factum his pillulis vtatur, vij. vna doſi ſumptis:

℞. Fructus ſauinæ ʒ.ij. rutæ ſiccæ ʒ.j. ſeminis rutæ agreſtis ʒ.s. aſſæ fœtidæ, lachrymæ Ammoniacæ, rubeæ tinctorum, ana ℈.j. myrrhæ, caſtorei, ana ℈.ij. cinamomi, piperis nigri, an.ʒ.s. Miſceantur omnia fiantq; puluis, & aqua artemiſiæ ſubigantur, & pillulæ ad modum cicerum formentur.

His omnibus peractis vtræque ſaphenæ io vtroque pede deſcendente luna aperiendæ erunt. Deinceps his peſſarijs vti licebit:

℞. Theriacæ, mithridatij, ana ʒ.s. caſtorei, lachrymæ ammoniacæ ʒ.j. Miſce cum bombace in ſucco D
mercuriali tincto, & fac peſſarium. Vel aliter:

℞. Succi rutæ, abſinthij, ana partes æquales, myrrhæ, euphorbij, caſtorei, ſeminis ſauinæ, ana ʒ.j.s. Miſce & fiat peſſarium. Aliud pro mulieribus natura robuſtioribus ſic parari poterit.

℞. Ellebori albi, pyretri, ana ʒ.iij. nigellæ, diagridij, an.ʒ.j. Miſce cum ſucco mercurialis, & fiat peſſarium. Aliud, maioris efficaciæ tale fiat:

℞. Nigellæ, ſtaphiſagriæ, eentaureæ minoris, ana ʒ.ij. ellebori albi, vitri, ſalis gemmæ, piperis nigri, diagridij ana ℈.ij. aloes, ladani, galbani, terebinthinæ claræ, ſtyracis calamitæ ana ʒ.iij. ambræ ℈.j. Miſceantur omnia, & calido piſtillo propter gummi incorporentur, & incluſa panno in mercuriali ſucco madefacto, fiant peſſaria. Vel aliter:

℞. Gentianæ ʒ.ij. ſauinæ, ſtaphiſagriæ, colocynthidis, nigellæ, ana ʒ.j.s. Incorporentur hæc omnia cum ſucco cucumeris aſinini, id eſt, elaterij, vel ſucco mercurialis, & fiant peſſaria.

Priora hæc ſi parum prodeſſe videntur, alia peſſaria hoc modo paranda erunt: ℞. Succi mercurialis, abſinthij, matricariæ, artemiſiæ ana ℥.iij. myrrhæ, euphorbij, caſtorei ana ʒ.ij. ſeminis ſauinæ, nigellæ ana ʒ.j. ladani, galbani an. ʒ.j.s. Terenda terantur, ſucci autem ad ſpiſſitudinem decoquantur, fiant peſſaria longitudine & craſſitudine vnius digiti.

Cæterùm ſi à bile menſtruorum retentio proueniat, in fundo matricis calor, ſiccitas, coarctatio & du-

A rities quædam non ſine doloribus & puncturis obſeruabitur. Comitantur has notas, deſiderium Veneris, palpebrarum color citrinus, vrina rubea, menſes pauci coloris citrini ſemper. Ea autem cauſa cognita, vniuerſa diæta ad frigidum & ſiccum declinanda erit. Deinde ſuperflua materia ſequenti decoctione ad purgationem erit præparanda:

℞. Foliorum ſenæ ℥.j. artemiſiæ M.ij. capillorum Veneris, acetoſæ, endiuiæ, ſcolopendriæ, betonicæ, eupatorij, meliſſæ, mercurialis an. M.j. ſeminum quatuor frigidorom, agni caſti, dauci ſylueſtris, pœoniæ, aſparagi, abrotoni, endiuiæ, baſilici, milij ſolis ana ℥.s. roſarum rubearum, florum borraginis, violarum ana P.j. radicum rhabarbari electi ʒ j. valerianæ, ruſci, aſparagi, petroſelini, apij ana ℥.j. cyperi, ſpicæ ana ʒ j s cicerum, faſeolorum rubeorum, granorum iuniperi, fœnugræci an. P.j. Miſceantur & quaſſentur hæc omnia, & cum aquæ fontanæ ℔.iij. decoqoantur ad medietatem vſque: colentur & colaturæ addatur ſacchari quaotum ſufficit, & cum cinamomi ʒ.j s. aromatizetur. Huius decoctionis ℥.iij. quatuor continuis diebus mane vacuo adhuc ventriculo, vel veſperi tribus ante cœnam horis bene calidas bibendas præbebis. Si autem decoctionem hanc horruerit, ſequenti ſyrupo vtatur:

℞. Syrupi acetoſæ ſimplicis ℥.j. oxymelitis ſimplicis ℥.s. Miſce cum aquarum ciehoreæ & endiuiæ ana ʒ j. & fiat hauſtus vnus. Vel aliter: *Syrupus.*

℞. Syrupi de roſis perſicis ℥.j. de endiuia ʒ s. Miſce cum prædictæ decoctionis vel aquę endiuiæ ℥.ij. & fiat hauſtus vnus. Vel talia ſolutiua parare poteris:

B ℞. Mannæ ℥.s. elect. de ſucco roſarum, confectionis hamech, diacaſſiæ ana ʒ.j. ſyrupi violarum ℥.s. aquarum cichoreæ & endiuiæ ana ℥.j. Miſcendo fiat hauſtos vnus. Vel aliter:

℞. Rhabarbari electi ʒ.ij. ſpicæ nardi grana vj Vino optimo conſperſa, in aqua lactis horis xij. infundito, deinde cola, & colaturæ adde mannæ, caſsiæ nouiter extractæ ana ℥.s. ſyrupi violarum ℥.j. Aromatizetur cum cinamomo quantum ſufficit & fiat potus ℥.iij. Materia ſuperflua his ſolutiuis iam ſufficienter expurgata, balneum mox cui inſideat tale eſt decoquendum:

℞. Altheæ cum radicibus M.iij artemiſiæ M.ij. florum ſambuci, foliorum ſalicis, matris violarum, polytrichi ana M j. valerianę ℔.s. fœnogræci, ſeminis lini ana ℥.iij. ſalis communis ʒ ij. aluminis rochæ ℥.s. ſulphuris ʒ.j. Conquaſſentur, miſceantur & ſacco concludantur omnia, fiatque coquendo balneum, cui mulier inſideat. Proſunt in hoc caſu omnes aquæ alumine & cupro temperatæ. *Balneum.*

Balneo egreſſa ſemper circa lombos & infra vmbilicum hoc vnguento perungatur: *Vnguentum.*

℞. Olei roſarum, amygdalorom dulcium, violarum, ana ℥ j. medullæ cruris vituli ℥.s. ʒ.ij. butyri ſine ſale, pinguedinis gallinæ, muſcilaginis fœnogræci, muſcilaginis ſemiois lini, ana ℥.s. Ceræ q. ſ. Et fiat vnguentum forma liquida.

Poſt vnctionem factam de ſequenti puluere cochleare vnum plenum in decoctionis adſcriptæ modico poto ſumat, & lecto decumbens quieſcat:

C ℞ Herbarum acetoſæ, meliſſæ, mercurialis, artemiſiæ, cicerum rubeorum, faſeolorum rubeorum, fœnugræci, radicis imperatoriæ, valerianæ an. M.s. Miſce cum vino quantum ſufficit, fiatqoe deeoctio, coletur & colaturæ addantur ſequentis pulueris ℥ ij ſimulque bibantur bene calida:

℞. Corticum caſsiæ fiſtulæ, cyperi ana ʒ.j. radicis tormentillæ, pœoniæ à ſuperiori cortice mundatæ, cinamomi ana ʒ ij. croci, ſeminis dauci ſylueſtris, granorum pœoniæ an. ʒ. j. s. ſeminum agni caſti, apij, baſilici, petroſelini, mercurialis, aſparagi, milij ſolis ana ʒ.s. capillorum Veneris, polytrichi, chamæmali, betonicæ, eupatorij, ſpicæ nardi, ſquinanthi, lupulorum, endiuiæ ana ℈.j. ſacchari tantundem, miſce & fiat puluis.

Si puluere hoc prædicto modo vti non voluerit, confectio in tabulis fiat, quas balneo egreſſa aut ſolas comedat, aut præſcripto decocto diſſolotas ſumat Harum autem confectio talis ſit: ℞. præſcripti pulueris ſine ſaccharo ℥.j. ſacchari albi ℔.s. ſaccharum diſſuluatur aqoa roſarum, ſubigatur puluis, fiantque tabulæ in morſellis. *Tabulæ.*

Si balneo hoc vti non placuerit, tamen fomento hoe vtatur: *Fomentum.*

℞. Abrotoni, aneti, artemiſiæ, chamæmeli, gallitrici, meliſſæ, mercurialis, florum ſambuci, roſarum rubearum ana M.j. fœnogræci, ſeminis lini ana ℔.s. Miſce omnia, fiatque decoctio cum vino quaotum ſufficit, qua foueatur mulier.

D Vel ſequentem hunc ſuffitum per embotum recipiat: *Suffitus.*

℞. Seminis agni caſti ℥.j. aoeti M.j. carui, coſti ana ℥.j. Miſce & fiat decoctio cum vino quantum ſufficit. Omnibus his peractis poſt diem quintum aut ſextum venæ malleoli vel ſaphenæ vtriuſque pedis aperiendæ ſunt, vel vno die tantùm vna, altero verò etiam altera. Proderit & in balneo ſudare, neenon circa coxas ventoſis cutem ſcarificare. Deinde & peſſarijs his vti licebit: *Peſſaria.*

℞. Boracis, amomi, myrrhæ, ariſtolochiæ rotundę, calami aromatici, caryophyllorum, maioranæ ana ʒ.j.s. diagridij grana x. Miſce cum ſuccis artemiſiæ, abſiothij & mentaſtri quantum ſufficit, fiatqoe naſale quo vtendum erit continuè. Vel aliter:

℞. Trypheræ magnæ ſine opio ℥.s. myrrhæ, calamenti montani ana ʒ. ij. rutæ recentis ʒ. iij. ſauinæ, radicum abrotoni ana ʒ. iiij. ladani, galbani, ſerapini, aſſæ fœtidæ ana ʒ.j.s. radicum rubeæ maioris, cyperi ana ʒ.j. Miſce & fiat puluis, ſed cum ſelle tauri & oleo liliorum fiat peſſarium. Vel ſequenti peſſario erit vtendum:

℞. Succi mercorialis, abſinthij, maioranæ, artemiſiæ, gallitrici, mentaſtri ana ℥.s. His ſuccis præſcriptos pulueres miſce, & peſſarium debita quantitate confice.

Quando autem ex melancholia menſtruorum retentio prouenerit, dolores & ſonitus in fundo matricis obſeruantur, propter ventoſitates ſimul mixtas & concluſas. Vrina tenuis, liuida & remiſſa erit: pannus eo fluxu tinctus colore luridu comparebit. Hac autem cauſa cognita, ante omnia diæta ad cali- *Quando ex melancholia fuerit, quomodo curanda.*

dum & humidum eſt declinanda. Deinde ſuperans materia ſequenti decoctione vel digeſtiuo emollien A
da & ad purgationem erit præparanda:

℞. Foliorum ſenæ ℥ j. herbarum calamenti, origani, artemiſiæ, ſtœchados, ſcolopendriæ, eupatorij a-
na M. s. florum borraginis, bugloſsi, violarum, capillorum veneris, chamædryos ana P. j. radicum apij, a-
ſparagi, fœniculi, corticum rad. capparum ana ʒ. ij. liquiritiæ, paſſularum ana ℥. s. rhabarbari electi, agari-
ci ana ʒ j. Miſce cum aqua fontana, & decoquatur vſque ad medietatem: cola deinde, & colaturæ adde
ſacchari albi quantum ſufficit, & aromatizetur cum cinamomi ʒ. j. Ex decocto hoc toties infirmæ præ-
bendum, donec materia ſatis emollita videatur eſſe.

Vel aliud digeſtiuum parabis hoc modo:

℞. Oxymelitis ſimplicis ℥. j ſyrupi de radicibus ℥. s. aquarum aſparagi & ſambuci ana ℥. j. aromatize-
tur cum cinamomo quantum ſufficit, & fiat hauſtus vnus. Materia autem ſatis emollita ſequenti potio-
ne erit expurganda:

℞. Capillorum Veneris, florum borraginis, bugloſsi, violarum, lupulorum, ſtœchados, chamædryos
ana M. s. polypodij ʒ. iij. liquiritiæ, paſſularum ana ℥. s. Miſceantur & conquaſſentur omnia, fiatque de-
coctio cum aqua fontana quantum ſufficit ad medietatem vſque: cola deinde, & colaturæ adde Syrupi
de epithymo, violarum, caſſiæ nouiter extractæ, mannæ ana ʒ. iij electuarij hamech, diafiniconis ana
ʒ. j. s. Miſce & fiat minoratiuum. Vel ſi placet hoc modo fiat:

℞. Myrobalanorum Indorum ℥. s. citrinorum ʒ. ij. Infundantur in aqua lactis per horas xij. deinde ex- B
primantur & colaturæ addantur, caſsiæ extractæ, mannæ ana ℥. s. pulueris epithymi ℈. ij. zingiberis gra-
na vj. ſacchari quantum ſufficit. Miſce & fiat potus. In hoc caſu & pilulæ Indæ probanrur maximè.

Expurgata autem ſufficienter abundante materia, balnea quoque, fomenta, ſuffitus, vnguenta, pulue-
res, peſſaria inſtrui poterunt eo modo vti de phlegmate & cholera modò diximus, ſed non ſine perito-
rum medicorum conſilio. Iam enim de retentione menſtruorum certa de cauſa plura
dicendi finem facimus.

* * *

CONCLVSIO.

*HAEC ſunt, Lector humaniſsime, quæ pro inſtituta breuitate, de feminis & humana ge-
nitura origine, natura, conceptu, alteratione, incremento & perfectione: nec non de ma-
tricis habitu, diſpoſitione, natura, partibus, partuumq́; naturalium & non naturalium
diuerſis formis infantibus viuis & mortuis & ſecundis quoque impellendis & extrahendis: rur-* C
*ſumq́; de falſis conceptibus vteriq́; tumoribus primariis, veluti mola, tympanitis & hydrope, cum
multa illorum curādorum doctrina, ſimulq́; de genitura defectibus, infantibus imperfectis & mon
ſtroſis partubus, conceptusq́; dignoſcendi & agnoſcendi rationibus: ſterilitatis item, conceptum ge-
nerationemq́; impedientis, diuerſiſsimis ex cauſis orta ſigna & curas, cum variis ſterilitatis corri-
genda & fœcunditatis adiuuandæ præceptis, vnà cum potiſsimis matricis ægritudinibus, ſuffoca-
tione, præcipitatione, nimio menſium fluxu eorundemq́; retentione, quæ & ipſa conceptum prohi-
bent, generandiq́; virtutem impediunt, ſimul adhibitis earum curis variis ac diuerſis, dare volui-
mus: quæ ſi grata tibi fore videbimus, aliquando & de puerperarum infantiumq́; recens natorum
variis ægritudinibus curandis, quæ hinc inde à multis vtiliter prodita ſunt collige-
mus, & volente Domino publicæ vtilitatis gratia in lu-
cem dabimus.*

F I N I S.

D

A

HIERONYMI MERCVRIALIS DE MORBIS MVLIEBRIBVS,

Liber Primus.

B *DE INSTRVMENTIS AD CONCEPTVM, ET EIVSDEM Nutritionem neceſſarijs: dein qui & quot ſint Muliebres morbi.*

CAPVT I.

MVLTA quidem ſunt animalibus à natora tributa ſigna, vt ſexus inter ſe diſcerni poſ- *Sexuum dignotio vnde petenda.*
ſint, ſed ea potiſſimum tradita fuerunt, quæ à Conceptu, Parto & Educatione capiun-
tur. Neque enim robore, aut ferocitate poſſunt fœminæ & mares dignoſci, quando-
quidem multa inueniuntur animalium genera, in quibus vel mas & fœmina æquè va-
lent, vel fœminæ ſunt robuſtiores, vt de Vrſo dicebat Ariſtoteles, quod etiam conſtat
de omnibus rapacibus auibus. Neque tantum animi operationes ſunt efficacia, ad
diſtinguendos ſexus, argumenta. Quia licet in humano genere Ariſtoteles & Peripa-
tetici dixerint: animi operationes in viris illuſtriores eſſe. Plato tamen in 7. de Leg. & Platonici omnes,
exiſtimant & rectè, ad eadem animi ſtudia, & eaſdem operationes, æquè mulieres atque viros natos eſſe.
Accedit autem & ratio, quoniam inſtrumenta, quæ animi operationibus inſeruiunt, neque plura, neque
pauciora in mulieribus reperiuntur, quàm in viris. Ex quo non ſatis mirari poſſum Ariſtotelem, qui mu- *Aristot. male appellat mulieres monstra.*
lieres & fœminas omnes, monſtra quædam eſſe dixit: quoniam ſiue fœminarum vim in propaganda ſo-
bole, quam natura ſpectat, intueamur, ſiue vtilitatem mulierum, ad bene beateque vitam gerendam ſpe- *Lib. 4. de generat. anim. cap 6.*
C ctemus: ſiue copiam ipſarum conſideremus, proculdubio non monſtrum, vt dicebat Ariſtoteles, ſed po-
tius, primò à natura ſpectatam fœminam, intelligemus. Itaque cùm nihil ſit, in quo magis fœmina à viro
diſcerni poſſit, quam Conceptu, Partu & Educatione partus, non ob aliud hoc eſt, quàm quod natura
mulieri largita eſt, quædam inſtrumenta ad Conceptum & Partum neceſſaria, quibus vel ſolis, vel maxi-
mè omnium fœmina, à mare diſtinguitur. Hæc verò inſtrumenta, cùm operationes proprias & peculia-
res habeant, non profectò aliundè habent, quàm ex temperatura particulari & conſtitutione. Quæ vbi
ſe ſecundum naturã habet, iam hæc inſtrumenta propria ſanitate & propria vita fruuntur. Vbi vero tem-
peratura aut hæc conſtitutio inſtrumentorum fuerit vitiata, neceſſariò decidunt à propria ſanitate, atq;
ita *morbi* fiunt, qui ab Hippocrate & recentioribus omnibus, vocantur *Muliebres:* eò quòd contingunt cir-
ca ea inſtrumenta, quæ propria ſunt Mulierum, non autem communia Viris, ſcilicet circa inſtrumenta
Conceptus, Partus & Nutritionis partus. Hactenus habetis, qui ſint propriè Muliebres morbi ſecun-
dum veteres. *Quot verò ſint horum genera,* iam ex arte & methodo inueniendum eſt. Duo autem ſunt hæc
inſtrumenta. Vterus & Mammæ: vterus, vt Conceptui & Partui deſeruiat: Mammæ quidem, vt nutri-
tioni Partus: nam etſi Mammæ omnibus ſint hominibus à natura tributæ, nihilominus vt ſunt alterius
finis gratia in Mulieribus, ſic quoque videntur alterius eſſe naturæ. In viris autem ſunt factæ Mammæ,
vt tueantur Cor: in Fœminis verò, non ob id ſolum, ſed potiſſimum vt debeant miniſtrare fœtui, aut par-
D tui nutrimẽtum. Vteri quemadmodum & Mammarum duplicia debent eſſe officia: alia quidem propria
& peculiaria: alia verò communia. Propria appello tria, videlicet Conceptum, Partum, & Menſtruorum
purgationes. Communia nomino officia, Nutritionem, quæ fit alteratrice, attractrice, retentrice & ex-
pultrice, & tandem alia, quæ naturæ opera dicuntur. Primò ergo contingunt *morbi circa Vterum,* ſi lædatur 1.
Conceptus: deinde ſi etiam lædatur Partus: Poſtremò ſi lædantur Menſtruæ purgationes, quæ omnia
dicuntur propria vteri opera. Conceptus læditur, vel quia nunquam concipitur, vel quia rariſsimè, & ap-
pellatur hic morbus *Sterilitas:* vel læditur, quia concipitur id quod non deberet, & eſt, quando *Mola* vo-
cata, in vtero concipitur: nam ſi multum concipiatur, non eſt morbus, ſed potius fœcũditas, quanquam
vt ſuo loco dicetur, Medici interdum cogantur hanc fœcunditatem retardare. Partus, læditur vel quia
fit celeriùs quam deberet, & dicitur *Abortus,* ſiue aborſus: vel fit tardiùs, & eſt quãdo fœtus in vtero mor-
tui non exeont, quos Medici coguntur extrahere. Quo in loco notandum, interdum Medicos ſolum ex-
trahere fœtus mortuos, nihil præterea curare: interdum verò laborare, vt mortuum conceptum extra-
hant, & ſimul conceptum alium in vtero viuentem conſeruent. Licet enim raró contingat, vt ex Gemel-
lis vno mortuo, alter ſuperſit in vtero, tamen hoc poteſt fieri, & fit, ſic habet Plin. lib 7. cap. 10. eos conce-
ptus qui altero gemello mortuo ſuperſunt ac ſeruantur, vocatos eſſe *Vopiſcos.* Vel partus non fit vt debe-
ret, & tunc fit aut cum dolore & labore, & dicitur *Difficilis partus:* aut fit, vt non deberet, veluti cum fœtus
exeunt pedibus, non capite, qui partus in lib. citato Plinij, dicti ſunt à veteribus Aggrippę, eo quod ægrè

pariantur: aut non exit partus totus vt deberet, queinadmodum cum ſecundina relicta eſt, in qua edu- A
cenda plurimum laborant Medici. Impediuntur autem operationes Menſtruorum, aut quia menſes non
fluunt, & dicuntur à Medicis *Menſes ſuppreſſi:* aut non fluunt vt deberent fluere, & vocantur *Menſes dimi-
nuti:* aut non fluunt, quales deberent fluere, vt eſt *Fluxus muliebris*, ῥοῦς γυναικεῖος à Græcis vocatus: aut
quemadmodum eſt *Gonorrhæa* in Mulieribus, quam inter fluxiones menſtruas connumero, quia mulie-
res hoc genus appellant *Menſes albos*. Quod ſi opera communia lædantur, vel eſt, ob ſimilares morbos,
vel ob inſtrumentarios. Ob ſimilares, quando Vterus laborat aliqua intemperie, quæ aut nuda eſt, aut
cum aliqua materia. Inſtrumentarij morbi ſunt vel in Continui ſolutione, vel in Mala conformatione: in
Continui ſolutione, ſunt Vlcera & vulnera omnia. In mala conformatione ſunt, vel quando moles vteri
tota augetur: augetur autem, aut ob humores, vt in *Hydrope vteri:* aut ob flatum vt in *Vteri diſtentione*. Vel
augetur non in tota mole vteri, ſed in parte, quod contingit, cum tumores præter naturam efficiuntur in
aliqua vteri parte: aut cum Nympha vocata excreſcit, & *Cauda* à Paulo vocata, vel cùm Columella aut
membrana illa, quæ genituram à vulua arcet, gignitur, de quibus Hipp. in lib. de natura mulierum. Aut
fiunt denique morbi in conformatione, quando videlicet ſitus vteri permutatur: permutatur autem,
quando vel ſurſum inclinat, vel deorſum, vel ad latera: ſi ſurſum, dicitur *Vteri aſcenſus*: ſi deorſum dicitur
Vteri procidentia. Sed hoc loco notandum, tametſi diuinus Plato in Timæo ratione permutationis ſitus,
dixerit vterum animal eſſe, eò quod mouetur de loco ad locum, tamen non propriè dicitur mutatio lo- B
ci, ſed eſt veluti quædam extenſio & compreſſio. Præter dictos affectus eſt alter ferè communiſsimus
omnium, qui *Vteri præfocatio* dicitur, quem morbum, non repoſui in his iam dictis generibus, quoniam
videtur varia morborum genera conſequi. Sic itaque habetis omnia vteri affectuum genera, ex arte &
11. methodo inuenta. Morbi qui contingunt circa aliud inſtrumentum *Nutritionis* videlicet *fœtus*. & circa
Mammas, hi quoque, vel offendunt opera mammarum communia, vel propria & peculiaria: offendunt
inquam, primò & per ſe, quia ſæpè fit, vt non poſſit alterum, neque in Mammis neque in vtero offendi,
niſi ſimul & alterum offendatur. Quæ impediunt opera communia primò & per ſe, ſunt *Tumores* omnes,
Vlcera, *Intemperies*, quæ omnes affectiones, tametſi communes ſint cum viris, frequentius tamen appa-
rent & gignuntur in mulieribus. Qui autem morbi offendũt operationes Mammarum proprias, ſunt il-
li, qui nutrimentum lædunt partus, quod quia Lac eſt, ea propter vt diuerſimodè læditur lac ipſum, ita
quoque diuerſi fiunt morbi. Læditur autem Lac, vel quia non fit quantum deberet, & dicitur, *Lactis ino-
pia:* vel fit, plus quam deberet, ita vt copia vehementer lædat, & *Lactis abundantia* vocatur: vel non fit qua-
le deberet, ſed vel nimis ſubtile, aut nimis craſſum, aut in grumos concretum: quod genus lactis craſſio-
ris & grumoſi appellatur à Medicis *Coloſtrum*, vnde coloſtrati vocantur pueri, qui hoc lacte veſcuntur,
Cap. 9. quanquam reperietis interdum, (vt apud Plin. libro 28) vocatos eſſe Coloſtratos, qui nutriuntur lacte
mulieris prægnantis: vel Lac fit nimis acre, aut acidum. Atque tot ſunt affectus omnes muliebres, de C
quibus (ſi me Deus ſeruauerit) polliceor amplisſimè tractaturum eſſe, ſi non explicitè, ſaltem implici-
tè, id eſt, ſi non ſeparatim ex toto, ſaltem coniunctim, quia multi ſunt ex his, qui ſimul copulantur, & v-
nam atque coniunctam curationem expoſtulant. In his autem tractandis, non alium ſeruabo *ordinem*,
quàm mihi, & probatis autoribus familiarem: vt primò, tradam vniuſcuiuſque affectionis, nomen: ſe-
cundò, naturam & eſſentiam affectus. tertiò, cauſas: quartò, ſigna: quintò & vltimò Curationem, itaque
diligentes eſtote.

DE STERILITATE. CAPVT II.

PRincipium capiam à Sterilitate, tribus rationibus: vna eſt, quia Sterilitas, mihi primò in methodo
inuenta eſt: deinde, quia hic morbus omnium morborum muliebrium, eſt maximè & cognitu & cu-
ratu neceſſarius: eo quod per conceptum conſeruatur vita humana, per ſterilitatem propago noſtra
deſtruitur. Vnde Theodorus Priſcianus dicebat, inter myſteria, quæ Medici circa mulieres faciunt, o-
mnium maximè neceſſarium & glorioſum eſſe, illud ſtudium, quod impenditur circa conceptum. Vo-
catur hic morbus ab Hippocrate, & Platone, ἀφορία. ab Ariſtotele, ἀτεκνία ab alijs interdum ἄγονα &
στέριφα Galenus, modò prædictis nominibus inuenitur vſus, modo Muliebrem ſterilitatem ἄτοκος ſiue
ἀτοκίαν appellat, & medicamentum quod Sterilitatem facit ἀτόκιον. Latini omnes & Arabes nuncupant
communi nomine Sterilitatem, hanc affectionem. Quare, *Sterilitas*, nihil aliud eſt, quàm quædam im- D
potentia & difficultas mulieris, viro vtentis, ad concipiendum, ſub debito tempore. Impotentia & dif-
ficultas dicitur, quoniam etiamſi mulier ſemel tantùm concipiat, nihilominùs appellatur ſterilis, eò
quod à natura comparatum eſt mulieri, vt ob conſeruationem & propagationem humanæ ſpeciei, non
ſemel aut iterum, ſed ſæpius pariat. Et *aduertendum*, ad conſeruationem & propagationem ſpeciei, non
tam referre vt conceptus numeroſi fiant, ita vt plures vno tempore concipiantur, quantum refert, vt v-
nus conceptus pluries efficiatur, & ratio eſt: quia conceptus, qui fiunt ſingulatim, ſunt magis vitales,
quàm illi, qui ſunt numeroſi, & hoc declarare poſſunt plurima bruta, vt ſunt Vulpes, Canes & Lupi, quæ
licet numeroſam prolem edant, vno conceptu, ipſorum tamen ſpecies minimè propagantur, eo quod
ratione numeri conceptuum, partus fiunt imbecilliores: ex aduerſo equæ & alia bruta vno conceptu, vi-
tales fœtus magis edunt. In deſcriptione Sterilitatis, inter alias partes hanc particulam poſui *Mulieris*,
eò quod Sterilitas, non minus contingere ſolet propter viros, quam propter Mulieres: verùm nos ſo-
lùm de Mulieris Sterilitate tractare inſtituimus, eò quod hæc ſola eſt morbus muliebris. Dictum eſt
(*Viro vtentis*,) propterea, quod Virgines, Viduæ, & quæ non vtuntur viro, non poſſunt verè Steriles nun
Conceptus nullus fit abſq; viri congreſſu. cupari, quia non vtuntur viro: quod autem poſsit Mulier ſine viro concipere, planè præter naturam eſt,
niſi ſingulari Dei omnipotentis voluntate fiat. Nam ſcriptores & Medici naturales, qui poſt Chriſtum
natum de re medica tractarunt, ſi dixerint, nunquam virginem concepiſſe, nunquam mulierem ſine vi-
ro, ducti

A ro, ducti ſolo lumine naturali,id dixerunt, eò quod non vel audierant miraculum Beatæ Virginis, vel
non crediderant. Vnos Auerroes, 2. Collect.10. videtur credidiſſe, mulierem ſine viro poſſe concipere,
hoc enim refert ſibi relatum eſſe à vicina ſua, quæ in balneo conceperat ſine viri concubitu,in quod bal-
neum,viri ſperma proiectum fuerat: ſed qood magis deridendum eſt.in eo Philoſopho, eo infantiæ ve-
nit,vt dixerit, ſe inueniſſe in quodam libro, hoc fieri poſſe, per facultatem vteri, erga ſperma attractri-
cem: imò adde & aliam inſaniam, hanc rationem ſibi mirificè placuiſſe. Auerroi videtur adſtipulari Pli-
nios qui in fine lib.36.haud abſimilem hiſtoriam narrat hiſce verbis: Tarquinio Priſco regnante tradunt
repente in foco eius apparuiſſe genitale è cinere Maſculini Sexus, eamque quæ inſederat ibi Tanaqui-
lis reginæ ancillam Ocriſiam captiuam, conſurrexiſſe grauidam. Sed quia multi Auerrois autoritati ſunt
addicti, & ipſi vel iniurato credunt, ne poſſit hæc falſitas alicuius animo inſidere, confodiamus ipſum
armis & Philoſophi,& ipſiuſmet proprijs. Ariſtoteles 3.de Generatione animalium 5.& 6.damnat He-
rodotum & alios, qui exiſtimabant piſces & Ibim auem ad inuicem ore coire & concipere: damnans
hos, duabos vtitur rationibus: Prima, quod ab ore ad vterum non eſt via, propterea non poteſt ſemen
ex ore deriuari in vuluam. Secunda, quod ſi ſemen à piſcibus primo ore comprehenderetur, tunc alte-
raretur, alteratum generationi ineptum fieret. Accipio item hanc rationem aduerſus Auerroem: ſi ſe-
men in ore ita primùm slteratur,vt reddatur ineptum generationi, eò quòd concoquererur à calore na-
tiuo; quantò magis ſemen proiectum in aquam alterabirur & ineptum reddetur,cùm in aqua non ſit ca-
B lor naturalis? Ergo videtur omnino abſurdum, poſſe ſemen in aqua ad conceptum efficax conſeruari.
Sed hoc teſtimonium forſan videtur debile, illud verò multò efficacius eſt, quod ſumitur ex ipſomet A-
riſtotele 2. de Generatione animal.2. quo in loco, ſcribit ſeminis naturam ſpomeam eſſe & ideo albica-
re,hoc probat: qoia ſi ſemen vel tantillum ſub aere permaneat,ſtatim liqueſcit & conſumitur ſpuma,ſpi-
ritus exeunt,ita vt omnino ineptum & quaſi ſemen aquoſum euadat. Si igitur ab aere alteratum ſemen,
ita inefficax euadit,quantò magis,ô Auerroes, alterabitur in aqua? Imò ipſemet Auerroes eodem cap.
in fine,quaſi ſui immemor ſcribit: ſi ſemen vel tantillum ab aere tangatur,corrumpi: ergo magis corrum-
petur,ſi tangatur ab aqua.Sed video fautores Auerrois ſtatim dicturos,ſemen proiectum in balneo,non
tactum fuiſſe ab aere,ſed ſtatim attractum à matrice. Sed hæ rationes nihil valent. Nam ſemen,vt ab A-
riſtotele dictum eſt,natura ſpumoſum eſt. ſpuma verò, ſemper ſupernatat, ergo neceſſum fuit,vt tange-
retur ab aere. Præterea non eſt dubitandum,quin ingreſſa ſit Balneum, poſt aliquod tempus,vnde tan-
tum tempus adfuit, vt deboerit neceſſariò corrumpi ſemen. Poſtremò Ariſtot.1.de Generatione ani-
malium 6.ſcribit: animalia quæ habeant penem longum,eſſe infœcunda, adfert rationem,quia in longo
illo ductu,ſemen refrigerarur,refrigeratum aotem fit inefficax: quod ſi verum eſt,miror Auerroem,quo
modo potuerit eò dementiæ venire, vt crediderit, ſemen per longum aquæ ductum, ingredi matricem
& adhoc eſſe aptum generationi. Quare ceſſent hæ nugæ, neque vnquam Auerroi hoc in loco fides ha-
C beatur. Dictum eſt *ad concipiendum*, quoniam Moſchio autor Græcus & Cleopatra, qui de morbis Mu-
liebribus ſcripſerunt, videntur ſub nomine Sterilitatis, complecti & Aborſum: ſed hoc valdè impro-
prium eſt, & Sterilitas dicitur tantum de ijs, quæ non concipiunt, quoniam vt habet Hippocrates libro
de Sterilibus, inueniuntur mulieres, quæ concipiunt & ſemper abortiunt, quæ tamen verè nunquam
Steriles appellantor. Addidi poſtremo loco *ſub debito tempore*, quoniam naturaliter Mulieres,ante 12.an-
num & poſt 50. non concipiunt,ita vt ante 12.& poſt 50.annom,non appellentur Steriles, eo quod hæc
tempora non ſunt debita conceptui. Dixi naturaliter, qooniam miraculo diuino factum fuit, vt Eliſa-
beth Septuagenaria, conceperit: Sed quis obſtabit, producens autoritatem Agatharcbidis & Plinij lib.
7.cap.2. qui referunt, apud Indos eſſe quoſdam populos, qui Mandri & Calingæ vocantur, quarum fœ-
minæ,apud illos quinto anno,& ſeptimo concipiunt & pariunt. Sauonarola aotor fide dignus,narrat ſe
vidiſſe puellam 9.annorum, quæ conceperit. Reſpondeo,hoc aut fabuloſum eſſe,aut non perueniſſe ad
cognitionem Philoſophorum & Medicorum.

CAVSAE STERILITATIS.

IAm cauſæ Sterilitatis aggrediendæ ſunt,circa quas multæ & variæ fuerunt ſcriptorum lites. Stoici,
vt memorat Galenus,in Hiſtoria Philoſophica, fueront hoius opinionis, omnem caoſam Sterilitatis,
D eſſe attribuendam diſconuenientiæ Mulieris cum Viro, ita vt dicantur aliqoæ mulieres Steriles, pro-
pterea, quòd non rectè conueniant, cùm hoc, vel illo viro. Quam ſententiam, videtur ſecutus Lucre-
tius 4. de natura, vbi improbans vulgi opinionem, quòd Sterilitatem Deo attribuant, puſt multas cau-
ſas relatas Sterilitatis virorum, inquit, fieri molieres Steriles, quòd non conueniant viris. Probat exem-
plo, quoniam ſi Molier copuletur vni viro, & non concipiat, ſi alteri copuletur, concipiet: cuius cauſa
eſt, quia conuenit cum hoc & non cum illo. Ariſtoteles & eius ſequaces, vt habetis ex Alberto Magno,
16. de Animantibus 1. videntur ſolummodo duas caoſas agnouiſſe Sterilitatis in Muliere, ſcilicet *Quali-
tates vteri & Situm*. Hoc dixit Ariſtoteles & Peripatetici, quia fuère in hac opinione, Mulierem non e-
mittere ſemen vtile conceptui, vt videre eſt, 2. de Generarione animalium 4. At nos, qui Medici ſu-
mus, per aliam viam incedamus, ad inueniendas cauſas, cum Hippocrate lib. de Sterilibus: cum Gale-
no, lib. de Semine: cum Auicenna, duodecimo tertij & decimo de animantibus. Etenim ſterilitatis cau-
ſæ, aliæ ſunt *Internæ*, aliæ verò *Externæ*. *Internæ* ſunt, vel ex parte vteri, vel ex parte Seminis & Menſtruo-
rum, vel ex parte corpotis. Quæ omnes cauſæ & poſſunt eſſe à natura & à Morbo. Rhaſes tertio Conti-
nentis & alij Arabes, addiderunt hîc & aliam, ſcilicet proprietatem occultam. Potarunt quidem iſti, in-
terdum mulieres nulla euidenti cauſa, ſed occulta ſolùm non concipere: qoòd & veteres, vt etiam mol-
ti populi hodie, Dijs ipſis (nec immeritò) adſcribunt. *Externæ* autem, aut ſunt ex Aere, aut ex Motu &
Quiete, aut ex Animi paſsionibus, vel ex Vſu veneris, vel ex Potu & Cibis. Hi ſunt omnes loci & fontes,

à quibos per methodum poſſunt comparari cauſæ Sterilitatis. Sed videamus cauſas *Internas*, quæ quidem *ex parte vteri* ſunt, vt dicit Auerroes 6. Collecta, aut mala complexio nuda, aut cum materia, aut mala formatio, aut continui ſolutio. De intemperie, habetis oraculum Hippocratis quinto Aphoriſmo ſexageſimo ſecundo. Vbi diligentiſſimè Galenus omnia ferè quæ ad hanc partem pertinent, rimatus eſt, quo in loco dicebat Galenus, quod vbi Mulier vterum temperatum habet, fœcunda eſt: vbi vero intemperatum, vel eſt multum intemperatus, vel modicè. Si multùm, nunquam fit conceptio: ſi verò modicè, fit conceptio, ſed difficulter. Et exemplum adfert de Terra, quæ ſi nimis ferueat, proculdubio nihil producit, quod videre eſt in terris prope fornaces & apud Thermas, in quibus locis, ob inſignem calorem nihil producitur. Terra quoque lutoſa & nimis humida, nihil producit. Terra arida & arenoſa & ſaxa, nihil producunt: ſic vterus, ſi vel nimis caleat, vel nimis frigidus ſit, vel nimis ſiccus, aut humidus, nihil concipit. Sed hoc loco notandum, quod monuit Auenzoar, libro 2. Tractat 5. cap. 1. vbi dicebat, non omnes humidas intemperies vteri, prohibere conceptionem, ſed ſolùm eam, quæ fluxa eſt, vt aqua, id eſt, non nudam intemperiem humidam, Sterilitatem facere, ſed intemperiem humidam cum mareria. Obijcies ſi verum eſt, cur ergo Galenus, loco citato ſcribit, Mulierem, quæ vterum frigidum habet, ſi viro calido iungatur, fieri fœcundam: non ergo, ſemper intemperies vteri, producit Sterilitatem. Reſpondeo dupliciter: primò quando Galenus ſcribit, habentes vterum frigidum, ſi viro iungantur calido, fieri fœcundas, loquitur de ijs, non quæ valde frigidum habent, ſed de ijs, quæ modicè habent frigidum vterum, quas difficulter quidem concipere diximus, non eſſe tamen perfectè Steriles. Vel reſponderi poteſt, mulieres intemperatas, vtpote frigidiores, ſi viro calido iungantur, calore viri, fieri temperatas, ita vt anteqoam concipiant, vterus fiat temperatus; & propterea concipit, quia depoſuit illam intemperiem, & poteſtis videre circa hanc rem locom Galeni ibidem, lib. 1. variarum lectiunum noſtrarum correctum. De mala conformatione vteri, clarum eſt, hanc quoque producere Sterilitatem, ſiue ſit propter Morbum, ſiue propter oaturam: quia, vt docet Ariſtoteles, 2. de Generatione animalium, capite 4. reperiuntur nonnullæ Mulieres, quæ à natura ita partes genitales oblæſas habent, vt omnino concipere non poſsint; hæc verò læſio, ſiue Morboſa, ſiue naturalis eſt, vel quia vterus ſit anguſtior, vt habetur apud Hippocratem lib. de Superfœtatione, præſertim anguſtior ſecundum os, vel quia omnem aſperitatem amiſit, læuior eſt, vel quia tortuoſus, vel quia profundus, vt notat Auicenna, de Animalibus 10. Fit verò tortuoſus, vt docet Hippocrates primo de Morbis muliebribus, non modò quando anguſtus eſt vterus, verùm etiam, quando ceruix vteri poſita eſt vltra pudendum: vel quando Mulier cum viro conſuetudinem non habet: vel, quando venter magis quàm opus ſit, exinanitur. Fit etiam hæc oblæſio, vt ſcribit Aetius lib. vltimo 26. quando matrici ſiuc foramini obdocta eſt membrana: atque hæc licet ſint à natura, ſunt tamen & interdum à morbo. Rurſus, à morbo fit læſio multipliciter, in conformatione vteri, pro Sterilitate. Exempli gratia, ſi vterus decidat à proprio loco ad ſiniſtrum, aut dextrum, ita vt naturalem non ſeruet ſitum; ſimiliter, ſi tumeat vterus, de qua re loquens Auicenna, ſcribit, aliqoas mulieres eſſe, quibus ob qoandam propriam conditionem, vterus facilè tumet, propter quod etiam os ſtrictiſſimè clauditur, ob conſtricturam fit ineptus vterus ad concipiendum. Sic tumores omnes vteri, vt Scirrhus, Oedema & alij tumores, ſunt cauſæ impedientes conceptum, præſertim tumor ex Hydrope: Nam dicit Auicenna, ex ægritudinibus Matricis, quæ conceptum impediunt, potiſſimum eſſe Hydropem. Vlcera ſimiliter, Plagæ item vtero illatæ Sterilitatem efficiunt. Sed ſummarim Hippocrates ſecundo Prorrheticorum ſcribit: vterus qui conceptui aptus futurus eſt, has habeat conditiones, vt neque retractos ſit, neque pronus, neque os etiam auerſum ſit, neque contuſum, neque euerſum. Circa has cauſas, eſt *dubitatio*, quomodo Hydrops ex Auicenna faciat Sterilitatem: cauſa dubitandi eſt, quia Hippocr 1. de Morbis ſcribit, ſi mulier in vtero habeat, & fiat Hydrops, corrumpitur fœtus. Vnde etiam in Hydropico vtero poſſe fieri conceptum, qootidiana etiam experientia probatur, mulierem videlicet non ſolùm conceptum & Hydropem ſimul habere in vtero, ſed etiam cum Hydrope, partum ad maturitatem perducere. Nam Hippocr. lib. de Aere, aquis & locis, dicit: apud Scythas mulieres ſæpe decipi, eò quòd exiſtimant ſe in vtero habere fœtum & Hydropicæ ſunt: Imo anno elapſo, Venetijs fuere nobiles Mulieres, quas Medici putabant ſolùm Hydropicas eſſe, & tamen inuentæ ſunt, vna cùm aqoa conceptum habuiſſe. Pro dubitatione, ſciendum eſt, aliud eſſe conceptum fieri in vtero Hydrope laborante, aliud verò, quòd poſt conceptum fiat Hydrops. In vtero Hydrope laborante, impoſsibile eſt, quod fiat conceptus, quia vt in terra lutoſa & aquoſa non gignitur, neque alitur planta, ſic neque in vtero aquoſo fieri partus poteſt, poſt conceptum poteſt Hydrops gigni in vtero, & hoc eſt, quod Hippocr. dixit, & experientia, comprobatur. Cauſæ internæ *ex parte ſeminis & menſtruorum* ſunt, ſecundum Medicos, variæ. Dico ſecundum Medicos, quia Ariſtoteles & Peripatetici, non cognouerunt ſemen mulieris: ſunt verò, quia vel menſtrua nimis fluunt, vel non fluunt, qualia deberent. Si non fluunt, vt habet Ariſtot. 4. de Generatione animal. rariſſimè fit conceptus. Ratio eſt, quia cùm menſtrua ſint materia generationis, ſi non fluunt, deeſt materia generationis, & idcirco, fieri haudquaquam poteſt conceptio. Si verò nimis fluunt, eſt, quia debilis redditur vis & facultas vteri, propter quam debilitatem non attrahitur ſemen, neque ſi attrahitur, poteſt ad matricem perduci: propter quam cauſam (vt ego exiſtimo) vt & propter alias, vetitum fuit Legibus antiquitus, vt non haberetur conſuetudo cùm muliere laborante menſtruis, eo quod tunc temporis, debilis eſt, & perturbata vis vteri Sed dixi, hoc quam rariſsimè contingere, vt in fluentibus menſibus fiat conceptio, quia, vt meminit Ariſtoteles, interdum etiam concipiunt laborantes menſtruis: imò verò Galenus lib. de ſect. vul. cap. vltimo imitatus Hippocr. lib. 1. de Morb. muliebr. ad concipiendum laudauit, vt vel ceſſantibus vel inchoantibus menſtruis venus exerceatur. Si fluant menſes, ſed non quales deberent fluere, vt ſi fluant aquoſiores, ſi albi, rariſſimè fit conceptio, Steriles eſſe ſolent, eò quod vterus ſit malè affectus, eo enim laborante, proculdubio generatrix vis læditur. læditur autem

vterus

A vterus vel vt pars ſimilaris quando intemperie aliqua laborat, vel vt inſtrumentalis, quando tumore ali-
quo afficitur, vel debita figura ac ſitu non potitur. nam in primo de Morb. muliebr. ſcribit Hippocr. vbi
os vteri diſtortum eſt, non recipi ſemen & conſequenter ſterilitatem induci. Cauſæ ex parte Seminis,
ſunt eædem in muliere, quæ etiam in viro, quia ſemen fit aut nimis calidum, frigidum, aridum, fluxum:
aut quia in pauca quantitate mittitur: aut quia aliena & inimica conceptui qualitate præditum eſt. Dico
hæc, quia nullam video rationem quæ mihi ſatisfaciat, ob quam poſſimus dicere mulas ſteriles: niſi quia
ſemen mularum eſt qualitate inimica præditum. Scio, Ariſtotelem & alios veteres, in tradenda hac cau-
ſa laboraſſe, ſed nullam inuenerunt quæ ſatisfaciat. Cauſæ *ex parte habitus corporis*, ſunt, vt docet Hippoc.
libro de Sterilitate, lib. de Superfœtat. & 5. Aphoriſm. 46. quia vel nimis craſſæ ſunt mulieres, vel nimis
tenues. Cur mulieres craſſæ non concipiant, adferunt ferè omnes hanc rationem, quia præ craſsitie &
pinguedine, os vteri clauditur, ita quod ineptum quodammodo reddatur, ſemini trahendo: Sed eſt &
altera ratio, non inferior, quam ſumo ex Ariſtot. 1 de Generatione animal & 2 de Partibus animal cap. 5.
ſcribente, corpora pinguia & craſſa, vt plurimum eſſe infœcũda, eo quòd tota facultas & ferè maior pars
materiæ ſeminis, abſumitur in pinguedinem & craſsitiem. Sed aduertendum, hoc etiam non eſſe per-
petuum, præſertim in iis, quæ ſunt à primo ortu pingues & craſſæ: ſed ſolùm eſſe verum in illis, quę præ-
ter naturam & per accidens, euaſerunt pinguiores & craſſiores. Ita namque ſcriptum eſt, ab Hippocr.
B lib. de Aere, aquis & locis, mulieres Scytharum ob magnam pinguedinem, ſæpè ſteriles fieri, eo quod
os vteri, pinguedine repletum, ita clauditur, vt genituram non admittat. Cur verò Mulieres tenuiores
ſint conceptioni inutiles, non clarè expreſsit Hippocr. Auicenna videtur commẽtus hanc cauſam, quòd
propter tenuitatem os vteri perpetuo hiat, propter quam continuam hiationem, ſemen effluit, neque po
teſt contineri in vteru, & euadere in conceptum. Sed puto aliam eſſe cauſam, quia vteri conſtitutio, ſe-
quitur conſtitutionem totius corporis, ſi corpus eſt tenue, vteri ſubſtantia tenuis eſt. Tenuitas vteri,
prohibet conceptum, duabus rationibus. Vna, quia minus tenuitate fouetur & conſeruatur calor nati-
uus, ad hæc, ſubſtantia vteri, rarior eſt in tenuitate, & propter raritatem non adhæret ſemen, ſed veluti
tranſſudat & perſpirat eius vis. Aetius libro vltimo, his cauſis pertinentibus ad habitum corporis, addi-
dit & alias quinque: ſi mulier nimis procera ſit, ſi nimis parua, ſi lumbos & ſuperiorem ventrem angu-
ſtum habeat, ſi mamillas tenues & anguſtas. Sed poſſunt addi ex Hippocrate 2. Prorrheticorum, quòd
mulier parua, magis apta eſt conceptui quàm procera, eò quod in proceritate conſumitur materia ge-
nerationis, in paruitate non ita, quia poteſt eſſe paruum corpus, in quo tamen ſit materia ſeminis ſuffi-
ciens generationi. Sic quoque dicebat Hippocrates, tenues aptiores eſſe conceptui, quàm craſſas: al-
bas, quàm rubicundas. Tot ſunt cauſæ internæ Sterilitatis. *Externæ*, quæ non ſunt inutiliores cognitu,
etiam referendæ ſunt, inter quas, primò Aer ſeſe offert, ſub quo comprehendes conſtitutiones Tempo-
rum & Regiones. Nemini enim dubium eſt, quoſdam eſſe Aeres & quoſdam Cœlos, ſub quibus, non ita
C mulieres concipiunt, quemadmodum ſub aliis, id quod teſtatur Hippocrates, de Scytharum populis, &
fere omnibus Septentrionalibus, quod quanquam Aſtronomi aliquando aſcripſerint ſideribus, eſt ta-
men vera cauſa, in Aeris conſtitutionem, referenda. Conſtitutiones quoque temporum & temperatu-
ræ, multum præſtant ad conceptum: quia tametſi vnus homo quolibet tempore concipere videatur, ſe-
cus quàm bruta, quæ certum tempus conceptionis habent, tamen etiam in humano genere, non nihil
diſcriminis habetur, quia tempore frigidiſsimo. vt media hyeme mulieres ſteriliores ſunt, quàm ſint in
æſtate, de qua re habetis præclariſsimam apud Heſiodum ſententiam, in libro Operis & diei, relatam e-
tiam ab Ariſtotele, in problemat. Aeſtate mulieres venerẽ magis appetere, quàm Hyeme. Motus etiam
& Quies, non paruum conferunt ad conceptum prohibendum, eò quod nimius motus, conſumit humo-
res & ſanguinem, quibus conſumptis, deficit materia conceptus: nam propter hanc rationem, exiſtimo
Ruſticas mulieres, Vrbanis eſſe ſteriliores, quia ob continuos motus, & labores, conſumitur in eis ma-
teria apta conceptui & neceſſaria. Quod quoque dicendum de Mulieribus Barbarorum, quos dicebat
Ariſtoteles in œconomicis, vti mulieribus, pro ſeruis & bobus. Quies pariter immodica, Sterilitatem
inducit, & ratio eſt, quia ex conſumato otio, vt habet Ariſtoteles lib. primo de Generatione animalium,
vteri replentur pituita & muco, qui duo facit, refrigerat vterum, & Semen artractum ſoffocat, & corrum-
pit prorſus. Paſsiones animi, quod mirificè Sterilitatem inducant, certum eſt: Memini me legere apud
D quendam, mulierem ſi in coitu ploret, non poſſe concipere, ſic etiam faciunt nimius Timor, Mœror, &
Ira immodica. Et quanquam Ariſtoteles libro primo de Generatione animalium ſcribit, mulierem ſæpe
concipere ſine coitus voluptate, tamen hoc apud Medicos non eſt receptum: quia Ariſtoteles, qui vo-
luit Mulieres ſolùm vas & locum præſtare generationi, hoc aſſeruiſſe videtur. Medici verò nequaquam,
qui volunt paulominus concurrere fœminam ad generationem, quàm virum, & hoc eſt, quod Aetius
libro vltimo, capite vigeſimoſexto prudenter dixit: Coitus inuitos Mulierum, Steriles eſſe & inanes,
amorem verò conciliare genituram & conceptus. Sed eſt & in amore menſura in concipiendo, propter-
ea quòd Rhaſes, autor grauiſsimus, nono Continentis dicebat, mulieres, ſi nimis ardeant amore, non
concipere, quia effunditur ſemen in coitu, antequam ſit opus. Coitus ſimiliter immodicus, maximè con
fert ad Sterilitatem introducendam, quia ſi frequenter mulieres vtantur concubitu, fiunt Steriles, pro-
pter quod Scorta infœcunda ſunt. *Cur vero*, Scorta infœcunda ſint, & Mulieres etiam frequenter coitu
vtentes, variæ à ſcriptoribus ſunt allatæ rationes. Diocles Medicus, habuit hanc opinionem, ideò eſſe
ſteriles has mulieres, quia in coitu frequenti, non effundunt ſemen, propter quod Meſſalina illa impera-
trix, mulier proſtitutæ libidinis dicebat: etſi à viro centies in die calcaretur, ſe quidem laſſari, non autem
ſatiari, eò quod ſemen non emittebat. Attulit & aliam cauſam, quia ex frequenti coitu, vulua callum con
trahit & aſperitates amittit, vnde ſemen non poteſt contineri, vel etiam quia vterus ipſe, reſoluitur & v-
teri ſubſtantia. Sic quoque raritas coitus, vt dicebat Rhaſes, facit Sterilitatem. Ratio eſt, quia ſi rarius

concumbant Mulieres, os nimis ſtrictum euadit, ita vt non poſſit ſemen niſi magno labore trahi intrò A
Eſt & aliud, quod peto, audiatis ſine riſu, ſcilicet forma & Ratio concubitus: quia, ſi Mulieres in concu-
bitu retractent clunes & frequenter agitent, non concipiunt. Rationem adfert Lucretius Philoſophus,
4. de natura, his duobus verſibus:

Eijcit enim ſulci media regione viaque
Venerem, atque locus auertit ſeminis ictus.

Hac ratione dicebat Lucretius, doctas meretrices frequenter clunes agitare, non vt delectentur, ſed vt
non fiant grauidæ. Sic quoq; ex potu Aquarum, fit ſæpe Sterilitas, quia ſi aquæ ſunt gelidę, valde faciunt
homines ſteriles, vt dicebat Ariſtoteles, 4 de Generat. animal. vnde mulieres Septētrionales, vt dicebat
Hippoc. lib. de Aere & Aquis, propter frigus aquarum, fiunt Steriles: quem locū dum interpretatur Gia
vt recitat Rhaſis, 9. Contineotium, dicebat tempore ſuo, Romę fuiſſe multas mulieres Steriles, ob nimiū
potum. Plin. lib. 14. cap 18. ſcribit, vini genus quoddam eſſe, vt Træcenium, quod ſi bibatur Sterilitatem
inducit: ſed non ſolùm vinum quadam qualitate poteſt facere Sterilitatem, ſed etiam copia. quoniam, vt
dicit Ariſtot 3. problem viri ebrioſi ſemen infœcundum reddunt: ſic etiam mulieres ebrioſæ & potulen-
tæ Steriles plerunque ſunt. Sunt etiam aliqui Cibi, qui propria natura faciunt Sterilitatem, vt ſunt, ex A-
riſtotelis ſententia, cibi multùm frigidi, multùm calidi, multùm ſicci, multùm humidi. Habetis ſenten-
tiam Hippocr. lib. 2. de Diæta, relatam ab Ariſt. lib 20. problem. quod ſcilicet Mentha omninò facit Ste- B
rilitatem, ſi frequēter edatur, eò quod vi ſiccatoria abſumit genituram. Idem dicebat Auicenna, de Cibis
nimis acidis. Apium fœmineum vocatum, multa alia etiam medicamenta, quæ referre nolo, apud Medi-
cos parata, facere Sterilitatem. Atque hæ ſunt cauſæ tum internæ, tum externæ, facientes Sterilitatem.

SIGNA STERILITATIS.

Signa generica quæ Sterilitatem declarant, multa non egent inueſtigatione, quādoquidem ſatis con-
ſpicua ſint, ſicuti etiam quæ externas cauſas ſignificant. Comparantur partim relatione Mulieris,
partim ex contemplatione indiſpoſitionis. Verbi gratia, ſi diſquiratis omnes Mulieris indiſpoſitio-
nes, videatisque nullam intrinſecam eſſe quę poſſit Sterilitatem facere, & ſit aliqua ex externis, vel Coi-
tus frequens, vel vſus frigidarum rerum, vel quid ſimile argumentum eſſe poteſt, externas cauſas facere
Sterilitatem. Quæ verò indicant internas cauſas, paulò maiori indigent diligentia. Et primum ſi fiat Ste-
rilitas ab intemperie vteri frigida, aderunt hæc ſigna: Menſtruorum paucitas, pallor vultus, ſenſuum tor
por & frigus circa pubem, prætertus frigidorum vſus, Veneris abominatio. Sed hoc in loco, non inuti-
lis occurrit dubitatio, quoniam dicitur veneris abominationem conſequi Sterilitatem, quoniam Ariſto-
teles lib. primo de Generatione animalium quinto ſcribit: Mulieres, quibus retinentur menſes, eſſe libi-
dinoſiores, affert rationem, quia mulieri menſtruum eſt pro ſemine. ſemen retentum, facit homines libi- C
dinoſos, ita quoque menſes retenti. Addit ibid. Ariſtoteles, animalia [illegible] eſſe libidinoſiora: Hanc vocem
[illegible] Aſpoſius, Ioannes Grammaticus & Gaza, interpretati ſunt, Solida. Nicolaus Leonicenus, Quæſtio-
num naturalium ſexageſimo, transferens hunc Ariſtotelis locum, dixit: fœminas Steriles eſſe libidino-
ſiores. Cuius viri ſententia mihi probatur, quia apud Ariſtotelem, Solida animalia, dicuntur Sterilia, &
vulgus hodie appellat beluas Solidas, quoniam non concipiunt. Reſpondeo verum eſſe, Sterilitatem ex
ſe annexam habere libidinem, niſi, ſi adſit quod repugnet. ſed vbi Sterilitas eſt à frigida intemperie, adeſt
cauſa quæ repugnat libidini, ſcilicet frigiditas, ſiquidem Tentigo & Libido, fit à ſpiritibus in vtero, & in
corpore frigido, fiunt pauci ſpiritus, & conſequenter, aufertur occaſio Tentiginis & Libidinis. Si verò
fiat Sterilitas ex immodico calore, (quod tamen rariſſimè contingit) habebitis hæc ſigna: calorem vide-
licet & ſiccitatem totius corporis, paucitatem Menſtruorum, quæ etiam dolorifica erunt, ad hæc Salaci-
tas muliebris maxima erit. Si fiat ex humiditate, cognoſcetis, ex multitudine Menſtruorum, & humidi
tate atque fluxibilitate eorundem, ex humiditate muliebrium locorum. Si à ſiccitate, è conuerſo pauci
erunt Menſes, aridum corpus, aridi etiam loci muliebres. Signa factæ Sterilitatis ex mala conformatio-
ne, comparantur diuerſis modis. Etenim ſi fiat Sterilitas, ex occluſione & anguſtia vteri, obſtructione va
ſorum vteri, & locorum muliebrium, Hippocrates & Ariſtoteles docuerunt ſignum, vt ſi fiat ſuffitus A-
romatum, vel Peſſum, & ſupponantur locis mulieribus, atque ita conſtipentur pannis, atque ponantur,
vt non poſſit fumus exire: ſi odor Suffumigij penetret ad nares aut odor Peſsi, Sterilitas non naſcitur
ex occluſione, neque anguſtia Vteri: ſi verò odor, non penetret ad nares, ſignum eſt, inquit Hippocra- D
tes de Sterilitate, Sterilitatem oriri ex occluſione vaſorum Vteri. Si fiat Sterilitas a Tumoribus, vel vl-
ceribus, cognoſcetis ex indicijs vlcerum & tumorum Vteri: quemadmodum, ſi ex mutatione ſitus fiat
Sterilitas, cognoſcetis ex dolore & pondere: quia ſi ad latus dextrum vergat Vterus, dolor erit in coxen-
dice dextro & grauitas. Si ad ſiniſtrum, in ſiniſtro: ſi ſurſum vergat, dolor erit propè Vmbilicum. Hip-
pocrat. primo de Morbis muliebr. præclarum modum proponit, cognoſcendi an vteri os diſtortum ſit,
quia ſi à Muliere eijciatur ſemen ſtatim poſt coitum, vteri os contortum eſt. ſi poſt tertiam diem loci hu-
midiores ſunt, ſi ſexta vel ſeptima ſemen intus corrumpitur. Quando autem Sterilitas fit ex habitu cor-
poris, oculis euidens erit, quoniam videbuntur Mulieres, modò tenuiores, modò craſſiores, modò pro-
ceriores, modò paruæ ſtaturæ: Pectus erit latum & amplum. Mammæ breues, Clunes demiſſi, Lumbi
adſtricti. Hæc omnia ſunt indicia, quæ indicabunt, Sterilitatem ortum ducere à malo corporis habitu.
Quod ſi fiat Sterilitas, ob vitium Menſtruorum, habebitis ſigna, partim ex Relatu, partim etiam ex Viſu:
Ex Relatu, quia mulieres dicent, aut non fluere Menſes, aut magis fluere, quàm deceret: Ex viſu etiam,
ſi videatis Menſes pallidos, fluidos. Si vitiu Seminis, non eſt aliud argumentum cognoſcendi, niſi ex co-
gnitione temperaturæ totius corporis: quia, eſt ſententia Hippocratis, libro de Aere, aquis & locis, li-
bro item de Genitura, & alibi: Semen à toto corpore ſecedere, itaque qualis eſt corporis temperatura,
tale

A tale eſt ſemen: & ideò, quibus indicijs cognoſcetur intemperies corporis, ipſis ijſdem cognoſcetur intemperies & ineptitudo ſpermatis. Dices te hactenus habuiſſe Signa cognoſcendi Sterilitatem mulierum: ſed ſæpe continget, vt ignores *an Sterilitas fiat vitio feminæ, an vitio maris* Cupimus cognoſcere Signa horum. Rhaſis 9. Contin. vt traderet hoc ſignum, dixit debere accipi ℥.j. Spermatis viri, & infundi in aquam, quòd ſi ſupernatet, ſignum eſt, fœcundum eſſe & Sterilitatem oriri à fœmina: ſed ſi non ſupernatet, ſed ſubſideat, ſterilitatem oriri viro. Idem ſignum, tradidit Democritus libro de Antipathia: ſed hoc ſignum eſt apud me ineſſicaciſsimum, quia Sperma ſemper propria natura ſupernatat, & rarò fit, vt Sperma non ſuperoatet. Alij verò, voluerunt accipi vrinam, viri ſimiliter & Mulieris, & inſpergi ſuper varias Lactucæ partes: cuius vrina Lactuca areſcit, dicunt corpus illud ſterile eſſe: cuius non areſcit, dicunt fœcundum eſſe Alij vero, voluerũt vtriuſq; Vrinas accipiendas eſſe, & inſpergendas granis Lentis, aut Hordei, deinde reponenda illa grana, cuius vrinę (inquiunt) grana renaſcuntur, corpus illud fœcundum eſſe: cuius verò nõ pullulant, dicũt ſterile eſſe. Et hoc ſignum poſitũ eſt libro de Facilè parabilibus, ſi tamẽ ſit Galeni: Auicenna autem, & iure, irridet hæc ſigna, quia quemadmodum videntur fabuloſa, ita quoq; ſunt incertiſsima. Propterea nulla via hac melior cognoſcendi, quàm vt diligẽter examinetur Mulier, an in ulla ſit cauſa, vel interna, vel externa, quia *frequentiſſimè ſterilitas oritur ex Muliere* Et duę apud me ſunt rationes, vna eſt, quia Sterilitas in viro, vna tantùm ratione euenit, videlicet Spermatis: in Muliere verò, innumeræ ſunt cauſæ Sterilitatis, videlicet Vterus, Sperma, Menſtrua: vteri verò multæ ſunt indi-
B ſpoſitiones. Alia ratio eſt, quia mulieres ſemper frigidiores ſunt, imò quilibet Vir, quantumcunq; frigidus, ſemper eſt calidior, etiam calidiſsima Muliere. vt meminit Albertus de Mulierum ſecretis. Ita vt his duabus rationibus verè dictum ſit: Sterilitatem ferè ſemper à Muliere oriri. Si igitur appareant aliquæ cauſæ in Muliere, iam certi eſtis: ſi verò nullæ appareant, adhuc erunt omnia experienda: Suffitus ſcilicet ille Hippoc. & Peſſus, quandoquidem cauſæ Sterilitatis mulieris ex anguſtia & occluſione vaſorum, ſoleot eſſe ſæpe latentes, ſed hæ experimento fiunt manifeſtæ.

PROGNOSTICA STERILITATIS.

PRognoſtica ſunt, quod vt dicebat Hippocrates, 2. Prognoſt. 3. Sterilitas ex Vlceribus difficilè curatur. Auicenna dixit, non modò difficulter curari hanc Sterilitatem, verùm etiam prorſus incurabilem. Sed conciliantur hæc dicta, quia ſi Vlcus in vtero ſit magnum & amplum, aut quod poſsideat plures vteri partes, etiam ſi curetur, tamen non poteſt fieri conceptio Ratio eſt, quia ex cicatrice fit vterus ineptus ſemini retinendo. Si autem vlcus fuerit, in ſola aliqua vteri parte, & rectè curetur, poteſt fieri conceptus, quia altera pars vteri eſt apta, licet altera ſit inepta. Sterilitas: ex defectu naturali, etiam difficulter curabilis eſt. Imò, Ariſtoteles videtur innuere, 2. de Generat. animal. 4. naturalem videlicet omnem Sterilitatem, incurabilem eſſe. Quod tamen minimè verum eſt, quia ſæpe videbitis etiam Sterilita-
C tes naturales coerceri. Itaque conciliantur hæc ex Gal. 5. Aphoriſm 62 vbi dicebat, cauſas naturales Sterilitatis, aut magnas eſſe, aut paruas. Si magnæ ſunt (inquit) Sterilitatis cauſæ, prorſus incurabiles ſunt, & de his loquebatur Auenzoar, libro 2. tract 5 cap. 1. quando dicebat, Sterilitatem naturalem homini incurabilem, ſoli Deo eſſe curatu poſsibilem. Si verò cauſæ hæ naturales ſunt paruæ, Sterilitas poteſt curari, de qua loquebatur Ariſtoteles 4. de Generat. animal quando dixit foramen vteri occluſum à natura, interdum ſponte curari, interdum auxilio Medici. De hac loquebatur etiam Serenus Medicus, quando dixit naturam poteote medicamine euictam, ſæpè fœtum dare. Cauſæ accidentales, ſi faciant Sterilitatem, vtplurimum ſunt curabiles, vtplurimum (inquam) quia interdum curari nequeunt, vt vlcera, quæ ſi omnes vteri partes depaſcantur, inducunt Sterilitatem prorſus incurabilem. Illud hoc loco non eſt ſilentio prætereundum, quod ſcribit Auicenna: Mulieres quæ ſunt Steriles vtplurimum morboſas viuere, verùm ad ſenectutem tardè properare, & quaſi ſemper iuuenes eſſe. Ratio, cur morboſæ ſint, eſt, quia ex puerperijs, id eſt purgationibus Mulierum, quæ pepererunt, expurgantur multa excrementa, quæ faciunt vt Mulieres fœcundæ minus ægrotent. in Sterilibus verò hæc excrementa retenta, morbos faciunt. Atque hæc eſt cauſa, cur Steriles ſint morboſæ, quæ etiam eſt, cur Steriles habeant carnes aſperiores, quàm fœcundæ, quia cum retinentur hæc excrementa, faciunt totius corporis aſperitates, ſicuti cùm in fœcundis eijciuntur, carnes redduntur molliores. Cur autem dixit Steriles minus ad ſenectutem properare? Cauſa eſt, quia non ſuſtinent Steriles difficultates vteri geſtati,
D neque difficultates Partus. Nam quæ vterum gerunt, dicit Ariſtoteles, libro quarto de Generatione animalium ſexto, ſi bruta ſint, tempore quo vterum gerunt incolumia & valida eſſe, ſi verò ſunt Mulieres, magna ex parte, dum vterum gerunt ſunt morboſæ Et hoc eſt, quod dicebat Vitruuius libro ſecundo capite nono, quod quando vendebantur mulieres grauidæ, non præſtabantur ſanæ. Tempore verò partus, quod etiam magnas difficultates habeant Mulieres, clarum eſt: vt verè dixerit Medea apud Euripidem, ſe malle ter ſub clypeo in acie dimicare, quàm ſemel parere. Ex tot igitur laboribus & difficultatibus, rugæ in corpore fiunt, in facie, deteruntur carnes, ex quibus omnibus comparatur Senectus. Cùm his itaq; careant Mulieres Steriles, verè dictum eſt ab Auicenna, eas ferè ſemper iuuenes eſſe, & tardiùs quàm fœcundas, ſeneſcere.

CVRATIO STERILITATIS.

POſtquam ea quæ ad ſpeculationẽ Sterilitatis pertinebant, expoſuimus, ſequitur vt Curationem eius gratia omnia inſtituuntur, aggrediar, in qua inſtituenda, debet Medicus ſemper ante alia cogitare, nunquid Sterilitas ſit curabilis, necne. Si incurabilis ſit, proculdubio dimittenda, quia hoc Medico dedecus parere ſolet. imo 21. diſt. de edicto ædilit. habetur apud veteres legiſlatores, eas quæ à natura eſſent ſteriles, pro ſanis habitas eſſe. Quod ſi nõ prorſus incurabilis iudicetur, curatio conſultis Medicis

& prudenter eſt aggredienda, eum prædictione & cum ijs quæ à proprietate conceptum curare putan- A tur: quemadmodum ſunt multa apud ſcriptores, vt apud Dioſcoridem paſtinacæ ſemen, Porrum. Apud alios, Radix Lapathi maioris, Coagulum leporinum, Teſtes omnium animalium. A Plinio, libro vigeſimooctauo capite octauo, commendatur Oculus Hyenæ, & tandem multa alia apud ſcriptores. Quod ſi Sterilitas iudicetur curabilis, magno & forti animo aggredienda eſt, quia ſi quod eſt, quod Medicos poſsit glorioſos & diuites reddere, profectò eſt conceptum adiuuare, Sterilitatemq́; curare. Itaq; primò ſtudendum eſt auferre cauſas efficientes Sterilitatem: deinde corroborandus & viuificãdus eſt vterus, ijs Medicamentis, quæ fœcunditatem facere exiſtimantur. Vtriſq; his ſcopis implendis, præ cæteris magnoperè auxiliatur *victus ratio* rectè inſtituta. Vnde Aer ſtatim temperatus eligendos eſt, aut efficiẽdus: propterea Hippocrates libro de Superfœtatione dicebat, vernum tempus, conceptui accommodatiſsimum eſſe, ſcilicet propter Aeris temperiem. Habenda quoque ratio eſt ventorum, vnde Ariſtoteles libro ſeptimo Politicorum capite ſedecimo, ex ſententia Phyſicorum, dicebat, Aquilonares conſtitutiones, conceptibus Mulierum maximè eſſe aptas: Auſtrinas verò, incommodas & graues. Quod etiam confirmatum habetur experimento Empedoclis: refert enim Clemens Alexandrinus libro ſexto Stromaton: interdum, ventum quendam Auſtrinum, per agrum Agrigentinorum peruagaſſe, qui Sterilitatem Mulieribus inſerebat: quod cùm animaduertiſſet Empedocles, obſtructo ductu, per quem ventus ille manabat, ſtatim reſtituta eſt fœcunditas mulieribus Agrigentinorũ: quod dixi, vt intelligatis, magnoperè conſerre ventos ad conceptionem. Somni & Vigiliæ moderati eſſe debent, moderatus quoq; Motus & B Quies. Omnes animi paſsiones ſunt auertendæ, præſertim hora, qua Coitus fieri debet, quoniam non

Spurij: Heroum filij, praui. modò confert animũ tranquillum eſſe ad concipiendum, imò ad bonos conceptus edendos. Hinc Spurij magna ex parte ſunt prauis moribus, quia concipiuntur à parentibus, vel timentibus, vel malè animo affectis. Ita quoq; exiſtimo, non ſine ratione Adagium fuiſſe apod veteres, Heroum filij noxæ: quia viri docti & ſapientes, dum concumbunt, vt plurimum, magnas curas animo gerunt, nõ ſunt tranquillo animo, vnde vel non concipiunt Mulieres, vel conceptus ſtolidos & prauos edunt. Modus quoq; Coitus, maximè huc refertur, habetis autoritatẽ Hippocratis libro de Superfœtatione, qui ſcribit, Mulierẽ non debere Ebriam neq; Saturam copulari viro: quod quoq; à Moſchione animaduerſum eſt. Auicenna omnium diligentiſsimè docuit, omnes conditiones neceſſarias in hoc caſu. Sed nolo prętenire quod ſcriptũ eſt à Lucretio libro quarto de Natura · confirmatum ab Aegineta libro tertio capite ſeptuageſimoquarto: Scilicet quod ſi Coitus exerceatur more beluarum à tergo, magnopere confert ad concipiendũ. Circa Cibum & Potum nõ eſt minor cura gerenda, præſertim circa potum, de quo dicebat Hippoc. fugiendum eſſe vinum album, potandum autem vinum meraciſsimum & groſſum, quod ego quoq; laudo, modo tamen moderatè fiat. Aqua autem potata, mirificè confert ad vtrumq;. Sic habetis Aquam fabrorum, in qua extinguunt ferra ignita, ſi potetur frequentius Sterilitatẽ facere, itaq; vitanda eſt. Aqua etiam frigida nimis pota Sterilitatem facit. Vnde Mulieres apod Hiſpanos, quæ plurimum temporis bibunt Niuem & Aquas gelidas, ſolent eſſe valdè infœcundæ. Sunt etiã quædam Aquæ, quæ proprietate quadam C dicuntur facere fœcunditatem: vt eſt aqua Nili, quę ſua vi nitroſa (dicebat Seneca 3. naturalium quæſtionum) ſæpe vteros perpetua Sterilitate occluſos, adaperuit & cõceptum fecit. Vnde Mulieres Ægyptiorum (vt ſcribit Ariſtot. plerisq; in locis de Animalibus) quinos & quaternos fœtus edunt frequẽter. Ratio non alteri cauſæ attribuenda eſt, niſi aquæ Nili, quàm potant. De cibis non minor ſolicitudo habenda, vt ſcilicet Mulieres vtantur cibis optimi ſucci, facilibus concoctu, minimè excrementitijs, copia mediocribus, & tandem prouidendum eſt, vt omnibus cruditatibus occaſio pręripiatur. Cleopatra in libro ſuo de morbis Muliebribus prohibuit acria omnia, omnia acida. omnia ſalſa. Sunt & quidã cibi, qui ſunt fugiendi, quòd à proprietate ſua Sterilitatem faciant. Vt eſt, Faba, quam ait Clemens Alexandrinus 3. Stromaton, idcirco prohibuiſſe Pythagoricos, quoniam Sterilitatem Mulieribus facit & Viris. Idq; etiam probatum eſt autoritate Theophraſti, libro de cauſis Plantarum, vbi dicebat putamina Fabarum, ſi ferantur prope radices arborum, ipſas arbores ſterileſcere. Itaq; fugiendi ſunt omnes Cibi, qui poſſunt Sterilitatem facere. *Inſtituto victu, cogitandum eſt quæ ſit cauſa faciens Sterilitatem*, an ſcilicet frigida ſit, an calida. Si frigida ſit, an à frigida intemperie, an à frigidis humoribus, qualem cauſam ſcribit Auenzoar plerunq; Sterilitatem facere, quamprimum deueniendum eſt ad præparandos humores, & demum ad expurgandos. Niſi enim prius expurgetis humores, intemperiem corrigere non poteritis. Modus verò *præparandi humores* in his caſibus eſt: D

℞. Fol Meliſſæ, Betonicæ, Artemiſiæ, Pulegij, Maioranæ ana м. j.
Radicis Enulæ,
Cyperi, Fœniculi, Calamenthi ana ʒ. ij. s.
Fiat decoctio ſecundum artem: Deinde
℞. Dictæ decoctionis ℥. iiij. Syrupi de Arthemi. Mellis Roſati ana ℥. j.

Miſce fiat potus. Poſtquam præpsrati ſunt, attendendum eſt, vt *expurgentur*. Multa autem ſunt quæ hoc in caſu laudantur: ſed præcipuè huiuſmodi Medicamentis vti ſoleo:

℞. Electu. Indi ℥. s. Trochiſco. de Myrrha ʒ. j. s. Diacatholiconis ℥. j.

Miſce fiat Bolus. Capiatur mane vt alia medicamenta. Auicenna laudabat Hieras magnas, vt illam Archigenis. Hieram Ruffi, Logadij, Pachij: quibus omnibus, cum conſilio Aoicennæ vti poteritis. Aduertendum tamen in hoc loco quantum fieri poteſt, in præparandis humoribus cauendum eſſe *N. de Aceto.* Oxymellitis vſum & Aceti. Dicebat enim Auenzoar, ſe conſueuiſſe in medicamentis parum, aut nihil Aceti, commiſcere. Ratio accepta eſt ab autoritate Hippocratis, qui docebat tertio Acutorum, acetum inimicum eſſa mulieribus propter vterum, eo quod Acetum vtero, qui neruoſus eſt, valde nocet. Sed hic oritur non vtile dubium, quomodo Acetum, vtero nocere poſsit, propter neruoſitatem. Cla-

rum

A rum eſt, quod ventriculus eſt magis neruoſus & magis ſenſilis, quàm vterus : adhæc Acetum magis im-
mediatè tangit Stomachũ, quàm vterũ: quomodo ergo ab Hippocrate & alijs dicitur, quod Acetum no-
ceat vtero? & nunquam videtur quod noceat Stomacho? Auenzoar lib. 2. Tractat 5. cap 1. ſcribit, videns
hanc difficultatem, propter tres cauſas ventriculum non offendi ab Aceto, & offendi vterum. Vna eſt,
propter aſtrictionẽ, eò quod ventriculus longo tempore & longa ciborum aſſuetudine, contrahit quaſi
callum quendam, propter quem non eſt mirum ſi non offendatur. Vterus aũt, qui non aſſuetus eſt, offen-
ditur. Secunda, quia licet Stomachus ſit neruoſus & ſenſilis, eſt tamẽ magis carnoſus, quàm vterus, pro-
pter ciborum concoctionẽ, vnde fit, vt propter huiuſmodi carnoſitatem, magis reſiſtat acrimoniæ Aceti,
quàm vterus. Tertia, quia in ventriculo ſemper adſunt humores craſsi & phlegmatici, qui retũdunt val-
dè acrimoniã Aceti, ita vt nullam poſsit inferre noxã. Poſtquam purgati fuerint humores, deueniendum
eſt ad ea medicamẽta *quæ exſiccent vterum*, quæ calefaciant, quæ ſimul à proprietate fœcunditatẽ faciunt.
Hæc aũt ſunt duorũ generũ: alia quidem, quæ per os aſſumuntur: alia, quæ extrinſecus adhibentur. Quę
ſumuntur per os, ſunt Cõfectiones multæ, Diamoſchus, Diaſaluia, Theriaca mirificè ab Auenzoar lauda-
tur, etiam à Galen. Ego autem habeo Confectionem, qua feliciter vti ſoleo:

℞. Zedoariæ, Doronici, Galangæ ana. ʒ. ij. s. Ligni aloes, Cinamomi, Caryophyllorum ana ʒ. j. s. Spicę,
Piperis longi ana ʒ. j Satirij ʒ. ij. Caſtorij ʒ. j. Moſchi, Ambræ ana grana vj. Sacchari vel Mellis quantum
ſatis Fiat ſecundum artem Mixtura. Vſus huius mixturæ eſt, tribus vel quatuor diebus, sntequã Mulier
B debeat concumbere viro, manè ad ʒ. iij. cum vino odorato & generoſo. Medicamenta verò quæ *extrinſe-
cus adminiſtrantur* in hoc caſu, ſunt quatuor generum: aut ſunt Suffumigia: aut Infuſiones: aut peſsi ſiue
Collyria: aut Inunctiones. Suffumigia, fiunt hoc modo: habetur vas anguſto ore, quod repletur Carbo-
nibus, & ſuper eos inſperguntur Pulueres & panno circumdatum vas, ſupponitur loculis muliebribus,
ita vt fumus qui emanat ingrediatur loculos. Forma autem Suffumigiorum eſt:

℞. Bdellij, Mirrhæ ana ʒ j. Arthemiſiæ, Matricariæ ana ℥ s. Teſticulorum vulpis aſſatorum ℥. j. Galliæ
Moſchatæ Meſues ℈ j. Contundantur omnia & inſpergatur puluis, vt dictum eſt. Infuſiones autem fiunt
potiſsimum ex Aquis medicatis, vt Thermarum, Nitroſarum, aut Sulphurearum, quales ſunt Patauinæ,
Lucenſes aliquæ & aliæ apud Italos, quæ putantur Mulieres grauidas reddere. Fiunt & Aquæ ex Matri-
caria, Arthemiſia, Meliſſa, ſed iſtæ non adeò proſunt, vt medicatæ. Modus verò adminiſtrandi eſt, quòd
Mulieres nudæ ponuntur in vaſe ligneo, vſq; ad vmbilicum, & deinde vas repletur aquis, ita vt corpus
mulieris immergatur vſq; ad vmbilicum in aquis, in quo balneo, trahitur mora per horam ſaltem, quia
ſic maximè corrigitur intemperies vteri, maximè ſi humores frigidi ſunt, qui Sterilitatem faciunt, inhi-
bentur enim & exſiccantur. Peſſaria verò ſiue Collyria, ſunt quoq; variorum generũ, ſed fermè eundem
ſcopum habent, quemadmodũ Suffumigia. Sunt vero Peſſaria medicamenta, quæ inſtar caudarum mit-
tuntur in vterum. Forma verò huiuſmodi eſt:

℞. Caſtorei, Opopanacis ana ʒ. j Cuaguli leporini ʒ ij. Croci, Amoniaci, Nardini ana ʒ ij. s. Foliorum
C citri puluerizatorũ ʒ. iij. Teſticulorũ vulpis pulueri. ℥ s. Terantur omnia diligentiſsimè & cũ Melle ſe-
cundum artem, fiant Cullyris plura: quorum vſus eſt vt detineantur die atq; etiam nocte, quoniam non
eſt exercendus Coitus. Sunt poſtremo Inunctiones, quæ quoq; non paruum præſtant vſum in efficien-
da fœcunditate, & vſus eſt circa totum pectinem, & etiam circa ipſos loculos, & fiant etiam antequam
Coitus exerceatur, vt etiam ijs ipſis temporibus. Forma talis eſt:

℞. Zibetti ʒ s. Croci, Spicæ, Styracis ana ʒ j. Folij ſeu Malabathri ℈. ij. Olei de ſpica Aromatica ℥. s. Vi-
ni optimi ʒ. iij Ceræ parũ Miſce, fiat Linimentũ. Quæ omnia, vt efficaciora ſint, debet Mulier ante om-
nia amare: quoniam niſi Mulier volens hæc faciat. parũ omnia proficiunt: quia ſunt quædam Mulieres,
quę nolũt grauidę fieri, etiãſi viri optẽt, & propterea, quantũ medicamẽta proſunt, tantùm ipſarũ volun-
tas nocet & repugnat. *Quod ſi fiat Sterilitas à cauſa calida*, quod nõ ita frequẽs eſt, ante alia inſtituẽdus victus,
qui vim refrigerãdi poſsideat. Aer ſit refrigerãs: Quies deligatur: Sõnus & tandẽ omnia quæ refrigerare
poſſunt. Poſt inſtitutũ victũ, videndũ eſt an ſectio venæ ſit neceſſaria, quoniã ſi corporis adſit plenitudo,
proculdubio ſtatim vena eſt ſecanda, & primo ſecanda eſt Baſilica, deinde vena Saphœna, eò quod hæc
vena magis vterum refrigerare ſoleat. Secta vena, præparandi ſunt humores calidi. Modus erit:

℞. Foliorum endiuiæ, Hepaticæ, Roſtri porcini, Fæniculi ana M. j. Radicis Imperatoriæ ʒ. j. s Buglosſę,
Nenuphsris ana M s. Fiat decoctio ſecundum artem: deinde

D ℞. Dictæ decoctionis ℥. iiij Syrupi de ſucco Endiuiæ, Syrupi Capilli veneris ana ℥ j. Miſce. Quod ſi
non ſolùm fuerint humores biliosi, ſed & aduſti: ſic præparari poſſunt.

℞. Foliorum Lupuli, Cuſcutæ, Boraginis, Fumariæ ana M j. Fiat decoctio ſecundum artem: deinde:

℞. Dictæ decoctionis ℥. iiij. Syrupi de ſucco Borag. de Lupulis ana ℥. j. Miſce. Poſtquã præparati ſunt
humores, erunt euacuandi: & ſi fuerint biliosi, ſic poterunt expurgari:

℞. Myrobalani Citrini ʒ. j. s. Thamarindorum ℥. s. Florum Boraginis. Violarum ana P. j. Fiat decoctiõ
in ſero caprino: deinde.

℞. Dictæ decoctionis ℥. iiij. Rhabarbari electi ℈. iiij. Spicæ gran. iij. Fiat infuſio ſecundum artẽ. Dein-
de facta iterum diligenti expreſsione, adde Syrupi violati ſolutiui. ℥. ij. Diaphenici ʒ. ij. s. Miſce. Quod ſi
humores fuerint Melancholici, poterunt ſic expurgari.

℞. Confect. Hamech. ℥. s. Trochiſ. de Rhabarb. ʒ. j. s. Electuar. de Sena ſolutiui ʒ. iij. Miſce cum Saccha
ro, fiat Bolus. capiat hora matutina.

Quod dixi de modo curandi Sterilitatem in his intemperiebus, idem pntate faciendum in alijs.
Quod ſi oriatur Sterilitas ob Menſtruorum vicium, curatio ea inſtituenda, quam docebimus cùm de
Menſtruis tractabimus. Similiter ſi ab alio morbo procedat, petenda eſt Sterilitatis curatio, ex curatio-
ne illorum morborum, quos ne confundamus, ſuo loco tractabimus. Dixi in principio Medicos inter-

Liceátne Medico propinare medicamenta conceptum inhibentia, vel etiã eundem corrumpentia.

dum conſulere medicamenta, vt vel Conceptum inhibeant, vel Conceptum internecent, non quod A
conceptum vnquam prohibendum velint, vt prohibuit Minos Cretenſis, ſed alio modo. Minos enim, vt
refert Ariſtoteles 2. Polit. 8. timens ne populi Cretenſes nimium excreſcerent, ſtatuit, vt quando Mulieres
ad certum numerum proles habuiſſent, vterentur neſando coitu qui quidem abominandus omnino
eſt, & miror Ariſtotelem non fuiſſe hanc legem conuitijs proſecutum. Medici vero quando loquuntur
de prohibendo conceptu, omnino hunc modum reijciunt. Videndum verò hoc loco eſt, vt poſsitis artem
prudenter exercere, an vnquam liceat Medico Sterilitatem facere, an liceat prohibere Conceptum
aut interimere: Et ſi liceat, quando liceat, & quibus id agendum. Ex vna parte eſt autoritas religioſiſsimi
Hippocratis, qui in Iureiurando legem ſtatuit, ne Medicus Abortiuum medicamentum propinet. Quod
ſi verum eſt, paulo minus differt Conceptum impedire, & ſactum auſerre è medio: ſi non liceat factum
conceptum interimere: ergo non licebit impedire ne fiat. Ex altera parte eſt autoritas eiuſdem Hippocratis,
qui libro de Natura pueri, ſcribit: ſe conſuluiſſe quandoq; ſaltatrici, quę dubitabat vterum ferre, &
dedecus timebat, vt conceptum aijceret ſaltando. Ex quo loco videtur, clarè Hippoc. conceſsiſſe medicamenta,
vt poſsint quandoque conceptum tollere. Hippocratis verò librum illum eſſe, eſt Galeni teſtimonium,
qui libro de Fœtus formatione, & primo de Semine, citat hunc locum, tanquam Hippocraticum.
Sed videndum eſt Aetij teſtimonium, qui lib. 16. cap. 16. clarè monſtrat, interdum licere Medicis
impedire Conceptum & ipſum enecare. Eiuſdem mentis videtur fuiſſe Auicenna tertia 3. tractat. 2. cap.
17. quo in loco monſtrat, licere Medicis partim inhibere, partim interimere Conceptum in tribus caſi- B
bus. Vnus eſt, quando mulier quæ vterum gerit, ita tenella eſt, vt timeatur ne ſub partu occumbat. Et
enim refert Ariſtot. 7. Polit. 16. Mulieres Trœzenorum ſæpe occubuiſſe ſub partu, quòd tenellæ nimis
conceperant. Alter caſus eſt, quando in vtero morbus aliquis eſt, qui parit timorem, ne in partu mulier
ſupprimatur. Tertius eſt, quando debilis eſt veſica, ita vt timeatur ne ponderoſitate ſœtus, diſrumpatur
veſica, vt ipſa diſrupta mulier intereat. Sed quia caſus iſti ab Auicenna poſiti, ſunt admodum futiles &
vani, dicam ego liberè quid ſentiam nobis Chriſtianis eſſe agendum. Primum quomodo loca Hippocratis
intelligenda ſint, demonſtrabo vt docuit Ariſtot. 7. Politic. 16. perſpectum eſſe poteſt veteres hanc
legem habuiſſe, quod quoties aliquis Conceptus nondum animatus erat, licebat ipſum corrumpere.
Vbi verò animatus erat, nefas erat tangere. Qua lege poſita, poſſunt conciliari loci Hippocratis, qui dum
in Iureiurando prohibet dari corruptoria Medicamenta, loquitur de Fœtu animato, quaſi voluerit Hippoc.
dicere, non licere Fœtum animatum vnquam interimere. In libro de natura pueri, locutus eſt de
Fœtu nondum viuo & inanimato, eò quod liceret Fœtum dum nondum animatus eſſet, quandoq; corrumpere.
Quod autem hæc fuerit mens Hippocratis, inde intelligi poteſt, quia dixit ſe conſuluiſſe vt ſaltaret
ante ſeptimum à coitu diem. Iam verò ſententia eſt Hippoc. de Genitura, libro de Natura pueri,
quam mutuatus eſt Ariſtoteles 7. de Hiſtoria animalium 3. quod videlicet, Fœtus ante ſeptimum diem
nunquàm animatus eſt. Sed ad Aetium, Democritum & Auicennam, qui omnes voluerunt Conceptum C
animatum interimere licere: dico, quòd ſi verè iſti viri intellexerint de Conceptu animato, proculdubio
toto cœlo errarunt, quorum dimittamus religionem, Peto ab ipſis, nunquid vnquam Medicus poſsit
tantus eſſe, dum tradit corruptiua fœtus, quod etiam non interimat mulierem? Hoc certè polliceri non
poſſunt, quia corruptiua ſœtus, ſunt venena, & inimica Mulieri: adhæc in Abortu clarum eſt, mulierem
ſubire multa mortis pericula, ita quod non video, quomodo Medicus poſsit tutus eſſe, de non corrumpenda
ſimiliter Muliere. Itaque non ſunt agenda mala, vt eueniant bona, eò quod magis ſperandum eſt,
Deum qui Conceptum fecit, poſſe citra ſpem noſtram ipſum ſeruare. Quare ne vnquam Medicus cogatur
pericula ſubire, néve mulieres ipſæ de vita periclitentur, duæ ſunt viæ meliores traditæ ab Auicenna.
Vna monſtrata ab oraculo Trœzeno, ne puellæ videlicet immaturæ nubant. Altera, vt quæcunq; videntur
ineptæ conceptui, conſulatur, vt ſeſe dedant virginitati. Sed dicetis interdum contingere, vt virgines
interdum nubant, quæ in partu periculum ſubeunt, quid agandum his? Scio veteres Medicos &
Philoſophos, tres vias habuiſſe: vnam ante coitũ: alteram, in coitu: tertiam, poſt coitum: quæ omnes viæ
poterunt in his caſibus, ſi timeatur virgines concipientes ne ſubeant pericula, deſeruire, ne fiant conceptus.
Ante coitum erit conſulendum, vt teneant etiam rationem vitæ contrariam illi, quæ monſtrata eſt
pro Sterilitate vitanda. In coitu ſunt etiam aliqua, præſertim Linimentum, quo vtebantur veteres, demonſtratum
ab Ariſtot. 7. de Hiſtor. animalium cap. 8. vbi Gaza malè tranſtulit, oleum Iuniperum, quia D
debet eſſe oleum Cedrinum, id eſt Cedra ipſa, quam dicunt omnes impedire conceptum. Eſt etiam alter
modus, demonſtratus ab Auicenna 4. de animalibus, qui dicebat mulieres vt nõ concipiant, debere ſtudere
vt diuerſo tempore ſemen emittant à viro, quia nunquam fiet conceptus, niſi vno eodemq; tempore
& vir & mulier ſperma emittant. Eſt & modus monſtratus à Lucretio, quo vtuntur Scorta, & meretrices,
quando clunes retractant & concutiunt ſæpe, ne concipiant. Tertius modus poſt coitum, eſt monſtratus
ab Hippocrate, ſcilicet vt Mulieres poſtquam coitum fecerunt, vel Sternutationem vehementer
excitent, vel ſaltent, vt ſemen à vulua, exeat. Quod ſi Conceptus iam ſit grandiuſculus, & mulier lethaliter
ægrotet: dico, nunquam licere Medico vt prima intentione ſœtum interimat, licet ſane curare Mulierem
medicamentis neceſſarijs & inimicis ſœtui, ſed nõ licet vnquam hoc animo mederi vt interimatur
ſœtus: cuius ratio ſupra adducta eſt: ſed licet interdum conſulere Mulieribus, vt non concipiant, ſed
aduertendum ne conſcientiæ perdantur veſtræ, quoniã nunquam licet hoc conſilium dare, niſi vbi maximum
vitæ diſcrimen videatis, Et ſi ſæpe mulieres inhoneſtæ, huiuſmodi remedia à Medico requirant,
vt ſatisfaciant libidini & vituperia fugiant, quæ omnes refrænandæ ſunt: hæc omnia ſubijcio ſacroſanctę
fidei. Sed dubitatio eſt ex dictis, quia dictum eſt, Aetium & Auicennam conſulere vt interimantur Fœtus,
ſi ſit morbus aliquis in Matrice: Ergo videtur Mulierem poſſe concipere etiam tunc, quando morbus
ſit in vtero. Contrarium tamen ſtatutum eſt, ſcilicet non fieri Conceptum, vbi vterus aliquo graui

morbo

A morbo laborat. Dico pro reſolutione, primò Aetium & alios, locutos eſſe, de morbis vteri, qui fiunt poſt conceptum, non autem qui fiunt ante conceptum. Secundò, vterum poſſe laborare graui morbo, vel ſecundum collum vel ſecundum corpus: primo modo, poteſt fieri Conceptus, etiam ſi morbus ſit grauior: ſecundo modo nequaquam, quia vbi Vterus graui morbo laborat, impoſsibile eſt, vt fiat Cunceptus.

DE MOLA. CAPVT III.

Sequitur vt de Conceptu vitioſo tractemus, qui quidem efficitur, vbi non concipitur, quod deberet concipi. Comparatum enim à natura eſt, vt concipiatur Animal & Homo: itaque ſi quod conceptum eſt, neque Animal, neque Homo eſt: proculdubio conceptus vitioſus vocandus eſt. Hic verò conceptus, eſt à Græcis Μύλη, à Latinis Mola, appellatus. Sed ſtatim oritur conſiderandum, cur Medici de partu vitioſo tractantes, non tractarint de Munſtris, nam perſpectum eſt & Monſtra eſſe conceptus vitioſos, de quibus lex eſt apud Platonem 5. de Legibus, eſſe ipſa monſtra clàm enutrienda. Ariſtoteles autem 7. Politic. 16. voluit, neque alenda eſſe Monſtra: vt hinc clarum cuique eſſe poſsit, Monſtra verè partus vitioſos & conceptus exiſtere. Verum enimuerò, puto duas ob cauſas, Medicos prætermiſſe hanc tractationem. Vna eſt, quia Monſtra in vtero non ſunt morbi, eò quod non lædant operationes vllas. Altera eſt, quia tametſi ponamus morbos eſſe hæc Monſtra in vtero, non tamen no-
B ta ſunt, non ſunt indicia vlla, quibus cognoſcere valeamus, Monſtra exiſtentia in vtero, quod quidem non eſt de Mola. Vocatus eſt hic affectus *Mola*, vt refert Moſchio & Aetius, à grauitate & pondere, eò quod tanquam Moles quædam & inſtar ponderis grauiſsimi, grauat prægnantes. Et hi affectus, vt habetur primo de Morbis Muliebribus, apud Hippocratem, & Libro de Sterilitate, nec non apud Ariſtotelem 4. de Generatione animalium cap. 7. Eſt caro quædam inutilis, informis, inarticulata, dura, in vtero mulieris genita, inſtar veri conceptus & variarum figurarum. Hæc deſcriptio colligi videtur ex deſcriptionibus Medicis, præſertim ex Hippoc. & Ariſtot. ſententia, quos ſecutus eſt Galenos 14. Metho. & 14. de Vſu Partium. Nec non Auicenna 21. lib. tertij tractat 2. cap. 19. Circa quam deſcriptionem, primò aduertendum, me dixiſſe *Carnem*, non autem carnes, quia plerunque eſt vna caro: tamen vt colligitur ex Hippoc. fiunt interdum & plures carnes. Albertus Magnus 18 de Animal hiſtor. 16. narrat ſe vidiſſe duas Molas, vno partu excretas. Nicolaus autem Florentinus retulit ſe vidiſſe, quaſi carnes excretas enormis figuræ. Dixi inutilis, informis & inarticulata, ad differentiam monſtrorum, quæ ſunt formata, ſunt articulata, ſed perperam. Dices ergo quid de partu vrſæ? vrſa dicitur à multis, quod parit Molam & hoc habet Ariſtot. 6. de Hiſtor. anim. 30. Item 4. de Gen animal 6. quem imitati ſunt, Plin. Ælianus, Solinus & multi alij, & dixerunt Vrſam quoque parere Molam informem, & tandem lingua expolire eam Molam & conformare. Nec etiam verendum, quod ita non ſit putandum, nam & Gal. lib. de
C Theriaca ad Piſunem cap. 11. ſcribit, Vrſam lingua tanquàm manu figurare Molam quam parit. Ita vt ex autoritate horum ſcriptorum, videatur clarum eſſe, quod etiam Vrſa pariat Molam, quæ tamen reddatur vitalis. Reſpondeo ad hoc, falſiſsimam eſſe illam ſententiam, quòd Vrſa pariat Molam informem: & quanquàm hoc dixerit Ariſtot. dixit tamen, quod propè informem parit, non verè informem, ſed ſolummodo rudem & obſcuram. Quod verò hoc falſiſsimum ſit, clarum hinc eſſe poteſt, quia articulare & conformare fœtus dicebat Hipp. de natura pueri, & Gal. de fœtus formatione, opus eſt ſolius Naturæ, vel ſolius Dei, vel ſolius Animæ, vt Platon. putarunt, eſſe opus animę mundi. Non eſt igitur, vt quis confingat poſſe extra vterum conformari & articulari fœtum vllum. Sed dices, cur ergo Vrſa ſola hanc Molam parit? Dico hoc euenire, quia Vrſa medio anni tempore, tota ſcil. hyeme latet, animal eſt multa ſemper pituita oppletum, ita vt cum vterus Vrſæ ſit oppletus pituita, hac totus fœtus obducitur, atque ità obductus, obſcuratur, vt nulla forma appareat. Poſtquam autem in lucem editus eſt, à matre lambendo aufertur hæc pituita & hic mucus, quo ſublato, apparet deinde fœtus conformatus & articulatus. Hanc falſitatem multorum, inter cæteros etiam agnouit Albertus Magnus 7. de Animal. 16. Tract 3. cap. 3 Dixi etiam eſſe Carnem duram: quia vt eſt apud Ariſt. 4 de Gene. anim. 7. & apud Plin. lib. 7. cap. 15. vſque adeò dureſcit hæc mola, vt ſæpe nec ferro poſsit frangi aut pertundi. Dixi *in Mulieris vtero*, eò quod hæc Mola ſolùm in Mulieribus concipitur: nullum aliud animal eſt, vt ſcribit Ariſtot. & Plin. locis citatis, quud huic paſsioni ſit obnoxium. Cur verò ſola Mulier Molam concipiat. Albertus Magnus 14. de
D Animal. 6. conatus eſt reddere rationem, vbi ſcribit quod in Muliere multus ſanguis abundat, qui cum concoqui & digeri non poſsit, à conceptu non poteſt conuerti in nutrimentum, & ideo ſuperabundans adeo tandem excreſcit, vt ex conceptu Molam faciat. Addit quoque matricem & vterum mulieris, eſſe contrarium vteris aliorum animalium. Sed hæc Alberti opinio, mihi planè non ſatisfacit. Ratio eſt, quia ſupponitur primo fieri conceptum, deinde nutriri & ratione nutrimenti fieri Molam, quod quidem falſiſsimum eſt: qooniam à principio fit Mola eo ſc. tempore, quod debet fieri conceptus verus. Præterea vbertas nutrimenti, minimè poteſt formationē fœtus deſtruere, eò quod ſi hoc eſſet, plerumq; deſtrueretur fœtus in principio, eò quia tunc temporis plurimum abundat nutrimenti in vtero, ex qua vbertate fiunt infinita & magna in prægnantibus accidentia: quare non eſt ea ratio, quàm adſert Albertus. Dicendum igitur vt dicit Ariſt & Auerrhoes commentario ſuper 4. Gen. anim. cap. 6. in ſola muliere fieri Molam, eò quòd ipſa ſola abundat copia Menſtruorum. Id quod habet Ariſt. 6. de Hiſt. animal. 18. Quomodo verò ex abundantia ſanguinis Menſtrui in Muliere ſola, fiat Mola, poſterius intelligetis. Dixi *inſtar conceptus vteri*. vt exploderē errorem Aetij & Pauli: nam Aetius lib. 16. ca. 80. & Paulus lib. 3. ca. 69. ſequuti Moſchionē & Cleopatrā qui de morbis muliebribus ſcripſerunt, habuerūt hanc opinionē, quòd Mola ſit tumor vteri, genitus vel ex inflammatione, vel ex vlcere, quæ ſententia falſiſsima eſt, & ideo addidi inſtar Cōceptus vteri. Dixi poſtremò *variarum figurarum*, eò quod licet Mola ſit figuræ ſphæricæ, eſt

tamen interdum figuræ complanatæ, non autem perfectè ſphæricæ, & poteſt habere varias figuras, ſed A omnes ſphæricam æmulantes. Ex dictis hactenus patet Molam eſſe morbum in via, ſiue in numero. In numero, quia abundat res quæ non deberet: In via, quoniam vterus impeditus eſt, qui non deberet.

CAVSAE MOLAE.

Circa cauſas huius affectus, magnã inuenio ſcriptorum varietatem. *Hipp.*1. de Morbis Mulieb. & lib. de Sterilitate, habuit hanc ſententiam: quod Mola fiat quotieſcunque multus ſanguis Menſtruus, & paucum Semen & morboſum concipitur. Vel, vt dicebat 2. de Morbis: quando Semen craſſum eſt. Hæc ſententia tametſi fuerit Hipp. tamen mihi planè non ſatisfacit, duabus rationibus. Vna eſt, quia vnumquodque ſemper operatur ſecundum gradum ſuum: ſi gradus debilis, debiliter operatur: ſi gradus vehemens & fortis, valdè operatur. Itaque ſi fieret Mola à Semine morboſo, proculdubio fieret aliqua forma, & forma eſſet morboſa, eo præſertim, quod ipſemet Hipp. lib. de Aere, aquis & locis, ab infirmis ſcribit fieri infirmos fœtus, eò quod Semen infirmum eſt. Ergo deberet potius ſi ſemen eſſet morboſum, fieri fœtus morboſus, quam fieri Mola. Præterea non videtur, craſsitiem poſſe hoc facere, quia craſsities Seminis facit Sterilitatem, non autem Molam. Ergo hęc ſententia non videtur vſquequaque firma eſſe. *Ariſt.* quia omnia ferè pertinentia ad conceptum, mutuatus eſt ab Hipp. 4. de Gen. anim. 7. quem eſt ſecutus Albertus Magnus, lib 18. cap. 6. videtur habuiſſe ſententiam paulò diuerſam, vbi ſcribit fieri Molam propter caloris matricis imbecillitatem, inde fit, vt materia maneat indigeſta & incocta, B & loco con[c]eptus fiat Moles rudis & indigeſta. Quoniam verò Ariſt potuiſſet quis obijcere, Cur ergo hæc mater[ia] ruda & indigeſta ſtatim non expellitur, ſed diu retinetur in vtero? Reſpondet Ariſt. ideo id euenire, quia natura tentat ſemper hãc molẽ perficere, & ad aptam formã reducere, ſed cum non poſsit, permanet, quia materia non eſt prorſus inutilis, nec vis expultrix eſt adeò fortis, vt poſsit expellere. Et quia poterat aliquis Ariſt. obijcere, cur ſaltem non corrumpatur materia hæc cruda & indigeſta? dicit Albertus non corrumpi, quia eſt quidam proprius & peculiaris indigeſtionis modus. Hæc ſenteotia Ariſt. mihi etiam probari omnino non poteſt, ob tres cauſas. Vna, quia ſi debilitas caloris natiui hoc efficeret, deberet potiſsimum fieri Mola in habentibus vterum frigidum, in habentibus calorem natiuum imbecillum: ſed hoc non contingit, quia videbitis frigidas, vel non concipere, vel concipere fœtus formatos. Altera cauſa eſt, quia vt ipſemet Ariſtot. teſtatur ex Hippoc. 7. de Hiſto. animalium, fit conceptus intra ſeptimum diem, formatur verò, ad ſummum intra quadrageſimum vel quinquageſimum, quod ſi verum eſt, peto ab Ariſtotele: Tu dicis ſemper naturam laborare circa hanc Molem, vt perficiat & conformet. Ergo ſequitur, quod natura laborabit fruſtra, quia vltra quadrageſimum vel quinquageſimum diem, non fit amplius formatio. Si hoc, cur ergo natura ſemper laborat (vt dicis) circa ipſam, quo eam perficiat & conformet? Tertia aduerſum Albertum, quia non video quis ſit modus digeſtionis, qui poſſit res indigeſtas à corruptione longo tempore conſeruare, quoniam vt habet Ariſtot. 4. Meteo. omnia C quæ ſunt indigeſta, non poſſunt ita diu permanere, ſed corrumpuntur, eò quod à calore natiuo deſeruntur, qui calor eſt conſeruator rerum, ita quòd non poſſumus aſsignare modum, quo conſeruatur tanto tempore hæc materia cruda & indigeſta, quoniam ſæpe ad multos annos perdurat Mola. *Auicenna* 10. de Animalibus & 21. tertij tractatu ſecundo cap. 19. habet ab his aliam ſententiam, vbi ſcribit fieri Molam, quando in vterum Mulieris ingreditur Semen mulieris & non Semen viri: tunc enim inquit, ſi temperatura vteri fuerit optima, Semen iſtud concipitur & coagulatur, ſicq; deinceps inſtar glandularum nutritur, & connutritum tandem in Molam euadit. Si verò, inquit Auicenna fuerit vterus frigidus, Semen mulieris frigidæ coagulatur, coagulatum non in fœtum, ſed in Molam conuertitur. Verùm hæc ſententia Auicennæ, etiam aliquas difficultates ſubire videtur Primò quia vt colligere eſt ex Galeno 14. de Vſu partium 17. fieri non poteſt, vt conceptus fiat in animalibus viuiparis, abſque concurſu & fœminæ & Maſculi. Dico in animalibus viuiparis, vt excludam ouipara, quæ concipiunt abſq; concurſu maris, vt ſunt, oua ſubuentanea. Nec vos moueat autoritas Vartunis, qui lib 1. de re Ruſtica cap. 1. conatus eſt pro vero affirmare, quod in Luſitania apud Vlyſsibonam, circa montem quendam ſunt equæ, quæ concipiunt vento, quod quidem falſiſsimum eſt. Altera, quia ſi ſententia Auicennæ vera eſſet, poſſet fieri (vt dicit ipſe) vt virgines etiam non vtentes coitu concipiant Molam, quia poteſt ex pollutione nocturna, ingredi ſemen muliebre in vterum atq; ita confirmari in Molam. Quod quidem experientia falſum eſſe conſtat, nam ſolæ Mulieres Molam concipere poſſunt, quæ cum viro conſuetudinem habent: D *Plutarchus* in præceptis connubialibus videtur habuiſſe hanc ſententiam, quòd Mola fiat à vitiatis humoribus coeuntibus ſimul in vtero. Sed hæc ſententia facile exploditur, nec mirum, quia non fuit Medicus, quia à corrupto nil niſi corruptum fieri poteſt: præterea ſi eſſet ex corruptis humoribus, proculdubio humores illi vitiati, antequam conformarentur in Molam, mirificè offenderent atq; læderent, neque etiam poſſet ſuſtineri hic morbus tanto tempore, quanto ſuſtinetur. *Auerrhoes* 3. Collec. 29. circa Molæ generationem, diuerſam ab alijs videtur habuiſſe ſententiam, vbi ſcribit eam fieri ob defectum formatricis facultatis: defectum verò fieri, vel propter corruptionem ſeminis, vel membri. Ita opinio eius fuit: ob defectum formatricis gigni Molam & cum defectu naſci: vel propter Vteri aliquod vitium, vel Seminis ipſius Sed hæc ſententia primò patitur eandem difficultatem, quàm ſententia Plutarchi, quod ſcilicet à corrupto nil niſi corruptum fieri poteſt. Præterea ſi ex mala vteri intemperie ſola, poſſet fieri Mola, proculdubio fieret ſæpe, eo quia vterus ſæpe intemperatus eſt. Poſtremò vbi Semen vitiatum eſt, vel vterus ipſe, vt dictum eſt, fit Sterilitas, non autem Mola. *Itaque ſententia* mea eſt, Molam cùm ſit caro, vt dictum eſt, non aliam habere generationem, quàm habeat ipſa caro. Quo modo verò gignitur caro? Conſtat gigni ex ſanguine, qui apponitur parti quæ nutritur, vel ſubſtantialiter, vel per vapores, Quod enim apponatur per vapores, clara eſt Gal. ſententia 3. de Sympt. cauſis. 3. quanquam eo in

loco

A loco interpres Latinus deceptus eſt, & forſan non ἀτμωδῶς id eſt in halitus ſpecie: ſed δροσωδῶς id eſt in roris ſpeciem legendum eſt. Vbi ergo affluit ad vterum ſanguis multus, neq; adeſt vis formatrix ipſius ſeminis, tunc calore ipſius vteri ſanguis iſte conglobatur, & deinceps addito alio ſanguine pedetentim fit nutritio, fit accretio & augmentum, ita vt excreſcat ea Mola, vt excreſcunt aliæ carnes. Sed dices, quomodo & per quas vias fit augmentum quo excreſcit Mola? Fit per vaſa & per acetabula, inſtar fœtus vteri, ita vt ſicut per vaſa nutritur fœtus, ita per vaſa demandatur ſanguis & fit augmentum & generatio carnis. Fit etiam per vapores, quando ſcilicet attenuatus ſanguis vertitur in vapores, Vapores autem appoſiti Molæ, ipſam accreſcere faciunt. Hanc ſententiam videtur etiam ſignificaſſe Auicenna, qui 2. tert. Tract. 2. cap 19 duas generationes Molæ tradens dixit: fieri Molam, quando multum ſanguinis confluit ad vterum, vt à multo vteri calore conglobetur. Cur verò ita duretur caro, vt acie ferri non incidatur, eadem eſt ratio, quæ in alijs tumoribus carnoſis, nimirum ſanguinis craſsities. Puto vos vidiſſe interdum tumores carnoſos vſq; adeò duros, vt etiam malleo reſiſtant. Sed duo hic quæri poſſunt: vnum eſt, quomodo differat hæc ſententia à ſententia Hippocratis & Ariſtotelis. Alterum, cur ſi eſt caro, & ſi fit vt caro, an ſolùm in vtentibus coitus fiat. Ad primum reſpondeo, hanc ſententiam meam differre ab Hippocrate, quia putauit Hippoc. ex Semine morboſo fieri, Ego verò nihil minus, puto enim fieri ex Sanguine craſſo, ſed ex cocto & in formam carnis redacto à calore natiuo. Differt etiam à ſentẽtia Ariſtotelis, quia is putauit fieri per indigeſtionem, ex caloris ſcilicet imbecillitate. Auicenna autem & ego, ex magno ca-
B lore, ex coctione, quia ſi fieri debet caro, proculdubio neceſſe eſt ut coquatur ſanguis, & in formam carnis redigatur. Ad ſecundã verò reſpondeo, Molam, fieri ſolummodo in Mulieribus viro vtentibus, quia ex concubitu incaleſcunt loca muliebria, quæ vbi incaluerunt duo præſtant: efficiunt vt attrahatur ſanguis, præterea efficiunt vt calor vteri coagmentatus, concoquat ſanguinem & in formam carnis redigat. Nam fieri etiam Molam ex ſuperfœtatione videtur colligi poſſe ex Hiſtoria quinta lib. Epidem. narrata illius vxoris Gorgiæ, quæ poſt Menſes quatuor annis ſuppreſſos, concepit & peperit fœmellam; deinde poſt quadraginta dies carnem ſuperfœtatam.

SIGNA MOLAE.

Signa quibus dignoſcatur Mola, multa traduntur a Medicis, ſed pleraq; horum, quia ſunt communia verè prægnantibus & Molam gerentibus, puto nullum efficacius haberi ſignum, quàm ſi poſt decimum menſem prætergreſſum venter adhuc tumeat, nec adſint hydropis indicia. Vbi ergo videbitur decimo vel vndecimo Menſe tranſacto, adhuc mulierem vterum habere, corpore coloratam eſſe & ſuſpicionem abeſſe Hydropis, tunc formidandum eſt ne ſit Mola. Dixi decimo menſe, quia hic eſt verus terminus partus humani. Dicebat Hippoc. indicium haberi Molæ, ſi poſt nonum menſem conceptionis, non moueatur quidquam in vtero. Motus eſt Hippoc. hac ratione, quia mas tertio menſe incipit mo-
C ueri, fœmina verò quarto. At verò hoc argumentum incertum eſt, quia allocutus ſum multas Mulieres; quæ etiam ſexto menſe non percipiebant motum infantis. Moſchio & Cleopatra tradiderunt quædam ſigna, quibus valeamus diſtinguere verè prægnantes à geſtante Molam, & hanc ab Hydropica. Signa verò ſunt, quod quæ gerit Molam tempore quo ſolent fluere Menſes, percipiunt dolores & punctiones neq; motum vllum infantis habent. Poſt decimum menſem emaceratur corpus, venter augetur & interfœminia creſcunt. Ex aduerſo, in verè prægnante, non adſunt hæc Indicia ſecundum Cleopatram. Rurſus cognoſcuntur geſtantes Molam ab Hydropicis, quoniam ſi digito pulſetis corpus Hydropicæ, ſonat: ſi corpus habentis Molam nihil ſonat, eò quod ſiccus eſt venter, & vt ſaxa non reddit ſonum. Eſt hoc in loco contradictio inter Hipp. & eius ſequaces: nec non inter Anic. & Hipp. 2. de Morb. Muliebribus & lib. de Sterilibus (Nam ille lib. totus captus eſt & deſcriptus ex lib. de Morbis Muliebribua) ſcribit enim in habente Molam, nullum motum in ventre vnquam perſentiri. Auic. autem 2. tertij, Tract. 2. cap. de Mola, duo dicit: vnum eſt, quod habens molam in vtero, ſentit motum ſimilem motui Embryonis. Alterum quód in ventre habentis Molam, hora quadam ſentitur motus & poſt horam illam nullus ſentitur. Ex quibus verbis, manifeſta habetur Contradictio inter Hipp. & Auicennam. Pro hac contradictione tollendę ſunt tres expoſitiones. Vnam eliciu ex verbis Alberti Magni 10. de animalibns. Tract. 1 cap. 4. Et tract 2 cap. 2. ſc. Molam in vtero nunquam ex ſe moueri, ſed ſolum moueri quando comprimitur
D vel tractatur vterus, quemadmodum Atheromata & Steatomata, ſi comprimantor, videntur huc atque illuc moueri: Sic ex Alberto Magno ſi comprimatur Mola & tractetur, videtur buc atque illuc moueri. Altera expoſitio eſt, quód Molam moueri, poteſt intelligi dupliciter: vel quód moueatur per ſe; vel quod moueatur ad motum alterius: Quód moueatur per ſe falſum eſt, ſicque intelligendus eſt Hipp. Quód moueatur ad motum matris, verum eſt, ſicque intelligenda eſt ſententia Auic. Tertia eſt, quód duplex eſt motus, videlicet Animalis & Naturalis. Mola non mouetur motu Animali, ſicut fœtus ſicque dixit Hipp. non moueri. Mouetur verò motu Naturali, eo pacto ſcilicet, quia vbi vertitur Mulier in latus pondere ſuo decurrit Mola ad id latus, & in quemcunque ſitum moueatur Mulier ſemper ad eundem mouetur Mola.

SIGNA PROGNOSTICA MOLAE.

Signa prognoſtica ſunt, vt docet Hipp. quód Mola perduret interdum vſque ad duos aut tres annos. Ariſtoteles 4. de Gener. animalium 7. addidit ſententiæ Hippocratis, quód etiam ad quartum annum duret, imó vero dicit quod perdurat vſque ad finem vitæ & conſeneſcit. Sed pace Ariſtot. puto fieri non poſſe, vt Mola non acceleret mortem. Quia licet ego conceſſerim perdurare multos annos, tamen nunquam ita perdurat, quin efficiat vt mulier celeriùs intereat, quàm alioquin feciſſet. Dixi perdurare ad multos annos, quia Nicolaus Florentinus refert ſe vidiſſe mulierem, quæ viginti annis geſtarit

Molam. Antuerpia ſcriptum eſt ad me, à viris doctiſsimis, fuiſſe mulierem, quæ duodecim annos geſta- A
uit in vtero cadauer emortui fœtus. Reſcripſi (habeo epiſtolas) quibus ego probaui, non potuiſſe eſſe
cadauer fœtus emortui, ſed fuiſſe Molam ita figuratam, quia fit Mola variarum figurarum. Addidit Hip-
pocrates vnum, quod pertinet ad prognoſtica. Quod ſi mulier pariat Molam, vnà perit: Si verò pariat
plures, ſanguis multus erumpit, qui ſi immoderatè erumpit, dicit quód moritur: Si verò non immode-
ratè, ſuperſtes viuit. Moſchio & Cleopatra putarunt omnem Molam eſſe curabilem, ſed decepti ſunt,
quoniam exiſtimarunt Molam eſſe tumorem vteri, quod ſupra falſum eſſe diximus. Albertus libro cita-
to ſcribit, in Aquilonaribus regionibus, mulieres, quæ pariunt Molam, perire. Solet hic morbus inter-
dum terminari in Hydropem. Sed volo vos commonefacere erroris Auer. qui 3. Collec. loco citato pu-
tauit, Molam ipſam conuerti in aquam & flatum & ita fieri Hydropem. Quam ſententiam omnino falſiſ-
ſimam exiſtimo: quia nõ video vbi facta eſt Mola dura & magna, vt dictum eſt, quomodo poſsit eliqua-
ri in aquam, aut conuerti in flatum, quia ſi conuerteretur in humorem, id fieret ob immodicum feruo-
rem, quia non aliter carnes conuertuntur in humorem, quàm per immodicum calorem eliquantem, vt
apparet in febribus ardentibus, in quibus vrinarum multitudo excernitur, ob calorem eliquantem car-
nes. Quod ſi adeſſet tantus feruor in vtero, vt eliquaret in humores Molam, proculdubio mulier interi-
ret nec locus eſſet generationi Hydropis. Præterea, ſi conuertatur in flatum caro, ſcimus quod ex pauca
quantitate carnis, maxima flatuum copia fieret, ita vt nõ poſſet contineri ab vtero. Accedit, quod ex car- B
ne nunquam poteſt fieri flatus, quia flatus fit ex debili calore. Iam verò paucus & languidus calor nihil
agit in carnem, eò minus in duram, qualis eſt caro Molæ.

CVRATIO MOLAE.

QVoniam docuit Hipp. Molæ curationem difficilem eſſe, aggredienda quidem eſt, ſed ſemper cum
prædictione & proteſtatione, nec alius ſcopus habendus in hac affectione depellenda, niſi vt Mo-
lam ex vtero quam primùm tollatis. Non poteſt autem tolli, niſi duo præſtentur. Vnum vt præpa-
retur ipſa, quò poſsit expelli: Alterum vt excitetur expultrix virtus, quæ excitata, tandem expellat id
quod grauat. Sed quoniam hæc etiam non poſſunt præſtari, niſi corpus vniuerſum expurgetur, ante alia
neceſſarium erit corpus expurgare: atq; propterea operæpretium erit, rationẽ aliquam victus inſtitue-
re. Dicebat Paulus, continendam eſſe ægram in Aere ſubobſcuro, in cubili immobili, ita vt pedes elatio-
res & quieti maneãt: Exercitatio inhibenda eſt corpori, præſertim inferiorum partium. Aluus emollien-
da: Animus addendus Mulieri, quia ſub hac miſeria ſolent Mulieres deſpõdere animos. Vtendum eſt vi-
no moderato, tenui, generoſo: Cibus optimi ſit nutrimenti, quiq; emolliat & attenuet. Vſus Maluæ, La-
pathi, Petroſelini, Carnium agnellorum, brodiorum pinguium, conuenit maximè in patiente Molam.
poſtea ſtatim emollienda aluus hoc modo:

℞. Florum Caſsiæ, Electua. lenitiui ana ʒ vj Miſce, fiat Bolus. Lenita aluo, præparandi humores totius C
corporis, vt expurgentur: ſemperq; habenda eſt ratio vteri, idcirco conuenit huiuſmodi Serapium pro
præparandis humoribus:

℞. Fol. Beton. Matricariæ, Arthemi, Mentaſtri, Pulegij ana M. j. Fol. Sabinæ, Meu. Cyperi ana ℥. j. Fiat
decoctio ſecundum artem: deinde

℞. Decocti ℥. v. Syrupi de Arthem. de quinque radicibus, de Betonica ana ℥ j. Miſce. Quo tempore
præparantur humores, videndum an corpus plenum ſit, an ſanguis exuberet. Quod ſi ita ſit, pro-
culdubio mittendus eſt ſanguis & quidem à vena Saphena, eò quod ſtudium Medici hoc in caſu eſſe
debet vt fluxus ad inferna prouocetur. Poſtquam præparati erunt humores ſunt deinde expurgandi.
Laudant Arabes, Hieras magnas & Logodionis, Archigenis, Hieram Colocynthidis. Poteſt ita parari
medicamentum:

℞ Electu. Indi ʒ s. Trochiſ. de myrrha ʒ j s. Specierum Hieræ, Trochiſco. Viola. Colocynthidis ana
℈ s. Miſce. Cum Melle Roſato ſolutiuo fiat Bolus. Verùm corpore vacuato, ſtudendum eſt duos alios
ſcopos implere, ſcilicet: primò parare Molam ad expulſionem. Emollire, Locos dilatare, præterea virtu-
tem expultricem excitare. Pro primo ſcopo ſunt medicamẽta quæ potu exhibentur, ſunt & quæ extrin-
ſecus adhibentur. Interius poterit accipi huiuſmodi potio:

℞. Sebeſten num. 12. Paſſularum ℥. s. Caricas num. viij. Dactylos num vj. Seminis Altheæ, Maluæ D
ana ʒ. s. Contundantur omnia diligenter & bulliant in brodio parui pulli, ad conſumptionem tertij.
Et capiatur dicti Brodij, ſingulo mane lib. s. hòc etenim emollit, nec non locos lubricos & faciles ad
tranſmittendam Molam reddit. Externus autem, adhibentur Fomenta, Balnea, Inunctiones quoq;. Fo-
mentum ſit tale:

℞. Radicum Altheæ ℥. ij. Rad. Lapathi ℥. j Fol Branchæ vrſinæ M. j. Sem. Fœnugræ. Lini, Seſamii ana ℥.
j. Fiat decoctio in aqua communi. Deinde hoc decocto foueatur pecten & loculus Muliebris. Poſt hanc
fomentationem, illinantur loca ipſa, vt

℞. Butyri ℥. ij. Adipis Gallinæ ʒ j s. Succi Maluæ ʒ j. Myrrhæ, Galbani ana ℥. s. Miſce ad ignem, & fiat
Linimentum, Linimento hoc largè inungendæ ſunt partes illæ, & poſtquam erit amollita materia & lo-
ci hi, nihil ſupereſt, niſi vt virtus expultrix excitetur Quomodo vero id præſtandum, ne omnia confun-
dantur, docebo vos mox, vbi tractabo de extrahendo fœtu mortuo. Nam eadem reme-
dia, quæ ibi conueniunt, etiam Molæ extrahendæ conue-
niunt, vbi præparata eſt, & loca
emollita.

DE

A

DE GRAVIDARVM CVRA.

CAPVT IV.

SED quia non ſat eſt vos cognoſcere, quomodo debeant Mulieres grauidæ reddi medicamentis, niſi etiam noueritis, quomodo ſint Conceptus ſeruandi: idcirco neceſſarium eſt docere idipſum hoc loco, quomodo ſcilicet debeant Mulieres grauidæ, quæ conceperunt, ſeruari. Hoc autem fit duobus modis, vno: Recta victus inſtitutione: altero medicamentis, quæ ſuccurrunt accidentibus ſuperuenien̄tibus ipſis grauidis: quæ accidētia plurima ſunt: Vomitus, Inappetentia, Appetitus prauus, Saltus cordis, Flatus, Tumor pedū & multa alia. Scriptū enim eſt ab Ariſtot. 4. de Gen. animal. 6 Animalia bruta, quo tempore gerunt vterum, ſemper ſana viuere, propter corporis exercitationes: Mulieres verò ſemper ægrotare, dum vterum gerunt, Rationem reddit, quia vitam ſolitariam agant, otioſè degant, & hac ratione cumulantur excrementa, quæ ipſos Morbos inducunt, propter quæ dicebat Hippocrates lib. 1. de Morb. Mulieb. grauidas ſemper palleſcere. Et Vitruuius cap. 9 lib. a. ſcribit: Mulieres grauidas, nunquā præſtari ſanas & integras, neque etiam in venalibus integras exhiberi Videndum igitur, quæ debeat eſſe *victus ratio*, in qua grauidæ ſunt continendæ. Aer debet eſſe temperatus, non admodum frigidus vel calidus: Auſtrinus maximè inimicus, quoniā eſt 3. Aphoriſ. 12. ab Hippoc. ſcriptum: ſub Auſtro ſolent fre-
B quenter Mulieres abortire. Debet locus mali odoris eſſe expers, vnde ſuot auertendæ cloacę, ſentinæ & tandem quidquid tetrum mittit odorē. Inter odores graues, inimicus grauidis eſt odor extinctæ lucernæ. Dicit Ariſtot. 8. de Hiſtor. animal cap 24. Mulieres grauidas atq; etiam Equas, ad odorem extinctæ locernæ, abortire. Dices cur fieri poſsit, vt ſolùm mali odores ita officiant. Dico hoc perpetuum eſſe, vbi mali ſunt odores, ibi malam eſſe ſubſtantiam, quia ſœtor perpetuo ſequitur corruptionem. Ergo vbi ſœtor, ibi corruptio & ſubſtantia mala. Iam verò ſcimus, etiam odores cum corpuſculis quibuſdam ingredi corpora noſtra; fœtus imbecillis eſt, patitur & à quolibet alteratur, propter quæ omnia cùm alij odores mali ingrediantur corpus grauidę corrupti, ſpiritus inficiuntur, ſœtus attrahit ſpiritus maternos, & cùm ſint infecti, inficitur ab ipſis: non patitur mater ſed ſœtus propriè, & quia caro ſœtus tenera eſt, flexibilis ad omnia, & ob id obnoxia omnibus & minimis paſsionibus Prouidendum itaq; vt grauidæ ſemper læto animo ſint, omnes Mœrores remoueantur, ab Ira retrahantur & ab omni appetitu: nam nihil eſt quod æquè ipſis noceat, atq; ſi aliquid optent vehementer, & ipſarum deſideria annihilentur: propterea ſcriptum eſt Phiſtum Philoſophum Pythagoricum, & Trotulam Medicum antiquum cauiſſe, ne grauidæ frequentarent hortos, quia hæ optant fructus, herbas, quæ ſi concedantur, nocent: ſi deſiderio fruſtentur, exanimantur interdum. Terrores omnes etiam ablegandi, vnde habetis apud Galenum lib. de Theriaca ad Piſonem, nonnullas grauidas, ſolo tonitru fuiſſe exanimatas. Eſt hoc in loco contemplatio non inutilis, an vbi grauida vehementer appetit aliqua, conſueuerit ſignari ſœtus, nam videbitis plurimos, *Appetitus materni impreſſione in fœtu.*
C qui habent ſigna, alij ſtigmata appetitus materni: circa quam contemplationem, molti laborarūt, vt cauſas veras adinuenirent, ſed certè res eſt difficilis, neq; meliorem rationem vllam video, quàm quæ ab Auicenna de Animalibus 5. adſertur. Quod vbi mulier aliqua vehementer appetit, illud ſemper animo voluit, quo fit, vt ſpiritus ipſos, rei deſideratæ forma figuret. Spiritus verò formati figura rei deſideratæ, dum miſcentur ſanguini, quo nutritur ſœtus, imprimunt ei eandem figuram, ex ſanguine verò cùm caro gignatur, neceſſario & eadem figurata remanet. Cur potius in vna parte, quàm in alia ſignum deſiderati remaneat: dicunt multi eſſe, quoniam vbi appetit, manu tangit illam partem. Sed has nugas eſſe exiſtimo, & puto hoc fieri vel caſu quodam, vel ob diſpoſitionem illius partis, quæ ſit apta magis figurari, quàm alia. Cauendum grauidis à geſtationibus in curribus: & fuit quandoque lex apud Romanos, ne Mulier curru veheretur, & propter hoc cauendum à Curſu, Saltu, tripudijs: ab omni hominum frequentia, moderatè quidem corpora earum exercenda, in medijs præſertim menſibus. Circa Veſtitum quoque ipſarum habendus eſt delectus, ne videlicet ſe nimis arctè induant, cognoui quæ ex hoc ſolo abortierunt. Tandem id agendum, quod ſtatuit Plato, 5. de Legibus, vt Mulieres voluptates omnes magnas, omoes dolores intenſos animi vitent, & tranquillam, quietamq; vitam degant. Eſt conſideratione *Grauida an cū*
dignum, an Mulier quo tempore vterum gerit, debeat habere conſuetudinem cum viro? Ex vna parte *viro coire de-*
videtur omnino ipſas eſſe continendas: Primò, qoia eſt periculum ſuperfœtationis, hæ autem periculo- *beat.*
D ſa & Mulieri & ſœtui: præterea etiam ex coitu prouocantur Menſes, quàm autem damnoſum id ſit in grauidis, omnes vos ſcitis. Ex aduerſo, ſtatutum eſt nobis, Mulieri non eſſe permittendum quidquam optare. Grauida libidinoſa eſt, imò dicebat Ariſtot. 7. de Hiſtor. animal. & 4. de Gener. animal. Mulierem ſolam & Equam grauidas, pati maſculos, quanquam etiam ſint alia animalia, quæ videntur hoc pati, Daſipodes videlicet, & Lepores Pro reſolutione huius dubij, Mulier dum grauida eſt, vel appetit, vel non appetit: Si non appetat, clarum eſt, quantum eſt ex ipſa, omninn continendam eſſe ab vſu Veneris. Si vero appetat & vehementer, aut eſt in primis menſibus, vel medijs, aut poſtremis. In medijs menſibus, poteſt quidem Mulier impunè vti viro ſuo; In primis, nequaquam, quia periculum eſt: quoniam vt dicebat Galenus, ſunt ſœtus eo tempore perinde ac fructus recentes, qui quolibet vel minimo vento, decutiuntur. Si verò ſit in poſtremis menſibus omnino abſtinendum eſt: & ratio eſt, quoniam vt ſcribit Ariſtot. 7. de Hiſtor. animalium 4. ſœtus ſolent exire muco oppleti, vbi mulier in ipſis poſtremis menſibus vtitur coitu. Sed quæres, cur ſola mulier potiſsimum dum grauida eſt, virum admittat, cætera verò *Mulier ſola gra-*
bruta, aut omnia, aut plurima, nunquam patiantur dum grauida ſunt marem? Popia ſiue Populea M. *uida cur admit-*
Agrippæ filiá interrogata fuit, cur beſtiæ non coeant, niſi quando volunt concipere, Mulier verò licet *tat virum.*
conceperit, vtatur viro. Reſponſum dedit, hæc bona fœmina: cauſam huius eſſe, quoniam illæ beſtiæ ſunt. Lactantius libro de vteri cultu cap. 23. duas cauſas retulit huius euentus. Prima quam adfert, eſt Deum immortalem hoc dixiſſe humano generi, vt fœminæ ſine noxa grauidæ ſuſtinerent virum, ne ſci-

licet viri alienas Mulieres cogantur calcare. Altera cauſa eſt, hoc factum à Deo, vt Mulier grauida re- A
nuens virum, poſsit mereri nomen pudicitiæ. Etenim beluæ non poſſunt dici pudicæ ex huc actu, quia
hoc faciunt propterea, quòd nocet ipſis coitus: Mulieres verò electione agunt, quæ agunt, non autem
propter moleſtiam, quoniam nullam inde percipiunt. Hæ cauſæ allatæ à Lactantio, morales ſunt &
Chriſtianæ. Verùm cauſa naturalis, qua puto id contingere eſt, quia Matrix & vulua in brutis, dum
gerunt vterum extuberant valde, & maximè ſunt propinquæ foramini exteriori: vnde bruta, quæ alio-
qui genitalia magna habent facilè hinc genitalibus impellunt vterum plenum & percutiunt, quæ per-
cuſsiones dum moleſtæ ſunt, fœminæ brutorum ſuſtinere nequeunt, ideò reſiſtunt. Vnde, ſi quæ ſunt
animalia inter beſtias, quæ habent genitale breuius, laxius & paruum, fœminarum vteri dum pleni ſunt,
non extuberant: iſta etiam animalia plena ſuſtinent coitum, vt Daſipodes. Mulier verò primò habet
locos ante vterum valdè craſſos, ita vt vterus plenus ipſis non extuberet, adhæc genitale humanum,
non adeo longum vel durum eſt, & idcirco dum mulier vtitur viro, non tangitur ipſius vterus à genita-
li viri, & ſi tangatur, non adeo percutitur vt moleſtiam vllam notabilem ſuſtineat, propter quod dice-
bat filia illa Auguſti Iulia, ſe plena naue, conſueuiſſe libenter vectorem tolerare. Cibi mulieris, quæ in
vtero habet, debent eſſe neque multi, neque pauci. potius tamen ſi quid peccandum eſt, in multitudi-
ne peccare debet, quàm in paucitate. Aquæ frigidæ potus, mirificè fugiendus eſt & aquæ crudæ: quo-
niam ex Hippocratis libro de Aere, aquis & Locis, & Ariſtoteles 4. de Generat. animal. 2. huiuſmo- B
di aqua, valdè inutilis & noxia eſt grauidis. Fructuum vſus vitandus, quoniam ſcimus multas Mulieres
& fœtus interijſſe, ex eſu immodico fructuum. Res quæ ſtatum gignunt, aduerſiſsimæ ſunt grauidis, ſed
præ cæteris, aduerſiſsimus eſt frequens rerum ſalitarum vſus. Ariſtoteles ſeptimo de Hiſtor. animalium
4. ſcribit. Quòd ſi grauidæ vtantur nimio ſale, fœtus oriuntur ſine vnguibus, Hippocrates autem de ſu-
perfœt. ſcribit, vbi infans oritur ſine vnguibus, minimè vitalis eſt. Dices, Cur Salitorum vſus efficiat, vt
fœtus exeat, ſine vnguibus? Dico hanc cauſam eſſe, propterea quòd vt habet Hippoc. libro de Carni-
bus, Vngues fiunt ex parte glutinoſa & viſcida: Vſus Salitorum adimit omnem viſcoſitatem, attenuat
Ad accidentia ſuperuenientia grauidis. ita, vt deficiente materia Vnguium, neceſſario fruſtetur ipſorum ortus. Iam verò contra *Vomitum*, con-
ueniunt conſtrictiones in anuum & pedum, præſertim à cibo. Frictiones, moderatæ inunctiones, etiam
quæ retinent: veluti eſſet huiuſmodi ventriculo facta;

℞. Olei Cidonio Maſtichini, Succi Labruſcæ ana. ℥ j Pulue. Coral rub. Myrtillo. ana ʒ j. Ceræ parum,
Miſce, fiat Linimentum. Vſus Diacydoni: ſine ſpeciebus conuenit. Conueniunt, vt docet Auicenna
Grana punica in ore retenta. *Si cadat appetitus*, aut ſi laborent appetitu prauo, quemadmodum ſæpe ſo-
lent mulieres in primis menſibus, ſuecurrendum vt dictum eſt aliàs. Laudat Ægineta, vſum Vini vetu-
ſti & odorati, Aquam virgæ paſtoris potatam & præſertim poſt cibos: Anethum etiam vino macera-
tum. Sed aduertendum in appetitu corrupto, prudenter agendum eſſe cum grauidis, quoniam, vt di- C
ctum eſt, ſi denegentur res optatæ, grauiſsimè offenduntur, offenduntur quoque ſi concedantur. Pro-
pterea inter alia in his caſibus ſtudendum, vt perſuadeatur blandè grauidis, ne velint ſumere res pra-
uas, ne optent noxia. Trotula Medicus, quem mulierem fuiſſe putant, laudauit in his caſibus Fabas Sa
charo conditas, quaſi eæ adimant omnes prauos appetitus Mulieribus. Si *Flatus* fuerint in ventriculo
& toto grauidæ vtero, prouidendum, cum diſcutientibus flatus, cum ſacculis, inunctionibus, ne tamen
exhibeantur intus, quæ Mulieri diſcutiant flatus, vt Anethum, Fœniculum, eò quod vſus horum immo-
dicus, prouocet menſes. & in grauidis, nihil pernicioſius habetur, quàm prouocare menſes. Pro *ſaltu cor-
dis*, ſiue palpitatione, qua ſolent grauidæ exerceri, laudarunt Paulus & Auicenna, potum aquæ calidæ,
exercitium blandum, frictiones, & præſertim partium ſupernarum: quod aduertendum, vt quando in
vſum veniunt frictiones, in grauidis nunquam fricentur inferna, ſed ſemper ſoperna, eò quod ex par-
tium infernarum frictione, prouocentur menſes, quod periculoſiſsimum eſt, Ad *tumorem pedum*, inter
alia procuranda eſt optima coctio, poſt in vſu habendæ lotiones pedum ex aqua marina, vel ſalſa, vel
aqua, in qua ſit coctum Chamomillum, Anethum, Oleum Chamomelinum, cum ſale, fomentationes
etiam ex ſale, quæ omnia blandè tollunt tumorem pedum ſine noxa, & *ſummatim* in graui-
dis, vbi conſilium, occurrere ſymptomatibus, debent omnia blandiſsime
agi, nec vti illis remedijs grauibus licet, quæ ſolent
in alijs ſimilibus accidentibus
adminiſtrari. D

HIERO-

A

HIERONYMI MERCVRIALIS DE MORBIS MVLIEBRIBVS

Liber Secundus.

DE MORBIS QVI CIRCA PARTVM CONTINGVNT.

DE ABORTV, PARTVVE QVI NON FIT tempore debito. CAP. I.

B SEQVITVR, vt de vitijs quæ in Partu contingunt agamus: quæ duobus modis contingunt, vel quia partus non fit debito tempore, vel quia non fit debito modo. Primò agendum de vitijs quæ contingunt in Partu, qui non fit debito tempore, ſi enim non fit debito tempore, eſt quia antecedit, fit enim citius & maturius, quàm conueniat. Nam nunquam dicetur Abortus ſi excedatur tempus pariendi, ſicuti, ſi verum eſſet, quod dicit Auicenna, & Petrus Aponenſis, quandoq; decimoquarto menſe Mulierem peperiſſe, nunquam appellatur Abortus, quia non eſt vitium. Vt verò ſciatis quæ nam ſint non debita partus tempora, ſciendum quod nam ſit tempus à natura Mulieri conſtitutum. Ariſtot. 7. de Hiſtor. animal. 4. ſed ante ipſum etiam Hippoc. lib. de ſeptimeſtri & octimeſtri partu, fuerunt in hac ſententia, quod tempus pariendi ſit ſeptimus Menſis, octauus, nonus & decimus. Et Ariſtoteles, qui omnia conſiderauit, addidit ſententiæ Hippocratis vni homini data eſſe à natura pariendi varia tempora. Bruta verò (inquit) hoc nõ habent, quia quodlibet genus brutorum, conſtitutum aliquod habet tempus, nec vllum aliud præterea. Vnde Canis ſemper quarto Menſe, Equa nono aut decimo, Elephas ſemper ſecũdo anno: ſolus homo plura tempora habet. Cur verò hoc habuerit, à nullo inuenio explicatum, puto tamen naturam ſolicitam propagationis humanæ, & conſeruationis fœtus humani voluiſſe, vt non vnum tempus haberet, vt ſcilicet, vel ſi maturius, vel ſi tardius exiret, poſſet viuere. Itaq; cùm hæc tempora homini ſint conſtituta, ſequitur vt quotieſcunq; oritur infans ante ſeptimũ menſem, ortus ille ſit ante debitum tempus, & eiuſcemodi ortus, dictus eſt ab Atticis [illegible] ſiue [illegible]. Primo in 6. Epid. 2. & alibi ex Gal. appellatus eſt, ab Hippoc. [illegible], interdum locis citatis. Latini omnes modò Aborſum appellarunt, modò Abortum. Sed hîc occurrit *dubitatio*, an videlicet octimeſtris partus debeat vocari Aborſus. Ex vna parte videtur quòd ſic, quia vt meminit Ariſtoteles locis citatis & Hippoc. lib. de octimeſtri partu, ſiue ſuus fuerit, ſiue Polybi, nam Clemens Alexandrinus, 6 Stromaton citat hunc, tanquam Polybi, non Hippoc. Dixerunt octimeſtrem partum non eſſe vitalem, imò etiam grauidæ periclitantur in hoc menſe, vt hac ratione non videatur eſſe partus legitimus, ſed potiùs Abortus, ſiue Aborſus. Ex alia parte, eſt autor Ariſt. locis citatis, vbi numerat octauum menſem, inter tempora conſtituta à natura pariendi in hominibus. Accedit, quod idem ſcribit, viuere in Ægypto octimeſtres partus Auic. item de Hiſpania affirmauit. Pro ſolutione, ſum huius ſententiæ, quod octimeſtris, nequaquã debet dici Aborſus, neq; partus illegitimus. Et propterea veteres omnes videntur quodam peculiari titulo appellaſſe hunc partum octimeſtrem: nõ eſt dicendus Aborſus, quia hic eſt propriè imperfectus fœtus: iam verò octimeſtris eſt totus conſumatus: non eſt etiã legitimus partus, quia ex centum qui ita naſcũtur, vix vnus aut alter ſuperſtes viuit, præſertim in noſtris regionibus: Eſt itaq; partus nõ legitimus, atq. hoc eſt oraculum illud ſiue Ænigma, quod Hipp. reliquit in lib. de Alim. ſub ijs verbis: Eſt, & nõ eſt, octimeſtris generatio, de quo plura in quarto variarum lectionum noſtrarum. Dices, cur fœtus viuunt ſeptimo menſe, octauo viuere non poſſunt? Præterea quæ eſt

D ratio, cur in Ægypto viuant octimeſtres partus? Aſtrologi, vt redderent huius rei rationem, dixerunt, quemlibet menſem conceptionis, gubernari à proprio quodam Planeta, octauum gubernari à Saturno: qui quoniam frigidus & ſiccus Planeta eſt, Frigiditas verò & ſiccitas, inimica eſt vitæ, hinc dicunt partus natos ſub hoc menſe, non eſſe vitales. Sed Picus Mirandula. tert. contra Aſtrologos, refutauit hanc opinionem & rectè, quia imaginarium hoc eſt, quod menſes deputati ſint ſingulo Planetæ: quia cum maximè & infinito modo varient menſes, ita vt reperiatur vna grauida in ſeptimo, altera in octauo & quarto: eſt veluti confuſio dicere, quod huiuſmodi mulieri in hoc menſe hic Planeta, & illi alter, præſideat. Polybus ſiue Hipp. lib. de Septimeſtri partu, attulit aliam rationẽ & meliorẽ, ſc. quòd partus in vtero, ſemper octauo menſe laborat, non admodum valet, vnde ſi eo tempore quo laborat, exeat in lucem, atq; experiatur hanc mutationẽ, proculdubio ſuccumbit & moritur, quia cum ſit naturaliter infirmus, eo tempore vt permutetur ab aere & loco valde diuerſo, ab eo in quo erat, proculdubio nõ poteſt ſuſtinere huiuſmodi perturbationes. Quomodo verò laboret in vtero, octauo menſe, explicat Auic. 21, tertij Tract. de Abortu, & Albertus Magnus 10. de Anim. tract. 1. cap. vltimo, qui omnes, quaſi explicãtes Hipp ſententiã, dixerunt: Idcirco laborare fœtum in vtero octauo menſe, quia ſeptimo menſe, cum fœtus ſit grandior & conſumatior, opus habet multo nutrimento & multo aere, quæ omnia, cum ſibi deſint, quærit exitum & incipit moueri. Quod ſi exeat eo tempore, ſuperſtes viuit, quia iam conſumatus eſt, ſi non exeat ſed retineatur in vtero, ob labores quos ſuſtinet ſeptimo menſe, dum nitebatur exire, in octauo debilis eſt, lan-

Partus humani tempus, & cur varium.

guidus, infirmus ita vt neceſſarium ſit ipſum adhuc in vtero permanere, vſq; in nonum menſem, vt re- A ereetur & reficiatur, qooniam in nono menſe, cum poſtmodum ſit refectus & languorem nmnem & infirmitatem depoſuerit, dum egreditur, egreditur valens & incolumis, & propterea vitalis eſt. Qua de re Picus Mirandula loco citato, maximè errauit, qui exiſtimauit ſententiam Hipp. & Auic. diuerſam eſſe, tradidit tanquam diuerſas, cum tamen non ſint diuerſæ. Sed Auicen. & Albertus explicarunt ſententiam Hippoe. Cur porrò in Ægypto & Hiſpania, octimeſtres partus ſint vitales, Ariſtoteles attulit rationem: Vnam ſcilieet, fertilitatem mulierum & facilitatem pariendi, inquit enim, quòd cum iſtæ mulieres facilè pariant ſint robuſtæ, robuſti quoq; ſunt eo tempore fœtus, eò quod dum exeunt, non ita offenduntur à loco ſibi aſſueto. Sed addatur & altera ratio, quia aer Ægypti calidus eſt, aer verò calidus magis eſt ſimilis loco vteri, in quo permanebat fœtus. Et propterea, licet fœtus octauo mẽſe exeat imbecillis, eo in loeo, nõ tamen ita offenditur, in cœlo ſibi aſſueto, quia nõ multũ eſt diſsimile à loco priſtino. Itaq; Aborſus propriè dicitur partus omnis, qui exit aote ſeptimũ menſem, vnde manifeſtum eſt erraſſe Cõciliatorem, qui dicit, quandoq; viſum eſſe fœtum in ſexto menſe vixiſſe. Eſt enim, vt dicit Ariſtoteles, quia ſępe errat mulier in numerandis menſibus conceptus, vt accipiat ſextum pro ſeptimo. Verum quidem eſt, quod interdum exeat fœtus decimo menſe & pręſertim fœminæ, quoniam ex Hippocratis locis citatis, & Ariſtotelis, fœminæ tardius in vtero perficiuntur: Viri verò celerius ob caliditatem. Extra vterum verò, fœminæ citius perficiuntur, non ſolùm ſecundum corpus, ſed etiam ſecundum animam, eò quod fiunt ci- B tius prudentiores, quam viri. Quanquã Ariſtoteles, qui locum hũc Hippocratis accipit, dicat, ſolùm perfici citiùs fœminas extra vterum, quò ad corpus ſolùm, qood dixit, quooiã loqoitur de omnibus animalibus, oõ ſolùm de hominc. Eſt ergo Aborſus, fœtus imperfecti emiſsio ante debitũ tempus. Qund ſymptoma eſt in genere actionis oaturalis læſæ ſcilicet facultatis conteotricis vteri, quia facultas contentiua Vteri debet fœtum continere vſq; ad tempus debitum, vbi verò non detinet, dicitur omnino deprauata eſſe & vitiata. Vitiatur verò multis de cauſis: nam morbi quos ſequuntur Aborſus, ſunt omnes ferè morbi & vteri & corporis, malæ iotemperies, ſolutiones eontinui, & malæ compoſitiones. Omnia hęc morborum geoera poſſunt etiam ſeparatim & coniunctim offendere virtutem conteotiuam, ita vt noo contineat fœtum.

CAVSAE.

Cauſarum quæ ad Abortũ efficiendum eoncurrũt, aliæ ſunt Internæ, aliæ Externæ *Internarum*, aliæ pertinent ad Animom, aliæ ad Corpos. Quæ pertinent ad Corpus, ſunt hi morbi qui exercent corpora hominum, ſcilicet, Malæ intemperies, ſolutiones continui, & malæ compoſitiones. Calidam intemperiem clarum eſt Aborſum facere poſſe, hac ratione. quia calor depopulatur humorẽ, quo deſtitutus fœtus, neceſſario eorrumpitur. Similiter frigida intemperies Abortũ facit, duabus de cauſis, quia frigus eſt vitæ aduerſiſsimum, adhæc in frigida intemperie, prauum nutrimentum ſuggeritur fœtui & C eonſequenter, fœtus priuatus hoc nutrimento booo, neceſſario interimitur. Dicebat Gal. 2. de Locis affectis vltimo, frigidas mulieres eſſe pigras, ſomniculoſas & pituitoſas, ex quo fit vitioſum alimentũ. Hippoc. lib. de veteri medicina, ſcriptum reliquit, quod temperatum accedit frigido à calido, & rurſus accedit temperatum calido à frigido, quod ſi vtrumq; ſeparetur, affligit, inquit ſicuti enim videmus fructus hyberno tempore minimè maturare, ita contingit fœtus in vtero frigido, minimè maturari poſſe. Humida ſimiliter intẽperies, facit Abortũ, eò quòd primò ligamenta nõ conſolideſcunt: Secundò, ſemper acetabula vteri, muco ſunt plena, propter quod fœtus facilè ab hac humiditate quaſi ſuffocatur. Tertiò, ex humida iotemperie, retentrix vteri fit infirma, & conſequenter vſq; ad tempus debitum minimè fœtum continere poteſt. De his ſcribit Hippoc. 5. Aphoriſm. 45 quæcunq; mediocriter corpora habentes, abortiunt ſecuodo aut tertio menſe ſine occaſione manifeſta, his acetabula vteri plena mucoris ſunt: idem namq; contingit quod in terra lutoſa & aquoſa, in qua nõ poſſunt Plantæ coaleſcere oeq; perdurare Sicca intemperies, efficit & ipſa Abortum, eò quod ligamenta, veluti cordæ exſiccatæ, diſruompontur. Præterea, fœtus facilè priuatur nutrimento & facilè hac ratione corrumpitur, quemadmodũ videmus plantas citò corrumpi, in terra arida & arenoſa. Hæ verò intemperies, non ſolùm faciunt Abortum, quia ſunt in vtero ipſo, ſed etiam quando totum corpus malè habet: nec ſolùm ſimplices nocent, imò verò magis nocent, copulatæ vel humoribus, vel flatibus. Quod verò flatus vtero incloſi Abortum efficiant, clariſ- D ſimum eſt. Præter has intemperies, eſt etiam habitus corporis in cauſa ſæpè, vt fiat Aborſus, veluti ſi corpus ſit nimis gracile, vel nimis craſſum. Dicebat Hippoc. 5. Aphoriſm. 44. & lib. de Superfœt. mulieres craſſæ, aut tenues nimis, aut oon concipiunt, aut abortiunt. Tumores, vlcera vteri, ſi innaſcantur & ipſa faciunt Abortum, qooniam, vt eſt apud Hippocratem 5. Aphoriſm. 43. in vtero grauidæ, ſi fiat Eryſipelas, lethale eſt. Imo verò vt ſcriptum eſt Aphoriſm. 30. eiuſdem, grauidam mulierem quolibet acuto morbo corripi, lethale. Cauſæ *internæ* ex parte Animi, ſunt paſsiones omnes, vt Ira immodica, lætitia, & tantum poteſt læticia in animis mulierum, ut legatur etiam mulieres non grauidas, exanimatas eſſe. Triſtitia qooq; & Riſus poſſunt id efficere, præſertim quoq; Horror, vt ſcriptũ eſt ab Hippocrate primo de morbis mulieb. & à Galeno 2. in 3. Epid. 8. Si mulieres grauidæ, horrendum quid conſpexerint, ſtatim diſperdere fœtum. Imò habetur in Coacis prænotionibus, quod ſpiritus cùm ſuſpirio emiſſus, in grauida Abortum facit: poſſunt idem & Vigiliæ nimiæ. Cauſæ *Externæ* Abortus & ipſæ plurimæ ſunt, imprimis Aer omnino fœtidus & corruptus, vt ſi plenus ſit prauis odoribus, præſertim odore extinctæ lucernæ: Aer inconſtans, inclemens: habetur apud Hipp. 3. Aphor. 12 (quem locũ mutuatus eſt Ariſtot. 1. prob. 9.) Quod ſi hyems fuerit Auſtralis & pluuioſa, ver autem ſiccum & Aquiloniũ, mulieres quibus partus imminent in vere abortiunt. Sic dicit Auicenna & Albert. Magous 10. de Animalium tractat. 2 cap. 2. Quod in regionibus Borealibus, in regionibus nimis frigidis & calidis, facilè mulieres abortiunt. Exercitationes

A nes corporis omnes, maximè hoc poſſunt: curſus, ſaltus, percuſsiones & caſus etiam. Etenim ſicuti fructus colligantur proprijs arboribus, ita etiam fœtus colligantur vtero: vnde Stoici dixerunt, fœtum non eſſe animal, ſed partem vteri: contra quos ſcripſit Galenus libellum. Vt ergo fructus concuſsionibus, ventis, decidunt: ſic etiam fœtus, ex nimijs motibus & concuſsionibus violentis decidunt facilè, & corrumpuntur. Balnea etiam inter has referuntur cauſas, eò quod ex nimio vſu Balneorum, ita molleſcunt ligamenta, vt pondus fœtus non poſsint continere. Omnis euacuatio, ſiue ſanguinis, ſiue alterius rei, Abortus cauſa eſt. Et propterea Hippoc. 5. Aphoriſ. 34. dicebat: Mulieribus grauidis ſi fluxus alui ſuperueniunt, abortiunt. Hac eadem ratione Medicamenta fœtum corrumpunt, tum quia aluum nimis mouent, tum etiam quia inimica ſunt vitæ, vt eſt Elaterium, Radix Cyclaminis, Sabina. Sectio venæ, dicebat Hippocr 5. Aphoriſm 31. abortum facit, præſertim ſi fiat poſtremis menſibus, quia in alijs menſibus ſæpe cōtingit, vt ſectio venæ non modo non noceat, verùm etiam proſit. Coitus multus, præſertim poſt ſeptimum menſem, inter cauſas Abortus etiam annumeratur, eò quod agitatur fœtus & conſequenter labeſcunt ligamenta & franguntur. Cibus & Potus, ſiue multi ſint, ſiue pauci ex 1. lib. de Morbis mulierum, faciunt Abortum. Refertur enim de ſorore Caij Duelij, quod cum grauida eſſet, inter epulas nimis ſaturata, ſtatim abortum fecit. Sunt etiam quædam Ciborum genera, quæ facultatem habent corrumpendi fœtum, præſertim edulia, quæ prouocant menſes, quæ nimis refrigerant: ſic potus aquæ frigidæ, potus vini frigidioris, ſæpe Abortum facere ſolent. Sunt poſtmodum & quædam alia, quæ proprietate B quadam dicuntur facere Abortum: cuiuſmodi Leporem Marinum eſſe refert Plinius. Galenus libro de Theriaca ad Piſonem ſcribit, quod ſi grauida tranſeat Amphysbenam ſerpentem, ſtatim abortit: idem dicunt ſi tranſeat ſuper radicem Cyclaminis. *Dubitatio* eſt, an inter cauſas Abortus, debeat adnumerari etiam anguſtia vteri. Ex vna parte, ſunt tres autoritates Hippocratis. Vna eſt, lib. de Superfœt. altera, lib. de Sterilibus, in quibus ſcribit, ſi mulier in tertio, quarto & quinto menſe, abortum faciat, atque hoc pluribus vicibus & ſemper eodem tempore, hoc eſſe, quia vterus amplius diſtendi non poteſt. Et in his locis, Hippoc. docet, quomodo medicamentis ſit vterus extēdendus, eò quòd facilè eſt videre inde, quòd anguſtia vteri ſit interdum cauſa Abortus: & in patria mea eſt nobiliſsima mulier, quæ ſemper abortum facit ſeptimo, ijſdem præcisè diebus, iam quater. Tertia autoritas Hippocratis eſt primo de Morbis muliebr. vbi ſcribit, ſi Vterus ſit vel nimis magnus, vel nimis paruus, fieri Abortum. Ex altera parte ſunt omnes ſcriptores, Galenus, Auicenna, Albertus, qui omnes nullum fecerunt verbum inter cauſas Abortus, de Anguſtia vteri, vnde non videtur rationi conſentaneum, potuiſſe ſilentio ab ijs prætermitti. Sententia mea eſt, Vteri anguſtiam non poſſe eſſe cauſam Abortus, ad quod credēdum impellor, non ſolùm quia Galenus & alij id ſiluerunt, verùm etiam, vt clariſsimè explicatum eſt à Galeno & Auenzoar, quia vterus fabricatus eſt à natura talis, vt ſemper poſsit extendi, vſque ad conformationem partus. Præterea, anguſtia vteri, poteſt quidem auferre augmentum & magnitudinem fœtus, ſed non poteſt auferre vitam. Probo, quia anguſtia nihil aliud facit, niſi quod prohibet dilatationem carnis, quod non videtur eſ- C ſe ex rebus neceſſarijs vitæ, exemplis externis. Qui volunt enim facere catellos paruos, vt docet Ariſtot. in problematibus, concludunt ipſos ſtatim vt nati ſunt, vaſis anguſtis; prohibetur inde ſanè augmentum, non autem vita, Accedit & aliud. ſi enim capiantur fructus, dum ſunt alligati propriæ matrici, & ita acerbi, concludantur vaſe aliquo, videbitis illis auferri augmentum, ſed non vitam, quemadmodum Ariſt. 10 probl 14. & Rhaſis 9. Conten. ex authoritate Rabi, fœtus paruos fieri in anguſtia vteri, non autem mori, huiuſmodi exemplis docent: Sic exiſtimo quod vterus anguſtus poſsit efficere vt fœtus gignatur paruus, ſed quod corrumpatur, hac ſola cauſa nequaquam fieri exiſtimo. Ad Hippocr. vt hoc tanquam ἀκριβῶς explicemus, libri illi duo, ſunt editi à diſcipulis Hippocr. quia ferè eadem dicuntur in vtriſque libris, de Superfœt. videlicet & lib. de Sterilitate. Sed fuerunt diuerſi diſcipuli, qui ediderunt ſub diuerſis titulis, & propterea, multa ſunt potius digna diſcipulis, quàm Magiſtro, & idcirco non accepti ſunt à poſteris. Sed dices, Galenum non ſoluiſſe hāc cauſam, quoniam tert. natural. facul. 12. videtur reduxiſſe cauſas Abortus ad tria genera, ad Molem videlicet, ad Pondus & ad Morſum. Ad molem, quando dicit: vterus extendi non poteſt. Ad pondus, quando ligamenta, præ debilitate ſua ſuſtinere non poſſunt fœtum: Ad Morſum, quando vel fœtus corruptus eſt, vel ligamentis diſruptis, exit Ichor per vterum. Ergo videtur hoc loco inter cauſas Abortus etiam recenſeri anguſtiam vteri? Dico, Galenum loco illo hoc agere, vt demonſtret quibus de cauſis, vis expultrix poſſit excitari: inquit enim ſemper excitari à moleſtia, D hæc verò naſcitur vel à Mole, vel à Pondere, vel à Morſu. Sed excitatur hæc vis expultrix, non ſolum in Abortu, verùm etiam in partu, ita vt Galenus loquatur eo in loco, de cauſis excitantibus facultatem expultricem, tàm naturalibus, quàm violentis: perinde ac ſi loquatur ibi, tàm de Partu naturali, quàm de Abortu. Quod ſi ita eſt, dico, quod quando dicit Galenus excitari vim expultricem à Mole, quando extendi non poteſt, tunc loquitur de Partu, non autem de Abortu, quia vis expultrix, tempore partus legitimi, excitatur à moleſtia, quam infert moles fœtus: cùm enim tunc grādiuſculus ſit, non poteſt amplius extendi & propterea moleſtatur vterus, vt ad expellendum inſurgat. Ad alteram Hippocr. autoritatem, in lib. de Morbis muliebr dico, tametſi concedatur in vtero paruo, facilè Abortum fieri, non id tamen fateri cogimur fieri ob anguſtiam, ſed potius quia in vtero paruo, parua etiam ſunt vaſa, paucum nutrimentum, quo fit facilè vt fœtus deſtitutus nutrimento, ante tempus iuguletur.

SIGNA.

Signa Abortus, alia futurum portendunt, alia fœtum inſitum iam mortuum eſſe indicant, alia cauſas Abortus oſtendunt, alia de ſalute nobis argumentum adferunt. Quod ad *primum genus* ſpectat, eſt ab Hippocrate ſcriptum 5. Aphoriſmo 37. & 38. Quod Mulieribus vterum gerentibus ſi mamillæ graciléſcunt, abortiunt. Imo dicit: quod ſi altera duntaxat mamilla gracileſcat, vtpote dextra,

maris fit abortus : ſi ſiniſtræ, fœminæ. Cuius rationem affert Galenus, quoniam eius fuit ſententiæ, vt A
mas in dextra parte, fœmina verò in ſiniſtra vteri parte gignatur. Dices, quî hoc fieri poteſt, quandoqui-
dem fieri videamus vt etiam ſine abortu Mammillæ gracileſcant ſæpè : præterea non videtur hoc ad-
modum rationi conſentaneum, quoniam ſicuti vbi mulieres parturiunt & fœtus exit, Mammæ ſolide-
ſcunt magis, & grandiores fiunt: ſic videretur potius, quod vbi extinguitur fœtus, pari ratione deberent
Mammæ grandiores fieri. Dico id quod ſcriptum eſt apud Hipp. lib. de Natura pueri, quod vbi conce-
ptus eſt in vtero, ex ſanguine deſtinato vtero, exſugit ſibi dulciſſimam partem, quod reliquum eſt pin-
guioris, mittitur ad Mammas per communionem vaſorum. vnde collectus ibi ſanguis, efficit vt Mammę
magis tumeant & fiant grandiures. Vbi verò fit Aborſus, fit aut ſubitò, aut paulatim. Si ſubitò, eſt pro-
pterea quod magna vi frangnntur ligamenta, quibus fractis, ſanguis magna vi erumpit, nec modò erum-
pit is ſanguis qui eſt in vtero, verùm etiam ille qui eſt in Mammis : atq; ita fit, vt vbi fit Aborſus, Mammæ
gracileſcant Sed ſi fiat Aborſus paulatim, eſt propterea quod fœtus deſtitutus eſt proprio alimento, vn-
de cogitur etiam exhaurire id quod eſt in Mammis, vnde mammæ gracileſcunt, fœtus verò corrumpi-
tur : quia vbi in Mammis non eſt amplius ſanguis, ſignum eſt etiam, nec eſſe in vtero, qui poſsit fœtum
nutrire & conſeruare. Sed dices Hippocratem eo in loco ſcribere, quod vbi fit partus naturalis & legiti-
mus, fit quia fœtus non fouetnr nutrimento quo deberet: vnde fruſtratus proprio nutrimento, dicit Hip
pocrates, incipit calcitrare, mouere pedes & manus, ex qno motu, fit vt ligamentis ruptis, exeat tandem
fœtus. Ergo fit etiam partus naturalis, ob defectum alimenti, tamen in hoc ſolideſcunt & grandiores B
fiunt Mammæ : ergo deberent etiam in Abortu fieri grandiores, aut ſaltem ſi gracileſcunt, non gracile-
ſcunt ob defectum nutrimenti fœtus. Reſpondeo, alimentum paucnm eſſe, dupliciter intelligi poteſt,
vel reſpectiuè, vel ſimpliciter: vbi partus legitimus propinquus eſt, deficit qnidem nutrimentum, ſed re-
ſpectiuè, quia licet adſit copioſum nutrimentum, eſt tamen fœtus grandior & propterea comparatum
nutrimentum magnitudini fœtus, dicitur eſſe paucum. Ex aduerſo in noſtro caſu eſt, quia vbi fit Abor-
tus paulatim, eſt, quia deficit ſimpliciter alimentum, hoc eſt: quia nec theſaurus ſanguinis in Vtero, nec
etiam in Mammis reſeruatus eſt. Itaque vera eſt ſententia Hippocratis. Quod ſi Mammæ gracileſcunt,
fit Abortus. Addit Auicenna & Albertus, quod non ſolùm fit Aborſus, ſed eadem die. Sed vt intelligatis
ſententiam Auicennæ, quia non eſt vſquequaque vera, ita eſt interpretanda. Quod vbi Mammæ dere-
pente & vehementer gracileſcunt, eadẽ die fit Aborſus: rurſus ſi pleuriſis, vel morbus alius acutus exer-
ceat grauidam, etiam hoc indicium eſt futuri Abortus. Similiter dicebat Hipp. 5. Aphor 52. Quod ſi lac
multum effluat è mammis, ſignum eſt Aborſum futurum. Multitudo dnlorum in vtero, in Febribus, ru-
bor maior faciei, capitis grauitas, laſsitudines inſuetæ, ſunt argumenta futuri Abortus. Et præter hæc ſi
cauſæ facientes Aborſum adſint, ſuſpicandum eſt Abortum futurum eſſe. Signa verò quæ *iam mortuum
fœtum eſſe demonſtrant*, ſunt: pallor, faciei præſertim, Labiorum, Frigiditas vteri, Motus ablatus fœtus, A-
nimi deliquia, Conuulſiones quædam membrorum. Deinde, ſi ex vtero aquoſa & fumoſa excrementa C
exeant, deinde etiam ſubrubra, Hæc etiam indicia ſunt, non modò futuri Aborſus, ſed etiam propinqui.
Signa cauſarum ſunt: quòd ſi fiat à cauſis extrinſecis, cognoſcetur ex relatione & præſentia ipſarum cauſa-
rum. Si verò internæ, & fuerunt Morbi, proprijs indicijs cognoſcentur: vt ſi ex vlcere, ex intemperie a-
liqua vteri, ſimiliter ſi ob craſſitiem aut tenuitatem, intelligetis quando nullæ aliæ cauſæ aderunt. Quod
ſi materia flatulenta faciat Abortum, itidem cognoſcetur, quoniam nulla alia cauſa aderit, ſolummodo
tenſio ſine grauitate in vtero, copioſi flatus erumpentes ex vtero : ſic quoque, iſtæ vtilitatem percipient
ex rebus flatum diſcutientibus maximam. Scribunt Galenus, Auicenna & Albertus: Quod ſi fœtus cor-
rumpatur à ſecundo menſe ad ſextum, qnòd hoc ferè ſemper ortum ducit, vel à nimia humiditate, vel à
flatu, nec eſt negligendum quod addunt, Auicenna & Albertus, ſcilicet ſi fœtus currumpatur primis die-
bus, id naſci ex ſubtilitate & tenuitate ſpermatis. Explicant & rectè, quia ex materia ſpermatis, vt no-
ſtis, fit tela illa fortis, quæ Secundina dicitur. Si ſperma fuerit denſum & craſſum, fit hæc tela valida : ſi
materia ſeminalis ſubtilis eſt, efficitur hæc tela infirma admodum & laxa, quo fit vt nec etiam in princi-
pio poſsit fœtus ab ipſa ſuſtineri.

PROGNOSTICA.

PRognoſtica Abortus ſunt, quod in Abortu ſemper mulier periclitetur, vt dicebat Hippocr. lib. de Su- D
perfœt. & in primo de Morbis Muliebribus. Sed potiſſimùm periclitatur in octauo menſe, ratio eſt:
quia fœtus eo tempore grandiuſculus eſt, nec non niſi magna vi exire poteſt : præterea ſemper, vt a-
liàs dictum eſt, in octauo menſe & fœtus & grauidæ magis laborant, infirmique ſunt. Aetius in libro 16.
cap. 19. ſcribit: qnod in Abortu minus lædantur illæ mulieres quæ ſunt ſaniores, quæ aluum laxá habent,
quæ ſimiliter vteri partes humidas gerunt. Ratio eſt, quia ſi in ſanioribus vis expultrix robuſtior eſt, ſi
vterus ſit laxior & humidior, facilè hiat, facilè cedit fœtui exeunti & mortuo. Similiter dicit Aetius, quæ
magnos infantes pepererunt, minus periclitari in Abortu, ſicut & ætate prouectiores, & paucum ſangui
nem habentes. Aduertendnm, quod vbi Aetius ſcribit, ætate prouectiores minus laborare in Abortu, in-
telligendus eſt, quòd non ſolùm multam ætatem habeant, ſed etiam ratione ætatis multos pepererunt,
quia ſi mulier grandior natu concipiat prima vice, & abortiat, maximè periclitatur: non ita, ſi aliàs pepe-
rerit, tùm propter aſſuetudinem ferẽdi labores, tùm etiam propter latitudinẽ vaſis, per quod exit infans.

CVRATIO.

CVratio verò tota poſita eſt ferè in præſeruatione, qnia etſi poſtquam factus eſt Abortus, indigeat
puerpera curatione, non eſt tamen differens hæc curatio à curatione eius, qnæ peperit legitimè.
Hæc verò præſeruatio duplex eſt: Vna quæ debetur mulieri, antequam cõcipiat: altera, poſtquam
concepit & periclitatur nę abortiat : in vtriſque, eſt vna ferè victus ratio & eadem eſt quam docuimus,
vbi

A vbi tractaremus quomodo gerendæ & conſeruandæ ſint grauidæ. Poſt victum, *antequam Mulier concipiat*,
conſiderandum, ex qua cauſa ſoleat mulier abortire, quód ſi propter aliquam intemperiem abortiat, ſtu-
dendum eſt, eam per ſua contraria corrigere. quod quo modo in vnaquaque vteri intemperie præſtan-
dum ſit, dicemus ſuo loco, ſimiliter ſi in cauſa fuerit aliquis morbus, prouidendum illi eadem ratione
quæ debetur ipſi. Si mulieres fuerint craſſæ, extenuandæ ſunt, Inedia, Frictionibus, Sudoribus, Exerci-
tationibus, non addo Medicamenta, quia in hoc caſu non ſunt extenuandæ mulieres craſſæ medicamen
tis, quia periculum eſt ne dum medicamentis craſſitiem auferre ſtudemus, nouum morbum & nouam
intemperiem inducamus vtero. Pariter ſi Mulieres magis extenuatæ erunt, craſſæ faciendæ, Exercita-
tionibus moderatis non grauibus, Somno, cibis optimi ſucci multi nutrimenti, Vinis optimis, ea tan-
dem ratione viuendi vtendum, quæ à Galeno & alijs vocata eſt ἀναληπτικὴ, Methodici vocarunt Recor-
poratricem. Si primis diebus ſoleat fieri Abortus, dictum eſt ex Auicenna & Alberto hoc eſſe propter
ſpermatis tenuitatem, quocirca danda erit opera, vt ſperma craſſeſcat, quod fit vſu ciborum, qui gignunt
craſſum & viſcidum ſanguinem. Quoniam cùm ſperma ſit ſanguis permutatus, proculdubio qualis effi-
citur ſanguis, tale efficitur ſperma. Quód ſi fiat Abortus, ſecundo, tertio, vel quarto Menſe, proculdubio
illud totum contingit vel ob flatum, vel ob humores. Si ob flatus, vtendum eſt ea medendi ratione, quæ
& intrinſecus & extrinſecus poteſt flatus diſsipare, & vtero aptam temperiem inducere. Quód ſi malum
oriatur ex humoribus, ita procedendum eſt. Primó erunt euacuandi humores, deinde corrigendus vte-
B rus, ne ampliùs in ipſo huiuſmodi humores colligantur, ſed antequam euacuentur humores, dicebat
Aetius lib. 16. cap. 21 quod neceſſum eſt vniuerſum corpus expurgare. propterea quod fruſtra tentamus,
depurgare puteos, niſi riuulus qui lutum ducunt exſiccemus. Sic fruſtra depurgare vterum nitemur, niſi
priús omnes riuulos corporis exſiccemus. Itaq; lenita aluo, videndum an mulier ſit ſanguinoléta, quód
ſi ſit, ſtatim poſt lenitam aluum minuendus ſanguis per vas commune, à quo maximè omnium euacua-
tur plenitudo. Deinde præparandi humores & præparati expurgandi. Hoc modo poſſunt præparari:

℞. Fol. Arthemiſiæ, Capil. veneris, Betonicæ ana M j ſ. Fiat decoctio ſecundum artem: deinde

℞. Dictæ decoctionis ℥. iiij Syrup. de duabus radic. Mellis Roſati ana ℥. j. Miſce. Hic erit Syrupus pro
prima præparatione Poſtea poterunt humores pedetentim expurgari, vt:

℞. Electua Indici ℥ ſ. Troc de Myrrha, de Rhabar. ana ʒ j ſ. Diacatho. ʒ. ij. Miſce & fiat Bolus. Peracta
hac prima purgatione, erunt rurſus præparandi magis humores, & in vſum recipiendi Syrupi magis ca-
lefacientes & aperientes, cuiuſmodi hic eſſet:

℞. Fol. Fœniculi, Matricariæ, Calamint. Origani ana M. j. Fiat decoctio ſecundum artem: deinde

℞. Dictæ decoctionis ℥. iiij. Syr. de Arthemiſia de Biſantijs ana ℥. j. Miſce. Poſtea denuo purgandi hu-
mores, & laudantur pilulæ Benedictæ in Mulieribus, præſertim efficaces, pilulæ de Agarico: vt

℞. Pilul. de Benedic. de Agarico ana ℈. ij. Trochiſ. Viola. cum Scammon. ℈. j. Cyperi, Cinamomi ana
C gran. vij. & cum melle Roſato ſolutiuo, fiant pilulæ. Poſtquam veró expurgati fuerint humores totius *al. ℈ſ.*
corporis & conſequenter vteri, deueniendum eſt ad deſiccandum magis vterum & corroborandum, id
quod fieri poteſt, cum intrinſecis medicamentis, tum extrinſecis. Inter intrinſeca, maximè commen-
dantur, Theriaca, Mythridatium, Diamoſchus, Diamargariton, quæ omnia opportunè accepta, calefa-
ciunt vniuerſum corpus, vterum præſertim, eiuſque tenorem apprimè conſeruant. Extrinſeca, quæ ex-
ſiccant vterum. ſunt vel peſſi, vel Collyria, vel Lotiones, vel inſeſſus, vel inunctiones, & ſuffumigatio-
nes, Fiunt peſſi huiuſmodi:

℞. Seminis Fœniculi, Arthemiſiæ ana ʒ. ij. Cinamomi, Caryophill. Mei ana ʒ. j. Gentianæ pulueri.
℈ iiij. Terantur omnia diligenter & cum Myrrha & Tragachanta quantum ſufficit, fiant peſsi. Lotiones
etiam fiant ex rebus calefacientibus & exſiccantibus, verbi gratia, ſi Calamenthum, Chamomilla, Ori-
ganum, Mentha, Matricaria, bulliant in aqua: deinde in ea inſideant mulieres, ita vt totus vterus conti-
neatur ſub aqua. Sed non ſolùm huiuſmodi Aquæ artificiales maximè accommodantur ad hanc præſer-
uationem, imó veró naturales vtiliores ſæpe cenſentur, præſertim Sulphureæ & Nitroſæ, non ſolùm po-
tu acceptæ, ſed etiam extrinſecus adminiſtratæ, magnam vim poſſident abſtergendi humores à Matrice
calefaciendi & exſiccandi. Suffumigationes ex iiſdem. Inunctiones, verbi gratia:

℞. Succi Arthemiſiæ, Menthæ ana ʒ. iij. Olei Anathini, Rutacei ana ℥ j. Vini optimi ʒ iij. Bulliant ſi- *al. ℥ſ.*
mul in duplici vaſe, ad conſumptionem vini. Deinde adde Cinamomi, Macis, Caryophyll. Piperis albi
D an. ℈. ij. Moſchi gran. v. Ceræ quantum ſufficit. Pulueriſentur pulueriſanda, fiat Linimentum ad ignem,
quo illiniatur tota regio vteri atque etiam loca Muliebria ipſa. Hic eſt modus præſeruandi mulieres ab
abortu antequam conceperint.

Scopus curatiuus ſiue præſeruatiuus *grauidæ*, hic vnus eſt, vt omnia ea de medio tollantur, quæ poſ-
ſunt Abortum efficere. Itaque ſi vllæ cauſæ externæ præſentes ſint, omnino ante alia hæ ſunt amputan-
dæ. Propterea ea victus ratio præſertim eſt neceſſaria, quam conſtituimus in regimine grauidarum. Si ve-
ró cauſæ ſint intrinſecæ, hoc eſt, ſi adſint aliqui morbi, qui poſſunt Abortum inducere, primum contem-
plandum eſt, an illi ſint Morbi mites, an veró graues & acuti. Si mites fuerint, ratio curandi erit per ſo-
lam victus rationem conueniétem. Si aluus adſtricta erit per Clyſteres lenes cienda eſt, qui fiunt ex bro-
dijs, Saccharo & Melle, aut per Suppoſitoria communia appellata: nam vbi morbi ſunt mites, ita vt neq;
immineat periculum fœtui, neque mulieri, proculdubio pernicioſum eſt cum medicamentis periclitari.
Si veró grauida acuto morbo exerceatur, hîc quoq; conſiderandum eſt, an materia quę morbum facit, ſit
firma, an veró turgens. Si fuerit firma, dico quod in quibuſcunq; menſib. reperiatur grauida, omnino ab-
ſtinendum eſt à medicamentis grauioribus, vt Scammonea, Colocynthide, eó quod materia cum ſit fir-
ma, non poteſt educi, niſi magna vi, neque etiam periculum paruum infert. Vtédum victu tenui, ſed non
tenuiſsimo, Ratio eſt quia tametſi fœtus indicet nutriendá eſſe grauidam, verũ tamen morbus prohibet,

propterea media quadam via incedendom eſt, vt ſcilicet, nec tenuiſſimo vtatur, nec liberali etiam. Quod A ſi etiam hoc in caſu Aluus mulieris adſtricta erit, aut neceſſarium ſit euacuare humores primarum viarum, etiam hoc caſu vtendum erit Clyſteribus lenioribus & benignis. Et ſi quædam Pharmaca erunt neceſſaria, opportuna erunt benigna & leuia: vt Manna, Syrup. Roſaceus ſolut. Rhabarbarum, aut etiam quod leuiter Vomitum prouocet. Nec mirum illud videatur, quoniam vt habetur apud Hippocratem quinto Epidem. vxor Althimathi cum accepiſſet grauida Catapotia validiora, eadem die mortua eſt: addit autem Hippocrates forſan autem vixiſſet, ſi cum aqua vomuiſſet. ex quo loco habetur, licere medicamentis leuiter in grauidis purgare per vomitum. Quod ſi prægnans acuto morbo tentetur & materia turgeat. videndum eſt an ſit in primis menſibus, ſcilicet primo, ſecundo, vel tertio: an in poſtremis, octauo & nono: an etiam in medijs. Si ſit in primis aut poſtremis menſibus, omnino abſtinendum eſt à validis medicamentis, vt Scamoniatis, Colocynthide. Ratio eſt, quia fœtus tunc ſunt ſimiles fructibus, qui ſicuti in principio & fine quolibet vento diſcutiuntur, ſic fœtus primis & vltimis diebus, qualibet vel minima occaſione decutiuntur & corrumpuntur. Tentanda igitur euacuatio, ſi opus ſit, vel per vomitum leuem, aut leuia medicamenta, vt ſunt Tamarindi, Myrobolani, Sebeſten, Rhabarbarum, Syrup. Roſac. ſolutiuus. Sin materia turgente, mulier ſit in medijs menſibus, iſtam purgare licet com medicamentis grauioribus. Hippocrates namque propinat Colocynthidem in his menſibus, Auicen. Aloen, Pilul. fœtidas: ſic poteritis aliquo Electuario purgare, vt Diaphenico, Electuar. de Pſyllio, Electuar. de

4. Aphor. 1. & 5. Aphor. 39. pruois ſolutiuis. Verùm duo maximè conſideranda: Vnum, vt in Septimo menſe, vt monet Hippoc. mulier benignius & mitius tractetur. quàm in ſexto, quinto, aut quarto, eo quod magis periclitatur fœtus eo tempore, & propterea magis offenditur ab huiuſmodi medicamentis. Secundum, vt ſemper grauidæ in quocunque menſe ſint, minùs purgentur, quàm ſi non eſſent grauidæ, hoc eſt, vt doſis ſaltem remittatur: & quo tempore purgantur, ſemper aliqua vel Emplaſtra, vel Linimenta apponantur, quæ poſſunt fœtum continere & defendere à motibus medicamenti. De ſectione venæ eſt conſideratio habenda, B

5. Aphor. 31. quia & Hippocr. ait: Mulier phlebotomata abortit: propterea etiam in hoc caſu conſiderandum, io quo tempore ſit mulier. Nam ſi ſit in nono menſe, & non ſit admodum ſanguinea, nullo modo mittendus ſanguis, neque per Cucurbitulas. Sed ſi ſit in primis menſibus, ſi adhuc indicationes mittendi ſanguinis ſint, poteſt tuto mitti eo tempore per ſectionem venarum Brachiorum. Nunquam enim in grauidis licet ſanguinem mittere à Saphæna, eò quod ſua natura illa ſectio prouocat menſes, quod quidem perniciofiſsimum eſt in grauidis. Ergo erit mittendus ſanguis à vena Brachij: nec per Cucurbitulas conſulo mitti, quoniam agitant & à profundis trahunt. Si verò ſit intra Nonum & primos menſes, conſiderandum etiam an Sanguis exuberet, an non. Si exuberet, ita vt periculum immineat ſuffocationis fœtus à multitudine ſanguinis, proculdubio mitti debet, eò quòd leuata multitudine, fœtus alacrior redditur & vegetior. Si vero non adſit tanta multitudo & tamen aliqua ratione expediat mittere ſanguinem, poterit id effici habita hac cõſideratione, vt ſcilicet, quantò proprior erit mulier primis menſibus, tantò copioſior mittatur ſanguis: Quanto verò propior erit poſtremis, tantò minor copia extrahatur. Eſt & alia ratio C medendi grauidis, dum laborent, ne ſcilicet Abortum faciant, per medicamenta vel à proprietate occulta operantia, vel à proprietate manifeſta, vel intrinſeca, vel extrinſeca. Inter intrinſeca laudantur ab Auicenna, Diamoſchus, Diamargariton, Zedoaria, Doronicum, Been, Mythridatium. Laudatur etiam à multis alijs puluis Cancri fluuiatilis potus. Coagulum leporinũ pulueriſatum & potu acceptum in vino aut aqua. Puluis etiam Corallorum rubrorum ouo acceptus mirificè prodeſt, licet ſit remedium vulgare. Inter extrinſeca quæ apponuntur dorſo & locis, eſt inprimis vnguentum celebratiſsimum Comitiſſæ appellatum, quod in freqnẽti vſu eſt, Soleo etiam vti oleo Maſtichino, oleo Myrtillorum quarta parte Boli Armeni & pulueris Corallorum rubrorum. Medicamenta etiam tradita à Galeno, à ſexto Empirico, ab Aetio, Scribonio ſunt multa, quæ dicuntur à proprietate fœtum ſanare. vt lapis Sardonius alligatus, Lapis in vtero Ceruæ inuentus, Os de corde Ceroi. Commendantur ſuffumigationes factæ ex pilis ceruinis & innumera alia huiuſmodi, quæ an proſint nec ne, dimitto experientiæ, ſaltem non poſſunt obeſſe.

DE PARTV VITIOSO. CAPVT II.

Dicebam ad partum naturalem multas requiri conditiones, propterea etiam eum vitiari multis de cauſis. Conditiones quæ requiruntur ad Partum naturalem, ſunt quatuor in genere: vt fiant videlicet tempore debito, ſimiliter vt fiant figura debita, vt fiant accidẽtibus lenibus & etiam cum debitis expurgationibus. Itaque vitioſus appellatur Partus. vbi videlicet erratum committitur in vna, vel pluribus conditionibus. Si erretur in tempore, dicitur Abortus, de quo dictum eſt: Si erretur in figura, etiam fit error & vitium, morboſusq; eſt Partus, de quo nunc eſt agendum, vt etiam de alijs. Vt verò ſciatis, quæ vitia contingant in his enarratis conditionibus, tria ſunt intelligenda. Vnum, quis ſit in vtero ſitus ipſius fœtus: alterum, quæ ſit figura naturalis, qoa partus verus fieri debet: tertium, quomodo fiat & quo pacto efficiatur, vt per anguſtum adeo meatum exeat fœtus grandiuſculus. Quod ad primum attinet, D

Situs fœtus in vtero. Hippocrates libro de Natura pueri ſcribit: puerum ita in vtero collocari. vt manus habeat ad genas, caput pedibus propinquom, ita tamen vt iudicari non poſsit an caput ſupra ſit, an verò infra, etiamſi intra vterum inſpiciatur fœtus. Circa quæ Hipp. verba, duo ſunt conſideranda: vnum, Græcos omnes codices & manu ſcriptos, habere πρὸς τὰς γνάθους, id eſt, ad genas. Multi tamen, vt Caluus & alij tranſtulerunt, non ad genas, ſed ad genua, quaſi Græcus habuerit textus πρὸς τὰ γόνατα. Alterom obſeruandum, quòd Hippocr. libro de Octomeſtri partu ſcribit, Fœtum videlicet, in vtero habere caput ſurſum, quod videtur contrariari ſententiæ iam dictæ.

Ariſtot. ingratitudo erga Hippocr. Ariſtoteles 7. de Hiſtoria animalium 8. qui ingratiſsimus fuit erga Hippocratem, cum tamen omnia ferè bona ab Hippocrate mutuatus ſit, cuius nunquam, neqoe in bis ſcriptis pertinentibus ad hominem, neque animalia meminit, ita vt ferè totum librum de Natura pueri, tranſtu-

A tranſtolerit in ſuos libros. Hic ergo Ariſtoteles, quaſi explicans ſententiam Hippocratis inqoit, quod ſi-
tus quadrupedum omnium, in vtero extenſus eſt: animaliom expedum vt piſcium obliquus: bipedum
verò vtauium, inflexus & contractus. Homo verò, vt addit, in vtero in ſemetipſo conglobatus geſtatur,
ita vt naſum intra genua, oculos ſupra genua, aures extra genua habeat. De capite, ait Ariſtoteles, quod
primo tempnre ſuperius eſt, cum verò creuit fœtus, & iam extra prodire ſatagit, deorſum producitur.
Marcus Varro apud Aulum Gellium libro ſextodecimo, capit. 16. ſcribit: pueros in vtero ita fixos eſſe,
quemadmodum figuntur plantæ in terram, ita vt ſicut plātæ radicem quæ veluti caput eſt, infra habent:
rami verò, qui ſunt inſtar pedum, ſunt ſupra: ſic inquit, caput pueri, inferius in vtero eſt, pedes verò ſu-
pra. Dicam tamen duo in hac varietate Hippocratis & Ariſtotelis Vnum, quod intellexi ab obſtetrici-
bus. Alterum, quod pertinet ad conciliādum Hippocratem & Ariſtotelem. Quod intellexi ab obſtetri-
cibus, eſt, Fœtum ita in vtero conglobari, vt pedes habeat ad nates, manibus genua con[illegible], naſum ha-
beat inter genua & oculos ſuper genua. Quod verò pertinet ad conciliandum Hippocrat[illegible] & Ariſtote-
lem: dico vtrumque rectè dixiſſe, quia manus in vtero neceſſario tangunt & genua & genas, nam palma
& vola contingunt genua, gena verò oeceſſariò firmatur ſupra partem manus externam, vtroque igitur
modo legi poteſt. De altera parte contradictionis, an videlicet caput ſupra locatum ſit, an verò inferius?
Dico verum eſſe id quod ſcribit Ariſtoteles, ſcilicet tempore propinquo partui, caput infra eſſe, primis
temporibus in ſuperinri parte, medio tempore in medio loco. Ergo quando Hippocrates ſcribit, non
B poſſe videri, etiam ſi in vtero concipiatur fœtus, an caput ſit ſupra, vel infra, locutum fortaſſe de medijs
menſibus, quibus fortaſſe vidit fœtum in vtero, cum edidiſſet librum de Natura pueri. Quando verò e-
didit librum de octomeſtri partu (ſi tamen ſuus eſt, quem potius Polybo aſcribit Clemens Alexandri-
nus) vidit furtaſſe primis menſibus. Sed querat aliquis cur vt ſcribit Ariſtoteles, adeò varius ſitus ſit ani-
malium in vtero, ſcilicet, cur ſitus quadrupedum ſit extenſus, piſcium obliquus, auium contractus, ho-
minis in ſe ipſum conglobatus? Quod ad Aues ſpectat, cùm illud animal nriatur in ouo, vbi materia mul
ta eſt pro nutrimento, neceſſe fuit vt contorquerentur & contraherentur membra huius animalis, vt poſ
ſit & ſimul habitare in loco illo anguſtu & ſimul habere theſaurum ac nutrimentum ſufficiens Piſces ve-
rò ſunt animalia oblonga, anguſti ventris, ob id etiam habent vterum anguſtiſsimum & ob id neceſſum
fuit, vt natura inueniret figuram veluti alicuius leminæ & vittæ contortæ, quæ apta eſſet figura, vt con-
tineretur fœtus in vtero illo anguſto. Nam ſi vitta contorqueatur in ſe ipſam, fiet figura quæ capietur in
loco anguſto, etſi materia ſit multa. Cur quadrupedia ſint extenſa, puto hanc eſſe rationem, Animalia e-
nim hęc poſtquam exeunt vtero, coguntur deambulare, vt inueniant matres, ſibi ipſis inueniant cibum,
quod cùm ita ſit, neceſſe eſt vt habeant crura ſolidiora, ſi crura itaque quadrupedum contorquerentur
in vtero, proculdubio non conſolideſcerent, vnde quando exirent, non poſſent conſiſtere pedibus. Na-
tura ergo voluit extenſa his eſſe crura, quæ conſolideſcerent & pro ambulatione eſſent idonea. Homo
verò, quia non cogitur ambulare ſtatim, ac editus eſt, cùm ſit commiſſus prudentiæ humanæ & curæ ma
C tris, cumque debeat plurimo tempore permanere in vtero, nec non excreſcere multum in loco anguſto,
natura fecit membra cerea fœtus, & ratione huius conſtitutionis, fecit vt ita conuoluerentur & conglo-
barentur, vt & excreſcere poſſent. & nequaquam offendere Matrem, vel vterum: vnde dicebat Ariſt. 10.
Hiſtor. anim. 40. & 45. hominem maximè nmnium animalium oriri claudum quòd ob crurum imbe-
cillitatem facile intra vterum lædatur atque etiam imperfectum oriri & aliena cura egere. Secundum e-
rat propoſitum, qua figura exeat fœtus in hanc lucem, de qua fuit Hippocratis ſententia, libro de Natu- *Figura, in quā naturalis partus fit.*
ra pueri, quam omnes poſteri ſunt ſectati: vbi iam fœtus grandior natu eſt, nec alimentum ipſi ſufficit,
incipit agitari & calcitrare, quo fit vt ligamenta frangantur, quibus fractis, iam virtus contentrix non po-
teſt onus ſuſtinere, quo fit, vt exurgat expultrix, ſicque fœtus exeat capite primum, deinde brachijs, ſu-
per coxas extenſis Quæ figura ex Ariſtot. 7. de Hiſtor. anim. 8. communis eſt omnibus animalibus, dum
ex vteru exeunt. Fuère, qui exiſtimarunt, nonnihil diſcriminis eſſe inter fœminam & marem quando
exeunt, quod ſcilicet mares ſemper prnni, fœminæ verò ſupinæ veniant. Sed obſtetrices falſum hoc eſ-
ſe probant, quoniam teſtantur ferè ſemper & mares & fœminas pronas exire. Dices, cur animalia capi-
te prius exeanr, quàm reliquis partibus? Hippocr. lib. citato non aliam attulit rationem, niſi grauitatis
ſeu ponderis, eò quod caput grauiſſimum ſit omnium partium, & ratione ponderis, primùm mitti ad fo-
ramen, vt exeat. Ego verò exiſtimo naturam prudentiſſimam in partu ſemper id ſtuduiſſe, vt fœtus ex-
D eat, qua maiori facilitate fieri poteſt & ipſi, & mulieri: Iam verò facillimum eſt vtrique, ſi fœtus capite
prius exeat. Plin. lib. 7. cap. 8 perhibet morem fuiſſe, vt mortui pedibus efferantur, eò quod mors ſit vitæ
contraria, quemadmodum in vita exit homo capite, ita etiam in morte debeat exire pedibus. Quantò au
tem ſit facilior hæc figura partus facilè eſt intelligere, quia ſi pedibus exeat, id periculum eſt grauiſſi-
mum, quoniam fœtus maximè periclitatur, ne brachia diſrumpantur, vnde qui ſic naſcuntur Agrippæ
fuere apud veteres vocati, quaſi ægrè pariantur. Similiter, ſi in manus exeat fœtus, periclitatur valde mu
lier, ſicuti etiam ſi obliquus fiat partus, ita vt ſi omnes figuras quibus homo exire poteſt in lucem, con-
templemur, nulla ſit facilior ea, in qua caput primum exit. Dicebat Hippocr. 1. de Morbis muliebribus;
quòd quemadmodum ſi nucleum ex vaſe anguſti oris extrahere tentemus obliquè, id laborioſum eſt, ſic
ſi fœtus exeat vel obliquus, vel alia figura quam capite, id laborioſum eſt. Eſt itaque figura naturalis fœ-
tus exitus, vt dicunt omnes ex Hipp. ſententia, quando videlicet, pronus capite primum & brachijs ſu-
per coxas extenſis, exit. Quod ſi aliter contingat, dicit Gal. 15. de Vſu par. c. 7. partus ille neceſſariò vitio-
ſus eſt, & præter naturam, propterea, quod veteres illi Romani, in religione ſuperſtitioſi, vt refert Varrò
lib 2. Deas fecerunt, quarum vna præſit partui naturali, alia non naturali, illam vocarunt *Proſam*: hanc *Fœtus per tam anguſtum os quomodo pateat exitus.*
verò *Poſtu rdam*. Tertium erat, qua ratione fiat, vt fœtus iam grandis per locum adeò anguſtum exeat,
incolumis ipſi, incolumi etiam muliere. Gal. 3. facult. natur. 12. videtur hoc totum retuliſſe ad moleſtiam,

qua vis expultrix percuſſa,aperit oſtinm illud anguſtiſsimum,ita vt fœtus exeat,& nõ amplius torqueat. A Sed hoc nihil eſt,quoniam vt refert Gal t5. de Vſu partium cap.7. hoc excedit omnia naturæ miracula, quod ſcil.tempore, quo ſœtus eſt in vtero os matricis ſit adeò anguſtum, vt ne ſpecillum poſsit penetrare: tempore verò partus ita aperiatur,ita hiet, vt corpus adeò grande exeat. Iure dicebat Gal. hoc admirari hominem poſſe,intelligere autem oon poſſe. Et ipſe qui de Religione & de Dijs, alioqui male ſentiebat,in hac tamen re coactus fuit Diuini artificis prouidentiam mirificè extollere. His itaque præſuppoſitis,licet videre quis ſit *Partus vitioſus*. Quod ad figuram attinet,inuenio apud ſcriptores quatuor eſſe figuras non naturales, quibus ſœtus exit in lucem. Vna,quando videlicet fœtus pedibus exit: altera, quando Manibus. Hoc loco etiam aduertendum, quod hæ figuræ duplicatæ ſunt, quia interdum ambobus pedibus exit,interdum verò vnico ſolo. Similiter,interdum exit ambabus. Manibus, interdum vna: tertia,quando exit obliquus,id eſt, in latera: quarta, qoando exit duplicatus, etiam quæ figura duplicata eſt,quoniam aut exit primo natibus,aut capite prius,& plantis ſimul iunctis.

C A V S AE.

CAuſæ huiuſmodi partus, ab Hipp.lib.de natura pueri,videntur reſerri ad doo genera,ſcil.ad latitudinem vteri, quando ſcil.vterus ita latus eſt,& amplus, vt fœtus non conſiſtat, ſed huc atque illuc labatur Alterum,quando in ipſa parturitione Mulier nequaquam quieſcit,ſed mouetur, modò ſurgit,modò quieſcit,modò ſedet,modò erecta manet. Addit Auicen.alteram cauſam non contemnẽdam, B quoniam videl.ſœtus debilis eſt capite. Etenim ſi contingat ſœtum debilem eſſe capite,nequaquam ligamenta diſrumpere poteſt,quo fit,vt pedibus & manibus id obtinere tentet, ſcil.effringere ligamenta: & ſi manibus frangat,exit manibus,ſi verò pedibus iiſdem etiam exit.

S I G N A.

SIgna vitioſarum figurarum,habentur ex dolore parturientis,quia vbi dnlores grauiſsimi ſunt,ſine vlla alia ratione,ſuſpicandum ſemper, ne ſœtus exeat inuerſa figura. Habentur etiam Signa ex motu percepto inſantis, quia ſi ante parturitionem fœtus vehementer agitatus fuerit in vtero, furmidandum eſt,ne exiturus ſit forma aliena. Habentur etiam Signa ex motib.mulieris,quia ſi in doloribus partus,mulier ſeſe agitet,ſi modo quieſcat,modo verò moueatur,tum item timendum erit,ne exeat non naturali figura. Hæc autem ſigna quanquam pertineant ad obſtetrices,veruntamen ſunt etiam Medico cognoſcẽda,eò quód ſæpe cõtingat obſtetrices eſſe bardas,& ignaras,& neceſſarium ſit Medici miniſteriũ.

P R O G N O S T I C A.

PRognoſtica ſunt,qoód omnis figura non naturalis, ſit mala & periculoſa. Dicebat enim Hippocrates,lib.de natura pueri,ſi ſœtus exeat aliena figura quàm decet,periculum ſemper imminebit,ne aut fœtus perdatur, aut fœmina & fœtus. Auicenna tamen inter figuras non naturales,diſcrimen videtur ſtatuiſſe,& quoſdam gradus,quód ſcilicet,illi qui in pedes naſcantur,minus periclitentur,quàm alij, C eò quod licet huiuſmodi figura nequaquam ſit naturalis, eſt tamen proximior cæteris figuris ſtatui naturali.Plin lib.7.eap.t8 de illis qui io pedes naſcuntur,qnóſve Agrippas vocatos dixi, ſcribit,quod ſemper malum eſt omen, ſi fœtus pedibus primùm exit, & non ſolùm quòad animum, verùm etiam quòad corpus: idque prubat duobus Exemplis: altero Agrippæ, qui perpetuo valetudinarius fuit: altero verò, Claudij Nerunis, qui & ipſe pedibus exiuit,& pernicies totius orbis fuit.

C V R A T I O.

CVratio huiuſmodi vitioſi partus,pertinet quidem ad obſtetrices,ſed etiã pertinet ad Medicos,non ſolùm vt videantur gnari eſſe & docti omnium rerum,imó verò vt poſſint in caſibus etiam neceſſarijs & ipſi ſuccurrere,& etiã obſtetricis munere ſungi. Poſita autẽ curatio eſt in duobus: *In vno*, vt curetur,vt molier ſemper quieta ſit,dũ parturit Moſchio aotor illuſtris,ſcribit veteres Medicos conſueuiſſe præcipere,vt paritura ambularet ſimul & lauaretur,ſed inquit hoc malè præceptum fuiſſe, & iure, quia ſi vel lauetur vel ambulet,periculum eſt,ne dum ſœtus in vtero agitatur,alienam figuram capiat, ne ſcilicet exeat ea figura, qua exire non deberet. Similiter damnat vſum veterum, qui parituras cibo alebant ſtatim, quud periculoſum eſt, & ſi fieri poteſt, conſeruandæ perpetuò ieiunæ, quia ſi ventriculus plenus ſit cibo, magis laborat vterus dum extenditur, magis etiam laborat mulier grauata cibo. Itaque ante eætera,hæc duo curanda ſunt,vt ſcilicet mulier ieiuna ſit & quieſcat,non ambulet,& quantum fieri D poteſt,faciliter dolorem ſuſtineat. *In altero* verò poſita eſt curatio, vt ſcilicet obſtetrix, ſuo miniſterio, prouideat quo fœtus exeat figura naturali, & qoia totum hoc opus perficitur operatione manuum,propterea præcipiunt Medici & iure, vt Medicus vel obſtetrix, habeant manus molles, ſi non natura, arte ſaltem,oleis,vel vnguentis. Deinde,habeant vngues detonſos & præciſos Ratio eſt,quia corpus tenerrimum tractandum eſt,tale autem facilè vnguibus uffenditur & etiam manuum duritie. Ergo ſic præparatis manibus,debet primò curare, vt ſi ſœtus exeat figura naturali, in ea conſeruetur, quod fit, ſi caput primum manibus ducatur leuiter & blandè,deinde verò comprehẽdantur brachia & leuiter contineantur vſque quo totus fœtus exierit. Si in pedes ambos exeat, oon eſt mutanda figura, ſed tentandum vt manibus apprebendantur brachia, atque illa extenſa coxis ducantur leuiter & blandè: hoc enim ſi fiat, facilè fit,vt etiam in hac figura facilè exeat ſanus & integer. Quod ſi altero pede ſolummodo exeat, non quidem comprehendendus eſt pes manu,quia periculum eſſet ne laxaretur,vel flecteretur,vel corrumperetur. ſed apprehendenda ſunt inguina & retrahendus fœtus intra vterum, ita vt etiam pes totus redeat. Quod puſtquam ubtentum erit,procurandum manibus capere ambos pedes,atqne ita continere atque educere,vt dictum eſt. Si fœtus exeat obliquus,debet obſtetrix, totum fœtum lateribus complecti,atque ita iterum immittere & leuiſsimè & blandè ducere, donec manu caput comprehendatur, ſicq; comprehenſum,demum blandiſsimè etiam producere in lucem. Si in manus exeat, neque ſunt etiam

hoc in

A hoc in caſu manus tractandæ, ſed ſunt complectendi humeri, àtque retrahendus totus fœtus, vſque quo
manus reducantur, & poſtmodum caput apprehendendum, atque educendum. Nam ſi manus ipſius
fœtus comprehenderentur, periculum eſſet, ne ob teneritudinem, vel diuellerentur vel laxarentur vel
etiam flecterentur. Idem etiam de manu ſingulari dicendum: nam nuoquam prouidendum eſt, vt manu
primùm exeat, quia hoc fieri non poteſt, ſed ſemper retrahenda eſt manus, vſque quo vel capite, vel pe-
dibus etiam exire incipiat Quòd ſi duplicatus exeat, & primò ſi exeat natibus, non patiendum vnquam,
vt hac figura prodeat, quia fieri non poteſt, ſed manibus complectenda ſunt latera & circumducendus
fœtus, vſque quo pectore reſpiciat orificium vteri, quod vbi obtentum eſt, etiam paulatim manibus re-
trahendum eſt pectus, vſque quo caput reclinare incipiat ad foramen: itidem eſt etiam, ſi capite exeat
fœtus & plantis iunctis: primò quia etiam hac figura nunquam exire poteſt fœtus, & proinde prouiden-
dum eſt, vt manibus diſiungantur pedes à capite. Deinde, vt pedes intrò retrahantur & caput primò ma
nibus blandè ducatur. Hic eſt modus ſubuenieodi Mulieri & Fœtui, vbi partus vitioſus eſt.

DE PARTV DIFFICILI.
CAPVT III.

Ertia naturalis partus conditio erat, vt fiat leuibus accidentibus, leui ſcilicet dolore, nam quod fiat
B Tſine dolore, nequaquam fieri poteſt, imò ſi mulier ſine dolore pariat, res plena laboris & periculi
eſt. Adhæc, debet partus naturalis fieri citò & abſque offenſione matricis, aut fœtus: quapropter
vitioſus eſt ille partus, quando maximis & vehemẽtiſsimis cruciatibus efficitur: vel qoando fit tardius,
ita vt mulier valdè prematur, & longo tempore: præterea, quandò offenditur in partu, aut mater, aut fœ-
tus hic verò vitioſus partus, communi à Græcis nomine δυστοκία vocatus eſt. Latini & Arabes, vocarunt
difficilem partum. Eſt ſymptoma in genere excretorum retentorum, atque etiam in genere actionis ta-
ctoriæ deprauatæ: ſequitur verò omnes morbos hoc ſymptoma. Sed dicetis, ergo fœtus eſt referendus
inter excrementa? Dico, reponendum eſſe quidem, nam perſpectum eſt, fœtum nequaquam eſſe par-
tem mulieris: ſi non eſt pars, ergo eſt aliquid quod ipſi mulieri additur. veluti fructus non dicuntur par-
tes arboris, ſed quædam additamenta: ſic etiam fœtus, eſt quoddam ſicuti additamentum, quod neceſ-
ſum eſt, vt expellatur tempore opportuno. Quia ergo non expellitur id quod debet expelli, dicitur ſym-
ptuma in genere excrementorum retentorum.

CAVSAE.

Cauſæ huius difficilis partus, ab alijs reducuntur ad duo genera, ab alijs ad plura. Moſchio, quem
ſequimur ad quatuor geoera reduxit, vel potius ad tria, ad cauſas videlicet, ex parte Mulieris, ex
parte Fœtus, ex parte extrinſecus accidentium. Sed occurrit conſideratio, cur cętera animalia non
laborent difficultate partus. Mulier vero hoc habeat, vt in parto maximos & ferè intolerabiles ſuſtineat *Dolorum in partu mulierum cauſa.*
C dolores. Hoc præter experientiam proditum eſt, ab Ariſtot. de Hiſt. animalium cap. 9. vbi ſcribit, in par-
tu hominem maximè omnium laburare: hoius rei Theologi omnes & Chriſtiani cauſam referuot in pec
catum primæ mulieris, eò quod Deus voluerit eum ſexum, qui fuit mortis noſtræ cauſa, huiuſmodi æ-
rumnis ſubijci. Hæc cauſa, quanquam vera ſit, tamen ex natura rei, aliam depromi poſſe arbitror. Puto,
in primis tres eſſe cauſas. vnam debilitatem fœminarum noſtri generis. Docui aliàs, in genere bruto-
rum, fœminas, vt plurimùm, rubuſtiores eſſe maribus: in genere humano è conuerſo res ſeſe habet. Ita-
que ratione debilitatis, efficitur vt huiuſmodi operatio in ipſis maiore labore efficiatur. Altera ratio eſt,
quia bruta ſunt maximè animalia laborioſa: Mulier vt plurimum ſellularia eſt, & ocioſa, dedita delitijs,
qua ratione fit, vt magis laboret in partu, quàm bruta: quod inde apparet, quia inter mulieres, illæ quæ
magis laborant, facilius pariunt. Nec obijciatur partus viperæ, & illius piſcis qui vocatur Aciculs, quæ
dicunt ſcriptores, dum pariunt ioterire ob dolorem, quoniam de vipera, certè apud plurimos fabuloſum
habetur. Tertia & forte omnibus melior cauſa eſt, capitis fœtus magnitudo. Nam, vt optimè citatum eſt
ab Alberto Magno decimo de Animalibus libro 4. Homo ferè in vero habet totam capitis magnitudi-
nem, propter quod dictum eſt ab Ariſtot. 2. de Generatione animalium quarto: & quarto de Part. anima-
lium decimo. Quod pueri omnes ſunt nani, eò quod habeant caput proportione ſui corporis valde ma-
gnum præſertim in vtero: extra autem vterum, aut partum, omnino parum, aut nihil creſcit, quod pecu-
D liare eſt in genere humano. Bruta verò nequaquam habent caput magnum, proportione corporis. Et
quia caput illud eſt quod primò exit, quod eſt in cauſa partus, hinc fit, vt magna difficultas inſit mulieri,
propter huius capitis magnitudinem. Sed dicet àliquis, nunquid etiam Ariſtot. 2. de Generatione ani-
malium cap. 4. ſcribit: Bruta eſſe pumilliones, id eſt, babere partes ſuperiores maiores, quam inferiores?
Ergo etiam bruta, quæ in vtero ſunt, debent babere capita maiora. Dico veram eſſe ſententiam Ariſto-
telis, & quod nos etiam dicimus verum eſt, quod bruta tanto vitæ tempore habeant capita maiora & ſu-
periores partes omnes reliquo corpore. Tameo non ſequitur quod habeant caput in vtero malus vt ha-
bet homo. Et ratio eſt, quia augetur illis extra vterum & caput, & partes omnes ſuperiores. Secus con-
tingit in homine, quia homo dum eſt extra vterum, magis augetur ſecundum partes inferiores, quam ſu-
periores, & præſertim minus augetur caput: & rationem puto eſſe, quia cum caput ſit ſedes animæ, vt di-
cunt Medici, & tota anima ſimul ingrediatur, & informet corpora noſtra in vtero, æquum erat, vt quem-
admodum ipſa tota innititur in corpus in vtero, ſic etiam domicilium eius, vel perficeretur vel parum
abeſſet à perfectione. *Cauſæ itaq; ex parte mulieris difficultatis partus*, ſunt aut ex parte Animi, aut Corpo-
ris. Ex parte Animi, quia mulier eſt timida, irata, mœſta. Nam debet mulier vbi parturit tota inteota eſſe
huic actioni, quam Ariſtot. 7. de Generat. anim. cap. 2. dicebat: etiamſi tantum oſcitet mulier, oocere hu-
iuſmodi actionem partui: ſic ſi mulier irata vel mœſta ſit in partu, difficulter parit. Ex parte autem corpo-
ris etiam cauſæ ſunt, quod mulier debilis, quoniam ipſius corpus eſt nimium pingue, vel quando nimis

annoſa eſt, vt cùm exceſsit 40. annos, ex ſententia Auicen. aut quando nimis puella, ſimiliter quando A paſſa eſt aliquas ægritudines corporis recenter, quando anguſta eſt matrix, præſertim circa os, vel ſit illa anguſtia ob morbum vel etiam naturalis, quando matrix nimium exſiccatur. Addit Rhaſis defluxionem ſanguinis etiam parere partus difficultatem. Nam quod anguſtia vteri præ omnibus alijs faciat huiuſmodi difficultatem, atque cauſæ omnes exſiccantes atque adſtringentes, inde patere poteſt, quòd cum eo tempore oſſa matricis diſsilire debeant & quodammodo dearticulari, non autem frangi vt putât aliqui, certe impeditur dearticulatio iſta, vbi debilitas adeſt, vel anguſtia in matrice. Similiter ſi ſecundina vocata aut robuſtior ſit, quam conueniat, aut ſit nimis debilis vt frangatur ante tempus, parit quoque difficultatem incredibilem. Apoſtema Matricis, Ani & Veſicæ, Hæmorrhoides, Rhagades, ſunt ex cauſis facientibus difficultatem partus, veluti etiam retentæ feces. Cauſæ porro *ex parte Fœtus*, ſunt vel ob ſexum, vel ob ipſius fœtus conditionem. Ob ſexum, quia fœtus ſemella eſt, nam fœmina ſemper maiorem dolorem infert, quàm mas. Ratio eſt, vt docet Albertus, quia cum fœminæ ſint debiliores non ita ſeſe mouent, non ita ſibi auxiliantur inter exeundum. Propter proprias conditiones, quando Fœtus toto tempore grandior eſt, vel quando debilior propter ſcilicet ægritudinem quam paſſus eſt, aut quando habet caput grandius quàm par ſit, ſiue ex natura, ſiue propter morbum. Dico ex natura, quia interdum naſcuntur Monſtra, vt dicebat Ariſtot. 4. de Gener. anim. 4 interdum viſos eſſe fœtus, qui habebant capita magna vt boues, aut hæc magnitudo capitis eſt accidentaria, veluti quando caput eſt plenum aqua, ὑδροκέφαλον Medici appellant. Moſchio inter has cauſas retulit etiam capitis paruitatem, quando ſcilicet B minus eſt caput quàm conueniat, & refert duas rationes. Vna eſt, quia tunc non aperit vias, ad hæc non poteſt ab obſtetrice manibus ita facilè & arte apprehendi, vt deceret. Fit quoque difficilis partus, quando Fœtus plures ſunt in vtero, ſiue gemini ſint, ſiue terni, vel quia fœtus ſit mortuus: quando enim in vtero mortuus eſt, difficulter paritur, vel quia non exit debita figura, de quibus ſuprà. Cauſæ *ex parte extrinſecus accidentium*, ſunt omnes cauſæ quæ conſtringunt, imprimis autem Aeris frigus, propter quod, vt notatum eſt ab Auicenna & Alberto, Hyeme difficiliùs mulieres pariunt quàm æſtate: ſimiliter mulieres in regionibus Septentrionalibus difficiliùs pariunt quàm Auſtrinis: ita ſi mulier vſa ſit balneis ſtypticis & aſtringentibus, hæc quoque faciunt difficultatem partus. Sic quoque, ſi vſa ſit odorantibus, nam hæc adhibita naribus, faciunt vt vterus ſurſum trahatur, ob quam retractionem difficultas oboritur partus.

SIGNA.

Signa difficilis partus hæc ſunt. Primum eſt conſuetudo pariendi difficulter, nam vbi mulieres ſolent difficulter parere, cognoſci poteſt ipſis futurum partum difficilem: ſi quoque cauſæ adſint potentes efficere partum difficilem: dicit Auicenna, quòd ſi dolor inclinet ad partes anteriores vel ad pectinem, anhelitusque bonus ſit, partum facilem fieri: ſi verò dolor tendat ad dorſum, difficilem. Signa cauſarum hæc habentur: quòd ſi venter magnus ſit præter ordinem, indicium eſt difficilem futurum partum, ex parte fœtus eiusque magnitudine, ſi ætas tenella aut nimis prouecta, ſi corpus debile, ſignum eſt C futurum eſſe difficilem partum, propter debilitatem. Quòd ſi mater valida ſit, neque vllæ cauſæ primitiuæ acceſſerunt, argumentum eſt difficultatem partus oriri ex Secundina. Quòd ſi difficultas oritur propter Fœtum mortuum, cognoſcetur ex magno dolore circa vmbilicum, febri lenta, aderit pallor vultus, præſertim labiorum, cauitas oculorum, frigiditas ventris, non ſentietur motus infantis, anhelitus erit fœtidus, caput replebitur multis vaporibus & prauis Rhaſis 9. Cont. memoriæ tradidit, quòd ſi mulier ante partum frequenti ſputione tentetur, neceſſariò partus ſit difficilis.

PROGNOSTICA.

Signa prognoſtica ſunt, quod omnis partus difficilis periculoſus eſt, timendum enim ne mulier vel infans patiatur, Dicebat Auicenna, ſi mulier quatuor diebus laboret in partu, ferè neceſſariò mori fœtum. Habetur apud Hippocr 5. Aphoriſm. Quod vbi mulieres laborant in partu, ſolent ipſis frangi venæ pectoris item matricis, incurrunt in phthiſim, ſanguinis ſputum, tuſsim: frangitur etiam interdum peritonæum vt inde fiant hernioſæ. Aoenzoar annotauit interdum ob difficultatem partus dilatari mulieribus pupillas & offendi viſum. Nec prætereundum quod Albertus Magnus in lib. de Secretis mulierũ ſcribit, ſcilicet nonnunquam adeò laborioſum eſſe partum, vt frangantur omnia oſſa, & fiat ſciſſura continua ab ano ad vterum, qui omnes caſus valde ſunt periculoſi: propterea ſi mulier conſtans ſit, D ſi bono animo, ſi vires validæ, nec non anhelitum bonum habeat, ſpes eſt & ipſam & fœtum ſaluos fore. Ex aduerſo ſi mulier puſillanimis, ſi viribus infirmis, atque anhelitum malum atque difficilem habeat, timendum ne quid mali aut ipſi, aut fœtui contingat.

CVRATIO.

Si quid eſt in mulieribus quod maximam diligentiã expoſtulat, eſt profectò difficultas & labor quem in partu ſuſtinent, propterea debet Medicus ſolicitus eſſe, vt poſsit in his opportunis caſibus ſuccurrere. Eſt verò tota ratio ſuccurrendi in hoc poſita, vt fiat partus cito, vt ſine dolore, nec non ſine offenſione. Et ideo ante cætera laborandum eſt vt omnes illæ cauſæ tollantur, quæ poſſent hanc difficultatem efficere. Vt autem tollantur, aliqua neceſſariò agenda ſunt ante partum, aliqua verò in ipſo pariendi tempore. *Ante partum* ſtudendum eſt vt omnes cauſæ & internæ & externæ remoueantur. Primum igitur cauẽdum eſt ne mulier ante partum viuat in aere frigido, ſed vel temperato, vel pauco calidiore. Vigilias quantùm poteſt fugiat. Corpus moueat neque torpeſcat. Et ſi quod eſt, vt aliâs dixi, quod poſsit mulieri efficere partum difficilem, proculdubio eſt nimium otium & nimius torpor. Remoueantur omnia grauia Animi accidentia, timor, mœror, ira: vtatur balneis aquæ dulcis, in quibus herbæ laxantes & emollientes coquantur: vt Lapathum, Malua, Brancha vrſina, &c. Inungatur etiam eodem tempore dorſum & pecten, ſimiliter locã mulicbria ijs linimentis quæ poſſunt emollire & lenire, vt oleum Keirinum,

oleum

A oleum Amygdal.dulcium. Aluus lubrica ſeruetur glandibus communibus. Clyſteres eo tempore mul-
tùm ſunt auertendi, eò quia poſſunt multum agitare & interdum exitum fœtus accelerare. Sed potiùs
ad molliendum conueniunt brodia aliqua, in quibus cocta ſint Beta, Malua, Ficus aridæ pingues, ei e-
tiam brodio addatur oleum commune, vel amygd.dulcium, ſiquidem non modo huiuſmodi brodia poſ
ſunt fœtus emollire & educere, ſed etiam emolliunt loca illa, & partum facilitant. De coitu quoque ha-
benda eſt ſolicitudo, quia tametſi Rhaſis 9.Contin.ſcriptum reliquit, & multi etiam alij: Coitum videli-
cet ante partum, partum facilitare, nihilominus tamen etiam aliquid nocumenti infert fœtui, & propter-
ea vbi ſunt alia auxilia quæ poſſunt partum facilem reddere, non eſt quod ea quærantur, quæ fœtui de-
trimentum adferant. Cibi omnes adſtringentes fugiendi ſunt: ſumendæ ſunt carnes pingues, vt Capo-
num & Gallinarum pinguium, etiam Caſtratorum pinguium, oleum, butyrum, paſſulæ, caricæ: inter her
bas, malua, lapathum, beta, & tandem vtendum ijs cibis, qui facultatem habent, non quidem aperiendi,
ſed emolliendi ſolùm. Non aperiendi, quia periculum eſt ne ſi tempeſtiuius aperiantur loca illa, etiam
maturiùs quàm deceret, partus prouocaretur. Præter hæc, ſi ſit aliqua intemperies antequam partus ac-
cedat, corrigenda eſt, vt ſi vel adſit febricula, aut frigiditas, aut ſiccitas nimia, eò quod in partu obeſſe ve-
hementer ſolent. Si adſint hæmorrhoides, quæ ei poſſunt facere difficultatem, ſi Rhagades, debet Medi-
cus ſolicitus eſſe in auferendis his omnibus, interrogare ſcilicet Mulierem, nunquid patiatur aliquid in
corpore. Et diligentes eſſe debetis, quia ſi mulier quemadmodum decet, referat ſua mala, poterit occur-
B ri, vt dictum eſt. Dices, tu dixiſti omnia agenda eſſe ante partum, ſcire cuperem quonam tempore ante
partum, an ſemper, an aliquo conſtituto tempore? Dico, valde vtile eſſe, vt Mulieres quando in vtero ge
runt ſemper prudenter & accuratè viuant, quo poſſint fœtus incolumes ſeruari. Sed quæ dixi potiſſi-
mum agenda debent obſeruari, vt notat Auicen. vel mēſe vno ante partum, vel ſaltim 25. diebus. *In partu*
autem, id eſt, dum incipiunt iam dolores apparere, debet conſeruari Mulier in Aere vel calido, vel tepi-
do. Et ideo prudenter faciunt obſtetrices, quæ ſtatim in cubilibus clauſis parturientes claudunt. Debet
obſtetrix cum Medico animum addere, conſolari mulierem, propter quod dicebat Plato in Theæteto;
obſtetrices & Medicos, huc in caſu debere eſſe prudentiſsimos, & obſtetricem debere ſæpius peperiſſe,
vt ſcilicet exemplo ſuo & experientia poſsit mulieri oppreſſæ, animum & vires addere: debet hæc eo-
dem tempore ambulare quoque, modò ſalire, modò deſcendere, modò ſtare, modò ſurgere, quia ſic fa-
ciens ligamenta diſrumpuntur & ſic facilius exit fœtus. Nec obijciat quis quod aliàs dixerim, mulieres
non debere moueri, vt figura fœtus non permutetur, propterea quod id quod nunc dico agendum erit,
antequam incipiat matrix aperiri, id eſt, quando ſolùm dolores agunt. quia poſtquàm apertum eſt os ma
tricis, collocanda eſt mulier in ſella, nec amplius mouenda. Debent eodem tempore clamare, ſternuta-
re, quandoquidem dicebat Hippocr. & Gal. 5. Aphoriſ. 35 quod ſternutationes maximè omnium iuuant
ad expellendum infra fœtum. Quando incipit aperiri matrix, tunc ſtatim ſupponenda aliqua Suffumi-
C gia quæ poſſint allicere matricem, quæ poſſunt etiam ſua facultate magis aperire Mulieres ſolent multis
Suffumigijs vti, ſed ego ſoleo commendare iſtis Galliam Moſcatam, & ſi quid eſt ſuffumigij quod poſſit
hoc vnum eſt. Hoc tempore abſtinendum à potu quantum poſsibile eſt, dicebat Auicenna. Quod ſi vul-
ua non aperiatur vt debet, debet manibus vnctis locus ille leniter tractari. Et monet Auicen. quod hæc
tractatio non eſt facienda continuatim, ſed interpolatim, ne ſcilicet dolor parturientis augeatur. Quod
ſi appareat fœtus, & ſecundina non frangatur, debet Medicus curare vt aperiatur, ſed ea diligentia, vt
dum aperitur ſecundina, ne etiam infans aliquid nocumenti habeat. Cibi hoc tempore debent eſſe pau-
ca quantitate, optimi nutrimenti & faciles concoctu. Idcirco panis in brodio pingui confert, oua ſorbi-
lia, carnes auium, aqua carnis maximè commendatur. Sunt qui laudant, vt mulieres carnes aſſatas com-
medant: quia hæc maſticatio agitat & conuetit corpus, & hac ratione etiam auxiliatur exitui fœtus. Vi-
num debet eſſe odoratum, & ſi mulier animo deficiat vt ſæpe ſolent, debet ſuccurri odoribus, præſertim
ciborum odoribus: nec hoc in caſu timendum, ne matrix attracta odoribus ſuperaſcendat, quandoqui-
dem vbi iam fœtus in partu eſt (vt vocant) vel propè partum, non poteſt amplius recurrere ſurſum, eò
minus poteſt odoribus attrahi. Si aluus obſtricta ſit hoc tempore, nihil aliud agendum niſi vt ſuppoſito-
rijs aluus leniter ducatur. Præter hanc diligentiam, ſunt aliqua *medicamenta quæ in vſu ſunt ad facilitandum*
partum, alia à proprietate manifeſta; alia à proprietate occulta, alia intrinſeca, alia extrinſeca. Inter medi-
D camenta quæ operantur *à proprietate manifeſta* ſunt Trochiſci de myrrha. Cinamomū & myrrha ab omni-
bus commēdatur. Rhaſes mirificè laudauit Croenm. Ego autem ſoleo in vſu habere, hoc medicamētum:

℞. Corticum caſsiæ fiſtulæ, cinamomi, croci ana ℈.ij. Boracis ℈.s. Aquæ Arthemi ℥.iij. Miſce, fiat po-
tus. Potus hic non modo ſalutaris eſt, quia nocumentum non infert, imò maximè prouocat partum. Bo-
rax quoque per ſe cum aqua Arthem. potatus maximè iuuat. Laudant etiam alij Sabinam, & certè effi-
caciſſima eſt, ſed malè audit, quia vt prouocat partum, ſic etiam ſolet enecare ipſum, & propterea aut nō
vtendum, aut quàm parciſſimè, & quando in vſum trahitur, ſemper miſcenda cum alijs. Ego enim ſoleo
etiam vti ipſa, ſed hoc modo mixta:

℞. Sabinæ, Aſſæ fœtidæ, ammoniaci ana ʒ.j. Croci, cinamomi, caſtorei ana ℈.ij. Cum aqua Arthemi-
ſiæ fiant pillulæ & harum exhibeatur ʒ j. Et aduertendum, quod in his caſibus non obſeruatur vllum
tempus exhibendi medicamenta, quia cum res maximè vrgeat, quolibet tempore & hora, die ſimul &
nocte, poteſtis & pillulas & alia medicamenta exhibere. Exterius verò in vſu ſunt linimenta, ſuffumigia
atque etiam peſsi. Linimenta adhibentur pectini, dorſo & interfœmineis: vt

℞. Succi colocynthidis, Rutæ ana ʒ.ij. Fellis tauri ʒ.j. Olei Keirini ℥.iij. Miſce omnia diligenter & fiat
linimentum. Sumuffugia fiunt ex ligno Aloe, cinamomo, myrrha, moſcho, ſiue hæc omnia miſceantur,
ſiue etiam aliquibus ſolis per ſe, vti placeat. Peſſaria ſunt quoque multa, ſed ego hoc ſummopere lau-
dare ſoleo: vt

℞. Pulueris Arthemi. Rutæ ſylueſtris, radic. Danci ana ʒ ij. Opopona. Myrrhæ ana ʒ. j. Terebinthinæ A
℥ j. Terantur omnia terenda & miſceantur, & deinceps obuoluto panno linteo ſubtiliſſimo ſupponan-
tur matriei. Laudat Galen. 6. de Medic. loca. Peſſum factum ex melle, myrrha, & decoctu lupinorum,
quod etiam conferre poteſt. Scio plura referri à ſcriptoribus, quæ videri poſſunt. Quæ verò *à proprietate
occulta* auxiliari putantur, plurima etiam ſunt & extrinſecus adhibenda & intrinſecus. Inter omnia vide-
tur primatum habuiſſe Ariſtolochia rotunda, imò nomen adeſt huic herbæ ex operatione, quia ſignifi-
cat facilem parturitionem. Et aduertendum quod in componendis medicamentis ſemper etiam poſ-
ſunt addi vel hæc, vel alia aliqua quæ poſſunt à proprietate occulta ſuccurrere. Refert Serapio, cyclami-
nis radicem alligatam coxæ, partum facilitare. Moſchio verò multa & ipſe proponit, vt granum Ariſto-
lochiæ alligatum: Albertus Magnus & ipſe multa habet, cor videlicet gallinæ alligatum cuxę, pumicem,
ſpolium ſerpentis, quæ omnia alligata dicuntur maximè facilitare partum. Pythagoras apud Plin. lau-
danit aniſum olfactum, quod ſcilicet quadam facultate facilitet partum. Eſt etiam aliud medicamentum
propoſitum à Trotula, & confirmatum ab Auicen. vt ſi mulier tempore partus Magnetem manibus te-
neat. Habetur etiam de Dictamno Cretenſi, quod ſiue in potu accipiatur, ſiue coxæ alligetur, putatur
partum facilitare. Laudant etiam Arabes corrigiam ex pelle Cerui einctam parienti. Faciunt etiam mu-
lieres ſua incantamenta, quæ vt non ſunt euranda Medico, ita neque inueſtiganda. Et diuinus Plato in
Tymæo dicebat obſtetricis munus eſſe, non ſolùm medicamentis, ſed etiam incantamentis partum iu-
uare. Præter auxilia partum facilitantia, quæ in vniuerſum docuimus, ſunt quædam *alia magis particula-* B
ria, pro vt ſunt particulares quædam & variæ difficultates pariendi. Itaque, ſi difficultas oriatur ob an-
guſtiam matricis, præceptum eſt Auicennæ, vt omni diligentia quam frequentiſſimè inungantur, dor-
ſum, pecten, interfœminia, oleo videlicet oliuæ ſimplici, vel ſeſamino: eò quod huiuſmodi linimentis oſ-
ſa & partes illæ relaxentur, vnde poſsint magis dilatari. Sed quia ſæpe fit, vt inunctiones nihil proſint,
habeant Medici & obſtetrices, quibus in his caſibus vtantur ad dilatandum orificiom. Ad hoc etiam pa-
rantur quædam balnea ex herbis laxantibus & oleis & aquis, quæ balnea non ſolùm accommodantur
in difficultate partus ex anguſtia orificij vteri, imo verò in difficultate & denſitate corporis, & etiam ex
ſiccitate locorum muliebrium. Quod ſi propter pinguedinem difficultas in partu oriatur, habent obſte-
trices quoſdam modos, ſitus & poſitiones, quibus facilius hient iſtæ partes, quos modos vberiùs docuit
Auicenna & omnes Arabes, qui in his rebus videntur cæteris fuiſſe diligentiores. Quod ſi propter æta-
tem oriatur partus difficultas, ſpes in hoe poſita eſt, vt verbis, perſuaſionibus, addatur animus tenellæ
poellæ, vt ſcilicet poſſit ſuſtinere dolores, quoniam non eſt quod vllo auxilio poſsit euitari difficultas pa
riendi. At quando ob feces retentas, partus difficulter exit, in fecibus prouocandis ſtat omnis ſpes, quæ
tamen non alio ingenio poſſunt prouocari, niſi vel glandibus, vel ſuppoſitorijs, vel brodijs laxantibos.
Si verò propter debilitatem virium mulier difficulter pariat, eo tempore porrigenda ſunt odoramenta,
vinum generoſum ad odorandum, vt eſt vinum Maluaticum, Panis recens: nec eſt quod timeantur odo
res, quia vbi partus inſtat, non eſt periculum quod matrix currat ſurſum. Si fœtus ita magnus ſit, vt ſola C
magnitudo difficultatem faciat, Auicenna dat quaſdam regulas ſeruandas. Prima eſt, vt obſtetrix tentet
manibus educere: Si verò manibus non poteſt, faſcia circumligetur fœtus corpus, atque ita paulatim e-
ducatur. Si verò hoc non ſuecedat, habent obſtetrices quædam tenacula quibus circumligant pannos
ne lædant vel offendant fœtum, ijsque educant. Si verò nullo modo horum ſequatur, inciditur fœtus in
lateribus vteri. Qua autem arte incidendus ſit, docuit Hippocr. lib. de Exſectione fœtus luculentiſsimè,
quo in loco præter præcepta alia hoc tradit, vt quando ſecandus eſt fœtus, obueletur caput mulieris, ita
vt eam operationem videre non poſſit, quanduquidem ſi videret vſque adeò conſterneretur animo, vt
periculum eſſet ne horrore cruciaretur atque ita iugularetur. Naſcitur etiam difficultas partus ex multi-
tudine fœtuum, quia interdum ſunt gemelli, interdum terni, aut quaterni, ſed raró: quo in caſu debet ſa-
gax eſſe obſtetrix, vti nimirum manibus vnumquemque ordinatim & leniter educat. Atque animaduer-
tendum, non eſſe vnquam quieſcendum, niſi omnes ſeriatim vnus poſt alterum ſtatim exeat: quia vbi
mora interponitur inter vnum & alterum, non ita expultrix exurgit, debilitatur magis: & idcirco dum
vis expultrix in actu eſt, tunc ſolicitádnm eſt vt omnes exeant. Sin autem difficultas partus oriatur pro-
pter fœtum mortuum qui eſt in vtero, aote omnia perſcrutandum erit, num verè mortuus ſit fœtus, quia
ſi non eſſet mortuus, mitiùs agendum eſſet: ſi verò fœtus ſit murtuus, paulò fortiùs mulier erit tractan-
da. Dicet aliquis veſtrum, cur fœtus mortuus vt exeat, peculiaribus remedijs egere videtur? Etenim ſcri D
ptum eſt à Galeno 2. de Symptomatum cauſis 3. eandem facultatem quæ viuos fœtus emittit, etiam fœ-
tus excludere mortuos. Dico hoc verum eſſe, quód opus eſt etiam facultate expultrice ad educendum
fœtum mortuum, ſed in mortuo hæc facultas magis ſopita eſt: eſt autem magis ſopita, eó quod fœtus
mortuus ſua caleitratione & motu, non excitat nec diſrumpit ligamenta, niſi ſolo pondere. Propterea
debet Medicus hoc in caſu excitare facultatem expultricem, ad quam excitandam eſt potiſsimum auxi-
lium ſternutatio, vt habetis ex Hippoer. & Galen 5. Aphoriſm. 35. neque ſolùm ſternutatio, ſed etiam vo-
mitus & eructatio à nonnullis laudatur. Galenus etiam addidit ſingultum, eó quod huiuſmodi motibus
qoaſſatur corpus mulieris, eo quaſſato rumpuntur ligamenta, atque ſic facultas expultrix excitatur. Prę-
ter hæc, *ſunt & alia medicamenta*, quorum aliqua à proprietate manifeſta, aliqua ab occulta qoalitate iu-
uant. Hippoc. in lib. de Natura mulieris, commendat Violas & Portulacæ ſemen, in vino ſumpta. At in 1.
de Morbis mulieb. laudat veratrum nigrum & myrrham. Vtitur etiam Cantharidibus & multis alijs, quę
poſſunt à vobis videri in fine primi illius libri. Egu autem ſoleo vti huiuſmodi medicamēto ſequenti: vt,
℞. Aſſæ fœtidæ ʒ. j. s. Rutæ ſiccæ ʒ. iij. Myrrhæ ʒ. ij. Terantur omnia diligenter & miſceantur. Dein-
de prædicti pulueris ʒ. j. cum deeocti Sabinæ ℥. ij. exhibeatur. Theriaca diateſſaron appellata, in vſu eſt
apud mulieres. Gal. lib. 7. ſimplic. medic. extollit Cedriam & iure, quia ſicut hoc medicamentum viuos
enecat,

A enecat, ita etiam mortuos educere poteſt. *Si medicamenta non ſufficiunt*, duo agenda ſunt: primò tentan-
dum vt fœtus in vtero corrumpatur, quia corruptus facilius exire poteſt. Si neque ſic tutum ſit operari,
Medici ad ferrum veniant, vt excindant fœtum, atque ita minutim inciſum educant. Hippocr loco cita-
to ad corrumpendum fœtum, vtitur hoc medicamento:

℞. Aluminis ſciſsi, myrrhæ ana ʒ.j. Ellebori nigri ℈.s. Terantur, & cum vino nigro fiat peſſarius. Ha-
betis apud Paulum Æginetam etiam aliud peſſarium, quod etiam vtile eſt: vt

℞. Ellebori nigri, Staphiſagriæ, Ariſtol. rotund. gran. meſereonis, colocynthidis, ammoniaci ana ʒ j.
Terantur omnia diligenter præter Ammoniacum, quod diſſoluendum eſt, atque ita vel cum vino, vel
cum melle commixtum, fiat peſſarium indendum. Fuerunt ex veteribus aliqui qui exiſtimarunt, lac ca-
ninum potum, conferre ad educendum fœtum mortuum. Sed horum ſententiam exploſit Gal. 10. Sim-
plic. cap. de ſero lactis. Præter dicta quæ à proprietate manifeſta operantur, ſunt & alia à proprietate oc-
culta iuuantia. Suffumigia ex vngula Aſini: teritur enim & ſuper carbones ponitur, ſicque fumus intra
vuluam recipitur. Similiter ex piſcibus ſalitis fiunt ſuffumigia. Moſchio laudat decoctum foliorum Ci-
tri, Fel ouis ſuffitum. Quod ſi medicamenta non poſſunt, deueniendum ad ſectionem fœtus, in qua mo-
net Auicenna diligentiſsimè conſiderandum, vt prius conſideretur num mulier ſeruanda ſit nec ne. Si
ſeruari non poteſt, non eſt quod id tentetur, quia potius dedecus pareret. Si verò ſpes ſit poſſe conſer-
B uari, tunc opus aggrediendum. Sed dices quomodo cognoſcam an mulier ſit ſeruanda? Cognoſcetur
ijs indicijs quæ docuit Auicenna, quia vbi neceſſario peribit, adeſt ſyncope perpetua cum vigilijs, cum
reſolutione membrorum, diſlocatione. Si clamabitis non reſpondebit, ſi tota ſpaſmetur & conuellatur:
ad hæc ſi pulſus ſit formicans & obſcurus valde. His enim apparentibus ſignis, certè peritura eſt, & ideo
non eſt aggredienda ſectio. Quod ſi nullum ex his ſignis appareat, ſperandum eſt ſeruari poſſe, & ideo ag-
grediendum vt fœtus mortuus educatur.

DE SECVNDINAE EDVCTIONE.
CAPVT IIII.

SI partus debet eſſe legitimus, neceſſarium eſt vt poſt exitum fœtus, foras exeat & prodeat Secundi-
na. Sed quia ſæpe fit vt huiuſmodi Secundina non prodeat, ſed intus retineatur, propterea eſtis do-
cendi quomodo & quibus ingenijs ſit educenda. Expellitur etiam & ipſa eadem vi expultrice ope-
rante. & propterea vbi fœtus non eſt in vtero, Secundina eſt impedimento naturæ, grauat eam. Vt verò
vis expultrix expellat, eadem ferè conueniunt quæ ad educendum fœtum mortuum dicta: inprimis va-
lidis ſternutationibus, vomitibus, eructationibus agendum. Quod ſi non prodeat his remedijs, diligen-
ter videndum nunquid pateat oculis, nec ne: ſi pateat, debet obſtetrix manibus apprehendere, atque ita
diligenter educere vt non frangatur, ſed vt integrum educat. Si verò non pateat, debet obſtetrix mani-
C bus vnctis oleo ſeſamino vel dulci, quærere eam: ſi inuenerit, ſimiliter eam educere. Quod ſi adhæreat
ita vt facilè nequeat educi, debet conari manibus paulatim eam euellere atque ita educere. Interim nu-
trienda eſt mulier cum vitellis uuorum, cum brodijs, vt poſsit medicamenta ſuſtinere & operationem.
Quod ſi hac manus operatione non ſuccedat, deueniendum ad ea, quæ putantur à Medicis facultatem
habere educendi ſecundinam: ſunt vero accommodata huic, ea etiam quæ educunt fœtum mortuum
laudant aliqui Arabes, lixiuium cum oleo, ſed nimis graue eſt, licet multi teſtentur prodeſſe, at mihi non
placet. Itaque cinamomum, vel in brodio, vel in aqua eſt magis in vſu & maximè confert. Laudatur à
Dioſcoride ſuffumigium, quod etiam apud me eſt in vſu, & valde prodeſt: vt

℞. Myrrhæ ℥.s. Cinamomi, Galbani, Caſtorei ana ʒ.s. Opoponacis ℈.iiij. Ellebori nigri ℈.ij. Cum
melle conficiantur paſtilli, & deinde ponantur ſupra carbones & fiat ſuffumigium. Hippocr. t. de Morbis
muliebr. multa alia proponit, inter alia ſilphium ad fabæ magnitudinem, in vino bibitum: Dictamnum
creticum, obuli pondere in aqua ſumptum: ſuccum porri, cum myrrha & vino dulci apud Galenum in
lib. de Antidotis: habentur etiam quædam antidota, quæ ipſe mirificè commendat, ad educendas ſecun-
dinas. Extracta ſecundina ſolent loca illa mirum in modum caleſcere & torqueri, ideo præcipiendum
eſt, vt Oleo roſato, Oleo vitellorum oui, lacte eas partes foueant, quod huiuſmodi remedijs facile ſolent
mingari & feruor & dolor. Atque hic eſt finis tractatus noſtri de Morbis muliebribus, in quo habetis
D omnes morbos præcipuos contingentes circa conceptum & ea vitia quæ contingunt circa partum. Su-
perſunt igitur vitia quæ contingunt circa nutritionem fœtus & circa conſtitutionem vteri.

Liber Tertius.

DE VITIIS QVAE CIRCA NVTRI-tionem fœtus contingunt.

PRÆFATIO.

CVm anno elapſo, de Morbis muliebrib. tractare inſtituiſſemus, tres imò quatuor horum
morborum claſſes fecimus. Vnam eorum qui circa conceptum contingunt: alteram eo-
rum qui circa partum: tertiam eorum qui circa nutritionem partus: quartam & poſtremã,
eorum qui circa vteri vniuerſum ſtatum. Iam primas duas perfecimus, ſupereſt vt duas a-
lias, ſuperis fauentibus, etiam abſoluamus. Et quia ita ordo poſtulat, primùm tractabimus

de ijs morbis qui fiunt circa *Nutrimenti inſtrumentum*, ſcilicet circa lac & mammas. Qui tractatus eò de- A
bet nobis eſſe gratior, quoniam à paucis veteribus eſt tractatus, à nemine, ſic dicam, abſolutus. Sed oc-
curret ſtatim aliquis mihi: quomodo morbi circa lac contingentis, dicuntur propriè muliebres, quan-
doquidem morbi muliebres dicuntur illi, qui ſoli contingunt mulieribus, nunquam viris, quique viris
nullo modo ingenerari poſſunt. Cæterum non ita videtur de lacte, eo quod æquè ſit lac in viris atque in
mulieribus. Quod fiat *Lac in viris*, habetis luculentiſſimum Ariſtotelis teſtimonium 10. Hiſtor. animal.
capite 12. Auicen. etiam 12. tert. Tract. 1. capite 3. quo in loco aſſerunt, & pueris & etiam adulcioribus fieri
lac quandoque in mammillis. Imò vero Auicen. 13. de Animal ſcribit ſe vidiſſe è viro tantum la[illegible]is emul-
ctum, vt caſeus ſit confectus. Reſpondeo ad hanc obiectionem dupliciter. Primò modo ex Alberto Ma-
gno 3. de Anim. 9. vbi hanc rem pertractans, dixit rariſſimum eſſe vt in viris fiat lac, & quando id fit pau-
cum id eſſe, & in paucis. Alio modo reſpondeo, id quod apparet in viris lac, non eſſe verum lac, ſed eſſe
ſanguinem tantum dealbatum: quod autem hoc verum ſit, poteſt coniectura aſſequi, quoniam lac eſt
propter nutritionem. Dicebat Galenus lib. de Sectione venæ aduerſus Eraſiſtratum capite 5 non poſſe
fieri lac, niſi in illis animalibus quæ vtero gerunt. Quapropter fabuloſum eſſe exiſtimo, aut oſtentum ſal-
tem, quod ſcriptum eſt ab Ariſtot. & ab Auicenna: inuentum eſſe corpus, ex quo quotidie magna lactis
quantitas emulgeretur. Sed poſtulabit quis, cur viri non producant lac, ſed tantum mulieres? Dico vt
dicit Hippocrates de glandulis, duas eſſe cauſas. Vna eſt, quoniam beneficio caloris natiui adeo conco-
quunt & abſumunt nutrimentum, vt parum excrementi ſuperſit & quod ſuperfluum eſt, totum ferè ex B
laboribus corporis exinanitur. Altera cauſa eſt, quia viri non habent mammas adeo ſpongioſas & va-
ſtas, vt poſsiot attrahere & recipere ſanguinem ad fabricam lactis.

DE VITIIS QVAE CONTINGVNT
CIRCA IPSVM LAC.

IAM vero quæ contingunt vitia circa lac, ſunt vel quia non fit lac, vel ſaltem non fit tantum,
quãtum fieri debet & dicitur defectus lactis: aut fit plus quam deberet, & dicitur lactis redun-
dantia: aut fit tale, quale non deberet, & in hoc genere eſt caſeatio, coagulatio & corruptio, &
reliqua quæ pedetentim intelligetis. Inter hæc vitia primum agam de defectu lactis, eo quod
hoc humano generi maximè commodum videtur.

DE DEFECTV LACTIS.
CAPVT I.

ANtequam hanc tractationem aggrediar, operæprecium puto eſſe, vt vos doceam integram lactis
naturam, quod iucundiſſimum & vtiliſſimum erit. Hæc materia à me exponetur quinque capiti-
bus. Primum eſt, quid ſit lac ipſum. Secundum quomodo generetur. Tertium, quando fiat. Quar- C
tum, in quibus generetur. Quintum & vltimum erit, vbi generetur. Quod ad primum caput attinet, Em-
pedocles (vir maximus & à quo multa bona habet Hippocrates) dicebat: lac nihil aliud eſſe quam pus:
quam ſententiam Ariſtot. 4. de Generat. animal. cap. 8. refutare conatus fuit, & ad refellendam ipſam v-
ſus eſt hac ratione: Quod nomen tranſlatiuum non debet eſſe contrarium, ſed pus eſt contrarium, quia
lac eſt concoctum, pus autem corruptum. Sed ſi placet tueri magnum hunc Empedoclem à calumnijs
Ariſtotelis, dicetis apud veteres in more poſitum fuiſſe, vt pro corruptione intelligerent cõcoctionem.
Videbitis in libro ſub nomine Hippocratis de Anatome, quod venter vbi fit coctio, vocatur venter pu-
trefactorius. Sic in libro de Nutrimento Hippocratis videbitis quæ ſunt moderatè cocta. dici [illegible],
id eſt, in ſuperficie putrefacta, itaque clarum eſt apud veteres, coctum dici putrefactum. Id quod etiam
ſeruauit Plutarchus 2. de Cauſis naturalibus. Imò verò Ariſtoteles ipſe 4. Topic 5. refert, hunc Empedo-
clem vocaſſe vinum aquam in ligno putrefactam, ſcilicet concoctam. Atque hæc fuit ſententia Empe-
doclis de lacte. Ariſtoteles verò quem ſequuntur omnes Medici, 4 de Generat. animal. 8. Item 3. Hiſtor.
animal 20. ſcribit: Lac nihil aliud eſſe niſi ſanguinem ſuperfluum, mutatum & dealbatum. Alexaoder 2.
problem. 80 dixit, eſſe ſolummodo ſanguinem dealbatum. Etenim dicitur lac ſanguis, quia vt habetis a-
pud Hippoc. lib de ſtructura hominis, & à Galeno in multis locis, ex eadè materia fit lac & ſemen ipſum.
Imo Hippoc. 2. Epidem. ſectio. 3. circa finem, dicebat: Lac eſſe germanum ipſius ſanguinis menſtrui. Ita- D
que clarum eſt apud ſcriptores, lac nihil aliud eſſe niſi ſanguinem. Sed hoc loco duo occurrunt, magna
ſpeculatione digna: vnum eſt, ſi lac fit ex ſanguine, an fiat ex puro: alterum eſt, an fiat per concoctionem,
an verò per ſolam coloris mutationem, vt ſæpe videmus vina ex vaſe in aliud vas tranſlata, mutare qui-
dem colorem, ſubſtantiam autem nequaquam. Circa primum, varias reperio eſſe ſcriptorum ſententias.
Hippoc. lib. de Natura fœtus & 1. de Morbis mulieb. ſcripſit: Lac fieri ex ſanguine pinguiſſimo & dulciſ-
ſimo, quam ſententiam videtur confirmare Ariſtot. 4. de Generat. animal. 8 Quo in loco narrans Ariſto-
teles: cur lac ante ſeptimum menſem ſit malum, poſt verò ſeptimum vtile: inquit ideo eſſe, quia magnam
partem ſanguinis dulcis & pinguis abſumit fœtus ante ſeptimum menſem, poſt vero ſeptimum non tan-
tam copiam abſumit, propter quod pinguis magis & dulcis ſanguinis pars damnata ad mammas, con-
uertitur in vtile lac. Itaq; ex hoc Ariſtntelis diſcurſu colligi poteſt, lac fieri ex ſanguine dulciſsimo & pin-
guiſsimo. Sed notandum eſt vobis, Ariſtot. eo in loco, diſceſsiſſe à placitis Medicorum, quia Hippocr.
lib. de Natura fœtus, & Galenus 5. Aphoriſm. 37. manifeſtè dicunt. In extremis conceptus menſibus, la-
borare fœtum penuria nutrimenti. Ex altera parte eſt Galeni autoritas 14 de Vſu. partium 8. & lib. de
Venæ ſectione aduerſus Eraſiſtra. cap. 5 quo in loco abſolutè dicit: Lac fieri ex ſanguine menſtruo: ſi ita
ſit, clarum eſt, ſanguinem menſtruum impurum eſſe, vt videbitis, cum de eo tractabimus. Ergo vide-
tur lac fieri ex impuro ſanguine: adeò vt Alexander dicat 2 problemate 78. quod fiat ex ſanguine lento
& viſcido.

Lac quid: an ex ſanguine puro: & an per cõcoctionem, an verò per ſolam coloris mutationem fiat.

A & viſcido. Pro hac dubitatione dicendum eſt, Lac quidem feri ex ſanguine menſtruo ſemper, verùm in ſanguine menſtruali duas partes reperiri: alteram coctam & puriorem, alteram verò craſsiorem & magis impuram. Ex parte puriore fit Lac vtile: atque ſic intelligends eſt autoritas Hippoc. & Galeni. Ex parte quidem crudiore fit quidem Lac ſed inutile, & hęc eſt cauſa, vt eæ quæ habent menſtrualem ſanguinem fœdum ſemper Lac prauum producont: Circa alterum an videlicet Lac fiat per concoctionem, vel per ſimplicem mutationem? Inuenio varios inter ſe eſſe Medicinæ ſcriptores. Primum eſt autoritas Hippoc. qui loco citato ſcribit, Lac ipſum eſſe ſangoinem coctum: ſi eſt ſanguis coctus, ergo fit per concoctionem. Præterea Galenus 7. de Vſu partium reddit rationem, cur Mammæ ſint poſitæ in pectore, quia in mammis debeat Lac fieri, Lac vero eſt cibus valdè coctus, in pectore autem viget calor: Ergo commodus eſt locus Lactis generationi: quæ ſententia ſi vera eſt, ſequitur Lac fieri per concoctionem. Ex aduerſo ſunt autoritates & rationes. Prima eſt, quia ſi fieret Lac per concoctionem, ſequeretur, quod Mammæ eſſent calidiores venis, quia in venis alijs corporis non fit Lac, quia ibi non coquitur ſed coquitur in Mammis. Sed falſum eſt Mammas eſſe calidiores venis, quia vt ſcriptum eſt à Galeno, Mammæ ſunt corpora glandulosa carnoſa & valdè frigida. Addimus etiam ſententiam Ariſtotelis 4. Meteororum, illud quod ſemel eſt coctum, non poteſt amplius recrudeſcere, ſed ſi Lac fieret per coctionem, ſequeretur coctum recrudeſcere. Probo autoritatibus & experientia. autoritatibus, quis Alexander 2. problem. 80 inquit, quod Lac facilè mutatur in ſanguinem, qoia factum eſt ex ſanguine. Si hoc eſt

B ſi Lac eſſet ſanguis coctus, Ergo dum lac fit, ſanguis recrudeſcit. Probo etiam experienna, quia videmus molieres vbi renuunt lactare infantes proprios, perdere Lac. Et quanquam ſæpe per diſsipationem illud diſperdant, plerunque tamen fit, quia Lac regr[...]tur in venis & fit Sanguis: præterea ea quæ fiunt coctione, ſemper fiunt calidiora. Ergo ſi Lac fieret per concoctionem ſanguinis, eſſet ſanguine calidius, ſed hoc falſum eſt. Ergo Lae non fit per concoctionem. Probo experientia & autoritate Galeni: experientia, quia videmus inflammatiooes Lacte demulceri, ſanguine magis exaſperari. Probo autoritate Galeni, qui 5. de Simpl. 21. ſcribit, Lac quod pertinet ad caliditatem, medium eſſe inter pituitam & ſanguinem, quia pituita calidius eſt, ſanguine verò frigidius Eſt altera autoritas, 5 Aphoriſm. 40. quo in loco ſcribit: quod ſicuti Iecur eſt calidius corporibus glandulosis mammarum, ita ſanguis eſt calidior Lacte. Si ergo per experientiam & Galenum, ſanguis eſt calidior Lacte. ſequitur quod Lac non fiat per coctionem, quia eſſet calidius ſanguine. Accedit & altera Galeni autoritas prim. de Tuenda valetudin. ſept. vbi ſcribit: à natura pueros ſtatim ac nati ſunt, ideò delectari lacte, quia eſt ſimilimum nutrimentum ei, quod in vtero ſumebat fœtus, & addit, Lac eſſe paucisſimam mutationem adeptum. Qoo in loco duo deberis aduertere: vnum eſt, quod in contextu græco legitur, eſſe ſanguinem paucisſimam mutationem: in contextu latino, exiguam motationem: ita fefellit nos ille interpres, dum non reddit totam ſententiam: alterum eſt, qund autoritas libri primi de Tuenda valetud. videtur contraria alteri autorita-

C ti Galeni, decimoſexto de Vſu part. duodecim. & ſeptimo, de Vſu part. vig ſecundo, vbi ſcribit fieri Lac ex ſanguine, non quidem exiguè mutato, ſed ἀκριβῶς μεταβεβλημένου, id eſt, exactè mutato. In hac grauisſima ſpecolatione puto reſolutè dicendum · Lac fieri ex ſanguine menſtruo cocto, non quidem ſummè concocto, ſed mediocriter, ita tamen vt nihil deſit coctioni, atque hoc notat vox illa Galeni, ἀκριβῶς ſcilicet exactè. Sed quomodo fit hæc coctio ſanguinis in mammis? Dico fieri per adæquationem, hoc modo, quia in ſanguine menſtruo, ſi adſunt partes igneæ & acriores, beneficio temporis mammarum iſtæ partes aut diſsipantur, aut attenuantur. Si verò adſint partes crudiores, attemperantur, coquuntur, ita vt tota illa ſanguinis maſſa, adæquetur: Apud Ariſtotelem quarto Meteor. dicitur bella concoctio, quando ea quæ coquuntur, rediguntur ad æqualitatem. Ad rationes in contrariam partem, & primò cum dicebatur, quæ coquuntor fieri calidiora: dico hoc non eſſe ſemper verum, eſt quidem verum, vbi res ſummè coquuntur, falſum ubi mediocriter. Exemplum adſero vobis de Melle: Mel ſi iotenſè coquatur, fit calidius, quia amareſcit: ſi coquarur mediocriter, non fit calidius, quia mel crudum acrius eſt, nam inteſtina ſtimulat, cum verò mediocriter coctum eſt, non ſtimulat. Ratione, quia per modcratam coctionem partes acriores diſsipantur, itaque huc modo videtur fieri tepidius. Idem poſſumus dicere de vino: vinum ſi coquatur mediocriter, & in multis Italiæ locis ſolitum eſt, tantum abeſt vt fiat calidius, vt etiam reinittatur caliditas: hoc probatum eſt, quia coctum minus inebriat, quod teſtatur Athenæus, ex libro

D Ariſtotelis de Ebrietate. Ita clarum eſt, quæ coquuntur non fieri ſemper calidiora: Lac verò non per ſummam, ſed mediocrem fit coctionem: Ergo, nou debet eſſe ſanguioe calidius. Ad alteram rationem, quod coctum non poſsit recrudeſcere; dico coctum recrudeſcere poſſe, intelligi dupliciter: vel per ſe ſolum, vel per adinixtionem. Per ſe ſolum, coctum nunquam recrudeſcit, per admixtionem recrudeſcit. Prubn experientia manifeſta: Illi qui condiunt fructus melle & ſaccharo, clarum eſt quod coquant. Sed quid fit ſæpe progreſſu tempotis? Saccharum vel Mel iterum recrudeſcit, vt iterum cogantur coquere Mel & Saccharum, quia vel per aerem, vel per corporum cruditatem, Saccharum vel Mel recrudeſcunt: ita euenit vt Lac commixtum ſanguini, iterum fiat ſanguis, quemadmodum experientia & rationibus conſtat. Poſſum etiam alio modo reſpondere, cum ex Lacte iterum fit ſanguis, non dicitur recrudeſcere: ſed magis coqui; & ratio eſt, quia etiam in Mammis dixi fieri exiguam coctionem, non repugnat in venis fieri coctionem vel maiorem, vel æqualem. Inter alias rationes quibus probaui nun fieri Lac per coctionem hæc vna erat, quod neceſſariò Mammæ eſſent calidiores venis: ad quam rationem reſpnndendum eſt, mammas ſua natura eſſe qoidem frigidiores venis, vt luculentisſime ſcriptum eſt à Galeno quint. Aphoriſmo quadrag. & ab Alexandro 2 problem. 80: verumtamen ob viciniam cordis ita incaleſcunt mammæ, vt poſsint ſufficere coctioui: nec videatur vobis hæc reſponſio noua, quia Ariſtoteles libro ſecuodo de Generatione animaliom nonò dicebat, ſemen ſua natura frigidum quidem eſſe, & fieri calidum ob locum. Itaq; non incôuenit mammas ſua natura frigidas

eſſe,aduentitio tamen calore eſſe præditas,ob quem poſſunt coquere ſanguinem. Id quod poteritis eti- A
am reſpondere ad alteram rationem, qua dicebatur Lac eſſe frigidius ſanguine, & propterea non poſſe
fieri per coctionem. Lac equidem, beneficio Mammarum frigus acquirit, ſed ratione materiæ cum ſit
ſanguis, etiam calidum eſt. Ad autoritatem Galeni, ex 1 de Tuen. Valetu. vbi ſcribit, Lac fieri per mini
mam ſanguinis mutationem, debetis reſpondere, poſſe conſiderari Lactis mutationem dupliciter: vel
ſecundum ſubſtantiam & qualitates primas, vel ſecundum qualitates ſecundas Et ſi conſideremus ſub-
ſtantiam & primas qualitates, valde mutatum eſt à ſanguine: quia quantum ad caliditatem & ſubſtan-
tiam, facta eſt magna mutatio, ſed quantum ad dulcedinem & pinguedinem, minima facta eſt mutatio, &
ita quoad ſecundas qualitates facta eſt parua mutatio; ideò delectantur pueri Lacte, quia eſt ſimile ſan-
guini quo alebantur, ſcilicet dulcedine & pinguedine. Habetis ergo, Lac nihil aliud eſſe, niſi ſanguinem
menſtruum concoctum, in Mammis dealbatum: qoam definitionem attulit Meletius in lib. de Natura
Lac quomodo generatur. hominis. Erat ſecundum propoſitum, quomodo Lac generaretur. Circa quod Hippoc. in lib de Genera-
tione fœtus, videtur habere nouam ſententiam & ferè incredibilem, ſentit fieri Lac, quia ab vtero com-
primantur vaſa corporis interna, quę compreſſa emittunt humorem quendam pinguem ac dulcem, per-
inde ac ſi imbuamus corium oleo & deinde comprimamus: ex eorio emittitur humor pinguis & dulcis,
ita à mole vteri emittitur humor pinguis, qui alteratur à corporibus mammarum ſpongioſis. Quæ ſen-
tentia aot valde obſcura eſt, aut omnino fabuloſa, imò contra Hippocratis dogmata, qui ſentit Lac fieri
ex ſanguine menſtruo. Dicebat enim 5. Aphoriſm 39. Quod ſi mulier quæ neq; peperit, neq; vtero habet B
Lac habeat, ſignum eſt menſtrua defeciſſe. Igitur illa generationis Lactis ratio eſt, quam Ariſt. & Medici
memoriæ prodiderunt, ſcilicet quod ſuperfluus [illegible] guis qui & menſtruus eſt, à natura uel tempore par-
tus, vel alia aliqua occaſione, trahitur in mammas, quæ cum plenæ ſint cauernis & meatibus, in ea parte
recipiunt ſanguinem, vbi poſtmodum tempore à corde communicato, ſanguis ille leuigatur, coquitur &
tandem dealbatur: dealbatur autem vt ſemen in vaſis ſpermaticis, ſcilicet à calore & natura vaſis. Scimus
enim comparatum eſſe à natura, vt quodcunq; aliud tranſmutat, ſemper ſibi ſimile faciat. Sed quæret ali-
quis, cur natura ita fuerit ſolicita in fabricando lacte, eò magis quod poterat efficere & forſitan debebat
facere, vt eodem ſanguine quo nutritor fœtus in vtero, nutriretur etiam extra vterum; poterat efficere
vt ſine vlla alteratione, idem ſanguis emanaret ad nutriendum fœtum. Tres puto fuiſſe cauſas, quibus
mota eſt natura ad faciendam hanc ſanguinis in Lac tranſmutationem: vna, quia horrendum eſſet & fe-
rinum, videre ſanguinem viuum exſugi ex mamillis, horrendum enim eſſet matri infanti & alijs: natura
autem qoantum fieri poteſt, conata eſt ſemper coniungere iocunditatem cum utilitate. Altera cauſa eſt,
quoniam puer extra vterum debebat nutriri per os, & per os debebat cibus meare in ventriculū, in quo
coqueretur: deinde in iecore ſanguis fieri, ſi ſanguis exſugeretur à poero, nō alteraretur, neq; in ventri-
culo, neq; in iecore fieret ſanguis. Itaq; ſagaciſsima natura, dum videret ſanguine debere partum nutriri,
& alterum fieri ſanguinem, adinuenit fæliciſsimom hoc medium, quod tale eſt: vt poſsit ex ſangnine fie C
ri Lac & iterum in ſanguinem conuerti, miſterium omnibus admirandum. Tertia cauſa fuit, quoniam
cum videret natura, in ſanguine locatum eſſe totius vitæ theſaurum, coacta fuit ſanguinis vaſa ita fabri-
care, vt non poſsint facilè reſerari, neque rurſum facilè claudi. Si igitur debuiſſet fœtus nutriri ſanguine
exſucto ex Mamillis, neceſſarium fuiſſet, vt venæ facilè clauderentur & aperirentur: his imminebat peri-
culum, ne quandoque venæ non poſſent amplius occludi, atque ita vita finiretur. Ex his igitur habetis
Locus lactis. locum Lactis eſſe Mamillas, quas idcirco dicebat Galenus 7. de Vſu part. 22. eſſe poſitas in pectore, aut
in locis calidioribus, in omnibus animalibus, tum vt frigiditas Mamillarum remittatur à calore vicini
cordis: tùm vt calor cordis, poſsit generationi Lactis inſeruire: tùm etiam vt cor poſsit tutelam accipere
ab ipſis Mammis. Plutarchus in libro de amore prolis, reddit rationem & ipſe non inuenuſtam, cur vi-
delicet natura in pecture hominibus Mamillas fecerit, vt poſsit inquit, mater fouere filium, amplecti,
Tempus generationis lactis. oſculari & ita amorem erga prolem monere & augere. Tertium, circa Lactis generationem, proprium
erat, de Tempore generationis Lactis, quod tempus dicebat Ariſtoteles, idcirco incertum eſſe homini-
bus, quemadmudum & pariendi tempus. Cæterum, in tempore etiam in hominibus, quemadmodum
in alijs, videtur quidam ordo: quia aut tempus conſideramus vniuerſale, aut particulare. Si tempus vni-
uerſale conſideremus generationis Lactis, Tempns eſt à duodecimo ętatis anno, vſque ad annum quin-
quageſimum: & ratio eſt, quia hoc tempore intermedio educitur ſanguis menſtruus, qoi eſt materia &
ſubſtantia Lactis. Animaduertendum tamen vobis eſt, aliquas reperiri quæ in Mamillis poſt quinqua- D
geſimum ætatis annum Lac generant, quod tamen rariſsimum eſt. Tempus autem particulare eſt, vel
quando defecerunt menſtrua, vel quando habet in vtero, vel quando partus in locem eſt editus: & ratio
eſt, quia hoc tempore, aut natura opus habet lacte, aut ſi non opus habet, impeditur quo minus poſsit
excernere ſanguinem per vias conſuetas. Quapropter ne officeret corpori, potius conuertit ipſum ſan
guinem in Lac. Dicebat Ariſtoteles aliquando ſolitum eſſe Lac fieri, quando fricantur Mamillæ vrtica,
& deinde manibus contrectantur: quod fateor me nunquam vidiſſe. Albert. Magnus tamen lib. 3. de Ani
mal. 9. ſcriptum reliquit, ſe vidiſſe virgines, mulieres & viduas qoæ hac arte ſibi ipſis Lac copioſiſsimum
pararent. Verum vtcunque ſit, verum & proprium tempus Lactis eſt, quando partus in lucem eſt edi-
tus. Atque hæc ſunt quæ de natura Lactis erāt dicenda. *Lac igitur dicitur deficere*, quando vel non fit eo
tempore quo fieri deberet, ſcilicet poſt partum: vel ſi generetur minus tamen quam ſufficiat nutritioni
fœtus, atque hunc lactis defectum dicebat Iulius Pollux, nuncupari à nonnullis Medicinæ ſcriptoribus
ἀγαλακτίαν: eſt verò hic defectus Lactis, Symptoma in genere excretorum mutatorum, quandoquidem
non adeſt excrementum illud vtile, qood eſſe deberet. Defectum lactis, Symptoma eſſe in genere excre-
torum dixi, quod vt aſſequi melius poſsitis, debetis breoiter ſcire, cibum qui in corpus ſumitur, nunquā
poſſe totum in ſanguinem cōuerti, quare neceſſariò contingit vt fiant excrementa, quæ aut prorſus ſunt
inutilia,

A inutilia, & extra corpus à natura reijciuntur: aut ſunt vtilia, & retinentur pro reficiendis membris, vel pro conſeruanda ſpecie. Inter hæc eſt ſemen & ſanguis menſtruus, qui inſeruit conceptioni & nutritioni in vtero, vel poſt exitum ab vtero fœtus: ita vt nutrimentum, quod ſumit extra vterum fœtus, ſit excrementum vtile. Et dixi vbi Mammæ carent hoc excremento, dicuntur laborare hoc Symptomate, quod eſt excrementi vtilis defectus. Eſt igitur Symptoma, defectus Lactis: & quia Symptomata omnia ſequũtur morbum, ſic defectus Lactis ſequitur morbum proprium, ſcilicet aut malam formationem Mammarum, tùm aliorum vaſorum, aut malam temperiem, aut continui ſolutionem, ita vt iſti morbi poſsint in mulieribus efficere defectum Lactis.

C A V S AE.

IAM verò cauſarum defectus lactis aliæ ſunt internæ, aliæ autem externæ. *Internæ*, aliæ ſunt naturales, aliæ verò aduentitiæ. Naturales cauſæ ſunt, paruitas Mammarum, anguſtia vaſorum mammarum & totius corporis. Etenim Hippocrates t. de Morbis muliebribus ſcribit, aliquas inueniri mulieres, quæ à natura Lac non producunt, rurſum inueniri alias, quibus ante tempus Lac deficit: & cauſam horum dicit eſſe denſitatem & anguſtiam vaſorum, propter quod ſanguis ab vtero ad mammas non poteſt deriuari. Aduentitiæ cauſæ ſunt, vt obſtructiones vaſorum, factæ ab humoribus viſcidis & craſsis. Addit Auicenna ſecundo primi, debilitatem virtutis attractricis mammarum. Additur etiam inter cauſas adueotitias internas, ſanguis videlicet aut vitiatus, aut imminutus. Vitiatus eſt vel corruptus & venena-
B tus, vt eſt in morbis peſtiferis: vel exſiccatus, vt in febribus magnis & ardentibus, vel pituitoſus, vel bilioſus, vel melancholicus: neq; miremini me dixiſſe, qnod ſanguis bilioſus, pituitoſus & Melancholicus inducat defectum Lactis, eò quod ſcribit Galenus 5 Sympt. 20. & Auicenna, Lac generari ex ſanguine meliori menſtruo: vbi igitur nihil ſanguinis boni eſt, neceſſariò deficit Lac. Diminuitur etiam ſanguis à cauſa interna, quando vel deeſt materia ſanguinis, vel quando ſanguis per alias partes exit à corpore, vtputa per os, per Hæmurrhoides, per venas menſtruorum. Cauſæ porrò *externæ* ſunt, quæ poſſunt coarctare vaſa per quæ defertur ſanguis, vt immodicum frigus, Aeris aut Regionis, vſus adſtringentium. Similiter inter cauſas externas numerantur etiam quæ minuunt ſanguinem & vitiant, vt cibi praui, quia vitiatus fit ſanguis, & tunc Lac non fit. Sic ieiunia, abſtinentia cibi & potus, nimius labor, mœror & alij vehementes animi motus, ſunt inter cauſas quæ extrinſecè inducunt Lactis defectum. Sunt etiam nonnulli cibi, qui proprietate quadam lac deſtruunt, vt dicit Plinius, de Semine Cyrcæ. Albertus Magnus tert. de Animal. 9. de Tritico illo, quod Patauij dicitur Sorgo, facere lactis defectum ait: Sed an hoc verum ſit, dicent vobis ruſticæ Patauinæ. Galenus quint. Simpl. Medic. 2. dicit, omnia illa quæ nimis calefaciunt exſiccant & refrigerant, omnia inquam Lac minuere. Sed hæc Galeni ſententia dubia multa parit: primò, quia videmus multa quæ impenſè ſunt calida & ſicca Lac etiam facere, vt eſt Fœniculum, Apium, & hæc licet calefaciant & exſiccent, tamen ad lac producendum & augendum exhibentur. Similiter Lactuca valde refrigerat, tamen à Dioſcoride & Auicenna dicitur Lac generare. Et Auicenna li-
C bro ſecundo, loquens de Agno caſto ſcribit minuere ſperma & Lac augere. Tamen mihi non videtur rationi conſentaneum eſſe, quia ex eadem materia fit lac & ſemen, ex ſanguine ſcilicet ſuperfluo. Dicendũ eſt, vt Galeni veritatem aſſequamur, quæ generant Lac dupliciter generare, vel per ſe, vel per accidens: per ſe dicuntur generare Lac, quæ producunt ſubſtantiam Lactis, vt ſunt cibi calidi & humidi & optimi ſucci, dicuntur enim generare Lac, quia producunt multum ſanguinis. Per accidens autem dicuntur generare Lac, quæ aperiendo prouocant ſanguinem ad mammas, vel remouendo cauſas imminuentes Lac, atq; hoc modo quæcunq; aperiunt, adhibentur ad generandum lac. Itaq; Galenus quando dicit, calefacientia ſeu refrigerantia non generare Lac, loquitur de ijs quæ per ſe generant Lac: quando verò adhibentur aperientia, adhibentur, non vt Lac generent, ſed vt aperiendo Lac ad mammas ducant. Idem de Lactuca dicendum Lac generare, corrigendo ſcilicet intemperiem calidam, vel remouendo cauſas minuentes lac. Igitur vera eſt ſententia Galeni, quæ impenſè refrigerant aut calefaciunt, Lac non generare. Inter has cauſas numeratur à quibuſdam debilitas infantis in ſugendo, ſed hoc rarum eſt, & ſuctio quidem infantis prouocat Lac, ſed ſi non adſit materia propria, non prouocabit, ideo inter cauſas valde remotas ſtatuitur.

S I G N A.

D SIgna lactis deficientis, ex puero lactante colliguntur: quia ſi puerum videatis clamantem ſemper, emaciatum & non proficientem, & non videatis pannos madidos quibus inuoluitur, ſignum eſt Lactis defectus. Item ſi quæ nutrit, menſtruas purgationes habeat, colligere poteſtis Lac deeſſe, quod tradit Gal 5. Simp 22. Aduertere circa hoc debetis, Mulieres aliquas purgari & Lac non deficere, ſed iſtæ non ſingulis menſibus purgantur, ſed quinto vel ſexto ſaltem menſe. Quod ſi quæ ſingulis menſibus purgantur & Lac habeant, rarum eſt, & prouenit ex ſanguinis multitudine. Signa cauſarum particularium: ſi cauſæ ſint externæ comparabuntur à vobis ex relatione Nutricis, vel infantis: ideò diligentes eſſe debemus de Aere, Cibo, potu & Venere, quę facere ſolent Lactis defectum, & interrogare debemus de animi affectibus. ſunt enim quæ mœrore lactis defectum patiuntur: aliæ amore & libidine efferuntur & conſumunt Lac ipſum: Item contingit vt nutrices grauidæ fiant, & Lac deficiat, ideò diligentes ſitis neceſſe eſt. Signa internarum cauſarum ſi ſint naturales, videbitis ex aſpectu mammarum paruarum & anguſtarum, quia vaſa habent arcta & breuia. Quod ſi ex obſtructione malum eueniat, videbitis obſtructum totum corpus, examinabitis vitam anteactam, vt ſi ſit vſa cibis craſsis. Quod ſi malum fiat à paucitate ſanguinis intelligetur, vel quia mulier paucu vtetur cibo, vel quia ſanguis euacuatur per nares, hæmorrhoides, vel per vterum. Intemperiei ſigna habetis ex proprijs ſignis intemperiei calidæ, frigidæ, ſiccæ. Si ſanguis ſit vitioſus, aut corruptus, cognoſcetis ex morbis, quia ſanguis corruptus alios morbos

parit. Quod ſi ſanguis ſit billioſus, cognoſcetis ex aſpectu & guſtu, quia Lac vergit ad pallorem, erit ſub- A
amarum, ad hæc cognoſcetis ex habitu bilioſo, ex vitæ exercitationibus, ex cibo quo vſa fuit, vt ſi ſit vſa cibis bilioſis. Hoc autem loco annotare debetis, lac omne cum bonum eſt, duas habere conditiones.

Lactis boni conditiones duæ.

Primò vt ſit dulce, vel ſubdulce: etenim capræ tametſi veſcantur amaris frondibus ſalicum, carduis, tamen Lac euadit dulce. Quare miratus ſum Plinium & ſequaces, qui libro 15. de nat. Hiſtor, 27. fecit proprium quendam Lactis ſaporem, quem noluit appellari dulcem vel pinguem, ſed lacteum, quaſi alius ſit ab his ſaporibus. Sed falſum eſt, quia Lac dulce eſt, tamen diuerſa eſt dulcedo à dulcedine Mellis & Sacchari. Alia proprietas lactis boni eſt, vt ſit album & candidum: & ratio eſt quia, vt intellexiſtis, fit Lac in Mammis, quæ ſunt corpora glandulоſa & candida, quare neceſſariò inducitur albedo lacti. An verò verum ſit quod ſcribit Plinius lib. 2. cap. 13. ſcilicet in Ponto eſſe quaſdam oues quę faciunt Lac nigrum ipſe viderit, certè mihi videtur improbabile eſſe. Animaduertere tamen debetis, candorem qui ineſt lacti, diuerſum eſſe à candore aliorum corporum, quia alia corpora liquida alba reddunt imagines, vt Aqua, vinum, ſed lac nequaquam reddit. Ratio accipitur ab Ariſtot. 4. Meteor. & à Plutarcho 6. Sympoſ. cap. 8. qui ſcribunt, in lacte multum adeſſe terreum, & ideo fieri non poſſe vt ex parte terrea reddantur imagines. Si ſanguis pituitoſus ſit, & hac ratione Lac minus fiat, Auicenna tria tradit ſigna noſcenda ex ipſo Lacte, quamquam paucisſimum ſit. Primum eſt albedo maxima: Sed miror Auicen. qui in hac re ita determinauit, & ratio eſt, quia ipſemet vbiq; fatetur, Lac eſſe corpus albisſimum: adhæc pituita minus alba B
eſt quam Lac, quomodo ergo Lac ex mixtione pituitæ, poterit fieri albisſimum? Si vos miſceatis Gypſo albisſimo calcem, videbitis albedinem Gypſi remitti, ſic etiam deberet Lactis albedo remitti, potius quàm augeri. Secundum ſignum eſt, ſi Lac pituitoſum ſit poſitum ſupra vnguem, ſtatim defluit, vt neq; horam neq; momêtum tenere posſit, quia à pituita fit aqueum & fluidum, & ratio bona eſt. Alterum eſt, quod odor & ſapor vergunt ad acetoſitatem. Qood ſi lac Melancholicum ſit, cognoſcetis quia Lac erit terreum & craſsiſsimum, adhæc color erit liuidiuſculus ſubniger. Sed dicetis, ſi Lac ſubnigrum eſt Melancholicum & prauum, Cur igitur Ariſtot. 3 de Hiſtor. animal. 21. circa finem, dixit: lac liuidum eſſe melius quàm album: ſimiliter dixit, nutrices quæ ſunt liuidæ, eſſe ſaniores quàm nutrices albas? Ego fateor ingenuè me ſæpe cogitaſſe, ſi qua ratione poſſem Ariſtot. defendere, ſed hactenus nihil inueni. Verum vt habetis à Galen 1 de Tuen. valetud. 9. ab Auicenna, Moſchione & omnibus qui de hac retractarunt, Lac omnium optimom eſt, qood eſt albiſsimum: & ſi nutrices eligendæ ſint, debent eligi quæ viuidum & floridum colorem habeant. Igitur aut Ariſt. errauit, aut error in ſcriptis eſt.

PROGNOSTICA.

Signum prognoſticum eſt, quod vbi Lac deficit, malum ſæpisſimè eſt non modo fœtui, ſed etiam nutrici: dixi ſæpisſimè quia ſi mulieri Lac deficiat, quia grauida eſt, non eſt ſemper malum. Vbi autem C
Lac deficit, ſolet in communi eſſe conſoetudine, vt nutrix ſtatim mutetur, quod certè remedium ſaluberrimum ſemper eſt, veruntamen ſæpè fit, vt hoc remedium nô posſit adbiberi, vel non ſit vtile, ideò maximè erit vtile, intelligere qua ratiooe Lactis defectus posſit reſtitui.

CVRATIO.

In eo agendo duplices ſunt ſcopi: vnus eſt, vt cauſæ omnes Lac diminuentes, aboleantur: alter verò eſt, vt ſanguis ad mammas, vbi fit Lac, trahatur. Hi duo ſcopi adimplentur potiſsimum victus ratione, adimplentur etiam pharmacis, itaq; primò *diligentes eſſe debetis, vt victum nutrici inſtituatis*. Et primò, erit Aer temperatus vel eligendus, vel efficiendus, qood autem aer maximè conſerat, teſtis eſt Ariſtot. 3. Hiſtor. animal. 21. & Alb Mag 3 de Animal. 9. Qui omnes dixerũt, eſſe Regiones quaſdã, in quibus etiam pecora maximum Lactis prouentum habent, vt dicit Ariſtot de Epyro, Albertus de Friſia & Holandia. Hoc enim tametſi inprimis acceptum eſſe debet paſcuis, paſcua tamẽ hoc habent propter aerem. *De ſomno* quoq; maxima eſt habenda ſolicitudo, quia ſicut vigilia Lac conſumit, ſic ſomnus Lac prouocat & facit. Exercitationes moderatæ ſunt adhibendæ, immoderatę fugiendæ, quia corpus colliquant & ſanguinem minuunt. Venus quoq;, ſi quid aliud nutrici inhibenda eſt, quia vel grauida fit, vel ipſi prooocantur menſes, vtrumque enim horum maximè Lac conſumunt. Dicebat Ariſtot. loco citato, ſi bruta abſtineant à coitu, diutius Lac cooſeruant. Circa *Cibum & potum*, debetis eſſe diligentes & primò D
circa potum, vt abſtineant à vino craſſo & generoſo, quia vt habet Ariſtot. lib. de Somno & vigilia cap. quarto, vinum generoſum & nigrum, maximè inimicum eſt nutrici. Debet etiam potos eſſe moderatus, vini paociferi, albi & tenuis. Neque exiſtimetis, quod putaot vulgò, ex vino videlicet fieri Lac, quia hoc eſt falſiſsimum. Si qoidem habet Galenus 5. Simpl. & Ariſtot. 4. Meteor. naturam Lactis eſſe aqueam & terream, naturam verò vini aqueam ſolom. Siquid aotem conſert potus vini, conſert, quia eſt vehiculnm ſanguiois ad Mammas. Cibus qui conuenit nutrici, vt habet Galeous 5. Simpl. 21. & Auicen. 12. tertij Tract. 1. cap. 21. eſt cibus. Ideo panis optimè fermentatus conuenit, panis tàm ex tritico quàm ex farre. Dicet aliquis veſtrum, an panis fabaceus posſit conuenire ad generandum Lac, qoia Ariſtoteles loco citato ſcribit, pecora ex vſu Fabarum implere vbera: dico in brutis hoc quidem poſſe prodeſſe, quia mammas habent pendulas, iode à fabis facilè inflantur & attrahitur Lac, id autem nequaquam in Mulieribus coouenit. Carnes caponum, vituli, oua ſorbilia, carnes omnium aoium: carnes autem ſylueſtrium non ita accommodantur, quia nimia exſiccant, & omnia exſiccantia ſunt fugieoda. Laudat Rhaſis Lac caprarum: Lac etiam vaccæ & ouium maximè conuenit præſertim ſi fiaot pultes. Et ſi quid eſt quod faciat vbertatem lactis, eſt pula ex lacte & aliqua farina: exempli gratia, ex farina orizæ, aut Seſami, huiuſmodi farina enim in lacte coquitur, & fit puls, quæ maximè conuenit lactis vbertati. Butyrum maximè commeodatur, ſed præſertim vbera cocta omnium animalium

A maſium & manducata. Et ratio accipitur ab Auer. 5. Collec. 19. de Conferentibus ad membra, quo in lo-
co ſcribit comparatum eſſe à natura, vt propter ſimilitudinem membra membris languentibus confe-
rant. Exempli gratia, in ſtomacho languido maximè commendantur veotriculi animalium & præſertim
gallinarum: in pulmone languente, pulmooes. Sic quoq; dicunt ſcriptores Medici, ad Mammas ſeu ge-
nerationam Lactis, conuenire eſum mammarum. Auic. laudat & ſemina papaueris, ſed notate quod aliàs
vos docui, ea quæ impenſe refrigerant, nequaquam conuenire, & præſertim ſi ſola adminiſtrentur. Si au-
tem conueoit ſemen papaueris, conuenit vbi propter cauſam calidam defectus Lactis eſt. Arabes omnes
& etiam Aetius, Moſchio, Alb. Mag. laudant capita piſcium ſalitorum, rationem certè me fateor ignora-
re, tamen putandū eſt hos grauiſsimos auctores, nō temerè id dixiſſe, ideò ſi cōueniunt, aliqua proprie-
tate conuenire poſſunt. Sed eſt quæſtione dignū, an pro lactis generatiooe cōueniat cibis ſalitis vti? Ex
vna parte videtur quod non, quia Gal & omnes Greci, item Auic. iubent, vt mulieres àbſtineant à rebus
acribus, exſiccantibus & ſalſis, id quod præceptum etiam fuit Hipp. 1 de Morb. Mulieb. Eſt & ratio quod
non conueniant, quia vt videmus ſalem conſumere carnes, ita quoq; putandum eſt, Lac conſumi eſu ſa-
litorum. Ex parte altera, Moſchio qui quandoq; ſalſam aquam adhibet, & Albert. Magn. dicunt, eſſe Re-
gionem quandam Bardanuam vocatam, io qua pecora magnam lactis copiam habent, non alia ratione
quam propter paſcua ſalſa: ita vt videatur hac ratione etiam cōuenire poſſe vſus ſalſorum. Dicerem ego
& conſulerem ſalem adhibendum eſſe, vt potius condiantur dapes, quàm ſecus, id eſt, vt abſtineant nu-
B trices & à frequenti & multo ſalis vſu, & non adhiberem niſi tantummodo cum alijs, quæ temperant ſal-
ſuginem. Et ratio eſt, quia moderatè ſalſa adbibita præter iucunditatem maiorem, iuuant etiam ad pene-
trationem ciborū. Sic legimus Apollonium Herophili Medici diſcipulum, emarciatos homines impin-
guare ſolitum fuiſſe ſale, id eſt, ſalitis cibis, quia ſalita ſi modicè adhibeantur ſunt veluti vehicula ciborū.
Atq; hæc de victu. *Deinceps videndum quæ ſit cauſa, quæ defectum lactu inducit:* quia ſi ſit cauſa natiua, eſt abſti-
nendum à pharmacis, oe fruſtra laboraret Medicus, & nullum eſt conſilium, niſi vt mutetur nutrix. SI
verò cauſa ſit aduentiria non naturalis, examioandum eſt quæ ſit cauſa. Quod ſi in cauſa ſit obſtructio
vaſorum, conandum eſt omnino de obſtruere. Idcirco purgandum eſt primo moderatè corpus: deinde
adbibenda ſunt quæ ſanguinem ad mammas attrahunt, quæ aperiunt. Et notate me dixiſſe moderate
purgandum eſſe corpus, quia in nullo caſu debet medicus vti valde purgantibus, quia valida medica-
meota vt purgaot corpus, ita quoq; ſaoguinem colliquant & imminuunt Lac: idcirco nunquam vtendū
eſt medicamentis validis. Itaq; licebit purgare corpus hunc in modum:

℞. Mellis roſ. ſolut. ℥ iiij. vel v. pro captu mulieris: quod quidem capiat horis quatuor ante cibum. Po-
ſtea erit vtendum ſyrupis, quibus poſsitis de obſtruere: vt

℞ Folio Fœniculi, Smirnij, Pulegij ana p. s. Sem. Rapæ ʒ. ij. Fiat decoctio ſecundum artem: deindè

℞ Dictæ decoctionis ℥ iiij Oxymel. ſimp. Syr. de Eupato. ana ℥ j. Miſce, Et Notandum eſt, quod vbi-
C cunq; nutrices purgate vultis, ſemper miſceatis cū alijs medicamēta ea, quæ facultatē Lactis generatri-
cem augent. Poſtquam humores eruot præparari, eruot expurgandi & ſufficiet hæc expurgatio: vt

℞. Electuarij leniti ʒ. vj. Mel. Roſati ſolut. ℥. iij. Decoctio. cordial. q. ſ. Fiat potus. Poſtquam autem aper-
tæ eruot obſtructiones ſupereſt, vt & intrinſecus & extrinſecus adhibeantur quæ poſſunt ſanguinem ad
mammas prouocare. Inter cætera Paulus Ægineta lib. 1. cap. 4. commendat, neq; immeritò, vt Mammæ
ipſe fricentur, vt ipſis etiam apponatur cucurbitula citra ſacrificationem, quia talia auxilia aperiunt vaſa
mammarum, & etiam prouocant & deducunt Lac ad mammillas. Prętet bæc ſunt alia quæ in vſu haben-
tur medicamenta, vt ſi brodium fiat, de quo capiat nutrix ſex vel octo vncias, & eodem etiam abluat
mammas vt exempli gratia:

℞. Sem. Fœniculi, Porri, Erucæ aoa ʒ. ij. Macis ʒ. j Fol. Maluæ p. s. Bulliant in brodio parui pulli. Cum
hoc brodio abluantur Mammæ, & etiam de hoc ſumat. Sed bic non contemnenda eſt difficultas,
an verè conueniant ea quæ dixi, vt Fœniculum, Apium, Macis, & alia quæ numerantur inter generantia
Lac à Galeno: & ratio dubitationis eſt, quia vt habet quint. Simpl 22. & Ariſtot 4. de Generatione aoi-
malium, ea quæ prouocant menſtrua, deſtruūt Lac: quod autem hæc prouocent Menſtrua, teſtatur Ga-
lenus. Eſt etiam autoritas Auerrhois ſeptim. Collect. capite quarto quo in loco ſcribit, omnia ea quæ
prouocant vrinam, prouocare etiam menſtrua. Sed Apium, Fœniculum, &c. prouocant vrinam: Ergo &
menſtrua, & per conſequens non conueniunt, quia deſtruunt Lac. Dico ea quę prouocant Menſtrua eſ-
D ſe duplicia. vel enim vehementiora ſunt, vel mediocria. Si ſunt vehementiora, vt calida & ſicca in tertio
gradu, dico quod omnia hæc deſtruunt Lac, quia impenſè exſiccant ſanguinem, & conſequenter Lac
conſumunt, Si autem accipiantur ea quæ moderatè calefaciuot & ſiccaot, quod hæc non deſtruant Lac,
ſed promoueant, vt ſunt præſcripta. Ratio eſt, quia quæ ſunt debilia, tametſi modicè aperiant, tameo mo-
dica aperiendi facultas, confert ad Lac producendum, quia ſanguinem menſtruum attrahunt ad mam-
mas. Idcirco parua apertio ſufficit attractione mammarum, ad deducendum ſanguioem ad mammas.
Modica autem apertio aut parum, aut nihil facit ad prouocationem menſtruorum, quia vterus non tra-
hit ſanguinem menſtruum, ſed ſanguis detruditur à facultate expultrice ad vterum. Et tamen vnum eſt
aduertendum, quod ſolus Paulus videtur animaduertiſſe, ſcilicet vt hæc medicamenta quæ iuuant &
Lac generaot, parcè adhibeantur, propterea quod licet non adeò exſiccent, exſiccant tamen, & ratiooe
exſiccationis valde inimica ſunt Lactis generarioni. Atq; hic eſt modus prouocaodi Lac in Mulieribus,
in quibus obſtructa ſunt vaſa. Quod ſi qua alia ratione Lac deficit, tum diligeoter examinandum eſt quę
ſit illa cauſa, nā ſi ſit febris ardens, vel peſtifera, vnus eſt ſcopus, vt primò illa febris è medio tollatur: de-
inde ſublata febre, ea adhibeantur quæ generāt Lac, & id perducant ad Mammas. Ego in his caſibus, qui
ſæpiſsimè contingunt, vt nutrices egeant lacte, vtor poſt ſublatam febrim brodijs caponum, in quibus
coquo ſemeo Raparum, & ſemen porri, & præter hoc brodium utor hac confectione: vt

℞. Nucleorum pini, Amygd. dulci, ana ℥.j. Sem. Petroſelini, Fœniculi, Raparum ana ʒ j. Pulueris Vermium terræ vino abluti ʒ.ij. Sacchari quantum ſufficit. Fiant Rotulæ. Et notate omnes ferè Medicos, commendare vermes terræ, & Græcos & Arabes, eò quod ſit medicamentum experientia cognitum, ad generandum Lac. Exhibendum ſummo mane, ad quantitatē vnius aut alterius drachmæ, & poſt potetur vinum mediocre, vel brodium prædictum. Sic etiam in his caſibus maximè cōueniunt Balnea administrata ipſius mammis, quæ fiunt ex Cytiſo, Malua, Lactuca, vel in brodijs coctis, vel in vino modico, vel in aqua ſalſa, modo non ſit valde ſalſa. Quia vt eſt ſententia Moſchionis, aqua ſi non ſit valde ſalſa, aperit citra exſiccationem, ideò ipſe incoquit mollientia, vt eſt Malua, Cytiſus. Si aliqua intemperies in cauſa ſit, vt in corpore Lac non fiat, eſt primò vigilandum, vt ea intemperies tollatur: deinde ſtudendum eſt, vt ſanguis ad mammas trahatur, vt Lac gignatur. Tollitur intemperies per contraria, vt ſi intemperies calida fuerit, conueniunt brodia frequenter exhibita, in quibus Lactuca, Acetoſa, Endinia coquantur: ſimiliter Lactuca ſaccharo condita, & tandem omnia illa quæ intemperiem calidam corrigunt. Conueniunt etiam Balnea aquæ dulcis, & ea quæ mammis impoſita, intemperiem ipſam corrigunt. Quod dixi de intemperie calida, idem quoq; dicendum eſt de frigida, vt ſcilicet per ea tollatur, quę calefaciunt. Adhibenda intrinſecus & extrinſecus quæ calida ſunt, & ſanguinem ad Mammas trahunt, vt eſt decoctum ex Aniſo, Fœniculo, ſemine Rapæ & Erucæ: hæc omnia conueniunt in intemperie frigida, & maximè Lac ad mammas trahere poſſunt. Quod ſi præter intemperiem cauſa defectus Lactis fuerit vitium ſanguinis, omni ſtudio innitendum eſt, vt ſanguinis vitium remoueatur, quo facto, adminiſtranda ſunt B ea, quæ ſanguinem ad mammas trahunt. Et vt exemplum habeatis, ſi cognoſcatis ſanguinem bilioſum eſſe, primum inſtituta recta victus ratione, lenietis aluum hoc modo:

℞. Floris Caſsiæ ℥.j. Elec. de Sebeſten, ſine Scammonio ʒ iij. Miſce cum Saccharo quantum ſufficit, fiat Bolus, & capiat hora vna ante cibum. Lenita aluo humores ſunt præparandi hunc in modum:

℞. Folio. Maluæ, Lactucæ ana M.j. Hordei P.s. Sem. Cucume. ʒ.iij. Fiat decoctū ſecundū artē; deinde

℞. Decoction. ℥.iiij Syr. de Endiuia, de Suc. Boragi. ana ℥ j Miſce. Sic præparabitis humores ſex aut ſeptem diebus, nulla ſectione venæ habita ratione, quia nunquam in defectu Lactis curando mittendus eſt ſanguis. Poſtquam humores erunt pręparati, deinde purgandi erunt, non quidem medicamentis validioribus, quæ ſemper nocent, ſed mitioribus, quemadmodum:

℞. Rhabar. infuſi & expreſsi ſecundum artem ℈.iiij. Syr. Roſati ſoluti Mannæ electæ ana ℥.j. s. Decoctio. Cordial. q. ſ. Miſce & fiat potio: capiatur hora conſueta. Poſtquam ita purgatum fuerit corpus, deinde ſatagēdum eſt, vt Lac ad Mammas trahatur: hoc fit tum brodijs quibuſdam intra & extra adminiſtratis; tùm Inunctionibus. Brodium autem tale erit: vt

℞. Cicerum Rubro. p.j Semi. Aniſi ℥.s. Lactu. Citrulli, Cucumeris ana ʒ.ij. Bulliant in brodio: deinde

℞. Dicti brodij ℥.vij. vel viij. Ego vtor & cum ſucceſſu, brodio ſimplici, cum Succo Sem. Melonum & Sem. Citrulli Brodio prædicto poteritis cōtinuo mammas ſouere cum ſpongijs, nam illo fotu aperiun- C tur cauernæ mammarum, & trahitur ſanguis ad ipſas. Si ſanguis fuerit pituitoſus, eadem ratione erit conandum, vt primum aluus leniatur hoc modo: vt

℞. Specierum Hieræ ʒ j. Diacatho. Electua. lenitiui ana ℥.s. Miſce cum Saccharo, fiat Bolus. Lenita aluo, ſic deinde præparantur humores:

℞. Sem. Aniſi ℥.s. Erucæ, Porri, Rapæ ana ʒ j.s. Bulliant in aqua communi: &

℞. Dictę decoctionis ℥ iiij. Mellis, Roſati ſimpl. Syr. de Boni. an ℥.j. Miſce. Poſtquam humores fuerint præparati, purgabuntur leui medicamento, quale eſt illud:

℞. Mellis Roſati ſolut ℥.iij. Diacatholi. ʒ.vj. Decoct. cordial. q. ſ. Fiat potus, & capiatur hora ſolita. Poſtquam expurgati fuerint humores, ſimiliter erit prouidendum aliquibus decoctis, aut alijs rebus extrinſecis, vt ſanguis prouocetur ad mammas, Hæc confectio probatur in affectibus pituitoſis: vt

℞. Seſami ℥ j. Amygd. Nucleo. pini an. ʒ.vj. ſem. Rapæ, Erucæ an ʒ j.s. Contundantur & cum melle optimo deſpumato fiat mixtura. Huius mixturæ capiat ʒ.j. vel alteram duabus horis cùm ante prandium tùm ante cœnam. Deinde ſuperpotetur vinum album, vel brodium: & hoc experiemini Lac ipſum maximè prouocare. Vtor quoq; Mentha in Lacte decocta, & mammis ipſis in formam Emplaſtri appoſita. Sed aduertendum eſt quod dixit Galenus, ne in hoc caſu decipiamini, ne ſcilicet videntes pituitam redundare, adhibeatis remedia calida & ſicca, quia vt monet Galenus, in omni caſu hæc ſunt vitanda, quia vt exſiccant humores, ita & ſanguinem & Lac conſumunt. Hæc eſt ratio vniuerſa, qua poteritis vti, vbi D Lac deficit ad ipſum prouocandum.

DE LACTIS ABVNDANTIA.

CAPVT II.

SEquitur aliud vitium non contemnendum, & eſt Lactis abundantia: nam ut Lactis defectus mirificè incommodat, ita dicebat Auicenna, Lac vbi ſuperfluum eſt, valde nocet & ægritudines facit. Vitium hoc apud Dioſcoridem lib. 2. cap. 212. vocatur σπαργῶσαι, ſicut & mammæ quæ hoc vitio laborant, ab eodem dicuntur σπαργῶντες. Sunt qui credant mammas à Lacte valde diſtentas à Plinio lib 31. cap. 6. vocatas eſſe mammas Sororientes: Sed placet mihi, vt placuit Cornario doctiſsimo, vt legatur ibi ingentes mammas. Σπαργήσεις ſeu lactis abundantia, eſt vitium quod quidem non modo lædit infantes, verùm etiam & mulieres & Mammas. Quod lædat nutrices clarum eſt, quia ex multitudine Lactis valde diſtenduntur mammę, & interdum non modo dolent, verùm etiam inflammantur. Id quod etiam Serenus Medicus antiquiſsimus annotauit, cùm ſcribit, vbera ob nimiam lactis copiam ſibi ipſis valde nocere. Quod autem hæc copia lactis pueris obſit, habetis locupletiſsimum Ariſtot. teſtimonium 7. de Hiſtor. animalium in fine, vbi ſcribit, pueros ſæpè conuulſiones pati, ob nimiam lactis boni & pinguis copiam

A piam. Qnod Rabi Moyſcs nono Aphoriſm. in fine, miratur non obſeruatum fuiſſe à Galeno: eſt & hic lo-
cus tactus à Lucretio in primo de natura, vbi ſcribit lac merum ſæpè etiam teneras capellas dementare.
Sed dicetis, qua ratione fit vt lac bonum & pingue, poſsit propter multitudioem puero nocere. Duæ
caoſæ concurrunt, vt offendantur pueri: vna eſt, quia [illegible] lac pingue, iucundum & copioſum eſt, magno *Lactis boni copia quomodo incommodet pueris.*
impetu trahitur à puero, vnde fit vt facilè corpora ten[illegible] replcantur, repleta deinde conuellantur. Alia
cauſa eſt, quia nerui puerorum debiles ſunt & infirmi, vnde à magna illa lactis vi facilè percelluntur;
itaque non eſt dubitandum, verum eſſe quod ſcribit Ariſtoteles ex lactis videlicet boni abundantia,
ſæpè affici pueros maximè. Sed dicetis. Cùm lac & ſemen ferè ſint ſobolcs eiuſdem molis, ſcilicet ſan-
guinis, cumq; ſemen, vt lac etiam, ob nimiam copiam uoceat, vellemus ſcire, ao eadem ratione Lac co-
pioſum & ſemen copioſum noceant. Dico diuerſa ratione id fieri, quia Lac præ ſua copia detentum in
mammillis craſſeſcit, craſſefactum corrumpitur, corruptum exulcerat & morbos varios (vt dicit Aui-
cenna) parit. At ſemen, quanquam ſua copia noceat, alia tamen ratione, quia vt docet Galenus 6. de Lo-
cis Affect 5. retentum ſemen non modò corrumpitur, verum etiam inimicam & venenatam qualita-
tem contrahit. Dico hæc ex ſententia Galeni, quoniam ſum alterius opinionis, ſcilicet, nequaquam fie-
ri, vt poſsit ſemen adeò venenoſum euadere. Nam ſcimus traditum eſſe à veteribus Medicis, ab Hippo-
crate & alijs, tria maximè conducere ad ſanitatem tuendam, ſcilicet, exercitationem corporis, mode-
rantiam in cibo atque potu, nec non etiam conſeruationem ſeminis. Quod ſanè non præcepiſſent vete-
B res Medici, ſi potuiſſet ſemen retentum tot mala facere Sed aliàs de his copioſius. Igitur *redundantia La-
ctis*, eſt vitium quod quidem mulieribus proprium eſt. Dico proprium mulieribus, quia licet Auicenna
videatur ſentire etiam in viros hoc vitium cadere, tamen pruprium eſt ipſis mulieribus, & præſertim
quando pepererunt, & quaodo menſtrua ſunt ſuppreſſa, quo tempore interdum vbera præ lactis copia
adeò diſtendontur, vt non poſsint Lac ſuſtinere, & incredibilia tormenta patiantur. Dicit Ariſtot. 7. Hi-
ſtor. animalium. cap. 11. interdum adeò creſcere Lac poſt partum, vt non tantum per papillas, verum eti-
am per tota vbera & alas defluat. Itaq; ſi lac ſpunte diffluat præ copia, Symptoma eſt, in genere excreto-
rum immodicè fluentium. Si verò lac non fluat, ſed retineatur, eſt cauſa morbi in magnitudine ſcilicet
humorum, inflammationum & aliorum malorum.

CAVSAE.

A*bundantia lactis cauſa* nolla eſt alia, quàm copia ſanguinis: fit verò ſanguiois copia in mammis, aut
quia in toto corpore copioſus gignitur, aut quia non demandatur ſanguis à natura quo deberet
mitti. Cur verò ſanguis copioſus gignatur, nulla eſt potior ratio quàm copia ciborum & potuum,
præſertim eorum qoi calidi ſunt & humidi, & qui optimum ſuccum habent. Adhæc copia ſanguinis na-
ſcitur ex multo otio, ex balneis, & tandem ex omnibus ijs quæ ſanguinem multiplicare poſſunt. Sunt
C præter hæc aliæ cauſæ ſanguinis abundantiæ, & inter alias ſunt herbæ quædam, quas dicit Albertus
commeſtas copioſum lac generare. Sunt etiam quædam naturales proprietates, propter qoas ſicot in
brutis, ita etiam in humano genere, fit lactis abuodantia, vt dicit Hippocrates, Lactis ioopiam interdum
ex hac eadem proprietate oriri.

SIGNA.

SIgna lactis abondantiæ per ſe manifeſta ſunt, & viſu & relatu Mulierum ſatis apertè cognoſcuntur.

PROGNOSTICA.

PRognoſtica ſunt, quod ſi Lac abundet & ſpontè effluat, nihil mali portendit: Si verò lactis copia re-
tineatur, multa mala minuatur, & præſertim tumores, inflammationes, & vt ait Aetius, vlcera pra-
ua. Habetis apud Hippoc. 1. Epid 2. Exemplum illius mulieris, qoæ vbi lactabat, ſemper vlceribus
plena erat, quod potiſsimum tribuendum eſt ipſius lactis copiæ, ob quam corrumpebatur.

CVRATIO.

CVM itaque non pauca ſint mala, quæ propter lactis naſcuntur abundantiam, ſtudendum eſt om-
nino, vt tempeſtiuè hiſce malis occurratis: pro quo duo ſunt ſcopi. Vous eſt. vt id Lac quod fa-
ctum eſt & excedit diſsipetur, exſiccetur. Alter, vt luxuries naturæ in gignendo lacte, compeſca-
D tur. Primus ſcopus adimpletur medicamentis exſiccantibus & diſcutientibus. Secundus ijs quæ impe-
tum ſanguinis ad Mammas repellunt, vel alio deflectunt: hi ſunt ſcopi Medicis inſtrumentis adimplen-
plendi. Et primo *Dieta*, in qua ante alia eligendus venit acr frigidus & ſiccus, aut potius calidus & ſic-
cus. Sic enim experimento comprobatur. Æſtate & Autumno lac minus abundare: ſic etiam cognitum
eſt apud Æthiopes, lactationem citius finiri. Vigiliæ conueniunt potiùs quàm ſomnus. Corpus valde
exercendum, curreudum & fricandum, & omoibus laboribos conterendum. Inedia omnis vtilis & eua-
cuatio, modò tamen prudenter efficiatur. Potus exiguus eſſe debet, quantum fieri poteſt, ſi aqua ſit po-
tus, vel ſimplex cocta taotùm, uel (poſca) cui incoctum ſit ſemen Rutæ, aut Agnicaſti, quæ & Lac & ſe-
men conſumere putantur, poſca etiam conuenit pro potu, qua ſcimus veteres interdum pro potu vſos
fuiſſe. Cibi ſimiliter conueniunt pauci & qui vel pauciſsimum, vel nullum exhibent alimentum, vt pa-
nis ſurfuraceus, panis ex Zea, ex Melga, quem intellexiſtis Albert. dixiſſe Lac in brutis minuere: Herbæ
omnes conueniunt: piſces, carnes auium ſiccæ & aridæ conueniunt, & intinctus ex Aceto, Cumino,
Croco. Nam molieres noſtrates doctæ longa quadam experientia, vbi volunt Lac exſiccare, appenduot
ſibi Crocum, aut Cuminum, quæ licet id facere exiſtimentur propria quadam virtute, tamen efficiunt
etiam quia exſiccant. Et Cuminum à natura hac facultate donatum eſt, vt à ſeſe ſanguinem repellat, pro-
pter quod legimus apud Plinium lib. 26. cap. 14. veteres vſos eſſe Cumino, ad conciliandum vultus pal-
lorem. Quod ad aliud ſpectat Medicum inſtrumentum *Chirurgiam*, hoc etiam in huiuſmodi curatione

accommodatiſsimum eſt, quia ſi Lactis copia fit ob ſanguinis redundantiam, proculdubio miſſo ſangui- A
ne, minuitur generatio Lactis: Et ego in multis Mulieribus, quæ maximè luxuriant in gignendo Lacte,
nullum magis præſentaneum remedium inuenio, quàm crebro ſanguinem mittere. Et locus aptiſsimus
miſsioni ſanguinis, vena communis, per quam plenitudo exinanitur, poſt quam ſectio Saphenæ eſt vti-
lis non ſolùm quia ſanguinem euacuat, verùm etiam quia prouocat menſes, quibus prouocatis deflecti-
tur curſus ſanguinis à mammis ad vterum, idem quoque præſtant Cucurbitulæ ſcarificatæ, & non ſca-
rificatæ, appoſitæ cruribus & coxis. De tertio instrumento, videlicet *Pharmatia*, id ſtatuo, medicamenta
euacuantia ſeu purgantia, aut nullum, aut exiguum adſerre adiumentum: Ratio eſt, quia hoc quidquid
eſt mali, ortum ducit à ſanguinis redundantia. Purgatio quidem malos humores tollit, ſed ſanguinis co-
piam minimè minuit, aot ſi minuit, id facit corporis maximo detrimento. Propterea potius conueniont
ea medicamenta quæ exſiccant, vel quadam vt propria dicuntur Lac ipſum cunſumere. Vtor ego intrin-
ſecus huiuſmodi decocto: vt

℞. Sem. Cymini ℈.j. Agni Caſti ℈.ij. Granorum Melgæ. ℥. Miſce, contundantur & in brodio bulliant.
Huius brodij mane & veſperi potentur, hora vna aut altera ante cibum ℥.vij. vel viij. Vtor etiam medi-
camento quodã, quod ab Arabibos commendatũ eſt, factum ex Lacte, Croco & Muria. Exempli gratia:

℞. Lactis vaccini ℥.iij. Muriæ ℥ j. Croci ſubtil. puluer. ℈.j. Miſce, & ſummo mane potentur. Intrinſe-
cus medicamenta frigida minime conueniunt, præſertim ſi immodicè refrigerent, quia vt & Auerroes
dicit, prudenter cauendum eſt, ne dum mala tollere cupimus, etiam calorem natiuum euertamus. Ex B
trinſecus ſimiliter conueniunt multa remedia, fomentationes, ablutiones, fumi ſeu ſuffumigationes &
inunctiones: Serenus Medicus laudauit acetum acerrimum, quod quidem conuenit ſuffumigatum:
nam accipiuntur lateres igniti, ſuper quos ſpargitur acetum, & mammis ſupponuntur, vt fumum reci-
piant. Similiter ſi abluamus aceto, nec tantum acetum, verùm etiam fex aceti maximè prodeſt, ſi in for-
ma Emplaſtri ſuperponatur mammis. Hoc enim remedium præterquam quod commendatur à Medi-
cis antiquis, à me etiam vſu efficaciſsimum probatum eſt. Si mammæ præ lactis copia inflammentur aut
doleant, modus curandi erit, vt à principio adhibeantur illa, quæ à virtute frigorifica repellunt, & in-
flammationem ſedant: vt ſi folia Lactucæ, Semperuiui. Nympheæ, Papaueris, ponatur ſuper mammas,
& frequenter motentur: aut etiam ſi Nymphea aut ſemperuiuum incoquantur Lacti, & ad formam Em-
plaſtri redacta, mammis applicentur. Auicenna commendauit cancros fluuiatiles exſiccatos & aceto
maceratos, quos tametſi dicat proprietate conuenire, conueniunt tamen & vi, & facultate exſiccatoria.
Sed quando non adeſt dolor, aut mitiſsimus, ſedato dolore & inflammatione, conueniunt ea medica-
menta, quæ magis exſiccare & diſsipare poſſunt. Hoc medicamentum ſeu Emplaſtrum erit accommo-
datiſsimum.

℞. Far. Lentis, Lupinorum ana lib.s Sem. Cymini, Rutæ ſubtil pulueriſ. ana ʒ.ij. Aceti acerrimi q.ſ.
Fiat Emplaſtrum. Theodorus Priſcianus Medicus antiquiſsimus & grauiſsimus, commendauit in his
caſibus Alumen ſciſſum, Coriandrum: addit Aetius & Pſyllium. Sed hoc loco duo ſunt vobis animad- C
uertenda: vnom eſt, ſæpè alioqui Mulieres benè valentes, nec etiam multo lacte abundantes requirere,
vt Lac ipſis deſiccetur, eò quod ob laſciuiam nolint lactationis moleſtias euitare, quo in caſu cogemini
interdum inuiti, huiuſmodi mulieribus inferre, propterea neceſſarium erit, vt habeatis parata aliquot
medicamenta quæ hoc facere poſſunt, citra detrimentum corporis Dixi vobis Cyminum & Crocum ſi
appendatur collo, hoc efficere: idem quoq; ſemen Agni caſti præſtat, propter quod inprimis debetis hu-
iuſmodi medicamenta experiri, vnà cum inedia. Quod ſi vobis non ſuccedat optata conſequi, habetis
aliquot remedia à veteribus & recentioribus comprobata. Et ego ſoleo vti hoc brodio extrinſecus:

℞. Sem. Pſyllij, Agni caſti ana ʒ.ij. Cumini ʒ j s. Aluminis ſciſsi ℈.ij. Brodij lib.j. Bulliant ad conſum-
ptionem quartæ partus, ſemper miſcendo cum ſpatula. Deinde cum ſpongijs abluantur Mammæ, nec
ſolùm confert abluere, imò maximè hoc præſentaneum eſt, ſpongias hoc brodio imbibitas ſuper mam-
mas detinere, quæ etiam ſpongiæ aceto acerrimo imbutæ & detentæ ſuper mammas. mirifice proſunt.
Et vobis volo præparare medicamentum, quo ſtatim diſsipabitis Lac, & nihil aliud eſt, niſi vt capiantur
ſpongiæ recentes, & acetum cui incoctum ſit Cuminum, deinde madefacietis ſpongias iſtas in aceto, &
detineatis arctè ligatas ſuper mammas, videbitis vna nocte ſtatim Lac diſsipari, modo tamen per biduũ
aut triduum victus ſaltem tenuiſsimus ſeruetur. Aduertendum vnum eſt, quod vbi hæc medicamenta
adminiſtrantur aut alia, *ſi non ſuccedat Lac ſtatim diſsipari*, debetis curare, vt per longa ſpatia Lac exugatur D
è Mammis. Dico per longa ſpatia, quia ſi frequenter exſugantur mammæ, nihil profuerit medicamen-
tum, quia quantum per medicamentum exſiccatur, tantundem per exſuctionem attrahetur, quod ſi etiã
nihil exſugeretur, periculum eſſet interdum ne Lac ipſum corruptum euaderet. Confert etiam ad hoc,
vnguentum diapopuleon, cum Cumino illitum ipſis mammis, vnde poteſtis intelligere, Medicos inter-
dum neceſſariò cogi, vt Lac ipſum conſumant & minuant. Vnde miratus ſum Cornarium, virum alio-
qui doctiſsimum qui in 7. Commen. (ni fallor) cap. 5. vt ſuo ſpiritu loca quædam Galeni immutaret, di-
cebat Medicos nunqusm Lac minuere. Alterũ hoc in loco aduertendum *eſt, an vbi mammæ dolent, ſit exu-
gendum Lac*. Etenim ex una parte eſt Aetius, qui clarè præcepit, nequaquam exugendum eſſe, quia quan-
tò magis exſugetur, tantò fit maior Lactis & ſanguinis attractio, & cõſequenter augetur dolor & inflam-
matio Ex altera parte ſunt Medici multi recẽtiores qui ſcribũt, omnino per interualla dolentibus mam-
mis Lac eſſe exſugendum, adducti hac ratione, quòd ſcilicet dolor ſponte trahat ſanguinem & Lac mul-
tiplicetur: vnde niſi minuatur, periculum imminet ne vſq; adeò creſcat Lac, vt malum augeatur. Vos au-
tem, vt ex iſtis difficultatibus voſmeipſos liberare poſsitis, debetis primò attẽdere, an Mulier, quæ abũ-
dat Lacte. ſit aſſueta lactare, an inſueta. Si ſit inſueta, omnino dolentibus mãmis eſt abſtinendum ab ex-
ſuctione, & ratio eſt, quia præter dolorem mammarũ additur & alter, qui neceſſariò fit inaſſuetis. Qood

ſi mulier

A ſi mulier ſit aſſueta lactare, debetis iterum conſiderare, an copia lactis ſit moderata, ita vt excedat moderatè, aut ſi excedat immoderatè. Nam ſi moderatus ſit exceſſus, ita vt extendantur quidem mammæ, ſed non immodicè, abſtinendum eſt ab exſuctione, & vtend[illegible] eſt ſolis medicamentis, quia ſperandum eſt ſolis medicamentis eam extenſionem poſſe curari. Qu[illegible] modica ſit illa extenſio, tum proculdubio etiamſi doleant mammæ, aliquantiſper etiam exſugen[illegible] Lac. Et quia ſolet fieri exſuctio duobus modis, vel inſtrumento quodam ad id ſabricato à mul[illegible] vel à paruulis, aut mulieribus Probo egu, vt non hoc inſtrumento fiat exſuctio, ſed potius a muli[illegible] cordata, vt prudenter & leniter exſugatur, ita vt etiam dolurem non augeat. Atq; hæc de vitijs in Quantitate.

DE MVTATIONE LACTIS SECVNdum Qualitatem. Cap. III.

SEquitur vt de Lactis mutatione ſecundom Qualitatem tractemus, qood vt facilius conſequi poſsitis, ad memoriam ſunt vobis reuocandæ Lactis optimi conditiones: quæ, vt docuit Galenus 1. de Tuenda Valet. & Paulus, omnes ſummatim quatuor ſunt. Vna eſt dulcedo, alia eſt candor, tertia odor, quarta & poſtrema media quædam conſiſtentia inter fluidum & craſſum. Quare vbi Lac his qualitatibus priuatum eſt, neceſſario vitioſum fit: nam ſiue fiat acre, aut acidum, aut amarum: ſiue fiat craſsius
B aut fluidius: ſiue malum odorem ſuſcipiat, ſiue etiam nigrum aut rubrum euadat, proculdubio Lac à ſua integritate deficit. Vnde quod antea dixi facilè patere poteſt Ariſtotelem erraſſe, qui Lac liuidum præ cæteris commendare viſus eſt. Primum de mutatione Lactis ſecundum odorem, ſaporem & colorem, tractabo breuiter: longior autem nobis erit ſermo de Mutatione ſecundum craſsitiem. Neque dicat aliquis veſtrum, huiuſmodi Lactis mutationem non eſſe inter Muliebres affectus, eò qood Mulieres ipſæ nequaquam videntur lædi, quia licet corpora ipſarum Mulierum non lædantur, tamen læditur optima nutritio infantis: nam vt dicebat Aetius & prudenter, infantes vitioſo ſanguine nutriti, ſæpè veniunt in extremam perniciē. Sunt iſti affectus, Symptomata in genere mutaturum excrementorum, quia excrementum illud vtile, Lac ſcilicet, nun eſt tale, quale eſſe deberet.

CAVSAE.

SVnt cauſæ horum Symptomatum aliæ Internæ, aliæ Externæ. *Internæ* naturales ſunt omnes intemperies, à natura datæ, & præſertim Intemperies Iecoris, calida & ſicca (nec immeritò) qoia cùm Lac gignatur ex ſanguine, in Iecore autem fiat ſanguis, proculdubio cùm temperies Iecoris, à qua naſcitur facultas ſanguifica, eſt vitiata, neceſſariò vitiatur ſanguis, & conſequenter Lac efficitur vitiatum. Itaque Hippoc. 4 de Morbis dicebat, Lac fieri impurum tùm ex mala corporis nutricis temperatura, biliosa, melancholica, pituitoſa, ſanguinea: tùm ex prauis cibis, quo deinde Lactu nutritos pueros Veſicæ la-
C pide tentari. Cauſæ aduentitiæ internæ ſunt pariter intemperies Iecoris, ac Apoſtemata Mammarum; & tandem omnes illæ internæ affectiones, quæ Mammarum temperiem deſtruunt. Cauſæ *externæ* ſunt omnes illæ qnæ ſanguinem vitiare natæ ſunt, vt ſunt: animi omnes vehementes motus, nimiæ corporis exercitationes, nimia libido, potus aquarum prauarum: Cibi praui, vt ſunt, Carnes putridæ, ſalitæ: porrum, allium, cœpe: Aromata etiam ſi nimis adhibeantur, vitiare Lac ſolent: ſed præſertim Lac vitiant Cibi praui, vt dixi, herbæ prauæ. Scribit Galenus lib 3. de Alim facult. 15 hiſtoriam illam de infante, qui cum mutaſſet priorem nutricem, & alteram veſcentem malis herbis ſuxiſſet, totus prauis vlceribus repletus eſt.

SIGNA.

COgnoſcuntur hæc vitia tribus, ipſo Lacte, Infante & Nutrice. Indicia quæ capiuntur à *Lacte*, vt docuit Aetius lib. 16. cap 36. ſumuntur vel à viſu, vel ab odoratu, vel à guſtu. A viſu capiuntur indicia hoc modo: Lintea candidiſsima immergantur Lacti, & ſiccentur in vmbra, poſtquam ſiccata ſunt, referunt colorem Lactis qualem habet: Si Lac ſit biliuſum, videbitis lintea illa flaueſcere: ſi ſit melancholicum, nigreſcere: ſi pituitoſum, videbitis maculari veluti ſanie, illa lintea. Ex odore comparantur ſigna, ſi Lac calidum naribus apponatur, vbi namq; vitiatum erit, ſtatim aliquem odorem prauum aut virus percipietis. Ex guſtu ſimiliter habentur indicia, quia ſentietis Lac amareſcere, vel acidum ſaporem
D habere, vel aliquem alium diuerſum à dulci. Porrò ex *Infante* cognoſcuntur vitia Lactis: ſiquidem vbi videritis Infantem vberrimè ſugere, nequaqnam tamen quidquam proficere, ſed emaciari, carnes flaccidas habere, plorare multum, parum dormire, vbi inquam videbitis hæc, argumenta erunt vobis, Infantem vitioſo lacte nutriri. Ex *Muliere* deniq; ſigna habentur, quia vbi videbitis mulierem vel pituitoſam, vel melancholicam, vel bilioſam, ebrioſam, libidinoſam, iracundam, ſtatim intelligere poteritis, fieri nō poſſe quin Lac eius ſit vitiatum.

CVRATIO.

CVratio horum vitiorum tota poſita eſt in ſanguinis correctione, & in ſanguinis optimi generatione. Sanguis potiſsimum emendatur & bonus euadit ex optimo victu: vt iure dictum ſit ab Aetio, vitia Lactis ferè ſolo victu curari debere. Vnde ante cætera ſtudere debetis, vt à Muliere auferantur omnes vehementes animi motus, omnes paſſiones, nimiæ corporis exercitationes, à venere erit arcenda omnino: aluus lubrica eſt omnino ſeruanda, quia fæces ſi nimium detinentur, vapores emittunt, & Lac contaminant. Vinum bibendum eſt, neq; admodum debile, neq; etiam generoſum, ſed odoratum. Sic Paulus lib. 1. cap. 4. & Aetius loco citato, fœtorem Lactis maximè omnium à vino moderato emendari dicebant. Abſtinendum eſt ab omnibus cibis acribus, ſalitis, mali ſucci, ab omni genere calidorum eduliorum. Optimo pane vtendum, optimis carnibus, & præ cæteris curandum eſt, vt fiat in Muliere optima coctio, quia ſi cibus malè coquatur, vix fieri poteſt, quin Lac omnino vitiatum gigna-

tur. Poſt victum inſtitutum, videndum quæ ſint intemperies, atq; illæ corrigendæ ſunt ſuis contrarijs, A
tùm medicamentis internis, tùm externis Si pituitoſa fuerit Mulier, atq; intemperies frigida & humida,
iam ſcitis quibus debeatis medicamentis v[illegible] docui vos quid agendum in vnaquaq; intemperie, vt
ſcilicet per accommodata remedia tollatur [illegible] icetis, num ſemper conueniant hoc in caſu medicamẽ-
ta purgantia? Dico ſi humores praui præt[illegible] mperiem lac ipſum vitiant, omnino purgandos eſſe per
medicamenta accommodata, ſed parcè S[illegible] humores vitiati in corpore non fuerint multi, abſtinen-
dum eſt à purgatione, hoc eſt quod dicebat [illegible] s, recuſandas eſſe purgationes, præſertim vbi Mulie-
res, dum lactant, eo vitio laborant. Ratio cur purgantia non conueniant eſt, quia medicamenta quę pur-
gant, auocant ſanguinis impetum à Mammis, & conſequenter Lactis generationẽ non parum minuunt.

DE LACTIS FLVIDITATE.

CAPVT IV.

QVod ſi Lac fluidius ſit quàm conueniat, proculdubio non parum infantes offenduntur.

CAVSAE.

ET huius affectus nulla eſt ferè alia cauſa, quàm intemperies humida & frigida, cuius cauſa ſanguis
efficitur ichoroſus & ſubtilis, & ex ſanguine ichoroſo neceſſariò fit Lac aqueum & fluidum valde.

SIGNA. B

COgnoſcitur Lactis fluiditas (vt docet Aetius) tribus, Vno, ſi Lac ipſum ſuper vnguem ponatur, vbi
namq; ſtatim diffluet, colligendum eſt, Lac eſſe aquoſum & fluidum nimis: Vbi conſiſtit & manet,
colligendnm eſt fluiditate carere. Alterum quo intelligitur Lactis fluiditas eſt Si pilum immerga-
tis Lacti, deinde attollatis, ſi Lac fluidum eſt, ſtatim à pilo excurrit, ſi ſit mediocre, videbitis pilo adhære-
re. Tertium eſt coagulatio: curatur enim vt Lac per coagulum craſſeſcat, deinde exprimenda pars caſeo-
ſa & ſeroſa. Si pars ſeroſa multa ſit, & caſeoſa pauca, proculdubio ſignum eſt Lac eſſe nimis fluidum: po-
teſtis addere & aliud ſignum ex Infantibus, quando plurimum mingunt, & lintea valde madefaciunt,
qood non aliunde proficiſcitur, quàm ex nimia Lactis aquoſitate.

CVRATIO.

VBI igitur occurrit vobis huiuſmodi Lactis vitium, corrigendum, & ſtatim recurrendum ad Vi-
ctum inſtituendum. Inſtituatis autem Victum eum, qui poteſt calefacere & incraſſare. Vnde dice-
bat Moſchio eas, quarum Lac aquoſum eſt, debere Vinum potare: ſolidum cibum accipere, oua
frixa, carnes aſſas, ſuillas, bubulas, pultes duras, & tandem quidquid Lac incraſſare poteſt, vt ſunt Laga-
norum omninm genus & paſtitiorum. Præter victum, corrigenda eſt intemperies frigida & humida ca-
lefacientibus, cùm intrinſecus, tùm etiam extrinſecus. C

DE GRVMEFACTIONE ET CASEATIONE Lactis. CAP. V.

QVod ſi Lac ſit craſsios qnàm conueniat, innumera naſcuntur mala, non modò ipſis Infantibus,
verùm etiam ipſis Molieribus; propterea hæc tractatio magis expoſtulat diligentiam veſtram: vbi
namque Lac craſsius fit quàm conueniat, duobus modis hoc fit, vel quia omnes Lactis partes
craſſeſcunt, ſcilicet caſeoſa, butyroſa & ſeroſa; vel ſolummodo doæ partes, ſcilicet caſenſa & butyroſa, ſe-
roſa nequaquam. Vbi primo modo lac craſſeſcit, dicitur hic affectus à Paulo θρόμβωσις: Latinis Grumefa-
ctio· Arabes appellant Congelationem. Vbi verò ſecundo modo fit craſsius, dicitur hæc affectio à Græ-
cis τύρωσις: Latini appellant Caſeationem vt & Arabes. Sed notate, non defuiſſe antiquos, qui huiuſmodi
duos affectus exiſtimarunt vnum & eundem eſſe, quod tamen falſum eſt. Dobitare poſsit aliquis, an in
θρομβώσει ſeo in congelatione verè pars ſeroſa poſsit craſſeſcere: & ratio dubitationis eſt, quia vbi vide-
mus ſanguinem extra vaſa grumeſcere, aut congelari, videmos partem ſeroſam ſeparari, ita vt non ap-
pareat ipſa craſſefieri. Dico dupliciter, vno modo qood Grumefactio lactis aut ſanguinis in corpore,
neqoaquam aſsimilatur congelatio ſanguinis extra vaſa: & ratio eſt, quia ſanguis extra vaſa, priuatur
& ſpiritibus & calore: in corpore viuente qualiſcunque fiat congelatio, nunquam materia congelabilis D
poteſt priuari ex toto calore & ſpiritu, vt hinc pateat, non eſſe veram ſimilitudinem. Altero modo po-
teſt reſponderi, qnòd tametſi pars ſeroſa in ſanguine extra vaſa non craſſeſcat, eo modo quo craſſeſcit
altera ſubſtantia, tamen & illa aliquantiſper craſsior euadit, Et cognoſcetis hoc, ſi conferatis Vrinam
mox mictam ſero illi, quod ſeparatum eſt à ſanguine, ſiquidem proculdubio videbitis ſerum illud ſan-
guinis craſsius eſſe, quàm ſit Vrina, cùm tamen ſit vna eademq; ſubſtantia. Qui affectus ſint præter na-
turam Lactis, Grumefactio, & Caſeatio, conatus eſt Altimarus explicare, dicens: hoſce eſſe morbos in
magnitudine & nnmero. Sed cum hîc nihil ſit præter naturam, quod adeſſe non debeat, non poſſumns
iure fateri, morbnm eſſe in numero; quemadmodum etiam non ſemper Lac grumefactum magnitudi-
nem auget, non video cur cogamur aſſerere, eſſe morbum in magnitudine: ſed hoc perpetuum eſt, eſſe
excrementa mntata, quia ſiue Lac congeletur ſiue grumeſcat, ſemper mutatum eſt hoc excrementum
vtile. Vnde magis æqoum videtur, appellari Symptomata in genere excrementorum mutatorum, qnàm
Morbos, aut magnitudinis, aut nnmeri. Morbi à qoibus dependent hæc ſymptomata, ſunt
vel intemperies Mammarum, vel ipſius etiam Lactis: qnæ intem-
peries fouetur & quaſi perficitur, modò à copia
Lactis, modò à craſsitie.

CAVSÆ.

A
CAVSAE.

GRumefactionis Lactis clarum eſt eſſe cauſam frigus, intemperiem nimirum frigidam, quæ intem-
peries congregans ſubſtantiam Lactis, ſimilem propè facit atque gelu, ſiue frigus externum, con-
denſans lutum & alios liquores. Sed *dubium* eſt an etiam poſsit Lac grumefieri à cauſa calida. Fuch
ſius fuit omninò huius ſententiæ, poſſe à cauſa calida fieri. Altimarus ex aduerſo, duobus argumentis
probare conatus eſt, nõ poſſe fieri à cauſa calida. Argumentum primum fuit ex ſanguine extra vaſa con-
gelato, qui cum ſolùm congeleſcat ob frigus, videtur inquit, debere etiam congelari in corpore Lac ip-
ſum. Aliod argumentum Altimari erat ex verbis Gal. quãdo dicebat ex grumefacto ſanguine oriri mor-
bos frigidos, vt defectus animi, exſolutiones, pulſus paruos & debiles. Quod ſi à ſanguine congelato
fiunt morbi frigidi, videtur rationi conſentaneum (dicebat ille,) quod congelatio ſanguinis & Lactis
fiat à frigido. Sed prorſus ſum ego contrariæ ſententiæ, & ad ſentiendum contrarium impellor partim
autoritate Auic. qui de lactis congelatione ſermonem habens, docuit omninò etiam fieri à calido. Præ-
ter Auic. autoritatem impellit me etiam Ariſt. ratio, in 4. Meteor. vbi dicit, aquea concreſcere à frigido,
terrea à calido: quæ ſimul terrea & aquea ſunt, vti lac, à calido & frigido. Ex quo diſcurſu omninò elicio,
lac non ſolùm à frigido, ſed etiam à calido congelari. Ad rationes Altimari reſpondeo, exemplum ſan-
guinis extra corpus poſiti, nõ ſufficere ad probandam ſuam ſententiam, eò quod videmus etiam in ven-
triculo & in pectore, ſanguinem grumefieri, vt in vulneratis apparet, nunquàm tamen aſſerendum eſt, in
B hiſce locis poſſe ſanguinem propter frigus grumeſcere Neq; etiam aliud valet argumentum, quia morbi
illi enumerati à Gal poſſunt conſequi alias etiam cauſas calidas, nam pulſus paruus & debilis fit in febri
Hectica, in qua tamen calor eſt perpetuus: ſimiliter ſyncope & exſolutiones animi, conſequuntur inter-
dum Febres ardentes, ita vt clariſsimè appareat, hos affectus etiam poſſe à cauſa calida fieri, & proinde
nihil valere eius argumentum. Sit igitur hoc vobis conſtitutum, Grumefactionem lactis poſſe fieri in
mammis, tàm ab intemperie calida, quàm frigida. Non minus *dubium* eſt de Caſeatione lactis, an ſcilicet
ſicut fit in mammis à calido ſimiliter poſsit fieri à frigido. Ex vna parte eſt autoritas Hipp. 4. de Morb.
vbi ſcribit, lac congelari ſucco propter frigiditatem. Et vt ſciatis quid ſit Succus apud Hipp. non eſt vo-
bis ignorandum, veteres conſueuiſſe Lac coagulare lacte ficulneo, quod lac ficulneum appellabant ſuc-
cum per excellentiam. Cùm igitur Hipp. in externa coagulatione, videatur cauſam aſcribere frigido: ita
etiam poſſumus iudicare, coagulari & caſeari poſſe Lac in mammis propter frigiditatem. Accedit etiam
& alia ratio, quia vt docet Alexander 2. Probl. 80. multa ſunt quibus lac coagulatur vt ſunt, Cnycum, Ci-
nara, guttur gallinæ, inter quæ ſunt aliqua quæ potius refrigerant quàm calefaciunt. Quod ſi verùm eſt,
videtur Caſeationem æquè fieri poſſe à frigido atq; à calido. Ex aduerſo eſt ratio & autoritas. Ratio, quia
vbi lac à coagulo caſeatur, id ſolùm fit opera caliditatis: quod ſi caſeatio interna, eſt ſimilis veræ caſeatio-
ni externæ, procul dubiò videtur fieri à calido. Altimarus qui hanc opinionem tutatus eſt, ad eam con-
C firmandam, adduxit autoritatẽ Gal. 5. Simpl. 13. vbi dicebat Gal. prouocantia Vrinam, idem facere quod
facit coagulum in lacte. Nam primò fundunt ipſum ſanguinem, fuſo ſanguine partes craſſæ & ſeroſæ ſe-
gregantur, craſſa manet, ſeroſa verò & tenuis excernitur, quod fit à prouocantibus Vrinam in ſanguine:
idem fit in lacte à coagulo, quia caliditas coaguli primò ſeparat caſeum à ſero, deinde craſſeſacit. Ex quo
Gal. diſcurſu probat Altimarus, aut probare ſe putabat, Caſeationem lactis ſolùm poſſe fieri à calido. Sed
præter hanc Gal. autoritatem ſunt & aliæ: Nam 3. de Alim. facult. cap. 16. ſcribit Gal. Coagulum habere
igneam facultatem: quam Galeni ſententiam habet Ariſtot. 3. de Hiſt. animal. 21. & confirmat Auerroes 3.
de Partibus animal. 15. ſcilic. Coagulum eſſe facultatis calidæ & ſiccæ, atq; igneæ. In hac difficultate, vt
poſsitis eſſe certiores, nonnulla vos docebo non vulgaria de Coagulatione lactis, quæ, ne ſitis vulgares
Medici, debetis diligenter aduertere, quia non ita facilè ab alijs audietis. Coagulum lactis, quod à Græ- *Coagulum.*
cis dicitur πυτία aliud quidem eſt externum, aliud internum ipſimet lacti à natura inſitum. Coagulum ex-
ternum illud appello, quod extrinſecus appoſitũ Lacti ipſum cogit & caſeari facit. Iſtud verò nihil aliud
eſt, quàm vt habet Ariſtoteles tert. de Hiſt. animaliom 21 & 3. de Partibus animaliũ 15. Albertus Magnus
lib. de Animalibus, & Auerroes in Comment. ſuper 3. de Part. animalium 15. nihil inquam aliud eſt quàm
lac fermentatum, ſeu congelatum, vel ſubſtantia quædam alba, quæ reperitur in ventriculis eorum ani-
malium, quæ ſolum altera parte dentata ſunt, & quæ non vſa ſunt alio cibo quàm lacte. Hæc eſt deſcri-
D ptio coaguli externi. Dixi in altera parte tantùm dentatorum, quia Lepus, vt dicit Ariſtot. loco citato, &
Vrſus, vt docet Ariſt. 4. de Hiſtor. animalium 3 habent quidem Coagulum, & ſunt vtraq; parte dentata
animalia: verumtamen coagulum illud inefficax eſt. Dixi etiam non eſſe alio cibo vſa quàm lacte, quia
vbi incipiunt animalia cibum ſumere, herbas depaſcere, corrumpitur Coagulum illud. Et vt omnia hæc
diligentiſsimè intelligere poſsitis debetis ſcire animalia ruminantia, quæ ex altera parte ſunt tantũ den- *Ruminantium*
tata, habuiſſe à natura quatuor Ventres, vt habet Ariſt. 3. de Part. anim. 14. Galenus 2. de natura humana *animaliũ ven-*
6. & 6. de Anatom. adminiſt. 3. qui Ventres idcirco ipſis fuere dati, quia cum propter carentiã dentium *tres.*
ſuperiorum, non poſſent cibos optimè conficere, coacta eſt natura hoc machinari, vt poſsit cibus confi-
ci in pluribus ventribus. Et certè miror Gal. qui 6. de Anatom. adminiſt. 3. dixit: hæc animalia non ha-
buiſſe dentes ſuperiores, quia debebant nutriri cibo ſolido & ſpinoſo, nam hac ipſa ratione debebat po-
tius natura facere, non ſolùm duos ordines dentium, imò tres & quatuor. Sed ſpero ab excellentiſsimo
Anotomico me præſente vobis demonſtranda eſſe in ruminantibus. In horum quatuor ventrium vno,
qui dicitur Omaſus, reperitur hæc materia, id eſt, lac iſtud fermentatum, quod coagulum dicitur. Nam
quemadmodum Mulieres, vbi volunt panem fermentatum conficere, conſeruant paſtam crudam, quæ
acorem & caliditatem quandam cõtrahit, vnde poſtmodum melior panis efficitur, ſic lac in hoc ventri-
culo conſeruatum, acorem quendam contrahit & quandam caliditatem igneam, vnde commixtum de-
inceps Lacti, Caſeationem facit. Atq; hoc dictum ſit de Coagulo externo. Coagulum verò internum ni-

hil aliud eſt, quàm ſubſtantia quædam calida & ſpirituoſa, ipſi lacti à natura inſita, vt ſcilicet lac alioqui A
fluidum, poſsit in ventre ſeu ſtomacho animaliū concreſcere: quandoquidem ſi Lac ita fluidum in cor-
pore maneret, ſtatim excurreret, non firmaretur, neq; nutriret: Itaq; vt poſsit firmari, indita eſt hæc vis
coagulatoria & caſeatoria: atq; boc poteſtis clariſsimè intelligere ex pueris ipſis, quos videbitis ſępè lac
ab ore mittere caſeatum, quod nou ob aliud eſt, niſi quia hac facultate iu ſtomacho coagulatum eſt. Sed
dicet aliquis, ſi caſeatur lac in ventriculis infantium, cur igitur Medici cum præbent Lac, valde cauent
ne in ventriculo coaguletur, imò verò refertur inter ſpecies lethalis veneni, ſi lac in ventriculo coagu-
letur? Dico aliam eſſe hanc Caſeationem, quæ fit propria facultate Lactis: aliam verò eſſe eam coagula-
tionem quam cauent Medici, quæ ſcilicet fit à frigore, vel à nimio calore & ſicco nimis indurante ipſum
lac. Cùm igitur iam habeatis, quæ ſit natura coagulationis vtriuſq;, iam danda eſt vobis reſolutio quæ-
ſtionis. An ſcilicet Caſeatio lactis in mammis poſsit fieri à cauſa frigida, vt à calida. Pro qua reſolutione
ſciendum eſt vobis, eſſe duplicem Caſeationem. Aliam propriam & veram, aliam impropriam. Propria
Caſeatio eſt illa quæ fit vel à coagulo interno ipſius lactis, vel etiam à vero coagulo externo: hæc ſemper
fit à calido, quia vt intellexiſtis, natura ipſius coagulationis nulla eſt alia, quàm calida & ſicca. Nam Ari-
ſtot. lib. 3. de Hiſtor. animalium 6. dicebat, ſanguinem Ceruorum & Leporum, non coire coitu firmo, ſed
potius fluido, vt lac coactum ſine Coagulo Ex quo loco colligo propriam eſſe coagulationem, quæ fa-
cta eſt à Coagulo: aliam eſſe impropriam. Et notate errorem Theodori Gazæ, qui dum interpretaretur
locum Ariſtot. citatum, tranſtulit hanc Coagulationē propriam, nomine Colloſtrationis ſeu Colloſtrij, B
in qua qoidem interpretatione valde decepit vos, quia pueri dicuntur propriè Colloſtrati, quando nu-
triuutur lacte materno, biduo vel triduo poſt partum: ita vt Colloſtrum, ſit propriè lac illud poſt partum
ſtatim emulctum, quamquam etiam inuenio pueros vocatos fuiſſe Colloſtratos, qui vtuntur lacte nutri-
cis prægnantis, vt docet Plinius lib 11. cap 4 & lib. 28. cap. 9. Sed vtcunq; ſit bæc Coagulatio Lactis, non
eſt Colloſtratio ſeu Colloſtrum. Secunda ſpecies Coagulationis, id eſt impropria, dicitur illa, quæ fit ab
omnibus rebus præterquam Coagulo: & hæc Caſeatio poteſt æquè fieri à cauſa frigida, atq; à cauſa ca-
lida. Nam vt ſcriptum eſt ab Ariſtot. 4. de Hiſtor. animalium 3 frigidum non propriè lac ad caſei formam
reddit, ſed potius calor eſt, qui coagulat verè & propriè Et hoc eſt quod dicit Galenus 3 de Alim. facult.
cap. de Oxygalacte, vbi ſcripſit, ſpiſſari lac interdum vſu vaſis aqua frigida pleni. Sed vt dixi, hæc omnis
Coagulatio eſt impropria. Dicendum eſt igitur, cùm Caſeatio lactis, quæ in mammis fit, non ſit propria
& naturalis, ſed præter naturam, fieri poſſe æquè à cauſa calida, atq; à frigida. Sed dicetis, poteſtne in
mammis propria fieri Caſeatio vnquam? Dico fieri poſſe, quia vt in Ventriculo ob propriam facultatem
lac craſſeſcit, pariter poteſt in mammis hac facultate craſſeſcere. Sed dum hæc craſſefactio non excedit,
parum aut nihil offendit: vbi autem excedit, cùm calor præter naturam magis augeatur, fit etiam Caſea-
tio pręter naturam, vnde maximè læduntur Mulieres. Cauſæ externæ tàm Coagulationis, quàm Caſea-
tionis lactis, ſunt omnes illæ quæ ſanguinem copioſum & craſſum gignunt vt ſuot ea eduliorum geoe-
ra, quæ copioſè nutriunt, ea quę viſcidum & craſſum gignunt ſanguinem. Ioter hæc quoq; enumerantur C
ea omnia, quæ vi quadam naturali ſanguinem cogere & lac cōdenſare putantur, vt eſt omne coaguli ani-
mantium genus, Cnycus, Cynara, Guttur Gallinæ, & tandem omnia quæ adhibentur ad lac cogendum.

SIGNA.

Signa horum affectuum communia ſunt, quòd mammæ doleut, extenduntur, tument. Quod ſi lac
caſeatum eſt, videbitis durities quaſdam latas. Sin autem grumefactum ſit, apparebunt hinc & inde
quidam grumi, & varia tubercula. Particularia ſigna ſunt, quod ſi malum à cauſa frigida ſit effectum,
tumor grauis erit, dolor, ſed obtuſus, ſenſus frigoris in mammis. Atteſtabuntur huic, præcedēs Victus ra-
tio, complexio, tempus anni & ſimilia. Sin à cauſa calida ſit effectum malum, Febris aderit, inflammatio
quędam, dolor maior, tumor latior, feruor quidam papillarum & partium circumſtantium Franciſcus il-
le Pedemontanus, qui vbi Meſues defecit, ſupplere conatus eſt, hanc affectionem vocatam eſſe ſcribit
Malum pili, dixitq; apparere ſenſu, quòd hoc malum curatur ſolum, quando pilus è mammis vel manu
Pilare malum. educitur, vel ab infante exſugitur. Et quoniam bonus hic vir, vidit difficultatem huius generatioois Pili
in Mammis dixit, hoc nō eſſe difficile, quia Ariſtoteles etiam ſcribit in lib. de Generat. animalium, iu ſan-
guine reperiri pilum quendam, quo ablato, ſanguis non amplius congelatur, quod ſi (dicit ille) hoc nos
Ariſtot. docuit, neq; etiam videtur rationi diſſentaneum, poſſe io Lacte fieri huiuſmodi Pilum, cùm lac D
nihil aliud ſit, quàm ſanguis mutatus. Sed Pedemōtanus multos errores commiſit in bac re. Primus eſt,
quia Ariſtoteles (quod ego meminerim) nunquam dixit Pilum ineſſe ſanguini: ſcribit quidem & fortaſſe
hinc deceptus eſt, 3. de Hiſtor. anim. 6. & 2. de part. anim. 4. ſanguini ineſſe fibras quaſdam, quæ ſunt cor-
pora ſubtilia & terrea, quæ fibræ ſunt in cauſa, vt ſanguis congeletur, & quibus ablatis, ſanguis congelari
non poteſt. Quod videntes Coqui, dicit Ariſtoteles, cùm volunt ſanguinem fluidum edendum dare, au-
ferunt his fibras & propria vota ſua conſequuutur. Alius error ab eo cōmiſſus eſt, quia ſi malum pili ori-
retur hac ratione, ſequeretur, poſſe quidē ablato eo, prouideri ne ſanguis congeletur, at cum iam conge-
latus eſt, vel lac grumefactum, vt per illius ablationem curaretur, fieri non poſſe, verumtamen experien-
tia apparet hoc fieri. Tertius error commiſſus eſt. quia Ariſtoteles cuius autoritati innixus videtur, alio
modo nobis declarat malum Pilare, ſeu malum Pili, quia 7. de Hiſt. animalium cap. 11. ſcribit, interdū mu-
lieres potu haurire pilum, qui vbi ad mā mas pertingit, dolores & cruciatus maximos parit, deinde edu-
cto hoc pilo malum finitur: ita vt omnibus perſpicuum ſit Ariſt. docuiſſe aliud mali genus, malum pilare
eſſe, quàm illud quod dixit Pedemontanus. Rhaſes magnus Arabum medicus 6. ſui Cont. hoc malum,
appellat malum Fili. Sed an verum ſit, quod dicit Ariſt. pilum hauſtum poſſe hoc malum parere, ſanè mi-
hi probatu admodum difficile videtur, & ratio eſt, quia cùm tot fiant mutationes, antequam cibus vel

potus

A pntus conuertatur in lac, difficile admodum videtur, vt pilus hauſtus, ita remaneat integer, vt poſsit hu-
iuſmodi malum parere: propterea mihi veriſimilius videtur, ſi quid vnquam educitur è mammis ſimile
pilo, eſſe huiuſmodi fibras ſanguini à natura inditas, eò magis quòd noſtrates mulieres niſi me decepe-
rint ſoleot vocare malum pili, quando propter lactis abundantiam puerperæ recentes, febres & dolores
ſubeunt. Cur autem Ariſtoteles in hunc modum deceptus ſit pueriliter, fortaſſe in cauſa fuit, vt dicit Ve-
ſalius, alieuius muliereulæ, quæ id perperam Ariſtoteli perſuaſit, narratio.

PROGNOSTICA.

PRognoſtica ſigna hæc ſunt: quod vbi vel caſeatur, vel grumeſcit lac in mammillis, inflammationes
fiunt, tumores & vlcera. Hippocr. 5 Aphoriſ. 40. ſcribit, quòd ſi ſanguis colligatur in mammis, inſa-
niam ſignificat: quam ſententiam, ſcribit Galen. ſeſe nunquam expertum, veram fuiſſe, ait tamen hoc
non eſſe rationi diſſentaneum Et quia vbi ſanguis eolligitur in mammis & oon conuertitur in lac, neceſ-
ſarium eſt vt primo incaleſcat, deinde putredinem coocipiat, putreſacto ſanguine in mammis alterantur
vapores & fiunt praui, qui partim cerebrum lædont, partim cor & ſeptum tranſuerſum offendunt. vnde
non eſt mirum, ſi inſaniæ, phrenitidea, & alia mala, oriantur.

CVRATIO.

CVratio horum affectuum duplex eſt. alia quæ tota inhæret tollendis cauſis, alia quæ ſtudet affectus
B amputare. Prima tribus ſcopis impletur: primus eſt, vt ſanguis non gignatur, neque multus neque
craſſus. Alter eſt, vt ſanguinis curſus auocetur à mãmis ad alias partes. Tertius eſt, vt intemperies
mammarum & ſanguinis eorrigatur. Vt hos ſcopos exequi poſsitis, omnium maximè neceſſaria eſt vi-
ctus ratio, quæ nulla alia eſſe debet, quàm quę præſcripta eſt à nobis in lactis abundantiæ curatione. Sci-
licet vt aer ſit ſiccus, ſi non ſit, attamen paretur. Vigilet mulier, & ſi ſit ſine febri, exerceatur: aluus mollis
ſit: potum exiguum ſumat & à vino prorſus abſtineat. Cibi ſint pauci extenuantes, & qui paucum præ-
berit alimentum: & tandem is ſit victus, qui minuere ſanguinem & ſimul attenuare poſsit. Pro ſecundo
ſcopo, ante omnia cõuenit venæ ſectio, modò nihil prohibeat. Locus venæ ſectioni nullus mihi accom-
modatior videtur, quàm inferior, ſiue ſit poplitis vena tundenda, ſiue ſaphæna: & ratio eſt, quia per hanc
non modo euacuantur humores, vt habet Gal. libro de curatione per ſanguinis miſsionem, & aufertur
plenitudo, ſed quod optãdum eſt, in hoc caſu deflectitur curſus ſanguinis ad inferiora. Ad hoc idem non
paruum emolumentum adferunt ſcarificationes crurum & cucurbitulæ appoſitæ: frictiones & ligatu-
ræ, quæ efficacisſima ſunt, ad retrahendum ſanguinis fluxum ad inferiora. Pro tertio ſcopo, ſcilicet pro
intemperie corrigenda, qoid agendum ſit, clarum eſt vobis. Docui iam pluries, contrarias intemperies,
contrarijs remedijs eſſe curandas, non modò medicamentis externis ſed etiam internis. *Pro affectu ipſo
amputando*, quæ ſecunda pars curationis eſt, vobis ante alia cogitandum eſt quis ſit iſte affectus, & cuius
naturæ. Naturæ affectus eſt, quod lac eſt quędam concreta materia in mammis, itaq; indicatur hanc ma-
C teriam eſſe diſſoluendam Modus diſſolutionis habetur ab intellecto modo cõcretionis. Eſt enim perpe-
tua & Galeni & Ariſtot. regula, quòd quæ conceſcunt frigido, ſoluuntur calido, & quæ calido concre-
ſcunt, diſſoluuntur frigido. Ideò vbi notum fuerit vobis, lac concreuiſſe propter frigus, debebit vobis pa
rata eſſe medicamentorum ſylua, quæ poſſunt attenuare, calefacere, exſiccare: vbi autem ex calido con-
creta fuerit materia, e conuerſo agendum erit, vt ſcilicet rebus ſi non refrigerãtibus, ſaltem tepidiuſculis,
incidentibus & attenuantibus vtamini. In cauſa frigida conueniunt, mel, ſal, oxymel, erocus, cyminum,
ſemen fœniculi, ſemen apij, radix apij, eryngij, raphanus, myrrha, fœnugræcum, altæa & multa alia medi-
camenta, relata à Paulo & Aetio. Et quia non ſatis eſt vniuerſaliter hæc medicamenta intelligere, dabo
formas medicamentorum, quibus vti poteritis. Intrinſecus maximè commendo hanc potionem:

℞. Rad eryngij, fœniculi ana ʒ.ij ſem. apij ʒ.j. ſol. maluæ, fœniculi, ana M.s. Fiat decoctio ſecundum ar-
tem, in brodio: deinde

℞. Dicti brodij ℥ v. vel vj ſyr. de quinque rad. oxymel ſimpl. ana ℥.j. Miſce. Hac potione mulier pote-
rit vti & mane & veſperi, cum libuerit. Sic qooque poteſtis parare aliquas confectiones, vnà cum iſtis ſe-
minibus quibus vtatur. Extrinſecus poteſtis etiam vti fomentationibus eum ſpongijs atque emplaſma-
tibus. Fomentationes ita fient:

℞. Fol. fœnugræci. Meliloti ana M.j. rad. altheæ ℥.j raphani ℥.s. ſem. apij, rutæ ana ʒ.ij. Contundantur
D omnia diligenter, deinde bulliant in aqua communi, ad eonſumptionem tertiæ partis. Demum facta ex-
preſsione, adde aceti partem ſextam vel octauam: poſtea cum ſpongija foueantur mammæ, & poteſtis
non modo fouere, verùm etiam ſpongias madefactas hae decoctione continere ſupra mammas. Muria
quoque & acetum maximè commendatur. Soleo ego vti muria, aceto, croeo, hoc modo, præſertim quan
do febris abeſt:

℞. Muriæ lib. j. aceti ℥. ij. cymini, croci ana ʒ j. s. Miſce ad ignem, deinde foueantur. Atque hic eſt mo-
dus, quem poteſtis obſeruare in curandis affectibus à cauſa frigida obortis. Si autem malum à cauſa ca-
lida duxerit originem, poteſtis ijſdem medicamentis vti, id eſt, eadem facultate pollentibus, ſed tepi-
diuſculis & infrigidantibus. Exempli gratia:

℞. Sem. altheæ, lactucæ ana ʒ.j. melon. ʒ ij. rad. petroſel. Cichorei ana ℥.j. s. Fol. eichor. endiuiæ ana
M.j. Contundantur & fiat decoctio ſecondum artem: deinde

℞. Dictæ decoctionis ℥.v. oxymel. ſimpl. ℥.s. ſyr. de ſucco endiu. ℥.j. Miſce. Extrinſecus poteſtis hu-
iuſmodi medicamentis vti:

℞. Succi limonij ℥.ij. aceti ℥ iij. aquæ eommunis lib. j. croci ʒ.s. ſemin. cichor. aplj ana ℈.iiij. Contun-
dantur & fiat decoctio, & cum ſpongia, vt dictum eſt, foueatur locus. Soleo vti in materia calida, empla-
ſtro ex malua, lentibus in aceto decoctis. Exempli gratia.

℞. Lentium ℔.j. foliorum maluæ M.j. bulliant, deinde contundantur diligenter & per cribrum tranſ- A
miſſa, redigantur ad formam emplaſtri, & mammis apponantur. *Circa vſum horum medicamentorum*, tria e-
ſtis vtiliter docendi. Vnum eſt, quod ſi fieri poteſt, vno & eodem tempore debebitis ſimul & cauſis de-
lendis ſtudere, & affectui ſuperando. Quod ſi affectus maximè cruciet, proculdubio debebitis non pror
ſus neglectis cauſis, ſtatim ſtudium conuertere ad affectum tollendum, id eſt, ad diſſoluẽdam materiam:
& ratio eſt, quia niſi tumor & extenſio minuantur, niſi dolorem minuatis continuo fit nouæ materiæ at-
tractio, & ideo augetur incredibiliter morbus. Alterum quod citis docendi eſt, quòd tametſi à Galeno
& Ariſtot. proditum ſit, quæ concreſcunt frigore, debere calido reſolui, verom tamen non omnia calida
conueniunt, ſed quæ calida quidem ſunt, ſed remiſſiora. Et ratio eſt, quia periculum eſt, ne ſi nimis cali-
da adhibeatis, fiat maior materiæ attractio. Nec moueat vos ratio quorundam dicentium, ſolummodo
calida vehementer diſſoluere, quia videbitis glaciem diſſolui ab aqua tepida. Tertium eſt Auerr. 5 Colle.
cap. 47 dictum: coaguli videlicet omne genus facultatem adſtrictoriam poſſidere, atq; id perſpectum eſt
fieri, quia fluxus alui compeſcitur adminiſtratione coagulorum: quæ ſententia Auerr. vera quidem eſt &
vſu probata, verum tamen propter hoc nihil prohibet, quin coagula ipſa maximè diſſoluant & attenuẽt.
Sed quomodo dicetis, coagula contrarios hos effectus edere? Dico, id quod dicit Auerroes facultatem
aſtrictoriam coagulorum eſſe, ſolum propter quandam occultam proprietatem: & facultatem extenuan
di & diſſoluendi coagulis ineſſe, ob manifeſtas qualitates. Audiuiſtis coaguli omne genus eſſe calidum, B
& habere propè eaſdem facultates quas fermentum, quod ſicut tubercula & materiam crudam coquit,
attenuat & diſſoluit, ſic coaguli genus omne coquit, attenuat & diſſoluit. Ideò à Galeno commendatur
coagulum leporinum, aceto dilutum & potatum, in diſſoluendo etiam ſanguine grumefacto. Ego etiam
ſoleo vti huiuſmodi coagulo, vnà cum cymino & vino, & expertus ſum ſæpius ſubitaneum, & maximè
præſentaneum remedium attuliſſe.

DE MAMMARVM INFLAMMATIONE.

CAPVT VI.

POſt coagulationem & grumefactionem, ſolent multi alij affectus ſuboriri: & præcipuè inflammatio
mammarum, quæ nihil aliud eſt, niſi tumor quidam durus, calidus, cum dolore pulſatili, & cum reni-
tentia: ita vt multùm differat ab ea mammarum craſſitie, quæ naſcitur ob lactis abundantiam, in qua
ſcilicet etſi tumor appareat, non eſt tamen dolor, non calor magnus, ſed extenſio duntaxat quædam.

CAVSAE.

CAuſæ huius tumoris immediatæ & materiales nullæ aliæ ſunt, quàm copia lactis aut ſanguinis. San
guis multiplicatur in mammis, vel quia mittitur ab alijs corporis partibus, vel quia attrahitur. At-
trahitur autem, vel propter dolorem ipſius partis, vel propter calorem. Cauſæ autem mediatæ &
externæ, ſunt omnes illæ, quæ occaſionem præbent, vt vel lac, vel ſanguis mittatur ad mammas, vel tra- C
hatur: vt ſunt ſuppreſsiones menſium & hæmorrhoidum, propter quas membra ſanguinis copia onera-
ta, eum ad mammas, tãquam ad cloacas mittunt. Sic quoq; percuſſiones factæ mammarum in cauſa ſunt
harum inflammationum, ſicuti nimiæ ſtricturæ. Continget interdum vobis mulieres videre in maxima
diſcrimina duci, & inflãmationum & aliorum tumorũ, non ob aliud, quàm magnas mãmarum ſtricturas.

SIGNA.

SIgna vniuerſalia huius inflammationis ſunt ferè omnia illa, quæ reperiuntur in alijs inflammationi-
bus, quia apparet tumor tactui durus, rubor, calor igneus, febris plerunq; copulata. Sed quia dixi hãc
inflammationem & à lacte oriri, & à ſanguine, ſunt propria quædam ſigna, quibus diſtinguitur facta
à lacte, ab ea quæ fit à ſanguine. Quæ fit à lacte, vt plurimùm contingit vel in prægnantibus, vel in puer-
peris. Dico, vt plurimùm, quia ſicut lac interdum fit propter ſuppreſſa mẽſtrua, ita fit etiam inflammatio
à lacte propter menſes ſuppreſſos, præterea vbi fit inflammatio ex lacte, rarum eſt, imò nunquam, quin
præceſſerit magna lactis abundantia. Si facta ſit inflammatio à ſanguine, cognoſcetis, quia aderit aliqua
ſanguinis ſuppreſſa euacuatio: mulier non erit puerpera, non erit prægnans. Sed percunctabitur aliquis
veſtrum à me, quomodo poſſit fieri inflammatio à lacte, quandoquidem ex Gal. ſententia & omnium, in
lib. de tumore præter naturam: & 2. ad Glauc. inflammationẽ ſcilicet eſſe ſulius ſanguinis ſobolem. Præ-
terea interrogabit quiſpiam, cùm dixerim inter alia ſigna vniuerſalia tumoris eſſe ruborem, quomodo in
inflammatione à lacte poſſit rubor apparere? Dupliciter ad primum reſpondeo: inflammatio, interdum D
eſt nomen commune ad omnia apoſtemata calida, interdum eſt peculiare nomen tumoris ſanguinei. Igi
tur quãdo dicitur inflammationem eſſe, capitur inflammatio pro nomine communi ad omne apoſtema
calidum. Alio modo poteſt reſpõderi, inflammationem ex lacte eſſe veram inflammationem ſanguineã,
quia vt aliàs declaraui, lac nihil aliud eſt quam ſanguis dealbatus. Ad aliud dico, non eſſe mirum vt in tu-
more ex lacte alioqui candidiſsimo, ſubſequatur rubor, quandoquidem propter dolorem partus, fit con-
tinua ſanguinis attractio, qui diſperſus per ſuperficiem mammarũ, neceſſario illas colorat colore rubro.

PROGNOSTICA.

PRognoſtica ſigna huius affectus ſunt, quod vt plurimum inflammationes benè terminãtur: dico, vt
plurimùm, quia interdum etiam contingit, vt malè terminentur in praua vlcera, in cancros & inter-
dum etiam in mortem. Optabit aliquis ingenioſus ex me intelligere, an ſententia Hippocr. 6. Epid.
comm. 5. text. 18. poſsit verificari in inflammatione mammarum ipſarum. Eſt enim ſententia Hipp. Quod
ſi papillæ mammarum & rubrum ipſarum ad pallidum, ſeu liuidum, conuerſum fuerit, ſignum eſſe, vterũ
laborare. Galen. in explicatione huius ſententiæ, præter conſuetudinem ſuam, valde ieiunus fuit: itaque
dico ego Hippoc. ſententiam intelligendam eſſe, vbi mammillarum papillæ mutauerunt colorem, citra
aliquam manifeſtam cauſam: nam vbi color pallidus vel liuidus apparet in hac parte, citra inflammatio-
nem,

A nem,vel alind accidens malum,non ob aliud contingere poteſt. niſi quia vterus ſit malè affectus,& pro-
pter venarum communicantiam,ipſis papillis malum cõmunicetur. Vbi autem malum aliquod manife-
ſtum eſt,non eſt vt quęramus malum aliunde,propterea oraculũ Hippoc.vt dixi verum eſt,quando citra
vllam cauſam manifeſtam hoc in mammis apparuerit.Et notate hũc locum,quia nullus alius explicauit.

CVRATIO.

CVratio huius affectionis eadem ferè eſt,quæ omnium aliarum inflammationum, quæ duos ſcopos
habet: vnus,vt prouideatur,ne creſcat: alter, vt quidquid factum eſt inflammatioois,tollatur. Pri-
mus ſcopus adimpletur ante cætera,certa viuendi ratione inſtituta, vt ſcilicet primum aer frigidus;
humidus aot paretur,aut eligatur: omnes animi affectus vitandi,ſomnus conciliandus: frictiooes & li-
gaturæ adhibendæ,præſertim coxis & cruribus. Aluus lubrica reddenda & ſeruanda,vel clyſtere,vel le-
nientibus medicamentis. A vino abſtinendum eſt omnino, niſi placeat vinum granatorum propinare
cum aqua ſimplici cocta,vel cum aqua hordei. Poſca etiam bene temperata,concedi poteſt. Cibi pauci
eſſe debent,atque illi refrigerantes & humectantes:vt ptiſana lota,vel eius ſuccus. Panis ſimplax totus,
vel herbæ refrigerantes,in brodio pulli coctæ,vt ſunt lactuca,borrago,endiuia, portulaca. Inſtituto vi-
ctu,conſiderandum ſtatim an inflammatio ſit ex lacte,an verò ex ſanguine. Si ſit ex ſanguine, modò ni-
hil prohibeat, quamprimùm veniendum eſt ad venæ ſectionem. Si menſes vel hæmorrhoides fuerint
B ſuppreſſæ,aut ſcarificanda erunt crura,aut coxæ, aut pertundenda ſaphenæ vena. Si nihil horum adſit,
conſiderandum eſt quæ pars ſit magis affecta:& ab eo latere, à baſilica mittendus eſt ſanguis, nec ſolùm
ſemel,ſed iterum atque iterum: & ratio eſt,quia repetita ſanguinis miſſio, non ſolùm euacuat & retrahit
fluxum ſanguinis,ſed maximè refrigerat,quod in inflammationibus expoſtulãdum eſt. Et hoc eſt quod
Auicenna dicebat:ſi caput mammarum doleat, phlebotomãdum eſſe. Quod ſi à lacte ortum duxerit in-
flammatio,videndum eſt,an adſit ſanguinis abundantia in corpore nec ne. Si adſit,etiam hic mittendus
ſanguis eſt,modò nihil aduerſetur:& ratio eſt,quia vbi ſanguis abundat,periculum eſt, ne fluxiones vbi-
cunque ſint,augeantur magis. Itaque lenita primum aluo vel clyſtere,vel manna,vel ſyrupo roſ.ſulut.e-
rit ſtatim deueniendum ad ſanguinis miſſionem. Vbi ſanguis vel per venæ ſectionem, vel per ſcarifica-
tionem fuerit miſſus,ſtatim deueniendum eſt ad alia remedia. Primum & præcipuum cuiuſque inflam-
mationis remedium,ſolet eſſe vſus medicamentorum repercutientium: propterea in hoc caſu ſtatim ad
repercutientia veniendum eſt. Sed hic inſurgit grauis dubitatio,an ſcilicet inflammatis mammis,ſint ſta-
tim *repercutientia medicamenta* adhibenda. Ratio dubitationis eſt,quia Galen.3.de medicam.local.cap.de
parotide ſcribit: in parotidibus curandis non eſſe eam curationem adhibẽdam,quæ debetur alijs inflam
mationibus,id eſt,non eſſe repercutientia medicamenta adhibenda,ſed potius attrahentia & euocantia.
Ratio qua Gal. impulſus hoc nos docuit,fuit hæc: quia locus aurium proximus eſt cerebro,vnde maxi-
C mum periculum immineret,ne ſi materia repelleretur in cerebrum mitteretur,& hominem iugularet. Si
enim hęc ratio potuit Gal.inducere,vt dixerit,non vtendum eſſe repercutientibus, etiam in caſu noſtro
videtur efficaciſsima,quia mammæ vt noſtis, ſuot proximæ cordi,imò factæ ſunt mammæ propter cor-
dis tutelam, vt dicebat Galenus. Itaque ſi inflammatis mammis repercutientia adhibemus, periculum
eſt ne materia repercuſſa cor petat,& necem inferat. Tamẽ ex altera parte eſt ferè omnium Medicorum
Græcorum & Arabum cõmunis ſententia,vt ſcilicet,ſemper in inflammatione mammarum,in princi-
pio adhibeantur repercutientia. Hanc difficultatem,vt diſſoloere ſciatis,dicendum eſt,repercutientium
alia valida eſſe,alia verò leuia. Valida ſunt,quæ & multùm refrigerant,& multùm adſtringunt,quæ verò
minùs refrigerant,& adſtringunt,minùs etiam repellunt. Præterea,medicamẽta repellentia,vel poſſunt
ſola adminiſtrari,vel cum diſcutientibus & incidentibus. His conſtitutis,dico in inflammationib. mam-
marum curandis,eſſe fugienda omnia quæ validè & profundè repercutiunt: & ratio eſt. quia cum locus
ſit cordi proximus, facile eſt vt non modo materia pellatur ad cor,imò verò vt qualitas frigida per mam
mas,ſtatim cordi communicetur Nam quod facilè per hanc viam qualitas cordi communicetur,non ſo-
lùm medici nouerunt,verùm etiam Cleopatra Ægyptiorum regina,quæ vt ſtatim concideret,venenum
mammis appuſuit Præterea dico repercutientia ſola nunquam adhibenda eſſe,ſed permixta alijs,& hoc
eſt quod dicit Auicenna,in hac curatione ſubtiliatiua eſſe adhibenda, & permiſcenda repercutientibus.
D Quid aotem dicemus ad Galenum? Dico Galenom iure in parotidibus curandis, hoc præceptum de-
diſſe,quia cum locus ille ſit emunctorius,& factus à natura,vt recipiat ſordes cerebri,iure debent Medi-
ci has materias ad eam partem potius attrahere quàm repellere. Secus autem eſt in mammis, quia licet
ſint corpora ſpongiuſa & cauernoſa, & ad materiam recipiendam idonea, veruntamen non ſunt facta à
natura vt recipiãt ſordes,ideò curare debemus, ne materia figatur illis in partibus, ex quibus non ſolum
non poteſt expelli,verum etiam ſi putrefiat,in immenſum putredo propagatur. Igitur vtendum erit re-
percutientibus,non ſolùm externis,ſed etiam internis. Internis, quia repercutientia,& refrigerantia in-
tus adhibita,doo præſtant. Vnum,quòd ſanguinem refrigerent:alterum,quòd fluxum retardent ac tor-
pidum reddunt ſanguinem.Poteritis igitut interius boc potionis genere vti:

℞. Fol.lactucę,plantaginis,portulacæ,ſonch.ana M.j.Polygani. M.a fiat decoctio ſecundũ artẽ:deinde

℞. Dictæ decoctinnis ℥.v.Oxyſacchari,ſyr.de portulaca ana ℥.j. Miſce. Extrinſecus autem ſunt mul-
ta,quæ io vſu habentur: ſed ego laudo vt accipiatur poſca cum oleo roſato, & ſæpius mammæ irroren-
tur vel ita compooatis:

℞. Flor.camomil M.j.fol.roſ.lactucæ,endiuiæ ana M.j.s. Fiat decoctio ſecuodum artem: deinde

℞. Dictæ decoctionis lib.j.aceti ℥.ij. Miſce. Cum ſpongia apponantur mammæ inflammatæ. Soleo
ego ſumere folia lactucæ ampla & madefacta tum in ſimili decocto, tum in aceto roſato atque oleo roſa-
rum,& imponere mammis dulentibus atq; inflammatis. Hæc eſt ratio curationis in principio. *Tranſacto*

principio, conſiderandom eſt quò vergat inflammatio,an videlicet velit digeri,an ſoppurari, an potius fi- A
niri in aliquam duritiem. Quod ſi neutrum horum vobis ſit manifeſtum,proculdubio ſemper debetis ea
via incedere, qua ſolet incedere natura, vt ſcilicet diſsipetis ijs medicamentis, quæ diſcutiunt & diſsi-
pant. Exempli gratia,ſi velitis inunctiunem,hæc erit commoda:

℞. Olei vitel. Ouorum ℥.iij olei camomil. ℥.ij. Panis triti ℥.j. Miſce omnia ſimul & imponantur parti
inflammatæ. Si velitis emplaſmata,poteritis hoc modo parare

℞. Farinam lupino. Fabarum ana lib.j. olei camomil. ℥.iij. olei ſeſam. ſemin. lini ana ℥.j.s. Aceti ℥.iiij. a-
quæ communis q.ſ. Miſce omnia ad ignem & fiat emplaſtrum ſecundum artem. Emplaſmate hoc pote-
ritis plurimis diebus vti, quia mirificè diſcutit. Quod ſi tumor vergat ad ſuppurationem, debetis auxi-
liari naturæ ſupporanti. Habetis apud Pharmacopeos vnguentum Diachyloo vocatum. Ego magis lau-
do emplaſmata ſupporantia, quale eſt hoc:

℞. Rad. altheæ ℥.iiij ſol. maluæ M.j. Coquantur omnia diligenter, piſtentur & per cribrum mittantur:
deinde adde ſermenti ℥ j. butyri recen. ℥.ij. Miſce, fiat emplaſtrum. Eſt & aliud quod ſuppurat & lenit
dolorem:

℞. Lactis vaccini lib.j. Panis triti lib.s. Medullæ pomotum coctorum ℥.j.s. fermenti ℥.j. Miſce, fiat em
plaſma. Poſtquam ſuppurauerit inflammatio, erit deinde incidenda. Et quia mulieres ſæpè abhorreot
inciſiones, poteritis vbi pus videritis in ſummo, curare vt ſpontè aperiatur, quod facietis ſi cochleas v-
ſtas & in cinerem redactas, emplaſmatis ſupponatis, ita vt cinis ei parti iungatur, quæ videtur magis a- B
cuminata. Si inflammatio mammarum duritiem mioetur, totum ſtudium conuertendum eſt, vt partim
emollientibus, partim attenuantibus, durities illa coerceatur: nam Aetius multa eaque vſu probata, pro-
ponit remedia, inter alia hoc vnum ſatis efficax: ſtercus videlicet caninum cum terebinthina. Semen li-
ni aceto maceratum, inteſtina terræ in oleo amygdal. dulcium macerata. Vtor ego hoc medicamento:

℞. Medullæ cruris vituli oi ℥ ij hyſſopi ℥ j. croci ℈.iiij. cumini ℈.ij. Miſce fiat linimentum. Sæpe vſu
venit, vt medicamenta emollientia nihil efficiaot ea propter, vt docet Leonidas apud Aetiom, interdum
neceſſe eſſe ad opus chirurgicum deſceodere, id eſt, duritiem illam totam amputare, quod tamen facien-
dum, quandu nullum vitæ periculum imminet. *Oriuntur in mammis multi alij tumores*, vlcera praua, & præ
cæteris ſolent oriri cancri: quin imò nulla eſt pars in corpore mulieris, quæ magis ſit obnoxia cancro, i-
pſis mammis: ratio ea eſt, quia caro mammarum ſpongioſa & cauernoſa eſt, homor multus, craſſus & ter
reſtris, ita vt nullibi poſsit magis figi humor melaocholicus, quàm in bac parte. Sed de huiuſmodi mor-
bis oon eſt vt hoc tempore tractem, tùm quia potius ad chirurgum ſpectant, tùm quia properandum eſt
ad vtiliora, ſeu quæ magis ad nos pertinent.

DE MAGNITVDINE MAMMARVM.
CAPVT VII.

C

PRo coronide huius tractatus, nolo vnum omittere, ſcilicet magnitudinem mammarum, quæ tamet-
ſi morbus non ſit, attamen multam turpitudioem parit: vode Auicenna inductus fuit, vt inter alia
mammarum vitia, etiam de magoitudine ipſarum tractaret. Eſt hæc affectio immoderata quædam
& indecora mammarum magnitudu, quæ in mulieribus reperitur, & interdum operationes impedit,
ſemper autem turpitudinem inducit. Dico autem eſſe immoderatam magnitudinem & indecentem,
quandoquidem ſunt quædam mulieres, quæ adeò magnas has partes habent, vt videaotur in ſinu culci-
tras ferre. ſunt rurſus quæ habent mammas adeò pendulas, vt parum differant à capris, & has appellant
latini Mulieres mammoſas, Paulo a vocauit mammeales. Poſtquam nunc iocosè agere debemus, volo
quædam venuſtè dicta obiter referre Poetæ cuiuſdam ad huiuſmodi mulierem, ſcribentis.

Taurino poteris pectus conſtringere tergo,
Nam pellis mammas non capit iſta tuas.

Eſt igitur hic affectus, magnitudo indecora & indecens mammarum. Dixi eſſe mulierum, qoia in vi-
ris etiam quandoque reperitur, vt dicit Ariſtot. 7. Hiſtor. animal. 1. vbi dicebat: Mammas fieri magnas in
illis viris, qui leuore qoodam præditi ſunt, humidius habent temperamentum, paruas venas, & colore
ſuot fuſco. Dixi interdum impedire operatiooes, quia mammæ, ſi nimis excreſcant, impediunt opera-
tiones brachiorum, & generationem lactis. Qood impediant operationes brachiorum, ſatis noueruot
Amazones illæ celebratæ, quæ reſecabant ſibi mammas dextras, vt habet Strabo lib. 11. ne impediretur D
brachiorum & manuom motus, & magis aptæ eſſent armis gerendis. Qoanqoam Gal. 7. Aphoriſ 43. ex
ſententia Hippocr. dixit, has mulieres id feciſſe, vt manus dextra robuſtior euaderet, vt ſcilicet nutrimen
tum illud, quod in mammarum dextram diſtribui debebat, totum in manum diſtribueretur.

Eſt dubium, an magnitudo mammarum, præter turpitudinem, aliud etiam malum pariat, quod ad la-
ctis generationem pertinet. Ratio dobitandi eſt, quia inuenio inter Medicos diuerſitatem. Paulus Ae-
gineta libro 1. cap. 2. quem ſecutus eſt Auicenna lib. 1. Fen. 3. doct. 1. capite 2. fuit huius ſententiæ, ad o-
ptimam nutritionem debere eſſe mammas magnas. Altera ex parte fuit Moſchio, Aetius libro 4. cap. 4.
Alzarauius 1. Prac. tract. 26. cap. 3. qui omnes dicunt, mammas debere eſſe mediocres, id eſt, neque par-
uas, neque magnas. Addebat Aetios rationem, quia mammæ magnæ plus faciunt lactis, quàm conue-
niat: vnde lac retentom, dicebat ille, putreſcit, atque etiam moleſtiam mulieribus adfert. Paruæ mi-
nus lactis producunt, quàm neceſſarium ſit. Pro reſolutione huius, id mihi dicendum occurrit, quod
ſcribit P. Aponenſis in Concil. differeotia 79. & 30. part. Problematum in eo Probleinate, vbi dicit A-
riſtot. Cur habentes caput paruum, ſint prudentiores. Hic autor, vt tolleret contradictionem inter A-
riſtotelem & Galen. de Capite paruo & magno, dixit duplicem eſſe patuitatem, & duplicem magnitudi-
nem. Alia eſt paruitas quoad vas, alia quoad oſſa & carnem. Exempli gratia, beluæ habent capita magna,
quia

A quia capita eorum habent multa oſſa, non quia capita ſunt magna quo ad vas: homo dicitur habere caput magnum & paruum, magnum quo ad vas, quia multum cerebri continet, paruum quo ad oſſa, quia parua habet oſſa reſpectũ brutorum. Habita hac ſententia, dico ego mammarum magnitudinem duplicem eſſe, ſimiliter paruitatem aliam ſecundum carnem, aliam ſecundum cauernas & capacitatem. Mammæ magnę ſecundum capacitatem, non autem ſecundum carnem ſemper, mea ſententia, ſunt meliores: mammæ autem paruæ ſecundum carnem, & non ſecundum capacitatem, ſunt meliores magnis, & ſecundum capacitatem & ſecundum carnem: & ratio huius eſt, quia mammæ paruæ ſecundum carnem, quæ mediocres dicuntur ab Aetio & Moſchione, multum lactis producunt, & nullam turpitudinem, & nullam incommoditatem inferunt.

C A V S AE.

CAuſæ internæ huius magnitudinis, ſunt Calor magnus, & vbertas & copia materiæ: quæ enim cauſę in omnibus augmentũ faciunt, eædem quoque faciunt in mammis ipſis. Cauſæ externæ, ſunt inprimis crebra tractatio mammarum, quæ occaſionem augendi ipſi præbet: præterea etiam retentio menſium & retardatio. Dicebat Ariſtot. 7. Hiſtor animal. 1. quod virginibus, quibus tardant menſes, materia attollitur ad pectus redundans, vbi augmentum mammarum facit. Quod ſi erumpant menſes propter hoc, dicit Ariſtoteles, non diminuuntur mammæ.

S I G N A.

B SIgna affectus huius non eſt quod vos doceam, quia & viſui & manibus ſatis patent.

P R O G N O S T I C A.

PRognoſticum ſignum eſt, quòd ſemper hæc magnitudo turpitudinem inducit. Dicebat Aetius lib. 16. cap. 43. has mulieres non carere aliquo periculo, quia mammæ quæ maiores ſunt, magis expoſitæ ſunt ſuſcipiendis cancris. Adamantius in lib. Phyſiognomiæ ſcribit, eas quæ habent mãmas grandes, vinoſas & libidinoſas eſſe. Et ratio huius eſt, quia magnitudo proficiſcitur à caliditate, & vbi eſt magnitudo, ibi caliditas eſt præſertim vteri, propter quod ſunt libidinoſæ: & hæc eſt ratio, quod quando vultis ad libidinem mulieres incitare, tangitis mammas, quia ex caliditate quæ ingeneratur mammis tractandu incaleſcit vterus, & ita excitatur libido.

C V R A T I O.

CVratio huius affectionis, vel reſpicit factum malum, vel futurum, quæ malo facto innititur, in hoc caſu exigua eſt admodum: quia vt dicebat Ariſtot. vix fieri poteſt, vt vnquam mammarum magnitudo iam facta aboleatur, niſi velis totum corpus tabeſacere & emaciare, quod quia non fit abſque periculo, idcirco non eſt ita facilè tentandum. Eſt tamen aliquod in hoc genere remedium, quod interdum proponere poteſtis, ſi mulieres à vobis remedium flagitent, & eſt vt fiat forma mammarum plumbea, & illiniatur interior pars oleo ſeminis hyoſciami, atq; detineantur mammæ inter has formas, ſimiliterque

C coanguſtetur illa forma: ſic enim ſperari poteſt, longu huius remedij vſu, tandem cõprimendum eſſe mammarum magnitudinem. Alia verò curatio, quæ potius præſeruatio dici debet, tota poſita eſt in medicamentis aſtringentibus & refrigerantibus. Refrigerantia medicamenta cùm calorem augentem compeſcant, efficiunt vt malum non creſcat. Aſtringentia ſimiliter cum coanguſtent locum, & impediãt aduentum materiæ, neceſſariò intercipiunt auctionem ipſam. Sic videbitis apud Auicen. 3a. tertij tract. 1. cap. 10. multa vobis proponi remedia, quæ ad mammas ipſas caſtigandas coercendaſque hac facultate prædita proponũtur. Serenus Medicus antiquiſſimus, tria remedia ad caſtigandas mammas, nobis proponit. Vnum eſt ſuperſtitioſum, vt ſcilicet mammis circumponatur hedera, atque ea deinceps concremetur, & fumus capiatur ſuper ipſas mãmas. Alterum eſt pinguedo anſeris cum lacte. Tertium eſt, quod apud multos reperitur, ouum perdicis illitum: hoc omnque ſcribunt Democritus & multi alij, facultate quadam præditum eſſe, qua magnitudinem mammarum tollit atq; impedit. Aetius etiam multa nobis remedia propoſuit, vt eſt Ærugo ferri, cum oleo omphacino, aut vino appoſita: cicutæ ſemen cum folijs tritum, & appoſitum. Multa etiam alia apud Rhaſim. & alios Arabes inueniuntur remedia, ſed non eſt, vt vos diutius detineam. Hic erit finis de vitijs in nutritione. Supereſt vt deueniamus ad ea vitia, quæ vniuerſi vteri ſtatum reſpiciunt.

D

Liber Quartus.

DE VITIIS QVAE STATVM VNIuerſi vteri reſpiciunt.

P R Æ F A T I O.

HActenus de illis morbis tractauimus, qui conceptũ & partus nutritionem reſpiciunt: ordinį noſtro conſentaneum eſt, vt de alijs morbis tractemus, qui ſtatum vniuerſi vteri reſpiciunt, nec ad vnum ex prædictis referuntur: qui ſtatus vteri in duobus à nobis fuit poſitus. ſcilicet in humiditatibus quæ per vterum excurrunt, nec non in ſolidorum vteri, tùm complexione tùm conſtitutione. Appello humiditates non humores omnes quatuor, ſed menſtrua, ſemen, & alias humiditates ab vtero excurrentes. Itaque morbi, qui fiunt in his humiditatibus vteri, aut ſunt circa menſtrua, vel exuberantia, vel deficientia: aut fiunt in ſemine, qualis eſt morbus

Gonorrhæa dictus, aot in alijs humiditatibus, qualis eſt fluxus muliebris appellatus. In complexione A
ſolidorum vteri fiunt morbi, quando aliqua ex intemperiebus patitur, ſiue ea intemperies ſit ſimplex,
ſiue eum alijs humoribus copulata. Quæ autem fiunt eirca aliam conſtructionem vteri, aut ſunt in vnio-
nis ſolutione, qualia ſunt omnia matricis vlcera: aut ſuot circa vias vteri, quales ſunt opilationes vteri,
aut in via & magnitudine, vt tumores omnes vteri, nympha (de qua Paulus) hydrops vteri, cauda ap-
pellata, quam Moſchio cap. 18 appellat ſymptoma turpitudinis: aut ſunt morbi in ſitu vteri, vt cum ſur-
ſum vel deorſum vterus relabitur, aut in latera inclinatur. Præter hos affectus eſt & alter, qui videtur hos
omoes eonſequi, ſcilicet præfocatio vteri, de quibus omnibus ordine tractabimus.

DE VITIIS MENSTRVORVM IN defectu. CAPVT I.

INcipiam autem à menſtruis, quæ peccant, vel quia deficiunt, vel quia abundant, vel quia talia non
fluont qualia deberent. Tractabimus primum de deficientibus menſtruis, eò quod hic murbus fre-
quentiſſimus eſt, qui vt rectè à vobis cognoſci poſsit, operępræcium eſt, vt cognoſcatis exactè quæ-
nam ſit menſtruorum natura, id quod ſepteio docebo capitibus, ea qua fieri poterit breuitate. Primum
erit, quid ſit menſtruom: ſecundum, quomodo generetur: tertium, io quibus generetur: quarium, quan-
do gignatur: quintum, cuius gratia fiant menſtruorum fluxus: ſextum, quæ ſit quantitas menſtruorum: B
ſeptimum & vltimum, quænam ſit qualitas. His omnibus à vobis intellectis, non vereor quin omnis na-
tura menſtruorum cognoſcatur. Menſtruum communiter vocatur à Græcis, καταμήνια. Latini appellant
modo menſtrua modò menſes: quod quidem *Menſtruum*, vt colligitur ex Ariſtot 1. de Generat. animal.
cap. 20. & 4 de part. animal eap 10. & à Galeno multis in locis, præſertim 14 de Vſu part. cap. 8. *nihil aliud
eſt*. niſi profluuium naturale ordinatum, ſanguinis excremētitij, vtilis, ſed erudi. Dicitur naturale proflu-
uium, eò quòd omnis ſanguinis fluxus, vt docet Galeo 4. de ſympt. eauſis cap. 2. eſt ex tntu genere præ-
ter naturam, ſolus menſtruus fluxus non eſt præter naturam. Atq; hoc non ſolùm à Galeno dictum eſt,
ſed etiam confirmatum ab Auicen at tertij. vbi tractat de mēſtruis. Dicitur ordinatum profluuium, quia
ſunt multi è matrice ſanguinis curſus, ſed niſi ſint menſtruorum, nullum ordinem ſeruaut: qui ordo po-
ſitus eſt: tùm in quantitate, vt videbitis, tùm etiam in teiopore. Dicitur ſanguis excrementitius, quia ta-
metſi ſanguis menſtruus ſit eiuſdem naturæ cum eo, qui in venis mulierum reperitur, veruntamen eſt
quoddam ſuperfluum, quia ſupereſt naturæ. Vnde errauit Florus ille Medicus apud Plutarchum in ſym
poſijs, quoniam dicebat ſanguinem menſtruum eſſe vitioſum & corruptum. Dicitur vtilis, eò quòd ſunt
& alij fluxus vteri in quibus ſanguis excluditur, ſed excluditur tanquam inutilis. Dicitur poſtremo cru-
dus, ad differentiam ſeminis, quod quidem & ipſum eſt ſanguis ſuperfluus & vtilis, ſed concoctus, noo
autem crudus, vt ſanguis menſtruus nam ſcio ſanguinem menſtruum, etiam quodammodo poſſe appel C
lari ſemen. Verùm, vt docet Ariſtot. 1. de Generat. animal. cap 20. & 2. eiuſdem, cap. 3. differt ſanguis men-
ſtruus à ſemine, tanquam purum ab impuro, & tanquam crudum à cocto. Quo in loco Auerroes ſcribit:
ſemen eſſe veluti butyrum quoddam, multis ſpiritibus plenum, & propterea delaſſari magis mulieres in
emiſsione ſeminis, quàm in emiſsiooe ſanguinis menſtrui, quia cum ſemine multi ſpiritus exeunt, cum
ſanguine menſtruo paucisſimi, quia materia eſt cruda, vnde etiam Auicen. 3. de animal 3 ſcriptum reli-
quit, emiſſum ſemen multum plus inferre damni, quàm ſi quadragies tantum ſanguinis mitteretur. Sed
dicet aliquis veſtrum: ſi ſanguis menſtruus eſt materia vtilis, cur ergo à natura ſingulis menſibus expel-
litur. Dico expelli à natura, non propter vllam qualitatem, ſed tantummodo propter copiam, quia copia
huius materiæ adeò excreſcit, vt naturam ad ſe expellendam ſingulis menſibus ſuſcitet. Non igitur mi-
rum vobis videatur, idem enim cōtingit in emiſsione ſeminis, quemadmodum Galen. 6. de locis affect.
cap. 5 ſcribit, animalia bruta concitari ad coituio, oon alia ratione, quàm quòd copia ſeminis grauata, ſti-
molatur natura ad ipſum expellendum, Hæc igitur, vt audiuiſtis, eſt natura & deſcriptio ſanguinis men-
ſtrui. De *modo generationis menſtruorum* inuenio apud veteres nonnihil diſſenſionis: Democritus & Par-
menides habuerunt hanc ſententiam, quòd cùm mulieres ſint valde ealidæ, gignant ſanguinem acrem
& feruidum, qui vbi nimium excreſcit, ſua acrimonia irritat & ſtimulat naturam ad ſeſe excernendum.
Quæ opinio quoniam abundè exploſa eſt ab Ariſtot. præſertim 4 de Generat. animal. cap. 1. nō eſt quod
in hac diutius refutanda hæream: id ſolum notare placet, hanc opinionem ſupponere rem falſiſſimam, D
ſcil. mulieres eſſe calidiores viris. Hippocr. ſeu potiùs Polybus lib. de Morbis mulieb. nnuam quandam
opinionem de generatione menſtruorum habet: quòd ſcilicet corpora mulierum, cùm ſint rara & poro-
ſa, vt raritates impleantur, magno impetu attrahitur ſanguis ad ipſos poros, ita vt cùm nimis trahatur
quàm par ſit, atque ob id io ultum ſanguinis ſuperſit, id quòd ſuperuacuum eſt & nimium, continuò ex-
cernitur ad vterum, & inde per ſingulos mēſes foras prodit. In viris autem dicebat iſte autor, non fit ſan-
guinis menſtrui fluxus, quia corpora virorum denſa ſont, & non opos habent attractione, & propterea
non excreſcit ſanguis vltra menſuram debitam. Hæc ſententia etiam multis abſurdis referta eſt, vnde fit
vt illum librum minimè Hippocratis eſſe ſentiam, ſed potius alterius ſectatoris Democriti & Parmeni-
dis, cùm in eo libro ſcribat mulieres eſſe calidiores viris, quod contra Hippocr. eſt. Abſurda quæ eonſe-
quuntur hanc ſententiam plurima ſunt, ſed potiſſimùm duo: Vnum, quod licet demus fieri attractio-
nem ſanguinis ad corpus vt repleantur vaeua, non ſequitur attrahi ſanguinem nimium, quia repleto va-
cuo, ceſſat ſemper omnis attractio, quæ fit gratia ipſius. Aliud abſurdum eſt, quod mulieres nequaquam,
vt ſupponit hæc opinio, ſint corpore rariore, imò verò cùm ſint frigidæ, cùm ſint pinguiores viris, cùm
ſint glabræ, neceſſ. riò cōcluditur, corpora ipſarum eſſe denſiora. In libro illo de ſpermate, Galeno attri-
buto, legitur quod in viris non fiant menſtruæ porgationes, propterea quòd ob raritatem corporis viro-
rum, omoia excremeota exſpirant, & in pilos coouertuntur, vt hinc pateat contrariam potius eſſe ratio-
nem,

A nem,quàm eam quæ iu huc libru ſcripta eſt. Quapropter *verus* menſtruurum generatiunis *modus* eſt ille, qui traditur ab Hippocrate,ab Ariſtutele,à Galenu & umnibus Medicis, ſcil. quód cùm corpora mulierum ſint ſrigida,nun poſſunt vltimum alimentum totum cunficere,neque in ſubſtantiam corporum nutriendurum cunuertere: Vnde,quod ſupereſt, & confici & conuerti nuu puteſt,paulatim & indies mittitur ad venas vteri,vbi colligitur,dunec tādem in eam mulem excreſcit,quæ cum ſuſtineri à natura non puteſt,ea ad expellendam irritatur.Ex quo poteſtis intelligere,nun eſſe qualitatem quæ uaturam ſtimulat,ſed ſolam quantitatem. An verò huiuſmodi ſanguis excludatur iu vterum per reſudatiunein, vt vuluit Ariſtot.2.de Generat.animal.cap.4 an verù per vaſorum reſeratiunem. Sum huius ſententiæ,ſanguinem excludi iu vteri capacitatem, per reſerationem vaſurum, atque ad huc credendum impellur, tùm quantitate ſanguinis quæ exit,quia per reſudatiuuem tantus exire non poſſet,tùm etiam craſsitie. Propterea ſanguis qui emanat è vaſis per reſudatiuoem,ſemper ſubtiliſsimus eſt ſanguis: Menſtruus craſſus eſt,vt non poſsit intelligi quomudu ſanguis ille ex venis non apertis exire poſsit. Circa hanc de generatiune menſtruurum ſpeculatiunê,tria uccurrunt pulcherrima *Problemata*. Vnum eſt,cur,ſi ſanguis menſtruus exit,quia nun puteſt cunfici & in mēbra conuerti,tamen videntur mulieres pinguiures viris ſemper? Etenim videtur putius cuntrarium euenire debere,quia ſi totum uutrimētum vtile nun puteſt cunuerti in ſubſtantiam membrurum nutriendurum: ergu deberent curpura priuata nutrimentu debitu e-

B maciari: ſecus autem videtur,vt dixi,quia ſemper mulieres pinguiores ſunt viris, id quud intelligentes priſci nuſtri, vulentes vrere corpora virorum, ſemper decem corpuribus virilibus, adiungebant vnum corpus muliebre, vt præ pinguedine eſſet veluti tæda & ſax ad accelerādam curporum combuſtiunem. Secundum Prublema eſt.cur natura nun potius quutidie excernit paulatim hunc ſanguinem,eò magis, quùd hoc naturæ ſacilius eſſe videtur,& etiam minus muleſtum mulieribus. Facilius naturæ,quia facilius eſt expellere paruam quantitatem,quàm magnam. Minus veró muleſtum mulieribus, quia videbitis ferè umnes mulieres,quu tempure inſtant menſtrua magis perturbari,non ub aliud, niſi ob impetum ſanguinis eupiosè excurrentis. Tertium eſt,quod ſi menſtruum eſt eiuſdem naruræ cuius eſt ſanguis ille qui continerur io venis, nun videtur infinita mala facere, quæ referuntur à Columella, Plinio & Ariſtot. ſcil. currumpere arbures & flores,rubiginem ferro dare,canes iu rabiem concitare,homiues dementare, ſpecula currumpere,& alia innumera damna inferre. Imù experientia compertum eſt,quod ſi quis cum menſtruuſa concumbat, morbos ſæuiſsimos cuntrahit, vt interdum vidi experientia. Auerr 3 Cullec. cap.7.dicebat,coitum cum menſtruata lepram indueere,atque hoc ſe experientia cognouiſſe,vt non ſolum à Legiſlatoribus prohibitus ſit huiuſmudi cuncubitus, ſed etiam ab Heſiodu vetitus,ne in balneis verſetur quis,vbi lauatæ ſunt mulieres menſtruatæ. *Ad primum* prublema dicendum,quùd tametſi mulieres tutum alimentum vltimum nun perficiant, tamen tantum perficiunt, quantum ſat eſt, tùm ad reſtaurandum quud eſt deperditum,tùm ad augeodam pinguedinem. Cur autem putius iu pinguedinem

C cunuertatur ratiu eſt,quia humiditas mulierum adipuſa eſt & pinguis,vnde facilè frigiditate ipſarū euncreſcit hæc humiditas,& pinguedu euadit. Sic etiam videmus Vrſos & Sues pingueſcere,non tàm prupter frigiditatem,quàm prupter humiditatem adipuſam. Et aduertite, cùm dicu corpora mulierum frigidiora eſſe,nun intelligendum èſt ratiune ſrigiditatis.puſitiuè fieri pinguedinem, ſed ratiune muderati caluris,qui reſpectu caloris viri quuquu pactu puteſt dici ſrigus. Sed uptabitis forſan intelligere, quare à natura cumparatum ſit, vt mulieres viris ſint frigidiores: cuius rei nulla poteſt potiur aſsignari ratio *Mulier cur frigidior viro.* quàm hæc, quùd propter cunceptionem,tùm propter cunceptus nutritionein,neceſſarium eſſet, vt mulieres frigidæ eſſent,aur ſaltem frigidiores viris: nemini dubium eſt, quud ad cunceptum generandum, & ad euin nutriendum,neceſſaria eſt magna materiæ copia, magna autem copia nuu puteſt eſſe in muliere,niſi multum ſuperfluum extitiſſet: quoniam ſi fœmina quod ſibi neceſſarium erat,tradere debuiſſet fœtui,proculdubiò ipſa magnopere uffenſa fuiſſet,ideò neceſſarium fuit, vt in ipſa materia ſuperflua inueniretur: iam verù iouenirì non poterat hæc materia, niſi calur debilis extitiſſet, eù quia calor magnus cunficit & diſsipat valde, vnde paucum omnino puteſt ſupereſſe, quod non eunficiatur. Ergu neceſſe fuit,vt calor eſſet debilis,quò poſſet multa materia ſupereſſe,quæ nun cunficeretur. Vnde videtis,quam neceſſarium fuerit mulierem frigidam eſſe. Erat *ſecundum* prupuſitum Problema,qua ratiune natura nun fecit,vt quutidie mulieres potius expurgerentur,quàm ſingulu menſe? Cuius rei multæ rationes ha-

D beri poſſunt: vna fuit,quia valde turpe & fœdum fuiſſet, ſi mulieres quutidiè fluure menſtruurum inquinarentur. Altera ratio eſt,propter eunceptum,quia vt ſcriptum reliquit Hippucr. lib. de Genitura, in lib. de Natura mulier. Mulieres cuncipiunt, vel quandu menſes iam incipiunt erumpere, vel quandu deſierunt. Cuncipiunt quidem incipientibus menſibus,quia eſt magna materiæ vbertas: cuncipiunt deficientibus menſibus,quia vterus iam depuratus eſt. Sed & huius rei à Galenu de vuluæ ſectione cap.10. adſertur alia ratio,cur ſcilicet incipientibus & deſinentibus menſibus,fiat conceptus: quia hiſce tempuribus cum aperta ſuut ura vaſuruin vteri, interna eius ſuperficies tota aſpera facta eſt, propter quam aſperitatem,dicit Galenus fit,vt ſemen facilè adhæreat,& in cunceptum tranſeat: reliquis temporibus,quandu ſcilicet fluunt menſes,ſemen excurrit cum ſanguine extra vterum,vel materiæ copia nulla adeſt. Dicebat Diocles & iure,idem euntingere in his caſibus, quud cuntingit cœmentarijs, cùm volunt lapides conglutinare, quia ſi lapides puliti ſint nequaquam ferruminari puſſunt, propterea prudentes cœmentarij aſperant eos: ſic ſi debet ſemen adhærere,operæprecium eſt,vt vterus ſit aſper, nun leuis & politus. Tertia cauſa huius rei eſt, ſcilicet quud ſingulu menſe exeant menſtrua, quia ſanguis menſtruus ſua pte natura benignus eſt,oec ab vteru trahitur,vt ducet Galen.14.de vſu part.8. ſed ſolùm tranſmittitur ab vniuerſo corpore ad vterum à facultate expultrice, vndè cùm ſanguis ſua qualitate nō irritet naturam ad expulſiunem,neceſſarium eſt, ſi debet excitari facultas, vt copia id fiat, & ideù natura,vt excitetur facultas expultrix vteri, coacta eſt machinari hanc excitationem ſola ſanguinis cupia, quæ non poteſt con-

gregari,niſi ſpatio longo dierum. Erat *tertium* Problema: cur ſanguis menſtruus alioquin benignus,tnt A
prauos effectus edat,quos audiuiſtis. Nonnulli pro diſſolutione huius problematis dixerũt,ſanguinem
menſtruum lieet ſua natura ſit benignus,tamen ob diuturnam in vtero moram, malam quandam naturã
contrahere & idcircò tnt prauos affectus parere. Sed hæc ſolutio non videtur mihi accommudata: ratio
eſt,quia ſanguis mẽſtruus,ſi ſua natura eſt benignus,vbi eſt in venis,eſt in proprio ſuo loco: ſi eſt in pro-
prio loco,non debet corrumpi,ſed conſeruari, quia locus ſeruat locatum. Alij vt melius ſoluerent hoc
problema, dixerunt in ſanguine menſtruo duas partes reperiri: vnam puram & vtilem, aliam impuram
& fœculentam. Ex pura dicunt iſti,fit conceptus & nutritur: impuram ea eſſe quæ tot malos effectus pa-
rit. Sed neque mihi ſatisfacit hæc ſolutio: ratio eſt, quia hoc omnis ſanguis habet,vt in eo ſit pars purior,
pars impurior. Si ergo hoc habet ſanguis omnis,& ſanguis menſtruus nou differt ab eo qui eſt io venis,
cur ergo ſanguis totius corporis,non hæc eadem mala facit,quæ menſtruus. Ergo mea eſt ſententia,ſan-
guinem illum non ſemper ita prauum eſſe, vt referunt ſcriptores, eò quia vbi corpora mulierum tempe-
rata ſunt,neceſſarium eſt,vt ſanguis menſtruus ſit temperatus, & propterea tunc nullos prauos effectus
edere poteſt. Vbi corpus vitioſum eſt,ſanguis menſtruus vitioſus redditur. modus autem quo hic ſan-
guis redditur vitioſus,hic eſt. Conſtat apud omnes medicos,vterum eſſe veluti ſentinam & cloacam,in
qua natura ſolet corporis ſordes deponere: quod cum ita ſit omni quidem tempore,natura ad venas vte-
ri mittit humores vitioſos & prauos,ſed potiſsimum eo tempore, quo menſes incipiunt fluere. Et ratio
eſt,quia tum temporis vis expultrix magis excitata eſt, & viæ magis ſunt apertæ. Vnde ſi hoc tempore B
maiori impetu praui humores mittuntur,ab vniuerſo corpore ad vterum, iſti humores in vtero cõmixti
ſanguini menſtruo,mixtionem quandam deterrimam efficiunt, propter quam deinde non eſt mirum, ſi
innumera mala oriantur. Tertium caput erat, *in quib. corporibus fiant menſtrua.* Ariſtot. 6. de Hiſtor. animal.
8. & 3. de Generat. animal. ſcribit, menſtrua videlicet non fieri, neque in piſcibus, neque in auibus, ſed ſo-
lummodo in ijs animalibus, quæ ſunt prædita ſanguine, & quæ ſunt viuipara. Inter animalia maximè o-
mnium, menſtruas purgationes habet mulier, deinde vacca, poſtea equa & canis. Cur autem omnium
animalium maximè mulieres menſtruas purgationes habeant, duę ſunt cauſæ potiſſimùm: Vna eſt, quia
in brutis excrementitia hæc materia in pilos vertitur, in cornua, in excrementa varia, in vrinas craſſas. In
muliere autem materia hæc non vertitur in quidquam horum, propter quod omnium maximè neceſſa-
riò etiam purgatur. Altera cauſa eſt, quia bruta vno victus genere vtuntur, maximè laborant & exercen-
tur. mulier verò largè viuit & varijs cibis vtitur: adhæc otioſa & ſedẽtaria eſt, vt ob has rationes iure ma-
ximos fluores ſanguinis menſtrui habeat. Quartum caput erat, *de tempore menſtruorum*, quod quidem du-
plex eſt: aliud vniuerſale, aliud verò particulare. De vniuerſali ſic conſtitutum ſit apud vos, quòd vt plu-
rimùm menſtrua incipiunt fluere à decimoquarto ætatis anno, deſinunt autem ferè ſemper circa quin-
quageſimum. Dicebat Ariſtot. 7. de Hiſtor. animal. 1. tunc incipere menſtruorum curſus, quando vbera
prominent ad duos digitos, & quando viro ſemen mouetur, quo quidem tempore, dicebat maximas fie- C
ri mutationes & in viris, & in mulieribus, tum vocis, tùm etiam aliarum rerum. Dixi, vt plurimùm inci-
pere à decimoquarto ætatis anno, quia reperiuntur mulieres, quibus etiam incipiunt duodecimo anno.
Sed vt docet Paulus Ægineta lib 3. cap 50. hæc ſunt admodum rara, vt rariſsimum ſit quod ſcribit Saua-
narola, ſcilicet fuiſſe quandam quæ cœpit nono anno purgari, & facta eſt prægnans. Sed optabit aliquis
veſtrum intelligere: cur potius decimoquarto anno & non ante· cur quinquageſimo deſinat & non poſt.
Dico non ante decimumquartum annum incipere, quia in ſecundo ſeptenario corpora noſtra ſunt val-
de calida, ita vt calor magnopere conſumat, nec ſinat quidquam ſuperfluum eſſe. Poſt ſecundum ſepte-
narium cùm incipit remitti, incipit materia ſupereſſe, & propterea incipit materia excludi, quanquam in
minori quantitate quàm antea, vel alio tempore. Poſt quinquageſimum annum deſinunt menſes, duab.
de cauſis: Vna eſt, quia calor non poteſt id quod reſiduum eſt, conuertere in ſanguinem, ſed conuertit in
pituitam. Altera cauſa eſt, quia propter caloris natiui imbecillitatem, vis expultrix valde tarda eſt & de-
bilis, ita vt non ſufficiat expellere hanc materiam. De *tempore particulari*, ſcribit idem Ariſtot. 2. de Gener.
animal. 4 & 7. de Hiſtur. animal. 2. quod videlicet mẽſtrua nullo certo termino currunt, ſed vt plurimùm
mouentur decreſcente Luna, propter quod inquit nonnullos appellaſſe Lunam fœminam. Dixit iure,
nullo certo termino currere, quia vt ſcribit Aetius & Auicenna, vt plurimùm, ad minus interſunt 22. dies
inter vnam & alteram purgationem ad ſummum triginta: inter hus terminos inuenietis aliquas, quibus D
tunc intercedunt vigintiquinque dies, alijs 27. alijs 24. ita vt iure dictum ſit, nullum eſſe certum termi-
num. Cuius varietatis ratio nulla poteſt melior aſsignari, quàm varietas temperaturarum, regionum, ci-
bi & potus; quibus omnibus de cauſis, fit varia humorum aggregatio, ad quam magnus Auerroes redu-
cebat cauſas omnis inordinationis. Cur verò decreſcente Luna fiant potiſſimum mẽſtruæ purgationes,
ſcribit Ariſtot. & Auerroes 2. de Generat. animal. cap. 2. & 4 quia tunc corpora hominum & animalium
frigidiora & humidiora ſunt. Circa quam ſententiam duo occurrunt dubia, diſcuſſione digna. Vnum eſt,
quoniam Ariſtot. 7. de Hiſtor. animal. cap 2. ſcribit: paucas mulieres ſingulo menſe purgari, plurimas ve-
rò tertio quoq; menſe: nam Aetius lib. 16. cap. 4. ſcribit: omnes Mulieres ſingulo mẽſe purgari. Sed quid
quærimus autoritates, quotidiana experientia ſatis teſtatur, omnes Mulieres ſingulo menſe purgari, ra-
riſsimas verò eſſe, quæ tertio tantum menſe, ita vt ſatis apertum ſit, Ariſtot. ſententiam falſam eſſe. Alte-
rum dubium eſt, quomodo Ariſtot. dixerit. Luna decreſcente corpora noſtra frigidiora & humidiora eſ-
ſe: etenim Galen. 3. de diebus decretorijs cap. 2. & 3. Aſtrologorum omnium ſententia confirmatus, dicit:
Luna plena exiſtente, corpora omnia augeri, animantia pingueſcere, ita vt clariſſimè teſtetur humidita-
tem potius exuperare in plenilunio, quàm Luna decreſcente. Hoc quoq; abundè teſtantur agricolæ o-
mnes, qui iubent cędendas eſſe arbores Luna decreſcẽte, eò quod tunc corpora ſunt aridiora & humore
priuata. Apparet idem in conchylijs, quæ Luna decreſcente, inania ſunt, in plenitudine verò prægnantia
& plena.

A & plena. Pro prima dubitatione, Alb. Magnus lib. 4. de Animal. cap. 2. videns Ariſtot. ſententiam falſam
eſſe, vt ipſum tueretur, permutauit literam Ariſtot. quaſi dicat Ariſtot. ſingulo menſe purgari mulieres
plurimas, paucas verò tertio quoque menſe. Sed hæc Alberti ſententia duo contra ſe parit. Vnum, quòd
contextus Ariſtot. contra omnes manuſcriptos & antiquos peruertitur. Alterum eſt, quod licet conce-
damus Alberto, literam illam corrigendam eſſe, veruntamen Ariſtot. veritatem non dicit, eò quod non
ſolùm plurimæ purgantur ſingulo mẽſe, ſed omnes, & nullam inuenietis quæ tertio quoquo menſe pur-
getur. Auguſt. Sueſſanus: in comment. ſuper lib. de Hiſtor. animal. videns & ipſe hanc difficultatem, dixit
hoc fortaſsè verum fuiſſe in regionibus Ariſtotelis, vt ſcilicet paucæ purgentur ſingulo menſe: ſed nugæ
ſunt, quoniam id quod naturale eſt, vbicunq; idem eſt. Sed à natura comparatum fuit, vt mulieres ſingu-
lis menſibus purgentur, & ideò etiam in regionib. Ariſtotelis, & vbicũque locorum hoc perpetuum eſſe
debet. Fuerunt aliqui, qui dixerunt & non ſine ratione, Ariſtotelis libros de Animalibus ex aliorum rela-
tione conſcriptos eſſe, & ideò multos errores commiſiſſe, quòd deceptus fuerit à referentibus. Sed ini-
quum eſt ita tractare ſummum Phyloſophum, vt permiſerit ſe decipi in re apertiſſima. Ideò ſum ego hu-
ius ſententiæ, Ariſtot. ſententiam poſſe defendi, modò ne credamus Gazæ, qui hunc locum & alios mul-
tos deprauauit, omiſsione vnius vocis, vox autem eſt ἀνισχως quæ quid importet, animaduertite: Ariſtot.
verba hoc ſonant, quod paucæ ſunt quæ ſingulis menſibus, ἀνισχῶς, id eſt, aceruatim purgentur: plurimæ
ſunt, quæ aceruatim purgantur tertio menſe: quaſi dicat Ariſtot. purgari quidem omnes mulieres ſingu-
B lo menſe, ſed paucas purgari aceruatim. Adſtipulatur huic ſententiæ Plinius, qui lib. 7. cap. 15. verba Ari-
ſtot. ferè transferens, dixit: omnes mulieres tricenis diebus purgari, ſed largius tertio quoque menſe,
quaſi hæc ferè ſit Ariſt ſententia vt dixi. Ad ſecundam dubitationem, Auerroes in Comment. ſupra 2. de
Generat. animal. cap. 4. exponens Ariſtot. ſentẽtiam, ait. magna luminaria tempore coniunctionis & op-
poſitionis, diuerſa eſſe inter ſe, quia quo tempore coniunguntur, tempus frigidius eſt, eò quod hoc tem-
pus aſsimilatur Hyemi, tempus verò quo opponuntur calidum eſſe, atque hoc tempus Æſtati aſſimilari,
quaſi voluerit Auerroes totum hoc tribuendum eſſe frigiditati aeris. Sed neque hæc Auerrois reſponſio
tollit dubium, eò quod addubitari poſsit, qua ratione his temporibus frigiditas dominetur: adhæc, po-
teſt eſſe frigidum cum ſicco, propterea dicendum iudico, quod declarat Picus lib. 3. contra Aſtrologos
cap. 6. qui ſcribit: Lunam minimè ex ſe frigidum aut calidum poſſe facere poſitiuè: ſed ſi frigidum faciat,
id facere priuatiuè: eò quod aere nocturno exiſtente ex ſeſe ſemper frigido, vbi Luna lumine plena eſt,
reſiſtit frigiditati nocturnæ: vbi verò lumine ſpoliatur, cùm non poſsit reſiſtere, dimittit aerem in ſuo fri-
gore, atque dimittit corpora animalium omnibus aeris iniurijs. Quæ ſententia cõfirmata eſt à Galeno 3.
de diebus decretorijs, cap. 2. Sed quid dicemus de humiditate, vt tueamur Ariſtot. & Galenum? hæc ha-
benda eſt vobis in hac re reſolutio, quod in noſtro hoc orbe, & in omnibus corporibus, duplex eſt humi
ditas: alia quidem viuifica, & intrinſeca: alia verò extrinſeca, ab elementis huius mundi communita. Po-
C ſterior humiditas, ſcilicet excrementitia, augetur in corporibus decreſcente Luna. Ratio eſt, quia Luna
ſpoliata lumine, non reſiſtit frigori externo. Proculdubio corpora animalium elementorum iniurijs ex-
poſita, quoquo pacto humiditate excrementitia impregnantur. Hinc fiont pluuiæ Luna decreſcente, &
alia plurima: ſic etiam dicimus fieri menſtrua, propterea quod corpora mulierum hoc tempore humidi-
tate externa veluti intumeſcant, præſertim vteri vaſa, quò fit, vt ora ipſorum aperiantur, id eſt, naturę ex-
pellenti diligentiſsimè famulentur: atque hoc voluit intelligere Gal. loco citato, quando dicebat excre-
menta, ſeu menſtruas purgationes, ſecundum proprios circuitus conſeruari à luna, pro vt vel magis vel
minus plena eſt lumine. Prior humiditas, id eſt intrinſeca & viuifica, augetur potius plenilunio quàm ſe-
cus: & ratio eſt, quia tùm corpora animantium & plantarum vigorata, magis concoquunt, & conſequen
ter magis humiditas viuifica augetur: propter quod iure dictum eſt à Galeno, in plenilunio corpora au-
geri & pingueſcere, hac ſcil. humiditate. Accedit his & aliud, quod tempore plenilunij humiditates cor-
porum hominum, alioqui congelatæ, eliqueſcunt: eliquatæ diffunduntur, diffuſæ maiorem copiam hu-
miditatis apparere faciunt. Erat quintum caput à nobis propoſitum *de fine, ob quem mulieres & alia animalia
habeant menſes.* Ariſtot. 2 de Gener. animal. 4 ſcribit: Menſtruas purgationes fieri in mulieribus, tùm pro-
pter neceſſitatem, tùm etiam propter vtilitatem, ſeu vt ipſe dicit, nobilitatis alicuius gratia. Fiũt propter
neceſſitatem, eò quòd cùm mulier ſit frigida, neceſſariò multa materia ſupereſt poſtremæ concoctioni,
D quare neceſſarium eſt, vt ſtato quodam tempore expurgetur. Propter vtilitatem autem fit purgatio men
ſium, quia ad propagationem humanæ ſpeciei conueniunt, & cauſæ efficientes & materiales. Cauſa effi-
ciens in viro eſt: cauſa verò materialis ſubminiſtratur à muliere menſtruis iſtis purgationibus. Sed ad-
uertite, hanc eſſe Ariſtot. ſententiam contra medicos, qui putant mulieres tantùm materiam præbere in
generatione, de quo nunc non eſt nobis diſputandum. Galen. de ſect. venę contra Eraſiſtratum cap. 5. vi-
detur voluiſſe, menſtruas purgationes tantùm fieri ex neceſsitate, eò quòd mulier frigida eſt otioſa, pro-
pter quæ omnia neceſſariò multa excrementa in ipſis colliguntur. Sed idem Galen. in lib. de Semine, &
14 de Vſu partium ſcribit, non propter neceſsitatẽ ſolùm fieri menſtruas purgationes, verùm etiam pro-
pter duos fines nobiliſsimos, quorum alter eſt, vt fiat conceptus: alter, vt conceptus nutriatur tùm in vte
ro, tum extra vterum. In vtero quidem, quando fœtus ſanguine menſtruo nutritur: extra vterum, quãdo
lacte, quia lac eſt ſanguis menſtruus dealbatus. An verò natura etiam vtatur ſanguine menſtruo ad nu-
triendum vterum: dico id quod probauit Auerr. 3. col. 3. item 29. Vterum videlicet nequaquã nutriri ſan-
guine menſtruo, & hæc ratio maxima eſt, quia nature ad nutriendas partes, ſemper vtitur eodem nutri-
menti genere: quod ſi verũ eſt, ergo deberet vterus ſemper nutriri ſanguine menſtruo. Si ergo & hoc ve-
rum eſt, quod nutritur ſanguine menſtruo, quomodo nutrietur vterus poſt quinquageſimum annum,
cùm deſierint menſes, & ante decimumquartũ, cùm nondum inceperunt: quomodo item nutrietur vte-
rus animalium, quę carent menſtruis. Itaq; hoc conſtantiſsimum ſit apud vos, naturam non vti ſanguine

menſtruo ad nutriendum vterum,ſed ſolùm ad nutriendum fœtum. *Quantitas menſtruorum*,quod erat ſex A
tum caput,alia eſt diſcreta,alia continua. De diſcreta quantitate inuenio nonnihil diuerſitatis inter au-
thores. Hippocr.ſiue alius author in libro de Morbis muliebrib. ſcribit: purgationes menſtruorum in
mulieribus fieri duobus,vel tribus diebus. Aetius loco citato, ſcribit has purgationes fieri quatuor die-
bus. Paulus Aegineta libro 3. ſcribit, multis mulieribus fieri has purgationes duobus vel tribus die-
bus, plurimis fieri quinque, nonnullis quoque ſeptem diebus. Auerroes 3. Collectionum loco citato
ſcribit,minimum purgationis tempus eſſe vnius diei: ſummum ſeptem. In hac controuerſia, illud cu-
pio vobis conſtitutum eſſe, non poſſe certam quantitatem dierum definiri, eò quod mira varietas ineſ-
ſe poteſt,propter laxitatem & ſtructuram vaſorum,propter ætatem regionem & alia,quæ conſueuerunt
ſtatum noſtrum euariare. Præterea etiam vobis hoc notandum quod colligitur ex Ariſtotele 7 de Hi-
ſtoria animalium 2. ſcilicet purgationes vel conſiderari in ſanis mulieribus,& ſecundum facilitatem: vel
conſiderari indifferenter. Si primo modo conſideremus, mulier ſana & ea quæ facilè purgatur, nun-
quam purgatur minùs ſecundu die, neque plùs tertio. Et hoc eſt quod ſcribit Ariſtoteles, ſi purgatio
hos terminos tranſeat, difficilè fieri & cum labore: hoc idem innuit auctor libro 1. de morbis Muliebri-
bus dicens non fieri purgationes, niſi duobus aut tribus diebus, quòd ſi aliter fiat, vel mulier morboſa
eſt, vel ſterilis fit. Quòd ſi ſecundo modo cunſideremus vt dixi, non poteſt certa quantitas aſsignari,
quia virgines alio modo, alio adultæ, alio modo carnoſæ, & alio non carnoſæ purgantur, ita vt appareat
mira varietas. De quantitate continua ſcribit idem autor, quantitatem moderatam debere eſſe duarum B
Cotylarum Atticarum. Hoc idem eonfirmauit Aetins libro 16. capite 4. Eſt verò menſura cotylæ no-
uem vel decem vnciarũ,paulo plus minùsve. ita vt quantitas menſtrui debeat eſſe viginti vnciarum. Sed
ſum huius ſententiæ,quod non poſsit hæc certa quantitas cõſtitui: quia virgines à principio minus pur-
gantur,adultæ copiosè,ſeneſcentes minus, macilentæ plus, pingues minus, quia in pinguedinem abſu-
muntur hæc excremẽta. ſic quoq; ſanguineæ magis quàm bilioſæ,pituitoſæ magis,quam melancholicę,
debiles plus quàm robuſtæ. Regio quoque & victus ratio,exercitationes vitæ & alia, poſſunt mirâ varie-
tatem parere: & hæc eſt quantitas mẽſtruorum. Sunt quædam aliæ purgationes muliebres,quæ dicun-
tur λοχῖα. Latini appellant Puerperium,& ſunt iſtæ purgationes,quas omnes mulieres patiuntur,quãdo
pepererunt,vel quando aborſum fecerunt,quarum purgationum quantitas diuerſa eſt à quantitate prę-
dictarum. Nam vt habetur in lib 1. de morbis Muliebr. à principio: exeunt hæ purgationes ad menſuram
heminæ j. & s. plus minúsve,& hoc ſi ſana ſit,quæ quantitas deinde in dies minuitur,vſque quò perfectę
iſtæ purgationes deſierint. Si fœmellam mulier pepererit,durat huiuſmodi purgatio ad ſummũ 42. dies,
ad minus verò,triginta. Si verò marem pepererit,ad ſummũ durat triginta dies, ad minus verò viginti.
Qnanquã & in hac re non nihil eſt diuerſitatis,quia quæ abortiunt,prout fœtus aborſus eſt vel grandiuſ-
culus, vel minor, ita & magis & minus durat huiuſmodi purgatio. Eſt verò *Qualitas harum purgationum*,
quod erat poſtremũ caput, in tribus collocata. In craſsitie & tenuitate, in colore & odore, poſſumus ad-
dere & modum exitus. Quod ad primam conditionem ſpectat, debent mẽſtrua neque eſſe ſubtilia,neq; C
tenuia,neq; admodum craſſa & viſcida ſed mediocria, quanquã videbitis ſemper virginibus menſes exi-
re ſubtiliores,vetulis & adultis craſsiores,vt & melãcholicis: bilioſis contra tenuiores. Odor nullus cer
tè eſſe debet,quia ſanguis dum optimè conſtitutus eſt,expers eſt umnis oduris. Vbi adeſt odor,ſignum
eſt adeſſe alterationem & corruptionem. Color, vt habetis apud Ariſtot. 7. de Hiſtoria animal. 2. & Aui-
cen. libro 9. de Animal. debet eſſe, qualis eſt ſanguinis exeuntis è venis animantis recenter mactati, id
eſt,vt ſit floridus & viuus. At hic quoque alia diſcrimina intercedunt, quia videbitis mulieres bilioſas
habere menſes flauiores,pituitoſas albicantes: melancholicas ſubnigros: qui omnes colores deprehen-
duntur,vt docet Rhaſis ex ſententia Galeni, ex pannis. Modus autem exitus bonus eſt,ſi ſine vllo ſym-
ptomate exeant. Videbitis interdum mulieres dum purgantur,mirificè torqueri,alijs dorſi dolor adeſt,
alijs dolor capitis, alijs debilitas viſus, & alia multa accidunt ſymptomata. Ex ijs quæ hactenus de natu-
ra menſtruorum diximus,colligere licet,*menſtrua ea eſſe naturalia*,quæ vt ſcribit Hippocrates 2. Prorrhet.
ſingulis menſibus fluunt in moderata copia, quæ eolorem naturalem habent, ſine ſymptomate, ſine e-
tiam dolore, qnæ neque pluribns, neq; paucioribus fluunt diebus quàm par ſit *Quòd ſi* aliqua ex his con-
ditionibus deſit, proculdubio vitioſas illas eſſe purgationes cenſendum eſt. Itaque ſi vel fiant nun-
quam, vel raro aut vnica ſolummodo die, & panca quantitate, dicuntur menſtrua deficientia à Medi-
cis. Rurſus ſi fiant bis in menſe pluribus diebus, exempli gratia, octo vel nouem diebus, ſi in multa co- D
pia dicuntur menſes exuberantes. At ſi ſanguis non eſt qualis eſſe deberet, ſi alieno colore, ſi odore in-
fectus, ſi cum dolore, dicuntur ſimpliciter menſes vitiati. Iam verò menſes deficientes, quia primo de
his agere debemus, ſymptomata ſunt in genere excrementorum retentorum,quę ſymptomata referun-
tur ad morbos proprios, ſcilicet aut ad prauas intemperies,aut ad morbos ex mala conformatione. Lo-
cus affectus nullus alius eſt quàm vterus.

CAVSAE.

Porro cauſæ quæ hoc malum pariunt,aut ſunt externę primitiuæ,ant internæ. Inter *externas* primum
locum obtinet aer ſiccus, ſiue calidus ſit, ſiue frigidus. Similiter etiã nimius corporis motus, de quo
loquens Ruſus apud Aetium, dicebat ſaltatrices mulieres & cantatrices non purgari. Vigiliæ quoq;
immodicæ, ſolent menſes ſupprimere, de quibus loquens Albert. Magn. lib 9. de Animalibus, ſcripſit ſe
vidiſſe multas virgines, quæ cum macerarent corpus vigilijs. nunquam purgabantur. Vehemẽtes animi
motus inter has cauſas referẽdi, præſertim mœror & timor. Videbitis ſæpè viduis & alijs mulieribus ob
tot cõtinuos mœrores, deficere has ſuas purgatiunes, vt ego vidi atq; curaui, cui ex ipſo timore ſuppreſſi
erant menſes. Adhæc cibi & potus magnoperè conferunt ad retinendos menſes, præſertim cibi & potus
exſic-

A exſiccantes,& adſtringentes,& refrigerautes,vt aquæ potus,quem dicebat Auicen.ſępè menſes tollere.
Paucitas cibi & potus inter has cauſas quoq; referuntur ab Aetio.*Internæ cauſæ* vel ſunt propriæ & eſſen-
tiales,vel ſuot per communionem.Internas cauſas,magnus Auenzoar videtur reduxiſſe lib.2.tract.1.c.5.
ad duo ſolùm genera,ſcilicet ad viſciditatē & craſsitiem humorum,uec non ad facultatis expultricis im-
becillitatem,quod etiam interdum ſactitauit Galenus,vt etiam teſtatur Rabi Moyſes lib to.Aphoriſ.Sed
præter has cauſas,à Galeno & Auicen.aliæ multæ in medium ſunt propoſitę:à Galen.5.Aphoriſm.28.&
6.de locis affect.5.Vt autem habeatis has omnes cauſas ſub certis generib.diſtinctas,dicendum eſt:cau-
ſas internas alias eſſe naturales,& has omnes pertinere vel ad inſtrumentū, ſcilicet vterum,vel pertinere
ad facultatem expultricem,vel materiam ipſam. Quæ pertinent ad inſtrumentum,primò ſunt intempe-
ries,præſertim tres,calida videlicet,frigida atq; ſicca. Sed dicetis,quí fieri poteſt,vt à cauſa calida ſuppri
mantur menſes,quia ſatis compertum eſt,calidi proprium eſſe aperire,& rareſacere.Auicen.tres propo-
nit cauſas,propter quas intemperies calida ſupprimit mēſes: prima,eſt communiſſima, quia ſcilicet vbi-
cunq; partis alicoius temperatura vitiatur, conſequenter vitiantur etiam partis illius actiones, quod ſæ-
piſsimè teſtatur Galenus,præſertim in libro de inæquali intemperie.Iam verò vbi adeſt calida intempe-
ries vteri,vitiatur eius temperies,& conſequ enter vitiatur eius actio. Altera cauſa eſt,quia vbi vterus la-
B borat calida intemperie,humores ſubtiles & acres qui aperiunt, diſsipantur & exſiccantur : vnde rema-
nent terreſtres duntaxat,& conſequenter retinentur iſtæ purgationes. Tertia cauſa eſt,quia calidus vte-
rus,tametſi ratione caliditatis attrahat,veruntamen plus eſt id, quod cōſumit ſanguinis menſtrui, quàm
quod attrahit. Cur intemperies frigida retentionem menſtruorum faciat,aperta eſt ratio,quia ſcitis pro-
prium frigiditatis eſſe condenſare & adſtringere. Præterea perſpicuum eſt cur hoc faciat, vtpote à qua
venæ conuiuent atq; ſimul concidunt,vt non pateat excurſus ſanguini fluenti: atq; hæ ſunt intemperies
ſimplices:intemperies verò coniunctę ſunt,quando his intemperiebus coniunguntur humores frigidi,
viſcidi & craſsi. Neq; eſt credendum nonnullis,qui putant, quoſlibet humores aſſociatos intemperiei,
poſſe ſacere hanc retentionem,quia vbi ſunt humures ſubtiles & tenues, nequaquam retentionem men
ſium poſſunt efficere. Cauſæ ex mala formatione omnes videntur ab Auicenna reduci ad anguſtiam &
ſtricturam vaſorum,quæ anguſtia interdum naturalis eſt,vt docet Galen 3.de ſympt.cauſ 4 quod expe-
rientia comprobatur in illis mulieribus, quæ Ilia & anchas vocatas, ſtrictas habent, & pectus latum, de
quibus dicit Aetius & Auicenna,neceſſario habere vaſa Iliorum & vteri aoguſta.Poteſt eſſe hęc anguſtia
non naturalis,atque tunc ſequitur vel prædictas intemperies,vel alias ægritudines. Quæ ſint autem illę
indiſpoſitiones, quas conſequuntur anguſtiæ vaſorum , ſatis copioſè docuit Auicenna quas omnes ſub
ſeptem generibus comprehendere poſſumus.Primum genus eſt multitudo pinguedinis,propter quam
vaſa ita compioguotur & coarctátur,vt uequeat ſanguis exire. Secundum eſt apoſtema & tumor,à qui-
C bus compreſſa vaſa coanguſtantur.Tertium eſt clauſura vaſorum,facta ab ipſa carne vel aliqua membra-
na,vt cùm membrana qoædam oritur in vtero, quæ prohibet ſanguinis menſtrui purgationes,de qua lo
quitur Hippocr.& Paulus,& nos loquemur ſuo loco. Quartum eſt cicatrix:etenim vlcera matricis ſæpè
conſequuntur cicatrices, ob quas ita corrugantur interni vteri parietes, vt facilè omnia vaſa ipſius coar-
ctentur.Quiutum eſt tortuoſitas colli vteri,quę affectio naſcitur,vel qoando nimis deſcendit vterus,vel
aſcendit,vel ad latera conuertitur. De quo affectu loquēs Galen.5.aphor.28.ſcribit,ſupprimi menſes ob
peruerſionem vteri.Sextum eſt condenſatio ſubſtantiæ totius vteri,quæ vt idem teſtatur 3.de ſympt.cau
ſis:modo naturalis eſt,modo præter naturam. Sed dicetis,quid poteſt efficere huiuſmodi denſitas? Di-
co quod ſi ſit naturalis,neceſſariò adiunctam habet vaſorum anguſtiam:ſi ſit præter naturam,non ſolum
vaſa ſunt anguſta,imò verò quod notat Auicen.fit breue vteri collum.Septimum genus eſt aborſus,poſt
quem venæ illæ quæ colligabantur ſecundinæ,ita coaleſcunt,vt poſtea reſerari amplius non poſsint. Di
cebat Paulus lib.3.cap.59.ferè ſemper poſt aborſum ſequi meoſtruorum retentionem, quæ ſententia niſi
ſano modo intelligetur,falſiſſima eſt,quia videbitis mulieres abortientes etiam exactiſsimè purgari. Eſt
autem Pauli ſententia intelligenda,vbi frequentes fiant abortus,tùm ſolere conſequi menſtruorū reten-
tiones,ea ratione quam vobis antea explicui.Cauſę menſtruorum retentionis pertinentes ad ipſam ma-
teriam,vel ſunt ob qualitatem materiæ,vel ob eius qualitatem,vel ob vtrunque:ob quantitatem,vt ſi ſan
guis paucus ſit, neceſſariò ſunt diminutæ purgationes. Fit verò paucus ſanguis multis de cauſis, vel ob
D paucitatem ciborum , vel quia alio auertitur ſanguis, vt in euacuatione ſanguinis per nares ex hæmor-
rhoidibus. An autem ſanguis multus poteſt efficere retentionem? Dico ex ſe non poſſe moltitudinem
efficere retentionem : ratio eſt, quia vt noſtis, vbi multus ſanguis eſt in venis, ſponte ſolent ipſarum ora
hiare, & ideo ſanguis exire:ſed fit bene,vbi ſanguis multus eſt,vt poſsit craſſeſcere & ſic retineri.Verum
retentio non eſt adſcribenda copiæ ſed craſsitiei. Cauſæ per communicationem, vel ſunt per commu-
nicationem à toto,vel ab aliqua parte.A toto,vt cum totum corpus conſtipatom eſt,aut obſtructum,vn-
de fit,vt à toto corpore non mittatur ſanguis ad vterū. A parte, quando iecur obſtructum eſt valde, quo
in caſu ſanguis ad vterum non poteſt fluere , vel quando inteſtina & panniculus adeò ſunt pinguia , vt
comprimant vterum & vaſa coarctent.

SIGNA.

Signa menſtruorum retentionis vt plurimum habentur ex relatione ægrotantis , propterea ſemper
diligentes eſſe debetis,vt primum quod petitis ab ægra ſit,an mēſtrua ſint retenta,nec ne. Dicit Hip
pocr.1. de morbis Muliebribus, muliebres morbos ideò difficiles eſſe curatu,quia ſæpè latent medi-
cum veræ morborum cauſæ,eò quod mulieres verecundentur vitia ſua confiteri.Sed pręter relationem
ægræ,aut miniſtrę,ſunt alia ſigna tradita ab Hippocr.& Galen.Hippocr.5.Aphor.39.ſcribit:ſi mulier ne-
que peperit & lac habeat in mammillis,ſignum eſt menſtrua defeciſſe. Galen.6.de locis affectis 5. multa

alia adijcit ſigna, quorum hæc ſunt præcipua. Corporis totius grauitas, faſtidium ciborum, horrores inæquales lumborum, colli & capitis dolores, ſebres graues atque ardentes. A Vrinæ nigricantes, tumores, præſertim vbi durat diutius retentio. Addit Aetius febres continuo comitari ſuppreſſos menſes. Sed falſiſsima eſt hæc ſententia, & puto errorem eſſe in Aetio, quia multum abeſt, vt ſemper retentos menſes comitetur febris, imò videbitis plurimas laborare retẽtione & non febre. *Signa autem particularia* ſunt, quòd ſi retineantur menſes propter communicationem alterius partis, intelligetis per ſigna quæ declarãt partem illam affectam, & præſertim ſi nulla alia ſigna adſint, proprium affectum oſtendentia. Quæ verò ſunt retenta per eſſentiam, ſi à cauſa frigida, ſomni adſunt longi & profundi, torpor totius corporis, pulſus valde rarus, color albus, ſudor frigidus, vrina copioſa, egeſtiones pituitoſæ. Dicit vnum Auicen. notatu dignum, in hoc caſu venas vigorem quendam contrahere, quę res tametſi non ita frequens ſit, tamen poteſt euenire, non quòd ſanguis in venis retentus putreſcat, alioqui mulieres iſtæ peſte maxima laborarent, ſi ob putredinem viriditas naſceretur, ſed quia ſanguis alteratur tunc quadam alteratione ſibi propria, eo pacto, quo videmus aquas quæ non percutiuntur à Sole, propter frigiditatem & torporem vireſcere, nec tamen inſignem putredinem contrahere. Si verò menſes ob cauſam calidam ſupprimantur, hæc erunt vobis ſigna, vteri videlicet quædam inflammatio, quidam feruor, ſiccitas vteri, colur corporis rubeus, pulſus velox, vrina feruida. Quod ſi fiat ſuppreſsio à ſiccitate, cognoſcetis ex totius corporis ariditate, ex ijs quæ præceſſerunt, ſcilicet immodicis exercitijs, vigilijs, euacuationibus, & alijs quæ ſolent corpora noſtra exſiccare. Addit Rhaſis, coloris quoque citrinitatem adeſſe. Vbi fiet ſuppreſsio à craſsi- B tie ſanguinis, erunt talia ſigna: inflammatio & magnitudo venarum, præſertim in partibus inferioribus, coloris nigredo, palpebrarum & oculorum color obſcurus, vrina craſſa, rubea & interdum ſubnigra. Quod ſi fiat ex clauſura oris vteri ab oppilatione, vel alio modo inſtrumentali, per proptia indicia horum morborum cognoſcetis.

PROGNOSTICA.

SIgna prognoſtica hæc ſunt: quod ſicut fluentibus menſibus naturaliter, mulieres ſanæ degunt, & vt dicit Auicenna caſtæ ſunt, & pauco coitus deſiderio tentantur: ſic ſi non fluant, fiunt morbi dicebat Hippocr. 5. Aphoriſmo 57. quam ſententiam confirmat Ariſtoteles 2. de Generatione animalium 4. vbi dicebat, ſi menſes vel non fluant, vel immodicè fluant, morbi varij exoriuntur, corpus mulieris emaciatur atque etiam ſterileſcit: addatis etiam, interdum ex retentis menſibus mulieres habitum virilem contrahere & deformari, ita vt pili varij & barba oriatur, quod teſtatum habemus oon modo ab Auicenna, ſed etiam ab Hippocrate 6. Epidemic. circa finem, vbi exemplum affert Phaetuſæ & Namyſiæ, quæ ob retentos menſes barbam acquiſierunt. Qui verò ſint morbi illi qui ſolent oriri ob retentionem menſium, docet Hippocr. 1. de morbis Muliebrib. & alibi, & in coacis prænotionibus. Nec non Galen. 6. de locis affectis 5. & libro de Venæ ſectione Eraſiſtat. ſcilicet Morbus comitialis, paralyſis, ta- C bes, fluxus alui hæmorrhoides, præſocationes vteri, vrinæ difficultates, hydrops, melancholia, ſebres ardentes, apoſtemata varia: & præſertim hæc fiunt quando retentio diu permanet, ita vt breuiter dicam, pauci ſunt omnino morbi, qui ob menſtruorum retentiones mulieres non infeſtent. Scriptum eſt primo de morbis Muliebrib. ſi menſes ſupprimantur ſex menſibus, malum incurabile euadere, quæ ſententia, à nonnullis malè accepta eſt, & idcirco hoc modo intelligenda, quòd ſcilicet vbi menſes ſupprimantur ob colli vteri peruerſionem, tum mala vehementia ſuboriuntur, ita vt ſi perdurarit ſpatio ſex menſium, omnino iugulatur mulier, atque ita malum ſit incurabile. Quod autem ita intelligendus ille autor ſit, ſatis demonſtraot eius verba, præterquam quod habetis exemplum vxoris Gorgiæ 5. Epidemic. 4. quæ cum per quatuor annos ſuppreſſos habuiſſet menſes, tandem peperit, & poſt multos labores tandem curata fuit.

CVRATIO.

CVm igitur ſuppreſsio tot mala adferat, ſumma cura adhibenda, vt mulieres ab hoc morbo curentur. Pro qua curatione communiſsimus ſcopus eſt, vt ſanguis reddatur fluxilis, & curſus eius reuocetur, ſed quia id obtineri non poteſt, niſi prius cauſæ omnino tollantur: propterea ſtudendum eſt vt cauſæ auſerantur. Et quia multæ (vt audiuiſtis) ſunt ſuppreſſionis cauſæ, multa quoque ſint curationis genera neceſſe eſt. *Si ab externis cauſis efficitur*, id eſt, ab aere, à motibus corporis vel animi, vel à ci- D bo & potu, quia aut pariant malum, aut foueant, ante cætera ſtudendum eſt has cauſas amputare. Sic etiam ſi malum fiat non per eſſentiam, ſed per communicationem totius eorporis, aut alicuius partis, erit ſedulo iocumbendum, vt totum corpus curetur, aut curetur ea pars, quæ communicat morbum, poſt quod, vt docet Paulus & rectè, erit prouidendum vtero. Similiter ſi retentio orta ſit ob aliquas cauſas naturales, ſcilicet ob membranam occludentem & ſimiles. Curatio in hoc poſita eſt, vt id quod impedit, ea ratione qua fieri poteſt amputetur. Vbi autem fiat à cicatrice malum, eſt res ſine vlla ſpe de Auicennæ ſententia. Sed dicet aliquis veſtrum, vbi nulla arte poteſt reuocari menſium fluxus, quid agendum, nam ſi mulieres ita dimittentur, fieri non poteſt vt ſanæ fiant & vitam perferant. Dico, in his deſperatis caſibus omnia eſſe tentanda, vt ex ratione reuocentur, etiamſi naturalia ſint vitia: dicit Galenus tertio, de Symptomatum cauſis quarto, etiam naturalia impedimenta poſſe corrigi. Quod ſi remedijs malum non cedat, conuertendum eſt ſtudium ad euacuandum ſanguinem per alias vias. Et in his caſibus conſueui ſæpè mulieribus venas ſaphenæ incidere, aut etiam venas cubiti: ſed melius eſt incidere venas inferiores, quia vt habet Oribaſius 7. Collectionum felicisſimè ſemper purgantur mulieres per illas venas, per quas conſueuit natura eas purgare. Loco miſsionis ſanguinis, ſunt vehementes corporis exercitationes, frictiones, purgationes corporis frequentes, quæ omnia poſſunt ſanguinis exuperantiam tollere ſine detrimento. In alijs menſium retentionibus, tria illa medica inſtrumenta in vſum veniunt.

Et pri-

A Et primo quòd ad *Diætam* attinet, Aer conuenit temperatus, vel qui contrarias habet cauſæ morbifi-
cæ conditiones: vt in cauſa calida & ſicca, aer frigidus & humidus, motus omnes corporis niſi nimij,
maximè conueniunt, motus vehementes animi ſunt reijciendi. Balnea aquarum dulcium, ſomnus mo-
deratus conueniunt in potu, niſi quid obſtiterit, conuenit vinum album tenue, non admodum vetu-
ſtum, vbi Febris prohibeat, conuenit aqua decocta cum Aromatibus, præſertim Cinamomo & Corian-
dro. Scitis ex Hipp. aromata Menſes prouocare. Cibus, dicit Gal. in lib. de Curandi ratione per Venæ
ſectionem 18. debet eſſe attenuans, vt panis optimè fermentatus ex bona farina, Cymino, vel Aniſo con-
ditus: iure commendantur ab Alzaratio Medico, carnes paruarum auicularum, vel quadrupedum la-
ctantium, piſces omnes ſi ſint modicè saliti & petrei. Inter herbas conueniunt quæ vim aperiendi ha-
bent, vt Petroſelinum, Pulegium, Satureia, Serpillum, Nepeta, Aſparagi. Allia quoque & porri in aſſue-
tis. Inter fructus, Caricæ, Piſtacia, Brodium Cicerum rubrorum, magnoperè commendantur. Circa
Chirurgiam videtur eſſe communis omnium Medicorum ſententia, ſectionem venæ eſſe omnium reme-
diorum maximum ad prouocandos Menſes: Et quia hoc genus remedij maximam optat diligentiam,
quinque vos docebo: vnum eſt, quibus videl. conueniat venæ ſectio: ſecundum, à quo loco conueniat
fieri: tertium, quantum ſanguinis mittendum: quartum, quo tempore ſit mittendus: quintum & vl-
timum, quomodo ſit mittendus. His omnibus à vobis intellectis, nihil amplius deſiderabitis circa hanc
materiam. Circa primum, eſt ſententia Pauli, quam etiam Galenus videtur habuiſſe lib. de Curat. per
B ſanguinis miſsionem, ſcilicet, *omnibus indifferenter conuenire ſanguinis miſsionem ad prouocandos Menſes.*
Sed dicetis, ſi hoc verum eſt, cur ergo Aetius lib. 16. vbi longam curationem huius affectus inſtituit,
ſolùm facit mentionem Phlebotomiæ, vbi cum plenitudine ſuppreſsi ſunt menſes? Vt tuear Aetium
dicere ſoleo, in alijs omnibus ſuppreſsionibus propoſuiſſe hoc remedium, tanquam potiſsimum: no-
minaſſe autem in plenitudine, quia maximè opus eſt ſectione, vnde vt admoneat nos, voluit huius
meminiſſe. Sum ego etiam huius ſententiæ, niſi quid impediat, in omnibus ſuppreſsionibus Men-
ſium conuenire Venæ ſectionem, etiam in cauſa frigida, ad quod impellor, quia ſcopus in hac curatio-
ne eſt, vt ſanguis fiat fluxilis, & in motu ponatur: quare ſi ſanguis mittatur in quocunque caſu, hoc
ſemper obtinetur, quia natura, vt repleat locum inanitum, vndecunque mouet ſanguinem, atque ſic
ſanguis qui torpeſcebat, in motu ponitur & fluxilis fit. *Locus miſsionis ſanguinis* apud omnes, eſt infra
Vterum, ſiue ſit ex Poplite, ſiue ſit ex Talo, ſanguis mittendus. Sed circa hanc rem, eſt difficultas non
leuis: ratio dubij eſt, quia videtur manifeſta contradictio inter Aetium (ex Ruffo) & Galenum. Aetius
lib. 16. cap. 51. fuit huius ſententiæ vt ſanguis mittendus ſit & à Cubito & à Talo. Galenus lib. de Cura-
tione per venæ ſectionem cap. 11 & 18. explicatiſsimis verbis dixit, ſectam venam in Cubito, hoc habere
mali, vt ſupprimat Menſes Mulierum: neque vnquam apparet Galenum in hoc caſu meminiſſe alterius
venæ ſectionis, quam loci inferioris Vtero. Altimarus, vt conciliaret hos duos ſcriptores, dixit Aetium
C duo ibi dicere. Vnum, quod mittendus eſt ſanguis à Cubito, in magna plenitudine. Alterum, quod poſt
ſectionem in Cubito, ſecanda ſit vena Tali: Galenum autem non reſpexiſſe ad plenitudinem magnam,
neque etiam ſuppoſuiſſe poſt ſectionem in Cubito, ſectionem in Talo, & ideò iure improbatam fuiſſe
ſectionem in Cubito. Hanc ſententiam ſunt multi qui ſequuntur, & qui quotidie id inculcant: ſed ſum
ego alterius ſententiæ, ſcilicet in nullo caſu unquam licere ſecare venam in Cubito, ad prouocandos
Menſes. Neque me mouet autoritas Ruffi, quia magis æſtimanda eſt autoritas Galeni & aliorum, qui
nunquam vſi ſunt hac ſectione. Et ne videar gratis damnare hanc ſententiam, dico, quòd etiamſi ſumma
adſit plenitudo, tamen nocet venæ ſectio in Cubito, quia ſectio huiuſmodi dicit Galenus, reprimit in-
clinationem & impetum naturę ad inferiores partes: ſi retrahit, & ſcopus ſit naturam iuuare, conſequen-
ter ſemper noxia eſt hæc venæ ſectio. Neque valet, quòd ſtatim fiat ſectio venæ Tali, quia eſt iſtud per-
inde ac ſi dicamus, habenas trahere, ac deinde calcaribus ſtimulare, quia nemini dubium eſt, & ſi con-
cedamus venam ſectam in Talo, hoc tempore auxiliari, tamen minus auxiliabitur, ſecta prius vena in
Cubito. Quod verò ſemper ſola ſectio inferiorum partium cōueniat, ſunt duæ potiſsimum rationes: vna
eſt, quia cum ſcopus ſit præcipuus trahere ad Vterum, ſola hæc ſectio trahit ad Vterum. Altera ratio eſt,
quia etiamſi diminuenda ſit plenitudo, hæc ſectio diminuit plenitudinem, ita vt vno & eodem tempore
diminuamus plenitudinem, atq; etiam attrahamus & prouocemus Menſes, quæ omnia, cùm cōſideraret
D Galenus & alij, ſolùm hanc ſectionem cōmendant. Quòd aūt hæc ſectio minuat plenitudinem, habetis
teſtimonium Gal. 4 de Tuen. valet. 4. vbi ſcribit: Scarificationem crurum, ſoluere plenitudinem: Et lib.
de curatione per venæ ſectionem ſcribit, ſectam venam Saphænam, ſoluere plenitudinem, natam ex re-
tentione Menſiū. Hanc eandem ſententiam habuit Apollonius apud Oribaſium, lib 7. collect. vbi ſcribit:
Scarificationem crurum ſoluere plenitudinem. Item ſcribit Auicenna lib. 1. Fen. 4. doct. 5. cap. 25. ſectio-
nem ſiue ſcarificationem Crurum, eſſe propinquam imminutioni. Si ergo per ſcarificationem Crurum,
diminuitur plenitudo, cur ergo etiam non poteſt minui plenitudo per ſectionem Tali? ita vt ſimul ha-
beatur Curatio plenitudinis & prouocatio Menſiū. Sed dicet aliquis Galen. 10. de Medic. local. 2. ſermo-
nem habens de Iſchiade, cōmendat vt primò mittatur ſanguis à Cubito, deinde à partibus inferioribus.
Ergo videtur idem Galenus concedere à ſimili, quia Vterus parum diſtat ab Iſchia: ergo poteſt etiam in
noſtro caſu id fieri? Dico, valde diſsimilem eſſe rationem: probo, quia in Iſchiade adhibetur ſectio infe-
rioribus partibus, vt deriuetur ſolùm materia: in ea parte non impedit deriuationem ſectio Cubi-
ti. Verùm in Menſtruis prouocandis quid quærimus? potius vt attrahatur ſanguis, vt aperiantur Venę:
Sed attractionem & apertionem, maximè impedit ſectio Cubiti, ita vt diſsimilis ſit ratio. Itaque hæc eſt
ſententia, quam debetis habere inconcuſſam, etiam in plenitudine ſumma eſſe mittendum ſanguinem à
partibus inferioribus. *Copia ſanguinis quæ ad menſes prouocandos mitti debet,* à Paulo ita definita fuit, vt neque
plus duabus libris cum dimidia mittatur, neq; minus vna libra. Sed hæc eſt veritas, non poſſe hac in re

ſanguinis menſuram definiri, eò quod aliæ ſunt quæ maiorem poſtulant euacuationem, aliæ quæ mino- A
rem. Habetis exemplum apud Galenum 6. Epid. com. 5. tex. 29. vbi memorat, ſe mulieri emaciatæ extra-
xiſſe tribus vicibus tres ſanguinis libras, atq; huius auxilij beneficio, eam liberaſſe à diuturna menſium
ſuppreſsione. Hoc inter omoes conſtat melius eſſe, vt quæ ſanguiuis copia debeat mitti, non vna vice,
ſed pluribus mittatur, duabus rationibus: vna eſt, quia hoc modo minus detrimenti adfertur viribus. AL-
tara eſt, quia hoc pacto ſanguis redditur fluxibilior, quia cum ſanguis fiat fluxilis, vbi ponitur in motum,
proculdubiò quantò plures machinantur motiones ſanguinis, tantò magis fluxilem reddimus. Circa
tempus mittendi ſanguinem in ſuppreſsione menſium, inuenio magnam cótradictionem inter Galenum &
Paulum, quam non vidi hacteous ab aliquo tractatam. Galenus libro de Curatione per venæ ſectionem
cap. 18. ſcribit, tempus idoneum mittendi ſanguinis in hac affectione eſſe, tribus vel quatuor diebus ante
conſuetum purgationis tempus: & ratio qua impulſus fuit Galenus, eſt quia tunc temporis magis fluxi-
lis redditur ſanguis, & promouetur hoc remedio impetus naturæ. Paulus lib 3. cap. 61. ſcribit, nullo mo-
do mittendum eſſe ſauguinem ante tempus naturæ conſuetum, ſed mittendum eſſe decem diebus poſt
purgatioues præteritas. In hac contradictione, quæ vt dixi illuſtris eſt, duobus modis reſponderi poteſt:
voo modo, Paulum reſpexiſſe ad ſectionem veoæ cubiti, aut indifferéter. Galenum verò ad venæ ſectio-
nem partium inferiorum: etenim ſi ſanguis vnquam mittendus eſt à cubito, præſtat mittere quo tempo-
re natura non vult mouere, quàm quo tempore inceperit mouere, quia ſic minus imminet periculi, ne
impetus oaturæ aut impediator, aut tardetur. Alio modo reſponderi poteſt, quod ſectio venæ partium B
inferiorum duo pręſtat, vnum per ſe, alterum autem per accidens Per ſe ſectio veoæ inferiorum partium
deriuat ab vtero, & hoc teſtatur luculenter Galen. 2. ad Glau c. 2. & 13 Method. meden. cap. de inflamma-
tione Vteri: quod aũt huiuſmodi ſectio facit per accidens, eſt quod attrahit ad vterum, propterea quòd
cùm deriuet & euacuet ab vtero, natura vt repleat loca inanita, à corpore toto, mittit ſanguinẽm ab vte-
rum, atq; ita fit attractio. Accedit etiam, quòd cùm tollat obſtructionem relaxatis vaſis, ſanguis facilius
ad ipſa defluit. Quando ergò Galenus docet mittendum eſſe ſanguinem, quatuor aut quinq; diebus, an-
te tempus conſuetum & debitum purgationis, reſpexit potius ad deriuationẽ quàm ad attractionem, eò
quòd tum conſentaneũ eſt, deriuandum eſſe cùm iam materia fluxa eſt, vt paulò ante debitum tempus.
Attrahendi verò tempus eſt, nõ quando naturæ conſuetum eſt tempus, ſed ante hæc tempora. Quocirca
Paulus reſpiciens hanc attractionẽ, voluit mittendum eſſe ſanguinẽ decem diebus poſt purgationis tem
pus. Poſſumus alio modo & forſan melius reſpondere, Galenum locutum eſſe in ſuppreſsione menſiũ,
at Paulum in defectu: nam diminutè fluentibus præſtat euacuare poſt euacuationẽ naturæ, quam ante:
ſicut vbi natura imperfectè criſim facit, Medicus purgat, relicta à natura. *Modus mittendi ſanguinis* quod e-
rat poſtremum caput, duplex eſt: vel per ſectam venam, vel per ſcarificationẽ crurum, & propterea Ga-
len. lib. de Curat. per Venę ſect. cap. 18 (quod etiã confirmatũ eſt ab Auicen.) ſcripſit: Mulieres quæ ſunt
albidæ, quæ congregãt tenuem ſanguinem, quæ ſunt carnoſæ & pingues, fœliciùs & vtiliùs euacuari per C
crurum ſcarificationẽ; quæ verò ſunt nigricantes & habent ſanguinẽ craſſum & ſunt emaciatæ, faciliùs &
fæliciùs purgantur per venæ ſectionem, quàm per ſcarificationẽ: ratio eſt, quia ſicuti illæ minus ſangui-
ne abundant quam iſtæ, ita pauciore habent opus eius extractione. Modus ſecandi Venã à partibus in-
ferioribus, diuerſus hodie ab eo eſt quẽ veteres in vſu habuere. Hodie namq; vt noſtis, fricatis cruribus
ponunt pedem in aquam, ſupra talum ligant, atq; deinde venã ſecant, & iterum pedem in aquam immit-
tunt. Oribaſius ex ſenteutia Antilli Medici 7. Collect. cap 9. docet alium modum, & eſt, quod ſi fieri po-
teſt pręſtat ſemper ſanguinem mittere io balneo: & ratio eſt, quia venę inferiores ſunt admodum tenues
& obſcuræ, in balueo tumeſcunt & fiunt clariores: quod ſi id in balneo non conceditur, primò fricanda
ſunt crura, deinde madefacienda cum ſpongia aquæ callidę, ligandum eſt crus ſupra genu, quo ligato in-
ambulandum eſt, inquit Oribaſius, & quando incidenda eſt vena, ſuper altero crure manendum eſt ere-
ctum, ita vt altero pede terra tangatur. Pes verò à quo mittendus eſt ſanguis, in ſcamno, vel alio loco al-
tiori maneat. Hic modus veteribus accommodatiſsimus erat, ita vt rarò contingeret vt Chirurgi fruſtra-
rentur ſuo fine. Sed ſæpè contingit, vt mulieres cogantur iacere. quo in caſu hodiernus modus accõmo-
datiſsimus eſt, modò habeatis cõmodum miniſtrũ, quia ſæpè fruſtra tundũt Chirurgi venas, id quod ſæ-
piùs vidi. Modus aũt ſcarificãdi, à Veteribus traditus eſt, pręſertim ab Oribaſio 7. Col. c. 18. & 19. vbi ſcri-
bit, quod ſi cuxa vel crura ſint ſcarificãda, primò fricandæ ſunt partes, deinde vel aqua tepida, vel ſpógia
calida vſquequò calefiat, vel etiã ad ignẽ ſcarificanda pars: deinde pars rubefacta, oon punctiua, id eſt, ea D
quã iſti vocãt Moſchetta, ſed nouacula tractim eſt incidẽda pars, ita vt à partibus inferioribus incipiatur
& aſcendatur ad ſuperiora, ne ſanguis fluẽs impediat. Quo in loco debetis obſeruare, quod etiã admonet
Auicéna, videlicet iſtas ſcarificationes apud veteres factas eſſe profundas, ita vt ſanguis ſpontè multus
flueret, & hoc apparet, quia volũt vt incipiatur ab inferiorib. partibus, ne ſi incipiatur à ſuperioribus ſan-
guis multus fluens impediret & alias ſectiones. Quocirca multum ignari ſunt illi miniſtri, qui putantes
hodie ſeſe ſcarificatiooes veterum adminiſtrare, apponũt Cucurbitulas ſuas, ex quibus minimũ ſangui-
nis trahunt, valde remoti à ſententia omnium Medicorum, imò nõ inueoietis Veteres ad ſuas ſcarifica-
tiones adhibuiſſe Cucurbitulas: vtebantur quidẽ interdũ Cucurbitulis cum ſcarificatiooe & ſine ea, ſed
ſcarificationes ſimpliciter dictæ aliæ erant. Contingit ſæpè vt neq; ſcarificationes adhiberi poſsint, neq;
Cucurbitulæ ſcarificatæ, neq; venæ ſectio, quo in caſu Hirudines erunt applicandæ, quæ loco horũ om-
nium poterũt ſupplere in neceſsitate. *Secta vena, ſequitur alia remedia adhibenda eſſe* neceſſariò, quod vt pru-
denter faciatis, debetis conſiderare, an ſuppreſsio fiat à cauſa calida vel frigida. *Si à frigida*, primo leuiatis
aluum aut Clyſtere, aut huiuſmodi Bolo.

℞. Specierum hieræ Galen. ℥. ij. Electu Leni. ℥ j. Miſce, fiat Bolus. Sed antequam veniatis ad lenien-
dam aluum & præparandos humores, duo debetis intelligere: alterum ne vnquam adminiſtretis ea

quæ

A quæ præparant humores hos, & prouocant menſes, niſi vel ſanguis ſit miſſus ſi mittendus, vel aliquo pacto lenita aluo. Alterum ne ſemper vtamini prouocantibus menſes in hac curatione, quia in principio vbi venæ adhuc ſunt obſtructæ valde, & ſanguis compactus, ſi quæ prouocant egregiè menſes exhibeatis, augebitis magis obſtructiones, quia ſecum hæc producent humores quotquot inuenerint in corpore. Præterea docet Galen. 5. Simplic. Medicam. capite 22. Medicamenta quæ prouocant menſes, eſſe admodum calida, propterea non conoeniunt in principio, etiam io materia frigida, & eò minus cum materia & cauſa calida eſt, quanquam eſt quidam gradus inter ea qoæ prooocant menſes, vt dicit Galen. de Cura per ſanguinis miſsiooem, capite 18. quia alia mitia ſunt: vt, pulegiom, nepeta: alia vehementiora, vt Sabina, Dictamnus. Nam vt docet Galen. libro Simplic. iam citato, ea quæ prouocant lac, menſes, vrinam, partim conueniunt, partim diuerſa ſunt. Conueniuot omnia quia calefaciunt: diuerſa ſunt in exſiccando & caloris menſura, eò quia quæ prouocant lac, ſunt calida quidem moderatè, ſed nihil deſiccant: quæ prouocãt menſes, ſunt admodum calida, ſed parum ſiccant: quæ prouocant vrinas, ſunt valde calida & ſicca, ita vt prima, ſecũda & tertia prouocent omnia vrinas, dicit Galenus. Prima aũt & ſecunda, ſolùm menſes: tertia verò propriè dicuntur diuretica, quoniam non ſolùm mouent vrinas, ſed mouent ſolas vrinas, nou autem menſes & lac. Circa quam Galeni ſententiam, eſt contradictio non obſcura, quia vt intellexiſtis hoc in loco 5. Simpl 22. ſcribit clariſsimè, prouocantia vrinas non mouere menſes. Verumtamẽ eodem lib. 5. cap. 13 inter vera diuretica adnumerat etiã meum & aſarum, quæ duo

B ſcribit etiam menſes ciere. Præterea videbitis etiam Galenũ multis in locis ſcribere, fœniculum, apium & multa alia, quę ſunt verè diuretica, etiam prouocare menſes, ideo non videtur verum quod antea ſcripſit, diuretica vera menſes non mouere. Apud me hæc difficultas noua eſt & difficilis pro coius ſolutione duo occurrunt reſpondendi modi: Vnus eſt, eadem medicamenta poſſe adminiſtrari, vel in ſemine & radicibus, vel in herba. Si adminiſtrentur in herba, poſſunt prouocare menſes & vrinam mouere, ſed nõ ſunt vera diuretica. Si adminiſtrentur in ſemine & radice, erunt vera diuretica, neq; menſes & lac mouebunt, Sed hæc reſponſio mihi non ſatisfacit, quia obſeruaui eadem ſemina ſacere ad prouocandos menſes & vrinã. Ergò alter reſpõdendi modus ens eſt, quod prouocare menſes, dupliciter cõtingere poteſt, per ſe, vel per accidens. Diuretica vera quæ ſunt multum calida & ſicca, per ſe ſolùm prouocant vrinam; per accidens etiam menſes hoc modo: quia vt intellexiſtis, quæ prouocant vrinam, id faciunt quia colliquant ſanguinem, & partem craſsiorem à tenuiori ſegregant, quę quidem operatio, licet per ſe prouocet vrinam, tamen conſequenter etiam per accidens poteſt prouocare menſes, quia ex caliditate horũ cùm ſanguis agitatur, intumeſcunt venæ, & ad eam intumeſcentiam conſequitur apertio venarum. Vbi igitur cauſa quæ hunc morbum facit, frigida fuerit, vt intellexiſtis, principio erit aluus lenienda medicamento leniente, aut Clyſtere, quo facto, quamprimũ veniendum eſt ad præparandos frigidos humores, in quibus peæparandis ſemper dehetis eam rationem habere, vt medicamẽtis miſceatis ea, quæ facultate propria menſes ciere nata ſunt. Exemplum erit hoc:

C ℞. Fol. Nepetæ, Pulegij, Capilli Veneris, Cichorei, Ceterach. ana M. j. Fiat decoctio ſecundum artem: deiode, ℞. Decoctionis dictę ℥. iiij. Syrup. Capill. Ven. ℥. j. de Arthemiſ. de Cichoreo an. ℥. s. Miſce. Si expendatis hanc potionem, videbitis mixturam eſſe ex rebus quæ humores frigidos præparant, moderatè aperiunt, atq; etiam menſes prouocãt, cuiuſmodi miſcenda docuimus ſemper in principio, poſtquam humores fueriot præparati, ſupereſt eus expurgare. Præclariſsimum omnium medicamentum iudicatum eſt à Galeno, Hiera: eò quod præterquam quod expurgat homores, facultatem quandam habet ratione aromatum, expurgandi vterum, quapropter in hunc modum poteſt fieri medicamentum: ℞. Specierum Hieræ ʒ. ij. Trochiſ. de Myrrha ʒ. j. s. Electuar. Iudi ℥. s. Miſce cum melle Roſato ſolutiuo, fiat bolus, qui capiatur hora Pharmacorum conſueta.

Si potionem vultis, poteritis hoc modo componere: ℞. Myrrhæ ʒ. j. Cinam ℈. ij. Aquæ Arthem. ℥. vij. Paſſular. ℥. s. Fiat decoctio, ſecundum artẽ: deinde, ℞. Decoctionis dictæ ℥. iiij. Agarici Troch. ʒ. j. Fol. ſenæ ℥ j. s Infundantur ſecundũ artẽ. Deinde facta diligenti expreſsione, adde: Elect. Roſ. ſolut. ʒ. iij. Mellis Roſa. ſo. ℥ ij. Miſce, & fiat potus. Pilulæ Hierę cum Colocinthide etiam cõmendantur, quia Colocinthis maximè valet ad prouucãdos menſes. Poſt homores purgatos, debetis ſtatim ad validiora pręſidia, & ea quæ facultatem maiorẽ habent menſes prouocandi progredi, quæ duum ſunt generũ, alia quæ intrinſecus adminiſtrantur, alia quę extrinſecus. Quæ intrinſecus, aut potu accipiũtur, aut in confectioni-

D bus, aut Trochiſcis: quę extrinſecus, aut ſunt peſsi, aut ſuffumigia, aut inunctiones, aut emplaſtra, aut fomenta ſiue balnea. Quę accipiuntur per os, ſolent poſt purgatũ corpus accipi in aliqoibus brodijs decocta. Circa quorũ vſum quatuor eſtis docendi: vnũ eſt, quænã ſint medicamẽta hæc prouocantia menſes: multa enim reperiuntur apud Medicos quę dicũtur hoc facere. Sed potiſsimũ à Galeno & alijs celebrata, hæc ſunt: Sabina, Dictamnũ, Meliſſa, Arthemiſia, Meũ, Iris, Calamentha, Pulegiũ, Coſtus, Caſsia, Cinamomũ, Ariſtolochia, Bunium. Valentiſsima habentur, Radix cyclamini, Elleborus, Colocinthis: inter quæ alia ſunt mitiora, alia valentiora. Mitiora ſunt, vt intellexiſtis, Nepeta, Meliſſa, Ciceres rubri: alia verò ſunt vehementiora. Alterum, non ignorandum eſt, huiuſmodi medicamenta debere accipi in maiori copia, quàm ſoleaot aliæ potiones. Exẽpli gratia, ad viij. vel x. vncias. Et ratio eſt, quia longũ eſt iter quod tranſire debent, vnde neceſſe eſt, vt vis eorũ in molta debeat ſeruari quantitate, quò magis prouocent vt vrinas, ita etiã & menſes. Tertiũ ſciendũ eſt, tempus accommodatũ horũ medicamentorũ vſurpandorũ vniuerſale eſſe, vt vſurpẽtur eo tẽpore quo ſolent mẽſes moueri: tẽpus particulare eſt, vt adhibeãtur poſt inũctiones, aot fomẽta, aut balnea: & ratio eſt, quia ſi medicamẽto extrinſeco prius vaſa vteri fuerint diſpoſita & emollita, certũ eſt facilius hæc eſſe penetratura. Poſt acceptũ deinde huiuſmodi medicamentũ, pedes in aqua calida detineãtur pauliſper, & deinde inambulet ſi poteſt, cuius rei ratio eſt admodũ conſona, quia ex huiuſmodi pedum lotione fit attractio ad eas partes, ita vt medicamẽtum veluti manu du-

catur. His omnibus prænotatis ſupereſt, vt habeatis exempla eorum medicamentorum, quæ ſunt vobis A
vſurpanda. In potione ſic parari poterunt:

℞. Fol. Pulegij, Arthemiſiæ ana M. s Rad. Altheæ, Petroſelini ana ʒ. j. s. Cicerum rubro. P. j. Terantur omnia diligenter, deinde in brodio bolliant quantum ſufficit, & facta colatura.

℞. Bodij dicti ℥. viij. vel x Exemplum confectionis ad prouocandos menſes eſt:

℞. Cinamomi, Coſti, Dictammi an. ℈. j. s. Sem. Arthem. Meliſſæ an. ℈ j. Terantur omnia diligenter, & cum ſaccharo quantum ſufficit, fiant rutulæ; vel cum melle deſpumato q. ſ. fiat Electuarium. Inter medicamenta quæ per os aſſumuntur, poteſtis etiam apponere aquas thermales, quarum multæ reperiuntur quæ prouocant menſes, vt ſunt aquæ Patauinæ calidæ, aquæ Lucenſes quas non ſemel ego expertus ſum mirificè prouocare retentos menſes: quò ad extrinſeca remedia, primum locum obtinent peſsi, vt docet abundè Paulus, ni fallor, lib. 6. Et notate huiuſmodi medicamentum vario modo nuncupari: Græci enim vocant modò peſſos, modò priapiſcos, modò Balanos: Cælius Aurelianus vocat etiam Balanos: Medici communiter vocant, Suppoſitoria, Barbari Naſſalia. Celſus vocabulo latino notare voluit & nõ potuit. Dicit Paulus hos peſſos nihil aliud eſſe, niſi lanam carminatam rotundam ad formam magni digiti, quæ medicamentis ſtrigmentitijs oblita, inditur in vuluam. Et videbitis per iocum hæc medicamẽta vocata eſſe peſſulos, quia inſeruntur tanquam peſſuli in oſtium. Forma peſsi eſt.

℞. Pulpæ Colocinthidis, Nigellæ ana ʒ s. Gentianæ, Pulegij, Dictam. ana. ʒ. ij. Myrrhæ ʒ. j. Terantur B
diligenter & cum ſucco radicis Ariſtolochiæ conficiatur medicamentum ad conſiſtentiam ſtrigmentitiam. Nam poteſtis cum puluere varios liquores miſcere, vinũ, Succos & interdum mel, Theriacam Diatheſſaron, quæ in hunc vſum conueniunt: exempli gratia.

℞. Theriacæ diateſſa ʒ ij Nigellæ, Mirrhæ ana ʒ. j. Com Vino, fiat mixtura & obliniatur prædicto peſſario. Vnctio autem hoc modo fieri poteſt.

℞. Ol Amigd dul. ℥ j. s. Cinamomi, Coſti, Mei. an. ʒ s. Sem. Arthem ℈. j. Zibetti ℈. s. Miſce omnia diligenter & hoc medicamento vngatur pecten, & loci muliebres. Forma Emplaſtri quod etiam pectini adhiberi poteſt, erit huiuſmodi:

℞. Fari Lupinorum, Cicer. rub. ana lib s. Abſinthij, Pulegij, Dictammi ana M. s. Nigellæ, Ellebori, Myrrhæ ana ʒ j Omnia terantur diligenter & in vino albo ad ignem fiat Emplaſtrum. Inſeſſus autem & Balnea parantur ex eadem materia, & in aqua decoquuntur:

℞. Arthemiſiæ, Pulegij, Meliſſæ, Dictamni ana M iij. Rad. Cyclam. lib. s. Contundantur & in Maſtello Aquæ communis bulliant: deinde detineatur Mulier in hac aqua calida, vſq; ad vmbilicum. Suffumigia docui vos ſæpè quomodo debeant parari, quomodo adminiſtrari, propterea ſat erit hoc tempore docere materiam, quæ erit huiuſmodi:

℞. Pulpæ Colocinthidis ʒ. j. Cinamomi, Aſari, Coſti, Calami odorati ana ʒ ij. Myrrhæ ℈ iiij. Contun- C
dantur, fiant ſecundum artem Suffumigia, quæ capiat locis debitis. Hæ ferè ſunt formæ omnium medicamentorum, quibus Medici vtuntur in cauſa frigida. *Vbi cauſa erit Calida*, inſtituenda eſt Victus qui vergat ad facultatem refrigerandi, ſimiliter erit ſanguis mittendus, vt docui: & poſtea deueniendum eſt ad præparandos humores, & antea lenienda aluus, in hunc modum:

℞. Ser[illegible]uli vel caprini ℥ v Syr. Roſ. ſolut ℥. iij s. Miſce, fiat potus. Lenita aloo, deinde præparandi humores hoc medicamento & cum alijs medicamẽtis, quæ non admodum, vel nullo pacto, calefaciunt:

℞. Fol Scariolæ, Endiuiæ, Nepetæ, Hyſopi, Capill. veneris ana M j. (M. s.) Radic. Tapſi barbati, Altheę ana ʒ. ij. Fiat decoctio ſecundum artem: deinde

℞. Dictæ decoctionis ℥ iiij. Syr de End. compoſ. de Cichor. ſimp ana ℥ j Miſce, & fiat potus. Poſt pręparatos humores, erit expurgandum medicamentis, ad humores calidos accommodatis: vt

℞. Pulpæ Tamarin ℥. s. Sebeſten num. x. Folio. Senæ ʒ j. Fol. Meliſſæ, Violari. ana P. s. Fiat decoctio in ſero caprino vel Bubulo: deinde

℞. Dictæ decoctionis ℥. s (℥. v.) Rhabarb. electi ℈ iiij Cinamomi Coſti an. gran. iiij. Vini Aromatici ʒ. iij. Fiat inſuſio ſecundum artem Deinde facta diligenti expreſsione, adde, Diaphenici ʒ. iij. Syr. Roſ. ſolut. ℥ ij. s Miſce, & fiat potus. Poſtquam erunt expurgati humores calidi, eadem ratio, quam demonſtraui in cauſa frigida, erit ineunda, vt ſtudeatis prouocandis menſibus, remiſsioribus quam in cauſa frigida, &
propterea, non excedetis in brodijs Nepetam, Pulegium, Arthemiſiam & Cinamomum. Idem etiam erit D
obſeruandum in alijs medicamẽtis extrinſecis & intrinſecis, vt quidem vtamini eadem forma & eodem modo, ijs quæ dixi prouocare menſes, ſed minus calidis, ſc. caſtigatis per mixtionem rerum frigidarum. Sed dubitare quis poteſt, an in cauſa calida expediat vti ſuffumigijs, quia cum fiant igne, atq; etiã medicamentis calidiſsimis, ita vt propter caliditatem maximè aperiant & attenuent, nõ videntur conuenire, quibus tamẽ Hipp. indifferenter vſus fuit? Reſpondeo. quanquã cauſa fuerit calida, ſi tamẽ ſanguis craſſus fuerit ob caliditatẽ, poteſtis vti ſuffumigijs, modò tamen vtamini eis, vt dixi, mitioribus atq; tepidioribus, eò quia tametſi aliquantiſper poterũt calefacere vterũ, tamen maiorem operam præſtabunt in attenuando craſſo ſanguine. Quòd ſi præter cauſam calidam ſanguis nõ eſſet craſſus, aut habitus corporis admodum bilioſus eſſet, ita vt bilis in vtero eſſet, ſum eius ſententię, vt abſtineatur ab his, & potius vtendum eſſe balneis, inunctionibus & inſeſsibus. Atq; hæc eſt abſoluta tractatio de Menſibus prouocandis.

DE FLVXV MENSTRVORVM immodico. CAP. II.

RETENTIONI Menſium, eſt alter planè contrarius affectus, qui dicitur à Græcis ὑπερκάθαρσις, Latini immodicum menſtruorum fluxum dicunt, Apud Matthæum & Lucam legitur quædam mulier, quæ per duodecem annos paſſa eſt hunc morbum & vocatur αἱμοῤῥοοῦσα. interpretes tranſtulerunt hæmorrhoiſin.

A hæmorrhoiſin Sed antequam vlterius procedamus, debetis illud non ignorare, duas eſſe vias per quas huiuſmodi ſanguinis fluxus fit. Vna eſt per venas internas corporis vteri, & fluxus ille, propriè mẽſtruus dicitur. Altera via eſt per eas vias, quæ terminantur in ceruice & collo vteri, quæ venæ vbi euomũt multum ſanguinis, vocantur à Græcis & Arabibus Hæmorrhoides vteri. Ariſtot. 2. de Generatione animalium quart. dixit, affectũ hunc ſimilem eſſe Mariſcis, aut alteri ſanguinis profuſioni. De vtroq; fluxu agã, & primum de immudico menſtruorum fluxu, qui fluxus efficitur, vbi quantitate tùm continua tùm diſcreta exuperat. Sed dicetis, quis eſt terminus huius exceſſus. Dico quemadmodum aliàs, oõ eſſe determinstam menſtruorum menſuram, quia aliæ minus porganrur alijs. Sed verus character immodici ſanguinis fluxus eſt, quandu in maiori quantitate, & pluribus diebus ſanguis exit, quàm cõueniat, ita vt naturales actiones ob id lædantur. Appello actiones omnes naturales, quæ fiũt à natura Iurè additor actionum læſio, quia ſi multum ſanguinis fluat, vt contingit in nimio otio, in parto, in abortu, & non lædantur actiones, nõ dicuntur menſtruæ purgationes excedere, ſed tùm ſolùm, quando cum exceſſu ſanguinis, læduntur operationes. Eſt hic affectus Symptoma in genere excretorum immodicè fluentium. Locus affectus p roprié vterus eſt.

C A V S AE.

B Cauſarum huius affectus, quædam ſunt ioternæ, quædam externæ: rurſus *internæ*, aut ſuot ex parte ſanguinis, aut vaſorũ, aut ex parte facultatis. Cauſæ internæ ex parte ſanguinis, ſunt: vel quia ſanguis multus eſt, ita vt non contineatur. Sed aduertite, niſi lædat operationes, propter quantitatem nunquam dicerur morbus. Vel ſanguis eſt prauus, ſcilicet acris, ſubtilis, aut aqueus. Fit acris ſanguis dupliciter, vel propter admixtionem multæ bilis genitæ ex feruore iecoris, vel propter aliquam corruptionem contractam: Fit verò aqueus & ſubtilis propter inconcoctionem, vt contingit in corpore Cachectico & Hydropico. Quo in caſu docet Hipp. io 2. de Morbis mulieb fieri plurimas purgatiooes, quód ſcilicet ſanguis aqueus nimis & ſubtilis ſit: Ex parte vaſurum cauſæ ſunt omnes illæ, in quibus os venarum apertum eſt & hiat. Aperiuntur verò vaſa multis de cauſis, vel quia rarefiunt propter calidam & ſiccam intemperiem, ex qua rarefactione, cum ſanguis non retinearur, exit, & dicitur hæc affectio [illegible]: vel hiant vaſa, quia corrodũtur, & fit vbi ſanguis vel humores alij putridi ſunt & acres, & ſalſi, propter quod vaſa corroduntur, & ſanguini permittitur exitus, dicitur Græcis [illegible]: vel quia ora vaſorum aperiũtur, & hoc contingit, quãdo ſanguis magno impetu mouetur per venas, ita vt ora ipſarum aperiat & vocatur à Græcis [illegible]: vel quia vaſa franguntur: franguntur autem aut nimis extenſa & compreſſa, & dicitur [illegible]: aut diuiſa & vulnerata, & dicitur [illegible]. Atq; tot ſunt modi propter quos ſanguinis menſtrui immodici fluxus propter vaſa, ſulent mulieribus contingere. Cauſę ex parte facultatis comprehenduntur ſulummodo duobus generibus, aut cum expultrix nimis cõcitatur propter aliquam intem-

C periem, & præcipuè calidam, aut contentrix nimis languida & imbecillis eſt, quod contingit vel propter humidam, vel ſimul humidam & frigidam intemperiẽ. Atq; hæc affectio comprehenditur ab Aetio lib. 16. cap. 73. ſub nomine imbecillitatis vteri. Hic eſt Catalogus omnium cauſarum internarũ nimiæ menſtruorum muliebrũ purgatioois. Circa quod eſt voa dubitatio, cur ſcilicet Galenus 5. Aphoriſ. 57. cùm profiteatur ſe omnes cauſas nimij fluxus inoeſtigare, tamẽ dimittit cauſas ex parte facultatis, ſolummodo meminit cauſarum ex parte ſanguinis, & ex parte vaſorum. Augetur dubitandi ratio, ex dictis Aoer 2. Collec. 29. vbi ſcribit hic autor grauis, ſanguioi menſtruo eadem accidere, quæ ſolent contingere digeſtioni venarũ. & propter ea ſuperfluitatem fluxus menſtrui ſanguiois eſſe, vel quia nimis robuſta eſt vis expultrix, vel quia retẽtrix eſt nimis languida: ita vt videatur Auerroes omnes cauſas huius immoderati fluxus, retuliſſe ad facultatem, Galenũ verò hoc prorſus ſiluiſſe. Reſpondendum eſt dupliciter: vno modo, rariſsimè cuntingere, vt fluxus hic fiat propter ſola hæc facultatis vitia, & propterea ſecundum hoc ſiluiſſe, tanquam aliquod rarum. Vel potius reſpondendum eſt, Galenum hoc ſiluiſſe, quia in omni fluxu immndicn ſanguinis, ſemper oblæſa eſt aliqua ex his facultatibus, idq; cum Auerroes conſideraſſet, iurè videtur ſola vitia facultatis meminraſſe, quaſi ſemper in quolibet immodico fluxu facultas ſit vitiata. Nã ſi ſanguis ſit nimis acris, aut mordax, ratione acredinis ſtimulata expultrix, nimis quàm par ſit, concitatur. Similiter ſi ſanguis ſit nimis acris & ſubtilis, facultas retentrix vitiata eſt: pariter vbi vaſa ſunt corru-

D pta, fracta, aut alioquin aperta. ſemper facultas retentrix vitiatur, ita vt non liceat vllum genus fluxionis proponere, in quo aliqua ex his facultanbus non ſit læſa, Cauſæ externæ immodici fluxus menſtrui ſunt omnes illæ, quæ internis cauſis præbent occaſiooem. Primum eſt, aer nimis calidus & ſiccos, vehemens animi mutus, vt ira, timor, omium otium, & dimiſsio conſuetarum exercitationum, potus vini generoſi, vſus rerum ſalitarum, rerum acrium, vt ceparum, alliorum, vſus quoq; herbarum & fructuum, ſcilicet qui ſanguinem nimis fluidum & aqueum producunt. Inter has cauſas ſunt, quæcunq; vaſa ipſa aperiunt, caſus, percuſsiones, vulnera, partus difficiles, abortus, coitus factus cum viro valdè meotulato, balnea, nimius cibus & potus, tandem vſus omnium rerum quæ prouocãt menſes: frigidus quoq; potus inter has cauſas recenſendus: dicit Hippoc. frigidum venas frangere. Rhaſes ſcribit ex Gal. in Com. ſuper librũ de aere, aquis & locis, ſæpe Rumanas mulieres ob nimium vſum niuis & aquæ frigidæ, menſes corrupiſſe & ſteriles euaſiſſe.

S I G N A.

Signa vniuerſalia quibus eognoſcuntur immodici fluxus, vt plurimum ex relatione mulieris comparantur, & etiam ex alijs accidentibus, quæ à Galeoo 5. Aphoriſmo 3. & 6. de locis affectis, & Auicenna, vbi agit de immudico fluxu menſiũ, proponontur. Sunt verò accidentia, defædatio coloris, cutis & corporis, tumores pedum laxi, viriũ debilitas, inappetentia ciborum, digeſtiones vitiatæ, conuulſio, Hydrops. Addit Auicenna & Rabi Moyſes 16. Aphoriſ. dolores lacertorum, & aliorum ſpiuæ membro-

rum. Et certè hoc accidens eſt frequentiſsimum, vbi mnlieres nimis purgantur. *Signa quæ cauſas indicant* A
plura ſunt atq; varia. Nam externæ cauſæ cognoſcuntur, túm relatione, túm obſeruatione in indagandis
morbis. Ex relatione, debetis ſemper eſſe ſoliciti & diligentes, vt omnes cauſas externas percunctemini.
Internarum cauſarum indicia ſunt, quòd ſi fiat immoderatus fluxus ex multirudine ſanguinis, dicunt
Galenus & Auic. hoc cognoſci ex repletione faciei & totius corporis extuberantia venarum, ex tolle-
rantia & iunamento fluxus. Si verò oriatur malum ex debilitate vteri, cognoſcetur, vt dicit Aetius, his
argumentis, quia mulier abhorret vſum veneris, repleta eſt flatibus, mēſes nigri ſunt & aqnoſi, bis tèrue
in menſe fluunt. Semen viri non continetur, ſed defluit & mulier non concipit, vel facilè abortit, vel fœ-
tus imbecillos & ægros parit: adhæc vbi inſtaot menſtruorum tempora, dolent lumbi, pecten, crura vi-
dentur graueſcere, ſtomachos malè concoqoit, ex multitudine mulieres ſæpè delirant, atq; veluti ab hu-
more melancholico agitatæ furiunt. Quod ſi malum contingit propter qualitatē ipſius ſanguinis, Hipp.
3. de Morbis muliebr. & etiam poſteriores ſcriptores, docent modū cognoſcendi, ſcilicet vt ſanguis fluēs
colligatur ſoper arenam, quæ deinde ponatur ſub ſole, quádo fuerit exſiccata, demonſtrabit colore, qna-
lis ſit ſanguis, quia ſi bilioſus, flaua erit: Si meláncholicus, nigreſcet: ſi pituitoſus, erit arena ſubalbida: hoc
idem cognoſcere poteſtis ex pannis, qui vbi exſiccati à vobis fuerint in vmbra, ſimiliter coloribus pro-
dunt qualitatem ſanguinis, quia erunt flaui, ſi bilioſus, nigreſcent, ſi melancholicus: ſin pituitoſus, color
ipſorum ſolnm albidus erit. Præter hæc poteſtis etiá cognoſcere alias qualitates ſanguinis, quia ſi bilio-
ſus, acris & calidus erit ſanguis, aderit ſitis, & vt docuit Galenus & Auic. ſanguis velociter aceruatim & B
non guttatim fluet, aderit ſenſus mordacitatis & caliditatis. Præterea ratio victus anteacta, tempus anni
& habitus corporis illud docebunt, idem quoq; cognoſcetur, ſi ſanguis corruptus ſit, qnia mordebit, ad-
erit fœtor. Hippoc. 1. de Morbis mulieb. habet, ſi ſanguis ſanioſus fuerit, roditterram ſuper quá floit: quod
ſi aqueus erit aut pituitoſus, apparebit viſu aqueus: ſeu vt dicit Hipp. veluti pelliculoſus, & tanquam ara-
nearum tela. nullus calor, nulla mordacitas: ait Auicenna quod color & habitus ſunt velut in Hydrope.
Idem dicendum de ſanguine melancholico. Quod ſi exit ſanguis vena fracta, habetis ſigna quæ locuple-
tiſsiunè indicant apud Galenum 6. de locis affect. Quod ſi eroſa vena erit, exibit ſanguis paulatim, dolor
aderit ex corroſione, vt docet Aetius. Si verò per exſudationem, ſanguis erit pancus & tenuiſsimns. Si
verò exit, eò quod ex compreſsione aut diuiſione venæ ſint apertæ, ea quæ præceſſerunt erunt conſide-
randa; quia ex ijs inuenietis cauſam.

PROGNOSTICA.

SIgna prognoſtica ſunt primum ea, quæ vno quodam oraculo tradita ſunt ab Hippoc. 5. Aphoriſ. 57.
quo in loco dicebat Hipp. vbi fiunt immodici menſtruorū fluxus, & vbi diminuti ſunt, fiunt ex vtero
morbi: in cuius Aphor. explicatione laborat Galen. ad quid referenda ſit particula illa (fiunt ex vte-
ro morbi) num ſcilicet ad immodicum fluxum, an verò ad retentionem. & tandem concludit referenda
eſſe ad retentionem, eò quod reteotis menſtruis, fiunt Eryſipelata, tumores, inflammationes, vnde poſt- C
modum innumera mala toti corpori innaſcuntur. Circa quam Galeni interpretationem poſſet aliquis &
meritò dubitare, particulam illam etiam, referendam eſſe ad immodicum fluxum: & ratio eſt, quia vide-
mus ex immodico fluxn oriri plurimos morbos in mulieribus, & non modò morbos, ſed etiam iugulari
interdum videbitis ſuh immodico fluxu. Sed huic dubitationi aliquis reſpondere poſſet, mala qnæ eue-
niunt mulieribus, hoc fluxu laborantibus, eſſe quidem quàm plurima: verumtamen nō propter vterum
oriri, ſed propter fluxnm & exitum ſanguinis, ita vt verum ſit in nimio fluxu morbos non fieri ab vtero,
ſed ab immodico fluxu. Verùm aduerſus hanc reſponſionem eſt & alia inſtátia, quia ex immodico fluxu
poſſunt vlcera varia oriri in vtero, quoniam ſi ſanguis qui fluit, fluat propter acredinem & mordacitatē,
proculdubiò fient vlcera in matrice, & vlcera quidem praua: ab his deinde vlceribus poſſunt innumera
mala oriri, propterea dicimns aduerſus Gal. propter immodicum fluxum morbos quoq; oriri ex vtero.
At vt tueamur Galenū, dicendum mihi videtur, in fluxu ipſo duo poſſe conſiderari, vel ſolummodo im-
modicam fluxionem, vel cauſam illius immodici fluxus. Si ſolum conſideremus immodicum illum flu-
xum, ex illo non fiunt morbi illi in vtero, propter quos deinde redundent in vnioerſum corpus, & aliæ
malæ affectiones. Si autem cōſideremus in fluxione cauſas, ratione cauſarum, poſſunt fieri vlcera in vte-
ro, & ab vlceribus communicari corpori innumera mala. Sed iſti morbi non fient ex fluxu, ſed ex cauſis
fluxus. Itaq; quando Galenus dicit, propter hnnc immodicum fluxum menſtruorum non oriri morbos
in vtero, conſiderat tantum quantitatem fluxus, non autem cauſas fluxus: iurè igitur interpretatur Hip- D
poc. ſententiam hoc modo. Igitur ſigna prognoſtica ſunt hæc, nam vbi ſanguis immodicus fluit, poſſunt
oriri multi morbi, vel propter fluxum ſolùm, vel propter morbos uteri. Signum prognoſticum & maxi-
mum eſt, vbi nimij fluxus menſtruorum diu prorogantur, aut incnrabiles euadere, aut difficulter curari.
Et notate, ęgritudines omnes quæ curatæ ſunt à CHRISTO Saluatore noſtro, incorabiles fuiſſe: hoc di-
co, quia fluxus ille mulieris omnioò erat incurabilis, vt debeamus timere vbi prorogantur fluxus, malū
euadere incurabile. Adhæc vbi fluxus immodici diutius durant, timendum eſt ne mulier fiat hydropica,
cachectica aut alia propria mala incurrat, ideò eſſe ſoliciti debetis in curatiooe.

CVRATIO.

CVrationis fluxns immoderati menſtruorum communiſsimus ſcopns eſt, vt ſiſtatur, eò qnòd licet
non ſit toto genere præter naturam, ſunt tamen ſecundnm quantitatem præter naturam. Ratio ve-
rò ſiſtendi hunc fluxum varia eſt, prout variæ ſunt cauſæ immoderati fluxus. In omnibus ferè eſt
vna *victus ratio*: quare Aer primum eligendus eſt, oatura frigidus aut ſiccus, nó tamen multùm. Theodo-
rus Priſcianus commēdauit & iurè, vt ægra decumbat in cubiculo obſcuro, paruo. Sunt qui vigilias po-
tius laudant quàm ſomnum, adducti hac ratione, quòd in ſomno calor natiuus retrahitur, vnde maior fit
expulſio,

A expulſio. Sed ego potius ſomnũ laodo, eò qoòd tametſi humores intrò trahantur cum ealore,verumta-
men nõ expelluntur,ſed potius retinentur,quoniã ſciinus omnes excretiones in ſomoo retineri Monet
Theodorus & rectè,monent & alij, vt ſomnus fiat cruribus elatioribus,atq; ad inuicẽ complicatis. Om-
nis motus,& animi & corporis ſogiendus,ſolæ conueoiunt friſtiones,pręſertim ſuperiorũ partium & li-
gaturæ:inter quas Serenus & Democritus Mediei antiqui commendant,vt mãmæ ſtrictæ ligentur Bal-
nea & venus omnino fugienda. Circa cibum & potũ magnus adbibendos delectus,vinum ſit pauciferũ,
ſubaſtringens.potiùs rubeõ quàm nigrum, & in modica quantitate,vnde cõmendare non poſſum Auic.
qui videtur cõmendaſſe vinum craſſum & dulce. Loco vini cõuenit aqua pluuialis & chalybeata:ſuccus
Tamariodorũ, Cydoneorum:cõmendant aliqui poſcam. Sed ego iuxta Hipp. maximè abhorreo ab ace-
to in omnibus affectibus vteri. Edulia omnia meliora ſunt aſſata,quàm elixa,& ſi elixanda ſint,conoenit
vt elixentur in aqua plouiali,vel chalybeata,vel admiſceantur aliqui ex prædictis ſuccis:carnes auium &
quadrupedum præſertim ſylueſtriũ:& ex animalibus quadrupedibus,cerebrũ,pedes,viſcera omnia cõ-
ueniunt,quia ſua viſciditate adimunt ſanguini fluxibilitatẽ. Ex cerealibus, conueniunt pro pulte far, pa-
nieum,milium,oryza,lentes,cocti in aceto,conueniunt præ cęteris ooa ſorbilia,caſeus recens,lac aceto-
ſum,piſces ſquamoſi. Inter berbas laudantur plantago, portulaca,acetoſa,vtraq; conſolida, radix cardui
ſylueſtris. Ex fructibus,conueniunt cydooia,granata ,corna,meſpila,mora immatura, fructus rubi,pyra,
mala omnia adſtringentia. Atq; hic ferè victus communis eſt in oinni immoderato menſtruorum fluxu.
B Hanc ſolum rationẽ ſemper habere debetis,vt ſi cauſa ſit calida,victus inclinet ad frigidius:ſi frigida,eli-
gantut ealidiora. *Inſtituto victu,erit nobis cogitandum*, an fluxus menſtruorum oriatur ex multitudine ſan-
guinis, an ex motu critico naturæ, quo in caſu nihil vobis erit moliendum, vt fluxum conſtringatis, niſi
tamẽ ex fluxu ægra ad immoderatam deuenerit imbecillitatem,quo in caſu proculdubio conandum eſt
ſiſtere Si ſanguis alia de cauſa fluat immodicè tres ſcopi vobis erunt implendi,vt communiſsimum aſſe-
quamini. Primus eſt,vt repellatur ille impetus: Secundus,vt ſanguinis fluxibilitas auferatur: Tertius vt
vaſa corroborentur & conſtringantur. Ad prioum ſcopum implendum multa ſunt remedia, ligaturę ſu-
periorum partiom , frictiones, & præſertim ſanguinis miſsio, qui ſi nihil impediat, mittendus eſt à vena
brachij,atq; id agendum non ſemel,ſed pluribus vicibus,& in pauca quantitate,eò quòd,vt docet Gale-
nus in lib de curatione per venæ ſectionem 18. efficaciſsimè coercet ſanguis miſſus à hrachio mẽſtruo-
rum fluxum & præſertim ſi repetatur. Quòd ſi ſanguinẽ mittere impediamini,erunt & Cucurbitulæ ſca-
rificatæ & non ſcarificatæ ſub Mammis punendæ. Itaq; lenita aluo Clyſtere vel lenitiuo,erit veniendum
ad ſanguinis miſsionẽ : deinde contemplandum an ſanguis ſit bilioſus,id eſt, an fluxibilis propter bilem
& acrimooiam,an verò propter aquoſitatem & pituitam. Si bilioſus & acris,erit expurgandus & depur-
gandus,& antequam purgetur,præparandus erit hoc Syrupo:

℞.Rad. Symphiti ʒ.ij. Fol. Plantag. Portulacæ, Acetoſæ, Conſolidæ maioris ana м.j. Fiat decoctio ſe-
C cundum attem:deinde

℞.Decoctionis huius ℥.iiij. Syr de Ribes,de Cydon. de Myrthil. an. ℥.v. Miſce,& fiat potus. Quo tem-
pore exhibebitis Syrupum , poteſtis corare vt habeat aliqoam confectionem, qua vtatur veſperi & ante
cœnam:vt

℞.Sacchari roſat. antiqui ℥.ij Pulu, vtriuſq; conſolidæ ʒ.ij Maſticis ʒ.j Miſce. Capiat huius confectio-
nis ſingulis vicibus ℥ s. Poſtquam præparati fuerint humores,erunt expurgandi hoc Bolo:

℞ Myrobol. citrinorũ & chebulorum pulueris an ℥ s. Rhabarb. toſti ℈.iiij. Sacchari roſ ℥.s. Miſce,fiat
Bolus. Quod ſi magis placeat exhibere potionem, ℞. Myrobol. prædictarum an ℥.j. Pulpæ Tamarin. ℥.s.
Bulliant in aqua Plantaginis,ſecundum artem,deinde ℞. Dictæ decoctionis ℥.iiij.s. Rhabarb. toſti ℈.v.
Infundantur ſecundum artem. Deinde facta diligenti expreſsione adde Elect. de ſebeſten ſine ſcamo. ʒ.
iij. Syr. violati ſolut. ℥ ij Miſce, vel loco Syrupi viol ſolut. poteſtis tantundem Mannæ admiſcere.

Quòd ſi contingat , vt ob huiuſmodi auxilium non ſuccedat ſanguinis fluxum huoc compeſci , deoe-
niendum erit ad alia & intrinſeca & extrinſeca. Intrinſecus,ſi accipiamus brodium pedum vituli,in quo
incoquatis huiuſmodi folia & cortices , ad conſumptionem quartæ partis , & facta colatura accipiantur
eius vnciæ octo. Extrinſecus conueniont balnea inſeſsiones: Exempli gratia:

℞. Fol. & cortic quercus, Corticis glandium an. p. iij Fol Myrthi, Plantaginis. Rubi, Balauſti. an. м. iij.
D Bulliant io aqua pluuiali, & fiat inſeſſus. Poteſtis autem linire præſertim vmbilicum: Et ootate in bis af-
fectibos linimenta debere applicari vmbilico,quia ibi eſt magnus venarum confluxus.

℞ Olompha. ℥.ij. Thuris. Boli Anneni,ſanguinis Drac. an. ʒ.j. Cymini toſti ℈.ij. Miſce omnia ad ignẽ
& illiniatur vmbilicus . Circa adminiſtrationem horum remèdiorũ, debetis tria ſemper obſeruare· Vnũ
eſt,vt in fluxu ex bilioſo ſanguine,nõ deſcendatis ad valida adſtringentia, præſertim extrinſeca, niſi ma-
gna in neceſsitate. quia ſi ſanguinem hunc ſiſtatis antequam probe depuratus ſit, cohibetur quidem flu-
xus , ſed fiunt dolores maximi & ſæpè ſanguis retentus maiorem acquirit acrimoniam , vnde magis po-
ſtea fluit: ideò non debetis ſtatim venire ad aſtringentia extrinſeca : Intrinſeca autem licet adſtringant,
contemperant . Alterum eſt ex Auicenna , vt huiuſmodi adſtringentibus ſemper miſceatis aliquod aro-
maticum, qood corroboret,& conſoletur, & habeat etiam facultatem ſiſtendi ſanguinẽ: vt eſt, roſa, myr-
tus, maſtix, thus, cyminum toſtum, coriandrum toſtum, ſantali omnes. Tertio obſeruandom eſt, in ex-
tremis caſibus, licere vti Opiatis, propterea Athanaſia laudatur ad quantitatem ʒ.s. liquefacta cum ſuc-
co plantaginis, vel etiam cum aliquo Syrupo vt de Myrrho . Aelius Promothus Medicus antiqous, lau-
dauit etiam in hoc genere, vt capiaotur ſingulo mane tria grana ſeminis Hyoſciami. Ego ſoleo io huiuſ-
modi caſibus tales facere pilulas:

℞. Calchanti. Opij, Thuris, Maſticis, Coriandri toſti an. gr. j. s. Terantur diligenter & cum Syrupo de
Ribes fiant Pilulæ quæ accipiantur noctu quatuor aut quinque horis poſt cœoam , oam huiuſmodi pi-

ſulæ congelant quaſi ſanguinem:ſed vt dixi,huiuſmodi remedia non ſunt adminiſtranda, niſi cum videbitis vires corruere ex immodico fluxu. Si fluxilis ſit ſanguis ob aquoſitatẽ, ob pituitam,erit ſtatim purgandus,& primo præparandus hoc modo: A

℞.Fol.Roſ.P.s.Cort.granato.ʒ.ij. Balauſti ℥ s.Fol Plantag.M.s. (Et aduertite, Plantaginẽ quia hæc & à Galeno & Serapione maximè commendatur io hia caſibus) Fiat decoctio ſecundum artem:deinde,

℞.Dictæ coct.℥.iiij.Syr.Roſ.de roſ.ſiccis,de Portul.de Ribes an ℥ v.Mellis Roſati ℥ iij.Miſce. Hoc etiam tempore,quo capiet Syrupos,poterit etiam aliquam Confectionem capere veſperi,vt dictum eſt.

℞.Diacydon.ſimp.Sachari viol.an ℥.j Coriandri toſti ſubtil puluerif ℥ j.Sumach,Spodij,Trochiſ de Carabe an.℈.j.Terantur omnia diligenter.Miſce;Poſtea erunt humores expurgandi.hoc modo:

℞.Agarici præparati ʒ.j.Turbith ℈.s.Diacathol ℥.j Miſce.In potu, hoc medicamentum commodiſsimum erit.

℞.Agarici infuſi & expreſsi,ſecundũ artem in aqua Plant.℈.iiij.Elect.Ind.℥.s.Syr.Roſ.ſolut ℥.j s. Miſce:Cum decocto cordiali fiat potio & capiatur mane Si huic medicationi uon ceſſerit,erit deuenieudũ ad validiora,propterea intrinſecus huiuſmodi Confectio efficaciſsima erit:

℞ Diacyd. ſimp.℥ ij. Lapidis Hæmatit. Boli Armeni an ʒ.s. Pulueris vtriuſq; conſolidæ ʒ.j. Acaciæ, Spodij an.℈.j. Succi plantag ℥.s. Puluerizentur puluerizanda,fiat Mixtura, cuius poterit capere drachmas duas vel tres mane ſtomacho ieiuno. Similiter conuenit in hoc caſu, Linimentum pectini & vmbilico.Exempli gratia: B

℞ Olei Myrtil.Cydon.an ℥ j Thuris,Boli Armeni,Maſticis an.ʒ j. Succi Myrti ʒ.ij.Aceti parum.Miſce,fiat Linimentum.Pręter Linimenta conueniunt Infuſiones in matricem,peſsi.Infuſiones,vt ſi io vino rubro adſtringente coquatur Sumach,Carabe,Cortex glandium ad quantitatem ʒ.ij.Deinde huiuſmodi Vinum infundatur pro Clyſtere in Vterum.Poteſt quuq; fieri Peſſus huiuſmodi:

℞.Aluminis,Spod.j,Lapid.Hæmat.an ʒ.j Cumini toſti ℈ j.Flo.roſ rub. Nucum, Myrthi an ʒ.j s. Terantur omnia diligenier & ponantur in pannum ad formam digiti, atq; ita illinatur oleo roſ, Omphacino, & indatur. Huiuſmodi remedia poſſunt à vobis plurima excogitari, ſatis ſit habuiſſe formas. Si fiat propter vaſorum apertionem, nihil aliud erit vobis agendum,niſi vt glutinetis vaſa aperta,quæ agglutinabitis vel extrinſecis,vel ijs quæ induntur in Matricem. Nam quæ ſumuntur ore, in hoc caſu à me non valde laudantur: nam ſi ſanguis ſit purus nihil aliud agendum,quam claudere,quod optimè fit per indita in Matricem, propterea poteſtis vti vino prædicto & peſsis, qui maxime glutinant, vt factis ex Tragacantha vſta,ex gũmi Arabico vſto,Maſtice,Terra ſigillata,Bolo Armeno: hæc enim omnia maximè glutinare vaſa aperta poſſunt. Quod ſi vaſa ſint corroſa, eſt vtendum ea ratione medendi, quam docet Galen.5.Method. in curandis vaſis corroſis in Pulmone. vt ſcilicet ſtudeatis ſanguinem optimum generare:deinde medicamenta Sarcotica applicare,quorum copiam habetis apud Galenum 7.medicam.local.

4. Sunt poſtmodum medicamenta à proprietate occulta: Serenus laudauit puluerem ſuberis, in aqua calida potum.Moſchio & Cleopatra laudaruut caſeum lactis capræ,noodum ab hœdo ſuctę,qui dicitur Coloſtroa.ſi io ſiniſtro brachio ligetur & geſtetur.Albertus Magnus laudat gemmã Corneolam dictam, digito geſtatam. Laudatur etiam herba à proprietate, quæ dicitur pes Leporinus: Lapis Iaſpis & multa quæ apud Plinium referũtur Sed inter cætera laudant Rhaſis,9.contin. Sulphur viuum ad ʒ.j.cum muſto cocto potum. quod quidem remedium inuenio eſſe vſurpatum ab Ælio Promntho Sed quanquam naturali facultate ſulphur poſsit prodeſſe, tamen puto etiam manifeſta qualitate, eò quòd vehementer ſiccat, ſiccando videtur poſſe ſanguinẽ congelare & ſiccare: quare ſulummodo vtendum eſſe ipſo, conſulo in ſanguine aqunſu & pituitoſo. C

DE FLVXV MENSTRVORVM Hæmorrhoidali. CAP. III.

CAVSAE.

INter alias immodici menſtruorum fluxus cauſas,poſui etiam Hęmorrhoides hiantes,quæ conſueuerunt hunc fluxum efficere,etenim vt in Ano confluxus quidam venarũ apparent, quæ interdum plus ſanguinis euomunt, quàm conueniat: Sic in vtero ſunt quidam confluxus venarum, cùm in corpore vteri,tùm in collo & ceruice præcipuè,quæ vbi nimia aperiuntur, ſolent immoderatum ſanguiuis fluxũ facere, & quanquam vt dixi, oriatur etiam hic fluxus ex venis, quæ ſunt in corpore vteri, hoc tamen (vt docent omnes) rariſsimè contingit, frequentiſsimè verò effluit ex ijs venis quæ ſunt in collo,aut ceruice. Vbi igitur venæ iſtæ aperiuntur, & plus ſanguinis effundunt quàm conueniat, dicitur fluxus menſtruus hæmorrhoidalis Sunt verò harum venarum duæ differentiæ,quoniam aliæ venæ ſunt ſimplices, molles, humidæ, leues & breues. Aliæ verò ſunt duræ, aſperæ, longæ, quæq; dolorem & vtero & partibus vicinis inducunt. D

SIGNA.

COgnoſcuntur huiuſmodi hæmorrhoides viſu, cognoſcuntur & alijs indicijs. Modus cognoſcendi eſt per Dioptron inſtrumentum, dictum Speculum matricis, quo vtuntur Medici ad dilatandũ os vteri, vt poſsint videre oculis affectus ipſius. Signa alia quibus cognoſcitur hic affectus ſunt, quia ſanguis plurimus exit guttatim,non continuus,interdum etiam continuus ſine vllo ordine,ſine vlla periodo,cum laſsitudine corporis,pallore,atq; etiam macie:ſanguis verò qui fluit, interdum eſt niger, quando ſcilicet venæ ſunt apertæ, interdum flauus, quando arteriæ hiant. His indicijs poſſunt dignoſci fluxus Hæmorrhoidales à fluxu menſtruorum, quia fluxus menſtruorum ſolet habere aliquas periodos,quamuis ſit immodicus,ad hæc nou eſt cum dolore, corpora uon ita emaciantur.

PROGNO.

A
PROGNOSTICA.

SIgna prognoſtica ſunt hęc. Venæ Hęmorrhoidales duræ,aſperæ,& grandes difficiliores curatu ſunt,
quam aliæ. Rhaſis 9. Cont. docet, eas eſſe deteriores ex quibus ſanguis niger emanat: leuinres verò,
ex quihus emanat ſanguis flauus. Sed dicet aliquis veſtrum,ſi flauus emanat ex Arterijs,niger ex venis,videntur difficiliores eſſe curatu fluxus,vbi ſanguis eſt flauus,quia maiore labure coaleſcũt Arteriæ,
quàm Venæ. Dico Rhaſis ſeutentiam interpretandam eſſe, quod illæ ſint deteriores, in quibus ſanguis
niger emanat propter accidentia, quia cum ſanguis ſit ater,acris & fœculentus,videtur magis eſſe venenatus & natura infeſtus qoàm flauus,& propterea deteriora ab eo ſequuntur Symptomata. Habet tamẽ
hic fluxus,dicit Rhaſis,illud boni,quod ſi forte fortuna ſuppreſſa ſint menſtrua, ex qua ſuppreſsione capot grauatum ſit,uel tenſio aliqua appareat in corpore,vel laſsitudo,beueficio huius fluxus,omnia accideotia aut mitigantur,aut tolluntur.

CVRATIO.

CVratio hoius affectus tota poſita eſt in claudendis huiuſinodi venis: & quoniam variæ ſunt cauſæ
propter quas aperiuntur,vt omnes illæ quas iam monſtraui immoderatum menſtruotum fluxum
B facere, propterea eadem ferè erit ratio curationis, vt ſcilicet ſi ſanguis ſit ater & craſſus, corrigatur
& expurgetur. Si ſit minus fluidus & aqueus,ſimiliter purgetur & corrigatur. Quod aũt ſpectat ad clauſionem vaſorũ,duo ſunt modi: vuus quo vtebantur veteres: alter quo recentiores ſunt vſi: ſed in omnibus neceſſaria eſt inprimis victus ratio, qoæ præſcripta eſt in fluxu immoderato. Monet Rhaſis,vt ægra
detineatur in Aere frigido, modicè comedat, abſtineat à vino & earnibus. Modus verò ſiſtendi & claudendi huiuſmodi venas, vnus eſt per medicameota, qoando ſcilicet adſtringentia ipſis venis ſuperponuntur, aut etiam pectini vt eſt pilus Lepotinus inunctus albumine oui, vnà cum ſtercore aſinino, puluis gummatis Prunorum, Sumach, Myrtillorum, Gallæ: accipiuntur iſti pulueres vel omnes, vel aliqui,
& interdum aridi venis ſuperponuntur, interdum vel albuinine oui, vel ſucco adſtringente, aut ſucco
plantaginis colliguntur & ſuperponuntur venis. Iuter pulueres commendantur, Calchanti vſti puluis;
vt in extremis caſibus & puluis aluminis. Rhaſis commẽdat ſedere in aqua gelida, & eadem abluere pedes. Quod ſi iſte modus ſiſtendi fluxum noo tollat malum,nihil aliud ſupereſt quàm Venas auferre qoas
auferendi ſuot duo modi: vnus antiquior,alter vero Moſchionis, Cleopatræ & Pauli. Veteres ſolent huiuſmodi Hæmorrhoidas filo ligare,& quotidie filum illod adſtringere magis,donec totæ auferantur. Vel
ſcarificabant venas circa radicem,deinde puluerem cauſticum ſuperſpargebant,donec deciderent mortuæ. Sed iſti duo modi à Cleopatra & Moſchione repudiantur,quia dicunt nimis grauem eſſe modum &
acerbum. Paulus etiam videtur dixiſſe, moduin hunc fuiſſe reprobatũ à Chirurgis maioribus. Quapro-
C pter alter modus ipſis fuit probatus & laudatus, vt forfice & cultello abradãtur. Modus autem quo ſunt
exſcindendæ docetur à Paulo lib. 6. cap. 71. & à Moſchione, & à Cleopatra abundè. Poſtquam abſciſſæ
ſunt,aſpergitur puluis ex Galla,ex Alumine,ex Sumach. Roſis,& alijs quæ modicè adſtringunt. Monet
tamen Moſchiu & iure,abſtinendum eſſe à medicamentis acrioribus & acerbioribus. Ratio,quia huiuſmodi medicamenta exacerbant valde,& propterea magis proritant fluxum.

DE MENSTRVORVM STILLIcidio. CAP. IV.

INter vitia immoderati menſtruorum fluxus, adnumeratur illud quoq; ab Aetio, quod dictum eſt ab
eo, Menſtruorum ſtillicidiom. Etenim ſicut Veſicæ contingit,vt quandoq; offenſa retentrice facultate, vrina non poſsit retineri, ſed iugiter & guttatim expellitur, ita coutingit vteri facultati retentrici,
nam ea debilitata, cùm non poſsit retinere ſanguinem, dimittit eum iugiter, ac veluti guttatim euomit.
Eſt hic affectus proculdubio Symptoma in genere excrementorum immodicè fluentium,quod ſuos ſequitur morbos,vt dictum eſt de alio immoderato fluxu.

CAVSAE.

HVius affectus ab Aetio quinq; numerantur cauſæ, meatuum anguſtia, virium debilitas, ſanguinis
moltitudo,ſanguis pituitoſus,& fæculentus. Atq; hę omnes cauſæ ſuut interuę,externæ vero ſunt
D omnes illæ,quæ huiuſinodi ſanguinem producere natæ ſunt.

SIGNA.

SIgna habentor ex relatione ægrotãtis, quod ſanguis logiter fluat,quaſiq; guttatim ſtillet, vt iure poſſit appellari vteri ploratus quidam.

CVRATIO.

CVratio tota,vt docet Aetius,poſita eſt in cauſarum amputatione,nam ſi ſanguinis multitudo cauſa
fuerit,miſsio ſanguinis erit optimum remedium. Si propter virium debilitatem,facultatis præſertim retentricis,erit ſtudendum viribus roborandis, vt ſi ſanguis fuerit pituitoſus, vel fœculentus,
erit eorrigendus,vt aliàs docui: idem dicendom de meatuum apertione. Sed hoc *aduertendum* eſt, in hoe
caſu eſſe dulorem, qui potiſsimum vrget ægram & Medicum, ita vt propter dolorem cogatur quandam
viam diuerſam iucedere, & doloribus potius intendere quam cauſis. Quo in caſu docet Aetius, aerem
tepidum & non obſcurum eſſe debere,in quo decumbat ægra,poſtea extrema liganda & fricanda: vtendum geſtationibus,abſtinendum ab omni cibo & potu acri,ſalſo,flatuoſo: Aquæ potum iuprimis prohibet Aetius,cuius cauſam eſſe puto, quoniá aqua quæ retinetur io Hypochondrijs flatus inducit, ex quibus perſpectum eſt,dolorem augeri & exaſperari. Si vires ferant,vbi dolor maximus eſt,ſecanda eſt omnino vena, quoniam vt docet Galcnus lib. de Curatione per ſanguinis miſsionem, ad dolores mitigan-

dos maximum remedium eſt ſanguinis miſsio. Adhæc vtendum eſt inunctionibus, inſeſsionibus quæ A
dolorem leniunt, vt ſi aquæ incoquantur ſemina Lini, Altheæ, folia maluæ, Arthemiſiæ, atq; in hac deti-
neatur Mulier vſq; ad vmbilicum, quo modo fiunt inſeſsiones. Conferunt etiam Cataplaſmata pectini
impoſita. Ego laudo huiuſmodi: ℞. Sem. Lini lib. s. Panis tritici (al. triti) lib. j. Vitellorum ouorum num.
iiij. Lactis q. ſ. ad efficiendum Emplaſtrum, Fiat emplaſtrũ. Superponatur Pectini, adhibeatur etiam lo-
cis muliebribus, & ſolet huiuſmodi dolorem mirificè lenire. Infundo etiam lac cum ſucco maluæ. Oleũ
de vitellis ouorum, etiam maximè confert ad leniendum dolorem. Adhæc butyrum, pinguedo Anſeris,
& Gallinæ inuncta ſingillatim, vel coniũctim, dolorem quoq; leniunt: ſic ſi eædem pinguedines immit-
tantur in vterum. Si hæc non iuuant, monet Aetius vt Cucurbitulæ apponantur pectini, poſt quas fiant
ſcarificationes ſi ſit neceſſe, vel loco ſcarificationum adhibeantur Hirudines. Et vtilitas quæ ex hoc re-
medio habetur eſt, quia ſanguis qui fluit ad vterum retrahitur, ex quo inhibetur fluxus & conſequenter
dolor aufertur. Si hæc non iuuant ad rubrificantia, ad Dropaciſmos veniendum, quæ remediorum ge-
nera, vt aliàs docui, in extremis caſibus adhibita ſunt ab antiquis. Quod ſi menſtrua non lædant quanti-
tate ſed qualitate ſola, vt in diuiſione monſtratum eſt, huic etiam debetur curatio, quia tametſi in præſen-
tia nullum detrimentum inferat, ſuſpicandum tamen eſt, ſi mala qualitas menſtruorum non corrigatur,
fore vt tandem mala plurima inducat. Sunt verò prauę qualitates menſtruorum, quando ſunt vel minus
aquea, vel nimis acria, calida, ſalſa craſſa. Quomodo gignantur hæ qualitates & quomodo cognoſcantur
docui, vbi tractaui de ſuppreſsis & fluentibus menſtruis, quorum rationem explicui. Quare ne inutiliter B
hæc omnia repetam, remitto vos ad illa, quæ antea ibi docui.

DE GONORRHOEA. CAP. V.

INter alias quæ ab Vtero fluunt humiditates, vna à Medicis adnumeratur, humiditas Seminaria, quæ
ſicut aliæ omnes ſuos morbos habet, inter quos potiſsimum eſt ille, qui dicitur à Græcis γονόῤῥοια. Lati-
ni appellant diuerſis nominibus: Inter quos qui Barbari ſunt, dicunt Gomorrhaeam: puriores Go-
norrhœam: Celſus dixit, nimiam Seminis profuſionem. Plinius appellauit, Seminis profluuium. Eſt hic
affectus, vt dicit Galen 5. de locis Affect. 6. inuoluntaria & continua ſeminis emiſsio. Moſchio dixit, eſſe
ſeminis emiſsionem, ſine cupiditate Viri. Celſus quoq; ſine imaginatione: Aetius ſimiliter, ſine concita-
tione Veneris. Sed hæc vox inuolũtaria idem eſt ac ſi diceremus, ſine cupiditate, ſine imaginatione: iure
dicta eſt à Galeno eſſe inuoluntariam, & continuam emiſsionẽ, vt diſtinguatur à Pollutione nocturna,
quæ dicta eſt à Græcis Onirogmos. Differt autem Gonorrhęa à Pollutione nocturna, in duobus: In vno
quoniam Pollutio ſemper eſt cum aliqua imaginatione, cum aliqua cupiditate: Gonorrhœa verò, ſine ali-
qua cupiditate: differt & in altero, quia Gonorrhæa in qualibet hora exercet homines: Pollutio autem
ſolummodo noctu. Quapropter Rufus Epheſius, Medicus apud Oribaſiũ 6. Collecta. cap. vlt dicit Pol-
lutionem nocturnam magis perturbare homines, quàm coitum: quia cum Pollutio inuenit hominem C
ſomno oppreſſum, & vires ſopitas, magis percutit hominem, & magis afficit. Sed dicet aliquis veſtrum,
Gonorrhœam non eſſe recenſendam inter morbos muliebres, tum quia rari fuerunt Medici, qui de hac
tractarunt, tùm quia morbi muliebres ſunt, qui non ſunt communes viris. Hæc proculdubió eſt commu-
nis viris, imò videtur hæc ſolummodo paſsio eſſe virorum. Nam vt hoc etiam obiter dicam, in Leuit 15.
habetur viros putari immundos, & viros lege ſtatui immundos eſſe, qui laborant fluxu ſeminis: Mulie-
res verò ſolum cùm menſtruorum fluxo: ſed licet hic affectus communis ſit viris, vetuntamen vt vide-
bitis in orationis progreſſu, diuerſus eſt in viris & mulieribus. Et ratio diuerſitatis eſt, quia mulieris ſe-
men, diuerſum eſt à ſemine viri, in aliqua re, cùm quia modus eiaculationis in fœminis, & locus per quẽ,
& ad quem fluit, diuerſus eſt. Quapropter fateamur hunc affectum diuerſum eſſe, quare iure Theodorus
Priſcianus & Moſchio hunc inter Muliebres morbos recenſere voluerunt. Sed antequam vlterius pro-
grediamur, conſtituendum eſt à nobis, *an mulier verè ſemen habeat*, nam hæc materiæ tractatio ſuperuaca-
nea eſſet, ſi hæc res apud vos indiſcuſſa maneret. Et vt intelligatis vim huius conſiderationis, ſciendum
eſt ferè omnes Medicos & Philoſophos in hoc cõueniſſe, etiam mulierem præter ſanguinem menſtruũ,
aliquid aliud emittere. De hoc autem dubium eſt, an ſit ſemẽ an non, id eſt, an vt ſemen viri facultate ef-
fectrice & formatrice præditum eſt, ſic etiam hæc materia mulieris habeat vim effectricem & formatri-
cem. Cum igitur dubitamus an mulier emittat ſemen, dubitatio eſt, an tale ſemen emittat, quod habeat D
vim cauſæ informatricis & effectricis, vt ſemen viri. Pythagoras, Democritus, Hippocrates & Epicurus
grauiſsimi omnes Medici & Philoſophi, hanc habuerunt ſententiam: Mulierem quemadmodum virum
emittere ſemen verum: ad quod ſentiendum, tribus potiſsimum ſunt impulſi rationibus, quarum prima
eſt, quòd in coitu mulier æquè delectatur ac vir, cum emittit ſemen. Si ſic eſt, vt eodem tempore & eo-
dem modo delectetur vt vir, vir delectatur, quia emittit Semen, igitur & mulier. Et vt huius rationis vim
intelligatis, ſciendum Hippoc. lib. de Genitura, videri habuiſſe ſententiam aliam à priori, vbi ſcribit mu-
lierem minus delectari in coitu, quàm virum & minus durare: Verum ſciatis, lectionem vulgatam Hip-
pocratis eſſe mendoſam, quia vt habetur ex textibus antiquis manu ſcriptis, ſententia Hippocratis eſt:
Mulierem minus delectari, ſed diutius durare eius delectationem. Quæ ſententia confirmata eſt ab Aui-
cen 11. Animal & 21. Fen. 3. Canon. cap. 2. Et etiam ab Aliabbate Commen 9. ſuę Theoricę, qui omnes du-
cti (vt puto) hac Hippoc. autoritate, dixerunt mulieris voluptatẽ duplo magis durare, voluptate viri. Se-
cunda ratio qua ducti ſunt, eſt, quod conſtet experientia viros dum coeunt, percipere humiditatem ma-
tricis eo tempore emanantem, quæ cum nõ ſit ſanguis menſtruus neceſſe eſt fateantur eſſe materiam ſe-
minalem. Tertia ratio horum, quam attribuit ipſis Galenus lib. 1. de Hiſtor. Philoſophorũ (ſiue ille liber
ſit Plutarchi, vt exiſtimo,) eſt quòd mulieres habeant teſtes vt viri: ergo & ſemen: quia teſtes nullum
aliud munus habent, quàm deferendi & conficiendi ſemen, Hippon Philoſophus, quem ſecutus eſt
Athenæus,

A Athenæus, fuit alterius ſententię, qui exiſtimauit fœminas quidem emittere Semen, ſed inutile ad generationem, quia illud emittitur extra matricem. Si emittitur extra matricem, ſignum eſt materiam illam tanquã infœcundam, explodi è locis muliebribus. Ariſtoteles & cum eo Peripatetici omnes, aliam ſententiam non modo habuit, ſed etiam penitus in animis ſequacium inſeruit, ſcilicet Mulierem nullo modo ſemen habere, niſi æquiuocè, quæ ſententia fuit etiam Zenonis & Stoicorum omnium. Hanc autem materiam Ariſtoteles tractat. 3. de Genere Animalium 19 20 Et cap. 2 de Generat. Animalium t. Ariſtotelem ſecutus Auerroes, de eadem re diſputat. 2. Collect. 10. Rationes quibus *Peripatetici* fuerunt adducti multæ fuere, ſed potiſsimum eſſe quatuor videntur. Prima, quod mulieres in omnibus rebus ſint ferè ſimiles pueris in Voce, Pilis, Carne, Viribus: ergo etiam ſimiles debent in hac re eſſe, vt ſicut pueri non habent ſemen, ita nec Mulieres. Altera, quod mulier ſit mas læſus: ſi eſt Mas læſus, ita vt deficiat valde à Mare, debet propter hoc deficere, quia in ipſa non eſt vis generatiua, vt eſt in Mare, quod cùm non ſit, non poteſt illi ineſſe verum ſemen tertia, quæ apud ipſos videtur omnium grauiſsima, quod mulieres concipiant ſine vlla humoris emiſsione: in qua reprobanda laborat Auerroes multis exemplis, dicit enim ſe audiuiſſe à multis mulieribus, quod conceperũt ſine voluptate: ſimiliter refert de ſua vicina, quę concepit in balneo ſine coitu: ſi hoc verum eſt, neceſſarium eſt non habere ſemen, quia fieri non poteſt vt vnquam conceptio fiat, ſine hac emiſsione. Quarta & poſtrema, quod mulier ſi haberet ſemen, poſſet concipere abſque mare Probatur, quoniam ſi ſemen eſt efficax ad efficiendum & conformandum, cùm B etiam habeat materiam generationis & locum, ſponte etiam poſſet generare ſine vllo viri coitu Hæ ſunt rationes quibus Ariſtoteles & eius ſequaces exiſtimarunt, mulierem carere ſemine: Et quia videbant Hippocratis rationes vrgere, conati ſunt ijs reſpondere. Primum de voluptate reſpondet Ariſtoteles, mirum non eſſe, vt poſsit ſine ſemine in coitu delectari, propterea quod voluptas naſcitur ex ſpiritibus qui mouentur, vt in pueris, quibus ex affricatione naſcitur voluptas, non quia emittunt ſemen, ſed quia pleni ſunt ſpiritibus: ſic voluptas oritur in muliere ex ſpiritu, non ex ſemine. Ad ſecundam rationem de emiſsione humiditatis, reſpondet Ariſtoteles & cum eo ſequaces, illam humiditatem non eſſe ſemen, ſed potius quid aliud, quod probat tribus aut quatuor rationibus. Prima, quòd nõ omnes mulieres eam humiditatem emittant, quia albæ fœminæ emittunt quidem, nigrę verò & virgines non emittunt. Quod ſi illa humiditas eſſet ſemen, proculdubiò inquit omnes emitterent. Secunda, quia non emittitur per contrectationem eius membri à quo emittitur ſemen in viris. Etenim à viris emittitur ſemen ab eo mẽbro quod contrectatur, ſcilicet à pene: mulieribus emittitur ab eo membro, quod non contrectatur: emittitur enim à cornibus vteri, contrectatur verò ſolummodo ceruix. Tertia, quia eſt materia quædam aquea, fluida, propter quod dicunt iſti, conſtat non aſsimilari materiæ ſeminali. Ad tertiam rationem de teſtibus, reſpondet nequaquam neceſſarium eſſe, & ſi habeant teſtes, vt in ijs ſit ſemen, quia fieri poteſt, vt in mulieribus teſtes ſunt occulti, ita etiam habeant alium vſum ab eo, quem habent viriles, qui ſunt C protuberantes & manifeſti. Et quia aliquis potuiſſet Ariſtoteli & Peripateticis obijcere, ergo videtur materia quæ ineſt teſtibus; eſſe vana, prona, propterea quod nullum habeat vſum in generatione, quia non vt materia, non vt forma, aut efficiens: Reſpondet Auerroes 2. Collec 10. quod non valeat hæc conſequentia. Probat, quia mammæ in mulieribus deſeruiunt generationi, in viris non, & tamen non eſt dicendum eſſe inutiles. Sed vt mammæ deſeruiunt alteri vſui in viris quàm in mulieribus, ita etiam teſtes & ſemen deſeruiũt in fœminis alteri vſui, quàm ad generationem. Quis verò hic ſit vſus, poſſet Medicus ſciſcitari à Peripateticis: pro quibus Ægidius Romanus in lib. de Generatione hominis, ex Auicenna & Auerroe ſcribit, tres eſſe poſſe vſus huius humiditatis in fœminis. Primum, vt frigiditate ac tepore huius nimia ſeminis virilis caliditas refrænetur. Secundum, vt viſciditas ſeminis virilis diluatur quodammodo ab hac humiditate aquea, quoniam cum ſemen debeat totum vterum percurrere, ſi nimis ſit viſcidum, dicit iſte vir, non poteſt. Tertiũ, qui etiam ab Auerroe ſignificatus eſt, dicebat Ariſtoteles, eſſe propter voluptatem, idq; dupliciter. Primò, vt matrix voluptate huius humiditatis attractę, ſimul etiam magis attrahat ſemen virile, & magis cõſequenter ipſum complectatur. Secundò, vt mulieres propter hanc voluptatem, deſiderent & quærant concubitum magis. Atq; hæ ſunt rationes præcipuæ, quibus Peripatetici probant ſuam ſententiam, & ad Hippocratem reſpondent. *Galenus* verò poſt Ariſtotelem, habuit aliam ſententiam & meliorem ſecutus eſt, ſcilicet quod mulier ſemen emittat, verumtamen ſemen hoc D ſit differens à ſemine viri: tùm ſubſtantia, tùm etiã facultate. Subſtantia, quia muliebre ſemen magis fluidum eſt & aquoſum: facultate, quia tametſi mulieris ſemẽ vim habeat effectricem, eſt tamen hæc vis imbecillior in muliere, quàm in viro, ita vt ad hoc, vt fiat generatio, neceſſe ſit tùm ſemen fœminæ, tùm etiam maris adeſſe. Ad aſtruendam hanc opinionem contra receptiſsimam Ariſtotelis ſententiam, vſus eſt multis rationibus, ſed nos tantum tres ſelegimus. Prima ratio Galeni, quæ etiam ſecundum ipſum eſt efficaciſsima, capta eſt à ſimilitudine filiorum ad patrem & matrem, quod filij gignantur quotidiè, qui aſsimilantur matribus, non ſolùm ſecundum ſexum, ſed ſecundum plurima alia accidentia. Hoc conſtituto, inquit Galenus, vis hæc aſsimilatoria & vis hæc effectrix, cum æquè ſit aſsimilatio ad matrem atque ad patrem, neceſſum eſt, vt naſcatur à principio communi & maris, & fœminæ, propter quod ſæpè aſsimilatur & patri & matri Si igitur à principio communi ad generationem concurrunt tantùm duo, ſemen & ſanguis menſtruus: hæc vis non poteſt eſſe in ſanguine menſtruo, quia is non poteſt eſſe communis mari, nam nunquam aſsimilaretur fœtus patri, ſi ibi eſſet vis aſsimilatrix. Ergo neceſſe eſt, vt ſit in ſemine: ſi in ſemine, ergo neceſſum eſt in fœmina adeſſe ſemen, veluti in mare, merito cuius poſsit fœtus aſsimilari propriæ matri. Secunda Galeni ratio lib 2. de Semine 1. accepta eſt ab ipſa Anatomica inſpectione, quod videamus, vbi ſecantur corpora mulierum, non ſolùm apparere oculis vaſa ſpermatica, vt ſunt in viris, verum etiam repleta materia alba & craſſa ſeminali, id quod voſmet in Anatome contemplati eſtis. Si hoc eſt, quò modo fieri poteſt, vt cum ſenſui pateat, dicamus eas carere ſemine. Tertia ratio

eſt ex pollutionibus nocturnis,nam mulieres,inquit Galenus,perinde patiuntur nocturnas pollutiones A
atque viri. Viri incidunt in hos affectus, ſolùm propter ſemen, ideò & mulieres ſolùm propter ſemen
capiuntur his pollutionibus. Accedit etiam, quod Galenus dicit, ſe vidiſſe in vidua quadam, quæ cum
tentata fuiſſet vteri præfocatione maxima, tandem vterus euomuit materiam albam, craſſam, qua edu-
cta ſtatim liberata eſt:, inquit Galenus, hæc materia non aliud erat, nec dici poterat, quàm ſemen. Eam
humiditatem, quam Mulieres in nocturnis Pollutionibns emittunt Semen eſſe, probat Gal tribus ratio-
nibus. Prima, quod in emiſsione eius percipitur eadem voluptas, quá percipiunt viri in emiſsione ſper-
matis, propter quod & maximè veriſimile eſt, & ipſam ſemen habere. Altera, quòd emittatur hæc humi-
ditas à teſtibus & vaſis ſpermaticis, quæ omnia ita ſunt in mulierib. illuſtria, ſicut & in viris. Circa quod
notare debetis Ariſtot. vt & Medicos, confeſſum eſſe, in mulieribus vaſa hæc & teſtes reperiri: verumta-
men fuit huius ſententię, quod ſicuti in viris, nullum habent præcipuum vſum ad generationē, ita etiam
non babent in mulieribus, quod falſiſsimum eſſe oſtendunt Medici, & pręſertim Gal. de fœminis brutis,
quæ vbi caſtrantur, omnino infœcundæ redduntur, id quod etiam apertiſsimum eſt in Viris, qui exciſis
teſtibns, permutantur non ſolùm operibus, verùm etiā animis. Et iurè magnus ille Auenzoar, lib. 2. tract.
3. cap. 5. ſcripſit, nullum fuiſſe vnquam virum caſtratum, qui eſſet optimi intellectus & bonorum morum,
vnde vos cōſiderate, qua ratione homines tardos & ſtupidos, appelletis Teſticulos. Tertia Gal. ratio eſt,
quod hæc humiditas proijcitur in vterum, nō enim poteſt proijci in vterum fruſtra, propterea gratia ge-
nerationis omnino proijcitur, neq; valent illæ vtilitates huius humiditatis, quas Peripatetici adducunt, B
quoniam non inſeruit huiuſmodi humiditas ſolùm voluptati, quia etiam ſecundum Ariſtotelem ſæpè fit
conceptus ſine voluptate: nō etiam inſeruit temperando calori, aut viſciditati temperādæ, quia multi re-
periuntur, qui habent ſemen liquidū, tenue & frigidum, vt confeſſus eſt Lucretius 4. de Natura, dùm ait:

Nam ſteriles, nimium craſſo ſunt ſemine partim,
Et liquido præter iuſtum tenuiq; viciſsim.

Propter quod ſi hæc humiditas huic inſeruiret, plus mali quàm boni efficeret, eò quód illi qui habent
ſemen liquidum & tenue, euaderent prorſus ſteriles, ſicut etiam qui babent ſemen tepidum. Itaque his
rationibus, probat Gal. humiditatem illam, quam emittunt mulieres, ſemen eſſe. Et quia Galenus vide-
bat hanc Ariſtotelis rationem maximè vrgere, quod ſi mulier emitteret ſemen, poſſet fieri conceptus ſi-
ne mare. Reſpondet, quod vis informatrix maris, non eſt efficax per ſe, neq; etiam vis ipſius fœminæ, ita
vtrumq; opus habet altero, & vt non poteſt fieri generatio ſine ſemine mulieris, ita etiam neq; ſine ſemi-
ne viri. Auic. lib. 9. de Anim. 2. & 3 necnō ſecunda Fen. 3. tract. 1. cap. 3. auſus eſt Galenum irridere, eò quòd
parum Philoſophiam nouerit in hac re, quaſi ſententia Gal. valde deterior ſit quàm Ariſtotelis. Auic. ſe-
cutus eſt Albertus lib. 9. tract. 2. atq; etiam Ægidius Romanus, lib. de formatione bominis, ita vt omnes
videantur conſpiraſſe aduerſus Galenum, qui primo conſtituerunt, ſententiam hanc Ariſtotelis veram
eſſe, quòd mulieres non emittant ſemen niſi æquiuocè, eò quód ſolùm ſi quid habent, ſit mera materia,
tanquam ſanguis menſtruus, & quòd ſolùm vis effectrix generationis poſita ſit in ſemine maris. Quo C
conſtituto, reſpondent rationibus Galeni, & primò de ſimilitudine ſexus, dicunt cum Ariſtot. mares &
fœminas generari, non propter ſemen mulieris, ſed quia ſi ſemen viri calidum ſit, à dextro teſte fluat, &
in dextram vteri partem decumbat, mas fit: è conuerſo, ſi decidat ſemen frigidum à teſte ſiniſtro in lo-
cum ſiniſtrum, fit fœmina: ſi verò ſemen calidum à teſte dextro in ſiniſtrum vteri latus decumbat, fit pro
ratione dominantis & qualitatis & loci: Quòd ſi, dicunt iſti, ex vtraque parte qualitates valentes ſint,
fiunt Hermaphroditæ. Cui rei fidem facere conatur Albertus Magnus exemplo, qui ſcribit ſe cognouiſ-
ſe mulierem, quæ cùm poſt coitum ſemper decumberet in latus ſiniſtrum, ſemper peperit puellas: vbi
verò Medicorum conſilio, cœpit cubare in latus dextrum, cœpit ſimul & maſculos procreare. De ſimili-
tudine indiuiduali, in qua re maximè vrget Gal. ratio, reſpondet Auic. hoc fieri propter reſiſtentiam ſe-
minis muliebris, non quòd vllam vim effectricem habeat, ſed quia, cùm propter reſiſtentiam humidita-
tis illius, nequeat fœtus aſsimilari patri, aſsimilatur matri. Ad ſecundam & tertiam Gal. rationem re-
ſpondet, humiditatem quidem illam aſsimilari ſemini, quia uiſcida eſt & alba, veruntamen non eſſe ve-
rum ſemen. Et quod docet Gal. de vidua, inquit ille, fuiſſe hanc humiditatem, quæ ob moram in vtero
craſſefacta erat. Argumentis quibus nititur Gal. probare eſſe ſemen, reſpondet id quod dicit Ariſtot. ad-
uerſus Hippoc. voluptatem effici à ſpiritibus & motu, non autem quòd ea humiditas ſit ſemen. De vaſis
verò ſeminarijs & teſtibus reſpondet, quanquam materia in his contineatur, non tamen eſſe aſſerendum D
quòd ſit ſemen, quia etiam viri interdum ex huiuſmodi vaſis emittunt quandam bumiditatem, quæ ne-
quaquam ſemen eſt. Ad tertium', quod pertingat hæc humiditas ad vterum, inquit, non eſſe mirum,
quia & ſanguis menſtruus, qui citra omnem controuerſiam non eſt ſemen, etiam ad vterum pertingit.
Contra id quod ſcribit Gal. virtutem informatricem in ſemine mulieris ineſſe, inſurgunt iſti duabus
rationibus apud ipſos grauiſsimis. Vna, quòd ſi debiliter informaret vis ſeminis mulieris, poſſet etiam
citra marem fieri debilis conceptus, quia ab agente ſecundum gradum, ſemper euenit effectus ſecun-
dum gradum: ſed falſum eſt, mulierem vllo modo poſſe concipere abſque mare. Ergo ſequitur, nullo
modo ſemen mulieris, vi informatrice præditum eſſe. Secunda ratio qua vtitur Auicenna & Albertus
eſt, quod nulla potentia actiua indigeat aliqua re, quæ deducat ipſam ad actum, quare vis informatrix
maris, nullo modo indigebit adiutorio informatricis fœminæ vt gignat: imò dicit Albertus, quod ait
Galenus eſſe rariſsimum, nec inueniri ſimile in natura. Et quia poterat aliquis pro Medicis dicere, ſe-
men viri formam adferre, ſemen verò mulieris figuras & accidentia. Obijciunt quod dans formā, det &
accidentia per Ariſtotelem 8. Phyſicorum: igitur ſi ſemen maris dat formam, dabit figuras & alia acci-
dentia. Hi igitur ſunt diſcurſus, quibus Auicenna, Albertus & Ægidius, nitūtur probare à fœmina ſemen
non mitti, quod habeat vim effectricem. Pro qua re ſtatuenda, illud ante cætera dicendū eſt, quod ſcribit
Auicenna

A Auicenna 20. tertij, tractat.1. capite 3.ſcilicet hanc quæſtionem pertinere potius ad naturalem Philoſo-
phiam, & huius rei ignorationem nequaquam eſſe nocuam Medico, quia tamen puto & Galeni & alio-
rum Medicorum ſententiam eſſe veram, propterea nobis cum Galeno ſtatuendum eſt, mulierem emit-
tere omnino ſemen, qood non ſolùm, vt docet Auicēna, diſponat materiam ad recipiendam informatio-
nem, ſed etiam quod informet, verùm debiliùs quàm ſemen viri. Sed quia magna ex parte reſutatæ ſunt
iſtæ opiniones & rationes, nonnullis reſpondebo breuiter: & primò de ſimilitudine indiuiduali, quæ eſt
maxima Gal. ratio, quod ratio Auicennæ omninò futilis ſit, nempe ſolam reſiſtētiam præbere, propterea
quod ſi ſolum ſemen fœminæ reſiſteret, proculdubiò efficeret ſolum, vt fœtus non aſſimilaretur patri. at
præter hoc facit etiam, vt aſsimiletur matri, ergo neceſſe eſt fateamur, aliquam vim ineſſe ſemini mulie-
ris, quæ hãc aſsimilationem faciat. Et propterea magnus ille Lucret. 4 de natura dicit, fœtus ſimiles fieri
matribus propter ſemen muliebre, ſicuti ſunt ſimiles patribus propter ſemen paternum: cum ait,

Tum ſimiles matrum, materno ſemine fiunt:

Et patribus, patrio.

Quod porrò dicunt, reſpoudentes Galeno, humiditatem illam eſſe qoidem ſimilem, ſed non eſſe ve-
rum ſemen: videtur mihi ratio vana, propterea quòd ſi ab ijſdem locis emanat, atq; ijſdem accideutibus
præditum, neceſſariò etiam videtur eandem habere facultatem: imò poſſunt iſti conuinci Ariſtot. ratio-
ne, qui 1. de Generat animal. 19. ſcribit, mulieres & viros pingues, idcirco infœcundos fieri, qoia ſemen
B vtriuſque abſumitur in pinguedinem. Si igitur propter abſentiam ſeminis, vt vult Ariſtoteles, tollitur fœ-
cunditas in muliere, igitur & ex præſentia ipſius ſeminis dicitur fœcunditas fieri. Igitur ſecuudum Ariſt.
neceſſariò coguntur fateri, ſemen mulieris vim habere in generatioue. Neq; valet, quòd ſi hæc facultas
effectrix debilis eſt, poſſet etiam fieri conceptus debilis ſine mare, propterea quod vis illa, uullo modo
poteſt operari, niſi iungatur facultati ſeminis maſculini. Et ideò, ſicut ſemen viri non informat ſine ſemi-
ne mulieris: ita nullo modo poteſt informare ſemen fœminæ ſine ſemine maris. Nam vt exemplum ad-
feramus in artificialibus. vt adfert Ariſtoteles, ad probandum ſemen maris non poſſe eſſe vt materiam, id
perinde eſt ac ſi qois vellet impellere aliquam rem, ita vt ſolus non poſſet, ſed beneficio alterius: nam vt
alter ipſorum non poteſt ſine altero impellere, & vis vtraque alterum iuuat, ita contingit in ſemine, vt fa-
cultas fœminæ adiuuet facultatem maris, quanquam facultas maris ſit efficacior. Nec dicendum eſt hoc
mirum eſſe, eò quòd non reperiatur in alijs rebus, quia vt teſtatur Plato in Epinomide, & Ariſtot. & Aui-
cenna, in Generat. animalium, eſt neceſſariò quid diuinum, quod iu alijs rebus non reperitur, vt non ſit
mirum ſi in hac re reperiatur aliqua conditio, quæ non reperitur in alijs rebus naturalibus. Cùm igitur
vera ſit uobis putanda ſententia Medicorum, quòd ſcilicet mulieres emittaut ſemen, *Gonorrhœa mulierum*
nil aliud erit niſi emiſsio huius ſeminalis materiæ, citra viri cupiditatem, & (vt dixit Moſchio) cum pal-
lore & labefactatione. Eſt hic affectus, ſymptoma in genere excrementorum immodicè fluentium. Lo-
cus verò affectus, vt teſtatur Galen. 6. de locis affect. 6. nullus alius eſt quàm vaſa ſeminalia.

C
CAVSAE.

Cauſæ Gonorrhœæ *internæ* aliæ ſunt eſſentiales, aliæ per conſenſum. Rurſum eſſentiales aliæ ſunt
ex parte ſeminis, aliæ verò quæ pertinent ad vaſa ſpermatica. Cauſæ facientes Gonorrhœam ex
parte ſeminis, ſunt vel quia ſemen in quãtitate peccat, vel quia qualitas ſeminis mala eſt. Vbi quan
titas exuperat, proculdubio præ abundantia ſemeu fluit: & huiuſmodi Gonorrhœa ſolet fieri in viduis:
& in illis virginibus, quæ nuptias nimis protrahunt. Si verò qualitas ſeminis cauſa eſt, fit, quia ſemen ni-
mis calidum eſt, aut nimis acre, aut nimis tenue, nimis calidum ſemen fit, quando homines nimis labo-
rant: & hac ratione, Ariſtot. 5 probl. 31. dicebat, eos qui nimis exercentur, laborare nocturnis pollutioni-
bus, propterea quod ſemen nimis calidum euadit. Similiter ſolet etiam ſemen nimis fieri calidum in fe-
bribus, & præſertim in ijs quæ ſunt habituales, vnde dicebat idem Ariſtot. Phthiſicos frequenter teutari
pollutionibus nocturnis, propter hanc caliditatem. Fit etiam Gonorrhœa, vt dixi, ex ſeminis acrimonia,
vnde illi qui equitant celerrimè ſoleut his affectionibus obnoxij eſſe, qoia ſemen illis acre euadit. Idem
contingit, vbi ſemen fit nimis teuue & fluidum, quàm par ſit. Ex parte vaſorum ſpermaticorum cauſæ
ſunt, vel quia vis retentrix vaſorum offenſa eſt, vt docet Galen. 3. ſympt. Atq; hæc læſio contingit propter
malam intemperiem, vel quia vis expultrix nimis valida eſt, quod etiam in intemperiebus cõtingere ad-
D uertitur: vel quia vaſa ſpermatica conuulſa ſunt. Sic ſæpè videbitis, eos qui conuulſionibus capiuntur,
emittere ſemen, propter ſcil. ſpaſmum vaſorum ſpermaticorum, id quod docet Galen. 14. de vſu part. 12.
& 3. ſympt. 4. atq; hæ ſunt cauſæ eſſentiales. Cauſæ verò per conſenſum ſunt illæ, quæ communicant affe-
ctus vaſis ſpermaticis, & hæ vel ſunt in renibus, vel in muſculis: in renibus, quãdo ipſi maximè ſeruefacti
ſunt, ita vt feruorem vaſis ſpermaticis communicent: in muſculis, quando muſculi ſuperpoſiti vaſis ſper
maticis ſunt valde accenſi: atq; tot ſunt cauſæ internæ. *Externæ* verò cauſæ ſunt, longa inprimis abſtinen
tia, coitus, cogitationes, ſermones, lectiones rerum venerearum, nimia frequētia coitus, nimius corporis
motus, otium, ſomnus ſuper dorſum factus, ſtrictura lumborum, & pannorum nimis calefacientiũ ſuper
lumbos vſus: adhæc potus meraciores cibi, vt ſunt oſtrea, bulbi, tubera, cardui, ciceres, uoclei piuus, &
tandem omne eduliorum genus, quod vel multiplicare ſemen, vel prouocare poteſt. Quo in loco notare
debetis ferè omnia quæ Gonorrhœam in viris generant, eadem generare in mulieribus. Imò verò Theo
dorus Priſcian. lib. 3. ſuæ Medicinæ cap. 10. ſcribit curationem iu viris, nihil differre à curatione mulierũ.

SIGNA.

Signa generica huius affectus, comparantur ex relatione vel ipſius patientis, vel miniſtrarũ eius, quo-
niam ſæpè erubeſcunt mulieres id fateri, vnde neceſſum eſt hoc intelligere vel à matribus, vel à mi-
niſtris. Inter alia ſigna quæ referuntur à miniſtris hoc vnum eſt: quia ægra dicit exire è vulua mate-

riam albam craſsiuſculam ſine voluptate. Sed dicetis, quæ eſt cauſa vt nulla percipiatur voluptas? Hæc A
eſt, quia vt intellexiſtis, voluptas oritur ex ſpiritibus & motu ſeminis, qui confertim & ſubitò fit: iam ve-
rò ſemen quod in Gonorrhœa effluit, ſpiritibus priuatum eſt, tardiſsimè mouetur, & paulatim emanat,
ita vt omnes deſiderentur voluptatis cauſæ. Sed quia materia quæ exit à matrice, interdum ſperma eſt,
interdum verò non, propterea neceſſe eſt, vt habeatis *ſigna quib. diſtinguatis, quando materia ſeminaria eſt, &
quando non.* Subſtantia quæ ſemen eſt, habet has conditiones, nam tametſi minus craſſa ſit quàm ſemen
viri, veruntamen habet & ipſa nonnihil craſsitiei: materia quæ ſemen non eſt, tenuiſsima eſt, & multum
fluxilis. Adhæc materia ſpermatica pauca eſt, & longis interuallis emanare ſolet: materia vero quæ ſper-
ma non eſt, copioſiſsima eſt, & magis cōtinuè fluit. Quod vt melius intelligatis, debetis meminiſſe illius
quod ſcribit Ariſtot. 1. de Generat. animal. 18. vbi ait: illud ex quo generatur ſemē, omnino paucisſimum
eſſe, propterea quod ex tota cibi quātitate, paucisſimum omninu eſt illud, quod membris pro nutrimen
to apponitur: ex hoc verò paucisſimo, generatur ſemen, quod eſt minima portio ipſius paucisſimi. Ita vt
neceſſe ſit omninò ſemper paucum eſſe ſemen, & propterea in Gonorrhœa paucam hanc materiā exire.
Sed dicetis, ſi materia ſeminaria adeò exigua eſt, cur interdum in Gonorrhœa videtur maxima ſeminis
copia exire. Dico propter duas cauſas hoc fieri: Prima eſt, quia ſæpè ſemini miſcetur aliena materia, vt pi
tuita defluens à capite, quæ videtur augere ſubſtātiam ſeminis. Altera cauſa eſt, qoia vaſa ſpermatica, vbi
fiunt intemperata, vehementer attrahunt à toto, ita vt quod deberet nutrire membra, ad ſe rapiant, & ita B
videtur ſemen multiplicari. Ex quo loco notare debetis errorem eorum, qui putant ſemen fieri album in
teſtibus, quia in Gonorrhœa ſemen album exit, & tamen ne momento quidē moratur in teſtibus. Adhęc
dignoſcitur materia ſeminaria ab alia, qualitatibus viſibilibus & odorabilibus, quemadmodum vbi ma-
ria ſpermatica fuerit, ſemper valde albeſcit, ſplendet, & ſemper ſine vllo ſœtore eſt, præſertim in princi-
pio: vbi verò aliena fuerit materia obſcurior eſt, interdum nigra, interdum rubra, & variorum colorum.
Accedit his ſignis & aliud, quud in Gonorrhœa ſi diutios perſeuerabit, neceſſariò corpus [illegible],
quia membra priuantur nutrimento proprio: in fluxu verò alienæ materiæ, corpora non ita emac[illegible],
& contabeſcunt. Tandem prægnantes mulieres nunquam Gonorrhœa capiuntur, ratio eſt, qui[illegible]
vt intellexiſtis fluit in vterum, ex vtero foras emanat. in pręgnantibus vterus clauſum eſt, itaq[illegible]
teſt ſemen profluere. Fluore verò aliarum materierum laborant quidem prægnantes, idcirco vbi in præ-
gnantibus adeſt talis fluxus, certi eſſe debetis, oon eſſe Gonorrhœam. *Cauſæ* verò ex quibus fit hoc ma-
lum, *cognoſcuntur* ſuis ſignis, quia ſi fiat à multitudine ſeminis, cognoſcitur ex vita anteacta: vt ſi otioſa fue
rit mulier, ſit bene nutrita, abſtinuerit à coitu, vſa ſit cibis ſemen multiplicātibus: pręterea ſi corpore car-
noſo, calido & humido prædita ſit, non pingui: etenim, vt docet Ariſtoteles, pinguia corpora ſunt inſœ-
cunda, ob ſeminis inopiam. Sic corpora calida & humida ſemper exuperant ſemine, vt iure aſsimilarit ea
Plato arboribus nimium fructificanribus. Accedit & aliud ſignum, quod quādo Gonorrhœa fit à ſeminis C
multitudine, nullum nucumentum ſenrit, imò tanquam onere leuata, mulier videtur melius habere. Si
oriatur à ſeminis caliditate & acrimonia, cognoſcetis calore genitalium & lumborum pruritu, mordica-
tione. Si ſit ex acuitate & tenuitate, dicunt aliqui adeſſe coitus deſiderium: verum ſum alterius ſentētiæ,
ſcilicet non poſſe adeſſe coitus deſiderium, quia proprius character huius morbi eſt, vt ſit ſine cupidita-
te & deſiderio, itaque adeſt mala quædam ſenſatio & punctio. Quod ſi propter vaſurum ſpermaticorum
intemperiem malum fiat, cognoſcetis vbicunque nulla alia aderunt ſigna, quę alias cauſas declarent. Sin
ex affectu renum proficiſcatur, in dorſo percipitur debilitas quædam, mala ſenſatio caliditatis, & in vri-
na ſupernatat veluti quædam pinguedo, quia propter feruorem eliquatur pinguedo renum, miſcetur v-
rinæ, & ſupernatat ipſi. Cauſæ externæ ſolum comparantur ex relatione aſtantium & ipſius mulieris.

PROGNOSTICA.

PRognoſtica ſunt, quod vbi hoc malum diu perſeuerauerit, deducit ægros ad maciem, ad crurum in-
firmitatem, ad vlcera & vrinæ difficultates. Referunt alij practici, ſe vidiſſe interdum mulieres ſub
hac ægritudine occubuiſſe, eo quud præ pudore noluerunt detegere hunc morbum.

CVRATIO.

CVratio tota poſita eſt in cauſarum ablatione: & quia hic murbus partim factus eſt, & partim ſemper
eſt in fieri, ideu Medicos diligens eſſe debet, vt non ſolùm factum tollat, verumetiam prouideat ne D
fiat. Ad omnia maximè conducit victus ratio rectè inſtituta: propterea ante alia prouidēdum, vt aer
frigidus ſit & ſiccus, parum dormiat: dicit Ariſtot. 4. Problem. 5. dormiētes facilè nocturnas pollutiones
pati, eò qood in ſomno corpora maximè calent & humida fiuot, quæ omnia exitum ſeminis iuuant. So-
mnus debet eſſe ſuper ſtragula dura & refrigerantia, vt ſunt: folia nympheæ, lactucæ, vitis, ſalicum, vio-
larum & præſertim foliorum viticis. Nam relatum eſt, mulieres Athenis quæ miniſtrabant ſacris Cere-
ris, conſueoiſſe ſuper viticem dormire, vt caſtitatem ſeruarent, vnde planta hæc Agnus caſtus dicta. Sed
dubitabit aliquis veſtrum, quomodo conferre poſſunt huiuſmodi exteriora, quando ſcribit Galen. 6. E-
pidem. 1. text. 6. externa medicamenta renibus adhibita, parum omninò prodeſſe, tùm propter corporis
renum denſitatem, tùm etiam propter multitudinem corporum, quæ renibus ſuperponuntur. Ita vt diſ-
ficile omninò videatur, medicamenta extrinſeca poſſe penetrare: quod ſi verum eſt, eò minus medica-
menta penetrabunt ad vaſa ſpermatica. Dico, verè hæc remedia non poſſe id admodum præſtare inte-
grum, quod deberent, eò quod vis ipſorum ob dictas rationes mirificè frangitur, veruntamen propter
longum & frequentem vſum omoia conſerunt: quinimò dicit Galen. 6. de Tuend. valet. 14. ſe interdum
renes mirificè refrigeraſſe, ſulum externis medicamentis, quapropter non malè faciunt, qui ſubinde ſu-
per renes laminas plumbeas geſtant, vel pillulas plumbeas in ſacculo, quia longo vſu neceſſario frigidi-
tas communicatur vaſis ſpermaticis. Motus corporis vitandi ſunt & præſertim crebræ equitationes: ſic
quoque

A quoque prouidendum eſt, vt lumbi & renes, multis tegumentis non tegantur, neque admodum ſtrictè ligentur, & ego curaui multas mulieres, quæ in hunc affectum incurrerant propter pannorũ ſtrictorum vſum. Auertendæ ſunt omnes cogitationes rerum venerearum, lectiones & ſermones: picturas etiam & ſigna formoſa amouenda eſſe à viſu, conſulit Aetius; potius adhibenda quæ tragica ſunt, aut quæ mœrorem, aut horrorem, aut odium coitus excitent. De potu, abſtinendò ſi fieri poteſt à vino, & in vſu habenda vel aqua chalybeata, vel pluoiæ, vel cui incoctum ſit ſemen rutæ, ſemen agni caſti, ſemen quoq; Nympheæ, de quo ſcribit Galen. 8. ſimpl. illod omni ſeminis nimio fluxui compeſcẽdo, maximè conſerre. Sic etiam, ſi aqua non placeat, vtatur vino tenui ſubaſtringente, cui immacerata ſint huiuſmodi ſemina per noctem: vinum fuluum, quod ab Aetio commendatur, nequaquam probo. Ciborum delectus habẽdus, quemadmodum ſi malum ortum duxerit à ſeminis multitudine, debet cibus eſſe paucus & pauci nutrimenti: vnde herbarum vſus conuenit, plãtaginis, nymphеæ, rutæ, lactucæ. Panis debet eſſe furfuraceus: fructus conueniunt, vt pyra, poma, meſpila: fugienda caro caponum, aut aliorum animalium, quæ multum nutriunt. Quod ſi velitis vti carnibus, debent eſſe in aceto elixæ, nuclei pini, amygdalæ, piſtacea, fugienda: ſic oſtrea, bulbi & omnia quæ ſemen multiplicare nata ſunt. Quod ſi malum fiat propter ſeminis acuitatem, conueniunt ea quæ non ſolum parum nutriunt, verùm etiam emplaſtica quodammodo ſunt & adſtringentia, vt lactuca, portulaca, plantago: pultes ex farre, hordeo, oryza, milio. Pedes animalium conueniunt, cerebella, gellatinæ, piſces. Quod ſi proficiſcatur ex vaſorum ſpermaticorum intemperie, **B** præſertim calida, debent cibi eſſe refrigerantes non ſolum actu, ſed etiam poteotia. Sed ſemper debetis hic aduertere, vt cibus parum generare ſanguinis aptus ſit, eò quód ſubrepto fonte ſeminis generationi, neceſſariò fluxus & malum omne tollitur. Inſtituta victus ratione, *cogitandum ſtatim quæ ſit Gonorrheæ cauſa:* ſi enim ex multitudine ſeminis ortum ducat, cum ferè ſemper plenitudo hanc cauſam comitetur, ſtatim ſecanda eſt vena, ſed prius lenita aluo. Erit autem ſecanda, aut baſilica, aut ſaphæna, vel etiam ſcarificanda crura. Secta vena, deinde ſtudendum eſt, medicamentis & intrinſecis & extrinſecis, fluxum ſedare. Inter intrinſeca conueniunt variæ confectiones, & etiam ſerapia: vt pro confectione:

℞. Conſeru. de aceto. Citri ℥ ij. Camphor. ℈. ij. ſem nympheæ, agni caſti, rutæ ana ℈. j. Puluerizatis puluerizandis, fiat Mixtura. & aduertite baſim ferè huius medicamenti eſſe, conſeru. de aceto. Citri, quia ſuccus citri & limonum mirificè confert ad extinguendam ſeminis copiam. Imò ego ſoleo vti in Gonorrhœa ſucco citri & limonum, magna felicitate. Serapium poteſt hoc modo fieri:

℞. Fol. ſcariolæ, endiuiæ ana ℳ j. ſem. rutæ, lactucæ, citrulli, nympheæ ana ℥. j. Contundantur omnia craſſo modo, deinde imponantur in lib. iij aquæ pluuialis, & bulliat vſque ad conſumptionem doarum tertiarum. Deinde facta colatura cum ſaccharo, ſecundum artem ſyrupizentur: & dicti ſyrupi capiantur ſingulu mane vnciæ tres vel quatuor. Extrinſecus commendantur varia, ſed præ cæteris commendatur & apud me vſu probatum eſt, oleum ex ſemine hyoſciami: capiantur ſemina hyoſciami & contundan- **C** tur, deinde irrorentur aqua vitæ, poſtmodum ponantur ſub prælo, & exprimatur oleum. Hoc oleo inungantur lumbi, loci muliebres, & mirificè confert. Poteſt etiam componi linimentum, vt: ℞. Ol. myrtill. ſem. hyoſciami ana ℥ s. ſem. mandrag lactucæ ana ʒ j. Campboræ ℈. ij. Aceti optimi q. ſ. Puloerizatis puluerizandis, fiat linimentum. Hac eadem intentione licebit componere inſeſſus: accipe huiuſmodi herbas & ſemina, atque in aqua pluuiali incoquantur, & curetur vt mulier patiens ſedeat vſque ad vmbilicom. Si cauſa fuerit mordacitas & acuitas ſeminis, in hoc caſu, dum nihil obſtet, mittendus eſt ſanguis, quo miſſo, refrigeratur iecur & cunſequenter mordacitatis cauſa aufertur. Miſſo ſanguine, ſtudẽdum eſt mordacitatem abolere ſeminis, id quod & intrinſecus & extrinſecus agẽdum. Intrinſecus conuenit hoc brodium: ℞. ſem. portulacæ, lactucæ, ſulatri, rutæ ana ʒ. ij Fol. lactucæ, lapathi, plantaginis ana ℳ. s. Contundantur omnia & bullant in brudio carnis vitulinæ: deinde facta colatura:

℞. Dicti brodij ℥. vj. Fiunt quoqoe confectiones variæ in hoc caſu. Exemplum eſt iſtud

℞. Sacchar. roſ. ʒ ij. camphoræ, (quæ commẽdatur, quaſi propria facultate ſemen aboleat, vt vſu quotidiano comprobatum eſt) ſem. purtul. lactucæ an ʒ. ij. Huius mixturæ capiatur ℥. s. ad ſummum ſingulo mane. Conuenit quoq; limmẽtum præſcriptum in hoc caſu & inſeſſus, vbi ſemen tenue & aquoſum eſt, commendatur præ cæteris Tryphera Meſues, quæ ſolet mirificè ſemen incraſſare. Quod ſi malũ oriatur propter retentricis imbecillitatem, ſtudendum eſt, primo intemperiem, ex qua oritur imbecillitas corri- **D** gere: deinde vtendum eſt ijs quę conſtringerę poſſunt. Sed ante alia vſu mihi probata eſt hæc confectio:

℞. Diacyd. ſimpl. ℥ ij pulu. corall. rubr. ʒ. j. s. balauſtiorum ʒ. ij. ſem. rutæ, agni caſti ana ʒ. j. Puluerizatis puluerizandis fiat mixtura. Et aduertite, quod ſemper quæcunque ſit cauſa debetis huc cogitare, vt medicamentis miſceatis ea quæ ſemen extinguere poſſunt: nam inter ea quæ id faciunt, ſunt quæ à proprietate conferunt, vt eſt cornu cerui vſtum, lapis hæmatites, ſemen anethi, agni caſti Poſt malum finitum, ſolet interdum relinqui corpus valde emaciatum & ex carne, propter quud neceſſe eſt corpus reficere, pro quo poteſtis vti hac confectione:

℞. Margar. ſub pulu. ʒ. j. s. nucleorum pini ℥ s. Pulpæ caponum ℥. ij. ſaccbari opti. ℥. iiij. ſecundum artem fiant morſelli. Atque hæc eſt integra curatio Gunurrhœæ muliebris.

DE FLVORE MVLIEBRI.
CAPVT VI.

POſtremo loco ſuccedit aliud malum, cui mulieres ſolæ ſunt obnoxiæ, & eſt fluxus humiditatum ab vtero, qui neque menſtrua ſunt, neque ſemen: appellant hunc morbum Græci ῥοῦν γυναικεῖον: Latinè fluorem muliebrem: vulgus verò molierum menſes albos: quanquam interdum confundatur cum Gooorrhœa. Eſt hic affectus continous ex vtero variarum humiditatum fluxus. Dico variarum, quia interdum exeunt potridæ, interdum imputridæ, interdum materia bilioſa eſt, interdum rubra, ſæpiſſi-

mè alba, rariſsimè nigra Et ratio cur materia nigra raró fluat eſt, quia humor ater ſua natura torpidus eſt, A oeque facilè diffluit. Eſt hic affectus ſymptoma, in genere excrementorum immodicè fluentium, id eſt, quæ tùm qualitate peccant, tùm quantitate tàm continua, quàm diſcreta. Dubium eſt de loco affecto quis ſit: Altimarus ductus Galeni autoritate 3. Symptom. 4. & 6. de loco affectis 5. in fine, putauit nullum certum locum huius affectus poſſe aſsignari. Sed ſum ego alterius ſententiæ, quod in fluore muliebri interdum locus affectus ſit vniuerſum corpus, ſæpè vterus, nonnunquam alia aliqua corporis pars: atque adducor iiſdem autoritatibus Galeni, quibus vtitur Altimarus: Galenus ſcribit in fluore muliebri non ſemper vterum affectum eſſe: quorum verborum ſi vim expendamus, nihil aliud innuere vult, niſi quod ſæpè vterus ſit affectus, ſed non ſemper. Hanc eandem mentem videtur babuiſſe Auicenna 21. tertij, tract. 3. capite 32. vbi ſcribit, fieri noo ſolùm ob humorum ſuperfluitatem, verùm etiam propter imbecilitatem venarum meuſtrualium.

C A V S AE.

CAuſæ internæ flooris muliebria, ſuut vel ex parte membrorum mandantium, vel ex parte recipientium, vel ex parte materiæ fluentia. Ex parte membrorum tam mandantium, quàm recipientium, cauſæ ſunt, vt docet Galenus, lib. de Differ. ſymptom. vltimo, aut quia facultas ſanguificatiua eſt læſa, ita vt nõ gignatur is ſanguis qui gigni deberet: vel quia expultrix offenſa eſt, ita vt plus expellat, quàm deberet, & eo tempore quo non deberet: vel quia facultas diſcretoria offenſa eſt. (Et notate hunc locum, B quia difficilis eſt, ex hoc enim & etiam ex 4 de vſu part. 1. colligere eſt, Galenum non cognouiſſe eam facultatem diſcretiuam, quàm adeò celebrat Auerroes,) vel quia facultas retentrix offenſa eſt. Sed diceti, quomodo poteſt in fluxu retentrix offenſa eſſe, quia retineat magis quàm deberet? Hoc fit vt dicit Galenus l. c. quia vbi corpus conſtipatum eſt, vel etiam renes conſtipantur, aut facultas corporis retentrix valida eſt, membra retinent materiam craſſam: pars ſeroſa & tenuis cum oon poteſt euacuari, neque per vrioas, propter renes obſtructos, neque per cutim, neceſſariò demãdatur ad vterum, & fit muliebris fluor. Itaque clariſſimum eſt ex Galeno, ex robore retentricis fieri hunc morbum. Ex parte materiæ fluentia cauſæ ſunt, quia vel humores ſunt tenues, fluxiles & ſeroſi: vel quia materia putreſcit in aliqua parte, et putredine bilioſa euadit: vnde merito acrimoniæ excitat & ſtimulat perpetuò expultricem facultatem. Externæ cauſæ, vt dicit Auicenna, multæ ſunt, & imprimis aer frigidus & humidus, mœror, conſumatum otium, & hac ratione mulieres agreſtes rariſsimè tentantur hoc morbo: tentantur nobiliores ob nimium otium. Inter has cauſas ſunt varia eduliorum genera, & præſertim herbarum & fructuum eſus, partus graues & difficiles, ſed præ cæteris frequentes cruditates. vt non immeritò dixerit Auicenna, cruditates eſſe omnium morborum matres. Inter cauſas externas recenſere etiam poteſtis ætatem, quanquam ætas poſsit dici cauſa interna, ſed mediatè. Dico de ætate, quia Hippocr. 2. de morbis Muliebr. & Aetius lib 16. cap. 65. ſcribit albos menſes frequentiſsimè fieri ſenioribus: in ætate vigente conſtitutis, C fiunt frequenter rubri & pallidi: virgioes ferè ab hoc morbo liberæ ſunt.

S I G N A.

SIgna fluoris muliebris, quanquam comparantur ex relatione ægræ, tàmen à Medico diligenti, propria etiam induſtria acquiruntur. Etenim ſunt omnes mulieres, quę patiuntur hunc affectum, triſtes, pigræ, ſine appetitu, difficulter ſpirant dum ambulant. Galen. 2 de Præſag. ex pulſu, capite 9. addit, in hoc affectu fieri ſæpe pulſus vermiculares: adhæc vteri ſemper aliquam humiditatem ducunt, quæ ſæpè fœtet: interdum eſt fœtoris expers, modò rubra eſt, modò pallida, modò alba: & vt dicit Aetius, ptiſanæ inſtar. Hippocr. lib. de Natura mulierum & ſecund. de morbis Mulieb ſcribit, vrinas harũ eſſe, veluti ſunt aſininæ. Notate, quanquam videatur hic fluxus ceſſare, tamen dixi perpetuum eſſe & continuum: & verum eſt, quia vt dicit Paulus lib 3 cap. 63. licet materia non deſtillet ſemper, tamen loci illi muliebres madent magis quàm naturæ cõueniat, facies decolorata eſt, oculi tument: circa quem tumorem oculorum, debetis notare errorem Auicenoæ & Altimari: errarunt iſti, vnus propter malè Paulum intellectum: alter propter ignorantiam linguæ Græcæ, & malam Andernaci tranſlationem Dico Andernaci, quia Cornarius hunc locum Pauli bene vertit. Auicen. 21. tertij tract 3. cap. 32. ſcribit, in hoc affectu, tumorem oculorum interdum eſſe cum dolore, interdum ſine dolore: id quod etiam aſſerit ex Paulo lib. 3. cap. 63. Altimarus. Sed hoc falſiſsimum eſt, neque Paulus dicit: nam vt in cachexia & hydrope oculi tument, nunquã dolent, ita neque in hoc affectu. Neque hoc Paulus dicit, vera inquam litera Pauli, nam Andernacus vua D fefellit. Dicit Paulus oculos tumere: poſtea dicit, fieri hunc affectum modò cum dolore, modò ſine dolore. Ita vt Auicenna, Andernaeus, Altimarus, quod Paulus tribuit affectui, putent tribui tumori oculorum. Igitur inter ſigna poteſtis recenſere, interdum fieri cum dolore, cùm ſcilicet materia eſt acris, interdum ſine dolore. An fluat à capite, an verò à ventriculo, autor libri de Natura mulier. docuit nos cognoſcere, vbi ſcribit, quòd ſi materia mordax oon ſit, neque acris, argumeoto eſt humores fluere à capite. Si verò materia mordeat & rodat, indicium eſt fieri à vẽtriculo. Sed hæc ſigna nequaquam firma ſunt, quia ex cruditate ventriculi, poteſt fieri materia cruda, pituitoſa, quæ non mordeat: itaque certa non ſunt. ſed illa certiora, quãdo toto corpore affecto, intelligimus malum fieri à toto: affecta aliqua parte, vt vtero vel iecore, intelligimus malum ab ea parte oriri. Cognoſcuntur humores facientes malum ex colore, quia ſi panni quibus ſolent vti mulieres ad detergendas has ſordes, exſiccentur in vmbra, demonſtrant quales ſint humores: quia ſi bilioſa, color eſt pallidus: ſi ſanguinea, color erit rubeus: ſi pituitoſa, erit ſubalbidus: ſi melancholica, niger. Cognoſcitur muliebris fluxus rubeus à menſtruorum fluxu, duobus potiſsimum ſignis: vno, quia in fluore, materia quæ exit, refert aquam in qua ſunt ablutæ carnes. In menſtruo fluxu, materia quæ exit, eſt ſaoguis ſyncerus: altero, quia in fluore muliebri, materia exit continuò nulla ſeruata periodo. Vbi fluxus menſtruorum eſt, neque continuò fluit materia, ſed quaſdam periodos habet.

A
PROGNOSTICA.

PRognoſtica hæc ſunt, quod fluor muliebris vbi perdurat, ſemper morbos peſsimos indocit, hydro-
pes, cachexias, vlcera, neruorum læſiones, & innumerabilia mala. Hippocr 5. Aphoriſm. 56. ſcribit: ſi
fluori muliebri ſuperuenerit conuulſio, malum eſſe. Ratio eſt, quia hoc malum ſemper requirit exi-
nanitiones: conuulſiones ex inanitione lethales ſunt, vt alibi dicit Hippocrates. Optabit aliquis veſtrũ
ſcire, cùm omnis flunr malus ſit, quis deterior, an vbi materia fluens alba eſt, an vbi rubra, aut flaua? Di-
co, quod ad cauſam attinet, ſemper fluores albos deteriores eſſe, ratio eſt, quia hi fiũt à cauſa frigida, quæ
ſemper deterior eſt calida: vnde iure ſcribit Hippocr. 2. de morb. Muliebr. Fluorem in ſenioribus iocura-
bilem eſſe, & eas vſque ad mortem comitari. Quod verò attinet ad ſymptomata, dico fluorem rubrum &
biliosum deteriorem eſſe, quia raro contingit quin huiuſmodi fluores mordeant, & vlcus indocant.

CVRATIO.

CVratio huios affectus tota poſita in exſiccatione & ablatione fluxus, qui quoniam tribus conſtitui-
tur, ſcilicet membris mandantibus, recipientibus, & materia fluente, propterea tres oriuntur ſcopi:
quorum vnus eſt, vt membra mandantia corrigantur: alter, vt membra recipientia corroborentur:
tertius eſt, vt materia fluxus aboleatur. Ad quos ſcopos adimplendos, neceſſaria eſt victus ratio: aer ſic-
cus eligendus vel parandus, ita vt in materia calida frigidus ſit: in materia frigida calidus. Somous quan-
B tò longior, tantò melior, eò quòd tempore ſomni omnes euacuationes conſiſtunt: cõfert ſomnos factus
pedibus elarioribus & cruribus complicatis. Mœrores, triſtitiæ & cogitationes omnes ablegandæ. Cor-
poris motus vitandus præter frictiooes, quas Galenus & Paulus commendant. Indigeſtiones tanquam
peſtis fugiendæ, & ſtudendum eſt, vt omnes cnctiones optimè perficiantur. Vinum conuenit tenue &
ſubaſtringens: Hippocrates laudat vinum dulce, aquoſum: ſed magis mihi placet, quod Paulos laudat
craſſum, quia ab hoc humores alioqui fluxiles, incraſſantur & tardantun debet ſemper potus eſſe paueiſ-
ſimus. Panis optimè fermentatus, ex flore farinæ, ſiue farina ſit hordeacea, ſiue triticea: oua, carnes ve-
nationis, piſces ſaxatiles: carnes præſtabit coquere cũ aqua pluuiali, vel chalybeata & addere modò Om
phacium, modo ſuccum granatorum, modò cydoniorum. Berberi commendautur ſummopere à Dio-
ſcoride, & idcirco horum ſucci conueniunt. Abſtinendum ab omnibus ſalitis acribus. Inſtituto victu,
videndum eſt quæ ſit materia fluoris quia ſi rubra fuerit, mittendus erit ſanguis à cubito, deinde omnia reme
dia & intrinſecus & extrinſecus adhibenda, quæ præſcripſimus in immodico mẽſtruorum fluxu, ne ea-
dem repetantur. S. fluor bilioſus vel pituitoſus erit, erunt purgandi humores, ſed prius præparandi: &
aduertite in horum præparatione, non eſſe neceſſarium vt tandiu vtamini ſyrupis. In materia pituitoſa,
ſyrup. de betonica, mel roſatum eonuenit ſine diluto. In materia bilioſa, ſyrupi de endiuia, de acetoſa, de
portul. atque ſufficit duobus vel tribus diebus ad ſumnium vti. Poſtmodum erunt expurgandi iiſdem
medicamentis, quæ ſæpius docui. Facta expurgatione, conſequens eſt, vt corrigaotur membra mandan-
C tia, & roborentur recipientia, & materia diſsipetur. Membra mandantia, cum huc agant præſertim ob
intemperiem ventriculi, vel iecoris, ſi frigida, vtendum calefacientibus: ſi calida, refrigerantibus: quo in
caſu commendatur ſerum lactis ab Hippocr. 2. de morbis Muliebr. niſi mulier fuerit lienoſa. Ex quo lo-
co poteſtis intelligere, in affectibus lienis fugiendum eſſe ſerum. Similiter commendantur potiones re-
frigerantes & decocta. In intemperie frigida, maximè commendo aquas thermales, vt præ cæteris apo-
nitanæ vel porritanæ ſunt. Adhæc confectiones magnæ, vt theriaca, triphera perſica, diatrionpipereon,
diacalamenthum, quæ omnia non ſolùm calefaciunt, ſed etiam exſiccant excrementitias humiditates.
Poſtremò veniendum eſt ad diſſipandam humiditatem, quæ diſſipatur frictionibus, præſertim factis
cum melle cocto, nec non arena, vt Galenus lib. de Præcognit. ad Poſthumum cap. 8. factum fuiſſe iu ca-
ſu vxoris Boethi narrat: neque ſolum bis modis ſiccanda materia quæ fluit, verumetiam reuocanda ab
vtero ad alias partes, vt per vomitum, quem laudat Auicenna, vel per aluum, vel per veſicam: & videtur
Galenus maximè commendare reuocationem ad veſicam. qua ſola ferè gloriatur ſe curaſſe fœliciter v-
xorem Boethi, & inde gloriam & numinos lucratum fuiſſe. Vltimo loco *roborandus venit vterus*, medica-
mentis adſtringentibus: ſed ante vſum adſtringentium debetis ſemper tria diligenter conſiderare. V-
num eſt, vt non vtamini adſtringentibus, niſi videatis corpus exactiſsimè expurgatum eſſe. Alterum ve-
rò, vt dum adſtringere vultis. ſemper procuretis materiam fluentem aliò diuertere, quia cum ſemper ali-
D quid fluat, ſi materia non diuerteretur & euacuaretur per alias partes, periculum eſſet, ne retenta faceret
hydropas, cachexias, quem errorem & commiſſum fuiſſe à Medicis & à ſeipſo in vxore Boethi in lib. de
Præcognit. ad Poſthumum cap. 8. Galenus fatetur. Tertiò aduertendum eſt, vt noo ſolum proſpiciatis
rebus adſtringentibus, ne vterus recipiat, verumetiam ne noui humores regenerentur, quem quoque
errorem fuiſſe commiſſum in caſu prædicto ſcribit Galenus, atque ab ipſo errore monitum narrat, ſe
præcepiſſe, vt mulier illa parce biberet & comederet, atque fricaretur melle cocto. Adſtringentia qoæ
conueniunt, multa vobis à me ſunt propoſita, vbi egi de immodico fluxu menſtruorum, multa quoque
qoæ ab Auicenna, Moſchione & Plinio ſunt tradita. Sed quod ego in vſu habeo probatiſſimum, eſt coa-
gulum leporinũ, cum decocto foliorum quercus, nam curo coqui folia quercus in aqua, & decocti præ-
dicti accipio vncias quinque vel ſex, vna cum drachma vna coaguli, atque ita octo vel decem diebus in-
ueteratos fluxus curaui. Infunduntur etiam quædam in vterum, quæ cõſueuerunt mirifice hunc fluxum
ſiſtere. Soleo ego vti ptiſana liquida, facta interdum ex milio, interdum ex hordeo & farre. Sed ptiſana ex
milio videtur mirificè conferre, quia vehementer exſiccat, infundunt per inſtrumentum quod Medici
vocant Mytrenchitam, addo quandoq; ſuccum granatorum, berberorum, labruſcæ, præſertim cum vte-
rus eſt calidus. Eſt *dubitatio*, an in hoc affectu curando, conueniant ea quæ prouocant vrinam: ex vna
parte eſt Galeni autoritas, qui in vxore Boethi, dicit ſe hoc malum extinxiſſe, ſolo diureticorum vſu,

Ex altera parte obſtat ratio, quia quæ prouocant vrinam prouocant & menſes: prouocare in hoc affectu menſes, eſt valde noxium. Altimarus qui vidit hanc difficultatem, vt occurreret, dixit non eſſe verum, contra Arabes, quæ prouocant vrinam, prouocare menſes: & adducit autoritatem Gal. 5. Sympt. 13. vbi aſſerit prouocantia vrinas, non mouere menſtrua. Addit Altimarus, Galenum in vxore Boethi vſum eſſe aſaro & appio, quæ prouocant quidem vrinas, ſed non menſes. Sed miror Altimarum hac in re dormitaſſe, quoniam Galen. in eodemmet capite ab ipſo citato, & cap. 22. ſcribit, aſarum prouocare vrinas & menſes. Præterea 8. de Simplic. cap. de Appio ſcribit, appium prouocare vrinas & menſes: idem de petroſelino eodem loco aſſerit. Igitur falſum eſt Altimari dictum, Galenum vſum eſſe aſaro & appio, quia prouocent vrinas, non autem menſes, quia clariſsimæ ſunt autoritates Galeni, vbi ſcribit, hæc prouocare vrinas & menſes. Dicendum igitur, vt aliàs vos docui, in hoc affectu maximè prodeſſe diuretica, quia ſi prouocant menſes, id tamen agunt ſecundariò & per accidens, ita vt materia deducatur ad vrinas, quæ eſt potior operatio, ad menſes exigua, aut nulla. Imò dicit Auicenna quoſdam laudaſſe in hoc caſu, quæ prouocant menſes. atque ea probat, modò fluor non oriatur ab vlceribus matricis, modò non adſit corroſio in matrice, neque ſit debilis retentrix: quia in alijs caſibus noo debemus timere prouocantia menſes, mudò principaliter vrinas prouocent. A

DE MORBIS VTERI A SOLVTIONE vnitatis. CAPVT VII. B

PErtractatis morbis vteri, qui fiunt cum materiæ fluxibus, accedendum nobis eſt ad aliud genus morborum, quod fit in vnitatis ſolutione, quod quidem genus, duobus potiſsimum comprehẽſum ab autoribus inuenio, ſcilicet ſub vlcere & ſub pruritu vteri: quare mihi videtur conſequens ordini noſtro, vt breuiter de his tractemus hoc tempore, eò magis quòd vlcera conſueuerunt fieri poſt gonorrhœam & poſt fluorem, quia vt ferè omnes ſcriptores narrant, iſte morbus, ſcilicet vlcus matricis, non ſolet aliunde fieri, quàm ex his aut alijs præcedentibus morbis. Locus affectus vlceris eſt ſæpiſsimè, vt dicit Galenus de Locis affectis 8. Ceruix & collum vteri, fit tamen quandoque etiam in corpore vteri, ſed rariſsimè, eò quòd vlcera depaſcuntur carnoſas partes, vterus circa ceruicem & collum carnoſus eſt. Hæc verò vlcera, multas habent differentias, vel enim ſunt ſordida & putrida, vel ſunt pura & omni ſorde priuata. Rurſus vel ſerpunt & dicuutur Græcis νέμαι vel non ſerpunt. Item fiunt cum inflammatiooe & ſine inflammatione.

CAVSAE.

CAuſæ vlcerum matricis, nullæ ferè ſunt aliæ, quàm morbi præcedentes, aut aliæ externæ cauſæ, vt Archigenes, Paulus & Aetius docuerunt. Exempli gratia, fluxus acres & erodentes, acria medicamenta tàm per os accepta, quàm vuluæ infuſa: abſceſſus rupti, difficiles partus. Quemadmodum ſcribit Albertus Magnus lib. de Secretis muliebr. ſæpè mulieres inter pariendum diſcindi atque dilacerari, vt iure Medea apud Euripidem dixerit, ſe maluiſſe decies in acie pugnare, quàm ſemel parere. C Adhæc fœtus extractiones ferro factæ, fœtus diſſectiones: quibus omoibus cauſis addit Auicenna percuſſiones & caſum, quas ſiluere Græci medici. Etenim ſi rem ritè expendamus, difficile admodum erit, & videbitur vlcera matricis fieri percuſſione & caſu, niſi dicamus ex percuſsione & caſu abſceſſus fieri, qui tandem rupti, deſinant in vlcera.

SIGNA.

SIgna vlcerum partim habentur ſenſu, partim ratiocinio. Quoniam, vt docet Galen. 6. loco affect. 5. ſæpe vlcera manu tanguntur, vel oculis inſpiciuntur, præſertim ſi ſint in ſummo: nam inſtrumento Dioptra vocato, facilè poſſunt Medici oculis, vlcera ceruicis & colli matricis intueri. Ratiocinio comparantur ſigna, quia ſi ſint in penitioribus vteri partibus, dolor percipitur circa illas partes puncturius, humores emanant ex interuallis quibuſdam ſanioſi: dolor adeſt lumborum, inguinum, capitis & præſertim ſyncipitis. Addit Hippocr. 1. de morbis Muliebr. fieri quoque delirium, fiunt quoque dolores circa radices oculorum & ligamenta, qui pertingunt etiam vſque ad extremas manus. Et hoc eſt ſignum allatum ab Archigene apud Aetium libro 16. cap. 88. Poſtremò, vtilitas percipitur ex rebus aſtringentibus, detrimentum ex mollientibus: hæc ferè ſunt ſigna generica. Sunt etiam multa alia *particularia, quæ demonſtrant ſpecies vlcerum.* Etenim ſi ſimplex fuerit excoriatio, percipitur ardor, punctio, & interdum materia quædam ſubtilis & ſeroſa emanat. Si fuerint corroſiones in vtero, aderit dolor vehementior, pulſatioque atque etiam aliquis fœtor. D Si præter corroſionem fuerint vlcera inſignia, vel erunt cum inflammatione, vel ſine. Vlcera cum inflammatione cognoſcuntur febre, horripilatiune. Humor, vt dicit Paulus, paucus eſt & cruentus, ſed præ cæteris maximus vrget cruciatus. Si fuerint vlcera ſine inflammatione, atque ea putrida & tabida, vt dicit Auicenna, multa humiditas manat virulenta, mitior dolor vexat: propter quod Hippocr. dixit 1. de morbis Muliebr. de hac ſpecie mentionem faciens, eam lethalem eſſe: ſi putredo fuerit mala, adeſt præ cæteris maximus fœtor: qnod exit ſimile eſt aquæ, in qua ſit abluta caro. An verò malum hoc immediatè ab vtero oriatur, an aliundè, docet Hippocr. intelligere, eò quòd vbi malum eſt in vtero, id quod exit compactum eſt & craſſum: vbi verò aliundè manat, materia quæ exit tenuior eſt, & magis ſeroſa. Eſt ſcitu dignum, cur Archigenes inter alia ſigna vlcerũ vteri, adnumerarit dolorem circa radicem oculorum, quoniam videtur admodum remotum, vt debeant oculi compati vlceribus vteri. Huius rei puto eſſe cauſam, quod cum vterus totus ſit nerueus facile, ipſo affecto, compatitur principium ſpinalis medullæ, à radice ſpinalis medullæ oriuntur nerui optici, vt luculentiſſimè his diebus monſtrauit Conſtantinus Varolus, Anatomicus Booonienſis celeberrimus. Cum igitur à principio ſpinalis medullæ oriantur, facilè fit, vt læſo illo priucipio cõmunicetur affectus neruis opticis, qui affectus ſeſe monſtrat iu fine eorum neruorum, vt conſueuit fieri in affectibus ueruorum.

A

PROGNOSTICA.

PRognoſtica vlcerum ſunt, quod omnia difficilè curentur: præſertim diffiєilia ſunt quæ in profundis partibus ſunt poſita. Imò verò non defuerunt, qui exiſtimarunt nunquam curari poſſe. Auenzoar lib.2. tract.5. capite 30. narrat hiſtoriam cuiuſdam mulieris, quam cum ipſe curare non poſſet, efflagitauit à patre curationem, qui tandem reſpondit, id malum curationem non recipere. Quod tamen intelligendum eſt de vlceribus magnis & valde putridis: eò quòd Hippocrates 1. de morbis Muliebr. ſcribit, vlcera quæ non admodum ſunt putrida, quæue non babent inflammationem, curari poſſe, alia verò incurabilia eſſe.

CVRATIO.

IN curandis his vlceribus duplex exoritur ſcopus: vnus, vt totum corpus depuretur, ne ſcilicet malum foueatur à malis humoribus: alter, vt vlcera ipſa perſanentur. *In purgando toto corpore* ante cætera neceſſarium eſt, inſtituere rectam victus rationem. Sit aer in paſſiuis ſiccus, in actiuis non multum excedat: ſomnus bonus eſt, modò ſuper latera fiat, nam iubent medici & iure neque prono, neque reſupino corpore dormiendum eſſe. Quies vtilis, motus omnes periculoſi ſunt, tùm corporis tùm animi: vnde
B mœrores & cogitationes auertendæ. Vinum fugiendum, ſolus aquæ potus conuenit: omnia dulcia, omnia dura edulia, aeria, ſalſa, acuta ſunt fugienda. Carnes quæ conueniunt, ſunt omnes carnes ſicciores: & dicebat Hippocrates, ita victum inſtitui debere, vt mulier quàm ſicciſsima euadat. Inſtituto victu, ſi vlcus ſit cum inflammatione, ante cætera mittendus eſt ſanguis è vena media, & demum purgandi ſunt humores: ſed primum præparandi. Purgabitis bilem & præparabitis, nec non humorem pituitoſum, vt ſæpè docui, ne eadem repetã. Hoc in purgatione & præparatione ſemper cauete, ne miſceatis ea quæ pertingunt ad vterum, propterea quod ſummoperè cauendum eſt, ne humores ad vterum ferantur. *Hoc poſito expendendum* eſt, an vlcera ſint ſine dolore, an cum dolore: ſi cum dolore, ſedãdus eſt dolor, ne ab ipſo trahantur humores, quo in caſu magnus ille Auenzoar commendat ol. vitelli ouorum & iure: poſſunt etiam in hoc caſu dari ad ſedandum dolorem ſyrupi refrigerantes, vt de nymphea, papauere, endiuia. Adhibentur extrinſecus linimenta cordi, quia propter conſenſum ſolet pati: adhibentur etiam pectini, vt ol. roſaceum completum cum lumbricis. Lac etiam locis muliebribus apponitur & infunditur, & præſertim ſi, vt dicit Rhaſis, ſit lac muliebre. Ego ſoleo in his caſibus albumina ouorum tria vel quatuor diligenter conquaſſare, & addere nunc emulſionem ſeminis papaueris, modò mucilaginem ſeminis pſyllij. Vtor etiam aqua hordei, cum albumine ouorum, ſucco ſeminis hyoſciami: addo etiam in extremis neceſsitatibus opium, nec id timendum eſt, propterea quòd vteri mala ſæpè ad mortem mulierem deducunt, præſertim dolores. Opiata vtero infuſa, poſſunt quidem facere ſterilitatem, mortem nequaquam, ſi
C prudenter adhibeantur. Quòd *ſi dolor non adſit*, vel erit ſola excoriatio, vel corroſio, vel vlcus putridum. Si ſimplex fuerit excoriatio, ſat erit incoquere balauſtia, gummi, ſpodium, in aqua pluuiali, vel in aqua ſcabioſæ, vel fumi terræ, atque ſæpè per metrenchytam infundere. Si præter excoriationem adfuerit altior corroſio, valentiora conueniunt adſtringentia: vt, ſuccus plantaginis, cum myrtho, bolo armeno, ſanguine draconis. Quòd ſi vlcera fuerint putrida, ante cætera mundificanda ſunt: & ad mundanda vlcera vtile eſt decoctum hordei cum melle & ſaccharo, decoctum caudæ equinæ, cum burſa paſtoris. Accipiantur etiam ariſtolochia rotunda, iris, matricaria & bulliant in aqua hordei, deinde hac aqua abluatur vterus. Poſſumus etiam vti lactis ſero, quod in affectibus vteri etiam commendatum eſt à Galen. 10. ſimplic. Vbi verò emundata fuerint vlcera, deueniendum erit ad exſiccantia. Cognoſcitur mundatum eſſe vterum, cum nihil amplius emanat: vel quod emanat, parum eſt æquale, album, odoris expers. In exſiccando perpetuò obſeruandum id, quod monet Aetius, vt ſemper à leuioribus ſumatur principium, quia valde exſiccantia & eſcharotica, difficulter ſuſtinet vterus. Et quanquam Galenus dixerit, huiuſmodi medicamenta debere eſſe valde exſiccantia, intelligit de vlceribus rebellibus & antiquis. Itaque Pompholix lota conuenit, crocus, aloes, quæ omnia macerantur & eliquãtur ſucco plantaginis, aut myrtillorum, & induntur. Habetis apud Galenum & Aetium multa alia, vt eſt emplaſtrum Azanite, quod commendatur à Galeno 5. de medicamentorum compoſit. ſecundum genera 2. Et vt habeatis aliquod aliud exemplum, ſoleo ego vti hoc linimento:

D ℞. Lithargiri, ſarcocollæ ana ʒ.j. thuris ʒ.j.s. Ceruſſæ, ſanguinis drac. ana ʒ s. tragacanthæ infuſæ in aqua plantaginis ʒ.ij. olei roſati ℥.j. ceræ q.ſ. fiat linimentum. Linimenti huius vſus eſt, vt ſi vlcera ſint in ſummo vteri, applicetur vt applicari ſolent vnguenta. Si verò vlcera fuerint in profundo, eliquatur hoc linimentum, cum ſucco vel myrti vel plantaginis, & mittitur in vterum. Si maligna fuerint vlcera, hæc non ſufficiunt, ſed neceſſe eſt venire ad aes vſtum & ſquammam æris, quæ commendatur ab Hippocr. 1. de morbis Muliebribus.

DE PRVRITV MATRICIS.
CAPVT VIII.

HVic congener eſt alter affectus, qui dicitur pruritus matricis, ab Arabibus dicitur Priapiſmus: Aetius lib. 16. cap. 82. vocauit Satyriaſim. Et nihil eſt aliud hic affectus, niſi ardens deſiderium ſcalpendi, & ardens cupiditas coitus cum dolore: qui à coitu potiùs efferatur, quàm mitigetur, eò quòd ex contrectatione humores magis decurrunt ad locum affectum.

CAVSAE.

FIt hic morbus, vt docet Auicenna & Aetius, ex humoribus acribus & ſalſis, quia cum corroſionem facere non poſsint, neque etiam exire, retenti in cute, pruritum efficiunt.

SIGNA. A

SIgna habentur ex relatione,ſed cognoſcitur etiam hic morbos,quia mulieres creberrimè admouent manus locis ſuis,ad hæc corpus contabeſcit & excruciatur.

PROGNOSTICA.

SOlet huioſmodi affectus, ſæpiſsimè finiri in vlcera, propter quod neceſſe eſt & eius curatiooem intelligere.

CVRATIO.

CVratio in hoc poſita eſt, vt humores praui è corpore auferantur, & præſertim è loco affecto: vnde ante alia cibi eſſe debent ſorbiles,minimè flatulenti,oeque etiam debeot eſſe qui poſsint ſemen geoerare. In potu aquam tepidam commendat Aetius & iure,quia ſi qoid eſt quod pruritus & intrinſecus & extrinſecus ſedet, eſt aquæ tepidæ vſus. Secanda eſt vena media, ſi omnia cooſentiant, deinde vena ſaphenæ:vel cucurbitulæ ſunt adhibendæ,coxis vel crura ſcarificanda:poſt præparandi humores, & præparati expurgandi. Expurgatur verò ſeliciter bilis, rhabarbaro & ſcammonea : pituita,agarico & pillulis ſtomachicis,vt dicit Auicenna : humor verò oiger, epithymo, ſenna, elleboro nigro, myrobolanis nigris & alijs,quæ conſueuerunt hos humores purgare. Poſt purgationes inſundenda ſunt decocta, quæ leniant & facultate refrigerent. Dico ſacultate, quia actu ſemper debeot eſſe tepida: inter alia hoc vtor emplaſtro: B

℞. Lentium excor. ℥.j.ſul.plantag.lactucæ ana M.j.corticis granat. P.S. Decoquantur in vino aquoſo & vinum ioſundatur colatum. Serum etiam lactis acceptum per os, mirificè conſert, quia expurgat & ducit huiuſmodi humores. Soleo ego vti aqua roſarum,cui incoquo tamarindos, atque etiam ſandalos rubros,qui poſtea colati,inſunduntur & mirificè prodeſt:multi laudant ea quæ ſemen extinguunt,quanquam calida ſint,vt eſt crocus,ruta,cyminum,ſed hæc parciſsimè mea ſententia ſunt adhibenda,vel ſemper frangenda ſunt & caſtiganda cum reſrigeraotibos,vt cùm ſucco lactucæ,portulacæ,plantaginis. Habetis apud Auicen.lib 21 tertij, tractat.tert.cap 18.multa alia medicamenta,quæ poſſunt etiam à vobis vſurpari. Sed quæret aliquis veſtrum,cur Aetius in hoc affectu mandat caput irrigari aceto roſaceo?nam videtur inutiliſsimum eſſe,perinde ac ſi quis curaturus caput,calcaneos vngat. Sed ego puto non abſque ratione commendatum ab Aetio, quia ex hoc affectu vteri, ſolent mulieres ioterdum incurrere in furorem vterinum,de quo agam cùm tractabo de intemperiebos vteri. Ne igitur eo furore cerebrum afficeretur,voluit iure Aetius,vt caput cuſtodiretur, vt praui vapores tendentes ad caput, deorſum truderentur. Atque hæc ſufficiant de Affectibus vteri in ſolutione continuitatis.

DE MALA VTERI TEMPERIE.

CAPVT IX. C

ARæteus Medicus grauiſsimos,2.de diuturnis paſsionibus cap.11 ſcribit,vterum ad partum & conceptum magnoperè conſerre, veruntamen eſſe veluti quoddam aſylum omnium malorum. Etenim nullum ferè eſt morbi genus,cui vterus non ſubijciatur, vt iure merito hæc à nobis prouincia ſit cœpta,omnes vteri morbos tractandi, quorum iam magna pars tractata eſt: ſuperſunt aliqua non minus vtilia,quàm grata cogoitu, inter quæ morborum genera vnum eſt circa malam temperiem, de qua etſi à nobis ſint aliqua tractata,breuiter tamen nonnulla alia vos docere eſt neceſſarium. Nam intemperies vteri,dum actiones ſenſibiliter non lædunt, diſpoſiriones prauæ dicuntur: vbi verò iam inſigniter actiones offendunt,verè morbi dici debent. Atque hæ intemperies, vel ſunt naturales, vel accidentariæ:rurſum,vel ſunt ſimplices,vel coniunctæ & cōpoſitæ. Non enumero intemperies ſimplices & compoſitas,quia ſunt ootiſsimæ.

CAVSAE.

CAuſæ naturalium intemperierum, ferè omnes ſunt ex vitio ſeminis : vt enim dicit Galen.6. Aphoriſm.28.multas fieri podagricas,propter ſeminis vitium: ita quoque omnes intemperies naturales, ex vno ſemine originem trahunt, eò qoòd omnis conſtitutio corporis noſtri, dependet ex ſemine & ſanguine menſtruo. Accidentariæ intemperies cauſas habent vel præcedentes morbos,vel errata aliqua in rebus ſex oon naturalibus,vt vel in aere,vel in cibo aut potu,aut alijs huiuſmodi. D

SIGNA.

SIgna intemperiei calidæ, vt dicit Aoicenoa,ſuot intemperies totius corporis calida, & præcipuè cordis & iecoris, eò quòd,vt docet Gal.lib.de arte Medica,tēperies partium corporis ſulet ſequi temperiem cordis & iecoris. Adhæc in intemperie calida mēſtrua ſunt pauca,craſſa.flaua,aduſta,mordicantia:pili in pectine citò naſcuntur, multus adeſt coitus appetitus,velox ſeminia effuſio. Frigidus verò vterus ſimiliter cognoſcitur ex intemperie torius. Menſes pituitoſi ſunt craſſi,pauci,tardi,albi, interdum aquoſi. Veneris abominatio eſt,aut exiguus appetitus, nulla in coitu delectatio, pectinis depilatio, ſtupor quidam & frigidus circa lumbos ſeoſus. Cognoſcitur huiuſmodi vterus non ſolùm temperie totius, verùm etiam quia loca muliebria ſemper humida ſunt, menſes fluxiles & tenues,copioſi,frequenter aboriuntur,præſertim dum ſœtus augetur,mioima in coito adeſt delectario. Signa ſicci vteri,præter ſigna temperiei totius ſunt hęc,adeſt cootinua ſiccitas locorum muliebrium,paucitas & craſsities menſtruorum:appetitus coitus,qui tamen non ſedatur, quia non emittunt ſemen. His ſignis poſſumos addere alia duo genera, quæ ſunt communia, ſcilicet vtilitatem ex remediorum contrariorum adminiſtratione: adhæc præcedentam victus rationem. Atque hæc ſuot ſigna ſimplicium intemperierum. Compoſitarum etiam,ipſa ſigna ſunt complicata,vnde cognitis ſimplicibus,cognoſcuntur compoſita.

PRO-

A

PROGNOSTICA.

PRognoſtica intemperierum nulla ſunt alia, quàm quæ tradit Hippocr.5. Aphoriſ.62. ſcilicet vnamquanque intemperiem dum excedit, ſterilitatem inducere. Sed præter hoc malum etiam multa alia induci ſolēt, & præſertim à calida intemperie, à qua ſuror Vteri vocatus, naſcitur, de quo mox agam. Id tamen debetis ſcire, ſæpè caſum in his intemperiebus multum operari, vt dicebat Celſus, operari in omnibus morbis & malis, eò quòd ſæpè communicatur huiuſmodi intemperies alijs morbis, quemadmodum ſcribit Auenzoar, ſe cum eſſet ſterilis, ſactum ſœcundum ex febre ardente, in qua coactus fuit cibis frigidis vti, qui eius calidam intemperiem correxerunt.

CVRATIO.

CVm igitur non parum referant intemperies, ſatagendum eſt eas curare. Quarum curatio perficitur per contraria, ſiue pharmaca ſiot, ſiue cibi: ſed potiſsimum cibis & ratione victus, quemadmodum, vt ſcribit Galenus, tantùm poteſt recta viuendi ratio, vt non ſolum accidentarias intemperies, verùm etiam natiuas corrigat. Remedia particularia harum intemperierum non docebo hoc loco, quia plu ries intellexiſtis vbi alios morbos tractarem, quomodo ſint intemperies curandæ. Solùm tria vos volo monere, vnum eſt, in curandis his intemperiebus longa opus eſſe perſeueratione, eò quòd, vt ſcribit Galen.3. Sympt. vltimo intemperies inducitur in humano corpore longo tempore, vnde etiam diuturnita- B te temporis egent, vt poſſint curari. Alterum eſt, in quacunque intemperie curanda, debere euitari vſum aceti, nam Hippocrates & Galen.3. Acut. maximè damnarunt vſum aceti. Et Auenzoar libro a. tract.5. cap.t. narrat, ſe in componendis medicamentis muliebribus, ſemper auerſarum eſſe aceti vſum. Cur vterus offendatur ab aceti vſu, & non ventriculus, retulit Auenzoar eo in loco quatuor cauſas, quas memini me vobis aliàs declarare. Tertium noſcendum eſt, ſi intemperies vteri & totius corporis conſentiant, contrarijs ſemper audaciùs & copioſius, vti licere. Si diſſentiant, vt ſæpè fit, mulieres ventriculum frigidum & vterum calidum habere, aut contrà, tunc quæ ſumuntur, omnia debent remiſsiora eſſe, quàm poſtulet gradus lapſus vteri. Hæc breuiter de intemperiebus vteri.

DE FVRORE VTERINO. CAPVT X.

ET quia dixi à calida vteri intemperie oriri ſurorem, locos poſtulat, vt eum affectum vobis tradam, quia ſcriptores Medici de eo etiam tractarunt. Ex Sorano apud Aetium libro 16. cap.74. dicit, furor Vterinus: Moſchio dixit Satyriaſin. Sed aduertite, Satyriaſin apud Aetium diuerſum morbum eſſe, apud quem nihil aliud eſt, quam pruritus & priapiſmus Moſchionis & Arabum. Eſt huiuſmodi affectus, vt colligitur ex Moſchione & Arabibus, appetitus quidam venereus immoderatus, cum vteri ardore & delirio: ſic enim videtur Soranus apud Aetium etiam declaraſſe. Etenim diſtinguitur hic morbus à priapiſmo & prurita, quia in illis adeſt quidem deſiderium coitus, ſed ſine ardore & delirio, & cum ſolo pruritu: in hoc verò adeſt delirium & ardor. C Diſtinguitur etiam à præſocatione vteri, quia in hac mulieres manent attonitæ, ſine motu ſine reſpiratione, ne dum ſine ſermone. In furore vterino agitantur, anhelant, obloquuntur, garrulæ ſunt, & inſtar furiarum aguntur. Diſtinguitur etiam à cæteris delirijs, quia alia deliria ſunt diuerſa, in hoc, ſuror eſt ſolum circa Venerem, nihil aliud loquuntur, nihil aliud cogitant, ſi genitalia contrectentur, demulceri ſolent. Imò mulieres aliquando eò dementiæ veniunt, vt ſeſe ſuſpendant, vel in puteos & fluuios præcipitent: id quod relatum habetis ab Hippocrate, in fragmento de morbis Virginum. Poſſet quis eruditus dubitare, ao morbus quo virgines Mileſiæ laborarunt, & mulieres Lugdunenſes fuerit hic morbus, quoniam refert Plutarchus lib. de Virtut. mulierum, interdum virgines Mileſias ſeſe cateruatim ſuſpendiſſe, nec potuiſſe vlla vi aut precibus impediri: quod refert à nonnullis aſſcriptum fuiſſe aeris vitiu. Relatum etiam eſt, Lugdunenſes mulieres cateruatim ſeſe in fluuios præcipitaſſe, atque hoc attributum fuiſſe defluuio ſtellarum. Ego verò puto nullum aliud morbi genus extitiſſe, quàm hunc morbum: primò, quia mulieres Mileſiæ virgines erant. Hippocrates verò, Soranus & alij, ſcribunt hunc morbum peculiarem eſſe virginibus & caſtis. De Lugdunenſibus idem dico, quæ ſe ipſas præcipitabant in aquam, non ob aliud, quàm ob ardorem, qui cum in nulla alia parte appareret, & puderet manifeſtare, ideò ruebant in aquam, tanquam remedium. Nam relatum eſt à Lucretio 6. de Natura, in peſte illa Athenienſi, ægros præ ardore in fluuios ſe præcipitaſſe, ita vt veriſimile ſit mulieres eam ob cauſam eò deueniſſe. D Eſt hic affectus ſymptoma in genere actionum naturalium & animalium læſarum: nam cum coitus appetitus deprauatur, clarum eſt naturalem operationem offendi, ſimiliter cum lædatur cogitatio & imaginatio, perſpectum eſt animalem functionem offendi. Morbus quem ſequitur hoc ſymptoma, nullus alius eſt quàm intemperies calida vteri: locus affectus primò eſt vterus, deinde diaphragma & cerebrum: ſiquidem, vt docet Soranus, vterus dum ſeruet, immotus manens, vapores feruidos & prauos in cerebrum & diaphragma mittit, vel per ſpinalem medullam, vel per alia vaſa, qui feruor communicatus cerebro, omnia hæc mala facit.

CAVSAE.

INternæ cauſæ huius feruoris, ſunt calidæ intemperies, & natiuæ vteri & totius corporis, quæ vbi nimis augentur, nouas & accidentales intemperies inducunt: adhæc inter has cauſas numerantur, ætas florens, virgioitas & caſtimonia. Externę cauſæ ſunt inprimis regiones calidę, & aer impensè calidus: vnde Heſiodus & Ariſtoteles ſecutus Heſiodum 4. Problem. a6 prodiderunt florente Scolymo, id eſt, æſtate ſumma, maximè mulieres incitari ad libidinem, quo tempore etiam canes, & multa animalia, hac ratione efferari conſpicuntur, atque ita ſcriptum eſt ab Herodoto lib. a. & à Strabone in Ægypto, quæ eſt regio feruida, mulieres omnes eſſe libidinoſas, ita vt nullæ caſtæ reperiantur, atque etiam interdum cum hircis coeant. Inter eas cauſas adnumeratur coitus intempeſtiuè factus, vnde Ariſtot.7. de Hiſtor. animal.t. ſcribit, eas mulieres fieri libidinoſiores, quæ intempeſtiuius incipiunt concumbere. Somnus in

plumis factus & ſuprà dorſum, huic furori generando opitulatur. Balnea ſimiliter, potus meraciores, ci- A
bi calidi & flatuoſi, & quæ ſemen gignunt, vt ſunt, tubera, teſtes animalium, cardui & alia edulia, quæ ad
libidinem excitandam inſeruiunt. Sed quæret à me ſtudioſus, cur potiſsimum virgines infeſtentur hoc
morbo: cui reſpondendum id quod Hippocrates in fragmento de morbis Virginum, ſcribit virgines &
non vtentes coitu, affici hoc morbo, præſertim quando tempora menſium apparent, eò quod tunc tem-
poris multum ſanguinis ad vterum confluit, qui cùm totus expelli non poſſit, recurrit ad cor & diaphra-
gma: quo ſanguine dicit Hippocrates, hæc viſcera fatua primum fiũt, mox ſtupida, poſtremò deliria om-
nia ſubnaſcuntur. Accedit etiam quòd propter hunc ſanguinem, & Vterus & Diaphragna inflamman-
tur, hoc inflammato, facilè mens à ſuo ſtatu decidit, quia ſcitis hoc membrum ab antiquis Phrænas dici,
quia hoc læſo læditur ratio. Cur potius virgines eligant ſe ſuſpendere aut ſtrangulare, aut in puteos præ-
cipitare, refert cauſas Hippocrates ex preſsione cordis, quia dum cor premitur, imaginationem inducit,
quaſi totum corpus comprimendum ſit, vnde ſtrangulatio oriatur, tanquam res totum corpus compri-
mens. Accedit, quòd (vt dixi) propter ardorem amant iſtæ miſeræ in aquas ſeſe præcipitare, tanquam
remedium ſui ardoris quærentes: niſi dicamus ob varietatem & prauitatem phantaſmatum, eligere mor
tem tanquam fugam, & remedium malorum maiorum. Plato in Timæo, aliam cauſam videtur huius at-
tuliſſe, quia in fine eius Dialogi ſcribit, vuluam animal eſſe conceptionis auidom, & ideò cùm procul à
fœtu detinetur, in ætatis flore ægrè fert moram, indignatur & inſtar animalis iracundi, modò hùc, modò
illùc fertur, ſicque nunc ſpiritum intercludit, nunc varijs anguſtijs vexat, & (dicit ipſe) omnib. malis cor B
pus premit. Poſſumus addere etiam aliam rationem, ſcilicet quod tempore quo menſtrua debent educi,
fit magnus ſanguinis ad vterum confluxus, qui vbi feruet, titillat, & propter hunc ardorem, immodicum
deſiderium coitus inducit, propter quod meritò Ariſtot. 7. de Hiſtoria animal. 1. præcepit cuſtodiendas
eſſe hoc tempore puellas diligentiſſimè, quia hoc tempore facilè præ ardore & cupiditate, res nefandas
& inhoneſtas committunt. Eſt dubitatio, qua ratione virgines quæ nondum expertæ ſunt Venerem, poſ
ſint ita coitum appetere, vt in furorem labantur. Nam D. Hieronymus in Epiſtola ad Geruntiam & Ter-
tull. lib. 1. ad vxorem, probauit facilius eſſe ſeruare virginitatem quàm caſtitatem, eò quòd facilius eſt nõ
optare quod nunquam eſt habitum, quàm quod aliquando eſt habitum: cùm igitur virgines nunquam
ſint coitu vſæ, non debent hoc optare, ita vt in furorem labantur. Eſt & altera dubitatio, an quemadmo-
dum in mulieribus datur exceſſus deſiderij coitus, ita detur defectus, nam viri expoſiti ſunt tàm morbis
in exceſſu, quàm defectu: ergo & mulieres deberent eſſe ita expoſitæ, tàm ad defectum, quàm ad exceſ-
ſum. Ad primam dubitationem dico, quòd Galen. 6. de Locis affect. circa principium dicit de brutis: ſcri
bit enim Galenus, bruta appetere coitum, non ob voluptatem, ſed duntaxat, vt fugiant moleſtias ex ſe-
mine retento. Sic dicendum eſt de virginibus, quæ cùm grauentur ſemine pruriente, exoptant hanc mo
leſtiam deponere: & quoniam hoc fit frictione, propterea amant frictionem hanc, vt vitent moleſtias ſe-
minis. Imò verò ſunt mulieres quædam, quæ ſolummodo hanc frictionem amant, & quæ mutuo ſe fri-
cant. & iſtæ mulieres dicũtur Tribades, id eſt, fricatrices: ſæpè enim legetis hoc nomen apud ſcriptores. C
Ad ſecũdum dubium dico, in mulierib. non dari morbum in defectu deſiderij coitus, ſed ſolùm in viris,
quia fœminæ nullæ, præterquam inſectorum quædam, mittunt membrum in virum, ſed ſolùm recipiũt,
ita vt ex ſe mulieres ſemper ſint aptæ recipiendo, niſi tamen occludantur, de quo tractabo poſtmodum.
Viri autem, cùm exerceant hunc actum, immittendo membrum in mulierem, neceſſarium eſt, vt mem-
brum ſit rigidum, alioqui nihil fit. Et quia ſæpè fit vt viri incurrant hunc morbum, etiam qui habent pul-
cherrimas mulieres, vt non poſſint immittere, hinc fit, vt ſint viri ſubiecti defectui.

SIGNA.

Signa furoris vterini ſatis manifeſta ſunt, nam mulieres mente errant, ſemper loquuntur de Venere,
vertunt oculos huc atque illuc, fricant locos ſæpè manibus, & tanquam furiæ quædam agitantur.
Inter ſigna etiam reponuntur ea quæ præceſſerunt, vt eſt coitus abſtinentia, coitu adhibito, iuuamen
tum: ætatis flos.

PROGNOSTICA.

Hic morbus eſt quidem indecens & turpis, veruntamen ſi medici diligentiam adhibeant, facilè cu-
ratur: quemadmodum ſi negligatur, ad extremam inſaniam & furorem deducit, & videbitis mu-
lieres ſæpè inſauientes hoc furore vterino. D

CVRATIO.

Qvapropter ſatagendum eſt circa curationem huius affectus, quæ tota poſita eſt in vteri refrigera-
tione, quare aer eligendus eſt frigidus & humidus: & miror qua ratione motus Moſchio, voluerit
in hac curatione aerem eſſe calidum. Exercitationes moderatæ conueniunt, omnes animi motus,
ſiue ad iram, ſiue ad lætitiam vitandi: vitandæ etiam lectiones rerum venerearum, ſemper loquẽdum eſt
ipſis de rebus pertinentibus ad honeſtatem & pudorem. Nam virgines illæ Mileſiæ, quę laborabant hoc
morbo, curatæ ſunt, vt ſcribit Plutarchus, promulgata lege, vt mulieres ſeſe necantes, per forum nudæ
traherentur: hoc enim intellecto, præ pudore virgines reſipiſcere cœperũt. Balnea aquarum frigidarum
conueniunt: abſtinendum eſt à vino, à cibis calidis, carnibus, & omnibus quæ gignunt multum ſangui-
nem, & multum ſemen. Vſus herbarum refrigerantium conuenit, lactucæ, endiuiæ, nymphææ, agni caſti
& vſus cicutæ hac in re probatur. Nam Baſilius, qui fuit & inſignis Medicus & Theologus 5. homil. ſu-
pra Hexameron, ſcribit ſe vidiſſe quaſdam quæ potione cicutæ extinxerunt rabioſas cupiditates. Quòd,
tametſi intelligi poteſt de appetitu ciborũ, tamen magis placet, vt intelligatur de appetitu venereo: nam
relatum eſt, ſacerdotes Athenienſes cicutæ vſu, libidinis incendia extinguere conſueuiſſe. Coitus hac
in re maximè laudatur ab Hippoc. imò ſcribit ſe curaſſe multas virgines, ſolo coitu pręcepto. Sed dice-
tis, quo-

A tis, quomodo hoc fieri poteſt, vt vtilitatem vllam adferat, nam relatum eſt à nobis in tractatu de Pruritu vteri, quód coitus potius exaſperat pruritum, quomodo igitur ſanare poteſt? Dico quód, quanquam vt ſcribit Ariſtot 4. Problem. 26. Virgines ex coitu fiant libidinoſiores, tamen mulcentur & furorem mittunt. Præter Victum, ſunt & alia *quæ in vſu ſunt remedia*, & quia in his mulieribus ſæpè abundant humores calidi & feruidi, propterea expurgandi ſunt ante cætera illi humores. Expurgantur autem faciliter, ſi prius præparentur: ideo neceſſe eſt prius corpus præparare, quomodo veró præparentur & euacuentur humores in huiuſmodi affectibus calidis, pluries docui, non eſt vt hic repetam. Poſtquam præparati erunt humores, vel dum præparantur, eſt habenda cogitatio de ſanguinis miſsione, quia niſi quod impediat, ab Hippocrate, nullum præſtantius remedium pro hoc morbo vincendo, iudicatum eſt. Erit igitur ſanguis mittendus à vena communi, & Saphena, modò vires permittant & nihil impediat. Præter euacuationem voiuerſalem & humorem peculiarem, eſt maximè vigilandum, vt vteri calida intemperies mitigetur: ad quod agendum, ſunt medicamenta intrinſeca & extrinſeca. Intrinſeca ſunt brodia, in quib. ſolanum vel cicuta ſunt cocta, quibus debetis ſemper commiſcere quæ peculiarem habent facultatem petendi vterum. Sed efficaciſſima omnium habentur balnea refrigerantia, aquæ thermarum refrigerantes: & nōdum agitur annus, ex quo curauimus mulierem hoc ſolo remedio. Igitur facta purgatione, præ- B ſtantiſsimæ erunt aquæ refrigerantes, aquæ virginis. Præter hæc ſunt extrinſeca, quæ applicantur partim capiti, partim vtero: capiti conueniunt irrigationes ex aqua roſarum, ſolani, lactucæ, nympheæ, & tandem ex omnibus alijs quæ caput refrigerare poſſunt. Vtero adhibetur peſſulus, veluti eſt ſuccus ſolani mixtus cum ruta & adhibitus. Ceratum etiam myrthinum, ruta & caſtorium commixta, quæ licet ſint calida, tamen cùm adeſt multitudo ſeminis, nihil præſtantius ruta, quia propria quadam facultate & etiam manifeſta, abſumit genituram. Laudat Moſchio radiculam, panno inuolutam & immiſſam, de qua narrant vermes in ipſa generari, tanquam miraculo quodam. Hactenus tractauimus morbos vteri, qui pertinent & ad temperaturam ipſius, & ad vnitatem ipſam; ſupereſt modò, vt perſequamur eos, qui pertinent ad compoſitionem, qui morbi quatuor ſunt, in numero, in via, magnitudine, in ſitu.

DE MORBIS QVI FIVNT IN COMPOSITIONE ipſius vteri: & primò de lapide vel ſanguine grumoſo, in vtero contento. CAPVT XI.

VIdeamus primò morbos qui fiunt in numero, qui morbi quatuor ſunt: lapis vteri, lumbrici, de quibus tractat Moſchio, nympha & cauda. Quód enim in veſicis mulierum gignantur calculi & in inteſtinis, hoc fuit à nemine dubitatum: quod autem in vtero etiam fiant lapides, apud neminem vidi, niſi apud Aetium lib. 16. cap. 98. Sed quanquam hoc memoriæ tradiderit Aetius, veruntamen admo- C dum dubito an verum ſit, quoniam ſitum vteri contemplemur, ſubſtantiam ipſius facilè intelligere poſſumus, fieri non poſſe vt in vtero colligatur materia, quæ ſit apta in lapidem durari: quód ſi etiam interdum poſsit durari, videtur rationi conſentaneum vt excurrat. Nam ſi ſemen etiam ab vtero reijcitur propter hiatum, niſi fiat conceptus, proculdubió etiam aliæ ſubſtantiæ, quæ non ſunt amicæ & familiares vtero vt ſemen, deberent excludi: propterea non video, quomodo in vtero poſsit concreſcere lapis, niſi ſanguis poſsit grumeſcere, & grumi illi poſsint referre formam lapidis. Atque id voluiſſe ſignificare Aetium veriſimilius eſt.

SIGNA.

QVod autem poſsint concreſcere grumi ſanguinis, habetis traditum in lib. de Natura muliebri, ſub nomine Hippocratis, vbi ſcribit, quód ſi ſanguis in vtero grumeſcat, apparet vterus, veluti muco plenus, atque id iotelligitur tactu.

CVRATIO.

AD grumos ſanguinis diſsipandos, nulla alia curandi ratio debetur, quàm quæ monſtrata eſt ab Aetio, vt ſcilicet attenuantia & diſſoluentia, tàm intrinſecus, quàm extrinſecus vtero adhibeantur.

DE LVMBRICIS VTERI. CAPVT XII.

D LVmbricos excretos ſe vidiſſe, teſtatus eſt Antonius Beniuenius in lib. de Occultis morborum cauſis. Sed quia experientiæ credendum eſt, dubitatum eſt, an lumbrici qui reperiuntur in vtero, in ipſo fiant, an aliunde mittantur. Priſcianus & Cleopatra videntur voluiſſe, eiuſmodi lumbricos ab inteſtinis mitti in vterum: ſed non poſſum videre, qua via & ratione ab inteſtinis egredientes, ingrediantur in vterum, quia ſi hoc fieret, perforatis inteſtinis & vtero, ſanè ſub dolore, & ſub his vulneribus, interirent mulieres. Quapropter magis mihi conſentaneum eſt, gigni in vtero, & eò magis quód memini me aliàs docuiſſe, vt dicit Ariſtot. Albertus, & alij, vermes fieri in cerebro, & vaſis ſpermaticis, vt non ſit adeò abſurdum, ſi etiam fiant in vtero.

SIGNA.

COgnoſcuntur lumbrici exiſtentes io vtero, vt dicit Cleopatra, pruritu, non modò ventris, verùm etiam vteri. Cognoſcuntur ab humore quodam limoſo decurrente, ſudore denſo.

CVRATIO.

CVratio eſt per ea, quæ necant lumbricos, & quoniam via ab ore longior eſt, idcircò melius eſt adhibere remedia intrinſecus vtero, & extrinſecus, ſiue per fomenta, ſiue per infuſiones, ſiue per peſſaria, modo tamen ſemper ea adhibeantur, quæ vermes enecare poſſunt, & putantur. Quorum medicamentorum ſyluam non monſtrabo vobis, ne tranſgrediar terminos noſtros.

DE NYMPHA ET CAVDA. A

CAPVT XIII.

IN vtero etiam interdum generatur caro quædam, aut genita à natura augetur, quæ caro duos morbos facit, prout ſcilicet in duobus locis bæc caro augetur, aut generatur. Si enim ſupra alas vteri, vbi pudenda cõmittuntur, in quo loco eſt vrinarius meatus, augeatur, appellatur hic morbus à Græcis nympha, quod vocabulum refert Suidas fuiſſe Samlorum: apod Ruffum Epheſium grauiſſimum Medicum, & apud Pollucem, dicitur hic morbos κλειτορὶς & ὑποδερὶς Hippocrates lib. de Natura mulieb r. videtur appellaſſe κίονα ſcilicet Columellam, eò quòd hoc perinde ſtat columella in gargarione. Albuchaſis Chirurgus inter Arabes illuſtriſsimus, vocauit hunc morbum Tẽtigenem: Auicenna appellat Virgam, Moſchio, Symptoma turpitudinis: eò quòd (vt Aetius ſcripſit) ſæpè hæc caruncula ad tantam magnitudinem augetur, vt nõ ſolùm deformitatem inducat, verùm etiam pudorem aliquem immittat mulieribus. An verò ſit caruncula muſcoloſa, vt Paulus & Ruffus Epheſius in lib. de Nominibus partium corporis noſtri tradiderunt: an verò ſit cutacea & pelliculoſa ſubſtantia, vt Aetius ſenſiſſe videtur. Puto ego mediam quandam ſubſtantiam eſſe, ſcilicet inter carnem & cutem veram, & vt haoc rem optimè intelligatis, debetis ſcire, vt dicit Galen 15. de Vſu partium, quòd natura loco prædicto, vbi committuntur pudenda, fecit carunculam quandam, propter duo: tùm propter ornamentum, vt etiam præputium in membro virili: tùm etiam propter tutelam à puluere & frigore, vt in gargarione fecit illam columellã, ad hoc vt defenderet partes ſpirituales, ab immodico externi aeris frigore. Vbi igitur hæc ſubſtantia inter proprios terminos continetur, mulier ſana eſt, nec vllam læſionem percipit. Vbi verò nimiom excreſcit hęc caro, præter turpitudinem quam perpetuò facit, affert etiam incredibile coitus deſiderium. Et ſententia eſt omnium Medicorum, & experientia probatur, huiuſmodi carunculam arrigi interdum, perinde ac pudendum virile. Si verò caro non gignatur circa vterum, ſed ſolummodò in orificio ipſius, fit morbus, qui dicitur à Græcis κέρκος & κέρκωσις. Latini vocant Caudam: Moſchio & Polyxeno ſimpliciter vocant carnem: Auicenna, vocat Allatarum: Albucaſis, ægritudinem caodatam: Haly Rodoam in Comment. ſoper artem Medic. Gal. lib. 3 text. 177. vocauit Hæmorrhoidam: ſed maximè deceptus fuit hic vir, quia vt ſuo loco intellexiſtis, valde differunt morbus Hæmorrhoidalis vteri vocatus, ab hoc qui dicitur Cauda. nympha & cauda, vt intellexiſtis, morbi ſunt in numero & in via Symptomata verò quæ hos morbos ſequuntur, hæc ſunt, quia in Nympha, læditur hæc operatio naturalis, ſcilicet coitus qui deprauatus ſit, cùm magis deſideretur, quàm par ſit. io cauda verò, impeditur iogreſſus & egreſſus ſeminis. B

CAVSAE.

CAuſæ naturales barum affectionum ſuot, luxuries ipſius naturæ io gignenda carne, atque etiam abundantia materiæ in partibus naturalibus. Auicenna 21. tertij, tract. 4. cap. 23. ſcripſit, has affectiooes, & præſertim caudam, æſtate augeri ſecundum latitudinem: hyeme verò diminui. Et ratio huius eſt, quia propter aeris calorem, corpora magis funduotur & dilatantur, vt propter frigus magis condenſentur & magis minuantur. C

CVRATIO.

CVratio huios vtriuſq; affectus, tota eſt Chirurgica, propterea expurgato corpore, ſtatim veniẽdum eſt ad Chirorgicam operationem, eo pacto quo docuit Aetius, Paulus, Albucaſis, Rhaſis & Auicenna. Sed aduertendum eſt, in nymphæ curatione ſolummodo neceſſariam eſſe inciſiooem, vel abſciſionem potius. In cauda curanda, veteres Medici duobus modis vſi ſunt: vno, ligatura, nam filo ſerico ligatur ea caro prope radicem, & quotidie aſtringitur, donec tota pars emortua decidat. Alter modus eſt, per abſciſionem, vt de nympha diximus. Illud non eſt ignorandum, quod refert Haly Rodoam loco citato vltima lectione, ſe vidiſſe Reginam, quæ Caudam habebat inſtar vnius digiti, quam curare noluit, quia nobiliſſima erat. Quod poteſt eſſe præceptum, Medicos in curandis nobilibus debere eſſe cautiores, quàm io curandis ignobilibus.

DE VTERI CLAVSVRA.

CAPVT XIV.

HIs prædictis affectibus, multò grauior eſt hic affectus, quando mulieres neqoe coire, neque concipere, neque purgari poſſunt, propter vteri clauſuram. Mulieres verò quæ tentantur hoc affectu, à Gręcis dicuntur ἄτρητοι nos Latini appellamus non perforatas. Albocaſis appellauit hunc affectum Alraticum: Rhaſis vocat Ractam: Auicẽna ſeu eius ioterpretes, vocant Clauſurã ſimpliciter. Eſt verò hic affectus nihil aliud quàm occluſio foraminis matricis, ita vt impediat operatiões naturales vteri. Quod ſit morbos in via, clariſsimũ eſt, ſicut non eſt obſcurum, locum affectum eſſe ipſum vterum ſecundũ os. D

CAVSAE.

HVius affectus cauſæ aliæ ſunt naturales, aliæ accidentales: vbi fit à cauſis accidentarijs, appellatur à Galeno 9. de Compoſ. medicam. ſecund. loca 6. & à Paulo lib. 6. cap. 72. φίμωσις, & φιμός. *Cauſæ naturales* oon perforatarũ, vt dicit Aetius & Moſchio, tres ſunt: vel vt quia in labijs, vel alis vteri, concreſcit caro ſeu membrana, ita vt obturet foramen. Nicolaus Florẽtinus ſcribit, huiuſmodi mulieres dici Velatas, quaſi ipſarum matrix ſit velo obducta, atque in hac cauſa (vt tradit Moſchio) impeditur coitus, conceptus & purgatio. Aut huiuſmodi impedimentom, quę eſt ſecunda cauſa, naſcitur in ſinu penitiori, atq; in boc caſu impeditur coitus & conceptus, non purgatio. Aut fit huiuſmodi impedimentum in carne, aot membrana vteri, & hoc eſt, quòd à natiuitate margines colli & oris vteri ita conniuent, vt vel nullum, vel exiguum foramen relinquatur: de his Moſchio dicebat, omnia alia impediri præter coitum. De his quoque ſermonem babuit magnus Ariſtot. 4. de Geoerat. animal. 1. & Auiceo. 21. tertij, tract. 4. cap. 1.

qui

A qui Ariſtoteles dicebat, quibuſdam os vteri à natiuitate eſſe coalitum & coniunctum, atq; hoc non co-
gnoſci, niſi tempore menſtruæ purgationis, quia hoc tempore aut ſponte diſrumpitur hoc impedimen-
tum, quod fit vt dicit Albertus 10. de animal. 8. propterea quòd venæ præ calore & ſanguine intumeſcũt,
vnde tumefactæ diſrumpuntur, atq; ſic impetu quodam etiã rumpitur obſtaculum. Alijs (dicit Ariſtot.)
huiuſmodi impedimentum à Medico rumpi: nonnullas verò interijſſe vel dum hæc pars frangeretur,
vel dum nulla vi frangi poſſet. Quem Ariſtotelis locum dum exponeret Sueſſanus, dixit ex ſententia
Epheſij, hunc affectum fuiſſe vocatum à Medicis Marmorem. Sed non potui hunc locum apud Epheſiũ
inuenire: ſunt enim eius commentaria quæ circumferuntur ſub nomine Ioannis Philoponi, ſupra lib. de
Gener animal. Ariſtotelis. Cauſæ *accidentariæ* huius affectus, ſunt vel vlcera, quando ſcilicet vlceribus ſu-
percreſcit caro, quæ obturat: vel ſunt inflammationes induratæ, vt dicit Paulus & Aetius. Nam inflam-
mationes, vel ignorantia, vel alio caſu, ſæpè ita indurantur, vt diſcuti non poſsint, vnde obturant mea-
tum. Idem faciunt & alij tumores, qui oriuntur in ore vteri. Nicolaus Florentinus inter cauſas acciden-
tarias adnumerandam cenſuit ſiccitatem, quia propter ſiccitatem poſſunt vteri margines & labia ita ſi-
mul colligi, vt nullum relinquant foramẽ: atq; ad id aſtruendum vſus eſt Hippocratis autoritate, qui lib.
5. Aphor. 54 ſcribit: quibus vteri os durum eſt, ijs conniuere & concluſum eſſe. Sed pace huius viri, non
mihi videtur fieri poſſe, vt ob ſiccitatem hæc clauſura fiat: ratio eſt, quia ſi vnqoam fieret, proculdubiò id
contingeret in fœminis maraſmatis, in quibus conſentaneum eſt, ſicuti reliquum corpus apprimè ſicca-
B tum eſt, pariter os vteri ſiccatum eſſe Sed hoc falſum eſt, propterea non videtur vnquam fieri poſſe, neq;
etiam id Hippocrates dixit: multùm enim abeſt, vt ex ea Hippocratis ſentẽtia, poſsit hoc elici. Inter cau-
ſas accidentarias poſſunt annumerari medicamenta adſtringentia, id quod facere dicuntur meretrices,
quæ medicamentis adſtringentibua adeò arctè conſtringũt os vteri, vt nullo modo, vel ſumma cum dif-
ficultate poſsit coitus exerceri: & id faciont, vt videantur virgines. Accedit etiam Nicolai teſtimonium,
qui refert ſe vidiſſe mulierẽ, quæ poſt partum, cùm obſtetrices adhibuiſſent medicamenta valde adſtrin-
gentia, ita clauſa reddita fuit, vt non potuerit coitum exercere. Celſus lib. 7. cap. 28. omnes cauſas huius
affectus redegit in duo genera, in naturalem ſcilicet & accidentalem: naturalem vocauit membranã ori
vteri oppoſitam: aduentitiam, carnem ex vlcere ſubnatam. Sed qui delectamini lectione Celſi, debetis
obſeruare in eius lectione, quod ferè morbos tractat, qui frequentius inuadũt, rariores ſilentio ferè ob-
uoluit, propterea cùm frequentiores ſint hi duo, ſcilicet membrana obducta, & caro ex Vlcere, idcirco
horum duorum tantum meminiſſe viſus eſt.

SIGNA.

DE ſignis non perforatarum Rhaſis ſcribit, non poſſe vlla ſigna haberi ante tempus eruptionis men-
ſtruorum, quæ ſententia etiam videtur fuiſſe Ariſtot. 4. de generat. animal. 4. vt dixi. Verùm ſum
ego alterius ſententiæ, quòd ſcilicet poſsint haberi ſigna, viſu & tactu: viſu Dioptra inſtrumento
C Medico, quo vtũtur obſtetrices & Chirurgi ad conſpicienda vteri penetralia. Tactu etiã, quia vt ſcribit
Hippocrates ſiue alius autor, libro de natura mulierum, quibus os vteri concluſum eſt, vterus fit ſpiſſus
inſtar ficus groſſæ, & ſi digito comprimatur, apparet durus & ita contractus, vt digitum non intromit-
tat adeò vt ex his verbis poſsimus intelligere, licere nobis cognoſcere hos affectus ante tempora men-
ſtruorum. Signa verò quæ habentur tempore menſtruarum purgationum, ſunt quòd menſtrua non
fluunt quo tempore deberent: vnde notare debetis, Moſchionem non vera dixiſſe, quando ſcribit in-
terdum in huiuſmodi clauſuris apparere menſtruas purgationes: eò quia tametſi fluat interdum ſan-
guis, ille tamen fluit per venas, quæ terminantur in vteri os: quæ venæ dicuntur apud Ariſtotelem Hæ-
morrhoides, Theodorus tranſtulit Mariſcas: ſed huiuſmodi ſanguis non eſt menſtruus, quia non ema-
nat à venis in vteri ſinum labentibus. Igitur non eſt dicendum vt Moſchio, fluere in his menſes, quia
nunquam fluunt: adhæc in iſtis ſemen non ſuſcipitur, dolet intus venter, dolent lumbi & ilia, imò inter-
dum adeò vehemens eſt dolor, & ſurſum & deorſum & ad latera pertingens, vt mulieres penè ſoffocen-
tur. Addit Auicenna & Rhaſis, in iſtis corpora denigrari, propter hanc rationem, quia ſanguis men-
ſtruus retentus, diffunditur per vniuerſum corpus, ex eo refuſo nutriuntur membra, & quia ſanguis ater
eſt, inde fiunt membra nigra dicunt iſti. Sed quanquam ego non diffitear hoc contingere, non eſt tamen
perpetuum, neq; eſt ſignum neceſſarium, quia ſæpè mulieres inuenietis, quibus ſuppreſsi ſunt menſes,
D quæ pallidiores quidem euadunt & decoloratæ, verum nigriores nequaquam fiunt: adhæc in iſtis fieri
coitus non poteſt. Quòd ſi præceſſerunt vlcera, aut inflammationes, & aliæ cauſæ præter naturales, tunc
intelligi poteſt cauſas eſſe aduentitias.

PROGNOSTICA.

PRognoſtica ſunt, quod cuius cauſæ ſunt externæ & aduenticiæ, facile curari poſſunt. Si verò inte-
rior cauſa & naturalis, non ſolùm difficilis, verùm ſæpiùs erit impoſsibilis. Dicit Hippocrates, qui-
bus concluſum eſt os vteri, aut non concipere, aut mori in partu. Sed dicetis, ergo videtur ex hoc
Hippocratis loco colligi poſſe, interdum mulieres non perforatas concipere, quomodo hoc fieri poteſt?
Reſpondet huic obiectioni Auicenna, poſſe fieri conceptum duobus modis, quod membrana illa obue-
lans ſit texturæ raræ, ita vt meatibus ſit plena, per quos ſemen transfunditur, & tranſcolatur in vterum.
Altero modo (inquit) poteſt contingere cõceptus, quãdo in caruncula vel membrana ſit aliquod fora-
men, ſed anguſtum, per quod vulua attrahit ſemen. Etenim vt docuit Galenus, lib. 1. de ſemine, natura
indidit vtero oblectationem quandam ſeminis, propter quam attrahit etiam è longinquo ſemen ipſum.
Et quia potuiſſet quis Auicennę obijcere, concedo tibi trahi ſemen ab vtero, ſed illud erit perquàm exi-
guum, nec poterit ſufficere generationi. Reſpondet, quanquam paucum ſit, ſufficere tamen, quòd in ipſo
pauco ſit poſita vis formatrix, quia pro materia & generandis membris, poſtmodum præſtat ſemen

ipſum moliebre. Et notate quòd Auicēna dixit, hāc eſſe Philoſophi ſententiá, vnde niſi intelligitis apud A
Auicennā pro ſemine ſanguinem menſtruum, falſò dixit Ariſtotelis ſententiam eſſe, quia in diſputatio-
ne noſtra de ſemine, demonſtraui Ariſtotelem mulieribus denegaſſe ſemen.

CVRATIO.

CVratio non eſt negligenda, fit autem ſolum ope Chirurgica & dicebat Iurè Auicenna, quod non
fiat hæc curatio, niſi ferro. Scopus eſt, vt id quod obturat, auferatur, aut quod partes connectit, ſe-
paretur. Modus curationis, vt ego apud Medicos reperire potui, duplex eſt: videlicet, vt ſi adſit fo-
ramen aliquod anguſtiſsimum, fiat Collyrium ex ſpongia arida ſubtiliſsimum, atq; intromittatur in illud
foramen. Nam ſpongia illa repletur humore, vnde augetur, aucta inſenſibiliter dilatat: vnde quando ſe-
mel dilatatur foramen, augetur magnitudo collyrij, atq; hæc curatio ſolet ſuccedere, ſed tempore. Vel
ſi ſpongia vti non placet, efficitur cannula plumbea vel ſtannea, quæ intromittitur in foramen, & reple-
tur pulueribus corrodentibus: illinitur etiam vnguento, quod poſsit carnem comprimere: & in inſtru-
mento obſeruatur, vt indies augeatur groſsities cannulæ. Quòd ſi propter medicamenta fuerit adſtri-
ctum foramen, adhibentur linimenta ex Butyro, Oleo amygdalarū dulcium, ex Oeſypo. Sunt etiam col-
lyria, & dicit Paulus, ex Oeſypo, Nitro, Reſina, Terebinthina: atq; hic vnus eſt modus. Alter modus eſt,
vt ferro pars abſcindatur, atq; hoc fit tribus modis: vnus eſt, vt ſuperfluum auferatur: alter, vt vbi non eſt
ſciſſura, fiat: Tertius, vt prohibeatur, ne partes ſciſſæ & ſeparatæ iterum coaleſcant. Quę omnia quoniam
Chirurgica ſunt, & modos diligentiſsimè demonſtratus eſt ab Arabibus & à Græcis, idcircò ego nō de- B
clarabo. Hoc tantum hic *volo vos monere*, vt ad has operationes Chirurgicas nunquam deſcendatis, niſi
prius exactè corpus fuerit purgatum, & per ſanguinem euacuatum: quia corpore pleno, fieret noua at-
tractio materiæ ad vterum: Deinde curandum eſt ſemper, vt inciſio fiat perfecta, ne ſcilicet aliquid relin-
quatur, propterea quòd ſi inciſio fieret, & relinqueretur aliquid ſuperfluum, licet conceptus fieret, tamē
in partu ſemper de vita periclitaretur. Poſtremò eſt etiam prouidendum, vt dum amputantur illę partes,
partes neceſſariæ nihil tangantur, eò quòd ſæpè ſolent fieri dolores vehementiſsimi, cōuulſiones & alia
mala, quæ etiā contingere poſſunt, niſi caueātur partes curatæ à frigore aeris, & medicamentorū actuali.

DE MORBIS VTERI IN MAGNI-tudine. CAP. XV.

MOrbi vteri in magnitudine appellantur, quotieſcunq; vterus in molem augetur, vt lædat opera-
tiones, quoniam licet in conceptu tumeat vterus, tamen tumor ille operationes non lædit, quare
neq; morbus dicitur.

CAVSAE.

HOrum morborum cauſæ materiales, ſunt vel flatus, vel humores. Si fiunt à flatu, vocatur vteri in-
flatio: ſi ab humoribus, aut humores ſunt aquei, & fit hydrops vteri: aut eſt ſanguis, & fit inflam- C
matio vteri: aut ſanguis eſt bilioſus, & fit eryſipelas: aut melancholicus, & orietur cancer: aut pi-
tuitoſos, craſſus & terreſtris, & fit ſcirrhus: aut alia quæuis materia, & efficitur multitudo tumorum, vt
ſunt condylomata, Rhagades, Verrucæ, & alia genera morborum. Omiſi Oedema, propterea quòd ta-
metſi Arabes meminerunt tumorum laxorum qui fiunt à pituita, iſti tamen rariſsimè fiunt, aut contin-
guot, vt docuit Auenzoar lib. 2 tract. 5. cap 2. quia ſubſtantia vteri neruea eſt, idcircò pituita fluida in par-
te neruea non facile retinetur, ſed excurrit, cuius contrarium contingit in partibus carnoſis & laxis. Sed
dicetis, quomodo igitur fit Scirrhus? Reſpondeo, quia eius materia eſt craſſa, tenax & viſcida, nō autem
fluida, & ideò in vtero, ſiue in vteri ſubſtantia, poteſt hæc materia retineri.

DE INFLATIONE VTERI. CAP. XVI.

IAM verò vteri inflatio, de qua Arabes ferè non meminerunt, eſt tumor ex flatu genitus, vterū diſten-
dens & operationes lædens. Locus in quo colligitur hic flatus, vt dicit Aetius lib. 16. cap. 78. duplex
eſt: aut eſt ſpatiū ipſius vteri & cauitas, aut eſt corpus ipſius vteri, qui flatus vel in vtero ipſo gignitur,
vel aliunde miſſus, in vterum includitur, ſed potiſsimum gignitur hic flatus in vtero.

CAVSAE.

CAuſa effectrix ipſius, eſt calor debilis vteri: fit autē calor debilis multis de cauſis, aut ex frigore ex-
terno, quod ingreditur vterū: aut ex abortu, vel difficili partu, aut (vt dicit Aetius) ex grumo ſan- D
guinis, ori vteri impacto. Quanquam de grumo dicendum ſit, potius eſſe cauſam vt retineatur fla-
tus ne exeat, quam vt ab ipſo fiat flatus: Nam vt hic fiat morbus, neceſſarium eſt ſemper claudi os ipſius
vteri, quod clauditur modò morboſa aliqua affectione, modò grumis, modò alia ratione. Loquor tātùm
de illa inflatione, in qua continetur flatus in vteri ſpatio, nō in ſubſtantia, quia vbi continetur in ſubſtan-
tia, poteſt hoc fieri etiamſi vteri os ſit apertum.

SIGNA.

SIgna huius morbi ſunt, primò tumor & dolor pectinis atq; imi ventris, qui dolor punctiuus eſt. Sci-
tis enim ex Galeno 1. & 2. Loc. affect. vbi partes neruoſæ dolent, ſpeciem eſſe doloris punctiui. ad
hæc, dolor iſte modò aſcendit ad ſeptum tranſuerſum, modò ad inguina, ilia & lumbos: modò ad
hæc omnia, flatus ex vtero erumpūt. Addit Rhaſis, propter hos flatus moueri vterum de loco ad locum,
non quòd verè moueatur, ſed quia inſtar membrorum palpitantium, vbi tumet attollitur, vbi detume-
ſcit deprimitur, atq; ita ſpeciem cuiuſdam motus oſtēdit. Hæc ſunt ſigna communia inflationis. Quæ ve-
rò diſtinguunt flatum exiſtentē in ſpatio, à flatu qui continetur in ſubſtantia, hæc ſunt, quod dum volui-
tur mulier, fit ſtrepitus & fragor quidā, perinde ac in torminibus inteſtinorū, ſi tāgatur vterus, pulſat in-
ſtar tympani.

A ſtar tympani. Quòd ſi flatus in corpore vteri contineatur, dolores fiuut grauiores, curatu etiam diffici-
liores, neq; tantus tumor adeſt, neq; ſonitus. Sed optabitis ſcire quomodo dignoſcatur quando flatus
continetur in vtero, & quando continetur in inteſtinis. Reſpondeo, quod quamuis multa ſiot commu-
nia, ſunt tamen alia quædam particularia ſymptomata, relata ab Hipp. lib. de natura Muliebri, quæ poſ-
ſunt indicare differentiam hanc: nam in inflatione vteri, pedes & caua oculorum intumeſcũt, color cor-
poris fœdus eſt, retinentur menſes, non fit conceptus, anhelitus adeſt difficultas, præſertim iu ambulan-
do, vbi mulier quid edit aut bibit, magis affligitur, triſtior euadit. Addit Moſchio, interdum & ſupprimi
vrinam.

PROGNOSTICA.

EST hoc vitium malum, ſed neq; lethale, neq; diuturnum, ſed niſi curetur, aliorum malorum ſolet
eſſe origo.

CVRATIO.

IN curatione primò victus ratio, vt dicit Aetius, debet inſtitui, quæ attenuet & flatus diſcutiat, vnde
nõ ſolum in aere calido & ſicco conſeruanda eſt mulier, ſed eius corpus totum conſeruandum eſt ca-
lidum. Monet Rhaſis & optimũ eſt, vt aer ſit plenus odoribus, quia eiuſmodi aer maximè confert ad
diſcutiendos flatus: dum acceſsio huius doloris inſtat, monet Paulus & rectè, abſtinendum eſſe ab omni
B cibo & potu. Eſt dubitatio, an in hoc affectu miſsio ſanguinis conueniat: Paulus & Aetius, niſi quid pro-
hibeat, conſulunt mittendum eſſe ſanguinem: ex aduerſo. Moſchio in hac curatione nullam mentionem
facit miſsionis ſanguinis, neq; etiam videtur conuenire, propterea quòd cauſa huius morbi effectrix ſit
calor debilis, qui proculdubio calor fit debilior, & infirmior miſſo ſanguine, ita vt non videatur conue-
nire hoc auxilium Dico, cõuenire ſectionem venæ, vbi adeſt ſumma plenitudo in corpore, & vbi fit hoc
malum ex abortu, aut difficili partu, poſtquã vel puerperia, vel menſtrua ſunt ſuppreſſa, quo in caſu con-
uenit miſsio ſanguinis à ſaphena. Vbi autem fit hue malum à ſola frigida cauſa, nequaquam cõuenit hoc
auxilium, & quoniam flatus continuo ſuggeruntur ab humoribus, propterea ante alia euacuandi ſunt
humores à corpore, & antequã euacuentur, præparandi. Niſi igitur fuerit lenita aluus, poteſtis ante alia
lenire, vel clyſtere, vel hiera. Lenita aluo, ſunt præparandi bumores, & poſſunt præparari hoc ſyrupo:
℞. Fol. Arthemi. Calamintæ, Pulegij ana M. j Sem. Aniſ. P. s. Fiat decoctio ſecundum artem: deinde
℞. Decoctionis huius ℥. iiij. Syr de Arthemi. de Biſant. ana ℥ j. Miſce Vbi fuerint humores præparati,
erunt ſtatim expurgandi, & pro purgatione commendatur Hiera Ruffi, Logodi. Exempli gratia:
℞. Specierum Hieræ Ruffi ʒ. ij. vel ℥ j. s. Diacartha ℥. j. Miſce fiat Bolus. Poſtquam pręparati & purga-
ti erunt humores, veniendum ad ea, quæ flatus diſcutiunt, tàm iotrinſecus, quàm extrinſecus. Intrinſe-
cus coouenit huiuſmodi puluis.
℞. Seminis Fœniculi, Aniſi ana ʒ j Fol. Arthemi. Polegij ana ʒ. s. Coriandri ℥ j. s. Terantur omnia dili-
C genter, & per ſecerniculũ mittantur. Deinde addatur Sacchari fini ʒ. s. vel ℥. j Poterit ægra vti huiuſmo-
di puluere, vel loco ſalis, vel cum brodijs: conuenit etiam Diacyminum, Diacalamentum, Theriaca. Ex-
trinſecus aũt conueniunt Emplaſtra ex Arthemiſia Furſure, Oleo Rutaceo, Chamome. Exempli gratia:
℞. Folio Arthemi. Rutæ ana M. s. Furfuris p. j. s. Bulliant omnia in vino, vſq; ad conſiſtentiam Empla-
ſtri: deinde addantur Olei Rutacei ℥ ij. Fiunt & ſuffitus ex Coriandro, Aniſo, Arthemiſ. Quod ſi grumus
ſanguinis adfuerit, mandat Aetius & iure, curandum eſſe, vt obſtetrix accipiat grumum manibus, atque
diſſoluat: deinde foueatur matrix ex decocto ficuum, nitri, & abſinthij Permanente & inualeſcente mor-
bo, deueniendum ad validiora, quo in caſu magna Cucurbitula pectini & vmbilico adhibita, maximam
vtilitatem præſtant. Adhibentur interdum Sinapiſmi, Frictiones, & omnia quæ valenter poſſunt calefa-
cere, & exſiccare. Duo tamen ſunt *aduertenda*, vnum eſt, vt caueatur ſuffitus aromatum in ijs mulieribus,
in quibus caput eſt affectum; & ratio eſt, ex Hipp. auctoritate, qui dicebat aromata caput maximè offen-
dere. Alterum aduertendum eſt, vſum adſtringentiam eſſe aduerſiſsimum huic morbo.

DE HYDROPE VTERI.
CAPVT XVII.

PRæter flatum aquam etiam colligi in Vtero, explicatum eſt ab Hippoc. t. de morb. Mulieb. fol. 85. &
D in fine lib. 4. de Morbis: ab Aetio lib. 16, cap. 79. ab Auicenna 21. tertij tract, 4. cap. 25. Ita vt noo ſit du-
bitandum, quin etiam vterus patiatur eam morbi ſpeciem, quæ vocatur Hydrops. Cæterùm quau-
quam conſtet, aquam colligi in ipſo vtero, dubitari tamen poſsit in qua vteri parte colligatur, & quomo-
do generetur. Dico colligi aquam in vtero, tùm in ſpatio, tùm in ſubſtantia: & hæc fuit etiam ſententia
Aetij. Quomodo colligatur in ſpatio clariſsimum eſt, nam ſicuti in ſpatio ventris colligitur aqua, ſic eti-
am colligitur in vtero. Sed de ſubſtantia non ita clarum eſt: vt intelligere poſsitis Aetium, debetis ſcire
hanc aquam colligi inter tunicam & tunicam vteri, non quòd tunicæ totæ à ſe inuicem diſcindantur &
ſeparentur, ſed quia in aliquibus partibus tantum ſeparantur, ita vt fiant io ſubſtantia vteri, veluti veſi-
culæ aqua plenæ. Nam ſcribit Galenus 7. Aphoriſ. 55. in iecori fieri ſæpe huiuſmodi veſicas, quando ſci-
licet pars membranæ veſtientis iecur, ſeparatur à ſubſtantia iecoris, atque hoc inquit apparere in iugu-
latis animantibus: & memini me vidiſſe hic in Anatome annis elapſis, in quadam oue iecur repletũ hu-
iuſmodi veſiculis. Vt igitur fit in iecore, ſic etiam fit in vtero: atque hoc eſt quod dicit Aetius, aliquando
fieri in vtero corpuſcula veſicæ fellis ſimilia, in quibus aqua continetur. Cæterùm, an in vtero ſemper
poſsit contineri aqua, vt continetur in veſiculis, dubitari poſſet. Nam quod colligatur dictum eſt, ſed
quomodo cõtineatur, difficile eſt, propterea quod os vteri niſi infeſtetur aliqua ægritudine, ſemper aper
tum eſt, niſi in conceptu. Cùm autẽ aqua quæ ſupereſt, per os vteri ſemper exeat, licet foramen ſit angu-

ſtiſsi mum, videtur debere huiuſmodi aquam exire. Dico hoc veriſsimum eſſe, aquam oon poſſe colligi A
in vtero, niſi prius os vteri claoſum ſit, vel propter aliquam ægritudinem, vel propter conceptum, qoo-
niam fieri poteſt, vt conceptus fiat, & ſtatim mortuo conceptu, aqua congregetur & retineatur. Sed di-
cetis quom odo retinetur: nam dicebat Galenus, aperiri os vteri vbi conceptus mortuus eſt, Dico pro-
pter multitudinem aquæ diſtendi partes vteri,& ſic eius os couniuet & coocluditur.

C A V S AE.

Cauſæ internæ hoius affectus ſunt, intemperies ſrigida vteri: externæ verò vt dicit Hippoc.1. de
morb Mulieb.ſunt abortus,frigus externl aeris,potus aquę ſrigidæ, vſus ciborum refrigerantium,
inſeſsjooes ſactæ io rebos refrigerantibus.

S I G N A.

Signa hæc ſunt, menſes ſtatim retinentur, conceptus nequaquam fit: nam vt dixi, poteſt hydrops ſe-
qui conceptum. Sed vt præcedat conceptum,fieri non poteſt, duplici ratione: Vna eſt, quia os vteri
eſt clauſum: Altera,quia vt dicebat Gal.vt plantæ non gignuntur in aqua,ſic animalia iu aquoſo vte-
ro gigni non poſſunt. Adhæc inter alia ſigna bæc ſunt, qood imus venter, inguina & pedes tomeſcont,
mammæ fiunt molles. Si adſit lac in mammis,vitiatur omnino,& aqueum euadit,murmura in vtero per-
cipiuntur,difficulter ambulant,excrementa alui malè olent, os vteri gracile & humidum, ſi tangatur ap-
paret: & quantò magis morbus hic progreditur, tantò fiunt deteriora hæc omnia mala. Addit Moſchio, B
his mulieribus nares fieri mucoſas. Duo hoc in loco *notanda* ſuot,vnum quòd tametſi Aetius & Moſchio
inter hæc ſigna retulerunt retentionem menſtruorum,verumtamen exeunt his mulieribus etiam humi-
ditates quædam ſanguinolentæ, quæ æmulantur meoſtruas purgationes: ſed tamen differunt, vt dicit
Hippoc. quia iſtæ purgationes prauæ ſunt diminutæ,cito finiuutur, nullum ordinem ſeruant,ita vt vera
menſtrua iurè non poſsint appellari. Alterum eſt,mulieres qoæ patiuntur vteri hydropem,ſæpiſsimè vi-
deri prægnantes: imò reſert Iacobus de Part.& teſtatur quotidiana experientia,ſæpè Medicos & obſte-
trices deluſos eſſe hoc morbo, qui cùm putaſſent mulierē ferre in vtero,tandem emiſſa aqua,deluſi ſunt.
Vt igitur vos nō illudamini, debetis diligeoter dicta ſigna aduertere, quia vbi prædicta perluſtraueritis,
diſtinguetis an fœtus ao aqua ſit in Vtero.

P R O G N O S T I C A.

Malum hor ſerè letbale eſt, quia hydropem vteri ſacilè ſequitur hydrops totius corporis, ita vt nō
immeritò ſcriptum ſit ab Hippoc.ſi febris ſuccedat hydropi vteri, atque vexet ſitis, fieri protinus
ſplenem aquoſum: quapropter erit quamprimum curatio huius morbi habenda.

C V R A T I O.

EST autem curatio ſecundom Hippoc hæc, vt primùm ſi dolor vexet ægram, mitigetur rebus ano- C
dynis & laxatiuis. Huiuſmodi eſt decoctum & fomeotum ex Althæa, Fœuugræco, Meliloto, Malua,
quæ omnia decoquantur in aqoa & oleo roſarum,atq; cum ſpongijs ſoueatur totus imus venter. Se-
datò dolore,ordo curationis ſecundum Hippoc.eſt,vt purgentur humores,tùm per interna,tùm per ex-
terna. Quapropter lenita aluo, vt intellexiſtis, erunt præparandi & expurgandi,vt monſtraui in inflatio-
ne. Poſtmodùm purgatis humoribus, exhibeoda ſunt remedia tùm intrinſeca, tùm extrinſeca, quæ poſ-
ſunt aquam vel educere, vel diſsipare. Et ante cætera laudantur intrinſecos brodia, quæ poſſunt vrinas
prouocare. Exempli gratia:

℞. Folio. Sabinæ, Matrica ana M.s. Aſari ʒ.ij Rad. Apij ℥.s. Bulliant in brodio & brodij propinetur lib.
s. Valent etiam conſectiones Dialacca, Diacurcuma. Extrinſecus autem conueoiunt inſeſsiones ſactæ
ex Laureola, Geniſta, Saxiſraga, Cocumere aſinino, quæ omnia coquantur in aqua & fiat inſeſſus. Infuu-
duntur quoq; quædam in vterum, quæ poſſunt euacuare aquam, veluti oleum Irinom, cui additur Elle-
bori ʒ.j. aut Elaterij ℈ j. aut grani Gnidij ℈.s. Fiuot etiam Collyria & peſsi, ex Elleboro, Nitro & Colo-
cinthide. Exempli gratia:

℞. Nitri. ℈.s. Colocinth. Ellebori ana ʒ.j. Mellis q.ſ. Fiat Collyrium ſiue peſſarium & indatur ſecundū
artem. Conueniunt quoq; Emplaſtra ex ſtercore canino, ex conchilibus & præſertim cochleis deuſtis &
in puluerem redactis. Adhibentur etiam interdum Emplaſtris Cantharides. Poſtquam verò bis ingenijs
& alijs, aqua ſuerit educta, docet Aetius exercendum eſſe corpus, fricandum ventrem, atq; ſomentis & D
ſuffumigijs caleſaciendum, & ſiccandum vterum.

DE VTERI INFLAMMATIONE.

CAPVT XVIII.

INter præcipuos vteri morbos qui fiunt in magnitudine, numeratur inflammatio, quæ in vtero fit, vt
& in alijs noſtri corporis partibus, hoc eſt, per collectionē ipſius ſanguinis: quæ collectio hâc varieta-
tē patitur, eò quòd vel in dextra vteri parte, vel in ſiniſtra, vel io aoteriori, vel poſteriori parte efficitur.

C A V S AE.

Cauſæ internæ inflammatioois vteri tres potiſsimùm exiſtunt, plenitudo ſanguinis totius, propter
quem in vtero multiplicatus ſanguis hunc tumorem facit: adhæc menſtruorum retentio, quę licet
plenitudinem neceſſariò ſaciat vteri, non tamen facit vniuerſalem plenitudinem. Poſtremo ſunt
Vlcera facta in vtero, ab aliquo humore erodeote. His cauſis internis addunt Arabes alias, vt inflamma-
tiones, quæ dolorem inducunt, nec non ſpermatis multi abondantiam. De *externis* cauſis conueniunt
Arabes & Græci ſcriptores, quòd præcipuè ſint percuſsiones, caſus, abortus, partus, difficilis, multitudo
coitus, ſeſsiones in duriori ſella, ambulatio longa & intenſa, frigiditates
externæ, & flatuum multitudo.

A

SIGNA.

SIgna inflammationis vteri generica ſunt: ardores & dolores qui apparent in locis muliebribus, præſertim in lumbis, pectine & toto ventre. Adhæc, ſi vteri os tangatur, durũ apparet, retractum, ardens, dolor fit circa lumbos, ſtupor quidam & genuum frigiditas. Hippoc. 2. de morb. Mulieb quem ſecutus eſt Paulus, multa alia addit ſigna, inter quæ hæc ſunt præcipua dolor capitis, deliriũ, profundus ſomnus, colli conuulſio, ceruix multis tenuibus venulis inſtar telæ aranearum variegata, venter nunc durus, nunc mollis, nunc tumidus, ita vt prægnans quodammodo videatur, vomitus, Lipothymiæ. Atque hæc omnia ſunt ſigoa vniuerſalia, præter quæ ſunt *particularia*, quæ oſtendunt vel partem affectam: vel tempus inflammationis. Si ſit inflammatio in parte anteriori, dolor magis pectinem infeſtat, vrinæ ſupprimuntur, eò quod veſica ab inflammata parte comprimitur: ſi non ſupprimitur vrina, ſæpè guttatim defluit. Si in poſteriori parte fiat inflãmatio, dolor magis lumbos infeſtat, ardor, retinentur fæces. Quod ſi latera afficiantur, dicit Hippoc. dura apparere inguina dum tanguntur, infirma crura eſſe, atque interdum mulieres claudicare cugi. Sin autem inflammatio in vteri ore ſit poſita, nullum ſignum euidentius, quàm id quod habetur ex tactu, quia manu ipſa percipitur locus durus, rigidns, & ardens. Vbi inflammatio augetur, prædicta ſigna omnia adſunt vchementiora, præſertim dolores, deliria, deliquia animi, ſingultus, extremorum frigiditates, excrementorum retentiones, dolores capitis, & tandem omnia alia B accidentia inflammationis, ſemper augeſcente ipſa acerbiora euadunt. Et aduertatis, quód ferè ſemper, vt aliàs dixi, caput aſſicitur, ſed potiſsimum in inflammatione vteri. Ratio habetur à Galeno ſexto. Epid. tex. 5. cont. 1. vbi dicit: in vtero venas multas & amplas reperiri, propter quas ſanguinis in ipſis fit multa putrefactio & inflammatio. Ex inflammatione & ebullitione, febres magnæ, & propterea copioſiſsimi feruntur vapores in ſynciput, in quod terminantur plurimæ arteriæ, per quas facillimè feruntur vapores copioſi. Quod ſi inflammatio ad ſuppurationem conuertatur, dolores fiunt & febres multo maiores, tumor partis affectæ magis attollitur, dolor punctorius magis infeſtat, vrina & fæces ſupprimuntur. Sin veró non in ſuppurationem, ſed in Scirrhum potius conuertenda ſit inflammatio, apparet tumor ſi tangatur veluti lapideus, dolor vel exiguus, ſi tamen ſit legitimus Scirrhus, vel nullus, ſi Scirrhns ſit confirmatus: adhæc corpus debile, crura imbecilliora ſunt, & quodammodo torpeſcunt. Circa hoc duo ſunt ex Paulo notanda: vnum eſt, Scirrhũ non modo conſequi inflammationes vteri, verùm ſæpè fieri à principio in vtero. Alterum notandum eſt, ex genere Scirrhorum eſſe eam duritiem, quæ ſolet fieri eirca ceruicem vteri, & communi nomine à Græcis vocatur Σκίῤῥος, noſtri vocant duritiem, quæ eſt tumor, ſed minus tactui renitens, & cum modico dolore. Quud ſi inflammatio ſit Eryſipelacea, docet Hippocrates 2. de morb. Mulieb quomodo ſit cognoſcenda, tùm quia in huiuſmodi inflammatione tumeſcunt mammæ, pedes, ſæpè totum corpus, tumores apparent liuidiſsimi, oriuntur rigores, febres ardentes, deliquia C animi creberrima, deliria, ſpiritus difficultates, dolores ventris, capitis, pectinis tremores ſequũtur: corpus repletur puſtulis, facies rubicunda fit, ſicca & aſpera. Atqi hæc ſuot ſigna ex Hippocrate inflammationis Eryſipelatoſæ.

PROGNOSTICA.

PRognoſtica huius inflammationis ſont, quod omnis inflammatio vteri eſt periculoſa & lethalis. Sed eó magis periculuſa, quandu vel totum vterum obſedit, vel magnam eius partem: & quanquam vt dixi, omnes inflammationes ſint periculoſæ, verumtamen minùs periculoſa habetur, quæ oritur in ceruice, propterea quód pars illa carnoſior eſt, & propterea non percipit ea ſymptomata, quæ pars vteri neruea inſert. Scriptum eſt ab Hippoc 5. Aphoriſ. 43. & 2. de morb. Mulieb. quód ſi Eryſipelas vterum tentauerit, omnino mulieres pereunt, vbi ſunt prægnantes: vbi verò non ſunt prægnantes, paucíſsimæ curantur. Scirhus vteri ſolet frequentiſsimè in Hydropem vteri finiri.

CVRATIO.

QVocirca in curanda hac affectione, laborandum & præſertim circa inſtitutionem rerum non naturalium, inter quas primum eligendus aer frigidus, odoratus, omnis motus aufereodus, & quies quærenda. Vult Auicenna & prudenter, in hac inflammatione non eſſe curam gerendam multi D ſomni, imó veró vigilandum quantum fieri puteſt: & ratio eſt, quuniam vt ſcribit Galenus ſexto. Epid. comm. 4. text. 17. Inflammationes internæ umnes, mirificè augentur à ſomno. Accidentia animi & perturbationes ſunt ablegandæ: Vinum remouendum prorſus, & eius loco aqua hordeacea, vel vinum granatorum cum aqua cocta, vel etiam aqua deſtillata, vt aqua endiuiæ, acetoſæ, vtendum erit. Cibus autem à principio, & præſertim primis diebus tribus, tenuiſsimus eſſe debet, ita vt non excedatis vel panatellam, vel ptiſanam liquidiorem. Poſt vnum diem poteſt addi vel brodium parui pulli, vel vitelli ouorum: & quia vires magnopere diminuuntur huc morbo, additur etiam aliud, vt caro pullorum, auicularum, interim Plantago, Polygonum, Endiuia, Borrago, & quę incendia cordis refrenant, poſſunt quoq; coqui cum carnibus. *Instituto victus*, deueniendum eſt ad alios inflammationis ſcopos implendos, qui duo ſunt potiſsimũ: vnus eſt, vt prouideatur ne creſcat inflammatio, nam ſi quis eſt morbus, qui ſtatim augmentũ capiat, eſt inflammatio & præſertim vteri, quia calor & dolor, immenſos vndiquaq; trahunt humores ad ſe. Ex quo iure in omni inflammatione, & præſertim viſcerũ, ſtudendum eſt ante alia hnic ſcopo, vt prohibeatur ne inflammatio augeatur. Alter ſcopus eſt, vt id quod factũ eſt tollatur, ad quæ omnia præſtanda, & præcipuè ad primũ ſcopum, maximè omniũ conferunt Frictiones, ligaturæ, Cucurbitulæ, Scarificationes, ſed potiſsimũ Venæ ſectio Cuius *venæ ſectionis* hoc loco eſt pulcherrima, difficilis & vtilis quæſtio, nam Galenus libro de venæ ſection. capite 18. & 13. Method. 11. hoc videtur perpetuum præceptum tradidiſſe, vt in vteri inflammatione, vt & Coxendicum, Veſicæ & Renum, ſemper ſanguis mit-

tendus ſit ex infarioribus partibus,ſcilicet vel ex poplite,vel ex Malleolo: quam ſententiam etiam vide- A
tur aliquo pacto inſinuaſſe Hippoc.2. de morb. Muliebr. vbi tametſi venæ ſectionis nullam faciat men-
tiooem,verumtamen ſcribit in hac affectinne curanda, potiſsimum remedium eſſe, vt per inferiora cor-
pus porgetur, quaſi etiam hoc ipſo voluerit monere, euacuationes ſemper eſſe per inferiora faciendas.
Contrariam videtur a Galeno ſententiam ſectatus Paulus,Aetius & multi recentioras,qui Baſilicam po
tius ſecandam exiſtimarunt,addocti hac ratione potiſsimum,quòd ſcopus maximus corandi inflamma-
tiones eſt,vt prouideatur ne augeatur, iam verò prouidetur optimè ſi fiat retractio, quia creſcit propter
fluxum humorum:ſi retrahatur fluxus impeditur quo minus etiam creſcat.Vous Auic.videtur varia ſen-
ſiſſe circa hanc rem, hic lib.3. fen.tractat. quarto, cap.12. tria ad hanc rem pertinentia tradit: primum eſt,
qnod licet Baſilicæ ſectio in hac inflammatione curanda videatur conferre ex vna parte: obeſt tamen
ex alia parte, eò quia menſes retrahit, vt etiam dicit Galenus, & quia trahit menſes, videtur hoc nocu-
mentum inferre, vt inducat ſuppreſsionem. Alterum ab Auicenoa traditum eſt, quòd phlebotomia Sa-
phenæ eſt conuenientior ratione commonitatis, atque magis ſanguinem attrahit; meliusq; eſt in hoc
caſu prouocare menſes,quàm retrahere,præſertim vbi malū ex menſibos ſuppreſsis ſit ortum. Tertium
eiuſdem dictum eſt,rectius eſſe, vt in principio ioflammationis Baſilica tundatur,quia prohibet fluxum
materiæ ad locum inflammatum:deinde Saphenæ, vt corrigatur malum quod factum eſt à ſectione Ba-
ſilicæ,atque menſes impediti prouocentur, itaque vt videre poteſtis, tres ſunt ſententiæ circa locum ſe-
ctionis venæ, vna Galeni, altera Pauli & Aetij, poſtrema Auicennæ. Altimarus vt conciliaret Galenum B
cum alijs, accepit Auicennæ ſententiam, & dicit Galenum in locis prædictis, ſolummodo locutum eſſe
de deriuanda materia, & euacuanda, non autem de diuertenda. Paulum aotem potius reſpexiſſe diuer-
ſionem,quàm deriuationem & euacuationem,ita vt(dicit Altimarus) ſi corpus fuerit plenum ſanguine,
& inflammatio magna fuerit, à principio ſecanda ſit vena Baſilica, deinde Saphena: ſin verò nulla fuerit
ſanguinis exuperantia, neque inflammatio magna admodum fuerit, ſtatim mittendus eſt ſanguis à Sa-
pbena.Hæc ratio Altimari probanda eſt,quia bæc eſt veritas: ſed non tuetur Galenum & alios à calum-
nia.Non tuetur Galenum, quia Galenus cum tradit regulas curandi inflammationes vteri,proculdubio
debet tradere eas quæ conueniunt perfectæ curationi. Sed per Altimarum dedit rationem curandi
tranſacto principio, reliquit ſcopum quem dixi eſſe præcipuum, ſcilicet prohibitionem augmenti, quæ
obtioetur per retractionem. Adeò vt ſi vera eſt ſententia Altimari, fallax ſit Galeni ſententia, quia non
docuit quomodo ſit curanda in principio. Non tu etur alios, quia iſta dimiſerunt curationem inflamma-
tionis, quæ debetur ipſi tranſacto principio, ſcilicet deriuationem & euacuationem. Quid igitur dicen-
dum? certè locus ille difficilis eſt: Nam illo loco lib. de Venæ ſectio 18. etſi dici poſſet eum minimè præ-
cepiſſe ſolum miſsionem ſanguinis inferiorum partium, eò quia cùm Galenus traderet ſuperiùs regu-
las curandi recentes inflammationes renum, & ſimilium partium, dixit, in recentibus mittendum eſſe
ſanguinem à ſuperioribus, in vetuſtis ab ioferioribus & cum hoc dixiſſet ſubiungit,magis auxilium ha- C
heri ex ſectione venarum inferiorum partium, quaſi dicere voluerit,quod vbi receos,id eſt,vbi inchoat,
mittendum eſſe ſanguinem à ſuperioribus, ſed tandem ab inferioribus: Locus hic ſic defeodi poteſt.
Sed locus 13. Methodi 11.multò difficilior eſt, quia Galenos ibi de inflammationibus incipientibos ſer-
monem habens, inquit: in Angina mitti primò ſanguinem à manu, deinde à lingua: in inflammatione
occipitis primò à fronte: in inflammatione iecoris, à cubito dextro: in inflammatione lienis, à ſiniſtro:
in inflammanione vteri,à malleolo: ita vt videatur etiam ſenſiſſe Galenus,in incboantibus inflammatio-
oibus vteri eſſe mittendnm ſanguinem, non à ſuperioribus, ſed inferioribus, quaſi huiuſmodi euacua-
tio poſsit ſeruire deriuationi & euacuationi, & reuulſioni. Vnde valde miror Altimarum, qui dixit Ga-
len. hoc in loco ſolùm de venæ ſectione deriuatoria, & euacuatoria, non autem de reunlſoria, quæ in
principijs debet ſermonem habere.Quare hæc res, vt dixi, difficilis eſt, tamen ſententia mea eſt, hoc lo-
co Galeni conſilium eſſe, de ea inflammatione ſermonem habere, quæ ſola eſt citra corporis plenitudi-
nem, quaſi ſemper vbi oon adeſt plenitudo, etiamſi inflammatio ſit io principio, ſemper ſit ſanguis mit-
tendus ab inferioribus: & ratio eſt, quia vbi non adeſt plenitudo, hæc ſectio non ſolùm euacuat & deri-
uat, ſed etiam reuellit. Vbi verò adſit ſanguinis abundantia, dico eo in caſu primo venæ ſectionem ne-
ceſſariam eſſe in cubito: nam Galen.10.Med.local.2.loquens de Iſchiade,inquit, auxilium maximum eſ-
ſe,ſi ſecetur veoa tali,aut poplitis: deinde magis ſententiam ſuam explicans,dixit: ac pleoitudine ſangui-
nis exiſtente, euacuationem primò ſanguinis faciendam eſſe per cubitum, deinde ab inferioribus. Sed D
quæret aliquis veſtrum,cur Galenus mentionem non fecerit huius plenitudinis Præterea Galenus ibi-
dem dicit,in principio cauendum omnino eſſe, ne menſes prouocentur, quod ſi verum eſt, ergo etiamſi
non adſit plenitudo in principio non erit ſectin facienda in inferioribus, eò quòd prouocantur menſes.
Dico breuiter, non meminiſſe Galenum ſanguiois plenitudinis, quia ad enm non pertinebat ibi men-
tionem facere. Præterea tradidit regulas vniuerſales Galenus, quòd ſemper plenitudine exiſtente vni-
uerſali,ante omnia alia tollenda eſt plenitudo, per eam venam,quæ totum euacuat. Ad aliud dico,Gale-
num loqui de prouocatione menſium,quæ fit per medicamenta, & etiam de ea quæ fit plenitudine exi-
ſtente in corpore,ita vt voloerit,non eſſe prouocandos menſes,neq; per medicamenta,oeque per ſectio-
nem: non negauit tamen non eſſe prouocandos, vbi non adeſt plenitudo,nam etiam Auicenna,vt intel-
lexiſtis, dicebat in his caſibus ſanguinem eſſe prooocandum. *Secta vena*,diligenter inueſtigandū eſt,num
ſola ſit inflammatio in vtero,an verò ſit Eryſipelacea. Si adſit Eryſipelas,erit ſtatim aluus mouenda,quo
in caſu Hippoc.2.de morb. Mulieb. vtebatur ad mouendam aluom lacte. Vos poteſtis vti decocto Tha-
marindorum, Manna,Caſsia, Syrup.roſ.ſolut.Rhabarb. & Sero. Sed quia, ſiue ſit inflammatio ſola, ſiue
ſit Eryſipelas, ſemper dolor vrget ægrotantes, propterea ante alia omnia prouidendum erit, vt dolor
ſedetur. Conueniunt autem pro ſedando dolore, oleum roſaceum & poſca, quæ modo iofuoduntur,
modo

A modo apponuntur pectini,& locis muliebribus. Cataplaſmata quoq; conferunt ad ſedandum dolorem, vt eſt iſtud:

℞.Lactis Vaccini,lib.j.Olei roſati,lib.s.Panis triti q.ſ.Fiat emplaſtrum. Quod ſi fuerit ſolum Eryſipelas pro ſedando dolore,conuenit lac decoctum Polygoni,Portulacæ, Papaueris, Nymphæ: cui decocto miſcentur modo lac, modo oleum roſ. modo violaceum. Poſtquam ſedatus, aut ſaltem diminutus fuerit dolor,videndum quò magis vergat inflammatio, an ad diſcuſsionem,an ad ſuppurationem. Si videbitis eſſe diſcutiendum,auxiliandom hia remedijs quæ diſcutere poſſunt,tum intrinſecis,tum extrinſecis,modo id ſeruetur,ne diſcutientia nimis calida adhibeantur. Quapropter inſtituto victu humectante & refrigerante, ſimiliter erit deueniendum ad ea quæ diſcutiunt, vt ſi fiat decoctio ex Chamomilla, Anetho. Inunctiones ex Oleo Anethino & Chamo. Emplaſtra ex iiſdem oleis & decoctis, cum farina hordei,aut fabarum,quæ moderatè diſcutere poſſunt. Quòd ſi ad ſuppurationem magis tumor incliner, vtendum erit ſuppurantibus, cuiuſmodi ſunt fomẽtationes ex oleo ſimplici & aqua,ex decoctione Maluarum, Caricarum & Altheæ. Exemplum quoq; optimum fuerit eiuſmodi:

℞.Rad.Altheæ coctarum & crihratarum lib j Butyri lib s.Axungiæ porcinæ ℥ iij.Fermenti ℥ j.Miſce ad formam Emplaſtri. Vbi ſuppuratus fuerit tumor,curandum eſt,vt docet Aetius lib.16.cap.85.cum iis quæ vlcera purgare poſſunt.

B

DE SCIRRHO VTERI. CAP. XIX.

POST inflammationẽ ſæpè materia craſſa & terreſtris relinquitur,ex qua generantur Scirrhi: quanquam & Scirrhi generentur in vtero, ſine præcedente inflammatione. Sed aduertendum, differentiam eſſe inter Scirrhum & Scirroſin, Id eſt, inter Scirrhum & Duritiem: quia quanquam vt dicit Moſchio, durities ſit affectus totius vteri, & tumorem nullum oſtendat, tamen vt docet Soranus apud Aetium libro ſexto, capitul.octuageſimoquarto,propriè durities efficitur in ceruice vteri. Paulus etiam lib.3. capit.ſexageſimooctauo, ſecutus Soranum, dicebat duritiem fieri circa ceruicem vteri, atq; minùs tactui reſiſtere quàm Scirrhum,& abſq; dolore prorſus eſſe. Cæterùm Scirrhus duplex eſt,alius qui legitimus dicitur, alius verò ſpurius: etenim, vt in alijs humani corporis partibus tumores gignuntur, ſic etiam fiũt in ipſo vtero. Legitimus Scirrhus dicitur ille,qui neq; ſenſum,neq; dolorem vllum facit. Spurius verò,qui vel dolorem & ſenſum,vel ſaltem alterum horum facit.

CAVSAE.

CAuſa materialis nulla eſt alia, quàm humor craſſus & terreſtris, & tandem poteſt eſſe cauſa materialis Scirrhorum, quidquid craſsi remanet, difflatis & diſsipatis partibus ſubtilioribus. Cauſæ antecedentes ſunt,vel inflammationes malè curatæ,vel retentiones menſtruorum,vel mala viuendi ra-
C tio,quia humores craſsi gignuntur. Similiter percuſsiones,labores magni ex partu & conceptu.

SIGNA.

SIgna horum Scirrhorum ſunt hæc.nam ſi malum in vteri fundo ſit poſitum, ſemper inclinabit vterus in illam partem,in qua tumor erit poſitus. atq; in ea parte apparebit tumor aliquis cum duritie,modò aderit dolor,in ſpurio ſcilicet,modò nullus aderit,ſi erit legitimus. Adhęc eſt in ea parte motus difficultas,grauitas non modò crurum,ſed etiam totius corporis,pigrities quædam in obeundis actionibus: addit Auicenna quandoq; totum ventriculum intumeſcere, extenuari crura. Quòd ſi fuerit malum in collo vteri, vt optimè notat Muſchio, nullus tumor in exterioribus partibus apparebit: obſtetrix cùm digitum in os immiſerit,percipiet duritiem, & quandam oris illius latitudinem,quia retracto ore ipſius vteri,fit os magis patens: adhæc vbi fit coitus,dolor adeſt & punctio,vbi tamen Scirrhus fuerit ſpurius. Scirrhus legitimus cùm ſit veluti callus,neq; ſenſum,neq; dolorem patit.

PROGNOSTICA.

PRognoſtica huius affectus ſunt,quòd ſi durities fuerit circa collum facilè curatur,vt dicit Aetius,nõ quòd ſimpliciter ſit facilis curatu,ſed reſpectu Scirrhorum qui fiunt in corpore ipſius vteri. Omnes ferè Scirrhi hoc habent,vt niſi rectè curẽtur,ſoleant totum corpus vitiare,hydropem inducere Imò
D verò notat Auicenna & rectè,quod niſi ſumma diligentia tractetur,ſolet in Cancros deſinere.

CVRATIO.

QVapropter omne erit adhibendum ſtudium, vt præſens morbus tollatur, in quo tollendo,ſcopus præcipuus curationis eſt,vt humor qui facit tumorem,diſſoluatur. Sed quoniam res duræ nequaquam diſſolui poſſunt,niſi prius emolliantur, propterea antè emolliendus erit tumor. Vnde inſtituta primum victus ratione, ſcilicet optimi ſucci, mediocris quantitatis, & quæ potius attenuare, quàm incraſſare poſsit: erunt præparandi & purgandi,quod fit vt dicit Aetius,iis quę craſſos & melancholicos humores ducunt. De ſectione venæ multi Medici non meminerunt, Paulus & Aetius monuerunt,ſi nihil obſtiterit ſanguinem mitti debere, quod ſemper intelligendum erit vobis, vbi ſunt indicia ſanguinis in corpore redundantis. Quòd ſi ſanguis nõ poſsit euacuari aliqua ratione,erit corpore purgato,veniendum ad ea quæ molliunt,vt ſunt inſeſſus,ex Fœnugræco, Meliloto,Malua,Lapatho,Althæa, ſemine Lini. Hæc enim omnia, vel aliqua horum, coquantur in aqua in qua ſedeant mulieres: præter inſeſſus ſunt & alia,vt eſt huiuſmodi vnctio:

℞. Oeſipi, Butyri an.℥ ij. Pingued. anſerinæ ℥.iij. Olei amygd. dul.℥.iiij. Miſce diligenter: Et aduertite, vt fiant largæ iſtæ inunctiones & ſæpè iterentur. Præter inunctiones & inſeſſus, ſunt quoque luta aliqua, quæ poſſunt mirificè mollire, vt ſunt luta bituminoſa, qualia ſunt, S.Bartholomæi, S. Helenæ. Poſt emollitionem deueniendum eſt ad diſcutientia, vt ſi adderemus alicui emollienti oleo, aliqua

diſcutientia, vt ſunt oleum Irinum, Nitrum, Cyminum: ſimiliter ſi inſeſſui addantur Arthem. Pulegium, A Calamentha. Additur etiam inūctionibus Oxymel ipſum: inſeſſui acetum: poteſt etiam adhiberi fumus lapidis Pyritis igniti, & aceto acerrimo conſperſi, qui fumus maximè ab antiquis commendatus eſt, ad diſsipandos Scirrhos. Poſtremò, ad tollendum prorſus morbum, adhibentur ea quæ ſolùm diſcutiunt, inter quæ ſunt luta, vt lutum S. Petri, S. Helenæ, & præſertim, quod eſt prope domum. Tandem deuenitur ad medicamenta valentiora, quæ fiunt ex metallicis diſcutientibus lotis.

DE CANCRO VTERI.

CAPVT XX.

Dixi, ſi rectè memoria tenetis, Scirrhos malè curatos, in Cancros deſinere, de quo ſunt vobis quædam breuiter noſcenda. Nam ſicut in alijs corporis partibus, ſic etiam in vtero, fit Cancer: qui nihil aliud eſt, quàm tumor durus, melancholicus atque varijs veluti ſpiris apparentibus factus, colore liuido & nigro.

CAVSAE.

HVius Cancri cauſa materialis nulla eſt alia, quàm humor melancholicus: vnde temperaturæ melancholicæ, ætas conſiſtens, inter cauſas internas reponuntur, quę poſſunt tumorem hunc producere. Externæ cauſæ ſunt, quæcunq; humorem melancholicum, vel generant, vel in vtero congregare poſſunt, vt mœror, timor, cogitatiónes: potus & cibus qui gignunt huiuſmodi humores, vt ſunt, carnes ſalitæ, piſces ſaliti, vſus frequens braſsicæ: vſus frequens vinorum craſſorum & calidorũ. Sunt Cancrorum duo genera, vnum genus eſt cum vlcere, aliud ſine vlcere. B

SIGNA.

NON vlcerati Cancri ſigna ſunt, quòd circa os vteri, apparet tumor quidam renitens ad tactum inæqualis, cognoſcitur colore nigro & rubeo mixtis, aut liuido & nigro, qui tumor vehementer dolorem facit circa inguina, pectinem, lumbos, & præſertim dolores inducit, quando vel manibus tractatur, vel medicamentis exacerbatur, vt iure dixerit Hippocrates, Cancros occultos & non vlcerat[illegible]tos, melius eſſe nõ tractare. Auicenna addit, dolores, læſionesq; communicari à loco affecto Diaphragmati, atq; dolorẽ ſæpè ſimilem fieri in oculis & temporibus. Cur autem in affectibus pleriſq; vteri fiant dolores oculorum, ſuo loco paulo ante vos docui. Signa cancri vlcerati ſunt, nam præter dolores & alia prædicta, apparent vlcera corroſa, inæqualia, eminentia plerumq;. Paulus & Aetius, inter alias conditiones horum vlcerum ſcripſerunt, quandoq; albedinem apparere, ſeu vt ipſi dicunt, hæc vlcera eſſe albicantia. Sed an verum ſit, quod iſti dicunt, non audeo affirmare, quandoquidem color albus non apparet in ipſa cute: imo verò color cutis, aut niger, aut ſubliuidus, aut ex nigro & rubro mixtus eſt, nunquã aũt videbitis cutem albicare. Non enim poteſt vera eſſe horum ſententia de materia, quia vt dicit Auicenna, materia quæ exit à Cancro vteri vlcerati, vt plurimum nigra eſt, mali odoris, mali coloris, interdum rubea, interdum viridis, virulenta ſemper, rariſsimè alba: adeo vt non videatur vera ſententia Aetij & Pauli de colore cutis, neq; de materia exeunte à Cancro. C

PROGNOSTICA.

Hæc affectio incurabilis eſt planè, ſolumq; leniri poteſt.

CVRATIO.

PRopterea ne malum acerbius & ſæuius euadat: ante alia diligens & aſsidua habenda eſt Victus ratio: & niſi Mulieres, quæ hoc infortunio tentantur, ſint in victu diligentes, miſerè cruciantur, & miſerè vitam finiunt. Eſt verò victus inſtituendus, quemadmodum dicit Paulus, qui humorem melancholicum attemperare poſsit, optimum ſanguinem gignat, & à ſucco melancholico producendo ſit alienus. Præter victus rationem, eſt quoq; corpus diligenter vacuandum à ſuccis craſsis, & melancholicis: imò ſi quis eſt caſus, in quo ſit Melancholiæ purgatio neceſſaria, proculdubio eſt Cancer vteri. Et in hoc ſoleo ego curare, vt Pharmacopola habeat paratos Trochiſcos de Myrrha cum Ellebnro. Nam Trochiſci de Myrrha, propria facultate expurgant vterum, ſi parentur cum Elleboro, expurgabont Melancholiam: vſus etiam continuus, decocti Myrobalanorum nigrorum, accommodatus eſt. Præter euacuationem, ſunt & alia quæ poſſunt demulcere dolorẽ, vt ſunt inſeſſus facti cum Fœnugræco, Malua & Oleo, ſiue ſit oleum roſatum, ſiue violatum, aut etiam oleum ſimplex. Lac muliebre, cui admiſcetur parũ Croci, accommodatum eſt remedium, ad leniendum dolorem. Conuenit autem huiuſmodi lac, infuſum in vterum: idem præſtat oleum vitelli ouorum. Vitelli ipſi ouorum conueniunt, cum ſucco polygoni & plantaginis, prę ſertim cum fluor & dolor vrgent. Monet Rhaſis, cauenda eſſe in Cancri lenitione, omnia illa medicamenta, quæ ſunt acuta, quoniam vterus canceratus, neq; Clyſteres, neq; Suppoſitoria, neque vlla alia medicamenta ſuſtinere poteſt, quæ aut nimis acuta, aut nimis calida exiſtunt. Sunt præter hos tumores, Verrucæ, Thymi, Condylomata, quæ omnia ope Chirurgica debent curari: & curantur, vt in alijs partibus, de quibus habetis Chirurgos amplisſimè. D

DE MORBIS IN SITV. CAP. XXI.

MOrbos eos qui fiunt in magnitudine, ſequuntur qui fiunt in Situ, quando ſcilicet Vterus à Medicis ſitum mutaſſe dicitur: non quod verè mutetur ſitus, ſed quia conſtrictus, aut dilatatus, locum mutare videtur. Hoc autem dictum eſt à me, propterea quòd magnus Plato in Timæo fuit huius ſententiæ Vterum perinde, atq; animal quoddam, mutare locum, & in corpore moueri, de parte in partem. Quam ſententiam, ſatis copioſè refutauit Galenus 6. de locis affec. Sed antequam hanc rem fuſius tractemus, debetis ſcire, *Vterum in animalibus diuerſum ſitum à natura habuiſſe*, vt Ariſtot. 1. de Gener. anim. & 1. de Hiſt. anim. cap. vltimo, nos docuit Nam animalia ouipara, habent vterum prope diaphragma, in

parte

A parte poſteriore, prope lumbos collocatum. Animalia verò quæ pariunt viua, vt eſt homo, habent vterum in aluo poſitum longè à Diaphragmate, ita vt dum ſupinum eſt corpus mulieris, ſit ſupra inteſtina, & infra veſicam, quo pacto intelligenda eſt ſententia Ariſtotelis, alioqui obſcura, quando ſcribit vterum hominis eſſe ſuper inteſtina, & infra veſicam. Fuit vterus in fœmina poſitus longè à Diaphragmate, vt dicit. Ariſtot. propter præfocationes: quia ſi proximus eſſet, ita vt contingere poſſet Diaphragma, ſæpiſſimè præfocarentur miſeræ mulieres. Poſitus eſt vterus in parte ſupra inteſtina, quia ſi poſitus eſſet in dorſo vt ouiparis, cum fœtus deberet augeri, procul dubio impediretur fœtus auctio. Sed duo hic pulcherrima problemata exſurgunt: vnum eſt, cur in fœmineo ſexu, cuncta animalia habeant vterum intra corpus, multa vero animalia maſcula, habeant ſua virilia extra corpus. Alterum problema eſt: Cur potius in ouiparis animalibus, vterus poſitus ſit in anteriori parte. Primo quæſito reſpondet Ariſtoteles prim. de Generatione animalium duodecimo: quod fœtus atque embryo, cùm debeant augeri intra corpus humanum, vel beluinum, opus habent multo calore, & multa cuſtodia. Hic calor vt cuſtodiatur, natura nullum alium locum poterat machinari, quàm intra corpus. Teſtes vero animalium, cùm debeant fabricare ſemen, & cuſtodire, propter ſalutem propria quadam ratione indigebant quodam coopertorio particulari, quod coopertorium, in ijs animalibus quæ habent cutem mollem, vt homo &
B animalia alia multa, meliùs erat vt extra fieret, quàm intra. Animalia verò quæ cutem duram habent, non poterant coopertorium habere hoc genitalium, & propterea factum eſt, vt in his animalibus intra corpus latitent teſtes, in homine & alijs multis, extra corpus. Addo ergo aliam rationem, ab Ariſtotele non tactam, quod aues & piſces, neceſſario habuerunt teſtes intra corpus, eo quòd ſalus horum animalium poſita eſt in natatu & volatu. Si auibus & piſcibus teſtes penderent extra corpus, vt in alijs multis animalibus, citra controuerſiá impedirentur à natatu & volatu Hoc in loco volo vos docere, rem quandam miram, quam ſcribunt illi, qui nouum orbem inuenerunt, ſcilicet quoddam animal reperiri, quod duos vteros habet, vnum internum, alterum externum. Interno vtitur ad generandam & concipiendam prolem, vt alia animalia: Externo, dicunt ipſi, tanquam burſa ad defendendos pullos ab alijs animalibus. Ad ſecundum quæſitum. Cur potiùs in anteriori parte quàm poſteriori ſit conſtitutus. Reſpondendum id, quod reſpondet Ariſtot. 1. de Generatione animalium 12. ſcilicet ea animalia, quæ habent vterum in dorſo, habere etiam vterum valde tenuem & ſubtilem, ita vt preſsione ſua non poſsit vlla viſcera offendere. Præterea animalia quæ habent vterum in anteriori parte, dicit Ariſtoteles cùm habeant meatum excrementorum ſiccorum in poſteriori parte, nequaquam natura rectè feciſſet, ſi vterum poſuiſſet, vnde fæces eſſent excludendę Accedunt & aliæ rationes, quòd quæ habent vterum in dorſo, oua pariunt, oua incrementum magnum minimè ſuſcipiunt, ita vt non impediatur auctio. Secus autem eſt in viuiparis, quorum fœtus cùm incrementum ſuſcipiant in anteriore parte, duo habent bona: vnum vt augeri ma-
C gnopere poſsint, alterum quòd facilius cuſtodiantur quæ ſunt ante oculos, quàm quæ ſunt poſt oculos. Cum itaque ſit huiuſmodi vteri ſitus in fœmina, *mutare dicitur locum tripliciter*: mutare inquam Metaphoricè, non propriè: vno modo, quando ſurſum aſcendit, & dicitur à Medicis Aſcenſus vteri: alio modo, quando mutat locum ad latera, vocant hanc mutationem Reclinationem, ſeu inclinationem Vteri. Quando ad inferiores partes labitur, dicitur mutare locum tertio modo, & dicitur πρόπτωσις Græcis Latini modò Prolapſum vteri, modò procidentiam appellant. Omnes tamen mutationes à Barbaris Medicis ſæpiſsimè vocantur præcipitationes, ſiue ſint ad ſuperiora, ſiue ſint ad latera, ſiue ad inferiora. Ad ſuperiora dicitur vterus aſcendere ab Hippoc. 2. de morb. Mulieb vel ad Cor, vel ad Caput, vel ad ſeptum tranſuerſum, vel ad Iecur: ad hæc enim omnia loca videbitis Hippoc. ſcribentem vterum mulieris ſæpè aſcendere. Ad latera autem dicitur vterus moueri, quando vel ad inguina, vel ad Coxas, vel ad Ilia decumbit, modò in ſiniſtram, modò in dextram partem, modò in poſteriorem. Dicunt Medici deſcendere vterum, quando extra os vteri propendet, ita vt ouum Struthiocameli extra eſſe videatur: imò verò Hippoc. loco citato dixit, vterum etiam deſcendere ad crura, vel ad pedes: non quòd vterus verè ad hæc loca moueatur, ſed quia vt videbitis, dilatatus aut conſtrictus, modò hanc, modò partem illam magis lædere videtur. Eſt hic affectus morbus, & eſt morbus in ſitu, & quia morbi eſt proprium lædere actiones, procul dubiò ab hoc morbo læduntur omnes vteri operationes, quæ vt dicit Auerroes 3. Collect cap. 29. quatuor ſunt: Attractiua, repulſiua, retentiua & digeſtiua. Appellat Auerroes digeſtiuam,
D conſeruatiuam, dicitq; hanc facultatem eſſe propriam vtero, eò quòd proprium vteri eſt conſeruare Embryonem. Nihil facit vterus niſi vt conſeruetur fœtus. Quo in loco notate huuc etiam virum magnum, negaſſe vtero vim vllam diſcretiuam, quam poſuit in alijs partibus, ductus hac ſententia propria, quod vterus non nutriatur ſanguine menſtruo, ſed puriore, ita vt non opus habeat diſcretione vtilis ab inutili, vt aliæ partes.

C A V S AE.

Cauſas huius morbi, loco citato reduxit Auerroes ad tria genera, ſcilicet ad caſum, ad percuſsionem & ad humiditatem lubricitatiuam. Sed in his cauſis recenſendis, fuit Auerroes valde diminutus, vt in multis alijs: & aduertite qui vultis legere Auerroem in libro Collect. rarò percurrit omnes cauſas rerum, quia non erat perfectus Medicus. Cauſæ igitur mutationis ſitus in vtero, aliæ ſunt internæ, aliæ externæ: Cauſæ *internæ* omnes deducuntur ad duo genera ſumma, ad inanitionem, & repletionem, quæ videtur fuiſſe ſententia Auicennæ duodecim. tertij tractat. quart. capite, quarto. Nam ſi vteri vaſa repleantur, duo contingere poſſunt, vt repleta hæc vaſa inclinent ad latera, & ita faciant inclinationem, cum ducant ſecum quaſi totum vterum: quod ſi hæc vaſa coanguſtent os vteri, vt corpora omnia concaua dum coarctantur, longiora euadunt: ita quoque vterus dum eius os coarctatur ex plenitudine videtur quodammodo in longum produci, quæ productio dicitur aſcenſus, quia elongatur fun-

dus vteri verſus partes ſoperiores. Quidnam dicendum de inanitione? inanitus vterus ſanguine, veluti A
quiddam flaccidum ſolet prolabi, atq; veluti in ſe ipſum extra concidere. Vnde iurè Auicenna dicebat,
Apoſtemata omnia eſſe caoſas præcipitationis ipſius vteri. Sic quoq; vbi præ humiditate vteri, laxan-
tur membranæ, quibus appenſus eſt vterus, videtur modò in vnam partem, modò in alteram prolabi,
non qoòd ligamenta diſrumpantur, ſed quia laxata permittunt, vt vterus ſitum proprium non ſeruet:
& hæc affectio, freqoentiſsimè omnium contingit. Et propterea excuſari poteſt Auerroes, qui inter cau-
ſas internas retulit ſolâ humiditatem lubricatiuam. Nam Moſchio quoq; autor grauiſsimus, hanc præ-
cipuam cauſam præcipitationis dicit, ſcilicet humiditatem, eas membranas relaxantem. Inter has cau-
ſas poteſt recenſeri, tēperatura humida, ætas inclinans, vt teſtatus eſt Paulus & Aetius, qui in Mulieribus
perfectioribus, ab humiditate excrementitia, ligamenta Vteri faciliter relaxari, prodiderunt. Cauſas *ex-
ternas* multas profert Hippocrat. ſecund. de morbis Muliebribus, & qui eum ſequuntur. Nam ſi Mulie-
res poſt partum, onus aliquod graue tollant, ſi tumore graui opprimantur, ſi currant, aut magnis ſternu-
tationibus vexentur, in his ſcribit Hippocrates, Vterum facilè dimoueri. Addunt alij, Abortus difficiles,
& graues, errata obſtetricum in educendo fœtu, vel in educendis ſecundinis, percuſsiones ſupra vte-
rum factas, Conſternationes animi ex malo nuntio allatas. Vnde diſcite cuſtodire Mulieres, ne mala
nuntia ad ipſas deferantur & [illegible]ſertim ex inſperato, quia magnopere offenduntur. Addit Auicenna
his cauſis, vociferationes mag[illegible], magnos ſtrepitus, vt ſunt bombardarum. Hippocrates in fine libri de
Sterilibus, ſcripſit Mulieres illas incurrere hoc malum, quæ vel à puerperio laborarunt, vel in ipſa pur- B
gatione puerperij, ſunt vſæ Ver[illegible]re. Summatim verum eſt id, quod ſcribit Hippocrates. Mulierem quæ
alioqui debilis ſit, facilè incurrere præcipitationes Vteri, ex qualibet occaſione, ex frigore pedũ, ex per-
cuſsione, quia in Muliere debili, fieri non poteſt, vt vterus etiam non peſsimè ſe habeat.

SIGNA.

Signa qoibus cognoſcitur hic affectus, ſecundum Hippocratem varia ſunt: alis demonſtrant aſcen-
ſum, alia quæ inclinationem, alia quæ prolapſum. Rurſus ſignorum *quæ demonſtrant aſcenſum*, alia de-
monſtrant aſcenſum ad caput. Exempli gratia, vt dicit Hippoc. ſi venæ ſob naſo & partes ſub oculis
dolore afficiantur, ſi mulier alto ſopore detineatur, ſi ſpuma ori circumuoluatur. Hæc omnia ſunt ſigna
apud Hippoc. vteri ad caput aſcendentis. Vbi verò ad cor aſcendit, dicit idem Hippocrates cognoſci,
qui aer violenter admodum attrahitur, fiunt vomitus, flatus exeunt, & ab ore & ab alijs partibus. Aſcen-
dentis verò vteri ad ſeptum tranſuerſum ſigna, ſunt vomitus feruidi & acres, dolores qui penetrant mo-
dò ad caput, modò ad collum, modò ad vtraque: Suffocantur mulieres, veluti ſuffocari videntur qui ve-
ratrum biberunt: Stomachus vehementer vellicatur, recta ceruice neceſſariò fit ſpiratio, interdom eti-
am fit vomitus acidus, os aqua impletur & crura refrigerantur. Quòd ſi ad iecur aſcendat vterus, mu-
lier voce deſtituitur dicit Hippocrates, dentes conſeruntur, totum corpus liueſcit. Hoc verò dicit Hip-
poc. contingere virginibus vetulis, vel viduis, quæ diu à coitu abſtinuère, ſed maximè omnium dicit C
accidere ſterilibus, in quibus ſcilicet non expurgantur excrementa, neque per puerperium, neque per
fœtum, neque etiam per vteri tumorem. Et aduertite, omnes aſcenſus vteri, ſiue ſint ad caput, ſiue ad
cor, ſiue ad aliud, hoc perpetuum ſymptoma habere, vt præſocationes contingant, de quibus agemus in
ſequentibus. *Signa inclinationis* vteri hæc vniuerſalia ab Hippoc. 2. de morbis Mulieb. traduntur, quod
mulieres ſub hoc tormento contrahuntur, gibboſæ fiunt, ſteriles, menſtrua non fluunt, aut ſi fluant, pra-
ua, aut pauca omnino ſunt. Vbi ad ſiniſtrum inclinat, in ea parte dolent lumbi, ilia, crus claudicat, & du-
rities quædam apparet. Quòd ſi verſus dorſum magis inclinet, præter dicta accidentia, etiam fæces reti-
nentur: idem quoq; exiſtimandum eſt ſi ad dextrum inclinet latus. Vbi verò ad coxam decumbit, præ-
ter dicta ſigna coxa fit dura ſolida, imus venter magnis cruciatibus torquetur. *Si deſcendet vterus*, hoc præ-
cipuum ſignum habetur, quod vbi obſtetrix locos muliebres tangit, videtur ooum qooddam magnum
tangere, vulua dolore torquetur, ardet, febrili quodam calore mordetur, & vrina guttatim ſtillat. Scribit
Hippocr. hoc malum fieri, quando mulier ex partu recens laborauit, aut fatigata ſit, ſi vterum nimis im-
prudenter attrectarit, ſi coierit tempore puerperij. Ex quo Hippoc. oraculo, diſcite puerperas iubere
conſeruari in ſumma pace, & quiete, quia eo tempore errores commiſsi ſunt irremediabiles. Si ad crura
& pedes prolabatur vterus, hæc ſigna ſunt ex Hippocr. quod pedes ſecundum digitos conuelluntur, &
præſertim in parte vnguibus proxima, dolent crura & femora. Cauſarum *externarum ſigna* comparantur D
ex ægræ relatione.

PROGNOSTICA.

Prognoſtica, huius affectus ſunt, quòd omnis mutatio ſitus vteri grauiſsima eſt, non ſolùm quia cau-
ſa eſt aliorum grauium malorum, ſed quia ſæpe ad mortem perducit. Scribit enim Hippocr. 2. de
morb. Mulieb. non modò fieri ſteriles mulieres, vbi ad latera inclinat vterus, verùm etiam ſæpè in-
terire, & paucas hoc malum effugere. Habet tamen hoc vteri procidentia, vt in florenti ætate, ſi ab initio
adhibetur curatio euadant, in prouectiori dicit Aetius, & rectè, non euadunt, quia tametſi reſtituantur
vteri, recurrunt tamen iterum. Scribit Hippoc. 5. Aphoriſm. 47. quod ſi qua parte vterus ad coxam incli-
nauerit, & ſuppurauerit, neceſſe eſt mulierem emotam fieri, id qood etiam confirmat 2. de morb. Mu-
lieb. vbi addit, eas perire niſi quid fecetur, aut vratur. Galenus in explicatione eius Aphoriſm. declarans
* *Linamenta.* quid ſit apod Hippocratem emotam fieri, ſcribit nihil aliud eſſe, quàm medicatione per * linimenta in-
digere. Ita vt hæc ſit ſententia Hippocratis, vbi vterus ad coxam prolapſus ſuppuratus fuerit, neceſſe eſt
curationem fieri per linimenta. Sed (pace Galeni dixerim) non eſt ſententia digna Hippocrate. Quis
enim ignorat, vbi ſuppurantur partes in corpore, quin neceſſarium eſſe linimenta adhibere, nullus eſt
Chirurgus adeo bardus, qoi id igooret. Quæ igitur erit ſententia Hippocrate digna? Sum ego huius ſen-
tentiæ

A tentiæ cum aliquibus ſcriptoribus modernis, qui detexerunt hunc errorem Galeni, quod emntam fieri,
nihil aliud ſit, quàm ſi ſuppuretur vterus ad coxã prolapſus, quod vlcera fiunt cura & fiſtuloſa. nam hæc
vox emota apud Hippocratem, ſignificat rem quæ opus habet lungo penicillo, id eſt, vlcus cauum fieri
& fiſtuloſum.

CVRATIO.

CVratio huius affectus poſita eſt in hoc, vt ſitus vteri reſtituatur, & quia malus hic ſitus, augetur &
conſeruatur à mala viuendi ratione, ante cætera curaodum eſt, vt omnes cauſæ externæ fouentes
hunc morbum corrigantur. Propterea *primò erit dan ia opera*, vt aer habeatur frigidus & ſiccus, vt
ægra in ſumma detineatur quiete, fugiantur timores, terrores, mali nuntij, ſtrepitus & clamores, vo-
ciferationes, tuſſes, ſternutationes, abſtinendum eſt à coitu. Quod tamen debetis intelligere de omni-
bus alijs, præterquam de prolapſu vteri. Nam Ariſtoteles 7. Hiſtor. animal 2. ſcribit, interdum mulie-
ribus propter deſiderium coitus, vterum deſcendere, quando ſcilicet vel virgines longo tempore fue-
runt, aut ſaltem abſtinuerunt à coitu. Et cùm Ariſtoteles dicat has mulieres curari vbi concipiunt,
argumentum eſt, in hoc caſu coitum potius prodeſſe, quàm nocere. Frictiones conueniunt, præſer-
tim partium aduerſarum. Exempli gratia in prolapſu, frictiones ſuperiorum: in aſceoſu, inferiorum:
in inclinatione, partium aduerſarum. Aluus habenda eſt lubrica, edendum & bibendum moderatè:
B pro potu, vinum mediocre, odoratum, tenue conuenit. Aqua ſola inimica eſt huic affectui, præſertim
frigida: imò aduertite ſemper edulia & potus frigidos, ſummoperè aduerſari huic affectui. Cibi hu-
midi, frigidi & flatulenti vitandi, vtendum ijs qui optimi ſunt ſucci, qui facilè concoquuntur, qui-
que extenuandi aliquam vim habent. Poſt victum inſtitutum, debet Medicus tres ſcopus ante oculos
habere: vnum, vt cauſa immediata & interna amputetur: alterum, vt vterus in ſedem priſtinam repo-
natur: tertium, vt repoſitus conſeruetur. *Ad cauſam remouendam*, ſi ſit repletio, vt plerumque eſt, eua-
cuatio omnino neceſſaria eſt, & quia neceſſariò fit per pharmaca, & ſanguinis miſsionem, ſi adcrit
aliqua plenitudo vel vniuerſalis, vel ſaltem particularis vteri, neceſſum eſt venam pertundere, in
aſcenſu, venam ſaphenæ, in deſcenſu, venam brachij: in inclinatione ſemper pertundetur vena cruris
aduerſi. Quòd ſi non concedatur venam ſecare, cucurbitulæ vſu veniunt ſcarificatæ, vel non ſcarifica-
tæ, modò ſemper habeatur ratio contrariatatis partis affectæ. Poſt ſanguinem euacuatum, ſunt præpa-
randi humores: in præparatione humorum, qui faciunt hos morbos, conueniunt Saluia. Iua, Meliſſa,
Arthemiſia, Maioraoa, radix Aſari, radix Enulæ, Syrup. de Arthemiſia, de quinque radicibus, de capillo
Veneris, de Eupatorio. Ex his poteſtis parare Syrupos, & cum ijs præparare humores, qui vbi erunt
præparati, ſtatim erunt euacuandi. Conueniũt pro euacuatione, pillulæ de Colocinth. de Agarico, Tro-
chiſci de Myrrha: vt eſt forma hæc pilularum:

℞. Pillul. de Agarico ℈. ij. Pillul. Colocinth. ℈. j. Trochiſci de Myrrha ʒ. s. Miſce: cum ſyr. de Ar-
C them. fiant pilulæ. Propono vobis potius pilulas, quàm medicamenta potulenta, quia in his caſibus
medicamenta debent eſſe ea, quæ multitudine & copia (vt ita dicam) non grauent ventriculum, quia
facilè in his malis ventriculus labefactatur cum vtero. Debent tamen medicamenta eſſe efficacia, vt
ſuot pilulæ. Sed dicetis, debemuſne in vteri prolapſu adhibere medicamenta aluum ſoluentia? Nam
Hippocr. 2. de morb. Muliebr. prohibet vt aluus hoc loco moueatur. Dico in prolapſu vteri du-
plex à Medico poteſt haberi ſcopus, vel euacuandi humores multos, vel reſtituendi vterum in pri-
mom ſitum. Si neceſſarium ſit euacuare humores vteri, proculdubio neceſſaria eſt hæc euacuatio per
medicamenta: ſin autem non ſit Medico animus euacuare, ſed ſolùm reſtituere, in hoc caſu non con-
ueniunt aluum mouentia. Et ita intelligendus eſt Hippocrates, eò magis quòd cùm ipſe laudet vomi-
tum parato decocto ex melle & aceto, clariſsimè colligitur eius mentis fuiſſe, per vomitum reuocare
& reſtituere vterum. *Poſtquam purgati fuerint humores*, ſurgit ſecundus ſcopus reſtituendi, ad quod
agendom, Mulier locanda eſt ſupina, ita vt pedes elatiores contineat, quo factn habendum eſt vi-
num auſterum, aut aqua, in quibus ebullierint Myrthus, Acacia, ſanguis Draconis, Plantago: in hac
aqua vel hoc vino, immergenda eſt lana, deinde ea apponenda eſt locis muliebribus, & arctè colli-
ganda. Nam ratione horum medicamentorum, repellitur vterus ad locum proprium. Interim adhi-
bendæ ſunt res odoratiſsimæ naribus, vt Moſcus, Ambra. Super vmbilicum adhibenda cucurbitula,
D quia ſicuti medicamenta illa attrahuot, ſic cucurbitula attrahit. Sunt multa alia *medicamenta, quæ à pro-
prietate* dicuntur reſtituere vterum, vt eſt lana arietis nigri ſuffumigata. Nicolaus Florentinus, nar-
rat ſe pluribus experimentis probaſſe, ouum antiquum in nido conſeruatum, ſi conquaſſetur & ſu-
pra paruum linteum apponatur vtero, miro quodam modo eum reſtituere. Aetius libru decimoſex-
to, capite 76. commendat in hunc caſum, corium torpedinis detractum atque appoſitum: ſimiliter &
aculeum paſtinacæ marinæ, *Vbi reducta eſt matrix*, ſurgit tertius ſcopus, ſcilicet conſeruandi reſtitu-
tam matricem, id quod fit perpetuis frictionibus partium ſuperiorum: cucurbitulis, mammis, vel ſub
mammis appoſitis. Inſeſsiunibus quæ fiunt ex aqua vbi bullierint Plantago, Cortices nucum viri-
dium, baccæ myrthi, Cortices Granatorum & Cydoniorum. Præter inſeſſus fiunt etiam Emplaſtra &
Cerata, quæ & pectini, & lumbis appoſita, retinent vterum in ſuo ſitu, vt eſt iſtud Ceratum.

℞. Thuris, Maſticis, Galbani, Styracis, Picis ſiccæ an. ℥. j. Nucum Cupreſsi ℥. s. Sanguinis Dra-
conis ʒ. vj. Olei Maſticini, Myrthini an. q. ſ. Ceræ q. ſ. Miſce: ſecundum artem fiat Ceratum. Sed dice-
tis, *ſi non poſsit vterus vlla arte reduci, quid agendum eſt?* Reſpondeo vterus qui reduci non poteſt, neceſ-
ſarium eſt, vt vel dureſcat, vel putreſcat. Nam corpora extra propriam ſedem ſæpè adeo dureſcunt, vt
etiam ſine corruptione permaneant. Si igitur dureſcat vterus, mandat Hippocr. vt nihil aliud agatur,
quàm vt conſeruetur locus ille calidus: quia vbi conſeruatur calidus, non eſt periculum, vt præfrigo-

re emoriatur penitus. Sin verò putreſcat, exſcindendus eſt vterus, ſuferendus è corpore mulieris, ne- A que deterreamini, vbi neceſsitas vrget ab hoc opere, nam vt monet Paulus lib. 3 cap. 72. Aetius libru 16. capite 76 relatum eſt, Mulieres exciſſo vtero, ſaoas ſuperuixiſſe: id quod etiam auorum noſtrorum temporibus ſe vidiſſe, teſtatus eſt Nicolaus Florentinus. Atque hæc quæ hactenus diximus, ferè pertinent ad deſcenſum vteri. Vbi verò non deſcendit, ſed *inclinatus ſit in partem*, quid agendum? Primò, ſi opus erit ſecanda vena, præparandi humores & purgandi: quibus peractis, diligenter aduertendum, in quam partem procumbat vterus: quòd ſi ad ſiniſtram partem, dextræ ſunt adhibendæ frequentes cucurbitulæ, frictiones, ligaturæ, & ſuper eandem partem perpetuò decumbendum eſt. Neque hoc ſolum ſufficit, ſed præcipiendū eſt, vt obſtetrix inungat digitum aliquo oleo, vt oleo Amygd. dulc. oleo communi dulci: deinde digitum inunctum immittat in os vteri, atque paulatim conetur in aduerſam partem trahere. Ita namque fit, vt continua hac contrectatione, atq; alijs præſidijs reſtituatur in propriū ſitum. Atque id quod dico de vna parte, dictum putate de alia. Hippoc. laudat lac bubulum, exhibitum per quadraginta dies, laudat braſsicam, laudat etiam coitum. Vbi vterus non ad latera, ſed *ſurſum aſcendit*, potiſsima curatio eſt, vt odorata vtero ſubijciantur, ligentur partes inferiores, ſcarificentur crura, naribus verò ſupponantur fœtida. Sed quia curatio hæc eadem ferè eſt, quæ præfocationis vteri, idcirco quæcunque dixero pertinentia ad præfocationem vteri, eadem accommodari poterunt curando aſcenſui vteri. Sed de præfocationibus vteri in ſequentibus agam, quam tractationem ita afferam, vt pro poſtremis lectionibus me ſatisfactorum pollicear. B

DE VTERI PRAEFOCATIONE.
CAPVT XXII.

VLtimum locum tractationis Muliebrium morborum, ſeruauimus affectui qui maximè omnium ſolet Mulieres turbare. Dicitur hic affectus à Græcis πνὶξ ὑστερική: à nonnullis, vt ſcribit Galen. 6. locor. affect. 5. vocatus eſt ἄπνους, ſeu ἄπνοια, de quo integrum librum Heraclidem Ponticum compoſuiſſe, ibidem memoriæ mandauit Galenus: Latini appellant hanc affectionem Vteri præfocationem, non quòd vterus ſtranguletur, ſed quia in cauſa eſt, vt mulieres ſtrangulari videantur: propterea Plinius vocat hunc affectum, ſuffucationem Mulierum. Sunt etiam inter ſcriptores Latinos, qui vocant mulieres ita affectas Hyſtericas, & Martialis libro 11. quo in loco olim malè Hictericam loco hyſtericam legebatur. Celſus libro 4. capite 20. cùm videret Latinam linguam deſiderare vocabulum huius morbi, potius ipſum circumſcribere, quàm nominare voluit. Definitur hic affectus à Paulo libro 3. capite 7. recurſus Vteri ad ſuperiora. Verùm hæc Pauli definitio, propter tres rationes mihi explodenda videtur. Vna eſt, quia, vt ſuo loco intelligeris, non eſt verum vterum aſcendere ad partes ſuperiores. Secunda, quia licet concedamus Paulo vterum recurrere ad ſuperiora, nihilominus iſte recurſus non eſt affectus vteri, ſed eſt cauſa affectus. Tertia ratio, quia, vt nos docuit Galenus 6 loc. affect. etiam fit præfucario ſine vteri recurſu, vt non videatur Pauli definitio conuenire cum definito. C Moſchio autor Græcus & antiquus, alio modo definit, ſcilicet præfocationem eſſe reſpirationis impedimentum, cum omnimoda quiete. Sed nec hæc definitio mihi probatur, eò quia etiam Apoplexia impedit reſpirationem, & ægrotantes videntur in ſumma quiete ſæpè ita vt nonnunquam ſimiles mortuis ſint, quò fit, vt hæc Moſchionis definitio non conueniat. Quapropter puto ego ita melius definiri hunc affectum, vt nihil aliud ſit quàm magna reſpirationis offenſio, cum corporis refrigeratione, ex vteri vitio. Dicitur magna anhelitus offenſio, quia tametſi magnoperè offendatur, nunquam tamen prorſus auſertur reſpiratio. Etenim dicit Ariſtotel. tamdiu viuere animalia, quouſque ſpirant, & hæc ſententia confirmata ab omnibus eſt. Dicitur cum corporis refrigeratione, eò quòd calor natiuus ſub hac paſsione quaſi ſtranguletur, quo calore hebetato & diminutu, reſpiratio neceſſariò diminuitur. Et propter hoc Soranus apud Aetium, appellat hanc affectionem flatuoſam refrigerationem. Quòd autem hoc ita eueniat, habetis locupletiſsimum teſtem Auerroem, qui 3. Collect. capitul. 29. ſcribit, in affectu non ſolùm vteri functiones lædi, verùm etiam omnes corporis actiones, non alia ratione quàm quòd à vaporibus prauis natiuus calor valde hebetatur, vt proinde corpus mulierum neceſſariò refrigeretur. Additum eſt à me poſtremò Vitio vteri, quoniam vt teſtatur Aretæus 2. acut. 11. & vt audietis ſuo loco, ſunt alij morbi qui in mulieribus & viris, efficiunt hæc eadem ſymptomata, vt in Catoche: verùm non fiunt ratione vteri, & propterea diſtinguuntur iure à præfocatione. Cæte- D rùm, quis ſit affectus præter naturam hæc præfocatio, non admodum certum eſt. Sunt qui exiſtiment hunc morbum Conuulſionem eſſe, quorum ſententism ſequi non poſſum, quoniam multas videbitis præfocatas, quæ immobiles manent: in Conuulſione corporis aliquæ partes ſemper conuelluntur, atque contrahuntur. Dico igitur, hunc affectum nihil aliud eſſe niſi ſymptoma in genere actionum læſarum, actionum dico omnium. Audiuiſtis me ex Auerroe dicentem, in hoc morbo lædi omnes mulieris actiones. Locus affectus nullus alius eſt quàm vterus, qui vt dicit Galenus cùm magnam habeat communicationem cum Corde, Cerebro, & alijs partibus ſiue viſceribus, ipſo vehementer patiente, patiuntur & hæc viſcera, cumq; patiantur, facilè fit vt earum actiones lædantur. Morbi à quibus huiuſmodi Symptoma oritur, ſunt mala intemperies cum materia, præſertim intemperies frigida & ſicca, & frigida & humida. Eſt & interdum morbus in ſitu, non propriè ſed metaphoricè. Theodorus Priſcianus Methodicæ ſectæ amator, reduxit huc ſymptoma ad laxum & ſtrictum morbum.

CAVSAE.

A
CAVSAE.

SYmptomatis huius cauſæ, aliæ ſunt internæ, aliæ externæ. Cauſæ *internæ* immediatæ, ſunt humidi-
tates præternaturales & corruptæ, quæ vel replendo vaſa, vel vapores praoos ex ſeſe mittendo in
Cor, & in alias partes, tandem faciunt huiuſmodi accidentia. Sed antequam vlteriùs progredia-
mur, duo ſunt vobis magnopere *conſideranda*: vnum eſt, quomodo hæc accidentia fiant ab humiditati-
bus, & quæ ſint illæ humiditates. Alterum, vt ſicut fit præfocatio à repletione, ita etiam fieri poſsit ab in-
anitione. Quod ad *primum* attinet, fuerunt aliqui, vt habetur in libro ſub Galeni nomine de Vtilitate re-
ſpirationis, qui dixerunt, vterum repletum prauis humoribus, ſurſum aſcendere, & aſcendentem cor
comprimere: corde autem compreſſo, hæc ſymptomata ſequi. Sed hæc ſententia falſiſsima eſt, pluribus
rationibus: Primò, cum vterus multis membranis corpori ſit alligatus, ſi ſua ſede moueatur, ita vt ne-
ceſſariò aſcendat, illa ligamenta, vel membranæ frangentur, vel ſaltem magnoperè extendentur: neu-
trum fieri poteſt ſine ſummo cruciatu, vnde mulieres immenſos dolores ſuſtinerent, cùm tamen aut
nullos aut obſcuros dolores ſuſtineant. Præterea ſi vterus aſcenderet ad cor, ita vt comprimeretur, ne-
ceſſariò deberet tranſire ſitum ventriculi, iecoris, atque tangere diaphragma, & ita tangendo cor, com-
primere. Sed quomodo hæc fieri poſsint, non eſt facilè intelligere, niſi dicamus eſſe animal, vt dicebat
Plato, quod per corpus huc atque illuc vagetur. Ergo dicendum eſt, id quod ſignificauit Galenus 6. lo-
B corum affect. 5. qui ſcribit, vaſa repleta efficere vt vterus dilatetur, atque elongetur, ſine tamen inſigni
ligamentorum detrimento. Dilatatus vterus & elongatus, communicat, propter humorum qualitates
prauas, ipſi cordi, iecori, & alijs viſceribus, vt videmus morſum Phalangij, Scorpionis, torpedinem com
municare, ab vna corporis parte cordi, atque toti corpori. Neque ſolùm poteſt vterus hæc efficere, per
qualitatis prauæ communicationem, imò multò magis per humores putridos, & venenoſos, ita vt ab i-
pſis emanentes vapores inficiant viſcera, & ita coinquinent, vt poſtmodum hæc ſequantur. Cæterùm
humores qui faciunt hæc mala, vt teſtatus eſt Galenus, potiſsimùm ſunt duo, ſanguis menſtruus & ſe-
men retentum, qui humores ſi diu & præter morem in corpore retineantur, proculdubiò ita inſignem
contrahunt putredinem, vt veneni verè naturam æmulentur. Præter hos duos humores, ſunt & alij,
qui, vt Galenus & Auerroes atteſtantur in corpore noſtro, ita poſſunt corrumpi, vt lethales euadant. Vn
de magis exiſtimandum, hos fieri in vtero, qui cùm ſit receptaculum & cloaca quædam prauorum hu-
morum, poſſunt in ipſo facilè quilibet humores diu retenti, adeò corrumpi & venenati effici, vt nihil dif-
ferant à veneno. Hæ tres humiditates habent hanc communem conditionem, vt euadant aduerſiſsimæ
calori natiuo, qui quando diminuitur valde, & hebetatur, neceſſariò corpus ipſum refrigeraſcit. Circa
ſecundum, eſt ſententia Hippocratis vel alterius autoris in libro de morbis Muliebribus præfocationes
ex ſiccitate ſeu inanitione etiam fieri, eò quòd vaſa vteri inanita, ſtimulant matricem, quæ exſiccata, ſur-
C ſum aſcendit, vt humiditatem depaſcatur: ſurſum aſcendens, dicit ille autor, præfocationem facit. Huic
ſententiæ adſtipulari videtur Ariſtoteles 1. de Generatione animalium tt. vbi ſcribit: vteros euacuatos
ſurſum aſcendere atque præfocationes efficere: fauet etiam huic ſententiæ ratio, quia præfocatio vteri
eſt veloti conuulſio quædam, ſi non perpetuò, interdum ſaltem. Conuulſio, vt inquit Hippocrates, fit
tùm à plenitudine tùm ab inanitione Ex aduerſu videtur eſſe Galeni ſententia 2. locorum affect. qui ſcri-
bit, nequaquam propter ſiccitatem aſcendere vterum, & præfocationem facere: neque valet, quod frigi-
dum in vtero ſiccitatem quandam cauſet, propter quam deinceps fiat hoc malum, quia frigidum facit
præfocationes, non quia exſiccet, ſed quia frigidum eſt inimicum neruis: nerui verò cum patiantur, com
patitur cerebrum & vniuerſum corpus. Quid igitur dicendum? dico præfocationem ſicut fit à reple-
tione, pariter fieri interdum à ſiccitate, non quòd vterus exſiccatus ſurſum aſcendat, quia potius debe-
ret deſcendere, quia omnia neruuſa exſiccata, in anguſtius contrahuntur. Sed fit à ſiccitate præfocatio,
propter aliam rationem, vt intelligetis. Et hoc modo intelligenda eſt autoritas Galeni, quando videtur
negare præfocationem à ſiccitate. Fit autem præfocatio à ſiccitate, propter hanc rationem, quia vterus;
vt ſcribit Alexander 2 problem 65 factus eſt maximè neruoſus, vt maximam perciperet voluptatem ex
ſeminis attractione. Cùm igitur ſit maximè neruoſus vterus, ſcimus omnes neruos oriri à cerebro, pro-
pterea exſiccato vtero, neceſſario compatitur cerebrum, tanquam origo neruorum. Et quod ſit hoc ve-
D rum, inde patet, quia mulieres in hac paſſione, mente capiuntur, cerebro maximè patiente, cor in con-
ſenſum trahitur, ita propter hanc rationem, ſiccitas vteri & inanitio faciant præfocationem. Inter has
cauſas adnumerantur etiam Complexio càlida, humida, de qua loquens Plato, dicebat: eam aſsimilari
arboribus nimis fœcundis, quòd ſcilicet in hac complèxione plus ſeminis congregetur, congregatum
ſemen putreſcit & hoc malum facit. Eſt etiam inter cauſas internas complexio frigida & humida, ætas
iuuenilis, de qua ſermonem faciens Aretæus loco citato ait: ſicut iuuenilis mens vaga & erronea, ſic e-
tiam matrix errabunda & inſtabilis eſt, quaſi voluerit dicere hic autor, iuuencularum animum in vterò
eſſe, quod falſiſsimum eſt. Ariſtoteles 7. Hiſtoriæ animalium capitulo 2. ſcribit: mulieres dum menſtruà
apparere incipiunt, præfocari ſæpè conſueuiſſe. Quæ ſententia confirmat id quod dixi, ætatem iuueni-
lem inter cauſas internas eſſe. *Externæ cauſæ ſunt præfocationis*, abſtinentia coitus, propter quam viduæ &
monìales ſæpè vexantur hoc morbo. Sunt enim inter has cauſas, omnia illa quæ ſupprimunt menſes,
quæue nimias profuſiones faciunt, balnea, luxus, otium, nimia exercitatio, cibi craſsi & melancholi-
ci: addit Moſchio, frequentes abortus, & crudos partus. Notare debetis illo in loco, id quod ſcriptum
eſt à Rhaſe, mulieres dum vtero gerunt, aut dum pariunt, rarò præfocationes pati alias, quàm quæ fiunt
à vaporibus prauis aſcendentibus. Sed hoc in loco *pulcherrima eſt conſideratio*, quomodo inter cauſas ex-
ternas recenſeantur ab omnibus odores boni naribus adhibiti, res à paucißimis conſiderata. Fuerunt

autem qui dixerunt, proprietate quadam vterum delectari bonis odoribus, & propterea cùm odoribus A
apponantur,tractum vterum iucunditate odorum, ſurſum aſcendere,& ſuffocationem facere. Sed hæc
opinio eſt explodenda, quia odor eſt obiectum odoratus, vterus autem non habet odoratum, non igi-
tur delectatur odoribus: præterea, iam probauimus non aſcendere vterum, ſed contrahi & dilatari. A-
lexander 2. problemat.64. refellens eos qui vterum animal putabant eſſe, dixit: odoramenta ſi ſuppo-
nantur vtero, prodeſſe, quia facultate ſua exſiccatoria humores conſumunt: fœtida vero ſi ſupponan-
tur naribus, obſtruere, atque ita efficere ne ſuffocationes fiant. Hic Alexandri diſcurſus errores duos
habet: primus eſt, quia Alexander ſolùm rationem adfert cur ſuppoſita odoramenta præfocationem in-
ducant: non autem explicat rationem, cur ſuppoſita naribus præfocationem inducant. Alter error eſt,
quia ſi fœtida prodeſſent ſubiecta naribus quia obſtruunt, ſequeretur potiùs fœtida ante præfocatio-
nem iuuare, quàm in ipſa præfocatione. Sed experientia contrarium oſtendit, quia dum mulieres ſunt
occupatæ præfocatione, nullo auxilio feliciùs reſtituuntur, quàm fœtidis. Vt huius rei veritatem poſ-
ſideatis, duo debetis notare: vnum eſt, non omnes mulieres propter odoramenta incurrere præfoca-
tiones, ſed ſolùm illas, quibus alioqui malè affectus eſt vterus. Alterum notandum, huiuſmodi mulie-
res non ſolùm propter odores incurrere hæc ſymptomata, ſed etiam alijs de cauſis, etiam leuibus, pro-
pter malam vteri diſpoſitionem. His itaque ſic conſtitutis, dico odores ſua natura percellere caput: di-
cebat Hippocrates 4. Aphoriſm. aromata omnia maximè petere caput, vbi ab odoribus affectum eſt ce-
rebrum, ſtatim coafficitur vterus, quia vt intellexiſtis, & vt dicit Galenus, maxima eſt communicatio B
inter cerebrum & vterum. Vterus cùm ſit affectus malè, propter compaſsionem cerebri, perturbatur,
eo perturbato, humores praui qui ſunt in vtero, quibus agitatis, eleuantur praui vapores ad cor, & ſuf-
focationem faciunt. Atque hæc eſt ratio, cur vapores inducant præfocationem, non quod matrix dele-
ctetur odoribus, vt vulgus credit. Sed dicet aliquis veſtrum, cur non praui vapores id faciunt etiam,
cùm & ipſi petant cerebrum? Reſpondeo, quod vt ſcribit Ariſtotel. 13. problem. 4. praui odores funda-
ti ſunt in vaporibus crudis & craſsis: crudi & craſsi vapores, non ita cerebrum afficiunt, vt acuti & co-
cti, ſed propter craſsitudinem potius obſtruunt, & cùm obſtruant, nequaquam poſſunt acrimonia vlla
cerebrum afficere & percutere. Sed, cur igitur excitantur Mulieres prauis odoribus, ſi praui odores non
offendunt cerebrum. Dico, excitari duabus rationibus: primò, quia praui odores maxime ſenſus i-
pſos tentant, & præſertim odoratum: alia ratio eſt, quia praui odores ſunt maximè naturæ noſtræ inimi-
ci, & ratione huius contrarietatis, natura in Mulieribus quanquam ſopita, excitatur tamen. Et hæc eſt
cauſa, cur Epileptici propter prauos odores incurrant ſymptomata, quia natura eorum alioqui infir-
ma, offenſa fœtoribus agitat cerebrum, quo agitato, humores præcipitantur in ventriculos & oritur
ſymptoma. Dixi, prauos odores eſſe naturæ noſtræ aduerſiſsimos, quia naturæ ſimpliciter non ſunt ini-
mici, & probatur, quia bruta non offenduntur prauis odoribus: imò ſunt multa animalia quæ illis dele-
ctantur, vt ſues & canes. Concludens igitur dico, odores bonos facere præfocationes, quia percutiunt
cerebrum, ipſo percuſſo vterus coafficitur: ipſo affecto, humores praui in eo exiſtentes agitantur, & C
ſublati vapores, inducunt præfocationem. Inter cauſas externas præfocationis numerantur etiam tem-
pus anni, quia vt ſcribunt Paulus & Auicenna, videntur præfocationes quaſdam periodos habere, &
Hyeme & Autumno potiſsimum fieri, atque tum in virginibus potiſsimùm & ſterilibus. Sed dicetis
hoc eſſe contra Hippocr. quia 1. de morbis Muliebrib. ſcribit, mulieres ſeniores magis tentari, quàm a-
lias præfocatione propter leuitatem vteri. Dico hunc librum non eſſe Hippocr. & hanc ſententiam eſſe
falſam, vt multæ falſæ ſunt aliæ eo in libro.

SIGNA.

Signorum huius affectus tres ſunt claſſes, alia enim ſunt diſtinctiua, alia ſignificatiua, alia prognoſti-
ca. *diſtinctiua ſunt* ea, quæ diſtinguunt præfocationem ab alijs ſimilibus morbis, vt ab apoplexia, epi-
lepſia, lethargo, lumbricis, ſyncope: hi namque affectus, ſunt valde ſimiles præfocationibus. Horum
ſignorum duo ſunt genera, aliud communius, aliud particulare. *Communia* ſigna diſtinctiua ſunt duo: v-
num eſt, quod vt dicitur à Cleopatra & Moſchione, præfocationes vteri ſemper ſunt eum præcedentib.
querelis vteri, aliæ affectiones non habent huiuſmodi vteri querelas. Secundum ſignum eſt, primò tra-
ditum ab Aeno, qui dicit præfocationes in hoc diſtingui ab alijs, quia præfocatæ reſtituuntur odoratis
ſuppoſitis vtero: quæ patiuntur alios morbos, non reſtituuntur odoratis. Signa diſtinctiua *particularia* D
ſunt plurima, nam quæ patiuntur epilepſiam, cognoſcuntur, quia poſt conuulſionem cadunt in terram,
ſpumas plurimas emittunt, pulſum habent maiorem quàm antea. Hyſtericæ autem nullas aut paucas
ſpumas emittunt, pulſum vel nullum, vel exiguum habent, & quem habent, denſior eſt valde. Addit A-
uicenna & aliud, quod epilepticæ ſemper amittunt memoriam, & valde diminuuntur ſecundum ratio-
nem: præfocatæ non ſemper errant mente, imò vero interdum poſtquam reſtitutæ ſunt, referunt quæ
paſſæ ſunt: itaque apparent non amiſiſſe memoriã. Imo ſcribit Ariſtot. lib. de Somno & vigilia, atq; etiam
vſu probatur, præfocatas varijs phantaſmatibus agitari, quæ non eſſe inſomnia conuincit, ſicuti etiam
alijs animo deficiẽtibus ſæpè contingere ſolet. Rurſum epilepticæ pulſum habent magnum, ſpirant, ſed
videntur ſenſum & motum planè amiſiſſe: Hyſtericæ non videntur ſpirare, pulſum non habent, accedit
quòd in epilepſia mulieres habent faciem rubentẽ, venas tumidas, & quando euadunt, paralyticæ fiunt:
Hyſtericæ neq; rubent circa faciem, neq; fiunt paralyticæ. Diſtinguuntur à lethargicis, quia in lethargo
& catoche febris adeſt, pulſus magnus, & vndoſus eſt in præfocatione, non adeſt febris, non adeſt pul-
ſus: nedum vndoſus. Quæ lumbricis infeſtantur, ſentiunt punctiones in inteſtinis, pulſus habent quales
ſunt lumbricis laborantium: in hyſtericis, nihil horum adeſt. Diſtinguuntur à ſyncope, quia citiſsimè
finitur

A finitur ſyncope, præfocatio durat duabus aut tribus horis, interdum tribus diebus, vt Raby Moyſes lib.
ſecundo, directorij capitul. 41. ſcribit. Ideò lege cautum fuit, vt mulieres quæ patiuntur præfocationes,
oon ſepeliantur niſi poſt triduum, quia repertæ ſunt mulieres, quæ in ſepulchris reſurrexerunt, cum
præfocatæ & non mortuæ fuerint ſepultæ. Diſtinguuntur à mortuis eo ſigno, quod tradit Galenus 5.
loc. affect 5 qoia ſi lana carminata apponatur ori, viuente muliere lana illa mouetur: ſi mortua ſit, lana
eſt immobilis. Itidem dico de vaſe aqua pleno, quòd ſi vas imponatur ori ventriculi, vbi viuit, aqua ef-
fluit, vbi mortua eſt, aqua immobilis eſt. Potiora ſigna non habuerunt Medici, vt diſtinguerent præfoca-
tas à mortuis, quia ſæpè ſimiles ſunt mortuis: & ſæpè, vt dicit Aretæos, perierunt ſub hac paſſione. *Signa
ſignificatiua*, alia ſignificant futuram præfocationem, alia præſentem. Signa *futuræ* præfocationis, hæc ad-
ducuntur à Serapione, & ab omnibus Arabibus, quòd quando proximus eſt Paroxyſmus, incipit anhe-
litus eſſe difficilis, pulſus cordis minuitur, pallor faciei inſurgit, oculi humectantur, mens confunditur &
memoria, torpeſcunt crura, pigræ fiunt admodum. Igitur vbi mulier conſueta fuerit pati præfocatio-
nem, & hæc ſigna videbitis, portendetis citò futuram præfocationem. Signa qoæ ſignificant præfoca-
tionem præſentem, alia ſignificant eſſe in ſtatu, alia verò in declinatione. Signa *fientis* præfocationis,
ſunt amiſſio ſenſus & motus, amiſſio anhelitus, contractio crurum, pulſus aut nullus eſt, aut vix perci-
pitur, corpus frigeſcit, & tandem in omnibus mulier mortuæ ſimilis eſt, præterquam in colore vultus,
qui ſæpè rubens eſt. Sed dubitabit ingenioſus, quomodo dixerim præfocatas eſſe ſine pulſu & reſpira-
B tione: ſcriptum enim eſt ab Ariſtotele & ab omnibus confirmatum, non poſſe animal viuere ſine pulſu,
& tamdiu vioere, quamdiu pulſus & anhelitus adeſt, quomodo igitur poteſt viuere ſine pulſu & reſpira-
tione? Dico, verum eſſe animal ſanguineum non poſſe viuere ſine pulſu; neque præfucatæ viuunt ſine
pulſu, ſed pulſus, & reſpiratio ſunt ita praua vt nun deprehendantur, cuius cauſa eſt frigiditas cordis.
Audiuiſtis enim his mulieribus cor valde refrigerari, propter contrariam vim vaporum, vnde dicit Ari-
ſtoteles 1. Hiſtoriæ animalium 1. poſſe etiam animal viuere ſine reſpiratione, vt ſunt piſces, & inſecta, quę
cùm ſint frigida, non opus habent reſpiratione. Signa declinationis præfocationis ſunt, quod murmur
percipitur in vtero & inteſtinis: humiditas ex vtero emanat, mens redit: Auicenna dicit, pituitoſum fie-
ri vomitum. Quæ *ſignificant cauſas* ſunt, quòd ſi præfocatio contingat ob retenta menſtrua, ſignum eſt i-
ſtud potiſſimum, quia per plures dies præceſſerunt retentiones menſtruorum: quòd ſi fuerint menſes
Bilioſi, accidentia ſemper ſunt ſæuiora: ſi Melancholici, cognoſcetur prupter complexionem, cogno-
ſcuntur etiam, quia magis delirant. Si fuerint pituitoſi, omnia erunt quietiora. Si à ſpermate retento fiunt
præfocationes, cognoſcuntur ex diuturna coitus abſtinentia, vbi præſertim complexio calida & humi-
da ſit, & vbi mulier fuerit aſſueta Veneri, vt ſunt viduæ luxurioſæ, de quibus habetis apud Galenum hi-
ſtoriam 1. de Semine 6. item de locis affectis 5. Addunt quidam, in menſtruali præfocatione ſenſum a-
mitti: in ſpermatica, ſenſum & motum. Quod quidem nulla alia ratione poteſt fieri, qoàm quia grauior
C eſt præfocatio ex ſemine, quàm ex menſtruis.

PROGNOSTICA.

PRognoſtica ſunt, quòd vterini præfocatio quæcunque ſit, mala ſit, tùm propter accidentium ſæui-
tiam, tùm quia mulierem interdum perducit ad mortem. Eſt tamen differentia quædam: nam vt ſcri
bit Galenus, ea quæ fit ex retento ſemine, multò grauior eſt, quàm quæ fit ex retentis menſtruis.
Circa quod notare duo debetis: vnum, non eſſe ſemper verum, præfocationem ex ſemine eſſe deterio-
rem ea, quæ fit ex menſibus, qoia ſi menſtrua retenta ſint melancholica, interdum grauiſſima inducunt
ſymptomata. Ad hæc ſemen, multò benignius eſt ſanguine menſtruo, & probauit hoc Raby Moyſes,
quia ſemen intus acceptum non offendit, ſanguis verò menſtruus incredibilia mala facit. Dico veram
eſſe Galeni ſententiam, propter tres cauſas: vna, quia ſemen eſt magis perfectum, quàm ſanguis men-
ſtruus, quæ ſunt perfectiora, vbi corrumpuntur ſemper deteriora euadunt, & hoc eſt, quod tradit Aui-
cenna, & experientia comprobatur. Si panis corrumpatur in ventriculo & carnes optimæ, deteriores
fiunt corruptiones, quàm ſi piſces aut herbæ corrumperentur: & ratio eſt, quia quæ ſunt perfectæ con-
coctionis, vbi corrumpontur fiunt deteriora: & hinc fit, vt fæces brutorum minus fæteant, quàm homi-
nis: & diuites magis peſtiferis morbis capiantur, quàm pauperes, quia vbi perfectiores cibi corrumpun-
tur, fiunt multò deteriores. Altera cauſa eſt, quia ſemen fit ex ſanguine menſtruo: ſanguis menſtruus a-
D lioqui prauus eſt, ita vt ſemen ex ipſo prauum fiat, & propterea præfocationes ex hoc ſemine ſunt val-
de prauæ, nam in viduis licet ſperma retentum noceat, magis nocet quàm in viro, quia in viro fit ex per-
fecto ſangoine, in muliere verò ex ſanguine menſtruo. Tertia cauſa eſt quædam proprietas, propter
quam ſemen valde inimicum euadit mulieri, nam quod habeat hanc proprietatem dum corruptum eſt,
hinc licet colligere, quia vbi ſemen integrum eſt, nonne habet hanc proprietatem vt vitam inferat, cùm
corrumpitur, vertitur in contrariam naturam: igitur ſi integrum vitam dabat, corruptum mortem infe-
ret: & hæc eſt proprietas, ob quam ſemen corruptum in mulieribus fit deterius. Scribit Hippoc 5. Apho-
riſm. 35. quòd Mulieri præſocatæ, ſi ſternutatio ſuperueniat bonum eſſe. Bonum dicit Galen. dupliciter,
quia naturam excitat: ſecundò quòd ſternutatio, dicebat Ariſtot. eſt ſignum ſanctum & ſacrum, quia ſi-
gnificat cerebrum vbi eſt ſedes animæ, robuſtum & validum.

CVRATIO.

CVratio præfocationis vteri duplex eſt: vna in paroxiſmo, altera in paroxiſmi remiſſione. *Curatio
in paroxiſmo* eſt, quæ vt mulieres maximè fatigat & Medicos, ita etiam magis glorioſos ipſos red-
dit. Scopus in acceſſione nullus alius eſſe debet Medico, niſi vt naturam ſoporatam & dormien-
tem excitet, quoniam excitata natura, calor natoralis ſimul excitatur, calore excitato, facilè vapores
& morbificæ cauſæ euincuntur. Quæ excitant naturam ſunt trium generum, quia alia excitant

per ſenſum tactus, alia per ſenſum auditus, alia per ſenſum odoratus. Quæ per ſenſum tactus, ſunt li- A
gaturæ, frictiones. Cucurbitulæ infernarum partium, clyſteres & glandes, & demum omnia quæ vtero
ſupponuntur. Ligaturæ & frictiones in his conueniunt caſibus, tum infimis partibus, tùm etiam ſupre-
mis: cucurbitulæ conueniunt potiſſimum partibus inferioribus. Et ioter pattes inferiores, nullus lucus
accommodatior, quàm coxæ & crura, quæ cucurbitulæ interdum apponuntur ſcarificatæ, interdum le-
ues & non ſcarificatæ. Dubitare poſſet aliquis, an in ipſo paroxyſmo, vt conueniunt cucurbitulæ ſcarifi-
catæ, ſic etiam conuaniat veoæ ſectio. Dico, cùm in hac paſſione corpus mulieris ſit valde refrigeratum,
niſi ſumma adſit plenitudo, nequaquam in acceſſione conuenire poſſe ſanguinis miſsionem, ratio eſt,
quia miſſo ſanguine, refrigeratur magis corpus. Sed ſi adſit plenitudo, quæ morbum efficiat, ipſa ſublata
vel imminuta auferuntur morbi. Clyſteres & glandes, qui conueniunt in his caſibos, debent eſſe acres
& vehementes: ratio eſt, qoia cùm ſenſus omnes ſint torpidi & ligati, neceſſariò opus habent magnis ſti-
mulis vt excitentur. Et vt habeatis clyſteres & glandes, exempla vobis propono:

℞. Fol. centaur. minoris, arthemiſ. pulegij, maioranæ ana M. s. Fiat decoctio ſecundum artem: deinde

℞. Dictæ decoctio. lib j. s. hieræ archige. ℥. s. olei rutæ ℥. iiij. mellis deſpumati ℥ ij. ſalis ʒ. j. s. Miſce &
fiat clyſter. Exemplum glandis hoc eſt:

℞. Salis gemmæ, coloquin. ana gran. iiij. ellebori nigri ℈. s. nitri, cymini ana gran. v. mellis q. ſ. Fiat ſup-
poſitorium. Supponuntur autem vtero, ad excitandum per ſenſum tactus, etiam res odoratæ: ſed aduer-
tite, non curare quia ſint odoratæ, ſed vt dicebat Alexander 2. problemat. 65. proſunt res odoratæ, quia B
cùm ſint tenues, calidæ & acres, diſsipant & exſiccant omnes vteri humores. Supponuntur autem vte-
ro moſchus, zibetum, ambra, gallia moſchata Meſues. Atque tot ſunt quæ per ſenſum tactus excitant mu
lieres præfocatas. Quæ vero per ſenſum odoratus excitant, ſuot fœtida omnia, vt ſternutamenta, quia
fœtida (vt intellexiſtis) ſunt naturæ noſtræ inimica, & ſpiritus animales malis odoribus offenſi, agitan-
tur vt repellant, atque in hac agitatione vehementer concitant corpus, & calorem natiuum. Sunt autem
hæc fœtida, caſtorium, ſagapenum, præſertim in aceto maceratum, lucernæ extinctæ, abrotanum, ruta,
ſoleæ vetuſtæ deuſtæ: præterea, à proprietate capilli ipſius mulieris patientis deuſti, & naribus ſuppoſi
ti, putantur mirificè excitare præfocatas. Aduertenda ſunt circa res fœtidas & odoratas duo: vnum, vt
vbi odorata ſupponuntur vtero, ſemper ſtudeatur ne ad nares perueniant, propter qood machinantur
Medici vaſa & integumenta, quæ tueantur quo minus odores aſcendant ad nares: ſimiliter ſi fœtida ſu-
perioribus partibus adhibeantur, danda eſt opera, ne fœtores ad vterum perueniant, quod etiam ijſdem
remedijs conficitur. Alterum eſt circa hanc rem aduertendum, licet ferè ſemper laudarint Medici in his
caſibus, ea quæ ſunt vehementer calida, veruntamen interdum curandum eſſe frigidioribus, vel tepi-
dioribus. Nam contingit plerunque, vt frigeant valde præfoeatæ, & opus habent calidis: poteſt tamen
vſu venire, vt præfocatæ ſint calidiores, ratione cuius neceſſe eſt temperare medicamentum. In hoc ca-
ſu apprimè conueniunt roſæ, camphora, violæ, & eæ herbæ quæ ſunt frigidiores aut tepidiores, ſternu- C
tamenta etiam, quæ excitantur per odoratum, maximè commendantur. Sed circa vſum horum eſt ad-
uertendum, quia ſi repleto capite adhibentur, imminet periculum ne ex præfocatis fiant apoplecticæ,
quocirca diligenter reſpicere debetis, an præfucatæ caput plenum habeant, nec ne. Quæ excitant per
ſenſum auditus, ſunt clamores vehementes, nam conſueuêre mulieres vocare patientes, interdum e-
tiam bombardis, & omni genere fragoris & tonitruum vtentes. Præter hæc remedia, quæ excitant per
ſenſus, ſunt & alia quæ eitra vllum ſenſum videntur excitare, vt ſunt emplaſtra & vnctiones, quæ pecti-
ni adhibita, putantur excitare: vt inunctiones ex oleo Chamoine, liliaceo cum ſale. Emplaſtrum ex cæpa
lilij cocta ſub prunis, quæ ſi oihil conferant, mandat Auicenna, vt obſtetrix digitum vuluæ immittat at-
que fricet. Nam habetis exemplum apud Galenum illius viduæ, quæ cum præfocata eſſet, reſtituta fuit
digito immiſſo ab ubſtetrice in vterum & emiſſo ſemine. Puluis chryſtalli bibitus, putatur à proprietate
excitare præfocatas, vt etiam apud Galenum commendatus eſt Agaricus, in puluerem redactus & pota-
tus. Quod ſi nihil etiam hæc conferant, quid agendum? Laudant Medici, vt capiatur oleum feruens &
ſuper caput infundatur. Laudant etiam aliqui, vt caput ægræ inuratur, & hoc remedij genus ego magis
amplector, quia oleum candens & bulliens, præterquam quod ignem diutius retinet, ſulet etiam caput
valde deformare, quod quidem non facit ignis, ſi prudenter adminiſtretur. Atque hæc eſt ratio ſubue-
niendi præfucatis, dum tenentur paroxiſmo, in quo de victu non verba feci, quia dum ſunt in hac paſ-
ſione, non eſt cogitandum de victu, ſed ſolùm certatur remedijs. *Curatio extra paroxiſmum*, vt rectè inſti- D
tuatur, ante alia cogitare debetis, à qua cauſa fa..a ſit præfocatio, an ex menſtruis retentis, an ex ſemine
retento: ſed vtcunque ſit, quoniam hæc curatio eſt potius præſeruatoria, quàm curatoria, neceſſe eſt an-
te alia viuendi rationem proponere: vt aer ſit calidus & ſiccus, fugiantur nimiæ vigiliæ, motus grauio-
res, quia ex ſolo timore & gaudio viſæ ſunt mulieres præfocari. Similiter, otium conſumatum eſt pror-
ſus fugiendum, corpus exerceri debet moderate horis matutinis, potius ante cibum, quàm à cibo, bal-
nea fugienda; ſi mulier ſit aſſueta Veneri & ſit fœcunda, id eſt calida & humida, debet aliquam rationem
Suprà cap. 10. in curat. Furor. vterinorum. habere, vt libidinem compeſcat & refrenet. Quæ autem refrenant ſunt: inedia, ſomnus factus ſupra a-
gnum caſtum, mandragoram, iuſquiamum, cicuta bibita, vt aliàs docui vos, extinguit veneris incendia.
Circa cibum & potum, debent eſſe mulieres valde ſolertes, quia potus niſi ſit ex vino tenui, modicè au-
ſtero, potiùs vetuſto, quàm recenti, aut ex aqua aliqua, confecta cum aromatibus, profectò noxius eſt.
Cibi debent eſſe qui extenuent, exſiccent, calefaciant, & nutriant moderatè: quare omnia edulia craſſa,
dulcia, legumina omnia in his caſibus ſunt fugienda. Victu inſtituto, ſi ex retentis menſibus malum pro-
ficiſcatur, cogitandom eſt quamprimum de aperiendis menſibus. Aperiuntur menſes, vel medicamen-
tis purgantibus, vel ſectione venæ ſaphenæ, vel medicamentis ad prouocationem accommodatis. Pro
purgatione corporis, primum lenienda erit aluus ſequenti bolo:

℞. Ele-

A ℞. Electuar. Indi. ʒ. iij electuar. lenit. ℥. j. Miſce & fiat bolus. Quo accepto præparandi ſunt humo-
res, cum rebus quæ aperiunt menſes, vt,

℞. Fol arthemiſ. beton. cuſcutæ ana M. j. ſabinæ M. s. Fiat decoctio ſecundum artem: deinde

℞. Dictæ decoctionis ℥. iiij. ſyrup. de duabus rad. de arthemiſia ana ℥. j. Miſce. Vbi ſyrupi exhiben-
tur, niſi quid obſtet, omoino eſt ſanguis mittendus per ſaphenam, & pro ratione virium eſt ſecanda ve-
na. Si ſecari non poteſt, habetis cucurbitulas, ſcarificationes crurum, quæ ſi in vllo caſu proſunt, certè iu
uant in mulieribus ſecundum vterum laborantibos. Poſtquam erunt præparati humores expurgandi
& quanquam habeatis alia remedia à me propoſita, iſtud tamen eſt accommodatiſsimum.

℞. Agarici troch. ℈. iiij. myrrhæ ℈. s. aſari, mei an. gran. iiij. Infundantor ſ. a. in aqua arthemiſ. deinde fa-
cta expreſsione, adde prædictæ infuſioni, diaphæn. ʒ. iij mel roſ. ſol. ℥ iij. Fiat potus Facta hac purgatio-
ne, non eſt deſiſtendum, qoin imò auxilio enitimini menſes prouocare. Habetis plurima medicamenta
in proprio capite propoſita. Sed in his caſibus, duo remedia ſolent eſſe præſtantiſſima, vſus thermarum,
tàm in potu, quàm in infuſione, vt ſunt aquę Apunenſes. Aquarinæ: in calidioribus, aquę dictæ Laſtren-
ſes, io agro Patauino. Aliud remedium eſt, vſus cauteriorum in cruribus, quæ præſtant duo maximè bo-
na: nam reuocant naturam ad opus ſibi familiare, ſcilicet ad euacuandum ſanguinem per vias conſuetas.
Præterea, vapores, qui ſurſum feruntur, beneficio illius cloacæ noo eo impetu ſurſum feruntur, imò ſæ-
piſsimè extinguuntur. Si fiat ex ſemine retento, dubium eſt an conueniat venæ ſectio: ratio dubitatioois
B eſt, quia ſcribit Auicenna fugiendam eſſe phlebotomiam. Ex altera parte, vbi ſperma redundat & retine-
tur, neceſſariò etiam abundat ſanguis, ſi abundat ſanguis, videtur conueoire venæ ſectio, tamen Auicen
na ſcribit cauendum eſſe. Moſchio & Græci non meminerunt. Dico verum eſſe quod ſcribit Auicenna,
non mittendum eſſe ſanguinem in ſemine retento. Sed intelligenda eſt Auicennæ ſententia, de muliere
quæ eſt in Paroxiſmo, vel paulò poſt. & ratio eſt, quia mulieres in præſocatione. propter inimicam illam
qualitatem quam intellexiſtis, magis refrigerantur, magis vires ipſarum deprimuntur, quare ſi mittas ſan
guinem, idem eſt ac ſi iugules. Ex aduerſo cùm remotæ ſunt à Paroxiſino, cùm in ijs abundet ſanguis, di-
co ſanguinis miſsionem magnopere conſerre, & præſertim quando mulieres ſic affectę, non poſſunt Ve-
nere vti. In hoc igitur caſu maximè conueniunt ea, quæ ſperma extinguunt, quæ hoc loco enumerare
nolo, propterea quod habuiſtis ante à me in capite de Gonorrhœa, quibus auxilijs & remedijs, ſeminis
fœcunditas coercenda ſit.

IOAN. BAPTISTAE MONTANI

C

DE VTERINIS AFFECTIBVS.

INTER omnes ægritudines, quæ humano corpori contingunt, illæ maximè ſunt neceſſa- *Doctrina huius vtilitas & neceſſitas.*
riæ, vt cognoſcantur exquiſitè, quæ vterum mulieris afficiunt. Nam pręterqoam quòd ſunt
frequentes admodum, ſunt etiam curatu perdifficiles, atque interim exitiales: plurima quo-
que annexa habent digna cõſideratione: quorum ratione notitiam illorum inueſtigare de-
bemus, maximè cum nobiliſsimum quodque membrum in conſenſum trahat vterus, ni-
mirum cor, cerebrum, hepar, neruos, & præcipuè ventriculũ. Vnde omnes actiones tam animales, quàm
naturales, & vitales ſummoperè læduntur propter conſenſum. De animalibus ſatis conſtat, quoniam
virtutes motiuæ intercipiũtur: præterea ſenſus tam interiores, quàm exteriores læduntur, & intercipiun
tur, ita vt mulieres affectæ priuentur ſæpe ſenſu, & motu. De vitalibus autem quid dicemus? Videmus
enim cor ipſum ita in conſenſum trahi, vt pulſus ſæpe amittatur, & difficile ſit cognoſcere viuaòtne mu-
lieres, an mortuæ ſint? & hoc dicit Galen. 6. de Locis affectis, cap 5. De naturalibus verò, nimirum, vir-
tutes naturales afficiuntur propter vteri conſenſum. nam virtus concoctrix, ſanguificatrix, diſtributrix,
attractrix, retentrix, expultrix, & omnes reliquæ debilitantur, ac quandoque corrumpuntur. Vnde non
D mirum eſt, ſi accidunt ſæpe apoplexia, epilepſia, paralyſis, tabes, hydrops, tumores præter naturam, vl-
cera maligna, & peſſima. & denique nullum eſt genus peſsimarum ęgritudinum, quod non poſſit ex hu-
iuſmodi affectione vteri cõtingere. præterea circa has ægritudines oriuntur plurimæ difficultates: quip
pe quod vteri affectus ſunt maximè incogniti. Vnde plerique non curantur tum propter imperitiam &
ignorantiam medicorum: vel pudorem, qui neſciunt quãdoque percunctari, vel non audent: tum etiam
quia mulieres affectæ ſingula quandoque narrare non poſſunt, vel neſciont ea exprimere: vel nolunt, qui
verecundantur dicere, quæ eis contingunt: propter igitur omnes iſtas rationes medici antiqui, præci-
puè Hippocrat copioſiſſimi fuerunt, & diligentiſſimi in his morbis pertractandis, licet in alijs ieiuni ſæ-
pe & compendioſi extitiſſe videantur: & ratio huius fuit, quia miſerti ſunt humani generis. Nam vide-
bant quod præter cætera incommoda huiuſmodi ægritudines tollunt genus humanum, & propagatio-
nem ſobolis, & conceptum. Quid autem miſerius ſterilitate in hoc orbe? contrà quid vtilius poterat eſ-
ſe, quàm prohibere ne animal interciperetur, ſed generaretur? Noſtri autem medici noui valde defece-
runt, quia deſtituti ſunt methodo: & quia iſti morbi ſunt valde difficiles, & intricati. Solet autem id per-
petuo fieri ab ipſis nouis, vt vbi eſt aliqua difficultas, ſemper deficiant, & ſint inſufficientes in rebus dif-
ficilioribus carentes methodo: & quanto ſunt negligentiores, tanto ſont morbi difficiliores. Nos huc a- *Inſtituti, & ordinis ratio.*
nimaduertẽtes, rati ſumus operæprecium facturos, ſi de his morbis exquiſitiſsimè tractaremus: ſed cùm

latiſſimus ſit huius materiæ campus, vt vix annus ſiogulorum narratiooi ſufficeret, & nobis breue adeo A
dum ſit tempus, & habeamus rationem maximæ vtilitatis veſtræ, eoque magis, cùm practici ſimus: ideo
interim decreui ſub methodo, & typo quodam vniuerſali, omnes vteri ægritudines complecti: ea ratio-
ne ductus, vt qui ſunt magis eruditi, ex iſto typo & methodo poſſint per ſe facilè & rectè particularia in-
uenire: qui verò rudiores ſunt, occaſionem & facultatem habeant aſcendendi ad altiora, & vlterius ſpe-
culandi. Poſito hoc fundamento fortiſsimo, iuxta illud Horatij. Dimidium facti, qui bene cœpit, habet:
ita procedemus, vt poſita communi omnium ægritudinum vteri methodo, poſtea exempli luco expli-
cemus vnum particularem morbum de fluxu menſtruo prẹter naturam: vt igitur per methodum proce-
damus à loco illo communi, vnde trahimus omnia principia, ſumemus exordium, vt aliàs ſemper con-

Morborum vterinorum, ſecundum diuerſam vteri conſiderationem, diuiſio.

ſueuimus facere: taliſq; proceſſus erit incipiendo à natura rei, hoc eſt, ab vteri natura. Vterus itaquè po-
teſt dupliciter conſiderari: vno modo prout eſt membrum ſimilare, alio modo prout eſt membrum or-
ganicum: & ſic ſecundum diuerſam conſiderationem habet etiam diuerſos morbos, & diuerſam cura-
tionem. Nam ſi vt ſimilare conſideretur, poteſt pati omnes ægritudines, & ſymptomata, quæ alia mem-
bra ſimilaria, vt omnes intemperies ſimplices, & compoſitas, cum materia, & ſine materia: præterea flu-
xiones, ſiue ſit fluxio ſanguinis, ſiue bilis atræ, ſiue pituitæ, ſiue humorum putrefactorum, ſiue etiam ſe-
minis corrupti: & hoc videtur magis proprium ipſi vtero Amplius patitur tumores omnes præter natu-
ram, inflammationes, rhagades, ſcirrhos, œdemata, ſolutiones continui, vlcera cuiuſcunque generis, can B
cros, fiſtulas: hæ omnes ægritudines contingunt vtero, vt ſimilari membro: de quibus non multum lo-
quemur, quoniam ſunt communes etiam alijs partibus: & quod diximus de reliquis mẽbris, hoc etiam
de vtero dicendum eſt: nec habent illæ diuerſas indicationes ab iſtis præter eas, quæ ſumuntur à natura
membri. Nam vterus non eſt eiuſdem ſubſtantiæ cum alijs, nec eandem habet colligantiam. Vnde quia
ex ſubſtantia membranoſa & neruoſa eſt, & habet talem vel talem colligantiam, hoc vel illud faciendum
eſt. Sed de his poſtea in particulari tractatione. Alio modo vterus cõſideratur, vt membrum organicum:
& nos de morbis vteri ſic accepti tractabimus procedentes methodo. Quatenus igitur vterus eſt inſtru-
mentum, duos habet vſus: quorum alter eſt, vt concipiat, & retioeat fœtum ratione propagandæ ſobo-
lis: alter eſt, vt excrementa excernat tum ratione ſexus, tum ratione loci: frigidæ enim ſunt fœminæ, &
ratione frigiditatis multa excrementa congregant, quibus expurgãdis natura fecit vterum. Signum eſt,
quod quandiu fluent, & erunt ſecundum naturam menſtrua, tandiu ſecũdum vterum fœmina erit ſana:
& quum non habuerit mẽſtrua, vel fuerint præter naturam, incidet in omne genus ægritudinum. Quan-
diu ergo iſti vſus ſecundum naturam ſe habebunt, tandiu vterus erit ſanus: ſin minus, erit inſalubris. Mu
tantur autem iſti vſus, & impediuntur à morbo aliquo. Sed morbi ſunt triplices, intemperies, mala com-

I. Morbi vteri, quatenus eſt inſtrumentum concipiendi.

poſitio, & ſulutio vnitatis: vterque igitur vſus impediri poteſt ab his trib. generibus morbi. Sed vt pro-
grediamur ſecundum rectam methodum, incipiamus ab vſu concipiendi, & videamus quot modis im- C
pediatur hæc actio, vel vſus? Non diſcedam autem à Galeno, qui in libro de Cauſis ſymptomatum ait
actionem omnem tripliciter lædi, vel vt prorſus auferatur, vel vt diminuatur, vel vt corrumpatur. Im-
peditur igitur, & læditur actio concipiendi his tribus modis. Nam aufertur prorſus, quoniam non con-
tinetur fœtus: vel ſi retinetur, corrumpitur, & nullam formam naturalem animalis, nec præternaturalem
recipit. Si verò huius actio non auferatur prorſus, ſed diminuatur, concipit quidem mulier: ſed non po-
teſt continere, nec peruenit ad proprium & vltimum finem: imò ante tempus deijcit ſuum. Si corrum-
patur actio concipiendi, retinetur quidem fœtus, ſed non generatur id quod generari debet: idq; etiam
læſio eſt. & dupliciter contingit: vel enim quod generatur, eſt ex toto genere præter naturam, & eſt caro
illa quam Græci molam appellarunt: quæ caro eſt informis, & generatur in vtero, & non eſt durities vte-
ri, vt ſenſit Paulus. Vel non eſt ex toto geoere præter naturam id quod generatur, ſed eſt aliquod mor-
boſum, & eſt conceptus corruptus, quoniam vel mortuus eſt fœtus antequam editur: vel ſi non eſt mor-
tuus, adeò informis & debilis generatur, vt ſtatim poſt partum moriatur: quia non poteſt viuere, quum

Concipiendi vis ablata.

in ipſo etiam partu iſtæ actiones ſint impeditæ. Cauſæ quare auferatur vis concipiendi, ita vt nihil pror-
ſus ſeminis cuntineatur, id eſt, ne tantillum quidem ſemen immoretur in vtero, multæ poſſunt eſſe: pri-
ma eſt imbecillitas virtutis appetendi & contrahendi, ad quam ſequitur debilitas virtutis attractiuæ: v-
bi enim non eſt appetitus, nec ibi delectatio: qua deficiente, ſecuta eſt huiuſmodi debilitas: & quum non
attrahat, virtus attractiua eſt cauſa quòd ſemen non continetur: multæ enim propter morbos faſtidiunt
coitum. Cauſa verò huius imbecillitatis, ſeu carentiæ appetitus, eſt frigiditas vteri, quæ ſiue ſit ſola in- D
temperies, ſiue cum humiditate iuncta, ſiue cum materia, facit inappetentiam: præterea ſi vlcus, vel in-
flammatio, aut tumor aliquis præter naturam eſſet in vtero, vel in collo ipſius, poſſet eſſe in cauſa iſtius
inappetentiæ: ergo dum penis viri attingit locum illum affectum, cauſat dolorem, & tunc appetentia ceſ
ſat: ſed iſta ſunt per accidens. Vel poteſt eſſe propter maximam debilitatem virtutis contentiuæ, ita vt
quicquid in vterum conijcitur, ſtatim excidit: & hoc fit propter plurimam humiditatem, quæ eſt cauſa
immediata, cum faciat laxitatem matricis. Ea autem humiditas poteſt eſſe vel cum materia, vel ſine ma-
teria, ſiue ſit eſſentialiter ibi, ſiue aliunde influit. Item poteſt eſſe ratione caliditatis exiſtentis in vtero, ra
tione cuius vterus non appetat: poteſt etiam cõtingere propter aliquam malam compoſitionem, vt pro-
pter tumorem, & duritiem exiſteotem in collo, quæ impedit rectam iniectionem ſeminis: vel quia col-
lum vteri eſt inuerſum ad aliquam partem: & quum iuuertatur furameo illius, oon eſt continuatum, imò
clauditur, quia in parte vbi inuertitur fit angulus, & hoc frequentiſſimum ſolet eſſe in mulieribus. Sed à
quo cauſetur talis inuerſio, maxima eſt lis inter ſequaces Galeni, & priſcos medicos. Antiqui enim vole-
bant quòd huiuſmodi inuerſio fiat propter ſiccitatem exiccationemq; vteri, eò quòd exiccetur vterus,
quum non fluunt materiæ, ſicuti ſolebant fluere (vt autor de morbis mulierum ait, qui liber adſcribitur
Hippocrati) & propterea retrahatur vterus ad ſuperiora tanquam ad pabulum quoddam. Sed Galenus
deridet

A deridet hanc rationem priſcorum, quæ impoſſibilis ſit. Nam vterus eſt valde adligatus, nec poteſt acce-
dere ad ſuperiora, quum non poſſit niſi per tãtillum ſpacium moueri, fit autem huiuſmodi inuerſio (dicit
ipſe) qnoniam dum continentur menſes in venis, implentur, & humectantur venæ, & dilatãtur: & quum
dilatentur, fiunt breuiores. Nam id quod augetur per latum, per longum abbreuiatur, & verſus princi-
pium contrahitur. Et ideo quum venæ ex repletione nimia dilatantur, de neceſſitate retrahuntur, fiunt-
que breuiores, & ſuſpendunt vterum, quia in tali retractione retrahitur etiam vterus, vnde ſequitur talis
inuerſio. & quia venæ in dextra parte ſæpius magis intumeſcunt, in ea etiam fit vteri magis inuerſio. Vn-
de Galen. in 6. de Locis affectis capite 5 inquit: Quòd ſi retractio fit æqualiter facta in illis vinculis, non
magis vertitur vterus ad vnam, quàm ad aliam partem: ſed ſi inæqualiter fiat retractio, ad partem vehe-
mentius trahentem inuertetur. iſta eſt Galeni ratio, ſed fortè non demonſtratiua. Quare vel propter in-
appetentiam, vel propter imbecillitatem virtutis, vel ob inflammationem in vtero exiſtẽtem interficie-
tur conceptus, vel ratione ſolutæ vnitatis non fiet conceptio. Accidit etiam quandoque vitio ipſius viri,
vel ratione ſeminis quod ſit valde aquoſum, vel alioquin habeat malam qualitatem, vel quòd penem ha-
beat nimis breuem, ita vt congeletur ſemeo prius, quàm ad locum deueniat: vel quod is nimis longus ſit.
(ſunt hæc dicenda loco ita exigẽte, licet parum ſint decora) iſtæ ſunt omnes cauſæ, quare ſemen prorſus
B oon contineatur in vtero, quæ auferunt vſum concipiendi. Quandoq; ſemen recipitur quidem, & reti-
netur in vtero: ſed corrumpitur ibi poſt tres, vel quatuor, vel quinque dies, vel ſex, ita vt prorſus nihil ge-
neretur, nec concipiatur: & iſta corruptio contingit vel ratione ſeminis, quòd ſit aquoſum, & nimis hu-
midum, & calore deſtitutum: vel ob nimiam vteri caliditatem, quæ trahit ad ſe, & exiccat humiditatem
innatam ipſius ſeminis, ratione cuius ſequitur corruptio: vel ex nimia vteri frigiditate, ob quam in vtero
perinde fit, atque in terra: quæ quum nimis frigida ſit, fruſtra ſemen accipit, nullumq; ſtuctum affert, imò
corrumpitur. Et hæc de cauſis, quæ prorſus auferunt vſum concipiendi: quod erat primum membrum
de actionibus ablatis. Secundum membrum erat, quando actiones diminutæ lædebantur, quæ quidem *Vis conceptionis*
actiones diminutæ alio modo ſe habent. Nam contingit, vt vterus concipiat quidem, & deueniat con- *diminuta.*
ceptus ad aliquam formam embryonis: ſed poſtea quàm grandiuſculus efficitur, non poteſt retineri, &
excidit ante tempus, ſicut validiſſima & formoſiſsima quædam matrona Veneta ſæpins quidem conci-
pit, ſed ferè ſemper abortit. Itaque poteſt contineri quidem conceptus per tres vel quatuor menſes: ſed
cùm non poſsit vterus amplius continere, ſequitur abortus. Abortus igitur dicitur talis actio diminuta, *Abortus.*
quæ non poteſt peruenire ad finem in:entum: & hoc fit vel vitio ſeminis, vt cùm eſt magis calidum, fri-
gidum, ſiccum, ac humidum, vel nimis aquoſum, vel nimis humidum: ſemine enim poteſt generari fœ-
tus, ſed non perfici. Vel fit, & ſæpè, vitio vteri, quando eſt nimis humidus, & nimis laxus, in quo quidem
fit inchoatio fœtus: ſed cùm grandior efficitur, & deuenit ad aliquam molem, non poteſt retineri, ſed ex-
C cidit, quia vincula etiam ratione nimiæ humiditatis diſtumpuntur: vel fit vitio temperamenti valde pi-
tuitoſi, quod augetur alimento frigidiori. Nam in talibus mulieribus plurima pituita generatur, & pluri-
mus ſanguis humidior: & quum tale alimentum ad vtetum deſeratur plus quàm oportet, tunc ab eo ſuf-
focatur fœtus, & non poteſt contineri quantum oportet: & iſtæ ſunt omnes cauſæ diminutæ conceptio-
nis. Tertium membrum erat de actionibus corruptis: actiones conceptionis corruptæ ſunt, quod gene- *Conceptionis*
ratur quidem, & continetur diu illud quod generatur, ſed tale vel eſt omnino præter naturam, vel ſaltem *actio corrupta,*
maxima ex parte. Quod ex toto genere præter naturam generatur, eſt caro illa quam molam appellant *ſeu deprauata.*
iſtæ nutrices. Et ſecundum Galen. in 14. de Vſu partium cap. 7. eſt caro quædam informis, & non poteſt *Mola.*
generari hæc caro, niſi cnnueniat ſemen virile: & in hoc differt ab illis ſubuentaneis, quæ generantur ſi-
ne ſemine, & [illegible] ibidem à Galeno vocãtur: dicitur autem ex toto genere præter naturam, quia nul-
lo modo conſequitur finem: natura enim animal intendit. Tale autem generatur vel propter multitudi-
nem ſeminis muliebris ſuffocantis facultatem ſeminis virilis, quod quidem facit aliquid: atque tale eſt
præter naturam omnino: vel propter ſemen viri, quum nimis calidum & ſuperaſſatum ſit: ſed hoe rarò
aduenit. Sicut enim actio bona fit à calore moderato: ita actio corrupta fit à calore immoderato. Et ideo
quum excedit calor, non poteſt regulari à virtute furmatiua: vnde poſtea generatur illa mola omnino
præter naturam. Quandu verò conceptus corrumpitur, quia generatur aliquid, quod non eſt ex toto ge
nere præter naturam, tunc generatur quidem animal: ſed tale animal infirmum eſt, & moritur ante par-
D tum, vel in partu, vel paulo poſt partum corrumpitur, & tale animal inutile eſt: & hoc fit ab eiſdem cauſis
ſuperiùs dictis à mala temperatura vteri, & mala ſeminis qualitate. Sed differunt in gradu: quia vbi pror-
ſus conceptio aufertur, tunc illæ cauſæ vehementiores ſunt: vbi verò diminutè vel corruptè auſertur,
non ita potentes illæmet cauſæ redduntur. Omnes has cauſas intrinſecas adiuuant cauſæ extrinſecæ,
ita vt intendantur ab iſtis, vt aer, cibus & potus, nimius motus, nimia caliditas, vel nimia frigiditas, po-
tiones nimium aperientes & reliqua ſimilia: quandoque omnes iſtæ cauſæ tam intrinſecæ, quàm extrin-
ſecæ concurrunt: quum vos methodnm habeatis, poteſtis eas componere: & nihil poteſt contingere,
quin præuideatis illud. Quantum verò attinet ad ſecundum vſum vteri, qui vſus eſt, vt excernatur id *II. Morbi vteri,*
quod excerni debet, vt habeamus etiam methodum iſtius, ſciatis id quod excernitur, vel eſt ſecundum *quatenus eſt in-*
naturam, vel præter naturam: ſecundum naturam erit ſanguis menſtruus, vel ſemen quando ſecundum *ſtrumentum ex-*
naturam excernitur: præter naturam autem quodcunque iſtotum erit, quando intercipiantur omnino, *cernendi.*
vel diminuantur menſes, & ſemina, vel exeant plus quàm oporteat: & ita vtrunque iſtorum poteſt vel au
ferri prorſus, vel diminui, vel corrumpi. Sed de ſemine primò dicamus. Auſertur & intercipitur prorſus *Seminis fluxus*
ſemen, vel ſeminis fluxus propter multas cauſas: vel quia mulier priuetur delectatione, & vir: atque de- *interceptio.*
lectatio aufertur mulieribus, quando virum non habent, vt caſtis ſcilicet contingit. Vnde poſtea ex re-
tentiune ſeminis ſæuiſſima accidentia ſequuntur, vt Galen. 6. de Locis affectis: vel intercipitur ſemen
prupter aliquas obſtructiones factas in vijs, & ego cognoui quendam virum nobiliſsimum, qui in coitu

multum delectabatur: ſed dum ſemen veniſſet ad quendam terminum,non poterat niſi eum difficultate A
exire,ita vt multum afficeretur. Nam licet ſemen à proprijs vijs egrederetur, non tamen omnino pro-
grediebatur: & hoc in viris raró contingit: in mulieribus autem ſæpius ac frequentius,vel propter frigi-
ditatem,vel propter craſsitiem ſeminis,vel etiam quia non ita citó aſſequuntur finem mulieres ſicut vi-

Sanguinis menſtrui fluxus ablatio, ſeu ſuppreſsio.

ri. Quare permanet ſemen,& incraſſatur: & iſtæ ſunt cauſæ retentionis ſeminis. Cauſa veró retentionis
ſanguinis menſtrui, ita vt non defluat ſingulis menſibus, poteſt eſſe, vel ratione ſanguinis, quia ſæpe ita
craſſus & fœculentus eſt,vt non poſsit exire,vel propter anguſtiam viarum,vel propter paucitatem ſan-
guinis,vel propter frigiditatem vteri & ſanguinis, vel propter obſtructionem vteri,vel etiam propter o-
mnes iſtas cauſas contingit priuatio ſanguinis menſtrui: & tunc difficilior fit ægritudo, quando propter
plures cauſas, quàm propter vnam ſupprimuntur menſtrua: quod ſi penitus auferantur, & continean-
tur menſtrua, ſequuntur ſæuiſsima accidentia, & grauiſsimi morbi,vt apoplexiæ,epilepſiæ, ſpaſini, hy-

Menſtruorum diminutio.

dropes,& quæcunque ægritudines ex repletione ſolent & poſſunt accidere. Diminutio veró menſtruo-
rum habet eaſdem cauſas, quas & eorum ablatio: ſed cauſæ quæ diminuunt menſtrua, ſunt debiliores
quàm quæ prorſus ea auferunt: tunc enim non emittunt tantum menſtruorum, quantum oporteret: in
vniuerſum eædem ſunt ſuppreſsionis excrementorum cauſæ, quæ & diminutionis, niſi quód illæ ſunt
validiores, hæ veró diminutæ, non ita potentes in gradu, & ſic imbecilliores ſunt. Cæterùm quando
ſunt imbecilliores in gradu, tunc etiam ipſæ diminutè agunt: quum veró ſunt in gradu potentiores,
prorſus auferunt & intercipiunt actionem. Reliquum modó eſt, vt aliquid etiam dicamus de actione B
corrupta, quando menſtrua ſunt corrupta,& deprauata. Dicimus enim actionem eſſe corruptam,vel a-

Actio corrupta.

liquid eſſe deprauatum, quando illud agit quod agere non debet: quando igitur excrementa menſtrua
exeunt, quomodo & quando exire non debent, dicitur actio corrupta, vel deprauata: ſed quoniam de-
prauatas actiones non poſſumus recte cognoſcere, nec intelligere, niſi prius ſciamus quæ ſint actiones
naturales: ideo videndum eſt,quot conditiones requirantur ad hoc,vt excretio tam ſeminis,quàm men
ſtruorum dicatur naturalis: ita enim facile apparebit quæ ſit deprauata & non naturalis: eſt etenim du-
plex excrementum, alterum naturale in ſubſtantia, & excretione: alterum etiam naturale quantum ad
excretionem,& ſubſtantiam: dum excretum eſt,efficitur præter naturam,vt ſanguis menſtruus. Quod

Menſtruorum excretio naturalis.

autem ad menſes ſpectat,illa menſtruorum excretio naturalis eſt, quæ ſeruat iſtas quatuor conditiones:
prima,vt ſeruet periodos ſuas: naturales autem ſuæ periodi ſunt,vt ſingulis menſibus excernantur men
ſtrua: quando veró tardius vel citius exeunt,præter naturam ſunt,& periodus non eſt naturalis: ſecun-
da conditio,vt durent debito tempore,& naturali,hoc eſt tribus,aut quatuor ad ſummum diebus: quod
ſi quartum diem pertranſeant, non ſunt naturalia: tertia conditio, vt ſit debita quantitas: quantitas au-
tem menſtrui ſanguinis, ſunt duæ cotylæ Atticæ: & cotyla Attica pendet nouem vncias: Latina autem
noſtra eſt 19. vnciarum: nos loquimur de cotyla Græca. Quum igitur tota quantitas, debeant eſſe duæ
cotylæ,erunt vnc. octodecim: quarta & vltima conditio eſt, vt præter quantitatem ſanguinis ſubſtantia C
ſit naturalis: ſubſtantia autem naturalis debet eſſe talis præciſè, qualis eſt ſubſtantia ſanguinis victimæ
iugulatæ: iſtæ ſunt quatuor conditiones requiſitæ naturali menſtruorum excretioni, quæ ſumuntur ex
primo lib. de Morbis muliebribus, ſiue modó ille liber ſit Hippocr. ſiue Polybi, ſiue alterius: certum eſt
quod eſt viri doctiſſimi. Cæterum vbi aliqua iſtarum conditionum defecerit, excretio illa menſtruo-
rum erit præter naturam, & ſecundum rationem exceſſus, magis vel minus mulier erit infirma. Nam ſi
ſecundum vnam tantum conditionem declinabit, non erit admodum ſenſibilis læſio: ſi veró ſecundum
plures, fient etiam læſiones plurimæ. Menſuranda igitur ægritudo eſt pro gradu defectionis ab his quæ
ſunt ſecundum naturam: iſta omnia poteſtis etiam accommodare alteri excremento, ſcilicet ſemini: ſi-

Seminis excretio naturalis.

quidem ad naturalem ſeminis excretionem requiritur primó debita periodus, & tempus debitum, quod
eſt quando congreditur cum viro, vt ſimul concurrat viri & mulieris ſemen: ſi veró & ſine congreſſu &
citra congreſſum viri exeat ſemen, non eſt naturalis excretio: deinde requiritur quantitas, quæ quamuis
non ſit ita determinata & nota, debet tamen eſſe proportionata ſemini virili: ſi veró plus ſeminis emit-
tatur, quàm oportet, præternaturalis erit excretio. Videatis in lib. de Morbis mulierum, vbi hæc omnia
habetis: deinde requiritur, vt ſemen ſit puriſſimum nulla mala qualitate, aut odore affectum: aliàs erit
præter naturam. Poſtremó requiritur ſubſtantia ſeminis naturalis. tot dicta ſint de excretióne naturali
tum menſtruorum, tum ſeminis: ex quibus facile colligi poteſt, quæ ſint conditiones excretionis præ-

Seminis & ſanguinis menſtrui excretiones præter naturam.

ter naturam, tam menſtruorum, quàm ſeminis, nimirum illæ ſunt, quæ non ſeruant quatuor illas condi- D
tiones dictas naturales. Atque prima eſt, quando non ſeruatur debitum tempus, ita vt excretio non fit
in tempore, in quo fieri debet: ſecunda, quando non ſeruatur debita quantitas, ſed plus vel minus ex-
cernitur: tertia eſt, quando mutatur qualitas, vt quando excrementum eſt nimis tenue, vel ſalſum, vel a-
marum, vel fœtidum: quarta eſt, quando mutatur ſubſtantia, vt ſi loco ſanguinis exeat pituita, vel ali-
quis humor alius corruptus. Sufficit autem vna conditio ad hoc, vt excrementum ſit præter naturam:
hoc eſt, ſi in vna declinauerit, & ſi plures conditiones ex his quatuor fuerint, maior erit exceſſus: eóque

Seminis.

magis ſi fuerint intenſæ, & de his nobis magis erit conſiderandum. Cauſa autem cur excernatur ſemen
præter naturam extra tempus, & quando excerni non debet, prima & potiſsima imaginatio eſt. Sunt e-
nim quædam mulieres ita ſalaces, & valde imaginatiuæ, vt dum cogitant & vident iuuenem pulchrum,
ſtatim ſemen emittunt, ita vt ſola mulieris vel pueri pulchri imaginatio eſt cauſa, vt ſemen emittatur: &
huiuſmodi emiſsio dicitur præter naturam: ſecunda cauſa eſt in ipſo ſemine, vt quando ſemen eſt nimis
calidum & feruens, qua ratione facilè ad motum excitatur: tertia cauſa eſt viarum amplitudo: & ideo
mulieres aſſuetæ ad coitum, quia habent meatus ampliſsimos, ſunt paratæ ad talem excretionem: quar-
ta cauſa eſt vteri caliditas, & teſticulorum muliebrium ſemen facile eiaculantium. præterea multitudo
ſeminis eſt cauſa talis excretionis; tenuitas etiam ſeminis, & mordacitas, ac acrimonia: tenuitas autem
ſeminis

A ſeminis eſt à tenuitate ſanguinis: quia nihil aliud eſt ſemen, quàm pars ſanguinis optima bene conco-
cta, & perfectiſsima. ſed non eſt eadem tenuitas vtriuſque, eo quòd coococtio naturalis procedit ſem-
per incraſſando: tamen tenuitas ſeminis proportionatur tenuitati ſanguinis, quæ quidem generatur à
moderata caliditate, cui adiuncta eſt ſiccitas. Et iſti qui habent huiuſmodi ſanguinem tenuem, ſunt ad-
modum ingenioſi, habent optimum ingenium, & perfectas ac expeditas operationes: quia leui etiam ti-
tillatione mouentur ad ſeminis excretionem. iſtæ ſunt cauſæ cur ſemen non ſuo tempore excernatur,
quæ erat prima conditio ſeminis præter naturam excreti. Secunda conditio erat, quoties in maiori quan
titate prodit ſemen quàm prodire debet: quæ etiam excretio eſt præter naturam, & eſt ab eiſdem cauſis
dictis: vel enim nimius feruor, vel nimia copia ſeminis, vel viarum amplitudo, & reliqua ſunt in cauſa,
cur ſemen prodeat in maiori quantitate quàm prodire deberet. Tertia conditio erant ipſæ qualitates a-
cuentes ſicut ſalſedo, quæ ratione alicuius putredinis fit: & acrimonia, quæ fit ratione bilis, vel alicuius
humoris erodentis. Quarta conditio erat, quoties ſemen mutatur & corrumpitur: cauſa verò cur cor-
rumpatur tota ſubſtantia ſeminis, eſt vel longa mora, & detentio ſeminis in vaſis, vel aſſuetudo mulieris
ad coitum aliàs, præſertim ſi mulier aſſueta fuerit, quæ poſtea abſtineat à coitu, aggregatur enim quanti-
tas maxima ſeminis, & putreſit: qua aggregata, & corrupta, inſurgit poſtea virtus expulſiua ad expellen-
dum, & tunc incipit gonorrhœa. præterea ab alijs cauſis etiá poteſt prouenire gonorrhœa, vt à nimia ca-
liditate: vnde ſi plures concurrant cauſæ en peior erit illa gonorrhœa. Sed notetis quod fluxus ſeminis
B cootingit ab huiuſmodi cauſis: & aduertatis, in huiuſmodi mulieribus talem fluxum eſſe illum qui dici-
tur gonurrhœa. Nihilominus videbitis pauciſsimos, qui diſtinguant tam in cognitione, quàm in cura- *Gonorrhœa.*
tione hunc fluxum gonorrhœæ in mulieribus, à fluxu menſtruurum alborum: quum tamen ſint diffe-
rentes, & diuerſam curam exigant: & certè nulla eſt cura, nec caſus magis neceſſarius & vtilis, quàm tra-
ctatus iſte, tametſi ſit admodum difficilis, & confuſus. Hæc ſatis de excretione ſeminis præter naturam,
ſiue de illo affectu qui dicitur gonorrhœa in mulieribus: modò de fluxione ſanguinis menſtrui præter *Sanguinis*
naturam agamus. Sanguinis autem menſtrui fluxio ſi debet eſſe præter naturam, eaſdem conditiones, *menſtrui.*
quas ſeminis eſſe diximus, habebit. Primò requiritur, vt ſanguis menſtruus non exeat debito tempore,
in quo debebat exire, ita vt non ſeruet ſuas periudos de menſe in menſem: vel etiam excernitur tempo-
re non opportuno, quandu mulier eſt prægnans. Duo igitur ſunt tempora minimè opportuna, ad quæ
ſequuntur iſtæ excretiones nun opportunæ. Sed cauſæ cur menſtrua prodeant tempore prægnationis, *Menſtruorum*
multæ poſſunt eſſe: cauſæ enim primitiuæ & extrinſecæ poſſunt eſſe, vel mala & indebita victus ratio, *fluxus tempore*
vel incommodus coitus cum viro, & congreſſus ſine aliqua moderatione, vel quod iactetur violenter, *prægnationis.*
vel plurimi motus, & multum exercitium: præterea exeunt menſtrua mulieribus prægnantibus, quę in-
cedunt in curru: nam ex illa valida agitatione currus, agitantur menſes, ſicut ſolet noſtris Patauinis con-
tingere. Præterea excitantur neutiquam opportunè menſtrua à cibis plurimis nimis aperientibus ſum-
ptis. Item ex timore, & ex quocunq; vehementi animi motu: & iſtæ ſunt cauſæ extrinſecæ. Cauſæ verò
C intrinſecæ poſſunt eſſe multitudo ſanguinis, latitudo viarum, vteri caliditas: ex huiuſmodi enim cauſis
mulieres incidunt facilè in fluxum ſanguinis, & menſtruorum, licet etiam ſint prægnantes. Quòd ſi men
ſtrua in prægnante fluant validè, id eſt, plurima copia, vt Hippocr. ait, ſæpe abortus ſequitur: ſi verò mo-
deratè, & pauca quantitate fluant, non ita obſunt, neque nocent conceptui. Cauſæ verò excretionis men
ſtruorum quando mulier nun eſt prægnans, hoc eſt, quum prodeunt in medijs ſpacijs inter menſtrua,
ſunt illæ eædem cauſæ, quæ ſunt cum prægnatione: præterea ſæpe contingit talis excretio menſtruo-
rum propter aliquod vitium exiſtens in mala compoſitione vteri: vt ſi nimis laxa fuerint ipſius orificia,
vel ſit tumor aliquis præter naturam in vtero, vel adſit laxitas ipſius. Item ſolutio continui, vt vlcus ali-
quod, & alia. Iſtis de cauſis non prodit ſanguis menſtruus horis conſuetis: & hæc de prima conditiooe.
Secunda conditio eſt. vt quandu ſuis temporibus quidem exit, ſed excedit quantitatem ſuam debitam,
& in maiori quantitate exit quàm oportet: & hæc ſimiliter excretio eſt præternaturalis, & contingit
propter eaſdem cauſas accedente: præterea tenuitate ſanguinis, & acrimonia humorum, quæ ſtimulent.
Tertia conditiu eſt, quando peccat in qualitate, vt quando efficitur ſalſus ob putredinem, aut propter
admiſtionem pituitæ ſalſæ: vel quando fit acris, ob admiſtionem bilis: aut acidus, propter admiſtionem
humoris melancholici. Quarta conditio eſt, quando ſanguis menſtruus peccat in tota ſubſtantia, ita vt
non peccet in qualitate, nec in quantitate, ſed ſubſtantia ſit quæ peccet: quandoquidem purus non ex-
D eat, imò differat tota ſubſtantia à natura ſanguinis, ita vt ſit vel humor pituitoſus, vel biliosus, vel melan-
cholicus, qui fluat, vel aliquis humor putrefactus habens malas qualitates putridas, & fœtidas varias, &
ferè innumeras ob putredinis varietatem, vt voluit Galenos in fine 2. de Facult. natur. Et quanquam
tredecim genera humorum ponantur ab Eraſiſtrato, tamen poſſunt eſſe infiniti ratione putredinis, vt
bene loco citato dicit Galeous: & hoc fit ratione diuerſitatis corporum. Nemini autem dubium eſt,
quod talia excrementa vel bilioſa, vel pituitoſa non alia de cauſa excernuntur, niſi propter multitudi-
nem talis humoris exeuntis exiſtentem in corpore, aut propter talem corporis conſtitutionem: vt ſi
fluat pituita, erit propter pituitæ multitudinem, vel ratione multæ frigiditatis: ſed de his poſtea magis
diſtinctè loquemur. Iſte eſt typus, io quo omnes morbos, qui vtero contingunt, tanquam in tabella vi-
detis, quam vos poteſtis deinde per lineas facere: & ſi eritis ingenioſi, poteritis vobis arborem quan-
dam facere optimè per ſuos ramos diſtinctam, in qua habeatis omnes differentias, & cauſas omnium æ-
gritudinum, quæ vtero accepto tanquam membro organico contiogunt, vt ita nihil poſſit eſſe quod
impediat actiones vteri vel auferendo prorſus eas, vel diminuendo, vel corrumpendo, quin illud co-
gnoſcatis: & hoc polliciti eramus. Sed quooiam & illud promiſimus, vt vnum membrum ex his diui-
ſionibus velut pro exemplo poneremus, in quo & morborum cauſas & ſigna & indicationes oſtende-
remus, id quod etiam Galenus ſæpe facit in methodo, vt promiſſa ſeruemus iam tempus eſt. Nam hæ-

ctenus propoſuimus methodum à natura rei, quæ erat neceſſaria pro cognitione ſequentium, vt videa- A
mus tanquam in exemplo fluxionem menſtruorum corruptorum, & dicamus de his expl[illegible]te, quæ ſint
De deprauata fluxione menſtruorum.
cauſæ, quæ ſigna, & quæ indicationes. Sed primò ponamus fluxionem illam deprauatam, vt quum dici-
mus quod virtus agit deprauatè, & videamus quomodo menſtrua exeant deprauata. Et in hoc primùm
quæcunque ſunt communia, dicamus: deinde quæ particularia, ſeruando enim ordinem quem Ariſtot.
Plato, Galenus, & alij ſeruant, quum aliquid methodo docent. Pro declaratione iſtius rei oportet pri-
mùm videre eſſentiam iſtius ſymptomatis: nam excretio præter naturam eſt ſymptoma quoddam: de-
inde oportet videre cauſas omnes tam efficientes, quàm materiales: & tam intrinſecas, quàm extrinſe-
Quid ſit.
cas: tum iudicium, id eſt, mores ægritudinis conſiderare oportet. Quod autem attinet ad eſſentiam, cer-
tum eſt quod quando excernitur id quod excerni non debet, huiuſmodi fluxus dicitur ſymptoma: ac
nemini dubium eſt, quòd iſtud ſymptoma eſt fluxio: & certè omnis bonus doctor antè quàm ad aliam
curam accedat, deberet à capitulo fluxionis initium facere, tanquam ab eo à quo cæteræ ægritudines
dependent. Collocatur igitur hoc ſymptoma ſub genere fluxionum: fluxio eſt quædam expulſio de v-
no membro ad aliud membrum: iſta eſt definitio, & character fluxionis propriè. Quum igitur ſympto-
ma hoc ſit fluxio, ei quoque conuenit definitio generis, ita vt & ipſum erit expulſio præter naturam de
vno membro ad aliud: & quum ſit expulſio de vno membro ad aliud, oportet vt hæc omnia requirantur
& conueniant: primum vnum membrum principium, vel plura mandantia: deinde recipiens mem-
brum, quod vterum appellamus, tum viæ, per quas tranſit: præterea humor, qui demandatus: poſtremò B
virtus mandans, ſeu expellens. Quod autem attinet ad cauſas, hic tres cauſæ conueniunt, efficientes, ma-
teriales, & præparantes, quæ inſtrumentales appellantur à Platone: atque prius loquamur de cauſis in-
Cauſa intrinſeca.
trinſecis, deinde de extrinſecis dicemus. Cauſæ efficientes intrinſecæ ſunt, fortitudo virtutis expulſiuæ
in aliquo membro exiſtentis: quæ virtus expulſiua ita fortis eſt, vt expellat quod expellere non debe-
ret, & illud etiam quod ſibi eſſet vtile, idque propter fortitudinem ſuam: & iſta eſt cauſa efficiens. Mate-
riales cauſæ ſunt omnes humores, qui generari poſſunt in humano corpore, ſanguis, pituita, bilis, me-
lancholia, & aliquid ex his commixtum. Præparantes cauſæ ſiue diſpoſitiuæ ſunt ipſæ viæ, vt latitudo
viarum: nam faciunt ad hoc, vt facilis excretio fiat. Cuius rei iudicium illud eſt, vt ſcribit autor de Mor-
bis mulierum, quòd illæ mulieres quæ pepererunt, ſunt magis obnoxiæ fluxibus talibus præter natu-
ram, quàm illæ quæ nunquam pepererunt, & adhuc magis, quàm illæ quæ nunquam cõcubuerunt cum
viro, quales ſunt puellæ, & virgines. Et nunquam videbitis in virginibus menſtrua alba, & præter natu-
ram: ſi videbitis, dicatis quod illa puella cum viro concubuit, tametſi neſciatur. Pręterea diſpoſitio mem
bri recipientis, vt quum membrum recipiens laxum eſt, & non denſum, & habet vias latas. Amplius ſi
fuerit imbecillum: & ſic iam habetis in genitali omnes cauſas intrinſecas: ſed vt magis ad particularia
deſcendamus, incipiamus.

Declaratio.
In explicandis deiectionibus, ſiue euacuationibus vteri præter naturam, vt rectè cognoſceremus to- C
tam naturam iſtius ſymptomatis, tria ſuprà propoſueramus: primum eſſentiam ipſius ſymptomatis, hoc
eſt, ſub quo genere collocaretur: deinde cauſas tam intrinſecas, quàm extrinſecas: tum quinam eſſent
mores huius ſymptomatis, vtrum maligni, necne? Atque ita hanc rem tractauimus, vt breuiter omnes
cauſas explicuerimus, & circa eſſentiam iſtius ſymptomatis, quum ſciremus huiuſmodi excretiones col
locandas eſſe ſub genere fluxionis: vidimus quid eſſet fluxio, quòd erat expulſio præter naturam de v-
no membro ad aliud: ex qua definitione nacti ſumus quinque: primum erat membrum mandans, ſecun-
dum virtus expellens, tertium humor fluens, quartum membrum recipiens, quintum viæ per quas tran
ſit humor fluens: iſta omnia dicebamus eſſe inquirenda. quæ ſe habent tanquam cauſæ intrinſecæ om-
nium fluxionum: diximus etiam, quæ ſe haberent vt cauſæ efficientes, vt eſt virtus expellens: item quæ-
nam eſſent cauſæ materiales: & diximus eſſe omnes quatuor humores: præterea quæ eſſent cauſæ præ-
parantes, & diſponentes: & ſunt viæ per quas deducuntur materiæ ipſæ facientes fluxionem, & mem-
brum recipiens, vt locus ad quem. Cùm igitur hæc omnia ita diſtinctè habuerimus, diximus huiuſmodi
excretionem eſſe quandoque, quoniam vitium eſt in membro mandante: quandoque etiam, quoniam
eſt in membro recipiente: huiuſmodi igitur excretio ſemper proueniet vel vitio membri mandantis, vel
vitio recipientis: iſta enim duo ſunt principaliter conſideranda alijs etiam adiuuantibus. Nam diximus,
quòd virtus expellens fortis & valida, quoniam & tanquam cauſa efficiens ſæpe ſolet eſſe in cauſa, vt D
fiant tales excretiones menſtrui præter naturam: ſed modò videndum eſt, quidnam ſit illud quod faciat
robur virtutis. Dicimus tria eſſe quæ faciunt virtutem: primum, ſanguinem, & humores in membro be-
ne temperatos: deinde ſpiritus & calorem innatum laudabilem ſecundum proportionem membri: tum
temperaturam, & habitum ſecundum naturam membri. Vbi hæc tria coouenjunt, de neceſſitate ta-
le membrum robuſtum & validum reddunt: ad hoc autem, vt cognoſcamus membrum eſſe validum &
robuſtum in operationibus, tria requiruntur: primò, vt facilè accedat ad opus: deinde, vt opus citò per-
ficiat, tum vt validè operetur: vbicunque hæc tria fuerint, illud videtur validum membrum. Per facilè
autem agere intelligimus quando membrum facilè excitatur ad opus à quacunque leui cauſa, & agit ſi-
ne reſiſtentia, & impedimento. Per citò operari intelligimus, quum opus ſuum perficit, & multa opera-
tur in breui tempore: per validè operari intelligimus, quando paſſum minimam admodum facit reſiſten
tiam. Virtus ergo expulſiua debet h[a]bere illa tria ad hoc, vt ſit valida & robuſta. Sed quum illud quod
validum eſt, facilè excitetur, videndum eſt, quod ſit illud quod facilè excitat ipſam virtutem: illud mea
quidem ſententia eſt plenitudo: & quoniam plenitudo duplex eſt quoad vaſa, & quoad virtutem: quoad
vaſa plenitudo dicitur, vbicunque non eſt aliqua mala & inſignis quantitas peccans vel caliditate, vel
frigiditate etiam, ſed adeſt tantùm multitudo humorum, & moles magna, quæ tantùm venas nimium
replet & diſtendit: quoad vires autem plenitudo dicitur, quæ offendit vires, onere illas grauans & pro-
ſterneos.

A ſternens. Nemini autem dubium eſt, quin virtus expulſiua, vbi fuerit robuſta, facilios inſurgat, & exci-
tetur ad expellendum à quacunque plenitudine, quàm virtus debilis: ergo fortitudo virtutis dat occa-
ſionem fluxioni: ſecundum autem eſt membrum mandans, quod & ipſum dat ſuas occaſiones fluxiuni,
cum excitet virtutem, detque illi occaſionem: illud autem eſt facilitas ſenſus membri, & imbecillitas e-
ius ad patiendum, quæ dant occaſiones huiuſmodi excretionibus. Nam facilitas ſenſus membri à qua-
cunque leui cauſa percipit nocumentum, & tunc virtus inſurgit, & quanto magis ſenſibile eſt mem-
brum, tanto magis excitatur virtus ad expellendum: præterea imbecillitas membri recipientis & quæ-
cunque imbecillitas dat illi occaſionem, quia oportet, vt membrum ſit robuſtum, ſi debet expellere: di-
citur autem membrum imbecillum, quotieſcunque habet texturam raram, & debilem. & ſciatis mem-
brum recipiens concurrere paſsiuè ad operationem: tertium membrum erant viæ latæ. Sed quæ eſt cau
ſa latitudinis viarum, vt facilè menſtrua pertranſeant? Cauſæ intrinſecæ (nam de intrinſecis loquor)
vt caliditas naturalis, & præcipuè quæ in hepate fundatur, continuæ mẽſtruationes, & partus frequens:
nam ratione caliditatis vaſa ipſa dilatantur. Item propter continuum menſtruorum fluxum viæ dilatan-
tur: præterea viæ earum, quæ pepererunt ſunt magis aptę ad fluxum, quàm viæ virginum: iſtæ ſunt cau-
ſæ, quæ vias reddunt fluxas, & ſunt cauſæ præparantes. Cauſæ verò omnium humorum quænam ſunt?
B Cauſa generationis ſanguinis eſt calor moderatus hepatis maximè, & ventriculi, vel caliditas ſimplex
ſit, vel iuncta cum humiditate temperata, generat multum ſanguinem. Cauſa generationis pituitæ, eſt
temperatura frigida, præcipuè hepatis, & ventriculi, quæ membra quum excedant à temperamento per
frigidum, maximè ſunt in cauſa, cur pituita abundet in corpore. Cauſa verò generationis reliquorum
humorum bilis flauæ, & nigræ, æruginoſæ, & aliorum, eſt exceſſus caloris ſecundum varius gradus: nam
ſi calor parum exceſſerit, generabitur bilis flaua: ſin verò tantus erit, vt etiam adurat, generabitur bilis il-
la atra, & nigra: & ita generãtur alij humores omnes ſecundum diuerſitatem caloris, & ſecundum putre-
dinem variam. Atq; hæc de humoribus fluentibus, quud erat quartum inuentum ex definitione fluxio-
nis. Quintum autem erat vterus, terminus ad quem, & membrum recipiens: nam ægritudines omnes
contingentes in vtero ſunt in caoſa fluxionis menſtruorum. Omnes enim vteri intemperies, & præci-
puè intemperies calida, & humida, (nam exceſſus frigiditatis, & humiditatis potius conſtipat, aut po-
tius ſuppreſſionem facit menſtruorum, quàm fluxum) ſunt in cauſa fluxionis menſtrui: præterea ſolu-
tiones continui, & vlcera, inflammationes, & ſcirrhi: faciunt enim vterum debiliorem ſeipſu, & præpa-
ratum ad excretionem: & ita diſcurrendo per iſta quinque habetis omnes cauſas internas mouentes flu-
xionem. Vbi verò vterus nihil patietur, neque erit affectus eſſentialiter, oportet vt afficiatur & patiatur *Menſtruorum*
fluxum per conſenſum aliorum membrorum, quæ ad eum deferant excrementa: & tunc neceſſarium eſt *fluxus deprauati per conſenſum*
inuenire membrum mandans, vel mandantia, quæ ſint aliquo modo affecta: & ſi rectè inſpicietis, natu- *vteri cum alijs*
C ram humoris prodeuntis præcipuè indicabit vobis membrum mandans, quod laboret: & vt poſſitis ha- *membris.*
bere cauſas iſtius rei, boc modo procedetis, incipiendo primò à ſanguine. Nam vbi videbitis fluxio-
nem ſanguinis naturalis exire ab vtero inſtar victimæ iugulatæ, & quod ſanguis ille non peccet, niſi in
qoantitate, & in tempore, quia non exit horis ſuis debitis, vtero nihil patiente: dicatis neceſſariò alte-
rum duorum eſſe in cauſa, vel quòd ſit moltitudo ſanguinis generati in hepate, vel quòd ſit ſolutio con-
tinui facta in aliqua vena tendente, ad vterum. Et ſi nun erit ſolutio continui, erit multitudo ſanguinis
in hepate: & ratio virtutis expulſiuæ validæ, expellentis humorem ad locum debitum talium ſuperflui-
tatum: nam aliunde non poteſt prouenire, quàm ab hepate. His viſis, facile poſtea curationem inuenie-
mus. Si verò fuerit pituita vera, quæ exit, & fuerint menſtrua alba, tunc vel à ventriculo, vel à cerebro,
vel à toto corpore emanabunt, tamen vt plurimum à cerebro, & à ventriculo, quandoque etiam à toto.
Et omnes mulieres, quæ patiuntur menſtrua alba, ferè ſemper habent catarrhos, & ventriculum debi-
lem, & imbecillum: & tales ſunt exangues, pigræ, ſomnolentæ, & videntur ſemper habere humiditatem
quandam in uculis: & ita vbi apparuerit pituita, ſemper erit aliquod iſtorum ſignorum, vel plura, vel o-
mnia ſimul. Sunt etiam ſigna diſtinguentia, de quibus poſtea dicemus. Si autem fuerit bilis, quæ per v-
terum excernatur, membrum mandans erit illud, à quo pręcipuè generatur bilis, & erit hepar, quod qoi-
dem generat bilem propter caliditatem excedentem in ipſo: & in hoc differt à generatione ſanguinis,
propterea quòd moderata hepatis caliditas generat mulrum ſanguinis: bilis autem prouenit ab exceden
D te caliditate. Si verò quod exit fuerit ſubnigrum, erodens, & vergens ad atram bilem, nemini dubium
eſt, quin iſtud proueniat ratione vitij exiſtentis in ſplene non bene potente expurgare ſuas ſuperfluita-
tes: aut erit caliditas magna in toto corpore prædominans, & adurens humores, & vt plurimum tales
mulieres ſunt ſpleneticæ. Si verò fuerit quod excernitur bilis praſſina, vel æruginoſa, quum talis bilis
generetur in ventriculo, nemo homo dubitat, quòd hoc erit vel ratione alicuius alimenti calidi, & acris,
vel vitio ventriculi excedentis in caliditate: & ita cauſa proxima generationis bilis praſsinæ, vel ærugi-
noſæ erit caliditas. Vbicunqoe igitur tales humores fluunt, ſemper quærendum eſt membrum man-
dans, ſi debetis curare, aliter nunquam poteritis: & iſtæ ſunt omnes cauſæ intrinſecus accidentes vario-
rum humorum defluentium ad vterum: & vbi fuerint, neceſſariò dicatis quòd eſt aliquod membrum
mandans, in quo redundant iſtæ ſuperfluitates: & iſtud eſt vnum membrum continens omnes cauſas
effectrices internas fluxionum, quando fluxio fit per conſenſum, & non per eſſentiam. Quòd ſi velimus
ſcire, quando fluit ſemen putridum in gonorrhœa, quomodo diſtinguatur à menſtruis albis, dicemus
quòd multæ ſunt cauſæ manifeſtiſſimę, ſicut caliditas magna vaſorum ſpermaticorum, latitudo viarum,
quæ cauſæ ſunt & dicuntur præparantes ſemen ad excretionem, & quæcunque poſſunt facere putredi-
nem: & iſtæ ſunt cauſæ umnis floxionis per conſenſum. Reliquum modò eſt, vt dicamus de cauſis faci- *Per proprium*
entibus fluxum per eſſentiam in vtero. Et vbicunque eſt vterus malè affectus in ſe ex mala aliqua com- *affectum.*
plexione, vel mala compoſitione, vel ſolutione continui, & ex ſe rheumatizans: dicitur enim membrum

rheumatizans, quando non tantùm non poteſt conficere proprium alimentum, ſed continuè etiam re- A
dondat excrementis, etiam quòd illa excrementa non demandentur ab aliquo alio membro. Nam ratio-
ne imbecillitatis recipit, habet etiam quod ratione ſuæ imbecillitatis non poteſt expellere ſuas ſuper-
fluitates, ita vt neceſſariò ſemper redundat excrementis: & tale membrum dicitur rheumatizans. Vbi-
cunque igitur erit malè affectus in ſe vterus, iſta duo habebit, vt aggreget, & facile recipiant in ſe excre-
menta ex præſuppoſito illo, quod ſemper fortiora membra mandent ad imbecilliora; ita vt vterus duo
habebit, quorum ratione fluxio fiet, tum ratione imbecillitatis propriæ, tum quia excrementum manda-
tur aliunde. Vbi ergo vterus erit hoc modo affectus in re, corpus vteri erit ſemper humidum, & diſtil-
labit ſemper excrementum, etiam quod non ſit vitium in aliquo membro mandante, quia erit factus de-
bilior: tum etiam maximè diſtillabit, ſi accedat caliditas, aut dolor: nam ratione eorum magis attrahet
ſuperfluitates proprias aliorum membrorum ſanorum exiſtentium: & ſi vterus quando eſt ſanus, reci-
pit (etenim ad eum demandantur ſuperfluitates menſtruorum) quanto magis, quum erit ægrotus, reci-
piet? Ergo poteſt ſtare, quòd vterus eſſentialiter affectus ſemper diſtillet ex ſe, etiam quod non ſit ali-
quod membrum mandans vitiatum, & excrementum, quod exibit erit virulentum, & variæ ſubſtantiæ.
Si verò contingat, quod vterus ſit affectus, & redditus imbecillior ſe ipſo exiſtat, atque etiam aliquod
membrum mandans, tunc fit ægritudo curatu difficillima, propterea quòd fit circulus peſſimus: nam

Vteri cum alijs partibus conſenſus quis.

continuè plurimi humores demandantur à membro mandante, quos vterus recipit: deinde quoniam v-
terus habet conſenſum multum per contactum cum inteſtino recto, & cum veſica vrinæ, & vaſis vrina- B
rijs, ratione vteri malè affecti fiunt tenaſmi, ſtranguriæ, & ſuppreſſiones vrinæ. præterea propter vicini-
tatem habet conſenſum cum ventriculo: fundus enim vteri accedit ad vmbilicum, & etiam cum eo com
municat ratione ſubſtantiæ: vnde debilitantur actiones multæ, & fiunt concoctiones deprauatæ, & ag-
gregatur materia pituitoſa. Ad hæc vterus communicat cum hepate, & venis ratione vaſorum, vt patet
ex anatome, propterea ſæpe incidunt in hydropem tales mulieres ita affectæ: conſentit etiam cum cor-
de per conſenſum arteriarum: à corde enim ad vterum perueniunt arteriæ notatu dignæ: vnde in ſyn-
copen incidunt ſæpiſsimè, & ita refrigerantur, vt non ſentiant virtutem vitalem. Præterea per neruos
cum cerebro, & cum omnibus membris membranoſis conſenſum habet, non per cõtactum: & hoc non
quod multos habeat neruos à cerebro, ſed propter ſimilitudinem, vt bene dicit Galen. quia membrano-
ſa eſt ſubſtantia vteri, in qua conuenit cum neruis, & per conſequens cum cerebro: inter enim res ſimi-
les ſubſtantia maior eſt conſenſus. Cum igitur vterus per conſenſum, per contactum, per vicinitatem,
& ſimilitudinem afficiat alia membra, quæ affecta & ipſa aggregent multa excrementa, quę deinde tranſ-
mittantur ad vterum, committitur circulus, & ita fit peſsima ægritudo: ſi accedit membrum mandans ad
eſſentialem vteri læſionem, paucæ mulieres ita affectæ euadent, niſi ſagaciſsimos reperiant medicos. Et
hæc ſatis de cauſis intrinſecis menſtruorum præter naturam tam per conſenſum, quàm per eſſentiam.

Cauſæ extrinſecæ menſtruorum præter naturam fluentium.

Cauſæ extrinſecæ, vt ſeruemus eundem ordinem, & dicamus primò de his quæ faciunt virtutis robur, C
ſunt quæcunque augent ſanguinem, caloremque innatum, & ipſos ſpiritus, in quibus robur virtutis con
ſiſtit, ſicut eſt aer moderatus, exercitium moderatum. Cauſæ dilatationis viarum extrinſecus acceden-
tes ſunt: calor aeris, regionis, conſtitutio calida temporis, & anni: & propterea non mirum eſt, ſi in æſta-
te faciliores fiunt excretiones, quàm hyberno tempore: quia in æſtate venæ omnes ſunt apertiores: de-
inde vigiliæ, quia calefaciunt corpus, ira, timor, & quicunque animi motus ſubiti faciunt apertionem
venarum: deinde coitus immoderatus. & præcipuè ille coitus, quo vtuntur iſti, genus Sodomitarũ com
burendum, cum pueris, vel de coitu Anaxionis intelligas: præterea crebræ ac multæ purgationes men-
ſtruæ, cibi abſtergentes, aperientes, potus amari, vina alba tenuis ſubſtantiæ, & omnia prouocantia vri-
nam, vias aperiunt. Cauſæ mediæ inter intrinſecas & extrinſecas, ſunt corporis temperatura calida, ha-
bituſque laxus. Cauſæ extrinſecæ generantes multitudinem ſanguinis, ſunt aer temperatus, calor re-
gionis temperatus, conſtitutio temporis, & anni temperati: tranquillitas animi, gaudium, moderatum
exercitium, coitus moderatus, ſomnus moderatus, cibi boni alimenti & chymi, concoctuque faciles: vi-
num dulce, tenue, album, præcipue ſi bene concoquatur. Cauſæ mediæ generantes ſanguinem ſunt,
temperatura corporis, & habitus temperatus. Quæ pituitam generant, ſunt: ſomni longi, aer frigidus, o-
cium multum, tranquillitas animi, hoc eſt nihil cogitare, multus & frequens coitus, abſtinentia à coitu
longa: omnia enim hæc refrigerant. Item cibi humidi, frigidi, vt lactuca, olera, paſtacea omnia: vina craſ-
ſa, nigra, potentia, quæ non bene concoquantur. Quæ verò bilem generant, ſunt: aer calidus & ſiccus, D
triſtitia, motus corporis multi, vigiliæ, cibi calidi & ſicci, acres & potentes, temperatura calida & ſicca.
Quę generant bilem atram (loquor de naturali) caliditas maxima & intenſa eſt immediata humoris me-
lancholici: non autem frigiditas, vt quidam volunt. Nam multi credunt frigiditatem & ſiccitatem abun-
dare humore melancholico, ſed non eſt verum: quia ex caliditate immodica fit humor melancholicus:
& aliud eſt temperatura frigida & ſicca, & aliud humor melancholicus. Neque verò valet ſic argumen-
tari, melancholia eſt frigida & ſicca: ergo temperatura frigida & ſicca eſt melancholica: ſed potius, qui
ſunt frigidi & ſicci, abundant pituita, vt ſenes, ex ſecundo de Temper. vbi autem plus eſt caloris, ibi fit
melancholia: & hoc eſt, quia eſt multum ſanguinis qui calidus eſt: atque plurimi ex ſanguineis fiunt me-
lancholici: quia vbi plurimum eſt ſanguinis, ibi etiam multæ ſunt fæces: vbi igitur eſt ſuperabundantia
caloris excedens, & ſuperaſſans, generatur melancholia, vnde deliria fiunt in autumno, vbi in æſtate ma
gnos æſtus præceſſerit. Item aer nebuloſus, regio, tempora valde calida generant melancholiam: nam
aer nebuloſus, vt 3. Epidem. dicit Galenus, facit ſpiritus etiam tenebroſos, quia non poſſunt bene diffla-
ri: nec etiam calor innatus, quoniam ſpiritus & calor craſſefiunt: vnde quum non poſſint euentari, fiunt
craſsiores ſeipſis, & ſuperaſſantur: & hinc eſt, quòd habitantes in paludibus maximè efficiuntur melan-
cholici, propterea quòd non difflantur humores, ſed incraſſantur.

Cùm

A Cùm iam habuerimus omnes morbos, qui in vtero cõtingere poſſunt ſatis diſtinctos per ſuas cauſas
Dictorum ſumma.
ea methodo, vt facile appareat nõ poſſe neq; plures, neq; pauciores eſſe: ex eis elegimus fluxũ menſtruo
rum præter naturã: ac circa hanc rem vt exquiſitè procederemus, propoſuimus omnia illa, quæ in ſimili
materia eſſent indaganda: & primò naturã rei inneſtigandam, ex qua inuenimus ſemper quinq; princi-
pia ſeu capita eſſe conſideranda in ipſa fluxione, quorum omnium iam quadã ſerie inquiſiuimus cauſas,
& tandem deueniemus ad membrũ recipiens, quod erat quiotum caput à nobis propoſitũ. Quemadmo
Cauſæ fluxionis menſtruorũ præter naturam ex læſione ipſius vteri.
dom enim cauſas intrinſecas per cooſenſum facieotes fluxionem menſtruorũ præter naturã explicatas
habuiſtis, ita nunc cauſas habebitis per eſſentiam: quænam ſunt cauſæ facientes, vt vterus patiatur per
eſſentiam, & inducentes fluxionem menſtruorũ præter naturam? Hæ autem ſunt cõmunes omnibus: &
ſunt omnis aeris exceſſus occurrens ipſi vtero prę́ſertim qoando ſedent mulieres in aliqo o loco frigido,
ita vt refrigeretur vterus ab aere aſcendente: deinde quaodo mulieres habent beneficium ventris, & ca-
cant, veotus aſcendit ad vterum, & iſta eſt vna validiſsima cauſa alterans temperaturam vteri, vt poſtea
per eſſentiam ægrotet: tum lotiones odoriferæ calidæ, & ſuffimenta facta ex rebus odoratis calidis, &
aperientibus, quę ſolent ſæpe facere iſtę delicatę mulieres, vt odore iocũdo & munditie delectent ſuos
viros & maritos, vel amantes. Lauant enim ſeſe herbis odoratis, quę lotiones ſunt calidiſsimæ, & alterãt
vterum, & ſunt maximè pernicioſæ. præterea plurimus coitus, & frequens, vt quãdo mulier delectatur
multo coitu: ex ea enim frictione aperiuntur viæ, & præcipuè ſi coeat cum viro habente maximũ inſtru-
B mentũ ſecundum tres dimenſiones. Item vbi mulier habeat, vel babnerit conceptus difficiles, & ſępe ob
id moriatur partus in vtero: tuoc enim fit maxima viarũ apertio, & læſio eſſentialis vteri, & ita mulieres
quæ habent partus difficiles, habent etiã vias latas ratiooe doloris, & acquirunt malã vteri diſpoſitionẽ,
& incidunt in menſtrua varia præter naturam: deinde hoc prouenit vitio obſtetricum: nam quandoq;
obſtetrices ineptæ, dum tractant partes illas, dilacerant eas manibus: ſicut ego cognoui nobiliſsimam &
pulcherrimã Venetam, cui inepta ac imprudeos obſtetrix partem pudendi auulſit, credens ſe extrahere
fœtum: deinde cibi aperientes, & vina alba, potentia, aperientia præparant vias. ita & intemperies aliqua
calida nimis, naturaliter exiſtens in vtero hoc idem facit: deinde mala compoſitio ſiue naturalis, ſiue ad-
uentitia facit in vtero fluxionem per eſſentiã: inter reliqua natura prouidit ipſi vtero & circa os pudendi
fecit qnandam carnem magnam, ſiue carunculam prominentem, & quaſi oſtiolum, quod prohiberet, ne
aer frigidus ingrederetur, & afficeret vterum, aliàs oſtenderet matricem: iſta quidem caruncula à Grę́cis
Nymphe.
appellatur νυμφη: à noſtris verò neſcio quomodo nominetur, niſi ſit præputiũ muliebre. Vnde contingit
quandoq; quòd huiuſmodi caro eſt admodum gracilis, & arida, vt nõ poſsit tegere & cooperire puden-
dum, & ita non poteſt defendere aerem, ne aſcendat: atq; contingit io aliquibus quod iſta caro ex morbo
Hiſpanico, Neapolitano, ſeu Gallico, vel alio morbo pereat omnino, & abſciſſa ſit. Quapropter os matri-
cis remanet apertum, & vterus præparatur maximè ad tales ægritudines. Poſtremò videndum erat, quę
C nam eſſent cauſæ extrinſecus facientes gonorrhœã: nam magni refert hoc ſcire, quum diſtinguatur go-
norrhœa à menſtruis albis: quam diſtinctionem plurimi medici ignorãt: & ſpero me facilè oſtenſurum,
qnot errores contingant in curandis his affectibus mulierum. Cauſę igitur extrinſecus facientes gonor-
Seminis fluxum excitantes cauſæ extrinſecæ.
rhœam, ſunt: aer calidns extrinſecus, qui aperit meatus (calidi enim eſt aperire) & facit aptitudioem ad
fluxus: deinde labores corporei dilatantes; Sol, animi motus: fortes etiã imaginationes de ſuis amatori-
bus, præſertim illarũ quæ domi cuſtodiuntur recluſę: namq; talia mulieribus cogitantibus excidit ſemẽ,
& ita continuè excidendo incidũt in gonorrhœam: tum coitus frequens, & nimius: quoniam ex hoc ma-
ximè dilatantur viæ, & debilitatur virtus contentiua: atq; contrà nimia à coitu abſtinentia eſt cauſa go-
norrbœæ in mulieribus, ſicut etiã in viris: oullã enim habent differentiam in hoc, propterea quòd ex ea
aggregatur maxima copia ſeminis, & ita corrũpitur: quo corrupto, virtus expulſiua irritatur, & inſurgit
ad expellendum, ipſumq; expellit. Amplius cibi nimis aperientes, præcipuè multum ſemiois generan-
tes, qui cibi ſnnt calidi, & ventoſi: poſtremò vina alba potentia, generantia ſemen: naturalis temperatura
calida, præcipnè renum, & teſticulorum: & ita propter huiuſmodi cauſas dictas facilè incidunt in gonor-
rhœam: & iſtæ ſunt cauſæ omnes tum internæ tum externæ, quæ faciunt quamcunq; ſpeciem fluxionis,
præter naturam. quibus ſic expeditis cauſis, nnnc de ſignis habendus eſt ſermo. Signa autem ſunt in tri-
De ſignis.
plici differentia: quædam enim ſunt ſigna, quæ portendunt ægritudinem futuram, & ſunt prognoſtica:
D quædam quæ ſignificant præſentem ægritudinem: quædam quæ portendunt futurum euentum mor-
bi: videlicet an morbus ſit habiturus fœlicem euentum, necne? Hæc omnia docto medico ſunt cogno-
ſcenda: ſi quidẽ ſine his omnis medicus deficit in arte ſua: maximè verò circa prognoſticationẽ ſe debet
exercere ſenſatus artifex, iuxta illud Hipp. in principio Prognoſt. Nã hęc pars eſt vtiliſsima medico, quia
affert illi maximam gloriam: deinde vtilis eſt ipſi infirmo: quia ſi medicus prædicit illi aliquid de futura
ægritudine, conſolabitur ægrũ, qui etiam cauebit à multis, & ita ęgritudo prę́caueri poterit: iſta eſt opti-
ma pars medici: nec ſecus accidit optimo medico, quàm etiã optimo agricolæ: proponamus igitur ſigna
Signa futuri fluxus menſtrui.
portendentia futurã fluxionẽ menſtrui. Vbi videbitis prouenire grauitatẽ & caliditatẽ in toto corpore,
& quaſdã laſsitudines veluti vlceroſas, tunc primũ erit vobis ſignum, quòd incipit moueri & agitari ſan-
guis, qui vult fluere & deſcẽdere ad vterũ: ſecundò apparet dolor & grauitas capitis propter multos va-
pores aſcendẽtes: deinde apparet dolor, & calor magnus circa ſpioã & renes & lumbos: circa ſpinã, quia
multæ venæ & maximę veniunt à caua vena, & tendunt per ipſam ſpinã, vnde ſpina incaleſcit, & ratione
caliditatis præter naturã fit dolor: prę́terea plurimæ arterię deuenientes ad vterũ, adbærẽt dorſo: & quia
ibi feruet ſanguis, & cõmotus eſt, & facit tenſionem, eam ob rem percipitur maximus dolor, & calor, qui
eſt præter naturam. Inſuper percipitur dolor io renibus propter maximũ conſenſum, qoem habent re-
nes cum matrice. (Attendatis, quia mulieres magis nobis cõfidunt, vbi intelligũt nos ſua negotia ſcire)
& magis dolẽt in rene ſiniſtro, quã in dextro. Nam ſcitis ex corporũ inciſione, quòd à rene ſiniſtro rami-

ficatur quædam vena notabilis, quæ deueniat à vena caua ad vas ſeminarium, & vadat ad vterũ. accedit A
quód percipitur dolor circa lumbos, & hypochondria: quoniam omnes venæ deſcendẽtes, per lumbos
decurrunt: tument etiá ventre ita, vt nonnullæ videantur prægnantes, & hoc ratione multæ aggregatio-
nis materiæ: propter quá videtur grauitas circa ventrẽ, maximè circa os ſacrum propter fibras neruorũ,
quæ omnia vergunt ad inteſtinum rectum. Amplius apparet quędam vteri attractio circa inguina, & do-
lent coxæ: fortè ratio eſt, quia quum venæ ipſæ replentur, de neceſsitate io longitudine abbreuiautur, &
retrahuntur: & quum retrahantur, neceſſarió & vterus retrahitur, & per conſequens inguina, & ita con-
ſentiunt coxæ & dolent: iſta ſunt ſigna futurum fluxum portendentia: & ſunt maiora, aut minora, prout
fluxus maior vel minor debet fieri ſecundum diuerſitatem corporum mulierũ. Noui ego mulieres, quæ
Signa fluxus præſentis.
coguntur decumbere in lecto, quando imminet iſte fluxus. Signa veró indicantia præſentem fluxionem
ſunt hæc: primó apparet pallor in facie ſemper à quacunq; cauſa fuerit fluxio, ſiue à ſanguine, ſiue à bile,
ſiue ab alio humore fuerit: ſi à ſanguine, ipſe derelinquit partes ſuperiores: ſi à pituita, totum corpus
redditur frigidum & album: ſed inter partes faciei, maximè genæ oculorum efficiuntur pallentes: atque
etiam apparent liuidæ, & ſubnigræ: quoniam membranoſæ ſunt, & exangues: & quum refrigerantur,
magis patiuntur quam carnoſæ partes: quippe quę derelinquuntur à calore innato, & ſpiritibus, ita ſub-
nigræ fiunt. Præterea acies oculorum non eſt clara, & lucida: quoniam ſpiritus omnes ſunt conturbati
propter maximam motionem ſanguinis in toto corpore: & hinc ratio cognoſcitur, quare mulieres men- B
Menſtruo laborãtes, ſpeculum ſi inſpiciũt, cur id inficiant.
ſtruatæ intuentes ſpeculum, ſtatim ipſum inficiunt: & eſt ſecundum Ariſtot. in lib. de Somno & vigilia:
quoniam per contactum aer, qui contangit oculum, ioficitur: qui infectus, póſt inficit ſpeculum: nam ra-
tione motionis ſanguinis agitantur ſpiritus, qui deueniunt ad oculos. & propter vapurum craſſorum
admiſtionem, inficiunt aerem contangentem oculum: & ille aer alium inficit, donec aer ille vltimus con-
tangens ſpeculum, ipſum inficiat. Secundum veró Galenum, boc euenit propter exitum iſtorum vapo-
rum inficientium ſpeculum Deinde ſubſequitur aliud ſignum, anhelitus non bonus, quandoque etiam
fœtens: nam ſemper mutatur ad deteriora: quia putridi vapores admiſcentur ſpiritibus: & quoniam ta-
les habent calorem naturalem magis debilem tum proptet vapores, tum quia calor decumbit inferius,
ob id non bene concoquunt, ſed faciunt omnes concoctiones peiores ac deteriores: & quum non bene
concoquunt, ſemper modó nidoroſa, modó acida eructant prout calidi & frigidi ſunt ventriculi: quæ ſi
frigidioris fuerint ventriculi, acida eructabũt: ſi calidioris, nidoroſa: præterea in ventre habent perpetuá
grauitatem, eandemq; inguinum contractionẽ percipiunt, & coxarũ dolorem: iſta ſunt ſigna indicantia
præſentem menſtruationem. Signa porró indicantia futurũ euentum, ſunt etiam à nobis cognoſcenda:
ſed quoniam iſta ſigna conſequũtur menſtrua, à quacunq; cauſa, & ſunt cõmunia ad quamlibet cauſam,
Signa indicãtia futurum euentum ſecundũ ordinem cauſarũ fluxũ menſtruorum præter naturã facientiũ.
oportet vt diſtinguamus vnamquamq; ſpeciem. Propoſuimus (vt dicit) illa quinq; capita, membrum
maodás, membrũ recipiens, virtutẽ validá, &c à quibus ſolent prouenire mẽſtrua: & ſecundũ hæc capita C
inueſtigamus cauſas, ita & in ſignis tradendis faciemus: nam ita ſigna trademus, vt correſpõdeant cauſis
ſecundum iſta capita. Signa igitur indicãtia, quod ſit membrũ mandans, dicebamus quod ad hoc, vt co-
gnoſcamus *membrũ mandans*, debemus obſeruare, & conſiderare genus & uaturá humoris fluentis: nam
ſi fuerit ſanguis, eſt videndũ, an ſit purus, nécne: dũmodo non ſit affectus vterus eſſentialiter: ſi ſanguis
fuerit purus, neceſſe erit dicere, vel quod hepar generat, & multiplicat plus ſanguinis, quàm debeat, &
poſsit continere, vel quod in toto ambitu venarũ eſt huiuſmodi ſanguinis abundãtia, & ita vbicunq; de-
fluxerit ſanguis purus, cauſa erit neceſſarió alterum iſtorum duorum: ſed difficilè admodum erit videre,
quomodo hepar generet multum ſanguinem, & venæ non ſint plenæ: ſi veró ſanguis non eſt purus, ſed
ſit tenuis citrinus, & feruens, dicatis ipſum emanare ab ipſu hepate magis calefacto: ſi vero aquoſus
fuerit, dicatis ipſum emanare ab eodem hepate, ſed frigidiori facto. Quod ſi fuerit pituita, quæ defluat,
hoc eſt, mẽſtrua alba, & fuerit vera pituita alba, ſimplex, & pura, dicetis ventriculum maximè redundare
mucoſitatibus, & cerebrum nonnihil diſtillare: neq; videbitis vnquam pituitam per totum corpus ema-
nare, quin ventriculus & cerebrum patiatur. Vnde rectè autor ille de ægritudinibus muliebribus, ſiue
modó Hippoc ſiue Galenus ſiue alius fuerit in eo libro, non ad aliud refert cauſam menſtrui albi, qoam
ad ventriculum, & cerebrum. Quòd ſi fuerit bilis, dicetis qoòd membrum mandans eſt hepar, & chyſtis
fellis, & totus ambitus venarum. Si veró fuerit melancholia, vel hoc erit propter maximam aduſtionem,
vel quia multa fæx abũdat in toto corpore: cognoſcetis autem ex habitu corporis: ſi enim eſt ſanguineũ, D
erit ex fæce ſanguinis melancholia: ſi bilioſum, erit ex bilis aduſtione nimia, & ita à natura humorũ ſem-
per cognoſcetis membrum mandans: dico vbi vterus patiatur fluxum per conſenſum: deinde ſemper vi-
debitis quód mulier conquereтur de dolore illius partis quæ erit affecta, & ſemper in ea erit aliquis tu-
mor, de quo non pauca erit vobis indicatio, vbi ſit vitium, & quod ſit membrum mandans. Sunt mndó
videoda indicantia *fortitudinis*, & ſunt hæc: quũ enim videtis non eſſe in corpore ſigna multitudinis exi-
ſtentis quoad vaſa, & tamen videtis continuum fluxum, tunc iudicate quod non eſt multitudo quæ ag-
grauet: ſed eſt fortitudo virtutis nõ potentis tolerare ne modicam quidem læſionẽ Signa iudicautia *lati-
tudinem viarum* ſunt, vbi videbitis temperaturam hepatis calidam, & venas exteriores amplas, interiores
etiam tales erũt: & ſi audieritis ſæpius peperiſſe, & plura excrementa menſtrua habuiſſe, hoc erit indiciũ
latitudinis viarum. Signa porrò indicantia *dominium humoris*: ſi fuerit ſanguis, cognoſcetis ex tẽperatura
calida, ex colore ſanguineo, ex dolore, ex venis tumidis, vel tumefactis: deinde ſi vixerit in multo ocio,
& in delicijs. Item ex fluxione ipſa poterins cognoſcere humorẽ flueotẽ, & poteſtis percunctari, ſi men-
ſtruum fluit ſine eroſione, & ſine acrimonia, & tunc erit indicium ſanguiois Cęterũ ſignum quod tutius
eſt, & uunquam vos fallet, erit inſpicere pannos lineos: nam ſi in eis oulla relinquatur macula, erit ſan-
guis: vbi veró maculæ apparebũt, inſpectione macularũ illarum cognoſcetis dominium humoris: quo-
niam ſi multa albedo apparebit, erit pituita: ſi maculæ citrinæ relictæ fuerint, erunt ex bile: ſi virides, ex
praſsiua

A praſsina. Si verò fuerit dominium pituitæ, facies mulieris apparebit ſubtumida, coloris plumbei: molier erit ſine ſiti, & ſine appetitu: quæ etiamnum abominabitur coitum, quia mortificata eſt virtus ex nimia refrigeratione, & ſicut ſemimortuæ habent perpetuam frigiditatem circa vterum. Amplius ſi accipiatis pannos illos linteos triplicatos, ponatisq; in plicaturis cinerem, deinde ponatis ſub vtero, ita vt defluat ſuper illos fluxus, ſi in cinere apparebunt guttulæ ſimiles muco, tunc erit ſignum humoris pituitoſi: & ſi illæ guttulæ erunt tenues, & citrinę, erit ſignum bilis: & ſi habebunt alium colorem, ex eo cognoſcetis humorem dominantem: & hoc experimētum, quod ponit ille autor de Morbis muliebribus, eſt verum, & nunquam vos decipiet: præterea ex iſto experimanto aliud commudum habebitis, quòd ille pannus ſeu ſacculus etiamſi oſtendat vobis dominium humoris, erit etiam loco medicinæ, quia corroborabit & exiccabit vterum: adeò omnia bene excogitarunt antiquiores. Si autem bilis fuerit quæ dominetur, color faciei erit citrinus: poſtremò molier percipiet caliditatem in dorſo, vel circa ſpinā, & hepar erit temperaturæ calidæ, & totum corpus calidum & ſiccum erit: ſicut dicit Galenus ſecundo de Temperament. & ſecundo Artis paruæ: & iſtud eſt perpetuum ſignum bilis peccantis. Itaq; vbicūq; eſt aliquis fluxus, videndum eſt vtrum ſit bilis quæ fluat (intelligo ſemper defluxionem quæ fit per conſenſum) vt autem cognoſcatis bilem eſſe, primò cōſiderabitis temperaturam corporis: nam ſi calida & ſicca fuerit, iudicabitis huiuſmodi eſſe bilem: deinde fluxum bilioſum cognoſcetis ex colore citrino in facie, ex pallore totius corporis, & imbecillitate, & gracilitate: deinde verò iſtæ, quibus menſtrua bilioſa fluunt, appetunt

B coitum: quę tamen ex coitu patiuntur, & percipiunt nocumentum: quia dum attrahuntur, materiæ plures quàm oportet defluunt, & faciunt eroſiones Item percipiunt caliditatem in dorſo, & dolorem ſimiliter in lumbis, vbi ramificantur rami venarum vteri: quæ omnia indicant multam bilem eſſe collectam in corpore: deinde ſi moleſtatæ fuerint plurimis animi accidentibus, & multis corporis motibus, ſi biberint vina potentiora, ſi vſæ fuerint victus ratione calida & ſicca, & comederint cibaria acria, qualia ſunt allia, & cæpas: ſi verſatæ fuerint in aere calido, omnia hæc faciunt nō leuem coniecturam bilis. Sed vnū, quod vos nunqoam decipiet, eſt, vt inſpiciatis paonos illos lineos, ſuper quibus defluit humor: & ita cōſideratis colorem, & ſubſtantiam humoris. Si verò fuerit melancholia, quę dominetur in menſtruis, mulier erit colore ſubnigro: nam quale dominium humoris eſt in corpore, talis color apparet in toto. Sed quoniam bonus medicus nō tantùm debet ſcire & cognoſcere ex viſu, verùm etiam ex coniectura, ideo per coniecturam etiam hæc cognoſcet: nam ſi in facie apparebit cutis ſubnigra, tunc erit coniectura humoris melancholici: deinde ſi mulier patiens menſtrua prius vexata fuerit ab aliquo tumore lienis, poſtea dum menſtrua fluant, dicat ſe liberatam eſſe, & non amplius vexari, ſignum erit humoris melancholici, & cauſa eſt, quoniam quum lien ſit receptaculum humoris melancholici, quum vexabatur tumore lienis, ſignum erat multam materiam melancholicam ibi aggregatam eſſe: atq; quum menſtrua aduenerunt, liberata fuit: quia materia illa faciens tumorē fuit euacuata per vterum. Inſuper ſi mulier fuerit ſan-

C guinea in principio, & temperaturæ calidæ, quia in tali multiplicatur ſanguis craſſus, maximè ſi vſa fuerit victu craſsiori, ſi multum laborauerit, & moleſtata fuerit multis accidentibus animi, ſi fæces tenues, aduſtæ & nigrę fuerint, incidet in huiuſmodi fluxiones melancholicas: quod magis cognoſcetis ex pannis lineis. quod ſi fuerit dominium melancholiæ, maculas habebunt ad fuſcedinem & nigredinem tendentes Si igitur mulier abundauerit plurimo ſanguine craſſo, incidet in fluxionem melancholicam: cōtrà in bilioſam, ſi humor tenuis fuerit abundans in toto corpore. Si fuerit humor æruginoſus, & praſsinus, qui dominetur in menſtruis, ſigna hæc erunt, ventriculum malè ſe habere: & ſi mulier dicat ſe vexatam eſſe eructationibus, erit coniectura æruginoſæ bilis: deinde ſi eroſionem percipiet in exitu, & calor etiam indicabit totam materiam, & propterea poteritis inſpicere in pannis lineis, vbi defluxerit materia: nam ex maculis relictis in panno cognoſceris humorem peccantem: & hæc eſt vna omnium humorum cognoſcendorum regula. Si *humores in fluxu fuerint commiſti*, ſigna etiam apparebunt commiſta: nam ſi color citrinus albus & rubeus fuerit, indicium erit omnium humorum ſimul exiſtentium: & hæc ſatis ſint quantum ad nmnia ſigna & cauſas fluxionis exiſtentis in vteru per conſenſum. Reliquum modò eſt, vt videamus ſigna, quando *fluxio eſt eſſentialis* in vtero, id eſt qoando eſſentialiter vterus patitur: iſta autem ſigna non debent ſumi à rebus communibus, ſicut ea ſumpſit Auic. nam ex colore humoris non poſſumus iudicare, vtrùm vterus ſit eſſentialiter affectus: quia poteſt aliquid citrini humoris fluere ex vtero,

D & tamen nulla erit caliditas in ipſo: oportet igitur videre propria ſigna indicantia vterum eſſe affectum eſſentialiter. Signa autem erunt, ſi vterus ſit affectus ex intemperie ſua, verbi gratia, ex caliditate, ita vt declinet à temperamento per caliditatem, mulierq; percipiat ad tactum caliditatem manifeſtā circa matricem & in parte externa, & in parte interna: deinde à calidis vtero adhibitis lædetur: à frigidis autem iuuabitur. Atq; rhagadibus, & pruritu magno afficientur circa extimam cutem, & tandem erit obnoxia omnibus ægritudinibus, quæ fiunt ab intemperie calida. Quod ſi etiam perpetuò habebit ſiccitatē in illis partibus, tunc indiciū erit de manifeſta caliditate: quę cōcipit, pariet maſculos. Si caliditas vteri fuerit iuncta cum ſiccitate, puer quem pariet, erit colore nigro: tales etiam habebūt menſtrua citrina, quæ putrefacta erumpent aliquando cum eroſione. Solent etiamnum pati pruritum circa pudenda, & excoriationes propter moram, & ſæpè ante partum habent impetigines & [illegible] circa pudenda. Si verò caliditas illa fuerit iuncta cum humiditate, tunc illa caliditas nō erit ita mordax, & pudendum ſuum nunquam erit ſiccum, ſed ſemper humidū: & illæ partes ſemper erunt fœtentes propter humiditatem in illis partibus putreſcentem: atq; tales leui de caoſa abortiunt. Si verò fuerit intemperies frigida & humida, ille vterus ſemper rheuzimatizans erit ratione caliditatis diminutæ, tum quoniam non poteſt conficere proprium alimentū, tum etiam quoniam imbecillior ſeipſo redditus, facilè aliunde recipit excrementa, quia tunc omnes ſuperfluitates deſcendūt ad illum. Quod ſi frigiditas fuerit iuncta cum ſiccitate, vterus quidem erit rheumatizans ratione frigiditatis, propter quam nō poteſt concoquere proprium alimen-

tum, ſed ratione ſiccitatis corpus vteri redditur denſum, & minus idoneum ad recipienda excrementa, A iuxta illud Galeni ſexto, de Locis affectis: eſtq; vnum aliud adnotandum, quód vbicunq; fuerit frigiditas in vtero iuncta cum humiditate vel ſiccitate (licet raró cum ſiccitate iungatur) ſemper tales mulieres abhorrent à coitu, & raró concipiunt: & ſi concipiũt, pariunt fœminas: ſed iſtę ſæpè & facilè abortiunt, & poſt ipſum abortum plurimũ materiæ pituitoſæ effluit, hoc modo vos cognoſcetis vteri intemperies. Si veró fuerit mala cõpoſitio in vtero, facilè cognoſcetis: nam ſi fuerit apoſtema, ſeu inflammatio aliqua in vtero, erit febris acuta, intenſa ariditas, dolor, vrinæ retẽtio, ita vt vrina nequeat quandoq; reddi. Si fuerit ſcirrhus, ex grauitate cognoſcetis: propterea quód percipiet grauitatẽ ex tactu, à malo colore mulieris: ex alijs quoq; ſignis depreheodetis. atq; hęc ſatis ſint de omnibus ſignis affectuum, qui contingunt vtero eſſentialiter. Quia veró etiã de cauſis gonorrhœæ aliquid diximus, meritó etiam de ſignis

Signa Gonorrhœa diſtinguẽtia à menſtruis albis.

indicantibus gonorrhœam, & diſtinguentibus ipſam à fluore, ſeu menſtruo albo aliquid dicendum eſt: primó enim gonorrhœa diſcernitur à fœtore, & à colore albo: nam fluor ſeminis eſt perlucidus, clarus, non viſcoſus, ſicuti reliquus, magisq; concoctus: quoniã ſuperfluitas ſeminis eſt melius concocta quàm ſit pituita. Nam ſemẽ mulieris, autore Galeno in 4. de Vſu partium, reſpondet colore ſemini viri, vel potius humiditati, quę precedit ſemen viri, à glandulosis carnibus emananti: ſcitis enim quód dum aliquis delectatur cum mulieribus, & eſt in illa imaginatione antequam coeat cum muliere, exit quędam humiditas è pene tenuis, & illa humiditas aſsimilatur ſemini mulieris: deinde veró à quantitate cognoſcitur: ſi quidem non tantùm ſeminis prodit in gonorrhœa, quantum pituitæ in fluore albo: quæ patiuntur go- B norrhœam, imbecillitatem & dolorem percipiunt in toto corpore, & maximè circa dorſum: & quia ibi geoeratur ſemen, & accipit formam ſeminis, longè maiorẽ percipiunt imbecillitatem & dolorem quàm in menſtruis albis: quoniam ſemen eſt vtilis ſuperfluitas, & facit ad ſubſtantiam ſolidorum membrorũ, non ſine dolore exit: atq; tales mulieres nõ ſunt multum frigidæ, ſed potius calidæ, ſunt contrariæ prorſus illis quæ patiuntur menſtrua alba, quæ plerunq; frigidæ ſunt: quomodo autem ex colore & acrimonia, eroſione, ſubſtantia, qualitate, & quaotitate gonorrhœa diſtinguatur à menſtruo albo, facilius eſt cognoſcere quàm vt dicatur à nobis: & hæc ſint dicta in vniuerſali de quacunq; gonorrhœa: nunc de ſignis

Signa cauſarum gonorrhœæ omnium ſpecierũ.

ſingularum ſpecierum gonorrhœæ dicendum eſt. Si igitur propter multitudinem ſeminis facta fuerit gonorrhœa in muliere, talis mulier habebit booum habitũ corporis, lautè & opulenter vixerit, vſa fuerit venere rariore, & ſi diu abſtinuerit à coitu, poteſt eſſe ſignum gonorrhœæ propter multitudinem ſeminis. Eſt & aliud ſignum maximum, quod dum exit ſemen, non percipit imbecillitatem, imó iuuamentũ potius, & robur percipit, & videtur leuior & fortior fieri: & hoc iodicat gonorrhœam eſſe propter multitudinem ſeminis, quoniam euacuatione illius materiæ fortificatur, quum ſuperflua materia euacuatur quod defluit, nõ differt ſubſtãtia, & colore à naturali ſemine, quod exit in coitu: quinetiã illud ſemẽ exit cum delectatione: & hoc eſt quod ænigmaticus, confuſusq;, & ſioe diſtinctione, dixit Auic. quando exit ſemen io muliere cum delectatione in gonorrhœa: vobisq; iuuenibus facile eſt ſcire, quomodo curentur mulieres patientes hanc gonorrhœam. Si veró fuerit gonorrhœa propter ſemiois tenuitatem, fa- C eile apparebit ex ſubſtãtia ſeminis. Quod ſi fuerit ratione alicuius malæ qualitatis calidę, dicet illa ſe maximam acrimoniam, mordacitatem, & eroſionem ſentire in exitu, & color erit malus præter naturam. Si veró fuerit propter imbecillitatem virtutis contentiuæ, patientes ſummam imbecillitatem percipiunt circa dorſum, & vt ipſæ dicunt, videtur illis totum corpus eſſe marcidum, & vix poſſunt ſe erigere: iſtæ abhorrent à coitu, & maximuio nocumentum accipiunt ex coitu: in quibus perpetuó emanat aliquid, quod non contingit in alijs gonorrhœis: nam aliæ gonorrhœæ habent aliqua interualla, & illud quod exit non eſt coctum, ſed eſt materia ſatis tenuis: aliquando etiam ſanguinolenta, quia propter imbecillitatem non poteſt bene concoqui, & dealbari. Sin veró fuerit gonorrhœa propter corruptionem ſeminis, & putredinem. vel erit, quoniam ſe nimis abſtinuerit à coitu, vel erit propter nimiam caliditatem locorum: ex putrefactione eoim virtus ad expulſionem excitatur, & fit gonorrhœa. Hanc autem cognoſcetis à fœtore ſeminis prodeuntis, & in anteriori induſij parte & pannis lineis exiſtentis: atque apparet maximus calor in dorſo. Iſta ſunt ſigna omnia indicantia non tantùm gonorrhœam, ſed etiam omnes eius ſpecies diſtinctas. Et hæc hactenus de omnibus ſignis fluxionum menſtruorum, & ſeminis

Iudicia & prognoſtica horum morborum deſumpta.

I. ex Cauſis.

præter naturam. Reliquum eſt, vt accedamus ad curationem ſingularum ſpecierum: ſed prius oportet videre vnum, quod eſt multum vtile & neceſſarium. & eſt vt conſideremus iudicium morbi: oam nõ taotùm oportet cognoſcere cauſas, ſed oportet etiam prognoſtica ſcire, & præuidere futurum · vtrum D ſit bene terminatura ægritudo, an malè? primùm ex comparatione cauſarum inter ſe, deinde ex motu, tum ex temporibus, poſtremò ex termioo. Quantum ad comparationem cauſarum inter ſe, ſcitis nos reduxiſſe fluxionem ad quinque capita, & quinque reqoiri ad veram fluxionem, virtutem expellentem, membrum mandaos, membrum recipiens, per quas tranſit humor vias, denique humores: iſta ſunt quinque capita, in quibus omnes cauſæ coofiderantur. Oportet modó comparare ſingula iſta, vt totam naturam morbi præuidere poſsimus, & cognoſcere quid futurum. Et primó quantum ſpectat ad virtutem fortem, vel debilem, ſi comparetis vitium, quod eſt in virtute forti expulſiua cum vitio quod eſt in virtute retentiua imbecilla, & velitis videre vtrum vitium ſit deterius: videbitis, quód longè deterius eſt vitium virtutis retentiuæ debilis, quàm vitium virtutis expulſiuæ, nam cauſa fortitudinis virtutis expulſiuæ eſt ſpirituum multitudo, robur caloris, & ſenſibilitas membri, ita vt ne minimum quidem nocumentum percipere poteſt, quin ſtatim expellat illud: & niſi eſſet virtus ita valida, non expelleret Cauſa veró imbecillitatis virtutis retentiuæ eſt laxitas, vel laxatio membri, temperatura mala, calor debilis: ergo deterior eſt diſpoſitio membri, vbi eſt retentiua virtus debilis, quàm vbi eſt virtus expulſiua fortis: quia faciliua emendatur vitium quod prouenit à virtutis fortitudine, quàm quod prouenit à debilitate virtutis, propterea quod difficilius eſt [illegible]dere robur, quàm demere. Si veró fluxus fuerit propter latitudioem

A latitudinem viarum,ſcitis hunc eſſe difficilimum curatu: cùm membra lata ſint intima,& non poſsint ita
facile cōſtringi venę illę interiores.Iudiciū verò quod ſumitur ab humoribus,& cauſis materialibus per
comparationem inter ſe, facile erit videre, quis humor faciat deteriorem fluxionē. Nam ſi fuerit ſanguis
ſolus, quamuis fluxio illa perſeueret, & cùm ſit humor vtiliſsimus, maxima incommoda ferat, & debeat
dici difficilis ratione ſubſtantiæ excretæ: tamen propter facilitatē emendandi (eſt enim ſanguis humor
benignus,qui facile obedit)longè facilius curatur fluxio pendens à ſanguine,quàm fluxiones reliquorū
humorū Si verò fluxio prouenit à pituita,tametſi ratione excrementi non debebat dici pernicioſa,tamē
quia difficillimè emēdatur,eſt longa,& diuturna,& peſsima eſt,quia chronica:& vix poteſt remoueri ob
frigiditatem.Si fuerit fluxio birioſa, humor bilioſus facit ſæuiſsima accidentia:facit rhagades,& peſsima
morborū genera. Quare fermè ſemper talis fluxio terminatur ad malum. Sin aūt fluxio fiat à melancho-
lia,longè deterior erit,& deteriora pluraq; incommoda faciet,quàm illa quę pendet à bile.Nam primùm
non minus longa eſt,quàm quę fit à pituita:deinde etiā habet accidentia peſsima,ſicut cancros,ſcirrbos,
& vlcera erodentia:& ideo pernicioſiſsima eſt. Si fluxio fuerit ab humore æruginoſo & praſsino,dicen-
dum eſt has quoq; fluxiones peſsimas eſſe. Iudicia porrò quæ ſumuntur à membro recipiente ab vtero,
ſunt hoc modo obſeruanda. Vbicūq; vterus erit malè affectus eſſeotialiter,rarò curabitis ipſum,ſiue ſint
inflāmationes,ſiue vlcera,ſiue malæ temperaturæ: omnia eoim hæc ſunt difficillimæ curationis tum ra-
tione membri,quoniam membranoſum eſt & exangue,& non facile excutitur quod illi ineſt: tum etiam
B ratione maximè ſenſibilitatis: quia quum ſenſibile admodū ſit,nō poſſunt bene remedia applicari:ſiqui-
dem offenditur,& excitatur à quacūq; cauſa,etiamſi leuiſsima ſit,ita vt medicus nō poſsit operari: quòd
ſcilicet medicamenta facilia nō curent,vehementia exaſperent: præterea vterus eſt ſentina omnium ex-
crementorū in corpore exiſtentium: nam omnia excrementa defluunt ad vterum, id quod etiam impe-
dit curam:eſt & aliud incommodum, quòd mulieres propter pudorem nolunt fateri veritatem: tametſi
coactæ ſunt plerunq; dicere veritatem, nolunt tamen facere quod iubent medici: neq; volunt in ea par-
te admittere medicamēta Hoc mihi ſemel accidit,cùm curarem mulierem quandam nobilem menſtruis
albis laborantem: volebam vterū mundificare:& ipſa rogauit me, quibus eum vellem muodificare: ego
dixi cum clyſtere in vterū iniecto. Cùm aūt audiuiſſet me cum clyſtere velle mūdificare vterū, illa adeò
excanduit,ita vt tota facies ſubitò mutaretur,& mori potius vellet, quàm admittere huiuſmodi medica-
mentum: & marito, ſi vnquam, inquit,vir mi, mihi tuæ cuniugi obſecuturus es, ne ſinas eum medicum
vnquam adire meipſam: ita vt noluerit me amplius videre, maluitq; eligere aliud remedium. Reſtat *II. ex Motu.*
nunc, vt pinguiori quadam Minerua de iudicijs agamus: quæ quidem iudicia ſumuntur à medicis tam
antiquis, quàm nouis penes motum, vt quando ægritudo vel velocius mouetur, vel tardius: nam aliter
curamus ægritudinem, quæ habet ſuos motus velociſsimos, & aliter quæ tardos habet motus. Si in flu-
xionibus iſtis fluat ſanguis,proculdubio huiuſmodi fluxio eſt breuior,& veloces habet motus:& quam-
C uis omnis fluxus menſtruus præter naturam ſit diuturnus & chronicus, hæc fluxio tamen quandoque
peracuta & breuiſsima eſt, ita vt quandoq; viderim ipſam in ſeptima terminari: quod nihilominus rarò
eſt,ſed vt plurimum chronica eſt Si verò fluat,bilis erit velociſsimi motus: fluxus autem qui à pituita &
melancholia dependent,tardiſsimi motus ſunt. Iudicium verò quod ſumitur penes quatuor tempora in *III. ex Tempo-*
his fluxionibus eſt hoc, quod ſemper principiū in ægritudine longiſsimum eſt, loquendo de vero prin- *ribus.*
cipio,vt principium diſtinguitur cōtra reliqua tempora,& ſumitur penes cruditatem materiæ,ita vt ferè
ſemper occupet maiorem partem morbi. Augmentum verò & ſtatus ſunt breuiſsimi: declinatio eſt etiā
longa,non tamen ita vt principium: nam principium fluxionis menſtruę quandoq; durat per totum an-
num:& ſi malè terminetur, plures moriuntur in principijs ipſis nullis apparentibus ſignis cōcoctionis:
ſi verò principium bene terminetur, habent augmentum breue, & ſtatum longiſsimum. Quærunt non-
nulli, vtrum in fluxionibus menſtruis dentur quatuor tempora? Dicatis reſolutè, quod in omni morbo
dependente à materia habetur principium,augmentum,ſtatus,& declinatio, quodq; nullus eſt morbus
terminaturus ad ſalutem quin habeat hæc quatuor tempora: & totum principium dicitur, donec nō ap-
paret ſignum concoctionis, id eſt, aliqua moderatio in materia, à qua poſsit medicus ſumere iudicium.
Deniq; ſumitur iudicium penes terminum, & hoc iudiciū eſt valde adnotandum: nam huiuſmodi men- *IV. ex Termino.*
ſtrua vel reſoluuntur, & terminātur ad ſalutem,vel permutantur: ſed paſsim faciunt permutationes. In-
D cipiamus à menſtruo ſanguineo:fluxio ſanguinea ſępiſsimè terminatur per fluxionem ſanguinis è nari-
bus, quæ eſt auerſio per oppoſitū & iſta terminatio eſt laudanda: quandoq; terminatur per hæmorrhoi-
das,& iſta terminatio dicitur deriuatiu, quæ etiam non eſt intercipienda: ſunt etiam terminationes me-
diæ,vt quando fluxio ſanguinea terminatur ad aliquam inflammationem extrinſecus ſe habentem:quæ
terminatio neq; omnino laudanda eſt neq; vituperāda: pernicioſa verò terminatio, ſiue permutatio eſt,
quando fiunt inflammationes internæ ſiue in vtero, ſiue in hepate, ſiue in alio membro, ſicut contingit
ex cōſtrictione nequaquam oppurtunè facta ab imperito medico. Si fuerit fluxio pituitoſa, habet & ipſa
ſuas permutationes, quando non curatur: ſi per vomitum terminetur, eſt bona & perfecta terminatio:
aliquando per diarrhœam terminatur,per fluxum ventris diarrhϾ pituitoſæ: & iſta eſt etiam bona ter-
minatio. Mediæ verò terminationes ſunt, quando fluxio pituitoſa terminatur ad podagram: nee dicatis
mulieres non laborare podagra: immo cum menſtruis quandoq; ea moleſtantur. Lethales & pernicioſæ
terminatiooes ſunt,quando terminatur ad paralyſim,ad aſtbma,ad apoplexiā,vel ad epilepſiam: ſed po-
tius ſunt permittenda, vel prouocanda huiuſmodi menſtrua, quàm ſinere vt ad tam pernicioſas ægritu-
dines permutentur. Si fuerit fluxio bilioſa & permutetur ad arquatū morbū,(Græcè ἴκτερος erit)permu-
tatio laudabilis. Media verò permutatio eſt,quum ad vlcera, herpetes, & eryſipelata permutatur: perni-
cioſa eſt,quum ad vlcera interiora,& ad phrenitin permutatur. Si verò fuerit menſtruatio melancholica,
ſæpe permutatur ad hæmorrhoidas, & ad varices: & iſta permutatio eſt laudabilis, & ſalubris: quan-

doq; terminatur ad tumores lienis,& eſt media permutatio,quæ quidem non eſt bona, nihilominus pa- A
tientes euadunt,& non moriuntur:pernicioſa autem & lethalis permutatio eſt, quū permutatur ad can-
cros vteri,aut mamillares;nam cancer nullam recipit curam:atque ſi permutetur ad deliria,apoplexiam,
& epilepſiam,& melancholiam,peſsimę ſunt permutationes. De gonorrhœa autem dicendum eſt,quod
vel terminatur ad ſalutem,vel permutatur ad tabem: quoniam conſumitur humidum ſubſtantificum,&
radicale Hæ ſunt permutationes omnium fluxionum,de quibus hactenus: & hæc ſatis de iudicijs. Nunc
De Indicationibus curationum in his morbis. tēpus nos vocat,vt de indicationibus agamus: ſed prius oportet videre quid ſit indicatio,quia volo ſem
per conſulere vtilitati veſtrę Indicatio nihil aliud eſt,niſi nota indicans quid agendum ſecundum ratio-
nem à natura rei,cuius gratia vel agimus,vel affectum ſumimus curandū: ſtante hoc principio,quum in-
dicatio talis ſit,vt ſemper reſpiciat naturam,vel affectum rei cuios gratia agimus, quid eſt id cuius gratia
agimus in curationibus? Eſt vt inducamus ſanitatē in aliquo. Sed quomodo inducitur ſanitas? tollendo
morbum: hic duo ſunt, corpus,& morbus,ſeu membrū cui ineſt morbus. Ergo ſi volumus rectè curare,
oportet quod in omni curatione rei naturam & affectum membri cōſideremus . Naturam morbi & affe-
ctum membri explicauimus : natura enim morbi erat penes ſuam rationē formalem,quæ ſumitur penes
genus,& cauſas ſuas tam efficientes,quam materiales: affectus erat penes motum,tempora, & terminū:
quæ ſit natura morbi,& affectus mēbri,& quę indicationes pariant,videbimus poſtea Sed quando vul-
tis aliquem curare,habetis iſtos duos conceptus,nempe tollere morbum,& ſanare membrum: hoc non B
ſufficit,ſed oportet hic etiam adnotare aliud,& conſiderare. Non enim vos ſanatis,ſed eſt natura,quæ ſa-
nat:bene vos datis remedia,ſed nō ſanatis:quin virtus eſt autor ſanitatis Igitur indicatio eſt à natura eti-
am ſumenda: & videndum eſt vtrum natura permittat curare,nécne? Nam quandoq; natura talis eſt, vt
omnino prohibeat curationem, ita vt non ſinat vos aliquid operari,quandoq; permittat vos, imò iubet,
atq; vrget medicum ad curam:ergo naſcitur tertia indicatio à virtute,ſeu natura operante: & ita tres po-
tiſsimū ſunt indicationes: vna,quæ ſumitur à morbo:altera à loco affecto:tertia à viribus: in his tanquā
ſcopis debemus nos exercere: ducent enim nos ad finem,& præſtabunt vt habeamus rectas intentiones
I. à Morbo. operandi. Sed incipiamus ab illa,quæ ſumitur à morbo. Natura autē morbi poſita eſt in ratione formali,
& cauſis,quæ eſt ratio formalis iſtius ſymptomatis: quæro ſub quo genere collocandus eſt iſte morbus?
Diximus collocandū eſſe ſub genere fluxionis : & quòd fluxio nihil aliud eſt, quàm expulſio præter na-
turam excrementi de vno membro ad aliud membrum: hinc naſcuntur omnes indicationes: ſi enim iſta
fluxio eſt expolſio de vno mēbro ad aliud præter naturā, vt reuera eſt,oportet ipſam intercipere: ex quo
eſt præter naturam: ergo ſi volumus fluxū intercipere,oportet vt auertamus: & ita naſcitur iſta prima in-
dicatio prohibendi fluxionē,retrahendo materiam ad oppoſitū. Sed quoniam diximus,quod eſt expul-
ſio de vno membro pręter naturam affecto ad aliud,iam forſitan debilitatū,eam ob rem naſcitur vna alia
indicatio,quod debemus prouidere,vt membrum quod tam facilè expellit,non tam facilè mandet. Am- C
plius ex quo tranſit huiuſmodi materia per media vaſa , oportet vt etiā intercipiamus & conſtringamus
vias,ne ita facilè deducatur materia: poſtremo oportet vt corroboremus membrū recipiēs,ne tam facilè
recipiat,imò vt reſiſtat & repellat:in his quatuor cōſiſtit tota curatio. Incipiamus rurſus à principio. Iſte
fluxus eſt intercipiendus: quomodo? quæcunq; materia ſit illa quæ fluat(nam ſub cōceptu fluxionis nō ma-
gis vnus humor eſt intelligēdus quàm alius) fluxus ſemper eſt auertendus,& ad partem oppoſitā trahen
dus,ſicut natura nos ducet:cur ad oppoſitū trahendus? quia quando eſt impetus alicuius humoris ad ali
quem locum,non poteſt is intercipi, niſi trahatur ad oppoſitū: nam ſi traheretur antrorſum vel dextror-
ſum,adhuc etiam aliquid ſemper flueret: ſed ſi trahatur ad oppoſitum omnino totus fluxus intercipitur:
tunc aūt motus eſt conueniens valde , cùm citò perficitur quod deſiderabamus . Hinc videtis quanta ſit
vtilitas auerſionis: eſtq; ratio docendi ſimilis mathematicæ, in qua ſemper ex principijs demōſtratis alia
intelliguntur rectiſsimè Ad veram aūt auerſionem tria requiruntur: primùm,rectitudo lineę. deinde,re-
ctitudo ſitus,& conſenſus venarū: tum diſtantia. Rectitudo aūt lineæ intelligitur,quę conſtat ex minori-
bus angulis: quia nō poteſt reperiri illa rectitudo mathematica in venis exiſtēibus in corpore humano:
quāto igitur linea erit rectior, tanto melior & facilior fiet attractio,& auerſio. Nam ſi habuerit aliquē an-
gulum magnū, hinc ſtatim fiet impedimentū in illo angulo: & quanto minores erunt anguli in illa recti-
tudine,tāto perfectior erit attractio, & hoc eſt quod primò dicebat Hippocrates, deinde laudabat Gale-
nus,ita præcipiens: Si nō potes habere lineam rectam, elige vnam,in qua ſint paucißimi anguli. Et ideo D
Hippoc. inquit: ſi poſterior pars capitis dolet, vena frontis inciſa dolorē ſanat. Et Galenus in pleuritide
eligit venā eiuſdem lateris. Nam phlebotomia, quæ fit à latere eodē affecto eſt rectior, & habet minores
angulos,quàm phlebotomia illa,quæ fit à latere oppoſito. Secunda cōditio eſt, vt ſeruetur rectitudo ſi-
tus: vt ſi in parte dextra,ad ſiniſtram auertendū eſt: ſi ſurſum,eſt auerſio facienda deorſum: ſi antè retror-
ſum: ſic enim corpora naturalia & cœleſtia ſitū ſeruant rectū: quandoquidē natura ſemper facit ſuos mo-
tus contrarios: & ita debemus ſeruare ſitū,vt ſemper fiat per oppoſitū. Præterea & conſenſum venarum
obſeruare debemus,& vbi ſunt latiores venę,per eos magis ducemus. Hic videtis quàm nota vobis cor-
pora debeant eſſe,ita vt tanquā digiti veſtri deberent illa à vobis dignoſci. Tertia cōditio eſt, vt ſeruetur
debita diſtantia,vt motus auerſionis bene terminari poſsit ad locum oppoſitū illi ad quē repit humor,&
vt motus fiat de vno termino ad aliū : nam aliter motus auerſionis nō terminaretur ad terminū intentū:
quoniam ſi diſtantia erit nimis longa, motus nō poterit terminari ad terminū. Quum iſta ſeruantur, po-
ſtea ad actum deueniendum eſt. Materiæ aūt indicabunt,quo inſtrumento ſit auertendum,vtrum phle-
botomia,an pharmaco? Sed de hoc poſtea. Secundū caput à quo ſumebatur ſecunda indicatio, erat *mem-
brum mandans:* quæ indicatio eſt,vt prouideatur *ne tam facilè mandet:* & quoniam membrum mandās man-
dat vel propter fortitudinem,vel propter debilitatem,vel propter maximam ſenſibilitatem: ſi fuerit pro-
pter fortitudinem virtutis expulſiuæ, prouidebitis ne ſit tam fortis : & pertinax caſtigando calorem &
ſpiritus

A ſpiritus, ſiquidem talis efficitur ex multitudine ſpirituum, & caloris. Caſtigabitis autem calorem ſpiri-
tuſq; vel cum enaporantibus, ſi facietis euaporare membrum: vel cum ſcarificatione mittendo ſanguinē
ab illa parte, vt virtus tam validè mittens non mittat amplius: quòd ſi fuerit ob imbecillitatem virtutis
contentiuæ, corroborabitis virtutē: nam ſi ratione intemperiei membrū erit nimis laxū & humidū, exic-
cabitis: ſin nimis frigidū, calefacietis, & tonum ſeu robur facietis cum adſtringentibus, & ſtypticis: quæ
autem ſit natura iſtorū, habuiſtis in noſtra methodo, vobis tradita in illo libello de Simplic. medicam. &
apud Galenū: omnia quę diximus, cohærēt veluti cathena. Si verò fuerit ratione maximæ facilitatis ſen-
ſus, eo quia à minima re lædatur, oportet vt obtundatis membrū cum narcoticis, quę frigida ſunt. Habe-
tis aūt eo in libro, in quo gradu frigiditas eſſe debeat, ſicut in hyoſciamo, papauere albo, opio, mādrago-
ra, & alijs, qoæ ſtupefaciunt: idq; facietis tum cū refrigerantibus rebus exterius applicitis, tum cū rebus
ioterius aſſumptis: ſemper tamen admiſcendo cū iſtis aliquid calidi, vt penetrare poſsint: nam aliter non
penetrarent: & iſta eſt cauſa, quare frigida miſta cum calidis, citius interficiant. Videatis philoniū, in quo
licet ſint plurima frigida, ſunt tamē in eo aliqua calida: ex quo naſcitur pulcherrima dubitatio, quam etiā
tetigi in Methodo mea, vnde ſit, quòd venena frigida miſta cū calidis, citius interficiant? & ita miſcendo
frigida illa ſtupefacientia cū calidis, obtundemus ſenſum membri in fluxionibus menſtruis, ſicut etiam
ſolemus facere in diarrhœa, & dyſenteria: exhibemus enim opiata ad obtundeodā acrimoniā humorum
& ſenſibilitatem membri, prouocando etiam ſumnum, eo quia in ſomno fluxiones retinētur. Tertia in-
B dicatio ſumebatur *à vijs*: ſi modò viæ fuerint nimis apertæ, reſtringendæ ſunt, eo quòd cura ſemper fiat
per cōtrarium. Sed quo modo conſtringentur? Quidam applicant frigida renibus: ſed ſunt nugatores, &
faciunt aliquid vt videantur medici, etiam cum nocumento ægri: quum venæ ſint intrinſecus, quamuis
difficilimū ſit venas interius conſtringere, & nō ſemper faciendum: tamen quando id faciendō eſt, tunc
debetis eas conſtringere potius cum intrinſecus aſſumptis: nam cum extrinſecus aſſumptis nihil facie-
tis. Ergo ſi ſecundum rationē agendum, viæ illæ per interius aſſumpta ſunt aſtringendæ: ſed habito hoc,
quibus ſint conſtringendæ, videndum eſt. Si enim exhibebitis potiones, quę ſimpliciter aſtringunt, non
poterunt ad illas venas peruenire. Sunt igitur admiſcenda diuretica, quę habent proprietatē deducendi
ad ipſos renes, vt deducant aſtringentia iſta ad renes, & vaſa: recentes autem, vt etiam Sauonarola, Gat-
tinaria, & alij, non ſunt contemnendi in omnibus: principium enim habuerunt methodi, ſed finem at-
tingere non potuerunt. Vbi igitur materia frigida ſit, optimum erit, ſi accipiatis ſyrupum de mentha;
quia calefacit, & aſtringit: ſed non eſt exhibendus ſimplex, debetiſq; aliud addere: exempli gratia: Reci-
pe ſyrupi de mentha ℥.j. vel ℥.j.ſ. cum aliquo diuretico, vt cum ſyrupi acetoſi de radicibus ℥.ſ. vel pote-
ſtis accipere ſyrupi de artemiſia ℥.j.ſ. cum decoctis ex eadem artemiſia, & chamæmalo: item ſyrupum
de ribes: præterea poteſtis accipere pentaphylum: & fortè quòd pentaphylum per ſe ſumptum, opti-
mum erit, quoniam maximè prouocat vrinam. Amplius poteſtis accipere ſyrupum, de myrtho in mate-
ria calida, permiſtum cum decoctis ex ſeminibus melonum, cucurbitæ, & cum aqua graminis: quæ om-
C nia ſunt diuretica frigida: & ſic aſtringetis vias. Poteſtis etiam hæc exhibere in forma electuarij, ea com-
ponendo modo electuarij. Quarta indicatio erat, quæ ſumebatur à *membro recipiente*, vt corroboremus
ipſum, quod eſt vterus. Debetis igitur prouidere, ne tam facilè recipiat: & ſi in eo fuerit aliqua iotempe-
ries, cum contrarijs ipſum corroborabitis, & ad naturalem habitum reducetis: ſin autem fuerit aposte-
ma, ipſum apoſtema curabitis, & inter omnia ſemper ſtudeatis, vt vterus reddatur denſus, quia denſitas
vteri eſt potiſsima cauſa intercipiendi, & ſupprimendi fluxus menſtruorum, teſte Auicenna.

Indicationes curatiuæ, pro ratione materiæ fluentis ad vterū, in fluxu præternaturali mēſtruorum.

Sed quoniam pollicīti fueramus indicationes particulares, quæ à materia ſumuntur, non quatenus
materia in communi, ſed quatenus materia talis ob eam cauſam, quod id optimom, vobiſq; omnibus
vtiliſsimum fore videtur, tractabimus. Itaq; pollicita præſtanda: poteſt autem materia quæ fluit eſſe va-
ria: nam poteſt eſſe ſanguis, pituita, bilis, melancholia, ſemen. Cùm igitur tot ſint materiæ, quæ fluere
poſſunt per vias ad vterum, omnes quot ſunt, tot etiam faciunt varias indicationes: aliter enim auerti-
mus ſanguinem, ſi erumpat, quàm pituitam, & alios humores. Si namq; *ſanguis* effluet, qui totus continē-
tur in hepate, & in venis per totum ambitum corporis exiſtentibus tanquā in proprio loco præter eum
qui eſt in dextro ventriculo cordis, nulla melior eius eſt retractio quam phlebotomia, quatenus ea fieri
poteſt, propterea quòd vera ſanguinis auerſio eſt miſsio ſanguinis per venę ſectionem. Quòd ſi ætas, vel
aliqua hominis conditio repugnet, & prohibeat phlebotomiam, vt ſi ſenex eſſet, vel ſi haberet ventricu-
D lum imbecillum, tunc ſanguis melius auertitur cum cucurbitulis, & ſcarificationibus, cum hirudinibus,
& alijs ſimilibus, quæ ſupplent vicem phlebotomiæ: & hoc ſit dictum ſatis, quia de conditionibus auer-
ſionis abundè ſuprà diximus. Si modò *pituita* fuerit quæ fluat, & ipſa auertenda eſt: nam hæc (vt dixi-
mus) eſt indicatio communis omni materiæ fluenti: ſed quatenus talis materia eſt, variam auerſionem
exigit: quònam modo pituita ſit auertenda, natura rei indicat: quam conſiderantes prudentes medici,
agunt & nonquam peccant: quum itaq; pituita ſit potiſsimum, & generetur in ventriculo, & etiam in
cerebro (iſta enim ſunt loca & veluti receptacula pituitæ: licet etiam quandoq; in venis generetur pro-
pter frigiditatē hepatis: ſed iſta non eſt ita vera pituita, ſicut illa quæ in cerebru & in ventriculo genera-
tor) ſicq; optima auerſio erit, vt prouocetur vomitus, & educatur per nares: iſtę enim ſunt mineræ pitui-
tæ: immo omnes ægritudines quę pendent à pituita, ſolo vomitu liberantur. Sæpe videmus, albas men-
ſtruorū fluxiones ſolo vomitu eſſe curatas: vt etiam Galen. admonet febrem quotidianā hoc modo cu-
randam eſſe. Item, huiuſmodi auerſio fiet per errhina, id eſt, caputpurgia, gargariſmata, apophlegmatiſ-
mos, ſiue maſticatoria: ſed quoniam vultis eſſe veri medici, ideo non ſatis eſt ſcire expurgandam eſſe pi-
tuitam à ventriculo: ſed oportet etiam videre quomodo ſit euacuanda, & vnde ſumimus indicationem.
Scitis, pituitam eſſe homorem craſſum viſcoſum, tenacem, & obſtruentem vaſa, ita vt haud facilè eua-
cuetur. Quare oportet vt concoquatur, & præparetur: & (vt dixi pluries) concoctio non eſt idem quod

Coctio diuerſa à præparatione.

præparatio: nam concoctio eſt ſeparatio boni à malo, & fit à calore naturali, ſeparando vtile ab inutili, A
ſicut fit in pomis, piris, & omnibus fructibus immaturis: in quibus cum ſeparatur vtile ab inutili per
concoctionem, inutile difflat, & euaporat: præparatio aotem fit incidendo, & abſtergendo materiam.
Igitur prios concoquenda eſt materia, & non ſtatim educenda, iuxta illud Hippocr. concocta medicari,
&c. & hoc faciendum eſt cum calore innato: ſed qooniam pituita eſt humor frigidus, vbi calor naturalis
erit paucus, illa non poterit concoqoi: ideo oportet adiuuare calorem innatum, vt poſsit concoqui ma-
teria, recentes autem neſciont quid ſit concoquere: quia abſtergunt ſolum & incîdunt: Sed hoc eſt præ-
parare. Itaqoe vt calor adiuuetur, oportet fouere ventriculum calefaciendo ipſum, vt dicit Galen. 4. de
Tuenda ſanitate: vbi iubet, vt æger à cibo abſtineat: & exhibet diatrionpipereon: quod habet vim cale-
faciendi: præterea pręcipit balnea aquæ dulcis: quoniam caliditas & humiditas balnei iuuat concoctio-
nem: item quietem, ita vt ſit probè coopertus pannis. Hæc enim omnia iuuant concoctionem, quæ con-
coctio fit à calido & humido. Facta concoctione, ſi pituita, quamuis concocta non poteſt bene excerni
propter ſuam viſcoſitatem, & craſsitudinem, & tenacitatem, tunc debetis accedere ad præparationem,
quæ fit incidendo materiam, & abſtergendo: & hæc dicitur præparatio vera, non concoctio. Et ideo
quum accedetis ad virum aliquem, vel mulierem laborantem fluxo pituitoſo, vel alio morbo pituitoſo,
debetis iubere, vt maneat quieta illa mulier per duos, vel tres dies, & vtatur cibis ealidioribus, vt rectè
ventriculus poſsit concoqoere: & ita accedere debetis ad concoctionem ealefaciendo ventriculum: po-
ſtea tranſactis iſtis diebus, vbi materia concocta fuerit, niſi exeat ex ſe vel per vomitum, vel per viam vri- B
næ, tunc debetis accedere ad præparationem materiæ incidendo, attenuando & abſtergendo mate-
riam, ſi craſſa & viſcoſa fuerit: craſſefaciendo autem, ſi tenuis erit. Quapropter optimum erit in præpa-
parando humorē pituitoſum exhibere dioſpoliticon, diacalamenton, diacyminon, & quæ magnam vim
habent incidendi, vt docet Galen. in 4. de Tuen. ſanit. & ita ſemper prima eſt concoctio: deinde ſequi-
tur præparatio, niſi natura expulerit ante præparationem materiam concoctam. Cæterùm tranſacta ſe-
ptima, vel decimaquarta, tunc demum vos euacuatis cum euacuantibus pituitam, ſi natura nō euacuat,
& tunc omnia feliciter ſuccedent, & cū ratione, ita vt omnes etiam vos admirētur: & iſte eſt modus ope-
randi. Sed habito modo, videndum eſt cum quibus inſtrumentis ſit operandom: inſtrumenta ad cooco-
ctionem faciendam iam dicta ſunt: ad inciſionem verò præter electuaria multa, ſunt inſtrumenta bona,
diacyminon, dioſpoliticon, diacalamenton, pliriſarcoticon, confectio diamuſci, diambar, confectio im-
perialis, & omnes confectiones calidæ ſyrupi, qui incidūt, abſterguntq;, vt oxymel, quod tamen non ca-
lefacit, ideo valet in materia calida. Sed ſi vultis calefacere, vt hoc poteſt, debetis eligere oxymel cum ra-
dicibus, deinde ſyrupum de hyſſopo, de abſinthio, propter magnam abſterſionem, & alia ſimilia: ſed non
in principio vti debemus ſyrupo de abſinthio propter nimiam abſterſionem, deinde ſyrupus de betoni-
ca celebratur ab iſtis, quo quidem ſemper vtuntur: ſed neſcio quare tantopere ipſum extollant, quū apud
me nō habent vim incidendi, neq; abſtergendi, eo quia inciſio fit à calore: & caliditas nō reperitur in iſto, C
quæ ſit ſufficiens ad incidendū: nec etiam abſtergit, quia abſterſio ratione amaritudinis eſt: atqoi illi non
ineſt amaritodo, & ita non video, quomodo incîdat, & abſtergat Habetis autem omnia iſta, & multa alia
inſtrumenta in lumine, & apothecariorum theſauro. Item in Meſue, & in Nicolao illo Græco, quē ego in
arcanis habui, nūc traductus eſt, in eo ſunt omnia copioſiſsimè: iſta eſt via procedendi in pręparanda pi-
toita. Ad eam autem euacuandam præcipua vis eſt in agarico, colocynthide, elaterio, cnico, turpeto ſiue

Turbith.

turbith: ſed à turbith vſitato abſtineatis, quantū poſsibile eſt: quia nihil aliud facit, niſi quod turbat ven-
triculom: & credo, quod dictum ſit turbith à turbando, quia turbat, & non euacuat humores: pręter ergo
ipſum turbith laudo omnia alia: habetis etiam compoſita, vt eſt confectio Hamech: pilulæ cochiæ & ag-
gregatiuæ ſunt conuenientiſsimæ, iſta ſunt quæ dicenda erant de euacuatione pituitæ. Si verò fluat *bilis*,
& auertenda ſit, à quo membro fiet auerſio? Nam bilis eſt tanquā tyrannus qoidam peſsimus: non enim
habet certam ſedem, neq; ſcit ſtare loco: bene habet propriā ſedem generationis, ſed nō manſionis: nam
quandoq; eſt in vētriculo, quandoq; in capite, quandoq; in venis, & in ambitu totius curporis: neq; po-
teſt celari, neq; ſe abſcondere vbi eſt, quia ſemper ſe oſtendit, & manifeſtat. Nam ſi fuerit in toto ambitu
corporis, proditur colore citrino: ſi in ventriculo, facit nauſeam, & ſitim. ſi in capite, fit furor, calor, phre-
nitis, vigiliæ. Vbicunq; igitur ſit, à loco auerti debet: & commodiſsimè quidem ſi in ventriculo per vo-
mitum. Sed dubium eſt, vtrum ſtatim euacuanda ſit, nulla prępoſita præparatione? Nonnulli noui, Rha- D
ſis etiam, voluerunt, quòd bilis ſtatim euacoaretur, & nulla indigeret præparatione: quandoqoidem ſit
humor tenuis, ſubtilis, mobilis, & ſtatim exeat. iſtud eſt falſum: & iſti decepti ſunt, quia non perfectè di-
dicerunt medieari: nec cognouerunt in bile tres eſſe conditiunes, quæ maximè requirunt præparatio-
nem: prima eſt, quę etiam ei eſt communis cum alijs humoribus, quod bilis eſt permiſta ſaoguini: & quū
ſit permiſta ſanguini, certum eſt tunc non debere euacuari: quoniam bonum ſimul cum malo educere-
tur: oportet prius ſeparari bonom à malo, & hoc quidem eſt concoquere, quod fit à calore naturali. Sed
quomodo id faciemus, quum hic calor ſit maior quàm oportet, & calor faciat eoncoctionem? Nam ſi au-
geamus calorem, fiet maior copia bilis, & aogebimus fluxum. Quomodo ergo faciemus? Dico quod nō
augendus eſt calor: ſed calor adæqoandus, & ad temperamentū reducendus eontemperando, & remit-
tendo calorem illum auctum cum frigidis, & humidis, ſicut in pituita: vbi calor arat diminutus, augeba-
tur calor, & ita ad temperamentum reducebatur. Verùm ſtatim dicet aliquis, quomodo cum frigidis &
humidis concoquitur, cùm concoctio fiat à calore naturali. Dico quòd frigidum & humidum non con-
coquit, ſed calor temperatus eſt, qui eoncoquit: & quum remittatur calor ille præter naturam à frigido
& humido, & fiat naturalis, propterea dicimus, qoòd à frigido & homido fiat cuncoctio, remittendo il-
lum calorem, & faciendo ipſum temperatum: & ita ſemper concoctio fit à ealore innato temperato: nam
ſi calor diminutus eſt, aogetur: ſi auctus, diminuitur. Syrupus itaq; frigidus & humidus, non eſt qui con-
coquit,

A coquit,vt Germanus ille Fuchſius decipitur in ſua methodo:& iniuſtè inuehitur in recentes:quia nemo ita ſentit.ſed ſyrupus alterat,& reducit calorem innatum ad temperamentū:qui poſtea ad temperamentum redoctus,ſeparat bonū à malo:& iſta eſt concoctio.Habet igitur bilis primò,quod eſt permiſta cum bono,& ita debet ſeparari.ſeparatur autem remittendo calorem.deinde habet bilis vnum aliud,propter quod indiget fortaſſe maiore cōcoctione,quàm pituita:nam quum ſit ſyncera,feruet,attrahit,exiccat,excoriat,& vlcerat locum per quem tranſit,vt apparet in dyſenteria,& cum mouetur in febribus acutis: & ego vidi cholericum humorem non concoctum,dum tranſiret per inteſtina facere dyſenteriam,& fluere ab ortu diei vſq; ad veſperam. Eget ergo bilis maiori præparatione, quàm vllus alius humor: & minimè mouenda eſt,antequā concoquatur,obtundatur,ac præparetur:& certè longè maius periculum eſt euacuare bilem nō concoctā, vel præparatam in illa ſua nō naturali diſpoſitione, & furioſa, quàm pituitam, quando adhæret:quia in bile ſequuntur inflammationes,& excoriationes,& alia incommoda: in pituita verò ſequitur illud ſolùm,quod nihil educitur. Cum refrigerantibus igitur & humectantibus bilis eſt & præparanda,& concoquenda,quæ calorem adæquent:& hæc ſufficient ad concoctionem. Atque etiam bilis acrimonia obtundenda eſt: & ſic admiſcebimus emplaſtica, quæ habent vim obtundendi acrimoniam. Ad obtundendam bilem maximè conuenit in cibis chundrus, quem vulgares Far appellant: eſt

B enim in eo vis emplaſtica.deinde pedes vitulorum conueniunt,& omnis deniq; cibus emplaſticus. Antiqui dabant res confectas ex paſta, vt placentas,lagana, & paſtacea reliqua. Hipp. in hoc caſu dat piſces paluſtres,vt vitient humorem bilioſum: tertiò habet bilis quando eſt ſyncera, quòd eſt tenuis, & calida, & ob id aperit membra, & imbibitur bilis ita, vt non facile ab ijs extrahatur, niſi utamur abluentibus & abſtergentibus.ergo bilis abluenda eſt,& abſtergenda cum humidis.quæ ſunt ſine caliditate,vt ptiſana: quæ habet vim abſtergendi ſine eroſione.abluendi,& refrigerādi.Item potus aquæ hordei,& aqua mulſa bene diluta:vt ſint octo partes aquæ,& vna mellis: vel ponatur ſaccarum loco mellis, vt nos facimus: longeq; meliora ſunt ſemina maiora melonum,cucurbitarum,cucumerū,& citrullurum: quod in Ægypto anguria, hoc eſt Galen. pepo. Sed caueatis à ſyrupis de anguria, quum ſint frigidi, & crudi: & licet Ægyptij non habeant aliud melius pro præparanda bile,quàm ſuccum angurię & optimè faciant noſtri tamen medici, qui & ipſi volunt idem facere, malè faciunt, quia non vident quòd multum differunt noſtræ anguriæ ab illis:nam noſtræ ſunt admodum crudę ratione noſtri cœli,& quia ſumus alia in regione. Illæ autem, quia Ægyptij ſunt in regione valde calida, ſunt optimæ & commodiſſimæ, ex quarum vna expreſſa,exit fermè ſitula ſucci. Itaq; quum bilis tria habeat vitia,tria etiam habebit inſtrumenta,quibus illa corrigantur:primum enim cum frigidis & humidis eius calor remittendus eſt:deinde cum emplaſticis obtundenda eſt eius acrimonia: tum bilis cum imbibatur in penitioribus locis cum attrahentibus & abſtergentibus eſt extrahenda. Ex quo patet, eos qui dicunt quòd bilis non ſit concoquenda, falſum di-

C cere. Sed quomodo euacuatur bilis? illis peractis, euacuatur cum rhabarbaro, ſcammonio, manna, caſſia,cum ſyrupo roſato ſolutiuo *ἐξ ...*.& cum multis alijs, quæ omnia medicamenta diſtincta habetis per ſua capita apud Aetium, Paulum,Actuarium, & Meſuen:& hæc ſunt ſatis de bile. Quantum verò attinet ad *humorem melancholicum* auertendum,qui maximè reſidet in ſplene,licet quoad generationé etiam in hepate generetur:nam omnia excrementa in hepate fiunt, aliquando tamen ſpargitur per totum corpus,& ad vterum quoque deſcendit vel præ multitudine humoris,vel ex imbecillitate ſplenis. Si erit ratione multitudinis, tunc melancholia per phlebotomiam aut hæmorrhoidas educetur, vel per pharmaca euacuantia melancholiam:per vomitum autem minimè tentetis, quia nihil eſt deterius, quàm euomere nigra, vel ciere vomitum in humore melancholico: quinetiam cauendum eſt à validè educentibus, vbi eſt dominium melancholiæ. Et ideo optimè facit Galenus qui non tranſit epithymum, & pilulas de Hiera ſ. licet aliqui admirentur ipſum, quoniam non eſt irritandus iſte humor: ſed quando debet euacuari,prius eſt cōcoquendus,vt bonum ſeparetur à malo: id quod maximè fiet cum rebus odoratis, & confortantibus calidis & humidis temperatè: neq; iſta concoquentia debent eſſe tantæ caliditatis,ſicut ſunt concoquentia pituitam. Cibi hu[illegible], balnea aquæ dulcis maximè conuenient. Item vina alba, tenuia, mediocriter dulcia: ſi potiones vultis, optimus erit ſyrupus de ſucco boraginis, & bugloſſæ: item ſyrupus de glycyrrhiza.ſyrupus de pomis dulcibus: eſt enim calidus & humidus. Amplius confectiones non nimis calidæ conueniunt, vt confectio ex oleo amygdalarum dulcium, & zoccaro, ſyrupus

D vel confectio Sabor regis: & ita vbi humectaueritis corpus aliquo tempore, quum terreſtris admodum ſit iſte humor,debetis poſtea vti acetoſis inciſiuis,ſed non continuè:nam quum per quatuor aut ſex dies humectaueritis, exhibendo ea quæ ſupra diximus: deinde per duos aut tres dies incidetis dando oxymel,piſces ſalſos,acres cibos. Legatis Aurelianum methodicum de morbis chronicis, vbi optimè docet præparare humorem melancholicum hoc modo: primùm per octo dies cibat ægrum cum optimis alimentis calidis & humidis:poſteà deuenit ad piſces,& ad cibos acres inciſiuos: & ita vtitur diæta ab iſtis recorporatiua dicta: & ratio eſt ſua anaſyncriſis, eo quia Aurelianus ſequitur doctrinam Aſclepiadū,qui putabāt corpora conſtare per *συγκρισιν*,& ita cū leuioribus ſemper procedit. Nā quæ euacuāt melancholiam,præter iſta ſiccant corpus: quæ verò valde exiccāt corpus,augent melancholiā:hæc ſatis quantū ſit de quatuor illis humoribus. Sed quoniā eſt aliud genus humoris ſcilicet ſemē ipſum quod facit gonorrhœā,& exit à matrice, ideo nunc uidendū eſt,quomodo iſte humor curari debeat. Scitis,vt dicebamus, quū de cauſis ageremus, quod gonnrrhæa fit quinq; de cauſis: vel propter multitudiné ſeminis,vel propter malā qualitaté, & acrediné ſeminis ſtimulanté virtuté, vel propter debilitaté virtutis cōtentiuæ, vel quia viæ ſunt nimis apertę.vel quoniā corrūpitur ſemē:vnde ſtimulatur virtus ad expulſioné:iſta quinq; faciūt diuerſas indicationes. Nam ſi à multitudine ſeminis fuerit,ſtatim cū frigidis & ſiccis uccurretis,& ex his nutrietis ęgrū,& iubebitis vt à carnibus & vino abſtineat,& vtatur aceto,lentibus in aceto coctis, & omnibus deniq; cum aceto conditis,vt pauciſsimū ſemen generet: nam debetis exhibere,quæ paucū *Indicationes curatiuæ in Gonorrhœa. Ià Morbo.*

ſemen generent: idcirco mentha eſt optima, qoia prohibet generationem ſeminis: vnde milites antiqui A
vtebantur mentha in caſtris pro cibis quæ Itali meneſtras, Galli potagia vocant: quia caſtitatem inducit.
10. Problem. Qua in re Ariſt. errauit in Probl, vbi volẽs reddere cauſam, cur milites nõ vterẽtur mẽtha in caſtris, dicit
quod prohibet Venerẽ: quantũ ad hoc, rectè dixit: ſed deinde audẽs huius rei reddere cauſam, dicit eam
prohibere ſemen ob ſuam frigiditatẽ, quod falſum eſt. ſiquidẽ illud ſit ratione ſuæ ſiccitatis: nam mentha
valde exiccat. Bonus conciliator volens excuſare Ariſt. dicit, fortaſſe voluit dicere, Mentha eſt frigida, id
eſt calida: fortè irridens ipſum. Debemus igitur nutrire ægrũ tali nutrimento, quòd exiccet ſemẽ, vt eſt
mentha, quæ ratione ſiccitatis prohibet ſemen: præterea debemus facere, vt multũ laboret, & regatur ſe-
cundum præceptũ Auic. in capite de his qui inhoneſto vtũtur coitu, vbi dicit, quod tales indigẽt verbe-
ribus, vt contineãtur in officio, & ponendi ſunt in carceribus: nã ita remittetur ſemẽ Si vero gonorrhœa
fuerit ex nimia tenuitate ſeminis, & acredine, vti debetis rebus emplaſticis, ſicuti eſt tragacanthum diſ-
ſolutum in aqua roſacea, & violacea: deinde ſyrupus de iuiubis, de mirthis. Amplius chondrus, oriza, cu-
curbita, & omnia emplaſtica conueniunt ad hoc, vt tenue fiat craſſum: nam quando ſemen nimium te-
nue eſt, emplaſtica conueniunt. Qui porrò ſemper eodem modo curant diſpoſitiones à diuerſis caoſis
ortas, mirum eſt dictu quot errores committant miſeri, qui ita ſine methodo curant. Si vero gonorrhœa
ſit propter nimiam apertionem viarum, & laxitatem, ſemper ſtypticis vtendum eſt, vt aqua plantaginis,
& alijs, quæcunq; adſtringunt interius & exterius admota. Si fuerit ex debilitate virtutis contentiuæ,
hoc poteſt eſſe vel quia partes illæ relaxantur ex nimio coitu, quia homore crudo humeſcunt, vnde ca- B
lor naturalis diminuitur, & redditur imbecillis, & tunc iſti adiuuantur cum rebus valde & optimè nu-
trientibus, & cum vino bono, ſtyptico, nigro, odorato, & aromatico: vel propter maximum laborem, &
coitum. Si verò fuerit propter corruptionem ſeminis, hic tria ſunt facienda: primùm ſtatim debet eua-
cuari quod corruptum eſt aperiendo: & caueatis, ne conſtringatis in principio: deinde facta euacuatio-
ne debet prohiberi putredo, faciendo euentationem cum balneis, fomentis, & euaporatiunibus, adbi-
bendo, calefacientia, & aperientia: tum cum adſtringẽtibus, & corroborantibus adiuuare oportet Hinc
facile apparent errores practicantium vulgarium in curanda gonorrhœa: primùm errant, quia ſemper
exhibent emplaſtica, & frigida: deinde peccant, quia ſemper interius, & exterius applicant adſtringen-
tia, quæ debent applicari in dilatatione viarum: præterea peccant ſupra renes frigida admouendo Nam
frigida debent applicari ſub renibus, non autem ſupra renes: neque in medio renum, ſed inferius. Nam
ſcitis à vena in ſiniſtra parte ad renes tendente prius, quàm renes attingat, ramum porrigi ad vterum, ſeu
ad penem: in dextra autem non item, ſed à medio corpore venæ cauæ exit ad vterum, ſeu teſticulos. Mi-
ror ego cur applicent remedia ad renes: ſanè in parte ſiniſtra infra renem poſſent applicari, & magis ver-
ſus ſpinam. At cum bene intra coxas vtrinq; accedant venę ad teſticulos, nõ video quomodo ibi ſub co-
xis nõ rectè poſsint applicari remedia. Sed non confidatis multum in his quæ exterius applicantur, ſed
11. à Motu morbi, dupliciter. magis confidatis in his quæ intrinſecus ſumũtur, quia hæc conuenientiſsima ſunt. Reliquum modò eſt, C
vt explicemus indicationes, quæ ſumuntur ab effectibus conſequentibus morbũ, qui ſunt tres, motus,
tempura, & terminus præcognitus: ab his tribus debet bonus medicus ſumere indicationes Incipiamus
I. à motu. motus ægritudinis puteſt & debet intelligi dupliciter: vno modo pro ipſa alteratione quę impri-
mitur in corpore affecto tanquam paſsio: alio modo pro inuaſione, ſeu incremento. quod ſit certis & ſta-
tis diebus, & vterq; motus facit diuerſas indicationes. Motus primo modo dictus poteſt dupliciter con-
ſiderari: vel enim iſta alteratio, ſeu impreſsio procedit tardè, vel veluciter. Si tarda eſt, indicat quod ratio
victus, & medicinæ debent ipſe ita tardè procedere porrò tarditas ipſa poteſt prouenire à pluribus cau-
ſis: vel enim erit propter debilitatem virtutis tardè cõcoquentis, vel propter aliquem malum affectum,
& anguſtias viarum: vel propter craſsitiem, viſcoſitatem, & cruditatem materiæ: à quacunq; cauſa pro-
uenerit iſta tarditas, ſemper debet medicus tardè procedere. Nam ſi fuerit propter imbecillitatem vir-
tutis, virtus ipſa corroboranda eſt, & nõ ſtatim feſtinandum eſt ad ipſum medicamentum, quia tunc vir-
tus corroborata facile inſurget ad aliquam criſim faciendam. Si verò fuerit ob anguſtias viarum, neque
tunc eſt feſtioandum ad medicamenta, ſed prius debemus aperire & diſponere vias. Si fuerit ob craſsi-
tudinem & cruditatem materiæ, hic etiam debemus tardare: nullo enim modo eſt educenda materia, ni-
ſi prius concoquamus, & præparemus eam & ita à quacunque cauſa contingat tarditas motus, debet &
medicus tardè procedere, aliter in vanum laborabit: idem voluit Hippoc. in ſecunda particula Apho- D
riſm. 8. vbi dicit, quòd corpora quæ tardè reſoluuntur, tarde etiam refici debent. Quòd ſi tarditas mo-
tus fuerit à tribus iſtis cauſis ſimul, vel à duabus, eo magis erit tardandum. Si modò motus eſt velox, ni-
mirum erit propter cauſas contrarias, vel propter fortitudinem virtutis, vel propter amplitudinem via-
rum, vel propter tenuitatem materię. & tunc non debemus tardare Nam ſi tardaremus, periculum eſſet,
ne materia præcipitaretur ad membrum aliquod nobile, & principale, & faceret aliquam inflammatio-
nem. Et hoc eſt quod dicit Hipp. in acutis morbis, Rarò in principio vtendum eſt medicamentis: & in
principio ſi quid videtur mouendũ, moue, &c. & ita quum motus fuerit velox, quia tunc materia turget,
eſtq; ferè furioſa, ideo minimè tardare debemus: & hæc de motu conſiderato pro alteratione Si vero
II. conſideretur motus, vt eſt exacerbatio certis & ſtatutis diebus inuadens, tunc videndum eſt vtrum e-
uadat in die pari, an in die impari? Nam ſi in die impari exacerbatur morbus, tunc in die pari medicamẽ-
ta exhibebitis, & victum inſtituetis: ſi verò fiet exacerbatio in die pari, contrà in die impari occurrens.
Quare ita faciendum? præceptum eſt hoc: quòd ſemper in die minoris exacerbationis debemus cibare,
& mederi. ſed dicet quiſ: mihi videtur potius eſſe faciendum oppoſitum, quia debemus occurrere, quã-
do materia eſt in motu: ſiquidẽ tũc facilius euacuatur. At in die afflictionis eſt huiuſmodi: ergo, &c ſicut
etiã magis iuuandus eſt ille, qui eſt in periculo. Reſpondeo, quod totũ contrariũ eſt faciendũ, quia maxi-
mum eſſet incommodũ, aggredi curationem in die afflictionis, & in tempure maioris exacerbationis &

ratio

A ratio eſt, quoniam nihil aliud eſt exacerbatio, quàm motus violentus naturæ inſurgentis contra materiã,
tanquã velit cum ea pugnare, Gal. 3. de Criſibus. Hæc cùm ita ſint, ſi tunc occurritis, & velitis iuuare na-
turam, multa & peſsima incõmoda ſequentur: primò ex quo tunc natura eſt occupata circa materiam, &
circa morbum inimicũ, ſi pharmacũ exhibeatis, quũ illud debeat deduci ad actum à natura: ea erit coacta
relinquere morbũ, & conuertere ſe ad medicamentũ, & interim morbus fiet fortior ſupra naturam: & ita
quũ prius pugnaret tantùm contra morbũ, nunc etiã contra pharmacũ pugnabit: nam & hoc in princi-
pio eſt illi inimicũ. Quare quum duos habeat hoſtes, magis ac magis aggrauabitur: pręterea natura in ea
pugna repatitur, & fit imbecillior: quòd ſi pharmacũ exhibeatur, adhuc reddetur imbecillior, ita vt quã-
do non poſsit pugnare contra morbũ, & contra pharmacũ, ſuccumbendum ei ſit. Amplius natura in ea
pugna ſæpe tentat expulſionẽ per aliquam partẽ, quam tu ignoras, aut per ſudorem, aut per vomitum: &
quum das pharmacum, tu ducis per ſeceſſum, & impedis virtutẽ, ne poſsit expellere quod tentat. Ad hęc
dum natura cõcoquit illam particularem materiã facientem exacerbationẽ, tu exhibendo pharmacum,
auertis naturam ab illa actione, & ita natura irritatur quandoq;: & vt dicit Gal. 3. de Diebus criticis, pro-
rumpit ante tempus criſis, quod dicunt [illegible]: & fiunt peſsimæ criſes, & ſequuntur peſsima acci-
dentia, quoniam materia ante concoctiunẽ irritatur: vnde natura cogitur præcipitare ipſam materiã ad
aliquod membrũ nobile: & contingunt omnia incõmoda, quæ fiunt à criſi imperfecta, & non facta con-
uenienti & debito tempore, quæ fit materia nõ concocta. Quare longè plura ſunt incommoda hic, quàm
B ſi reſpicias motum materiæ: nec valet illa ſimilitudo de amico in periculo exiſtente, quia non eſt eadem
ratio. Non eſt igitur mouenda materia in die afflictionis, ſed in quiete: nam ſi mouerimus materiam pa-
ratam & concoctam, tunc fiet eductio facillima. & quamuis non purgetur tota materia vnica vice, in alia
poſtea acceſsione natura inſurget fortior ad reſiduum expellendum, fientq; breuiores & minores paro-
xiſmi: iſtæ ſunt indicationes, quæ ſumũtur à motu ægritudinis, quæ eſt prima affectio contingens mor-
bo. Secunda affectio morbum conſequens, ſunt quatuor tempora, principiũ, augmentũ, ſtatus, & decli- *III. à Temporibus morbi.*
natio, quæ omnia habent varias indicationes medendi, & ſunt diligenter aduertenda: nullus enim bo-
nus medicus in principio medetur, ſicut in augmẽto, ſtatu, & declinatione. Sed quoniã tempora poſſunt
conſiderari dupliciter, vno modo, vt particularia vniuſcuiuſq; acceſsionis: alio modo, vt vniuerſalia to-
tius morbi: Galenusq; ſingulis dicauit librũ. Incipiamus à temporibus particularibus, & primò conſide-
remus indicationes quæ ab eis ſumuntur: quia hæc magis vrgent propter rationẽ ciborũ: tempora par-
ticularia quatuor ſunt, ſicuti & vniuerſalia & vnaquælibet acceſsio habet quatuor tempora, principium,
augmentũ, &c. quæ tempora diſtinguuntur inter ſe penes cruditatem, & concoctionẽ, vt aliàs diximus.
Indicationes igitur quæ ſumũtur à tẽporibus particularibus, ſunt particulares, & dupliciter poſſunt ſu-
mi, vel ratione cibãdi, vel ratione pharmacãdi: quantũ ad cibationẽ, certũ eſt quod neq; in principio, ne-
que in augmẽto, neq; in ſtatu acceſsionis ægrũ cibare debemus: & hoc propter autoritatẽ Hipp. in fine
primi de Ratione victus, vbi dicit, quod quãdo calor ad pedes deſcẽderit, tũc eſt cibãdus æger: per calo-
C rẽ aũt qui reliquerit partes ſuperiores, & deuenerit ad infimas, intelligit declinationẽ, vt ibi exponit Gal.
pręter autoritatẽ eſt ratio etiã à natura rei ſumpta: nã ſcitis, quòd in acceſsionibus vẽtriculus, & thoracis
partes maximè calent, ac feruẽt in principio, augmẽto, & in ſtatu ſunt in ſummo: quod ſi tũc detur cibus.
quũ cibus à calore naturali moderato cõficiatur, & ab immoderato aduratur, quoniã ibi eſt calor immo-
deratus præter naturã, aduritur, & inflãmatur cibus, & ita augetur paroxiſmus, quia calor adhuc magis
augetur tũ intenſiuè, tũ extenſiuè, & totũ corpus incẽdit, ipſumq; exiccat. Igitur nullo modo eſt exhibẽ-
dus cibus in principiu, augmento, aut ſtatu: in declinatione aũt, quũ tunc temporis calor ſit moderatus,
poteſtis cibare ægrum, quia cibos tunc bene cõficitur à calore naturali, & nõ aduritur: & hoc quantũ ad
cibationem. Quantũ vero ad medicamenta exhibenda, dico quòd in ægritudine habente huiuſmodi ac-
ceſsionem neq; in principio, neq; in augmento, neq; in ſtatu debetis dare pharmaca, ſed in declinatione,
vel tempore quietiori: huius rei rationes dictæ ſunt ſuperius, quãdo loquebamur de motu ægritudinis.
Sed hic inſurgit dubitatio, ſi quotidie fiant acceſsiones, ſicuti in tertianis nothis contingit, & proportio-
nalibus, quæ continuas quotidie habent acceſsiones, vt etiam in hæmitritæo contingit, in quo tempore
euacuandum erit? Supponamus quòd in die illa, quæ ſit minoris afflictionis, ſint ſæua accidentia, ſicut
de facto poteſt contingere: dicet aliquis, euacuandum erit in declinatione paroxiſmi, quia ille eſt pars
quietiſsima. Sed contrà: ſi in declinatione euacuatis, tunc contingunt duo incommoda: quod prohibe-
D tis ægrum à cibo, & à ſumno, eo quia nullum eſt aliud tempus cibandi ægrum, & dormiendi præter de-
clinationem: nam in illa debet æger cibari, & dormire: & ſi in declinatione exhibes pharmaca, quandò
cibabitur & dormiet æger? ſi in declinatione non eſt pharmacandus æger, ergo in principio futuri paro-
xiſmi: in principio autem paroxiſmi hoc non poteſt fieri commodè, nec rectè, ſicuti diximus, quia de-
teriorem reddemus exacerbationem. Reſpondeo, & notate quia recentes implicantur, & multos in-
terficiunt, quos Deus nouit: dico igitur quòd in huiuſmodi ægritudinibus habentibus acceſsiones ſuas
continuas ita, vt non ſit notabilis differentia vnius diei ab alio, ſi materia eſt calida, & ſit bilis, vt plerun-
que contingit, nullo modo debetis exhibere pharmacum euacuatiuum, ſed tantùm debetis facere miſ-
ſionem ſanguinis in declinatione: nam ex huiuſmodi ſanguinis miſsione primò euacuatur corpus ſta-
tim, deinde non prohibetur cibus, nec ſomnus: quia poſt horam miſsionis ſanguinis poteſt cibari, &
dormire, ſi modò virtus conſtiterit: quod ſemper intelligendum eſt, quia ſi virtus non conſtaret, etiam
non pharmacares. Virtus enim debilis non poteſt operari: & ſi virtus non operatur, fruſtra medicus
aggreditur curare: nullum ergo pharmacum eſt exhibendum in caſu: nam ſi pharmaca exhibueritis,
ſemper augebitis morbos, eoſq; reddetis deteriores: ac credatis mihi, huiuſmodi ægritudines non cu-
rantur medicamentis: ſed curantur primò miſsione ſanguinis, poſtea refrigerantibus, & abſtergenti-
bus, prouocantibus vrinam, & lenientibus aluum. Si verò fuerit materia frigida, ſicuti in febribus

quotidianis contingit, quæ eodem modo continuè affligunt, neque etiam nunc debemus eua[illegible] vel A
mittere ſanguinem: ſanguis enim mittendus non eſt, quia nulla eſt indicatiu miſsionis ſanguinis, quo-
niam hic materia frigida craſſa & viſcida eſt: quandoque tamen contingit, vt parum ſanguinis mittatur
& tunc quando eſt obſtructio aliqua in hepate, & raro hoc contingit, nec fit niſi in principio. Q[illegible] digi-
tur faciendum? Certum eſt, quod omnem ægritudinem à materia pendentem ſanat euacuatio. Qui-
bus igitur euacuantibus vtemur? conſilio meo vos euacuabitis materiam illam frigidam per vom[illegible]o,
ita vt æger prius cœnet, & poſt cœnam euacuetur: & talis euacuatio erit prǽſentanea: & iſte eſt vn[illegible] mo-
dus euacuandi pituitam: alius modus eſt, vt ſemper aluus ſit lenis, & aperta: oportet igitur primò le-
nire ventrem cum flore caſsiæ, & cum clyſteribus: deinde oportet vti incidentibus, & abſtergent bus, &
ſyrupis: præterea cum frictionibus euacuatur pituita, non in principio, ſed ſuo loco, & tempore debito,
ita vt primò leniatur venter, deinde dentur ſyrupi: deinceps prouocantia vrinam & frictiones adhibean
tur. Iſtis medicamentis occurretis febribus continuis. Si verò acceſsiones habuerint interualla, vt con-
tingit in reliquis febribus, tunc poteritis euacuare in die quietiori. Sed poſſet aliquis dicere. Cur poſui-
ſti hæc, dum vis fluxionem menſtruorum euacuare? Feci hac de cauſa, tum vt vos ducerem regulam &
methodum, quæ deſeruiet non ſolum fluxionibus, ſed etiam omnibus ægritudinibus, tum etiam quia
hactenus non diximus de huiuſmodi vniuerſalibus: & quoniam ſunt, qui non amplius vocabunt medi-
cinę, ne defraudentur, hoc dicendum erat in vniuerſali. Sed adhuc eſt vna alia quęſtio, & dubitatio: Nun-
quid ſtantibus rationibus per me dictis, quòd in die maioris afflictionis non licet dare pharmacum, an B
liceat ſaltem exhibere ſyrupos digeſtiuos? Reſpondeo, quòd ſi vnquam hoc inuenietis apud bonos au-
tores, erit mihi gratum, ſi illud quoq; mihi oſtenderitis. Sed dico vobis, quòd nunquam inuenietis apud
aliquem, quòd in die maioris afflictionis debeat æger vel cibari, vel pharmacari aliquo medicamento al-
terante, id eſt quod habeat aliquam energiam alterandi, incidendi, & abſtergēdi: eo quoniam omnia in-
commoda ſuperius dicta ſequentur à pharmaco faciente aliquam euacuationem in die paroxiſmi exhi-
bito. Non eſt igitur cibandus, aut pharmacandus æger in die maioris afflictionis. Sed qui velint exhibe-
re ſyrupos prouocantes vrinam, eos debent exhibere in minori afflictione, nimirum in declinatione:
quoniam illud eſt tempus conueniens: non autem in principio, augmento, & ſtatu. Sed in augmento &
in ſtatu debetis occurrere accidentibus: vt ſi fuerit maxima ſitis, nō debetis eſſe ita crudeles, vt nihil ex-
hibeatis: nam malè faceretis: ſed debetis potare ægrum, & refrigerare tranſacto principio: ſi fuerit peri-
culum ſyncopes debetis præuidere, & occurrere, ne accedat, ſicuti docebimus in anno futuro, Deo dan-
te: & ita in accidentibus moleſtis circa augmentum & ſtatum debet occupari bonus medicus: vt ſi fuerit
humor tenuior repens ad ventriculum, ipſum cohibebit. Si dolor capitis ita intēſus, vt etiam ſit pericu-
lum delirij, debet refrigerari caput ratione delirij, & occurrere cū fomentis refrigerantibus: & ſic in al[illegible]js.
Iam diximus, tempora poſſe dupliciter conſiderari: vno modo vt particularia, de quibus iam diximus:
alio modo vt vniuerſalia, de quibus nunc dicendum eſt: quomodo ab his ſumuntur indicationes ciban- C
di, & pharmacandi? Certum eſt, quòd nec in principio, nec in augmento, nec in ſtatu, quantum attinet ad
pharmaca euacuantia, debent exhiberi: quia concocta medicari, &c. Sed dicet aliquis, Nònne in ſtatu
materia eſt concocta? Si concocta eſt, cur non euacuas? Præterea quomodo in declinatione vis euacua-
re, ſi tunc iam omnia ſunt perfecta, & euacuata? Reſpondeo, & dico, quod in ſtatu natura euacuat: & quū
natura euacuat, non debet medicus aliquo modo ſe intromittere. Bene verum eſt, ſi natura non euacua-
rat tempore ſtatus, materia concocta, tunc medicus debet euacuare, quia dicit Hipp Et ſi natura nō eua-
cuat, vel non mouet, moue tu hora motus eius: ſed dum natura euacuat, medicus nihil debet operari. In
declinatione autem dixi, quòd debet medicus euacuare, eo quia contingit aliquando quod natura facit
criſes imperfectas, ita vt non euacuet totam materiam. & quoniam quæ relinquuntur in morbis, iuxta
Aphoriſmum, recidiuas facere conſueuerunt: ideo oportet, vt medicus euacuet reſiduum humoris reli-
cti: verum eſt: quòd ſi natura perfectè euacuat in ſtatu, non amplius euacuabit medicus. Nam medici eſt
ſolū incidere, præparare, diſponere, & cōcoquere materiā, quę incidenda, præparāda, & cōcoquenda eſt.
Natura aūt eſt illa, quæ operatur: & non eſt neceſſariū quòd ſemper medicus euacuet, niſi quādo natura
nō euacuat: & quū in ſtatu natura euacuet, ob id in ſtatu medicus nō debet euacuare: & ſi nō perfectè in
ſtatu euacuat natura, tūc in declinatione euacuabit medicus: & hoc quantū ad pharmaca attinet. Quan-
tū verò ad cibationē, habetis Hipp. 1. Aphor. itē in toto libro de Ratione victus, & in libro de Criſibus: in D
quibus locis docet, quòd debemus regulare cibū ſecundū quod regulantur quatuor tēpora: nam ſi fue-
rit principiū breuius, victus parcus & tenuis eſt inſtituendus: ſi longius, victus copioſior & craſsior eſt
inſtituendus: & ſimiliter dicendum de reliquis temporibus: & hæc de indicationibus, quæ ſumuntur à
IV. à Termino præcognito. ſecūda affectione cōtingente morbo. Tertia affectio erat terminus præcognitus: plurimum enim refert
cognoſcere, quorſum terminabitur morbus, non ſolùm ad curationes, ſed etiam ad præcognitiones: quę
quum mali quippiam prænunciant, culpa liberant medicum: ſi poſtea accidat contrà, vt bonum aliquod
oſtendant, maximā medico pariunt exiſtimationē. In menſtruis albis fiunt multæ permutationes, criſes
vel bonæ, vel malæ: quę quandoq; terminantur ad criſim, quandoq; ad hydropiſim, quandoq; imperitus
medicus facit errorē, & quandoq; mulieres pariter, ſæpiusq; confugiunt ad obſtetrices: aſtringentibus
vtūtur, & ita inducūt miſeras patientes in apoplexias, & alios morbos. Si autē in hydropiſim debeat fieri
terminatio, cognoſces ex ſignis: ſi in phthiſim, tota corporis facies marceſcet, & mutabitur. A variet[illegible]te
ergo terminorū varias ſumes indicationes. Si terminus fuerit laudabilis vt ſi incidat in hæmorrhoidas,
habes indicationem à termino præcognito, quòd adiuuanda natura ſit, quæ materiā per hæmorrhoidas
expellat. Si autem menſtrua fuerint alba, & fiant vomitus multæ pituitæ, eſt terminus bonus, qui ad[illegible]u-
uabitur, vt ſit ſufficiens. Si humor ille fuerit viſcoſior, excoquendus erit, & incidendus, vt eo fac[illegible]ius ex-
Indicationes à loco affecto. cernatur: & hactenus habuiſti indicationem à morbo. Indicatio à loco affecto. In loco affectu iſta con-
ſide-

A ſiderantur. Subſtantia an ſit carnoſa, an neruoſa, membranoſa, oſſea, an etiam pluribus conſtet, vt ſunt
muſculi. Modus ſubſtantiæ an ſit dura, mollis, aſpera, lenis. Temperies an calida, frigida, vt caro, oſſa,
nerui. Colligantia, an coniungatur cum membris principalioribus & nobilioribus, aut contrà. Diapla-
ſis, id eſt, conformatio, quæ foramina habeat, an habéat vaſa per quæ expelli poſſit materia. Senſibili-
tas, an ſit multa ſenſibilitas necne, an ſit penitus nulla. Nobilitas quæ conſiſtit in magnitudine, & neceſ-
ſitate operationis. Et hæc ſunt, quæ conſiderantur in natura membri affecti. In caſu noſtro propoſito
vterus affligitur morbo, recipit ſuperfluitates: eget curatione, non poteſtis autem curare, niſi cognita na
tura membri. ergo iſta animaduertatis. Subſtantia vteri eſt membranoſa, ſimilis veſicæ, craſsior tamen in
mulieribus, quæ ſæpe pariunt, amplior & minus tenuis, aliquando tamen tenuior ipſa veſica: habet ve-
nas ſubtiles, & quidem copioſas, id quod indicat multitudo menſtruorum rubeorum ex vtero defluen-
tium: eſt præterea membrum panniculoſum, habet quoq; paucos neruos, qui à vertebris dorſi deferun-
tur ad vterum. Cùm igitur ſit temperatus, membranæ vero ſint longè ſicciores, vtriuſque habenda ratio
eſt. Habet quoque conuenientiam cum cerebro propter defluxus, & propter membranas: propter de-
fluxus quidem, quibus vterus obnoxius eſt. Modus ſubſtantiæ vteri eſt deoſa caro. Temperatura eſt fri-
gida, & ſicca ratione membranæ: ſed ratione venarum, quæ propter contenta calidæ ſunt: non omnino
frigida eſt temperatura, ſed aliquid habet aduētitiæ caliditatis. Frigidum itaq; vocabis abſolutè vterum
temperatum, tamen aliena caliditate Hîc incidit quæſtio. Quòd ſi temperatura membri affecti à tempe-
B ratura totius diſcrepet, quid ſit agendum? De hac quæſtione conſule Galen. 3. Methodi. Colligantias v-
terus validiſsimas habet: alligatus eſt dorſo (vnde dorſum maximè dolet his, quibus vterus malè affici-
tur) & renibus, præcipuè ſiniſtro, quia quędam vena valde inſignis ramificatur à caua ad renes, & poſtea
ad teſticulos: habet quoq; colligantiam vterus cum hepate propter venas à concauo delatas: & inde eſt
etiam, quòd tales incurrant in hydropē facilè, quæ ex vtero laborant, quia frigiditas vteri conſentit cum
frigiditate hepatis. Eſt quoque illa colligantia cum corde própter arterias deſcendentes ab aorta. Cum
cerebro quoque maximè propter ſitum. nam inde vapores mali rectà petunt, & afficiunt cerebrũ, & inde
fiunt apoplexiæ, conuulſiones membrorum. Nec diſſentit à veſica: nam inde fit ſtranguria ratiune vici-
nitatis, in magnis affectibus vteri. Quare his omnibus circa vterum perſpectis, etiam proſpiciendum
eſt aliud: ſenſibilitas ſcilicet, propter neruos, panniculos, & membranas vterus valde eſt ſenſibilis. No-
bilitas: hæc eſt per accidens: prodeſt enim vterus naſcituris, non natis. Nulla enim eſt operatio vteri, niſi
quòd pariat: eſt enim vas factum ob generationem, & propter excrementa: alioqui niſi excernat, afficit
totum corpus varijs affectionibus: nobilitas ergo iſta ſua eſt per accidens. A natura ſiue virtute membri
indicatio, conſiderat vigorem facultatis. Vigor autem iſte conſiſtit in tribus: in humoribus laudabili-
bus, calore & ſpiritu, ac ſolidis membris: calor & ſpiritus ſi reſoluuntur, virtutem quoque reſolui neceſſe
eſt: humor quoque laudabilis, qui ſouet calorem & ſpiritum, ſi perierit, etiam virtus debilitabitur. Præ-
C terea ſi membrum ſolidum non fuerit, in quo conſiſtet virtus? & hoc eſt quod dixit Hippocrates, ex im-
petentibus ſpiritibus, ex fluentibus, & ſolidis conſtare virtutem validam. Vide Galen. 12. Therapeut.
Cùm igitur virtus in his conſiſtat, quæ ſi deficiat, eam quoque deficere certum eſt: proinde cautione in
his vtetur Medicus: ſi ſanguis fuerit diminutus, reſtaurabit: ſin minus ſolida fuerint membra, conſolida-
bit, atque diligenter ſe exercebit, vt arte agat omnia. Si enim (iuxta Ariſtot. in Ethicis) malè cithariſando
fiunt mali citharœdi, quanto magis in hac arte, niſi bene te exercueris, ſingula deteriora facies? præterea *Galeni libri qui maximè legendi.*
ſi non arte didiceris rem agere, oportebit te rurſus iuxta Ariſtot. 2. Meth. eadem dediſcere. Apud Gale-
num, vt hæc demum dicam propter eos qui non ſunt admodum exercitati, eſt quoddam diſcrimen li-
brorum: & omnino comparandus eſt vobis Galenua, ſi vultis proficere: ſed tamen qui libri in Galeno
præcipuè legendi ſunt? libros de Elementis, ſi qui feſtinant, poſſunt omittere: non autem ſunt omitten-
di, neque oſcitanter legendi libri de Temperamentis, de naturali facultate, de Locia affectis, libri Anato-
mici, quos malo, quàm oculares comparetis. Sunt poſtea perlegendi ſex libri de Differentijs, & cauſia
morborum, & ſymptomatum, aurei quidem, & ad vnguem addiſcendi: item libri de Sanitate tuenda: li-
bri de Simplici medicina: & tandem Therapeutica: iſti ſunt libri organici, qui vos inſtruent ad rectè ex-
ercenda opera medica: neque ſunt ita multi, vt vno anno non poſsitis omnes iſtos, ſi fueritis diligentes,
cognoſcere, atqua per vos ipſos intelligere.

D

CONSILIA DE AFFECTIBVS MVLIEBRIBVS.

CVM tibi Candide Lector, dederimus opuſculum Ioannis Baptiſtæ Moztani, de Morbis Vterinis: Placuit etiam ex eiuſdem conſilijs Medicis, deſumere ea, quæ de affectibus Muliebribus habuit: his itaque in rem tuam vtere.

CONSILIVM I.

De Sterilitate.

EST nobiliſsima mulier, quæ conqueritur de ſterilitate, cùm tamen ſit iuncta viro in flore
ætatis conſtituto. Et non videtur ex apparentibus, quòd talis ſterilitas procedat ex aliquo
horum. Maritus patitur gonorrhœam. Vxor percipit dolorem circa ventriculum, & inter-
dum in capite. Menſes etiam, plus albedinis habēt quàm conueniat: nec tamen verè albi,
nec ſunt in quantitate debita. Ipſa non eſt incontinens, ſed in ipſo actu tardiſsima. Certum

eſt, quòd cauſa ſterilitatis, vel eſt in inſtrumentis, vel in materia. Non numerabo omnes cauſas, quomo- A
do vitientur inſtrumenta, neq; quomodo vitietur materia. Dicam per concluſiones. Dubitatur an ſit ex
defectu mulieris: pono hanc concluſionem, vitium eſſe in muliere per ſe, licet in maſculo ſint plurimæ
rationes, quæ adiuuant: & dico, quòd eſt vna cauſa, ratione cuius ſequitur talis effectus. Ego omnia au-
dio eſſe in ea frigidæ temperaturæ, quantum ad genitalia. Primò eſt tardiſsimi coitus, & ſine appetitu.
Præterea ex his, quæ emittit ſcil. menſtruis, audio, quemadmodum ſint mucoſa, & habent humiditatem,
talis humiditas & reliqua ſigna, arguunt magnam frigiditatem in talib. membris. Et dico magnam, quia
cùm ſit iuuenis 22. annorum, & ditiſsima, eſt tamen frigida: & talis frigiditas, quando eſt intenſa neceſſa-
riò, facit ſterilitatem. Primò condenſat vterum, vt cotylidones ſint ſtrictiores, vt non tranſeat materia
menſtrui ad vterum: & fiunt leuia, quia ſemper mucus aliquis ibi adeſt. Et mucoſitas cotylidonum facit,
vt conceptus non retineatur. Non dico, quòd non retineat, & non concipiat, quia non poſsit ſeruari ſe-
men: ſed quia acetabula ſunt impura, & ſunt repleta illa muco, vt non poſsit peruenire ad vterum ipſum
menſtruum. Et ſemen emiſſum à muliere, facit potius ad voluptatem, quàm ad conceptionem. Nam re-
uera materia conceptus, eſt ſanguis menſtruus, qui cùm non poſsit exire in hac muliere, non poteſt fieri
conceptus, vt 1. de Semine dicitur. Et iſtæ ſunt cauſæ neceſſariæ: nam quando eſt frigiditas intenſa val-
de, non fit generatio: ſi verò modicus ſit exceſſus, & reperiat ſemen appoſitum, fit conceptus: ſed cùm
fuerit magnus exceſſus, non fit conceptus. Quòd autem vir citò emittat ſemen: non eſt credendũ, quod
aliquo tempore non ſit in aliqua diſpoſitione emiſſum ſemel & ſimul, ideò hoc nõ eſt neceſſarium. Præ- B
terea gonorrhœa poteſt impedire, quando ſemen non eſt ita concoctum bene: tamen hoc non eſt neceſ-
ſarium, quin aliquo tempore ſit concoctum. Et credo, quòd tantùm vitium ſit in muliere, ex aliquo per-
petuò, & neceſſariò in ipſa mouente, videlicet ex frigiditate vteri, quæ facit cotylidones ita conſtrictos,
& facit mucoſitates, vt non poſsit generare. Ita potiſsima cauſa eſt frigiditas ipſius. Et non negauerim de
mala ratione victus, & de mala ventriculi temperatura. Iſta breuiſsimè dicta ſint. Credo quod mulier in
cauſa ſit: & ſiquidem verum eſt, quòd ſit cauſa frigiditas, oportet vt calefiat & ſiccetur & corroboretur.
Et ſi caput deſtillat, occurratur capiti & ventriculo. Ideò arbitror optimum eſſe, vt concoquatur mate-
ria pituitoſa, cum incidentibus, attenuantibus, abſtergentibus, vt ſyrupo de betonica & oxymelle. Factis
verò concoctionibus, euacuetur pituita cum pilulis, quæ habent colocynthidem & agaricum, quia verè
iſta euacuant pituitam. Et poſt purgationem, deueniamus ad balnea, quæ maximè conueniunt: biben-
da prius, poſtmodum maneat in illis, ex quo fouebitur locus proprius, & facilè inde concipiet, auxilio
Dei, cùm partes illæ fuerint roboratæ ex tali balneo, & ex medicamentis iam enarratis.

CONSILIVM II.

Ad ſuſtentationem partus.

ELectuarium hoc ter in die ſumendum, duo cochlearia, tribus horis ante cibum, & in introitu lecti.
℞. Succi pentaphylli, betonicæ, rad. conſolidæ ana ℥.iij. Purificentur ſucci, & cum ſaccharo candi- C
do fiat electuarium.

Mortuo embryone.

℞. Ariſtolochiæ rotundæ. panis porcini ana ʒ.j. ſauinæ, florum tamariſci ana м.j. bulliant in aqua com-
muni, huius decocti ℥ iiij. Dentur cum iulepo viol. ℥.ij. Primò ſumat vnam pilol. trochiſc. de myrrba, &
ſuperbibat hunc ſyrupum calidum.

Viuente partu.

℞. Caſsiæ ligneæ ʒ.j. cinnamomi electi, caſsiæ fiſtulæ an. ʒ.ij. aquæ ſauinæ vel iuniperi q. ſ. Fiat potus.

Ad retentionem fœtus pro abortientibus.

℞. Olei myrtini roſati omphacini ʒ iij coaguli hœdi, boli armeni orientalis, balauſtiorum, maſtichis,
ſanguinis draconis, hypociſthidos, ſemin. roſat. rubearum acatiæ, raſuræ eboris, cornu capri vſti ana ℈.
viij. ceræ q. ſ. fiat vnguentum.

CONSILIVM III.

De Menſibus diminutis cum febre.

DOlor capitis, aſperitas cutis, ardor oculorum, dolor in ſpina dorſi, & ventris, hæc ſunt ſymptoma-
ta, cùm ſunt menſtrua quantitate diminuta, & qualitate corrupta, vt hic: quia aquoſa & pallida. Af- D
fligitur à quocunq; medicamine, & incurrit in febriculum. Nam cùm agitatur materia, facilè fit e-
bullitio & putredo. Optimi eſt ingenij, habet igitur ſpiritus tenuiſsimos & ſubtiliſsimos, & calorem na-
turalem ac ſanguinem talem. Habet calorem moderatum, parum exuperantem in qualitatibus paſſiuis.
Habitus eſt valde rari, hepar recedit à temperatura reliquorum membrorum: quare facilè inflammatur,
& ventriculus frigidus multiplicat pituitam. Catarrhus eſt, ratione membrorum inferiorum mandan-
tium. Muſculi abdominis ſunt graciliores, & hac ratione ventriculus fit frigidior: ac propter iſtam exte-
nuationem arteriæ magnæ motum in ventre puellæ ſentimus. Hæc frigiditas ventriculi cauſa eſt, quòd
incidit in menſtrua alba, quia hepar calidum antè coctionem nutrimentum attrahit. Fuit ſana antequàm
haberet maritum, nunc cùm reſoluatur, fit debilior. Non fit dolor in capite, quia leues habet humores, &
textura rara eſt, ideò reſoluitur, fit autem grauitas ab humoribus craſſioribus. Dolor dorſi eſt, cùm ſan-
guis deſcendit ad matricem, & quia eſt pituitoſus, flatuatur, & ventos facit, ita fit dolor. Habet febricu-
lam quaſi ſemper, non poteſt eſſe putrida, quia bene appetit, bene dormit, & tamen febricitat, pulſus fre-
quentior, & velocior. Adeſt autem perpetuum ſignum febris hecticæ, ſtatim poſt cibum incaleſcere: po-
teſt igitur eſſe in primo gradu febris hecticæ, eſtque illa facta ex febre putredinali, qua antea laborauit:
ſed illa febris eſt fixa leuiter.

Prognoſt.

A *Prognoſt.* Credo quòd poſſit facilè curari, quia corpus eſt facilè alterabile,etiamſi membra debilia,ge-
nerent multam materiam.
Cura. Primò remouendæ obſtructiones,& cienda menſtrua:his factis,ſi corpus fuerit ſopercalefactũ,
alteraodum. Aperimus attenuando,ſubtiliando,& abſtergendo. Miſſio ſanguinis non eſt neceſſaria,&
iam facta.Nunc igitur debet concoqui,& euacuari materia.A validiorib.medicinis omninò abſtinerem,
neque vnquam tranſirem rhabarbarum,agaricum non omitterem,corroborat ventrieulum,cor confor-
tat,& omnia membra naturalia,vt ait Dioſcor. Additur ei ſal gemmæ,leuitatis ratione. Nos medicinam
ex aloe,rhabarbaro, & agarico faciemus : & aloe erit loco ſalis. Nec verenda eſt ſcypticitas rhabarbari:
manifeſtum enim eſt, quòd vehementer aperit & abſtergit. Aliudque eſt, cùm intra corpus aſſumuntur
talia, & aliud cùm extrà applicantur, quia exterius aſtringunt partes cutis, interius penetrant, vt abſin-
thium. Syrupi dentur,vt acetoſæ compoſitiones de cichorio Nicolai, & mel roſatum. Erit enim facilis
inciſio. Ita paulatim euacuabimus. Alteratio fiet,corroborantibus ventrieulum,ſaccharo roſato, & cor-
pus inungetur molliter oleo roſato poſt frictiones. Item fiant fomenta poſt euacuationem ex decocto
chamæmeli.Applicentur ventoſæ coxis.Balnea his omnibus factis non erunt neceſſaria.

CONSILIVM IV.

De ſuppreßione Menſium,& hyſtericis affectionibus,pro nobilißima puella
B ### *Helena à Saurau Germana.*

SVppoſita temperatora nobiliſsimæ adoleſcentulæ, pituitoſa ſcilicet,venis paruis,& occultis,colore
albicanti : ſuppoſita etiam mẽſium ſuorum ſuppreſsione,ex qua vteri præſocationes acceſſere,ſimul
etiam cum cordis tremore:his inquam ſuppoſitis, quæritur nunquid cùm ad menſes prouocandos,
tùm ad ſymptomata remouenda, conueniat ſanguinis miſsio ex ſaphæna, & aluminoſarum thermarum
potio,ſiue balneum. Reſpondemos,quantum ad miſsionem ſanguinis attinet,non ita temerè proceden
dum. Cùm enim pituitoſus ſit ſanguis ille,& conſequenter crudi humores redundent in venis,& ſi in ve
nis,longè magis in vẽtriculo & inteſtinis,miſsionem ſanguinis hoc tempore potios nocituram puto:ni-
hil enim deterius,quàm ſanguinem mittere humoribus crudis exiſtentibus tùm in ventriculo,ac primis
venis,tùm etiam in rotu venarum ambitu,ſi modò & rationi & Galeno credimus.Pręterea,dum ſaphæ-
nam conſulimus incidendam,vt ſanguis prouocetur & deriuetur ad vterum : impediẽtibus obſtructio-
nibus venarum,quæ perpetuò conſequunrur crudos humores,& pituitoſum ſanguinẽ,fruſtrà tale præ-
ſidium molimur: ſed non fruſtrà tantùm,imò etiam cum magno diſcrimine:nam ex ſanguinis importu-
na euacuatione,corpus nnn reſrigerandum refrigeramus, humores crudos augemus, & omninò diſpo-
ſitionem reddimus deteriorem Quantum vero ad aluminoſas aquas attinet,in propatulo eſt, illas om-
ninò in hoc caſu deteſtandas:cùm enim adſtringant, & conſtipent,tam interius, quàm exterius applica-
C tæ,nos verò apertionem & inciſionem quæramus, erunt omnibus ſuffragijs aluminoſæ aquæ repellen-
dæ.Cùm ergò parentes illi optimi,nimio forſan amore obcæcati,vtrunq; remedium propuſuerint: par-
eent,ſi nos alio lumine rem ſpectantes contrariam ſentiamus. Proinde doctiſsimi medici iodicium lau-
damus,qui & ipſe,ab vtroque importuno remedio videtur abhorrere. Quid verò agendum eſt,pro men
ſibus retentis huius nobiliſsimæ adoleſcentulæ? quam poſtea retentionem plurima ſequntur ſympto-
mata. Neceſſarium duco,vt habita prius rectiſsima ratione victus tam in cibo ac potu, quàm in alijs ſex
rebus non naturalibus:purgetur primò exquiſitiſsimè,deinde ad ea perueniat,quę aperiunt.Nun enim
probabile eſt,in puella delicata & bonæ temperaturæ,decimum quintum annum ætatis agente,menſes
retineri, vel quia ſanguis craſſus,vel quia paucus, vel quia imbecillitas virtutis ſit expellentis : ergo(me
iudice)ad viarum obſtructionem cauſa referenda eſt. Purgatio hoc modo fieri debet:
℞. Specierum hieræ ſimpl. ʒ.ij florum caſſiæ ℥ j. Cum ſaccharo fiat bolus,ſumendus tribus horis an-
te prandium.
℞. Syrupi de abſynthio,oxymellis ſcyllitici ana ℥.j. aquæ cichorij ℥.iiij. Miſce pro vno ſyrupo, & ſic
pro nouem. Poſtea
℞. Agarici præparati ʒ ij.floris caſſiæ ʒ.vj. Miſce & fiat bolus,dandos in aurora cum cuſtodia. Facta e-
uacuatione, tunc accipietur coma abſinthij quantum manu capi poteſt, & decoquatur in aqua cichorij:
D cuius decocti,circa quinque aut ſex vncias,manè quatuor horis ante prandium per plures dies accipiet.
Atque interim bis in ſeptimana,accipiet pilolam aloeticam,ex aloe pura & non lota,pondere vnius ſcru
poli,hora ante cœnam. Et ijſdem temporibus manè,& veſperi ante cœnam,abluentur illi crura ex deco-
cto pulegij,maiuranæ,foliorum lauri, & chamæmeli, ſitque aqua calida : qua etiam inſpergantur coxæ,
deorſum perfricando. Eodem tempore, dum in balneo commoratur, applicentur ventoſæ ſiue ſcarifi-
catione ſub vtroq; poplite: & ita perſeueretur per multos dies. Vltimò,his non iuuantibus,ſanguis quo- *Nota.*
que mittatur à ſaphæna:qui quidem in hoc caſu vltimo loco mittendus eſt,& non in principio,ſicut plu-
rimi faciunt,communem mittendi ſanguinis regulam obſeruantes. Efficaciſsimæ quoque erunt pilulæ
infraſcriptæ,vbi aloe non ſatis perſecerit: quæ habent.
℞. Myrrhæ,croci,aloes,agarici præpar.ana ʒ.ij.Pulueriſentur omnia per ſe,deinde miſceantur,poſtea
aſpergantur cum ſucco maiuranæ, permittantur exiccari, & ita iteretur ſepties : poſtea fiat magdaleon
cum ſyrupo de abſinthio, formentur pilulæ pro ſingula drachma tres, ſumendæ tribus horis ante pran-
dium, bis in ſeptimana. Quantum verò ad cordis tremorem, & hyſtericas ſoffocationes attinet, ſi fortè
plus æquo moleſtatur,his quoque ſuccurrendem eſt.Pro cordis igitur tremore laudauerim,vt linimen-
to vteretur in hunc modum facto:
℞ Vnguenti roſ meſuæ ℥ j.ſpecierum cordialium temperatarum ʒ.ij. roſ.rubearum, ſandalorum ci-
trinorum an. ʒ j. Miſce cum modico olei roſ.completi,fiat linimentum pro corde.

Item: A

℞. Sachari roſati, conſeruæ borraginis, florum nymphez ana ℥.ij. Specierum diamoſci dulcis, aromatici roſati ana ʒ.ij. Miſce omnia cum ſyrupo de corticibus citri, fiat electuarium, de quo ſumat cochlearia duo ſingulis vicibus, pauló ante prandium, & ante cœnam. Pro hyſtericis ſuffocationibus ſi forte contigerint: præſentanea certè remedia ſunt, vt frictiones, ac ligaturæ fiant in cruribus, & circa genua, & cucurbitulæ apponantur ſub vtroque poplite, & quandoque etiam, vbi vapores plurimi ad caput, & cor irrepſerint: ponenda eſt magna & ampla cucurbitula circa vmbilicum, in parte inferiori ad vteri regionem, atque interim fœtida naribus apponere debent, vt ſunt calceamentorum veterum ſoleæ vitæ, pennæ perdicum, & reliquarum auium, quæ & ipſæ adurantur. Locis veró, & ori vteri, odoramenta apponantur, fiant peſſaria, madefacta oleo maioranæ cum moſco & ambra Hæc enim præſtare poterunt, quæ intendimus: atque his remedijs ſpero nobiliſs. adoleſcentulam euaſuram, cum ſummi Dei auxilio, cuius nomen benedictum.

CONSILIVM V.

De ſuppreſſione Menſium, cum grauitate capitis, pro Magnifica muliere.

QVoniam caſus huius magnificæ mulieris futurus eſt omnino longus (quod illam præmonitum velim) & moleſtus, ideó erit diligenter ineunda ratio curandi illam. Et hoc ſibi penitus perſua- B
deat, hanc rationem non aſſecuturam ſuum effectum, niſi lõgiſsimo tempore: quoniam difficiles morbi non curantur pauxillo momento temporis: nam hoc omnib. perſpectum eſt, quód breui tempore nil bene efficitur. Hoc ergo pro conſtituto & ſuppoſito habeat, ſe non liberam euaſuram ab his diſpoſitionibus quibus affligatur, niſi diuturnitate temporis, aliter meum conſilium non penderet nucem caſſam. Hoc exiſtente fundamento, dico principalem partem curationis ſuæ, conſiſtere in recta ratione victus. Et ideo circa aerem hæc diligenter aduertat, vt effugiat aeris frigiditatem, ventos cuiuſcunq; qualitatis, & maximè nocturnum aerem, nec habitet in locis humidis & ſubterraneis, & ne propè accedat ad ignem, maximè veró capite. Præterea conſulo, vt lauet caput ſemel tantùm in ſeptimana cum lixiuio dulci, in quo decocta ſit chamomilla, malua, betonica, & maiorana: & exiccabit caput pânis lineis mediocriter calidis, non multum fricando, ſed ſuauiter exiccando. Hora veró huius lotionis, erit commodior veſpertina, quàm matutina. Inter omnia maximè euitabit moleſtias animi, & iram, quoniam hæc citiſſimè vitam eripiunt hominibus. Præterea exercebit ſe moderatè manè, vel domi res domeſticas tractãdo, vel foris deambulando: hoc agat prout illi commodiùs. Item ſtudebit, vt omni mane aluus ſaltem ſemel reſpondeat: & ſi aluus non fungatur munere ſuo, accipiat quartam partem vnciæ vnius terebinthinæ per horam ante cibum, quod eam iuuabit in his ſuis affectibus non mediocriter. Circa cibum, quamuis iam habeat modum viuendi ſibi præſcriptum, in tam diuturno affectu, tamen ego dicam ea quæ ſunt magis C
principalia, & maximè de vino, quod vt commodum ſit, multum refert. Habeat ergo vinum pauciferum, clarum, & tranſparens, ſubtile, non intenſi coloris, optimè maturum, & ante omnia ne ſit auſterum. Et de tali vino, in prandiu & cœna bibat mediocriter, quod non ſit actu frigidum, & ideó igni pauxillũ adhibebitur, vt illa frigiditas actu exiſtens repellatur. Varietatem ciborum euitabit: vnico cibo contenta ſit. Fugiat carnes antiquas, vt ſunt bouinæ, caſtratorum antiquorum: aues aquaticas, vt anſeres, anates, carnes porcinas, tam recẽtes quam ſalitas, nec piſces cuiuſcunq; generis comedat nec caſeum, nec paſtilia. Sed cibus ſuus erit, pulli, caro vitulina, oua recentia, far, ſpelta, hordeum, & milium pręparatũ in optimo brudio. Pro inſalatitio comedat aliquando cappares, cichorium, boraginẽ, & lactucas coctas. Et hic erit ſuus modus viuendi. Circa verò medicamenti hoc obſeruet, vt bis purgetur in anno, hunc in modum:

℞. Flor. caſsiæ ℥ j ſpecierũ hieræ ʒ.ij. Cum ſaccharo fiat bolus, detur trib. horis ante prandiũ. Deinde:

℞. Syr. de cichorea Nicoli cum rhabarb. Byzantini cõpleti an ℥ j. brodij pulli, in quo decoquátur rad. petroſel. ℥ iiij Miſce pro vno ſyr. & ſic pro alijs. Finitis iſtis ſyrupis, accipiat infraſcriptam medicinam:

℞. Confect. hamech ʒ.iiij. ſyrupi roſati ſolutiui ℥ iiij. Cum aqua boraginis fiat potio breuis. Detur in aurora cum cuſtodia. Præterea laudo vt acceptis duobus ſyrupis primis, ſecetur vena baſilica brachij dextri: & ſi hæmorrhoides apparerent, maximè laudarem, vt aperirentur appoſitis ſanguiſugis, & poſtea ſtatim reciperet fumum ex aqua, in qua bullierit chamomilla. Item, conſulo vt ſæpiſſimè vtatur ſaccharo roſato: vt ſi ſingolis diebus acciperet ℥.s. ſacchari roſ. ante cibum, vehementer laudarem. Item ſemel D
vel bis in ſeptimana accipiat ʒ.s. rhabarbari, vel maſticandu illud, vel puluerizatum miſcendo cum ℥.j. vuæ paſſæ, vel cum ſaccharo roſ. Et hic modus eſt præſeruandi hanc Magnificam dominam ad vernum tempus: quo tempore, ſi placuerit ſuæ Magnificentiæ, me certiorem reddat de valetudine ſua.

CONSILIVM VI.

De ſuppreſſione Menſtruorum, pro coniuge nobiliſſima Seruatij à Teuffenbach ex Stiria. Anno Chriſti 1549. Menſe Nouembri 10. Cratoni Veronæ dictatum.

SVppoſita diſpoſitione vteri præter naturam nobiliſſimæ mulieris, cuius ratione menſes ſunt diminuti, vel infœcunditas timetur, ſuppoſita etiam intemperie frigida præternaturali, cum gracilitate corporis, & venarum exilitate, dicimus hoc corpus indigere, & præſeruatione, & curatione. Præſeruatione, quantum pertinet ad ipſam intemperiem naturalem: curatione, reſpectu actionis læſæ in vtero exiſtente. Erunt tamen pleraq; eorum, quæ afferentur, vtriq; communia. Pro præſeruatione igitur, quod diligentiſsimè obſeruari oportet, eſt optima ratio in ſex rebus non naturalibus, ac primùm omnes aeris exceſſus euitabit, præcipuè tamen vbi frigiditas, vel humiditas, vel vtraque ſimul, exceſſerit. Ergo flatus omnes Boreales & Auſtrales cauębit, non exponet ſe. vel aliquo pacto habitabit in locis Septẽtrioni oppoſitis,

A oppoſitis,neque in terrenis habitationibus,aut humidis quoquo modo. Non abloet caput horis matu-
tinis,ita quemadmodum moris eſt. Poſt lotionem, aeri ſe non exponet, præſertim ſi in aere frigiditas,
vel flatus aliquis dominetur. Pluuioſas etiam conſtitutiones cauebit,& quantum fieri poteſt,tunc tem-
poris intra domum ſe continebit. Suffumigijs vtetur ex aromatibus odoratis intra cubiculum ſuum,
qualia ſunt,quæ ex aromatibus cunfici ſolent à pigmentarijs. Laudaoerimq; maximè,ſi ijſdem ſuffumi-
gijs vteretur localiter ad vteri corroborationem, excipiendo vapores intra vterum, quantum fieri po-
teſt veſtibus vndecunque circumiectis,ne aliunde vapor exſpiret. Hoc fieri poterit crebrò,& quocunq;
tempore anni: erit enim remedium efficaciſsimum, ad vterum aperiendum expurgandum & roboran-
dum. Et ne aliquid erret in materia,poterit ſuffumigij talis eſſe deſcriptio:

℞. Caryophyllorum, nucis muſcatæ,calami aromatici, ſeminis ocymi, florum maioranæ ana ʒ.j. La-
dani electi & optimi,myrrhæ,ſtyracis,benzoini ana ʒ.j.s. Puluериſentur pulueriſanda,& liquanda lique-
fiant, deinde in oleo ſpicæ odorato pigmentariorum, & modico ceræ vel picis colophoniæ, fiant tro-
chiſci parui,pondere vnius drachmæ,& ſeruentur pro ſuffumigijs. Laudo,vt caput abluatur ſemel in ſe-
ptimana, præcipuè ſi fuerit aſſueta, hora conueniente potius ante cœnam,vt tutior ſit ab aere,facilius e-
tiam illis horis intra domum ſe continebit. Lixiuium ſit dulce,ex cinere ſalicum,ſeu ſarmentorum vitis,
in quo poſtea lixiuio confecto,decoquantur maiorana, chamæmilla, betonica & roſæ cum ʒ.j. Agarici
ſimplicis: & iſtud erit auxilium pro capite abluendo. Exercebit corpus horis matutinis,quantum pote-
B rit,vel intra domum circa familiaria negotia, vel extra illam quomodocunque libuerit, ſi aeris qualitas
patietur. Euitabit omnes animi moleſtias,præcipuè mœrorem animi,quo nihil in hoc morbo poteſt eſ-
ſe perniciosius. Curabit,vt quotidie aluus ſubducatur. Quòd ſi natura defecerit, vtetur etiam alternis
diebus ſi oportuerit ℥ s. optimæ laricinæ terebinthinæ, tribus horis ante prandium. Hoc remedium,
non tantùm mollem aluum ſeruabit,ſed etiam maximè faciet ad omnes obſtructiones tollendas,& ape-
riendas,ad purgandos renes,& veſicam,ac vterum aperiendum,ac mundificandũ: ideò conſulo,etiamſi
id non faceret ratione emolliendi aluum,ſumatur ratione medicamenti. Circa cibum & potum,abſtine-
bit ab omnibus cibis craſsioris nutrimenti, à lacticinijs, caſeo præcipuè,à piſcibus, ab oleribus crudis,à
fructibus cuiuſcunque generis, ab auibus paluſtribus,à carne ſuilla, tam domeſtica quàm ferina, à vino
dulci,turbido,parceq; comedet & bibet,& bis tantùm in die Fricetur antequam à lecto ſurgat,frictione
leui,& ſuaui,longaq; in toto corpore: optimumque erit,ſi mulier, quæ perfricabit, manus illinat oleo a-
mygdalarum dulcium. Et hæc ſunt ad præſeruationem maximè neceſſaria. Quantùm verò ad curatio-
em attinet,laudo vt bis ſingulis annis, Vere & Autumno purgetur. Purgatio autem poterit eſſe talis:

℞. Specierum hieræ ſimpl. ʒ.ij. Commiſceatur cum melle roſato q.ſ. & fiat bolus paruus,vel pillulæ,
quæ exhibeantur tribus horis ante prandium. Deinde:

℞. Oxyſacchari,id eſt,ſyrupi de ſaccharo,& aceto confecti ℥.ij. Decocti betonicæ, & radices petroſe-
C lini ℥.iiij. Miſce pro vno,& ſic pro ſex alijs. Acceptis ſyrupis,ſumat amplius:

℞. Agarici præpar ʒ.ij Rhabarbari ʒ j. Infundatur in aqua beton. per horas 24. & fiat expreſsio fortis:

℞. Diacatholiconis ʒ.ij.s. Miſce,fiat potio breuis. Poſt hanc purgationem laudo,vt ante prandium to
ta hyeme vtatur confectione diacymini, vel diatrionpipereon, vel aromat. roſar. quomodocunq; libue-
rit,vel ſaccharo roſato,vtatur ſemel in menſe,ſummo mane ℥ j. Mithridati opt. ſumpto modico vini albi
aromatici. Inungat infimam partem circa vterum ad pudendum vſque,odorifero oleo ex ſtyrace,vel ga-
ryophyllis,vel benzoinio,vel oleo de ſpica,prout ei erit magis gratum. Imò erit optimum,ſi cum ijſdem
oleis illinatur peſſarium, & imponatur. Conuenientibus verò temporibus, videlicet vel poſt medium
veris, vel circa finem æſtatis, optimum erit etiam bibere aquas thermarum in Italia, vel Apponenſium,
vel Poretanarum,vel earum, quæ de Aquario appellantur. Et hæc ſunt, quæ digniora occurrunt, vt pro
ſalute Magnificæ dominæ notarentur,ad laudem Dei Opt. Maximi.

CONSILIVM VII.

De Menſtruis albis pro eadem Matrona. Datum cùm reuerſus eſſet Patauium.

QVoniam poſt conſultationem meam, audiui nobiliſsimam matronam, præter alias diſpoſitiones
D præter naturam,vexari etiam fluxu menſtruorum alborum: ita vt quandoque calida actu effluant,
& ad luteum colorem tendentia, ſiue cum ardore & pruritu: & cùm etiam conſpexerim eandem
nobiliſsimam matronam, quam anteà non videram: facilè deprehendi ex colore, habitu corporis,& ve-
nis,habere aliquam caliditatem in hepate: cuius ratione bilis quoque multiplicetur: vnde etiam calidi
renes ſunt, propterea etiam redundat arenia, vexaturq; dolore ferè aſsiduo circa lumbos: quæ omnia à
nobis diligenter ſunt perpendenda. Pro curatione igitur,præter ea, quæ in prima conſultatione facien-
da decreueram,dico hepatis quoq; temperaturam & renum reſpiciendam eſſe. Laudo igitur,vt ante ci-
bum manè,& veſperi quotidie,aut quando crebrius fieri poterit,vtatur ſaccharo roſato eiuſdem anni,ad
pondus ʒ.s. Hoc enim mirum in modum faciet in emandando hepate. Erit tamen,& hoc remedio,& a-
lijs deſcriptis,vtendum tempore prolixo,ſi perceptura ſit iuuamentum: eſt enim ægritudo chronica. V-
ſus etiam rhabarbari ante cibum commanducati & deglutiti, efficaciſsimè proderit ad menſtrua illa al-
ba abolenda: ſimiliter etiam hepar & renes non minus confortabit. Detur etiam manè,tribus horis an-
te cibum, pondere ℈.ij. bis in ſeptimana. Oportet autem vt diligentiſsimè caueat,ne aliquis ſiue medi- N.
cus ille fuerit,ſiue alius,quoquo modo Empiricus,aut fœmina (vt moris) perſuadeat,vti aliquib. aſtrin-
gentibus,& impedientibus fluxum alborum menſium,ſiue per ſuffumigia,ſiue cerata applicata, ſiue per
ea,quæ per os,ſiue per ea quæ deglutiuntur: quocunq; enim modo talem curam tentauerit,maximo ſuo
periculo faciet. Retinebit enim excrementa violanter in corpore,& vtero,vnde neceſſariò generabun-

tur incurabiles ægritudines : quòd facilè indicatur ex eo tumore , qui tam frequenter apparet circa vterum. Neque enim alia ratione fit, quàm cùm materiæ retinentur, & flatuantur. Quid ergo contingeret, ſi omnino confertim, & violenter retinerentur? Hoc volui admonere, cùm nouerim, quàm facilè credatur aliorum conſilijs: ferè enim omnes cùm huiuſmodi fluxus curant, aſtringentibus vtuntur. Caueat igitur, me conſule: vbi enim membra redundantia rectè curata fuerint, materiæque partim euacuatæ, partim in alium locum deriuatæ, non laborabit vterus: vel ſi laborabit, tunc tutius poterit medicus corroborantibus vti. Et ne aliquid deficiat: laudo, vt reliqua quæ ſcripſimus, ſi non iuuerint, neque propterea fluxus ille remoueatur: vt fiant auerſiones per cauteria in vtroque brachio, in parte ſuperiori verſus ſpatulam, à chirurgo tamen perito, qui ſciat anatomen, & ſitum neruorum & muſculorum : erit enim hoc præſtantiſsimum in auertendis materijs ad oppoſitas partes. Balnea etiam calidarum aquarum, quæ in præcedenti conſultatione laudaui, iterum commendo: neque enim minus facient, ad hæc menſtrua abolenda, ſi opportunè, & ſuo tempore admouebuntur. Poſt aliquot dies cùm intenderetur dolor, pro illo leniendo ſequentia ordinauit: A

℞. Maioranæ, artemiſiæ, chamædryos, chamæmeli, liliorum alb. ana M. j. ſeminis lini, fœnugræci contuſi ana ʒ j. Decoquantur omnia in duabus libris vini albi, non dulcis, cum pari quantitate aquæ, vſq; ad conſumptionem tertiæ partis. Et cum hoc decocto fiat fomentum ſpongia expreſſa, iterando bis vel ter, poſtea abſtergatur, & apponatur emplaſtrum ſequens, inuolutum in panno lineo, hoc modo cõfectum:

℞. Olei communis, vini dulcis, butyri recentis ana ℥ ij. Furfurum medianorum, quæ ſunt inter farinam, & furfures latos ℥. iij. Ponantur omnia in olla ad ignem, & bulliant ebullitione leui, donec fiat emplaſtrum, quod applicetur leuiter calidum, & frequenter iteretur. B

a ſubditis Crato. Hæc Montanus: Ego a cùm eſſem curationi adhibitus, & nobiliſsimam mulierem grauidam indicarem, dixi præceptori me nolle abortioni operam dare : id quidem tulit grauiter, ſed non multò poſt magno cum periculo abortum fecit Venetijs. Hæc cur hoc quoq; in loco commemorem, in ſecunda Centuria expoſui. Nam Montanũ ſummum fuiſſe medicum ſtatuo, verùm hominem tamen: imò hunc in arte Medica profeciſſe puto, cui placet Montanus. Quare minimè magnifacio, nec faciendos duco eos, qui Germanos pluris facere Mõtanea quàm ſint facienda, vt ſuam exiſtimationem augeant, ſuperbè dicunt.

CONSILIVM IIX.

De fluxu Menſium alborum cum ventriculi imbecillitate, pro matrona Veronenſi. Anno M. D. L. Iunij 22.

PRo præſeruatione coniugis D. Dominici, primò attendendum eſt rectę victus rationi. Atque in primis cauere oportet à paſtilibus, à lacticinijs & piſcibus placentis, à carnibus ſuillis, ab auibus quæ in aquis degunt, vt anſeribus & anatibus, ab oleribus crudis, & fructibus, præter ficus bene maturas: ab omnibus rebus frictis in ſartagine, à leguminibus, à carnibus antiquis, ſicuti bouinis. Vinum nec nimis potens, nec nimis pauciferum, ſed mediocre, limpidum, & clarum, & pręcipuè non ſit acerbum: non bibat inter cœnam & prandium, præcipuè poſt cœnam. Quantum attinet ad medicinalia, conſueſcet ſumere ſingula ſeptimana ſemel, tres ſcrupulos hieræ ſimplicis in formam pillularum redactos, vna hora ante cœnam. Deſcriptio hieræ erit iſta: C

℞. Aloes optimæ ʒ. vj. Cinnamomi, maſtiches, ſpicæ, croci, aſari, cubebarum ana ℈. j. Puluerizentur omnia per ſe, deinde miſceantur, poſtea fiant pillulæ, ſingulæ ſint vnius ſcrupuli. Præterea illiniat renes vniuerſos infraſcripto linimento:

℞. Conſolidæ maioris, roſ. rubearum, radic. rubi, nucum cupreſsi, raſuræ tabularum ana ℥ ij. Bulliant omnia ſimul in aqua communi, ad conſumptionem duarum partium. Deinde facta diligẽti expreſsione:

℞. Olei roſ. completi, cydonior myrthæ ana ℥. j. Bulliant omnia ſimul ad conſumptionem aquæ, deinde: ℞. Sand. maſtich. Thur. ana ʒ. ij. Conterantur minutiſsimè & ponantur in prædictis oleis, & miſceantur. Ex bis fiat linimentum, addita modica cera. Hoc linimento illinet vniuerſos renes vſque ad ſedem, prætermiſſa ſpina dorſi, & temporibus calidis illinet eo frigido : hyeme verò modicè calefiet, quoad tepefiat. Præterea laudo, vt alterno mane vna hora ante prandium, ſumat pillulam factam ex maſtiche in puluerem redacta, quæ optima ſit & electa. Hæ autem pillulæ formentur cum mel. roſ. pondus ſingularum pillularum erit ſcrupulus. Hoc modo ſi perſeuerauerit in hac victus ratione, & his remedijs vſa fuerit, non dubito, quin ſua Dominatio non ſit opt. ſanit. conſecutura, ad laudem Dei omnipotentis. D

CONSILIVM IX.

De ſuffocatione ab vtero, cum alijs ſymptomatibus.

CLariſſimus Doct. dixit omnia, & habeo ei gratiam. Ego tamen dicam, quæ videntur mihi ex propria conſcientia, & ſuppono matronam in ætate 33 annorum, temperaturæ ſatis laudabilis, & viro ſano iunctam, &c. pati grauia ſymptomata. Primò ſuffocationem: quod demonſtrant ſigna, difficultas anhelitus, & impedimenta circa motum, vt nec loqui, nec moueri poſsit: & ſentit flatus à partibus inferioribus ad ſuperiores, & ſunt ſuppreſſa menſtrua. Sed cum vnius ſymptomatis variæ poſsint eſſe cauſæ, ideò diuerſæ ſunt curæ : ergo inquiratur cauſa proxima, vt vera curatio inſtitui poſsit. Solet autem præfocatio accidere, propter vterum malè collocatum, vel propter vitium compoſitionis, vel collum intortum, vt materia exire non poſsit, ſed congregetur, & comprimat membra vicina per ſucceſsionem, vſque ad diaphragma, non quod vterus eò aſcendat, ſed per quandam communicationem, vt comprimat membra proxima ſucceſsiuè, vſque ad diaphragma. Poteſt etiam hoc contingere, propter intemperiem contractam, vel per eſſentiam, vel per affluxum materiæ cuiuſdam vel corruptæ, vel non corruptæ: quæ ibi putreſcat, & recipiat externas qualitates, & faciat aſcendere vapores. Poteſt etiam contingere, ex retentione ſeminis, & hoc eſt peſsimum. Prouenit quoq; animi affectu: idq; ego ſæpe vidi, cum

aliqua

A aliqua mulier ex zelotypia viri iraſceretur,& animus valde afficeretur,tunc ſequuta illa ſuffocatio. Et e-
go noui quaſdam mulieres, quæ ita iraſcebantur & afficiebantur à zelotypia, vt ſtatim caderent in hunc
morbum,& perpeſſæ ſint ſæuiſſima accidentia Sed à quànam ex his cauſis prouenit ægritudo huios No
biliſſimæ mulieris? cùm enim tot eſſe poſsint,videndom eſt quænam hic proxima ſit cauſa. Quod apud
me valde eſt difficile. Nam primum audio hanc mulierem eſſe diuitem : & charum virum habere à quo
diligitur. Et ideò non credo,quòd proueniat ex ira, aut zelotypia. Nec tamen hoc certum ſtatuo, quia
nullus mihi ea de re quidquam retulit, ſed tantùm ex communi ratione & coniectura. Quòd non ſit ex
retentione ſeminia,patet,quia virum habet iuuenem : niſi aliquid ſit, quod neſciamus. Quòd non ſit ex
humore crudo,vel aduſto,patet ex temperatura, colore & habitu eorporis & motu, quia eſt in perpetuo
motu. Et licet eomedat lactucas,non poteſt inde tanta copia humorum generari,cum ventriculus & he-
par ſint membra bene conſtituta: neceſſe eſt coctionem primam ſecundam, & tertiam bene ſe habere,&
tot ſigna apparent eius rei. Eſt boni coloris,abundat ſanguine,quod oſtendit color in corpore,teſte Gal.
Vnde igitur tanta pituita,à qoa obſtructio? Si velim dicere eſſe malæ cōpoſitioois vitium, neſcio quàm
rectè faciam,cùm nihil de hoc ad nos ſit ſcriptum,& poteſt eſſe aliud. Habet autem cor calidum,quia ad
iram prompta eſt : & ab hac cauſa ſæpe vidi præfocatas, cùm ſpiritus efferbuerunt,& obtenebrantur,in-
B de ſtatim conciderūt in ſuffocationem,ideò non poſſum bene fundare rationem,quia non bene eam ex-
preſsit,qui ſcripſit. Sed tamen vt dicam meam ſentētiam,credo,ſi quæ eſt cauſa,eam eſſe multitudinem
humorum aggregatorum in venis,non pituitæ ſeu bilis,ſed plethoram omnium æqualiter: & ideò dico,
quod vel hoc ſit ab affectibus,vel à plethora: & poſſunt iuuare cauſę extrinſecę,vt animi affectiones,&c.
Et qoia illa anhelitus difficultas non durat, ſed eſt in paroxiſmo tantùm, quando ſenſus & motus impe-
ditus:ideò certum eſt vapores aſcendere,cùm videl. ex toto corpore & ambitu venarum,aggregetur ma
teria multa ſanguinea, & deueniat ad vterum, & impleat venas vteri. Non exit iode, ac ſi exit,non tota
exit,ſed relinquitur pars quę dum moram facit,ibi corrumpitur,ex qua vapores inde ad eor & ſuperiora
membra aſcendunt. Et ita non video aliam rationem,quàm plethoram illam per totum ambitum corpo
ris. Et quando illa plethora deuenit ad locū propriū,licet pars euacuetur,tamen tota euacuari nō pnteſt,
ideo putreſcit:& ad hoc ordinanda cura Nam alia cura eſt,quando plethora: alia,quando materia cruda.

Prognoſt. Facilè curabitur,ſi tollatur plethora, & caueatur multiplicatiu ſanguinis. *Cura eſt*, vt redda-
tur corpus æquale. Primò victui aliquid detrahendum, & vtendum bnnis alimentis. Non pono curam
in euacuatione, aut miſsione ſanguinis, quia reſolueretur potius corpus, quàm quod tolleretur cauſa.
Curatio itaque duplex eſt,vna in paroxiſmo:tum frictiones,ligaturæ,& tandem ventoſarum applicatio-
nes ſub poplitibus & coxendicibus conueniunt : item,miſsio ſanguinis, enemata, & omnia quæ diuer-
tunt vapores à ſuperioribus ad inferiora. Extra paroxiſmum,pro præſeruatione teneatur corpus mun-
C dom,ſæpe euacuetur cum hiera & caſsia,aut rhabarbaro, & in hebdomada ita ſemel aut bis. Hoc enim
modo,& euacuatio,& diuerſio fiet. Et crederem, quòd ex ſolo hoc poſsit conſeruari à paroxiſmo: quia
in quolibet fluxu, quatuor ſunt conſideranda. Eſt habenda ratio membri mandantia & recipientis, ſed
præcipuum eſt,vt tollatur materia:ea ſublata tollentur ſymptomata, vt vt ſint diſpoſita mēbra: quia ma-
teria principaliter mandatur,& hæc eſt ſententia Auic Miſsio quidem ſanguinis eſt bona,ſed tamen fre-
quens in eodem corpore,non eſt laudabilis. Si autem non ſufficit hæc mundificatio,vti poterimus alijs
diuertentibus: prouocare hæmorrhoides,applicare cauteria in vtroq; crure,quod eſt efficaciſsimum re-
medium,quando materia tendit ad ſuperiora : quia facit diuerſionem continuam. His factis, optimum
eſſet eonfortare membra mandantia & recipientia,vt hepar, quod cauſat ſanguinis multitudinem,refri-
gerantibus,vt non tanta effieacia excoqueret,& etiam adureret ſanguinem. Vterer ſaccharo roſato,licet
ego credam,quòd oun ſit admodum opus alterare hepar,potius alterarem membrum recipiens, & pro-
hiberem ſuperfluitatem in venis. Laudarem igitur maximè pro diuerſione, & diſſlatione tertiæ conco-
ctionis,vt ſudaret mediocriter cum balneis aquarum dulcium, quod eſt optimum, pro excrementis in
ambitu venarum & corporis : quia diſflantur materiæ, aperiuntur meatus cutis, ne aggregentur vapo-
res. Vtatur igitur frequenter.& poſtea citm exierit fricetur, vt diſflentur melius vapores,& vltimò exic-
eetur. Corroboratiune neſcio an ſit vtendom, ſi adeſſet ei imbecillitas, conſulerem. Sed poteſt fieri ra-
tione excrementorum, quæ expelluntur,& non ſufficienter. Si ergn materia educetur, ceſſabit affectus;
D & erit vterus confortatus. Dicat aliquis,menſtrua ſunt ſuppreſſa? Non puto vias anguſtas eſſe,cùm ſit
calidi hepatis,poteſt fieri vt ſint obſtructi meatus,qui ſanguinis miſsione iterum aperiri poſſunt: ideò e-
go conſiderem in præſeruatione,bona victus ratiune,& continua euacuatione,ac diuerſione per caute-
ria. Friſimelica planè diuerſum ſentiebat. Putabat vtendum victu attenuante, carnibus calidis & ſiccis,
vt ſunt columbarum cum decocto apij & cinnamomo. Secundò concoquendum attenuantibus,vt de-
cocto pulegij,calamenthr,& ſyrupo de betonica,cum aliqua parte cichorij: poſt incidendam ſaphænam
in vtroque pede tempore menſtruorum. Matricem roborandam balneis euocantibus menſtrua,vt ma-
tricaria,pulegio,& roſis. Et quia iam peperit,imponantur ei,quæ diuertunt ad inferiora,vt mercurialis.
Exhiberem inquit calamentum montanum, quod attenuat & roborat, item diacalamentum. Vltimò
Mithridatum cum modico Philooij. Sed Muntanus exiſtimabat planè abſtinendum à calidis, quia ſan-
guinem ſicciorem,& magis melancholicum redderent,ſtante tanta hepatis caliditate,ſi attenuarent.

CONSILIVM X.

Ad Scirrhum matricis, pro puella virgine, obſeruatio. 1547.

PRimo balneum ordinauit ex decocto anethi, chamomillæ, radicum althææ & artemiſiæ, in quo ſe-
deret vſque ad vmbilicum. Deinde totum locum ab vmbilico infra inungeret ſequenti vnguento:
℞. Oeſipi humidi, adip. anſari ana ℥.j. olei amygdal. dulc. ℥.ſ. Cum modico ceræ fiat linimentum,

pro tota parte ſub vmbilico, applicet deinde cerotum hoc: ℞. Diachylon ſine gummi, dialth. ana ℥ A Cum modico ceræ, fiat cerotum. Item ſemel in ſeptimana, ſumat tres pillulas ex infraſcriptis:

℞. Bdellij, myrrhæ, aloes opt. ana ʒ.ij. croci ℈ j. roſear. rubearum ʒ.j. Cum melle roſato fiant pillulæ pro ſingula ʒ.iij. Præ omnibus vtatur bona ratione victus.

VICTORIS TRINCAVELLII MEDICI OLIM VENETI ET PROFESSORIS PATAVINI CONSILIA III.

Muliebria.

CONSILIVM I.

Pro Muliere quæ filios alere non poterat.

NOBILIS hæc matrona, de qua ſumus inſtituturi ſermonem, ætate quidem viget, temperaturæ verò naturalis calidæ eſt, & ſiccæ. Calorem oſtendit color optimus, & procera ſta- B tura, præterea proclioitas in iram: caloris enim hæc omnia, apertiſsima ſunt argumenta: gracilitas verò ſiccitatem demonſtrat. Et ipſa quidem multo abundat ſanguine, qui & ad rationem caloris non parum facit, verùm non admodum bono, ſed potius bilioſo, & excrementitio: hoc enim facile poteſt multis argumentis comprehendi, primò ex ſcabie, qua ſecundùm tibias vltimis menſibus cœpit laborare: ea enim excrementoſum ſanguinem, ad eas partes propolſum demonſtrat. Sed & eo tempore, quo habet in vtero, ita male habet, vt & frequentiſſimè mingat: plurimùm enim in ſanguine ſeroſum humorem contineri, ſatis manifeſtò oſtendit, cùm freqoenter ad mingendum excitet: ſed & quòd ſitibunda ſit, indicium eſt copiæ calidorum & ſiccorum humorum eo tempore congeſtorum, ac huic eidem & alia aſtipulantur, quæ ſubinde narrantur, videlicet quòd abhorreat cibos bonos, vt ſunt carnes, & quadrupedum & alnlium, imò & potum vini, & præter id quòd incongrua capiat cibaria, potum aquæ, & lactis deſiderat: hæc enim omnia vitioſos, calidos nempè & ſiccos ſuccos ad ventriculum delatos, eamque male ex his habere demonſtrant. At verò quo tempore grauida eſt, eiuſmodi ſymptomata, magis quàm alio excitantur, quia dum non gerit in vtero, habet ſuas menſtruas purgationes, per quas, ſi non omni, ſaltem magna ex parte corpus ab iſtiuſmodi excrementis expurgatur, maximè in hac viridi ætate, quia vires ſuapte natura ſe habere & calidum eſſe, rationi conſonũ eſt: nam & fœcunditas, & liberi omnes maſculi, qui & bene alti in lucem æduntur, poſſunt iſtius rei locuples teſtimo- C nium præſtare. Sed quiſpiam fortaſsis dubitabit, cur ergo ex nouem tantùm tres fuere vitales? reliqui verò ita facili negotio interiere? Reſponderem ad hanc dubitationem, quòd quamuis ita viderentur illos boni habitus, dum æduntur, latebat tamen in illis prioribus aliquod vitium, ab vtero contractum ex malo ſangnine, quo nutriebantur, quod non niſi tempore longiori potuit vim ſuam manifeſtare. Poſtremi verò citiſsimè extincti, ob nimiam virium imbecillitatem, quam ſecum in partum afferunt. Quòd ſi quæſieris, & quæ nam eſt cauſa iſtius languoris virium, ego dico, fluxus ille præpoſterus menſtrui ſanguinis, qui per octiduum ante opportunum pariendi tempus ingruit, ſobtrahitur enim alimentum fœtui, fortuita fluxione, qui tamen tunc eo eget copioſo, cùm grandior ſit. Iſtius tamen profluuij hanc puto canſam eſſe, nimirum multa congeſta excrementa, & ea acria in venis vteri, tempore, quo menſes ſunt ſuppreſsi, fœtus autem attraxit eas illius ſanguinis partes, quæ illi alendo erant aptiores, relictis magis excrementoſis, à quibus excitata, & irritata facultas expultrix. quæ nequit vſque ad tempus eam perferre moleſtiam, præceps inſurgit ad expellenda ea, imò non ſolùm excrementoſum ſuccum expellit, ſed & ſi quid boni immixtum ſit, & ea ratione, infans adeò languet, vt viuere deinde nequeat. Hæc ſunt ergo, quæ de ratione eorum, quæ honeſtæ huic mulieri circa partum contingunt, ſentio: quantum verò ſpectare poteſt ad ea, quibus poſſemus ipſam ab his moleſtijs in poſterum tueri, dicam, vt honeſtiſsimo, & docto viro Ioanni, morem geram. In hac re non admodum facili, ſecundum ſententiam meam, duo, vt D quidem exiſtimo, in primis procuranda, nempe vt omnis occaſio excrementorum in hoc corpore generãdorum tollatur: tolletur autem per commodam, & rectam victus rationem, tam in cibo & potu, quàm in cæteris rebus, quæ à medicis non naturales appellari ſolent, in vniuerſum verò ab his cauendum eſt, qoæ ſanguinem calefaciunt, & aſſant: fit enim ea ratione malus, & excrementoſus: calefacinnt autem aromata, acriaqne vt allia, cæpe, porri, & alia eiuſce generis reliqua, multus raphani vſus, herbarum præterea, qnæ calefaciunt, immoderatus vſus, vt eruca, ſerpillom, ſaluia, petroſelinum, ſatureia. Item & ſemina, vt feniculi, aniſi, cymini, & eiuſmodi reliqua: ſed & legumina non ſunt illi multum ſalubria, præterea verò & vina potentiora, vnde vinum quidem illi bibendum eſt, ſed leue, modeſtè autem id fiet. Vtatur carnibus, quæ concoctu ſint faciles, ac ſanguinem bonum gignant, vt ſunt vitulinę, hœdinæ. gallinaceæ, ſed & perdicum, faſianorum, cæterarumq; auium nemoralium item, non erunt incongruæ: à ſalitis omnibus, aut ſaltem ab eorum multo vſo illi cauendum eſt. Piſces aliqui ex his qui non damnantur, & in bonis aquis capiuntur, interdum concedi poſſunt, modò non condiantur condimentis acribus, & calefacientibus: omnia præterea elixa, magis quàm toſta frequentius offerantur, quòd ſi elixa interdum faſtidiantur, ea toſta dentur, quæ non ſint aſſata adeò, vt exuſta videantur. Nimia etiam exercitatio, qua ſanguis accendatur, incongrua omninò eſt, ita & vehemens ira, & eiuſmodi reliqua, ſed & nimia venus. His ergò rectè inſtitutus, deinde antequam grauida fiat, corpus à congeſtis iam excrementis purgandum & mundum

A mundum reddendom eſt,atque prætereà aliquo modo ea intemperies cùm iocinoris,tùm verò vniuerſi
corporis,ex qua vitiuſus ſanguis gignitur,temperanda. Quantùm ergo ad corporis purgationem perti-
net,conſulerem vt ſtatim ab initio curationis,aliquo leui, & facili medicamento aluus leniretur,vt com-
munia excrementa,quæ in communibus vijs reſident,facilè edocerentur.Medicamentum verò id mihi
parandum hunc in modum videretur,vt acciperetur, caſſiæ oostræ iſtius volgaris vncia, hoc eſt floris e-
ius,vel pulpæ, vt aiont : illius verò electuarij, appellati diacatholicon ſemuncia, & bolo ex bis confecto,
ac ſaecharo inuoluto, deuoranda omnia per boram ante prandium exhibeâtur, vel ſi deuorare nequeat,
& malit bibere,diſſoluantur ex aqua eichorij,aut boraginis,aut alia ſimili.Mox verò ſequenti die corpus
ad vberiorem vacuationem erit parandum,per aliquos ſyrupos, aut decocta aliqua, verùm prius inter-
poſito vno,vel altero die,à prima hac expurgatione. Sanguinem ſecta veoa mitterem ea copia,quę vide-
bitur ſatisfacere præſenti medico,cōſiderata ſanguinis qualitate,habitu corporis,plenitudioe venarum,
viribus,& tempore,nempe vt vitioſo ſanguine vacuato,per rectam rationem victus probus congeratur,
atqoe ſi ipſa de more copioſas haberet ſuas menſtruas purgationes,ex vena interiori in cubito,quam ce-
phalicam appellant,ſanguinem detraherem:ſin autem contrà,ex venis pedum prope malleolos. Syrupi
verò quibus primum vterer,hi ſunt : acciperem primum ſyrupum ex cichoreo,ſyrupū ex fumaria,& ro-
ſaceum,ex recentibus roſis,ſingulorum ſemunciam:aquarum verò endiuę,boraginis,lupulorum,ſingu
lorum vnciam.miſ.omnia,& exhibe ſummo mane per aliquod dies,vt ex vrinis videbitur præſenti medi
B co. Mox verò medicamentum ſubſcriptum exhibeatur,videlicet, accipe ſenæ electæ ſemunciam,paſſu-
larum, liquiritiæ raſæ, granorum bordei excorticatorum, ſingulorum parum : fructus ſebeſten nom.4.
pruna arida num.tria,flur.violarum,boraginis,ſumiterræ,ſingulorum drachmam : aquarum capillorum
veneris,cichorei, boraginis,quantum ſatis ſit: coquantur omnia ex arte,& expreſſo decocto,maceretur,
vel iofundatur, (vt aiunt) rheubarbarici ſeſquidrachma, ſquinanti ℈.s. quæ tamen vino albo odorato
pauco prios aſpergaotur,& ſimul immerganturin decocto præſcripto per noctem : poſtea verò ſummò
mane exprimatur humor,& ex eo diſſuluantur ſyrupi roſacei ſolutiui, ex multiplici roſarum infuſione fa
cti,vnciæ quatuor: electuarij, quod conſectio Hamech vocatur, drachmæ ij. miſce & fiat potus, & in au-
rora bibatur: atque eo bibito,per horam ſi poterit,dormiat,differat autem prandium,ad quintam horam
ab aſſumpto medicamento,ac ſi plenè videbitur eo corpus expurgatum,quieſcat:ſin minus,ijdem ſyru-
pi,ac mox idem etiam medicamentum erit iterum repetendum, vt corpus exquiſitè mundum reddatur.
Expurgato itaq; corpore,ijs erit agendum, quæ etiam concoctricem vim poſſunt roborare, & intempe-
riem,ſi qua relicta ſit,temperare.Ita ergo agerem,vterer ea appellata confectione,quam Diarhodon Ab-
batis appellant,eiusq; rotulam, quæ drachmas tres ponderet, per ſeſquihuram mane ante prandium,&
tantundem ſero ante cœnam acciperet: vel aliam miſturam pararem,ex ſaccharo roſaceo,& boraginato,
portionibus paribus ſimul commixtis, ita vt quotidie mane tempeſtiuè comederet ſemunciam. Hæc
currenti calamo excepta ſunt,in gratiam iuuenis mihi amiciſsimi & chariſsimi.

C

CONSILIVM II.

*Primò menſium ſuppreſsio, poſtea immodica eorundem eruptio, muliebre item pro-
fluuium, hæmorrhoidum vehemens dolor, facies decolor,
tumidi pedes.*

SI rectè mihi videor ea percipere, quæ ab excellētiſsimo viro literis non modò commiſſa legi,ſed non
ſemel etiam repetita, quatuor præſertim prauis affectibus, illuſtris matrona anno ſuperiori fuit ob-
ooxia: poſteaquam in præſentia beoe ſe habere illi videtur,ſi tamen affectus,vt ſecundo Methodi ait
Galenos, ex ipſis ſymptomatibus ouncupationem aliquando habere ſolent, qui non modò diuerſi fuê-
re, ſed ex aliqua etiam parte contrarij : nam quamuis fortaſſe potuerint ortum habuiſſe ab vna prima, &
communi cauſa,neceſſe tamen eſt,ſi ſymptomata fuerint diuerſa,& aliquando contraria,quod proximas
& priuatas cauſas aliqua ratione diuerſas habuerint. Affectus ergo, vel, ſi potius ita loquendum videa-
tur,ſymptomata fuêre,menſium ſuppreſſio,deinde immodica eorundem eruptio: tertiò id,quod molie-
bre profluuium Medici,præſertim priſci,ſoliti ſunt appellare: qoartò verò dolor vehemens & tumor hæ
morrhoidum. Hæc enim ea videntur præcipua,& quæ magis afflixêre,reliqua verò,ex magna ſaltē par-
te ſi noo omninò,ab his defluxêre,nempe tarda & languida concoctio,flatus,aliquis tumor ventris,& fa
D ciei,& quaſi ioitium mali habitus:poſtremò dolor capitis.Et quia pleraque horum ab aliqua intemperа-
tura pendent,aut voiuerſi corporis, aut alicuius,vel plurium priocipum particularum, aut aliarum quæ
plurimam connexionem,vel conſenſum habent cum principibus : neq; fieri alioqoin poteſt, vt rectè,&
ex methodo conſulamus,qua ratione poſsint hi affectus depelli,ſi aliquæ adhuc ſuperſint eorū reliquię,
vel ſaltem à medico illa cuſtodiri, quo minus iterum in eoſdem relabatur, niſi horum omnium rationes
ſint oobis perſpectæ,ideò quo breuius poterimus,horum omnium cauſas ſcrutabimur: & cùm morbus
ſit lapſus,vel receſſus à ſanitate,nec ſufficiat ſolùm nouiſſe quis ſit morbus,ſed noo minus etiam ſit præ-
tereà neceſſarium,teoere quantus ſit is morbus,qui præſens nobis curandus offertur,hæc omnia diſqui
remus,vt his tanquam præcipuis fundamētis innixa oratio,recta methodo progredi poſsit. Plurimum,
ni mea me fallit ſententia,ad inueſtigandas horum omniū ſymptomatum cauſas,referebat nouiſſe quod
eorum pręceſſerit,quodq; ſubinde ſequutum ſit: ecce eoim,ſi horum omnium prior extitiſſet menſtruo-
rum ſuppreſsio, quæ poterat habere ortum à morbo in via, nempe ab obſtructione venarum vteri, qui
princeps, & primus videtur fuiſſe locus affectus, in hac illuſtri domina, inde ſerie quadam alios omnes
affectus,tanquam à primario fonte defluxiſſe,facilè & rationabili cooiectura putare poſſemus. Sed & i-
ſtarum obſtructionem cauſas, non eſſet difficilè inueſtigata, ſumpta iſtius rei occaſione ab illis, quæ tra-
dita literis ab excellenti medico diligentiſsimè fuerunt: cùm enim vitam degeret talem,vt pleræq; nobi-

les matronæ degere ſolent, nempe otioſam magne ex parte, alioquin tamen ſplendidam, & opiparam, vt A
nobiliſsimam illam familiam decet, & illi in more eſt, fieri ferè nequit, quin tandem congerantur excre-
menta craſsiora, & crudiora, quæ ſimul cum ſanguine, præſtita illi occaſione ex aliquo præterea errore
in victus ratione, ad vterum quaſi ad cloacam, qui tum ad expiationem vniuerſi corporis mulıebris, tùm
propter alias cauſas omnibus notas, à natura inſtitutus & genitus eſt, delata, illas obſtruxiſſe potuère, ac
intercœpiſſe tranſitum mẽſtruis purgationibus. Quantum autem labis, & incommodi afferre poſſit ex-
crementoſus is ſanguis, ſi retineatur, introque receſſerit, primùm ventriculo, & iecori, mox verò & reli-
quis viſceribus, vel ipſæ etiam mulieres norunt, quæ dum vtero gerunt, primis præſertim menſibus ſæ-
pè vomunt, plurimùm expuunt, ventriculus inflatus ſpiritu flatulento, aliquibus œdemate pedes intu-
meſcunt, aliæ & decolores fiunt: crudior enim & frigidior eſt is excrementitius ſanguis, qui tùm multi-
tudine ferè ſtrangulans natiuum calorem, tum verò frigidiori, qua præditus eſt natura, ſolet ventriculũ,
ac eius concoctricem facultatem labefactare, ſubindeq; iecur, nec minus etiam vterum. Vnde natura à
multitudine aggrauata & excitata, quæ nondum vires adeò amiſerat in hoc optimo habitu, & tempera-
tura, vt facto impetu, non poſſet collectum ſanguinem, ad loca in mulieribus conſueta impellere, conci-
tato motu, propulſa ea excrementoſi ſanguinis congerie ad vterum, & illata vi venis, illisq. apertis, face-
re ſibi viam poterat: & cum vterus, ac illius venæ imbecilliores eſſent redditæ, non poterant modum ſan
guini erumpenti, & profluenti imponere, vt deinde ex immodico illo profluuio, prędictis viſceribus ad-
dita ſit imbecillitas, maiorque præſtita occaſio, cur non admodum feliciter in concoquendo, ſuo funge- B
rentur officio naturalia viſcera, maximeq; ventriculus, & hepar. Vnde multa pituita à ventriculo genita,
multoque aquoſo, frigido, ſeroſoque ſanguine ab hepate, illisque ad vterum expulſis, muliebri proflu-
uio in cauſa fuère, quod hac deinde de cauſa diuerſorum colorum erat: albus etenim color, pituitam de-
monſtrat: ruber verò, ſanguinem, & illum vitioſum, cùm ſeroſus eſſet: ſi verò conſpiciebatur alter, vt fla-
uus, id alieni bili atteſtabatur, quæ in hac temperatura & ætate, non poteſt non generari in aliqua copia.
Poſſunt hæc item eadem excrementa, ex aliqua corruptione, vel putredine, in viridem colorem degene-
rare, etſi interdum vi medicamentorum, & curationis à medicis adhibitæ, ſiſtatur ſanguis menſtruus, vt
nimia illi fluenti occurrant. facile tùm vicinitate, tùm connexione, quæ eſt inter has partes, diuertunt ea
excrementa ad mariſcas, quæ nimis poſtea repletæ, & inflatæ, dolent: præſertim, cùm is crudior ſanguis,
cui & pituita intermixta eſt, facilè in flatum digeri poſsit, qui venas illas diſtendens, ſubminiſtrat fomen
tum dolori. Nam neque ſemper hæmorrhoides increſcunt, & dolent, ex humore melancholico, ſed & va
rijs humoribus, vt & iuniores ferè omnes affirmant, qui Rhaſin, & Auicennam in hoc ſequuntur, quiq;
multas hæmorrhoidum differentias nouère. Quod autem ab eiſdem excrementis ad has partes defluen
tibus, ortum habuerint tam vteri, quàm hæmorrhoidum affectus, apertiſſimè id indicat, quod ſcribit ex-
cellentiſsimus Medicus, quòd plerunq; ſuppreſsis menſibus, excitari ſolitus erat, tùm dolor, tùm tumor
hæmorrhoidum, qui fluentibus menſtruis quieſcebat. Quo autem pacto, ex non proba tam ventriculi, C
quàm iecinoris concoctione corpus decolor potuerit euadere, tumidique pedes, & oculi, & tandem ſu-
peruenire quidam quaſi malus habitus, non eſt cur à nobis ſit referendum, cùm nulli Medico hoc obſcu
rum ſit: ita etiam quo modo, cùm excremẽta hæc à natura commota, vt ad vias excretionis illa impellat,
mouentur, à vaporibus ab illis excitatis ac caput petentibus, dolor concitari poſſit. Hanc ergo omnium
horum affectuum ſeriem, ſi prior fuit menſium ſuppreſsio, hoc modo inde defluxiſſe putarem. At ſi præ-
ceſſerit immodica eorundem eruptio, effuſioque, inde pariter petenda eſſet princeps cæterorũ omnium
occaſio. Dum habitum & temperaturam conſidero, præterea verò & victus rationem, non poſſum non
niſi in hanc ſententiam deſcendere, quòd id acciderit tùm ratione copiæ ſanguinis in hoc corpore con-
geſti, tùm etiam qualitatis eiuſdẽ: nam quamuis omnia, quę de illuſtri matrona relata legi, oſtendant eam
non parum eſſe ſanguineæ naturæ, nonnulla tamen etiam oſtẽdunt, illam eſſe etiam biliosæ ſatis inſigni-
ter participẽ. Nam & ſi ſit bene colorata ſuapte natura, hilaris, comes, eſt etiam facilis admodum & prom
pta vt iraſcatur, vehementerq; excandeſcit cùm iraſcitur, quamuis poſtea à plurimo ſanguine retuſa bili,
facillimè, citiſſimeq; ſedetur & miteſcat. A multo itaque ſanguine, eoq; calido, atq; etiam à miſcella bilis
reddito calidiori & tenuiori, irritata facultas expultrix valida, poteſt tanto impetu ad vterũ illum aman-
dare, vt vi apertis venis, confertim adeò erumpat, vt detentrix facultas, nequiuerit deinde illum immo-
dicè effluentẽ ita moderari, quin facta multa ſpirituum, & ſanguinis profuſione, vniuerſum corpus eua- D
ſerit languidius, & frigidius, exinanita non exigua copia natiui caloris: præſertim verò vterus, iecur &
ventriculus. Vnde facilè poterant ſerie quadam cætera ſequi: redundantibus enim cruditatibus, obſtrui
potuère venæ vteri, quæ ſubinde factæ imbecilliores, redditæ itidem ſunt aptiores, vt cuiuſcunq; gene-
ris excrementa eò confluentia ſuſcipiant, tùm craſſa & lenta à quibus ſolent obſtrui, tùm tenuia, & ſero-
ſa, vel aquoſa, quæ continenter ferè defluentia ad locos, poſſunt concitare profluuiũ illud muliebre. Sed
ſi profluuium tempore prius extitiſſet, nihilo ſecius ab illo potuiſſent cætera omnia ordine quodam or-
tum habuiſſe, hoc ſane modo. Cùm enim fuerit alioquin nobilis hęc matrona, optimi ferè & ſalubris tùm
habitus, tùm temperaturę, nulla poteſt rationabilis cauſa afferri, vnde poſsimus cogitare, quòd ex aliqua
naturali propenſione occaſionem habuerit hoc vitium, cùm nulla viſcera videantur in hoc corpore à na
tura procreata adeò intemperata, vt inde cauſa aliqua poſsit peti iſtius incommodi, confugiendum ergo
eſſet ad externas & procatarcticas: præſertim ad errores in ratione victus, à quibus & ventriculi ſit labe-
factata princeps facultas, & præterea iecoris vel renum: ventriculi quidem, ob ea alba excrementa, quæ
interdum excreta conſpiciuntur: iecoris autem, vel renum, quia ſeroſus ille humor, & ruber propterea
multus excernitur, quia ex errore ſecundæ concoctionis multus in hepate genitur, aut quia à renib. non
expiatur, pro ratione exigentiæ naturalis, ſanguis à ſeroſo excremento, quod mixtim cum ſanguine flu-
ens, illum tenuiorẽ & ſeroſiorem, quàm par ſit, reddens, efficit, vt ad fluorem ſit pro͞ptior, ſit etiam magis
vitioſus,

A vitioſus,& ad alendum ineptior, vnde à natura reiectus, facilè confluit ad loca in mulieribus excretionis
accommodata. Quòd verò diuturnius factum hoc profluuium, poſsit & omnia viſcera frigidiora redde-
re,& vniuerſum tandem habitum corporis, demonſtrant Medici omnes, præſertim Galen. Aetius, Pau-
lus, dum ſigna indicátia hunc affectum exponunt: nempe malus color, ſubtumidi oculi, flatos plurimus,
& malus habitus, & tandem aqua intercutem, quæ itidem ab excellenti Medico diligenter in hac matro-
na & obſeruata, & literis tradita ſunt. Non ergo iniuria à me fuit quæſitum, à quo habuerit initium ſeries
hæc malorum, ſicuti ſi poſt vltimum filium in lucem editum, habuerit in vtero, & an abortum aliquando
paſſa fuerit, quia ſæpè ex incommodis tùm partus, tùm abortus, ſolent ſequi hæc profluuia. Cùm ergo
ex his, qoæ ſcripta legi, horum nullum fuerit definitum, illis, quæ ſcripta ſunt, quàm melius per me fieri
potuit, & diligentius æſtimatis, eam ſententiam, in quam magis & potius iui, tandem exponam. Summa
staq; vniuerſæ iſtius rei atque vniuerſum momentum, mihi videtur conſiſtere in frigida & humida, tùm
vniuerſi corporis, tùm vel maximè internorum viſcerum intemperie: nempe ventriculi, hepatis ac re-
num, qui & ipſi à nimia humiditate laxiores redditi, & à frigore langueſcentes, nequeunt ſanguinem, à
multo ſeroſo humore in iecinore præ eius infirmitate genito, purum, quantum ſatis eſt, reddere, quæ
quidem viſcera mutuo, & quaſi in orbem hos affectus fouere, & augere ſolent, cùm vigent. Hinc ergo
B tam propriæ indicationes, quàm communes petendæ ſunt, & ſubinde etiam ſcopi, qui in hac curatione
ſpectandi ſunt: & cum conſtet, murbos omnes hos in intemperie, cum materia ponendos eſſe, neq; poſ-
ſit alioquin tolli intemperatura quæ à materia fouetur, niſi prius detracta materia, primum purgandum
erit corpus: purgandum autem per eas partes, quę aptiores ſunt, vt per eas ducatur ſuperuacuus humor,
deinde verò intemperies vitioſa corrigenda, poſtremò imbecillioribus viſceribus erit robur addēdum.
Quia verò materia tùm pituitoſa eſt, tùm ſeroſa, & ea copioſa, quæ momentum in primis habet ad vte-
rum, ita docenda eſt, vt tùm ab vtero reuellatur, tùm etiam aliò deriuetur. Statim ergo oportet aggredi
vniuerſi corporis expurgationem, ita tamen, vt ſi quæ ſint excreméta, ſicut fermè non eſſe nequeunt, illa
prius coquantur & ad purgationem parentur: niſi quòd ſemper in his frigidioribus intemperaturis, cir-
ca ventriculum, inteſtina, communesque venas, crudiora congeri ſolent excrementa, quæ obſtant, quo
minus facultas medicamētorum, facile.n poſsit tranſitum habere ad penitiores partes. Ab his ergo, in ea
ſententia eſſet auſpicandum. vt & hac ratione corpus magis fluidum redderetur: quud tamen lenib. me-
dicamentis eſſet agendum, illis ſanè, quæ ad remotiora loca, quàm primæ illæ venæ ſint, pertingere non
poſſent. Ad hoc ergo officium, n[illegible]lum præferrem medicamentū hieræ ſimplici, quam in præſentia Gal.
appellant. Acciperem ergo pulu[illegible] hieræ drach. ij. vel paulò plus, quātum tamen magis opportunum vi-
deretur excellenti Medico, qui vſu ipſu poteſt illius corporis, quātum ad facilitatem ſolutionis pertinet,
me maiorem habere peritiam, ad illos verò, vel ſemunciam caſsiæ, vt aiunt, floris aſſumerem, vel aliquan
C ti ſyrupi roſacei ſolutiui, quem, ſi rectè memini, mucharum ibi appellant, atq; hoc medicamento commu
nes illas materias deponerem: mox verò aggrederer tùm apparatum, tùm etiam reuulſionem & deriua-
tionem horum excrementoſorum humorum. Reuulſio quidem, ni fallor, maximè apta eſſe poſſet vomi-
tus: præſertim ſi multam pituitam reſpexerimus quam præ ſe feraot alba illa excreméta: præcipuè igitur
vomitus mihi probaretur, ſi facilis ad vomitū eſſet, alioquin autem nollem violeoter illum excitare. Sed
& ſecta vena in brachio, fieret quidem vehemens reuulſio, verùm cùm ita immutatus & refrigeratus ſit
vniuerſi corporis habitus, vt propenſa videatur in aquam intercutem (nam & decolor facies, & ſubtu-
midi oculi, pedesq; œdemate in maiorem molem elati, vnà etiam cum abdomine, videntur monere me-
dicos, vt in hac cauti ſint) ideò non facilè adduci poſſem, niſi aliud quidpiam, præter illa, quæ hactenus
legi, referantur, vt putarem poſſe illi eſſe vtilem venæ alicuius ſectionem: vnde alia ratione, & via cogita-
rem corpus eſſe exinanienduum, & mox deriuandum, inanito vniuerſo corpore. Ad apparatum autem i-
ſtorum humorū, atq; vt fluidum corpus redderetur, partimq; vt ea materia aliò deriuaretur, mihi quàm
maximè probaretur decoctum confectum ex agrimonio, ita vt vulgo appellato, quod antiquorum eupa
torium plerique credunt, vt etiam eſſe puto: item ex cetrach, quod ſcolopendrium eſſe credimus, & ex
abſinthio. Nam eupatorium citra caliditatem inſignem, mirificè amicum iocinori eſt, illud roborans ſi
quod aliud, eiusq; obſtructiones aperiens: & nonnulli illo ad cienda lotia vtuntur, neq; id abſq; ratione,
cum tenui ſubſtantia conſtet, vel tenuibus partibus, atque pręterea ſatis exiccat, quàm autem commoda
D ſint quæ vrinas cieunt huic affectui, omnes antiqui medici, vt Galenus, Aetius & Paulus, prædicant. Ab-
ſinthio verò, roborando ventriculo nullum ferè accommodatius medicamētum eſt: & quamuis non vi-
deatur inſignis labes eſſe in liene contracta, fieri tamen ferè nequit, vt hoc item viſcus integrum ſit, cui
optimum medicamentum eſt aſplenon, vel ſcolopendrium, quòd & ipſum tenui conſtat ſubſtantia: vn-
de & ſtranguriæ vtile eſt medicamentum, & calculos in renibos atterit. Quo fit vt non poſſim non cre-
dere, quòd & ipſum quoq; vrinam prolectet: huius autem decocti ex aqua parati acciperem vncias tres,
vel quatuor, illisq; adderem ſyrupi ex cichorea ex deſcriptione Nicolai Florētini vnciam vnam, acetoſi,
diarhodon vnciam ſemis, hisq; vterer, quoad vſque præſenti & excellenti Medico videretur ſatis. Con-
ſideratis lotijs, & alijs, quæ ſolent obſeruari à Medicis, mox corpus purgarem, facillimis tamen, vt ſupe-
riùs diximus, medicamentis, in quib. rhabarbarum eſſet præcipuum, quod ex ſupraſcripto decocto ma-
cerarem, acciperem autem illius ad ſeſquidrachmam, addito potius ſquinanto etiam, quàm ſpica, & facta
expreſsione: diluto illo adderem muchari, vel ſyr. roſacei ſolutiui, quantum videbitur ſatis poſſe eſſe ad
purgandum corpus illud: niſi quòd mihi etiam probaretur, ſi ſcrupulus eiuſdē rhabarbari triti ac in pul-
uerem redacti adderetur, vt eo aliquantiſper fluxio ad vterum coerceatur. Poſtea verò per aliquot dies
vterer paſtillis, vel trochiſcis, ex abſinthio, vel ex rhabarbaro, vel ex eupatorio, à Meſue deſcriptis, ad
ſcrupulos doos, poſt quos ſi ſuperbiberetur decoctum ex radicibus apij, petroſelini, aſparagorum, mihi
videretur ex ratione id fieri, vt ſuperuacuæ illæ humiditates, per lotia ad renes & veſicam deriuarentur,

vt antiqui omnes, prę ſertim verò Galenus, Paulus, & Aetius inſtituêre: & ſi iudicaret medicus nondum A
plenè inanitum & purgatum eſſe corpus, repetendum eſſe ſupraſcriptum pharmacum putarem, vel ſi e-
tiam illi drachma myrobalanorum chebularum, in eodem decocto maceratarum adderetur, id vtiliter
fieri putarem. Sed quia neque inutilis eſſet, ni fallor, auerſiu iſtorum excrementorum ad cutem, ſudore
excitato, præſertim plenè iam expurgato corpore, ſi balneæ domi pararentur, ex decoctis earum rerum
quæ exiccare, & roborare poſſent inferiorem ventrem, crederem vtile fore auxilium, poſtea quàm om-
nes in his affectibus hunc in alijs ſcopis poſuêre, nempe exiccare, & ſudorem ciere: vnde incoctis roſis,
chamæmelo, betonica, agrimonio, radicibus fœniculi, & alijs id genus ſimplicibus, vellem vt tali deco-
cto inſideret, ibique aliquandiu ſudaret. Sed & inunctio aliqua, qua illinatur vniuerſus inferior venter,
non eſſet præter hoc inſtitutum: ſicuti ſi acciperetur oleum abſinthinum, nardinum, & maſtichinum, ſin
gulorum vncia vna, puluerum autem aromatici roſacei drachmæ tres, ceræ quantum ſit ſatis. Quod ſi
neque his cederet morbus pertinax, mihi non parum probaretur, vt thermis vteretur calefacientibus, &
ſiccantibus, roborantibusque interna viſcera opportuno tempore, aut Porettanis, aut Aquarianis, eas
autem eligerem, quas magis ſtatus illius nobiliſsimæ matronæ eo tepore videretur indicare, quas lau-
darem vt biberentur: iteroque vt in eis lauaretur. Hæc eſt mea in hac re ſententia.

CONSILIVM III.

Lectio pro muliere quadam laborante aliquando fluxu rubeorum menſtruorum, ali- B
quando verò alborum infeſtantium cum vehementibus, & mole-
ſtiſsimis doloribus.

CAſus, de quo ſumus hodierna die habituri ſermonem talis eſt, qualis deſcribitur io hac nobis ex-
hibita charta. Iam integer agitur annus, cum honeſta quædam mulier quadrageſimum anonm na-
ta, incidit in fluxum alburum aliquando menſtruorum, & aliquando rubeorum. Veruntamen flu-
xus rubeorum, non eſt illi adeò moleſtus, ſicut fluxus affligit eorum, quæ alba ſunt, continuo enim tem-
pore fluunt, adueniuntque cùm dolore continuo, qui modò percipitur in dorſo, modò in vtero circa i-
lia: aluus verò aſtricta eſt, nec vnquam ex ſe exſoluitur, niſi clyſteribus irritata: tuncque maximum do-
lorem percipit, qui non facilè ceſſat, materia verò quæ exit pituitoſa eſt, craſſa, vitrea, & viſcida. Iam ve-
rò octo annis ante ſuppreſſa ſunt illi menſtrua, idque ex animi maximis perturbationibus, propter ſui
viri abſentiam: nunc verò, magis quàm debeant, fluunt: præterea habitum corporis ſatis bonum habe-
bat, quamuis nunc conſumpta ſatis videatur. Ex præſcripto ergo iſtius (vt ita dicam) informationis, no-
bis hodie agendum eſt circa querelas mulieris: vexatur itaque mulier hęc fluxu menſtruorum alborum,
& rubeorum, infeſtantium cum vehementibus doloribus, vt facilè poteſt percipi. Hæc autem ſnnt duo
ſymptomata, quorum alterum ad exiens mutatum: alterum verò ad actionem læſam pertinet: eſt enim
actio læſa, dolor. Fluxus autem, exiens permutatum ſecundum multiplicem rationem, eſt enim permu- C
tatum ſecundum ordinem, & naturam. Nam quum ex præſcripto naturæ debeat fluere ſanguis rubi-
cundus, vitioſa tamen, & corrupta videtur ipſius eſſe ſubſtantia, quia non rubicunda, ſed alba ſunt men-
ſtrua. Sunt etiam læſa, qnantum ad ordinem, menſtrua enim ſecundum naturam ſe habentium mulie-
rum, ſtatutis temporibus fluere conſueuerunt, qua quidem ratione menſtrua dicuntur, quia ſcilicet ſin-
gulis menſibus fluere ſoleant: hæc autem qua de nunc agitur, continua eſt ipſorum fluxio, non certis
periodis limitata, ſed continuo quodam motu, & abſque intermiſsione moleſta. Quum autem à ſym-
ptomate non accipiatur ratio curationis, ſed ab ipſa natura corporis patientis, & à morbo: ideo prius
diſcurſu quodam breui oportet diligenter inueſtigare, quæ ſit cauſa iſtorum ſymptomatum, nam ſta-
tim tum omninò exquiſitam, & perfectam cognitionem morbi habemus, quandu cauſam ſymptoma-
tum percipimus.

Si igitur adhibuerimus rationem temperaturæ corporis, iam originem habebimus iſtarum affectio-
num, methodique curandi huiuſmodi morbos. Cunſideremus ergo primum præcipuumque ſympto-
ma, menſtrua videlicet illa alba: ſunt eoim colore albicante, quod nobis demonſtrat materiam pituito-
ſam. Eſt ergo aliquod excrementum pituitoſum, quod per vterum purgatur, qnum menſtrua excremẽta
per vterum excernantur, quando ad vterum deriuari poſſunt. Nam pręter id, quod ad conceptionem eſt
à natura formatus vterus, eſt etiam veluti ſentina & cloaca, quæ in cauitatibus ſolet eſſe, per quam om- D
nia excrementa deducuntur, ideò vos iuuenes videtis, quòd non eſt tantum locus, & membrum volu-
ptatum, & delectationis, verùm etiam excremẽtorum, & ideò quandoq; abſtinere debetis ab huiuſmodi
incommodo: verùm redeamus ad propoſitum. Vtrum generetur in vtero hoc excrementum, & per vte-
rum quidem expurgetur, an potius generetur io viſceribus, aut in toto corpore, & per vterũ, poſtea ex-
purgetur. Si conſideremus copiam, & quantitatem ſuperfluitatum, & excrementi, atq; quòd menſes ipſi
fuerunt ſuppreſsi, quum eſſet eiuſmodi ſano habitu, carnuſu, pleno, & bono: nunc verò facta ſit macilen-
ta, gracilis, & macra: ſignum hæc eſſe videntur non modò, quod non bene ſe habeat vterus, ſed quòd ra-
tio morbi etiam pendeat ab vniuerſo, & quòd io toto corpore gignantur excrementa: itaque excremen-
titiæ iſtæ materiæ per vias promptiores, laxiores, imbecilliores, & magis idoneas à natura excernuntur,
& expurgantur. Sed primam occaſiooem vnde putas tu prouenisse? Puto ex vitio ventriculi, nam ſci-
tis eſſe ſententiam Gal. quòd maxima cauſa generandi pituitam, eſt ventriculus: nam quum calor ipſius
deficit, dum non probè poſtea concoquit iecur, conficit multum materiæ craſſæ, frigidæ, & pituitoſæ.
Nam trita eſt ſententia Gal. quòd ſecunda concoctio, non poteſt corrigere primam viiatam: ideò cauſa
morbi habet originẽ à ventriculo, ſ. ab excrementitia materia in ventriculo genita. A qua verò cauſa pu-
tas generari? A cauſa frigida, & humida: nam eiuſmodi tẽperies maximè facit ad generandã huiuſcemo-
di materiam. Vnde autem putas eam fuiſſe contractam io vẽtriculo? ex multiplici occaſione, & ex animi
perturba-

A perturbationibus in primis. Ait enim Gal. in Arte medicinali; ex mœrore, triſtitia, & animi affectionibus, deijci vires, & vitiari primã concoctionẽ ventriculi. Quum igitur ex abſentia viri ſui, qui in longiores prouincias abierat, fuerit perturbata, eo mœrore deijci potuit concoctio in ventriculo, vnde genita ſunt excrementa, quibus ſucceſſerunt hæc menſtrua alba. Huc acceſsit ſecunda cauſa, ſuppreſsio menſtruorum per longum tempus, ſuppreſsio autem menſtruorum valida cauſa eſt, vt facilè poſsit deijcere vires corporis, in primis autem vires ventriculi. Nam quum ſanguis menſtruus ſit non planè concoctus, & ſit excrementitius, vt dicebat Ariſtoteles, vbi de ratione menſtruorũ tractat, vt pituitoſus, melancholicus, aut bilioſus, ſuppreſsio menſtrui iſtius ſanguinis, poteſt efficere ægritudines ferè omnes, & varias in corpore humano, maximè verò in vẽtriculo: quòd eo argumẽto facile intelligitur, quia in mulieribus ſuperueniunt vomitus, nauſeæ, faſtidia, ſyncope, & eiuſmodi alia, & potiſsimum ſuperueniunt in prægnantibus in initio, circa prima tempora, dum fœtus paruus eſt, vt nõ poſsit multum materiæ illius conſumere: ideo ea collecta regurgitat, & ad corpus ipſum excrementa redeunt, maximeq; vires ventriculi deijciuntur, & multa oriuntur ſymptomata: mirum enim conſenſum, vterus habet cum ventriculo. Quapropter læſa eſt facultas concoctrix, nec modò ventriculi, ſed etiam vniuerſi corporis Nam toti corpori communicatum eſt vitium coneoctricis facultatis, ex ſuppreſsis menſibus: imò ex ipſa labefactatione ventriculi, & iocinoris, nõ eſt ſanguis bonus genitus, & totum corpus alteratum eſt. Ex parte ergo temperaturæ ventriculi, & iocinoris, ac demum vniuerſi corporis, generata eſt materia iſta excrementitia,
B non tamen dixerim, inde pendere omnem rationem iſtorum affectuum, vt vitium in vtero non ſit. Nam cum vitiata ſint menſtrua, non niſi vitio vteri, id poteſt prouenire ex duplici occaſione, præcipuè verò, quia ſuperſit ſuccus melancholicus craſsior, genitus ex mœrore nam dum genita ſunt excrementa craſſiora, factæ ſunt obſtructiones multæ in vtero, quibus poſtea priuata eſt purgationibus menſtruis naturalibus: accidentibus autẽ albis, deiecta eſt virtus vteri, qui ſua natura frigidus, factus eſt frigidior. Nam, vt audiui, eſt ſterilis, ſterilitatis autem cauſa eſt frigiditas, frigiditatis verò ſignum eſt ipſa ſterilitas: factus eſt ergo frigidus. vnde læſa fuit operatio virtutis naturalis, qua læſa ſuppreſsio menſium ſequuta eſt. Læſa autem eſt, quia concoctio ex animi perturbationibus fuit immutata, qua imminutata, multa excrementa ſunt generata. Nam excrementa quid aliud ſunt, quàm ea pars, quæ à calore naturali, per vim concoctricem non potuit conuerti, ad naturam ipſius corporis? Ideò expultrix, quæ nititur quod ſuperfluum, & ſibi moleſtum eſt, expurgare, per eam partem id tentat, per quam conſueuit expurgare mulieres: itaq; hæc eſt cauſa menſtruorum alborum. Ex qua habetis, quòd, quantum ad temperiem, primò iſta mulier fuit temperati, & moderati cuiuſdam temperamenti: nam quum fuerit moderati habitus, fuit moderatè calidi, & humidi temperamenti, quod deinde factum eſt frigidum, & ſiccum: qua humidirate naturali priuata, facta eſt gracilis. Ex quo patet, humidum eſſe ipſius temperamentum, quantum ad excrementa: quantum verò ad naturalem ſtatum, ſiccum: nam ex defectu ſanguinis, & bonorum humotum atq; ali-
C menti naturalis, exiccata eſt. Iam ergo deuenimus in cognitionem cauſæ, primi ſymptomatis, quòd eſt defluxus menſtruorum: reliquum eſt, vt conſideremus cauſam dolotum. Audiuiſtis, eam plurimum dolere, dolet autem circa ilia: quæ verò cauſa eſt ipſius doloris: quum ex his non videamus, quòd adſit acredo in excrementis, cùm non conqueratur de mordicatione, de ardore, de dolore graui: non enim ſunt querelæ huius rei, ſed potius eſt dolor continens, de quo conqueritur. Non ergo ſigna iſta monent, erodentem eſſe humorem, ergo ex alia cauſa neceſſe eſt efficiatur dolor: quæ? flatuoſa ex pituita genita: nam dum pituitoſa materia à frigiditate genita mouetur, fit flatus: ita enim à caliditate innata imbecilli fieri ipſam dicebat Ariſtoteles. Ideò quum degeneraſſe in frigidiorem habitum dixerimus, factus eſt imbecillus calor: qui dum agit in hanc materiam pituitoſam, conuertit eam in flatum: concluſa uerò in vtero materia, rareſit à caliditate ipſius vteri, & in flatum vertitur, excitatq; dolorem in ea parte, quæ eſt circa ilia. Nam quum vterus ſit colligatus tanquam per quædam cornua oſsibus iliorum, ea cùm repleantur materia pituitoſa, tenduntur, vel grauitate ſua etiam vterus trahitur deorſum, & ita cornua iſta ſentiunt dolorem. Sed ſupereſt vt alterius rei reddamus rationem, vnde eſt quod aſtricta eſt aluus? Ex multiplici cauſa, primò ex eo, quòd materia pituitoſa per inteſtina eſt diſperſa & infarcta: dum enim feces excrementitiæ deſcendunt ad inteſtina, retinentur à materia pituitoſa ijs obuoluta, vt non poſsint facilè deſcendere. Præterea bilis, quæ per meatum felleum ad inteſtina digeritur, vt virtutem ad egerendum
D irritet, dum inuenit materiam illam pituitoſam tegentem inteſtina, impeditur, vt non poſsit irritare inteſtina ad excretionem: vnde poſtea, quum vult deijcere, vix poteſt, & nõ niſi cum dolore. Præterea, quum magna pars excrementi geniti, declinet ad vterum, & per vterum expurgetur, fit vt ſupprimatur aluus, vt non poſsit deijcere de more: non poteſt autem niſi auxilio clyſteriorum, quibus impoſitis, cum maximis doloribus egerit. Vnde eſt hoc? Ex eo, quia colligitur multa materia, quæ quum ſi pituita vitrea, adhæreſcit parietibus inteſtinorum: nec excitat dolorem, niſi quum clyſteribus exagitatur. Omnis autem materia dum quieta eſt, minus lædit, quàm dum mouetur: vt inquit Galenus in libro de Symptomatum cauſis: ideo dum in motu eſt, ac magis exagitatur, & commouetur, maior etiam portio flatus gignitur, quia attenuatur craſſa materia ex eo mota, & flatus efficitur. Itaque ſecundum hanc rationem, habemus morbum atque retulimus cauſam ſymptomatum: videndum modò quid ſperandum. Procul omni dubio non poterit curari, niſi multo labore, quia tamen primo fuit bono temperamento prædita, poſſemus confidere huic fundamento, quòd remedijs adhibitis poterit tolli, non tamen ſemel tentando curationem, quia morbus antiquatus eſt: vterum enim ſatis infirmum habet, quum ſuapte natura ſterilis ſit. Sed prætermiſeramus cauſam, quæ non eſt prætermittenda: cur ſc. conſumpta ſit hæc mulier, vireſq; corporis imbecilliores redditæ. Quia honeſta mulier hæc, caruit amplexu viri, nam hoc maximè facit ad debilitandas vires corporis, morboſaſq; reddit mulieres: hinc eſt, quòd viduæ, quum ſe à coitu abſtineãt, nec cum hominibus congrediantur, fiunt valetudinariæ: & ferè omnes ſuppreſsionem menſtruorum pa-

tiuntur. Ideo quidam dicere ſolebat, quòd erat opus miſericordiæ ipſis ſubuenire, itaq; quũ caruerit am- A
plexu viri, ſacta eſt morboſa: cauıæ autem mulieres, nõ permittont ſe cade. e in huiuſmodi incommoda,
ſed proſpiciunt rebus ſuis. Verùm hæc iocoſè dicta ſint, veniamus ad ſeria. Qua via, & methodo, quàue
ratione curandus eſt iſte affectus: prima indicatio, à natura morbi ſumitur: illa verò referenda eſt in fri-
gidam, & humidam intemperiem, cum materia craſſa pituitoſa, ideò debemus ſecundum omnem ratio-
nem, ad contrarium deducere in ratione victus. Nam ſi ex oppoſito oppoſiti curatio fit, victus debet eſ-
ſe talis temperaturæ, qui calefaciat, & exiccet ratione materiæ frigidæ, & humidæ: primò autem ſit atte-
nuans ratio victus, & caueamus ab his, quæ fouent intemperamentum, atq; efficiunt obſtructiones: vn-
de abſtinendum eſt à generantibus craſſos humores, à carne antiquorum animalium, à piſcibus craſsis,
fructibus, & leguminibus, à ferculis, quæ ex paſta conficiuntur, à rizo, vt quæ craſsiores gignant humo-
res· indulgendum autem eſt his, quæ habent generare bonos ſuccos Edat igitur carnes hœdinas, vitu-
linas, gallinaceas, perdicum, turdorum, phaſianorum, auicularum paruarum, & uua recentia: quæ ſi con-
diantur cum rebus calefacientibus, & aperientibus, non erit inconueniens. Non erit etiam incommo-
dum, ſi condiantur cum radicibus apij, vel petroſelini, vel alterius rei: vel accipiantur ſulia roriſmarini,
& maioranæ, quæ ita condirentur, ſicut cinamomo, & pipere. ſatis enim proſperè res ſuccederet. Quan-
tum ad potum, vinum ſit tenue, ſubdulce, medij coloris, ſubſtantiæ mediocris, & odoris. Exercitatio,
quæ inſtituenda ſit, erit modica, ſed purgato prius corpore: nam exercitatione calefit corpus, quod ſi re- B
periat plenum, & ſcatens excrementis, digeruntur ea in totum corporis habitum, & augentur obſtru-
ctiones. Primò ergo corpus expurgandum eſt, vt exercitatione puſtea poſsit commodè, & ex vſu vti, &
id quod diximus de motionibus, putetis dictũ de his, quæ eandem habent rationẽ. Sed præterea cauen-
dum eſt ab animi perturbationibus, permaneat læta, & procuret, vt maritus ſuus redeat: nam vtile ipſi
poterit hoc eſſe. A nimia vigilia, à nimio ſomno, atque à nimia quiete caueat Sed tranſeamus ad ea, quæ
maiorem artem requirunt. Eſt ne euacuandum totum corpus? eſt omninò, aut per miſsionem ſangui-
nis, aut per expurgationem, aut per vomitum. Qua nam ratione ſtatim dictum eſt, aut per miſsionem
ſanguinis? Quia ſanguis menſtruus ſuppreſſus, videtur requirere miſsionem ſanguinis per inferiores
venas, & eò magis, quòd non aduerſetur nobis ætas. Nam circa 40. annum eſt, hoc eſt circa finem con-
ſiſtentiæ, aut circa principium primi ſenij: in qua ætate commodiſsimè poſſumus mittere ſanguinem:
præterea, & habitus corporis, qui ſuit ſatis plenus, videtur ad hoc magis ſuadere, itaque videtur conſo-
num rationi, vt ſanguinem mittamus. Ex alia parte, inconueniens eſſe videtur, quum tantoperè abun-
dent crudi, craſsi, & lenti humores in hoc corpore, mittere ſanguinem, & præcipuè in corpore conſum-
pto, in quo parum ſanguinis boni eſt: nam ſi ſanguinem eduxeris, frenum crudioris materiæ euelles, vn-
de crudiores, & craſsiores materias reddes Oportet ergo meminiſſe præceptum Auicennæ, qui ait: ca-
ue ne ad alterum extremorum deducas ægrotantem, aut ad frigidorum incrudationem, aut ad calido- C
rum ebullitionem: vnde purgatio materiæ, quæ excernatur per inteſtina, & per aluum, puto erit accom-
modata, niſi iſta fiat, non conſulerem, vt mittatur ſanguis. Itaque ad alia deueniendum eſt, & profectò ſi
facilis ſit vomitus, eſſet euacuatio commoda. quia ſupponimos, quòd affectus cauſa ſit, quia gignitur
multum materiæ craſſæ, & crudæ in ventriculo, quæ digeritur in venas, vomitu autem euacuatur hu-
iuſmodi materia, reuellitur, ne deſcendat ad inteſtina, & ad eam partem deſtribuatur, quæ affecta eſt: eſ-
ſet igitur accommodata euacuatio. Nam ſi rectè memini, Galenus etiam in fine tertij commentarij in
ſextum. Epid. dicit, quòd vomitus in fluxibus menſtruorum, eſt remedium reuulſiuum: itaque ſi facilis
eſſet, excitarem aliquo leui remedio vomitum; vt ſi impoſito digito in internis illis partibus, tentare-
mus, ſin minus, cum aliquo decocto, vt in quo imponeretur oxymel, ſatis commoda euacuatio efficere-
tur. Quòd ſi mulier non ita facile vomeret, non eſſet vomitus ciendus, quia violentus motus deijcit vi-
res: præterea ex hoc violento motu, ſi partes thoracis eſſent imbecilles, poſſet rumpi aliqua vena, & de-
inde aliquod aliud incommodum ſequi. Si ergo non adſit aliquid, quod impediat, ciendus eſt vomitus,
vt ſi non quæramus aliquam reuulſionem ex ipſo, ſaltem deriuationem habeamus ipſius materiæ con-
tentæ in ventriculo, & ſubtrahatur fomentum fluxus menſtrui. Si hoc igitur non ſuccedat, vnde inci-
pienda erit euacuatio, vt expurgetur ventriculus, cùm alioqui ea, quæ aperiunt & attenuant, materiam
illam, quæ in ventriculo eſt, ad venas interſures deducunt, deinde ad vterum. Statim igitur vacuandus
eſt ventriculus, leui quupiam, & facili medicamento, cum hiſq; procedendum, quæ paruo negotio D
poſſunt euacuare: nullum autem eſt præſtantius ad mundificandum ventriculum, quando nolumus
deuenire ad euacuationem materierum contentarum in toto, atque in interioribus membris, Hiera
ipſa: quæ eſt maximè accommodatum medicamentum in hoc caſu, vel ſimplex, vel cum electuario le-
nitiuo, vel Diacatholicone, vel flore caſsiæ: vt in hunc modum inſtitueretis medicamentum: Accipe
electuarij lenitiui, vel Diacatholiconis, vel caſsiæ, drachmas decem: magis tamen lenitiuum, vel Diaca-
tholicon ego probarem, quàm caſsiam, quæ quum ſit parumper flatuoſa, excitat dolores inteſtinorum:
duas autem drachmas ipſius hieræ exhiberem, per duas horas ante cibum. Euacuato autem ventriculo,
inſurgit altera indicatio euacuandi materias, quæ in vtero, vel in alijs partibus continentur, quòd non
debemus aggredi, niſi per concoctionem corpus præparetur, vt facilius expellantur, quia alioquin non
poſſunt ſine magna vt excrementa ipſa cruda educi. Habetis enim tritam illam autoritatem Galeni, in
libello, Quos, quomodo, quandu & quibus medicamentis purgare oportet, quòd tenues, & ſeroſi hu-
mores inter initia morbi euacuandi ſunt, craſsi, & tenaces quales ſuapte natura ſunt pituita, & melan-
cholia, concoquendi: cruda igitur quum ſit materia, neceſſe eſt vt concoquatur. Sed quomodo? attenu-
antibus, ſcilicet ſyrupis, quia hoc noſtro ſeculo hi ſunt in frequentiſsimo vſu apud Medicos, qualis eſſet
ſyrupus de Betonica, attenuaret enim, alteraret, & calefaceret, atque vterer ſimili aliquo alio, in quo non
eſſet vis multa calefaciendi: nam à plurimum calefacientibus cauendum eſt, ne dum rareſiunt occultæ
venæ,

A venæ, augeatur fluxus. Itaq; leuioribus concoquẽdæ ipſæ materiæ, vt facilis ſequatur euacuatio, diluerẽ
autem cum decoctis, aut aquis ſtillaticijs: ſi cum decoctis, cum aliquibus accommodatis, vt ex cichoreo,
in quo vis extat tenuandi & aperiendi, quo etiam vis calidiorũ remitteretur: deinde acciperem matrica-
riam, ſaluiam, hyſſopum, iuniperum cum portione aquæ, accepto pugillo iſtorum ſingulorum, pararem
decoctum: vel etiam ſi magis placeret vti aquis deſtillatis, aquas boraginis, cichoreæ, matricariæ, id eſt,
arthemiſiæ: acciperem autem iſtarom ad tres vncias, in quibus diſſolueretur ſyrupus de Betonica, oxy-
mel quod præcipuum eſt, vel mel roſaceum: differunt enim quod in oxymelite, maior vis eſt incidendi:
vt in melle roſaceo, vis confortandi maior eſt, & abſtergendi. Concoctam deinde materiam, euacuarem:
quibus euacuandum eſt? Debemus vti leuibus, quia fortia medicamenta dum violenter, & confertim
commouent materiam, non poſſunt illam omnimò euacuare: ideo faciunt maiorem adhuc copiam ex-
crementorum defluere ad locum morboſum, ad quem materia commota ſtatim defertur, vt ad imbecil-
liorem, ideò potius frequentibus euacuationibus debemus inſiſtere. Ego quidem laudo Agaricum, in
quo eſt vis incidendi, attenuandi materias, & euacuandi, quæ ſunt in vtero: affectibus enim vteri maxi-
mè conuenit: vnde Galen. in libro de medicamentis componendis ſecundum loca, vbi de affectibus
vteri loquitur, in ſtrangulatione vteri appellata, Agarici drachmam maximè commendat. Præterea Dia-
phænicon laudarem, item confectionem illam, quam Benedictam appellant: has autem deſcriptiones
medicamentorum, habetis à Nicolao in ſuo Antidotario, & ab ipſo Meſue. Pararem primò decoctum,
B cui quatuor drachmas Diaphænici adderem, deinde acciperem quatuor ſcrupulos Agarici trochiſcati,
& hoc modo, ex electuario de Dactylis pararem medicamentum, tàm ſecundum illud, qood deſcribitur
à Meſue, quàm ſecundum deſcriptionem Pauli, quod paulùm diſtat ab eo, quod conficitur à Meſue. Ve-
rum ego iubeo accipiendum illud Meſues, quia vbique paratum inuenitur: acciperem ergo drachmas
quatuor, duas, tres, vel plures, ſecundum quod videbitur: vnam verò drachmam, aut ſeſquidrachmam
Agarici trochiſcati, atque exhiberem per quinque horas ante cibum, & ita euacuarem: vel ſi magis dex-
tre vultis euacuare, poteritis boc modo conficere. Accipe electuarij lenitiui ℥.j Diaphænici ʒ.ij. Agarici
trochiſcati ad ſemidrachmam. Deinde ad alterationẽ deuenirem, fieret autem cum oxymelite ipſo ſim-
plici, vterer etiam oxymelite ſcillitico, & ita pararem ſyrupum, quem exhiberem per aliquot dies, ſta-
timq; deuenirem ad conſimilem euacuationem, quæ ſi ſatis eſſet, ſiſterem pedem: ſin minus, etiam ad
tertiam deuenirem, & vterer Hiera maiori, vt Hiera Pachij, quam deſcripſit Scribonius Largus in ſuo li-
bro, quam etiam Gal. appellat Hieram Diacolocynthidos, hancq; ſummoperè laudarem: nam quamuis
videatur medicamentoſam qualitatem præ ſe ferre, tamen Gal. ipſam probat in pleuritide, ſecundo de
ratione victus in morbis acutis, vbi pertractat de expurgatione pleuriticorum commẽto II. circa finem.
Itaq; laudarem euacuationem per hanc Hieram, atque ego imponerem aliqoid Diaphæniconis: nam in
huiuſcemodi affectionibus à frigidioribus bumoribus productis, & pendentibus, miram quandam vim
C habet. Præterea vterer aliquibus corroborantibus, vt ſunt inunctiones exteriores, inungerem enim ali-
quibus ventrem ipſum inferiorem: Acciperem oleum liliorum alborum ſic appellatum: eſt enim hoc
theriaca matricis ab antiquis dictum, quod miſcerem cum oleo violæ citrinæ, quod Arabes oleum de
cheiri appellant, iſti violaceum oominarunt, Græci verò λευκόιον violam hanc, ex quo conficitur, dicunt,
vtentes nomine generis, hoc tamen oleum in apothecis de cheiri appellant: imponerem oleum chamo-
melinum, & his omnibus commixtis, vngerem partem inferioris ventris totam. Superiorem verò ven-
triculi partem, fouerem decocto ex abſinthio, mentha, maſtice, vt cuiuſcunq; pugillum vnum ſumatur,
& in limpida aqua decoquantur, quo decocto foueatur ventriculus cum ſpongia. Vel ſi vultis oleum,
quod miram facultatem habeat, & quo ego vti ſæpiſsimè conſueui, faciatis in hunc modum: Accipe ab-
ſinthij, chamæmeli, anethi, maſticis, ſpicæ, horum ſingulorum manipulum, & in vino cum aqua com-
mixto decoquantur, duabus quidẽ partibus aquæ, vna verò vini, poſtea ſuperinfundantur quatuor vn-
ciæ olei amygdalarũ dulcium, deinde permittatis bullire ad conſumptionem tertię, vel quartæ partis:
colligatur oleum, & ſeruetur ad vſum: eſt enim amplæ, & miræ facultatis, quia retinuit facultates om-
nium medicamentorum, quæ decocta ſunt, vterer ipſo ad fouendam partem ſuperiorem ventriculi. Si
quando autem poſt euacuationem vellet balneare, vel lauare, & abluere corpus, ego balneum ex meo
vſu ita facerem: Accipe betonicam, arthemiſiam, matricariam, chamæmelum, hyſſopum, calamenthum,
D origanum, quæ omnia in aqua communi decoquantur, & hoc decoctum in vaſe ponatur, quo lauetur
vſq; ad vmbilicum: calefaciet enim hoc decoctum, fortiorem reddet vterum, attenuabit, atq; aperiet eas
obſtructiones, quæ ſunt in vtero. Quòd ſi præterea vlterius confortandum eſſet, id præſtarem cum an-
tidotis maioribus, his enim poterimus vti: quemadmodum ſi exhiberemus ſcrupulum theriacæ confe-
ctionis Galeni, aut Mithridaticæ, aut alterius ſecundum hanc rationem ex vſu eſſet: nam maximè confe-
runt iſta frigidioribus vitijs ipſius matricis: & ita ſecundum hanc rationem, hiſq; poterimus in hoc caſu
progredi: quia huius affectus aliam rationem curandi haberi nõ poſſe, quæ rectior ſit, exiſtimarem, om-
nia nanque tollentur. Sin aliquod relictum fuerit excrementum, & non omnino ſuerit ab affectibus li-
berata, interim ſuperueniet tempus Thermarum, & tunc ego ſummopere laudarem vſum Thermarum:
nam confortarent, & expurgarent ab omni ſorde, corroborarent matricem, vel vterum, ventriculum, at-
que vniuerſum tandem corpus. Hoc ergo caſu ego conſulerem, vt accederet Patauium, ad
ſumendam in potu aquam Thermarum tempore congruo. Hæc igitur
ſunt, quæ facienda, & dicenda erant, in hoc
affectu propoſito.

 A

ALBERTINI BOTTONI PHILOSOPHI AC MEDICI DE MORBIS MVLIEBRIBVS

LIBER VNVS.

Præfatio.

SI in arte Medica tractatio aliquà vtilis reperitur, vel futuro Medico omnium maximè neceſſaria meute excogitari poteſt, illa certè, quæ de morbis Muliebribus agir, conſtanter & citra aliorum controuerſiam, cenſeri debet. Hęc enim illorum malorum doctrinam continet, quæ Symptomatũ magnitudine & frequentia, uumero & varietate, reſiſteutia & actiuitate, latenti malitia & maniſeſta ſęuitate, cognoſcendi deniq; obſcuritate, & curandi difficultate cætera omnia, qnæcunq; naturalẽ humani corporis ſtatũ euertere poſſunt, longè lateq; ſuperare videutur. Quod ſanè fuit in cauſã, vt de his ad ſcribendũ, magis potuerint meorum ſtudioſorũ aſsiduæ hortationes; quàm à tanto & tali negocio me auertendũ. plurea & grauiſsimæ occupationea, quibus & B publico docendı munere iam diu detineor, & ægrotantiũ aſsiduis viſitationibus; diſtrahor. His ıgitur, vt animi mei propenſionẽ ſignificarẽ, & pro viribua aliqua ex parte ſatisfacerẽ, Deo duce, inſtitutũ aggredior, ea tamen ratione, vt prætermiſſa omni dicendi obſcuritate & difficultate, quæ Iuuenes à legendia veterũ lıbris dehortari ſolent, ea ſolũ proſequar, quæ ad ſcopũ conſequendũ, magis præſtare videbũtur. Quod ſacturũ mihi facilè perſuadeo, ſi vanis quæſtionibus neglectis, doo tantùm, in examinãdis ſingulıs affectibus, explicanda propoſuero. Qoorũ primũ, ad illorum cognitionem attinebit: ſecundom verò, ad eorundem rectam curaudi rationem magis ſpectabit: quæ duo, in hoc dicendi geuere, tanta ſunt affinitate coniuncta, vt ab eximio Medico, nõ niſi fruſtrato fine, ſeparari & paııentis iactura, diuellı poſsint. Quis enim oblatũ ſibi morbũ profligare audebit, niſi ıllıus naturam, ſpeciẽm ac vim ante omnia calluerit? Quis Medica præſidia, ſalutariaq; remedia cognoſcere, vel in vſum deducere propria laude profitebitur, ſi ea ignorauerit, quæ ıllorum certam inoentionẽ & congruam adminiſtrationẽ, lucidè patefaciũt? Qois deniq; morborũ euentum, hoc eſt, longitudinem & breuitatem prædicere, ſalutemq;, vel mortem, vaticinari poterit, ſi illa neglexerit, quæ ad id præſtandum, non ſolùm ſommè neceſſaria ſunt, verùm etiã Medicum venerandum & admirandum, reddere poſſunt? Hinc iurè & non aliundè, præſidiorum omniũ inuentio oritur: hinc, inuentorum recta adminiſtratio deducitur: hinc deniq;, in debellandis morbis cita, tuta, & iuconda curatio tantùm prodibit. Sine his igitur, vana omnino erit omnis noſtra medela, inanis quicunq; labor, fruſtra conatus noſtri in operando apparebunt. Quapropter, futuræ orationis exor- C dium erit, rerum tractandarum ac proinde muliebrium morborum numerũ, in primis explicare: ſecundo, numeri huius neceſsitatem oſtendere: tertiò, de vnoquoq; particulatim diſſerere. In quorum explicatione, nominũ æquiuocatioue prius ſublata, ſingulorũ naturam diligenter expendã, ſpecies, cauſaa, ſigna, euentũ, & curandi rationẽ, inueſtigabo & demonſtrabo, vt hinc proponendorũ malorũ integra cognitio & abſoluta curatio, facilè haberi poſsit. Intelligo aõt per morbos Muliebres illos, qui huic taoıùm ſexui contingunt, ac proinde earum partium naturalem conſtitutionẽ corrumpunt, quæ viris minimè ſunt cõmunes, cuiuſmodi extant Mammillæ & Vterus: quarũ altera, vt formationi Fœtus dicata fuit: ita Mammillæ, illius conſeruationi, poſtquam in lucem editus eſt, iucumbere videntur.

Quibus affectibus Vterus ſubijciatur. CAPVT I.

AB Vtero autem exordiens, inprimis ſatia conſtare debet eam eſſe corporis partem, qoæ cuilibes Morborũ ac Symptomatũ generi ſubijci poteſt, vt ex parte Morbi, illa afficiatur intemperie quacunq;, ſimplici inquã & compoſita, ſine materia & cum materia, viuente & non viuente, quę rurſus eſſe poteſt vaporoſa & humoroſa, alimentalis & excrementitia, bılioſa deniq;, pituitoſa, melancholica & ſanguinea, aquoſa, ſanioſa & ſeminalis. Hæc eadem pars, corripitur etiã Morbıs inſtrumẽtalıbus, qoi naturalem illıua conformationẽ immutant, figurã videlicet, ſuperficiem, vias, ſitum; colligantiã, magnitudınem & numerũ Ad quod morbi genus reſerri poteſt peruerſa vteri figura, rotunda, inquam, quadrata, D corua & aliorũ generum, quæ pro naturæ modo illi nõ conueniunt. Immutata eiuſdem ſuperficies, ſioe aſperior & durior illa fuerit, ſiue mollior & leuigata extiterit, vt ex inducta cicatrice, cõtingere ſolet. Cauitatum etiam aberratio, ſecundum nimiã dilatationem, vel cõſtrictionem. Proprij loci mutatio, ſurſum videlicet, deorſum, ante & retrò, dextrũ, ſiniſtrũ, foris, intus. Ad quod genus pertinet vteri procidentia, & eiuſdẽ nimia concentratio & cõuulſio. In colligantia pariter vterus alteraıur, quoties vicinis partibos naturaliter alligatus, à proprio loco dimouetur & alienũ occupat. Magnitudo præterea aucta & diminuta, laudabilem vteri conformationem corrumpit. Ad imminutã magnitudinẽ, ſpectabit ıũm illiua tabes, ſiue alimenti deſectu, ſiue alia de cauſa oborta fuerit, tùm eiuſdẽ particula aliqua dempta. Ad auctam verò magnitudinem, referri debet, nõ ſolùm illius auctio, quæ per additionẽ nouæ ſubſtantiæ familiaris & cognatę oritur: verùm etiam illa, quæ per affluxum materiæ, copia & qualitate peccantis, producitur: ſecundum quam rationẽ, quocunq; tumorum genere detineri poteſt, flatulento inquam & humoroſo: aiq; hoc rurſus inflãmatorio, eryſipelaceo, œdematoſo, ſcirrhoſo & cancroſo. Huc pariter reſerri poſſunt morbi illi, quicunq; numerũ partium conſtituentiũ Vterum immutant, ſiue augendo, ſiue minuendo id effecerint, vt meritò aucti numeri, poſsit eſſe Mola: meritò verò imminuti, oritur defectus alicuius partis, ad conſtituendũ vterũ neceſſariæ, ſiue illa ex toto fuerit abolita, ſiue diminuta & mutilata. Tandem vterus

illıs etiam

A illis etiam morbis ſubijcitur, qui in ſoluta vnitate vocantur, cuiuſmodi ſunt vlcus, fractura, ruptio euul-
ſio, vaſorumq; anaſtomoſis, diapedeſis, & diæreſis. Si deinde vteri Symptomata conſideremus, nullum
erit pariter reperire genus, quo miſeræ mulieres ſæpius non affligantur, actione inquam læſa, qualitate
mutata & exeunte mutato. Vt meritò læſæ actionis, ſiue hęc princeps fuerit, ſiue inſeruiens, triplex ſym-
ptoma illi occurrat, in actione videlicet ablata, diminuta & deprauata. Huc ſpectant Sterilitas, rara & im-
becillis Conceptio, nec nō etiam monſtroſa: quibus accedunt, concepti fœtus fruſtratus partus, depra-
uatus & magna cum difficultate factus. Penes qualitatem mutatam, idem vterus afficitur calore, frigore
& dolore: quemadmodum etiam in exeunte mutato, læſio contingit, dum per vterum exit, quod intus
detineri deberet: vel econtrà intus detinetur, quod ſecundum naturam effluere oporteret, hinc oriuntur
varia Symptomatū genera, qualia ſunt ſuppreſsio menſtruorum, diminuta expurgatio, ſtillicidium: pro-
fluuium muliebre immoderatum ſiue Seminis fuerit, vt in Gonorrhœa contingit, ſiue alterius humoris,
ſanguinei videlicet, pituitoſi, bilioſi, ſeroſi & ex his permixti. Quæ igitur & quot ſint vteri vicia explica-
uimus, huius autem numeri neceſsitas vnde habeatur, ſequens caput explicabit.

De neceßitate & origine propoſitorum malorum. CAP. II.

EX tot enumeratis malis, quædam vtero conueniunt, ratione qua communicat cum alijs partibus
corporis: quædam verò ſecundum propriam rationem. Conuenit autem cum alijs partibus, penes
B illa, quæ eius eſſentiam conſtituunt, ab eiſdem verò differt ſecundum ea, quæ eius eſſentiam conſe-
quuntur, nempe penes actionem vtero propriam. Conſtat autem vniuerſa vteri eſſentia, quemadmodū
& cætera omnia corporis inſtrumenta, ex duobus, partium ſcilicet ſimilarium temperatura, quæ ex Ele-
mentorum mixtione oritur, vnde prima compoſitio partis habetur, quæ temperaturæ ſubiectum dici-
tur: & partium ſimilarium inter ſe conformatione, quæ ſecunda compoſitio, ſtructura partis vocatur, ſe-
cundum quam morborum malæ compoſitionis eſt ſubiectum. His accedit continua, vel partis vnitas,
per quam ſingula quæq; pars, ſiue ſimilaris, ſiue diſsimilaris fuerit, vna denominatur & functionē vnam
& vſum habet quæ tertia compoſitio, æquè conuenit vtriſq; partibus & ſecundum hanc vterus ſubie-
ctum eſt morborum in ſoluta vnitate Horum autem trium componentium conſtitutio ſecundum natu-
ram, vt in qualibet alia parte, ſanitas eſt. ita eorundem præter naturam euerſio, morbus erit: Quare, quot
erunt compoſitiones genere diſcrepantes, totidem etiam ſanitatis ac morbi genera ſtatuenda erunt: vt
mirum eſſe minimè debeat, ſi vterus in primis ratione qua triplici hac compoſitione præditus eſt, tripli-
ci etiam morborum genere detineatur: in intemperie videlicet, quæ partium ſimilarium eius immode-
rata & præter naturam conſtitutio eſt: in vitiata deinde conformatione, quæ partium diſsimilarium in-
concinna compoſitio dicitur: & in ſoluta vnitate, quæ vtriſq; partibus communis exiſtens, illarum con-
tinuitatem ſoluendo, morbum efficit, ambabus partibus communem. quæ triplex vteri conſtitutio, cum *Vteri mala cum*
C alijs corporis inſtrumentis conueniat, meritò in hoc triplici morborum generę cum eiſdem communi- *alijs partibus*
cabit: imo ob eandem rationem, conſentiet idem vterus cum cæteris partibus, ſecundum ſingulas diffe- *communia.*
rentias, quæ ſub ſingulis tribus generibus collocantur: ſicut enim ex triplici allata compoſitione præter
naturam, tria primorum morborum genera naſcebantur: ſic in vnoquoq; morborum genere, pro mul-
tiplici ac diuerſo componentium numero, aliæ differentiæ ducentur, ita vt quot ea ſunt, quæ ſingulam
compoſitionē conſtituunt, totidem morbi oriantur. At ſimilarium partium natura & compoſitio, tribus
potiſsimum conſtat, propria forma ſeu facultate, de prædicamento Subſtantiæ, propria temperatura &
materia: quapropter, morbus in iſtis tribus ponendus eſſet, videlicet in propria forma mutata & ratione
huius, ſtatuunt plærique, oriri morbum à tota ſubſtantia, quamuis ego aliter ſentiam: nam forma iſta,
cùm nec contrarium habeat, nec maius & minus ſuſcipiat, ideò per internam ſuam naturam eadem ſem-
per manens, morbo aliquo affici non poterit, ſicut etiam nec ſana propriè dici poteſt: ſed ſanitas & ægri-
tudo, paſsiones ſunt corporis compoſiti ex contrarijs, & magis & minus ſuſcipientis: ideò ſi forma ſub-
ſtantialis ſanitati & ęgritudini ſubijcitur, hoc illi conuenit ab extrinſeco, nempe ratione corporis, in quo
& per quod opera ſua exercet & manifeſtat. In partis verò temperatura alterationem contingere, illamq;
multiplicem ac variam, nemo eſt qui dubitet: quemadmodum etiam ex parte materiæ, eadem pars im-
mutari poteſt, vt materiæ vitia ſint, nimia partis laxitas, vel conſtrictio: tenuitas, vel craſsities: raritas, vel
D denſitas: per has enim partes, quibus ſimilaria omnia conſtant, forma ſubſtantialis, vt per ſua inſtrumen-
ta, in compoſito membro agit & pro illarū varietate diuerſimodè operatur & patitur: Ex laudabili enim
temperatura primarum qualitatum, integra oritur actio, dictis partibus propria, attractio videlicet, re-
tentio, concoctio, expulſio & nutritio Ex eiuſdem receſſu à naturali ſtatu, eædem actiones partium ſi-
milarium vitiantur. A pari dicendum de ſecundis qualitatibus à materia ortis, quarum pariter commo-
deratio, vel incommoderatio, eſt cauſa integrarum læſarùmue functionum: de quibus Galenus loquens
libro Artis medicinalis, ſtatuebat, tenuem ſubſtantiam Cerebri, boni ingenij cauſam eſſe: eiuſdem den-
ſitatem, bonæ memoriæ: contrarijs autem qualitatibus affectum. earundem functionum læſarum ſubie-
ctum erit. Dum igitur vterus corripitur hoc primo genere morbi, quod aduenit componentibus partes
ſimilares, ſecundum communem rationem afficietur, non autem ſecundum propriam. Quapropter vte-
ri intemperiea ſecundum primas qualitates, morbus erit communis & partium ſimilarium gratia illi ad-
ueniens, ſiue hæc intemperies fuerit, ſiue materia & cum materia. Idem ſtatuendum eſt de morbo ei-
dem vtero contingente ob exceſſum, vel defectum ſecundarum & materialium qualitatum. Si pariter
idem vterus conſideretur penes ſecundam compoſitionē, quę ex partibus ſimilaribus conflata eſt, & ex
qua oritur vteri ſtructura, ſeu conformatio, facultatem formatricem ſequens, hęc vbi naturalem confor-
mationem quouis modo amiſerit, ſecūdo morbi genere afficietur, quod in vitiata partis ſtructura conſi-
ſtit. Structura autem & conformatio eſt, quid commune cæteris omnibus partibus diſsimilaribus, vt in

hoc pariter morbi genere cum alijs, pleriſq; partibus vterus communicet. Tandem idem vterus, non ſo- A lùm conuenit cum dictis partibus, per ſtructuram ſimpliciter & conſeqoenter per morbum etiam talem ſtructuram vitiantem: verùm etiam ſecundum ſpeciales morbos ſub hoc genere contentos, communionem habebit. Sunt autem huiuſmodi morbi plures ac diuerſi, pro multiplici ac diuerſo componentium numero: at vniuerſa vteri conformatio, conſtat ex determinata forma, magnitudine, partium numero, ſitu, colligantia & ſimilibus, ex quibus aptè compoſitis, tota vteri naturalis conformatio conſurgit: ſingulorum autem lapſus, à naturali conformatione, morbus ſpeciales faciet, ſub vitiata vteri conformatione contentos, vt inprimis ſi vteri forma læſa fuerit, triplici morbi genere detineri poſsit, pro vt forma huius partis, vt etiam reliquarum omnium, in tribus potiſsimũ conſiſtit, in figuræ concinnitate, in conuenienti ſuperficie & viarum debita latitudine & conſtrictione: ex quorum receſſu à naturali ſtatu, triplex ſpecies morbi oritur, in figura ſcilicet vitiata, in ſuperficie & vijs. Vt ex parte vitiatæ figuræ vteri, morbus oriatur, qui in peruerſione eius figuræ conſiſtit, ſiue vterus figuram plane rotundam acquiſierit, aut rectam, curuam, vel alterius generis diuerſi, à propria & naturali ſui figura, quæ inſtar alicuius cucurbitæ habetur. Ad morbum verò in ſuperficie, ordinabitur nimia aſperitas vel lenitas vteri. Ad morbum in cauitate, reducitur nimia vteri conſtrictio, vel eiuſdẽ exeedens amplitudo. Merito numeri, ſubijcitur morbo tùm in numero aucto, vt cum in illo caro ſuperflua adnaſcitur vel imminuto, vt cùm aliqua pars vteri conſtitutiua deſideratur. A cõuenienti verò magnitudine recedere ſolet dupliciter, prout plus iuſto au- B ctus, vel imminutus eſt, ſiue talia mutata magnitudo natiua fuerit, ſiue aſcititia, ſi morbus fuerit in magnitudine aucta, multiplex eſſe poteſt, pro varietate materiæ vterum in tumorem attollentis, quæ ſi flatulenta fuerit, Tympanite detinebitur: ſi minera Flatus extiterit, eſſe poteſt quilibet humor, atq; is tùm impermixtus, tùm permixtus. Si impermixtus fuerit & ſanguis extiterit, tunc ſubijcietur inflammationi exquiſitæ. Merito pituitæ, tumori œdematoſo, merito bilis, eryſypelaceo & merito melancholiæ, ſcirrhu. Si humores fuerint permixti, orientur illæ eædem ſpecies tumoris, ſed noti & ſpurij, denominationem ſemper ſuſcipientes à prædomioante humore. Si idem vterus à proprio naturali luco & ſitu dimoueatur, poterit ſecondum omnem loci differentiam dimoueri, ſuprà videlicet, infrà, antè, retrò & ſecundum latera, ad quód genus morbi reducitur procidentia vteri & eiuſdem nimia contractio & concentratio. Pręterea idem vterus pati etiam poteſt ſolutionem continuitatis, tùm ratione vnius & eiuſdem partis ſimilaris, tùm plurium inter ſe & prout vterum conſtituunt: ad quod genus morbi ordinabuntur vlcus, fractura, ruptio, auulſio & huiuſmodi.

Vteri mala propria.

Quod verò ad ea mala vteri, quæ propria magis videntur & huic ſoli parti competunt, ea potiſsimom erunt, quę illius propriam actionem lædunt: hæc autem duplicia ſunt, pro duplici vteri functione, quarum altera, reſpicit conſeruationem indiuidui, altera vero, ſpeciei.

I. Ratione læſæ functionis eius, qua cõſeruatur Indiuiduum.

Prioris ordinis ſunt illa Symptomata, quæ conſuetam menſtruorum purgationem lædunt: quę ſanè vteri euacuatio, poſt annum duodecimũ incipere ſolet, & magno corporis beneficio, cum per hanc mu- C lier ab omnibus ſuperfluitatibus emundetur, vt quamdiu illa ſecundum naturam fit & conueniens genus materię euacuatur, atq; id in debita etiam quantitate, qualitate, tempore, loco & modo exeundi, tamdiu etiam integra valetudine fruitur: quamprimũ verò illa eadem aberrabit in vno, pluribus vel omnibus iam dictis, totum etiam corpus patietur, & à naturali ſtatu recedet.

Lib. 3. de ſympt. cauſis cap. 4.

Læſio autem, quæ dictæ functioni contingit, triplex eſſe poteſt, pro vt vel aufertur, vel deprauatur, vel imminuitur: hinc triplex ſymptoma ortum habet, vt meritò ablationis oriatur ſuppreſsio, quę ſi ſolius materiæ Menſtrualis fuerit, exquiſita dici poteſt: ſi etiam Seminis, ſpuria vocabitur, quæ duplex materia intus cohibita, ſi non ſolùm copia peccauerit, verùm etiam praua & venefica qualitate, orietur illud Symptoma, quod præfocatio matricis nuncupatur: meritò autem non integræ ſuppreſsionis, diminuta expurgatio fiet. Si deinde aliter efficiatur, quàm pro naturæ modo cõueniat, orietur deprauata expurgatio, quæ multipliciter adhuc deprauari poteſt, pro vt vel diutius illa protrahitur, quàm par ſit & ita oritur illud Symptoma, quod vocatur immoderatum profluuium menſium: vel modus exeundi conſuetus non ſeruatur, quod contingit quando menſes ægrè, cum difficultate, aut dolore effluunt, & ita naſcitur illud Symptoma, quod Stillicidium menſium dicitur: vel quia exiens materia alterius eſt generis ab illa, quæ ſecundum naturæ ordinẽ exire deberet, & tunc oritur aliud genus profluuij, quod ſub ſe continet diuerſas ſpecies pro exeuntis materiæ diuerſitate, tùm in eſſentia, tùm in modo eſſendi. Si namq; hæc materia ſeminalis fuerit, Gonorrhœam faciet: ſi humoralis, hæc modò alimentalis, modò excrementitia erit: ſi alimentalis extiterit, con- D ſequenter cum noxa patientis facta & à toto prodeat, orietur profluuium muliebre immoderatũ, cuius ſpecies multæ eſſe poſſunt, pro diuerſitate ſucci exeuntis, à quo etiam nomen accipient. Quare ſi exiens materia fuerit ſanguis, naſcetur profluuium muliebre immoderatum ſanguineum & rubeum. Si à ſuccu pituitoſo fiat, profluuium album denominabitur. A melancholico obſcurum & nigrum: à bilioſo flauum & ruſum. Si autem ab vtero potius prodierit, fit illud ſymptuma quod dicitur Stillicidium vteri.

II. quæ Speciei. Et rurſum duorum generum.

Si deinde vterum ac vteri actionem conſideremus, pro vt reſpicit conſeruationem ſpeciei, orientur alia duo Symptomatum genera, pro duplici actione & facultate, qua vterus præditus eſſe debuit, pro ſpecie conſeruanda: altera eſt, fœtum concipiendi & conformandi: altera verò eſt, eundem formatum fœtum pariendi.

1.

Quó ad facultatem concipieodi, hæc intra naturæ leges ſe continet, quotieſcunq; fœtum debito tempore continet, donec ſecundom omnes ſui partes perfectus fuerit: in qua concipiendi functione, ſi error contingat, triplex eſſe poteſt, prout vel aufertur, vel diminuitur, vel deprauatur. Si auferatur, oritur illud Symptoma, quod Sterilitas dicitur. Si diminuatur, dupliciter contingit, pro vt fœtus imperfectus & non ex omni parte integer concipitur: vel ſi perficitur, diminuta dici poteſt actio, quia fœtus imbecillior generetur, vel ſi robuſtus producitur, rarius tamen conceptio fit: quare hioc oritur conceptio rara & tarda & imbecillia. Si autem conceptio deprauetur, multipliciter pariter deprauari poteſt, prout fœtus, modò plurimum diſtat à parentũ ſimilitudine, à quibus, ſi rationibus omnibus diſtiterit, ac proinde genere,

A genere, ſpecie & indioiduo, tunc naſcetur illud Symptoma quod Mola dicitur: quæ nil aliud eſt, quàm
fruſtum carnis informe, vllam ſimilitudinem cum parentibus ſeruans, non quidem in genere quia ani-
mal adhuc diei non poteſt: non in ſpecie, eum humanam figuram & formam non habeat, longè minus
indiuidualem ſimilitudinẽ obtinebit, cùm nec in toto corpore, nec in aliqua illius particola cum paren-
tibus affinitatem præ ſe ferat. Vel ſecundò fœtus depraoatur, quia ſeruata ſimilitudine generica & ſpeci-
fica, deſideratur ſolum Indiuidualis, ſioe penes corpus vniuerſum, ſiue partem determinatam, id eo ntin-
gat. Hoc aũt fit, quoties fœtus in vtero ita conformatur, vt homo quidem generetur, at nulla ſeruata pro-
portione eum parentibus, in figura, numero, magoitudine partium, ſitu & alijs, vt in ſpecie humana talis
conceptio monſtroſa habeatur ſecundum totum corpus: vel fœtus dicitur deprauatus, ſi eum parenti-
bus ſeruauerit ſimilitudinem genericam, ſpecificam & indiuidualem, deſideratur tamen ſimilitudo par-
tis determinatæ, quemadmodum ſi fœtus naſcatur clao dus, vel monoculus, quotum tamen vitiorũ neu
trum io parentibus reperiatur: & ita oritur cõceptio monſtruoſa, ſed ratione partis. Si deniqoe eundem *II.*
vterum conſideremus, vt eſt pariendi inſtrumentum, multiplex adhuc Symptoma oriri poterit, quorum
numerus oritur ex multiplici receſſu partus à naturali ſtatu. Eſt autem Partus ſecundũ naturam, quoties
fœtus in vtero formatus, nõ ſolùm foràs exit, ſed debito ſuæ maturationis tempore, & prętcrea exeundo
debitum modum ac ordinem ſeruat: bine tria errata illi aduenire poſſunt, prout dictus partus, vel peni-
tus nõ fit & ita naſcitur illud Symptnma, quod vocatur detentio & formati fœtus cohibitio: vel ſecundò
B malè fit, quod tripliciter contingit. Primò, quia tardius fiat, quàm partui naturali conueniat, & oritur al-
terum Symptoma, quod tardus partus v ocatur: vel celerius fit, quàm fieri conueniat & tunc oritur illud
Symptoma, quod vueatur Aborſus: vel tertiò, partus lædi poteſt, quia deprauatè fit, & oritur difficultas
pariendi, quod cõtingit, quádo peruertitur ordo & naturalis pariendi exeundiq; modus, quemadmodũ
ſi fœtus ordine naturali peruerſo, exitũ primò quærat ſecundũ pedes, vel latera, non aũt ſecundũ caput:
ſi præterea cum dolore & labore fiat, ſi etiá fœtus mortuus & laceratus exeat, ſi ſecundina intus detinea-
tur. Hæc igitur dicta ſint de numero & numeri neceſsitate, malorũ omnium muliebriũ, quę ratione vteri
illis adueniunt, ſiue communioribus malis afficiatur, ſiue proprijs: & ſi communioribus, ſiue illi contin-
gant ratione partium ſimilariũ, uel diſsimilarium, ſiue vtraruimq;: & ſi malis proprijs, ſiue illa adueniant
eius functioni, quæ dirigitur ad conſeruationem Speciei, aut Indiuidui, & rurſus ſiue in vtraq; functione
ablatio contingat, ſit aũt imbecillitas, vel deprauatio. Communioribus ergo malis prætermiſsis, propria
potiſsimũ aggrediar, tùm quia ſcopus eſt, de affectibus muliebribus tractare, ac proinde de illis, qui viris
non ſunt communes, tùm magis, quia agentes de muliebribus affectibus, ſimul etiam cõmuniores com-
plectemur, vtpote illos, à quibus tanquam à cauſis, propria vteri Symptomata, dependent.

De Suppreſsione Menſtruorum. CAP. III.

A Suppreſsione igitur, immoderatoq; menſium profluuio exordior, vtpote ab illis affectibus pro- *Ordinis ratio,*
C prijs, quorum curatio non ſolùm reſpicit Indiuidui conſeruationem, cui omnium maximè incum- *quæ tùm in hoc*
bendum eſt: verùm etiam, quia eorundem cognitio & curatio, ſummam lucem allatura eſt pleriſq; *vteri ſympt ſer-*
alijs vteri Symptomatibus, tùm proprijs, tùm communibus: in quorum tractatione, ſicut etiam in cæte- *uabitur, tùm in*
ris omnibus, eum ordinem mihi ſeruandum propono, qui ad docendum omnium maximè aptiſsimus *alijs cunctis.*
futurus eſt. Ideò ab eſſentia propoſiti Symptomatis incipiam, ac proinde de forma, materia & cauſis effi-
cientibus agam, internis inquam & externis, mediatis & immediatis: vnde generationis modus clarè e-
tiam eluceſcet. Secundò, ex propoſita eſſentia, colligã omnes ſpecies ac differentias propoſiti mali. Ter-
tiò, de proprietatibus talem eſſentiam conſequentibus tractabo, ſigna adducendo, quibus propoſitum
nobis affectum, non ſolùm in genere cognoſcamus, verum etiam ſingulas eius ſpecies diſtinguamus:
mox ad curam deſcendam, eamq; non Empyricam, ſed Dogmaticam, eliciendo inprimis indicationes
curatorias, præſeruatorias & vitales, quibus ſermo de Prognoſtico ſuccedet: tandem, de auxiliorum ma-
terijs diligenter tractabo, Chirurgicis inquam, Pharmaceutricis & Dięteticis. Cur autem tot & non plu-
ra, vel pauciora couſideranda ſint, in propoſitis malis remouendis, artis medicę finis clarè oſtendere po-
teſt. Cùm enim in omnibus morbis propoſitis, ſcopus ſit præſentes remouere, imminuentes præcaue-
re & vires cuſtodire, atq; hos ſcopos conſequi minimè liceat, niſi vſu & recta adminiſtratione materie-
rum medicinalium: hæ autem, etſi infinitæ propemodum ſint, omnes tamen, ex triplici fonte hauriun-
D tur, Chirurgico, Pharmaceutico & Diætetico, & proinde circa ſingulos ſigillatim diſcurrendum. Ad fon
tem Chirurgicum illæ præcipuè ſpectare videntur, quæ in externis inſtrumentis conſiſtunt & vt admi-
niſtrentur, manuum operatione indigent: ad quem ordinem referri poterunt venæ ſectio, cucurbitulæ
ſcarificatæ & non ſcarificatæ, hirudines, cauteria, veſicatoria, ſinapiſmi, ligaturæ, frictiones, partiũ in pri-
ſtinum locom repoſitiones, vſtiones & huiuſmodi. Ad fontem Pharmaceuticum referuntur lenientia,
præparantia, porgantia & cætera eius generis, quæcunq; alterant, & locum affectum roborant, ſiue hæc
intus præbeantur, ſiue extra admoueantur. Ad fontem Diæteticum diriguntur, recta adminiſtratio ſex
rerum non naturalium. Aeris inquam, Cibi & Potus & reliqua. Horum autem omnium vſus quandoque
habetur cum prædictione, quandoq; non: cum prædictione, habetur in Morbis lethalibus: citrà verò in
ſalubribus, in quibus futuræ ſalutis certá ſpes haberi poteſt, vt hinc Prognoſticũ ortum habuerit. Quod
ſi bonum fuerit, audacter Curatio aggredienda erit: ſi autem malum, eum Hippoc. ſolis prognoſticis fu-
turæ mortis, ægri relinquendi erunt: vel piè magis agentes, omnia erunt tentanda, eum prædictione ta-
men futuræ mortis: hac enim ratione, noſmetipſos ac Medicinam, ab omni infamiæ nota vindicabimus
& patientes viſitando ſimul conſolabimur. Quapropter in pertractandis ægris, prognoſticum non erit
negligendum, ſed ex arte potius rei euentus prædicendus erit: quam partem Medicinæ diuinus Hip-
poc. tanti fecit, vt in quadam epiſtola ad Philopœmonem, hanc ipſam cum vaticinatione comparauerit

F

& æquauerit, vt non immeritò hæc Medieiuæ pars, Medicum etiam expoſtulet non vulgarem, ſed exi- A
mium, non Empyricum, ſed Dogmaticum, non ſcientificum tantùm, ſed valde exercitatum, ac proinde
non ſola ac nuda obſeruatione rerum peritum, ſed ex ratione & ſummo iudicio omnia operantem: is au-
tē ille eſt, qui nihil temerè agit, ſed illa ſolùm proſequitur, quæ à ſubiecti morbi eſſentia & natura indicā-
tur, vt hinc orta fuerit indicantium & indicationū inuentio, prohibentiumq;, permittentiū, conſentien-
tium & moderantiū, cognitio, quę ſola auxilia rectè operandi, nobis demonſtrant: quare de Indicationi-
bus & annexis, agendū. Cæterùm Indicatio, cùm de genere eorum ſit, quæ ad alterū referuntur, nempe
ad ipſum indicans, tale autem triplex potiſsimū ſit, morbus ſcilicet, cauſa morbi & virtus, ideò ante om-
nia cognitio morbi, cauſarū & virtutis præmittenda eſt, vt ex morbi cognitione, indicatiunes curatorias
haurire poſsimus, ex cauſis præſeruatorias, & ex virtute conſeruatorias. Tandem, cùm rei cuiuſq; eſſen-
tia per vocem propriam ſignificetur, ſæpeq; contingat, quid nominis latère, vel æquiuocationem conti-
nere, ideò ad tollendam nominis multiplicitatem, vel obſcuritatē, ab ipſius notione exordiendum erit.

De Nomine ſuppreſsionis Menſtruorum, CAPVT IV.

Morborum & ſympt. nomina vnde.

CVm nomina temerè non ſint rebus impoſita, iurè cogitandum eſt, Morborum ac Symptomatum
voces, non à caſu, ſed conſultò fuiſſe inuentas, vt nō immeritò Gal. 2. Method. 2. dixerit, quod om-
nia mala, quę humano corpori adueniunt, nomen deſumunt, vel à loco affecto, vt pleuritis à mem-
brana pleura ita vocara, quę in hoc affectu Inflammatoria compunctione afficitur: ſicut peripneumonia, B
à pulmonū inflammatione: podagra, à pedum vitio: nephritis, à renibus: arthritis, ab articulis: Ophthal-
mia, ab oculis: cephalalgia, à capite: & dyſenteria, ab inteſtinorū vlcere. Secundò capiuntur nomina ab
aliquo Symptomate, vt ileos, à tenuiori inteſtino affecto: paralyſis, à reſolutione neruorū: apepſia, à ma-
la ventriculi concoctione: teneſmus, à cupiditate deijciendi. Vel capiuntur ab vtriſq;, id eſt, à loco affe-
cto & Symptomate, vt cephalalgia, & othalgia, id eſt, aurium dolor, eſtiralgia, id eſt, meri dolor. Rurſus,
affectus qui à Symptomate denominantur nomen accipiunt ab actione læſa, à qualitate murata & ex-
eūte mutato. Si à læſa actione tripliciter, ablata videlicet, vt Syncopis & apoplexia: vel diminuta, vt lypo
thymia & cruditas: vel à deprauata, vt tremor, tuſsis, ſingultus. Si ab exeunte mutato denominatio fiat,
erit vt ſputum ſanguinis, lotium cruentum & huiuſmodi. Si à qualitate mutata erit, vt febris, icteritia &
cætera eius generis. Præterea, capiuntur etiam nomina ab externarum rerum ſimilitudine, vt cancer,
elephantiaſis, polypus, ſatyriaſis, ophiaſis, alopecia & tinea. Vel deniq; nomina capiuntur à materia fa-
ciente Morbum vt calculus, cholera, melancholia & reliqua: in hoc genere collocatur etiam ſuppreſsio

Menſtruorū ſuppreſsio.

Menſtruorum, quod nomē ita proprium eſt huic affectui, ut cum alijs rebus præter naturam vllam con-
uenientiam habeat: at ſi ſecundum communiorem ſui notionem acciperetur, facilè cum alijs conueni-
ret. Si enim capiatur, vt eſt quid diſtinctum à rebus naturalibus, communiſsima voce, res præter natu-
ram vocaretur, & hoc modo non diſtingueretur à morbo, cauſa & Symptomate Si autem conſideretur
vt eſt ex eorum genere, quæ morbum ſequuntur. Symptoma nuncupabitur: ſed tunc non diſtinguitur C
ab alijs Symptomatum generibus, nempe à læſa actione, qualitate mutata & exeunte mutato. Si conſi-
deretur vt conſequitur opus, materiam videlicet genitam, dicetur Symptoma ſecundum, ad differentiā
primi, cuiuſmodi eſt Symptoma in læſa actione. Si verò hæc materia genita, præter naturam intus deti-
netur, Symptoma dicetur in exeunte mutato, in quo intus cohibetur, quòd foras exire deberet. Cuius
vox adhuc communior eſt, quoniam cum plęriſq; alijs ſymptomatibus eiuſdem generis, conuenit. Tan-
dem, hoc Symptoma vt reſpicit determinatam ſpeciem materię cohibitæ, nempe menſtrualis, proprium
nomen deſumens, vocabitur ſuppreſsio Menſtruorum, quę vox, ita eſt propria huic affectui, vt per hanc

Menſtr. variæ appellationes.

à cæteris omnibus clarè diſtinguatur. Vocatur autem Menſium ſuppreſsio, quia in muliere ſecundum
naturam ſe habente, materia iſta ſingulo menſe effluere debet, cuius materiæ fluorem, quidam Flores
appellant, ea (ni fallor) de cauſa, quia mulier cùm nata ſit ad procreandam ſobolem, non prius eſt apta
concipere, quàm appareant Menſtruæ purgationes, quæ ſunt ſicut Flores arborum, qui fructus antece-
dunt, quæ ſicut prius fructum producere nequeunt, niſi flores antea appareant: ſic mulieres nunquam
antea concipiunt, niſi Menſes fluxerint. Vulgares, Tempora vocant, quoniam hæc purgatio in Mulieri-
bus ſtatutis quibuſdam temporibus, obſeruatur. Alij vocant malam Septimanam, vel, quia hæc fluxio
ſeptem diebus perdurare ſolet: vel etiam, quia per integram hebdomadam mulier aliquid moleſtiæ pa- D
titur. Cæterum, vt omnis æquiuocatio circa hanc vocem tollatur, illud etiam adijciendum erit, hîc ſer-
monem futurum eſſe de ſuppreſsione Menſium morboſa, & præter naturam, ad illius differentiam, quæ

14. de vſu part.

naturaliter fit, quemadmodū contingit in prægnantibus & lactantibus, in quibus hæc materia degene-
rat in alimentū, vel concepti fœtus, vt in prægnantibus: vel pueri nuper nati & lactantis, vt in lactantibus
contingit: & ſi accidat, vt in ijs Menſtrua quandoq; fluant, alterum duorum fieri ſolet, vt ex parte præ-
gnantiū abortum patiantur, vel ſaltem fœtus imbecillior formetur, quorū vtrunq; ob alimenti defectum
contingit. In lactantibus verò, generatio Lactis ceſſat, vel ſaltem imminuitur. Hæc de nomine.

De eſſentia ſuppreſſorum Menſtruorum. CAPVT V.

AB explicatione vocis, deuenio ad ſubiectæ rei eſſentiam explicandam, quæ cum in forma & mate-
ria conſiſtat, ideò quæ ſit propoſiti Symptomatis forma & quæ materia, expendere oportet. d in-
de verò quæ eiuſdem ſint cauſæ effectrices omnes & occaſiones, diligenter inueſtigabo. De finali

Lib. de diff. sympt. cap. vlt. & 3. de ſympt. cauſ. cap. 4.

aūt cauſa, nihil dicendū occurret, quia, in rebus præter naturā, locum habere nō videtur. Quod ad formā
ſpectat, ex dictis ſatis conſtat, quod hæc ſuppreſsio eſt quid præter naturā, non tamen in genere Morbi,
vel cauſæ, ſed Symptomatū, & in eorum genere, quæ in exeunte mutato conſiſtunt, in quo ſcilicet intus
cohibetur, quod pro naturæ modo effluere deberet. Cæterùm, hæc materia, quæ præter naturam intra
corpus retinetur, cum eſſe poſsit vapor & vaporis minera, conſtat etiā eam non eſſe vaporem, ſed potius
mineram,

A mineram,cum exeundo ſenſibus conſpit ua illa appareat: nõ propterea negandum eſt, quòd talis materia intus detenta,caloris vi in vaporem aſsiduò non attollatur,hacq; ratione,ſenſim minuatur & diſsiperur,quòd certè ſi non fieret,breui tempore in tanta copia aggregaretur,vt neceſſarium eſſet,mulierẽ frequentius pati Menſtruorũ fluxum, vel à oimia illorum copia ſuffocari, aut ex ſuperueniẽte putredine & malignitate, ſebribus, lipothymiæ, Syncopi, apoplexiæ & alijs eius generis ſymptomatibus perpetuò ſubijci,vt ſæpè etiam aliquibus contingere videmus: & illis præcipuè, in quibus ob vitam ocioſam,talia excremẽta multiplicantur,pręſertim ſi io viuendi ratione etiam plurimũ delinquant: rariùs,aut nunquã illis accidunt,quæ in victu rectè ſe gerunt: vel ſaltem,plurimis exercitijs aggregationem ſuperfluitatum prohibent,aggregataſq; diſsipãt,atq; diſſoluunt: vel etiã, purgantibus medicamẽtis illas educunt. Cùm igitur hæc materia intra corpus cohibita, corpulenta ſit & humoroſa, vlterius quærendũ occurrit, an ſit alimentalis,vel excrementitia. Satis aũt conſtat,alimentalem eſſe nõ poſſe, quia ſuccus eſſet ſanguineus, pituitoſus,bilioſus vel melancholicus, quorum quilibet in corpore propriũ habet vſum, ideò retinetur, quoniã ex dictis ſuccis corpus & partes eius nutriũtur: pro quarũ diuerſitate in ſubſtãtia, & tẽperatura, neceſſaria fuit ſuccorũ alimenralium diuerſitas, quorũ nullus eſſe poteſt materia hæc menſtrualis,quod fuir in cauſa, vt prouida natura, in muliere nec prægnante, nec lactante, tale genus excrementi ſtatutis
B temporibus expurgaret. Cęterùm materia iſta excrementitia cũ duplex eſſe poſsit,vtilis & inutilis,prioris generis minimè erit,quoniã vel vtilis foret pro conſeruando Indiuiduo,vt Lac: vel pro conſeruanda ſpecie,ſicut eſt Semen,quorum neutrum eſt materia iſta Menſtrualis: non tamen negauerim,quòd poſt partum materia illa,quę in Menſtrua verteretur,in Lac non degeneret,quod puero nutriendo accõmodatiſsimum eſt alimentum. At hoc luco ſermo eſt,de ſuppreſsione Menſtruorũ præter naturam,conſequenter in muliere non lactante aut prægnãte,quæ ſingulis menſibus aggregata, tanquam inutilis per vterum naturaliter expelli debet: cuius autem coctionis illa ſit opus,ſequeos caput declarat.

Menſtruum,eſſe excrementum ſecundæ coctionis. CAPVT VI.

CVm igitur hæc materia ſit excrementum inutile,oportet eſſe primæ, ſecundæ aut tertiæ coctionis excrementũ. Primæ eſſe non poteſt,cùm non ſit nec tenue,nec craſſum: accedir,quòd hoc genus excrementi,in inteſtinis recipitur & per infernum os expurgator: per vterum verò, neutrum euacuatur. An verò excrementũ ſit ſecundæ,vel tertię coctionis,dubium eſſe videtur apud medicos,vt Galenus quandoq; in ea re,ſibi inconſtans videatur,quam difficultatẽ, hoc loco libenter prætermitto,quoniam diffuſius in Libru de principijs noſtræ generationis, tractaui. Quare, ſatis hic erit propoſitæ difficultatis veritatem proponere,& quibuſdam ratiooibus illam confirmare. Statueodum erit igitur,talem materiam excrementum eſſe ſecundæ coctionis, quæ in hepate & venoſo genere, habetur. Commune
C enim eſt omnibus partibus corporis,humores generantibus, eos vtiles producere, vel ſibi ipſis,vt conſeruentur: aor pro alijs partibus generationis gratia,vt ſemen: vel pro fœtus nutritione,vt ſanguis menſtruus, ita vt humores, qui poſt cuiuſq; partis nutritionem ſuperſunt, earum partium ſint ſuperfluitates & cum illis ſimilitudinem naturæ ſeruent: huiuſmodi erit in teſtibus ſemeo, lo mammis lac, in ventriculo pituita, in articulis humor glutinoſus, in oſsibus humor albus in cauernis contentus, in carne pulmonis humor ſpumoſus: ſic deniq;, in hepare erit ſanguis, cuius ſuperfluitas, quæ pro reliquarum partium alimento, neceſſaria ſutura non eſt, menſtrualis materia euadit, quæ per vterum debitis temporibus expurgatur. Quod ipſum confirmat etiam rubeus color, quo materia hæc menſtrualis prædita eſt: quare erit ſuperfluitas ſanguinis, conſequenter excrementum ſecundæ coctionis. Præterea, ſi locum conſideremus,vbi ſanguis menſtrualis continetur & per quem expurgatur, cùm in venis contineatur & per venas vteri expurgetur, non aliter dicere poſſumus, niſi excrementum eſſe primorum humorum, qui in venis continentur, & membris nutriendis,nondum ſunr delegati. Hinc fit, quod mulieres quamdiu conſuetas vteri purgationes ſeruant, nullam aliam ſanguinis euacuationem ſponte naturæ factam patiuntur,nec per nares nec per mariſcas: at conſueta menſtruorum purgatione cohibita,illios copia & qualitate,natura grauata & irritata,conſueuir per alias partes talem ſuperfluitatem euacuare,vt quandoque experientia compertum fuerit, qoaſdam mulieres, quibus meoſtrua erant ſuppreſſa, copioſum ſanguinis vomitum habuiſſe, & maximo naturæ iuuamento, at menſtruis denuo ſuperuenientibus,ſolntio
D fit. Quapropter materia hæc menſtrualis, ſicut alia quæcunq; ſanguinis fluxio per alias partes facta,primorum humorum ſuperfluitas erit, qui in ſecunda coctione generantur. Tandem etiam ea confirmatio addi poteſt, quæ ſumitur ab obiecto tertiæ coctionis & excrementis eius, nam obiectum tertiæ coctionis, ſunt humiditates ſecundæ, quæ ex capillaribus venis exeuntes, nutriendis membris delegantur, à quibus nouam coctionem acquirentes, longè aliam formam ac ſpeciem ſuſcipiunr, ab illa quam antea retinebant, dum in venis eſſent & ſecundæ coctionis opera ſubeunt, quoniam amittunt ſubſtantiam fluidam, & in membris conſiſtentem acquirunt, rubeum colorem deponunt & album induuot, partibuſq; nutriendis omninò ſimiles fiunt: cuius tertiæ coctionis excrementa tenuia, per halitum inſenſibilem, vel ſodorem expurgantur. craſsiora verò, in pilos, vel in ſorditiem degenerant. Quorum excrementorum, neutrũ accommudari poteſt ſanguini menſtruo, vt tandem ijs omnibus rationibus concludendum ſit, ſanguinem menſtruum, excrementum eſſe ſecundæ coctionis: qua verò ratione peccet & peccet & peccando exciret expultricem ſtatim declaro.

Menſtruum,excrementum eſſe quantitate & qualitate peccans.

CAPVT VII.

QVod autem materia hæc menſtrualis per vterum ſingulo menſe expurgata, quantitate imprimis peccet, plura oſtendunt. Primò, quia intus à natura non retinetur, ſed potius ſingulis menſibus, tanquam ſibi onus, euacuatur. Secundò, quia cum beneficio totius corporis, talem euacuationem

molitur. Accedit, quòd ex illius retẽtione, natura molta & moleſta Sympromata patitur, vt quemadmo A
dum per illıos copioſæ materiæ præſentiam, corpus totum grauatur: Ita per eioſdem abſentiam, ſponte
naturæ factam ſubleuatur, quod eſt materiæ copioſæ arguıoentum. Quod autem tale menſtruum, non
ſolùm quantitate, verùm etiá qualitate peccet, atqı illa tùm manifeſta, tùm occulta, multa teſtari poſſunt.
Inprimis, quòd manifeſtis qoalitatibus peccet, exeundı modus patefacit, poſteaquàm non ſine moleſtia
& viarum aliqua mordacitate effluat, quod certè illius exceſſum in calore oſtendit. Idipſum confirmare
etiam poteſt, coitus per illud tempus factus: qooniam ex contactu huius materiæ, virile membrum, non
modò ruborem, verùm etiam excoriationem, circa præputium pati ſolet, quod pariter excedentis calo-
ris, indicium manifeſtum eſſe poteſt. Cùm igitur hæc materia quantitate & qualitate peccet, mirum eſſe
non debet, ſi ſenſim illa aggregata & ad determinatum ſuæ quantitatis terminum peruenta, quem citra
maiorem moleſtiam diutius ſuſtinere non poteſt, expulſionem per vterum tentet & moliatur, ad quod
peragẽdum natura excitatur, tùm ab illius copia grauata, tùm ab eiuſdem qualitate acriori irrıtata, quod
munus quamdiu integrè & ſtatutis temporibus abſoluerit, depurata vniuerſa humorum ıoaſſa, tàm diu
etiam corpus hoc integra ſanitate potitur.

Sanguinem Menſtruum peccare occulta qualitate. Cap. IIX.

AN verò ſanguis menſtruus præter manifeſtas qualitates, occulta etiam & venefica præditus ſit &
ſecundum illam agat, difficultas eſſe poteſt. Si namqı hæc materia venefica eſſet, mirum viderı de- B
beret, quomodo integro menſe in corpore detineatur, citra aliquam illius corporis moleſtiam, in-
ſignemqı noxam. Augetor adhuc magis difficultas, quia dum conſuetum ſuæ purgationis tempus per-
tranſit, maiorem prauitatem acqoiret, ex hac etiam diuturna mora, vehementiorem agendı corrumpen-
diqı vim ſibi aſſciſceret, ratione cuius, non ſolùm corpus, in quo illa retineıur magıs immutare deberet:
verùm etiam corrũpere & interficere, quod tamen minimè obſeruamus, cùm multæ mulieres reperian-
tur, quibus talis conſueta euacuatio ſopprimitur, quæ tamen à proprijs negotijs non deſiſtunt, ſed ſani-
Fernel. lib. 7. ſua Phiſiol. cap. 7. tate fruuntur & diutius viuunt. Ex altera verò parte, non defuére qui affirmauerint, menſtruum ſangui-
nem, non ſolùm eſſe excrementum inutile, quantitate & qualitate ſimpliciter peccans, ſed etiam corru-
ptum, malignum & veneficum eſſe, vel ſaltem agendi poteſtate ac viribus veneno valde affine: nam præ-
ter id, quòd ſtatis teıoporibus per conſueta loca luna decreſcente, non effluit, à puriorique ſanguine, cui
eſt permixtos, non ſecernitur: Accedit etiam ratio, deſumpta ex illius operationibus viiæ corruptiuis,
quæ certè non illius modò inutilitatem oſtendont, verùm etiam malignitatem & veneficam naturam
detegunt. Quo enim tempore mulier menſtruam purgationem patitur, non ſolùm illius vniuerſum cor-
pus diſcoloratum redditur, verùm etiam imbecillius efficitur: imò in alienum corpus agens, naturalem
illius diſpoſitionem euertere & corrumpere poteſt. Nam tempore qoo menſtrua hæc fluunt, vapor, qui
ex tali materia eleuatur, obiectum ſibi ſpeculum fœdare, inficere, eboriſqı nitorem obſcurare ſolet, & vi- C
no pariter permixtus, totum corrumpere videtur: imò quod maius eſt, ſi ab hac ipſa materia ſemina tan-
gantur, vel in lotio menſtruatæ mulieris prius infundantur & terræ mandentur, nibil generaot, ſed ſteri-
lia euadunt: & plantæ adhuc tenellæ, ab hac ipſa materia contactæ, læſionis ſemel ſuſceptas notas perpe-
tuò ſeruant, vel potius areſcunt & moriuntur. Præterea, hic ſanguis ſi à canibus guſtatus & deuuratus
fuerit, rabie afficiuntur: homines verò ex eodem epoto, in comitialem morbum, elephantiaſin, pılorum
Lib. de Venen. cap. 78. deſiuuium & huiuſmodi incurrunt. Et Conciliator teſtatur pariter: quòd ex hoc menſtruo epotu, homo
euadit veluti præſtigiatus, maleficiatus, obliuioſus & lunaticus, cuius cura, ioquit, eſt potare margaritas
frigidas tritas ad ℥ ı. cum aqua Meliſſæ: & in aqua tepida balneari, cum puella coire & cum puellis con-
uerſari, & eius Bezoar eſt, comedere viperas præparatas. Hoc ipſum deniqı magis confirmatur, ex illarū
etiam rerum euentu, quæ ipſiſmet mulieribus contingere ſolent: ſi namqı prægnans mulier fuerit, & al-
terius mulieris menſtruo partes ad vterũ pertinentes obliniantur, abortum patietur: ſi aotem Vtero non
Diſtinguendum de ſanguine mẽſtruo. geſtauerit, concipiendi vis ei adimetur. Pro huius difficultatis reſolutione, diſtinguendum nobis eſt, de
ſanguine menſtruo, de quo, cum quæritur, an excrementũ ſit, vel alimentum: & ſi excrementum, an vti-
le, vel inutile: & ſi inutile, ao ſola copia, vel qualitate peccet: & ſi qualitate, an Elementalı ſolùm, vel etiam
venefica, ſermo eſſe poteſt: vel in muliere non prægnante, nec lactante: vel in prægnante & lactante Si
primo modo, dupliciter adhuc intelligi poteſt, de muliere videlicet, in qoa ratio temporis à natura con- D
ſtituta ſeruatur, pro tali purgatione facienda. vel de illa, in qua eadem purgatio præter naturam cohibita
eſt. Si de muliere primo modo intelligatur, ſtatuendum erit, talem ſanguinem excrementum eſſe, quan-
titate & qualitate peccans, ad differentiam prægnantis & lactantis mulieris: in quarum altera, euadit ali-
mentum fœtus in vtero geſtati, & aliqua ex parte, excrementum ſola quantitate peccans. Eſt quidem ali-
mentum, ſecundum eam portionẽ ex qua fœtus toto geſtatiunis tempore nutritor, augetur & perficitur.
Eſt autem excremẽtum, ſola copia peccans, reſpectu eiuſdem mulieria, in qoa generaıur & per id geſta-
tionis tempus aggregatur, quod deinde tempore partus expellitur: quæ videtur fuiſſe clara Galeni ſen-
tentia, 14. de Vſu partium cap. 8 & 2. de Semine cap. 5. & Aphor. 60. In muliere autem lactante, idem ſan-
guis vertitur in lac, quò fœtus in lucem iam editus alitur, qua ratione erit pariter alimentum & excre-
mentum vtile, ſola quantitate redundans, ita vt reſpectu pueri lactantis, alimentum ſit, reſpectu autem
mulieris in quo generatur, vtile excrementum erit. Si verò ſermo fuerit de muliere nõ lactante, nec præ-
gnante & de illa imprimis, in qua menſtrua ſecundum naturam fluunt, hîc ſanguis non ſolùm erit excre-
mentum, ſed etiam excremẽtum dupliciter inotile, ac proinde quantitate ac qualitate peccans. Declaro
vtrumqı & primò, quòd excrementum ſit, patet quia alimenti ratio & vſus, illi oon competit: ſiqoidem
alimentũ ratione ſimilitudinis, quá cum ipſo alito habet, intra illius corpus nutritionis, cooſeruationisqı
gratia retinetur. Contrà excrementum, propter diſsimilitudinem cum alito, ab illo ſecernitur, nullumqı
nutritionis

A nutritionis vſum in corpore retinens, tanquam inutile foras propellitur, cuius expulſio, cum in his mulieribus, ſingulo menſe per vterum à natura fiat, iurè concludendum, talem ſanguinem excrementū eſſe inutile. Accedit & ea ratio, quód ſi eſſet excrementum vtile, vel vtile foret pro ſpeciei propagatione, cuiuſmodi eſt ſemen, vel pro indiuiduo nuper genito, ſicut eſt lac: at hic ſanguis in his mulieribus neutrum præſtat, ſed ſpontè naturæ à corpore ſeparatur. Idem confirmatur, argumento deſumto à iuuantibus & lædentibus, quandoquidem illud excrementū inutile exiſtimatur, quod in corpore per ſui præſentiam, eſt onus ipſi naturæ, & per ſui abſentiam & euacuationem, illa eadem exonerata ſubleuatur: huiuſmodi autem eſt talis ſanguis. Ergo, &c. vbi enim tale genus excrementi, præter debitū naturæ modum in corpore retinetur, corpus hoc multum grauatur & moleſtia afficitur: eiuſdem veró expurgatione peracta, ab omni pondere ac moleſtia liberatur, priſtinumq; robur acquirit, quód planè argumentum eſt, huiuſmodi ſanguinem, non ſolùm excrementum eſſe verùm etiam inutile.

Sanguinem Menſtruum inutile excrementum eſſe ratione copiæ & qualitatis.

CAPVT IX.

CÆterum excrementum inutile, cum multis modis moleſtiam corpori inferre poſsit, præcipuè veró ſi in quanto & quali peccauerit, vtriuſq; ratione hic ſanguis inutile excrementum erit. Et primó ratione quantitatis, quod illius generatio & copioſa euacuatio oſtendit. vt merito generationis,
B conſtet generari & tanquam inutile excrementū, in eodem corpore copioſius aggregari: nam poſt ſanguinis diſtributionem, in omnes corporis partes nutriendas, mediantibus venis factam, quod ſuperfluū futurum eſt, & poſt venarum nutritionem ſupereſt, retinetur & vnius menſis ſpacio, in vena caua copioſè coaceruatur, vt illius pondere grauata natura, poſt illud tempus ipſum expellat, cuius copioſam expulſionem molitur per venas vteri, vt in quibuſdam mulieribus, talis euacuatio ſeptem & octo diebus perduret, quod certè, non niſi magnam copiam demonſtrat. Quód autem idem ſanguis mala qualitate affectus ſit, & primó manifeſta & calidiori, illius exeundi modus oſtendit: deinde vero effectus moleſtus inde productus, ſi modum exeundi conſideremus, excrementa omnia à corpore ſeparari ſolent, cum iucunditate, vel cum moleſtia: cum iucunditate illa exeunt, quæ omnem naturæ modum ſeruant in quanto, quali & opportuno exeundi tēpore: hinc eſt quód in ſanis corporibus, excrementorū omnium ſecundum naturam facta euacuatio, non ſolùm cum iucunditate fit, ſed etiam cum beneficio corporis expellentis, vt patet diſcurrenti per excrementa ſingularum coctionum. Contrà veró excrementa dum præter copiam, malam etiam qualitatem coniunctam habent, fieri vllo modo poteſt, quin eorum exitus, non ſit aliqua ratione moleſtus, ſicut clare obſeruatur in mulieribus, tempore quo per vterum menſtrua exeunt, quoniam non niſi cum moleſtia effluunt, quę aliunde non cauſatur, quam à caliditate & acrimonia materiæ exeuntis: ideó mulieres, quo tempure ſua hæc purgatio perdurat, aliquid noxæ patiuntur, floridumq; colorem, magna ex parte, amittunt.

C

Qui ſanguis Menſtruus, praua & occulta qualitate peccet.

CAPVT X.

SI autem ſermo fuerit de illo ſanguine menſtruo, qui ſtatutis temporibus & ſecundum naturam non expurgatur, ſed intus & præter naturam diutius detinetur, tunc aliam prauiorem & occultam qualitatem concipiet. Ex illius enim longiori in corpore mora, ita alterari quandoq; ſolet, & à propria natura recedere, vt veneficam etiam naturam acquirat, ratione cuius, non ſolum alienis corporibus nocet, ſpecula fœdando, eboris nitorem turbando, vina corrumpendo, tenellas herbas & ſemina comburendo & ſterilia reddendo, brutiſq; animantibus, ac deniq; ipſis hominibus, varijs miriſq; modis nocendo, ſed maximas etiam moleſtias proprio corpori, in quo generatur & diutius retinetur afferre ſolet: vt hinc nauſeæ, inappetentia, dolores, vertigines, apoplexia, syncopes, matricis denique præfocationes, ortum habeant: quæ omnia cōtingere etiam ſolent, quando mulier tempore fluxionis menſtruorum, viro coniongitur & impraegnatur: tunc enim, ſuſceptum ſemen ab huius menſtrui permixtione ita alteratur & coinquinatur, vt prauam illius qualitatem recipiens, vitiatæ eiuſdem naturæ impreſsionem, vim ac proprietatem diu ſeruet ac retineat, ratione cuius, fœtus tali qualitate informatus, bonum alimentum ſibi adueniens, in prauum etiam conuertat: hinc morbilli, variolæ & pleræq; aliæ cutaneæ infectiones, non Morbilli. Vario-læ vnde
D aliunde in natis corporibus naſcuntur, quàm ex huius ſanguinis impuritate ac prauitate: ſiquidem, ſanguis iſte in fœtus formatione ita vitiatus, ſuę prauitatis naturam in eo diu ſeruat, & occulté cuſtodit, donec tandem per longam ſui digeſtionem exaltetur, in variolaſq;, morbillos & cætera id generis, tandem effloreſcat, qui tamen ſanguis, non æquè in omnibus & ſemper hanc ſuam occultam prauitatem pateſacit, nec eandem prauitatis ſpeciem in omnibus oſtendit, ſed in quibuſdam longiora, in alijs breuiora, ſuæ digeſtionis tempora retinens: pro prauitatis intenſione Symptomata etiam, modó tardius, modò citius, nunc vehementiora, nunc remiſsiora producit, quod contingere ſolet, quando vis illa menſtrui, in vniuerſa ſanguinea maſſa deliteſcens, exaltari incipit, & maiores agendi vires in calorem acquirere, qui deinde ita excitatus, aduerſus hoſtem pugnam aggreditur, & pugnando omni conatu innititur, vt ſuperet, quod tunc fit, quàdo in totam ſanguineam maſſam agens, partes omnes hæterogeneas & praua illa qualitate infectas, ſeparat. & inſtar muſti, illius quaſi ſpumam tenuioreſq. halitus, à centro ad circumferentiam tranſmittit, & per cutim vniuerſam, in variolas & morbillos degenerat: craſsiora vero illius ſedimenta, per vomitum & aluum deijcit, quam prouinciam, ſi integram abſoluerit, & ſanguinem ab omni impuritate defecauerit, ſuperato interno hoſte, victoriæ & ſanitatis inſignia deportabit: ab hac veró prouincia, ſi natura ex toto, vel maiori ex parte impedita fuerit, ſuccumbet & vitam cum morte commutabit.

Qualis ſit prauitas Menſtrui ſanguinis. CAP. XI. A

QVamuis ſanguis menſtruus praua qualitate præditus ſit, nõ tamen in omnibus mulieribus eiuſ-
dem eſt rationis & malitiæ, ſed alia eſt prauitas in muliere quæ ſingulo menſe expurgatur, alia
verò in illa, quæ vltra præſcriptum naturæ tempus eum detinet. In priori ſiquidem muliere, vi-
tium eſt mite & manifeſta potius qualitate peccans, quàm occulta & venefica, vt ob id mirũ etiam non
ſit, ſi in eodem corpore, in quo generatur & aggregatur, ſui præſentia exiguum, vel vllum nocumentum
inferat. Nec obſtat, ſi quis obijciendo dixerit, huius etiam ſanguinis effectus prauos admodum eſſe, cum
ſuo contactu ſemina ſterilia reddat, virentes berbas exſiccet, vinum corrumpat & cætera id generis ma-
la apertè faciat, quæ venenis conuenire videntur: quia non inconuenit, vt id quod vni eſt familiare & ſi-
mile, alteri ſit inimicum & contrarium: helleburus enim homini eſt medicamentum, coturnicis alimen-
tum: & in eodem corpore bilis eſt veſicæ familiaris, cæteris verò partibus diſsimilis, & ſua contrarietate
moleſta. A pari dicendum de ſanguine menſtruo, qui in eo corpore, in quo generatur & ſecundum natu-
ram expurgatur, nullam noxam illi inferre videtur: in alieno autem corpore, quòd noceat, mirari nõ de-
bemus, ob dictam rationem. Si autem ſermo fuerit de illo ſanguine menſtruo, qui ſecundum naturã non
expurgatur, ſed diutius & pręter naturam intra corpus cohibetur, hic certè longè prauiorem qualitatem
habebit, quam ex longiori in corpore mora ſibi contrahit, vt veneficam etiam naturam acquirere poſsit,
ratione cuius, non ſolùm alienis corporibus nocet: ſed proprio etiam minimè parcit, vt hinc oriantur B
præfocationes matricis, apoplexia, animi deliquia & cætera pernicioſa & lethalia Symptomata enarra-
ta. Cæterùm notandum, quòd talis ſanguis ita violenter in corpore detentus, licet ei noceat & vehe-
mentia Symptomata parere poſsit, hoc tamen perpetuò non contingit, & in ſingulis corporibus neceſ-
ſariò aduenit, cùm multæ mulieres reperiantur, quibus menſtrua diu non fluunt, integra tamen ſanitate
fruuntur: quòd dum accidit, cogitandum eſt illud euenire non ratione huius materiæ, quæ in diuerſis
mulieribus diuerſæ rationis ſit, vt in vna prauam retineat qualitatem, in alia verò non, cùm in omnibus
eandem formam habeat & agendi poteſtatem. Sed in alias cauſas diuerſitas hęc referenda erit, eaq; mul-
tiplex eſſe poteſt, inprimis quia hæc materia, etiam ſi per vterum non expurgetur, vt expurgari deberet,
à natura tamen per alia loca tranſmittitur, vt per fluxum ſanguinis narium, per hæmorrhoides vel etiam
purgantibus medicamentis educitur, ſiue per ſeceſſum illa purgauerint, vomitum, lotium, ſudorem, vel
inſenſibiles halitus: ſiue etiam talium prauorum humorum inanitio facta fuerit, validioribus exercitijs,
vt in ruſticis ſæpè contingit, ſiue ex tenuiori diæta, aut ieiunijs idem eueniat. At ſi hæc non prætereat,
ſed conſueta euacuatio ita ſupprimatur, vt in corpore aggregata in eodem etiam detineatur, nec aliquo
ex dictis modis minuatur, vel omninò expurgetur, tunc ratione diuturnioris moræ, quàm in tali corpo-
re præter naturam habet, putredinem & malignam qualitatem cõcipiet: vnde etiam ortum ducent mor-
bi peſsimi, & ſæua Symptomata, atque hæc diuerſa erunt, pro diuerſitate locorum, ad quæ illa decumbit:
vt ſi hæc materia, per totam corporis circumferentiam, diffuſa fuerit, nõ ſolùm pruritum, ſed & ſcabiem, C
lepram & elephantiaſin producere poteſt: ſi in partem determinatam decubuerit, vt in cor, palpitatio-
nem, lipothymiam & ſyncopen facere conſueuit: ſi caput petierit, dolorem, vertiginem, epilepſiam, apo-
plexiam & varia deliriorum genera efficiet: ſi hepar, aut lienem detinuerit, obſtructiones, tenſiones, tu-
mores & ſcirrhos pariet: ſi vterum magis occupauerit, præter dictos morbos, conuulſionem, vlcera &
cancros illi inferre poterit. Hæc igitur & ſimilia, in illis potiſsimum mulieribus contingunt, in quibus
copioſior materia aggregabitur, & ex diuturniori mora, prauiores conditiones acquiret, quemadmo-
dum illis contingit, quæ vitam ſuam in otio potius, quàm in negocio degunt, vel in viuendi ratione plu-
rimum delinquunt, in genere loquam ciborum, in quantitate, qualitate, tempore & modo. Præterea hu-
ius diuerſitatis ratio, ex eiuſdem materiæ cruditate & coctione deſumi etiam poteſt, in quibuſdam enim
ſemen ſymptomata breuiora habet ſiue digeſtionis tempora, in alijs longiora, in nonnullis etiam
perpetuam ſeruat cruditatem, hinc ſymptomata oriuntur tempeſtiua, tarda & nullo etiam tempo-
re apparentia.

De ſanguine Menſtruo in muliere prægnante & lactante.

CAPVT XII.

SI autem ſermo fuerit, de ſanguine menſtruo, in muliere prægnante & lactante, longè aliter decernen- D
dum erit. Quod enim ad prægnantem mulierem ſpectat, cum Auicenna ſtatuendum eſt, eius ſangui-
nem menſtruum, non eſſe omninò vniformem, homogeneum & laudabilem, ſed difformem, hetero-
geneũ & triplici ſubſtantia conflatũ, alimentali ſcilicet & benigniori, ex qua fœtus nutritur: excremen-
titia, quæ ad nutritionẽ & lactis generationẽ nihil confert, & hæc portio ea eſt, quę toto geſtationis tem-
pore, ſenſim aggregatur in tunicis ipſius fœtus, ibiq; quieta ſeruatur, vſq; ad pariendi tẽpus, cui eam vti-
litatem afferre videtur, vt vias humectando & lubricando, faciliorẽ partũ reddat: quæ verò poſt partũ ſu-
pereſt, cùm nullius amplius ſit uſus, per vterũ expurgari tota debet, quòd cùm contingit, mulier integra
fruitur ſanitate: at ſi tota hæc portio, vel aliqua illius pars, cõtra naturæ leges intus detineatur, putredinẽ
concipere ſolet, & putreſcendo, febres & alia maiora ſymptomata cauſare conſueuit: ideo in parientibus
ſtudiũ noſtrũ eſſe debet, vt dum ſpontè naturæ hæc euacuatio non ſuccedit, omni induſtria & arte illam
promoueamus. Cur autem natura hanc portionẽ ita inutilẽ prius non euacuet, ſed toto geſtationis tem-
pore illam intus detineat, ratio eſſe poteſt, quoniã ſi tempore geſtationis, materia iſta euacuaretur, abor-
tus etiam ſuccederet. Tertia portio bona eſt & laudabilis, ſed non in quocunq; tempore, ſed magis circa
finem formati fœtus, vt ex hac, lac generetur pro puero conſeruando, hinc mammarum cum matrice
colligantia & magnus conſenſus uterum habuit: cùm prouida natura, per eadem communia vaſa, am-
bas partes coniunxerit, quę geſtationis tempore alimenti materiã deferendo, conformando, augendoq;
fœtui

A ſœtui tantùm inſeruiunt, quo iam perfecto & edito, idem alimentum per eaſdem communes venas ſurſum ad mammillas fertur, vbi per nouam coctionem, quam ibi recipit, in lac degenerat, quud genitum, fœtus conueniens alimentum eſt.

Improbatio modernorum circa ſanguinem Menſtruum.

CAPVT XIII.

HInc Fernelij ſententia explodenda eſt, cùm nullo diſcrimine ſtatuerit, ſanguinem menſtruum in muliere tùm prægnante, tùm non prægnante vitioſum eſſe, & à puriori ita repurgatum, vt non modò tanquam inutilis à natura ſeparetur, verùm etiam vt veneficus habeatur, concludens ex huiuſmodi ſanguine vllo modo fœtum ali poſſe, vel lac generari. Nam ſi hic ſanguis veneficus eſſet, vt cenſuit ille autor, quærerem ab ipſo, quomodo fieri poſſet, vt per id tempus in quo naturaliter aggregatur, corpori etiam plurimum non officiat, & præterea cur ex illius auctione ſymptomata qooque non augeantur: nam per te (ô Ferneli) ſanguis iſte veneficus eſt: ergo corpus in quo ſubſiſtit, corrompet & à naturali ſtatu plurimum euertet, ea tamen ratione & ordine, vt primis diebus, quibus incipit aggregari, ob materiæ paucitatem parum etiam corpus afficiat, ſequentibus diebus, in quibus talis materia augmentum ſuſcipit, pauló magis lædere deberet, quia in maiori quanto, maior eſt virtus: ergo in fine mẽſis, quo tempore in maiori copia materia eſt aggregata, magis alterabit, vehementioraque ſymptomata faciet, quo-
B rum tameu nullum obſeruamus, in illis mulieribus quæ naturaliter purgantur. Præterea, ſi modica portio alicuius humoris præter naturam, & nondum venefici, tot mutationes in corpore parere poteſt, nauſeas videlicet, vomitus, alui fluxiones, dolores, febres, vigilias & alia id generis, cur longè maiora & vehementiora non faciet, quando in maiori copia aggregata erit, & longiori tempore cohibita, præſertim cùm & ratione maioris copiæ, & prauitatis intenſioris, quam in longiori mora ſibi contrahit, validiores vires corrumpendi acquirat. Accedit quud alimentum & venenum, vt contraria, valde diſtant, cùm alimentum ſit naturæ humanæ ſimile, ratione cuius ſimilitudinis, poteſt virtutem cuſtodire, fouere & augere: contrà venenum ob diſsimilitudinem, contrarias habet facultates, quarum ratione aptum eſt deſtruere, corrumpere & interficere. Ergo ſi ſanguis menſtruus eſt venenum, ſemper corrumpet illud corpus cui eontrariatur, & in quo reperitur, conſequenter per illius præſentiam & actiunem ita in corpus eorrumpendo aget, vt ſublata ſanitate, contraria affectio inducatur, cuius tamen oppoſitum in plurimis obſeruamus. Nec obſtat ſi aduerſarius diceret, quòd menſtruus ſanguis conſoetis temporibus effluens, eorpus non corrumpit, inprimis quia ſæpè obſeruatum eſt, in multis mulieribus hanc materiam tribus & quatuor menſibus intra corpus retineri, non propterea alicui morbo ſubijcitur: præterea, quod ſecundum naturam fit in ſanis corporibus, non poteſt per ſe nocere corpori in quo illud fit & generatur: at in muliere prægnante, menſtrua per totum geſtationis tempus naturaliter retinentur: qoare, ſi ſanguis men-
C ſtruus veneficus eſſet, conceptionis tempore nullo modo retineri deberet. Præter id enim, qood huic mulieri plurimum noceret, fœtum etiam enecaret, generationemque prohiberet. Eadem ratio & de lactante habenda eſt, quia ob eandem rationem ſanguis iſte tàm diu detentus, vel mulieri maximè officeret, vel lac alterando & pernicioſa ſua qualitate afficiendo, non poſſet eſſe conueniens alimentum pueri, & ita operatio ſecundum naturam facta, cederet in maleficium mulieris, in quà illa fit, & nutritionis fœtus, nec non etiam conſeruationis eiuſdem, poſtquam in lucem editus eſſet, hoc tamen experientiæ repugnat, cùm conceptionis, nutritioniſque fœtus gratia, neceſſarium ſit cõſuetam vteri fluxionem ſupprimi, quemadmodum etiam fieri experimur, poſtquam fœtus in lucem eſt editus, aliter lactis generatione prohibita, iam conditum naturæ opus ſtatim periret. Addo quod rationabilius eſſet, vt prægnantes grauius ægrotarent, quàm cæteræ, quibus ob alias cauſas idem ſanguis retinetur: quandoquidem in non prægnantibus, ſanguis iſte prauus, quia cum bono & alimentali mixtus eſt, ſua hac permixtione facilè poteſt malitiam eius corrigere, ferocitatemque aliqua ratione moderari & miteſcere: at in prægnantibus ſecus eſſe deberet, quia in his melior ac purior pars, ab ipſo fœtu attrahitur, & portio relicta impurior & prauior remanet, ac proinde magis effrænis redditur, quare oporteret prægnantes mulieres lethalibus ſymptomatibus neceſſariò & ſemper affici. Augetur adhoc magis difficultas, quia ſanguis iſte menſtruus, ſi veneficus eſſet, quantò in maiori copia aggregaretur, tantò efficaciorem corrumpendi po-
D teſtatem acquireret: at in vltimis menſibus prægnantis mulieris, copioſior quantitas huius ſanguinis eſt aggregata, quàm inter initia. Ergò hoc potiſſimum tempore, peſsimè ſe habere deberent, cuius tamen oppoſitum contingere videtur, cum ſæpè obſeruemus, prægnautes in primis menſibus deterius habere, quàm in vltimis. Quæ veritas, cunfirmari adhuc poteſt in mulieribus etiam lactantibus, in quibos toto lactationis tempore, nulla huius ſanguinis expurgatio apparet, quia medicorum omnium conſenſu habetur, quòd ſanguis qui menſtruus fieri deberet, in lac ipſum degenerat, quod optimum & ſuauiſſimum alimentum pueris exiſtit: quapropter cùm in iſtis materia generationis menſtrui non deſit, & illius euacuatio ſecundùm naturam nulla appareat, per totum id tempus, in quo puer lacte nutritur, concludendum iure videtur, ex tali ſanguinis redundantis ſuperfluitate, non menſtruum, ſed lac potius generari. Qoód ſi negare adhuc quis auſus fuerit, ab illo ego expeterem locum in corpore mihi aſsignari, in quo tam copioſè contineri poſſet, cùm per biennium & vltrà, nulla illius ſanguinis expurgatio in lactantibns appareat. Præterea, ſi in hoc tempore generaretur & locum haberet, vbi tam copioſè & longo tempore quieſceret: quæru, quumodo citra euidentem & inſignem illius corporis moleſtiam tam diu in eo ſubſiſtere poſſet, præſertim cùm ab aduerſarijs conſtitutum fuerit, non ſolùm copia peccare, verùm etiam qualitate quadam venefica præditum eſſe. Quòd ſi quis dixerit, ex tali ſanguinis ſuperfluitate lac generari, tunc quæro de hoc lacte, an ſit materia alimentalis, vel non: & ſi non, an ſit praua, aut venefica, vel alterius generis: negare non poſſumus, quòd non ſit alimentum, cum illo pueri

optimè nutriantur, ob quam cauſam ſtatuendum eſt pariter, omni vitiata qualitate carere. Quare licet ea- A
Lib. de vena ſect. adu. Eraſiſtratum cap. 8. & lib. 14 de vſu part. cap. 6. Lactis generatio. dem eſt materia ſanguinis menſtrui & lactis, iam aſſerere non poterimus, venefica qualitate eſſe affectum, in ea tamen re, vnum eſt animaduertendum, quòd in lactante muliere aſsiduò lac generatur, ex redundante ſanguine, poſt nutritionem ſanguinearum partium ſuperſtite, ita vt in ſingula coctione, portio illa quæ poſt nutritionem ſupereſt, per vlteriorem elaborationem, quam quotidie recipit à propria ſubſtantia mammillarum in lac vertatur, quod eſt in cauſa, vt lac ſit nutritionis materia, puero valdè iucunda & magni nutrimenti, quoniam non generatur ex ſanguine menſtruo diu aggregato, ſenſimque in corpore aucto & alterato: ſed ſicut in qualibet coctione, quotidie generatur & ſupereſt, ita ex eodem lac pariter producitur, qua ratione tantum abeſt, vt ob nimiam in corpore moram, qualitatẽ malam concipere poſsit, vt potiùs per nouam coctionem ſtatim ſuccedẽtem, maiorem depurationem, melioremque formam acquirat, quòd ſanè non contingit in mulieribus non lactantibus, & iis quæ vtero non gerunt. Quoniam in iſtis ſanguis, qui poſt nutritionem continuò redundat, cùm debitum finem ac vſum aſſequi non poſsit, alimentumque ipſius fœtus aut pueri fieri nequeat, ſed in corpore tanquam ociosus & nullius vſus diu detineatur, fit vt ex continua illius aggregatione & longa mora, ſenſim etiam in alienam qualitatem acquirat, ab alimenti natura ac benignitate longè diſtantem, vt alimenti materia eſſe minimè poſsit, qui niſi conſuetis temporib. expellatur, iam enarrata ſymptomata producere conſueuit.

De cauſis generationis Menſtruorum in fœminis, non autem in viris. B

Capvt XIV.

CVm conſtet in fœminis ſanguinem menſtruum generari, in viris autem nequaquam, huius diuerſitatis cauſa quærenda eſt. Ea autem non aliundè melius ſumi poterit, quàm ex fine, in quem & propter quem, ſanguis iſte à natura producitur. Ex communi autem omnium conſenſu conſtat, mulierem factam fuiſſe ad procreandos filios, quorum generatio fieri non poteſt abſq; virili ſemine, quod in proprio vtero non ſolùm recipere debet, ſed receptum retinere, fouere, nutrire, conformare & augere: hæc autem præſtare non poteſt abſq; alimento, quod intra ſe habere debet, cuius alimenti ac nutritionis materia, non alia eſt, quàm ſanguis ipſe. Ergo ob hanc cauſam oportuit in muliere longè copioſiorem ſanguinem generari, quàm in viris, vt ratione huius copiæ, non ſolùm ſufficiat, pro alendo & conſeruando proprio corpore, verùm etiam pro fœtu nutriendo, donec ad integram perfectionem perueniat & postquam in lucem eſt editus, ex eodem ſanguine adhuc nutriri debuit, quod fit per illius cõuerſionem in lac: at in muliere, vtero non gerente, cùm ſponte naturæ hæc copia abſumi nequeat, præſertim ſi otio & ſomno dedita fuerit, ſenſim in vena caua colligetur, & ſtatuto tempore per venas vteri forâs erumpet: mares autem, quia ad generandum concurrunt, vt actiua principia ac proinde non in ſe ipſis, ſed in alio
4. probl. 26. generent, ideò neceſſaria non fuit productio menſtrui, conſequenter nec eiuſdem purgatio: cui fauet etiam eorum calor robuſtior, non permittens aggregari talem ſuperfluitatem, & præſertim cum multis exercitiis dediti ſint, quorum cauſa, omnes ſuperfluitates facilè abſumuntur. Ex copioſa autem ſanguinis generatione & illius ſuperfluitate, quæ in mulieribus tantùm colligitur, clarè haberi poteſt, frigidioris eſſe temperaturæ quàm viri: vbi enim frigidior & humidior temperatura adeſt, neceſſarium etiam eſt, copioſiorem humiditatem, crudorumq; humorum maiorem quantitatem coaceruari, vt in fœmineo C
Gal. 2. de ſem. Hippocr. 7. aph. 44. ſexu contingit: hinc etiam eſt, vt mulier ob eandem temperaturam plus appetere videatur, & ob eandem etiam minus coquere, ac proinde crudiori ſanguine redundare. Fauet quin etiam huic copiæ ſanguinis, earundem habitus corporis denſior, qui non ſolùm ſequitur dictam temperaturam frigidam, verùm etiam vitæ earum inſtitutum, quoniam in quiete & otio magis degunt, quàm in motu & negocio: hinc eſt, vt ab earum corporibus minor reſolutio fiat, & propterea largiori etiam ſanguine abundabunt,
Dubitatio. atque eo frigidiori & crudiori quàm viri. Verùm quiſpiam dubitare poſſet, cur ſit quòd mulier, generans filium cùm generet ratione qua animal, non autem ratione qua homo, quòd etiam nõ communicet cum cæteris brutis, nõ ſolùm in generatione & generationis modo, verùm etiam in expurgatione huius men-
5. de hiſt. animal. cap. 20. ſtrui ſanguinis per vterum, eo videlicet tempore, quo prægnantia non ſunt. Cuius rei cauſam reddens Ariſtoteles, inquit, bruta animantia menſtrua purgatione carere, quia omnem ſanguinis ſuperfluitatem variis modis abſumunt, modò in ſubſtantiam proprij corporis immutando, in quibuſdam degenerat in ſquamas, in aliis vertitur in pennas, in aliquibus in copiam pilorum tranſmutatur, in aliis in craſſiores & duriores cortices degenerat, vt in teſtudinibus, cochleis & conchis contingit. D

Quo tempore Menſtrua fluere incipiant. Cap. XV.

QVo autem tempore, quàve ætate fluxio menſtruorum in mulieribus incipiat, non eſt ita certum, cùm in aliquibus citiùs, in quibuſdam tardiùs, id contingat. Commune autem omnibus videtur, vt ante duodecimum annum non appareat, & ſi in aliquibus anno ætatis ſuæ vndecimo, vel pauló ante conſpecta fuerit, vt in ſanguineis & latiores venas habentibus, euenire poteſt, ſciendum hoc raro contingere, & propterea, hanc fluxionem non omninò naturæ modum ſeruare, quod teſtari poteſt vitæ earum breuitas: contrà vero, in illis longior iudicatur, in quibus hæc menſtrua purgatio tardius conſpi-
7. de hiſt. animal. cap. 1. & 1. de generat. animal. 20. citur: communiter autem & vt in pluribus, ac ſecundum naturam conſueuit hæc purgatio incipere circiter annum decimum quartum, quo tempore incipiunt etiam mammillæ intumeſcere, & vox pauló minus acuta auditur quàm antea, grauior tamen redditur. Hippocr. libro de ſeptimeſtri & octimeſtri
Lib. de genitura. partu & alibi, reddens cauſam, cur ante decimumtertium annum menſes non prorumpant, ait: quia ante hanc ætatem venæ anguſtiores ſunt, vt ſanguis adhuc liberè permeare nequeat. Quocunque autem tempore incœperint, ſolent mulieres tunc potiſsimum pati Venereos ſtimulos & ad coitum accendi, ideò incipiant diligere iuuenes, vt hoc potiſsimum tempore, magna etiam egeant cuſtodia, cùm ſemen

incipiat

A incipiat generari, cuius præſentia & titillatione, ad Venerem excitantur: hinc colligi poteſt, mulierem non prius eſſe aptam ad generandum, quam incipiant fluere menſtrua, quoniam huc ſolum & non alio tempore fœtus nutriri poteſt. qui prægnationis etiam tempore, illius gratia, intus detinetur. Accedit, quod per id tempus ſemen etiam in fœmininis generatur, cuius pariter ad generandū magna habetur neceſsitas: vtriuſq; autē carentia, quæ in extremis ætatibus ſunt conſtitutę, ſteriles & infœcundæ euadunt.

Quo tempore deſinant fluere Menſtrua. CAP. XVI.

TEmpus autem, quo menſtruorum fluxio naturaliter deſinit, non minus incertum habetur, principio fluxionis eorundem: cuilibet tamen mulieri commune eſſe videtur, vt poſt ætatis ſuæ annum ſexageſimum purgari deſiſtant, quibuſdam verò ante ſexageſimum purgatio iſta deſinit, plurimæ ante annum quinquageſimum, aliæ circiter quadrageſimum & quadrageſimum quintum dictam purgationem non patiuntur. *7 de hiſtor. animal. cap. 5.* Huius defectus cauſa, in caloris diminutionem referri poteſt, ratione cuius, nec copioſus ſanguis generatur, & ſi generaretur, non tam facilè, per longinquas partes, anguſtioresque vias expurgari poſſet: ideo, quicunq; vxorem ducunt prolis procreandæ gratia, ab extremis ætatibus cauere debent, eam non accipientes, priuſquam purgari cœperit, vel tempore quo à tali purgatione deſierit, *Notandum, vxorem ducere volentibus.* quia vtroque tempore, ob eandem cauſam infœcundæ ſunt: at qui vxorem ducunt ne vrantur, ſciant ij, quòd quælibet mulier facilè poteſt huic negocio ſatisfacere, quoniam ad extremum vſque ſenium libenter venerem amplectuntur, nec tam facile centum adhuc viris ſatiantur.

B

De periodis repetitæ purgationis. CAP. XVII.

MVlieres quæ purgantur ſecundum naturam, quódnam habeant conſtitutum ſuæ purgationis tempus, non videtur ita compertum, cùm in aliquibus breuiori tempore, in alijs longiori, talis purgatio fiat. Si cætera excrementa, quæ in corpore generantur, ſpectemus, clarè conſtat, quòd vt ſingulo die generantur, vt in pluribus etiam eodem expurgantur, ſiue de illis ſermo habeatur, quæ partem determinatam reſpiciunt, vt oris expuitio, narium emunctio & aurium euacuatio, quæ ad caput diriguntur: & lotij redditio, hepar & totum venoſum genus reſpiciens: & craſsiura alui excrementa, per anum expulſa, ventriculum & inteſtina inaniunt. Si ad vniuerſum corporis habitum ordinentur, erunt halitus inſenſibiles, ſudor & pili, quæ omnia per cutaneos meatus aſsiduò expelluntur, ad quorum excrementorum ſimilitudinem in ſeparatione & expulſione, menſtrua non ita ſe habent, quia nec aſsiduò, aut ſingulo die, vel alternis diebus effluunt, ſed longioribus egent interuallis, quod à natura prudenti admodum conſilio factum fuiſſe, exiſtimandum eſt: inprimis, quia mulier toto ſuæ vitæ tempore, in perpetua quadam moleſtia vixiſſet. Accedit, quòd ſi ſingulis diebus talis purgatio fieret, conceptionem prohiberet, quia ſimul cum materia menſtruali ob viarum lubricitatem, ſuſceptum quoque ſemen efflueret. Pręterea, tunc ſolet optimè mulier concipere, quando ab omni excremento vterus mundus eſt, & ab omni

C impuritate benè repurgatus, hoc enim tempore, ora vaſorum ſunt aperta, nullaq́ue adeſt pręſentia menſtrui obruentis & quodammodo ſuſceptum ſemen ſtrangulantis. Addo, quòd ſordidum & abominabile viris valde foret, huiuſmodi mulieribus coitum inire, quibus vterus tali excremento madeſceret. Si igitur menſtrua hæc purgatio, nec quotidie fit, nec fieri debuit, quærendum vlterius, quæ temporis interualla, vt fiat, expoſtulet. Experientia comprobatum eſt, non omnes mulieres eodem conſtituto tempore purgari, ſed aliæ citius ac ſæpius, aliquæ tardius & rarius. Commune tamen omnibus, naturalem ſtatum ſeruantibus, eſſe videtur, vt ſingulis menſibus hæc euacuatio repetatur: nonnullis tamen conuenit bis, alijs etiam ter, quibuſdam longe tardius porgari. Cuius diuerſitatis cauſa, ea eſſe poſſe videtur, quæ *7. de hiſt. animal. 2.* ex coeundi deſiderio deſumitur, vt in quibus intenſius fuerit, purgatio etiam frequentior habeatur, pręſertim in ætate iuuenili, in corporis habitu ſanguineo, in habentibus venas latiores, ac in illis denique, quæ ventri nimium indulgent & in otio vitam degunt.

Quot diebus duret hæc purgatio, ſanguinis Menſtrui.

CAPVT XIIX.

CÆterum porgatio iſta dum fit, ſiue per frequentiora, ſiue rariora interualla illa fiat, non videtur habere determinatum ſuæ durationis tempus, cùm in quibuſdam per plores dies, in alijs per pauciores perſeueret: vnde tempore Hippocratis, raró contingebat vnam, vel alteram diem excedere:

D noſtris verò temporibus plures attingunt, vt ad quartum, quintum, ſextum, ſeptimum, & octauum perueniant. Imò ſi Paulo credimus, quædam ad duodecimum etiam aſcendunt, cuius diuerſitatis ratio ea *Lib. 3. cap. 50.* eſſe poteſt, quia noſtri temporis mulieres, genio nimis indulgent, copioſius comedentes & cibos laudabilis ſucci, & in otio viuentes, quibus potiſsimum hoc aduenit, ſi iuniores fuerint, humidiores, venoſæ & magnum hepar habentes, quibus omnibus cauſis ita in vnum conſpirantibus, facilè contingere poteſt, in earum corporibus copioſum ſanguinem generari, magnamq́ue illius copiam, poſt totius nutritionem ſupereſſe, pro cuius expurgatione, iurè non ſufficiunt duo vel tres dies, ſed plures ſint neceſſarij: & huiuſmodi mulieres illæ ſunt, quibus vteri ſtrangulatus ſæpius adueniunt, ſi conſueta illis purgatio ſuppreſſa fuerit, quod non contingeret, niſi prę nimia copia aggregati excrementi, natura ſatis ſuperq́ue grauaretur. At mulieres illæ, quæ erunt magis viriles, calidiorisque temperamenti, quales illæ extant, quæ ſunt habitus neruoſioris & robuſtioris, ſicut pauciora excrementa congregant, ita breuiori temporis interuallo eadem expurgabunt: quæcunque etiam fuerint habitus obeſioris & pinguioris, anguſtioresq́ue venas habuerint, parcius purgabuntur. ſanguinis enim portio, quæ in his poſt nutritionem ſupereſt, ob venarum anguſtiam copioſius congregari non poteſt: & prætereà ſerè tota in adipem vertitur, quòd etiam eſt in cauſa, vt huiuſmodi mulieres raró concipiant, & ſi contingat has concipere, ob alimenti inopiam, imbecilles fœtus & graciles habere ſolent. Præterea, ratione etiam declinantis ætatis, exigua & breuis purgatio reddi ſolet, ob cauſam ſupra etiam allatam. In ijs pariter, quæ tenui vtun-

tur victu, aut plurimum corpora ſua exercent, paucæ ſuperfluitates colliguntur, quoniam in illis, ob nimiam inanitionem, non generantur: in iſtis verò, præ nimio corporis exercitio, non retinentur, ſed per corporis halitum atque ſudorem diſsipantur. Teſtari hoc poſſunt ruſticæ mulieres & ſaltatrices, in quibus, ob dictam cauſam, purgatio hæc, vel nulla, aut perexigua obſeruatur, quod genus mulierũ, ad procreandam ſobolem videtor eſſe minus idoneum. In illis etiam exigua, vel nulla purgatio fiet, in qoibus ſanguis per alia loca euacuatur, ſiue per nares ſpontè exierit, vel hæmorrhoidas, vel ſectam venam & alio quouis modo: quibus etiam larga alui euacuatio accidit, ſiue ſpontè, ſiue arte facta fuerit, conſueta vteri euacuatio omninò deſiſtere ſolet, vel ſaltem, maiori ex parte imminui. Quæcunque etiam febre & ea diuturna, corripiuntur, vel parum, vel etiam nihil purgabuntur: in his enim materia inter initia febria exigua generatur, in progreſſu nulla, ſed ab extraneo calore tota abſumitur. A

In qua menſura fluat ſanguis Menſtruus. CAP. XIX.

Lib. 1. de morbis Muliebr. §. 15. & lib. 6. Epid. ſect. 1. text. 7.

Diuerſitas in ſang. menſtruo ſecundum qualitates.

QVantitas etiam effluentis ſanguinis eadem in omnibus non habetur, cùm à multis & varijs cauſis, illa alterari, immutarique poſſit. Hippocrates ſtatuere videtur, conuenientem copiam fore ad duas vſque minas, vel libras: & alibi dicit, aquoſis mulieribus diu menſes durare, & niſi crebrò fluant, earum corpora intumeſcere, hoc intelligens de corporibus humidioribus. In calidioribus verò & ſiccioribus, parciores erunt, vtpote in illis, in quibus ſuperfluitas ferè omnis abſumitur. Nec ſolùm in quantitate diuerſitas contingit, verùm etiam in qualitatibus tùm primis tùm ſecundis, vt meritò primarum, materia iſta modò calidior & feruentior, modò frigidior ſit. B Calidior erit in ætate iuuenili, in temperatura biliosa, in corporis habitu conſimili, in regione calida, & præſertim, ſi calidior victus ratio præceſſerit. Contrà frigidior erit, in muliere pituitoſi temperamenti, in corporis habitu pingui, in ætate decreſcente, in regione frigida, & potiſsimùm ſi ea etiam victus ratio acceſſerit, ratione cuius frigidiores humores multiplicentur. Diuerſitas etiam conſpicitur penes ſecundas & materiales qualitates, in craſſitie videlicet & tenuitate: in lentore & fluxibilitate, nec non etiam in colorum varietate, vt in iunioribus, calidi & ſicci temperamenti, in regione calida educatis, ſanguis iſte tenuior & rubicundior appareat: in adultioribus verò, in temperatura frigidiori, in regione conſimili, & craſsior & remiſsioris coloris obſeruetur.

Exeundi modus.

Differentia quin etiam apparet in modo exeundi: quamuis enim commune omnibus videatur, vt exeunte tali ſuperfluitate, aliqua moleſtia inferatur, differentia tamen erit penes magis & minus, quæ ſanè diuerſitas, cauſabitur à maiori & minori copia, ab intenſiori & remiſsiori caliditate huius materiæ exeuntis: hæc enim quantò copioſior fuerit, quia longius tempus ad ſui expurgationem expoſtulat, longiorem etiam moleſtiam pertranſeundo patienti adferet: quò autem parcior illa fuerit, minorem noxam inferet. Ex parte deinde qualitatis, hic ſanguis quantò calidior fuerit, tantò etiam mordacitate participabit, ac proinde illius exeundi modus, moleſtior erit: quò verò frigidior extiterit, eò minus mordax erit, conſequenter motu ſuo minorem afferet moleſtiam. C

Dictorum ſumma.

Conſtitutum itaque ſit, ſanguinem menſtruum eſſe materiam illam, quæ in vteri ſuppreſſione intus & præter naturam cohibetur, eundemque excrementum eſſe ſecundæ coctionis, quantitate & qualitate peccans, non tamen in omnibus eandem coaceruari menſuram, nec idem tempus exeundi ſeruare, nec eodem tempore deſinere, nec eodem modo exire, ſed ob adductas cauſas, hæc omnia variari, alterari.

De loco euacuationis Menſtrui ſanguinis. CAP. XX.

5. Aphor. 52.

5. Aphor. 60.

3. de Sympt. cauſ.

HIc ſanguis ita præter naturam in corpore detentus, cùm determinatum habuerit à natura ſuæ euacuationis locum, talis communi omnium conſenſu, non alius eſt quàm vterus ipſe, ad quem ſicut dicta ſuperfluitas, quæ quotidiè & ſenſim generatur, confluit & recipitur: ita per eundem natura grauata, illius euacuationem molitur. Euacuatur autem per venas dicti vteri, interdum etiam, per venas ad illius ceruicem deductas, ſicut in quibuſdam prægnantibus quandoq; contingere ſolet. Fluit autem per hanc partem naturaliter & non per alias, quia tempore formandi fœtus, in hanc ipſam fluere debuit, pro illius nutritione, cùm in ſolo vtero & non alibi conceptio fiat: qno tempore ſi contingat menſtrua fluere, quod tamen raro aduenit, prouida natura formationi fœtui maximè intenta, non per venas vteri, talem euacuationem faciet, ſed potius per venas ipſius ceruicis, hac enim ratione ore vteri adhuc clauſo manente, pront ad conceptionem requiritur, per dictas ceruicis venas euacuabit, & ita euacuando, ab abortu mulierem præſeruabit. Cæterùm cùm vteri ſuppreſſio contingit, ea fieri poteſt modò vtero primario affecto, modò per conſenſum: & dum primariò afficitur, vel totus, vel illius pars determinata læditur, quæ eſſe poteſt ceruix, cornua & cauitas eius. Hæc de forma & loco affecto. D

De cauſis ſuppreſſionis Menſtruorum. CAP. XXI.

DVm autem ſanguis iſte excrementitius per vterum non egreditur, vt egredi deberet, ſiue primariò, ſiue ſecundariò læſus fuerit, ſiue totus, ſiue illius pars, aliquas huiuſce ſuæ læſionis cauſas habere debet, quapropter de cauſis ſuppreſsionis menſtruorum agendum occurrit. Non fit igitur hæc fluxio, vel labefactata expultrice vteri facultate, vel ob externos errores. Si labefactata fuerit, hoc fieri poteſt ob intemperiem, atque hanc calidiorem & frigidiorẽ, calidiorem etiam & ſicciorem, frigidioremq; & ſicciorem: ſiue hæc natiua fuerit, ſiue aſcititia, ſiue morboſa, ſiue non, ſiue ſecundum corpus totum, ſiue partẽ: & rurſus, ſiue cùm materia fuerit, ſiue ſine materia. Quo ad intemperiem calidam tãtùm, vel etiam cum ſiccitate coniunctã, ratione huius hic ſanguis non fluit, quia non generatur, ſed omnis ſuperfluitas, quæ poſt nutritionem ſupereſſe deberet, à dicta intemperie abſumitur, quemadmodum in febribus contingere ſolet: in quib. nec poteſt tanta copia ſanguinis alimentalis produci, qui pro corporis nutritione & conſeruatione ſufficiat, ob cuius defectũ, talia corpora nõ ſolùm conſuetis excremẽtis non redundant, ſed proprij etiã alimenti defectu, diminuta nutritione, quotidiè magis emaciantur. Citius autem ceſſat hæc fluxio in febribus continuis, quàm in intermittentibus, quia in his aſsidua fit exſiccatio,

A in ſebre antem quartana internittente, inter initia hic ſanguis generatur & effluit, quia conſumptio per
interualla tantùm fit,& ob id io errore ſunt illi practicantes,qui in quartana febre prugreſſa,tentant viribus omnibus menſtrua prouocare, cùm non generentur. Si autem menſtrua non fluant, quia ſanguis
poſtquam genitus & abſumitur, vt de more aggregari nequeat, hoc contingere poteſt, ob intemperiem
calidiorem tantùm & adſciticiam & natiuam,non morboſam, ratione cuius ſanguis in maiori copia non
generatur, calore in halitum inſenſibilem ipſum reſoluente : quemadmodum ratione natiuæ, contingit
in mulieribus,quæ viragines ſunt, & ratione adſcititiæ In ſaltatricibus & alijs,quæ corporeis violeotiſq;
exercitijs,plurimum ſunt deditæ:meritò autem iotemperiei frigidioris, hæc pariter eſſe poteſt morboſa
& non morboſa.aſcititia & natiua,in toto curpore,& parte determinata:ratione cuius,non generatur talis ſanguis, & ideò non fluit, vt defluere deberet : non generatur autem, quia calor eſt diminutus, ideò
Hippocrates & Galenns rectè ſentiunt,quòd corpora gracilia, vel obeſa, aut peoitus carent tali euacuatiune,vel modicam habent : in ſiccis quidem non fluit,quia ſanguis iſte non generatur,ſicut fit in calidis
& humidis : in pinguibus verò,ſi generatur copioſa ſnperfluitas, non tamen ſub forma ſanguinis excrementitij aggregatur, ſed in pinguedinem potius vertitur: & ideò vbi occurrunt mulieres talis habitus curandæ, quibus menſtrua non appareant, inanes erunt conatus omnes noſtri in illis prouocandis.
Quòd aotem calor diminutus in cauſa ſit,vt talis ſanguis nun generetor,teſtari poſſunt mulieres in ſenili ætate conſtitutæ,quæ frigidiores redditæ,vix poſſunt cibum coqnere,& ex illo alterato,proprium cor
B pus nutrire & conſeruare,ne dum ſuperfluum generare:nec ſolùm tutius întemperies,ſiue calidior.ſiue
frigidior fuerit, in cauſa eſt, vt talis ſanguis non gignatur, vel etiam abſumatur, vel in alienam ſubſtantiam vertatur,nempe in pinguedinem,verùm etiam intẽperies partis determinatæ. Ideò ex aliquo diuturno affectu Ventriculi,Iecoris & ſimilioin partium,virtus ita labefactari poteſt,vt vix ſanguis generetur pro nutritione indiuidui,neceſſarius. Similiter ob vteri & vaſorum eius intemperiem inſigniter calidam & ſiccam,facultas expultrix dictorum vaſorum labeſactari poteſt,vt indurato vtero,genitum ſanguinem expellere nequeat: nec minus eadem facultas à frigida & ſicca intemperie labeſactabitur,ratione cuins vterus & vaſa eius duriora & denſiura pariter fiunt, vt fruſtrata expulſione, ſuppreſsio ſuccedat. Si præter Intemperiem accedat etiam materia.hæc non erit vaporoſa,ſed corpulenta,conſequenter
ſanguinea,pituitoſa, biliuſa & melancholica, quarum qualibet dum copia, craſsitie & lentore peccauerit,vteri vias facilè obſtruere pòteſt,totius inquam, & colli eius, qua de cauſa conſueta euacuatio rurſus impeditur. Ab hac ipſa materia,obſtrui etiam poſſunt venæ extra vterum, quæ tamen ad ipſum pertingunt,vt conſuetus fluxus auſeratur,cui ubſtructiuni,ſi ea etiam accedat, quæ cæteras venas ſimul occupat,non ſolùm ſnppreſſio fiet,ſed priori adhuc longè deterior. Si deinde ſanguis iſte non fluat ob externos errores,iſti errores prodire poſſunt à cauſis tùm internis, tùm externis, ratione quarum eadem expultrix facultas à conſueto munere impeditur, vt merito cauſarum internarum, poſſit eſſe morbus tùm
C in mala compoſitione,tùm in ſoluta vnitate:& quicunque fuerit,vel in vtero erit,vel alibi, atque tunc in
toto corpore,vel in parte. Si in vtero extiterit, & primò ſi morbus fuerit in mala compoſitione,talis potiſſimum erit in anguſtia venarum totius vteri, ceruicis & cornuorum eius. merito cuius anguſtiæ,conſuetus tranſitus ſanguini menſtruo prohibetur. Cæterùm,hæc anguſtia cùm multiplex eſſe poſſit,diſtinguenda eſt,quoniam vel natiua eſt,vt cùm ceroix à membrana adnata clauditur,vel adſcititia,quę in obſtructione conſiſtit, vel conſtipatione, vel coaleſcentia,vel ſubſidentia, vel compreſſione. Si in obſtructione fuerit,hæc fit à materia,copia,vel qualitate peccante,videlicet à craſsitie & lentore. Conſtipatio
autem cauſatur, vel à callo vteri & colli ipſius, vel adipe, vel carnis excreſcentia, vel adnata membrana
circa collum & os ipſius,& in quibus talis membrana adnaſcitur, im perſoratę vocari ſolent, quamuis raró hoc contingat: Fernelius tamen teſtatur ob huiuſmodi cauſam ſe vidiſſe mulierem,cui nũquam menſes,vel aliud quippiam ab vtero fluxit,quæ tamen nunquam ob id malè habuit,ſed ad annum vſque ſexageſimum incolumis vixit. Canſa autem coaleſcentiæ, eſt cicatrix vteri,ratione cuius venarum ora coaleſcunt,qood fieri ſolet ex præcedente vlcere. Cauſa verò ſubſidentiæ, eſt inſignis inanitio eurundem
vaſorum,ad quorum vacuitatem ſubſident vaſa: vel etiam fit à cauſa refrigerante, denſante & aſtringente, quæ in illis ſœminis locum habere ſolet, quæ proprio vtero ſtyptica & aſtringentia applicant, vt hominibus virgines appareant · quorum cauſa, facultas retentrix vteri adeò roboratur, vt menſtruum ſan-
D guinem aliundè non ſuſcipiat: vterus enim venas qnas habet, ea ratione habet, vt non ſolùm per illas alimentum propriæ conſeruationis gratia ſuſcipiat, verùm etiam vt eiuſdem ſuperfluitatem recipiat, &
recipiendo per vterum euacuet,qua ratione debent hæc vaſa quandam imbecillitatem habere : ideò robuſtiora ſi reddantur, quod contingit dum conſtringuntur & denſantur,non amplius hanc materiam ſuſcipient,vel ſuſceptam non expellent. Compreſsiunis verò cauſa,fit vel ab immodica pinguedine,vt ab
omento venæ vteri comprimantur : vel etiam à tumore aliquo, præter naturam exiſtente in vtero, fieri
conſueuit,qui eidem accidit ſecundum extimas illius partes,vel circumiacentes, qui tumor ſiue inflammatorius,ſiue alterius generis extiterit,ſuo pondere vterum comprimere poteſt, & cum illo ſimul etiam
vaſa,quib. compreſsis, conſuetus tranſitus impeditur, vt excrementitius ſanguis per conſueta loca fluere,expurgeriq; non poſsit. Si deinde menſtrua non fluxerint ob morbum ſolutæ vnitatis,eſſe poteſt diſruptio, abſceſſus, fiſtula, vlcus & huiuſmodi, quorum omnium cauſa per vterum aſſidua expurgatione
fieri poteſt, & ſi non ſanguinis menſtrui, alterius ſaltem materiæ, in quam ille degenerare poteſt, priuſquam in meoſtruom vertatur Hæc de cauſis ſuppreſsiunis In vtero exiſtentibus. Si autem morbus alibi
quàm in vtero fuerit, eſſe poteſt in toto curpore, & in parte determinata. Si in toto corpore hoc contingere poteſt.vel quia non generatur, vèl ſi generatur, in alia loca raptum habet: ſi non generetur, fieri hoc
ſolet à quolibet morbi genere, & inprimis ob intẽperiem, & non quácunque, ſed calidiorem, vt in febribus contingit,ſiue putridæ,ſiue hecticæ fuerint. Secundò, concurrit etiam morbus in mala cõpoſitione,

5. Aph. 36. 18.
3. de Symptom. cauſ.
5. Aphor. 28.
5. Meth. 5.
Lib. 6. Pathol. cap. 16.
3. de Symptom. cauſ.
4. 5. Aphor. 7.

vnde corpora emaciata & tabeſcentia, talem ſanguinem non generant: quemadmodum illa etiam quæ A
hydrope corripiuntur, ſiue tympanitis, anaſarca, vel aſcitis ea fuerit, in quibus vel materia hæc non ge-
neratur, ſed alimentum in flatum, aquam, vel pituitam tranſmutatur, aut ſi generatur, propter obſtructas
vias intus detinetur. Accedit poſtremò morbus in ſoluta vnitate, ſicut contingit in ſcabie, tuberculis &
morbillis per cutim vniuerſam efflorescentibus: in quibus ſi menſtrua generantur, non sd conſueta loca
feruntur, ſed cùm cæteris humoribus, ad vniuerſi corporis circunferentiam tranſmittuntur. Ratione au-
tem partis determinatæ, eadem euacuatio conſpici non poteſt, multis de cauſis, pro vt ſcilicet per alia lo-
cs natura copioſius euacuare ſolet, quod cùm contingit, fieri poteſt hæc euacuatio modo materiæ, quæ
5. Aphor. 31. formam ſanguinis ſeruat, vt cum fit immoderatus floxus ſanguinis per nares, aut hæmorrhoidas: quan-
5. Aphor. 38. doque ſub alterius humoris ſpecie corpus totum exinaniri poteſt, vt contingit in euacuatione per mam
millas, vomitum, alui deiectionem, lotium atque ſudorem facta, quibus omnibus modis materia men-
ſtrualis per conſueta loca non effluit, ſed aliundè deriuatur, aut reuellitur.

De cauſis externis Menſtrua ſupprimentibus. Cap. XXII.

POſtremò menſtrua fluere non poſſunt ob externas etiam cauſas, quod dupliciter cõtingere poteſt,
pro vt huius materiæ generatio impeditur, vel fluxus genitæ prohibetur, quorum vtrunq; fieri po-
teſt, à cauſis tùm neceſſariò, tùm non neceſſariò occurrentibus: vt meritò cauſarum neceſſariò oc-
currentium, generatio impediatur, ab omnibus exſiccantibus & abſumentibus materiam, & mineram
talis ſanguinis: quales ſunt, aer calidior & ſiccior, regio & anni tempus conſimile: cibus etiam ac potus B
calidior, eorundem verò paucitas inaniendo abſument. Sic vigiliæ immoderatæ, ſuperflua inanitio, im-
moderata corporis motio, & animi accidentia, idem præſtare poſſunt. Fluxio verò ſanguinis geniti, in-
tus cohibebitur ab iiſdem cauſis, ſed diuerſa ratione agentibus: quoniam concurrent vias anguſtando,
per quas hæc fluxio fieri deberet: ſic ab aeris frigiditate, à natatione in frigida, venarum ora denſante, di-
cta fluxio impedietur. Cibus pariter ac potus, nimia ſui copia producẽdo ſanguinem tùm copioſiorem,
tùm craſſiorem & viſcidiorem, eaſdem vias obſtruere poterunt: ſomnus etiam longior, calorem hebetan
do & conſuetam tranſpirationem prohibendo, frigidiorum craſsiorumq; humorum generationem ad-
mittet. Cæterarum quoque excretionum inconſueta detentio, obſtructiones augendo, eandem purga-
tionem ſupprimere poterit: cui non parum fauebunt vita ocioſa, & cætera animi accidentia, quibus ac-
cedunt illæ etiam externæ cauſæ, quæ neceſſariò nobis non occurrũt, & hanc fluxionem prohibere poſ-
ſunt, vel genitam materiam per alias vias euacuando, vt purgantia medicamenta: vel alterando, & hæc
dupliciter concurrere poſſunt, manifeſtis ſcilicet & occultis qualitatibus. Si manifeſtis, hoc facient re-
ſoluendo, vt cauſæ omnes calefacientes, vel propria vi abſumendo, vt cauſæ exſiccantes. Si occultis e-
gerint, erunt medicamenta, quæ ea vi prædita eſſe poſſunt, vt huius materiæ generationem prohibeant.
Suppreſsio igitur menſtruorum violenta, erit exiens mutatum, ſanguinis ſuperflui & excrementitij, ſta-
tuto tempore per vterum non exeuntis, vt ſecundum naturam exire deberet, prodiens à læſa vteri facul
tate, vel quia ſit labefactata ob aliquam intemperiem, calidiorem, frigidiorem & ſicciorem, quæ modò C
eſſe poteſt ſine materia, modò cum materia, ſiue hæc ſanguinea fuerit, ſiue pituitoſa, ſiue bilioſa, ſiue me-
lancholica: & rurſus, ſiue ſola copia peccauerit, ſiue qualitate, atque hac prima & ſecunda, manifeſta vel
occulta, ſiue pluribus, ſiue omnibus modis: & pręterea ſiue eadem facultas impedita fuerit ob externum
errorem, quod contingere poteſt ratione totius aut partis, & quomodocunq; fuerit, vel facultas erit la-
befactata ob aliquam intemperiem, vel impedita, ſiue hoc impedimentum ab internis cauſis prodierit,
vel externis: & ſi ab internis, vel à morbo in mala compoſitione, vel in ſoluta vnitate, & ſi morbus fuerit
in mala compoſitione, eſſe poteſt in magnitudine tùm aucta, tùm imminuta: & ſi aucta, & primò ratione
totius, erit cauſa hydropis, ſi diminuta, ratione tabis, ſi fuerit in ſoluta vnitate, erit ratione ſcabiei, vel vl-
cerum totum corpus occupantium. Ratione etiam partis idem contingit, ſiue hæc pars alia ab vtero fu-
erit, atque illa tùm principalis, tùm inſeruiens, ſiue ipſemet vterus, qui detineri poteſt tùm morbo in vijs
anguſtioribus, & morbo in ſoluta vnitate: & ſi viarum anguſtia fuerit, conſuetum materiæ fluxum impe-
dieos, fieri poterit à cauſis tùm internis, tùm externis. Si ab internis, locum habebunt obſtructio, conſti-
patio, compreſsio, ſubſidentia & coaleſcentia. Idem dicatur de omnibus externis cauſis, ſiue concurrant
conſtringendo & denſando vias, & rurſus ſiue neceſſariò occurrant, ſiue non, ſiue manifeſtis ſiue occul-
tis qualitatibus egerint. A pari dicendum, ſi idem vterus ſecundariò afficiatur, conſequenter ob aliarum D
partium læſionem, ſiue partes iſtæ principales fuerint, ſiue non principales: & ſi principales fuerint, ſiue
hepar, ſiue cerebrum, ſiue cor extiterit: & inter non principales, ſiue ventriculus fuerit, ſiue lien, ſiue pul
mones, vel aliæ partes, quæ omnes morbo potiſsimùm in vijs tum anguſtioribus tùm latioribus factis,
detinebuntur: vt merito anguſtiæ, materiæ motus in vterum impediatur, ſicut merito nimiæ dilatatio-
nis, poteſt eadem materia per alia loca euacuari, ſiue deriuando, ſiue reuellendo, vel vtroque modo con-
tingat: quemadmodum fieri ſolet ex apertione venarum narium, vel hęmorrhoidum: præterea etiam ex
fluxu aliquo, ſiue per aluum, lotium, vomitum, vel ſudorem, extiterit.

De differentijs ſuppreſsionis Menſtruorum. Cap. XXIII.

EX propoſita eſſentia dicti Symptomatis, numerus ſpecierum omniũ eius colligi facilè poteſt, qua-
rum aliquæ ab illius forma capientur, nonnullæ à materia ſeu loco affecto, aliæ verò, à cauſis efficien
tibus. Vt merito formę, ſuppreſsio hæc menſtruorum cum Symptoma ſit in exeunte mutato, in quo
videlicet non exit quod exire deberet, hæc materia vel omninò erit ſuppreſſa, vel maiori ex parte, hinc
oritur integra ſuppreſſio & diminuta. Merito deinde loci affecti, cùm vterus ſit, dicere poſſumus, quòd
eadem ſuppreſsio dum integrè adeſt, vel diminuta eſt, alia fit vtero primariò affecto, alia ſecundariò: &
dum ſecundariò fit, vel hoc eſt ratione totius corporis, vel partis determinatæ, & ſi ratione partis, pro
partium

A partium enumeratarum diuerſitate, differentiæ etiam diuerſæ oriri poſſunt, vt ſuppreſſio alia fiat læſa
parte principali, alia non principali, & ſic de cæteris. Poſtremò, capiuntur etiam differentiæ à cauſis ef-
fectricibus, quæ pariter totidem oriri poterunt, quot à nobis fuêre cauſæ propoſitæ, & enumeratæ: ita vt
menſtruorum ſuppreſſio, ſiue ratione totius, ſiue partis fuerit, & rurſus ſiue vterus primariò afficiatur;
ſiue ſecundariò, alia fiat à cauſis internis, alia ab externis: & quæ ab internis fit, alia fit à morbo in intem-
perie, atque hac ſimplici, vel compoſita, cum materia, & ſine materia: alia fit à morbo in mala compoſi-
tione, ſiue hîc fuerit in magnitudine aucta, vel diminuta, vel in vijs latioribus, aut anguſtioribus: & rur-
ſus, ſiue fiat à copia materiæ, ſiue à craſsitie, & lentore, ſiue à cicatrice. Alia autem fit à ſoluta vnitate, &
tunc vel ab vlcere, fiſtula, abſceſſu, vel diſruptione: denique, merito externarum cauſarum totidem dif-
ferentiæ orientur, quot fuêre enumeratæ eius generis cauſæ, ita vt eadem ſuppreſſio alia fiat ab externis
cauſis neceſſariò occurrentibus, alia ab his quæ neceſſariò non occurrunt.

De ſignis ſuppreſſorum Menſtruorum. Cap. XXIV.

EXplicata eſſentia ſuppreſſionis menſtruorum, ac proinde ſingulis eius cauſis, & generationis mo-
do: ſpeciebus etiam omnibus enumeratis, reliquum eſſet curationem illius aggredi: verum quia v-
nica ea eſſe nô debet, ſed pro cauſarum multiplicitate, ac varietate varia & multiplex habeatur, pro-
B pterea, vt citra omnem confuſionem illa proponi poſſit, præmittenda prius erit ſignorum tractatio, vt
eorum beneficio, non ſolùm cognoſcamus propoſitum Symptoma in genere: verùm etiam ſingulas il-
lius cauſas, & ſpecies diſtinguamus, quæ pro vt diuerſæ ſunt, propriam etiam curam expoſtulant. De ſi-
gnis igitur tractaturus, ea inprimis proponam, quæ ad ſuppreſsionem ſimpliciter diriguntur: mox ad ea
deſcendam, quæ ſingulas illius ſpecies declarant, inuicemque diſtinguunt. Generatim itaque cognoſce-
mus mulierem hoc Symptomate laborare, ex ipſius relatione: ex qua pariter cognoſcere poterimus, an
eadem ſuppreſsio integra, aut diminuta fuerit, recens vel antiqua: & Hippocr. loco citato, inquit: Si mu- *6 de locis af-*
lier, quæ neque grauida eſt, neque peperit, lac habet, huic menſtrua defecerunt. Fit autem hoc in his mu- *fect. cap. 5.*
lieribus, quia ſanguis menſtruus ita violenter cohibitus, ad mammillas raptum habet, vbi materia gene- *5. Aphor. 39.*
rationis lactis efficitur. peruenit autem ad has partes, mediantibus venis, quibus vterus nectitur & alli-
gatur cum ipſis mammillis, ex qua colligantia, mutuus quidam conſenſus earum partium adinuicem o-
ritur: vt hinc ex mammillarum contactu, magna in muliere voluptas ſentiatur, coeundique deſiderium
excitetur: quare ex lactis præſentia, menſtrua ſuppreſſa eſſe, ſignificabitur. Vbi vero nihil lactis in mam-
mis conſpicietur, ad alia ſigna deueniendum erit: conqueretur igitur mulier illa, de laſsitudine & inſueta
quadam totius corporis grauitate, quæ non aliunde cauſatur, quàm ex diffuſione huius materiæ copioſę
per totum corpus, cuius præſentia, vt corpus grauatur, ita illius euacuatione, ab onere ſubleuatur, & pri-
ſtinum robur acquirit. Hæc præterea laſsitudo, non ſolùm corpus vniuerſum detinebit, ſed crura potiſ-
C ſimum & coxas, propter harum partium cum matrice maiorem colligantiam. Conqueri adhuc magis ſo-
lent, de quodam dolore lumbos & imam ventris partem potiſsimum occupante, idque ob harum par-
tium propinquitatem cum loco affecto: de quo ſigno Hippocr. etiam meminit, quod tamen ſignum, nec *1. de morbis*
perpetuum, nec neceſſarium eſt. Circa quod dubitandi occaſio oritur, cur ſit, quod hic dolor in prægnan- *Muliebrib.*
tibus quoque longè magis non obſeruetur, in quibus pariter menſes detinentur, & in magna copia. Di-
cendum, quòd in prægnantibus ſanguis iſte menſtruus in vterum fluit ſenſim, & citra violentiam, ob id *Hippocr. lib.*
triſtis illa ſenſatio non oritur, quæ nô ſolùm obiectum diſproportionatum requirit, verùm etiam vt con- *de genitura.*
fertim & violenter agat. Præterea, detentio menſtruorum in prægnantibus, ſecundum naturam fit: quæ
autem naturaliter fiunt, nullam noxam afferre ſolent, & pręterea natura comparatum eſt, vt in prægnan-
tibus ſanguis iſte menſtruus, qui poſt fœtus nutritionem ſupereſt, in determinato locu ſuſcipiatur, vbi
etiam quietè cuſtoditur ad tempus vſq; pariendi: quapropter his & alijs de cauſis, pręgnâtes à dicta mo-
leſtia immunes eſſe conſueuêre. Conqueruntur quin etiam de dolore ſpinæ, colli, oculorum, frontis, de
ventriculi inappetentia, nauſea & grauitate, quæ omnia pariter contingunt, ratione eiuſdem colligâtiæ, *6. de locis af-*
quàm vterus habet cum his omnibus partibus. Totum præterea corpus impalleſcere ſolet, quâdoq; etiam *fect. cap. 5.*
horror conſequitur dictas mulieres, ſecûdum totum corpus, & fit, quia à ſuppreſſo ſanguine frigidiores
vapores eleuantur, qui per ſenſibiles partes diſtributi, triſtem illam frigiditatis ſenſationem inducunt, vt
corpus totum veluti exhorreſcat. Nonnunquam etiam ad tales horrores ſequuntur febres, quod contin-
D git, quando eadem materia putredinem aliquam concipit, atq; iſtæ, modò intermittêtes ſunt, modò con- *Lib. de morb.*
tinuæ, pro materiæ putreſcentis homogeneitate & heterogeneitate: modò etiam ſalubres, modo inſalu- *virg. de morb.*
bres, pro maiori & minori eiuſdem materiæ copia, pro excellentiori, & minus excellenti putredine, pro *virg.*
loci, in quo illa putreſcit maiori & minori propinquitate ad ipſum cor: & deniq; pro virtutis robore: ali- *1 Epidem.*
quando fieri ſolent etiam præfocationes matricis. Cognoſcitur etiam hoc malû, quia per vterum conſue- *cont. 25.*
tis temporibus, vel nihil effluit, vt in integra ſuppreſsione côtingit, vel parum. Hæc de ſignis in genere.

De Signis differentiarum ſuppreſſorum Menſtruorum. Cap. XXV.

DIſtinguemus autem ſpecies inter ſe, & inprimis ſuppreſſionem fieri ab *externis cauſis*, ſi in viuendi
ratione errores fuerint commiſſi, vt ex parte aeris, ſi mulier frigidiori expoſita fuerit, vel in frigida
diu perſtiterit: ab his enim vterus & ora ipſius, ita cogi denſarique poſſunt, vt non effluat, quod ef-
fluere deberet. Idem contingere pariter poteſt, ex cibis copia & qualitate peccantibus, vt ſi craſsioribus
& adſtringentibus vſa fuerit, quod ipſum de potu etiam intelligendum erit. Propter inediam verò con-
ſueta menſtrua non apparent, non quia propriè ſupprimantur, ſed potius quia non generantur: ſomnus
etiam & vigiliæ, vtrumq; ſi modum exceſſerit, conſueta vteri euacuatio non apparebit, ex longiori enim
ſomno, non ſolùm ſuperfluitates aggregantur, ſed etiam ob nimiam copiam detinentur: ex vigilijs verò,
materia abſumitur, corpusq; totum exſiccatur. Interroganda etiam mulier erit, de motu & quiete, quæ ſi

in otio vitam degerit, non leuem occaſionem corpori præbet, vt aggreget materias copioſas, craſſas & A
lentas, à quibus venæ obſtrui ſolent. Si autem multis exercitijs vſa fuerit, & menſtrua nun fluant, defe
ctui potius materiæ, cauſa tribuenda erit: deficit autem, quia a dictis exercitijs, genita materia abſumi
tur, & generanda prohibetur. Eadem ratione menſtrua non apparebunt, ſi mulier purgantibus medica-
mentis fuerit aſſueta, quibus illa materia per alias vias euacuari ſolet: quód etiam contingit, ob fluxum
ſanguinis narium, vel hæmorrhoidum & alias conſimiles euacuationes. Accidentia deniq; animi, quan
tum poſsint in corporis mutatione & alteratione, neminem latere arbitror. Si autem nulla ex cauſis ex-
ternis præceſſerit, argumentum nobis erit, ſuppreſſionis cauſam *internam* eſſe. At quæ nam ea ſit, diſcur-
rentes per ſigna magis ſpecifica diſtinguemus: & inprimis ſi interna hæc cauſa vterum primarió afficiat,
ratione totius corporis, & cæterarum partium, mulier bene ſe habebit: dum autem vterus ita afficitur,
vel facultas eius expultrix erit labefactata, vel impedita: & *ſi labefactata:* id contingit ratione intemperiei
calidioris, frigidioris & ſiccioris, ſine materia, & cum materia, qoantitate & qualitate peccante. Genera-
tim igitur cognoſcemus nudam intemperiem, ex abſentia ponderis & grauitatis circa illas partes, ex lo-
tij tenuitate, & ſi menſtrua exierint, pauca admodum erunt. An vero hæc intemperies calidior, vel frigi-
dior fuerit, & in latitudine ſanitatis contenta, vel extrà, diſtinguemos: quia ſi calidior fuerit, in ſanitatis
latitudine contenta, nulla aderit febris, vel alios morbus. Præterea, mulier circa vteri regionem calorem
& feruorem ſentiet, vt tactus etiam iudicio facilè innoteſcat. Quæ etiam præceſsêre, conſiderâda erunt,
quoniam vbi locum habet calidiur intemperies, calefacientes cauſæ pręceſſerunt, & tandem à ſimilibus B
alterantibus talis intemperies augebitur, à contrarijs veró, iuuabitur: contrà ſi intemperies frigidior fu-
erit, ſigna prioribus oppoſita obſeruabuntur. Siccior autem cognoſcetur ex duritie, denſitate, anguſtia
& inſueta quadam ſiccitate oris vteri, & à cauſis exſiccantibus talis intemperies, intendetur, ab hume-
ctantibus veró, commoderabitur: cui intemperiei ſi materia etiam acceſſerit, diſtinguere oportet mate-
riæ genus, & eiuſdē peccata. Vt meritó generis, cùm eſſe poſsit quilibet humor, ſingulos diſtinguemus,
recurrentes ad ſigna, quæ vnumquemq; humorem conſequuntur, vt præter cætera conſideranda nobis
occurrat, ſubiecti corporis temperatura, habitus, ætas, educatio, lotium & prægreſſa victus ratio. Quicun
que autem fuerit homor, cùm ad ſuppreſsionem concurrere poſsit, ratione quantitatis, qualitatis & vtri-
uſque, quantitatem nobis indicabit grauitas, & pondus ſecundum vteri regionem, palpebræ oculorum
erunt ſubtumidæ, quorū radices cum matrice magnum habent conſenſum, vt hinc etiam fiat, quód tem-
pore quo menſtrua imminent, vel iam fluunt, mulieres quandam moleſtiam in capite patiantur, in facie,
& circa oculos alteratio apertè appareat: quibus, præterita etiam victus ratio, addenda erit. Si præter
hæc, ſigna illa etiam acceſſerint, quæ eiuſdem materiæ craſsitiem, & lētorem nobis indicare poſſunt, iam
etiam conſtabit, talem ſuppreſsionem, non ſolùm à materiæ copia cauſari, ſed ab eiuſdem etiam qualita-
te produci. Si autem eadem facultas vteri, ob externos errores læſa potius fuerit, cùm talis læſio fieri poſ
ſit, tùm vtero affecto, tùm alionde, diſtinguemus vteri læſionem, quoniam mulier in reliquo corpore, aut C
aliqua eius parte, conquerendi nullam occaſionem habebit. Dum autem vterus ita afficitur, cùm affici
poſsit ſecundum propria vaſa anguſtiora reddita, vel ſecundum propriam ſobſtantiam, diſtinguemus,
quia ſi ſecundum propriam ſubſtantiam oblæſus fuerit, tunc illius facultas potiſsimū impedietur à mor-
bo in ſoluta vnitate: conſequenter vterus detinebitur vlcere, ad quod dolor comitatur, & ſaniei ſangui-
nolentæ fluxione, vel fiſtula corripietur, & tunc exibit materia expers ſanguinis, vel abſceſſus, tuncque
exibit materia purulentior & copioſior, alteriusq; generis à ſanguine menſtruo. Si deinde *facultas impe-
dita* fuerit ſecundum propria vaſa, cauſa referenda erit in morbum malę compoſitionis, & potiſsimum in
vijs anguſtioribus reddins, quam vaſorum anguſtiam, cùm à multis cauſis prodire diximus, nempe ab
obſtructione, conſtipatione, compreſsione, coaleſcentia & ſubſidentia: ſingulas hac ratione diſtingue-
mus, vt merito obſtructionis, illam cognoſcamus ex corporis habitu plethorico, vel cacochymo. Si ple-
thoricus fuerit, illius obſtructionis erit indicium, quæ a ſanguinis plenitudine, & ſola copia peccātis fit:
quemadmodum ex cacochymo, alia obſtructio ſignificabitur, quæ à materiæ craſsitie & lentore produ-
citur. Præceſsit quin etiam ea victus ratio, quæ vel ſanguinis copiam augere potuit, vel materiæ craſsi-
tiem & lentorem generare. Cæterùm quia obſtructio iſta, quæcunque ea ſit, eſſe poteſt in venis vteri, vel
alibi, diſtinguemus: ſi fuerit in venis vteri, circa illius regionem inſueta quædam grauitas ſentietur, nec
3. de cauſis ſymptom. non etiam circa illius partes circumiacentes, & pręſertim, ſi obſtructio à copioſa materia facta fuerit, cui D
5. Aphor. 28. ſi acceſſerit etiam lentor, & viſciditas, ſuperaddetur etiam laxitudo quædam, in coxis & tibijs, & præceſ-
ſère etiam cauſæ externæ, quæ primó in vterum agere potuêre, & venas eius denſare. At ſignis iſtis ab-
ſentibus, aliqua in nobis coniectura orietur de aliarum venarum obſtructione, de illis inquam, quæ in
penitioribus partibus ſitæ ſunt, ad vterum tamen deducuntur: ſi eadem facultas à comprimente cauſa
impediatur, hæc compreſsio, fiet vel à pinguiori habitu, vel à tumore aliquo vteri, aut partium circumia-
centium, quarum graoitate, compreſſo vtero, illios etiam viæ & vaſa compreſsionem patiuntur. Cæte-
rùm hic tumor cùm eſſe poſsit inflammatorius, eriſypelaceus, œdematoſus & ſcirrhoſus, diſtinguemus
recurrentes ad propria eorum ſigna: nam ſi tumor inflammatorius fuerit, præter id, quód aderunt indi-
cia ſanguinis copioſi, vehemens etiam febris infeſtabit, & in ea regione grauatious dolor aderit, cum ſen
ſu doloris pulſatilis. Huc accedunt etiam ea ſigna, quæ capiuntur à temperatura corporis calida & hu-
mida, ab habitu moderatè carnoſo, ab ætate iouenili, & ea prægreſſa victus ratione, quæ ad ſanguinis ge-
nerationem apta fuit. Si tumor fuerit eriſypelaceus, febris erit intenſior & acutior, grauitas in ea regione
paulò minor, dolor tamen acerbior & moleſtior, & cum ardore & feruore inſigniori: quibus addenda e-
rit temperatura calidior & ſiccior, corporis habitus gracilior, ætas iuuenilis, & præterita victus ratio, his
proportionata. Si tumor fuerit atrabilaris, febris adhuc ſæuior erit, & Symptomata omnia magis letha-
lia, temperatura corporis calidior & ſiccior, corporis habitus gracilis, color ſubobſcurus, ætas iuuenilis,
vel

A vel conſiſtens, & victus ratio quæ præceſsit calidior & ſiccior. Si tumor œdematoſus fuerit, aderit qui-
dem grauitas, ſed cum obtuſiori dolore, cum febre remiſsiori, longiori tamen, & cum cæteris Sympto-
matibus magis moderatis: quibus pariter addas totius temperaturam frigidam & humidam, corporis
habitum ſubtumidum, & prægreſſam victus rationem frigidam & humidam. Si autem menſes detinean
tur propter conſtipationem cognoſcemus, quia obſtetrix digitum immittendo, os vteri clauſum, ſtri-
ctioremque ceruicem inueniet: & ad differentiam prægnantis mulieris, non ſolùm in ea parte talem an-
guſtiam obſeruabit, verùm etiam cum aliqua duritie coniunctam, quod Hippocr. etiam eo Aphoriſmo 5. *Aphor.* 54.
ſignificaſſe viſus eſt, cùm dicit. Quibus os vteri durum eſt, his vteri os comprimi neceſſe eſt: quod ſi ci-
tra duritiem clauſum fuerit, illam vtero gerere conijcies. At ſi cum duritie clauſum ſit, vterum affectum
eſſe ſignificabit. Si autem menſes detineantur propter coaleſcentiam, cognoſcemus quia præceſsit vl-
cus & poſt ipſum, ſubſecuta eſt ſuppreſsio. Si hæc ipſa euacuatio, non fiat propter ſobſidentiam, cogno-
ſcemus, quia præceſsit vſus refrigerantium, quæ denſant, exiccantium & aſtringentium: vel etiam inſi-
gnis aliqua euacuatio, ratione cuius inanita vaſa ſobſidant. Hæc de ſignis, vteri læſionem indicantibus,
ſiue ob labefactatam illius facultatem, ſiue impeditam, facta fuerit, quæ facultas, ſi alterius cauſa potius
impediatur, & primò *ratione totius, quia facultas eius naturalis labefactata ſit*, tunc ſigna aderunt totius intem
periem indicantia, ſiue calidior ea fuerit, ſiue frigidior, quæ pariter eſſe poteſt morboſa, & non morboſa,
& vtraque cum materia, & ſine materia. Morboſa cognoſcetur, ſi ob dictas intemperies, totum in actio-
B nibus ſuis lædatur, quemadmodum ſi febris adſit putrida, aut hectica, in hac menſtrua non fluent, ob to-
tius calidiorem intemperiem morboſam. Cæterùm, dum ratione huius intemperiei fluxio non fit, cùm
id contingere poſſit, quia materiæ fluendæ generatio prohibeatur, vel potius, quia genita materia intus
cohibeatur, diſtinguemus vtrumque, quia ſi febris vehemens fuerit. qualis eſt ardens, inſigni ſuo calo-
re, materiam genitam cito abſumere poterit, & ne in poſterum gignatur, prohibere. Pariter, ſi febris re-
miſsior fuerit, diuturna tamen, nonminus poterit idem corpus inanire & exſiccare, vt eiuſdem materiæ
generatio omninò inhibeatur, ſicut in hectica febre contingit. At ſi febris remiſsior extiterit, & cum bre-
uitate coniuncta, ratione remiſsioris caloris, tantam agendi vim non habebit, vt genitam materiam, ab-
ſumere poſsit, ſed illius partes tenuiores reſoluendo, craſsioribus & magis lentis relictis, obſtructiones
cauſabit, ſicque materiæ & genitæ & generandæ, fluxum impediet: vbi verò totum calidius fuerit, citra
ſenſibilem facultatum læſionem, illius exceſſus caloris indicium erit, quia in ſanitatis latitudine adhuc
continetur. Si autem totum frigidiori intemperie afficiatur, cognoſcemus quia nulla aderit febris vehe-
mens, aut remiſſa, breuis aut longa, ratione cuius intemperiei, materia generari poterit, præſertim ſi cum
humiditate coniungatur, ſed ob calorem diminutum, crudior illa erit, ac proinde ad obſtructionem pa-
riendam idonea, quæ obſtructio, non ſolùm eſſe poteſt in vaſis ipſius vteri, ſed etiam in venis totius,
quod cùm contingit, ſigna aderunt, copiam pituitæ in toto corpore indicantia: Si autem eadem intem-
peries frigidior, cum ſiccitate potius coniuncta fuerit, ratione huius menſtrua non fluent, quia non ge-
C nerabuntur. Si præter intemperiem materia etiam accedat, cùm hæc concurrat ratione copiæ & quali-
tatis, ſolam copiam cognoſcemus ex corporis habitu ſanguineo, ex temperatura calida & humida, ex co
lore rubeo: & ſi aliqua portio materiæ per vterum fluxerit, illa pariter rubicundi erit coloris, ex vena-
rum etiam latitudine, pulſu pleno, vrina colorata & rubea, & victus ratione præterita, apta ſanguinis co-
piam generare, & denique, mulier illa, dum morbis corripitur, ſanguineis potiſsimum ſubijcietur: ſi iun
cta fuerit cum materia bilioſa, pituitoſa, aut melancholica, recurrendum erit ad ſigna ſuperius propoſi-
ta. Et hæc de ſignis dicta ſint totius facultatem labefactatam indicantibus, ſiue fuerit labefactata à nu-
da intemperie, calidiori inquam, humidiori, frigidiori & ſicciori: atque hac tùm morboſa, tùm non mor-
boſa, ſiue etiam cum materia coniuncta fuerit, ſanguinea inquam, pituitoſa, bilioſa, & melancholica, co-
pia aut qualitate peccante. Si *verò eadem facultas totius fuerit impedita*, cùm impediri poſsit, à morbo in
mala compoſitione & ſoluta vnitate, diſtinguemus, quia ſi morbus fuerit in mala compoſitione, poteſt
eſſe in aucta magnitudine, & tunc aderit Cachexia, vel hydrops, ſiue hæc tympanitis fuerit, anaſarca, vel
aſcitis, quorum omnium cauſa, menſtrua non fluunt, quia materia per totum corpus diffunditur. A pa-
ri, ſi fluxio non fiat ratione morbi in magnitudine diminuta, corpus conſpicietur emaciatum & tabe
confectum: quorum cauſa fluxio non fit, quia materia non generatur, imò ne dum ſuperflui humores
redundare poterunt, ſed nec alimentales, pro corporis reparatione producentur. Quod ſi eadem facul-
D tas impediatur à morbo inſoluta vnitate, cognoſcemus ex præſentia ſcabiei, lepræ & reliquorum tuber-
culorum, in quibus affectibus, materia, quæ per vterum exire deberet cum alijs humoribus permixta
ad corporis circumferentiam recurrit. Atque hæc de ſignis reſpicientibus læſam facultatem ratione to-
tius corporis, ſiue illa fuerit labefactata à morbis in intemperie, ſiue impedita à morbis in mala compo-
ſitione, & ſoluta vnitate. Si deinde ex altera parte menſtrua non fluxerint, quia *læſio ſit in partibus corpo-
ris*, cognoſcemus quia totum bene habebit: dum autem pars aliqua læditur, cùm principalis & inſer-
uiens eſſe poſsit, diſtinguemus, quia ſi quælibet pars principalis bene habuerit, cauſa referenda erit in
alias partes, & quæcunque illa fuerit, vel illius facultas erit labefactata, vel impedita. Si labefactata, a-
liqua intemperie correpta erit, ſimplici, aut compoſita, cum materia, vel ſine materia. Vnde, ſi ventri-
culus intemperie affectus ſit, & menſtrua non fluant, referri poterit in eundem ventriculum, facultate
eius labefactata. Similiter ſi apertæ fuerint venæ narium, vel hæmorrhoidum, vel alui fluxio adſit, in
has quoque partes cauſa referenda erit. Si autem tales partes bene habuerint, ſuſpicio erit de principa-
libus partibus affectis, quæ pariter oblædi poterunt earum facultate labefactata, vel ob externos er-
rores, vt ob morbos in mala compoſitione, vel ſoluta vnitate: propterea ad ea ſigna recurrendum e-
rit, quæ dictarum partium malam conſtitutionem indicare poſſunt, ſiue hepar fuerit, cor, aut cere-
brum: quæ dicta ſufficiant de ſignis ſuppreſſionis menſtruorum ob læſam vteri facultatem, ſiue pri-

mario, ſiue ſecundario, ſiue facultate labefactata, ſiue impedita, ſiue ratione totius, ſiue partis principa- A
lis & nun principalis.

De Indicationibus neceſſarys ad curationem ſuppreſſorum Menſtruorum.

CAPVT XXVI.

PRopoſita cognitione ſuppreſſionis menſtruorum, tùm in genere, tùm ſecundum ſingulas eius ſpe-
cies: tùm à priori, per ſuas cauſas formales, materiales, & efficientes, internas, & externas, proximas,
& remotas: tùm à poſteriori, per ſua ſigna, ab actione læſa, qualitate mutata & exeunte mutato, ac-
cepta reliquum eſt, ad illius curationem deſcendere, conſequenter ad cognitionem efficiendurum, au-
xiliorumque iuuantium inuentionem, & rectam eurum adminiſtrationem, quæ vt citò tutò ac iucundè
Lib. ad Thraſibul. habeatur, non hiſtoricè & ſola rerum obſeruatione proponenda erit, ſed ex rei potius natura depromen
da, quod fiet, ſi Indicationum virtute, iuuātia auxilia inuenerimus, prout ad dogmaticum pertinet, mox
9. meth. 3. verò de materijs eorundem, ſigillatim & diligenter tractaueri nus. In curanda igitur muliere, cui men-
9. meth. 6. & 7. ſtrua ſint ſuppreſſa, tria potiſsimum nobis conſideranda occurrunt. Omnium primum eſt cauſa morbi-
4. meth. 4. fica, quæ continens dicitur: ſecundò, cauſa quæ morboſa fieri poteſt: poſtremò vires, ſine quarum cuſto-
Lib. ad Thraſibul. 8. 9. & 25. dii, nullus morbus profligari poteſt. Hinc triplex indicatio, triplexque iuuans auxilium oritur, vt à cau-
ſa continente, curatorium auxilium indicetur: à cauſa quæ hanc præcedit, auxilium præſeruatorium: à
virtute denique, ſiue totius, ſiue partis fuerit, vitale auxilium orietur. Quò igitur ad indicationes curato- B
rias, ſi menſes inprimis non fluxerint, facultate vteri labefactata, cum ratione intemperiei labefactetur,
indicabit auxilium alterans in contrarium. Si eadem fuerit impedita, venis vteri anguſtiuribus factis,
hæc anguſtia auxilium iuuans indicabit, merito cauſæ facientis talem anguſtiam, ſiue hæc obſtructio-
nem fecerit, conſtipationem, compreſsionem, coaleſcentiam, vel ſubſidentiam. Vt merito obſtructionis,
cum hæc fiat à materia, copia vel qualitate peccante: ex parte cupiæ, indicabit auxilium minuens & eua-
cuans: meritu qualitatis, ſi calidior, vel frigidior fuerit, auxilium alterans in contrarium indicabit: quem-
admodom ſi craſsior & viſcidior, auxilium attenuans & detergens. Ex parte deinde compreſsionis, cùm
hæc fiat à tumore inflammatorio, œdematoſo, eriſypelaceo, & ſcirrhoſo, ad eorum tumurum indicatio-
nes adeundum erit: ex parte conſtipationis, cùm hæc oriatur à callo adnato & carne ſecundum vias &
internas vteri partes, hæc amoueoda erunt, inprimis tamen ex parte duritiei, emolliendum erit, ex parte
materiæ facientis callum, digerere & reſoluere oportebit. Merito coaleſcentiæ, cùm hæc ſequatur vlcus
iam ad cicatricem perductum, hæc cicatrix, cùm morbus ſit in ſuperficie leniore & denſiore reddita, con
iungens, & denſans partes, quæ diſtantes & raræ eſſe deberent, indicabitur auxilium partes agglutinatas
& denſatas diſiungens, & rarefaciēs. Merito ſubſidentiæ, cùm hæc fieri poſsit à nimia vaſorum inanitio-
ne, tùm à cauſa denſante, merito inanitionis, indicabitur auxilium replens, ſicut ex parte denſitatis, ſi fiat
à cauſis refrigerantibus, vel à materia impacta & imbibita in ſubſtantia partis, indicabitur auxilium cale- C
faciens, laxans & aperiens. Si eadem materia conſideretur penes occultas qualitates, ſi venefica fuerit,
diſsimilem proportionem & aduerſariam habens, naturæ & proportioni ipſius vteri, requiret auxilium
ſimile propurtioni naturali ipſius vteri, & diſsimile proportioni materiæ veneficæ. Conſequenter, ex-
poſtulabit Alexipharmacum & Alexiterium, prout materia venefica dupliciter expugnari, expurgariq;
poteſt, per attractionem ſcilicet, & ita requirit ſimile: ſicut in lue Gallica, materia auxilij Gallici eſt hy-
drargyrium: ſi expurgetur per expulſionem, ita requirit diſsimilia, vnde ſi venena extrà accedant, requi-
runt Alexiteria, ſi intrà Alexipharmaca. Quæ rurſus materia, ſi quieta & impacta fuerit, indicat auxilium
validè auellens & diſcutiens: ſi moueatur, raptumque habeat ad partem ad quam non deberet, indicabit
auxilium reuellens: ſi autem facultas impedita fuerit, læſione alibi quàm in vtero exiſtēte, tùm principe,
tùm non principe, tunc pro cauſarum diuerſitate, diuerſæ pariter indicationes orientur. Quare ſi totius,
vel partium facultas labefactata erit, cùm ab intemperie id fiat, auxilium in contrarium alterans, ſignifi-
cahit. Si præter intemperiem accedat materia, hæc conſiderabitur vt genita & vt generanda. Si genita
fuerit & vel partem, vel totum actu afficiat, vt operationes lædat, auxilium curatorium indicabit, quod
ipſius copiam euacuet, vel lentorem, ac craſsitiem attenuet, ac detergat. A pari, ſi meoſes non fluant, quia
materia per alias partes euacuetur, per fluxum ſanguinis narium, vel hæmorrhoidum, vel cutim, occur-
rendum erit cum reuellentibus materiam ad conſueta loca. Si autem materia iſta ſit genita, vt nondom D
illius cauſa totum, vel partes in proprijs functionibus oblæſæ ſint, indicabitur auxilium præſeruatoriū,
ita vt illius euacuatio, attenuatio & deterſio, præſeruationem potins, quàm curationem reſpiciant. De-
nique, ſi eadem materia conſideretur vt generanda, cùm genetetur ratiooe intemperiei totius vel par-
tis determinatæ, indicabitur auxilium non ſolùm alterans in contrarium, ſed proportionatum, vt priſti-
num robur reſtituat dictis partibus: qua ratione, hepar requirit hepatica, ſtomachus ſtomachica, & ma-
trix matricaria. Quo verò ad virtutem, hæc conſiderari poteſt & ratione totins & partis determinatæ, vt
virtus totius, ſui cuſtodiam indicet cum alimentis, & pariter virtus partis, cuſtodiam magis determina-
tam expoſtulabit.

De Prognoſticis ſuppreſſorum Menſtruorum. CAP. XXVII.

IN morbis futura prædicimus, conſiderantes res præter naturam, naturales & non naturales, penes
vim, magnitudinem, numerum, originem & tempus: quæ omnia conſideranda ſunt, tùm ſeorſum &
abſolotè, tùm inuicem comparandu, vt quo ad res præter naturam ſeorſum conſideratas, tria perpen-
denda occurrant, morbus, cauſa & ſymptoma. Suppreſsio igitur menſtruorum, in genere illud eſt Sym-
ptoma, ratione cuius fœminæ multum patiuntur, multiſq; alterationibus & lethalibus ſubijciuntur, vt
hac de cauſa, affectus non ſit contemnendus, ſed magni momenti haberi debet: & præſertim, quia huius
cauſa, generatio & propagatio tollitur: aliaque multa Symptomata ſequuntur, ſuprà enumerata. Si dein-
de con-

A de conſideremus differentias, tunc pro *morborum* cauſarumque diſcrimine, idem prognoſticum variabi-
tur. Vnde ſi pendeat ab *Vtero primariò affecto*, deterior erit, quam ſi ſecundario & per conſenſum, cæteris
tamen ſemper paribus: & dum primò afficitur, cum affici poſsit facultate labefactata, vel ob externos er-
rores, deterius illud erit, quod à labefactata dependet, quàm impedita, & cùm labefactari poſsit ab in-
temperie nuda, & cum materia, peius illud erit, quod dependet ab intemperie cum materia, quàm quod
à nuda qualitate producitur: illa enim, præter alterantia, requirit etiam marciam eius quantita, & præpa-
rantia: hæc autem, ſolis alterantibus tollitur. Et rurſus in hoc genere, illa adhuc deterior erit, quæ com- *7. Meth. 5. 6. de*
poſita eſt, quam ſimplex, quia facilius eſt vni qualitati, quàm duabus occurrere: ſi ſimplices intemperies *tuenda. 10.*
mutuò comparentur, deterior erit actiua, quàm paſsiua: quamuis enim ratione vtriuſque actio lædatur,
actiuæ tamen qualitates, cum maioris ſint actiuitatis paſsiuis, maior læſio inde prodibit. Quòd ſi eædem *7 meth. 5.*
actiuæ qualitates cum paſsiuis comparentur, penes reſiſtentiam, paſsiuę erunt deteriores, quia reſiſtunt
magis, & præſertim quia paſsiua qualitas, ab alia qualitate paſsiua auferri debet, in qua actiuitas pauca
eſt, eò autem erit peior, quantò magis fuerit confirmata. Si comparentor paſsiuæ inter ſe, deterior erit
ſicca, quàm humida: longiori enim tempore, pars ſicca & proprio humido deſtituta humectatur, quàm
quòd humida exſiccetur. Si actiuæ pariter mutuò comparentur, & primò penes actiuitatem, peior erit
B intemperies calidior: contrà, ſi penes reſiſtentiam, deterior erit frigidior, quamuis tutius ſit, frigidiorem
vterum calefacere, quàm calidum refrigerare: inter compoſitas autem, omnium peſsima eſt frigidior &
ſiccior: quia à principijs generationis & vitæ magis diſtat. Præterea, quæcunque fuerit hæc intempe-
ries, eûm eſſe poſsit morboſa & non morboſa, natiua & adſcititia, deterior erit, quæ morboſa eſt & na-
tiua, quàm non morboſa & adſcititia, cui ſi materia accedat, pro illius copia, qualitatibus & alijs conditio-
nibus, vario modo prognoſticandum. Si deinde vteri facultas impedita fuerit, cùm impediri poſſit à cau
ſis internis, & externis, cæteris paribus, illa erit peior, quæ ab internis cauſis producitur, quæ cùm fieri
poſſit à morbo in mala compoſitione, & ſoluta vnitate, maioris momenti videbitur vnitas ſoluta, quàm
mala compoſitio: & rurſus, pro vtriuſque morbi, & cauſarum diuerſitate, diuerſa prognoſticandi ratio
colligi poterit. Si deinde vterus *per conſenſum* afficiatur, deterior ea ſuppreſſio erit, quæ fit per conſenſum
à toto, quàm ratione partis, & pro totius ac partium diuerſa affectione, diuerſimodè prognoſticandum
erit. Vnde, ſi totum afficiatur, ob quodlibet morbi genus, difficilius Symptoma oritur, quàm ſi ab vni-
co genere naſcatur. A pari, ſi pars affecta principalis potiùs fuerit, quàm non principalis, idem Sympto-
ma variari poterit: quemadmodum etiam pro diuerſu affectionis genere, vehementia, reſiſtentia, nume-
ro, diuturnitate & alijs, diuerſimodè prognoſticandum erit. Præterea, dum materia quæ per vterum exi-
re deberet, ob dictas cauſas non exit, vel per alia loca effluet, vel intra corpus detinebitur. Si intus cohi- *5. Aphor. 33.*
beatur, deterius erit quàm ſi quouis modo expurgetur, vt ſi ſanguis per nares effluat, vel hæmorrhoidis,
C melius erit, quam ſi nullo modo euacuetur, & dum intùs detinetur, vario adhuc modo prognoſtican-
dum, pro Symptomatum magnitudine, vehementia, numero, duratione, loco affecto, & cauſarum varie-
tate: Vnde, ſi materia decubuerit in partes principes, vt in cerebrum, hepar, cor, malum erit maioris mo-
menti, quàm ſi ignobiliores partes occupauerit, & dum cerebrum petit, ibique apoplexiam, epilepſiam,
vel aliquod delirij genus cauſauerit potiùs, quàm grauitatem & dolorem, deterius prædicendum, præ-
ſertim ſi hæc Symptomata vehementia potiùs fuerint, quàm remiſſa, frequentia quàm rara, diuturna
quàm breuia, plura quàm pauciora. A pari, ſi eadem materia in cor decubuerit, feceritque lipothymiam,
aut ſyncopen potiùs, quàm palpitationem, idem ſtatuendum erit, quod de cerebro dictum fuit, & meri-
to durationis Hippocr. lib. de morbis Mulicbr. dicebat, quod vbi ſuppreſsio durat per ſex menſes, am-
plius non curatur, quod intelligas, vbi cum vehementia ſymptomatum eſt coniuncta. Quò verò ad res
naturales, conſideranda eſt *virtus* totius ac partium, tùm genericè, tùm ſpecificè, pro vt robuſta, vel imbe-
cillis fuerit, atque ea ratione ſolidorum tantùm, vel carnoſi generis, vel ſpirituum, vel plurium, vel om-
nium ſimul; & præterea prout huiuſmodi eſſe poteſt, in præſentia tantùm, vel in futurum etiam ſimul.
Ex ijs enim omnibus, ratio prognoſticandi variatur, nam virtus ſimpliciter robuſta, & omnibus mo-
dis, in omnibus etiam morbis, ſpem ſalutis pollicetur, eadem ſecundum omnem rationē imbecilla, mor-
tem potiùs comminabitur: quæ autem à dictis extremis receſſerit, pro vt magis ad vnum quàm ad alte-
rum acceſſerit, poterit etiam modò mortem, modò vitam ſignificare. In quo genere rerum naturalium,
D præter virtutem principalem, conſideranda etiam erunt illi *annexa*, cuiuſmodi ſunt temperatura, ætas,
corporis habitus, cōſuetudo, vitæ inſtitutum & huiuſmodi, quæ omnia, vt ſigna poſſunt cunnotare pro-
poſitæ virtutis robur, vel imbecillitatem. Poſtremo, *res etiam non naturales* contemplandæ erunt, quarum
omnium temperatura, & temperatus vſus, futuram ſanitatem pollicebitur, contra intemperatus ſe ha-
bebit, imò ad rectè prognoſticandom, non ſatis erit tria hęc, res inquam naturales, non naturales, & præ-
ter naturam ſeurſum & ſimpliciter conſiderare, quin imò *etiam oportet* eaſdem mutuò conferre, expen-
dendo ſemper, quæ magis poſſint ad bonum, vel malum euentum in morbis prognoſticandum. Quod *2. Aphor. 34.*
etiam Hippocr. conceptis verbis ſignificauit, dicens; in morbis minus periclitantur ægrotantes, quo-
rumcunque propriæ naturæ, & ætatis & habitudinis, temporis & regionis & horæ ægritudo ineſt, ma-
gis quàm quibus non propria ſecundum horum aliquid ineſt.

De materys Auxiliorum, neceſſarys in curatione ſuppreſſorum Menſtruorum.

CAPVT XXIIX.

CVm menſtruorum ſuppreſsio, tantorum malorum cauſa eſſe poſsit, vt quandoque miſeras mulie- *Tres fontes, ex*
res ad mortem vſque perducat, non erit illius curatio negligenda, vel proroganda. Sed propoſitis *quibus petun-*
ſcopis ſatisfacientes, per omnes auxiliorum materias diſcurrendum erit, quæ licet plures ac pro- *tur materia au-*
pemodum infinitæ ſint, ex triplici tamen fonte omnes deducentur, chirurgico, pharmaceutico & diæte- *xiliorum.*

I. Chirurgicus. tico: vt ad fontem chirurgicum, ea omnia ſpectare videantur, quæ chirurgi ope & manoali operatione A magis indigent, ſub quo genere continebuntur, venarum & arteriarum ſectio, cucurbitulę ſcarificatæ & non ſcarificatæ, hirudines, cauteria, veſicatoria, ſinapiſmata, frictiones, ligaturæ & huiuſmodi. Ad fontem pharmaceuticum attinebunt, *II. Pharmaceuticus.* omnia medicamentorum genera, totum & partem aſpicientia, intuſque & extra adminiſtrata, & ſi intus, ſiue lenientia fuerint per ſupernum os exhibita, vt vomitoria: vel per inferius admota, qualia ſunt, clyſteria, ſuppoſitoria, & cætera per ſeceſſum euacuantia, ſiue præparantia extiterint. Atque hæc vias reſpexerint, aut humores, bilioſos, pituitoſus & melancholicos, & rurſus, ſiue craſsi fuerint, viſcidi, lenti, acres & huiuſmodi: ſiue purgantia ſint, quomudocunq; purgauerint, corpus inquam vniuerſum, vel determinatam partem, vt prioris generis ſint Diaphoretica, quæ per ſudorem, vel halitum inſenſibilem euacuant: ſiue extrà admota fuerint, cuiuſmodi ſunt Balnea calida, aquea & aerea, quæ ſuo calore poroſitates aperiendo, materiaſque intus detentas extenuando, & fundendo, à centro ad circumferentiam attrahunt. Eadem ſit ratio de illis quæ intus exhibentur, ſiue ſudorem prouocent, materias attenuando, vias aperiendo & virtuti robur addendo. Per purgantia verò per determinatam partem, illa intelligo, quæ lotium prouocant, vt Diuretica. per vterum, vt prouocantia menſes, vel per ſeceſſum, quæ ſolutiua nuncupantur, quæ omnia licet per determinatam partem euacuent, vniuerſum tamen corpus reſpiciunt. Quibus illa etiam adduntur, quæ ad partem determinatam magis dirigun tur & topica vocantur, quorum alia ad contenta, alia ad continentia ordinantur: quæ contenta reſpiciunt. purgantia erunt: quæ verò continentia, roborantia & alterantia, nuncupantur: ſic reſpectu capitis, B erunt caputpurgia, ſiue ſenſibiliter caput inaniant, ſiue inſenſibiliter euacuent, quæ à loco per quem ducuntur humores, denominationem ſumunt, vocantur maſticatoria, naſalia & auricularia: quæ autem inſenſibiliter euacuant, erunt lotiunes, ſtillicidia, & fomenta. A pari, reſpectu vteri erunt peſſaria, clyſteria, ſuffitus, ſeſſiones, fomenta & huiuſmodi. Quæ verò continentia reſpiciunt, roborantia dicuntur, quia remouendo intemperiem, & malam diſpoſitionem à qualibet parte, naturalemque tonum reſtituendo illam roborant, quæ pariter intus & extrà adminiſtrari ſulent: intus quidem, vt decocta, infuſiones, ſyrupi, conſeruæ, electuaria, ſueci, pulueres, lambitiua, trochiſci & huiuſmodi: extrà verò erunt inunctiones, linimenta, emplaſtra, cerata, fomenta, ſtillicidia, ſeſsiones & ſimilia, de quorum formis ſuo locu ſermo erit. *III. Diæteticus.* Deniq; ad fontem Diæteticum ſpectabit vniuerſa victus ratio, quæ conſiſtit in recta adminiſtratione ſex rerum non naturalium, aeris videlicet, cibi, potus & reliquorum intelligendo per aerem, regionẽ, anni tempus, & cœli cunſtitutionem: per cibum & rectam eius adminiſtrationem, intelligo materiá quamcunq; auxilij alimentalis plenioris, tenuioris & mediocris, & ſecundũ quodlibet genus magni, vel parui nutrimenti, boni vel mali ſucci, facilis vel difficilis coctiunis, temperati vel intemperati, craſsi & tenuis, crudi & cocti. Intelligo quinetiam illius ſubſtantiá, quantitatem continuam & diſcretam, qualitatem primam, & ſecundá, temporis oportunitatem, iucunditatem, præparationẽ & modum exhibendi. Per potũ intelligo vinum & aquam, vinum inquam generoſum, pauciferum & mediocre; per aquá, intelligo tùm C ſimplicem, tùm alteratam, cum alimentis vel medicamẽtis. Per ſomnum intelligo breuem, longum, profundum, moderatum, & ſecundum quodlibet genus turbulentum vel ſincerum; per vigilias moderatas & immoderatas intelligo. Per inanitionem, euacuationem materiæ excrementitiæ intelligo copioſæ, paucæ, moderatæ, ſpontè naturæ, vel arte factæ. Per replerionem intelligo cibi ac potus ſumptionem ſecundum omnes iam propoſitas differentias. Per motum intelligu corporis exercitium moderatum & immoderatum, cum violentia & citra violentiam, tempeſtiuè & intempeſtiuè factum, deambulando inquam, currendo, ſaltandn, ludendo, nauigando, equitando, vel alio quouis modo corpus exercendn Per quietem intellign priuationem dictorum motuum, per ſeſsionem aut decubitum factam. ſiue tempeſtiuè ſiue intempeſtiuè, longiori, breuiori tempore, aut moderatè fiat: per animi accidentia intelligu, cas paſsiones, quæ poſſunt corpus conſeruare, alterare & immutare, modò ad bonum, modò ad malum, ſiue ſpiritus moueant à centro ad circumferentiam, vel econtra, à circumferentia ad centrum.

De materijs Chirurgicis & recta earum adminiſtratione in ſuppreſſis Menſtruis.

Capvt XXIX.

De vena ſectione. IN ſuppreſsione igitur menſtruorum interdum conuenit ſanguinis miſsio, interdum non. Diſtinguemus autem ſi ad propoſitos ſcopos & indicatinnes ſemper reſpexerimus, quandoquidem vbi aderit D præſentia principaliter indicantis, nempe ſanguinis plenitudo, putredo & motus & abſentia prohi- *Lib. de ſanguinis miſſ. per venæ ſect.* bentis, præſtabit ſanguinem mittere dum modò vires & ætas conſentiant. Dum igitur *ſanguis redundat*, ætaſque florens fuerit, & vires robuſtæ, hic ſanguis vel intus detinebitur, vel per alias partes effluet, per nares videlicet, hæmorrhoidas & ſimiles partes: in vtraque redundantia, conueniet miſsio ſanguinis, vt *9. Meth. 5.* ex parte qua intra corpus detinetur, duplici de cauſa comperere videatur. Primò, quia redundat: ſecundò, quia non euacuatur, vt euacuari deberet. Meritò autem ſanguinis redundantis, ſed qui per alias partes non decentes euacuatur, conducit pariter ſanguinis miſsio, tùm quia redundat, tum etiam quia per loca conuenientia non euacuatur, de qua euacuatione Hipp. etiam luquebatur, dicens: mulieri vomenti *5. Aphor. 32.* ſanguinem menſtruis erumpentibus, ſolutio fit. Quòd ſi menſtrua prouocari nequeant, non propterea ſupprimenda erit prior euacuatio, non ſolùm ſi per vomitum fiat, ſed magis per alias partes, vt per venas *5. Aphor. 33.* narium, de qua euacuatione idem Hippocr. lucutus fuit, dicens: mulieri cui menſtrua deficiunt, ſanguinem è naribus fluere, bonum eſt. Eadem ſit ratio, ſi euacuatio fiat per vomitum, per ſeceſſum, ſudorem, vel alias partes. Ab eodem ſanguine corrupto, ſcopus etiam oritur mittendi ſanguinis, ad quem Galen. reſpiciens, dicebat in omnibus febribus putridis bonum eſſe ſanguinem euacuare. Vbi autem menſes non fluunt, quia *ſanguis deficiat*: deficit autem, vel quia per alias vias euacuetur, vel quia non generetur, ſicut contingit in hectica febre, vel nimia inedia, tunc nulla ſanguinis miſsio molienda erit, quia deſide-

A deſideratur principale indicans, niſi reuulſionis gratia id fiat. Dum autem licebit mittera ſanguinem,
cùm *mitti poßit materia magni aut parui auxilij*, quænam eligenda ſit, diſtinguemus, reſpicientes ad genus
plenitudinis: nam ſi magna fuerit plenitudo, vt inde etiam magna ſuppreſsio fiat, magnum etiam auxi-
lium indicabitur, cuius materia erit venę ſectio. Si autem plenitudo parua fuerit, vt ipſius ratione, remiſ-
ſior ſuppreſsio habeatur, indicabitur ſanguinis miſsio, ſed debiliori auxilio facta, cuius materia erunt hi-
rudines, cucurbitulæ & huiuſmodi. Cæterùm, cũ vtraq; auxilij materia ſanguinem euacuare poſsimus,
in magna & in parua copia vnica vel pluribus vicibus, diſtinguemus *quantitatem continuam*, reſpicientes
ad maiorem & minorem copiam ſanguinis redundantis, vt merito ſanguinis copioſè peccantis, eius va- *6. Epidem.*
cuatio largior facienda ſit, pręſertim ſi vires conſenſerint: merito autem minoris copię, parcior etiam ha-
beri debeat. Cognoſcemus autem maiorem & minorem ſanguinis exceſſum, reſpicientes ad habitum
corporis, temperaturam, colorem, venarum latitudinẽ & ad reliqua iam enarrata. Vt mirum eſſe non de- *6. Epid ſec.*
beat, ſi Galenus in muliere cui ſuppreſſa erant mẽſtrua per plures menſes, etiamſi corpore gracilior red- *3. com. 29.*
dita eſſet, venis tamen valde turgentibus, copioſum ſanguinem & pluribus vicibus detraxerit. Quamuis
enim ratione copiæ, merito cuius immineta liquod malum, citò & largè ęuacuandum ſit, conſequenter
ſemel ſanguis educendus: vbi tamen vires nõ ita ſunt futuræ conſtantes, vt copioſam euacuationem ſe-
mel factam, citra iacturam nõ ſuſtineant, tutius eſt partiri, & euacuationem repetere: quod eo magis fieri
debet, vbi ſanguis minus copioſè redundauerit. nec ſufficit pro recta adminiſtratione ſecandæ venæ no-
B uiſſe ſanguinem redundare, ſed cognoſcere etiam oportet *locum conuenientem, per quem ſanguis educi debet.*
Hunc autem diſtinguemus, reſpicientes ad eundem ſanguinem, ſed merito ſubſiſtentiæ conſideratum,
quapropter ſanguis vel redundabit in toto corpore, vel in parte determinata: & ſi in toto corpore, vel
abſolutè & æqualiter, vel ſecundum quid, & ratione alicuius partis determinatæ Si in muliere curanda,
ſanguis ratione totius & ſimpliciter redundauerit, vt contingit in habitu plethorico, & præterea etiam
adſit plenitudo partis, nempe ipſius vteri, ex duplici hac plenitudine & ſanguinis ſubſiſtentia, orietur in-
dicatio mittendi ſanguinẽ per duo loca, vt vtriq; plenitudini occurramus, vt merito plenitudinis com-
munis, vena etiam communis cubiti pertundenda ſit: merito plenitudinis determinatæ, & ex parte vte-
ri, aperienda ſit vena malleoli: & ideò Galenus ſibi ipſi ſemper conſtans 10. de Comp. medicam. in dolo-
re coxendico citra plenitudinem totius, iubet ſecandam eſſe venam inferiorem tantũ. At ſi in toto ple-
nitudo fuerit, præmittit ſectionem venæ ſuperioris. Vt hinc facili negotio Galenus & Aetius conciliari
poſsint: Galenus enim libro de curandi ratione per venæ ſectionem, in ſuppreſsis menſtruis iubere vi-
detur, ſecandam eſſe venam malleoli, nequaquam autem ipſius cubiti, illa enim ſuppreſſam purgatio-
nem prouocat: hæc autem reuellendo, magis ſupprimit: contrà Aetius vtramq; ſecari voluit. Diuerſitá-
tis ratio eſt, quia Gal. loco citato, ad plenitudinem determinatá tantùm reſpexit: Aetius veró ad vtram-
que. Cùm autem expedit ex duplici loco ſanguinem educere, cognoſcendus adhuc ſupereſt ordo qui
C ſeruari debet, an ſcilicet prius vena communis aperienda ſit, ad totius plenitudinem primò reſpicien-
tes: deinde vena malleoli, reſpicientes ad plenitudinem partis, vel potiùs vice uerſa, in qua re procul ab
omni errore procedemus, ſi oculos direxerímus ad generationem & ordinem dictarum plenitudinum
quoniam quæ prior fuerit, & veluti alterius cauſa, illi etiam primũ erit occurrendum, qua ratione, vtriq;
plenitudini ſatisfaciemus, & mulierem iuuabimus, quo ordine neglecto & præpoſterato, maius erit no-
cumentum quàm iuuamentum. Quapropter, in hac duplici propoſita plenitudine, à ſectione venæ cu-
biti omninò incipiendum erit, per hác enim totius plenitudinem minuimus, ſimulq; determinatè opem
ferimus, ſiquidem ex ſectione venæ cubiti prius facta, non ſolùm communem plenitudinem tollimus,
ſed ſanguinem quoq; reuellimus, qui cum impetu in vterum flueret. Si autem venæ inferioris ſectio prę-
mitteretur, maior fieret ſanguinis præcipitatio in vterum inanitum, qua ita confertim facta, maior ob-
ſtructio in eo fieret: conſequenter menſtrua adhuc magis ſupprimerentur. At ſi à vena cubiti totius ple-
nitudinem reſpiciente auſpicemur, maiori cum vtilitate, vena inferior ſecari deinde poterit, qua ratione
vtraq; plenitudo, communis & determinata è medio tolletur: ad quas plenitudines, Aetius quoq; reſpi-
ciens, iurè cubiti venam prius aperiri iuſsit, deinde malleoli. At ſi vtramq; plenitudinem habuerimus, eo *13. Meth. lib. cu-*
tamen ordine factas, vt plenitudo totius dependeat à plenitudine partis, ſicut contingit in muliere non *rat. per venæ*
plethorica, in qua ſanguis in totu ſimpliciter & abſolutè nõ redundat, ſed gratia potiùs partialis plenitu- *ſect. u. 12. & 18.*
D dinis, nempe ratione vteri, tunc ſecanda tantùm erit vena inferior. quia per talem venæ ſectionẽ ſimul cũ
parte totum etiam inanimus. At ſi cubiti venam prius ſecuerimus, tantũ abeſt vt ratione huius menſes
prouocentur, vt potius magis ſupprimantur. Ex propoſita reſolutione, reſpiciente locũ ſecandæ venæ, *Nota Regulam*
quilibet facilè poterit in alijs etiam affectibus partium infernarũ, renum, inguĩ, veſicæ & teſtiũ oportu- *de loco ſecandæ*
num locũ ſecandæ venæ inuenire: quod vbiq; Gal. obſeruauit, vt loquens de dolore coxendico iuſſerit *venæ in omni-*
inferiores venas ſecandas eſſe, monet tamen obſeruandũ, an præter hunc priuatũ dolorem totius pleni- *bus affectibus*
tudo adſit, quæ ſi fuerit, illi prius reſpiciendũ erit, cubiti venam primò ſecando, ſine qua dolor & pleni- *partium infer-*
tudo partis, bene remoueri non poteſt. At ſi nulla adſit in toto plenitudo, ſatis erit ad determinatá pleni- *narum.*
tudinem reſpicere, inferiorẽ tantùm venã aperiendo: quare in vitijs partiũ infernarũ, in quibus ſangui- *10. de compoſ. Med. 2.*
nis miſsio conueniet, modò ſecanda erit vena inferior, modò etiam ſuperior, prout vel vnica, vel duplex
plenitudo fuerit. Vbi præterea venæ ſecãdæ ſcopus oritur, ſiue in parte ſuperiori aut inferiori, vel vtriſq;
fiat, cùm huiuſmodi venæ ſecundum vtriuſq; ſitus differentias reperiantur in parte etiam dextra, & ſini-
ſtra, tùm penes brachia & partes ſuperiores, tùm penes crura & partes inferiores, ideò cognuſcendus
etiam hic locus occurrit, *an videlicet vena aperienda ſit in parte dextra vel ſiniſtra,* quod nobis indicabitur ab
eadẽ ſanguinis ſubſiſtentia, in vno magis quàm in altero latere: hanc autẽ cognoſcemus ex Symptoma-
tibus, quę magis infeſtabunt partẽ affectam quàm alterá: vt ſi in ſuppreſsione vteri mulier magis cõque-
ratur de dolore, grauitate & ſimilibus, ſecundum partem dextrá quàm ſiniſtrá, ſeruata rectitudine cum

loco affecto, vena eiuſdem affecti lateris aperienda erit. Ad rectam præterea adminiſtrationem ſectionis venæ, præter explicata accedit etiam *tempus idoneum*, quo operatio iſta molienda eſt. quod pariter nobis indicabitur ab eadem ſanguinis plenitudine præſenti, ratione inquam præſentis ſymptomatis: at dum menſes ſunt ſuppreſsi, ſemper adeſt præſentia plenitudinis, à qua indicatur, vt etiam in præſenti per miſsionem ſanguinis euacuetur. Verùm ſufficere non videtur, vt ita generatim ſciamus, quod in ſuppreſsione menſtruorum ſanguinem quocunq; tempore euacuare liceat, ſed oportet etiam, vt diſtinctè magis cognoſcamus, tempus oportunius eligere. Quidam in iunioribus mulieribus, ſanguinem mittunt in prima, vel ſecunda quadra lunæ: in ætate verò prouectioribus, tertiam & quartam quadram magis eligunt. Alij videntur in omnibus mulieribus ſanguinem mittere, luna potius decreſcente, nec præter rationem, quia per id tempus ob diminutum calorem, humores euacuandi, magis redundant: Gal. tamen ſtatuit oportunius tempus fore, per tres vel quatuor dies ante tempus conſuetæ euacuationis, nec immeritò, quia eo potiſsimum tempore natura incipit mouere, vt conſuetam euacuationem moliatur, cuius conatus cùm inanes ſint, ideò eo potiſsimũ tempore opem inquirit, vt medicus id tempus in ſecanda vena eligere magis debeat, tũc enim naturam à tali pondere ſubleuamus, vt robuſtior reddita, facilius poſsit conſuetam euacuationem repetere. Tandem, *in modo etiam ſecandæ venæ* ratio aliqua habenda erit, prout continentis conſtitutio & contenti ſubſtantia ſignificabit. Quare merito conſtitutionis venæ, indicabitur illius ſectio non per longitudinẽ, aut latitudinẽ, ſed obliq; potius faciendam eſſe: atq; eandem non totam, ſed ſecundum ſupernam ſuperficiem aperiendam eſſe: merito autem contenti, cum ſit ſanguis, & hic eſſe poſsit craſsior & tenuior, merito tenuioris, ſectio anguſtior, merito craſsioris, pauló latior facienda erit. Et hæc de venæ ſectione rectaq; illius adminiſtratione dicta ſufficiant.

Lib. cur. per venæ ſect. cap. 18.

A B

De Cucurbitulis, CAPVT XXX.

VBi autem nõ aderit magna repletio ſanguinis, ſicut contingit in muliere quæ plethorica nõ ſit, vel ſanguis aliqua ex parte euacuetur, per vterum, vel alia loca, vt ratione relictæ plenitudinis, adhuc expediat ſanguinem mittere, tunc debiliori auxilio vtendum erit, cuius materia erunt cucurbitulæ ſcarificatæ, quæ potiſsimùm admouendæ etiã erunt, ſi vires non ita fuerint robuſtæ & præterea etiam ſi redũdans ſanguis tenuis fuerit, vt per cucurbitulas facile egredi poſsit, quod cognoſcemus, reſpicientes ad temperaturã cholericam, corporis habitum gracilem & prægreſſam victus rationẽ, mittendus autem erit in minori copia, quia parua etiã eſt plenitudo, & pręſertim huc ſeruari debet, ſi vires nõ ita ſint robuſtæ, vt maiorẽ euacuationẽ non ſuſtineant. Cùm præterea ſupponamus plenitudinem magnam nõ eſſe, conſequẽter ratione totius, ſed potius partis, & merito vteri, ideo *infernis potius, quàm supernis partibus* applicandæ erunt, cruribus videlicet & ſub poplite, Hippoc. etiam teſte, lib. de Morbis muliebribus: & vbi expediet bis ſanguinẽ mittere, non ſolùm dictis partibus erunt applicandæ, verùm etiã coxis, pubi & inguinibus. eo tamẽ ordine, vt priori loco partibus extremis affigãtur, reuulſionis gratia, deinde vicinioribus partibus, ab illis deriuãdo Nec propterea negandũ, quin etiã ſcapulis & dorſo admoueri nõ poſsint, ſed hoc fiet, vbi inſignis erit plenitudo, & mulier nõ admittet venę ſectionẽ: tunc enim eadẽ erit ratio ſeruãda, quemadmodũ de venæ ſectione dictum fuit. *Cui autem* parti, dextræ inquã vel ſiniſtræ, & quo tempore, eædem cucurbitulæ ſint admouendæ, non eſt vt plura dicamus, cùm illud ipſum ſeruari debeat, quod de venæ ſectione dictum fuit *Applicandi autem ratio* ea ſeruetur, ratione cuius ſanguis euacuandus, cum facilitate & iuuamento adducatur, quod fiet, ſi partes illæ ſpongia aqua tepida, aut poſca imbuta & expreſſa imprimis perfricentur, præſertim ſi ſanguis craſsior & aer ambiens frigidior fuerit: ita enim ſanguis fundetur, & mobilior reddetur. meatusq; cutanei nimis denſati, laxabũtur & aperientur, vt ſanguinem procul ab omni impedimento ſuſcipientes, euacuatio melior ſequatur.

Gal. lib. 3. curat. per ſang. miſs.

C

De Cucurbitulis non ſcarificatis. CAPVT XXXI.

Gal. 13. Met. 19.

IN eundem vſum veniunt etiam cucurbitulæ non ſcarificatæ, ſed non tanquã materia auxilij, ſanguinẽ ſenſibiliter euacuantis, ſed inſenſibiliter & potius, vt materia auxilij ſanguinẽ attrahentis ad vterum, ſi contingat vt ad alia loca raptum habuerit. Tales autem cucurbitulæ, cum & ratione doloris & caloris vim attrahendi habeant, ideò facilè poſſunt ſanguinem auertere, dum ad alia loca motum habuerit, & illum cum impetu ad venas vteri retrahere: quæ ſi occluſæ fuerint, ex tali impetu facile aperiri poterunt. Hoc autem vt præſtent, *admoueri imprimis debent cruribus*, mox verò coxis vtriſq;, vt primò euacuatio reuellendo fiat, deinde deriuando, & præterea ratione qua ſunt materia auxilij attrahentis, melior fiat attractio, ſi prius admoueantur in longinquis partibus, deinde in proximis. *Eo autem modo erunt applicandæ*, vt cum magna flamma adminiſtrentur, hac enim ratione, efficacius attrahent, & ſanguinem qui ſuperiora petit, contrario motu reuellent: quibus etiam eo tempore vti debemus, quo dicta purgatio nõ fit, dum modò quippiam non prohibeat. *Quod autem prohibere poteſt*, vel totius eſt plenitudo, vel cacochymia, vtrorumq; ratione, à dictis cucurbitulis deſiſtendum, quia maior obſtructio contingeret, earum enim cauſa, ad vteri vaſa copioſior materia attraheretur: quod ne contingat, remouenda erũt talia prohibentia, quod fiet, ſi merito plethoræ, ſanguis prius mittatur, & merito cacochymiæ, peccantes humores purgauerimus. quibus peractis, tutius & cum vtilitate ad dictas cucurbitulas peruenire poterimus. Præterea eædẽ cucurbitulæ non ſolùm poſt totius euacuationem & purgationem admouendæ erunt, ſed eo potiſsimũ *tempore*, in quo naturalis & conſueta vteri purgatio fieri deberet.

D

De Ligaturis & frictionibus. CAPVT XXXII.

PRæter Cucurbitulas, nõ erunt prætermittendæ ligaturæ & frictiones, cùm pariter vim habeant ſanguinem attrahendi ad vterũ. & ligaturæ id præſtãt ratione doloris, qui attrahendi vim habet, & propterea doloroſæ eſſe debent. Frictiones verò idẽ præſtant, vimq; habent attrahendi, nũ ſolùm ratione doloris.

A ne doloris: verùm etiam caloris, ideò mollioribus prætermiſsis, aſperiores faciendæ erunt. Admooentur autem ligaturæ, non ſupernis *partibus*, quia tunc maior ſuppreſsio fieret, ſed inſernis potius, & infra genua nempe pedibus & digitis primùm, deinde ſuprà nempe in coxis, hoc enim ordine primo agent reuellendo, deinde derioando, & idem de frictionibos dicendum eſt, quę pariter remotioribus partibus ſunt prius adminiſtrãdæ, deinde vicinioribus. *Modus* autem talis eſſe debet, vt earum cauſa fiat attractio, ideò ligaturæ doloroſæ vt ſint oportet, quemadmodum & frictiones, qoæ cum dolore & cum calore fieri debent. *Tempus* autem idoneum adminiſtrandi erit poſt totius purgatiooẽ, & eo potiſsimum tempore, quo menſes fluere ſolent.

De Hirudinibus. Cap. XXXIII.

Hirudines, ſunt materia auxilij euacuantis ſanguinem ſenſibiliter, tùm à toto, tùm à parte, vt ab eiſdem indicentur, à quibus etiam venę ſectio & cucurbitulæ indicabantur, circa quarum rectam adminiſtrationem nihil de quantitate dicendum oecurrit, cùm eadem pariter ſint ſeruanda, quæ de venæ ſectione & cucurbitulis dicta fuère, Circa *locum* tamen aliqua dicenda videntur, inprimis, quòd e ubito applicari poſsint. euacuandi ſanguinis gratia à toto, ſi plethoricum fuerit, ſatis compertum haberi poteſt: quòd etiam inſernis partibus applicentur, cruribus inquam & coxis reuulſionis & deriuationis gratia, nemo dubitare debet. An verò in locis conſuetis, nempe in venis hæmorrhoidalibus adminiſtrare conueniat in hoc affectu, aliqua videtur eſſe controuerſia. Ex altera enim parte optimum vide-

B tur in ſuppreſsione menſtruorum has venas aperire, fuit enim Hippocr. ſententia, quòd menſtruis deficientibus, ex naribus fluens ſanguis, bonum ſit. Et Galenus in commento dicit, eum Aphoriſmum *5. Aph. 33.*
iotelligi etiam poſſe de euacuatione, quæ fit per ſedem, ita vt hæc poſsit æquè iuuare in ſuppreſsione menſtruorum, ſicut fluxio ſanguinis per nares; vt idem prorſus dicendum videatur, de euacuatione facta per hæmorrhoidas. Nec ubſtat, quòd Hippoc. loquatur de euacuatione per nares: ea enim ſemper fuit Hippoc. conſuetudo, vt ad vnius exemplum reſpicientes, vniuerſalem veritatem colligamus in omnibus eiuſdem generis; quare non excluſit euacuationes per varia loca. Accedit, quòd ſi cæteras euacuationes exclodere voluiſſet, dixiſſet, in ſuppreſsis menſtruis ſolam euacuationem ſanguinis per nares iuuare: qua aotoritate ita nudè intellecta, ſi quis in praxi innitatur, longè lateq; aberrare poſſet, quandoquidem ex altera parte videtur talem euacuationem per hæmorrhoidas minimè conuenire, quoniam ex Galen. habetur, quòd exiſtente aliquo vicio in hemorrhoidibus, nempe immoderato flu- *Lib. curatiuo*
xu, expedit pro illius ſuppreſsione menſtrua prouocare, quia deriuando ſanguinem ab vtero, illum *per ſang. miſſ.*
moderat, & ſiſtit. A pari dicendum vice verſa, quòd eodem vtero plos æqoo fluente, optimum erit hæmorrhoidas sperire, quarum euacuatio vteri immoderatum fluxum deriuando, compeſcet. Quare vtero non fluente; conſequenter in ſuppreſsione eius nequaquam præſtabit hæmorrhoidales venas

C aperire, quia ratiooe talis euacuationis, vterus adhuc magis ſupprimeretur, Quod Galenus etiam obſeruaſſe viſus eſt in muliere patiente profluuium muliebre, ad quod ſiſtendum vtebatur materia auxilij euacuantis, per ſedem deriuando. Ergo, vbi ſuppreſſa erit vteri euacuatio, hæmorrhoidas aperire minimè conuenire videbitur, quia euacuantes ab vtero deriuando, magis ae magis conſuetam vteri euaeuationem impediemus. Cuius dubitationis reſolutiò, cùm in praxi & ad finem plurimum cooducat, negligeoda nullo modo erit. Sed diſtinguendum, de duplici ſuppreſsione, quarum altera eſt in habitu & confirmata, vt nulla ſit ſanationis ſpes: altera eſt in habitudine, quæ ſalutis ſpem pollicetur, vt per conſueta loca vacuatio deouò reuerti poſsit; ſi ſermo fuerit de ſuppreſsione in habitudioe, ac proinde de illa, quæ curam admittit, ab illis euacuatiooibus cauendum omnino erit; quæ reuelleodo aut deriuando euacuant, quia ab iſtis magis ac magis contumax illa redditur, & tunc nec per venam eubiti, nec per hæmorrhoides ſanguinis euacuationem moliri oportet. & de tali ſuppreſsione Gal. loquebatur in muliere illa profluuium patiente. Si autem ſermo fuerit de illa ſuppreſsione, quę eſt in habitu, & confirmata, cùm nullis remedijs cedere amplius poſſe videatur, debet talis ſanguis ita præter naturam intùs cohibitus, aliqua alia ratione vacuari, cumq; per venas vteri, vt per loca conſueta, educi nequeat, cõſultum erit, per alia loca eius euacuationem tentare: ſiue deriuando facta fuerit, vt ſi venæ hæmorrhoidales aperiantur: aut reuelleodo, vt ſi per alia loca longinqua retrahatur, nẽpe ad nares, vel per venam cubiti. Et hoc mo-

D do Hipp. loquebatur, quando dicebat, quòd menſtruis deficientibus, ſanguis è naribus fluens, bonom: noo enim per talem euacuationem ſcopus erat menſes prouocare, eùm illius caoſa magis impedirentur, ſed potius quia ratione talis euacuationis, ſanguis in corpore violenter retentus, educebatur, idq; eom patientis maiori iuuamento, quàm ſi intùs relinquatur, ad qood reſpiciens, dixit, bonum. A pari, in tali ſuppreſsione in qua nulla eſt ſalutis ſpes, ſi ſaoguis per venas hæmorrhoidales euacuatus fuerit, ob eandem cauſam bonum, & laudabile erit; præſertim autem conueoit dicta euacuatio, per nares, inquam, vel hęmorrhoides, ſi per dictas partes natura conſueuerit vacuationem moliri. Quod ſi per dicta loca vlla vnquam euacuatio obſeruata fuerit, non ſolùm per dictas partes, verùm etiam per ſectionem venę cubiti, vel malleoli facienda erit euacuatio.

De Cauterys. Cap. XXXIIII.

Cauteria, ſunt materia auxilij ſenſibiliter vacuaotis, indicati ab humore, qui ſeoſim & aſsiduè generatur, qoi conſoetum exitum non habens, intra corpos & præter naturam detinetur, cuios etiam præſentia eorpus alteratur, ſymptomatũq; magnitudo & numerus augetur, cui medici ſoleot, alijs nõ conferentibus, caoterijs oecurrere, per qoæ materia iſta, vt ſeoſim generatur, ita propriũ emiſſarium habeat, per qood extra corpos effluat. Quorũ vſus adeò ſtequẽs hoc tempore habetur, ut in morbis om- *N. B. Cauterijs*
nibus materialibus & contumacibus, ad hæc, vt ad ſacram aoe orã, confugere ſoleant: quantũ tamen be- *cautè admodum*
neficij inde colligant, videant ipſi; hoc vnum ſcio, multos non ſolùm nihil boni conſecutos fuiſſe, ſed illa *vtendum, etiam aliàs.*

etiam ſupprimere coactos fuiſſe. Accedit, hoc remedij genus non eſſe ita tutum, cùm ſæpè experientia A
comprobatum fuerit, in aliquibus in gangrænas degeneraſſe, vt ex adhibito potius remedio, quàm ex
morbo mortui fuerint. Huius diuerſitatis cauſam multiplicẽ eſſe exiſtimo, inprimis quia patientes pro-
priæ ſalutis valde cupidi, latentes & longas naturæ digeſtiones diutius ſuſtinere nequeunt. Secùndò,
quia medicus tanquam naturæ miniſter, in eandem reſpicere negligit, ad cuius tamen exemplar, procul
ab omni errore operari poſſet, & qoò illa vergit, per eadem etiam ducere, ſi per loca conuenientia id fe-
cerit At per hæc emiſſaria intempeſtiuè admota, naturam ſæpè cogimus, vt non ſolùm crudiurem mate-
riam euacuet, ſed per eas etiam partes, ad quas nec poteſt, nec vult euacuare, quod cùm contingit, non
ſolùm naturam rectè operaturã impedimus, & ante digeſtionis tempora ad euacuandum prouocamus,
verùm etiam ad loca nõ conuenientia, ſed oppoſita potius ſæpè & cum violentia illam auocamus: quòd
dum contingit, ex dictis cauterijs maius nocomentum quàm iuuamentum conſequimur. Præterea, ſæ-
pè etiam accidit, quod medicus, vt artifex coniecturalis, ſedem generationis materiæ euacuandæ igno-
ret, qua ignota, neceſſarium eſt quoq; loci etiam opportunitatem ignorare, per quem materia iſta deten-
ta educenda ſit. Nam ſi deriuandæ materiæ gratia cauterium facere voluerimus, locum propinquum ſe
di affectæ eligere oportet: quemadmodum ſi reuulſionis gratiá id ipſum fiat, locum remntiorem, recti-
tudinem tamen ſeruantem cum ſede affecta, inuenire opus erit. At nondum optimè perſpecto loco, vbi
materia generatur, neceſſarium quoq; eſt aliarum ſediom propinquitatem & remotionem, rectitudinem
& obliquitatem ignorare, quod eſt in cauſa, vt medici optato fine fruſtrentur, & miſeri patientes, dupli- B
catas moleſtias, toto vitæ ſuæ curriculo patiantur. Sed quidquid ſit, de hac anxilij materia plura hîc non
dicam, quia alibi ex propoſito diffuſè magis locutus fui. Sed ſupponendo, in *ſupreſſis menſtruis* cauteria
locum habere ita indicante materia, quæ generatur & intùs cohibetur, ſtatuendum erit, poſt reliqua præ-
ſidia hæc quoq; tentanda eſſe, atq; hæc *modò plura* modò pauciora facienda erunt, pro maiori & minori
copia materiæ, quæ aſsiduè generatur, & *tamdiu* detinenda erunt, quò ad præſentia genitæ materiæ ad-
fuerit, & generandæ ſuſpicio habebitur. Sont quin etiam *in eo loco* affigenda, vbi materia ſubſiſtit & quie-
ſcit, niſi aliunde fluxerit. Quapropter merito vteri, ſupra genua affigi poterunt, quia deriuando euacna-
bunt. Ratione totius volunt applicanda eſſe alteri, vel vtriſq; cruribus: quemadmodum ratione partis, ſi
hepar, aut ventriculus fuerit, in brachijs vtriſq;, vel altero fieri decernunt. Vbicunq; autem facta fuerint,
cum fieri poßint igne actuali & potentiali, magis probatur, vt ferro vel auro ignito fiant, quàm cauſticis medi-
camentis: ignis enim actualis & ſine dolore & quàm citiſsimè & tutò aget, qoæ alijs materijs nequaquã
præſtamus, ideò ſi curatio, citò, tutò & iucundè fieri debet, prætermiſsis cauterijs potentialibus, actua-
libus vtendum erit.

De Pharmacia in Menſtruis ſuppreßis. CAP. XXXV.

SEcundum genus medicinalium materierum ex fonte pharmaceutico deſumebatur, de quo in præ-
ſentia inſtitutum eſt agere. Pharmacia igitur eſt in doplici differẽtia, alia reſpicit corpos vniuerſum, C
alia partem determinatam, & quia in praxi, totius prouidentia ſemper præmitti debet, & præſertim,
vbi totum habet rationem cauſæ efficientis, fouentiſq; partem affectam, & cauſæ ſine qua non, ideò de
iſtis materijs ſermo prius inſtituendus erit. Quare in ſuppreſsione menſtruorum, priuſquam ad localia
deſcendamus, de *vniuerſo corpore* cõſideratio habenda eſt, quod ſi plethoricum fuerit, ſanguis etiam prius
mittendus eſt, vt antea dictum fuit. Si autem plethoricum nõ ſit, conſiderare oportebit an menſium de-
fectus ſit, quia materia non generetur, an potius quia genita præter naturam cohibeatur. *Si non adſit præ-
ſentia alicuius materiæ in toto corpore*, vel in parte, nulla neceſsitas purgandi corpus habebitur, ſed ſolùm al-
terandi, vt ſi corpus fuerit plus æquo exſiccatum propter nimiam inediam, inſignem euacuationem,
exercitium immoderatum, & ob alicuius febris diuturnitatem: huic occurrendum erit victus ratione
ſubſtantificè humectante & reſtaurante deperditum humidum, huius auxilij materia, cibus erit, & po-
tus, laudabilis chymi, & facilis coctionis: cuiuſmodi ſunt oua recentia & ſorbilia, carnes caponum, vitu-
li, bœdi, phaſianorum, perdicum, ſuilla caro recens & iunior, ptiſana, amylum lacte paratum, lac huma-
num ex proprijs mammillis emulctum, iuſcula dictarum carnium, & quæ conſummata vocantur, vi-
num eriam boni & iucundi odoris, dum modò aliquid non prohibeat Nec ſolùm tale corpus ſecundum
internas partes ſubſtantificè humectari debet, verum etiam extrà: ideò probantur balnea tepida, parata
tùm ex aqua dulci ſimplici, tùm etiam alterata cum maluis, lactucis, folijs violarum, hordeo, ſeminibus D
melonum & ſimilibus. His verò præſtantiora erunt, quæ ex iure carnium parantur, & omnium præ-
ſtantiſsima, quæ ex lacte fiunt: hæc enim non nudis tantùm qualitatibas agunt, ſed ſubſtantificè eti-
am humectabunt. Poſt quorum vſum, præſtabit etiam Oleo amygdalum dulci, corpus vniuerſum
ioungere. *Vbi autem adfuerit præſentia materiæ*, ratione cuius conſuetus fluxus impediatur, ſtudium no
ſtrum primò erit, talem materiam remouere, & purgante medicamento educere, quod ſtatim fieri po-
teſt, dum modò aliquid non prohibeat. Quod autem prohibere poteſt, eſt craſsities & lentor materiæ,
quæ purganti medicamento non cedit, niſi prius attenuetur, detergatur, & ad facilem mutionem di-
ſponatur, ideò præparantia medicamenta, quæ id præſtent, erunt primò adminiſtranda, ad quæ pariter,
quamprimum deueniendum, niſi quidpiam pariter prohibuerit. Quod autem prohibere poteſt, eſt
præſentia ſuperfluitatum primæ coctionis in ventriculo & inteſtinis exiſtentium, quæ prios ſunt remo-
uendæ lenienre aliquo medicamento. Tale autem, vel per ſupernum os educet, cuiuſmodi eſt *vomito-
rium*: vel per infernum & per ſeceſſum, cuiuſmodi ſunt clyſteria & lenientia per os exhibita. Vomitorijs
vtemur, vbi aderit præſentia materiæ euacuandæ in ventriculo tantùm, præſertim ſi mobilis illa fue-
rit, & non in tunicis impacta: vbi autem in infernis tantùm inteſtinis extiterit, ſolis clyſterijs euacuari
poterit. Si denique omnia inteſtinorum ſpacia occupauerit, leniens medicamentum per os erit præben-
dum.

A dum. Vbi igitur vomitorijs vti expediet, hæc eſſe poſſunt in triplici differentia, valida, mitiora & medio-
cria. Cùm hic ſermo habeatur de vomitorio, ratione qoa lenieus eſt, abſtinendum erit à valentiori, quo-
niam hoc cùm à longinquis partibus vim attrahendi habeat, indicatur etiam à materia tùm longius po-
ſita, tùm etiam coucocta, quare vtendum erit leuiori, vel ſaltem mediocri, cuius vſum ſi craſsities & len-
tor materię impedierit, optimum erit ante exhibitiouem vomitorij, talem materiã cum oxymellite, mel-
le roſato, vel Syr. acetoſo ſimp. præparare, & mobilem reddere, quæ præparantia ad ℥.j ſingulo mane &
abſq; diluto propinari poterunt, quia locus vbi materia præparanda reſidet, ita eſt propinquos, vt vehi-
culo aliquo non egeat. Imó ſcopus noſter eſſe debet, vt tale præparans diutius in ventriculo immore-
tur, vt ratione longioris moræ efficacius agat in dictam materiam, qua deinde præparata, faciliori nego-
cio educi poterit, conſequenter leui vomitorio, cuius materia parari poterit, ex qua hordei, vel iure vitu-
li, aceto permixto: ſi materia craſsior fuerit, vel melle roſaceo, ſi viſcida: vel Oxymellite, ſi craſsior & vi-
ſcidior ſimul fuerit, atq; hoc, modó ſimplici, modó compoſito, pro maiori craſsitie & viſciditate dictæ
materiæ. Quantitas autem aquæ vel iuris, ſit ab ℥.iiij. vſq; ad viij & x aliorum veró, ab ℥.v. vſq; ad ij. acci-
piendo verbi gratia: Aquæ hordei ℥ viij. Oxymel. ſimpl. ℥.xv. Miſce pro vomitorio. Tempus autem ex-
hibendi conueniens, erit ante cibum manè aut veſperi, niſi aliquid prohibeat. Quod autem prohibere
poteſt, virtutis eſt imbecillitas, ſiue in præſeutia eiuſmodi ſit, ſiue immineat, vt etiam ex vomitorio talis
euadat: tunc enim cibus prius dandus erit, ratioue cuius ventriculus roboretur, expultrixq́; eius ad ex-
B pelleudum fortior euadat. Vt autem vomitus facilius prouocetur, debet vomitorium exhiberi non fri-
gidum, ſed tepidum, vt ingratitudinis etiam ratione, nauſeam & vomitum magis excitet. Merito autem
excrementorum in infimis tantum inteſtinis exiſtentium, leniens *clyſter* admoueri debet, quod parari
poterit ex folijs maluarum, matrum violarum, altheæ, betarum, mercurialis, furfurum & ſimilibus, ex
ex oleo communi maturo, vel lini cum ſaccharo & modico ſale, iuxta hanc formam: ℞. Fol. maluar. ma-
trum viol. an. M.j. aquæ q.ſ. Miſce & fiat decoctio ad conſumptionem tertiæ partis: ℞. dictæ decoctio-
nis ℔ t. Olei communis ℥ iij. vel iiij. Sacchari rubei tantundem, ſalis communis ℈ j Miſce pro Clyſte-
re. Debet autem hic Clyſter adminiſtrari ante cibum potius quàm poſt cibum, & præterea calidum po-
tius, quàm frigidum, quia virtus citius ac melius excitatur, vt copioſius operetur. Ex parte veró excre-
mentorum ſubſiſtentium in inteſtinis infimis, in edijs & ſupremis, imó etiam in ventriculo, præſtabit vti
medicamento leniente *per ſuperiorum os* exhibito, per ſeceſſum tamen euacuando dictas ſuperfluitates: cu-
ius materia erit, Caſsia, El. lenitiuũ, ſebeſten, Diaprunis ſolut. ſimplex, Diacatholicũ, Hiera, Mel. roſat. ſo
lut. Syr. roſ ſolut. Mel violatũ ſol Syr. viol ſol. Mãna, & ſimilia. Ex quibus aliqua cõueniunt, vbi bilis ma-
gis abũdauerit, qualia ſunt Syr. roſ. violatus ſolutiuus & Mãna: aliqua vbi magis melancholia, vt El. leni-
tiuum, Diacathulicum: aliqua vbi pituita potius apparuerit, vt Mel roſaceum, Mel viol. ſol. & Hiera, quę
potiſsimum locum habebit, vbi pituita in ventriculo & inteſtinis hærebit, & vbi etiam ventriculus fri-
C gidior fuerit. Si aũt nõ magis hic, quàm ille humor redundare videatur, Caſsia eligi poterit, vel Diapru-
nis ſolut. qoæ indifferenter quoſcunq; homores educere videntur. Doſis autem Syrupi roſati, Mellis
roſati & violati ſolut. erit ab ℥.ij vſq; ad ſex, pro copia materiæ, pro alui adſtrictione, ætate conſuetudine
& bonitate medicamentorũ. Diſſolui autem debent talia medicamenta cum decocto ſibi proportiona-
to, exhiberiq; poterunt per horas quatuor & quinq; ante cibum, iuxta hanc formam: ℞. Syr. roſ. ſol. ℥.
iiij. vel v. Aquæ cichorei ſtillat. q. ſ. Miſce & fiat potio. Quæ autem in *Bolo & potione* propinari poſſunt,
ſunt Caſsia & cætera electuaria propoſita, quorũ omnium doſis erit, ad ʒ.vj. ad xvij. variatur autem pro
eorum diuerſitate, de quibus proximè meminimus. In bolo igitur leniens ita perſcribi poterit: ℞. Flo-
ris caſsiæ, El. lenitiui, vel aliorum ʒ.x. Aniſorum ruditer contuſorum ℈.j. Miſce, & cum Saccharo fi-
ant boli, præbeanturq́; per horam ante cibum: Caſsia enim medicamentum eſt familiare, & alimento
valde affine: ideó ſi diutius inedia ſuſtineretur, facilè poſſet in alimeotum tranſmutari, quod nõ ita con-
tingit de illis Electuarijs, quæ ex alijs medicinalibos materijs conſtant, quæ poterunt per duas horas &
vltrà, ante cibum præberi, citra ſuſpicionem vt in alimentum vertantur. Si quis autem in potione potius
voluerit, cum proportionatis decoctis, diſſolui ſingula poterunt. Circa doſin autem ipſius Hieræ, aliqua *De Hieræ doſi*
difficultas eſſe videtur, cùm in ea re Gal. contraria dicere videatur, nam 7. Meth. tt. babet, doſin Hieræ *Galenus.*
triplicem eſſe, maximá, minimam, mediocrem. Maximam vult eſſe ℥.v. minimam ʒ.j.s. mediocrem, quæ
D interiacet inter vtramq;, octauo autem de compoſ. med. ſecundum locos cap 2. inquit, quód maxima do-
ſis Hieræ ſunt ʒ.ij. aliter habet 2. de compoſ. med. cap. t. vbi inquit magnam doſin Hieræ eſſe ʒ.j. mini-
mam eſſe ʒ.v. Quidam volentes hæc loca conciliare, dixère doſin variari pro diuerſitate loci, vbi pitoita
euacuanda reperitur, quę eſſe poteſt in cauitate ventriculi, vel in illius tunicis impacta. Si fuerit impacta,
cùm hæc maioris ſit reſiſtentiæ, eget etiam medicamento retinente maiorem vim illam euacuandi. Vis
autem omnis materialis tunc augmentum ſuſcipit, quando eſt in maiori quanto & tunc conueniet præ-
bere Hieram non ſulùm ad ʒ.ij. ſed iij. & iiij. & hoc modo dicunt Galenum loqoi 7. Meth t. Si autem
ſermo ſit de pituita in cauitate ventriculi reſidente, quia hæc eſt minoris reſiſtentiæ, ideó faciliori ne-
gocio edocetur, vt illius magna doſis ʒ.ij. excedere nequeat. Quæ ſolutio ad mentem Galen. non vi-
detur, cum 8. illo de compoſ. med. loquens de hac doſi, exemplificet de pituita imbibita: quare pro in-
telligeutia dictorum locorum, duo erunt notanda. Primum, reſpicit componentia Hieram. Secundum,
ſcopũ indicantẽ illios vſum. Merito cõpoſitionis, ea duplex eſt, ex eodẽ Gal. locis citatis, alia fit ex drach-
mis centum Aloes, alia ex octuaginta. Si primo modo, ſumma doſis erunt ʒ.ij. ſi ſecundo modo, erunt ℥.
v. & ita loquitur Galen. 7. Meth. tt. alio veró modo intelligi debet 8. de compoſ. Ex parte autem vſus no-
tandum, quód ea vti dupliciter poſſumus, gratia ſcilicet euacuationis, vel præparationis, ſi ſermo
fuerit de hiera gratia præparationis, tunc illa vtimor, quæ recipit Aloes dracbmas octuaginta, hæc
enim propter aromata quæ recipit, & minorem quantitatem aloes, maiorem vim habet attenuandi,

& pręparandi impactos humores: altera verò potius euacuandi, hęc enim cum recipiat aloes [illegible] centum, maiorem vim euacuandi, quàm pręparandi habebit. Ideo ſi materia pituitoſa impacta fuerit in ventriculo, conſequenter ſit magnæ reſiſtentiæ, indicabit prius eſſe præparandam, quàm euacuandam, pro cuius præparatione, vti licebit attenuantibus & detergentibus calidis, quorum materia erit hiera, quæ recipit ℥ LXXX. aloes, qua dum vtimur gratia præparationis, magna doſis erit ʒ. j. minima autem ℈ j & ita intelligitur Gal. 2. de compoſ. med. Quod ſit verum, habet huc loco, cum hiera componatur ex ℥. C. aloes, & ex ℥. LXXX. præſtantius inquit eſt medicamentum, quod accipit ℥ LXXX. quam C quod dictum falſum eſſet, ſi de hiera loqueretur euacuationis gratia, quia euacuando magis præſtat illa hiera quæ recipit ℥. C. quàm LXXX. At ſi intelligamus de hiera præparationis gratiâ, potius propinata, optime [illegible] cautus erit: quoniam hiera, vt præparet materiam impactam, diu in ventriculo detineri debet, diu autem detinetur, ſi à ℈. vſq; ad ʒ. accipiatur, quá doſin ſi tranſeamus citius deſcendet, quia à maiori quanto, maiorem euacuandi vim acquirit, quàm præparandi, Hæc de doſi Quo ad modum exhibendi hieram, nō erit negligendus, præſertim cum hiera ſit amariſsima, conſequenter ingratiſsimum medicamentum, huic autem occurremus, ſi in bolo potius quàm in potione præbeamus, quemadmodum ſi permiſceatur cum conſerua de Betonica, vel Saluiæ: & præſertim hic modus eſt ſeruandus, ſi præparationis gratia illa vtamur, quia hac ratione diutius in ventriculo immoratur, vbi materia præparanda reſidet: quare accipere poterimus Hieræ ʒ j conſeruæ de Beton. ʒ. ij. & bolum formare. Præparata autem materia, volentes illam cum hiera euacuare, & non ſolùm cum hiera, ſed ad deoteſetiam mel roſ. ſol. non debemus hæc duo ſimul permiſcere, & potionem facere, quia tanta eſſet illius amaritudo, vt à patiente ſuſtineri vllo modo poſſet, ideò conſultius erit hieram ſeorſum exhibere in bolo, ſtatim deinde præbere poterimus mel roſ. ſol. in potione. Obſeruandus quin etiam erit in praxi *ordo, in exhibendis illis lenientibus*, ratione cuius, conuenientem materię euacuationem conſequamur ſecundò euacuando ſolùm iuuemus & vllo modo noceamus, quod fiet, ſi patientem præſeruemus, ne circa venas vteri maior obſtructio contingat, ideo ante exhibitionem dicti lenientis, pręſtabit pręmittere clyſtere, ratione cuius euacuentur ſuperfluitates contentæ in illis inteſtinis, & ſimul etiam fiat aliqua deriuatio, ab vtero ad inteſtina, quæ euacuatio clyſtere facta, niſi hieram per os exhibendam præcederet, facilè contingere poſſet, vt ab aſſumpta hiera, portio aliqua illius materiei ad vterum quoq; deducatur, quia hiera eſt ea materia auxilij, quæ omnium maximè ſolet per vterum euacuare, quare ex illius vſu, maior obſtructio fieri poſſet, quod nequaquam contingeret, ſi per clyſtere materia illa prius educta fuerit. Gratia autem maioris euacuationis, pręſtabit ſi poſt medicamētum leniens ſumptum, nos exhibeamus ℔. v. vel ℥ x. ipſius Mulſæ, quod Gal. etiam obſeruaſſe viſus eſt Hæc de lenientibus.

Lib. ad Poſthum. c. 8.

De Præparantibus. CAPVT XXXVI.

Circa præparantia, hæc reſpicere debent genus materiæ præparandæ, illius qualitatem & locum affectum. Vt merito materiæ obſtruentis, debeant eſſe attenuātia & detergentia, conſequenter menſtrua prouocantia, quorum alia ſola partium tenuitate id præſtant, alia verò calefaciendo & humores fundendo. Merito autem loci affecti, cùm vterus ſit, debent cum ipſo familiaritatem habere, & ratione longinquitatis, vehiculum etiam retinere, vt ad illum vſq; locum deducantur. Materia igitur eorum præparantium, quæ partium tenuitata magis agunt quàm calore, ſunt liquiritia, cetrach, pentaphyllum, capilli veneris, polytrichon, aſparagus, malua, ſaxifragia, cichoreum, radix graminis, ſemina hordei, melonum, amygdalarum dulcium & huiuſmodi. Inter compoſita extāt mel. roſ. Syr. acetoſus. Oxymel. Syr. de cicho. ſimp & cætera, quæ ex Cichoraceis componuntur. Quę verò ratione potius caliditatis, humores fundendo, menſtrua prouocant, multa ſunt, de quibus etiam Gal. 5. de ſimplici. med. paſsim & lib. [illegible] rat. per ven. ſec cap. 18. ſunt autem betonica, ſaluia, artemiſia, maiorana, lauandula, ſeu pſeudonardus, nepeta, epithymum, pulegium, thymus, hyſſopus, ſerpyllum, meliſſa, radix filicis, gladioli. Paulò valentiora ſunt, radix apij, dauci, ammeos, petroſelini, fœniculi, eryngij, raphani, ariſtolochiæ rotundæ & longæ, gentiana, origanū, calamenthum, eruca, myrrhis, naſturtium, mentha, polium, ruta, ſabina. ſemina etiam eorundem, ſileris etiam montani, vrticæ, orobi, agni caſti, ciceruum rubeorum, pœoniæ nigrę & ſimilium. His accedunt aromata omnia, cinamomum, iuncus odoratus, ſpica, coſtus, ſquinanthum, galanga, cyperus, gingiber, nux moſchata, zedoaria & cætera id generis. His adduntur ſtyrax, bdellium, opoponax, D therebinthina, myrrha, ſagapenum, galbanum, caſtoreum & reliqua id generis. Prę ter hæc ſimplicia, non deſunt etiam compoſita, qualia ſunt Syr. de Beton. de duabus, de quinq; radic. Oxymel compoſ. ſquillitieum, Syr de epithymo, de polypodio, de cichoreo compoſitus, de cichoreo cum Rhabar. trochiſci etiá galliæ moſchatæ, rubiæ, ſagapeni, de myrrha, de eupatorio, de epithymo, de rhabarbaro, cyphodies, de capparibus. Accedunt etiam aromaticum roſ. diatrionpip. diacalamenth diacyminum, diaſpoliticum, hyphera magna, mithrid. theriaca & reliqua id generis. His adduntur etiam vnguentum agrip. ægyptiacū, ex galbano & huiuſmodi: omnium verò validiſsima in menſtruis prouocandis ſunt materiæ auxilij electiuè ducentis, quales ſunt rhab. agar. ſena, elleborus niger & albus, colocintis, cant. ſuccus tithymali, flos æris, mezereon, ebulus. Quamuis autem hæc & plura menſtrua prouocantia habeantur, non iis tamen indifferenter vtendum, ſed cum aliquo ordine, ita vt inter initia & eo tempore, quo materia cruda adhuc conſpicitur, læuioribus tantùm uti liceat, quæ ſcilicet partiū potius tenuitate, quam calore agunt, repugnat enim cruditati materiæ, vt valentioribus euacuari poſsit citra maius nocumentum, quam iuuamentum, quandoquidem eorum vſu, pars tenuior materiæ crudæ educeretur, & craſsiores intus manerent, à quibus maior obſtructio fieret. Tempore autem quo materia ſuæ coctionis euidentia ſigna præ ſe fert, tutius erit ad valenter prouocantia aſcendere, quæ Hippocratis etiam fuit ſententia, qua monemur, concocta eſſe medicanda, cruda autem nequaquam mouenda: per medicationem, intelligens non

Hipp. libr. de morb. mulieb.

1. Aphor. 22.

ſolum

A ſolùm euacuationem, quæ per ſeceſſum fieri ſolet, ſed per alias quaſcunq; partes, ſiue per ſudorem fiat,
ſiue per lotium, ſiue per vterum qualis hęc eſt, de qua ſermo habetur. In vtroq; autem præparantium ge-
nere, cùm multi ſint gradus, ita erit progrediendum, vt in quolibet genere ſemper à leuioribus incipia-
mus, & ad valentiora ſenſim aſcendamus. Ex propoſitis itaq; materijs, multæ medicamentorum formæ
præſcribi poterunt, decoctiones videlicet, infuſiones, ſucci, ſtillatitiæ aquæ, pulueres, ſyrupi, electuaria,
trochiſci, balnea, ſeſsiones, fumenta, peſſaria, clyſteria, ſacculi; cerata, ſuffitus, & cætera id generis. Cùm
autem ſermo de his materijs hoc loco habeatur, & habeant rationem auxilij præparantis, ideò præpa-
rans medicamentum debitam quantitatem ſeruare debet: vt ſi vtamur ſtillaticijs aquis, infuſionibus, vel
decoctis, tempore hyemali in minori copia præbeantur & ſatu calida: in æſtate verò etiam frigidis vti
poterimus, & in maiuri copia, vt ab ℥ iiij. ad libram aſcendamus. Si ſyrupis vtamur, doſis non ſit vltra ℥.
ij. Dilutis verò in duplum vtemur: ſi ſuccos potius eligamus, vel erunt condenſati, & horum doſis non
tranſibit ʒ. ij. ſi nondũ condenſati, à ʒ. ij ad viij & vltra aſcendere poterimus: ſi pulueres, vel trochiſcos, à
℈ j. ad iij. & iiij. peruenire poterimus, de quibus plura non dicam, ſed ad vacuantia deſcendo.

De Vacuantibus. CAPVT XXXVII.

QVoniam præparantibus vtimur euacuandæ materiæ gratia, ideò de eorum quoq; recta admini-
ſtratione loqui oportet, quæ tunc potiſsimum locum habent, quotieſcunq; materia concocta &
B præparata eſt, & nihil prorſus, ſponte naturæ euacuatur, vel ſolùm ex parte, tunc enim ſi tota, vel
eius pars intus detineatur, facilè poteſt prauam qualitatem, vel putredinem ſuſcipere & Symptomata
quæ adſunt intendere, vel noua etiam producere, quod ne contingat, Medici conſueuerũt medicamen-
tis adhibitis illam educere, & quo natura vergit, ſi per conuenientia loca id fecerit. Ad illius quoq; imi-
tationem, medicus per eadem ſolet euacuare, vt hinc ortum habeant plura genera euacuantium, vt alia
per ſeceſſum, per lotium, per ſudorem, vel vterũ expurgent. Merito igitur eorum quæ per ſeceſſum pur-
gant, varia ſunt, pro purgantis materię varietate, quæ ſi bilis fuerit, in communi vſu hæc ſunt, ſyr roſ. vio-
latus ſolut. manna, diaprunis ſolut. ſimplex & comp. electuarium de ſucco roſarum, ſpecies hieræ ma-
gnæ, quæ recipit ſcammonium, trochiſci violati, rhabar. pillulæ ex aloe, aureæ, de tribus cum rhabar. &
reliqua eiuſdem generis. In quarum omnium materierum recta adminiſtratioue, talis ordo pariter ſer-
uandus erit, vt in quibus morbis opus fuerit, non ſemel, ſed pluries expurgare, illa ſemper præmitta-
mus, quæ mitiora ſunt, & ad valentiora ſenſim aſcendamus, quód potiſsimum fieri conſueuit, vbi nihil
adeſt quod prohibeat. Quod autem prohibere poteſt, eſt turgentia materiæ, vel eiuſdem decubitus in *Hippoc. primo*
principem aliquam partem: tunc enim non ſolùm valentiori purgante quamprimum vtimur, verùm etiã *aphor.*
nulla habita ratione de materiæ coctione, illud exhibebimus: at nulla vrgente neceſsitate, tutius erit mi-
tiura ſemper eligere, vt tali medicamento, bilis peccans commodè educi poſsit: Acclpientes rhabarbari
electi ʒ. j. vel ℈. iiij aniſorum ℈ s. aquæ ſtillaticiæ, capillorum ven. ſaxifragiæ, hordei, q. ſ. Miſce & fiat in-
C ſuſio, ſecundum artem, & facta diligenti expreſsione: ℞ ſyr. roſ. ſolut. ℥. iij. mannæ electæ ℥ ij. Miſce &
fiat potio breuis, quod medicamentum, ſi pro neceſsitate valentius reddere voluerimus, addere poteri-
mus trochiſcorum violar ʒ j. electuar. de ſucco roſarum tantundem: Tempus autem opportunum exhi-
bendi tale medicamentum, non ſolùm erit poſt coctionem materiæ euacuandæ, verùm etiam poſt co-
ctionem cibi nuper aſſumpti, & per horas quinq; & ſex, ante cibum propinari poterit, niſi aliquid prohi-
beat. Quod autem pruhibere poteſt, erit virtus imbecillis, ſiue ex ſuperuenienti euacuatione talis eua-
dat, ſiue ob alias cauſas; & ſi contingat vt patiens medicamentum in potione non admittat, in bolo per-
ſcribere poterimus, accipientes Diaprun ſolut. ſimpl. ℥. j. vel floris caſsiæ tantundem, rhabar electi pul-
uerisati ʒ j elect. de ſucco roſar. ʒ j & s. mannæ elect. ʒ. ij. Miſce & cum ſaccharo fiant boli quinq;. Si pil-
lulas libentius acceperit, poterimus accipere ʒ j vel j. cum s & ij. etiam ex propoſitis pil. & cum ſyr. de
cichor. ſimpl. formare pilulas quinq; & inaurare. Si autem in corpore peccauerit potius pituita, habemus
mel roſ. mel violat. ſolut. diaphœnicum, hieram ſimplicem, & comp. carthamum, agaricum, ſuccũ vtriuſ-
que ſambuci, diaturbith, pillulas de hiera ſimpl. & compoſ. alephanginas, de agarico, cocchias, fœtidas &
huiuſmodi: ex quibus omnibus ordinari pariter poterunt potiones, boli & pillulæ. Si potionẽ cupimus,
ita perſcribi poterit, accipientes agarici trochiſcati ʒ j. vel ℈. iiij. gingiberis, gran. vij vel viij. decoct. Be-
tonicæ q. ſ. Miſce & fiat infuſio ſecundum artem, & facta diligenti expreſsione, adde mellis roſ. ſol. ℥ iij.
D diaphœniconis ʒ. ii. Miſce & fiat potio breuis. Bolum verò formabimus tali pacto, accipientes elect. dia-
catholici ℥ j. Diaphœnic. ʒ ij agarici trochiſcati ℈. iiij. Miſce & cum ſaccharu fiat Bolus. Si pillulas patiẽs
cupiat, poterimus priores eligere à ʒ. j vſq; ad ij. cum melle roſ. pillulas quinq; formantes. Si ſcopus fue-
rit euacuare melancholiam, habemus epithymum, polypodium, folia ſenæ, & præcipuè orientalis, elle-
borum nigrum, confect hamech: pillul. etiam cocchias præparatas, de fumaria, de lapide lazuli, indas, ag-
gregatiuas & conſimiles: ex quibus pariter materijs, medicamentis componere poſſumus, in potione, in
bolo, & pillulis. In potione quidem vt ſi acceperimus foliorum ſenæ orientalis ʒ. ij. Epithymi, polipodij
an. ʒ. j aniſorum ℈. ij. ſeri caprini q. ſ. Miſce fiat infuſio vt ſuprà, cui diſſoluere poſſumus mel. viol. ſolut. vel
mellis roſati ſulut. vel etiã de fumaria ſolut ad ℥. ij. confect. hamech. ʒ. ij. Miſce & fiat potio breuis: quód
ſi valentius reddere vuluerimus, pro infuſione addere poterimus cortic. ellebori nigri ℈. ij. In bolo autẽ
hoc modo præſcribi poterit, accipientes elect. lenitiui ʒ. vj. pulueris ſenæ orientalis ʒ. ij. corticũ ellebori
nigri ʒ. v. confect. hamech ʒ xv. Miſce & cum ſaccharo fiat bolus: eadem & de pillulis ratio habeatur.

De Localibus. CAP. XXXIIX.

VNiuerſo corpore ita expurgato, ad localia deueniendum erit, quæ pariter varia ſunt, pro cauſarum
varietate. In primis, ſi menſtrua nõ fluant ob materiæ defectum & ratione inediæ, occurrendũ erit
cum replẽtibus, quorũ materia alimentũ erit boni ſucci & facilis coctionis: cui tota reliqua victus

ratio correſpondere debet, ſecus è medio tollitur ipſa conceptio, quæ ſine generatione huius [illegible]is A
ſuperfl ii, fieri nullo modo poteſt. *Si autem menſtrua non fluxerint, ob labefactatam [illegible] m* intius vel partis,
tùm id fiat ob aliquam intemperiē, illi ſemper occurrendum erit cum alterant[ibus] [illegible] contrarium. Quare
ſi intemperies calidior & ſiccior fuerit, conſultum erit ab illis deſiſtere, quæ in calore, & humores ſun-
dendo menſtrua prouocant, quia ab iſtis adhuc magis dicta intemperies augebitur, vt aucta ſuppreſsio-
nis cauſa, conſueta euacuatio magis cohibeatur. Propterea in illis potius erit inſiſtendum, quę tempera-
ta ſunt, vel ad frigidum & humidum magis vergunt, partium tamen tenuitate, obſtruentes cauſas remo-
uere poſſunt, cuius generis ſunt folia maluarum, matrum violarum, altheæ, ſemina melonum, amygdal.
dulces, hordeum, paſſulæ, lac & huiuſmodi, quibus vti licebit, tùm intus præbendo ſuccos & decoctio-
nes in iure paratas: ex quibus etiam conſeruæ, & electuaria confici poterunt: ex eiſdem parantur etiam
balnea cum aqua dulci inſeſsiones, & pręterea corpus etiam totum inungi poterit cum oleo amygd. d[ul]-
cium & liliorum alborũ. Vbi autem locum habuerit intemperies potius frigidior, ratione cuius viæ ſint
adſtrictæ denſatę, occurrendum erit cum moderatè calefacientibus & laxantibus, atq; iſtis pariter intus
& extrà admotis, potiſsimum autem conducet balneorum ac inſeſsionum vſus, ſi ex floribus chamomil-
læ, anethi, arthemiſiæ, matricariæ, maluarum & ſimilibus parata fuerint. *Si deinde menſtrua non fluant, quia
eadem facultas ſit potius impedita*, cum à multis cauſis impediri poſsit, varias etiam auxiliorum materias ex
poſtulabit: vt *ſi impediatur ratione materiæ genitæ*, quæ in alias partes raptũ habeat, tunc materia iſta effluet,
vel in his partibus detinebitur. Si intus detineatur, omni ingenio educenda erit. Si autem effluat, cùm B
ratione huius mulier infœcunda reddatur, ſcopus erit talem materiæ motum ad conſueta loca auertere,
atq; tunc locum habebunt materiæ auxilij reuellentis, quales eſſe poſſunt venæ ſectio, cucurbitularum
applicatio cruribus & coxis, frictiones, ligaturæ, lotiones, linimenta, balnea, inſeſsiones, peſſaria, ſuffitus
& reliqua. Vnde ſi ſanguis ſurſum petat, & per vomitũ & narium venas euacuetur, pro ſterilitate remo-
uenda, ad propoſitas materias reuellentes deueniendum erit, vt merito ſectionis venæ, ſecari debeat in
partibus remotioribus, non quidem ſupernis, ſed infernis, cuiuſmodi ſunt malleolorum venæ, & modò
in dextra, modò in ſiniſtra parte, ſeruata ſemper rectitudine cum partibus ſuperioribus magis affectis.
Eadem ſit ratio de cucurbitulis, quæ eiſdem cruribus primò erunt affigendæ, quas ſi repetere opus fue-
rit, deriuandæ materiæ gratia, coxis etiam admoueri poterunt, & ſecundum partem earum potius inter-
nam quàm externam. Eadem ratio habenda erit, in adminiſtrandis cucurbitulis non ſcarificatis, & fri-
ctionibus; lotiones etiam in eiſdem partibus negligendæ non erunt, paratæ tamen ex moderatè calefa-
cientibus & aperientibus, & eo modo admoueri debent, vt actu calidæ fiant, vt vtriuſq; caloris ratione,
non ſolùm à ſupernis partibus attractio fiat, ſed viarum quoq; apertio, ex quo ipſo decocto in eundem
vſum parabuntur inſeſsiones, in quibus omnibus, ea ſemper permiſcenda erunt, quæ laxandi vim etiam
habeant: vt ſunt folia maluarum, matrum violarum, radices altheæ & huiuſmodi, hac enim ratione, nul-
lum periculum imminebit de maiori obſtructione, quod ſane contingere poſſet, ſi ſolis calefacientibus C
vteremur, ex quorum vſu partes tenuiores detentæ materiæ reſoluerentur, & craſsioribus relictis ma-
iorem duritiem acquirentes, obſtructionem etiam valentiorem redderent; quod ne contingat, laxantia
permixta prohibebunt. *Si deinde menſtrua non fluxerint, quia facultas impediatur à cauſa obſtruente venas*, non ſo-
lùm vteri & colli ipſius, ſed earum quoq; partium, quę ad vterum deducuntur. Huic obſtructioni occur-
rendum erit, cauſas ipſius remouendo, quæ cùm eſſe poſsint materiæ copia, craſsities, aut lentor: copiæ
occurremus euacuando, cuius euacuationē, ſi materiæ cruditas, craſsities & lentor prohibuerint, priori
loco erit coquenda, & præparanda, deinde euacuanda. Quorum auxiliorum materiæ, quædam intus ex-
hibentur, quæ præcipuè locum habent, vbi obſtructio in internis magis venis fuerit, quæ ad vterum de-
ducuntur, alia extrà admouentur, quorum vſus magis habendus erit in ea obſtructione, quæ venas vte-
ri & colli eius potius occupat. Si igitur expedierit, illis aperientibus & menſtrua prouocantibus vti, quæ
per os exhibentur, locum habebunt omnia ſuperius enumerata, tùm ſimplicia, tùm compoſita. vt mer-
to ſimplicium conueniant illa, quæ partium tenuitate & caliditate agunt, eiſdemq; modis & formis pro-
pinabuntur, ſicuti dictum fuit. Eadem ſit ratio de compoſitis, ſiue parata habeantur, ſiue pro noſtro ar-
bitrio ex iam propoſitis materijs componantur. Et inter cætera, ſummè laudantur trochiſci de myrrha,
vt ex ſententia ipſius Rhaſis, quorum vſus non ſolùm ſuppreſſa menſtrua prouocare poſsit, verùm etiam
mortuum fœtum educere. Dari autem poſſunt cum aliquo vehiculo, vt cum ℥ iij. & iiij. ipſius [illegible] ſin- D
Lib. de præcog. ad Poſthum. 8. gulo mane, vel cum aqua ſuccharata, vel iure cicerum rubeorum, ſaccharo permixto: nam ex Galen. &
experientia habetur, vterum rebus dulcibus ſummoperè oblectari, vt medici etiam teſtentur, quòd ea-
dem medicamenta vario modo exhibita, modò lotium, modò menſtrua prouocēt. Si cum dulcibus per-
mixta fuerint, menſtrua magis prouocabunt: Si autem ſine his, lotium potius mouebunt. Oportunum
verò tempus exhibendi talia medicamenta, erit non ſolùm poſt totius euacuationem, ſed ſtatim etiam à
balneo, hoc enim tempore, viæ ſunt paratiores & magis apertæ: & præſertim ſi illius etiã temporis ratio
habeatur, in quo pro conſuetudine, talis expurgatio per vterũ fieri conſueuerat; hoc enim tempore, na-
tura aliqua ratione materiam commouere ſolet, quæ adiuta à propoſitis medicamentis, facilius poterit
per conſueta loca vacuationem repetere. Quod deinde attinet ad ea, *quæ extrà adminiſtrantur*, nõ eſt vt de
his multa dicã, cùm pariter illæ eædem materiæ, & rationes conueniant, de quibus ſuprà locuti fuimus.
Quare eadem balnea, inſeſsiones, fomenta, lotiones, ſuffitus & reliqua conferunt; in quorum omniũ vſu,
Nota. illud perpetuò obſeruandum erit, vt dum fiunt balnea, aut inſeſsiones, non ſolùm fiant in pura & ſimpli-
ci aqua, ſed probatur magis aqua ſtillatitia ex illis parata, quæ vterum reſpiciunt: hæc enim & partiũ te-
nuitate, & familiaritate, quã cum vtero habet, efficacior videtur. Permiſcere quin etiã debemus ſaccha-
rum aut mel, vt ratione dulcedinis maiorē agendi vim in vterum habeant. Præſtabit etiam eadem in vi-
no parare, & vino dulci potius, quàm auſtero, Alterari autem poterunt, modo cum his quæ prouoca[nt]
menſtrua

A menſtrua ſola partium tenuitate, & laxandi vim etiam habent, præſertim ſi vteri denſitas adfuerit, modò
illis vti magis conuenit, quæ calore etiam vim habent maiorem attenuandi, pro diuerſitate materiæ ob-
ſtruentis. In eundem vſum, præſtabit etiam inunctiones adhibere, ad partes vteri, & in illis præſertim mu-
lieribus quæ balnea, vel inſeſsiones non admittunt, quæ pariter poterunt parari ex laxantibus & calefa-
cientibus, vt merito laxantium, conueniat oleum amyd. dulc. recens, liliorum alborum, vel pinguedo vi-
tuli & humana. Merito autem calefacientium, vti poterimus oleo rutaceo, de mentha, de ſpica vnguen-
tareorũ, belzoino & ſimilibus. Et ſi efficacioribus opus fuerit, permiſcere poterimus portionem aliquá
alicuius olei ſtillaticij, & vt vterus talia facilius ſuſcipiat, & iuuamentũ habeat, in praxi id perpetuò ob-
ſeruandom, vt aliqua odorata permiſceamus, quibus vterus & ſpiritus eius maximè oblectantur, cuiuſ-
modi ſunt moſchus, ambra, ſtyrax, helzoinum, calamita & huiuſmodi. Quemadmodum, ſi iuxta hanc for
mam inunctio paretur, accipientes olei amygd. dul olei rutarei, de ſpica vnguentariorum an ℥. xj. cala-
mitæ ℈ v. moſchi gran. xj. miſce pro inunctione. Si ad linimẽti formam hanc inunctionem deducere cu-
pimus, illi addere poterimus pinguedinem gallinæ aut vituli, vel medullam cerui, mucilag. fænu gr. ſem.
lini, quibus potiſsimum vtimur, vbi etiam ratione duritiei menſtrua non fluunt. Locus autem inun-
gendus, non ſolùm erit ſecundum internas vteri partes, verùm etiam externas, quare inunctio fieri po-
B terit in pube, & inter anum & vuluam: his autem & ſimilibus potiſsimũ vtendum, ſtatim à balneo. Hoc
eodem tempore, negligenda etiam illa non erunt, quæ plantis pedum applicari poſſunt, quæ partes tùm
ratione rectitudinis cum vtero, tùm magni conſenſus cum eodem, maximè poſſunt alterationem quam
recipiunt, illis etiam communicare, quod fit propter inſignes venarum, arteriarumq; propagines, quæ
ad dictas partes ducuntur. Quapropter geſtatio ipſius ſabinæ, rubeæ tinctorum, vrticæ, matricariæ & ſi-
milium ſub dictis plantis pedum, maximè prodeſſe poterunt: vel eorum loco, inungi poterunt eædem
partes cum ſuprà dictis oleis Præter propoſita auxilia, illa etiam accedont, quæ intus immittuntur, cu-
tuſmodi ſunt peſſaria, clyſteria, ſuffitus & huiuſmodi. Quo ad *peſſaria* attinet, varia hæc erunt, pro varie-
tate ſupprimentis cauſæ, quę ſi fuerit durities vteri, vel calloſitas eiuſdem, in emollientibus erit inſiſten-
dum, qualia ſunt quæ parantur ex radice altheæ, malua & ſimilibus, prius tamen iſtis oblinitis, & laxante
aliquo oleo imbutis, nempe oleo amygd. dulci, liliorum alborum, vel mulſa, vel cremore, paſſularum, vel
pinguedine etiam aliqua iam propoſita. Poterunt quinetiam dictę radices & folia, in dictis oleis, vel pin-
guedinibus decoqui, mox cõtuſis & tenuiſsimo linteolo exceptis, ad digiti formam deducere, & filo ap-
penſo intra vuluam immittere Lana etiam ſuccida, dictis oleis imbuta & ad digiti formá redacta, intro-
mitti etiá poterit. Si deinde poſt lenitioné duritiei, cum prædictis ceruinam medullam acceperimus, &
includatur pariter in linteolo raro, in mulierisq; pudendũ recondatur, multum conducet in educendis
menſtruis ex duritie ſuppreſsis. Vbi verò nõ fluxerint, ob venarum potius obſtructionem, ſi obſtructio
C facta fuerit à materia craſſa & viſcida, qualis eſt pitoita & melancholia, peſſaria conficienda erunt ex ma-
terijs auxilij calefacientis, attenuantis, detergentis & aperienris. In quo genere extant materiæ valentio-
res & minos valentes, in quarum vſu a leuioribus auſpicátes, parare poterimus in primis peſſaria, ex ra-
dice petroſelini, apij, dauci, fæniculi, matricariæ, arthemiſiæ, myrrhidis, & ſimilibus; qoæ decoqui pote-
runt in oleu chamomel anethino, vl de ſpica vnguentariorũ, de ruta, liliorũ alborum cum aromatibus &
ſimilibus, quibus ita optimè coctis & cõtuſis, modico croen permixto, & moſcho, excipi poterunt vel in
zirbo caſtrati, vel in linteolo raro, & formato peſſario, in vuluam immittere. Si pauló valentiori peſſario
fuerit opus, parari poterit ex valentioribus calefacientibus, cuiuſmodi ſunt ſabinæ folia, rubeæ tinctorũ,
radix centaureę minoris, gladioli ſeu iridis & huiuſmodi; quæ pariter decoqui poterũt io oleo petroleo,
vel laurino, additis odoratis & ad formá peſſarij deducere Valentiora adhuc peſſaria erunt, ſi compona-
tur ex materijs determinatos humores euacuantibus, vt ſi ſuppreſsio facta fuerit ab obſtruente pituita,
accipere poterimus agarici trochiſcati, carthami, ſingulorũ ℈. iij. decoctionis matricariæ, arthemiſiæ, in
mulſa vel aqua ſaccharata factæ, in qua illa infundi debent per noctem, vt ab illis non ſolum calefaciendi
& attenuandi, ſed etiam euacuandi vim acquirant, mox perunctis cum dictis oleis, per modum peſſarij
immitti debent. Parari etiam pnterũt ex magnis Antidotis, ex theriaca & mithridato & alijs, vt ſi accepe-
rimus Theriacæ, mithridati, diateſſaron an. ℥ v. nigellæ & mirrhæ ana ℈ j. & ſimul cum bombace, vel la-
na contundantur, & ad formam peſſarij deducantur, & immittantur: vbiq; etiam familiares materias ha-
D bere poterimus, quibus talia peſſaria fient. cuiuſmodi ſunt allium, radices raphani, radices & ſemina vr-
ticæ & aliorum propoſitorum. Ex allio enim cõtuſo, & oleo de ſpiea permixto, & raro linteolo excepto,
ſatis potenter ſuppreſſa menſtrua euocantur, & vterũ etiam mira quadam voluptate aſſicitur & reporga-
tur, vt tali ratione, plærisq; mulieribus ad concipiendum etiam via paretur. Idem ſtatuendum erit, ſi ob-
ſtruens materia melancholica fuerit, tunc enim ſi expurgantibus peſſaria conficere voluerimus, infuſio-
nes, decoctiones & reliqua parari poterũt, ex illis materijs, quæ talem humorem educere poſſunt: cuiuſ-
modi ſunt epithymũ, ſena, cortices ellebori nigri & huiuſmodi, ad quæ & ſimilia valentiora, Hippoc. etiá *Lib. de morbis*
quandoq; aſcendit; ex quibus, ad priorũ ſimilitudinem, peſſaria præſcribi poterunt. Pro eodem vtero, ex *muliebr.*
dictis materijs *clyſteria* etiam parari poterunt, quę pariter varia erunt, pro multiplici vteri affectione, vt ſi
duritie & calloſitate aliqua correptus fuerit, ex prupoſitis laxantibus & emollientibus cóponenda ſint,
ſiue olea ea fuerint, ſucci aut decocta, pinguedines aut medullæ. Quãtitas autem modica eſſe debet, quia *Gal. 5. meth.*
loci anguſtia, maioris copiæ nõ eſt capax. Tempus vniuerſale poſt totius euacuationé eſſe oportet, par-
ticulare aũt erit ante cibum, & eo modo admiſtranda erunt, vt nõ frigida, nec calida, ſed tepida injician-
tur, pręmiſſa tamen viarũ oblinitione cum oleo amygdalino, butyro & ſimilibus, vt inſtrumentũ facilem
Ingreſſum habens, in tranſitu ſuo nullũ dolorem producat. Si idem vterus obſtructione detentus foerit,
à materia craſsiori & lenta producta, qualis eſt pituita & melancholia, eligendæ erunt illæ materiæ atte-
nuantes, calefacientes, & detergentes; quare parari poterit ex decocto arthemiſiæ, matricarię, myrrhide,

thymo, & alijs iam propoſitis,decoctioq; fieri poterit in mulſa,aqua ſaccharata, vel in vino etiã dulci, & A
vrgente neceſsitate, aſcendere etiam poterimus ad illas, quæ eandem materiam ab vtero euacuare poſ-
ſint,quæ ſi pituitoſa fuerit,capere poterimus decoctũ carthami & agarici trochiſcati,vt omittam turbith
& pulpam colocinthid. quæ valentiora ſunt,addendo etiam aliqua aromatica. Si aũt ſcopus fuerit melan
choliam potius educere,parandus erit clyſter ex decocto polypodij, epithymi, ſumariæ, centaureæ, fo-
liorum ſenæ & ſimilium Tempus verò oportunum erit,nõ ſolùm poſt totius euacuationẽ, verùm etiam
poſt materiæ præparationem. Præter clyſteria, conſerunt etiã *ſuffitus ſeu euaporationes*, quæ potiſsimũ lo-
cum habebunt in illis mulieribus,quę clyſteria,aut peſſaria nequaquã admittunt, aut quia virgines ſunt,
aut ob aliam cauſam. Hæc aũt ſuffumigia, varia & ipſa ſunt, pro affectionis varietate: quare in duritie &
calloſitate vteri,ex dictis laxantibus & emollientibus parari poterũt,permiſcendo ſemper odorata: quẽ-
admodum ſi acceperimus,decoct. maluarũ,matrũ violarũ,paſſularũ dulciũ, ſerpilli,thymi maioranæ,ci-
tri,addendo etiam modicũ galliæ moſchatæ,ſtyracis aut moſchi,omnibus in mulſa aut vino odorato de-
coctis,vti poterimus,vt vaſe vndiq; bene cooperto,vapor in vterũ ſuſcipiatur,mediante arundine,cuius
altera extremitas à ſummitate vaſis dicatur, & ſecundũ alterã in vuluã recipiatur: ſic enim vapor aliũde
tranſpirationẽ non habens, mediante arundine, vtero cõmunicabitur. Poſt talem ſuffitũ, vterus inungi
poterit cũ oleo amygd. dulciũ. Vbi aũt locum habebunt obſtructiones, parabuntur ſuffitus ex materijs
calefacientibus & attenuantibus. & vrgente neceſsitate,euacuantia iam propoſita,permiſceri poterunt.
Quemadmodũ ſi acceperimus, artemiſiæ,lauandulæ, thymi,matricariæ an. m.j. cinamomi, ſtyracis an B
xxxv. & in vino dulci vel mulſa decoquãtur,& pro ſuffumigio parentur. Parari quin etiã poterit,ex thu-
re,ſtyrace, bdellio, æqualibus partibus acceptis & ſuper prunas poſitis, vt ſuffumigiũ fiat: omitto inun-
ctiones & inſeſſiones,de quibus ſuprà. *Si deinde menſtrua nõ fluant ob pinguedinẽ*,tota curatio conſiſtet, in re-
cta potius viuendi ratione,quàm in cæteris auxiliorũ materijs: quare,vniuerſa victus ratio extenuans &
exſiccans eſſe debet, quemadmodũ econtrà, *ſi menſtrua deficiant, quia nõ generentur*, vt in corpore febrici-
tante, vel ex longa inedia emaciato, curatio conſiſtet tùm in ablatione febris, tùm in corporis reſtaura-
tione & refectione, largiori victu & optimi ſucci ac facilis coctionis peracta. De illa verò ſuppreſsione,
quæ fit à *tumoribus* comprimentibus,vel ab vlcere, conſultò nõ tracto, quia de hac agere, eſſet curationẽ
vlcerum atq; tumorum proponere. De illa deniq; ſuppreſsione, quæ fit *ob cicatricem vteri*,tractare non eſt
opus,ſed vt incurabilis, prætermittenda erit. Victus autem ratio, ea ſemper ſit, quæ proportione corre-
ſpondeat cauſis obſtruentibus & propoſitis medicamentis.

DE PRAEFOCATIONE MATRICIS.
CAPVT XXXIX.

QVamuis doctrinæ ordo expoſtulare videatur, vt poſt tractationẽ de ſuppreſsis menſtruis, de im
moderato profluuio eorundem ſermo habeatur, vtpote de illo ſymptomate, quod ſuppreſsioni C
valde opponitur,non propterea legibus dicti ordinis repugnabimus,ſi de præfocatione matricis,
orationem interpoſuerimus, quæ affectio, ob magnam affinitatem quam habet cum ſuppreſsione,in eſ-
ſentia,loco affecto,cauſis & curatione, priorem etiam tractationẽ expoſtulare videtur. Cuius initium, à
notione nominis accipietur. Nam *per ſuffocationem matricis,intelligo* illud ſymptoma,ratione cuius,mulier
ob affectum vterum, ſecundum vniuerſum corpus ſuum valde refrigeratur, reſpirationem & pulſationẽ
amittit,nonnunquam ſenſu ac motu voluntario priuatur, vt ab omnibus inſpicientibus, mortua potius,
quàm viua iudicetur. Quem affectum, Latini vocant vteri ſtrangulatum, quia in ipſo mulieres eandem
ſuffocationem pati videntur, ac ſi ſtrangularentur. Alij ablatam reſpirationem nuncupant, nomine de-
ſumpto à loco affecto,aut à ſuperuenienti ſymptomate. Paulus & Aetius,vteri peruerſionem,& ad ſupe-
Vterus non eſt animal. riora vel ad latera recurſum,appellant: Non quia in hoc affectu vterus inſtar cuiuſdam animalis localiter
per corpus moueatur,vt Plato quandoq; dixiſſe viſus eſt. ſed potius quia in tali vitio vterus contrahitur
ad ſuperiora, vel ad latera peruertitur. Et quamuis cordi officiat, ſyncopem faciendo, & pulmonibus ac
diaphragmati reſpirationem impediendo, non tamen hæc & ſimilia in muliere præfocata contingunt,
quia vterus per corpus erret, vt qui ad ſeptum tranſuerſum perueniens, reſpirationem impediat, & ad
cor pariter aſcendens,meatum ſpiritus obſtruendo,animi defectum faciat. Hoc enim ſenſui repugnat, &
ijs quæ in diſſectionibus apparent, cæteriſq; omnibus functionibus, naturalibus ac voluntarijs obeun D
dis aduerſatur, vt iurè optimo Gal. hanc ſententiam pluribus & demonſtratiuis rationibus confutaue-
rit. Non propterea credendum eſt, Platonem philoſophum alioquin diuinum, eius fuiſſe opinionis, vt
illius verba ſignificare videntur, ſed exiſtimo ego, vt per vterum potius intellexerit, malignum corru-
ptumq; illius vaporem,à cohibito ſemine,aut menſtruo ortum,qui ſubſtantiæ ſuæ tenuitate,ac proinde
mobilitate,inſtar cuiuſdam animalis per corpus mouetur & errat, ſuaq; venefica & corrupta natura,cæ-
teris partibus omnibus corporis plurimum nocere ac officere poteſt: & pro illarum diuerſitate, varijſq;
officiorum generibus,modò reſpirationem tollit,ſi ſeptum tranſuerſum petierit: modò lipothimiam fa-
cit, ſi cordis ſubſtantiam magis occupauerit: modò corpus totum vehementer refrigerat, ſi per vniuer-
ſam illius anatomiam ſe diffuderit. Ab horum autem vaporum minera, replente vaſa ad vterum perti n-
2. de part. animal. c. 7. gentia, eiuſdem retractio & conuulſio oritur. Hac eadem ratione pariter puto, non ſolùm diuinum Pla-
tonem à Gal. calumnijs facilè vendicari poſſe,verùm etiam Ariſtotelem,qui ſtatuere viſus eſt, cerebrum
Ariſtotelis ſententia de cerebro. factum fuiſſe frigidæ & humidæ temperaturæ, tùm ob proprias functiones edendas,tùm etiam propter
cordis feruorem contemperandum. Quam ſententiam Galen. ſecundum nuda verba conſiderans po-
8. de vſu part. cap. 3. tius,quàm germanum ſenſum,illam etiam reprobat,& ea ratione innititur, quia oportuiſſet naturam fe-
ciſſe hæc duo membra magis propinqua, vt mutuo contactu, vel ſaltem maiori vicinia facilè contempe-
rari poſſent. At videmus has duas partes non ſolùm per ſatis magnam diſtantiam differentes collocatæ,
verùm

A Verùm etiá inter vtraſq; multas alias interpoſuiſſe, vt diſtantiæ huius ratione, & partium interpoſitione,
nequaquá rationabile videatur, quod de illarũ partiũ actione & paſsione Ariſtot. ſenſiſſe viſus eſt. Quæ
Gal. ratio, etiá ſi probabilitatẽ aliquam, cootinere videatur: Si tamen ipſius Ariſtot. mentẽ magis pene-
tremus, optimè locutũ fuiſſe inueniemus, & Gal. improbatione dignũ magis iudicabimus: Ea enim fuit,
ni fallor, Ariſtot. opinio, cerebrũ videlicet frigidũ & humidũ fuiſſe, vt cor calidius & ſiccius contempe-
raret, hoc eſt, vt ſpiritus vitalis cordis partiũ omniũ noſtri corporis calidiſsimus, in cerebrũ influens, ab
eius temperatura cõmoderaretur, & hac ratione animalis euaderet: ac proinde facultatũ omniũ anima-
lium cerebri idoneũ inſtrumentũ, pro earũ muneribus & officijs obeundis exiſteret. At ne à principali
nobis propoſito ſcopo digrediendo, nimis recedere videar, ſoppoſita nominis explicatione, ad *ſubiectæ
rei eſſentiam* indagandam accedo, quæ cum ex cauſarũ inuentione & cognitione pendeat, formali inquá,
materiali & efficiente, ideò ſtudiũ meum erit ſingulas diligenter inueſtigare, & examinare. Prima omniũ
formalis occurrit, communi aũt medicorum omniũ conſenſu iam diu confirmatũ habetur, *quòd præfocatio
matricis in genere ſymptomatum ſit:* quáuis in ſpecie determinata diſſentire videantur, vt quidá ſtatuant eſſe
in genere læſæ actionis: alij, exeũtis mutati: nõnulli in qualitate mutata potius collocant. Quorũ contro-
uerſijs conſultò prætermiſsis, ego facilè credo, ſub quocunq; genere indifferenter collocari poſſe: inpri-
mis, qualitas mutata dici poteſt, ratione qua in hoc ſymptomate naturalis & tãgibilis vteri ac totius qua-
litas, alterata immutataq; eſt, & per frigidũ à ſtatu naturali plurimũ recedit; ná huius ſymptomatis præ-
B ſentia, mulier vſq; adeò perfrigerari conſueuit, vt à cadauere vix diſtingui poſsit. Nec propterea confun-
dimus ſymptoma cũ morbo, quia perfrigeratio iſta, quæ præfocationẽ ſequitur, à morbo in intemperie
frigida longè diſtat. Ná refrigeratio iſta, affectio quædá eſt, morbũ in via conſequens, ac proinde eſt ſym-
ptoma, in tangibili qualitate mutata conſiſtens, intemperies autem frigida, affectus potius eſt, & ex mor-
bi genere, ſub quo præſncatio matricis nullo modo collocari poterit: vt quidam moderni ſecus ſentien-
tes, in magno errore verſantur. Quam veritatẽ tùm alia; tùm illius generationis modus clarè oſtendere
poteſt, quandoquidẽ præſocatio, nõ ſenſim & longiori tempore fit, ſucceſsiuaq; incrementa ſuſcipit, ſed
vt citò oritur, ita etiá citiſsimè quandoq; deſinit, vt ſpacio vnius horæ miſeras mulieres quandoq; inter-
ficiat. Ergo morbus in intemperie eſſe minimè poterit, cùm Galeno teſte intemperies, nec cito fiat nec 3. de loc. aff. cap. 7.
citò deſinat: quo eodem fundamento innitebatur probando epilepſiá eſſe ſymptoma, quod in morbum
in intemperie nullo modo reduci poterat, ſed potius in morbum malæ compoſitionis & in via. Præte-
rea, ſi refrigeratio hæc, quæ in præſocatiune obſeruatur, morbus eſſet in intemperie frigidiori, ea certè
nõ remiſſa, ſed valde intenſa eſſe deberet, cùm vniuerſum corpus adeò frigeſcat, vt curpori mortuo coæ-
quetur; & propterea calefacientibus vtero & toti admotis tolleretur; quud tamen eſt falſum, & Galeno 6. de loc. aff. cap. 5.
etiam repugnat, qui apertè teſtatur, curari quandoq; hanc præſocationẽ, nullis remedijs vtero adhibitis,
ſed ſola ſeminis, vel menſtrui euacuatione per eundem vterum facta. Quare præfocatio matricis ita erit
totius perfrigeratio, vt nequaquam mnrbus ſit in intemperie, ſed potius ſymptoma in qualitate mutata.
C Quòd etiam dici poſsit ſymptoma in exeunte mutato, patet, quia in hoc vitio intùs & præter naturam
retinetur, quod naturaliter exire deberet. Quod aũt cohibetur ex Hippoc. & Gal. eſt ſanguis menſtruus, Lib. de morb. mulieb.
vel ſemen, vel vtrumq; ſimul, à quibus deinde eleuatur aura quædam frigida & venefica, quæ alterando 6. de loc. aff. 5.
& agendu tantæ eſt efficaciæ, vt in alias partes corporis ſe diffundens, tùm varia ſymptomata producat,
tùm potiſsimum corpus totum inſigniter refrigerando immutet, vt ſuo loco clarius conſtabit Quæ duo
ſymptomatum genera, ſub quibus præfocationem contineri diximus, ea affinitate coniuncta eſſe viden-
tur, vt perfrigeratio vteri & totius non fiat, ſine præcedenti retentione dictarum materierũ, & iiſdem pa-
riter euacuatis, nulliſq; alijs remedijs vtero adhibitis, auferatur ſymptoma & in priſtinũ ſtatum mulier
reuertitur. Hæc ipſa præfocatio, ſi quis etiam in læſam actionem magis referre voluerit, non repugnabo:
nam ea ratione, qua materia per vterum non effluit, quæ alioquin effluere deberet, actione expultricis
vteri ablata, poterit in genere actionis læſæ etiam reponi. Erit igitur præfocatio matricis, actio ablata ex-
pultricis vteri: eadem erit exiens mutatum, quia retinetur, quod omninò exire deberet: daoq; erit, &
qualitas mutata, ratione qua vterus & corpus vniuerſum perfrigeratom obſeruatur: & hæc de forma.
Affectus verò locus, in hoc ſymptomate erit vterus, qui perpetuò patitur, & illius cauſę cęteræ quoq; partes om-
nes in conſenſum trahuntur, vt non immeritò à priſcis illis medicis huiuſmodi affectiones hyſtericę vo-
catæ fuerint, quia ad vterum tanquam ad radicem pertinent. Communicat autem vterus has ſuas affe-
D ctiones, cæteris partibus & corpori vniuerſo, non ſolùm ob communem illam conſpirationẽ, quam ha-
bent partes inter ſe, & cum ſuo toto, verùm etiam per ſingularẽ conſenſum, quem idem vterus retinet cũ
partibus principalibus, ac proinde cum corpore vniuerſo. Cordi quidem cõmunicat per arterias, vt hinc
lyputhimia, ſyncopis, pulſus & reſpirationis ablatio, prodeat; Cerebro communicat per membranas ſpi-
nalis medullæ. Hinc ſopores, melancholiæ, vertigines, epilepſia, apoplexia & ſimilia contingere puſſunt:
Iecori tandem cõmunicat per venas, hinc febres, tumores & cætera eiuſmodi, fieri ſolent: his aũt parti-
bus, vel omnibus, vel pluribus vteri cauſa affectis, totũ etiam corpus in conſenſum facilè trahitur. Cæte-
rum, hoc genus ſymptomatis licet mulieribus potiſsimũ adueniat, nõ tamen ſolis, ſed *viris etiam aliqua ex
parte commune eſt.* Quáuis enim accidentia illa, quæ ſuppreſſus menſes ſequuntur, fœminis tantũ propria
ſint, ea tamen quæ ſeminis ratione naſcuntur, vtriſq; cummunia erunt. Quemadmodum enim ſemen in
vtroq; ſexu generatur, ita in eiſdem etiá coaceruari intusq; cohiberi & alterari poteſt, quod dum fit, eaſ-
dem mutationes ambo ſubire poterũt: & ideò Gal. teſtatur, repertos fuiſſe homines, qui Veneri aſſueti, Lib. 6. de loc. aff. cap 5.
prætermiſſa tali cõſuetudine, varijs ſymptomatibus ſubijciebátur, capitis videlicet grauitate, vertigine,
inappetẽtia, cruditate, febre: alij, frigidi & torpidi euadebant, quidá melancholici, omnes tamen quáprí-
mum ad priſtiná conſuetudiné reuertebantur, nullis alijs præſidijs adhibitis, ſpontè liberabátur. Quod
hominũ genus ita fœcundũ, Plato arboribus immodicè fructiferis, comparaſſe iurè viſus eſt, in quorum

numero Diogenes ille Cynicus collocari potuit, qui etiamſi moralium virtutũ omniũ ſplendore prędi- A
tus eſſet, & earum præcipuè quæ ad continentiam magis ſpectabant, proprio tamen genio ac naturæ indulgens, Venere ſæpius vtebatur idq́; non coniunctæ voluptatis gratia feciſſe, exiſtimatum eſt, ſed magis, vt propriæ ſaluti & conſeruationi incumberet, & multa illa nocumenta euitaret, quæ ex retento ſemine, ſibi aduenire poſſe facile intelligebat. Cuius rei ſingulare teſtimonium eſſe poteſt, quod meretricem tardius accedentem, quàm illi pullicita eſſet, libenter reiecit, in illiosq́; tardo aduentu ſe excuſans, reſpondiſſe fertur, manus hymenæum celebrando te præuenit: *Quamuis autem propoſitum ſymptoma mulieribus ac viris commune ſit, magna tamen eorum latitudo habetur*, quandoquidem in muliere, omnia enumerata ſymptomata, maiora, frequentiora, plura & ſæuiora conſpiciuntur, quàm in viris: cuius diuerſitatis ratio, multiplex aſsignari poteſt. Primò, quia in viris ob calorem robuſtiorem, omnis ſuperfluitas magis abſumitur, ob eiuſdem autem imbecillitatem, in fœminis copioſius aggregari permittitur. Secundò, in viris ob continuos & maiores labores, non tam citò & facilè copioſum ſemen aggregatur, at in mulieribus, quæ vitam magis ocioſam & vmbratilem degunt, in maiori quantitate coaceruari oportet. Præterea, vbi in viris ſemen redundat, quæ ſuperueniunt ſymptomata, non niſi ſolius ſeminis aggregatione contingent; at in mulieribus, præter ſeminis cohibitionem, menſtruorum quoq; retentio ſimul accedere ſolet, vt ex hac duplici materia retenta, duorum etiam generum accidentia oriantur. Accedit etiam, quod in ſymptomatum magnitudine, numero & ſæuitate diſtinguuntur. Nam quæ mulieribus ſymptomata adueniunt, maiora ſunt, plura, ſæuiora & diutius duratura: & diuerſitatis ea eſt ratio, quia in viris B
ſemen cohibitum, non eſt adeò prauum & vitioſum, vt in fœminis eſſe conſueuit; quod fortaſſe in cauſa eſſe poteſt, quod ex hoc ſuperuenienti ſymptomata, non æquè vt fœminæ, interire ſolent.

De cauſis efficientibus Præfocationem Matricis.

CAPVT XL.

CÆterum, quia ſymptoma ratione qua dependet, in cauſam & morbum ſuum reduci debet ideò quæ ſint eius cauſæ inueſtigare oportet, de quibus etiam diligenter agendum eſt, tùm quia ſine earum cognitione, natura propoſitæ affectionis, conſpicua eſſe nequit, tùm magis, quia recta curandi ratio adhiberi non poteſt; & præſertim, quia in hoc malo multa va[ri]a & lethalia ſy[m]ptomata conſpiciuntur, & omitto quòd etiam in illis omnes non conſentiunt. Sed [a]pud vete[r]es & recentiores, variæ ſemper fuère opiniones: alij enim in frigidiorem intemperiem: alij in ſicci[o]rem[:] quidam in morbum in-
6. de loc. aff. 5. ſitum referunt. Plato cauſam in vterum reducit, cùm videlicet ijs priu[a]tur [q]uæ concupiſcit, quo tempore corpori vniuerſo maximè nocere conſueuit, vt ea pars, inquit, qu[æ in mul]ieribus vterus nuncupatur, cùm ſit animal prolem generare cupiens, ſi intempeſtiuè diuq; infructuoſum fuerit, ſuccenſens ægrè fert, eransq́; per totum corpus, & ſpirituum meatum obſtruens, reſpirareq; non ſinens, in extremam anxietatem deijcit, atq; multos alios morbos excitat. Cuius dicti occaſione, alij addiderunt, quod idem C
6. de loc. aff. 5. vterus ita per corpus errando, ſi ad ſeptum tranſuerſum peruenerit, reſpirationem impediet. Quas opiniones omnes conſultò prætermittam, tùm quia à Galeno fuère recitatæ & refutatæ, tùm magis quia ex proponenda veritate & legitima cauſa huius ſymptomatis, clarè elucefcet & aliorum error facilè emendabitur. Propoſiti igitur ſymptomatis cauſæ, quædam ſunt ex parte contenti, quædam ex parte continẽtis. quo ad contentum eſt materia, atq; hæc duplex, vaporoſa & corpulenta, quarum vapor eſt cauſa immediata, minera autem vaporis mediata eſt: quæ tamen non videtur præfocationem facere poſſe, niſi aliqua ex parte in vaporem attollatur, qui cum ſuę minerę proportione ſemper reſpondeat, ideò cogno-
6 de loc. aff. 5. ſcere oportet, quę nam ſit illius minera De qua loquens Gal. duplicem eſſe ſtatuit, ſanguinem menſtruũ & ſemen, quarum quælibet, vel vtraq; ſimul, ſi præter conſuetudinem intra corpus detenta fuerit, & in prauam auram extenuetur, prefocationem ipſam cauſare poterit; cuius euentus probabile argumentum hoc erit, quod ex omnium medicorum conſenſu, affectus iſte vt plurimum viduis accidit, & illis præcipuè quæ probè antea purgabantur, & virorũ concubitu gaudebãt Ideò Galenus loco citato, hiſtoriã refert de quadã vidua, quæ cùm à conſueto coitu abſtinuiſſet, ſolitasq́; purgationes haberet, nihilominus matricis præfocatione corripiebatur, quæ certè nõ aliundè quàm à retento ſemine fieri poterant. Quod clarius adhuc eius curatio oſtendere poteſt, quoniã ex calorificis medicamẽtis vtero admotis & eiuſdẽ ptractatione, & titillatione facta, craſsiore & copioſiore ſemine excreto, à tali ſymptomate liberabatur.

Semen & ſanguinem Menſtruum quantitate & qualitate peccare. D

CAPVT XLI.

SAnguis menſtruus & ſemen, quamdiu debitam naturam, conuenientẽ menſuram & qualitatem retinet, conſuetisq́; temporibus per conuenientia loca integrè expurgatur, tam diu etiam naturalis ſtatus integer & illæſus in eodem corpore ſeruatur. Nam ſemen licet humor excrementitius ſit, vtilis tamen eſt, & præterea ſui natura benignus, & vitali ſpiritu copioſè refertus, qui in debita matrice ſuſceptus, aptus eſt illi ſimile generare vnde deciſus fuerat. Mẽſtruus quoq; ſanguis, etiamſi totius maſſæ ſanguineæ excrementum habeatur, neutrum tamen toti corpori officit, ſed in non prægnantibus & non lactantibus tantùm moleſtiã inferre ſolet; quod contingit, quando præter terminos à natura conſtitutos, intra corpus maiora augmenta ſuſcipit, quàm pro naturæ modo conuenit. Si aũt conſuetis temporibus & ſecundum naturã vtriq; humores euacuentur, tantùm abeſt vt quippiã mali corpori afferãt, vt eodem potius depurato, in meliorem conditionẽ deducant. Ab iſta autem euacuatione, excluduntur prægnantes & lactantes, quia in prægnantibus ſecundũ aliquam partẽ in alimentũ ipſius fœtus degenerat, quod deinde poſt nutritionẽ ſupereſt, in membranis fœtui circumiacentibus recipitur, & ad patiendi tempus citra aliquam noxam cuſtoditur, eumq́; vſum habere videtur, vt tempore partus ante fœtũ effluere incipiat, & affluendo, partes vteri lubricat, & lubricando, faciliorem exitum efficit. Poſtquam autem mulier peperit,

A peperit, hoc excrementi genus denuó generatur, ita tamen, vt à propria mammillarum ſubſtantia in lac
aſsiduè vertatur, vt ex illo tanquam ex alimento, iam editus fœtus conſeruetur, ob quam cauſam fit, vt in
his mulieribus dictum ſymptoma minime contingat. In quibus igitur accidit, neceſſarium eſt alteram
vel vtramque materiam retineri, & pluribus rationibus à naturali ſtatu recedere: & primó in quantitate,
ratione cuius, in vaſis pertingentib. ad vterum, plenitudo oriatur: in ſubſtantia etiam, quia longiori tem-
pore intus detenta craſſeſcit, & craſſefacta obſtructiones parit, & partas auget. Denique etiam in quali-
tatibus alteratur, primis inquam & ſecũdis, manifeſtis & occultis: vt ex parte qualitatum manifeſtarum,
dicta materia in frigidiorem auram extenoetur, vt ſuperueniens perfrigeratio toti corpori, clarè oſten-
dit. Merito autem occultæ, in pernicioſam & veneficam qualitatem degenerat, à qua nouas proprieta-
tes & agendi vires, prioribuſque contrarias ſibi adſciſcit, quo tempore non ſolùm conſeruandi indiui-
dui, & propagandæ ſpeciei poteſtatem omnem deponit, ſed ſubiectum etiam ſibi corpus, malè afficit,
multiſque & diris ſymptomatibus exctuciat. Dum autem à dictis materijs hæc in corpore fiunt, non
ſub ſenſibili & propria earum ſpecie contingunt, ſed vaporis & ſpiritus formam primò induunt, qui ſub-
ſtantiæ ſuæ tenuitate, mobilitatem acquirens, in omnes etiam corporis partes quàm citiſsimè ſe diffun-
dit, & accedente corruptiune in agendo & corrumpendo, valde efficax euadit Huc ipſum clarius oſten-
dit, enumeratorum ſymptomatum generatio & generationis modus: quandoquidem ſenſim & longio-
ri tempore non fiunt, ſed confeſtim & quaſi ſubito producuntur, quod minimè contingeret, niſi pende-
B rent à cauſa magnæ actiuitatis, cuiuſmodi eſt ſubſtantia ſpirituoſa, quæ quo tenuior fuerit, tantó ad agen
dum erit promptiur. Accedit, quod partes principes & ab vtero valde diſtátes, in hoc ſymptomate quaſi
momentu grauiſſimè afficiontur, quod nullo modo fieri poteſt, quamdiu ſemen & ſanguis menſtruus,
craſsiorem & ſenſibilem ſubſtantiam retinet. Eu autem ordine illa emergere obſeruamus, vt ab hoc va-
pore, genitalia primùm, ligamentaque & vaſa ad vterum pertingentia, nimia plenitudine obſtruantur,
vtpote illa, in quib. materia non ſolùm copioſè recipitur, ſed copioſios etiam retinetur. Hinc vteri con-
uulſio, & ad ſuperiora, vel latera contractio, oritur. in qua repleta corpora, quo magia in latum & profun-
dum extenduntur, tantó magis in longitudine abbreuiantur. Dum autem vterus ita contrahitur, dupli-
ci modo contrahi ſolet, æqualiter ſcilicet & rectè, vel inæqualiter & obliquè: rectè & æqualiter contra-
hitur, quandu vincula & vaſa ad vterũ peruenienria æquè plena ſunt: inæqualiter autem & obliquè con-
trahuntur, ſi maior fuerit plenitudo in vna quàm in altera parte, tunc enim maior conuulſio ſequetur ex
parte maioris plenitudinis, quàm minoris, & hoc eſt in cauſa, quod per id tempus referant obſtetrices,
vterum ubſeruari modò ſurſum retractum, mudó ad latera reclinatum, non tamen, quia inſtar animalia
per corpus erret, ſed in proprio loco ſemper exiſtens, plenitudinis cauſa contrahitur, ad cuius contra-
ctionem, eius quoque ceruicem retrahi neceſſe eſt Hæc eadem materia, quàm primum in frigidiorem &
veneficam auram eleuatur, ambabus etiam qualitatibus vterus afficitur, qui frigiditatem & deleteriam
eius agendi vim moleſtè ferens, non minùs quàm ex dicta plenitudine in originem ſuam contrahitur,
C mox in altum corporis dictæ qualitates magis deductæ, & partium principum totiuſque corporis ana-
tomiam occupantes poteſtatiſque ſuæ inſignia vbique figentes, numeroſa & lethalia accidẽtia inferunt:
atque hæc multorum geoerum, pro partium ſuſcipientium dioerſitate, multitudiniſque & pernicioſæ
qualitatis ratione. Ad cor enim peruenientes, animi defectum & ſyncopim indocunt, pulſandi ac ſpiran-
di actionem omnem è medio tollunt. Si in ſpinalem medullam decubuerint, io ſubiectis partibus con-
uulſionem facient. ſi in cerebrum aſcẽdetint, in ipſumque pari ratione egerint, non ſolùm ſuporem, me-
lancholiam & aliud delirij genus cauſabunt, ſed efficacius agentes, ſenſu, mutu, omniq; vitali calore cor-
pus vniuerſum deſtituẽt, vt hoc tempore, miſeræ mulieres à mortuis diſtingui nollo modo poſsint. Nec
mirum alicui eſſe debet, quód ex tam modica aura circa vterum primitus orta deinde alijs partib. & toti
communicata, tam multiplicia & lethalia ſymptomata naſcantur: inprimis quia nudis & manifeſtis tan-
tùm qualitatibus illa non operatur, ſed occultis etiam & veneficis, in quibus certè tanta eſt cum natura
humana contrarietas & alterandi poteſtas, vt à corporea ſenſibilique mole ſoluta, & in ſpirituoſam ſub-
ſtantiam ſublimata, eam agendi & corrumpendi vim acquirat, qua, in exigua etiam quãtitate, totum cor-
pus quàm primum peruadere & in peſsimum ſtatum deducere valeat: quod Galenus aliorum veneno- 6. de loc. affect.
ſorum animalium exemplo clarè patefacit. Quis enim ſibi perſuaderet, quod ex inſenſibili materia quæ
ex Phalangij & Scorpionis ictu in corpus noſtrum procedit, tam dira & peſsima ſymptomata quaſi re-
D pente fieri poſſent: quis etiam putaret, quod marina torpedo, tam inſignem agendi vim habeat, vt ſolo a-
ctu, per qualitatis vim ſibi vicina alterare poſsit, & piſcatoris baculum tangendo, illius quoque manum
ſtupefaciat. Hæc & ſimilia patefacere planè poſſunt, in corpore humano corruptionem quandoque otiri
poſſe, quæ viribus & qualitate veneno omninó ſit coæqualis: ſic in propoſito malo, omnium medicorũ
conſenſu contingit. Sed quiſpiam obijcere poſſet de hac materia, quæ ſi tàm pernicioſa & venefica eſt,
quomodo in ſubiecto corpore tamdiu quieta delitеſcit, vt per longum temporis ſpacium vllam mole-
ſtiam inferat. Cui dicendum, quod ſi quælibet materia præter naturam, eadem haberet ſuæ digeſtionis
tempora, ſi corpora pariter actionem dictæ materiæ ſuſcipientia æquè diſpoſita forent, nulla dubitandi
occaſio orta fuiſſet: quinimó vno & eodem tempore vbique ageret, & corpora etiam æquè paterentur.
At quia digeſtionis tempora diuerſa ſunt, & corporis ſuſcipientis multiformis diſpoſitio, ideó nemini
mirum eſſe debat, ſi in muliere præfocanda, materia huius ſymptomatis auctor, & ſi in corpore præſens
ſit, non tamen præfocationem ſubitó faciat, cùm nec tam citó in veneficam natoram degeoeret, & mali-
gnum vaporem attollatur, ſed intra corpus tacitè ac diu deliteſcens, digeſtionis & exaltationis ſuæ tem-
pora expectat, quæ vt primum attigerit, ſubitó & quaſi momento agendi poteſtatem, quam occultè con-
tinebat, palam manifeſtat, & ſubiectum ſibi corpus alterando & currumpendo, magno patientis labore
ac vitę diſcrimine iuguletꝫ in qua actione tam diu verſari ſolet, quam diu ſpiritos omnis veneficus à pro-

prijs mineris exhauſtus conſumptusque fuerit. Nec prius incipit mulierem denuò affligere, niſi poſtea- A
quam per nouam relictæ materiæ ſublimationem, recentes & conſimiles ſpiritus regenerati fuerint.
Quem generationis modum, clarius adhuc oſtendit rabidus canis, in quo tãta humurum corruptio fieri
ſolet, vt ſolius eius ſputi contactus, ſi corpus noſtrum tetigerit, eandem rabiem efficere poſſit. Ea tamen
ratione, vt illius vires, & alterandi proprietates, non prius in corpore appareant, quam exiguum illud
ſputum, & ſputi qualitas ſuæ digeſtionis tempora abſoluerit, corporiq́; parem affectionem communica-
uerit, quod ſex menſium ſpacio aliquando ſuccedere ſolet, ante quod tẽpus nulla rabiei nota deprehen-
ditur. Hoc igitur quam primum contingit, imperium etiam ſupra corpus ſtatim acquirit, & ſecundum
propriam naturam alterando, ſubſtantiam ſpirituum, humorumque maſſam quà citiſsimè immutat, cor-
rumpit, & citra vllam vitæ ſpem, corpus rabie infectum tandem interimit. Nec aliter fit de ſemine & ſan
guine menſtruo aggregato, & in corpore cohibito & corrupto, à quibus aura illa venefica oritur, quæ
partem aliquam principalem petens, conſimilem ſibi reddit, mox illius cauſa, ſecum etiam rapit corpus
vniuerſum. Cæterùm animaduertendum eſt, quod quamuis ex maligno huc vapore, matricis præfoca-
tio, cæteraque enarrata ſymptomata naſcãtur, non tamen æqualis & eadem ſemper erit agendi poteſtas,
ſed in magnitudine & vehementia differentia erit: quandoquidem ex corrupto ſemine, & in ſpiritum e-
lato, lòngè ſæuiora accidentia, quàm ex ſanguine menſtruo contingent. Quantò enim ſemen propriam
ſeruans naturam, eſſentiæ ſuæ bonitatè ac benignitate menſtruum ſuperat, tantò etiam ex ſuperuenien-
ti ſibi corruptione, in maiorem & deteriorem venenoſitatem degenerare videtur, vt ab hoc, magis quàm B
9. de loc. affect. cap. 5. ab illo, ſæuiora & magis lethalia ſymptomata producãtur. Quod planè illę mulieres teſtari poſſunt, quæ
cùm non ſint viduæ & conſuetas purgationes ſuppreſſas habent, etiamſi pluribus accidentibus infeſtari
poſsint, nunquam tamen ſpiratione priuantur, nec ſyncopi laborare viſæ ſunt, ſed hæc & ſimilia, ſeminis
potius ſuppreſsionem ſequuntur. Accedit, reperiri quaſdam viduas, quæ licet pro conſuetudine purgen
tur, nihilominus propoſitis ſymptomatibus corripiuntur Præfocatio igitur erit perfrigeratio vteri, cor-
poriſq́; totius, dependens à vapore noo ſolùm frigido, ſed etiam venefico, elato ex ſanguine menſtruo,
ſemine, vel vtriſque ſimul: & hæc de cauſis, quæ ſunt ex parte contenti, dicta ſint. Reliquum eſt, vt de il-
lis etiam agamus, quę ſunt ex parte continentis, continens autẽ in hac affectione, eſt corpus ipſum, quod
licet ſecundum partes omnes affectum eſſe cõſpiciatur, non tamen eodem modo, ſed earum aliquæ pri-
6. de loc. affect. cap. 5. mariò, aliquæ ſecundariò læduntur. Quæ primariò afficitur eſt ipſe vterus ſecundum ligamenta & vaſa
ad ipſum pertingentia, deinde etiam ſecundum propriam ſui ſubſtantiam & vaſa, mox reliquum corpus
in conſenſum trahitur. Quis autem ſit iſte affectus, Galenus declarat, ſtatuens eſſe obſtructionem, con-
ſequenter dictum ſymptoma referri debere in morbum malæ compoſitionis, hoc eſt, in viis obſtructis,
& debitam latitudinem non ſeruantibus. Fit autem hæc obſtructio non ſolùm à copioſo ſemine & men-
ſtruo ſanguine, verùm etiam ab eorundem craſsitie & lentore, nec non etiam ex parte vaſorum, ſi contin
gat anguſtiora & denſiora eſſe, ſiue talis anguſtia natiua fuerit, ſiue adſcititia. Vnde merito copiæ reple- C
tionem facientis in dictis vinculis & vaſis vteri, oritur conuulſio, & eiuſdem in propriam originem con-
tractio: idem dicatur ſi à craſsitie & lentore obſtructio fiat. Merito autem prauæ qualitatis, idem vterus,
non ſolùm ſurſum, vel ad latera trahitur, verùm etiam eadem communicata cæteris partib. corporis, iam
enarrata ſymptomata producere conſueuit. Sed hoc loco dubitare aliquis poſſet, ſi in præfocatione con-
uellitur vterus, & conuulſio fiat non ſolùm à repletione, ſed etiam ab inanitione, cur eſt quod altera cau-
ſa prætermiſſa, de ſola repletione mentio habita fuit. Soluas, quod quamuis conuulſio ab vtraque cauſa
fieri poſsit, non tamen quælibet ab vtraque ſimul perpetuò fit, quod tùm in aliis, tùm in matricis præfo-
catione contingit, in qua repletio ſula locum habet, quod oſtendit mudus generationis & ſolutionis e-
ius. Nam ſuffocatio matricis, nunquam fit citra ſeminis & ſanguinis menſtrui cohibitionem: & eadem,
non niſi eorundem vacuatione tollitur, vel ſaltem prauæ auræ diſsipatione facta. Nec obſtat Hippocra-
tis auctoritas, lib 1. de morbis Mulíebribus vbi habet, vteri præfocationem fieri quando illius venæ ina-
nitæ ſunt, ad quarum inanitionem, vteri exſiccatio ſequitur: quoniam præfocatio ſi debet in ſuum mor-
bum referri, non niſi in eorum ligamentorum & vaſorum obſtructionem reduci poterit, quæ ad vterum
pertingunt, quæ obſtructio, perpetuò producitur à nimia ſanguinis menſtrui & ſeminis plenitudine, len
tore etiam & craſsitie, ob quàm vaſorum repletionem fit, vt propria etiam ipſius vteri inaniantur, vt con
ſueta humiditate priuatus vterus, ſecundum vniuerſam ſui ſubſtantiam exſiccetur. Ad venas igitur pro- D
prias vteri illiuſque ſubſtantiam reſpiciens Hippocr. rectè dixiſſe arbitror, quod in præfocatione venæ
vteri inaniantur & illius ſubſtantia exſiccetur. At ratione talis inanitionis & exſiccationis non fit præfo-
catio, ſed potius propter aliorum vaſorum extra vterum repletionem & obſtructionem, huius enim cau
ſa, & tanquam à morbo in via, præfocatio oritur, ad quam deinde inanitio & exſiccatio in propria vteri
ſubſtantia & vaſis eius conſequitur. Sed ratione huius, nec conuulſio, nec præfocatio fit, & hoc modo
Hippocr. & Galenus intelligi debet: & hæc de cauſis internis tùm ex parte contenti & continentis, di-
cta ſufficiant. Quod verò cauſas externas attinet, de his pauca ſunt dicenda, tùm quia ab his nulla indi-
catio vtilis oritur, tùm etiam quia non ſunt veræ cauſæ, ſed potius occaſiones: de his tamen loquitur Ga
Lib. de morbis muliebr. lenus & Hippocr. paſsim, quæ potiſsimum capiuntur à mala viuendi ratione. Qui error & ſi multiplex
eſſe poſsit, ad id tamen quilibet dirigitur, vt aptus ſit obſtruere dicta vaſa, ſemen præterea & menſtruum
ſanguinem copioſius generare, vel craſſum & lentum producere. Ne autem circa manifeſta verſari vi-
dear, de his plura non dicam ſed totum negotium, diffuſa oratione hactenus explicatum, breui hoc com
pendio colligam: ſtatuendo quod *præfocatio non aliud eſt*, quàm vteri totiuſq́; corporis perfrigeratio, pro-
diens ab aura frigidiori corrupta & venefica genita à ſemine & ſanguine menſtruo copia & qualitate
peccante, vinculaq́. & vaſa ad vterum pertingentia, obſtruente & conſuetam vteri
fluxionem remorante.

De diffe-

A

De differentys Præfocationis vteri. CAPVT XLII.

EX propoſita eſſentia, facili negotio differentiæ omnes elucescunt, formales inquam, materiales & efficientes. Vt merito formalium, præfocatio ratione qua perfrigeratio eſt, pro cauſarum magnitudine & vehementia, modò intenſior, remiſsior fit, & rurſus modò longior, modò breuior, quæ tamen ſpecificæ non ſunt, ſed ſecundum magis & minus tantum diſtinctæ. Ex parte deinde loci affecti, is ſemper eſt vterus, qui afficitur primò ſecundum vincula & vaſa, ad ipſum peruenientia, tum etiam ſecundum propriam ſubſtantiam & interna vaſa, cæteræ autem omnes partes, illius cauſa læduntur, quibus omnibus totidem ſpecies correſpondent. Tandem, merito cauſarum efficientium, totidem ſpecies naſcentur, quotuplex eſt morbus & morbi cauſa: At morbus vnicus eſt, videlicet in viis obſtructis, à quo etiam non niſi vnica ſpecies orietur, pro multiplici autem obſtructionis cauſa, multiplicabitur ſpecierum numerus. Statutum autem fuit, talem obſtructionem fieri à ſemine, vel ſanguine menſtruo, vel vtriſque ſimul, & quodcunque fuerit, peccare poteſt copia & qualitate, tum manifeſta, tùm occulta: & ſi manifeſta, tùm prima, tùm ſecunda. Vt cum excedit ſecundum frigiditatem, vel lentorem & craſsitiem: ſi occulta, & venefica eſt, quæ ſolis gradibus ſui diuiſionem pati poteſt. Hinc igitur, plures ſpecies præfocationis orientur, & numero ſemper correſpondebunt iam propoſitis cauſis.

De Signis præfocationis vteri. CAPVT XLIII.

B SIgnorum autem, quædam indicant præfocationem futuram & imminentem, quædam præſentem. Amborum tractatio vtilis futura eſt cum ex cognitione imminentis illi occurrere liceat, ac proinde mulierem à tanto Symptomate præſeruare. Merito autem præſentis, eandem debitis remediis expugnare poterimus. *Imminentem itaq; ſuffocationem cognoſcemus*, ſi in primis menſtruorũ, vel ſeminis, conſueta purgatio cohibita fuerit, ad quam conſequitur totius corporis pigritia, & crurũ inſueta imbecillitas, idq; ob materiæ aggregatæ copiam plenitudinem facientis: pallida facies euadet, cum triſti quodam aſpectu mentiſq; torpore, anhelitus difficiles, oculorum vertigo, & in vteri regione dolor. Quæ & ſimilia, ſymptomata fiunt, quia collecta materia, cùm antea quieſceret, crudaq; eſſet, incipit digeri & per corpus moueri, & conſequenter aliquas moleſtiæ notas illi inferre. *Dum autem adeſt, & præſens eſt*, propoſita omnia ſymptomata, euidentiora grauioraq. euadunt, vt ſopor grauis & profundus fiat mentis & ſenſuum omnium apprehenſio, cum vocis interceptione, & totius præfrigeratione, os vteri clauſum & durum euadit, per quam duritiem, à prægnante muliere diſtinguitur. Accedit, quòd in præfocatione matricis, idem vterus vnà cum ceruice ſępè conuellitur, & ob vaſorum & vinculorum plenitudinem, ad ſuperiora & latera retrahitur: manus præterea affixas habent ventri & ſupra vmbiculũ. *An verò tale ſymptoma fiat ratione ſuppreſſi menſtrui, vel potius ſeminis*, diſtinguemus in primis ex adſtantium & patientis relatione, quia ſi mẽſtrua fluxerint, & pręfocatio occurrat, ſtatuẽdum erit, eam ex ſemine fieri, & præſertim ſi conſuetũ coitum dimiſerit.

Hippocr. lib. de morbis muliebr. Gal. 6. de locis affect. 5. Auic. in cap. propr.

C Si contrà menſtrua fuerint ſuppreſſa & conſueta venus non fuerit dimiſſa, iudicandum potius erit, tale ſymptoma fieri ratione menſtruorũ, quàm ſeminis. Si vtraq; materia detenta fuerit, vtriuſq; etiam ratione fieri poterit, quod dum contingit, ſymptomata erunt plura, diuturniora & vehemẽtiora At ſi talem relationem habere non poterimus, ad alia ſigna recurrendũ erit, & in primis genera ſymptomatum & vehementiam, perpendere debemus. Vbi igitur à ſemine ſuppreſsio facta erit, ſęuiora ſymptomata conſpicientur, quoniam ſpiratio erit ablata, pulſus nullus apparebit, ſyncopis etiam hanc mulierem apprehendet. Deniq; ſenſus motuſq; omnis abolitus erit, vt à mortua diſtingui non videatur. Quæ autem retenta menſtrua ſequuntur, mitiora erunt, quia ſpiratio erit exigua & difficilis, pulſus valde imbecillis & rarus, lypothimia potius quam ſyncopis, ſenſatio deniq; ac motio omnis, maximè debilitata & deprauata erit, nondum tamen abolita. Pręterea, ſi contingat retentum ſemen copioſum non eſſe, ſtrangulatio fiet citra vteri peruerſionem: at ſi plurimum & craſſum fuerit, æquè vaſa replendo, vt menſtruus ſanguis, vterum etiam peruertet. Præterea, ſi ex titillatione affectarũ partium ſemen eiiciatur, ſanatioq; ſubſequatur, euidentius indicabitur præfocatio ex ſemine. *Diſtinguetur autem præfocatio ab apoplexia, epilepſia*, quæ fiũt vitio cerebri & ſyncopi quæ fit læſo corde, quoniam licet in ſupore reſpiratione abolita, pulſu ablato, ſenſuſq; & motus priuatione cum illis communionem habere videatur, ab iiſdem tamen adhuc diſtinguetur. Et primò ab apoplexia cerebri vitio facta, per ſtertorem, qui in præfocatione matricis non ſentitur. Ab epi-

D lepſia verò, per ſpumam circa os, quæ fit ex anguſtia ſpirituum, & materiæ agitatione, ex oculorũ etiam verſione: præterea, in præfocatis vultus tumet & rubet, venæ temporum & oculorũ ſunt inflatæ: in apoplexia autem, epilepſia & ſyncope, pallent: præterea in epilepſia quædam membra ſpaſmantur & os contorquetur. Accedit, quod in præfocatis, ab vmbilico vſque ad muliebria dolor quidam ſentitur, memoria etiam non amittitur, ſed poſt paroxyſmum, narrare mulier poteſt, quæcunque eo tempore acta ſunt, ſecus eſt de apoplexia & epilepſia ex parte cerebri: à lethargo verò, diſtinguitur per febrem. Cæterùm, quia *ſæpè contingit præfocatam mulierem, vitali omni functione ita fruſtrari, vt à mortua nullo modo diſtingui poſſe videatur*, præſertim cum ob refrigerationis intenſionem, calor imbecillis adeò reddi ſoleat, vt pulſatio, reſpiratio, ſenſus ac motus omnis, ablatus ſępè conſpiciatur, magnoque errore illam tanquam mortuam presbyteris aliquando committimus. Ideò vt procul ab omni mẽdacio ſententiam noſtram proferre valeamus, cum Galeno inprimis tenuem lanæ floccum, vel plumam naribus præfocatæ admouendam curabimus, quæ ſi pulſum aliquem patietur, non leue vitæ argumentum nobis erit. Ad cuius ſimilitudinẽ, vitrum quoque aqua plenum, ſuper ventriculi regionem alij imponunt, diligenterque intuentur, ſi aqua illa quouis modo moueatur, tunc veſtigium aliquod vitæ in eadem ſupereſſe ſignificabitur: & mihi ſemel in hac vrbe occurrit nobilis matrona, quæ hoc ſymptomate correpta, aſtantium omnium conſenſu mortua iudicabatur. Cuius rei vt certior ego quoque fierem, ſpeculum perpolitum accepi, oriq; & naribus eius appoſui, quod cum aliquo modo infectum & obſcuratum obſeruaſſem, ſpe aliqua de illius vita

6. de loc. aff. 5.

concepta,aſtãtibus omnibus ſtatim ſignificaoi,in mortua muliere,aliqua adhuc me experiri velle: cum- A
que multa & varia fieri iuſsiſſem,tandem ſumma omnium admiratione, ſenſim reuiuiſcere cœpit, vt ad
cõſuetas functiones tandem reuerſa etiam fuerit. Quod cùm præter omnium opinionem eoeniſſet,mu-
lierem à mortuis reuocatam fuiſſe,magno gaudio & mei applauſu,clamabant omnes. Et de tam inſpera-
to fœlici tamen euentu,mutuo amplectebantur,& toto corde mecum ſimul congratulabantur. Vbi au-
tem perfrigeratio vſque adeò intenſa facta fuerit,internuſque calor ita exigous redditus,vt externa om-
nis reſpiratio ſublata ſit,iam propoſita experimenta ad verum iudicium deferẽdum nihil nobis amplius
conferrent. Sed tenuis lanæ floccus pluma & vitrum aqua plenum immota manebunt, ſpeculique nitor
integer ſeruabitur, non propterea mulier iſta neceſſariò vita deſtituta erit, quia etiamſi omnis pulmo-
num motio, qua reſpiratio fit, auferatur, adhuc tamen interna caloris tranſpiratio ſeruari poteſt, quæ
non pectoris,aut pulmonom motu editur,ſed cordis potius,internarumque arteriarum latenti quadam
motione efficitur, cuius ſolius gratia vita ſeruari & ſupereſſe poteſt. Quemadmodum pleraque anima-
lia teſtari poſſunt, quæ tota hyeme frigida & immota in cauernis permanent,vt omnib. citra vllam con-
trouerſiam mortua eſſe videantur, quia tamen interna illa tranſpiratio cordis & arteriarum, occultiori
motu facta,adhuc permanet,hinc fit,vt æſtate ſuperueniente, internoque calore ad exteriora denuò re-
uocato,veluti à mortuis reſurgant. Quod ſanè illis euenire minimè poſſet,ſi cum externa illa reſpiratio-
ne, interna quoque caloris tranſpiratio ſublata eſſet, cùm à priuatione ad habitum regreſſum fieri poſſe, B
negent philoſophi omnes. Tanta igitur eſt tranſpirationis caloris neceſſitas ad vitam, tantaque horum
duorum vnio extat,vt quemadmodum vita ſine tranſpiratione,ita nec tranſpiratio ſine vita eſſe non po-
teſt. Cæterùm quia interna hæc caloris tranſpiratio,nullo ſenſu,nulloque ſigno à nobis diſtingui pnteſt,
ac proinde ſimul etiam ignorare oportet, an præfocata mulier, vitali omni calore deſtituta ſit, quid no-
bis agendum erit,ne in hoc ſymptumate mortis æmuln,errorem committamus, in magnaque noſtra in-
famia,tanquam mortuam ſepeliendam admittamus? Conſultius fore ego exiſtimo,vt nobis *deficientibus*
certis ſignis, vitam à morte diſtinguentibus familiaribus ſaltem mandemus imperemusque, ne pro con-
ſuetudine,huiuſcemodi mulieres ſepeliri permittant, ſed propriæ domi lõgiori tempore illas detineant,
per duos inquam & tres dies,quo tempore, ſi nullum vitæ veſtigium apparuerit, ſed fœtorem potius e-
miſerint,mortis certiſſimum argumentum omnibus eſſe poterit.

De Curatione præfocationis vteri. CAPVT XLIV.

CIrca partem practicam, quæ rationem & modum operandi reſpicit, in propoſito Symptomate lo-
cum habebunt indicationes,curatoriæ,& præſeruatoriç,& vitales. Curatoriæ capientur à materia
plenitudinem faciente,quæ ſiue menſtruum fuerit, ſiue ſemen,cùm & copia & qualitate agat,ideò
ex parte copiæ,auxilium euacuans indicabit,ex parte verò qualitatis manifeſtæ,auxiliũ alterans in con-
trarium,ſicut ratione occultæ,Alexiterium aliquod expoſtulabit. Merito verò materiæ,quæ plenitudi- C
nem facere poteſt,ſiue in toto,ſiue in parte fuerit,auxilium indicabit præſeruatorium: quemadmodũ ra-
tione continẽtium,auxilium roborans inſinuabitur. Ex parte deinde ſymptomatis actu affligentis,cùm
illius cauſa virtus vndiq; ſoppreſſa & oppreſſa ſit,vt ſpiratio,pulſus & cæteræ facultatum functiones, in-
dicabitur auxilium vitale. Quod ſymptoma generatim ſumptũ,magnom ac vehemẽs eſt,cum illius cau-
ſa,omnes corporis actiones ſiue ad vitam,ſiue ad ſenſum & motũ attineant,debilitatæ, deprauatæ & ſæ-
pius etiam abolitæ eſſe poſſint: deterius tamẽ illud eſt,quod à cohibito corruptoq; ſemine fit,ideò ex eo
etiam ſæuiora & magis lethalia ſymptomata naſcũtur,quàm ex ſanguine menſtruo. Adhuc deterius erit,
ſi diuturnum & confirmatum fuerit: ſi præterea, inſtar comitialis per circuitus repetat. Si denique,fre-
quẽtiores & pluriom generum acceſſiones habuerit,quod ſanè genus ſymptomatum, facilè poteſt eadẽ
die,& intra paucas horas,mulierem interimere,quapropter,illius curatio quamprimum aggrediẽda eſt.

De materijs Auxiliorum. CAP. XLV.

SVnt autem præſidiorum materiæ,in duplici differentia,aliquæ reſpiciunt imminens ſymptoma,aliç
præſens. Priores conſultò prætermittam,quoniam illæ eædem prurſus conuenire videntur,quæ in
tractatione de ſuppreſsis menſtruis propoſitæ fuère. Illud tantũm adijciam,quod reſpicit *præfocatio-*
nem à ſemine factam,in qua illa adhibenda ſunt, quæcunq; ſeminis generatioẽ prohibere,vel ſaltem minuere
poſſunt,ſiue hoc congrua ratione victus præſtiterimus,ſiue medicamentis. In quo genere enumerantur D
ſemina agni caſti,viticis,cannabis,rutæ,radices nympheæ.folia lactucæ,caſtoreũ,diambra,diamoſchus,
ex quibus parari poterunt decocta,pulueres,electuaria & ſimilia: quibus accedunt peſſaria, clyſteria,in-
ſeſsiones,inunctiones in pectine,inguine & lumbis adminiſtrandæ Pręterea vſus Veneris amplecti de
bet,præſertim ſi conſueta fuerit,quod ſi id fieri vitæ conditioni ac generi non conueniat, cum iam dictis
erit progrediẽdum. Si deinde nobis occurrat *mulier, quæ actu hoc ſymptomate detenta ſit, ſtudium noſtrum erit,*
virtutem à materiæ copia vbiq; occupatam & malignitatem oppreſſam, excitare & reuocare, quod non
aliter fieri poterit,quàm per remotionem peccantis,nocentiſq; materiæ. Quapropter,cùm in tali Sym-
ptomate plenitudo adſit à ſemine, menſtruoq; ſanguine cohibito,& ſymptuma vehemens ſit, quampri-
mom per ſectam malleoli venam,vel ſcarificatas cucurbitulas,euacuandus erit: neque exiſtimandum,in
tali caſu hoc genus auxilij,à virium imbecillitate ac ſyncopi prohiberi,vt pleriq; putant. Et ratio eſt,quia
11. Meth. 3. ex Gal. vires in tribus conſiſtunt,in ſpiritibus, carnoſo genere & ſolidis partibus: in præfocatione,vires
languent ratione ſpirituum tantùm,aliorum autem ratione,ſunt robuſtæ, & huiuſmodi vires,non prohi
11. Meth. 5. bent ſanguinis miſſionem. & ideò 4. de ratione victos Gal. ſecabat venam in hoc ſymptomate, in quo pa
tiens obmuteſcebat,pulſus erat ablatus,conſequenter in ea præſocatio,in qua actu ſyncope aderat: quia
hæc virũ imbecillitas nõ cauſatur ex caloris reſolutione & ſpirituũ inanitione, ſed potios ex ſuffucatio-
ne,à plenitudine prodeunte. Cuius certè præſentia,vt hoc ſymptoma oritur,ita eiuſdẽ abſentia remoue-
bitur,

A bitur,non ſecùs ac ignis,dum ex nimia lignorum copia extinctioni eſt proximus,per ſolam lignorũ ſub-tractionem,facilè reuiuiſcit: ſic corpus plethoricum & athleticum ex Hippocr. à nimia ſanguinis copia ſuffocatum,ex copioſa ſanguinis euacuatione reſtituitur. Ita profectò,dum mulier ob dictam plenitudinem ſtrangulationem patitur,præſentaneum remedium ei erit,per venæ ſectionem ſanguinem copioſè detrahere. Ita enim, nimia illius corporis plenitudo inanitur, ex qua euacuatione,tantum abeſt vt vires quippiam mali patiantur,vt potius illas oppreſſas & ſulita ventilatione carentes, denuò viuificemus, & conſuetam caloris tranſpirationem illi tribuimus. Quaprupter,in tali caſu,non ſolùm ſanguis audacter mittendus erit,ſed quamprimum id faciẽdum erit; quia ita indicat ſanguinis præſentia, actu vires validè opprimentis. Quod etiam Hippoc. in Aphor. tacitè monuiſſe viſus eſt, qui de habitu athletico loquens, (conſequenter de eo corpore,in quo inſignis eſt plenitudo,ratione cuius,periculum imminet de vaſorũ diſruptione,vel virtutis ſuffocatione) iubebat vt ſtatim vena aperta,ſanguis copioſè minueretur. *1. Aphor. 3.* Quod ſi faciendum eſt,tempore quo copioſus ſanguis nihil mali agit,ſed præſeruationis tantùm gratia,quantò magis idipſum quàm citiſsimè pręſtandum erit,tempore quo virtus ab illius copia ſuppreſſa ſuffocataq; fuerit,qoemadmodum in ſtrangulata muliere contingit. Et Gal pariter habet,quod in magnis inflammationibus,vehementiſsimis febribus & maximis doloribus, nullum inuenit magis præſentaneum remedium,quàm ſanguinem mittere,vſq; ad animi deliquium: ſanguinem quidem mittit, quia ſanguis ſua copia plenitudinem facit: mittit in magna quantitate,quia copioſè peccans,magnam efficit plenitudinem, *1. Aphor. 27.*
B ratione cuius morbi magni vehementia ſymptomata fiunt. Quare ſicubi hæc imminent ob copiá ſanguinis,negare nemo audet,quo minus pro pręſeruatione & curatione,copioſa ſanguinis miſſio non fiat,cur nos hæſitare debemus de eiuſdem ſanguinis miſsione facienda,in muliere pręfocata,dum illius cauſa & pręſentia actu adſunt tàm vehemẽtia ſymptomata: qualia etiam ſunt in illis,qui à nimia plenitudine actu vehementioribus ſymptomatib. moleſtantur,vt ſunt febres ardentiſsimæ,inflãmationes & inſignes dolores. Dico autem illius cauſa,quia ſi hæc non fierent à ſanguine plenitudinẽ faciente,ſed ab alio humore,longè diſtante à natura ſanguinis, nequaquam mittendus eſſet, ſed purgante medicamento potius educendus. Ad quod Gal. & Auic etiam reſpiciens,docuit quod in morbis,in quibos conuenit ſanguinis miſsio,ſi aliquid prohiberet,à tali ſanguinis euacuatione deſiſtendum eſſe: vt in dolore ventriculi,aliundè quàm à ſanguine producto. non conueniat ſanguinem mittere,etiamſi ratione alterius,mittendi ſanguinis ratio haberetur,ſed dolor prius ſedandus eſt,deinde ſanguis mittendus. *Gal. 1. ad Glauc. 14* At in præfucata muliere, omnia ſimul conſpirare videntur ad ſanguinem euacuandũ. Primò illius copia,ratione cuius oritur plenitudo,à plenitudine deinde ſuffocatio: ſecundò,vires non prohibẽt,quia in hoc ſymptomate non ſunt reſolutæ,ſed à copia potius oppreſſæ. Ætas quin etiam,quia tempore fluxionis mẽſtruurum ætas eſt florens. quare cùm omnia indicent ſanguinis miſſionem,& nihil prohibeat,ideò non ſolùm ſanguis mittendus erit,ſed etiam tempore quo ſuffocatio eſt præſens,& quamprimùm hoc agendum,priuſquam virtus
C ſuffucetur. Circa locum autem,quantitatem & modum,idem obſeruandũ quod in ſuppreſsis menſtruis dictum fuit. Eadem pariter ratio habenda erit de cucurbitulis ſcarificatis,quibus vti conſueuimus,tanquam vicarijs ſectionis venæ,in quarũ adminiſtratione,illæ diſtinctiones adhibendæ erunt,quæ in ſuppreſsis menſtruis dictæ fuerunt. Poſt ſanguinis miſsionem,ad frictiones deueniendum erit,quæ pariter in extremis partibus,tibijs inquam & ſoleis,faciendæ erunt,& validę conueniunt,quales ſunt quæ aſperioribus linteolis fieri ſolent, imò etiam cum nitro, ſale, ſinapi & aceto permixtis, vt partibus calefactia & ita valenter perfricatis,grauata ſopitaq; virtus excitetur,& à centro ad circumferentiam euocetur. In eundem vſum,vti etiam poterimus validis ligaturis & cucurbitulis,cum magna flamma eiſdem partibus appoſitis. Omitto magnas vociferationes & alia,quæ poſſunt virtutem oppreſſam ex alto reuocare.

De Pharmacia. Cap. XLVI.

IN quacunqoe præfocatione matricis,ſiue à ſemine, ſioe à menſtruis fiat,illis perpetuò vtendum,quæ vtero admota non ſolùm udorata ſint,ſed vim etiã habeant extenuandi craſſos humores, denſitatemque & duritiem dictarum partium laxandi,& præſertim actu ſyncope moleſtante. Quo tempore,ſuffitus vtero fieri poterunt,ex odoratis, calefaciẽtibusq; moderatè,vt ſi ex ſtyrace,ligno aloes,cinamomo, moſcho, & ſimilibus parentur: vt ſi acceperimus Galliæ moſch. ℥.j moſchi ℈.v. ol. de ſpic. vnguent. ℥.ij.
D Miſce. Illinitiones etiam pubi ac inunctiones,lũbis adhiberi poterunt cum calefacientibus, flatus diſcutientibus,& laxantibus,cum oleo liliorum alborum,cum aromatibus,oleo rutaceo,nardino,irino,de ſpica & ſimilibus. Obſtetrix etiam,inunctos digitos intromittat vſq; ad os vteri,imò leniter ac diu eas partes pertractare poterit,virtutem prouocando,& titillationem faciẽdo,vt ſemen excernatur. præſertim ſi ſuffocatio à ſuppreſſo ſemine orta fuerit. Peſſaria etiam ex eiſdem parentur materijs,de quib in ſermone de ſuppreſsis menſtruis mentio eſt habita. Hoc eodem tempore,naribos illa adhibeãtur,quæ tetrum habent odorem,à tali enim vapore,vterus quaſi perterritus,deorſum facilius fertur & ad odorata illi ſuppoſita reuertitur. Neque obſtat ſyncopis,quæ hoc tempore vrget,quoniam non eſt ex eo genere,vt odorata expoſtulet. Hæc enim ſpiritum animalem primò commouent & quodammodo impellunt, qui tali ac tanto fœtore quaſi perterritus,facultatem motiuam cerebri ſimul etiam pulſat,quæ pariter eiuſdem tetri odoris prauitate irritata, propriam arcem deſerit, & cum ſpiritu animali, in cor tanquam corporis vniuerſi centrum ſe recipit,vbi vitalem ſpiritum compreſſum & veluti ſuffocatum, excitat & auget: qua ratione expultrix facultas roborata,matricis aſcenſum omni conatu deorſum deponit,& expulſis ac ſuperatis corruptis vaporibus , quibus vterus obſidetur, organa vitalium ſpirituum depurando, patentiora reddit,priſtinumque & conſuetum motum,citra impedimentum eiſdem denuò tribuit,& à præfocatione mulierem liberat. Cuiuſmodi ea eſt,quæ à ſpirituum reſolutione & à corde primò affecto dependet, quorum reſtauratio,bonis odoribus & alimentalibus fit, à malis autem magis corrumpuntur, quia hæc

ſyncopis, quæ præfocationem ſeqoitur, à ſpirituum potius ſuffocatione depẽdet vtero primo læſo. Pro- A
inde, rationibus omnibus excitandi erunt ſpiritus à centroque ad circumferentiam euocandi quod fit,
naribus admouendo odores tetros, ſubiectis veró partibus bonos & fragrantes. Quapropter hoc tem-
9 de compoſ. med. pore ſuffumigium parari poterit, ex elichnio ſulphureo accenſo, ex caſtoreo, aſſa fœtida, galbano, ſaga-
peno & ſimilibus, naribus appoſiós ex eiſdem, in acerrimo acetu prios tritis, nares illiniri poterũt. Idem
præſtant pix liquida, bitomen, ruta, allium, cœpæ, ſi ex his odoramenta fiant. Hæc enim ſpirituin anima-
lein commouent & impellunt, qui tanto fœtore excitatus & impulſus, per neruos ad cerebrum primò
aſcendit & facoltatem motiuam polſat, quæ tali fœtore irritata, ad cor cum ſpiritu animali recipitur, vbi
virtus omnis vnita, magno conatu in corruptos vapores agit. Inter cætera autem, quod umnium maxi-
mè ſolet mulieres præfocatas quaſi momento reuocare, eſt euaporatio facta ad nares, ex puluere verru-
carum, quæ tibijs equorum adnaſcuntur, quæ ſi in calente furno exſiccentur, & in puluerem redigantur
& naribus ſuffumigium fiat, tanquam præſentaneo remedio & magna aſtãtium admiratione, ſolent mu-
lieres quaſi à mortuis reuocari. Sternutationes etiam, hoc ipſo tempore faciendæ erunt, inſufflando in-
tra nares puluerem, piperis, ſinapis, & ſimilium. Hoc eodem tempore, prætermittenda non erunt ſuppo-
ſitoria & illa acriora, præſertim ſi aluus etiam ſuppreſſa fuerit, quæ parari poterunt ex hiera, ſale gemma,
cumino, ruta & ſimilibus mellè permixtis. Vt ſi acceperimus Hieræ etiam compoſitæ ex colocinthide
℈.ij. cymini ℈ j ſalis gemmæ ʒ.s. Mellis q. ſ. miſce & fiat ſuppoſitorium, & in aliquo ex ſuprà dictis oleis
prius perunctо & filu appenſo imponatur. Reuocata muliere, ad illas auxiliorum materias deuenien- B
dum erit, quæ futuram præfocationem reſpiciunt, de quibus in præſentia nihil dicendum occurrit, cùm
ea omnino conueniant, quæ propoſita fuêre in curaóooe ſuppreſsionis menſtruorum. Illud tantùm ad-
ijciam, quód aſsiduus vſus caſtorei ad pondus ʒ.j. ſingulo die exhibiti com decocto arthemiſiæ, matri-
cariæ, mulſæ, aut etiam vino, plurimum conducit, vt loogo illius vſu, non paucæ mulieres à tanto ſym-
ptomate in poſterum præſeruatæ fucrint.

De profluuio Menſium. Cap. XLVII.

QVia contraria iuxta ſe poſita magis eluceſcunt, ideó poſt tractationem ſuppreſſorum menſtruo-
rum, doctrinæ ordo requirere videtur, vt de eorundem profluuio agamus. *Intelligo autem per pro-
fluuium*, non cuiuſconque materiæ, ſed ſanguineæ & menſtrualis, intempeſtiuè factæ & cum mu-
lieris incommodo: hac enim ratione profluuiũ, de quo hic ſermo habetur, ſuppreſſioni erit oppoſitum:
vt hinc excludendum ſit, aliud quodq; genus immodicæ fluxionis, ſiue ſeminis fuerit, vt in gonorrhœa
contingit, ſiue alterius humoris à ſanguine diſtincti, de quibus fluxionum generibos, ſuo loco tractabi-
mus. Interimq; ad *eſſentiam huius ſymptomatis* explicandam accedo, cuius forma, eiuſdem eſt generis cum
priori ſymptomate: quoniam ſymptoma eſt in exeunte mutato, ab illo tamen diſtinguitur: quia in hoc,
exit quod retineri deberet, in illo autem, retinetur quod exire deberet: quod enim exit, ſanguis eſt, qui
in maiori copia effluit, quàm pro naturæ modo conueniat, & lõgiori etiam tempore fluxio illa perdurat, C
& proinde eſt illud ſymptoma, quod fit cum læſione facultatis, ad differentiam fluxus naturalis, qui nec
copiam nec temporis debitam menſuram excedit, ſed excrementis certo tempore coaceruatis vndique
reſpondet, & ſtatutis temporib. cum iuuamento effluit Ex parte exeuntis materiæ quæ ſanguis eſt, ſeiun
gitur etiam à quocunq; alio fluxu, io qoo exit alia materia à ſanguine diſtincta, qualis eſſe poteſt pituita,
vel altera bilis: à quibus materiebus, alterum genus fluxus oritur, quod muliebre profluuium eſt, depen
dens à materia à ſanguine contradiſtincta, cuioſmodi eſt materia ſeminalis, à qua naſcitur gooorrhœa:
& pituita, vel bilis, à quibus prodit profluuiom muliebre & vteri. Quapropter, profluuium menſium eſt
exiens mutatum, non ſolùm immoderatum, ſed etiam ſanguinolentum, ad differẽtiam aliarum materie-
rum, non tamen toto genere eſt præter naturam, ſed multitudine potius & quantitate, ad differentiam a-
liarum fluxionum ſanguinearum, quæ in mulieribus fieri poſſunt, & toto genere præter naturam ſunt,
quia modum non ſeruant nec in copia, qualitate, loco, aut tempore, ſed omnibus rationibus præter oatu
3. de cauſis ſym- ram ſunt. Cæterùm, talis ſanguis exiens eſſe poteſt impermixtus & ſimplex. & alteri materiæ coniũctus.
ptom. cap. 26. Si ſimplex fuerit, vt ſolus menſtruus ſanguis ſeorſum ab alterius humoris permixtione effluat, orietur
profluoium menſium exquiſitum. Si autem alteri materiæ permiſceatur, vel ſanguis menſtruus humo-
5. Aphor. 36. rem ſibi permixtum ſuperabit, vel ab illo ſuperabitur. Si primum, oritur profluuium menſium nothum,
6 de locis af- & vocari ſolent menſes decolores, quia non ſeruant vnicum & cõſuetum colorem, ſicut in exquiſito fit, D
fect. 5. ſed varium pro materiæ permixtæ varietate. Si ſecundum fuerit, oritur aliud genus, quod vocatur pro-
fluuium muliebre vteri nothum, denominationem accipiens à prædominãte humore permixto. Quod-
cunque autem fuerit hoc profluuium, ſiue exquiſitum, ſiue nothum, cùm ſymptoma ſit, neceſſarium eſt,
vt *alicuius ſubiecti ſymptoma* dicatur, quod eſſe poteſt totum corpus, vel pars eius determinata. Quamuis
autem huius ratione & totum & pars lædatur, quia tamen hic ſermo habetur de profluuio menſiũ, quod
fit per partem corporis determinatam, nempe per vterum, ad differentiam fluxionis factæ per alias par-
tes, ideó ſtatuendum eſt, affectum locum eſſe ipſum vterum, non ſecus ac immoderatus fluxus ſangui-
nis per hæmorrhoides, habet pro ſede affecta venas hæmorrhoidales: & fluxus ſanguinis narium, venas
eiuſdem partis determinatæ, per quas ſanguis iſte effluit, quamuis totum corpus ſimul etiam afficiatur,
ſi contingat copioſius euacuari. Dum autem vterus in hoc profluuio afficitur, primarió & ſecundarió
affici poteſt. Primó læditur, ſi hæc fluxio aliunde non dependeat, quàm ab ipſo vtero læſo, ſicut contin-
gere ſolet ex difficili partu, vel etiam coitu, violenter indecenterque facto. Secundarió autem afficitor,
quando alterius cauſa talem fluxionem patitur, quod dum fit, dupliciter contingere poteſt, ratione to-
tius, vel partis determinatæ: totius quidem ratione, vt in febre contingit: partis veró, vt ſi conſueta ali-
qua euacuatio cohibita fuerit, ſiue ſanguinis fuerit, ſiue alterius humoris.

A *De cauſis efficientibus profluuium Menſium.* CAP. XLIIX.

SAnguis per vterum immoderatè fluens, ratione qua ſymptoma eſt, debet in ſuas cauſas & morbum
referri, ſine quorum cognitione, eſſentia ipſius ignoratur, & ſimul etiam recta curandi ratio naſcitur.
Itaq; tum cognitionis, tùm curationis gratia, de cauſis dictæ fluxionis agendum erit, de producenti-
bus inquam & fouentibus, internis & externis, proximis & remotis, & de illis potiſsimum, quæ ſunt ex
vſu artis, quæ iuuantia auxilia indicant. Ab internis itaq; & proximioribus incipiam, quæ non aliundè
erunt ſumendæ, quàm ab effectis venis & vaſis, in quibus effluens materia cótineri deberet, & à quibus,
& per quas præter naturam mota profluit Exit igitur ſanguis ex venis, triplici potiſsimum de cauſa. Pri- 5. Aphor. 57.
mò, quia dictorum vaſorum orificia aperiũtur, cùm clauſa eſſe deberent, & præſertim maiora, & tunc per 3. de ſympt. cauſ. 4. lib. de diff. ſymptom. vlt.
Anaſtomoſin affici dicuntur, ob quam cauſam ſanguis & copioſè & confertim fluit. Vel quia eorundem
vaſorum tunicæ & oſcula nimis rareſcant, vt tenuior pars ſanguinis ſenſibiliter exeat, ſenſimq; reſudet,
tuncq; vaſa affici dicuntur per diapedeſin. Tertio, quia eadem vaſa ſolutam vnitatem patiũtur, vt cùm à
difficili partu diſrumpuntur, ab acriori materia corroduntur, vel alijs externis cauſis ſcinduntur & pun-
guntur. Quocunq; autem modo ſanguis exierit, dicta vaſa per diæreſin affecta eſſe dicentur, nec ob alias
cauſas, præter enumeratas fluxio iſta venis affectis fieri poteſt. Cæterùm, quia nulla ex propoſitis cauſis
B immediatis ex vſu artis eſt, cùm ab illis iuuans auxilium non indicetur, ideo in illis non quieſcendũ, ſed
illæ cauſæ adhuc inquirendæ erunt, per quarum ablationem hic fluxus ſanetur. Sunt autẽ iſtę quæcunq;
dicta vaſa afficiunt ſecundum triplicem enumeratum modum, aperiendo ſcilicet, rarefaciendo & vnita-
tem ſoluendo. Venarum igitur orificia, aperiri poſſunt à cauſis tùm internis, tùm externis. Si internæ fue
rint, eſſe poſſunt immediatæ & mediatæ. Interna cauſa & immediata apertionis, eſſe poteſt humidior in-
temperies vaſorũ, à qua eorum ora laxari, apeririq; ſolent: vel eſt ſanguis copia redundans, qui ſi ad vteri Gal. 5. Aphor.
venas cum impetu moueatur, facilè poteſt earum orificia aperire ac proinde fluere, cui ſi accedat eiuſdẽ
caliditas & mordacitas, citius adhuc, expultricem ſtimulando, fluere poterit. Cauſę verò mediatæ erunt,
quæcunq; concurrunt ad generationem ſanguinis copioſi, quales ſunt totius temperatura calida & hu-
mida, corporis habitus ſanguineus, ætas iuuenilis, & huiuſmodi. Si autem apertionis cauſæ externæ fue
rint, eſſe pariter poterunt immediatæ & mediatæ. Cauſa immediata cum Auic. erit, vſus balnei calefaci-
entis & aperientis, vel fomenta, vel alterius medicamenti aperientis adminiſtratio; quemadmodum eſt
Hiera, quæ maximè ſolet venas aperire, vel alia medicamẽta, quæ eaſdem laxare poſſunt. Si autem cauſæ
externæ mediatæq; fuerint, eſſe poſſunt neceſſariò & non neceſſariò occurrentes. Quæ neceſſariò oc-
currunt, capientur ab vniuerſa victus ratione aperiente, & copioſum ſanguinem generãte: ita concurret
aer calidior, victus copioſior & boni ſucci, & cætera huiuſmudi. Si autem externæ cauſæ neceſſariò non
occurrant, capiendæ erunt à medicamentis calidis & aperientibus, ſiue intus, ſiue extrà fuerint admini-
C ſtrata: & ſi intus, ſiue ſoluentia fuerint, ſiue alterantia, ſiue aperientia. Et ſi extrà, ſiue balnea extiterint, fri
ctiones, lotiones & huiuſmodi. Si deinde profluuium vt ſymptoma, in raritatem potius tunicarum refe-
ratur, tanquam in cauſam immediatam, raritas iſta produci pariter poteſt à cauſis internis & externis, &
vtriſq; mediatis & immediatis. Cauſæ internæ & mediatę raritatis erunt, ſanguis ipſe, qualitate peccans,
hoc eſt, in caliditate & tenuitate, cuiuſmodi eſt ſanguis bilioſus, aquoſus & ſeroſus: his enim ob propriæ
ſubſtantiæ tenuitatẽ, per venarum tunicas & orificia, facilè permeare & reſudare poteſt, præſertim ſi hęc
ſanguinis tenuitas fuerit cum caliditate coniuncta, ratione cuius, dictæ tunicæ rareſcunt, conſequenter
paratiores fiunt, vt tenuior ſanguis per illas penetret atq; reſudet Cauſæ verò internę, ſed mediatæ ſunt,
quæcunq; hanc ſanguinis tenuitatẽ adiuuare poſſunt, quemadmodum eſt totius ac partium temperatu-
ra calidior, ætas iuuenilis, corporis habitus gracilior & huiuſmodi. Si verò cauſæ iſtæ externæ, mediatæ
fuerint & neceſſariò occurrant, deſumentur à ſex rebus non naturalibus, calefacientibus & attenuantib.
ſanguinem. Si neceſſariò non occurrant, capientur à medicamentis, in quibus ſit vis aperiendi, laxandi,
humoreſq; fundẽdi. Si tandem immoderatum hoc profluuium per diæreſin potius & ſolutam vnitatem
fiat, ſolui vnitas poterit à cauſis pariter internis & externis, incidentibus, pungentibus, frangentibus, vl-
cerantibus, exedentib. & huiuſmodi: ea tamen ratione, vt ſi locum habeant cauſæ incidentes & pungen-
tes, ſemper externæ ſint. ſi cauſæ frangentes, internæ & externæ eſſe poſſunt, vt merito internarum, ſan-
guis copioſior concurrat. & præſertim ſi cum multis flatibus fuerit coniũctus. Hi enim vi ſua diſtenden-
D do, continentia diſrumpere poſſunt, nón ſecus ac in muſto recenter facto contingere experimur, à cuius
copioſis flatibus & ſpiritibus, liberiorem exitum non habentibus, vas diſrumpi ſolet. A pari, vteri vaſa ni
mio ſanguine repleta, & ſpirituum copia referta, tantam diſtenſionem pati poſſunt, vt de facili etiam diſ-
rumpantur. Præterea, eadem vaſa à fœtu etiam ipſo diſrumpi ſolent, præſertim vbi contigerit, violentis
inordinatiſq; motionib agitari: quod etiam in difficili partu fieri conſueuit. Si autem ab externis potius
cauſis eadem vaſa frangantur, locum habebunt caſus ab alto, magni ponderis geſtatio, vehemens clamor
& huiuſmodi. Si autem immoderatus hic fluxus fiat propter cauſas erodentes, talis eroſio & ipſa fieri po
terit ab internis, externiſque cauſis, mediatis & immediatis. Internæ cauſæ erunt humor qualitate pec-
cans, qualis eſt acris, ſalſus & mordax, ſiue talis humor à calidiori totius temperatura aut partis, genitus
fuerit: ſiue etiam ex ſuperuenienti putredine, humores acriores euadant, atque tunc præter eroſionem,
febres etiam accedunt, vt pluribus cauſis ad eroſionẽ concurrentibus, non ſolùm in vtero vlcerata fiant,
ſed in canceros etiam ſæpe degenerãt. Cuius eroſionis cauſæ mediatæ erunt, quæcunque concurrunt ad
ſanguinem acriorem reddendum, cuiuſmodi ſunt totius partium calidior intemperies, ætas iuuenilis, &
ſimilia, Si ab externis potius cauſis eroſio fiat, poſſunt neceſſario & non neceſſariò occurrere. Quæ ne-
ceſſariò occurrunt, ſunt aer calidior, cibus & potus, & vitæ induſtria, ei proportione correſpondentia. Si
neceſſariò non occurrant, erunt medicamenta calefacientia, ſiue hæc per os accipiantur, vt aromata, ſiuè
extrà vtero admoueantur, vt acriora peſſaria. Atque hæc de cauſa formali, materiali, & efficiente immo-

derati fluxus menſtruorum, dicta ſufficiant: quæ omnia, longiori oratione hactenus explicata, breui hac A
definitiooe contineri poterunt, dicendo: Quod profluuium menſtruorum immoderatum, eſt fluxus ſanguinis vteri, præter naturam prodiens à vaſis affectis, per anaſtomoſin, diapedeſin & diæreſin.

De differentijs profluuij Menſium. CAPVT XLIX.

EX cuius definitionis particulis, eſſentiam propoſiti affectus conſtituentibus, facilè colligi poſſunt illius differentiæ, quarum aliquæ à forma, quædam à materia, plures à cauſis efficiétibus capientur. Merito formæ, non oriuntur veræ & legitimę ſpecies, ſed illæ ſolùm, quæ ſecundum magis & minus diſtinguuntur, pro vt dicere poſſumus immoderatum hoc profluuium, aliud eſſe copioſum, aliud minus
Gal.5.aph.57. copioſum, & vtrumque rurſus continuum eſſe, vel intermittens. Merito autem materiæ, ſeu loci affecti, cùm is vterus ſit, dicere poſſumus, tale profluuium duplex adhuc eſſe, prout in illo vterus afficitur vel primariò, vel ſecundariò: & ſi ſecundario, vel totius ratione, vel partis determinatæ, ſi totum concurrat
Hippocr.2. de morb. muliebr. ob malum corporis habitum fiet, cuius corpus totum aggrauatur ſanguine, ipſum ad venas vteri expellendo, ſiue hæc expulſio à copia grauante fiat, vt in muliere cótingit, cui menſtrua annua retenta fuerint, ſiue etiam id ipſum contingat ex totius tranſmittentis robore & ſuſcipientis vteri imbecillitate, vt in cæteris alijs fluxionibus euenire conſueuit. Si autem partis cauſa fluxio fiat, pro partium diuerſitate, totidem adhuc differentiæ naſcentur. Tandem ſi conſideremus cauſas effectrices, totidem naſcentur differentiæ, quod fuère cauſæ enumeratæ, ſiue iſtæ internæ fuerint, ſiue externæ, mediatæ & immediatæ, ex B
artis vſu, vel ratione contemplabiles. Vt verbi gratia, ſi dixerimus, tale profluuium triplex inprimis eſſe, pro triplici cauſa immediatè ipſum producente, vt aliud ſit ob apertionem orificiorum venarum, aliud ob raritatem tunicarum, aliud ob ſolutam vnitatem: quot deinde fuère propoſitæ cauſæ dictarum differentiarum, totidem etiam ſpecies illis correſpondebunt.

De ſignis profluuij Menſium CAPVT L.

QVia cognitio eſſentiæ propoſiti ſymptomatis ad curationem ordinantur, ea autem vnica non ſit, ſed pro cauſarum ac ſpecierum diuerſitate, multiplex habeatur, ideó vt procul ab omni errore & citra omnem confuſionem, ſingulis ſpeciebus ſua peculiaris curatio adhiberi poſsit, neceſſarium eſt ſingularum ſpecierum, non à priori tantùm notitiam habuiſſe, verumetiam à poſteriori, quapropter de ſignis agendum erit. Hæc autem in duplici ſunt differentia, alia reſpiciunt profluuium hoc in genere, quædam ad enumeratas ſpecies diriguntur: *generatim hoc profluuium cognoſcimus*, non ſolùm ex relatione patientis, verumetiam ex nobiſmet ipſis, qui colorem quendam ſœdum in toto corpore obſeruabimus, pedes intumeſcere incipiunt, ventriculus conſueta appetentia & coctione lędetur, vnde & robur totius corporis debilitabitur. *Diſtinguemus autem tale profluuium immoderatum, à profluuio muliebri*, ſigno in primis accepto ab exeunte materia, quæ in menſium profluuio, ſanguinolenta & copioſa erit: in alijs verò profluuijs, nec ſanguinea, nec copioſa effluere. Præterea, materia iſta, ratione qua ſanguinea, ſolet etiam ex- C
6. de locis aff. 4. 2. de morbis muliebr. tra venas grumeſcere: at in profluuio vteri, vel muliebri, exiens materia, cùm à ſanguine diuerſa ſit, non grumeſcet. Dum autem ſanguis fluit, cùm fluere poſsit in debita quantitate, & conſueto tempore, vt in
Fluxus naturalis à non naturali diſtinctio. fluxu menſtruorum ſecundum naturam facto contingit, & immoderatè ac quocunque tempore, vt in fluxu ſymptomatico, de quo hic ſermo habetur, ideó vt ſciamus, cui fluxui occurrendum ſit, vtrumq; diſtinguere oportebit. Diſtinguemus autem, accepto ſigno à iuuamento & nocumento ipſorum: nam ex fluxu omninó & ſecundum naturam facto, corpus totum ab omni ſurde emundatur, & iuuamétum percipit: ex immoderato veró & præter naturam, detrimentum accipiet, quoniam debilitabitur, & emaciabitur. Præterea fluxus ſecuodum naturam, ſtatutis temporibus fit, & determinato tempore durat: qui autem eſt præter naturam, nec conſtitutum habet ſuę fluxionis tempus, vel ſi conſueto tempore inceperit, non tamen pro more terminabitur, ſed in longius protrahetur. Quod ſignum, non eſt perpetuæ veritatis, fieri enim poteſt hoc profluuium diu perdurare, quàm pro naturæ modo cõſueuerat, naturale tamen & laudabile eſſe. ad ſanitatemque tendere: Diſtinguemus autem profluuium diuturnum criticum à ſymptomatico, ſi ad duo reſpexerimus: primó ad noxam & iuuamentum, quod ex tali fluxu oritur. Secundó, mulierem interrogare oportebit, an conſuetam purgationem habuerit, vel non: quare ſi profluuium diuturnum fuerit, & ex eo mulier peius habeat, fueritque antea aſſueta debitas purgationes habere, ſtatuendum erit, eſſe ſymptomaticum At ſi iuuamentum perceperit, ſi etiam per duos vel tres menſes con- D
ſueta purgatio ſuppreſſa extiterit, iudicandum erit, hoc profluuium criticum & bonum eſſe: nam in tam longa mẽſium cohibitione, copioſior materia aggregata, longiori tempore eget, vt tota expurgetur, præſertim ſi in otio illa vixerit, & liberaliori victu vſa fuerit. A pari, illud profluuium, quod à partu efficitur, copioſior materia effluit, & pluribus diebus perdurare ſolet, erit tamen profluuium laudabile: quare in huioſcemodi naturalibus euacuationibus, non quantitas, aut qualitas & genus ſubſtantiæ æſtimanda erunt, ſed potius ſi tempeſtiuè, vel intempeſtiuè, cum iuuamento, aut nocumento fiant. Præterea, cognoſcemus diuturnum profluuium eſſe ſymptomaticum, ex corporis habitu, quod ex tali fluxu in malum habitum degenerat, vt cùm carnuſa eſſet mulier, macilenta & gracilior euadat: cum floridi eſſet coloris, pallida redditur, totusque habitus corporis cachecticus fit, pedes intumeſcunt, totum corpus perfrigeratur, & diu perſeuerante, hydrops etiam ſuccedit. His ergo & ſimilibus ſignis, cognoſcemus profluuium menſium non ſolùm in genere, verùm etiam prout diſtinguitur à profluuio vteri & muliebri, & præterea etiam, pro vt in proprio genere diuturnum profluuium criticum, *ſeiungitur à ſymptomatico*, cuius deinde differentias, formales, inquam, materiales & efficientes, ita diſtinguemus. Inprimis quoad formales, cùm hoc profluuium modò copioſius ſit, modò minus, modò continuum, modò intermittens, ex ſola relatione mulieris patientis cognoſcemus. Ex parte materiæ, dicimus vterum in quocunque profluuio, modòprimarió, modò ſecũdarió affici: diſtinguemus, quia ſi vterus primó afficitur, tunc

reliquum

A reliquum totum corpus bene habebit: præterea præceſsit partus difficilior, vel violentus, & indecens
coitus. At ſi hæc non fuerint, ſtatuendum erit, vterum ſecundariò affici, atque tunc, vel totius cauſa, vel
partis determinatæ, diſtinguemus recurrentes ad ſigna, totius ac partis læſionem indicantia. Denique,
ea ſigna accedunt, quæ efficientes cauſas reſpiciunt, quæ cùm internæ & externæ eſſe poſsint, cogno-
ſcemus externas cauſas locum habere, ſi errores cominiſsi fuerint in victus ratione, vel in alijs, quæ ex-
trà nobis neceſſariò non occurrunt. Si præterea ante commiſſos errores, mulier naturalem ſtatum ſer-
uabat, mox verò in profluuium lapſa fuerit. At his non præcedentibus, ſymptoma hoc in internas po-
tius cauſas referendum erit, quæ cùm eſſe poſsint apertio orificiorum venarum, eorundem rareſactio &
ſoluta vnitas, cognoſcemus inprimis fieri ex apertione orificiorum, ex plenitudine ſanguinis, ex ipſius
copia exeunte, & ex modo exeundi: quoniam exibit cum impetu & conſertim, qui ſanguis erit laudabi-
lis, quoniam copia potiſsimum peccat, & ideò etiam ſine dolore exibit. Quibus accedunt temperatura
calida & humida, corporis habitus plethoricus. ætas iuuenilis, & prægreſſa victus ratio. Si autem hoc
profluuium fiat per diapedeſin & raritatem tunicarum, conſpicuum erit ex ſubſtantia ſanguinis exeun-
tis tenuioris & aquoſioris, ratione cuius, nec facilè grumeſcet: præterea, non exibit in tam magna co-
pia, ſicut fiebat ex apertione venarum, à plenitudine prodeunte: quia in hoc profluuio, ſanguis qualita-
te potius quàm copia peccat Modus etiam exeundi ſpectandus erit, quia conſertim & cum impetu non
exibit, ſed ſenſim, diutius tamen perdurabit, quibus adde temperaturam, ætatem & prægreſſam victus
B rationem, quorum cauſa tenuior ſanguis generari poterit. Si verò fluxus per diæreſin fiat, cum fieri pa-
riter poſsit à cauſis internis & externis, diſtinguemus, quia ſi ab externis cauſis prodierit, præceſſere cau
ſæ incidentes, pungentes, contundentes, diſrumpentes, & huiuſmodi alia, quæ continuum ſoluere poſ-
ſunt. At his non præcedentibus, indicium erit, cauſam eſſe internam, quæ ſi fuerit copioſus ſanguis, ad-
erunt indicia plenitudinis, venæ erunt turgentes, corporis habitus plethoricus, color rubicundus, & re-
liqua id generis. Sanguis præterea in magna copia exibit, cum impetu & conſertim, quæ tamen fluxio
dolorosa erit: quia vbi eſt ſolutio vnitatis, ibi etiam eſt dolor, ad illius fluxionis differentiam, quæ fit ex
vaſorum apertione. Si deinde ſolutio vnitatis fiat à cauſa erodente, cum interna & externa eſſe poſſit, di-
ſtinguemus, quia ſi præceſſere peſſaria acriora, balnea & cætera medicamenta eius generis, cogitandum
erit, externas cauſas locum habuiſſe, quibus non præcedentibus, ſtatuendum erit, ab internis potius cau
ſis prodire. Hæc autem cùm non [illegible] lia ſit, quà n ſanguis acrior & mordacior, cognuſcemus ex indicijs, ta-
lem ſanguinem indicantibus, nempe ex temperatura biliosa, calidiori & ſicciori, corporis habitu graci-
liori, ætate iuuenili, vitæ induſtria & reliqua prægreſſa victus ratione conſimili. Modus etiam exeundi
ſpectandus erit, quia hæc fluxio non conſertim, ſed paulatim, non in magna, ſed parua copia fit: & præ-
terea cum calore, morſu & dulure illarum partium, quæ ad vterum pertinent: Accedit, quod in parte hac
dolente, obſeruabitur aliqua materi . ſanioſa & alieni odoris. Cæterùm, talis eroſio cùm fieri poſsit à ſal-
ſa pituita, vel vtraque bile, diſtinguemus [illegible] ecurrentes ad propria eorum humurum indicia, quæ tum ex *Lib de morbis vulgaribus.*
C colore fluentis ſanguinis, tùm ex ali[illegible] js, ab Hippocr. propoſitis, deſumi poterunt.

De l[illegible]nibus. CAP. LI.

HAbita cognitione propoſiti ſy[illegible]omatis, à priori per ſuas cauſas, & à poſteriori per ſigna, ad auxi-
lia nunc accedendum, quæ ſi dogmaticè proponi debent, virtute indicationum inueniendę erunt,
quæ cùm ex parte rerum præter naturam, curatoriæ ſint: ex parte naturalium, vitales, & ex parte
eorum quæ ſunt in via vt præter naturam euadant, præſeruatiuæ, de ſingulis hoc loco agendum erit. Vt
merito rerum præter naturam. ſi profluuium fiat per apertionem vaſorum, apertio iſta, non per ſe, ſed ratio-
ne cauſæ facientis apertionem indicabit, quæ ſi fuerit copioſus ſanguis, cum impetu commotus ad vaſa
vteri, merito copiæ, indicabitur auxilium ſanguinem minuens: merito eiuſdem ſanguinis, prout cum
impetu in vterum mouetur, indicabitur auxilium euacuans, primò reuellendo, deinde deriuando. Si
hoc profluuium fiat ob raritatem tunicarum vaſorum, per quas tenuior ſanguis facilè permeet, tunc me-
rito raritatis, indicabitur auxilium denſans & conſtringens, merito ſanguinis tenuioris, auxilium incraſ-
ſans. Si deinde venæ vnitatis ſolutionem patiantur, cùm ſolui poſſint à cauſis internis & externis, ab ex-
ternis nulla orietur indicatio, enſis enim incidens, vel acus pungens, nihil indicant, ſed indicatio capie-
tur ab inciſiooe, punctione, fractiune & cæteris ſpeciebus ſulutæ vnitatis, quæ permanentiam habent, &
D auxilium vniens & agglutinans, indicant. Si autem ſoluatur vnitas, ob internas cauſas, vt à ſanguine co-
pioſo & ebulliente, indicabitur auxilium euacuans. Si denique ab erodente cauſa, eadem ſulutio fiat,
cum hæc agat inſigni ſuo calore, mordacitate & acredine, indicabit auxilium refrigerans, & omnem il-
lius exceſſum commoderans, quæ cauſa ſi conſideretur, vt nondum erodit, ſed erodere poteſt, erit indi-
cans præſeruatorium. Cæterùm, quia omne vlcus ſanioſam materiam annexam habet, quæ illius con-
ſolidationem impedire ſolet, ideò ratione huios, indicabitur auxilium exſiccans, detergens & mundifi-
cans. Tandem, ſi ratione huius immoderati profluuij, vires imbecilliores fiant, tunc merito earum, quæ
totum reſpiciunt, orietor auxilium vitale & conſeruans, cuius materia alimentum erit. *Merito autem loci
affecti*, ſiue vterus fuerit, ſiue hepar, ſiue alia pars, vel totum, requiretur auxilium corrigens & ruborans
totum, vel partem determinatam. Hepar quidem, cum hepaticis vterus cum matricalibus, & ſic de alijs.
Quos ſcopos explere modò magis, modò minus difficile erit, pro differentiarum & cauſarum diſcrimi-
ne. *Si in genere hoc profluuium primo conſideremus*, magni momenti malum eſſe videtur, cum illius cauſa, cor-
pus totum debilitetur, frigidius fiat & hydrope etiam corripiatur, imò ad ſyncopeo etiam mulierem per- *Galen. 5. ad*
ducit. Si deinde *illius ſpecies* conſideremus, & primò, ſi hic fluxus fiat per anaſtomoſin, à copia inquam *Glauc. 5. de lo-*
ſanguinis, cum impetu commoti, ſi non fuerit antiquus, ſi citra inſignem noxam patientis fiat, hæc om- *cis affect.*
nia facilè atteſtabuntur ſalubritatem. Si præterea hic fluxus fiat ex venis vteri, ſolutis acetabulis, abor- *5. Aphor. 51.*

tus ſequetur. Si ex venis ceruicis,& in parua copia,neceſſariò abortus non ſequetur. Si ex venarum e- A
roſione ortum habuerit,ſi continuos fuerit,antiquus,medicamentis non cedens,cum dolore factus, ac-
cedente corporis macie & virium imbecillitate,intemperatura calidiori,æſtiuo tempore: hæc omnia cu
5. Aphor. 57. rationem reddere poſſunt nedum difficilem, verùm etiam impoſsibilem. Ideo Galen. rectè ſtatuit, ad
immoderatum profluuium,ſequi lethales morbos, quales ſunt hydrops conuulſio,animi defectus & re-
liqua nimiam inanitionem ſequentia. Si fiat ob diſrupta vaſa, ab externis cauſis incidentibus, contun-
dentibus & reliquis, pro dictarum cauſarum diuerſitate, diuerſa ratione prognoſticandum erit. Si lo-
cum habeat tunicarum nimia raritas, & ſanguis tenuior, impoſsibile non erit contioentium raritatem
deuſare,& cootenti tenuitatem incraſſare.

De auxiliorum materijs. CAPVT LII.

QVemadmodum in curanda ſuppreſſione menſtruorum, ita & in profluuio eorundem, locum ha-
bent materiæ chirurgicæ, pharmaceuticæ & diæteticæ. Vt merito chirurgiæ,tunc conueniat *ſan-
guinis miſsio*, quando tale profluuium ortum habuerit à plenitudine ſanguinis in vterum impetum
habentis,& ratione eiuſdem, vt in alia loca non conuenientia mouetur, ſanguis pariter tùm reuellendo,
tùm deriuandu educendus erit. Quare in profluuio per anaſtomoſin facto,ratione plenitudinls aperien-
tis,vel diſrumpentis venas, ſanguis euacuandus erit. In ea etiam fluxione, quæ à vaſorum eroſione de-
pendet,locum habebit. Dum autem in tali profluuio ſanguis inanitur,parcè potius,quàm copioſè eua- B
cuari debet: non enim ad ſanguinis copiam reſpicere ſolùm oportet, verùm etiam ad vires præſentes &
futuras, quæ licet inter initia huius affectus robuſtæ eſſe valeant, illo tamen progrediente, citò imbecil-
les euadere poſſunt: proptcrea,etiamſi ſanguis copioſus eſſet,& vires in præſentia robuſtæ,vt ratiooe v-
triuſque copioſus ſanguis mittendus ſit, quia tamen in cõtinuo fluxu vires quotidie imbecilliores fiunt,
parca euacuatiu facienda erit,& prçſertim ſi fluxus aliquem progreſſum fecerit,fueritque bilioſus quàm
alterius generis. Præterea, cum talis euacuatio reuulſionis potius gratia, quam euacuationis facienda
ſit, ideò vena ſuperior cubiti, communis aut iecoraria, aperiri debet. Iecoraria quidem, vbi peccauerit
ſanguis bilioſus & calidior, per huius enim ſectionem, non ſolùm reuellimus, ſed iecoris etiam feruo-
rem contemperamus. Communis verò pertunditur, ſi talis fluxus à totius plenitudine,conſequenter à
ſanguine,copia potiſsimum peccante,fiat,tuncque ſanguinem mittere oportet,quando adeſt præſentia
principaliter indicantis, copia inquam ſanguinis & illius impetus in vterum, & abſentia prohibentis,ad
differentiam illius profluuij, quod fit quidem ex apertione orificiorum venarum, ſed talis apertio, non
fit à copia in vterum cum impetu commota, ſed potius à relaxatione dictorum orificiorum, ratione cu-
ius,ſanguis in vterum quidem mouetur,ſed hic motus,à copia non producitur,ſed à vaſorum relaxatio-
ne. Prupterea,in tali profluuio, iubet Rhaſes nos primò aſtringentibus vti debere, quorum vſu, ſi dicta
fluxio ceſſauerit, nulla amplius habebitur indicatio validior[illegible]auxilij conſequenter nec ſanguinis mit-
tendi. At ſi tale profluuium dictis aſtringentibus non ceſſer[illegible]ogimur etiam ad miſsionem ſangui- C
nis deuenire,& reuulſionis potius, quàm euacuationis gra[illegible]poſitum obſeruamus in illo proflu-
uio,quod fit à ſanguine copioſo, quoniam prius debemus ſa[illegible]euacuare reuellendu, deinde ad-
ſtringentibus vti, aliter ſi adſtringentibus prius vteremur, tunc [illegible]bis intùs ita cohibitus, magis ſæui-
re poſſet, & ſæuiendo vaſa etiam diſrumpere, quod genus profluuij Aetius magis conſiderauit, cùm iu-
beat primò venam eſſe ſecandam,deinde adſtringentibus vtendum. Dum autem ſanguis mittitur reuul
ſionis gratia,eo modo mitti debet, vt reuulſio & melius fiat, & virium robur ſeruetur, quod continget,ſi
non ſemel ſangnis euacuetur in magna copia, ſed illa potius partiatur: qui ſanguis, ſi craſſior fuerit, ex-
trahi poterit per foramen paulò latius: ſecus autem,ſi tenuior. Præter venæ ſectionem locum habent e-
tiam *Cucurbitulæ* ſcarificatæ & non ſcarificatæ. Vtimur ſcarificatis, vbi pariter expedit ſanguinem mitte-
re, vires tamen non ſunt ita robuſtæ, quarum recta adminiſtratio, iiſdem ſcopis ac fundamentis inniti-
tur,quibus etiam venæ ſectin. Id tamen circa locum aduertendum, cùm non idem ab omnibus eſſe ſta-
Fen. 21. cap. 4. tuatur,ſed alij ſcapulis & dorſo applicent,alij inguinibus,nonnulli mammis,vt Galenus & Hippocrates.
5. Aphor 50. Ex omnium autem conſenſu, infernis partibus nunquam applicandæ erunt. Sed vt procul ab omni er-
13. Meth. 19. rore conueniens locus inueniatur ad propoſitos ſcopos mentem dirigere oportet. Quare, dum ſcopus
2. de compoſ. med. adeſt mittēdi ſanguinem per cucurbitulas ſcarificatas, vel illis vtimur gratia euacuationis,vel deriuatio-
nis,vel reuulſionis. Si cucurbitulis vtamur vt ſimpliciter euacuemos,ita indicabontur à copia ſanguinis D
in toto corpore peccantis,& tunc affigi debent cucurbitulç illis partibus,ratione quarum totum corpus
à copioſo ſanguine euacuetur,cuiuſmodi erunt ſcapulæ,dorſum,vel etiam brachia. Si autem ſermo fue-
rit de cucurbitulis gratia reuulſionis tantùm,cum reuulſio indicetur,non à copia ſimpliciter,ſed à motu
potius ſanguinis decumbentis in partem læſam, ideò pro compeſcendo tali motu, illis partibus appli-
candæ erunt,ratione quarum impetus eius intercipiatur,& in oppoſitam partem,eamque longinquam,
retrahatur,ſeruata ſemper rectitudine, & tunc magnæ cucurbitulæ cum Hippocr. ſub mammis applica-
ri poterunt,qui locus eſt oppoſitus loco affecto,eſt longinquus,& præterea cum vtero rectitudinem ſer
2. de morbis muliebr. uat, magnumque com illo babet conſenſum, ob venas,quæ mammis & vtero ſunt communes. Et cum
hac ratione cucurbitulas mammis applicamos, debent potius ſioe ſcarificatione,quàm ſcarificatæ ap-
plicari,quia ſcopus eſt,non ſanguinem euaeuare, ſed potius illius motum ad inferiora intercipere atque
reuellere. Et ideò,in eo profluuio potiſsimum locum habebunt, quod fit vitio vaſorum, quando nimis
laxantur & aperiuntur orificia,citra copiam ſanguinis. Circa qoarum adminiſtrationem,cum Galen. id
ſeruandum, vt eligantur cucurbitulæ magnæ, & cum magna flamma applicentur, quæ plurimum attra-
hendo,reuellendi vim maiorem habebunt: & præterea,affixæ diutius detineri non debent,ſed per certa
potius interualla repetendç,aliter tanta attractio ad illas partes fieri poſſet,vt anhelitus etiam difficultas
coutingat.

A contingat. Suntquin etiam admouendæ parti dextræ, modò ſiniſtræ, vel vtriſque, prout mulier ita affecta, magis conquereturſecundum vnam quàm alteram partem, vel ſecundum vtraſque. Si deinde ſermo fuerit de cucurbitulis, gratia deriuationis tantùm, hac ratione, cùm ſint materia auxilij euacuantis ſanguinem, non ob totius plenitudinem, vel impetum compeſcendum, ſed potius ratione partis repletæ euacuandæ, ideò loco etiam propinquu parti affectæ, admouendæ erunt, & hoc modo, locus conueniens eront inguina, per quas partes, ſanguis iam in vterum defluxus, deriuãdo educetur, per quam deriuationem, immoderatus fluxus etiam intercipitur & cohibetur. Quod idem præſtant etiam craſſefaciẽdo, quia euacuantes illius partem tenuiorem, & craſsiorem relinquentes, fluxum compeſcũt: quem modum, ſiſtendi immoderatum fluxum vteri, Gal. etiam ſignificauit lib. de Præcognitione ad Poſthumùm, vbi dicebat. curationem & detentionem profluuij muliebris, deriuando fieri, prouocantibus lotium & aluum mooentibus, vt hinc pateat, quod materia auxilij deriuantis, vim habet ſiſtendi profluuiom vteri, ſiue ſanguinis fuerit, ſiue aliorum humorum. Quod autem omnes conſentiunt, infernis partibus applicandas non eſſe, ratio eſt ſatis euidens, quia fluxus non ſiſteretur, ſed potius augeretur, maioremq́ue motum ac impetum ſanguini præberent, vt ad vterum magis præcipitaretur De quantitate autem & tempore, nihil dico, quia eadem ſeruari debent, quæ in venæ ſectione dicta fuère. Præter cucur-
B bitulas, accedunt etiam *ligaturæ*, quæ in immoderato profluuio vſum pariter habent, tanquam materiæ auxilij reuellentis. Reuellunt autem, ratione, qua dolorofæ, nam ratione doloris, attractio fit ad partem dolentem Locus autem patet, quia non erunt admouendæ infernis partibos, quia fluxum augerent, ſed ſupernis potius, vt digiti in primis ligari poſſunt, manus deinde & brachia. Sed circa locum difficultas oritur quia Hippocr. 2. de morbis Muliebr & Auicen. in cap. proprio, loquentes de loco in quo ligaturæ faciendæ ſunt, ſtatuere videntur, præter ſupernas partes, ligandas etiam eſſe infernas, poplitis videlicet, & ſupra genua. Pro cuius difficultatis reſolutione notandum eſt, quòd dum ſermo eſt de ligaturis, in immoderato profluuio menſtruorum, vel de illis loquimur, ratione qua vno & eodem tempore vtriſq; extremis partibus admouentur, ſupernis inquam & infernis, vel in diuerſis temporibus. Si primo modo, cum Hippoc. ſtatuendum erit, quod hunc fluxum immoderatum ſiſtere poterunt: experiẽtia enim cum pertum habetur, quod id mobile, raptum habens ad determinatum locum, ſi eodem tempore ad contraria vtrinq; trahatur, immotum manere. A pari eandem materiam, quæ in hoc profluuio ad inferiora mouetur, ſi ad loca contraria vtrinq; trahatur, immobilem fieri, qua ratione profluuium ſiſtitur, hoc autem contingit, quando vnu & eodem tempore, vtræq; partes infernæ & ſupernæ, ligantur. Si autem diuerſis temporibus ligabuntur, proculdubiò. materia quæ erat immota, ad motum trahentis mouebitur, vt cum Galen. loco citato, ſi ligentur partes infernę, tantùm abeſſe, vt profluuium ſiſtatur, quod potius augetur: contrà contingit, ſi ſupernæ partes tantùm ligatæ fuerint, ab his enim materia vel ſurſum trahetur, vel ſal-
C tem illius motus ad inferiura impedietur. Cæterùm illud *in praxi obſeruandum* eſt, vt dum ligantur ambæ partes contrariæ, talis ordo ſeruetur, vt non eodem tempore ambæ ligentur, ſed priori loco ſuperiores, deindè inferiores: hoc enim ordine, ſanguis qui propenſus eſt, vt ad inferiora magis moueatur, ſiſtitur in primis, & ad contrarium locum facilius euocatur, quàm ſi eodem tempore vtræq; partes ligarentur. Præterea, id etiam obſeruandum erit, vt ob propinquitatem quam maiorem habet ſanguis ad inferiora, quàm ad ſuperiorã, ligatura partium ſuperiorum paulò validior fiat, in inferiorib. vero paulò remiſsior, ratione enim maioris doloris, in ſupernis partibus facti, maior etiam attractio ad ſuperiora quàm ad inferiora fit, quod minimè contingeret, ſi ambæ ligaturæ eſſent æquales, quamuis enim ratione æqualis doloris, materia magis ad vnam, quàm ad alteram partem moueri non deberet, tamen ob propenſionem quam ad inferiora magis habet quàm ad ſuperiora, fluxus iſte minimè ſiſteretur. Alterum, quod *in praxi obſeruandum* eſt, reſpicit ordinem ſeruãdum in ſolutione earundem ligaturarum, non enim vno & eodem tempore ſolui debent, ſed priori loco ſoluendæ erunt ligaturæ inferiores, deinde ſuperiores: hac enim ratione, ſanguis qui procliuior magis erat in infernas partes, melius ſiſtetur, & ad ſuperiora magis mouebitur. Eadem ratio eſſe poteſt de *frictionibus*, quæ ſunt materia auxilij inſenſibiliter vacuantis, & pro diuerſitate locorum quibus admouentur, vim pariter habent modò reuellendi & intercipiendi hoc profluuium, modò etiam augendi & pruuncandi. Si namqoe fiant in infernis partibus, profluuium augebunt, ſi in ſupernis, ſiſtent: vtrumque autem præſtant, tùm ratione caloris, tum doloris, quorum pro-
D prium eſt attrahere. Calorem autem & dolorem inducunt illæ frictiones quæ non leues & molliores ſunt, ſed mediocres & aſperiores, quæ in hoc profluuio locum habent, ſi ſupernis partibus fuerint admotæ. Et hæc de Chirurgicis materijs dicta ſint.

De materijs Pharmaceuticis. CAP. LIII.

DE materijs Pharmaceoticis agens, eas omnes conſultò prætermittam, quæ cæteris affectibus communes ſunt, totumq́ue reſpiciunt, qualia ſunt lenientia, præparantia, & purgantia, de quibus ſuprà ſemel egiſſe ſatis eſt, & ad propria deſcendam. Id tamen in praxi perpetua obſeruatione dignum exiſtimo, vt in propoſito ſymptomate; ab illis omnibus medicamentis ſemper abſtineamus, quę poſſunt profluuium hoc ſeruare, fouere & augere, ſiue hoc fecerint venarum ora laxando, aperiendo, refaciendo, dilatando, vel continuum ſoluendo Ideò à diureticis, aperientibus & calidioribus, deſiſtendum erit, vt pnte ab illis, quæ ſanguinem attenuare, acriorem & mordaciorem reddere, viaſq; magis dilatare poſſunt. Quare *in genere lenientium*, hiera & aloe locum non habebunt: caſsia etiam, quia partes laxiores reddit, relinquenda erit. Sed ea potius erunt eligenda, quæ primas ſuperfluitates tollunt, & ſimul viſcera roborant: cuiuſmodi ſunt, ſyr. roſ. ſol. tamarindi, myrobalani, & ſimilia. Eadem ratio de præparantibus & purgantibus haberi debet, vt merito *præparantium*, deſiſtendum ſit à ſyr. de duabus, de quinque radicibus & ſimilibus, conſultiuſque erit illos eligere; quæ aliquam roborandi vim retinent, quales ſunt ſyr. Nota.

roſ.recens,de roſis ſiccis,de ſucco acetoſæ,de acetoſitate citri, de cichor.& ſimilibus. Et denique meri- A
to *purgantium*, ſi bilem educere opus fuerit, eligere poterimus Rhabarb. immaturum potius,quàm ma-
turum,vſtum, quàm non vſtum : quod ſi in infuſione præbeatur, parandum erit potius in decocto Ta-
manndurum,Myrobal.citrin.& ſimilibus, quàm in alijs aperientibus,vel laxantibus : & tutius adhuc e-
rit,eodem vti in ſubſtantia potius quam in infuſione. Suppoſita igitur tutius purgatione,ad *localia* deue-
niendum erit,quæ reſpiciunt non ſolum partem læſam,ſed læſionis etiam cauſam, tùm continentia,tùm
contenta : in primis, ſi hoc profluuium fiat per apertionem orificiorum, diſtinguere oportebit, an illud
fiat vitio materiæ,vel potius vaſorum. Si vaſorum vitio contingat,quia aperta & laxiora ſint reddita,oc-
currendum erit cum exſiccantibus,aſtringentibus,quorum materiæ duplices ſunt,quarum aliæ adſtrin-
7. de compoſ. medic. 9. de ſimplic. med. gunt ſtupefaciendo,& ab his,pro viribus deſiſtendum erit. Alia id præſtant,ſed citra ſtupefactionem,&
iſtis magis vtendum, & ea potiſsimùm cum Gal. eligenda erunt, quæ citra mordacitatem exſiccant : in
eroſis & fractis venis non ſolùm exſiccantia conducent, ſed illa potiſsimum, quæ aliquid etiam gluti-
noſi habent. Quibus vtemur intùs exhibendo, & extra admouendo, magis autem iſtis quàm illis, pro
loci affecti ſitu ac poſitione: ſi namque afficiantur ora vaſorum, quæ ad vterum tantùm ſpectant, in illis
adſtringentibus potiſsimùm inſiſtendum erit, quæ extenus applicantur : hæc enim iuuare ſemper poſ-
ſunt,nocere autem nunquam. At ſi hæc per os exhibeantur, facilè etiam nocere poſſunt adſtringendo
internas venas, & caloris conſuetam ventilationem prohibendo, qua ratione febrem etiam accendere
poſſunt. At ſi aperta fuerint eorum vaſorum ora,quæ in altu corporis ſunt magis locata,cum ratione lon- B
gioris ſitus, vis aſtringentium, quæ extra tantùm applicantur, eò vſque penetrare non poſsit, cogimur
intùs illis vti,& præſertim ſi profluuium hoc confirmatum fuerit. Vbi autem vtrobique venarum ora a-
perta fuerint,vtriſque etiam adſtringentibus vti oportebit, de quibus omnibus ſigillatim agendum eſt.
Et primò,quæ & quot ſint materiæ huius auxilij adſtringentis enumerabo:ſecundo quæ ſit ratio & mo-
dus vtendi, monebo. *Materiæ igitur adſtringentis & agglutinantis auxilij* citra ſtupefactionem & mordaci-
tatem,eſſe poſſunt frigidi & calidi temperamenti, quarum vſus modò ſeorſum, modò ſimul habendus
erit, pro diuerſitate dicti profluuij : vtriuſque autem auxilij materiæ, *ex triplici rerum ordine capiuntur*, Mi-
neralium videlicet,vegetabilium & animalium. Vt in *genere mineralium*, hæc enumerentur: bolus arme-
na,terra lemnia,ſanguis draconis,lapis hæmatites,corallia alba & rubea, Samius aſter, Ocrea,lapis cala-
minaris, qui Cadmia eſt lapidoſa, qui ſæpè vſtus & aceto extinctus, valenter ſiccat, ſcoria ferri, alumen
vſtum, æs vſtum, ſquamma æris, chalcantum, quæ tamen exſiccando & cicatricem inducendo, acriora
ſunt, ſæpius tamen luta, omnem acrimoniam deponunt. *Inter vegetabilia* ſunt radices, folia, frondes,fru-
ctus & ſemina, in quo genere numerantur roſæ rubeæ, conſolida, plantago, verbaſcum, mirthum,poly-
gonon,quæ ab effectu ſanguinana dicitur, burſa paſtoris, arnogloſſa, cynogloſſa,vel lingua canina,folia
Gal. lib. de ſymptom. medic. Hippocr. lib. de morb. muliebr. pimpinellæ & radix,pentaphyllum,portulaca,ſemperuiuum, barba hirci,cauda equina, cortex granato-
rum, ſuccus eorum, balauſtia, cotonea, ſorba, mora immatura, meſpila, fraga, glandes, hypocyſtis, ſu- C
m[illegible] dipſacum, arancia acerba, acaria, lycium, millefolium, lentiſcus, ſantala, ſpodium, lens,virga pa-
ſtoris,vitis agreſtis, nymphea, præſertim quæ candidam radicem habet, biſtorta, ſemina acetoſæ, cori-
andrum. Inter compoſita habetur Diaolibanum Auicennæ, theodoricum magnum, tryphera minor,
confectio alkekengi,athanaſia, trochiſci de terra ſigillata, de carabe,de ſpodio,de camphora,de ſcoria fer-
ri,diamargariton,triaſantala,conſerua myrthi,ſymphyti,diacydonite, diacornu, ſaccharum roſatum an-
tiquum. Syrup. de roſis ſiccis,de mirtho, de portulaca, de agreſta,de ribes. ſunt etiam catapotia ex bdel-
lio à Meſue commendata. *Inter animalia* habentur cornu cerui vſtum & lotum, lepuſculus vſtus, coa-
gulum hœdi, leporis, cerui & vituli, mumia, cortex ouorum vſta, puluis uſsium ſepiæ, raſura eboris,
Hippocr. lib. de morb. mulìebr. margaritæ, puluis ſpongiæ vſtæ quàm Hippocr. dabat cum vino & ſimilia. Materiæ verò excipientes,
eſſe poſſunt aqua ſimplex,vel ſtillatitia roſarum, vel chalybeata,poſca etiam,vinum granatorum,vinum
auſterum,acetum, & huiuſmodi. Quæ verò adſtringunt, ſed calida potius ſunt, præter dicta erunt ab-
ſynthium, mentha, maſtix, ambra, myrrha, olibanum, coriandrum ſiccum, nux cupreſſi & huiuſmodi.
N. In quorum adminiſtratione id in praxi obſeruandum,vt cum expedit per os vti aſtringentibus frigidis,
ſolis non vtamur, ſed permixtis cum portione aliqua calidorum : ſic enim ventriculo non nocebimus,
ſed ipſius robur aliqua ratione tuebimur. His accedunt compoſita,diacalamenta diatrionpiperium dia-
galang. theriaca mithridatica & ſimilia quibus vtimur, vbi exiens materia aquoſior extiterit, genitaque D
fuerit ex ventriculo aut hepate frigidiori, quibus pariter vti expedit, extra fluxum potius & pro præ-
ſeruatione, quàm fluxionis tempore & procuratione : & ratio eſt,quia vim habent menſtrua prouocan-
di. *Ex prædictis igitur materijs*, variæ medicamentorum formæ parari poterunt, vt ſi de illis ſermo ha-
beatur,quæ foris applicantur,conficere poſſimus, fomenta, ſeſsiones, ſuffumigia, peſſaria, clyſteria, in-
unctiones,linimenta, cerata & ſimilia. Si interius illis vti magis expediet, propinari poterunt decoctio-
nes,infuſiones, ſucci, pulueres, electuaria,conſeruæ, trochiſci, pillulæ & huiuſmodi. Cùm igitur nobis
curandum occurret profluuium, quod ex laxatis vaſis vteri fiat, eorumque oris apertis, circa plenitu-
dinem, illæ materiæ adſtringentes eligendæ erunt, quæ in paſsiuis qualitatibus ſemper exſiccent citra
mordacitatem : in actiuis verò modò ad frigidum,modò ad calidum vergant, pro cauſarum & intempe-
riei diuerſitate. Vnde ſi vteri tantùm vaſa laxata fuerint, ſatis erit adſtringentia extrà & ad partes vteri
applicare, quemadmodum ſi parentur inſeſsiones ex folijs mirthi, plãtaginis, polygoni,roſarum rubea-
rum ana M ij nucum cupreſsi ℥. ij quibus omnibus ſimul mixtis & contuſis,excipi poterunt in commu-
ni aqua, vel vino rubro adſtringenti, & facta decoctione, in ea mulier ſedeat ſingulo die per horam ante
cibum. Ex hoc ipſo decocto,fomenta etiam parari poterunt,quemadmodum ex eodem ſuppoſito,ſuffu-
migium conficitur. Peſſaria etiam fiant,madefaciendo pecias & ad formam digiti deducendo, & in oleo
lentiſci intinctis in vterum amittãtur: & ſi efficaciori peſſario opus fuerit,parari etiam poterit ex propria
ſubſtantia

A ſubſtantia dictorum adſtringentiũ, & pro neceſsitate etiam valentiorum. Quemadmodum ſi prædictis
ſimplicibus addiderimus hypocyſtidem, balauſtia & in vino adſtringenti decoquantur & bombace in
eo madeſcente & contuſo ad formam peſſarij deducantur, vel etiam eorum ſubſtantia in pecia tenui &
rara excipiatur, & in vterum indatur. Ex eodem decocto, clyſteria etiam parari poterunt pro eudem vte-
ro, vt Gal. teſtatur ſe ſolo vſu ſucci plantaginis, quatuor diebus cõtinuis immoderatum fluxum vteri ſi-
ſtiſſe. Linimenta etiam parari poterunt ex ſanguine draconis, terra lemnia, bolo armena, æquis partibus
acceptis ad ℈.j. addendo puluerem pineorũ, cupreſsi & maſticis ana. ʒ j. gummi arabici, tragacanthi ana.
℈.v. olei mirthini, vel melini, aut de lentiſco ℥.xv. ceræ lotæ in vino adſtringenti vel chalybeato, vel etiam
in aceto roſ. q. ſ. omnibus mixtis linimentum parabitur. & abraſis prios pilis, dictæ parti applicari poterit.
Addo aliud, quod valentius adhuc adſtringẽs pro maiori etiam neceſsitate in vſum venire poterit, quod
conficitur ex ſcoria ferri in puluerem tenuiſsimũ prius redacta, deinde aceto infuſa & in loco calido per
viginti quatuor horas detenta: ſic enim illius vis in aceto recipitur, quod lento igni expoſitũ, & ad mel-
lis conſiſtentiam redactum, valentiſsimum erit adſtringens, ſiue intus ſiue extrà admoueatur & hoc ge-
nos medicamenti potiſsimũ locum babebit in profluuio ex apertione vaſorum, ex nimia humiditate la-
xante Extat etiam vnguentum Comitiſſæ, qood paratum habetur, vt lumbis ac pectini admotum abor-
tum etiam impedire ſoleat Ex eiſdem materijs, parari etiã poſſunt medicamenta intus capienda. In quo-
rum omnium recta adminiſtratione, illud in praxi perpetuò *obſeruandum*, vt cum dictis materijs, aliqua
B ſemper permiſceamus, quæ diuretica ſint, vt pro vehiculo aliurum inſeruiant, donec ad vterum vſq; de-
ducantur. Quantum igitur ad putiunes, decucta potius probantur quàm inſuſiunes, vel aquæ ſtillatitię,
quia maiorem adſtringendi efficaciam retinent, quemadmodum ſi acceperimus foliorum plantag. mir-
thi, roſ. rubearum, pineorum cupreſsi, & pro vehiculo ac diuretico, matricariam addiderimus ana partes
æquales, aquæ ſtillaticiæ roſarum q. ſ. miſce & fiat decoctio ad conſummationem tertiæ partis, & de hoc
decocto detur ſingulo mane ad ℥.iij. vel iiij ieiuno vẽtriculo, & pluribus horis ante cibum. Si adhuc ma-
gis opus fuerit laxatas partes adſtringere, iiſdem etiam vti poterimus in ſubſtantia, conficiendo pulue-
rem, quemadmodum ſi acceperimus pulueris boli armeni, terræ lemniæ, corall rubeorum, triaſandala-
rum, roſarum rub. pineorum cupreſsi ana ʒ j quibus mixtis, poterimus ex hoc puluere dare ſingulo ma-
ne ante dictum decoctũ, vel etiam cum poſca. Vel loco huius pulueris, dare poterimus tantundem tro-
chiſ de carabe, qui a Rhaſe tantopere commendantur: propinariq; poterunt cum vino granatorum, po-
ſca, aut vino ſtyptico. Ex eiſdem parari poterunt electuaria, quemadmodũ ſi ex dicto puluere, ad ℥.v. ac-
cepto ex ſacch ro roſato antiquo ad ℥.j. cum Syr. de roſ. ſic. q. ſ. Electuariũ componamus, cuius doſis erit
ʒ.v. ſingulo mane Ex eodem puluere, cum vino granatorũ, vel Syr de roſ, ſic. pillulæ etiã pooderis ℈ j.
formari poterũt: vel iam paratas accipere poterimus. quales illæ ſunt, qoæ ex bdellio conficiuntur maio-
res & minores. Si aũt profluuiũ fiat ex apertis vaſis, à nimia copia ſanguinis cum impeto cõmoti ad vias
C vteri, præcipuũ auxiliũ erit, illius copiam minuere, impetumq; ac motum ad contraria reuellere, cuius
auxilij materia erit ſanguinis miſsio, vt ſuprà dictũ fuit. Si idem profluuiũ fiat ob raritatẽ tunicarũ & ſan-
guinis nimiam teouitatẽ, occurrendũ erit cum denſantibus partes rarefactas & tenuiorem ſanguinem
incraſſantibus, cuius auxilij materiæ illæ eædem erunt, quæ proximè fuẽre enumeratæ, quibus ſemper
ratio victus proportione reſpondere debet. In quo profluuio, conueniet cibus paratus ex pedibus vitu-
lorum, carne teſtudinis, cochlearũ, riſum, alica & buiuſmodi, & pręſertim ſi cum aqua chalybeata vel ro-
ſarum ſtillatitia parata fuerint, vel etiam cum radice ſymphiti, cum coriandris, cum modico aceto prępa-
rata Eadem & de potu ratio habenda erit, quod eſſe poterit vinũ ſed auſterũ, quod ſi tale non fuerit, per-
miſceri ei poterit ſuccus granatorũ, vel ribes, vel aranciorum acerborum Si deinde profluuiũ fiat à ſo-
luta vnit te, atq; hoc fiat ab externis cauſis, vt à vuloere, contuſione, fractura, caſo ab alto & ſimilibus;
his omnibus medicus occurrere debet, tanquã chirurgos. At ſi cauſa ſulutæ vnitatis interna fuerit, bæc
ſi ſanguis efferueſcens extiterit, vt ob turgentiam flatuum vaſa frangantur, illis erit occurrendum, quæ
ſanguinis ebullitionem tollere poſſunt, cuiuſmodi eſt apertio venæ cubiti ſtatim ſacta. quæ pariter eo in
locu facienda erit, ratione cuius, illius impetus ad vias vteri, reuellendo intercipiatur. Deinde, cum con-
ſolidantibus & agglutinantibus progrediendũ erit, quorũ materiæ erunt illæ eædẽ ſupra propoſitæ, ex
quibus variæ formæ præſidiorũ parari poterunt, pro loci fractura. Quæ ſi in internis locis fuerit, præbe-
D re poterimos decocta, infuſiones, ſuccos, pulueres, electuaria & reliqua propoſita. Si fractura, externas
potius partes ad vterũ pertinentes occupauerit, vt ex difficultate partus contingere ſolet, ſatis erit illis
vti quæ extrà applicantur, ſiue balnea fuerint, inſeſsiones, fomẽta, ſuffumigia, peſſaria, clyſteria; inunctio-
nes, emplaſtra, cerata & eius generis. Si tandẽ profluuiũ fiat per diæreſin, quæ in vaſorũ exeſione & vlce-
ratione conſiſtit, triplex curandi ſcopus orietur. Primus erit cõſolidandi vlceris, ſecundus impedimeota
remouendi, quæ cicatricẽ tollunt, tertius alterandi & roborãdi membrũ acriores humores generãs: cu-
ius auxilij materiæ, illæ omnes eruot, quæ feruorẽ, caloremq; moderari poſſunt, cuius modi ſunt cicho-
racia omoia, ſiue decoctis eorũ vtamur, ſuccis, conſeruis, pulueribus & ſimilibus. Præter iſta, habemos
ſerum caprinum chalybeatum & in maiori copia exhibitum & per plures dies. Et ſi diligẽtiores eſſe cu-
pimus, capram nutrire poterimus cum appropriatis: in eundem vſum cõuenit etiã aqua Beatæ virginis.
Quæ verò impedimenta tollunt, hoc eſt, ſaniẽ vlceris auferunt, cuius præſentia cicatrix induci nun po-
teſt, erunt quæcunq; detergunt & mundificant: ideò cum decocto hordei, furfurũ, decoctis vel in mulſa,
vel in ſero caprino, poterimus vlcus mundificare, parãdo vel inſeſsionẽ vel per clyſtere inijciendo Dein
de ad conſolidantia deueniendũ erit, quæ licet plurima ſint, ex materijs exſiccantibus hactenos propoſi-
tis, varijs formis cõfici poſsint, duo tamẽ adhuc peculiaria, & maximè efficacia in cõſolidãdo quocũq; vl
cere prupono, & præſertim cùm illa etiã longa experientia fuerint cõprobata. Primũ eſt, oleũ ſtillatitium
paratũ ex bolo Armeno coloris rubicundi. Alterum eſt, oleum ſulphureũ, vtrumq; magnam habet vim

exſiccandi,potredinem omnem tollendi,vlcusq; conſolidandi, quod munus citiſsimè etiam abſoluunt. A
Id tamen in illorũ vſu *obſeruandum* erit, vt non ſola & impermixta adhibeantur, ſed cũ aliqua aqua, vlceri
proportionata ſimul miſceri debent, præſertim oleum de ſulphure,quod eſt efficaciſsimum. Permiſceri
autem poteſt, cum aqua ſtillatitia radicum ſymphyti, vel ſoliorum plantaginis, ſanguinariæ, roſarum &
ſimilium : vt ſi oleo ſulphureo vti voluerimus, in vna libra dictarum aquarum, ſatis erit permiſcere ℥.ij.
dicti olei,cuius vſus & intus & extrà haberi poterit.Intus quidem,ſi ſingulo mane,duabus aut tribus vn-
cijs prædictæ aquæ vſi fuerimus.Extrà verò parari clyſter poterit: ex eodem peſſaria etiam confici pote-
runt,inunctiones & huiuſmodi.

De victus ratione. Cap. LIIII.

VIctus autem ratio,non eadem vbiq; eſſe debet, ſed pro cauſarum facientium profluuium diuerſita-
te,mutanda erit. Vnde in profluuio facto à ſanguinis copia, cõueniet victus minuens, conſequen-
ter in parua copia ſumptus: ſi ex laxatis vaſorum oris,conueniet cibus exſiccans & adſtringens.Si
fiat ex vlcere,vtendum cibo refrigerante & conſolidante,cuius materia erunt teſtudines,cochleę,pedes
vitulorum, cancri,ouorum albumina, conqoaſſata in aqua ſtillatitia portulacæ, vel polyguni, io qua pa-
riter diſſoluere poterimus amylum, tragacaothum, mucilaginem cydoneorum & ſimilia. Alterari etiam
poterunt fercula, cum radice ſymphyti, altheæ, plantaginis, cum vino granatorum & ſimilibus : quæ eo
magis huic ſcopo ſatisfacieot, ſi confecta fuerint ex oriza, amylo, riſo: panis etiam in poſca infuſus con- B
ducit,& carnes potius aſſæ, quàm elixę Potus autem,ſit poſca,vel aqua chalybeata,vel etiam alterata cũ
oleo ſulphuris,vt antea dictum fuit,interim à nimio & inordinato motu,arcenda erit ęgra,oe humorum
impetus magis augeatur,& reliqua pariter victus ratio proportione reſpondeat.

DE STILLICIDIO MENSIVM.
Capvt LV.

TAnta eſt affinitas, inter immoderatum profluuium menſtruorum & ſtillicidiom eorundem,vt am-
borum eadem & communis eſſentia eſſe appareat,ſolumq; diſtiogui videntur,ſecundum magis &
minus. Ambo enim ſymptomata ſunt in exeunte mutato, in vtriſq; idem eſt locus affectus, quam-
uis immoderatum profluuiũ,potiſsimum fiat à materia fluente à toto: ſtillicidium autem magis à fluen-
te ab vtero,effluens tamẽ materia eſt eadem, imò ab eiſdem cauſis prouenire etiam videntur, vt propte-
rea eadem etiam curandi ratio in ambobus habeatur : proinde, breui oratione affectus iſte abſolui pote-
rit. Ante omnia igitur ſupponendum eſt,per ſtillicidiũ menſium,nos intelligere illud profluuium,in quo
menſtruus ſanguis per vterum egreditur,non tamen conſoetis temporibus,aut debito modo,ſed exitus
continuus eſt , ſenſim tamen factus , vt partes pudendi tali ſanguine aſsiduò madeſcant , cuius exeundi
modus,non eſt citra aliquam noxam, leuioremq; moleſtiam & dolorem, qui dolor tenſiuus eſſe ſolet,& C
circa vteri vaſa conſiſtens, ac proinde à repletione illorum vaſorum dependet, conſequenter à repletio-
ne determinata. Cuius *ſymptomatũ forma*, cum eadem ſit cõ priori affectu, ideo ſtatuendum erit, ſympto-
ma eſſe in exeunte mutato,ſola differentia erit,quia in profluuio immoderato, menſes fluunt abſq; diffi-
cultate: in ſtillicidio autem,cum aliqua moleſtia:materia etiam exiens,eadem eſt in vtroq; ſymptomate,
nempe ſanguis menſtruus,differentia eſt ſolum in modo exeundi,quia in profluuio copioſius effluit, in
ſtillicidio ſenſim & guttatim. Locus pariter affectus non eſt diuerſus, ſed eſt idem vterus, qui etiam pri-
mariò & ſecundariò læditur,& ratione totius,vel partis.

Cauſæ. Fit tandem ſtillicidium ab eiſdem cauſis, nempe à facoltate vteri expultrice labefactata, vel im-
3.*de Sympt.cau-ſis* 2. pedita. Labefactatur ab intemperie calidiori , vel frigidiori , ratione cuius, partes vteri ad expellendum
ineptæ redduntur, duriores enim fiunt ob copiam ſanguinis ibi cohibitam,& vaſa tendũtur, doloremq;
tenſiuum patiuntur. Si facultas impedita fuerit,impediri poteſt vitio vaſurum,vel materiæ. Si vaſorum,
fit propter anguſtiam,quæ ab eiſdẽ cauſis fieri poteſt, ſicut de ſuppreſsione dictũ fuit. Si impediatur vi-
tio materiæ,cùm hæc ſanguis ſit,concurrere poteſt,ratione copiæ & qualitatis tùm primæ,tùm ſecũdæ:
vt ſi peccauerit in caliditate, tenuitate,acrimonia,vel in frigiditate, craſsitie & viſciditate. Cauſæ autem
generantes huiuſcemodi ſanguinem , internæ & externæ eſſe poſſunt : & ſunt illæ eædem , quæ in ſop-
preſsione menſtruorum enumeratæ fuẽre.

Differentiæ. Cuius ſymptomatis etiam differentiæ ab eiſdem fontibus orientur,ſicuti & priores: quare D
his conſultò prætermiſsis , ad ſigna deſcendo , ad ea inquam , quæ non ſolum ſtillicidium in genere, ſed
etiam ſingulas ſpecies patefaciant.

Signa. Stillicidium itaq; adeſſe, patiẽs ipſa ſignificabit: diſtinguemus autem à profluoio immoderato,
tùm ex minori copia fluentis materiæ,tum ex modo exeuodi,cum aliqua moleſtia & dolore. Locum ve-
rò primariò affectum eſſe ipſum vterum,cognoſcemus , recurrentes ad eadem ſigna, ſuperius propoſita
in ſermone de ſuppreſsis menſtruis: vt ſi fiat labefactata expultrice vteri, inſuetã quandam duritiem ha-
bebit , quæ ſi non aderit, in externos errores cauſa referri debet , vt ſi fiat à ſanguinè redundante , dolor
tenſiuus vrgeat , indicia aderunt plenitudinem indicantia. Si autem ſanguis concurrat potius ratione
qualitatis , & primò quia ſit calidior , tenuior & mordacior, dolor aderit acris potius, quàm tenſiuus. Sì
autem locum habuerit ſanguis frigidior, craſsior & viſcidior , ad illa ſigna adeundum erit , quæ pituito-
ſum ſanguinem oſtendunt.

De curatione ſtillicidij Menſium. Cap. LVI.

IN curando autem tali ſtillicidio, ad tres illos ſcopos confugere debemus, curatorios inquam, præſer-
uatorios & vitales. Vt curatorij capiãtur à cauſa cõtinente, quę ſi fuerit ſanguis copioſior, auxiliũ eua-
cuãs indicabit, ſi qualitate peccauerit, auxiliũ alterãs in contrariũ, merito vteri, ſi durior fuerit, auxiliũ
emolliens

A emolliens & laxans: A continentibus verò, hoc eſt, à partibus intemperatis, auxilium præſeruatorium roborandi ſignificabitur: quemadmodū à virtute, ratione totius vel partis, vitale auxilium indicabitur.

Prognoſticum. Quibus ſcopis ſatisfacere, etiamſi difficile ſit, non tamen impoſsibile, nondum enim profluuium integrum eſt, nec ſuppreſsio omninò facta, pro cauſarum tamen diuerſitate, diuerſa prognoſticandi ratio oritur, ſicut etiam dictum fuit in capite de ſupreſsis menſtruis. Quare ad *materias medicas* deſcendens, ſi ſtillicidiū fiat à ſanguinis plenitudine, ſanguis euacuandus erit modò per venæ ſectionē, modò per cucurbitulas, pro plenitudinis magnitudine, & virium robore, ad quæ pariter reſpicimus, cupientes cognoſcere certam menſuram ſanguinis euacuandi. Quare *ſi vena ſecabitur*, ſuperior & ipſius cubiti dextri eligenda erit, cuius gratia, non ſolùm plenitudo ſanguinis minuetur, ſed illius etiam impetus in vterum reuelletur. Ideò *ſunt in errore illi practicantes*, qui in tali ſtillicidio, à totius plenitudine dependente, neglecta ſectione venæ ſuperioris, venam inferiorem malleoli aperiunt, reſpicientes ad plenitudinem partis determinatæ tantum, & negligentes plenitudinem totius, ſine cuius remotione, non poteſt remoueri plenitudo partis: imò ex ſectione venæ inferioris tantum, nocemus potius quàm iuuamus, quia maiorem impetum ſanguini redundanti, in toto præbemus, vt in eundem vterum copioſius fluat, & conſequenter obſtructionem maiorem reddimus. Quare duplici hac plenitudine exiſtente, totius & partis, illa priori loco tollenda eſt, ratione cuius altera conſiſtit & fouetur, huiuſmodi autem eſt totius plenitudo, qua priori loco ſublata, congruum poſtmodum erit ad plenitudinem determinatam
B reſpicere, ſecando etiam venam inferiorem. Idem ſtatuendum erit etiam, vbi ſanguis non ſolùm copia, ſed feruore & calore peccauerit, conſequenter in tenuitate & acrimonia: vel frigidior etiam extiterit, ac proinde craſsior & viſcidior. Idem de cucurbitulis ſtatuendum erit. Quo ad tempus, etiamſi quocunq; tempore, in quo adeſt præſentia ſanguinis, plenitudinem facientis in toto, vel in parte liceat per venæ ſectionem, vel cucurbitulas ſanguinē euacuare, illud tamen in praxi *obſeruandum* erit, vt eo potiſsimum tempore dictis materijs vtamur, quo imminere ſolet conſueta & naturalis purgatio, per duos videlicet, tres, vel quatuor dies ante conſuetam euacuationē. Accedunt quin etiam *cucurbitulæ* inſenſibiliter euacuantes, cuiuſmodi ſunt non ſcarificatæ, quibus ligaturæ & frictiones correſpondent, in quorū omnium recta adminiſtratione, ad eoſdem ſcopos reſpiciendū erit, ſicuti antea diximus. Idem etiam dicatur de ſinapiſmis & ſimilibus. De materia pariter *pharmaceutica* ſiue totum, ſiue partes reſpiciat, non plura dicam, cum de his pariter abundè actum ſit in ſermone de profluuio menſtruorum. Idem quin etiam de *Victus ratione* ſtatuendum erit.

DE MVLIEBRI PROFLVVIO. CAP. LVII.

MVliebre profluuium, alterum eſt ſimptomatum genus, quod muliebribus adueniens, in exeunte mutato conſiſtit, & illud eſt, in quo per vterum aſsiduò, vel per interualla materia effluit inſueta, vitioſa, à ſanguine menſtruo ſubſtātia & qualitate diuerſa: ratione cuius, tale genus fluxus, diſtin-
C guitur à profluuio immoderato menſtruorum, & ſtillicidio eorundem, in quibus exiens materia ſanguinea eſt: in hoc verò fluxu alterius eſt generis. Cæterum hæc materia, cùm eſſe poſsit ſemen, vel alius humor: ſi ſemen fuerit, fit ea ſpecies profluuij, quæ *Gonorrhœa* dicitur, ſi verò alius humor diuerſus, alia ſpecies profluuij naſcetur, quæ à muliere affecta nomen deſumens, *Muliebre profluuium* dicitur, in quo exiēs humor prauus & corruptus eſt, & diuerſi coloris, vt modò albus ſit, viridis, citrinus, vel obſcurior appareat: & præterea modò craſsior, tenuior & aquoſior videtur: imò mordax vt plurimum eſſe ſolet, & quandoq; mordacitate carens, de quo genere profluuij, inſtitutum eſt hoc loco agere, pro cuius cognitione, non ſatis eſt quid nominis ipſius habuiſſe, ſed illius etiam eſſentia, ſpecies, ac proprietates inueſtigandæ ſunt, vt ex hac integra cognitione, perfectior etiam curandi ratio habeatur. Quapropter, cum Galeno de illius forma, materia & cauſis efficientibus agendum eſt.

Cauſæ. Quod igitur ad formam ſpectat, ſatis conſtat muliebre hoc profluuium non ſolùm eſſe ſymptoma, ſed quod in exeunte mutato conſiſtit, in quo immoderatè exit, quod intus citra alienam alterationē retineri deberet. Eſt quin etiam ſymptoma ipſius vteri, ſiue primò afficiatur, ſiue ſecundò, facultate labefactata vel impedita. In quo genere conuenit cum immoderato profluuio menſtruorum, à quo tamen, meritò mobilis & fluentis materiæ diſtinguitur: nam in profluuio menſtruorum, quod immoderatè exit, ſanguis eſt, in hoc autem fluxu muliebri, eſt materia ſeiuncta à ſanguine & præſertim in profluuio
D muliebri exquiſito, ad differentiam nothi, in quo ſanguis cum alia materia exire poteſt, quæ tamen copia illi dominabitur. Hæc materia, cum à ſanguine diſtincta ſit, vaporoſa & humoroſa eſſe ſolet: hæc tamen cum oculis conſpiciatur & manibus pertractetur, non vapor, ſed vaporis potius minera erit, quæ cum alimentalis & excrementitia eſſe ſoleat, prioris generis non erit, quia hic fluxus longo tempore & per plures annos perdurare poteſt, citra patientis interitum, quòd minimè contingeret, ſi materia eſſet alimentalis, ſed citius tabeſcendo periret. Accedit, quòd fluxus materiæ alimentalis ardentes febres comitari conſueuit, in quibus ob caloris vehementiam ſolida corporis liqueſcūt: at fluxus iſte, nec febres neceſſariò ſequitur, nec patientem ad interitum perducit. Eſt ergo fluxus materiæ excrementitiæ, quæ cum vtilis & inutilis eſſe poſsit, non erit vtilis, quia eſſet materia ſeminalis, quòd ex eius materiæ immoderato fluxu, corpus ad tabem pariter & mortem citò perduceret. Concludendum igitur, quòd effluens materia in muliebri profluuio, eſt humoroſa & non vaporoſa, excrementitia, non alimentalis, inutilis, & non vtilis: quæ adhuc duplex eſſe poteſt, ichoroſa videlicet & humoroſa, vel mixta ex vtriſque, quarum quælibet præter naturam exeundo, muliebre hoc profluuium facere poteſt. Pro vtriſque autem materiæ diuerſitate & mixtionis modo, multiplex etiam ſymptoma hoc fieri poteſt: nam materia exiens, ſi ſimplex fuerit & humoroſa, poteſt eſſe pituitoſa, bilioſa & melancholica: quemadmodum ſi ſeroſa extiterit, modò erit ichor pituitæ, bilis, melancholiæ, vel ſanguinis. Cuiuſcunq; autem materiæ hoc profluuiū

3. de cauſis Sympt. de differ. Sympt.
6. de loc. aff. de præcog. ad Poſthum. 5.

fuerit, vel erit materiæ ſimplicis & impermixtæ, ſiue hæc fuerit humoroſa tantùm, ſiue ſeroſa: & humo- A
roſa erit bilis, pituita, vel melancholia, de ſanguine non loquor, quia huius fluxio facit profluuium men-
ſtruorum. Pariter ſi ſeroſa fuerit, dictorum humorum ſerum eſſe poterit. Quomodocunque autem tales
materiæ impermixtæ fluxerint, facient profluuium muliebre exquiſitum, ſi autem permixtæ exierint,
orietur alterum genus profluuij nothi, ſiue hæc permixtio ſeroſitatum inter ſe extiterit, ſiue humorum
tantùm, ſiue ſeroſitatum & humorum ſimul. Ex quarum materierum tam multiplici mixtione, multæ
etiam ac variæ complicationes orientur, prout ſcilicet ex parte ichoris tantùm exeuntis, miſceri poteſt
ichor pituitoſus cum bilioſo, vel melancholico vel ſanguineo: vel bilioſus, cum melancholico & ſangui-
neo: vel melancbolicus, cum ſanguineo, vel cum omnibus ſimul. Idem dicatur, quando fluit humor tan-
tùm, vel humor cum ichore ſimul: quæ omnes propoſitæ complicationes, denominationem ſemper ac-
cipiunt à materia prædominante. Quæcunque autem fuerit hæc materia, ſiue ichoroſa, ſiue humoroſa,
conſiderari adhuc poteſt, ratione qua genita, & ratione qua generanda: dum conſideratur vbi genita eſt,
cognoſcere oportet, qua ratione concurrat ad hunc fluxum producendum. Concurrit autem penes ea,
quæ illius eſſentiam conſequuntur. Hæc autem ſunt accidentia, quorum alia abſolutè illi inſunt, alia re-
ſpectiuè: quæ abſolutè ei inſunt, illius eſſentiam conſequuntur gratia materiæ, & eſt ipſa quantitas, vel
gratia formæ & eſt qualitas. Si eidem reſpectiuè inerint, tunc circa dictam materiam conſiderabimus lo-
cum, tempus, motum, actionem & paſsionem. Vt inprimis ſi materiam conſideremus vt quanta, copiam
& inopiam ipſius reſpiciamus, quæ ad profluuium faciendum concurrit, potius ratione copiæ, quàm B
inopiæ, & quò fuerit copioſior, eò magis immoderatum ac diuturnum profluuium faciet. Si eadem con-
ſideretur ratione qualitatis, ita concurret per manifeſtas, vel occultas qualitates: vt ſi mulier lue gallica
correpta fuerit, & profluuium patiatur, tale profluuium, dependebit à materia occulta qualitate peccan-
te. Si autem manifeſta alterata fuerit, recedere poterit à naturali ſtatu in primis & ſecundis qualitati-
bus. In primis, vt ſi calidior, aut frigidior illa fuerit: in ſecũdis verò, vt ſi tenuior, aquoſior, craſsior & ter-
reſtrior extiterit. Vnde ſi calida & tenuis fuerit, profluuium erit à materia bilioſa: ſi viſcida, à materia pi-
tuitoſa, ſi craſſa à melancholica, ſi aquoſior, eſſe poterit quilibet ichor. Quamuis autem profluuium hoc
fieri poſsit ex omnibus dictis materijs, facilius tamẽ fit ex ichoribus quàm ex humoribus, & inter icho-
res, facilius fit à calidis, quàm à frigidis: vnde ichor bilis cum cæteris calidior & tenuior ſit, ad motum
etiam & profluuium faciendum erit promptior. Eadem ſit ratio de humoribus. Cæterùm hæc materia,
quæcunq; illa fuerit, cùm profluuium facere nequeat abſq; motu, ideò ratione huius, illam conſiderare
poſſumus penes terminum à quo mouetur, penes viam ſeu magnitudinem per quam mouetur, penes
terminum ad quem illa mouetur, & tandem penes tempus quo illa mouetur. Si terminum à quo conſi-
deremus, eſſe poteſt corpus vniuerſum, vel determinata illius pars, ſiue hepar extiterit, aut ventriculus,
vel alia pars, vbicunq; autem illa genita fuerit, generari poteſt, facultate labefactata & impedita. Si labe-
factata fuerit, cauſa generationis erit intemperies, quæ prout calidior, aut frigidior fuerit, hanc etiam, vel C
illam ſpeciem materiæ generabit. Vnde ab intemperie calidiori & ſicciori, bilioſa materia producetur,
tùm ichoroſa, tùm humoroſa: à frigida & humida pituita, ſicut à frigida & ſicca melancholia, quibus in-
temperiebus, ſi totum corpus præditum fuerit, profluuium fiet ratione totius, fluente ſcilicet tali mate-
ria, in toto peccante, ad vias vteri, idem dicatur de parte. Ideò in curando profluuio, modò corpori vni-
uerſo, modò parti determinatæ occurrendum erit. Si autem totius & partis facultas impedita potius ſit,
fieri poteſt à cauſis internis & externis: ſi ab internis, concurret temperatura, ætas, habitus corporis, &
ſimilia. Vnde ratione ætatis iuuenilis, generãtur humores potius calidi & tenues, quàm frigidi & craſsi:
contrarium fit in declinante ætate. Si autem eadem facultas, ab externis potius cauſis impedita fuerit,
tales eſſe poſſunt neceſſariò & nõ neceſſariò occurrentes. Si neceſſariò occurrant, erunt ſex res non na-
turales, quæ ſecundũ omnes qualitates corpora alterare poſſunt. Si neceſſariò nõ occurrãt, medicamẽta
erunt, quæ pariter ſi calida aut frigida fuerint, corpus totum, vel partem immutare poterunt, modò ad
hanc, modò ad illam qualitatem. Hæc rurſus materia, ſiue in toto, ſiue parte generetur, conſequenter à
toto, vel parte, motus ſui principium habeat, requirit etiam terminum ad quem illa mouetur, qui in mu-
liebri profluuio alius non eſt quàm ipſe vterus, qui imbecillior exiſtens, dictam materiam ſuſcipit. Non
tamen exiſtimandum, vterum eſſe partem ſimpliciter imbecillem, quia tunc in qualibet muliere, proflu-
uium hoc eſſe deberet: non enim vterus eſt pars corporis à natura facta, vt totius, vel partium ſuperflui- D
tatea ſuſcipiat, ſed ſolùm factus eſt, vt ſit ſuſceptiuus menſtrui ſanguinis, propter ſpeciei propagationẽ.
Dum autem cætera etiam excrementa recipit, præter naturam hoc illi contingit, conſequenter ratione
imbecillitatis illi aduenientia, ſiue natiua illa fuerit, hoc eſt à ſemine & parentibus contracta, ſiue aſciti-
tia, hoc eſt, poſt ortum acquiſita, quod cùm contingit, vteri fluxio ſtatutis temporibus non fiet, ſed præ-
ter conſuetum naturæ tempus, ſicut accidit in profluuio hoc muliebri. Conſiſtit autem hæc vteri imbe-
cillitas, tùm in alijs, tùm etiam in nimia illius humiditate & laxitate, ſiue totum vteri corpus amplecta-
tur, ſiue illius os tantùm, & præſertim ſecundum venarum orificia, & illas pręcipuè, per quas menſtruus
ſanguis fluere conſueuerat, quod cùm euenit, fit illud profluuium, in quo vterus primariò afficitur: quia
deinde nullum mobile moueri poteſt à termino à quo ad terminum ad quem, ſine medio, ideò neceſſa-
rium eſt in hoc motu materiæ magnitudinem reperiri, ſuper qua mobile moueatur. Hæc autem magni-
tudo, non alia eſt quàm venæ, modò totius corporis, vt ſi profluuium à toto fiat, modò partis determi-
natæ, vt in profluuio quod fit à parte, hic deinde motus, cùm in inſtanti non fiat, ſed ſucceſsiuè, ideo
tempus etiam requiritur, quod illius motus eſt menſura. Menſura autem & menſuratum cùm coæqua-
ri debeant, ideò ſi motus & profluuium materiæ, longius aut breuius fuerit, ita etiam tempus, quod il-
lius eſt menſura, illi proportionabitur, vt hinc oriatur profluuium modò longum, modò breue, modò
continuum, modò per interualla recurrẽs. Tandem, ſi materiam generandam conſideremus, prout apta

eſt facere

A eſt facere & fouere profluuium, hæc generabitur propter aliquam intemperiem totius, vel partis, præ-
ſertim ſi à victos ratione & alijs externis cauſis, occaſionē habuerit. Concludendum igitur eſt, quud pro-
fluuiū muliebre; vteri ſymptoma eſt in exeunte mutato, prodiens à materia excrementitia, tùm humo-
roſa, tùm ichoroſa, cupia & qualitate peccante, genita modò in toto, modò in parte, & ad vterū propulſa:

De differentijs profluuij Muliebris. CAPVT LIIX.

QVæ autem ſint propoſiti ſymptomatis differentiæ, ab illius eſſentia forma inquam materia & cau-
ſa effectrice colligi poſſunt. Merito formæ, veræ & legitimæ ſpecies non oriuntur, ſed illæ ſolùm
quæ ſecundum magis & minus diſtinguuntur, prout videlicet muliebre hoc profluuiū, eſt functio
imbecillis, vel ablata retentricis, ac proinde fluxio eſt cōtinua, vel intermittens, copioſa & minus copio-
ſa. Ex parte verò loci affecti cùm ſit vterus ipſe, dicimus tale profluuium fieri vtero primariò, vel ſecun-
dariò affecto: & dum ſecundariò afficitur, vel affici ratione totius, vel partis determinatæ, & ad partium
rurſus numerum, totidem ſpecies oriri. Poſtremò capiontur differentiæ à cauſa effectrice, pro vt mulie-
bre profluuium aliud fit à materia ichoroſa, aliud ab humoroſa, & vtrumq; adhuc triplicem cōtinet ſpe-
ciem, prout ichor & humor triplex eſſe poteſt: & rurſus, quicunq; ille fuerit, cùm ſimplex eſſe poſsit &
mixtus, naſcetur etiam profluuium exquiſitum & nothum.

De ſignis profluuij Muliebris. CAPVT LIX.

B SIgna quædam diſtinguunt muliebre hoc profluuium, ab alio quocunq;, quædam enumeratas ſpe-
cies ab inuicem ſeiungunt. *Diſtinguemus inprimis, profluuium muliebre à profluuio menſium*, per materiam,
quę per vterum egreditur: nam in profluuio menſium, egrediens materia ſanguinea eſt: in prufluuio
autem muliebri exquiſito, alterius eſt generis. Dico exquiſito, ad differentiam nothi, in quu ſanguis exi-
re poteſt, nunquam tamē ſincerus, vt in profluuio menſium exquiſito contingit, ſed alteri materiæ ſem-
per permixtus erit. Diſtinguetur autem *à profluuio menſium notho*, ex profluuio ſanguinis copia minori
exeuntis: quoniam in menſium profluuio, ſemper ſanguis dominatur alteri materiæ ſibi permixtæ: con-
trà in profluuio muliebri contingit, in quo ſanguis ſemper in minori copia exit, in maiori verò copia alia
materia. Præterea diſtinguemus, quoniam in profluuiu menſium notho, exiens materia, à prædomioio
ſanguinea exiſtens, grumeſcere poteſt: at in profluuio muliebri, io quo minor eſt quantitas ſanguinis,
maior autem alterius humoris, fluida potius permanet. Generatim verò cugnoſcemus genus huc pro-
fluuij, ex totius corporis decoluratione, præſertim ſi progreſſum fecerit, uculi etiam tumidi eruot, &
quandoq; cum dolure: pedes quin etiam & ipſi intumeſcere videbuntur, ioappetentia oritur, & ſpirandi
difficultas quandoq; accedit, inſuetusq; animi mœror comitatur. Diſtinguemus deinde profluuiū mu-
liebre, *à profluuio ſolius vteri*, ſumptis ſignis à copia & motu exeuntis materię. Nā in profluuio vteri, exiens
materia pauca eſt, cùm ſolius vteri excrementum ſit Contrà in muliebri profluuio, materia copioſior ef-
C fluit, cùm potius aliundè, quàm ex ſolo vtero, veniat, & propterea, in hoc prufluuio, licet per vterū ma-
teria exeat, ipſe tamen ſecundariò potius afficitur, cuius contrarium cuntingit in profluuio vteri. Seiun-
gitur autem *ab eo profluuio, quod fit ratione vlceris*, quia in hoc exiens materia, ſanioſa & purulenta eſt, imò
cum aliquo fœtore, exibitq; cum dolore, nec poſſunt viri congreſſum ſuſtinere, & præſertim ſi vlcus in
collo matricis fuerit. In fluxu autem muliebri, excrementum erit citra ſaniem & dolorem, viriq; congreſ-
ſum bene patientur, & in maiori copia materia effluet: Cognoſcemus deinde *differentias*, & primò forma-
les, ex relatione patientis, & ex nobis ipſis videntibus. Cognoſcemus autem *materiales*, & primò ſi vterus
primariò afficiatur, quia ſigna aderunt intemperiei vteri humiditatis & laxitatis eiuſdem, præceſſere e-
tiam cauſæ laxantes, & ſecundum totum & alias partes bene habebit. Vbi autem nullum ex propoſitis
ſignis adfuerit, indicium erit, affectum locum alium eſſe ab ipſo vtero, qui ſi fuerit pars, & primò caput,
obſeruabimus conſuetam eius euacuationem, per nares & os ſuppreſſam eſſe. Si fuerit hepar, ventricu-
lus & alia pars, ad ſigna illarum affectarum partium recurrendum erit: at illis bene habentibus, in totum
cauſa referenda erit, quod etiam cacochymum videbitur. A qua autem materia hic fluxus pendeat, co-
gnoſcemus, quia ſi febrem ardentem ſubſequatur, indicium erit, fluxum iſtum eſſe potius colliqua-
tiuum, cum ratione huius caloris febrilis, pinguior pars, deinde carnoſum genus colliquetur, quod pro-
fluuium, citò ſolet ob alimenti defectum, corpus emaciare Si autem materia excrementitia fuerit, pro-
D poſita ſigna non aderunt An verò materia ſit ichoroſa, vel humoroſa, diſtinguemus per tenuitatem &
craſsitiem eius, vt tenuior & ichoroſa, inſtar aquæ effluat: craſsior autem & humoroſa, inſtar mellis.
Dum autem ichor exit, cùm multiplex eſſe poſsit, ſingulos cognoſcemus, reſpiciendo ad eorum colo-
rem & modum exeundi, imò ad totius temperaturam, ætatem, corporis habitum & prægreſſam victus
rationem. Inprimis ſi fuerit ichor ſanguinolentus, verget ad aliqualem rubedinem: ſi bilis, ad citrinita-
tem: ſi melancholia, ad æruginem: ſi pituita, ad albedinem. Penes modum exeundi, ſi ichor fuerit melan-
cholię fecalis, pituitæ dulcis, aut ſanguinis, citra dolorem & moleſtiam exibit. Si autem ichor fuerit bi-
lioſus, vel aduſtæ melancholiæ, aut ſalſæ pituitæ, cum moleſtia effluet. Dictas autem ſpecies cognoſce-
mus ex colorum diuerſitate, quæ ſi impermixtæ ſingulæ fuerint, proprium etiam & determinatum co-
lorem præ ſe ferent. Si autem permixti fuerint, vt dominantem colorem per ſenſum cognoſcere nō poſ-
ſimus, debemus linteolum mundum in tali humore madefacere, mox igne, aut in ſole exſiccare, ita ex
colore in linteolo derelicto, humorem exeuntem & dominantē diſtinguemus. Eadem ſit ratio, ſi exieos
materia humor fuerit.

De curatione profluuij Muliebris. CAPVT LX.

SCopi propoſiti in ſermone de profluuio menſiū, huic quoq; ſymptomati, communes eſſe videntur:
nam ſi in hoc profluuio, inprimis ad cōtinentia reſpexerimus, cùm vterus ſit humidiori intemperie
detentus, indicabit auxilium alterans in contrariū, ſi alterios cauſa vterus afficiatur, ſiue corpus vni-

uerſum, ſiue pars determinata fuerit, modò huic, modò illi occurrendum erit. Quare ſi totum cõcorrat, A ratione caloris colliquantis, vt in ardente ſebre contingit, auxilium indicabitur valenter ac citò refrigerans ac humectans. Si concurrat determinata pars, quia illius facultas ſit labefactata, cùm ab intemperie labefactetur, quæcunq; illa fuerit, indicabit auxilium alterans in contrarium. Si eadem impedita potius fuerit, cùm impediri poſsit à copia & qualitate materiæ: ex parte copiæ, euacuans auxilium ſignificabitur. Ex parte autem qualitatis manifeſtæ, ſiue prima, ſiue ſecunda fuerit, auxilium alterans in contrarium orietur, quemadmodum ratione occultæ, Alexipharmacum requiretur. Eadem ſi conſideretur ratione qua mouetur, vel quieſcit, ſi fluxa fuerit, auxilium indicabit euacuans deriuando, ſi in fluxu, reuellendo.

De Prognoſtico profluuij muliebris. Cap. LXI.

HIc fluxus, modò eſt curabilis, modò non: & qui curabilis, eſt modò cum facilitate, modò cum difficultate. Diſtinguemus autem, diſcurrendo per propoſitas differentias & illarũ cauſas, pro quarum diuerſitate, in numero, magnitudine, vehementia & materiæ eſſentia, diuerſimodè prognoſticandum erit. Vnde ſi fluxus alimentalis fuerit & colliquatiuus, ſi ardentem febrem ſequatur, ſi cum vehementia fiat, vt medicamentis etiam non cedat, vireſq; imbecillores aſsiduo reddat, quid aliud prognoſticandum erit, quàm eius vitam in magno diſcrimine poſitam eſſe. Si autem alterius materiæ excremẽtitiæ fuerit, etiamſi ratione huius, melius ſperandum ſit, nõ tamen ſymptoma erit contemnendum: quoniam vbi diu perdurauerit, conſueuit miſeras mulieres ad tabem primò, deniq; ad mortem perducere. B Omitto alia multa incommoda, quæ inde ſequi ſolent: quoniã ſteriles euaduot, cùm ob ſuperfluam vteri humiditatem, eiaculatum ſemen non detineant, ſecundum etiam corpus totum fœdari ſolent, tumidę euadunt, pallent & mœſtæ fiunt, lumborum grauitate & dolore detinentur. quod profluuium, ſi fuerit materiæ potius acris, quàm dulcis & benignę, qualis eſt biliosa, atrabilaris & ſalſa pituita, prệter id, quod cum dolore exibit, imminet etiam, ne erodendo in partibus vteri vlcus oriatur. Quod deinde ſi diutius perdurauerit, in malignum etiam & cancroſum degenerare ſolet. At ſi exiens materia, pituita fuerit dulcis, exigua, per interualla potius exiens, correſpondeatq; temperaturæ, ætati, corporis habitui, prægreſſæq; victus rationi, maiorem ſalutis ſpem polliceri poterit.

De Materijs auxiliorum Cap. LXII.

IN curando propoſito affecto, ſi ſanguinis plenitudo fuerit, & nihil prohibeat, ſanguis erit mittendus. Adeſt autem in eo potiſsimum profluuio, quod ab ichore ſanguineo fit, ad differentiam cæterarum materierum, quæ à ſanguinis natura longè diſtant, ratione quarum, nulla habetur euacuandi ſanguinis indicatio. Dum autem conuenit *venam aperire*, ea eligenda erit, ratione cuius ſanguis euacuetur, & ab vtero ſimul reuellatur, huiuſmodi erit vena cubiti. De quantitate autem, tempore & modo, nihil dico, cùm eadem ſint ſeruanda, quæ antea dicta fuére, ob eandem rationem, nec de cucurbitulis & alijs auxi- C liorũ materijs, ad hoc præſidij genus pertinentibus agendum erit: quare ad pharmaciam deſcendendũ.

De Pharmacia. Capvt LXIII.

CVm pharmacia, & totum reſpiciat, & partem, vtraque in hoc ſymptomate locum habet. Quare ſi *corpus totum cacochymum fuerit*, ratione huius præmittenda erit totius euacuatio, & ſi opus fuerit materiam præparare, aluumq; lenire, præparantibus & lenientibus priori loco vtendum erit. Vt *pro lenitione*, interdum clyſterijs vti conueniat, quandoq; vomitorijs, nonnunquam etiam illis lenientibus, quæ per os exhibentur: vt ſi primæ iſtæ ſuperfluitates in ventriculo potiſsimum redundauerint, vomitorijs educendæ ſint, ſi in infimis inteſtinis clyſterijs, ſi vbiq; medicamento per os adminiſtrato, omnes erunt per ſeceſſum euacuandæ, de quorum materijs, cùm copioſè actum antea fuerit, plura hic non proponam. *Præparantia* autem locum habebunt in eo muliebri profluuio, quod fit à materia humoroſa & craſſa, cuiuſmodi eſt pituita, aut melancholia, de quibus pariter ſuprà tractatum fuit. Mox *materia erit purganda*, per ſeceſſum, lotium, vel ſudorem, pro vt in hac vel illa parte fuerit, vel in hunc vel illum locum raptum magis habuerit: id tamen aduertendum, quod ordinem dictorum vacuantium reſpicit, quòd vbi in toto fuerit cacochymia, ſemper ab euacuantibus per ſeceſſum, incipiendum erit, mox ad diuretica & diaphoretica deueniendum. Qua medendi ratione, Galen. etiam vſus fuiſſe videtur in Boeti vxore, cui poſt alui purgationem factam, euacuantia per lotium adhibuit, deinde ea etiam, quæ per cutim ma- D teriam educere poterunt: quibus ita adminiſtratis, illam etiam ab hoc ſymptomate liberauit. Expurgato vniuerſo corpore, *roborantibus* vtendum erit, atq; iſtis varijs, pro loci affecti varietate & cauſarum producentium hoc ſymptoma, vnde ſi cauſa huius fluxus ventriculus fuerit, ob eius facultatem labefactatam ab intemperie frigida & humida, occurrendum erit cum calefacientibus & exſiccantibus, intus & extrà admotis, quibus Galen. etiam in vxore Boeti vſus fuit, quę ob copiam aquoſi humoris, imum ventrem tumidum referebat, vt prægnans omnibus videretur: copia enim huius humoris intus cohibita, & modica fluente, neceſſarium erat, vterum & vicinas partes in tumorem attolli. In quo caſu, nequaquam conuenit prius aſtringentibus vti, quia materia adhuc magis detineretur, hydropemq; producere poſſet. Sed præmiſſa diligenti purgatione totius, tumor ille diſcutiendus erit, cum calefacientibus & ſiccantibus: ideò iubebat marina arena corpus totum calefieri & ſiccari, frictiones etiam adhibebat, vt excrementa plurima ad cutim attracta reſolueret, imò melle etiam cocto, corpus totum perfricabat. Vbi igitur radix huius mali fuerit frigidior ventriculi intemperies, cum calefacientibus, roborandus erit: in quem vſum probatur ius galli præparati & alterati cum mentha, abſinthin, nardo, nuce myriſtica & ſimilibus aromatis. Potus etiam aquarum thermarum conducet, & extra eurundem ſtillicidium conueniet, & efficacius erit ſi cum vino paratum fuerit. in quo tamen prius infuſa ſint, mentha, betonica, abſinthium, roſæ & ſimilia: vel eorum locu fieri poterit, ex oleo de ſpica vnguentariorum, maſticino, de

Lib. de præcog. ad Poſthum. cap. 8.

mentha

A mentha & ſimilibus. Probantur etiam compoſitiones, quæ paratæ habentur ex aromatico roſato, dia-
trionpip. imò ex theriaca, mithridato & ſimilibus. Omitto inunctiones, fomenta & alia, quæ ex propoſi-
tis materijs parari pariter poterunt. A pari, *ſi in cauſa fuerit cerebrum*, poſt totius purgationem, caput quoq;
per conſueta loca expurgari debet, potiſsimum aût per naſalia, quibus deriuando materia caput replens
educitur. Materia autem huius euacuantis, eſſe potest ſuccus betonicæ, maioranæ, ſaluiæ, hyſſopi, ſi te-
pidè ad intra nares attrahatur. Et ſi valentioribus fuerit opus, infuſione agarici vti poterimus: & ſi adhuc
potentioribus vti expediet, elaterium lacte permixtum admouere poterimus: Omitto maſticatoria tan-
quam ſuſpecta, ne materia ad inferiora magis præcipitetur. Quo tempore inſenſibiliter etiam euacuan-
tibus vti poterimus, quemadmodum ſi lotio paretur ex lixiuio alterato cum cinere, ex betonica, ſaluia,
ſtœchade, cypreſſo & pineis eius: & ſi opus fuerit agaricum etiam addere, efficaciorem lotionem redde-
mus. Ex quo ſtillicidium etiam ſuper commiſſuram coronalem facere poterimus, prius tamen capillis
abraſis, qui ad eam partem ſpectabunt, imò poſt lotionem, eidem parti applicare poterimus, puluerem
ex myrrha, maſtiche, ſtœchade, cubebis, roſis an. partes æquales accipiẽtes, & vt diu illi loco adhæreant,
ſuperponere poterimus ceratum ſacrum. Qui plura cupit, adeat tractatum de catarrho. *Si profluuium fiat
hepatis vitio*, labefactata illius facultate à frigidiori intemperie, ratione cuius frigidiores & pituitoſi hu-
mores aggregentur, calefacientibus & roborantibus tale viſcus, progrediendũ erit, quorum materiæ eſ-
ſe poterunt, trochiſci de lacca, de Alanda ex Cyphoide, theriaca, mithridatum, tryphera magna & ſimi-
B lia. A pari, ſi idem hepar concurrat per calidiorem intemperiem, acriores humores generando, illius fer-
uor cum moderatè refrigerantibus contemperari poterit. Ideò omnia cichoracea conducent, ſerum etiã
caprinum, & præterea aqua etiam Beatæ Virginis Idem dicatur de his quæ extra admoueri poſſunt. Si
deinde hoc profluuium fiat *ſolius vteri vitio*, illius facultate labeſactata à frigida & humida intemperie,
ratione cuius, proprium alimentũ exactè coquere, retinere & in propriam ſubſtantiam vertere nequeat,
ſed ſuperflua quædam humiditas ſuperſit, quæ venarum ora laxans ſibi etiam aditum paret, vt per vte-
rum ſenſim diſtillet, & ſtillando partes illas continuò madefaciat, tunc merito genitæ & hærentis ſuper-
ficiei vteri, euacuandum erit. Ex parte verò materiæ generandæ, robur vtero addendum, calefaciendo &
ſiccando. Quare pro vteri mundificatione vti poterimus clyſtere facto ex decocto Betonicæ, mercuria-
lis, matricariç, arthemiſiç, biſtortç, ſpicæ nardi & ſimilibus in mulſa decoctis, vel aqua ſaccharata. In eun-
dem vſum, peſſaria etiam parari poterũt, ex bombace in dicto decocto imbuto & contuſo, & ad formam
digiti redacto. Mundificato vtero, & ab omni ſorde depurato, roborãdus erit cum exſiccantibus, quem-
admodum ſi intus clyſteria ex eodem decocto parata inijciantur: vel etiam ex eorundem ſuccis, qui effi-
caciores erunt Suffumigia etiam ex eiſdem fieri poterunt, ſemper illa addendo, quæ aromatica etiam
ſunt In quem ipſum vſum, tales trochiſci etiam parari poterunt, accipientes fol. Arthemiſiæ, matricariæ,
myrrhidis, pineorum cupreſsi, macis, nucis moſchatæ, ſtyracis, roſarũ rubearum, ligni alues an. ℥ j. qui-
bus pulueriſatis cum mucilagine tragacanthi q. ſ. permixtis, trochiſci parabuntur: & proiectis ſuper pru-
C nas accenſas, ſuffumigium ipſi vtero paretur. Omitto ſeſsiones, quæ in eodem decocto parari poterunt,
cui ſi vinum additum fuerit, adhuc efficacius & vtilius euadet, prẹſertim ſi dulce fuerit. In cuius admini-
ſtratione, communiter *practicantes in errore eſſe videntur*, qui dum vino vtuntur, volunt in illo ebullitionem
materierum fieri, cum ratione ebullitionis, pars tota tenuior & ſpirituoſa vini, in qua ſola agendi omnis
poteſtas reſidet, euaneſcat. Quod autem remanet, nullam vim retinere videatur, hinc eſt, quod vinum
poſt ebullitionem, omnem odorem, ſaporem & fragrantiam amiſit, & alienas qualitates recipit, ob quã
eandem cauſam, longè deterius illi agunt, qui lignum Guaiacum præparantes, vel ſalſam, in vino ebulli-
tionem faciunt, dicentes, ſe velle labefactatum ventriculum roburare, quo fine omninò fruſtrantur. quia
per ebullitionem vinum amittit omnem roborandi facultatem, & aceſſendo, eidem potius obeſſe, quàm
prodeſſe poteſt. Sed dum eo vti volumus, conſultius eſt, decoctionem in aqua prius facere, deinde poſt
factam decoctionem, vinum addere, in quo eædem materiæ fuerint prius maceratæ. Omitto etiam in-
unctiones, quæ parari poterunt ex oleo de ſpica, ex oleo de nuce myriſtica expreſſo, ex ſtyrace & ſimili-
bus: intùs verò præbere poterimus conſeruam arthemiſiæ, matricariæ, betonicæ, roriſmarini, diamo-
ſchi, Elect. de gemmis, Elect aromaticum, eryngium. & ſimilia. Tandem ad adſtringentia deuenire pote- *10. de Symplic. med.*
rimus. Inter cætera commendatur à Gal coagulum leporis, aceto bibitum, in cuius defectu, tantundem
valebit coagulũ hœdi, ouis, vituli, cerui & ſimiliũ Si valentioribus opus fuerit, ad ea recurrendũ, quæ in
D profluuio menſtruorũ fuère propoſita, quibus omnibus, diligens victus ratio perpetuò addenda erit.

DE GONORRHOEA. CAPVT LXIV.

QVod Latini vocant profluuium ſeminis, græci Gonorrhœam dicunt, *& eſt* ille affectus, in quo ſe- *6. de loc aff 6.*
men aſsiduò effluit, & præter voluntatem, ac voluptatem: quod ſymptoma, *etiamſi fœminis ac viris
commune ſit, frequentius tamen* in fœminis, quàm in viris fieri conſueuit: & ratio ea eſſe poteſt, quia
fœminæ ſemen quod habent, crudius eſt, aquoſius, tenuius & fluidius, conſequenter ad motum prom-
ptius. Dum aũt viris accidit, iunioribus & Veneri magis addictis, cole tamen nõ extenſo magis aduenit,
in quibus partes ſpermaticæ imbecilliores fieri ſolent, vt ex longa cõſuetudine, læſione illis ſuperueniẽ-
te, ad eaſdem etiam humores abundantius confluunt Hoc itaq; loco de Gonorrhœa ſermo eſt faciẽdus,
vt fœminas potius, quàm viros reſpicit, *cuius forma generica*, à prioribus ſpeciebus profluuij, non diſtin-
guitur, cùm ſymptoma pariter ſit in exeũte mutato, in quo immodice exit, quod retineri deberet. Diſtin- *3 de ſymp. cauſ. cap. 2.*
guitur tamen penes ipſum mobile, quod humor eſt excrementitius, ſed pro ſpeciei cõſeruatione vtilis,
cuiuſmodi eſt ſemẽ. Quare Gonorrhœa erit effuſio ſeminis, quæ materia, licet puri & ſaniei, quæ ex vte-
ro exulcerato exire ſolet, ſit valde ſimilis, ab ea tamen colore, odore, mixtione, modo exeundi, & viribus
longe diſtabit: pus enim malũ habet odorẽ, cum dolore exibit, ſanguini exiguo permixtũ erit, quia vlcus

vteri ſequitur: ſemen autem, colorem album & ſimplicem habebit, malo odore expers erit, & citra dolorem exibit. Accedit, quód immoderatum fluxum ſeminis, totius corporis tabes comitatur, quod non ita contingit in fluxu alterius materiæ. Semen præterea dum effluit, poteſt voluntariè & citra voluntatem exire. Si voluntariè fluxerit, id fit ex præcedente coitu, & cum voluptate, cuiuſmodi non eſt in gonorrhœa, ſed citra voluntatē & voluptatē omninó fit, vt gonorrhœa nõ ſolùm ſit effuſio ſeminis, verùm etiā inuuluntaria. Hæc rurſus inuoluntaria ſeminis excretio, ſi in viris conſideretur, fieri poteſt cũ tenſione, & citra tenſionē pudendi: quæ cum tenſione fit, eſt genitaliũ partium veluti conuulſio quædam, in qua motu quodam violentu & præter naturā, ad propria principia regrediuntur, quæ conuulſio, nõ tantùm in vaſis ſeminalibus fieri poteſt, verùm etiā ſecundũ corpus vniuerſum, ſicut in Epilepſia magna contingit, in qua corpus totum ſecundũ neruos & muſculos omnes conuellitur, vt muſculi etiā, qui ſunt circa vaſa ſpermatica, pariter conuellantur, cum ſeminis emiſsione inuoluntaria. Imó ob hanc totius conuulſionē, non ſolùm ſemen emittitur, ſed quandoq; etiā lotiũ & cætera alui excrementa, quod minimè contingit in gonorrhœa propriè dicta, de qua hic ſermo habetur, in qua ſemē effluit citra totius cõuulſionē. Cuius ſymptomatis *locus affectus*, nõ pudenda ſunt, ſed vaſa potius ſeminalia, in quibus ſanguis bene elaboratur & ſpirituũ copia refertus, recipitur, vt ab inſita eorũ vi vlterius excoctus, in ſeminis naturā degeneret, quod munus, cùm in inſtāti fieri nequeat, ſed in tēpore, ideó in illis tàm diu detineri debet, quoad retētio coctioni coæquetur. Vt aũt detineatur, à natura multis plexibus cõformata fuère, qui tandem ad teſtes terminantur, quibus ſi laxitas præter naturā adueniat, debilitata eorum retentrice, foras effluet. B

6. de loc. aff. cap. 6.

Cauſæ. Afficiuntur aũt hæc vaſa gonorrhœa detenta, morbo in mala compoſitione, & eo præſertim, qui in vijs plus æquo dilatatis conſiſtit: quæ dilatatio, fit propter earũ partium intemperiem humidiorem & laxiorem, ratione cuius, facultas retentrix ſuſceptā materiam tamdiu retinere non poteſt, quoad coctio abſoluatur. Et expultrix pariter, tàm diu nõ quieſcit, vt integræ coctioni ſatisfacere poſsit. Cæterùm autem dicta vaſa, dupliciter affici poſſunt, primarió & ſecundarió. Primarió afficiuntur, quando reliquum corpus bene habet. Secũdarió veró dupliciter lædũtur, gratia totius, vel partis determinatæ. *Gratia totius fit*, quando facultas coctrix quę vbiq; celebratur, labefactata eſt ob aliquam intemperiē, & præſertim frigidiorem, ratione cuius, nec integra coctio fit, ac proinde nec perfecta nutritio, ſed diminuta. Quod autem ſupereſt, & partium ſubſtantiā acquirere non potuit, ad vaſa ſeminalia protruditur, & ab illis foràs effluit, quæ materia, nec ſanguis ſincerus eſt, quia ex coctione rubicundũ colorem amiſit, nec exactũ ſemen, quia ex diminuto calore, vltimā formam ſeminis nõ acquiſiuit, ſed maiori ex parte erit materia pituitoſa, colore & conſiſtentia ſimilis ipſi ſemini. Si autem *cauſa partis determinatæ, eadem vaſa afficiantur*, fieri poteſt ob cerebri læſionem & potiſsimùm ſecundum illius ventriculos, vt in Epilepſia cõtingit. Cùm igitur Gonorrhœa fiat ob dilatationem orificiorum vaſorum ſeminalium, dilatari poterunt, facultate labefactata, vel impedita. Si labefactata fuerit fit ob intemperiē, vt merito labefactatæ retentricis, concurrat humidior intemperies: merito autē labefactatæ expultricis, cõcurrat calidior. Si autem impedita fuerit, impediri poteſt ratione totius & partis, vt à nimia copia grauante, vel à viciata qualitate irritante, vaſorum expultrix expellat dictam materiā. Vnde gonorrhœa ratione copiæ facta, locũ habebit in corporibus ſanguineis, bonis & copioſis ſuccis refertis, & in illis etiam, quę pręter conſuetudinē venerem amplius nõ exercent. Quæ autē fit qualitatis potius ratione, eſſe poteſt qualitas manifeſta & occulta. Manifeſta erit, quæ calidiorē, vel frigidiorem intemperiē ſequitur: ratione caliditatis, acrimoniā acquirit, quæ aſsiduó vaſorum expultricē ſtimulare poteſt: Ideó ex hepatis calore & renũ etiā, dicta materia illa qualitate affici poterit. Si autem frigidiorem ſequatur, tunc fiet ex nimia tenuitate & fluxibilitate materiæ, quæ ad hanc fluxionem eſt valde parata. Si deinde fiat ratione occultæ qualitatis, erit quemadmodum Gonorrhœa Gallica, quæ fit à materia virulenta, afficiente eadem vaſa ſpermatica, quæ prauā illam qualitatem contrahendo, quicquid in illis colligitur, vt ſemē euadat, in tetrum & fœdum virus conuertitur, cui noua accedens materia, à priori coinquinatur, & neſcio quid malignitatis ac putredinis concipit, ad quam acrimonia conſequitur, cuius cauſa ſolet pertranſeundo, nõ ſolùm dolorem, ſed excoriationē vijs illis inferre. Omitto cauſas externas, tùm neceſſarió, tùm nõ neceſſarió occurrentes, quæ omnes producendo, fouendu & augendo dictas intemperies, cõcurrere poſſunt ad generationem dicti ſymptomatis. C

De differentijs Gonorrhææ. CAPVT LXV.

AB explicata eſſentia, ad ſpecies eius enumerandas deſcendo, quæ à forma, loco affecto & efficientibus cauſis capiuntur. Vt *ex parte formæ* ſtatuendum ſit, quod gonorrhœa, ratione qua eſt fluxio ſeminis, vel eſt ſolius ſeminis impermixti effuſio, vel permixti & alteri materiæ coniũcti. Hinc oritur Gonorrhœa exquiſita, & notha, & ex hac pro permixtę materiæ multiplicitate, multę differētiæ oriũtur. Ex parte veró *loci affecti*, cũ ſint vaſa ſeminalia, dicimus gonorrhœā fieri vaſis ſeminalibus primarió affectis, vel ſecundario, & ſi ſecũdarió, adhuc dupliciter, prout vel corpus totũ afficitur, vel pars determinata: & ſi pars determinata, eſſe poteſt cerebrũ, hepar, vētriculus, renes & huiuſmodi. *A cauſa pariter efficiente*, tot naſcentur differentiæ, quot fuère cauſæ enumeratæ, ita vt gonorrhœa alia ſit, quæ labefactata vaſorũ facultate oritur, alia in qua impeditur: & quæ fit ob labefactatam facultatē triplex erit, prout labefactari poteſt, ab intemperie calidiori, frigidiori & humidiori. Si ortum habeat ab eadem facultate, ſed impedita, multiplex adhuc eſſe poteſt, pro multiplicitate impedimenti, prout impediri poteſt à cauſis externis, vel internis. Et ſi ab internis, alia ſit, ratione copiæ materiæ grauantis, alia ratione malæ qualitatis, quæ poteſt eſſe manifeſta & occulta. Si manifeſta, erit gonorrhœa facta ab acrimonia ſeminis, à calidiori intemperie producta, vel ab eiuſdem tenuitate & aquoſitate, à frigidiori & humidiori intemperie cauſata. Si occulta, erit gonorrhœa Gallica, quæ à virulenta materia etiam fit. D

De Signis

A *De Signis Gonorrhœæ.* CAP. LXVI.

GOnorrhœam ſimpliciter, cognoſcemus ex patientis relatione, nobiſq; ipſis videntibos: differentias verò diſtinguemus ex multis ſignis, de quibus Gal. paſsim etiam loquitur in primis ſi Gonorrhœa ſinceri ſeminis fuerit, diu illam ſuſtinere non poterit, quin corpus vniuerſum non contabeſcat, & tandem etiá moriatur. At ſi alteri materiæ permixtum fuerit, cuiuſmodi eſt pituitoſa, quæ in tertia coctione in ſubſtantiam partium tranſmutari non potuerit, minorem noxam patientur, & præſertim ſi maior fuerit copia huius materiæ. ſeminis autem minima. Quamuis enim iſti etiam ſenſim emacientur, diutius tamen ſuperſtites eſſe puſſuot: magis enim debilitatur patiens ex gutta ſeminis ſinceri effluentis, quàm ex integra ℥. alterius humoris Quęconq; autem fuerit iſta fluxio, cùm ſemper fiat vaſis ſeminalibus affectis, atq; ijs modò primò, modò ſecundariò, diſtinguemus, quia ſi cæteris partibus patiens bene habuerit, indicium erit, dicta vaſa primariò affici. Si verò alterius ratione lædantur, cùm lædi poſsint ratione totius & partis, cognoſcemus recurrendo ad ſigna indicantia corporis totios læſionem, vt ex febre contingit, vel partis determinatæ. Diſtinguemus tandem differentias ab effectrice cauſa, & primò ſi fiat ratione copioſę materię. ex habitu corporis ſanguineo, & plethorico, ex pręgreſſa victus ratione laudabilium ciborum, ex vitæ innocentia, & præſertim ſi veneri aſſueta antea fuerit, quod ſemen, ſi exquiſi-
B tum & impermixtũ fuerit, illius conſiſtentia, color & proprius odor ſignificabunt, modus etiam exeundi, quia citra dolorem effluet, & niſi fluxio iſta in longius protracta fuerit, citra detrimentũ fieri poterit. At ſi à vitiata eius qualitate fiat, & primò ab occulta, exiens materia citrini erit coloris mali odoris, & virulentiæ Gallicæ ſigna aderunt. Si aũt oriatur à mala qualitate manifeſta, cum eſſe poſsit acrior & aquoſior, ſi fiat ratione acrimoniæ, conqueretur patiens de dolore quodam mordicante, cui addas temperaturam calidiorem, ætatẽ iuuenilem, & prægreſſam victus rationem calefacientem, veneriſq; abuſum. Si *6. de loc. aff.* potius fiat à materia aquoſiori & tenuiori, ſubſtantia ipſius declarabit, quia fluidior erit inſtar aquæ mel- *cap. 4.* lis. Modus exeundi, erit ſine dolore, quibus accedit frigidior temperatura, & prægreſſa victus ratio conſimilis. Si deniq; fiat ob conuulſionem, fluxio erit cum tenſione pudendi.

De Indicationibus. CAPVT LXVII.

SI Gnnorrhœa fit ob apertionem nrificiorũ vaſorum ſeminalium, dilatatio iſta erit adſtringenda, roboranda & ad naturalem ſtatum & cõſtitutionem dedũcenda Hunc ſcopum aſſequemur, remouendo cauſis talem dilatatinnẽ facientes Quare ſi fiat ex nimia cnpia ſeminis, indicabitur auxilium minuens Si ob vitiatam eiuſdem qualitatem hæc ſi occulta fuerit & Gallica, Alex: pharmacum auxiliũ requiret. Si à manifeſta qualitate, hæc ſi calida & acris fuerit, indicabit auxilium cõtemperans. Si ab aquoſitate & nimia tenuitate, cùm fiat à coctrice facultate labefactata, ob frigidiorem intemperiem, indicabi-
C tur auxilium calefaciens & roborans.

Prognoſticum. Quæcunq; autem fuerit, non erit malum ſpernendum, cum progreſſu temporis ad tabem & mortem perducat, quod modò citius, modò tardius efficit, pro differentiarum diuerſitate. Vnde ſi Gonorrhœa fuerit ſinceri ſeminis, ſi progreſſum etiam fecerit, lethalis erit. Si alteri materię permiſceatur, recenſq; fuerit minus periculoſa erit. Si vaſa ſeminaria primariò afficiantur, peior altera erit, in qua eadem vaſa ſeeundariò læduntur, & inter has maiorem ſalutis ſpem ea pollicebitur, quæ fit per conſenſum partis, quàm totios, cæteris tamen ſemper paribus. Si differentias à cauſa effectrice deſumptas, mutuò conferamus, ſalubrior illa erit, quæ fit à copioſo ſemine, imò hæc temerè ſupprimenda non erit: quę autem fit à vitiata qualitate, & primo virulenta, erit omnium peſsima, quia materia iſta, non modò manifeſtis, ſed occultis etiam qualitatibus peccat. Si autem fiat ob ſolam ſeminis caliditatem, vel tenuitatem & aquoſitatem, oon erit arduum alterare in contrarium. Illa autem erit curatu difficilior & mulieri moleſtior, quæ ab inſigni calore & acrimonia producitur, quia ratione huius, non ſolùm dolor infeſtat, ſed periculum etiam imminet, ne viæ per quas illa tranſit, excoriationem & vlcus patiantur.

De Materys auxiliorum. CAP. LXVIII.

CVm Gonorrhœa ſit tàm multiplex, nõ vnica curandi ratio illi ſatisfaciet: in illa enim Gooorrhœa, quæ à copioſo ſemine producitur, cùm hæc non fiat ſine copiá *ſanguinis*, ideò *miſſio* eius conueniet:
D locus tamen varius erit, pro varia illius ſubſiſtentia, vt ſi in toto cnrpore æquè & ſimpliciter peccauerit, communis vena aperienda ſit. Si autem totius plenitudo, oriatur à pleoitudine partis determinatæ, vt ob ſuppreſſa menſtrua, inferior potius vena ſecanda erit. Quantitas verò tempus & modus ex aliàs dictis patent, & eadem de cucorbitulis ratio habenda erit Quo ad *materias pharmaceuticas*, ſuppoſita imprimis totius euacuatione, de localibus cogitandum erit, quæ varia ſunt, pro ſpecierum Gonorrhœę varietate. Quare ſi ea occurrat, qoæ à copioſo ſemine fit, conuenient illa omnia quæ copioſi ſeminis generationem prohibere poſſunt, quarum alia id manifeſtis qualitatibus pręſtant, aliqua occultis. Et quę manifeſtis agunt, quædam refrigerant, vt ſemen lactucæ, portulacæ, nympheæ, cannabis, papaueris albi, agni caſti, radix halicacabi: his accedunt ſemen viticis ac rutæ, quorum aſsiduum vſum Gal etiam com- *6 de tuenda.* mendauit. Quædam agunt exſiccando, vt cyminum, calamenthum, myrrha, euphorbium, ruta, quæ licet *5. de ſimplici medic.* calida ſit, minuit tamen ſemen, tùm exſiccando tùm coagulando: ideò ab Alexandro & alijs: ruta enumeratur inter eas materias, quæ occulta potius quàm manifeſta qualitate agit. Hæc autem & ſimilia, varijs formis propinari poſſunt. Primò in auſtero vioo infuſa, in puluerem redacta, in pillulas, in trochiſcos, electuarium & ſimilia: quemadmodum ſi acceperimus, ſeminum rutæ, agni caſti an. ʒ ij lactucæ, thuris, myrrhæ ao. ʒ. j. puluerizentur omnia, & cum melle deſpumato q. ſ. miſceantur & fiat electuarium: cuius doſis ſingulo mane erit ad ʒ s. & ℈. ij. Quibus alterantibus frigidis & humidis, illa etiam Gonorrhœa tolletur, quæ à ſeminis acrimonia ſit, euacuantes in primis genitam materiam, deinde calidiorem

partis,vel totius intemperiem moderantes,cum aquis ſtillatitijs cichoraceorum,cum ſero caprino,cum A
aqua B.virginis & ſimilibus iam dictis,& vbi aderit etiam renum caliditas,ratione cuius,non ſolùm ma-
teria acrior fiat,ſed ad vaſa copioſius attrahatur, poterimus regionem illam inungere cum ol.roſ.mirthi-
rio,nenupbarino,quibus ſi addiderimus roſarum rub.myrthi,lapidis hæmatitis ana ℈ j.& ceram q.ſ.lini-
mentum parabimus.In eundem vſum confereut troch.de roſis,de camphura,qui parati habentur,ſi ſin-
golo manc ℈ j. exhibuerimus. Parare etiam ex nobiſmet ipſis hunc in modum poterimus, accipientea
ſem.lactucæ,papaueris albi,roſ.rub portulacæ, an.℈ j. camphoræ gran.ij. quibus omnibus polueriſatis,
addimus mucilaginis ſem. cydoniorum q.ſ. & trochiſci formaotur pondere ℈ j. Si dtinde Gonorrhœa
fiat ex ſeminis tenuitate & aquoſitate,cum tale ſemen ab humidiori vaſorum intemperie producatur,ra-
tione cuius retentrix proprio munere fruſtratur,cum calefacientibus & roborãtibus occurrendum erit,
ſiue hoc contingat,quia vaſa dicta primarió affecta ſint,ſiue aliorum gratia.Quare inter illa quę intus ex-
hiberi poſſunt, præſtabit vti iure galli præparati cum mentha, abſinthio,betunica,maci,coriandris præ-
parstis,roſis ſiccis,pineis cupreſsi & ſimilibus In eundem vſum, conueniet conſerua de mentha, de ab-
ſinthio,de betonica,dianthos, quas ſi efficaciores reddere cupimus, permiſcere poterimus puluerẽ ſpe-
cierum diarrhodon, aromatici roſati, diatrionpipereon, vel puluerem maſticis, myrrhæ, aut pineorum
cupreſsi, ita vt pro ſingula quaq; vncia dictarum conſeruarũ, ʒ j. dictorum puluerum & ſpecierum per-
miſceri poſsit. Quo tempore non erunt prætermittenda, quæ extrà admoueri ſolent,quemadmodum ſi
lumbis & renum regioni applicemus ol.maſticinũ,de myrrha,& conſimilia: quibus ſi addiderimus pul. B
maſticis,vel pineorum cupreſsi,menthæ, roſarum, & cætera huiuſmodi, cum cera linimentum compo-
nemus: ex eiſdem parari poterunt ioſeſsiones,ſi in vino auſtero decoctio fiat,vel cum poſca fumenta ad-
hibeantur. Probatur quin etiam fex vini nigri, pectini & lumbis admota, cuius etiam puluis ad ℈ j. cum
ouo recenti ſingulo mane exhibitus, huic malo ſuccurrere ſolet. Quæ autem requirat gonorrhœa galli-
ca,nõ eſt vt hoc loco illa adducamus, quis eſſet agere de cura morbi gallici His medicamẽtis correſpon-
deat etiam *victus ratio*,ita vt in gonorrbœa ex copia ſeminis,conueniat victus minuens,qui etiam altera-
ri cum illis poterit, quæ ſemen minuere poſſunt, qualia ſunt quæ ſuprà propoſita fuêre: victus flatulen-
tus prætermittendus erit, quia venerem excitare ſolet: coiuſmodi ſunt cicera rubea, faba, nuclei pinei,
eruca,& cętera huiuſmodi.Dimittantur etiam diuretica,vt ſemina dauci,vrticę & reliqua: ſermones etiã
& lectiones venereæ & ſpectacula ſimilia prætermittenda ſunt,decubitus ſit potius ſecundum latera,ne
lumborum arteriæ incaleſcant In gonorrhœa autem à materia calida & acri, conueniet victus refrigerãs
& humectans, vt ptiſana hordei, alica, quæ pro neceſsitate alterari etiam poterunt cum fulijs lactucæ,
nympheæ, portulacæ & ſimilibus: & ſi aliqua fuerit ſuſpicio de vlceratione, parari eadem fercula pote-
runt cum pedibus vitulorum,cum capite caſtrati & ſimilibus.Potus ſit aqua frigida & chalybeata.Si de-
niq; gonorrhœa fiat à materia tenui & aquoſa,cõueniet victus moderatè calefaciens & insgis exſiccans:
ideò caro columburum erit vtilis,& aſsi potius,quàm elixi parari poterunt,reliqua etiam omoia cibaria, C
ſi cum aromatis altereotur, magis etiam cõducent: hæc autem calida vt ſiot oportet,& leuiter aſtringen-
tia,huiuſmodi ſunt macis,nux myriſtica,mentha,meliſſa,nuces cupreſsi & ſimilia.

DE PROCIDENTIA VTERI.
CAPVT LXIX.

VTeri procidentis illud eſt vitiom,ratione cuius vterus à naturali loco dimouetur,qui cum intus eſ-
ſe deberet foràs prominet, cuius forma eſt,vt ſit ex genere morbi in mala compoſitione,qui in ſitu
conſiſtit quando à naturali ſede amotus eſt: vterus enim dum à proprio & interno ſitu remouetur,
ſecundum omnem loci differentiam peruerti poteſt, ſurſum inquam, deorſum & ad latera. Surſum qui-
dem & ad latera raró, deorſum veró ſæpios: ideó de hoc affectu in præſentia ſermo habetur. De materia
autem,ſeu loco affecto,nihil aliud dicendum occurrit,niſi eſſe vterum ipſum,ad aliarum partium corpo-
ris differentiam,quando illis quoq; accidit à proprio loco dimoueri.

Cauſæ. Cauſæ autem producentes hunc vteri prolapſum, primó, internæ capiuntur à facultate reten-
trice vteri tùm labefactata, tùm impedita. Si *labefactata* fuerit, fit ob intemperiem frigidiorem & humi-
diorem: potiſsimum autem ab humidiori,ratione cuius, ligamenta vteri laxari vſq; adcó poſſunt, vt vte-
rus propria ſede relicta, foràs procidat: pro maiori aotem & minori relaxatione, magis etiam & minus D
facultas illa læditur,vt illius functio modò auferatur,modò minuatur.Aufertur in illa procidentia in qua
vterus à ſuis appendicibus longiſsimè abeſt, vt in qoiboſdam sd dimidium coxarum & ad genua vſque
deſcendat: imminuitur verò, vbi à propria ſede parum diſtauerit. Hinc eorum ſententia reijcienda, qui
putant, vterum in hoc affectu à proprijs ligamentis omninò exſolutum eſſe: tunc enim fruſtra eſſet cu-
rationem hoius affectus aggredi,quia impoſsibile omninò eſſet, ſoluta ligamenta denuò conſolidare,&
in priſtinum locum vterum reſtituere. Vbi veró ex ligamentorum relaxatione hoc contingit, etiamſi ar-
dua & difficilis curatio ſit, non tamen deſperata & impoſsibilis erit, frigidiorem enim intemperiem &
humidiorem,remouere cum calefacientibus & exſiccantibus, non eſt impoſsibile: Cæterùm intempe-
ries iſta eſſe poteſt cum materia & ſine materia. Et ſi cum materia,modó corpulenta,modó flatulenta. Si
corpulenta, erit pituitoſa & aquoſa, copia & qualitatibus peccans, conſequenter frigidior & humidior,
tenuis etiam & lubrica,conſequenter fluxibilis, vt partes, quas contangit, molliores & laxiores reddat,
propriomq; illarum robur auferat. Quare occupans totam ſubſtantiam vteri intus & extrà & eiuſdem li-
gamenta,mirum eſſe nõ debet, ſi omnibus laxioribus redditis, vterus ſuo etiam pondere adiuuante de-
orſom feratur: ſi materia flatulenta fuerit,eandem matricem ad inferiora propellere poterit. Quæ mate-
ria,modò in dictis partibus primò generatur,modò aliundè tranſmittitur, atq; tunc à toto,vel à parte. Si
eadem facultas impedita fuerit & primò ab internis cauſis fieri hoc poteſt, ob frequentiam partus, ratione
cuius

A cuius eadem vteri ligamenta, quæ in hac functione multum laborant, laxari pariter poſſunt, orta reſolutione in membranis & muſculis vterũ ſuſtinentibns. Ex hoc eodem partu, ſi ante debitum tempus fiat, poſſunt vincula etiam diſrumpi, quod ex vehementi naturæ conatu contingit, & tunc fœtus ante debituru tempus deſcendit. Si autem ab externis caoſis idem vterus prolabatur, erunt illæ omnes, ratione quarum vterus & vteri ligamenta omnia debilitari, laxari & diſrumpi poſſunt: vt merito laxationis & imbecillitatis, concurrat victus humidior, potus frigidæ, ſeſsio ſuper lapidem frigidum, natatio io frigida, otium, vehementioraq́; animi accidentia, vt aduentus inimici, inſperata filij mors & ſimilia: à qnibus mulieres valde agitatæ, lipothymiam, ſyncopin totiosq́; corporis exſolutionem pati ſolent, vt mirum non ſit, ſi vterus etiam à propria ſede dimoueatur. Cauſæ verò diſrumpentes, plures & ipſæ ſunt, inter quas enumeratur inartificioſa extractio fœtus, vel violenta ſecundinæ ſeparatio, vt in abortu contingit, eleuatio magni ponderis, clamores inſignes, nimia detentio ſpiritus & conatus, caſus ab alto & reliqua eius generis. Quorum cauſa ſi ligamenta diſrumpantur, & pelliculæ vterum continentes & ſuſtinentes, viciniſq́; partibus connectentes, neceſſariò ioferius procidat. *Erit igitur procidentia, vteri* à propria ſede dimotio, ad inferiora deſcendens, à labefactata retẽtrice, ob intemperiem frigidam & humidam, cum materia flatulenta & corpulenta, copia & qualitate prima & ſecunda peccaote, in vtero genita, vel aliunde in ipſum tranſmiſſa à toto, vel à parte, quæ vterum, ligamenta & pelliculas ſuſtinentes laxando & emolliendo, deorſum procidere facit. Quòd ipſum pariter contingere ſolet, eadem facultate impedita, ſiue ab
B internis, ſiue externis cauſis, impedita fuerit.

De differentijs prolapſi vteri. CAP. LXX.

EX ſingulis partibus & canſarum generibus continentibus eſſentiam propoſiti affectus, illius etiam ſpecies colligi poſſunt: ex parte tamen formæ, illa tantùm oriuntur, quæ ſecundum magis & minus diſtinguuntur, nam vteri procidentia, ratione qua eſt à propria ſede dimotio, ad inferioraq́; prolapſus, pro maiori & minori illius deſcenſu, differentiæ etiam eiuſmodi naſcentur. Ex parte autem loci affecti, dicimus vteri procidentiam fieri, vel primariò affecto vtero, vel ſecundariò: & ſi ſecundariò, ratione totius, vel partis: poſtremò ex parte cauſarum efficientinm, tot ſpecies oriri poterunt, quot fuère cauſæ enumeratæ.

De Signis prolapſi vteri. CAPVT LXXI.

TVnc affectum abſolutè & genericè acceptũ, cognoſcemus ex relatione patientis, & ex nobis ipſis videntibus: dum enim vterus deorſum à propria ſede dimouetur, eſt quid ſimile cucurbitæ, quī ſi ad genna vſq; peruenerit, magnum eſſe vteri prolapſum ſignificabitur, ſecos verò minorem. An verò in vtroq; prolapſu, vterus *primariò, vel ſecundariò* afficiatur, diſtinguemus, q̃a ſi primario fuerit affectus, aderunt ſigna ſecuodum illas partes, quibus vterus alligatur dorſo, & alijs circumiacentibus membris, indicantia labefactatam earum facultatem, hoc eſt, frigidiorem & humidiorem intemperiem, & præte-
C rea in toto corpore & alijs partibus mulier bene habebit. Si autèm contrà euenerit, vt ratione totius potius, vel alterius partis determinatæ mulier conqueratur, indicium erit vterum alterius cauſa eſſe affectum. Quocunq; autem modo affectus fuerit, cùm ab externis & internis cauſis id fieri poſsit, diſtingnemus, quia ſi præceſſerint externæ illæ cauſæ antea enomeratæ, omnes inqnam, plures, aut aliqnæ, argumentum erit, hunc affectum occaſionem habuiſſe ab externis cauſis, quarum ſi nulla præceſſerit, ſtatuẽdom erit, cauſas intus deliteſcere, quæ ſi conſiſtant in facultate retentrice labefactata, ob frigidam & humidam intemperiem, vterus citra omnem doloris ſenſum à proprio loco amotus erit, ſignaq́; talem intemperiem indicantia, aderunt. Quæ intemperies, ſi cum materia fuerit coniuncta, ſigna non deerunt ſignificantia materiæ pituitoſæ copiam. Si eadem facoltas impedita potius fuerit, præceſsit frequẽtia partus, vel nimius in pariendo naturæ conatus, & tunc vterus ooo abſq; dolore procidet.

De Indicationibus. CAPVT LXXII.

CVm vteri procidentia morbns ſit io ſitu, primò & ante omnia in proprium locum reponẽdus erit: quod autem hanc repoſitionem prohibere poteſt, eſt inteſtinorum & veſicæ repletio. Ideô aluus imprimis lenienda clyſteri, & lotium pariter emittendum erit, mox in propriam ſedem vterus intromittendus erit, qui cum inter inteſtinum rectum & veſicam interiaceat, ideò niſi prius hæc vaſa inaniantur à copia ſuarum ſuperfluitatum, in proprium locum repoſitio impedietur. Cæterùm cùm vterus
D procidat tùm ratione intemperiei, tùm ſolutæ vnitatis, merito intemperiei cùm frigida & bumida ſit, indicabit auxilium calefaciens & ſiccans: cui ſi materia acceſſerit, bæc ſi flatulenta fuerit, auxilinm diſcutiens ſignificabit: ſi corpulenta extiterit, cùm & copia & qualitate peccare poſsit, ideò merito copiæ indicabitur auxilium euacuans, ſicut ex parte craſsitiei & lentoris, auxiliom attenuans & detergens. Si autem locum habuerit ſoluta vnitas, indicabitur auxilium vniens partes diſruptas.

Prognoſticum. Dum ab hac ſoluta vnitate producitur, affectus iſte incurabilis euadit. Si autem ab intẽperie potius prodierit, hæc ſi mala fuerit, facilius curabitur, quàm ſi cum materia coniuncta ſit, quæ cùm corpulenta & flatulenta eſſe poſsit, majori difficultate tolletur corpolenta, quàm flatulenta. Quæ rurſus cùm in vtero & partibus illi annexis generari poſsit, vel alibi, difficilius curabitur, dum vterus primò afficitur, quàm ſecundariò, cæteris tamen ſemper paribus: & dum ſecundariò afficitur, maiori adbuc negocio malum tolletur, ſi fiat ratione totius quam partis. Tandem dum vterus procidit, vel recens, vel antiquus erit affectus. Si recens, facilius in proprium locum reſtitui poterit, quàm ſi aotiquns. In aotiquo enim imminet, ne locis perfrigeratis, conuulſio contingat, & pręſertim in ioitio, & priuſquam loci quandam calloſitatem contraxerint, quo tempore nec dolor infeſtat: at ſi vterus intumuerit, difficilior cura ſuccedet, quemadmodum ſi computruerit, impoſsibilis erit.

De auxiliorum materijs. CAPVT LXXIII. A

SVppoſita totius corporis prouidentia, ad topica deſcendendum erit. Primum autem omnium, quod in hoc affectu faciendum occurrit, eſt *Vteri repoſitio* in proprium locum, quæ operatio tunc melius & facilius fiet, ſi mulier ſupina figuretur, coxis ſurſum elatis, & vtriſq; disiunctis & diſparatis, per hunc enim ſitum, vterus facilius in proprium locum reſtituitur: ante omnia tamen, quæ talem operationem impedire poſſunt, remouenda erunt, vt ſi inteſtina & veſica proprijs ſuperfluitatibus referta fuerint, erũt inanienda, & ſi vterus in tumorem ſublatus fuerit, omnis tumor erit auferendus, quibus peractis obliniri debet, deinde in proprium locum peruncta manu reponi, nec ſatis eſt vterum in propriam ſedem collocaſſe, ſed *oportet etiam eundem in illa retinere*, ne foràs iterum excidat. Ideò ad id conſequendum, præſtabit pilam aliquam formare, qua os vuluæ obturetur, ne foràs iterum labatur. Parari autem poterit ex lana, poſca, vel vino auſtero, prius imbuta, deinde expreſſa: in quibus ſi aſtringentia etiam calida macerata prius fuerint, vt matricaria, mentha, nuces cupreſsi & ſimilia, addendo ſemper odorata & aromatica, adhuc efficaciora euadent, deinde faſcijs ex arte pars illa deliganda erit, quibus peractis, & muliere reclinata, eum ſitum ſeruare debet, vt non ſolùm extenſis cruribus decumbat, ſed ea etiam ratione, vt alterum crus incumbat reliquo. Ad quod genus auxilij ſpectabunt etiam Cucurbitulæ non ſcarificatæ, ſi vmbilico & vtriſq; hypochondrijs cum magna flamma fuerint applicitę: hæ enim ſurſum trahendo vim ſuſpendendi vterum habebunt, & eundem in proprio domicilio retinendi. Ex parte verò eorum localium quæ ad *pharmaciam* magis pertinent, illa occurrunt, quæ non ſolùm extrà admouentur, ſed intus etiam capiuntur. Et hæc vim habere debent laxiores partes roborandi, frigidamq; & humidam intemperiem tollendi, qualia ſunt, conſerua ex matricaria, artemiſia, betonica, mentha, & alijs ſupra propoſitis: ex quibus multæ medicamentorum formæ parari poſſunt, decocta, ſucci, pulueres, electuaria, rotulæ, trochiſci & reliqua de quibus abunde dictum fuit in ſermone de profluuio menſtruorum. Quibus omnibus illa etiam correſpondere debent, quæ extrà applicantur, ſiue olea fuerint linimenta, emplaſtra, cerata, ſuffumigia, fomenta, inſeſsiones & reliqua id generis. Vt inunctio fieri debet cum oleo maſticino, de mentha, de lentiſco & ſimilibus, quibus pecten inungi debet, & inter anum & os pudendi: quibus oleis ſi addamus puluerem maſticis, myrrhæ, mirti, menthæ, abſinthij, nucum cupreſsi, roſarum rubearum, boli armeni, & cætera eiuſmodi & ceram quantum ſufficit, linimenta parabimus, quemadmodum ex matricaria, arthemiſia, nucibus cupreſsi, roſis & mirtho in vino aſtringenti decoctis, & optimè contuſis & piſtatis, & cum farina lupinorum permixtis, cataplaſma componamus. Ex quibus materijs ceratũ etiam in eundem vſum formari poterit, accipiẽdo maſticis, olibani, thuris, ana ℥ s ſtyracis ℈.j. therebinthi ℥ j s reſinæ parum, miſce pro cerato. Eadem loca foueri etiam poterunt cum decocto ſuprà propoſito, in quo ſpongia imbuta & expreſſa, actu calida dictis locis ſępius admoueri debet. In eadem decoctione, inſeſsiones etiam parari poterunt, ſuffumigia pariter non erunt omittenda, quæ duorum generum vt ſint oportet, boni ſcilicet & mali odoris; vt priora partibus ſupernis, naribus inquam admoueãtur, quoniam ratione boni odoris matrix ſurſum trahitur: quæ autem mali odoris fuerint, ſubiectis partibus & C matrici applicabuntur, quem odorem vterus quaſi fugiens intus & ſurſum contrahetur. Materiæ autem odorati ſuffumigij erunt gallia moſchata, ſtyrax, lignum aloes, coſtus, cinamomum, moſchus & ſimilia: mali autem odoris parari poterunt ex caſtoreo, galbano, ſagapeno accenſo ſulphure, aliorum & cæparũ cortice, quæ & ſimilia trita & aceto inſperſa, ſuper ignitos carbunes poni poterunt: id tamen in praxi obſeruandum, vt dum fiunt ſuffumigia, ſecundum infernas partes, ea ratione fiant, vt talis vapor ad ſupernas non exhalet, ideò optimè contegi debet, vt nulla fiat euapuratio, quia ex tali vapore vterus magis procideret, & præterea capitis grauitas induceretur.

IOANNIS LE BON REGIS ET CARDINALIS GVISIANI MEDICI

THERAPIA PVERPERARVM. D

Præfatiuncula.

BEne mereri de Republica, natura comparatum eſt, vt vnuſquiſq; vir bonus, pro virili in communem hominum vſum & vtilitatem aliquid conferat. Ego verò, ea quæ tum longo vſu & experientia, tum ex doctrina & ſchola Hippocratis & Galeni de grauidarum & enixarum mulierum tuenda bona valetudine, & earundem malè habentium curatione (conquiſitis etiam ad id heroinarũ capſulis) didici, huc Laconicè, minus verborum quàm operis habens, contuli. Dilaniari enim non paucas grauidas mulieres à Chirurgis, obſtetricibus & tonſoribus, multosq; ſemiuiuos infantulos ab ijſdem dilacerari, ſæpius quam voluiſſemus, vidimus.

GRAVIDAE VT REGENDAE.

CAPVT PRIMVM.

Partic. 1.

SIc igitur regendæ & gubernandæ ſunt quæ gerunt vtero, maximè verò quæ nondum pepererunt, & quæ primos editurę ſunt fœtus, ne intempeſtiuè pariant, ne venter rugis indecorus & ſcatens, eas viris ſuis ingratas, parũ amabiles, & abominandas reddat: ne mammæ in maiorẽ molem extendantur,

aut

A aut molliores effectæ, & varijs obnoxiæ morbis, fœdiores fiant: ijs potiſsimum quæ fœtus ſuos non alunt,ſed aliunde nutrices alendis & lactandis puerulis ſuis idoneas exquirunt: ſimulatq; igitur ſuſpicabitur mulier ſe vtero gerere,ſuis ſic medebitur mammis.

Ne mammæ grauidarum augeantur.

Partic. II.

RECipe ſoliorum hederæ terreſtris, ſaluiæ minoris,vincæ peruincæ ana M.j. bulliant in portione vini & aquæ ad conſumptionẽ medietatis,in fine cum ab igne aufertur adde aceti ℥.j.fiat Fotus mammis cum panno lineo vel purpura: vel ℞. aquæ ſaluiæ, aquæ peruincæ,ana quantum ſufficit,ablue mammas calidè bis in die.

Grauida icta,aut læſa,aut percuſſa in ventre.

Partic. III.

SI fortè fortuna contigerit mulieri ab alto decidere,aut rei cuipiam duræ obuiam fieri,aut aliunde læſam,ictam & percuſſam periclitari: aut ſuſpicio ſit immaturi fœtus à cauſa procatarctica: hâc ſemen, quod vulgo germen dicitur, ex ſex ouis gallinaceis collectum, vino albo diſſolutum calidè epotum, ſummopere iuuabit:idque ſex dierum ſpatio,ſingulis matutinis repetendum:quo interim tempore quieſcendum erit,& ab omni violento motu, abſtinendum. Eadem cautione,tuſsis, ſternutamentum,clamor,ira,fletus,cantus,venos immodica,cibi & potus repletio,calida omnia,diureticaq; vitanda. Aqui-
B læ lapis collo appendendus, & renibus illud admouendum emplaſtrum, quod poſtea deſcriptum repenes,vbi agetur de mulieribus,quæ fœtus ſuos,ad perfectum maturationis tempus,non perferunt.

Ne rugis findatur grauida venter.

Partic. IV.

AT cùm fœmina moueri, fœtum perceperit,tum maximè animaduertendum, & cauendum, ne ſua mole puer ſic ventrem diſtendat,vt diſrupta cute.circa pubem,vlcera multa fiant,& fiſſuræ,quæ à partu vix coaleſcentes cicatrices,vt rhagades,fœdasq; & indecoras rugas per vniuerſum ventrem ſparſas,excitare ſolent vt plurimum: quibus vitijs,ſic occurri commodè poterit.

℞. xxx.pedes arietinos, confractis omnibus oſsibus bulliant ad perfectam concoctionem,quibus refrigeratis ſume quidquid pinguedinis ſupernatabit,& cum ſufficiente quantitate ceræ albæ abſque ebullitione liquefiant,colentur panno lineo mundo,& abluantur diutius aqua roſarum,& vnge ventrem bis die,donec ad nonum menſem peruentum fuerit: vel ℞. pedes arietinos xxx.omnibus oſsibus contritis, poſt perfectam coctionem.ſume quod ſupernatabit pingue, cui adde ſpermatis ceti ʒ.ij vel potius ℥.ij. axungiæ cati & anſeris ana ℥.j.s. axungiæ ſuis caſtratæ ℥ iij. axungiæ ceruinæ ℥.ij butyri recentis ℥ j.s. liquefiant omnia ſimul in vaſe vitreato facta colatora, poſt refrigerationem tam diu abluatur aqua roſacea,donec albeſcant,vnge ventrem bis die,tempore,& loco. Aut ℞.pinguedinis anſeris ℥.ij.axungiæ ca-
C ti ℥ ij.s.ſeu equini ℥.j.a.axungiæ canis & ſuis caſtratæ ana ℥ ij. pinguedinis pedum arietinorum, prius præparatorum quart.j. hæc omnia liqueſacta & colata,ablue aqua roſarum donec albeſcãt,fiat litus quo illinatur venter bis in die. Vel ℞.axungiæ ceruinæ,pinguedinis pedum arietinorum,vt prius præparatorum.butyri recentis,ſpermatis ceti ana ℥.ij.ſimul liquefiant,colentur,abluantur diutius aqua roſacea, aut aqua odorata:illinatur venter bis in die,donec peruentum ſit ad nonum menſem.

Poſt ventris à præſcriptis vnguentis vnctionem, ſerenda eſt canina pellis ſic præparata. Accipe pellem canis,arte coriacea optimè præparatam,quæ ſæpius aqua roſacea abluatur,vel alia aqua odorata, ſic abluta exſiccetur in vmbra,deinde eam ſic adaptato,vt totum ventrẽ vtero gerentis amplectatur,quam, priuſquam admoueas,in ſequentibus oleis madefacito:

℞. olei amygdalarum dulcium,olei hyperici,olei myrtill.ſingul ℥.j.s.abluantur optimè hæc olea aqua roſata: in his oleis per noctem infunde pellem caninam vt antea paratam, eamque diligenter manibus perfricato,& pòſt in ſolis vmbra exponito per duos dies,ac tandem ad ventris formam aptato. Hanc ferat grauida, poſt vſum præſcriptorum vnguentorum. Ita enim venter, puerile pondus citra læſionem, ferre poterit,ad nonum vſque menſem.Apud vnguentarios venditur pellicula hæc præparata,vel caprina,quæ ex Hiſpania & Italia adfertur,ſtomachoque & vtero, ſcutorum loco in primis auxiliatur thymiamate odora,& vulgo ſuffita appellatur.

D

Cauſa abortus & prophylactica.

Partic. V.

COntingit nonnunquam, vtero gerentes ante pariendi tempus ſœtus improſperos in lucem edere, idque à cauſa procatartica,vt antè dictum eſt:aut ab intemperie humidiore totius corporis,aut earum partium tantùm,quæ generationi ſunt dicatæ, aut eorum vinculorum & acetabulorum, quibus embryon conſeruatur,velut alligatus in vtero,quæ ſi rumpi,aut laxari præ nimia humiditate & muco copioſiore contingat,fœtum grandiorem ac grauiorem,ante tempus elabi,neceſſum erit. Hoc etiam fit,interno ore vteri pluſquam par ſit hiante,malacia quoque infeſtante (cui commodiſsimè medetur vinum Abſynthites) idipſum pariter contingit ab intemperie calida vteri:cuius intemperiei calidæ eſt dilatare, maximè verò cùm humiditatem habet coniunctam, Immaturus quoque partus accidit: ſi antea difficiles aliquot & moleſti partus præceſſerint,à quibus amplior,ac imbecillior factus ſit vterus. Fiunt autem huiuſmodi partus intempeſtiui, vt plurimum octauo menſe, nonnunquam quinto & ſexto, raro alijs menſibus, quibus ſtatim maxima cum induſtria ſuccurrere oportet. Nam quæ ante tempus ſemel pepererunt,eodem penè ſolent parere tempore, niſi ſumma cum diligentia præcaueatur: in Scotia, heroinæ ſertum tanaceti admouent pudendo frequentiſſimè cum feliciſſimo ſucceſſu. quod vt grauius oleat,atterunt manibus,aut ſub cineribus paululum coquunt. Fit ſimiliter aliquando immaturus partus,

cùm plus ſanguinis ad vterum confluit & defertur, quàm deceat ad pueri nutritionem: vtpote cum mulier ſuapte natura multò abundat ſanguineo humore, qui ſanguis ſolet vtero gerentibus aceruari, quibus non expurgantur muliebria, (ſunt enim nonnullæ mulieres, quibus fluunt ſuo tempore, etiam ſi vterum gerant) colligitur nec non ſanguinis copia, ijs quæ copioſiore cibo vtuntur & probè concoquunt. Item, quæ otioſam & ſedentariam vitam agunt: cuiuſmodi mulieres, cumulandis cruditatibus ſunt obnoxiæ & excrementis: ſimiliter quæ plures identidem admittunt viros, in quibus ſanguinis detractione & purgatione ad præcautionem vtendum eſt. Detrahendus verò ſanguis eſt, ſimulatq; fœtus moueri cœperit, eoque audaciùs, ſi mulieres huiuſmodi quæ gerunt vterum multo abundent ſanguine, ſi mulieres ſunt muſculoſo & bene habito corpore, ſi præditæ viuido colore, ſi ſanguinis detractionem facilè & citra noxam ferre queant, idq; faciẽdum, ſi res poſtulat, vt eſt in prouerbio Gallico, *du murt & du vif*, id eſt, ante motum & poſt motum embryonis, maximè verò quando genitor ipſe (ſi modo cognoſci poſsit) quadratus, multique fuerit ſanguinis, ea tamen cautione, vt diligens habeatur regionis ratio. Tempus autem conuenientiſsimum mittendi ſanguinis eſt, poſt primos inſultus fœtus, eo enim tempore, pauco admodum indiget fomite, vt ex dogmatibus & parangelijs Hippocr. & commentarijs Galeni conſtat. Secanda verò baſilica brachij dextri, ad ℥.iiij tantum, nam tutius eſt repetere, ſi opus fuerit quàm exquiſitè vacuare, prius tamen ſoluta aluo ſuis excrementis, aut ſpontè, aut arte, hoc modo: ℞. decocti capi ℔. s. in quo diſſolue catholici ſemunciam, ſacchari rub. ℥.j. olei ℥.j. fiat clyſter, qui inijciatur horis duabus ante phlebotomiam, aut die præcedente mane. Interea vitanda ſunt diuretica, & cętera omnia quæ ventrem torminibus afficere poſſunt, & quæ partum accelerant quarto, quinto, & ſexto menſibus. Quod ſi videatur grauida purgatorio medicamento indigere, hunc in modum purgabitur: ℞. rhabarb. electi & amicorum ſubtiliter puluerati ʒ.ij. infunde in aqua endiuiæ abſque expreſsione, & fiat potio, quæ ſumatur mane: vel ſumatur bolus hic: ℞. catholici & rhei pro qualitate affectuum & ex præſentis medici conſilio. Poterit doſis & quantitas rhabarbari augeri, aut minui, pro ratione virium mulieris, aut pro ſolutionis facilitate, infundi etiam in decocto pectorali, ſi mulier aut tuſsi laboret, aut frequenti ſputo torqueatur: aut alio aliquo decocto, pro varietate affectuum mulieris, nec exprimendum rhabarbarum. Nam ſi cum ſubſtantia ſumatur poſt ſolutionem, internis viſceribus robur adfert & fœtum firmiorem reddit. Ea euacuatio, poterit ſemel præſcriptis menſibus repeti. Quibuſdam placet Caſsia fiſtularis, quæ licet gratum ſit & amicum naturæ medicamentum, torſionem tamen ventri adferre ſolet, & interna viſcera lenit, quæ huic affectui non conueniunt, qua de re vide Arculanum. Iuuandæ ſunt etiam ijs quæ ſequuntur auxilijs, non ſolùm quibus miſſus eſt ſanguis, aut quæ purgatæ ſunt, verùm etiam, quæ non indigere putantur, attamen fœtum ad periodum perducere nequeunt.

Venæ ſectio & purgatio in grauidis quando & quomodo adminiſtranda.

℞. margaritarum non perforatarum ℈.ij. maſtich. ʒ j zingib. ℈ j. been albi & rubri & coralli rub. an. ʒ j. macropiperis, zedoariæ, doronici, cardamom. an. ʒ. s. cinam. electi ʒ j nucis moſch. ℈.ij. tunicarum ventriculorum gallinarum, confer. roſarum & corticis citri conditi ana ℥.j. s. ſacchari in aqua bugl. diſſoluti, q. ſ. fiat electuarium per tabellas inauratas, ſumat tabellam vnam duab. horis ante ſingulos paſtus. Aliud:

℞. pulueris electuarij diamargariti calidi Auicen. deſcriptione, & diambræ an. ℈.iiij. coralli rubri ʒ.j. rad. pœoniæ ℈.ij. ſacchari albi in aqua bugloſſæ diſſoluti q. ſ. fiant tabellæ inauratæ, quibus vtatur duab. horis ante ſingulos paſtus. Interim deferendum ſequens emplaſtrum quo frigidiori temporis conſtitutione, aut vbi calor renes non offendit admouendum eſt ipſis lumbis. ℞. ladani puri ʒ.ij. galang. ʒ.j. nucis moſch. nucum cupr. boli armeni orien. terræ ſigill. ſanguis drac. mirtillor. balauſt. ana ʒ.j.s. pſidiæ, acaciæ, hypocyſtid. ana ʒ.j ceræ citrinæ ℥.s. terebinthinæ ʒ.j. picis naualis q. ſ. ad craſsitiem, & fiat emplaſt. quod lumbis ad motum remouetur quolibet menſe. Ferenda ſunt hæc emplaſtra, à quinto menſe ad medium noni vſque. Aliud: ℞. ſtoracis calaminthæ, colophoniæ, picis naualis ana ʒ.ij. s. ladani puri ℥.ij. maſtichis ʒ j. s. menthæ ſiccæ, galangæ, biſtortæ, nucum cupreſsi, ana ℈.iiij. myrrhæ, & gummi arabici ana ʒ j. ceræ citrinæ ℥.s. cum pauca terebintbina, fiat cerotum ſuper renes deferendum & potiſſimum per hyemem, aut tempora frigidiora.

Vbi verò æſtas fuerit aut aeris conſtitutio calidior, aut vniuerſum corpus, aut renes tantùm intemperie calida afficiuntur, aut calculi in renibus ſuſpicio adfuerit tutius erit ſequens deferre emplaſtrum:

℞. maſtich. ʒ ij coriandrorum præparatorum, balauſt. biſtortæ, corticis mali punici an. ʒ.ij. s. roſarum rub. P. j. nucum cupreſsi, mirtillorum ana ʒ.j. olei maſtichini, & cyduniorum, aqua plantag. diligenter lotorum, an. ℥.j.s. cum pice nauali, fiat emplaſtrum, renibus admouendum, ad medium vſque noni menſis. Si accidat pruritus, aut ardor quiſpiam, aut veluti feruor ab admotione præſcriptorum emplaſtrorum, ſatius fuerit ea ad tempus relinquere, interim renes ſequenti vnguento ſunt illinẽdi: ℞. olei mirtillorum cydon. maſtich. ana ℥.j.s. hypocyſtidos, acaciæ, boli armeni ſanguinis drac. ana ʒ.j. berberis ℈.ij. ſantalorum citrinor. ℈.iiij cum cera noua fiat vnguentum, quo vngantur renes bis in die: proderit etiam plurimum, ſi pudendum hoc vnguento vngatur, aut vnguento Comitiſſæ.

Pica & malacia earumq; remedia.

Partic. VI.

SOlent grauidæ & pręgnantes varijs cruciari affectibus, pica & deprauata quadam appetentia primis menſibus, qua & carbones, terram lapidis, & alia quamplurima, quæ nutritioni minimè ſunt accommodata, appetunt: de his ipſis fiet ſuo loco & tempore mentio. Toto huius affectus ſpatio, aut ſtatu, caueant manibus faciem attrectare, alioqui obſignaretur ea ipſa re quam deperditè appetunt.

Adeò prægnantibus proſtratur nonnunquam appetitus, vt cibos omnes refugiant, & imbecilliores redditæ, miſeros & imbecilles fœtus pariant, non abſque matris diſcrimine & periculo, quibus nota genitalis apparet per totum ſuæ vitæ decurſum infirmi, ijq; valetudinarij victitãt. Vnde veriſimile eſt, non

fuiſſe

A fuiſſe genitiuam illam notam impreſſam embryonibus,ſine grauiſsimo matris angore & labore. Vomũt etiam aliquando cibos coctos,aliquando crudos, interdum vitioſos humores, cum cordis palpitatione, ac tremore: cuiuſmodi mulieribus maximo erit vſui, decoctum maioris chamomeli (quod ſimillimum abrotano eſt) quod omne remediorum genus ſuperat. Item: ℞. conſeruæ roſ.bugluſ.corticis citri conditi ana ℥.ij coral.rub.ʒ.ij s.margaritarum non perforatarum ʒ.j.oſsis de corde ceruì ana s.ʒ. myrobalanorum emblicorum conditorum, ſacchari roſati recenter tabellati quartarium j. Sex folia auri, paſſularum mundat.℥.j.fiat conditum,quo vtatur frequenter longè à cibo.

Quòd ſi tuſsis infeſtarit, & macilenta indies magis ac magis euadat, vt ferè fit in vrbanis, ruſticis, & nutricibus in quadrageſima ſuperſtitioſis (circa eius enim finem, agricolæ hîc & vinitores, confecti penuria victus & labore longorum dierum,miſerabiliter moriuntur) mulier à condito ſequenti mirum in modum iuuabitur: ℞. conſeruæ roſarum, radicis bugloſſ. conditi, ſingul. ℥ j. s. corticis citri conditi ℥ j. paſſularum mundat.℥.ij.pineorum mundato.in aqua roſarum infuſorum ſemunciam.amygdalarum dulcium ʒ j.margaritarum non perforatarum ℈.ij. pulueris diaireos ſimplic. ʒ.ij. auri folia vj ſacchari albi quantum ſufficit,fiat conditum:quo vtatur perſæpe,etiam non procul à cibo:interea,pectus oleo amygdalarum dulcium & butyro receuti nou ſalito,mane ſuauiter illinatur,& fugiat aerem frigidum.

Victus ratio grauidarum.

B

Partic. VII.

EO tempore victus ratio inſtituenda:Inprimis cibis alantur euchymis, qui & facilè à natura conficiantur,& probè nutriant,& ſint pauci excrementi. Vitanda omnia cruda, & quæcunque ſunt humidiora.ex quibus ſucci multi crudi maximè & viſcidi,in corpore gigni poſſunt.Etenim mulieres quę ſunt humidiore temperamento ad aborſus ſunt paratiores. Itaque ſicciuribus, & cibis & aere vtantur cunſulo; vitandi prorſus ſunt flatuuſi cibi, & quicuuque vrinas mouent: ſimiliter & calidiores, vtpote qui inflammationes & febres ſuſcitare poſſunt.

Quare vitanda piperata,& id genus reliqua: plurimum obeſt generoſum vinum. Id verò vinum ex vſu fuerit,quod craſsioris ſaltem fuerit ſubſtantiæ, pro ratione & temperamento vẽtriculi & hepatis(ſubtile enim nocet) idque diluendum aqua chalybeata,pro facoltate vini. Non ſtatim primis epulis bibendum, ſed poſtremis tantùm, puſt nimirum liberaliorem ciborum vſum. Abſtinendum à forti, violento & immoderato exercitio,dunec partus proximus fuerit: Interea caueudum à tuſsi, ira,zelotypia,externo amore,clamore,ſuperflua venere. Statim à cibo decumbendum per horam,nec tunc dormiendũ eſt: quies enim illa à cibo efficit,vt fœtus quietior cibum aſſumat,nec ciborum pondere grauabitur, quia potius robuſtior euadit. Omnia animi pathemata,mediocriter fereuda; uam animi motus fortiores, non ſulùm vtero geſtantibus mulieribus,verùm etiam omnibus noxam maximam adferunt. At cùm iam mu
C lier nonum attigerit,& aliquot iam dies in eo ipſa morata fuerit, poterit tutò emplaſtra relinquere, & ſeſe paulatim exercitio exponere,non intermiſſo tamen balneorum vſu: ob id ambulatiooes leues, primis diebus conferent ante cibum,potiſsimom duodecimi noui meuſis primis diebus,quæ poſt duodecimũ ipſum diem augeri poterunt, & validiores fieri. Tandem cùm proximè expectabitur & ſperabitur partus, furtius proderit exercitium, ſicque tribus aut quatuor diebus ante partum frequenti & repetito aſcenſu, & deſcenſu iuuabitur plurimùm. Chureis quoque medincribus tunc delectari: præſtabunt hæ exercitatioues, paulò vehementiores, vt fœtus minori cum moleſtia in lucem prodeat,& ipſe partus facilior fiat. Confereut tunc plurimum diuretica, ſimiliter & cibi cinnamomo & croco cooditi. Poſt decimum quintum diem noni menſis, oblinatur pudendum muliebre butyro recenti,vel axungia capi,vel oleo amygdalarum dulcium, vt facilior pateat exitus fœtui ex vtero. Solent enim iuuencul æ mulieres à maiori fœtu plurimum in pariendo affligi, & ſæpenumerò in partu laborioſo & difficili animam agere, ac emori. Quare non ſatis mirari ſubit, quòd tam temerè ineantur hac tempeſtate matrimonia vnde infinita multitudo pauperum,quos ne ſaxa quidem & rupes aratæ tullere poſſunt: lege cautum eſſe oporteret, ne ante tempus matrimonia contraherentur,& artium expertes vitam cœlibem ducerent (quamuis nullus eſt vicus,qui non aleret ſuos ſi non eſſent voragines) hinc homunciones,pigmæi & id genus hominum monſtra,& vitæ breuiſsimæ. Partui proximas,non alio veſtimenti genere indui oportet,quàm
D pallio,vt factitare ſolent Scoticæ mulieres,quæ fœtum edũt ſine obſtetricibus, neq; coarctari thoracico indumento,quod ob id à maiurib. breuiſsimum fuit præciſum,vt longè lateque creſcenti embryoni pateat vterus: ſed ex amore iuncei corporis, plancos, varos, gibboſos, & imperfecta enituntur corpora. Apud Scotos nulli naſcuntur vitioſi: ſed laſciuia eò venit impudẽtiæ,vt quiduis maluit,quàm concubitus inducias. Quamobrem abortiunt aut intereunt, inuitis artificijs omnib. medicorum, cauſa in prõptu eſt, harum effœta eſt natura, & ideò vix feres opem his remedijs: ℞. biſmaluæ cum rad. M j.maluæ,chamomeli,anethi an. M.j.apij M.s.Lauandulæ M.j.s.ſem.lini ℥.ij.ſem.fœnugræci, fœniculi an ℥ j.fiat decoctio in aqua ſufficienti,in qua ſedeant quotidie per mediam horam, octo diebus continuis, manè & ſerò: abſtergantur poſtea pãno lineo & vngantur ſequenti vnguento: ℞. olei amygd.dulc. liliorum an ℥.j.s.pinguedinis gallinæ ℥.s.mucag.ſem.altheæ ʒ.ij.olei ſem.lini ℥.j miſce fiat litus, quo illinatur ab vmbilico ad pubem,illinãtur etiam renes & lumbi manc: à litu,illa ſumat vitellum oui,cum pauco cinnamomo loco ſalis,poſtea bibat modicũ vini albi,aut hippocratici ſi hyems adſit: perſeueret in balneo, litu,& vnctione per octo dies integros,quibus exactis ad valentiora eſt tranſeundum. Nam à leuiorib. eſt inchoandum, fiant igitur quæ ſequuntur,ad horam partus vſque: ℞. maluæ, altheæ cum radicibus ana M.ij. adianthi, parietariæ,arthemiſiæ,lauendulæ,foliorum lini,ſi haberi poſſunt ana M j foliorum lauri M.s.ſeminis lini & fœnugræci ana quart.j.florum chamomeli,meliloti ana M.s.fiat decoctio: in qua ſedeat mane ad vmbilicum vſque,abſtergatur poſtea & vngatur vnguento ſequenti; ℞. olei de ſem.lini ℥.ij. s. olei amygdal.

dulcium ℥.j.mueag.ficuum cum aqua arthemiſiæ extractæ, butyri recentis ſine ſale ana ℥ j.medullæ cruris A vituli & pinguedinis gallinæ ana ℥.s.fiat linimentum, quo vngantur renes & lumbi ab vmbilico adusque pubem, tegantur poſtea optimè pannis calidis & quieſcant. Vngatur etiam pudendum, & loci præſcripto oleo ſeminis lini, ſorbeat poſtea iuſculum pulli, cum oui luteo, cinamomo & croco, potiſsimùm ante cibum. Tertio aut quarto ante partum die, poſtquam lota & vncta fuerit vtatur ſequenti puluere: ℞. Cinnamomi electi debitè mundati ſequi drach. peucedani ʒ.j. fiat puluis ſumat ℈.j. cum ouo ſorbili, bibat modicum vini albi. Si diſpliceant tabellæ, quibus ſuperioribus menſibns vſa eſt, ſequentibus vti poterit, eo maximè tempore, quo lauatur & vngitur: quibus aſſumptis bibet modicum vini hippocratici, ſi aeris conditio frigida fuerit: alioqui vioi albi. Qood ſi videatur partui proxima, temperetur vinum aqua infuſionis ſeminis lini: ℞. Cinnamomi electi debitè purgati ʒ.j.s. corticis caſsiæ fiſtulæ ℈.iij.myrrhæ ℈ ij conſeruæ capillorum veneris ʒ.ij. ſacchari albi in aqua Sabinæ diſſoluti, aut arthemiſiæ quantum ſufficit, ſurmentur tabellæ inauratæ, aſſumat tabellam vnam inauratam poſt vnctiones, hnris duabus ante cibum. Si non arrideant tabellæ & malit opiatam, vtatur ſeqoenti, tempeſtati frigidiore: ℞. Myrrhæ, caſtorei ana ʒ j.s.ſtoracis calamitę ʒ.j.cinnam.electi ℈.iiij.ſabinæ ʒ j cum melle fiat electuarium, aſſumat quotidie mane cum inſtat pariendi tempus, bibat inſuper vini modicum: ſic regenda eſt vſque ad tempus pariendi.

Prognoſticon de fœtu in vtero. B

Partic. VIII.

NOn placet hie repetere, quæ plerique de fœtu in vtero contento prædixerunt, dicam tamen me prænouiſſe, an maſculus an fœmella geſtaretur, ex tumeſcentibus & nigricantibus in alterutro inguine renis, (quod relatu collegarum diſci honeſtè poteſt) ſed ab vmbilico, aulicæ ocyſsimè certum teſtimonium exigunt, obſeruarunt quoque in ea re lunæ curſum, prudentes matronæ, quod his verbis ſequitur:

Si luna creſcente parit, partus maris alter,
Eius decurſu virginis ortus erit.

Soluetur hic, quamuis præter propoſitum, de numero menſium quæſtio in hunc modum:

De partu certatur lis, à menſibus orta eſt,
Solis, vel Phœbei, aut vtriuſq; ſimul.

Vrinarum inſpectione abuti, ad præſentiendum conceperitne mulier an non, impoſtorum eſt non Medicorum, licet permulti nugas in id genus cognitionis & eautiones ſcripſerint. Hoc etiam non ſemper, nec plerunque aqua mulſa Hippocratis indicaoit.

VT REGENDAE PARTVRIENTES. C

CAPVT SECVNDVM.

CVm à parturiendi laboribus vexari cœperit, aduocanda obſtetrix prudens & in ea arte apprimè edocta (hæc enim ars viros dedecet) quæ mulieri lectum ad id compoſitum & idoneum, & in eo mulieris ſitum, pro vſu & arbitrio adoptabit aut pro regione & conſuetudine.

Gallicanæ ad focum in paruo ſtrato collocant & cæteris melius: quæ priuſquam pudendo manus admoueat, eia oleo de ſemine lini aut liliorum, aut amygdalarum dulcium, litum parabit. Sed pudendum ſit adapertum prius & foras ripæ ſnmmopere promineant, os pubis interim totumque pudendum iiſdem oleis illinat, & coxæ, aquilæ lapidem alligabit, & ſub vtroque pede polypodium quercinum adnnuendum corabit: quod ſtatim à partu eſt auferendum, vt & ipſe lapis. Poſtea ſi cruciatus diuturni & vinlenti fuerint, virium appareat imbecillitas, quæ ſolet à maximis doloribus excitari, ouum ſorbile cum puluere præſcriptarum tabellarum, aut ʒ j.opiatæ ſuprà dictæ, nptimo erit ex vſu. Fit aliquando difficilis partus, cum quicquid in vtero continetur ſeroſa recrementa, ant aquæ aut eiuſdem ſubſtantiæ multo ante fœtum tempore excernantur: & tum viæ ſicciores parturientis & rugoſæ redditæ, difficiliorem exhibent exitum: hæc ſi contigerint, ita ſuccurrendum erit:

℞. biſmal.cum radice M.j.arthemiſiæ, ſabinæ ana M.s.ſemin.lini, fœnogræci ana ℥.iiij.caricarum ℥.s. fiat decoctio: cuius accipe quart.j.olei de ſemine lini ℥.ij.moſchi granum j. inij ce in collum vteri, ita faciliorſiet tranſitus, idq́; repetendum ſæpiſsimè. D

℞. butyri recentis ſine ſale in aqua arthemiſiæ loti ℥.ij mucag. ſeminis braſsicæ rubræ, mucaginis ficnum & ſeminis altheæ, cum aqua ſabinæ extractæ ana ℥.s fiat linimentum, quo frequenter vteri collum obſtetrix illinat & in ipſo puerperij labore, aſſnmat puluerem qui ſequitur:

℞. cinamomi electi, corticis caſſiæ fiſtularis ana ℈.iiij. croci ℈.j. fiat puluis ſubtiliſsimus: capiat ʒ.j. cum vino albo, aut aqua arthemiſiæ calidæ. Aut eum qui ſequitur, ſi malit:

℞ corticis caſsiæ fiſtul.dictamni ana ʒ.j.cinamomi ℈.iiij.ſacchari albi ad pondus omnium, fiat puluis ſubtiliſsimus, ſumat ℈.iij. cum decoctiune ſeminis lini: ſic enim celerior fit partus, & cum minori educitur moleſtia.

At vbi difficilis ſupra modum fuerit partus & parturiens ex præſcriptis non iunatur, nec parit, obſtetrix ſequenti vnguento manns ſuas inungat:

℞. nlei de ſemine lini ℥ j s. olei de caſtoreo ℥ s.galliæ moſchatæ ℈.s.ladani ℈.j.fiat linimentum, qun obſtetrix frequenter vteri colum illinat.

Interim pruuocetur ſternutamentum, puluere piperis, aut ellebori albi (qoem circulatores appellant & circumferunt in ſcriniolis & coriolis, puluerem d'Oribus corrupto vocabulo) in nares immiſſo: pariter & lapis Ætites coxæ ſiniſtræ alligatus, fertur accelerare partum.

Si huiuſmodi auxilijs non iuuatur puerpera, ad ea quæ ſequuntur tranſeundum eſt:

A ℞. croci quantum ſufficit ad conficiendum peſſum cum ſucco porri inuolue panno lineo ſubtili, & fiat peſſus, qui coxæ alligatus, in collum vteri immittatur. Vel,

℞. corticis raphani ℥.s. mercurialis M.s. caſsiæ ligneæ ſubtiliter puluerata ʒ.j. ſucci ſabinæ ℥.s. croci ℈ j. hęc omnia optimè contuſa & panno lineo inuoluta, in vteri collū impone: optimū eſt quod ſequitur:

℞. radicem ciclaminis: ea collo vteri admota, ſtatim partum educit, debet coxæ alligari & ſtatim à partu auferri. Franciſcani quidam, pomum colocynthidos præferunt, non verentes adducere in diſcrimen vitæ matres. Aliud:

Arthemiſia cum vino albo cocta & contuſa, ventri admota, partum faciliorem efficit. Aliud:

Satureia trita, ventri calidè apposita, fœtum expellere fertur, etiamſi mortuus eſſet. Si ſerpentis ſpolio mulier cingatur, ſtatim parit.

Semen pœoniæ perfectè maturum, ſubtiliter puluerisatum, & cum oleo chamomelino in linimenti formam redactum maximum adfert præſidium, ſi eo parturiens circa renes, lumbos, os vteri & collum illinatur: nam facilem partum facit & cum paucis doloribus.

Suffitus, ex oculo piſcis ſaliti, aut vngula equina, aut aſinina fœtum & ſecundas educit. Cucurbitula, parturientis renibus admota, partum accelerat, quæ ſtatim à partu auferēda. Cor, è gallina adhuc viuente extractum, & dextræ coxæ alligatum, partum accelerat, ſed ad ſecundas quam penitiſsimè immittat digitos obſtetrix, nihil ſecreti prius. Lini ſemen cum aqua ſabinæ, aut arthemiſiæ, aut pulegij regalis, aut
B vino albo impoſitum, aut ſi in eius decocto mulier ſedeat, fœtum ſine moleſtia educit.

Triphelæ magnæ ſine opio ℥.s. ſucci vitis albæ ʒ ij ſucci mercurialis ʒ ij fiat peſſus, qui coxæ alligatus, in collum vteri indatur: fœtum iam diu mortuum & ſecundas extrahit.

Peſſus ex Condiſo, quiduis educit: Eſt autem condiſum, radix ſaponariæ.

Sunt etiam ſuffitus præſtantiſsimi, quidam ad hos effectus, vt ex ladano, partum facilitat: idem facit ex ſtercore columbarum, aut cati. Qui ſequitur vtiliſsimus. ℞. Cinnamomi, aloes crudæ, ana moſchi, ambræ an. gran. ij. conquaſſentur, fiat ſuffitus: quod ſi mulier diutius in eo permaneat, bibat quod ſequitur: ℞ corticis caſsiæ fiſtularis conquaſſatæ ſeſquiunc. cicerum rubeorum P.s. bulliant tempeſtate frigidiore in vino albo, æſtate verò, in aqua ad conſumptionem medietatis: factæ colaturæ, adde cinnamomi electi ſubtiliter puluerati ʒ s croci gran. vj fiat potio, qua aſſumpta, irritetur ad ſternutamenta.

His ſubſidijs ſi non prodit fœtus, certò ſcias non ſolùm periclitari matrem, ſed & fœtum: quarè ſemper habenda eſt virium ratio, quę non aliter quàm cibis optimis, vt decocto capi aut eiuſdem expreſsione, aut ouo ſorbili, aut vino reparari poſſunt & conſeruari. Admouenda ſemper obſtetrix, quæ nihil niſi cum natura moliri debet: vt enim febrium paroxyſmi non ſunt penes nos, nec arbitrium noſtrum, ſic nec penes puerperas, labores, vulgò horæ, ita dictæ, quod recurrant certis interuallis. Quando manu opus eſt, rem totam chirurgi complures tradiderunt & docuerunt, inter quos doctiſsimè ſcripſit D. Ambroſius Paræus. Cuius laboribus & vigilijs adiuti externis carere poſſunt chirurgi. Sed de his ſatis ſu-
C perq́ue: nolo quæ ab aliis celebrata ſunt, concinnare: pudeat, inquam, pudeat, non experta in lucem proferre in generis hominum perniciem.

VT REGENDAE PVERPERAE.

CAPVT TERTIVM.

Partic. I.

VBi autem puer prodierit in lucem, & ſecundæ eductæ ſunt, hæ adhuc calidæ, ſunt citiſsimè puerperæ vmbilico apponendæ. quibus ſublatis, inuoluenda quoque puerpera potiſſimum ſecundum renes & ventrem totum, pelle arietina è viuo adhuc recens & præſenter extracta. Quod hactenus [*N.*] non animaduerſum eſt, etiamſi multi ex recentiorib. de Gynæcijs ſcripſerunt: licet autem puerpera perbellè ſuo fœtu & ſecundinis liberata ſit, noui tamen cruciatus ac dolores quandoque ſuboriuntur, qui [*Dolores poſt partum.*] alterius partus labores eſſe videntur, quos ſæpenumero perniciosa ſyncope comitatur. His ego cum plerunque interfuiſſem, eorumque vehementiam ac magnitudinem diligentiſsimè obſeruaſſem, noſtram artem propè his inutilem iudicaui, vnicum nobis perfugium in obſtetrice relictum fuit, quæ ſimul atque manum in pudendum indidiſſet, interdum concreti ſanguinis fermè libras tres eduxit, interdum maſſam velut carneam, non abſimilem molæ in vtero retentę (ſæpè cum fœtu & mola ineſt in vte-
D ro) cuius ſymptomatis cauſam mihi inquirenti, non alia videtur quàm facultas expultrix laſſata, ac penè proſtrata, laborum priorum diuturnitate: itaq; vide, quanta ars medica indigeat animaduerſione & experientia, cùm à quibus cauſis debeas petere indicationem, in hac re vix pronuncies. [*Nota.*] Eſt quoque obſeruatione dignum, vnà cum fœtu, vt nunc nuper dixi, nos frequentiſsimè molam vidiſſe & ſuffucatione ab vtero prægnantes & puerperas (ſunt etenim hæ ſalaciſsimæ) non leuiter affici.

Victus ratio puerperarum & pueri recens nati.

Partic. II.

QVibuſdam ſex horas tantùm, quibuſdam verò diem integrum quieſcere conuenit. nonnullæ, cum illa pelle arietina degunt abſque ſomno, abſque motu, abſque luce, clauſis feneſtris, in temperato aere, aut calido, pannis bene tectæ ſeruantur: has ſi tormina exagitant & excruciant, abſtineant à vino per triduum, idem ipſum faciendum, ſi copia lactis moleſta ſit. Simulatq; puer editus eſt, hunc obſtetrix aqua tepida abluat, illique ante omnia mithridatij aut theriacæ aliquantulum hieme per ſe, æſtate verò cum pari portione conſeruæ roſarum, aut bugloſsi, tranſglutiendum exhibeat, illudq́ue tamdiù cum digito in eius ore detineat, donec tranſglutitum videatur. Et ſi præceſſerit partus difficilis, & iam diu puerpera à cibo abſtinuerit, exhibendum eſt capi decoctum, aut aliud quidpiam, quod celeriter & probè nutriat.

Tormina poſt partum. A

Partic. III.

QVoniam antem ſolet, quæ recens peperit, laboribus, & grauiſsimis fatigari torminibus, ante cibos præſtabit ſequentibus vti pulueribus. ℞. conſol. maior. ſiccæ ʒ j. nucl perſic. nucis moſchatæ ana ʒ.ij. carabæ ʒ.j. ambræ griſeæ ℈.j. fiat puluis ſobtiliſsimos: ſumat ʒ.j. cum vino albo, aut aqua artemiſiæ, aut ouo ſorbili, ſi abſit febris, vel cum iuſculo pulli, ſi adſit: vel ℞. nucleorum dactyl. perſic. ana ʒ.j s. nucis moſchatæ ℈.iiij. pulueris diaioarg. calidi ʒ.ij. aniſi conditi ʒ.j. cinnamomi mundati ℈.ij. croci ℈.s. ſacchari ad pondus: fiat puluis ſubtiliſsimus, ſumat ʒ ij cum vioo albo, bis aut ter in die, ſi vrgeât dolures. ℞. aniſi conditi ʒ j.s. nocis moſch cornu cerui vſti ana ℈ iiij. nucleorum dactyl. ʒ j.s. ligni aloes, cinnam. ana ℈.ij fiat puluis ſubtiliſsimus: detur ʒ j. cum vino albo calido, aut vini hippocratici ℥.ij. à partu, ſi nulla ſit febris. Aut ℞ lauendulæ ℥.s. bulliat vnico feruore, in vino calido, bibat ℥.iij. Aut ℞. pulueris nucleorum dactyl. & ligni aloes aoa ℥.j. rad. conſolidæ maioris ʒ j.s. ſuccini ℈.ij. cinamomi ʒ.j. fiat puluis ſubtiliſsimus, ſumat ʒ.j cum vino calido: ſi veró augeantur tormina, & his non cedant remedijs, tunc ventri ſunt hæc admouenda: ℞. vitellos xij. ouorum ſub prunis coctorum, pulueris fœnugr. & ſem. lini ana ℥.j. s. florum chamom. meliloti, anethi ana ʒ.ij. concoquantur in oleo chamom. donec reducantur ad formam vnguenti, applicetur ventri calidè, auferatur ante refrigerationem, & iteretur frequenter ℞. florum chamomeli, anethi, meliloti, roriſmarini ana P.j. ſem aniſi, fœnic. cumini, fœnugræci, ſem. lini an. ʒ.ij fiat decoctio in pari portione vini & aquæ, fiat cataplaſma ventri. B

Pudendi muliebris læſi à partu curatio.

Partic. IV.

NEc negligendum eſt pudendum, quód in difficili partu maximè offenditur & læditur, cui ſtatim à puerperio admouendum eſt quod ſequitur: ℞. albumina doorum ouorum, olei hyperici ℥.j.s. olei myrtillorum ℥.s. cum ſtupis cannabinis, applicetur labijs pudendi, cauendum tamen, ne collum vteri attingat, nam purgationes muliebres ſiſteret, ſequenti die, fiet pudendo fomentum ſequens: ℞. vini & aquæ ana lib. s florum ruſar. rub. & hyperici ana P.ij fiat decoctio, ex qua fiat fomentum pudendo, ſuperpoſitis præſcriptis ſtupis · ſupra ſcripta fiant primo & ſecondo die: à tertio veró ad vſque nonum, fiat quod ſequitur: ℞. vini albi ℔ j. aquæ ℔. s. myrrhæ ʒ.ij cumini ℈.iiij. aluminis ʒ j.s. acinorum, à paſſulis extractorum ʒ.ij. corticum graoatarum ʒ.ij. florum roſ. rubrarum P.ij. fiat decoctio, qua ſoueto labra podendi ſemel in die, ad nonum vſq; diem, deinde vngantur labia pudendi, hoc vngueoto:

℞. olei hyperici ℥ j.s. ſpermatis ceti ʒ.iij. cum cera alba fiat vnguentum, quo vngatur, vt ſcriptum eſt. A blata igitur arietina pelle, vnguendus eſt venter totus iſto vnguento.

Suppooenda tela, eo modo parata, quo poſtea deſcribetur, quam ad octauum à partu diem perpetuo deferet, ventre faſcijs aptiſsimè vinctu: ℞. ſpermatis ceti ʒ.ij. olei amygdalar. dulci, chamom. hyperici ana ℥.j.s ſeui ceruini ℥.j. olei myrtill. ℥.s. cruci ℈.j. fiat linimentum: quo vngatur venter calidè quotidie, ſuperpoſita tela quæ hic deſcribitur: C

℞. ceræ nouæ quart j. ſpermatis ceti ℥.j terebinthinæ in aqua roſarum non ſegniter lotæ ʒ.ij.s. olei amygdal. dulc & hyperici ana ℥ j. croci ℈.j bulliant oionia: deinde inſunde telam ex cannabe ad magnitudinem ventris, ſuperponatur ventri poſt vnctionem poſt diem octauum: ferenda ea quæ ſequitur, per totum puerperij ſpatium & decubitum:

℞. olei myrtill. hyperici ana ℥.j s. olei anethi ℥.j ſpermatis ceti ʒ..ij. axungiæ ceruinæ ℥.j.s. ceræ albæ quartarium, bulliant: addendo in fine decoctionis, croci ℈ j. cùm aufertur ab igne, impone telam cannabinam, quæ ſtrenuè manibus confricta & polita, deferatur per totum decubitus tempus.

Quando poſt partum, torininibus vterus malè affectus eſt, & ad eum ab vnioerſo corpore homores defluunt, & qui iam in eo delituerunt commoti, ita vterum malè afficiunt, vt à ſua ſede dimoueri videatur, ſtatim ablata pelle arietioa, ſub vmbilico admouendum eſt emplaſtrum ex galbano, io coius medio aliquid galliæ moſchatæ, aut moſchi inſerendum eſt: cauendum tamen, ne odor ad nares vehatur: eo auxilio ſulet vterus in priſtinum recurrere ſtatum, & minus torqueri. Priuſquam tela, poſtremò deſcripta, ventri admooeatur, iuuabit plurimum, ventrem totum ſequenn vnguento perfricare:

℞. olei hyper. chamom. anethi ana ℥.j. olei maſtich. ℥.j.s olei mirtill. ℥.j. ſpermatis ceti ʒ.ij. ſæui renum birci ʒ j s. axungiæ ceruinæ ℥ j. croci ℈.j. ceræ quantum ſufficit: fiat vnguentum, quo vngatur venter poerperæ, ab octauo ad fioem vſque decubitus: deinde ſuperponat ſuperſcriptam telam, interim venter totus faſcijs & pannis lineis mollibos leniter cogatur, ne maior fiat quam par ſit. D

Mammarum curatio.

Partic. V.

STatim etiam poſt pellis arietinæ ablationem, habenda eſt ratio mammarum: idque fieri debet horis ad ſummum ſex, à partu: primo igitur illinantur hoe vnguento, non neglecta ſemper alui procuratione, quæ præſtari poteſt ænematibus, ná mulier grauida & puerpera, cloaca, & immenſum ſtagnũ eſt.

℞. olei roſarum, mirtill. ana ℥ j.s. aceti ʒ.iij. miſce, vnge mamioas calidè bis aut ter primo die: ſecnndo die, poſt illitum, aſperge illas puluere myrtill. & ſuperponito emplaſtrum ſequens:

℞. maſtich ʒ.ij. nucis moſchatæ ʒ j. nucis cupreſsi ℈.iiij. boli armeni, terrę ſigill. an. ʒ ij. ſang. draconis ℈.iiij. mirtill balauſt an. ʒ.j.s pulu. ireos florent ʒ.ij. olei mirtill. ℥.ij. olei amygd. dulc. ℥ j.s. terebinth ℥.j. ceræ nonæ q.ſ fiat emplaſtrum: quod vtriq; mammæ pro earum magnitudine paretur: fiant ex eodẽ, alia duo oblonga, quæ ſub mámis à primo partus die admoueantur. Prohibêt enim, ne ab vtero ad mammas feratur ſanguis, & lac gignatur. Ferenda ſunt hæc emplaſtra, ad tẽpus vſq; purgationis perfectę, & donec ſui puerperij muliebria omnioo ceſſant. Interim non congrediantur cum viris, nec cũ eis veneria triumphum agant.

A *BALNEORVM RATIO PRO PVERPERIS.*

CAPVT QVARTVM.

Partic. I.

POſtquam verò perfectè purgata videbitur, nihilque eorum deerit, quæ ſolent huic affectui prodeſ-
ſe, & iam tranſierit trium hebdomadum tempus & ſpatium, fueritque integrè confirmata, priſtiniſ-
que viribus reſtituta, nulla febris ſuſpicio, nulla in viſceribus obſtructio, nec aliud ſuperuenerit ſym
ptoma, quod balneorum vſum poſsit impedire, præmiſſa euacuatione humorum, qui in enixa viſi fue-
rint redundare, cogitandum erit de ingrediendis balneis ad eluendas ſordes derelictas, tùm à præſcri-
ptis vnguentis & litibus, tùm à muliebrib. enacuationibus. Adde, quod balneis interna viſcera, à puer-
perij laboribus diſtenta reſtituantur priſtinæ valetudini, cutiſque erugata politur, leuigatur, & molleſcit,
quod mulieres exoptant: quanquam Italæ ac Hiſpanæ mulieres, nullo modo balneis vtantur.
Ingredienda igitur balnea ſunt, tribus diebus continuis ante cibos, ventre ab excrementis repurgato
vi naturæ, aut arte. Eaque ab initio tepida ſint, in quibus initio paulùlum immorandum erit, illiſq; pau-
latim aſſueſcendum. Secundo die, diutius in balneo immorandum erit, illudque parandum calidius, ca-
lidiuſque tolerandum: Tertio autem die, ſerendum balneum ad laſsitudinem vſque, & ab egreſſu bal-
B nei, lecto ſe committendum. Sumat interea ſi velit, à balneo aliquantulum ſequentis confectionis:
℞. conſeruæ roſarum bugloſſæ corticis citri conditi ana ℥ ij. tripheræ magnæ ſiue opij ℈. ij. ſumat e-
grediens balneum ʒ.ij.
Non commeſſationibus vtendum in balneis, vel ſtatim pòſt, vt ſolent bibaculæ mulierculæ & obſte-
trices: nec per totum diem laſciuiendum in balneo, vt pleriſque mos eſt. Non enim omnibus confert bal
neum. Sunt autem variæ balneorum parandorum formæ, nam pro temporum mutatione, balnea parari
poterunt & mutari. Æſtate igitur poterunt in hunc modum parari: impleatur labrum vel dolium aqua
fluuiatili limpida, cui addes vini albi optimi & odoriferi, partem duodecimam, relinquatur per duos
dies, poſtea ferueant cum arthemiſiæ, maioranæ, agrimoniæ, pulegij ana M. j. & inter feruendum pluries
extinguatur ferrum candens: ſub decoctionis finem, adde roſarum rubrarum ℥ iij. florum chamom. me-
lil. anethi ana ℥. j. facta colatura, fiat balneum primum, à quo egreſſa, ſumat confectionis præſcriptæ ʒ. ij.
deinde ſudet, ſudore deterſo & toto corpore ad naturalem reducto habitum, ſumat cibum euchymum,
& viuat læta, caueat à frigidiore aere. Reſeruabitur aqua primi balnei, pro ſecundo balneo: verum hæc e-
runt addenda: ℞. farinæ fab. & auenæ ana ℔ ij. s farinæ orobi ℔ j. farinæ lupinorum ℔. s. farinæ gland.
℔ j. alumiois cocti, aluminis rochæ ℥. j. s. ſalis ℥. ij. caryophyllorum, nucis moſchatæ ana ʒ. j. conteran-
tur omnia, fiat ſacculus qui in aqua primi balnei ſerueat, & omnia ſimul agitentur diutius, donec albeſcat
tota aqua, & ita paratum balneum, ſecundò ingrediatur.
C Addere poteris ſacculo, granorum tinctorum ℥. iiij. in hoc diutius immoretur, quàm in primo, & à bal
neo ſumat ſimiliter ʒ. ij. confectionis præſcriptæ. Eodem pacto concinnabitur tertium balneum, vela-
tur labrum pro arbitrio: Baſsinicæ mulieres, affabrè facta habent inſtrumenta ad id conſtructa, quæ ca-
pellam vulgò nuncupant. At hyberno tempore, ita fiat balneum: hauriatur aqua fluuiatilis munda, cum
maiori quantitate vini, quàm per æſtatem, in qua bulliant roriſmarini, menthæ, maioranæ, arthemiſiæ,
ſabinæ, hederæ terreſtris, ſingulorum M. j. alumiois rochæ ℔ s. granorum tinctorum ℥. vj. roſarum rubr.
chamomeli, meliloti, anethi ℥. ij. farinæ orobi. lupinorum ℔. j. hæc omnia in ſacculo ferueant, addendo
aquæ vitæ ℔ j. s. fiat balneum vt præcedens: in quo prius extinguatur frequenter ferrum candens, dimiſ-
ſis balneis per octo dies, poſtea ſouebit ſonticulum vt ſequitur: ℞. roſarum rubr. P. j. myrrhæ ʒ. ij. Schœ-
nanthi M. s. myrtill. ʒ ij. s. aluminis ſemunciæ maſtich. ʒ. iij. nucis moſchatæ ʒ ij. conterantur, ferueant in
vino rubro ſtyptico, & fiat ſuper pudendum fomentum bis in die calidè. Sic enim reſtauratur vterus ad
alios conceptus, & pudendum formam gratiſſimam recipiet. Poſthabitis & omiſſis fomentis, quæ per
octo dies fiunt, ſuffitus vterum roborans, vt ſequitur iuuabit: ℞. ligni aloes crudi ℥. s. nucis moſchatæ,
cupreſsi ana ʒ ij electr. ʒ j. conterantur. fiat ſuffitus, quo vtatur mane & ſerò, in cathedra perforata. Vel:
℞. corticis citri ſicci, ligni aloes ana ʒ. iij. nucis moſchatæ, nucis cupreſsi, ana ʒ. ij. fiat puluis: quo vtatur
vt præcedenti. Poterit etiam, hoc fieri fomentum, biduo poſt relictum balneum: ℞. gallarum, nucis cu-
preſsi ana ʒ. ij. cortic. malorum granatorum ℈. iiij. roſar ℥. s. Schœnanthi M. s. aluminis ℥. s. maioranæ
D M. j. thymi M. s. bulliant in vino ſtyptico & foueto pudendum.

Tumor ventris à partu.

Partic. II.

ET quoniam puerperis, nonnunquam iam peractis, quæ præſcripta ſunt, ſupereſt magnitudo & tu-
mor ventris, non minor quàm cum adhuc vtero gerebat, aut ob flatus in eo ipſo contentos, aut hu-
morum illuc decumbentium copiam: his omnibus hæc ratio victus eſt inſtituenda:
Principiò abſtineat à cibis flatum gignentibus, & cibum parciùs aſſumat & purgetur, pro vt videbun-
tur humores exundare. Præterea, hæc admouenda erunt Ventri: ℞. ficuum ℔. j farinæ hordei & faba-
rum ana ℥. s. farinæ orizæ ℥ ij gallarum, nucis cupreſsi ana ʒ. j. maſtich ʒ. ij. ſeminis fœniculi ʒ. j. bulliant
omnia in aqua ſabrorum ferrariorum, aut in aqua frequenter ſit extinctum candens ferrum, donec ſpiſ-
ſum euadat decoctum, & panno lineo, ventri calidè admoueatur, & faſcijs ligetur, per viginti quat. dies.
Poſt balneum, ventri & mammis vt in priſtinum reducantur habitum, ſunt iſta admouenda: ℞. fari-
næ fabarum, orizæ, glandium, amygdal. ſing. ℥. ij. lateris puluerati ℥ j. s. boli armeni ʒ. ij. ſanguinis drac.
ʒ. j. nucum cupreſsi ℥. s. granorum tinctorum ʒ. iij. gallarum ℥. s. olei myrtill. ℥. vj. aquarum meſpillorum
& prunorum ſyluestrium ana ℔. j. aquæ roſar. ℔. j. s. decoquantur ad craſsitiem: fiat puls, quæ ventri &
mammis adponatur calidè. Aqua ſtillatitia florum citriorum, vulgò de napbe dicitur, per ſe deabus ter-

reſtribus ſummoperè commendatur: præterquam quod cætera poſtponit, facit etiam ad braccarum ir- A
ritamenta puluis ſcordij, cum moſcho, ad philtron: ℞. aquæ glandium, aquæ ſorbornm ſylueſtrium vel
non maturorum perfectè (tunc enim nihil adſtrictionis habent) aquæ prunellnrum agreſtium, aquæ
caudæ equinæ, quantum ſufficit: aut ex eis nonnullæ quæ ſatis ſunt ad hæc legendæ, aquæ ſaluiæ, aquæ
vincæ peruincæ ana ℥.iij. farinæ fabarum ℥ iiij. farinæ orizæ ℥.ij. boli armeni ℥.iij aluminis ℥.ij. alumi-
nis glacialis ℥.j.s. ſanguinis draconis ℥.s. lateris pulueriſati ℥ iij. coquantur ad ſpiſſitudinem pultis: ad-
moue ventri & mammis, addere poteris, eum iam cocta erunt, albumina vj. ouorum & ne præſcripto-
rum frigiditate, offendantur pectus & viſcera interna, addendum cenſeo ipſis, maſtiches ℥.ij. nucis moſ-
chatæ ℥.iij iris florentinæ ℥ s.

Diſtillatnm excellens, quod à balneo mammis & ventri admouendum eſt gratiuſque quàm præſcri-
N. pta: delicatis mnlierculis tutum etiam erit, poſt pultes eo ventrem & mammas abluere, vidi ego ex lin-
teis admotis calidis per plurimos dies & noctes, lac euomi & maximam quandam conuulſionem exci-
tari, velut Epileptico inſultu: ℞. gallarum, nucum cupreſsi ana ℔.s. aluminis ℥.vj. boli armeni, ℔.s. fari-
næ glandium & fabarum veterum ana ℔ s albumina ouorum xij. lateris vſti puluerati ℔.j fiat puluis,
quem infunde per triduum. Nam quæ adſtringunt, terreſtris & compactæ ſunt ſubſtãtiæ. nec tam prom-
ptè facnltates ſuas in liquoribus in quibus infunduntur, relinquunt, nec ab eis ita facilè ſpoliantur, vt ea
quæ mediocris, aut tenuis ſint ſubſtantiæ: quare quæ diutius macerantur, ad vſum ſunt paratiora, & a-
ptiora. Infundantur igitur præordinata, in aquis prunorum ſylueſtrium, cornorum, meſpillorum. Et ſi B
deſunt aquæ deſtillatæ, & quo tempore fieri nequeunt, ſume fructus, aut arborum cortices, cornorum
ſc. meſpillorum, prunellorum ſylueſtrium, caudæ equinæ, ſi reperiri poſsit: infunde per quatnor dies in-
tegros, in aqua fabrorum ferrariorum, in qua fuerit frequenter extinctum candens ferrum, addendo a-
ceti roſar ℔.s. poſtquam infuſa fuerunt, omnia diſtillentur in alembico plumbeo lento igne, facta diſtil-
latione, reſerua quod fluxit in vas vitreum ſubiectum, cui adde maſtich. ℥.j.s. ſanguinis draconis ʒ.ij. fiat
puluis ſubtiliſsimus, qui miſceatur aquæ deſtillatæ, exponatur ſoli æſtiuo dies decem. Alia deſtillatio
pro arbitrio poterit commutari in bunc modum ℞. prunellorum ſylueſtrium, cornorum, meſpillorum,
ſi deſunt fructus, ſiue cortic arbor. an. ℔ j. florum roſar. agreſtium, roſ rubrarum cum ſuis cupis ana ℥ j.
ouorum albumina ſex, lateris vſti puluerati ℥.iiij. infunde per duos dies tãtùm, cum pari portione acori
optimi, & aquæ fabrorum ferrariorum, fiant duæ aut tres infuſiones aceti, ratione ſuæ penetrationis: di-
ſtilla omnia in Alembico plumbeo lento igne. Adde aquæ iam diſtillatæ, maſtich ſanguinis drac. boli ar-
meni ana ʒ.j.s ex quibus fiat puluis ſubtiliſsimus, qui in diſtillatam inijciatur aquam, & ante vſum, æſti-
uo ſoli decem dies exponatur.

Myrrha. Myrrha, ſua facultate pudendum arctius & ſolidius ſi ea abluatur, citra vteri noxam, ventrem, illæſis
viſceribus, planum, firmum & abſque rugis, reddit: efficit mammas, ſi grandiores & molliores fuerint,
duras, compactas & minores, illæſo pectore, idque pro maximo, in his rebus ſecreto, habendum eſt: C

℞. caryophyll. nucis moſchatæ, nucis cupreſsi ana ℥ j s. Schœnanthi ℥ ij.s. maſtich. ʒ.ij. aluminis ℥.j.s.
farinæ fabarum & glandium ana ℔ j. terræ ſigillatæ ℥ j. s cornu cerui vſti ℥.j. tartari ℥ ij. myrtill. ℥.j. ſan-
guinis dracon ʒ ij. boli armeni ℔.s. ireos florentinæ ℥ ij. fiat omnium puluis, qui infundatur in aquis ſe-
quentibus: ℞. aquæ roſ. ℥.ij. aquæ prunorum ſylueſtrium & pomorum, quercus, aquæ meſpillorum an.
℔.j. aquæ fabrorum ferrariorum, in qua extinctum ſit candens ferrum ℔.iij. aceti roſ. ℔.s. aluminis ℔.j.
gallar. ʒ.ij. lytharg auri ʒ.j s. nigellæ ʒ.j. benioni ʒ.iij ladani ℥ s. macis ʒ iij. deſtillentur omnia lento i-
gne: bis aut ter venter in hebdomada eſt lauandus, & reliquæ partes, quibus robore & adſtrictione opus
eſt: aut intinctus in eo liquore pannus lineus, partes eas, donec exſiccatus fuerit, tegat.

Aliud diſtillatum, quod faciem, manus, & ventrem, admotum dealbat lenit & deterget & à rugis pro-
hibet & viuidum reddit colorem: ℞. florum altheæ & maluæ quantum licebit habere, præſtat tamen plu
res altheæ, quàm maluæ ſint, diſtillentur in alembico vitreo lento igne: diſtillatum longè præſtantius eſ-
ſet ex ſolis altheæ floribus. Illius aquæ ſume ℔.ij aquæ roſar quartarium vnum, limones duos, remota
exteriore cute, minutim inciſos, prunorum ſylueſt ante perfectam maturationem ℔.j. infunde omnia,
duos dies in aqua diſtillationis florum altheæ præſcripta. Iterum diſtilla lento igne in alembico vitreo:
aut ex ſola aqua, extracta ex floribus altheæ in qua infunde pruna ſylueſt. immatura duos dies, atque ite-
rum diſtilla alembico vitreo: detergit, dealbat, lenit autem mirum in modum hoc diſtillatum, neç eo re- D
peries præſtantius, prius tamen abluenda cutis aqua, in qua infuſa fuerit mica panis albi, nocte tota. A-
liud diſtill. quod viuidum colorem efficit, cutem lenit, erugat, lentigines faciei delet: ℞. caſei recenter fa-
cti ſine ſale ℔.j.s. carnes vnius capi iuuenis abiectis omnibus oſsibus & inteſtinis, minutim inciſas, oua
decem recentia cum ſuis teſtis confracta, aquæ roſar. ℔ s. farinæ orobi & lupinorum ana ℥.j.s. amygdal.
dulcium mũdatarum & piſtarum ℥.iiij. limones quatuor, remota exteriore pellicula, minutim conciſos,
limaces rubr. quæ in ſyluis reperiuntur num. xxiiij. micæ panis albi ℔.s. omnia confundantur & diſtil-
Ad faciei de- lentur in alembico vitreo lento igne. Non eſt parui facienda, huius aquæ vis, nihil à nobis hactenus vi-
corationem. ſum eſt, quod magis faciem adornet & reddat formoſiorem abſque vlla noxa. Aliud diſtillatum, quod
cutem terget mundam, lympidamque reddit, & maximè quæ natura ſunt aſpera, nec non dealbat: ℞. mi-
cam panis albi, in ſucco limonum infuſi, mellis crudi quart. j. oua recentia vj. cum ſuis corticibus con-
fracta, limaces rubrarum ſex, micam panis, aliam ab ea quæ in ſucco limonum infuſa eſt, in
fundo alembici poſitam, aquæ roſarum quart. j. diſtilletur: facies
prius deterſa & à ſqualore depurata hac aqua
lauetur.

A

AMBROSII PARÆI REGIS GALLIARVM CHEIRVRGI PRIMARII

DE HOMINIS GENERATIONE LIBER.

PRAEFATIO.

Maris & fœminæ diſtinctio; eiuſq; cauſa.

VNIVERSI opifex & creator Deus, à primis ſtatim mundi exordijs, conſilio ineffabill, & inæſtimabili prudentia, non humana modò, ſed & nmnium animantinm ſpeciem duplici, maris ſcilicet & fœminæ, ſexu diſtinxit, vt veneris illecebris incitata, coniunctionis appetitu tenerentur, procreandi cauſa. Id enim benignus ille parens aduerſum fatalem ſingulis indiuiduis impoſitam moriendi neceſſitatem, tanquam ſolatium eſſe voluit: vt quoniam ſingulares ſubſtantiæ indiuiduo æternè cõſeruari nequeunt, in ſpecie ſaltem per propagationem, & ſin-

B gulurum indiuidoorum quæ procreatione fit ſucceſsionem perſiſtant. In illa iucundæ voluptatis plena coninnctione, quàm maximè Deus matrimonij fœdere ſanciuerit, mas & fœmina ſemina effundũt, quæ ſtatim concurſu facto commixta & confuſa recipiuntur, & conſeruantur in muliebri vtero. Eſt vero ſemen ſpumoſus humor, vitali ſpiritu differtus, cuius beneficio quadam velut ebullitione & fermentatione, attollitur & creſcit amplius, vtrumq; ex parentis vtriuſq; ſanguine puriori ſecretum, fœtus materiale & formale principium confert, virile quidem in vterum immiſſum & conceptum principis cauſæ & efficientis rationem detinet, fœmineum verò materiæ ſubiacẽtis. Laudabile ſemen debet eſſe album, ſplendens, lentum, globulentum, ſambuci vel palmæ odore, apibus expetitum, & in aquæ fundum merſabile: nam quod innatat infœcũdum cenſetur. Eius quidem multa portio à cerebro, ab vniuerſo tamen corpore ſingulisq; eius, tùm ſolidis, tùm mollib. particulis, ipſum totum deciduum eſt. Niſi enim à toto corpore id totum deflueret, ex eo omnes & ſingulæ fœtus partes minimè formarentur: quãdoquidem ſimilia à ſimilibus fiunt Hinc eſt quod fœtus non effigie modò & facie; ſed & artuum cõformatione, partiumq; interiorum complexione & temperie parentes refert: adeò vt morhi, tranſlata huius aut illius viſceris in prolem imbecillitate, ſæpè hæreditarij fiant. Snnt tamen qui hanc feminis à toto corpore deciſionẽ non penes molem & materiam, vt quæ ſanguinis totius deſecta tantùm quædam portio ſit, ſed penes vim & formam intelligẽdam putent, nempe à ſingulis tantùm partib. ſpiritus animales naturales & vitales formationis & vitæ opifices, idemq; & vim formatricem in ſemen à teſtib. elaboratum defluere. Argumen-

C to eſſe, qnòd pleriq; mutilis parentibus, integri & omnium partium numeris abſoluti edantur fœtus.

Semen quid.

Semen laudabilis conditiones.

Semen à toto corpore deciduum

Quas ob cauſas natura cum partium genitalium vſu maximam voluptatem coniunctam eſſe voluerit.

CAPVT I.

Orgaſmus, quo incitata ruunt in coitum animantia.

PArtium generationi dicatarum functionem ingens quædam volnptas comitatur: eandem, cùm in ipſis partibus materia turget, furens quædam copiditas in omnibus ætate florentibus animalibus præcedit, multis ex cauſis, quarum præcipua eſt, vt ſpecies in perpetuum ſalua, indiuiduorum propagatione & ſubſtitutione conſeruaretur. Bruta enim quę ratione carent, qoæq; propterea de conſeruatione ſuæ ſpeciei ſullicita eſſe nequeunt, nunqoam ferè in mutuos complexus venirent, niſi effrenis cuiuſdam libidinis œſtro, & veneris tanquam ſtimulis incitata adigerẽtur. Homo verò rationis particeps, diuinum planè & excelſum animal, nunquam ſe, nunquam animum ſuum in rem tam turpem tamque abiectam quàm venereus eſt coitus demitteret, atque proſterneret, niſi vel incitæ partibus iſtis venereæ catulitiones mentis eius ſeueritatem remollirent, vel etiam ipſa ratio admoneret, non cum vitę tempore eſſe dimittendam commemorationem nominis ſui, ſed cnm omni poſteritate, quantum fieri poteſt, & conſequi licet prolis propagatione, adæquandam. Itaq; propter hanc vtilitatem natura genitales partes

D lõgè exactiore & exquiſitiore ſenſu, quam reliqua corporis membra donauit per inſignes neruos ad eas tranſmiſſos. Tum eaſdem humore quodam ſeroſo, ſemini haud abſimili, ſed liquidiore & tenuiore, proſtatis ſeu glandulis, quæ viris ad initia ceruicis veſicæ, mulieribus autem ad fundum vteri ſitæ ſunt, proJui voluit. Hæc humiditas acrimoniam quandam & mordacitatem habet: id enim humoris genus omnium maximè poteſt partes ipſas ad agendum irritare, voluptatemq; dum ipſæ agunt geſtientem præbere. Sic planè humores ſeroſi & acres ſub cute aceruati, ſi incaleſcunt, iucundo quodam pruritu titillant, & ſuo motu voluptatem excitant. At non his modò humorum copia & qualitate turgentium ſtimulis genitalinm membrorum natura ad excretionem pungitur & irritatur: ſed concluſus præterea ſpiritus multus ac calidus expirare gliſcit, ex quo naſcitur incredibilis qoidam voluptatis exceſſus, quo perfuſa genitalia in omnem partem expanduntur. Penis quidem viris, quò rectà ſemen in muliebrem vterum eiaculentur: mulieribus verò vteri ceruix, quò ſemen id effuſum hianti velut ceruicis illo ore excipiant, tum etiam vt ſuum per vaſa ſpermatica ad proprios teſtes tranſmiſſom effundant. Hæc vaſa ſpermatica, ſuperiacens nempe vena & ſubiacens arteria flexus multos numero æquales efficiunt, capreolorum variè implexorum inſtar, eiuſmodi implexu ſanguis & ſpiritus qui ad teſtes feruntur diutiſſimè coquuntur, & in ſeminalem ſubſtantiam dealbantur Hi flexus poſtremi in teſtes terminantur. Teſtes verò cùm ſint laxi, rari, & cauernoſi ſeu ſpongioſi, humorem, qui in vaſis cœptus erat concoqui excipientes,

Genitalium ſenſus: & cur humore ſeroſo proluta.

Vaſorum ſpermaticorum flexus.

& ipſi rurſus percoquunt: perfectius quidem ad fœtus procreationem maſculorum teſtes, imperfectius A autem fœminarum teſtes, vt qui frigidiores ſint, minores & debiliores. Albeſcit verò ſemen contactu teſtium, quorum ſubſtantia albet, mas animal eſt quod in alio generat, fœmina quod in ſeipſo, per vaſa ſpermatica quæ in internam vteri capacitatem implantantur. Profectò niſi tot voluptatum illecebras & irritamenta natura parauiſſet, vix quiſquam vnquam mas extitiſſet, qui conceptionis humanæ locum, tot ſordes quæ aſsiduo influxu ipſum alluunt, viciniã ſubiecti craſsi inteſtini & ſuperpoſitæ veſicæ contemplatus, mulierum amplexus perſequi voluiſſet. Nec vlla viro ſe iungere fœmina appetiuiſſet, quæ nonimeſtris geſtationis labores, quæ partus matri ſæpè funeſtos dolores animo voluiſſet.

Coitum intemperantem quæ ſequantur.

Qui coitu intemperanter vtuntur viri, ſæpè pro ſemine crudum & cruentũ humorem, ſæpè & merum cruorem reijciunt, vnde non infrequenter à virium exolutione mors ſuccedit, nonnunquam meiendi difficultas ſuperuenit, conſumpto humore illo viſcido & oleoſo, quem natura proſtatis inſitum eſſe voluit, ad vrinæ vias lubricandas, & aduerſum vrinæ ipſius præterlabentis acrimoniam muniendas, adeò vt Chirurgi poſtea neceſſe habeant, expreſſo ſyringe in vrethram oleo reddendæ vrinæ facilitatem & indolentiam procurare.

Ad generationem neceſſaria.

Ad generationem oportet marem diſtento & rigido pene ſemen in vterum eiaculatorio quodam impetu effundere. Idem verò ipſum, mulierem hianti & patente vtero incunctanter excipere: ne mora obiecta ſemen refrigeſcat, & ſpirituum diſsipatione infœcundum euadat. Diſtenditur penis dum neruoſa, ſpongioſa & caua ipſius ſubſtantia ſanguine & ſpiritu flatulento impletur & turget. Vterus oſculo ſuo B maſculum ſemen in ſe allicit. Per cornua autem, exceptum vaſis ſpermaticis, quæ iuxta ipſa ſunt, à teſtibus muliebribus muliebre ſemen cauitate ſua admittit, vt eius cum virili coniunctione, confuſione, & commiſtione temperetur, & ad quandam æqualitatem reuocetur. Non enim citra duorum ſeminũ perfectè elaboratorum in eodem temporis articulo concurſum, & vteri intemperie & complexione laudabilem diſpoſitionem generatio ſeu conceptio ſuccedit in hac ſeminum mixtione, ſi virile ſemen qualitate & copia muliebri præpolleat, mas edetur: ſin contrà, fœmina.

Mas quando: & quando fœmina gignatur.

Quanquam in vtroque ſexu & maſculinum & fœmineum ſemen ineſt, quemadmodum experientia quotidiana intelligere eſt eorum virorum, qui cum ex priore vxore fœmineam tantùm prolem ſuſcepiſſent, ex altera cui ſecundo nupſerunt tantùm maſculam ſuſcipiunt. Idem licet animaduertere in quibuſdam mulieribus, quæ primis nuptijs mares tantùm pepererunt, ſecundis verò fœminas demum pariunt. Quinimo nec idem homo eodem ſemper modo affectus eſt ad marem aut fœmellam gignendam. Nam pro ætatis, temperamenti, & diætæ varietate, ſemen nunc maſcula virtute præditum effundit, nunc euiratum & fœmineum, vt nihil iam mirum ſit, ſi ex iiſdem nunc mares nunc fœminæ gignantur.

Qua qualitate ſit ſemen è quo mas, qua id è quo fœmina gignitur.

CAPVT II.

C

EX ſemine calidiore & ſicciore mares, ex frigidiore & humidiore fœminæ gignuntur. In frigore enim quàm in calore virium multò minus eſt, & in humiditate quàm in ſiccitate. Idq; cauſa eſt cur fœmina tardius in vtero quàm mas formetur.

Semen poteſtate eſt id, vnde defluet.

In ſemine latet vis procreatrix & formatrix: in melonis enim (verbi gratia) ſeminio poteſtate inſunt truncus, rami, folia, flores, fructus, forma, color, odor, ſapor, & ſemen. Par eſt de reliquis ſeminibus ratio. Sic piri caudex ſectus inſitis pomi ſurculis, poma fert: omninoq; experimur inſitionis vi & intuemur, ſectam arborem ſe in alterius arboris, eius nempe quæ inſita & inſerta fuerit ramos vertere.

Fœtus cur patri potius ſimiles ſint.

Cæterùm etſi qui prodit fœtus patrem aut matrem ſimilitudine exprimat, prout huius aut illius ſemen in mixtione excelluerit, ferè tamen fit vt liberi patri quàm matri ſimiliores ſint, quod mulierum in concubitu magis in maritum defixa ſit mens, quàm mariti in vxorem. Eorum autem quæ in concubitu & conceptu animo grauiter obſeruantur ideæ, in fœtum mox transferuntur & imprimuntur. Sic enim narrant Æthiopiæ quãdam reginam fœtum album edidiſſe, cùm in mariti complexu aliquid candidiſsimum valida cogitatione animo voluiſſet.

Liberis quando opera danda.

Itaque nolebat Heſiodus coniuges dare operam liberis cùm è funere redirent, ſed cum è conuiuijs aut ludis, ne triſtis & funeſta cogitatio in fœtum illata, vitæ eius iucunditatem, mœſta triſtium imaginationum aſpergine confunderet.

Fœtus ſimilitudo ad auum.

Contigit nonnunquam etſi rarò, vt fœtus nec patrem nec matrem, ſed auum aut aliquem alium ex conſanguineis vultus effigie exprimat: quod in parentum viſceribus imis, inſita lateat vis & natura auorum: quæ cùm iners diu latuerit, nonounquam ſe occultæ alicuius occaſionis vi expromit. In quo pictori, res ad D viuum exprimẽti, ſimilis natura videri poſſit: quæ quantum ſubiecta materia patitur, prolem in omnem parentum habitum effingat, adeò vt ſæpè etiam parentum morbi, hæreditario velut iure, in fœtus transferantur.

Morborum paternorum hæredes fiunt liberi: nonnunquam tamen ſani è morboſis gignũtur.

Nam & ſimi, ſimos: & claudi, claudos: & elephantici elephanticos: calculoſi, calculoſos: aſthmatici aſthmaticos: & arthritici, arthriticos generant. Semen enim gignentis vim, naturam, temperiem & complexionem ſequitur. Itaque ſani ſanis: & morboſi ferè morboſis eduntur, niſi fortè alterutrius è parentibus ſani ſemen, alterius morboſi impreſsionem morbidam correxerit, vel vterus temperatus & ſanus, benigno velut fotu ſuo emendarit.

Quid cauſa ſit cur in brutorum genere fœminæ grauidæ, marem quouſque pepererint, nec appetunt, nec admittunt: contra quàm fit in mulieribus grauidis.

CAPVT III.

CAuſa eſt, quòd tantum quantum ſenſu mouentur, ad id ſolum quod adeſt, quodque præſens eſt, ſe accommodant, paululum admodum ſentientes præteritum & futurum. Ita fit vt elapſæ voluptatis, poſtquam conceperint, immemores, à coitu abhorreant. Veneris enim ſenſus illis tantum datus eſt à natura ad ſpeciei ſuæ conſeruationem, minimè verò ad voluptatem & delectationem. Cæterùm mares ad eas libidinis æſtu furentes, turgentes, & velut œſtro percitas ideo accurrunt, quod tum ex ea-

rum

A rum vuloa & obſcœnis gentalibusq́ partibus, viroſus odor in aerem efferatur, qui ipſorum nares ac cerebrum feriens coitus imaginatiooem, deſiderium, & ardorem inijcit. Mulieribus contrà videtur venerei coitus ſenſus à natura datus, non tantùm ad ſobolis propagationem & ſpeciei humanæ cooſeruationem, ſed etiam ad humanæ vitæ miſerias, voluptatis illius tanquam blandimentis leniendas & demulcendas: facit etiam ad id multus & calidus circum præcordia ſanguis quo turgent, qui imaginationis, cuins in humores imperium eſt, impulſu, à corde & viſceribus per proprios ductus, in genitalia detruſus, ipſas ad venerem nouam ſubinde incitat. Brutorum quidem mares libidinis ſtimulis perciti & agitati fureot, tentigine rumpuntur, ſæpè & rabiunt. At mox poſtqnam ſoi generis fœmina libidinem expleuerint, omnino manſueſcunt & feritatem illam deponunt.

Quæ in coitu ad generationem obſeruanda ſint.

CAPVT IV.

Mulierem ad venerem & conceptionem accendentia.

MAritus cùm in coniugis thalamum venerit, omni illam deliciarum, omni blandimentorum genere excipiet, at ſi paulò tardiorem aut frigidiorem ſenſerit, molli complexu fouebit, demulcebit, titillabit, nec ex abrupto, tenſis derepente neruis, in agrum naturæ irrumpet, ſed ſenſim irrepet potios, laſcinis verbis oſcula laſciuiora miſcendo, genitalia & mammas contrectando, vt flammam ipſa accipiat, & ad venerem incendatur. Sic enim demum proprij ſeminis excernendi & virilis vnà concipiēdi deſiderio fremit & ardet vterus. Quòd ſi talia inflammandæ mulieri non ſufficiont, ſunt enim ferè mulie-
B res viris ad ſeminis excretionem tardiores, iuuabit ante vuluam fouiſſe decocto herbarum calidarum in vino maluatico, aot alioqoi generoſo incoctarum, indidiſſe in vteri ceruicem & oſculum moſchi aut zibethæ tantillum. Cùm inſtare proprij ſeminis effluxum ex titillante voluptate percipiet, virum ea de re admonebit, vt eodem ſi fieri poſsit temporis articolo, & ipſe ſemeo ſuum eiacoletur, vt ex ſeminum concurſu conceptus fiat, fœtusque tandem prodeat. Id quod felicius ſuccedat, non ſtatim ſe ex opere peracto à complexu muliebri diuellet vir, ne aer in vterum adhuc hiantem ſubeat, ſeminaque appulſu ſuo corrumpat, antequam planè confuſa coierint. Quieta, digreſſo viro, ſe continebit mulier, cruribus decuſſatis, & molliter in altum ſublatis: ne motu, decliuique ſitu ſemen excutiatur. Quæ cauſa eſt, cur ſibi etiam tum à ſermooe, præſertim contentioſo, tuſsi, & ſternutatione temperare debeat, ſomno, ſi fieri poſsit, ſe tradere.

Quibus ſignis concepiſſe mulierem intelligere liceat.

CAPVT V.

SI à coitu ſemen exceptum haod exciderit, ſi in ſeminum concurſu totum corpus leniter cohorruerit, contrahente nempe ſe vtero ad eorum compreſsionem & complexum, ſi lenis doloris ſenſus circa vmbilicum & hypogaſtrium oberret, ſi ſomnoléta ſit mulier, ſi à viri complexu abhorreat, ſi facies ſit decolor, concepiſſe illam ſcire licet. Quibuſdam poſt conceptum vari ſurgunt in facie, oculi depri-
C muntur, album ipſorum liueſcit, vertigine caput tentatur elatis à ſuppreſſo menſtruali ſanguine vaporibus, mœror & mœſtitia mentem nccupat, cum faſtidio & moroſitate, vaporum nempe caligine obductis ſpiritibus, & inſolito onere grauato corpore, dentium & gingiuarum dolores, animi deliquia ſuperueniunt, appetentia deprauatur cum nauſea & pica, quó fit vt boni ſucci cibos auerſentur, illaudabiles verò & multa præter naturam appetant, vt carbones, lutom, cineres, ſalſamenta raucida, acerbos, auſteros & acidos fructus, piper, acetum & ſimilia acria, omninoque alia à natura & vſu abhorrentia, pro ſuppreſsi humoris in ventriculi orificium redundantis conditione. Deprauata eiuſmodi appetentia, quibuſdam ad partom vſque durat, alijs tertio grauiditatis menſe, cum capilli fœtui ſuccreſcunt ingraueſcens: tandem ſub quartum grauiditatis menſem exoluitur, quod grandior & vegetior iam fœtus, excrementitij & ſuperflui humoris magnam partem abſumat. Suppreſſa enim in grauidis menſtrua tripartitò diuiduntur: purior portio in fœtus alimoniam faceſsit: quæ huic purior eſt ad mammas ſenſim aſcendit: omnium impuriſsima in vtero circum fœtum ſubſiſtit, ſecundinasque facit, in quibus fœtus molli tanquam in calcitra, recubet. Sunt grauidæ quibus vrina fluit acrior, feruentior & ſubcruenta: noo incaleſcente tantùm veſica ex ſubiecti vteri ſanguine concluſo feruētis compreſsione, ſed & tenuiorē eiuſmodi ſanguinis portione in veſicam expreſſa & exudante. Mammarum verò & venarum quæ ſub mammis in pectore & circum ipſas exiſtunt tumor, ſoliditas, & lactis expreſsi fluxus, ſigna grauiditatis cum ſub-
D ſultorio in aluo motu certiſsima. Nec verò per grauiditatem mammarum tantùm venæ, ſed & vniuerſi corporis tumentiores exiſtunt, præſertim verò femorum & crurum: adeo vt ſæpe multiformi plexu ſibi mutuo intertextæ varicoſæ appareant. Vnde corporis totius inertia, grauitas, & incedendi, appetente præſertim partus tempore, difficultas. Denique ſi vis noſcere an conceperit mulier, cum dormitura eſt, ei aquam mulſam potandum dato. Nam ſi alui tormina patiatur, concepit: ſin minus, non concepit, ait Hippocrates.

Appetitus rerum abſurdarum in imprægnatis.

Menſtrua ſuppreſſa in grauidis tripartitò diuiduntur.

Hippocr. 1. de morb. muliebr.

Aphor. 41. ſect. 5.

Vterum ſtatim contrahi excepto & concepto ſemine. CAP. VI.

Fœminei ſeminis vſus.

POſtquam effuſa in vteri capacitatem coierint maris & fœminę ſemina, tum orificium eius arctiſsimè conſtringitur & conniuet, ne ipſa excidant. Ibi fœmineum in maſculini ſeminis alimoniam & incrementum cedit, quia ſingula his nutriuntur & creſcunt, quæ ſibi ſimilia & familiaria ſunt. Eſt verò ſeminis cum ſemine quàm cum ſanguine familiaritas & ſimilitudo longè maior, cùm coaluerint coagulantur, & arcto parietum vteri complexu ſic incaleſcunt, vt cirum tenuis concreſcat pellicula, ei ſimilis quæ ſupra lac pingue & cremore ſuo minimè caſtratum obtenditur. Deniq; ſeminalis illa concretio oui abortiui inſtar habet, cuius nempe in teſtaceam duritiem nondum concreuit inuolucrum, circum implexu multo ſe interſecantia viſuntur filamenta, cum ſubſtantia quadam viſcida, albuginea & rubra, atro velut ſanguine ſuffuſa. In medio ſubapparet vmbilicus, vnde illa producitur pellicula. Certè multa quæ ad

Conceptionis humanæ intelligendæ compendiũ.
Lib. de nat. puerper.

fœtus humani in vtero conceptioné attinent, intelligere licet ex obſeruatione viginti ouorum, quæ quis A
fouenda gallinæ ſuppoſuerit, ſic vt ſingula ſingulis diebus frangas & diligenter contempleris. Vigeſimo
enim demum die, pullus perfectus apparet, cum vmbilico. Humani fœtus illa pellicula ſecundina ſeu
chorion nominatur, vulgò verò fœtus culcitra. Hæc ſexto demum die perficitur Hippocratis ſententia:
non continendis modò confuſis ſeminibus vtilis, ſed etiam ſugendo per vaſorum orificia in vterum de-

Cotyledones.

ſinentia alimento. Eiuſmodi orificia Græci Cotyledonas, Latini Acetabula nominant. Sunt autem ex-
cauatæ velut eminentiæ, his ſimiles quæ in ſepiarum velut pedibus & promuſcidibus, duplici ordine
frequentes ad actionem ciborum complexum cernuntur. Non admodum apparent illa in mulieribus,
vt in brutorum pleriſque fœminis acetabula. His igitur ſecundina vndique vtero adhæreſcit ad conce-
ptorum ſeminum conſeruationem, nutritionem, & incrementum.

De Generatione vmbilici. CAP. VII.

POſtquam mulier conceperit, commemoratorum acetabulorum cuique aliud mox vas adnaſcitur,
vena nempe venæ, & arteria arteriæ: mollia hæc & recentia adhuc vaſcula tenui membranula com-
pinguntur, quæ ipſis extrinſecus ſubtenſa adhæreſcit, his enim & membranæ, & ligamenti, & tuni-
cæ, ſeu nutrimenti loco eſt, & cum reliquis reduplicatur ad cingẽdum vmbilicum ex vena & arteria vm-
bilicali conflatum. Nouella fœtus hæc vaſcula ſuis oſculis vteri Cotyledonibus ſingula ſingulis reſpon-
dent, perexigua & pertenuia ſunt tanquam radicum in terram depactarum vltimæ fibrę, vbi proceſſerint B
longius, combinantur ſic, vt ex duobus vnum vas fiat: donec tandem connexionis continuatione, vaſcu
la illa omnia in duo ingẽtia vaſa deſinant & degenerent, vmbilicalia dicta, quia vmbilicum conſtituant,
& in fœtus corpus per vmbilici foramen ſubeant. Hîc ſingularem naturæ & Dei prouidentiam Galenus
admiratur, quòd in tanta vaſorum multitudine, tam longo productionis & itineris tractu, nunquam ve-
na arteriæ, aut arteria venæ ſe applicet & confundat, ſed quodq́ue tantùm vas ſui generis vaſi ſe adiun-
gat. Vena quidem vmbilicalis in corpus pueri ingreſſa, ſtatim ſe cauæ hepatis parti applicat, arteria verò
in duas finditur: quæ ſecundum veſicæ latera duabus ſe arterijs iliacis applicant, ſtatimq́ue peritonæo
tunica integuntur, & eiuſdem beneficio partibus quas obeunt adnectuntur. Nouellæ illæ venæ & arte-
riæ ſunt veluti fœtos radices: vena verò & arteria vmbilicalis trunci arborei inſtar habent, ad deducen-
dum alimentum fœtui nutriendo idoneum. Primum enim viuimus vita plantæ in vtero, deinde vita a-
nimali, atque vt prior fœtus tunica Chorion ſeu Allantoides, ſic altera Amnius ſeu Agnina dicitur, quæ

Hipp membranas omnes quæ fœtum in vtero inuoluunt ſecũdas appellat. Galeni ſententia de vſu part.

ſemen ſeo fœtum vndique inuoluit. Tenuiſſimæ ſunt hæ membranæ, telis aranearum tenuitate ſimiles,
ſibi inuicem ſuperattextæ, multisq́ue præterea locis connexæ villorum quibuſdam tenuitatibus quæ
ſimilium adiunctione tandem robur acquirunt: ex quo intelligere eſt, quid cauſæ ſit, cur varijs & violen-
tis tum grauidæ matris inter eundum & ſaltandum, tum fœtus in vtero motibus, non ferè membranæ
illæ abrumpantur. Sic enim villorum eiuſmodi nexibus coniunguntur, vt inter ipſas nihil, neque vrina, C
neque ſudor interueniat, quemadmodum diſſecto grauidæ mulieris cadauere, diligenter inſpicienti, ac
non ex aliena opinione, quantumlibet inueterata, pendenti, certa fide intelligere licebit, nequaquam ta-
men tantum eſt eiuſmodi membranarum robur, quin facilè in ipſo partus articulo, diſtringi à calcitran-
te puero & reuelli poſſint.

De vaſis vmbilicalibus. CAP. IIX.

VEterum permulti ſcripſerunt in vmbilico quinque cerni vaſa, venas nempe duas, duas arterias, &
vrachum. At mihi multa in multis cadaueribus obſeruatione perueſtiganti, nunquam niſi tria no-
tare licuit: venam nempe vnicam, quæ valde ampla eſt, adeò vt ſuo ductu linguæ adſtrictoriæ fer-
rum facilè admittat, & duas arterias, haud ita amplas, ſed longè anguſtiores, quòd copioſiori ſanguine
opus eſſet fœtui ad conformationem, partium nutritionem & incrementum, quam ſpiritu vitali: eiuſmo
di vaſa, vmbilici corpus, quod nono demum die conformari creditur, conſtituentia, ſui velut reduplica-
tione & implexu nodos, cinguli Franciſcani nodis ſimiles faciunt, vt nodoſis illis ſuis anfractibus cur-
rentem ſanguinem remorantes perfectius concoquerent & elaborarent: quemadmodum in eiaculato-
rijs vaſis ſpermaticis cernere eſt, quem etiam in vſum ſemiulnæ longitudine vmbilicus ille viſitur, adeò
vt pleriſque naſcentibus, terna, quaternàve obuolutione collo ſemoríve implicitus cernatur. Quam-
diu vtero materno concluditur fœtus, vmbilico tantùm, non etiam ore cibum capeſſit, imò neque ocu- D
lorum, neque aurium, neque narium, neque ani munere fungitur, nec verò cordis officia deſiderat. San-
guis enim ſpirituoſus ad ipſum per vmbilicales arterias commeat in arterias iliacas, & ab arterijs iliacis

Fœtus qui ſpiret.

in reliquas omnes corporis totius arterias, harum enim ſolo motu ſpirat fœtus. Itaque haud putandum
eſt in fœtu aerem per pulmones in cor inferri, ſed contrà à corde in pulmones. Nam nec cor in ſangui-
nis ſpirituúmve vitalium generationem aut elaborationem incumbit. His enim vt ſunt à matre confe-
cta & elaborata contentus eſt fœtus: qui quouſque plenam, integramq́ue & euidentem membrorum &
artuum omnium deſcriptionem nactus fuerit, pueri nomen haud mereri videtur, ſed genituræ tantùm;
embryonis aut fœtus.

De ſeminum in vtero ebullitione ſeu fermentatione, & trium ampullarum, ſeu trium principum viſcerum concretione. CAPVT IX.

PRimis ſex conceptionis diebus nouella vaſcula fieri proferrique ex maternorum vaſorum acetabu-
lis, tanquam fibra in totum ſemen ſparſæ creduntur. Illa vt vterum ſic & chorion ipſum pariter, æ-
qualiterq́; perforant. Hacq́ue via non in fœtum modò comeatus partium cõformationi & nutritio-
ni neceſſarius defertur, ſed etiam in venulis ipſi chorio variè intextas. Ita fit vt non loci modò, ſed & ſan-
guinis

A guinis etiam ſpirituumq; vitalium influentium occaſione bulliat, & tanquam fermentetur ſemẽ ipſum, moxq; in tres ampullas ſurgat, bullis ſimiles, quas aqua pluuia ſuo in flumen elapſu excitat, ampullæ illæ trium principum viſcerum, hepatis nempe, cordis & cerebri concretiones quædam, & inchoatæ deſurmationes exiſtunt: huc vſque ſemen, feminis modò appellatione cenſetur, poſtea verò ſurgentibus illis ampullis, *embryonis* nomine, ad perfectam vſq; membrorum deformationem, donatur quarto die poſtquam vmbilicalis vena conformata eſt, ſanguinem craſsiorem & plenioris alimenti ex cotyledonibus ſugit. Hic quia craſsior eſt, facilè eo concreſcit & coagulatur loco, quo mox hepar plenum abſolutumq; comparere debet. Tum enim inſigni ſupra reliquas partes magnitudine notabile eſt, ex eo *Parenchyma* dictum, quod affuſi ſanguinis concretio tantùm quædam ſit: ab eius gibba parte enaſcitur craſsior venæ cauæ truncus, qui tenues velut villos ſuos in omnẽ eius ſubſtantiam diffundit: inde in duos ramos finditur, quorum vnus in ſuperiores, alter in inferiores partes, partiumq; particulas propagatur. Vmbilicales interim arteriæ, ſanguinem ſpirituoſum ex arteriarum maternarum acetabulis ſugunt: ex quo, feruidiore nẽpe & magis ſpirituoſo. In ſecunda ampulla conformatur cor, ſubſtantia carnoſa ſolidiure & denſiore præditum, qualem decebat eſſe eius viſceris, quod caloris fonte manat, & perenni cietur motu. In hoc vis formatrix duos ſinus excauauit, dextrũ vnum, ſiniſtrum alterum. In dextrum inſeritur venæ cauæ truncus, alimentum cordi neceſſarium deferens. In ſiniſtro efformatur arteriæ caudex: qui & mox bipartito ſinditur, maiore ramo ſeſe in ſuperas, inferiore verò, qui amplior eſt, in inferas partes, partiũq; B particulas inferens, & vitam caloremq; vnà ſecum vitalem deferens.

De tertia velut ampulla, in qua cerebrum caputq; conformatur.

CAPVT X.

SEminis portio longè maxima in tertiam hanc ampullam faceſsit: cerebro ſcilicet, capitiq; toti materiam ſuffectura. *Multum verò ſemen in capitis & cerebri* conformationem ideo faceſſere oportuit, quia partes hæ non vt cor & hepar ſanguineæ ſunt, ſed ferè exangues: oſſeæ nempe, medulloſæ, cartilagi-noſæ, neruoſæ, & membranaceæ: cuiuſinodi partes, vt venæ, arteriæ, nerui, ligamenta, panniculi & cutis ſpermaticæ dicuntur, quia primam ex ſolo ferè ſemine conformationis materiam ſortitæ ſunt. Quanquam poſtea ſanguine, vt reliquæ etiã carnoſæ & muſculoſæ partes, nutriuntur: ſed qui mox vbi ad ipſas appulerit in ſpermaticum quid, aſsimilatricis inſita viribus, degeneret, ſurmato cerebro reliquæ capitis partes ſe adiungunt, maximeq; illæ quæ muniminis loco ipſi circumpoſitæ in oſſa ſenſim indurantur. *Caput* ſenſuum ſedes & mentis rationisq; domicilium, *in ſupremo ideò locatum eſt*, vt hinc, tanquam ex arce, ſubiecta reliqua membra, ipſorũq; actiones & functiones regeret. Illic enim anima rectrix reſidet, hincq; in reliquum corpus deriuatur & influit. Conformatis tribus illis principijs, natura futuræ corporis moli palos, & velut ſuſtentacula quærit. In quam rem oſſa architectatur. Prima omnium formari putantur, ſeu potius conformata apparent, oſſa ilium interiectis vertebris connexa: inde reliqua omnia membra, ſuis C exſculpta cauitatibus & foraminibus: quę in capite ſeptem manifeſta & peruia nutantur: duo nempe aurium, duo naſi, vnum oris: in ſubiectis capiti partibus, vnum eſt ani, alterum vrethræ ſeu veſicæ canalis; fœminis præterea vnum ceruici vteri, ſine quo matres, fieri nunquam poſſent. His perfectis natura tandem nobile illud ſuum opus, obducta cute vndiq; expolit. *Oſsium conformatio.*

Abſoluto operi & microcoſmo Deus, naturæ & rerum omniũ autor, animam demum infundit, quod ex Moſis ſententia probat D. Auguſtinus: ſi quis, inquit, grauidã percuſſerit adeò vt inde abortiat, moriatur, ſiquidem infans formatus in vtero fuerit. At ſi nondum membrorum conformationem & diſtinctionem adeptus fuerit, luat ære. Itaq; ab Adamo, aut parentibus deriuari animam non eſt credendum: ſed ſingulis momentis, & in ipſo conformati fœtus articulo à Deo creari, & in fœtum infundi. Sic igitur molæ, ſimiliſq; confuſionis & indigeſtæ molis monſtra, etſi ob tremulum quendam & incertum motum vitæ participia videantur, minimè tamen mente & rationali anima informata cenſenda ſunt: ſed quod mouentur, nutriuntur & creſcunt, id ab vteri inſita facultate, & ſpiritu prolifico ſemini permixto totum habent. Cęterum infans in vtero, vt ante trigeſimum diem conformationem perfectam non adipiſcitur; ſic non ante ſexageſimum mouetur: quod tempus ſæpius etiam mulieres latet, propter motionis exilitatem. Sed iam de anima, à qua vt omnis in corpore functionis, ſic & generationis principium eſt, paucis dicere aggrediamur. *Anima.* *Exod. 20. quaeſt. 52.* *Mola non viuit.*

D

De Anima. CAPVT XI.

ANima in corpus migrat, ſimulatq; id perfectam in vtero membrorum diſtinctionem & conformationem adeptum fuerit: quod maribus ferè, ab inſito & informante calore vegetiore, contingit diẽ quadrageſimo: fœmellis verò quadrageſimo quinto, aliàs citius, aliàs tardius, pro agẽtis efficacia, & materiæ ſubiectæ obedientia. Nec tamẽ infuſa anima ſuis ſtatim elucet functionibus omnibus, quod circumformata inſtrumenta ſolidam conſiſtentiam, niſi multo poſt tempore & ætatis progreſſu, animæ miniſterijs, præſertim diuinioribus, neceſſariam non adipiſcantur. Vitiantur verò animæ illa inſtrumenta, vel à prima in vtero conformatione, quemadmodum quibus in turbinem acutum eſt caput, vt Troiani belli temporibus Therſiti, noſtris verò Tribuletio & Tunino, vel poſtea caſu aliquo, vt obſtetricum violenta manu, quæ molli cranio, ſubiectis cerebri ventriculis compreſsionem & anguſtiam intulerit: lapſus ictu, errore in victu, vt ebrietate & febre quæ lethargum, carum, aut phrenitidem, inuehant.

Infuſæ animæ varias ſtatim dotes indidit Deus: hinc alijs datus eſt per ſpiritum, ſermo ſapientiæ, alijs ſcientiæ, alijs efficacia ſanationũ, alijs poteſtatũ, dominatuũ & imperiorũ, alijs prophetiæ, alijs linguarũ, alijs aliarum gratiarũ, vt primę & æternæ Dei viſum eſt prouidentię, cui nemo vbloqui aut ubſiſtere debet. Num enim dicet figmentum ei qui finxit, cur me finxiſti ad hunc modum? An nõ habet poteſtatem *Paulus 1. Cor. cap. 12.*

figulus vt ex eadem maſſa fingat,aliud quidem vas in honorem,aliud verò in ignominiam? Harum rerū A
rationes nec mei inſtituti eſt,nec ad quenquam pertinet perueſtigare,ſed tantùm ſuſpicere eum humili-
tate.Id vnum dicam,nobilem & ingenuam animam elementaria & caduca negligere: rapi verò in cæle-
ſtium & diuinarum rerum contemplationem, qua nō antè liberè fruitur, quàm ab hac concretione cor-
porea ſecreta fuerit,& ſuæ origini reſtituta.

Anima quid.

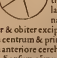
Eſt igitur anima, Entelechia ſeu perfectio interior, omnium in nobis motionum ſeu functionum na-
turalium & animalium cauſa prima,& vera hominis forma.Eſſentiam eius obſcuram, multis deſcriptio-
nibus exprimere conati ſunt veteres : nam & ſpiritum cœleſtem & eſſentiam ſuperiorem incorpoream,
inuiſibilem,immortalem,à ſeipſa tantùm ,id eſt mente & intellectu comprehenſibilem eam dixerūt.Alij
nunquam dubitarunt,quin ex vniuerſa mente diuina delibatas animas haberemus,quæ vt viuæ ſunt,ſic
corporibus quibus vniuntur,vitam largiuntur.Anima hæc etſi in totū corpus,ſingulasq́; eius particulas
corporeę omnis molis & mixtionis expers ſuſa ſit,eſt tamen tota & integra in ſingulis ſeorſim partibus,
vna ſimplex, indiuiſibilis compoſitionis & concretionis omnis expers, pluribus tamen facultatibus &
virtutibus inſtructa,quę per varias edit corporis partes:ſentit enim, imaginatur,iodicat,meminit,intel-
ligit,cupiditates,voluntates,animalesq́; omnes motus regit,videt,audit,olfacit,guſtat,tangit,varijs om-
ninò corporis membris: ab hisq́; tot & tantis viribus, varias ſortitur appellationes. Anima dicitur, quia
corpus ex ſe mortuum animat. Spiritus nominatur, quia ſpirat in corporibus. Ratio verò, quia verum à
falſo tanquam radius quidam diuinitatis diſcernit. Mens, quia pręterita cogitat,recolit & meminit. Ani- B
mus,quia animos inerti præbet corporeæ moli. Senſus deniq; & intellectus, quia ſenſibilia, & intelligi-
bilia comprehendit.Incorporea cùm ſit,locum extenſione corporea minimè occupat,etſi totom corpus
repleat. Simplex verò,quia eſt,nec creſcit,nec minuitur: neq; enim in puſione minor eſt quàm in gygāte,
æquè perfecta & magna ſecundū naturā ſuam in infante quàm in viro. Sūt verò corporū anima qua vi-
uunt,informatorū, genera tria: primum imperfectiſsimū omnium, plantarū eſt: alterum eſt brutorum:
tertium hominū. Plantæ viuunt per animam vegetantē: bruta per ſenſitiuā: homines per intelligentem.
Atq; vt ſenſitiua brutorum anima vegetantis viribus omnibus inſtructa eſt, & functionibus fungitur,ſic
humana intelligens, inferiorū vires omnes ſub ſe comprehendit, nō vlla diuiſione ſecretas , ſed cum ra-
tione & intelligentia in vnam humanā formam & animā à qua pendent, indiuiſibiliter vnitas. Cæterùm
quia paulò antè diximus animæ varias in varijs corporis partibus eſſe & apparere functiones , hîc reli-
quis omiſsis,eas modo perſequemur quæ principes dicuntur. Quatuor multorū ſententia humanæ *ani-
mæ* numerantur *functiones princ pes* , à totidem facultatibus , tandemq́; ab vna anima prodeuntes : ſenſus
communis,Imaginatio,Ratiocinatio,& Memoria.

Anima vna indiuiſibilis in toto & ſingulis eius partibus.

Nomina.

Animatorū corporum tria genera.

Senſum cōmunem ſeu interiorem,à ſenſuum exteriorū inſtrumentis, ſenſibilium rerum delatas, tanquā
ab internuntijs,ſpecies & ſimulachra,vehente per neruorū ductus ſpiritu,excipere putant:nec excipere
modò , ſed & cognoſcere, percipere & diſcernere. Non enim oculus in quo videndi ſenſus eſt exterior,
album,nigrúmve cognoſcit. Itaq; colorū diſcrimina diſcernere nequit,vt nec lingua ſaporum,nec nares C
odorum,aut auris ſonorū,aut deniq; manus qualitatū tactilium. Imò ne ſe quidem videre oculus ſentit,
aut auris audire,aut nares olfacere,lingua ſapere,manus tangere:hęc enim omnia ſenſus cōmunis opera
& munia ſunt Hic enim cognoſcit oculum album quid vidiſſe.nigrū,rubrum,hominē,equum,nauem,&
ſimile aliud materiale,etiam tùm cùm aberit,nec amplius videndum,olfaciendū,audiendum,guſtandū,
tangendū ſubijciet. Exteriores enim ſenſus omnes , ipſorūq; vniuerſæ functiones in cōmunem ſenſum
deſinunt & referuntur,tanquam circuli lineæ à circumferentia in centrum,vt hæc figura demonſtrat.



Quo nomine ſenſus communis ſeu princeps in quo ſita ſit primaria ſentiendi anima
nuncupatur, quod ſenſuum exteriorū tanquā miniſterio & ſatellitio vtatur ad multa &
varia cognoſcenda,quorū diſcrimina cernit & dijudicat:ſimplicia tamē,& ſeorſim ac ci-
tra cōpoſitionem & connexionē.quę ex eis verum quicquā aut falſum conſtituat,aut vl-
lam argumentationē concludat:id enim ſolius eſt mētis & intelligentię ſeu rationis.Hoc
namq; naturæ fuit conſiliū vt externi ſenſus rerū ſimulachra ſuperficiariè tantùm, leui-
ter & obiter exciperent, ſpeculi inſtar, haud in aliū finem quàm vt ea mox in ſenſum cōmunem , tanquā
in centrum & principem referrent, quæ ipſe tandem intelligenti ſeu ratiocinanti animæ facultati, quam
in anteriore cerebro ſitam eſſe Auic. & Auer. crediderunt,colligenda traderet.

Senſum cōmunem ſequitur *phantaſia, ſeu imaginatio:* ſic dicta, quod ab ea rerū imagines & ideæ, phan- D
taſmata Græcis dicta ſurgant. Hæc nunquam niſi dormientibus quieſcit: quanquā ne his quidē ſemper:
ſæpè enim inter dormiendū ipſis ſomnia fingit, earū rerum imagines objicit, quæ nunquā ſenſibus per-
ceptæ fuerant,quæ rerū natura & vniuerſi ordo nō admiſerit.Magna huius animę facultatis in nobis vis
eſt adeò vt ſæpè corpus totū ſibi obſequens reddat. Sic enim produnt hiſtoriæ Alexandrum Magnum,
Timotheo Muſico bellicum ad citharam canente , continuò è menſa ſurrexiſſe , armaq́; popoſciſſe : eo-
dem contra concentus ardorem remittente , menſæ ſeſe reddidiſſe & conſediſſe . Tanta erat vis imagi-
nationis Muſico immiſſa concentu , quæ victoris terrarum animos ſibi obnoxios reddebat , quorum
nempe varia agitatione,nunc ipſum ferocientem velut in prælia truderat, nunc pacatum & remollitum
poculis & epulis reſtitueret. Quotus verò quiſq; extitit qui ſuperioribus annis Græculum illum & Ma-
hometanum Schœnobatem pedibus in pelui compoſitis in fune ſalientem intuitus , oculos à tam hor-
rendo ſpectaculo , cuius gratia venerat , non auerterit, toto corpore & artubus omnibus non con-
tremuerit , metu perculſus ne ſubita ille ruina ceruices ſibi frangeret . Hoc eodem metu turbati pluri-
mi ex altiſsimo loco ſpectantes , repentè præcipites labuntur , periculi imaginatione victi , & vincti ſic,
vt viribus proprijs fulcire ſe nequeant . Rectè igitur & benignè nobiſcum Deus egiſſe videtur , qui ad
hanc imaginandi tantùm vim , aliam adiunxit quæ rationis & intelligentiæ dicitur : quæ falſa à veris
pericula

A pericula diſcernens, hominem erigeret: ac ne vanis imaginibus, conſternaretur, contineret.

Sub hæc igitur inſurgit, & in opus erumpit *Ratio*, principum animæ facultatum facilè princeps: quæ ſimplicia, & ſeorſum poſita rerum ſimulachra coogerit, copulat, componit, & in vnum aceruum confert: vt diuidendo, colligendo, ratiocinando verum à falſo diſcernat & dijudicet. Hæc intelligentiæ & mentis facultas nullo corporis organo obnoxia eſt, libera ipſa & in intima quæq; atq; abdita incredibili celeritate penetrans: per quam ſcilicet homo conſequentia cernit, principia & rerum cauſas videt, earumq; progreſſus, & quaſi anteceſsiones non ignorat, ſimilitudines comparat, rebusq; præſentibus adiungit atq; annectit futuras, quid ſequendum aut fugiendum ſit certò ſtatuens. Hæc eadem animorum motus ferocientes refrenat, linguam præcipitem coercet, admonetq; non ante verba oris clauſtris laxanda eſſe, quàm multo & diligenti adhibito examine de rebus ipſis, quarum mentio incidit iudicium & ſententiam tulerit.

Rationem, iudiciumq; ſequitur *Memoria*, quæ ſuſcepta è ſenſibus ſimulachra omnia, quæq; ratio ſtatuerit, conſeruans, fidelis cuſtos & conſeruatrix cuncta amplectitur & continet, moxq; tum propria vi & poteſtate, tum illorum adnixu & impulſu in cerebri corpore inſculpit & conſignat citra vllum materiæ veſtigium: vt cùm opus fuerit, tanquam è theſauro & tabellis recondita & inſcripta illa depromere
B poſsimus: Alioqui quid referret tam multa legere, audire, animaduertere, niſi illa animo concepta cerebri & memoriæ cuſtodia aſſeruare valeremus? Hoc profectò vnicum nobis à Deo aduerſus rerum ignorationem & obliuionem datum eſt remedium & ſubſidium: quod etſi per ſe naturaq; ſua multum valeat, freqoenti tamen & aſsidua excolitur & ſtabilitur meditatione. Hinc ſapientiam memoriæ & experientiæ filiam veteres prodidère. Huius domiciliom in poſteriore, ſeu cerebelli ventriculo pleriq; eſſe prodiderunt: inſita nempe ſiccitate & ſoliditate apto continendis rerum imaginibus.

De naturalibus excrementis in genere: deq; ijs in ſpecie quæ fœtus in vtero concluſus excludere ſolet. CAPVT XII.

Excrementum quid, & eius ſpecies in genere.

ANtequam qualia & quibus ductibus excrementa fœtus in vtero concluſus excernit, dixerò, dicendum in genere arbitror quæ ſint excrementa, quę omnibus hominibus ſecundom naturam excerni ſolent. Excrementum id omne dicitur, quod natura à laodabili & alibili ſucco ſecernere & excernere ſolet. Eiuſmodi excrementorum plura ſunt genera. Primum primæ eſt concoctionis quæ in ventriculo abſoluitur, quod ab inteſtinis propulſum per anum excloditur. Alterum à iecore manat & triplex eſſe ſolet, vnum bilioſum quod multa ſui portione in veſicam felleam deponitur, vt illinc in inteſtina exudans, excretricem ipſorum facultatem ſollicitet, & irritet ad fœcum excretionem. Alterum eſt ſeroſum, quod cum ſanguine in venas ſubit, vt ipſi pro vehiculo ſit in omnes corporis particulas & capilla-
C res venas, nutritionis gratia penetraturo: quo munere poſtquàm functum eſt, partim per ſudores exigitur, partim in veſicam reuocatum vnà cum vrinis excernitur. Tertium eſt melancholicum quod à liene attractum, poſtquàm tenuiore & puriore ſui portione ipſi in alimentum ceſſerit, partim per hæmorrhoidales venas infrà expurgatur, partim in ventriculi orificium, ſtimulandæ appetentiæ ergò deponitur. Vltimum, vltimæ concoctionis quæ in habitu corporis abſoloitur proprium, partim per tranſpirationē inſenſibiliter exhalat, partim ſudoribus exhauritur, partim etiam manifeſtis & cuiq; parti proprijs canalibus effluit, vt cerebro præ cæteris partibus accidit: id enim genito hoc inſtrumenti genere ſe exonerat per narium, oris, aurium, oculorum, & oſsis palati ductus, per cranij ſuturas. Si quid eiuſmodi excrementorum, vel omninò, vel diutius quàm par eſt retineatur, reiectionis cauſis mederi oportebit diæta & pharmacia. Sunt aliæ præterea excrementorum oon naturalium ſpecies, de quibus abundè in tractatu de peſte diximus.

Vrachi vſus.

Infans materna aluo cōcluſus, vrinam, cùm primùm partium integram conformationem adeptus eſt, reddere incipit per vmbilici ductum ſeu vrachū. At inſtante partus tempore occluditur vrachus, tumq; maſculus per vrethram, femella verò per veſicæ ceruicē vrinam deponit. Cum reliquis excrementis, ſudoribus nēpe & ſeroſis eiuſmodi menſtruæ materiæ ſuperfluitatibus in chorio ſeu allantoide: colligitur hæc vrina innatanti fœtui facilius geſtando vtilis. At in enixu, membranas calcitrando fœtus dum diſrūpit, humores eiuſmodi effluūt, quod obſtetricibus iamiam proditurı fœtus indiciū eſſe ſolet. Etenim
D ſi vna cū fluentibus illis aquis fœtus prodeat, facilis & felix partus eſt: illarū enim humiditate ceruix vteri, genitaleſq; omnes partes relaxantur & lubricantur, cunantiq; & exitū tentanti fœtui facilius & citius obſequitur. Contrà ſi illis excretis tardet fœtus, difficilis ſequitur partus: in arido enim & ſicco manet infans, moxq; præ ſiccitate, ceruix vteri obſcœnaq; omnia contrahuntur, niſi fortè artificio ad imitationē naturæ comparato, multo oleo relaxânte muliebria obſtetrices in tali caſu inūxerint. Cæterùm nihil fæcum per anum fœtus in vtero excernit, niſi fortè appetente partu, & ruptis enixu membranis proprijsq; conceptaculis: nō enim cibū ore capit, quare otioſus eſt illi ventriculus, nec tum Chyloſeos vllius've coctionis munere fungēs. Quò fit vt ex ipſo oihil in inteſtina depooi poſsit. Nec verò ſemel animaduerti infantes, ſuo & ſtato tēpore in lucē editos, qoi imperforato eſſent ano, adeò vt reſciſſa ferro mēbrana quæ obiecta erat, foramē ipſis moliri neceſſe habuerim. Et certè fœtui laudabiliore mēſtrui ſanguiois portione in vtero nutrito, qui poſſunt talia excremēta congeri? Ergo fœtus duo tantùm excrementorū genera, quamdiu vtero concloſus tenetur deponere ſolet, ſudorē & vrinam in quibus ipſe natat, non aūt ſeorſim habentur allantoide quadam membrana ſecluſi, vt in hœdis, canibus, ouibus alijsq; brutis cernere eſt: cùm in humano genere chorion & allantoides ſeu farciminalis eadem planè membrana ſint.

Proditurı iamiam fœtus & facilis partus indicium.

Fœtus prodeuntes ano imperforato.

Mulier ſi marem concepit, alacrior, vegetior, & toto grauiditatis tempore coloratior eſt: ſi verò fœminam malè colorata. quoniā frigidior eſt fœmina mare: mas verò calidior, maternū colorem conduplicat, quò fit vt melius fœta appetat, & ad oblata melius ſe habeat. Mares moueri incipiunt tertio menſe &

5. Aph. 42.

An maſculus vel fœmella geſtetur.

dimidio,fœmellæ tardins:grauidæ ſi marem conceperit,dextras partes ad omne opus validiores habent A
& promptiores:quare in pedem dextrum primum progredi incipiunt,in manumq; dextram cùm exur-
5.Aph.47. gunt,innituntur lubentius, dextra mamma citius intumeſcit,& ſolidior eſt. Fœtus mares in dextris ma-
gis,fœminæ verò in ſiniſtris mouentur.

Quo enixu fœtus in lucem prodeat,deq́; enixus ſeu conatus illius cauſis.

CAPVT XIII.

QVando ſtatum & definitum partus tempus aduenerit, grandior tum fœtus copioſiori eget alimẽ-
to: quod cùm ipſi abundè ab vmbilico non ſuppetat, magno conatu foràs viam affectat: tunc igi-
tur impetu quodã validius mouerur,mẽbranas quibus cõtinetur diſrũpit. Tam violenros motus
quia vterus ferre nequit, nec diuulſis membranarũ conceptaculis fœtũ amplius fulcire,laxatur. Per vte-
ri dehiſcentis oſculũ,aerem ſubeuntem dum perſequitur, fœtus in caput pronus fertur,ſicq; tandem na-
ſcitur,& naturæ ordine in lucem prodit, magno tum ſuo propter corpuſculi mollitiem, rum matris pro-
Oſſa ilium à ſacro diuelli in partu. pter ceruicis vteri neruoſæ,& nſiũ iliũ ab oſſe ſacro,quò via fœtui pateat diuulſionẽ,dolore: alioqui niſi
eiuſmodi oſſa diuellerentur, quî non modò gemelli duo mutuo complexu ſibi cohærentes & coniuncti,
ſed vel vnicus fœtus tam anguſto colli vteri ductu prodire & emergere poſſet? Id ita eſſe nõ ratio modò,
ſed & experientia verũ perſuadet.Puerperas enim ſtatim à partu diſſecui,in quibus animaduerti oſſa iliũ
ab oſſe ſacro digiti interuallo diſtracta, quinetiã pleriſq; parietibus, qui me auxilij in tam difficili conatu
gratia aduocarant, ſubiecta coccyg manu certo & auribus hauſi,& cõtactu percepi crepitantiũ diuulſio- B
nis vi oſsium ſtrepitũ Sed & narrarũt mihi honeſtiſsimæ matronæ multæ,ſe aliquot ante partũ diebus,
eorum iam ſe diſtrahentiũ fragorem cum dolore percepiſſe. Multis etiam poſt partum diebus,coccygis
regio, oſsisq; ſacri (quam Renum regionẽ nominant) ſic pleriſq; dulet, vt natura ſolutam oſsium ilium
continuitatem reparare haud valente,in reliquum vitæ claudicent:oſſa verò pubis,quod pleriq; putant,
diſtracta nunquam animaduerti. Ferunt naſcentibus in Italia puellis os coccygis abrumpi, quo futuris,
poſtea matribus via latior & laxior ſit.Sed falſo id iactatur cõmentũ:fractũ enim id os naturæ, vt fieri ſo-
let,vel ſolius ſponte,ſubſtituto callo repararetur,ex quo poſtea partus difficilior & laborioſior exiſteret.

De ſitu infantis in vtero. CAPVT XIIII.





C

INſantis in vtero certa ſitus ratio
notari nequit. Variã enim illam
omnino tum in viuis, tũ in mor-
tuis mulieribus animaduerti: has
quidem ſtatim atq; expiraſſent diſ-
ſecandu:illas verò qua puteram in-
duſtria & manus dexteritate in eni
xu iuuando : immiſſa enim in vte-
rum manu fœtum aliàs in caput, a-
liàs in pedes, aliquando in manus,
nonnunquam in pedes manusq́; ſi-
mul obuerſum obſeruaui, quemad
modũ ſubiecta figura demunſtrat.

In genua nonnunquã prodeun-
tem, in vnum aliàs pedem, aliàs in
dorſum, aliàs in ventrem pedibus
manibusq́; ſurſum elatis, vt præce-
dens figura docet, comperi.

Diuaricatis nõnunquã pedibus
ſeſe mihi ad egreſſum obtulit, aliàs
vnico brachiu protenſo, eratq́; ta-
lis fœtus Hermaphroditus, vt ſub-
iecta figura docet.

Viſi ſunt mihi aliquãdo gemelli,
quorũ vnus in caput ſe offerebat,
alter in pedes, vt præcedens figura
docet

Diſſectis grauidarũ mulierũ ca-
daueribus, tenellos adhuc fœtus,
quales quadrini ſunt, animaduerti,
figura orbiculari ſitos, capite in ge-
nua reclinato, geminis manib. ſub
genubus, calcibus verò ad nates iũ
ctis. Sãctè affirmo mihi viſum fœ-
tũ, diſſecta matre ſtatim atq; expi-
raſſet, in longũ exporrectũ, viuen-
temq́; adhuc facie in cœlũ cõuerſa,
iũctis velut ad ſupplicandũ manib.

Nota.





D

Quod

A *Quod legitimum & naturale, quodq́; contra naturam ſit naſcendi tempus.*

CAPVT XV.

Plinius lib. 7 cap. 5.

OMnibus animantibus eertum eſt & definitum concipiendi & pariendi tempus, vni homini nullum ferè eſt definitum. Aliàs enim ſeptimo mẽſe, aliàs octauo, aliàs quod plurimum fit nono, aliàs deeimo, oonnonquam etiam iocipiente vndecimo humani fœtus prodeunt. Maſſurius autor eſt. L. Papyrium Prętorem ſecundo hærede lege agente, bonorum poſſeſsionẽ contra eum dediſſe, cùm mater partum ſe tredecim menſibus diceret tuliſſe, quoniam nullum certum tempus pariendi ſtatutum videretur. Qui ſexto menſe prodit infans, vitalis eſſe nequit, quòd nec toto corpori nec membris ſua adhuc ſit perfectio & maturitas. Septimo menſe maximè vitalis ratione & experientia deprehenditur. At octimeſtris raró aut nunquam eſt vitalis. Rationem putant eſſe Aſtronomi, quòd Saturnum habeat epiſcopum, cuius frigiditas ac ſiccitas vitæ principijs plurimum contrariæ ſint: phyſica tamen ratio verior eſt. Siquidem commenti ſunt Phyſici Embryon ſępè menſe ſeptimo ab vteri conceptaculis egreſſum affectare, ac in id colluctari plurimùm, verùm conatu excidere, atq; interim fatigatum effici imbecillius. Quod ſi nec dum refectis viribus, octauo rorſum eundem petet conatum, oblæſum frequentius intermori. Quanquam vegetæ quædam & validæ mulieres fœtus vitales octauo menſe edere creduntur, vt de Ægyptijs teſtatur Ariſtoteles, de Naxijs Poetæ, de Hiſpanis pleriq;.

Lib. 4. de hiſtor. animaliũ cap. 7.

B Id porrò in partu mirari ſatis non poſſum, vterum qui toto grauiditatis tempore ſic obſeruatus fuit, vt ne ſpecillum quidem admitteret, niſi fortè quando ſuperfœtationis ergò, aut vterinæ expurgationis ad breue tempus dehiſcat, derepente in ipſo partus articulo dehiſcere, adeò vt exitum fœtui præbeat, pauloq; póſt ſe contrahere quaſi nunquam hiaſſet. Cæterùm quia primi partus difficiles & valde laborioſi ſolent eſſe, ſuaſerim primiparis aliquot ante partum diebus, locos ſequentibus vnguentis remollire:

Pro primiparis.

℞. ſpermatis cæti ʒ. ij olei amygdalarum dulcium ʒ. iiij. ceræ albæ, & medollæ ceruinæ ʒ. iij. axongiæ anſeris & gallinæ an ℥ j. terebinthinæ venet. ℥ ij. fiat vnguentum, pro femorum, pectinis, perinæi, & locorum ſeu obſcœnarum partium ac genitalium litu. Non erit inutile faſciam ex corio canino tenuiſsimo parare, quæ eodem vnguento illita & geſtata, facilius geſtando fœtui vtilis erit. Balnea quoq; ex herbarũ remollientium decocto parata, relaxandis genitalibus appetente partu valde conducent.

Partus naturalis & facilis is demum cenſetur, quo in caput infans prodit, aquarum effluxum ſine mora ſequutus, difficilior eſt qui in pedes prodeũte fœtu fit, reliqui omnes difficillimi. Itaq; obſtetrices monendæ ſunt, vt quoties neutro commemoratarũ partium prodire infantem cognouerint, ſed vel in dorſum, vel in ventrem, vel in pedes manusq; ſimul, vel in porrectum brachium, vel quauis alia deniq; contra naturam forma, ipſum conuertant, & in pedes trahant: cui operi perficiundo ſi ipſæ non ſufficiant, Chirurgum exercitatum accerſant.

Partus naturalis & facilis.

C *Inſtantis partus ſigna.* **CAP. XVI.**

DOlor acrior ſub vmbilico & ad inguina premit, inde ſe ad lumborũ vertebras reflectens, tum præcipuè cum ab oſſe ſacro diuelluntur, ilia & coccyx foràs diſpellitur, genitalia cum dolore intumeſcunt, febrilis quidam velut horror corpus inuadit ex naturæ ad excretionem accinctæ conatu facies rubet. His apparentibus, parentur omnia ad partum parturienti neceſſaria. In primis igitur conuenienter & media figura in lecto collocetur ſic nempe vt nec ſupina penitus iaceat, nec ſedens, ſed erecto, & nonnihil ſublimi dorſo, quò liberior ſit reſpiratio, & eniti validius poſsit. Curuatis vnaq; diuaricatis abductisq; à ſe inuicem croribus eſſe debet, calcibus verò ad nates reductis, elatis præterea aliquantum natibus, ſic vt ad fuſtem lecto in tranſuerſum poſitum adnitatur. *Sunt quædam* quæ in ſedili pariunt, ad eam rem affabrefacto: aliæ rectę & in pedes ſtantes pariunt, manibus tantùm in ſpondam lecti aut ſcamnum nixæ.

Grauida in lectum collocanda inſtante partu.

Cæterùm *cauendum* diligenter eſt, ne fœtam mulierem ante in partus labores conijcias, quàm imminentis partus commemorata ſigna apparuerint. Irrito enim ſic labore franguntur, vt cùm ſerió enitendũ eſt, vires illis deficiãt. Si omnia in enixu pulcbrè cedant, naturæ & obſtetrici partus negotiũ totum committendũ eſt. Monenda tantùm parturiens eſt, vt cùm acuti torminũ dolores aderunt, ipſa quàm validiſſima expreſsione, clauſis, ſi ita videtur, ore & naribus enitatur, obſtetrice interim supernè deorſum fœtũ

D protrudente. Quòd ſi multò antè excretarũ aquarũ & reſiccati vteri occaſione partus ſit difficilior & laborioſior, ſequens litus eſt parandus: ℞. butyri recentis ſine ſale in aqua arthemiſiæ loti ʒ. ij. mucaginis ficuum, ſeminis lini, & altheæ cum aqua ſabinæ extractæ, an. ʒ. s. olei liliorũ ℥ j. fiat linimentum quo obſtetrix frequenter oblinat genitalia. Paretur & qui ſequitur puluis: ℞. cinamom. corticis caſsiæ fiſtulæ; dictamni ana ʒ. j. s. ſacchari albi ad pondus omniũ, fiat puluis tenuiſsimus, capiat ʒ. s. in vices ſingulas, cum decocto ſeminis lini, aut vini albi, celeriorẽ enim & faciliorẽ partum facit. Oblinet etiam obſtetrix manus ſuas ſequenti vnguento, quoties in locos dimittendæ erunt, eodẽq; genitalia inunget: ℞. olei de ſemin. lini ℥ j. s. olei de caſtor. ʒ. s galliæ muſchatæ ʒ. iij. ladani ʒ. j. fiat linimentũ. Sternutamentũ autem prouocabitur, immiſſo in nares piperis aut ellebori albi pulueriſati tantillo. Semen lini contuſum cum aqua arthemiſię & ſabinæ exhibitũ, partum accelerare creditur. Commendatur ad id ſequens etiã remedium: ℞. Corticis caſsiæ fiſtulæ conquaſſatæ ʒ. ij. cicerum rubr. M. s. bulliant cum vino albo, & aqua ſufficienti, addendo ſub finem ſabinę ʒ. ij. fiat decoctio. In colatura pro doſi adde cinamomi ʒ s. croci grana vj. fiat potio: qua ſumpta cieatur ſternutamentũ quo dictum eſt modo, ore & naribus occluſis. Contingit nonnunquã vt in lucem prodeat infans portione agninę membranæ caput velatus, cum præſertim multo, valido, & felici enixu matris, genitalibus naturæ robore dilatatis, vnà cum effuſis aquis ſeſe protulit, tumq; felicem fore fœtum ominantur obſtetrices, tanquã cum capitio, vt loquuntur, natum. At ego hinc non fœtui modò, ſed & fœtæ felicitatem, corporisq; incolumitatem portendi puto, quia facilis partus

In partu difficili propter præcocius excretas aquas.

Aph. 35. & 49. ſect. 5.

Galea infantum ſine membraneũ inuolucrũ, præter communem curſum.

id indiciom eſt. Nam eũm partus difficilis eſt, & laborioſus, nunquam fœtus ſecom vnà eiuſmodi mem- A
branam profert, ſed reſtitat illa in viæ & genitalium anguſtijs. Sic enim coluber cùm ſenectam exuere

Puerperæ ſtatim à partu exhibenda.

vult, per anguſta locorum inferre ſeſe ſolet. Statim à partu puerperæ exhibenda ſunt ſucci amygdalarum
dulcium ſaccbarati & ſine igni extracti, cochlearia duo vel tria. Sunt quibus vitelli ooorum cum ſaccha-
ro magis placent, alijs magis arridet hypocraticum vinum, alijs carniũ conſumptum, alijs gelatina: om-
nino varia exhiberi poſſunt pro varijs quę ægram premunt caſibus, & Medici conſilijs, in torminom do-
lore ſedando, vires fractas promptè recreando, aut nutriendo. Puerperis verò *mox à partu oboriuntur tor-
mina* quòd tum venæ, natura ad excretionem tota conuerſa, menſtrualis materiæ ſuppreſſas per nouem
menſes reliquias in vterum magna vi eructent: quæ quia craſſæ ſunt, limoſæ & fæculentæ, ſine magno
labore, conatu & dolore tum venarum vnde prodeunt, tum vteri per quem eunt, prorumpere neqeũt:
inde verò ex reſtitantis earum portionis in flatus conuerſione, & aeris ambientis imprudenti admiſsio-
ne intumeſcat vterus cum omnibus genitalibus, niſi digerente & remolliente oleo, aluinarumq́; partiũ
commoda per faſcias deligatione prouiſum fuerit.

Edito fœtu quid ſtatim agendum. CAP. XVII.

EDito fœtu debet obſtetrix ſecundinam blandè quantum fieri poteſt ſtatim edocere: ſin minus etiã
immiſſa in vterum manu reuellere, aliàs ſi quæ interponatur mora, maior erit in extrahendo labor, B
quia à partu vteri orificium ſtatim contrahitur, & obſeratur Inde à ſecundina puer expediendus eſt.
Duplici igitur filo vinciendus eſt pollicis ab abdomine latitudine vmbilicus. Vinculum arctius non ſit,
ne quæ vltra ipſum vmbilici pars eſt, citius quàm par eſt excidat nec laxius, ne funeſta hęmorrhagia ſan-
guis per vaſa vmbilicalia diffluat, & aer frigidus intrò in puerum ſubeat. Nexu vt decet peracto, reſecan-
dus vmbilicus nouacula peracuta duobus infra nexum digitis. Sectioni imponendus pannus linteus
duplex, in oleo roſato, aut amygdalarũ dulcium maceratus, ad doloris ſedationem: ſic enim paucis pòſt
diebus, quod infra nexum eſt vnà cum vinculo excidet, conſtricta nempe vena & arteria nutritionis &
vitæ beneficio deſtitutum: id vulgò obſtetrices nudo fœtus abdomini incumbere faciont, vnde dolori-
fica tormina propter frigiditatem eius, quod calore vitali deſtitutum ſenſim emoritur. Hoc ipſum igitur
linoxylo inuolucre ſatius eſt, donec gangræna correptum deciderit.

Inconſultè agunt obſtetrices, quæ ſtatim edito fœtu vinctum vmbilicom reſcindunt, non expectata
excluſione ſecundinæ His peractis, roſaceo vel myrtillurum oleo extergendus & à ſordibus fæculentis
vindicandus eſt infans, quæ cuti tenacius adhærent Sic præterea cutis ſpiracula coarctantur, & corpu-
ſculi habitus roboratur magis. Sunt qui aqua calida & vino adſtringente infantes abluunt, deinde com-
memoratis oleis oblinunt. Alij non ſimplici vino abluunt, ſed in eo roſas rubras, folia myrti, addito pau-
co ſale incoquũt, & inde lotione per ſex aut quinq; dies repetita nõ ſordes modò eluunt, ſed & ſi quid in C
tenello infantis corpuſculo contuſum à duro enixu colliſumq́; eſt digerunt, & carnibus eliſis robur ad-
dunt. Singuli manus pedumq́; digiti tractandi præterea ſunt & explicandi, crurũ & brachiorum articuli
extendendi, & contrahendi pluribus diebus, pluries: vt quod humoris excrementitij in articulis reſi-

Vitia, quæ modò natis infantibus inſunt, vt corrigenda.

det, id motu concalefactum & agitatum reſoluatur. Si quod artubus in conformatione aut constructio-
ne, ac cum vicinis ſocietate vitium ſit, id maturè corrigatur. Spectandum num naturalium ductuum ali-
quis obiecta membranula, vt nonnunquam fit, obductus ſit: nam ſi quid tale aurium, narium, oris, penis,
& vteri orificijs officiat, id à Chirurgo reſcindendum, & immiſsis, inſertisq́; peſsis aut linamentis mea-
tus libertas retinenda, ne volneris oræ rurſum agglutinatæ coeant. Si ſextus adnatus fuerit digitus, ſi
digiti ſibi mutuo cohæreant anſerini pedis inſtar, ſi ligamentalis quæ ſub lingua eſt membrana breuior
& adſtrictior lactandi facultatem adimat, mox loquendi opportunitatem ademptura: ſi quid deniq; ſi-
mile contra naturam occurrat, id omne Chirurgi induſtria emendabitur. Adhæreſcit noonunquam re-
cens editis puellis colore & conſiſtentia cretaceum aliquod excrementum ad oris ioternas partes, lin-
guamq́; totam. Id vitium ab oris intemperie natum, *cancrum album* Gallorum vulgus nominat, & lactan-
di libertatem intercipit, in vlcera mox in fauces vſq; gulamq́; ſerpentia, niſi detergeatur, degenerans, &
mortis cauſas pleriſq; inferens. Quod ne accidat medendum ipſi erit deterſione procurata ex linteolo
bacillo alligato, immerſoq́; io medicamentum mediocris conſiſtentiæ ex oleo amygdalarum dulcium
melle & ſaccharo paratum. Hoc enim blandè affricto madefactæ & deterſæ ſordes eluuntur Prodeſt etiã D
olei amygdalini cochlear vnũ deglutiendum ad aluum lubricandam, ad faucium & tracheæ arteriæ gu-
læq́; aſperitates leniendas, diluendam viſcidam pituitam, quæ tuſsim, imò & dyſpnœam ipſis plerunque
infert. Si palpebræ cohæreant, vel ſibi mutuò, vel adnatæ aut carneæ tunicæ adglutinatæ: ſi hydroce-
phalos in capite ſubſit, commemoratis antè proprio cuiuſq; vitij tractatu remedijs medebimur. Pleriſq;
ab vtero ſuccreſcunt *maculæ*, quas Gallorum vulgus *ſigna* nominat. Ex his aliæ planæ ſunt & cuti æqua-
les, aliæ in tumorem exaltatæ & verrucoſæ, aliàs villoſæ, nonnunquam leues, atrę, liuidæ, ferè tamen ru-
bræ. In facie ortæ ipſam ſæpè totam ſucceſſu temporis magna deformitate occupant. Cauſa nonnullis
putatur menſtruæ materiæ portio quædam, vteri parietibus à recenti fluxu adhuc ſi fortè tum cum viro
coeat mulier adhæreſcens, aut quodam velut rore in vterum è venis ſtillans, ſeminibusq́;, eodem quo
coagulantur articulo, permixta & concorporata ſuo proinde colore, fœtus hanc aut illam partem è ſe-
minali corpore ductam, inficiens. Mulieres in picam aut malaciam cauſam referunt, quæ vt fœtui noodũ
conformato imaginatæ & ardenter concupitæ rei imaginem imprimere poteſt (vt phantaſiæ admirabi-
les ſunt in corporibus noſtris vires) ita iam conformato non magis poteſt, quam potuit Chypo regi, à
taurorum conſpecto attentius certamine, mox dormienti cornua in fronte excitare. Eiuſmodi macula-
rum aliæ ſunt ſanabiles, aliæ minimè, quales ſunt grandiores & quæ labra, nares aut palpebras obſident.
Verrucoſæ verò quia malignæ cuiuſdam qualitatis & melancholiæ materiæ ſunt participes, quæ cura-
tione

A tione irritantur, tangendæ non ſunt: facilè enim in carcinoma (Noli me tangere nominant) irritatæ abeunt. Quæ igitur curabiles ſunt, exiguæ ſunt, & in parte quæ pro arbitrio tractari poteſt. Ergo radicitus transfadigentur acu filum ducente, & fili velut anſis in altum ſublatæ reſcindentur, quod reſtabit vulnus, generali vulnerum methodo curabitur. Sunt qui putãt maculas rubras in tuber elatas, eluvitu frequenti ſanguinis menſtrualis, aut ſecundinæ ſeu farciminalis. Quæ villoſa talpæ, vel ſoricis in morem, & mediocriter elata, lataq́; erunt huius generis tubercula, radicitus tribus, quatuórve locis acu filum ducente tranſadigentur, & arctè deligabuntur, ſic vt tandem nutritione & vita deſtitotæ decidant. Poſtquàm delapſæ erunt relictum vlcus curabitur quo vlcera ſolent modo.

Si quæ caro inde ſuperflua ſuperſit, impoſito ægyptiaco, mercurij puluere & ſimilibus: ſi metus ſit ne ab radice repullulent, radicitus inuretur oleo de vitriolo, aut aqua forti.

Eſt & aliud macularum genus liuidi coloris aut violacei, faciei præſertim labra occupans, cum tumore molli, laxo, raro, indulente, venis in ambitu velut varicoſis: id tumorum genus pueris exclamantibus, & adultis iraſcentibus ſpiritu flatulento intumeſcit amplius, varioq́; tum viſitur colore, Meleagridum criſtæ æmulo, eiulatu & ira exactis reſidit tumor ſibi iam ſimilis. Cæterùm ne his quidem attingendus eſt curationis ergò.

Quæ ſit ratio auellendarum à partu ſecundarum.

CAPVT XIIX.

B Secundas crediderim id habuiſſe nominis, quia à fœtu ſecundæ ſunt, altero veluti faſce fœtam mulierem grauantes: nam ſi plures ſint in vtero fœtus ſexu diſtincti, totidem ſeorſim habebuntur ſecundę, quę res obſtetricibus valde notanda venit. Excluſo fœtu nonnunquam *reſtitant in vtero, multis ex cauſis:* vt ab infirmitate fœtæ mulieris, quæ in excludendo fœtu vires propè omnes ſuas conſumpſerit: vel à repente extorto in ceruice vteri, genitalibusq́; omnibus tumore, propter longum & difficilem partũ, & aerem frigidum imprudenter admiſſum: ſic enim viarum libertas intercipitur, adeò vt nihil intus foras prodire poſsit: vel quia in vtero intorquentur & reduplicantur, effuſis affatim vnà cum fœtu omnibus aquis, adeò vt in arido & ſicco maneant: vel quia vtero adhuc hærent venarum & arteriarum nexibus, quod ferè fit in his quæ abortiunt. Et quemadmodum poma ex arboribus ſi cruda ſunt vi auelluntur, ſi matura & cocta decidunt: ſic ſecundas immaturo partu vix vis aufert, maturo ipſa facilè maturitas. N.

A ſecundis retentis multa & difficilia veniunt ſymptomata, vt ſuffocatio hyſterica, & crebra ſyncope elatis in diaphragma cor & cerebrum ex eis putreſcentibus, craſsis vaporum nebulis: itaq; quàm citiſsimè reuellendæ veniunt ab vtero, molli ſi fieri poteſt vmbilici tractu. Quòd ſi ſic non licet, collocanda erit mulier quo ſolet locari modo, cùm ipſi fœtus qui naturæ ſponte non prodit, arte extrahendus eſt. Ergo obſtetrix oleo inunctam manum blande in vterum immittet, ducem ſecuta vmbilicum; ſicq́; com-

C prehenſas ſecundas, ſi adhuc hæreant vtero per cotyledonas leniter hàc & illàc concutiet, vt ſic excuſſas leniter educat, non autem violentius extrahat, ne vnà ſequens vterus procidat: Violenta enim attractione vaſorum aliquod, aliquod item ligamentorum neruoſorum, quibus vicinis corporibus adhæret vterus lamari poteſt, vnde ſanguinis è proprijs conceptaculis effuſi corruptio, à corrupto & putrente inflammatio, abſceſſus & gangræna mortifera. Nec leuius eſt à conuulſione ruptis neruoſis corporibus periculum, nec item minus ab vteri procidentia manifeſta. Si qui vnà cum ſecundis in vtero ſubſint ſanguinei thrombi, hos vna eademq́; opera obſtetrix reuellet, & ad vltimum minimumq́; vſq; persequetur. Viſæ ſunt mulieres quæ ſecundas, quas nulla ars reuellere potuerat, putridas & temperie corruptas, fruſtatim per vuluam multis horrendis ſymptomatibus ſuperuenientibus excluſerunt. Promouere etiam licet excernentis naturæ conatus ſternutatorijs, ceruicisq; vteri fotibus aromaticis, iniectionibus remollientibus & lubricantibus: his contrà quæ fœtidum odorem ſpirant naribus admotis, potione ex arthemiſia & baccis lauri in œnumelite exhibita, aut pulueris, ſabinæ ʒ s. vel mulieris capillis vſtis, & in puluiſculum redactis, atq; in potum oblatis, omnibus deniq; menſes mouentibus.

Quæ fœtui per os exhibenda ſint, antequam papillæ admoueatur.

CAPVT XIX.

D Prodeſt palatum totumq́; pueri os interius theriaca leniter & melle aut ſucco amygdalarum dulciũ ſine igne extracto fricare, & ita agere, vt eiuſmodi rerum deglutiat aliquid: ſic enim multa ab ore prolicitur pituitoſa humiditas, imò & commoto ſtomacho vomitu excluditur. Excrementitijs illis humoribus ſi lac ſuctum admiſceatur, facilè corrumpitur: à corrupto lacte elati ad cerebrum vapores; pernicioſa pueris ſymptomata inferunt. Excrementitia autem multa ventriculo puerorum & inteſtinis contineri ex eo ſcire licet, quòd cùm primùm prodierint in lucem, ſæpè antequam lac ſuxerint, vel aliud quicquam ore deglutiuerint, multa variè colorata, citrina, virida, nigra, infernè excludunt. Itaq; multi ad torminum materias maturè vacuandas non tantùm commemorata exhibent, ſed & ſyrupum laxatiuum ex roſis pallidis. Cęterùm antequam ſeriò lactetur infans proderit lac illi è papilla ſæpius in os exprimere, vt ſic ſenſim conſueſcant attrahendo lacti ventriculi fibræ.

Quod matres fœtum nutrire debent. CAP. XX.

Optandum eſſet vt matres omnes nutricatus officium liberis præſtarent: eſt enim lac maternum fœtui longè familiarius alimentũ, quàm cuiuſuis alterius nutricis, quia illud nihil aliud eſt quàm ſanguis ille in mãmis dealbatus, quo ante in vtero alebatur. Non tamen primis ſtatim à partu diebus puerum puerpera lactare debet, ſed abſolutam expectare lochiorum expurgationem. Interim verò ſugi ſe ab alio pluribúſve alumnis alijs vel etiam virgine abſtemia patietur, quo lac ſenſim ad mammas attrahatur, & ſenſim quoq; depuretur. Primis enim puerperij diebus ex partus labore commotior adhuc

eſt,& perturbatis in corpore humoribus:lac verò quo ipſius tument mammæ longa illic mora,à bonitate naturæ deſciuiſſe videri poteſt, quemadmodum ipſius quodammodo concreti craſsities, calur ad tactum maoifeſtus,citrinusq; color abundè teſtatur.Itaq; in eius euacuati locum alter purior ſucceſsiſſe debet, quò infans nutriatur: quinetiam ſi quando poſtea quopiam præter naturam affectu febre, diarrhœa, & ſimili prebendatur, alteri lactandum infantem præbebit, ne nutricis morbi in alumnum tranſeant. Adde quod matres longè vigilantiores ſunt in liberis ſuis educandis,quàm ſtipendiariæ nutrices, quæ non tàm fœtum,quàm ſructum amare ſolent. Quæ matres filios ſuos non nutriunt, hæ integræ matres non ſunt, nec materno plenè officio liberos demerentur, vt dicebat Marcus Aurelius Romanorum Imperator. Quod verò hoc eſt contra naturam imperfectum atq; dimidiatum matris genus? peperiſſe ac ſtatim à ſeſe abieciſſe? aluiſſe in vtero ſanguine ſuo neſcio quid quod non videant, non alere nunc ſuo lacte quod videant iam viuentem? iam hominem? iam matris officia implorantem? A

Gell.lib.12. cap.1.

De Nutricum delectu. CAP. XXI.

PLeriq; mariti tenellis vxoribus ſuis parcendum eſſe volunt:adhiberiq; puero nutrices,nec ad dolores quos in pariendo tulerunt, minus quoq; nutricationis graue & difficile accedere: propterea deligenda nutrix eſt, quæ iam ſecundò aut tertiò pepererit. Nam mammæ quæ plenæ olim fuerunt,& impleri conſueuerunt,venas arteriasq; habent craſsiores,& copioſioris lactis capaciores. In nutrice decem ſunt quæ diligenter veniunt expendenda ætas, habitus corporis, morea, lactis conditio, non mammarum modò, ſed & papillarum forma, tempos à partu, vltimi infantis ſexus, vt grauida non ſit, vt ſana ſit. Quòd *ætatem* ſpectat, non debet eſſe minor viginti quinq; annis, nec maior triginta quinq; : quod enim interiacet tempus, vigoris tempus eſt, temperatum magis, magisq; ſanum, & excrementitijs humoribus minus abundans. Cæterùm quia corpus haud iam creſcit, ideò ſanguine tum magis abundat. Poſt trigeſimum quintum verò menſtrua pleriſque deſinunt, ex quo intelligere eſt parciore illas alimento frui. B

Bene habitam & corpore quadrato nutricem eſſe decet, pectoreq; lato, viuido colore, nec pinguem, nec macram, ſed gracilem, haud molli carne, ſed denſa & ſolida, quò robuſtior ſit, & vigiliarum, laborumq; circa alumnum obeundorum tòlerantiſsima, minimè rufa ſit aut lentiginoſa, ſed fuſca: tales certè candidis ſunt calidiores, quò fit vt alimentum in ſanguinem perfectius concoquant, & excrementa digerant melius. Nam Sexti Cheronenſis ſententia, vt terra fuſca fertilior eſt alba: ſic fuſca mulier lacte eſt pinguiore. Inſpici debet diligenter caput, ſi non ſit tinæa, ſeu achoribus germinans, ſi rubiginoſis & carioſis non ſit dentibus, anima olida, cute vlceribus fœda, arthritico aut elephantico minimè genita.

Lib.de inf.nutru.

Alacris eſſe debet, diligeosq; in puero nitidè & mundè tenendo, caſta, ſobria, hilaris. alũno aſsiduè arridens, circa ipſum aſsiduè cantillaos, diſtinctè & articulatè loquatur: hanc enim ſolam habet puer loquẽdi magiſtram. Bene morata ſit, quia nutricum mores vnà cum lacte in natos abeunt. Sic canum catuli quos lupa aut leæna nutrierint, ferociores erunt, contrà leunculi ſæuitiam deponunt, ſi lacte caprillo aut bubulo nutriantur. Agnis ſi capra nutrix adhibeatur, lana videbuntur duriore: contrà capreoli quos ouis educarit, pilo erunt molliore. C

N.

Sobria ſit, vel hoc nomine quòd plerę q; vino & epulis graues, quos ſibi & papillis inter dormiendum adinonerant infantulns ſuffocarunt. Abſtineat à concubitu cum viris, conturbat enim ſanguinem coitus, adeoq; lac ipſum: lactis copiam minuit, quia menſes ciet, viroſam quaodam qualitatem lacti conciliat, qualem ſpirare eos ſentimus, qui veneris deſiderio & feruida libidine incaleſcunt. Adde quòd inde non raró grauidæ recedunt, vnde & lactanti alumno, & concepto fœtui incommodum: illi quidem deterioris alimenti & deprauatæ nutritionis, quia laudabilior ſanguis ſubſiſtit circum locos à conceptu ad nutritionem & incremẽtum fœtus, impurior verò faceſsit in mammaa, vnde lac impurius gignitur: huic verò paupertatis alimenti, quia quantum accedit alumno, tantùm decedit fœtui concepto.

Pectore lato eſſe debet, *& mammis* mediocriter tumentibus, non laxis & pendentibus, ſed medię inter molle & durum conſiſtentiæ, tales enim ſanguinem in lac perfectius excoquunt, quia in carne ſolida calor vegetior eſt, & magis coactus. Solidæ denſæq; carnis fidem faciat, non ipſe modo contactus, ſed & venarum tumore & liuore manifeſtarum per mammas, tanquam in multiplices riuos deſcriptio: nam in carne laxa latent, quia ſubſident. Quæ mediocri tumore exaltatæ ſont mammæ, lactis quantum ſatis eſt alendo ſœtui comprehendunt. In durioribus verò & denſioribua, lac velut conſtrictum ſuffocatur. Itaq; à ſugente puello non facilè elicitur: deinde durioris mammæ occurſu naſus eius eliditur, quò fit vt vel faſtidiens ſtatim recedat à mamma, vel ſi pergat oaſum apprimere, tandem ſimus euadat. *Papillæ* verò ſi latent intrò contractæ, nnn facilè compræhendi poeri labellis poterunt: itaq; ſuctus ei erit laborioſua. Si craſsiores ſint totum eius os implebunt: itaq; lingua ad ſuctum & deglutionem vti expeditè non poterit. *Lactis naturam & conditionem* ex quantitate, qualitate, colore, odore & guſtu metimur. Parcius lac præterquam quòd alendo ſœtui non ſufficit, inſuper laudabile eſſe nequit: intemperiem enim aliquam, vel corporis totius, vel certè mammarum arguit, præſertim verò feruidam & ſiccam: copioſius verò tandem nutricem ſucco exhaurit, & dum totum nõ conſumitur à puero, concreſcit & coagulatur, corrumpiturq; in mammis: quanquam in hanc partem peccare lac malim, redundanti enim copiæ remedio eſt effuſio, antequam papillæ alumno admoueantur. Quod conſiſtentia medium eſt inter craſſum & tenue, id demum eſt laudabile: fidem enim facit vegetæ & validæ facultatis lac in mammis gignentis. Ergo eius gutta in politum & mundum vnguẽ inſtillata, ſi immoto vngue diſfluat, aquoſi lactis ſignum eſt. Si depreſſo & commoto hæreat, coagulati & craſsioris. At ſi immoto vngue perſtet immotum, & depreſſo diſfluat ſenſim, boni lactis fidem facit. Quod exquiſitè album eſt, id demum eſt optimum: eſt enim lac nihil aliud quàm ſanguis dealbatus. Itaq; ſi alio viſatur colore, ſanguis ex quo fit vitium arguit: vt ſi fuſcum ſit, ſanguinem D

A guinem arguit melancholicum. Si flauum bilioſi, ſi liuens & pallidum, pituitoſi, ſi ſubrubrum cruditatis à virtute lac gignente infirma eſt argumentum. Odore debet eſſe ſuaue, blandum & iucundum. Nam ſi velut acrimonia quadam nares feriat, quale ferè eſt lac rufarum mulierum & lentiginoſarum, feruidam & bilioſam naturam arguit: ſi acrore frigidam & melancholicam. guſtu dulce & velut ſaccharatum eſſe debet: amarum enim, ſalſum, acidum aut ſtypticum vitioſum eſt. Hîc ſubit naturæ prouidentiam admirari, quæ ſanguinem quo pueri nutriremur in lac dealbari voluerit. Quod ni ita extitiſſet, quis eſt qui à tam triſti & horrendo ſpectaculo delibuti cruore rictus puerilis oculos & mentem non auertiſſet? quæ mater, quæ nutrix non expauiſſet, ſingulis momentis exanimata, metu ſanguinis toties & tanta copia in fœtus alimoniam effuſi? adde quod duobus victus compendijs butyro & caſeo caruiſſemus. Nec verò niſi quinque aut ſex *à partu exactis diebus* puerum mammis lactandum admouere debet, tùm propter commemoratas antè rationes, tùm quod tantuli temporis quiete ad fractas vires recolligẽdas opus habet. Interim curet ſibi à virgunculis abſtemijs lac ſugi, vel ipſa ſibi ſugat factitia papilla, cuius paulò poſt figuram ſubijciemus. *Ab edito in lucem maſculo* nutrix pręferenda eſt. Eius enim lac minus excrementoſum eſt, quia melius excoctum, maſculi concepti calore matris calorem conduplicante. Sed & cùm ex maſculo grauidæ mulieres melius toto grauiditatis tempore habeant, árgumento quod melius coloratæ ſunt, & ad omnia obeunda alacriores, nemini dubium eſſe poteſt, quin & ſanguis ipſis laudabilior ſit, proindeq; lac melius: oportet præterea nutricem puerum ſtato & legitimo tempore peperiſſe. Nam ab
B interna cauſa abortus, arguit latens aliquod in corpore & humoribus ſubeſſe vitium.

Lac è ſanguine ortum, cur dealbetur.

Cap 28.

Qua nutrix diæta vti debet, & quo ſitu infantem in cunis collocare.

Capvt XXII.

Diæta nutrici variè præſcribenda eſt in cibo, potu, ſomno, vigilia, exercitio & quiete, pro varia pueri in habitu & temperie natura. Nam ſi, verbi gratia, puer ſanguine omninò feruidiore ſit, diætam in victus ratione & vitæ inſtituto refrigerantẽ ſequi nutrix debet. In genere cibabitur cibis euchymis, quantitate & qualitate moderatis, in aere verſabitur puro & libero, ſalſis, ſpeciatis & omnibus acribus, vino, præſertim mero, & virorum concubitu abſtinebit, omnes quidem animi perturbationes, ſed iram maximè vitabit: exercitio vtetur mediocri, ſed brachiorum & partium ſuperiorum potius quàm inferiorum, quò ſanguinis in lac conuertendi maior fiat ad mammas attractio. *In cunis ſic infantem collocabit*, vt caput reliquo corpore ſit altius: quò ſic excrementitij humores à cerebro, in ſubiectos canales deriuentur & excernantur facilius. Sic verò faſcijs inuoluet, vt ceruicis & dorſi, totiusq; ſpinæ æqualis ſit tractus. Quandiu lactatur infans nec dum cibo veſcitur ſolidiore, in dorſum omnino recumbere ipſum eſt ſatius, quàm in alterutrum latus. Eſt enim dorſum tanquam carina in naui, corporis totius baſis & fundamentum, quo propterea facilè & tutò quieſcere poteſt infans. At in latus ſi decumbat, periculum eſt ne coſtarum oſſa mollia adhuc, nec ſatis ſolida, & laxioribus vinculis nexa, ſub reliqui corporis pon-
C dere fatiſcant, & obtorqueantur, ſicq; gibboſus euadat. Cùm verò dentire incipit, & cibo veſci paulo ſolidiore, ſimolq; oſsibus & oſsium compagine ſolideſcere, ſenſim conſueſcere debet decubitui nunc in hoc, nunc in illud latus. Deniq; quo magis ætate & robore creſcet, eo magis & frequentius in latera recumbet, eum verò in locum obuertatur in cunis poſitus, vnde lumen & oppoſito & directo capere poſſit, aliàs periculum eſt ne luſcus fiat. Oculus enim cùm natura ſua perlucidus ſit & luminoſus, lumẽ ſemper quærit, tenebras verò horret, vt omnia ſibi ſimilibus gaudent, contraria auerſantur. Itaq; niſi è directo lumen infanti affulſerit, anxiè omnem in partem ſe vibrat, oculos caputq; contorquet, quo potiri ipſo poſsit, frequens verò vibratorum oculorum illa contorſio in naturam tandem abit, & habitum contrahit. Ita fit vt vel luſcus euadat infans, ſi in vnam ſolùm partem pertinaciter & diu oculos obtorſerit, vel ijſdem tremulis, aſsiduè nictantibus, & malè ſtabilibus, ſi in multas, varias omneſq; partes circum vicinas. Quæ cauſa eſt cur à magiſtra experientia edoctæ nutrices, in cunis iacentium capiti, *viminceum arcum*, pannis velatum ſubtendere ſoleant, quę incertos & vagos puerilium oculorum motus contineat, ſtabiliat & dirigat. Luſca nutrix puerum niſi tranſuerſim intueri nequit. Inde fit vt puer, quemadmodum reliquo corpore ſic & oculo humidus, mollis, & flexibilis, longa & aſsidua conſuetudine habitum ita inſpiciendi facilè contrahat, quem poſtea mutare & deponere nequeat. Nam deteriora quibus à teneris annis aſſueuimus, pertinaciter hærent, bona facilè mutantur in peius. In luſcorum enim oculis maximè
D & frequentiſsimè agunt muſculi illi duo qui oculos ad maiorem, aut minorem canthum adducunt. Hi ergo, illi ve in contorſione illa multo vſu roborati, vt proprij officij exercitatio robur auget, antagoniſtas muſculos facilè vincunt, & ſibi obſequi cogunt, atque adeo ijſdem inuitis oculum in hunc aut illum angulum trahunt & conuertunt. Sic pueri ſcæuolæ ſeu læui euadunt, dum otio & inertia dextram manum languere ſinunt, agendi autem continuo vſu & exercitio ſiniſtram roborant, & copioſius in ſe alimentum trahere permittũt. Quòd ſi viri iam facti membriſq; omnibus conſormati & confirmati multa cum claudis conſuetudine neſcio quid clauditatis inter ambulandum, vel inuiti & nihil cogitantes mentiri cogimur, adeò vt tandem etiam claudicemus, cur idem in puerulis nõ continget, quorum laxa mollisq; ſubſtantia in omnem habitum fluxa eſt & cerea? Cæterum parentum etiam hæreditario vitio vt claudi & gibboſi, ſic & luſci euadunt pueri.

Ad lucẽ obuerti debet.

Luſca nutrix puerum luſcum reddit.

Pueri læui vnde fiant.

Quæ ſit ratio parandæ puerulis pulticulæ.

Cap. XXIII.

Alimentum pueris idoneum eſt pulticula, quia humido egent cibo: itemq; eo quod craſsitie lacti reſpondeat, neq; coctu & diſtributu ſit difficile. Has tres conditiones habet pulticula, modò paretur ex frumentacea farina, minimè illa quidem cruda ſed cocta. Reponitur in fictili olla noua, quæ

mox in clibanum immittitur, ibiq; tandiu relinquitur, quoad panis qui vnà immiſſus fuerit coctus ex- A
trahatur: ſic coctis minus viſcida eſt & cruda. Qui crudam farinam lacti miſcent, coguntur alterutrum ſu-
bire incommodorum, vt craſſam viſcidamq; farinam pueri ingerant, ſi nempe tantummodò pulticula
coquatur ignibus in patella, quantum lacti ſatis eſt: vnde obſtructiones in venis meſaraicis, & hepatis
venulis: in inteſtinis tormina & vermes, atq; calculi in renibus: vel lac ingerant portione ſua pingui ſeu
butyroſa & ſeroſa caſtratum, ſola remanente terreſtri & caſeoſa, ſi tandiu pulticula elixetur, quandiu fa-
rinæ eſt ſatis: tantam enim elixationem lac non requirit, nec certè ferre poteſt quantum farina: quibus
ex cruda farina vſurpata nihil accidit damni, hi magnas meritò gratias naturæ agere debent. Quin &

Lib. 1. de ſan. tu. Gal. ſolo nutricio lacte pueros nutriri vult, quandiu id abundè nutrici ſupererit ad nutritionem & incre-
mentum. Multi profectò viſuntur pueri, qui ſolo lacte contenti ſunt, & pulticulam reſpuunt, nec niſi tri-

Ad laxandā aluum puerilem. meſtres admittunt. Si quando ſuppreſſa aluo ſint pueri, parandum illis cataplaſma ex aloes ℥.j. ellebori
albi & nigri ſingulorum granis quindecim, omnibus in felle bubulo quod ſatis eſt, incorporatis, & ſuper
goſſipium pulticulæ inſtar extenſis, ad palmæ manus amplitudinem, vmbilico imponendum calidè.

Ad Tormina puerorum. Sed & eidem huic cataplaſmati vis etiam ineſt vermium necandorum. Contingunt pueris tormina cla-
moſa, à cruditatibus: his medendum, impoſita ventri lana ſuccida in oleo Chamæmelino calente mace-

Ad Papillæ vlcuſcula ex morſu pueri. rata. Si quando inciſoriorum dentium acumine grandior iam puer nutricis papillam momorderit, vlcus
relinquitur curatu contumax, quod ſubinde & à lactante puero, & veſtimentorum aſtrictu refricetur,
curatur fotu aquæ aluminoſæ impoſito mox operculo plumbeo, galeri inſtar, facto multis in ſummo fo- B
raminibus peruio, quibus tùm lac, tùm collecta vlceris ſanies exudare poſſit, nam & plumbum vlceri-
bus ipſum per ſe remedio eſt.

Operculi plumbei nutricis papillæ vlceratæ imponendi figura.



Eiulantes pueri vt placandi. Quatuor modis licet eiulantes pueros placare, nempe exhibita pa-
pilla, agitatione in cunis, cantu, & linteaminum quibus inuoluitur mu-
tatione. *Haud vehementius agitandi* in cunis ſunt ne lac ſuctum violentio-
re motu corrumpatur, quare neque quauis alia ratione vehementius aut
rapidius concutiendi, *non admodum clamore prohibendi* ſunt. Sic enim pe-
ctus & pulmones dilatantur amplius, calor natiuus vegetior fit, cere-
brum, nares, oculos, & os fuſis lachrymis & pituita expurgatur, *non tamen
diutius* illos, aut contentioſius clamare, enteroceles aut epiploceles ru-
pto & laxato peritonæi proceſſu metu.

De ablactandis pueris. CAPVT XXIIII.

ABlactantur nonnulli menſe decimooctauo, alij vigeſimo: ferè omnes ſecundo anno, tū enim den-
tibus inſtructi ſunt quorum præſentia videtur natura ſolidius, quodam lacte & pulticula alimen- C
tum poſcere, quo etiam delectantur, oblatoq; veſcuntur auidius. Itaq; ablactationis certus non eſt
terminus. Non enim omnino alius quàm exertorum dentium, latentes autem in gingiuarum velut vagi-
nis dentes alijs citius, alijs tardius exeruntur, non enim alium in finem quàm ad mandendum à natura
proferuntur, ante proruptos dentes ſi ablactantur pueri, & ſolidiore cibo nutriantur, multis à cruditate
morbis obnoxij fiunt Auic. ſententia: quia infirmus adhuc ipſorum ventriculus ea caret ciborum quæ
in ore fit mandendo præparatione: qua ne viri quidem citra noxam carere poſſunt. Duobus annis exa-
ctis, & dentibus proruptis, ſi vehementius appetat puer ſolidiores cibos, & concupitis cum voluptate
& fructu veſcatur, tutò illum iam ablactare poſſimus: credere enim par eſt non illi fruſtra hanc ſuggeri
naturæ inſtinctu ſolidiorum ciborum appetentiam. Sine hac, ne ſi cætera quidem adſint, id eſt dentes, &
anni, ablactandus venit. Nam quæ ſine appetentia ingeruntur, nequaquam proficere ne viris quidem
poſſunt. Iam ſi imbecillis ſit & tenui ac varia valetudine, ablactari non debet. At cum tandem ablactando
opportunum aderit tempus, nutrix haud tàm frequenter illum ad papillam admittet, quo ſenſim deſue-
ſcat, tandem amaris oblinetur papilla vt aloe, aqua infuſionis colocynthidis, aut abſinthij, ſynapi, ſuligi-

Sani & validi pueri qui: & contra. ne in aqua diluta & ſimilibus. Cæterum qui pueri capite & toto corpore ſcabioſi ſunt, qui multam ore &
naribus pituitam fundunt, qui aluo abundè deijciunt, ſani & validi futuri ſunt. Sic enim demum excre-
mentitijs humoribus repurgantur: qui contrà foris nitent, multorum in corpore morborum materias D
congerunt, qui ætatis ſucceſſu ſe prodent. Certè eiuſmodi materierum in dorſi ſpinam delapſu multi re-
pente gibboſi aut obſtipi aut repandi facti ſunt.

Quibus ſignis cognoſcere liceat viuátne an mortuus ſit qui in vtero latet infans. CAP. XXV.

SI nec Medici impoſita manus, nec mater moueri fœtum percipiat: ſi ſaniæ effluxerint, ſi ſecundinæ
prodierint, mortuum eſſe fœtum qui vtero concluditur pronuntiare licet. Eſt enim hoc poſtremum,
certiſſimum huius rei ſignum. Nam cùm fœtus in vtero non ſpiret niſi per arteriam vmbilicalem, ex-
cepto per arteriarum vteri cotyledonas ſpiritu efficitur neceſſariò ſecundina ab infante diuulſa nullum
dehinc aerem, ſpiritu nullum ad infantem commeare. Quare quoties ante excluſum fœtum ſecundina
excluſa fuerit, ſcire licet mortuum ipſum in vtero eſſe. Fœtus mortuus matri ponderoſior eſt, quàm idē
antè viuus eſſet, quia ſpiritibus & facultatibus quibus antè regebatur non ſuſtinetur amplius. Sic cerni-
mus mortuos homines, itemq; ieiunos ſeipſis viuis & moderatè cibatis, eſſe ponderoſiores, cùm in hâc
aut illam partem conuertitur fœta vnà & fœtus velut immobile quoddam ſaxum prouoluitur. Acuti
dolores ad vmbilicum & genitalia excruciant matrem, cum meiendi & egerendi perpetuo deſiderio:
quod

A quod in eius, quod moleſtum quantum eſt & mortuum, excretionem natura tota ſit. Quiequid enim viuum eſt, maximè procul à ſe id quod mortuum eſt amandat, quia illud ab hoc toto differt genere. At ſimilitudo, ſi quid sliud, res conciliat & coniungit. Tactu frigida genitalia ſentiuntur, frigorisq; ſenſuum percipere ſe in vtero mater queritur, propter extinctum fœtus calorem, quo antè fœtæ calor conduplicabatur: fœtida multa ab vtero manant, imò & matri fœtet anima: crebra ſyncope corripitur: quæ omnia ferè ſub ſecundum aut tertium à mortuo fœtu diem contingunt. Nam citius multo in vtero materno muriuus infans corrumpitur, quàm in libero & perflato aere, quod Galeni ſententia omnia cslida & humida calido pariter & humido loco concluſa, ſi præſertim afflatu aeris loci vel denſitate vel anguſtia careant, promptè putreſcant. Ergo ab elatis ſurſum ad cor & cerebrum à eadauere vaporibus, talia manare ſymptomata probabile eſt, facies planè à ſeipſa mutata deſciuit, liuida, horrida, msinmę flacceſcuot, venter ſolito tumidior & durior. In omnibus ſi quidem putreſcentibus calor natiuus euaneſcit, in eiusq; locum ſubitò alter, qui præter naturam eſt, ſuccedit, huius actiooe putridi & liquati humores mox io vapores & flatus conuertuntur, vapores illi quia plus occupant, replentq; ſpatij (ſic enim aiunt phyſici ex vna parte aquæ fieri decem aeris) ideo corpus putridum in maiorem molem attollunt. Id animaduertere licet in eorporibus, quæ gangrænam concipiunt. Nam & multos acres vapores de ſeipſa effundere, & nihilomious iotumeſcere intuemur. His ſignis cùm primum cognouerit fœtum mortuum Chirurgus, hoc curabit, vt matri quàm celerrimè conſulat. Ac ſi quidem nihil Medici potionibus, balneis, ſuffiti-
B bus, ſternutatorijs, vomitorijs, litubus expellendo fœtui dicatis profecerint: ad ſequeos opus ſe accinget, antè tamen vires fœtæ æſtimabit. Nam ſi ipſas expulſu paruo & debili, exſpiratione parua & rara adeoque frigida, ex facie planè à ſeipſa mutata & cadauerosa, ex frigidis ſudoribus, ex gelidis extremitatibus, deiectas eſſe ſuſpicatus fuerit, abſtinebit ab opere, imminentem mortem prædixiſſe contentus. Si contra vires validè adhuc ſubſint, confidenter & induſtriè, qua ſequitur arte inſtrem mortis periculis expediet.

Lib. de Tumor. cap. 2.

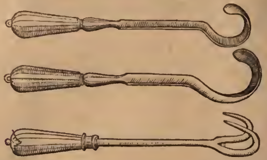
De fœtus tum viui tum mortui Chirurgica ab vtero extractione.

CAPVT XXVI.

PRima cura eſſe debet de aere cubiculi temperando, & ad mediocritatem quandam ne frigidior aut feruidior ſit reuocãdo. Inde opportuno ſitu collocanda ægra: nempe in ſponda lecti extrema, tranſuerſim, natibus, ſubiecto puluinari ſolido, elatioribus, media figura ita componenda eſt, vt nec planè ſupina ſit, nec omnino inſidens & erecta Sic enim molliter quieſcet, & ſpiritum facilè ducet, nec tenſa erunt vteri ligamenta vt reſupinatæ tenderentur, calces ad nares ſubadducendi ſunt, illicq; faſcijs linteis & latis omninoq; mollibus reuinciendi. Faſcia primum ceruicibus aptabitur, inde per clauiculas decuſſatim ad ſingulos pedes adducetur, illicq; iterum decuſſabitur, & circum crura femoraq; diuarica-
C ta obuoluetur, tandemq; ad ceruices vnde primum manauit referetur, adeoq; ibidem firmiter nectetur, vt ægra ſe commouere nequeat, quo planè modo in calculo à veſica extrshendo diximus. Cæterùm ne vel tandem defatigetur, vel dum extrahitur fœtus, attrahentis Chirurgi manum corpus fœtæ ſequens attractionis vim diſſoluat, hoc curabit Chirurgus vt mulier pedum plantis ſpondæ lecti innitatur validisq; miniſtris hinc inde cruribus & humeris contineatur. Inde ne aer in vterum ſubeat, & opus honeſtius peragatur, calido & duplici linteamine pudenda eius & femora velabuntur. Tum verò Chirurgus vnguibus reſectis, & annulis, ſi qui digitos cingerent, extractis, nudstis & liberis brachijs manibusq; multo oleo perunctis, molliter vuluæ alas diducet, & in oſtium vteri, multo ante vnguine illitum & lubricatum, leni & blando motu ſenſim manum inſeret, pertentabitq; ac diſquiret pueri ſitum ac formam; ſolúsne, an cum alio geminus, vel cum mola ſit Dato igitur quod naturaliter in caput pronus ſe ad vteri oſtium offerat, molliter ſurſum verſus repellendus & circumuoluendus erit, veſtigatosq; pedes ad vteri oſtium adducere oportebit, atque alterutrum foras proferre, & ſupra calcem nodo laxo iniecta latiuſcula inſtita & ſimili qua mulieres capillos redimere ſolent, vincire: ſic vinctum pedem in vterum reſtituere, mox ſimiliter veſtigatum slterum, ab vtero proferre, tumq; eum qui vinctus eſt vioculo reuocare, ambobusq; iunctis ſenſim & blandè ab vtero fœtũ extrahere. Chirurgi eonatus iuuabunt miniſtri compreſſo matris abdomine, mater verò anhelitum comprimendo, & ore naribusq; occluſis quàm magna
D vi poterit sd diaphragma exprimendo, quò validior fiat excretio. Ideò autem velim vinctum pedem in vterum retrudi, ne ſi in vteri oſtio ſtet, manui Chirurgi in vterum ad alterum veſtigandum & proferendum immittendæ, tanquam obex officiat. Cæterùm ſi geminus ſit in vtero fœtus, caueat Chirurgus ne vnius pede prolato alterius pedem prolatum ipſi diſparem coniungat, ſic enim trahendo nihil proficeret, & mater plurimum læderetur: non falletur autem ſi vinculum ſequutus rectà ad pedem vinctum intrò feratur, indeq; tentando ad eiuſdem fœtus cuius pes vinctus eſt ingoina perueniat. Inde enim in oppoſitum & ſocium femur, tandemq; in crus & pedem qui ſæpè ad dorſum, ſæpè ad eeruices reuolutus latet, certò deducetur. Sic vt dictum eſt, trahendo cum ilibus tenus puerum foràs produxerit, ibi ſubſiſtet, neque enim æquum eſt brachijs ſecundum laterum longitudioem expanſis reliquum opus trahendo perſequi. Alterutro ergo ex his ſic vt dictum eſt expanſo, alterum ſurſum ſecundum colli longitudinem ſupra caput protrudatur, aliàs vteri orificium craſſo illo corporis trunco liberatum, mox vbi trahendo ad ceruices ventum erit, conſtringet ſeſe, naturæ, vnionem vnicè appetentis, ſponte ſicq; ſtrangulabitur fœtus eliſo gutture, inde niſi vnco ſub mentum in os, aut oculorum orbitam iniecto, non extrahendus. Quòd ſi, quod nõ raró contingit, in manus ſe proferat infans, non proinde tamen ſibi extractionis exordium inde ſumendum Chirurgus putabit, quantumuis partes illæ in conſpectum ſedent, & facilem educendi fœtus anſam oſtentare videantur: ſic enim capite & ſcapulis reduplicatus prodire neceſſe haberet; quod nec tentatum ſuecedit oec ſine ſumma matris pernicie tentari poteſt. Vocatus ego

aliquando ad infantis eductionem, quem obſtetrices brachio ſe oſtentante extrahere cùm tentaſſent, A gangrænæ, adeoq; mortis cauſam intulerant, indicaui è veſtigio retrudendum eſſe in vterum quod ſe oſtentabat brachium, & aliter fœtum obuertendum. Sed cùm retrudi non poſſet propter tum genitalium matris, tum brachij fœtus tumorem ingentem, reſcindendum è veſtigio putaui ſectis nouacula muſculis omnibus proximè humerum, ante tamen ſurſum, quàm maximè fieri potuit, carne reducta, vt forcipe dehinc exciſorio amputato oſſe caro relabens, & amputati oſsis teſtulis ſe opponens, impediret ne contactus ſui aſperitate matris genitalia vulneraret: quibus peractis tentando & veſtigando in pedes obuertendum eſſe infantem, & qua antè expoſuimus arte extrahendum curaui. Quòd ſi tantus eius tumor ſit vel natura, vel ex euentu, nempe putredinis quæ ipſi mortuo ſuperuenerit occaſione, vt ad Chirurgi arbitrium obuerti nequeat, neque qua ſe parte obtulerit extrahi, minuendus tumor indeq; extrahendus Id vna eademq; opera ſit fiet. Ad vteri. exempli gratia, dilatatum & hians orificium, quod noſtrates obſtetrices Coronamentum appellant, ſe oſtentet, ſed capite omnino quàm par eſt craſsiore & flatuoſo, eoq; morbi genere deformato, quod Mucrophiſocephalos Græcis dicitur, vncinum Chirurgus ſub mento, vel in os, vel in orbitam oculorum, vel quod citius & expeditius eſt, in occiput defiget. Sic enim aperto cranio concluſo flatui exitum aperiet, & detumeſcente ac ſubſidente capitis tumore, ſenſim infantem trahet, non autem confertim, ne diſrumpatur quod vncino arreptum eſt. Vncinorum figura eſt eiuſmodi. B

Vncinorum extrahendo fœtui mortuo idoneorum deformatio.



C

Quòd ſi thorax ſimili tumoris vitio laboret, vncinos in clauiculas defiget Si venter hydrope vel tympanite teneatur, vncinum vel in notis coſtis, id eſt intercoſtalibus muſculis, vel, ſi pręſertim in pedes deſcendat, ad oſſa quæ ſunt ſupra pubem infiget, vel cultello incuruo, hîc appicto, leui manu in vterum demiſſo exciſionem in abdomine puerili molietur, per vulnus interanea omnia amolietur, ſic enim exenterato aquæ vnà effluent. Sed horum omnium nihil aggredietur Chirurgus niſi fœtu mortuo, & ſœta in tantum tamq; præſens vitæ periculum adducta, vt euadendi ſpes alia nulla ſit.

Cultelli curui reſcindendo puerili in vtero abdomini idonei effigies.

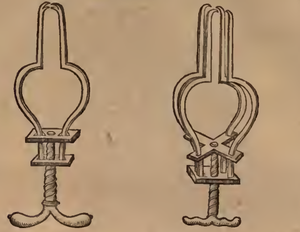


D

Quòd ſi quo caſu contingat, vt reſectis ſigillatim reliquis fœtus membris, ſolùm caput in vtero reſtet, quod nos aliquando inuiti & dolentes vidimus, tum ſiniſtra manus oleo liliorum vel butyro recenti illita in vterum demittenda eſt, tentandoq;, os inſertis in ipſum digitis veſtigandum: tum dextra, ſecundum ſiniſtræ manus ductum, vncinus ſenſim & quaſi furtim ſubmittendus eſt, in osq; aut oculum, aut ſub mentum defigendus, ac vbi bene firmatus fuerit, paulatim caput extrahendum, vncini loco licebit vti depictis infra inſtrumentis, quæ ego ex Francisci Dalechampij Chirurgia huc intuli. Sunt enim eiuſmodi vt Corpus ſphæricum & globoſum ſuis ramalibus, tanquam digitis, facilè comprehendere poſsint.

Pedes gryphij, inſtrumenta nempe comprehendendo infantis capiti, ſi quando ſolum in vtero remanſerit, idonea.

B



Cæterùm non admodum facilè eſt caput cùm ſolum remanſit in vtero comprehendere & auellere. Nam lubrica rotunditate ſua inſtabile hoc illuc dilabitur & fluctuat: niſi fortè ventris ſupernè & ad latera facta compreſsio ipſum coerceat, & coercitum bis ioſtrumentis comprehendendum præbeat.

Quæ cura mulieri ſtatim atq; pepererit eſt adhibenda.

C

CAPVT XXVII.

MVlieri puerperæ, cui præſertim vi extractus & exectus eſt infans, oihil tam eſt inimicum quàm frigus, quare in totum & omni ſtudio à frigore tuenda & munienda eſt. Nam poſt partum inanis & vacua aerem omnia ſubeuntem facilè admittit, hinc frigeſcit, diſtenditur & intumeſcit vterus, vaſorum ipſius orificia occluduotur, vnde lochiorum ſuppreſsio. Hinc verò grauia multa ſymptomata, nempe hyſterica ſuffocatio, tormina dolorifica, febres, & alia ſæpè funeſta. Id incommodum quæ vitare volet, femora decuſſata teoebit, ſic eoim præterea quæ diuulſa fuère coeunt & cooiunguntur arctius. Conſtringetur hypogaſtrium faſcia mediocriter lata, quæ ab vtero aerem frigidum arceat, & ſanguinem tota ipſius ſubſtaotia concloſum exprimat. Tum igitur puerperæ expreſſum capi exbibendum, vel incluſum com croco & ducis dicto puluiſculo, vel pania toſtus in vino aromatite intinctua ad vires reſtaurandas & prohibenda tormina. Extracta ſecundina & adhuc ab vtero calena vteri regioni, hyeme præſertim, imponenda, æſtate verò veruecis recenter iogulati & excoriati pellis ventri toti ac lumborum regioni. Obſerato diligenter conopæo, feneſtriſq; omoibus cubiculi, & ianuis, ne quà aer frigidus ſubire qoeat, qoieti tradatur. Impoſita pellis veruecina poſt qoinq; vel ſex horas eximatur, & ſequenti vnguento hypogaſtrium vngatur: ℞. ſpermatis ceti ℥.ij. olei amygdal. dulcium & hyperic. ana ℥.j.s. ſepi hircini ℥ j. olei myrtillor. ℥ j. ceræ nouæ quantum ſufficit, fiat voguentum quo vngatur bis in die, vmbilico imponatur emplaſtrum de galbano, quod medium zibethæ aut moſchi granis aliquot delibutum ſit, ſic ta-

D men ne ad nares odor ille perueniat. Toti ventri imponatur ſequeos tela Gualterioa: ℞. ceræ oouæ ℥. iiij. ſpermatis ceti ℥.j.s. terebioth. venetæ in aqua roſar. lotæ ℥.ij. olei amygdal. dulcium & hypericonis ana ℥ j. olei maſtichini & myrtini an. ℥.s. axungiæ cerui ℥.j.s. liquefiant ſimul, aoferendo ab igne, immerge telam canabinam ad ventris cui applicanda erit magnitudinem. Hæc remedia *ne corrugetur ventris externa regio* prohibent: ſed inter omnia excellit ſequens remedium: ℞. limacum rubr. ℔ j. florum anthos quart. iij. conciſa omnia conijciantur in vas figulinum plumbo oblitum, & fideliter obſeratum, demergatur in fimum equinum, ibiq; ſit per quadraginta dies. Inde totum id exprimatur, expreſſuſque liquor in ampulla vitrea bene obſerata aſſeruetur, & per triduum aut qoatriduũ ſoli exponatur, illioatur puerperæ venter. *Torminibus ſi excrucietur inſigniter*, exhibebitur illi ſeqoens puluiſculus: ℞. aoiſi cooditi ʒ.ij. nucis moſch. cornu cerui vſti an. ʒ.j.s. nucleorum dactyl. ʒ.iij. ligni aloes & cinamomi an. ʒ.ij. fiat puluis ſubtiliſsimè, capiat ʒ.j. cum vino albo calido, vel ℞. rad. conſulid. maior. ʒ.j.s. nucleorum perſicorum, nucis moſch. ana ℈.ij. carab. ℈.s. ambræ griſ. granat. iiij. fiat poluis, capiat ʒ.j. cum vino albo, vel ſi febricitet cum capi decocto. Applicabuntur genitalibus, ventri & renibus marſupia calida ex auena & milio, frixis in ſartagine cum vini albi tantillo. Quòd ſi extractionis ab vtero violentia, quod contingere poſſe veteres prodiderunt, *matris genitalia laniata ſint, adeò vt duo ani & vuluæ foramina in vnum coierint*, tum perinæi quod laoiatum eſt ſutura ſarciendum venis, vulnoſq; de cætero arte tractandum Is caſus matri, etiam in poſterum infelix eſſe ſolet, oam ipſi parturienti, genitalia, quod fœtui ſit ſatis ad exitum, pateſcere & di-

Frigus inimicum puerperis.

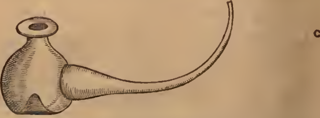
duci nequeunt, propter obductam cicatricem. Itaque neceſſe habet Chirurgus eius primam oram no- A
uacula diuidere, tum totam dilaniare, aliàs nunquam paritura eſt mulier quantumuis parturiat & enita-
tur. Id curationis genus in duabus Lutetianis mulieribus vſurpatum à me memini.

Quæ cura puerperæ mammis adhibenda ſit.

CAPVT XXIIX.

S*I lac maiore ad mammas impetu & copia affluat*, & nutricatus officio puerpera fungi nolit, inungendæ i-
pſæ ſunt litu ſequenti, ad ipſum repellendum & per vterum deturbandum: ℞. olei roſ. & myrtini a-
na ℥ iij. aceti roſ. ℥.j. incorporentur ſimul, & quater in die illinantur mammæ, moxque à litu aſper-
gantur puluere myrtillorum, poſtea imponatur emplaſtrum ſequens: ℞. puluer. maſtichini, nucis moſ-
chatæ, ana ʒ.ij. nucis cupreſsi ʒ.iij. myrt. balauſt. ana ʒ.j.s. ireos florentiæ ℥.s. olei myrtini ℥.iij. terebin-
thinæ venetæ ℥.ij. ceræ nouæ quantum ſufficit, fiat emplaſtrum molle. Creditur in berula, creſſone, &
buxi folijs in vrina & aceto elixis, efficaciſsimum eſſe ad lac è mammis fugandum præſidium. Alij lu-
tum accipiunt quod in fundo vaſculi eorum qui gladios acuunt ſubſidet, cum oleo roſato miſcent, & te-
pidum mammis imponunt: ſedare dolorem, compeſcere inflammationem, breuique lac è mammis de-
pellere creditur. Idem præſtare perhibetur hederæ terreſtris, vincæ peruincæ, ſaluiæ, roſarum rubr. & a-
luminis rochæ decoctum in oxicrato paratum, & fotus forma vſurpatum, eaſdem vires habent fæx vini
rubelli cum aceto mammis impoſita: aqua deſtillata ex ſtrobilis immaturis & impoſita, inſuccatis ex ea B
linteis pannis: vel cicuta cum cucurbitulæ folijs recentibus trita & admota. Vſu probatum eſt quod ſe-
quitur remedium. Saluiæ, apij, rutæ, chærefolij folia minutim conciſa cum oxyrrhudino incorporant, &
conflatum inde medicamentum mammis tepidum imponunt, ter in die, priore abiecto, aliud ſimile ſub-
ſtituunt. Interim cucurbitulæ internæ femorum & inguinum parti ſupraq; vmbilicum affigentur. His
enim vis ineſt lactis è mammis in vterum reuocandi & attrahendi per venas quibus vterus cum mam-
mis communicat. Sed & puerpera ſibi vel virgines, vel catulos admouebit, qui lac tenacius mammis,
impactum ſuctu exhaurient, in quorum inopia hoc commenti ſumus inſtrumentum vitreum, cuius o-
ſculo ampliore papillæ affixo, altero anguſtiore & fiſtulato ori indito, poterit ipſa ſibi ſugendo lactantis
officium præſtare.

Guttuli, & tanquam factitiæ ex vitro papillæ deformatio.



C

Eius factitiæ papillæ loco, ampulla vitrea ante calefacta & oſculo ſuo mammæ affixa, calore & fuga va-
cui lac foràs in fundum ſuum quodam velut ſuctu pellicit: Expurgatis vt decet lochijs, quod ferè fit vi-
Balneum lochijs purgatæ puerperæ conueniēs. ginti à partu dierum ſpatio, ſi puerpera neque febricitet, neque alio quouis ſymptomate prohibeatur, in
balneum deſcendet, paratum ex decocto maioranæ, menthæ, ſaluiæ, roriſmarini, arthemiſiæ, agrimo-
niæ, pulegij, florum chamæmeli, meliloti & anethi, in aqua fluuiatili aut fontana puriſsima. Sequenti die
ſimile aliud balneum parabitur, cui addentur ſequentia: ℞. farinæ fabarum & auenæ ana ℔.iij. farinæ o-
robi, lupinorum, & gland. ana ℔.j. aluminis rochæ ℥.iiij ſalis comm. ℔.ij. gallarum nucum cupreſsi ana D
℥.iij. roſarum rubr. M.vj. caryophyll. nucis moſchatæ, ana ʒ.iij. bulliant omnia in aqua comm. fiat ſaccus
in panno lineo, coniiciatur in balneum, in quo frequenter extinctum ſit ferrum candens, in eo reſideat
puerpera pro arbitrio ſuo, egreſſa è balneo, tradatur lecto calidè, ſumatque vel citri corticem conditi,
vel panem toſtum in vino aromatite intinctum, ſudetque, ſi fortè emergat ſudor illic ſuo arbitratu. Po-
ſtera luce fotus adſtringentes genitalibus admoueantur hoc modo: ℞. gall. nucum cupreſſi, corticum
granat. ana ℥.j. roſarum rubr. M j maioranæ, thymi, ana M.s. aluminis rochæ & ſalis comm. ana ʒ.ij. bul-
liant vino auſtero, fiat decoctio pro fotu ad vſum dictum. Qui ſequitur ſtillatitius liquor valdè nobilis &
efficax eſt *ad mammas, parteſq; alias quaſvis laxiores conſtringendas & coercendas*: ℞. caryophyll. nucis moſch.
nucum cupreſsi ana ℥.j.s. maſtich. ℥.ij. aluminis rochæ ℥.j.s. glandium & corticis querni ana ℔.s. roſa-
rum rubr. M.j. corticum granat. ℥.ij. terræ ſigillatæ ℥.j. cornu cerui vſti ℥.s. myrtillor. ſanguinis draconis
ana ℥.j. boli armeni ℥.ij. ireos florentinæ ℥ j. ſumach. berber. Hypuris ana M.s. conquaſſentur omnia &
macerentur ſpatio duorum dierum in ℔.j.s. aquæ roſarum ℔.ij. prunorum ſylueſtr. meſpilorum pomo-
rum quernorum, & ℔.s. aquæ fabrorum, aceti denique fortiſsimi ℥.iiij poſtea fiat deſtillatio lento igne,
& ſeruetur vſui ſtillatitius liquor quo foueantur partes bis in die, & à fotu relinquantur panni lanei
denſi, aut ſtuppæ lineæ inſuccatæ & expreſſæ ſupra eas. His peractis in mariti com-
plexus puerpera redire poterit.

A

Quæ ſint difficilis & laborioſi partus cauſa.
CAPVT XXIX.

A Fœta id, à fœtu aliàs vitium pendet. *A fœta* quidem ſi pinguior ſit & abdominoſa, aut macrior, aut iunior, vt quæ Sauanarolæ viſa eſt nono ætatis anno grauida, aut inexperta, aut annoſior, aut debilior, vel natura, vel ex euentu: his nempe qui pauló ante partum præceſſerunt morbis, hæmorrhagia ingenti quæ ſub ipſum enixus tempus inciderit. Sed & qui enixus ante maturi fœtus tempus venit, partum facit difficilem, crudo nempe adhuc fructu, nec exceſſu facili. Anguſtius etiam vteri orificium & collum, vel à prima conſormatione, vel poſtea caſu aliquo, vt vlcere cicatrice obducto: aut durius & calloſius ob ipſius laniatum qui præcedentis difficilis partus vitio contigerit, vel obſtetricum nimium ruſtica & rudi manu, liberam vteri dilatationem impedit ad partum facilè & feliciter excludendum neceſſariam, adeò vt niſi in ipſo pariendi articulo obducta cicatrix ferro reſcindatur, fœtus & fœta in vitæ diſcrimen veniant. Prohibentur nonnunquam parturientes pudore & præſentis alicuius viri reuerentia, vel mulieris alicuius quam odio habeât, horrore parere, & magno enixu fœtum excludere. Si quàm par eſt citius ab vtero ſecundina diuulſa fuerit, ingenti hæmorrhagia citata cruore vterum complet, quò fit vt vteri facultas excretrix, expeditè quod ſui muneris eſt agere nequeat: haud aliter quàm veſica vrina nimium plena & diſtenta contingit iſchuria. Multo verò magis vterus impeditur, & pariẽdi facilitas re-

B tardatur, ſi vnà cum obſtruente ſecundina, vel mola, vel aliud contra naturam corpus ſubſit in vtero. Animaduerti ego aliquando mulierum duarum quas mortuo in vtero fœtu expediueram, ſecundinas plenas & diſtentas arena, ei ſimili quæ in fluminum ripis conſpicitur, adeò vt ſua vtriuſque arena libram vnam penderet. *A fœtu* verò difficilis & laborioſi partus vitium eſt, ſi craſsior ſit, ſi tranſuerſus veniat, ſi auerſus & in nates, ſi in manus ſimul & pedes, ſi mortuus & ex corruptione tumidior: ſi monſtroſus, vt ſi biceps, ſi geminus: ſi multiplex, vt ſeptemplex, quemadmodum viſum ſibi narrat Albucaſis, ſi addita mola, ſi infirmior, ſi poſt effuſas aquas haud ſe ſtatim concuſſerit ad exitum & obtulerit. *Fit tamen aliquando vt neque in fœta, neque in fœtu mali cauſa ſit, ſed* in aere qui frigidior genitalia conſtringit, nec laxari patitur: calidior autem ignauia fœtam exoluit, reſolutis ſpiritibus in quibus omne robur: aut etiam in obſtetrice ignara & inexperta, quæ matris & infantis conatus non arte regit, non adiuuat. *Facilis partus eſſe ſolet* ſi ſtato & legitimo fit pariendi tempore, ſi ſtatim poſt effuſas aquas fœtus alacriter & in caput ſe offerat, matre pariter alacri & vegeta. *Quæ difficulter parere ſolent*, ſub ipſum partus tempus in ſemicupium demergendæ ſunt, paratum ex decocto radicum & ſeminum remollientium, oblinendæ genitalibus, vtero præſertim & ceruice, vnguine multo, expedienda fæcum eluuie oneroſa inteſtina, inde excretrix facultas ſollicitanda acriore clyſtere, vt vnà concurrentibus partus tumoribus facilior ſequatur fœtus excluſio. Cæterùm collocandam parturientem ſuaſerim potius in reclinatoria *ſella* perforata, quàm in lecto, quò oſſibus quæ diduci in partu debent, minor ſit ad ſe dilatandum opportunitas.

C

Quæ ſint abortionis cauſæ. CAP. XXX.

A Liud abortio, aliud effluxio eſt. Abortionem vocant fœtus iam formati & vitalis præcipitatam ante maturitatis tempus excluſionem: effluxionem verò ſeminum commixtorũ, & iam per aliquot dies coagulatorum dilapſum, membranarum & cõcreti ſanguinis ac informis carnis quadam ſpecie, obſtetrices noſtratus Falſum germen appellant. Ingentium mulieribus dolorum & torminum acerbiſsimorum effluxio hæc cauſa eſt, ſuperſtitem relinquens corporis infirmitatem longè maiorem quàm à vero & maturo partu. Abortionis, à qua Abortiuus fœtus nominatur, multæ ſunt cauſæ, vt diarrhœa ingens, ſtranguria cum ardore & inflammatione coniuncta, tormina acuta, valida & continua tuſsis, vomitus effrenis, labor improbus ex curſu, ſaltu, choreis, lapſu ab alto, grauioris oneris ſublatione, geſtatione ex equo ſuccuſſatorio, ex curru, ex frequentiore & ardẽtiore cum viris coitu, ex graui ad ventrem ictu. Inordinati enim omnes eiuſmodi & vehemẽtiores rapidioreſq; motus vteri ligamenta diſſoluunt. Abortum etiam faciunt quæcunq; maternam aluum ſubiectumq; huic vterum comprimunt, cuiuſmodi ſunt aſſulæ illæ ligneæ, eburneæ, aut balenaceæ quas mulierculæ veſtibus ad ſternum & pubem ſubijciunt, ad corpuſculi venuſtatem quò iunceæ appareant. His enim & ſimilibus iuſtum & debitum incrementum capeſſere prohibetur fœtus, adeò vt ante legitimum tempus prodire velut per expreſſionem cogatur. Tonitru, bombardarum bellicarum fragor, nolarum vehemẽs ſonus abortire mulieres cogunt,

D iuniores præſertim quarum corpus mollius, laxius, & rarius eſt quàm grandiorum. Idem faciunt longa & arcta ieiunia, hæmorrhagia, cùm præſertim fœtus grãdior eſt: nam ſi bimeſtris tantùm ſit, non par ſubeſt periculum, quod tum haud multo egeat alimento, chronicos quoque matris morbus qui ſanguinem abſumit, fœtum ante tempus alimenti copia deſtitutum egredi cogit. Sed & plethora ex ciborum ingeſtorum copia maiore, quia vires & fœtum degrauat & opprimit, abortum ſæpe facit: quemadmodum & cacochymorùm ciborum vſus ex pica & malacia. Balnea verò quia vteri ligamenta relaxant, & æſtuaria quia feruido & ſuffocante aere hauſto ad frigidam auram foris captandam fœtum incitant, abortionis ſæpe cauſas intulẽre. Quæcunque mulieres mediocriter corpora habentes, ſecundo aut tertio menſe ſine *5. Aphor. 45.*
cauſa manifeſta abortiunt, ijs acetabula vteri plena mucoris ſunt, & non poſſunt ex pondere fœtum continere, ſed diſrumpuntur, rapidæ quoque, vehementes, & continuæ animi perturbationes ſeu ex ira, ſeu ex metu; quia turbas magnas in corpore cient, inter abortus cauſas cenſentur. Quæ corrupturæ ſunt fœ- *5. Aphor. 37.*
tus ſeu aborſuræ, ijs mammæ extenuantur: itaque mulieri vtero gerenti, ſi mammæ repẽte graciles fiant, *& 53.*
futuri abortus ſignum eſt. Mammarum enim talis ſubſidentia contingit, reuocata à mammis per venas & arterias communes in vterum lactis materia alimenti fœtui neceſſarij inopia. Hanc inopiam diutius non ferens fœtus extrà quærit quod intus deficit, inter enim cauſas quæ fœtum ad exitum ſollicitant, frequentes illæ paſsim habentur apud Hippocratem, copioſioris aeris & alimenti neceſſitas. Ergo mu- *5. Aphor. 38.*

lieri vtero gerenti ſi altera mammarum gracilis fiat, geminos habenti alterum abortit: & ſiquidem dextra mamma gracilis fiat, marem: ſi verò ſiniſtra, fœminam. In abortu quàm in legitimo partu longè grauius afficiuntur & torquentur mulieres, quia quicquid contra naturam eſt, moleſtum & onerosum eſſe ſolet ſæpe & periculoſum. Si quis *in primo partu error* commiſſus ſit, is ferè & in reliquos ſubſequentes manare ſolet. Itaq; erroris illius conſulto Medico exquirendæ cauſæ, ijſdemque ex ſententia occurrendum. Certè quod ſequitur emplaſtrum renibus impoſitum *vterum firmat, & fœtum continet.* A

℞. ladani ℥ ij. galangæ ℥. j. nucis moſchatæ, nucis cupreſsi, boli armeni, terræ ſigillatæ, ſanguinis draconis, balauſt. ana ʒ. s. acaciæ, pſidiorum, hypocyſtis ana ℥. j. maſtich. myrrhæ ana ʒ. ij. gummi arabici ʒ. j. terebint. venetæ ℥ ij picis naualis ℥. j s. ceræ quantum ſufficit, fiat emplaſtrum ſecundum artem, extendatur ſuper alutam ad vſum. Si parti *pruritus* ſuperueniat eximetur emplaſtrum & eius loco vnguentum roſatum aut refrigerans Galeni, vel quod ſequitur imponetur.

Fœtus qui diutius geſtentur vtero.

℞. olei mirthini, cydonior. & maſtich. ana ℥. j. hypocyſt. acaciæ, boli armeni, ſanguinis dracon. an. ʒ. j. ſantali citrini ℥. s. ceræ quantum ſufficit, fiat vnguentum, ſecundum artem. Sunt mulieres quæ decem totos & vndecim menſes fœtum geſtant in vtero, eiuſmodi fœtus ex multo & copioſo mole, viribusque & ſemine conformationem habuerunt: vnde & ipſi maiores, craſsiores, validioreſque exiſtunt, quo fit vt ad plenam ſui abſolutionem perfectionemque plus temporis requirant, nam ne in fructibus quidem craſſorum tam cita eſt & velox quàm tenuiorum maturatio. At fœtus tenuiores citius, ſeptimo nempe aut nono menſe ad maturitatem perueniunt. Si cætera in magnitudine & mole corporea paria ſint, ferè B fit vt fœtus fœmina niſi confecto aut certè affecto nono menſe non prodeat in lucem. Mas verò inſiti caloris maturitatem prouidentis occaſione ſub eiuſdem menſis initium. In calido præterea vtero citius maturatur & perficitur fœtus, tardius verò in frigido, eſt enim caloris maturare.

Quibus artibus fœtum in vtero matre mortua iuuare liceat.

CAPVT XXXI.

SI in parturiente muliere lethalia omnia appareant, præſto adeſſe debebit Chirurgus, qui ipſam ſtatim atq; animam exhalarit aperto vtero diſſecet: quo ſaluum & incolumem ſeruare fœtum liceat. neque enim ad eam rem ſufficere putandum eſt, ſi matri mortuæ os apertum, ſi hiantia genitalia qualicet arte contineantur, non enim niſi per vmbilicalis arteriæ dilatationes & contractiones infans materna aluo concluſus, & membranis inuolutus ſpiritum ducere poteſt. At matris mortuæ pulmones haud iam ſuo funguntur munere. Non igitur aerem ambientem per os & aſperam arteriam in ſuam ſubſtantiam & arteriolas per corpus ſuum ſparſas allicere queunt: quare neque ipſum per venalem arteriam in cor trſnſmittere. Cordi ſi deficiat aer, deficit quoque & Aortæ ſeu magnæ arteriæ, quæ à corde ipſum haurire ſolet: deficit & vteri arterijs, quæ magnæ illius canaliculi ſunt, in quos hauſtus à corde aer deriuatur, & influit in minores has omnium corporis partium adeoque vteri arterias. Quare & ſecundinæ C cotyledonibus, & vmbilicali fœtus arteriæ, & arterijs eiuſdem iliacis, ipſiusque tandem cordi & corpori toti deficiat neceſſe eſt. Hac enim ductuum continuatione è pulmonibus maternis hauſtus aer in fœtum dimanare ſolet. Quia igitur mors motuum omnium matri ceſſationem infert, tutius eſt ipſam ſtatim atque expirarit incidere. *Inciſione verò* initium à xyphoide cartilagine ducendum, cute muſculis & peritonæo in ſcuti formam exciſis, illæſis tamen inteſtinis: tum elatus ſurſum vterus incidendus, ne imprudentius adacta nouacula violetur fœtus. Hunc ſæpe immotum intueberis ac tanquam mortuum. Non quidem quod verè mortuus ſit, ſed quòd matre mortua ſpirituum affluxu deſtitutus, imbecillitatem magnam contraxerit: quanquam *verè mortuus ſit necne cognoſces* tractato vmbilico, ex arteriæ pulſu illis exiſtentis, adde quòd mox poſtquam aerem hauſerit, & eius tanquam appulſu recreatus fuerit, membra ſingula ac totum denique corpus motitabit. In tanta virium fœtus infirmitate haud equidem ab ipſo ſecundas, diſſecto vmbilico diuelles, ſed potius aluinæ toti, eius regioni impones, vt extremus ſi quis caloris ſpirituumque halitus ſuperſit, eo velut fomento excitari & foueri poſsit. Cæterùm non poſſum ſatis mirari eos qui ſibi viſas mulieres affirmant, quibus non ſemel nouacula abdomen cum ſubiecto vtero reſciſſum ſit ad fœtum, nunquam alioqui proditurum, extrahendum. Id enim ſalua matre fieri poſſe mihi perſuadere nunquam potui propter neceſſariam vulneris in epigaſtrij muſculis, vterique ſubſtantia magnitudinem: grauidæ enim & parturienti mulieri cùm vterus multo ſanguine, vndique diſtentis vaſis D turgeat, ingentem inde hæmorrhagiam, profuſumque lethalem conſequi neceſſum foret. Deinde conſolidato vteri vulnere, haud permiſſura eſt obducta cicatrix ipſum denuo ad nouæ prolis geſtationem dilatari. His alijſque ex cauſis id curationis genus, quod periculi & deſperationis plenum eſt, minimè vſurpandum cenſeo.

De ſuperfœtatione. CAP. XXXII.

SI duos pluréſve fœtus vtero geſtet mulier, eoſque ſuis ſingulos ſecundis inuolutos & diſcluſos, ea fit quæ Superfœtatio dici ſolet. At qui ijſdem ſecundis inuoluuntur, vno eodemque concubitu ex multo & copioſo ſemine concepti creduntur, nullo nec concipiendi, nec pariendi dierum interiecto numero, vt cum ſtatim à paſtu ventriculus bene & ſecundum naturam habens, ſic circum cibos contrahitur, vt ipſos, quamuis pauci ſint, geminis velut manibus vndique comprehendat, adeo vt neque in hanc, neque in illam partem fluctuare queant, quo concoquere & in chylum vertere ipſos poſsit: ſic vterus circum duo ſemina ſimul atque in ipſius capacitatem effuſa fuerint, ad conceptionem cogitur: & ita cogitur vt ſuis vndique lateribus conſtricta ipſa in vnum confundat, neque eorum vnam portionem in hoc, aliam in illud vteri latus & regionem deerrare permittat, adeò vt vno concubitu ex eodem ſemine plures edi fœtus nequeant, ſuis quique ſecundis diſcreti. Adde quòd nullæ ſint eiuſmodi in mulierum vtero cellæ, quales in brutorum vteris eſſe memorantur: quæ ob id plures vno con-

ceptu

A ceptu & partu fœtus edere ſolent. Iam verò ſi qua ſui regione vterus muliebris ſe exceptis ſeminibus ad conceptionem non appreſſerit & proximè admouerit, aerem ipſa contineri, ne quid in rerum natura vacui detur, neceſſe fuerit, ab eoque mox ſemina illa alterari & corrumpi. Ergo plurium fœtuum ſecundis diſcretorum, id eſt minimè gemellorum, generatio eſt eiuſmodi. Mulier ſi ex hodierno cum viro concubitu conceperit, ſed ipſi aliquot mox à conceptu diebus vteri orificium exactò non claudatur, imò etiam dehiſcat nonnihil, ſi tum illa rurſum cum viro coierit, & ita coeat vt ab vtroque ſeminis fœcundi in vterum fiat effuſio, noua ſequetur conceptio, ſeu ſuperfœtatio. Eſt enim ſuperfœtatio nihil aliud quàm ſecunda quædam conceptio, cùm ſcilicet grauida iam mulier iterum viri concubitu vſa concipit, Hippocratis ſententia. *Lib. de Superfœt.* Cur verò poſt primam conceptionem vterus, qui conniuebat, reſeretur & dehiſcat, multiplex cauſa profertur. Sunt enim qui putent vterum poſt conceptionem certis temporum interuallis aperiri, vt excrementitijs quibuſdam materiebus quæ in ipſo congeri ſolent, exitus pateat: itaque grauidam quæ tum in viri amplexus venerit, concipere. Alij aiunt vterum vel ex ſeſe & natura ſua ſeminis & veneris auidiorem, vel iucunda quæ à viro fit titillatione, pręferuida libidine efferatum & incitatum, denuò dehiſcere ad ſeminis virilis exceptionem. Sic enim nec admodum rarò ventriculi orificium à paſtu clauſum mox reſeratur, oblatis nouis cibis: quanquam non quibuſuis, ſed delicatioribus, &
B velut cupedijs, nec quibuſuis hominibus, ſed edacioribus. Dehiſcere autem ſic vterus certis temporum interuallis pluries poteſt, inde multiplex naſci ſoboles, cuius vt concipiendi ſic & pariendi tempus ſit varium. Nam vt ſcribit Plinius, vbi paululum temporis inter duos conceptus interceſsit, vterque perfertur, vt in Hercule & Iphiclo fratre eius apparuit: & in ea quæ gemino partu alterum marito ſimilem, alterum adultero genuit. *Lib. 7. cap. 11. Ariſt. lib. 7. de hiſt. anim. c. 4.* Item in Proconneſia ancilla, quæ eiuſdem diei coitu, alterum domino ſimilem, alterum procuratori eius: & in alia quæ vnum iuſto partu, quinque menſium alterum edidit. Rurſus in alia quæ ſeptem menſium edito puerperio, inſequutis menſibus geminos enixa eſt. Superfœtationis id etiam argumentum eſt, quòd quot ſunt in vtero fœtus (niſi forte gemini ſint eiuſdem ſexus) tot erunt ſecundæ, quemadmodum mihi ſæpè videre contigit: veriſimile verò eſt, quòd ſi eodem conciperentur temporis articulo, vna etiam eſſet qua inuoluerentur ſecundina. Cæterùm numeroſior, quàm duorum fœtuum in muliere ſoboles monſtroſa ex eo videri poſsit, quòd duæ tantùm mammæ ſint a natura mulieri tributæ: quanquam numeroſæ ſobolis exempla referemus poſtea.

De Mola. Capvt XXXIII.

MOlæ nomen à Myle Græco nomine, quod piſtrinariam molam notat, detortum eſt. Nam piſtrinariæ molæ mola ſimilis eſt tum figura circulari, tum dura & denſa conſiſtentia: qua eadem ratione rotula Gena vulgò dicta, Græcis Latiniſq; Mola, & Myle etiam dicta eſt. Eſt igitur de qua hîc agimus mola, nihil aliud quàm falſa quædam imprægnatio carnis informis, rotundæ ac duræ vtero con-
C ceptæ, tanquam rudis, indigeſtæ minimeq; in membra dearticulatæ, ac diſtinctæ molis; à ſemine corrupto, morboſo aut imbecillo, & menſium affluxu immodico, quemadmodum eſt ab Hippocrate definitum. *Lib. de Steril.* Hæc nulla ſecundina, ſed propria tantùm membrana inuoluitur. Sunt qui putent ex muliebris ſeminis & ſanguinis menſtrui concurſu citra ſeminis virilis commercium, molam conflari. At Gal. ſententia: *Lib. 4. de vſu part. cap. 7.* Non vt Gallinæ ſine maribus oua pariunt, ita mulierem aliquis aliquando vidit ſine viro, vel molam, vel eiuſmodi aliud quippiam concepiſſe: nam à ſemine virili cauſa tantùm & principium motionis exiſtit, à muliebri verò generationis tantùm materia ſubminiſtratur. In eadem ſentẽtia eſt Auic. qui molam fieri putat, ex ſeminis virilis infœcundi cum ſemine muliebri confluxu, dum illud, hoc ipſo quod infœcundum eſt, muliebre ſemen & menſtrualem materiam tanquam fermentum, mazam, aut cuagulum caſeum attollere in ampliorem molem poteſt, minimè verò conformare. Quæ eadem Fernelij ex Hippocr. & Auic. placitis ſententia exiſtit. Faciunt etiam ad molæ generationem immodica menſium copia, quæ virile ſemen iam infœcundum & imbecillius obruit, & ab incepto conformationis opere victum deſiſtere cogit. Non enim vt vermibus, ſic molæ à ſimplici calore in viſcidum & craſſum humorem agente generationem eſſe, ſed ab vtroque ſemine prolifici quodammodo ſpiritus efficientia, ex membranis intelligere licet, quibus mola inuoluitur, ex ligamentis quibus nonnunquam vero fœtui per ſuperfœtationem genito colligatur: denique ex incremento & graui quodam atque inerti motu: ad molæ generationem niſi neceſſarium eſſe ſeminis virilis cõfluxum omnibus perſuaſum fuerit, non inualidum ſanè, non
D exiguum fuerit mulieribus ad proſtitui pudoris prætexendum dedecus argumentum & velum.

Quibus ſignis molæ geſtationem à veri fœtus geſtatione liceat diſtinguere. Capvt XXXIIII.

IN mola vtero concluſa eadem ferè quæ in vero fœtu concepto apparent. Molæ tamen ſigna magis propria hæc ſunt: dolor ab initio pungens ventrem ferit, tanquam à cholica paſſione, venter celerius quam ex vero fœtu intumeſcit, maiorcq; cum duritate tenditur, difficilius geſtatur, vt quæ contra naturam ſit, & animæ animalitatiſque expers. Statim ab initio intumeſcunt mammæ, ſed mox ſubſident & flacceſcunt, fruſtrà enim lac eò natura tranſmitteret nullo exiſtente in vtero fœtu & alumno. Ante tertiũ menſem mouetur mola, quanquam obſcurè, fœtus verò nequaquam. Cæterùm motus ille molæ non eſt ab anima intelligente, ſed ab vteri facultate, & ſpiritu ſeminali per molæ ſubſtantiam diffuſo: nutritur enim tantùm & creſcit plantarum more mola, non ab anima extrinſecus è cœlo adueniente, vt fœtus. Cæterùm qui ſuo & legitimo tempore fœtui aduenit motus, longè differt à motu molæ, fœtus enim dextrorſum & ſiniſtrorſum in omnemq; partem blandè & leniter mouetur, mola autem grauitate figitur, atque impetu quodam pronoluitur in quodcunq; latus mulier incumbat, globi inſtar. Mulier molá in vtero geſtans indies macreſcit, artubus quidem omnibus, ſed pręſertim cruribus, quanquam eadem illi ſub veſperũ intumeſcũt, adeò vt ad inceſſum euadat tardior, calore natiuo partes à corde remotiores paula-

tim deſtituente, ſed & alous ipſi, reſtitante circum locos menſtruali materia, nec molæ in nutritionem A
abſumpta, tanquam ab hydrope tumet, niſi quòd & durior eſt, & pulſata digitis non tumuit. Vmbilicus non prominet vt ſæpè ex vero & legitimo fœtu concepto, nec vnquam menſes profluunt, vt non raró in vera grauiditate: ſed non raró ingentes fluores ſuperueniunt, qui ventris pondus non mediocriter importuno faſce leuant. Mola plerique leuiter adhæreſcens tertio quartóve menſe excidit, nondum ad iuſtam magnitudinem perducta: nonnunquam veró hæret vteri parietibus, acetabuliſque firmiſsimè, vt hanc aliquæ quatuor quinquéve annos, interdom & totam vitam vtero geſtarint.

Hiſtoria molæ 17. annos geſtatæ.

Molam totos ſeptemdecim annos vtero circumtulit vxor Guillelmi Rogerij vaſorum ſtanneorum figuli, in S. Victoris vico, quam quinquagenariam & mortuam cum diſſecuiſſem, vteri corpus comperi ferè ſolutum, & neqoaquam his quibus ſolet vinculis adſtrictum, tantùm ceruice ſua vinctum, & prætерea proximo omento ſubhærentem, vnico teſticulo dextro præditum, eoq; latiore & laxiore. Coroua nequaquam niſi fortè parte illa conſpicua erant: vaſa ſola ceruice admittebat, eaque manifeſta & tumentia: caput humanum amplum totus æquabat. Hunc à reliquo cadauere reuulſum in ædes meas detuli, vt per otium quid conclnſum totos iam ſeptemdecim annos contineret, oculis, manibus & mente cooſequerer, aduocatis primarijs in arte Medicis, Maſilæo, Alexio, Vigoreo, à Sancto. ponte, Feureo, Broeto, Violaneo, Grealmo, Rauinio, Mareſcotio, Miloto, Altino, Riolano, Luſſonio: Chirurgis veró Bruno, Cointerello, Guillemeau. Talibus igitur & tot viris præſentibus vterum diſſecui, reperique toto corpore ſuo, propriaq; tunica (altera quæ ipſi à peritonæo adeſt integra & ſana) ſcirrhoſum, durumq; adeó vt B
in ipſum ferri validis viribus adacti acume vix ſubire poſſet: trium digitorum ſpiſſitudinem eius corpus habebat. In media capacitate carnea moles inuenta eſt, manus ambas in pugnum contractas craſsitie æquans, mammæ vaccinæ ſimilis, vteri parietibus niſi certis locis adhærens, denſa valde & inæquali grumoſaq; ſubſtantia, corporibus multis qualia in atheromatibus reperiri ſolent, cartilaginibus prætere & tanquam oſſibus conſperſa. Vnà omnium ſententia fuit, eioſmodi molem initio molam fuiſſe, quæ temporis ſucceſſu in ſcirrhoſum corpus vnà cum vteri propria ſubſtantia degeneraſſet. In media inſuper vteri ceruice tumorem notauimus craſsitie & rotunditate meleagridis ouo ſimilem, ſubſtantia durum, cartilaginoſum & oſſeum, totam ceruicem occupans, præſertim veró vteri interius orificium, quod Gallorum vulgus Coronamentum nominat, adeó vt hàc nihil in vterum ingredi aut egredi poſſet. Pendebat omnis illa moles libras nouem & vncias duas: quam ego, quód mõſtri aliquid habere videatur, propter rei nouitatem & raritatem in conclaui meo & armamentario repooendam & aſſeruandam duxi, imo & hîc appingendam.

Vteri commemorati externa integraq́; facies & deſcriptio,

C

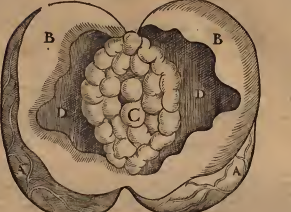


D

A. Vteri corpus monſtrat. B. Teſticulum.
C. Ceruicem vteri, qua minor ille tumor moleſque continebatur.
D. Reuulſam ceruicis vteri extremitatem, ſimulq; vaſa quibus vterus alimentum ſibi trahebat.
E. Vinculum. FFF. Vaſa per vterum conſperſa.

Vteri

Vteri aperti, & concluſam molem molamq́ monſtrantis deſcriptio.



B

A A.	Superiorem ſeu externam vteri ſuperficiem monſtrat.
B B B B.	Spiſsitudinem corporis ſeu ſubſtantiæ propriæ vteri.
C.	Molam.
D D.	Cauitatem qua illa mola continebatur & concludebatur in vtero.

Quandiu molam illam circumtulit mulier, dolores acuti ventrem compũgebant, aluina regio mirum in mudum dura, diſtenta & ampla erat, tanquam multiplici prole grauidæ, adeó vt plerique Medici exacto quod ad partum neceſſarium eſt tempore, aluinum illum tumorem pro hydrope habuerint & curauerint, nec tamen remedijs quicquam profecerunt nihil ſubſidente ventre. Sæpè triduum totum ſupprimebat vrina, tumq́. illi mictio laborioſa & dolorifica erat: non raró etiam preſsis molæ pondere inteſtinis aluus integram hebdomaden ſupprimebatur. Ex interuallis veró, vt tertio quoq; mẽſe, effrenes fluores ſuperueniebant, quorum materia nequaquam per vteri, exactè vt diximus clauſi & obſtructi, capacitatem ferebatur, ſed per vaſa per quæ virgines, & quædam grauidæ menſtrualem eluuiem deponunt.

C

Mola ſi primo, ſecundo aut tertio menſe excutitur, aut non ita raró contingit, mulieribus irritus & inutilis conceptus nominatur. Repertæ ſunt aliquando in eodem vtero duæ treſve molæ à ſe inuicem diſcretæ, nonnunquam & fœtui integro alligatæ & adhærẽtes, vt contigit vxori Medici Valleriolæ, quæ molam quam duodecim menſes geſtauerat, vná cum fœtu quadrimeſtri, ipſi alligato, cui & alimentum & locum ſubducebat, eiecit. Pro rato enim id haberi debet, quód ſemper mola tanquam crudelis fera, fœtum ſibi colligatum commeatu & luci debita amplitudine prohibendo interficit. Memini diſſectum à me mulieris cadauer ex eo mortuæ, quód ipſi mola ouo anſerino magnitudine æqualis, quam natura expellere vanis conatibus tentauerat ſubſtitiſſet, & computruiſſet, atque in putredinis cõtagium totum vterum pertraxiſſet.

Sunt quæ grauidæ ſe exiſtimantes, nono demûm aut decimo menſe, nihil niſi ſonoros flatus excernunt: ex quu, ſubſidente inde vtero, bombum crepitumq́ue peperiſſe per iocum dicuntur. Denique

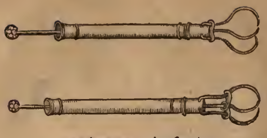
D quicquid id eſt quod grauitatem mentitur, ſi adueniente partus tempore ſua ſponte, aut naturæ vi non excluditur, arte excludendum & depellendum eſt.

Quæ curatio ad molam ſit adhibenda. CAPVT XXXV.

PRæſcribenda, ingerenda, admouendaq́ue omnia ſunt quæ menſes cient & ſecundas, fœtumq́; mortuum excludunt: cuiuſmodi ſunt trochiſci de myrrha, hermodactyli & ſimilia. foris ſemper antè locis rebus relaxantibus & remollientibus. His remedijs quemadmodum & phlebotomia, diæta tenui & balneis, tum & tamdio vtendum eſt, cum & quandiu adſtanti Medico videbitur. At ſi ab vtero diuelli & velũt eradicari molam contigerit, neque hanc diuulſam natura expellere poſsit, mulierem eo ſitu collocabit Chirurgus, quo ante collocandam eſſe diximos in infantis ab vtero extractione. Tum diductis mulieris obſcœnis partibus, immiſſoque extractorio organo cui à ſimilitudine, pedis griphij nomen impoſitum eſt, & cûm in vteri capacitatem peruenerit, reſerato ac dilatato, molam comprehendet. Neque aliter, ſi præſertim craſsior ſit, propter rotunditatem comprehendi poteſt: anſam enim qua prehendatur non habet Itaque cum ſola id tentatur manu, lubricitate ſua elabitur, & per vteri capacitatem globi inſtar diffugit. Facilius veró griphij pedis vnguibus comprehẽdetur, ſi aluus mulieris hinc inde comprimatur, & tandem in anguſtum locum, vnde diffugiom non ſit, compellatur. ſic enim demûm comprehenſa facilè extrahetur. Extracta mola mulieri eadem cura, quæ & puerperæ adhibenda eſt.

N

Pes gryphius ad extrahendam molam. A



De tumoribus in Pancrea & Meſenterio toto. B

CAP. XXXVI.

A Mola vteriq; tumoribus reliquarum quæ in aloo & abdomine continentur, partiom tumores diligenter diſtinguendi veniunt. In Pancrea enim maximè, totoque meſenterio ſuborti tumores, multos nec ſatis peritos Chirurgos, ſpecie molæ, vel vterini ſcirrhi pręcipites in errotém egerunt, vt ex ſequentibus hiſtorijs innoteſcet. Iſabella Rolant Iosnnis Booy vxor Lutetiæ in vico Monceo ad D. Geruaſij ædem eommorantis, ſexagenaris anno Domini 1578. die 22. Octobr. ex vita migrauit. Diſſectum eſt eius cadauer, diſſectioni præerat Milotius Doctor Medicus. Is in ſuas ædes auulſum meſenterium totum deferri iuſsit, vt ibi per otium Varadeo, Brœto, Capello, Mareſcotio, Arragonio, Baillutio, Reburtio & Riolano Doctoribus Medicis, meque & Pineo Chirurgis adoocatis, lethiferi morbi cauſam, quam ſemper in meſenterio deliteſcere ſuſpicatus erat, contemplari & rimari liceret. Ergo meſenterium totum, atque in meſenterio pancreas, tumore miro propeq; incredibili turgẽs animaduertimus, adeò vt libras decem & dimidiam penderet, ſcirrhoſum omnino extrinſecus, ſoliſq; poſtica parte, lumborum vertebris adhæreſcens, antica autem Peritonæo ſcirrhoſo pariter ac penitus cartilsginoſo. Suberant infiniti in eodem meſenterio abſceſſus ſus quiq; cyſti incluſi, alij quidem oleoſo, alij melleo, alij ſebaceo, alij albugineo, alij aquoſo humore & liquore differti, erant quorum cooclusa msteris pulticulæ ſimilis eſſet: denique quot fermè abſceſſos erant, tot erant materierum contentarum ſpecies & ideæ. Octaous iam annus agebatur ex quo tumor ille ioceperat ſenſim ae ſine ſenſu & dolore ad tantam magnitudinem progredi, qoòd meſenterium ipſum doloris ferè ſit expers. Ægrè ioterim ipſi perinde ferè ae ſanæ licebat nsturæ animæ ac vitæ munera omnia obire, niſi qood duobus antequam moreretur menſibus, coacta fuit lecto ſe tradere, quòd ſebris cõtinua, quæ illi ad extremum vſq; vitæ diem perpetua fuit, ſuperueniſſet: & quòd præ tumoris pondere meſenterium ſuis velut radicibus & ſedibus diuulſum fluctusret, non ſine moleſto oneris & doloris ſenſu: nam vt pręd iximus lumbaribus modò vertebris ac peritonæo sdhærebat, nullatenos autem inteſtinis & slijs partibus quibus velut conatum alligatur. Itaque ſua id mole & corpore veſicam premens & coarctans difficilem mictionem faciebat: inteſtinis verò incumbens vt aluus pigriot eſſet in cauſa erat: adeò vt niſi deuorato laxante aut purgante medicamento fæces non deſcenderent: nam quod ad clyſteres ſpectat, ſubire illi in inteſtina tumoris vias eoarctantis magnitudine prohibebantur, intruſæ verò glandes oihil proficiebant. Reſpiratio ob diaphragmatis à tumore eompreſsiooem difficilis erat: oon deerant qoi molam ſubeſſe opinabantur, alij ab hydrope eum excitari tumorem. Certè malum id hydropis conſecutionem attulit, nee obſcora cauſa eſt, fruſtrata functione hepatica per interceptam tumoris occaſione chyli sns doſin, ſed & proprio vitio hepsr tenebatur, ſcirrho nempe & crebris abſceſsibus per intimam extimamque eios ſubſtantiam variè ſparſis. A putredinis labe lien haud immunis erat, inteſtina & omeotum msculis conſperſs liuebant, denique in ventre inferiore nihil erat integrum. D

Tome 1. tract. 3. cap 1. Similis huic hiſtoria apud Philippum Ingrsſsias, lib. de Tumoribus pręter nsturam, legitur de ſuſpendioſo quodam ob furtum Mauro. Diſſecto publicè cadsuere, repertæ in eius meſeoterio fuère ſeptuaginta ſcrophulæ, totidem abſceſſus ſua qoinque cyſti incloſi, externæ, inteſtioorum pręſertim craſſorum tunicæ, adhærentes, varia ſuberat materia, nempe ſolida & gypſea, viſcida & glutinoſa, liquida & aquoſa, viſcera, præſertim ieeur & lien ſana & ab omni labe immunia erant: quod ſcilicet vt idem autor adſtruit omnem cacochymiam, viſcerumque vniuerſam eluuiem in meſenterium natura robuſta depoſuiſſet, & certè quandiu Maurus ille vixit, integra & alacri fruebatur ſanitate. *Lib 6. Pathol. cap. 7.* Tanta profectò, vt ootatũ Farnelio legimus, ſuperuscaneorum plerumque humorum eſt colluuies, vt deſtinatis à natura receptacolis tota excipi haud poſsit: tum igitur non parua ſoperfluentis portio in vicinas quoque ſedes illabitur, maximè quidem in pancreas & in meſenterium quæ totius eorporis velut ſentina ſunt. Itaque qoibus aſsidua ingluuie magnus fit vtriuſque bilis & pituitæ prouentus, eas tempeſtiuè non expurgatas nstura valens ac robuſta plerumque in pancreas & in meſenterium, ignobiles ſedes depooit: idque ferè è iecore & è liene pet eos venæ portæ ramos qui non io inteſtina, ſed in ipſum meſenterium & pancreas deſinũt & obliterantur. His locis & glsndulis tempore exaggerantur vsrij humores, qui primum laxum mollemque tumorem, deinde ſi creſcentes tenitentem durum ac verè ſcirrhoſum ingenetaot. Ex quo profitetur

A tetur Fernelius choleræ, melancholiæ, diarrhœæ, dyſenteriæ, cachexiæ, atrophiæ, languoris, lentarum
errantiumque febrium, latentium denique morborum cauſas ſe in his plerumque ſedibus animaduer-
tiſſe, quorum depulſione deploratis ſalus redderetur. Sed & ex Iulio Polluce Ingraſsias adſtruit ſcro-
phulas in meſenterio gigni poſſe. Quod à Galeni doctrina & mente miniioè abhorret, cui nempe ſcro-
pholæ, nihil aliud ſunt quàm indoratæ & ſcirrhoſæ glandulæ, at meſenterium ſuis glandulis & magnis
& multis pancreas conſtituentibus vaſorum diuiſionem ſtabilit & ſecuriorem efficit.

Propriæ quoque *vteri ſubſtantiæ ſcirrhus* à mola diſtinguendus eſt: extiterunt enim mulieres quarum
cadaueribus diſſectis, viſus eſt vterus ſcirrhoſo tumore caput humanum æquante obſeſſus. in quibus cu
randis omnem Medici luſerant operam, quod ooo in vteri corpore ſubeſſe vitium, ſed in vteri capacita-
te concluſam latere molam perſuaſum habetent.

De virili Sterilitate. CAP. XXXVII.

CAuſæ ſterilitatis in maſculis plures ſunt, nempe ſeminis calidior intemperies, frigidior, ſiccior aut
humidior, eioſdem conſiſtentia liquidior & fluidiot, adeò vt io vtero conſiſtere nequeat, ſed ſta-
tim diffluat. Eiuſmodi eſt ſenum & adoleſcentulorum ſemen, eorumq; item qui frequentius & in-
temperantius coitu vtuntur: hinc enim ſemen euadit crudum & aquoſum, vt quod debito tempore ad
perfectam elaborationem, coctionem & incraſſationem in teſtibus non moretur, ſed coitus laſciuia ſub-
B inde excernatur. Etenim vt ſemen fœcũdum ſit, quantitate copioſum eſſe debet, qualitate verò coctum,
mediocriter craſſum, lentum ac ſpirituum vbertate turgidum: vtraque conditio eorum ſemioi deeſt qui
crebriore venere laſciuiunt. Adde quod eiuſmodi hominum vxoribus nunquam ſeminis qualitate &
conſiſtentia laudabilis iuſta copia in teſtibus colligatur, quò fit vt veneris ſtimulis minus vrgeantur, ſe-
gniusq; in viri amplexus veniant, adeoq; ad coocipiendum minus ſe alacres præbeant. Itaq; qui ſe mul-
ta prole beatos optabunt parentes, in terum venerearum vſu mndum adhibebunt & temperantiam:

Intemperati ſeminis virilis vitium mulier deprehendit, ſi dum ipſum vtero excipit, acrimoniæ & ca-
loris, frigoriſve ſenſu percellatur, ſi vir celerius aut tardius opus abſoluit. Multi à lithotomia ſteriles eua-
ſerunt, vt & à vulnere pone aures, ſectis ſic venarum & arteriarum iugularium quibuſdam ramis, vnde
vaſorum eiuſmodi obducta cicatrice, ſeminalis materiæ inde deorſum, eiusq; inſuper commercij quud
cerebro cum teſtibus neceſſariò intercedit, interceptio eſt conſequuta, adeo vt interclusis ductibus ex
cerebri arce, nec materiam, nec ſpiritus animales ſolita amplius liberalitate & copia teſtes recipere puſ-
ſint, vnde parcius & ioualidius ſemen euadat neceſſe eſt. Quibus ſunt exacti teſtes, vel etiam vi compreſ
ſi ac contuſi, gignere nequeunt, quia vel teſtium irradiatione carent, vel obducto collo intercipitur ma-
teriæ ſeminali via. Itaque haod equidem ſemen, ſed viſcidum tantùm quẽdam humorem emittunt (cum
voluptatis tamen aliquo ſenſu) qui proſtatis glandulis continetur. Pudendi quoque vitia ſterilitatis con
C ſequutionem inferunt: vt ſi breuius ſit, ſi in omnem dimenſionem grandius, adeò vt locorũ laniatu cum
hæmorrhagia mulieri dolorificum ſit: ſic enim prohibetur ſemen exceroere, quod id citra voluptatem
excerni nequeat, ſed & ſubtenſi ligamenti, quod Filum vocant, breuitas pudendum obtorquet, & rigi-
dam ipſius rectitudinem violat, adeò vt intromitti facilè in mulieris pudendum nequeat. Sunt quibus
ĩd ad extremum perforatum & peruium non eſt, ſed paulò altius, adeò vt ſemen recto impetu in vterum
nequeant eiaculari. Pudendi quoque paralyſis particularis inter ſterilitatis cauſas cenſetur. Paralyti-
cum autem ſit necne pudendum probabis genitalium in frigidam demerſione: nam niſi inde contrahan-
tur, paralyſeos eſt argumentum. Paralytica enim membra frigidæ occurſu non contrahuntur, ſed in ea-
dem & ſolita ſibi laxitate ſemper manent: ſed & in hoc caſu exiguo ſenſu prædita ſunt genitalia, ſemen
ſine voluptate & penis contentione effluit, teſtes ad contactum frigidi apparent: denique quib. tabe cor-
pus indies marceſcit, qui cachexia, aut viſcerum alicuius obſtructione teneotur, ſteriles ſunt & infœcun
di, vt & illi quibus pars aliqua nobilis & ad vitam generationemq; neceſſaria, inſigni aliqua intemperie
naturæ limites excedit, quibus denique quacunque ratione genitalia malè conformata ſunt.

Taceo eos quibus maleficis, magicis, & incantatis nodis, nexibus ac vinculis coeundi ac gignendi pò
tentia intercipitur: noo enim ea ſterilitatis cauſa Medicæ eſt contemplationis, nec fortè naturalibus &
artis noſtræ remedijs cedit. Iſta tamen magica vincula eſſe eiuſmodi quæ vim aliquam habere poſſint,
D meminerunt iuris Pontificij Doctores, titulo particulari de frigidis, maleficiatis, impoteotibus & incan
tatis: meminit & D. Auguſt. tract. 7. in Ioan.

De mulsebri Sterilitate. CAP. XXXIIX.

MVlier infœcunda & ſterilis euadit à ſeminalis ductus obſtructione, ceruicis vteri anguſtia, ſed na-
tura formatricis facultatis vitio, ſeu poſtea ex euentu & caſu aliquo contigerit, vt abſceſſu, ſcirrho,
verrucis, rhagadibus, vlcere quod cicatrice obductum vas coarctat, nec ſubeunti peni liberas eſ-
ſe permittit. Oppoſita quoque ſeu in media, ſeu in ima vteri ceruice membrana, Hymen dicta, ſeminis
virilis exceptionem impedit. Vterus quoque ſi nimium lubricus ſit, ſi æquo laxior & nimium diuarica-
tus ſterilem facit mulierem, quemadmodum menſium ſuppreſsio, aut immodica purgatio & muliebris
fluor qui ſeu vteri, ſeu viſceris alicuius, ſeu corporis totius vitio contigerit, menſtrualem materiam ex-
haurit, & vnà ſecum ſemeo abripit. Frigida & humida vteri intemperies virile ſemen extinguit & ſuffo-
cat, aut quominus hæreat cunctetur que ad conceptionem facit: calidior verò & ſiccior alimenti defectu
corrumpit, nam nec paluſtri, nec arenoſo ſolo bene creduntur ſemina: mola quoque vtero concepta, v-
teri procidentia, muliebris corporis macies, cacochymla ex crudorum fructuum & fugacium eſu, aquæ
largiore potu, vnde cruditates & obſtructiones fiunt, fœcunditatem impediunt. Rerum verò narcotica-
rum vſu ſeminalis materia concreſcit & cohibetur, & quamuis fluat, effundaturque, vioifici tamen calo-
ris & ſpirituum prolifica vi priuatur, venarum arteriarumque orificia ſeu acetabula obſtruuntur, ſicque

menſtruali materiæ in vteri capacitatem via intercluditur, vteri nimia coarctatio ab nmeto pingui quo- A
minus virile ſemen excipiatur, impedit. Impedit quoque generationem viri mulieriſque habitus carnoſior & pinguior, adipuſæ namque molis obiectu, minus conuenire & concurrere vtriuſque ſexus genitalia poſſunt: quantoque plus ſanguinis in adipem coit, tanto minus eius reſtat, quod in ſemen & menſtruum, quæ duo ſunt generationis & fœtus principia, faceſſere queat. Fuſcæ mulieres ſubmacræ & ſubpallidæ, quia genitalia humore ſalſo, acri & titillante imbuta habent, veneris ſunt appetentiores quàm rubræ & pinguiores.

5. Aphor 56. Gal lib. 14. de vſu part. cap. 9. Ariſtot. in problem. ſect. de ſteril. qu 3. & 4.

Quatuor denique omnino notantur apud Hippocratem cauſæ cur mulieres ſteriles ſint & infœcundæ. Prima, quòd virile ſemen excipere nequeant, vt imperforatæ: altera, quod exceptum concipere nequeant: tertia, quòd nutrire id non valeant: quarta denique, quòd ad legitimum vſque tempus perferre id & geſtare non poſsint. Ad generationem verò hæc ſunt neceſſaria, obiectum, voluntas, facultas, ſeminum concurſus, & in vtero ad ſtatum vſque à natura tempus permanſio.

Intemperati vteri ſigna. CAPVT XXXIX.

CAlidiore vtero mulier illa cenſetur, cui menſes parcè & cum labore emanant, ardoreque exulcerant, diſsipata caloris vi in halitum ſuperflua ſanguinis materia: cui quod fluit menſtrui ſanguinis craſſius eſt & atrius. Etenim caloris proprium digeſta tenuiore ſubſtantia reliquam incraſſare & B
per aduſtionem denigrare. Cui denique genitalia veneris deſiderio pruriunt, ſemen promptè in coitu excernitur, & acrius ſuo per loca tranſitu percipitur.

Frigidiore verò vtero ea eſt, cui menſes aut ſupprimuntur, aut parcè fluunt, hique pallidi & decolores, cui Venus ignauior eſt, voluptas in coitu minor, ſemenque quod parcè & ſegniter emittitur, liquidior & aquoſior, nec lintea tenaci adhæſu inficiens.

Humidior vterus eſt, qui multis continenter & liquidis excrementis manat, qui ob id ſemen non continet, ſed mox à coitu dilabi ſinit, qui facilè abortum patitur.

Siccioris vteri ſigna elucent in menſium parciore copia, in exigui ſeminis profuſione, veneris deſiderio, quò ipſe ſeminali humiditate lubricetur, ceruicis eius fiſſuris, rhagadibus, & pruritu: nam ab humoris inopia cuncta facilè rimis dehiſcunt, terræ inſtar quæ æſtiuis ſqualloribus hàc & illàc finditur, humore contrà tanquam glutine cohæreſcunt, & illibata vnitate continentur.

Conceptioni tempus opportunũ.

Ad conceptum opportunitates omnes habere cenſetur mulier deſinentibus menſibus: tum enim excrementitijs ſordibus vacat vterus, adhucque dehiſcens virile ſemen facilè excipit, exceptumque in cotyledonum adhuc hiantium rugis, & tanquam aſperitatibus facilè retinet. Quanquam ſub ipſum etiam tempus quo fluere debent menſes, facile mulier concipit: quia ſtillantis per initia menſtrualis materiæ velut ros, nutriendo ſemini opportunus eſt, non autem deturbando aut ſuffocando. Quæ fluentibus abundè menſibus coeunt, difficilius C
& rarius concipiunt, & ſi conceperint, debiles fœtus pariunt & morboſos, ſi præſertim male ſanus mulieri fluat ſanguis: omnibus verò plethoricis affectibus obnoxios quantumlibet laudabilis ſit & ſanus. Sunt quædam mulieres quibus ſtatim à menſium fluxu occluditur vteri orificium, adeò vt neceſſe habeant fluentibus menſibus cum viro congredi, ſi modò concipere velint.

Ariſtot. lib. 7. de hiſt. animal. cap. 2. & 5. Lib. 7. cap. 14. Lib. 6. cap. 12.

Mulier ab anno ætatis decimoquarto, ad quadrageſimum & quinquageſimum annum vſque gignere poteſt: quod tempus quæ exceſſerint, ijs ad ſexageſimum vſque, quia ſeruantur menſtrua, ſeruatur quoque prolifica vis: itaque nonnullæ etiam eo tempore pepererunt, ſed vltra hoc tempus nulla poteſt protrahere, vt ſcribit Ariſtoteles. Plinius tamen teſtatur à Cornelia (quæ fuit Scipionum gentis) editum fuiſſe anno ætatis ſexageſimo ſecundo Vulſium Saturninum qui fuit Conſul. Affirmat quoque Valeſcus de Tarenta, viſam ſibi mulierem quæ ætatis anno ſexageſimo ſecundo puerum peperit, cùm etiam ſexageſimo & ſexageſimo primo peperiſſet. Itaque putandum eſt pro aeris, regionum, diætæ & temperamenti varietate alijs citius, alijs tardius menſtruam purgationem & vim prolificam deſinere: quæ varietas etiam in viris locum habet.

Lib. 7. de hiſtor. animal. cap. 1. & 6.

His enim etſi ſemen fere genitale ſit anno peracto bis ſeptimo, reuera tamen infœcundum eſt vſque ad ter ſeptimum annum: cumque mares plurimi ad ſexageſimum annum generent, quem ſi exceſſerint, vſque ad ſeptuageſimum procedunt: viſi tamen quidam ſunt qui octoginta annos nati genuerunt.

Lib. 7. cap. 14.

Quin etiam Maſiniſſam regem poſt ſextum & octogeſimum annum generaſſe filium ſcribit Plinius. Catonem item Cenſorium octogeſimo exacto. D

De vteri procidentia & peruerſione. CAPVT XL.

PRocidere peruertique dicitur vterus, quando proprio & naturali loco motus eſt, vt ſi ſolutis & relaxatis vinculis proprijs fundo ſuo in alterutrum ile, aut in propriam ceruicem abſcedat, vel etiam ceruicem ipſam excedat, & extra vuluam magna ſui parte promineat. Huius ergo ſymptomatis *cauſæ* cenſendæ ſunt, quæcunque ligamenta vinculaque quibus vterus continetur exoluunt, relaxant, vel abrumpunt. Id interdum contingit ex vehementiore pariendi conatu, quo vterus fœtum ſecundaſque excludens impetu conſequitur, ſeque inuertens præcipitat. Interdum & imprudentis obſtetricis temeritas, cùm vterum cum fœtu, aut cum ſecundis tenacius vtero obhærentibus inuertit, detrahitque. His etiam ſymptomatibus ſæpè occaſionem attulit vteri grauis geſtatio, grauioris oneris ſublatio, brachiorum, totiuſque corporis ſurſum per grauiditatis tempus extenſio & coutentin, caſus, contuſio, concuſſio ſeu in rheda, ſeu in equo, ſeu in ſaltu & choreis, copioſioris humoris perfuſio, clamor ingens, valida & continua tuſsis, teneſmus, ſternutatio, partus quoque multiplex & grauis, difficiliſque vteri geſtatio, dyſpnœa aſthmatica & orthopnoica, quicquid diaphragma & epigaſtrij muſculos grauius comprimit, auræ frigidæ in ipſo partu aut menſium fluxu admiſsio, ſuper frigidum marmor ſeſsio, hæc enim & ſimilia omnia vterum ſua ſede dimouere poſſunt.

Lib. 7. de hiſt. animal. cap. 2.

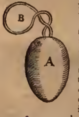
Multis etiam, inquit Ariſtoteles, deſiderio coitus, quo vel iuuenilis ætatis ratione, vel quia lougu tempore abſtinuerunt, tenentur, deſcendunt: vteri & menſtrua

A ſtrua ſæpè ter in menſe citantur donec concipiant,quo facto aſcendunt, & ſuo ſitu conſtituuntur. *Procidiſſe vterum ſcire licet* ex earum partium, quibus vterus eſt alligatus,dolore,nempe ilium, lumborum,& oſſis ſacri : tumore ad ipſius ceruicem tractabili, prominentia etiam nonnunquam aſpectabili variæ magoitudinis & molis pro prolapſus ratione. Viſus enim aliquando eſt rubræ carnis,inſtar è vulua propendens,oui anſerini magnitudine & figura : laborans ſi recta ſteterit, grauitatis pondus in pudendum incumbere percipit:ſi verò vel ſedeat,vel ſupina iaceat,vel aluum exoneret,quaſi ab onere rectum inteſtinum premi,ſin prona iaceat,vrinæ difficultatem naſci, vt etiam viri congreſſum pertimeſcat *Vterus in* iuueucula muliere recens relaxatio curatiooem recipit,vetus verò in vetula minimè. Si ligamentorum eius paralyſis prolapſui cauſam dederit,vix curationem admittit: at ſi putredinis occaſione procidat,penitus inſanabile malum eſt. Si magna mole è vulua inter coxas pendulus procidat, reſtitui in ſuum vix locum poteſt,ſed aeris appulſu corrumpitur,vrinæque præterea & fæcum aluuione,femorumque inter incedendum attritu exulceratur & putreſcit. Memini curatam à me iuuenem mulierem cui oui gallinacei magnitudine extra vuluam vterus propendebat, tantumque curatione profeciſſe, vt poſtea pluries conceperit,pepererit,nec denuò vterus relapſus ſit.

Procidentiæ vteri curatio. CAPVT XLI.

PRocidentiæ nomine hîc omnem vteri è ſuo loco dimotionem intelligimus: ergo ſi rurſum aſcende-
B rit vterus,eadem quæ in ſtrangolatu vteri remedia adhibere licebit. Si in altcrutrum ilium conuerſus fuerit,ſano adhibitis cocurbitulis reuocaodus & reſtituendus erit. Si verò deſcẽderit,& in ſuam tantùm ceruicem nec admodum magna mole inciderit, ita collocauda mulier eſt, vt clunibus ſit altioribus, & femoribus decuſſatis, tumque apprimendæ vmbilico & hypogaſtrio cucurbitulæ, reſtitutoque ſic vtero adſtringentes iniectiones, valdeque deſiccantes in vuluam & ceruicem exprimendæ, ſuffitus fœtidi ijſdem locis,ſuaueolentes verò ore & naribus admittendi. At ſi vterus magna mole inter femora propendeat.alio ſitus,& alio remediorum genere curatio adhibenda erit. In primis igitur reſupinanda ægra eſt, ſic clunibus, femoribusque ſublatis, & cruribus reductis, qoaſi ipſi fœtus, aut ſecundæ extrahendæ eſſcot, tum vteri ceruix, & quicquid ab vtero prominet & propendet, illinendum oleo liliaceo, butyro recenti,adipe gallinæ,& ſimilibus, inde ſenſim blando digitorum impulſu in ſuam ſedem compellendum,ægra interim ſpiritum quaſi reſorbente, & inſpiratu aeris operi fauente,quodque excidit velut reuocante: vterus poſtquam reſtitutus fuerit,quicquid vnguine delibutum eſt, abſtergendum molli linteo venit, ne per id lubricum iterum dilabatur vterus, genitalia verò decocto adſtringente fouenda, parato ex cortice granatorum,nucibus cupreſſi,gallarum,alumine rochæ,cauda equina, ſumacbio,berber,in aqua fabrorum incoctis,ex ijſdem materialibus fiet puluis quo eadem loca conſpergentur, intrudetur in vteri ceruicem peſſus debitę craſſitiei,longitudinis autem octo,vel nouem digitorum pro corporis ægri proportione. Parabuntur hi vel ex ferro albo, vel ex ſubere cera tecto ouata figura,funiculo
C quo reuocari poſsint ad alterum extremum ſubſtricti.

Peſſorum ouatorum effigies.



A. monſtrat peſſi corpus.

B. Funiculum ad femor religaodum.

His peractis continebit ſe in lecto quieta ægra octo vel decem dies clunibus ſublatis, & cruribus decuſſatis : admotis interim cucurbitulis ſuo ſtatu & loco reſtitutus vterus continebitur, ac ſi quam ab aere frigido noxam cootraxerit decocto calefaciente & flatus diſcutiente fouebitur ſic:

℞. foliorum altheæ, ſaluiæ, lauendulæ, roriſmarini, arthemiſiæ, florum chamæmeli,meliloti ana M. S. ſeminis aniſi,fœnugræci ana ℥ j. coquantur omnia completè in aqua & vino & fiat decoctio ad vſum. Inijciantur clyſteres quò fœcibus vacuis inteſtinis, in alui amplitudine vterus facilius admitti & contineri poſsit. Hoc eodem conſilio veſica diligenter exoneretur, aliàs periculum eſt,ne inter vtrumque iacens vterus illorum repletorum ſurſum,deorſumque compreſsione foràs exprimatur,& tanquam denuò explodatur. Vomitus quoque ſingulare putatur eſſe remedium ad prolapſum vterum reuocandum. Pręterea enim pituitam expurgat,quæ vteri ligamenta madefaciebat & relaxabat.
D Vt eoim vterus in coitu prima cooceptione deorſum ſemini obuius promouetur,ſic ventriculus ſua planè ſponte, ſiue arbitrio noſtro ſurrigitur ſurſum, cum rei alienæ iniuria laceſsitus magno impetu hanc vomitione repellit : at cum eo ſic promoto vna peritonæos tonica, vterus, ipſique connexa omnia corpora conſequutione quadam ſurſum promouentur. Qoód ſi præſcriptis remedijs reſtitui nequeat vterus, aeriſque & aliarum quas diximus rerum incurſu vlceratus computruerit, iubemur veterum præſcripto illum amputare, antè tamen ipſum viuciri volunt, eiuſque id tantum quod neceſſe eſt reſcindi, reliquum cauterio inuri,& ex artis regulis curari. Viſæ namque ſunt permultæ mulieres,quibus totus fermè vterus exciſſus fuerat, nullo vitæ diſpendio, quemadmodum teſtatur Paulus. Ioannes Langius Comitis Palatini Medicus, ſcribit ſe præſente Chirurgum Carpum mulieri Bononienſi vterum extirpaſſe ipſa ſuperſtite & incolumi. Antonius Beniuenius Medicus Florentinus, ſcribit vocatum ſe à Medico Vgolio ad corandam mulierem, cui vterus cùm fruſtatim corruptus procidiſſet, decennium totum ſuperuixerit.

Lib 6 epiſt.39.
Lib.2.epiſt.med.
Tract.de mirand.morb. cauſis.

Mulieri cuidam ferè trigenariæ ſanæ,menſtruali,& bene famatæ conceptionis ſigna paulò poſt ſecundas noptias quas anno 1571. contraxit, cùm ex priore matrimonio prolem nullam ſuſcepiſſet,apparuerunt. Progreſſu temporis obortus eſt ad partes imas & pudendas ponderis ſenſus dolore & vrinæ retentione adeò moleſtus, vt Chriſtopboro Mombeo Chirurgo vicino ſuo in ſuburbijs S.Germani commo-

ranti, patefacere ſe inſortuniumq́ ſuum coacta fuerit. Is viſo tumore in perinæo, ſotu & cataplaſmatibus A
anodynis & remollientibus dolorem ſedauit, ſed mox ad pudendi labrum interius, vomica velut ab abſceſſu rupto apparuit, ſanie ſubrubra, citrina & pallida multo tempore manans. Interim haud euaneſcebat ponderis ille ſenſus, quin potius augebatur in dies, adeò vt ab anno Domini 1573. ne ſe quidem in lecto in hoc illúdve latus conuertere poſſet, niſi admota manu hypogaſtrio ad oneris leuamẽ, ſed & tum quidem veluti globus toto corpore & pondere ſuo ſibi prouolui videbatur in quodcunq́ latus decumberet, nec ſtans, nec ſedens alui excrementa reddere valebat, niſi pondere illo ſurſum manibus ad diaphragma ſublato. Inceſſura vix crura promouere poterat, quaſi ſibi ſemper ex interfœmineo aliquid penderet quod progreſſum remoraretur. Ex interuallis vomica illa recludebatur ſanie ſolita manãs: ſed tum capitis membrorumq́; omnium dolor, animi deliquia, ſaſtidia, vomitus, ſuffocationes miſeram vrgebãt, adeo vt ab empyrica muliere perſuaſa, facilè adducta fuerit vt antimonium hauriret: cuius tanta fuit & tam effera vis, vt poſt multas cum multis torminibus vomitiones, & aquoſas per aluum deiectiones viſus ſit ſibi anos procidere. Sed admonita à familiari quadam ſua cui ſe videndam crediderat, haud ab ano id procidere, ſed à vulua, anno Domini 1575. Chirurgos vocauit, me, Iacobum Guillemeau, & Antonium de Vieux, qui ſibi auxilio afflictæ ſanitati eſſemus. Expenſa re tota & diligenter animaduerſa, communi conſilio cenſuimus, id quod prociderat extirpandum eſſe: quod atro colore, fœtore, & alijs eiuſmodi ſignis putridæ ac corruptæ rei argumenta manifeſta præberet. Ergo per duos dies ſenſim, fruſtatim & ſine dolore corpus extraximus, quod aduocatis Medicis Alexio, Craudino, Feureo, Violaneo, B
& nobis vteri corpus eſſe viſum eſt. Cuius rei fidem fecère vnus ex teſticulis qui integer extractus erat, craſsiorque item membrana, reliqua ex mola, quæ ſuppurata rupto abſceſſu. ſenſim diffluxerat: reuulſo omni eiuſmodi corpore, melius ægra habere cœpit, & tamen ante extirpationem nouem totos dies nihil per aluum excreuerat, quatuor verò dies vrina ſuppreſſa fuerat. Dehinc omnia ſibi, naturæ ſuæ, & ſtato curſui reddita ſunt, totumque trimeſtre ſana & egregiè incolumis mulier ſuperuixit, donec ſuborta repentè pleuritide interijt. Diſſectæ à me & ſeduló ſingula exquirenti nuſquam comparuit vterus, ſed eius loco calloſum quoddam corpus, quod natura, quæ nunquam in nobis otiatur, iacturam eius partis quaſi reparatura, vel lacunam potius alui repletura, ſubſtituerat.

De membrana hymen dicta. CAPVT XLII.

QVibuſdam virginibus in ceruicis vteri orificio membrana reperitur, Hymen veteribus dicta, quæ quia viri congreſſum arcet, ſterilitatis cauſam mulieri infert. Hanc plerique non vulgares modò, ſed & docti Medici, virginibus omnibus tanquam virginitatis clauſtrum ineſſe credunt. Sed illam ego cùm in pleriſque virgunculis omnis ferè ætatis à trimatu ad duodecimum vſque annum, quarum mihi ex Noſocomio Pariſienſi plena copia erat, ſtudioſè exquirerem dum rem anatomicam commentarer, non potui reperire.

Ipſam ſemel tantùm licuit mihi obſeruare in virgine ſeptemdecim annos nata, quàm cùm mater viro C
deſpõdiſſet, ſciretq́; nihilominus ipſi in pudendis ſubeſſe aliquid quod quominus mater & fœcunda eſſe poſſet, impediret, rogauit me vt ipſam inuiſerem. Reperi igitur membranam quandam neruoſam, tenuiſſimam, ſub nymphis, proximè id foramen per quod mulieribus vrina effluit, pro foribus (vt ſic loquar) orificij ceruicis vteri, medio ſed exiguo foramine membranula illa peruia erat, qua menſes diffluere poſſent. Contemplatus ergo membranulæ illius tenuitatem, ipſam adactis volſellia reſcidi, quidque ad reliquam curationem facto eſſet opus matrem admonui: certè nupſit illa paulò poſt, & prolem peperit.

Lib.11.cap 16. Raró reperiri hanc membranulam mecum ſentit Realdus Colombus: ſub nymphis, inquit, in nonnullis virginibus, non omnibus, alia membrana cernitur Hymen à veteribus appellata, quę cùm adeſt, (raró autem adeſt) obſtat quominus penis in vterum immittatur: non craſſa eſt valde ſuprà, veſicam verſus, foramine donatur per quos menſes fluunt. Addit & hanc ſe tantùm obſeruaſſe in duabus virgunculis, & in

Lib.3.Fen.21. tract.1.cap.1. vna grandiore. Scribit Auicenna virginibus in collo matricis panniculos ſubeſſe contextos ex venis & ligamentis valde tenuibus, ortis ex eius colli omni parte, qui primo concubitu proſuſo ſanguine diſrumpi ſolent. Scribit Almanſor, virginibus ductum ſeu ceruicem vteri valde anguſtam & rugoſam eſſe: rugas verò illas venulis multis & arteriolis intertexi, quas primus concubitus diuellat. Hæ ſunt Medicorum de hac membranula ſententiæ. Affirmant obſtetrices poſſe ſe certò *virginem à corrupta dignoſcere,* huius membranolæ integræ vel ruptæ & violatæ argumento. Harum obnunciationibus dum nimium D
creduli iudices fidem adhibeot, ſæpè in errorem impelluntur: nihil enim de illa membrana certum habere obſtetrices ex eo eſt intelligere, quód ſitum ei nonnullæ ex his affingunt, primó in pudendi limine, aliæ in media ceruicis vteri via, aliæ in extrema ad vteri interius orificium, imò quædam in ea ſunt hæreſi, vt illam inaſpectabilem & imperceptibilem eſſe putent ante primum partum. Profectò de re tàm rara, & quæ contra naturam ſit, certum quid quod omnes ſequantur ſtatui nequit. Itaque qui ſanguis primo concubitu effunditur non ſemper eſt ab hac membrana rupta, ſed à venulis ruptis & violatis, quæ ſecundum internam vteri ſuperficiem in ceruicem eius deſcendentes ipſis rugis, quæ venerem nondum expertis quaſi conglutinatæ conniuent, implicantur & attexuntur. Quanquam quæ maturæ viro ſunt, & plenis annis nubiles nullum neque dolorem, neque ſanguinis fluorem, vllàmve continui ſolutionem patiuntur, ſi præſertim virum ſortitæ ſunt cui penis ſit vteri ceruici magnitudine reſpondens. Ex quo ſcire licet quàm fallantur Fezæ metropolis in Mauritania incolæ: apud eos, inquit Leo Afer, ſponſus & ſponſa ſimulatq́ ex ſponſalium ſolenni apparatu domum ſunt regreſsi conclaui ſe obſerato abdunt oſtio, dum nuptiale paratur cõniuium. Interim annoſa quædam mulier pro foribus expectat, quæ porrectum ſibi à ſponſo, iam maritò, cruentatum linteolum, in mediam inuitatorum turbam ouans defert, tanquam raptæ virginitatis opimum ſpolium & ſymbolum, hacq́ demum lege licet diſcumbere

& con-

A & conuiuari: at ſi fortè fortuna genioq́ ſiniſtro, ſolenni illo coitu, nihil cruoris ſponſę per geoitalia ſtillarit. redditur illa parentibus: his inde magnum dedecus accedit, inuitatorum verò turba triſtis & mœſta impranſaq́ domum recedit. Quinetiam reperiuntur quæ lenarum, meretrices ad queſtum pro virgunculis proſtituentium, infames artes edoctæ, dum laborioſam & cruentam expugnatæ iam ſæpius pudicitiæ oppugnationem, adſtringentibus iniectionibus corrugata & conſtricta vteri ceruice, ſic vt lateribus ſuis conniuere videatur, intruſisq́; ac penitus inſertis in vuluam vtriculis piſcium, aut fellis quadrupedum veſiculis ſanguine refertis, fraudis & doli malarumq́ artium neſcio veneris tyrũculo parant, ita agunt mixtis cum gemitu ſuſpirijs, fœmineis vlulatibua, & crocodili lachrymis, vt virgines & ante hauc diem illibatæ caſtitatis videantur.

Memorabilis de Membrana Hymen dicta, Hiſtoria.

Capvt XLIII.

REfert Ioannes Vvierus, Camburgi virginem extitiſſe, cui obterſa media in vteri ceruice membrana denſa & valida prohibebat ue menſes, cùm primum erumpere cœperunt foras prorumpereuti ex eo contigiſſe vt ſuppreſſa & reflua menſtrualis materia, ingentem in ventre tumorem & teoſionem faceret, cum dolorum cruciatu quaſi ipſa parturiret: vocatæ obſtetrices his quæ fiebant & apparebant animaduerſis, ipſam partus dolores pati vna voce affirmabant, etſi ipſa conſtanter aſſereret, nun-
B quam ſibi rem cum viro fuiſſe Se igitur tum vocatum, qui conſilij remedijq́ inopibus obſtetricibus, miſellæ illi virgunculæ extrema tres iam integras ſeptimanas cum vrinæ ſuppreſsione, iugibus vigilijs & doloribus anorexia & faſtidio patienti, ſuccurreret. Animaduerſa è veſtigio parte patiente, viſum ſibi ceruicis vteri orificium, denſæ membranæ obiectu obſtructum, atque à repentina ſanguinis in vterum, vteriq́ vaſa irruptione exitu materiebus denegato, tumorem illum dolorificum exortum. Ea de cauſa aduocato ex tempore Chirurgo, edixiſſe vt mediam membranam, quæ currenti ſanguini obſtruebat, diuideret, quo facto, ſanguinis cõcreti nigri iamq́ putreſcentis ad octo libras dimanaſſe, triduoq́ poſt omnis morbi, omnisq́ doloris expertem virginem euaſiſſe. Id exemplum hîc proponendum duximus, quia & notatu iucundum, & vtile ad imitandum eſſe putauimus.

De ſtrangulatu vteri. Cap. XLIIII.

VTeri, vel ab vtero ſtrangulatus, liberæ reſpirationis interceptio eſt, ex eo nata, quòd vterus contenta humorum vaporumq́ craſſorum ſaburra intumeſcens, diſtentis plenitudine vaſis & ligamentis, conuulſiuo velut motu raptus, in diaphragma thoracisq́ partes effertur, reſpirationem breuem, crebramq́ tanquam compreſſo pectore faciens. Intumeſcit autem ideò vterus, quod concluſa collectaq́ in ipſo ſubſtantia quædam ſeu ſeminalis, ſeu menſtrualis, ſeu vterini, muliebriſve fluoris, ſeu cuiuſuis alterius humoris, tumoris, abſceſſus, vomicæq́ & cacochymia quæuis putreſcens ac malignam
C qualitatem acquirens, inflatus craſſos & nebuloſos reſoluitur. Hi dum varias partes impetũt, varia ſymptomata inuehunt: nempe borborygmos, murmura, & rugitus alui, ſi inteſtina: nauſeam, cui rarò vomitus ſuccedat, tædium, faſtidiumq́ cibi, ſi ventriculum & viſcera: præfocationem cum ſtrangulatu, ſi thoracem faucesq́: ſyncopem, ſi cor: furorem aut ei contrarium ſoporem veternumq́ ſi cerebrum feriant, quæ omnia non rarò tam maligna viſuntur, vt canis rabidi morſus, aut ferarum venenatarum puncturas malignitate adæquent.

Obſeruatum tamen eſt à ſuppreſſo corruptoq́ ſemine, quàm à menſtruo ſanguine grauiora ſequi huius generis accidentia. Quanto enim vnumquodque, dum naturæ ſuæ integritate continetur perfectius & nobilius eſt, eo grauius & exitialius eſt, vbi ſemel à præſtantis illius naturæ legibus, per corruptionem deuiarit. Rarò id ſymptomatis genus eas mulieres quæ bene menſtruales ſunt, & viri conſuetudine familiariter vtuntur, fatigat: at crebro non menſtruales & maritis orbas, ſi præſertim edaciores ſint & ſedentariæ. Diſtentis, ſic vt diximus vteri vaſis & vinculis quantum eorum latitudini & craſsitiei additur, tantum longitudini detrahitur. Ita fit vt ſua ſede emotus vterus, nunc dextrorſum ad hepar, nunc ſiniſtrorſum ad lienem, aliàs ſurſum ad diaphragmã & ventriculum, aliàs deorſum idq́ antrorſum ad veſicam, vnde iſchuria, ſtrangnria, vel retrorſum vnde recti inteſtini oppreſsio, fœcum ſuppreſsio aut teneſmus inflectatur. Cæterùm etſi agnoſcimus vterum ad illas quas diximus partes irruere, non per ac-
D cidens modò, à vinculis proprijs & communibus dum plenitudine diſtenta contrahuntur, breuioraq́ fiunt, ſed etiam per ſe, dum rei præter naturam contentæ moleſtia irritatus, & quaſi ſuccenſens, aliàs in aliam partem oberrat, motu planè naturali, ventriculi inſtar, quod infenſum & inimicum eſt fugiens, quod verò iucundum & blandum perſequens, tamen ſolius eius ad has illàsue partes acceſsione tam ſæua ſymptomata excitari negamus, ſic enim grauidas quibus grandiore fœtu vterus diſtentus diaphragma premit, ſtrangulatu huic ſimili corripi contingeret, ſed multo magis à venenato humore concluſum tetrum vaporem & craſſum, non per venas modò & arterias, ſed & per cæca ſpiracula in hanc aut illam partem expirante, qui partium quas attigerit facultates venenata malignitate ſua ac perniciè offundat, earumq́ functiones intercipiat. Nec verò ſola excipientium partium, ſed ipſa etiam exceptæ materiæ varietas ſymptomatum facit varietatem: alia enim menſibus ſuppreſsis, alia corrupto ſemine contingunt ſymptomata, ac ſiquidem materia frigida eſt veternum in cerebrum elata inducet, quò mulier corruens velut attonita iacet ſine motu, ſine ſenſu vllo, arteriarum pulſatione, thoraciſque reſpiratione, adeò parua & rara, vt interdum nulla eſſe credatur, tanquam ipſa iam mortua & extincta ſit. Si craſsior conuulſionem infert: ſi melancholici humoris & atræ fuliginis naturam ſpirat, triſtitiam, metum, & mœſtitiam ſic infert, vt ſe mox morituram ægra putet, nullaq́ ratione in ſpem erigi & recreari poſsit: ſi biliosi, furorem vterinum dictum, loquacitatem qua dicenda tacendaq́ effutiunt, tene-

A ſemine, quàm ſanguine corrupto pernicioſior vteri ſtrangulatus.

Vterus cur in varias partes ſeſe vertat.

A bricoſsm vertiginem, perturbato & temerè sgitato ſpiritu animali admixtione putridi vaporis & ſeruidi ſpiritus, inducit, ſed nihil eſt admirabilius qnàm qood aliàs cum riſu, aliàs cum lachrymis prehendit hoc malum, alijs prius lachrymæ, deinde riſus mouetur in eodem affectu: omnem vero ſuperat admiratinnem, quod duabus filiabus præſidis Rothomagenſis cõtingere ſolitum narrat Hollerius: Riſu enim longo ad horam & horas doas, imminente paroxiſmo capiebantur, quem neq; metu iniecto, neq; hortatu, neq; alijs artibus poterant compeſcere, à parentibus interrogatæ & obiurgatæ, reſpondebant ſe nõ poſſe continere riſum. *A ſtrangulatu vteri diligenter diſtinguendus venit aſcenſus.* Nam aſcenſo hand quę ſtrangulatu ſymptomata fiunt, ſed duntaxat premitur mulier qnodam præcordiorum dolore, ſpirandi difficultate, aut animi defectione: at ſine metu, ſiue delirio, aut alio grauiore ſymptomate. Itaque aſcenſoin ſæpè contrariæ cauſæ inuehunt: vteri nempe ab exhauſto laborantis nimia ſiccitas, qua cogitur poſt effrenes & nimias menſium, lochiorũ & ſimiles vacuationes. poſt laborioſos & dolorificos enixus, quorum occaſione præter naturam incaleſcit, & exareſcit, ſeſe impetu quodam conuertere ad vicinas partes, bepar nempe, ventriculum & diaphragma: ſi fortè inde humorem in ſe deriuare poſsit. Omitto quod frequenti rerum aromaticarum naribus admotarum odore, vterus ſurſum aſcendit, etſi interim quem deſcripſimus ſtrangulatum non inſerat.

Mirandum.

Imminentis ſtrangulatus vterini ſigna. CAP. XLV.

B ANtequam commemorata prehendant ſymptomata, mulier ab vtero ſibi ſurgere ad ventriculi orificium & ad cor dolorificum aliquid ſentit, opprimi & præfocari ſibi videtnr, queritur promoueri, ſenſimq; ſcandere aliquod velut fruſtulum ab ioſernis partibus ad gulam, quod ſibi fauces prę cludat. palpitatione cor æſtuat. Si vterus & vteri vaſa pleriſq; intumeſcunt, vt rectæ & in pedes ſtare nequeant, ſed pronæ in ventrem ſe continere coguntur, quominus dolore premantur: ipſum præterea quod ſurſum conſcendere videatur admota oppreſſaq; manu comprimere validè, quanquam non tam vterus ipſe quàm ab vtero vapor aſcendit, vt antea diximus, cùm iamiam immiuet acceſsio, pallor quidem faciei derepente adeſt, torpor mentis, pigritia, crurum imbecillitas cum ſtandi impotentia. Hinc ſopor grauis, mentis deſipientia, ſenſuum & reſpirationis velut emortuæ interceptio, aphonia, crurum contractio & ſimilia.

Quibus ſignis intelligere licet, mortua ſit nécne mulier in vteri ſtrangulatu. CAPVT XLVI.

QVia permulta mulieres nõ priſcis tantùm ſeculis, ſed noſtra etiam & patrũ memoria hoc ſymptomate correptæ pro mortuis, etſi viuerent, elatæ ſunt, pernéceſſarium eſſe duxi, ſigna quæ in tali caſu mortem & vitam arguerent deſcribere. In primis igitur viuàtne an verè mortua ſit ægra licebit explorare ſpeculo politiſsimo, leuiſsimo & lucidiſsimo ori & naribus admoto. Nam ſi vel quælibet obſcura adhuc ſubſit reſpiratio, tenuis vapor expirarus ſpeculum inficiet, & velut aſpergine obnubilabit. C Plumula quoq; mollior & ſubalaris, vel carptæ lanæ floccus ac tanquam lanugo admota, tremulo motu ſuo ſubeſſe adhuc ſpiritum adeoq; vitam teſtabitur, omnino verò certiſsimè argues ſubſitne adhuc aliquid in corpore animulæ ac vitæ, inſufflatis in nares puluiſculis ſternutatorijs, ex elleboro & pyrethro. Cæterùm etſi nulla appareat reſpiratio, non tamen propterea mortua ægra ſtatim cenſeri debet, exiguus enim calor vitalis, quo in corde contracto ſuperſtes adhuc viuit, ſola tranſpiratione cootentus multam aeris quæ reſpiratione thoracis q; ac pulmonum dilatatione & contractione obitur attractionem, ad ſui conſeruationem non requirit. Sic enim inſecta, vt quę frigido ſint temperamẽto, hyeme tota latebris incluſa degunt torpida, nulla in ipſis apparente reſpirationis nota, quod exiguus calor in ipſis relictus, arteriarum cordiſq; officio, id eſt perſpiratione facilè conſeruari poſsit citra thoracis motnm: quod maximus reſpirationis vſus eſt, vt internus calor refrigeratione & ventilatione ſeruetur. Qui hæc nõ animaduertunt in eum errorem incidunt, qui anatomicæ commentationis iacentis & propè neglectę parenti ac reſtauratori noſtra memoria penè pernicialis fuit. Is in Hiſpania cùm eſſet vocatus ad nobilem mulierẽ, quæ ex hyſterico ſtrangulatu mortua credebatur diſſecandam, ecce ad ſecundam adactæ nouaculæ impreſsionem derepente ad ſe illa redire, & artuũ corporiſq;, quod pro cadauere habebatur, motu ac clamore, vitæ adhuc ſuperſtitis ſigna præbere cœpit. Quæ res circumſtantes amicos in tantam admirationem, horroremq; rapuit, ſic primæ & melioris vitæ Medicum illum infamem, odioſum, & deteſtabilem D reddidit, vt parum abſuerit quin vnguibus omnium è veſtigio diſcerperetur & laniaretur: nihilq; prios ſibi eſſe duxerit, ſi ſaluus eſſe vellet, quàm prouincia quàm citiſsimè excedere, ſeq; fuga inuidiæ ſubtrahere. Sed ne ſic quidem inteſtinum tortorem ac carnificem, quo iudice nemo nocens abſoluitur, malè nempe rei geſtæ conſcientiam ſugere potuit. Itaq; non ita multo poſt mœſtitia confectus, magno rei & publicæ & Medicinæ detrimento interijt.

Quibus ſignis, à menſibúsne ſuppreſsis, an à ſemine corrupto vteri ſtrangulatus ſit, cognoſcere liceat. CAP. XLVII.

Signa. HYſtericæ ſuffocationis duæ illæ potiſsimum tanquã maximè freqoentes celebrantur cauſæ. Sed à *ſemine corrupto*, ſymptomata omnia grauiora ſunt & rapidiora: præeuntem diſpnœam non longo interuallo poſt ſequitur apnœa: vniuerſus corporis habitus marmore frigidior ſentitur: mulier eſt vidua: cæterùm multi & copioſi ſeminis, ac conſueta virorum vti conſuetudine: per quorum abſentiam antea capitis grauitate tẽtari ſolebat, cibos faſtidire, mœſtitia & metu, omninoq; melancholica percelli. Deniq; cùm nihil ad libidinẽ reliqui feciſſet, derepente cõtinere cœpit. *A menſibus ſuppreſsis* ſuffocari eam veriſimile eſt, quæ antea bene & copioſè menſtrualis erat, quæ calidis, humidiſq; & multis multũq; adeò ſanguinẽ gignentibus edulijs repleri ſolet, quæ ſedentaria eſt, quæ aluinæ regionis pondere & tumore, quæ ſtomachi dolore, & nauſea, reliquiſq; ſymptomatibus quæ à ſuppreſsis menſibus ſuboriri ſolent laborat.

A laborat. Quibus poſt aliquod tempus ſuffocationis hyſtericæ paroxyſmus vel ſponte a robore naturæ, vel remedijs adhibitis exoluitur, paulatim rubor in faciem aſſurgere incipit, vniuerſum corpus confirmari, conſerti dentes, mandibulis laxatis reſerari, humor deniq; aliquis, quibuſdam etiam ſemẽ craſſum cum voluptate, quibus præſertim obſtetricis digito demulcetur ceruix vteri, è genitalibus diffluere: quo dilapſo vterus antea velut furens ſibi & loco reſtituitur, ſenſimq; ſymptomata omnia vaneſcunt, viris & ſuppreſſo ſemine non quæ mulieribus ſymptomata veniunt: quia virile ſemen haud ita frigidum & humidum longeq; perfectius & magis elaboratum putredini magis reſiſtit, & dum illud ſenſim congeritur multo ac valido exercitio ſimul quoq; diſsipari ac digeri ſolet.

Signa reſurgentis ab hyſterica affectione.

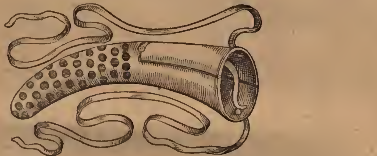
De vteri ſtrangulatus curatione. CAPVT XLVIII.

HYſtericæ ſuffocationis quia rapidum eſt & acutum malum, propterea præſens quoq; & ſubitum remedium poſtulat, vel neglecta eius in præſens cauſa. Ergo ſtatim in dorſum collocetur ægra elatiore thorace, ſolutis ac diſtrictis veſtimentis omnibus, quo ſpiritum ducat facilius, alta voce & in aures inclametur nomine proprio, temporum & ceruicis pilis vellicetur acrius, præſertim verò pudendorum, vt dolore infernis illis in locis citato, non excitetur modò ægra, ſed & vapor teter ſurſum aſcen-
B dens in contrarium reuellatur, dolorificis vinculis crura & brachia conſtringantur, aſperioribus linteis, ſale etiam & aceto conſperſis, totum corpus ad dolorem, ruboremq; vſq; confricetur. Immittatur in vterum peſſarium ſequens.

℞. ſucci mercuri. & arthemiſ. an ℥.ij in quib. diſſolue pulueris benedic ʒ.iij. pulueris rad. enulæ camp. galangæ minor. an. ʒ.j. fiat peſſarium. Inungantur inde plantæ pedum oleo laurino, vel ſimili alio, applicetur cucurbitula ingens, cum multa flamma hypogaſtrio infra vmbilicum, femorum internæ parti, & ad pectinem quo tum materiæ ſurſum ſcandentes, tùm vterus ipſe eò irruens reuucetur & reuellatur. Parandus ſuffitus aromatum qui vtero excipiatur, quod quò facilius fiat, immiſſu in eius ceruicem inſtrumento, hîc appicto, apertus ſemper & hians teneatur. In peſsi formam ex auro, argentóve aut ferro albo exſculpetur, altero, quod ſcilicet ſubit in vteri ceruicem extremo, multis foraminibus hàc illàc vndiq; peruium ſit: inferiore verò, manucla inſtructum quò reſerari & obſerari pro arbitrio, queat. Duobus autem vinculis ad faſciam ægræ ilia cingentem religabitur. Eius hæc eſt delineatio.

Peßi quo immiſſo hiare cogitur vteri ceruix, delineatio.

C



Vaſis ſua penula inſtructi ad vterum ſuffiendum deſcriptio.

Materia ſuffituum aromaticorum ſunt cinamomum, calamus aromat. Xyloaloe, ladanum, benioinſ,
D thym. piper. caryophyll. lauendula, calament. arthemiſ. puleg. alipta moch. nux moſch. moſchum, muſcus, ambra, iuncus odoratus, & ſimilia quæ odoris gratia & ſympathia vterum alliciunt, reuocantq;, & nebuloſos vapores putridamq; cacochymiam calore ſuo conſumunt & digerunt. fœtidis contra ſuffientur nares, parantur autem hæc ex galbano, ſagapeno, ammoniaco, aſſa fœtida, bitumine oleo gagatino, fumo candelarum ſebacearum extinctarum, pennarum auium, præſertim verò perdicum & ruſticularum, pilorum humanorum, villorum caprillorum, bubulorum, veterum coriorum, vngularum cornuũ, & ſimilium vſtulatorum: quorum inſenſum odorem fugiens vterus in ſuum ſe refert locum. Expedit etiam prouocare vomitum intruſa in gulam altius penna anſerina vel ipſius etiam ægræ capillis. Mox adhibebitur potio ex piperis nigri granis quindecim tuſis, & in hydromelite aut vino generoſo diſſolutis, quod remedium Auicennæ pro ſecreto eſt. Eius etiam loco poteſt tribus horis ante paſtum exhiberi theriacæ ſemidragma in aquæ abſinthij vncia vna diſſoluta: prodeſſe etiam creditur remedium paratum ex olei gagatini gutta vna lingoæ inſtillata. Sunt qui probent potionem ex ſemidragma caſtorei in vino albo aut iuſculo capi diſſoluta. Proderit etiam non bibendam modò dare, ſed & exprimere in vterum theriacam in aqua vitæ diſſolutam, interimq; olei ſaluiæ aut alterius ſimilis per quintam eſſentiam extracti guttas duas, trêſve in aureis inſtillare. Sopita excitabitur ſternutatorijs puluiſculis ex elleboro albo & pyrethro. Vtiliter etiam induntur in anum & vuluam clyſteres ex decocto rerum flatus diſcutientium, vt calamenthi, artemiſiæ, lauendulæ, pulegij, chamæm. me-



liloti, fiant peſsi & glandes ex ladano, zinzibere, A
gallia moſchata, theriaca, mithridatio, zibetha, moſcho, ex oleo caryophyllorum, aniſi, ſaluiæ, roriſmarini, & ſimilibus per quintam eſſentiam extractis: clyſteris hæc erit conueniens deſcriptio:

℞. rad. enulę camp. ireos, ebuli, ariſtol. an. ℥. j. fol. abſinth. artemiſ. matric. puleg. origan. an. M. j. baccarum lauri, iuniperi & ſambuci an. P. j. ſeminis rutæ, cumini, ammios an. ʒ. ij. florum ſtœcad. roriſm. ſaluiæ, centaurij minor. an. P. ij. fiat decoctio: cape de colatura ℔. j. in qua diſſolue mellis anthoſ. ſacchari rubri & bened. an. ℥. j. diacarthami ʒ. ij. olei anethini & nard. an. ℥. j. s. fiat clyſter, applicetur aluo ſequens emplaſtrum.

℞. maſſæ emplaſtri oxycrocei & de meliloto an. ℥. iij. olei nard. quantum ſufficit ad malaxandum, fiat emplaſtrum, extendatur ſuper alutam, applicetur regioni ventris, exacto paroxyſmo. Si quidem B
nupſerit coeat, ineaturq́; validè à viro: nullum enim hoc remedium præſentius. Obſtetrix inunget digitos oleo nardino aut moſchatelino, caryophyllorum aut de ſpica, mixtis cum moſcho, ambaro cineritio & zibetha alijsq́; puluiſculis aromaticis, hiſq́; confricabit & titillabit ſummum ceruicis vteri quod orificium interius pertingit, calefactis tamen prius genitalibus calentibus linteis admotis, ſic enim demum venenata materia vtero contenta eliquabitur & diffluet, maligniq́; tetri & flatulenti vapores, quibus vterus velut in furorem agitur, reſoluentur & diſcutientur, ſicq́; morbi materia coniuncta diſsipata, ſibi vterus, ſibiq́; mulier reſtituetur. Quibuſdam pro ſecreto eſt confricare vmbilicum ſucco expreſſo ex allio cocto & cum aloe commixto. C

De mulierum menſibus. CAP. XLIX.

Menſtrualis excretionis nomina.

SAnguinis qui mulieribus per genitalia manare ſolet liuorem, Menſes nominare ſolent, quòd his ſingulis potiſsimum menſibus, quandiu ſanæ ſunt cieatur. Sunt qui Tempus nominant, quòd ſtato recurrat tempore. Septimanas Galli pleriq́; appellant, quia ſedentarijs & guloſis ſeptem ferè dierum ſpatio duret. Purgationes etiam quidam nominant, quòd hoc fluore totum muliebre corpus ſuperfluis humoribus repurgetur. Sunt deniq́; qui flores vocitent, quod vt flos fructum in plantis, ſic in mulierum genere hic fluor fœtum ſeu fœtus conceptionem ſoleat præcedere. Non enim antè mulier ad conceptionem habilis cenſetur, quàm ipſi menſes fluant. Vnde enim ſemen in vterum iniectum alimentum & incrementum, vnde fœtus ex ſemine formatus alimoniam capeſſet, ſi neceſſarius is humor vtero deſit? fieri tamen poteſt vt aliquę etiam ſine hoc menſium profluuio concipiant: videlicet quibus tantum humoris colligitur, quantũ ijs quæ purgantur reſtare ſolet, quanquam non tanta copia vt forâs poſsit profluere, vt eſt ab Ariſtotele proditum. Cæterùm vt quædam copioſius, alia parcius, ſic quædam rarius, quædã frequentius hunc fluorem patiuntur. Sunt enim quæ bis, quæ ter in mẽſe purgantur, omnino enim quæ hepate ſunt amplo, venis latis, multis cibis & multum nutrientibus replentur, quæ otioſæ totos dies domi ſedent, quæ integræ noctis ſomnum in multam lucem protrahunt, quæ in aere calido, humido, plu- D
nioſo & auſtrali degunt, quæ tepidis aquarum dulcium balneis & blandis frictionibus, quæ viri conſuetudine vtũtur & delectantur, frequentius illæ & copioſius & crebrius, hoc fluoris genere purgari ſolent. Quibus cõtrà venę anguſtę ſunt & abditæ, quibus habitus eſt ſeu carne ſeu adipe corpus, rarius purgantur & parcius, quòd in corporis habitum faceſſere ſoleat ſanguinis ſuperflua copia. Molles etiam & albę mulieres, fuſcis & denſa carne prędititis minus purgantur, quòd propter corporis raritatem, maiorem patiantur ſubſtantiæ per tranſpiratum diſsipationem. Sed & minus etiam hoc fluoris genere purgantur, quibus ſolennis aliqua eſt per aliam corporis regionem vacuatio, vt per nares & hæmorrhoidas. Quod ad ætates attinet Luna vetus, vetulas, iuuenes noua luna repurgare creditur: cauſam eſſe puto, quòd luna corporibus humidis dominatur, huius enim vario motu mare fluit & refluit, oſſa, medulla, plantæ genitali humore turgent. Itaq́; iuuenes quibus multus ſanguis eſt, & fluidior, corpuſq́; patentius, facilè ad fluxum commouentur, vel prima orientis & creſcentis lunæ quadra, vetularum autem humores, quia quodam velut frigore rigent, & parciores ſunt, & corporibus denſioribus, vaſisq́; arctioribus coercentur, non tam facilè, nec niſi valida & plena luna cientur & fluunt, aut certè decreſcente: quia ſcilicet ſanguis plena luna collectus, ipſi corpori, vel ſuo pondere elabitur: quod propter lunæ decrementum & defectionem tempus hoc menſis frigidius & humidius ſit.

Quantitas & Tempus.

Qua

A *Quæ ſint menſtrualis fluxus cauſæ.* CAPVT L.

MVlier quia frigidior eſt, adeoq; languidiore coctrice facultate, fit vt plus appetat alimenti quàm coocoquere poſsit. *Materialis.* Superfluum id quia exercitijs, quia vegeti caloris efficacia non digeritur, ideò naturæ prouidẽtia per vteri venas excretricis impetu foràs ſtato tempore & circuitu propellitur. Fluere verò id tum maximè incipit, & cruda velut ſanguinis portio excerni, nolla alioqui qualitate noxia & maligna, quando natura incrementi corporis præcipua iecit fundamenta, adeò vt corporis magnitudine ad ſummum propè faſtigium peruenerit, nempe à decimotertio ætatis anno ad quinquageſimũ. Sed nec citra hunc fluorem fœtus in vtero cooformari, & alimentum incrementumq; capeſſere poterat: *Finalis.* eſt ergo altera hæc & finalis menſtrualis fluxus cauſa. Pleriſq; perſuaſum eſt mulieres copioſiori longè eſſe ſanguine quàm ſint viri: *Mulieri plus ſanguinis eſt, quàm viris.* reputaotibus quantá eius copiam ſingulis mẽſibus ab anno ætatis decimotertio ad anoum quinquageſimum effundant: quantum grauidæ, quarum pleræque ſimul etiam menſtruales ſunt, in fœtus alimentum & incrementum impendaot: quantum pleriſqoe grauidis detrahere ſecta vena Medici neceſſe habeant, alioqui aborſuris, quaotum in partu, lochiorum per decem aut duodecim dies purgatione exhauriant, quantum interim pleriſq; qoæ fœtum notriunt in mammas ad lactis, quod nihil eſt aliud quàm ſanguis vi glandularum mammalium dealbatus, generationem aſſurgat, diu noctuq; lactanti fœtui, ſi quidem grandior ſit, abundè ſuffecturum, vel profundendum ſi fœtus adhuc
B minor ſit & imbecillior, nihilominus tamen pleræq; interim nutrices menſtruales eſſe non deſinunt, atque vt fortè illud, ſic certè hoc verè dici poteſt, ſanguinis virilis drachmam (vt ſic loquar) vnam, notriendo augẽdoq; efficaciorẽ eſſe, libris duabus ſanguinis muliebris, qoia longè perfectior ſit, magis coctus, elaboratus, & ſpirituum copia differtus, quò fit vt vir efficaciore calore præditus, facilè quicquid ingeſſerit cibi in corporis alimoniam & ſubſtantiam conuertat *Vir cur non patiatur fluxũ mẽſtruum.* Si quid ſuperflui reſtet, id vniuerſum per inſeoſilem tranſpirationem promptè digerat & diſcutiat. At mulier mare frigidior, quia plus appetit quàm concoquere poſsit, multos humores congerit, quos quia per caloris inertiam & infirmitatem diſcutere noo poteſt, menſtruam porgatiooem pati, com præſertim ipſi altius corpus iocreuit, oeceſſe habuit, vir verò minimè.

De cauſis ſuppreſſorum menſium. CAP. LI.

SVpprimuntur meoſes multis ex cauſis, vt ob morbos acutos & vehementes, ob diuturnos, ob metum, ob mœſtitiam, famem, labores immodicos, vigilias, alui fluxum, hæmorrhagiam, hæmorrhoidas, ſanguiois per os, & quamcunque aliam parteio reiectiones, frequeotes phlebotomias, ſudores copioſiores, vlcera multum & diu fluẽtia, totius cutis ſcabiem, ſanguinis craſsitiem immodicam & lentorem, & à crudorum fructuum eſu, frigidæq; potu ioertiam, vaſorum denſitatem, obſtructionem, vteri vitia & morbos ob intemperiem, abſceſſum, vlcus, orificij eius interioris à callo, caruncula adnata, cicatrice ex vulnere aut vlcere, adnata membrana obſtructionem, rerum adſtringeotium per ceruicem eios,
C coi pleræq; mulieres nimium ſtolidè anguſtiam comparare ſtudent, expreſsiooem. Taceo ætatem, grauiditatem, & nutricatum, quòd hæ cauſæ præter oaturam non ſint, nec Medici induſtriam implorent. Pleræq; ſuppreſsis menſibos in naturam virilem quodammodo degenerant, ex quo *viragines* nominantur. Itaque vox illis aſperior fit & grauior, virum ſonans, barbam promittunt. Id abderis, inquit Hippocrates, *In calce lib. 6. Epid.* Phaetuſa Pytheæ vxor, priore quidem tempore fœcunda erat: pulſo autem in exiliũ marito, menſes multo tempore ſuppreſsi ſunt. Hæc autem vbi contigiſſent, corpus virile factum eſt, & birſuta penitus euaſit, & barbam prodoxit, & vox aſpera facta eſt. Idem hoc contigit etiam Namyſiæ Gorgippi vxori in Thaſo. Quæ virgines ab initio tales ſunt, vt menſtruam purgationem non patiantur, & nihilominus ſecunda fruaotur valetudine, has calidas, ſiccasq;, imò calore ſiccitateq; ferè virili eſſe neceſſe eſt, vt collecta excremeota traoſpiratu virorum more diſcutere poſsint, certè omnes ſteriles ſuot.

Quæ accidentia ad ſuppreſſos menſes ſequantur. CAP. LII.

MEnſibus ſuppreſsis, & ab vtero toti corpori & in vtero morbi contiogunt. Hinc igitur ſuffocatiò hyſterica, cephalalgia, ſyncope, palpitatio cordis, genitalium & mammarũ tumores, vteri inflammatio, abſceſſus, vlcus, cancer, febris, nauſea, vomitus, diſpepſia, bradipepſia, hydrops, ſtranguria, repleto vtero veſicę orificium comprimente, vrina nigra & cruenta, exudante in veſicam ſanguinis por-
D tione. Pleriſq; menſtrualis materia in vtero ſuppreſſa vomitu excloditur, vrinls, hæmorrboidibus: alijs in varices abit. Vxori meæ dum virgo eſſet, deriuabatur & porgabatur per nates menſtrualis materia. vxor Petri Fabri Caſtroduoenſis menſium materia ſe per mammas ſingulis mẽſibus tanta copia exonerat, vt ei ebibendæ & exhauriendæ vix tria aut qoatuor mantilia ſufficiant. Quibos non menſtrualibus alia corporis parte ea plethora non vacuatur, his difficultates ſpiraodi, melancholiæ, maniæ, podagræ, cachexiæ, virium corporis exolotiones, anorexiæ, tabes, epilepſiæ, apoplexiæ ſuperueniũt. Quibos ſanguis laudabilior eſt, oec ita copioſos, ex menſibus ſuppreſsis nihil aliud accedit incommodi, niſi qood pruriente & diſtento ſangoine vtero coitus deſiderio inardeſcunt, & veneris aculeis tentantur & ſtimulantur crebrius, ſi præſertim ſedentariæ viuant Quæ vtero gerere ſolent mulieres, ex ſuppreſsis caſu aliquo præter naturam menſibus, minus laborant, minusq; malè habent, quàm quæ nunquam conceperunt, qoia repleri conſueuerunt, & vaſa ex repletioois ac diſtentionis conſuetudine capaciora habeot. Fluentibus menſibus deiecta ferè appetentia eſt, quia tum in excretionem tota natura intenta minos bellè coctionem obire poteſt, decolor verò ſubſidet facies, quia calor vnà cum ſpiritibus foris intro ad iuuandam excretricem facultatem refluit.

De ciendis menſibus. CAP. LIII. A

MEnſiom ſuppreſsio plethorica affectio eſt, quæ ideó vacuatione curari poſtulat Id fiet aparta, quæ
ad malleolum eſt ſaphena vena: ante tamen brachij ſecta baſilica, ſi maximè phlethoricum ſit cor-
pus, ne maior fiat in vterum attractio, & ab attractione iufluxuq; obſtructio maior. Aſpectabili
tumnre diſtentis vteri venis. vtiliter admouentur hirudines ceruici eius, peſſaria mulieribus, aromatum
veró ſuffimenta per infundibulum excepta, virginibus, verecundiæ ergó, magis conueniunt. Præſcri-
benda quæ in rem eam ſunt vnguenta, lirus, emplaſtra, cataplaſmata & pudendis admouenda: nó omit-
tenda vincula, frictiones ſemorum & crurum, fomenta, ſternutatoria, cucurbitulæ pectinum apprimen-
dæ. Promouent menſes inambulatio, ſaltatio, equitatio, frequens & alacris cum marito forti & vegeto
coitus, & ſimilia exercitia. Ex plantarum genere menſtrua cient folia & flores hyperici, radices fœnicu-
li, aſparagi, bruſci, petroſelini, berula, baſilicum, meliſſa, betonica, allia, cæpæ, criſta marina, cortex caſsiæ
fiſtulæ, calamenthum, origanum, pulegium, arthemiſia, thymus, hyſſopus, ſalnia, maiorana, roſmar. mar-
rubiū, ruta, ſabina, tithymallus, crocus, agaricus, flores ſambuci, baccæ lauri, hederæ, ſcamon. cantharid.
pyrethrum, euphorbium. Aromatica ſunt amomum, cinamomum, iuncus, odoratus, calamus aromati-
cus, cyperus, zinziber, nux moſchata, caryophylli, galanga, piper, cubæ, ambara, moſchus, ſpica nardi &
ſimilia, ex quibus omnibus parantur ſotus, ſuffitus, balnea, iuſcula, boli, pntus, pilulæ, ſyrupi, apozemata,
opiatæ omnino vt Medico viſum erit. Quod ſequitur apozema vſu efficax probatum eſt. B

℞. ſoliorum & florum dictamni an. P. ij pimpinellæ M. s. omniū capillar. an. P. j. arthemiſiæ, maioranæ,
thymi, origani an. M. s. rad. rubiæ maior. petroſeliui ſœniculi an ℥ j. s. rad. pæoniæ biſtortæ an. ʒ s. cicerū
rubr ſeminis pæoniæ, ſœniculi an. ʒ. s. fiat decoctio in aqua ſufficienti, addendo cinamomi ʒ. iij. in deco-
ctionis ℔. j. colata diſſolue ſyr. de artheniſia & hyſſopo an. ℥. ij diarrhod. abb ʒ j. paſſentur per manicam
cum ʒ ij nucleorum dactylorum capiat ℥ iiij. mane, peſſaria finguntur ex galbano, ammoniaco & ſimili-
bus remollientibus in maſſam calente piſtillo in mortario reductis & in formā peſsi concinnatis: moxq;
oleo de iaſmino, de euphorbio, felle bnbulo, arthemiſiæ ſucco & alijs quibus ciendorū menſium vis in-
eſt, cum ſcammonio in pollinem redacto mixtis, craſsitie erunt pollicari, ſex digitorum longitudine, ſan-
dalo aut linteo ſimiliter raró inuoluenrur: ex ijſdem rebus parabuntur noduli. Parari etiam peſsi poterūt
ex melle cocto, additis puluiſculis cōuenientibus ex ſcammonio, pyrethro & ſimilibus. Nec hos diutius
in ceruice vteri hærere nportet ne exulcerent: his reuocatis traiecto funiculo, ſouendum erit vteri orifi-
cium vino albo decoctionis pulegij aut matricariæ. Notandum veró qnòd ſi menſium contingat ſup-
preſsio, obſtructi orificij vteri vitio, aut inflāmatione, ante illis affectibus medendū eſſe, quàm ad ea ve-
niamus quæ propria vi menſes cient. Nam verbi gratia, ſi vtero inflammato talia fiant, & exhibeantur,
citato in affectā partem ſanguine, atteuuatis humoribus, & vteri caleſacto corpore augebitur inflamma-
tio. Sic ſi quæ caro ſuperflua, ſi quis callus à vulnere aut vlcere, ſi quæ membrana orificium vteri occlu- C
dens currentibus menſibus obſtruat, exterenda & reſecanda ante hæc omnia veniunt. Cæterùm admo-
uendorum & aſſumendorum opportunitas captanda erit ex tempore, quo ante ſuppreſsionem ſolebat
purgariæ, .nu'ier: vel ſi nunquam experta ſit menſtruam purgationem, ex luna decreſcente: ſic enim
arti, couſuetudinem, naturam, & cauſam externā efficientem adminiculantem habebimus. His quæ di-
.. ..ıus remedijs vſurpatis, haud in æſtuaria quod pleriq; faciunt, ablegandæ erunt mulieres, niſi forté à
vaſorū denſitate & ſanguinis craſsitie & lentore malum cauſam habuerit. Sudores materias alio diuer-
tendo menſtruam purgationem impediunt.

Quæ ſint ſigna menſtrualis fluoris appetentis. CAP. LIV.

APpetentibus primum menſibus mammæ pruriunt, ſolito tumidiores & ſolidiores fiunt, coitus fit
appetentior mulier, à ſanguinis incitati orgaſmo, aut ſubſiſtentis acrimonia, vox grauior fit, geni-
talia pruriunt, ardent, tument, & rubent. Si diutius tardent dolor lumbos & caput habet, nauſea &
vomitus ventriculum exercet. quanquā ſi quæ in vterum confluūt materię, vel natura ſua vel corruptio-
ne frigidæ ſint, à venere abhorrent, torpente inertia vtero, & aquoſis excremētis, ſæpè etiam per genita-
lia pigro lapſu diffluētibus, differto. Quæ viro maturę ſunt virgines, etſi pulchrè menſtruales ſint, cepha-
lalgia tamē, nauſea, vomitu crebro, anorexia, pica, cachexia, diſpnœa, palpitatione cordis, ſyncope, melā-
cholia, & inſomnijs terrificis aut vigilijs cū ſuſpirio laborant: quod catullientibus & prurientibus geni- D
talibus, ipſæ ſibi venerē figurent, quó fit vt ſemiualis materia vel in teſtibus magna copia ſubſiſtēs, vel in
vteri capacitatem genitalium titillatu effuſa corrumpantur, venenatam qualitatem acquirat & ſtrangu-
latui vteri ſimilia excitet ſymptomata. His affectibus haud tentantur ruſticæ in agris virgines, quòd ne-
mo ſit qui earū virginitati inſidias ſtruat, quód parcè ac duriter viuant, quód in continuis laboribus æta-
Lac in virginū mammis. tem exigāt. Videre eſt pleraſq; virgines adeó ſucci, adeó ſanguinis plenas, vt ipſis tanquā non menſtrua-
libus in mámas magna copia ruens in lac cōuertatur, quod ipſis pleno vbere diffluat tanquā nutricibus,
5. Aph. 39. vt expreſſum ab Hippocrate legimus: Si mulier, inquit, quę neq; grauida eſt, neq; peperit, lac babet, huic
menſtrua defecerunt, ex quo intelligere eſt, malè vulgó cuncludi mulierem quæ lac habet peperiſſe vel
Lib. 12. de ſubt. grauidam eſſe. Nam & Genuæ nouiſſe Antonium Buzum ſcribit Cardanus, cui triginta annos nato lac
Lactis cauſa efficiens. colligebatur in mámis, quod puello alendo ſatis eſſet. Lactis enim generatio & cauſa efficiens non à ſola
eſt mammarū glanduloſæ ſubſtantiæ inſita facultate, ſed multo magis ab actione ſeminis maſculi, argu-
mento quòd pleriſq; hominibus mammæ lacte diffluant, & quòd mulieres niſi recepto & cōcepto ſemi-
ne virili, ferè lacte non redundent, viragines quoq; quorum ſcilicet ſemen ad naturam virilem accedit,
vbi menſes retinentur, concoquunt ſanguinem & edulcant, atq; ob id dum exitu caret, trahitur à mámis
ſimilitudine ſubſtantiæ, & in perfectū lac euadit. Quibus menſes affatim & continuó quatuor aut quin-
que dierum ſpatio vacuantur, melius & felicius purgantur, quàm quibus longo dierum interuallo.

A

Quæ ad profluuia menſium immodica ſequantur accidentia.

CAPVT LV.

SI copioſius fluant menſes, ſymptomata quoq; fiunt, fruſtrata concoctio, deiecta appetentia, totius corporis perfrigeratio, facultatum eius omoium exolutio, cachexia, rabes, hydrops, ſebris hectica, conuulſio, ſyncope, mors ſæpè repentina. Si cui fluit immodicè, ſanguis acer eſt & ardens, fœtor vnà ipſum, ægram verò ſebris aſsidua, lingua arida comitabitur, vlcera in gingiuis ſurgent, & ore toto. Fluunt molieribos menſes venis & arterijs, quæ & vaſis ſpermaticis ortę in vteri fundum & latera terminantur, virginibus verò & grauidis quibus ſanus futurus eſt fœtus, per ramos venæ & arterię hypogaſtriæ quę reijciuntur & ſparguntur in vteri ceruicem. Immodici menſium profluuij cauſa eſt ſanguinis quantitate, aut qualitate vel vtroque peccantis vitium, effreois coitus præſertim cum viro, cui ſit mentula monſtroſæ & vegrandis magnitudinis, retentricis vaſorum facultatis exolutio. Sæpe etiam à laborioſo & difficili partu menſes immoderatius fluunt, fœtu vel fecundis per vim ab vteri cotyledonibus reuulſis, aut venis & arterijs ceruicis vteri à fœtu magno enixu prodeunte laniatis: non raró ab vſu medicameotorum acrium, vt peſſorum exulcerantium. Sæpè etiam totius corporis cacochymiam natura chriticè per vterum poſt ingentem morbum deponit: cuiuſmodi fluxus haud temerè ſiſtendus eſt. Qui ab vtero manat, menſtruus ſanguis craſsior, nigrior & thromboſus eſt, qui verò ab vteri ceruice liquidior & rubicundior.

Via, per quas fluit ſanguis mēſtruus.

Immoderati fluoris menſ. cauſæ.

B

De ſiſtendo menſium fluxu immodico. CAPVT LVI.

CIbus potusq; eligendus eſt cui ſanguinis incraſſandi vis inſit, vt enim calidis & tenuium partium edulijs cientur menſes, ſic refrigerantibus, incraſſantibus, adſtringentibus & ſtypticis cohibentur, cuioſmodi ſunt hordeata, oriza cocta, animantium extremæ partes, vt bubuli, vitulini, veruecini pedes, vel frixi, vel cocti cum acetoſa, portulaca, plantagine, burſa paſtoris. ſumachio, ſummitatibus rubi, berberide & ſimilibus. Cornu ceruinum vſtum & lotum, & in aqua adſtringente propinatum, fluxus omnes immodicos cohibere creditur, quemadmodum & ſanguis draconis, terra ſigillata, bolus armenus, lapis hæmatites, coralla in pollinem redacta, & in aqua chalybeata pota, ad id etiam efficax eſt pulticula parata ex lacte ſæpius chalybeato, & farina frumentacea, hordeacea, ſabacea, amylo aut oriza. Mala cotonea, ſorba, meſpilla & corna eodem conſilio ſecunda menſa ingeruntur. vſurpanda zulapia ex aqua chalybeata cum ſyrupis roſarum ſiccarum, granatorum, acetoſo, myrtino, cydoniorum, aut conſerua roſarum veteri, vinum fugiendum. Si tamen vires exolutæ id flagitent, eligendum craſſum & adſtringens villulum, aqua chalybeata temperatum, fugienda exercitia, præſertim venerea, fugienda ira, eligendus aer frigidus, ac ſi natura talis non ſit, talis erit arte parandus ſebus frigidis cooſperſo ſolo, ſi præſertim æſtas vigeat, ſomnus profundior omnes vacoationēs ſiſtit præter ſudores. Secta in brachijs vena, cocurbitulæ maminis affixæ, ſuperiorum partium vincula & frictiones dolorificæ valde in hoc affectu commendantur. Quòd ſi ab admixta ſanguini cacochymia bilioſa hoc ſymptoma cauſam habere cognoueris, purgandum erit corpus cholagogis, & hydragogis, vt rhabarbaro, myrobolaois, tamarindis, ſebeſtē & ſyrupo roſarum ſolutiuo.

C

De topicis ad menſium fluxum immodicum.

CAPVT LVII.

PArantur etiam ad refræoandos menſes immodicè fluentes vnguenta, iniectiones, peſſaria: vnguentum erit eiuſmodi: ℞. olei maſtichini & myrtini ana ʒ.ij. nucum cupreſsi, olibani, myrtillorum ana ʒ.ij. ſucci roſarum rub ℥ j. pulueris maſtichis ℥.ij. boli armeni, terræ ſigillatæ an ʒ.s. ceræ quantum ſufficit, fiat vnguentum ad vſum. Iniectio talis erit: ℞. aquæ plantaginis, roſar. burſæ paſtoris & centinod an. ℔ s. corticis querni, nucum copreſsi, gallarum non maturarum an. ʒ.ij. berberis, ſumach, balauſtiæ, aluminis rochæ an. ʒ.j. fiat decoctio, de qua fiat expreſsio in vterum ſyringe obtuſo mucrone prædita, ne acuto alliſu ceruicis vteri latera lædat. Valent etiam ad id limaces cum ſua teſta triti, & vmbilico impoſiti. Mala cydonia ſub pruna cocta puluiſculo myrtillorum & boli armeni concorporata in ceruicemq; vteri indita ad hanc rem mirificè conferunt. Peſsi verò ſpecies erit eiuſmodi: ℞. pulueris gallarum immaturarum, rad. combuſt. & in aceto extinctarum ʒ.ij. ammon. ʒ.s. ſanguinis draconis, puluer. ſymphyti. ſumach, maſtiches, ſucci acaciæ, cornu cerui vſti, colophoniæ, myrrhæ, ſcoriæ ferri an. ʒ.j camphoræ ℈.ij miſce, & incorporeotur omnia ſimul cum ſucco centinod. ſemperuiui, ſolani, hyoſciami, nenupharis, plantaginis an. quantum ſufficit, fiat peſſarium. Regioni lumborum, femorum. & genitalium refrigerantia vtiliter imponuntur, vt oxycratum, vng roſatum & ſimilia. Atſi per eroſionem veniat immodicus is menſium fluxus, adeò vt eius materia vteri ceruicem obiter exulcerauerit, oblinetur locus lacte aſinæ cum hordeato aut mucaginibus conſtringentibus, pſillij, cydoniorum, gummi tragacanthæ; arabicæ & ſimilibus.

D

De fluxu muliebri. CAP. LVIII.

PRæter commemoratum illum, qui naturæ lege fit, menſtrualem fluxum, eſt inſuper alius, *muliebris ex eo dictus*, quod mulieribus in fœminarum genere proprius ſit. Hic aliàs longè & continuæ deſtillationis ab vtero, aut per vterum à toto corpore manantis inſtar, ſine dolore fatigat, haud aliter quàm per renes ſeu vrinas ſæpè vniuerſi corporis eluuies repurgatur, aliàs ex iocertis interuallis, ſed cum dolore repetit, obiter etiam vteri loca exulcerans. *Differt à fluxu menſtruali*, quòd hic ſanguinem laudabilem paocorum dierum interuallo, quantum naturæ expedit, profundit, muliebris impuram cacochymiam, aliàs ſaoioſam, aliàs ſeroſam & liuentem, aliàs albam & craſsiorem velut cremorem hordei à ſanguine pituitoſo depooit. Hæc poſtrema eius ſpecies frequentior eſt. Itaq; fluxu muliebri *crebrius tentari* intue-

mur pituitoſas, molliq; & laxo corporis habitu mulieres, ex eoq; flores ſe albos pati inter ſe iactitant. A Materia vt varia eſt, ita vario colore ſubuculas inficiet. Profectò ſi exquiſitè rubra ſit & ſanguinea, per eroſionem venire putandum eſt, aut exolotionem ſubſtantiæ vaſorum vteri vel ceruicis eius. Raró ergo à ſanguine eſt, nec ferè niſi cùm mulier vel grauida eſt, vel menſtrualis eſſe caſu aliquo deſinit: tum enim menſium loco manat ſeroſum excrementum, quod ipſius pannos colore luturæ carnium inficit. Raró etiam ab humore melancholico eſt: tumq; ferè cancrum in vtero excitat. Sæpè verò purulenta vlceris in vtero latentis materia incautum Medicum Chirurgumq; fallit, ſed non ita difficile eſt hos affectus diſtinguere. Nam ab vlcere quæ manat materia, quia vt dixi purulenta eſt, parcior quoq;, craſsior, fœtidior, & magis alba eſt. Sed nec quibus his in locis vlcera ſunt, præſertim in ceruice vterina, viri congreſſum citra dolorem ferre poſſunt.

De cauſis fluxus muliebris. CAP. LIX.

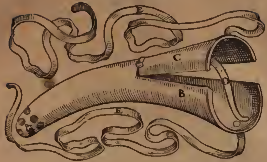
FLuxus muliebris cauſa aliquando in propria vteri imbecillitate & impuritate, aliàs in nobilium viſcerum vitio conſiſtit. Nam ſiue cerebrum, ſeu ventriculus refrigerata ſint, ſeu hepar obſtructum, aut ſcirrho durum, cruditates multæ gignuntur: quæ ſi in vterum natura imbecillum decurrerint, aut depoſitæ fuerint, vterinum ſeu muliebrem fluorem inuehunt. *Prognoſtica.* Qui ſi moderatus ſit & minimè acer, corpus ſæpè à malignis vindicat morbis, aliàs atrophiam, maciem, decolorationem, crurum œdematoſum tumorem, vteri prolapſum, appetentię & facultatum omnium deiectionem, mœſtitiam (à qua ægrá reuocare non eſt facile propter fractum à perenniter fluentium ſordium pudore animum) inferre ſolet. B Conceptionem impedit, quia vel ſemen exceptum corrumpit, vel deturbat. Sæpè ſi ſubſiſtat ad aliquot menſes, eius circum vterũ, vel in vteri corpore aut ceruice, materia reſtitans abſceſſum facit, & à rupto abſceſſu vlcera putrida & cancroſa, aliàs in vtero, aliàs in inguinibus, ſæpe etiá in coxis. Hic affectus eſt curatu difficilis, non tantum ſui ratione, quòd in vterum tanquam in ſentinam totius corporis muliebris vniuerſa cõfluere ſoleat eluuies, quòd pars ſit natura debilis, quòd ſitum inferum habeat, quòd in ipſum multa terminentur vaſa, deniq; quòd per ipſum effluxus fieri ſoleant: ſed etiam ratione ægræ mulieris, quæ ſæpè mori malit quàm vel partem morbumq; ipſum renudare, vel remedia localia admittere. Sic *Lib. de vter. affect.* enim narrat Montanus ſe præſente, nobilem quandam Italam, cui detergentium decoctorum in vterum propter hoc affectus genus neceſſarias eſſe expreſsiones dixerat, in ſyncopem incidiſſe, & maritum rogaſſe, ne eius Medici vnquam conſilio vti vellet.

Cura fluoris muliebris. CAPVT LX.

SI quæ defluit per hunc affectum materia, quæ colore rubro tincta ſit, à menſium naturali profluuio hoc ſolo diſtabit, quòd nullo ordine, nulloq; certo circuitu redeat. Itaque phlebotomia & alia quæ C fluentibus immodicè menſibus diximus eſſe remedia, hîc locum merito habere poterunt. At ſi albet, aut alio quouis colore huius aut illius humoris cacochymiam teſtetur, remedijs cuiq; humori proprijs præſcribenda purgatio erit. Non enim ſtatim cohibere talem fluxum oportet, expedit enim ſic humorum eiuſmodi eluuie reliquum corpus repurgari, qui feſtinant adſtringere, hydropem, recurrente in hepar illa ſentina, aut in vtero cohibita cancrum, febrem, & alios affectus pro partis ſuſcipientis conditione inuehunt. Itaq; niſi ante vſurpatis vniuerſalibus remedijs ad topica detergentia, ſiccantia & adſtringentia, non erit veniendum, balnea aluminoſa, ſulphurea, bituminoſa, aut ferraria fluori vterino à pituitoſo humore conueniunt, quorum loco parari arte poſſunt ex decocto herbarum calidarum, ſiccarum & aromatica vi præditarum cum alumine, coniectis præterea ſilicibus & calculis candentibus. Decocti & iniectionis detergentis forma erit eiuſmodi: ℞. fol. abſinth. agrimon. centinod. burſę paſt. ao. M. a. bulliát ſimul & fiat decoctio: in qua diſſolue mellis roſ. ℥.ij. aloes, myrrhæ, ſalis nitri an. ʒ.j. fiat iniectio, muliere puluinari natibus ſubiecto ſic collocata, vt altior vteri ceruix dehiſcat. Excepta iniectione mulier decuſſata crura ad nates adducat, ſic enim continebit quod iniectum eſt. Qui amplius adſtringere & ſiccare ſtudent, addunt ſuccum acaciæ, gallarum viridium, corticum granat. alumen rochæ, vitriolum Romanum, omniaq; feruefaciunt in aqua fabrorum & vino adſtringente, poſſunt parari peſſaria eiuſdem facultatis. Si quæ prodeunt materiæ mali coloris ſint & odoris, ſubeſſe vlcus putridum veriſimile eſt. Itaq; licebit ea inijcere quæ vim habent putredinis corrigendæ: in quibus excellit ægyptiacum diſ- D *Gonorrhœa virulenta.* ſolutum in lixiuio aut vino nigro. Sunt mulieres quæ cum gonorrhœa virulenta laborant, honeſto nomine culpam prætexentes, fluore muliebri ſeu vterino laborare ſe mentiuntur, quòd in vtroq; affectu ingens profundatur eluuies. Sed ex purulentia facile affine id malum diſtinguet Chirurgus, ac niſi ſaliuatione, ſudoribusq; citatis ſanari id non poſſe ſibi perſuadebit. Interim in vteri ceruicem intrudet, vtq; contineat ægra, iubebit inſtrumentum, in peſſi formam concinnatum, multis foraminibus extremo ſuo peruium, quò materiebus purulentis pateat effluuium, mora & ſuppreſsione acrimoniam alioqui contracturis: tum etiam vt ſic vterus perſpiret liberius, atq; manuclæ, quæ peſsiforme id inſtrumentum reſeratum tenet beneficio, admiſſo aere temperetur.

Alia

A *Peſſiforme vteri ventilabrum.*



B

A. Eam notat inſtrūmenti extremitatem quæ foraminibus peruia & pertuſa eſt.
B Corpus inſtrumenti.
C. Laminam illam quæ ventilationia liberioris gratia ſurrigitur & deprimitur.
D. Manuclam.
E E. Lora quibus medium ægræ corpus cingentibus inſtrumentum id ſtabilitur.

De ceruicis vteri Hæmorrhoidibus & verrucis. CAPVT LXI.

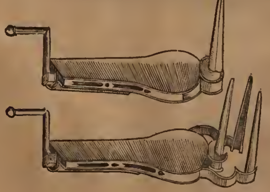
VT in ano, ſic etiam in vteri ceruice fiunt Hæmorrhoides & venæ velut varicoſæ, multo ſæpè ſanguine manantes cum ſero ruſo & fœtido. Harum aliæ rubore, & multa velut tuberculorũ inæqualitate à circumſcriptione moris ſimiles ſunt, ex quo Morales vulgò appellantur: aliæ vuis, vndè Vvales: aliæ verrucis, Verrucales inde cognominatæ. Quædam inſigni ſe tumore produnt, aliæ tenues ſunt, & in ima vteri ceruice abditæ, aliæ in eius margine ſitæ. Acrochordon verrucæ cum calloſo tuberculo ſpecies eſt, radice tenui, & craſsiore capitulo tanquam funis nodulus, è tenui velut filo dependens, verruca botoralis Arabibus dicitur. Alia etiã verrucæ ſpecies eſt, quæ quia tuberculorũ multa inæqualitate & aſperitate thymi florẽ refert, Thymus nominatur. Eiuſmodi omnes affectus exercitiò quouis, ſed
C venereo præſertim exaſperantur, malignitatẽ nonnunquã coniunctã habent & feritatem latentẽ, cuius occaſione vel ſolo contactu exacerbantur, quia ab humore effero materiam habent. Itaq; hia haud equidem veram, ſed tantùm palliatiuam (vt loquuntur) curationem adhibueris. Ficos Latini abſolutè: Galli cum adiuncto, S. Fiacrij ficos nominant.

De verrucarum ceruicis vteri curatione. CAP. LXII.

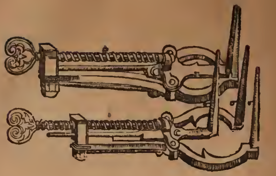
QVÆ in vteri ceruice ſuccreſcant verrucæ, ſiquidem minimè malignæ ſint, filo conſtringendæ erunt, & exſecandæ. Quæ altius in vtero abditæ deliteſcent, ſpeculo matricis immiſſo oculis & digitis venient ſubijciendæ.

Variæ ſpeculorum matricis imagines.

D



Alia ſpeculorum matricis forma.



B

A Mnnſtrat cochleam quæ ſpeculum matricis obſerat, reſeratq́ȝ.

B B. Brachia quæ octo vel nouem digitos longa eſſe debent.

Cæterùm matricis illa ſpecula magnitudinis erunt debitæ, pro patieotis corporis magnitudine. Demittêtur, muliere eo ſitu collocata, quo in fœtus ab vtero extractioue collocandá eſſe diximus: vinciendis verrucis conueniet id inſtrumentum, quod in gargareonis relaxatione deſcripſimus. Conſtringêtur aũt quotidie magis ac magis qunad decidant. Ergo curandarum verrucarũ tria erunt velut ſumma capita, vinculum, ſectio & cauteriũ. Ne aũt repullulent, inſtillabitur oleum de vitriolo, aqua fortis ſeu chryſulca, aut capitelli ex qua cauteria poteotialia concinuamus. Quæ ſequitur aqua efficaciſſima eſt, conſumendis & tabefaciẽdis verrucis: ℞. aquæ plant. ℥. vj. viridis æris ʒ. ij. alomi. rochæ ʒ. iij. ſalis comm. ℥. s. vitrioli rom. & ſublimati an. ʒ. s. terantur omnia ſimul & bulliant. Aquæ ſtillatitiæ gutta vna aut altera cõtingatur pars affecta, reliquis in tactis. Si quod ſubſit vlcus, curabitur quemadmodũ antè dictum eſt. C
Affirmabat mihi nuper Medicinæ quidam ſtudioſus, ſtercus bubulum additis ſolijs aut puluere ſabinæ, verrucas vteri tabefacere, ſi calidum imponatur: quod an certũ ſit nécne, experientia rerum magiſtra iudex eſto. Certè Cantharides vnguentis exceptæ id præſtant, & quidẽ vt credere par eſt, efficacius: nã & callos qui digitis internaſcuntur, exterũt. Expertũ habeo verrucas quæ manibos ſuccreſcunt, ſanari impoſita portulaca trita, & ſuo ſocco madente. Idem faciunt folia & flores calendulæ.

De Rhagadibus, & Condylomatibus. CAPVT LXIII.

RHagades ſeu fiſſuræ, fiſſa & oblonga vlcuſcula ſunt, cũ dolore acerrimo & ardore, ab humoris acris, ſalſi, ſiccantisq́ȝ morſu, contractionem ſæpè & conſtrictionẽ in ano, & ceruice vteri tantam facientia, vt ſuo orificio vix ſummum digitum admittant, membranularum inſtar quæ ignibus propius admotæ corrugantur & vibrautur. Oboriuntur nonnunqoam in ore, adeò vt loqui, mandere, oſq́ȝ ipſum diducere æger nequeat, cogaturq́ȝ ſectionem moliri Chirurgus. In curatione acria omoia medicamenta fugieuda ſunt, & ea quæ molliunt vſurpanda, humectandaq́ȝ pars affecta fotibos, litubus, cataplaſmatibus, emplaſtris, immiſſo ſæpius matricis ſpeculo & peſſo, ſiquidem in vtero malum ſit: vt quod durius & nimis conſtrictum anguſtumq́ȝ eſt dilatetur, fiſſa inde vlcuſcula ad cicatricem perducenda ſunt. *Condylomata* rugoſa quædam & dura tubercula ſunt, ac tanquam carnis excreſceutiæ, io ani præſertim & ceruicis vteri rugoſis marginibos ortæ: ardore ſuo & rugis oculis innoteſcunt, duritia verò & aſperitate digitis. Refrigerantia & relaxantia remedia contra huoc affectum adhiberi debent, cuiuſmodi ſunt oleum ouorum, & de ſemine lini, ſingulorum enim vnciæ duæ ſumuntur, diu in mortario plumbeo agitantur, & parti affectæ allinuntur: additur camphora ſi inflammatio ſubeſt. D

De vteri pruritu. CAP. LXIIII.

MVlieribus, præſertim annoſis, pruritus ſæpè in vteri ceruice oboritur, qui eas cruciatu & ſcalpendi neceſsitate adeò fatigat, vt ſomnum adimat. Paucis abhioc diebus conſuluit me mulier quædam hoc mali genere adeò diuexata, vt prurientem genitalium vredinem aſperſa, & aſperius affricta parti fauilla reſtringuere neceſſe haberet. Me conſultore ægyptiacum in aqua marina aut lixiuio diſſolutum, ſibi ſyringe exprimi & inijci curauit: eodemq́ȝ medicamẽto imbutos peſſos ex ſtupis canabini io vterum demitti, & ſanata eſt. Non raro ſcrotum & anum, vetulorum præſertim virorum, exercet hic pruritus, à congeſtione aut affluxu pituitæ ſalſæ: quæ, cum in oculos decumbit, importuuo ſcalpendi deſiderio illato, multum exhibet negotij. Cùm in corporis vniuerſum habitum ſeſe hæc materia ſparſerit, vrentem & prurientem ſcabiem facit: diæta refrigerante & humectante, phlebotomia, catharſi humoris ſalſi, baloeo, corniculis cum ſcarificatu phlebotomo facto & ſequenti totius corporis litu curandam:

℞. axung.

A ℞.axung.porc recent.lib j.ſ.ſapo nigri vel gallici,ſal.nitr.aſſar.tartar.ſtaphiſ.an ℥.ſ ſulph viui ℥.j.arg. viui ℥.ij. acet.roſ. quar.j. incorporentur omnia ſimul, & fiat linimentum ſecundum artem, vtatur vt dictum eſt. Vnguentum enulatum cum mercurio magnam quoque vim merito habere creditur ad pruritum conſopiendum & ſcabiem reſiccandam. Sunt qui ſequenti vtantur: ℞. alumi. ſpu.nitr. ſulph. viui an.ʒ.vj ſtaphiſ.℥ j.diſſoluantur omnia in aceto roſar. addendo butyri receotis quantum ſufficit,fiat linimentum ad vſum commemoratum.

De craſsi inteſtini,quæ mulieribus excidit, relaxatione.

CAPVT LXV.

QVibuſdam molieribus,quæ vehementius in partu enixæ fuerint, craſſum inteſtinum relaxatur,& excidit. Qood morbi genus frequens eſt pueris,ab humore pituitoſo ſphincterem ani muſculum, & duos leuatores madefaciente. Ad curationem lauandum & fouendum ante omnia rectum id inteſtinum eſt decocto herbarum calefacientium & reſoluentium,vt ſaluię,roriſmarini,lauendulæ,thymi & ſimilium:mox etiam rerum adſtringentium,vt roſarum,myrtillorum,corticis granatorum,nucum cupreſsi,& gallarum cum pauco alumine:inde puluiſculo conſpergendum ex rebus adſtringentibus citra morſum, deniqoe reſtituendum & molliter intrudendum in ſuum locum. Efficax & ſingulare putatur in hanc rem remedium, quod paratur ex duodecim limacibus rubris conſperſis in olla, ſalis & alu- B minis ſingulorum ſemuncia, crebroq; ſucceſſu agitatis: his enim tandem mortuis ſubſidet humor, qui goſsipin exceptus deciduo inteſtino imponitur. Eadem ex cauſa laborioſo ſcilicet partu, quibuſdam mulieribus ingens in vmbilico tumor oboritur:relaxato enim peritonęo,aut etiam rupto omentum aliquandu, aliquando etiam inteſtina excidunt: nonnunquam flatus eò ſe inſinuant, cauſa vt iam dixi, eſt aloi nimia diſtentio,ex graui in vtero geſtatione, & multo inter pariendum enixu. Si deuoluta inteſtina tumorem faciunt,dolor vnà cùm tumore coniunctus ægrum diuexat,appreſſuq; regredientium inteſtinorum murmur inauditur. Si omentum,tumor mollis eſt, & fere indolens, nec compreſsione rugitom vllum exaudias. Si flatus, laxus quoq; & mollis tumor eſt, ſed qui comprimenti digito facilè & cum aliqoo ſono cedat mox rediturus Si ingens fuerit tumor,ſanari nequit,niſi exciſo,vt in hernijs dictum eſt, peritonæo. Vidi Lutetiæ in templorum portico mèdicantes mulieres,quibus ex inteſtinorum prolapſu tumor id genus inſigni craſsitie globum æquabat: quibus nihilominus licebat progredi, & omnia ſanorum munera exequi: credo quòd fæces per tumoris amplitudinem, & delapſi inteſtioi capacitatem,ingreſſum,egreſſumq; haberent liberum.

De vmbilici relaxati tumore pueril. CAPVT LXVI.

NOnnunquam recens natis pueris, oui magnitudine vmbilicus intumeſcit, quod perperàm ſectus aut vinctus fuerit, vel quod humores ſeroſi eò confluxerint, vel quòd eiulatu exturminum pueri- lium doloribus ea pars ſe amplius æquo dilatauerit, nonnunquam ab vtero eum tumorem cum C abſceſſu coniunctum ſecum efferunt. Sed abſceſſum, illum nequaquam tentabit aperire Chirurgos. Facta enim apertione inteſtina prodeunt & effunduntur, quemadmodum in multis, maximè verò in puerulo Domini de Martigues obſeruaui. Eiuſmodi enim abſceſſum cùm Petrus à Rupe Chirurgus aperuiſſet, effundentibus mox ſe per plagam inteſtinis, mortuo nobili puerulo, parum abfuit quin ſatellitū domeſticorum manibus ſtrangularetur. Itaq; cum Ioannes Gromontius ſculptor,nuper me rogaret,vt tale quid tentarem in filio ſuo: negaui me facturū, quod ex præſenti illo infortunio ſatis ad mortem ipſi eſſet:certè triduo pòſt rupit ſe abſceſſus:& prouentibos inteſtinis mortuus eſt.

De dolore qui ex dentitione pueris oboritur.

CAPVT LXVII.

PVeros valde excruciat ex dentibus dolor, cù n è vagina valut prorumpere,& ruptis gingiois prodire appetunt: quod ferè ſub ſeptimum menſem contingit. Dolorem illom pruritus ſcalptusq; gingiuarum comitatur, inflammatio: alui fluxus: vnde non rarò febris, epilepſia, conuulſio, tandemq; mors. Doloris *cauſa eſt* continui gingiuarum à prodituro dente ſolutio. *Signa* eius doloris ſunt oris puerilis ardor inſulitus, lactanti nutrici perceptibilis, gingiuarum & genarum tumor, clamoſus præter modum & conſuetudinem eſt puer, digitos ori ſubinde admooet, affricatq; gingiuis quaſi ſcalpticius, mul- D ta ipſi ſtillat ſaliua. Ei dolori *vt medeatur* Medicus nutricem quaſi ipſa febricitaret,curabit: haud tam frequenter puerum ad ſitctum & papillam nutrix admittet, ſed refrigerium ſitienti & ardenti illi comparabit,propinato ex interuallis Zulapio Alexandrino, ſyrupo de limonibus aut granatorum cum aqua cocta: quanquam quæ actu refrigerant haud temerè puer ore continebit, talia enim gingiuis conſtrictis, prodituris mox dentibus velut remoram inijciunt: lenientia potius & remollientia conueniunt: quæ ſcilicet gingiuarum laxam carnem magis ac magis relaxant,& dolorem mitigât. Itaq; nutrix oleo amygdalarum dulcium,butyro recenti,melle, ſaccharo,mucagine ſeminis pſilij,aut biſmaluæ in aqua parietariæ extractis, iunctos digitos puerilibus gingiois crebrò affricabit. Valere ad eam rem occulta proprietate potant cerebrum leporinum toſtum, elixùmve, aut etiam nefrendis. Extrinſecus apponetur cataplaſma ex farina hurdeacea,lacte,oleo roſato & vitellis ouorum. Prodeſt etiam glycyrrhizæ raſæ & contuſæ baculus, melle aut ſyrupu aliquo ex commemoratis illitus,ori gingiuiſq; crebro affrictu admotus, qoemadmodum & crepundium cui inſertus ſit dena lupinus: hoc enim ſcalptu, dolorifico prurituí medentur, & gingiuas rareſaciunt, ac quodammodo atterunt, quò mox expeditius dentes prodeant. Sed non rarò fit vt eiuſmodi omnia remedia propter gingiuarum ex duritie contumaciam, aut naturæ puerilis infirmitatem,nihil proficiant. Itaque in tali caſu antequam lethalia antè dicta ſymptomata ſuperueniant, ſuaſerim Chirurgo vt ſcalpello gingiuas qua ſe tumore produnt dentes aperiat, rupto ſic & illis

aperto vi & ferro via, vnaq́; tenſione gingioarum leni hæmnrrhagia citata. Cuius ego remedij periculũ A ſecundo & optato ſucceſſu ipſe feci in aliquot ex meis liberis, præſentibus Feureo, Altino, Curtino Medicis & Guillemeau Chirurgo Regio. Id ſatius & expeditius eſt, quàm quarundam nutricum naturæ ſolo inſtinctu edoctarum more, vnguibus & ſcalptu gingiuas pueriles laniare & atterere.

Duci Niuernenſi mortuus eſt nuper octimeſtris puer: mortis cauſam cùm anxiè vnà cũ Medicis, qui illi ægro adfuerant exquireremus, nõ aliam inuenimus, quàm gingiuarum ex duritie contumaciam maiorem, quàm quæ ætati illi conueniret, ſic enim prorumpere & viam ſibi moliri dentes ipſi per ſe nõ potuerant. Cuins ſententiæ id extitit argumentum, quód reciſsis ſcalpello gingiuis, dentes omnes io procinctu ad egreſſum apparuerunt, ſi tantùm illi viro hoc remedium & auxilium noo defuiſſet.

GRAVISSIMORVM ALIQVOT AFFECTVVM MVLIEBRIVM, PRAECIPVE AD CHIRVRGIAM SPECTANTIVM,

curandi ratio, ex ALBVCASIS præſtantiſs. inter Arabes Medici, medendi Methodo Lib. II. deſumpta. B

DE INCISIONE TETIGINIS ET CARNE eminentis ex vuluis mulierum.

CAPVT LXXI.

ERGO ſæpè augetur & excedit modũ naturalem, donec fœdus & turpis aſpectus eius fiat, & quando ad eam magnitudinem peruenit in quibuſdam mulieribus vt expandatur ſicut in viris, & peruenit vſq; ad coitum. Oportet ergo vt teneas ſuperfluitatem tetiginis manu, aut vncino, & incidas, ſed ne altius ſeces præcipuè in profundo radicis, vt non accidat fluxus ſanguinis Deinde cura ipſum curatiõne vulnerum, donec ſanetur. Caro autem ſæpe naſcitur in urificio matris, donec impleat ipſum. Et nonnunquam egreditur ad exteriora ſecundũ ſimilitudioem caudæ, & propter illud nominant quidam ægritudinem caudatam: oportet ergo vt incidamus eam ſicut incidimus tetiginem, & curemus eam donec ſanetur.

De curatione alratica. CAP. LXXII. C

ALratica eſt vt vulua mulieris non perforata, aut ſit foramen paruum, & eſt aut naturalis, ant accidentalis: & accidentalis eſt ex ægritudine quæ præceſsit: & ipſa quidem ſit aut ex carne nata auctiori, aut ſiphac ſubtili aut ſpiſſa, & fit aut in profundo matricis, aut in lateribus eios, aut in ſuperiore, aut inferiore eius parte, & prohibet à coitu & prægnatione & partu, & nonnunquam prohibet & menſtrua. & cognitio illius fit per aſpectũ obſtetricis. Si oppilatio eſt apparẽs propinqua. Si aũt non apparet, tũc quęre eã digitis, aut radio. Si aũt oppilatio eſt ex ſiphac ſubtili & eſt propinqua duobus labijs, tunc propera & diſrumpe ipſam: oportet autẽ vt ponas ſuper duo labia puluillos, deinde pone indices tuos duarum manuũ ſimul, & mulier ſit ſuper dorſum ſuum expenſis cruribus ſuis, deinde extende duo labia fortiter, donec diſrumpitur ſiphac ſubtile, & aperiatur oppilatio, deinde accipe lanã & imbue eam oleo, & pone ipſam ſuper locum, & coeat mulier omni die, vt non denuó conſolidetur locus. Si autẽ ſiphac eſt craſſum ſpiſſumve, tunc oportet vt ſeces ipſum ſpatumili lato ſimili folio myrti. Si aũt oppilatio eſt ex carne nata, tunc ſuſpende eam vncinis & incide eam, & ſint apud te medicinæ quæ ſiſtant fluxum ſanguinis abſq; mordicatione, ſicut acacia, & ſanguis draconis, & thus cum albumine oui, deinde adminiſtra cannulam ex plumbo amplam, vt nõ conſolidetur vulnus velociter, teneat eam diebus aliquot, & adminiſtra licinium ex lino ſicco, deinde curetur reliqna curatione conſolidationis, donec ſanetur. Et D quandoq; accidit in matrice vt naſcantur alius generis auctiores pręter naturam carnes, oportet ergo vt incidantur ſecundum hunc modũ. Cùm veró eſt apoſtema canceroſum in matrice, ne ferro tangas, neq; enim vllus omnino eſt ferri vſus in cancroſo apoſtemate matricis.

De cura hæmorrhoidarum & thelil, & botbor rubea, quæ accidunt in vuluis mulierum. CAP. LXXIII.

HÆmorrhoides ſunt apertiu orificiorum venarum vt fluat ex eis ſanguis multus aſsiduè. Cùm ergo antiquantur hæmorrhoides fiunt thelil. Dictæ autem ſunt à me in diuiſione ſpecies earũ, & dicam nihilominus hoc loco ſpecies quæ recipiunt curatiunẽ. Scias ergo quod hæmorrhoides & thelil, quando ſunt in profundo matricis, & nõ apparent ſenſui, tunc nõ debent ferro curari neq; poſſunt. Quæ autem ſunt in orificio matricis quæq; videri poſſunt, ferro curaotur. Oportet ergo vt intromittas mulierem in domum frigidam, deinde extende althelil forficibus, ant panno aſpero, & incide eas ex radicibus ſuis, deinde pulueriza ſuper eas ob fluxum ſanguinis ex vno puluerum qui ſiſtũt ſanguinẽ abſq; mordicatione, ſicut acacia & ſanguis draconis, & thus, & ſimilia. Deinde impellat pedes ſuos ad parietem hora vna, poſtea depone eam in aquam frigidã. Qnod ſi perſeuerat fluxus ſanguinis, tunc fac eam ſedere in decoctione ſumach, & corticum granaturum, & gallarum, & ſimilium. Deinde accipe farinam hordei & confice eam cum melle & aceto, & fac emplaſtrũ cum eo ſuper dorſum eius. Si ergo abſcinditur ſanguis

bene

A bene eſt,& ſi non, admoueas dorſo ventoſas, & mammillis abſque ſcarificatione, deinde accipe lanam &
imbue ipſam in ſucco tarathit, aut ſucco arnogloſſæ, aut ſucco ramorum aulalacb cum vino pontico, &
fac vt adhæreat loco. Cum ergo quieſcit apoſtema, tunc cura locum vnguentis, donec ſanetur. Albathir
verò rubeum eſt ſimile capitibus alhahaſſe,& eſt aſperi aſpectus. Oportet ergo vt incidas quud apparet
ex eo ſecundum quod dixi in thelil æqualiter,& cura ipſum, donec ſanetur.

De perforatione exituræ quæ accidit in matrice.

CAPVT LXXIIII.

ACcidont in matrice ſpecies multæ apoſtematum ſicut cancer, & apoſtema lapideum, & vlcera, &
dubelati,& allekilati vt vocant medici,& fiſtulæ,& hæmorrhoides,& rhagadiæ,& thelil,& apoſte-
ma calidum. Ego iam antè dixi omnes has ægritudines,& ſpecies,& ſigna ipſarum,& earum cura-
tiones in diuiſiune. Operæprecium aotem videtur vt repetam in hoc tractatu apoſtema calidum, quod
accidit in matrice. Si eſt ex apoſtematibus quæ colligunt ſanguinem. Oportet vt conſideres, ſi dolor e-
ius apoſtematis in inceptione ſua eſt acutus, cum percuſsiooe,& flamma,& febre,& vides ipſum rubere,
tunc non properes curare ferro, oec perforatiune, ſed cura ipſum eo remediorum genere quod facit ad
maturitatem, donec quieſcat acuitas sccidentium, tunc oportet vt facias ſedere mulierem ſuper ſedem
quæ habeat duo ſedilia, & reclinetur ſuper durſum ſuum, & contrahat pedes ſuos ad partem inferiorem
ventris,& ſint coxæ eius expanſæ,& ponat brachia ſua ſub genibus ſuis,& liget vtraque ligamento con-
B uenientead illud, deinde ſedeat obſtetrix à latere dextro, & adminiſtra inſtrumentum quo aperitur ori-
ficium matricis. Cuius forma ob oculos in ſequentib. ponetur. Et oportet quandu vis adminiſtrare hoc
inſtrumentum, vt figas cuio radio profundum matricis mulieris, vt non ſit illud inſtrumentum quod in-
greditur longius quàm matricis profunditas, ne lædat infirmam. Si autem fuerit inſtrumentum lungius
quàm profundum matricis, tunc oportet vt ponas puluillos ſuper os matricis, vt prohibeatur introitus
inſtrumenti totius in profundum matricis, & oportet vt ponat vertiginem quæ currit iu inſtrumento ex
latere ſuperiore,& vt teneat inſtrumētum & reuoluat miniſter vertiginem, donec aperiatur profundum
matricis. Cùm ergo apparet exitura & tāgitur manu,& eſt lenis, mollis, tunc oportet vt ſeces caput eiua
ſpatumili lato. Cum ergo euacuatur ſanics, tunc oportet vt ponas in vulnus liciniom imbutum uleo ro-
ſato, aut oleo viridi, in quo ſit quiddam ſtypticitatis, & pone licinium extra ſectionem in profundo ma-
tricis, & exterius quoque ſupra matricem & ſuper pectinem lanam mundam ſubmerſam in aqua in qua
bullitæ ſunt maluæ, deinde curetur poſt duos dies vnguento quod cōuenit, donec illud ſauetur. Et quan
doq; abluitur matrix & vulnus, ita quod clyſterizatur cum aqua & melle, deinde cum aqua in qua cocta
ſit radix lilij, aut ariſtolochia longa, deinde redeat ad vnguentum. Quod ſi vulnus fuerit abſconditum
interiùs in matrice tunc non debemus ferrum adbibere, ſed veniendum eſt ad eam curationem, de qua
diximus io tractatu quem inſcripſimus diuiſionem, cum eo quod diximus in diuiſione.

C *Ad docendum obſtetrices qualiter medicentur embryonibus viuis, quando*
egrediuntur ſecundum formam non naturalem.

CAPVT LXXV.

NEceſſe eſt obſtetrici vt cognoſcat inprimis figuram partus nsturalis. Signa autem naturalis psrtus
ſunt, quando vides mulierem comprimi ad inferiora, & deſiderat odorare aerem, & propter de-
ſcendentem fœtum leuatur in ſoperioribus vteri partibus,& feſtinat exitus embryonis, tunc ſcias,
quód iſte partus eſt ſecundum figuram naturalem,& eſt exitus eius ſuper caput ſuum, & ſecuudina cum
eo, aut ſuſpenſa vel pendens ex vmbilico. Cùm ergo vides iſta ſigna, tunc oportet vt comprimatur vte-
rus eius, vt deſcendat embryon velociter. Nam quando deſcendit ſuper caput ſuum, deſcendit ſecundi-
na cum eo & mundatur ab illis ſuperfluitatibus mundificatione ſalutari. Qui sutem fœtus non exit hoc
modo, eſt innaturalis, illaudabiliſque, quoniam quandoque egreditur fœtus ſuper pedes ſuos, & egre-
ditur corpus eius ante caput ipſius, & pedes eius, & maous eius vna, aut pes eius vnus, aliȷſque multis
modis ineptiſsimis ad emittendum. Nam uonnunquam vertitur ſuper collum ſuum,& prorſus tranſuer
ſus exit. Neceſſe eſt ergo obſtetrici vt ſit prudens, ſubtilis in iſtis rebus omnibus,& caueat ab errore &
deceptione. Ego fideliter in præſentiarum docebo, quid obſtetricibus & aſtantibus alijs ſit agendum,
quocunq; modo fœtus ſe exiturū oſtendat, vt obſtetrices in promptu habeant quid ſacto opus ſit. Quan
D do egreditur fœtus ſuper caput ſuum egreſsione uaturali,& mulier uon facilè fert, doloresque vehemen
tiores fiunt,& adeo difficilis fit partus, vt videas virtutem eius iam debilitatam, tunc iube eam ſedere ſu-
per ſedem, aut mulieres tenesnt eam, & vapora vuluam eius cum fœnugræco decocto, & cum oleis hu-
midis, deinde intromittat obſtetrix inter digitos ſuos ſpatumile paruum & findat cum eo ſecundinam,
& ſecet eam vngue ſuo, donec effluat quod eſt in ea ex humiditate,& preme vētrem mulieris, donec de-
ſcendat fœtus. Si autem non deſcendit, tunc oportet vt clyſterizetur mulier ex mucilagine fœnugræci
cum oleo ſeſamino, deinde præcipe ei poſt clyſterem vt comprimatur, & fsc eam ſternutare condiſi, &
ſimul tene os eius,& naſum ipſius, fœtus enim egreditur ſtatim: quód ſi egrediantur primò duæ manua
fœtus, tunc oportet vt reducas eas cum facilitate paulatim. Si autem non poſſunt retrudi, tunc pone mu-
lierem ſuper ſedem, & eleua pedes eius ſurſum, deinde concute ſedem ſuper terram, & mulier teneatur
vt non cadat ad concuſsionem. Si ergo non ingrediuutur manus & moriiur fœtus, tunc incíde eas, &
extrahe reſiduum fœtus, & liga corpus & manus eius paono, & extrahe ipſum magna diligentia, puer-
peræ ſalutem reſpiciens.

Exitus embryonis ſuper pedes ſuos.

QVaudo egreditur fœtus ſuper pedes ſuos, tunc oportet vt impellst eos ſurſum, deinde conuertat
fœtum paulatim, poſtea componat ipſum, deinde accipiat voum pedem eius & extendat eum

paulatim. Cùm ergo egrediuntur vſque ad coxas, tunc præcipe ei vt comprimatur, & fac eam ſternutare cum condiſi: ſæpe enim ſic, auxilio & gratia Dei, vidimus euaſiſſe incolumes, & matrem, & fœtum. Et ſi non egreditur hoc modo, tunc reduc fœtum paulatim, donec reponas eum ſecundum figuram naturalem. Si ita fœtum repoſueris rectè, facile pariet mulier. Quod ſi nulla harum ratio ſubuenerit, tunc accipe ex mucilagine altheæ, & oleo ſeſamino, & gummi ſoluto, & contunde bene ſimul in mortario, deinde line cum eo vuluam mulieris, & inferiorem vterum eius, deinde fac eam ſedere in aqua tepida vſque ad hypochondria. Cùm ergo vides quod iam lenificata ſunt inferiora eius, tunc fac ex ſieff de mirrha & ſuppone parturienti mulieri. Quando ergo tenet ſieff hora vna, tunc iube eam ſedere ſuper ſedem, & fac eam ſternutare, & ſtringe os eius, & naſum ipſius, & preme leuiter molliterve inferiorem partem vteri eius, & fœtus egredietur ſtatim. A

Exitus fœtus ſuper genua ſua, & manus ſuas.

QVando egreditur ſecundum hanc formam. Primum conetur obſtetrix in locum reponere fœtum, quantum poteſt fieri manibus ſuis, & reſupinetur mulier ſuper collum ſuum, & pendeant pedes eius ad inferiora, & iaceat ſuper lectum & complicet manus ſuas, deinde preme ventrem eius paulatim, extrahe quæ eſt ſub pedibos eius ex puluinaribus, donec ſit præparata in inferiori parte. Quod ſi non egreditur fœtus, tunc accipe pedes eius, & moue eos motu vehemẽti, deinde preme quod eſt ſuper hypochondria paulatim, donec aſcendat fœtus ad ſuperiora, deinde intromittas manus, & in naturalem figuram compunat fœtum paulatim, & præcipe mulieri, vt comprimatur, donec egrediatur fœtus. B

Exitus fœtus latitudinaliter pendente vna ex manibus eius.

PRimùm eſt quærenda ratio, qua retrudatur manus fœtus: ſi autem non poteſt reduci manus, tunc eleua mulierem & fac eam ambulare. Si verò ambulare non poteſt, tunc fac eam iacere ſuper lectum, & concute crura eius vehementer, deinde adminiſtra linimentum, de quo dictum iam eſt, ex mucilaginibus. Quòd ſi inuadunt mulierem dolores partus, iubeas eam ſedere ſuper ſedem, deinde ſtare in reductione manus, & compone fœtum ſecundum figuram naturalem, & fac ſternutare mulierem, & præcipe ei vt comprimat ſe, donec egrediatur.

Exitus fœtus ſuper collum expanſis manibus ſuis, & facies eius ad dorſum matricis ſuæ.

OPortet vt teneat obſtetrix manum fœtus, deinde reuoluat eum paulatim & componat eum ſicut naturalis locatio exigit. Cùm ergo repoſitus eſt, tunc pone ſuper vuluam quod narrauimus ex oleo & mucilaginibus, deinde præcipe ei vt moueatur paulatim. Cum ergo feceris illud, tunc iube eam ſedere ſuper ſedem, & præcipe ei vt inclinetur ad latus dextrum, deinde præcipe ei vt comprimat reſpirationem & fac eam ſternutare cum condiſi.

Exitus fœtus præparati ſuper latus.

QVando deſcendit ad orificium matricis ſecundum hunc modum cum ſecundina, tunc ſcinde ſecundinam cum vngue tuo donec euacuetur ab humiditate. Si ergo expanditur ſuper faciem fœtus & collum eius, tunc incíde eam ex vmbilico vt non retineatur, & moriatur, deinde impelle fœtum ad interiora donec repoſueris fœtum in naturalem habitum, & præcipe mulieri vt comprimat ſpiritum aliquoties, ipſe enim egredietur hoc modo. C

Exitus geminorum aut fœtuum multorum.

SCias quod gemini multoties naſcuntur, & quandoque naſcuntur tres & quatuor, veruntamen illud raró contingit. Quinque verò eſt res extra naturam & non viuunt penitus, & continet eos quotquot ſint ſecundina vna, & ſeparantur per ſiphac diſtinguens inter eos ligatam in vmbilico cuiuſque eorum, & quandoque egrediuntur ſicut egreditur fœtus vnus exitu naturali facili, & egrediuntur quoque non naturali exitu, quemadmodum à nobis eſt dictum. Quòd ſi difficiles fiunt quidam eorum partus & perueniunt ad illud quod diximus ex figuris non naturalibus, tunc cura eos ſicut narrauimus, & ſit obſtetrix ſubtilis, & faciat omnia cautè, prudenter & religioſè, & quærat rationem ſubueniendi ad omnes caſus & in omnes, qui varij ſunt euentus. Nihilque omittat, quæ ad ſalutem puerperæ, & fœtus facere intellexerit ipſa aut ab alijs rogando didicerit. Debet enim omnino obſtetrix non nimium ſibi arrogare & placere, ſed quotidie diſcere à medicis & vetulis mulieribus in hac arte vſu & longa experientia edoctis.

De embryonibus & abortu. D

QVandoq; formantur in matrice multi fœtus, etiam quatuor, & qoinque, & ſex, & ſeptem, & plures decem. Compertum habeo quandam mulierem abortiendu emiſiſſe ſeptem, & alia quindecim omnes formatos. Adeò mirabilia ſunt opificis rerum opera, cuius ſapientiæ & potentiæ non eſt finis, hîc ergo totum oportet vt ſit in ſcientia obſtetricis, vt cùm vſus venerit perita ſciat quid ſit agendum.

De extractione fœtus mortui. CAP. LXXVI.

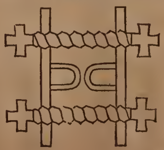
QVando educere conaris fœtum mortuum remedijs quæ diximus in diuiſione, & non egreditur, & cogeris vti operatione manus, tunc oportet vt conſideres, an mulier ſit ſanæ virtutis, & non eſt cum aliquo ex accidentibus, ex quibus periculum eſt ne moriatur, tunc oportet vt reſupinetur mulier in lectu ſuper dorſum ſuum, & habeat caput ſuum inclinatum inferiùs, & crura eius eleuata, & miniſter teneat eam à duabus partibus, aut ligetur ad lectum vt non ſequatur corpus totum matris, cùm mortuus fœtus extrahitur, deinde humecta os matricis ex oleis humidis cum mucilagine altheæ, & fœnugræci, ſeminis lini, inungatque manum ſuam obſtetrix cum iſtis oleis & mucilaginibus, mox intromittat leniter eam in matricem, & quærat manu locum in mortuo fœtu in quo figat vncinos, oportet enim eſſe loca conuenientia ad illud. Conſidera ergo ſi fœtus eſt præparatus vt deſcendat ſuper caput ſuum,

A ſuum, tunc fige vncinos in oculis eius, aut in collo eius, aut in ore eius; aut in palato ipſius, aut in men-
to eius, aut in furcula ipſius, aut in locis propinquis coſtis, & ſub hypochondrijs. Si autem deſcenſus e-
ius eſt ſuper pedes, tunc in pectine & coſtis medijs, oportet vt teneat vncinum cum manu dextra, & po-
net curuitatem eius in eo quod eſt inter digitos ſiniſtræ manus, & intromittat leniter cum manu & fi-
gat firmiter vncinum in aliquo locorum quæ diximus, deinde figat in oppoſitione eius vncinum alium,
aut tertium ſi indiget, vt ſit attractio æqualis, & non ſit extenſio ſecundum rectitudinem, & non decli-
net ad partem, deinde extendatur extẽſione æquali, & non ſit extenſio ſecundum rectitudinem tantùm,
imò moueatur ad omnem partem vt alleuietur exitus eius, ſicut fit cum dente qui radicitus extrahitur.
Et omnino humidi molleſq; ſunt reddendi locelli per quos eſt trahendus mortuus fœtus. Quod ſi reti-
neatur ex eo pars, tunc oportet vt inungat obſtetrix quoſdam digitos com oleo, & intromittat eos ita vt
reooluat quod retinetur. Si ergo egreditur pars fœtus, tunc permutentur vncini ad locum alium qui ſit
altior, fac hoc donec egrediatur fœtus totus. Si ergo egreditur fœtus manus ante alia & non eſt poſſibile
reducere eam propter coartationem eius, tunc oportet vt innoluatur ſuper eam pannus, deinde extrahe
eam donec egrediatur tota, incíde eam aut in iunctura plantæ, aut in cubito, & ita oportet vt facias in ma
nu altera, & in duobus pedibus. Si autem caput fœtus eſt magnum, aut accidit ei coarctatio in exitu, aut
B eſt in capite eius aqua collecta, tunc oportet vt intromittat inter digitos ſpatumile ſpinoſum, & findat eo
caput & extrahat aquam, ant diſrumpat ipſum cum inſtrumento quod nominatur almiſdach, cuius for-
mam cum formis reliquorum inſtrumentorum in capitulo proximo habebimua. Et ſimiliter faciat, ſi
fœtus eſt magni capitis natura, tunc oportet vt ſecet algengematu, ſic enim vocát, aut atterat ipſum cum
miſdach ſicut diximus, deinde extrahat oſſa forcipibus. Quód ſi egrediatur caput & coarctetur apud fur-
culam, tunc findatur donec effundatur humiditas quæ eſt in pectore. Si autem non complicatur neque
obedit ad exitum, tunc incide caput fruſtatim quoconque modo poteſt fieri, vnicè ſtudens vt quam mi-
nimum lædas mulierem. Quod ſi in inferiore ventre eſt apoſtema, aut hydropiſis, tunc oportet vt perfo-
res ipſum donec effluat humiditas ex eo. Si veró fœtus eſt ſuper pedes, tunc attractio eius eſt facilis &
directio ad oa matricis eſt leuis. Si autem coarctatur apud ventrem aut pectus, tunc oportet vt trahas i-
pſum cum panno quem inuoluiſti ſuper manum tuam, & findas ventrem aut pectus donec effluat quod
eſt in eis. Si autem auſeruntur reliqua membra & redit capot in matricem, tunc intromittat obſtetrix ma
num ſiniſtram, & ſi os matricis eſt apertum, tunc intromittat manum in profundum matricis, & quærat
caput & attrahat ipſum digitis vſque ad os matricis, deinde intromittat in eo vncinum vnom, aut vnci-
nos duos, & attrahat ipſum. Quód ſi os matricis coarctatur propter apoſtema calidum, quod nonnun-
quam conſueuit accidere, ab hac extrahendi ratione cauendum eſt: oportet enim tunc adminiſtrare ef-
fuſionem rerum humidarum pinguium, & adminiſtra emplaſtra, vt ſedeat in aquis, quæ mollificent &
C humectent. Quód ſi fœtua eſt ſoper latua ſuum, ſi poſſibile eſt vt reſtitnatur & componatur in naturalem
ſitum, adminiſtra qood diximus in fœtu viuo. Quód ſi non eſt poſsibile illud, tunc incidatur fruſtatim &
extrahatur, & oportet vt omnino nihil dimittas ex ſecundina in matrice. Cùm ergo compleueris opera-
tionem illam in extrahendo fœtu, tunc adminiſtra quod diximus conuenire in apoſtematibus calidis,
quæ accidunt in matricibus. Quód ſi accidat fluxus ſanguinis, tunc deſcendat in aqnas ſtypticas, & ad-
miniſtra reliquam corationem. Vidi ego mulierem in cuios ventre mortuus erat fœtus, & nihilominus
ĩmprægnata, poſtea mortuus fœtua etiam ſecundo conceptus. Accidit ergo ei poſt tempus longum, a-
poſtema in vmbilico ſuo & inflatum eſt, donec apertum cœpit emittere pus. Vocatoa ſum ergo ad cura-
tionem eius & medicatus ſum ei tempore longo & non cõſolidatum eſt vulnus: poſui ergo ſuper ipſum
ex qoibuſdam emplaſtris fortia attractionis, & exiuit ex loco os, deinde poſt dies aliquot exiuit & aliud
os. Miratua ſum ergo cùm in ventre non ſit os, cauſam diligentiua expendens & mecum per omnia pu-
tans, deprehendi quod erant ex oſsibos fœtus mortui. Cauſa igitur morbi certó cognita, medendiqoe
rationem hinc conſecutus extraxi oſſa multa muliere exiſtente in melioribus diſpoſitionibus. Et diu
poſtea vixit mulier illa, ex vlcere autem ſemper puris nonnihil fluxit.

De formis inſtrumentorum, quæ neceſſaria ſunt in extractione fœtus.

CAP. LXXVII.

D FORMA vertiginis qua aperitur matrix.



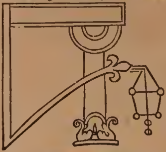
 A

Forma alia ad ſimile illius ſubtilior & leuior.

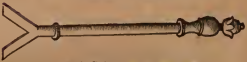


Fiat ex ligno ebeni, aut buxi ſecundum ſimilitudinem forcipum. Veruntamen in extremitate eius ſunt duo sdditsmenta ſicut vides, & longitudo vtriuſque additamenti eſt quaſi palmus, & latitudo vtriuſque eſt duorum digitorum. Cùm ergo vis aperire matricem eo tunc fac ſedere mulierem ſuper lectum ſuum pendentibus pedibus aperto quod eſt inter crurs eius, deinde intromitte iſta duo additamenta coniuncta in matricem, & tu teneas extremitatem inſtrumenti inferiùs inter coxas eius, deinde aperi msnum tuam cum inſtrumento ſicut facis cum forcipibus æqualiter ſecundum quantitatem quam vis ex apertione oris matricis, donec faciat obſtetrix quod vult.

Forma vertiginis alterius de qua veteres dixerunt. B



Forma impellentis quo impellitur fœtus. C



Forma almiſdach quo conteritur caput magnum.



Aſsimilatur forfici cui ſunt dentes in extremitate, ſicut vides. Et quandoque fit oblongum ſicut forceps, ſecundum hanc formsm ſicut vides, cui ſunt dentes ſicut dentes ſerræ quo inciditur & conteritur.

Forma miſdach parui. D



Forma vncini habentis ſpinam vnam.



Forma vncini habentis ſpinas duas.

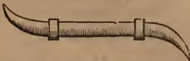


Forma

A *Forma forficis cui ſunt dentes ſerræ quo conteritur caput fœtus.*



Forma ſpatumilis habentis duas extremitates quo abſcinditur caput.



B *Forma duorum ſpatumilium.*



Ista inſtrumenta omnia ſæpe in vſum veniunt, & artifici opera danda eſt vt quàm plurima præparata habeat, & ad quamlibet neceſſitatem idonea, pro morborum partiumque corporis varijs modis differentia. Ita enim pariet ſibi exiſtimationem inter homines, & habebitur induſtrius dignusque cuius diligentiæ credant ſe ægroti. Non ergo deſpicias vllum iostrumentum, quin ſint omnia apud te preparata: inexcuſabilis eſt enim qui hanc artem profitetur, & non habet in promptu quæ ad hanc artem requiruntur.

De extractione ſecundinæ. Cap. LXXIIX.

QVando retinetur ſecundina in partu, tunc oportet vt præcipias puerperæ vt retineat anhelitum ſuum, deinde fac eam ſternutare condiſi, & ſtringe manum tuam ſuper os eius, & nares ipſius. Si ergo ſecundina egreditur per hoc, bene eſt, & ſi non, tunc accipe ollam & perfora in coopertorio foramen vnum, & pone in ea herbas aperientes os matricis, vt calamenthum, rutam, anethum, chamæ-
C melum, centauream: hoc genus herbas ſubmerge cum aqua, & pone eam ſuper ignem, deinde pone fiſtulam arundinis ſuper foramen coopertorij ollæ, & extremitatem alteram in os matricis, & teneat eam donec perueniat vapor ad concauitatem matricis, deinde fac eam ſternutare, ſicut diximus. Secundina enim ſtatim ſolet ſequi, per has herbas aperto ore matricis. Si autem manet poſt hanc curationem & non egreditur, tunc præcipe obſtetrici vt ſubmergat manum ſuam ſiniſtram in oleo ſeſamino, aut mucilagine altheæ, deinde intromitte eam in vuluam & quærat ſecundinam, cùm ergo inuenerit eam, tunc capiat eam & extendat ipſam paulatim. Si autem fuerit annexa in profundo matricis, tunc intromittat manum, quemadmodum narrauimus, donec inueniat ſecundinam, & extrahat eam paulatim ſecundum rectitudinem, vt non ſequatur matrix ad attractionem vehementem, imò oportet vt permutetur leniter ad latera dextra & ſiniſtra, mox pauló fortius trahat: ipſa enim ſecundina ſoluta à loco cui adhæſerat, ſequetur. Quòd ſi os matricis eſt coarctatum, nos iam narrauimus curationem cum ſternutatione & ex medicamine ollæ cum herbis. Si autem nihil efficies iſtis omnibus rationibus quas diximus, tunc caue ne fatigeris & deſperes. Verùm oportet vt quod egreditur ad os matricis ex eo liges ad coxam mulieris, deinde clyſteriza eam vnguento tetrarpharmacon, ipſum enim putrefaciet eam poſt aliquot dies & diſſoluetur, & egredietur. Veruntamen quando putrefit, eleuatur ex ea odor malus ad ſtomachum, & caput, & lædit illud infirmam. Oportet ergo vt adminiſtrentur ſuffumigationes conuenietes ad illud. Quidam autem antiquorum experti ſunt ſuffumigationem naſturtij & ficuum ſiccarum conuenientem eſſe.

D *Forma inſtrumenti quo ſuffumigatur mulier in retentione menſtruorum & ſecundinæ.*



Fiat hoc inſtrumentum ex nitro ſimile alcama, aut fiat ex ære, & ponatur extremitas ſubtilis in vuluam, & extremitas ampla ſuper ignem, & ſuffumigatio ſit poſita ſuper prunas, teneat eam donec conſumatur illa ſuffumigatio, & itera aliam.

 A

FRANC. ROVSSETI MEDICI GALLI ΥΣΤΕΡΟΤΟΜΟΤΟΚΥΑ, SEV DE PARTV CÆSAREO TRACTATVS, GALLICE *ſcriptus: nunc primùm*

CASPARI BAVHINI BASIL. MEDICINÆ Doctoris & Profeſſoris, labore & ſtudio Latinitate donatus.

ARGVMENTVM.

Tractatus hic, modum extrahendi fœtum ex vtero materno, qui ſecus parere non potuit, & quidem Abdomine & vtero per latus inciſo, continet: & hoc abſque vel matris vel fœtus vitæ periculo. Ita tamen vt matris fœcunditas, ſeu concipiendi facultas, poſt ſectionem non fuerit adempta. B

Sectio prima.

Partus Cæſarei definitio. CAP. I.

CÆSAREI partus nomine propriè intelligimus, ſcitam ac dextram infantis ex vtero materno, & quidem per latus, extractionem: matris, inquam, quæ haud alia ratione fœtum quàm ſectione conuenienti, tam Epigaſtrij, ſeu ventris exterioris, quàm ipſius Vteri, excludere poteſt, citra tamen vllum alterutrius, aut amborum, matris puta, aut fœtus (modò aduentitio malo non premantur) vitæ diſcrimen: incolumi etiam ſeruata impoſterum matri pariendi facultate. Id quod de partus adhuc viuentis extractione intelligi volumus.

Sub hoc & mortui fœtus ab vtero materno extractio comprehenditur, cùm obſtetricandi omni ſpe ſublata, medicamentorum item, aut leuiore certioréve Chirurgica ope deplorata, ob partum aluo concluſum, in diſcrimen vitæ mater adducitur, niſi hoc vnico ſubſidio laboranti ſuccurratur. Id quod quotidiana docet, in cuiuſuis conditionis mulieribus, experientia, ijs inutili conatu & fructu euiſceratis & miſerè dilaniatis. C

Quod ad viuorum ex parente mortua (quæ tamen hac ratione in viuis conſeruari poterat) exſectionem attinet, cùm iuſto copioſius, tàm à veteribus, quàm à neotericis ſcriptum ſit, neq; res tanto artificio egeat, eiuſce hîc nullam mentionem faciam: tametſi ab ea Romanorum Imperatorum primus, Scipio videlicet Africanus, ex matris vtero, hoc vti dicimus pacto, ſectus, Cæſaris nomen ſortitus ſit, & ad illius imitationem, hunc noſtrum partum Cæſarei nomine inſcripſerimus. At nos hunc eundem partum, diuino annoente numine, longè feliciori ſucceſſu perfecturos ſperamus: ſine materna ſcilicet nece, quod Scipioni non contigit, qui matre interempta, vti ex Silio Italico liquet, ſuauiſſimam hanc lucem aſpexit.

Lib.13. Plin. lib.7. cap.9. Solino cap.4.

De vſu ac neceſsitate partus Cæſarei. CAP. II.

QVod igitur attinet non ſolùm ad vtilitatem huius ſectionis, ſed etiam ad eius neceſsitatem, ſciendum ſiue adhuc viuente fœtu, ſiue illo emortuo, vel eodem debili, vel robuſto, modò eum mater eniti nequeat (ob eas quas poſtea memorabimus cauſas) tum omnino ad ſectionem hanc confugiendum erit, aut vtrique fœtui & matri neceſſariò erit moriendum, etiam ſi adhuc viribus valeant, quanto magis ſi iam proſternantur & concidant. Vnum itaq; in ea ſectione ſalutis præſidium.

Vſus porrò geminus eſt: prior, quia nempe tum viuus extrahitur fœtus, qui aliàs in vtero materno, ceu carcere ſuffocatus fuiſſet: alter, quia mater non modò ſeruatur incolumis (modò ratione qua decet, D tempeſtiuè & conſtantibus adhuc viribus, ſecta fuerit) cui alioqui moriendum fuiſſet: imò etiam non minùs in poſterum vtero geſtando apta futura ſit. Quod ſi verò fractis iam viribus & deſperata ſalute incidatur, ſaltem ſupererit aliquid ſpei euadendi mortis periculum, ſi chirurgus (poſtquam præfatus fuerit rei diſcrimen) ex arte ſectionem adminiſtrârit: cuius etiamſi anceps ſit euentus, incerta tamen ſalus, certiſsimà morte ſemper fuerit potior. Seruiunt hæc, inquam, non tantùm conſeruationi connubiorum, propagationi generis humani, alijſque priuatis hominum confœderationibus ac commodis: imò etiam Rebuspublicis, politicisque rerum humanarum adminiſtrationibus, cùm huius ſectionis beneficio cuiuſque genus ac proſapia conſeruetur, & ad cuiuſque poſteros ſucceſsione hæreditaria, patris in filium, vel propinqui in propinquum, opes, dignitates, regna, imperia deuoluantur, quæ alioqui ſectionis huius ignorantia magno cum Reipub. ordinum ac ſubditorum euidenti detrimento grauiſsimis vitibus & mutationibus, ſæpenumero ſubiecta eſſe cernimus. Verum leuiori de cauſa, quam hæc ſit (cuius gratia ſectio inſtituitur) ſcripſit Hippocr. Aphor. 59. libro 5. *Si mulier non concipit, ſcire autem velis ſi conceptura ſit, pannis circumtectam, deſubter ſuffias: & ſi odor videatur per corpus ire ad nares & os, ſcito quod ipſa non ex ſeipſa ſterilis eſt.* Quod ex commentario Galeni, ſuper hunc Aphoriſmum, colligere eſt.

Qua

A *Quæ cauſæ difficilioris partus naturalis ad huius ſectionis Cæſareæ neceßitatem nos impellant.* CAP. III.

CAuſæ naturalem fœtus excluſionem impedientes, hancq; inciſionem neceſſariam reddentes, plures atqoe diuerſæ ſunt: vel enim in infantem, vel in matrem referendæ. Ratione quidem infantis, ſi nimis craſſus, magnúſve, vel gemini aot plures ſint, qui vnà exitum quærant: aut ſi mola carnea ſit coniuncta, aut monſtrum, aut ſi ſitu non conuenienti prudeat, ita vt nec ſui ipſius, nec aliorum ope, In priſtinum melioremve ſitum reduci poſsit. Vel ſi mortuus ſibi ipſi, vti par eſſet, auxilio eſſe non poſſit: vel tandem, ſi adeò intumuerit, vt ipſi per viam conſuetam exitus non detur. Ratione verò matris, ſi fortè via, per quam fœtus excludi debet, ſit quàm oporteat anguſtior, id quod varijs de cauſis vſu venit: vel enim ratione Conformationis, cùm vna mearum mulio ſtrictiorem altera habeat: quod ſanè viris etiam contingit, quibus genitalia pari magnitudine non ſunt conſurmata. Vel ratione ea, dum aut nimis iuuenes, ante viarum dilatationem nupsère: aut ſi ſenio iam confectæ, vterus exaruerit, præſertim ſi tardiùs nupſerint. Sed & hoc accidit ijs, quæ crebriùs quidem vtero geſtarunt, interruptis tamen vicibus enixæ ſunt, ita vt viæ per hæc interualla, tum etiam per ætatem, anguſtiores & ſicciores fuerint redditæ: ratione cuius, os pubis, quod tempore partus diſſuluitur (licet ſint qui contrarium ſentiant) difficiliùs ſeparatur.

B Sed hoc etiam aliquando vitio ortus, præter aliarum cnnſuetudinem contingit, ſi fortè ſtatim à natiuitate, vel in ſinu, vel in collo, vel in fundo vteri, aliquod ſit obſtaculum, ita vt ob anguſtiam viarum ſemen virile, vix in ceruicem vteri eiaculari poſsit, quod tum ab vtero attractum, & per nouem mēſes conſeruatum, tandem in fœtus magnitudinem accretus, ob coanguſtatas vias excludi nequit. Sub hoc etiam intelligi nus vitium tale, quod Mulieri poſt natiuitatem contingere poteſt, vt ſi fortè vlcere vteri, aot ceruicis eius laborarit, vt hac ratione cicatricem, aut callum contraxerit, ſiue id ob partum difficiliorem, vel calculi minus dextram extractionem, vel ratione humoris acris, erodentis & exulcerantis, vel denique ob apoſtema ijs in locis genitum, fiat. Sed horum omnium Symptomatum, quæ generali nomine Græci φιμώσεις vocitant, tàm Celſus & Ægineta alijq́ue ex veteribus, quàm neoterici Chirurgi meminère, quorum plurima (licet cognita) tamen ab ipſis pro deploratis habita ſunt, cùm podor & verecundia muliebris, curationem non admittant. Et quamuis horum affectuum aliqui in mulieribus non grauidis, modò ab ipſis tempeſtiuè forent expoſiti, per ſe ſint ſanabiles: in grauidis tamen, qoo tempore intactas relinquere oportet, res vti & in alijs quaſi deplorata relinquitur, & conſequenter pariendi facultate priuantur. Hæc ergo cùm ſæpè & pluribus etiam accidunt, non ſolùm vtilem ſed & neceſſariam eſſe ſectionem hanc Cæſarcam dictam, oſtendunt. Hinc fit vt partim ex ignorantia horum Symptomatom, partim verò ex neglecta hac ſectione (quod vnicum eſt remedium) quotidie infinitæ, tàm infimi quàm
C illuſtris ordinis fœminæ pereant: quæ res maximum, ob poſteritatis ſpem ademptam, Principibus mœrorem conciliare ſolet: ſubditis verò (vt iam dictum eſt) ob amiſsionem legitimi Principis, ſæpiùs detrimento eſſe conſueuit. Accedunt etiam enatratis cauſis, naturalem fœtus exeluſionem impedientibus, infioiti tumores ilicò exorientes, inflammationes, defluxus, apoſtemata, ſcirrhi, lupiæ & plures aliæ durities, quæ omnia & poſſunt & conſueuère has vias, & alias corporis partes, ita coarctare, vt quo minùs mater præfinito tempore pàrere queat, impediant: nec etiam partos differri poteſt, cùm geſtationis tempus ſit finitum, quouſque hi tumores vel ſuppurentur, vel curentur, qui tamen excludi nequit.

Triplex argumentorum genus, quibus ſectio hac confirmatur.

CAP. IIII.

CVm autem de propoſita materia, neque ab antiquis, neque à neotericis hactenus fuerit pertractatum, nec etiam ſectio hęc in vſum hodie adhoc venerit, & non niſi à tonſoribus quibuſdam paganis vſurpata ſit, idq́ue qoam rariſsimè: & quod maximum, à Medicis & Chirurgicis, qui & doctrinæ & experientiæ nomine celebres habentur, pro falſo & impoſsibili habeatur, quorum tamen erat, diligētiùs rem perquiſitam commendare: neceſſarium erit omnes neruos intendere, vt ipſis perſuadeatur, huic rei fidem vt adhibeant & in vſum reuocent. Tribus verò id rationibus abſolui poterit: experientia nimirum certa: rationibus validis, & autoritatibus (ſi modò haberi poſsint) certiſsimis. Prima Hiſtorijs veris &
D approbatis abſoluetur: altera verò Medicis diſputationibus perficietur. Tertia ratio, cùm hactenus nemo (quod quidem ad manus noſtras peruenerit) hac de re, quidquam ſcripſerit, nobis deficit. Quare eius loco per Analogiam diſputabimus, ſimilibus in medium reuocatis ſectionibus, aut etiam periculoſioribus in ijſdem humani corporis partibus, aut earum vicinis, imò etiam præſtantioribus & magis læſis, quarum tamen curatio ceſsit feliciter, ita vt inde ſectionem hanc præſentem feliciorem nobis polliceamur: cùm ſectiones hæ partim conſilio meo fuerint adhibitæ: partim verò earūdem curationes, cùm ex celeberrimorum Medicorum adhuc ſuperſtitum praxi collegerim: tùm etiam ex autoribus, tàm veteribus quàm neotericis excerpſerim.

PRIMA HVIVS SECTIONIS PROBATIO PER HISTORIAS.

Hiſtoria ex fide dignorum relatu. CAPVT V.

AC primum quidem, quod ad hiſtorias, quemadmodum aliorum experientiæ tantum credere nolui, quin meam ipſam quoqoe ad maiorem fidem adhiberem. Sic etiam in eis obſeruationibus tantum tribuere nolui, quin eadem ſimilibus hiſtorijs ex fide dignis diligenter perquiſitis, teſtata facerem, quas primo loco paucis enarrabo, vt ſubinde ſubiungam eas quas meas voco, partim quòd meo

conſilio adminiſtratæ ſint, partim verò quòd earum fuerim oculatus teſtis, obſeruatis ſingulis circum- A ſtantijs in ipſis mulieribus inciſis, etiam in ipſarum ædibus, non ſolùm Chirurgis opus atteſtantibus, ſed inciſarum mulierum viris ipſis, liberis, earumque tota familia, alijsq; pluribus qui ſectioni interfuerent.

HISTORIA I.

Milly en Gaſtinois. au Meſnil. de Milly.

NOn ita pridem ex quibuſdam ſenibus fide dignis prope Millyum Vaſtineti cognoui verum eſſe, (de quo etiam apud ipſos dubium non eſt) cuiuſdam Gothardi, habitantis Meſnilij, quæ Millyi parochia eſt, coniugem, ante aliquot annos, ſexies, cùm alio modo parere non poſſet, ſectione eiuſmodi fœtus ſemper viuentes eſſe enixam. Poſtquam verò Nicolaus Guillet tonſor Millyenſis, qui ſectoris munus obierat, mortuus eſſet, cùm ſeptimò grauida, nec alia ratione fœtum excludere poſſet, nec eſſet qui huiuſmodi ſectione conſueta ipſi ſubuenire noſſet, ipſam mori oportuiſſe; quòd ſanè argumento eſt, magnam phimoſin vel naturalem anguſtiam fuiſſe, quæ quidem recipiendo ſemini, non autem fœtui excludendo ſufficeret.

HISTORIA II.

Pithuiers. Merinuille en Beauſſe.

CErtò cognoui ex Ambroſ. Nigro Chirurgo Pithuuerræ expertiſſimo & Ægydio Bruno ipſos vnà mulieri pauperculæ iuxta Merinuillam Belſiæ, tres infantes viuos è latere extraxiſſe: quam cum inuiſere eſſet animus, vt locum vulneratum inſpicerem, relatum fuit ipſam pauló antè peſte, quæ B tum vehementer ſæuiebat, perijſſe.

HISTORIA III.

Chaſtre en Berry.

EST mihi ad manus D. Alboſij Medici Senonenſis perdocta epiſtola, in qua fusè, ſummo tamen cum ordine exponitur, qua ratione Ioannes Maræſius (id eſt, Paludanus) Chirurgus apud Chatras Biturigum, Ludouici Maræſij Archiepiſcopi Senonenſis Salazaris, Chirurgi ordinarij filius, è propriæ coniugis latere inciſo, filium Simonem Maræſium nomine extraxerit, qui poſtmodum etiam Chirurgus, & Reginæ matris cubicularius factus. Nihilo ſecus tamen mater huius naturali modo poſtmodum filiam Renatam nomine eſt enixa, quæ dein præfecto ſalinario nupſit. Hic Simon (qui ſine matre cognominabatur) ex Roſa Gallardet vxore, binas filias ſuſcepit, alteram Claudiam quæ poſtea Franci-

d'Yſſoudun.

ſco Artus Yxilodunienſi fuit deſponſata: alteram verò Franciſcam, Oliuario Gannier nuptam. Hæ abundè ſatis atteſtari poterunt, ea quæ de paterna natiuitate dicta fuère, cum hæc partim ex vulgi fama, maximè verò ex frequenti parentis relatu, cognoſcere potuerint.

HISTORIA IV.

Angiers. en Anjou.

DOminus Pelion, celebris Medicus Andegauenſis, cùm pridem Laurentio Collot Chirurgo cyſthotomo Lutetiano, ſimilem caſum, qui in Andium ducatu contigerat, narrâſſet, idem tamen nuper epiſtola ad ipſum data, (quam mihi tradidit) confirmauit. Opus autem hoc peractum eſſe à C quodam Maturino Debonnaire Chirurgo ſolùm monet, nec ſigillatim reliqua pertractat.

Hiſtoriæ, ab ipſomet authore viſæ & notatæ.

CAP. VI.

NE tibi, amice Lector, dum iuſtò ſum prolixior, in recitandis leuiſſimis quibuſvis circumſtantijs tædiom parere videar, ſcias hanc minutiſsimarum rerum enarrationem, mihi quidem labori, tibi verò vſui eſſe, quo faciliùs rei propoſitæ fidem adhibeas, veritate ijs in locis, vbi hæc contigiſſe monuimus, indagatà, quod etiam ex ijs, qui ſuiſmet vidère oculis, ſi modò dubites, intelligere poteris.

HISTORIA I.

Gian. Chaſtillon.

ANte exortum bellum ciuile D. Dionyſius Armenautius Medicus Genabi & ego vnà, vidimus in Xenodochio Caſtellionenſi, mulierem febri continua laborantem, quæ in inguine ſiniſtro rupturam habebat, cum cicatrice & factæ ſuturæ conſpicuis punctis, quæ poſt apertionem ipſius Abdominis remanſerat. Teſtabatur ipſa cum marito, ante aliquot annos, filium qui tum ſeptennis erat (quem nobis oſtendit) cùm aliter excludi non potuiſſet, extractum eſſe. Quæ inciſio per ſenem tonſorem eius pagi in Burgundia, in talibus (vt ipſi narrabant) exercitato, peracta fuit: cuius nomen conſignâram. quo cùm ex ipſomet, tàm per literas, quàm per amicos, eius rei veritatem indagarem: tùm etiam vt ex eadem operationem ipſi familiarem addiſcerem. Sed eorum temporum iniuria fecit, vt & loci & perſonæ conſignationem amitterem, & hac ratione contigit, vt id quod expetebam non cognouerim. Verùm ab in- D ciſione facta, licet adhuc ambo iuuenes eſſent, vtero non geſtârat. Et hoc proculdubio ab Armenautio, ipſius familiares, ſæpius narrari audiuère, quod quidem cùm ipſe, vti & alij quàm plures, cùm initio vt crederet adduci non poſſet, pro indubitato poſtmodum habuit, ita vt animum induxiſſet, ſi fortè neceſſitas id requireret, ſectione hac vti.

HISTORIA II.

Eſtampes, Puiſſeaux & Pithuiers.

CVm quatriduum extremis & irritis conatibus partus, diuexata eſſet Bernhardina Arnolda, Stephani Maſsicault è Nangeuillo pago vxor, qui inter Stampas, Puiſſethum & Pithuueras ſitus eſt. atque in extremis conſtituta, implorato meo per maritum auxilio, cùm de ſectione conſilium ſuduiſſet, vel reclamante marito animo confirmato hanc in ſe experiri auidè cupijt, idque ita ſubitò poſt intellectum conſilium meum, vt nollet Ambroſij Nigri aduentum expectare, quem tanquam in hac arte exercitatum, miſſurum me eram pollicitus, cùm ob grauiſsimum morbum, quo tùm detinebar, mihi adeſſe non liceret. Sed opera Ioannis Lucæ iuuenis tonſoris vſa, qui tum vt etiam num Bunonij, in paruo pa-

à Bunon.

go vicino habitabat, qui dextrè inciſionem hanc ſibi licet nouam anno 1556. die ipſius Paſchatis in multorum præſentia peregit, cuius rei aliqui, inprimis verò ipſe, teſtimonium perhibere poſſunt. Inciſu (exemplum enim præcepti loco habeatur) à dextra Abdominis parte, tranſuerſo digito infra vmbilicum,

A licum, & vltra quatuor digitos, ad latus ipſius incipiebat, inde rectà ad pudenda vſque progrediebatur, abſque tamen rectorum Abdominis muſculorum læſione: tribus enim digitis ſupernè à recto muſculo diſtabat, infernè verò paulò minus. Muſculorum, vti & Peritonæi facta inciſione, abſque tamen magna hæmorrhagia, vterus conſpectui ſe obtulit, quem etiam ſeparatim incidit, facto ſatis magno vulnere, quo fœtui viuenti vti & ſecundinæ, facilis per vulnus pateret exitus. Poſtmodum labia vulneris non gaſtroraphi, ſed communi vulnerum ſutura quinque punctis conſuit, non quidem vterum ſed muſculos & peritonæum, vti ipſemet obſeruaui, dum eius ſolùm rei gratia, cùm conualuiſſem, ipſam inuiſiſſem. Sed & poſthac ſæpiùs in ipſa id commodè obſeruaui, dum Herniam percurare conarer, quam deinceps ſemper habuit, vel ob ſuturam minùs rectè adhibitam, vel quod minùs diu quàm par erat, in puerperio remanſiſſet, quadraginta enim ſolùm diebus lecto ſe continuerat. Seſquianno autem pòſt, priori marito defuncto, cum Petro Chanclau nupſiſſet, qui etiamnum ſuperſtes, rurſus concepit, & feliciter naturali modo, filiam enixa, quæ etiam ſecundas nuptiàs contraxit, & Nangeuillæ habitat, quo loci, plures adhuc hodierna die, fide dignos huius rei teſtes eſt reperire.

à Nangeuille.

HISTORIA III.

Nicolaa Beranger, Simonis de la Garde coniux, quæ Alnij Briæ prope Fontembellaqueum, loco duobus miliaribus ab vrbe Nemorſo diſtante, habitabat, cùm menſes decem & quidem iampridem fœtum mortuum vtero geſtaret, orificio vteri ſe non recludente, tandem Vincentium Valleau Chirurgum Nemorſenſem veteri mihi familiaritate iunctum, ad ſe vocauit: qui cùm aliud auxilium, quo ipſi ſuccurrere poſſet, non videret, circa Ianuarij finem, anni 1542. inciſione lateris, non quidem vti prior dextri, ſed ſiniſtri vſus, loco tamen paulò altiori quàm ipſius Nangeuillanæ erat. diſſecto prius abdomine, dein ipſo vtero, ex quo fœtum mortuum, inflatum & fœtentem vnà cum ſecundina putrida extraxit. Hoc facto (cùm de ſalute apud ipſum exigua eſſet ſpes) cutem vnà cum portione exigua Muſculorum, relicto tamen vtero, quinque punctis conſuit, quod adhuc conſpicuum, cùm ſola ipſius cutis cicatrix, ſuper ipſa inteſtina conſpiciatur, hanc enim vt viderem inciſionem, cum Patie Chirurgo Nemorſenſi (prædicti Valleau quondam famulo) eò abieram: quare locum cicatrice obductum & vidi, & manibus, abſque tamen dolore, tractaui: ſed eam ſubligaculo vti oportuit: & licet magna foret hernia, nihilo tamen minus victum, vti licebat, manibus laborando quærebat. Quare ſtudioſè hoc *obſeruandum* erit, quò omnes intelligant perfectam gaſtroraphiam eo loci non neceſſariò requiri, ne dum laboramus ex arte perfectam futuram (quamuis non neceſſariam) efficere, totum opus perdamus. Menſe ſeſquialtero lecto ſe continuit, dein biennio pòſt filiolam commodè enixa & altero poſtmodum biennio, filium, cui nomen erat Petro de La Garde, peperit, qui nunc faber ferrarius eſt. Ipſa verò adhuc ſuperuiuit in pago Vry dicto obſtetricis munere fungens.

Aury en Brie pres Fontainebleau.
Nemoure.

B

HISTORIA IV.

C Agneta Boyer Ioannis Campain ruſtici vxor, quæ Villerelli prope Neoburgum Belſiæ commorabatur, poſtquam integro quatriduo miſerè, & quidem fruſtrà diſcruciata eſſet, tandem vt & prædictis, latus dextrum à Philippo Mignean tonſore Neoburgi habitante, ſectione apertum fuit, quod anno 1544. contigit, dein prout licuit, Muſculi vnà cum cute fuêre conſuti Vulnus quidem hoc in Abdomine breui temporis ſpatio fuit conſolidatum, ſed partes genitales attritæ, Chirurgum ab omnimoda prorſus vulneris curatione vltra menſium ſeptem ſpatium impediere. Filiam tum habuit, quæ vltra menſes ſeptem ſana ſuperuixit, octauo dein menſe, dum eodem in pago apud nutricem eſſet, in morbum, qui ipſi fuit exitio, incidit. Paulò pòſt denuò grauida facta fœtum geſtabat, ad rupturam (quæ vti & alijs inciſis, abſque tamen dolore remanſerat) declinantem: verùm quemadmodum nec priùs, ita neque tum parere potuit, ob aliquas cauſas & obſtacula (vti coniectari licet) ſuperiùs enarrata. Quare vltrò ſectionem, qua prius vſa erat, expetijt; quod tamen precibus qualibuſcunque à duobus iunioribus Chirurgis, hanc ob cauſam Neoburgo eò vocatis (qui poſt Philippum peſte extinctum eò loci habitabant) impetrare non potuit. Quò factum, vt propter horum puſillanimitatem (cùm tamen neque virium proſtratio, aliúdve difficilius ſymptoma ab inciſione facienda, ipſos impediret) mater vnà cum prole miſerè perierit.

Villereau.
Neufuille en Beauſſe.
Neufuille.

HISTORIA V.

D Pari pacto Antonia Andrea, Ludouici Garnier Operarij vxor, Anno 1576. Iulij 22. per Adamum Alberium Pithuuerenſem Chirurgum Obenignij habitantem, Ambedoæ prope Briſſonij fanum diœceſis Genabienſis, fuit inciſa: quod ab ipſomet Chirurgo fuſiſsimè vnà cum felici ſucceſſu, mihi fuit expoſitum, propterea quòd ſæpiùs cum ipſo, huius ſectionis gratia contuliſſem. Cui (cùm ipſius mihi perſpecta eſſet in operando dexteritas, atque felicitas) ſuaſor eram, vt ſectione hac, ſi alia deeſſent auxilia, abſque metu vteretur, licet forent Medici, & alij, qui contradicerent, modò id fiat cum iudicio & explicata rei difficultate, in primis verò diuino auxilio implorato. Non enim hæc res inducias dat, nec etiam conſilium longè petitum expectare licet, quod fieri ſolet in pagis, locisque campeſtribus: præſertim cùm ipſorum nullus nec velit, nec audeat, huic conſilio aſſentiri, eò quòd horum aliqui huic rei fidem non adhibeant: alij verò calumniam metuentes, ne ſi fortè etiam ob aliam cauſam, ſiniſtri quid contingeret, autores mali haberentur. Poſtmodum rurſus grauida reddita, naturali modo fœtum enixa eſt, ſed paulò pòſt ob ſummam annonæ caritatem, alibi victum vt quæreret, maritum ſequi coacta.

de Pithuieri.
à Aubigny.

***

HISTORIA VI. A

d'Argent. d'Aubigny. Hiſtoria habetur alia, quæ non ita pridem contigit: anno nimirum 1578. Calend. Februarij. Iohanna Michel, Argent oriunda, Georgij Renaldi, habitantis in ſuburbio Obenigniano, vxor, cùm iam vltra menſem decimum grauida, diu fœtum mortuum vtero geſtaſſet, nihilo tamen ſecus munia obibat domeſtica, donec lecto ſe continere coacta: quæ cùm diu ab obſtetricibus fruſtrà eſſet miserè tractata, tandem Adamum Alberium & Guillelmum Collas, inſignes Chirurgos ad ſe vocauit: hi poſtquam infanti brachium diu ex vtero materno propendens, iam emortuum & liuidum abſcidiſſent, nec tamen reliquum corpus extrahere pc[illegible]at, latus dextrum incidère, vulnere orbiculari & anguſto ſatis (quo matri parcerent) facto. Hinc factum, vt dum in fœtu extrahendo laborarent, magnos dolores matri intulerint. Vterus enim ob vulnus anguſtius, fœtum cùm dimittere non poſſet, eundem comitabatur, ac ſi vnà extrahendus eſſet. Verùm dolores hi, poſt fœtum vnà cum ſecundina exemptum, ſedati fuêre. Et ſic paulò poſt fluxum lochiorum (quæ non ſecus fluxère, ac ſi naturali modo fuiſſet enixa) conualuit, & ſeptimanis quinque elapſis, rurſus menſtruas purgationes habuit, ſtatimque póſt concepit, in fine nimirum menſis Maij, anxia iam (rei anteactæ recentem coleus memoriam) quid tempore partus futurum eſſet. Verùm finito geſtationis tempore, conuenienti modo fœtum excluſit, & licet infans vnam ſolùm tibiam exereret, (quod ſanè periculo non caret) tamen cùm ab obſtetrice eſſet denuò indita, feliciter omnia ſucceſſêre. Ab eo tempore cùm rurſus grauida facta, non tamen ſecus quàm antea felicem à Deo ſucceſſum expectabat: quare nunc ſecundò feliciter peperit, munijſque domeſticis vt B prius, ita etiamnum commodè præeſt.

Sectio ſecunda.

ALTERA HVIVS OPERATIONIS PROBATIO, qua rationibus abſoluitur. CAP. I.

PROPOSITA prima probatione, quę hiſtorijs ab experientia petitis, fuit abſoluta: ſequitur alterum genus probationis, quod rationibus atque diſputationibus perficietur. Deſumuntur autem argumenta à natura, aut eſſentia ſubiecti, poſtquam partes, quæ (antequam ad fœtum perueniatur) inciduntur, methodicè examinatæ fuerint: quæ tres numero ſunt. Occurrunt enim primo loco muſculi ventris exterioris, abdominis puta, quod Græcis *ἐπιγάστριον* dicitur. Dein peritonæum, membrana nimirum abdominis, ipſis muſculis ſubtenſa. Tum vterus ipſe. Veſica quidem, licet inter peritonæum & vterum, ſedem naturalem habeat, tamen dum ſectio Cæſarea dicta fit, non occurrit, ſed inferiùs paulò in hypogaſtrio ſituata eſt, maximè verò in mulieri- C bus mox pariruris, in quibus vterus diſtentus eam deprimit, potiſſimùm verò, tum cum doloribus partus conflictantur, quo tempore plerunque vacua eſſe ſolet, ob perpetuam ad meiendum irritationem: cuius gratia etiam minus tum ſpatij requirit, locoque longè inferiori, quàm vbi ſectio fieri conſueuit, poſita eſt.

De Muſculis epigaſtrij, tanquam de eo, quod primum inciditur: & primùm de vulnere, eiusq́ magnitudine. CAP. II.

Lib.6.cap.4. PRimò omnium muſculos ipſius abdominis poſſe abſque periculo vitæ ſecari, manifeſtum eſt: quòd ſi nulla alia ratione id probari poſſit, ſanè vel ex eo liquet, quod Galen. in ſua Methodo Therapeutica, modum oſtendit, vulnus eorundem artificioſa gaſtroraphia conſuendi. Quòd ſi quis obijciat, vulneris magnitudinem, manifeſtum minari periculum. Idem Galenus abundè ſatis oſtendit, talem vulneris magnitudinem periculoſam non eſſe, dum præcipit, eiuſmodi vulnera in toto abdomine eſſe dilatanda, ſi minora videantur, quàm ſufficiant repoſitioni inteſtinorum, aut omenti, ſi ſint prolapſa, nec ſecus reponi poſſint. At ſi quis inſtet hoc ſimile non valere, cùm infigniter amplum debeat eſſe vulnus, ſi modò magnum fœtum viuentem, abſque læſione extrahere velimus, aut ſaltem mortuum, D prætumidum tamen vnà cum ſecundina eximere. Reſpondetur, quòd vulnus, licet valdè magnum videatur, ita vt ad dimidij pedis longitudinem (ſi tanta opus foret ſectione) fieri poſſet, ſtatim extracto infante, ad longitudinem quatuor, vel quinque tranſuerſorum digitorum coarctatur: imò iodies magis magiſque coanguſtatur, donec vterus, qui elatus erat, planè collabatur.

De Hæmorrhagia, quæ ex ſectione Muſculorum abdominis contingere ſolet. CAPVT III.

ETſi res ita ſe habeat, aliquibus tamen ſectio hæc muſculorum periculoſa videbitur, ob copioſum ſanguinis effluxum, licet hactenus leuis fuerit ijs, qui operationem hanc peregerunt. Verùm notandum, paucas valdè venas inſignes eò loci, vbi hi muſculi inciduntur, occurrere: non enim occurrunt venæ Mammariæ aſcendentes, quæ ſecundum longitudinem rectorum muſculorum, abdomen conſcendunt, quas tamen ſolas hoc loci periculoſam parituras hæmorrhagiam eſſet metuendum. Etſi etiam aliquando ex improuiſo, in curatione Ramicum inciderentur, quæ in loco magis periculo obnoxio ſit, quàm hic ſit, non tamen ob id neceſſariò moriendum eſſet. Quod tamen Celſus ſedulò cauendum monet, præſertim cùm prædictæ venæ, & arteriæ, quæ circa hanc regionem occurrunt, quaſi anaſtomoſi

A moſi coniungantur, proportione tamen eum alijs abdominis partibus obſeruata, cùm poſt fœtus extra-ctionem contrahantur, qua ratione fit, vt minus ſanguinis effundatur. Verùm licet magna fieret ſangui-nis profuſio, ei tamen facilè cum ijs, quæ ſanguinem ſiſtunt, occurri poſſet: qood Paulus Ægineta ſuis Enhæmatis in curatione ſecti calculi, operis ſui lib. 6. perficit.

De loeo, quo ſanguis, ſectis Abdominis muſculis, fluere debet.

Cap. IIII.

VT vt res ſe babeat, parum mnltùmve ſangninis effluat, nihilominus aliquis obijciet: ſanguinem (vt & pus, quod ex vulnere elabetur) poſt diſſectum peritonæum, quod ſtatim etiam ſecatur, in capacitatem ventris inſerioris defluere debere, quo loci putreſcens, vt monet Hippocrates 6. Aphoriſ. 20. Inteſtina eorrumpet, multaque mala ſymptomata inducet. Ad hoc reſpondeo, fieri hoc non poſſe, cùm hæc abdominis capacitas non ſufficiat, quam pro continendis inteſtinis, & ijs, quæ à natura ob diuerſos fines ibi contineri debent, vt in ventriculo, inteſtinis, & vtero, ita vt ſi aliud quoddam corpus, potiſſimùm liquidum abdomini ante ſectionem ſuiſſet incluſum, ſtatim facto vulnere, conſpectui ſe offerret, tanqnam res naturæ moleſta prorumpens, imò & inteſtina ipſa & epiploon, licet corpora ſint ſolida, reſpectu ſanguinis, quæ naturaliter eò loci continentur, elaberentur. Veritas huius rei conſpicitur in Paracentheſi Hydropicorum, in vulnere abdominis, & etiam in Enterocele, vbi inteſtinum niſi à
B eute contineretur, prolaberetur.

DE PERITONÆO, ALTERA PARTE, quæ incidenda eſt.

De eiuſdem ſectione & vulneris amplitudine.

Cap. V.

PEritonæum abſque vitæ periculo incidi poſſe, ijſdem Galeni, Celſi, & Æginetæ authoritatibus, dum de Gaſtroraphia agunt, manifeſtum eſt, cùm eiuſdem etiam vulnerati curationem doceât. Magoitudinem porrò vulneris curabilem, ex ipſorum ſententia eſſe, hinc liquet, quòd vulnus amplian dum monent, ſi anguſtius ſit, quàm reponendis ijs, quæ extra abdomen prolapſa ſunt, conueniat. Præterea, hoc magis comprobatur curatione ea, quæ ab antiquis vſurpatur in magnis rupturis, quæ vel propter dilacerationem, vel rupturam Peritonæi contingebant, quarum curatio ratione Peritonæi, longè quàm noſtra hæc ſit ſectio eſt difficilior: huius Celſus & alij meminêre. Curatio hoc pacto abſoluebatur: Peritonæum vnà cum Muſculis ipſius Abdominis incidebatur, cum noua ipſius ſubſtantiæ deperditione, maiori adhuc vndiquaque quàm erat ipſius ruptura, facto vulnere: tum ſcalpello duæ lineæ im-
C mittebantur, vt exciſo medio, interior membrana vtrinque recentem plagam haberet, quod etiam in ijs, qui fiſſuram labiorum (quod vitium haud abſurdè λαγώστομον nuncupauerimus) habent, fieri ſolet, quando labia coniunguntur. Peritonæi enim vulnus, quòd vetus eſſet, ſutura, non coiret. Et hæc apud veteres frequens erat curatio: iam verò rariſsimè, aut omnino non in vſum adhibetur, adeò vt ſomnium eſſe videatur: licet hoc tempore quidam Florentius Vallee Aurelianus, & Borliuetus Montargiſsienſis pluribus in locis, ſelici cum ſucceſſu hac curatione vſi ſint.

Lib. 6. meth. med. cap 4. lib. 7. cap. 17. lib. 6. cap. 52.

Spaſmum in Peritonæi ſectione non eſſe metuendum.

Cap. VI.

NEc etiam ſpaſmns, vti obijci poſſet, metuendus erit, licet Peritonænm ſit ſubſtantiæ membranoſæ, imò (ſi quis velit) aliquantum neruoſæ & ſenſibilis: cùm eiuſmodi ſymptoma etiam tum non contingat, quando licet punctis vulneretur, multò minus ſi incidatur, id vſu veniet. cùm ſpaſmi ex punctione orti, curatio, vt plurimum, ſit inciſio. Sed hoc clarius ex eo patet, quòd ſpaſmus non ſuperueniat, etiam in maxima Peritonæi dilaceratione, loco etiam longè periculoſiore, quàm is ſit, vbi ſectio noſtra Cæſarea inſtituitur: loco nimirum tali, qui nobis maximè commodus & exoptatus videtur. Verùm periculum, quod ratione Spaſmi impendet, (qualiſcnnque demum ſpaſmus ſit) non facilè ac-
D cidit, niſi dnm aliqoæ fibræ exquiſitè neruoſæ, quales Peritonæi fibræ non ſunt, pari robore circa extremitates firmantur, & natnrali modo propter rem moleſtantem, ad ſuum principium contrahuntur, cum diſtenſione violenta dolorem creante. Hoc in Peritonæo fieri non poteſt, propterea quòd finis extremitatum, qui eſt in anteriori parte (coniunguntur enim vtræque extremitates circa lineam albam) multò laxior eſt, facileqoe cedens ea in parte, quàm ſit circa ipſius principium, vbi vertebris lumborum firmiter cohæret: quod ſingulari naturæ prouidentia factum, quò extremitates, quæ in anteriori parte ſibi inuicem occurrunt, & coninnguntur, poſsint abſque noxa liberè vel contrahi, vel diſtendi: quod neceſſariò requiritur in corpore tam ſalubri, qnàm ægro: ieiuno, quàm pleno ventre: tam in craſſo & ventrioſo, quàm macilento: in hydropico, quàm hectico: in mulieribus tam vtero gerētibus, qnàm non granidis: tam propter neceſsitatem ad recipiendum id, quod nos tumidos reddit, quàm ad euitandum vacuum, quod facilè conſequeretur, ni ita fieret, maximè à Philoſophorum naturalium decretis abſonum.

De Hernia, quæ poſt inciſum Peritonæum, remanere conſueuit.

Capvt VII.

QVòd ſi qnis obijciat (ſtudio nobis contradicendi dnctus) malum valdè moleſtum metuendum eſſe, quod poſt vulnus curatum remanere conſueuit, Ruptura nimirum, quæ propter Perito-

P 3

næum diſſectum & malè conſulidatum, relinquitur. Ad hoc reſpondeo, euitari poſſe Herniam, ſi Ga- A
ſtroraphia à veteribus vſurpata, ab ingenioſis & diligentibus Chirurgis in vſum reuocetur. Sed quam-
uis Hernia euitari non poſſet, tamen malum hoc præſertim mulieribus tolerabile eſt, modò ipſæ ſub-
ligaculis, aut ſolis faſcijs repellant, & retineant: aut latos cingulos ad id accommodatos, ſub veſte fe-
rant, quod abſque dolore, moleſtia, aut manifeſta deformitate fieri poteſt: imò, quod maius eſt, magno
cum molieris commodo, ſi fortè contingeret eam grauidam redditam, rurſus hac ſectione, (quod ali-
quando contigit) opus habere. Hac enim ratione minus laboris ſectori, minus item doloris mulieri,
quæ aliter parere non poſſet, contingeret. Sed dato eo, quòd Hernia hæc, aut moleſtiam pariat, aut im-
pediat, aut aliquem dolorem creet, tamen magni boni luco haberi debet, qood propter tam exiguum
malum, vnum, imò duo ſumma mala euitari poſſunt, quæ alia ratione vitari non poſſeot, nimirum tam
Hæmorrhagia. Matris, quàm Fœtus, miſerabilis & præſentanea mors. *Hæmorrhagia* hoc loco metuenda non eſt, cùm
Peritonæum ſit exſangue, neque manifeſtas, alicuiùſve momenti habeat venas.

De VTERO tertia parte quæ inciditur. CAPVT VIII.

QVòd ſi quis hoc loco, vti prius factum, inſtantia tali vtatur: Vulnus ipſius Vteri neceſſariò ma-
gnum eſſe debere, & per conſequens periculoſum, dum tanto corpori liberrimus datus fuerit
tranſitus. Cum Galeno vt & prius reſpondeo, qui eo loci, vbi de Vteri ſectione agit, ſtatuit Vte- B
rum poſt fœtum excluſum collabi & cootrahi, & quidem magis qoàm abdomen ipſum contrahitur:
dum enim fœtus vnà cum ſecundina excluſus eſt, oihil amplius ſupereſt, quod impediat, quominus V-
terus ſecundum omnes ſuas partes coarctetur. Hæc etiam ſufficiens ratio eſt, oſtendens *Vteri inciſi ora,
ſutura non indigere,* cum ipſius latera, ita coniungantur, vt videatur ſecundum intentionem primam con-
ſolidari, à calore tameo naturali & humido radicali (quod etiam fœtui impertiebatur) adiuta: dein e-
tiam dum à partibus circumiacentibus oaturali modo ſuauiter fouetur: & ſanè melius adiuuatur, quàm
ſi artificiali calore fooeretur, quemadmodum alibi hac de re problematicè acturi ſomus.

Vtero inciſo, hæmorrhagiam non eſſe magnam.
CAP. IX.

SVpereſt vt dicamus, quemadmodum prius factum eſt, de Vteri inciſi hæmorrhagia, cùm innume-
ræ & venæ & arteriæ conſpiciantur. Verùm primo loco *notandum,* quod ex Chirurgorum relatu ha-
bemos, parum ſanguinis facta hac inciſione effluere, quorum ſanè teſtimonium à veritate & ratio-
ne alienum non eſt. Colligi enim facilè poteſt, fœtum iam adultum maximam ſanguinis partem pro nu-
tritione abſumpſiſſe: dein etiam multum ſanguinis mammas petijſſe, quo in naturam lactis coouertere-
tur. Idem enim ſanguis eſt, ex quo lac generatur, & ex quo fœtus in vtero materno nutritur, vtpotè ex
meoſtruo ſanguine ortus: propter eandem rationem in nutricibus plerumque (quo ſanguis in lac con- C
uertatur) quemadmodum etiam in grauidis (propter alimentum Embryonis) menſtrua noo fluuot.
Eandem etiam ob cauſam, natura voluit, ſolùm in ijs ætatibus, quæ aptæ ad Vterum geſtandum, aut in-
fantem alendum, menſtrua floere, iunioribus autem puellulis ante prædictum tempus fuère denegata:
ſenioribus verò tempore concipiendi finito, fuère ſuppreſſa. Verùm ſi quis inſtet, hoc licet dato, non ta-
men fieri poſſe, cùm tot ſiot vaſa, quin ſanguis magna copia profluat. Ad hoc per hypotheſin reſpon-
deo: etſi hoc contingat, nihilo minus hoc accidere & vſu venire debere, etiam ijs, quæ naturali modo
ſunt enixæ, aliàs in magnum periculum inciderent. At vnus idemque ſanguis eſt, tam in vna quàm in
altera muliere. Quare inſignis hæc hæmorrhagia, non ſolùm hoc loco periculoſa non eſt, quemad-
modum nec ibi, vbi ſcilicet naturaliter enixæ ſunt, ſed potius omne periculum demit, cùm ſanguis hic
ſit ſolùm reliquum alimenti in Vtero pro nutritione fœtus reſeruati, cuius poſtmodum vſus nullos eſt,
ſed potius Matri noxius, cùm menſtrui ſanguinis naturam retineat, quem natura conſueuit ſingulis
menſibus, ob metum mali alicuius euacuare. Et licet demus, ſanguinem hunc & laudabilem & vtilem
Lib.7.cap.26. (imò ipſi Matri) eſſe: tamen hæc hæmorrhagia periculoſa aut lethalis non eſt, ex ſententia Celſi, qui io
Veſicæ ſectione inquit: *Si plus ex muliebri corpore ſanguinis profluat, terreri non conuenit.* Et tamen ſanguis
is, de quo eo loci loquitur, qui è partibus ſanis & mundis ipſius Veſicæ, (modò non ſit exulcerata, vti
ſæpius non eſt) cuius collum inciſum eſt, promanat, magis ſalubris & neceſſarius eſt, quàm ſit ipſius V-
teri ſanguis, minus enim Vterus indiuiduo, quàm Veſica prodeſt. Nec etiam dicendum, quod propter D
adeò largam hæmorrhagiam Vterus lethaliter afficiatur: non enim ſanguis is propter Vterum, ſed pro-
pter fœtum iam extractum, vti dictum, à natura eò fuit demandatus. Huic rei teſtimonio eſſe poteſt,
quod dum natura nibil ſanguiois eò mittit, ante pubertatem, aut poſt ætatem conſiſtentem (dum am-
plius concipere nequeunt) tum Vterus adeò coarctatur, & exſiccatur, vt in ſenibus (quemadmodum e-
tiam in ſacra Scriptura) emortuus dicatur.

De loco, in quo ſanguis, ſecto Vtero, colligi debet.
CAP. X.

QVòd ſi quis mihi obijciat, ſanguinem, qui ex Vtero ſecto promanat & impurus eſt, in capacitatem
abdominis cum periculo inteſtinorum infundi & retineri. Duplex eſt reſponſio: prima quæ data
fuit, dum de ſanguine ex inciſis Muſculis abdominis, profluente dictum fuit: nimirum oon poſſe
in capacitatem abdominis illabi, quin ſtatim expellatur. Altera reſponſio, quæ hoc loco magis neceſſa-
ria eſt: quod commodior detur buic ſanguini defluxus, per orificiom & collum matricis, quod tum tem-
poris partim à natura, partim verò manibus obſtetricum ſatis dilatatum eſt, vt huius ſaoguinis euacua-
tioni ſufficiat: quod etiam ijs, quæ oaturali modo peperère, accidit. Hæc ſaoè culli Vteri dilatatio, ma-
gno

A gno vſui eſt, non ſolùm ad dicti ſanguinis enacuationem, ſed etiam quò (ſi opus ſit) poſsimus in hoc vel alio partu, medicamenta vulnus Vteri conſolidantia inijcere, prout indicationes id requirent: quibus tamen medicamentis in prædictis ſectionibus opus non fuit.

Spaſmum, licet Vterus incidatur, non eſſe metuendum.

CAPVT XI.

CVM aliquando leuis Vteri noxa, quæ ex humore vitiato in eo collecto pronenit, vel exigua inferiorum partium læſio, (quemadmodum dolores ijs in partibus grauiores longè ſunt, quàm in altioribus interioribúſve) Spaſmum induccere & Symptomata grauia cauſare ſoleat, ita vt & partes nobiles, & etiam totũ corpus afficiatur: videri poſſet, talia & etiam graniora mala, ex ſectione Vteri contingere debere, quando ita grauiter interior & propria ipſius ſubſtantia vulneratur. Verùm experientia, quæ contrarium oſtendit, & dolor vel nullus, vel paruus, quem in hac ſectione mulieres patiuntur, diuerſum nos docent. Oſtendit etiam nobis, partem hanc inſtrumentariam eo loci, aut nullo, aut exiguo ſenſu præditam eſſe, & per conſequens, minus periculo obnoxiam: quam rationem vnà cum alijs, quæ diſputationem ſubtiliorem requirunt, taoquam Paradoxum, (quod tamen verum) in præſens relinquo,
B differens in alium, quem maiorem faciam, de hac materia diſcurſum, ne in hac Epitome ſim prolixior.

Sectio tertia.

TERTIVM GENVS ARGVMENTORVM AB AVTOritatibus deſumptum, ad ſectionis noſtræ comprobationem.

CAPVT I.

QVAMVIS tertia hæc probandi ratio, quæ autoritatibus in ſimili, aut periculoſiore operatione abſoluitur, à duobus alijs probandi modis dependère videatur: nimirum ab eo, qui fit per Exempla & per Rationes, vbi à ſimili ad ſimile, aut à maiori ad minus argumentamur: tamen hoc loco Autoritatibus, vt tertio argumentorum genere, in ſimilibus aut grauioribus caſibus vtemur, cũ quæ eiuſdem ſunt naturæ, tam quoad propoſitũ finem, quàm quoad operationem & qualitatem effectus, nobis deſint. Sapientiſsimi ergo Periandri conſilium ſequi voluimus, ne quid noui adduceremus, (licet rationes non deeſſent) quod vel cum legibus Veterum, vel conſuetudine loci, vel cum inſigni aliquo caſu ſimili, aut parum diſsimili, non conueniat.
C

De Muſculis Epigaſtrij ex autoritate hiſtorica.

CAP. II.

NE ab incepto ordine recedamus, à Muſculis Epigaſtrij ordiemur. Autoritatem verò Galeni, quæ 5. Loc. affect. habetur, primum proponemus, quæ eſt de magno atq; profundo horum muſculorum abſceſſu, quem contra aliorum Medicorum opinionem Abſceſſum eſſe prononciauit: qui hac de re dubitârit, eum locum conſulat. Dominus Ambroſius Paræus, & alij (vt & ego) viderũt Abſceſſum ſimili in loco miræ magnitudinis, & ſummi periculi, ex ſentẽtia præſtantiſsimorum tam Medicorũ, quàm Chirurgorum Galliæ, qui eò erant vocati. Fuerunt autem D. D. Hollerius, Gorræus, Duretus, Budæus Aurelianus, Antonius Franciſcus Stampenſis, Flexellius Medici. Chirurgi verò Neumuſanus, Paræus, Gerardus Brunus, Tramot, præſentes. In conſilium etiam adhibiti fuère, licet abſentes, D. D. Mocellus, Fernelius, Raſſius ſenior, & alij. Abſceſſus hic, ortum ducebat iuxta principium Muſcoli recti, & quidem lateris dextri, ſupra vmbilicum digitis tribus, loco fundi ventriculi vicino, & iuxta Hepatis regionem, quem locum profundum & ob materiam craſſam ibi contentam, valdè diſtentum, præter alia ſigna, ſatis dolor oſtendebat, qui eò luci augebatur, dum venter extenderetur, & pectus dilataretur, quãdo Moſculus oblæſus ad actiones has peragendas extendebatur: malum hoc inſtar alicuius inflammationis œdematoſæ, poſt multos diuerſos & chronicos ſibi inuicẽ ſuccedentes morbos ortum eſt, qui tandem mor-
D bi poſtquam natura tam copioſos humores heterogeneos ſymptomaticè in locum nõ naturalem repoſuiſſet, deſière. Et hæc in illuſtri Ludoica Humierea, Antracis domina ad Malherbam ſyluam, viſa fuère. *Loyſe de Humieres dame d'Entragues, au boys Mallesherbes.* Abſceſſu hoc aperto (cùm tandem ad eam maturitatem, quæ ſperari poterat, perueniſſet) incredibilis & tanta puris copia ſummo cum impetu prodijt, vt vſq; ad pedea lecti proflueret, & quidem vltra ſeſquimenſis ſpacium copioſiſsimè effluxit, per vulnus amplum, cauterio actuali inflictum, quod ſemidigiti craſſum, duorum verò latum erat, & vltra tres digitos in altum deſcendebat, antequàm ad locum, in quo tanta puris collectio fœtoris intolerabilis continebatur, perueniretur, ita vt ſolùm Peritonæum vulnerandum reſtaret: vt hac ratione materia, quæ longo tempore copioſè inter ipſum Peritonæum, & penè omnes Abdominis Muſculos profuſa erat, facilè in abdominis capacitatem inter inteſtina defluxiſſet, quod ex profunditate aperti abſceſſus, turundis, ſpecillis & canulis, quæ indebantur, facilè cognoſci potuit. Malum certè hoc deterius multò erat (qooad Muſculos Epigaſtrij) quàm hæc noſtra ſectio, à quo tamen, laus Deo, intra paucos dies fuit liberata, & ſanitati reſtituta. Tantorum virorum, quorum aliqui adhuc ſoperſtites viuunt, autoritas & teſtimonium, veterum etiam præcipuis teſtimonijs equiparari poſſunt.

cap. [margin note beside "Galeni, quæ 5."]

De Peritonæi ſectione autoritates. CAP. III. A

Ex Paracentheſi periculū vnde.

QVoad Peritonæi ſectionem, Hydropicorum paracentheſin perpendendam propono, à veteribus
ſummè vſitatam, & ab Hippocrate adeò celebratam, qua in ſectione periculum ſi aliquod contin-
gat, id non ratione Peritonæi, ſed propter ſubitam & largam aquæ profuſionem accidit, vti docet
Hippoc. 6. Aphor. 27. Accedit etiam huic malo vitioſa, ut plurimum, Hepatis diatheſis, quæ remedio
huic pręſtantiſsimo ſucceſſum adimit. Verùm hoc tempore rarius Paracentheſi vtimur, propterea quòd
plerique moriantur. Hoc autem idcircò accidit, quòd ſi ea ſortè aliquando vtantur, ſerius id fit, cùm iam
malum altiores egit radices, & diutius occupati fuère (vt conſuetudo & ars requirunt) in exhibitione
leuiorum medicamentorum. Tum falsò malum non in cauſam morbi, ſed in remedium ex quo auxi-
lium ſperabatur, refertur, vti à plebeis, rudibus & ingratis fieri conſueuit. Nihilominus tamen Hydropi-
corum aliqui, ob metum Paracentheſeos moriuntur, qui tamen hoc remedio fuiſſent aliquando curati:
potiſsimùm verò ij, in quibus Hydrops fit, vti ſæpe ex corruatione & collectione alicuius Vomicæ, aut
Apoſtematis interni accidit: quod vbi rumpitur, amandat, prout poteſt, copioſam hanc materiam in ca-
pacitatem abdominis, vnde non poteſt, niſi per huiuſmodi puncturam Paracentheſeos ſcilicet remeare,
præcipuè ſi ſanies ſit craſsior: cuius Symptomatis cauſa difficilimè, ne quidem ab ijs, qui vel maximè
acutum cernunt, agnoſci poteſt. Facilè tamen abſque magno periculo occurri poſſet, ſi mali origo noſce-
retur, & Peritonæi punctio poſt abdominis Muſculos commodè eſſet adminiſtrata, id quod ſæpius for-
tuitus euentus potius, quàm ſolers ſectionis adminiſtratio teſtatum reddit. Memoria enim adhuc re- B
colo, quod dum Aureliæ in Scholis triuialibus eſſem, viderim craſſum quendam baiulum (nomine *Va, ſi
tu peux*: id eſt, eas, ſi tu poſsis) hydropicum, iam pridem pro deſperato derelictum, cui cùm iuxta Sancti
à S. Aignan. Agnanij fanum, nebulo quidam magno ictu cultri Abdomen perforaſſet, & ſubitò copioſiſsima aqua
putrida, riuuli inſtar fuiſſet effuſa, poſtmodū curatus, ſtatim, vt prius, abſq; tamen recidiua operari cœpit.

Addo præterea *vſtionem Peritonæi*, per ipſos Muſculos: aliter enim fieri nun poſſet, quæ ferro ignito
loco valde periculoſu fieri ſolet, in antiqua Hepaticorum ſuppuratorum vſtione. Ex qua vſtione ſi ali-
qui moriebantur (quod ſæpius accidiſſe credibile, propter præſtantiam partis adeo læſæ, propter quod
etiam non facilè amplius hoc remedio vtuntur) id non propter peritonæi læſionem, ſed propter Hepar
corruptum fiebat, idq; quando purulenta materia fæcibus vini ſimilis erat: alij verò conualeſcebant, vt
Hippocrates 7. Aphor. 45 teſtatur.

Præter iam dicta, datur & aliud exemplum: peritonæi nimirum magna illa ſectio, ab antiquis vſurpa-
ta, & nuper renouata: in præſens verò ob Chirurgorum ignorantiam rara (quod multis exitio eſt) nimi-
rum dom in Hernia inteſtinali, inteſtinum aliquod quaſi captiuum continetur, ita vt etiam Voluulo la-
borent, & morti proximi ſint, niſi cum ſubita dilatatione rupti peritonæi ſecentur. Qua ſectione non ita
Montargis. pridem ſupradicti Vallees pater & filius & Martinellus Montargiſsienſis, Burluet dictus, piæ memo-
à Blois. riæ, vſi ſunt. Qua ratione etiam Blæſis quidam ex amicis D. Alexij Gaudini, felicis memoriæ (in ſua præ- C
ſentia, vt mihi atteſtatus eſt) per Maupas celebrem Chirurgum ſectus fuit, poſtquam vnanimi conſenſu
alijs auxilijs deficientibus, hoc inter ipſos eſſet concluſum. Tali enim neceſsitate fit, vt docti, induſtrij
& prudentes, eiuſmodi difficilia & grauia auxilia inueniāt, benedictione diuina, in tanto charitatis ope-
re adiuti. Plura adhuc ſimilia mala ſunt, quibus hæ duæ Abdominis partes abſque magno periculo affi-
ciuntur: altera quidem pars carnoſa, nimirum Muſculi: altera membranoſa, Peritonæum puta. De qui-
bus partim in peculiari tractatu acturi ſumus: de aliquibus verò ob ſimilitudinem aliquam, quam cum
vtero habent, in tractatu hoc dicemus.

De Vteri ſectione autoritates. CAPVT IV.

SVpereſt nunc, vt perpendamus, aliàne ſimilia, aut maiora dentur mala, quibus vterus abſque vitæ
periculo afficiatur, idq; teſtimonijs (ſi modò haberi poſsint) comprobemus. Antequam verò vte-
rum ſectum cum vtero aliàs oblæſo conferamos, comparationem inter vterum ſectum & veſicam,
quæ in calculi extractione ſecatur, tanquam partem vicinam inſtituemus: quę ſanè ſectio multis de cau-
ſis longè periculoſior, quàm ſit hæc noſtra ſectio Cæſarea, cenſenda eſſet.

Vteri inciſi, cum calculoſi Veſica inciſa comparatio.

CAPVT V. D

VTeri actio, vt de hoc primo loco verba faciamus, non ad indiuidui, ſed ſpeciei conſeruationem ne-
ceſſaria eſt, idq; non in omni, ſed in certa ſolùm ætate conſtitutis. Veſicæ verò vſus adeò magnus
eſt, vt ne quidem horę momentum otiari poſsit. Plus ergo mali, lęſam veſicam quàm vtérum con-
ſequitur: nihilominus tamen ipſos ſæpius non mori videmus. Ex quo colligere eſt, quod multò minus
ob vterum ſectum, mulier moritura ſit.

Epigaſtrio quinetiā in ſectione Cęſarea ſufficienter inciſo, & dilatato, licet videre, tractare, quinetiam
incidere vterum in quacunq; placuerit parte, cùm ad fœtum inueniendū, tum commodè extrahendum,
& abſq; matris periculo. Huc verò in vſitata veſicæ in perinæo ſectione, fieri nō poteſt, vbi ſolùm palpan
do progredi licet, ſiue in ea incidenda, ſiue in calculo, (ſiue is vnus, ſiue plures ſint) inueniendo, & quod
maius, in eo extrahēdo: ita vt ſæpius etiam exercitatiſsimi Lithotomi fuerint coacti ab incepto opere, re
infecta deſiſtere, aut certè veſicā arripere, dilacerare, & inſtrumentis portionē eius cum calculo auferre.
Poſtmodū rei huius ignaris, membranā eſſe, qua peculiariter calculus fuerit inuolutus, qua mediante ve
ſicæ adhæſerit, oſtendunt. Verùm difficile admodū eſt huic opinioni, quidquid hac de re à quibuſdā vel
dicatur, vel ſcribatur, idq; grauib de cauſis, fidē adhibere. Si enim Calculus, mēbrana velut peculiari in-
uolucro eſſet obuolutus, rū nec dolorē, nec moleſtiā, nec vrinæ aliquā ſuppreſsionē, quod alicuius eſſet
momēti, parere deberet. Quare ergo, tāto piculo ſectionis, pter neceſsitatē temerariè qs ſe ſubiecerit?

eùm

A cùm tamen nemo facilè tanto periculn, niſi ſanitatis cauſa coactus, ſe ſubmittat. Tunica enim hæc, quæ
ipſum involueret, cùm ſit inſenſibilis, leuis, & vnctuoſa, impediret ne ſua aſperitate calculus veſicam at-
tereret, qui vlcus veſicæ eò loci vbi reſidet, cauſaret: & ſi vlcus non eſſet, nec etiam pus promanaret, ra-
tione cuius mordicatio in partibus vicinis contingeret. Quòd ſi quis obijciat, dato eo, quod ita res ſe
habeat, quoad vlcus & dolorem vlceroſum, nihilominus tamen dulor grauans adeſſet, propter calculi
magnitudinem: & etiam dolor tenſiuus, qui propter ipſius magnitudinem obturando contingit. Sed
quæro ego, quomodo, & ex qua materia calculus ita augeri potuit, cùm membrana fuerit inoolutus. Si
enim calculo adhuc paruo exiſtente, membrana hæc nata eſt, debuit poſtmodum impedire, ne viſcidi-
tas illa vrinæ calculum attingeret, nève ei agglutinaretur, quæ vnica ipſius adauctionis materialis cau-
ſa eſt, quemadmodum & generationis cauſa fuit. Si quis reſpondeat, membranam hanc, magno exi-
ſtente calculo, natam: quæro vbinam ex ſemet principium ſumpſerit. Non dicetur, ex parte ſuperiore
calculi, aut ex ipſo natam eſſe, neceſſum ergo, vt ex aliqua veſicæ parte orta ſit. Quòd ſi ita ſit, quomodo
quæſo adeò parua & creſcens adhuc, potuiſſet Calculum iam magnum inuoluere, aut ipſi ſe adiungere,
qui ſemper in veſica humida vagatur, & de loco in locum mouetur? Adeò hoc abſurdum eſt, vt refuta-
tionem non mereatur. Licet enim in alijs aliquibus corporis partibus, præter naturæ modum aliquádo
Calculi uriantur, non tamen eadem eſt ratio ob innumeras, quæ adduci poſſunt cauſas, quas huic loco
inſerere lex vetat Epitomes, cum alibi id commodius tractari poſsit. Verùm conceſſo, rem ita ſe habere,
B videtur tamen debuiſſe tunicæ huius ortum hoc boni attuliſſe, vt auferendo attritionem, exulceratione
& dolorem, neceſsitatem etiam ſectionis adimeret, quod tamen non fit: multi enim coacti, magno cum
vitæ periculo ſectione ſe ſubijciunt. Ne tamé cum aliquo, qui ex præiudicio ijs, qui hnc tradidêre, aſſen-
titur, aut qui velit huic errori ſub ſpecie ſententię receptæ, amico alicui vt gratificetur, patrocinari, in di-
ſceptationem veniam, huic ſententiæ, quoad fieri poterit, vt & alij fidem adhibebo, dunec melius & re-
ctius huius rei veritas explicetur.

Tertiò, vt ad collationem noſtram redeamus, in Perinæo plures inſignes venæ, arteriæ, fibræ, mu-
ſcoli, nerui, ſphincter, vaſa ſpermatica vicina, tendines & ligamenta uccorrunt, quæ in quærendo,
incidendo, dilatando, aut potios crudeliter ipſam veſicam in perinæo plurimis noxis inſtrumentis
dilacerando facilè, & quidem non ſine periculo offendi poſſent. Horum autem nihil, dum vterum
incidimus, in Epigaſtrio occurrit, & propterea minus periculoſa, quàm ſit veſicæ ſectio, quæ tamen non
ſemper lethalis.

Quartò, veſica, quæ inciditur, vt plurimum valde exulcerata eſt: econtrà verò vterus dum ſecatur, ſa-
nus eſt, quoad ſeipſum, & conſequenter minus periculi eo læſo impendet, & facilius curatur.

Quintò, cùm fieri non poſsit, quin iu vtraque ſectione hæmorrhagia fiat, ex enarratis rationibus pa-
tet, ſanguinem, qui ex ſecto vtero promanat, impurum, ſuperfluum eſſe, & ſi retineretur, noxium futu-
rum: non verò pericoloſum ſi effluat. Econtrà verò ſanguis is, qui ex veſica calculoſi inciſa promanat,
C naturalis eſt, purus, vtilis, ſi retineatur: noxius verò, ſi effuudatur, etſi ſectorum aliqui conualeſcant.
Quare ratione huius etiam facilius & melius ſectio noſtra Cæſarea adminiſtrari poterit.

Sexto & poſtremo, ex ſectione veſicæ, vt plurimum infinita ſymptomata, quæ euitari uon poſſunt,
remanent, quæ cam formidabilem reddunt. Et inter cætera, perpetuum per vulnus vrinæ ſtillicidiom
incurabile remanet, cùm vulnus vt plurimum coaleſcere non poſsit, quod præter dolores ſummos, &
fœtores maximos moleſtum valde ſymptoma eſt: eius enim cauſa aliquem hominum ſocietate & con-
uerſatione priuatum eſſe oportet, neq; poteſt, ſeu pedes, ſeu eques, ſeu decumbens, ſeu ſedens, aut ſtans,
negotijs ſuis præeſſe: ſed quod maximum, ſæpius mors ſubſequitur.

Viceuerſa in ſectione Cæſarea, nihil horum accidit, nec etiam quid ſimile ſuperuenit, ſed ſolùm ru-
ptura, quæ tolerabilis, & quæ facilè perferri poteſt, vt plerunq; & aliæ rupturæ. Sed & ruptura hæc eui-
tari poterit, ſi modò recta Gaſtroraphia adhibita fuerit, quod tamen neceſſum non eſt. Sæpius enim ru-
ptura vt remaneat, ob futurum partum, perutile eſt, vti ſuperiùs à nobis fuit propoſitum. Hæc omoia li-
cet ſint cognita, videmus tamen propter conſuetudinem hanc veſicæ ſectiouem adeò difficilem, cum
dolore & periculo coniunctam expeti, licet longo tempore euitari poſsit, imò ſæpius omnino non ad-
mitti: quod tamen ſine magni doloris perpeſsione fieret, (de omnibus tamen non loquor) aut ſaltem
abſque vitæ periculo. Reperiútur enim, qui per annos quadragiuta calculum geſtarunt, qui tamen mor-
D tui non ſunt: ita vt ij, qoi hoc quærunt remedium, ſimiles ſint ijs, qui vltrò ſe ſupplicio & morti ſubijciút.
Quare ergo ſectio hæc vteri, quæ veſicæ ſectione longè tutior, facilior, vtilior, magiſq; neceſſaria & vr-
gens eſt, (adeò vt niſi citò occurratur, metus ſit ne miſerè eademq; hora, mater vnà cum fœtu pereant)
non inquiritur, recipitur, & exoptatur, cùm adeò ſit vtilis & ueceſſaria?

Diſcurſus de extractione Calculi per Hypogaſtrium.

CAPVT VI.

SI Cæſaream ſectionem, quæ in Epigaſtrio fit, tanta ipſius aut facilitas, aut vtilitas, nobis eam com-
mendare debet: certè longè magis difficilia & ineoitabilia Symptomata, quæ ex ſectione Calculi ſu-
peruenire ſolent, nos à ſectione veſicæ, quæ in perinæo fit, abſterrere debent. Aut certè, vt qoid me-
lius in humanum genus conferamus, nobis hæc res ſtimulum addere debet, vt modum aliquem melio-
rem & commodiorem, ad extractionem calculi inueniamus: qualis erit, ſi non in perinæo amplius, ſed
in Epigaſtrio, ſectio (vt io ſectione Cæſarea) fiat. Quod tū facilè à quolibet vero Chirurgo præſtari po-
terit, cùm prius ipſi ab Hippocrate, & quidem iu ioramento foret interdictum, cùm more antiquitus re-
cepto, tantoq; vti oſtenſum periculo, in perinæo ſolùm ſectio fieret. Hac ratione iunumeris modis me-
lius, doctiſsimorum ſimul & exercitatiſsimorum Chirurgorum opera ægrotis ſuacurretur: quod hacte-

A idcircò quod mentio fiat doloris nephritici, & lateris, (quæ non ratione calculi in veſica contenti, ſed calculi renalis accidunt) ab ipſo perpeſsi: verùm etiam, cùm hæc perquiſitio ideò fuerit inſtituta, vt rei alicuius nouæ, notatu dignæ, anteaq; non viſæ, fieret experientia: vt eſt inueſtigatio calculi in Renibus hominis viuentis, & eiuſdem non conſuetæ ſectionis curatio. Veſicæ enim calculum à tantis viris non fuiſſe quæſitum facilè credi poteſt, vt qui de loco & curatione talis calculi non ambigerent, præſertim cùm iam pridem ſectio Celſiana & Guidoniana foret vſitata, in qua in viuentibus perinæum inciditur, & in mortuorum calculoſorum veſicis calculos reperire conſuetum ſit.

Quò ad alterum, coniectari licet, ſectionem hanc externam non per lumbos, ſed per alium locum factum eſſe, cùm multa ſint, quæ ſectionem per lumbos impedire poſsint. Primùm quidem loci craſsities, vbi cum magno periculo plurimi muſculi, tam interiores quàm exteriores, iuxta ipſorum principium inciderentur. Deinde etiam non ſolùm vertebræ ſpinæ, & ipſarum apophyſes proximè adiacentes, ſed etiam vena caua & arteria Aorta, cum manifeſtis ipſarum Ramis: Meſenterium item & pancreas tali ſectioni impedimento eſſe potuère. Quare vt ad latus ipſius Abdominis ſectio hæc facta ſit, oportet, eo nimirum loci, quem Græci κενεῶνα, Latini Ilia vocant, inter lumbos & locum eum, vbi Cæſarea fit ſectio, altiori paulò loco, quàm is ſit, per quem in Epigaſtrio, vti propoſuimus, calculus veſicæ extrahi debet.

B Quod exinde ſatis colligere licet, cùm dictum ſit, inteſtina fuiſſe repoſita, & vulnus conſutum, quod in lumbis in regione Renis affecti fieri non potuiſſet.

Sed vt de ſectione Renis agamus, etſi demus, nunquam hanc ſectionem attentandam eſſe, attamen probabiliter de ea rationibus Medicis & analogicè diſputare licet, poſſe eam malo vrgente, abſque tamen mortis neceſsitate, perfici. Verùm (præter obiectiones, quæ circa hæmorrhagiam renis inciſi fieri poſſent, & circa periculoſam puris, quod in Abdomen illabi poſſet retentionem, iam ſolutas) alia inſtantia vti licet, propter periculum quod immineret duabus partibus hac ſectione læſis, Ilijs puta ſectis, & Rene vulnerato. Quò ad Ilia, ex prædictis rationibus liquet, eorum ſectionem non eſſe neceſſario lethalem. Præter allatas rationes analogicè adhuc argumentari licet, quòd aliquando in parte æquè periculoſa, imò periculoſiore quàm ſint Ilia ſæpius fiat, & quidem beneficio naturæ, amplum ſatis vulnus pro lapidis exitu non ſolùm calculi veſicæ, (quod in perinæo fit) aut calculi in vretere contenti (quod per hypogaſtrium iuxta inguina fit) ſed etiam Renalis (quod caſu per lumbos fit) quæ tamen omnia abſque morte patientis contingunt. Quæ ſingula oſtendunt, idem quoque circa Ilia (loco ad calculi renalis extractionem commodiori) maiori ſecuritate fieri poſſe. Res enim hæc dubio caret, non ſolùm ob id, quod plures hac de re ſcripſerint, & inter cæteros D. Dalechampius: ſed id etiam plurimorum Medicorum & Chirurgorum fide dignorum teſtimonijs patet, viſos eſſe in nephriticis per lumbos (loco valdè incommodo) magnos calculos è Renibus reiectos per

C Apoſtema ijs in locis periculoſiſsimis genitum, quod aliquando à Chirurgis apertum: aliquando beneficio naturæ, eo loci ruptum. Qua in re neceſſum fuit, vt vnà cum Rene plurimæ partes, tam externæ quàm internæ corporis grauiter fuerint oblæſæ, quæ æquè, imò multò magis periculo ſubiectæ ſunt, quàm ipſa Ilia, imò quàm ipſum Epigaſtrium. Quare non adeò metuendum Epigaſtrium incidere, non ſolùm in extrahendo fœtu ſectione Cæſarea, quàm ſectione calculi veſicæ eo modo quem in Hypogaſtrio propoſuimus. Sed & in alijs periculoſis Epigaſtrij partibus non minus periculoſa ſoperueniunt ſymptomata, quæ tamen lethalia non ſunt. Tale eſt id quod accidit Anno 1557. in pago Han cognominato, in Algia Normandiæ, vbi quidam Carolus Trahardi nomine, à longo tempore nephriticus, *pays d'Auge en Normandie.* cuius dolores cum relicto loco conſueto anteriora petijſſent, regionem nimirum vreterum. tanquam dolore Colico laborans, frequentibus clyſmatibus tractatus, quorũ aliquot ob mali vehementiam euomuit, tandem inter Inguina & Ilia tumor inſignis obſeruatus, quem Iacobus Dux Chirurgus exercitatiſsimus aperuit, vnde lapidem fabæ magnitudine vnà cum pure vrinæ permixto extraxit. Ex ſitu anteriora verſus vergente, facilè fuit colligere, nõ ex Rene, vt qui in poſteriore parte eſt, calculum prodijſſe: quare oportet (ſiquidem vrina per locũ ſemper diſtillàrit) fuiſſe ex vretere circa eum locum, vbi veſicæ iungitur: non enim veriſimile fuiſſe calculum veſicę, partim cùm alio in loco ſedem habeat (in medio nimirum Hypogaſtrij) partim quòd vrina, quæ per alterum vreterem in veſicam deferebatur, per membrũ virile, pro voluntate ægri reddebatur: nihilominus tamẽ per locum etiam inciſum ſemper vrina mingebatur:

D quare ad eam excipiendam Chirurgus (vt artis eſt) ſpongiam ipſi præparauit. Excepto perpetuo vrinæ ſtillicidio aliàs bene valens, adhuc per annos quatuor vixit, tandem verò Angina perijt. Simile etiam à D. Bellangerio Medico Regio, Lutetiæ in hoſpita ad caniſtrum, iuxta templum Sancti Pauli viſum, quæ & calculum ſimilem, & per ſimile apoſtema pari in loco ortum, reiecit: paribus quinetiam ſymptomatibus relictis, ita vt vrinam per annos viginti & plures per vulnus reddiderit. Quo ad Renem (alteram partem, quæ abſq; magno periculo ſecari non poſſe cenſetur) videtur, ſaluo tamen meliori iudicio, vulnus non neceſſariò eſſe lethale: ſiue ſpectemus actionem & vſum proprium (modo alter Ren ſanus & integer ſit, ſuoq; ſatisfaciat officio) ſiue ſpectemus ipſius ſubſtantiam, cùm per ſe ſatis ſit oblæſus, imò ſæpius maxima ex parte putridus, & per conſequens ex parte, vel ex toto inutilis: ita vt à bono & exercitatiſsimo Anatomico, qui ſolerti ſit manu, & in ſimilibus caſibus exercitatus, poſsit facilè & cum honore hæc ſectio adminiſtrari, ſed in corpore robuſto, & cum iudicio ſolùm diſſecans eum locum, vbi calculum perſentit, cauendo, quoad fieri poteſt, ne vel inſertionem venæ emulgentis, vel vreteris exitum lædat: poſtmodum verò conſolidationem naturæ committens, quod à natura præſtari id poſsit, præter rationem non eſt. Illuſtriſsima Duciſſa Ferrarienſis felicis memoriæ, cùm doloribus nephriticis per certa interualla eſſet obnoxia, grauiſsimo iterum ſanguinis & vrinarum purulentarum mictu, exercitij loco deambulationibus vtebatur: à quo exercitio cùm abſtinuiſſet, & quieti corpus dediſſet, curationem malo contrariam quærens, & ſic aliquando leuibus quibuſdam medijs

contra calculum vſa eſſet, tandem hæ excretiones deſiêre. Quare cùm alio morbo interijſſet, corpoſq; A
ipſius fuiſſet apertum, in rene ipſius paruus calculus repertus fuit, circa quem cicatrix polchra, ſana &
munda, dimidij digiti longitudine erat, quod fidem faciebat, cùm tam excretiones, quæ per vrinas fie-
bant, ceſſaſſent, quàm quòd conſueti dolores nephritici remiſiſſent, calculum hunc multò maiorem
fuiſſe, qui etiam vlcus cauſaſſet, ex quo prius ſanguis, dein & pus emanârit, quod cicatrice erat conſoli-
datum: quod etiam Hepati, pulmonibus, alijſq; partibus principibus accidit. Sed cur quæſo ſimplex in-
ciſio corporis renalis tutò fieri non poſſet, diligenti ad calculum extrahendum adhibito artificio, qoan-
doquidem ipſo valdè ſaucio, purulento, & ferè ex toto putrido exiſtente, beneficio tamen naturæ, hos
calculos per maiorem continui ſolutionem, quàm ſimplex hæc ſit inciſio, eijci videmus, & quidem
tanta cum interioris ſubſtantiæ ſuæ deperditione, vt ſæpe ſola ipſius membrana integra remanear, quæ
magnum aut plures mediocres calculos, inſtar pecuniæ in crumena ſonum edentes, cntinet. Quan-
doquidem ergo ex rene adeò affecto, aliquando calculus per lumbos exitum quærat, (vti ſuperiùs di-
ctum) quemadmodum etiam in aliquibus, is qui in vretere continetur, per latus Hypogaſtrij & veſicæ,
ſimiliter calculus per perinæum: quare non commodior aliqua via quæritur, malo huic adeò deſpera-
to ſuccurrendi? Per hæc & ſimilia loca diuerſa, fit in aliquibus calculorum expulſio: ſed longè ſæpius
veſicæ calculus per perinæum expellitur, propter locum magis decliuem, quò omne corpus graue na-
tura ſua tendit. Et hæc, meo quidem iudicio, potior eſt cauſa, quàm ſit vlla alia, quæ primos lithotomos
& ad ipſorum exemplum, eorum ſequaces adegit, vt calculum in veſica contentum per perinæum po- B
tius, quàm per hypogaſtrium extraherent: hac ratione ſe motum naturæ imitari, quod ipſius artis eſt, ſi-
bi imaginantes: quamuis (verum modò ſi dicere velimus) hic naturæ motus ſymptomaticus potius
ſit, & via huic malo nun conueniens, quàm quod per legitimam veſicæ excretionem fiat, quæ naturali-
ter per perinæum nil euacuat. Verùm incredibilia hæc cenſeri non debent ab eo, qui non vidit, nec le-
git vnquam, per lumbos apoſtemate affectos, calculum renalem egredi poſſe, quemadmodum is, qui in
vretere conſiſtit, per imam partem Iliorum, vti dictum. ſiquidem Ren, licet calculoſus non ſit, ſed ſolùm
vlceratus, & ipſi detur via per vreterem naturaliter ſe euacuandi: materiam tamen purulentam in eo
contentam, ſæpius per lumbos excernit. Id quod poſt diuturnos dolores nephriticos & vrinas puru-
lentas ſæpius vſu venire ſolet, quæ etiam ijs in locis fiſtulas incurabiles, ſed tamen tolerabiles, imo ad
euitandum maius malum, exoptatas cauſant: quod duobus in ægris, inter cæteros quàm diligentiſsimè
à Chaſtillon ſur Loin. animaduerti. Caſtellione enim ad Lænum, mulieri cuidam corpulentæ, poſt diuturnos dolores nephri-
ticos, circa exteriorem regionem renum, abſceſſus magnus ortus, qui à Magiſtro Gerardo Chirurgo
Regis Henrici me præſente, cauterio actuali fuit apertus, vnde pus ſolum abſque calculo effluxit: ipſam
verò fiſtulam cannula argentea concaua, & candela quinq; aut ſex digitorum longa, per annos viginti-
ſex & plures, apertam reſeruauit: hac ratione, ab vrinarum purulentarum excretione, & renum dolore
liberata: quæ duo ſymptomata, quando emiſſarium hoc occludi volebat, ſtatim recurrebant. Similis C
morbus cùm in Abſceſſum eſſet verſus, meoq; conſilio apertus, ſimulq; diu apertos reſeruatus, iuuenem
à Guignonuille en Beauſſe. quendam Paillet nomine, viginti aut viginti vnius annorum Guignouillæ Belſiæ à talibus nephriticis
doloribus & vrinis anteà valde purulentis, liberauit, ita vt poſtmodum bene valuerit, vſq; dum vxorem
ducturus eſſet, tum ſubitanea morte perijt, eum tempore meſſis ex curru mergitibus onuſto delapſus
eſſet. Quare vt tandem hoic propoſitu finem imponamus, vnum propter rationes allatas explicandum
ſupereſt, quod nimirum in immuni illo ſagittario, calculus non per lumbos, ſed per Ilia aperta, & quidem
in ipſo rene affecto, non antem in veſica fuerit perquiſitus: quod nihilominus tamen pro tuenda ſenten-
tia noſtra facit, ſiue pro comprobatione opinionis noſtræ de extractione calculi veſicæ per Ilia, ad mo-
dum Franconis: ſiue ad ſectionis noſtræ Cæſareæ confirmationem. Verùm quod ad exempli huius imi-
tationem attinet, nolo quis ſibi perſuadeat, velle me ex rationibus allatis ſtatuere, vel conſulere, vt à
quoquam temerarie talis ſectio Renis vſurpetur, niſi prius ſimili ſectione aliquoties fuerit vſus. Quem-
admodum enim vna hirundo Ver non facit, nec vna ſolùm ſerena dies Æſtatem pollicetur, ſic vnica ex-
perientia non potis eſt, has difficoltates reſoluere. Præterea Lithotomus talem ſectionem nunquam
tentarit, quin prius conuenienti inſtrumento, quo in loco calculus latitet, tentarit, licet plura & quidem
vniuoca, quæ id atteſtentur ſigna habeat, quod tamen in Rene fieri non poteſt, licet in Veſica hoc fiat.
Et demus, de calculo Renali certò nobis conſtare, attamen calculi hoius extractio, maiori ex parte aut D
ſuperflua, aut ſuſpecta, aut ſaltem rarò neceſſaria eſt. Superfluam dico, ſi nimirum alter reo ſit ſanus, ad-
eò ſuo ſatisfaciens officio, vt qoaſi vtriuſque monere fungatur, quod ſæpius accidiſſe manifeſtum, dum
nimirum vnus illurum diu fuit putridus (cui rei teſtimonio eſſe poteſt, puris cum vrina copioſa excre-
tio) nihiloſecus tamen alter attraxit, tranſcolauit, & ſufficienter vrinam euacuauit. Suſpectam dico, ſi ni-
mirum ambo renes pariter ſint affecti: tum enim ſi alter eorum ſecaretur, parum fructus inde percipere-
tur, niſi pari pacto & alter incideretur, quod tamen præſentaneam mortem oſtenderet. Parum neceſſa-
riam dico: nam ob alterũ ſolùm renem vlcere, aut alio morbo affectũ, nihilominus tamen viuere licet, ſi
alter ſanus ſit, vicioq; careat. Verùm hoc quidẽ eſt, ſi ambo ſimul omnimoda obſtructione laborent, cal-
culis adeò magnis, vt in Vreteres deuolui, aut ex Vreteribus veſicam ingredi non poſsint (quod ex ve-
ſicæ vacuitate tum patet) tum hoc remedium cùm alia deſint, non abſque ratione proponi poteſt, ita vt
renum alteriter ſecetur: cuios gratia etiam ſectionem noſtram Cæſaream, ſi alio modo partus promo-
ueri non poſsit, proponimus. Quod non adeò difficulter ab ægrotis, tantis tum ob calculum doloribus
diſcruciatis impetrari poteſt, cùm ipſimet vel cum periculo hanc ſectionem expetant.

In huius tractationis, in qua prolixior fui, quàm animus erat, fine, negligentiæ mihi accuſandi venêre
ij, qui cum Lutetiæ adeo feliciter rem tam periculoſam, tanta etiam cum vtilitate coniunctam, tentaſ-
ſent, quòd id literis non conſignârint, imo tabulis æneis inſculpſerint, poſteritati eas conſecrantes, & vt
rem

A rem admiratione, imò ſæpius imitatione dignam, eas in Scholis ipſarum erigentes. Res ſanè hæc tabu-
las illas meruiſſet, quæ in Germania eſſe dicuntur, magna quædam *Paracelſi* miracula atteſtantes: *qui* ta-
men maiorem partem ſuarum receptarum & ſecretorum ſecum abſtulit, ex ſuis ignibus, ſectatoribus
ſuis, parum aliud quàm frigidos cineres relinquens.

Reſponſio ad Obiectiones, quæ fieri poſſunt contra ſectionem, quæ fit in Hypogaſtrio, in parte ipſius Veſicæ membranoſa. CAP. VIII.

NON me latet, quin primo intuitu valde mirum videatur, concedi Veſicam abſq; vitæ periculo in
parte membranoſa incîdi poſſe: quod tamen neceſſariò fieri debere videtur, ſi modò hoc, quod
proponimus verum ſit, & quod in hypogaſtrio accidiſſe autoritatibus comprobamus. Hæc enim
recepta eſt opinio ad tutandam ſententiam Hippocratis, qui 7. Aphoriſ. 18. ſine vlla diſtinctione ſtatuit,
(quod & omnes ipſius interpretes, ipſi aſſentiri volentes, faciunt) Veſicæ læſionem & incurabilem, &
lethalem eſſe. Quod tamen intellexiſſe debuiſſet, cùm non ignorauerit ſuo etiam tempore, in extractio-
ne Calculi, ipſam fuiſſe ſectam, quam ſectionem in iuramento ſuo concedit, non tamen manum operi
adhibet. Fit ergo in parte membranoſa, licet non ſit verè & ſimpliciter membrana, dum in corpore ſita
eſt: nec etiam verè talis eſt, vt eſſe apparet, quando à longo tempore fuit exſiccata, extenſa, & inflata, ſed
potius ad aliquam carnis ſpeciem referri poteſt, cuius carnis Galenus diuerſas facit ſpecies. Nam vt in
Com. 6. in 6. Epid. refert, Hippocrates carnem appellat non ſolùm eam, quæ Muſculorum eſt, ſed etiam
B inteſtinorum, & Veſicæ. Quem etiam ipſe ſecutus eſt 7. de Anatomica adminiſtr. dum inquit: Carnis nõ
eadem vbiq; forma: quæ enim Muſculorum eſt, magis rubet, & mollior eſt, quàm ſit ipſius Ventriculi,
Veſicæ, Vteri, & omnium Inteſtinorum caro.

Detur Veſicam ipſam valdè membranoſam eſſe, imò membranam & verè ſpermaticam, eiuſmodi ta-
men eſt & Peritonæum & perioſtium, cornea ipſius oculi tunica & Meninges cerebri, quæ tamen rurſus
conſolidantur, imò & ipſum Cerebrum conſolidatur, quod tamen tempore Hippocratis non fuerat ob-
ſeruatum, vti poſterioribus temporibus factum.

Verùm Veſicam facilè in parte membranoſa conſolidari, exempla multorum Vulnerum abdomini
inflictorum curatio, quæ per vrina pura promanabat, atteſtantur. Et quare hoc Veſicæ non vſu veniret,
quod tamen in ipſis inteſtinis tam tenuibus quàm craſsis obſeruatur, imò in ipſomet Ventriculo, quod
ſæpè atteſtatur non ſolùm Chylus, ſed etiam cibus recens aſſumptus, ſubitò è vulnere incoctus pro-
diens, & tamen hi non moriuntur. Hippocrates tamen omnia hæc magna vulnera non ſecus pro deplo-
ratis habuit, quàm ipſius Veſicæ vulnera: quare Hippocratis ſententiam tueri ſi velimus, neceſſario Ga-
leni dicto, nubis ἐπὶ τὸ πλεῖστον, vtendum erit.

Exemplum alterum ſectionem hanc comprobans.

CAP. IX.

C EA quæ hactenus dicta fuêre, prætérquàm quod Francouis exemplo comprobentur, aliter adhuc
confirmantur: exemplo nimirum ipſius Cueur de Cheſnè hoſpitis Aurelianenſis, ad inſigne floris
Lilij, qui cùm 4. Idus Feb. anni 1560. pugione vulneratus fuiſſet, & iam per dies nouendecim vri-
nam per vulnus ſolùm reddidiſſet (ſignum manifeſtum partis ſuperioris, & membranoſæ ipſius Veſicæ
læſæ) & à Florentio Philippo catheter per penem Veſicæ inditus, & in eo per paucos dies detentus fuiſ-
ſet, ſubitò perfectè curatus fuit. Cuius rei teſtes eſſe poſſunt D.D. Raſsius, & Ambroſius Paræus: quæ
curationes adeò ſunt frequentes, vt de eo dubitare non oporteat.

Sectio quarta.

TERTIA HVIVS SECTIONIS PROBATIO, QVAE Hiſtoriis & Caſibus, qui huic parti accidêre, longè difficilioribus, quàm ſit Cæſarea noſtra ſectio perficitur: idq; Autoritatibus, cùm hac de re hactenus nemo ſcripſe- rit, deficientibus.

D CAP. I.

RELICTA tractatione quæ fuit de ſectione Veſicæ, ne præter propoſitum Vteri tracta-
tum deſeramus, nunc cum ſectione noſtra Cæſarea, alios caſus longè periculoſiores, qui
Vtero accidêre, qui tamen reſpectu ſui non ſunt lethales, conferamus: quos in quatuor
claſſes diſponemus. *In prima agemus* de Mulieribus, quæ ſe ipſis ignorantibus Vtero geſtâ-
runt, in quibus fœtus mortuus & putridus cauſa fuit, vt & Vterus in corpore putreſceret,
ita vt temporis progreſſu interierint, quę tamen ſuperuixiſſent, ſi malo cognito, tempeſtiuè ſectione hac
ipſis auxilium latum fuiſſet. *In altera*, de Mulieribus, quarum aliquæ puerperæ fuêre, aliquæ verò non,
quæ Apoſtemate Vteri laborantes, apertæ fuêre, non ſectione Cæſarea, ſed cauterio actuali Abdomini
impreſſo, quæ tamen non modò nõ mortuæ, verùm etiam nec facultate concipiendi priuatæ fuêre: quæ
tamen operatio, quàm ſit Cæſarea ſectio, longè peiur. *In tertia* de Morbis Vteri, circa interiorem par-
tem fundi ipſius putrefacti, & quidem tanto cum vlcere, vt fœtus mortui, è capacitate Vteri ad inte-
ſtina fuerint prolapſi, & inde per Epigaſtrium extracti, (quo loci magnum ſolùm Apoſtema eſſe, ſuſpicio
erat) abſq; tamen matris interneciune, aut poſtmodum Vtero geſtandi facultate ablata, Vtero naturæ
beneficio conſolidato. *Quarta* cõtinebit Hiſtorias Mulierum, quibus Vterus prolapſus & putridus, abſq;

vitæ periculo totus & quidem ſectione, vſtione, aut ligaturis ablatus fuit. *Quinta*, hiſtorias Mulierum, A
quibus vterus valdè abſumptus & putridus, tandem ſponte abſq; tamen morte, aut morbo ſubſequente
excidit, proponet.

Claſsis prima, ternas continens Hiſtorias. CAP. II.

HISTORIA I.

LVdouica Pouppard, Nicolai Seuin Campi vaſtati dicti Aurelianenſis vxor, cùm propter febrim
quartanam qua detinebatur, Menſtrua ſuppreſſa eſſe (quod plerunq; vſo venire ſolet) exiſtimaret,
tamen conceperat. Verum cum ſe grauidam non ſuſpicaretur, vſa medicamentis, venæ ſectione, re-
medijsq; topicis, quibus tam in febri quartana, quàm in hepatis & ſplenis durinie (quę huius morbi ſunt
ſymptomata) Medici vti coóſueuère. Durities autem hæc, licet eſſet propter fœtum in Vtero conten-
tum, (quod non agnoſcebatur) tamen Scirrhus cenſebatur, aut alia colluuies, quæ ex putata Sympto-
matica Menſtruorum ſuppreſsione eſſet orta. Tandem fœtu mortuo, mollioribusq; ipſius partibus pu-
trefactis, nec vllis ipſius partus ſignis conſpicuis, oſſa tractu temporis denudata fuère, & Vterum poſte-
riora verſus circa regionem recti inteſtini perforàrunt, ita vt ſenſim per aluum, vnà cum excrementis oſ-
ſa fuerint excreta, & inter cætera, os tibiæ intégrum fuit reiectum. Cùm ita diu cum morbo fuiſſet con-
flictata, interijt: cuius corpus 8. Idus Febr. Anni 1565. per Florentium Philippum & Michaelem Pichar
dum apertum fuit: à quibus nil niſi oſſa putrida, & præcipuè capitis oſſa fuère inuenta, idq; magna cum B
admiratione, quomodo in hoc cœno Vteri putrefacti ſubſiſtere potuerint. Videtur ſanè mulierem, quò
ad hunc affectum, gaſtrotomia curari potuiſſe, ſi tempeſtiuè malum cognitum fuiſſet, hocq; auxilium
foret vſitatum, & cuio iudicio adhibitum.

HISTORIA II.

CAtharina des Fieſs, domina de Onci prope Millyum, cùm ſecundas contraxiſſet noptias, eodem
tempore & in morbum incidit, & grauida reddita: non tamen ſe Vtero geſtare ſuſpicans: quare nō
ſecus, quàm in prædicta Aureliæ factum erat, ita & ipſa Lutetiæ infinitis remedijs & quidem Diæ-
ta ſudorifica (auxilium aduerſus morbum quærens) vſa eſt: etſi non deeſſent ex Obſtetricibus Reginæ
aliquæ, qoæ grauidam ipſam pronunciarent, eó quód ſymptomata ea, quæ vtero gerentibus accidere
ſolent, in ipſa obſeruarent, idq; à tempore ſuppreſſorum menſtruorū, donec etiam Lac in mammas ob-
ſeruatur, & vſq; ad nonum menſem: quo tempore omnia illa Symptomata deſiêre, vnà cum motu ipſius
fœtus: dein dolores partus irriti tum ſuperuenêre, & ſtatim poſt, omnia ſigna fœtus emortui obſeruare
licuit, attamen horum omnium ſignorum ratio nō habebatur. Quare cùm Lutetia domum redijſſet, ad-
huc fœtum mortuum Vtero geſtauit, idq; quindecim menſium ſpatio à die ipſius interitus ſupputatio-
ne facta, præter antea&tos nouem menſes, quibus in vtero materno vixerat. Sic partes molliores putre-
de Melun. factæ per inferiora ejciebantur, quæ (non abſq; ratione aliqua) per Dominum Ponetum Medicum Me- C
lodunenſem doctiſsimum, pro ſaoie ex Vteri vlcere promanante habebatur: quemadmodum oſſa quæ
remanſerant Scirrhum Lienis eſſe cenſebat. Tandem extincta cùm eſſet. 5 Non. Octobr. Anni 1570. a Lu-
ca Campano & Iacobo Dazier Tonſoribus Millyenſibus, præſentibus Dominis de Vertau, & la Gaiuie-
re, plurimisq; alijs aperta fuit. Quare copioſa adhuc ſanies in abdomine reperta abſq; Vtero, & fœtus oſ-
ſa aliqua iam putrida, aliqua verò integra erant: & inter hæc oſſa vnum ex oſsibus clauiculæ iam luidū,
Peritonæum & abdominis Muſculos iam perforàrat, ita vt ſola cutis integra remanſerit, qui in latere ſi-
niſtro forinſecus conſpiciebatur, quod iam pridem pro ſplenis ſcirrho habebatur.

Quæro ergo, ſi malum fuiſſet (modó non pertinaciter in ſemel & leuiter pronuntiata ſententia perſi-
ſtatur) diligenter inueſtigatum, per cōcurrentia ſigna conceptum, deio fœtum mortuum indicantia ſic
ſi & alia coiodicantia diligenter fuiſſent obſeruata, & malum, quale erat agnitum, an nō ſpes fuerit (tum
cùm pàrere nō poſſet) ipſam vnà cum fœtu etiam hac ſectione conſeruandi: aut etiam poſt fœtum mor-
tuum, qui diu in Vtero conſeruatus ſulùm matrem hac eadem ſectione, quod tameo vnicum & neceſſa-
rium erat remedium, ſaluaodi.

HISTORIA III.

SImilis & æquè lugubris caſus, mulieri cuiuſdam Chirurgi Monſpelienſis Auſme vocati. accidit, qui
celeberrimis Medicis ampliſsimi Collegij Mōnſpelienſis (vti credibile eſt) pergratus erat: quæ (vti D
Dominus Rondeletius ſuæ Methodi curandi, cap. 65. meminit) cùm in Vteró geſtaret, puerum pu-
trefactum, illius aliquot partes fruſtulatim reijciebat, ſulùm maioribus oſsibus in Vtero relictis, ita vt
longo tempore póſt ipſi fuerit moriendum. Quamuis cauſæ, cur huic moriendum fuerit, debuiſſent fuiſ-
ſe notiſsimę, propter ipſius fœtus manifeſta fruſta, quę reiecta erant, & ipſius reliquum, quod ibi tanq; á
in luto hærebat: rectè tamen à marito factum, qui maioris certitudinis cauſa ipſius corpus aperiri volue-
rit. Verùm vtilius multò fuiſſet, affectu iam ſatis cognito, vt per orificium Vteri fuiſſent oſſa extracta, ſi
modó fieri potuiſſet: aut ſi hoc non licuiſſet, certè ſectione hac noſtra Cæſarea liberanda fuiſſet, ſi (cum
viribus valentibus) hoc remedium tum temporis fuiſſet vſurpatum, quod in talibus caſibus vſurpari
debet, modó nil vel impediat, vel aliud ooo habeatur remedium.

Claſsis altera, continens hiſtorias quatuor de Abdomine, cauterio actuali aperto. CAP. III.

VErùm ne fortè cauſa alicui ſit dubitandi, Vterúſne adeò affectua ad extractionem fœtus demortui
(qui vlcerum horum cauſa erat coniuncta) felici cum ſucceſſu & matris ſalute, ſecari potuiſſet, re-
citabo in hac ſecunda claſſe aliquot veras hiſtorias, quæ in æquè periculoſis caſibus ex Abdomine
inciſo, felicem habuerunt ſucceſſum, quas ex duorum clariſsimorum Medicorum literis cognoui:

quamuis

A quamuis illæ mulieres non furent granidæ, ſed ſummo Apoſtemate Vteri (quod longè peius erat) laborárint. Horum verò adhuc viuentium Medicorum celebritas, teſtimooij & auctoritatis loco eſſe poteſt, quorum alter eſt D. Alboſius Senonenſis Medicus, cuius nomen cùm adeò ſit celebre, in cauſa eſt, vt de eo plura non ſim dicturus: alter verò eſt D. Villanouanus ſenior, Valdreaci in Prouincia habitans, primos, qni me, poſtquam ſtudijs meis finem impoſuiſſem, & Doctoris titulo ornatus fuiſſem, ad inuiſendos ægros deduxit. Quorum epiſtolas ex ipſorum libris curatioonm extractas (vti omnes Medicos facere decet) & ab ipſis mihi communicatas, cùm ex copioſiori, elegantioriq; ſermone Latino, qno ſcriptæ erant, breuibus in Gallicum tranſtulerim, hîc inſeram. *à Vualreas en Prouence.*

HISTORIA I.

IOAN. ALBOSIVS ROVSSETO S.

NOn minus admiratione dignns eſt, quàm tua ſit Cæſarea ſectio, caſus ille, qui iuxta ædes meas accidit: Mulier Vtero gerens, cùm aut propter grandiorem ætatem, aut aliam ob cauſam pàrere aliternoo potuiſſet, niſi fruſtatim partibos ipſius fœtus exclnſis: vtraq; latera ipſius infimi ventris valdè tumida habuit, propter vim ferreis inſtrumentis illatam, præſentibns etiam omnibus ſignis, apoſtema oſtendentibua, quod etiam cum ductibos naturæ communionem habebat. Quare cum ipſius infimi ventris pars affecta, cauterio, & quidem amplo facto vulnere, aperta fuiſſet, magna puris quantitas effluxit, ſed non minor puris quantitas, quæ eiuſdem & ſubſtantiæ & coloris fuit, per Vterum profluxit. B Verùm pati noluit, vt ſpeculo matrici indito, quantus eſſet ipſius ſinus, experirer: nihilominus tamen ſatis conſpicuum erat, & apoſtema & vulnus cauterio inflictum ad vterum vſq; vergere, qnod ex ſymptomatibus, quæ ſucceſaiuè accidebant, & etiam excremeotis ſimilibus, colligi potuit: dein etiam ex eo, quod pari pacto, eodemq; tempore vtraq; pars affecta fuerit percurata. Quare cùm ita ſe res habeat, vti vidi, mirum non eſt, quod in tua gaſtrotumia tradis, cùm longè difficilius ſit, tale vlcus, quàm ſimplex eiuſdem partis vulnus, curari. Vale.

Altera hiſtoria priori ſimilis, eiuſdem Alboſij.

CVm cuidam Nicolæ, Simonis Piſtoris Senonenſis vxori infans mortuus, inſtrumentis ferreis violenter foret extractus, abſq; lochiorum fluxu & ſecundinæ extractione: tnm intra dies quinq; ex vtraqoe parte infimi Ventris, magnus tumor obortus cum Apoſtematis ſignis euidentiſsimis. Quare cauterio actuali, vni ex lateribus profundiſsimè impreſſo, ex Apoſteınate aperto, Chirurgus copioſum ſanguinem grumoſum, putridom & fœtidum manu extraxit: ita tamen vt alterius lateris tumor non conſideret, nec etiam ſacundinam educere poſſet: quare & alterum latum ipſum aperire oportuit, vnde ſecundinam extraxit. Hoc tamen non ſine extremis doloribus, in tam ancipiti & deſperato caſu euenit: ſemianimis enim remanſit, triennio ſe lecto contiouit: biennio verò pòſt, fulcris innixa, obambulabat: poſtmodom ſcipioni ſolùm innitebatur, & ſic tandem ſucceſsiuè ſanitatem priſtinam adepta eſt, ita vt ab eo poſtmodum tempore, plures habuerit infantes, inter quos vous Sebaſtianus nomine, qui C adhuc & in viuis eſt, & in hac vrbe habitat. Vale.

HISTORIA III.

Duæ aliæ eiuſdem argumenti hiſtoriæ à Villanouano communicatæ.

NIcolaus Villanouanus, Rouſſeto ſalutem. Mirum in modum, &c. Sed vt ad rem veniam, fateor me tanto, ex quo vixi tempore, nunquā vidiſſe mulierem, quæ per latus enixa ſit, & ſuperſtes remanſerit, vt ad me ſcribis. Memoria quidem recolo, quòd cùm Dominæ de Piles moniali, infimus Venter mirum in modum intumuiſſet, iuſſu meo Mauricium Valdreaci Chirurgum, Abdomen cauterio actuali ad Vteri fundum adacto, aperuiſſe: vnde tam per vulnua, qnàm partes inferiores, vltra ſeptem libras puris, quod ſemper ſimile fuit, emanauit: & vt de loco affecto certiores eſſemus, ſpecillo partem inferiorem dilatanimos, ita vt facilè magnitudinem ipſius vlceria Vterini conſpexerimus, quod ſex menſium ſpacio percurauimus: ab illo tempore filiam enixa, quæ adhuc ſuperſtes eſt. Anno 1532. hoc accidit. *à Vualreas.*

HISTORIA IV.

Altera Hiſtoria ab eodem.

SImile accidiſſe vxori Pharmacopæi de Briſſet nomine Montelimarti habitantis, & etiam curatam fuiſſe atteſtor: cui contra duorum Medicorum conſilium, qui eam tractabant, conſentiente tamen D marito, ſimili cauterio vſq; ad interiorem Vteri partem adacto, Hypogaſtrium aperiri curaui: vnde pus, vſq; ad ſpondæ pedes exilijt, & eodem tempore admiranda ſaoiei copia infernè profluxit. Hæc trimeſtri ſpatio cnrata, ſtatim pòſt concepit: nam exinde tres filios, vnamq; filiam enixa eſt: accidit anno 1558. Gratias ago Deo, quòd cùm iam peregrinationis meæ octuagintaquioq; anoos abſoloerim: tameo, ſua benignitate, adeò corpore ſim ſano, vt præter exercitia, quæ à me fieri vidiſti, adhuc quotidie corpore bene diſpoſito, tam eques extrà, quàm pedes intra vrbem incedam. Verùm vt mihi omnia felicia precaris, ſic viciſsim vt tibi in pari & etiam maiori ætate eadem largiatur Dominus exopto. Vale, *de Montelmar.*

Claſſis tertia, ſex hiſtorias de Vtero putrefacto, abſq; tamen interneciove, continens. CAP. IV.

CVm in præcedentibus hiſtorijs, nulla adhuc peculiaris facta fuerit mentio, Mulierum quæ vtrumque ſint perpeſſæ: nimirum vt & grauidæ & etiam inciſæ fuerint: prædictæ enim, quæ Vtero gerebant, cùm ipſarum fœtus iam mortui, viam aliam quàm per Abdomeo inciſum ſibi quæſiuerint, ſectæ oonfuère. Præterea eæ quæ ſectæ, grauidæ non fuère, quamuis peios habuerint, nimirum Apoſtemate Vteri laborantes. Quare magis ad rem faciet, ſi alias hiſtorias in medinm attulerimus, in quibus vtrumque contigit: nimirum ipſas & grauidas fuiſſe, & Abdomen ſectum fuiſſe, licet ſectione Cæſarea,

vti nominamus, non apertæ fuerint, vt fœtus extraheretur, ſed vt pus ex Apoſtemate euacuaretur, licet vnà cum Apoſtemate adfuerit, vel infans perfectus, vel collectio oſſium, fœtus iam pridem mortui. Quo ſanè in caſu, æquè vt in alijs, plus fuit periculi, tum propter vlcus Vteri, tum propter alias cauſas, quàm ſit in ſectione noſtra Cæſarea, & tamen non modò nullæ mortuæ, ſed quod maius eſt, pleræque ipſarum rurſus concepêre, & ad legitimum tempus vſque Vtero geſtauêre. Verùm cùm ex hiſtorijs ſubſequentibus tres habeantur in opuſculo, Matthiæ Cornacis Medici Viennę Auſtriæ habitantis, edito: vna item apud Albucaſim, ſuæ Chirurgiæ lib. 2. idcircò breuitati ſtudens, pleraſque infinitas circumſtantias, vt ſunt loci, anni, diei, perſonarum: teſtes item quos citant, prætereo. Summa rei hæc eſt. A

HISTORIA I.

Hoſpita ad inſigne Cancri rubei Viennæ Auſtriæ, cum pârere non poſſet, per annos quatuor fœtum mortuum Vtero geſtauit, ita vt Vteri putridi fundo relicto (quod poſtmodum apparuit) ipſius corpus vlceratum Inteſtina verſus pertranſierit. Quare cùm in Abdomine magnus tumor cõſpiceretur, medium ipſius Epigaſtrij ad Abſceſſum euacuandum inciſum fuit, vnde infans extractus, nondum adeò putrefactus, (res ſanè admiratione digna) quin maſculum fuiſſe cognitum fuerit. Quæ cùm priſtinam ſanitatem foret adepta, rurſus concepit, & ad præfinitum à natura tempus, Vterum geſtauit: ſed cùm abdomen non fuiſſet inciſum (licet rectè Cornax conſuleret) ipſi moriendum fuit, fœtu non excluſo. Verùm poſt mortem matris, elegantiſſimum infantem extraxêre, viuacem valdè, ſi modò ipſi vnà cum matre ſectione Cæſarea ſubuentum foret. B

HISTORIA II.

Eodem in opuſculo, epiſt. ab Achille Gaſſero Medico Auguſtano ad Cornacem ſcripta, habetur, quæ ſimilem hiſtoriam iiſdem cum circumſtantijs continet. Mulieris cuiuſdam cui ferè anno vno, poſtquàm pariendi tempus eſſet elapſum, fœtus (vti & prædictæ) è capacitate Vteri exulcerati ad inteſtina erat prolapſus, vti manifeſtè conſpiciebatur ex Apoſtemate in abdomine, potiſsimùm latere ſiniſtro, oborto. Quare à Chirurgo ſucceſsiuè os vnum poſt alterum fuit extractum, quæ cùm percurata foret, poſtmodum conuenienti modo liberos & geſtauit, & enixa eſt.

HISTORIA III.

Sed & altera etiam epiſtola, in eodem Cornacis libro habetur, ab Ægidio de Hortoge celebri Medico Bruxellenſi ad ipſum ſcripta, in qua mentio fit hiſtoriæ cuiuſdam mulieris, quæ cùm pârere non potuiſſet, carne & partibus mollioribus fœtus iam putrefactis, & per vterum reiectis, ſub Epigaſtrio tamen oſsium colliſio ſentiebatur, (quod manu facilè erat deprehendere) ita tamen vt parum actiones mulieris læderet, cùm iam ab annis tredecim vtero geſtaſſet, quod ſanè abſq; vteri perforatione fieri non poterat: hæc tamen curata fuit, vti fieri oportebat, cùm nihil puris amplius ex vtero promanaret, (vti factum foret) & etiam ordinatè menſtrua fluerent.

Probatio Hiſtoriæ tam citatæ. CAPVT V. C

Adeò mirandum accidere poſſe, vt probemus, (quamuis ſenſus ipſi fidem faciant, etiam ei qui ex ſocietate aut ex affinitate S. Thomæ ſit (non præter rationem citari poteſt) adeò diuturna mora puris, non ſolùm in Renibus, Veſica, Meſenterio, Longano, prætertamen vitæ periculum: ſed etiã in Splene, & Hepate, quæ viſcera in quibuſdam reperta à longo tempore ſuppurata: in alijs verò tam hominibus, quàm brutis cicatrice obducta & curata. Fertur in quibuſdam Splenis parenchyma, adeò abſumptum repertum eſſe, vt ſola cutis remanſerit, quod ſæpius in renibus à calculo vlceratis obſeruaui, qui ſoli hinc inde verſantes, tanquam nummi in cromena remanſerant. Duorum, D. Viardus Chirurgus inſignis meminit, in quibus, plurimis præſentibus, cùm in latere ſiniſtro vulnerati fuiſſent, repererit Splenes ſauciatos, & eos partim alteratos, partim verò exſiccatos, quos ſectione ſe extirpaſſe refert. Simile etiam ex D. Paruo perdocto Medico Genabi habitante cognoui, feliciter à Chirurgo eius loci idem in viro ſaucio, quem tractabat factum, & tamen innumerabilis arteriarum plexus, quàm neceſſaria ſit ipſi indiuiduo actio ipſius, ſatis oſtendit. De ſplenis vſu alibi diſputabimus, ſumpta occaſione ex docta ipſius Vlmi diſputatione, quam tam contra veteres quàm neotericos habuit: quòd nimirum infinitus ferè tam venarum quàm arteriarum numerus non impediat, quo minus, abſq; tamen mortis neceſsitate, magna ipſius omenti pars per vulnus exeuntis ſecetur, quod etiam quotidie feliciter exercetur Pulmones ſimiliter qui vicini, & Cordis flabellum ſunt, ſæpius pure multis annis referti ſunt: præcipuè verò ſi vnus pulmonis lobus ſanus ſit, & ſputum facilè procedat. Sed quod maius eſt, à Cornace in Bibliopolæ cuiuſdam Viennenſis corde, (quod adhuc contingere poteſt) poſt mortem magnum apoſtema, mediã ferè cordis capacitatem ambiens, in plurimorum præſentia repertum fuit (qui tamen diu prius leui ſolùm ſyncopi obnoxius fuerat) quod certè non potuit, cum adeò fuerit magnũ, momento accidiſſe. Idem etiam Nicolaus Maſſa, celeberrimus ſui temporis Medicus, in ſua Anatome teſtatur, ſe in Veneto (qui ex vulnere capitis interierat) in auricula & ſubſtantia cordis, dimidij oui magnitudine abſceſſum inueniſſe, qui in fibroſa hac ac ſolida parte, non potuit niſi longo temporis ſpatio naſci: quod, modo vulnus vlcuſve ad ipſos ventriculos non penetret, contingere poteſt. Tales etiam reperiuntur, qui vltra dies octodecim vixêre, corde tamẽ ad profunditatem duorum tranſuerſorum digitorum, ſed ſolùm in ipſius carne, læſo. Idem in Cerebro accidit, in ipſius inquam ſubſtantia, non autem in ventriculis, quemadmodum fieri hoc poſſe, hiſtorijs, teſtimonijs, fide dignorum comprobatis, alibi oſtendemus, tædioſam prolixitatem in hac Epitome vitantes. D

à Gian.

HISTORIA IV. Eiuſdem ſubiecti.

Si delicatioribus quibuſdam Lectoribus, quibus antiquitas ſolùm placet, neoterici hi citati autores nõ ſatisfaciant, nec aliàs ipſis quidquam, niſi ſumma cum difficultate perſuaderi poteſt: ſatisfac. et tan.ẽ, vt ſpero,

A vt ſpero, docti & iam pridem percelebris Medici & Chirurgi Arabis Albucaſis aoctoritas, qui lib. 2. ſuæ Chirurgiæ, in hunc modum ſcribit: Mulierẽ vidi, io cuius vtero infans cùm eſſet mortuus, rurſus tamen grauida reddita, qui etiã fœtus io ea mortuus. Loogo tẽpore pòſt, tumor in ipſo vmbilico obortus, quo aperto materia effluxit: ad quam vocatus fui, & longo tempore tractaui, nec tamen conſolidari potuit: quare fortiſsiina attrahẽdi vi pollentia medicamẽta applicaui, ſicq́; plurima oſſa ſucceſsiuè prodiêre: quo viſo, perterritos fui, cùm in Abdomine nulla eſſe oſſa ſcirem. Quare omnibus perpẽſis, & indagatis, eſſe oſſa fœtus emortui cognoui: ita vt cùm plura iam extraxiſſem, cã priſtinæ ſanitati reſtituerim, eo ſolùm excepto, quòd ſemper aliquid per vlcus exſudarit. Hactenus Albucaſis. Quòd ſi adhuc aliqui adeò difficiles ſint, quibus oe hac quidẽ ratiooc ſatisfiat, vt qui omnia quæ ab Arabibus ſuot profecta, tanquã barbara deteſtentur, eos ad Alexandrum Benedictum, qui ſiioilem hiſtoriam io ſua praxi, tract. de Diſſicul. partus habet, relego.

HISTORIA V.

VErùm ne hæc teſtimooia & biſtoriæ peregrioę, quæ à nobis ſuot allatæ, aliquibus ſiot ſuſpectæ, oõ ſecus qoàm narrationes eius, qui varias regiones perluſtrauit, cui etſi quis nolit, aut fidẽ dare opor-
B tet, aut ea loca etiam perluſtrare, ad rei veritatem indagandam. Quare contentus ero allegatione ſimilium hiſtoriarum, caſuum eorum, qui in noſtra regione contigère, quæ non minus fclices & laudabiles ſunt, qui eas diligenter perpenderit, quàm ſint vllæ aliæ hiſtoriæ.

In ſuburbijs Sullianis ad Ligerim Margarita Preuoſt, Petri Dorcti molitoris vxor, cùm manifeſtò grauida eſſet, & tamẽ tempore partos eniti nõ potuiſſet, quomodocũq; à mulieribns ipſi ſuccurreretur, ſenſim in grauidiſsiioũ incidit morbũ, vt tandem venter adeò exteoderetur, propter ſœtũ & ipſius tunicas putreſcentes, ita vt præter totius Abdominis tumorẽ, octauo, nonòve menſe circa regionẽ vmbilici, peculiaris tumor, valde elatus, obortus ſit, ſimilis abſceſſui molli rubro, vt iam ad apertionem maturus videretur. Quare abſceſſus hic anno 1550. die natiuitatis Cbriſti ab Ithierio Gallometo eius loci Chirurgo, caoterio actuali apertus fuit, qui pūris incredibilẽ quantitatẽ, ſcutellis exemit: altera verò die, cùm vulneris rationẽ eſſet habiturus, qualeſnam eſſent pili, qui circa vulnus conſpiciebantur, inquirere voluit, quare fœtus caput iam putreſcens eſſe reperit, quod rũ per vulnus dilatatũ extraxit, coin reliqua cadaueris parte, quod filiam fuiſſe agnitum, attainen breui temporis ſpatio conualuit. Hæc poſt mortem Doreti mariti, rurſus alteri nupſit, & circiter annos adhuc viginti ſeptem, corpore ſano ſuperuixit, quæ modò nuper nimirũ anno Cbriſti 1577. diarrhœa perijt. Verùm ipſa vt nec prius, ita nec puſtmodum vtero geſtauit. Cuius rei teſtes plures fide digni eo loci habẽtur, & præſertim Gratiana Theobalda, prædicti Gallometi Chirurgi vxor. Verùm ſi quis ſit, qui Chirurgi ſibi incogniti teſtimooiũ contemnat, (licet eo loci
C celebris fuerit) acquieſcendum tamen ipſi erit. ei, quod ſuccinctè ſuo more, doctiſsimus Hollerius præceptor meus, ſub finem 1. lib. de Morbis internis ſcriptum reliquit. Refert Mulierem quandam Lutetiæ cùm vtero geſtaret, fœtum diebus quindecim antequam in lucem edererur, brachium per vmbilicũ matris extenſum habuiſſe, & tamen nihiloininus ipſam vnà cum fœtu ſuperſtitem remanſiſſe. Quomodo autem eoixa ſit, aut per quam viam, & an poſtmodum rurſus vtero geſtarit, ſpeciatim non exponit, quod tamen & inueſtigatione & conſignatione dignum erat: id quod facilè ab ipſo fieri poterat, cùm præ foribus exemplum haberet: magna huius rei vtilitate, tam quoad theoriam, quàm praxin perpẽſa. Sed quomodocunq; ſe res habeat, hoc abſq; magno vteri vlcere fieri oon potuit: licet fœtus dein in locum naturalem rurſus redierit. Verùm ex altera parte res ſumma admiratione digna eſt, infantem tamdiu ſuperſtitem, hoc pacto viuere potuiſſe, non ſulùm vtero, ſed & tunicis ipſum inuoluentibus ruptis, ipſius vteri fundo, brachio perforato: alia enim ratione fieri non poterat.

Rcferam adhuc hiſtoriam ſimilem, abſq; contradictione veram, ex rclatione Illuſtriſsimæ & heroicæ Principiſſæ, quæ ex Illuſtri Bourbooia ſtirpe eſt, Guyſiana vſufructuaria, (quæ licet ætate ſit grandæua, ſano tamen corpore & animo eſt, qood admiratione dignum, & heroicis huius ſæculi perſonis exempli loco eſſe dcbet) quam ex doctiſsimo ipſius Medico D. Bunoto cognoui, qui ad vrbem id quod ex ipſa ſpeciatim cognouerat, & quod etiam nuper denoò ab illa narratum & affirmatũ ipſi fuit, ad me traoſcripſit. Hiſtoria ſic ſe habet.

D

HISTORIA VI.

CVm ſua Celſitudo aote matrimooium, annorum iam eſſet viginti, & apud matrem adhuc educaretur, Pheræ vrbi Picardiæ, & in Templo eſſet, vidit matri ſuæ adduci iuuencam ægrotam, pallidam, proſtratis viribus, tumentem, tantiſq; doloribus diuexatam, ita vt nec qois morbus eſſet, noſceretur, nec ſpes vlla ſalutis ſupereſſet. Quare Princeps miſericordia mota, eam Obſtetricibus inſpiciendã tradidit, quæ rem vti ſe habebat, patefecère: ægrotam nimirum, quæ virgo cenſebatur, ſœtum adultum, & à longo tempore mortuũ & putridum vtero geſtare, ita vt oſſa vtero perforato, ad latus vmbilici conſpicerentur: ex quo loco ipſa Princeps oſſa aliquot extrahi, & copioſiſsimum pus fœtidiſsimum emanare vidit: quo tamen affectu, breui temporis ſpatio percurata fuit: quam etiam diu prædicta Domina ſanam obſeruauit: ſed quid tandem ei acciderit, ignorat: nec etiam an fuerit poſtmodum maritata, aut denuò grauida facta, aut contrà. Cùm eoim paulò pòſt Illuſtriſsimo Priocipi felicis memoriæ oupſiſſet, ſedem motauit, nec qood poſtmodum ipſi acciderit, perquiſiuit.

dé Sully ſur Loyre.

à la Fere en Picardie.

Claſsis quarta, Hiſtorias ſex de Vtero abſq; vitæ periculo ablato, continens. CAP. V.

ETſi buiuſmodi vterini affectus in corpore adhoc latitantes, & etiam remedia horrenda, quibus vſæ, admiratione ſint digna, propter eueotus adeò felices: alij tameo adhuc loogè difficiliores caſus ſunt,

ratione tamen quotum mulieribus neceſſariò moriendum non eſt, licet poſtmodum ſteriles permaneant, cuiuſmodi eſt omnimoda ipſius vteri ablatio, poſtquam adeò prolapſus, vt extirpandus ſit: quod nihilominus tamen abſq; grauiori morbo accidit. A

Sunt tamen Medici aliqui & Chirurgi etiam doctiſsimi, qui omnimodam vteri procidentiam non concedunt, Æginetæ & Aetij auctoritatibus moti, qui videntur non concedere, niſi difficulter admodum fieri, vt vterus adeò è loco prolabi poſsit, & tamen auxilia, remediorumq; formulas ab antiquis traditas, pro ipſius vteri in locum naturalem reductione proponunt, ita vt tandem fateantur (quod ex relatione habent) aliquibus mulieribus, quæ tamẽ ſuperſtites remanſère, vterum penitus exemptũ fuiſſe. Verùm Hippocratis auctoritas, quæ lib. de Morb. mul. habetur, vt & experientia manifeſta, ipſis cõtraria eſſe videtur. Scribit enim Hippocrates, vterũ ſępius è corpore, & quidem ſępius vſq; ad femora prolabi, imò ex ſententia Aetij, magnitudine oui Struthionis: quod ſanè ſolùm vteri collum eſſe nõ poteſt, abſq; quo vteri corpus totũ non ſit prolapſum. Præterea oculis obſeruari poteſt, ipſius interiorẽ partem exterius inuerſam, & ſuperiorem, quæ interna etiã erat, prolapſam, exteriorẽ partem conſtituere. Verùm tria ſunt, quæ præter autoritatem Auicennæ, quæ habetur lib. 3. Fen. 21. tract. 4. cap. 5. hoc atteſtantur. Primo quidẽ ipſius ſanguinis menſtrui ſenſibilis effluxus, leuisq; trãſudatio, ex tota ipſius vteri ſuperficie promanans, qui dum fluere debent menſtrua, amplius nõ procidit, quod ſanè certũ argumentũ eſt, ex ipſius vteri corpore & capacitate promanare, & nõ ſolùm ex vteri collo, vti multi contra Galeni ſententiã ſomniàrunt. Verùm præter propoſitũ non eſt, ſed notatu digniſsimũ, quòd ſi ſolùm ipſius collum procidat, corpus verò ipſum nondũ ſit prolapſum, tum conſpici in ipſius fundo (qui tum parũ maior, quàm fortè ſit ouum gallinæ) foramen, quod os ipſius vteri eſt, ad ipſum collum attractũ, & ab ipſius vteri corpore depreſſum, per quod foramẽ in mulieribus iuuencis hoc malo diuexatis, ſanguinẽ menſtruũ promanare obſeruatũ fuit: & tamen facilè prolapſus talis in priſtinũ ſitum reduci poteſt. Sed ſi per foramen hoc pluribus de cauſis relaxarũ ipſum corpus tanta mole procidat, quod quotidie accidere ſolet, tunc foramen id amplius nõ conſpicitur, ſed totum aſsimilari poteſt magno vini cantharo, qui in ſuperiore parte oualẽ figuram habet, ſed inferuè minorẽ: infernè verò alia eſt rotunditas, ſuperiore longè maior, abſq; tamen foramine: in medio aũt manifeſta conſpicitur coarctatio, binas has partes aliquo pacto ſeparans, quod nihil aliud eſt, quàm os vteri dilatatũ. Et tunc obſeruatũ fuit, ex tota illa parte inferiore, in iuuencis (tanquam per reſudationẽ) ſanguinem menſtruũ debito tempore profluxiſſe. Hic eſt intermedius anguſtior locus, cui ligatura inijci debet, quando animus eſt vterũ prolapſum, & gangręna affectum auferre: rarius enim ſuperior pars putredine tentatur. Hac ratione minor illa & ſuperior rotunditas turſus reponi poterit, ſi inferiore parte ablata illa huius pondere amplius nõ prematur, vti ante prolapſum fiebat, nec etiã deorſum poſt omnimodam procidentiã trahatur. Si verò ſupra manifeſtam illam coarctationẽ, (vti aliquando factũ) ligatura fiat, id cum dolore ſummo, & etiã cum periculo coniunctũ erit. Dein exiguus, aut nullus dolor, quẽ maſſa illa carnea prolapſa (vteri fundum puta) tum perſentit, etiamſi duriter tractetur, dũ reducere eſt animus, prædicta atteſtatur. Eſt enim, vt verũ dicamus, os ipſius vteri vnà cũ ligamentis à quibus dependet, quæ exquiſito ſenſu prædita ſunt, non aũt ipſius vteri corpus, de quo hîc agimus, & quod in partu Cæſareo incidimus, quemadmodũ alibi probamus. Tum remedia quæ vſurpantur, & inter cætera inſertio peſſarij in fundũ vſq; vteri ex ſubere cera obducto, aut alia materia parato, de quo, ne à propoſito recedamus, in ſequentibus agemus, id etiam comprobant. Verùm, ut ad rem accedamus, antequàm aliorum autoritates proponam, breuiter binas hiſtorias à me obſeruatas, referam. B C

HISTORIA I.

à Lunel en Gaſtinois.

CVm Lunelli Vaſtineti, cuidam mulieri è corpore vterus auferretur, præſens adſtiti, qui conſilio defunctorum D. D. Saportæ, hoſpitis & mœcenatis mei, & Rondeletij, præſidis mei, ab Anatomico publico Bartholomæo nomine, qui poſtmodum phthiſicus interijt, exſectus fuit, idq; poſteaquam Monſpeſſuli omnia remedia, ſed irrito conatu attentata eſſent.

HISTORIA II.

en Gaſtinois. de Pithiviers.

AB eo tempore, conſilio meo nobili matronę Vaſtineti, (cuius nomen ſubticere placet) Ambroſius Niger & Compagnouus à turre Chirurgi Pithvuerenſes, vterum exſecuère, quod malum aliàs incurabile erat: iam enim gangrænam minabatur, & ſolùm adhuc cuti parum adhærebat, cuius pars inferior propendens, magnitudinis duorum pugnorum, iam planè liuida erat. D

HISTORIA III.

de Vualreas.

DOmini Villanouani (cuius ſuprà facta fuit mentio) etiam conſilio, antequam ipſi familiaris eſſem, Petrus Mauricius Valdreacenſis, vterum vxori Petri Coſtei pannicidę excîdit: cui, ſtatim poſt abſolutum difficilimi partus puerperium, exciderat, nec reponi poterat, cùm adeò in partu læſus foret. Quem cùm ligaſſet, abſcidit, & cauterium adhibuit, idq; inſcio marito, qui tum abſens erat, cum quo poſtmodum nihilominus concubuit, abſque tamen voluptate: quod denuò epiſtola ad me data Anno 1533. atteſtatus eſt.

HISTORIA IV.

CHriſtophorus à Vega Hiſpanus, tractatu de Procidentia vteri, refert, ſe decennio antequam hæc ſcriberet, cuidam mulieri curaſſe vterum excindi, quæ tum adhuc ſuperſtes erat.

HISTORIA V. TRES CONTINENS
hiſtorias de Vteri ablatione.

CArpus in ſua Anatome hac de re verba faciens, narrat vidiſſe ſe à Patre ſuo vterum auferri: dein ſe quoque cuidam vterum excidiſſe, & poſtmodum etiam per ſuum nepotem plurimis Medicis

aſtantibus

A aſtantibns vterum eximi curaſſe. Quo loci obſeruationes admiratione dignas adducit, de quibus in paruo tractatu, de bac materia compoſito, problematicè egimus.

HISTORIA VI.

NOn ſolùm ſectione & vſtione omnimoda vteri procidentia, poſtqoam amplios reponi non poteſt, curatur: ſed etiam ligaturis, cuios rei boc anoo praxin vidimus, quod ſeqoens oſtendit hiſtoria.

Philiberta Louyſon Ioannia Baugin vinitoris vxor, Neoburgi inter Pithuueram & Puiſſelluin habitantis, cùm menſium octodecim ſpatio, ſanguineo vteri fluxu, eoque copioſo laboraſſet, adiuncto verſus collum vteri pondere: ſubitò ſuis in ædibus perſenſit (res ſanè mira) vterum vſque ad interiorem femorum partem prolabi, tanta magnitudine, vt cùm eom reponere nõ poſſet, triduo aut quatridoo pòſt, Bonauenturæ à Turre & Blaſij Berte Chirurgorum Pithuuerenſium, (quibus cum hac de re ſępius con tuli) opem implorarit: qoi cùm ſoli ſectionem adhibere non auderent, ligatura (meum aduentum exſpectantes) contenti ſuêre, quod anno 1580. 6. Kal. Martij ſactum. Ligaturam valdè ſtrictam, cùm eom reponere non licoiſſet, adbibuêre, eamque non circa partem anguſtiorem, qoæ eſt inter ceruicem & fundum vteri prolapſi, de quo præcedenti capite quo loci omnium tutiſsimè ſectio fieri poteſt: ſed ligatura facta in ceruice vteri, quæ valdè eminebat, ita vt ligatura, vretræ aut ceruici veſicæ proxima foret. Priorem hanc ligaturam per dies octo oon motauère, ſed his finitis cùm eò vnà cum ipſis veniſſem, vt vterum ſecaremus, vreremos, & auferremus, videns ligaturam in altiori, quàm par eſſet, loco, ita vt tuta ſe- *à la Neufuille entre Pithuiers & Puyſeaux.*

B ctio fieri non poſſet, vſtio verò nolla, ratione etiam habita virium proſtratarum ipſius ægræ, conſului vt oona & arctior, quàm prior fuiſſet, eodem in loco fieret ligatura: illa enim cùm magnam partem ceruicis vteri ſecuiſſet, laxior erat reddita. Quo facto, non abſque dolore, altera hæc & fortior ligatura, magis adhuc partem incidit, & hæc ſectio fuit io anteriori parte, eo loci vbi nodus ipſius ligaturæ erat, vſque ad medium canalem, perquem vterus inuerſus prolapſus erat. Vnde magna copia puris effluxit: ex fundo nimirum vteri, qoi iam niger & gangrænuſus, ad femora propendebat, promanans. Poſtmodum cùm alternis diebus, noua & indies arctior ligatura fieret, vti inter nos concluſum erat, tandem poſt decimam ligaturam 13. Kalend. Aprilis vterus ſponte excidit: ipſa verò iam conualuit, munia domeſtica rectius, quàm antehac obiens.

Claſsis quinta, binas continens hiſtorias de Vtero, abſq; tamen morte ſpontè elapſo.

CAP. VI.

HIſtoriæ iam adductæ de exciſione prolapſi & putreſacti vteri, in mulieribus, qoæ ſuperſtites manſère, abſurdæ videri non debeot: ſiquidem vterus cùm rurſus in corpus retrudi non poteſt, ſpontè & à corpore ſe ſeparet, & etiam excidat, (niſi arte Chirurgica ſuccorratur) abſque tamen vitæ periculo, imò etiam abſque morbo, vt ex ſequentibus hiſtorijs colligere erit.

HISTORIA I.

C CVm Dominæ Blanchafortiæ ſeniori, piæ memoriæ, à longo tempore, ſed ſenſim vterus adeò eſſet prolapſus, vt tandem nec rurſus iudere, nec etiam amplius ferre poſſet, vt qui iam putreſcere inciperet, Montargiſsium ad me vẽtura erat, vt ibi eam curarem, aut Lutetiam comitarer: verùm dum in itinere eſſet, vterus ſpõtè excidit: nihilominus tamen iter abſoluit, nec etiam alijs vſa remedijs, qoàm lotione ex vino & roſis à Felles Chirurgo adhibita, qoi (vt narrat) eo loci, vbi vterus eſſe ſolebat, nil niſi ſpatium vacuum obſeruauit, anno 1571. æſtatis tempore hoc accidit, à quo tempore, pro ratione ætatis grandæuæ, ſatis ſana ſuperuixit. Tandem ex caſu ſcalę, ſubita morte perijt: nec tamen eius corpus apertũ fuit, vt locus vnde vterus prolapſus erat, inſpiceretur, vt in altera, de qua ſequeos biſtoria aget, factũ fuit. *de Blancafort.* *à Montargis.*

HISTORIA II.

CVm ob plures diffieiliores partus, Petrina Boucher Domioi Franciſci Quarrei aduocati Montargiſsienſis, iam prouectæ ætatis ancilla, vteri prolapſu longo tempore laboraſſet, qoi ſeoſim adeò auctus, vt amplios in naturalem locum reponi non poſſet, taodem gangræna affectus, putruit: & ſpontè anno 1574. dum vrinam eſſet redditura, excidit, nec tamen propterea lecto ſe continuit, cuius rei fide digni teſtes ſunt D. Contugonius Medicus, & Ioannes Bellouacus Chirurgus Montargiſsienſis. Vtero elapſo, toto adhuc triennio optimè valens, ſuperuixit, niſi qood (vt ipſa narrabat) ab illo tem-

D pore cogebatur diligentius quàm prius, partes inferiores à frigore externo cuſtodire, aut certè dolorib. colicis diuexari. Tandem (me abſente) cùm febri continoa interijſſet, & iam ſepulta eſſet, poſt reditum vnicè me rogãte factum, vt Magiſtratus permiſſu rurſus exhumata fuerit, & per Felles Chirurgum anno 1577. 10. Kal. Decemb. in præſentia D. Contugonij Medici, Obſtetricis & aliorum aperta fuit. Nec aliud inter veſicam & inteſtinũ rectum eò loci, vbi vterus à natura poſitus fuerat, quàm locus vacuus obſeruatus, per qood foramen facilè, & abſq; obſtaculo magnæ nouaculæ manubrium indi & eximi poterat: & per hoc reuera frigus externum ingrediebatur, & dolorem colicum cauſabat, reliquis vicinis partib. cicatrice obductis: nam ab elapſo & ablato vtero, neq; ſanies, neq; purulenta aliqua materia emanauerat.

Addere hîc poſſem id, quod io Turcia Eunuchis accidit, quos Imperatoris cubicularios eſſe volont, qoibus non ſolùm (vt olim fiebat) teſticuli vel atteruntur, vel exſcinduntur: ſed nunc ijs tam teſticuli, quàm mẽbrum & ſcortum adimitur: hoc quidem vtero inuerſo, illud verò collo vteri ſimile, cuius tamen collum in ſectione Cęſarea non inciditur, nec aliqoando etiam in exciſiooe vteri prolapſi Verùm ſi quis obijciat, non ſimile eſſe, partim quòd id ſolùm in valdè iuuenibus contingat, Cæſarea verò ſectio in mulierib adultis: partim etiam qoòd ibi remedia exquiſitiſsima ad id accommodata habeantur Reſpondeo, idem poſſe & debere etiam in hoc caſu fieri, & quod maius eſt, ætas iuuenilis nobis non contrariatur, ſed potius adſtipulatur: ſiquidem ceoſendũ videbatur, ad talem ſectionem minus aptos eſſe iouenes, qoi caſtrantur, quàm adultiores, ad exemplum eorum, qui calculo veſicæ laborãt, qui ſi valdè iuuenes fuerint,

difficilius ſectionem ferent. Et licet ætas his iouenibus caſtratis Turcicis ſit auxilio, videmus tamen plu A
res iam adultos, & etiã ſenes, qoi dum redditi ſunt Maniaci, Melancholici & inſani ſibimetipſis tam teſti-
culos, quàm virgam excidere. Quod à me Aureliæ, dum adhuc Grammaticæ ſtuderem, obſeruatum, in
de Nantes. Epiſcopi Nannetenſis architriclino (tum temporis etiam Aureliæ literis operam dante) qui ex rabie a-
moris in profundum puteum præcipitem ſe dederat: qoo loci omnia ea, quæ amoris morbum cauſabát,
exſciderat, tanta cum hęmorrhagia, vt facilè eſt colligere, cùm ea perſeuerarit, donec exinde extrahi poſ-
ſet, & tamen mortuus non eſt. Idem etiam adultoribus, in adulterio deprehenſis accidit, licet remedia
non fuerint ſubitù adhibita, quod tamen in ſectione Cæſarea fieri poteſt. Verùm quilibet in Anatome
bene verſatus, abundè ſatis nouit, quid periculi ſobſit in exſectione earum partium in talibos Eonuchis,
qui æquè aut magis periculo mortis ſubiecti, dum ſectio hæc adminiſtratur, quàm eæ, in quibus ſectio
Cæſarea adhibetur, in quibus vterus ſolùm ſectione ſeparatur, abſque ipſius ſubſtantiæ ablatione, licet
in illis Epigaſtrium non lædatur: qood tamen in his, quibus Cæſarea ſectio adhibetur, fieri ſolet.

Præcedentium Hiſtoriarum Epilogus. CAPVT VII.

CVm ergo, vt hanc rem concludamos, vterus in corpore tanto apoſtemate affici poſſit, vt aliquando
in hypogaſtrio eum aperire oporteat, (loco longè difficiliori, qoàm ſi in altiori foret loco, & eo lo-
ci, vbi ſectio fit Cæſarea) & quidem ferro ardente: dein etiam cùm adeò magno vlcere affici poſsit,
vt fœtus mortuus integer, aut omnia ipſius uſſa vſque ad inteſtina pertranſire poſsint, & inde etiam fo-
ràs, idque putredine, aut abdominis ſectione, & nibilominos abſque metu ablatę conceptionis, curetur. B
Tum etiam com ſectione, vel vſtione, vel ligatura abſque morte mulieris penitus eximi poſsit. Et deni-
que cùm poſt longum eiuſdem prolapſum, corruptionem & gangrænam, ſe ipſum ſeparet & corrumpat,
abſque morte morbòve mulieris. Quare ergo vterus pari, aut longè maiori cum confidẽtia in tali neceſ-
ſitate, arte ſecari non poſſet, & etiam remedijs adhibitis curari, dein concipere, tum vtero ad definitum à
natura tempus geſtare, & denique modo naturali pàrere? ſi modò aliqua coarctatio, ſeu coalitio ex cau-
ſis prædictis originem ducens id non impedierit, quod eò ipſam adigeret, vt rurſum ſectione hac Cæſa-
rea vti cogeretur: quæ tamen longè facilius, quàm prius adminiſtrari poſſet. Videtur ſanè, meritò natu-
ram ſummè conqueri debere, de Chirurgia, quæ ipſius eſt miniſtra, & de magnis ipſios artis Magiſtris,
quorum fidei eſt concredita: ſiquidem ipſis ad oculom, & quidem digito huius rei tot exẽpla oſtendens,
quo humano generi ſuccurrant (quod ipſorum eſſe profeſsionis fatètur) & eò quaſi ipſos adigens, vt id
tuto, & felici cum ſucceſſu faciant: attamen aut nolunt, aut non audent id aggredi, ſed potios impediunt,
aut probibent, quantum in ipſis eſt. ne hæc ſectio in vſum ab ijs reuocetur, quibus tamen experientia, ar-
tium magiſtra, hanc induſtriam & ſolertiam obſeruatione maniſeſtiſsimorum effectuum cõmunicauit.

Sectio quinta. C

Prædictorum magis plebeia & vulgares probationes.

CAP. I.

VERVM ſi quis ſit, aut contradicendi ſtudio ductus, aut veritatis oſor, qui adeò animo ſit
obſtinato, vt prædictis fidem vllam adhibere, neque etiam autopſia (pigritia doctus) vti
velit, neque etiam argumentis & rationibus allegatis acquieſcere. Opponam illi eos, qui
bruta caſtrare ſolẽt, qui mihi erunt loco Aduocatorum ſub vlmo (vt eſt in prouerbio) ipſis
verò loco Magiſtrorum, (vt dici aſſolet) de villagio, quæ ſufficient, vt ſe ita victos fateri co
gantur, vt quod reſpondeant, non habeant. Ij, quando & equos, & ſcrofas, & canes caſtrare ſolent, ipſis
dum adhuc iuuenes ſunt, alij quidem eximunt vaſa ſpermatica: alij verò teſticulos fœmineos: alij deniq;
qui in arte ſunt graduati, Vterum penitus extirpãt. Sed ſi huiuſmodi bruta ſint adultiora, malunt ea dum
grauida ſunt caſtrare: tum qoia facilius Vterum inueniunt, tum etiam quia de vera caſtratione puſtmo-
dum non dobitant: qoibus tamen aliqui, vt qui in arte minus ſunt exercitati, ſi vaſa ſpermatica exeme-
rint, contenti eſſe ſolent, ſibi, quod fieri conſoeuit, tertio die ipſos fœtus reiecturos, certò pollicentes. A-
lij verò catellos extrahunt, vt vidi, & cani deuorandos obijciũt, quod abſque Vteri ſectione fieri non po-
teſt. Verùm qui in bac arte ſunt verſatiſsimi, maiorem vteri partem excindunt, vel totum eximunt: aliàs D
enim vſu venire aliquando ſolet, vt æquè depereant & qoaſi œſtro in ſe maſculos incitent, quod ſanè in
equis malum eſt. Hac ſectione facta, aliquot ſolùm punctis vulnus conſuunt, & locum pinguedine por-
cina, oleo nucum, cineribus foci, & aliquãdo pauca fuligine propter muſcas, aut vermes inungunt. Qui-
dam Gaſſet oomine, in arte caſtrandi verſatiſsimus, me iubente, duobus magnis canibus, mox catellos
excluſuris, tam fœtus quàm vterum extraxit. Inter quos alter, cùm dentibus ſutoram ademiſſet, & inte-
ſtina forent prolapſa, aliquot diebus pòſt perijt: alter verò, cui hoc non accidit, nunquam à cibo abſti-
nuit, licet quinque catelli vnà cum Vtero eſſent extracti. quem circa inferiorem partem ligauit, quod fie-
ri oportet, cùm Vterum oblongum habeant, & tam in plures, variaſque partes diuiſum, quibus cuiuſli-
bet catelli particularis ſecundina adhæret.

Vidi etiam ſenem Opilionem, qoi circa Autumni finem nil aliud facere ſolebat, quàm hoc pacto adul
tas oues quomoducunque prægnantes caſtrare: partim quòd ſecus difficulter Hyemem ſuperuixiſſent,
partim etiam qoò melius, citius, & minori ſumptu ipſas impinguaret, carnes teneriores, ſapidiores, &
palato gratiores redderet, quàm ſit caro veruecis: ita tamen vt ex caſtratis nulla ſit mortua, vel qoòd à
cibo abſtinuerit. Et hoc à quolibet videri, & etiam abſque periculo, paruiſque ſumptibus à quouis etiam
Cbirurgo experiri poteſt: donec in mulierib. grauidis, quæ ad mortem ſunt condemnatæ, id experiondi
detur

A detur occaſio: à Magiſtratu,ſi fieri poſsit,gratiam & vitam impetrantes,ſi ipſas eus dere contiogat,quod
(omni dobio remoto) fiet,ſi pariendi tempore appropinquâte dextrè ſecentur,& dein diligens ipſarum
habeatur ratio. Tum cnim & ooo citius ſecūdina naturaliter à Matrice ſeparatur, ſine cuius ſeparatione
opus longè difficilius & periculoſius furet: adde quòd tum temporis facilius, quàm ſinè os Vteri aperi-
tur,quò ſanguis,ſanies & pus,quæ intus fortè continerentur,effluere poſsint.

Altera etiam vulgaris probatio. CAPVT II.

AD hsnc rem comprobandsm,plebeio & vulgari adhuc exemplo vtar: propoſito nimirum eo,quod
mulierculæ ruſticæ ſimili modo facere aſſolent, non ſolùm dum caſtrant pullos gallinaceos, aut
magnos gallos,quibus euidenter teſticulos eximunt: ſed etiam gallinis, dum ipſis vterum, aut id
qood nstura ipſis vteri loco dedit,auferunt, cui adhæret, quo ſouetur, qoo conſeruatur, & nutritur o-
uum,ex ſemine galli,ſi ſit fœcundus,& gallinæ ſimul iuncto natum. aot ex ſola gallina, ſi ſit ſterilis,& in-
utilis ad incubationem, quæ oua ſubuentanea dicuntur. Vulnus tamen hoc adeò magnum eſt, vt altè
ſatis digitus indi poſsit, magnum valdè proportione habita cum mulieris inciſæ vulnere. Quòd ſi indi-
gnum videatur, (quemadmodum & prædicta allegatio brutorum ex villis petita) vt ex ſtabulis anima-
lium & gallinarum huiuſmodi exempla in Medicorum Scholas ſacratiſsimss introducsntur: licet ipſe
Cato, Varro, Palladius, alijq; docti, relatu noo indignum cenſuerint: attameo Chirurgis proderit, vt ijs,
B quibus ſectionem Cæſaream adminiſtraturi ſunt, animum addant, quo in tali caſu benè ſperent, dum i-
pſis oſtendi & exponi poteſt, id, quod tali ſectiune in minoribus animantibus faciunt: quibus tamen ni-
hil ſiniſtri accidit. Qnare finem hîc imponam concluſioni affirmatiuæ propoſitioois in dubium reuoca-
tæ, mihi perſuadeos abundè ſatisfactum eſſe ei, quod eram pollicitus: nimirum quod sd poſsibilitatem,
veritatem, ſecuritatem, facilitatem, vtilitatem, & frequentiſsimsm neceſsitatem partus Cæſarei ſpectat,
ſi modo benè & cum iudicio, debito tempore & loco adminiſtretur.

De quibuſdam Symptomatibus, quæ dici poſſunt periculosè, huic ſectioni accidere poſſe. CAP. III.

DVo potiſsimùm ſunt Symptomsta, quæ hîc metuenda eſſe, obijci poſſet: Syncope & Conuulſio,
ſeu Spaſmus. Syncope quidem, propter inſignem ſanguinis effluxum, in quo robur & virtus ho-
minis conſiſtit: ſi enim ſanguis nimius profundatur, ſumma virium proſtratio ſuccedit. Verùm
cùm ſuperius demonſtratum ſit, in hac ſectione boni & laudabilis, vtilisque humoris, non magnam fieri
iacturam, ſequitur hoc loco Syncopes aut lipothymiss (quæ vulgari nomine animi deliquia dicuntur)
periculosè non eſſe metuendas.

Remanet ergo Spaſmi ant Conuulſionis metus, qni partium neruoſarum ad ſua principia eſt retra-
ctio. Symptoms ſanè periculoſum & ſæpe lethale: verùm hîc, aut nulla, aut parua coouulſio eſt metuen-
C da. Eius verò cauſæ, vt ſuperius in ſectione Peritonæi dictum, ſunt vel ioternæ, vel externæ. Ioteriores
in genere duæ ſunt, inanitio & repletio. Inanitio quidem, quoad vterum inciſum, maior non fit, quàm eſ-
ſe debeat, quàm ve fiat in psrtu naturali: ſanguinis enim profuſio, quæ ſola ferè id cauſare poſſet, adeò ma
gna (vti prædictum) non eſt. Altera verò cauſa, repletio puta, sdhuc minus adeſt, cùm ſectione hac, ſi ad-
eſſet, per hæmorrhagiam ſit ablata, qoæ plethoræ eſt curatio, & præſertim ſi huius ſanguinis inutilis e-
uacuationem perpendamus. Inter cauſas exteriores referri poteſt frigus externnm, partes interiores
mulieris inciſæ petens, aut ſectione oblæſas partes exteriores lædens: verùm diligentia induſtrij & pru-
dentis Chirurgi huic rei facilè occurri puterit. Supereſt ergo dolor, qui medio modo ſe habere, & his bi-
nis cauſis participare videtur, qui ad harum cauſarum aliquam referri poteſt.

Dolorem, qui ex inciſione Vteri contingit, Spaſmum cauſare non poſſe: & quòd Vterus eò loci, vbi ſectio fit, parum ſenſibilis ſit. CAP. IV.

COntra sſſertam ſententisin noſtram, obijcitur triſtis effectus doloris: multis enim videtur dolorem
neceſſariò ſummum eſſe debere, in parte sdeò neruoſa putata, & per conſequens ſenſibili. Verum
ad id, vt prius reſponſum fuit, ita etiamnum reſpondetur, non dari neruos in Vtero, qui notam me-
reantur, aut ſummo ſenſu ſint præditi in profundo & interiore capacitate Vteri, quò loci ſectio fit. At ſi
aliqui nerui dentur, ij valdè ſunt confuſi, inſtar membranæ ſemicarnoſæ, quæ diuerſis inſenſibilibus fi-
D bris intertexitur, moltaqoe adſunt vaſa, quæ humoribus ſummè repleta ſunt, qui omnium maximè ſen-
ſus acuitatem, qui adeſſe poſſet, obtundunt. Et videtur oeruus is, qui ad Vterum deſcendit, peculiariter
Vtero inſeruire, propter fœtum potius quàm propter matrem, quo fœtui ſpiritum animalem deferat nõ
ſecus quàm venæ naturalem, & arteriæ vitalem deferunt: ſi modò ſpiritus hic animalis canali snt meatu,
quemadmodum non ſine ratione dubitari poteſt, opus hsbeat: etſi ſint quibus videatur poſſe abſque tali
auxilio eò peruenire, idq; irradiatione quadam per alias partes. Verùm Philoſophicum hoc eſt, oec hu-
ius tractatus. Mulier igitur cùm pro ſe hoc ſenſu & motu non indigeat, quem neruus ad Vterum deferr,
id totum, tanquam beneficio naturæ, Vtero relinquit, vt eo vtatur, tam pro ſe ipſo, quàm vt & fœtui, ſi
quando opus ſit, communicet. Hinc fortè fit, vt Vterus ſuos motus habeat, & proportione habita, pro-
prium etism ſenſum, eumq; præter mulieris volũtatem: ita vt Vterus alterum dicatur animal. Ea ratione
verò fit, vt ſeipſum extendat, cõtrahat plus minùſve, prout opus eſt: ita tamen vt mulieri moleſtiam non
inferat, ſi modò naturaliter fiat. Sed ſi ex cauſa aliqua præternaturali fiat, tunc noxa in alijs partib. corpo-
ris magis, quàm in ipſomet Vtero perſentitur, ratione doloris, ſiue corpus, ſiue animus afficiatur. Sæpius
enim etiam modeſtiſsimas mulieres impstientes reddit, ipſarum mores, mẽtes, turbat, rationemq; lędit,
ſiue ſit ratiocinãdo, ſiue ſe mouendo, alióve modo. Talis ſenſus obſcuritas, cum non ob aliam, quàm pro-
pter hanc cauſam es in parte ſit, tum etiam vt ea, quæ moleſtiá pariunt, diſcernat: idcircò ſingulari naturę
prouidentia cò loci obtunditur: quod etiam aliarum partium ſubſtantiæ propriæ & interoæ, quæ tamen

Vtero magis principes ſunt,contingit:vt Spleni,Renibus,Hepati,Cerebro,Spinali medullæ,imò etiam A
Cordi,vt ex ſuprà citatis ex Cornace & Maſſa patet,vt prætercam id,qood Pulmonibos,Venis, Arterijs & Oſsibus etiam accidere ſolet. Sed dicet quis,manifeſtos tamen dolores perſentiri,vti fit in Inflammationibus,Eryſipelatibus, &c. Ad hoc reſpondeo, eſſe ipſios Vteri os, & eius appendices, ligamentáve, quæ dolori,aut voluptati facilè ſobiecta ſiot, quæ ſanè in ſectione noſtra non læduntur. Huic rei fidem facit,(vt dictum fuit) exiguus aot nullus dolor,qoem perſentiunt,non modò mulieres Cæſareæ,dum in parte altiori inciduntur, ſed etiam mulieres eæ, quæ ruptura, cauſata à prolapſu Vteri, laboraot, parum doloris perſentiunt: imò ſæpius nullum perferunt,quando partes prolapſæ,& quidem doriter,tractantur:dum videlicet Vterum reponere ſtudemus,qoò loci ſanè ſectio fit Cæſarea,de qua quæſtio eſt.

HISTORIA.

SEntentiam meam magis cõfirmat hiſtoria cuiuſdam Mulieris, qoam aote aliquod tempus vnà cum alijs Medicis & vidi, & ægrotam tractaui, quæ poſt mortem in præſentia teſtium fide dignorum aperta fuit:in cuius Vteri carnoſa ſubſtantia,(noo io eauitate,neq; ſuperficie gibboſitatéve externa) eollectionem adeò admirabilem, tam humorum, quàm carnoſarum excreſcentiarum, membranarum, sendonom, oſsiculorum item inſtar gummatum, lupias aliaque corpora diuerſæ ſubſtantiæ, coloris, odoris,aliarumque qualitatum habebat, vt pondus omnium eſſet librarum mercatoriarum quadraginta. Et tamen ab annis tribus,& longiore etiam tempore,quo temporis ſpatio materia eò loci erat contenta,
nullum dolorem,qui alicuius eſſet momenti,perſenſerat,licet tantæ ſordes,tantaq; moles in Vtero con- B
tinerentur: tamen toto illo tempore,tam naturales & vitales,quàm animales functiones perfectas & integras habuit. Verùm poſito & conceſſo eo,quod propter huius partis membranoſæ læſionem Spaſmus fieri deberet, (qui rarò, niſi à punctura cauſatur, & tamen ſectione partis punctione læſæ curatur) attamen cùm partem ſecamus id impediri,imò ipſum Spaſmnm curare deberet. Præterea etiam licet alterutrum Symptoma,Conuulſio ſcilicet aut Syncope, propter ſectionem hanc accideret, aut propter aliam qoampiam cauſam,(quæ etiam in partu naturali ſæpius contingere ſolent,vbi tamen ſectio nulla fit) attamen occurri poſſet iiſdem remedijs,quibus auxilio eſſe ſolemus iis,qoæ naturaliter enituntur: vtpote in Syncope,diuerſis corroborantibus : in conuulſionibus verò fotubus coouenientibus. Quorum remediorum materia,forma,& adminiſtratio alibi proponi debet.

Sectio ſexta.

FOECVNDITATEM, POST SECTIONEM CAEſaream remanere, probatur. CAP. I. C

ETsi multę ex propoſitis hiſtorijs mulierum,quarum Vterus diuerſimodè læſus erat, tàm ſectione Cæſarea, quàm longè grauiori modo, ſatis teſtatum faciant (còm poſtmodum Vrero geſtarint) fœcunditatem poſt hoiuſmodi operationes Chirurgicas iotegrè reſeruari. Video tamen nihilominus fore aliquos,qoi eo non ſint futuri cootẽti, qoi id fieri non poſſe à duabus rationibns non leuibus probaturi ſunt. Vna eſt,Vteri intemperies,quam ex prædicto largo ſanguinis profluuio prouenire præſupponent. Verùm huic rationi iam reſponſum, dum oſtendimus,quod licet hæmorrhagia foret magna, qoæ tamen non eſt,eiuſmodi tamen ſanguinem ioutilem eſſe, & per conſequens ipſius præſentiam naturæ optimè diſpoſitæ moleſtam, vti vice verſa ipſius profuſio valdè vtilis eſt. Quoad alteram rationem,ſolutionem continui,iam oſtenſum eam paruam eſſe, poſt Vteri contractionem,dum infans inde extractus eſt.

Cicatricem, quæ poſt vulnus vteri inciſi coalitum remanet, fœcunditatem non impedire. CAP. II.

VErùm contra ſolutionem datam obijci poteſt: quòd ſi pars inciſa adeò,vti diximus, ſe coarctauerit, tum & cieatricem paruam habebit,& eam valdè craſſam,duram,& difficulter cedentem, ob multiplices fibras,quæ obſcurè hinc inde intertexuntur:quæ omnes hniuſmodi cicatrice firmiter colli-
gantur. Quare vterus,inquiunt illi,eò loci ſatis dilatari non poterit,ad commodè fœtum in latum collo- D
candum,& æqualiter contineodum: & ſic cicatrix hæc,vt ipſis videtur, aur conceptionem,aut geſtationem,ant fœtus anctionem,aut robur Vteri, quò minus valeat in partu fœtum expellere, qui tum ex omnibus partibus æqualiter dilatari debet,impedire poterit. Sed etiam quod peius eſt,poterit cicatrix hæc (inquiunt) in perpetuum cauſare malum illod qood Hippocr. 2. de Morbis muliebr. Contortionem matricalem vocat, quæ neceſſariò ſterilitatem cauſat. Verùm qoò ad primum, reſpooderi poteſt, ſi conſolidatio ex prima intentione facta ſit (de quo problematicè alibi fuit diſputatum) nulla aderit cicatrix, quæ partem illam læſam, magis quàm alteram poſsit breuiorem reddere. At ſi ſit ex intentione ſecunda, & adſit cicatrix, vterus ſufficienter adhuc ſe dilatabit, ad bene contineodum infantem,eò quod reliquum vteri facilè ſe dilatabit. Quòd ſi qois inſtet,etſi hoc detur,tamen cùm vterus magis in vnum quàm alterum latus detrahatur, propter cicatricis duritiem, futurum vt & fœtus vnà in id latus adducatur, & hoc pacto deformis reddetur. Verùm nego ego, quòd propterea malum aliquod matri eontingat,oeque etiam infanti aliqua deformitas:qoippe quod ex ſuprà dictis infantibos, qui poſt talem ſectionem concepti,& nati fuêre,nullus fuerit,neque gibboſus,nec claodus,nec mancus,aut alio modo deformis. Ruptura enim, quæ in mulieribus ſectis (bono omine) remanet,conducit infaoti vt melius locetur, ſeque dilatet, & extendat, neque vllo modo quaſi coactus detinetur, vt in omnibus obſeruatum fuit : nec etiam aliqua ex matribus mali aliquid perpeſſa eſt. Addo etiam, fœtum figuram & conformationem

ſuam

A ſuam non ab Vtero accipere, tanquam ex proplaſtice, quidquid ab alijs in contrarium hac de re diſpu-
tatum fuerit, ſed ſolùm ipſi fœtui eſt conueniẽtis domicilij, hypocauſti & penarij inſtar, oon ſecus quàm
terra grano frumenti, alijſque ſeminibus: ſylueſtris aliave arbor, ipſi taleæ, quæ inſeritur: calor item fo-
trix ouo ad generationem membrorum ex ipſius albumine. Virtus enim fœtum in vtero informans, ſe-
minitam virili quàm muliebri incluſa, tacitè inſita & abſcondita eſt, (quemadmodum longè exactius a-
lio in loco à nobis fuit diſputatum) quamuis etiam vterus ratione aliquarum qualitatum multum adiu-
uet, ſi modo vera eſt Hippocratis ſententia, qua ſtatuitur mares vt plurimum in dextra, fœminas vero in
ſiniſtra vteri parte fieri. Quare ergo non poſſet commodè vnum continere, cùm duo etiam locum habe-
re poſsint? vel cur non duos, cùm ſæpius tres contineat? præſertim cùm aliquando abſque gemellis v-
nà cum fœtu Mola, aut aliud onus grauius quàm ſit fœtus cum omnibus ſuis inuolucris, contineatur:
nec tamen animaduertatur, quòd aut noxam infanti intulerit, aut quòd valdè moleſtum matri fuerit.
Quò ad vltimum argumentum, quod ex autoritate Hippocr. eſt deſumptum, quod erat de Contortione
vteri, quæ vt plurimum ob attritionem, in difficili partu factam, aut ex caſu, aut ex imbecillitate natura-
li, vel accidentaria, & reſolutione alterius lateris, aut ex conuulſione, ratione plenitudinis alterius partis
orta accidit: clarum eſt quòd cum hoc nihil commune habeat: propter cicatricem enim hac in parte ni-
hil debilitatus eſt, neq; relaxatus (ſed contrà potius corroborari deberet) neque in alteram partem con-
uulſus (vti iam dictum) eſt: quare argoinentum ipſorum nihil concludit.

B *Alter probandi modus, quo fœcunditatem cicatrice non impediri oſtenditur: argumento*
ducto à forti ad debile, quod conſiſtit in aſſertione noui Paradoxi, quod tamen
verum eſſe, & experientia & rationibus Medicis comprobatum.

CAPVT III.

CVm argumenta hæc, quæ allata fuère, ab experientia & rationibus ſint petita, ſatisfacere quidem
deberent: verùm vnum adhuc cõfirmationis gratia addam: cùm Peſſarium, ſatis quidem magnum,
latum & craſſum, Vtero inſeri poſsit, & in fundo ipſius vteri prius prolapſi, ſed dein repoſiti, reten-
tum (quo vterum in corpore contineat) nec conceptum, nec geſtationem, nec etiam partum (quod &
hiſtorijs & rationibus me probaturum ſpero) impediat: certè nec etiam cicatrix horum quicquam cau-
ſare debet. Quod vt æquo animo ſuſcipias, amice Lector, rogo, neve hoc primo ſtatim intuitu abſurdum
tibi videatur, tanquam omnium opinionibus contrarium, & præſertim vt præcipuis autoribus, tam ve-
teribus, quàm neotericis contradicens, cum quorum diſcipulorum ne minimo quidem me conferre vo-
lo, vt ſententiæ meæ applaudam, niſi quatenus & experientijs, & auxilio rationum veritate inexpugna-
bili roboratur. Quibus confidens, poſtquam diu reſtitiſſem, hæc proponere auſus ſum, tam ad præce-
dentium confirmationem, quàm ratione ea, quod vero Medico curæ eſſe debet, vt bona fide in commu-
C nem hominum vtilitatem conferat, id quod nouum, & vero conſentaneum in praxi obſeruauit, in reme-
diorum adminiſtratione, quæ illi ſolenni iuramento in bonum publicom fuère communicata. Hac enim
ratione factum, vt nimirum ex additionibus talibus, artes ad eam perfectionem, quam habent, peruene-
rint. Primò ergo diligenter ex ſuprà citatis hiſtorijs, rationibus & autoritatibus notare oportet, vterum
modò magis, modò minus prolabi, tam propter cauſas externas & violentas, quàm internas, & id vel ra-
tione humorum, aut ſine humoribus: quæ vteri ligamenta labefactant, & reſoluunt, aut ipſius orificium
& ceruicem dilatant. Hoc enim non ſolùm ex ſolo aliquo tumore, aut ipſius ſolidi corporis plenitudine,
quòd potius vterum in corpore retineret, quàm quòd propelleret, accidere ſolet. Quod inde manife-
ſtum fit, cùm minus prolabatur & relaxetur, menſtruis inſtantibus (quo tamen tempore ſucculentus,
plenus, & grauis eſt) aut tempore geſtationis, quàm fiat poſt fluxum mẽſtruorum, aut poſt puerperiom:
propterea quòd menſtruum, antequàm profluat, tumidum reddit, aut infans, quia antequam in lucem
edatur, vterum implet: hęc, ne procidat per orificium propriom & ceruicem tum nimis anguſtam, quàm
vt vterus adeò dilatatus prolabi poſsit, impediunt, ita vt tum temporis mulier quaſi curata videatur. Ve-
rùm cùm non diu in corpore vterus per ſe remaneat, Medicus arte auxilium fert, vt Hippocr lib. de Mor-
bis muliebr. docet. Sed & experientia noua oſtendit, præ cæteris remedijs, conferre certi alicuius Peſſa-
rij inſertionem, quod fortè caſu inuentum, aut potius (meo quidem iudicio) ab induſtrio Medico, qui id
D quod natura tempore geſtationis facit, aut inſtantibus menſtruis imitaturus erat: & hoc quo impedia-
tur, ne hæc domus, vterus nimirum (vt ſic loquar) per proprium oſtium egrediatur. Peſſarium verò hoc,
non ſimile eſt ijs, quæ ſolùm in ceruicem vteri inſeruntur, propter varios & diuerſos vteri morbos, quos
aliquibus peculiari nomine Lemniſcos vocare placoit: ſed & commodum & idoneum eſt, ad indendum
& retinendum in propria ipſius vteri concauitate. Peſsi, aut peſſarij, aut Emmoti nomen, aliundè mu-
tuantes, ipſi tribuimus (alijs nominibus deficientibus) cùm de eo in ſpecie ab antiquis nil fuerit tradi-
tum. Qui voluerit, Syphonem (Gallis *ſonpompe* dictum) nominare poterit, ad ſimilitudinem inſtrumen-
torum hydraulicorum, quæ à Gallis *pompes* nominantur, cum quibus in vſu ſimilitudinem aliquam ha-
bent. Illa enim vterum in corpore retinent, quemadmodum hic ipſam aqnam in hydraulo.

De Peſſarij huius inuentione, & diuerſitate. CAP. IV.

QVod à veteribus de hoc peſſario nihil vnqnam perfectè traditum fuerit, mirum non eſt, cùm infi-
nita ſint leuia & commoda auxilia, quæ à mulieribus experiẽtia quotidiana inueniuntur: quæ non
minus ingenioſæ ſunt in morborum propriorum auxilijs adinueniendis, quàm natura verecũdan-
tur viris morbos ſuos exponere, qui inter ipſas ſecreti habentur, ita vt pleriq; ex ipſarum Medicis igno-
rent: credo ego, apud ipſas hoc Peſſarium diu loco ſecreti habitum fuiſſe. Verùm hoc tempore Chirur-
gorũ aliqui hac de re, ſed diuerſimodè libros conſcribunt, & lectiones habẽt: nimirum quoad materiam,
ex qua hæc Peſſaria facta ſunt, quoad figuram, & quoad vſum. Aliqui enim ex ſola cera, alij ex argẽto, aut

auro excauato, alij ex ſubere cera tecto conficiunt. Præterea aliqui figura rotunda, alij ouali, alij triangu- A
lari, aut quadrangulari, inæqualibus tamen lateribus, aut in angulos obtuſos formant: alij forma cordis
depreſsi, alij ex rotunditate oblonga & obtuſa figurant: alij denique rotũdos in latitudinem, quæ in me-
dio aliquando, aliquando verò non perforata ſint, parant. Sic etiam multi indentes, funiculum ad alte-
rum extremum alligant, quò commodius quando voluerint extrahere poſſint: alij abſque funiculo in-
dunt, ita tamen vt ſine magna moleſtia, quando viſum fuerit, extrahere poſſint, non ſecus quàm ſi funi-
culus alligatus eſſet. Sunt verò alij, qui nunquam eximunt, quale eſt hoc peſſarium, de quo ſermo eſt,
quod quando in interiori vteri capacitate eſt, tamen nihilominus mulieres viris concumbere poſſunt,
etiam maritis, ſi modo ipſæ velint, ignorantibus: ſiquidem non ſolùm locus laxus & amplus eſt, in quo
continetur, ſed etiam figura æqualis & polita eſt. Nec impedit etiam quò minus mulier concipiat, eun-
dem conceptum retineat, vtero gerat, & pariat. Quod ſanè admirandum auxilium, tutumq́ue eſt, quo
tanto malo præcipitationis vteri occurri poteſt, ita vt ſæpius malum omnimodè curet, poſtqoam ali-
qoo temporis ſpatio in corpore geſtauêre, ita vt eo opus poſtmodum non habeant. Imò etiam ſi mulie-
res prius propter vteri præcipitationem concipere non potuère, vt concipiant auxilio eſt. Si enim Epi-
ploon os vteri comprimens, vt 5. Aphoriſ. 46. Hippocrates habet, conceptum impedit, quantò ma-
gis tantus vteri prolapſus id impediet, qoi in ſeipſum relaxatur, quaſi ſeipſum oppreſſurus, niſi hoc mo-
do in his occurreretur: quemadmodum in alijs fit, corpus emaciando, quod ſæpius diæta conuenien-
ti à nobis præſtatur. B

HISTORIÆ ALIQVOT CIRCA HOC PROPOSITVM.

Paradoxum, quo oſtenditur etiamſi mulieres Peſſarium tale in Vteri corpore ferant, nihilominus tamen ipſas & concipere, & Vtero ad præfinitum à natura tempus geſtare. CAP. V.

en Puiſaye. CVm iampridem mihi recitatum foret Puiſſaye mulierem quandam eſſe, quæ geſtando hoc Peſſa-
rium, plures habuerit liberos: & poſtmodũ etiam ab Obſtetrice Picarda, Preignon nomine, (quæ
à magnatibus propter inſignem eios in arte & experientiam & dexteritatem ſummè expetebatur)
eadem mihi eſſent narrata, nunquam tamen vt nec & alij, fidem adhibere volui. Interim tamen non deſij
pluribus in locis ita diligenter hoc perquirere, donec tandem quod volui cognouerim, præſertim cùm
nuper etiam huius medicamẽti effectum viderim, quod prius mihi non minus viſom incredibile, quàm
olim fuit etiam doctiſsimis ſub zona torrida habitario, quæ tamen non ita pridem opera quorundam
Nautarum nobis expoſita & patefacta fuit, idq́ue contra celeberrimorum, qui vnquam fuêre, tam Ma-
thematicorum, quàm Coſmographorum ſcripta doctiſsima, quæ indubitanter pro veris habebantur.
à Verneul près Senlis. Quare vt etiam peſſarium hoc cognoſcerem, elapſis diebus Vernolij prope Senlicetum & in vicinia an- C
no 1579. omnibus modis laboraui, ita vt & viderim & allocutus fuerim, & familiariter etiam cum plu-
ribus mulierculis contulerim, quæ tali peſſario vſæ fuêre, & adhuc vtuntur, quarum pleræque nomen
celari volunt: verùm eæ, de quibus in ſeqoenribns erit ſermo, hoc tanquam omnibos vicinis notum non
tegunt. Aliquæ etiam ipſarum ſunt, quarum ne qoidem mariti ipſas peſſario vti ſciunt: propterea harum
etiam nomen ſubiicere oportet.

Clementia Heraudie, dicta Finet, Geruaſij do Mont opificis vxor, (quæ iam olim Giſortio Norman-
de Giſors en Normandie. diæ Vernolium conceſsit) Ioannis Herauldie Finet dicti, olim Giſortij Tonſoris filia, cum valdè iuuen-
ca nupta fuiſſet, ante decimumtertium ætatis annum prolem haboit, quæ res fortè in cauſa fuit, cur vteri
Lib. 3. cap. 3. procidentia laborârit. Ex Galeni enim ſententia, lib. de Natural. facult. ſæpius ob fortem conatum in
partu vterus prolabitur. Quare cùm ab ipſa vterus, etſi rurſus corpori inderetur, contineri non poſſet,
pater ipſius, qui Chirurgus erat, peſſarium tale illi præparaoit, qualia ipſa nunc parat, & alijs mulieribus,
qoæ eo opus habent, exhibet: cuius nomine ſæpius tam à vicinis, quàm ab ijs, quæ in locis remotis ha-
bitant, conſulitur. Hæc dum peſſarium tale ferret, tertiò cõcepit, vtero geſtauit, & peperit: quamprimum
enim eſſet enixa, rurſus vtero indebat, eo ſolùm abſterſo, & butyru oblinito, nec alio nouo vtebatur. Ita
vt iam ab annis quadraginta & vltra, vno eodemq; peſſario ſolùm vſa ſit, abſque vlla ipſius peſſarij corru-
ptione, aut ipſius ſuberis putrefactione. Dein etiam eius loci, vicinæq́ue Obſtetrices (præſertim vero D
la Mineuſe nomine) conſtanter mihi affirmârunt, ipſas iampridem plurimis mulieribus in partu adfuiſ-
ſe, qoibus prædicta Clementia, peſſaria dederat: inter cæteras autem mihi oominabant mulierem la Nu-
rette dictam, qoæ filium ante annos nouem erat enixa, qui mihi oſtenſus fuit: cui, cùm ante excloſum fœ
tum, peſſarium procidiſſet, ipſa quarto à partu die, cùm vterus rurſus prolapſus foret, denuo indidit,
quod poſtmodum ſemper ad mortem vſque abſque moleſtia, in vtero reſeruauit. Præterea tale etiam peſ
ſarium ab eadem Vernolij Geneuefæ Salantin nomine, adhibitum fuit, cui in primo matrimonio ob dif-
ficilem partum vterus prociderat. Quod cùm per annos quatuor geſtaſſet, interim licet grauida facta,
peſſarium tamen hoc toto geſtationis tempore etiam tulit, quod tribus ante partum ſeptimanis ſponte
prolapſum (quod ſanè propter eam quæ ſequitur de recluſione oris vteri in grauidis diſputationem, no-
tatu digniſsimum eſt) ita tamen vt idcircò ante præfinitum à natura tempus, enixa non fuerit. Infans
trium nonc anuorum eſt, nec hactenus ipſius mater peſſario opus habuit, cùm ab vteri prolapſu re-
ctè fuerit curata: ita vt ab eo tempore rurſus filios gemellos adhuc viuentes pepere-
rit, quod ſanè multis de cauſis (quas breuitatis habita ratione
omitto) memorabile eſt.

A *Confirmatio prædictorum, quæ rationibus aliquot, contraria ſoluentibus argumenta, abſoluitur.* CAP. VI.

CVm ſcripſerim peſſarium hoc in interiorem vteri cauitatem inſerendum eſſe, doctorum aliqui ſunt, qui contrarium ſentiunt, ſentientes peſſarium in collum vteri ſolùm inſeri, nec poſſe vlterius quàm ad os vteri immitti. Verùm ipſorum obiectionibus (quæ potius ab autoritatibus, vel præiudicio aliquo, quàm ex rationibus ſolidis dependent) reſpondendum, quibus ſolutis clarè oſtendemus, non ſolùm poſsibile, ſed etiam neceſſarium eſſe, vt ad peſſarium hoc indendum os vteri recludatur: quod duabus rationibus abſoluere poſſemus. Primò quidem Problemate, iampridem à quibuſdam ſtudioſis doctiſsimis, primum quidem in fine cuiuſdam Anatomes, dein etiam Monſpeſſuli in diſputatione, vt vocant Quodlibetaria, propoſito. Quod quidem tametſi rationibus haud euerti poſsit (remoto omni præiudicio) ne tamen aliquorum lectorum aures delicatas offendamus, in aliam diſputationem problema hoc reijciam, quod in Scholis, potiſsimùm verò Anatomicis, commodius exponi poterit, ſubiecti & terminorum quibus vti oportet ratione habita. Quare ad alteram rationem, quæ magis ſeria eſt, deſcendam, quæ talis eſt: Si totus vterus in modum ſacci inuerſus, (vt contra Græcos ex Arabibus probauimus) ex interiore corporis parte, extrorſum prolabi poteſt, imò ſæpius vltra medium femorum, & mole duos pugnos excedente, tum oportet neceſſariò, vt hoc magnum, craſſum & oblongum vteri corpus, B per ipſius os tranſierit, & rurſus etiam abſque magna difficultate pertranſeat, quando is in naturalem locum reponitur, & id antequam peſſarium, de quo agimus, indatur: quod tamen quàm ſit ipſius vteri corpus, longè minus eſt. Quare ergo non ſubitò & tum etiam quando recenter os vteri dilatatum eſt, facilè peſſarium hoc inderetur? quòd cùm ſemel inditum eſt, in vtero ita ſe diſponit, vt nec ipſum, nec etiam vterus excidat, ſi modò peſſarium vt conuenit ſit paratum.

Quare amplius non miror, ſi mulieres ijs peſſarijs vtentes, quæ multi Chirurgi rem non intelligentes, ſuo more parata & effigiata adhibent, & in collum vteri, non autem in capacitatem indunt, parum, aut nihil omninò fructus perſentiant: ſed econtrà ſæpius plus quàm prius moleſtiæ perferunt, tam quoad dolorem, quàm impedimenta in actionibus munijsque domeſticis. Adde etiam, quòd potius vteri prolapſum cauſant, quàm quòd retineant, cùm vteri collum, per quod delabi debet, dilatatum retineant.

Corollario alia inſtantia, quæ contra oris vteri in mulieribus grauidis apertionem adferri poteſt, ſoluitur.

CAP. VII.

CVm hanc diſputationem de apertione oris vteri, vſque ad mulieres grauidas perduxerimus, (quod ſanè hodierna die paradoxum eſt, vt ſunt & alia plura) paucis pro eius probatione, rationem eam quæ ſequitur, ſubiungemus. Quæ ſanè ratio ſententiæ Hippocrateæ correſpondet, licet Aphor. 51. C lib. 5. nobis contrarius eſſe videatur: quo in Aphoriſmo perſpicuis verbis exponit: *Os vteri in ijs, quæ vterum ferunt, comprimi.* quod ſanè non de adeò exquiſita & perfecta occluſione intelligi debet, quemadmodum Galenus intellexiſſe videtur, qui inquit: à conceptu vſque ad tempus ipſius partus, ita occluſum eſſe os vteri, vt ne quidem apex alicuius acus indi poſsit. Quæ ſanè opinio introducta & per manus tradita fuit: ſiquidem primo intuitu videtur, quòd ſi ſecus ſe haberet, futurum vt ſemen ſtatim elaberetur: quod tamen etiam abſque hac perfecta occluſione ab vtero expetitur, recipitur, agglutinatur, & retinetur, niſi ob violentam concuſsionem effluat, vti ei ancillæ, de qua Hippocrates, accidit. Vocabulum hoc Græcum σύλληψις, aut Latinum conceptio, cauſa fortè fuit huius opinionis, quaſi ſignificans vterum neceſſariò vndiquaque ſperma complecti debere. Verùm Galenus in Comment. Aphoriſ. 1. lib. 6. in voce Lienteriæ, ſatis oſtendit, ſæpius rem non talem eſſe, qualem vocabulum vſu receptum denotare videtur. Sed præter inſtantiam, circa hoc Peſſarium ab πεσσῷ deſumptam: contrarium tamen huic ſententiæ multis naturæ effectibus oſtendi poteſt, cui ex artis decreto lex nulla ſtatui poteſt: inter quæ ſunt: primò quidem Superfœtationes, de quibus adeò multa ſcripta fuère, ſiue ſint naturales, quando nimirum fœtus vnus poſt alterum concipitur, vti probabimus: ſiue non naturales, ſub quibus omnis generis moles informes, molas item & irritos inutileſque conceptus colloco: ex quibus ſuperfœtationibus nulla vnquam fieret, ſi os vteri non recluderetur, vti multi ſentiunt. Verum quidem eſt receptam opi- D nionem eſſe, rudiores molas ex ſolo ſpermate muliebri oriri. Hoc ſi verum eſſet, tum argumentum noſtrum hîc locum non haberet. *Mola.* Hæc enim ouis ſubuentaneis, ouis nimirum gallinarum ſine gallo degentium aſsimilatur, quæ oua licet ſint ſterilia, nihilominus tamen forma, figura & ſapore, cum alijs conueniunt. Sed eiuſmodi irriti & inutiles conceptus, cum vero Embryone fœtûve nihil ſimilitudinis habent. Verùm cùm talia raro alijs quàm mulieribus maritatis, aut viro concumbentibus, grauidis, aut non grauidis accidant, idcircò multi ſunt, qui contrarium ſentiunt, ſtatuẽtes ſemen virile imperfectum, & facultate formandi fœtum priuatum cum ſemine muliebri concurrere. Cuius cauſa ab vtero attrahitur, qui eum retinet, & ſanguine menſtruo alit, quod non faceret, ſi muliebre ſolùm ſemen adeſſet, abſque virili, quod tamen vterus appetit. Qui huius opinionis ſunt, parum certè aliquarum puellarum aut monialium, aut viduarum honorem curant, quibus neſcio quomodo talia accidere ſolent: quare ipſorum ſententiæ eſſe nolo, & propter ipſas à propoſito (in præſens) deſiſtam. Quoad naturales ſuperfœtationes, hoc verum eſſe, quòd duo infantes, dierum aliquot interiecto numero, vnus poſt alterum conceptus ſit, ſufficienter oſtendunt, quod iam pridem Pithuueris ſemel obſeruaui, in muliere quadam, quæ tribus ſeptimanis poſt priorem partum (è cuius puerperio iam erat egreſſa) ſecundum infantem enixa eſt. Hanc rem, hiſtoria Dominæ de Malorthye, quæ omnibus nota eſt, comprobat, quæ ita ſe habet.

de Neufchaſtel. de Cremaille. DOmina Maria è Nooo caſtro, cùm ex Barone Cremallienſi nouem liberos ſuſcepiſſet, ſecũdo contracto matrimooio cum D. de Malorthye, ex quo grauida reddita, tres filios vnà vtero geſtauit: hinc factum (vt cùm paruæ ſit ſtaturæ, ſed tamen fertilis) vt adeò fuerit grauata, quòd circiter quintum meoſem ex filijs vnum tantùm ſit enixa. Quare cùm exiſtimaret D. Theobaldus (vt & ipſa) celebris Medicus ad Caſtrum Theodorici in Campania, *à Chaſteau-tierry.* alios duos filios, nihil aliud quàm lochia retenta eſſe, aut molas, irritóſve conceptus, ipſi poſt octauum ab abortu diem, forte medicamentum, ad hæc expurganda aptum exhibuit, quod ſanè abortum ſecundum doorum aliorum filiorum cauſauit: qui adeò integri & viuaces fuêre, vt ipſemet Medicus, quem conſilij ſui pœnitebat, teſtaretur, niſi medicamentum purgans vim ipſis iotuliſſet, licet prius abortum fuiſſet paſſa, quòd tamen abſque dubio ad rectam perueniſſent maturitatem. Ab illo tempore ſæpius grauida facta, & ferè ſemper gemellos tulit, modò puellos, modò puellas. Verùm dum ſemel vtero geſtaret, à cuiuſdam canis vehementi impulſu adeò læſa fuit, vt ſtatim malè babens noo dubitarit quin apud eam fœtus eſſet mortuus: quare quiodecim dierum ſpatio póſt, duos infantes peperit, quorum alter mortuus erat: quem diu antè mortuum fuiſſe manifeſtè erat colligere: alter verò viuebat, ſed adeò debilis, propter malum à fratre gemello communicatum, ita vt triduo iotegro ſugere non potuerit: diligenti tamen cura factum, vt iodies melius ſe haberet, B qui nunc annorum eſt octodecim, & Regis Galliarum aſſecla. Quas Hiſtorias, ex epiſtola quadam, quam habeo, à D. de Malorthye, ad Dominam Bellouocam Nangienſem ſcripta deſumpſi, *de Beauuais. de Nangey.* in qua omoia in ſpecie deducit, quamque manu propria ſubſignauit, poſtqoam à D. Seoreo docto & exercitato Medico Melodunenſi *à Melun.* diu precibus ſollicitatus fuiſſet: eum enim rogaram, vt hoc officij amico, idque in bonum publicuo, prçſtaret. *Lib. 7. cap. 10.* Infantium hoc modo oaſcentium, poſtremum natu Romani, vt monet Plinius, Vopiſcum cognominem fecerunt: quam vocem ex Græco ortam interpretor, quaſi ὡς ὄπισθεν ἀνήρ, infans poſt natus.

Propoſito noſtro conueniunt ſuperfœtationes, non ſolùm ſi infans vnus poſt alterum naſcatur, ſed etiam ſi ſimul concepti, diuerſo tamen tempore lucem hanc aſpiciant, vt ex Aphoriſ. 37. & 38. lib. 5. Aphoriſmorum Hippocratis colligere eſt, in quorum primo inquit: *Si mulieri vterum gerenti mammæ repente graciles fiant, abortit.* In altero verò: *Mulieri geminos gerenti, ſi altera mamma fiat gracilis, alterum abortit: & ſi quidem dextra mamma gracilis fiat, marem: ſi verò ſiniſtra, fœminam.* Hioc manifeſtum euadit, quòd licet alter fœtus matrem in grauiditate conſeruet, vt non abortiat, nihilominus tamen alterum abortu reijci: & ſic conſequenter ex ipſiuſmet Hippocratis ſententia liquet, os vteri etiam in grauidis, imò ſummè recludi, quo fœtum mortuum tanquam rem, qoæ ſibi ponderi & moleſtiæ eſt, reijciat: ita tamen vt viuus adhuc fœtus, qui oon in lucem prodit, ſed reſeruatur, nil moleſtiæ perferat. C

Fluor vterinus in grauidis. Dein, plures grauidæ ſunt, quæ tam abſque propria, quàm ipſius fœtus moleſtia, copioſo fluore vterino phlegmatico, menſtruiſque albis laborant: quæ omnia aliundè quàm ex cauitate vteri profluere nequeunt, quidquid io diuerſum ab alijs dicatur. Etſi enim concedendum foret, quod tamen minimè neceſſum, ſanguinem menſtruum in grauidis ex venis cruralibus profluere, & ex ijs venis, quæ collo vteri ſunt inſertæ, quæ ſolùm ſanguinem continent: dici tamen non poteſt eiuſmodi humores & excrementa, quæ nullo modo ſanguinea, ſed cruda, viſcoſa, craſſa, interdum putrida, pallida, viridia, ſed ſæpius decolora ſunt, in tanta copia, aliunde quàm ex quadam ampla concauitate, vbi humores hi collecti fuêre, promanare: non aotem ex quopiam loco, qui perpetuo fluxui obnoxius ſit, vt eſt collum vteri, quod in recipieodis, & ſtatim reijciendis excrementis vteri pari munere fungitur cum naribos quæ craſſum, aut copioſum mocum ſtatim euacuant, qui primò collectus, & longo tempore in ſuperioribus concauitatibus, ſupra oſſa Ethmoidea infarctus fuit. Neceſſariò enim oportet, vt eiuſmodi vteri excrementa, ſi talia ſint, qualia ex vteri collo promanare conſpiciuntur, primo fuerint recepta aut genita, diuque in quadam earum partium concauitate retenta, quæ alia eſſe non poteſt, quàm ipſius vteri capacitas, ex qua cùm hæc excrementa promanant, tam in ijs quæ grauidæ ſunt, quàm quæ non ſunt, ſi modò excerni debeant, vt ipſios os recludatur oportet.

Verùm licet eiuſmodi excrementa, aut fluores vterini vnius aot alterius ſuperfœtationis, conceptionem præceſſerint, aut eam ſint ſecuti, nihilominus tamen hoc ad ſententiæ noſtræ confirmationem facit. D Si enim præceſſerint, æqoè admiratione dignum, qoomodo poſtmodum concipere potuerit, quàm mirum videtur fieri poſſe conceptum ſupra cicatricem aut peſſarium, ex ſubere cera obducto, & bene compoſito: quod tamen fieri poſſe, ſtatuimus. Contrà verò hoiuſmodi molæ, aut fluores menſtruorum alborum, quemadmodum etiam ſuperfœtationes, ſi poſt conceptum ſuperuenêre, tum os vteri grauidæ recludi oportet, quò fluxui eiuſmodi humorum exitus detur, quemadmodum etiam ad receptiooem noui ſpermatis, alio iam prius recepto.

Tum, hoc inde etiam apparet, ſi plurimorum ſententiam magis veriſimilem ſectemur, quæ eſt de emiſſione ſpermatis grauidarum viris concumbentium, in quibus non ſecos quàm prius, ſperma è vaſis in vterum excludetur, vteriqoe collum lubricom reddit, quod ſine oris vteri recluſione fieri nequit.

Quartò, notandom, grauidarum aliquas, præſertim valdè ſanguineas, vt quotidie obſeruare licet, & qua de re etiam plures ſcripsêre, ordinariè menſtruas ſuas purgationes, & eas copioſas, habere: abſque tamen fœtus nocumento, vt qui plus alimenti, quàm indigeat, habeat: ratione etiam cuius ſæpius ſanguioem veoæ ſectione ipſis detrahimus, ad grauiora ſymptomata, non ſolùm ipſius plethoræ, ſed etiam cacochymiæ, quæ breui ſubſequitur, eoitanda. Hippocratis tamen tempore periculoſum hoc erat, quia eius ætate copioſior ſanguis, quàm noſtro tempore fiat, mittebatur. Hanc ob cauſam 5. Aphoriſ. 30. vt à venæ ſectione abſtioeatur, monet. Veruotamen ſanguis hic mẽſtruus grauidarum, etiam ex ipſius vteri

capaci-

A capacitate promanat (vti alibi à uobis fuit oſtenſum) & quidem ex aliquorum acetabulorum reſeratione, quibus fœtus per ſecundinam non alligatur: ſi enim ex his venis effueret, abortus ſequeretur, quod tamen non fit: ſanguis autem bic profluens, non magis fœtui ſuis membranis innoluto moleſtiam infert, quàm ſuprà dicta excrementa alba, aut putrida faciant. Attamen tum fortè (non tamen neceſſariò) natura immediatè per venas aliquas ipſius colli vteri, & etiam aliquando per nares & per hæmorrhoides ſe exonerat: quæ tamen loca minus quàm ſit ipſius vteri collum ſunt accommoda, imò etiam quod ſæpè obſeruaui, vomitu ſanguineo, qui tempore menſtruis præfinito fiebat, quæ res in talibus naturæ reuulſionibus admiranda, non tamen arte medica imitanda.

Quintò, rationis loco, Analogia vtemur & ſimilitudine inter vterum naturaliter in corpore retentum, & huius mali curationem, auxiliumque artificiale, quod mouemus. Mulier enim quæ ſolùm poſt menſtruorum fluxum, & cum vtero non geſtaret, vteri procidentia diuexabatur, ſe curatam, aut ſaltem ſubleuatam perſentit, cum grauida eſt, aut quando tempus menſtruorum inſtat. In primo botum duorum caſuum, infans qui prohibet ne procidat (vt facit etiam peſſarium) non in collo, ſed in concauitate vteri ſedem habet. Quò ad alterum, certum eſt ſanguinem menſtruum, dum vterum intumeſcere facit, (quod & peſſarium eo dilatando facit) ne elabatur, pari pacto prohibere, cum materia, internæ ipſius vteri ſubſtantiæ, non autem collo ipſius ſit imbibita.

Sextò, melius adhuc exinde boc apparet, quòd viri propter peſſarium hoc ſatis magnum (quando ſe-
B mel vtero inditum eſt, & inde non retractum) non intermittant frequenter cum mulieribus conuerſari, & quidem abſque noxa aut impulſu, imò vt etiam maritos lateat, ſi modò mulieres ipſos celare velint. Quòd ſi ſolùm in vteri collum peſſarium eſſet inditum, propter ipſius magnitudinem ipſos latere non poſſet. Quare neceſſariò ſequitur, vt in concauitate vteri tale peſſarium contineatur.

Peſſarium non impedire, quin aptè ſemen & recipiatur, & vtero rectè adhareat.

CAPVT VIII.

VErùm metuendum non eſt, eiuſmodi peſſarium (ſi modò vti oportet, formatum & compoſitum fuerit) impedire poſſe, quò minus ſperma viri & mulieris, vti conuenit, recipiatur, agglutinetur, & parietibus iuternis ipſius vteri adhæreat, quod & alterum iu Medicina Paradoxũ eſſe videtur, ſed tamen cum Hippocr. doctrina conueniens. Si enim tale ſemen receptum, vni ſolùm ipſius vteri parti adhæreat, & ab ea alimentum ſumat, ſatis eſt, modò pro ipſius conſeruatione & nutritione, ſufficientia acetabula adſint, nec magis omnibus opus habet, quam infans duabus mamillis, ſi vna ſufficienter alimenta (vt ſæpè accidit) miniſtret. Quare peſſarium hoc ex ſubere paratum, non impediet, cùm ſit mediocre, leue & politum, & ſic per conſequens Embryonem nec comprimere, nec dettudere, nec lædere poteſt, quod in brutis polytocis, præſertim catellis vtero contentis, obſeruare licet: quorum ſingulorum ſecundinæ ſeparatim adhærent, à ſe inuicem ſatis diſtinctæ. Ratio hæc punctum meretur, non ſolùm propter
C huius dubij explicationem, ſed propter nonam, veram & neceſſariam ipſius Aphoriſ. 59. lib. 5. interpretationem, quo in Aphoriſmo Hippocrates oſtendit, mares dextra, fœmellas verò ſiniſtra vteri parte contineri, quod de adhæſione intelligi debet: quod & ipſæ mulieres perſentiunt, idque vel ex pondere aliquo, vel ex motu Embryonis, in vno magis quàm altero latere, & hoc vſitatum & certius ipſarum ſecretum eſt, de ſexu infantis prædicendi. Eadem hæc interpretatio, plures obiectiones, quæ contra Hippocratem fieri poſſent, ſoluit, præcipuè autem explicat Aphoriſ. 38. lib. 5. in quo agit, vt antè oſtenſum, de Gemellis: quorum ſi alter ex vno latere abortu excludatur, alter tamen ad præfinitum à natura tempus geſtetur, neceſſariò ſequi vt non vnà ijſdem acetabulis adhæreant: ſecus enim ſi eſſet, vnà excluderentur, ſed quilibet per propria acetabula ſecundinæ adhæret.

Solutio aliarum obiectionum, & probatio, huius peſſarij vſum, nouum non eſſe: licet aſſertio hæc, qua ſtatuitur mulierem peſſarium geſtando nihilominus concipere poſſe, obſeruatio noua ſit.

CAP. IX.

HÆc ſunt, amice Lector, quæ vera eſſe adinueni, & huic tractatui inſerere volui, vt rem propoſitæ materiæ non diſsimilem, tàm quò ad ſubiecti materiam, quàm quò ad rei nouæ & paradoxi affir-
D mationem: quod tamen neceſſariò verum eſſe debet, aut ſenſus non ſolùm vnius, ſed omnium, fallaces erunt, à quibus tamen principium & modus verum à falſo diſcernendi, dependet. Addo etiam vtilitatem, quæ inde percipitur, imò & neceſsitatem, ſi rectè & dextrè adhibeatur, idque tam in commodum & leuamen matris, quàm ne ſpes adimatur vtero adhuc gerendi, dum eo etiam peſſario vtuntur, quod ſecus non fieret. Rei veritatem omni inuidia remota tibi patefeci, dum & locorum & perſonarum nomina propoſui, quo ijs in locis, & etiam alibi, huius rei veritatem cum iudicio perquirere poſsis, vſque dum tibi ſatis fiat, quemadmodum etiam à me factum eſt, donec temporis tractu in poſterum, huius rei maiorem comprobationem accipias. Obijcies ſat ſcio, hac de re nil vnquam traditum fuiſſe, tam à veteribus, quàm neotericis, qui tamen in aliarum rerum inueſtigatione diligentes fuère, nec etiam in vſum receptum, nec obſeruatum eſſe, à tot Chirurgis acutiſsimis. Quod ſane lubens concedo, ne cum contentioſis in diſceptationem veniam, quod etiam de ſectione noſtra Cæſarea intellectum volo: attamen rem tibi expoſuimus, quam perpendes. Non enim omnia ea, quæ olim facta ſunt, literis fuère tradita, vt nec ea ſingula quæ rara & ſecreta fuère ad noſtram cognitionem peruenère: ſemper enim quædam fuère remedia, præcipuè inter mulierum ſecreta proprijs morbis conuenientia, quæ quaſi per manus ſibi inuicem tradidère: quemadmodum & olim inter Medicorum ſecreta fiabat (imò ab ipſo Aſclepiade) qui plurima ex ſecretis ſolùm ſuis, quaſi hæreditario iure detegebant, idque ſolenni iuramento

dato,ſe ea alija non expoſituroa, quod ex iuramento Hippocrateo coniectare licet. Inter mulieres hoc A
accidere,multo eſt veriſimilius, præſertim in celandis ijs, quæ ad partes genitales ſpectaut: ſiquidem & viros ipſoa,qui tamen minus ipſis verecundi ſunt, pudet earum partium affectua exponere, ita vt ſolùm familiariſsimia & qoidem quàm tardiſſimè hæc exponant. Quod à Plutarcho in lib. de Curioſitate traditum fuit,dum inquit: Si Herophilus.aut Eraſiſtratus,aut Æſculapius ipſe hnmines vt dictum exiſtentes, morborum remedia & ſanitatia inſtrumenta in manibua habentes, vltrò aliorum ædea accedereot, inquirentea eſſet ne vir aliquis circa anum,aut mulier aliqua cancro pudendorum laborans,qui ipſorum indigeret opera: illi certè tanquam aliorum ſecretorum indagatores,abigerentur.

Verùm hæc parua & leuis, ſed perutilia, & certa remedia melius & rectiua inter plebeioa, qui qualicunque experientia contenti ſunt, quàm inter magnates in anguſtioribus locia conſeruantur. Sic enim ſæpiua faſtuoſus & arrogans Doctor quiſpiam, ſed parum exercitatua Medicua (qui Legiſlatoris inſtar, naturæ imperare putat,non autem ipſi vti deberet auxilium fert,ijs remedijs, quæ à natura quaſi digito & ad oculum ipſi oſtenduntur) aliud non facit,quàm vt vel inuidia,vel contemptu motus,quò minua alius quiſpiam minoris nominia melius ipſo ægro ſuccurrat, impediat. Hic error eſt, qui noa cæcos reddit,& ſæpiua in præiudicium maiorum nnbis occaſionem adimit,quò minus plurima bona remedia cognoſcamua,quæ aliqui volunt nobis expectanda eſſe,ſed fruſtra,ex Rhabarbari exhibitione, & venæ ſectione, quæ ſæpius tam barbara ſunt, quàm ſanguinaria, niſi ea certo cum moderamine & deliberanone potiua fiant, quàm tyrannico imperio,quod rectè docti,boni, modeſti & exercitatiſsimi ſanitatis diſ- B
penſatores facere norunt.

Verùm demus,hactenua hac de re à nemine quicquam ſcriptum fuiſſe, ad hæc noſtra vſque tempora, quibua ingenioſus & induſtrius aliquis ex euentu variarum affectuum conſuetorum, vel ioaſſuetorum, qui mulieribua accidunt hæc inueoerit (vt etiam in ſectione hac Cæſarea vſu venit, licet obijciatur hoc fortè temetitate quadam factum) attamen pati, bonum aliquod qualecunque ſit interire,ſacrilegium foret, quando tale bonum Deus per eiuſmodi media & talea quoa vult miniſtros,nobis patefecit, quocunque etiam tempore id contingat. Attamen crederem ego (quoad vteri in loco conuenienti ſolùm retentionem,non autem quoad concipiendi facultatem) huc ab Hippocrate Aphoriſ. 47. libro 5. intellectum fuiſſe,vbi inquit: *Si Vterus intra coxas ſitus ſuppuratur, neceſſarium eſt emmotum fieri.* Si modò alibi quoque eius rei meminiſſet, eo nimirum in loco vbi ſpeciatim vteri prolapſi curam tradidit: aut ſi quiſpiam è veteribus ea de re quidpiam ſcripſiſſet: aut denique ſi huiua Aphoriſmi interpretatio à Galeno tradita, aliò non pertineret, qui circa vocabulum [illegible] ſubſiſtit,quod pro [illegible] aut [illegible] ab illu tempore fortè poſitum,qoo Aphoriſmi hic ſit ſeoſua: *Si Vterus intra coxas ſitus deciderit, aut deſilierit, neceſſarium eſt emmotum fieri.* His uoo contrariatur ipſius vocabulum *Emmoti aut Linamenti*, emphaſeos allegatio, cùm ex diuerſis materiis, vnum idemque remedium fieri poſsit. At ſiue res ita ſe habeat, ſiue minimè, nolo tamen autoritatem tantorum interpretum,quos habuit,cauillari, quos ego & veneror,& imitari volo,qui C
ſæpiua noo metuere modeſtè ea,quæ ab ipſis erant inuenta,in vtilitatem poſterorum proponere. Quo tacitè noa monuerunt (quod & meum eſt propoſitum) vt idem in gratiam noſtrorum faciamus: præſertim verò quando de veritate quæſtio eſt,quæ cùm Temporia ſit filia, à patre ſuo didicit, non omnia vno eodemque tempore producere. Sed vtcunque rea ſe habeat, id tanquam alia bona acceptare debemus, & à manu non ingrata recipere, quando tempore ſuæ maturitatis nobis ſe offert, prout & per ea media, per quæ Deo (qui autor omnium temporum eſt, & omnium ſeculorum parena) placuit ea uobis communicare: cui ſit gloria,honor,cum gratiarum actione io æternum, Ameo.

AD CHIRVRGOS

BREVIS EXHORTATIO DE SECTIONE CAESAREA, quomodo, quáve ratione adminiſtranda ſit: eiuſdem

Francıacı Rovsseti.

D

CREDO ego promiſsia me ſtetiſſe, dum abundè ſatis teſtatum feci, ſectionem hanc tutò fieri poſſe, ita vt non ſit metuendum obijci poſſe, temerariè hanc ſectionem adhibitam fuiſſe, alterius vita in periculum coniecta, quo alterum à morte vindicaremus: licet ſecua ambo in ſummo nimia periculo verſarentur, cùm ipſorum ſalus in anguſto eſſet poſita. Quare hîc ſummam manum imponam, tibi (amice Chirurge) & ſectionis huiua adminiſtrationem,& etiam præceptorum methodicam conſcriptionem committens, vbi data occaſione rem felicitee peregeria, cùm vtrumque tantò magia tui ſit officij, quantò magia induſtriua ea, & ſcientiam maiorem es adeptus: quantam ſcientiam,plures eorum,qui hanc ſectionem,vt potuerunt,adminiſtrârunt non habuêre,quibua tamen feliciter ſucceſsit: quare ei,à quo ſolo omnis felicitas procedit, ſit laus. Sed tamen vt adhuc tibi gratificer, ſimque auxilio ijs, qui non adeò in arte ſunt exercitati, donec (hæc vbi ſæpius exercueria) ipſis meliorem inſtructionem proponas, quemadmodum tractatio hæc meretur: quædam vniuerſalia quaſi in genere deliberatiuo, nec tamen curioſius proponam, vt facit nimis phantaſticus Pictor,qui dum manum à tabula remouere non poteſt, exiſtimana magis affabrè ſe picturum id quod ſatia commodè erat delineatum, nil facit aliud,quàm totum opus confundere & deuaſtare.

Primò tibi conſiderandum erit, aliquàne ſit ſpes alio faciliori modo fœtum nanciſcendi. Dein, ſitne mulier robuſta, & an ſigna lethalia adſint: præcipuè autem an nō nimium ab Obſtetricibus, aut ob ſummoa

A mos & violentos in partu conatus læſa fuerit: aot quoruodam Tonſorum carnificina crudeliter dilacerata, quod frequentius ab ipſis, qoàm à matronis fieri ſolet. Si enim eam tum mori contingeret, cauſa mortis ſectioni tuæ, oon autem ipſorum erratis adſcriberetur. Sic, poſtqoam (inuocato tamen prius numine Diuino) aliquis, qui tibi ad id commodus viſus fuerit, iuſſu tuo, mulieri aoimum addiderit, & vt primò Deo beoe confidat, dein etiam de tuo auxilio rectè ſperet, admonuerit: conueniet te inſtrumenta hæc pauca habere, ad hoc opus peragendum neceſſaria: ita tamen vt hæc inſtrumenta ab ipſa non conſpiciantur. Nouaculam nimirum acutam, nouaculam rotundæ aut globoſæ cuſpidis, acom cuſpide triangulari filo ioſtructam: ſpongiam mollem: pannum lineum mollem, veterem, complicatum, cooſutum & iam imbutum decocto calido, de quo in ſequenti agetur, vel alio ſimili decocto, quo dein bene expreſſo, melius quàm ſpongia vteris, tam ad ſanguinem imbibendum & exſiccandum, quàm ad labia ipſius vulneris fotu adſtringente, & calore ſuaui ac blando fouenda.

Prærerea etiam linteamina ſiot in promptu, quæ ipſi mulieri ſubſternantur, & circumponaotur, quo ſanguis qui promanabit, tegatur, cuius etiam parua quantitas magnam profuſionem oſtentat, & tam mulieri patienti, quàm aſtantibus terrorem incutit. Adſint etiam faſciæ, linamenta, ſpleoia, ſtupæ bene pexæ, puluilli, vſitatis medicamentis adſtringentibos, imbuti: qoæ omnia in primo poſt ſectionem apparatu, ſeparatim habere oportet, aot eadem, ſi tibi ita videatur, cooiunges. Poſtmodum vbi te monitore,
B vrinam, ſi fieri poterit, reddiderit, (quo veſica vacua deorſum concidat, & minus impediat, qoamois ea locum ſectioois non attingat) ſituanda eſt, ſi vires valeant, ſupra lecti extimam partem in dorſum inuerſa & inflexa, ita vt tibiæ aliquantum propendeant, ſed firmiter coniunctæ ſeruentur, ipſa verò blandè à familiaribus robuſtis & animoſis ſuſtineatur. Aut ſi vires ſint proſtratæ ſemidecumbens contioēda (hic enim ſitus à Syncope præſeruat, quod in ſectione venæ eorum, qui lipothymijs obnoxij ſunt obſeruare ſolemus) ita tamen vt verſus pedes aliquantum propendeat, tibiæ verò æqualiter ſint extenſæ.

Tum vnum aot alterùm quod voles latus eliges, hoc enim in idem recidit, vt ex ſuprà citatis hiſtorijs colligerè licuit. Attameo ſi Hepatis aot Splenis aliqua durities adſit, conſultius videtur fore, ſi oppoſitum latus incidatur, idqoe varijs de cauſis, de quibus alibi acturi ſumus.

Si verò Hernia ſit, in latere eo, quod incidere eſt animus, & quod cenſeatur inteſtinom ibi, nimirum inter Peritonæum & Vterum non hærere (difficulter enim ibi eſſe poteſt, quia Vterus io muliere valde grauida prius quàm inteſtinum ſe offert) tum ibi ſectio fieri poterit, eò enim citius quàm io oppoſitum latus Vterus decumbit. Hac ratione fiet, vt poſtmodum ægrota, non ex vtroque latere ſit Hernioſa. Et licet inteſtinum ſe ibi offerret (quod tameo fieri non poteſt) nil idcircò mali eſſet, modò in altum nouacula ooo adigatur, ne ipſum lædatur. Olim enim in curatione Herniæ, magna ſupra rupturam inciſio, abſqoe tamen ouxa fiebat, vt Celſus & Ægineta teſtantur.

Hoc facto, optimo atramento locum incidendum notabis, linea oblonga & recta per abdominis lon-
C gitudinem ducta, cuius exſiccatio expectanda, ne rurſus deleatur, quo recto tramite abdomen ſecetur. Fiet autem ſectio inter vmbilicum & ilia, tribus vel quatuor digitis ab inguine pecten verſus, & id ſecundum recti Muſculi longitudinem, cauendo tamen ne vel caput, vel cauda ipſius Muſculi lædatur. Notandum autem hoc loco, quod ſi ſectio pauló altiori in loco potius, quàm nimis ioſernè fiat, eam meliorem & tutiorem ratione hæmorrhagiæ fore· minus etiam moleſtam, ſi Hernia remaneat: adhæc minus etiam doloris cauſabit. Sed & eodem atramento, in quatuor aot quinque æqualiter diſtantibus locis, quatuor aut quinque paruas lineas tranſuerſales decuſſatas, ſuper lineam primam per abdominis longitudinem ductam, notare oportebit, & vt exſiccetur, curandum: ſupra quas puncta futuræ futuræ ſibi inuicem rectè reſpondentia locanda, quò recta fiat Gaſtroraphia.

His peractis, ſectio ipſius Cutis, ſupra lineam dextrè adhibenda, ad pinguedinem vſque, ſed cautè, nouaculam adigendo: cuius vulneris longitudo erit, dimidij circiter pedis, plus minúſve, prout mulier magno paruóve corpore fuerit, poſtea eodem prioris ſectionis tramite, prudenter & quidem ſecondum longitudinem, Muſculi ipſius Epigaſtrij iocidendi, & etiam peritonæum. Sed cautè ioqoam peritonæum ſecaodum erit: ſub eo enim ipſius vteri corpos tum prætumidum ſe offert, ipſis inteſtinis, quæ abſcondita ſubiacent, incombens. Tum implorato diuino auxilio, vterus incidendus erit, ita tamen vt alta non fiat ſectio, ne fœtos, ſi adbuc fruatur vita, lædatur: ſi enim mortuus ſit, tum citius omnia peragi poſſuot, caoendo ſolùm ne nimium mater lædatur. Incipienda erit ſectio in ſummo ipſius vteri, & deorſum inter latus & anteriorem partem ducenda, quò ijs locis, vbi ſunt Epididymi, vaſa ſpermatica, & Teſticuli
D muliebres, caoeatur.

Quod vt tutius fiat, conſultum erit, tum ad manus habere nooaculam alteram, dorſo craſsiore, acie acutiſsima: ita tameo vt ipſius acuminis priocipium globulo plumbeo aut buxeo muniatur (ad inſtar cultri eius, quo vtuntur ij, qui omaſa præparaot, & inteſtina repurgant) ne acumioe infaos, dum ſe in vtero mouet, alióve pacto, lædatur.

Poſt fœtus & ſecundinæ extractionem, linteamine tenui, molli, blando & veteri, octies vel decies breoiuſcolè complicato, & ſequenti decocto imbuto (quo loco ſpongia vti licebit) diligenter & blandè is, qui aderit ſanguis, abſtergendus eſt: ita tamen vt blando ealore foueatur, quò duabus ſatisfaciamus indicatiooibus, & quidem cootrarijs, idque eodem tempore, habita ratione breuitatis temporis, quo id fieri debet. Decoctio ſit talis:

Recipe herbarum Artemiſiæ, Abſinthij, Agrimoniæ, Betonicæ, Althææ, Florum Maluæ arboreſcentis (quam Roſam tranſmarinam aliqui vocant) ſi reperiatur, foliorum aut florum Granatorum, Roſarum ſylueſtrium odoratarum, Roſarum rubr. exſiccatarum ana ℳ j. rad. Ariſtolochiæ longæ & rotundæ, Cyperi, Schœnanthi ana circiter ℥. s. Fiat omnium decoctio vſque ad tertiæ partis conſumptionem, in vini craſſi rubri & auſteri ℔.vj. (ſunt duæ piotæ Pariſienſes) deio coletur: colaturæ addatur Aquæ fa-

Fleurs de Roſes tremieres. d'Eglantier.

brorum hemina, id eſt, quartarij duo (eſt dimidia cheopina Pariſienſis) & rurſus vnà bulliant. In hoc decocto temperati caloris, linteamen complicatum, eo modo, vt dictum fuit, intingatur, & exprimatur: hoc eadem opera & ſaniem abſterget, & partem læſam fouebit, ſanguinis fluxum ſiſtet, partem deſatigatam corroborabit, & lochia, quæ fluere debent, prumouebit. Sed hoc loco ſtudioſè dictum illud, *Feſtina lentè*, obſeruandnm. A

Hæc vbi ratione Vteri peregeris, & eum blandè in locum connenientem, abſque tamen ſutura, repoſueris (Vteri enim in ſeipſum contractio, quàm ſutura melior eſt) tum ſtatim Gaſtroraphia adbibenda (id autem feſtinanter fieri non deber) vulneri ipſius abdominis, ne frigore interiora afficiantur, obſeruantes, & aptè vulneris labra committenda ſecundum lineas decnſſatas, vt iam dictum fuit. Quæ quidem res & ſecundi alicnius operam requirit, qui inteſtina, quę tum iuxta vulnus, quod conſuitur, occurrunt, intrò trudat, ne ipſa vel acu lædantur, aut inter puncta ſuturæ occludantur, dum locum eum, quem prius Vterus iam retractus obtinuerat, occupant.

Nec etiam nimis cnnctanter res agenda, vti prædictum, vel in curioſa gaſtroraphia adminiſtranda, vel aliquid cum ægrotæ periculo experiundo, ne totum opus corrumpatur: ſiquidem experientia compertum, quod in ijs, quæ inciſæ omnium optimè conualuère, nil aliud quàm cutis, & quidem paucis punctis conſuta fuit, nec tamen propter herniam, quamuis valdè magna foret, aliquid moleſtiæ pertulerunt. Nam (vt eſt in pronerbio Gallico) melius eſt inſantem mucoſum relinquere, quàm naſum omnino auellere. B

Poſt ſuturam Abdominis, reliqna, quæ in aliis etiam recentibus vulneribus fieri ſolent, erunt adminiſtranda, vſque ad cicatricis generarionem: ſrigua tamen ſummè cauendum: fiet antem id per vnguenta, cataplaſmata, emplaſtra, fotua, puluillos, ſtupas bene pexas, pro ratione temporis, & indicationibus conuenientibus.

Ratione autem Vteri, duo potiſsimùm conueniunt: Peſſaria nimirum, & iniectiones in Vterum. Peſſaria erunt effigiata in formam penicilli, pollicis craſsitie, aut paulò minores, & ſatis longa, quò vſque in concauitatem vteri abſque offenſa indi poſsint. Parabitur antem ex linteo, aut ex candela cerea perforata in modum penicilli fiſtulati (quas Tentas cannuleas vocant) linteo, aut bombace obducto, bntyro recenti, pinguedine gallinæ, oleo roſato, vitello oui inuncto: quod ſæpius extrahendum, & rurſus intrudendum erit. Proderit tale peſſarium, tum ratione longitudinis, tum etiam ratione perforationis, quo ſaniei pateat ttanſitus: dein etiam vt collum & os vteri muniat, ne ſaniei acrimonia afficiantur: Hippocratis conſilium imitantes, ſi modò communem interpretationem ſequi velimus: *Si Vterus inter coxas iacens ſuppuretur, neceſſarium eſt emmotum fieri.* Quòd ſi ſæpius id extrahamus, non impediet quò minns puri, humori pituitoſo, aut grumis ipſius ſanguinis detur exitus, ſed potius ea ſecum ducet.

In eundem vſum Clyſteres vterini conuenient, qui ipſum fouebunt, abluent, abſtergent, roborabunt, & conſolidabuot: quæ parabnntur ex decocto Artemiſiæ, agrimoniæ, abſinthij, althææ, plantaginis, roſarum rubrarum: floribus aut foliis maluæ arboreſcentis, nepetæ: radicum ariſtolochiæ, ſalſæ parillæ, cyperi, ſchœnanthi, quæ omnia decoquentur in aqua chalybeata, addeodo parum vini craſsi auſteri, & optimi hydromelis aliquid. Horum nihil, aut parum, in ſuprà citatis hiſtorijs obſeruatum fuit, quæ nibilominus tamen rectè, & citò cnratæ ſuère. Quare ſi prædicta omnia reperire non liceat, non tamen ob abſentiam (vt eſt in vulgari prouerbio) vnius Monachi, Abbatis electio intermittenda. C

Victus ratio ſit ex cibis euchymis, & ſit, quoad vires concedent, tennis. Mulieres enim modò enixas, & tali pacto exercitatas corroborare conuenit: at in vulneribus & apoſtematibus interioribus, exquiſita victus ratio requiritur: quare medium ſeruare oportet.

Quòd ſi aluus non reſpondeat, Clyſteribus ex ſaccharo rubro, diapruno ſimplici, butyro recenti, oleo roſato, cum iure gallinæ pinguis, abſque herbis & ſale paratis vti oportet. Reliqua pro iudicio Chirurgi & prudentis Medici, qui fortè aderit, fient.

Verùm quemadmodum Varro doctiſsimus, ex numero primariorum Romanorum, de Pbiloſophia ſcribens, de ea non peculiariter tanquam dogma aliquod propoſiturus ſcripſit, ſed ſolùm vt iuuentuti eius guſtum aliquem proponeret. Sic etiam, candide Lector, me ſeciſſe cogitabis, non quòd præcepta neceſſaria tradiderim, ſed ſolùm vt te eius monerem, cuius partim ex inſpecto opere, partim verò ex dato alijs conſilio, quibus bene ſucceſsit, obſeruationem habeo, tibi id, quod hactenus obſeruaui, digito oſtendens, quò hęc tanquam ex tua officina profecta agnoſcens, & etiam feriò poſtmodum ei incumbens id & tuearis, & proſequaris, ne præda, quam tuo labore eris aſſequutus, priueris. Ad quod præſtandum tibi Dominus ſucceſſum largiatur, quò feliciter ad humani generis vtilitatem, ipſiuſque gloriam hæc præſtare & perficere poſsis: cui vt & Spiritui Sancto, ſit honor & gratia per IESVM CHRISTVM Filium ſuum, Dominum noſtrum, in ſecula. D

AMEN.

FINIS.

MARONIANVM AVTORIS AD LIBELLVM.

Nunc te ſtramineum pro tempore fecimus, olim
Si fœtura gregem ſuppleuerit, aureus ibis.

LECTORI

RESTAURO DEL LIBRO
di LELLI MARIO